BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE ZARAGOZA

SIGNATURA: I - 69

Aristoteles. Textus abbreviatus in cursum totius physices et metaphisicorum aristotelis, a Thoma Bricot compilatus, cum quaestionibus Georgi Bruxellensis. Lugduni. 13 abril 1486.

25-6ª Nº 59.

59 I 207
69

Incipit textus abbreuiatus Ariſtotelis ſuper octo libris Phiſicorum: ⁊ tota naturali philoſophia: nuper a magiſtro Thoma bricot vernantiſſimarum artium atqꝫ diuine legis claro profeſſore cōpilatus: vna cum continuatione textus magiſtri Georgij. ⁊ queſtionibus eiuſdem: de recenti ab eodem Thoma bricot reuiſus: atqꝫ diligentiſſime emendatus. Et primo ſequitur prohemium abbreuiationis in primo Phiſicorum.

Nº 21.044

UNIVERSIDAD Y PROVA
BIBLIOTECA

Qoniam autem intelligere ⁊ ſcire con- tingit circa omnes ſcientias quarum ſunt principia: aut cauſe: aut clementa ex eorum cogni- tione. Tunc enim cognoſcere arbitramur vnumqdq; cum primas cãs ⁊ principia co- gnoſcimꝰ vſq; ad elemẽta. Manifeſtuʒ igi- tur. quot ⁊ que ſunt circa principia ſcientie que de natura eſt: priꝰ determinare temptã- dum. Innata autem ex notioribus nobis via ⁊ certiorib' incertiora nature ⁊ notiora. Non enim eadem nobis nota. ⁊ ſimpliciter. Unde neceſſe ſcdm modum hũc ꝓcedere ex incertiorib' nature. nobis autem certiorib' ad incertiora nature ⁊ notiora. Sũt aũt nobis primum manifeſta ⁊ certa confuſa magis: poſteriꝰ autem ex his fiũt nota elementa et principia diuidẽtibus hec. Unde ab vniuer- ſalibus ad ſingularia opʒ ꝓcedere. Totum autem ſcdm ſenſum notiꝰ eſt: vniuerſale aũt totum quoddam eſt. Multa enim compre- hendit vt partes vniuerſale. Suſtinent aũt idem hoc quodammodo ⁊ nomina ad ratiõem. Totũ enim quoddam indiſtincte ſignificat vtputa circulus. Diffinitio autem ipſius di- uidit in ſingularia. Et pueri primo appel- lant omnes viros patres: ⁊ matres femi- nas. poſterius autem determinant horum vnumquodq;.

Innata eſt nobis via ex certiorib' nobis ad incertiora ꝓcedere.

Ab vlib' ad ſingularia ꝓcedere opʒ.

Totum ſcdm ſenſuʒ notiꝰ ẽ

Primi tractatꝰ primũ caplm in quo cõi- ter narrãtur opiniones antiquorum: de rerum na- turaliũ principijs: ⁊ etiã reprobãtur.

Opiniones antiquorum de principijs rerum naturaliuʒ.

Neceſſe eſt aũt vnum eſſe principiuʒ rerum naturaliũ: aut plura. Et ſi ſit vnum: aut eſt immobile ſicut dicunt nõ naturaliter loquentes: vtputa parmenides ⁊ melliſſus: aut eſt mobile ſicut dixerũt phi- ſici: quorum aliq dixerunt ipſum eſſe aerem: vt diogenes. Alij vero igneʒ: vt heraclitꝰ. Alij aũt aquã: vt thales mileſius. Alij vero medi um inter aquã ⁊ aereʒ. Si ſint plura: tũc vel ſunt numero finita: puta duo: tria: quatuor aut in aliquo alio nũero. Aut ſunt infinita: ⁊ tunc vel ſunt eiuſdẽ generis: differẽtia ta- men figura: poſitiõe: ⁊ ordie: ſicut poſuit de- mocritꝰ: q poſuit infinita athomalia diuer- ſa ſcdm priꝰ ⁊ poſteriꝰ: penes ante ⁊ retro eſſe principia rerum naturalium. Aut ſunt di- uerſorum generum: ſicut poſuit Anaxagoras: po- nens infinita athomalia oſſis eſſe principia: ⁊ infinita athomalia carnis eẽ ꝑncipia. Un- pro reprobatiõe iſtorum phõrum non naturaliter loquentium: primo ꝑmittũtur due cõclões: qua- rum prima eſt. Phiſicus non hʒ diſputare cõ- tra negãtes ſua ꝑncipia. ꝓbatur dupliciter. Tum primo: q: geometra q non hʒ aliqua no- tiora ſuis principijs, non hʒ ꝓbare ſua princi- pia: ergo nec phiſicꝰ hʒ ꝓbare ſua principia: quorum vnũ eſt ꝗ multa ſunt. Non enĩ ampliꝰ principiũ eſt ſi vnum ſolũ ſit: ſicut dixerunt parmenides ⁊ melliſſus: principiuʒ enĩ eiuſ- dem aut quorũdam eſt. Tuʒ ſcdo q: phiſicꝰ non hʒ diſputare cõtra oẽm ꝓpoſitiõem extra- neam ⁊ improbabilem: ſicut erat opinio he- racliana: qui dicebat oĩa eſſe in ꝯtinuo mo- tu: ⁊ nihil poſſe ſciri: ergo phiſicꝰ non hʒ di- ſputare cõtra parmenidẽ ⁊ melliſſum: negã- tes principia ipſius phie. Scda ꝯclo eſt. ad naturalem phm nõ pertinet ſoluere rõnes parmenidis ⁊ melliſſi: quibꝰ ꝓbant tm̃ vnuʒ ens imobile eſſe: ꝓbʒ. Tuʒ primo: q: ad phm nõ pertinet ſoluere rõnes multuʒ defectuoſas: quales fuerũt rõnes parmenidis ⁊ melliſſi: inter quas rõ melliſſi magis onerosa ſeu iu- uenilis ẽ: ꝯq: ab eo vno inconuenienti dato alia contingũt. Tum ſcdo: q: ſicut geometer non hʒ ſoluere rõnem antiphõtis qua ſic ꝓ- babat circulũ poſſe quadrari: quecũq; vni ⁊ eidem ſunt equalia: illa inter ſe ſunt equalia. ſed circulꝰ ⁊ quadratũ ſunt equalia (q: in cir- culo poſſunt fieri tot quadrata, ꝗ circulus erit totaliter diuiſus: ergo quadratũ eſt eq- le circulo) ex eo ꝗ ibi ſupponit lineã circuli nõ eſſe diuiſibilẽ in ſp diuiſibilia: qd eſt con- tra geometrã. Sʒ rõ briſſonis ſic arguẽtis. oẽs linee ducte ab eodẽ pũcto in idem pun- ctũ ſunt equales: ſʒ arcus ⁊ corda ſunt linee ducte ab eodẽ puncto in idem pũctum: ſicut ſunt latera quadrati: ⁊ portiões circuli: ergo illa ſunt equalia: ex quo ſumit ibi ꝑncipium geometrie male intellectũ: ſic etiã phiſicꝰ nõ hʒ ſoluere rõnes: in qbꝰ negãtur ſua ꝑncipia

Reprobatio non naturaliter loquentium.

Conclõ .j.

Cõtra negãtes principia nõ eſt diſputandum.

Conclõ .ij.

Uno inconuenienti dato multa contingunt.

Es del monasterio de Rueda

quales ſunt ratiōes parmenidis ⁊ melliſſi. ¶ Scdo ponūtur aliq̄ ꝯcluſiones illaꝝ opinionū reprobatiue: quaꝝ pria eſt. Non eſt tm̄ vnū ens: pbatur tripl'r. Cum primo: q2 ſi oīa eſſent vnum ens: cū ens dicat multipl'r: puta de decem pdicamentis: aut ergo oīa ſunt vna ſubſtātia: aut ſunt vna quātitas: aut vna qualitas. Et ſi oīa ſunt vna ſubſtātia: aut ergo ſunt vnꝰ hō: aut vnus equꝰ: ⁊ ſic de alijs. Et ſi oīa ſunt vna qualitas: aut oīa ſunt calidū: aut albuꝫ: aut frigidū: ⁊ ſic de alijs: ſꝫ nullum eſt dicēdum: igit. Cum ſcdo: q2 ſi oīa eſſent vnū ens: vel illud ens eſſet ſubſtātia: ⁊ hoc nō: q2 tūc nō eſſꝫ infinitū: qd ē cōtra melliſſuꝫ: nec finitū ꝙ eſt cōtra parmenidē. Ma2 rō infiniti ſoli quātitati cōgruit: ⁊ nō ſubſtātie vel qualitati: niſi p accidēs: q2 ſubſtātiā infinitā: aut q̄litateꝫ: aut paſſionē eſſe nō cōtingit niſi ſcdm accidēs. Uel illud ē accidēs tm̄: ⁊ hoc nō: q2 tūc accidēs eſſet ſine ſubſtātia qd eſt falſum: nam oīa de ſubiecta ſubſtātia dicūtur. Uel eſſet aggregatū ex ſubſtantia ⁊ accidēte: ⁊ hoc nō: q2 ſi ſubſtātia ⁊ quātū ſunt: duo ſunt ⁊ nō vnū eſt qd ē: igit non ē tm̄ vnū ens. Cum tertio: q2 ſi eſſet tm̄ vnum ens: vel eſſet vnū ꝯtinuitate: ⁊ hoc nō: q2 tūc multa eſſent: cū cōtinuuꝫ ſit diuiſibile in infinitū. Aut eſt vnū indiuiſibilitate: ⁊ tūc non erit infinitū: ſicut melliſſus dicit. neq3 finitū ſicut dicit pmenides, cū terminꝰ indiuiſibilis nō ſit. Aut eſt vnū rōne: ⁊ hoc nō: q2 tunc ſeq̄rent tria incōueniētia. Primū eſt ꝙ tūc eadē eſſet rō cōtrarioꝝ: ſcꝫ boni ⁊ mali: ⁊ ſic bonū eſſet malū. Scdm eſt ꝙ eadē eſſꝫ rō cōtradictorioꝝ: ſcꝫ boni ⁊ nō boni. Tertiū eſt ꝙ eadē eſſet rō diuerſoꝝ generꝝ: puta qualitatis ⁊ quātitatis: q̄ ſunt falſa. Et ſi q̄rat aliquis circa primū modū vnitatis: vtruꝫ partes ⁊ totū ſint vnū an plura. Reſpōdetur ꝙ ptes nō ſunt ſic eedē toti: ꝙ vtraq3 ſit eadeꝫ ſibi toti. Nam ex quo q̄cunq3 vni ⁊ eidē ſunt eadē: inter ſe ſunt eadē: ſeq̄retur ꝙ ptes eſſent eedē inter ſe: qd falſum ē. ¶ Scda ꝯcl'o. Illi q̄ ne concederent plura eſſe, vnū: auferebāt iſtud verbū eſt: a ppoſitionibus vt licophron nō dicētes ꝙ hō eſt albꝰ: ſꝫ hō albus. Et ſil'r illi q̄ mutabāt iſtud verbū eſt in verbū adiectiuū. dicētes nō ꝙ hō eſt albꝰ: ſed ꝙ hō albatur: decipiūtur. Cum prio: q2 non eſt inconueniens aliq̄ diuerſis rōnibꝰ idem ſignificare: vt albū ⁊ muſicū. Cum ſcdo: q2 aliq̄d eſt vnum totum quod eſt plures partes: et ideo iſti decipiebātur: q2 credebāt vnum ⁊ multa in potentia non poſſe dici de eodem. ¶ Iſtis ꝯcluſionibꝰ poſitis ⁊ pbatis: ſoluēde ſunt rōnes parmenidis ⁊ melliſſi: q̄ faciles ſunt ad ſoluendū: q2 accipiūt falſa ⁊ male ſilogiſant: inter quas rō melliſſi ē magis onerosa: q2 vno incōueniēti dato ab eo multa contingūt. Et iō ad rōnem eius d2: cū ſic arguit. Qd eſt factuꝫ hꝫ principiū: ergo qd nō eſt factū nō habet principiuꝫ: ibi cōmittitur fallacia ꝯñtis. Et cū vlteriꝰ arguit: qd non hꝫ principiū nō hꝫ finē. ⁊ p ꝯñs eſt infinitū: ibi cōmittitur fallacia equocatiōis: q2 in maiore capit principiū pro principio generatiōis vel duratiōis: ⁊ in minore pro principio magnitudinis. Et cū vltra arguit: ꝙ ē infinitū eſt immobile: ex quo nullū hꝫ locum extra ſe. mala eſt pbatio: q2 lꝫ non poſſet moueri motu locali: tamen poſſet moueri motu alteratiōis. Et vlteriꝰ cum pbat ens nō eſſe factū ſic arguēs: q2 ſi ens eſſet factū: vel eſſet factū ex ente vel non ente. Non ex nō ente q2 ex nihilo nihil fit vt oēs phi ꝯcedūt. Nec ex ente: q2 tunc illud ens eſſet anteq̄ fieret. Ad illud [illegible] talis diuiſio melliſſi nō eſt ſufficiēs: q2 eſt dare mediū inter ens in actu ⁊ nihil: ſiue non ens ſimpl'r. puta ens in potētia: vt eſt materia prima: q̄ non ē actualiter ⁊ complete exiſtens: tanq̄ eſſentia completa ſub ſpecie: ⁊ illud dicebatur eſſe vnum ex quo aliqua fiebāt differētia ſpē. puta hō ⁊ aſinus. Deinde ſoluēda eſt rō parmenidis qua ſic arguebat: quicq̄d eſt preter ens nihil eſt: ſed ens ⁊ vnū conuertūtur: igitur q̄cquid eſt pter vnū nihil eſt: ⁊ p ꝯñs tm̄ vnuꝫ eſt. ¶ Ad hāc rōem d2 ꝙ peccat i materia ⁊ in forma. Cum ei accipit in maiore q̄cq̄d eſt pter ens nihil ē. id ē nō ens eſt. ſi capiat ens p illo qd eſt ſubſtātia tm̄ vel p illo quod eſt accidens tantuꝫ: tunc illa propoſitio eſt falſa. Sed ſi capiatur ens cōmuniter: prout d2 tam de ente qd ē ſubſtātia: q̄ de ente qd eſt accidēs: tūc eſt vera. Et cū vlteriꝰ infert ergo tm̄ vnum eſt: ſi in ꝯñte fiat excluſio gr̄a alietatis: tunc ꝯ[...] ſed nihil ad propoſitū: bene tamen cōcederet ꝯñs ſi in ipſo fieret excluſio gratia pluralitatis: vtcunq3 tamen accipiat nō ſeq̄tur ꝙ illud ſit immobile: q2 licet non moueret de loco ad locum poſſet tamen moueri ſcdꝫ ſuas ptes ⁊ motu

Conclusio .i. opinionū; reprobatiua.

Ens dr multipl'r de .x. predicamētis.

Nō infiniti soli q̄titati cōgruit.

Oīa de subiecta dicūtur substātia.

Si sba ⁊ q̄titas sunt duo sunt ⁊ nō vnū est qd est

Quecunq3 vni ⁊ eidē sūt eadē inter se sunt eadē.

Conclusio .ii.

Uno incōueniēti dato multa contīgunt.

Solutio rōis mellissi.

Ex nihilo nibil fit.

Solutio rōis parmenidis.

alteratiōis. Qꝛ aūt in predicta rōne nō accipiat ens pro accidēte tm̄. pꝫ: q2 tūc ſi tm̄ eſſet vnū ens qd eſſet accidēs ſequeret ꝙ ſubſtātia nō eſſet: ⁊ ſic qd vere eſt non eſſet: qd eſt falſum: q2 ſi album eſt ſubſtātia eſt. Nam album ſignificat qd vere eſt. Qꝛ etiam non accipiat ens pro ſubſtātia: pꝫ: q2 ſi tm̄ eſſet ens qd eſt ſubſtantia: ſequeretur ꝙ illud qd eſſet non eſſet. ꝯñs eſt falſum: igit. Conſeq̄ntia tamen ptꝫ: q2 hoc poſito nihil eſſet accidens: ⁊ tamen accidēs predicaretur de ſubſtantia: dicēdo homo eſt albꝰ: ⁊ per ꝯñs eſſꝫ ens: ergo nō ens eſſet ens: qd eſt falſum: licꝫ nō ſit incōueniens dicere ꝙ accidens aliud non eſt: puta ſubſtātia. Et ſic pꝫ ꝙ prima ratio pmenidis eſt mala. ¶ Sed ad ſcdaꝫ qua pbabat tm̄ vnū ens eſſe imobile ſic arguēs. Si illud ens eſſet corpꝰ: eſſet diuiſibile: vel indiuiſibile. Si idiuiſibile: ergo tm̄ vnū eſſꝫ: ⁊ non multa. Si diuiſibile: ergo erit pceſſus i infinitū: qd eſt impoſſibile: vel erit ſtatꝰ ad indiuiſibilia: q̄ erunt corpora. ¶ Et has duas rōnes aliq̄ concedūt: ſed hoc ē incōueniens: q2 tunc ſequerētur duo inconuenientia. Primum eſt. ſi ens ſolum ſignificaret ſubſtantiam: tunc accidens nihil eſſet: ⁊ pꝰ ꝯñs ſequitur contradictio: q2 accidēs predicat de aliquo: ⁊ ſic aliq̄d eſſet: ⁊ p cōſequens qd non eſſet: eſſet. Scdm incōueniens: q2 ſi nihil preter ſubſtātiam eſſet non eſſet aliqua multitudo. hoc aūt ē falſuꝫ: q2 adhuc eſſent plures ſubſtātie. ¶ Et ſic pꝫ ꝙ impoſſibile eſt eſſe tm̄ vnuꝫ ens: ſicut poſuerūt pmenides ⁊ melliſſus. Qd item duabꝰ rōnibus cōfirmatur. Prima eſt. ſi illud ens eſſet tantuꝫ vnum ⁊ immobile: ⁊ eſſet ſubſtātia ſolum: ſequeretur ꝙ non eſſꝫ magnitudo: alias eſſent multa. ⁊ ſi illud nō eſſꝫ magnitudo: tūc neq3 eſſet finitum neq3 infinitū: qd eſt cōtra parmenidē ⁊ melliſuꝫ. ¶ Scda rō eſt: q2 ſi illud eſſet ſubſtātia: tūc diffinibile: q2 vt d2 ſeptimo methaphiſice. diffinitio pprie nō eſt niſi ſubſtantie. Et ſi illud ens eſſet diffinibile. tunc eſſet diuiſibile in ptes diffiniti: quarū quelꝫ ē ſubſtantia: ergo ſi illud ens eſſet ſolū ſubſtātia: adhuc eſſꝫ multitudo in partibus diffinientibꝰ. Añs pꝫ: ponēdo gr̄a exēpli. ꝙ illud ens ſit ſubſtātia q̄ eſt hō cuꝰ diffinitio ſit aīal bipes. Tūc pbat ꝙ aīal ⁊ bipes ſunt ſubſtātie: q2 ſi nō eſſent ſubſtātie ſeq̄retur ꝙ eſſent accidētia: ⁊ tunc vel eſſent accidentia homini vel alicui alteri. Sꝫ q̄dlibet illoꝝ eſt impoſſibile. igit ⁊ añs: ſcꝫ ꝙ ſint ſubſtantie. Maior pꝫ: pro qua prio ſupponatur. ꝙ accidēs eſt qd contingit eidem ineſſe ⁊ non ineſſe. in cuius rōne ponitur ſubiectum cui accidit. ¶ Secundo ſupponatur ꝙ quādo aliq̄d diffinitur per aliud: tunc illud non debet iterum diffiniri per ipſum. tunc probatur ꝙ bipes non eſt accidens hominis: q2 vel eſſꝫ accidens ſeparabile: ⁊ tunc contingeret hominem nō eſſe bipedem: ⁊ diffinitioem negari de ſuo diffinito: vel eſſꝫ accidēs in cuius ratione poneretur homo: ⁊ hoc eſt contra ſecundam ſuppoſitionem: cum ly homo diffiniatur per ly bipes. ſic igitur: pꝫ ꝙ ly bipes non ē accidēs homini: ſed ꝙ non ſit accidēs alterius patet: quia tunc homo eſſet accidens alterius: quia ſi diffinitio quiditatiua ſit accidens: etiam ⁊ diffinitum: ſed ꝯñs illaꝫ ſum eſt impoſſibile: quia quod vere eſt: ſit accidens nulli.

Diffinitō accidētis.

Qd vere ē: nulli accidit.

q

Uoniam quidem intelligere ⁊ ſcire contingit circa omnes ſcientias quaꝝ ſunt principia aut cauſe aut elemēta ex hoꝝ cognitione. ¶ Iſte eſt liber phiſicorum Ariſtotelis: in quo determinatur de rebus naturalibꝰ cuius ſubiectū attributionis eſt ens naturale: ⁊ ppria paſſio eius eſt mobile qui diuiditur in octo libros partiales. In primo determinatur de principijs intrinſecis: ex quibꝰ ſunt ⁊ ſiūt res naturales. ¶ In ſcdo determinatur de principijs doctrine ſciētie naturalis. In tertio determinatur de motu: ⁊ de infinito. In quarto determinatur de loco tēpore ⁊ vacuo. In quinto de diuiſione motꝰ vel mutationis in ptes ſuas ſubiectiuas: ⁊ de vnitate: ⁊ contrarietate motuū. In ſexto determiātur de diuiſione motus ⁊ quietis in partes quantitatiuas. In ſeptimo de compatione motuum adinuicem. In octauo de finitate ⁊ infinitate mouentium ⁊ motuum. Partes videbūtur in pceſſu. Primus liber diuiditur in quatuor tractatus. Primus tractatus eſt prohemium huius libri. Secundus eſt de opinionibꝰ antiquorum circa principia rerum naturalium. Tertius eſt de numero principiorum reꝝ naturalium. Quartꝰ eſt de ſpecialiori notificatione principioꝝ reꝝ naturalium. Secundꝰ tractatus incipit ibi. Neceſſe eſt auteꝫ. Tertiꝰ ibi Oēs igitur contraria. Quartꝰ ibi. Subiecta aūt natura. Primus tractatus vnū capitulum cōtinens: habꝫ tres ptes ſm ꝙ ponuntur tres cōcluſiones in phemio huius libri. ¶ In prima pte ponit talem cōcluſionem ꝙ in ſciētia naturali primo determinādum eſt de principijs: cauſis ⁊ elementis reꝝ naturalium: pꝫ: q2 prio determinādum eſt de his que primo ſciūtur: ſꝫ in omni ſciētia cōſiderāte de cauſis ⁊ cauſatis: principijs ⁊ pricipiatis: elemētis ⁊ elemētatis: principiata: cauſata: ⁊ elemētata ſciūtur ex cognitione principiorum: cauſaꝝ: ⁊ elementoꝝ: ergo primo determinādum eſt in ſcientia naturali de principijs cauſis ⁊ elemētis. Maior nota eſt: ⁊ minor eſt pria ppoſitio huiꝰ libri quam philoſophus probat

Tũc arbitra-mur cognoſce-re vnũquodq; cū cas primas ⁊ pricipia pima cognoſcimus vſq; ad elemē-ta.

ex cõmuni opinione hominum ſic. Tunc enim arbitra-mur vnũquodq; cognoſcere ꝓpᵉ ⁊ perfecte: cum pri-mas cauſas: ⁊ prima principia cognoſcimus: vſq; ad elementa: ergo in ſciētia naturali. ⁊ ſimiliter in qua-libet alia ſcientia in qua ſunt principia cauſe aut ele-menta contingit ſcire ⁊ intelligere cauſata: pricipiata: ⁊ clementata ex horum cognitione. vnde per illuʒ terminum principia intelligit cauſas efficientes: ⁊ per illum terminum cauſas intelligit cauſas finales: ⁊ per illum terminum elementa intelligit materiam ⁊ for-mam. Unde philoſophus dictos terminos coniungit per coniunctionem diſiunctiuam: ad oſtendendum ꝙ non omnis ſcientia demonſtrat per omnes cauſas: ſed aliqua per vnam ⁊ aliqua per plures. Mathematica enim per vnam cauſam demonſtrat: ſcilicet per cauſaʒ formalem. Phiſica vero ſiue philoſophia naturalis ꝑ plures cauſas: cum in ea per omnes cauſas rei natura-lis demonſtrationes fieri poſſunt.

¶ In ſcia na-turali ꝓcedē-dū ē ex notio-ribꝰ nobis ad notiora natu-re.

Innata eſt autem nobis

¶ Hec eſt ſecunda pars huius tractatus in qua philoſophus ponit ſecundam concluſionem que talis eſt. In ſcientia naturali procedendum eſt a compoſi-tis ſiue effectibus ad ſimplicia ſiue principia. Probat ſic philoſophus: quia in ſcientia naturali proceden-dum eſt ex notioribus nobis ad notiora nature: ſed compoſita naturalia ſiue effectus naturales ſunt no-bis notiores ꝙ principia ſiue ſimplicia: ergo in ſcien-tia naturali procedendum eſt a compoſitis ſiue effe-ctibus ad principia ſiue ſimplicia. Maior patet: quia nos debemus procedere a notioribus nobis ad nobis minus nota: ſed notiora nature ſunt nobis minus no-ta: ergo a notioribus nobis procedendum eſt ad notio-ra nature. Minor patet: quia non eadem ſunt nobis nota ⁊ nature. Unde iſta propoſitio non eadem ſunt nobis nota ⁊ nature ſm rigoreʒ logice eſt falſa: ex quo eſt vniuerſalis negatiua cuius contradictoria eſt ve-ra: ſcilicʒ aliqua eadem ſunt nobis nota ⁊ nature: quia (vt dicit commentator) in mathematicis eadem ſunt nobis nota ⁊ nature. Similiter in naturalibus aliqua eadem ſunt nobis nota ⁊ nature: quia corpora celeſtia ſunt nobis notiora ꝙ influentie ⁊ virtutes ab eis ꝓdu-cte. Similiter colores ſunt nobis notiores ꝙ ſpecies cauſate ab eis: ideo poteſt dici ꝙ philoſophus capit il-lam ꝓpoſitionem loco vnius indefinite: ſcilicʒ loco iſti-us: aliqua eadem non ſunt nobis nota ⁊ nature. Un-de illa ſunt nobis notiora que ſunt euidentius ⁊ cer-tius ſenſibilia: ſiue ex ſenſibilibus cognoſcibilia. Et il-la dicuntur notiora nature: que ſunt principia aut cau-ſe aliorum nõ q᷑ natura ipſa cognoſcat: ſed ſi ipſa co-gnoſceret ⁊ per cognitionem ageret: ille cauſe eſſent ſibi notiores cum ab illis incipiat operari ¶ Aliter po-teſt dici ad illam ꝓpoſitioneʒ prius dictam ꝙ phūs ꝑ notiora nobis intelligit illa que ſunt nobis prius nota in demonſtratione quia: ex eo ꝙ de naturalibus ⁊ ſen-ſibilibus priꝰ cognoſcimus q᷑ ſunt: quam ꝓpter quid ſunt: ⁊ per notiora nature intelligit illa que ſunt pri-us nota in demonſtratione ꝓpter quid, ⁊ potiſſima: ex quo talis demõſtratio ꝓcedit ſm ordinem nature: ſcʒ a cauſis ad cauſatum: ⁊ ſic ſenſus ꝓpoſitionis philo-ſophi erit iſte: nulla eadem ſunt prius nota in proceſſu demonſtratiuo q᷑ eſt: ⁊ in ꝓceſſu demõſtratiuo ꝓpter quid ⁊ potiſſimo: ⁊ ſic ꝓpoſitio philoſophi eſt vniuer-ſaliter vera. ¶ Sed diceret aliquis ꝙ iſta cõcluſio vi-detur contradicere prime concluſioni huius ꝓhemij in qua dicebatur ꝙ in ſcientia naturali ꝓcedenduʒ eſt a principijs cauſis ⁊ elementis: ad principiata cauſa-ta ⁊ elementata. Et in iſta dicit: ꝙ in ſcientia naturali

¶ Non eadeʒ ſunt nobis no-ta ⁊ nature.

ꝓcedendum eſt ab effectibus ad cauſas. ¶ Ad hoc di-citur ꝙ prima concluſio intelligitur de proceſſu demõ-ſtratiuo propter quid et potiſſimo. Sed ſecūda intelli-gitur de ꝓceſſu demõſtratiuo q᷑ eſt: ita ꝙ aliqñ in ſcie-tia naturali fiunt demõſtrationes q᷑ eſt: ⁊ aliqñ demõ-ſtrationes ꝓpter q̃d. Textus.

Unde ex vniuerſalibus

¶ Hec eſt tertia pars hu-ius tractatus in qua phi-loſophus ponit tertiam concluſionem que talis eſt: ꝙ in ſcientia naturali ꝓcedenduʒ eſt ab vniuerſalibꝰ ad ſingularia: id eſt ad minus vniuerſalia. Patʒ: quia ꝓ-cedendum eſt in ſcientia naturali a nobis notioribus ad nobis minus nota: ſed vniuerſalia ſunt nobis noti-ora minus vniuerſalibus: ergo in ſcientia naturali ꝓ-cedendum eſt a magis vniuerſalibus ad minꝰ vniuer-ſalia. Minorem ꝓbat phūs tribus ſignis. Primuʒ eſt ſicut eſt de toto ſenſibili apud ſenſuʒ: ita eſt de toto in-telligibili apud intellectū. ſed totum ſenſibile eſt no-tius apud ſenſum ꝙ ſue partes: ergo ſimiliter eſt de toto intelligibili apud intellectum: ſʒ vniuerſale eſt totum intelligibile reſpectu minꝰ vniuerſalis: ergo erit priꝰ notum ꝙ ſue ſpēs: ſiue ꝙ illa q̃ ſunt minꝰ vniuerſalia.

¶ Uniuerſa-lia ſunt nobis notiora mi-nus vniuerſa-libus.

Textus. Suſtinent autem. ¶ Scdm ſignuʒ eſt: ſicut ſe habet diffinitum ad diffinitionem: ita ſe habet totū vniuerſale ad minus vniuerſale: ſed diffinitum eſt no-bis notius ꝙ diffinitio: ergo totum vniuerſale erit no-bis prius notum ꝙ ſue partes ſubiectiue. Maior patʒ: quia ſicut cõceptus diffiniti magis confuſe repreſen-tat rem: ꝙ cõceptus diffinitiõis: ita cõceptus totiꝰ vni-uerſalis: ſiue qui eſt totū vniuerſale magis confuſe re-preſentat ꝙ conceptꝰ qui eſt minꝰ vniuerſalis. Minor ptʒ: q᷑ cõmuniter hoīes prius cognoſcunt res ſm con-ceptum diffiniti ꝙ ſm cõceptum diffinitionis. Textꝰ Et pueri primo. ¶ Tertium ſignum eſt: q᷑ pueri in ꝓn-cipio appellant omnes feminas matres: ⁊ omnes vi-ros patres: poſtea diſcernunt dicentes ꝙ iſta eſt ma-ter ⁊ non illa: ⁊ iſte eſt pater ⁊ non ille: ergo prius ap-prehendūt confuſe: hoc eſt non diſcretiue: quam app-hendāt determinate ⁊ diſcretiue: ergo in acquiſitione ſciētie ꝓ res primo cognoſcitur confuſe ⁊ vniuerſaliter ꝙ minus vniuerſaliter.

Queritur prīo. vtruʒ de rebus naturalibus

ſit ſcientia ſpeculatiua ab alijs diſtincta. ¶ Et videtur primo ꝙ non: quia corruptibilium non eſt ſcientia pri-mo poſteriorum: nec poſſibilium aliter ſe habere: ſed res naturales ſunt corruptibibiles ⁊ potentes aliter ſe habere: ergo de rebus naturalibus non eſt ſcientia. ¶ Secundo ſic. de entibus per accidens non eſt ſcien-tia: ſexto methaphiſice: ſed entia natura ſunt entia per accidens: ergo de ipſis non habetur ſcientia. ¶ Tertio ſic. ſcientia naturalis non eſt ſcientia: ergo de rebus naturalibus non eſt ſcientia. Antecedēs ptʒ: quia omnis ſcientia eſt habitus concluſionis: ſed ſciē-tia naturalis non eſt habitus cõcluſionis: ergo non eſt ſcientia. Minor patet: q᷑ aliqua ſcientia naturalis nõ eſt qualitas de difficili mobilis a ſubiecto: vt puta ſciē-tia naturalis actualis: ergo non eſt habitꝰ. ¶ Quarto ſic omnis ſcientia vel eſt a priori vel a poſteriori: ſed ſcientia naturalis non eſt huiuſmodi: ⁊ per conſequēs de rebus naturalibus non eſt ſcientia. Minor patet quia in ſcientia naturali multe concluſiones ꝓbantur a priori vt dicit prima concluſio ꝓhemij: ⁊ multe a po-ſteriori: vt dicit ſecūda concluſio. ¶ Quinto ſic. ſi de re-bus naturalibus eſſet ſcientia: illa eſſet ſcientia natu-ralis: ſed hoc eſt falſum: ergo de rebus naturalibus nõ habetur ſciētia. Minor patet: quia omne naturale

ineſt a natura: ſed nulla ſcientia ineſt a natura: cuʒ om-nis ſcientia eſt acquiſita: ergo nulla ſcientia eſt natu-ralis: ⁊ per conſequens de rebus naturalibus non ha-betur ſcientia. ¶ Sexto ſic. omnis ſcientia eſt diffiniti-ua vel diuiſiua: ſed ſcientia naturalis nõ eſt huiuſmo-di: ergo non eſt ſciētia. Minor patet: quia non docet diffinire nec diuidere. ¶ Septimo ſic. iſta ſcientia cõ-ſiderat de omnibus: ergo non eſt diſtincta ab alijs ſci-entijs. Antecedens patet: quia iſta ſcientia conſide-rat aliquas ꝓpoſitiones conſtitutas ex terminis om-nem rem mūdi ſignificātibus: ſicut iſta, nullum corru-ptibile eſt incorruptibile ¶ Octauo ſic. iſta ſciētia cõſi-derat de opabilibꝰ a nobis: vt ptʒ in libro de aīa: ergo eſt practica ⁊ nõ ſpeculatiua.

In oppoſitum eſt phūs tradēs nobis ſciē-

tiaʒ de rebꝰ naturalibꝰ. Pro ſolutiõe q̃ſtionis.

Sciendū eſt primo: ꝙ ſcientia naturalis eſt

ſcientia principaliter conſiderans de entibus natura-libus ſpeculatiue ⁊ non quiditatiue: vel de aliquo de per ſe pertinente ad ipſum inquantum huiuſmodi. Di-citur notanter principaliter: ad differentiam ſcientia-rum ſermocinalium ⁊ mathematicalium que minus principaliter res naturales conſiderant. Dicitur no-tanter ſpeculatiue ad differentiam philoſophie mo-ralis: que practice de rebus naturalibus conſiderat: ſicut de homine. Dicitur non quiditatiue ad differen-tiam methaphiſice que res naturales conſiderat qui-ditatiue ex quo conſiderat omnem rem mundi. Dici-tur vel de aliquo ⁊ cetera ad includēdum partes phi-loſophie naturalis. Et dicitur inquantum huiuſmodi ad includendum primum motorem. Et dicitur de re-bus naturalibus: ad explicandum ſubiectum attribu-tionis huius ſcientie: vel ad explicandum res princi-paliter in iſta ſcientia conſideratas. ¶ Unde ſcientia naturalis non dicitur naturalis: quia inſit nobis a na-tura: vt bene probat quintum argumentum ante op-poſitum: nec etiam dicitur naturalis: quia res natura-les conſiderat: quia tunc methaphiſica ita bene dice-retur ſcientia naturalis ſicut phiſica: ipſa enī ita bene res naturales conſiderat ex quo omnem rem mūdi cõ-ſiderat ſicut phiſica. Sed ex eo dicitur naturalis: quia conſiderat res in ordine ad motus ⁊ mutationes per propoſitiones conſtitutas ex terminis qui res natura-les ſignificant: ⁊ cum hoc materiam motum vel muta-tionem connotant quequidem ꝓpoſitiones ſunt ſcibi-lia propinqua ⁊ res naturales ſcibilia remotiſſima. ¶ Sed tunc quereret aliquis ex quo iſta ſcientia conſi-derat de ꝓpoſitionibus ⁊ terminis quare ipſa magis dicitur ſcientia realis ꝙ logica ſiue alie ſcientie ſermo-cinales. ¶ Ad hoc dicitur: quia tales ꝓpoſitiones et termini de quibus iſta ſcientia conſiderat ſignificant res que nõ ſunt ſigna ſiue res non ea ratione qua ſunt ſigna: ideo iſta ſcientia dicitur realis: quia conſiderat res tanꝙ ſcibilia remotiſſima: non ea ratiõe qua ſunt ſigna. Sed logica conſiderat propoſitiones ⁊ termi-nos ſignificantes res ea ratione qua ſunt ſigna: quequi-dem res conſiderantur tanꝙ ſcibilia remotiſſima: et ideo logica non dicitur ſcientia realis ſicut ſcientia naturalis.

Sciendum ſecundo: ꝙ multipliciter poteſt

intelligi ꝙ philoſophus naturalis de omnibus conſi-derat. Unomodo quia conſiderat de omnibus conclu-ſionibus ſcibilibus eas demonſtrans. Secundo quia cõſiderat de omnibus premiſſis ex quibus poſſunt fie-ri demonſtrationes ex ipſis demonſtrās concluſiones Tertiomodo: quia conſiderat de omnibus termis ex his formans ꝓpoſitiones. Quartomodo: quia ſubie-ctum attributionis eius eſt terminus communiſſimus omnes res mundi ſignificās ⁊ pro eis ſupponens. Tri-bus primis modis nulla ſcientia conſiderat de omni-bus: ſed quartomodo methaphiſica conſiderat de om-nibus. Quintomodo aliqua ſcientia de omnibus con-ſiderat: quia aliquas concluſiones demonſtrat compo-ſitas ex terminis omnem rem mundi ſignificantibus. Et iſto modo philoſophia naturalis bene cõſiderat de omnibus. Nam in philoſophia naturali cognoſcitur iſta ꝓpoſitio nullum corruptibile eſt incorruptibile cu-ius ꝓpoſitiõis termini pro omnibus rebus mūdi ſup-ponere poſſunt. ¶ Sed cõtra iſtud diceret aliquis: ali-qua eſt res de qua ſcientia naturalis nõ conſiderat vt deus: ergo ſcientia naturalis non de omnibus conſide-rat. Antecedens patʒ: quia de nullo ente immobili ſci-entia naturalis eſt conſideratiua: ſed deus eſt ens im-mobile: ergo de deo ſcientia naturalis non eſt conſide-ratiua. Maior patʒ: quia mouentia non mota nõ ſunt phiſice conſiderationis: vt patʒ per philoſophum ſecū-do huius. ¶ Ad hoc dicitur ꝙ illud dictum philo. ſecū-do huius debet ſic intelligi: ꝙ mouentia non mota nõ ſunt phiſice conſiderationis tanꝙ mobilia: tamen be-ne ſunt phiſice conſiderationis tanꝙ mouentia. Iſtis notatis ſit.

Concluſio reſpõſiua de rebus naturalibus

habetur ſcientia ſpeculatiua ab alijs diſtincta. Prima pars patʒ: quia de rebus naturalibus poſſunt formari ꝓpoſitiones que poſſunt oſtendi per ꝓpoſitiones im-mediatas neceſſarias priores notiores de omni: de per ſe: ⁊ ſecundum ꝙ ipſum: ex quarum poteſt in no-bis cauſari noticia concluſionis: ergo de rebus natu-ralibus eſt ſcientia. ¶ Q autem ſit ſpeculatiua patet: quia ipſa conſiderat de rebus a natura cauſatis ⁊ non prout ſunt a nobis per intellectum ⁊ voluntatem ope-rabiles: ergo ſcientia naturalis eſt ſpeculatiua ⁊ non practica. ¶ Q autem ſit diſtincta ab alijs patet: quia eius ſubiectū attributõis eſt diſtinctū a ſubiectis aliaꝝ ſciētiarum: ergo eſt diſtincta ab alijs.

Dubitatur primo. Utrū ex cognitione prin-

cipioꝝ cauſaꝝ ⁊ elemētorum cõtingat intelligere ⁊ ſci-re principia cauſata ⁊ elemētata. ¶ Et arguit primo ꝙ non: q᷑ ex cognitiõe effectus venimꝰ in cognitiõem cāe ergo non ex cognitiõe cauſe venimꝰ in cognitionem ef-fectus. Patʒ conſequentia: quia tūc idem eſſet notius ⁊ ignotius. ¶ Secundo ſic. ſi hoc eſſet verum: vel hoc eſſet verum de omni ſcientia vel de aliqua ⁊ aliqua nõ non primum: quia mathematica per ſolā formam diffi-nit ⁊ demonſtrat: nec poteſt dici ſecundum: quia non videtur maior ratio de vna ſcientia ꝙ de alia. ¶ Ter-tio ſic. ſi ſic vel illa dictio ex: diceret circunſtātiam cau-ſe materialis aut formalis: aut efficientis: aut finalis: ſed nullum iſtorum eſt dicendum: igitur. Minor patʒ: quia vna cognitio intellectiua non eſt cauſa materia-lis vel formalis alterius: ex quo quelibʒ cognitio ſal-tem adheſiua eſt forma ſimplex nullam aliam formaʒ habens tanꝙ cauſam intrinſecam eius: nec etiam eſt cauſa finalis cum cognitio principiorum non ſit fi-nis cognitionis principiatorum: nec etiam cauſa effici-ens: quia intellectus eſt cauſa efficiens noticie princi-piatorum. ¶ In oppoſitum eſt phūs in principio huiꝰ dicens. Quoniam quidem intelligere ⁊ ſcire contin-git circa omnes ſcientias: quarum ſunt principia aut cauſe aut elementa ex horum cognitiõe. Unde in dicta ꝓpõne per intelligere datur intelligi cognitio princi-pioꝝ: ⁊ ꝑ ſcire cognitio concluſionum. Et ꝑ hoc ꝙ dicit phūs circa oēs ſciētias quaꝝ ſunt principia ⁊c. nõ vult ꝑ dicere ꝙ aliqua ſcīa habeat principia cāſ ⁊ elemēta

tanꝙ principia cauſas ⁊ elementa ſcientie. Sed habꝫ principia cauſas ⁊ elementa tanꝙ obiecta conſiderata ex quo cōſiderat cauſas principia aut elemēta. ¶ Pro ſolutione dubij eſt aduertendum ꝙ hic p. non loquitur de noticia incomplexa quia principiata ⁊ cauſata ⁊ elementata: quorum ſunt principia cauſe aut elementa poſſunt cognoſci noticia incomplexa ita perfecte ꝙ non poſſunt perfectiori noticia incomplexa cognoſci abſqꝫ hoc ꝙ cognoſcantur cauſe ſaltem extrinſece: licꝫ non, abſqꝫ hoc ꝙ cognoſcantur cauſe intrinſece. Sed phūs loquitur de noticia complexa nō ſolum vnius cōcluſionis: ſed omnium cōcluſionum que poſſunt ſciri de aliquo ſubiecto: veruntamen noticia cauſarum ⁊ effectuum preſupponit noticiam incomplexā tam cauſarū ꝙ effectuū: quelibet tamen cauſa tam intrinſeca ꝙ extrinſeca poteſt cognoſci noticia incomplexa perfecte quantum eſt ex ſui natura ſiue noticia totius ſiue effectus: ſed non ecōtra: effectus enim nō poteſt cognoſci perfecte ſine cauſis intrinſecis. Et ſic patꝫ ꝙ in ꝓpoſito per principia cauſas aut elemēta p. intelligit ꝓpoſitiones cōſtitutas ex terminis res illas que ſunt principia effectiua: cauſe formales: finales: aut materiales ſignificantibus: ita ꝙ ex noticijs adheſiuis talium ꝓpoſitionum: venimus in noticiam adheſiuam concluſionis conſtitute ex terminis: illas res que ſunt principiata cauſata ⁊ elementata importantibus. ¶ Iſto notato dicitur ad dubium ꝙ ex cognitione principiorum cauſarum aut elementorum venimus in cognitionem principiatorum cauſatorum: aut elemētatorūꝫ. Hāc ꝓpoſitionē probat philoſophus ex communi opinione hominum vt ſatis patet ex expoſitione textus. Et debet iſta ꝓpoſitio ſic intelligi: ex noticia adheſiua ꝓpoſitionum conſtitutarum ex terminis res illas que ſunt principia cauſe aut elementa importātibus venim⁹ in noticiam adheſiuam concluſionis conſtitute ex terminis res illas que ſunt principiata cauſata aut elementata importantibus. Et ſic patꝫ ꝙ illi termini: ſcilꝫ pn̄cipium cauſa ⁊ elementum: principiatum: cauſatum: ⁊ elementatum: capiuntur ſecūde intentionaliter. ¶ Et ad primam rationem dubij dicitur ꝙ licet ex cognitione effectuum venimus in cognitionem cauſarum a poſteriori ⁊ per demonſtrationem: qꝛ nō tamen a priori ⁊ demōſtratione ꝓpter quid ⁊ potiſſima ¶ Ad ſecundā dicitur ꝙ illa ꝓpoſitio habet veritatem in omnib⁹ ſcientijs: ⁊ ad improbationem eque dicitur concedendo antecedēs ⁊ negādo conſequentiam: qꝛ phūs nō capit illos terminos copulatiue: ſed diſiunctiue ſeu diſiunctim. ¶ Ad teriam dicitur dicitur ꝙ illa dictio ex: dicit circumſtātiam cauſe efficientis. Et licꝫ intellect⁹ ſit cā efficiens principalis: tamen cognitio principiorū eſt cā efficiens inſtrumētalis.

Dubitatur ſecundo. Utrum vniuerſalia ſint

nobis notiora ſingularibus. Et videtur ꝙ non: auctoritate philoſophi primo methaphiſice dicētis: ꝙ vniuerſalia ſunt difficilima ad cognoſcēdum: qꝛ ſunt a ſenſu remotiſſima: ergo vniuerſalia non ſunt nobis notiora ſingularibus. ¶ Secundo ſic. dicit p. primo poſteriorū ꝙ nobis notiora ſunt illa que ſunt proxima ſenſui: ⁊ illa dicit eſſe ſingularia ⁊ vniuerſalia dicit eſſe a ſenſu remotiora: g° ſingularia ſunt nobis notiora ꝙ vniuerſalia. ¶ Tertio ſic. diffinitum eſt nobis notius partib⁹ diffinientibus vt videtur velle philoſophus in prohemio huius libri. Sed partes diffinientes ſunt vniuerſaliores ꝙ ipſum diffinitum: ergo vniuerſalia nō ſunt nobis notiora. ¶ Quarto ſic. vniuerſalia ſiunt nobis nota per abſtractionem a ſingularibus: ergo oportet ſingularia prius eſſe nota intellectui: ꝙ ipſe abſtrahat ab eis vniuerſalia: et per conſequens ſingularia ſunt nobis magis nota vniuerſalibus. ¶ Quinto ſic: que ſunt propinquiora ſingularibus ſunt nobis notiora: ſed ſpecies ſunt propinquiores ſingularibus ſenſibilibus ꝙ genera: cum inter genus et ſingularia ponantur ſpecies: ergo ſpecies eſt notior genere: et per conſequens minus vniuerſale eſt nobis notius quam magis vniuerſale. ¶ Sexto: ſi vniuerſalia eſſent notiora ſingularibus: ſequeretur ꝙ methaphiſica eſſet prior alijs ſcientijs via doctrine: cum ipſa ſit de vniuerſaliſſimis que ſunt ad cognoſcenduꝫ facilima: ſed conſequens eſt falſum: ergo ⁊ illud ex quo ſequitur: ſcilicet ꝙ vniuerſalia ſint nobis notiora. ¶ In oppoſitum eſt philoſophus in prohemio huius libri: dicens ꝙ ex vniuerſalibus ad ſingularia oportet procedere. Unde in propoſito non eſt ſermo de vniuerſali in cauſando: vt bene probat primum argumentum ante oppoſitum: nec de vniuerſalibus in eſſendo cum talia non ſint ponenda vt videndum eſt ſeptimo methaphiſice. Sed hic eſt ſermo de vniuerſalibus in predicando ſeu in repreſentando ſiue ſignificando: et talia ſunt concept⁹ naturaliter plures res repſentantes. Et in ꝓpoſito ſingulare poteſt capi prime intentionaliter: et ſic ſingulare eſt res que eſt vna ⁊ non plures: et ſolet vocari ſingulare in eſſendo: et iſto modo capiendo quelibet res mundi eſt ſingularis: ⁊ iſto modo non debet capi in dubio. Alio modo capitur ſecunde intentionaliter pro ſingulari in repreſentando: et hoc modo capitur dupliciter. Unomodo pro ſingulari in reſpectu. vnde ſingulare in reſpectu dicitur minus vniuerſale in repreſentando in ordine ad magis vniuerſale: et de iſto intelligitur in dubio. Aliomodo capitur pro ſingulari ſimpliciter: ⁊ ē illud ꝙ non repreſentat niſi vnum et hoc ſingulariter et diſcrete. Et iſtud etiam eſt duplex: quoddam eſt ſingulare ſimpliciter determinatum: et eſt illud quod ſingulariter ⁊ diſcretiſſime repreſentat vnam rem ſicut conceptus qui exprimitur per illum terminum ſortes. Aliud eſt ſingulare ſimpliciter vagum et illud vnam rem ſingulariter repreſentat: non tamen diſcretiſſime: vt ſi aliquis a longe videat illaꝫ rem que ē ſortes: tunc bene iudicabit ꝙ eſt hic homo: vel illud animal: vel illud corpus: et habebit conceptum ſingularem ſolum illam rem ſibi repreſentantem: ſed tamen per illum non ſciet diſtinguere illam rem a qualibet alia re eiuſdeꝫ generis vel eiuſdem ſpeciei: licet per illum ſciet diſtinguere illam rem a re alterius generis: ⁊ de iſtis ſingularibus ſimpliciter non eſt ſermo in dubio vt bene probant ſecundum ⁊ quartum argumenta. ¶ Pro ſolutione dubij eſt aduertendum: ꝙ titulus dubij poteſt dupliciter intelligi. vnomodo vtrum conceptus vniuerſaliores ſint nobis notiores ꝙ conceptus minus vniuerſales: ⁊ iſtum ſenſum non querimus in ꝓpoſito: nec illum intendit phūs cum dicit ꝙ ꝓcedēdum eſt ab vniuerſalibus ad ſingularia. Sed tamen ad dubiū ſic intellectum dicitur ꝙ conceptus vniuerſaliores aliquando prius cognoſcuntur ꝙ minus vniuerſales aliquādo vero ecōtra. Aliomodo poteſt titulus dubij ſic intelligi: vtruꝫ res prius cognoſcantur a nobis ſm̄ conceptus magis vniuerſales ꝙ ſm̄ conceptus minus vniuerſales: et hunc ſenſum intendit philoſophus per dictam ꝓpoſitionem: ſed tamen adhuc queſtio in hoc ſenſu capta poteſt dupliciter intelligi. vnomodo ſic. Utrum res prius cognoſcantur ſecundū conceptus magis vniuerſales ꝙ ſecūdum conceptus minus vniuerſales a quolibet cognoſcente illas res et in iſto ſenſu non capit philoſophus dictam ꝓpoſitionem cuꝫ aliquando res

ſecundum conceptus minus vniuerſales prius cognoſcantur ꝙ ſecundum conceptus magis vniuerſales cū conceptus magis vniuerſales a minus vniuerſalibus abſtrahantur. Secundum quem tamen illorum duorū cōceptuum res concipitur magis diſtincte videbitur ī libro de anima. ¶ Alius ſenſus eſt iſte vtrum res prius cognoſcantur ſecundum conceptus magis vniuerſales ꝙ ſecundum conceptus minus vniuerſales a communitate humana cui aliqua ſcientia eſt tradenda: et in iſto ſenſu capit ꝓpoſitionem prius dictam. Unde aliquis volens tradere communitati humane aliquā doctrinam: debet incipere a ꝓpoſitionibus vniuerſalib⁹ que ex terminis vniuerſalioribus illius ſcientie cōſtituuntur: quia ꝓpōnes ex terminis vniuerſaliorib⁹ illius ſcientie conſtitute prius a tota cōmunitate cognoſcuntur: ꝙ ꝓpōnes ex terminis minus vniuerſalibus compoſite. Etiam nulla res in aliqua ſcientia conſideranda ita cito cognoſcitur per ꝓpōnes ſingulares: vel per ꝓpōnes ex terminis minus vniuerſalibus compoſitas ſicut cognoſcitur per ꝓpōnes ex terminis cōmuniſſimis illius ſcientie compoſitas iſta tamē cognitio vniuerſalis ab vno habetur p aliquas ſingulares cognitiones ſiue minus vniuerſales: ⁊ ab alio per alias. Et ſic patꝫ ꝙ noticie vniuerſales rerum: a tota communitate habentur: noticie vero ſingulares ſiue min⁹ vniuerſales non de qualibet re conſiderata in ſcientia habentur a tota cōmunitate. Et intelligitur iſtud dubiuꝫ tam de noticia incomplexa ꝙ complexa: principaliter tamen de complexa. De noticia autem incomplexa ſatis manifeſtum eſt: ꝙ tota communitas omnia animalia cognoſcit ſecundum conceptum qui exprimitur per illum terminum animal non tamen tota communitas quodlibet animal cognoſcit ſecundum conceptuꝫ ſpecialiſſimū: ſed aliqui aliqua animalia cognoſcūt ſecūdum conceptus ſpecialiſſimos ⁊ ex illo cauſatur conceptus genericus qui exprimitur per illum terminuꝫ animal. Alij vero ſunt qui non habēt tales conceptus ſpecialiſſimos: nec illa animalia ſecundum illos ꝯceptus cognoſcunt: ſed alia animalia cognoſcunt ſecundū cōceptus ſpecialiſſimos ⁊ ex illis cauſatur conceptus genericus omniuꝫ animalium repreſentatiuus. Et ſic patꝫ ꝙ non tota communitas omnia animalia ſecunduꝫ cōceptus ſpecialiſſimos cognoſcit: ſed bene ſecundū conceptum genericum. Et ſicut dictum eſt de noticia incōplexa ſimiliter dicenduꝫ eſt de noticijs complexis que habentur in vna totali ſcientia. Ex dictis patet ꝙ philoſophus bene ordinauit librum phiſicoruꝫ ante alios libros quia in illis tradit ꝓpoſitiones ex terminis vniuerſaliſſimis compoſitas: que quidem propoſitiones a tota communitate prius cognoſcūtur ꝙ propoſitiones ex terminis minus vniuerſalibus compoſite de quibus in alijs libris docetur. Iſtis notatis dicitur ad dubium ꝙ in ſcientia toti communitati tradenda procedendum eſt ab vniuerſalioribus ꝓpoſitionibus talis ſcientie ad propoſitiones minus vniuerſales: ex quo illa prius a tota communitate cognoſcuntur. ¶ Et ad primam ſecundam ⁊ quartam rationes ante oppoſitū dubij patet ſolutio ex dictis. ¶ Ad tertiam dicitur negando maiorem: nam p. nō dicit ꝙ diffinitum prius cognoſcitur partibus diffinientibus: ſed dicit ꝙ diffinitum eſt notius ꝙ diffinitio: id eſt res a tota communitate prius cognoſcitur conceptu diffiniti ꝙ conceptu quod eſt diffinitio: quoniam ſic non ſolum oportet cognoſcere conceptum generis: ſed etiam differentie: ⁊ ꝙ vnus eorum ſe habet vt determinabile: alter vero vt determinatio: quod eſt valde difficile. ¶ Ad quintam dicitur ꝙ licet ſpecies ſpecialiſſima ſit propinquior ſingulari determinato eius ꝙ genus: non tamen eſt propinquior primo ſingulari vago quod ex prima cognitiōne ſenſitiua cauſatur: licet etiā ſpecies apud aliquem ſit propinquior ipſi ſingulari in aliquibus ꝙ genus nō tamen apud totam communitatem ⁊ in omnibus. Unde non debet volens erudire aliquos in aliqua ſciētia incipere a minus vniuerſalibus: quia eſſet difficilius ſic eos informare: ꝙ ſi inciperet a magis vniuerſalibus. ¶ Ad ſextam dicitur negando conſequentiam: quia licet metaphiſica conſiderat res vniuerſaliſſime tamē deſcendit ad ſpecialiſſima quiditatiue conſiderando. Et etiam conſiderat de deo ⁊ intelligentijs quoruꝫ cōſideratio eſt ſumme difficilis. Uel dr̄ cōcedendo ꝙ metaphiſica rōne p̄morū p̄ncipiorū eſt p̄ma ſcia vie doctrine: ex quo illa p̄ncipia in qualibet ſcientia ſunt preſupponenda.

Dubitatur tertio: vtrum ſit poſſibile nos aliquid perfecte cognoſcere: ⁊ ſi ſic vtrum ad illius rei cognitionem oporteat omnes eius cauſas cognoſcere

¶ Et ad primam partem arguitur ꝙ ſic: quia niſi ſic: ſequeretur ꝙ intellectus humanus fruſtraretur ſuo fine cum eius finis ſit perfecta cognitio: ſed hoc eſt falſum ⁊ contra Ariſtotelem primo celi ⁊ mūdi dicentem: de⁹ ⁊ natura nihil faciunt fruſtra. Sequeretur etiā ꝙ oēs antiqui philoſophi inutiliter laboraſſent volentes nobis tradere perfectam ſcientiam: quia ſi hoc ſit impoſſibile homini inutiliter laborauerūt. ¶ Deinde arguitur contra ſecundam partem ꝙ non: quia ſi ſic ſequeretur ꝙ nullum effectum poſſemus perfecte cognoſcere: ex quo non omnes cauſas eius cognoſcere poſſum⁹ vt patet de prima cauſa: ſed conſequens eſt falſum: ergo ⁊ antecedens. ¶ Tertio ſic: habens conceptum de homine in mente ſua perfecte cognoſcit omnes homines: ⁊ tamē non omnes cauſas hominis cognoſcit: ergo ad habenduꝫ cognitionem perfectam alicuius rei non oportet oēs eius cauſas cognoſcere. ¶ In oppoſitum arguitur primo quo ad primam parteꝫ: quia ad cognoſcendum rem ſimpliciter et perfecte oportet eā cognoſcere omnibus modis quibus eſt cognoſcibilis: ſed hoc eſt nobis impoſſibile: quia tūc ſcientia noſtra eſſet equalis ſcientie dei: igitur. ¶ Quo ad ſecundam partem arguitur per philoſophum in textu dicentem: tunc enim arbitramur cognoſcere vnūquodqꝫ cum primas cauſas ⁊ principia prima cognoſcim⁹ vſqꝫ ad elementa: ergo ſecundum ipſum ad cognitioneꝫ alicuius rei ſimpliciter perfectam oportet omnes eius cauſas cognoſcere. ¶ Pro ſolutiōe dubij ſupponitur primo ꝙ cognoſcibile ſiue ſcibile accipitur aliquando pro concluſione demonſtrata vel demonſtrabili: ⁊ aliquādo accipitur pro ſubiecto illius concluſionis: aliquando vero pro re pro qua ſupponit ſubiectum concluſionis Secundo ſupponitur ꝙ non tot predicata quin plura ſunt verificabilia de quolibet pronomine demonſtrāte aliquam rem. Tertio ſupponit ꝙ quia intellect⁹ noſter eſt finite capacitatis: non poteſt infinita predicata cognoſcere de aliquo. Quarto ſupponitur ꝙ duplex ē cognitio: quedam eſt complexa: alia eſt incomplexa. Cognitio incomplexa eſt ſimplex rei apprehēſio ſiue conceptus. Sed cognitio complexa eſt apprehenſio complexa alicuius rei ſiue conceptus complexus. Et diuidit: quia quedam eſt apprehenſiua: alia eſt adheſiua. Quinto ſupponitur ꝙ cognitionum adheſiuarū: quedam eſt perfecta ſimpliciter: et quedam perfecta in genere. Unde cognitio adheſiua perfecta ſimpliciter eſt cognitio qua aliquis cognoſcit rem ſm̄ omnē modum ſecundum quem eſt cognoſcibilis: ⁊ ad talem cognitionem requiritur ꝙ cognoſcantur omnia predi

cata que ſunt verificabilia de illa re. Sed cognitio perfecta in genere dicitur cognitio qua quis cognoſcit rē ſecundum aliqua p̄dicata de illa re: aut de pnomie demonſtrante illam rem verificabilia: ⁊ hoc ſiue per demonſtrationem: ſiue per experientiam. ¶ Iſtis ſuppoſitis dicitur primo ad primā partem dubij: ꝙ accipiē do ſcibile p cōcluſionis ſubiecto vel p re pro qua ſupponit: nullum tale eſt pfecte a nobis cognoſcabile ſimpliciter: pbatur per rationem poſt oppoſitum. Probatur etiam vlterius: quia de quolibet tali infinita ſunt predicata verificabilia per ſecundam ſuppoſitionē q̄ intellectus pp̄ter finitatem ſue capaſcitatis nō poteſt diſtincte cognoſcere per tertiam ſuppoſitionem: ergo nullū tale ſcibile ſiue nulla talis res eſt a nobis cognoſcibilis perfecte ⁊ ſimpliciter. Tertio pbaē: qꝛ cognitio perfecta ſimpliciter tollit omnem dubitationē: ſed nulla res poteſt ita perfecte a nobis cognoſci quin ad huc remaneat aliquod dubium de ipa igitur. Dicē ſecundo ꝙ ſcibile ppinquū quod eſt cōcluſio demonſtrationis poteſt a nobis perfecte cognoſci cognitione cōpleta: ptꝫ quia illa cognitio eſt pfecta ſimpliciter que tollit omnem dubitationē ſed noticia ſcientifica ꝯcluſionis demonſtrationis tollit omnem dubitationē de ipſa concluſione: alias non eſſet noticia euidens: ⁊ talis noticia poteſt a nobis haberi: ergo ſcibile ppinquū poteſt a nobis perfecte cognoſci. ¶ Et ad ſecundam partem dubij dicitur ꝙ ad habendum cognitionem incōplexam alicuius rei perfectam: non oportet omnes eiꝰ cauſas cognoſcere vt pbat vna ratio facta ante oppoſitum: Dicitur ſecundo ꝙ ad cognitionem perfectam complexā de re in genere habenda: non oportet oīs cauſas illius rei cognoſcere: pbatur quia cognitio perfecta in genere eſt qua cognoſcitur aliquod predicatū de aliquo ſubiecto determinate per demonſtrationē: ſed ad hoc cognoſcendum non requiritur cognio oīm cauſarum illius rei: ergo ad noticiam perfectam in genere complexam non oportet omnes cauſas rei cognoſcere. Dicitur tertio: ꝙ ad perfectam cognitionem cōplexam ſimpliciter alicuius rei oportet omnes eiꝰ cauſas cognoſcere, ptꝫ: quia cognitio perfecta ſimpliciter eſt qua habita nullum remanet dubium circa talem rē ſed ad hoc ꝙ remoueatur omnis dubitatio poſſibilis fieri de aliquo oportet omnes cauſas illius rei cognoſcere ⁊ omnia que de pnomine demonſtrante illam rē ſunt verificabilia. Ex predictis patet ꝙ cognitio cōplexa perfecta ſimpliciter non eſt nobis poſſibilis de aliqua re. ¶ Et ſi argueretur: quia ſi eſſet impedimentū perfecte cognitionis ſimpliciter: vel hoc eſſet ex parte rei cognoſcibilis vel ex parte intellectus noſtri: non p̄mū: quia ipe res ſufficienter ſe repreſentāt intellectui Nec ſecundum: quia vel res eſt finite cognoſcibilitatis: vel infinite: ſi dicatur p̄mū: ergo intellectus poteſt eam cognoſcere ꝯſſū modo: ergo eſt cognoſcibilis. Nō ſecundum: quia non eſt infinite entitatis: ergo nec cognoſcibilitatis: conſequētia tenet: quia ſicut ſe habet res ad eſſe ita ad cognoſci: ſecūdo metaphiſice. Reſpōdetur ꝙ defectus prouenit ex parte intellectus noſtri qui cum ſit finite capacitatis non poteſt cognoſcere rē infinitis modis. Et cum dicitur res non eſt infinite entitatis conceditur: ergo non eſt infinitis modis cognoſcibilis: negatur conſequentia. Et ad pbationem dicitur: ꝙ illa eſt vna indefinita ex qua non ſequitur propoſitum. ¶ Ad rationes dubij. Ad primam negaē maior: ⁊ ad probationem dicitur ꝙ finis intellectꝰ noſtri non eſt cognitio perfecta ſimpliciter: cū illa non ſit nobis poſſibilis: dicitur etiā ꝙ p. bene laborauerunt: qꝛ ad hoc laborauerunt vt traderent ſcientiam eo modo quo poſſibile eſt eam habere. ¶ Ad ſecundam dicitur concedendo ꝙ nullum effectum poſſumus cognoſcere cognitione perfecta ſimpliciter et hoc complexa quin omnes eius cauſas cognoſcamus: ſed tamen poſſumꝰ cognoſcere cognitione complexa perfecta in genere aliquem effectum ſine cognitione omnium ſuarum cauſarum. ¶ Tertia ratio eſt pro reſponſione data in ſecūda parte dubij.

Ad rationes queſtionis: ad primā dicitur

ꝙ licet de corruptibilibus non eſt ſcientia tanq̄ de ſcibili propinquo: ſi capiatur corruptibile ſecunde intentionaliter: tamen bene de eis eſt ſcientia tanq̄ de ſcibili remoto ⁊ remotiſſimo ſi capiatur prime intentionaliter. ¶ Ad ſecundam dicitur ꝙ ens per accidens capitur dupliciter. Uno modo prime intentionaliter: ⁊ illo modo ens per accidens eſt res que poteſt eſſe et non eſſe. Alio modo capitur ſecunde intentionaliter ⁊ hoc dupliciter. Uno modo vt attribuitur propoſitionibus ⁊ ſic conceditur ꝙ de ente per accidens tanq̄ de ſcibili propinquo non eſt ſcientia ⁊ ſic ens per accidens eſt propoſitio que poteſt eſſe vera ⁊ falſa. Alio modo capitur vt attribuitur terminis: ⁊ ſic dicitur ꝙ de ente per accidens quod attribuitur alicui accidentaliter et inſtranſmutabiliter bene poteſt eſſe ſcientia tanq̄ de ſcibili remoto vel remotiſſimo: ſed non de ente per accidens quod conuenit alicui accidentaliter ⁊ tranſmutabiliter ⁊ hoc proprie capiendo illum terminum ſciētia. ¶ Ad tertiam dicitur: ꝙ licet ſcientia naturalis actualis non ſit habitus nec ſcientia capiendo ſcientiā pro habitu: tamen ſcientia naturalis potentialis eſt bene habitus ⁊ ſcientia. ¶ Ad quartam dicitur diſtinguendo maiorem: vel capiendo ſcientiā pro ſimplici habitu vnius concluſionis: ⁊ ſic conceditur maior: vel capiendo ſcientiam pro totali ſcientia que nō eſt ſolū vniꝰ concluſionis ſed plurium et ſic negatur maior. ¶ Ad quintam patet ſolutio ex dictis. ¶ Ad ſextam dicitur diſtinguendo maiorem: quia dupliciter aliqua ſciētia dicitur diffinitiua. Uno modo: quia docet diffinire et diuidere: ⁊ ſic negaē maior. Alio modo: quia in ea ponuntur diffinitiones ⁊ diuiſiones: ⁊ ſic conceditur maior. ¶ Ad ſeptimam dicitur negando conſequentiam: quia phiſica non conſiderat de omnibus ſecundū omnem modum quo conſiderari poſſunt. ¶ Ad octauam dicitur negando conſequentiam ⁊ cauſa illius patꝫ ex principio logice: quia ſciētia practica docet quid: qualiter: ⁊ quomodo res operari debeat: qd̓ non facit hec ſcientia.

Neceſſe autem. ¶ Iſte eſt ſecundus tracta

tus primi libri in quo philoſophus reprobat opiones antiquorum circa principia intrinſeca rerum naturalium. Et diuiditur in duo capitula: in primo reprobat opiniones philoſophorum non naturaliter loquentiū in ſecundo reprobat opiniones philoſophorum naturaliter loquentium: ibi. ſicut autem phici. Uocat autē philoſophus in propoſito philoſophos naturaliter loquentes: qui phie naturalis principia concedebant ſcilicet motum et pluralitatem entium eſſe: licet aliquas falſas opiniones habebant. Illos vero philoſophos vocat nō naturaliter loquentes qui philoſophie naturalis principia negabant: ſcilicet motum ⁊ pluralitatem entium eſſe. Primū capitulū diuiditur in duas partes. In prima enumerat diuerſas opiniones antiquorum. In ſecunda improbat opiniones non naturaliter loquentium: ibi. Id quidem igitur. Dicit ergo primo: neceſſe eſt vnum principium rerum naturaliū eſſe aut plura: ⁊ ſi ſit vnum: tunc queritur vtrū ſit inmobile: ſicut dixerunt philoſophi non naturaliter loquentes ſicut parmenides ⁊ melliſſus: aut erit mobile vt dixerunt philo. naturaliter loquentes: ⁊ horū philoſophorum naturaliter loquentium: quidā dixerūt illud principium eſſe aerem: vt diogenes. Alij vero aquam vt tales. Alij vero ignem vt heraclitꝰ: nulli vero poſuerunt tale principium eſſe terram pp̄ter eiꝰ groſſitiem. Si vero ſint plura p̄ncipia: queritur an ſint numero finita aut infinita: ⁊ ſi ſint finita: aut ſūt duo: aut tria: aut q̄tuor: aut in aliquo alio numero maiori. Si vero principia ſint infinita: aut ſunt eiuſdem generis differentia tamē poſitione: figura: ⁊ ordine: vt poſuit democritus dicens infinita corpora athomalia eſſe p̄ncipia rerum: ⁊ omnia eſſe eiuſdem generis: differētia tamen poſitione: figura ⁊ ordine: pp̄ter quam diuerſitatem democritus dicebat diuerſas res ex ipſis cauſari. Aut ſunt diuerſorum generum: vt poſuit anaxagoras dicēs infinita athomalia carnis eſſe principia carnis ⁊ infinita athomalia oſſis eē p̄ncipia oſſis. Et ſubdit p. ꝙ ſicut queſtiones ſunt formate de p̄ncipijs rerū naturalium: ita poſſunt formari de ipſis rebus naturalibus.

Opiones antiquorū de p̄ncipijs rerū naturalium

Id quidem igitur. ¶ Hec eſt ſecūda pars

huius capituli in qua philoſophus intendit reprobare philoſophos non naturaliter loquentes: ⁊ diuidiē iſta pars in duas particulas. In prima ponit duas cōcluſiōes. In ſecunda incipit diſputare ꝯtra antiquos. ¶ Prima concluſio quam ponit p. eſt iſta. Phiſicus ex pprio habitu non habet diſputare contra negātes ſua principia: pbat philoſophus duabus ratōnibus: quarum. Prima eſt: quia geometer nō habet diſputare cōtra negantes ſua principia: ergo nec ſimiliter phiſicꝰ conſequentia patet: qꝛ ſicut ſe habet geometer ad ſua principia ita ꝙ non habet aliqua notiora per que poſſet arguere contra negantes ea: ita ſimiliter ſe habet phiſicus ꝙ non habet aliqua notiora per que poſſꝫ arguere contra negantes ſua principia. Q̄ autem antiq negabant principia phie naturalis patet: quia negabant motum eſſe: negabant etiam multitudinem entium: ⁊ per conſequēs negant vniuerſaliter aliquid eē principium: quia non poteſt eſſe principium niſi ſit alicuius alterius principiū. T. Simile igitur. ¶ Secunda ratio talis eſt. Phiſicus non habet diſputare cōtra qualitet poſitionem extraneam ⁊ improbabilem: ſicut erat opinio heracliti dicētis nihil poſſe ſciri: eo ꝙ omnia ſemper ſunt in ꝯtinuo motu: ſed opiniones nō naturaliter loquentium ſunt huiuſmodi: ergo phiſicꝰ non habet diſputare contra negantes ſua principia: cuiuſmodi ſunt illi qui ponunt tm̄ vnum principiū inmobile vt parmenides ⁊ melliſſus. T. Nec ſoluere. ¶ Secunda concluſio talis eſt. Ad naturalē ph̄m nō pertinet ſoluere rationes parmenidis ⁊ melliſſi: quibus probant tm̄ vnum ens inmobile eſſe: probat phi. duabus rationibus quarum prima eſt. Ad ph̄m naturalem non ſpectat ſoluere rationes valde defectuoſas ⁊ nullam apparentiam habentes: ſed tales erant rationes parmenidis ⁊ melliſſi: ex quo peccabant in materia ⁊ forma: ergo ad philoſophum naturalē non ſpectat ſoluere ratōnes parmenidis ⁊ melliſſi. Dicit tamē hic p. ꝙ ratio melliſſi eſt magis incōueniens ⁊ minorem habet apparentiam q̄ ratio parmenidis: qꝛ melliſſus ex vno incōuenienti dato incidit in multa incōuenientia. Et ex iſto textu elicitur hec auctoritas cōis Uno incōuenienti dato multa contingūt. T. Nobis autem ſubijciūt. ¶ Secunda ratio talis eſt: p. naturalis non habet ſoluere rationes in quibus negaē ſua principia: ſed tales erant rationes parmenidis ⁊ melliſſi: ergo p. naturalis non habet ſoluere illas ratiōes

Prima concluſio Phiſicꝰ nō hꝫ diſputare contra negantes ſua p̄ncipia.

Scd̓a concluſio Ad naturalē ph̄m non ſpectat ſoluere rōnes negātium ſua p̄ncipia

Uno incōuenienti dato multa ꝯtigunt.

Maiorem declarat per ſimile: quia geometer non habet ſoluere rationem antiphontis qui negabat principia geometrie: ergo nec ph̄us naturalis habet ſoluere rationes in quibus negantur ſua principia. Minor patet: quia in phia naturali ſupponitur p principio: omnia quodā modo moueri: hoc autem negabant antiqui in ſuis rationibus. ¶ Ratio autem antiphontis qua pbat circulum poſſe quadrari erat iſta. Quecūq̄ vni ⁊ eidē ſunt equalia: illa inter ſe ſunt equalia: ſed quadratum ⁊ circulus ſunt figure equales figure habenti multa latera ⁊ multos angulos: ergo quadratū eſt equale circlo. In illa ratiōe ſupponebat antiphon lineam circuli non eſſe diuiſibilem in ſemp diuiſibilia ¶ Sed tamen ratio briſſonis ex quo p̄ſupponit principia geometrie debet ſolui in geometria. Arguebat enī briſſo ſic: omnes linee ducte ab eodem puncto in idem punctum ſunt equales: ſed latera quadrati ⁊ portiōes circuli pcedunt ab eodem puncto in idem punctū: ergo ſunt equales. Illa ratio pcedit ex maiore male intellecta ex quo illa ſolum habet veritatem in lineis rectis: que pcedunt ab eodem puncto in idem punctum per idem medium. T. Et quoniam de natura. ¶ Hec eſt ſecunda pticula in qua philoſo. intendit diſputare contra antiquos: dicens ꝙ aliqualiter diſputandum eſt contra illos: ſcꝫ parmenidem ⁊ melliſſum licet hoc non poteſt fieri per ſcientiam naturalem ſed per metaphiſicam. T. Principium autē. ¶ Hic philoſophus diſputat contra illos non naturaliter loquentes: ⁊ primo deſtruit concluſionem eorum: ſecundo diſputat cōtra quoſdam poſteriores. Et tertio deſtruit rationes ipſorum. Secunda ibi. Conturbati autem. Tertia ibi. Et ex quibuſdā. Et pro fundamento ſupponit phi. ꝙ ens dicitur multipliciter ſiue de multis: vt pote de decem p̄dicamentis: ⁊ tunc queritur ab antiquis omnia vnum eſſe dicentibus. Aut enim omnia ſunt vna ſubſtātia: aut omnia ſunt vna q̄titas: aut vna qualitas. Et ſi omnia ſint vna ſubſtantia aut omnia ſunt vnus homo: aut vnus equus: aut vna alia ſubſtantia. Et ſi omnia ſint vna qualitas: aut omnia ſunt calidum: aut album: aut aliquod aliorū talium: ⁊ cum iſta ſint multa impoſſibile eſt illa eſſe vnum. Textus. Siquidē enim eſſe. ¶ Hic philoſophus intendit pbare iſtam concluſionem: ꝙ non eſt tantum vnum ens. Quam concluſionem probat philoſophus duabus rationibus: quarū prima ſumitur ex diuiſione entis in ſubſtantiam ⁊ accidens: ⁊ eſt talis: quia vel illud ens eſſet ſubſtātia vel accidens: vel aggregatum ex ſubſtantia ⁊ accidente. Non poteſt dici ꝙ ſit aggregatum ex ſubſtantia ⁊ accidente quia tunc multa eſſent ⁊ non tantum vnum. Nā ſi ſubſtantia ⁊ quantum ſunt duo ſunt ⁊ non vnum eſt quod eſt. Nec poteſt dici ꝙ illud ens ſit ſubſtantia tm̄: quia tunc illud ens non eſſet q̄tū ⁊ per conſequens nō eſſet infinitum: quod eſt contra melliſſum: nec finitum quod eſt contra parmenidem. Nā vt dicit phi. in textu: infiniti ratio ſolum quātitati congruit: ⁊ ſimiliter finiti: ⁊ non ſubſtantie: aut qualitati: aut alicui alteri niſi per accidens. Nec poteſt dici ꝙ illud ens ſit accidēs tm̄: quia tunc ſequeretur ꝙ eſſꝫ accidens ſine ſubiecto: qd̓ eſt impoſſibile: quia omne accidens de ſubſtantia dicitur: ⁊ nullum aliorum a ſubſtantia extra ſubſtantiam eſt ſegregabile. Textus. Amplius ⁊ quoniā. ¶ Hic philoſophus ponit ſecundam rationē que ſumitur ex diuiſiōe vnius in modos eius: ⁊ eſt talis: ſi eſſet tantū vnum ens: vel illud eſſet vnum continuitate vel indiuiſibilitate: vel ratione. Non primum: quia ſi illud eſſꝫ vnum continuitate, iam multa eſſent: ſaltem potentia ex quo infinitum continuum eſt diuiſibile. T. Habꝫ autem dubitationē ¶ Hic philoſophus circa iſtā rōem

Rō antiphōt

Rō briſſonis.

Ens dr̄ multipliciter de p̄dicamentis.

Si ſubſtātia ⁊ q̄tuꝫ ſunt duo ſunt ⁊ nō vnū eſt qd̓ eſt.

Rō finiti ⁊ infiniti q̄titati cōgruit.

Oē accn̄s de ſba dr̄: ⁊ nullū aliorū a ſba extra ſbam ē ſegregabile

monet talem dubitationem: vtrum totuʒ ⁊ ſue partes ſint vnum: vel plura: ⁊ ſi ſint vnū: quomodo ſunt vnū ⁊ ſi ſint plura quomodo ſunt plura. Et non ſolum ſit dubitatio de ptibus ꝯtinuis: ſed etiaʒ de ptibus nō cōtinuis. T. Et ſi toti. ¶ Hic p. ſoluit illam dubitationem oſtendendo ꝙ totum ⁊ ptes non ſunt vnū: ſic ſcʒ ꝙ vnaqueq̄ pars ſit vna cum toto: qꝛ tunc totum eſſʒ vnum indiuiſibile. ptʒ: qꝛ que ſunt vni ⁊ eidem eadem illa ſunt inter ſe eadem: ergo ſi ptes ſunt eedem toti: ꝑtes erunt eedem inter ſe. T. At vero. ¶ Hic p. oñdit ꝙ ſecundum non pōt dici: ſcʒ ꝙ illud ens ſit vnum indiuiſibilitate: qꝛ indiuiſibile non eſt quātum: ⁊ ꝑ ꝯñs neq̄ finitum neq̄ infinitum: qđ ē ꝯtra parmenidem et melliſſum. T. At vo ſi rōne. ¶ Hic p. oñdit ꝙ nec pt dici tertium ſcʒ ꝙ illud ens ſit vnum rōne: qꝛ tunc ſeq̄rentur tria incōuenientia. Primū eſt: ꝙ eadem eſſʒ ratio ꝯtrarioꝝ: ſcʒ boni ⁊ mali: ⁊ ſic bonum eſſet malum. Secundum incōueniens eſt ꝙ eadeʒ eſſʒ rō ꝯtradictorie oppoſitorum ſcʒ boni ⁊ non boni: entis ⁊ nō entis. Tertium incōueniens eſt: ꝙ eadem eſſet ratio diuerſorum generum vtpote qualitatis ⁊ quantitatis ſed oīa iſta ſunt falſa: ergo ⁊ illud ex quo ſequitur: ſcʒ ꝙ oīa ſunt vnum rōne. T. Conturbati auteʒ ſunt. ¶ Hic p. diſputat ꝯtra quoſdā poſteriores phōs parmenidem ⁊ melliſſum inſequentes dicens: ꝙ antiqui poſteriores conturbati ſunt ne oporteat eos ꝯcedere multa eē vnum. Ad hoc autem incōueniēs vitandum diuerſas inuenerūt vias: vnde licophron ne ad tale incōueniēs duceretur auferebat a ꝓpoſitionibus hoc verbum eſt ⁊ noluit dicere homo eſt albus: ſed ſolum dicebat homo albus. Alij vo videntes tales orationes impfectas mutabant locutioneʒ vtputa hoc vbum eſt: ⁊ pdicatū materiale in vbum adiectiuum: vt nō dicebant homo eſt albus: ſed homo albatur: nec dicebant ꝙ homo eſt ambulās: ſed ꝙ hō ambulat. Iſta ſic improbat philoſophus: qꝛ multa ſunt vnum a parte rei: ⁊ tamen ſunt diuerſa ratione: vt album ⁊ muſicum vnam ⁊ eandem rem de materiali ſignificato ſignificauit: ⁊ tamen alia eſt diffinitio illius termini album: ⁊ alia illius termini muſicum. Etiam aliqđ eſt vnum qđ eſt diuiſibile in partes: ſicut totum continuum. Ex iſto ptʒ ꝙ antiq̄ fuerunt decepti: ex quo credebant ꝙ vnum ⁊ plura eidem ꝯuenire poſſunt: hoc autem falſuʒ eſt: quia illud quod eſt vnum actu eſt plura potentia. Et ſic iſta duo nō opponuntur vnum in actu ⁊ plura in potentia: ſed vnum in actu ⁊ plura in actu opponunt.

Que ſunt vni ⁊ eidē eadē illa īter ſe erūt eadem

Ex quibus demonſtrant. Hic philoſophus deſtruit opiniones antiquorum dicēs ꝙ non eſt difficile ſoluere ratiōes parmenidis ⁊ melliſſi: quia vtraq̄ ratio peccat in materia ⁊ forma. Ratio tamē melliſſi eſt magis fatua: ⁊ minorem habens apparentiam dubitādi. Et ideo ſubdit ꝙ vno incōuenienti dato a melliſſo non erat graue ſiue difficile ipſum in alia incōueniētia incidere. T. Mo quidem igitur. ¶ Hic p. ſoluit rationem melliſſi arguebat enim melliſſus ſic: quicquid eſt factum habet pncipium: ergo quod non eſt factum non habet principiuʒ in illa conſequentia committitur fallacia conſequētis Et cum vlterius argui: quod non habet principiuʒ nō habet finem ⁊ per conſequens eſt infinitum: ibi cōmittitur fallacia equiuocationis: quia in prima conſequētia capiebatur principium pro principio generationis ⁊ in ſecūda capitur pro principio magnitudinis. Et cū vltra arguit quod eſt infinitum immobile eſt: ex quo nullum locum haberet extra ſe: ibi falſum aſſumit: qꝛ licet tale ens non mutaretur de loco ad locum: tamen poſſet moueri localiter in ſuo loco: etiam poſſet moueri motu alterationis. Alterius deficit in hoc: ꝙ probat ꝙ ens non ſit factum ſic arguēs quia ſi ens eſſet factū hoc eſſet aut ex ente aut ex non ente. Non ex non ente: quia ex nihilo nihil fit: vt cōmuniter phi ꝯcedunt: nec ex ente: quia tunc eſſet anteq̄ fieret. Dicta autem diuiſio quam aſſumit melliſſus eſt inſufficiens quia dādū eſt medium inter ens ſimpliciter ⁊ nihil ſiue non ens ſimpliciter: vtputa ens in potentia: ſicut eſt materia pma: que non eſt res actualiter ⁊ complete exiſtens tanq̄ eſſentia perfecta ⁊ completa in ſpecie. Et ſubdit philoſophus in textu ꝙ quidam philoſophorum dixerūt eſſe vnum ens ex quo alia fierent: tamen plura differebant ſpecie ſicut homo ⁊ equus ſpecie differunt: ⁊ ſimiliter contraria. Iſtorum opinioneʒ improbat philoſophus in libris ſequentibꝰ. ¶ Hic p. ſoluit ratiōes parmenidis. Arguebat eniʒ ſic parmenides: quicquid eſt preter ens eſt non ens: ſed non ens nihil eſt: ergo quicquid eſt preter ens nihil eſt: ſed ens ⁊ vnum ꝯuertunt ergo quicquid eſt preter vnum nihil eſt: ⁊ per ꝯſequēs tm̄ vnum eſt ⁊ illud eſt immobile: ex quo non habʒ locum extra ſe. Hanc rationeʒ ſoluit philoſophus: dicēs ꝙ talis argumentatio peccat in materia ⁊ forma. Unde cum aſſumit quicquid eſt preter ens eſt non ens: ſi capiatur ille terminus ens pro illo quod eſt ſubſtātia tm̄: vel tm̄ pro accidente ſic propoſitio eſt falſa. Sed ſi caperetur in ſua tota cōmunitate: vt dicitur tā de ſubſtantia q̄ de accidente: tunc eſſet vera. Et vlterius cum arguit: quicquid eſt preter vnum nihil eſt: ergo tantum vnum eſt: ſi in conſequēte fiat excluſio gratia alietatis: tunc conſequentia eſt bona: ſed tunc non ſeq̄tur intentum: ex quo in illo ſenſu non capiebant antiqui illam propoſitionem ſcʒ tm̄ vnuʒ eſt. Sed ſi fiat excluſio gratia pluralitatis: tunc non valet conſequētia quia in ſimili non valet: poſito caſu ꝙ non ſint niſi alba. Omne ens preter album nihil eſt: ergo tm̄ vnuʒ album eſt: exponendo conſequēs gratia pluralitatis: qꝛ poſſunt eſſe multa alba ⁊ ſi non eſſent multa alba ſeparata ⁊ diſtincta a ſe inuicem: tamen multa eſſent in potentia. Etiam adhuc eſſet alia ratio albedinis ⁊ ipſius albi: ⁊ cum vlterius aſſumit ꝙ illud eſſʒ immobile: falſum eſt. Dicitur enim ꝙ licet non moueretur de loco ad locum: tamen poſſet moueri ſecundum ſuas partes et motu alteratiōis. T. Neceſſe igitur acciperet. ¶ Hic p. ſpecialiter arguit contra parmenidem: oſtendendo ꝙ per ens non poteſt intelligere accidens: quia ſi eſſʒ ſolum vnum ens: ⁊ illud eſſet accidens: ſequeretur ꝙ illud quod non eſſet: eſſet: conſequens eſt falſum ⁊ impoſſibile: ergo ⁊ illud ex quo ſequitur: ꝯſequentia ptʒ: quia ſecundum eum ſubſtantia non eſſet: cum ipa non ſit accidens quod ſolum ponitur eſſe ens: ⁊ tamen ſubſtantia eſſet: quia de illa predicaretur ens: ſcʒ accidēs dicendo homo eſt albus: ergo ſubſtantia eſſʒ que non eſſet. Ex iſto patet ꝙ pma propoſitio parmenidis ē falſa ſi capiat illum terminū ens ſolum pro accidente. T. Si igitur quod vere eſt. ¶ Hic p. oñdit ꝙ illa ꝓpoſitio etiam eſt falſa: ſi parmenides capiat illum terminum ens ꝓ ſubſtātia ſolum: quia ſi eſſet vnum ens ſcʒ ſubſtantia: ſequeretur ꝙ illud quod eſſet non eſſet: conſequens eſt falſum ⁊ impoſſibile: ergo ⁊ antecedens: conſequentia patet: quia illo caſu poſito nihil eſſʒ accidens: ⁊ tamen accidens predicaretur de ſubſtantia: dicendo homo eſt albus: ſed illud de quo predicatur nō ens debet eſſe non ens: ⁊ per conſequens ſubſtantia q̄ ponitur eſſe non eſſʒ. Et ſubdit p. ꝙ non eſt incōueniēs dicere: ꝙ accidens quodāmodo non eſt: ex quo nō eſt ſubſtantia: ſed incōueniens eſt dicere ipm oīo nō eſſe hoc eſt nullo modo eſſe. Et conſequenter ſubdit ꝙ album multa ſignificat: vtpote quod vere eſt: ⁊ cum hoc accidens. Ex iſtis rationibus patet ꝙ ꝓpoſitio parme

Uno incōuenienti dato multa ꝯtingunt.

Ex nihilo nihil fit.

nidis eſt falſa: ſiue capiatur ille terminus ens ꝓ ſubſtantia tantum: ſiue ꝓ accidente tantū ⁊ ſi capiat ipm in ſua cōitate: tunc illa ꝓpō non deſeruit ſibi ad ꝓpoſitum oſtendenduʒ. T. Neq̄ igit magnitudo. ¶ Hic p. reprobat opiniones parmenidis ⁊ melliſſi ſimul duabus rōnibus. Quaruʒ pma talis eſt. Si illud ens qđ poſitum eſt eſſe vnum ⁊ immobile eſſʒ ſubſtantia ſolū ſequeretur ꝙ magnitudo non eſſet: ⁊ per conſequens nec finitum nec infinitum: quod eſt contra parmenidē ⁊ melliſſum: conſequentia patet: quia ſi ſubſtantia et magnitudo eſſent iam multa eſſent ex quo eſſent plures partes quantitatiue in quas illa magnitudo eſſet diuiſibilis. T. Quod autem diffinitur. ¶ Secūda ratio talis eſt: ſi illud ens eſſet ſubſtantia tunc ꝑm eſſet diffinibile: qꝛ vt dicit p. vij. metaphiſice: diffinitio non eſt ꝓprie niſi ſubſtantie: ⁊ per cōſequens illud ens eſſet diuiſibile in partes diffinientes: quarum quelibet eſt ſubſtantia: ergo poſito ꝙ illud ens ſolum eſſet ſubſtātia adhuc eſſet multitudo in ſubſtantijs. Quod autem ꝑtes diffinitionis ſunt ſubſtantie: oſtendit p. ponendo gratia exempli ꝙ illud ens ſit illa ſubſtantia que ē homo: ⁊ ꝙ eius diffinitio ſit animal bipes: tūc ꝓbatur ꝙ animal ⁊ bipes ſunt ſubſtantie: qꝛ ſi non eſſent ſubſtātie eſſent accidentia: ⁊ tūc vel eſſent accidentia hoīs vel alteri: ⁊ quodlibet illorum eſt impoſſibile: ergo ⁊ illđ ex quo ſequit: ſcʒ ꝙ non ſint ſubſtantie. T. Accidēs enim dicitur. ¶ Hic p. pro ꝓbatione vltime conſequentie ponit duas ſuppōnes: quaruʒ prima eſt: ꝙ accñs ē quod contingit ineſſe ⁊ non ineſſe: aut in cuius rōe ponitur ſubiectum cui accidit. T. Amplius quecunq̄. ¶ Secunda ſuppoſitio eſt: quando aliquid diffinitur per aliud tunc illud aliud non debet iteruʒ diffiniri ꝑ ipʒ: ⁊ hoc in abſolutis. Iſtis ſuppoſitis ꝓbat p. minorem: ſcʒ ꝙ quodlibet illorum ſit impoſſibile. Primo ꝙ bipes non ſit accidens hominis: quia vel eſſet accidēs ſeꝑabile: ⁊ tunc contingeret hominem non eſſe bipedē homine exiſtente: ſuppoſito ꝙ homo bene diffiniatur per hoc complexum animal bipes: hoc autē eſt falſum ⁊ impoſſibile: ergo ⁊ illud ex quo ſequitur: ſcʒ ꝙ bipes ſit accidens ſeparabile hominis: vel bipes eſſʒ accñs in cuius rōne ponitur homo ⁊ hoc eſt impoſſibile: quia homo per li bipes diffinitur: ergo li bipes non debet diffiniri per ly homo: iuxta ſecundam ſuppoſitionem. Quod autem bipes non poſſet eſſe accidens alteriꝰ ab homine: ꝓbat ſic p. quia ſequeretur ꝙ homo eſſet accñs alterius: ſed hoc eſt falſum ⁊ impoſſibile: quia qđ vere eſt nulli accidit. i. quod eſt ſubſtantia non eſt accñs alicuius: conſequentia patet quia ſi diffinitio quidditatiua alicuius ſit accidens: oportet diffinitum eſſe accidens. T. Et quod eſt ex his. ¶ Hic philoſophus tāgit aliam rationem parmenidis: qua voluit probare: ꝙ erat tantum vnum ens immobile: ⁊ eſt talis. Si illđ ens eſſet corpus ipſum eſſet diuiſibile aut indiuiſibile: ſi indiuiſibile: ergo tantum vnum eſſet ⁊ non multa: ſi diuiſibile: ergo erit proceſſus in infinituʒ: quod eſt impoſſibile: vel erit ſtatus ad indiuiſibilia que erunt nō corporea: quod etiam eſt impoſſibile. T. Quidaʒ autem rationibus. ¶ Hic philoſophus ponit ꝙ quidā antiquorum conceſſerunt ambas rationes parmenidis: eam ſcʒ qua probabat omnia eſſe vnum: ⁊ etiam ſecundam qua probabat illud eſſe indiuiſibile. T. Manifeſtum autem eſt. ¶ Hic philoſophus duo incōuenientia ponit contra predictos Primum eſt: ſi ens ſolū ſubſtantiam ſignificaret: tunc accidens nihil eſſet: ⁊ ꝑ conſequens ſequeretur contradictio: ſcilicet ꝙ aliqđ eſſʒ ⁊ ꝙ illud idem non eſſet: puta ipſum accidens. Secundum incōueniens eſt: ꝙ ſi nihil preter ſubſtantiam eſſʒ non eſſet aliqua multitudo: hoc tamen falſum eſt: cum adhuc eſſet multitudo in ſubſtantijs: vt prius dictum eſt. Ex iſtis concludit philoſophus ꝙ ex dictis manifeſtum eſt: ꝙ impoſſibile eſt ſic eſſe vnum ſicut poſuerūt parmenides ⁊ melliſſus.

Qđ vere ē nulli accidit.

Queritur vtrum ſit tantuʒ vnum ens immobile: ſicut poſuerunt parmenides ⁊ melliſſus. ¶ Et videtur ꝙ ſic ratione melliſſi: quicquid eſt factum habʒ principium: ergo quod non eſt factum non habet principium: ſed ens non eſt factum: ergo ens non habet pncipium: ſed quod non habet principium non habet finem: ⁊ per conſequens eſt infinitum: ⁊ illđ quod ē infinitum eſt vnum ⁊ immobile: ꝙ autem ſit vnum patet: quia extra infinitum nihil eſt: ergo eſt tantum vnum: ⁊ cum non habeat extra ſe locum ad quem moueatur idem eſt immobile: ⁊ per conſequens eſt tantum vnuʒ ens: immobile: ⁊ infinituʒ. Sed ꝙ illud ens non ſit factum probat ſic melliſſus: quia ſi illud ens fieret: hoc eſſet ex ente vel ex non ente: non ex ente quia tunc eſſʒ anteq̄ fieret: nec ex nō ente: quia in hoc omnes phi cōueniunt: ꝙ ex nihilo nihil fit. ¶ Secundo arguitur ratione parmenidis ſic: quicquid eſt preter ens eſt non ens: ſed non ens nihil eſt: ergo quicquid eſt preter ens nihil eſt: ſed ens ⁊ vnum conuertuntur: ergo quicquid eſt preter vnum nihil eſt: ⁊ per conſequēs tantum vnū eſt: ⁊ illud eſt immobile: quia non habet locuʒ extra ſe ad quem poſſet moueri: ergo eſt tantum vnum ens immobile. Alie rationes ſophiſtice poſſunt formari que patent in ſophiſmatibus.

Ex nihilo nihil fit.

In oppoſitum eſt philoſophus in textu oſtendens ꝙ non ſit tantum vnum ens et immobile. Unde titulus queſtionis debet ſic intelligi ſiue exponi: vnū eſt ⁊ nulla plura ſunt. Alij ſenſus quos titulus poteſt habere: patent in ſophiſmatibus.

primo articulo

Concluſio reſponſiua. ¶ **Non eſt tantū vnū** ens ⁊ immobile. Hanc concluſionem probat philoſo. duabus rationibus: que ſatis clare patent in textu.

Dubitatur primo. Utruʒ quantitas ſit res diſtincta a re quanta. Et videtur ꝙ ſic: auctoritate philoſophi dicentis: ſi ſubſtantia ⁊ quātum ſunt duo ſunt que ſunt: ⁊ non vnum eſt quod eſt: quod non videtur eſſe verum: niſi ſubſtantia ⁊ quantitas ſint diſtincta entia. ¶ Secundo ſic: omne accidens eſt in ſubiecto: ſʒ quantitas eſt accidens: ergo quantitas eſt in ſubiecto ⁊ per conſequens quantitas non eſt ſubſtantia. ¶ Tertio ſic: ratio infiniti quantitati congruit ⁊ non ſubſtantie: nec qualitati: niſi per accidens: ergo nec ſubſtātia nec qualitas eſt quantitas: et per conſequens quantitas eſt res diſtincta a re quāta. ¶ Quarto ſic: dicit philoſophus primo poſteriorum omnis propoſitio eſt immediata: in qua diuerſa generaliſſima de ſe inuicē negantur: ergo hec eſt vera: nulla ſubſtantia eſt quantitas: ⁊ ſimiliter iſta: nulla qualitas eſt quātitas: ergo quantitas diſtinguitur a ſubſtātia ⁊ qualitate. ¶ Quinto ſic: quantitati nihil eſt contrarium: ſimiliter quantitas non ſuſcipit magis nec minus: ſed aliqua res q̄ta habet contrariuʒ ⁊ ſuſcipit magis ⁊ minus: ergo aliqua res q̄ta non eſt quātitas. ¶ Sexto ſic: ſi ſic ſequeretur ꝙ omnis generatio: ⁊ ſimiliter omnis alteratio eſſent motus ad quantitatem. Conſequens eſt falſum, ergo et antecedens: falſitas conſequentis patet: quia omnis motus ad quantitatem eſt augmentatio vel diminutio: ſed non omnis generatio eſt augmentatio vel diminutio: ergo non omnis generatio vel alteratio eſt motus ad quantitatem. ¶ In oppoſitum arguitur. Omne equale vel inequale ſecundū ex

tenſionem eſt quãtitas:ſed omnis ſubſtantia materia
lis eſt equalis vel inequalis ſecundum extenſionem:
ergo omnis ſubſtantia materialis eſt quãtitas. ¶ Se
cundo ſic:omnis res habens extenſiue ⁊ ſitualiter ptē
extra partem eſt quantitas:ſed omnis ſubſtantia ma
terialis eſt res hñs extenſiue ⁊ ſitualiter ptē extra ptē
ergo omnis ſubſtantia materialis eſt quãtitas: maior
patet:quia ibi prēdicatur diffinitũ de diffinitione:mi
nor patet:quia ſubſtantia materialis habet vnam ꝑ
tem loco ⁊ ſitu diſtantem ab alia. ¶ Tertio ſic:omnis
res cuius partes cõpulantur ad aliquem terminũ cõ
munem eſt quantitas continua: ſed ſubſtãtia pure ma
terialis eſt res cuius partes copulantur ad aliquē ter
minum communem : ergo ſubſtantia pure materialis
eſt quantitas continua. maior patet per diffinitionem
quantitatis continue:⁊ minor nota eſt. ¶ Quarto ſic:
omne album eſt ſubſtantia: ⁊ aliquod albũ eſt magni
tudo ſiue quantitas: ergo magnitudo ſiue quantitas
eſt ſubſtantia:maior nota eſt:⁊ minor ꝓbatur:quia al
bum eſt quantitas per accidens:vt dicit philoſophus
in predicamentis:ergo album eſt quantitas. ¶ Ad du
bium probabiliter pro preſenti dicitur:ꝙ quãtitas nõ
diſtinguitur realiter a re quanta: vt patet per ratiões
poſt oppoſitum factas. Unde licet aliqua ſubſtãtia ſit
ſua quantitas:non tamen omnis ſubſtantia eſt quãti
tas quia ſubſtantia ĩmaterialis non eſt quantitas : ſi
cut eſt anima:⁊ intelligentia ; nec etiam omnis ſubſtã
tia quanta eſt ſua quantitas continua: vt patet de illa
ſubſtantia cuius vna pars eſt indiuiſibilis:ſicut eſt ho
mo:quantitas enim hominis eſt materia hominis: ſed
homo non eſt materia eius:ergo homo nõ eſt ſua quã
titas:⁊ hoc loquendo de quantitate continua: ſed om
nis ſubſtantia pure materialis cuius nulla pars ē ſim
pliciter indiuiſibilis:eſt ſua quantitas continua:nõ ta
men omnis quantitas eſt ſubſtantia:patet de quanti
tate que eſt qualitas extenſa:vtputa albedo:nec etiã
omnis quantitas eſt qualitas: capiendo qualitatem ꝓ
ente realiter inherente alicui:capiendo tamen illũ ter
minum qualitas ſicut capitur quando eſt genus gene
raliſſimum:ſic omnis quantitas bene eſſet qualitas:
ſed non omnis qualitas eſſet quantitas: vt patet de q̃
litate indiuiſibile:⁊ immateriali. Et ad primã rationē
dubij dicitur:concedendo propoſitionem phi: ſed tamē
illa multa non ſunt ipſa ſubſtantia ⁊ quantitas reali
ter diſtincta ab ea:ſed ſunt plures partes ipſius quan
ti:cum nullum ens poſſit eſſe quãtum quin plures ha
beat partes. Sed quereret tunc aliquis: quomodo cõ
ſequentia phi valebit:ſi ſubſtantia ⁊ quantum ſunt:iã
duo ſunt que ſunt:⁊ non vnum. Ad hoc dicitur:ꝙ illō
antecedens ſcꝫ ſi ſubſtantia ⁊ quantum ſunt:valet iſtã
copulatiuam:ſubſtantia eſt:⁊ quantum eſt: ⁊ tũc pma
pars illius copulatiue poteſt verificari de ſubſtantia
que non eſt quanta:⁊ ſecunda pro re quanta:⁊ ſic con
ſequentia eſt clara : quia ſubſtantia ĩmaterialis ⁊ res
quanta non ſunt vna res niſi illa ſe habeant ſicut ĩfor
mans ⁊ informabile:⁊ tunc ſunt bene vnum totum cõ
poſitum ⁊ diuerſe res ſimplices non compoſite ex pti
bus diuerſarum rationum. Uel prima pars copulati
ue:⁊ ſimiliter ſecunda verificantur pro vna ⁊ eadem re
de qua ſiue de cuius pronomine demonſtrante verum
eſt dicere ꝙ eſt ſubſtantia ⁊ ꝙ eſt q̃tũ: ⁊ tunc conſequē
tia p. ſic valet:ſi ſubſtantia ⁊ q̃tum ſunt:ergo q̃tum ē:
⁊ vltra quantum eſt : ergo pars extra partem eſt: et ſi
pars extra partem eſt: duo ſunt:ergo de primo ad vlti
mum ſequitur:ſi ſubſtantia ⁊ quantũ ſunt:multa ſunt
⁊ non ſolum vnum eſt quod eſt. ¶ Ad ſecundam dicit
concedendo ꝙ aliqua quantitas eſt in ſubiecto:⁊ ꝙ il
la non eſt ſubſtantia:ſed eſt qualitas: vna enim quan
titas poteſt eſſe ſubiectum alterius quãtitatis: vt quã
titas que eſt ſubſtantia: eſt ſubiectum q̃titatis que eſt
qualitas. ¶ Ad tertiam dicitur negando conſequētiã
quia licet finitum vel infinitum p̃dicetur de illo termi
no q̃titas per ſe:ſicut paſſio de ꝓpo ſuo ſubiecto: ⁊ nõ
p̃dicet ꝑ ſe de illis terminis ſubſtantia ⁊ qualitas:cum
non ſint ſubiecta ꝓpa illius paſſionis : tamen bene p̃
dicatur vere per accidēs de illis dicibilibus. ¶ Ad q̃r
tam pꝫ ſolutio ex dictis in libro poſteriorum circa illum
paſſum. ¶ Ad quintam pꝫ ſolutio ex dictis in p̃dicamē
tis. ¶ Ad ſextam dr̃ negãdo pmã ꝯñam. Et ad ꝓbatio
nem eius dr̃:ꝙ conceſſo antecedēte negãda eſt ꝯña:qꝛ
non dr̃ motus ad quãtitatem:eo ꝙ q̃titas acq̃rat : ſed
qꝛ ꝓpter talem motum aliq̃ dicibilia p̃dicant de pma
ſubſtantia que ſunt de genere quãtitatis maiorem vel
minorem quantitatem importantia q̃ importabant di
cibilia p̃dicamenti quãtitatis que ante talem motũ de
illa pma ſubſtantia verificabantur:de iſta quidem ma
teria plura alia videbunt in metaphiſica cum ad meta
phiſicam ptineat oñdere diſtinctiones rerum.

Dubitatur ſecũdo circa pmã rõnem phi qua
probat ꝙ non ē tm̃ vnum ens ĩmobile,: ſuppoſitis his
que dicta ſunt in pmo dubio:vtꝫ illud verum eſt:ꝙ p.
dicit: ſi illud ens eſſet ſolum ſubſtantia tunc non eſſet
quãtum:nec finitum nec infinitum. Et videt ꝙ non:qꝛ
oĩs ſubſtantia pure materialis eſt ſua quãtitas vt pꝫ
ex pmo dubio:⁊ ꝑ ꝯñs ipſa eſt quãta:finita vel infinita:
ſed ſi eſſet tale ens ſicut parmenides ⁊ melliſſus poſue
runt:illud eſſet ſubſtantia pure materialis:cũ antiqui
ponebant materiam eſſe totam ſubſtantiam rei : ergo
illud ens ſi eſſet:eſſet quantum:⁊ ꝑ ꝯñs finitum vel infi
nitum. ¶ Secundo ſic:non ſequit ſortes eſt ſolum ſub
ſtantia:ergo non eſt quantus:nec finitus vel infinitus
ergo ſimiliter ꝯña p. non valet : ſi illud ens eſſet ſolum
ſubſtantia:non eſſet q̃tum finitum vel infinitum:añs pꝫ
qꝛ añs illius ꝯñtie eſt verum ꝯñte exiſtente falſo. ¶ In
oppoſitum eſt p. ponens illam ꝯñam in ſua rõne. ¶ Ad
dubium dr̃ ꝙ ſi phũs in añte ſue ꝯñtie capiat illam di
ctionem ſolum vt facit ꝓpõnem excluſiuam:ſic ꝯña p.
eſt bona:qꝛ añs illius ꝯñe eſt impoſſibile:⁊ ad impoſſi
bile ſeq̃tur q̃libet : ſiue quelibet ꝓpõ nata eſt ſeq̃: ꝙ
aũt añs talis ꝯñtie ſit impoſſibile:pꝫ ꝑ exponentem ei⁹
que eſt iſta:illud ens eſt ſubſtantia ⁊ nihil q̃d eſt illud
ens eſt ſubſtantia: nã ſcda pars illius copulatiue eſt fal
ſa ⁊ impoſſibilis : qꝛ ad eam ſeq̃tur iſta. Nulla pars illi⁹
entis eſt ſubſtantia:⁊ iſta infert vlterius iſtam ꝙ illud
ens nõ eſt ſubſtantia:⁊ ſic añs dicte ꝯñtie ĩcludit iſtas
duas ꝓpões:illud ens eſt ſubſtantia:⁊ illud ens non
eſt ſubſtantia. Uel p. põt capere illam dictionem ſolum
vt faciat ꝓpõnem de excluſo p̃dicato:⁊ hoc ꝯtingit du
pliciter. Uno mõ: vt denotat tale p̃dicatum ꝯuenire ſub
iecto:⁊ ſuum ꝯtradictorie oppoſitum negari de eodem
⁊ ſic ſenſus illius añtis eſt:ꝙ illud ens eſt ſubſtantia ⁊
non eſt non ſubſtãtia:⁊ tunc ꝯña philoſo. non valet:vt
bene patet per ſecundum argumentum dubij. Uel põt
capi illa dictio ſolum:vt per eam denotentur alia p̃di
cata ab iſto p̃dicato ſubſtãtia remoueri a tali ſubiecto
⁊ tunc ſenſus antecedentis eſt iſte ꝙ illud ens eſt ſub
ſtantia ⁊ non eſt quantum:nec quale : nec ad aliquid:
et ſic de alijs. Uel ſenſus poteſt eſſe iſte:ſi ille terminus
ſubſtantia predicetur de illo termino ens ſupponente
pro illa re quam antiqui ponebant:⁊ nullus alius ter
minus alterius predicamenti : tunc illud ens non erit
quantum finitum nec infinitum : ⁊ ſic conſequentia p.
bene valet. Et ad primam rationem dubij dicitur: con
cedendo totum argumentum. Ad ſecundam patet ſo
lutio ex dictis.

Dubitatur tertio circa eandē rationē: ⁊ circa
illam rationē quã phũs ſolũ arguit cõtra Parmenidē
ꝓbando ꝙ illud ens nõ ſit accñs. Utrũ illud ſit verum q̃d
dicit p. Si illud ens eſſet accidēs tm̃:ꝙ tũc illud ens ꝑ
ſe exiſteret:quod ē ĩpoſſibile:⁊ quod illud ens diceret
de ſubſtantia:⁊ ſic illud quod non eſſet eſſet. ¶ Et vi
detur ꝙ nõ:qꝛ ſi illa res eſt accidēs:ex quo realiter di
ſtinguit a ſubſtantia:nec eſt pars eſſentialꝭ ſubſtantie
nec ſubſtãtia eſt neceſſario req̃ſita ad ſui exiſtētiã:põt
exiſtere ſine ſubſtantia:ergo nõ ē impoſſibile accñs ꝑ
ſe exiſtere:ſic ꝙ nõ in ſubiecto exiſtat. ¶ Secũdo ſic. ſi
illud ens eēt accñs tũc illud accñs nõ ingrederet ꝓpo
ſitionē ex quo nõ eēt ſignũ:⁊ ꝑ ꝯñs nõ predicaretur de
ſubſtantia. ⁊ ſic etiam nõ ſequeret ꝙ illud q̃d non eſſet
eſſet. ¶ In oppoſitum eſt p. dicens talia. ¶ Ad dubiũ
dicitur ꝙ ille terminus accidens poteſt capi a philoſo
pho primo intentionaliter ⁊ tũc bene valet:ſi illō ens
eſſet accidens tantum ꝙ per ſe exiſteret ſic ꝙ nõ exiſte
ret in ſubiecto:ſed falſum eſt ꝙ illud eſt ſimpliciter ĩ
poſſibile:lꝫ forte ab antiquis reputabatur ĩpoſſibile.
Sed alia ꝯſequētia nõ valet qua ꝓbat ꝙ illud q̃d non
eſſet eſſet:ex quo accidens illo modo capiendo accñs
non dicitur de ſubſtantia:ſed ſi capiatur ille terminus
accidens ſecundo intentionaliter:tunc proceſſus phi
loſophi eſt bonus:et illa dictio tantum in antecedēte
excludit omnia alia predicta a tali predicato reſpectu
ſubiecti:⁊ ſenſus antecedentis eſt : ꝙ de illo termino
ens ſupponente pro illa re quam antiqui ponebãt di
ceretur predicabile accidens:et nullum aliud et cum
infertur:ergo accidens per ſe exiſteret. ſenſus illi⁹ con
ſequentis eſt iſte:ꝙ illud verbũ eſt ſiue illud verbũ exi
ſtit predicatur de aliquo predicabili accidente perſoa
liter ſupponente ⁊ ꝙ non predicetur de aliquo alio p̃
dicabili:modo illud eſt impoſſibile:⁊ illud accñs bene
dicitur de ſubſtantia:⁊ ſic ſi hoc verbũ eſt verificaret de
accidente ⁊ non de termino qui dicitur ſubſtantia pri
ma vel ſecunda:tunc ſequeretur ꝙ illud quod non eēt
eſſet:vt ſi iſta eſſet vera album eſt:⁊ etiã ſubſtantia nõ
eſt:et cum hoc iſta eſſet vera:ſubſtantia eſt alba:cũ ex
iſta ſubſtantia eſt alba:ſequitur iſta:ſubſtantia eſt Et
ſimiliter ad iſtam ſubſtantia non eſt:ſequitur iſta: ſub
ſtantia non eſt alba. et ſic manifeſte ſequitur ꝙ illud
quod non eſſet eſſet. Ex dictis patet ꝙ p. debet capere
illum terminum accidens ⁊ ſimiliter illum terminum
ſubſtantia ſecundo intentionaliter: ⁊ ſupponit p. pro
fundamento in omnibus ſuis rationibus : ꝙ non põt
haberi plures conceptus non ſinonymi quo ad ſignifi
cationem eſſentialem ⁊ principalem ſine pluralitate re
rum. ¶ Et ad rationes dubij dicitur ꝙ procedunt capi
endo illum terminum accidens primo intentionaliter
ſed non capiendo illum terminum accidens ſecundo
tentionaliter.

Ad rationes queſtionis pꝫ ſolutio et expoſi
tione textus.

Queritur vtꝫ totum ⁊ ſue partes ſimul vnite
ſint idem realiter. ¶ Et arguitur ꝙ non:auctoritate p.
diſtinguentis totum compoſitum a materia et forma
que ſunt partes eius:ergo totum compoſitum et par
tes ſue ſimul vnite non ſunt idem realiter. ¶ Secũdo
ſic. compoſitum non eſt elementum ex quo componit:
nec eſt idem vt dicit p. vij. methaphiſice. Nam illa ſilla
ba ba non eſt b nec a:quia b ⁊ a manent ipſis ab inui
cem ſeparatis:⁊ tamen non manet illa ſillaba ba:er
go partes et totum non ſunt idem. ¶ Tertio ſic. mate
ria ⁊ forma ſunt partes totius:⁊ totum non eſt pars
ipſius:ergo totum non eſt materia et forma:⁊ per cõ
ſequens totum ⁊ partes vnite non ſunt idem realiter
Quarto ſic. totum componitur realiter ex partibus:ſꝫ
partes non componuntur ex partibus ſaltem q̃ ſunt
ipſemet:ergo totum non eſt ſue partes. ¶ Quinto ſic
totum componitur ex partibus: ⁊ totum non compo
nitur ex toto:ergo totum non eſt partes. ¶ Sexto ſic
totum diuiditur in partes: ⁊ non diuiditur in totum:
ergo totum non eſt ſue partes. ¶ Septimo ſic. materia
et forma ſunt cauſe compoſiti: ſed totum compoſitũ
non eſt cauſa compoſiti:ergo totum cõpoſitum non ē
materia ⁊ forma. ¶ Octauo ſic. materia ⁊ forma ſunt
priores compoſito:ſed totum compoſitum non ē pri⁹
compoſito:ergo totum compoſitum non eſt materia
et forma.

In oppoſitũ ē phũs pmo hui⁹ dicēs ꝙ cõtinu
um eſt multa. Pro ſolutione queſtionis.

Sciēdũ ē ꝙ in ꝓpoſito capit totũ cathego
reumatice. vt tantum valet ſicut ens habēs partes ĩ
tegrantes ipſum:⁊ ſimiliter ille terminus partes vni
te debet capi collectiue ⁊ nõ diuiſiue: et ſic iſta propo
ſitio:totum ſue partes:ſi capiatur ille terminus par
tes collectiue valet vnam propoſitionem cathegori
cam de copulato predicato:ſiue de copulata parte p̃
dicati:ſicut eſt iſta. totum eſt iſta pars: ⁊ illa:vel totũ
eſt aliquid exiſtens illa pars ⁊ illa. Sed quando tene
tur diuiſiue tunc valet vnã hipoteticam copulatiuã:
et ſenſus eius eſt: totum eſt iſta pars:et totum eſt illa
pars et ille ſenſus eſt falſus: vt bene probant plures
rationes ante opoſitum facte. Iſto notato ſit conclu
ſio reſponſiua.

Cõcluſio reſpõſiua ad q̃ſitũ. Totũ ⁊ ſue ptes
ſimul vnite ſunt idem realiter. pꝫ quia dicitur in ſim
bolo Atanaſij ſicut anima rationalis ⁊ caro ſunt vn⁹
homo:ita deus ⁊ homo vnus ē xp̃us:ergo totum ⁊ p
tes ſimul vnite ſunt idem realiter. Secũdo ſic actus ⁊
ꝓpria potētia ſunt idem realiter:ſed partes ſunt act⁹
et ꝓpa potentia:ergo partes ſimul vnite ſunt vnũ:et
non ſunt vnum aliud q̃ totũ:ergo totũ ⁊ ſue ptes ſũt
idem realiter. Etiam poteſt ꝓbari auctoritate p. prius
allegata.

Dubitatur prio. Utꝫ ſubña ſit diuiſibilꝭ ꝑ ſe.
Et vr̃ ꝙ ſic:qꝛ oē q̃d hꝫ ptes ē diuiſibile ꝑ ſe : ſꝫ ſubña
hꝫ ptes:ergo ſubña ē diuiſibilis ꝑ ſe. ¶ Scdo ſic. oē illud
quod ē quantitas ē diuiſibile ꝑ ſe:ſubña pure materi
alis ē q̃titas:ergo ſubſtantia pure materialis ē diuiſi
bilis per ſe. minor pꝫ:quia albũ ē quantitas: ⁊ albũ ē
ſubſtantia:ergo ſubſtantia eſt quantitas. ¶ In oppo
ſitum arguitur auctoritate p. ꝙ ſi ſolũ ſubſtantia eſſet
non eſſet q̃tum nec quale. ¶ Ad dubiũ dicitur ꝙ du
pliciter poteſt intelligi ꝙ ſubſtantia pure materialꝭ ſit
diuiſibilis. Uno mõ in partes ſubſtãtiales q̃ ſũt diuer
ſarũ rationũ:⁊ ſic ſubſtantia pure materialis bene eſt
diuiſibilis in materiam ⁊ formam. Alio mõ põt intelli
gi ꝙ ſit diuiſibilis per ſe in ptes quantitatiuas ⁊ iſto
mõ capiendo diuiſibile iſte terminus diuiſibile p̃di
cat per ſe de iſto termino quantitas ⁊ de ſuis per ſe ĩ
ferioribus:ſꝫ non predicatur per ſe de aliquo termĩo
alterius p̃dicamenti. ¶ Ad primã rationē dubij dicit
negando ꝯñam:qꝛ ex maiore de per ſe cõpoſita ⁊ mino
re de in eſſe: nõ valet conſeq̃ntia: ſi vero maior capia
tur in ſenſu diuiſo:tunc bene valet cõſequētia:ſed ip
ſa maior eſt falſa. ¶ Ad ſecundã dicitur ſimiliter: ꝙ ſi
maior capiatur in ſenſu compoſito tunc non valet cõ
ſequentia:qꝛ ibi arguitur ex maiore de per ſe in ſenſu

compoſito:⁊ minore de ineſſe: ex quib⁹ tñ non ſequit̃ ↄcluſio. Si vo capiat̃ maior in ſenſu diuiſo: tũc ↄña ē bona:ſ; ſicut ↄcluſio ē falſa:ita ⁊ maior. ⁊ h̃ capiẽdo p ſe ſtrictiſſime:pro ĩtẽtionalr:⁊ ſincathegoreumatice.

Dubitatur ſecundo circa rõnem illa; qua re probat p. opinionẽ pmenidis ⁊ melliſſi ſimul. Utrum illud ſit verũ qđ dicit p. ꝙ ptes diffinitõis ſint ſubſtãtie. Et vr̃ ꝙ nõ:q2 ptes diffinitõis ſunt gen⁹ ⁊ differẽtia:ſ; gen⁹ ⁊ differẽtia nõ ſunt ſubſtãtie: ſed ſunt qualitates:puta ↄcept⁹ mẽtis:vt videbit̃ in methaphiſica:ꝗ ptes diffinitionis nõ ſunt ſubſtãtie. ¶ In oppoſitũ eſt p. di. illã ppõnẽ. ¶ Ad dubiũ dr̃: ꝙ ille termin⁹ ſubſtãtia capit̃ dupl'r. Uno mõ pro intẽtionalr: ⁊ hoc mõ ptes diffinitionẽ ĩgrediẽtes nõ ſunt ſubſtãtie:nec illo mõ capit p. Alio mõ capit̃ ſcđo intẽtionalr: ⁊ h̃ mõ ptes diffinitionis bñ ſunt ſubſtãtie:⁊ hoc mõ capit p. et ſenſus pbatõis phi eſt iſte. Si ſolũ ille termin⁹ ſubſtantia pdicet̃ de illo termĩo ens ſupponente p illa re quã antiq̃ poſuerũt:⁊ cum termin⁹ ille q̃ eſt terminus de gñe ſubſtãtie ſit diffinibilis in ſua diffinitione ponentur plures termini diuerſi ⁊ nõ ſinonymi ſubſtantiam ſignificãtes:quoꝝ termĩoꝝ vn⁹ ſignificabit vna; ptẽ illi⁹ rei q̃ eſt ſubſtãtia:⁊ ali⁹ aliã ptẽ. Ex quo ſequitur:ſi illud ens ſit ſubſtãtia pure materialis ꝙ erunt plura entia. Et ad rõm dubij p; ſolutio ex dictis.

Ad rationes queſtionis. ¶ Ad primam dicitur diſtiguẽdo añs:capiẽdo illã coniunctõe; ↄiunctim:⁊ ſic negat̃:vel diuiſiue ſiue copulatiue:⁊ ſic conceditur. ¶ Ad ſcđam dr̃ ꝙ l; illa ſillaba ba. nõ ſit b nec a vt eſt vna copulatiua:tñ bene eſt b ⁊ a vt illa ppõ ē cathegorica de copulato pdicato:⁊ illa ↄiunctio ⁊ tenetur ↄiunctiue. ¶ Ad tertiã dr̃ diſtinguẽdo maiorem et ad ↄcluſionẽ. ¶ Ad q̃rtã dr̃ diſtinguẽdo maiorẽ vel capiẽdo illũ terminũ ptib⁹ collectiue; ⁊ negatur maior. vel diuiſiue ſiue copulatiue:⁊ ſic ↄcedit̃. Silr̃ dr̃ ad maiorẽ quĩti argumẽti:⁊ ad ↄcluſionẽ. Et ſimiliter ad maiorẽ ſexti argumẽti. ¶ Ad ſeptimã dr̃ [illegible] maiorẽ:ſi illa cõiunctio ⁊ teneatur ↄiunctim:ſed negetur ſi teneatur diuiſiue ſiue copulatiue. Et ſimiliter dicat̃ ad maiorem octaui argumenti. ℭ.

¶ De opinione phoꝝ naturalit̃ loquẽtiũ de pricipijs rerũ naturaliũ:h̃ eſt nõ negãtiũ motum et multitudinẽ entiu;.

Philoſophoꝝ naturalit̃ loquẽtiũ duo ſunt modi. Nam quidã poſuerũt vnũ principiũ materiale qđ aliq̃ dixerunt eſſe ignẽ:alij aquã:alij aerẽ: alij qđdã mediũ inter ignẽ ⁊ aerẽ:⁊ duo formalia: q̃ aliq̃ dixerũt eſſe calidũ ⁊ frigidũ:alij raru; ⁊ ſpiſſum: alij plenũ ⁊ vacuũ:q2 dixerũt vnũ illoꝝ ſe habere p modũ excellẽtie ſiue habit⁹: ⁊ alteru; p modũ defect⁹ ſiue priuatõis. ¶ [illegible] poſuerũt duo pricipia materialia. ſ. magnũ ⁊ paruũ:que ſe habẽt vt excellentia ⁊ defect⁹:⁊ vnũ principiũ formale ſc; ideam:ſicut fecit plato. Alij vo dixerunt oẽs gñationes nobis apparentes fieri p cõgregatões ⁊ ſegregatões:ſicut fuerũt Anaxagoras ⁊ Empedocles:qui ſic differũt: q2 Anaxagoras poſuit infinita principia materialia:et mundũ ſolũ fieri ſemel. Sed Empedocles poſuit quattuor elemẽta: ⁊ cum h̃ poſuit mũdũ pl'ies fieri et corrũpi. Quia adueniente vl'i lite elemẽta ſegregabãtur ⁊ fiebat mũdus. Sed aduenĩete vl'i amicicia: elementa ↄgregabãtur ⁊ deſtruebat̃ mũd⁹. ¶ Iſtorum antiquoꝝ Anaxagoras p ſua opinione duo ponebat fundamẽta. Primũ eſt ꝙ ex nihilo nihil fit:vt dicũt oẽs naturaliter loquentes. Scđm ꝙ ↄtraria fiũt ex alterutris:⁊ per ↄñs qđlibet fit ex quolibet. Ex quibus ſic arguebat. Omñe qđ fit:fit aut ex nõ ente:aut ex ente. Non ex non ente vt p; ↄ primã ſuppoſitionẽ:ergo fit ex ente:et p ↄñs erat anteꝙ fieret. Sed tũc erat incluſum in illo ex quo fiebat:ergo qđlibet ex quolibet. Et ſi dicat̃ ei ſi in aere ſint multa mixta ſimul puta caro ⁊ ſãguis:q̃re illa nõ nobis apparent? Reſpõdet ꝙ ppter nimiã puitatẽ nobis nõ pñt apparere. Et ſi obijciat̃ ſcđo cũ qđlibet ſit in quolibet: quare poti⁹ dicim⁹ ꝙ illud eſt aer ꝙ̃ aqua: ꝙ illud eſt caro ⁊ nõ ſanguis. Reſpõdet ꝙ hoc eſt:q2 ibi ſunt plures ptes aque vel aeris:ꝙ̃ alicui⁹ alteri⁹. Sed ↄtra iſtã opinionẽ ponũtur q̃nq; ↄcluſiones. ¶ Pria eſt ꝙ rei naturalis nõ ſunt infinita principia. Probat̃ ſic prio:q2 ſi rei naturalis eſſent infinita principia. Cum res naturales non cognoſcim⁹ niſi principia earũ cognoſcam⁹: ⁊ infinitũ ſcđm qđ ĩfinitũ eſt nobis ignotũ:ſeq̃tur ꝙ rem naturalẽ cognoſcere nõ poſſum⁹:qđ eſt falſum. Probatur ſcđo:q2 ſi totũ habeat certã q̃ntitatẽ:ita ⁊ ptes eius:cum q̃ntitas totius ex q̃ntitate ptiũ reſultet. Sed q̃libet res naturalis eſt determiate q̃ntitatis:cum nõ ↄtingat q̃ntã cũq; eſſe plãtã:neq; q̃ntũcunq; aĩal: neq; os: et ſic de alijs:igit̃ principia rei naturalis ſũt ſolum finita. ¶ Scđa cõcluſio. Non qđlibet fit ex quolibet. Probat̃ ſic:q2 det̃ aliqua aq̃ finita a qua fiat ſegregatio:vel ergo ſegregatione facta nihil eſt ſegregãdum:⁊ tunc habetur intentum:vel aliquid eſt ſegregãdũ: cum quodlibet finitum per ablationem finite ptis frequenter factam tandem conſumatur:ſeq̃tur ꝙ totiens fiet ſegregatio ꝙ amplius nihil erit ſegregandum: ⁊ per ↄñs nõ quodlib; eſt in quolibet. ¶ Tertia concluſio eſt. Non quodlib; eſt ſegregabile a quolib;. Probatur Cum primo:q2 ex minima carne nihil ē ſegregabile:alias eſſet minus minimo. Cum ſecundo; quia tunc ſequeretur ꝙ in quolibet

Ex nihilo nihil fit.

pria concl'o.

Infinitũ. ſecũdũ ꝙ infinitu; eſt nobis ignotum.

Quãtitas totius ex q̃ntitate partium reſultat.

Cõcluſio. ij.

Quodlibet finitũ p ablationẽ finiti tandẽ conſumitur.

Concluſio. iij.

eſſet ĩfinita corpa:puta ĩfinite ptes ſanguinis ⁊ ĩfinite ptes carnis. Et etiã q̃ntũcũq; p uũ; ſepatũ ab aliquo adhuc remanerẽt infinita:qđ ē incõueniẽs. Cũ tertio q2 paſſiões inſepabiles nõ ſũt ſegregabiles a ſuo ſubiecto. Et icirco intellect⁹ q̃rẽs ſegregare illa q̃ nõ pñt ſegregari q̃rit ĩpoſſibilia. ¶ Quarta ↄcl'o: nõ oẽ qđ fit:fit ex ſibi ſili in ſpẽ:p;:q2 lateres nõ fiũt ex laterib⁹:nec aq̃ ex aq̃:ſed ex aere. ¶ Quĩta ↄcl'o: ē meli⁹ ponere pricipia rerũ naturaliu; finita ſicut poſuit empedocles:ꝙ̃ ĩfinita:ſicut anaxagoras: Q2 fruſtra fit per plura qđ põt fieri per pauciora.

Paſſiões nõ ſunt ſegregabiles a ſuo ſubiecto.

Concl'o q̃rta.

Fruſtra fit p plura qđ põt fieri p pauciora.

Sicut aũt phiſici dicunt. ¶ Iſtud ē ſcđm ca. ſcđi tractat⁹. ĩ quo p. determiat de opĩonib⁹ naturalr̃ loquẽtiũ de principijs rerũ naturaliũ. Et diuidit̃ iſtđ capitulũ ĩ tres ptes. In prima narrat opĩones antiquoꝝ:⁊ ↄpat eas adĩuicẽ. In ſcđa ponit opĩonẽ Anaxagore:ibi. Uidet̃ aũt Anaxagoras. In tertia ĩprobat opinionẽ Anaxagore:ibi. Si igitur ĩfinitũ. Dicit ꝗ prio ſic. ꝙ antiquoꝝ naturalr̃ loquentiũ q̃dã ponũt vnũ pricipium p modũ materie: ⁊ duo ↄtraria tãꝙ̃ pricipia formalia. Pricipiũ vo materiale:aliq̃ dixerũt eſſe ignẽ:alij aquã:alij aerã:alij mediũ qđdã inter aerã ⁊ aquã. aqua ſubtili⁹ ⁊ aere groſſius. S; pricipia formalia q̃ ponũtur ab antiq̃s ↄtraria:aliq̃ poſuerũt calidũ ⁊ frigidũ:aliq̃ rarũ ⁊ ſpiſſum: alij plenũ ⁊ vacuũ. In h̃ tñ ↄueniũt ꝙ dicũt vnũ illorũ ↄtrarioꝝ ſe habere p modũ excellẽtie ⁊ hitus:⁊ alterũ p modũ defect⁹ ⁊ puatõis. S; plato poſuit duo principia materialia:magnũ ⁊ puũ:q̃ ſe hẽbãt vt excellentia ⁊ defect⁹:⁊ poſuit vnũ pricipiũ formale. ſ. ideam. Alij vo dixerũt oẽs gñatões nobis apparẽtes fieri p ↄgregationẽ ⁊ ſegregatõem:ita ꝙ ex multis pricipijs fiebat vnũ p ↄgregationẽ:⁊ ex vno fiebãt multa p ſegregatões:⁊ iſti⁹ opĩonis fuerũt Empedocles ⁊ Anaxagoras. Sed tñ differũt in h̃ ꝙ Anaxagoras poſuit infinita pricipia materialia:⁊ cũ h̃ poſuit mũdũ ſemel fieri ſolũ. Sed Empedocles poſuit q̃ttuor elemẽta:et cũ h̃ ponebat mũdũ pluries fieri ⁊ corrũpi:q2 adueniente vl'i amicitia ĩter elemẽta:tũc elemẽta ↄgregabãt̃ ⁊ mũd⁹ corrũpebat̃:ſ; aduenĩete vl'i ĩimicitia ſiue lite q̃ttuor elemẽta ſegregabũt̃ a ſeĩuicẽ ⁊ gñabat̃ mũd⁹.

Uidetur autem Anaxagoras.

¶ Hec eſt ſcđa ps huius capituli:in qua p. in ſpeciali ponit opinionẽ Anaxagore. Opinio aũt Anaxagore habuit duo fundamenta. Primũ fundamentu; eſt:ꝙ ex nihilo nihil fit: qđ cõceſſum eſt ab oĩbus naturalr̃ loquẽtibus. ℭ. Amplius ex eo. ¶ Scđm fundamentum:ꝙ ↄtraria fiunt ex alterutris: ⁊ per ↄſequens ex quolibet fit quodlibet. ℭ. Si enĩ omne. ¶ Hic p. ponit rõnem Anaxagore que talis eſt: omne qđ fit:aut fit ex ente:aut ex non ente:vt p; per primã ſuppoſitionem ſeu fundamentum:ergo fit ex ente:⁊ per conſequens erat ens anteꝙ̃ fieret: ſed non erat niſi erat incluſum in illo ex quo fiebat:ergo qđlibet eſt in quolibet. ℭ. Sed ppter paruitatem. ¶ Hic p. remouet duas obiectiones que fiebant contra opinionem Anaxagore. Prima obiectio eſt. Si in aere ſunt ſimul multa mixta:ſicut caro ⁊ ſanguis: quare illa nobis nõ apparent. Ad hoc reſpõdet Anaxagoras: ꝙ ppter nimiam paruitatem illa nobis non poſſunt apparere. ℭ. Apparere autem. ¶ Scđa obiectio erat:quare dicim⁹ magis ꝙ illud eſt aer ⁊ nõ aqua:vel caro vel ſanguis. Ad hoc reſpondet Anaxagoras:quia plus abundant partes aeris:ꝙ̃ aq̃: vel alicui⁹ alterius partes: ⁊ ideo magis illud dicitur aer: ꝙ̃ aliquid aliud.

Si igitur infinitum. ¶ Hec eſt tertia pars hui⁹ capituli.in qua p. improbat opinionem Anaxagore. Et diuiditur iſta ps in quinq; pticulas ſcđm quinq; cõcluſiones. ¶ Prima ↄcluſio quã ponit p. ↄtra Anaxagorem eſt iſta. Nullius rei naturalis principia ſunt infinita. Probat p. duabus rõnib⁹ Quarũ pria eſt:ſi ſic ſeq̃retur ꝙ res naturalis nõ eſſet ſcibilis:ↄñs eſt falſum:ergo ⁊ añs. Cõſequentia pat; quia ſi principia eſſent infinita:tunc nõ eſſent ſcibilia quia infinitum ſm ꝙ infinitum eſt ignotum:ſiue h̃ ſit ſm multitudinem: ſiue ſm magnitudinẽ: ⁊ p ↄñs res naturalis nõ eſt ſcibilis ex quo non põt cognoſci:niſi cognoſcantur principia:quia tunc cõpoſitum arbitramur cognoſcere cum cognoſcimus ex quibus ⁊ quantis ſit. ¶ Scđa ratio talis eſt:ſi partes alicuius toti⁹ non habeant q̃ntitatem determinatam nec etiam totum habebit:cum q̃ntitas totius reſultet ex q̃ntitatib⁹ partium. Sed quodlibet totum eſt determinate q̃ntitatis cum non cõtingat res naturales eſſe ĩfinite q̃ntitatis:ergo quelibet pars eius eſt determinate q̃ntitatis:⁊ per conſequens nõ ſunt infinita principia. ℭ. Amplius ſi oĩa. ¶ Hec eſt ſcđa particula hui⁹ partis: in qua p. ponit ſcđam cõcluſionẽ:que talis eſt. nõ qđlibet fit ex quolibet. Hanc ↄcluſionem pbat p. ſic: quia detur aliqua aqua finita:⁊ ab illa ſegregetur caro:vl' igitur illa ſegregatiõe facta:eſt adhuc caro ex illa aq̃ ſegregãda vel nõ. Si nõ:habetur intentum: ſc; ꝙ nõ quodlibet eſt in quolibet. Si vero ſit ſegregãda:iterũ ſegregetur caro:⁊ cum illa caro ſit finita:⁊ quodlibet finitũ per ablationem alicuius partis finite multotiens factam tandẽ cõſumatur:ſequitur ꝙ tandem deueniendũ erit ad aliquã aquam ex qua nulla caro ſegreganda eſt:⁊ ſic hẽtur intentũ:ꝙ nõ qđlib; ē in quolibet. Ex iſta rõne elicitur iſta cõis autoritas. Qđlib; finitũ p ablatõem alicuius ptis finite multotiens factam tãdẽ ↄſumitur. Et d; illa autoritas ſic intelligi. qđlibet finitũ p ablatõem ptis eiuſdẽ q̃ntitatis ſiue ptis que poteſt p ſeipſam exiſtere naturaliter multotiens factam tãde; ↄſumit̃:⁊ nõ d; intelligi de ablatione partium eiuſdem pportionis. ℭ. Adhuc autem. ¶ Hec eſt tertia pticula in qua p. ponit tertiã ↄcl'one; que talis eſt. Non qđlibet eſt ſegregabile a quolibet. Hanc ↄcluſionẽ pbat p. trib⁹ rõnib⁹. quaꝝ prima talis eſt. Ex minima carne nihil põt ſegregari:ꝗ nõ qđlibet põt ſegregari a quolibet. Añs p;:q2 ſi ex minima carne ſegregaret̃ caro:tũc eſſet min⁹ minimo. ℭ. Amplius aũt. ¶ Scđa rõ talis eſt. Si qđlibet eẽt ſegregabile a quolibet:ſeq̃rent̃ duo incõuenientia. Primum eſt. ꝙ in corpore finito eſſent infinita corpa qđ eſt abſurdũ. Conſequẽtia p;:quia in eo a quo quodlib; eſt ſegregabile eſſent infinite partes que ſeparate actu conſtituent infinitum corpus. ℭ. Separata aute;. ¶ Scđm incõueniens eſt ꝙ qđlibet q̃ntũcũq; paruum ſeparatum ab aliquo:adhuc contineret infinita quoꝝ quodlibet eſſet infinitum:quod eſt abſurdum. ℭ. Nequaꝙ̃. ¶ Tertia ratio eſt. paſſiones inſeparabiles non poſſunt ſegregari a ſuis ſubiectis:ergo non qđlibet ſegregatur a quolibet. Et ſubdit p. ꝙ intellectus querens illa ſegregare que nõ poſſunt ſegregari:querit impoſſibilia. ℭ. Non neceſſe. ¶ Hec eſt quarta pticula in qua p. ponit quartã cõcluſione; que talis eſt ꝙ non omne quod fit: fit ex ſibi ſimili in ſpecie. Probat inductiue:quia lateres nõ fiunt ex lateribus: ſed

Concl'o pria.

Infinitu; ſm quod infinitũ eſt ignotum. Tunc ↄpoſitum arbitramur cognoſcere cum cognoſcimus ex qb⁹ ⁊ q̃ntis ſit

¶ Concl'o ij.

Qđlibet finitũ p ablatõe; finiti multotiens factã tandẽ ↄſumitur.

Concluſio. iij.

Concl'o. iiij.

ex luto: ⁊ domus non fit ex domibus: ſed ex lateribus et aer non fit ex aeribus: ſed ex aqua: ⁊ ſic de alijs: ergo non omne qḋ fit: fit ex ſibi ſimili ſm ſpēm. ¶ Hec ē quinta particula in qua p. ponit quintā cōcluſionem per modum corrolarij: ꝙ melius eſt ponere principia rerum naturalium finita ſicut poſuit Empedocles: ꝙ ponere infinita ſicut poſuit Anaxagoras. Ex quo fruſtra fit per plura qḋ pōt eque bene fieri per pauciora.

Conclo ɋnta. Fruſtra fit ꝑ plura qḋ pōt fieri per pauciora.

Queritur Utrum infinitum ſcḋm ꝙ infinitū ſit nobis ignotum. ¶ Et arguitur primo ꝙ nō: quia de quocūꝗ habetur ſcīa illud non eſt ignotum: ſed de infinito habetur ſcientia: ergo infinitū non eſt ignotū. Minor ptꝫ per p. tertio huius. Maior ptꝫ: quia ſcientia eſt entium ⁊ notoꝝ. ¶ Ad hoc pōt dici: ꝙ de infinito eſt bene ſcīa per ꝓpōnes negatiuas: ſed non affirmatiuas. ¶ Cōtra hoc arguitur. De quocūꝗ habetur ſcientia diffinitiua: de illo etiam habetur ſcīa per propoſitiones affirmatiuas: ſiue pōt haberi: ſed de infinito habetur ſcīa diffinitiua: ergo etiā de ipō pōt haberi ſcīa poſitiua: ſiue per ꝓpōnes affirmatiuas. Minor ptꝫ per p. tertio huius diffinientē infinitum. Maior ptꝫ: quia omnis diffinitio aliquid ponit eo ꝙ indicat quid eſt eſſe rei. ¶ Scḋo ſic. ſi infinitum ſm ꝙ infinitū eſt ignotum: hoc maxime eſſet ſm rōnem ſpēi ſpālißime: ſed hoc eſt falſum: igitur. Minor ptꝫ: qꝛ ſi infinitū eſt: ipſum eſſet notū ſm rōnem dupli: ſed duplū eſt rō ſpēi ſpālißime: igitur. Maior ptꝫ: qꝛ ſi infinitum eſſet ipm eſſet quoddā totū: ſed omne totū eſt duplum ad medietatem: igitur ſi infinitum eſſet: eſſet notum ſm rōnem dupli. ¶ Tertio ſic. cōtinuū eſt infinitū ſm magnitudinē ⁊ tñ eſt a nobis cognoſcibile ſm certā ⁊ determinatā rōnem ſpecificam: igitur infinitū ſm ꝙ infinitum eſt nobis notum. Maior ptꝫ: quia habet infinitas ptes. igitur eſt infinitū. Antecedens patet: quia continuū non habet tot partes quin haberet plures. Igitur habet infinitas.

In oppoſitum eſt p. ponens illam concluſionem ɔtra Anaxagorā. ¶ Pro ſolutione queſtionis

Sciendum eſt primo ꝙ in ꝓpoſito non capitur ille terminus infinitum ſincathegoreumatice: ſed cathegoreumatice: ⁊ non ꝓ infinito ſm vigorem ſiue durationē: ſed capitur pro infinito ſm q̄titatem continuam vel diſcretam. Unde infinitum ſm q̄titatem continuam tantū ſignificat: ſicut hec oratio ens extēſum: ſiue terminās: vel ſicut hec oratio q̄tum non terminatum. Sed infinitum ſm multitudinem: tñ ſignificat ſicut iſta oratio: multitudo innumerabilis: vl' multitudo vnitatum totaliter a ſeinuicem diſtinctarum: quarum conſequenter numerando non eſt deueniendum ad vltimam vnitatem. Unde ſi infinitum ſm magnitudinem poſſit fieri nobis notum: requireretur ꝙ de ipſo poſſemus habere certam rationem ſiue conceptum quo perfecte ⁊ diſtincte cognoſceremus q̄tū ipſum eſſet ſm magnitudinem. Sed ad cognoſcendum infinitum ſm multitudinem requiritur: ꝙ cuiuſlibet vnitas diſtincte totaliter ab alia poſſemus habere rationem diſcretiuam: ſiue conceptum quo poſſem⁹ diſtincte cognoſcere vnam partem: ⁊ ꝙ de qualibet alia talem rationē habere poſſemus. Unde iſta dictio ſꝫ ꝙ in ꝓpoſito nō debet capi reduplicatiue: ſed ſpecificatiue: ita ꝙ ſpecificat rationes ſpeciales infiniti ſm quas ipſum infinitum ſi poſſet eſſe: pōt cognoſci q̄tū ipſum eſſet extenſum: vel quot ipſum haberet vnitates. Et debet titulus queſtionis capi nō in ſenſu cathegorice: ex quo tunc eſſet falſa: quia eſſꝫ vna affirmatiua cuius ſubiectū ꝓ nullo ſupponit: cum ille termin⁹ infinitū cathegoreumatice capt⁹: ⁊ vt attribuit quantitati continue pro nullo ſupponit. Sed debꝫ capi in ſenſu ypotheticoꝝ: ita ꝙ ſic debꝫ intelligi. Si infinitum ſecundum magnitudinem vel multitudinem eſſet: ipſum eſſet ignotum nobis ſm propriam ⁊ ſpecialem rationem: ſcḋm quam eius q̄titas eſſet a nobis cognoſcibilis. Dicitur notanter ſcḋm ſpecialem ⁊ propriam rationem: quia ſi ipſum eſſet nobis notum: hoc eſſet ſm rationem generalē: puta ꝙ eſſet ens vel quantum. ¶ Iſto notato ſit

Concluſio. Infinitum ſcḋm magnitudinē vel multitudinem ſi eſſet: eſſet nobis ignotum ſm ꝓpriā et ſpecialem rationem eius. Patet: quia ad hoc ꝙ aliqua q̄titas ſm magnitudinē ſit nobis hoc modo nota reqritur: ꝙ ipſa ſit menſurabilis a nobis: ſm certā menſuram nobis notam per quam ſciremus quanta eſſet talis quantitas: ſic ꝙ non eſſet maior nec minor. Sed ſi eſſet q̄titas infinita ſm magnitudinē nō eſſet huiuſmodi: quia in tali quantitate non eſſet aſſignanda tanta quantitas: quin etiā in ea eſſet maior. Similiter q̄titas infinita ſm multitudinem ſi deberet nobis eſſe nota: requireretur ꝙ quelibet vnitas a q̄libet alia vnitate totaliter diſtincta poſſet a nobis cognoſci: ita ꝙ poſſemus cognoſcere quot vnitates eſſent in ea. Sed ſi eſſet q̄titas infinita ſm multitudinem vnitatum: quarum quelibet eſſet diſtincta ab alia: nō eſſet hmōi: igitur eſſet nobis ignota.

Dubitatur primo Utrum qḋlibet ſit in quolibet. ¶ Et videtur ꝙ ſic: rationibus Anaxagore: quarum prima eſt. Ex nihilo nihil fit: ergo omne quod fit: fit ex aliquo qḋ eſt: ⁊ per conſequens prefuit in illo: ſꝫ quodlibet fit ex quolibet: ergo qḋlibet eſt in quolibꝫ. ¶ Scḋo ſic. Contraria fiunt ex alterutris: ergo quelibet alia res ex qualibet alia fit: ⁊ cum oñe qḋ fit preexiſtat in illo ex quo fit: ſequitur ꝙ qḋlibet eſt ex quolibet. ¶ In oppoſitum eſt p. oſtendens ꝙ nō qḋlibꝫ eſt in quolibet: nec ꝙ qḋlibet fiat ex quolibꝫ. ¶ Et ad primam rationem dubij dicitur ꝙ licet ex nihilo ſimpliciter nihil fit naturaliter: tamen ſupernaturaliter aliquid poteſt fieri ex nihilo: ⁊ cū dicit Anaxagoras. Oē quod fit: fit ex ente: aut ex nō ente. Dicitur ꝙ illud qḋ fit naturaliter ſicut res naturalis fit ex ente in potentia ad formam acquirendam: puta ex ipſa materia: q̄ non eſt ens in actu cōpleto ⁊ perfecto per formam acquirendam. Alterius dicitur etiā negando ꝙ qḋlibꝫ fiat ex quolibet: ſed omne illud quod fit naturaliter tanꝗ res naturalis: fit ex determinata materia ⁊ a determinato agente. ¶ Ad ſecundā dicitur ꝙ licet vnū contrarium fiat ex altero: vt ly ex dicit ordinem: nō tamen fit ex altero: vt ly ex denotat cauſam materialē et ſic negatur conſequentia.

Dubitatur ſcḋo. Circa primam rationem p. qua ꝓbat ꝙ nullius rei naturalis principia ſunt infinita. Utrū ad hoc ꝙ totū cōpoſitū cognoſcatur: requiratur ꝙ oēs eius ptes cognoſcātur. ¶ Et videtur ꝙ nō qꝛ infinita ſm ꝙ infinita ſūt ignota: ſed ptes totius cōpoſiti ſunt īfinite: ergo non poſſunt cognoſci. ¶ In oppoſitum arguit autoritate p. dicētis in textu. Tūc enī ɔpoſitū arbitramur cognoſcere cū cognoſcim⁹ ex quibus ⁊ quātis ſit. ¶ Pro ſolutione dubij eſt aduertendum: ꝙ duplices ſunt partes in aliqua re naturali per quas ipſa cognoſcitur: ſcꝫ partes eſſentiales q̄rum cognitio valet ad cognoſcendum rem quidditatiue: ſiue eſſentialiter ⁊ in ſe: ⁊ ille partes ſolent vocari ſm cōmentatorem partes ſm qualitatem. Et iſtas ptes dat p. nobis intelligere per illum terminū quib⁹ qui ponitur in propoſitione prius allegata: ⁊ iſtarum partium vna informat aliam: puta forma ipſam materiam.

Alie ſunt ptes rei naturalis ſm q̄titatē: ⁊ iſte ſunt duplices. quedā ſunt ptes eiuſdem q̄titatis ſm ſe totas ab inuicē diſtincte: vel diuerſe vnitates totaliter diſticte: ⁊ ſi tales ptes ſint finite ſm magnitudinem vel multitudinē: totū etiā erit finitū. Et ſi eſſent infinite ſm magnitudinē vel numerū: totū eſſet īfinitū. Et iſtas ptes tāgit p. in ꝓpōne ſua pri⁹ allegata: ꝑ hoc ꝙ dicit ex quātis. Iſtarū ꝟo otiū cognitio reqrit ad cognoſcendū q̄titatē toti⁹. Alie ſunt ptes eiuſdē ꝓportionis: ⁊ in quolibet ɔtinuo tales ſunt infinite ſm numerū: ⁊ nō optꝫ oēs iſtas diſtincte cognoſcere: et diſcrete: ad hoc ꝙ cognoſcatur quantitas rei. Et de iſtis ptibus ɔcludit ratio dubij ante oppoſitum.

Dubitatur tertio circa tertiam rationē quā ponit p. cōtra Anaxagoram. Utrū illud ſit verū ꝙ p. ſupponit. ſ. ꝙ eſt dāda minima caro. ¶ Et videt ꝙ nō: qꝛ omne ɔtinuū in infinitū eſt diuiſibile: ergo in continuo non eſt dandū minimū: ⁊ per ɔñs nō eſt dāda minima caro. ¶ In oppoſitū eſt p. in ſua prima rōne: qua ꝓbat ꝙ nō qḋlibet eſt ſegregabile a quolibet. ¶ Ad dubiū pōt dupliciter reſponderi. Uno mō ſic ꝙ p. ſupponit hoc tanꝗ ɔceſſum ab Anaxagora. ſ. ꝙ eſt dāda minima caro. Nam ipſe ponit cuiuſlibet ſpēi infinitas ptes minimas in quolibet exiſtere: ⁊ ſic ſiue ſit danda minima caro ſiue nō: eque bene valet rō p. ɔtra Anaxagorā. ¶ Aliter dicitur ad dubiū: ꝙ dupliciter poteſt intelligi ꝙ ſit dāda minima caro. Uno mō ꝙ nulla ſit caro minor. ⁊ hoc eſt falſum vt bene ꝓbat ratio dubij ante oppoſitū. Alio mō ꝙ nulla alia minor pōt per ſe extra totū exiſtere. ⁊ per notabile tēpus durare: ⁊ hoc cōtingit dupliciter. Uno mō ꝙ nec naturaliter nec ſupnaturaliter poſſit exiſtere: ⁊ per notabile tēpus durare: et hoc eſt falſum. Alio mō naturaliter ⁊ hoc etiā ɔtingit dupliciter. Uno mō ꝙ nulla alia minor poſſet ꝑ ſe ⁊ extra totū ſuū: ⁊ ex natura ſua exiſtere: ⁊ ꝑ notabile tēp⁹ durare. ⁊ h̄ etiā eſt falſum. Alio mō ꝙ nulla alia minor poſſꝫ ꝑ ſe ⁊ extra ſuū totū exiſtere ⁊ ꝑ notabile tēpus durare ꝓpter cām extrinſecā corrūpētē illā: ⁊ h̄ bñ verū eſt. Ex dictis ptꝫ ſolutio ad rōnē dubij.

Ad rationes queſtionis. ¶ Ad primam dicitur ſicut dictū eſt in argumento. Et ad replicā dr̄: ꝙ lꝫ infinitū diffiniatur diffinitione quid noīs: nō tñ diffinitione q̄d rei: mō ad hoc ꝙ aliq̄d ſciatur ꝑ ꝓpoſitiones affirmatiuas: ſiue ſcīa poſitiua: nō ſufficit ꝙ habeat diffinitionē q̄d noīs: ſed opꝫ ipſum habere diffinitionem q̄d rei. ¶ Ad ſcḋam dr̄: ꝙ licet ſi infinitū eēt cognoſceretur ſcḋm rōnem dupli: tñ illa rō nō eſt ꝓpria determiata ⁊ ſpālis: ſic ꝙ cognoſcat ꝑ illud q̄tū eſſet illud ſm extenſionē: vel quot eſſent ptes ſiue vnitates totaliter diſtincte. ¶ Ad tertiā dr̄ negādo maiorē. Et ad ꝓbationē dr̄: ꝙ licet habeat infinitas partes eiuſdem ꝓportionis: nō tñ eiuſdē q̄titatis: quarū q̄libet ē eq̄lis vel maior reſpectu alicui⁹ certe ptis date.

Dubitatur Utrum entia naturalia ſint determinata ad maximum. ¶ Et videtur ꝙ nō: qꝛ ignis nō eſt determinatus ad maximum: ⁊ tñ eſt ens naturale. Maior ptꝫ: quia ſi igni apponerētur multa cōbuſtibilia: ignis creſceret in infinitū vt dr̄ ſcḋo de aīa. Et confirmatur: quia ſi detur maximus ignis apponatur ei ſtuppa: tunc ignis aget in ipſam: quia eſt maioris virtutis ꝙ ſit reſiſtentia ſtuppe: ergo ille ignis augmentabitur. ¶ Scḋo ſic arguitur. homo nō eſt determiatus ad maximū: qꝛ nō determinat ſibi quācūꝗ magnā aut paruam magnitudinē: quia ſi determinaret ſibi aliq̄ talem: vel hoc eſſet ex pte materie: ſed hoc nō: qꝛ materia eſt indifferēs ad magnā q̄titatē: vel paruā. Nec etiā ex pte forme: qꝛ forma eſt indiuiſibilis. ḡ pōt indifferenter informare paruam aut magnam materiā. ¶ Tertio ſic arguitur. Numerus pōt augeri in infinitum: ergo entia naturalia nō ſunt determinata ad maximū. ¶ Item Omni motu dato dabilis eſt mot⁹ maior. ⁊ quolibet tpe dato dabile eſt maius cū motus ſit ꝑpetu⁹ ⁊ ſimilr̄ tēpus: ḡ talia nō ſunt determiata ad maximū. ¶ Itē ſuppoſitio eſt in geometria ꝙ oñi magnitudine data dabilis eſt maior: igitur. ¶ Itē ſi res naturalis eſſet determiata ad maximū: nō poſſet augeri vel rarefieri vel ſubtiliari: ſed iſta ſunt icōuenientia. igr̄. ¶ In oppoſitū arguit ꝑ p. in tertiu q̄ dicit: neꝗ aīal: neꝗ plātā: neꝗ aliq̄ ptem ipō ɔtingit eſſe quātācūꝗ in magnitudine ⁊ puitate. Dicit etiā hoc ponēdo minimā carnē. Et ſcḋo de aīa dicitur. oīm natura cōſtantinm dabilis eſt certus terminus augmenti et decrementi. ¶ Pro ſolutione dubij

Sciendum eſt ꝙ magnū: maius: et maximū nō dicunt niſi de diuiſibilib⁹ ⁊ hñtib⁹ magnitudinem et ꝓpe dicunt ſm extēſionē corporeā: lōgitudinē: latitudinē: ⁊ ꝓfunditatē. Improprie ꝟo dicūtur quo ad intēſionē: duratōem ⁊ potētiā. Uñ ly maximū pōt dupliciter exponi: ex quo eſt ſuplatiui grād⁹: vno mō poſitiue: ⁊ tūc maximū eſt magnum quolibꝫ alio maius. Alio mō pōt exponi negatiue: ⁊ tūc maximū dr̄ magnū quo nihil ē mai⁹. Uñ aliq̄d eē maximū pōt itelligi dupliciter. Uno mō quo ad actū: ſic ꝙ nihil ſit mai⁹ ipſo: vel ꝙ ſit quolibet alio mai⁹. Alio mō quo ad potētiā: ſic ꝙ nihil poſſit eſſe mai⁹ ipō. Et h̄ pōt eſſe dupliciter. Uno mō ſimplr̄. Alio mō in determēato genere vel ſpē et ſm quēlibet modū adhuc duplr̄ pōt ɔtigere: vel ſm potētiā naturalē: vel ſm potētiā ſupnaturalē. ¶ Hoc notato dr̄ primo: ꝙ aliqḋ corp⁹ eſt maximū: ſic ꝙ nihil ē maius eo. Ptꝫ de vniuerſo: ſi ponat aliq̄d vnū: ſed ſi nō ponatur vnū: ptꝫ de vltima ſpera. Dr̄ ſcḋo: ꝙ aliq̄s eſt maxim⁹ hō vel maxim⁹ ignis: exponēdo ly maximum negatiue. Ptꝫ: qꝛ niſi ſic ſequeretur ꝙ eſſꝫ multitudo actu infinita entiū ab inuicē ſeparatoꝝ: hoc eſt īpoſſibile: igr̄. Cōſequētia ptꝫ: qꝛ vel eſt aliq̄s hō quo nullus eſt maior. ⁊ tūc habet intētū: vel eſt aliq̄s maior eo: et tūc q̄ritur de illo hoīe an ipō null⁹ ſit maior. ⁊ ſi ſic habetur intētū: vel aliq̄s eſt maior eo: ⁊ ſic tādē erit ſtatus vel ꝓcedet in infinitū. Et hec ꝓpō dꝫ intelligi de hoībus ⁊ ignibus qui ſunt actu. ¶ Et ſi q̄ratur an ſit maximus hō inter hoīes actu exiſtentes: exponendo ly maximū affirmatiue: ⁊ ſimiliter an ſit maxim⁹ ignis Ad primū dr̄: ꝙ nō poteſt ſciri naturaliter. Ad ſcḋm dr̄ ꝙ ſic: vt ptꝫ de igne in ſua ſpera. ¶ Et ſi queratur vlterius an poſſet eſſe tātus ignis ꝙ nullus poſſet maior per naturā. Dicitur ꝙ ſic: quia celum poteſt eſſe in optima diſpōne ad generationem ⁊ cōſeruationē ignis et aliorum elementorū. Ideo ſi agentia libera ſupiora: puta ipē deus dimittat corpa celeſtia agere modo naturali in tali optima diſpoſitione ꝓducent ignem maximū: qui poteſt fieri per naturā. ¶ Dicitur tertio: ꝙ nullū eſt corpus ita magnum: quin poſſit fieri mai⁹ per potentiam ſupnaturalem. Patet: quia nō poteſt eſſe corpus actu infinitum nec multitudo entium nō facientium vnum actu infinitū: vt hic ſupponitur ⁊ ꝓbabitur tertio huius: ſed quocūꝗ corpe finito producto: deus pōt ꝓducere maius: igr̄. ¶ Dicitur quarto: ꝙ nullius corpis eſt aliqua maxima pars. Ptꝫ: qꝛ illius corporis alia ps que remanet: eſſet diuiſibilis ɔtinua illi maxime parti date: ḡ medietas illi⁹ pue ptis ⁊ illa pars que ponitur maxima: ſunt maior ps ꝙ illa q̄ ponebatur maxima: ergo prima data nō erat maxima. ¶ Dicitur vlterius ꝙ nulla eſt maxima linea. Similiter nulla eſt maxima velocitas aut tarditas. Prima

Pars patz: quia ſi aliqua linea eſſet maxima: maxime eſſet dyameter mūdi: ſed hoc non: quia vt nunc ſupponitur ꝛ poſtea ꝓbabitur in ſexto: linea hꝫ latitudineꝫ et etiā mūdus eſt ſperic⁹: ꝗ habꝫ duas ptes laterales quarū qlibꝫ eſt breuioꝛ media pte: ꝛ capiaꝫ adhuc media ps illa hꝫ tres ptes: ꝙ eſt ſꝑ diuiſibilis in duas laterales: ꝛ vnā mediā ꝗ media eſt lōgioꝛ duab⁹. Et ſilr media medie illi⁹ ptis: ꝛ ſic in infinitū. Scda ps pꝫ: ꝙ ſi eſſet aliq̄ maxia velocitas: eēt velocitas illi⁹ ptis celi ꝗ maxie diſtat a polo: ꝙ ptes celi q̄to diſtant a polis tāto veloci⁹ mouētur: ſed illa ps eſt diuiſibilis ī duas medietates: quarū vna magis accedit ad polum ꝙ altera: ꝗ illa ps q̄ min⁹ accedit ad polū veloci⁹ mouetur: ꝛ iterū illa ps eſt diuiſibilis in duas medietates: et ſic in īfinitū. Et eodē mō ꝓbareꝫ de tarditate. ¶ Dr̄ vlteri⁹: ꝙ entia naturalia coꝛruptibilia nō ſunt determinata ad ſuas magnitudines: ſic ꝙ nō poſſunt habere maioꝛem ꝑ rarefactionem: vel minoꝛē: ꝑ cōdēſationem: vel ꝑ violentiā aut impinguationē. ¶ Dicit vltimo ꝛ reſpōſiue ad dubiū: ꝛ magis ad itentionē Ariſt. ꝙ entia naturalia hic inferi⁹ exiſtētia ſunt determinata ad maximū excluſiue: ſic ꝙ nō poſſunt habere aliq̄ tantam magnitudinem neqꝫ maioꝛem: poſſunt tn̄ habere minoꝛē: vel dicunꝫ determiata ad maximū: qꝛ ex natura ipoꝝ rarefactōe ꝛ ꝯdēſatione ſiue violētia determināt ſibi tātaꝫ q̄titatē ſic ꝙ nō maioꝛē: ꝛ hoc loquēdo de potētia naturali. Et ꝑ hoc reſpondeꝫ ad rōnes dubij. Ad primā negaꝫ añs: ꝛ ad ꝓbatōem dr̄ ꝙ Ariſt. nō vult ꝙ ignis poſſit creſcere in īfinitū: ſꝫ vult ꝙ ſi in aīali nullū eſſet principali⁹ agēs ipo caloꝛe: tūc coꝛp⁹ aīalis multo plus creſceret ꝑ additiōem nutrimēti ꝗ creſcat. Vel pōt dici ꝙ lꝫ nō repugnet igni ex natura ſua creſcere in infinitū: tn̄ rectoꝛ vniuerſi propter bonū vniuerſi h̄ ꝓhibet. ¶ Dicit vlteri⁹ ꝙ ꝯditio illa allegata eſt īpoſſibilis. ſ. ꝙ igni apponātur infinita ꝯbuſtibilia: mō ad īpoſſibile ſeqtur qlibꝫ. Et ad cōfirmatōeꝫ dr̄ negādo caſuꝫ: ꝙ maxim⁹ ignis ī ſua ſpera eſt: ad quē nō pōt ampli⁹ talis materia ꝑ agēs naturale. Vel dr̄ ꝙ rectoꝛ vniuerſi ꝓhibet hmōi actōem Cui⁹ rōnem aſſignat Auicēna: qꝛ ſicut ſe hꝫ aīa naturalis ad coꝛp⁹ ſuū: ita aīa mūdi q̄ de⁹ eſt ad regendum mūdū: ſed aīa aīalis mediāte coꝛde ꝛ caloꝛe naturali coꝛrigit oēs erroꝛes ꝛ diminuit q̄litates excellētes et auget deficientes: alias poſt aliq̄ febrē natura aīalis nūq̄ reduceret ipm aīal ad p̄ſtinā ſanitatē: ꝗ pariformiter eſt de aīa mūdi q̄ mediāte celo coꝛrigit: ꝛ aufert erroꝛes ꝛ nimis creſcentia diminuit: ꝛ diminuta auget: ꝛ ſic oīa ſunt determiata ad maximū vel minimū ¶ Ad ſcdam negatur añs. ꝛ ad ꝓbationē dr̄ ꝙ hoc ꝓuenit ex oꝛdinata actōe agētiū vniuerſaliū ꝛ pticularium ꝯcurrentiū ad ꝓductiōem hoīs: etiā bene ꝓuenit ex pte foꝛme: ſed principaliter ꝓuenit ex pte agentium: q̄ ſic res ad determinatā magnitudinē ꝓducunt ¶ Ad tertiā pꝫ ſolutio ex reſpōſione ad dubiuꝫ. ¶ Ad quartā dr̄ ſimiliter. ¶ Ad quintā negatur ꝯña: vt patꝫ ex vltima ꝑpōne data ad dubium.

Dubitatur vlterius. Utrum entia naturalia ſint determinata ad minimū. ¶ Et videtur ꝙ nō: quia oē ꝯtinuū eſt diuiſibile in infinitū nec eſt dabilis minima ps ei⁹: ſed entia naturalia ſunt ꝯtinua: ꝗ nō ſūt determiata ad minimū. ¶ Scdo ſic. qlibet ens naturale eſt coꝛpus habēs ptes: quarū quelibet eſt minoꝛ toto: ꝛ quelibet illarū partium habet infinitas ptes: igitur. ¶ Tertio ſic. ſi entia naturalia eſſent determiata ad minimū: dabilis eſſet minimus homo: ꝛ dabilis eſſet minima aqua: hoc eſt falſum: igitur. Minoꝛ ptꝫ: qꝛ ſi daretur minimus homo: tūc ille poſſet macerari: et ante moꝛtē diminui: ꝛ ſic redderetur minoꝛ ꝗ ante: ergo eſſet dabile minus minimo. De ptib⁹ aque patꝫ: qꝛ data illa aqua: tūc quelibet ps illius eſt eiuſdē rōnis cum illo toto ꝛ ſuſcipit ꝑdicationē totius: ꝛ tn̄ qlibet eſt minoꝛ toto: igitur. ¶ In oppoſitum eſt philoſophus in textu. Pro ſolutione dubij

Sciendum eſt ꝙ ly minimum poteſt exponi poſitiue ſiue affirmatiue ꝛ negatiue. ¶ Affirmatiue ſic. Minimū eſt ꝑuū quolꝫ alio min⁹: ꝛ ſic nullū eſt minimū in rebus naturalib⁹. Et dato ꝙ ſint indiuiſibilia in rerū natura: adhuc nō ſūt miīma: qꝛ nō ſunt q̄ta. ¶ Negatiue ſic exponitur: mimū eſt ꝑuū quo nihil eſt min⁹. et h̄ pōt duplr̄ eſſe. vno mō quo ſimplr nihil eſt min⁹. alio mō reſpectiue. ſ. ꝙ nihil eſt minus in aliqua certa ſpē: ꝛ adhuc hoc pōt duplr̄: vel quo ad eſſe vel quo ad poſſe eſſe: ꝛ pōt deduci ſicut deductū eſt in dubio precedenti. ¶ Iſto notato dr̄ p̄io ad dubiū: ꝙ nullum eſt coꝛpus mimū ſimplr̄: nec pōt eſſe: ꝛ ita pōt dici de linea: ſupficie: motu: tpe: ꝛ quolibꝫ alio ꝯtinuo. Ptꝫ: qꝛ īpoſſibile eſt aliqd tale eē ſine ſuis ptib⁹: quarū qlibꝫ eſt mīoꝛ toto: ꝗ ꝯclō vera: alias dareꝫ min⁹ mīmo. ¶ Dr̄ ſcdo: ꝙ entia naturalia realr̄ diſtincta ab inuicē nō cōtigua: ſunt bn̄ determiata ad minimū in reſpectu: licꝫ nō ad minimū ſimplr̄. ¶ Prima ps ptꝫ: qꝛ niſi ſic: ſeqretur ꝙ eſſet dabilis infinita multitudo entiū nō facientiū vnū actu ſepatoꝝ ab inuicē hoc ē īpoſſibile: igr̄. Maioꝛ ptꝫ: qꝛ in ſpē hoīm: vel eſt aliqs hō quo null⁹ eſt minoꝛ: ꝛ ſic habetur intētū vel non: ſi detur minoꝛ eo: tūc q̄ritur de illo vtrū nullus ſit minoꝛ eo. ſi ſic habetur intentū: ſi nō: tūc opoꝛtet q̄rere de illo: ꝛ ſic ſtabitur in minimo hoīe exponēdo ly minimū negatiue: vel erit ꝓceſſus in infinitū. Scda ps ptꝫ ex dubio precedenti. ¶ Sed ſi queraꝫ vtrū ſit aliqs minimus hō exponendo ly minimū poſitiue. ¶ Reſpondeꝫ ꝙ hoc nō poteſt naturalr̄ ſciri: ſed bene ſcitur ꝙ eſt minimus hō totalis: exponēdo ly minimū negatiue. loquendo aūt de minimo quo ad potentiā ſupnaturalē pōt reſponderi cōfoꝛmiter ad ea q̄ dicta ſunt in dubio p̄cedenti. ¶ De maximo aūt ꝛ minimo ſm qualitatē: ſm intenſionem durationē ꝛ potentiā videbitur peramplius in libro de celo. Et ad oēs rōnes ſimul dr̄ ꝙ ꝓbant duas concluſiones poſitas in reſpōſione ad dubiū.

De ꝯtrarietate p̄cipioꝝ rerū naturaliū.

Principia rerum naturaliū ſunt contraria. ¶ Probatur primo autoꝛitate omnium antiquoꝛuꝫ qui principia rerum naturaliuꝫ poſuerunt eſſe contraria. Nam permenides ponens ꝙ vnum ſit omne et immobile: calidum et frigidum principia facit: que ipſe appellat ignem et terram. Anaximādros auteꝫ poſuit rarum et denſuꝫ. Democritus vero firmum et inane: quoꝛum vnum eſt quod eſt. ſ. plenum: et aliud quod non eſt ſcilicet vacuuꝫ Similiter in poſitione ponebat ſurſum et deoꝛſum ante et retro. Et in figura angulum rectum et circularem: ſed omnia iſta ſunt contraria: igitur principia rerum naturaliū ſunt contraria. ¶ Secundo probatur ratione: ꝑ q̄ p̄io ſupponaꝫ ꝙ p̄cipia nō fiūt ex aliis. Scdo ſupponaꝫ ꝙ nō fiūt ex alterutris. Tertio ꝙ oīa q̄ fiunt ex illis fiūt. Tūc ſic arguiꝫ: p̄imis ꝯtrarijs ꝯueniūt iſte tres ꝯditōes: igiꝫ ſunt p̄ia ꝑncipia Añs pꝫ Et p̄io: ꝙ nō fiāt ex alijs: qꝛ ſunt p̄ia. Et ꝙ nō fiūt ex alterutris: qꝛ ſunt ꝯtraria. Et ꝙ oīa fiāt ex illis: qꝛ oē qd̄ fit: fit ex ꝯtrario: vel ex medio: ꝛ oē qd̄ coꝛrūpiꝫ in ſuū ꝯtrariū coꝛrūpiꝫ vel mediū. Qꝛ nō qd̄cūq̄ natuꝫ ē idifferēter agere ī qd̄ cūq̄: neqꝫ pati a q̄cūqꝫ: neqꝫ fit qdlꝫ ex q̄lꝫ niſi ſcdꝫ accñs: vt pꝫ iducēdo: taꝫ ī ſimplicib⁹ q̄ ī cōpoſitis. ¶ In ſimplicib⁹ albuꝫ q̄dē fit ex non albo: ꝛ nō ex oī. ſꝫ ex nigro vel medio. Silr̄ muſicū fit ex nō muſico: ꝛ nō ex oī. ſꝫ ex īmuſico aut medio: ſi aliqd̄ ē mediū. Silr̄ albuꝫ nō coꝛrūpiꝫ in muſicū niſi ſcdꝫ accñs: ſꝫ in nigrū aut mediū. Et muſicuꝫ ī nō muſicū ꝛ nō in qdlꝫ: ſꝫ in īmuſicū aut ī mediū: ſi ipi⁹ aliqd̄ ē mediuꝫ. ¶ Idē pꝫ in cōpoſitis. lꝫ non ſit ita manifeſtū ſicut in ſimplicib⁹: ex eo ꝙ eoꝝ cōpoſita nō ſunt nobis noīata. Neceſſe eſt eī oē ꝯſonās ex īconſonāti fieri: ꝛ incōſonās ex ꝯſonāti. ꝛ coꝛrūpi ꝯſonās ī incōſonātiā ꝛ nō in quācunqꝫ: ſꝫ ī oppoſitā. ſiue talis ſit in oꝛdie: ſicut ī exercitu: ſiue cōpoſitiōe ſicut ī domo. ꝛ ſilr̄ ē in alijs. Dom⁹ q̄dē fit nō ex eo ꝙ cōpoſita ſunt: ſꝫ ex eo ꝙ diuiſa ſunt hec. Et ſilr̄ ſtatua ꝛ alia figurata in q̄b⁹ ē oꝛdo vel cōpoſitio: fiūt ex ꝯtrarijs vel medijs Media aūt fiūt ex ꝯtrarijs vt coloꝛes medij ex albo ꝛ nigro: igr̄ oīa q̄ natura fiūt aut ſūt ꝯtraria: aut fiūt ex ꝯtrarijs. ¶ Ex q̄ pꝫ ꝙ oēs āntiquos ī hoc ꝯueniſſe: ꝙ poſuerūt ꝑncipia reꝝ naturaliū eē ꝯtraria. Differūt tn̄ ad inuicē: qꝛ q̄dā ponūt ꝑncipia eē p̄oꝛa: alij vero poſterioꝛa. Silr̄ q̄dā ponūt ipa eſſe notioꝛa ſcdꝫ ſenſuꝫ. alij vero notioꝛa ſcdꝫ rōnem. Naꝫ quidā poſuerūt raꝝ ꝛ dēſum eſſe ꝑncipia. alij vero magnū ꝛ paruum. alij aūt parē ꝛ impareꝫ. alij calidū ꝛ frigidum. alij humidum ꝛ ſiccuꝫ. alij vero cōcoꝛdiaꝫ ꝛ diſcoꝛdiā cās ponunt generatōis: ꝛ iſti dicunt eadē ſcdm triplicem ꝓpoꝛtōeꝫ. P̄io ī contrarietate. Secundo ī hoc ꝙ vnuꝫ ē meli⁹ aliud peī⁹. Tertio ī hoc ꝙ eſt q̄dā eſſe notioꝛa ſenſui: alia rōni. Nā calidum ꝛ frigidum notioꝛa ſunt ſecūdum ſenſum. magnum autem ꝛ paruum ſecūdum rationem. Uniuerſale eīm ſcdm ratiōeꝫ notum eſt: ſingulare autem ſcdm ſenſuꝫ. Ratio quidē eīm vlis: ſenſus autem pticularis vt magnum ꝛ paruum ſcdm rōnem: raꝝ ꝛ dēſum ſcdm ſenſum notioꝛa ſunt.

¶ De nūero p̄incipioꝝ reꝝ naturalium.

Conſeqns aūt erit dicere. vtruꝫ duo aut tria aut plura ſint reꝝ naturaliū ꝑncipia ſup quo ponūꝫ quatuoꝛ cōclones. ¶ P̄ia eſt: īpoſſibile ē vnicum eſſe p̄incipiū reꝝ naturaliū. Pꝫ: qꝛ vnū nō ē cōtraria: ſꝫ ꝑncipia reꝝ naturaliū ſunt ꝯtraria: igr̄ nō eſt vnicū p̄cipium reꝝ naturalium. ¶ Scda ꝯclo ē: p̄cipia rei naturalis non ſūt īfinita: pꝫ. Tū p̄io: qꝛ tūc res naturalis nō eſſꝫ ſcibilis vt antea dictū ē. Tuꝫ ſcdo: qꝛ p̄ia p̄cipia ſunt cōtraria: ſꝫ in vno quoqꝫ gñe ē vna p̄ia ꝯtrarietas: ſicut in p̄dicamēto ſbe: ꝛ illa nō hꝫ infinita cōtraria: ſꝫ ſolum duo: igr̄ nō ſunt infinita p̄cipia rei naturalis. Tuꝫ tertio: qꝛ res naturalis pt fieri ex finitis. ſicut poſuit empedocles meli⁹ ꝗ ex infinitis. ſicut poſuit Anaxagoꝛas: igiꝫ fruſtra ponerētur īfinita p̄cipia. Tum q̄rto: qꝛ ſi eſſent īfinita p̄cipia rei naturalis: tūc oīa ꝯtraria eſſent p̄icpia: qd̄ ē falſuꝫ. Tū qꝛ aliqua ꝯtraria ſunt p̄oꝛa ꝛ aliq̄ poſterioꝛa. Tū qꝛ altera fiūt ex alterutris: vt dulce ꝛ amaꝝ albū ꝛ nigrū: ꝛ illa nō ſꝑ manēt. p̄cipia aūt ſꝑ oꝫ manere. ¶ Tertia ꝯclo: cuiuſlꝫ rei naturalis plura ſunt p̄cipia ꝗ duo: ꝓbaꝫ. Tū p̄io: qꝛ oē qd̄ fit ex aliquo fit: ſꝫ ꝯtraria non fiūt ex alterutris: nā neqꝫ raritas dēſitateꝫ facit. nec diſcoꝛdia cōcoꝛdiā cōducit ꝛ facit aliq̄d ex ipa: ſꝫ ſuppōit alteꝝ q̄d tertiū: igiꝫ p̄ter cōtraria oꝫ pōere tertiū p̄cipiū. Tuꝫ ſcdo: qꝛ oꝫ aliq̄ p̄cipia eē cōtraria vt dictū eſt: ꝛ oꝫ aliqua p̄cipia nō eſſe cōtraria: qꝛ talia ſunt ſbe. cū nō opoꝛteat p̄cipiuꝫ dici de aliq̄: alias eſſꝫ p̄cipiuꝫ p̄incipij. ſꝫ ſbe nihil ē cōtrariuꝫ: igiꝫ p̄ter cōtraria ponendū ē tertiū p̄cipiuꝫ: qd̄ erit ſubiectuꝫ coꝝ. ꝛ ꝑ ꝯñs p̄cipiuꝫ ſnā alias ex nō ſubſtātijs ſba erit: aut aliq̄d ꝙ nō ē ſubſtātia p̄i⁹ erit ſba. Tuꝫ tertio: qꝛ antiq̄ p̄ter duo cōtraria poſuerūt tertiū p̄cipiuꝫ vt aquā aut igneꝫ aut mediū hoꝝ: aut aerem: q̄ minime habꝫ ꝯrias ſenſibiles alioꝝ: ꝛ oēs illud figurant raritate vel denſitate: magnitudine vel puitate: ſicut plato qui p̄ter magnū ꝛ paruū poſuit ideam. ¶ Quarta conclo: p̄cipia reꝝ naturaliū ſunt tm̄ tria. Pꝫ duab⁹ rōnibus. ¶ P̄ia eſt: qꝛ ad trāſmutatōem naturalem ſufficit vnū ſubiectū. ꝛ p̄ter ipm ſufficit vna contrarietas: qꝛ ſi eſſent due cōtrarietates eſſent duo ſubiecta: igr̄ tm̄ ſunt tria p̄incipia

Conditiones tres p̄imoꝝ p̄ncipioꝛuꝫ.

Oē qd̄ coꝛrūpiꝫ in ſuū contrariuꝫ coꝛrūpiꝫ vel mediū

Vle ei ſm rōnē notū ē ſingulare aūt ſꝫ ſenſum.

Concluſio. j.

Conclo. ij.

In vnoquoqꝫ gñe ē vna p̄ia ꝯtrarietas.

P̄cipia ſꝑ oꝫ manere.

Conclo. iij.

Subſtātie nihil ē ꝯtrariū.

Ex nō ſubſtātijs nō fit ſubſtantia.

Conclo. iiij.

pia rex naturaliũ. ¶ Scda rõ ẽ. q: nõ eſt niſi vna pria cõtrarietas: cũ ſoluz ſit vnũ primuz gen⁹ ſbe in quo ſolũ ſunt duo cõtraria. priora ſcdz pri⁹ et poſteri⁹: igit eſt vnũ ſolũ ſubiectũ: et p ꝯñs tñ ſunt tria pricipia rex naturaliũ. ſcz materia: forma: et puatio.

Tñ ẽ vna prima contrarietas.

¶ De pricipijs rex naturaliũ in ſpali.

Igit nos dicam⁹ pmũ de oi gñatione: q: pri⁹ de illa cõiter dicẽdũ eſt q̃ ppe. iccirco tria ponũt preãbula et ſex ꝯcloes. ¶ Primuz pambulũ ẽ. q in ſimplicib⁹ et i cõpoſitis dicim⁹ hoc fieri h. vel h fit ex hoc. Exẽpluz de ſimplicib⁹. vt dicim⁹ hoiez fieri muſicũ: et q ex imuſico fit muſic⁹. Exẽpluz de cõpoſitis vt hoiez imuſicũ dicim⁹ fieri hoiem muſicũ: et ex hoie imuſico fit hõ muſic⁹. ¶ Scdm preãbulũ eſt: q de ſubiecto: trãſmutationis dicim⁹ hoc fit hoc: vt hõ fit muſic⁹. Sz de puatõe q̃ nõ manet: dicimus hoc fieri ex hoc: vt q ex imuſico fit muſic⁹. ¶ Tertiũ preãbulũ ẽ. q ſubiectũ manet ante trãſmutatõez et p⁹. puatio xo forme nõ manet poſt trãſmutatiõem. ¶ Tũc ſit pria concloſi oi trãſmutatõe naturali aliqd ſubijcit ei qd fit: qd lz ſit vnũ nũero cũ priuatiõe: non tñ vnũ ſpẽ ſiue rõne: ſicut nõ eſt idẽ hoi et imuſico eſſe. Pz tuz prio: q: i oi trãſmutatione duo pcedũt: ſcz ſubiectũ et oppoſitum forme: ſz oppoſitũ nõ manet: et ſubiectũ manet: et nõ ſicut termin⁹ a quo vel ad quẽ ergo ſicut illud qd ſubijcit tranſmutationi. Scda rõ. q: oẽ qd fit: fit ſimplr vel ſcdz qd ſimplr ſicut ſbe. ſcdz qd ſicut accidẽtia: et in oibus illis aliqd ſubijcit. ſicut ſemẽ in plãtis et aia lib⁹: igit. Tertia rõ. q: et i illis q̃ fiũt p trãſmutatiõem: vt ſtatua ex ere: et in illis q̃ fiũt p appõnem: vt cumul⁹ lapidũ ex lapidib⁹: et in illis q̃ fiũt p abſtractiõem vt mercuri⁹ ex lapide: et in illis q̃ fiũt p alteratiõez pſupponit ſubiectũ: igit in oi trãſmutatiõe ſubijcit aliqd ei qd fit. ¶ Scda ꝯcloſ lz materia et priuatio ſint vnum nũero: non tñ rõne: q: poſt tranſmutatiõez manet materia et nõ priuatio. ſicut acquiſita muſica manet hõ. et non imuſic⁹: igit illa rõne differũt. ¶ Tertia concloſ materia et forma ſunt p ſe cauſe et principia rex naturaliũ: q: ex materia et forma p ſe componitur res naturalis: ſicut rõ rei naturalis ex rõnibus forme et materie: et rõ hominis muſici ex rõnibus hois et muſici. ¶ Quarta ꝯcloſ priuatio nõ eſt niſi principium p accidens: q: nõ manet in re naturali ſicut materia. ¶ Quinta concloſ rex naturaliuz pricipia ſunt quodãmodo duo: et quodãmodo nõ cõtraria. Pz: q: materia et priuatio non cõtrariãtur: et ſunt tñ duo ¶ Sexta cõcluſio: pricipia rex naturaliũ ſunt quodammodo tria: et quodãmõ contraria. Pz: q: priuatio et forma cõtrariant ſicut calidũ et frigidũ: ſz vnũ cõtrarioꝝ non patit ab altero: igit pter ea ponẽdũ ẽ tertiũ principiũ. Et ſic pz q ſunt ſolũ tria principia rex naturalium: quoꝝ duo ſunt vnũ numero: ſpecie tñ adinuicem differentia.

Opz ſz naturã cõia p⁹ dicere et ſic circa vnũ qdq ppa ſpeculari.
Primuz preãbulum.
Preãbulũ .ij.
Preãbulũ .iij.
Concl̃o .i.
Modi fiẽdi.
Concluſio .ij.
Concluſio .iij.
Cõcluſio .iiij.
Concluſio .v.
Concluſio .vj.

Omnes autem contraria

¶ Iſte eſt tertius tractatus huius libri. in quo p. determinat de nũero principioꝝ rex naturaliuz ſm veritatem. Et diuiditur iſte tractat⁹ in tria capitula. In primo determinat de contrarietate principiorũ. In ſecũdo de numero ipſorum principiorum in generali. In tertio facit hoc in ſpeciali. Primum capitulũ diuiditur in duas ptes. In prima oſtẽdit q pricipia ſunt contraria. In ſecũda oſtendit cõuenientiam et differẽtiam antiquorum circa principia ibi: vſq quidem: igitur. ¶ In prima pte intẽdit talem concluſionem: q principia rex naturalium ſunt cõtraria. Hanc cõcluſionem probat p. auctoritate antiquorum: et ratione. Auctoritate antiquoꝝ pbat ſic. q: quid antiquoꝝ: puta illi qui tñ poſuerunt vnũ ens inmobile: et dixerũt calidum et frigidũ eſſe principia: et hec duo appellabant ignem et terram: et ſic ſm iſtos illa q̃ erant vnũ ſm rõnem: erãt plura ſm ſenſum. Alij vero poſuerũt rarum et denſuz Alij vero plenũ et vacuum. Alij vero rectum et circulare: et iſta oĩa ſunt cõtraria: igitur principia rerum naturalium ſunt cõtraria. Textus. Et hoc rationabiliter ¶ Hic p. pbat eandem concluſionem ratione: que talis eſt. Quecũq ſic ſe habent q non fiunt ex alijs: nec ex alterutris: et q omnia fiunt ex ipſis ſunt prima principia: ſed prima cõtraria ſunt huiuſmodi: ergo prima contriaria ſunt principia: igitur prima principia ſunt pria cõtraria per conuerſionem ſimplicem. Maior pz ex conditionibus primorum principiorum. Minorem probat p. quo ad primam ptem: ſcz q prima contraria non fiunt ex alijs: q: ipſa ſunt prima: et ſi fierent ex alijs ipſis eſſent aliqua priora: et per conſequens non eſſent prima. ¶ Quo ad ſecũdam partem probat ſic philoſophus: ſcilicet q non fiunt ex alterutris: quia vnuz contrariorum non poteſt eſſe de ſubſtantia alterius: ergo non fiunt ex alterutris. Probatio prime partis tangitur ibi. Propter illud q prima. Et pbatio ſecunde partis ibi. Ob id vero. T. Sed oz. ¶ Hic p. intendit pbare tertiã ptez minoris: ſcz q oĩa alia a primis contrarijs fiant ex ipſis. Et pro pbatione illius ſupponit phũs duo. Primum eſt: q non qdlibet natũ eſt agere in qdlibet indifferẽter: nec pati a quolibz. Secũda ſuppoſitio eſt: q non qdlibet fit ex quolibz niſi ſm accidens. Hanc concluſionem declarat tam in ſimplicibus q̃ in compoſitis. In ſimplicibus ſic. quia album non fit ex muſico: niſi ſm accidens inquantum nigro vel non albo accidit eſſe muſicum: ſed album fit ex non albo per ſe: et non ex quocunq non albo: ſed ex nõ albo qd eſt nigrũ vel medio colore coloratũ: cũ ſolum ipſum nigrũ ſeu medio colore coloratũ ſit in potentia ad eẽ albũ. Silr albũ nõ corrũpit in muſicũ niſi ſm accidẽs: ſed corrũpit in nõ albũ qd eſt nigrum vel medio colore coloratũ p ſe. Et ſilr dicendũ eſt in alijs ſimplicib⁹. Sed in cõpoſitis nos iſtud magis latet: eo q oppoſita ꝯpoſitoꝝ nõ ſũt nobis noiata nec manifeſta: vt oppoſitũ dom⁹ nõ ẽ nobis noiatũ: ſz poſſum⁹ ipz noiare iſto noie incõſonãs: et ſic ꝯſonãs. i. ꝯpoſitũ fit ex nõ cõſonãti: et nõ ex quolibet nõ ꝯſonãte: ſed ex incõſonãti ſibi oppoſito: et etiã corrũpit in incõſonãs ſibi oppoſitũ. T. Si igit h verũ eſt. ¶ Hic p. format rõnez per quã pbat tertiã ptẽ minoris: et ẽ talis. Oẽ qd fit: fit ex ſuo ꝯtrario vel medio. Et ſilr oẽ qd corrũpit: corrũpit in ꝯtrariũ vel mediũ: et ipa media fiũt ex ꝯtrarijs: g oĩa q̃ fiũt ſũt ꝯtraria vl fiũt ex ꝯtrarijs: et p ꝯñs pmis ꝯtrarijs ꝯuenit q oĩa alia q̃ fiũt: fiãt ex ipis. Et cũ dicit p. q ipa nõ fiãt ex alijs nec alterutris: dz ĩtelligi: q principia nõ fiãt ex alijs vel alterutris: tãq̃ ex ptib⁹ eſſentialib⁹ vel integralib⁹ eoꝝ: ſed tñ bene poſſunt fieri ex alijs ſiue ex alterutris tãq̃ ex termĩo a quo et termino ad quẽ: et iſto mõ etiã alia frequẽter fiũt ex ipſis.

In vno quoq gñe ẽ vna prima contrarietas.

Uſq quidem igitur.

¶ Hec eſt ſcda ps hui⁹ cap. in qua p. ponit ꝯueniẽtiã et differentiã antiquoꝝ. Cõueniũt eñ oẽs antiq in hoc: q ponunt pricipia eſſe ꝯtraria: nõ rõne ducti ſiue moti: ſed veritate coacti. T. Differũt aũt. ¶ Hic p. ponit differentiã eoꝝ dicẽs: q antiq in h differũt. q: aliq poſuerũt calidũ et frigidũ eſſe pria pricipia ꝯtraria: et illi dixerũt pricipia eſſe priora ſm ſenſum. Alij poſuerũt rarum et denſum: alij magnũ et puum: alij litez et amicitiã: et iſti dixerũt pricipia ꝯtraria eẽ priora ſm intellectũ. Et illi q̃ dixerũt pricipia eẽ priora ſm ſenſum dixerũt principia eſſe ſingularia: ex quo ſenſus nõ eſt niſi ſingulariũ. Et q̃ dixerũt principia eſſe priora ſm ĩtellectũ: dixerũt illa eſſe vniuerſalia. Et ſubdit p. q vle ſm rõnez notũ eſt: ſingulare aũt ſm ſenſum. Cõſequẽter ſubdit q rõ eſt ipſius vlis: ſenſus vero pticularis. Ex iſto quidam eliciũt: q intellect⁹ nõ cognoſcit ſingulariter ſiue rem ꝯceptu ſingulari: ſed ſolũ cognoſcit vlr ſiue cõceptu vli. Iſti tñ hoc ex iſto textu elicere nõ poſſũt: q: p. hic ſolũ recitat dicta antiquoꝝ: iõ ppões p autoritatibus ſumi nõ debẽt. Et ſi dicte ppões p autoritatibus p. reputarẽtur: tñ ex ipſis nõ poſſet haberi nec inferri: q intellect⁹ nõ cognoſcit ſingulariter. Hec enim ꝯña nõ valet: intellect⁹ cognoſcit vlr: g nõ põt cognoſcere ſingulariter: iõ ppter dictã ppõnẽ nullus negare debet intellectũ cognoſcere ſingulariter. T.

Ratio ẽ vlis ſenſus xo ſingularis.

Conſequens autem.

¶ Iſtud eſt ſcdm capi. tertij tractat⁹ in quo p. oñdit quot ſunt principia rerum naturaliuz. Et diuiditur iſtud capitulũ in quattuor partes ſm quattuor concluſiones ¶ Prima cõcluſio quã intendit probare eſt iſta. q non eſt tñ vnũ principium rei naturalis ſiue rerum naturalium. Hanc concluſionem probat p. ſic: quia principia rei naturalis debent eſſe cõtraria: vt prius oſtendit p. ſed nihil eſt ſibiipſi cõtrariuz: g rei naturalis nõ põt eſſe tñ vnum principiũ. T. Infinita aũt. ¶ Hec eſt ſcda ps in qua p. ponit ſcdam ꝯcluſionẽ que talis ẽ q principia rei naturalis non ſunt infinita. Hanc concluſionem pbat p. quattuor rõnibus: quarũ prima eſt Nihil cognoſcitur niſi cognoſcant ea ex quib⁹ ꝯſtituitur: ſed ſi principia rerum naturalium eſſent infinita nõ cognoſcerentur: ergo nec illud qd ex ipſis ꝯſtituit: et per cõſequẽs nõ haberetur ſcientia de rebus naturalibus: cõſequens eſt falſum: ergo et illud ex quo ſeqtur. T. Et prima ꝯtrarietas. ¶ Scda ratio talis eſt. prima cõtraria ſunt principia: vt prius oſtenſum eſt: ſed illa non ſunt infinita: igitur principia rerũ naturalium non ſunt infinita. Minor pz: q: in vnoquoq genere eſt vna prima ꝯtrarietas: ſed illa cõtrarietas nõ habet infinita cõtraria: ſed ſolum duo: ergo prima cõtraria nõ ſunt infinita. T. Ex qdcũ p igit. ¶ Tertia ratio eſt: illud qd poteſt fieri per finita: eque bene vel melius ſicut per infinita magis ponẽdũ eſt fieri per finita q̃ per infinita: ſed oẽs res naturales poſſunt fieri per finita principia: ergo magis ponendũ eſt ea magis fieri per finita pricipia q̃ infinita. Ex iſto textu elicitur iſta autoritas. Fruſtra fit per plura qd põt eque bene fieri p pauciora. Et ſubdit p. q Empedocles melius locutus eſt de principijs rerum naturaliũ q̃ Anaxagoras: qui poſuit principia rerum naturalium eẽ infinita. T. Amplius ſunt alia. ¶ Quarta ratio eſt: ſi principia rerum naturalium eſſent infinita: tunc omnia contraria eſſent principia: ſed hoc eſt falſum: igit principia rerũ naturalium non ſunt infinita. Minor patet: quia aliqua ꝯtraria ſunt priora: et aliqua poſteriora. Etiam principia debent permanere: ſed non omnia contraria poſſunt permanere: ergo nõ oĩa ꝯtraria ſunt principia. Ex dictis cõcludit p. q nõ eſt ſolũ vnuz principiũ: nec ſunt infinita principia rerum naturaliũ

Pſa ꝯcluſio.
Scda ꝯcluſio
Fruſtra fit p plã qd põt eq bene fieri per pauciora.
Opz princi pia ſemp permanere.

T. Quando autem finita. ¶ Hec eſt tertia ps hui⁹ capi. in qua phũs ponit tertiam cõcluſionez que talis eſt. Cuiuſlibet rei naturalis ſunt plura pricipia q̃ duo. Hanc cõcluſionem pbat p. duabus rationibus: et vno ſigno: quarum prima ratio talis eſt. Omne qd fit naturaliter: fit ſubſtantialiter ex aliquo: vt cõcedũt omnes phi naturaliter loquẽtes: ſed vnum cõtrarioꝝ nõ fit ex alio ſubſtantialiter: ergo preter contraria oportet ponere aliquid ex quo res fiant tanq̃ ex ſubiecto illorum cõtrariorum: et p ꝯñs erunt plura principia q̃ duo. T. Adhuc aũt amplius. ¶ Scda rõ talis eſt. oz aliqua principia rerum naturalium eſſe contraria: et etiam oportet aliqua principia non eſſe contraria: ſz hec ſaluari non poſſunt niſi ponendo cum contrarijs tertium principiũ: g cuiuſlibet rei naturalis plura ſũt principia q̃ duo. Maior quo ad primã ptem pz p capitulum precedens. Sed quo ad ſcdam ptem pbatur quia ſubſtantie nihil eſt cõtrariũ: et tamẽ pricipia ſubſtantie ſunt ſubſtantie: ergo illa principia nõ ſunt cõtraria. Similiter cõtraria habent fieri circa idem ſubiectum: ergo ſi illa cõtraria ſint principia: ſubiectum erit principiũ: cũ ſubiectũ ſit prius pdicato. i. eo qd ſibi realiter inheret: et illud ſubiectũ nõ eſt ꝯtrariuz alicui: ergo aliq̃ ſunt principia non cõtraria. Minorẽ probat ſic p. q: nullus poteſt ſaluare rationẽ: que probat q principia nõ ſunt contraria et rõnem probantem q principia ſunt cõtraria que poſita eſt in capitulo precedenti: niſi ponat cum cõtrarijs tertium principiuz. ergo preter contraria ponendum eſt tertium principium: et per ꝯñs cuiuſlibet rei naturalis plura ſunt principia q̃ duo. T. Queãdmodũ dicunt. ¶ Hic p. pbat dictam concluſionẽ autoritate antiquorum. Nam omnes antiqui preter ꝯtraria tertiũ poſuerũt principiuz Nam plato ideam poſuit: cum iſtis duobus pricipijs cõtrarijs magnum et paruum. Alij cum cõtrarijs poſuerunt aerem: aquam: et ſic de alijs opinionibus antiquorũ: ergo cum cõtrarijs ponendum eſt tertiũ principium. T. Plura autem trib⁹ ¶ Hec eſt quarta pars huius capituli: in qua p. ponit quartam concluſionez que talis eſt. Rerum naturalium nõ ſunt plura principia q̃ tria. Cõcluſionem iſtam pbat p. duab⁹ rõnib⁹: quarum prima talis eſt. Si in tranſmutatione naturali eſt tñ vnum ſubiectum circa ipſum: primo erunt duo prima contraria. Sed in tranſmutatione naturali eſt ſolum vnum ſubiectum: ergo circa ipſum ſolum

Concluſio .iij.
Sbña nihil ẽ cõtrarium.
Ex nõ ꝯñtijs nõ fit ſbña.
Cõcluſio .iiij.

erunt duo prima ↄtraria: ⁊ per ↄñs erunt ſolū tria pricipia. Maior ptȝ: ꝙ ſubiecto multiplicato multiplicatur ↄtrarietas ⁊ ecōtra. Minor pȝ: qꝛ vnū ſubiectū eſt ſufficiēs: ꝗ fruſtra ponerentur plura. Siſr vna contrarietas eſt ſufficiēs: ergo fruſtra ponerentur plures cōtrarietates. T. Siſr aūt ⁊ ī poſſibile. ❡ Scđa ratio talis eſt. Si eſt vna ſola prima ↄtrarietas erit vnū ſolū primū ſubiectū: ⁊ per conſequens erūt ſolum tria principia: ſed eſt vna ſola prima ↄtrarietas: ꝗ eſt vnū ſolū primū ſubiectū. Minor ptȝ: qꝛ eſt vnū ſolū primū genus: puta ſubſtantia: ꝗ eſt vna ſola pria ↄtrarietas Cōſequētia ptȝ: qꝛ vnIꝰ pmi gñis eſt vna pria ↄtrarietas. Et ſubdit p. in tertu: ꝙ pricipia ꝗ ſunt ↄtraria differunt ſm priꝰ ⁊ poſteriꝰ: ꝭ eſt ſm magis cōe ⁊ minus cōe: vel ſicut ſubſtātie ⁊ accidētia: ſed tñ nō differunt genere: qđ dupſr pōt intelligi. Uno mō: ꝙ ↄueniunt in modo pricipiandi: ⁊ ſignificanṫ p iſta tria gña principiorū: materia: forma: ⁊ priuatio. Aliter pōt intelligi ſic: ꝙ ſunt eiuſdem ꝑdicamenti: ⁊ differūt ſicut magis cōmune ⁊ minus cōmune. T.

Uniꝰ pmi generis eſt vna prima contrarietas.

Sic igitur nos dicamus ⁊c.

❡ Iſtud eſt tertium capi. huiꝰ tracta. in quo p. determīat de pricipijs rerū naturaliū in ſpāli. Et diuiditur iſtud capi. in duas ptes. In pria ponit ꝗdaȝ pambula In ſcđa deteriat de ipis principijs: ſcđa ibi. Determinatis igitur hijs. Dicit ꝗ prio ſic: ꝙ prius determinandū eſt de generatiōe ſiue trāſmutatione ſm rōnem cōem ꝙ ſm rōnem ſpecialem. T. Dicimus eñi. ❡ Hic p. ponit ſuū primū preambulū qđ eſt tale. ꝙ multis attribuitur fieri cōplexe: ⁊ multis incōplexe. vt hoīem dicimus fieri muſicū: ibi incōplexe accipiṫ ille terminꝰ hō et etiam ille terminus muſicus. Similiter dicimꝰ immuſicum fieri muſicum. Similiter etiā ↄplexe dicimꝰ: ex hoīe īmuſico fit hō muſicus. Et īter iſta aliꝗ precedunt mutatōem ſicut hō ⁊ īmuſicū: ſiue hō īmuſicus: et aliqua ſequūtur: vt muſicū ⁊ hō muſicꝰ. Et omnibꝰ iſtis attribuiṫ hoc ꝑdicatū fieri ſꝫ diuerſos modos loquēdi: quia de aliqbꝰ dicimꝰ hoc fieri hoc: vt hominē vel īmuſicū fieri muſicum. Et alijs attribuitur aliꝰ modus loquēdi: vt hoc fit ex hoc: ſicut hō muſicꝰ fit ex homine īmuſico. ſiſr muſicus fit ex īmuſico. T. Horum aūt. ❡ Scđm preambulū eſt: ꝙ ꝑcedentia transmutatiōnē que eſt generatio ſunt ſubiectum ⁊ priuatio oppoſita forme acquirēde: vt hō ⁊ immuſicꝰ: ⁊ ꝗtum ad ſubiectum vtimur iſto mō loquēdi: hoc fit hoc. ſed ꝗtū ad priuationē cōiter vtimur iſto mō loquēdi: hoc fit ex hoc: ⁊ iſte diuerſus modus loquēdi ꝓuenit ex eo: ꝙ in tranſmutatione aliquid abijcitur. ſ. priuatio. Et iō qñ pro termino a quo ſuminus priuationem: tunc vtimur locutione in obliquo per quā denotatur priuatio abijci. Aliud eſt in trāſmutatione qđ ꝑmanet ſcȝ ſubiectū ⁊ rōne eius vtimur locutione in recto ad denotādum ſubiectum ꝑmanere. T. Eorum aūt que fiunt. ❡ Tertium preambulum eſt ꝙ differētia eſt inter ſubiectum ⁊ oppoſitum: quia ſubiectū manet ante tranſmutatōem ⁊ poſt: ſed oppoſitū ſiue priuatio forme acquirende non manet poſt tranſmutationem: vt homo poſtꝙ factus eſt muſicus manet: ⁊ tamen poſt tranſmutationem non eſt īmuſicus. T.

Opȝ ſꝫ naturā cōia priꝰ dicere: ⁊ ſic circa vnū qđq ꝑ pria ſpeculari

Preābuluȝ. i.

Preābulū. ij.

Preābulū. iij.

Determinatis igitur hiis ⁊c.

Cōcluſio pria

❡ Hec eſt ſecunda pars huius capi. in qua p. determinat de ipſis principijs. Et diuiditur iſta pars in ſex ꝑticulas ſm ſex cōcluſiones. ❡ Prima cōcluſio quā ponit eſt iſta: ꝙ in omni tranſmutatione naturali aliꝗd ſubijcitur qđ fit. Ptȝ: quia in omni trāſmutatiōe duo precedunt: ſcilȝ ſubiectum ⁊ oppoſitum: ſed oppoſitum non manet: ⁊ ſubiectum manet: ⁊ non manet: ſicut terminus a quo: nec ſicut terminus ad quem: ergo manet ſicut illud quod dicitur ſubijci tranſmutationi et illud dicitur fieri ſubiectiue. T. Et hoc ſi vero. ❡ Hec eſt ſcđa particula in qua p. ponit ſcđam cōcluſionem ꝗ talis eſt. ꝙ materia ⁊ priuatio licet ſint vnū numero: differunt tamen ratione. Probat ſic p. quia illa que ſic ſe habent ꝙ in tranſmutatione vnum deſtruitur: ⁊ alterum manet. diſtinguuntur rōne: ſed ſic eſt de materia ⁊ priuatione: ergo diſtinguuntur rōne. Minorem declarat p. quia cum ex homine immuſico fit muſicus: tranſmutatione facta permanet homo: ſed non permanet immuſicum. ❡ Iſtud tamen non ꝓuenit propter diuerſitatem rei que eſt materia: ⁊ rei ꝗ eſt priuatio: ſed propter diuerſitatem rationum iſtorū terminorum ſcȝ materia ⁊ priuatio. T. Multipliciter autem. ❡ Hec eſt tertia particula in qua p. reſumit primā cōcluſionem. ſcȝ ꝙ in omni tranſmutatione aliquid ſubijcitur: ⁊ probat eam duabus rationibꝰ: quarum prima eſt: qꝛ omne quod fit: fit ſimpliciter: vel ſm quid: ⁊ vtrobiqȝ eſt ſubiectum preſuppoſitū: igitur in omni tranſmutatione aliquid ſubijcitur. Minor patȝ quia in tranſmutatione accidentali requiritur ſubiectum: cum accidens non poſſet eſſe ſine ſubiecto. Similiter in tranſmutatione ſubſtantiali res naturalis nō poteſt fieri naturaliter: niſi fiat ex aliquo qđ ſubijciatur: vt plante ⁊ aīalia fiunt ex ſemine ꝑſuppoſito. T. Fiunt autem. ❡ Hic p. ꝓbat dictam cōcluſionem ꝑ inductionē: qꝛ aliqua fiūt per tranſfigurationem: vt ſtatua ex ere. Alia fiunt per appoſitionem: vt cumulꝰ lapidum ex lapidibꝰ. Et alia fiunt ꝑ ſubſtractionem: vt mercurius ex lapide. Quedā vero per alterationē et in omnibꝰ iſtis ꝑſupponitur aliꝗd: ergo in oī tranſmutatione eſt ſubiectū ꝑſuppoſitū. Et ſubdit p. ꝙ illđ qđ fit eſt cōpoſitū qđ intelligendū eſt de eo qđ fit totalitatīe. T. Manifeſtū eſt ergo. ❡ Hec eſt quarta ꝑticula in qua p. ponit tertiā cōcluſionē dicens: ꝙ materia ⁊ forma ſunt principia per ſe rerum naturalium Probat ſic p. qꝛ illa ex quibꝰ ſubſtātialiter fit ⁊ cōponitur res naturalis ſunt principia per ſe rerum naturaliū. ſed materia ⁊ forma ſunt hmōi. Minorē ꝓbat ſic p. qꝛ ratio rei naturalis hoc eſt. diffinitio ↄſtituitur ex rōne forme ⁊ materie: ergo res naturalis cōponiṫ ex materia ⁊ forma. Exemplum dat p. vt homo muſicus cōponitur ſm ſuā diffinitionē ex rōne hoīs: ⁊ rōe muſici. T. Eſt autem ſubiectum. ❡ Hec eſt quinta particula in qua p. ponit quartā cōcluſionem que talis eſt ꝙ priuatio eſt pricipiū ꝑ accidēs rei naturalis: ptȝ: qꝛ materia eſt illud ex quo fit aliquid: ⁊ manet in illo qđ fit: ⁊ ꝑ ↄñs eſt principiū per ſe: priuatio ꝟo nō manet: ergo priuatio eſt principiū per accidens ⁊ non per ſe. Uñ licet priuatio ſit vna ⁊ eadem res: cū materia tñ poſtꝙ cōpoſitū factum eſt: non eſt amplius priuatio ad formam iam acꝗſitam: ⁊ tamen adhuc ē materia. T. Unde eſt ꝙ ſunt duo quodāmō. ❡ Hec ē ſexta particula in qua p. ponit quintam ↄcluſionē: ꝙ rerū naturalium principia ſunt quodāmō duo: ⁊ ſunt quodāmō tria: ⁊ quodāmodo contraria: ⁊ quodāmodo nō cōtraria: ptȝ: quia forma ⁊ priuatio adinuicē cōtrariātur: materia vero ⁊ forma nō cōtrariant: ⁊ ex quo priuatio eſt eadem numero cuȝ ipſa materia: ſequiṫ ꝙ realiter ſunt duo principia ex quibus fit et conſtituitur res naturalis: ⁊ ex quo materia ⁊ priuatio habent diuerſas rōnes: adeo principia rerū naturaliū ſunt quodāmodo tria: hec eſt tribus diuerſis rationibus ipſa principia explicantur: materie quidem conuenit vna ratio inſeparabiliter: puta eſſe ſubiectum ſiue eſſe materiam. rō tamē priuationis talis forme vel talis nō cōuenit materie poſt tranſmutationem. T. Quedā

Concluſio. ij.

Modi fiendi

Concluſio. iij.

Cōcluſio. iiij.

Cōclo. v. ⁊ vi.

ergo principia. ❡ Phūs hic recapitulat ea que dicta ſunt dicēs ꝙ ex dictis ptȝ quot ſunt principia trāſmutationis naturalis: ⁊ quō opȝ aliꝗd ſubijci: ⁊ quō opȝ duo eſſe ↄtraria: ⁊ quō quodammō ſunt tria principia realiter tñ nō ſunt niſi duo ex quibꝰ res naturalis conſtituiṫ: qꝛ vt dicit p. in textu alterū cōtrarioꝝ puta forma ſui abſentia ⁊ ꝑſentia ſufficiens eſt facere trāſmutationem qđ dȝ intelligi tanꝙ terminus tranſmutationis rei naturalis. ❡ Quoniā textus huius tractatus aliquas ſpeciales in ſe continet difficultates cognitu ꝙ plurimū vtiles haud immatura deliberatiōe Cōmentatoris Auerrois atqȝ Buridani explanatiōes adijciūtur: quatenus mens autoruȝ. conſenſu oīm approbatiſſimoꝝ: ſuper eodē facile poterit intuentibus apparere. ❡ Unde quod Georgius in primo capi. huiꝰ tractatꝰ dixit (Sed in ↄpoſitis illud magis latet ⁊c.) longo ſermone ↄmentator in hec verba proſequitur. ❡ Dicit. Et ſimiliter eſt de omnibus ſpeciebus generabilium ⁊ corruptibilium ſcȝ quoniam generātur ex contrario: ⁊ corrumpuntur in cōtrarium. videmꝰ enim ꝙ illa que generātur ex pluribus vno: ⁊ ſunt illa que non ſunt ſingularia: ſed cōpoſita: talem diſpoſitionē habent in generatione ⁊ corruptione: ſed qꝛ diſpoſitiones oppoſite exiſtētes in iſtis rebus inter illud qđ generatur: ⁊ illud ex quo generatur: ⁊ inter illđ qđ corrūpitur ⁊ illud in qđ corrūpitur non habēt noīa: ideo latet contrarietas exiſtens in iſtis rebus ⁊ non percipitur: ſed cum inſpicitur videtur neceſſario exiſtere in eis. neceſſe eñi vt omne cōpoſitū fiat ex non cōpoſito et non ex quolibet non compoſito: ſed ex nō compoſito termīato: ⁊ eſt illud in quo eſt priuatio ꝓpria illi cōpoſitioni. Et ſimiliter cōpoſitum corrumpitur in nō compoſitum: ⁊ non in quodlibet nō cōpoſitum: ſed in illud in quo eſt priuatio illius compoſitionis. Manifeſtum eſt igitur etiam in hoc modo generationis et corruptionis ꝙ fit ex oppoſitis ſcđm habitū ⁊ priuationē. ❡ Subdit cōmento. xlvi. Dicit: ꝙ non eſt differētia in hoc ſermone inter hoc ꝙ aliquis ponat: ꝙ generatio iſtorum ſcȝ que generantur ex pluribus vno ſit ſm cōpoſitionem: aut ſm ordinē: aut alijs modis eadem enim eſt conſecutio in hoc. Et ita eſt in artificialibus ſicut in naturalibꝰ: domus eñi generatur ex aliquo non compoſito compoſitione domus: ſed ſeparata: ſed illa ſeparata ſunt terminata ⁊ in diſpoſitionibus terminatis: ⁊ hoc intendebat cum dixit: ⁊ ſunt talia in tali diſpoſitione: ⁊ ſimiliter idoluȝ: ⁊ vnūqđqȝ artificialium quorū generatio eſt in figura: generanṫ ex non habente illam figurā: ita ꝙ iſta priuatio ſit ꝓpria. Deinde dixit: ⁊ vnūqđqȝ iſtorum ⁊c. i. vt mihi videtur ⁊ vnūqđqȝ eorum ex quibus generatur compoſitum quoddam habet ordinē ꝓprium ineſſe compoſiti: ⁊ quoddam habet cōpoſitionem propriam ineſſe eius: ⁊ dixit hoc demonſtrando ꝙ compoſitum cōponitur ex rebus termīatis: hec ille. ❡ Quod poſtea ſubdit Georgius ſub obſcure in fine capituli. (Unde cuȝ dicit philoſophus: ꝙ principia non fiunt ex alijs: nec ex alterutris debet intelligi ⁊c.) Buridanus lucē clarius tetigit dicens. ❡ Notandum eſt ꝙ prima principia intrinſeca rerum naturalium debent eſſe ſimplicia id eſt non compoſita ex partibus diuerſaruȝ rationum. Ideo ſequitur ꝙ non fiunt ſubſtantialiter ⁊ intrinſece ex alijs: eſſent enim compoſita: tamen poſſūt fieri ex alterutris prout ex dicit circunſtantiam termini vel ordinis. Caliditatem eñi dicimus fieri ex frigiditate tanꝙ ex termino a quo. Uel ex frigiditate id eſt poſt frigiditatem. Similiter vnum principiuȝ dicitur bene fieri ex alio prout ex dicit circunſtantiam ſubiecti: ſic enim forma fit ex materia id eſt in materia ſubiectiue. ❡ Preterea tactum a Georgio in ſecunda parte capituli primi. (Conſequenter ſubdit ꝙ ratio eſt ipſius vniuerſalis ⁊c.) Commentator. xlix. Commento proſequitur in hec verba. ❡ Deinde declarat quod eſt notius apud intellectum: ⁊ quod apud ſenſum dixit vniuerſalem enim ⁊c. Et ſecundum hoc proportio caliđi aut frigidi apud ſenſum eſt: ſicut proportio paris et imparis apud intellectum. ⁊ ſimiliter proportio additionis et diminutionis apud intellectum. Et cum declarauit ꝙ vniuerſale eſt notius apud intellectum et particulare apud ſenſum dedit cauſam in hoc: ⁊ dixit: intelligere enim ⁊c. id eſt et cauſa in hoc eſt: quoniam comprehenſibile apud intellectum eſt vniuerſale: ⁊ comprehenſibile apud ſenſum eſt particulare. ❡ Deinde dixit: verbi gratia ⁊c. id eſt verbi gratia quoniam magnum ⁊ paruum ſunt magis vniuerſalia ꝙ rarum ⁊ denſum: ideo attribuuntur magis intellectui et rarum et denſum magis ſenſui: ⁊ hoc ita eſt: quia rarum ⁊ denſuȝ comprehenduntur in corporibus ſenſibilibus naturalibus. Magnuȝ autem et paruum cōprehenduntur in corporibus naturalibus ⁊ mathematicis. hec ille. ❡ Preterea pro concluſione ſecunda principali ſecūdi capituli in Georgio quattuor adducuntur rationes. Quarum ſecunda ⁊ quarta quibuſdam inſufficientes viſe ſunt: quaſi propoſitum nō attingentes. Cum enim vniuerſaliter probandum fuiſſet: principia rei naturalis non eſſe infinita: hoc tantum verum eſſe de principijs ↄtrarijs aſſeuerant. veluti Buridani eſt teſtimonium: ⁊ contueri licet: preterque materialia principia contendi poſſent adhuc eſſe infinita. Anaxagora Democritoqȝ teſtantibus. ❡ Sed abſit tanta ab Ariſtotele inſufficientia: qui ſepe ſepius concluſis minus principalibus. patēter cōcluſa ſupponit principalia in eiſdem concluſa. Cū. n. non multo poſt dicturus eſſet: vni contrarietati ſubiectum correſpondere ꝓximum: ⁊ econtra: quis non videt (niſi cecutiens) ſi principia cōtraria (que in duplo ſunt plura) non dicantur infinita: neqȝ materialia principia eſſe infinita. His igitur ⁊ illis finitis: euidentiſſime ſequitur principia rei naturalis infinita non eſſe: quod erat probandum. ❡ Ceterum iuxta rationem ſecundam dicit Buridanus. ❡ Sed contra dicta in hac ratione obijcitur. In qualitate ſunt plures prime contrarietates: quia quattuor ponuntur prime qualitates: que faciunt duas contrarietates: ergo non eſt veruȝ: ꝙ in vnoquoqȝ genere eſt vna prima cōtrarietas. ❡ Solutio: hic loquitur large de contrarietate: prout ſe extendit ad priuationem ⁊ habitum: et ſic eſt contrarietas in predicamento ſubſtantie. Et eſt vna prima contrarietas in predicamento qualitatis. Prima dico ſm communitatem rationis que attenditur inter hoc nomē qualitas: ei hoc nō priuatio qualitatis. ❡ Et ſi dicatur ꝙ illa nomina nō ſunt principia. ❡ Dico: ꝙ verum eſt: tamen principia naturalia exprimuntur in ſcientia naturali: non ſecūdū infinitas rationes. nec ſecundum omnes rationes ſpeciales contrariorum: ſed per rationes communes penes habitum et priuationem. ❡ Poſtremo contra quartam rationem obijcitur: poſt dicetur. Priuatio non manet: ergo non oportet principia manere. Dicit poſſe ſic ſolui: ꝙ illa propoſitio. Oportet principia manere: indefinita eſt quare non oportet eam veram eſſe de omnibus principijs. ❡ Deinde in tertia parte eiuſdem capituli: contra probationem ſecunde partis maioris ſecunde rationis principalis: dicit Buridanus.
❡ Sed hic dubitatur. cum forma ſit in ſubiecto: ⁊ ſub

Alterū ↄtrarioꝝ ſui abſētia ⁊ ꝑſentia ſufficiēs ē facere tranſmutationem.

Cōmēto. xlv. — *ſimplicia* (ms.) — *ſpecialis. ſ.* (ms.)

Cōmēto. xlvi.

Buridanus.

notius (ms.)

Obiectio.

Solutio

vnū (ms.)

Buridanus.

Buridanus.

Secundomõ quia eſt natura:⁊ iſtomõ capiendo rē naturalem nulla ſunt principia intrinſeca rei naturalis. Alio modo aliquid dicitur res naturalis:q2 eſt res cõpoſita ex naturis:⁊ iſto modo res naturalis h3 principia intrinſeca. Unde principia intrinſeca ſunt principia intrinſece eſſentialiter ⁊ quiditatiue cõcurrentia ad aliquod tertium .ſ.ad totum compoſitum quorū tñ neutrum eſt pars alterius. Uel principia intrinſeca ſūt partes naturales rem naturalem conſtituentes. Duplicia tamen ſunt principia rerum naturalium. Quedam ſunt principia eſſendi:ex quibus res realiter conſtituuntur. Et de illis intelliguntur deſcriptiones iā date. Alia ſunt principia cognoſcendi ſiue notificandi:⁊ iſta ſunt duplicia. quedam ſunt ꝓbatiua et oſtenſiua ſicut ſunt propoſitiones que aſſumuntur ad probandum aliquas concluſiones. Et de iſtis principijs non fit mentio in titulo queſtionis. Alia ſunt pricipia diffinitiua:⁊ ſunt termini ingredientes diffinitiones terminorum transmutationes naturales ſignificantiū ⁊ de iſtis eſt hic ſermo. Unde ſecundum ꝙ dupliciter capitur principium in propoſito. ſecundum hoc dupliciter ſumitur contrarietas. Uno modo primo intentionaliter;et hoc dupliciter. Unomodo communiſſime:⁊ ſic contrarietas capitur pro omnibus rebus a quibuſ poſſunt ſumi denominationes incompoſſibiles reſpectu eiuſdem:⁊ ſic materia ⁊ forma ad tranſmutationem naturalez concurrentes dicerentur contraria: q2 ante tranſmutationem materia denominatur non informata tali forma. Et poſt tranſmutationem denominatur informata tali forma. modo iſte denominationes ſunt incompoſſibiles. Et iſto modo forma abijcienda et forma introducenda dicerentur contrarie. Similiter ipſamet forma introducenda diceretur cõtraria ſibijpſi:quia ab ipſa ante tranſmutationem materia denominatur priuata tali forma: ⁊ poſt trāſmutationem denominatur informata tali forma. Et iſte denominationes ſunt ſibi inuicez incompoſſibiles reſpectu eiuſdem ſubiecti. Aliomodo capitur proprie ꝓ repugnantia duarum qualitatum gradualiter diſtantium:non potentium ſimul ⁊ ſemel conuenire eidem: ſed bene ſucceſſiue. ⁊ iſtomodo non capitur in propoſito ſed primomodo. Alio modo capitur contrarietas ſecundo intentionaliter et hoc dupliciter. Unomodo communiſſime pro omni repugnantia dicibilium non potentium ſimul et ſemel eidem ſubiecto ſingulari ſingulariter ⁊ vniuoce tento conuenire: mediante h' verbo eſt non modificato ⁊ ſumpto cum hoc addito ī qualibet parte temporis preſentis:ſed bene ſucceſſiue ꝓpter tranſmutationem naturalem:⁊ iſto modo etiam poteſt capi in propoſito. Alio modo capitur proprie ꝓ repugnantia terminorum formas gradualiter contrarias importantium:non potentium ſimul et ſemel cõuenire eidem ſed bene ſucceſſiue:⁊ illo mõ nõ capitur in propoſito. Iſtis notatis ſit.

Concluſio reſponſiua. Principia rei naturalis quo ad fieri concurrentia ſunt contraria. Quā concluſionem ſatis probauit philoſophus in textu dupliciter tamen poteſt intelligi. Unomodo realiter. Aliomodo logicaliter. Realiter ſic ꝙ principia intrīſeca ex quibus res naturales fiunt ⁊ conſtituuntur ſunt contraria contrarietate communiſſime dicta:⁊non prope dicta. et iſte ſenſus eſt verus:quia in qualibet trāſmutatione naturali a principijs illius tranſmutatōis ſumuntur denominationes incompoſſibiles:cum ſubiectum tranſmutationis ante tranſmutationem denominetur eſſe non informatū tali forma:⁊ poſt trāſmutationem denominetur eſſe informatum tali forma. Iſte autem denominatiões ſumuntur a materia ⁊ forma vel a forma tantum ſecundum ꝙ ad fieri concurrunt quia quando ſunt principia rei in facto eſſe tunc a forma ſolum vel a materia ſimul non ſumuntur tales denominationes incompoſſibiles. Alio modo poteſt intelligi logicaliter ſic ꝙ principia intrinſeca diffinitiua terminorum tranſmutationes naturales ſignificantium ſunt contraria contrarietate communiſſime dicta:⁊ iſte ſenſus etiam eſt verus:vt p3 per diffinitiones terminorum tranſmutationes naturales ſignificantium. Nam generatio eſt progreſſio de non eſſe ad eſſe. Et corruptio eſt progreſſio de eſſe ad non eſſe:modo iſti termini .ſ.eſſe ⁊ nõ eſſe cõtrariant̃ ꝯtrarietate cõmuniſſime dicta.

Dubitatur primo. Utrum tranſmutationis naturalis principia intrinſeca ſint contraria. Ad dubium dicitur ꝙ ille terminus trāſmutatio capitur dupliciter. Uno modo actiue : ⁊ ſic tranſmutatio eſt res tranſmutans. Et iſto modo non capitur in propoſito. Alio modo capitur paſſiue:⁊ ſic eſt res tranſmutata: vel res que tranſmutatur. Et hoc modo capitur tripliciter. Uno modo pro ſubiecto tranſmutatiõis: cuiuſmodi eſt materia prima:que ſolet vocari tranſmutatõ ſubiectiua. Alio modo capitur pro termino talis trāſmutationis:ſiue pro illo quod per talem tranſmutationem acquiritur:cuiuſmodi eſt forma que ſolet vocari tranſmutatio terminatiua. Alio modo capitur ꝓ toto compoſito quod tranſmutatur:ſiue per tranſmutationem producitur quod ſolet vocari tranſmutatio totalitatiua. Et ſecundum iſtam triplicem acceptionem aliquid dicitur tripliciter tranſmutari. Unomodo ſubiectiue:et eſt illud quod efficitur ſubiectum alicu⁹ forme:cuius prius non erat ſubiectu3:et ſic materia trāſmutatur. Alio modo aliquid dicitur tranſmutari terminatiue : et eſt illud quod ſecundum ſe ⁊ quodlibet ſui producitur de non eſſe ad eſſe: et hoc modo forma tranſmutatur. Alio modo aliquid dicitur tranſmutari totalitatiue ſiue completiue:et eſt illud quod realiter conſtituitur ſiue reſultat ex eo quod tranſmutat̃ ſubiectiue:et ex eo quod tranſmutatur terminatiue. ⁊ ſic totum compoſitu3 dicitur tranſmutari capiendo hoc modo illum terminum tranſmutatio. Unde capiēdo illum terminum tranſmutatio primo modo vel ſecundo modo:non habet aliqua principia intrinſeca contraria:que ſunt principia eſſendi vel fiendi illius rei q̄ dicitur tranſmutatio: ſed tertiomodo capiendo illum terminum tranſmutatio:tunc tranſmutationis ſunt principia intrinſeca contraria:ſicut principia rem naturalem principiantia:⁊ hoc quo ad fieri concurrentia: quocunq3 tamen modo capiatur tranſmutatio principia cognitiua ſiue diffinitiua ſunt contraria cõtrarietate communiſſime dicta.

Dubitatur ſecundo. Utrum tantum ſint tria principia rei naturalis. Et videtur ꝙ non:quia infinita ſunt principia rei naturalis: ergo non ſunt tantum tria. antecedens patet:quia infinite ſunt partes materie quarum quelibet eſt principium:ergo plura ſunt principia q̄ꝫ tria. ¶ Secundo ſic. quattuor ſunt cauſe rei naturalis:ergo quattuor ſunt principia rei naturalis:cum quelibet cauſa ſit principium:et per ꝯñs non tm̄ ſunt tria pricipia. ¶ Tercio ſic. nõ eſt vnū pricipiu3 rei naturalis:ergo non ſunt tria principia rei natural'. Añs p3 auctoritate p. in fine ꝑmi capituli ſecūdi tractatus dicētis ꝙ impoſſibile ē vnū eē principiū rei naturalis. ¶ Quarto ſic. ſolū illa ſunt principia rei naturalis q̄ ſufficiunt ad eſſe rei naturalis:ſ3 illa ſunt duo et nõ plura:ergo nõ ſunt tm̄ tria principia rei natural'. Minor p3:q2 materia ⁊ forma ſubſtantialis ſufficiūt tanq̄ꝫ principia intrinſeca ad eſſe rei naturalis: et illa ſunt ſolū duo:igit̃. ¶ Quinto ſic. materia nõ eſt principium rei naturalis:ergo nõ ſūt tria principia rei naturalis. Antecedens patet:quia materia non eſt cauſa rei naturalis:ergo nec principium rei naturalis. Añs patet:quia materia non agit rem naturalem: ergo non cauſat rē naturalē:cum ipſa nulli⁹ ſit actiuitatis. ¶ Sexto ſic. forma non eſt principium rei natural' igitur non ſunt tria principia rei naturalis. Añs p3: quia omne principium eſt prius pricipiato: ſed forma non eſt prior compoſito:ergo non eſt principiu3 eius. Minor patet:quia que ſimul incipiunt ⁊ deſinunt eſſe ſic ſe habent ꝙ vnum non eſt prius alio: ſed ſic eſt d' forma pure naturali ⁊ de toto cõpoſito ergo forma nõ eſt prior compoſito. ¶ In oppoſitu3 eſt p. ponens tria eſſe principia rerum naturaliū. Pro ſolutione dubitationis eſt aduertendū:ꝙ hic eſt ſermo de principijs intrinſecis ⁊ eſſentialibus ⁊ nõ extrinſecis : cuiuſmodi ſunt efficiēs ⁊ finis:nec etia3 ē ſermo de principijs accidentalibus cuiuſmodi ſūt quattuor qualitates ꝑme. Unde principia intrinſeca eſſentialia ſūt duplicia: q̄dam ſunt totalia:⁊ quedā ꝑtialia. de partialibus vero non eſt hic ad ꝓpoſitū:cum infinita ſint talia vt bene ꝓbat primū argumentum añ oppoſitū: ſed eſt hic ſermo de ꝑncipijs totalibus. ¶ Iſto notato dicit̃ ad dubium ꝙ iſta ꝓpõ tantū ſunt tria principia rei natural' h3 duos ſenſus. Unus ſenſus eſt iſte. tm̄ ſūt tres res reales que ſunt principia intrinſeca totalia eſſentialiter et ſpecifice diſtincta:⁊ iſte ſenſus eſt falſus : q2 ſolum ſunt duo principia intrīſeca totalia eſſentialiter ⁊ ſpecifice diſtincta:vt ipſa materia ⁊ ipſa forma ſubſtātialis. P3:q2 illa duo ſufficiūt ad eē rei naturalis:ergo nõ ſunt ponenda plura principia eſſentialia totalia inter ſe ſpecifice diſtincta. Alio mõ capit̃ in ſenſu īpropo:et tunc ſenſus eſt iſte. tm̄ ſunt tres termī nõ coincidētes in ſignificando ſm ſuas rões formales illas res que ſunt ꝑncipia eſſentiali intrinſeca totalia inter ſe ſpecifice diſtincta ſignificantes. Et iſte ſenſus eſt verus: et hunc intēdebat ari. qñ dicebat ꝙ materia ⁊ ꝑuatio ſunt vnum numero:drñtia tñ ſpecie. per hoc ſatis innuens ꝙ due diuerſe rões vni ⁊ eidē rei q̄ realiter eſt ipſa materia cõuenientes:quaꝝ rationū vna illi rei q̄ ē materia ante tranſmutationē in tranſmutatiõe et p⁹ tranſmutationē cõuenit vt pote ratio materie. S3 alia ratio .ſ.ratio ꝑuationis tal' forme introducēde añ trāſmutationē illi rei q̄ eſt materia conuenit ita ꝙ verū ē dicere. hec res demonſtrando materiam eſt priuata tali forma introducenda. ⁊ poſt tranſmutationē ⁊ acquiſitionem eiuſdem forme talis ratio non conuenit ipſi materie:cum non ſit verum dicere .ſ. ꝙ hec res ſcilicet materia eſt priuata tali forma que iam eſt introducta et prius erat introducenda. Et preter has duas rationes eſt tertia .ſ.ratio forme. ¶ Et ad primam ratione3 dubij patet ſolutio ex dictis. ¶ Ad ſecundam dicit̃ ꝙ hic eſt ſolum ſermo de principijs intrinſecis. ¶ Ad tertiam dr̃ ꝙ auctoritas p. debet ſic intelligi ꝙ impoſſibile eſt ſic eſſe vnū principiū rei naturalis:ſicut poſuerūt parmenides ⁊ melliſſus. ¶ Ad quartā dicatur concedēdo totū argumentu3:accipiēdo conſequēs in ſenſu ꝓprio:ſed ſi capiatur in ſenſu īproprio: tunc negat̃ ꝯña. ¶ Ad quintā dicatur negando añs. Et ad ꝓbationem dicitur negando antecedens. Et ad illius ꝓbationem conceſſo antecedente negatur conſequētia:quia cauſare ſubiectiue ſicut materia cauſat non eſt inferi⁹ ad agere:ſed diſparate ſe habet cum agere:et magis ſe habet vt inferius ad pati. ¶ Ad ſextam dicitur negando antecedēs:⁊ ad probationem eius dicitur ꝙ licet forma non ſit prior toto ꝯpoſito tpe eſt tñ ꝑor eo natura.

Ad rationes principales queſtionis dicitur ꝙ concludunt de contrarietate proprie dicta: ſed non de contrarietate cõiſſime dicta.

Queritur vtrum omne quod fit fiat ex ſubiecto preſuppoſito. Et arguitur primo ꝙ non:quia aliqd fit naturaliter ex nihilo:ergo nõ omne quod fit:fit ex ſubiecto preſuppoſito. antecedens patet : quia aliter in cauſis rerum naturaliu3 eſſet proceſſus in infinitū. conſequens eſt falſū ⁊ impoſſibile:ergo ⁊ illud ex quo ſequitur. maior patet:quia ſi res naturalis eſt facta ipſa eſt facta ex aliquo vel ex nihilo. Si ex nihilo habet̃ intentum. Si ex aliquo tunc de illo queritur vtrum illud ſit factum ex aliquo vel ex nihilo. ſi ex aliquo iterum queritur de illo:et ſic in infinitum. ſi ex nihilo habetur intentum. ¶ Secundo ſic. forma fit naturaliter:et tamen non fit ex ſubiecto preſuppoſito: ergo non omne quod fit fit ex ſubiecto preſupppoſito. antecedens patet quo ad ſecundam partem:quia non fit ex materia cum ex non ente nihil fiat ⁊ ipſa materia prima eſt non ens vt dicit p. primo hui⁹:nec etiam fit ex aliquo alio vt ſatis manifeſtum eſt. ¶ Tertio ſic. totum compoſitum fit naturaliter ⁊ tamen non fit ex ſubiecto ꝑſuppoſito:igitur. Minor pat3: quia ſi fieret ex aliquo maxime eſſet ex materia:ſed hoc non ex quo materia non ſufficit ad generationem cõpoſiti.

In oppoſitum eſt p. in tertio capitulo tertij tractatus dicens ꝙ in tranſmutatione oportet aliqd ſubijci. Pro ſolutione queſtionis.

Sciendum eſt ꝙ dupliciter poteſt intelligi titulus queſtionis. Unomodo ſic. Utru3 omne quod fit ſiue naturaliter ſiue ſupernaturaliter fiat ex ſubiecto preſuppoſito concurrente quo ad fieri et eſſe eius : et ſic non omne qđ fit fit ex ſubiecto preſuppoſito. Alio modo poteſt ſic intelligi. Utrum omne quod fit naturaliter fiat ex ſubiecto preſuppoſito: ⁊ iſtud poteſt adhuc dupliciter intelligi. Unomodo vtrum omne quod fit naturaliter:ſiue ſubiectiue ſiue termīatiue: ſiue totalitatiue fiat ex ſubiecto preſuppoſito: et hoc modo non omne quod fit naturaliter fit ex ſubiecto preſuppoſito:quia illud quod fit ſubiectiue non fit ex ſubiecto preſuppoſito:vt ipſa materia que dicitur ſubiectiue fieri nõ fit ex ſubiecto ꝑſuppoſito. Et l3 materia naturaliter fiat ſubiectiue nõ tñ dr̃ fieri: q2 materiā fieri ſubiectiue nõ ē aliud q̄ꝫ materiā fieri ſubiectu3 forme modo nõ ſequitur. materia fit naturaliter ſubiēm forme:ergo materia fit naturaliter capiēdo fieri ꝓprie in conſequēte. Alio mõ põt intelligi vtrum oē quod fit naturalr̃ termīatiue ſiue totalitatiue fiat ex aliquo ſicut ex ſubiecto ꝑſuppoſito:⁊ iſtomõ intelligit̃ titul⁹ q̄ſtionis .ſ. ꝙ oē qđ fit naturalr̃ termīatiue vel totalitatiue fit ex aliquo ſubiēo ꝑſuppoſito. Uñ aliqđ fieri ex ſubiecto ꝑſuppoſito ē aliqđ fieri ipō ſubiecto .ſ. materia ꝯcurrente ī ſuo gñe cauſādi quo ꝯcurrit ad ꝓductionē rei de nõ eē ad eſſe. Et ꝑ oppoſitū aliqđ fieri ſine ſubiecto preſuppoſito eſt aliquid fieri ipā materia nõ ꝯcurrente in ſuo genere cauſandi:quo ꝯcurrit ad ꝓductionē rei de nõ eē ad eē. Iſto notato ſit.

¶ Cõcluſio. Omne quod fit naturaliter terminatiue vel totalitatiue fit ex ſubiecto preſuppoſito:cuius concluſionis probatio ſatis clare patet in

textus expoſitione.

Dubitatur primo vtrum ex non ente poſſʒ fieri aliquid. Et videtur ꝙ ſic: q꞉ ex forma q̄ nō eſt pt̄ fieri aliquid: ergo ex nō ente pōt aliquid fieri. ¶ In oppoſitū arguitur ꝑ cōem animi cōceptionē: ex nihilo nihil fit. ¶ Ad dubiū dicit̄ ꝙ iſta ꝓpō ex non ente pōt fieri aliquid eſt duplex: eo ꝙ illa negatio nō pōt capi negãter: ⁊ tunc valet iſtã: ex nullo ente pōt fieri aliqd: et tūc ē falſa: q꞉ ex aliquo ente. ſ. materia pōt fieri aliquid. Uel illa negatio nō pōt teneri infinitãter ⁊ tunc adhuc ē duplex. Unus ſenſus ē ex eo: ꝙ nō eſt ens poſſet fieri aliquid. tūc dr̄ ꝙ ſic vt bene ꝓbat argumētū añ oppoſitū. Alius ſenſus ē an ex eo ꝙ ē nō ens poteſt eē non ens poſſit fieri aliquid: ⁊ ſic dr̄ ꝙ nō: q꞉ ſubiectū illiꝰ ꝓpōis affirmatiue ꝓ nullo ſupponit: eo ꝙ nihil eſt nō ens nec pt̄ eē nō ens: lʒ poſſit nō eē ens ¶ Sed q̄reret aliq̄s an iſta eſt cōcedenda: poſſibile eſt ex nō ente aliquid fieri: ⁊ differt iſta ꝓpō a titulo dubij ſicut ꝯpoſita a diuiſa. ¶ Ad h̄ dr̄ ꝙ illa negatio non pōt capi dupliciter. vnomō negãter: ⁊ tūc ſenſus dicte ꝓpōnis eſt iſte ꝙ hec eſt poſſibilis. ex nullo ente aliqd fit: et iſte ſenſus eſt verus: pōt eni deꝰ oīa cōſeruare ſine alicuiꝰ rei generatione: lʒ hoc nō pōt fieri ꝑ naturā ſiue per agenſ naturale. Aliomō capit̄ illa negatio nō infinitanter: ⁊ tūc habet duplicē ſenſū. Unꝰ ē ꝙ hec ē poſſibilis ex eo ꝙ eſt nō ens fit aliquid: ⁊ talis ſenſus eſt falſus cū de nullo ſit verꝫ dicere ꝙ eſt non ens. Aliꝰ ſenſus eſt iſte ꝙ hec eſt poſſibilis ex eo ꝙ nō eſt ens fit aliquid: ⁊ iſte ſenſus in aliquibꝰ eſt verꝰ: q꞉ qñ fit aliqđ totum cōpoſitū ſucceſſiue tunc ex forma q̄ nō ē ens fit ipſum totū cōpoſitum. In hijs tamē q̄ fiunt inſtantanee nō eſt verū dicere ꝙ ex eo qđ nō eſt ens fit aliquid. ¶ Similiter quereret aliquis an ne iſta eſt concedēda aliquid pt̄ fieri ex nihilo: ita ꝙ negatio incluſa ī illa dictione nihilo teneatur infinitanter. Dicitur ꝙ illiꝰ propoſitionis ſenſus eſt duplex. vnus ē iſte. aliquid pt̄ fieri ex eo quod nō eſt ens: nec poteſt eſſe ens. Alius ſenſus eſt aliquid poteſt fieri ex eo qđ ē non ens: vel pōt eſſe non ens: ⁊ vterqꝫ ſenſus falſus eſt. Similiter quereret aliquis de iſta: an poſſibile eſt aliquid fieri ex nō ente: ita ꝙ negatio teneatur infinitanter. Dicit̄ ꝙ illa habet duplicem ſenſum. vnus eſt ꝙ hec eſt poſſibilis aliquid fit ex eo quod eſt nō ens. ⁊ ille ſenſus ē falſus Alius ſenſus eſt iſte ꝙ hec eſt poſſibilis aliquid fit ex eo qđ nō eſt ens: ⁊ tunc dicit̄ ꝙ in illis q̄ fiunt ſucceſſiue quoꝝ forma ſubſtantialis ſucceſſiue acquirit̄ aliqd fit ex eo quod nō eſt ens: in alijs vero non. ¶ Similit̄ poteſt queri de iſta ꝓpoſitione ex nihilo nihil fit: dr̄ ꝙ ſi illa negatio q̄ incluſa in illa dictione nihilo teneat̄ neganter: tunc illa eſt falſa: q꞉ equalet iſti ex quolibet aliquid fit. vel pt̄ capi infinitanter ⁊ tunc hʒ duplicē ſenſum. Unus ē iſte. ex eo qđ nō eſt ens: nec pt̄ eē ens nihil fit: ⁊ ille ſenſus eſt verus: ⁊ ſm̄ hūc ſenſum dicta ꝓpō ſolet cōīter accipi. Aliꝰ ſenſus ē iſte: ꝙ ex eo qđ ē non ens vel pōt eē nō ens nihil fit: et iſte ſenſus etiaʒ verus eſt. Tertius ſenſus poſſet dari talis ex eo qđ nō eſt ens ⁊ tñ pōt eē ens tanq̄ ex termino ad quē nihil fit et iſte ſenſus ē falſus. Quartus ſenſus poſſet dari ex eo quod nō ē ens tanq̄ ex ſubiecto tranſmutatiōis nihil fit: et iſte ſenſus eſt verus.

Dubitatur. ij. Utrum materia et priuatio ſint vnū numero ⁊ differãt ratione. Et arguitur ꝯtra p̄mã partē ꝙ non: quia quecūqꝫ ſic ſe habent ꝙ vnū manet: et aliud non manet poſt trãſmutationē non ſūt vnum numero: ſed materia ⁊ priuatio ſunt hmōi: igitur materia et priuatio ñ ſūt vnū nūero. Maior pʒ: q꞉ nō eſt poſſibile ꝙ aliqua res ſit: ⁊ ꝙ ipſa eadem numero non ſit: minor pʒ: q꞉ ante trãſmutationē verꝫ ē dicere ꝙ materia ē priuata forma introducēda: ⁊ poſt trãſmutationē nō verꝫ ē dicere ꝙ materia ē p̄uata illa eadē forma q̄ erat introducēda: ⁊ tamen ante tranſmutationem et poſt tranſmutationē verū eſt dicere ꝙ illa res q̄ ē materia eſt materia. ¶ Secundo ſic. priuatio eſt in materia: ergo p̄uatio nō ē materia: cū idē nō ſit in ſeipſo: et per ꝯñs materia ⁊ p̄uatio nō ſunt vnū numero. ¶ Tertio ſic nihil ſubijcit̄ ſibijpſi: ſed materia ſubijcitur priuationi. igitur p̄uatio non eſt materia: ⁊ per ꝯñs materia ⁊ priuatio nō ſūt vnū numero. minor pʒ per p. dicētem ꝙ oportet aliquid ſubijci cōtrarijs: ſcilicet forme et priuationi. Quarto ſic. dicit cōmentator auerrois: ꝙ priuatio corrumpitur in aduentu forme: ſed materia non corrumpitur: ergo priuatio non eſt materia: et per ꝯñs priuatio ⁊ materia non ſunt vnum numero. ¶ Quinto ſic. dicit p. ꝙ priuatio eſt principium per accidens: ⁊ tunc queritur de illo pro quo ſtat ille terminus priuatio: aut pro ſubiecto: ſcilicet materia: aut ꝓ nomine: aut pro aliquo alio a parte rei. Si pro ſubiecto vel materia falſum dicit: quia materia non eſt principium per accidens ſed per ſe. Si pro nomine etiam falſum dicit: quia illud nomen priuatio non eſt principium per ſe nec per accidens rei naturalis. Si pro aliquo alio a parte rei habetur propoſitum: ſcilicet ꝙ priuatio eſt aliquid aliud a materia: quod eſt tertiū principium: et per conſequens priuatio non eſt materia: nec materia ⁊ priuatio ſunt vnum numero. ¶ Arguit̄ contra ſecundam partem. Omnis ratio illius rei que eſt materia: eſt ratio illius rei que eſt priuatio: et econtra: ergo materia ⁊ priuatio non differunt ratione. Antecedens patet: quia detur oppoſituʒ ꝙ aliquid ſit ratio illius rei que eſt priuatio ⁊ non ſit ratio illius rei q̄ eſt materia: tunc ſequitur ꝙ materia ⁊ priuatio ñ ſūt vnum numero: cuius oppoſitum dicit philoſophus. ¶ In oppoſitum arguitur auctoritate philoſo. in tertio capitulo tertij tractatus. Pro ſolutione dubij eſt aduertendum ꝙ ille terminus priuatio multipliciter capitur. Uno modo pro forma expellenda: ⁊ iſto modo capiendo priuationem priuatio non eſt vnum numero cum materia: ſed eſt realiter diſtincta a materia: ⁊ iſto modo capiendo priuationem eſt clarum eſt videre quomodo ſunt tria principia tranſmutationis naturalis: ſiue rei naturalis quo ad fieri eius inter ſe realiter diſtincta licet tamen non in qualibet generatione concurrant illa tria principia. Nam in generatione luminis non requiritur forma expellenda. Nam cuʒ aer recipit lumen non abijcitur ab aere aliqua forma. Etiaʒ forma expellenda non dicitur ex alio principium trãſmutationis naturalis: niſi quia ab expulſione eius incipit generatio ſiue tranſmutatio naturalis: et non dicitur principium generationis: ex eo ꝙ eſt cauſa intrīſeca illius rei que eſt genita. Alio modo capitur priuatio pro ſubiecto aliqua forma priuato: et ſic priuatio et priuatuʒ ſūt termini ſinonymi: ⁊ hoc modo capit p. quando dicit ꝙ ſubiectū ⁊ priuatio ſunt vnū numero: et iſtomō capiendo illū terminū priuatio clarū eſt, ꝙ ipſa eſt principiuʒ rei natural̄. ¶ Sed eſt difficultas quomodo eſt tertium principium a materia ⁊ forma diſtinctum. ¶ Ad quod dicendum eſt ꝙ philoſophus nō vl̄t dicere ꝙ ſunt tres res extra animam realiter diſtincte que ſunt principia rerum naturaliū quo ad eſſe et quo ad fieri. Sed capit philoſophus illã propoſitionem ð actu exercito: loco vnius de actu ſignato: ſcilicet iſtaʒ propoſitionem tria ſunt principia rerum naturalium: loco iſtius: p̄ncipia reꝝ naturaliū tribꝰ terminis diuerſas rationes habentibus ſignificantur: vel loco iſtius

tres ſunt termini cōmunes non coincidentes in ſignificando: ſecundū ſuas rōnes formales omnia p̄ncipia reꝝ naturalium ſignificantes: vel loco iſtius iſte terminus p̄ncipium p̄dicat̄ de tribus terminis diuerſis rōnibus p̄ncipia reꝝ naturaliū ſignificantibus. Tertio mō accipit̄ hoc nomen p̄uatio ꝓ termino p̄uatiuo: ſecūdū ꝙ dr̄ in p̄dicamētis: habitus opponit̄ p̄uationi. Quarto mō accipit̄ hoc nomen p̄uatio non ꝓ aliquo vno termino: ſed ꝓ vna orōne: vt tantum valet ſicut aliquid ē priuatum: ⁊ iſto mō capit̄ cum dicitur: a priuatione in habitum non poteſt fieri regreſſus: id eſt poſtq̄ aliqd eſt priuatuʒ iſto vel illo non pōt iteꝝ fieri regreſſus ad illud. Quinto modo capitur priuatio vt tantum valet ſicut hoc complexū: forma non exiſtens in materia potens tamen eſſe: ⁊ iſto modo priuatio nihil eſt. ¶ Iſto notato dr̄ ad dubium: ꝙ materia ⁊ priuatio ſunt vnuʒ numero licet differant rōne: patʒ q꞉ quecūqꝫ dicibilia ſupponūt ꝓ eodem ⁊ diuerſas habent rōnes ſunt vnū numero ⁊ differunt rōne: ſed materia ⁊ priuatio ſunt huiuſmodi: igitur ſunt vnum numero ⁊ differūt rōne. Minor ptʒ q꞉ iſta duo dicibilia ſcʒ homo ⁊ īmuſicum ſe habent ſicut materia ⁊ priuatio: ⁊ illa ſupponunt ꝓ eodem numero: ⁊ differunt ratione: ergo etiam materia ⁊ priuatio. Aliter pōt ꝓbari ſicut ꝓbat phūs que ꝓbatio ſatis ptʒ in textu. Et debet titulus dubij. ſic intelligi. Iſta duo dicibilia ſcʒ materia ⁊ priuatio ꝓ vna ⁊ eadem re numero ſupponunt vel vnam ⁊ eandeʒ rē numero ſignificant: ⁊ tamen illa dicibilia habēt diuerſas rationes: ex quo ptʒ ꝙ illi termini ſcʒ materia ⁊ p̄uatio debent ſupponere materialiter vel ſimpliciter ⁊ non ꝑſonaliter. Sed quereret aliquis an ne iſta ſit cōcedenda: materia ⁊ priuatio ſunt vnum numero ⁊ differunt ratione: illis duobus dicibilibus ſcʒ materia et priuatio perſonaliter ſupponentibus. Ad hoc dicitur ꝙ ſecundum ſenſum ꝓprium non eſt concedēda: vt bene ꝓbat ſextum argumentum: ſed ſecundū ſenſum improprium bene poſſet concedi. Senſus autem ꝓprius erit iſte: ꝙ eſt vna ⁊ eadem res numero que ē materia ⁊ priuatio: ⁊ ꝙ illa res que eſt materia ſecundum aliquam rationem differt ab illa re que ē priuatio: ⁊ ecōtra: modo iſte ſenſus eſt falſus. Alius ſenſus improprius eſt iſte: ꝙ eſt vna ⁊ eadem res numero que ē materia ⁊ priuatio: ⁊ ratio illius rei ſecundum quam dicitur materia nō eſt alia ratio eiuſdem rei ſecundū quã dicitur priuatio. Iſte autem ſenſus improprius nō correſpondet iſti copulatiue: materia ⁊ priuatio ſunt vnū numero: ⁊ materia ⁊ priuatio differūt ratiōe: iſtis duobus dicibilibꝰ. ſ. materia ⁊ priuatio in vtraqꝫ parte copulatiue ſupponentibus perſonaliter licet hoc cōmuniter dicatur: ſed ipſis in prima parte copulatiue ſupponentibus perſonaliter: ⁊ in ſecunda parte copulatiue ſupponentibus ſimpliciter vel naturaliter. ¶ Et ad p̄mam rationem dubij dicitur negando conſequentiam quia ibi committitur fallacia figure dictiōis: quia ſub ſigno diſtributiuo ſubſtantie: ſcilicet quecunqꝫ: ſumit̄ ille terminus priuatio qui non eſt de genere ſubſtantie. Aliter poteſt dici ad minorem: ſcilicet ꝙ priuatio poſt tranſmutationem non manet: quia illius propoſitionis duplex eſt ſenſus: ſcilicet proprius ⁊ impropriꝰ Senſus proprius eſt iſte ꝙ illa res que eſt vel fuit priuatio illius forme non manet poſt tranſmutationem: ⁊ iſte ſenſus eſt falſus. Senſus improprius eſt iſte: ꝙ illa res que eſt vel fuit priuatio illiꝰ forme non manet priuatio eiuſdem forme poſt tranſmutationem: ⁊ ille ſenſus eſt verus: ſed tunc nō valet conſequentia: ꝙ ergo materia ⁊ priuatio non ſunt vnum numero: ⁊ iſtuʒ ſecundū ſenſuʒ bene probat probatio allegata. ¶ Ad ſecundam dicitur: diſtinguendo antecedēs: vel capiendo ipſum in ſenſu proprio ⁊ capiendo illum terminuʒ priuatio ſecundo modo: ⁊ ſic negatur antecedēs: quia ſenſus eius eſt ꝙ illa res que eſt priuatio realiter inheret materie: modo hoc eſt falſum quia idem non inheret ſibijp̄i. Uel capiendo antecedēs in ſenſu improprio: ⁊ illam propoſitionem de actu exercito loco vnius de actu ſignato: ⁊ ſic conceditur antecedens: cum ſenſus eius eſt: ꝙ ille terminus priuatio predicatur de nominatiue de illo termino materia: ⁊ tunc ille terminus p̄uatio ⁊ ille terminus materia ſupponunt ſimpliciter vel materialiter: ⁊ illud verbum ineſt capitur ſecūde intentionaliter. ¶ Ad tertiam dicitur diſtinguēdo minorem: vel capiendo ip̄am in ſenſu proprio: ⁊ ſic negatur: cum ſenſus eius eſt. Materia eſt illud cui realiter inheret priuatio: vel capiendo in ſenſu improprio: et ſic conceditur minor: quia ſenſus eius eſt ꝙ ille terminus materia ſubijcitur in propoſitione denominatiua reſpectu illius termini priuatio: ⁊ vlteriꝰ negatur conſequentia. ¶ Ad quartaʒ dicitur ꝙ propoſitio commētatoris capiendo illum terminum priuatio ſecūdo modo poteſt dupliciter intelligi: vno modo ſecunduʒ ſenſum proprium: ⁊ illo modo ipſa eſt falſa: cū ſenſus eiꝰ ſit: ꝙ illa res que eſt priuatio corrumpitur ſiue deſinit eſſe in aduentu forme. Alio modo capitur in ſenſu improprio: ⁊ ſic conceditur: cum ſenſus eius ſit. Priuatio corrumpitur in aduentu forme: id eſt poſtq̄ forma introducta eſt in materia: ip̄a materia nō eſt amplius p̄uata tali forma: vel poſtq̄ forma eſt introducta in materia hoc complexum priuatio talis. forme vere negatur de illo termino materia perſonaliter ſupponente. ¶ Ad quintam dicitur ꝙ ille terminus priuatio in hac propoſitione: priuatio eſt principium per accidēs: ſupponit pro illo termino priuatio: cum hoc totum priuatio eſt principium ſupponat materialiter vel ſimpliciter: ⁊ ſenſus illius propoſitionis ſit iſte. Hec propoſitio eſt per accidens: priuatio eſt principium. Et ad improbationem dicitur concedendo: ꝙ ille terminus priuatio non eſt principium: nec hoc denotatur per dictã propoſitionem: ſed tamen de illo termino priuatio bñ predicatur iſte terminus principium ambobus terminis perſonaliter ſupponentibus: ⁊ talis propoſitio eſt propoſitio per accidens. ¶ Sed quereret aliquis quare magis ille terminus principium ſiue hoc complexū principium rei naturalis predicatur per ſe de iſtis terminis materia ⁊ forma perſonaliter ſupponentibus: q̄ꝫ de iſto termino priuatio. Dicenduʒ eſt ꝙ hoc ē ideo: quia ille terminus principium ſoluʒ predicatur per ſe de illis dicibilibus principia rei naturalis ſignificantibus: que tranſmutatione facta de pronominibus principia demonſtrantibus vere ⁊ affirmatiue predicãtur ſed huiuſmodi ſunt iſta dicibilia materia ⁊ forma: et non iſtud dicibile priuatio: nam tranſmutatiōe facta verum eſt dicere de aliquo ipſius rei facte ꝙ eſt materia. Et ſimiliter de aliquo ꝙ ē forma: de nulla tamen re eſt verum dicere ꝙ eſt priuatio forme eiuſdem rei. Ad ſextam patet ſolutio ex dictis.

Ad rationes queſtionis. ¶ Ad primam dicitur ꝙ eſt ſtatus in materia. ¶ Ad ſecundam dicitur: ꝙ licet materia non ſit ens in actu completo et perfecto per formam ſubſtantialem tanq̄ per parteʒ ſubſtãtialem eius: tamen eſt ens actualiter exiſtens nō in potentia ad hoc ꝙ ſit: ſed in potentia ad formam recipiēdam. ¶ Ad tertiam dicitur: ꝙ licet materia ſola nō ſufficiat ad productionem compoſiti: tamen in ſuo genere ſcʒ in genere cauſe naturalis ſufficit.

¶ De materia p̄mo principio rei naturalis

Ad cognoſcendum naturam materie ponuntur alique conditiones. Quarum prima eſt ſubiecta natura.i.materia ſcibilis ē ſcḋm analogiam ad formā: ⁊ ad trāſmutationē naturalem vel artificialē: ꝑꝫ. Nā ſi ex ere fiat ſtatua: aut ex ligno lectulus: materia illorū ꝑus erit informis: ⁊ poſtea erit ſub forma: ita ſi fiat ſubſtantia puta aer ex aqua: tunc materia ꝑus fuit ſub vna formaꝝ que corrūpitur: ⁊ poſtea ſub altera: ⁊ ꝑ hoc cognoſcitur. ¶ Scḋa ꝯditio materie eſt: ꝙ materia non eſt ens vnū per ſe ſicut hoc aliqḋ: ſed ē ꝑncipiū entis. interdū ſub forma exn̄s: interdum ſub ꝑuatione q̄ ē ꝯtraria forme. ¶ Ex quo ꝑꝫ antiquos erraſſe q̄ dixerūt materiā eſſe totā ſubſtātiā rei naturalis: ⁊ nihil trāſmutari niſi accn̄taliter ꝑpter iſtā rōnem. Si aliqḋ fit ſimpliciter. fit ex ente: ⁊ hoc non: qꝛ tunc ens eſſet anteq̄ fieret: vel ex nō ente: et hoc nō: qꝛ ex nihilo nihil fit. ¶ Ad hanc em̄ rōnē dicereṫ, ꝙ aliqḋ nō fit ex ente. niſi per accn̄s: qꝛ cū ex materia fit aliqḋ. nō erat ante ens per formā illiꝰ. Silr ex nō ente nō fit aliqḋ niſi per accn̄s: qꝛ cū ex materia fit aliqḋ: ipſa amplius nō eſt nō ens per illam formā cōpoſiti. Et huic ſimile eſt. ꝙ neq̄ per ſe edificat medicus: neq̄ per ſe fit albus muſicus: qꝛ nō eſt neceſſe vt ſit muſicus cū edificat: vel ſit albꝰ. Sic igr̄ ꝑꝫ antiquos erraſſe qui ꝑpter rōnem factā auferebāt oēm gn̄ationē. Nos em̄ dicimꝰ nihil fieri ex ꝑuatōne que ē per ſe nō ens: ſicut ex ente fieri non dicerem aliqḋ. Cū em̄ fit aīal nō ꝑus erat: ſꝫ cum hoc ſtat ens fieri ex illo quod eſt in potentia ad formam.

¶ De ꝑuatōe altero rei naturalis ꝑncipio.

Tangentes quidē de ipſa ꝑuatōe. ꝑpter duo em̄ tetigerunt inſufficiēter. Primo qꝛ ipſi cōcedebāt parmenidē recte dicere. cum dicebat quicquid eſt preter ens nihil eſt: ⁊ tamē per ens nō intelligebat niſi ens in actu completo: ad quod ſequitur materiam nihil eſſe: qḋ falſum eſt. Nam materiam ⁊ ꝑuationem alterum dicimus: ſed materiam dicimus non eſſe ſecundum accidens: priuationē aūt per ſe non eſſe. ¶ Secūdo quia credebant vnū non dici multipliciter: ⁊ per conſequens ſicut materia ⁊ ꝑuatio ſunt vnū: ita dicebāt materiam ⁊ priuationem nullo modo differre: quod ē falſum. Tum primo: quia materia eſt non ens per accidens: priuatio vero eſt non ens per ſe. Tum ſecundo: quia materia eſt prope ſubſtantiam rei: priuatio autē nequaq̄. Et propter predictam rationem negabant antiqui priuationem eſſe principiū pluribus de cauſis. Prima quia materia et priuatio ſunt vnum numero: ideo credebāt ꝙ nullo modo differret a materia: quapropter non ponebant ipſam principium a materia diſtinctū. Naꝫ licet Plato preter ideā poſuerit magnum ⁊ paruum: poſuit tamen magnum ⁊ paruum pro principijs materialibus. Secunda: ꝙ forma cum materia ſufficienter cauſat compoſitum. Tertia cauſa: quia priuatio erat altera pars contrarietatis. que multotiēs imaginabatur ad maleficium ipſius protendenti intellectum: ⁊ nullo modo erat. ſed erat extra omne. ¶ Sed ꝑ iſtorum antiquorum reprobatione ponunṫ due concluſiones: quaruꝫ prima eſt. In om̄i generatione naturali preſupponitur priuatio: patet: quia materia appetit formaꝫ que eſt bonum quoddam diuinum ⁊ optimum ⁊ appetibile ab ipſa materia: et non appetit illam ratione materie: quia tunc ipſaꝫ appeteret cum habet. Nec ratiōe forme: quia tūc ipſa tenderet ad ſui ipſius corruptionē: ſigitur appetit ipſam ratione priuationis: ſicut femina maſculum ⁊ turpe bonum: ⁊ per ꝯſequens in omni generatione preſupponitur priuatio. ¶ Secunda concluſio: materia eſt per ſe ingenerabilis ⁊ incorruptibilis: licet generetur ⁊ corrumpatur per accidens: prima pars huis concluſionis patet: quia omne quod fit: fit ex ſubiecto preſuppoſito: ergo ſi materia generaretur: fieret ex ſubiecto preſuppoſito: ⁊ per conſequens fieret ex alia materia vt patet per diffinitionem materie. Materia eſt ſubiectum vniuſcuiuſq̄ primū: ex quo fit aliquid. cum inſit nō ſecundum accidens: et ſi corrūpatur in hoc abibit vltimum. Ex quo patet: ꝙ ſi materia generaretur, ipſa eſſet anteq̄ eſſet: et ſi corrumperetur, ipſa eſſet poſt ſui corruptionē. Secunda pars patet: quia materia nūc vnā formam: nunc aliam ſuſcipit. Et de iſtis ſatis dicta ſint quo ad phiſicam: quia determinare an forma ſit vna vel plures ad metaphiſicam pertinet. Et hec de ꝑmo libro.

Prima conclo

Forma eſt quid diuinum optimum ⁊ appetibile.

Materia appetit formā ſicut femina maſculuꝫ ⁊ turpe bonum

Concluſio. ij.

Diffinitio materie

Subiecta autem natura. Iſte eſt quartus tractatus huius libri: in quo philo. ſpecialiter determīat de principijs rerum naturalium. diuiditur iſte tractatus in duo capitula. In primo determinat de materia et remouet errores antiquorum ex parte materie prouenientes. In ſecundo determinat de priuatione: ⁊ de erroribus antiquorum ex parte priuationis venientibus: et cum hoc excuſat ſe quare non facit ampliorē mentionem de forma. Secundum capitulum incipit ibi. Tangentes quidem igitur. Primum capitulū diuiditur in duas. In prima declarat quaſdā conditōes materie. in ſecunda remouet errorem aliquoruꝫ ḋ materia. ſecunda ibi. Q̄ autem ſingulariter. Dicit ergo primo ſic. ꝙ ſubiecta materia ſcibilis eſt ſecundū analogiam: id eſt proportionem ad formam: ⁊ ad tranſmutationem tam ſubſtantialem q̄ accidentalem hoc modo. Nā ſi ex ere fiat ſtatua: ibi eſt aliquid quod permanet ante et poſt. quod prius erat ſub vna figura: ⁊ poſt ſub alia. Sic etiam quando ex aere fit aqua: ibi eſt aliquod quod prius eſt ſub forma aeris: ⁊ poſtea ſub forma aque: et illud nec eſt aer nec aqua nec aliqua illarum formarum. Q̄ autem illud non ſit aer patet: quia aer corrumpitur: et ſic non manet poſt tranſmutationem: nec etiam eſt aqua: quia aqua primo generatur: et per conſequens non fuit ante tranſmutationem. Nec etiam eſt aliqua illarum formarum: quia vna illarum formarum abijcitur et alia de nouo producitur: ergo relinquitur ꝙ eſt aliquod tertium quod eſt receptiuum illaruꝫ formaruꝫ quod vocatur materia. T. Unum quidem ergo principium. ¶ Hic philoſophus declarat ſecundam conditionem materie: ſcilicet quomodo materia eſt ens dicēs: ꝙ ipſa materia non ē ens ſicut aliquid vnum per ſe exiſtens: quia tale eſt hoc aliquid et compoſitum: ſed materia eſt principium entis: et ſic dicitur ens ſicut principium entis dicitur ens. Etiam ipſa eſt ens per formam: nam ex eo ꝙ ipſa habet formaꝫ ſibi inherentem habet tale eſſe. Et ſubdit ꝙ contrarium forme priuatio eſt. T. Hec autem quomodo. ¶ Hic philoſophus recapitulat ⁊ reſumit ea q̄ dicta ſunt de principijs rerum naturalium: ⁊ tangit illa que ſunt dicenda. Dicit ergo ſic ꝙ prius dictum eſt quomodo ſūt duo principia et quomodo plura: ⁊ quomodo principia ſunt contraria: et quomodo oportꝫ aliquid ſubijci in trāſmutatione: et quomodo ſe habēt ad inuicem principia: ſed tamen nondum manifeſtum eſt: vtrum ſubiectum: ſcilicet materia ſit magis natura q̄ forma: vel econtra: ſed iſtud oſtendetur in ſecundo libro.

Quod autem. ſingulariter. ¶ Hec eſt ſecunda pars huius capituli in qua philoſophus remouet errores antiquorum ex parte materie prouenientes. Credebant enim antiqui ipſam materiam eſſe ens in actu et totam ſubſtantiam rei naturalis: ꝑpter qḋ vlterius dixerunt nihil generari aut corrumpi: ſed dixerunt omnem mutationem eſſe accidentalē: et erat eorum ratio iſta. Si aliquid fit ſimpliciter vel fit ex ente vel fit ex non ente: ſed ens fieri ex non ente eſt impoſſibile: cum ſemper in tranſmutatione oportet aliquid ſubijci: vt oſtenſum eſt prius: ſed etiam ens fieri ex ente eſt impoſſibile: quia tunc eſſet ens anteq̄ fieret: qḋ etiam eſt impoſſibile. T. Nos autem dicemus. ¶ Hic philoſo. accedit ad ſoluendum predictum errorem antiquorum dicens ꝙ dupliciter poteſt contingere vel intelligi ꝙ aliquid fiat ex ente vel ex non ente: ſcilicꝫ ꝑ ſe et per accidens ſicut eſt de facere et pati: vt ſi medicus edificet hoc non eſt per ſe inq̄tum medicus: ſed ē per accidens inq̄tum ſibi accidit ꝙ ſit edificator: ⁊ edificator edificat per ſe. Ex quo ꝑꝫ ꝙ hec eſt per accn̄s: medicus edificat ⁊ hec per ſe: edificator edificat. Non tamen in propoſito debet capi per ſe pro propoſitiōe que eſt in aliquo mō perſeitatis de quo loquitur philoſophus primo poſteriorū: ſed capitur hic per ſe vt idē eſt ꝙ ſm ſe: vel ꝓ propoſitione cuius ſubiectum connotat aliquod extraneum ad hoc ꝙ tale predicatū cōueniat ſubiecto pro illa re pro qua ſupponit: ⁊ oppoſito modo dicitur per accidens. Unde hec ꝓpoſitio medicus edificat dicitur per accidens: et eo ꝙ eſt ſecūduꝫ accidens: vel qꝛ ſubiectum cōnotat medicinā q̄ extranee ſe habet ad hoc ꝙ illa res edificet que eſt medicꝰ: ſiue ꝙ tale predicatū ſcilicet edificat vere predicetur de pronomine demonſtrante illā rem. Et ex oppoſito iſta eſt per ſe edificator edificat. T. Nos autem et ipſi. ¶ Hic p. ſoluit rationē antiquoꝝ dicens ꝙ ex non ente non fit aliquid per ſe: ſed per accidens: vt ex priuatiōe que eſt non ens per ſe non fit aliquid per ſe. ſed per accidens. Similiter ex ente non fit aliquid per ſe: cū tūc ex omni ente poſſet aliquid fieri: quod eſt falſum. Ūn ex illo dicitur aliquid fieri per ſe: ex quo res ſubſtātialiter conſtituitur: vt aquam dicimus fieri per ſe ex materia: quia ipſa eſſentialiter conſtituitur ex materia: ſꝫ non dicitur fieri per ſe ex priuatione: quia ipſa nō eſſentialiter conſtituitur ex materia priuata forma. T. Alius autem. ¶ Hic philoſophus ponit aliaꝫ ſolutionē que talis eſt: ſcilicet ꝙ illud quod fit. fit ſubſtātialiter ex ente non quidem completo et perfecto: ſed ex ente exiſtente in potentia ad formam acquirendam: et illḋ etiam fit ex non ente. Non autem ex non ente ſimpliciter: ſed ex non ente in actu: id eſt ex ente quod non eſt in actu per formam acquirendam tanq̄ per partē eiꝰ: ſed fit ex materia: et ſm hoc poteſt dici ad ratiōes parmenidis et melliſſi quando arguunt ſic. Si aliqḋ ſimpliciter fieret vel fieret ex ente vel ex nō ente. Dicitur ꝙ fit ex ente: non quidem exiſtente in actu completo et perfecto: ſed ex ente exiſtente in potentia ad formā acquirendam: et etiam illud fit ex non ente non quidē ex non ente ſimpliciter: ſed ex nō ente in actu: ente tamen in potentia ad formam acquirendam: ex quo patet ꝙ parmenides et melliſſus in hoc deficiebāt ꝙ ſolum dicebant ens quod erat per ſe actualiter exiſtens tanq̄ hoc aliquid et totum compoſitum: et omne illḋ quod non erat exiſtens: dicebant ſimpliciter nō eē ens. modo hoc modo capiendo ens: ⁊ non ens non contradicunt: ſed eſt dare medium: quia materia hoc mō nec eſt ens nec non ens.

Tangentes quidem igitur. Iſtud eſt ſecūdū capitulum q̄rti tractatus in quo ſpecialiter philoſophus determinat de priuatione ⁊ de errore prouenīte ex parte priuationis: et diuiditur in duas ptes. In prima facit quod dictum eſt. In ſecunda excuſat ſe de ampliori determinatione de forma: ſecūda ibi. De principio aūt. Prīa pars cōtinet quinq̄ pticulas. In prima narrat inſufficiētiā antiquoꝝ in determinādo de ꝑuatione. In ſecunda declarat cōditionē ꝑuationis ꝑ differentiā eius ad materiā. In tertia narrat cās ꝑpter quas antiqui nō poſuerūt ꝑuationē eſſe principiū. In quarta oſtendit eam eſſe principium ad generationeꝫ concurrens. In quinta declarat quomodo materia eſt generabilis et corruptibilis ratione priuationis: partes videbuntur in proceſſu. Dicit ergo primo ꝙ dicta antiquoꝝ ſunt inſufficiētia ꝑpter duo: qꝛ ipſi cōcedebāt parmenidē recte dicere cum dicebat: q̄cq̄d eſt pre-

ter ens nihil eſt:ſet tamē ꝑ ens non intelligūt niſi ens completū et perfectū in actu:ſet ad iſtud dictum ſequitur ꝙ materia nihil eēt:⁊ ꝙ ꝓut .. nihil eſſet:ſet iō negabāt gn̄atōez ſimpliciter fieri:q2 qđ ſimpliciter fit ex nichilo fieret ſi nō eēt ipa materia:ſ mō (vt ipſi dicūt) impoſſibile ē aliqđ fieri ex nihilo. Scđm dictum eoꝝ erat ꝓpter qđ inſufficiēter dixerūt ꝙ hoc nomē vnū nō dr̄ multipliciter:ſed qđ ſeqtur ꝙ q̄cūqȝ ſūt vnū aliquomō nullomō differunt:ſ modo materia ⁊ ꝓuatio ſūt quodāmodo vnū.ſ.vnū numero:ideo illi habebant dicere: ꝙ nullomō differunt nec ſm rem nec ſm rationem.

T. Ens quidē eni materia. ¶ Hec eſt ſecūda ꝑticula in qua p. ponit differentias ꝓuationis ad materiā:q2 prima talis eſt:ꝙ ꝓuatio ē nō ens per ſe. materia vō ē nō ens per accńs. Unde ꝑ nō ens in ꝓpoſito intelligimus tm̄ ſicut per hoc cōplexū ens nō exiſtēs in actu ꝑ formā acq̄rēdā:ſ modo iſta ꝓpō eſt per ſe:ſ ꝓuatio ē ens non exiſtēs in actu ꝑ formā acq̄rendā:ſ ⁊ iſta ꝓpō ē per accńs. Materia ē ens nō exńs in actu per formā acq̄rendā:cū aliqñ materia eſt ens in actu ꝑ formā q̄ erat prius acquirenda. et aliquando nō ē in actu:ſ ſz nunq̄ ꝓuatio eſt quin ꝓuatio eſt ens nō exńs in actu per formā acq̄rendam. Aliter tm̄ totū cōpoſitū eſt in actu: et ipſa materia:ſ quia ꝯpoſitum eſt in actu per formā que eſt eius pars eſſentialis:ſ ſed materia dicit̄ in actu per formā non que eſt eius ꝑs eſſentialis: ſed que ſibi realiter inheret. T. Hanc quidē ꝓprie. ¶ Secunda differentia eſt:q2 materia eſt ꝓpe ſubſtantiā: hoc ē pars eſſentialis rei naturalis q̄ eſt in actu ꝯpleto et ꝑfecto: ſed priuatio nequaq̄. Impoſſibile enī eſt priuationē ſiue materiā forma cōpoſiti priuatā eſſe partē eiuſdē compoſiti. T. Quidā ꝙ non eſt. ¶ Hec eſt tertia ꝑticula in qua p. ponit cāſ ꝓpter quas antiq̄ negabant priuationē eē ꝑcipiū. ¶ Prima ē:q2 ꝓuatio ⁊ materia ſunt vnū numero:ideo credebant ꝙ nullomō differant:ſet ꝓpter hoc nō ponebant ꝓuationē eſſe ꝑncipiū diſtinctū a materia. Et lȝ plato poſuit tria principia: ſcȝ magnū paruū ⁊ ydeā. ꝓ materia tm̄ poſuit duo:ſcȝ magnū ⁊ paruū:dimittens priuationē. ¶ Secūda cauſa eſt:q2 ſubſtantia facta ſufficienter integrat̄ ex materia ⁊ forma. ¶ Tertia cā eſt:q2 credebāt ꝙ ꝓuatio nihil faceret ad generationē:ſed magis ad maleficiū ⁊ corruptionē. Et ex hoc ſolēt aliq̄ dicere diffinitionē ꝓuationis.ſ.ꝙ ē altera pars ꝯtrarietatis q̄ multotiens imaginabitur ad maleficiū ipſius forme. Ex iſto pōt haberi tertia dr̄ntia ꝓuationis ⁊ materie:q2 materia ē cā illius rei q̄ fit. ſicut mr̄ dr̄ quodāmō cā filij: ꝓuatio vero nō eſt cā. T. Exiſtente enī quodā diuino. ¶ Hec ē q̄rta ꝑticula ꝑme ꝑtis in q̄ p. ponit talē cōclōnē ꝯtra antiquos:ſ ꝙ in oī gn̄atōe naturali ꝑſupponit̄ ꝓuatio .i. materia ꝓuata. Et ꝓ ꝓbatiōe illi⁹ ꝑmittit ꝙ ē quoddā bonū diuinū optimū appetibile ⁊ ꝑfectio materie.ſ. ipſa forma q̄ eſt ꝯtraria ꝓuationi. Et materia nata eſt ꝑfici per formā quā appetit ⁊ deſiderat ſm eius naturam. Iſto ſuppoſito ꝓbat ſic p. ſuam concluſionē:q2 appetere formā nō cōuenit materie ſcđz ꝙ ē materia: quia tunc materia adhuc appeteret formā quando haberet eam:ſ quod nō eſt verum loquēdo de appetitu carentie ſm formam quam haberet ante generationē alteri⁹: quia tunc illa forma inclinaretur ad ſui ipſi⁹ corruptionem:quod eſt inconueniens vt dicit cōmentator. Oē ens naturaliter diligit ſe permanere in eſſe:ergo appetere cōuenit materie ſcđz ꝙ caret ipſa forma:ſ ſic materia ratione ipſius priuationis:appetit formaȝ: ſicut turpe appetit bonum et femina virū:ſ turpe aūt appetit bonum non quidē per ſe:ſed per accidens. Ex iſto textu poteſt haberi alia differentia inter materiam et

Diffinitio ꝓuationis.

Materia appetit formā ſicut turpe bonū ⁊ femina virū.

priuationem.ſ.ꝙ materia eſt aliqñ ſub forma quā appetit:priuatio vero non. Ex iſto textu aliq̄ eliciūt diffinitionē forme ꝙ forma eſt quoddā diuinū optimū ⁊ appetibile. T. Corrūpit̄ ergo. ¶ Hec ē quinta ꝑticula ī qua p. ponit taleȝ cōcluſionē ꝙ materia eſt per ſe ingenerabilis ⁊ incorruptibilis:ſed generat̄ ⁊ corrūpit̄ per accidens. Primā partē ꝓbat p. ſic:ſ quia oē qđ fit fit ex ſubiecto priori ꝑſuppoſito:ſz materia nō hȝ ſubiectū prius ex quo poſſet generari:ergo eſt per ſe ingenerabilis ⁊ incorruptibilis:ſ etiam ſeq̄retur ꝙ materia eſſet anteq̄ generaretur:ſ ꝯñs eſt falſum:ergo ⁊ illud ex quo ſequitur:ſ ꝯñā pȝ:ſ q2 ſi ipſa generatur generatur ex ſubiecto preſuppoſito. quod etiā eſſet materia. vt pȝ per diffinitionem materie a philoſopho datam. Materia eſt ſubiectū vnicuiq̄ primū:ex quo fit aliquid cū inſit. non ſm accidens:⁊ ſi aliquid corrumpatur in hoc abibit vltimum. Ex iſto textu poteſt haberi alia differētia inter materiam ⁊ priuationem:ſ q2 priuatio corrumpit̄ et gn̄at̄:materia vero non:ſ hoc eſt aliquid īcipit eſſe ꝓuatio hui⁹ vel illi⁹:⁊ aliqđ ꝯſinit eē ꝓuatio h⁹ vl̄ illi⁹. ſȝ nihil deſinit eē materia. Q‸ āt materia gn̄et̄ et corrūpat̄ ꝑ accńs pȝ:q2 aliquando materia eſt in potentia ad formā et fit informata:et aliquando illa forma materia eſt informata et deſinit eſſe informata tali forma. Unde cū dicit p. ꝙ materia non generatur nec corrumpitur:hoc debet intelligi tanq̄ totum cuius pars eſſentialis eſt materia ratione et ſpecie differēs ab alia parte eiuſdem compoſiti.

Forma ē quoddā diuinū optimū ⁊ appetibile.

Diffinitio materie.

De principijs autem. Hec eſt ſecunda ꝑs capituli in qua philoſophus excuſat ſe de ampliori determinatione ipſius forme. quia determinare de ipſa forma vtrum ſit vnum principium formale vel plura:pertinet ad primam philoſophiam. id eſt ad methaphiſicam:cum ad illam ſcientiam pertineat determinare đ vnitatē et pluralitate rerum ſm conceptus quiditatiuos:ſed de formis corruptibilibus dicetur in libris ſequentibus philoſophie naturalis:et ideo nō eſt opus determinare de forma in iſto libro. Et ſubdit philoſophus que et quot ſunt principia rerum naturaliū patet ex prius dictis:ſed in libro ſequenti de principijs doctrine ēſt dicendum et hec de expoſitiōe primi.

Queritur vtrū materia prima ſit ens in actu

Arguitur ꝙ non:quia materia prima non eſt ens:ergo non eſt ens in actu. Antecedens patet: quia materia prima nec eſt quid nec quale nec quantum et ſic de alijs predicamentis vt dicit p. ſeptimo methaphiſice: ergo materia prima non eſt ens. ¶ Secūdo ſic: materia prima eſt non ens:ergo materia prima non eſt ens. antecedens patet per philoſophum primo huius dicentem ꝙ materia eſt non ens. ¶ Tertio ſic. materia prima nec eſt ens notum nec ignotum:igitur non eſt ens in actu. Antecedens patet:quia ſi eſſet notuȝ hoc eſt vel per ſenſum vel per intellectū. Non per intellectuȝ quia eſſet notum intuitiue vel diſcurſiue: Non primū quia materia prima non poteſt intueri. Nec diſcurſiue q̄ia non eſt dabilis diſcurſus per quem cognoſcibilis eſt materia prima:igitur non eſt cognoſcibilis diſcurſiue. añs patet:quia ſi eſſet aliquis diſcurſus dabilis maxime eēt iſte. Si trāſmutatio naturał eſt materia prima ē:ſed trāſmutatio naturalis ē: ꝗ materia prima eſt:ſed tm̄ per illū diſcurſū nō ꝓbat̄ materiā primā eſſe:q2 ſi aīa fortis trāſmutaret̄ nō ꝓpter hoc ſeq̄tur materiā primam eſſe. Q‸ autē materia prima non ſit ignota patet:q2 de ea habet̄ ſcientia. Etiā dicit p. ꝙ ipſa eſt cognoſcibilis ſecūdum analogiā ad formaȝ

¶ Quarto ſic. materia ꝑma nec eſt ens corporeū:nec ī corporeū:igit̄ nō ē ens ī actu. añs pȝ ꝙ nō ſit ens corporeū:q2 nō ē cōpoſitū ex materia ⁊ forma. igit̄ non ē ens corporeū. Q‸ aūt nō ſit ens incorporeū pȝ: q2 materia prima ē extenſa ⁊ dimēſionata: ꝗ nō ē īcorporea. ¶ Quīto ſic. materia ꝑma nec ē ſubſtātia nec accńs: igit̄ nō eſt ens in actu. añs pȝ quo ad ꝑmā partē:q2 nō eſt ens ꝑ ſe exiſtens cū nō ſolitarie ſubſiſtat:igit̄ nō ē ſubſtātia. ꝙ nō ſit accidēs notū eſt. ¶ Sexto ſic. ſi materia prima eſſet ens in actu ſeq̄ret̄ ꝙ ex duobus exńtibus in actu fieret vnū tertiū quod ē ꝯtra p. vij. metha. ꝯñā pȝ:q2 ex materia ⁊ forma fit vnū tertiū: ꝗ ſi materia eſſet ens in actu cū forma ſit ens ī actu:ſeq̄tur ꝙ ex duobus exńtib⁹ in actu fieret vnū tertiū. ¶ Septimo ſic. illud qđ eſt mediū inter eē ⁊ nō eē nō ē ens in actu : ſȝ materia ꝑma ē mediū inter eē ⁊ nō eſſe: ꝗ nō eſt ens in actu. maior pȝ:q2 eē ⁊ nō eē ſūt ꝯtradictoria inter que nō ē dare mediū. Minor pȝ ꝑ cōmētatorē ꝑmo hui⁹ dicentē ꝙ materia ꝑma ē mediū inter eē ⁊ nō eſſe. ¶ Octauo ſic. materia ꝑma nō hȝ ꝓꝑam operationē: ꝗ nō ē ens in actu. ꝯñā pȝ:q2 oē ens in actu hȝ aliquā ꝓꝑam operationē. minor pȝ:q2 materia nihil operatur.

In oppoſitū arguitur. illud quod nō eſt non eſt principiū intrīſecū ⁊ ꝑs eēntialis alicuius:ſed materia ꝑma ē principiū intrīſecū ⁊ ꝑs eēntialis ipſi⁹ ſubſtantie: ꝗ materia ꝑma eſt. ¶ Scđo ſic. oīs ſubſtātia ē ens actu exńs:ſed materia ꝑma ē ſubſtātia: ꝗ materia ꝑma eſt ens actu exńs. Minor pȝ:q2 ſubſtātia ꝯpleta et perfecta ꝯponit̄ ex materia ⁊ forma mō nulla ſubſtantia ꝯponit̄ ex nō ſubſtātijs:igit̄ materia ꝑma ē ſubſtātia. ¶ Tertio ſic. oē illud qđ ē añ trāſmutationē ⁊ p⁹ tranſmutationem eſt ens in actu. ſed materia ꝑma eſt ante tranſmutationē ⁊ etiā poſt trāſmutationē : ꝗ materia ꝑma eſt ens in actu. minor pȝ:q2 illud qđ ꝑſupponit̄ in trāſmutatione ſubijcit̄:eſt ante trāſmutationeȝ et poſt trāſmutationē:ſed materia ꝑma ē hmōi vt pȝ per p. primo huius:igit̄. Pro ſolutione queſtionis.

Notandū eſt ꝙ dupliciter aliquod ens dicitur eē in potētia. Unomō q2 nō eſt ⁊ poteſt eē:⁊ illđ qđ ſic eſt ens in potentia ſolet dici ens in potētia obiectiua:⁊ tale ens nō eſt effectus alicui⁹ agentis:ſed pōt eē effectus agētis. Aliomō dr̄ eē in potētia qđ ē in rerum natura exiſtēs:aliquo carens qđ pōt habere: ⁊ illđ qđ eſt ſic in potētia ſolet dici eſſe in potētia ſubiectiua:ꝑmomō materia nō eſt in potētia:ſed bene ſcđomō. Similiter aliqđ dicit̄ dupliciter eē in actu. vnomō vt eſſe ens in actu opponat̄ ad eē ī potētia ꝑmomō:⁊ illđ qđ eſt ſic in actu ſolet vocari ens in actu ꝑſentie vt ē illud quod actualiter ⁊ ꝑſentialiter eſt:⁊ ſic omne ens mūdi eſt ens in actu. Aliomō aliqđ dr̄ eē ens in actu formali:⁊ illud dicit̄ ipſa forma vel ens habēs formā tanq̄ partē eſſentialē eius. primomodo materia dr̄ ens ī actu ſcđomō vero nō. ¶ Sed quereret aliqs vtꝝ materia ſit actus. Ad hoc dicit̄ ꝙ actus capitur multiplicit̄. Uno modo ſtricte ꝓ actu informante aliud ⁊ realiter alicui ſubiecto inherēte:⁊ ſic materia nō eſt actus. Aliomodo capit̄ large ꝓ oī illo quod actualiter ē ⁊ iſtomō materia eſt actus. ¶ Sed cōtra iſtud diceret aliquis materia ~~ſubſtātiatur~~ per poſſe:ergo materia eſt potētia: ⁊ per ꝯñs non eſt actus. añs pȝ auctoritate cōmētatoris. ¶ Secundo ſic. ſi materia eſſet de ſe actus ſequeretur ꝙ non eſſet in potentia ad omnem actū:qđ videt̄ eē cōtra cōmentatorē dicentē ꝙ materia de ſe nullū actum habet. ¶ Ad ꝑmū iſtoꝝ dr̄ ꝙ cōmentator nihil aliud ītelligit per illā ꝓpoſitionē niſi ꝙ materia ſemper eſt ī potentia ad aliquā formā. Et cū īfertur ꝙ nō eſt act⁹

conceditur primomō capiendo actum: ſed negat̄ ſecūdo modo capiendo actum. ¶ Ad ſecundum dicitur cōcedendo conſequētiam capiendo ſecundomō illuȝ terminum actus:ſed negatur capiendo illum terminum actus primomodo. et illo modo capit cōmentator qñ dicit ꝙ materia de ſe nullum actum habet. Iſto notato ſit.

Concluſio reſponſiua ad queſitum. Materia prima eſt ens in actu primomodo capiendo ꝰ complexum ens in actu:patet quia omne illud cui realiter aliquid inheret eſt ens in actu:ſȝ materia prima ē huiuſmodi cum ſibi realiter inhereat forma ſubſtantialis:ergo materia prima eſt ens in actu. Aliter poteſt probari ꝯcluſio per rationes poſt oppoſitū factas.

Dubitatur primo. Utruȝ materia ſit potētia ad formaȝ recipiendā. Et videtur ꝙ non:quia illa que ſic ſe habent ꝙ vnum corrūpitur ⁊ alterum manet nō ſunt vnum:ſed potentia materie ad formam non manet materia manente: igitur materia nō eſt potentia ad formā. minor patet per cōmentatorem primo hui⁹ dicentem ꝙ potentia materie in aduentu forme corrūpitur. ¶ Secundo ſic. potentia accidit materie: igitur potentia non eſt materia. antecedēs patet per cōmentatorem primo huius dicenteȝ ꝙ accidit potentie materie vt ſit ſubiectuȝ forme. ¶ Tertio ſic. illa que ſic ſe habent ꝙ vnum multiplicatur alio non multiplicato non ſunt vnum et idem:ſed materia ⁊ potentia materie ſunt huiuſmodi vt patet per cōmentatorem primo huius dicentem ꝙ materia manente vna potentie ei⁹ ſunt multe. ¶ Quarto ſic. materia prima non eſt potētia ad omnes formas:nec ad aliquas ⁊ ad aliquas nō igitur non eſt potentia ad formam. antecedens patet quia impoſſibile eſt materiaȝ habere omnes formas nec videtur maior ratio ꝙ ſit potentia ad vnam formā q̄ ad aliam. igitur. ¶ In oppoſitū arguitur:quia ſi potentia materie non eſſet ipſa materia:ſequeret̄ ꝙ eēt res exiſtens in materia qđ eſt falſū:igit̄ ⁊ illud ex quo ſequit̄. minor patet:quia vel eſſet ſubſtantia vel accidens. Non ſubſtantia:quia tunc eſſet aliqua ſubſtātia in materia ante formam ſubſtantialem quod nō vr̄ eē dicendum. Nec etiam accidens:quia in aduētu forme corrūperetur:quod eſt falſum cum forma nullam habet repugnantiā ad illā potentiā. ¶ Ad dubiū dicit̄ ꝙ hic non eſt ſermo de potentia actiua:ſed ſolum de potentia paſſiua. Unde duplex eſt potentia paſſiua. quedam eſt inſtrumentalis et eſt illa per quam materia diſponitur ad formam ſubſtantialem recipiendaȝ: ſicut ſunt qualitates ipſi materie inherentes et talis potētia paſſiua non eſt materia. Alia eſt potentia paſſiua principalis:et eſt illa que in ſe recepit formam tanq̄ ꝙ ſubiectum effectuū agentis:⁊ talis potentia eſt ipſa materia. ¶ Et ad primam rationē dubij dicitur ꝙ ꝓpoſitio cōmētatoris habet duos ſenſus. vnus ſenſus eſt iſte ꝙ illa res que eſt potentia ad formam adueniente forma conſumpitur:et in iſto ſenſu propoſitio commentatoris eſt falſa. Alius ſenſus eſt iſte ꝙ poſtq̄ forma eſt in ipſa materia ipſa materia non eſt plus potētia ad formam:et hoc loquendo de potentia diſtante ab actu:quia tunc non eſt verum dicere ꝙ materia nō habet illam formam et poteſt eam habere:et iſte ſenſus eſt verus. ¶ Ad ſecundaȝ dicitur diſtinguendo antecedens:quia ille terminus accidit poteſt capi ſecundo intentionaliter:et ille terminus potentia et ſimiliter ille terminus materie ſupponant materialiter vl̄ ſimpliciter:et ſic cōceditur añs. vel poteſt capi ꝑmo inte

tionaliť:⁊ hoc dupliciter:qꝛ vel ille terminꝰ potentia capiť ꝑ potẽtia paſſiua īſtrumẽtali:⁊ ſic cõcediť añs: vel ꝑ potẽtia paſſiua ꝓncipali:⁊ ſic negať. ❡ Ad tertiam dicitur diſtinguẽdo minorē: qꝛ ille terminus potentia poteſt capi dupliciter. vnomõ ſecũdo intentionaliter ꝑ dicibilibus potẽtiã īportãtibus: ⁊ ſic ꝯcediť minor:cũ ſenſus eius ſit ꝙ plures termĩ potẽtiã īportantes ꝑdicanť de illo termĩo materia ꝑſonaliter ſupponente:⁊ tamẽ nõ erũt plures termĩ importãtes materiã q̃ predicenť ꝺ illo termino materia ꝑſonaliť ſupponente. Vel põt capi ille terminꝰ potẽtia ꝓmo intentionaliter:⁊ tũc ſi capiať ꝑ potẽtia inſtrumẽtali:cõceditur minor ⁊ ꝯña. Si ꝟo ꝑ potẽtia ꝑ̃cipali negatur minor. ❡ Ad q̃rtã dr̃ ꝙ ille terminꝰ oẽs poteſt ibi capi collectiue:⁊ tunc ꝯcediť ꝙ materia ꝓma nõ ē ī potẽtia ad oẽs formas. vel diſtributiue et ſic eſt in potentia ad oẽs illas formas q̃s nõ hꝫ nõ tñ ad illã quã hꝫ loquendo de potentia diſtante ab actu.

formam

Dubitatur .ij. vtrũ priuatio ſit materia ꝑuata

Et arguiť ꝓmo ꝙ nõ:qꝛ materia ⁊ priuatio nõ ſũt vnũ in re:ꝗ priuatio nõ ē materia ꝑuata. añs pꝫ: qꝛ ex materia aliquid fit:ex ꝑuatione vero nihil fit cũ nihil ex priuatione conſtituať. ❡ Secũdo ſic. ꝑuatio nõ ē ꝑuatũ:igiť priuatio nõ eſt materia ꝑuata. ꝯña tenet a ſuperiori ad inferius negatiue. añs pꝫ: qꝛ cecũ nõ ē cecitas:ergo nec ꝑuari ē priuatio:⁊ per ꝯñs ꝑuatio nõ eſt materia ꝑuata. añs pꝫ per p. in ꝑ̃dicamẽtis. ❡ Tertio ſic. nullũ alterꝫ a priuatione eſt ꝑuatio:ſed materia eſt altera a ꝑuatione:igiť materia nõ ē priuatio. ⁊ ꝑ ꝯñs priuatio nõ eſt materia. minor pꝫ per p. primo huiꝰ dicentẽ. nos aũt materiã ⁊ priuationẽ aliã ⁊ aliã dicimꝰ ❡ Quarto ſic materia eſt ꝓpe ſubſtantiã rei priuatio vero nõ. igitur ꝑuatio nõ eſt materia:⁊ per ꝯñs nõ eſt materia ꝑuata. maior pꝫ per p. in quarto tractatu huiꝰ primi. ❡ Quinto ſic. illa q̃ differũt numero ſic ſe habent ꝙ vnum nõ ē aliud: ſed materia ⁊ priuatio differunt numero:ꝗ ſic ſe habent ꝙ vnũ nõ eſt aliud. minor pꝫ:qꝛ q̃cũqꝫ differũt ſpecie dr̃nt numero: ſed materia et ꝑuatio differũt ſpecie:ꝗ materia ⁊ ꝑuatio dr̃nt numero. mĩor pꝫ per p. i. huiꝰ. ❡ In oppoſitũ arguiť. materia ⁊ ꝑuatio ſunt vnũ numero:ꝗ ꝑuatio ē materia:⁊ non ē materia nõ priuata: ꝗ ē materia ꝑuata. Unde ī ꝓpoſito iſte terminꝰ ꝑuatio nõ capiť hic vt tantũ valꝫ ſicut hoc cõplexũ for̃a nõ exiſtens in ſubiecto apta nata tamẽ eſſe:ſed capiť hic ꝑuatio pro re ꝑ̃uata. Similiter hoc cõplexũ materia priuata capiť dupliciť. vno modo vt tñ valet ſicut materia ꝑuata forma. Aliomõ vt tantũ valet ſicut hoc ꝯplexũ materia forma priuata et iſto ſecũdo mõ dꝫ capi ī titulo dubij. ❡ Et tũc ad dubium dr̃ ꝙ priuatio ē materia forma ꝑuata: ⁊ nõ ē materia priuata forma. Prima pars pꝫ:qꝛ ibi ꝑ̃dicať diffinitio q̃d nois de diffinito perſonaliter ſupponẽte ſine additione alicuius veritatẽ ꝓpoſitionis īpediẽtis: ergo ꝓpoſitio eſt vera. Secunda ps pꝫ:qꝛ eſt ꝓpoſitio affirmatiua cuius ꝑ̃dicatũ ꝑ nullo ſupponit:ꝗ illa eſt falſa. pꝫ ꝯña:qꝛ ad veritatẽ affirmatiue req̃ritur ꝙ predicatũ ⁊ ſubiectũ ſupponant ꝑ eodẽ. ❡ Ad ꝓmã rationem dubij dicitur:negando ꝙ ex priuatione nihil fiat licet hec non ſit per ſe ex priuatione aliquid fit. ❡ Ad ſecundam dicitur diſtinguendo antecedens:vel capiẽdo illum terminum priuatio loco iſtius cõplexi:ſcilicꝫ forma non exiſtens in ſubiecto apta nata tamen eſſe in ſubiecto:⁊ ſic conceditur antecedẽs: vel capiendo illum terminum priuatio prout tantũ valet ſicut materia aliqua forma priuata:et negatur antecedens.

❡ Ad tertiam dicitur diſtinguendo minorem eo ꝙ illi termini ſcilicet materia ⁊ ꝑuatio poſſunt ſupponere ſimpliciter vel materialiter:et ſic conceditur minor:⁊ etiã ꝓpoſitio p. vel poſſunt ſtare perſonaliter ⁊ ſic negatur minor:nec deſeruit ꝓpoſitio philoſophi ad probandum eam:ex quo committeretur fallacia equiuocationis. ❡ Ad quartam dicitur diſtinguendo ſecundam partem antecedentis ſcilicet priuatio non ē prope ſubſtantiam:quia hoc poteſt dupliciter intelligi. Unomodo ꝙ illa res que eſt vel fuit priuatio non ē de ſubſtantia compoſiti:et ſic negatur. Aliomodo ꝙ illa res q̃ eſt materia ſeu priuatõ non eſt de ſubſtantia cõpoſiti:manens forma compoſiti priuata: ſiue ꝙ ratio priuationis non conuenit materie quãdo forma ſubſtantialis eſt introducta:et ſic conceditur. ❡ Ad quintam dicitur negando minorem: et ad probationẽ eiꝰ dicitur ꝙ licet illa que differunt ſpecie eſſentiali differunt numero:et non tamẽ illa que differunt ſpecie accidentali.

Ad rationes queſtionis. Ad primaꝫ dicitur negando antecedens. Et ad ꝓbationem eius diciť ꝙ dupliciter poteſt intelligi ꝙ materia nõ ſit quid. Uno modo ꝙ non ſit aliquid nec ſubſtãtia nec pars ſubſtãtie:⁊ ſic negatur ꝙ non eſt quid. Aliomodo poteſt intelligi ꝙ materia prima q̃rum eſt de ſe non eſt determinata ad aliquam formam ſubſtantialem nec eſt determinata ad certam quantitatẽ vel qualitatem:⁊ ſic cõceditur:ſed negatur ꝯſequentia. ❡ Ad ſecundam dicitur ꝙ dupliciter põt intelligi ꝙ materia ſit nõ ens ſꝫ ꝙ hoc complexuꝫ non ens capitur dupliciter. Unomõ ꝙ ſit non ens ſimpliciter:et ſic negatur antecedens. Aliomodo ꝙ ſit non ens .i. ꝙ ſit ens non determinatũ forma ſubſtantiali introducenda:vel ꝙ non ſit ens in actu completo et perfecto:et ſic conceditur ꝙ eſt non ens. ⁊ negatur ꝯſequentia niſi ille terminus ens in cõſequente capiatur improprie vt tantũ valet ſicut ens determinatum forma que erat introducẽda. ❡ Ad tertiam dicitur negando añs:quia ipa materia eſt cognita per intellectũ. Et ad improbationẽ dicitur ꝙ ipa cognoſcitur diſcurſiue:ſed non per diſcurſum ꝑus factũ ſed per iſtũ. ſi tranſmutatio ſubſtantialis naturalis ē: materia prima eſt:ſed tranſmutatio ſubſtantialis naturalis eſt:ergo materia prima eſt. ❡ Ad q̃rtaꝫ dr̃ ꝙ licet materia prima non eſt ens corporeũ ꝯpoſitum ex materia ⁊ forma:tamen eſt ens corporeũ quod habet partem extra partẽ. ❡ Ad q̃ntã diciť negando añs:et ad ꝓbationẽ eius dicitur ꝙ licꝫ materia nõ ſit ꝑ ſe exiſtens:tamen eſt ps rei per ſe exiſtentis:⁊ ideo nõ valꝫ ꝯña. ❡ Ad ſextã dicitur ꝙ licet ex duobus exiſtentibꝰ ī actu formali nõ fiat vnũ tertium:tñ ex duobus quorũ vnũ eſt in actu ꝑ̃ſentie ⁊ alterum in actu formali bene fit vnũ tertium. ❡ Ad ſeptimã dr̃ negãdo minoreꝫ. Et ad ꝓbationem eiꝰ diciť ꝙ licet materia ſit medium inter nõ eẽ ſimpliciter ⁊ eſſe in actu formali: tñ nõ ē medium inter nõ eẽ ſimpliciter ſiue vniuerſaliter ⁊ eẽ vniuerſaliter:hoc eſt nõ eſt mediũ inter illa duo capiendo illum terminum eſſe in tota ſua communitate pro oī illo de quo eſt veruꝫ dicere ꝙ eſt:et non eſſe pro ſibi cõtradictorie oppoſito. ❡ Ad octauam dicitur ꝙ licet illud quod eſt in actu formali debeat habere aliquã operationeꝫ:non tamẽ illud quod eſt in actu preſentie.

Queritur vtruꝫ materia appetat formã. Et videtur ꝙ non:quia ſi materia appeteret formã ſꝫ maxime eſſet rõne ſue imꝑfectionis:ſed hoc nõ:ergo materia non appetit formã. minor patet:quia forma non poteſt perficere materiã:igiť. añs patet: quia nullũ ñ eternum perficit eternum:ſed forma eſt quoddam nõ eternum:cum ſit corruptibilis. materia vero eſt quoddam eternum:cũ ipſa ſit incorruptibilis: igitur forma

non põt ꝑficere materiã. ❡ Scdo ſic. materia pria eſt ꝑfectior ipſa forma:ꝗ materia pria nõ appetit formã vt ꝑ eam ꝑficiatur. Añs ptꝫ: qꝛ materia eſt diuturnior q̃ forma pure naturalis:ſꝫ diuturniora ſunt meliora ⁊ ꝑfectiora vt dicit p. tertio topicorꝫ:igitur materia eſt ꝑfectior forma. ❡ Tertio ſic:ſi materia pria appeteret formã:hoc eſſet appetitu naturali:vel aĩali:ſed nullũ iſtorũ eſt dicẽdũ: ꝗ materia pria nõ appetit formã. Minor ptꝫ quo ad primã ꝑtẽ. ſ. ꝙ nõ appetitu naturali:quia materia appetit formã cũ cognitione preuia. ſ. cũ cognitione dei:ꝗ materia nõ appetit formaꝫ appetitu naturali. Quo ad ſcdam ꝑtẽ ptꝫ:qꝛ materia nõ cognoſcit formã:ꝗ nõ appetit formã appetitu aĩali. ❡ Quarto ſic. ſi materia appeteret formã ſꝫ maxime eſſet appetitu naturali:ſꝫ hoc nõ:igr̃ non appetit formã. Minor ptꝫ:qꝛ materia appetit formã ſicut femina virũ:ſꝫ femina appetit viruꝫ appetitu aĩali: ꝗ materia appetit formã appetitu aĩali. ❡ Quinto ſic. materia pria appetitu naturali appetit ſeipſã: igr̃ nõ appetit formã. Ptꝫ añs:qꝛ q̃dlibet ens appetitu naturali appetit ſeipm ꝯſeruari in eſſe. Ad hoc poſſet dici ꝙ licet materia appeteret ſeipam ꝯſeruatiue:tñ appetit formã ſubiectiue. ❡ Contra ſꝫ ar̃ ſexto ſic: ſi materia pria ſubiectiue appeteret formã:ſeq̃reť ꝙ appeteret ſuam imꝑfectõem:ꝯñs eſt falſum:ꝗ ⁊ añs. ꝯña ptꝫ: qꝛ materia appetit eſſe ſubiectũ forme:mõ eẽ ſubiectũ forme eſt eſſe īperfectionis:ex quo materia in hoc q̃ eſt ſubiectũ forme patitur:⁊ paſſio eſt īperfectio illiꝰ cuiꝰ eſt: ergo ſi materia appeteret formã:ſubiectiue appeterꝫ ſuã īperfectionẽ. ❡ Septio ſic. materia pria nõ hꝫ appetitũ naturalẽ:ꝗ nõ appetit appetitu naturali. Añs ptꝫ:qꝛ materia pria nõ hꝫ appetitũ violẽtum nec põt habere:ꝗ nõ hꝫ appetitũ naturalẽ. ꝯña ptꝫ:qꝛ ſi vnuꝫ ꝯtrariorꝫ nõ põt ineſſe:nec reliquũ ineſt: ſed appetitꝰ naturalis ⁊ violẽtus ſe hñt vt oppoſita:ꝗ ſi vnũ illorꝫ nõ põt ineſſe nec reliquũ. ❡ Octauo ſic. ſi materia haberet appetitũ naturalẽ:vel ille eſſet ipa materia:vel diſtinctꝰ a materia. Nõ primũ:qꝛ tũc idẽ haberet ſeipſum:q̃ eſt incõueniẽs. Nec etiã ſcdm:qꝛ ſi eſſet aliq̃d diſtinctũ a materia eſſet in materia:⁊ tũc vel illud eẽt ſubſtãtia vel accidẽs. Nõ ſubſtãtia:qꝛ ex quo nõ ē materia eſſet forma:⁊ ꝑ ꝯñs eẽt forma ſubſtãtialis ī materia anteq̃ eſſet in materia:hoc aũt eſt incõueniens: igitur. Nec etiã põt dici ꝙ ſit accidẽs:qꝛ illud poſſꝫ abeſſe:ſed appetitus materie non poſſet realiter abeſſe materie:igitur non eſt accidens.

In oppoſitum eſt philoſo. in quarto tractatu huius primi. ❡ Pro ſolutione queſtionis

Sciendum eſt:ꝙ appetitus in propoſito eſt inclinatio ad aliq̃d vel ad aliq̃ ꝓſequendũ vel ꝓſequẽda:fugiendũ vel fugiẽda:patiẽdũ vel patienda:tanq̃ verũ bonũ vel apparẽs bonũ:⁊ eſt duplex appetitus. Quidã eſt naturalis:⁊ eſt ille q̃ ferť in bonũ ſine cognitione preuia ipſius particulariter appetẽtis. Aliꝰ eſt aĩalis:⁊ eſt ille qui ferť in bonũ verũ vel apparẽs: mediãte cognitione preuia ipſius ꝑticulariter appetẽtis. Unde appetitꝰ naturalis ferť ſemꝑ in verũ bonũ: qꝛ dirigiť ab agente infallibili nõ errante: q̃ recte ipſum dirigit ⁊ nõ obliq̃:puta a pria cã:ſed appetitꝰ aĩalis qñqꝫ ferť in bonũ apparẽs q̃ nõ eſt verũ bonũ:qꝛ talis dirigitur ab intellectu vel ab alio agẽte fallibili. ❡ Appetitꝰ ꝟo aĩalis eſt duplex:q̃daꝫ eſt ſenſualis et eſt ille q̃ ferť in ſuũ obiectũ mediãte cognitiõe ſenſitiua preuia. Aliꝰ eſt intellectualis:⁊ eſt ille q̃ fertur in ſuũ obiectũ mediãte cognitõe intellectiua ꝑuia: et vterqꝫ eorꝫ eſt duplex. Quidã ē reſpectu boni ꝑ̃ſentis et iam habiti:⁊ ille vocať appetitꝰ cõplacẽtie. Aliꝰ eſt reſpectu boni nõ habiti ſed habẽdi:⁊ talis vocať appetitꝰ carẽtie. Unde eſt adhuc duplex appetitꝰ aĩalis. ſ. ꝓſecutiuꝰ ⁊ fugitiuꝰ. Proſecutiuꝰ ē ille quo aliq̃s de quo facto ꝓſeq̃ť obiectũ ſibi ꝑ̃ſẽtatũ. Et fugitiuꝰ ē ille q̃s fugit de facto obiectũ ſibi ꝑ̃ſentatũ. Iſto notato ſit

Diffinitiões ⁊ diuiſiones appetitus.

duplex appetitus animalis

de appetitu carentie / complacentie

appetitus prosecutiuus / fugitiuus

Concluſio reſponſiua ad queſitum. Materia pria appetitu naturali appetit formã ſubſtãtialeꝫ et nõ appetitu aĩali. Pria ps ptꝫ:qꝛ vnũqꝺqꝫ appetit ſuã ꝑfectionẽ:ſed ꝑfectio materie eſt forma ſubſtãtialis:ꝗ materia q̃ eſt q̃dã īꝑfectũ appetit formã ſubſtãtialẽ:⁊ cũ nõ appetit cognoſcẽdo ipam formã:ꝗ ſequitur ꝙ appetit appetitu naturali ipſam formã. Secunda ps ptꝫ:qꝛ materia prima nõ cognoſcit formã:ergo nõ appetit eam appetitu animali.

Dubitatur primo:vtrum generatio ſubſtantialis ſit forma ſubſtãtialis vel materia:vel totũ ꝯpoſitũ:vel aliq̃ accidẽs ſupadditũ. ❡ Et vr̃ prio ꝙ nõ ſit forma:qꝛ q̃cquid eſt accidẽs nõ eſt forma ſubſtãtialis ſed gñatio ſubſtãtialis eſt accidẽs:ꝗ nõ eſt for̃a ſubſtãtialis. Minor ptꝫ:qꝛ forma ſubſtãtialis ꝯtingẽter cõuenit ipi materie:cũ aliqñ ꝯuenit materie ⁊ aliqñ nõ. ❡ Scdo ſic. nulla gñatio ſubſtãtialis eſt ſubſtãtia:igr̃ eſt accidẽs. Añs ptꝫ:qꝛ nulla gñatio ſubſtantialis eſt res ꝑ ſe exiſtẽs:ſed res alteri inherẽs cum gñatio ſubſtãtialis ſit forma ſubſtãtialis q̃ inheret ipi materie: igr̃ nõ eſt ſubſtãtia. ❡ Tertio ſic. Oĩs motus eſt accidens:ſed gñatio ſubſtãtialis eſt motꝰ:ꝗ eſt accidens. ❡ Quarto ſic. oĩs gñatio eſt actio:ꝗ oĩs gñatio eſt accidẽs:ꝯña tꝫ:qꝛ actio eſt accidẽs. ❡ Quinto ſic. gñatio ſubſtãtialis eſt materia:igr̃ nõ eſt for̃a. Añs pꝫ:qꝛ vt dicit ꝯmẽtator materia in rei ꝟitate gñatur:ꝗ gñatio ſubſtãtialis eſt materia. ❡ Sexto ſic. materia pria eſt genita:ꝗ potuit gñari ⁊ ſemel gñabať:⁊ ꝑ ꝯñs erat generatio ſubſtãtialis. Añs ptꝫ:qꝛ materia pria incipit eẽ poſt nõ eẽ:cũ materia pria ē aliud a prio ente a quo ipſi materie deriuatũ eſt eẽ:ꝗ ipſa eſt genita. ❡ Septimo ſic. gñatio ſubſtãtialis eſt ſubiectũ gñatõis:igr̃ eſt materia pria. Añs pꝫ:qꝛ ſubiectũ generatõis eſt materia ſubſtãtialis:igr̃ generatio ſubſtãtialis eſt ſubiectũ generatõis:ꝯña tꝫ ꝑ ꝯuerſionẽ ſimplicẽ. Añs ptꝫ: qꝛ ſubiectũ augmẽtatõis eſt augmẽtatio:ꝗ ſubiectuꝫ generatiõis eſt generatio:ꝯña tꝫ ꝑ ſimile. ❡ Octauo ſic. generatio ſubſtãtialis eſt totũ ꝯpoſitũ:igr̃ nõ ē forma. Añs pꝫ:qꝛ illud q̃ ꝓcedit de nõ eſſe ad eſſe ē generatio ſubſtãtialis:ſꝫ totũ ꝯpoſitũ ꝓcedit de nõ eſſe ad eſſe:ꝗ totũ ꝯpoſitũ eſt generatio ſubſtãtialis. ❡ Nono ſic:illud q̃ fit eſt generatio ſubſtãtialis: ſed totuꝫ ꝯpoſitũ fit:⁊ nõ materia vel forma: vt dicit p. vij. methaphiſice:ꝗ totũ ꝯpoſitũ eſt generatio ſubſtãtialis. ❡ In oppoſitũ arguiť: qꝛ illud q̃ generať fit ī aliquo ſubiecto:ſꝫ totũ ꝯpoſitũ nõ fit in aliquo ſubiecto: nec etiã ipa materia:ꝗ generatio ſubſtãtialis eſt forma:⁊ nõ eſt forma accidẽtalis:qꝛ illa nõ eſt de ſubſtãtia alicuiꝰ:igr̃ eſt forma ſubſtãtialis. Pro ſolutiõe dubij eſt

generatio

gnō

Aduertendũ ꝙ duplex eſt generatio. ſ. ſubſtãtialis ⁊ accidẽtalis. Accidentalis eſt progreſſus a nõ eſſe tali vel tãto:ad eſſe tale vel tãtum:⁊ hec eſt accidentis:⁊ de iſta non eſt hic ſermo. Sed generatio ſubſtãtialis eſt duplex ſiue capitur dupliciter. Uno modo pro introductione forme ſubſtãtialis mediãtibus q̃litatibus diſpoſitiuis:⁊ hoc modo capitur in ꝓpoſito. Alio modo pro introductione forme que acquiritur:⁊ corruptione forme que deperditur: ⁊ hoc modo non capitur in propoſito. ❡ Iſto notato dicitur ad dubiuꝫ ꝙ generatio ſubſtantialis eſt forma ſubſtãtialis que generatur:⁊ non eſt accidens: nec materia: nec totuꝫ compoſitum. Prima ps ptꝫ per rõnem dubij poſt op-

duplex generatio substantialis

poſitum. Q[uod] a[utem] ſit non ſit accidēs ſuperadditum p[ate]ȝ: q[uia] ex quo ipſa hȝ eſſe poſt nō eſſe ipſa generatur: vel ergo generatur ſeipſa vel alia generatione que eſt accidēs Nō ſeipſa: q[uia] pari rōne diceret ꝙ forma ſubſtātialis ſe ipſa generaret. Nec eſt dicendū ſcḋm: quia tūc iterum queritur de illa generatōe: ⁊ ſic eſſet ꝓceſſus in infinitū. Q[uod] aūt nō ſit materia p[ate]ȝ: q[uia] materia eſt ſubiectuȝ generatiōis ſubſtātialis: ergo generatio ſubſtātialis nō eſt materia. Q[uod] aūt nō ſit totū ɔpoſitū: p[ate]ȝ: q[uia] totū ɔpoſitū nō eſt illud qḋ in alio fit: ſed generatio ſubſtātialis eſt illud qḋ fit in alio: ergo generatio ſubſtantialis nō eſt totū ɔpoſitū: ⁊ ꝑ ɔñs relinquitur ꝙ eſt forma ſubſtātialis q̄ acq̄rit: ⁊ ſolet vocari generatio terminatiua a qua materia denoīat generatio ſubiectiua: ⁊ totū cōpoſituȝ generatio totalitatiua. ¶ Ad rōnes dubij. Ad primā dr̄ diſtinguēdo minorē. q[uia] accidēs capit dupl[icite]r. Uno mō general[ite]r ꝓ oī illo qḋ alicui aliq̄n ɔuenit: ⁊ aliq̄n nō: ⁊ ſic ɔcedit mīor. Alio mō ſpāliter ꝓ oī illo qḋ real[ite]r inheret rei ꝑ ſe exiſtenti: puta ſubſtātie ɔplete: et nō eſt ps rei ꝑ ſe exiſtentis: ⁊ ſic negat minor. ¶ Ad ſcḋam dr̄ negādo ɔñam: q[uia] lȝ generatio ſubſtātial[is] nō ſit ꝑ ſe exiſtēs: tñ eſt vel erit ps rei ꝑ ſe exiſtētis. ¶ Ad tertiā dr̄ diſtinguēdo maiorē: q[uia] ille termin⁹ mot⁹ pōt capi dupliciter. Uno mō ſpāliter vt eſt ꝓceſſus de affirmato in affirmatū: ⁊ ſic ɔcedit maior: hoc aūt modo capit p[hilosophus] illū terminū mot⁹ .v. ⁊ .vi. phiſicoꝝ. Alio mō capitur general[ite]r vt eſt actus entis in potētia ſm ꝙ ī potētia: ⁊ ſic negat maior: capiēdo ꝓprie illū terminū accidēs ꝓ forma ſubſtātiali real[ite]r inherēte alicui ſubſtātie ɔplete. ¶ Ad quartā dr̄ negādo ɔñam: q[uia] nō oīs actio eſt accidēs capiēdo illū terminū actio ꝓ re acta. ¶ Ad quintā dr̄ ꝙ lȝ materia generetur ſubiectiue: nō tñ terminatiue. ¶ Ad ſextā dr̄: ꝙ lȝ materia eſt genita large capiendo illū terminū genita: vt ſe extendit ad oē illḋ qḋ ꝓcedit de nō eſſe ad eſſe: ſiue hoc fit per gñationem naturalē: ſiue ꝑ creationē: ⁊ ſic ɔcedit. Uel capiendo ꝓprie illū terminū genita: vt ſolū ſe extendit ad illa q̄ ꝓceſſerūt de non eſſe ad eſſe per tranſmutationem pure naturalē: quoꝝ altera ps ſcȝ materia ſupponebatur: ⁊ ſic negat maior. ¶ Ad ſeptimā dr̄ negando antecedēs. Et ad īprobatōem ei⁹ dr̄ negādo conſequentiā: q[uia] nō eſt ſimile de augmentatione ⁊ generatione. Aliter pōt dici: ꝙ lȝ ſubiectū generatōis ſit generatio ſubiectiua nō tamen generatio terminatiua. ¶ Ad octauā dr̄ negādo ātecedēs. Et ad ꝓbationē ei⁹ dr̄ negādo cōſequentiā: q[uia] illud ꝓprie dr̄ generari qḋ ꝓducitur de nō eſſe ad eſſe ſm ſe ⁊ ſm qḋlibȝ ſui. Modo tale nō eſt totū: ſed ipſa forma q̄ ꝓcedit de non eſſe ad eſſe ſm ſe ⁊ qḋlibȝ ſui ſubiecto tamen p̄ſuppoſito. ¶ Ad nonā dr̄ ꝙ lȝ materia ⁊ forma nō generātur totalitatiue ſiue ɔpletiue ſicut ipſm totū ɔpoſitū: tamen forma bene generat terminatiue: materia vero ſubiectiue mō hic nō eſt ſermo de illo qḋ generat terminatiue.

Dubitatur ſcḋo. Utrum forma ſubſtantialis ante eius generationem habeat aliquod eſſe ſubſtantiale in materia diſtinctum ab ipſa materia. ¶ Et videtur ꝙ ſic: q[uia] dicit p[hilosophus] primo hui⁹ ꝙ qḋlibȝ fit ex quolibȝ ſed hoc non pōt eſſe niſi forma fuiſſet prius in materia. ¶ Ad hoc dicitur ꝙ p[hilosophus] dicit illā ꝓpoſitionē diſputatiue tāq̄ datā ab Anaxagora. ¶ Contra hoc arguit ſcḋo ſic: q[uia] ex quolibet ente fit ens: ⁊ q̄ ratione ex quolibet fit vnum ens: eadē rōne ⁊ qḋlibet aliud: ergo ex quolibet ente fit qḋlibet ens. Antecedēs p[ate]ȝ: q[uia] ex nō ente nō fit ens: ergo ex quolibȝ ente fit ens. ¶ Tertio ſic. eſſentia forme ante ei⁹ generationē fuit: ⁊ nō fuit extra materiam: ergo forma ante eius generationem habet eſſe in materia diſtinctum ab ipſa materia. Maior p[ate]ȝ: q[uia] eſſentia forme eſt qḋdam vl[ia]e: ſed vniuerſale ſemꝑ eſt: vt dicit p[hilosophus] p[ri]o poſterioꝝ: ergo eſſentia forme ante eius generatōeȝ fuit. ¶ Quarto ſic: quādo forma ſubſtātialis generat aliq̄d ipſi⁹ p̄fuit in materia: igit. Antecedēs p[ate]ȝ: q[uia] ante generatōem ſcḋe ptis fuit prima ps: igr̄ antecedēs verū. ¶ Quinto ſic. Si forma ſubſtātialis ante ſui generatōem nō haberet eſſe in materia: ſeq̄ret ꝙ nō magis deberet īntroduci vna forma ſubſtātialis q̄ alia: cū nō videtur maior ratio q̄re vna debet magis introduci q̄ alia. ¶ Sexto ſic. ſi forma ſubſtantialis ante eius generatōem nō haberet eſſe ī materia: ſeq̄retur ꝙ nō eſſet differētia inter generationeȝ et creationē: ɔſequēs eſt falſum: ergo ⁊ antecedēs. Patȝ ɔſequētia: q[uia] ſi forma nō haberet eſſe in materia ante ſui generatōem: tūc fieret ex nihilo: ⁊ per ɔſequēs generatio nihil p̄ſupponeret ſicut nec creatio. ¶ Septimo ſic. oīs forma ſubſtantialis eſt effectus: ergo p̄exiſtit in ſua cauſa. Conſequētia p[ate]ȝ: q[uia] effectus preexiſtit in ſua cā. ¶ Octauo ſic. Forma ſubſtātialis educitur de potētia materie: ergo prefuit in materia. Cōſequētia p[ate]ȝ: q[uia] nihil educitur de alio niſi pri⁹ fuerit in eo. ¶ Nono ſic. niſi ſic ſeq̄retur ꝙ quelibet generatio ſubſtātialis eſſet violenta: ɔſequēs eſt falſum: ergo ⁊ antecedēs. Cōſequētia p[ate]ȝ: q[uia] forma ſubſtātialis fieret ab agente extrinſeco paſſo nō ɔferente vim: cum ipſa materia nullius ſit actiuitatis. ¶ In oppoſitū arguitur auctoritate p[hilosophi] dicentis: ſufficiēs eſt alterū cōtrarioꝝ ſui preſentia ⁊ abſentia circa ſubiectum preſuppoſitum facere tranſmutationē: ergo ante trāſmutationem nihil ipſius forme fuiſſet in materia: cuȝ aliter non fuiſſet abſens. ¶ Ad dubiū dr̄: ꝙ forma ſubſtātialis ante ſui generationem totalem non hȝ aliquod eſſe in materia diſtinctū ab ipſa materia: licet anteq̄ ceſſet generatio habeat aliqḋ eſſe ꝑtiale in materia diſtinctum ab ipſa. Prima pars p[ate]ȝ: q[uia] alias ſequeretur ꝙ aliquid habuiſſet eſſe anteq̄ incepiſſet eſſe: ɔſequēs implicat ɔtradictionē: ergo ⁊ antecedēs. Cōſequētia p[ate]ȝ: q[uia] ꝑ generationē res incipit eſſe: cū generari ſit de non eſſe ad eē ꝓduci: ergo ſi forma habuiſſet eſſe in materia: ſequeretur ꝙ prius habuiſſet eſſe anteq̄ incepiſſet. Etiam ſi forma ſubſtātialis haberȝ aliqḋ eſſe ſubſtantiale in materia ante ſui generationem diſtinctum ab ipſa materia: ſequeretur ꝙ totum compoſitum eſſet ante ſui generationē: ɔſequēs eſt falſum ⁊ impoſſibile: ergo ⁊ illḋ ex quo ſeq̄tur. Cōſequētia p[ate]ȝ: q[uia] ipſa forma ſubſtātialis ⁊ materia vnite ſunt totum cōpoſitū: ergo ſi forma fuit in materia ante ſui generatōem erat totum compoſitum. Et ex hoc videtur ſequi opinio anaxagore. ſ. ꝙ in quolibet ente pure naturali: eſſet quodlibȝ aliud ens pure naturale. Secūda pars p[ate]ȝ ꝑ vnā rationem ante oppoſitū factam. Et ad primā rōnem dubij patȝ ſolutio ex dictis. ¶ Ad ſcḋam dicitur negando antecedens. Et ad ꝓbationem eius dicitur cōceſſo antecedēte: negando ɔſequētiā. Quō aūt talis ɔſequētia valet aut non: p[ate]ȝ ex ſcḋo topicorum de ɔſequētijs in ipſo et ecōtrario. ¶ Ad tertiā dicit negādo antecedēs. Et ad probationem eius dicitur cōceſſo antecedēte negādo cōſequentiā. ¶ Ad quartā dicitur: ꝙ licet ante ꝑtialē generationem forme aliquid eius prefuit in materia: nō tamē ante totalem. ¶ Ad quintam dicitur negādo cōſequentiā. Et ad ꝓbationeȝ eius dicitur negādo ꝙ non ſit maior ratio: q[uia] in materia ſunt producte diſpoſitiones ab agente naturali que diſponunt ipſam ad vnā formam ſpecificam ⁊ non ad aliam: ⁊ etiam prima cauſa ad hoc concurrit determinans ipſam materiam ad vnam formam. ¶ Ad ſextam dicitur negādo conſequentiā: q[uia] in creatione nō preſupponitur concurrēs in ſuo genere cauſandi ad fieri rei. Sed in generatiōe

naturali preſupponitur ſubiectum concurrens in ſuo genere cauſandi ad fieri rei: licet non preſupponatur aliquid ipſius forme. ¶ Ad ſeptimam dicitur negādo antecedens. Et ad probationem eius dicitur ꝙ licet omnis effectus ſit in ſua cauſa virtualiter ſcȝ in cauſa efficiente: quia poteſt produci ex ea: ⁊ in cauſa materiali: quia poteſt produci ex ea vel in ea: non tamen eſt formaliter in ſua cauſa. ¶ Ad octauā dicitur ꝙ dupliciter poteſt intelligi: ꝙ vnū educatur de alio. Uno modo ꝓprie: ⁊ ſic illud educitur de alio quod ducitur extra aliud. ⁊ ſic negatur antecedens. Alio modo improprie: ⁊ ſic aliquid educi de alio: eſt aliquid fieri ex alio cōcurrentibus agentibus principalibus ⁊ particularibus: ſine cōcurſu miraculoſo prime cauſe mediātibus qualitatibus diſpoſitiuis. ¶ Ad nonam dicitur negando conſequentiam. Et ad probationem eius dicitur: ꝙ licet paſſum non conferat vim actiuam: tamē bene confert vim paſſiuam id eſt bene habet naturalem inclinationem ad formam ſubſtantialem: ⁊ talis inclinatio fit ab agentibus ⁊ diſpoſitionibus qualitatiuis ipſum paſſum diſponentibus.

Ad rationes. ¶ Ad primam conceſſa maiore negatur minor. Et ad probationem dicitur: ꝙ licet nullum corruptibile perficiat eternum per ſe exiſtens ſic ꝙ conſtituat cum eo aliquod vnum: tamen bene perficit aliquod eternum non per ſe actualiter exiſtens. Unde cum dicitur ꝙ materia appetit formam ratione priuationis: ſenſus eſt ꝙ hoc predicatū appetere formam non conuenit illi ſubiecto materia perſonaliter ſupponenti: niſi eidem ſubiecto conueniat priuatio illius forme. Illa enim res que eſt materia non appeteret appetitu carentie formam ſubſtantialem niſi careret ea: cum non ſit poſſibile materiam appetere aliq̄ formam appetitu carentie q̄ habet. ¶ Ad ſcḋam dicitur negando antecedens. Et ad probationē dicitur: ꝙ illa propoſitio thopicalis intelligitur de hijs que ſūt eiuſdem ſpeciei. ¶ Ad tertiam dicitur: ꝙ materia appetit formam appetitu naturali. Et ad improbatōem dicitur: ꝙ licet materia appetat formam cuȝ cognitione preuia dei: non tamen cum cognitione particulariter appetentis ſcȝ ipſius materie. ¶ Ad quartam dicitur: ꝙ illa dictio ſicut non dicit oīmodam ſimilitudinē ſed aliqualem. Nam femina appetit virum ſicut perfectum imperfectum: ⁊ ſimiliter materia appetit formā. ¶ Ad quintam dicitur ſicut dictum eſt. ¶ Ad ſextā dicitur negando conſequentiam: quia eſſe ſubiectū forme non eſt imperfectio materie. ¶ Ad ſeptimam dicitur negando conſequentiam: quia materia ex ſua natura determinat ſibi vnum oppoſitorum: ſcȝ appetitū naturalem. ¶ Ad octauam dicitur: ꝙ duplex eſt appetitus naturalis materie: ſcȝ eſſentialis ⁊ accidentalis. Eſſentialis eſt ipſamet materia: ⁊ illum materia non habet niſi illa conſtructio tranſitiua capiatur loco illius intranſitiue materia eſt appetitus eſſentialis. ¶ Alius eſt appetitus accidentalis materie: ⁊ eſt qualitatiua diſpoſitio ipſius materie per quaȝ diſponitur materia ad formam recipiendam: ⁊ iſtum appetitum materia bene habet: ⁊ eſt diſtinctus a materia intenſibilis ⁊ remiſſibilis: appetitus vero eſſentialis non. Et hec de primo libro ⁊ queſtionibus eiuſdem primi libri dicta ſufficiunt.

¶ Secundi libri primus tractatus: in cui⁹ primo capitulo oſtēditur quid ſit natura.

Eorum que ſunt alia ſunt a natura: vt aīalia queq̄: partes ipſoꝝ: plāte ⁊ corpora ſimplicia: vt terra: et ignis: ⁊ aer ⁊ aqua: que a natura eſſe dicūtur. Alia vero ſunt ꝓpter alias cauſas: puta ꝑ volūtatē vel artē. ¶ Et iſta differt abinuicē: q[uia] naturalia hñt in ſeipſis principiū mot⁹: vtputa augmētatōis vel diminutōis: locimutatōis: vl' alteri⁹. Ea aūt q̄ ſūt ab arte nō hñt in ſe tale principiū inq̄tū hmōi. Naȝ lȝ lectul⁹ vel īdumētū vel dom⁹ inq̄tū lapidea ſunt aut terrea: aut mixta ex his: habeāt ī ſe principiū mutationis inatū: nō tñ ſcḋm ꝙ artificialia ſunt. ¶ Ex dictis p[ate]ȝ ꝙ natura eſt principiū ⁊ cā mouēdi ⁊ q̄ſcēdi ei⁹ in quo ē primū ꝑ ſe ⁊ nō ſcḋm accidēs. Dico aūt non ſcḋm accidēs. Nā lȝ medic⁹ interdū ſanet: nō tñ inq̄tū medic⁹: ſȝ accidit ſibi vt ſanetur: ꝙ medicinā hēat. Nā aliq̄n ſanat q̄ nō hȝ medicinā: ſicut dom⁹ fit ab exteriori domificatore. Sȝ hñs naturā eſt illud qḋ hȝ principiū ꝑ ſe mot⁹ vel q̄etis: qḋ eſt ſubiectū forme: vl' ipſa forma. Et ens ſcḋm naturā: eſt ens habēs naturā: vel illud qḋ ineſt enti habēti naturā: vt igni ferri ſurſuȝ. ¶ Ex p̄dictis clarū eſt q̄d eſt natura: imo ridiculū eſt tētare demōſtrare naturā eē. Naȝ ſi q̄s ignoret naturam: hoc nō eſt ꝓpter ipſaȝ: ſed ꝓpter iperfectōeȝ cognoſcētis ſicut cecus non poteſt de colloribus ſillogizare.

Diffinitio nature.

Ridiculū eſt tētare demōſtrare naturā eſſe.

Cec⁹ nō pōt de colorib⁹ ſillogizare.

¶ Scḋm capitulum primi tractatus. in quo oſtenditur quotuplex eſt natura.

De ipſa natura ponūtur tres cōcluſiōes. ¶ Quaꝝ pria ē. Materia ē natura. Probat. Cū prio q[uia] materia ī trāſmutatōe naturali defert vtrūq̄ terminū trāſmutatōis: ſicut lignū in putrefactōe ligni. Nā ſi lect⁹ deorſū ꝓiect⁹ putreſcat: nō remanebit lect⁹: ſed lignū. Et es ī ꝓiectōe ſtatue. Sȝ tale principium paſſiuū eſt natura: vt p[ate]ȝ ꝑ oēs ātiquos q̄ poſuerūt aquā: terrā: ignē: vel aerē eē naturā rei naturalis: q[uia] vtrūq̄ terminū trāſmutationis deferebat: igr̄ materia ē natura: ⁊ horū autoritas poſſet ſumi ꝓ ſcḋa rōne. ¶ Secūda ɔcl[uſi]o, forma ē natura: patȝ trib⁹ rōnib⁹. Pria eſt: q[uia] ꝑ formā ens naturale dr̄ naturale: ſicut ꝑ formā artificialē dr̄ artificiale. Nā ſicut lignū qḋ pōt eē lectulus nō dr̄ lectulus

Pria ɔcluſio.

Signū Antiphontis.

Scḋa ɔcluſio.

actu: niſi ꝑ formā lectuli: ita qḋ pt eē caro vel os: nō dr̄ eſſe caro vel os niſi ꝑ formā carnis vel oſſis: igr̄ foꝛa eſt natura. Et poſſet ſumi illa ſimilitudo ꝑ ſcd̄a rōne. Scd̄a rō: qꝛ agēs rōne forme aſſimilat ſibi paſſum: vt hō rōne forme generat hoīem: ſicut ex ligno generat̄ nō lectus: ſed lignū: igr̄ foꝛa ē natura. Et ꝓpter hāc rōnē dicit Antiphon figurā nō eſſe naturā: ſꝫ lignū. Tertia rō: qꝛ rōne forme generatio dr̄ naturalis: ſicut rōne ſanitatis dr̄ ſanatio: ſꝫ nō dicat̄ medicatio: qꝛ fit ad medicinā: ⁊ in hoc differt ars a natura: igr̄ foꝛa q̄ denotat ens naturale eſt natura ꝑfectioꝛ quidē ꝙ materia: qꝛ ꝑ illā res naturalis ē in actu: ꝑ materiā xo in potētia. ¶ Tertia cōcluſio: priuatio eſt quodāmō natura: patꝫ qꝛ ipſa eſt quodāmō materia: vel forma deſtructa: ſꝫ qḋlibet illoꝝ eſt natura: igitur.

Forma ē magis natura ꝙ materia.

Cōcluſio.iij. Priuatio eſt quodāmō natura.

Orum que ſunt quedam ſunt a natura ⁊ quedā ſunt ⁊c. ¶ Iſte eſt ſecundus liber phiſicoꝝ Ariſt. in qḋ p. determinat de principiis ſcīe naturalis. Et ꝯtinet iſte liber ſex tractatus. In primo determīat de natura. In ſecundo determinat qualis eſt ꝯſideratio naturalis. In tertio determīat de cauſis ꝑ ſe. In q̄rto de cauſis ꝑ accidens. ſ. de caſu ⁊ fortuna. In quinto oſtēdit naturalem p. ꝯſiderare de q̄ttuoꝛ gñib⁹ cauſaꝝ: ⁊ ꝑ ea demonſtrare. In ſexto oſtēdit: ꝙ natura agit ꝓpter finē: ⁊ ꝙ ex fine ꝓuenit neceſſitas in naturalib⁹: ſcd̄us tractatus incipit ibi. Qm̄ aūt determinatū eſt: terti⁹ ibi. De terminātis aūt his. q̄rtus ibi. Dr̄ aūt fortuna: quintus ibi. Que aūt ſunt cauſe. ſextus ibi. Dicendū qḋ igitur. Prim⁹ tractat⁹ ꝯtinet duo capitula. In primo oſtēdit qḋ ſit natura. In ſcd̄o de quib⁹ dr̄ natura. Primū capitulū ꝯtinet q̄ttuoꝛ ptes q̄ videbūtur in ꝓceſſu. In prima pte ponit vnā diuiſionē q̄ talis eſt. Eoꝝ q̄ ſunt: q̄dam ſunt a natura: vt aīalia: ptes aīaliū: plāte: ⁊ coꝛpora ſimplicia. Et q̄dā ſunt ꝓpter alias cauſas: ſicut illa q̄ fiūt ꝑ volūtatē ⁊ ab arte ſm̄ cōmentatoꝛē. T. Oīa aūt q̄ dicta ſunt. ¶ Hic p. ponit differētiā īter iſta duo mēbꝛa dicēs ꝙ naturalia inq̄tū naturalia habēt in ſe pꝛīcipiū mot⁹ innatū. Aliqua quidā principiū motus localis. Alia xo principiū augmētatōis ⁊ diminutionis. Alia xo principiū alteratōis. Sed artificialia inq̄tū artificialia nō habēt principiū mot⁹ innatū. de inde ibi. Eſt igitur natura. ¶ Hic p. infert ex dictis diffinitionē nature: q̄ talis eſt. Natura eſt principiū ⁊ cā mouēdi ⁊ quieſcēdi eius in quo eſt primū per ſe ⁊ non ſm̄ accidēs. Ultimā pticulā declarat p. ſic qꝛ cū medicus aliqñ ſanatur: hoc eſt ſm̄ accidēs. Naꝫ accidit medico ſm̄ ꝙ medicus eſt ꝙ ſanetur. Sic etiā artificialibus accidit ꝙ habēt principiū mot⁹. T. Naturā aūt habēt. ¶ Hec eſt ſcd̄a pticula huius capituli in qua p. oſtendit quid eſt habens naturā dicēs. Q habēs naturam eſt illud quod habet principium ſui motus vel quietis per ſe primo: ⁊ non ſm̄ accidēs in ſeipſo: tanq̄ principiū eſſentiale eius. Et ſubdit p. ꝙ tam natura q̄ habens naturā eſt ſubſtantia: ⁊ ꝙ quedam natura eſt ſubiectū. ſ. materia: ⁊ quedā eſt in materia. ſ. forma T. Scd̄m aūt naturā. ¶ Hec eſt tertia pticula in q̄

Diffinitio nature.

phūs oſtēdit quid eſt ens ſm̄ naturam dicēs. Q ens ſm̄ naturā eſt ens habēs naturā. Uel eſt illud quod inēſt per ſe habenti naturam: ſicut ferri ſurſum cōuenit igni ſm̄ naturam ⁊ ratione nature. T. Si quidem igitur eſt. ¶ Hec eſt quarta particula in qua p. infert: ꝙ ridiculum eſt tētare ⁊ demonſtrare naturam eſſe: qꝛ naturam eſſe eſt per ſe notum: modo ridiculum eſt tētare ⁊ demonſtrare per ſe notum: ergo ridiculuꝫ eſt tētare ⁊ demonſtrare naturam eſſe. T.

¶ Ridiculū ē tētare demōſtrare naturā eſſe.

Uidetur autem et ſubiecta.

¶ Iſtud eſt ſcd̄m capi. primi tractatus: in quo p. oſtendit de quibus dicitur natura. Et diuiditur iſtud capitulum in tres partes. In prima oſtendit: ꝙ materia ē natura. In ſcd̄a ꝙ forma eſt natura: ibi. Alio aūt mō. In tertia oſtēdit: ꝙ priuatio quodāmō eſt natura: ibi. Sed forma. In prima parte oſtendit talem concluſionem: ꝙ materia eſt natura. ¶ Hanc concluſionem probat ratione ⁊ autoꝛitate antiquoꝛū. Ratiōe ſic. Illud quod manet in tranſmutatione ſubſtantiali deferēs tranſmutationem ſubſtātialē eſt natura: ſed materia eſt hmōi: igitur materia eſt natura. Maioꝛ pōt ꝓbari ab antiquis: dicentib⁹ materiā eſſe totā ſubſtantiam rei naturalis: ⁊ eſſe naturā eo ꝙ deferebat trāſmutationē: ſicut in artificialibus lignū eſt tota ſubſtātia lectuli: ⁊ natura lectuli. Maioꝛ tñ pōt ꝓbari. Tale eſt principiū motus: ꝗ eſt natura. Minoꝛ ptꝫ: qꝛ ſicut materia artificialiū manet in tranſmutatione artificiali: ita materia rei naturalis manet in trāſmutatōe naturali. T. Unde ſane alii. ¶ Hic p. ꝓbat dictā cōcluſionem autoꝛitate antiquoꝛū. Unde antiqui qui crediderunt materiā eſſe aquam: vel ignem: ſiue aliqḋ aliud elementum: dixerunt ipſam materiam eſſe totam naturam rei naturalis: ⁊ ſemper manere ⁊ deferre tranſmutationes naturales. Ex iſto ptꝫ: ꝙ natura vnomō dicitur de materia: que ſe habet vt ſubiectum. Unde licet ipi antiq̄ in h̄ bene dixerūt: ꝙ materia eſt natura: et ꝙ defert trāſmutationē ſubſtātialē: in hoc tñ deficiebāt ꝙ dixerunt materiā eſſe totam ſubſtantiaꝫ rei.

¶ Pīa cōclō. Q materia ē natura.

T. Alio vero mō. ¶ Hec eſt ſcd̄a pars huius capituli: in quā p. ponit ſcd̄am cōcluſionē que talis eſt: ꝙ forma eſt natura. ¶ Hanc cōcluſionem ꝓbat p. trib⁹ rōnibus. Quarū pꝛīa eſt: illud ꝑ qḋ res naturalis eſt in actu cōpleto ⁊ ꝑfecto: ⁊ ſine quo nō eſſet in actu cōpleto ⁊ perfecto eſt natura: ſed forma eſt hmōi: ꝗ forma eſt natura. Minoꝛē ꝓbat p. per ſimile: qꝛ artificiale nō dr̄ actu artificiale ſine forma artificiali: ꝗ res naturalis non dr̄ naturalis ſine forma naturali: ⁊ per ꝯñs forma eſt natura. Et ſubdit p. ꝙ totū cōpoſitū ipſum qḋ ex naturis cōſtituitur nō eſt natura: ſed eſt ens ſm̄ naturā: vel ens habēs naturā: T. Et magis materia ¶ Hic p. oſtendit ꝙ forma eſt magis natura q̄ materia: qꝛ illud per qḋ res naturalis eſt in actu eſt magis natura q̄ illud per qḋ res naturalis eſt in potētia. Sꝫ forma eſt per quā res naturalis eſt in actu: ⁊ per materiā ſolum in potentia: ꝗ forma eſt magis natura q̄ materia. T. Amplius aūt. ¶ Scd̄a ratio talis eſt: illud quod generat ſibi ſimile eſt natura: vt ptꝫ ex rōne antiphontis: ſed forma naturalis generat ſibi ſimile: ſiue eſt illud rōne cui⁹ aliqḋ generat ſibi ſile. ꝗ forma eſt natura. Minoꝛē ꝓbat ſic p. Nam ex ligno gñatur lignū: ⁊ ex hoīe gñatur hō. i. hō rōne ſue forme generat ſibi ſimile. T. Ampli⁹ natura ſi dicta. ¶ Tertia ratio talis eſt: illud a quo aliqḋ dicitur eſſe naturale ē vere natura: ſed a forma generatio dicitur naturalis que quidē gñatio eſt via in naturam: ꝗ forma eſt vere natura. Uñ noīa actīa ⁊ paſſiua actiones ſiue paſſiones naturales impoꝛtantia: impoꝛtant terminum ad

Concluſio. ij. Q forma eſt natura.

¶ Forma eſt magis natura ꝙ materia

¶ Gñatio eſt natura qꝛ via in naturam.

quē. Sed in artificialib⁹ talia noīa īpoꝛtāt principiuꝫ actōis ſicut medicatio īpoꝛtāt medicinā: que eſt principiū medicationis: ſed generatio dicit formā q̄ eſt finis trāſmutationis. T. Sed forma. ¶ Hec eſt tertia particula huiꝰ capi. in qua p. oſtendit ꝙ priuatio eſt quodāmō natura: qꝛ priuatio eſt forma abiicienda vel materia priuata: ſed qḋlibet illoꝝ eſt natura: ꝗ ⁊c.

¶ Priuatio ē quodāmō natura.

Queritur Utrum diffinitio nature ſit bene

aſſignata: in q̄ dicitur: ꝙ natura eſt principium ⁊ cauſa mouendi ⁊ quieſcēdi eius in quo eſt primū per ſe ⁊ nō ſm̄ accidēs. ¶ Et arguitur pꝛīo ꝙ non: qꝛ ſubſtātie nō debēt diffiniri ꝑ accidentia: ſed nature ſunt ſubſtātie: ⁊ motus accidētia: ergo male diffinitur natura per motū. ¶ Scd̄o ſic. abſolutū nō debꝫ diffiniri per reſpectiuū: ſed natura eſt quid abſolutū cum ſit ſubſtātia: principiū xo ⁊ cā ſunt reſpectiua: ꝗ diffinitio eſt īſufficiēs. ¶ Tertio ſic. iſta diffinitio nō ꝯuenit oīn ꝯtēto ſub diffinito. ꝗ eſt inſufficiēs. Añs ptꝫ: qꝛ celū naturaliter moueт̄: ⁊ tamē nūq̄ quieſcit: ꝗ male dr̄ ꝙ natura eſt principiū mouēdi ⁊ quieſcēdi. ¶ Quarto ſic. lapis exiſtens ſurſum ꝑ violentiā hꝫ in ſe naturā: ⁊ tamē ille nō eſt principium motus aut quietis: ꝗ diffinitio nō ꝯuenit oī ꝯtento ſub diffinito. ¶ Quīto ſic. aīal cadēs deoꝛſum naturalr̄ moueт̄: ⁊ tamē natura illi⁹ aīalis nō eſt principiū talis mot⁹: ꝗ diffinitio inſufficiēs. ¶ Sexto ſic: q̄litates diſponētes materiā ſunt nature: ⁊ tamen diffinitio nō ꝯuenit eis: ꝗ diffinitio eſt inſufficiēs Maioꝛ ptꝫ ꝑ Albertū magnū dicentē: ꝙ natura ē vis inſita reb⁹ ex ſimilib⁹ ſimilia ꝓcreās: ſed q̄litas diſponentes res naturales ſunt hmōi. Minoꝛ ptꝫ: qꝛ tales q̄litates nō ſunt pꝛimū principium. ¶ Septimo ſic: es eſt oīm eneoꝝ natura: vt dicit p. quinto methaphiſice et tñ diffinitio nō ꝯuenit ſibi: ꝗ diffinitio eſt inſufficiens. Maioꝛ ptꝫ: qꝛ es eſt ens habēs naturā q̄ eſt principiū mot⁹ ⁊c. ꝗ es nō eſt principiū primum motus. ¶ Octauo ſic. diffinitio conuenit aliis a diffinito: ꝗ eſt inſufficiens. Antecedens ptꝫ: qꝛ ꝯuenit coꝛdi hoīs: et tamē coꝛ hoīs nō eſt natura: cū ſit ens habēs: igitur. Maioꝛ ptꝫ: qꝛ coꝛ eſt principiū mouēdi et quieſcendi. ¶ Nono ſic: ſolus deus eſt primū principiū: ꝗ male dr̄ ꝙ natura eſt primū principiū. Antecedēs ptꝫ per expoſitionē illius termini primū. ¶ Decimo ſic. materia prima eſt natura: ⁊ tamē diffinitio nō ſibi ꝯuenit: ꝗ diffinitio eſt inſufficiēs. Minoꝛ ptꝫ: qꝛ ipa eſt effect⁹: ꝗ nō eſt cauſa. ¶ Undecimo ſic: idem inq̄tum idem non eſt cauſa oppoſitoꝛū: ſed motus ⁊ quies ſunt oppoſita: ergo natura nō eſt cā motus ⁊ quietis. ¶ Duodecimo ſic. oīs cauſa per ſe eſt cā intendens ſuū effectum: ſꝫ natura non intendit ſuum effectum: cum non cognoſcat ipſum: ergo natura non eſt cauſa per ſe.

Albertus

In oppoſitū eſt p. in principio huius ſcd̄i tra

dens nobis illā diffinitōem. Pro ſolutione q̄ſtionis

Sciendum eſt ꝙ iſte terminus natura in pro

poſito nō capitur pro natura naturante ſolum cuiuſmodi eſt deus: vel intelligentie: ſed ſolum capitur hic pro naturata: que eſt materia vel forma materialis producta. ¶ Unde ille terminus natura non ſignificat illam rem que eſt forma vel materia abſolute: ſed reſpectiue in oꝛdine ad motus ⁊ quietes naturales: ⁊ ſic de materiali ſignificato illā rem que eſt materia: vel illā rem q̄ eſt forma ſignificat: ⁊ connotat ꝙ ab ea dependent motus ⁊ quietes naturales. Ex quo ptꝫ ꝙ ille terminus natura non eſt terminus predicamenti ſubſtātie: ſed predicamēti aliquid. Unde diffinitio nature debet ſic intelligi. Natura eſt principium principale: ⁊ cā actiua vel paſſiua ex naturali inclinatione motus vel quietis eius in quo eſt tanq̄ ps eſſentialis. Dicitur notāter principiuꝫ ꝓ quāto eſt prius alio. Et dicitur principale ad differentiā principioꝛum inſtrumentalium: ſicut ſunt q̄litatiue diſpōnes. Et dicit̄ cā ad explicandum ꝙ motus ⁊ quietes naturales depēdent ab ipſa natura. Et dicitur notāter actiua vel paſſiua ad denotāduꝫ ꝙ non opoꝛtet ꝙ natura ſit cā actiua motus vel quietis. Dicitur notāter ex naturali inclinatione ad differentiā cauſe ⁊ foꝛtune. Dicitur notanter eius in quo eſt ad denotādum ꝙ illud quod eſt natura non dicitur natura: niſi reſpectu motuū ⁊ effectuum intrinſecoꝛum ipſius mobilis: qui quidem effectus cōueniūt ipſi mobili naturaliter. Unde licet ignis ſit cā ⁊ principium calefactionis ligni: tamē materia vel forma ingnis non dicitur natura reſpectu talis effectus vel motus: ſed dicitur natura reſpectu motus ſurſum ipſius ignis. Iſto notato ſit

Concluſio reſponſiua ad queſituꝫ. Diffinitio

nature intellecta vt dictum eſt: eſt ſufficiens. Patet per conditiones bone diffinitionis.

Dubitatur primo. Utrum res artificiales di

ſtinguantur a rebus naturalibꝰ. ¶ Et videtur ꝙ ſic. autoꝛitate p. dicētis ſcd̄o huius ꝙ quedā ſunt a natura. alia vero ꝓpter alias cauſas: ſicut artificialia. ¶ Secundo ſic. dicit p. ex quo naturalia habēt principiū motus innatum: artificialia vero nō: ideo artificialia differūt a naturalibus: igitur. ¶ Tertio ſic. Domus ē res artificialis. ⁊ tñ non eſt res naturalis: igitur res artificialis differt a re naturali. Minoꝛ ptꝫ: quia dom⁹ non eſt compoſita ex vna materia ⁊ vna forma pure naturali: nec eſt forma naturalis: nec materia: igitur mioꝛ vera. ¶ Quarto ſic. ſcientia ⁊ virtutes ſunt res artificiales: ⁊ tamē non ſunt res naturales: cū propter nullum naturale laudemur vel vituperemur: vt dicit p. ſecundo ethicoꝛum: ergo res artificiales diſtinguuntur a naturalibus. ¶ Quinto ſic. niſi ſic ſeq̄retur ꝙ res artificiales non eſſent poſterioꝛes rebus naturalibus: cōſequēs videtur eſſe falſum: ⁊ contra p. ſcd̄o huius. Cōſequentia ptꝫ: qꝛ idem non eſt poſterius ſeipſo. ¶ Sexto ſic. aliqua res artificialis coꝛrumpitur ſicut domus: ⁊ tamen nulla res naturalis coꝛrumpitur: igitur res artificialis diſtinguitur a re naturali. ¶ Septimo ſic. non omnis res naturalis eſt artificialis: igitur nec ecōuerſo. Añs ptꝫ: de terra: igne: ⁊ aqua. Conſequentia ptꝫ: qꝛ non videtur ratio diuerſitatis. ¶ Octauo ſic. niſi ſic ſequeretur ꝙ iſta eſſet cōcedenda: ſtatua eſt es: ſtatua eſt lignum: cōſequens videtur eſſe ꝯtra phm̄ ſeptimo methaphiſice dicentem illā eſſe negandam: ſtatua eſt es: ⁊ illā eſſe concedendā: ſtatua eſt exere vel eſt erea. ¶ In oppoſitum arguitur: res a natura producta taliter vel taliter ſe habens per arteꝫ eſt res naturalis: ſed res artificialis eſt res a natura producta taliter vel taliter ſe habēs ab arte: ergo res artificialis eſt naturalis. ¶ Secundo ſic. demōſtrādo ciphum aureum: hoc ens ſic figuratum eſt res artificialis: ⁊ h̄ ens ſic figuratū eſt res naturalis: ꝗ res artificialis eſt res naturalis. Maioꝛ ptꝫ: qꝛ oīs ciph⁹ eſt res artificialis: ⁊ h̄ ens ſic figuratū eſt ciph⁹: ꝗ hoc ens ſic figuratū eſt res artificialis. Minoꝛ ptꝫ: qꝛ oē aurū eſt res naturalis: h̄ ens ſic figuratū eſt aurū: ꝗ hoc ens ſic figuratū eſt res naturalis. ¶ Pro ſolutōe dubii eſt aduertēdū: ꝙ res naturalis in ꝓpoſito capit̄ q̄druplicit̄. Uno mō ꝓpꝛie ꝓ re ꝑ ſe exiſtēte ꝯpoſita ex materia ⁊ foꝛa ſubſtātiali. Alio mō ꝓ ipa natura. ſ. materia vel forma. Tertio mō ꝓ aliq̄ diſpoſitione vel q̄litate ꝯueniēte foꝛe ſubſtātiali rei naturał: ſicut caliditas reſpectu ignis. Quarto mō ꝓ qualitate vel diſpōne ꝯueniente

materie prime:licet diſcōueniat forme ſubſtātiali:et hoc mō caliditas diceret̄ res naturalis reſpectu aque q: eſt ɔueniēs materie aque:licet ſit diſcōueniēs forme ſubſtātiali ei⁹. Sed res artificialis in ꝓpoſito dr̄ res facta ab intellectu practico cū voluntate libera vel ē res facta aliqualiter ſe habere q̄liter ſe non haberet: vel plures res facte aliq̄liter ſe habere qualiter ſe nō haberēt:ſi intellectus practicus nō cōcurriſſet cū voluntate libera. ¶ Iſto notato dicitur ad dubiū:ꝙ res artificialis extra aīam exiſtens non diſtinguitur a re naturali:vel a rebus naturalibus. Ptʒ per rōnes poſt oppoſitum factas. Dicitur notāter extra aīaʒ exiſtēs ꝓpter ſciētias ⁊ virtutes. Dicitur notāter vel a rebus naturalibus:q: aliq̄ res artificialis bene diſtinguitur a re naturali:licet non a rebus naturalibus: ſicut domus diſtinguit̄ a lapidib⁹ ex quib⁹ fit ſicut totū a ꝑte: licet nō a reb⁹ naturalibus. Poſſet etiā ꝓbari aliter iſta cōcluſio:q: per ſolā remotioneʒ vel ablationē alicuius rei ab alia re nō generatur aliq̄ res de nouo:ſed per ſolā remotionē aliq̄rum ꝑtium a lapide de lapide fit mercurius:vel aliq̄ res artificialis vt ptʒ per experientiā:igitur res artificialis extra aīam exiſtens non diſtinguitur a re naturali vel a rebus naturalibus.

¶ Item per ſolum motum localem non generatur aliqua forma de nouo vel aliquid qḋ prius non fuit: ſed. aliq̄ res artificialis poteſt fieri per ſolum motum localem:ſicut cum lapides congregātur in eodem loco kauſatur cumulus lapidum:⁊ cum virga que eſt recta per ſolum motuʒ localem efficitur circularis:ergo res artificialis extra animā exiſtens nō diſtinguitur a re naturali vel rebus naturalibus: alias idem eſſet ſub diuerſis formis ſpecifice diſtictis ſucceſſiue: oībus rebus eodē mō ſe habētibus ſicut prius:excepto ꝙ illḋ eſſet motum localiter. ¶ In iſto dubio ſupponitur ꝙ motus localis non diſtinguitur a mobili vt videbitur tertio huius. ¶ Scḋo ſupponitur ꝙ figura non diſtinguitur a figurato:vt videbibitur in queſtione ſecuēti ¶ Et ad primā rōnem dicitur concedēdo ꝙ phūs hoc dicit:ſed membra illius diuiſionis non ſunt diſtincta niſi quo ad rōnes eorum:cum vni ⁊ eidem rei cōuenire poſſunt. Aliter poteſt dici ꝙ p. per ſcḋm mēbrum diuiſionis intelligit artificialia in anima exiſtentia. Aliter pōt dici ꝙ illa diuiſio debet ſic intelligi. Rerū q̄dā ſunt a natura tales:ſiue taliter ſe hn̄tes: ⁊ q̄daʒ ſunt taliter ſe habētes ab arte:⁊ tunc negat̄ ɔn̄a. ¶ Ad ſecundā dr̄ ɔcedēdo ꝙ p. hoc dicit:ſed illud ſic intelligit̄ ꝙ naturalia habēt a natura ꝙ moueantur vel q̄ſcāt naturaliter. Artificialia vero nō hn̄t ab arte ꝙ moueantur vel q̄ſcāt naturalr̄:⁊ ex hoc bene ſequit̄ ꝙ alia ē ratio huius termini naturale:⁊ alia eſt ratio hui⁹ termini artificiale:ſʒ nō ſequit̄ ꝙ illa res q̄ ē artificialis nō ſit naturalis. ¶ Ad tertiā dr̄:ꝙ lʒ dom⁹ diſtiguat̄ a re naturali:nō tn̄ diſtinguit̄ a reb⁹ naturalib⁹. ¶ Ad q̄rtā dr̄ ꝙ lʒ ſcie ⁊ virtutes ſint res artificiales ī aīa exn̄tes nō tn̄ extra aīaʒ exiſtētes:mō hic ē ſermo de reb⁹ naturalibus extra aīam exiſtentib⁹. ¶ Ad quintā dr̄ diſtinguēdo ɔn̄s prime ɔn̄tie:quia dupliciter poteſt intelligi:ꝙ res artificiales ſunt poſteriores reb⁹ naturalib⁹. Uno mō ſic ꝙ ille res que ſunt vel erunt res artificiales:ſunt poſteriores illis rebus que ſunt vel erūt naturales:⁊ ſic ɔcedit̄ ɔn̄a:ſed negat̄ minor. Alio modo poteſt ītelligi ꝙ illa res que eſt vel erit artificialis:poſterius erit artificialis q̄ eſt naturalis:ita ꝙ prius res ſic ſe hʒ per naturā:q̄ ꝙ ſic ſe habeat ab arte: ⁊ ſic negatur ɔn̄a:cum ɔn̄s ſit falſum. Ex quo ptʒ ꝙ licet denominatio artificialis poſterior ſit denominatiōe naturali:tamē non ſequit̄ ꝙ res artificialis diſtinguatur a re naturali. Sicut licet poſteri⁹ aliquis dicatur ſenex et prius iuuenis:non tamē ſequit̄ ꝙ ſenex diſtinguatur a iuuene vel qui fuit iuuenis. ¶ Ad ſextā dicit̄ negando maiorē.ſ. ꝙ domus corrūpatur:q: exponēs ei⁹ eſt falſa. Nam licet aliquid corrūpitur domus ſiue deſinat eſſe domus:tamē domus nō deſinit eſſe:⁊ lʒ domus diſtinguatur ab vna re naturali:non tamē diſtinguitur a pluribus rebus naturalib⁹. ¶ Ad ſeptimā dr̄ negando ɔn̄am:quia res naturalis non preſupponit artem vel rem artificialē:ſed res artificialis p̄ſupponit rem naturalem. ¶ Ad octauam dicitur negādo primā ɔn̄am: ⁊ vlterius negatur minor. Et ad eius probationem dicitur ꝙ p. non negauit illā propoſitioneʒ tanq̄ falſam:ſed negauit ibi eſſe predicationeʒ famoſaʒ. Uel poteſt dici ꝙ p. voluit dicere ꝙ ſtatua non eſt es:abſolute conſiderando es: ſed ſtatua eſt es ſic figuratum:ita ꝙ ad hoc ꝙ es ſit ſtatua nō ſufficit es: ſʒ requiritur ꝙ illud es ſit ſic figuratum: ſic tamen ſufficit es:ꝙ nō requiritur alia aliqua entitas inherens ei q̄ diſtinguatur realiter ab ere.

Dubitatur ſcḋo. Utrū differentia poſita ab Ariſtotele inter entia naturalia ⁊ artificialia ſit ſufficienter aſſignata: ¶ Et videtur ꝙ nō:q: ſi eſſet ſufficienter aſſignata:ſequeretur ꝙ omnia naturalia haberent in ſeipſis principium motus vel quietis: conſequens eſt falſum:ergo ⁊ an̄s. Minor ptʒ: q: materia prīa eſt res naturalis:⁊ ſimiliter q̄libet forma materialis:⁊ tamē nō hʒ in ſe principiū mot⁹ vel q̄etis:cuʒ ipſa ſit res ſimplex. ¶ Scḋo ſic. Securis eſt res artificialis:⁊ tn̄ hʒ in ſe principiū motus ⁊ quietis: ġ differentia eſt inſufficiens. ¶ Tertio ſic. vel differentia data ab Ariſto. intelligitur de principio actiuo vel paſſiuo. Non actiuo:q: tunc celū nō haberet principiuʒ ſui motus:qḋ videtur falſum:eo ꝙ mouetur ab intelligētia que nō eſt ꝑs eius. Nec etiā de paſſiuo: quia tunc res artificiales haberent in ſe principiū motus vl̄ q̄etis:ergo differentia eſt inſufficiens. ¶ Quarto ſic. celum eſt res naturalis:⁊ tamen non hʒ in ſe principiū motus ⁊ quietis:cum celum non poteſt quieſcere: vt patet per p. ⁊ commentatorem primo de celo ⁊ mundo:igitur differentia eſt inſufficiens. ¶ Quinto ſic. celū non habet in ſe principium motus: igitur non habet in ſe principium motus ⁊ quietis. Antecedens patet quia celum non habet in ſe materiam:vt dicit commētator:ſed in omni eo quod mouetur ſiue poteſt moueri neceſſe eſt ymaginari materiam vt dicit p. ſecundo methaphiſice:ergo celum non poteſt moueri. ¶ Sexto ſic. ſi celum eſſet mobile: ſequeretur ꝙ eſſet corruptibile:ſed celum non eſt corruptibile:ergo nō eſt mobile:⁊ per conſequens non habet in ſe principium ſui motus. Maior ptʒ:q: vt dicitur quarto huius: ⁊ primo celi. Omne corpus naturaliter mobile eſt corruptibile:ergo ſi celum eſt mobile eſt corruptibile. ¶ Septimo ſic. terra eſt res naturalis:⁊ tamen non habet in ſe principium motus ⁊ q̄etis:igitur nō oīs res naturalis habet in ſe principiū motus ⁊ quietis. Minor ptʒ:quia vt dicit p. ſcḋo de celo ⁊ mundo. Si celū moueretur neceſſe eſt terram in medio quieſcere. ¶ Similiter autor de ſpera dicit:ꝙ neceſſe eſt terrā in medio mundi quieſcere. ¶ In oppoſitum eſt p. ponēs nobis illam differentiā inter artificialia ⁊ naturalia. vnde ens naturale in propoſito debet capi pro illo quod cōpoſitum eſt ex naturis:puta ex materia ⁊ forma. Et intelligitur differētia ſic. ad hoc ꝙ aliqua res dicatur naturalis requiritur ꝙ in ſe hēat principiū motus vel quietis qḋ dicitur natura. Uel de rōne iſtius complexi ens naturale eſt hoc cōplexū in ſe habere principiū motus vel quietis: ⁊ tamen de ratione iſtius cōplexi

res artificialis nō eſt hoc complexū in ſe habere principium motus vel quietis. Etiam illa res que eſt artificialis non habet in ſe ab arte principium ſui motus vel quietis. ¶ Ad dubium dicitur: ꝙ differentia poſita ab Ariſto. eſt ſufficienter aſſignata:ſcʒ ꝙ naturalia inq̄tum naturalia habent in ſe principium motus et quietis:artificialia vero nō. ¶ De naturalibus patet: quia omne ens naturale eſt elementum vel elementatum:ſed omne tale habet principium ſui motus:ergo omne ens naturale habet principiū ſui motus. Minor ptʒ:q: omne elementum eſt graue vel leue ex ſua natura:⁊ omne elementatum mouetur ſm naturaʒ ſiue motum elementi predominantis in ipſo. ¶ De artificialibus pʒ:quia entia artificialia ab artifice formā motiuam non recipiunt:ergo talia entia ab arte non habent principium motus. ¶ Et ad primā rationē dubij dicitur negādo minorem. Et ad probationem eius dicitur:ꝙ licet materia ⁊ forma ſint res naturales:capiendo hoc complexum res naturalis ſcḋo mō:non tamen primo mō. ¶ Ad ſcḋam dicitur negando cōſequētiam:quia phūs non vult dicere ꝙ artificialia non habeant principium ſui motus:ſed ꝙ non habēt principium ſui motus inq̄tuʒ artificialia:ſiue ꝙ nō habent principium ſui motus ab arte. ¶ Ad tertiā dicitur :ꝙ differentia illa intelligitur tam de principio actiuo q̄ paſſiuo:ſed maxime de actiuo. Et ad improbationem eius dicitur concedendo ꝙ celum non habet principium actiuum in ſe tanq̄ partem eſſentialem eius:licet bene habet principium ſui motus per aſſiſtentiā intelligentie mouentis celum. Etiam celum ſm cōmentatorem nō eſt res naturalis:capiendo hoc cōplexum res naturalis primo mō. Ad aliā ꝑtem dicitur ꝙ licet res artificiales habeāt principium ſui motus actiuū vel paſſiuū:tamen hoc non habent ab arte. ¶ Ad q̄rtam dr̄ negādo ɔſequentiā:q: illa cōiunctio ⁊ capitur loco illius cōiunctōis vel. ¶ Ad quintā dicitur ſm cōmentatorē:cōcedendo ꝙ celum nō habet materiā:capiendo materiā ꝓ altera ꝑte eſſentiali cōpoſiti: ⁊ dicitur ꝙ dictū p. ſcḋo methaphiſice dʒ ſic intelligi. In oī eo qḋ mouetur neceſſe eſt imaginari materiā: hoc eſt quādocūq; eſt mot⁹ ibi eſt ſubiectū mot⁹:⁊ ſic p. capit materiā ꝓ ſubiecto mot⁹:qḋ quidē ſubiectū dʒ eē res habēs ꝑtem extra partem. Aliter poteſt dici negando ꝙ celum nō habet materiā:⁊ ad cōmentatorē dicit̄:ꝙ ipſe voluit dicere ꝙ celū non habet materiam eiuſdē rōnis cum iſtorū inferiorum materia: cum tunc eſſet corruptibile celum:ſiue tamen habeat materiam ſiue non:paſſiue ſe habeāt ad hoc ꝙ moueatur. ¶ Ad ſextaʒ dicitur ꝙ dictū p. intelligitur de corpore qḋ mouetur motu recto. ¶ Ad ſeptimā dicitur negando minorem. Et ad eius probationē dicitur ꝙ p. nō vult aliud dicere:niſi ꝙ neceſſe eſt terram quieſcere a motu circulari:ſicut quidam imaginabantur. Etiaʒ autor de ſpera loquitur diſputatiue contra illos qui dicebāt terrā moueri ab oriente in occidentem.

Ad rationes queſtionis. ¶ Ad primam dicitur:ꝙ licet ſubſtantie nō debeāt diffiniri diffinitiōe quidditatiua ꝑ accidētia:ſiue capiatur ille terminus ſubſtātia primo intentionaliter:ſiue ſcḋo intentionaliter:tn̄ bene poſſunt diffiniri diffinitiōe deſcriptiua. Et ad minorē dr̄:ꝙ ſi capiatur ille terminus ſubſtātia ſcḋo intentionaliter:dicitur negando eam:ex quo ille terminus natura nō eſt predicamēti ſubſtātie:ſed predicamēti adaliquid. Sed ſi capiatur ille termin⁹ ſubſtantia primo intentionaliter:tūc cōceditur ꝙ natura eſt ſubſtantia:⁊ negatur cōſequētia. ¶ Ad ſcḋam dicitur, diſtinguendo minorem:vel capiendo illum terminum abſolutū primo intentionaliter:⁊ ſic conceditur minor. Uel ſcḋo intētionaliter:⁊ ſic negatur. ¶ Ad tertiam dicitur negādo ɔn̄am:quia illa cōiunctio ⁊. debʒ capi loco illius cōiunctionis vel. ¶ Ad quartaʒ dicit̄ ꝙ licet natura lapidis ſurſum exiſtētis nō ſit actualiter principium motus vel quietis:tamē poteſt eē principium motus vel quietis. ¶ Ad quintam dicitur ꝙ ille motus quo animal mouetur deorſum:nō eſt ſibi pure naturalis:ſed eſt partim naturalis ⁊ violētus ſiue contra naturam:modo in diffinitione eſt ſermo de motu pure naturali. ¶ Ad ſextam dicitur: ꝙ duplex ē vis inſita rebus:ſcʒ principalis:⁊ illa eſt forma ſubſtātialis exiſtens in materia:alia eſt inſtrumentalis.ſ. qualitas diſponēs ſubiectum. primo modo capitur in diffinitione Alberti: ⁊ non ſcḋo modo: ⁊ ſic nō ſequitur ꝙ qualitas ſit natura vt in propoſito capitur natura.

¶ Ad ſeptimā dicitur:ꝙ p. non capit illum terminum natura proprie:ſed cōmuniſſime:ita ꝙ ſenſus eius eſt: ꝙ es eſt de ſubſtātia eius. ¶ Ad octauaʒ dicitur:ꝙ cor excluditur per illam particulaʒ eius in quo eſt: nō ſm accidens:ex quo cor non eſt pars eſſentialis hoīs:ſed ſe habet ſicut pars integralis. ¶ Ad nonam dicitur ꝙ in diffinitione non capitur primū ſuperlatiue:ſed poſitiue:vt tantum valet ſicut principale. ¶ Ad decimā dicitur ꝙ dictum p. ſic intelligitur:ꝙ vnum ⁊ idem nō eſt cauſa ⁊ effectus reſpectu eiuſdem ⁊ in eodem genere cauſe. ¶ Ad vndecimam dicitur. ꝙ licʒ vnū ⁊ ideʒ non ſit actualiter cauſa oppoſitorum:tamen ideʒ poteſt eſſe potentialiter cauſa oppoſitorum:precipue cū vnum ad alterum ordinetur ſicut motus ad quietem. ¶ Ad duodecimam dicitur ꝙ licet natura non intendit motum intentione animali: tamen bene intendit intentione naturali que non eſt aliud q̄ naturalis inclinatio eius.

Queritur Utrū figura ſit res diſtincta a re figurata. ¶ Et videtur ꝙ ſic. quia figura fundatur in q̄titate vt dicit commentator: ſed illud quod fundatur in aliquo diſtinguitur ab illo:ergo figura diſtinguitur a re figurata. ¶ Secūdo ſic. figura accidit rei figurate:ergo figura diſtinguitur a re q̄ta. Antecedēs patet:quia triangularitas aliquādo rei conuenit: ⁊ aliquando non. ¶ Tertio ſic. niſi ſic ſequeretur ꝙ ſtatuefactor faciens ſtatuam nihil faceret: ɔſequens videt̄ eſſe falſum:ergo ⁊ antecedens. Conſequētia ptʒ:quia ille non facit rem que figuratur de nouo: nec per figurationem aliqua entitas de nouo producitur: nec aduenit illi rei que figuratur:igitur ſtatuefactor faciēs ſtatuaʒ nihil faceret ſi figura non eſſet res diſtincta a re figurata. ¶ Quarto ſic. ſubiectum forme diſtinguit̄ a forma:ſed res figurata eſt ſubiectū figure: ergo res figurata diſtinguitur a figura. ¶ Quinto ſic. illud ex quo fit aliquid diſtinguitur ab illo quod fit: ſed ex ere fit ſtatua:et ex ferro cultellus:ergo es diſtinguitur a ſtatua:⁊ ferrum a cultello:⁊ per cōſequens figura a re figurata. ¶ Sexto ſic:impoſſibile eſt reʒ aliter ⁊ aliter ſe habere ſine alietate ſaltem naturaliter: ſed quādo res figuratur:aliter ſe habʒ q̄ prius ſe habebat: ergo ibi eſt aliqua alietas:⁊ illa non videtur eſſe niſi figura. ergo figura diſtinguitur a re figurata. ¶ Septimo ſic. res q̄ta poteſt ſeparari a figura ſperica:⁊ tamen non poteſt ſeparari a re q̄ta que ipſamet eſt:ergo res q̄ta diſtinguitur a figura. ¶ Octauo ſic. quicquid res q̄ta hodie hoc cras erit:dummodo nulla entitas addatur vel remoueatur:ſed ipſa res q̄ta hodie eſt figura ſperica:ergo ipſa cras erit figura ſperica:conſequens eſt falſum:ergo ⁊ antecedens:non maior :ergo minor.

In oppoſitum arguitur. Omne illud quod

clauditur termīo vel terminꝰ eſt figura:ſed res figurata termino vel terminis clauditur:ergo res figurata eſt figura:⁊ per conſequens figura non diſtinguitur a re figurata. Pro ſolutione queſtionis eſt

Sciendum ꝙ multipliciter poteſt cōtingere ꝙ vna ⁊ eadem res poſſet aliter ⁊ aliter ſe habere naturaliter:ſic ꝙ de illa re:ſiue de ꝓnomine demōſtrāte illā rem vere ⁊ affirmatiue ſucceſſiue ꝑdicantur mediante hoc verbo eſt:non modificato:ꝑdicata ꝯtradictoria:vel ꝙ vnus et idem terminꝰ prīo affirmetur:et poſtea negetur de ꝓnoīe demonſtrāte illā rem. Prīo mō:qñ tale ꝑdicatū connotat aliq̇d qḋ eſt extra illam rem que aliter ⁊ aliter ſe hȝ ſm prius ⁊ poſterius:tūc ꝓpter exiſtentiā vel nō exiſtentiā:vel ꝓpter aliquā mutationē illius rei exiſtentis extra illud qḋ aliter et aliter ſe hȝ predicata contradictorie oppoſita poſſunt ſucceſſiue verificari de pronomine demonſtrāte illam rem:que aliter ⁊ aliter ſe hȝ ſucceſſiue vel vnꝰ ⁊ idem terminꝰ primo vere affirmatur ⁊ poſtea vere negatur vt hō dicitur pater filio vel filia exiſtente:ſed filio vel filia nō exiſtēte nō ampliꝰ dicit̄ pater. Similr hō dicit̄ diues quādiu in ſua poſſeſſiōe hȝ multa bona:ſȝ poſt ꝙ̄ illa ſunt ab eo remota dicit̄ paup ⁊ nō diues. Secūdo mō hoc pōt ꝯtingere:qñ tale predicatuȝ connotat ſitum ptium illius rei adinuicē:tūc ꝓpter motū localē ptiū vł alicuiꝰ illaꝝ ptiū res dr̄ aliter ⁊ alit̄ ſe hr̄e:⁊ ꝑ ꝯñs duo ꝑdicata ꝯtradictorie oppoſita:ſucceſſiue pñt verificari de ꝓnoīe demonſtrāte illā rem:que aliter ⁊ aliter ſe habet ſucceſſiue:vt ſunt iſta ꝑdicata:ſedere:ſtare:rectum:curuū:triangulare:⁊ quadrangulare:et ſic de alijs. ¶ Tertio mō pōt hoc accidere:quando tale predicatū non cōnotat aliq̄ rem exiſtentem extra illam rem que aliter ⁊ aliter ſe habet:nec connotat habitudinē ptiū illiꝰ rei adinuicē:tūc nō pōt aſſignari aliqua cā quare ꝑdicata ꝯtradictorie oppoſita ſucceſſiue verificātur de ꝓnoīe demōſtrāte illā rem:niſi ꝙ eſt aliqua res addita illi rei ſiue producta in illa re:vel ꝙ eſt aliqua res corrupta:vt qñ aliq̇s hō priꝰ nō fuit albꝰ ⁊ fit albus:hoc eſt ex eo:q2 aliqua noua entitas que nō erat ante trāſmutatōem cauſata eſt in ipſo. Ex iſto pȝ quō diuerſe ſpēs figuras ſignificātes vni ⁊ eidem rei ſucceſſiue cōuenire poſſunt ſiue vere ⁊ affirmatiue ꝑdicari de ꝓnoīe illā rem demōſtrāte. Iſto notato ſit

Concluſio reſponſiua. Figura nō eſt res diſtincta a re figurata. Pȝ:quia oēs res alias ſiue diſtinctas eſſentialr abinuicē:quarū vna nō eſt ps alterius nec ſunt cōicantes in aliqua parte eadeȝ: deus pōt ſeparare abinuicē ⁊ ſeparatim cōſeruare:ſed videtur impoſſibile ꝙ ſit res q̄ta ⁊ nō ſit figura: ⁊ ſilr videt̄ impoſſibile ꝙ ſit figura ⁊ ꝙ nō eſt res q̄ta:vt non eſt poſſibile ꝙ ſit triāgulꝰ quin ſit linea q̄ ē q̄titas:ꝙ̄ figura nō diſtinguit̄ a re figurata. ¶ Scḋo ſic. ſi figura eſſet res diſtincta a re quāta eſſentialiter:cum non ſit pars eſſentialis eius:ſed eſſet forma accidētalis:tūc poſſet ſeparari a re q̄ta ſine motu locali ipſius rei q̄te:quo facto res q̄ta adhuc eſſet figurata:ꝙ̄ ſupflue ponit̄ figura tanq̄ entitas ſuperaddita. ¶ Tertio ſic. ſi figura eſſet aliqua forma diſtincta a re figurata. Aut illa forma eſſet tota in toto figurato:⁊ tota in qualibet parte eius. Aut eſt tota in toto:aut ps in pte. Aut eſt tm̄ in pte figurati. Nō pōt dici primū:q2 nulluȝ accidens exiſtēs in ſubſtātia materiali:aliud ab accidēte aīe rōnalis eſt indiuiſibile:exiſtēs totū in toto ⁊ totū in q̄libet pte eiꝰ. Etiā accidēs pure materiale nō eſt indiuiſibile. Nec pōt dici ſcḋm:q2 ſi domꝰ ꝯſtruat̄ ex lignis ⁊ lapidibꝰ:tūc artifex faciēs domū nō facit niſi mouere partes localiter:ſed ꝑ ſolū motū localē nulla entitas abſoluta acquiritur in illo qḋ mouetur localiter:ergo artifex non cauſat aliquā entitatem que entitas ē toto in tota ⁊ ps in parte. Etiam illa entitas eſſet vnuȝ accidens ⁊ forma ſimplex:ſed talis non poteſt eſſe niſi in ſubiecto quod eſt res vna indiuiſibilitate: vel cōtinuitate:vel ꝯpoſitione ex proprio actu ⁊ propria potentia:vel aliqua alia ꝯpoſitione illi cōueniente. Sed nullū ſubiectū tale eſt aſſignādū in quo eſt figura domus:ex quo totum quod dr̄ eſſe figuratū nō eſt vnum cōtinuitate:nec indiuiſibilitate: nec cōpōne ꝑ quā ſit vnū:ſed eſt ſolū vnū ꝯtiguitate:vel colligātia ⁊ iuxta poſitione. Nec pōt dici tertiū:q2 nō videt̄ maior rō q̄re magis eſſet in vna pte q̄ in alia. Etiā q̄libet ps ſic ſituatur ꝑ ſolū motū localē ꝑ quē nō opȝ aliq̄ nouā entitatē acq̇ri ipſi mobili realiter inherentem.

Dubitatur Utrum in ſubſtantijs materialibus forme ſubſtantiales ſunt pprincipaliter actiue et productiue motuū ⁊ oꝑationum illarū ſubſtātiarum vel qualitates ſiue diſpōnes qualitatiue. ¶ Et videt̄ primo ꝙ qualitates principaliter agant:q2 aqua calefacta calefacit corpꝰ:⁊ nō rōne materie:q2 illa nulliꝰ eſt actiuitatis:nec rōne forme ſubſtātialis eiꝰ:q2 illa potiꝰ frigefaceret:⁊ calefaciēti reſiſteret: cum caliditas ſit ſibi diſcōueniēs:⁊ ipſam aquā calefactaȝ ad frigiditatē reducat:ꝙ̄ relinquit̄ ꝙ caliditas pricipaliter agit. ¶ Scḋo ſic:qñ aliq̇d frigefit ab aqua: frigiditas aque eſt cā principalis:ꝙ̄ non eſt forma ſubſtantialis aque. Antecedēs pȝ:q2 frigiditas aque eſt illud quo poſito ſequitur notabilis frigiditas in paſſo:⁊ quo remoto nulla ſeq̇tur frigiditas:ꝙ̄ eſt cauſa principalis. ¶ Tertio ſic:vapor eleuatꝰ ab aqua aſcēdit ad aerem et tm̄ illiꝰ motꝰ cā eſt leuitas genita in aqua vaporoſa:igitur non forma ſubſtātialis. ¶ Quarto ſic:illud ē agens principale ſm cuius intenſionē ⁊ remiſſionem intenditur vel remittit̄ effectus:ſed ſic eſt de qualitate ⁊ nō de forma ſubſtātiali:igitur q̄litates ſunt principaliter actiue. Minor pȝ:q2 q̄cūq̄ forma ſubſtātialis ſit:ſi eſt caliditas in ſubſtātia materiali erit calefactio:⁊ ſi erit frigiditas erit frigefactio:⁊ ſi eſt leuitas erit aſcēſus:⁊ ſi eſt grauitas erit deſcēſus: ⁊ ſi eſt maior caliditas:erit maior calefactio:agitur minor vera. ¶ Quinto ſic. ſi forma aque eſſet frigefactiua naturaliter ſeq̇retur ꝙ calefactio aque deberet dici motꝰ oīno ⁊ ſimplr violētꝰ:ꝯñs videt̄ eē falſū:ꝙ̄ ⁊ añs. Maior pȝ:q2 dicimꝰ aquā naturalr calefieri ab igne:ꝯña tm̄ tenet ꝑ ſimile:nam motꝰ terre ſurſum dr̄ ſimplr violētus:q2 terra exiſtēs grauis reſiſtit illi motui ⁊ īclinat ad cōtrariū:ita aqua reſiſtit calefactioni. ¶ Sexto ſic. in ſacramento altaris accidētia nobis apparētia non habēt ſubſtātiā ſubiectā:⁊ tm̄ illa mouēt ⁊ agūt ſicut ſi haberent ſubſtātiā eis ſubiectā:ſcȝ grauitas mouet deorſum:color ⁊ ſapor mouent ſenſum:agit̄ ille q̄litates ſunt cauſe effectiue motuū pricipales qñ ſunt in ſuis ſubiectis exiſtētes. ¶ In oppoſitum arguitur. Si qualitates eſſent cauſe principales oꝑationū naturalium:ſequeret̄ ꝙ diffinitio nature magis ꝯueniret talibus qualitatibꝰ q̄ formis ſubſtātialibꝰ que ſunt nature: ſed ꝯñs eſt falſum:cum ille qualitates non ſint nature:agit̄ ⁊ añs. Cōſequētia tm̄ pȝ: q2 grauitas terre eſſet ꝑ ſe prīo ⁊ principalr pricipiū mouēdi terram deorſum:⁊ nō forma ſubſtātialis niſi rōne qualitatis. ¶ Scḋo ſic ꝑ. ſcḋo de aīa:ponit aīam eſſe cauſam principalem corporis ſcḋm triplex genus cauſe:ſcȝ ſecundum cauſam formalē:quia ipſa eſt pars eſſentialis intrinſeca ⁊ formalis totiꝰ cōpoſiti:⁊ etiam informat ipſum corpus. Similiter in genere cauſe finalis: quia ipſum corpus et diſpoſitiōes naturales corporis ſunt

et fiunt ꝓpter ipſam aīam. Slr in gñe cauſe efficiētis: q2 ipſa ē pmū principiū oꝑationū vitaliū ipiꝰ corporis. Uñ calor naturalis viuētis nō agit ad oꝑatiōes vitales:q̄ ſūt nutritio:augmētatio ⁊ ſic de alijs:niſi mediāte ipſa anima:cū ipſa aīa talē calorē cōſeruat. Tertio ſic. ignis generat ignem ex lignis ⁊ illiꝰ ignis geniti principalis cauſa nō eſt caliditas:agit̄ ē forma ſubſtātialis ignis. Minor pȝ:q2 caliditas ē multo impfectior q̄ ignis genitus:agitur nō ē cauſa pricipal̄ ignis geniti:cum nihil agat vltra gradum ſue pfectionis

Ad dubium dicitur ꝙ in ſubſtātijs materialibus forme ſubſtantiales ſunt pncipales cauſe actiue ſiue ꝓductiue motuum ⁊ operationū cōuenientiū:⁊ īmanentium illarū rerū q̄rū forme ſubſtātiales ſūt ptes eēnales. hoc pȝ per diffinitionē nature: ⁊ per duas rōnes poſt oppoſitū dubij factas. Dicit̄ notāter oꝑationū cōuenientiū ad drām motuū ⁊ operationū diſcōueniētium de q̄bꝰ argutū eſt in tertio argumēto an̄ oppoſitū. Dicitur notāter īmanētiū ad drām motuū trāſeūtium in extrinſecū ſubiectū de q̄bus ꝓcedunt pmū ſecūduȝ et quartum argumēta ante oppoſitū. Unde motus cōuenientes ſūt illi q̄ diſponūt ad cōſuatione forme ſubſtantialis:ſiue ad eſſe vel bene eſſe rei ſicut calefactio reſpectu forme ignis:⁊ frigefactio reſpectu forme aq̄. Sed motus diſcōueniētes ſūt illi qui diſponūt ad corruptionem forme ſubñalis:vel ad nō bene eē rei:ſicut calefactio reſpectu forme aque. Et motꝰ īmanētes ſūt illi qui non ꝓducuntur in alia re a re cuius forma ſubſtantialis eſt pars:ſicut motus grauis deorſum:⁊ motus leuis ſurſum. Sed motus trāſeuntes ſūt illi q̄ ꝓducuntur in alia re a re in qua eſt forma producēs. Et intelligitur iſtud dictuȝ de formis ſubſtātialibus que non ſunt aīe. Aīa enī eſt cauſa principalis aliquoruȝ motuum trāſeūtiū vtputa nutritionis ⁊ augmētationis. Et ad quattuor pmas rationes dubij pȝ ſolutio ex dictis. ¶ Ad quītam dicit̄ negando ꝯñam. Et ad ꝓbationē eius dicitur vnomodo:negando ꝙ ſit ſimile: q2 caliditas diſponit materiā ad formā ſubſtantialeȝ introducendam:⁊ ideo eſt naturalis ipſi materie: ſed motus localis ſurſū nō diſponit materiā ad formā ſubſtantialem introducendā:⁊ ideo talis motus pōt dici ſimpliciter violentus ⁊ non alius. Aliter dicitur cōcedendo ꝙ eſt ſimile:⁊ vlterius negando ꝙ ille motus ē ſimpliciter violentus:cum non ſit violentus ipſi materie. ¶ Ad ſextam dicitur diſtinguendo ꝯñs: vel motuum cōueniētiū ⁊ īmanentiū:et ſic negatur ꝯña:vel diſcōuenientium ſiue tranſeuntium:⁊ ſic conceditur ꝯña. ¶ Et ad rationes poſt oppoſituȝ:due prime arguunt pro ſolutione data ad dubium. Et ad tertiaȝ dicit̄ negando minorem:et ad probationem eius dicitur ꝙ licet cauſa particularis ſit imperfectior effectu: tamē cauſa vniuerſalis eſt perfectior. Etiā forma ſubñalis aliquando poteſt eſſe cauſa principalis in actionibus ſiue motibus tranſeuntibus.

Ad rationes queſtionis. Ad primam dicitur ꝙ dupliciter poteſt intelligi ꝙ figura fundatur in q̄titate. Unomodo ꝙ illa res que eſt figura preſupponit illam rem que eſt q̄titas:tanq̄ ſubiectuȝ eius:⁊ ſic negatur:nec illo modo intelligit commentator. Aliomodo ꝙ in diffinitiōe figure cadit terminꝰ de gñe q̄titatis ſiue ꝙ termini figuras ſignificantes vltra q̄titatē cōnotant habitudinē ptiū q̄titatis vt q̄titas eſt:⁊ hͦ mō intelligit̄ dictū cōmentatoris:⁊ ſic negat̄ ꝯña. ¶ Ad ſecundā dicit̄ ꝙ dupliciter pōt intelligi ꝙ figura accidit rei quāte. Unomō ſm ſenſum ꝓprium:q̇ eſt iſte ꝙ illa res q̄ ē figura eſt res realiter inherens rei q̄te: ⁊ ſic cōcedit̄ illa ꝓpō tanq̄ ꝓclamans:⁊ ſic negat̄ ꝯña:vlīs tm̄ eēt falſa. Aliq̄ vero figura inheret rei q̄te:⁊ aliq̄ nō:puta figura q̄ eſt ſubñalis nulli inheret: figura vero q̄ ē q̄titas accñtalis realiter a ſubſtātia diſtincta realiter alicui inheret: ſicut figura albedinis exñtis in pariete q̄ eſt ipſa albedo:realiter inheret parieti:figura vero albedinis in ſacramēto altaris q̄ ē ipſa albedo nulli īheret. Aliꝰ ſenſus ē iſte ꝙ iſte terminus figura ꝑdicat̄ accñtaliter de hoc cōplexo.ſ.res q̄ta:⁊ ſic cōceditur ꝙ figura accidit rei q̄te:ſȝ negat̄ ꝯña. ¶ Ad tertiā dicit̄ negādo minorē:q2 ſtatuefactor nullā rē de nouo ꝓducit:ſȝ facit ſtatuā hoc eſt facit aliquā rē taliter vel taliter ſic ſe habere per motū localē. ¶ Ad quartā dicitur negādo minorē:⁊ hoc capiendo eā in ſenſu ꝓpͦ q̇ eſt iſte ꝙ res figurata eſt res cui realiter īheret figura:capiēdo tm̄ eā in ſenſu īproprio q̇ ē iſte.hͦ cōplexū.ſ.res figurata ſiue res q̄ta eſt ſubiectū illius termini figura: ⁊ tunc cōceditur maior:⁊ ſic negat̄ ꝯña. ¶ Ad quintā dicit̄ diſtinguēdo minorē vel capiēdo eam in ſenſu ꝓpͦ:et ſic negat̄:q2 ſenſus eius eſt ꝙ ex illa re q̄ eſt es fit illa res que eſt ſtatua tanq̄ ex parte eius. Alius ſenſus īproprius eius eſt iſte ꝙ es fit ſtatua:⁊ ille eſt verus:et primo modo valebat conſequētia:ſed negatur cōſequētia vltima. ¶ Ad ſeptimā dicitur diſtinguēdo maiorē: q2 habet ſenſum ꝓprium ⁊ improprium. Senſus proprius ē iſte ꝙ res q̄ta poteſt ſeparari ab illa re que eſt vel pōt eſſe figura ſperica ipſa permanente:⁊ ſic negat̄ maior. Senſus improprius eſt iſte ꝙ res q̄ta poteſt fieri nō ſperica:vel ꝙ hoc ꝑdicatū ſcȝ: ſpericū pōt vere negari de iſto ſubiecto.ſ.res q̄ta ſupponēte ꝓ aliquo: ⁊ ſic cōceditur maior ⁊ negatur ꝯña. ¶ Ad octauā dicitur negādo ꝯñam:quia ibi cōmittitur fallacia figure dictionis vt patet per dicta circa fallaciā figure dictionis. Subſumitur enim terminus de predicamento qualitatis ſub diſtributiuo ſubſtantie.

¶ Secundi tractatus primū caplm de differentia phiſici a mathematico.

Uoniā aūt determinatū ē quot modis natura dr̄:poſt hec ſpeculādū ē quō differt mathematicus a phiſico. Uidetur enī ꝙ phiſica ⁊ mathematica nō differāt. Tū primo q2 ambe cōſiderāt lineas: ſuperficies: corpora ⁊ puncta. Tū ſecūdo q2 phiſicus cōſiderat de corporibus celeſtibus: puta de ſole ⁊ luna et de accidētibus ipſoꝝ de quibꝰ etiam conſiderat mathematicus: igitur phiſicꝰ et mathematicus nō differūt. ¶ Sed hiis nō obſtātibus dr̄ ꝙ mathematicus differt a phiſico. Et ad primaȝ rōnē dr̄ ꝙ lȝ phiſica ⁊ mathematica de eiſdē rebus cōſiderent:hoc ē tm̄ diuerſimode. Nā phiſicus de illis cōſiderat per terminos cōnotantes motuȝ ⁊ materiaȝ ſenſibilē:ſicut ſunt caro ⁊ os. Mathematicꝰ aūt per terminos nō cōnotantes motū:ſicut ſunt par et impar.rectum ⁊ curuū: et figura. ¶ Et ad rōnē dicitur ꝙ phiſica et mathematica diuerſimode cōſiderāt de corporibꝰ celeſtibus:vt pȝ ex dictis. Mathematicus enī abſtrahit a motu nō autē phiſicus.nec tm̄ ꝓpter hoc in naturalibus ponēde ſūt idee ſeparate

3 pars

ſicut poſuit plato. ¶ Ex dictis patꝫ ꝙ phiſica dr̄t a mathematica. Tū p̄mo qꝛ phiſica et mathematica diuerſimode diffiniūt: illa eni per motum: hec vero ſine motu. Tū ſecundo quia ſcie medie ſicut ſunt perſpectiua harmonica et aſtrologia q̄ ſūt magis phiſice ꝙ mathematice. ꝓ hoc dr̄nt a mathematica per quod conueniūt cū phiſica cū lineas ⁊ magnitudies cōſiderat per terminos cōnotantes motum.

Scie medie ſt magis phiſice ꝙ mathematice.

¶ Secundū capitulū in quo oñditur de quibus eſt conſideratio naturalis.

E cōſideratiōe nāli ponuntur due cōcluſiones. ¶ Prima eſt ſcia naturalis habet conſiderare materiā ⁊ formaꝫ. Patet: tū p̄mo: qꝛ ipſe habet cōſiderare naturā q̄ dicit̄ de materia ⁊ forma. Tū ſecūdo: qꝛ ſcia conſiderans de ſimo cōſiderat de materia ⁊ forma: cū ſimū diffiniatur ꝑ materiā et formā ꝙ ē naſus curuus: igit̄ etiā ſcia naturalis hꝫ cōſiderare de materia ⁊ forma et ſic ſolute ſūt ille due dubitatiões q̄bus dubitatur: an phiſica hꝫ cōſiderare de vtraqꝫ natura: ⁊ de cōpoſito ex eis. Nā ſi ad antiquos aſpiciamꝰ ipſi vidētur ſolū d̄ materia determinaſſe: lꝫ parū Empedocles ⁊ democritus ſpeciem ⁊ qd̄ q̄d erat eē tetigerint. ¶ Sꝫ his nō obſtātibꝰ ponit̄ ſecūda cōclō q̄ ē hec. Sꝫ eiuſdem ſcie. ſ. phie naturalis eſt conſiderare materiā et formā: pꝫ: qꝛ ars imitatur naturā: ſed eiuſdē artis eſt conſiderare materiā ⁊ ſpeciē ſiue formā: vt medicine ē cōſiderare ſanitatē et colerā ⁊ flegma ī q̄bus ē ſanitas: ⁊ edificatoris eſt cōſiderare formā domus ⁊ lateres et ligna: igit̄ phiſice eſt ꝯſiderare materiā et formā. Tū ſecūdo: qꝛ eiuſdē ſcie eſt ꝯſiderare finē ⁊ mediū ordinatū ī finē: ſꝫ forma ē finis trāſmutationis: cum ſit vltimū ⁊ optimū ꝙ modo vltimū ⁊ optimū eſt finis: vt dicit poeta: lꝫ nō quodlibet vltimū vt mors ſit finis. Materia aūt ē mediū ī formā ordinatū: igit̄ eiuſd̄ ſcie eſt conſiderare materiā ⁊ formā. Tū tertio qꝛ oēs artes cōſiderant ea q̄ req̄rūtur ad faciendū rē artificialeꝫ: vt pꝫ de arte p̄paratiua materie: q̄ per approximationem cauſarū naturaliū trāſmutat ſubſtātiā rei: ſicut eſt ars faciendi vitra vel lateres. Et de arte faciente materiam operoſe: que non inducit aliquam formam: ſed facit rem ſic ſe habere per remotionem aliquarum partium: ſicut eſt ars nauifactiua. Et de arte que vtitur rebus artificialibus q̄ nos vtimur oībus: quia ſumꝰ quodāmodo finis omnium: igitur etiam phiſica habet conſiderare materiam et formam ex q̄bus fit res naturalis. Tum quarto quia cuiꝰ eſt conſiderare vnum relatiuorum eius eſt cōſiderare reliquum: ſed phiſice eſt conſiderare materiam que relatiue dicitur ad formā: igit̄ eius eſt conſiderare formam. Et ſic patet ꝙ conſideratio philoſophi ſe extendit vſqꝫ ad hō ꝙ cōſiderat ea q̄ ſunt p̄ncipia motus ⁊ tranſmutationis: ſicut ſunt ſol ⁊ hō: homo eni hominem generat ex materia et ſol: ⁊ ibi eſt ſtatus conſiderationis naturalis.

Cōcluſio .i. q phiſica cōſiderat et forma

Concl̄o .ij.

Ars imitatur naturā inq̄tū poteſt.

Eiuſdē ſcie eſt ꝯſiderare finē ⁊ media ordinata ad finē.

Forma ē finis trāſmutatōis finis ē vltimū ⁊ optimum.

poeta homerus 29 f.

Sumus quodāmō finis oīum.

Materia relatiue dicitur ad formam.

Hō gñat hoīnē et ſol.

Quoniā autem determinatū. ¶ Iſte ē ſcd̄s tractatꝰ huiꝰ ſcd̄i libri in quo oſtendit̄ q̄lis eſt cōſideratio naturalis: et de q̄bus cōſiderat̄ i phia naturali. Et ꝯtinet iſte tractatus duo cp̄la. In p̄mo oñdit q̄lis ſit conſideratio naturalis per dr̄nam ad conſiderationē mathematicā. In ſcd̄o oſtēdit de q̄bus cōſiderat phia naturalis: ſcd̄m ibi. Qm̄ aūt natura. Primū caplm̄ diuidit̄ in duas ptes. In p̄ma arguit ꝙ phiſica et mathematica nō dr̄nt: ⁊ ſoluit aliquas rones. In ſcd̄a oñdit ꝙ mathematica differt a phica ibi. Fiet vbiqꝫ. Dicit ḡ p̄mo ſic: ꝙ poſtq̄ determiatū eſt quot modis dicit̄ natura: deinde cōſiderandū eſt quomodo mathematicus dr̄t a phico. T. Eteni ꝯplana. ¶ Hic p. ponit p̄mā rōnem ꝑ quā ꝓbat: ꝙ mathematica ⁊ phica nō dr̄nt: ⁊ eſt talis: mathematica cōſiderat lineas: ſupficies: corpa: ⁊ pūcta: et illa ead̄ cōſiderat phica: ergo: mathematica ⁊ phica nō dr̄nt. Tex. Ampliꝰ aſtrologia. ¶ Scd̄a rōē: ad phm̄ ptiet cōſidare ſubſtātiā ſolis: celi: et lune cū ſint corpa naturalia: ſiue ētia mobilia: ergo ad eā pertinet cōſiderare accn̄tia eis per ſe conuenientia ſicut ſunt q̄titas: figura: ⁊ ſic de alijs: ⁊ de illis conſiderat aſtrologia: ergo mathematica ⁊ phia naturaľ non differunt. T. De his quidē mathematicus. ¶ Hic p. ſoluit dictas rationes dicens ꝙ mathematicus conſiderat de lineis ſupficiebus ⁊ corporibus: nō inq̄tum ſunt termini corporū naturalium quod ſic intelligit̄: ꝙ mathematicus non cōſiderat de illis per ꝓpoſitiones conſtitutas ex terminis motuꝫ ſiue tranſmutationem īportantibus: nec oſtendit tales terminos d̄ terminus phie: ſed conſiderat de illis per ꝓpoſitiones cōſtituas ex terminis non importantibꝰ motū ſiue trāſmutationem: vt nō conſideret de iſtis propoſitionibꝰ. Omnis ſupficies eſt terminus corporis mobilis: oīe corpus habens tres dimēſiones eſt mobile: ſed conſiderat iſtas propoſitiones: omīs ſupficies habet duas dimenſiones: oīe corpus habet tres dimenſiones: et per hoc ſoluitur prima ratio. T. Neqꝫ enim. ¶ Hic p. ſoluit ſecūdā rationem dicens ꝙ mathematicus non conſiderat accn̄tia ſiue ꝓprietates phiſicales: nec oñdit aliquas proprietates de dicibilibus phiſicalibus. T. Uidet. ¶ Hic philoſophus remouet vnum dubiū poſſet enim aliquis credere ꝙ mathematici mentiuntur abſtrahendo magnitudinem a motu ⁊ a materia ſēſibili: cum non ſint ſeparate a motu ⁊ materia ſenſibili. Ad hoc reſpondet philoſophus ꝙ mathematicꝰ nō abſtrahit niſi per intellectum. Et ſubdit philoſophus ꝙ abſtrahentium non eſt mendaciuꝫ. ¶ Unde multis modis poteſt contingi abſtractio per intellectum. Unomodo quando ſunt due res ſe habētes ſicut ſubiectum et accidens eius: vel materia et forma: et totum ⁊ ps: vt intellectus intelligit vnam illarum rerū

Abſtrahentiū nō ē mēdaciū.

Triplex abſtractio intellectualis. prima abſtrahit accidens a ſubiecto forma a materia. ... Secunda abſtrahit vniuerſale a ſuis ſingularibus ... Tertia abſtrahit ab ordine ... apoſterioribus in eadem ſcientia

nō intelligēdo aliā: hoc eſt abſtrahere ſicut intellectꝰ poteſt cognoſcere albedinē in lacte nō intelligēdo eiꝰ dulcedinē. Etiaꝫ intellectꝰ pōt intelligere vnā rē vno modo ꝙ tamē nō intelligat illā rē alio modo ⁊ manifeſtum eſt ꝙ in iſta abſtractione nō ē mēdaciū. Alia ē abſtractio qn̄ vlē abſtrahit̄ a ſuis ſingularibus: qd̄ quidē vlē non eſt idē cū ſingularibus: lꝫ ꝓ eiſdē ſupponat ꝓ quibus ſingularia ſupponūt: ⁊ ſic reſpoſſunt intelligi cōceptu vli abſqꝫ hoc ꝙ intelligant̄ conceptu ſingulari. ⁊ iſte due abſtractiones ſiue modi abſtrahēdi ī oī ſcientia reperiūtur. Alia eſt abſtractio qn̄ vna ſcientia conſiderat aliquā propoſitionē in qua vnū dicibile predicatur de aliquo ſubiecto: ⁊ tñ non cōſiderat ꝓpōnē de alijs dicibilibus. Et iſta abſtractio pōt fieri dupl'r. Unomodo generaliter. ſ. qn̄ aliqua ſcia aliq̄s ꝓpōnes conſidetat ⁊ aliq̄ dicibilia ſiue terminos: ⁊ nō conſiderat alias ꝓpōnes ſiue alia dicibilia: ⁊ hoc mō in q̄libet ſciā eſt abſtractio. Alio mō ſtricte: qn̄ ſcꝫ aliq̄ ſcia cōſiderat p̄ora ⁊ cōiora cōitate p̄dicationis: ⁊ aliqua poſteriora ſiue illa poſteriora ſint cōſequētie: ſiue p̄dicationes ſiue diffinitiones: ⁊ hoc mō mathematica abſtrahit: qꝛ ipſa cōſiderat res ſecūdū cōceptus priores: h̄ ē ſimpliciores ſiue pauciora cōnotantes: ⁊ phiſica ē poſterior: qꝛ cōſiderat res per conceptus magis connotatiuos: et plura in ſuis rōnibus includentes ꝙ cōceptꝰ quibus mathematicus res conſiderat. T. Lateat aūt nos ¶ Hic p. infert vnū correlariū ꝯtra platonē qd̄ eſt tale: ꝙ in naturalibus nō ſunt ponēde idee ſepate a ſenſibilibus ꝓpter hoc ꝙ phiſica minus abſtrahit ꝙ mathematica: quia phiſicā minꝰ abſtrahere ꝙ mathematicaꝫ nihil aliud ē ꝙ phiſicā conſiderare res ſm cōceptus magis cōnotatiuos ꝙ mathematica faciat.

Fiet autem. Hec eſt ſecunda pars huius capituli in qua p. intendit concluſionē. ſ. ꝙ phiſica differt a mathematica. Hanc concluſionem probat duabus rationibꝰ. Quarum prima eſt ille ſciētie ſunt diuerſe que diuerſimode diffiniūt: ſed mathematica ⁊ phiſica ſunt hmōi: igit̄ ⁊c. maior pꝫ: qꝛ ꝑ hoc ſcientie ſunt differentes: qꝛ habent diuerſas diffinitōes diuerſa diffinita ⁊ diuerſos terminos cōſiderare. Minor ꝓbat̄ ſic: qꝛ in diffinitionibus mathematicalibus non ponunt̄ aliqui termini motū ſiue trāſmutationeꝫ explicantes: ſicut in diffinitionibus illorum terminoꝝ numerus: par: impar: rectū: curuū: figura linea: nō ponuntur termini motū ſiue materiā ſenſibilē explicantes ſed in diffinitionibꝰ dicibilium phiſicaliū ponūtur termini ſignificantes motū ſiue materiā ſenſibilē. T. Monſtrat. ¶ Secūda ratio ē ſcientie medie inter phiſicum ⁊ mathematicū: vt perſpectiua: muſica: aſtrologia: diſtingunt̄ a mathematica per hoc ꝙ cōueniūt cū phiſica: ergo phiſica differt a mathematica. ꝯña patꝫ: qꝛ ſi mediū differt ab vno extremorū ꝑ hoc ꝙ cōuenit cum alio extremo: tunc extremū differt ab extremo. antecedens ptꝫ: qꝛ ſcientie medie econtrario ſe habent ad mathematicam: qꝛ geometria que ex ſcientia pure mathematicalis lineā conſiderat que a phiſico cōſideratur: et abſtrahit eam a materia ſenſibili: hoc eſt non conſiderat eam ſm conceptus explicantes materiam ſenſibilem. Sed perſpectiua applicat eam ad materiā ſenſibilem: hoc eſt conſiderat eam in ordine ad motuꝫ et ad materiam ſenſibilem: ⁊ ſil'r. dicendū ē de muſica reſpectu arithmetice ⁊ aſtrologia reſpectu geometrie

Scientie medie ſunt magis phiſice ꝙ mathematice.

Quoniam autem natura. Iſtud eſt ſecundū capitulum huius tractatꝰ ī quo p. oſtendit de quibus conſiderat philoſophia naturalis ⁊ diuiditur in duas partes ſm duas concluſiones. ſecunda ibi. Si aūt ars. Prima cōcluſio quā pōit p. eſt iſta ſiue quā intendit ꝙ ſcia naturalis habet conſiderare materiam ⁊ formam. hanc concluſionē ꝓbat p. duabus rationibus. Prima eſt ſciētia naturalis cōſiderat de natura ⁊ natura dicitur de materia ⁊ forma ergo ſcientia naturalis cōſiderat de materia ⁊ forma T. Sicut de ſimo. ¶ Secunda ratio eſt: conſideratio naturalis eſt ſicut conſideratio de ſimo: ſed conſideratio de ſimo eſt d̄ materia ⁊ forma ex quo diffinit pvtrū ꝙ: ergo ſcientia naturalis habet conſiderare materiā et formam. T. Eteni. ¶ Hic p. remouet duas dubitationes quarū p̄ma eſt talis ex quo ſunt due nature: ſcꝫ materia ⁊ forma. queritur vtruꝫ phiſica habeat d̄ vtraqꝫ conſiderare vel de vna tantum ⁊ de qua hꝫ conſiderare. T. Sed ſi de eo. ¶ Secunda dubitatio eſt ſi ſcia naturalis habet conſiderare de toto compoſito ex ambabus naturis: an eadē ſciētia hꝫ conſiderare de vtraqꝫ: aut vna de vna ⁊ alia de alia. Et mouentur iſte queſtiones ſiue dubitationes ea d̄ cauſa: qꝛ ſi quis reſpiciat ad antiquoꝝ dicta videbitur ſibi ꝙ phicus habeat ſolum conſiderare materiā: cum plures eorum poſuerunt materiam eſſe totā ſubſtantiā rei naturalis. Empedocles tamen ⁊ democritus materiā ⁊ formam tetigerunt: lꝫ non ſemper ꝑfecte et complete.

Cōcluſio .i.

Ex parua parte Empedo. ⁊ Demo. quādā ſpēm ⁊ qd̄ q̄d erat eſſe tetigerunt.

Si autem. Hec eſt ſecunda pars huius capituli in q̄ p. ponit ſecundam concluſionē: ⁊ oſtendit ad quid terminatur conſideratio phie naturalis. Concluſio quam ponit eſt iſta ꝙ eiuſdē ſcie. ſ. phie naturalis eſt conſiderare materiam ⁊ formā. Hanc concluſionem ꝓbat p. quattuor rationibus quarū prima ē. Sicut ſe habet ars ad artificialia: ita ſcientia naturalis ad naturalia: ſed eadem ars conſiderat materiam et formam: ergo ſimiliter ſcientia naturalis conſiderat materiam et formaꝫ. maior patet: quia ars imitat̄ naturā inq̄tum poteſt. minor pꝫ: qꝛ ars conſiderat quomodo artificiale fit ⁊ ex quibus fit: ergo oportet conſiderare materiam ⁊ formam artificiati: ita ſimiliter ſcientia naturalis conſiderat quomodo ⁊ ex quibus res naturalis fit. Cum autē dicitur ꝙ ars habet conſiderare formam: ibi non capitur ille terminus forma proprie: ſed improprie. ſ. pro eſſe taliter vel taliter per artē vel motum localem qualiter non eſſet per naturā. Et licet ars aliquando veraꝫ formā cauſat: qn̄ ſcꝫ artifex approximat agentia naturalia paſſiuis naturalibus ſicut per ignem artifex aliquando corrumpit aliquid et aliud producit: hoc tamen non eſt attribuenduꝫ artifici: ſed cauſe pure naturali: qꝛ ſi artifex ſolum operaretur ſine cauſis naturalibus: non cauſaret veraꝫ formam. Ex iſto tñ textu aliqui volunt elicere ꝙ forma artificialis ſit forma realiter diſtincta a re naturali ſiue a ſubiecto quod nō eſt dicenduꝫ vt patuit ex prius dictis. T. Adhuc. ¶ Secūda rō eſt eiuſdē ſcientie eſt conſiderare finem ⁊ media ordinata ad finem. Sꝫ forma eſt finis gratia cuius ipſius materie: ergo eiuſdeꝫ ſcientie eſt conſiderare materiam ⁊ formā. minorē ꝓbat ſic p. quia illud quod eſt vltimū motus tendentis ad ꝑfectionē: ⁊ ꝓpter qd̄ materia diſponit̄ ē finis grā cuiꝰ ipiꝰ materie: ſꝫ forma ē hmōi: igr̄ ipa ē finis grā cuius ipius materie. Et ſubiūgit p. ꝙ nō oē vltimū eſt finis: quia nō eē ſiue mors tunc deberet dici finis hoīs cum ſit quid vltimū. Sed finis eſt illud quod eſt q̄d vltimū ⁊ quid optimum. T. Omīa autē faciunt. ¶ Tertia ratio eſt: ſcientia naturalis debet conſiderare omnia illa que oporteret eam cognoſcere ſi ipſa produceret res naturales: ſicut ars eſt cognoſcitiua illorum que operatur: ſed omnis ars habet cognoſcere materiam et formam artificiati: ergo ſimiliter ſcientia naturalis habet conſiderare materiam et formam: que ſunt principia rei naturalis. minorem probat philo.

Cōclo .ij.

Ars imitatur naturā inq̄tū poteſt.

Eiuſdeꝫ finis eſt conſiderare finem ⁊ media ordinata ad finē.

Finis eſt illud quod ē q̄d vltimū ⁊ optimū.

inductiue:q2 q̄dā eſt ars ſimpliciter factiua materie q̄ per approximationē cauſarū naturaliū trāſmutat ſubſtantiā rei:ſicut eſt ars faciendi vitra vel lateres. Alia eſt ars faciens materiā operoſe q̄ nō inducit aliquam formā:ſed facit rē ſic vel ſic ſe habere p remotionē aliquarū priū vel per approximationē aliq̄rū rerū, vt ars nauifactiua. Alia ē ars q̄ vtimur ipo artificiato iam facto vt ars naualis:ꝛ oēs iſte artes conſiderāt materiā et formā:igitur minor vera. Et ſubdit p. ꝙ nos ſumus quodāmodo finis oim:hoc eſt nos ſumus illud ꝓpter quod res fiūt. nā aliter res nō fierent niſi vteremur ipſis:dicte aūt artes ꝓcedētes ſolent aliter vocari. Quedaȝ ē, pars ꝓparatiua materie:ſicut illa q̄ diſponit materiā. Alia dicit̄ formefactiua ſicut illa que īducit formam in materiam diſpoſitā. Et tertia dicitur vſualis: qua vtimur re facta:ꝛ illa tertia dicit̄ īperatiua:q2 imperat formefactiue:formefactiua vero imperat ꝓparatiue:ꝛ ideo ſicut forma ſe habet ad vſum tanꝗ̄ ad finē ita materia ſe habet ad formā tanꝗ̄ ad finē. T. Amplius. ¶ Quarta ratio eſt cuius conſiderare vnū relatiuum eiuſdem eſt conſiderare ꝛ reliquū:ſed materia dicitur relatiue ad formam cum ſit ſubiectum forme vl' natum eſt eſſe ſubiectum:ergo ſi ſcīa naturalis conſiderat de materia:etiam cōſiderabit de forma. T. Uſqꝫ ad q̄tū. ¶ Hic p. oſtēdit vſqꝫ ad quē terminū phiſic⁹ habet conſiderare ſiue quis ſit terminus cōſiderationis phiſice. Ad hoc reſpondet p. ꝙ conſideratio naturalis ſe extendit ad illa q̄ nata ſunt eſſe cauſe ꝛ principia motuum ꝛ trāſmutationū:ꝛ nō vltra:hoc eſt ea nō habet conſiderare res quiditatiue ſiue methaphiſice. Et ſubdit p. ꝙ hō hominē generat ex materia ꝛ ſol. Ex quo patet ē aliqua forma ſubſtantialis puta aīma rationalis ipſi materie coniuncta:que tamen ſeparabilis eſt. hoc eſt que tamen pōt ſeparari ab ipſa materia vel que res coniuncta ipſi materie pōt ītelligere non intelligendo materiam.

Sumus enī ꝛ noſ quodāmō finis oīm.

Materia ē ad aliquid.

Hō hoīeȝ generat ex materia et ſol.

Queritur vtrū phiſicus differat a mathematico:

p hoc ꝙ naturalis diffinit per motuȝ ꝛ mathematicus non. ¶ Et videt̄ ꝙ nō:q2 vnus ꝛ idē habet phiſicā ꝛ mathematicā:ergo phiſicus nō differt a mathematico. ¶ Secūdo ſic. ſcīa naturalis nō differt a mathematica:igit̄. aūs pȝ:q2 illud ē ens naturale cui⁹ cauſe ſunt naturales:ſȝ cauſe ſcīe mathematice ſunt naturales. ſ. intellectus agēs:ꝛ ītellectus poſſibilis:ergo mathematica eſt ſcīa naturalis:ꝛ p ꝯñs ſcīa naturalis nō differt a mathematica. ¶ Tertio ſic. ſcīa natural' et ſcīa mathematica de eiſdem rebus cōſiderant:cū cōſiderent de figuris ꝛ magnitudinibus:ergo nō ſūt ſcientie diſtincte. ¶ Quarto ſic. naturaliſ diffinit ſine motu ergo nō differt a mathematico. aūs pȝ: q2 diffinit motum ꝛ nō per motum:q2 tunc idē diffiniret̄ per ſeipm. ¶ Quinto ſic. naturalis conſiderat immobile ꝛ tamē non diffinit ipſum per motum cū ſibi nō cōueniat motus:igitur. ¶ Sexto ſic. naturalis diffinit formaȝ:ꝛ tñ non diffinit eam per motuȝ:igit̄. Minor patȝ:q2 ī iſta diffinitione forma eſt q̄ dat eſſe rei non ponitur terminus motuȝ importans. ¶ Septimo ſic. phiſic⁹ diffinit iſtos terminos cōtinuū ꝛ cōtiguū ꝯſequēter ſe habēs et tamē nō diffinit illos per motū:igitur. Minor ptȝ: q2 cōtinua ſunt quoꝝ vltima ſunt vnum:ſed cōtigua ſunt quorū vltima ſunt ſimul:ſed tamen non ſūt vnuȝ. Conſequenter ſe habentia ſūt illa inter que nihil mediat eiuſdem rationis ſpecifice. In iſtis enī diffinitionibus non ponitur termin⁹ motū importans. ¶ Octauo ſic. phiſicus diffinit vacuū ꝛ infinitū:ꝛ tamē in eoꝝ diffinitionibus non ponitur terminus motum importans:igitur. Minor pȝ:q2 vacuū diffinitur ꝙ ē loc⁹ nō repletus corpore:aptus natus repleri. Et infinitū ꝙ eſt cuius partes accipiētibus ſp eſt accipere aliquid extra:modo in iſtis diffinitionibus nō ponitur terminus motū importās. ¶ Nono ſic. ſcientia mathematicalis diffinit per motum:igit̄ diffīna eſt inſufficiens. Aūs pȝ. quia ſcientia mathematica diffinit iſtum terminū numerus ꝙ eſt multitudo ex vnitatibus aggregata:mō ille terminus aggregatum importat motū:igit̄. ¶ Decimo ſic. mathematicus diffinit illum terminū circul⁹ per motū:igitur. Aūs pȝ:quia circulus ē figura plana vnica ſupficie cōtenta:in cuius medio eſt punctus:a quo omēs linee ducte ad circūferentiā ſunt equales. modo iſte terminus ducte īportat motū:igitur. ¶ Undecimo ſic. mathematicus diffinit lineas palellas p motum:igitur. Aūs pȝ:q2 linee palelle ſunt linee que ſi in infinitū ꝓtraherentur nunꝗ̄ cōcurrerent ibi etiā ponitur terminus importans motum.

In oppoſitum eſt p. aſſignans illam differentiam. Pro ſolutione queſtionis.

Sciendū ꝙ titulus queſtionis hȝ duos ſenſus. ſ. ſenſum proprium ꝛ ſenſum improprium. Senſus proprius eſt iſte ꝙ ille homo qui eſt phiſicus differt a mathematico: et ille ſenſus eſt falſus. ſi capiat̄ tanꝗ̄ ꝓpō vlis:queadmodū intendit capere p. Ali⁹ ſenſus ē īproprius q̄ eſt iſte ꝙ ſciētia naturalis ſiue phiſica differt a mathematica arguitiue p hꝫ ꝙ vna diffinit p motum:alia vero nō. ſcīa enī naturalis illas res q̄s cōſiderat ſolū cōſiderat ſub ratiōe motus ꝛ trāſmutationis et ideo dicibilia que in ſciētia naturali conſiderantur res importāt connotando motum vel mutationem ſed ſcientia mathematica illas res conſiderat:cōſiderat abſtrahendo a motu ꝛ in ordie ad q̄tum vel ad meſuram:ꝛ ideo dicibilia, que in mathematica cōſiderantur:ſignificant res cōnotando q̄titatem vel mēſurā. Et tales termini non debēt diffiniri per terminos motum importantes:niſi fieret propter penuriam terminorum. Et lȝ ſcientie medie inter phiſicaȝ ꝛ mathematicam:q̄ ſunt muſica:aſtrologia ꝛ perſpectiua: conſiderant illa que conſiderant ſub ratiōe motus: ꝛ diffinit per terminos motū īportātes:nō tñ ſolum: ꝛ ideo ī talibus ſcientijs ſūt aliqui termini motuȝ importantes et aliq̄ abſtrahentes a motu. Iſto notato ſit.

Concluſio reſponſiua ad queſitum.

Nō omnis natural' ſiue phiſicus dr̄t a mathematico:lȝ phīca differat a mathematica. Prima ps pȝ p primā rōnem ante oppoſitum. Secunda pars patet per differentiā quā ponit p. in textu. Et licet vna ſcientia differat ab alia ſe ipſa intrinſece:tamen per hoc quod eſt diuerſimode diffinire tanꝗ̄ per mediū poſſumus arguere differentiam inter mathematicam et phiſicam.

Dubitatur primo:quot et que ſūt ſcientie medie inter phiſicā naturalē ꝛ mathematicā.

Rñdetur ꝙ cōiter ſolēt aſſignari tres ſcīe medie totales communiter vſitate inter phīam naturalē ꝛ mathematicam: non reducibiles ad ſe inuicem. Dicitur notanter totales propter ſcīas partiales cū plures ſint ſcīe ptiales medie inter phiſicā ꝛ mathematicam ꝙ̄ tres. Dicit̄ notanter cōiter vſitate:q2 ſicut ponitur vna ſcīa media ꝺ ſono ita pōt poni vna ſcientia de guſtu:de odoratu:ꝛ ſic de alijs ſenſibus vel ſenſibilibus. Dr̄ notāter nō reducibiles ad ſe inuicem:quia bene poſſunt tales reduci ad ſe inuicem:puta quando ſubiectum vnius cōtinetur ſub ſubiecto alterius. Et dicuntur iſte ſcientie medie per participationem:quia aliquid habent ꝺ philoſophia naturali:et aliquid de mathematica:ſubiectum enim attributionis in iſtis ſcientijs medijs cōſtituitur ex termino philoſophie naturalis:ꝛ ex termino ſcīe mathematicalis:vt ſubiectū muſice ē hoc complexū numerus ſonorus vbi ille termin⁹ numer⁹ eſt terminus mathematicalis:ꝛ ille termin⁹ ſonorus eſt terminus phiſical'. Subiectū vero aſtrologie ē hoc cōplexum magnitudo mobilis. Et ſubiectū perſpectiue ē linea viſualis ſiue linea radioſa.

Dubitatur ſecundo. Utrum ſcīe medie pl⁹ debeant dici phiſice ꝙ̄ mathematice vel ecōtra.

¶ Ad hꝫ dicit̄ ꝙ dicte ſcīe nec ſūt phiſice nec mathematice:ꝛ p ꝯñs ꝓpe nō debent dici plus phiſice ꝙ̄ mathematice nec econtra. ¶ Sed tunc peteret aliquis an tales ſcīe medie plus participant naturā ſcīe naturalis vel mathematicalis. ꝛ videtur ꝙ plus participant naturam ſcīe naturalis:auctoritate p. dicentis. Demōſtrant aūt et que ſunt magis phiſice ꝙ̄ mathematice ¶ Secūdo ſic a fine debet fieri denominatio:ſed concluſio videt̄ eſſe finis in ſcientijs:ergo ſcientia debet denomiari a concluſione: ſed in predictis ſcientijs concluſiones magis participant naturam ſcientie naturalis ꝙ̄ mathematicis:igit̄. ¶ In oppoſitū arguitur. vnūquodqꝫ debet denominari a fine:ſed premiſſe videntur eē finis: cum primo intendatur concluſio probanda: ꝛ poſtea ſumantur principia. ¶ Itē ſicut ſe habet finis in agibilibus:ita principium in ſpeculabilibus:ſed in agibilibus fit denominatio a fine: ergo in ſpeculabilib⁹ fit denominatio a principio:ſed principia in dictis ſcientijs medijs vident̄ eſſe mathematicalia magis ꝙ̄ phiſicalia:ergo iſte ſciētie plus participant cū mathematica ꝙ̄ cū phiſica. Ad dubiū dicitur ſm commētatoreȝ ꝙ tales ſcientie magis participant naturā ſciētie mathematicalis. ¶ Et ad primam rationē dubij dicitur ꝙ p. vult dicere ꝙ ſcientie medie plus merentur dici participatiue phiſice ꝙ̄ pure mathematice. ¶ Ad ſecūdā dicitur ꝙ concluſio non eſt finis in ſcientijs: ſed ē primum in intentione. Etiam non ſemper fit denomiatō a fine:ſed hoc ſolum fit in agibilibus.

Ad rationes queſtionis.

¶ Ad primam ptȝ ſolutio ex dictis. ¶ Ad ſecundam dicitur negando cōſequentiam:quia ſcientia non dicitur naturalis:quia eius cauſe ſunt naturales:ſed quia conſiderat res ī ordine ad motum ꝛ tranſmutationem. ¶ Ad tertiam dicitur ꝙ lȝ mathematica et phiſica conſiderent de eis tanꝗ̄ de ſcibilibus remotiſſimis:non tamen tanꝗ̄ de ſcibilibus propinquis vel remotis. ¶ Ad quartā dicit̄ ꝙ licet in diffinitione motus non ponatur ille termin⁹ motus:tamē bene ponitur terminus motū importās puta ille terminus actus: vel ille terminus diſpoſitio naturalis ſiue ens ſm naturam. Et licet tales termini non ponantur explicite tamen debent ſubintelligi. ¶ Ad quintam dicitur ꝙ licet ille terminus immobile non diffiniatur per illum terminum motus poſitiue:hꝫ eſt ſine negatione prepoſita:tamen bene diffinitur p illum terminum motus priuatiue:hoc eſt cum negatione prepoſita. ¶ Ad ſextam dicitur ꝙ ille termin⁹ forma capitur dupliciter. vno modo vt eſt terminus methaphiſicalis non connotans motum ſiue mutationem nec quantitatem ſiue menſuram:ꝛ ſic poteſt ſic diffiniri. Forma eſt res que dat eſſe rei:et iſto modo non ē terminus phiſice conſiderationis. Alio modo capit̄ iſte terminus forma vt eſt per ſe inferius ad illū terminū natura:ſiue ad hoc complexum principium intrinſecū rei naturalis:ꝛ tunc debet ſic deſcribi. Forma eſt natura que dat eſſe rei vel forma eſt principium quod dat eſſe rei naturalis:ꝛ ſimiliter poteſt capi ille terminus materia. Iſto aūt ſecūdo modo capiebat p. quando dixit ꝙ̄ materia ꝛ forma ſunt ad aliquid. ¶ Ad ſeptimam dicitur ꝙ illi termini poſſunt capi dupliciter. vno modo vt ſunt termini mathematicales:ꝛ ſic p genere diffiniti debet capi ille terminus q̄ta nec illo mō diffinit phiſicus illos terminos. Alio mō pñt capi vt ſunt termini phiſicales:ꝛ ſic p genere diffiniti debet poni hoc complexum entia naturalia. ¶ Ad octauam dr̄ ꝙ ī diffinitione vacui debet addi naturale ſic. vacuum ē loc⁹ non repletus corpore naturali. Silr in diffinitione infiniti debet poni pro genere ens naturale. ¶ Ad nonā dicitur ꝙ ille terminus aggregata debet capi loco illius termini compoſita. ¶ Ad decimam dicitur ille termin⁹ ducte capit̄ ibi loco illi⁹ termini ꝺterminate: ita ſē ſus eſt ꝙ circulus ē figura plana ī cui⁹ medio eſt pūct⁹ ad quē oēs linee determiate in circūferētia ſūt eq̄les. ¶ Ad vndecimā dicit̄ ꝙ licet illi termini motū important tñ ꝓpter penuriā terminoꝝ ponūtur loco terminorum motum non importantium. Et ſimiliter poſſet dici ad duo argumenta proxima.

¶ Tertij tractatus primum capitulum ꝺ generibus cauſarum.

Eterminatis autem his conſiderādū eſt de cauſis que et quot numero ſint. Nam res naturales non conſideram⁹ vt eas faciamus: ſed ſolum vt cognoſcamus: ipſas autem cognoſcere non poſſumus niſi cauſas earum cognoſcamus:igitur de illis ē determinandum que ſunt quattuor. ¶ Una quidem ex qua fit aliud cum inſit: ſicut es eſt materia ſtatue:ꝛ argentum phiale ¶ Alia vero que eſt ſpecies et exemplum et ratio ipſi⁹ quod quid erat eſſe: vt numerus ꝛ proportio dupla reſpectu dyapaſō:et partes diffinitionis reſpectu diffiniti. ¶ Alia vero ē cauſa efficiens que eſt pmū principiuȝ mutationis ꝛ quietis. Et eſt multiplex. quedam eſt conſilians que dat conſilium alteri vt agat. Alia eſt diſponens materiam ad ſuſceptionem forme. Et alia eſt introducens formam. ¶ Quarta cauſa finalis gratia cuius aliquid fit:et hoc modo ſanitas eſt cauſa ambulationis. nam ſi queratur propter quid ambulat: reſpondendo per cauſam finalem dicimus: vt ſanetur: ergo ſanitas eſt finis ambulationis. et etiam ea q̄ media ſunt inter ſanitatem et ambulationem: vt macies:purgatio:potiones:organorum autem ambulatio videtur eſſe finis:et generaliter illud propter qꝺ fit aliud dicitur eē cauſa illius. ¶ Iſtarū aūt quattuor cauſaruȝ tres ſūt ꝓprietates. Prima ꝓprietas eſt ꝙ eiuſdem rei ſunt plures cauſe:ſicut ſtatue ſtatuifica eſt cauſa efficiens:ꝛ es eſt cauſa materialis. Secūda ꝓprietas eſt ꝙ cauſe ſūt ad inuicem cauſe. nam laborare eſt cauſa effici-

Diffinitiones q̄tuor cauſaꝝ.

Partes diffinitiōis ſunt ꝺ genere cāe formalis.

Proprietates cauſarum.

ens boni habit⁹:⁊ bon⁹ hitus ſiue ſanitas eſt cauſa finalis laborādi. Tertia proprietas ē ꝙ eadē res ē cauſa cōtrarioꝝ: vt gubernator nauis per ſui pſentiā eſt cauſa ſalutis nauis et per ſui abſentiā eſt cauſa ſubmerſiōis nauis. ¶ Et hec dicta ſunt de quattuor cauſis ad quarū genera omnes cauſe reducūtur. Nā ad cām materialem reducunt̃ elemēta ſillabarum: ⁊ materia vaſoꝝ: ⁊ corpora ſimplicia reſpectu mixtorum: ⁊ ſuppoſitiones reſpectu cōcluſionis cū ſint partes demonſtrationis. Sed ad cauſam formalē reducuntur diffinitio reſpectu diffiniti: ⁊ cōpoſitū reſpectu partiū. Sed ad cām efficiētē reducūtur ſemen: medicus: cōſilians: ⁊ oīe pricipiū motus vel ſtatus. Ad cauſam vero finalē reducitur bonū: verū: vl̃ apparens reſpectu alioꝝ que fiunt propter ipſum.

Finis ē potiſſima cauſarum.

¶ Secundū capitulū tertij tractatus d̃ modis cauſarum.

Modi aūt cārū multi ſunt numero: ꝓ quorū capitalibus ponūtur q̃ttuor diuiſiones. ¶ Prīa eſt cauſarū q̄dam eſt prior: ⁊ quedā poſterior vt medicus eſt cā efficiens poſterior ſanitatis: ⁊ artifex prior. Sed ipi⁹ dyapaſon numerus eſt cā formalis prior ⁊ duplū cā poſterior. ¶ Secunda diuiſio cauſaꝝ q̄dā ſūt ꝑ ſe: ⁊ q̄dā per accñs ſicut ſtatuā faciens eſt cā per ſe ſtatue: policletus aūt per accñs: vel hō vel albū cū illis accidat eſſe cām ſtatue: ⁊ magis albo ꝙ hoī. ¶ Tertia diuiſio cauſarū q̄dā ſūt ī actu ⁊ q̄dā in potētia vt edificās eſt cā in actu dom⁹: edificator āt eſt cā in potentia. Et ſicut poſite ſūt tres diuiſiones de cauſis: ita pñt poni de effectibus ꝙ aliq̇ ſūt priores: vt ſtatua vel es: ⁊ aliq̇ poſteriores: vt hec ſtatua: hoc es. ¶ Quarta diuiſio cārū q̄dā eſt cōplexa vt policletus ſtatuā faciens. ⁊ q̄dā incōplexa vt policletus. ¶ Et mēbra oīu; iſtarū diuiſionū pñt diuidi ꝑ mēbra tertie diuiſionis: ita ꝙ cārū incōplexarū q̄dā eſt in actu vt ſtatuā faciēs: ⁊ q̄dā ē in potētia vt ſtatuefactor: ⁊ ſic de alijs diuiſiōib⁹. ¶ Pꝫ igit̃ eē ſex modos cārū d̃ q̄b⁹ ponūtur tria documenta. ¶ Primū eſt ꝙ dr̃ cauſa in actu et cauſa ī potentia. q: cauſe ī actu particulares ſimul ſūt cū ſuis cauſatis: ſicut hic medicans cū illo q̇ ſanus fit. Sed cauſe in potentia nō ſimul ſūt cu; ſuis cauſatis: corrūpitur eni nō ſimul dom⁹ et edificator. ¶ Secūdū documētū eſt ꝙ in doctrina demonſtratiua opꝫ pricipaliter q̇rere ſūma; cauſa; vt ſi q̇rat̃ cur iſte edificat? q: edificator: ſed cur edificator? quia habet artem edificatiuam: ⁊ ibi eſt ſumma cauſa. ¶ Tertium documentū cauſe vniuerſales ſunt cauſe vniuerſaliū: vt ſtatue ſtatuā faciēs: ⁊ ſinglares ſinglariū vt hui⁹ ſtatue hic ſtatuam faciēs. Silr̃ cauſe potētiales effectuū poſſibiliū ⁊ actuales actualium. Et hec de cauſis.

Prīa diuiſio.

Scđa diuiſio.

Tertia diuiſio.

Quarta diuiſio

Primum documentū.

Secūdum documētū.

Tertiū documentum.

Determinatis autem his. ¶ Iſte eſt terti⁹ tractatus huius ſecundi libri in quo p. determinat d̃ cauſis rerū naturaliū: diſtinguēs genera cauſarū ⁊ modos earūdē: ⁊ habet iſte tractatus duo capl'a. In primo determinat de generibus cauſarum. In ſecundo de modis cauſarum. ibi. Una aūt cauſarū. Primum caplm continet quattuor partes. In prima ponit intentū ſuum. In ſecūda enumerat ⁊ declarat genera cauſaru;. ibi. Uno quidē mō. In tertia declarat q̇ſda; ꝓpetates cauſarum. ibi. Contingit aūt multiplicer. In quarto oſtendit oēs cauſas cōtineri ſub illis quattuor generibus vel oſtendit q̄ non cōtinētur ſub illis generibus ſtricte ⁊ ꝓpe captis: ⁊ tñ cōtinētur ſub illis large. ibi. Omnes aūt cauſe. ¶ Dicit ğ primo ſic. Poſtꝙ dictum eſt de natura. ſ. de materia ⁊ forma: cōſequēter cōſiderandum eſt quot ſunt genera cauſarū: ⁊ q̇ ſunt. Et cā quare h̄ debet fieri eſt iſta: q: iſtud negociū h̄ ē iſta ſcia nō eſt inuēta vt ꝑ eā faciam⁹ res naturales: cū eas facere non poſſum⁹: ſed ſolū vt habeamus ſcia; de reb⁹ naturalibus quā habere nō poſſim⁹ niſi cauſas reru; naturaliū tā ꝓpinquas ꝙ remotas ſiue pmas cognoſcam⁹: ğ in ſcia naturali in q̄ tractat̃ de generatōe corruptione: ⁊ de qualibet phiſica tranſmutatione debet tractari de cuiuſlibet tranſmutatōis pricipijs: vt cognoſcam⁹ cuiuſlibet trāſmutatōis principia.

Uno quoqꝫ. ¶ Hec eſt ſecunda pars hui⁹ capituli in qua p. incipit determinare de generibus cauſarum: dicens ꝙ cauſa dr̃ vno modo illud ex quo tanꝙ ex preſuppoſito fit aliquid cū inſit. Exemplum textus vt es dicitur cauſa ſtatue: ⁊ argentum phiale: ⁊ horu; genera dicuntur cauſe materiales: non ꝙ ipſa genera ſint vere cauſe materiales: pmo intentionaliter capiēdo hoc cōplexū cauſa materialis licet genera bene explicent ſiue ſignificent illas res que ſunt cauſe materiales. Simuliter illa genera ſunt cauſe materiales: ſecundo intentionaliter capiendo hoc complexum cauſa materialis. ¶ Pro iſto tamen modo eſt aduertendū ꝙ materia ſiue cā materialis capitur tripliciter. Uno modo pro illo quod eſt altera pars eſſentialis toti⁹ cōpoſiti: et recipit in ſe formā ſubſtantialem realiter ab ea diſtinctam. et iſto modo es non eſt materia ſtatue: nec ſubiectum forme ſibi inherentis. Aliomodo capit̃ pro illo quod in ſe recipit formam realiter ab eo diſtinctam: ⁊ illud ſolet vocari cauſa materialis ī qua: ⁊ iſto modo ſubiectum reſpectu forme accidentalis dicitur cauſa materialis: non quidem ex qua: ſed in qua. Similiter materia reſpectu forme ſubſtantialis. Iſto tamē modo es nō eſt cā materialis ſtatue. Tertiomō capitur pro illo quod aliqualiter ſe habet qualiter ante ſe nō habuit: ſiue hoc ſit propter formā receptaꝫ ſiue non: ⁊ iſtomō es bene diceret̃ cauſa materialis ſtatue. Iſtis tñ pmis modis capit̃ hoc cōplexū cauſa materialis pmo intentionaliter. Et ſimuliter poſſet capi hoc

cōplexum cauſa materialis ſcđo intentionaliter captum tripliciter ſm̄ tres modos prius dictos. T. Aliꝰ mo. ¶ Hic phi. dicit ꝙ aliud genus cauſe eſt cā formalis que dicitur ſpecies exemplum ⁊ rō ꝙ q̇d erat eſſe. H' ē illud a quo capitur completiue diffinitio q̄ditatiue rei ſignificans ſiue eſt ipſa diffinitio ⁊ partes diffinitionis q̄ explicant q̇d ipā res eſt: ⁊ ſm̄ hunc modum partes diffinitionis dicunt̃ cauſe formales reſpectu diffiniti: vt ꝓportio dupla dicit̃ cauſa propinqua hui⁹ ſpeciei dyapaſon: ⁊ ꝓportio numeralis dr̃ cauſa remota. ¶ Pro iſto modo eſt aduertendū ꝙ hoc cōplexū cā formalis pmo intētionaliter captū capit̃ tripliciter. Unomodo ꝓ parte eſſentiali alicui⁹ q̄ dat eſſe rei formaliter: ⁊ iſto modo ſolū ſubña pure materialis dr̃ habere cām formalē. Aliomō capit̃ ꝓ qualibet forma informāte aliq̇d ſubiectū: ⁊ iſtomō forma ſubſtantial' diceret̃ cauſa formalis reſpectu materie ⁊ forma accñtalis reſpectu ſui ſubiecti. Tertio mō capit̃ ꝓ tali vel taliter eē: ſiue ꝓ re q̄ taliter vel taliter ſe hꝫ q̄liter antea ſe nō habuit: ⁊ iſtomō ſtatua diceret̃ cā formalis reſpectu eris: nullo tñ iſtoꝝ modoꝝ ꝓportio dupla ſiue ꝓportio numeralis dr̃ cā formalis dyapaſon. Sꝫ capiendo hoc cōplexū cā formalis ſcđo intētionalr̃ capitur quadrupliciter. Unomō ꝓ dicibili ſignificāte rē q̄ eſt pars alicui⁹ cōpoſiti q̄ dat eſſe formaliter. Aliomō capit̃ ꝓ dicibili ſignificante illā rē q̄ inheret ſiue informat aliā rē. Tertiomō ꝓ dicibili ſignificāte aliquā rē connotando eā taliter vl' taliter ſe habere. Quartomō ꝓ dicibili q̇d eſt diffinitio vel pars diffinitiōis alicui⁹ diffiniti: ⁊ ſilr̃ ꝓ dicibili rē ꝑfectiorē ſignificantē: ⁊ iſto modo partes diffinitionis dñr cāe formales: ſilr̃ terminus ſignificans totū diceret̃ cā formalis in ordine ad terminū ſignificantē ꝑtē eēntialē ſiue integralē alicuius toti⁹ ꝯpoſiti. Unde ex eo aliq̄ ꝑtes diffinitōis pñt dici cauſe formales: q: ille ꝑtes q̄ illā rē q̄ eſt cā formalis ſignificant in ſuis rationibus pauciora includunt ꝙ ipſū diffinitū: q: cōiter ſolet dici ꝙ ſimpliciora ⁊ magis abſtracta ſunt formaliora. T. Amplius vnde ē. ¶ Hic p. dicit ꝙ tertium genus cauſe eſt illud q̇d ē primū principium mutationis ⁊ q̇etis ſicut eſt cā efficiēs. Unde cauſarū efficiētiū quedā eſt ꝑficiēs: ſicut illa q̄ cōplet motū ⁊ mutationē introducēdo formā vel faciēdo rem taliter vel taliter ſe habere. Alia ē diſponens q̄ preparat materiā ſiue ſubiectū ad hoc ꝙ forma itroducatur. Alia ē coadiuuans: q̄ nō operatur ad finē ꝓprium. Alia eſt cōſilians ⁊ illa eſt reperta in agentib⁹ volūtarijs: ſicut hō dicit̃ cauſa cōſiliās q̄ dat alteri modum agendi. T. Adhuc aūt. ¶ Hic p. ponit quartu; genus cauſe q̇d eſt finis ſiue illud gratia cui⁹ aliq̇d fit: vt ſanitas dicit̃ cauſa finalis ambulationis: q̇d ꝓbat ſic p. quia illud per quod r̄ndetur ad queſtionē factam per ꝓpter quid ē cauſa: ſed finis eſt huiuſmodi: igitur finis ē cā. T. Et quecūqꝫ. ¶ Hic p. ſubiūgit ꝙ illa q̄ ſunt media inter vltimū finē ſimpliciter ⁊ primū mouens ſimpliciter dicuntur fines reſpectu p̄cedentiū et media ordinata ad finem reſpectu ſequentium.

Contingat autem. Hec eſt tertia pars huius capituli in qua p. ponit tres proprietates cauſaꝝ quarum prima eſt ꝙ eiuſdem rei poſſunt eſſe plures cauſe. ſ. materialis efficiens formalis ⁊ finalis. T. Sūt autem quedam. ¶ Secunda proprietas eſt ꝙ cāe ſūt ſibijnuicem cauſe: non tamen in eodem genere cauſe ſicut laborare ſiue ambulare poſt cenā dicit̃ cā effectiua ſanitatis: ⁊ ſanitas dicitur cauſa finalis talis ambulationis. T. Amplius autem eadem. ¶ Tertia ꝓprietas eſt ꝙ aliquando eadem eſt cauſa effectuū contrarioꝝ ſucceſſiue: ſic tamen ꝙ eadē res q̄ñ eſt pñs eſt cauſa vnius effectus. ⁊ q̄ñ eſt abſens ē cauſa cōtrarij effectus: vt gubernator nauis ꝑ ſui pñtiā ſiue aduertētiam eſt cauſa ſaluationis nauis: ⁊ ꝑ ſui abſentiā ſiue inaduertētiā ē aliq̄ñ cā ſubmerſionis nauis.

Omnes autem. Hec eſt quarta pars hui⁹ capituli in qua p. oſtendit oēs cās ꝯtineri ſub illis quattuor generib⁹ vel oñdit q̄ nō cōtinent̃ ſub ill' gñib⁹ ꝓprie captis: l; tñ hñ ꝯtinent̃ ſub illis large captis: dicens ꝙ lr̃e dicunt̃ cauſe materiales ſillabarū: ⁊ materia vaſoꝝ dr̃ cā materialis reſpectu vaſoꝝ: ⁊ elemēta reſpectu mixtoꝝ ⁊ ꝑtes reſpectu toti⁹. ſilr̃ ſuppōes ſiue pmiſſe dicunt̃ cāe materiales reſpectu ꝯcl'onis: ex quo ꝯcl'o ex aliq̄b⁹ terminis ſinonymis cū termis pmiſſaꝝ ꝯſtituit̃: ⁊ oīa iſta dicunt̃ cē materiales īprope capiendo hoc cōplexū cā materialis. ¶ Silr̃ diffinitio reſpcū diffiniti ⁊ totū cōpoſitū ⁊ ſpēs reſpectu ſimpliciū: ⁊ cōpoſitio reſpectu cōpoſitoꝝ dñr cauſe formales īprope capiendo hoc ꝯplexū cauſe formales. ¶ Silr̃ ſemē: medicus: cōſiliās: ⁊ oīno aliq̇d faciens ſunt cauſe efficiētes mutationis ſtatus ⁊ motus. ¶ Silr̃ illud q̇d ſe hꝫ vt finis ⁊ vt bonū reſpectu alterius: ⁊ q̇d eſt cā cauſarum dicitur cā finalis. Et ſubdit p. ꝙ nihil dr̃t an finis ſit vere bonus vel apparenter bonus.

Finis ē cauſa cauſarum.

Modi autem cārum. Iſtud eſt ſecundū capitulum iſtius tractatus in quo p. diſtinguit ⁊ enumerat modos cauſaꝝ. Et diuidit̃ iſtud caplm in duas ꝑtes. In pma facit q̇d dictum ē. In ſecūdo ponit quedā documenta. ibi. Drn̄t enī. Dicit ğ pmo ſic ex quo modi cauſarū ſm̄ numerū ſunt multi: ideo reducēdi ſunt ad modos capitales ſiue principales qui erūt pauciores. T. Prius et poſterius. ¶ Hic p. ponit pmam diuiſionē ſiue modū cauſarū dicēs ꝙ in eodē genere cauſe q̄dam eſt cā prior: ⁊ q̄dā eſt cā poſterior. Exēplū de cauſa efficiēte: vt artifex dicitur cā prior ſanitatis: ⁊ medicus cā poſterior. Silr̃ numerus dicit̃ cauſa prior dyapaſon: ⁊ ꝓportio dupla eſt cā poſterior dyapaſon: et h̄ loquendo de cauſa formali. Unde in ꝓpoſito capit̃ cā ſecundo intentionalr̃: ⁊ ſic cā ꝑor eſt cā vl'is ⁊ cā poſterior cauſa particularis. Unde cū dr̃ ꝙ artifex eſt cā prior: non eſt intelligendu; ꝙ illa res que eſt artifex eſt cauſa ꝑor: ⁊ illa res q̄ eſt medic⁹ ē cā poſterior. Sꝫ ille terminus artifex illā rē que eſt cā efficiens ſignificans ē termin⁹ magis vniuerſalis: ⁊ ille terminus medic⁹ eſt terminus minus vniuerſalis illā rem que eſt cā efficiens importans. ſimiliter ille terminus numer⁹ ſiue ꝓportio numeralis eſt terminus magis communis: ⁊ h̄ complexū proportio dupla eſt terminus minus cōis: q̄ tamen predicatur eſſentialiter de illo termino dyapaſon ſiue ingreditur diffinitionem eius. Per cauſam tñ priorem pōt intelligi res que eſt cā plurium effectuū: et per cām poſteriorem res que eſt cauſa paucoꝝ effectuum: vt illa res que eſt ſol poteſt dici cauſa prior: et illa res que eſt homo cauſa poſterior. In propoſito tamen capitur ille terminus cauſa ſcđo intentionaliter vt patet ex exemplo p. T. Amplius. ¶ Alia diuiſio talis ē ꝙ in eodē genere cauſe reperiunt̃ cāe ꝑ ſe: ⁊ cāe per accidens. Unde per cauſam ꝑ ſe ⁊ per cauſam per accidens intelligit p. dicibilia illas res que ſunt cauſe importantia de quorū; vno predicatur ille termin⁹ cauſa per ſe: ⁊ de altero per accñs. Exemplū textus vt hec eſt per ſe. Statuefaciēs facit ſtatuam ⁊ hec ē ꝑ accidens Policletus eſt cā ſtatue. Similiter iſta: hō ē cā ſtatue. Et ſubdit p. ꝙ inter dicibilia de quibus predicatur ille terminus cauſa per accidens: quedam ſunt de quibus predicatur minus per accidens: et quedam ſunt de quibus predicatur magis per accidens ⁊

Prīa diuiſio.

Scđa diuiſio.

vt iſta eſt magis per accidens: album eſt cauſa ſtatue vel muſicum eſt cauſa ſtatue: ꝙ iſta: homo eſt cauſa ſtatue: quia illa dicibilia album et muſicum aliquid

Tertia diuiſio

importāt qđ accidētaliter ſe hȝ ad hoc ꝙ tale p̄dicatū ſcȝ cauſa conueniat illi rei ꝓ qua ſupponit. ille tñ terminus hō nihil connotat extranee ſe habere ad h̄ qđ illud predicatū .ſ. cauſa ꝯueniat illi rei que ē homo: licet tñ cōueniat illi accidentaliter. T. Poteſt omēs enim. ¶ Hic p. ponit tertiā diuiſionē que talis ē. Cauſarum quedā eſt in actu ⁊ quedā in potentia: hoc eſt dicibiliū cās importātiū: quedā importāt cās actualiť agere: ⁊ quedā importāt cās poſſe agere: ſiue de aliq̄bus perſonalitē ſupponētibus verificať hoc cōplexū cauſa in actu: ſiue ille terminus cauſa mediante h̄ verbo eſt ⁊ de aliquibus p̄dicatur hoc cōplexū cauſa ī potentia. vel ille terminus cā mediante hoc verbo poteſt Exemplum textus vt ille terminus edificās importat cām in actu: ⁊ ideo iſta eſt vera: edificās eſt cā domus. et ille terminus edificator importat cām in potētia: ⁊ ideo iſta eſt vera: edificator pōt eē cauſa domus vł eſt cauſa domus in potentia: ⁊ nō oportet iſtā eſſe veram edificator eſt cā domus. T. Similiter aūt dicuntur. ¶ Hic p. ſubiungit ꝙ ſicut ſunt cauſe priores ⁊ cauſe poſteriores: ita ſunt effectus priores ⁊ effectus poſteriores. hoc ē dicibiliū effectus importantiū: quoddā ē

Quarta diuiſio.

magis cōe ⁊ quoddā eſt minus cōe: vt ſtatua ⁊ hec ſtatua. Similiter q̄dā ſunt effectus ꝑ accidēs: ⁊ q̄dā effectus per ſe: ſicut ſtatua ⁊ albū. T. Amplius autem. ¶ Quarta diuiſio eſt iſta ꝙ in quolibet genere cāe pōt reperiri cauſa incōplexa: ⁊ cā cōplexa. hoc eſt illa res que eſt cauſa poteſt complexe ſignificari: ⁊ etiam icōplexe poteſt ſignificari. Exemplū de icōplexe ſignificare: vt policletus ſiue ſtatuefaciens. exēplum d̄ cōplexe: vt policletus ſtatuefaciens. T. Sed tñ omīs. ¶ Hic p. reducit huiuſmodi modos cauſarum ad certum numerū dicens ꝙ membra duaꝝ primaruȝ diuiſionū ⁊ etiā quarte diuiſionis ſunt ſex: ſed quodlibet illoꝝ membroꝝ pōt ſubdiuidi per mēbra tertie diuiſionis ſic. Cauſarū prioꝝ quedā ſūt actu ⁊ quedā in potētia. Similiter cauſarū poſteriorum quedam ſunt in actu et quedā in potentia. Et ſimiliter ꝓ ꝯ̄ hec dici de mēbris ſecunde ⁊ quarte diuiſionis.

Primum documentum.

Differunt autē. Hec ſecunda pars huius capituli in qua p. ponit tria documēta circa modos ſiue genera cauſarum quoꝝ p̄mū eſt ꝙ differētia ē inter cauſā in actu ⁊ cauſam in potētia: quia cauſe in actu ꝑticulares ſimul ſunt ⁊ nō ſunt cū ſuis cauſatis: vt ſi medicans eſt aliquid ſanefit: ⁊ ſi nihil ſanefit nihil eſt medicans. Similiter ſi edificans eſt: ergo edificatū ē vł fit

Secundū documentū.

et ecōtra: ſed cauſe in potētia nō ſunt ſił cū ſuis cauſatis: vt nō oportet ꝙ ſi domificator ſit ꝙ domus ſit vel fiat: nec ecōtra ſi domus eſt ꝙ edificator ſit. T. Opȝ autem ſemper. ¶ Secundū documentū eſt ꝙ in doctrina demonſtratiua oportet principaliter q̄rere ſūmam cauſam ipſius effectus: quia demōſtratio dȝ eē ex cauſis p̄mis: vt ſi queratur quare iſte edificat et r̄ndeatur

Tertiū documentum.

quia eſt edificator: ibi nō ceſſat queſtio: ſed contingit vlterius q̄rere: quare iſte eſt edificator: q: hȝ artē edificandi: ⁊ ibi eſt ſtatus ex quo ibi ceſſat omnis queſtio T. Amplius autem. ¶ Tertiū documentū eſt ꝙ cauſe vl̄es ſūt cauſe vniuerſaliū ⁊ cauſe particulares ſūt cauſe particularium: quod ſic debet intelligi ꝙ terminus vl̄is cām importans diciť ad conuertentiā cū termino minus vl̄i effectum importante. Et ſimiliter cauſe in potentia ſunt cauſe cauſatorū in potentia: ⁊ cāe in actu ſunt cauſatoruȝ in actu: hoc eſt termini cauſā importantes de quib⁹ p̄dicatus ille termin⁹ cā mediāte hoc verbo pōt diciť ad conuertentiā cū terminis effectus importantibus de q̄bus p̄dicať ille termin⁹ effectus mediante hoc verbo poteſt. Similiter termini cauſam in actu importantes dicūtur ad cōuertentiaȝ cū terminis effectū in actu importantibus.

Queritur. Utrū finis ſit cā operatiōis agentis. Et vr̄ ꝙ nō: q: finis nō ē p̄ncipiū: ġ finis nō ē cauſa ꝯ̄ña pȝ: q: idē ē principiū ⁊ cā. Añs pȝ: q: finis ē q̄d vltimū: ġ nō ē principiū: cū vltimū ⁊ p̄ncipiū ſūt oppoſita. ¶ Secūdo ſic ad eē finis nō ſeq̄tur aliud: ġ finis nō eſt cā. ꝯ̄ña pȝ ꝑ locū a diffinitione. Añs patȝ: q: finis eſt q̄d vltimū: igitur ad eē ei⁹ nō ſequiť aliud. ¶ Tertio ſic. ſi finis eēt cā hoc videretur eē ex eo: q: agens agit ꝓpter finē: ſed hoc ē falſū cum tūc ſeq̄retur ꝙ iſta inferiora eſſent fines ipſius dei: igitur finis nō ē cā ex eo ꝙ propter ipſum agens agat.

In oppoſitū eſt p. oñdens finem eſſe cām cū conuenienter reſpondeať. ad q̄ſtionē factā per propter quid. Pro ſolutione queſtionis eſt.

Sciēdū ē ꝙ duplex eſt finis. ſ. finis gratia cuius (qui a commētatore vocatur finis rei operate: et

¶ Quid finis quo et gratia cuius.

finis primaria intentione) ⁊ eſt ille ꝓpter quē amatū et deſideratū amore amicicie agens ꝓducit aliq̄d: ⁊ iſte finis eſt nobilior vel eque nobilis ſicut aliqua aliarum cauſarū: Alius eſt finis quo (que diciť a commentatore finis ſecūdaria intentione: ſiue finis generationis) et eſt ille propter quem amatuȝ amore cōcupiſcētie vel oditū: agens aliquid facit. Et iſte finis nō eſt ſēper nobilior vł eque nobilis ſicut aliq̄ aliarū cauſarū. Unde ex eo aliquid dicitur finis primaria intentione: quia ipſum primo intendiť ab agente ⁊ amatur ꝓpter ſe. ⁊ ille dicitur finis ſecundaria intentione qui nō primo intēditur: ſed ex eo intendiť: quia aliud intendiť ⁊ ipſum agens amat ipſum propter aliud: ⁊ iſte finis reſpectu finis primario intenti dicitur effectus cauſe finalis ⁊ in ordine ad illa que fiunt ab agente ꝓpter ipſum amatum ⁊ deſideratum dicitur cauſa finalis. Uerbigratia homo dicitur finis gratia cuius domus: ſȝ domus dicitur eſſe finis quo reſpectu illorum precedentium domum: que agens diſponit ⁊ preparat vt inde fiat domus. ¶ Unde duplex ſolet aſſignari cauſa finalis. ſ. ſufficiens ſiue totalis et inſufficiens ſiue partialis. Unde illud dicitur cauſa finalis ſufficiens: ꝓpter quod amatum et deſideratū ipſum agens ꝓduceret: etiam ſi ab eo nihil aliud amaretur ſiue intenderetur. Sed cā finalis inſufficiens ē illa ꝓpter quam amataȝ et deſideratam ab efficiente: efficiens non agit niſi aliud ameť ab eo. Exēplum de cā finali efficiente: vt ſi aliquis accedat ad aliquem locum propter theſauruȝ amatum ⁊ deſideratum inueniendum ab ipſo: ⁊ ſi nihil aliud ſperaret inuenire: tunc theſaurus diciť cā finalis ſufficiens ambulationis: ⁊ iſto modo loquendo de cauſa finali ſufficienti eiuſdem rei p̄nt eſſe plures cauſe finales ſufficientes: vt aliquis poteſt accedere ad aliquem locum propter pecunias recipiendas propter quas iret ſi nihil aliud ſperaret. poteſt etiam ad eundem locum ire vt ibi bona victualia reperiret: ⁊ ꝓpter que ad illum locum accederet ꝙuis nichil aliud ſperaret. Exemplum de cauſa finali inſufficienti: vt ſi aliquis ad aliquem locum accedat vt bene comedat ⁊ bibat: ita ꝙ non ſolum propter potum nec ſolum propter comeſtionem ſed ſolum propter vtrūq̄ accederet tunc vtrūq̄ illorum eſt cā finalis inſufficiens. Ex dict[is] pȝ ꝙ nō ē vl̄iter verum ꝙ vnius et eiuſdem rei eſt ſolū vna cauſa finalis: cū vnius rei poſſunt eſſe plures cauſe finales: ſicut vna res poteſt eſſe cauſa plurium effectuum: ſȝ tamen omniū rerū creatarū ſit ſolum vnus

finis ſimpliciter vltimus: vtpote ipſe deus: tamen poſſunt eſſe plures fines non ſimpliciter vltimi ſufficientes ⁊ non ſubordinati. Iſto notato ſit.

Concluſio reſpōſiua. Finis ē cā opationis agētis. Pȝ: q: illud ꝓpter qđ agēs principalr̄ agit tāq̄ amatū ⁊ deſideratū ab eo: eſt cā opationis ei⁹: ſȝ finis ē hmōi: ġ finis ē cā opationis agentis.

Dubitať p̄io. vtꝝ ad hoc ꝙ aliq̄d ſit cā finalis: req̄ratur ꝙ habeat eſſe reale extra aīaȝ. ¶ Et videť ꝙ ſic: q: illud qđ non ē nō p̄t eſſe cā. ergo illud qđ dȝ eſſe cā finalis: dȝ h̄re eſſe reale. ¶ Scđo ſic. finis dȝ eſſe nobilior hiis q̄ ſunt ad finē. ſȝ illud qđ non ē. nō eſt nobili⁹: ergo qđ non eſt: non ē cā. ¶ In oppoſitū arguiť ꝑ cōe dictū quo d̄r ꝙ finis eſt vltimū in executione: ⁊ primum in intētione. ¶ Pro ſolutiōe dubij ē aduertēdum ꝙ finis nunq̄ eſt cā. niſi q̄ñ efficiēs eſt cā: cui⁹ rō eſt. q: ſi finis eſt cā: eſt cā alicui⁹ effectus: ⁊ oīs effectus eſt ab aliquo efficiēte: ergo finis non ē cā niſi efficiēs ſit cā. finis tñ mouet ip̄m efficiēs: hoc eſt amať ⁊ deſiderať ab efficiēte ⁊ ꝓpter ip̄m amatū ⁊ deſideratū efficiēs agit illud. Ex quo p[atet] ꝙ duo requiruntur ad hoc ꝙ aliq̄d ſit cā finalis. Primū eſt ꝙ ip̄m ameť ⁊ deſidereť ab agēte Scđm ē. ꝙ agēs ꝓducat aliq̄d ꝓpter ip̄m: ſiue ip̄m faciat ꝓpter aliud ſiue nō. ⁊ ſic cā finalis p̄t deſcribi: ꝙ ē illud ꝓpter qđ amatū ⁊ deſideratū ſiue oditū agēs ꝓducit aliq̄d. ¶ Iſto notato d̄r ad dubiū ꝙ ad hoc ꝙ aliquid ſit cā finalis: nō req̄ritur ꝙ ip̄m habeat eſſe reale extra aīam. Pȝ: q: ad hoc ꝙ aliq̄d ſit cā finalis: ſufficit ip̄m eſſe amatū ⁊ deſideratū: ꝓpter qđ amatū ⁊ deſideratū agens aliq̄d ꝓducit: ſed ad hoc ꝙ aliquid ſit deſideratū ⁊ amatū: ꝓpter qđ amatū ⁊ deſideratū agens aliq̄d ꝓducit: nō req̄ritur ip̄m h̄re eſſe reale extra aīaȝ ergo ad hoc ꝙ aliq̄d ſit cā finalis: nō req̄ritur ꝙ habeat eſſe reale extra aīam. verūtamen finis gr̄a cui⁹: vt ī plurib⁹ hȝ eſſe reale extra aīam: anteq̄ ip̄m mouet efficiens: ſed finis quo non: q: ē effect⁹ ꝓduct⁹ ab agente. ¶ Et ad primā rōeȝ dubij d̄r negādo añs. lȝ em̄ ad hoc ꝙ aliquid ſit cā materialis: formalis: vel efficiēs: req̄ratur ꝙ ip̄m ſit: non tñ de cā finali: requiriť tñ ꝙ ip̄ȝ ſit vel ſit intētum ab agēte. ¶ Et ad ſcđam d̄r negādo ꝙ finis ſp̄ ſit nobilior hiis q̄ ſunt ad finem: vel eq̄ nobilis. vnde finis gr̄a cui⁹ ad quē alie res ex ſuis naturis habēt ordiari vt in plurib⁹ ē nobilior vel eq̄ nobilis ſicut media ordiuata ad ip̄m: non tñ finis quo: nec finis gr̄a cui⁹ ad quē media ex ſuis naturis nō ſunt nata ordinari: lȝ ab efficiēte ad illū ordinātur.

Dubitatur ſcđo vtꝝ ſunt tm̄ quatuor genera cāꝝ. Ad dubiū d̄r ꝙ iſte termin⁹ cā non capiť in propoſito ſolū ꝓ illo qđ actualiter cauſat: vel ꝓ illo qđ potentialiter cauſat: ſȝ capitur largiſſime: ⁊ deſcribiť ſic

Diffinitio cāe quid nois.

diffinitiōe quid nois. Cauſa ē aliq̄d a quo aliq̄d depēdet vel depēdebat in eſſe fieri: vel cōſeruari ſimpliciter vel in eſſe tali vel tāto: cōmiſſiue ſiue omiſſiue: mediate vel imediate: poſitiue vel priuatiue: vel aliq̄d amatum vel deſideratū ꝓpter qđ amatum vel ꝯ̄ſideratum agens aliq̄d ꝓducat. D̄r notāter a quo aliq̄d dependet ꝓpter cās in actu. D̄r notanter vel dependebat ꝓpter cās in potētia: ſicut domificator d̄r cā dom⁹ diu cōſtruēte. D̄r notāter in eſſe ꝓpter cām q̄ ꝓduciť rem in eſſe ſicut eſt de⁹ ⁊ alie cāe. D̄r notāter ꝯ̄ſeruari ꝓpter qualitates materiā diſponētes q̄ formam in materia ꝯ̄ſeruant. Etiā hoc poniť vl̄r ꝓpter cās ſine quib⁹ res eſſe non pōt. Dicitur notāter ſimplr̄: ad explicādum eſſe eſſentiale. D̄r notāter in eſſe tali vel tāto: ad explicāduȝ eſſe accidētale: ſicut artifex eſt cā alicui⁹ rei quo ad eē tale. D̄r cōmiſſiue vel omiſſiue: q: peccator eſt cā pctī ab eo ꝓducti aliq̄ñ: q: cōmittit aliqueȝ effectū ſm̄ aliquas circūſtātias ſm̄ quas nō dȝ fieri: ⁊ aliq̄ñ omittit effectum ꝓducendum queȝ ꝓducere deberet. Dicitur notāter mediate vel imediate: q: aliq̄ñ aliqua res eſt cā immediata alicui⁹ rei: ſicut caliditas ignis eſt cā caliditatis aque. Et aliq̄ñ aliqua res eſt cā alicui⁹ rei mediate vt forma ſubſtātialis ignis ē cā dicte caliditatis aque mediata. Añ pȝ: ꝙ pater eſt cā filij mediate. Naȝ pater eſt cā ſeminis: ⁊ ſemen ē cā filij. Sic patrem eſſe cām filij nō eſt aliud: niſi patrē eſſe illud a quo depēdebat aliq̄d: a quo ꝯ̄ñr fili⁹ depēdebat. D̄r notāter poſitiue vel priuatiue: q: nauta ꝓpter ſui abſentiā d̄r cā ſubmerſionis aut periclitationis nauis: vel ꝓpter ſui negligētiam. Et ipſe ꝓpter ſui p̄ñtiā ⁊ bonā ꝓuidentiam eſt cā ſaluatiōis nauis. ¶ Iſto notato d̄r ad dubiuȝ: ꝙ tm̄ ſunt quatuor genera cāꝝ. hoc eſt quatuor ſunt ter-

Sufficientia cauſarum.

mini cōes: nō coincidētes in ſignificādo ſȝ ſuas rōnes formalēs ⁊c. Et poſſȝ numer⁹ talis ꝓbari ꝑ ſufficiētiaȝ que talis ē. Oē gen⁹ cauſe aliq̄ cām ſignificat: vel ergo cām intrinſecā ſignificat vel extrinſecā. Si intrinſecam hoc ē dupl̄r. vel illā reȝ q̄ diſponiť per qualitates ad recipiēduȝ aliq̄ formā: ⁊ ſic eſt iſtud gen⁹ ſcȝ cā materialis: vel illā rem q̄ introduciť in ip̄am materiaȝ: et ſic eſt hoc gen⁹: ſcȝ cā formalis. Si cām extrinſecam ſignificat. hoc ē dupl̄r: aut illā a qua aliq̄d effectiue ꝓducitur: ⁊ ſic ē hoc gen⁹ cā efficiens: vel illā ꝓpter quam effect⁹ ꝓduciť. ⁊ ſic ē hoc gen⁹: ſcȝ cā finalis.

Ad rōnes q̄ſtionis. ¶ Ad primā d̄r ꝙ lȝ finis ſit aliq̄ñ q̄d vltimū in executōe tñ eſt primū in intētione. ¶ Ad ſcđam d̄r ꝙ lȝ ad eſſe finis reale non ſp̄ ſequatur aliud: tñ ꝓpter fineȝ amatū ⁊ deſideratū bene ſequiť aliud. ¶ Ad tertiaȝ d̄r negādo minorē. Et ad ꝓbationeȝ eius d̄r negādo ꝯ̄ñam: q: finis quo n̄q̄ eſt cā finalis ipſius efficientis.

¶ Quarti tractat⁹ primū capl̄m de opinionibus āntiquoꝝ circa caſuȝ ⁊ fortunā.

Conſiderādū ē de fortuna ⁊ caſu q̄d ſint: in q̄b⁹ iueniantur. ⁊ cui⁹ gn̄is cauſe ſint. Pȝ: q: multa dicūtur fieri a fortuna ⁊ caſu: igr̄ de illis ē phiſici ꝯ̄ſiderare. ¶ De q̄b⁹ tres fuerūt āntiquoꝝ opiniones.

Opio. i.

Quidā eñ dicūt nihil fieri a caſu ⁊ fortūa: ſȝ aliq̄ eē deteriataȝ cām: vt ſi q̄s vadat ad forū gr̄a emēdi aliq̄d: ⁊ eūdo iueniat pecuniaſ: illi⁹ inuētiōis eſt deteriata cā. ſcȝ voluntas emētis: ⁊ volūtas vēdētis: alias ei⁹ inuētio nō mag[is] in effectū poneret̄ q̄ ei⁹ oppoſitū. Tuȝ ſcđo: q: null⁹ āntiquoꝝ ſapiētuȝ de gn̄atiōe ⁊ corruptōe determinās dicit aliq̄d de caſu ⁊ fortuna: igr̄ nihil fit a caſu ⁊ fortuna.

Confutatio.

¶ Sȝ hec opio videť eē falſa: cū multa dicūtur fieri a caſu ⁊ fortūa. Nec valȝ rō in oppoſitū: ꝙ oīm ſit aliq̄ cā deteriata: qm̄ multoꝝ experientia teſtať oppoſitū. Etiā antiqui deſtruētes caſuȝ ⁊ fortunā debuiſſent effectuū fortuitoꝝ alias aſſignare cās: vel de caſu ⁊ fortuna facere memoriā. p̄cipue. Anaxagoras ⁊ ēpedocles q̄ ꝑ litē ⁊ amicitiā interduȝ acrē a caſu ſupi⁹ ꝯ̄gregari poſuit: iterdū in

feri⁹. Dixit ēt in mūdi creatiōe ſic cōllifit ſe currēs tūc multotiēs aūt aliter plurimas aialiū ptes a caſu fieri. ¶ De ſcōa opiōe dicūt ꝙ caſus ē cā celi ꝛ oīz mūdanoꝝ: ꝛ volutatōez: ꝛ motū celi fieri a fortūa. q̄re fortūa depingit volvere rotā ¶ Sꝫ hec opio falſa eſt. Tū priō: q: dicit i aialib⁹ ꝛ plātis nihil a fortūa fieri: nō ei ex quolꝫ ſemie ſꝫ ex tali fit oliua: ex tali aūt hō. igī cū celuꝫ qd̄ eſt corp⁹ diuinū regulari⁹ ſe hēat q̄ aialia: nō ē in celo ponēdū aliq̄d a fortūa fieri. Tū ſcōo: q: vidēm⁹ i celo oīa regulariter ꝛ ordiāti⁹ euenire q̄ i iſtis inferiorib⁹: igī nō ē ponēdū i celo euenire aliq̄d a caſu. ¶ Alij v̄o de tertia opione dicūt fortunā eſſe ens diuinū ꝛ ens felicius intellectui humano nō manifeſtuꝫ. Et iō determinādum eſt q̄d ſit caſus ꝛ fortuna: ꝛ quomodo differunt.

Opio .ij.

Confutatio.

Opio .iij.

¶ Scōm caplm in quo oſtēditur q̄d caſus: ꝛ quid fortuna.

Pria diuiſio.

a Ad cognoſcēdū q̄d ſit fortuna ponūtur aliq̄ diuiſiōes ¶ Pria ē. Eoꝝ q̄ fiūt q̄daꝫ fiūt ex neceſſitate ꝛ ſp̄. vt ortꝰ ꝛ occaſus ſolis. Queđ v̄o frequēter: vt hō cū q̄nq3 digitꝭ i vna manu. Queđ v̄o extra ſp̄ ꝛ frequēter: fortuna aūt nō eſt cā duorū prioꝝ: ſꝫ ē cā tertioꝝ: q: talia dicūtur fieri a fortuna. ¶ Scōa diuiſio: eoꝝ q̄ fiūt: queđ fiūt ꝑpter determīatuꝫ finē. Alia v̄o nō ſicut fricatio barbe. ꝛ iter ea q̄ fiunt ꝑpter finem Queđ ſūt notabilis bonitatꝭ vel malicie ꝑpter q̄ agēs aliud intendēs ageret: q̄daꝫ v̄o nō. ¶ Tertia diſio eoꝝ q̄ fiūt: queđ fiūt ab agēte ſcōm ꝑpoſitū: ſicut ab intellectu ꝛ volūtate. Alia v̄o ab agente nō ſcōm ꝑpoſituꝫ ſicut a natura. Et in oībus iſtis inuenit effectꝰ ꝑpter hoc. ¶ Quarta diuiſio cāꝝ: quedā ſunt ꝑ ſe: ꝛ quedā ꝑ accidēs Silr effectuū quedā ſunt ꝑ ſe. ꝛ quedā ꝑ accidēs. Et differūt ſic adinuicē. q: cā per ſe eſt finita ꝛ determiata. Cauſa v̄o ꝑ accidēs eſt infinita: cuꝫ infinita vni accidūt. ¶ Ex iſtis diuiſionib⁹ infert prio diffinitio: effectus fortuiti: que eſt hec. Effectꝰ fortuitꝰ eſt: qui ē ab agēte ſcōm ꝑpoſitū ꝛ ꝑ accidēs: extra ſp̄ ꝛ frequēter: ꝛ eſt eoꝝ que ꝑpter hoc ſunt. vt ſi aliquis inueniat pecunias quas nō intēdit: inuentio eni illaꝝ eſt ꝑpter hoc: q: ꝑpter eam quis oparetur: ꝛ eſt ſine intentiōe: ꝛ etiā extra ſp̄ et frequēter eoꝝ que ꝑpter hoc ſunt. ¶ Scōo infert ꝙ intellectꝰ practicꝰ eſt fortuna: cū intellectꝰ ſit cā agēs ſcōm ꝑpoſitū licꝫ reſpectu alteriꝰ effectꝰ dicatꝰ intellectꝰ ꝛ reſpectu alteriꝰ dicatur fortūa. ¶ Tertio infert ꝙ tres ſunt ꝓprietates fortune. Prima eſt: ꝙ fortuna eſt infinita: ꝛ ꝙ effectꝰ fortuiti infinite ſunt cauſe: q: ipiꝰ cā multꝭ modis variari pōt. Scōa ꝓprietas eſt: ꝙ fortuna eſt imanifeſta hoī. Tertia eſt: ꝙ quodam modo: puta ſp̄ nihil fit a fortuna. Prima ꝓprietas pꝫ. q: multis modis variari pōt fortuna: igit ipa eſt indetermiata. Scōa ꝓprietas pꝫ: q: fortuna non pōt rōne practica deprehēdi: igit eſt immanifeſta. Tertia ꝓprietas ꝓbata eſt. ¶ Sed circa predicta queritur. Utrum oīs cā per accidēs ſit fortuna? Rn̄detur ꝙ ſi aliqua cā ſit multū ꝓpinqua cauſe per ſe: vt eſt ambulatio reſpectu ſanitatis: aut ſpūs: aut eſtus: tūc non debꝫ dici fortuna. Sed ſi ſit ita remota a cā per ſe: ꝙ extra ſemꝑ ꝛ frequēter ꝓducat effectū debꝫ dici fortuna. ¶ Quarto infertur ex predictis: ꝙ quedā eſt fortuna bona. cuꝫ aliquod bonum nō intētum euenit: ꝛ vocatur. Eufortunium cū ſcilꝫ magnum bonuꝫ accidit: vel magnum malū recedit: vel qd̄ ꝓximum erat malum non accidit. Quod eni ꝓpe eſt. nihil diſtare videtur. Et iſtud eufortuniuꝫ eſt incertum: cū fortuna ſit incerta ꝛ indeteriata. Alia vero eſt fortuna mala cū aliquid praui accidit: ꝛ vocatur infortuniū. ¶ Quinto infertur: ꝙ fortuna et caſus ſunt cauſe per accidens extra ſemper ꝛ frequenter: eorum que ꝑpter hoc ſunt.

Scda diuiſio

Tertia diſio.

Quarta diſio

Infinita vni accidūt. Primū correlariū oñs Quid effectꝰ fortuitus.

Correlariū ſecundū. ꝙ intellectus practicꝰ ē fortuna.

Tertiū correlariū ꝯtinēs. Tres ꝓprietates fortune.

Dubium

Quartuꝫ correlariū q̄d eufortuniū ꝛ infortuniū oñs.

¶ Qđ parū diſtat nihil diſtare videtur.

¶ Tertium capitulū in quo oſtēditur quō differūt caſus ꝛ fortuna: ꝛ ad qd̄ genus cauſe reducuntur.

a Ad cognoſcēdaꝫ drīam caſus ꝛ fortune: ꝛ etiā ꝯueniētiā: ponūtur tres ꝯclōnes. ¶ Pria eſt: in plurib⁹ inuenitur caſus (large capiēdo caſum) q̄ fortuna. Probat ſic. q: fortuna inuenit ſolū in agentib⁹ ſcōm ꝑpoſitum: ſꝫ caſus inuenitur tam in agentibus ſcōm ꝑpoſitū: q̄ in alijs q̄ aliq̄d agunt ꝑter intētum extra ſemꝑ ꝛ frequenter: igitur in plurib⁹ inuenitur fortuna q̄ caſus. Maior pꝫ. Tum primo: q: in illis inuenitur fortuna: in quibus pōt aliq̄d bene vel male contingere ſcōm ꝑpoſitum voluntatis: ꝛ ſcōm ratione practicam: ſed hoc eſt ſolum in agente ſcōum propoſitum: igitur.

Concluſio .i.

¶ Tum ſcōo: quia fortuna eſt eadem cum felicitate aut ꝓpe felicitatem. felicitas autem eſt praxis: cum ſit eupraxia. Sꝫ praxis ſiue actus nō cōuenit niſi agentibus ſcōm propoſitum: igitur nec fortuna. ¶ Tuꝫ tertio: quia neq3 inanimatuꝫ: neq3 infans: neq3 beſtia: facit aliquid a fortuna: neq3 infortunium: vel eufortuniū ineſt illis niſi ſcōm ſimilitudinem: ſicut dixit Protarchus phūs Eufortunatos eſſe lapides are: quia honorantur: ꝛ alios qui conculcantur pedibus Infortunatos. Et hoc quia patiūtur aliquid a fortuna ab agente ſcōm propoſitum: igitur maior vera. Minor patet. Tum primo: quia ſi fures veniant ad furandum equum qui fame redit domum: ꝛ propter hoc non eſt captus: hoc dicitur eſſe a caſu. ¶ Tum ſecundo: quia ſi tripoda de alto cadat: ꝛ ſit apta ſedes: hoc dicitur eſſe a caſu. ¶ Tum tertio: quia fruſtra ꝛ vanum ſunt prope caſum: ꝛ tamen talia inueniuntur in animatis ꝛ in inanimatis: igitur et caſus. Minor patet per diffinitiones eorum. Nam fruſtra dicitur quod natum eſt ſequi aliquem finem: quem non conſequitur: vt ſi aliquis ambulet propter depoſitionem cibi et non fiat depoſitio: illa ambulatio dicitur fruſtra. Sꝫ derideretur ille: qui diceret ſe fruſtra balneatuꝫ quia ſol non eclipſatur: cuꝫ balneatio non fiat propter ipſum. Uanum autem eſt quod non eſt alicuius commodi vel damni: vel quod agit aliquid ꝑpter aliud quod non eſt natum ſequi ad ſuum effectum. ¶ Secunda concluſio. Caſus proprie inuenitur in his que non habent propoſitum: fortuna vero in his que agunt ſcōm ꝑpoſitum. ¶ Tertia cōcluſio caſus ꝛ fortuna ſunt cauſe agētes. poſteriores intellectu ꝛ natura: que nō ſunt cauſe celi. Prima pars patet: quia caſus eſt ipſa natura: ꝛ fortuna eſt ipſe intellectus. Sed natura ꝛ intellectus practicus ſunt cauſe agentes: igitur caſus ꝛ fortuna ſunt cauſe agentes. Secunda pars patet: quia cauſe per accidens ſunt poſteriores cauſis ꝑ ſe: ſꝫ caſus ꝛ fortuna ſunt cauſe ꝑ accidens: intellectꝰ autem ꝛ natura ſunt cāe per ſe: igitur. Tertia ps pꝫ: q: ſi caſus ꝛ fortuna eſſent cā celi cū ſint cauſe poſteriores ſequeretur ꝙ eſſet aliqua cā prior cauſa celi: quod eſt impoſſibile.

¶ Fortūa aut ē felicitas aut ꝓpe felicitatē

¶ Inalatū infans ꝛ beſtia nō faciūt aliq̄d a fortuna.

¶ Protarchꝰ phūs.

Quid fruſtra ꝛ vanū.

Concluſio .ij.

Cōcluſio .iij.

Dicitur autē ꝛ fortuna ¶ Iſte eſt quartus tractatus huius ſecūdi libri: in quo determinatur de caſu ꝛ fortuna: ꝛ continet quatuor capitula. ¶ In primo ponūtur opiniones antiquorum: de caſu ꝛ fortuna. ¶ In ſecundo ponuntur diffinitiones caſus ꝛ fortune: ꝛ incipit ibi. Primum ergo quoniam videmus. ¶ In tertio ponit differentiam inter caſum ꝛ fortunam: ibi. Differunt autem. ¶ In quarto oſtendit ad quod genus cauſe reducuntur caſus ꝛ fortuna: ibi: Sed modus cauſarum. Primum capitulum diuiditur in duas partes. ¶ In prima parte ponit intentum ſuum. ¶ In ſecunda proſequitur intētum ſuum. ſecunda ibi. Quidam enim ſi ſunt. ¶ Ponit ergo primo talem concluſionem. Qꝫ naturalis philoſophus debet cōſiderare de caſu ꝛ fortuna. Probat ſic philoſophus: quia de illis habet conſiderare naturalis philoſophus: a quibus dicunt omnes: multas res naturales eſſe ꝛ fieri: ſed omnes dicunt multas res naturales fieri a caſu ꝛ fortuna: ergo naturalis philoſophus habet conſiderare de caſu ꝛ fortuna: oſtendendo an caſus ſit fortuna: ſiue differt a fortuna: ꝛ vtrum caſus ꝛ fortuna ſint. Textus. Quidam enim ſi ſint. ¶ Hic philoſophus proſequitur intentum ſuum: ponens opiniones antiquorum de caſu ꝛ fortuna. Et diuiditur hec pars in tres partes: ſm̄ tres opiniones antiquorum. ¶ Prima opinio antiquorum ponebat nihil fieri a caſu ꝛ fortuna: quod ipſi antiqui probabant duabus rationib⁹. ¶ Quarum prima eſt. Omne quod fit habet cauſam determinatam: ergo nihil fit a caſu ꝛ fortuna. Antecedens declarat philoſophus. Nam ſi quis ad forum vadat gratia emendi aliquid: ꝛ eundo inueniat aliquem ſibi dantem pecunias: illa inuentio habet cauſam determinatam: quia voluntas ementis ꝛ vendentis ſunt cauſa illius inuentionis. Etiam ſi cauſa non eſſet determinata: ſed indifferens ad effectum producendum ꝛ ad ſuum oppoſitum: non magis produceretur effectus quam oppoſitū effectus. Textus. Quoniam ſi aliquid. ¶ Secunda ratio antiquorum eſt. Si caſus ꝛ fortuna eſſent aliquid: tunc antiqui determinaſſent de eis: ſed ipſi non determinauerunt de eis: ergo videtur ꝙ caſus ꝛ fortuna non ſunt.

Opio prima.

Textus. Sed hoc mirabile eſt. ¶ Hic philoſophus ſoluit rationes antiquorum dicens: ꝙ mirabile eſt nihil ponere fieri a caſu ꝛ fortuna: cum tamen multa fiant a caſu ꝛ fortuna: vt patet per experientiam: ꝛ ideo antecedens illius rationis eſt falſum: ꝛ conſequentia non valet cum infertur conſequēs: cuiꝰ oppoſitum eſt omnibus notum. Textus. Unde ꝛ quodammodo. ¶ Hic philoſophus ſoluit ſecundam rationem: ꝛ conſiſtit ſolutio in hoc: ꝙ conſequentia non valet: antiqui nō determinauerunt de caſu ꝛ fortuna: ergo nihil ſunt quia in hoc deficiebant antiqui ꝙ de eis non determinauerunt: nam ex quo dicebant caſum ꝛ fortunam non eſſe debuiſſent oſtendiſſe hoc. Similiter empedocles ꝛ anaxagoras qui poſuerunt aliquid fieri a caſu ꝛ fortuna: debuiſſent feciſſe aliquam mentionem de caſu ꝛ fortuna. T. Sunt aūt. ¶ Hic p. ponit ſcōam opinionem que talis eſt ꝙ caſus eſt cauſa celi ꝛ omnium mūdanorum ꝛ ſimiliter fortuna: ꝛ ideo fortuna depingitur voluere rotam. i. celum ſm̄ cuius motuꝫ homines a natiuitate ſunt fortunati vel infortunati. T. Sed multū. ¶ Hic p. improbat iſtā opinionē duab⁹ rōnib⁹ Quaꝝ prima eſt: ſi id qd̄ magis videtur ineſſe nō ineſt nec id qd̄ minꝰ videtur ineſſe ineſt: ſed magis videtur ꝙ oīa iſta inferiora fiunt a caſu ꝛ fortuna q̄ celeſtia: eo ꝙ inferiora minꝰ regulariter ſe habēt q̄ celeſtia: et tamen multa iſtoꝝ inferioꝝ nec fiunt a caſu nec a fortuna: ſꝫ ꝑ naturam: ergo etiā celeſtia nō fiūt a caſu. T.

Opio ſcōa.

Adhuc. ¶ Secũda ratio eſt. Illud eſt incõueniens cuius contrariũ videmꝰ cõtingere: ſed in celo nihil videmus cõtingere a caſu: cũ celum ſe habeat regulariter ⁊ ordinate. ſed in iſtis inferioribꝰ videmꝰ multa contingere a caſu ⁊ fortuna: cũ iſta inferiora nõ ſe habent regulariter ⁊ ordinate: ergo inconueniens eſt dicere ꝙ celeſtia ſunt magis a caſu ⁊ fortuna ꝙ̃ iſta inferiora.

Tertia opĩo. ¶ Tertia opinio antiquorũ eſt: ꝙ fortuna eſt quoddaꝫ diuinum: immanifeſtũ intellectui humano. Hãc opinionẽ nõ improbat p. ſed tñ falſitas eiꝰ apparebit in capitulo ſequenti.

Primum ergo quoniam

¶ Iſtud eſt ſcõm capi. huiꝰ tractatꝰ: in quo p. oſtendit qd ſit caſus: ⁊ quid fortũa: ⁊ diuiditur in tres partes. In prima facit quod dictuꝫ eſt. In ſecũda oſtẽdit q̃tum veritatis habuerunt opiniones antiquoruꝫ circa caſum ⁊ fortunam. In tertia determinat de quibuſdam modis fortune. Prima ps hꝫ duas pticulas. In prima ponit quaſdaꝫ diuiſiones. In ſecũda infert diffinitõem effectꝰ fortuiti ⁊ fortune.

Pĩa diuiſio. ¶ Prima diuiſio quam ponit eſt iſta. Eorum que fiunt q̃dam fiunt ſemꝑ ſimiliter vt ortꝰ ⁊ occaſus aſtroꝝ. Quedã vero fiũt frequenter: vt ꝙ homo naſcatur cũ quinq; digitis in vna manu: q̃daꝫ fiunt preter hec: ſcilicꝫ q̃ non fiunt ſemper aut freq̃nter eodem modo ſicut illa q̃ fiunt vt in paucioribus vel ad vtrũlibet: vt ꝙ homo naſcatur cũ ſex digitis in vna manu. Ex iſta diuiſione infert p. duo correlaria. Primum eſt ꝙ ſi fortuna eſt aliquid ipſa eſt cauſa eorum q̃ non ſemper vel freq̃nter eueniunt: qꝛ illa que ſemper aut vt in pluribꝰ eueniũt non dicũtur fieri a caſu vel fortuna: ergo caſus ⁊ fortuna nõ ſunt cauſe eorum q̃ fiunt ſemꝑ vel freq̃nter: ſed eoruꝫ q̃ non ſunt ſemper ⁊ freq̃nter. Textꝰ. Manifeſtum ꝙ. ¶ Secũdum correlarium eſt: ꝙ fortuna eſt aliquid: patꝫ: qꝛ illud eſt aliquid a quo multa alia dicũtur fieri: ſed multa dicuntur fieri a caſu ⁊ fortuna: ergo caſus ⁊ fortuna ſunt aliquid. Textꝰ. Eoruꝫ aũt.

Qꝫ fortuna ſit aliquid

Scđa diuiſio ¶ Secũda diuiſio ẽ. ꝙ eorum q̃ fiunt: q̃dam fiunt ꝓpter finem determinatum: ⁊ quedam vero non: ſicut eleuatio feſtuce ⁊ fricatio barbe. Et inter effectus qui fiunt ꝓpter finem: quidam ſunt notabilis bonitatis vel malicie: ita ꝙ agens ꝓpter illos ageret ſi illos precognoſceret: ⁊ tales effectus dicũtur aliquãdo fieri a caſu ⁊ fortuna. Alij ſunt effectꝰ qui nõ ſunt tãte bonitatis vel malicie: ꝙ agens ꝓpter illos ageret ſi eos precognoſceret ⁊ tales nõ dicuntur fieri a caſu ⁊ fortuna. Textꝰ. Horum autem.

Tertia diſio. ¶ Tertia diuiſio eſt: ꝙ eorum que fiunt: quedam fiunt ab agente ſine ꝓpoſito: ſcilicꝫ a natura: ⁊ q̃dam fiunt ab agente ſm ꝓpoſitum: ſcilicꝫ ab intellectu ⁊ voluntate. Et ſubiungit ꝙ vtrobiq; inuenitur effectus ꝓpter hoc. i. effectus notabilis bonitatis: ⁊ etiaꝫ quidam effectus non ꝓpter hoc ſicut ſunt effectus notabilis malicie. Uel per effectum propter hoc poſſet intelligi effectus intentus: ⁊ per effectum non propter hoc effectus non intentus. T. Huiuſmodi ergo.

Quarta diſio ¶ Hic philoſophus ponit quartam diuiſionem que ſumitur ex parte cauſe: ⁊ etiam ex parte effectꝰ: que talis eſt: ꝙ cauſarum: quedam ſunt per ſe: ⁊ q̃dam ſunt per accidens. Et ſimiliter effectuum: quidam ſunt per ſe: ⁊ quidam per accidens. Et ſubiungit philoſophꝰ differentiaꝫ inter cauſam per ſe ⁊ cauſam per accidens: quia cauſa ꝑ ſe eſt finita ⁊ determinata: cauſa vero ꝑ accidens eſt infinita ⁊ indeterminata: cum infinita vni accidunt. i. non ſunt determinata que ⁊ quot debeant alicui accidere.

In finita vni accidunt. Unde ex iſto textu elicitur iſta communis auctoritas. Infinita vni accidunt que ſic intelligitur valde multa vni et eidem accidere poſſunt: que nobis ſunt indeterminata. Textus. Sicut ergo dictum.

Diffinitõ effectꝰ fortuiti. ¶ Hic philoſophus infert diffinitionem effectus fortuiti: ⁊ ipſius fortune. Nam effectus fortuitus eſt qui eſt ab agente ſm ꝓpoſitum ⁊ per accidens: extra ſemper ⁊ frequenter: ⁊ eſt eorum que propter hec ſunt. Declarat per exemplum philoſo. vltimam particulaꝫ. Nam ſi aliquis inueniat pecunias quas non intendebat inuenire: ⁊ libenter inueniſſet ſi preſciuiſſet cum ſit notabilis bonitatis vel malicie dicitur effectus fortuitꝰ: ergo effectꝰ fortuitus debꝫ eſſe propter hoc id eſt notabilis bonitatis vel malicie. ¶ Qꝛ autem talis effectus eueniat per accidẽs. Probat ſic: quia talis effectus non eſt intentꝰ ab agente: ſed accidit cum intento vel loco intenti. Qꝛ autem fiat extra ſemper ⁊ frequenter: patet: quia ſi accideret vt in pluribus non diceretur fieri a caſu vel a fortuna. Textus. Manifeſtuꝫ ergo.

Diffinitio fortune. ¶ Hic philoſophus infert diffinitionem fortune que talis eſt: ꝙ fortuna eſt cauſa per accidens ſm ꝓpoſituꝫ: extra ſemper ⁊ frequenter: eorum que ꝓpter hoc ſunt. Textꝰ. Unde circa idem. ¶ Hic philoſophus infert vnum correlarium quod eſt tale: ꝙ intellectus practicus ⁊ fortuna ſunt circa idem. i. ſunt vnum ⁊ idem: quia cauſa agens ſm ꝓpoſitum eſt intellectus practicus vel habens intellectum practicuꝫ: ſed fortuna eſt cauſa agẽs ſm ꝓpoſitum: ergo fortuna eſt intellectus practicus: ſed tamen reſpectu effectus intenti vocatur intellectus practicus: ⁊ reſpectu effectus non intenti vocatur fortuna. Ex quo patet: ꝙ illi duo termini intellectus practicus: ⁊ fortuna: vnam ⁊ eandem rem de materiali ſignificato important ſecundum tamen diuerſas rationes. T.

Infinitas ergo cauſas

Tres ꝓprietates fortune. ¶ Hec ſecunda pars huius capituli: in qua philoſophus ponit aliquas proprietates ſiue conditiones ipſius fortune. ¶ Quarum prima eſt: ꝙ fortuna eſt infinita id eſt ĩdeterminata: ⁊ ꝙ effectꝰ fortuiti ſunt cauſe infinite id eſt ſunt multe: quarum multitudo non eſt determinata: vel cauſa eius multis modis variari poteſt. Secunda conditio: ſiue proprietas eſt: ꝙ fortuna eſt immanifeſta. Tertia eſt ꝙ quodammodo nihil fit a fortuna: puta ſemper aut in pluribus: et quodammodo aliquid fit a fortuna. Qꝛ ſit indeterminata patet: quia cauſa a qua prouenit effectus fortuitus eſt indeterminata: cum multis modis variari poteſt: et talis eſt fortuna: ergo fortuna eſt indeterminata ⁊ infinita. Qꝛ autem ſit immanifeſta patꝫ: quia illud in agibilibus eſt immanifeſtum quod ratione practica apprehendi non poteſt: ſed fortuna eſt huiuſmodi: ergo fortuna eſt immanifeſta. Non tameꝫ ſic intelligendum eſt: ꝙ ipſa ſit ſimpliciter ignota: ſed ſic eſt ignota ꝙ ignoramus quis effectus ab ea contingat. Textus. Cum etiam quibuſdam. ¶ Hic philoſophus remouet vnum dubium. Dubitaret enim aliquis. vtrum omnis cauſa per accidens ſit fortuna. Ad hoc reſpondet philoſophus ꝙ ſi cauſa per accidens ſit ita diſtãs a cauſa per ſe: ſic ꝙ non ſit intendens effectum: nec ab ea talis effectus eſt natus euenire ſemper et frequenter: tunc eſt fortuna. Sed ſi talis cauſa ſit ita propinqua cauſe per ſe: ꝙ intendat effectum: vel ꝙ vt in pluribus producatur talis effectus: tũc illa cauſa non eſt fortuna.

Fortuna autem bona.

Quid enfortuniũ ⁊ infortuniũ. ¶ Hec eſt tertia ps huiꝰ capituli: in qua p. ponit quoſdam modos fortune dicens: ꝙ quedam eſt fortuna bona: ⁊ eſt illa cũ bonuꝫ aduenit non intentum: ⁊ quedam eſt fortuna mala: cũ maluꝫ aduenit non intentũ. Unde fortuna bona eufortunium ſolet vocari: ⁊ fortuna mala infortunium. Et qꝛ bonũ ⁊ malũ non dicũtur euenire a fortuna niſi qñ ſunt notabiliter bona vel notabiliter mala: iõ non dꝛ eufortuniũ: niſi qñ aliq̃d notabiliter bonũ nõ intẽtum euenit: neq; dꝛ infortuniuꝫ: niſi qñ aliquid notabiliter malũ non intentũ euenit. Et qꝛ priuari bono malũ eſt: ⁊ etiam priuari malo bonũ eſt. iõ non ſoluꝫ dꝛ hꝫ ĩ bonum euenire: ſiue hõ eufortuniũ habere: qñ aliq̃d notabiliter bonuꝫ p̃ter eiꝰ intentiõeꝫ ſibi euenit: ſꝫ qñ etiam priuat̃ aliquo magno malo p̃ter intẽtiõeꝫ. Et ſimiliter nõ ſolũ dꝛ illi euenire infortuniũ: cui aliq̃d notabiliter malũ p̃ter intẽtiõeꝫ euenit: ſꝫ etiã ille q̃ priuat̃ aliquo notabilr̃ bono p̃ter eiꝰ intentõem.

¶ Qđ parꝝ diſtat nihil diſtare videt̃. Qꝛ illud qđ ꝓpe ẽ tanq̃ nihil diſtare videt̃. Et iõ ſi aliq̃d ſit nobis ablatũ qđ nr̃m tñ nõ erat. ex quo tñ multũ nõ diſtabat tanq̃ nr̃m reputabamꝰ: dicimꝰ nos magnũ bonũ ꝑdidiſſe: ⁊ valde infortunatos eſſe. Et ſubdit p. ꝙ eufortuniũ incertũ eſt. ex quo fortũa eſt incerta: nec etiã fit ſꝑ vel freq̃nter: ex quo etiã fortuna nõ fit ſemꝑ vel freq̃nter. Ex dictis ꝯcludit p. ꝙ caſus ⁊ fortũa ſunt cãe per accidẽs: ⁊ non ꝓducũt ſuos effectꝰ ſemꝑ vel freq̃nter: ſed agũt ꝓpter finem.

Differunt aũt

¶ Iſtud ẽ tertiũ caplm̃ huiꝰ tractatꝰ in quo p. ponit drĩam inter caſum et fortunã. ⁊ ꝯtinet duas ptes. In pĩa ponit drĩam inter caſum ⁊ fortunã. large capiẽdo illum terminũ caſus. In ſcđa ponit drĩam inter caſum ⁊ fortunã ſtricte capiendo illũ terminũ caſus: ibi. Maxime aũt ſeꝑatim. Dicit ergo prĩo ſic. ꝙ caſus ⁊ fortũa differũt: qꝛ caſus ẽ in plꝰ q̃ fortuna: igit̃ caſus ⁊ fortuna differũt. Añs pꝫ qꝛ omne qđ fit a fortũa fit a caſu. ſed nõ omne qđ fit a caſu fit a fortuna. igit̃ caſus eſt in plꝰ q̃ fortũa. Minorem declarat ſic p. qꝛ ſolũ illud qđ fit p̃ter intentionẽꝫ agentis a ꝓpoſito ꝓpter aliq̃d in minori pte fit a fortuna: ſed illud qđ fit preter intentiõem agẽtis in minori pte: ſiue agat ſm ꝓpoſitum ſiue naturaliter fit a caſu: ergo omne qđ fit a fortũa fit a caſu. Qꝛ aũt illud qđ fit p̃ter intẽtiõem agẽtis a ꝓpoſito in minori pte: ſiue raro fiat a fortuna ꝓbat ſic. Qꝛ illud qđ fit a fortuna ⁊ ſimiliter ipa fortuna ſolũ inueniũtur in illis in quibꝰ aliquid poteſt bene vel male cõtingere ſm ꝓpoſitum volũtatis: ex quo fortuna eſt circa praxim. i. circa aliquid qđ eſt in poteſtate volũtatis: ſed nihil poteſt male vel bene cõtingere ſcđm ꝓpoſituꝫ volũtatis: niſi reſpectu agentis ſcđm ꝓpoſitum: igit̃ reſpectu illius ſolum dꝛ aliquid fieri a fortuna. T. Signũ autem eſt. ¶ Hic philoſophꝰ ꝓbat illud idem: ſcꝫ ꝙ fortũa nõ habet fieri niſi in agentibꝰ ſm ꝓpoſituꝫ: qꝛ fortuna dꝛ eſſe felicitas non reperit̃ niſi in agentibꝰ ſm ꝓpoſitum cum felicitas ſit eupraxis ſiue eupraxia. i. bona operatio: que non poteſt eſſe niſi reſpectu agentis ſm ꝓpoſitum: ergo fortuna nõ poteſt eſſe: niſi reſpectu agẽtis ſm ꝓpoſitum. Ex dictis concludit philoſophꝰ. Ex quo fortuna nõ reperitur in illis niſi que agũt ſm ꝓpoſitũ

Infãs ĩaĩatũ ⁊ beſtia nihil faciũt a fortuna. ideo infans inanimatũ ⁊ beſtia nihil faciũt a fortuna: cum non agãt ſm ꝓpoſitum: neq; iu ipſis eſt eufortunium: vel diffortunium: niſi ſm ſimilitudineꝫ: ſicut dicit Protharcus id eſt talis philoſophus: qui dicit lapides ante altare iacentes valde infortunatos: ex quo pedibus conculcãtur: ⁊ lapides eſſe bene fortunatos: ex quibus fiunt are ſiue altaria: cum illis fiat reuerentia. Textus. Sed caſus. ¶ Hic philoſophꝰ ꝓbat ſecundam ptem: ſcilicꝫ ꝙ caſus eſt in illis que non agũt ſm ꝓpoſitum per duo exempla. Primum eſt. ſi tripoda de alto cadat: ⁊ cõtingat ꝙ recte ſtet vt ſuper eam aliquis ſedere poſſꝫ hoc dicimus eſſe a caſu. Aliud exemplum eſt. ſi latrones veniant ad furãdum equum: qui equꝰ ꝓpter appetitum comedendi veniat domuꝫ: et propter hoc non furatus ſit. hoc dicitur eſſe a caſu: ⁊ cum hoc caſus fit ĩ hijs qui agunt ſm propoſitũ. Textus. Secunduum autem. ¶ Hic philoſophꝰ declarat ꝙ caſus tam reperitur in animatis q̃ in inanimatis per quoddã ſignum qđ eſt tale: qꝛ vanum ſiue fruſtra eſt ꝓpinquũ caſui: ſed vanũ ⁊ fruſtra inueniũtur tam in agentibꝰ non ſm ꝓpoſitum q̃ alijs. Illud etiam dicitur fruſtra ſiue vanum quod eſt ordinatũ ad aliqueꝫ finem quem natum eſt conſequi ⁊ non conſequitur: ſiue fiat ab agente ſm ꝓpoſituꝫ ſiue non: ergo caſus reperitur tam in agente ſm ꝓpoſitum q̃ in agente non ſm ꝓpoſitum. ¶ Eſt tamen differẽtia inter vanũ ⁊ fruſtra: ⁊ caſum.

Drĩa inter vanũ fruſtra: et caſum. Unde aliquid dicitur vanum ex eo: quia non conſequitur finem ad quem eſt ordinatum: ⁊ caſus cõſeq̃tur finem ad quem non eſt ordinatum. Unde quandoq; vnũ ⁊ idem dicitur vanum ſiue fruſtra ⁊ caſus: ⁊ quandoq; nõ. Agens tamen fruſtra ꝓpe dicit̃ illud qđ natum eſt ꝓducere aliquem effectum quem nõ producat. Et illud dicit̃ agere in vanum: qđ aliq̃d agit quod nõ eſt alicuiꝰ nocumenti: vel alicuiꝰ vtilitatis: vel qđ agit ꝓpter aliq̃d qđ non eſt natũ ſequi ad ſuuꝫ effectum. Et ideo ſolet vocari agens otioſum demonſtrãs ſuã fatuitatem in opatiõe ſua.

Maxime autem ſeparatuꝫ

¶ Hec eſt ſecunda pars huiꝰ capituli: qua philoſophꝰ ponit differẽtiam inter caſum ⁊ fortunam: ꝓprie capiendo illuꝫ terminum caſus: dicens ꝙ caſus ꝓprie capiendo illum terminum eſt in hijs que non habent propoſitum. fortuna eſt in hijs que habent propoſitum.

Diffinitio caſus. Unde ille terminus caſus qñ generaliter capit̃ poteſt ſic deſcribi. Caſus eſt cauſa per accidens eorum que fiunt ꝓpter finem ⁊ in minori parte. ſꝫ quãdo capit̃ ſpecialiter deſcribit̃ ſic. Caſus eſt cã per accidens eorum q̃ non fiunt ſm ꝓpoſitũ ſm finem ⁊ in minori parte.

Modorum ⁊ cauſarum

¶ Iſtud eſt quartũ capitulũ iſtius tractatus: in quo oſtendit ad qđ genus cauſe reducũtur caſus ⁊ fortuna. Et continet iſtud capitulum tres partes ſm tres concluſiones.

Concl'o pma. ¶ Prima concluſio quam ponit philoſophus: eſt iſta: ꝙ caſus ⁊ fortuna ſunt cauſe agentes. Probat ſic. qꝛ caſus eſt ipſa natura ⁊ fortuna eſt ipe intellectus practicꝰ: ſed natura ⁊ intellectꝰ ſunt cãe agẽtes: igit̃ caſus ⁊ fortuna ſunt cãe agentes. T. Quoniam aũt.

Concl'o ſcđa. ¶ Hic philoſophꝰ ponit ſecũdam concl'oneꝫ q̃ talis eſt: ꝙ caſus ⁊ fortuna ſunt cãe poſteriores ipſo intellectu ⁊ natura. Probat ſic: quia cãe per accidens ſunt poſteriores cauſis per ſe: ſed caſus ⁊ fortuna ſunt cauſe per accidens: intellectus vero ⁊ natura ſunt cãe per ſe: ergo caſus ⁊ fortuna ſunt cauſe poſteriores intellectu ⁊ natura: T. Quare ſi qua.

Concl'o. iij. ¶ Hic philoſophꝰ ponit tertiam concluſionem que talis eſt: ꝙ caſus non eſt cã celi. Probat ſic: qꝛ ſi caſus eſſet cã celi ſeq̃retur ꝙ eſſent aliq̃ alie cãe priores cã celi: qđ falſum eſt: igit̃. Cõſeq̃ntia tenet: qꝛ caſus ⁊ fortuna ſunt cãe poſteriores intellectu ⁊ natura.

Queritur vtrum diffinitio fortune ſit bene

aſſignata in qua dicit̃: fortuna eſt cã per accidens ſm ꝓpoſitum eorũ que ꝓpter hec ſunt extra ſemper ⁊ frequenter. ¶ Et videt̃ ꝙ non: qꝛ fortuna non poteſt diffiniri: ergo eius diffinitio non eſt bona. Antecedens patet: qꝛ illud qđ homini eſt ignotuꝫ nec ab homine ratione practica apprehendi poteſt: nõ poteſt diffiniri: ſed ſic eſt de fortuna: vt patꝫ per p. dicẽtem fortunam eſſe inmanifeſtam. ¶ Secũdo ſic. Diffinitio fortune eſt ſuperflua: igit̃ non valet. Antecedẽs patꝫ: qꝛ in ea ponitur illa particula ꝑ accidẽs: ⁊ illa particula extra ſem

per ⁊ freq̄nter: q̄ vident idem dicere. ¶ Tertio sic. Fortuna est causa per se: ergo male dicitur in diffinitione: ꝙ est cā per accidens. Conseq̄ntia patz: q2 per se ⁊ per accidens sunt opposita. Et antecedens ꝓbatur: quia intellect⁹ practicus est causa per se sed fortuna ē intellectus practicus: vt patz per philoso. ergo fortuna est causa perse. ¶ Quarto sic: fortuna diffinitur per terminum effectum fortuitum explicantem: ergo fortuna sibi determinat effectum fortuitum: ⁊ per consequens est causa per se effectus fortuiti. ¶ Quinto sic. Fortuna non agit ſm propositum: ergo male ponitur in diffinitione fortune ſm propositum. Antecedens patet: quia fortuna non intendit effectum suū: cum alias nō diceretur fortuna: ⁊ omne agens ſm ꝓpositum intendit suum effectum: igitur. ¶ Sexto sic. Effectus fortuitus non est ꝓpter hoc: ergo male dicitur in diffinitione fortune eorum que ꝓpter hoc sunt. Antecedens patet: quia effect⁹ non dicitur ꝓpter hoc nisi quia agens agit ꝓpter ipsum: sed fortuna non agit ꝓpter effectuz fortuitum: cum non intendat ipsum: igitur fortuna nō est eorum que ꝓpter hoc sunt. ¶ Septimo sic. Fortūa non est causa: igitur diffinitio fortune est insufficiens. Antecedens patet per philoso. in littera dicentem: ꝙ quodammodo a fortuna nihil videtur fieri. ¶ Octauo sic. Quicquid fit hoc ex certis ⁊ determinatis causis: sed illud quod fit a fortuna: non fit a certis causis ⁊ determinatis: igitur illud quod fit a fortuna non fit: ⁊ per consequens fortuna non est causa. Maior patet per platonem in tymeo dicētem. Nihil est ortuz sub sole: cuius legitima causa non precesserit. ¶ Nono sic. Omnis causa est causa per se: igitur fortuna non est causa per accidens. Antecedens patet: quia ꝓpositio vera in qua predicatur idem de seipso est per se. ¶ Decimo sic: illud quod vere est ⁊ nō est causa est vere causatum: sed omne quod fit siue a natura siue ab intellectu vere est ⁊ non est causa: ergo vere est causatum: et per conseq̄ns habz determinatam cām: ⁊ sic nihil fit a casu nec a fortuna.

In oppositum est p. in textu tradens nobis illam diffinitiōem. Pro solutiōe q̄stionis est.

Sciendum ꝙ ille terminus fortuna capitur dupliciter. Unomodo pro effectu fortuito: ⁊ sic capitur in cōmunibus sermonibus hominum dicentium illum habere bonam fortunām: illum vero malam. Et potest sic describi. Fortuna est effectus non intentus ab agente ſm propositum: productus ab eo extra semper ⁊ frequenter: qui est notabilis bonitatis vel malicie: hoc est commodi aut incommodi: vt thesaurus inuentus ab aliquo preter intentionem eius dicitur fortuna: capiendo isto modo fortunam: quia est effectus non intentus ab agente ſm ꝓpositum: scilicet ab illo a quo inuenitur: ⁊ ꝓducitur ab extra semper ⁊ frequenter. Hoc est notabilis vtilitatis vel damni: ⁊ sic illa inuentio thesauri respectu illi⁹ qui inuenit thesaurum dicitur effectus fortuit⁹. Aliomodo capitur ille terminus fortuna pro causa effect⁹ fortuiti: scilicet pro intellectu practico: ⁊ istomodo capit̄ in proposito. Et debet diffinitio data ab Aristo. sic intelligi fortuna est causa: non intendens effectum fortuitū: agens ſm propositum ⁊ ꝓducens eundem effectum extra semper ⁊ frequenter: qui effectus est de numero illorum effectuū qui sunt notabilis vtilitatis vel damni. Dicitur notanter non intendens ad differentiam cause intendentis. Dicitur notanter ſm ꝓpositum ad differentiam cause non agentis ſm ꝓpositum. Dicitur notanter extra semper ⁊ frequenter: ad differentiam causarum ꝓducentium effectus semper vel frequenter quibus causis positis semper vel vt in pluribus producitur effectus ab eis: et tamen posita causa que fortuna dicitur: nec semper nec freq̄nter ꝓducit̄ effect⁹ fortuitus. Dicit̄ notāter notabilis bonitatis ⁊c. ad differētiam cause alicui⁹ effect⁹ qui nō est alicui⁹ notabilis bonitatis vel dāni. Isto notato sit.

(Margin: ¶ Descriptio fortune.)

Conclusio respōsiua Diffinitio fortune data per Aristotelem est sufficiēs: patz per cōditiōes bone diffinitionis.

Dubitatur primo. Utrum casus ⁊ fortuna sint cause agentes.

Et videtur ꝙ non: quia infinitas siue indeterminatio conuenit materie: sed casus ⁊ fortuna sunt quedam infinita ⁊ indeterminata: ergo sunt cause materiales. ¶ Secundo sic casus est forma substantialis vel materia: ⁊ fortuna est intellect⁹: sed forma substantialis ⁊ materia sunt cause quarum vna est formalis: ⁊ alia materialis: ğ casus ⁊ fortuna sunt cause materiales vel formales: vel vna formalis ⁊ alia materialis. ¶ Tertio sic. cause indeterminate non sunt cause agentes: sed casus ⁊ fortuna sunt cause indeterminate: ergo non sunt cause agentes. Maior patet: quia causa indeterminata ex quo non est maior ratio ꝙ ꝓducat vnum effectum q̄ꝫ eius oppositum: vtrumq3 effectum producet vel neutrum: sed non vtrumq3: ergo neutrum: ⁊ per consequens non est causa agens. ¶ In oppositum est philosoph⁹ in textu ostendens casum ⁊ fortunam esse causas agentes. ¶ Ad dubium dicitur: ꝙ casus ⁊ fortuna respectu effectuū casualium ⁊ fortuitoꝝ nō dicūtur cause materiales formales vel finales sed cause agentes. Prima pars pz: q2 non sunt principia intrinseca effectus fortuiti: nec effect⁹ fortuiti fiunt ꝓpter ipa: ergo nō sunt cāe materiales: formales: vel finales: respectu fortuitoꝝ vel casualiū. Scda pars pz per p. in textu. ¶ Et ad primam ratiōem dubij dicitur: ꝙ licet inderminatio respectu effectuū intentoꝝ ꝓueniat ex parte materie: tamen indeterminatio respectu effectuum non intentorū prouenit ex pte agētis. ¶ Ad secūdam dicitur: ꝙ licet casus ⁊ fortuna sint cause formales: vel vna causa materialis: ⁊ alia formalis respectu aliquorū effectuū: respectu quoꝝ non dicūtur casus ⁊ fortuna: tamen respectu effectuū fortuitoꝝ vel casualium non sunt cause formales: vel vna causa formalis: ⁊ alia materialis: sed sunt cause efficientes. ¶ Ad tertiaz dr̄. ꝙ dupliciter pt intelligi: ꝙ aliqua causa sit indeterminata. Unomodo: q2 nullū effectum intendit ꝓducere: ⁊ isto modo casus ⁊ fortuna nō sunt cause indeterminate. Aliomodo q2 nō intēdit illū effectū ꝓducere qui ab ipo ꝓducitur: ⁊ ꝓpter quē non agebat: ⁊ sic casus ⁊ fortuna bene sunt cause indeterminate: ⁊ tūc negatur ꝯña.

Dubitatur secundo. Utrum casus ⁊ fortuna reperiantur in contingenti ad vtrumlibz.

¶ Ad dubium dicitur: ꝙ dupliciter potest intelligi ꝙ aliquod agens sit contingens ad vtrumlibet. Unomodo: q2 indifferens ē ad omnem effectum ꝓducēdum ⁊ ad eius opppositum licet, nullum effectum ꝓducat: ⁊ sic casus ⁊ fortuna non reperiuntur in contingenti ad vtrumlibet. Aliomodo aliquod agens dicitur contingens ad vtrumlibet: nō q2 est indifferēs ad quēlibet effectū ꝓducendū ⁊ eius oppositū: sed est indifferēs ad istū effectum producendum ⁊ eius oppositum: cum hoc tamen est determinatum ad effectum producendum ⁊ sic casus ⁊ fortuna bene reperiuntur in cōtingenti ad vtrūlibet. i. sunt cause contingētes ad vtrumlibet: sicut homo trāsiens ad foꝝ vt emat aliquas res: dicit̄ ad vtrūlibet se habere vt inueniat thesaurum ⁊ non inueniat.

Et similiter inuentio thesauri dr̄ effectus contigens ad vtrūlz respectu cūtis ad foꝝ.

Aduertendū est tn̄ vlteri⁹: ꝙ nullū agens totale agit a casu ⁊ fortuna: nec est ꝯtingēs ad vtrūlz respectu alicui⁹ effect⁹. Pz: q2 qd̄lz agens totale est pria cā vel plures cāe. quaꝝ vna est pria cā. sz prima cā non agit a casu vel a fortuna: nec se hz ad vtrūlibz ad effectū ꝓducēdum: igr̄. Sz agens partiale ⁊ pticulare bene agit a casu vel a fortuna respectu effect⁹ fortuiti vel casualis: ⁊ bene se hz ad vtrūlz ad effectū ꝓducēdum: sic ꝙ nō magis intēdat effectū q̄ꝫ oppositū suū. ¶ Sz q̄reret aliq̄s: an ne effect⁹ eueniens in ludo taxilloꝝ est effectus fortuit⁹. Ad hoc dr̄ ꝙ lucrū non est effect⁹ fortuitus: q2 lucrū intēditur: sz dānuz dr̄ effect⁹ fortuitus Si tn̄ effect⁹ dr̄ fortuit⁹: q2 fit sine cognitiōe ꝑuia agentis: ita ꝙ ipm agens nō cognouit effectū: sic nō est effectus fortuit⁹: cū taxillator dānuz ꝑcognoscebat cū sciat ꝙ ꝑdet vel lucrabit̄. Sz si dicat̄ effectus fortuit⁹ qui nō intēditur ab agēte: ita ꝙ agens nō agit ꝓpter ipm lz ipm ꝑcognoscat. tūc dānum dr̄ effect⁹ fortuit⁹ respectu taxillatoris: q2 dānum non intendit̄ a taxillatore. ¶ Similiter q̄reret aliq̄s. Si aliq̄s saltet deorsum cuz intentōe: ⁊ cadat in ignez se nesciēte: an talis casus in ignem sit effect⁹ fortuit⁹. Dicitur ꝙ lz talis mot⁹ nō sit effectus fortuit⁹ cū homo intēdat illū motum: tn̄ talis casus in ignem est effect⁹ fortuit⁹. ¶ Alteri⁹ q̄reret aliquis quō intelligit̄ auctoritas illa phi. in libro de bona fortuna. Ubi est minor intellect⁹ ibi est maior fortuna. Dr̄ ꝙ sic ꝙ q̄to cā q̄ fortuna dr̄ min⁹ intēdat effectū eius tāto ille effect⁹ dr̄ magis fortuit⁹.

Ad rōnes q̄stionis.

¶ Ad primā dr̄ negādo añs. Et ad ꝓbatiōem eius dr̄: ꝙ p. nō voluit dicere ꝙ fortuna nō sit nobis nota vel manifesta: sz voluit dicere ꝙ nō sit notū vel manifestum qui effect⁹ fortuitus ꝓduceret̄ a tali cā. ¶ Ad scd̄am dr̄ negādo añs. Et ad ꝓbatiōem eius dr̄ negādo ꝙ significāt vnū ⁊ idem: q2 peraccidēs sumit̄ hic pro cā nō intendēte effectū ¶ Ad tertiam dr̄ distinguendo añs. q2 hec dictio perse capit̄ dupliciter. Unomō scdē intētionaliter: vt est passio ꝓpositiōis: ⁊ peraccidēs opposito modo: ⁊ sic cōceditur añs ⁊ ꝯña. sz illo modo nō capit̄ peraccidēs in ꝓposito. Alio modo capit̄ perse prime intētionaliter. Et hoc dupliciter. Unomō sincathegoreumatice: ⁊ ex opposito peraccidēs: ⁊ sic nō capiūtur in ꝓposito. Aliomō accipitur perse vt tn̄ valet sicut intēdens effectū: ⁊ peraccidens sicut nō intēdens effectuz: ⁊ sic negat̄ añs. ¶ Ad quartam dr̄ distinguēdo ꝯñs. vel capiēdo perse vt est passio ꝓpōnis: ⁊ sic concedit̄ ꝯña: vel capiendo ꝑ se vt tn̄ valet sicut intendēs suū effectū: ⁊ sic negatur ꝯña. ¶ Ad quintā dr̄ negando añs. Et ad ꝓbatōem eius dr̄ ꝙ lz fortuna non intēdat effectū fortuituz nec agat ſm ꝓpositum respectu illius: tn̄ bene intēdit effectū nō fortuitum ⁊ agit ſm ꝓpositum ꝓpter ipm. ¶ Ad sextam dr̄ distinguēdo añs: q2 dupliciter aliq̄s effectus dr̄ effectus ꝓpter hoc. Unomodo q2 est effect⁹ ꝓpter quez intentum agēs agit: ⁊ sic ꝯceditur añs. Aliomodo q2 est notabilis vtilitatis vel dāni: ⁊ sic negatur añs. ¶ Ad septimam dr̄ negando añs. Et ad ꝓbationem eius dr̄ negando ꝯñam. ¶ Ad octauam dr̄ ꝙ lz illud quod fit a fortuna intēdatur ab aliqua eius causa: tamen ab illa causa que fortuna dr̄ non intenditur: nec illa est determinata ad illum effectū ꝓducendum: licz bene ab aliis causis intēdatur: que sunt determinate ad illum effectum ꝓducēdum: ⁊ sic pz ꝙ minor est falsa. ¶ Ad nonam dr̄ distinguēdo antecedēs: vel capiēdo perse pro perse ꝓpōnis: ⁊ sic concedit̄ añs: vel vt tn̄ valz sicut agens ex intentione siue intendēs effectum: ⁊ sic negatur antecedēs. ¶ Ad decimam dicitur cōcedēdo ꝙ omne quod est ⁊ non est causa est vere causatum: ⁊ habet determinatam cām vniuersalem. Et vlteri⁹ negat̄ ꝯña: scz ꝙ nihil fit a casu ⁊ fortuna: q2 vn⁹ ⁊ idem effect⁹ respectu vni⁹ cause dr̄ effectus fortuit⁹: ⁊ respectu alterius nō fortuitus: quilz cm̄ effectus mūdi respectu prīe cause est effectus itent⁹ aliquis tn̄ effect⁹ respectu cāe particularis nō est intentus: ⁊ aliquis effectus respectu vnius cause particularis est intentus ⁊ respectu alterius non.

¶ Quint⁹ tractat⁹ in quō ōnditur phisicū per oē gen⁹ cause demōstrare.

Ad cognoscēdaz phisici cōsiderationez ponunt̄ aliq̄ ꝯclōnes ¶ Prīa ē quatuor sunt gn̄a cāꝝ: sicut dictū ē scz materia: forma: finis: ⁊ efficiēs. Pz: q2 ꝑ qd̄lz illoꝝ pōt respōderi ad q̄stionem factā per ꝓpter q̄d: vt si querat̄ ꝓpter quid linea est recta vel curua. rn̄detur ꝑ cām formalez q2 ē longitudo sine latitudine ⁊ ꝓfunditate. Et si querat̄ ꝓpter q̄d isti certant. rn̄det̄ per cām efficiētem: q2 sunt furati. Et per causaz finalē vt dominētur. Et si querat̄ ꝓpter q̄d hoc est corruptibile. respondet̄: q2 est hīis materiaz ¶ Scda conclusio lz causa efficiens formalis ⁊ finalis in idē coincidant: nō tamē coincidit causa efficiēs cuz materiali. Pz. quia forma substātialis ē causa formalis: et causa efficiens et cā finalis respectu dispositionū materie. ¶ Tertia cōclusio lz phisicus habeat cōsiderare mouētia mota: nō tamē habet cōsiderare mouētia nō mobilia: que nō habēt in se principiū motus. Et quo pz ꝙ triplex est studiū phie. Nā quedā phia ē cōsiderans mobile ⁊ incorruptibile: sicut ē astrologia. Alia vero cōsiderat mobile corruptibile. idest terminos cōnotantes materiaz ⁊ mutationez: sicut est phisica Alia vero que cōsiderat res immobiles et incorruptibiles: sicut est methaphisica. ¶ Quarta conclusio phisici est considerare quatuor genera causarum: ⁊ per ipsa demonstrare. Probatur sic: quia phisici est considerare generationes ⁊ corruptiones rerum naturalium Sz in talibus oportet cōsiderare illud qd̄ fit post aliud: puta formaz: et illud quod facit illud: puta efficiēs ⁊ illud quod suscipit: puta materiam: igitur phisici est considerare quatuor causas. Et inter efficientia quoddam est immobile et nō phisicum: aliud est mobile ⁊ phisicum ¶ Quinta ꝯclo phisici ē ꝯsiderarē cāz finalē pbat̄ sic. Tuz prio: q2 phisici ē ꝯsidrare de forma:

(Margin: Conclusio .j. — Conclusio .ij. — ¶ Efficiēs forma ⁊ finis in idē coincidūt Cōclusio .iij. — Nota triplex studiū phie — Cōclusio .iiij. — Conclusio .v.)

per ⁊ freq̄nter: q̄ videnť idem dicere. ¶ Tertio ſic. Fortuna eſt cauſa per ſe: ergo male dicitur in diffinitione: ꝙ eſt cā per accidens. Conſeq̄ntia patꝫ: qꝛ per ſe ⁊ per accidens ſunt oppoſita. Et antecedens ꝓbatur: quia intellectꝰ practicus eſt cauſa per ſe ſed fortuna ē intellectus practicus: vt patꝫ per philoſo. ergo fortuna eſt cauſa perſe. ¶ Quarto ſic: fortuna diffinitur per terminum effectum fortuitum explicantem: ergo fortuna ſibi determinat effectum fortuitum: ⁊ per conſequens eſt cauſa per ſe effectus fortuiti. ¶ Quinto ſic. Fortuna non agit ſm propoſitum: ergo male ponitur in diffinitione fortune ſm propoſitum. Antecedens patet: quia fortuna non intendit effectum ſuū: cum alias nō diceretur fortuna: ⁊ omne agens ſm ꝓpoſitum intendit ſuum effectum: igitur. ¶ Sexto ſic. Effectus fortuitus non eſt ꝓpter hoc: ergo male dicitur in diffinitione fortune eorum que ꝓpter hoc ſunt. Antecedens patet: quia effectꝰ non dicitur ꝓpter hoc niſi quia agens agit ꝓpter ipſum: ſed fortuna non agit ꝓpter effectū fortuitum: cum non intendat ipſum: igitur fortuna nō eſt eorum que ꝓpter hoc ſunt. ¶ Septimo ſic. Fortūa non eſt cauſa: igitur diffinitio fortune eſt inſufficiens. Antecedens patet per philoſo. in littera dicentem: ꝙ quodammodo a fortuna nihil videtur fieri. ¶ Octauo ſic. Quicquid fit hoc eſt certis ⁊ determinatis cauſis: ſed illud quod fit a fortuna: non fit a certis cauſis ⁊ determinatis: igitur illud quod fit a fortuna non fit: ⁊ per conſequens fortuna non eſt cauſa. Maior patet per platonem in tymeo dicētem. Nihil eſt ortū ſub ſole: cuius legitima cauſa non preceſſerit. ¶ Nono ſic. Omnis cauſa eſt cauſa per ſe: igitur fortuna non eſt cauſa per accidens. Antecedens patet: quia ꝓpoſitio vera in qua predicatur idem de ſeipſo eſt per ſe. ¶ Decimo ſic: illud quod vere eſt ⁊ nō eſt cauſa eſt vere cauſatum: ſed omne quod fit ſiue a natura ſiue ab intellectu vere eſt ⁊ non eſt cauſa: ergo vere eſt cauſatum: et per conſeq̄ns habꝫ determinatam cām: ⁊ ſic nihil fit a caſu nec a fortuna.

In oppoſitum eſt p. in textu tradens nobis illam diffinitiōem. Pro ſolutiōe q̄ſtionis eſt.

Sciendum ꝙ ille terminus fortuna capitur dupliciter. Unomodo pro effectu fortuito: ⁊ ſic capitur in cōmunibus ſermonibus hominum dicentium illum habere bonam fortunam: illum vero malam. Et poteſt ſic deſcribi. Fortuna eſt effectus non intentus ab agente ſm propoſitum: productus ab eo extra ſemper ⁊ frequenter: qui eſt notabilis bonitatis vel malicie: hoc eſt commodi aut incommodi: vt theſaurus inuentus ab aliquo preter intentionem eius dicitur fortuna: capiendo iſto modo fortunam: quia eſt effectus non intentus ab agente ſm ꝓpoſitum: ſcilicet ab illo a quo inuenitur: ⁊ ꝓducitur ab extra ſemper ⁊ frequenter. Hoc eſt notabilis vtilitatis vel damni: ⁊ ſic illa inuentio theſauri reſpectu illiꝰ qui inuenit theſaurum dicitur effectus fortuitꝰ. Aliomodo capitur ille terminus fortuna pro cauſa effectꝰ fortuiti: ſcilicet pro intellectu practico: ⁊ iſtomodo capiť in propoſito. Et debet diffinitio data ab Ariſto. ſic intelligi fortuna eſt cauſa: non intendens effectum fortuitū: agens ſm propoſitum ⁊ ꝓducens eundem effectum extra ſemper ⁊ frequenter: qui effectus eſt de numero illorum effectuū qui ſunt notabilis vtilitatis vel damni. Dicitur notanter non intendens ad differentiam cauſe intendentis. Dicitur notanter ſm ꝓpoſitum ad differentiam cauſe non agentis ſm ꝓpoſitum. Dicitur notanter extra ſemper ⁊ frequenter: ad differentiam cauſarum ꝓducentium effectus ſemper vel frequenter quibus cauſis poſitis ſemper vel vt in pluribus producitur effectus ab eis: et tamen poſita cauſa que fortuna dicitur: nec ſemper nec freq̄nter ꝓduciť effectꝰ fortuitus. Diciť notāter notabilis bonitatis ⁊c. ad differētiam cauſe alicuiꝰ effectꝰ qui nō eſt alicuiꝰ notabilis bonitatis vel dāni. Iſto notato ſit.

¶ Deſcriptio fortune.

Concluſio reſpōſiua Diffinitio fortune data per Ariſtotelem eſt ſufficiēs: patꝫ per cōditiōes bone diffinitionis.

Dubitatur primo. Utrum caſus ⁊ fortuna ſint cauſe agentes. Et videtur ꝙ non: quia infinitas ſiue indeterminatio conuenit materie: ſed caſus ⁊ fortuna ſunt quedam infinita ⁊ indeterminata: ergo ſunt cauſe materiales. ¶ Secundo ſic caſus eſt forma ſubſtantialis vel materia: ⁊ fortuna eſt intellectꝰ: ſed forma ſubſtantialis ⁊ materia ſunt cauſe quarum vna eſt formalis: ⁊ alia materialis: ḡ caſus ⁊ fortuna ſunt cauſe materiales vel formales: vel vna formalis ⁊ alia materialis. ¶ Tertio ſic. cauſe indeterminate non ſunt cauſe agentes: ſed caſus ⁊ fortuna ſunt cauſe indeterminate: ergo non ſunt cauſe agentes. Maior patet: quia cauſa indeterminata ex quo non eſt maior ratio ꝙ ꝓducat vnum effectum q̄ꝫ eius oppoſitum: vtrumq̄ effectum producet vel neutrum: ſed non vtrumq̄: ergo neutrum: ⁊ per conſequens non eſt cauſa agens. ¶ In oppoſitum eſt philoſophꝰ in textu oſtendens caſum ⁊ fortunam eſſe cauſas agentes. ¶ Ad dubium dicitur: ꝙ caſus ⁊ fortuna reſpectu effectuū caſualium ⁊ fortuitoꝝ nō dicūtur cauſe materiales formales vel finales ſed cauſe agentes. Prima pars pꝫ: qꝛ non ſunt principia intrinſeca effectus fortuiti: nec effectꝰ fortuiti fiunt ꝓpter ipā: ergo nō ſunt cāe materiales: formales: vel finales: reſpectu fortuitoꝝ vel caſualiū. Scḋa pars pꝫ per p. in textu. ¶ Et ad primam ratiōem dubij dicitur: ꝙ licet indeterminatio reſpectu effectuū intentoꝝ ꝓueniat ex parte materie: tamen indeterminatio reſpectu effectuum non intentorū prouenit ex pte agētis. ¶ Ad ſecūdam dicitur: ꝙ licet caſus ⁊ fortuna ſint cauſe formales: vel vna cauſa materialis: ⁊ alia formalis reſpectu aliquorū effectuū: reſpectu quoꝝ non dicūtur caſus ⁊ fortuna: tamen reſpectu effectuū fortuitoꝝ vel caſualium non ſunt cauſe formales: vel vna cauſa formalis: ⁊ alia materialis: ſed ſunt cauſe efficientes. ¶ Ad tertiā dr̄. ꝙ dupliciter pt̄ intelligi: ꝙ aliqua cauſa ſit indeterminata. Unomodo: qꝛ nullū effectum intendit ꝓducere: ⁊ iſto modo caſus ⁊ fortuna nō ſunt cauſe indeterminate. Aliomodo qꝛ nō intēdit illū effectū ꝓducere qui ab ipō ꝓducitur: ⁊ ꝓpter quē non agebat: ⁊ ſic caſus ⁊ fortuna bene ſunt cauſe indeterminate: ⁊ tūc negatur ꝯña.

Dubitatur ſecundo. Utrum caſus ⁊ fortuna reperiantur in contingenti ad vtrumlibꝫ. ¶ Ad dubium dicitur: ꝙ dupliciter poteſt intelligi ꝙ aliquod agens ſit contingens ad vtrumlibet. Unomodo: qꝛ indifferens ē ad omnem effectum ꝓducēdum ⁊ ad eius opppoſitum licet nullum effectum ꝓducat: ⁊ ſic caſus ⁊ fortuna non reperiuntur in contingenti ad vtrumlibet. Aliomodo aliquod agens dicitur contingens ad vtrumlibet: nō qꝛ eſt indifferēs ad quēlibet effectū ꝓducendū ⁊ eius oppoſitū: ſed eſt indifferēs ad iſtū effectum producendum ⁊ eius oppoſitum: cum hoc tamen eſt determinatum ad effectum producendum ⁊ ſic caſus ⁊ fortuna bene reperiuntur in cōtingenti ad vtrūlibet. i. ſunt cauſe contingētes ad vtrumlibet: ſicut homo trāſiens ad foꝝ vt emat aliquas res: diciť ad vtrūlibet ſe habere vt inueniat theſaurum ⁊ non inueniat

Et ſimiliter inuentio theſauri dr̄ effectus contigens ad vtrūlꝫ reſpectu eūtis ad foꝝ.

Aduertendū eſt tñ vlteriꝰ: ꝙ nullū agens totale agit a caſu ⁊ fortuna: nec eſt ꝯtingēs ad vtrūlꝫ reſpectu alicuiꝰ effectꝰ. Pꝫ: qꝛ qdlꝫ agens totale eſt pria cā vel plures cāe. quaꝝ vna eſt pria cā. ſꝫ prima cā non agit a caſu vel a fortuna: nec ſe hꝫ ad vtrūlibꝫ ad effectū ꝓducēdum: igr̄. Sꝫ agens partiale ⁊ pticulare bene agit a caſu vel a fortuna reſpectu effectꝰ fortuiti vel caſualis: ⁊ bene ſe hꝫ ad vtrūlꝫ ad effectū ꝓducēdum: ſic ꝙ nō magis intēdat effectū q̄ꝫ oppoſitū ſuū. ¶ Sꝫ q̄reret aliq̇s: an ne effectꝰ eueniens in ludo taxilloꝝ eſt effectus fortuitꝰ. Ad hoc dr̄ ꝙ lucrū non eſt effectꝰ fortuitus: qꝛ lucrū intēditur: ſꝫ dānuꝫ dr̄ effectꝰ fortuitus Si tñ effectꝰ dr̄ fortuitꝰ: qꝛ fit ſine cognitiōe ꝑuia agentis: ita ꝙ ipm̄ agens nō cognouit effectū: ſic nō eſt effectus fortuitꝰ: cū taxillator dānuꝫ ꝑcognoſcebat cū ſciat ꝙ ꝑdet vel lucrabiť. Sꝫ ſi dicať effectus fortuitꝰ qui nō intēditur ab agēte: ita ꝙ agens nō agit ꝓpter ipm̄ lꝫ ipm̄ ꝑcognoſcat. tūc dānum dr̄ effectꝰ fortuitꝰ reſpectu taxillatoris: qꝛ dānum non intendiť a taxillatore. ¶ Similiter q̄reret aliq̇s. Si aliq̇s ſaltet deorſum cuꝫ intentōe: ⁊ cadat in igneꝫ ſe neſciēte: an talis caſus in ignem ſit effectꝰ fortuitꝰ. Dicitur ꝙ lꝫ talis motꝰ nō ſit effectus fortuitꝰ cū homo intēdat illū motum: tñ talis caſus in ignem eſt effectꝰ fortuitꝰ. ¶ Alteriꝰ q̄reret aliquis quō intelligiť auctoritas illa phi. in libro de bona fortuna. Ubi eſt minor intellectꝰ ibi eſt maior fortuna. Dr̄ ꝙ ſic ꝙ q̄to cā q̄ fortuna dr̄ minꝰ intēdat effectū eius tāto ille effectꝰ dr̄ magis fortuitꝰ.

Ad rōnes q̄ſtionis. ¶ Ad primā dr̄ negādo añs. Et ad ꝓbatiōem eius dr̄: ꝙ p. nō voluit dicere ꝙ fortuna nō ſit nobis nota vel manifeſta: ſꝫ voluit dicere ꝙ nō ſit notū vel manifeſtum qui effectꝰ fortuitus ꝓduceret a tali cā. ¶ Ad ſcḋam dr̄ negādo añs. Et ad ꝓbatiōem eius dr̄ negādo ꝙ ſignificāt vnū ⁊ idem: qꝛ peraccidēs ſumiť hic pro cā nō intendēte effectū ¶ Ad tertiam dr̄ diſtinguendo añs. qꝛ hec dictio perſe capiť dupliciter. Unomō ſcḋe intētionaliter: vt eſt paſſio ꝓpoſitiōis: ⁊ peraccidēs oppoſito modo: ⁊ ſic cōceditur añs ⁊ ꝯña. ſꝫ illo modo nō capiť peraccidēs in ꝓpoſito. Alio modo capiť perſe prime intētionaliter. Et hoc dupliciter. Unomō ſincathegoreumatice: ⁊ ex oppoſito paccidēs: ⁊ ſic nō capiūtur in ꝓpoſito. Aliomō accipitur perſe vt tñ valet ſicut intēdens effectū: ⁊ paccidens ſicut nō intēdens effectuꝫ: ⁊ ſic negať añs. ¶ Ad quartam dr̄ diſtinguēdo ꝯñs. vel capiēdo perſe vt eſt paſſio ꝓpōnis: ⁊ ſic concediť ꝯña: vel capiendo ꝑſe vt tñ valet ſicut intendēs ſuū effectū: ⁊ ſic negatur ꝯña. ¶ Ad quintā dr̄ negando añs. Et ad ꝓbatōem eius dr̄ ꝙ lꝫ fortuna non intēdat effectū fortuituꝫ nec agat ſm ꝓpoſitum reſpectu illius: tñ bene intēdit effectū nō fortuitum ⁊ agit ſm ꝓpoſitum ꝓpter ipm̄. ¶ Ad ſextam dr̄ diſtinguēdo añs: qꝛ dupliciter aliq̇s effectus dr̄ effectus ꝓpter hoc. Unomodo qꝛ eſt effectꝰ ꝓpter queꝫ intentum agēs agit: ⁊ ſic ꝯceditur añs. Aliomodo qꝛ eſt notabilis vtilitatis vel dāni: ⁊ ſic negatur añs. ¶ Ad ſeptimam dr̄ negando añs. Et ad ꝓbationem eius dr̄ negando ꝯñam. ¶ Ad octauam dr̄ ꝙ lꝫ illud quod fit a fortuna intēdatur ab aliqua eius cauſa: tamen ab illa cauſa que fortuna dr̄ non intenditur: nec illa eſt determinata ad illum effectū ꝓducendum: licꝫ bene ab aliis cauſis intēdatur: que ſunt determinate ad illum effectum ꝓducēdum: ⁊ ſic pꝫ ꝙ minor eſt falſa. ¶ Ad nonam dr̄ diſtinguēdo antecedēs: vel capiēdo perſe pro perſe ꝓpōnis: ⁊ ſic concediť añs: vel vt tñ valꝫ ſicut agens ex intentione ſiue intendēs effectum: ⁊ ſic negatur antecedēs. ¶ Ad decimam dicitur cōcedēdo ꝙ omne quod eſt ⁊ non eſt cauſa eſt vere cauſatum: ⁊ habet determinatam cām vniuerſalem. Et vlteriꝰ negať ꝯña: ſcꝫ ꝙ nihil fit a caſu ⁊ fortuna: qꝛ vnꝰ ⁊ idem effectꝰ reſpectu vniꝰ cauſe dr̄ effectus fortuitꝰ: ⁊ reſpectu alterius nō fortuitus: quilꝫ eñ effectus mūdi reſpectu prime cauſe eſt effectus itentꝰ aliquis tñ effectꝰ reſpectu cāe particularis nō eſt intentus: ⁊ aliquis effectus reſpectu vnius cauſe particularis eſt intentus ⁊ reſpectu alterius non.

¶ Quintꝰ tractatꝰ in quo oñditur phiſicū per oē genꝰ cauſe demōſtrare.

Ad cognoſcēdaꝫ phiſici cōſiderationeꝫ ponunť aliq̄ ꝯclōnes ¶ Prima ē quatuor ſunt gn̄a cāꝝ: ſicut dictū ē ſcꝫ materia: forma: finis: ⁊ efficiēs. Pꝫ: qꝛ ꝑ qdlꝫ illoꝝ pōt reſpōderi ad q̄ſtionem factā per ꝓpter qd: vt ſi querať ꝓpter quid linea eſt recta vel curua. rñdetur ꝑ cām formaleꝫ qꝛ ē longitudo ſine latitudine ⁊ ꝓfunditate. Et ſi querať ꝓpter q̇d iſti certant. rñdeť per cām efficiētem: qꝛ ſunt furati. Et per cauſaꝫ finalē vt dominētur. Et ſi querať ꝓpter q̇d hoc eſt corruptibile. reſpondeť: qꝛ eſt huiꝰ materiaꝫ ¶ Scḋa concluſio lꝫ cauſa efficiens formalis ⁊ finalis in idē coincidant: nō tamē coincidit cauſa efficiēs cuꝫ materiali. Pꝫ. quia forma ſubſtātialis ē cauſa formalis: et cauſa efficiens et cā finalis reſpectu diſpoſitionū materie. ¶ Tertia cōcluſio: lꝫ phiſicus habeat cōſiderare mouētia mota: nō tamē habet cōſiderare mouētia nō mobilia: que nō habēt in ſe principiū motus. Ex quo pꝫ ꝙ triplex eſt ſtudiū phie. Nā quedā phia cōſiderans mobile ⁊ incorruptibile: ſicut ē aſtrologia. Alia vero cōſiderat mobile corruptibile. id eſt terminos cōnotantes materiaꝫ ⁊ mutationeꝫ: ſicut eſt phiſica Alia vero que cōſiderat res immobiles et incorruptibiles: ſicut eſt methaphiſica. ¶ Quarta concluſio phiſici eſt conſiderare quatuor genera cauſarum: ⁊ per ipſa demonſtrare. Probatur ſic: quia phiſici eſt conſiderare generationes ⁊ corruptiones rerum naturalium Sꝫ in talibus oportet cōſiderare illud qḋ fit poſt aliud: puta formaꝫ: et illud quod facit illud: puta efficiēs ⁊ illud quod ſuſcipit: puta materiam: igitur phiſici eſt conſiderare quatuor cauſas. Et inter efficientia quoddam eſt immobile et nō phiſicum: aliud eſt mobile ⁊ phiſicum ¶ Quinta ꝯclō phiſici ē ꝯſideraꝛe cāꝫ finalē ꝓbať ſic. Tuꝫ prio: qꝛ phiſici ē ꝯſiderare de forma:

Concluſio .j.

Concluſio .ij.

¶ Efficiēs forma ⁊ finis in idē coincidūt

Cōcluſio .iij.

Nota triplex ſtudiū phie

Cōcluſio .iiij.

Concluſio .v.

ſed forma ⁊ finis coincidunt: igitur phiſici eſt conſiderare de fine. Tum ſcdo: qꝛ natura agit ꝓpter finem: igitur phiſici eſt de fine conſiderare. ¶ Sexta concluſio. Phiſicus ʒ bʒ demõſtrare ꝑ quatuoꝛ genera cāꝝ. Pʒ: qꝛ tales cauſe ſufficiēter reſpõdentur ad qſtio nem factaʒ per ꝓpter q̄d de effectu: ⁊ talis effect⁹ ad eas ſequitur ſemꝑ vel vt in pluri bus: igitur phiſicus habet ꝑ illa genera cau ſarum demonſtrare.

Concluſio. vi.

¶ Quod tractatus primū capitulū q̄ natu ra agit ꝓpter finem.

Opinio antiquoꝛum.

b Is dictis: dicēdum eſt quõ natura agit ꝓpter finem. ¶ Supꝑ quo dixe rūt antiqui naturā non agere ꝓpter finem: ſʒ oēm neceſſitatem in naturalib⁹ ex ꝑte materie ꝓuenire. Quod ꝓbāt duab⁹ rõ nibus. Prima eſt: qꝛ pluuia nõ deſcēdit deoꝛ ſum: vt frumēta deſtruātur aut augmētan tur: ſʒ rõne diſpoſitionis eius. Scda rõ eſt: qꝛ dentes anterioꝛes ſunt acuti ⁊ apti ad co medendū: ⁊ hoc ex neceſſitate ⁊ nõ ꝓpter fi nem: igitur natura nõ agit ꝓpter fineʒ: ſʒ qꝛ calidū natum eſt miſceri cū frigido: ⁊ humi duʒ cū ſicco: q̄ ſe tenēt ex ꝑte materie: ex qua neceſſe eſt fieri generabilia ⁊ coꝛruptibilia. Et ideo Empedocles qui poſuit liteʒ ⁊ con coꝛdiā eſſe principia: ⁊ Anaxagoꝛas q̄ poſu it intellectū dixerunt naturā non agere pro pter finem: ſʒ oīa ꝓuenire ex neceſſitate ma terie: vt q̄ naſcantur bouigene vel viripere.

Opio phi.

¶ Sed ꝯtra iſtos antiquos ponit talis cõ cluſio. Natura agit ꝓpter finem. Probatur quinq̧ rõnibus. Prima eſt: q̄cūq̧ non fiunt ꝓpter finem: fiunt a caſu vel a foꝛtuna. Sed ea que fiunt a natura nõ fiunt a caſu vel foꝛ tuna: cū talia fiāt ſemꝑ vel frequēter: igitur que fiunt a natura fiūt ꝓpter aliud: ⁊ per cõ ſequens natura agit ꝓpter finem. Scda rõ eſt: illud agit ꝓpter finē quod eodēmodo ſꝑ ꝓducit vel vt in plurib⁹ ipm finem: ſʒ natu ra eſt huiuſmodi. Nam ſi domus fieret a na tura: ſic fieret ſicut nunc fit ab arte oꝛdinan do prioꝛa ante poſterioꝛa: igit natura agit ꝓpter finem. Tertia ratio: quia ars que imi tatur naturam ⁊ perficit opera nature agit ꝓpter finem. igitur etiam natura agit pro pter finem. Quarta ratio: quia animalia que neq̧ arte: neq̧ conſideratione neq̧ de liberatiua operantur: et ſimiliter plante:

¶ Ars imitat naturā ⁊ pfi cit opa eiuſdē. ¶ Rõ inducti ua pulcherri ma.

agunt propter finem: vt patet de araneis et foꝛmicis: que ita oꝛdinate operantur: vt credāt aliqui eas intellectū habere. Et ſimi liter de plātis: fiunt enim in eis folia: ſed fo lia agunt per modum nature: igitur natura agit ꝓpter finem. Quinta ratio: natura agit ꝓpter foꝛmam que eſt finis ⁊ quid vltimuʒ: igitur agit ꝓpter finem. ¶ Neq̧ valʒ p̄mo dicere: q̄ ſi natura ageret ꝓpter finem: ipſa nunq̄ ꝓduceret monſtrum: cum monſtrū nõ habeat rõnem finis. Tum p̄mo: quia in ar te que agit ꝓpter finem multa contingunt monſtra. Scribit enim non recte grāmatic⁹ ⁊ potat medicus nõ recta potiõe: igitur mõ ſtra non impediunt naturam agere ꝓpter fi nem. Tum ſecundo: quia in naturalibus eſt determinatus oꝛdo medioꝛum. Nam opoꝛ tet primo in animalibus ſemen prius diſpo ni anteq̄ fiant animalia: ⁊ ſimiliter in plan tis: igitur eſt ibi aliquis finis medioꝝ. Tuʒ tertio. nam licet in illis plātis ſint vitigene ⁊ oliuigene: ſicut in animalibus ſunt boui gene ⁊ viripere: hoc tn̄ non impedit naturā. Tum quarto: nā niſi natura ageret ꝓpter fi nem: tūc ex quolibʒ ſemine poſſʒ q̄dlibʒ mix tum gn̄ari: quod eſt impoſſibile. ¶ Nec valʒ ſecundo dicere: q̄ omnis neceſſitas ꝓuenit ex parte materie: ⁊ non ex parte finis. Tuʒ primo: quia illa dicuntur fieri a natura: que incipiunt ab aliquo principio ⁊ ad aliquem finem terminātur: igitur natura agit ꝓpter finem. Tum ſecundo: quia finis ſemper ⁊ frequēter ſequitur ex actiõe nature. Et in hoc differt ab effectu foꝛtuito: ergo ſignum eſt q̄ natura agit ꝓpter finē. ¶ Nec valʒ di cere tertio: q̄ natura non agit ꝓpter finem: quia non deliberat de fine. ¶ Tum primo: quia ars que agit ꝓpter finem non ſemper deliberat de fine. ¶ Tum ſecūdo: quia ars que agit propter finem: eodemmodo opera tur ac ſi eſſet natura: vt nauifactiua eodem modo oꝑatur ac ſi eſſʒ natura in ligno: igit natura agit propter fineʒ. Tum tertio: quia natura cooperatur arti ad conſequēdum ſu um finem: vt patet in medicina: igitur cum ars agat propter finem: ſequitur q̄ etiam natura agit propter finem.

Motiuū pri mū antiquoꝝ

Confutatio eiuſdem.

Motiuū. ij.

Confutatio.

Motiuū terti um.

Confutatio

¶ Secundum capitulum: in quo oſtēditur neceſſitateʒ ex parte materie: in naturalib⁹ non prouenire

n Unc dicendum eſt an neceſſitas in naturalib⁹ ſit neceſſitas ex ſup poſitione ſiue ex parte finis: an neceſſitas ſimpliciter ſiue ex par te materie. ¶ Super quo dixerunt antiqui q̄ tota neceſſitas in generatione rerum na turalium eſt ex parte materie. Nam ſi fiat domus opoꝛtet grauia ponere deoꝛſum: vt lapides: et leuia ſupereminere: vt terrā ⁊ li gna que ſunt leuiſſima. ¶ Sed contra hanc opinionem ponitur talis concluſio: q̄ licet naturalia vel artificialia non poſſint fieri ſi ne materia: tamen non fiunt propter illam: neq̧ conuenienter reſpondetur ad queſtio nem factam per quid. Nam licet domus nõ poſſit fieri ſine lignis et lapidibus: neq̧ ſer ra ſine ferro: non tamē hec fit propter ligna et lapides: ſed ad protegendum nos. Neq̧ etiam illa ſerra habet dētes quia eſt ſerrea: ſed vt per ipſam poſſint coꝛpoꝛa dura diui di. Probatur hec concluſio ſic: quia ſicut ſe habent principia in ſpeculabilibus ad con cluſiones: ita in agibilibus finis ad media in ipſum oꝛdinata. Eſt enim neceſſariuʒ ⁊ in doctrinis et in his que ſecundum naturam fiunt quodāmodo ſimiliter. Sed in ſpecula bilibus neceſſitas cõcluſionis prouenit ex neceſſitate principioꝛum. Quia enim trian gulus eſt figura plana ⁊ cetera: ideo hʒ tres. igitur etiaʒ in naturalibus neceſſitas mate rie prouenit ex parte finis: vt ſi lapides et lateres ſic diſponantur ad faciendaʒ domū et neceſſario ad hoc reſpondeantur: ſicut re ſpondetur triangulum habere tres ad hoc q̄ ſit figura: non tamē hoc fit propter lignū ⁊ lapides: ſed ad protegendum nos a ven tis ⁊ imbribus. ¶ Ex predictis inferuntur duo coꝛrelaria. Primum eſt q̄ phiſicus ha bet conſiderare tam finem q̄ materiam: li cet per finem magis habeat demonſtrare q̄ per materiam: quia finis eſt principalioꝛ cauſa. ¶ Secundū coꝛrelarium/ ex quo cau ſa materialis eſt propter foꝛmam et finem: ideo diffinitio phiſicalis principaliter de bet ſumi a foꝛma ⁊ fine: et poteſt iſta ſumi ad demonſtrandum diffinitionem materia lem. Et hec de ſecundo libro phiſicoꝝ Ari ſtotelis.

Opio ātiquoꝛum

Conclo p.

¶ Sicut ſe hñt pncipia in ſpe culabilib⁹ ita finis i agibili bus.

Primuʒ coꝛre larium

Coꝛrelariū. ij. Diffinitio ma terial' demrāt per foꝛmalem

Que autem ſunt cauſe. ¶ Iſte eſt quintus tractatus huius libri: in quo philoſophus oſtendit q̄ ad naturaleʒ philoſophū ſpectat determinare de qua tuoꝛ generibus cauſarum: ⁊ per eas demonſtrare. Et continet iſte tractatus ſolum vnum capitulum conti nens tres partes. In prima oſtēdit q̄ quatuoꝛ ſunt ge nera cauſarum: ſcilicet materia foꝛma efficiens ⁊ finis. In ſecunda oſtendit q̄ ad naturaleʒ pertinet de huiuſ modi generibus cauſarum determinare: ibi. Quoniā autem quatuoꝛ ſunt cauſe. In tertia oſtendit quomo do ſit demonſtrandum per illas cauſas: ibi. Et penit⁹ reddēdum. Ponit ergo primo talem concluſionē: qua tuoꝛ ſunt genera cauſarum ſcʒ materia: foꝛma: efficiēs ⁊ finis. Probat ſic p. quia ille ſunt cauſe rerūʒ natura lium: per quas reſpondetur ad queſtionem factaʒ per propter quid de rebus naturalibus: ſed iſta quatuoꝛ ſcʒ materia: foꝛma: finis: ⁊ efficiēs ſunt huiuſmodi: igi tur ſunt cauſe rerum naturalium. Minoꝛeʒ probat ſic p. exemplariter: vt ſi queratur propter quid linea ē re cta vel curua. Reſpondetur per cauſam foꝛmalem: qꝛ eſt longitudo ſine latitudine ⁊ profunditate cuius ex trema ſunt duo puncta. Unde in propoſito hoc cõple xum foꝛma ſiue cauſa foꝛmalis capitur largiſſime. Si militer ſi queratur ꝓpter quid iſti certant. Reſponde tur per cauſam efficientem qꝛ furati ſunt. Et ꝑ cauſam finalem: vt dominentur. Similiter ſi queratur ꝓpter quid hoc coꝛpus eſt coꝛruptibile. Reſpondetur ꝑ cau ſam materialem quia habet materiam priuationi ad mixtam: ſiue habet materiam aliqua foꝛma ꝓuatam.

Conclo. i.

Quoniam autem cauſe quat. ¶ Hec eſt ſe cunda pars huius tractatꝰ: in qua p. ponit ſcdam cõ cluſionem que talis eſt: q̄ ad phiſicum ꝑtinet quatuoꝛ genera cauſarum cognoſcere ⁊ per illa demonſtrare.

Conclo. ij.

T. Ueniunt. ¶ Hic p. ꝓbat ſuam concluſionē ponēs ꝯuenientiam inter aliquas cauſas dicēs: q̄ multotiēs tres cauſe coincidunt in vnum: hoc eſt tria diuerſa ge nera cauſarum pro vna ⁊ eadem re ſupponunt: vt foꝛ ma ⁊ finis (loquendo de fine generationis) Eſt enim vna ⁊ eadeʒ res que dicitur cauſa foꝛmalis reſpectu to tius compoſiti: ⁊ dicitur cauſa finalis reſpectu diſpoſi tionū materialiuʒ: que in materia cauſantur vt foꝛma ſubſtantialis in ea ꝓducatur: ⁊ poſt ꝓductionem con ſeruetur. Similiter cauſa efficiens eſt aliqñ eadem in ſpecie cum foꝛma ⁊ fine generationis: vt qñ homo ho minem generat: tunc foꝛma hominis geniti ⁊ finis di ſpoſitionum materialium ſunt vna ⁊ eadem res in nu mero: ⁊ illa foꝛma eſt eiuſdem ſpēi cum foꝛma generā tis. ¶ Similiter efficiens foꝛma ⁊ finis coincidūt ⁊ idē numero. Nam foꝛma ſubſtantialis que eſt finis gene ratõnis eſt cauſa diſpoſitionū in materia exiſtentiū: et eſt cauſa foꝛmalis totius cõpoſiti: ⁊ cauſa efficiens re ſpectu aliquoꝝ que ab ea cauſant. Et lʒ de eodē ſit verꝝ dicere: q̄ ſit cauſa efficiēs: cauſa foꝛmalis: et cā finalis hoc tn̄ non eſt reſpectu eiuſdē ſed reſpectu diuerſoꝛuʒ. ¶ Sed cauſa materialis ex qua (ꝓprie loquēdo de cā materiali q̄ eſt ꝑs eſſentialis totius ꝯpoſiti) nunq̄ co incidit cum efficiente: cum illa res q̄ dr̄ materia ex qua nullius ſit actiuitatis: ideo non cauſa efficiens alicui⁹. Nec coincidit etiam cū cā foꝛmali. Sʒ cā materialis in qua: ⁊ cā foꝛmalis: ⁊ efficiens bñ coincidūt: ſicut ala rõ nalis dr̄ cā materialis in qua v̄tutū ⁊ ſcientiaꝝ: ⁊ cau ſa foꝛmalis hois: ⁊ cauſa efficiens oꝑationū eius. Si militer cauſa materialis in qua: que eſt totum compo ſitum: ⁊ cauſa efficiens bene coincidunt: vt aqua que dicitur cauſa materialis in qua frigiditatis in ea exi ſtentis eſt cauſa effectiua frigiditatis in alio. Text⁹ Et tenetur phiſicus. ¶ Hic philoſophus diſtinguit du

Foꝛma ⁊ finis coīcidūt ī vnū numero. Effi ciēs v̄o cū eis in idē ſpē.

plicia mouentia dicens. Q̄ quedā ſunt mouentia mota: et de illis phiſicus habet cōſiderare. Alia ſunt mouentia non mota: ſicut illa que non habent in ſeipſis motum neq; principium motus: ſed ſunt immobilia: et illa non ſunt phiſice conſiderationis. Et debet ſic intelligi ꝙ mouentia non mota non ſunt phice conſiderationis tanq̄ entia mobilia habentia ꝓncipiū ſui motus: cum hoc tamen bene ſtat ꝙ ſunt phice ꝯſiderationis tanq̄ mouentia. Ex dictis ptꝫ q̄s eſt ſenſus cōis auctoritatis que cōiter allegatur ex dicto textu ſcꝫ: ꝙ mouentia non mota non ſunt phiſice ꝯſideratōnis. T. Unde tria negocia. ¶ Hic p. infert vnum correlariū: ꝙ ſunt tria negocia ſiue triplex eſt ſtudium ſiue intentio philoſophie: ſm tria cauſaꝝ genera. Nam quedam eſt ſcientia conſiderans res non ſub rōne motus ⁊ mutatōis: hoc eſt p ꝓpōnes ꝯſtitutas ex terminis motum ſiue mutationem non explicantibus ſicut eſt metaphiſica que ab Ar[i]. dr eſſe circa immobile ꝓpter cām iaꝫ dictam. Alia eſt circa mobile ⁊ incorruptibile que ꝯſiderat res per ꝓpōnes ꝯſtitutas ex terminis ꝓ rebus mobilibus ⁊ incorruptibilibus ſupponentibus: que cōnotant motum ſicut eſt aſtrologia. Alia eſt ſcientia circa corruptibilia ⁊ mobilia que cōſiderat res per ꝓpōnes conſtitutas ex terminis ꝓ rebus corruptibilibꝰ ſupponentibus ⁊ motum ſiue mutationem ꝯnotantibꝰ. T. Quare ꝓpter quid. ¶ Phūs hic ꝓbat dictam ꝯcluſionem ſic. Phiſicus habet conſiderare generationes et corruptiones: ſed circa generationem concurrunt materia ⁊ forma efficiens ⁊ finis: ergo phiſicus habet cōſiderare quatuor cauſas. Minor patꝫ: quia in om̄i generatione oportet conſiderare aliquid quod fit poſt aliud ſicut poſt aerem fit ignis. Similiter ibi concurrit forma: per quaꝫ ignis eſt actu illud quod eſt. Etiaꝫ ibi concurrit cauſa efficiens: que eſt ꝓductiua ipſius forme. Et etiam ibi concurrit materia deferens tranſmutationem naturalem: in quam efficiens agit: cum efficiens non poteſt cauſare formaꝫ niſi in materia q̄ priꝰ ſit ab eo diſpoſita. ¶ Et ſubdit ꝙ duplicia ſunt principia mouentia. Quoddam enim eſt quod non eſt phiſicum: puta quod eſt immobile ⁊ principium omniū: qd ꝑ tanto poteſt dici non phiſicum: quia non conſideratur in phiſica tanq̄ ens mobile. Uel ex eo dicitur non phiſicum: quia non agit in omnia iſta inferiora actiōe phiſica: cum nō repatiatur. Aliud eſt mouens quod cōſideratur in phiſica tanq̄ ens mobile ⁊ quod in agendo repatitur. T. Et quicquid eſt. ¶ Hic oſtēdit p. ꝙ phiſicus habet conſiderare cauſaꝫ finalem dupliciter Primo: quia forma ⁊ finis coincidunt: ſed phiſici ē cōſiderare de forma: ergo ⁊ de fine. Secundo ꝓbat ideꝫ ad phiſicum ꝑtinet cōſiderare de illo ꝓpter qd natura agit: ſed finis eſt hmōi: ergo ad phiſicum ꝑtinet ꝯſiderare de fine.

Mouētia non mota nō ſunt phice ꝯſiderationis.

Et penitus reddendum pro. ¶ Hec eſt tertia pars huius tractatus: in qua p. oſtendit modum ꝑ quem contingit phiſicum per omnes cauſas demōſtrare. Et primo oſtendit: ꝙ phiſicus habet demonſtrare ꝑ materiam: ⁊ cauſam efficienteꝫ: quia per illas cauſas habet phiſicus demōſtrare per quas poteſt fieri reſpōſio ad queſtionem factam per propter quid: ſed ſic eſt de materia ⁊ efficiente: igitur phiſicus habet demonſtrare per materiam ⁊ cauſaꝫ efficientem. Et ſubdit p. ꝙ non oportet ꝙ efficiens ſemper ſequatur ſuam cauſam: hoc eſt ꝙ ad eſſe illiꝰ rei que eſt vel poteſt eſſe cauſa ſemper ſequatur eſſe effectus: ſed ſufficit ꝙ ſequat̄ ſemper vel frequenter. Per cauſam vero formalem cōtingit demonſtrare materiam eſſe: ⁊ efficiens eſſe ſiue fuiſſe ſic arguēdo: talis forma eſt: ergo talis materia ē ⁊ tale efficiens eſt vel fuit. Similiter ꝑ cauſam finalem ſic: talis forma debet introduci in materiaꝫ: ergo propter eaꝫ materia debet ſic vel ſic diſponi. Et ibi eſt ſermo de fine generatōnis que eſt ꝑs ſubſtātialis rei.

Dicendum quideꝫ igitur. ¶ Iſte eſt vltimꝰ tractatus huius libri in quo p. oſtendit ꝙ natura agit propter finem: ⁊ ꝙ ex fine prouenit neceſſitas in naturalibus. Et diuiditur iſte tractatꝰ in duo capitula. In primo oſtendit ꝙ natura agit propter finem. In ſecundo ꝙ ex fine prouenit neceſſitas in naturalibus: ibi. ꝙ autem ex neceſſitate. Primum capitulum diuiditur in tres partes. In prima narrat opiniones antiquorū negantium naturam agere propter finem. In ſecūda ꝓbat ꝙ natura agit propter finem. In tertia ponit motiua antiquorum ⁊ reprobat. Dicit ergo primo ſic: ꝙ primo dicendum eſt: ꝙ natura eſt de numero illorum que agunt propter finem. Deinde dicendum eſt vnde prouenit neceſſitas in rebus naturalibus. T. Natura aliam cauſam. ¶ Hic p. narrat opiniones antiquorū dicens ꝙ aliqui negabant cauſam finalem: ⁊ reducebāt omnes effectus in cauſam materialem: ita ꝙ propter hoc ꝙ calidum natum eſt commiſceri cuꝫ frigido: ſimiliter humidum cum ſicco: que (vt ipſi dicunt) ſe tenēt ex ꝑte materie neceſſe ē ꝙ fiāt generabilia ⁊ corruptibilia. Similiter empedocles qui poſuit litem ⁊ amiciciā eē ꝓncipia: ⁊ anaxagoras q̄ poſuit itellectū dixerūt ꝙ natura non agit propter finē: ſed ꝙ res ſic vel ſic fieret: hoc prouenieba
t ex parte materie. T. Habet autem. ¶ Hic p. ponit rationē antiquorū que talis eſt: illud non eſt ponendū fieri propter finē: quod nō minꝰ fieret licet ille finis non intenderetur: ſed omnia que fiūt nō minus fierēt ſi finis nō intēderet̄: ergo talia nō fiunt propter fineꝫ. Minorē declarat p. duobus exemplis: vt pluuia nō deſcēdit deorſuꝫ vt frumēta augmētētur vel deſtruātur: ſed ex ſua natura ⁊ rōne materie ſiue diſpoſitionū eius deſcendit deorſuꝫ. Et licet tunc frumenta augmentētur vel deperdantur: nō tamē propter hoc deſcendit pluuia. Secundo declarat p. idem in animalibus. Nam licet dentes anteriores ſint acuti: ⁊ poſteriores ſiue maxillares ſint lati: hoc tamē nō eſt propter finem: ſed prouenit ex parte materie. Nam aliquādo ex parte materie prouenit: ꝙ fiunt animalia mirabilia queadmoduꝫ dicit empedocles fieri bouigenas ⁊ aliquando viriperas.

Opinio antiquorum.

Sed impoſſibile. ¶ Hec eſt ſecunda pars huius capituli: in qua p. deſtruit opinionem antiquoꝝ ponens talem concluſionem: ꝙ natura agit propter finem. Hanc concluſionem probat p. quinq; rationibus. Pro prima ratione preſupponit duo. Primuꝫ eſt ꝙ illa que fiunt a natura: fiunt ſemper vel vt in pluribus eodēmodo. Secūdum eſt ꝙ illa que fiunt a caſu ⁊ ſine intentione: non fiunt ſemper aut frequēter. Iſtis ſuppoſitis arguit ſic p. Omne qd fit: fit propter aliquid: vel caſu: ſed illa que fiunt a natura non fiunt a caſu: vt patet per ſuppoſitōnes datas: ergo illa que fiunt a natura fiunt propter aliquid: ⁊ per conſequens natura agit ꝓpter fineꝫ. T. Amplius in aliquibus. ¶ Hic p. ponit ſecundam rationem pro qua ſupponit: ꝙ in quibuſcunq; eſt aliquis finis, tam priora q̄ poſteriora fiūt gratia illiꝰ finis. Iſto ſuppoſito arguit ſic: illud agens agit ꝓpter finem qd illo mō ſꝑ vel vt in pluribus producit ipm finē quo natꝰ eſt ꝓduci: ſꝫ ſic ē de natura: ergo natura agit ꝓpter finē: minorē ꝓbat ſic p. Nā ſi natura domuꝫ faceret eodēmodo eam faceret ſicut fit ab arte: ergo cum ars agat propter fineꝫ ordinando priora ⁊ poſteriora in ipſum: ſequitur ꝙ natura agat propter finem. Textus. Omnino autem ars. ¶ Tertia ratio eſt talis. Sicut eſt in arte ita eſt in natura: ſed ſic eſt in arte ꝙ ars agit propter finem: ergo ſic eſt in natura ꝙ ipſa agat propter finem: maior patet: quia ars imitatur naturam inquantum poteſt: quia aliquando iuuat ad opera nature: ſicut ars colendi terram preparat terram propter frumenta. T. Maxime autem. ¶ Quarta ratio talis eſt. Animalia bruta agunt ꝑ naturam ordinando debite priora in poſteriora: ſicut hirundines ⁊ aranee: ⁊ ſimiliter formice: que nec ſm artem nec ſm conſuetudinem opant̄. Et ſimiliter in plātis fiunt folia ꝓpter fructus coopimentum: ergo iſta agunt ꝓpter finem: ⁊ per conſequens natura agit propter finem. T. Quoniam natura. ¶ Quinta ratio talis eſt. Forma eſt finis ⁊ vltimū in generatione: ſed natura agit ꝓpter formam: ergo etiam agit ꝓpter finem Minor patet: quia natura diſponit materiam ſm exigentiam forme.

Opio phi.

Ars imitat̄ naturā inquātuꝫ poteſt

Rō inductiua pulcherrima

Peccatum autem. ¶ Hec eſt tertia ꝑs huius capituli in qua p. ponit motiua antiquorum. Et diuiditur iſta pars in tres particulas ſm tria motiua. Primū motiuū eſt. Si natura ageret ꝓpter finem ipa nunq̄ ꝓduceret monſtrum: cum monſtrū non habeat rationem finis. Contra iſtud p. ponit talem concluſionem: ꝙ licet in operationibus nature contingant mōſtra: non tamen ꝓpter hoc negandum eſt naturam agere ꝓpter finem: ſed concludenduꝫ eſt ipam agere ꝓpter finem. Hanc concluſionem ꝓbat p. tribus ratiōibus. Quarum prima talis eſt. Ars agit ꝓpter fineꝫ vt notum eſt: ⁊ tamen in operibus artis contingunt peccata. Sicut grammaticus aliquando non recte ſcribit Et medicus non recte dat medicinam: ergo etiam non eſt negandum naturam agere ꝓpter finem: eo ꝙ in eiꝰ operibus contingunt monſtra: ſed potius contrarium dicendum eſt. T. Amplius ſemel fieri. ¶ Secūda ratio talis eſt: vbicūq; ſunt determinata principia et determinatus ordo ꝓcedendi per determiāta media neceſſe eſt eſſe aliquem finem determinatum: ꝓpter quē talia fiunt: ſed hoc reperitur in naturalibus: ergo neceſſe eſt in naturarilibus eſſe aliquem finem determiatum. Minoreꝫ probat ſic p. quia in generationibꝰ animalium oportet ſemen diſponi: vt forma ſubſtātialis introducatur. Et ſimiliter in plantis: oportet ſemē diſponi mediātibus diſpoſitionibus naturalibus vt plāte fiant. T. Adhuc autem oportet. ¶ Tertia ratio talis eſt. Si vnaqueq; res eſſet a caſu ⁊ non ꝓpter determinatum finem: ſequeretur ꝙ ex quocunq; ſemine et quacunq; mixtione elementorum poſſet quecunq; res indifferenter fieri: ſed hoc eſt incōueniens: igitur licet in operibus nature monſtra contingant non tamen ꝓpter hoc eſt negandum naturam agere propter finem

Motiuū ꝑmū antiquoꝝ

Conclō phi.

Confutatiua

T. Omino igitur. ¶ Secundum motiuum antiquorum eſt iſtud. Credebant enim antiqui ꝙ ea que fiunt naturaliter procedunt ex ꝓoribus cauſis que ſunt materia ⁊ efficiens: ⁊ non ex intentione finis ſiue propter finem. ¶ Contra iſtud motiuum p. ponit talem concluſionem: dicentes naturam non agere propter fineꝫ: deſtruunt naturam et ea que fiunt per naturam. Probat p. duabus rationibus. Prima eſt illa dicitur fieri a natura que incipiunt ab aliquo ꝓncipio determinato: et terminantur ad aliquem finem certum ⁊ determinatū ergo qui dicunt naturam non agere ꝓpter finē deſtruunt naturam ⁊ ea que fiunt ſm naturam. T. Q aūt cuius cauſa. ¶ Secunda ratio talis eſt. Illud quod ꝓuenit ex actione alicuius ſemper vel frequenter ē illud propter quod agens agit: ſed finis ex actiōe nature ꝓuenit ſemper vel frequēter: ergo finis eſt illud gratia cuius natura agit: ergo dicentes naturam nō agere ꝓpter finem deſtruunt naturam. T. Incōueniens opinari. ¶ Tertium motiuum eſt: ꝙ agens propter finem debet deliberare de fine: ex quo ergo natura non deliberat de fine: cuꝫ non cognoſcat finem: dicunt antiqui naturam non agere propter finem. ¶ Contra illud ponit p. talem concluſionē: ꝙ incōueniens eſt opinari naturam non agere propter finem: eo ꝙ in ſuis operibus non deliberat: probat ſic p. quia ars agit propter fineꝫ ⁊ tamen non ſemper deliberat: ergo non ſequitur ſi natura non deliberet de fine ꝙ non agat propter finem. ¶ Sed diceret aliquis ꝙ non eſt ſimile de arte ⁊ natura: quia ars agit ad extra ⁊ natura eſt principiū intrinſecum. Iſtam cauillationem remouet p. duabus rationibus: oſtendendo ꝙ ars eſt natura in hoc cōueniunt ꝙ agant propter fineꝫ. Prima ratio eſt. Illud quod eodem modo agit ⁊ propter eundem finem quando non eſt natura ſicut ageret quando eſt natura non differt a natura in agendo ꝓpter finem: vel in non agendo ꝓpter finem: ſed ars domificatiua eodēmodo iaꝫ producit domū: ⁊ propter eundem finem agit ſicut ſi eſſet natura exiſtens in ligno: ergo ars non differt a natura in hoc quod eſt agere propter finem. T. Manifeſtum autem. ¶ Secunda ratio eſt. Illud quod cooperat̄ arti ad vnum finem conſequendum cōuenit cum arte in hoc quod eſt agere propter finem: ſed natura aliquando cooperatur arti ad aliquem finem conſequendum: ergo natura ꝯuenit cum arte in hoc quod eſt agere propter finem. Minor patet quia quando medicus ſanat ſeipſum: tunc natura medici cooperatur arti medicine ad ſanitatem acquirendam.

Motuum. ij.

Conclō phi Confutatiua.

Motuum. iij.

Conclō phi Confutatiua.

Remouet̄ cauillatio

Quod autem ex neceſſitate. ¶ Iſtud eſt ſecundum capitulum huius tractatus: in quo determiat de cauſa neceſſitatis diſpoſitionum naturalium. Et diuiditur in tres partes. In prima ponit queſtionem dicens ſic: ꝙ conſiderandum eſt an neceſſitas in rebꝰ naturalibus ſit neceſſitas ſimpliciter vel ex ſuppoſitōne Unde per neceſſitatem ſimpliciter intelligit p. neceſſitatem prouenientem ex cauſis prioribus ſm eſſe: ſicut ſunt materia ⁊ efficiens. Et per neceſſitatem ex ſuppoſitione intelligit neceſſitatem prouenientem ex cauſa poſteriori ſm eſſe: cuiuſmodi eſt finis generationis ſiue tranſmutationis. T. Nunc autem. ¶ Hec eſt ſecūda pars huius capituli: in qua p. narrat opiniones antiquorum: qui ad dictam queſtionem p. reſpondebant ꝙ tota neceſſitas diſpoſitionum rerum naturalium ꝓuenit parte materie ⁊ non ex parte finis: ita ꝙ cauſa q̄re res ſic fiebāt vel ſic: vel quare tales vel tales diſpoſitiones fiebant: erat ipa materia ⁊ nō finis. Quod declarabant per exemplum: vt ſi aliquis faciat domū ille operabitur ſm exigentiam materie: ponendo groſſiores lapides in fundamento: ⁊ minores in ꝑiete: cū illi ſint leuiores aliis: ⁊ ligna cum inter iſta ſint leuiſſima ponebant in ſummitate. Nec eſt alia querenda cauſa quare tales res ſic ordinantur niſi ipa materia.

Opinio antiquorum.

Et tamen nō ſine hiis ¶ Hec ē tertia pars capituli in qua p. oſtendit veritatem. Et continet iſta pars tres particulas. In prima ponit intentionem ſuā In ſecunda ꝓbat intentum ſuum: ibi. Eſt autē neceſſarium. In tertia infert vnum correlarium: ibi. Utraq;. Dicit ergo primo ſic: ꝙ licet aliqua que fiunt (ſicut domus vel alia huiuſmodi) non poſſunt fieri ſine lapidibus ⁊ lignis vel aliis hmōi: tñ nō ſunt vel fiunt ꝓpter illa. Nec etiā ꝑ illa ꝯtingit rñdere ad q̄ſtionē factā ꝑ q̄re ſiue ꝓpter quid. Si eniꝫ quis querat quare domus

diuiſio eſt:coꝝ que ſunt ad aliquid:quedam dicunt̃ ad aliq̄d ſcdʒ ſuperabundantia ⁊ defe-ctum:alia vero ſcdm actiuum ⁊ paſſiuuʒ:ſiue motiuum ⁊ mobile. Motiuum enim mobi-lis eſt motiuum. Ex iſtis diuiſionibꝰ ſequū-tur duo correlaria. Primū eſt ꝙ motus nō eſt preter res ad quas eſt motus. Nam om̄e quod mutatur:mutatur ſecundum ſubſtātiā aut ſecundum quantitatem:aut ſecundum q̄litatem:aut ſcdm locum. Secundum correla rium eſt:ꝙ motus non eſt aliquid cōmune p̄ ter quale quātum et ſic de alijs: neqꝫ eſt q̄d cōe ad illa diuerſa predicamenta. ¶ Quin-ta diuiſio eſt:in vnoquoqꝫ predicamento in uenitur duplex motus:ſcʒ motus acquiſiti-uus:vt motus quo aliquid fit album: vel fit perfecte quantitatis : aut ſurſum : ⁊ motus deperditiuus : vt motus quo aliquid fit ni-grum:vel imperfectum ſcdm quātitatē: aut deorſum. Ex iſta diuiſione patet: ꝙ tot ſunt ſpecies motꝰ ſiue mutationis quot ſunt ſpe cies entis per motum acquiſiti.

Motus nō eſt p̄ter res ad q̄s eſt motus — *Diuiſio.iiij.* — *Tot ſunt ſpēs motꝰ quot ſūt ſpēs entis*

¶ Secundū capitulū:in quo diffinit̃ motꝰ.

Concl'o.i.

Ad cognoſcendum quid ſit motꝰ po nuntur alique cōcluſiones. ¶ Pri ma eſt/ꝙ motus eſt endelechia ſi-ue actus entis in potentia ſcdm quod in po tentia. Probatur. Tum primo:quia altera-tio eſt actus alterabilis inq̄tum alterabile et augmentatio eſt actus augmētabilis in quātum huiuſmodi. Et ſimiliter de genera-tione:corruptione:⁊ loci mutatione:diminu tiōe:igitur motus bene diffinitur:ꝙ eſt actꝰ entis in potentia ſecundum quod eſt in po-tentia. Tum ſecūdo:quia edificatio eſt actꝰ edificabilis inquātum aliquid eius eſt:⁊ a-liquid non eſt. Et ſimiliter doctrinatio:me-dicatio:volutatio:ſanatio:adoleſcētia:⁊ ſe-nectus:igitur motus eſt actus entis in po-tentia. ¶ Ex quo ſequuntur duo correlaria Primū eſt:ꝙ ex quo idem eſt in actu ⁊ in po tentia non ſecundum idem:ſed calidū in po tentia ⁊ frigidum in actu : ideo multa agunt ⁊ patiuntur ad inuicem. ¶ Secundum cor-relarium eſt:ꝙ omne mouens phiſicum eſt mobile:quia omne tale in mouendo mouet̃: ⁊ propter hoc quibuſdā viſuʒ eſt: omne mo uens moueri:ſed de hoc poſtea. Sed ꝙ mo-tus ſit actus entis in potentia ſecundum ꝙ huiuſmodi. Patet:quia es non fit ſtatua in-quantum es:ſed inquantum in potentia ſta tua:alias adhuc fieret ſtatua:quando ē ſta-tua:quod eſt falſuʒ. Ex hoc infertur ꝙ es:⁊ potentia ſtatua diuerſas habēt rationes:a-lias ſtatua fieret ſtatua inquantuʒ es:ſicut inquantum in potētia ſtatua. Patet hoc cor relarium dupliciter. Tum primo:quia ſi illa haberent eandem rationē:hoc eſſet quia de ſeinuicem verificantur:ſed hoc non ſufficit. Nam poſſe ſanari ⁊ poſſe languere de eodē verificantur:⁊ tamen habēt diuerſas ratio-nes:alias ideʒ poſſet eſſe ſimul ſanū ⁊ egrū Tum ſecundo:quia color ⁊ viſibile de eodeʒ verificantur:⁊ tamen diuerſas habent ratio nes:igitur ⁊ es:⁊ in potentia ſtatua. ¶ Se-cunda concluſio : dicta diffinitio motus eſt ſufficiens. Probatur dupliciter. Tum p̄mo quia motꝰ eſt illud.quo preſente mobile mo uetur:ſed illud eſt actus entis in potentia ⁊ cetera:igitur motus eſt actus entis in potē tia ⁊ cetera. Tum ſecundo: quia nulla diffi-nitionum dataruʒ ab antiquis eſt ſufficiēs igitur iſta eſt ſufficiens. Antecedēs patet: quia antiqui dixerunt motum eē alteritatē: inequalitatem ſiue non ens:et eſſe quandaʒ indeterminationem:ex eo ꝙ talia ponuntur in ordine priuationuʒ ſicut motus:modo ta les diffinitiones non valent. Tum:quia ali cubi inueniūtur alteritas ⁊ inequalitas:vbi non inuenitur motus. Tum:quia motus nō magis debet diffiniri per illa q̄ per ſua op-poſita. ¶ Neqꝫ valet ratio antiquorum:nā diceretur ꝙ motꝰ eſt actus : non quidem p̄-fectus:ſed imperfectus. Quod patet dupli citer. Tum quia illud quod mouetur eſt im-perfectum ⁊ in potentia ad aliud . Tum: q̄ motus non eſt actus perfectus: neqꝫ eſt pu rum nihil:igitur eſt actus imperfectus. Et ſic patet ꝙ difficile eſt cognoſcere motum. ¶ Tertia concluſio. Omne mouēs phiſicū in mouēdo mouetur. Patet. Tum primo:q̄ illud cui accidit eſſe in potentia poteſt mo-ueri:ſed ſic eſt de mouente phiſico:igit̃. Tū ſecundo:quia illud poteſt moueri cuius im-mobilitas eſt quies : ſed mouens phiſicum eſt huiuſmodi:igitur . Tum tertio:quia mo uens phiſicum habet qualitatem contrariā qualitati paſſi:igitur ipſuʒ in mouendo mo-uetur. ¶ Quarta concluſio. Motus eſt a-ctus mobilis inq̄tū mobile. Patet: quia nō eſt actus mouentis ſcdm ꝙ mouens:igitur eſt actus mobilis ſecundum ꝙ mobile.

Diffinitio mo-tus formalis — *Primuʒ corre-larium* — *Scdm correla rium.* — *Omne mouēs phiſicum i mo uendo mouet̃.* — *Color ⁊ viſibi le diſtinguunt̃ ratione.* — *Concl'o.ij.* — *Confutant̃ dif finitiones mo tus date ab ā-tiquis.* — *Soluit̃ rō co-rūdem.* — *Concl'o.iij.* — *Quarta cōcl'o q̄ eſt diffinitio motꝰ materia lis.*

¶ Tertium capitulum in quo ſoluūtur que dam dubitationes.

Dubitatio pri ma. — *Scda dubita-tio.* — *Solutio*

Circa predicta mouent̃ aliq̄ dubita tiones. ¶ Prima ē : in quo ē motꝰ ſubiectiue. ¶ Ad quā reſpōdet̃ ꝙ eſt in mobili ſubiectiue. Patʒ:q̄ motus eſt actus mobilis a mouente: igit̃ non eſt i mo uente ſed in mobili. ¶ Scda dubitatio ē an ſit idem actus mouentis ⁊ mobilis. ¶ Ad hoc dr̄ ꝙ ſic. Tū p̄mo: q̄ illoꝝ eſt vnꝰ actꝰ q̄ ſic ſe hn̄t ꝙ ad vnū ꝑtinet aliud recipere : ⁊ ad alteꝝ cauſare:ſed ſic eſt de mouēte ⁊ mo-bili:igit̃. Tum ſcdo: q̄ idem eſt ſpaciū vnꝰ ad duo ⁊ duoꝝ ad vnū:lʒ rō non ſit vna. Si-militer idem eſt ſpaciū aſcendentis ⁊ deſcē dentis:igitur etiam idē eſt actꝰ mouentis ⁊ mobilis. ¶ Tertia dubitatio eſt hec:vtrum actio ⁊ paſſio ſint idem motus . Et orit̃ iſta dubitatio:q̄ actio ⁊ paſſio ſunt motus : ⁊ a ctio eſt actus actiui:cuʒ ſit opus ⁊ finis eiꝰ paſſio aūt ē actꝰ paſſiui. Ideo querit̃:vtꝝ a ctio ⁊ paſſio ſint idē motꝰ an diuerſi ¶ Et arguit̃ ꝙ non ſunt diuerſi motꝰ:q̄ vel eſſent ambo in agente:vel ambo in patiente:vel a-ctio in agente ⁊ paſſio in patiente:vel econ-tra. Non p̄mū: q̄ tunc oē mouēs moueretur qd̄ eſt falſum. Nec ſcdm. Tū p̄mo:q̄ ꝓprius actus alicuius non eſſet in eo cuius ē actꝰ: q̄ actio que eſt actꝰ agētis nō eſſʒ in agēte Tum ſcdo:q̄ tunc idē moueret̃ diuerſis mo tibus ad vnā ⁊ eādē formā ſcdm ſpēm. Nec eſt dicendū tertiū:q̄ cū actio ſit motus: ſeq̄ retur ꝙ oē mouēs moueret̃ qd̄ ē falſuʒ: ⁊ ita impugnaret̃ quartū membrū: videt̃ ergo ꝙ actio ⁊ paſſio ſunt idē motꝰ . ¶ Sed ꝙ non ſint idem motus patet . Tum p̄mo:quia tūc diuerſorum ſcdm ſpeciem puta agentis ⁊ patientis eſſet idem actus quod eſt incōue niens. Tū ſcdo:q̄ ſi doctio ſit doctrina:tūc omne docens eſſet adiſcens: ⁊ omne agens eſſet patiens: quod eſt falſum . Tum tertio quia tunc quicūqꝫ doceret adiſceret: ⁊ qui-cunqꝫ ageret pateretur. ¶ Ad hanc dubita tionem dicitur ꝙ actio ⁊ paſſio non ſunt p̄-prie idem ſaltem ſcdm rōnem.ſed cui hec in ſunt ſcʒ motus:hoc eſt: ſunt idem motus:li-cet diuerſis rōnibus dicatur actio ⁊ paſſio Actio vt ab hoc:⁊ paſſio vt i hoc . Sicut ea dem eſt via a thebis ad athenas:⁊ ab athe-nis ad thebas. ¶ Et ad rōneʒ p̄mā dicitur ꝙ non eſt incōueniens ꝙ idē actus ſit actio et paſſio. Neqꝫ eſt incōueniēs ꝙ actus agē-tis:hoc eſt qui eſt ab agente:nō ſit in ipſo a-gente. ¶ Similiter ad ſcdaʒ rōnem dicitur ꝙ non eſt incōueniēs ꝙ diuerſoꝝ ſcdm ſpe-ciem ſit vnus et idem actus cui diuerſe rō-nes ꝯueniunt . Similiter licet doctio et doctrina ſint eadem res cui ꝯueniunt diuerſe rationes : non tamen oportet ꝙ docens di-ſcat vel ꝙ agens patiatur. ¶ Ex predictis patet in vniuerſali quid ſit motus:et eodeʒ modo poſſunt diffiniri ſpecies eius:puta al teratio eſt actus alterabilis ſecundum ꝙ al terabile:et ſic de alijs. Licet aliter poſſit dif finiri motus. Q eſt actus actiui et paſſiui exiſtentis in potentia inquantum huiuſmo di. Et ita poſſunt diffiniri omnes ſpecies motus.

Tertia dubita tio. — *Arguit̃ ad ptē affirmatiuam* — *Arguit̃ ad ptē negatiuam* — *Solutio dubij* — *Soluunt̃ i cō uenientia ptis oppoſite.* — *Epilogus*

Quoniam auteʒ natura eſt p̄n cipium motus. ¶ Iſte eſt tertius li-ber phiſicorum Ariſtotelis: in quo philoſophus poſtq̄ in primo libro determinauit de p̄ncipijs reruʒ na turaliuʒ intrinſecis . Et in ſecundo determinauit de p̄ncipijs ſciētie na turalis.conſequenter hic determinat de motu ⁊ infini to. Et diuiditur iſte liber in duos tractatus. In primo determinat de motu. In ſecundo de infinito:ibi. Quo niam autem de natura. Primus tractatus cōtinet tria capitula. Primum capitulum eſt de aliquibus premit tendis ante diffinitionem motus. Secundū eſt de diffi nitione:⁊ incipit ibi. Diuiſio autem ſecundum vnūqdqꝫ. Tertium eſt de ſolutione quorūdam dubiorum cir ca motum ibi. Dubium auteʒ. Et primo anteq̄ accedat ad primū capitulum premittit quaſdam concluſiones Quarum prima eſt:ꝙ ad philoſophum naturalem ꝑti net conſiderare de motu ꝓbat ſic p.quia ad quem ꝑti-net determinare de natura ad eūdem ꝑtinet determi-nare de motu:ſed ad naturalem philoſophuʒ pertinet determinare de natura: ergo ad eundem pertinet de-terminare de motu. Maioreʒ probat ſic philoſophus quia ignorato motu ignorare naturā eſt neceſſe. T. Determinantibus auteʒ. ¶ Hic philoſophus infert:ꝙ ex quo ad naturalem philoſophum pertinet cōſidera-re de motu:⁊ motus eſt de numero continuorum: ideo habet conſiderare de motu ⁊ de hijs que conſequūtur motum. Textus. Sed infinituʒ. ¶ Hic philoſophus ponit ſecundam concluſionem que talis eſt:ꝙ ad phi-loſophum naturalem pertinet conſiderare de infinito probat ſic philoſophus:quia ad ipſum pertinet conſi-derare de continuo : ergo ⁊ de infinito . Conſequentia patet:quia cōtinuum multotiens diffinitur per infini tum:cum in infinitum diuiſibile ſit continuum. Dici-tur notanter multotiens : quia continuum aliquando alia deſcriptione deſcribi poteſt:in qua non ponitur in finitum ſic. Continuuʒ eſt cuius partes copulant̃ ad a-liquē terminū cōmunem. T. Adhuc aūt. ¶ Hic p. po nit tertiam ꝯcluſionē:que talis eſt:ꝙ ad naturalē phi-loſophum pertinet determinare de loco:⁊ vacuo:⁊ tē-pore probat ſic : quia naturalis debet ea conſiderare ſine quibus non poſſunt eſſe motus naturales:ſed mo

Concl'o.i. — *Ignorato mo tu neceſſe ē ignorare natu ram.* — *Motꝰ ē de nu mero ꝯtinuoꝝ* — *Concluſio.ij.* — *Diffinitio cōti nui.* — *Concluſio.iij.*

tus non poſſunt eſſe ſine loco et tempore: ſecundum rei veritatem: nec ſine vacuo: ſcðm antiquoꝝ opinionem: ergo ad naturalē philoſophū pertinet determinare de loco vacuo ⁊ tempore. T. Et vniuerſaliter dit.

Concl̃o. iiij.

Quarta ↄcluſio eſt: ad naturalem p. pertinet cōſiderare de motu: infinito: loco: tpe: ⁊ vacuo: ꝓbat ſic p. q: in iſto libro debent ↄſiderari oīa illa q̄ ſunt cōia oīb⁹ rebus naturalibus: ſed motus: infinitū: tp̄s: locus: ſʒ veritatem ſunt cōia oībus rebus naturalibus: ⁊ vacuum ſm opinionem antiquoꝝ: ergo de iſtis debet p. naturalis in iſto libro ↄſiderare. Maiorem. ꝓbat ſic p. q: ↄſideratio de cōibus eſt ꝑor q̄ ↄſideratio de ꝓprijs: ⁊ cuʒ iſte liber ſit ꝑmus totius phīe naturalis: ſeq̄tur q in iſto libro debent ↄſiderari illa q̄ ſunt cōia oībus rebus naturalibus. Unde dicta auctoritas phī. ſ. ↄſideratio de cōibus eſt ꝑor ↄſideratōne de ꝓprijs debet ſic intelligi q ꝑus res debent ↄſiderari ſm ↄceptus cōes q̄ ſʒ ↄceptus ꝓprios in ſcīa toti cōitati tradenda.

Cōſideratō de cōib⁹ ꝑor ē q̄ cōſideratio de proprijs.

Primū aūt ſic. ¶ Hic incipit ꝑmū capitulū ꝑmi tractatus: in quo p. ꝑmittit aliqua preambula ad diffinitionem motus valentia. Et diuidit iſtud caplm in quattuor ptes: que videbunt in ꝓceſſu. In ꝑma pte ꝑmittit quaſdam diuiſiones. Quaꝝ ꝑma eſt: q entium quoddā eſt ens in actu: ⁊ quoddaʒ eſt ens in potentia. Exemplū ꝑmi vt aliq̄d eſt actu calidū. Exemplum ſcði vt aliq̄d non eſt actu calidū: ſed pōt eſſe calidū. T. Et hoꝝ que ſunt in actu. ¶ Scða diuiſio eſt. Eoꝝ q̄ ſunt in actu: quedam ſunt ad aliq̄d: quedam ſunt q̄ta: quedaʒ ſunt qualia: ⁊ ſic de alijs ꝑdicamentis. T. Sed eius qd ad aliq̄d. ¶ Tertia diuiſio eſt: q coꝝ que dicunt ad aliq̄d: quedā dicunt ad aliq̄d ſm ſupabūdantiam ⁊ defectum: quedaʒ ſm actiuū ⁊ paſſiuū ⁊ olno ſm motiuū ⁊ mobile. Unde ex ꝑma diuiſione habetur q motus ē actus. Ex ſcða habet q mot⁹ eſt ad aliq̄d: puta ad quātitatem vel qualitatem ⁊ ſic de alijs. Ex tertia habetur q eſt alicuius ⁊ ab aliquo: ex quo eſt actus ꝓcedens a mouente in mobile.

Prima diuiſio

Diuiſio. ij

Diuiſio. iij.

Non ē aūt. ¶ Hec ē ſcða ps huius capituli in qua p. infert duo correlaria. Quoꝝ ꝑmū eſt: q nullus eſt motus ꝑter motum ad ſubſtantiam: aut qualitatem: aut quātitateʒ: aut vbi: ꝓbat ſic p. q: nullus eſt motus ꝑter res ſm quas mobile mouet: ſed id qd mouetur: mouet ſm ſubſtantiā: qualitatem: quātitatem: aut vbi: ergo nullus eſt motus ꝑter motū ad ſubſtātiā quātitatem qualitatem aut vbi: minorē declarauit p. quinto huius. T. Communi aūt. ¶ Scðm correlariū q motus non eſt vniuocum ad diuerſa ꝑdicamenta: lʒ res que per motum acq̄rit in diuerſis ꝑdicamētis repiatur: ⁊ ꝓpter motū aliq̄n variat predicatio dicibiliuʒ predicamenti ſubſtantie: aliq̄n qualitatis: aliq̄n quātitatis: ⁊ ſic deinceps.

Motus non ē ꝑter res ad q̄s mouetur.

Unūquodq; aūt. ¶ Hec eſt tertia ps capituli: in qua p. ponit quartam diuiſionem que talis eſt q in vnoquoq; dictoꝝ ꝑdicamentoꝝ repit duplex motus: ſcʒ motus acq̄ſitiuus alicuius: ⁊ motus deꝑditiu⁹ alicuius: ſiue motus oppoſiti vt motus ꝑ quem aliq̄d fit album: ⁊ motus ꝑ quem aliq̄d fit nigruʒ. Similiter motus ſm quem aliq̄d fit magnū ſiue ꝑfectā quantitatem acquirit: ⁊ motus ſm quem aliq̄d imꝑfectā quātitatem acquirit. Similiter ſm loci mutationeʒ aliq̄s eſt motus ſurſum ſm quem mouet leue: ⁊ aliq̄s eſt motus deorſum ſm quem mouet graue. T. Quas autē motus. ¶ Hec eſt quarta ps in qua p. infert vnū correlarium qd eſt tale: ſcʒ q tot ſunt ſpēs motus ſiue mutationis: quot ſunt ſpēs entis ꝑ motū acquiſibiles. Et debet iſtud correlariuʒ ſic intelligi. Tot ſunt termini ſpecifice diſtincti approꝑate poſitiue ſiue ꝑuatiue diſpoſitiones ſm quas eſt mot⁹ vel mutatio ſignificātes quot ſunt ſpēs motus ⁊ mutationis.

Diuiſio. iiij.

Tot ſunt ſpēs mot⁹ quot ſūt ſpēs entis.

Diuiſio aūt ſcðm vnū. ¶ Iſtud eſt ſcðm capitulum huius tractatus in quo determinat de motu diffiniendo ipm. Et diuidit iſtud capitulum in duas ꝑtes ꝑncipales. In ꝑma ponit vniuerſaleʒ diffinitionē motus. In ſcða ponit vnam aliam diffinitionem: ſcða ibi. Unde motus actus. Dicit ergo ꝑmo ſic: q diuiſioe facta ſm vnūq̄dq; genus puta q hoc eſt in actu: ⁊ aliud in potentia. Motus eſt actus: entis in potētia: ſcðm q hmōi. Hanc diffinitionem declarat p. ꝑmo ꝑ inductionem ſic: q: alteratio eſt actus alterabilis inq̄tum alterabile. Augmentatio eſt actus augmentabilis inquantum augmentabile. Diminutio eſt actus diminuibilis inquantum diminuibile. Gñatio eſt actus gñabilis inquātum gñabile. Corruptio eſt actus corruptibilis inquātum corruptibile. Et loci mutatio: ē actus loci mutabilis inquātum loci mutabile: ergo motus eſt actus entis in potententia ſcðm q hmōi. T. Scðm autem hoc. ¶ Hic p. ꝓbat dictam diffinitionem ꝑ particulas: ⁊ ꝑmo q motus eſt actus entis in potentia: q: edificabile inquātum hmōi: hoc eſt ꝓ quāto aliq̄d eius factuʒ eſt: ⁊ adhuc aliq̄d eſt fiendum: dr̄ actu edificari: ⁊ eius actus dr̄ edificatio. Similiter doctrinatio eſt actus alicuius qd aliq̄d habet: ⁊ quod eſt in potentia ad aliud acquirenduʒ: ⁊ ſic de alijs motibus: ergo motus ē act⁹ entis in potentia. Et ſubdit p. q quedam naturalia ſimul ſunt in actu vno modo: ⁊ alio modo in potentia: hoc eſt ſunt in actu ⁊ in potentia: ſed non ſm idem: ſicut aliquid eſt in actu calidum: qd eſt in potentia frigidum. T. Multa iam agunt. ¶ Hic p. infert aliqua correlaria. Quoꝝ ꝑmū eſt: q ex quo idem eſt in actu et in potentia in ordine ad diuerſa: ſeq̄tur q multa agūt ⁊ patiunt ad inuicem: ſicut ſunt actiua ⁊ paſſiua ad inuicem: q: habens vnam qualitateʒ ↄtrariam alteri pt habere aliam: ergo pōt pati ab illo qd habet ↄtrariaʒ qualitatem. T. Ergo ⁊ mouens. ¶ Scðm correlariū eſt: q oē mouens phiſicum eſt mobile. patʒ: q: oē illud qd in mouendo mouetur eſt mobile: ſed oē mouens phiſicum in mouendo mouet: ergo oē mouēs phiſicum eſt mobile. Unde ꝑ mouens phiſicum p. intelligit mouens qd agit ꝑ ↄtactum habens qualitatem ↄtrariam qualitati ipſius paſſi: ⁊ natum recipere ſimilem qualitatem qualitati ipſius paſſi. Et ꝓpter dicta credebant aliq̄ q oē mouens eſſʒ mobile: de hoc tn̄ dicit p. q videbit in ſequentib⁹ puta in. viij. huius: ⁊ in. xi. metaphiſice. Unde ꝑ mouens phiſicum non intelligit p. oē mouens qd eſt phiſice ↄſideratōis: cum aliquod ſit tale qd eſt immobile: ſʒ intelligit illud qd nūc ꝑus dictum eſt. T. Sed potentia exiſtētis. ¶ Hic p. declarat vltimaʒ ꝑticulam diffinitionis motus: ſcʒ ſcðm q hmōi: ꝑmittens q ſubiectum qd mouet eſt in actu per vnum: ⁊ in potentia ad aliud. Iſto ſic ſuppoſito ꝓbat p. dictam particulam: q: es non fit ſtatua inquātū es: ſed inquātum eſt in potentia ſtatua: ergo motus ē act⁹ entis in potentia: ⁊ non inquātum in actu: ergo inquātum in potentia. Añs quo ad ꝑmā ꝑtem: ſcʒ q es non fit ſtatua inquātuʒ es. ptʒ: q: tunc es poſſet fieri ſtatua quando eſſet ſtatua. Ex hoc concludit phī. q ſi eſſent ſimpliciter idem es: ⁊ potentia ſtatua: ita q non haberent diuerſas rōnes: tunc ſicut es fit ſtatua inquātuʒ ē in potentia ſtatua: ſic etiam es fieret ſtatua inquātum es: ſed ex quo habēt diuerſas rōnes: ideo vna eſt vera ⁊ reliqua falſa. T. Manifeſtum eſt. ¶ Hic p. oſtēdit duabus rationibus q iſta duo ſcʒ es: ⁊ potentia ſtatua habent diuerſas rationes. Quarum prima eſt: ſi illa

Diffinitio motus formalis

Primuʒ correlarium

Scðm correlarium
Oē mouens phiſicū in mouendo mouet

haberent eandē rōnē hoc eſſet: q: de ſeinuicē vere predicātur: ⁊ de eodē: ſed h̄ nō ſufficit: igitur nō hn̄t eandeʒ rōnem. Minorē ꝓbat ſic p. q: poſſe ſanari ⁊ poſſe languere diſtiguūtur rōne: ⁊ tn̄ ꝑnt de ſeinuicē ⁊ de eodem vere ꝑdicari: igit minor vera. Maior hui⁹ ꝓbationis minoris ptʒ: q: ſi poſſe ſanari ⁊ poſſe lāguere non diſtinguerētur rōne: ſeq̄ret q vnū ⁊ idē ſimul eſſet ſanū ⁊ lāguidū: ſiue q ſanū ⁊ lāguidū vni ⁊ eidē ſimul ⁊ ſemel copulatiue ↄuenire poſſent: mediāte h̄ ꝟbo eſt nō ſumpto cū aliquo āpliatiuo: ſed h̄ eſt falſum: ḡ ⁊ illud ex quo ſeq̄tur. ſ. q poſſe ſanari ⁊ poſſe lāguere nō diſtinguūtur rōne. T. Cū aūt nō eſt idē. ¶ Scða rō talis eſt: q: color ⁊ viſibile de eodē ſubiecto ⁊ de ſeinuicē vere ꝑdicātur. ⁊ tn̄ color ⁊ viſibile diſtinguuntur rōne: ḡ ſilr̄ lʒ es ⁊ potētia ſtatua vere ꝑdicent de eodē tn̄ nō ſunt idē rōne. Ex dictis ↄcludit p. q mot⁹ ē act⁹ entis in potētia ſm q in potētia. T. Qđ quidē igitur eſt. ¶ Hic p. ꝓbat totā diffinitionē eſſe ſufficiētem dupl̄r. Prīo ſic: q: mot⁹ eſt illud quo ꝑūte mobile mouetur ⁊ nō pri⁹ neq; poſteri⁹: ſed mobile mouetur quādo ſibi ↄuenit act⁹ entis ī potētia ſm q ī potētia: ⁊ nō pri⁹ nec poſteri[.]: ḡ mot⁹ ē act⁹ entis in potētia. ſm q ī potētia. T. Qđ aūt. ¶ Scða rō ē: q: vel dicta diffinitio ē ſufficiēs vel aliq̄ eaꝝ q̄ dant ab antiq̄s: ſʒ nulla earum q̄ datur ab antiq̄s eſt ſufficiēs: ḡ iſta videt eē ſufficiēs. Qđ aūt nulla alia ſit ſufficiēs ꝓbat ſic p. q: aliq̄ antiq̄ dixerūt q mot⁹ ē alteritas ineq̄litas ſiue nō ens ſed alicubi eſt alteritas: inequalitas ſiue non ens: vbi nō eſt mot⁹: igr̄. Etiā mot⁹ nō dʒ magis deſcribi ꝑ hec q̄ ꝑ ſua oppoſita: igitur. Un̄ ex eo dixerūt antiq̄ motū eſſe alteritatē: inequalitatē: vel non ens: q: ipi poſuerunt indetermīata in coordīatōe ꝑuationum: ⁊ mot⁹ ſm eos eſt qđdam indetermīatū: ḡ mot⁹ eſt in coordinatōe priuationū. Un̄ illa de cā dicūt motū eſſe qđdā indetermīatū: q: mot⁹ nec eſt de nūero coꝝ q̄ ſunt ī potentia: nec de nūero coꝝ q̄ ſūt in actu ↄpleto ⁊ ꝑfecto: et nō ꝑceperūt mediū inter illa duo: iō dixerūt motum eſſe indetermīatū ⁊ nō ens. T. Et mot⁹ q̄dē. ¶ Hic p. ſoluit rōnes antiquoꝝ di. q mot⁹ eſt q̄dā actus īperfectus: cui⁹ cām aſſignat p. q: illud qđ mouetur eſt īperfectū ⁊ in potētia ad aliud: igr̄ mot⁹ eſt act⁹ īperfect⁹. Ex iſto infert p. q difficile eſt accipe q̄d ſit mot⁹. ¶ Aliter ꝓbat ſic p. q mot⁹ ſit actus īperfectus: q: vel motus eſt pura ꝑuatio ſic. ſ. q nihil entitatis dicat: vl̄ eſt actus ꝑfect⁹: vel eſt actus īperfectus: ſʒ duo prīa nō ſunt dicēda: ḡ ſeq̄tur q mot⁹ eſt actus imperfectus.

Color ⁊ viſibile diſtiguntur rōne.

Quō antiqui diffiniert motum.

Motiuū antiquorum.

Solutō eiuſd

Mouetur autem et mouens.

¶ Hec eſt ſcða ps huius capituli in qua p. inq̄rit diffinitōem materialē motus. Et prīo oñdit q oē mouens phiſicū mouetur tribus rōnibus. Quaꝝ prīa eſt: quia ille cui accidit eē in potētia ↄtingit moueri: ſed mouēti phiſico accidit eſſe in potētia: ḡ ↄtingit mouēs phiſicū moueri. T. Et cui⁹. ¶ Scða rō eſt: illi accidit motus cuius īmobilitas eſt q̄es vel pōt eſſe: ſed mouēti accidit q īmobilitas eius ſit q̄es: ḡ cōtingit mouens moueri. Maior ptʒ: q: q̄es eſt priuatio mot⁹: mō priuatiue oppoſita habent fieri circa idem. T. Adhuc aūt agere. ¶ Tertia rō eſt: illi accidit moueri qđ tangitur a mobili habēte formā ↄtrariā forme ipſius agentis: ſed mouēs tāgitur a mobili habēte formā ↄtrariā forme ipſius agētis: ḡ mouēs mouetur. T. Un̄ mot⁹ actus. ¶ Hic p. ponit diffinitōem materialē motus di. q motus eſt actus mobilis inquātū mobile: pʒ q: motus eſt act⁹ mouētis ſm q mouēs: vel actus mobilis ſm q mobile: ſed mot⁹ nō eſt actus mouētis ſm q mouens: ſaltē tanq̄ ſubiecti: ḡ eſt act⁹ mobilis ſm q mobile. Et vocat cōmentator hāc diffinitionē materialē: quia ꝑ ipſam magis determīate exprimitur illud quod mouetur q̄ ꝑ primā: iō iſta vocatur materialis.

Diffinitio motus material

Dubium autem manifeſtum.

¶ Iſtud eſt tertiū capitulū hui⁹ tractat⁹ in quo p. remouet quaſdā dubitatiōes. Et diuidit in tres partes ſm q ſunt tres dubitatōes. ¶ Prima dubitatio quaʒ remouet eſt iſta: in quo eſt mot⁹ ſubiectiue. ¶ Ad iſtud dubiū r̄ndet p. q mot⁹ eſt ſubiectiue in mobili. Probat ſic p. q: mot⁹ eſt act⁹ mobilis q̄ fit a mouēte ī mobili: ergo motus nō eſt ſubiectiue in mouēte: ſed in mobili. Qđ dʒ intelligi: mot⁹ eſt in mobili ſubiectiue ꝑ predicationē denoīatiuā: vel ꝑ realē inherentiā. T. Motiui aūt. ¶ Hec eſt ſcða ps hui⁹ ca. in q̄ remouet ſcðaʒ dubitationē q̄ talis eſt. Utrū idē ſit actus ipſius mobilis ⁊ ipſius mouētis. ¶ Ad hāc dubitatōeʒ r̄ndet p. q ſic: ⁊ ꝓbat dupl̄r. Prīo ſic: illa hn̄t eūdē actū quoꝝ vni ↄuenit a[.]gus in recipiēdo: ⁊ alteri in cauſando: ⁊ quorū vnū agit in alterū: ſed ſic eſt de mouēte ⁊ mobili: ḡ idē eſt actus mouētis ⁊ mobilis. T. Sicut ſpacium. ¶ Hic p. ꝓbat iſtā dubitatōem ꝑ ſimile. q: ſicut ē ideʒ ſpaciū aſcēdentis ⁊ deſcēdentis: ſiue aſcēſus ⁊ deſcēſus: ita eſt vnus actus agētis ad paſſum: ⁊ ecōtra: lʒ illi actui diuerſe rōnes ↄueniāt: ita q ille act⁹ eſt agētis vt cauſe: ⁊ patiētis tanq̄ ſubiecti. T. Habet eſt defectū. ¶ Hec eſt tertia ps hui⁹ cap̄. in qua p. remouet tertiā dubitatōem q̄ talis eſt. Utrū actio ⁊ paſſio ſint idē motus: ⁊ oritur iſta dubitatio ex duob⁹ dictis. ¶ Primū dictū eſt: aliq̄s act⁹ eſt actiui: ⁊ aliq̄s ē act⁹ paſſiui: ⁊ actus actiui vocatur actio: actus ꝟo paſſiui paſſio: qđ ſic ꝓbat p. Illud q eſt alicui⁹ op⁹ ⁊ finis eſt eius actus: ſed actio eſt op⁹ actiui: ⁊ paſſio paſſiui: ḡ actio eſt act⁹ agētis: ⁊ paſſio patiētis. ¶ Scðm dictū eſt: q actio ⁊ paſſio ſunt motus. T. Si quidē alteri. ¶ Hic p. arguit q actio ⁊ paſſio nō ſunt diuerſi motus ſic. ſi eſſent diuerſi motus: vel ambo eſſent in agente: vel ambo in patiēte: vel actio in agente: ⁊ paſſio in patiēte: vel ecōtra. Nō pōt dici quartū: q: h̄ eſſet equiuoce vti termīs. ſ. vocare ipſam paſſionē actionē: ⁊ ipſaʒ actionē paſſionē. Nec pōt dici primū mēbrū: q: tūc ſeq̄retur q oē mouēs moueret: qđ videt eſſe falſum. Nec pōt dici ſcðm ꝓpter duo īcōueniētia. Primū eſt: q proprius actus alicui⁹ nō eſſet in illo cui⁹ eſt act⁹: q: actō eſt actus agētis: ⁊ tn̄ eſſet in patiēte. Scðm incōueniens eſt q[.]liq̄ vnū ⁊ idē ſimul ⁊ ſemel moueret diuerſis motib⁹ ad vnā ⁊ eandē formā ſm ſpēm. Nec pōt dici tertiū: q: cū actio ſit mot⁹: ſeq̄retur q vnū ⁊ idē eſſʒ mouēs ⁊ moueret: vel q hn̄s motū nō moueret. T. Sed vn⁹ erit act⁹. ¶ Hic p. oſtēdit q actio ⁊ paſſio nō ſunt vnus mot⁹: q: ſi ſic ſeq̄retur tria īcōueniētia. Primū eſt: q diuerſoꝝ ſm ſpēm eſſet vn⁹ ⁊ ideʒ actus: qđ videtur incōueniēs. Scðm incōueniēs. ſi doctio ⁊ doctrina eſſent idē: tūc idē eſſet docēs ⁊ addiſcēs: agens et patiēs: qđ videtur eē falſum. Tertiū incōueniēs ē: q quicūq; ageret pateret: ⁊ quicūq; doceret addiſceret: qđ videtur eſſe falſum: igit. T. At neq; alteri⁹ actus. ¶ Hic p. ſoluit dictā dubitatōem: ⁊ prīo ſoluit incōuenientia adducta ad h̄ q actio ⁊ paſſio nō ſunt diuerſi motus: dicens q nō eſt incōueniens: q ſit vn⁹ ⁊ idem actus qui ſit actio ⁊ paſſio ꝓductus ab agente: ⁊ receptus in patiente. ¶ Et ad primā īprobatōem iſtius dicitur: q nō eſt incōueniēs q actus vnius tanq̄ illius a quo producitur: nō ſit in illo a quo ꝓducitur: ſed eēt incōueniens q actus alicuius tanq̄ ſubiecti nō ſit in illo cuius eſt actus. ¶ Ad ſcðam ſimilr̄ dicitur: q actō et paſſio nō ſunt duo motus: ſed ſunt vnus ⁊ idē. T. Neq; vnum duobus. ¶ Hic phūs ſoluit inconuenientia que adducebantur ad probanduʒ q actio ⁊ paſſio

Prima dubitatio cum ſolutione.

Dubitatio. ij.

Solutio.

Dubitatio. iij.

Arguit ad ꝑtem affirmatiuam.

Arguitur ad ꝑtē negatiuā

Solutio.

nō ſunt vnus motus. ¶ Ad primā dr̄: ꝙ nō eſt incōueniens: ꝙ diuerſoꝝ ſm ſpēm eſt vnus ⁊ idē actus: cui tn̄ actui ꝯueniunt diuerſe rōnes. ¶ Ad aliud dr̄ negādo ꝯn̄az. Unde lz doctio ⁊ doctrina vni ⁊ eidē rei ꝯueniāt tn̄ habēt diuerſas rōnes. Et iſtud dicit p. ſub iſtis verbis: ꝙ doctio cū doctrina: ⁊ actio cū paſſione nō ſunt ꝓprie idē: ſed cui inſunt hec motꝰ eſt: qḋ nihil aliud ē dicere: niſi ꝙ actio ⁊ paſſio habēt diuerſas rōnes: ⁊ tn̄ ꝯueniūt motui q̄ eſt vnꝰ: ita ꝙ motus ſm vnā rōnem dr̄ actio: ⁊ ſm aliā rōnem dr̄ paſſio. ¶ Ad tertiū inconueniens dr̄ negādo ꝯn̄am: q: actio ⁊ paſſio nō importāt niſi formam ſiue rez ꝓductā: ſed agere ⁊ pati importāt ſubiecta. T. Quid quidem igitur ſit motus. ¶ Hic p. recapitulat illa que prius dicta ſunt dicēs. ꝙ ex prius dictis patet q̄d ſit motus in vlī: ⁊ ex hoc pōt patere diffinitio motus in ſpāli ſm diuerſas eius ſpecies: vt alteratio eſt actus alterabilis ſz ꝙ alterabile. ¶ Etiā motus pōt aliter deſcribi: ꝙ motus eſt actus actiui ⁊ paſſiui exiſtētis in potētia inq̄tū hmōi. Et ſimiliter pōt dici de alijs motibus in ſpeciali.

Queritur Utrum ignorato motu neceſſe ſit ignorare naturā. ¶ Et videt ꝙ nō: q: ſi ſic ſequeretur ꝙ ordo p. nō valeret ponēdo ſcḋm librū ante tertium. Cōſequentia tz: q: in ſcḋo huiꝰ ponit diffinitōem nature: ⁊ in tertio ponit diffinitōem motus qḋ deberet ecōuerſo eſſe ſi dicta ꝓpoſitio eſſet vera. ¶ Scḋo ſic. ſi ignorare iſte motus nō eſſet ncēe ignorare naturā: ḡ ſi ignoraretur motus nō eſt neceſſe ignorare naturam. ¶ Tertio ſic ignorato motu ſcitur natura: ḡ ignorato motu nō neceſſe eſt ignorare naturā. Añs pz: q: multi ſciūt diffinitōem nature: ⁊ tn̄ ignorāt diffinitionem motus. ¶ Quarto ſic. ꝯceptꝰ nature ⁊ ꝯceptꝰ motus realiter diſtinguūtur: ḡ ſtat aliquē hr̄e ꝯceptū nature: ⁊ ꝙ tn̄ nō habeat ꝯceptū motus: ꝯn̄a tz: q: illa q̄ ſunt diſtincta realiter ⁊ eſſentialr̄: ⁊ vnū nō eſt ps alterius: nec cōicāt in aliquo tertio: poſſunt ſepari abinuicē: ⁊ ſepatī ꝯſeruari. ¶ Quinto ſic. natura ⁊ motus plus differūt q̄ hō ⁊ aſinus: ḡ motus nō pōt nos ducere in cognitōem nature: ⁊ ꝑ ꝯn̄s nō eſt ncēe ignorato motu ignorare naturā. Añs ptz: q: natura ⁊ motꝰ differūt ſicut ſubſtātia ⁊ accidēs: ſed hō ⁊ aſinus ſolū differūt ſpē: igitur. ¶ Sexto ſic. natura pōt cognoſci ſine motu: ḡ ignorato motu nō eſt neceſſe ignorare naturā. Añs ptz: q: ſicut ſe hz res ad eſſe ita ſe hz ad cognoſci: ſed natura prius hz eē q̄ motus: ḡ natura priꝰ cognoſcitur q̄ motus. ¶ Septio ſic. ignorato effectu nō eſt neceſſe cām illius effectus ignorare: igr̄ ignorato motu nō eſt neceſſe ignorare naturā. Añs pz: quia multe cauſe a nobis cognoſcūtur: quarū effectꝰ a nobis nō cognoſcuntur. ¶ Octauo ſic. natura eſt notior motu: igr̄ nō cognoſcit ꝑ motū: ⁊ ꝑ ꝯn̄s nō eſt neceſſe ignorato motu ignorare naturā. Añs ptz: q: oīs cā ē notior ſuo effectu: ſed natura eſt cā: ⁊ motus eſt effectus: igr̄. ¶ Nono ſic. motus eſt ens in ꝯtinuo fieri: et fluxu: ḡ nō inducit cognitōem ꝑmanentis cuiuſmodi eſt natura. Cōſequentia ptz: q: ꝑmanentia ⁊ ſucceſſiua opponūtur: ſiue diſparate ſe habent: n̄ vnū diſparatorum non ducit in cognitionem alterius per ſe: licet forte bene per accidens.

In oppoſitum eſt p. tradens nobis illam propoſitionem. ¶ Pro ſolutione queſtionis eſt

Sciendū eſt ꝙ in titulo queſtionis non eſt ſermo de notitia diuina: q: tunc iſta ꝓpoſitio motꝰ ignoratur eſſet ſimpliciter impoſſibilis: cum illa valet iſtaz motus a nullo cognoſcitur: ⁊ per ꝯn̄s a deo nō cognoſcitur: quod eſt falſum: ⁊ impoſſibile: ḡ ⁊ illud ex quo ſequitur. ſ. ꝙ motus ignorare. Etiā ad illam ſequitur iſta modalis compoſita: naturam ignorare eſt neceſſe et ſua oppoſita cum ad impoſſibile ſequitur quodlibz Sed hic eſt ſermo de notitia humana: ⁊ tunc titulus queſtionis poteſt eſſe vna modalis cōpoſita: vel vna cōditionalis: cuius cōſequens eſt modalis compoſita ſiue modalis diuiſa. Si titulus queſtionis ſit vna modalis compoſita: hoc poteſt dupliciter contingere: ſm ꝙ ille ablatiuus motu pōt poni poſt illud participiuz ignorato: ita ꝙ diſtribuatur ⁊ appellet ſuam rationez formalem: ⁊ tunc ſenſus queſtionis eſt iſte. Hec ꝓpoſitio eſt neceſſaria: ſi ab homine ignoratur motus: ab homine ignoratur natura: ⁊ iſte ſenſus eſt verus: cum iſta cōditionalis ſit bona cōſequentia. Si aliqs ignorat motum: aliquis ignorat naturam: cum ex oppoſito contradictorio conſequentis: ſequatur oppoſitum cōtradictorium antecedētis. ſ. aliquis congnoſcit naturam: ergo aliquis cognoſcit motuz vt ptz ex diffinitione nature: ergo illa conditionalis eſt neceſſaria. Alio modo poteſt cōtingere ꝙ ille terminus motu ꝑponatur illi participio ignorato: ita ꝙ nō diſtribuatur nec appellet ſuaz rōnem formalem: tunc ſenſus ē iſte. Hec eſt neceſſaria: ſi aliquis motum ignoret: aliquis ignorat naturam: ⁊ tunc antecedēs illius ꝯditionalis pōt habere duos ſenſus. Unus eſt iſte. Si aliquis de aliquo motu nullam habet cognitionem ſiue nullum conceptum: tunc etiā de natura nullū habet cōceptū: et illa eſt vera: ex quo eſt vna cōditionalis que eſt bona ꝯn̄a. ⁊ per cōſequens eſt neceſſaria. Alius ſenſus ē iſte: ſi aliquis motum ignorat: hoc eſt ſi aliquis conceptum de motu nō habet: ignorat naturam: ⁊ tunc illa eſt falſa: cum ſenſus eius eſt: hec eſt neceſſaria. Si aliquis de motu conceptum nō habeat aliquis ignorat naturam quod eſt falſum. Si vero titulus queſtionis eſt vna cōditionalis: cuius cōſequens eſt modalis cōpoſita vel modalis diuiſa: hoc cōtingit dupliciter: ſm ꝙ antecedens pōt habere duos ſenſus. Unus ſenſus eſt iſte. ſi a nullo cognoſcatur motus ⁊c. ⁊ tunc illa ꝓpoſitio eſt vera. ſ. ſi a nullo cognoſcatur motus hec eſt neceſſaria natura ignoratur: vel aliquē neceſſe ē ignorare naturam: cum antecedens illius cōditionalis ſit impoſſibile. Alius ſenſus antecedentis pōt eſſe iſte. ſi ab aliquo homīe ignoratur motus: hec eſt neceſſaria ab aliquo ignoratur natura: vel aliquē neceſſe ē ignorare naturam: ⁊ illa eſt falſa: cum eſt vna conditionalis que eſt mala cōſequentia: cuius antecedens eſt ꝓpoſitio mere cōtingens: ⁊ cōſequens propoſitio falſa et impoſſibilis. Iſto notato ſit

Concluſio reſpōſiua: neceſſe eſt ſi aliquis homo ignorat motum ꝙ ipſe ignorat naturam. Patz: q: iſta ꝯditionalis eſt bona ꝯn̄a: ſi aliquis homo ignorat motum ille ignorat naturam: ſaltem diffinitiue: cū bene ſequitur: aliquis cognoſcit naturam diffinitiue: ergo cognoſcit motum: hoc eſt habet cōceptū qui exprimitur per illum terminū motus: cum non eſt poſſibile aliquem habere conceptum diffinitiuuz nature: quin habeat conceptum motus: cum conceptus motus ſit pars conceptus diffinitiui ipſius nature.

Dubitatur Utrum motus ſit res ſucceſſiua a qualibet re permanente diſtincta. ¶ Et videtur ꝙ ſic: quia motus eſt quidam fluxus: ſed res permanens nō eſt quidam fluxus: ergo motus diſtinguitur a re ꝑmanente. ¶ Secundo ſic: motus eſt ſucceſſiuus: ſed res ꝑmanens non eſt ſucceſſiua: igitur motus diſtinguitur a re permanente. ¶ Tertio ſic. res permanens poteſt eſſe ſine motu: ſed motus nō poteſt eſſe ſine motu: igitur motus diſtinguitur a re permanente. ¶ Quarto ſic. motus non eſt per ſe in genere: ſed reductiue: ſed

res permanens eſt per ſe in genere: ergo motus diſtinguitur a re permanente. ¶ Quinto ſic. motus eſt quātus ⁊ nō q̄titate rei permanētis: cum nō hz q̄titatem permanentē: ſed ſucceſſiuā: igitur motus nō eſt res ꝑmanens. ¶ Sexto ſic. partibus motus repugnat eſſe ſimul: ſed h̄ nō repugnat partibus rerū ꝑmanentium: igitur. ¶ Septimo ſic: nullus motꝰ pōt eſſe in inſtanti ſed oīs res ꝑmanēs eſt in inſtāti: igr̄ motꝰ diſtinguitur a re ꝑmanēte ¶ Octauo ſic. oīs via ad aliquē terminuz diſtinguitur ab illo termīo ad quē: ſed motꝰ eſt via ad rem ꝑmanentē: vt dicit ꝯmētator q̄rto metaphiſice: ḡ motus diſtinguit a re ꝑmanēte. ¶ In oppoſitū arguit fruſtra fit ꝑ plura qḋ eque bn̄ pōt fieri vel ſaluari per pauciora: ſed oīa q̄ dicunt de motu poſſunt eque bene ſaluari nō ponēdo motū diſtinctū a re permanēte: ſicut ponēdo motū diſtīctū: ḡ fruſtra poneretur motus diſtinctus a re ꝑmanēte. ¶ Ad iſtud dubiū rn̄dent aliqui: ꝙ motꝰ formalr̄ accipiēdo motū. ſ. ꝓ fluxu forme: eſt res ſucceſſiua a q̄libet re ꝑmanēte diſtincta. Dicūt enī ꝙ motꝰ aliqn̄ accipit ꝓ forma fluēte: ſiue ꝓ forma que ſucceſſiue acq̄ritur in mobili. Et aliqn̄ accipit pro fluxu illius forme: q̄ quidē fluxꝰ cauſat a mouēte in mobili: tanq̄ in ſubiecto. Et a tali fluxu ſiue entitate ſucceſſiua: denominatur mobile formaliter moueri: ⁊ mouens mouere. Et iſta res eſt talis nature: ꝙ nullā hz ꝑtem in eſſe ꝑmanēte: ſed ſolū in eſſe ſucceſſiuo vnam poſt aliā: ſic ſcz ꝙ qn̄ vna ps deſinit eē: alia ps incipit eſſe: ſine tp̄e intermedio: ⁊ ſic in p̄nti nūc nulla ps motus eſt: ſed tn̄ aliq̄d ipſiꝰ motꝰ eſt. ſ. mutatū eē: qḋ ſm eos eſt qḋdaz īdiuiſibile: qḋ eſt principiuz eēntiale ipſius motꝰ. Un (ſm iſtos) ſicut de tp̄e nō habemꝰ niſi nūc: qḋ eſt qḋdā īdiuiſibile: ⁊ p̄cipiū eēntiale ipſius tp̄is: ꝯtinuatiuū ptiū tp̄is ad īuicē: qḋ eſt finis p̄teriti et initiū futuri: ⁊ ꝓ tāto dr̄ tēpus eſſe: q: nūc eſt. Sic īmaginātur de motu: ꝙ nō habemꝰ niſi mutatū eē: qḋ eſt ꝯtinuatiuū ptiū motꝰ: ⁊ eſt finis p̄teriti: ⁊ initiū futuri: ⁊ ꝓ tāto dr̄ motꝰ eſſe: q: mutatū eſſe eſt. Et h̄ ſufficit in entibꝰ ſucceſſiuis ad hoc ꝙ talia ſint. Iſti mouent rōnibꝰ ante oppoſitū factis. ¶ Alia eſt opinio cōtraria iſti: tenens ꝙ motꝰ nō eſt res ſucceſſiua a qualibet re ꝑmanēte: vel rebus ꝑmanentibꝰ diſtincta: ſed eſt forma que nō tota ſimul acquiritur in mobili: ſed ſucceſſiue. ſ. ps poſt ꝑtem. Aut ipm̄ mobile qḋ ſucceſſiue aliter ⁊ aliter ſe hz ſm ſuas ꝑtes in ordine ad totum: vel ad locum: modo manifeſtum eſt ꝙ omis talis eſt res permanens. quare eſt

Opinio prīa

Opinio ſcḋa.

Concluſio reſponſiua ad queſitū. Nullus motus eſt res ſucceſſiua a qualibet re permanēte diſtincta. Patet prīo: q: ſi motꝰ eſſet res ſucceſſiua a qualibet ꝑmanēte diſtincta: ſequeret ꝙ eſſet ponenda multitudo entium ſucceſſiuorum non facientiuz vnū actu infinita: cōſequēs eſt falſum: igitur ⁊ añs. Conſequentia patet: quia talis entitas ſucceſſiua produceretur ī mobili: non in inſtanti: ſed ſucceſſiue: ⁊ per conſequēs acquireretur per motū: ⁊ iterum ille motus per alium et ſic in infinitum. Qꝫ autem talis entitas non acquiritur in inſtāti: ſed ſucceſſiue: patet: quia illa entitas fit in tempore ⁊ pars poſt partem: ergo non acquirit talis entitas in inſtāti: ſed ſucceſſiue. ¶ Secundo ſic. illa entitas ſucceſſiua ex quo eſſet diſtincta ab alia re que acquiritur: nec eſt intrinſeca illi nec communicat cum ea in aliqua parte: poteſt ſeparari ab illa re que acquiritur: ⁊ per conſequens aliquod mobile poſſet ſucceſſiue acq̄rere aliquid ſine tali entitate ⁊ ſine motu: puta ipſum mobile quod ſucceſſiue acquirit aliq̄d moueretur ſine motu: quod eſt impoſſibile ſz illos: q: tunc aliquid moueretur: ⁊ tamen nō eſſet in eo illa entitas que diceretur motus. Ex quo patet: ꝙ nō eſt neceſſe ponere illam entitatem ſucceſſiuam a rebus permanentibus diſtinctam. ¶ Tertio ſic. ſi ſic tunc motꝰ non eſſet actus entis in potentia ſcḋm ꝙ in potentia: cuius oppoſitum dicit philoſophus tertio phiſicoruz ergo motus non diſtinguitur a re permanente. Conſequentia patet: quia nec pars preterita eſt actus mobilis: cum ipſa non ſit: ſed fuit. Non etiam pars futura: cum ipſa non eſt: ſed erit: ⁊ non ſunt plures partes ipſius motus niſi preteritum ⁊ futurum: igitur motꝰ non eſſet actus entis in potentia ſcḋm ꝙ in potentia. Nec poteſt dici ꝙ ideo motus dicitur eſſe actus entis in potentia: quia mutatum eſſe: eſt actus mobilis. Patet: quia ipſum mutatum eſſe: ſm iſtos eſt quoddam indiuiſibile: ⁊ eſt in inſtanti: ⁊ per conſequens nō eſſz motus. Nec motus dicitur eſſe quando mutatum eſſe eſt: igitur motus nō ex eo dicitur eſſe: quia mutatum eſſe eſt. ¶ Quarto ſic. ſi ſic ſequeretur ꝙ eſſet aliq̄ res extra animā cōpoſita ex partibus quarum nulla pōt eſſe in rerum natura: ⁊ per cōſequens eſſz cōpoſita ex impoſſibilibus cōponi: quod nullus ſane mentis concederet. Conſequētia patet: quia ſm iſtos quelibz ps motus eſt preterita vel futura: ⁊ neutrum illoruz pōt eſſe. Minor ptz. Nam ſi pars preterita poſſet eſſe: vel poteſt eſſe preſciſe preterita ſicut nunc eſt: vel pōt eē ipſo nunc exiſtēte preſente: vel poteſt eſſe futura. Nō primū: quia quod eſt perfecte preteritum: nunc nō eſt Etiam ſcḋm iſtos de illa parte preterita: verum erat dicere ꝙ fuit: ⁊ tamen de illa nunq̄ erat verum dicere ꝙ eſt: quod eſt contra veram doctrinam logicalē. Nec poteſt dici ſcḋm: quia quod eſt preteritum non poteſt naturaliter eſſe preſens. Nec poteſt dici tertiuz: quia quod eſt preteritum non poteſt eſſe naturaliter futurum. Et ſicut dictum eſt de parte preterita: ita dicendum eſt de parte futura. ¶ Ad hoc forte diceretur: ꝙ licet ad eſſe rerum permanentium requiritur coexiſtētia partium: nō tamen ad eſſe rerum ſucceſſiuaruz: ſz ſufficit ordo ⁊ cōtinuitas partium: ita ꝙ pars futura cōtinuetur parti preterite mediante mutato eſſe preſenti ⁊ exiſtenti. ¶ Sed contra hoc arguitur: quia totum eſt omnia illa quorum quodlibet eſt pars eius: igitur impoſſibile eſt ꝙ aliquod totum ſit: niſi quelibz pars eius ſit. ¶ Etiaz que nō ſunt nec poſſunt eſſe: nō ſibi inuicē ſuccedūt: nec ad vnum ſequitur reliquum: ſed ſic eſt de partibus temporis: quia ille non ſunt: vt notum eſt: nec poſſunt eſſe: quia preteritum non pōt eſſe: pars etiam futura motus non poteſt eſſe: q: nūq̄ in preſenti habetur de motu niſi mutatum eſſe: quod non eſt motus: ſed ſolum eſt cōtinuatiuum partiū motus ¶ Ultimo arguitur ſic. Si ſic ſequeretur ꝙ motus fieret in inſtāti: vel ꝙ plures partes motus eſſent ſimul in eodem: ſed vtrūq̄ eorum reputatur impoſſibile a parte oppoſita: ergo antecedens eſt impoſſibile. Conſequētia patet: quia omnis motus eſt in mobili: aut ergo eſt in eo in inſtāti: aut in tempore: ſi in inſtāti ſolum: ſequitur ꝙ motus fit in inſtanti: ſi in tempore: ergo illa pars motus que per aliquod tempus eſt in mobili eſt cum illa parte motus que acquiritur in illo tempore: ergo plures partes motus ſunt ſimul.

¶ Ad rationes dubij ante oppoſitum. ¶ Ad primā dicitur diſtinguendo maiorem: vel capiendo eam in ſenſu ꝓprio: ⁊ ſic negatur: vel in ſenſu improprio: ⁊ ſic cōceditur. Senſus proprius eſt iſte: ꝙ motus eſt quedā entitas ſucceſſiua que eſt in continuo fieri: ⁊ ille ſenſus eſt falſus. Senſus vero improprius eſt iſte: ꝙ quādo aliquod mobile mouetur ſucceſſiue acquiritur aliquid: vel ſucceſſiue aliter ⁊ aliter ſe habet in ordīe ad aliquid aliud: ⁊ ille ſenſus eſt verus. ¶ Ad ſecundam

dicitur ſimiliter diſtinguendo maiorem:quia vnᵒ ſen-
ſus eius eſt iſte.ꝙ motus eſt res ſucceſſiua diſtincta a
re permanente:⁊ ſic negatur maior. Alius ſenſus eſt
iſte.ꝙ quando aliquid mouetur:mouetur ſucceſſiue:⁊
ſic maior eſt vera:ſed cõſequentia non valet. ¶ Ad ter
tiam dicitur diſtinguẽdo minorem: vel capiendo eam
in ſenſu diuiſo:⁊ ſic negatur minor: vel in ſenſu com-
poſito:⁊ ſic conceditur minor.ſed cõſequentia nõ va-
let. Ad quartam dicitur negãdo antecedens. Unã illa
res que ſignificatur per motum: eſt in aliquo predica
mento per ſe tanꝙ ſignificatum: ⁊ ille terminus mo-
tus paſſiue ſumptus eſt in predicamento paſſionis.
¶ Ad quintã dicitur ꝙ dupliciter põt intelligi:ꝙ mo
tus nõ habet ꝗtitatem permanentẽ:ſed ſucceſſiuam
Uno mõ ꝙ illa res que mouetur nõ habet ꝗtitatẽ per
manentẽ:⁊ ſic negatur. Alio mõ ꝙ illa res que per mo
tum acquiritur:nõ acquiritur tota ſimul ſed ſucceſſi-
ue:⁊ ſic cõceditur:ſed ꝓpter hoc nõ ſequitur ꝙ diſtin-
guatur a re permanẽte. Unde ſi motus capiatur ꝓ ip
ſo mobili quod cõtinue mouetur:ſiue aliter ⁊ aliter ſe
habet:tunc ipſe motus eſt res permanẽs: ſed ſi capia
tur motus pro forma que fit ſiue acquiritur: tunc mo
tus non diſtinguitur a re permanente:nec etiã eſt res
permanens:ſed erit res permanens. ¶ Et ſi dicatur ꝙ
illa cõceditur:motus eſt:ergo vel eſt res permanens
vel ſucceſſiua. Dicitur ꝙ illa cõceditur loco iſtius:mo-
bile mouetur:⁊ non loco iſtius forma que fit eſt. Un-
de licet aliquid forme que fit ſit:tamẽ illa forma que
fit non eſt. ¶ Ad ſextã dicitur diſtinguẽdo maiorem:qꝛ
illa habet duos ſenſus. Unus ſenſus eſt iſte:ꝙ mobi-
le qñ mouetur nõ acquirit:vel deperdit totũ ſimul:et
ſic cõceditur maior. Alius ſenſus eſt iſte.ꝙ illud quod
mouetur:vel acquirit:vel qð fit nõ põt habere ſuas ꝑ
tes ſimul:⁊ ſic negat̃. ¶ Ad ſeptimã dr̃ diſtinguendo
maiorẽ:quia illa habet etiam duos ſenſus. Unus eſt
iſte:mobile non põt moueri in inſtãti: ⁊ ſic cõceditur.
Alius ſenſus ẽ iſte:ꝙ nulla res que mouetur:vel nul-
la res que fit põt eſſe in inſtanti: ⁊ ſic negatur. ¶ Ad
octauam dicitur diſtinguendo minorem:quia illa ha-
bet ſenſum duplicem. Unus eſt iſte. ꝙ motus eſt que-
dam entitas diſtincta a termino a quo: ⁊ a termĩo ad
quẽ a mobili:⁊ ab illo quod acquiritur:mediante qua
mobile acquirit terminũ ad quem:⁊ ſic negatur minor.
Alius ſenſus eſt iſte:ꝙ qñ mobile mouetur ſucceſſiue
acquirit terminum ad quẽ:⁊ ſic cõceditur.

Dubitatur ſcdo Utrum mutatio ſubita et in

ſtantanea diſtinguatur a re permanente. ¶ Et videt̃
ꝙ ſic.qꝛ cõiter dicitur ꝙ mutatio ſubita ẽ indiuiſibilis
et inextenſa:ſed res permanens mobilis eſt extenſa
et diuiſibilis:ergo mutatio ſubita diſtinguitur a re ꝑ-
manente. ¶ Scdo ſic.per mutatõem ſubitã acquiritur
forma:ſed ꝑ rem ꝑmanentẽ nõ acq̃ritur forma: igitur
mutatio ſubita diſtinguitur a re ꝑmanẽte ¶ Tertio ſic
mutatio ſubita fit in inſtãti ⁊ nõ in tẽpore:cum ꝑ hoc
diſtinguitur a motu:ſed res permanẽs nõ eſt ſolum in
inſtanti:ſed etiam in tẽpore:igitur. ¶ Quarto ſic.mu-
tatio ceſſat eſſe quando res deſinit mutari: ſed nulla
res permanens ceſſat eſſe qñ res deſinit mutari: igit̃.
¶ In oppoſitum arguitur:quia ſi ſic ſeq̃retur ꝙ infini
te res totaliter diſtincte ſm ſe in motu eſſent deſtru-
cte ⁊ corrupte:ſed hoc eſt falſum:igitur. Cõſequentia
pꝫ:qꝛ in quolibet tẽpore ſunt infinita inſtãtia:in quo
rum quolibet mobile habet aliquid quod priᵒ nõ ha-
buit:vel nõ habet illud qð prius habuit: ⁊ per conſe-
quẽs ſunt infinite mutationes:⁊ ſi tales mutationes
eſſent tales res diſtincte a rebᵒ ꝑmanentibᵒ:tũc eẽnt
infinite res generate ⁊ corrupte in motu. ¶ Ad dubiũ
iſtud dicunt quidam:ꝙ mutatio eſt quedam res diſtin
cta a re permanente:non durans niſi per inſtans: ſm
quã aliquid dicitur mutari:que nec eſt illud quod mu
tatur:nec illud qð acq̃ritur vel deperditur per ipſam
mutationem. Contra iſtos ponitur talis. ¶ Concluſio
reſponſiua ad dubium. Nulla mutatio eſt res diſticta
a re permanente. Patet:quia ſi diſtingueretur illa ꝓ-
duceretur per aliam mutationem:⁊ illa iterum ꝑ aliã
et ſic in infinitum: ⁊ per cõſequens infinite entitates
non faciẽtes vnũ:eſſent ſimul ⁊ ſemel in eodẽ:quod
eſt incõueniens. ¶ Scdo ſic. Si illa mutatio ſubita eſ
ſet quedam entitas diſtincta (vt quidam dicunt) vel
illa entitas eſſet ſimul genita ⁊ corrupta: vel primo
genita ⁊ poſtea corrupta. Non primũ: quia tunc ſimul
eſſet ⁊ non eſſet:quod eſt impoſſibile. Nã illud quod
eſt genitum eſt:⁊ illud qð eſt corruptum non eſt. Nec
poteſt dici ſcdm: quia tunc illa mutatio eſſet tempo-
ralis ⁊ non ſubita:cum inter inſtans in quo eſſet geni
ta ⁊ inſtans in quo eſſet corrupta eſſet tempus medi-
um per quod duraret illa entitas ſubita. ¶ Ad ratio-
nes dubij. Ad primã dicitur diſtinguendo maiorẽ:qꝛ
illa habet duos ſenſus. Unus eſt iſte. ꝙ illa res q̃ mu-
tatur quando mutatur acquirit vel deperdit totum ſi
mul:⁊ nõ partem poſt partem:⁊ ſic cõceditur maior.⁊
negatur cõſequẽtia. Alius ſenſus eſt iſte: ꝙ illa res q̃
mutatur ſubito vel acquiritur ſiue deperditur eſt indi
uiſibilis ⁊ inextenſa: ⁊ ſic negatur. ¶ Ad ſcdam dicit̃
diſtinguendo maiorem:quia vnus ſenſus eſt.ꝙ ꝑ mu-
tationem hoc eſt per aliquam entitatẽ que non eſt for
ma que acquiritur:vel forma que deperditur: nec eſt
illud quod mutatur:acquiritur ipſa forma:⁊ ſic nega-
gatur. Alius ſenſus eſt.ꝙ per hoc ꝙ mobile mutatur
acquiritur forma in mobili:⁊ ſic cõceditur maior.⁊ ne
gatur cõſequentia:cum ibi ſit fallacia amphibologie.
¶ Ad tertiam dicitur diſtinguendo maiorem: vel capi
endo eam in ſenſu proprio: ⁊ ſic negatur: vel in ſenſu
improprio.⁊ ſic cõceditur:⁊ negatur cõſequentia. Sẽ
ſus proprius maioris eſt iſte.ꝙ illa entitas que eſt mu
tatio ⁊ nõ eſt res q̃ mutatur:nec q̃ acquiritur vel deꝑ
ditur eſt in inſtãti:⁊ iſte ſenſus eſt falſus. Senſus im
proprius eſt iſte:mobile mutatur in inſtanti:ita ꝙ ali-
quid acquirit vel deperdit totum ſimul: non ſm aliqð
prius ⁊ aliud poſterius. Ex quo patet quid ſit mutari
in inſtanti. ¶ Ad quartam dicitur ſimiliter diſtinguen
do maiorem:vel capiendo eam in ſenſu proprio: ⁊ ſic
negatur.vel in ſenſu improprio:⁊ ſic cõceditur:ſed ne
gatur cõſequentia. Senſus vero proprius eſt iſte.ꝙ il
la res q̃ eſt mutatio:⁊ nõ eſt illud qð acq̃ritur vel deꝑ
ditur:nec illud quod mutatur ceſſat eſſe quãdo res de
ſinit mutari:⁊ iſte ſenſus eſt falſus:cum talis res nec
vnꝙ fuit nec eſt. Alius ſenſus eſt iſte: ꝙ tunc mobile
ceſſat mutari:quando ipſum ceſſat acquirere ſubito:
et ille ſenſus eſt verus.

Ad rationes queſtionis.

¶ Ad primã dici-
tur negãdo ꝯñã:qꝛ prius ſeruat ordinẽ nature ⁊ non
ordinẽ doctrine. Ordo aũt nature eſt a priori:ordo au
tem doctrine vt in pluribᵒ a poſteriori. ¶ Ad ſcdã dr̃
diſtinguẽdo añs:qꝛ duplr̃ põt ĩtelligi ꝙ ignoretur iſte
motus. Uno modo ſm cõceptum ſingularem:⁊ ſic con
ceditur antecedens:licet ille non ſit proprius ſenſus
illius propoſitionis. Alio modo ꝙ ignoretur iſte mo-
tus ſm ꝯceptũ q̃ exprimitur ꝑ iſtud ꝯplexũ iſte motus
et ſic negatur añs. Nam ſi nullus cõceptus habeatur
de motu:tunc non habetur conceptus qui exprimi-
tur per illum terminum motus:et per conſequens nõ
poſſet cognoſci natura diffinitiue. ¶ Ad tertiam di-
citur ꝙ licet aliqui ſciant incomplete diffinitionem

Concluſio reſponſiua.

nature:non habendo diffinitionem motus: non tamẽ
ſciunt diffinitionem nature complete ſiue ſcientifice.
Aliter dicitur cõcedendo antecedẽs ⁊ negando conſe
quentiam:quia ad hoc ꝙ natura cognoſcatur nõ opꝫ
habere diffinitionẽ motus ſiue cognoſcere motũ diffi
nitiue:ſed ſufficit cognoſcere motum ſm cõceptum q̃
exprimitur per illum terminum motus. ¶ Ad quartam
dicitur cõcedendo antecedẽs:⁊ ſimiliter primã ꝯñam:
ſed negatur vltima cõſequentia:quia ille qui habꝫ cõ
ceptum qui exprimitur per illũ terminũ natura:habꝫ
conceptum motum cõnotantem:licet non habeat cõ-
ceptum qui exprimitur per illũ terminũ motus. Etiã
philoſophus non vult dicere:ꝙ nullus poteſt habere
conceptum q̃ exprimitur per illum terminum natura
niſi habeat conceptum q̃ exprimitur per illum termi-
num motus:ſed vult dicere ꝙ nullus poteſt cognoſce
re naturam diffinitiue ſiue habere cõceptũ diffinitio
nis nature:quin habeat cõceptum qui exprimitur per
illum terminum motus. ¶ Ad quintam dicitur ꝙ licꝫ
homo ⁊ aſinus plus cõueniant cõuenientia naturali:
tamen alia ⁊ maior eſt cõuenientia inter motum ⁊ na
turam:loquendo de cõuenientia cognitionis ⁊ repre-
ſentationis. Etiam conſequentia non valet: quia ho-
mo ⁊ aſinus non ſe habent ſicut cauſa ⁊ effectᵒ: ſicut
natura ⁊ motus. ¶ Ad ſextam dicitur negando ante-
cedens. Et ad probationẽ eius dicitur:ꝙ licet res ſic
ſe habeat ad cognoſci a priori ſicut ſe habet ad eẽ:nõ
tamẽ ad cognoſci a poſteriori:imo a poſteriori res co-
gnoſcitur ex cognitionibus rerum ſiue effectuũ ſine
quibus poteſt eſſe. ¶ Ad ſeptimã dicitur negando an
tecedens. Et ad probationẽ eius dicitur ꝙ licet mul
te res que ſunt cauſe cognoſcantur ſecundũ aliquos
conceptus: ꝙ tamẽ ille res q̃ ſunt effectus nõ cogno-
ſcantur ſcdm aliquos cõceptus:tamẽ nunꝙ cognoſcũ
tur ille res ſcdm cõceptũ diffinitionis cauſe quin etiã
cognoſcantur effectus. ¶ Ad octauam dicitur ꝙ licet
cauſa ſit notior ſuo effectu a priori:non tamẽ a poſte-
riori. ¶ Ad vltimam dicitur diſtinguendo antecedẽs:
vel capiẽdo ipſum in ſenſu proprio: ⁊ ſic negatur: vel
capiendo ipſum in ſenſu improprio: ⁊ ſic conceditur.
ſed negatur conſequentia Senſus proprius eſt iſte:
illa entitas que eſt motus eſt ens ſucceſſiuum:cuius
eſſe eſt ſuum fieri:⁊ iſte ſenſus eſt falſus. Senſus im-
proprius eſt iſte:ꝙ quando mobile mouetur:mouetur
ſucceſſiue acquirendo vel deperdendo primo aliqd et
poſtea aliud:⁊ iſte ſenſus eſt verus.

Queritur Utrũ ad alterationem proprie di-

ctam requiritur fluxus diſtinctus ab alterabili:⁊ a q̃-
litate ſcdm quam aliquid dicitur alterari. ¶ Et videt̃
ꝙ ſic.quia dicit cõmentator tertio huius ꝙ motus ca
pitur pro forma fluente:⁊ etiam capitur pro fluxu:⁊ ꝑ
formã fluentem ſm quam eſt motus intelligit quali-
tatem que ſucceſſiue acquiritur:ergo per fluxum ĩtel-
ligit aliquid aliud:puta entitatem ſucceſſiuam diſtin
ctam ab alterabili:⁊ a qualitate que ſucceſſiue acqui
ritur:cum aliter diſtinctio nulla eſſet. ¶ Secundo ſic.
quecũqꝫ differunt genere generaliſſimo nõ ſunt eadẽ
ſed alteratio ⁊ qualitas differunt genere generaliſſi-
mo:ergo alteratio diſtinguit̃ a qualitate que ſucceſſi
ue acquiritur. Minor patet:q̃a alteratio eſt de predi-
camento actionis vel paſſionis: quia vt dicit cõmen-
tator:alterare ⁊ alterari ſunt agere ⁊ pati: ſed forma
q̃ acq̃ritur eſt de p̃dicamẽto q̃litatis:igr̃. ¶ Tertio ſic.
omnis motus eſt nature ſucceſſiue ⁊ non permanen-
tis:ſed alteratio eſt motus:ergo eſt nature ſucceſſiue
et non permanentis:⁊ per conſequens diſtinguit̃ a q̃
litate ⁊ alterabili q̃ ſunt res permanentes. ¶ Quar-
to ſic.alteratio fit in tempore:⁊ eſt in tempore:⁊ men
ſuratur tempore:ſed alterabile ⁊ qualitas non menſu
rantur tempore:ergo alteratio diſtinguitur a qualita
te ⁊ alterabili. ¶ Quinto ſic.qualitas ⁊ alterabile erũt
quando non erit alteratio:vel ad minus poſſunt eſſe:
ergo alteratio diſtinguitur a qualitate ⁊ alterabili.
¶ Sexto ſic.terminus differt ab eo cuius eſt terminᵒ:
ſed qualitas eſt terminus alterationis:ergo alteratõ
differt a qualitate:et cum alterabile ſit ſubiectum al-
terationis:etiam differt ab alterabili. ¶ Septimo ſic.
qualitas non eſt generatio partis poſt partẽ:nec etiã
alterabile:ergo qualitas ⁊ alterabile non ſunt motus
et per conſequens non ſunt alteratio. Antecedẽs pꝫ
quia nulla generatio eſt generationis: ſed aliqua ge-
neratio eſt ipſius qualitatis:ergo qualitas nõ eſt ge-
neratio.ſimiliter alterabile eſt ſubiectũ generatõis.
ergo nõ eſt generatio. ¶ Octauo ſic. ad formã acqui-
rendam eſt motus ſiue alteratio:ſed ad alterationem
non eſt alteratio:ergo alteratio diſtinguitur a forma
acquirenda. ¶ Nono ſic.albefactio eſt motus ſiue alte
ratio:vt dicit cõmentator quinto huius: ⁊ tamen al-
bedo non eſt motus ſiue alteratio: ergo alteratio di-
ſtinguitur a qualitate.

In oppoſitum arguitur: quia ſi ad alteratio-

nem req̃reretur talis fluxus diſtinctus a qualitate et
alterabili:vel ipſe fluxᵒ eſſet prior ipſa q̃litate vel po-
ſterior. Non primũ:qꝛ fundamentũ eſt prius eo quod
fundatur in ipſo:ſed qualitas que acq̃ritur eſſet fun-
damentũ talis fluxus ſm ponẽtes talẽ fluxũ: g̃ illa q̃
litas que acq̃ritur eſſet prior:⁊ nõ ecõtra. Nec põt di-
ci ſcdm:qꝛ q̃litas per talẽ fluxum acq̃ritur ſm ponen-
tes talẽ fluxum: ⁊ talis fluxus eſt via ad q̃litatem: et
generatio ipſius q̃litatis: modo generatio alicuiᵒ nõ
põt eſſe poſterior termino ad quẽ:ergo talis fluxᵒ non
põt eſſe poſterior ipſa qualitate que acquiritur:
¶ Ad iſtã dubitationem q̃dam dicũt ꝙ alteratio eſt q̃
dam entitas ſucceſſiua:mediante qua acq̃ritur quali
tas vel corrũpit̃ de nouo in aliquo ſubiecto:que q̃dẽ
entitas diſtinguitur ab illa q̃litate:⁊ a ſubiecto quod
mutatur ſm illam q̃litatẽ. Unde dicũt eodem modo:ſi
cut prius dictum eſt de motu. ¶ Sed cõtra iſtos poni
tur talis Concluſio. alteratio nõ diſtinguitur a re per-
manente. Pꝫ primo:quia ſine aliq̃ re diſtincta a re ꝑ
manente poteſt aliq̃d vere alterari:igitur alteratõ nõ
diſtinguitur a re permanẽte. Añs patꝫ:quia aliq̃ ſub-
ſtantia poteſt nunc habere aliꝙ partẽ forme quã ĩme
diate ante nõ habuit:⁊ ĩmediate poſt habere aliã ptẽ
quã nũc nõ habet abſqꝫ aliqua entitate ſucceſſiua ſibi
inherente:⁊ talis ſubſtantia vere alteratur:cum illud
dicatur alterari in quo ſucceſſiue aliqua q̃litas intro-
ducitur:ergo ſine aliqua re diſtincta a re permanente
põt aliquid vere alterari. ¶ Scdo ſic.ſi alteratio diſtin
gueretur a re permanente:ſeq̃tur ꝙ aliq̃d alterat̃ vel
poſſet ſaltem alterari alteratione acq̃ſitiua: qð tamẽ
nullã q̃litatẽ acq̃reret:ꝯſequẽs eſt falſum ⁊ ĩpoſſibile:
ergo ⁊ añs. Cõſequẽtia pꝫ:qꝛ ex quo alteratio diſtin-
gueretur a q̃litate q̃ fit:põt eſſe in ſubiecto.ſ. in alte-
rabili abſqꝫ hoc ꝙ forma acq̃rat̃ in alterabili: ⁊ ꝑ ꝯñs
alterabile poſſet ꝑpetuo alterari alteratione acquiſi-
tiua:⁊ tñ nũꝙ acq̃reret aliq̃d:qꝛ deus põt illã entita-
tem a qualitate ſeparare:⁊ ſeꝑatim conſeruare in al-
terabili. Et ſic etiã aliquid poſſet perpetuo denigrari
quod iã de facto album eſt:⁊ tñ nunꝙ eſſet nigrũ vel
minus albũ. Similr̃ aliqð acq̃reret ſucceſſiue aliquã
q̃litatẽ qð tñ ſimplr̃ quieſceret:mõ oĩa iſta ſunt abſur-
da:g̃ alteratio non diſtinguit̃ a re permanẽte. ¶ Ter-
tio ſic.ſi alteratio diſtingueret̃ a re permanente:cũ ip-

ſal p̄cedat de nō eſſe ad eſſe:⁊ p̄ducatur nō in inſtāti: ſed ſucceſſiue:illa entitas ſucceſſiua acq̄reretur p̄ aliquē motū:⁊ tūc vel ille motus diſtinguit̄ ab illa alteratione:vel nō. Nō pōt dici primū: quia tunc eſſet pro ceſſus in īfinitū:⁊ in alterabili eēt actu multitudo (entium ſucceſſiuo⁊ nō faciētiū vnū actu) infinita:qđ eſt falſum ⁊ īpoſſibile:ǵ ⁊ illud ex quo ſeq̄tur. Nec pōt dici ſcđm:q2 nō eſt maior rō q̄re illa entitas ſucceſſiua nō p̄ducatur p̄ motū ab ipſa diſtinctū:q̄ q̄ q̄litas producatur p̄ motū diſtinctū ab ipſa. ¶ Quarto ſic. q̄litas que acq̄ritur eſt acq̄ſitio p̄tis poſt partē illius p̄fectōnis ad quā tēdit mot⁹:ergo ipſa eſt vere motus ⁊ non alius mot⁹ q̄ alteratio:ǵ q̄litas q̄ acq̄ritur eſt alteratio. Añs p3:q2 tūc dr̄ q̄litas acq̄ri ſucceſſiue: qn̄ p̄rio vna p̄s acq̄rit̄ ⁊ poſt alia:ſine interruptione t̄p̄is: ſed p̄ria ɔ̄ña p3 p̄ locū a diffinitiōe. Cōmētator eni tertio huius ſic diffinit motū acq̄ſitiuū:q̄ eſt generatio p̄tis poſt p̄tem. Item dicit cōmentator tertio huius illam opinionem eſſe verā q̄ dicit:q̄ mot⁹ nō differt a perfectione ad quā tendit:niſi ſm̄ magis ⁊ min⁹: ⁊ ſm̄ perfectū ⁊ īperfectū. ¶ Poſſunt etiā adduci eedē rōes: q̄ facte ſunt ad p̄bādū:q̄ mot⁹ nō eſt entitas ſucceſſiua a q̄libet re p̄manēte realr̄ diſtincta. Ex dictis p3

Concluſio reſponſiua ad queſitum. Q ad alteratōem p̄p̄rie dictā non req̄ritur fluxus diſtinct⁹ ab alterabili ⁊ q̄litate q̄ acq̄rit̄:p3:q2 alteratio nō diſtinguit̄ a re p̄manēte:⁊ nō ɔcurrūt alie res p̄manētes ad alteratiōe3 niſi alterās alterabile:⁊ q̄litas q̄ acq̄rit̄:ǵ illa alteratio nō diſtiguit̄ ab illis: ⁊ a quolib3 illo⁊.

Dubitatur Utrum qualitas ſcđm quā eſt alteratio p̄ ſe ⁊ p̄p̄rie dicta acq̄rat̄ tota ſimul vl' p̄s poſt p̄tem. ¶ Et arguit̄ p̄rio q̄ tota ſimul:q2 oīs forma ē indiuiſibilis:ǵ tota ſimul acq̄rit̄ vel nihil ei⁹. Añs pat3 p̄ auctorē ſex p̄ncipio⁊:ſic diffiniētē formā. Forma eſt cōponi ɔtingēs ſimplici ⁊ inuariabili eſſentia ɔ̄ſiſtens. ¶ Scđo ſic. p̄ducēs aliq̄ q̄litatē:nō eſt magis deteriatum ad p̄ducendū vnū gradū q̄ aliū: vel vnā p̄tē q̄litatis q̄ aliā:ǵ tale p̄ducēs:vel p̄ducit ſimul oēs illos gradus ſiue partes:⁊ non vnum gradum prius ⁊ aliū poſterius:vel nullū gradū p̄ducit:ɔ̄ña p3:quia ex oppoſito ɔ̄ñtis ſequitur oppoſitū añtis. Nam bene ſeq̄tur. p̄ducens pri⁹ p̄ducit gradum a q̄ gradū b: ǵ eſt magis deteriatū ad p̄ducendū gradū a q̄ gradum b. Añs p3:q2 oēs grad⁹ eiuſdē q̄litatis ſunt eiuſdē rōnis:ǵ nulla videt̄ eē rō q̄re p̄ducēs plus eſſet deteriatū ad p̄ducendū vnū gradū q̄ aliū. ¶ Tertio ſic. ſi q̄litas in alteratiōe nō acq̄reret̄ tota ſimul. tūc nō maneret eadē q̄litas eſſentialiter nec eadē gradualr̄ ī tota alteratōe:ɔ̄ñs videt̄ eſſe falſum: ǵ ⁊ añs. Minor p3 q2 tunc alteratio nō poſſet dici vn⁹ mot⁹: cū vnu⁹ motus ſit vna forma q̄ p̄ ip̄m acquiritur. ¶ Quarto ſic. p̄ totā alteratōem manet idem nomē eſſentiale vniuoce qualitatē q̄ acq̄ritur ſignificās:igitur eſt vna ⁊ eađ q̄litas in tota alteratōe:⁊ in q̄libet p̄te eius. Cōſequētia p3:q2 pro vniuocatōe d3 eſſe correſpondētia nōis eſſentialis ⁊ rei ſignificate. ſ. q̄litatis. Añs p3:q2 illđ qđ eſt acquiſitū in principio motus eſt q̄litas. ⁊ ſimilr̄ acquiſitū in fine motus:⁊ acquiſitu3 in medio motus eſt qualitas. ¶ Quinto ſic. multe ſunt alterationes p̄p̄rie dicte que fiunt in inſtanti: ergo qualitas que ſm̄ talem alterationem acquiritur:producitur tota ſimul et non vna pars prius ⁊ alia poſterius. Añs p3 de illuminatione ⁊ viſione. ¶ Sexto ſic. ſi alteratio fieret per additionem gradus ad gradum: ſequeretur q̄ ex pluribus entibus in actu exiſtētib⁹ fieret vnū tertium ens in actu exiſtens:ɔ̄ñs eſt falſum: ergo ⁊ añs. Conſequētia p3:q2 quilibet grad⁹ eſt ens in actu; ergo ſi

vnus componeretur alteri ex duobus exiſtentibus in actu fieret vnum tertium. ¶ Septimo ſic: q2 ſi ſic ſeq̄retur q̄ accidentia ſolum numero differentia poſſunt eſſe in eodem ſubiecto ſm̄ eādem p̄tem: cōſequēs videtur eſſe falſum ⁊ ɔtra p̄hm̄ quinto metaphiſice:ǵ ⁊ añs. Añs p3:q2 plures gradus eiuſdem q̄litatis ſolū numero differunt:⁊ inſunt eidem ſubiecto ſm̄ eande3 partem. ¶ Octauo ſic. ſi qualitas ſucceſſiue acquireretur hoc eſt pars poſt partem:tunc etiā per alteratōe3 ſucceſſiue deperderetur:ſed hoc nō:igitur. Minor p3 quia non videtur penes quem gradum prius fieret remiſſio. Non eni ſm̄ primū gradum:quia ille diuti⁹ fuit in ſubiecto radicatus. Nec etiam ſm̄ vltimum: q2 ſm̄ vltimum q̄litas maxime intenditur: ⁊ ille eſt maxime actiuus:ergo ſm̄ illum qualitas eſt minus remiſſibilis. ¶ Nono ſic. aliqua qualitas iam non eſt in ſubiecto:⁊ immediate poſt hoc erit:ergo ipſa tota ſimul acquiritur. ¶ In oppoſitum arguitur. Omnis motus ē generatio partis poſt partem:ſaltem motus acquiſitiuus:ſed alteratio eſt mot⁹ acq̄ſitiuus :ergo alteratio eſt generatio partis poſt p̄tem:⁊ non alicui⁹ rei q̄ qualitat:ǵ q̄litas ſm̄ quā eſt alteratio nō acquiritur tota ſimul:ſed ſucceſſiue. ¶ Ad iſtā q̄ſtionem reſpondent aliqui:q̄ ipſa forma tota ſimul acquiritur ⁊ non p̄s poſt p̄tē:ita q̄ tota eſſentia forme in inſtāti producitur:ſed illa ſucceſſiue p̄cedit de eſſe imperfecto ad eſſe perfectū. ¶ Sed ɔtra iſtā opiōnē arguit̄ p̄rio ſic:p̄ alteratione p̄p̄riiſſime dictā acq̄ritur eſſe (vt dicit dicta opinio) vel ǵ illud eſſe acquiritur in inſtāti:vl' ſucceſſiue. Nō ſucceſſiue: q2 vel ip̄m totū q̄tum ad id qđ eſt producitur ſimul:⁊ prius tm̄ q̄tum ad eſſe īperfectum ⁊ poſteri⁹ ſm̄ eſſe p̄fectū:vel prius p̄ducitur aliquid eius ⁊ deinde aliud:⁊ ſic deinceps. Non pōt dici primū:q2 tunc iterū quereret̄ de illo eſſe: ⁊ ſic eſſet p̄ceſſus in infinitū qđ non eſt dicendum. Nec poteſt dici ſcđm:q2 eſſe forme nō diſtinguitur ab ipſa forma:ſed eſt idem realiter cum ipſa forma: ergo ſi eſſe acquirat̄ ſucceſſiue:ita q̄ p̄s poſt p̄tem acquiratur: etiā forma ſucceſſiue acq̄ritur:ita q̄ p̄s poſt p̄tem acquiritur. Añs p3:q2 ſi eſſe diſtinguat̄ ab ipſa forma:tūc ipſum eſſe eſſet:⁊ tūc quereretur de illo eſſe ex quo ip̄m eſſet vel eſſet diſtinctū ab eſſe cui⁹ eſt vel non. Si primum: ergo eſt p̄ceſſus in infinitum:qđ nō eſt dicendu3. Nec pōt dici ſcđm:q2 qua rōne illud eſſe nō diſtiguitur ab eſſe illo qđ p̄ ip̄m exiſtit:eadē rōne nec eſſe quo forma exiſtit diſtingueretur ab ipſa forma. Itē ſi eſſe diſtingueret̄ a forma:cū ip̄m eſſe nō ſit p̄s eēntialis ipſius forme:nec cōicat in aliq̄ p̄te cum ipſa forma:⁊ eſt poſterius ipſa forma:ſequitur q̄ deus pōt cōſeruare illā formā deſtructo illo eſſe:⁊ per cōſequens forma eſſet ſine illo eſſe. ⁊ ſic aliquid eſſet qđ nō eſſet:qđ eſt īpoſſibile:ǵ illud ex quo ſequitur. ſ. q̄ eſſe forme diſtinguitur ab ipſa forma. ¶ Scđo ſic. Oīs motus eſt ad ſubſtantiā quātitatē:q̄litatē:vel vbi: ſed ſi tota eſſentia forme ſiue entitas ipſius forme in inſtāti acquireret̄: tunc eſſet aliquis motus qui non eſſet ad ſubſtantiā qualitatem:q̄titatem:aut vbi:⁊ per ɔ̄ñs aliquis eſſet motus qui non eſſet motus:quod eſt impoſſibile. ¶ Tertio ſic:q2 vel illud eē īperfectū in alteratōe maneret cū eſſe p̄fecto:vel corrumperetur. Non pōt dici ſcđm:q2 tunc eēnt infinite res nō facientes vnū generare ⁊ corrūpere qđ eſt impoſſibile. Nec pōt dici primū q2 tunc forma ſimul haberet eſſe perfectum ⁊ eſſe imperfectum ſiue eſſet perfecta ⁊ īperfecta quod eſt impoſſibile:q2 eſſe perfectum ⁊ eſſe imperfectum repugnāt ⁊ opponūtur reſpectu eiuſdē. ¶ Dimiſſa igit̄ iſta opinione. Pro ſolutōe dubij eſt Sciendū: q̄ duplices ſunt partes qualitatis: ſc3 quātitatiue ⁊ graduales:

Opinio p̄ria ſancti thome.

Confutatio.

Opinio contraria. et bene nota

Quid p̄tes q̄titatiue ⁊ graduales forme et diffinitio gradus.

Partes autem q̄titatiue forme ſunt partes extra ſe inuicem loco ſitu exiſtentes:facientes vnum vel continuitate vel cōtiguitate. Sed p̄tes graduales ſunt p̄tes penetratiue ⁊ vnitiue ſe habentes:eidem ſubiecto preſciſe ⁊ adequate inherentes:⁊ iſte p̄tes vocantur gradus. Unde gradus eſt qualitas q̄ apta nata eſt eſſe penetratiue ⁊ vnitiue cu3 alia q̄litate eiuſ ſpeciei eſſentialis in eodem ſubiecto preſciſe: abſq3 hoc q̄ de perſe ſeq̄tur maior magnitudo. Unde ſm̄ iſtas duplices p̄tes. dubiū poteſt dupliciter intelligi. Uno modo de p̄tibus quātitatiuis. Et tunc dicitur ad dubium:q̄ in alteratione in qua alterās eſt extrinſecum ipſi alterabili:primo acquiritur vna p̄s q̄titatiua forme q̄ alia. Cuius ratio eſt:q2 alterās per contactum agit prius in p̄tem propinquiorem q̄ in p̄tem diſtātiorem aliq̄ q̄litatem cauſando in eadem p̄te propinquiori: et per cōſequens acquiritur prius vna p̄s q̄titatiua q̄litatis q̄ alia. Sed in alteratione in qua alterās eſt intrinſecum ipſi alterabili:p̄tes q̄titatiue ipſius qualitatis poſſunt eque cito produci:p3:q2 in tali alteratione alterās eſt eq̄liter approximatum omnibus p̄tibus ipſius alterabilis:ergo eque cito poteſt producere in vna p̄te ſubiecti p̄tem q̄titatiuā q̄litatis:ſicut in alia parte ſubiecti aliā p̄tem q̄titatiuam qualitatis vt p3 in frigidatione aque. Quādo eni aqua calefacta ſeipſam ad frigiditate3 reducit:tunc eque cito introducit vnā p̄tem q̄titatiuā ſicut aliam. Et hoc ideo quia forma ſubſtantialis aque equaliter eſt approximata cuilibet parti eiuſdem. Et iſtud voluit dicere p̄. ſm̄ libro de ſenſu ⁊ ſenſato dicens:q̄ mobile frequenter alteratur totū ſimul:dūmodo ſc3 alterās ē intrinſecum ipſi alterabili. De iſto ſenſu tm̄ dubij nō eſt hic principaliter ad p̄poſitum. ¶ Aliter pōt intelligi dubium de partibus gradualibus. Et tunc dr̄ ad dubiu3 q̄ qualitas ſm̄ quā eſt alteratio p̄p̄rie dicta nō acquiritur tota ſimul:ſed p̄s poſt p̄tem:p3:q2 oīs alteratō eſt motus per quē acquiritur q̄litas: ſed quelibet p̄s alterationis:ſiue quelibet p̄tialis alteratio eſt alteratio:ergo quelibet p̄s alteratōis ſiue quelibet p̄tialis alteratio eſt motus per quē acq̄ritur q̄litas:⁊ vna p̄s alteratōis fit in priori p̄te temporis ⁊ alia in poſteriori:ergo q̄litas que per priorem p̄tem alterationis acq̄ritur:prius acq̄ritur q̄ illa que per poſteriorem p̄tem alterationis acq̄ritur:⁊ per cōſequens q̄litas que per alterationem p̄p̄rie dictā acq̄ritur. non acquiritur tota ſimul:ſed p̄s poſt p̄tem. Aliter pōt iſtud probari p̄ rationem in oppoſitum factam. ¶ Ad rationes dubij. Ad primā dicitur negando antecedens. Et ad probationem eius dicitur negando auctorem ſex principiorum. Uel aliter poteſt dici:ad p̄bationem ſc3 q̄ dupliciter poteſt itelligi q̄ forma ſit ſimplex eſſentia. Uno modo:q̄ nullomodo ſit cōpoſita:⁊ ſic illa diffinitio nō valet. Alio modo:quia non eſt compoſita ex p̄tib⁹ diuerſarum rationum3:⁊ ſic conceditur q̄ forma ſit ſimplex eſſentia:ſed etiam ex hoc non ſequitur q̄ ipſa ſit ſimpliciter indiuiſibilis:licet ſequatur q̄ ſit indiuiſibilis in p̄tes diuerſarum rationum. ¶ Ad ſcđam dicitur negando antecedens. Et ad p̄bationem eius dicitur negando ɔ̄ñam:quia motus celi ⁊ eius influentie cu3 agente p̄ticulari nata ſunt in aliquo tempore p̄ducere vnum gradum ⁊ nō alium. Etiam totalis qualitas introducenda ſic nata eſt introduci ⁊ nō aliter ab agēte naturali:ſic q̄ prius introduceretur talis grad⁹ q̄ alius. Etia3 talis gradus ex natura ſua talis eſt:q̄ natus eſt prius introduci ⁊ deinde alius. Uel pōt dici q̄ determinatio p̄ueniat ex voluntate diuina. ¶ Ad tertiam dicitur concedendo maiorem ⁊ negando minorem:⁊ ad p̄bationem dicitur: q̄ motus non dicitur ex

eo vnus:quia per ipſum ⁊ quālibet eius partem acq̄ritur vna ⁊ eadem forma:ſed q2 per illum motum acq̄ritur vna forma totalis: que ſm̄ ſe ⁊ quodlibet ſui de nouo in ſubiecto producitur:tota per totum motu3 ⁊ pars eius per partem motus. Uel dicitur negādo maiorem:quia licet non maneat eadem qualitas totaliter in numero eadem:tamen bene remanet eadem ſecundum continuationem partium ⁊ eiuſdem ratōis. ¶ Ad quartam dicitur negando cōſequentiam: quia vni nomini cōmuni eſſentiali bene poſſunt correſpondere in re plura ſignificata. ¶ Ad quintam dicitur negando antecedens. Et ad probationem eius dicitur: q̄ illuminatio medij fit in tempore:ſed ex quo illud tēpus non eſt bene a nobis perceptibile:ideo dicitur fieri in inſtanti. Etiā illuminatio medij q̄tu3 eſt ex parte medij totaliter diſpoſiti ad recipiendum lumen ⁊ non reſiſtentis poteſt fieri in eo lumen in inſtanti:ſed q̄tū eſt ex p̄te agentis nō quia agens poteſt equaliter applicari cuilibet parti medij in inſtāti:ſed per motu3 localem ſucceſſiue applicatur diuerſis partibus medij. ¶ Aliter dicitur q̄ illuminatio medij non eſt proprie alteratio:nec ſimiliter viſio: q2 illuminatio ⁊ viſio nō fiunt cum abiectione contrarij: quod tamen requirit̄ ad alterationem proprie dictam:ſed illuminatio deberet magis proprie dici generatio luminis. ¶ Ad ſextā dicitur:licet ex duobus exiſtentibus in actu diuerſa⁊ rationum non fiat vnum tertium:tamen ex duob⁹ exiſtentibus in actu eiuſdem rationis bene fit vnum tertium:⁊ hoc tam in ſubſtantijs q̄ in accidentibus. In ſubſtantijs aute3:quia ex duabus aquis fit vna aqua continuitate. In accidentibus vero:vt ex duabus p̄tialibus qualitatibus fit vna totalis qualitas. ¶ Ad ſeptimā dicitur:q̄ licet duo accidentia totalia eiuſdem ſpeciei per motum acquiſibilia:non poſſunt naturaliter eſſe in eodem ſubiecto pro eodem tempore preciſe:tamen duo accidentia p̄tialia eiuſdem ſpeciei p̄ motum acquiſibilia bene poſſunt eſſe in eodem ſubiecto preſciſe. ¶ Ad octauā dicitur negando minorem:⁊ ad probationem eius dicitur:q̄ ille gradus qui eſt vltīo introductus primo abijcitur:quia ille eſt minus radicatus in ſubiecto:quia q̄to materia magis forma caret tāto magis eam appetit:⁊ per cōſequens magis forma radicatur in materia ⁊ ſic q̄to materia plus habet de forma tāto minus appetit ea3: ⁊ per cōſequēs forma minus radicatur in materia: ⁊ ſic gradus vltīo introductus in materia eſt minus radicatus:⁊ per cōſequens facilius ⁊ prius remouetur ab ea. Etiam poteſt dici q̄ forma totalis acquiſita eſt talis nature:q̄ quādo debet corrūpi prius debet corrumpi gradus vltimo introductus:⁊ ſic cōſequēter ſm̄ ordine3. ¶ Alij dicunt:q̄ in remiſſione q̄litatis gradus primo introductus primo remouetur:quia ille habet debilius eē in materia vt ipſi dicunt ex quo materia minus erat diſpoſita. Utera3 iſto⁊ modorum dicendi eſt probabilis:primus tamen aliquibus probabilior videtur. ¶ Sed tunc quereret aliquis ſi deus perfectā q̄litatē crearet in aliquo ſubiecto:quis gradus primo remoueretur in remiſſiōe talis qualitatis. Dicitur q̄ ille q̄ fuiſſet poſterius introductus:ſi talis qualitas fuiſſet introducta ſucceſſiue ab agēte pure naturali: vel ille gradus qui fuiſſet primo introductus ſm̄ alteru3 modum dicendi. ¶ Ad nonam dicitur negādo cōſequentiam. Nam illa propoſitio īmediate poſt hoc erit: vale3 iſtā aliqua q̄litas ante quodlibet inſtās poſt hoc erit: modo ad iſtā non ſequitur:q̄ q̄litas acquiratur tota ſimul:q2 ante qđlibet inſtās poſt hoc inſtās eſt tēpus medium in quo acquiretur q̄litas.

Ad rationes queſtionis. ¶ Ad primā dicitur

ꝙ cõmentator per illud dictũ non voluit dicere ꝙ motus eſſet fluxus diſtinctus a re permanente: ſed per illud dictum voluit narrare duas opiniones. Quarum vna erat ꝙ motus eſſet quidã fluxus diſtinctus a re ꝑmanente: ⁊ alia dixit: ꝙ motus erat forma fluens. Et harum opinionum cõmentator dixit ſcđam eſſe veriorem. ¶ Ad ſcđam dicitur: ꝙ licet illa dicibilia actio et paſſio diſtinguũtur ab illis dicibilibus: ſcʒ ſubſtantia et qualitas: tamẽ illa res que eſt actio: ⁊ illa res q̃ ẽ paſſio non diſtinguũtur a qualitate ⁊ ſubſtantia. Faciliter etiã poſſet negari maior: quia dicibilia diuerſorum p̃dicamentorum bene ſupponunt pro eadem re: ⁊ eadẽ res tanq̃ ſubiectum ponitur in diuerſis predicamentis. ¶ Ad tertiam dicitur diſtinguendo maiorẽ penes amphibologiã: q2 illa habet duos ſenſus: ſcʒ propriũ et improprium. Senſus ꝓprius eſt iſte: ꝙ illa entitas que eſt motus eſt nature ſucceſſiue ⁊ nõ permanentis et ſic negatur maior. Senſus improprius eſt iſte ꝙ qñ mobile mouetur non acquiritur vel deperditur aliqđ totum ſimul: ſed ſucceſſiue: ⁊ ſic cõceditur maior. ſʒ negatur cõſequentia. Unde ſi mobile acquirat vel deperdat totũ ſimul: non dicitur moueri: ſed quãdo non acquirit vel deperdit totũ ſimul: ſed ꝑtem poſt ꝑtem mobile dicitur moueri. ¶ Ad quartam dicitur ſimiliter diſtinguendo maiorem: vel capiendo eã in ſenſu improprio: ⁊ ſic cõceditur: ſed negatur ꝯſequẽtia: vel in ſenſu proprio: ⁊ ſic negatur. Senſus quideʒ proprius eſt iſte: ꝙ illa res que eſt alteratio menſuratur tempore: que quidem res eſt diſtincta a re permanẽte. Senſus vero improprius eſt iſte: ꝙ quãdo mobile alteratur: alteratur in tempore. ¶ Ad quintã dicitur negãdo conſequentiã. ¶ Ad ſextã dicitur negãdo minorem: ſed qualitas potius erit terminus alterationis: ſiue illud qđ per totam alterationem acquiritur ſm ſe ⁊ quodlibet eius. ¶ Ad ſeptimã dicitur: ꝙ p. v. hui⁹ non voluit ſimpliciter negare illã ꝓpoſitionem generationis nõ eſt generatio: ſiue alterationis non eſt alteratio: ſed voluit dicere ꝙ illa oratio non erat locutio famoſa: ⁊ p̃dicatio ꝯſueta. ¶ Ad octauã ⁊ nonã negatur ꝯña.

Queritur Utrum in alteratione proprie dicta ꝑs qualitatis que primo acquiritur maneat cum ꝑte qualitatis que poſterius acquiritur. ¶ Et videtur ꝙ non: q2 ſcđm philoſophum Generatio vnius eſt corruptio alterius: ſed in fine alterationis aliquid forme de nouo eſt genitum: ergo aliquid ibi corrũpitur: ⁊ non niſi forma precedens: ergo ꝑs prius acquiſita non manet cũ poſterius acquiſita. ¶ Scđo ſic. ſicut eſt in motu locali ita videtur eſſe in alijs motibus: ſed ſic eſt de motu locali: ꝙ mobile cõtinue eſt in alio ⁊ in alio loco: ergo ſimiliter in alteratione forme pars precedens abijcitur et corrumpitur: ⁊ per cõſequens pars prius acquiſita nõ manet cum parte poſterius acquiſita. ¶ Tertio ſic termini motus ſunt incõpoſſibiles: ſed alteratõis terminus a quo eſt forma precedẽs ſiue ꝑs prius acquiſita: ⁊ terminus ad quem eſt forma ſequens: ſiue ꝑs acquirenda: ergo ꝑs prius acquiſita ⁊ ſic acq̃renda ſunt incõpoſſibiles: ⁊ per cõſequẽs vna nõ manet cũ alia. ¶ Et ſi dicatur ꝙ terminus a quo non eſt forma precedens ſiue pars prius acquiſita: ſed eſt non eſſe forme ſequentis. ¶ Contra hoc arguitur ſic. alteratio eſt motus inter terminos poſitiuos: ergo priuatio non ẽ terminus a quo. Antecedens ꝑʒ: quia omnis motus ꝓprie dictus eſt de ſubiecto in ſubiectum: vt dicit philoſophus quinto huius: ſed alteratio eſt motus ꝓprie dictus: ergo eſt de ſubiecto in ſubiectum. Et per ſubiectum intelligit philoſophus terminum poſitiuum. ¶ Quarto ſic. pars prius acquiſita pertinet ad alterationem: vel ergo pertinet ad ipſam tanq̃ ſubiectum alterationis: vel tanq̃ terminus ad quem: vel tanq̃ terminus a quo: ſed non tanq̃ ſubiectuʒ vel tanq̃ terminus ad quem: quia mobile tunc non amplius mouetur: ergo relinquitur ꝙ pertinet ad alterationẽ tanq̃ terminus a quo: ſed terminus a quo in omni motu abijcitur: ergo pars prius acquiſita non manebit cuʒ parte poſterius acquiſita vel acquirenda. ¶ Quinto ſic. Impoſſibile eſt contraria eſſe in eodem ſimul: ſed forma intenſior ⁊ forma remiſſior cõtrariantur: ergo non poſſunt ſimul manere in eodem ſubiecto: ⁊ ꝑ conſequens pars prius acquiſita que eſt remiſſior. nõ manet cum parte poſterius acquiſita que eſt intenſior. Minor ꝑʒ per p. quinto huius dicentem: ꝙ minus album ⁊ magis album ſunt cõtraria. ¶ Sexto ſic. ſicut ſe habet illud quod augmẽtatur in augmẽtatione q̃titatis molis: ita ſe habet illud quod augmẽtatur in augmentatione q̃titatis virtutis: ſed in augmentatione q̃titatis molis: q̃titas prius acquiſita corrumpitur qñ poſterior introducitur: ergo etiã in augmentatiõe q̃titatis virtutis (hoc eſt in alteratõe forme) pars prius acquiſita corrũpitur quãdo poſterior itroducitur. Minor ꝑʒ: quia ponatur ꝙ accipiatur: ſiat: tũc queritur an quãtitas precedens manet aut corrumpitur. Si ſcđm habetur ꝓpoſitum. Si primũ: aut igitur manet ſm ſe totam preciſe in eodeʒ ſubiecto in quo prius erat: aut manet in alio. Si primum tunc queritur in quo recipitur q̃titas adueniens: aut in illo eodem ſubiecto: aut in aliqua parte eius: aut in aliquo alio: aut in nullo. Non poteſt dici ꝙ in illo eodem ſubiecto nec in parte eius: quia tunc due quãtitates ſimul eſſent in eodem que eſſent eiuſdem rationis: quod videtur eſſe falſum. Nec poteſt dici: ꝙ illa q̃titas in nullo recipiatur: quia tunc maneret accidẽs ſeparatũ. Nec poteſt dici ꝙ recipiatur in alio: quia tunc illa res in q̃ q̃titas prius fuit non redderetur maior ꝑ illam q̃titatem. Nec poteſt dici ſcđm: ꝙ q̃titas precedens ſm ſe totam non manet in eodem: quia tunc accidẽs migraret de ſubiecto in ſubiectum naturaliter ſm ſe totum vel ſm partem ſui: hoc eſt impoſſibile: igitur. ¶ Septimo ſic. ſi gradus prius acquiſit⁹ maneret cuʒ gradu poſterius acquiſito: ſequeretur ꝙ fieret penetratio dimenſionũ: cõſequens videtur eſſe falſuʒ ⁊ impoſſibile: igr ⁊ añs: ꝯña ꝑʒ: q2 vterq; gradus eſt extẽſus ⁊ dimenſionatus. ¶ Octauo ſic. ꝑ primũ gradum terminatur alteratio: ꝗ nõ eſt ponendus ſcđus grad⁹ et ꝑ ꝯñs nõ acquiritur aliqua ꝑs poſterior. Cõſequẽtia ꝑʒ: q2 habito termino ad quem ceſſat motus. Et añs ꝓbatur: q2 quicquid ꝑ motũ acquiritur terminat motum: ſed primus gradus per motum acquiritur: ergo primus gradus terminat motum.

In oppoſitum arguitur. In indiuiduis eiuſdem rõnis ſiue eiuſdẽ ſpẽi eẽntialis: nõ eſt ordo ſm ꝑfectionem ⁊ imꝑfectionem eſſentialẽ: niſi ꝓpter maiorem pluralitatẽ ꝑtium eiuſdẽ q̃titatis in vno q̃ in alio: ſed ſi ꝑs prius acquiſita corrũperetur qñ alia introduceretur: non eſſet maior pluralitas ꝑtiũ in forma ſequente q̃ in forma precedente: ⁊ per cõſequens forma ſequens non eſſet perfectior forma precedente. Minor ꝑʒ: q2 qñ aliq̃ ſic ſe habent ꝙ nihil intrinſecum vni eſt ſimile alicui intrinſeco alterius: nec ipſum eſt ſimile alteri: illa plus differunt q̃ numero: ſed ſi illud quod nullam pluralitateʒ partium includit ſit perfectius alio qđ etiam nullam pluralitatem partiũ includit ⁊ nihil intrinſecum vnius eſt ſimile alicui intrinſeco alteri⁹: nec ipſummet eſt ſimile alteri: illa differunt plus q̃ numero: ⁊ per ꝯſequẽs non ſunt eiuſdeʒ ſpeciei ſpecialiſſime. ¶ Pro ſolutione queſtionis eſt

Sciendũ ꝙ gradus qui poſterius acquiritur ſm ſe totũ vnitur gradui acq̃ſito: ſic ꝙ ipſe tot⁹ toti vnitur: ⁊ ꝑs parti penetratiue: ita ꝙ vbi ẽ totus vn⁹ grad⁹ ibi ⁊ in eodẽ ſubiecto ẽ totus ali⁹: ⁊ vbi ẽ vna ꝑs vnius gradus: ibi ẽ aliq̃ ꝑs alterius gradus: ita ꝙ ſecũd⁹ cũ p̃mo ꝯſtituit vnã qualitatẽ totalẽ: ⁊ cũ introducitur tertius grad⁹: tũc ex ipſo ⁊ qualitate p̃us acq̃ſita q̃ cõſtituta eſt ex duob⁹ gradibus p̃dictis fit vna qualitas realiter diſtincta a qualitate duoꝝ graduũ: ⁊ ſic deinceps vſq; ad decimũ gradũ incluſiue. Decẽ enĩ grad⁹ eiuſdẽ forme dicuntur tota latitudo graduũ eiuſdẽ ſpeciei. ¶ Sed q̃reret aliquis qua vnitate iſti grad⁹ cõſtituũt vnũ: vel vnitate ꝯpõnis vel vnitate omogeneitatis aut aliq̃ alia vnitate. ¶ Dicitur ꝙ faciũt vnũ vnitate ꝯpõnis large capiendo h̃ ꝯplexum vnitas ꝯpõnis. Unde oĩa illa dicuntur facere vnũ vnitate ꝯpõnis hoc mõ q̃ vnũ ꝯſtituunt. Sed ſi caperet̃ ſtricte hoc ꝯplexũ vnitas ꝯpõnis: ſic ſolũ illa q̃ ſunt diuerſaꝝ rõnũ: ⁊ vnũ ſe habeat vt informãs ⁊ aliud vt informatũ dñr facere vnũ vnitate cõpõnis: ſic iſti gradus nõ faciũt vnũ vnitate ꝯpõnis. ¶ Ulterius q̃reret aliq̃s q̃re vna forma magis hʒ gradus q̃ alia. Dicit̃ ꝙ vna ex ſua natura talis ẽ ⁊ alia nõ. Unde illa forma ꝑfecta vel imꝑfecta q̃ põt facere vnũ cũ alia forma eiuſdẽ rõnis ⁊ ſpẽi eẽntialis ſiue maiori extenſioue q̃titatiua talis vel ſibi ſilis in ſpẽ põt habere gradus, ⁊ põt itendi ⁊ remitti. Que vero non eſt hmõi: nõ hʒ gradus nec põt intendi vel remitti. Iſto notato ſic.

Concluſio reſponſiua ad queſitum. In alteratiõe ꝓp̃e dicta pars qualitatis q̃ p̃mo acq̃rit̃: mãet cũ parte qualitatis q̃ poſteri⁹ acq̃rit̃. ꝑʒ ſic: q2 ſicut qualitas corrũpit̃ ſiue deſtruit̃: ita ꝑ oppoſitũ ꝓducit̃: ſʒ in corruptione ſiue deſtructiõe qualitatis nõ manet ꝑs q̃ prius fuit cũ illa ꝑte q̃ iã ẽ corrupta: ꝗ oppõ modo in productione forme ꝑs p̃us acq̃ſita manet cũ parte poſterius acq̃ſita. ¶ Secũdo ſic. niſi ſic ſeq̃ret̃ ꝙ in vna alteratione acq̃ſitiua infinite res nõ faciẽtes vnũ generarent̃ ⁊ corrũperent̃: qđ videt̃ eſſe incõueniẽs: ꝗ ⁊ illud ex quo ſeq̃tur. ꝯña ꝑʒ: q2 tot ſunt mutata eẽ in alteratione quot ſũt inſtãtia in tp̃e: ſed infinita inſtãtia ſũt in tp̃e: ꝗ ſunt infinita mutata eẽ in alteratione ⁊ in quolibet mutato eſſe eſt aliq̃ forma q̃ imediate añ nõ fuit nec imediate poſt h̃ erit: igit̃. ¶ Tertio ſic. ſi ſic ſeq̃ret̃ ꝙ nulla qualitas ſucceſſiue ꝓduceret̃ ꝯñs eſt falſũ: ꝗ et añs. ꝯña ꝑʒ: q2 q̃libet qualitas ſm ſe ⁊ qđlibet ſui ꝓduceretur in inſtãti: ⁊ ꝑ ꝯñs nõ ꝓduceret̃ ſucceſſiue. Q[uod] ãt ꝓduceret̃ in inſtãti ꝑʒ: q2 illud de quo veꝝ ẽ dicere ꝙ nunc eſt: ⁊ imediate ante h̃ nõ fuit nec aliqđ eius ꝓducitur in inſtãti: ſʒ ſic eẽt de q̃libet ꝑte qualitatis ſm quã eſt alteratio ꝓp̃e dicta: igitur ꝓducit̃ in inſtãti. Minor ꝑʒ: q2 capiendo caliditatẽ q̃ per calefactionẽ ꝓducit̃: vel ꝓducta ẽ illa ante terminũ calefactionis ſiue finẽ non fuit nec aliqđ eius ſi illud quod prius acq̃rebatur non manet cũ eo qđ poſterius acq̃ritur. et illa calefactio finitur in inſtanti: ꝗ illa caliditas que ẽ terminus tranſmutationis ꝓducitur in inſtanti.

Dubitatur vtrum gradus qui aduenit gradui p̃us acq̃ſito differũt realiter ab eo. Et videbitur ꝙ nõ: q2 ſi aliqđ ſibi adueniret tunc totũ ſeq̃ns eſſʒ ꝯpoſitius q̃ illud qđ p̃us fuerit: ⁊ ꝑ ꝯñs imꝑfectius: cum maiorẽ pluralitatẽ entiũ includeret: ſed ꝯñs eſt falſuʒ ergo ⁊ añs. Minor ꝑʒ: q2 q̃to eſt aliqđ ſimplici⁹ ~~tanto ſimplicius~~ tãto eſt perfecti⁹: ⁊ per ꝯñs qualitas precedens ſi eẽt ſimplicior eſſet ꝑfectior. ¶ Secundo ſic in indiuiduis eiuſdẽ rationis ſiue eiuſdẽ ſpẽi eſſential' nõ eſt ordo eſſentialis perfectionis: ergo vnũ indiuiduuʒ ſm ſuã eſſentiam non eſt perfectius alio indiuiduo eiuſdẽ rationis eẽntialis. ⁊ tamẽ ſi aliqđ eſſentiale ꝑfectũ adueniret gradui prius acq̃ſito tunc vnũ indiuiduum. i. forma ex illis gradibus cõſtituta eſſet perfectior q̃ gradus p̃cedens. Et hoc vr̃ eſſe ꝯtra p. tertio methaphiſice dicẽtẽ ꝙ in indiuiduis eiuſdẽ ſpẽi nõ ẽ hoc prius: et illud poſterius. ¶ Tertio ſic. vel illud qđ aduenit eſſet eſſentiale illi cui aduenit vel accidentale. Nõ eſſentiale: q2 illud qđ p̃us erat poteſt eſſe ſine illo quod aduenit. Nec etiã accidẽtale: q2 tẽ nõ faceret vnũ per ſe cũ illo cui aduenit: ꝗ videtur ꝙ nihil aduenit realiter diſtinctũ a priori. ¶ In oppoſitũ arguit̃. impoſſibile eſt eẽ realẽ tranſmutationẽ ſine reali acq̃ſitiõe alicuius noui: vel reali deſtructione alicuius antiq̃: vel reali acq̃ſitione alicuius p̃exiſtentis: ſed talis trãſmutatio eſt realis trãſmutatio alicuius ſubiecti: ergo ĩ illo ſubiecto de nouo aliquid ꝓducitur: vel aliqđ deſtruit̃ vel aliquid preexiſtens de nouo in eo acq̃ritur: ſed in tali tranſmutatione nihil preexiſtens acq̃ritur de nouo: nec aliquid deſtruitur: cũ tunc illa forma nõ perficeretur: ſed imperficeret̃: ꝗ aliquid de nouo producitur. ¶ Ad dubiũ dicitur ꝙ in alteratiõe aliquid realiter diſtinctũ ab illo quod prius acq̃ſitũ eſt aduenit illi gradui prius acq̃ſito: vt ꝑʒ per rõnem poſt oppoſitum factam. ¶ Et ad primã rationem ante oppoſitũ factã dr̃ negando minorẽ: et ad ꝓbationem eius dicitur ꝙ illa ꝓpoſitio q̃to aliquid eſt ſimplici⁹ tanto eſt perfecti⁹: non eſt vniuerſaliter vera: q2 in multis cõpoſitiora ſũt perfectiora. vt hoĩes ſunt ꝯpoſitiores ſuis materijs ⁊ formis accidẽtalib⁹: ⁊ tamẽ ſunt perfectiores ſuis materijs et formis accidẽtalibus. ¶ Ad ſecũdã dicitur ꝙ licet non in omnibus indiuiduis eiuſdẽ ſpẽi ſiue rõis eſſentialis ſit ordo perfectionis eſſentialis: ſicut in indiuiduis ſpecieꝝ predicamenti ſubſtantie: tamen ĩ aliquibus indiuiduis eiuſdem ſpeciei eſſentialis bñ põt eſſe ordo eiuſdem perfectionis eſſentialis. Et ꝓpõ. p. eſt vna indeffinita q̃ compatitur ſuã ſubcõtrariã in veritate. ¶ Ad tertiã dicit̃ ꝙ illud quod aduenit gradui prius acq̃ſito eſt ſibi accidentale: capiendo accidentale pro illo quod nõ eſt pars eſſentialis illius cui aduenit: et ſine quo illud cui aduenit poteſt eſſe. Sed ſi capiatur accidentale pro illo quod non eſt de eſſentia alicuius ⁊ ſine quo illud poteſt eẽ: nec facit vnũ ꝑ ſe cũ illo. ſic gradus ſecundus qui aduenit gradui pri⁹ acq̃ſito non dicitur ſibi accidẽtalis: ſed potius diceretur eſſentialis capiendo eſſentiale vt diſtinguitur contra accidentale ſecundo mõ. Unde ſimiliter dicendũ eſt de iſtis gradibus q̃tum ad vnionẽ eoꝝ: ſiue quo ad hoc ꝙ vniantur eſſentialiter vel accidentaliter: ſicut de materia et forma ſubſtantiali. Nam ſicut forma ſubſtãtialis non poteſt eſſe naturaliter quin ſit in materia: nec etiam materia quin ſit informata forma. Sic etiã vn⁹ gradus nõ poteſt eſſe naturaliter in ſubiecto ⁊ per notabile tempus durare ſine alio gradu. Et ſicut forma ſubſtantialis vnitur materie penetratiue ſic vnus gradus alteri penetratiue vnitur. Differentia tamen eſt ĩ hoc: quia materia et forma ſunt diuerſaꝝ rationũ eſſẽtialium: et ideo per aduentuʒ forme in materia nõ fit intenſio: ſed gradus ſunt eiuſdem ſpeciei eſſentialis: et ideo per aduentum vnius ad alium cum quo ſic facit vnum per ſe fit intenſio.

Ad rationes queſtionis. Ad primã dicitur: ꝙ illa ꝓpoſitio nõ eſt vniuerſaliter vera: ſicut ꝑʒ in illuminatione medij: id eſt aeris vbi aliquid generat̃ et nihil corrũpit̃. ¶ Ad ſecũdã dicitur ꝙ non eſt ſimile de motu locali et alteratione. ¶ Ad tertiam dicitur ſicut dictum eſt. Et ad probationẽ eius dicitur ꝙ alteratio totalis que eſt abiectiua ⁊ productiua fit inter termi-

nos poſitiuos quoꝝ vnꝰ abijcit ⁊ alter acq̄rit: tn̄ altera tio totalis ſolū acq̄ſitiua vel alteratio partialis ſolū acq̄ſitiua nō ſꝑ ē inter terminos poſitiuos: ⁊ ſic illa ꝓpoſitio dꝫ ītelligi: alteratio q̄ eſt acq̄ſitiua vniꝰ ⁊ deꝑditiua alteriꝰ ē īter terminos poſitiuos. ¶ Ad q̄rtā dicitur ꝙ ps ꝑus acq̄ſita ꝯtinet ad alterationē: nō tanq̄ ſubiectū: nec tanq̄ terminꝰ a quo nec tanq̄ terminꝰ ad quē alterationis ſeq̄ntis: ſꝫ tanq̄ illud qḋ facit vnū ꝑ ſe cū termino ad quē: ⁊ cū quolibet alio ab ipſo qḋ ꝑ ta lē alterationē acq̄rit. verū tn̄ ē ꝙ q̄libet pars illius forme bn̄ ē terminꝰ ꝑtialis alterationis: eo ꝙ ē ps illiꝰ forme totalis. ¶ Ad q̄ntā dr̄ ꝙ lꝫ illa dicibilia minꝰ albū: et magis albū opponant large capiēdo oppoſitionē nō tn̄ ſtricte. Et ſilr̄ forma ꝑfecta ⁊ forma īꝑfecta n̄ contrariātur ꝯtrarietate ꝓpe dicta: ſed largiſſime dicta ꝓpto ab eis pn̄t ſumi denoīationes incōpoſſibiles ¶ Ad ſextā dr̄ negādo minorē: ⁊ ad ꝓbationē eius dr̄ ꝙ in rarefactiōe nō corrūpit aliq̄ q̄titas: nec introducit alia q̄titas: ſed ſolū fit extēſio partiū ꝑ motū localē. Sed in augmētatione ꝓpe dicta ipſius viuētis: bn̄ aduenit noua q̄titas cū aduenit noua materia q̄ cōtinuatur p̄cedēti materie: ⁊ aliq̄n noua forma ꝑtialis que etiā aliq̄n cōtinuat forme p̄cedēti. Et de iſto magis videbit in libro de gn̄atione. ¶ Ad ſeptimā dr̄ duꝑliciter intelligi fieri penetrationē dimenſionū. Uno mō ꝙ ille dimēſiones ſunt entia non nata facere vnū: nec eē ī vno: ⁊ ſic nō p̄t fieri penetratio dimēſionū naturaliter. Alio mō ꝙ ille dimēſiōes ſūt nate facere vnū vel eſſe in vno: ⁊ ſic penetratio dimēſionū bn̄ ē poſſibilis naturaliter. ¶ Ad octauā dr̄ ꝙ lꝫ p̄mꝰ gradꝰ ſit ṫminus alterationis ꝑtialis: nō tn̄ ē terminꝰ alterationis totalis nec cuiuſlibet ꝑtis eiꝰ. Primꝰ eī gradꝰ ē terminꝰ alterationis p̄cedētis ꝑtialis: ſꝫ nō alterationis ſeq̄ntis.

Queritur vtrum forma pure materialis intēdatur. Et arguit ꝙ nō: q: vl̄ pars p̄cedens vel pars ſeq̄ns ītendit. ſed nullū iſtoꝝ eſt dicendū: igit forma n̄ intendit. Minor pꝫ: q: illud qḋ intēdit ē p̄mo īꝑfectū et poſtea ꝑfectū: ſed nec pars p̄cedēs nec ps ſequens eſt p̄mo īꝑfecta: ⁊ poſtea perfecta: cū q̄libet ps forme q̄diu eſt: eſt eq̄ perfecta ⁊ īꝑfecta. ¶ Sc̄ūdo ſic. in omni intēſione eſt dare primū intēſum eſſe: ḡ forma nō intendit cōtinuo: ⁊ per ꝯn̄s nō intēditur. ꝯn̄a pꝫ: q: in motu cōtinuo ante qḋlibet mutatū eē fuit moueri: vt vult p. ſexto huius: ergo ſi ītenſio aliq̄ eſſet cōtinua ante qḋlibet intēſū eſſe eſt aliqḋ ītendi: ⁊ ſic nō eēt dare p̄mū intenſū eē. Añs pꝫ per p. ſexto huiꝰ q̄ dr̄ velle ꝙ in alteratiōe eſt dare p̄mū mutatū eē. ¶ Tertio ſic. cuiuſlibet forme de nouo acq̄ſite ꝑ motū ꝓpe dictū ē dare p̄mū inſtans eē: ḡ forma nō intēdit cōtinue: ⁊ ꝑ ꝯn̄s non ītendit. Añs pꝫ per p. viij. huiꝰ: ⁊ ꝯn̄a ꝓbat: q: n̄ eſt dare p̄mū īſtās tꝑis menſurātis motū ꝯtinuū: ḡ ſi dat p̄mū inſtās eſſe forme ipſa nō acq̄rit ſucceſſiue ſiue per motū ꝓpe dictū. ¶ Quarto ſic. cuiuſlibet forme materialꝭ q̄ ꝑ motū ꝓpe dictū acq̄rit dat minimū: ḡ nulla talis forma pōt ꝯtinue ītendi. ꝯn̄a pꝫ: q: tota forma ītenſa ītegrat ex minimis: ⁊ qḋlibet minimū acq̄rit in īſtāti ⁊ nō ī tꝑe cū alīs daret minꝰ minimo: ḡ ſi ītēſio eēt cōtinua ſeq̄ret ꝙ aliq̄s motus ex mutatis eē ꝯponeret: ſiue ex indiuiſibilibꝰ qḋ eſt ꝯtra p. ſexto huius.

In oppoſitum arguitur auctoritate omniū philoſophoꝝ dicētiū formas intēdi. Silr̄ dicētiū eē intēſionē ꝯtinuā ⁊ ſucceſſiuā. Pro ſolutiōe q̄ſtionis.

Sciendum primo ꝙ formā intendi nō ē aliḋ niſi forme exiſtenti in ſubiecto aliā formā ſimilē eiuſdē ſpeciei eſſentialis penetratiue addi: que faciat cū precedenti vnū per ſe: et cōſtituat vnā formā eiuſdem ſpeciei eēntialis: perfectiorē intenſiue q̄ erat illa forma p̄exiſtens cui additur alia. Et ex oppoſito forma dicitur remitti. quādo ab ea aliqua pars remouet: ita ꝙ forma remanēs eſt imꝑfectior q̄ fuit totalis forma p̄cedens que ante remotionē partis erat ī tali ſubiecto. Et ſimiliter pōt dici ꝙ iſta ꝓpoſitio forma ſuſcipit realiter magis ⁊ minꝰ pōt admitti ſm̄ eundem ſenſum cū iſta forma ītendit ⁊ remittit. ¶ Iſta tn̄ ꝓpoſitio forma ſuſcipit magis ⁊ minus: ſi ſit de copulata ꝑte p̄dicati non eſt cōcedenda: cū nulla ſit vna eadem forma de qua eſt veꝝ dicere ꝙ ſuſcipiat magis ⁊ minus: cū tunc ſimul ⁊ ſemel fieret perfectior ⁊ imperfectior: ſed in ſenſu copulatiuo bene poteſt concedi. ſ. ꝙ forma ſuſcipit magis: et forma ſuſcipit minus: ⁊ hoc loquēdo de ſuſceptione magis et minus logicali: ⁊ non ḋ ſuſceptione realiꝫ ita ꝙ ſuſcipere magis ⁊ minus capiātur ſecundo intentionaliter ⁊ non primo intentionaliter: ſic ꝙ ſenſus ſit magis ⁊ minus predicantur de illo termino forma et illi ꝓpoſitioni de actu ſignato correſpōdet iſta copulatiua de actu exercito. Forma eſt maior ſiue intenſior: ⁊ forma eſt minor ſiue remiſſior.

Sciendum ſecūdo ꝙ formarū quedā ſunt q̄ indiuiſibiliter et tote ſimul acquirunt ī ſubiecto vt pꝫ de anima rationali: ⁊ quedā ſunt q̄ diuiſibiliter ſm̄ ſe et q̄ālibet ſui partem acq̄runtur: ſiue nate ſunt acq̄ri: ita ꝙ ante q̄libet partem que acquiritur eſt acq̄ſita aliqua pars: vt patet de lumine quod acquiritur ſucceſſiue in aliquo corpore tenebroſo. Tamen talis forma pōt partim diuiſibiliter: et partim indiuiſibiliter acquiri: vt ſi aliqua eius pars crearetur ⁊ tali ꝑti crearē per motū naturalē proprie dictum alie partes adderētur: vt ſi aliquā pars luminis fuiſſet creata: ⁊ alie ꝑtes per motum naturalē proprie dictū et ſucceſſiuis fuiſſēt adgenerate. Unde ꝙ aliqua forma ſiue aliqua res habeat primum inſtans ſui eſſe: poteſt duplicīter intelligi. Uno modo ꝙ ipſum ſit in aliquo inſtanti ⁊ ante illud inſtans nihil eius fuit acquiſitum. Alio modo ꝙ ipſum ſit in aliquo inſtanti et ante illud inſtans nō fuit: licet aliquid eiꝰ fuerit. ¶ Similiter dupliciter poteſt intelligi ꝙ aliquid habeat vltimum inſtans ſui eſſe. Uno modo: quia in aliquo inſtanti ſit: et nihil eius erit poſt illud inſtans. Alio modo quia ipſum eſt in aliquo inſtāti: ⁊ nō erit poſt illud inſtās: q̄uis aliquid eiꝰ erit. Iſto notato ſit.

Concluſio reſponſiua ad queſitum: forma intenditur continue. patet: quia omnis alteratio eſt cōtinua: ſed intenſio forme eſt alteratio: ergo intenſio forme eſt continua: et per conſequens forma intenditur continue.

Dubitatur. Utrum forma intendatur ꝑ depurationē a ſuo cōtrario: ⁊ remittat ꝑ admixtionē ſui ꝯtrarij. Et dr̄ ꝙ ſic auctoritate p. tertio topicoꝝ dicētis. Que ꝯtrariis ſūt minꝰ ꝑmixta ſūt magis talia: vt illud dr̄ albiꝰ qḋ ē nigro īꝑmixtiꝰ: ḡ ītēſior albedo ē minꝰ ꝑmixta nigredini: ⁊ remiſſior magis ꝑmixta. ¶ Sc̄do ſic ꝯmētator dicit. v. phi. ꝙ albū nō ē minꝰ albū niſi ex mixtione ꝯtrarij. ¶ In oppoſitū arguit. forme ꝯtrarie non pn̄t eē ſil̄ ī eodē ſubiecto ſm̄ eādē ꝑtē: vt pꝫ ꝑ diffinitionē ꝯtrarioꝝ: ḡ nulla forma intēdit ꝑmixtionē eiꝰ cum ſuo contrario. ¶ Ad iſtam dubitationē reſpondet ſimplicius: ꝙ forma ſuſcipit magis et minus: et ſimiliter ꝙ intenditur et remittitur per hoc ꝙ magis vel minꝰ miſcetur forme contrarie. Unde dicit ꝙ quanto forma eſt magis permixta forme contrarie: tanto eſt remiſſior: et quanto eſt purior ⁊ minus permixta forme contrarie tanto eſt intenſior. Et ſecundum iſtum mo-

dū dicēdi formā intendi: eſt ipſam cū ſuo ꝯtrario minꝰ miſceri. Et formā remitti ē ipſam cū ſuo ꝯtrario magis miſceri. ¶ Sed ꝯtra iſtā opinionē arguit primo ſic. alique forme intendūtur ⁊ ſilr̄ remittūtur q̄bus nulla eſt forma ꝯtraria: vt pꝫ de lumine ⁊ viſione. Lumē eī aliquando eſt intēſius ⁊ aliq̄n remiſſius: ⁊ tamē lumī nihil ē ꝯtrariū: igit. ¶ Secūdo ſic. forme ſp̄ūales habentes cōtraria intendunt ⁊ remittunt aliquādo ſine permixtiōe ꝯtrarij: ergo etiā forme corꝑales intēdūtur et remittūtur ſine ꝑmixtione ꝯtrarij. Cōn̄a pꝫ ꝑ ſimile. Añs pꝫ: q: niſi ſic ſeq̄ret ꝙ aliq̄s carēs virtute ⁊ vitio ſibi ꝯtrario nō poſſet acq̄rere virtutē illā q̄ caret aut viciū oppoſitū: niſi ſimul acq̄reret vtrūq̄ aut alterū ī ſūmo. ꝯn̄s ē falſū: ḡ ⁊ añs. ꝯn̄a pꝫ: q: ponat ꝙ aliq̄s acq̄rat viciū ſi illud nō eſt ſūmū: ḡ erit remiſſum: ⁊ tn̄ nō erit ꝑmixtū virtuti ꝯtrarie qḋ repugnat dictī p̄dicte opinionis: vel habet ꝯn̄s illatū. ſ. ꝙ ſimul acq̄rat vtrūq̄. ¶ Tertio ſic. ſi ſic ſeq̄ret ꝙ nō fieret ītenſio forme niſi ſolū apparēter: ꝯn̄s ē fl̄m igit ⁊ antecedēs. ꝯn̄a pꝫ: q: forma q̄ dr̄ ītenſior in rei veritate, nō ē ītenſior nec ꝑfectior q̄ prius fuerit. ſed ſolū apparet maior ꝓpter eiꝰ apparētiā. Sicut cū pānus lineus aq̄ madefactus ponitur ad ſolē ꝓpter corruptionē aq̄ ⁊ humoris apparꝫ albior q̄uis in rei veritate in ſe nō ſit albior. ¶ Quarto ſic ſi ſic ſeq̄retur ꝙ nunq̄ forma ītenderet ī aliquo ſubiecto: q̄n ſil̄ in eodē ſubiecto ītenderet forma ꝯtraria et ſic impoſſibile eēt aliq̄d fieri magis albū niſi ipꝫ fieret prius magis nigrū qḋ ē abſurdū ⁊ īpoſſibile naturaliter. ꝯn̄a pꝫ: q: cū albedo intēdit minꝰ miſcet nigredini: ḡ nigredo minꝰ miſcetur albedini: ⁊ ꝑ ꝯn̄s dū albedo intendit nigredo ītendit. Iſta vltima ꝯn̄a pꝫ: q: impoſſibile ē ꝙ aliq̄d ſit mixtū alicui magis vel minus: ḡ ſi albedo minus miſcet nigredini nigredo etiā minus miſcetur albedini: ergo ſi albedo intēdit nigredo intenditur. Ex dictis pꝫ.

Concluſio reſpōſiua ad dubiū ꝙ forma corporalis non intēdit ꝑ depurationē eius a ſuo ꝯtrario: nec remittitur per admixtionē eius cū cōtrario. Pꝫ cōcluſio per rationē poſt oppoſitum.

Ad rationes ante oppoſitum. Ad duas primas dr̄ ꝙ ꝑ permixtionē cōtrarij pōt intelligi ꝯpoſitio vniꝰ ꝯtrarij cū alio: ⁊ illo mō nō intelligūt p. ⁊ ꝯmētator ſua dicta. Uel ꝑ permixtionē pōt ītelligi maior ꝯueniētia vel minor: ſiue maior diſcōueniētia vel minor. Et iſto mō intelligunt p. ⁊ cōmētator ſua dicta. Unde ſenſus auctoritatis p. ſ. que ꝯtrarij ſunt impermixtiora ſunt magis talia ē iſte. ꝙ illa q̄ ſunt minus ꝯueniētia ſiue magis diſcōueniētia cū cōtrarijs ſūt magis talia: vt illud dicit albius qḋ minus cōuenit cū nigro vl̄ magis diſcōuenit cū nigro. ¶ Sēſus aūt alteriꝰ auctoritatis. ſ. albū nō fit minus albū niſi ex mixtione ꝯtrarij ē iſte. albū nō fit minus albū niſi ꝑ maiorē cōueniētiā cū nigro: vl̄ ꝑ priuationē pluriū graduū. Nā minꝰ albū pluribꝰ gradibꝰ albedis caret q̄ magis albū.

Dubitatur ſecūdo: vtrū qualitates contrarie poſſunt ſe ſimul ꝯpati in eodem ſubiecto ſm̄ aliquos gradus earum. Et videtur ꝙ ſic: quia vnum contrariū eſt ſubiectum alterius: ergo contraria poſſunt ſtare in eodem. Antecedēs patet: q: bonum eſt ſubiectum mali. nam voluntas eſt bona: et eſt ſubiectū mali: ⁊ tamē bonum ⁊ malū cōtrariantur: igitur. ¶ Secundo ſi deus ſuſpenderet actus contrarioꝝ: tunc contraria poſſunt eſſe in eodem: ſed deus poteſt ſuſpendere actꝰ cōtrariorum: ita ꝙ non agunt ad inuicem: ergo contraria poſſunt ſimul eſſe in eodem. ¶ Tertio ſic. nulla ſūt contraria: ergo queſtio preſupponit falſum. āntecedēs patet: quia nec forme que ſunt contrariantur: nec forme que non ſunt igitur. Prima pars patꝫ quia forme diuerſe que ſunt ī eidem ſubiecto viciſſim ineſſe nō poſſunt: cum accidens non poteſt migrare de ſubiecto in ſubiectum. Secunda pars patet: quia q̄ nō ſunt nulli contrariantur. ¶ Quarto ſic: ſi contraria non poſſunt ſimul ſtare in eodem ſubiecto ſed ſucceſſiue ſequeret ꝙ poſſibile eſſet ignem frigefieri. conſequentia patet quia aliter caliditas ignis non contrariaretur frigiditati aque. ex quo in igne non poteſt eſſe frigiditas aq̄ ſm̄ ſe vel ſibi ſimile. falſitas conſequentis patꝫ per p. in predicamentis dicentem impoſſibile eſt enim ignē fieri frigidum. ¶ Quinto ſic: poſſibile eſt certos gradꝰ contrariorum ſtare ſimul in eodem ſubiecto: ergo qualitates contrarie poſſunt ſimul ſtare in eodem ſubiecto. antecedens patet: quia duo gradus caliditatis et duo gradus frigiditatis: ſunt gradus qualitatum contrariorum: et illi poſſunt ſimul eſſe in eodem ſubiecto: igitur. Minor patet: quia in aqua tepida que tēdit ad intenſiſſimā frigiditatē ſunt gradus frigiditatis: et etiam in eadem ſunt gradus caliditatis: igitur minor vera. ¶ Sexto ſic. agens naturale non remittit vnam formam niſi cauſādo in eius ſubiecto aliquid incompoſſibile illi forme ſm̄ aliquē gradū: ergo contraria poſſunt ſimul eſſe in eodē. ¶ Septimo ſic. dicit p. ſexto huius ꝙ omne quod mouetur habꝫ aliquid vtriuſq̄ extremi: ex quo partim eſt in termino a quo et partim in termino ad quē. ergo omne quod alteratur habet aliquid vtriuſq̄ contrarij. ¶ In oppoſitum arguit per diffinitionem contrarioꝝ. ¶ Ad dubium dicitur ꝙ impoſſibile eſt formas contrarias pro eodem tempore preciſe eſſe in eodem ſubiecto ſm̄ eandem partē naturaliter. patꝫ per diffinitionem contrarioꝝ. ¶ Secundo dicitur: ꝙ impoſſibile eſt naturaliter aliquos gradus formarum contrariarum eſſe ſimul et ſemel ī eodem ſubiecto ſm̄ eandem partem. patet: quia ī quocunq̄ ſunt naturaliter gradus formarum contrariaꝝ tanq̄ in ſubiecto in eodem ſunt forme contrarie eo ꝙ illi gradus non ſunt gradus formaꝝ contrariarum niſi quando ſunt forme contrarie: ſed impoſſibile eſt formas contrarias eſſe ſimul in eodem ſubiecto ſm̄ eandem partem naturaliter: ergo etiā impoſſibile eſt aliquos gradus formaꝝ contrariarum eſſe ſimul in eodē ſubiecto ſm̄ eandem partē naturaliter. ¶ In iſtis aūt duobus dictis conueniunt omnes philoſophi qui ponunt intenſionem fieri per additionē gradus ad gradum: ⁊ ꝙ gradus prius acquiſitus maneat cum gradu poſterius acquiſito. Et ꝙ remiſſio fiat per ſeparationem gradus a gradu. ¶ Sed tamen iſti in hoc differūt quia quidam eorum dicunt ꝙ non quilibet gradꝰ vnius forme alterius forme ſibi cōtrarie cuilibet gradui contrariatur: ⁊ ꝙ contrarietas non ſolum attenditur ſm̄ ſpēm eſſentialē forme: ita ꝙ non oīs caliditas omni frigiditati contraria eſt. ſed quedam caliditas eſt ī eodem ſubiecto cum quadam frigiditate: ſed attenditur contrarietas inter formas contrarias ſm̄ ſpēm numeri ipſoꝝ graduū: ita ꝙ ſi numerus graduū vnius forme eēntialis ⁊ numerus graduū alteriꝰ forme alterius ſpēi eſſentialis ꝯtrarie excedāt numerū denariū: tunc vna forma ꝯtrariatur alteri: vt caliditas ſex graduū ꝯtrariat frigiditati ſex graduū: ita ꝙ nunq̄ poſſunt ſimul eſſe in eodē ſubiecto. ex quo numerus graduum caliditatis ⁊ numerus graduū frigiditatis excedunt numerum denarium. Numerus enim denariꝰ graduum eſt tota latitudo vnius forme perfecte. Sed ſi numerus graduum vnius forme et numerꝰ graduū alteriꝰ nō excedāt numeꝝ denariū: tūc tales forme nō

Opinio prima

ꝯtrariant̃:ſicut caliditas q̃ttuoꝛ graduū nō ꝯtrariat̃ frigiditati quiq̄ graduū:vel frigiditati ſex graduū: ſ3 ex caliditate quattuoꝛ graduū ꝛ frigiditate q̄nq̄ vl ſex graduū ꝯſtituitur vna q̄litas totalis q̄ dicit̃ tepiditas Et vlterius dicūt iſti ꝙ in alteratiōe ꝓpriiſſime dicta nō remouet̃ aliq̄s gradus vni⁹ q̄litatis ꝯtrarie q̄n itroducat̃ aliq̄s gradus alteri⁹ q̄litatis ſibi ꝯtrarie vt ĩ calefactione aq̄ ſil' ꝛ ſemel remouet̃ vn⁹ grad⁹ frigiditat̃ et ĩtroducit̃ gradus caliditatis:q̄ q̄dē gradus caliditatis ſm̄ iſtos facit vnū cū nouē gradibus frigiditatis. Et ſicut dicūt d̄ p̄mo gradu:ita dicūt de aliis gradib⁹. Ex quo manifeſtū ē ꝙ poſito ꝙ tota latitudo foꝛme ſit decē graduū:ꝛ q̄n coꝛrūpit̃ vnus grad⁹ foꝛme ꝯtrarie ĩtroducit̃ ali⁹ gradus foꝛme alteri⁹ ſp̄ei ꝙ nunq̄ p̄nt ſe ꝯpati ĩ eodē:niſi ſm̄ grad⁹ quoꝝ numerus vtriuſq̄ foꝛme nō excedit numerū denariū. ¶ S3 tenēdo iſtā opinionē nō videt̃ poſſibile q̄uo illi grad⁹ p̄nt facere vnū 3 cū q̄libet hoꝝ ſit ens ĩ actu:et ex entibus ĩ actu diuerſaꝝ rōnū nō fit vnū p ſe. Nec p̄ōt dici ꝙ vnus ē ĩ potētia ad reliquū:ſicut materia ē potētia ad foꝛmam: q2 ſm̄ iſtos vnū accn̄s nō realiter inhereret alteri. Etiā nō vr̄ veꝝ ꝙ frigiditas nouē graduū nō repugnet caliditati vni⁹ gradus:q2 ꝯtrarietas cōuenit foꝛme ex ſua natura eēntiali:vt vr̄ dicere p.x.methaphiſice. Et cum vna foꝛma vni⁹ ſp̄ei ē ſil'is actiuitatis cū q̄libet alia foꝛma eiuſdē ſp̄ei:q2 ſi vna nata ſit agere ĩ aliā vr̄ ꝙ q̄libet alia nata ē agere in aliā:q2 q̄cq̄d repugnat vni ĩdiuiduo vnius ſp̄ei repugnat ꝛ alteri. ¶ Iſta aūt opinio ꝓbabilis eſt ꝛ fundat̃ ĩ q̄nta ſexta ꝛ ſeptia rōnibus añ oppoſitum. ¶ Et ad illud q̄n argutū eſt de ꝯpoſitōe ſiue vniōne illoꝝ graduū poſſet dici ꝙ vnus gradus vni⁹ ſp̄ei ē in potētia ad alterū. nō ſicut ſubiectū ad illud cui⁹ eſt ſubiectū:ſed ē in potētia ad aliū gradū ſicut ad illd̄ cū quo facit vnū per ſe. Et ad aliud dicūt ꝙ foꝛma vnius ſpeciei eēntialis non agit ĩ foꝛmā alterius ſp̄ei eēntialis coꝛrūpendo eā:niſi numerus graduū vnius foꝛme ꝛ numerus graduū alterius excedāt numeꝝ d̄nariū. Et ꝙ hoc p̄dicatū.ſ.natū coꝛrūpere nō cōuenit foꝛme ſm̄ rationē ſpecificā eēntialē:ſed ſm̄ rationē ſpecificā numeri graduū. ¶ De iſta aūt opinione latius videbit̃ in libro de celo:ꝛ in libro de generatiōe. ¶ Alia eſt opinio dicētiū ꝙ ſicut totalis foꝛma totali foꝛme ꝯtrariatur ita q̄libet gradus vni⁹ foꝛme totalis: cuilibet gradui alterius foꝛme totalis ſibi cōtrarie ꝯtrariat̃:ita ꝙ q̄libet gradus caliditatis decē graduū cōtrariat̃ cuilib3 gradui frigiditatis decē graduū. et ꝙ oīs caliditas oī frigiditati ꝯtrariat̃:ꝛ ecōtra. et ꝙ ꝯtrarietas ē oppoſitio ſm̄ ſp̄ēm eēntialē:ita ꝙ ſi vna foꝛma vnius ſp̄ei eſſentialis ꝯtrarietur alicui alteri foꝛme alterius ſp̄ei eēntialis:tunc q̄libet foꝛma eiuſdē ſp̄ei eēntialis illi eidē foꝛme alterius ſp̄ei ꝯtrariat̃. ¶ Et vlterius dicunt iſti de iſta opinione ꝙ in alteratiōe ꝓpriiſſime dicta que ē de ꝯtrario ĩ ꝯtrariū. prius totaliter abiicitur foꝛma cōtraria anteq̄ ĩtroducat̃ alia foꝛma vel aliq̄d eius in alterabili:vt in calefactione aq̄: anteq̄ caliditas total' ſiue aliq̄d ei⁹ introducat̃ in aqua: p̄us remouet̃ total' frigiditas ꝛ q̄libet eius ps. et poſtea ĩtroducitur ſucceſſiue caliditas p additionē gradus ad gradū. Ita ſimiliter in infrigidatiōe aq̄ prius coꝛrūpit̃ tota caliditas ſucceſſiue:et poſtea ſucceſſiue frigiditas introducitur:ꝛ ſic ſm̄ iſtos nec qualitates ꝯtrarie que ſūt foꝛme cōplete ꝛ perfecte:nec gradus taliū qualitatū p̄nt naturaliter eſſe in eodem ſubiecto p̄ciſe ꝑ eadē differentia tp̄is ſm̄ eandē partē:ſed tñ bene poſſūt eē ĩ eodem ſubiecto ſm̄ diuerſas partes:vt bñ cōcludit ſeptima ratio añ oppoſitū. ¶ Vlterius dicit iſta opinio ꝙ nō q̄libet foꝛma ē latitudis decē graduū:vt p3 de caliditate aeris:ꝛ leuitate aeris. Nā caliditas ignis eſt latitudis decē graduū. Et cū caliditas aeris nō ſit ita īteñſa ſ3 multo remiſſioꝛ:ſeq̄tur ꝙ ipſa nō ē latitudis decē graduū. Nec caliditas aeris ꝯponit̃ ex ſex vel ſeptē vel octo gradibus caliditatis:ꝛ duob⁹ vel trib⁹ gradibus frigiditatis penetratiue ſe habētibus. vt magis expꝛeſſe videbit̃ in libꝛo de celo ꝛ in libꝛo de generatiōe Et ſil'r dicēdū eſt de leuitate aeris. ¶ Ex iſto p3 q̄d ſit dicendū ad dubiū ſm̄ p̄dictas opiniōes. ¶ Et ad p̄mā rationē dubii ante oppoſitū3 dr̄ ꝙ malū malicia moꝛis et bonū bonitate entis nō opponunt̃:immo vnū ꝛ idē eſt bonu3 bonitate entis et malū malicia moꝛis. ¶ Ad ſecundā dr̄ ꝙ licet foꝛme ꝯtrarie poſſunt ſil' eſſe in eodem ſubiecto ſm̄ eandē partem ſupnaturaliter:nō tñ naturaliter. ¶ Ad tertiā dr̄ negando añs. Et ad ꝓbationem eius dr̄ ꝙ foꝛma q̄ eſt cōtrariatur foꝛme que ē Et ad ĩpꝛobationē eius dr̄ ꝙ licet foꝛma que eſt eade3 in numero non poſſet naturaliter eſſe in eodem ſubiecto in quo eſt foꝛma ſibi contraria. tamē ſil'is in ſp̄e que pōt eſſe:pōt eſſe in eodē ſubiecto ĩ quo eſt foꝛma ſibi ꝯtraria. ¶ Ad quartā dr̄ negando ꝯñam:q2 cū caliditas ignis ꝛ ſil'r ſiccitas coꝛrumpūtur:tunc etiā coꝛrūpitur foꝛma ſubſtātialis ignis. ¶ Ad q̄ntā dr̄ pꝛimo ſm̄ pꝛimā opinionē dicentē aliquos gradus caliditat̃ et aliquos frigiditatis nō cōtrariari negādo añs. Et ad ꝓbationē eius dicit̃ concedēdo ꝙ duo gradus caliditatis et duo gradus frigiditatis vel plures ſunt ĩ eodem ſubiecto ſm̄ eandem ptē vt pote in aqua tepida ſed tamen illi gradus nō cōtrariant̃: nec ſunt gradus qualitatum cōtrariaꝝ. ¶ Aliter dicitur ſm̄ aliam opinionē negando añs:ꝛ ad ꝓbationē eius dr̄ negādo ꝙ aliqui gradus caliditatis ꝛ aliq̄ gradus frigiditatis: ſint in eodē ſubiecto ſm̄ eandē partē:l3 bene ſint ĩ eodem ſm̄ diuerſas partes. Unde tepidū ſm̄ aliquā ſui partē habet aliquos gradus caliditatis ꝛ nullos frigiditatis. et ſm̄ aliam partē nō habet aliquos grad⁹ frigiditatis ꝛ nullos caliditat̃. ꝛ ille qualitates mutuo agunt ꝛ patiuntur ad inuicē:ꝛ ꝓpter paruitatem partium in quaꝝ vna eſt caliditas ꝛ in altera frigiditas: et ꝓpter mutuā actionē illaꝝ ad inuicē: nō percipitur a nobis notabiliter ꝛ diſtincte que pars ſit calida ꝛ que pars ſit frigida:ſiue que habet caliditatem:ꝛ que habet frigiditatē. ꝛ tale coꝛpus tepidū appꝛoximatū coꝛpoꝛi calido ratione frigiditatis ſue partis in qua eſt frigiditas:agit in coꝛpus calidū actióne coꝛruptiua: et patitur ab eo paſſione coꝛruptiua: ꝛ q̄n appꝛoximatur coꝛpoꝛi frigido tunc rōne caliditatis ſue partis in qua ē caliditas agit in coꝛpus frigidum ꝛ patit̃ ab eo. ¶ Ad ſextā dicit̃ negādo añs ſm̄ ſecundā opinionē:q2 p̄mo agens naturale p̄mo oēm gradū foꝛme p̄exiſtēs remouet anteq̄ aliq̄d in alterabili cauſat. ¶ Aliter videtur ſm̄ pꝛimā opinionē cōcedēdo añs: ꝛ negādo ꝯñaꝝ quia gradus q̄ cauſat̃ q̄n alius remouet̃ nō cōtrariat̃ gradibus remanētibus:nec illi grad⁹ ſunt grad⁹ q̄litatū ꝯtrariaꝝ. ¶ Ad ſeptimā dr̄ ſm̄ p̄mā opinionē cōcedendo ꝙ oē q̄d mouetur h3 aliquid vtriuſq̄ extremi vt pote aliq̄d q̄d erat aliq̄d termini a quo ſiue foꝛme abiiciende ꝛ aliq̄d q̄d erit aliq̄d termini ad quē ſiue foꝛme acquirende:ſed negat̃ ꝯñas:q2 illa q̄ ſunt in mobili nō ſunt foꝛme cōtrarie nec gradus foꝛmaꝝ ꝯtrariaꝝ. Aliter dicitur ſm̄ aliam opinionē ꝙ omne quod mouetur habet aliquid vtriuſq̄ extremi:hoc ē cōuenit quodāmodo cū vtroq̄ extremo:q2 illud q̄d mouet̃ ꝑ quāto ē in potentia ad aliq̄d acq̄rendu3 ſe h3 ſicut ſe habeat ĩ pꝛincipio motus vel ad aliquid deperdendum:ꝛ quia ipſum habet aliquid acquiſitum ſe habet ſicut ſe habebit in termino ad quem:vel aliquid deperdit ſicut ĩ termino ad quem complete et perfecto motus. et vlterius negatur ꝯñs.

Ad rationes queſtionis. Ad pꝛimā dicitur ꝙ nec gradus p̄cedēs ĩtendit̃ nec grad⁹ ſeq̄ns. Nā vt dictū eſt foꝛmā intēdi nihil aliud ē niſi foꝛme exn̄ti ĩ ſubiecto aliā foꝛmā eiuſdē ſp̄ei penetratiue addi q̄ faciat vnū cū parte p̄cedente. cū ergo dr̄ ꝙ foꝛma ĩtendit̃ ſēſus eſt ꝙ aggregatū vel cōpoſitū ex parte p̄cedente et ſeq̄nte eſt perfectius ꝛ plures hñs partes q̄ pars p̄cedens. ¶ Ad ſecūdā dr̄ ꝙ l3 in oī ĩtenſiōe ſit dare p̄mū intenſū eē cōpletū ꝛ perfectū:nō tñ ĩcōpletū ꝛ ĩperfectū. ¶ Ad tertiā dr̄ ꝙ dupl'r p̄t intelligi ꝙ ſit dare p̄mū inſtās eſſe foꝛme q̄ acq̄rit̃ ſucceſſiue. vnomō ꝙ ſit dare p̄mū iſtās eſſe in quo foꝛma p̄mo ē. et ante h̄ nec ipſa nec aliq̄d eius fuit:ꝛ ſic negat̃ ꝙ ſit dare p̄mū iſtās foꝛme p motū ꝓpꝛie dictū acq̄ſite. Aliomō ꝙ ſit dare p̄mū inſtās ĩ quo ē veꝝ dicere ꝙ foꝛma iā ē ꝛ ĩmediate ante h̄ ipſa nō fuit:l3 aliq̄d eius fuerit:ꝛ ſic cōcedit̃ ꝙ ē dandū p̄mū inſtās eſſe foꝛme p motū ꝓp̄e dictū acq̄ſite. ¶ Ad q̄rtā dr̄ negādo añs:multis tñ modis p̄t ĩtelligi ꝙ ſit dādū minimū foꝛme. Unomō ꝙ ſit dāda aliq̄ foꝛma q̄ nulla foꝛma ē minoꝛ:nec p̄t eē minoꝛ in aliq̄ ſpecie ſiue hoc ſit ſm̄ extēſionē:ſiue ſm̄ ĩtenſionē: ꝛ h̄ modo nō eſt dandū minimū foꝛme diuiſibilis ſm̄ partes extenſiuas:neq̄ ſm̄ ptes graduales. Aliomō ꝙ ſit mīmū q̄d in tali ſpecie pōt exiſtere in aliquo ſubiecto ſic ꝙ nō ſit pars alicuius foꝛme: ꝛ ſic etiā nō eſt dādū minimū:q2 ſm̄ potentiā ſupernaturalē q̄cūq̄ foꝛma data pōt dari minoꝛ. ¶ Sed ſi intelligat̃ ſm̄ potentiā naturalē hoc cōtigit dupliciter. Unomō ꝙ nō poſſit dari min⁹ q̄d q̄tū eſt ex ſe naturaliter poſſet exiſtere p notabile tp̄s in reꝝ natura:abſq̄ hoc ꝙ ſit pars alicuius alterius:ꝛ ſic etiā nō eſt dandū mīmū foꝛme. Aliomō ꝙ nō pōt dari min⁹ in reꝝ natura per notabile tp̄s exiſtens ꝓpter coꝛrūpens circūſtās:ꝛ ſic bñ eſt dabile minimum in reꝝ natura:quod eſt maximū inter illa q̄ non poſſunt per ſe exiſtere:ꝛ omne maius eo ſiue intēſius pōt in reꝝ natura exiſtere.

Queritur. Utrum motus localis ſit res diſtincta a mobili et a loco.

Et arguit̃ p̄mo ꝙ ſic: q2 oīs motus localis cōſiſtit in continue fieri partē poſt parte3 ſed eſſe mobilis nō eſt h̄mōi nec eſſe loci: ergo motus localis diſtīguit̃ a loco ꝛ a mobili. Maioꝛ patet p cōmētatoꝛē tertio huius. Minoꝛ p3:q2 eſſe mobilis conſiſtit in eſſe permanēti ꝛ ĩ facto eſſe. ¶ Secūdo ſic. motus localis ē res pure ſucceſſiua:ſed mobile eſt res p manēs:ꝛ ſil'r locus igit̃. ¶ Tertio ſic. mobile eſt in iſtāti:ꝛ ſil'r locus. motus vero localis nō igitur. ¶ Quarto ſic. motus localis eſt ſubiectiue ĩ mobili:mobile et locus nō:igit̃. ¶ Quinto ſic. motus localis ē act⁹ entis in potentia:mobile ꝛ locus nō:igitur. ¶ Sexto ſic mobile mouetur localiter:motus vero nō vt p3 ex q̄nto huius:igit̃. ¶ Septimo ſic. motus terre ſurſū eſt violētus terre ꝛ innaturalis:ergo talis motus diſtīguit̃ a terra. ꝯña p3:q2 vnum ꝛ idē nō ē naturale ꝛ violētū ſibiipſi. ¶ Octauo ſic. niſi ſic ſequeret̃ ꝙ mouens aliq̄d mobile nihil ageret in ip̄m mobile:ꝯñs videtur eē falſum. igit̃ ꝯña patet:quia mouēs aliq̄d mobile localit̃ nō agit ip̄m mobile nec agit motū localē:cum mot⁹ localis ſit ip̄m mobile per aduerſariū:nec videtur quid aliud ageret:igit̃. ¶ Nono ſic. niſi ſic ſequeret̃ ꝙ q̄ncūq̄ mobile moueretur localiter ip̄m mobile de nouo ꝓduceretur:ꝯñs eſt falſū:ergo ꝛ añs. ꝯña patet:q2 q̄ncūq̄ mobile mouet̃ motus de nouo ꝓducit̃:ḡ ſi motus eēt ip̄m mobile ip̄m mobile de nouo ꝓduceretur. ¶ Decimo ſic. ſi ſic ſeq̄retur ꝙ eēt mot⁹ anq̄ mobile moueret̃:ꝯñs ē falſū:ḡ ꝛ añs. ꝯña p3:q2 ip̄m mobile erat anteq̄ moueret̃ localiter:ḡ ſi mot⁹ localis ſit mobile:motus localis eēt anteq̄ mobile moueatur.

In oppoſitū arguitur ꝙ oīa poſſunt ſaluari ponēdo ꝙ motus localis ſit ip̄m mobile:igitur motus localis non ē res diſtincta a mobili. ꝯña p3:q2 non ē ponenda pluralitas ſine neceſſitate:ꝛ antecedēs pꝛobatur:quia omnia q̄ dicuntur de motu locali poſſunt ſaluari ponendo ꝙ mobile ſit ſucceſſiue ſupꝛa diuerſas partes ſpacii ſine tempis interruptione. ¶ Ad iſtā queſtionem reſpondent aliqui ꝙ motus localis eſt entitas ſucceſſiua diſtincta a mobili et loco. qua entitate mobile dicitur foꝛmaliter moueri localiter. ꝛ p huius pꝛobatione ſupponunt tria. Pꝛimum eſt ꝙ moueri localiter eſt aliter ſe habere ſm̄ prius et poſterius. Secundo ſupponunt ꝙ non implicat ꝯtradictionem: q̄uis ſolus lapis eſſet vna cum pꝛima cauſa adhuc illum lapidē ſine ꝓductione alterius ſubñe poſſe a deo moueri motu eſſentialiter ſil'i motui locali quo nūc lapis poteſt moueri deoꝛſum. Tertio ſupponunt articulum pariſienſe3 continentē ꝙ deus poteſt mouere totum mūdū motu recto:cum hoc nō ſit maioꝛis virtut̃ q̄ fuit creare mūdū aut ſubito iuſtificare impiū. ¶ His ſuppoſitis ꝓbāt ſic ꝙ motus localis diſtīguit̃ a loco. quia motus localis pōt eē nullo loco exiſtēte:vt p3 p ſecundā ſuppoſitionē: ergo motus localis diſtinguit̃ a loco. ¶ Q. aūt diſtinguatur a mobili ꝓbant ſic:q2 retento caſu ſecunde ſuppoſitionis: tunc ſi deus remoueat lapidem lapis mouetur:ergo ſe habet aliter ꝛ aliter ſm̄ prius ꝛ poſterius. ꝛ non in oꝛdine ad aliq̄d extrinſecū:cum nullum eſſet extrinſecū niſi deus ad quē non diceretur aliter et aliter ſe habere:ergo ſe h3 itrinſecaliter et aliter:ꝛ non per ſuā ꝓpꝛiam entitatē: q2 illa ſp manet eadem:ergo per entitatē de nouo acq̄ſitam vel per entitatē ablatā:ſed non per entitatē ablatam cum non opoꝛteat aliquam entitatem a mobili remoueri ad hoc ꝙ localiter moueatur:ergo ſe habet aliter ꝛ aliter per entitatem de nouo acquiſitam: et nō videtur eſſe alia entitas de nouo acquiſita niſi motus localis. ergo motus localis diſtinguitur a mobili et a loco. ¶ Sed ꝯtra iſtam opinionem arguit̃ p̄mo ꝯtra p̄mā ſuppōem:q2 diffinitio hui⁹ q̄d eſt moueri localiter cōuenit aliis a diffinito: ergo diffinitio inſufficiens. añs p3:q2 illud q̄d alteratur ſolum et nō mouet̃ localiter ſe habet aliter ꝛ aliter ſm̄ p̄us ꝛ poſterius. ¶ Secundo ſic:ſi ſic ſequeretur ꝙ vnum et idē coꝛpus ſimul et ſemel moueretur localiter ꝛ quieſceret per ſe. conſequens eſt falſum impoſſibile igitur ꝛ antecedens. Conſequentia patet:quia ponatur ꝙ ſoꝛtes quieſcat in aliquo loco et permaneat in illo loco per tres hoꝛas:ꝛ cauſat tunc deus illum motum localem quo ſoꝛtes poſſet moueri localiter eo modo ſicut ſi non eēt locus:tunc de ſoꝛte eſſet veru3 dicere ꝙ ſoꝛtes quieſcit. et cum hoc moueretur localiter. ¶ Tertio arguitur cōtra pꝛincipalem concluſionem dicte opinionis: ſcilic3 ꝙ motus localis diſtinguatur a mobili ꝛ loco: q2 ſi ſic ſequeret̃ ꝙ ſoꝛtes manens in vno ꝛ eodem loco ſimul et ſemel moueretur:iret romā ꝛ rediret de roma. conſequens eſt falſum ꝛ impoſſibile:ergo ꝛ antecedens. Cōſequentia patet:quia ex quo motus localis diſtinguitur a loco et a mobili (vt dicit dicta opinio) et poteſt eſſe in mobili abſq̄ hoc quod mobile variet locum: vt patet per ſecundam ſuppoſitionem dicte opinionis. ſequeretur ꝙ per potentiam dei in ſoꝛte exiſtente ĩ aliquo loco:poſſet cauſari illa entitas qua ſoꝛtes ſi nō eſſet in loco poſſet moueri romam. Et etiam illa entitas qua poſſet redire de roma: cum ille entitates non habent aliquam oppoſitionem: quia motus non opponuntur: niſi pꝛopter oppoſitionem terminoꝛum ad quos:ſi vero termini ad quos nō repugnāt: illi mo

Opinio alia.

tus nō repugnāt. ſed ī ꝓpoſito termī ad quos nō repugnāt: ergo nec illi motꝰ inter ſe repugnāt. ¶ Dimiſſa igr̄ iſta opinione ē vna alia opinio dicēs motū localē nō diſtīgui a mobili: ⁊ illa dicit ꝙ moueri localiter eſt ſucceſſiue eē in alioꝝ ī alio loco ſine tp̄is īterruptōe: ⁊ ſic diffinitio data de dicta opinione de h̄ qȝ ē moueri localit̄ nō ē admittēda ꝓpter rōes pꝰ factas ꝯtra eos. ¶ Et ad ſecūdā ſuppōem dicit iſta opinio ꝙ ſi illa determiātio ſcȝ ſine ꝓductione alteriꝰ ſubēe ſe teneat a pte ſubiecti: tūc ꝯcedit̄ ſcđa ſuppō: cū tūc ē vna modalis diuiſa cuiꝰ illa de ieſſe ē poſſibilis: qꝛ ipa ſic dȝ pōi ineē: h̄ deꝰ mouet motu eſſētialiter ſili motui locali quo h̄ nūc p̄t moueri deorſū: iſta āt ꝓpō ē poſſibil: qꝛ deꝰ poſſȝ cāre ſpaciū vel locū quo cāto poſſibile ē ꝙ tale corpꝰ moueatur localiter: ſȝ ſi illa determinatio ſe teneat a pte p̄dicati: tūc illa ſuppō nō ē admittēda: qꝛ ē vna modalis diuiſa cuiꝰ de ineē ē īpoſſibilis. Nā iſta ē ſua de ineē re tento caſu. ſ. ꝙ ſit ſolus lapis cū p̄ma cā lapis mouet̄ a deo localr̄ ſine ꝓductōe alteriꝰ ſubēe ſiue ipſiꝰ loci: h̄ aūt nō ē poſſibile. ¶ Et ad tertiā ſuppōem dicit iſta opinio ꝯcedēdo articulū pariſieſem: qꝛ deꝰ pōt cāre ſpaciū p qȝ pōt mouere localiter totū mūdū. Et ad ꝓbationē ꝯclōnis p̄me opinionis dr̄ ꝙ nō ē poſſibile ꝙ deus moueat lapidē localiter ſine loco: pōt tñ deꝰ facere ꝙ ille lapis ſe habeat aliter ⁊ aliter ſm pꝰ ⁊ poſteriꝰ: cuȝ pōt aliquā entitatē cāre in lapide: ꝓpter h̄ tñ nō ſeq̄t̄ ꝙ moueat̄ localiter. ¶ Iſtis ſuppoſitis ponit̄ ꝯclō ſm ſecūdā opinionē. Motꝰ local' nō ē res diſticta a mobili vel a loco. Iſta ꝯclō pȝ rōem poſt oppoſitū: ⁊ p rōnes factas ꝯtra ꝯclōnē p̄me opinionis. Aliter ꝓbat̄ p̄mo ſic: qꝛ ex quo motus localis diſtiguit̄ a mobili ⁊ loco: nec ē ps eſſential' alicuiꝰ illoꝝ nec cōicat in aliq̄ pte cū aliquo illoꝝ ſequit̄ ꝙ poſſe ſaluari abſqȝ mobili ⁊ loco. Sed h̄ vr̄ eē falſū: qꝛ tūc eēt aliqs motꝰ q̄ nulliꝰ eſſȝ actus ex quo nihil moueret̄. ¶ Secūdo ſic: qꝛ ſi diſtingueret̄ ſeq̄ret̄ ꝙ vnꝰ motus localis nō eſſȝ velocior altero: ꝯn̄s ē falſū igit̄ ⁊ an̄s. ꝯn̄a pȝ: qꝛ ſi motus local' eēt res ſupaddita mobili ſucceſſiua cuiꝰ nulle due partes manēt ſimul nō poſſet intēdi cū inteſio fiat p additionē gradus ad gradū: ḡ vnꝰ motus local' nō eēt velocior altero. ¶ Tertio ſic. ſi motus local' diſtigueretur a mobili tūc motus localis moueret̄ vel igit̄ moueret̄ p ſe: vel p aliud. Si per ſe ꝯſilr̄ dicēdū eſt d̄ mobili ꝙ mouetur p ſe: et nō p aliquā entitatē ſupadditā. Si p aliud q̄rit̄ de illo alio: vtrū p ſe vel p aliud moueret̄: et ſic deinceps: ⁊ ſic tandē deueniet̄ ad aliquid qȝ p ſe mouetur vel erit ꝓceſſus ī infinitū. ¶ Silr̄ ſi motꝰ local' ineſſet mobili moueret̄ motꝰ mobili: qꝛ motis nobis mouent̄ ea q̄ in nobis ſūt. aut ḡ moueret̄ in inſtātiaut in tp̄e. Nō p̄mū qꝛ tunc motus non eſſet entitas ſucceſſiua. Etiā motus nō fit in inſtanti. Neqȝ ſecūdū qꝛ tunc plures ptes motꝰ eēnt ſil': quod etiā eſt falſum. Etiam poſſet ꝓbari ꝯclō illis rōnibus qbus ꝓbatū eſt ꝙ motus nō diſtīguitur a re permanente.

Ad rationes. Ad primā dicitur diſtinguēdo maiorē. Vel capiēdo eā in ſenſu ꝓprio ⁊ ſic negat̄: vel in ſenſu īꝓprio ⁊ ſic cōcedit̄. Senſus ꝓp̄us ē iſte ꝙ illa entitas que eſt motus local' conſiſtit in cōtinuo fieri parte poſt partē. ⁊ iſte ſenſus eſt falſus. Senſus improprius ē iſte ꝙ quādo aliqȝ mobile mouet̄ localiter p̄mo ptranſit vnā partē ſpacij deinde aliā. ¶ Ad ſecūdā dr̄ ſilr̄ diſtiguendo maiorē vel capiēdo eam ī ſenſu ꝓprio ⁊ ſic negat̄. vel ī ſenſu īꝓprio ⁊ ſic cōcedit̄. ¶ Ad tertiā dr̄ diſtiguendo miorē vel capiendo ipam in ſenſu ꝓpo ⁊ ſic negat̄: vel ī ſenſu īꝓprio ⁊ ſic cōceditur. Sēſus enī īꝓprius ē iſte mobile nō mouet̄ localiter in inſtātī. ¶ Ad quartā dr̄: lȝ motꝰ localis ſit ſubiectiue ī mobili per p̄dicationē: nō tñ per realē īherentiā. ¶ Ad quītā dr̄ diſtiguēdo maiorē: vel capiendo eā in ſenſu ꝓprio ⁊ ſic negat̄ cū ſenſus talis ē ꝙ illa res que eſt motus ē q̄dā actus exiſtens ī mobili p quē mobile ē ī actu īperfecto vel in potētia ad aliq̄d: vel capiēdo eam in ſenſu īꝓprio: ⁊ ſic cōcedit̄ maior et negatur ꝯn̄a. ſenſus eī īꝓp̄us eſt iſte. q̄n mobile mouetur localiter actu ē in aliqua parte ſpacij in q̄ p̄us nō fuit: ⁊ ē ī potētia eſſendi ī alia parte in q̄ nō ē: ſed ſine interruptione tp̄is erit. ¶ Ad ſextā dr̄ negādo minorē ⁊ ad phm̄ dr̄ ꝙ ipm̄ voluit ꝙ hec nō eſt per ſe ſiue ſm ſe vl' famoſa p̄dicatio motꝰ mouet̄. ſicut iſta mobile mouet̄. ¶ Ad ſeptimā dr̄ diſtiguēdo an̄s vel capiēdo ipm̄ in ſenſu ꝓprio: ⁊ ſic negat̄. vel in ſenſu īꝓpo ⁊ ſic cōceditur. Senſus enī ꝓprius ē iſte: ꝙ illa entitas q̄ eſt motus terre ſurſū eſt violenta ī terra ⁊ ꝯtrariat̄ terre: et ille ſenſus ē falſus. Senſus īꝓpꝰ ē iſte. q̄n tra mouetur ſurſū mouet̄ violenter: ⁊ ille ſenſus ē verꝰ. ¶ Ad octauā dicit̄ negādo minorem: qꝛ ad hoc ꝙ aliqȝ mouens moueat aliq̄d nō req̄ritur ꝙ agat aliquid: ſȝ ſufficit ꝙ agat aliquid vel faciat rem ſe habere aliqualiter qualiter ſe prius non habuit. ¶ Ad nonā dicit negando ꝯn̄am. Et ad probationem eius dicitur ꝙ iſta motus de nouo producitur habet duos ſenſus. Vnus eſt ꝙ illa entitas que eſt motus de nouo producitur. et ſic illa eſt falſa: ſcilicȝ quandocūqȝ mobile mouetur motus de nouo producitur. Alius ſenſus eſt iſte. mobile de nouo mouetur: ⁊ ille ſenſus eſt verus: et tūc cōceditur propoſitio aſſumpta: ſed negatur ꝯn̄a. ¶ Ad decimam dicitur diſtinguendo ꝯn̄s: quia vnus eius eſt ſenſus ꝙ illa entitas que eſt motus eſſet anteq̄ȝ mobile moueretur: que quidem entitas diſtigueret̄ a mobili: et ſic negatur. Alius ſenſus eſt ꝙ mobile quod ē motus vel erit motus eſſet anteq̄ȝ mobile moueretur. et ſic conceditur.

Queritur. Vtrū diffinitio motus data a p. ī qua dr̄ motus eſt actus entis in potentia ſecundū ꝙ huiuſmodi ſit bene aſſignata. Et arguitur ꝙ non: qꝛ motus non eſt actus: ergo non eſt actus entis in potētia ⁊c. An̄s patet: quia per motum mobile eſt in potētia: ſȝ per nullū actum aliq̄d dicitur eſſe in potentia: ſed potius in actu: igitur ſequitur ꝙ motus nō eſt actꝰ entis in potentia. ¶ Secundo ſic. motus eſt via in actuȝ ergo motus nō eſt actus. ꝯn̄a patet: qꝛ via et terminꝰ diſtinguuntur. an̄s patet: qꝛ per motum mobile tēdit ad actum. ¶ Tertio ſic. ſi motus eſſet actus: vel eſſet actus ſubſtantialis vel accidentalis: ſed nullum illoꝝ poteſt dici. igitur non eſt actus. Minor patet primo: ꝙ non eſt actus ſubſtantialis: quia tunc motus alterationis non eſſet motus. Nec etiā accidentalis cum tunc generatio non eſſet motus.

In oppoſitum arguitur auctoritate p. tradētis nobis illā diffinitionem. Pro ſolutione queſtionis eſt.

Acceptiones motus.

Sciendū ꝙ ille terminus motus capitur multipliciter. ¶ Vnomodo ꝓ qualibet mutatione ſucceſſiua vel inſtātanea: ⁊ iſtomō creatio diceretur motus ⁊ ſilr̄ annichilatio. ¶ Alio modo capit̄ ꝓ mutatione ſucceſſiua et temporali ſm quam ſubiectū exiſtens h̄ aliquid in actu mouet̄: ⁊ iſtomō capit̄ ab ari. quinto huiꝰ. ¶ Tertiomō capit̄ ꝓ mutatione ſucceſſiua ⁊ tp̄ali ſm quam ſubiectū exiſtēs hoc aliq̄d ī actu mouet̄ q̄ tñ mutatio fit immediate a mouēte non p̄ſuppoſita alia mutatione ipſius mobilis ad quam ipſa ſequit̄: Et h̄ modo capitur ab ari. vij. phiſicoꝝ. ¶ Quartomodo capitur pro mutatione ſucceſſiua et temporali ſecundum quā ſubiectū exiſtēs h̄ aliq̄d ī actu vl' ipāmet materia ſiue ſubiectū mouet̄: ſiue talis trāſmutatio p̄ſuppōat aliā ſiue nō. Et h̄ modo capit̄ in ꝓpoſito: ⁊ ī poſtp̄dicamentis: ⁊ dȝ diffinitio motus ſic intelligi. Motus eſt ipſum mobile qȝ hȝ aliquid qȝ prius nō habuit. vel haberet ſi aliquid circūſtaret vel deperdit aliq̄d qȝ pꝰ habuit: ⁊ eſt in potētia ad aliqȝ immediate acq̄rendū vel deꝑdendū. Dicit̄ notāter in potētia ad aliq̄d imediate acq̄rēdū: ꝓpter motus acq̄ſitiuos: ⁊ dicit̄ deperdendū ꝓpter motus deꝑditiuos. Ex dictis patet ꝙ ille terminus motus q̄ capit̄ ꝓ diffinito in ꝓpoſito: capitur ꝓ illo qȝ mouetur ſucceſſiue acquirēdo vel deꝑdendo aliq̄d: ſiue illud quod mouetur ſit ens cōpletuȝ ſiue ipſa materia. Et ſilr̄ ī ꝓbatione q̄ ꝓbat diffinitionē inductiue: debet capi ille terminꝰ generatio ꝓ illo qȝ generat̄ ſubiectiuē: ⁊ corruptio ꝓ illo qȝ corrūpit̄ ſubiectiue. Silr̄ alteratio ꝓ illo quod alterat̄ ſubiectiue: ⁊ ſic de alijs ſpeciebꝰ motus. Iſto notato ſit.

Concluſio reſpōſiua. Diffinitio motus data ab ari. ⁊ intellecta vt dictū eſt: eſt ſufficiens pȝ ex expoſitione textus.

Dubitatur p̄imo vtrum motus ſit de eſſētia termini ad quē. ¶ Ad dubiū dr̄ ꝙ nullus motus eſt de eſſentia termini ad quē: qꝛ cū motus ē terminꝰ ad quē motus nō ē: qꝛ ſi terminꝰ ad quē motus eēt: iaȝ amplius nō eēt motus: mō ad hoc ꝙ aliquid ſit de eſſentia alicuius: opȝ ꝙ illud qȝ eſt de eſſentia alicuiꝰ: ⁊ ipſuȝ de cuius eſſentia eſt aliq̄d ſint ſimul: mō ſic nō ē d̄ motu et termino ad quē igit̄. Si tamē p eēntiā intelligat̄ diffinitio: ⁊ p terminū ad quē intelligat̄ dicibile: qȝ ꝓpter motū incipit verificari de ſubiecto ſupponente ꝓ mobili: tunc terminꝰ ad quē bñ eēt de diffinitione motus. Etiā in motu acq̄ſitiuo alicuiꝰ rei in ipō mobili aliud qȝ ante terminū cōpletū ⁊ ꝑfectū in mobili acq̄rit̄ nō ē actualiter de eſſentia termini ad quē cōpleti ⁊ ꝑfecti: ſed erit de eſſentia termini ad quē vt pȝ ī alteratione acq̄ſitiua vbi gradus p̄mo acq̄ſitus q̄n mobile adhuc mouet̄ nō ē de eēntia termī ad quē cōpleti ⁊ ꝑfecti: ſed bñ erit de eēntia termini ad quē: cū erit pars forme eēntialis totalis q̄ p tota' ē motū acquirit̄. Et iſtud ſolum verꝝ ē d̄ generatiōe ſubſtātiali ſucceſſiua d̄ augmētatiōe ⁊ alteratiōe acq̄ſitiua: ſiue generatione accidētali: ⁊ nō de motu locali acq̄ſitiuo vel deꝑditiuo: nec etiā de aliis motibus deꝑditiuis.

Dubitatur ſcđo vtrū motꝰ ſit eiuſdeȝ ſpeciei eēntialis cū termīo ad quē. Ad hoc dr̄ ꝙ multipliciter hoc pōt intelligi. Vnomō ꝙ ille terminꝰ motus cōtinetur ſub eadē ſpecie eēntiali tanq̄ȝ p ſe inferiꝰ cū dicibili qȝ ꝓpter motū de nouo incipit verificari de ſubiecto ſupponente ꝓ mobili. Et tunc dr̄ ad dubiū ꝙ nō: qꝛ ille terminus motus ē de genere actionis vel paſſiōis: Alius vero terminus nō: ⁊ iſte ſenſus dubij eſt logicalis: Alius ſenſus eſt iſte. an illud qȝ mouetur ſit eiuſdē ſpeciei eēntialis cū illo qȝ p motū acq̄ritur tanq̄ȝ inherens vel coaſſiſtēs: ⁊ tunc dr̄ ꝙ aliq̄n illud qȝ mouetur eſt eiuſdē ſp̄ei eēntialis cū illo qȝ acq̄rit̄ tanq̄ȝ coaſſiſtens ſiue tanq̄ȝ cōtinens vt quādo vna pars aq̄ contenta ab alia pte aq̄ mouetur localiter ad aliā ptē. Similiter vna ps aeris cōtēta ab alia aliq̄n recedit ab illa ⁊ tendit ad aliā: tūc illud qȝ mouetur ⁊ illud qȝ per motū acq̄ritur tanq̄ȝ coaſſiſtens ſūt eiuſdē ſp̄ei eēntialis. Silr̄ ī augmētatione plāte illud qȝ p augmētationem acquirit̄ eſt eiuſdē ſpeciei eſſētialis cū illo qȝ augmentat̄. In generatione aūt ⁊ alteratione non ſic ē. Similiter in multis motibus localibus nō ſic eſt. Naȝ in generatione ⁊ alteratione acq̄ſitiua illud qȝ mouetur differt ſpecie eſſentiali ab illo quod p motū acq̄rit̄. Similiter in motu locali hominis lapidis vel equi vel aſini: illud quod mouetur differt ſp̄e eſſentiali a termino q̄ p motū acq̄ritur. ¶ Aliter poteſt dubiū ſic intelligi: vtrū illud qȝ per motum acq̄rit̄ ſit eiuſdē ſp̄ei eſſētialis cū illo qȝ erit acquiſitū in termino motꝰ. Et tūc dicitur ꝙ quando mobile acq̄rit aliquid ſibi inherens: tunc illud qȝ p̄us acq̄ritur p motum ſignificat̄ p vnā et eandē ſp̄em eſſentialem: per quam ſignificatur illud quod erit acq̄ſituȝ ī mobili quando ceſſabit motus vt in generatione ſubſtantiali pars p̄us acq̄ſita in vna parte materie eſt eiuſdē ſpeciei eēntialis cum illa pte forme q̄ acq̄ritur in alia pte materie. Similiter in alteratione puta in calefactione aque. Sed q̄n non acq̄ritur per motum aliq̄d inherens ipſi mobili: tūc ſi illud qȝ acquiritur nō faciat vnū cū mobili ſicut in motu locali: non opȝ ꝙ illud qȝ eſt prius acq̄ſitum ſit eiuſdē ſpeciei eſſentialis cum illo quod eſt poſterius acquiſitum vt ſi lapis per aerem deſcendat in aquam: tunc prius ille lapis acquiſiuit diuerſas partes aeris ſucceſſiue ipſum circundantes: et poſtea acquirit diuerſas partes aque ſucceſſiue ipſum circundantes: tunc illud qȝ prius eſt acquiſitum per motum non eſt eiuſdem ſpeciei eſſentialis cum illo quod eſt acquiſitum in termino ad quem motus. Si tñ ſpacium per quod fit talis motus localis ſm omnes ſuas partes eſſet eiuſdē ſpeciei eſſentialis: tunc illud quod prius acquirit̄ per motum eſſet eiuſdem ſpeciei eſſentialis cum illo quod erit acquiſitum in termino ad quem completo motus. Si vero illud quod p motū acq̄ritur faciat vnuȝ cū mobili: tūc illud quod prius acquiritur eſt eiuſdē ſpeciei eſſentialis cū illo quod poſterius acquiritur: ſicut patet in augmentatione proprie dicta.

Dubitatur vtrū oīs actio ſit paſſio. Et videtur ꝙ non: quia paſſio ē effectus actionis vt dicit auctor ſex principioꝝ: ergo nō oīs actio eſt paſſio. ꝯn̄a tȝ quia effectus diſtiguitur a ſua cauſa. ¶ Scđo ſic paſſione manente corrūpitur actio: ergo actio nō ē paſſio. ¶ Tertio ſic. actio nō diſtiguitur ab agēte: ⁊ tñ paſſio diſtinguitur ab agente: ḡ actio non eſt paſſio. Maior pȝ: quia ſi diſtingueretur ab agente tunc ꝓduceret̄ ⁊ tunc actionis eſſet actio. ¶ Quarto ſic. dicit p. tertio huius ꝙ actio ⁊ paſſio nō ſūt ꝓprie idē: ſed motus cui hec inſunt: ergo actio diſtinguitur a paſſione. ¶ Quīto ſic. illa negatiua eſt imediata in qua vnum genus generaliſſimum remouetur ab alio: ergo actio non ē paſſio. ¶ Sexto ſic: oīs forma dat ſuo ſubiecto eē: ſȝ actio nō dat aliquid eſſe paſſo cuius tñ eſſet forma ſi actio eſſet paſſio: ḡ actio nō ē paſſio. Minor patet: qꝛ actio nō dat eē agens: nec eē paſſū ipi paſſo: igit̄ minor vera. ¶ In oppoſitū arguit̄. oē quod ꝓcedit ab agēte ⁊ recipit̄ in paſſo dr̄ paſſio: ſed oīs actio pure natural' ē aliquid ꝓductū ab agēte ⁊ receptū in patiēte: ḡ omis actio eſt paſſio. ¶ Pro ſolutione dubij eſt aduertendū ꝙ iſte terminus actio capitur multipliciter. Vnomō ꝓ omni actu formali alicuius ſiue iam ſit acquiſitus: ſiue continue acquiratur: ⁊ ſic aīma diceretur actio corporis. Aliomodo pro actu p̄mo ſignificato per modū actus ſecundi: ⁊ ſic intelligere velle intellectio ⁊ volitio in deo: ſunt actiones dei ⁊ ſilr̄ in aliis. ¶ Tertiomō illud dr̄ actio quod ē ꝓductū ab agente [illegible] poſt cuiꝰ ꝓductionem ipſum agens deſinit agere: ⁊ ſic dicitur ꝙ caliditas producta ſiqua dicitur actio. ¶ Quarto modo capitur actio pro actione prouemente ab agente: ratione cuius agens dicit̄ p̄ncipaliter agere. Et iſto modo capitur in propoſito. ¶ Quinto ſumitur pro operatione electiua a voluntate procedente. Et iſto

Acceptiones actionis.

¶ Acceptiões paſſionis.

modo ſumitur a p. ſexto ethicoꝝ vbi diſtĩguit actionē et agibile ↄtra factionē ⁊ factibile. Sexto capiẗ ꝓ ipo agente. Silr multipliciter capiẗ paſſio. Uno modo pro accidente realiter alicui ſubiecto inherēte: ⁊ ſic albedo diceret paſſio ipius parietis. ⁊ ſcīa ipſius aīe. Secundomō capitur ꝓ qualitatibus q̄ dicũtur paſſiones ſenſuum: ⁊ ſic capitur in tertia ſpecie qualitatis. Tertiomō capiẗ ꝓ motu appetitus ſenſitiui: ⁊ ſic delectatio triſtitia vel gaudiũ ⁊ timor dicũtur paſſiones. ⁊ iſto modo ſolet capi iſte terminus paſſio in moralibus. Quartomō ſumiẗ ꝓ termino connotatiuo cõuertibiliter ſe hñte cum alio termino q̄ dr̄ ſubiectũ eius: ⁊ ſic riſibile diciẗ paſſio hoīs. Quītomō capiẗ ꝓ aliquo rōe cuius paſſum dicitur pati: ⁊ iſtomō capitur in ꝓpoſito. et ſolet vocari paſſio naturalis. ¶ Iſto notato dicitur ad dubiũ ꝙ omnis actio pure naturalis ē paſſio. Pꝫ. quia oīs actio pure naturalis ē operatio q̄ ꝓduciẗ ab agente ⁊ recipitur in paſſum: ergo omnis actio pure naturalis dicitur paſſio. Uñ actio pure naturalis in ꝓpoſito ⁊ ſtricte capta eſt res que ꝓducitur ab agente in paſſum: ⁊ iſtomō corruptio non diceretur actio pure naturalis. Si tamē large capitur hoc cõplexum actio naturalis: vt ſe extendit ad operationē acq̄ſitiuaꝫ et deꝑditiuā: ⁊ ſimiliter paſſio ſic corruptio diceret actio et ſimiliter paſſio. ¶ Et ad rationes dubij. ¶ Ad pmā dicitur ꝙ ille terminus actionis capitur in diffinitiõe paſſionis vltimo mō ꝑ ipſo agēte. Et ſic eſt ſenſus paſſio eſt effectus actionis. i. agentis. ¶ Ad ſecundā dicitur cõcedendo añs: ⁊ negando ↄñam. ¶ Ad tertiā dicitur diſtĩguendo añs: vel capiendo illuꝫ terminũ actio vltimomō: ⁊ ſic cõcediẗ: vel q̄rtomō: ⁊ ſic negaẗ. Et ad ꝓbationem eius diciẗ ꝙ actionis eſt actio capiendo illum terminum actio vltimomō: ⁊ illum terminũ actionis quartomodo. ¶ Ad quartam dr̄ diſtĩguendo ↄñs: eo ꝙ ille terminus diſtinguiẗ poteſt capi ſcḋo intẽtionaliter: ⁊ ſic conceditur totum argumentum: cum tūc ille terminus actio ⁊ ſimiliter ille abblatiuus paſſiõe ſupponunt ſimpliciter: vel poteſt capi prīo intentionaliter: ⁊ ſic negatur ↄñā: q: p. non voluit aliud dicere niſi ꝙ illi termini actio ⁊ paſſio habēt alias rationes: ſed tamen ille termin⁹ motus de quo illi termini accidentaliter p̄dicantur habet eandem rationem. ¶ Ad quintā diciẗ conceſſo añte: negatur ↄñā. ¶ Ad ſextaꝫ dicitur negando minorē. Et ad ꝓbationem qua diciẗ ꝙ illa res que eſt actio ꝓducta ab agente in paſſũ dat eſſe paſſum ipſi paſſo: hoc eſt ipſa ē res ꝑ quā paſſũ ē paſſum ſiue patiens: ita ꝙ paſſũ denominatione intrīſeca ab illa entitate denōiatur patiēs. agens ab illa entitate denominatur agere denominatione extrinſeca. ¶ Quereret tñ aliquis: an ne ĩ omni motu reperiatur talis actio ⁊ etiā talis paſſio que eſt ꝓducta ab agente ⁊ recepta in paſſum. ¶ Ad hoc dicitur ꝙ nō. Nā in motu locali nō ꝓducitur ab agente aliqua res que recipitur in paſſo: in tali tamen motu eſt res acta ſiue res que agitur. ⁊ res que patitur ſiue paſſiue ſe habet puta ipſa res que mouetur.

Ad rõnes queſtionis. ¶ Ad primā dr̄ diſtinguendo añs: quia dupliciter poteſt intelligi ꝙ motus ſit potentia. Unomodo ꝙ per motuꝫ mobile nullomō eſt in actu: ſed ſolum in potentia. ita ꝙ quando mobile mouetur nihil acquiſiuit vel deperdit: ſed ſolum eſt in potentia ad acquirendum vel deperdēdum: ⁊ ſic negatur añs. aliomō pt̄ intelligi ꝙ mot⁹ ē potētia nō tñ pura ſed pmixta actui: ita ꝙ qñ mobile moueẗ lꝫ acq̄ſiuit aliq̄d vel deꝑdit: tñ adhuc eſt in potētia ad aliud immediate acq̄rēdũ vel deꝑdendũ ⁊ ſic conceditur. ¶ Ad ſecundam diciẗ diſtinguēdo añs. Uel capiendo eum ĩ ſenſu ꝓprio et ſic negatur: vel in ſenſu improprio ⁊ ſic conceditur: ſed negaẗ ↄñā. Senſus enĩ ꝓprius ē iſte ꝙ motus eſt quedam entitas diſtincta a termīo a quo et termino ad quē ⁊ a mobili mediante qua mobile acquirit terminũ ad quē: et ille ſenſus eſt falſus. Sēſus improprius eſt iſte ꝙ quādo mobile moueẗ ſucceſſiue tendit ad terminũ ad quē. ¶ Ad tertiā dr̄ diſtĩguendo añs: q: ille terminus motus pōt ibi capi ꝓ mobili: ita ꝙ ſenſus antecedētis ſit: ſi mobile habeat aliq̄d acq̄ſitum vel deperditũ: vel ipm̄ mobile eſt actus ſubſtãtialis vel accidētalis: ⁊ tunc dicitur ꝙ nec ē ꝓprie actus ſubſtãtialis nec accidētalis: ſed illud ꝙ ꝑ motum acq̄ſitũ eſt: eſt aliq̄ñ actus ſubſtãtialis: ſicut in generatiõe ſubſtantie. aliquādo ē actus accñtalis: ſicut in alteratiõe. Alius ſenſus antecedētis ē iſte: ſi illud ꝙ ꝑ motũ acq̄ſitum eſt in mobili eſt actus ipſius mobilis vel ergo ē actus ſubſtãtialis vel accidētalis. ⁊ ſic concediẗ maior ſiue añs: q: quoddā quod acq̄ritur eſt actus ſubſtãtialis et quoddā accidentalis.

¶ Secũdi tractat⁹ pmũ capitulũ in quo narratur opiniones antiquoꝛuꝫ de infinito.

Cõcluſio. tractat⁹ totius p̄ābula.

a D phiſophuꝫ naturalem ſpectat determiare de ĩfinito. Pꝫ: tum primo q: ad ipm̄ ſpectat cõſiderare de magnitudibus motu et tempore: ſed quodlibet iſtoꝝ eſt finitũ aut ĩfinitũ: alias eſſet punctuꝫ vel quid ĩdiuiſibile: igitur ad phm̄ naturalē ſpectat determiare de infinito. Tũ ſecundo: quia omnes de rebus naturalibus conſiderantes fecerunt mentionē de infinito: igitur ad phm̄ naturalē ſpectat determiare de infinito de quo oēs antiqui dixerunt ꝙ ē principium et ſubſtãtia per ſe exiſtens ſicut plato ⁊ pythagoras. Differunt tñ adinuicē. Qr pythagorici dicunt infinitum non inueniri niſi in ſenſibilibus. ⁊ dicũt numerũ nō eē abſtractum a ſenſibilibus: ſed extra celum eſſe infinituꝫ. Sed platonici dicũt nihil eſſe extra celum. Idee enĩ ſcḋm ipſos nullibi ſũt dicũt etiam infinitum tā in ſenſibilibus q̄ in inſenſibilibus inueniri. ¶ Secundo differunt: q: platonici ponebant infinitum eſſe magnũ et paruũ. Pythagorici vero numerum parem eſſe infinitum. Tũ q: terminatur per numerum iparem: cum numero pari ſi addas numerũ ĩpareꝫ nō ſꝑ cõueniat diuidi in paria. Tũ ſecundo: q: circũſcriptis gnomonib⁹ circa numerum parem aliquando fit eadeꝫ ſpecies. et aliquando diuerſa. Sed ſi cõtinue addatur numerus impar remanet eadem ſpēs et ſi ponatur numerus par mutatur ſpecies. ergo numer⁹ par videtur eſſe ĩfinitus. Et hec de opinione non naturaliter loquentiũ de infinito. ¶ Sed omnes naturaliter loquentes cõueniunt cum alijs: quia ponunt infinitum eſſe p̄ncipiũ. differũt tamen ab eis: quia di-

¶ Opiniones non naturaliter loquentiũ de infinito.

¶ Idee ſecũdu platonicos nuſq̄ ſunt.

Opiniones naturaliter loquentiuꝫ de infinito.

cũt ipꝫ eē accidēs: ſicut Anaxagoras ⁊ Democrit⁹: q̄ drñt ab inuicē. Prīo q: Anaxagoras poſuit illud cõponi ex infinit̄ꝭ corꝑib⁹ ſilibus. Democrit⁹ v̄o poſuit illud cõponi ex infinit̄ꝭ athomalib⁹ drñtib⁹ ſcḋꝫ figuras. Scḋo drñt: q: Anaxagoras poſuit q̄dlꝫ ex quolꝫ fieri: puta hanc carnē hoc os ⁊ ſic de alijs. Democrit⁹ v̄o nō. ¶ Et ſic pꝫ q̄ fuerũt opiniões de infinito cui⁹ dicũt q̄ttuor eē ꝓprietates. Pria ē. ꝙ ĩfinituꝫ ē p̄cipiũ. Pꝫ: q: nō eſt p̄cipiatũ: cũ alias hēret aliq̄d excedēs ipꝫ. Scḋa ē. ꝙ infinitũ ē ingenitũ ⁊ incorruptibile. Pꝫ: q: oē q̄d gñatur hꝫ p̄ncipium: ſꝫ infinitũ nō hꝫ p̄ncipiũ: ergo nō ē gñabile nec corruptibile. Tertia ē. ꝙ ĩfinitũ cõtinet ⁊ gubernat oīa. Pꝫ: q: h̄ ↄuenit primo p̄cipio: cuiuſmōi ē infinitũ. Quarta ē. ꝙ infinitũ eſt q̄d diuinũ. Pꝫ: q: ē q̄d imobile ⁊ incorruptibile vt affirmat Anaximādros: igitur eſt quid diuinum.

Proprietates quattuor infiniti.

¶ Scḋm capitulũ in quo diſputaẗ an infinitum ſit: an nō ſit.

q Ueriẗ an ſit ĩfinitũ. ¶ Et videẗ primo ꝙ ſic: q: tp̄s ē. ⁊ tñ ipꝫ ē infinitũ q: nec ĩcepit nec deſinet eē. igitur. ¶ Scḋo ſic: q: magnitudo ē diſibilis ĩ ĩfinitũ ſcḋꝫ mathematicos. igiẗ ĩfinitũ ē. ¶ Tertio: q: ĩfinite ſũt gñatões ⁊ corruptões: igr̄ ĩfinitũ ē. ¶ Quarto. q: oē finitũ teriaẗ ad aliḋ ex̄ ipꝫ. Aut ergo illḋ ad q̄d teriaẗ ē finitũ: ⁊ ſic teriaẗ ad aliud ⁊ ſic ĩ infinitũ. Aut ē infinitũ ⁊ ſic ſequiẗ intētũ. ¶ Quito ſic: q: ſicut ē in ĩtellectu: ita ē in reb⁹: ſꝫ ĩtellectus imaginaẗ ĩfinitũ. Tuꝫ q: quolꝫ nũero dato cõcipit maiorē. Tũ q: ex̄ celũ imaginaẗ ſpaciũ infinitũ: aut g° illud ē plenũ vel vacuuꝫ. Si plenũ: ſequiẗ ꝙ ē corp⁹ infinitũ q̄d repletur. Si vacuũ: pōt repleri corꝑe ĩfinito. Et cũ in ꝑpetuis nihil differāt poſſe ⁊ eſſe: ſeq̄tur ꝙ ē corp⁹ infinitũ. ¶ Ex p̄dictis dubitatõibus pꝫ: q: ꝙ ↄfirmatio de ĩfinito ē difficilis: q: tā apud ponētes ĩfinitũ q̄ apḋ nō ponētes multa ſequũtur incõuenientia. Et etiā dubiũ eſt an infinitũ ſit ſubſtãtia: an accidens: ⁊ iō phiſici eſt de iſtis ↄſiderare.

quinq̄ rõnes ꝓbãtes infinitum eſſe.

In perpetuis nō differũt eſſe ⁊ poſſe.

¶ Tertiũ capitulũ: in quo oñditur infinitũ non eſſe.

a D videndũ quõ nullũ eſt infinitũ ponunẗ aliq̄ ↄcluſiões. ¶ Pria ē infinitũ dr̄ quattuor mōis. Priomodo dr̄ ĩfinitũ: q̄d ē intrāſibile: ſeu q̄d nō pōt trāſiri q: nō hꝫ aliquaꝫ diuiſioneꝫ ſicut vox dr̄ inuiſibilis. ¶ Scḋo mō capiẗ infinituꝫ pro illo q̄d nō hꝫ trāſitum facile ↄſummabilem. ¶ Tertio mō capiẗ infinitũ ꝓ illo q̄d natuꝫ eſt hēre trāſitum vel finē. nō tñ hꝫ. ¶ Quarto mō capiẗ infinitũ pro infinito ſcḋꝫ appōneꝫ vel diuiſionem aut ſcḋum appoſitioem et diuiſionem ſimul. ¶ Scḋa cõcluſio. Nullũ eſt corp⁹ actu infinitũ ſeꝑatum a ſenſibilibus: ⁊ ꝑ ſe exiſtēs pꝫ. Tuꝫ prio q: illud eſſꝫ vel ſb̄a vel accidens. Si ſb̄a eſſet ꝑ ſe ĩdiuiſibilis: ⁊ ꝑ ↄñs nō eſſꝫ infinitũ niſi ſicut vox inuiſibilis dr̄. Cõſeq̄ntia pꝫ: q: ſb̄a ꝑ ſe ē indiuiſibilis. Diuiſibile enim aut magnitudo aut multitudo erit. Si accidēs: nō erit p̄cipiũ eoꝝ q̄ ſunt: ſꝫ magis ſubiectũ eius. q̄d ē ↄtra p̄dictas opiniones. Tum ſcḋo q: illud nō eſt ſeꝑatuꝫ a ſenſibilib⁹, cuius ſubiectuꝫ non eſt a ſenſibilibus ſeꝑatum. Sꝫ magnitudo ⁊ nũerus nō ſeparātur a ſenſibilibus: ergo finitas ⁊ ĩfinitas que ſunt coꝝ paſſiões nō ſeparātur a ſenſibilib⁹. Tuꝫ tertio: q: vel tale infinitũ eſſet ꝑtibile aut impꝑtibile. Si impꝑtibile: nō eſſꝫ ĩfinitũ niſi prio mō: de quo nō eſt ſermo. Si ꝑtibile: cũ ſcḋm eos ponaẗ primuꝫ p̄cipiuꝫ, opꝫ ꝙ ſit ſubſtantia ſimplex non composita ex ꝑtibus diuerſaꝝ rõnum: ⁊ ſic ꝑtes recipiāt predicatõeꝫ toti⁹: ⁊ ꝑ ↄñs erit cõpoſitum ex ĩfinitis. Nam ſicut quelꝫ pars aeris eſt aer: ſic ꝑs ĩfiniti erit ĩfinita ⁊ ſic patꝫ ꝙ nō eſt aliquod corpus ſenſibile actu infinitum. Si autem ſit. an non ſit aliquod ĩfinitum ĩſenſibile. ad altioreꝫ ſciam ꝑtiẗ diſcutere: puta ad mathematicā. ¶ Tertia ↄcluſio. nō eſt ponēduꝫ aliq̄d corp⁹ ſenſibile actu ĩfinituꝫ. Probaẗ. Tum prio: q: oē corp⁹ ſenſibile eſt ſuꝑficie termiatum: igiẗ nullũ eſt corp⁹ ſenſibile actu ĩfinituꝫ. Tum ſecundo: q: omne nũerabile pōt nũerari: ſed omnis nũerus eſt nũerabilis: ergo oīs nũerus pōt numerari: ⁊ per ↄñs nullus eſt ĩfinitus. Et iſte rationes ſunt logice ſiue cões. ¶ Sꝫ illud idē ꝓbatur quinq̄ rõnibus naturalibus. Prima: q: ſi eſſet aliquod corp⁹ ſenſibile actu infinitum: vel illud eſſet ſimplex vel cõpoſitum ex ſimplicibus. Non primuꝫ: quia cum ipſum haberet contrarietatem ad alia corpora finita: et eſſet virtutis infinite: deſtrueret omnia alia. ¶ Nec valet primo dicere: ꝙ illud corpus eſſet debilioris potentie in agendo: q̄ ſint alia corpora

Concluſio prima continens acceptiões infiniti.

Concluſio. ij.

¶ Diuiſibile aut magnitudo aut multitudo erit.

¶ Si ſubiectum nō eſt ſeparabile paſſio nun⁹ ſeꝑabilis erit.

Cõcluſio. iij. q̄ ꝓbatur duabus rõnib⁹ logicis.

¶ Pria rõ naturalis.

Tollitur euaſio prima.

in reſiſtēdo: ⁊ iō nō corrūperētur alia corpa. Cū q̄ capiat̄ aliqua ps illi⁹ corpis īfiniti: illa ſc̄ hʒ ī aliquā ꝓportiōe ad v̄tutē corpis finiti: pōat̄ ergo ꝙ ſe hēat ī. cētupla: tūc capiant̄ centū ptes d̄ illo corpe īfinito: ⁊ totū aggregatū erit equalis v̄tuti cū corpe finito. Et cū in corpe īfinito ſint īfinite tales ptes: ſequit̄ ꝙ v̄tus ei⁹ excedit in īfinitū virtutē corpis finiti. ¶ Nec valet ſcd̄o dicere ꝙ illd̄ infinitū nō eſſʒ aliqd̄ q̄tuor elemētorū: ſʒ eſſet qd̄dā mediū inter ipſa. nō hn̄s cū ipis ꝯtrarietatē: ⁊ p ꝯn̄s nō corrūperet ea. Nā vnūqd̄qʒ cōpoſitū reſoluit̄ in ea ex qb⁹ cōponit̄. Sʒ ſi eſſʒ aliqd̄ corp⁹ ſimplex īfinitū et quo fierēt elemēta: ipa deberet ī illud reſolui. ⁊ ex illo corpe itez fierēt alia corpa. ⁊ cū ōis mutatio fiat de ꝯtrario in ꝯtrariū: ſeq̄tur ꝙ tale corp⁹ nullā hʒ cōtrarietatem cū elemēt. ¶ Si v̄o dicat̄ ſcd̄um puta ꝙ tale corp⁹ eſſʒ cōpoſitū ex ſimplicib⁹: q̄ vel eſſʒ cōpoſitū ex oib⁹ finit̄. ⁊ ſic nō eſſʒ infinitū. Uel eſſet cōpoſitū ex infinitis: ⁊ ſic oēm locū occupabit: ⁊ per ꝯn̄s nō poterūt eſſe plura infinita. Uel erit cōpoſitū ex aliquo finito: ⁊ aliquo īfinito: ⁊ cū creſcentib⁹ corpib⁹ creſcāt ille v̄tutes: ſeq̄tur ꝙ virtus corpis infiniti erit īfinita: ⁊ cū tale corpus īfinitū ꝯtrarietur corpi finito: ſequit̄ ꝙ ipʒ deſtruet. Pʒ ergo: ꝙ nullū eſt corp⁹ ſenſibile actu infinitū. ¶ Pro ſcd̄a rōe ſuppōitur p̄rio: ꝙ oē corp⁹ naturale hʒ aptitudinē naturalē vt ſit ī aliquo loco. Scd̄o ꝙ cuilʒ corpi naturali ꝯuenit aliq̄s locus naturalis. Tertio ꝙ idē eſt locus naturalis toti⁹ et pt̄. ¶ Iſtis ſuppoſit̄ ſic arguit̄: ſi eſſʒ aliqd̄ corp⁹ ſenſibile actu īfinitū vel eſſʒ omogeneū vel ethrogeneū. Si p̄mū: cū oē corpus ſit in loco: ſeq̄tur ꝙ tale corp⁹ erit in loco: vel ergo erit in loco naturali vel nō. Si ī loco naturali: cū ſit adeq̄tus locato: oportebit illū locū eſſe īfinitū: ⁊ per ꝯn̄s extra ipm nō erit alius locus: ⁊ ſic tale corpus in loco perpetuo quieſceret: ⁊ ſic tolleret̄ oīs mot⁹. Si v̄o ſit in loco nō naturali: ſic in infinitū diſtaret a loco naturali: ⁊ p ꝯn̄s nunq̄ ad locū naturalē p̄ueniret ⁊ ſic tolleret̄ quies: g° ſi pōeretur tale corp⁹ ſenſibile īfinitū omogeneū deſtrueretur mot⁹ vel quies. ſʒ vtrūqʒ eſt incōueniens: igitur. Si ſcd̄ʒ: tūc vel cōponitur ex finitis ſcd̄m multitudinē ⁊ magnitudinē: ⁊ ſic ex ipis nō reſultabit niſi finitū: vel ex īfinitis: ⁊ cū cuilʒ corpori naturali debeatur locus naturalis: ſeq̄tur ꝙ erūt īfinita corpa: et infinita loca ſcd̄m ſpēm diſtincta. ¶ Nec valet dicere ſicut dicebat Anaxagoras ꝙ tale corp⁹ ī ſeipo quieſceret: q̄ extra ipʒ nō eſſʒ locus. Tum p̄io: q̄ nō ſeq̄tur: infinitū eſt ī ſeipo: ergo naturalr̄ quieſcit in ſeipo: q̄ aliqd̄ ſepe ē alicubi p violētiā: ⁊ nō naturalr̄. Tuʒ ſcd̄o: q̄ lʒ infinitū quieſceret in ſeipſo: tū n̄ eſſʒ rōne īfinitat̄ vt dicebat Anaxagoras: ſed opʒ aliā aſſignare rōnē. Naʒ ſi terra eſſʒ infinita eq̄ bene quieſceret: ſicut nūc. Tum tertio. q̄ lʒ Anaxagoras aſſignaret cām toti⁹ īfiniti: tn̄ nō aſſignauit cām part̄ iō aliā rōnem opʒ aſſignare. ¶ Tertia rō. Om̄e corp⁹ ſenſibile eſt graue vel leue. Si graue: ergo naturalr̄ fertur ad mediū. Si leue: ergo naturalr̄ fertur ad ſurſuʒ. Sʒ ī infinito nō eſt dabile aliqd̄ ſurſuʒ vel mediū aut deorſuʒ: ergo nō eſt ponendū aliqd̄ corp⁹ ſēſibile actu infinitū. ¶ Quarta rō. Oē corpus ſenſibile eſt in aliquo loco: ſʒ quilʒ loc⁹ ē determiātus ⁊ finitus: ergo qd̄libʒ corpus ſenſibile eſt determiātum ⁊ finitum: ⁊ p conſequens nulluʒ eſt actu infinitum. ¶ Quinta rō eſt. Nullus locus eſt actu infinitus: cū ſint ſolum ſex differentie loci: ſcilicet ſurſuʒ deorſum: ante: retro: dextrum: ⁊ ſiniſtrum: igitur ſunt finite: ergo nullum eſt corpus actu infinitū. Tenet conſequētia: q̄ cuilʒ corpori naturali debetur loc⁹ naturalis.

Tollitur euaſio ſecūda.

Aliquid cōpoſitū reſoluitur in ea ex q̄b⁹ cōponitur. Oīs mutatio eſt de ꝯtrario in ꝯtrarium

Scd̄a rō naturalis.

Tollitur euaſio Anaxagore

Tertia rō naturalis.

Quarta ratō naturalis

Quinta ratio naturalis

Cuilʒ corpori naturali debetur loc⁹ naturalis.

¶ Quartuʒ capitulū. in quo oſtēditur quō infinitum eſt vel non eſt.

Ex predictis manifeſtuʒ eſt ꝙ nullum eſt corpus infinitum actu. iō videnduʒ eſt quomodo eſt infinitum. Si enim nullo modo ſit infinitum: multa impoſſibilia accidunt. Primū eſt: ꝙ tempus habebit principium ⁊ finem. Secundum eſt: ꝙ magnitudo erit diuiſibilis in non magnitudines. Tertiuʒ eſt: ꝙ numerus non erit infinitus ſcd̄um appōnem: ideo ad videndum quō eſt infinitum ponūtur alique concluſiones. ¶ Prima eſt ꝙ infinitum eſt in potentia et non in actu. Non quidem in potentia ad actum completum reducibili: ſicut eſt in potētia qua es pōt fieri ſtatua: ſed eſt in potētia: q̄ ipſum pōt cōtinue diuidi: vel ipſi pōt continue aliquid

Concluſio. i.

apponi: ſicut dies ⁊ agon in olimpijs conſiſtūt in cōtinuo fieri. ¶ Scd̄a cōcluſio ꝙ aliter inuenitur infinitū in p̄manētib⁹ ⁊ ſucceſſiuis. Nā in p̄manētib⁹ illud qd̄ accipit̄ remanet cū eo qd̄ poſteri⁹ aduenit. Non aūt in ſucceſſiuis. Utrobiqʒ tn̄ infinitū non eſt in actu cōpleto: ſʒ incōpleto: ⁊ illud qd̄ accipit̄ eſt finitū. ¶ Tertia cōcluſio ē magnitudo ē infinita ſcd̄ʒ diuiſionē in ptes ꝓportiōabiles: ⁊ nō in ptes eiuſdē q̄titat̄. Pʒ: q̄ magnitudo nunq̄ ꝯſumitur ſcd̄ʒ diuiſionē in ptes ꝓportionabiles: ſʒ bn̄ ſcd̄ʒ diuiſionē in ptes eiuſdeʒ q̄titat̄: ergo ē infinita ſcd̄ʒ ptes ꝓportionabiles ⁊ nō ſcd̄ʒ ptes eiuſdē q̄titat̄: q̄ qd̄lʒ finitū remouet̄ aliquolʒ finito. ¶ Quarta cōcluſio ē magnitudini ꝯuenit infinitas ſcd̄m appōneʒ ptiū eiuſdē ꝓportiōis: ⁊ nō eiuſdeʒ q̄titatis. q̄ qd̄ ab vna magnitudie aufert̄ alteri apponit̄. Sʒ magnitudo ē infinita ſcd̄ʒ diuiſionē in ptes ꝓportiōabiles ⁊ nō eiuſdē quātitat̄: ergo ē infinita ſcd̄ʒ appōneʒ ptiū eiuſdē ꝓportiōis ⁊ nō eiuſdē q̄titatis. alias oī magnitudine data eſſet dabilis maior. Pʒ: igitur ꝙ nō eſt dabile aliqd̄ infinitum actu: ſicut dicūt phiſiologi qd̄ ſit extra corp⁹ mūdi. ⁊ cui⁹ ſubſtātia ſit aer vel aliqd̄ elemētorū: ſed eſt ſolū infinitū in potētia. et hoc ſcd̄m appōnem vel diuiſionem. ¶ Quinta ꝯcluſio. Plato male locut⁹ ē de infinito ꝓpter duo. Tuʒ: q̄ ponebat duo īfinita: ſcʒ magnū ⁊ paruū. quorū vnū ponebat eſſe infinitū ſcd̄ʒ appōnem ptiū eiuſdē quātitatis: ⁊ alterū eſſe infinitū ſcd̄ʒ diuiſionem in ptes eiuſdē quātitat̄. ⁊ ſic ſcd̄ʒ ipm oī magnitudie data poſſit̄ dari maior. Tuʒ ſecūdo: q̄ ipe nō poſuit infinitatē in n̄meris q̄ poſuit ibi ſtatū ſcd̄ʒ diuiſionē in vnitate ⁊ ſcd̄ʒ appōnem in numero denario.

Concluſio. ij.

Cōcluſio. iij.

Omne finitū p ablationē finiti tādē ꝯſumitur.

Cōcluſio. iiij.

Concluſio. v.

¶ Quintū capitulū ī quo diffinitur infinitum: ⁊ reprobātur antiqui.

Infinituʒ non eſt: cuius partes accipientibus nihil eſt extra accipe: ſed eſt cui⁹ partes accipiētib⁹ ſemper eſt aliqd̄ extra accipere. ¶ Pria pars hui⁹ cōcluſionis pʒ. Tum p̄io: q̄ illud extra qd̄ nihil eſt accipere. eſt totū et perfectū: cuʒ pfectum ⁊ totū idē ſint aut ſibi proxima ſcd̄ʒ naturā. ſed nihil eſt pfectum quod nō hʒ fineʒ ⁊ terminū: ergo illud cuius ptes accipientibus nihil eſt extra accipere eſt finitum et determinatū: ⁊ per ꝯn̄s nō eſt infinitum. Ideo melius eſt opinat⁹ Parmenides: dicens mūdum eſſe finitum: q̄ Melliſſus dicens ipm eſſe infinitum. Tum ſecūdo: q̄ infinitum nō habet ratiōem totius ſeu perfecti: ſed magis rationem partis et imperfecti. Neqʒ eſt oīa ꝯtinēs actu: ſed ſemper eſt in potētia diuiſionis vel appōnis: ergo infinitū nō eſt cuius partes accipiētibus nihil eſt extra accipere. ¶ Secūda ps pʒ a ſigno: quia vulg⁹ dicit anulos eſſe infinitos: q̄ extra quodcunqʒ acceptū in eis: ſemper eſt aliquid ſimilitudinarie accipiēdum. Signum eſt igitur: ꝙ infinituʒ eſt cui⁹ partes accipiētibus ſemper eſt aliquid extra accipere. Patet igitur: ꝙ infinitum habet rationem ptis ⁊ materie: ⁊ ideo eſt ignotū. Patʒ inſuper ꝙ infinitum non continet ſenſibilia ⁊ intelligibilia ſicut dicit Plato. quia quod eſt ignotum ſicut infinitum non habet omnia continere.

Confutat̄ diuiſio infiniti ab antiq̄s data ¶ Totū ⁊ pfectū aut penitus idē aut p̄xima ſm naturam ſunt.

Approbat diuiſio īfiniti q̄ eſt phi.

Infinituʒ hʒ rōnem ptis et materie.

¶ Sextum capituluʒ in quo oſtendūtur cauſe finitatis et infinitatis.

De cauſis finitatis ⁊ infinitat̄ ponūtur quinqʒ ꝯcluſiones. ¶ Pria eſt. In magnitudinib⁹ nō eſt dabile infinitum ſecundum appoſitionem quod omnem magnitudinem excedat probatur Tuʒ primo. q̄ quātācunqʒ cōtingit eē magnitudinem in potentia: tantam contingit eſſe in actu. ſed non contingit eſſe magnitudinem actu infinitam: ergo nec in potentia que omnem excedat magnitudineʒ. ¶ Tum ſecundo. quia tūc poſſet dari corpus maius celo quod eſt īpoſſibile. ¶ Scd̄a ꝯcluſio in magnitudine eſt infinitū ſecūduʒ diuiſionē: ſic ꝙ omni magnitudine data ꝯtingit dare minorem. Et iſta diuiſibilitas ꝯuenit p̄i⁹ magnitudini: et p poſterius motui ⁊ tpi. Et ſic pʒ ꝙ lʒ nō ſit magnitudo actu infinita. nō tn̄ deſtruitur cōſideratio mathematicalis: q̄ mathematic⁹ nō vtitur magnitudie actu infinita: ſʒ magnitudine quātacūqʒ voluerit. ¶ Tertia cōcluſio eſt. Numerus non eſt infinitus ſcd̄m diuiſionem. Patet: quia in numeris deuenimus ad indiuiſibile puta ad vnitatem. ¶ Quarta ꝯcluſio omnis numerus eſt infinitus ſecūdum appoſitioneʒ: ita

Concluſio. i.

Concluſio. ij.

Cōcluſio. iij

Cōcluſio. iiij.

ꝙ omni nūero dato cōtingit dare maioꝛeꝫ Patet: qꝛ ex diuiſiōe magnitudinis creſcit numerus. ſed magnitudo eſt infinita ſcđm diuiſionē: ergo ꝛ nūerus ſcđm appoſitōeꝫ

Numerꝰ cauſaꝛ ex diuiſiōe cōtinui.

Concluſio .v.

¶ Quinta cōcluſio infinitū reducitꝛ ad genus cāe materialis: pꝫ. Tum pꝛimo. qꝛ infinito cōuenit ratio pꝛiuatiōis ꝛ potētie que ſe tenet ex pte materie. Tum ſcđo: qꝛ quod eſt infinitū ſcđm diuiſionem eſt tale ratiōe materie: et non rōne foꝛme. Tum tertio: qꝛ antiqui reducebāt infinitū ad genus cauſe materialis: ergo ſignū eſt ꝙ reducetur ad genus cauſe materialis. Et iō incōuenienter dixerūt ipm eſſe cōtinens ꝛ non contentum.

Soluūtur rōnes habite ſupꝛa capitu. ij. huiꝰ tractatꝰ.

¶ Ex pdictis ſolui poſſunt rōes pꝛobantes infinituꝫ eſſe. ¶ Ad pꝛimam đꝛ. ꝙ tempus non eſt infinitū: niſi ſecundum potentiā diuiſionis. Et ſimiliter motꝰ. ¶ Ad ſecundā dicitur. ꝙ magnitudo non eſt actu i infinitū diuiſa: ſꝫ eſt infinita ſecunduꝫ potentiam diuiſionis. Et ſimiliter nūerus eſt infinitꝰ ſcđm potētiaꝫ appoſitiōis. ¶ Ad tertiā đꝛ ꝙ generatōes ꝛ coꝛruptōes ſunt infinite ſcđm ſucceſſionem. non tamen pꝛopter hoc eſt ponēdum coꝛpꝰ ſenſibile actu infinitum. quia ad coꝛruptionem vnius ſequitur generatio alterius.

Coꝛruptio vnius eſt generatio alterius.

¶ Ad quartaꝫ đꝛ. ꝙ illud quod finitur: non finitur ad aliquid aliud: ſed ad ſuperficiem. ¶ Ad quintam đꝛ. ꝙ intelligētie ſemper credere incōueniens eſt: quia nō ſemper res ſic ſe habꝫ vt concipitur ſe habere. Et hec de tertio libꝛo phiſicoꝛum.

Intelligētie credere incōueniens eſt.

Quoniam autem de natura.

¶ Iſte eſt ſecundus tractatus tertij libꝛi phiſicoꝛum in quo philoſophus determinat de infinito: qui diuiditur in ſex capitula. In pꝛimo oſtendit. ꝙ ad naturalem pertinet conſiderare de infinito: et narrat antiquoꝛum diuerſas opiniones. In ſecundo diſputat de infinito vtrum ſit vel non ſit. In tertio oſtēdit. ꝙ nullum coꝛpus ſenſibile eſt actu infinitum. In quarto oſtendit quomodo infinitum eſt: et quomodo non eſt In quinto quid ſit infinitum. In ſexto determinat de cauſis finitatis et infinitatis in rebus naturalibus: et ſoluit rationes factas in ſecundo capitulo. Capitula autem videbuntur in pꝛoceſſu. Dicit ergo pꝛimo ſic. ꝙ ad naturalem pertinet conſiderare de infinito: quā concluſionem pꝛobat ratione et ſigno. Ratione ſic: ad illum pertinet conſiderare de infinito ad quem pertinet conſiderare de motu: magnitudine: et tempoꝛe: ſed ad naturalem philoſophum pertinet conſiderare de iſtis: igitur ad philoſophum naturalem pertinet conſiderare de infinito. Maioꝛ patet: quia finitum et infinitum ſunt paſſiones motus: tempoꝛis: et magnitudinis. Minoꝛ patet: quia magnitudo tempus et motus rebus naturalibus conueniunt. Et ſubiungit philoſophus ꝙ punctum nullum talium eſt: hoc eſt finitum et infinitum puncto non conueniunt: capiendo punctum pꝛo indiuiſibili in continuo exiſtente.

Concluſio totiꝰ tractatꝰ pꝛeambula.

Textus. Signum enim. ¶ Hic philoſophus pꝛobat dictam cōcluſionem ſigno: quod eſt tale. Omnes antiqui de rebus naturalibus tractare volentes de infinito fecerunt aliquam mentionem: ergo ad phiſicum pertinet conſiderare de infinito. Textus. Et omnes tanꝙ pꝛincipiuꝫ. ¶ Hic philoſophus narrat opiniones antiquoꝛum non naturaliter loquentium. Secundo narrat opiniones naturaliter loquentium: ibi. Natura auteꝫ.

Opiniōes antiquoꝛum de infinito nō naturaliter loquentium.

Philoſophi autem de infinito non naturaliter loquētes in hoc conueniunt: ꝙ ponunt infinitum eſſe pꝛincipium et ſubſtantiam per ſe ſubſiſtentem: ſicut ſunt Plato et Pythagoꝛas. Sed tamen iſti duo differunt inter ſe: quia pythagoꝛici non dixerunt infinitum reperiri niſi in ſenſibilibus. Sed platonici poſuerunt ipſum reperiri tam in rebus ſenſibilibus ꝙ in rebus abſtractis a ſenſibilibus. ¶ Secunda differentia eſt: quia pythagoꝛici dixerunt infinitum eſſe extra celum ſed Plato non: quia Plato nihil ponebat extra celum ¶ Tertia differentia eſt. quia Plato poſuit infinitum eſſe magnum et paruum. Pythagoꝛas vero numerum parem. et hoc oſtendebat Pythagoꝛas ratiōe et ſigno

Idee (ſꝫ platonicos) nuſꝙ ſunt.

¶ Ratiōe ſic. Illud quod per aliud terminatur ꝛ clauditur de ſe eſt infinitum: ꝛ illud quod terminat eſt finitum: ſed numerus par terminatur per numerum imparem: ita ꝙ non eſt amplius diuiſibilis in duo equalia ſibi vnitate addita: vel numero impari ſibi addito ergo numerus par eſt infinitus. ¶ Signo pꝛobat ſic. quia circumſcriptis gnomonibus circa vnum ſiue circa numerum parem: aliquādo fit alia ſpecies: ꝛ aliquā diuerſa. Si enim cōtinue addatur numerus impar remanet eadem ſpecies. Si vero ponatur numerus par mutatur ſpēs: ergo numerus par eſt cauſa multitudinis ſpecieruꝫ: et numerus impar cauſa vnitatis. T. De natura autem oēs. ¶ Hic philoſophus narrat opiniones philoſophoꝛum de infinito naturaliter loquentium: qui conueniunt cum alijs in hoc ꝙ ponūt infinitum eſſe pꝛincipium.

Opiniōes naturaliter loquentium.

¶ Differunt tamen in hoc: qꝛ phiſici non naturaliter loquentes ponunt ipſum eſſe ſubſtantiam. Iſti vero ponunt ipſum eſſe accidēs ꝛ habere ſubiectum: ſicut ſunt Anaxagoꝛas et Democritus: qui tamen inter ſe ſic differunt. quia Anaxagoꝛas ponebat illud cōponi ex infinitis cōſimilibus coꝛpoꝛibꝰ. Democritꝰ vero poſuit illud cōponi ex infinitis athomalibꝰ ſm figuras differētibꝰ. ¶ Scđo differūt. qꝛ Anaxagoꝛas poſuit qđlibꝫ fieri ex quolibꝫ: vt viſuꝫ ē in pꝛio huiꝰ. Democritꝰ vero nō poſuit qđlibet fieri ex quolibet. qꝛ poſuit ꝙ ex coꝛpoꝛe indiuiſibili pōt fieri aliud coꝛpꝰ. De iſta aūt opinione. Democriti videbitur in libꝛo de gñatione. T. Rōnabiliter autem ꝛ pꝛincipiū ¶ Hic p. ponit aliquas conditiones ſiue pꝛopꝛietates quas antiqui ipſi infinito attribuebant.

Quattuoꝛ cōditiones infiniti.

¶ Pꝛima eſt ꝙ infinitum eſt pꝛincipium: qđ pꝛobāt ſic: qꝛ infinitum vel eſt pꝛincipiū vel pꝛincipiatū. ſꝫ nō eſt pꝛincipiatuꝫ cū tunc haberet pꝛincipiū qđ ipm excederet: qđ eſt falſum: igitꝛ ipm eſt pꝛincipiū. T. Ampliꝰ aūt ꝛ ingenitum. ¶ Scđa cōditio eſt: ꝙ infinitū eſt ingenitū ꝛ incoꝛruptibile. qđ pꝛobāt ſic. qꝛ oē qđ generatꝛ hꝫ pꝛincipiū ꝛ ſimiliter oē quod coꝛrūpitur: ſed infinitū nō hꝫ pꝛincipiū ſm aliquos: ergo nec eſt gñabile nec coꝛruptibile. Tex. Et continere omnia. ¶ Tertia conditio eſt. ꝙ infinitum continet et gubernat omnia. Pꝛobant

ſic: qꝛ pꝛimū pꝛincipiū dꝫ gubernari oīa: ſꝫ infinitū eſt pꝛimū pꝛīcipiū: gͦ dꝫ gubernare oīa T. Et hoc eē qđ dā diuinū. ¶ Quarta ꝯditio ē. ꝙ infinitū eſt qđdā diuinū: qꝛ infinitū eſt īmoꝛtale ꝛ īcoꝛruptibile: vt affirmat. Anaximādros ꝛ plēs alij phi. ergo ipm ē qđ diuinum.

Eſſe aūt aliquid. ¶ Iſtud ē ſcđꝫ caplꝫ huiꝰ tractatꝰ: in quo p. diſputat de infinito: vtꝝ ſit vel nō ſit Et pꝛio pōit rōes pbātes: ꝙ infinitū ſit. ¶ Quaꝝ pꝛīa talis ē. Tps ē. gͦ īfinituꝫ ē. Coñā pꝫ qꝛ tps ē infinitū cū ſm p. tps nō incipit nec deſinit eē.

Quīꝗ rōnes pbantes infinitum eſſe.

Tex. Et in magnitudinibꝰ. ¶ Scđa rō eſt. magnitudo ē in infinitū diuiſibilis ſm mathematicos: gͦ infinitū ē. T. Amplius. ¶ Tertia rō talis ē. gñatiōes ꝛ coꝛruptiōes ſunt infinite cū ſint ppetue: ergo infinitū ē. T. Ampliꝰ īducēdo ¶ Quarta rō eſt. Oē finitū finitꝛ p aliqđ extra ipm: vel ergo illđ extra ipꝫ ē finitū vel infinitū. Si infinitū: hētur ppoſitū. Si finitū: ergo illđ finitꝛ p aliqđ extra ipm ꝛ iteꝝ q̄ritꝛ de alio: ꝛ ſic erit pceſſus in infinitū vel ē deueniēdū ad vnū infinitū. T. Maxie aūt ¶ Quīta rō talis ē. ita videtꝛ eē in reꝝ natura ſicut cōcipit intellectus noſter: ſꝫ intellectꝰ nr̄ ꝯcipit infinitū: qꝛ quocūꝗ nūero dato pt ꝯcipe maiorē. ꝛ p ꝯñs pt ꝯcipe infinitū nūeꝝ et etiā magnitudinē infinitā. Silr extra celū imagīamur ſpaciū eē infinitū: ergo vel tale ſpaciū ē totū plenū: vel totū vacuū: aut p vna pte plenū ꝛ p alia pte vacuū. Si pꝛimū cū ipm nō pōt repleri niſi coꝛpe infinito: ſeqꝛ ꝙ erit infinitū. Nec pt dici ſcđm: qꝛ illud vacuū nihil eſſꝫ ꝙ locus nō repletꝰ coꝛpe: aptus natꝰ tñ repleri coꝛpe infinito. Et tūc cū in ppetuis nō differūt eē ꝛ poſſe: ſeqꝛ ꝙ ſi ſit talis locꝰ natꝰ repleri coꝛpe infinito: ꝙ iaꝫ repletus ē coꝛpe infinito: ꝛ p ꝯñs infinituꝫ ē. Nec pōt dici tertiū: qꝛ tale ſpaciū in oībꝰ ſuis ptibus eſſꝫ infinitū: ergo vna ps eius non pōt repleri niſi coꝛpe infinito.

In ppetuis nō differūt eē ꝛ poſſe.

T. Hꝫ aūt. ¶ Hic p. ſubdit: ꝙ ꝯſideratio de īfinito magnā hꝫ dubitatōeꝫ: qꝛ tā ſm ponētes infinitū: multa videntꝛ ſequi īpoſſibilia: ꝙ etiā ſm nō ponētes. Etiā dubitāduꝫ eſt an illud infinitū eſſꝫ ſba vel accñs: aut neutrū hoꝝ Alteriꝰ ſubdit p. ꝙ ad phiſicū pertinet ꝯſiderare ſi eſt magnitudo ſenſibilis infinita.

Pꝛimū igitꝛ. ¶ Iſtud ē tertiū caplꝫ huiꝰ tractatꝰ in quo p. determīat ꝛ oñdit infinitū nō eē. Et diuiditur iſtud caplm in tres ptes. In pꝛīa pōit multos mōs infiniti. In ſcđa oñdit: ꝙ non ē ponēduꝫ infinitū ſeparatuꝫ a ſenſibilibꝰ. In tertia oñdit: ꝙ nullū eſt coꝛpꝰ ſenſibile actu infinitū. Partes videbūtur in pceſſu. Dicit ergo pꝛio ſic: ꝙ pꝛio determīanduꝫ ē quot mōis đꝛ infinituꝫ.

Acceptōes infiniti.

Uno aūt mō đꝛ infinitū: qđ ē intrāſibile cū non ē aptum trāſiri: nec hꝫ aliꝗ dimenſionē. ſicꝛ vox đꝛ inuiſibilis ¶ Scđo mō capitꝛ infinitū p illo qđ hꝫ trāſitū in cōſummabilē. vel cū difficultate ꝯſummabilē. Tertio mō capitꝛ infinitū p illo qđ aptū natuꝫ ē hēre trāſituꝫ non tñ hꝫ trāſituꝫ aut finē ꝛ iſto mō capietꝛ in iſto tractatu. Quarto mō capitꝛ infinitū p infinito ſm appōem: aut ſm diuiſiōeꝫ: aut ſm appōeꝫ ꝛ diuiſiōeꝫ ſimul T. Separatuꝫ igitꝛ qđē ¶ Hec ē ſcđa ps huiꝰ capli. in qua p. intēdit pbare iſtā ꝯclōeꝫ. ꝙ non ē ponēduꝫ aliqđ coꝛpꝰ infinitū actu: ſeparatuꝫ a ſenſibilibꝰ: ꝯſe exñs vt ſba quedam: ſicꝛ poſuerūt pythagoꝛas ꝛ Plato: ꝛ hoc tribꝰ rōtibus.

Concluſio.

Quaꝝ pꝛīa talis ē. Si eſſet tale infinitū: vel eſſet ſubſtātia: vel accidēs. Non ſba: cū ipa ſm ſe ē indiuiſibilis: ꝛ ſic tale infinitū eſſet ſm ſe indiuiſibile: ꝛ p ꝯñs nō eſſet infinitū niſi pꝛimo mō. de quo nō loquūtur Pythagoꝛas ꝛ Plato. Si vo illud ſit accñs nō erit pꝛincipiū illoꝝ q̄ ſunt: ſꝫ magis illud cui accidit T. Ampliꝰ quō ꝯtingit. ¶ Scđa rō talis ē. qꝛ illđ non ē ſeparatuꝫ ab iſtis ſenſibilibꝰ cuiꝰ ſubiectū non ē ſeparatū ab eis: ſꝫ numerꝰ ꝛ magnitudo nō ſunt ſeparata ab iſtis ſenſibilibus ergo infinitū non ē ſeparatū a ſenſibilibus. Ex iſto textu elicitꝛ iſta auctoꝛitas Si ſubiectū non ē ſeparabile: paſſio minꝰ ſeparabilis erit.

Si ſubiectum nō ē ſeparabile paſſio minꝰ ſeparabilis erit.

T. Manifeſtuꝫ aūt. ¶ Tertia rō talis ē. ſi illo mō ponieretꝛ infinitū: vel eſſꝫ ptibile vel īpartibile. Si īpartibile: tūc non ē infinitū niſi pꝛio modo: de quo hic non ē ad ppoſitū. Si ptibile: cū ab ipſis ponatꝛ pꝛimū pꝛincipiū oꝫ ꝙ ſit ſba ſimplex nō cōpoſita ex ptibus diuerſaꝝ rōnuꝫ: ꝛ p ꝯñs partes pꝛedicatiōeꝫ totiꝰ recipiūt: ꝛ ſic ſi infinitū eſſꝫ talis ſba: tūc qlꝫ pars infiniti eſſꝫ infinita ꝛ tūc infinitū ex multis infinitis cōponeretꝛ. qđ ē incōueniēs ꝛ falſum: ergo incōueniēter Plato ꝛ Pythagoꝛas poſuerūt infinitū ſeparatū a ſenſibilibꝰ. Et ſubdit p. ꝙ foꝛte iſta ꝯſideratio ptinet ad altioꝛeꝫ ſciaꝫ: puta ad mathematicā. cū illa ꝯſiderat de magnitudinibꝰ abſtrahēdo a ſingularibꝰ vel ſenſibilibus tñ ad phiſicū ptinet ꝯſiderare an ſit aliqđ coꝛpꝰ ſenſibile actu infinitū vel nō. T. Rōabiliter quidē. ¶ Hec ē tertia ps huiꝰ capli in qua p. intēdit iſtā ꝯclōnem pbare ꝙ non ē ponēduꝫ aliqđ coꝛpus ſenſibile actu infinituꝫ.

Concluſio.

Quā ꝯclōneꝫ pbat p. pꝛio duabꝰ rōibus logicalibꝰ. Quaꝝ pꝛīa talis ē. Oē coꝛpꝰ ē ſuꝑficie terīatuꝫ: gͦ nulluꝫ ē coꝛpus actu infinitū: ꝛ p ꝯñs non ē ponēduꝫ aliqđ coꝛpus ſenſibile actu infinitū ꝯña pꝫ: qꝛ nullū terīatuꝫ ē infinitū T. At vō neꝗ nūerus ¶ Scđa rō talis ē. Oē nūerabile pt nūerari: ſꝫ oīs nūerꝰ ē nūerabilis: ergo oīs nūerus pt nūerari ꝛ p ꝯñs nō eſt aliqđ infinitū multitudīe

Rōes logice.

Iſte aūt rōnes dicūtur logice: qꝛ ex cōibꝰ ꝛ pbabilibus pcedūt: ꝛ ſic ſunt ſolū pbabiles. Et pꝛīa oñdit nō eſſe infinitū ſm magnitudinē cꝰ añs negaretꝛ a ponētibus actu infinitū. Scđa vo pbat ꝙ non ē infinituꝫ ſm multitudinē: ꝛ ad illā dicerēt ponētes infinitū: ꝙ multitudo infinita non ē nūerabilis ſm ſe totā ꝛ qđlꝫ ſui.

Pꝛima rō naturalis.

T. Phiſice aūt. ¶ Hic Ariſ. ꝯñr pbat dictā ꝯclōem q̄n ꝙ rōibus naturalibꝰ: ꝛ p pꝛio pōit talē ſuppōeꝫ: ꝙ elemēta ſunt finita multitudīe. Iſto ſuppoſito ē pꝛīa rō talis. Si eſſꝫ aliqđ coꝛpꝰ ſenſibile actu infinitū: vel eſſet ſimplex vel cōpoſitū ex ſimplicibꝰ: ſꝫ nullū iſtoꝝ ē dicēduꝫ: gͦ non ē coꝛpus ſenſibile actu infinitū. Minoꝛ pꝫ pꝛio: ꝙ nō ſit ponendū ꝙ ſit cōpoſitū qꝛ vel cōponeretꝛ ex oībus finitis: vel ex oībꝰ infinitis ſm magnitudinē vel ex aliquo infinito: ꝛ ex aliquo finito. Non pt dici pꝛimuꝫ: qꝛ illud cuiꝰ oēs ptes ſunt finite magnitudīe: ꝛ etiam multitudine eſt finitū. Nec pt dici ſcđm: qꝛ coꝛpꝰ hꝫ tres dimēſiones: ſcꝫ longitudineꝫ: latitudineꝫ ꝛ pfunditateꝫ: ergo ſi tale coꝛpꝰ ē infinitū habebit dimenſiones infinitas: ꝛ per ꝯñs totū locū occupabit: ꝛ ſic erūt plura infinita. Nec pt dici tertiū: qꝛ vtutes coꝛpoꝝ ſenſibiliū creſcūt creſcētibꝰ coꝛpibus: ergo virtꝰ coꝛpis infiniti erit infinita: ꝛ cū illa ꝯtrarietꝛ virtuti coꝛpis finiti cū quo ꝯſtituit vnū: ſeqꝛ ꝙ tale coꝛpus infinitū penitus deſtruet ipꝫ finitū: ꝛ per ꝯñs nulluꝫ ē coꝛpus ſenſibile actu infinitū cōpoſitū ex aliquo finito ꝛ aliquo infinito. Qđ aūt tale coꝛpꝰ nō ſit ſimplex pꝫ: qꝛ ipm haberet ꝯtrarietateꝫ ad alia coꝛpa finita: ꝛ cū eſſꝫ virtutis infinite: deſtrueret oīa alia coꝛpoꝛa: ſicut Heraclitꝰ dixit Oīa qñꝗ in igneꝫ cōuerti. ¶ Et ſi diceret aliꝗs: ꝙ tale infinitū eſſꝫ debilioꝛis virtutis in agēdo ꝙ ſint alia coꝛpoꝛa finita: iō nō coꝛrūpit alia ꝯuertēdo ipa in ſui naturam.

¶ Remouetꝛ cauillatio.

Ad hoc remouēdū dicit p. ꝙ quātūcunꝗ potentia vnius deficiat a potētia alteriꝰ coꝛpoꝛis finiti: ſi tñ virtus eius ſit multiplicata ſm aliꝗ pꝑoꝛtionē. tādeꝫ fiet equalis virtutis cū coꝛpoꝛe finito: ſicut ſi potentia ignis eſſꝫ in cētuplo maioꝛ ꝙ virtꝰ aeris: ſi virtꝰ aeris centuplaretꝛ. tūc erit eqlis virtuti ignis. gͦ ſi ponatꝛ coꝛpus ſenſibile infinitū: vtus eiꝰ excederet in infinitū virtutē alteriꝰ coꝛpis T. Sint ei qđā. ¶ Cōtra dictā rōeꝫ

Remouetꝛ inſtantia.

poſſet aliquis dicere: ꝙ illud corpꝰ ſimplex non eſt aliqđ quatuoꝛ elemētoꝝ: ſꝫ ē aliqđ mediū inter ea: qđ nō hꝫ ꝯtrarietatē cū ipſis: ꝛ ꝑ ꝯñs nō corrūpet ea. ❡ Cōtra hoc arguit ſic p. qꝛ vnūqđꝙ cōpoſitū reſoluiť in ea ex quibꝰ cōponiť. Sꝫ ſi eſſet aliqđ corpꝰ ſimplex aliud ab elemētis ex illo ꝯſtituerenť corpa: ꝛ ꝑ ꝯñs illa deberēt reſolui in illđ. Etiā ſꝫ illos ſic dicētes: ex illo corpe medio fierēt alia corpa: ꝛ cū oīs mutatio fiat ex ꝯtrario: ſeqť qđ ſi ponať illud corpꝰ mediū ꝙ hēbit ꝯtrarietatem cū elemētis: ꝛ ꝑ ꝯñs ꝯuertet elemēta in ſui naturā

Vnūqđꝙ cōpoſitū reſoluitur in ea ex quibus cōponiť.

T. Mꝫ aūt īpoſſibile. ❡ Hic p. ꝑ ſcđa rōne ponit tres ſuppoſitiōes. Quaꝝ pꝛīa talis ē. ꝙ oē corpꝰ naturale hꝫ naturalē aptitudinē vt ſit in aliquo loco T. Et locꝰ ❡ Secūda ſuppō eſt ꝙ cuilꝫ coꝛpoꝛi naturali ꝯuenit aliqs locus naturalis T. Et idē. ❡ Tertia ſuppō talis ē ꝙ idē eſt locꝰ naturalis totius ꝛ ptis: hoc ē ad eūdē locū naturalē ad quē totū moueť naturaliter: ſi extra ipm eſſꝫ ꝛ naturaliter in illo q̇eſceret ſi eſſꝫ in illo loco: ad illū ꝛ eūdē locū moueret ꝑs naturalr ſi eſſꝫ extra illū locū ꝛ naturalr q̇eſceret in eo ſi eſſꝫ in eo. ❡ Iſtis ſuppoſitis format p. ſic rōem. Si eſſꝫ aliqđ corpꝰ ſenſibile infinitū: vel illđ eſſꝫ omogeniū vel etherogeniū: ſꝫ nullū iſtorū ē dicēduꝫ: igiť ē ponēduꝫ corpꝰ ſenſibile actu infinitū. Mꝫ aūt nō ſit omogeniū. Pꝫ: qꝛ oē corpꝰ ē in aliquo loco: tale corpꝰ etiā erit in aliquo: vel gͦ ē in loco naturali vel ī naturali. Si ī loco naturali cū ſit locꝰ adeq̇tꝰ locato: opoꝛtebit locū naturalē corpis infiniti eē infinitū: ꝛ ꝑ ꝯñs extra ipꝫ nō erit aliꝰ locꝰ: ꝛ tūc tale corpꝰ infinitū q̇eſcet ꝑpetuo in ipo: ꝛ tolleret oīs motꝰ. Si eſſꝫ in loco nō naturali: tūc in infinitū diſtaret a loco naturali: ꝛ ꝑ ꝯñs nūꝙ ad locū naturalē ꝑueniret: ꝛ ſic tolleret q̇es: gͦ ſi ꝑ̄deret tale corpꝰ ſenſibile infinitū omogeniū deſtrueret q̇es vel motꝰ: ſꝫ vtrūꝙ ē incōueniēs: igiť

Dīs mutatio fit de ꝯtrario in ꝯtrarium.

T. Si aūt. ❡ Hic p. oñdit ꝙ tale corpꝰ nō ſit etherogeniū: qꝛ vel cōponiť ex finitis vel infinitis ſm multitudinē. Nō ex finitis: qꝛ opoꝛteret vnā partē eſſe infinitā ſm q̇ntitateꝫ: cū alias cōpoſitū nō eſſꝫ infinitū. gͦ illa ꝑs infinita deſtrueret alias ptes ꝓpter ꝯtrarietateꝫ quā hꝫ ad ipas. Nec etiā ex infinitis ſm multitudineꝫ: qꝛ cū cuilꝫ corpi naturali debeť locꝰ naturalis: ſeq̇tur ꝙ cū ſint corpa infinita ſpē diſtincta: ꝙ etiā erūt infinita loca ſm ſpēꝫ diſtincta: ſꝫ hoc ē falſuꝫ: ergo ꝛ illud ex quo ſequiť. ſcꝫ ꝙ ē aliqđ corpꝰ ſenſibile etherogenium actu infinitū T. Anaxagoꝛas aūt ❡ Hic p. incidētaliter remouet erroꝛē Anaxagoꝛe dicētis tale corpꝰ infinituꝫ q̇eſcere in ſeipo: cū extra ipm non ē locꝰ. Iſtud dictuꝫ īpꝛobat p. tribꝰ rōibus. Quaꝝ pꝛīa talis eſt. ꝙ iſta ꝯña nō valet: infinituꝫ ē in ſeipo. gͦ naturalr q̇eſcit in ſeipo: qꝛ aliqđ ſepe ē alicubi ꝑ violentiā ꝛ nō naturaliter: ergo nō oꝫ ſi tale corpꝰ ē in ſeipo qđ naturalr q̇eſceret in ſeipo T. Sꝫ quare nō aptū natū ❡ Scđa rō eſt. qꝛ lꝫ infinituꝫ q̇eſceret in ſeipo. tñ hoc nō eſſꝫ rōne infinitatis vt Anaxagoꝛas dicebat: ſꝫ opoꝛteret aſſignare aliā rōem. Si eñi terra eſſꝫ infinita: ipa ꝓpter eādem rōem vel ſimilē q̇eſceret naturaliter ꝓpter quā nūc q̇eſcit: qꝛ manēte natura ꝯſimili q̇etis naturalis vꝫ eē ꝯſimilis rō T. Similiter aūt manifeſtū. ❡ Tertia rō eſt: qꝛ lꝫ Anaxagoꝛas cām q̇etis totiꝰ infiniti aſſignauerit tñ cām q̇etis ptis nō aſſignauit. iđ opoꝛteret aſſignare aliā cām de toto ꝛ de pte: cū eiuſdē rōnis ſint ptes ꝛ totum: reſpectu motꝰ ꝛ q̇etis naturalis: ex quo idē ē locus totiꝰ ꝛ ptis T. Mino aūt manifeſtū. ❡ Hic p. pꝛobat ꝯcluſioneꝫ ꝑ̄ncipalem tertia rōne q̄ talis ē. oē corpus ſenſibile ē graue vel leue. Si graue: ergo naturaliter ferť ad mediū. Si leue: ergo naturaliter ferť ſurſum: ſꝫ in infinito non ē dāduꝫ ſurſuꝫ nec mediū: ergo nō eſt ponendū aliqđ corpꝰ ſenſibile actu infinitū T.

Scđa rō naturalis.

Tolliť erroꝛ Anaxagoꝛe.

Tertia rō naturalis.

Amplius omne corpꝰ. ❡ Quarta rō talis eſt. oē corpus ſenſibile ē in aliquo loco: ſꝫ quilꝫ locus ē determinatꝰ ꝛ finitꝰ: ergo qđlꝫ corpꝰ ſenſibile ē determinatuꝫ ꝛ finitū ꝛ ꝑ ꝯñs nullum ē infinitū T. At vo qđ alicubi. ❡ Quinta rō talis ē. Nullus locꝰ ē actu infinitꝰ: ergo nullū corpus ē actu infinitū. Conſeq̄ntia pꝫ: qꝛ vnicuiꝙ corpi naturali debeť locus ꝓpꝛiꝰ: ꝛ aūs pꝫ: qꝛ ſolū ſunt ſex differentie loci: ſcꝫ ſurſuꝫ: deoꝛſuꝫ: dextroꝛſuꝫ: ſiniſtroꝛſuꝫ: ante: ꝛ retro: que ſunt finite: igiť.

Quarta rō naturalis.

Quinta rō naturalis continens ſex loci differentias.

Quod quidē.

❡ Iſtud ē quartū cap. huius tractatus in quo p. oñdit quō infinitū ē: ꝛ quō non ē. ꝛ ꝙ qđdāmodo ē. ꝛ qđdāmodo non ē dicēs. ꝙ non ē ponendum corpus actu infinitū vt dixerūt antiqui: ꝛ ſatis pꝫ ex ꝑ̄cedēti capitulo: ſꝫ tñ quodāmodo ē infinitū ꝓpter tria: qꝛ ſi infinitū non eſſet quecūꝙ modo acciperet illa tria minꝰ infinitū multa impoſſibilia ſeq̄renť. Primū eſt ꝙ tpꝰs haberet pꝛincipiū ꝛ finē. Scđm ē. ꝙ magnitudines eſſent diuiſibiles in nō magnitudīes hoc ē in indiuiſibilia. Tertiuꝫ ē. ꝙ nūerus non eſſet infinitus ſm appōem. Ex quo pꝫ. ꝙ quodāmodo infinitū ē. ꝛ quodāmodo nō eſt. T. Diciť igitur eſſe aliqđ. ❡ Hic p. oñdit quō infinitū eſt dicēs. ꝙ Eoꝝ q̄ ſunt: quedā ſunt in actu ꝛ quedā in potētia: ſꝫ infinitū ſiue appōne: ſiue ablatione nō eſt in actu: ſed in potētia: non ſic tamen in potentia: ꝙ nullomodo ſit in actu: nec ſic in actu quin remaneat in potētia vt magnitudo nō dꝛ ꝓpꝛie eſſe infinita ſm diuiſionē. qꝛ poſſibile ē infinitas diuiſiones eē acceptas: ꝛ nullas āplius eē accipiēdas T. Nō oꝫ autem. ❡ Hic p. ſubdit ꝙ duplex ē potētia: quedā eſt potētia ad actū cōpletū: cuiꝰ nulla ꝑs ē accipiēda: ꝛ illomodo infinitū nō eſt in potētia: cū nunꝙ infinitū ſm diuiſionem erit tot diuiſionibꝰ diuiſuꝫ q̄n pluribꝰ poſſꝫ diuidi: nec vnꝙ alicui multitudini erunt tot vnitates appoſite: ꝙ nō ſint plures apponēde. Aliomodo aliqđ dꝛ in potentia ad fieri ſiue ad actū incōpletuꝫ: ſicut infinitū ſm diuiſionem. qñ eñi fiunt diuiſiones aliq̄ facte ſunt: ꝛ aliq̄ ſunt fiende: ꝛ nunꝙ ſunt tot facte q̄n plures fieri pñt. Similiter in infinito ſm appōem: qñ cōtinue fit appōſ tunc aliq̄ vnitates ſunt appoſite: ꝛ aliq̄ ſunt apponēde ꝛ nō ſunt tot appoſite quin plures pñt apponi. Et ideo dicit p. ꝙ infinitum nō ſic ē in potētia: ſicut es eſt in potentia ſtatua: ſed ſic eſt in potentia: ſicut dies ꝛ olimpias q̄ ſunt quedā feſta agbonalia: q̄ ſunt in cōtinuo fieri. T. Aliter aūt ꝛ tpe. ❡ Hic p. ponit cōuenientiaꝫ ꝛ differētiā inter infinitum ī ꝑmanentibus: ꝛ infinituꝫ in ſucceſſiuis. Differūt eñi ſic. qꝛ illud qđ prius accipiť de infinito in ſucceſſiuis nō manet cum eo qđ poſteriꝰ accipitur: ſed in ꝑmanētibus qđ priꝰ accipiť manet cū poſteriori: ſed dupliciter cōueniūt. Pꝛimo: qꝛ vtrobiꝙ infinitum non ē in actu completo: ſed in actu incompleto ꝛ in fieri. Secundo conueniunt: quia vtrobiꝙ illud qđ eſt acceptum eſt finitum T. Mꝫ autem ē. ❡ Hic p. ſubiungit: ꝙ quodāmodo ſimiliter ē infinitum ſm appōnem in magnitudinibus ꝛ ſm diuiſionem: qꝛ quod ab vna magnitudine remouetur per diuiſionem poteſt alteri magnitudini apponi: ꝛ ita ſicut magnitudo ē infinita ſm diuiſioneꝫ: ita etiaꝫ pōt eſſe infinita ſm appoſitioneꝫ T. Infinita eñi. ❡ Hic p. oñdit quomodo magnitudo ē infinita ſm diuiſionem: ponens talem ꝯcluſionem: ꝙ in infinituꝫ magnitudo diuiſibilis ē ſm partes eiuſđ ꝓpoꝛtionis: ſed non ſm partes eiuſđ q̄ntitatis. Pꝛobat ſic p. quia ſicut magnitudo per diuiſioneꝫ conſumitur ſic ſm illummodum non eſt in infinitum diuiſibilis: ꝛ ſicut non poteſt conſumi per diuiſionem ſic in infinitum diuiſibilis eſt: ſed per diuiſionem in partes eiuſdem ꝓpoꝛtionis magnitudo nunꝙ conſu-

Cōcluſio pꝛīa

metur: ſꝫ ſꝑ reſtabit aliqđ diuidēduꝫ: ꝛ ꝑ diuiſiōeꝫ in ꝑtes eiuſđ q̄ntitatis magnitudo tādeꝫ ꝯſumeť. cū oē finitū ꝑ ablatōeꝫ finiti multotiēs factā tādeꝫ ꝯſumiť. ergo magnitudi ꝯuenit infinitū ſm diuiſiōeꝫ in ptes eiuſdē ꝓpoꝛtōis. ꝛ nō in ptes eiuſđ q̄ntitatꝫ. Aūt ille diuiſiōes fiūt in ptes eiuſdē q̄ntitatis: qñ partes ꝑ q̄s fit vna diuiſio ſunt tāte q̄ntitatꝫ ſicut ptes per q̄s fiūt alie diuiſiōes Et ille diuiſiōes fiūt ſm partes eiuſđ ꝓpoꝛtōis: qñ cuiuſlꝫ diuiſiōis ptes hñt ꝯſileꝫ ꝓpoꝛtōeꝫ ad totū: ſicut ꝑtes alteriꝰ diuiſionis ad ſuū totū: vtputa medij ad duplū. Ut qñ diuidiť vnū totū ī duas medietates: ꝛ vna medietas ī ſuas duas medietates ꝛ ſic ī infinitū ille diuiſiōes ſunt eiuſđ ꝓpoꝛtōis T. Et ſꝫ appōeꝫ. ❡ Hic p. pōit aliā ꝯclōeꝫ q̄ talis ē ꝙ magnitudi ꝯuenit infinitas ſm appōeꝫ partiū eiuſđ ꝓpoꝛtōis: ſꝫ nō ꝯuenit ei īfinitas ſm appōeꝫ partiū eiuſdē q̄ntitatꝫ. Pꝛīa ꝑs pꝫ: qꝛ magnitudini ꝯuenit īfinitas ſꝫ diuiſiōeꝫ ī ptes eiuſdē ꝓpoꝛtōis: gͦ et magnitudi ꝯuenit īfinitas ſꝫ appōem ꝑtiū eiuſdē ꝓpoꝛtōis. ꝯña pꝫ: qꝛ qđ ab vna magnitudīe remoueť. alteri appōi pt ❡ Scđaꝫ partē ꝓbat ſic p. ſupponēdo pꝛīo ꝙ nō ꝯtingit oī magnitudīe finita data eē maioꝛē. cū ex hoc ſeq̄reť ꝙ poſſꝫ eē actu infinitū: qđ tñ īpꝛobatū ē priꝰ. Iſto ſuppoſito arguit ſic p. Illomō nō ē ponēdū infinitū ī magnitudinibꝰ quō oīs magnitudo finita data excellereť. ſꝫ ꝑ appōeꝫ partiū eiuſđ q̄ntitatꝫ oīs magnitudo finita excellereť. gͦ infinitas ſm appōeꝫ partiū eiuſđ q̄ntitatꝫ nulli magnitudini ꝯuenit.

Mē finitum ꝑ ablatōeꝫ q̄ntitatis ꝯſumiť.

❡ Quid diuiſio in partes eiuſđ q̄ntitatꝫ ꝛ in ptes eiuſdē ꝓpoꝛtōis.

Concluſio .ij.

T. Mūt ꝛ plato ❡ Hic p. repꝛobat platonē q̄ntū ad duo Pꝛimuꝫ ē. qꝛ poſuit duo infinita: ſcꝫ magnū ꝛ paruū: et dicebat vnū eē infinitū ſꝫ diuiſiōeꝫ partiū eiuſdē q̄ntitatis. ꝛ aliud infinitū ſm appōeꝫ partiū eiuſdē q̄ntitatis. ꝛ ſic ſm ipꝫ oī magnitudīe finita data ꝯtingebat dari maioꝛē. vt Arꝫ. ſibi īponit: qđ tñ falſuꝫ ē naturalr ſiue ſm naturā: cū nullū agēs pure naturale hoc facere poſſet. Scđm ē. ꝙ plato ponēs duo infinita nō bñ vſus ē eis: cū in nūeris nullā poſuit infinitatē ſm diuiſiōeꝫ ſiue in minꝰ: cū ī nūeris ē ſtatꝰ in vnitate: nec ēt in maiꝰ ſiue ſm appōeꝫ: qꝛ deueniēduꝫ ē ad maximū nūeꝝ: vtpote ad nūeꝝ denariū: vt ipe dicebat lꝫ ſpēs nūeri multotiēs reiterenť. hoc tñ falſuꝫ ē. qꝛ ſꝑ ex appōne vnitatis ad aliꝙ multitudinē variať ſpēs nūeri.

Accidit autē

❡ Iſtud ē quintū capl'm huiꝰ tractatꝰ in quo p. pꝛīo narrās inſufficiētē diffinitiōeꝫ antiquoꝝ ipius infiniti: pōit diffinitōeꝫ ſufficiētē: ꝛ ſcđo īpꝛobat diffinitōeꝫ antiquoꝝ ꝛ eoꝝ motiua. Dicit ergo pꝛīo ſic. ꝙ infinitū nō eſt illud cuiꝰ nihil ē extra accipe: vt antiqui dixerūt: ſꝫ ē illud cuiꝰ q̄ntitateꝫ accipientibꝰ aliqđ ſemꝑ ē extra accipe. Hanc diffinitōem ꝓbat p. a ſigno: qꝛ tpe Arꝫ. vulgꝰ ꝯſueuerat anulos rotūdos vocari infinitos. eo ꝙ quacūꝙ pte capta ſꝑ ꝯtingebat vltra accipe: ergo infinituꝫ ē cuiꝰ q̄ntitatē accipiētibus ſemper ē aliqđ extra accipe. Subdit tñ p. ꝙ illa acceptio infiniti in anulis vel circulis nō erat ꝓpꝛia: ſꝫ ſimilitudinaria: qꝛ ad infinitū req̄ritur: ꝙ vltra oē acceptū ſit aliqđ accipiēduꝫ: qđ nō fit in anulis vel circulis ſꝫ reiterādo accipiť in eis priꝰ acceptū T. Cuiꝰ aūt nihil ē. ❡ Hec ē ſcđa pars huiꝰ capituli in qua p. īpꝛobat diffinitōeꝫ antiquoꝝ ſic: qꝛ illud extra qđ nihil ē totuꝫ eſt: cū totuꝫ ē cui nihil deeſt de hijs q̄ requirūtur ad ſui perfectiōeꝫ: ſꝫ totū ꝛ perfectū idē ſunt: aut ſibi inuicem pꝛima ſunt ſm naturā. ſꝫ perfectū hꝫ finē: ꝛ per ꝯñs ē finitū: ꝛ ſic dicta diffinitio infiniti finito ꝯueniret: ꝛ infinitū eſſet finitū T. Aū meliꝰ opināduꝫ. ❡ Hic p. ſubdit. ꝙ Parmenides meliꝰ locutus eſt ꝙ Melliſſus: qꝛ Parmenides dixit totū mūdū eſſe finitū. Melliſſus vero infinitum T. Mñ hinc accipiūt. ❡ P. hic remouet motiua antiquoꝝ: crediderūt eñi antiq̄ infinitū eē actu ꝛ totū qđdam oīa continens. Hoc remouens p. dicit ꝙ

Dīo infiniti.

Totū ē cuiꝰ nihil ē extra.

❡ Totū ꝛ perfectū aut penitus idē aut ꝑ pꝛima ſꝫ naturam ſunt.

infinitum magis hꝫ rōem partis ꝙ totius: qꝛ infinituꝫ nō eſt in actu: ſed in potētia diuiſionis vel appōnis: ergo infinitū hꝫ rōem impfecti. ꝛ per ꝯñs nō hꝫ rōem totius: ſꝫ magis rōem partis: ꝛ etiā magis rōem cōtenti ꝙ ꝯtinentis cū perfecti ſit ꝯtinere: ꝛ imperfecti ꝯtineri

T. Aū ignotū. ❡ Hic p. ſubdit: ꝙ infinitū in quātum hmōi eſt ignotū: qꝛ infinitū ſe tenet ex parte materie q̄ nō cognoſciť niſi per foꝛmā: igiť infinitū inq̄tuꝫ hmōi eſt ignotū T. Mñ ſi ꝯtinet. ❡ Hic p. ſubdit ꝯtra Platoneꝫ: ꝙ infinitū nō ꝯtinet ſenſibilia ꝛ intelligibilia: ſicut dicit Plato: qꝛ illud qđ hꝫ rōem ignoti ꝛ partis: nō dꝫ ꝯtinere alia: ſꝫ infinitū eſt hmōi: ergo infinitū nō cōtinet ſenſibilia ꝛ intelligibilia.

Infinituꝫ in q̄tuꝫ hmōi ē ignotū ꝛ hꝫ rōnem partis ꝛ materie.

Secūdum

❡ Iſtud ē ſextū capitulū huiꝰ tractatꝰ qđ diuidiť in duas partes In pꝛīa oñdit cāꝫ finitatis ꝛ infinitatis. In ſecūda ſoluit rōnes pꝛius factas ibi. Reliqua aūt. Pꝛima pars ꝯtinet quatuoꝛ particulas que videbūtur in ꝓceſſu. In pꝛīa ponit quatuoꝛ concluſiones. Quarum pꝛima talis ē. ꝙ in magnitudinibus non ē infinitum ſm appoſitionem: ſic ꝙ oēm magnitudinem excedat. ❡ Secūda cōcluſio ē. ꝙ in magnitudine ē infinitum ſm diuiſionem: ſic ꝙ oī magnitudine data cōtingit dari minoꝛem. Iſtas duas cōcluſiones ꝓbat ſic p. qꝛ totum ſe hꝫ vt perfectum ꝛ vt continēs: ꝛ ptes ſe hñt per modum materie ꝛ cōtenti: ergo ꝓceſſus ſm appōem qui ē ad totum: debet eſſe perfectus ꝛ determinatus: ꝛ ꝓceſſus ſm diuiſionem qui ē ad partes debꝫ eſſe imperfectus ꝛ indeterminatꝰ T. Irrationabiliter autem. ❡ Tertia cōcluſio ē. ꝙ numerus ē infinitus ſm diuiſionem. ꝓbat ſic p. qꝛ cōpoſituꝫ ex indiuiſibilibus non ē infinitum ſm diuiſionem: ſed numerus ē cōpoſitus ex indiuiſibilibꝰ: cum componatur ex vnitatibus: ergo numerus non ē infinitus ſm diuiſionem ❡ Quarta cōcluſio ē. ꝙ numerus ē infinitus ſm appoſitiōem: ſic ꝙ omni nūero dato contingit dare maioꝛem. Pꝛobat ſic p. quia ex diuiſiōe magnitudinis creſcit numerus: ſed magnitudo in infinitum diuidi poteſt: ergo numerus in infinitum augeri poteſt: ꝛ per cōſequens numerus ē infinitus ſm appoſitōeꝫ T. Quātum eī. ❡ Hic p. ꝓbat pꝛimam concluſionem duabus rationibus: quarum pꝛima ē. quantam contingit eſſe magnitudinem in potentia: tantam cōtingit eſſe in actu: ſed non contingit aliꝙ magnitudinem actu eſſe infinitam: vt prius oſtenſum ē. ergo non contingit aliꝙ magnitudinem eſſe infinitam in potentia ❡ Secundo pꝛobat ſic. ſi omni magnitudine data contingeret dare maioꝛem: ſequeretur ꝙ eſſet dabile coꝛpus maius celo: conſequens ē falſum vt videbitur de celo ꝛ mundo: igitur ꝛ antecedens T. Infinitum autem. ❡ Hec eſt ſecunda particula pꝛime partis: in qua philoſophꝰ oſtendit quomodo diuerſimode reperitur infinitas in motu: magnitudine: ꝛ tempoꝛe: ponens talem ꝯcluſionem: ꝙ infinitum ſm diuiſioneꝫ reperitur in motu: magnitudine: ꝛ tempoꝛe. ſm tamen prius ꝛ poſterius: qꝛ propter magnitudinem eſſe diuiſibilem: motus eſt diuiſibilis: ꝛ quia motus eſt diuiſibilis: tempus eſt diuiſibile: igitur magnitudo eſt prius diuiſibilis ꝙ motus ꝛ motus ꝙ tempus. T. Non remanet autem ratio. ❡ Hec eſt tertia particula in qua p. remouendo dubium infert tale coꝛrelarium. ꝙ licet magnitudo non ſit infinita ſm appoſitōem ſiue actu infinita: tamen propter hoc non deſtruitur conſideratio mathematicalis pꝛobat ſic p. Illud non deſtruit conſiderationem mathematicalem: quo mathematicus non vtitur in ſuis demonſtrationibus: ſed magnitudinem eſſe actu infinitam non aſſumit mathematicus in ſuis demonſtrationibꝰ: ſꝫ vtitur magnitudine q̄ntacūꝙ voluerit: ergo licet magnitudo nō ſit actu infinita: non ꝓpter hoc de

Cōcluſio pꝛīa

Concluſio .ij.

Concluſio .iij.

Cōcluſio .iiij.

Nūerꝰ cauſať ex diuiſiōe cōtinui.

Concluſio .v.

ſtruitur conſideratio mathematicalis. T. Qm̄ autē ¶ Hec ē quarta particula p̄ſe ptis. in qua p. oſtēdit ad quod genus cāe reducitur infinitū. ponens talē ↄcluſiōeʒ Infinitū reducitur ad gen⁹ cauſe materialis. ꝓbat p. talibus medijs quoꝝ primum ē. quia infinito conuenit rō priuatiōis ⁊ rō potētie: que ſe tenet ex parte materie: ergo infinitum reducit̄ ad genus cauſe materialis T. Perſe ſubiectum. ¶ Scd̄m medium ē. q: illud quod ē infinitū ſm diuiſionem ē ſubiectū ſenſibile: qd̄ non ē infinitum rōne forme: ſed rōne materie: ergo infinitum reducit̄ ad genus cāe materialis T. Videtur autē ⁊ oēs. ¶ Tertium medium ē. antiqui reducebant infinitum ad genus cauſe materialis: igitur T. Ande inconueniens. ¶ Hic p. concludit contra antiquos: ꝙ inconueniens eſt dicere: ꝙ infinitum ē continens et non contentum.

Concluſio. vj.

Reliquum autem ¶ Hec ē ſecunda pars huius capituli: in qua p. ſoluit ratiōes factas in capitulo ſecūdo huius tractatus: dicens: ꝙ nūc ſoluende ſunt rationes ꝓpter quas credebant infinitum non ſolum eſſe in potentia: ſed in actu completo ⁊ perfecto. Et inter illas rationes quedam non ſunt neceſſarie: hoc eſt neceſſario concludentes: ⁊ alie ſumunt ꝓpoſitiones falſas. T. Neq; enim. ¶ Hic p. ſoluit dictas rationes: ⁊ primo ſoluit tertiam ſic: ꝙ licet generationes ſunt infinite: ſm ſucceſſionem: non tamen ꝓpter hoc ē ponendum aliquod corpus ſenſibile actu infinitum ſiue materiale principium: quia ad corruptionem vnius ſequitur generatio alterius: ⁊ ecōtra: quādo vna res generatur alia corrumpitur: ⁊ ſic materia que eſt pars rei que corrumpitur: fit pars illi⁹ rei que generatur. Simpliciter tamen ſm fidem dicendum eſt ꝙ generatiōnes non ſunt infinite ſm ſucceſſionem: ſed inceperunt ⁊ deſinent. T. Amplius tāgere. ¶ Hic p. ſoluit quartam rationem: negando ꝙ omne quod finitur: finitur ad aliquid aliud extra ipſum: ſed finitur ꝑ ſuam ſuperficiem vel partem intrinſecam. T. Intelligentie autem credere. ¶ Hic p. ſoluit quintam rationem: dicens ꝙ inconueniens ē ſemper intelligētie credere: hoc ē. credere rem ſic ſe habere ſicut apprehenditur ſe habere. T. Tempus autem ⁊ motus. ¶ Hic p. ſoluit primam rationem: dicens ꝙ tempus non ē infinitum: niſi ſm potentiam diuiſionis: ⁊ ſimiliter motus T. Magnitudo autem. ¶ Hic p. ſoluit rationem ſecundam: dicens ꝙ magnitudo non eſt actu in infinitum diuiſa: ſed ē infinita ſm potentiam diuiſionis. Et ſimiliter numerus ē infinitus ſm potentiam appoſitionis. Neutrum tamen horum ē infinituʒ capiendo tertio modo infinitum.

Corruptio vnius ē generatō alterius.

Intelligentie credere incōueniens ē.

Queritur. Utrum ſit aliquod corpus ſenſibile actu infinitū. ¶ Et videtur ꝙ ſic. quia aliquod corpus actu infinituʒ ē intelligibile: ergo aliquod corpus actu infinitum ē ſenſibile. conſequentia patet auctoritate p. tertio de anima dicentis: ꝙ nihil ē in intellectu quin prius fuerit in ſenſu: ergo ſi ē aliquod corpus intelligibile actu infinitum: erit aliquod corpus actu infinitum ſenſibile. ¶ Secundo ſic. celum ē magnitudo actu infinita ſenſibilis: ergo ē aliquod corpus ſenſibile actu infinitum. Antecedens patʒ: quia celum ē magnitudo ſenſibilis nō terminata: cuʒ non terminatur nec ad plenum: nec ad vacuum: ergo celum ē magnitudo ſenſibilis actu infinita. ¶ Tertio ſic. continuum ē extēſum: ⁊ ipm̄ ē infinitum: ergo continuum ē extenſum in infinitum. ¶ Quarto ſic. Infinitum actu ē. ergo quantitas infinita actu ē. Antecedens patʒ: quia infinitum eſt cuius quantitatem accipientibus ſemper ē aliquid extra accipere: ergo infinitum ē. conſequentia patʒ a propoſitione de eſt tertio adiacente: ad propōem de eſt ſecundo adiacente ¶ Quinto ſic. Omne corpus interminatum ē infinitum: ſed aliquod corpus ē interminatuʒ ergo aliquod corpus ē infinitum. Conſequentia patet quia materia prima eſt interminata vt patet per commentatorem dicentem: ꝙ in materia prima ſunt dimenſiones interminate: et per conſequens ipſa eſt interminata.

In oppoſitum eſt p. in ſecundo tractatu huius tertij. In illa queſtione ſupponūtur illa que dicta ſunt de illo termino infinitū in exponibilibus.

Concluſio reſpōſiua. Non eſt aliqd̄ corpus ſenſibile actu infinitum: capiēdo infinitum tertio modo poſito ab Ariſtotele. Probatio huius ſatis patʒ ex expoſitōe textus per rationes quas fecit p. ad probandum ꝙ nullum eſt corpus actu infinitum. ¶ Patet etiam ſic. quia non eſt ponenda pluralitas ſine neceſſitate. Sed omnia que apparent nobis fieri: generari: et corrumpi: vel aliqualiter ſe habere poſſunt ſaluari nō ponendo infinitum: ergo fruſtra poneretur tale infinitum. Similiter nullibi apparet: neq; ad hoc ratio conuincens adduci poteſt: quare nullum tale eſt ponendum.

Dubitatur. Utrum poſſibile ſit aliquod corpus ſenſibile eſſe actu infinitum capiēdo cathegoreumatice illum terminum infinitum. ¶ Et videtur ꝙ ſic. quia implicatur cōtradictio ad hoc ꝙ ponatur corpus actu infinitum: cum infinitas non tollit rationem magnitudinis: nec aliquid conſequens ad magnitudinem: nec ecōtra: ergo poſſibile eſt aliquod corpus ſenſibile eſſe actu infinitum. ¶ Secundo ſic. Deus poteſt facere corpus infinitum ſm longitudinem ab vna parte: ergo etiam ab alia parte ⁊ ſm alias dimenſiones: cum non videatur maior ratio de vna parte ⁊ de vna dimenſione: ꝙ de alia parte ⁊ de alia dimenſione: ⁊ per conſequens poſſibile eſt aliquod corpus ſenſibile eſſe actu infinitum. Antecedens vero patet. Nam capiatur aliquod corpus longitudinis decem palmarum: quod vbiq; ſit latitudinis vnius palme: tunc in iſto corpore ſunt infinite partes proportionabiles: quarum quelibet ſecundum latitudinem eſt vnius palme: et per conſequens quelibet cuilibet ſecundum latitudinem equalis. Hoc ſuppoſito arguitur ſic. Poſſibile eſt deum omnes huiuſmodi partes diuidere: et coniūgere alteri dimenſioni: vtpote longitudini: et eidem continuare: hoc facto erit corpus actu infinitum: cum tale corpus infinitas habebit partes eiuſdem quantitatis: vtpote quantitatis vnius palme. ¶ Tertio ſic. Magnitudo fortis habet infinitas partes eiuſdem extenſionis: ergo magnitudo fortis eſt actu infinita. Antecedens patet: quia magnitudo fortis habet infinitas partes eiuſdem proportionis: et quelibet illarum partium continet infinitas partes: ergo quelibet eſt tante extenſionis ſicut alia. ¶ Quarto ſic. deus poteſt producere magnitudinem: et non tantam quin maiorem: ergo poteſt producere magnitudinem infinitam. ¶ Quinto ſic. Niſi ſic ſequeretur ꝙ deus non eſſet omnipotens: conſequens eſt falſum: ergo et antecedens. Conſequentia patet: quia ille non eſt omnipotens qui non poteſt omnia poſſibilia facere. ¶ Sexto ſic. Non repugnat ex parte potentie dei nec ex parte effectus: ergo deus poteſt facere aliquod corpus ſenſibile actu infinitum. ¶ Septimo ſic. oēs partes ꝓportionabiles alicuius cōtinui deus diſtincte cognoſcit: ergo pōt quālibet a qualibet ſeparare: ⁊ alteri magnitudini ↄiun

gere: quo facto erit aliquod corpus actu infinitū. ¶ In oppoſitum arguitur: quod non pōt fieri ꝑ potentiā naturalem nec ſupnaturaleʒ: non ē poſſibile fieri: ſed ſic eſt de corpe ſenſibili actu infinito: ergo non ē poſſibile aliquod corpus ſenſibile eſſe actu infinitum. Minor patʒ p̄mo: quo ad potentiā naturaleʒ q: vt dicit p. ſcd̄o de aīa. oīm natura conſtantiū eſt certus terminus augmenti ⁊ decrementi. Etiā hoc repugnaret ordini vniuerſi: q: ſi eſſet magnitudo actu ſenſibilis infinita oīa iſta inferiora ab eo corrumpent̄: aut ab eo excederent̄ cum ipm̄ oēm locum occuparet. De potentia ſupnaturali patʒ: q: tunc potentia dei eſſet terminata ⁊ euacuata: quod videtur incōueniens: igit̄ ⁊ illud ex quo ſeqt̄

¶ Ad dubium dr̄ ꝓbabiliter: ꝙ non eſt poſſibile aliqd̄ corpus actu infinitum eſſe ſenſibile: nec ꝑ potentiā naturalem: nec per potentiam ſupnaturalem: patʒ ꝑ rōem poſt oppoſitum factam. Patʒ etiam ſic: q: ſicut ē de pfectione: ita videt̄ eſſe de extenſione vel multitudine: ſʒ non ē poſſibile ꝙ ſit aliquod [illegible] ꝓductum infinite pfectōnis (ſaltē aliud a deo) ergo non ē poſſibile ꝙ ſit magnitudo in infinitum extenſa vel multitudo infinita. ↄña patʒ: quia non vr̄ maior rō de vno ꝙ de alio: ⁊ minor patʒ: q: ſi eſſet aliquod tale eſſet deus quod eſt impoſſibile. ¶ Et ad p̄mā rōem dubij dr̄ negando añs: q: ex quo illud corpus eſſet ꝓductum ipm̄ eſſet corruptibile: cum omne generabile ſit corruptibile: ⁊ omne ꝓductum poſſet deſtrui: ⁊ cum illud corpus eſſet infinitum eſſet incorruptibile: cum eſſet infinite vtutis et ꝑ ↄñs equalis potentie cum deo: modo a ꝓportione eq̄litatis non ſit actio. ¶ Ad ſecundam dr̄ negando añs: ⁊ ad ꝓbationem dr̄: negando ꝙ poſſibile ſit deuʒ oēs huiōi ptes diuidere ⁊ conſeruare. ¶ Ad tertiam dr̄ negando añs. Et ad ꝓbationem eius dr̄: ꝙ licʒ quelibet pars ꝓportionabilis habeat infinitas ptes: non tamē quelibet pars tantas habet ptes ſicut alia: quod tn̄ requirit̄ ad hoc ꝙ aliqua magnitudo habeat infinitas ꝑtes eiuſdem extenſionis: nec magnitudo dr̄ maior: q: plures ptes habeat: cum quelibet infinitas habeat: ſʒ ideo dr̄ maior q: plures tantas continet. ¶ Ad quartā dr̄: ꝙ deus pōt facere magnitudinem infinitam: capiēdo ly infinitum ſincathegoreumatice: ſed non capiendo cathegoreumatice. ¶ Ad quintam dr̄ ↄcedendo antecedens ⁊ negando ↄñam: ⁊ ad ꝓbationem eius dr̄: conceſſo añte negādo ↄñam: q: infinitum in actu non eſt poſſibile fieri. ¶ Ad ſextam dr̄ ꝙ hoc repugnat potentie diuine: ꝙ ipa poneret ſibi terminum et produceret effectum quo maiorē producere non poteſt. Etiam repugnat ex parte effectus qui non eſt producibilis. ¶ Ad vij. dr̄ negando ↄñam: quia non quodlibet quod deus diſtincte cognoſcit ꝓducere pōt. nā ſe ipm̄ diſtincte cognoſcit: ⁊ tn̄ non pōt ſeipm̄ producere Silr̄ deus diſtincte cognoſcit ptem eſſentialem alicuius totius ⁊ ipm̄ totum: ⁊ tamen non pōt ſepare ipʒ totum a qualibet ſua pte eſſentiali: cum cōtradictionem implicet: aliqd̄ eſſe hoīem: ⁊ non habere aīam rōnalē ſiue materiam: ſicut ↄtradictionem implicat: ꝙ ſit magnitudo vni⁹ pedis: ⁊ nō ſit magnitudo dimidij pedis

Ad rationes queſtionis. Ad p̄maʒ dr̄ negādo ↄñam. Et ad probationem eius dr̄ ꝙ auctoritas p. debet ſic intelligi: ꝙ nihil eſt quod apprehendit̄ intuitiue ab intellectu exñs extra aīam: quin illd̄ p̄us app̄hendit̄ ſenſu a nobis. Aliter pōt dici ꝙ p. in illa auctoritate non vult dicere: ꝙ quicqd ab intellectu app̄henditur p̄us idem a ſenſu app̄hēdit̄: niſi hoc eſſet de ſenſibilibus pſe ſed vult dicere ꝙ nulla ꝑ intellectū app̄hendimus: qn̄ aliq̄ p̄us ꝑ ſeipm cognouerimus. ¶ Ad ſcd̄am dr̄: negāndo añs. Et ad ꝓbationē eius dr̄ negādo añs: ⁊ ad illius ꝓbationeʒ dr̄ negando ↄñam: q: celum terminat̄ ꝑ ſupficiem ſuam ↄuexam: ſiue ꝑ ſuas ptes intrinſecas. Nam ſi globus in vacuo poneret̄: ille non eſſet magis infinitus ꝙ ſi in pleno poneret̄: tn̄ in vacuo poſitus non terminat̄ ad aliquod extrinſecum: ſed terminat̄ ꝑ ſuas ptes intrinſecas. ¶ Ad tertiaʒ dr̄ ꝙ ſi capiat̄ infinitum tertio mō in añte: ⁊ cathegoreumatice: tunc talis ↄña ē bona: ſed negat̄ p̄ma po añtis ſed ſi capiat̄ ſincathegoreumatice: ⁊ in ↄñte cathegoreumatice: tunc conceſſo añte negat̄ ↄña: cum tunc cōmittit̄ fallacia equocationis. ¶ Ad quartam dr̄ diſtinguendo añs: vel capiendo infinitum quarto mō ⁊ ſincathegoreumatice: ⁊ ſic ↄcedit̄ añs: vel tertio mō ⁊ ſic negat̄ añs. Et ad ꝓbationem eius dr̄: ꝙ dupl'r pōt intelligi: ꝙ infinitum eſt cuius q̄titatem accipientib⁹ ⁊c̄. Uno mō de infinito in actu: ⁊ cathegoreumatice capiēdo illum terminū infinitum: ⁊ tunc illa ꝓpō ſm ſenſuʒ ꝓpium ē falſa: cum ſenſus eius eſt iſte: ꝙ infinitum in actu eſt q̄tum: cuius q̄titatem determinatam accipiētibus ſemp ↄtingit vltra quātitatem tante extenſiōis accipere: mō illa ꝓpō eſt falſa cum ē vna affirmatiua cuius ſubiectum ꝓ nullo ſupponit. Sed ſenſus improprius ē iſte: infinitum in actu ſignificat tm̄ ſicut hoc cōplexum: quātum cuius quantitatem determinatā accipientibus: ſemp ↄtingit quātitatem tante extenſionis extra accipe: ⁊ ille ſenſus ē ver⁹: ⁊ ſic illa de actu exercito poneret̄ loco vnius de actu ſignato: ſed ſi capiat̄ ille terminus infinitum in illa diffinitione quarto mō tunc ſicut ꝓbatio añtis ē vera ita et añs. ¶ Ad quintaʒ dr̄: ꝙ dupl'r pōt intelligi ꝙ in materia ſunt dimenſiones interminate. Uno mō ꝙ ille dimenſiones careant terminis extenſionis: ⁊ ſic negat̄. Alio mō ꝙ materia de ſe non determinat ſibi tantā extenſionē vel tantaʒ ſic ꝙ repugnat ſibi maior vel minor: ⁊ ſic ↄcedit̄.

Queritur vtrum omni numero dato ſit ſemper dabilis numerus maior. Et videt̄ ꝙ ſic: q: binario eſt numerus maior: ſimiliter ternario ⁊ ſic deinceps: ergo quocūq; numero dato dabilis ē numerus maior. ¶ Secundo ſic: ſicut magnitudo in infinitum diuiſibilis eſt: ſic numerus in infinitum augmentabilis ē: ergo quocunq; numero dato ↄtingit dare maiorē ¶ Tertio ſic: dicit p. ꝙ numerus infinitus eſt ſm potentiā appoſitōis: ergo quocūq; nūero dato ↄtigit dare maiorē

In oppoſitum arguit̄: q: multitudine infinita non ↄtingit dare maiorem: ſed cum aliq̄s numerus eſt multitudo actu infinita: puta numerus ptium continui: ergo aliquo numero dato non contingit dare maiorem. Pro ſolutione queſtionis eſt.

Diuiſio nūeri.

Sciendū ꝙ duplex eſt numerus ſcilicet: numerus numeratus: ⁊ numerus numerans. Numerus numeratus eſt res que per rōes diſcretiuas ab aīa cognoſcuntur: ſicut ſunt quatuor homīes: quatuor equi ⁊ ſic deinceps. Et iſte eſt duplex: quia quidam eſt rerum ſeparatim exiſtentium: ita ꝙ vna non eſt pars alterius: nec plures ſunt partes eiuſdem totius. Et iſto modo capiendo numerum bene eſt aliquis numerus rerum: quo nullus eſt maior ſm multitudinem: vt res in rerum natura exñtes: quaꝝ vna non eſt ps alterius nec plures ſunt ptes alicuius totius: ſunt indetermiata multitudine: lʒ illa ſit nobis ignota. Alius ē numerus reꝝ ↄtinuataꝝ adinuicem: que tn̄ ſunt diuerſe abinuicem: ſicut ſunt ptes ↄtinui. ¶ Sed numer⁹ numerans ē ipa aīa: res diſcrete ⁊ diſtincte abinuicē cognoſcēs vel eſt ipamet ratio diſcretiua qua anima cognoſcit res diſtincte ⁊ diſcrete abinuicē: ſicut eſt cōcept⁹ q̄ exp̄mit̄ ꝑ illū terminū duo: vel ꝑ illū terminū tria ⁊ ſic deinceps. Et de iſto numero intelligitur dictum p. dicentis: ꝙ idem eſt numerus decem hominum ⁊ decem

equorum. hoc eſt: eſt eadem aïa vel eadem rõ diſcreti ua (ad minus in ſpecie) que diſcernit: vel ꝑ quem aïa diſcernit inter decem homiēs ⁊ inter decē equos. Et iſte numerus eſt duplex: quidam eſt rex diſcretarū ⁊ ſeꝑatax abinuicem: quax: vna non eſt pars alterius nec plures ſunt ptes eiuſdem totius. Alius eſt rex cõtinuatax adinuicem. ¶ Iſto notato rñdet ad queſtionem per duas ꝯcluſiões. ¶ Prima ꝯcluſio: ꝙ in rebus ſeꝑatis abinuicem oñi numero dato ꝯtingit dare maiorem. Iſta ꝯcluſio ptꝫ per rões ante oppoſitū.

Concluſio. j.

¶ Secunda ꝯcluſio: in rebus ꝯtinuatis adinuicem non oñi numero dato ē dabilis numerus maior. ptꝫ per rõnes poſt oppoſitum factam. Unde numerus rex ꝯtinuatarum adinuicem ſolet vocari numerus magnitudinis. Alius vero ſolet vocari numerus multitudinis.

Concluſio. ij

¶ Sed tamen aliquis diceret: ꝙ nullus eſſet numerus magnitudinis: quia omnis numerus ē compoſitus ex vnitatibus ſed nulla magnitudo ē compoſita ex vnitatibus ergo nullus ē numerus magnitudinis. Minor patet: quia vnitas ē indiuiſibilis: ergo ſi magnitudo ex vnitatibus componeret: ipa componeret ex indiuiſibilibus. ¶ Ad hoc dr: ꝙ licꝫ aliqua vnitas ē indiuiſibilis: non tamen omnis vnitas ē indiuiſibilis. Unitas autē rei non quāte indiuiſibilis ē. Et ſilr talis vnitas opponitur pluralitati: ita ꝙ nihil ſit vnum illo modo ⁊ plura. Sed tamen vnitas linee ſiue rei q̄te diuiſibilis eſt ⁊ talis vnitas non repugnat pluralitati: q2 aliqd idē eſt ſic vnum: ⁊ cum hoc plura ¶ Ex dictis correlarie ſequit: ꝙ oīs vnitas rex ꝯtinuatax adinuicem ē numerꝰ binarius: numerus ternarius: numerus quaternariꝰ: ⁊ ſic deinceps. Secundo ſeqtur: ꝙ in ꝯtinuis oīs binarius ē centenarius ⁊ oīs centenarius eſt millenarius. Tertio ſeqtur ꝙ binarius eſt ternario equalis: q2 vna medietas ꝯtinui que ē binarius: eſt equalis alteri medietati que ē ternarius. Quarto ſeqtur: ꝙ binariꝰ eſt aliquo ternario maior: ⁊ ſilr binarius ē aliquo ternario minor: nam binarius q̄ eſt totum: eſt maior ſua pte qui ternarius eſt. Silr binarius q̄ eſt pars alicuius totius ē minor ſuo toto qđ ē ternarius: ⁊ hoc ſm extēſionem. ¶ Sed diceret aliqs: ꝙ mathematici dicūt: ꝙ numerus ternarius ē maior binario: ⁊ ꝙ numerus q̄ternarius duplus ē ad binarium: ergo binarius non ē equalis q̄ternario nec ternario. ¶ Ad hoc dr: ꝙ dictum mathematicox intelligit de binariis ⁊ q̄ternariis rex nõ ꝯtinuatax adinuicem: ſicut ternarius angelox eſt numerus maior q̄ binarius angelox Silr numerus quaternariꝰ angelox ē duplus ad binariū angelox. ¶ Etiā dictum mathematicox põt intelligi de numero numerante: ⁊ tunc dr ꝙ mathematici nihil aliud intendunt niſi ꝙ rõ diſcretiua q̄ exꝑmit ꝑ illum terminū ternariꝰ eſt plurium diſcretiua: q̄ rõ diſcretiua q̄ exꝑmit ꝑ illū terminū binarius. Et ſilr rõ diſcretiua q̄ exꝑmit ꝑ illū terminū quaternarius: eſt dupla ad rõem diſcretiuā que exꝑmit ꝑ illum terminū binarius. Ex quo patꝫ: ꝙ licet ſit eadem res q̄ dr binarius ⁊ ternarius: tñ non ē eadē rõ diſcretiua ſm quam dr binarius: ⁊ ſm quā dr ternarius: q2 non eodēmodo aïa diſcernit: qñ diſcernit aliqd eſſe duo: ⁊ illud idem eſſe tria. Uñ aïa ſic nūerat ſiue diſcernit: nam cognoſcit hoc eſſe hoc: ⁊ illđ eē illud: ⁊ hoc non eſſe illud: ⁊ ſic format vnam rõem diſcretiuam inter illa duo: que q̄dem rõ diſcretiua dr numerus numerās: ⁊ eſt ꝯceptus cui ſubordinat iſta vox duo. ¶ Unde triplex repit in mente diſcretio numeralis. Quedam eſt qua actualiter inter ptes numeri q̄libet ſeorſum ſecernit: ſine ꝓprio ⁊ diſtincto ꝯceptu res numerare ꝯcipiunt: ſicut qñ aïa numerat vnū duo tria Alia ē diſcretio: qua apprehēdimus determinate ſummaꝫ ex diuerſis diſcretionibus ꝯcluſam: vt numerando vſqꝫ ad centum: ⁊ dimittendo ꝯceptus numerales p̄cedentes: tenet ꝯceptus centenarius ꝯcluſus ex ꝯceptibus numeralibus p̄cedentibus. Tertia ē diſcretio numeralis: que ſumit ꝑ adequationem ſiue ꝓportionem numeratox ⁊ non numeratox: vt ſi aliqs ſciat ꝙ aliquod corpus ē ſue due medietates diſcernendo inter eas ille põt ꝑ hoc ſcire: ꝙ illud corpus ē centum centeſime: ⁊ mille milleſime.

Tres diſcretiones nūerales in mente

¶ Quinto ſeqtur ex dictis: ꝙ in ꝯtinuo non ē numerus impar: capiendo impar ꝓ illo quod nullo modo eſt par: ⁊ ſic q̄dam ternarius nõ eēt numerus impar. Sꝫ bene repit numerus impar in cõtinuis: capiendo impar ꝓ illo quód ſm aliquam rõem aīe non ē par: ſicut due medietates vnius totius accepte ſm illam rõem diſcretiuam: que exꝑmit ꝑ illū terminū ternarius: dr numerus impar: ⁊ ſm illam rõem que exꝑmit per illum terminū binariꝰ eſt nūerus par.

Dubitatur ṗmo: vtx in quolibet ꝯtinuo ſūt infinite ptes. Et videt ꝙ non: q2 in ꝯtinuo ſunt tm̄ due medietates: ergo nõ ſūt infinite ptes in ꝯtinuo. ¶ Secundo ſic: ſi in ꝯtinuo eſſent infinite ptes: ſequeret ꝙ ꝯtinuum eſſet diuiſibile in infinitas ptes. Sed hoc videtur eſſe falſum: cum in naturalibus deueniat ad minimum. ¶ Tertio ſic: ſi ſic ſequeret ꝙ pars eſſet equalis toti: ꝯñs ē falſum: ergo ⁊ añs: ꝯña ptꝫ: q2 quecūqꝫ equibus diuiſionibus diuidunt illa ſunt equalia: ſed totum ⁊ ptes ſunt hmõi: cum vnūqđqꝫ ſit diuiſibile in infinitas ptes: ergo totum ⁊ ptes ſunt equalia. ¶ Quarto ſic: ſi ſic ſequeret ꝙ ꝯtinuū poſſet actu eſſe diuiſum in infinitas ptes: ꝯñs ē falſum: ergo ⁊ añs: ꝯña patꝫ quia ſi in ꝯtinuo eſſent infinite ptes: ꝯtinuū in infinitū eſſet diuiſibile: ⁊ ꝑ ꝯñs poſſet eſſe actu diuiſum in infinitas ptes: cuꝫ fruſtra ſit potentia que non reducat ad actū ¶ In oppoſitum arguit: in quolibet ꝯtinuo ſunt due ptes: tres partes: quatuor: ⁊ ſic deinceps: ergo in quolibet ꝯtinuo ſunt infinite partes. ¶ Ad dubium dr: ꝙ in quolibet ꝯtinuo ſunt infinite partes: capiendo infinitū ſincathegoreumatice: ⁊ vt exponit per ly duo: tria quatuor: ⁊ ſic deinceps. ptꝫ: q2 niſi ſic: ꝯtinuum nõ eſſꝫ in infinitum diuiſibile. ꝯñs eſt falſum: ⁊ ꝯtra phm̄ primo phiſicox. ꝯña patꝫ: q2 dato illo numero finito amplius illud ꝯtinuum nõ eſſet diuiſibile. ¶ Ad rões dubij. Ad ṗmam dr concedendo añs: ⁊ negando ꝯñam: capiendo illum terminuꝫ infinite ſincathegoreumatice: vt exponitur per hoc complexum vnū: duo: tria: ⁊c. ¶ Ad ſecundam dicitur: ꝙ licet in naturalibus deueniatur ad minimū: quod per notabile tempus ꝑſe exiſtit ſine ſpeciali concurſu dei: non tamē ſimpliciter deuenitur ad minimū ¶ Ad tertiam dicitur: ꝙ licet pars ſit equalis toti ſm multitudinem: non tamen ſm extēſionem. Et ad ꝓbationem ꝯñe dicitur negando maiorem: loquendo de equalibus ſm multitudinem. Nam licet totum ⁊ pars equalibus diuiſionibus diuidi pñt ſm multitudinem: ⁊ ſic pars in tot partes diuidi poſſet ſicut totum: non tamen diuiſibilis eſt in tot ⁊ tātas partes ſicut totum. ¶ Ad quartam dicitur: ꝙ licꝫ potētia qua continuum diuiditur vel dicitur in infinitas ptes diuiſibile reducitur ad actum incompletum: nõ tñ reducitur ad actum completum.

Dubitatur ſecundo: vtrum poſſibile ſit aliquam multitudinem actu ſeꝑatorum abinuicem eſſe infinitam. Et videtur ꝙ ſic: quia non eſt magis impoſſibile eſſe aliquā multitudinē infinitā aliquox nõ faciētiū ꝑſe vnū: q̄ eſſe aliquā multitudinē infinitā aliquorum facientiū ꝑſe vnū: ergo ſicut eſt multitudo infinita entiū continuatox adinuicem: ita videt poſſibile eē aliquā multitudinē infinitā entiū non facientiū perſe vnum. ¶ Scđo ſic: deus īmediate ſe ſolo quālibet en

titatem põt ꝯſeruare in eſſe: ſine alia que nõ eſt de eēntia eius. Etiam põt quālibet ꝑtem ꝯtinui diuidere a q̄libet alia eiuſdem proportionis: ⁊ quamlibet talium conſeruare in eſſe: quo facto erit multitudo infinita rerum non facientiū vnum ¶ Tertio ſic. deus põt in qualibet pte ꝓportionabili hore creare vnum lapidē ⁊ ipm ꝓductuꝫ ꝯſeruare: ergo põt facere multitudinē lapidum actu infinitam. ꝯña ptꝫ: q2 tot eſſent lapides in fine illius hore: quot fuiſſent ptes ꝓportionabiles illius hore: ſed tales fuerunt infinite: igit. ¶ Quarta ſic: nulla ꝯtradictio implicat in illo qđ ponat multitudo actu infinita: ergo deus põt facere taleꝫ multitudinem añs ptꝫ: q2 infinitas non tollit multitudineꝫ: nec aliqd ꝑſe ſequens eā: nec econtra. ¶ Quinto ſic: deus oñs ptes ꝯtinui diſtincte cognoſcit: ergo poſſibile eſt deum oēs ptes ꝯtinui ſeꝑare: ⁊ ſeꝑatim ꝯſeruare: ⁊ ꝑ ꝯñs poſſibile eſt eſſe aliquā multitudinē actu infinitā rex non facientium vnū actu. ¶ Sexto ſic: oñs ptes cõtinui natura ꝯiunxit: ergo deus põt oñs illas ſeꝑare: ⁊ ſeꝑatī ꝯſeruare: ⁊ ꝑ ꝯñs erit multitudo īfinita. ¶ In oppoſitum eſt ... dicens non eſſe ponendum infinituꝫ in actu. ¶ Ad dubium dicitur: ꝙ impoſſibile eſt eſſe multitudinem actu infinitā entium ſeꝑatox abinuicē. ptꝫ q2 impoſſibile eſt ꝙ aliqđ totum quātitatiuuꝫ non ꝯtineat plures ptes minores ſm extenſionē: ſiue plures numeros minores: q̄ ptes maiores ſm extenſioneꝫ non cõicantes: vel plures maiores numeros nõ cõicātes: ſed hoc ꝯtingeret in multitudine actu infinita: ergo impoſſibile eſt eſſe aliquā multitudinē actu infinitam entiū non facientiū ꝑſe vnū: ꝯña ptꝫ: q2 ſi eſſet ita: totū nõ eſſet maius ſua pte: cū ps eiꝰ ꝯtineret infinitas ptes eiuſdē quātitatis nõ cõicantes. ꝑiret etiā illđ ꝑncipiū ṗmū. Omne totū integrale eſt maius ſua pte: q2 ps infiniti eſſet infinita: ⁊ ꝑ ꝯñs nõ eſſet mior ſuo toto infinito. ¶ Et ad ṗmā rõem dubij dr: negādo ꝯñam: cū ex ꝓpõne cathegorica negatiua nõ ſequat affirmatiua. ¶ Ad ſcđam dr: negando ṗmā ꝓpõnem: cū ipa habeat inſtantiā de qualibꝫ re creata: quax nulla põt cõſeruari ſine ipo deo: q̄ tñ nõ eſt de eēntia creature. Secundo hꝫ inſtantiā de rebus cõicantibꝰ ſm aliquā ptē Secundo negat alia ꝓpõ ſcꝫ: ꝙ deus poſſet quālibet ptē ꝯtinui a qualibꝫ alia eiuſdē ꝓportionis diuidere. cum repugnet cuilibet ꝯtinuo: ꝙ fiat ꝑtrāſitus oīm ꝑtium ꝓportionabiliū. ¶ Ad tertiā dr: diſtinguēdo iſtā ꝓpõnem deus põt in qualibet pte ꝓportionabili hore creare vnum lapidē: eo ꝙ illā determiatio in qualibet pte ꝓportionabili hore põt determiare illđ verbum põt: ⁊ ſic ꝯcedit: vl' illud verbū creare ⁊ ſic negat. Quō aūt debeāt dari ꝓpões de ineſſe illius modalis diuiſe qñ illa determiatio determiat copulam: ⁊ qñ determinat illud verbum creare: ptꝫ ex tractatu de appellationibus. ¶ Ad quartā dr negādo añs: q2 ex tali põne ſeqtur: ꝙ aliqnot totū tot maiores ptes ſm multitudinem ꝯtineat quot minores partes ſecundum multitudinē ꝯtinent. Etiā licꝫ p̄dicta ꝓpõ non implicet manifeſte ꝯtradictionē: ſic ꝙ ex ea manifeſte ꝯtradictio nō poſſet inferri euidēter bene rñdenti: nõ tñ ꝓpter hoc ſeqtur: ꝙ res poſſet ſic ſe habere ſicut ipa ꝓpõ ſignificat: ſiue ꝙ deus poſſet rem facere ſic ſe habere. ¶ Ad quintā dr negando ꝯñam: q2 inſtantia eſt de pte eſſentiali ⁊ de toto: q̄ deus diſtincte cognoſcit: ⁊ tñ illa non põt ſeꝑare: ⁊ ſeꝑatim ꝯſeruare. ¶ Ad ſextam dr negādo añs: q2 natura nõ ꝯiunxit ptes ꝯtinui ipius celi: et hoc loquendo de natura naturata: Etiam ꝯceſſo antecedente de aliquibus ꝯtinui ꝑtibus: negat ꝯña: ſed deberet preponi ille actꝰs oēs huic verbo põt: ſic dicendo ergo oēs ptes ꝯtinui deus põt ſeꝑare: capiendo ly oēs diſtributiue: ⁊ ſic ꝯcedit totuꝫ argumentū. ¶ Ad rões ante oppoſitū ptꝫ ſolutio ex dictis.

¶ Queſtio addita per magiſtrum Thomā bricot ſacre theologie ꝓfeſſorem.

Queritur. Utrum implicet ꝯtradictionem infinitū eſſe in actu. Et arguit ꝙ ſic: q2 ſi infinitum eēt in actu tunc eſſet q̄titas: aut ergo q̄titas continua: vl' diſcreta. Si diſcreta: eſſet numerus: ſed omīs numerꝰ eſt finitus: igitur infinitum eſſet finitum. Si q̄titas cõtinua aut eſſet quātitas bicubitalis: vel tricubitalis: ſed quelibet talis eſt finita: ergo infinitum eſſet finitū ¶ Secundo ſic: qua rõne poſſet eſſe infinitum in actu poſſet eſſe inter duo puncta finita: ſed implicat infinitum eſſe inter duo puncta finita: igit implicat infinitū eſſe in actu. Minor ptꝫ: q2 tunc infinitum eſſet finituꝫ Maior ꝓbat: q2 ꝑ oēm rõem qua ꝓbāt infinitū poſſe eſſe: ſcꝫ q2 poſſibile eſt deum in qualibet pte ꝓportionabili vnius hore cauſare q̄titatem pedalem: ⁊ poſteriorem priori addere. ꝑ oēm (inq̄) talem rõnem ꝓbaretur infinitum poſſe eſſe inter duo pūcta finita: q2 poſſibile eſt in qualibet pte ꝓportionabili vnius hore q̄titatem pedalem cauſari inter a. ⁊ b. poſteriori addita priori. ¶ Tertio ſic: qua rõne poſſet eſſe infinitū in actu poſſet eſſe quadrangulus infinitus in actu: ſed hoc implicat ꝯtradictionem: igit. Minor patꝫ: q2 talis quadrangulus eſſet finitus: q2 eſſꝫ figura termino vel terminis clauſa: igit non eſſet infinitus. Maior ꝓbatur q2 ita argueret de quadrangulo ſicut de infinito. Poſſibile eſt eñ quadrāgulum certe q̄titatis in qualibet pte ꝓportionabili vnius hore augeri in duplo: ⁊ ſic in fine hore erit infinitus quadrāgulus. ¶ Quarto ſic: ſi poſſet eſſe infinitum in actu: vel hoc eſſꝫ vex de infinito multitudine: vel magnitudine: vel de infinito intēſiue. Non ṗmū: q2 tunc poſſibilis eſſꝫ tanta multitudo rerum ꝙ non poſſent alie illis ſupaddi. Nec ſcđꝫ: quia medietas illius infiniti eſſet infinita: ⁊ infinito nihil ē maius: igitur illa tota magnitudo non eſſet maior ſua medietate: quod eſt falſum. Nec eſt dicendum tertiuꝫ quia ſi poſſet eſſe infinitum intenſiue tunc ageret in inſtanti: quod eſt impoſſibile.

In oppoſitum arguitur, infinitum non tollit rõnem magnitudinis: neqꝫ aliquid neceſſario cõſequens ... ipm. Similiter non tollit rõnem multitudinis vel forme: igit non implicat aliquod eſſe infinituꝫ actu magnitudine: multitudine: vel intenſiue. ¶ In iſta queſtione tres erunt articuli. In ṗmo ponentur notabilia. in ſcđo concluſiones. in tertio dubia.

Articulus. j

¶ Notandum eſt ṗmo: ꝙ infinitum poteſt capi dupliciter. ſ. ſincathegoreumatice ⁊ cathegoreumatice Et hoc dupliciter: vel vt attribuit multitudini vel magnitudini Hic autem ꝑncipaliter eſt ſermo de infinito: capiendo ipm cathegoreumatice. Et eſt queſtio: vtruꝫ implicet contradictionem magnitudinem eſſe infinitam actu: Siliter multitudinem Et etiam formam aliquam eſſe intenſiue infinitam. ¶ Et quoniam fere omnes rões que poſſunt fieri contra infinituꝫ actu fierent eque apparenter contra infinitatem partium ꝓportionabiliū in continuo: ideo prius videndum eſt: vtrum ſint actu infinite partes ꝓportionabiles in ꝯtinuo. Super quo due ſunt opiniões. ¶ Una eſt Buridani: dicētis ꝙ quēadmodū infinita eſt linea giratiua: capiendo ly infinita ſincathegoreumatice: ⁊ tñ nulla linea giratiua eſt infinita. Ita etiam infinite ſunt ptes ꝓportionabiles in ꝯtinuo: capiēdo ly infinite ſincathegoreumatice: ⁊ tñ nulle ptes ꝓportionabiles ſunt infinite: q2 neqꝫ due: neqꝫ tres: neqꝫ q̄tuor: ⁊ ſic de alijs: imo quotquot accipiant ipe ſunt finite. ¶ Et ſi arguat ſic: oēs ptes ꝓportionabiles ꝯtinui ſunt infinite: capiendo ly oñs colle

Opio Buridani.

etiue:ergo alique ptes ꝯtinui ſunt infinite. Alſis pꝫ qꝛ eſſe ptes ꝯtinui ſunt tot ꝙ earꝫ nõ eſt dabilis vltia:igr̃ oẽs ſunt infinite. ¶ Itẽ deus cognoſcẽs oẽs ptes ꝯtinui nullã videt eẽ vltimã:qꝛ ipſaꝫ nulla ẽ vltia:⁊ p ꝯñs ſũt infinite. ¶ Ad iſta dr̃: ꝙ nulle ſunt oẽs ptes cõtinui:qꝛ nec due:nec tres:nec q̃tuor:⁊ ſic de alijs. Sicut eñi nõ ſunt dabiles oẽs ptes apphenſibiles ab aĩa: ſed quotquot apphenſis aĩa plures põt apphendere: ſic nulle ſunt oẽs ptes ꝯtinuj: ſed quotquot datis dabiles ſunt plres:⁊ hoc loquẽdo de ptib⁹ ꝓportionabilib⁹. ¶ Voco aũt hic ptẽ ꝓportionabilẽ illã: q̃ relinq̃t aliq̃d eq̃le reſtro ſe. Et ita pma medietas ẽ pma ps ꝓportionabilis ⁊ pma medietas ſcd̃e medietatis ẽ ſcd̃a ps ꝓportionabilis:⁊ ſic ꝯñr. Suppoſita hac opione:facilimũ eẽt ſuſtinere ꝙ nulla ren⁹ poſſet eẽ infinitũ in actu:qꝛ incõueniẽtia ſeq̃ntia ad infinitũ in actu nõ interuenĩt ex aliquo dc̃o. ¶ Eſt alia opinio Gregorij tenẽtis ꝙ ſunt infinite ptes ꝓportionabiles in ꝯtinuo:qꝛ oĩbus acceptis non ẽ dabilis vltia ⁊ ibi oẽs ſunt actu. ¶ Et cũ dr̃ ꝙ in ꝯtinuo nõ ſũt infinita niſi in potẽtia. Rñdet ꝙ hoc dupliciter intelligi põt. Uno mõ vt ly in potentia ẽ determĩatio copule:⁊ ſic ſenſus ẽ: ꝙ hec nõ eſt vꝫa de pñti ⁊ de ineſſe:infinita ſunt in cõtinuo:⁊ hoc ẽ falſum. Ali⁹ ſenſus ẽ put ly in potẽtia determĩat ly ptes vel ly infinita:⁊ tũc ſenſus eſt:ꝙ in ꝯtinuo nõ ſunt infinita actu: ſupple diuiſa:ſꝫ ſunt infinita in potẽtia.i.diuiſibilia ⁊ hoc veꝝ ẽ. Et hac opione ſuppoſita: difficile ẽ dare contradictionẽ que ſeq̃tur ad infinitũ actu:ſiue multitudine:ſiue magnitudine:ſiue intẽſiue. Ideo ꝯformiter ad hanc opionẽ dr̃ ꝙ nõ iplicat ꝯtradictionẽ eẽ infinitam multitudinẽ entitatũ ſepataꝝ.pꝫ: qꝛ nõ magis ſeq̃tur ꝯtradictio ad infinitatẽ entitatũ ſepataꝝ: q̃ ad infinitatẽ ptiũ ꝓportionabiliũ: ſꝫ ad hãc ſcd̃aꝫ infinitatẽ nõ ſequĩt ꝯtradictio:igr̃ nec ad pmã. ¶ Notãdum ſcd̃o:ꝙ de infinito magnitudine poſſum⁹ loq̃ tripl̃r. Uno modo de infinito ſm vnã dimẽſionẽ. Alio mõ de infinito ſm duas. Tertio mõ de infinito ſm tres. Et hoc põt adhuc dupl̃r intelligi. Uno mõ de infinito ex vtraq; pte. Alio mõ de infinito ſm vnã ptẽ vt ſi daret aliq̃d infinitũ verſus orientẽ:qd̃ eẽt finitũ verſus occidẽtẽ:⁊ vtroq; mõ adhuc põt intelligi dupl̃r: infinitã magnitudinẽ eẽ in actu. Uno mõ ꝙ poſſit eẽ inter duo puncta finita. Alio mõ ꝙ poſſit eſſe ſimpl̃r ⁊ non inter duo puncta finita. Itẽꝝ dupl̃r intelligi põt ꝙ inter duo pũcta finita ſit infinitũ in actu. Uno mõ ꝙ tale infinitũ obtineat nomen alicui⁹ figure. Alio mõ ꝙ nõ obtineat nomẽ alicui⁹ figure. Et differt valde iſti duo mõi. nã ſꝫ aliquos inter duas lineas rectas nõ eq̃ diſtãtes ꝯtractas a cẽtro circuli in infinitũ ꝯtinet diſtãtia infinita:eo ꝙ q̃to ille linee magis ꝓtendunt tãto magis diſtãt:⁊ ſꝫ ꝓtendunt in infinitũ p ipotheſim:igr̃ diſtant in infinitũ: ⁊ tñ talis diſtãtia nõ ẽ triãgula:neq; q̃drãgula. nã ex pte illa q̃ eſt infinita:puta ex pte altitudinis non poſſet claudi aliq̃ linea vel aliquo pũcto: ſꝫ bñ ex pte illa q̃ intercipit inter duas lineas. Pro nũc aũt videt ꝓbabili⁹:ꝙ ſicut implicat aliquã eẽ figurã infinitã.ita implicat aliquã magnitudinẽ infinitã ex ea pte q̃ ẽ infinita claudi aliq̃b⁹ terminis. ¶ Et ſi arguat de illa diſtãtia q̃ intercipit inter illas duas lineas magis ſemp diſtãtes ꝯtractas a cẽtro circuli in ſublime in infinitũ. ¶ Rñdet ꝙ illa diſtãtia ex ea pte q̃ claudit inter duas lineas ẽ ſp finita ſꝫ ſit infinita ex pte altitudinis q̃ nullis lineis claudit ſꝫ igr̃ nõ poſſit eẽ infinita magnitudo inter duo pũcta nõ repugnat tñ ſimpl̃r eẽ aliq̃d corp⁹ infinitũ vel ſm vnã dimẽſionẽ:vel ſm duas vel ſm tres. Tũ qꝛ nõ implicat deũ in q̃libet pte ꝓportionabili ꝓducere vnã q̃titatẽ pedalẽ ⁊ poſteriorẽ priori addere. Tũ etiã qꝛ (vt q̃dã doctor arguit) ſi eẽnt due magnitudines a:⁊ b:cõſtituẽtes ãgulũ:cui⁹ baſis ſit magnitudo c:⁊ ꝙ q̃ſcẽtib⁹ b ⁊ c:magnitudo a tãtũ eleuet ex pte q̃ ꝯſtituit angulũ c.cũ b:vt ſit eq̃ diſtãs ipi b. ⁊ cũ hoc ꝙ ꝯtinue duꝫ eleuat magnitudo a.de⁹ augeat eã tñ ⁊ ſil̃r b. indirectũ:ꝙ ꝯcurrãt actualiter toto tpe p̃cedẽte inſtans quo pmo erũt eq̃ diſtãtes:tũc ille magnitudines erũt infinite qñ erũt eq̃ diſtantes. Nã ſi erũt ſolũ finite:ſeq̃t ꝙ vl̃ nõ ſemp dũ a:eleuat tñ i ſua rectitudĩe auget vt concurrat:qd̃ ẽ ꝯtra poſitũ:vel q̃tũcũq; modicũ a.depmeret verſus b:ex pte in q̃ prius eleuabat neutra creſcẽte concurrerẽt:qd̃ ẽ ꝯtra ſenſum. Seq̃t ergo ad iſtũ caſuꝫ q̃ ẽ poſſibilis:eẽ magnitudineꝫ infinitã:⁊ p ꝯñs poſſibile eſt eẽ infinitũ in actu. ¶ Notãdũ ẽ tertio circa infinitũ intẽſiue: ꝙ dupl̃r põt intelligi aliquã formã eẽ infinitã intẽſiue. Uno mõ de forma q̃ nõ eſt actiua neq; paſſiua actõne reali:ſicut de albedine vel alio colore:⁊ tunc ſi albedo eẽt infinita: dubiũ eẽt vtꝝ eẽt gñatiua ſp̃ei infinite. Alio mõ de forma q̃ ẽ actiua vel paſſiua: ſic̃ ẽ caliditas vel ſiccitas vel q̃ ẽ motiua motu localĩ: ſicut eſt grauitas vel leuitas. Et vtroq; iſtoꝝ modoꝝ intelligi põt tripl̃r. Uno mõ:ꝙ ſit aliq̃ talis forma infinita intẽſiue:vt ſi eẽt calor infinitoꝝ graduũ. Alio mõ:ꝙ ſit aliqua talis forma finita intẽſiue: infinita tñ extenſiue ⁊ quo ad actionẽ:vt ſi eſſꝫ infinit⁹ ignis extẽſiue:hñs calorẽ finitũ intẽſiue. Ille eñi videret calefacere infinite:qꝛ q̃to calor ẽ maior ẽt extẽſiue:tãto actiuior. Similr ſi eẽt grauitas ifinita extẽſiue:illa videret deſcẽdere i inſtãti. Tertio mõ intelligi põt ꝙ ponat forma infinita actiue vel intẽſiue ſolũ:finita tñ tã intẽſiue q̃ extenſiue. Et iſte mod⁹ videt eẽ poſſibilis vt pꝫ in quodã inſtrumẽto quo ponderent lane:⁊ cetera ſilia:q̃to eĩ põdus trahẽs lineã cui impẽdit lana in diſtãtiore pũcto ponit tãto trahit magis pond⁹. Et iõ ſi in ifinitũ diſtaret:infinitũ põdus traheret. Et ꝓpter illũ modũ applicandi grauitas illi⁹ põderis finita intẽſiue ⁊ extẽſiue poſſet vocari infinita motiue vel attractiue:neq; eẽt icõueniẽs aliquã formã finitã intẽſiue:⁊ extẽſiue trahere ad ſe grauitatẽ infinitã:ſeu eẽ infinitã attractiue. Tertio mõ põt eẽ ſermo de forma q̃ nõ ẽ ſolũ actiua actione reali:ſꝫ etiã ẽ act⁹ vitalis:ſic̃ ẽ viſio vel intellectio. Et ſi poneret ꝙ eẽt infinita q̃litas q̃ eſſet viſio:dubiũ eẽt vtꝝ talis eẽt infinita viſio. Quidã eñi dicũt:ꝙ vt talis q̃litas ſit actus vitalis:opꝫ potẽtiã vitaliter immutabilẽ ad eã actiue ꝯcurrere. Et qñ actiuitas potẽtie ſolũ ẽ finita:iõ q̃uis talis viſio eẽt infinita q̃litas: eẽt tñ finita viſio. Aliĩ vo dicũt:ꝙ vt talis q̃litas ſit viſio nõ opꝫ potẽtiã cognitiuã in ipſam agere actiõe ꝓpe dicta:ſꝫ ſolũ actõne large dicta:q̃ ſe extẽdit ad oẽꝫ motũ ꝓpe vl̃ large dictũ. Ita q; vt talis q̃litas ſit ibi potẽtie viſio:necẽ eſt vt ipa potẽtia mediãte ea ferat in obiectũ. Et hoc ẽ ipſam q̃litatẽ mouere ad obiectum motu large dicto. Et ſm hũc modũ nõ plus videt impoſſibile:ꝙ mediãte tali q̃litate infinita potẽtia finita ferat infinite in ſuũ obiectũ: q̃ ꝙ mediãte calore ifinito ignis finit⁹ agat calorẽ infinitũ. ¶ Hijs notatis ſit pma cõcluſio. Nõ implicat ꝯtradictionẽ: infinita eẽ multitudinẽ reꝝ:nõ facientiũ vnũ. Pꝫ: qꝛ nõ implicat ꝯtradictionẽ:infinitã eſſe multitudinẽ reꝝ facientiũ vnũ:ergo neq; implicat ꝯtradictionẽ:infinitã eẽ multitudinẽ rerum nõ facientiũ vnũ. ꝯña tenet: qñ vnũ eq̃ bñ ẽ ſuſtinibile:ſicut ⁊ alteꝝ. ¶ Scd̃a ꝯclo. nõ implicat ꝯtradictionẽ:infinitã magnitudinẽ actu poni in reꝝ natura. Patet ex dictis. ¶ Tertia concluſio. non implicat contradictionẽ:aliquã formã eſſe actu infinitã intenſiue. Patet ſicut prius.

Quid pars proportionabilis

Opio Gregorij.

Articl's ſcd's Concluſio.i.

Cõcl'o.ij.

Cõcl'o.iij.

Articl's.iij.

Dubitatur primo circa infinitateꝫ magnitudinis vtrum ipſa poſſet ſaluari abſq; contradictione.

Arguitur ꝙ non: quia ſit magnitudo infinita verſus orietẽ et verſus occidẽteꝫ.et moueantur ſortes ⁊ plato ſup eam p vnaꝫ horã pertrãſeũdo in qualibꝫ parte ꝓportionabili vnius hore vnã partẽ pedalẽ illius magnitudinis: ſortes moueat verſus occidentem:et plato verſus orientẽ:tunc vel ſibi obuiabũt vel nõ. Si nõ.ergo plato nõ erit in oriente: ⁊ ſortes in occidẽte in fine illius hore:alias obuiaſſet ſibi in medio magnitudinis. Si ſic.ergo in aliquo loco inſtanti terminãte aliquã ptẽ ꝓportiõabilẽ añ inſtãs terminãs illã horam:⁊ tũc illã partẽ ꝓportionabileꝫ p̃ceſſiſſent infinite partes ꝓportionabiles eiuſdeꝫ hore quod eſt falſuꝫ. ¶ Scd̃o ſic:ſint infiniti lapides verſus orienteꝫ ⁊ auferatur: ſecũdus:quartus:ſextus:⁊ ſic alternatiꝫ ⁊ cõtiguentur reſidui lapides:vel ſufficiãt ad occupãduꝫ totũ ſpaciũ qd̃ prius:vel nõ. Si ſic. Cõtra: ſunt infiniti lapides remoti:igit̃ reſidui nõ ſufficiẽt totũ ſpaciũ occuppare. Si nõ: ergo a pte oriẽtis vnde erat infinitas: erit aliquis locus vacuus. ⁊ per ꝯñs tota multitudo lapidũ remanẽtiũ erit finita: ⁊ ſic ante nõ erat infinita. ¶ In oppoſitum arguĩt per eã q̃ dicta ſunt in ſcd̃o notabili. ¶ Ad dubiũ rñdet ꝙ ſic. Et ad primã rationẽ dr̃:ꝙ illa nõ habꝫ apparẽtiaꝫ: ſi ponatur magnitudinẽ infinitã non poſſe eſſe inter pũcta finita: qñ ſi ſortes ⁊ plato ſic ponãtur moueri nõ incipiẽt ab extremis magnitudinis:ſed ab aliquibus medijs eius: et ita poterũt ſibi obuiare in q̃nta vel ſexta pte ꝓportionabili ipſius hore:abſq; hoc ꝙ ꝯtrãſiuerũt ifinitas partes pedales:⁊ i fine mot⁹ (ex virtute caſus) nõ erũt in aliqua pte magnitudinis:ſed vbi voluerit de⁹. Si aũt ponam⁹ magnitudinẽ infinitã poſſe eẽ inter pũcta certa:infinite tñ diſtãtia:argumentũ habebit apparẽtiã. Silr̃ tñ fieret de magnitudine finita:ſi ponat ꝙ i vnaquaq; pte ꝓportiõabili hore ſolũ ꝯtrãſiret vna ps ꝓportionabilis magnitudĩs: capiẽdo in ipa magnitudine ptes ꝓportionabiles ſm duas imaginationes: capiẽdo primã quartã ab vtroq; extremo pro pria parte ꝓportionabili: ⁊ primã quintã nõ coincidẽtem cũ illa quarta p ſcd̃a: ⁊ priaꝫ ſextã p tertia: ⁊ ſic ꝯſequẽter. ¶ Ad caſuꝫ igit̃ dr̃:ꝙ illo caſu poſito: ſortes ⁊ plato ſibi obuiabũt in medio nõ in aliqua pte ꝓportionabili hore:ſed in ipſa hora: ⁊ in nullo inſtanti eius. Dicitur ſecũdo ꝙ in nullo inſtãti ante venerũt ad mediũ q̃ ad extremũ. Iſtud poteſt imaginari ſi cõſiderem⁹ ꝙ tota hora infinitas ptes proportionabiles cõtinet:⁊ tñ nullum eſt inſtãs in hora: quod precedãt infinite partes proportionabiles eiuſdem hore. ¶ Ad ſecũdam rationem dicitur: ꝙ lapides reſidui (ſi incipiat fieri contiguatio a parte qua talis multitudo eſt finita) ſufficiẽt ad occupãdum totum ſpacium: quia remanent infiniti ſicut ante erant.

Dubitatur ſecũdo. quõ ſaluari põt ſcd̃um

Ariſto. ꝙ nõ ſit infinita multitudo aĩaꝝ: viſo ꝙ poſuit aĩam eẽ immortalẽ:nec ponit reſurrectionẽ poſſe fieri ⁊ cũ hoc ponit aĩaꝫ eẽ formã corpis vt pꝫ in ſcd̃o de aĩa. ¶ Ad hoc dr̃ ꝙ ſi Ariſ. poſuerit aĩam eẽ immortalẽ:nec aĩam vni⁹ poſſe redire ad corpꝰ alteri⁹: ⁊ cũ hoc ipam eſſe formã corpis:neceſſario habuit ponere infinitateꝫ aĩaꝝ rõnaliũ. Ideo qñ cõſtat eũ negaſſe talẽ infinitatem:dicẽduꝫ eſt:vel ꝙ ipe nõ poſuiſſet aĩam rõnalẽ eẽ formã corpis:ſꝫ vnũ intellectũ adeẽ oĩbus hoĩb⁹:ſicut poſuit auerrois cõmẽtator ei⁹. Uel (ſi hoc nõ placeat ꝓpter rões cuiuſdã doctoris ſufficiẽter ꝓbãtes Ariſ. ſenſiſſe:ꝙ aĩa itellectiua eſt forma corpis) diceret ꝙ ſm euꝫ fuiſſet, cert⁹ nũerus aĩaꝝ creataꝝ: quaꝝ alique redirẽt aliq̃ñ ad corpa:⁊ ſi redirẽt ad eadẽ corpa:ideꝫ homo corrupt⁹ reproduceret. ⁊ ita ſm Ariſto. reſurrectio particularis eſſet poſſibilis:⁊ idem corruptuꝫ ſine corruptiõe alicui⁹ partiũ poſſet idẽ in numero redire ſicut pꝫ de duab⁹ guttis aque diſcontinuatis que pñt iteꝝ cõtinuari. Uel (ſi iſte mod⁹ nõ placet) diceret ꝙ Ariſto. nõ poſuiſſet aĩam eẽ immortalẽ. ſꝫ pire cũ corpore. Mihi tñ videt ꝙ nullũ iſtoꝝ Ari. firmiter tenuit ſed ſub dubio: nũc vnum nũc alteꝝ reliquit.

Dubitatur tertio vtꝝ ſuſtineri poſſit ꝙ motus localis ſit res ſucceſſiua diſtincta a reb⁹ pmanentibus.

Arguitur ꝙ nõ:qꝛ talis motus localis nõ eſſꝫ: cũ partes eius nõ eſſent. Itẽ talis mot⁹ eſſꝫ cõpoſitus ex preterito ⁊ futuro q̃ nõ ſunt:⁊ p ꝯñs q̃ non pñt cõponi ſic:ergo eſſet chimera. ¶ In oppoſitũ arguit rõne Buridani. ſi deus oĩa annihilaret dẽpto lapide:⁊ illũ moueret motu recto:ille ſe haberet aliter prius ⁊ poſteri⁹ non in ordine ad extrinſecũ: ergo in ordine ad intrinſecũ: ⁊ nõ niſi in ordine ad illã qualitatẽ ſucceſſiuaꝫ q̃ eſt mot⁹ localis: igitur. ¶ Ad dubium dr̃ ꝙ dicẽtes nõ poſſe eſſe trãſitum de cõtradictorio in cõtradictorium ſine acquiſitiõe vel corruptiõe alicui⁹ rei:aut motu locali aut tranſitu tẽporis ad hoc ſufficiẽte: p quãcunq; potẽtiam:habẽt multiplicare multas res: quas dicentes maximã aſſumptã intelligi ſolum de potẽtia naturali non habẽt ponere. Habẽt eñi ponere vnionẽ:inherentiam: informationẽ eſſe reſpect⁹ diſtinctos a reb⁹ vnitis:a rebus informãtibus:⁊ ſic de alijs. Habẽt etiam ponere motũ localeꝫ (vel ſimilẽ motui locali) eſſe rem diſtinctã a reb⁹ pmanẽtibus: non tñ quin poſſꝫ tota ſimul a deo fieri: ſicut aliqui imaginantur de motu cõtra quos militãt rões Gre. Sꝫ dicũt illã qualitatẽ poſſe fieri a deo totã ſimul: ⁊ tũc ampli⁹ nõ eſſet mot⁹. Quia tñ oĩa eque bñ ſaluãtur ſine multiplicatiõe reꝝ ideo ꝯformiter ad dicta dr̃: ꝙ mot⁹ localis non eſt res ſucceſſiua a reb⁹ permanẽtib⁹ diſtincta. ¶ Et ad rõem poſt oppoſitum dictum eſt prius.

Ad rõnes q̃ſtionis.

Ad primã dr̃ ꝙ tale infinitum poſſet eſſe nũerus non tñ eſſet infinit⁹ nũerus ſed eſſet infinita multitudo: ſicut oẽs partes continui ſunt infinita multitudo:⁊ tñ ſunt finitus numerus:qꝛ finite ſolũ numerabiles. Poſſet etiã tale infinituꝫ eſſe q̃titas cõtinua. Et ad improbationeꝫ dr̃ ꝙ illa diuiſio eſt inſufficiens:qꝛ ille ſolum ſunt ſpẽs q̃titatis finite. ¶ Ad ſcd̃am dr̃ negãdo ꝯñam. naꝫ principalis ratio ꝓbans infinitatẽ eſt: qꝛ ad eam non ſequitur ꝯtradictio modo cõtradictio ſequitur ad infinitũ: poni inter duo puncta finita. ¶ Ad tertiam dr̃ ſimiliter: ſꝫ eñi in quaſlibet parte proportionabili vnius hore deus poſſit in duplo augere quadrãgulum: tamen nõ eſt poſſibile ꝙ in duplo quadrãgulum augeat in qualibet parte proportionabili vnius hore: ꝓpter cõtradictionẽ exõſſaꝫ in argumẽto. ¶ Ad quartam pꝫ ex dictis: ꝙ quolibet modo põt eſſe infinitũ. ¶ Ad improbationeꝫ primi dr̃: ꝙ creata infinita multitudine aĩaruꝫ deus bene poſſet alias addere:ſed ille nõ facerẽt plures q̃ ante:qꝛ erãt infinite. ¶ Ad improbationem ſecũdi dr̃: ꝙ licet vnuꝫ infinitum non ſit maius altero: capiendo maius pro illo quod continet tantũdem et amplius: bene tamen eſt maius capiendo maius pro illo quod continet aliud: et aliquid quod non eſt illud neq; aliquid eius. ¶ Ad improbationem tertij dicitur: ꝙ non eſt inconueniens qualitatem infinitam mouere in inſtanti. Uerũ tamen de motu infiniti: videbitur (deo fauente) in libro de celo. Et tantum de iſta queſtione: et per conſequens de tertio libro.

¶ Primi tractat⁹ quarti libri phiſicoꝝ primū capitulū in quo diſputat᷑ an locus ſit.

Cōcluſio totius tractat⁹ ꝑambula.

Imiliter autē neceſſe eſt phiſicum ꝛ de loco ſicut ꝛ de infinito cōſiderare: ſi eſt ꝛ quō eſt ꝛ quid eſt. Probatur. Tum primo: q2 ſicut illud qd̄ nō eſt ſicut tragelaphus aut phila: nuſq̄ eſt, ita oēs antiqui opinātur oē qd̄ eſt eſſe alicubi: ꝛ ſic loc⁹ ↄuenit oibus entib⁹ naturalib⁹: quare phiſici erit de ipo ↄſiderare. Tum ſcd̄o: q2 phiſicus hʒ ↄſiderare de motu locali: qui nō ſit ſine loco: igit᷑ ipe hʒ ↄſiderare d̄ loco. ¶ Hec aūt ↄſideratio ē difficilis. Tuʒ: q2 ꝓpter ei⁹ diuerſas ↄditiōes, videt᷑ eſſe alteri⁹ ꝛ alterius nature. Tum: q2 ātiqui nihil de ipo niſi dubitatiue dixerūt.

¶ Qd̄ non eſt nulq̄ eſt.

Alia cōcluſio

¶ Videt᷑ ei aliq̄b⁹ q̄ locus ſit: qd̄ quinq₃ rōibus ꝓbat᷑: q2 in loco corpora naturalia ſibīuicē ſuccedūt: in quo eī aer ē nūc: aqua ſꝫ h̄ pri⁹ erat: igit᷑ loc⁹ ē aliquid: ꝛ receptaculū aliō ab vtriſq₃: ꝛ ab illo in qd̄ mutatū eſt: ꝛ ab illo ex quo mutatū eſt. ¶ Tū ſcd̄o: q2 ad locū mouētur corpa naturalia tāq̄ ad eoꝝ ↄſeruatiuū: puta h̄ ſurſum ꝛ illud deorſuʒ: ergo ſignū ē q̄ loc⁹ ē.

Probatur locus eſſe.

¶ Nec valet dicere: q̄ ille differētie locoꝝ ſurſuʒ ꝛ deorſuʒ nō diſtinguūtur ex natura rei in rebus inaīatis: ſʒ ſolū quo ad nos. Tum prio: q2 ꝓpter ei⁹ differētias diſtinguūtur mot⁹ corpoꝝ naturaliū. Nā ignis fert᷑ ſurſum: q2 leuis ē ꝛ terra deorſuʒ: q2 grauis: igit᷑ ſurſū ꝛ deorſuʒ diſtinguūtur ex natura rei. Tum ſcd̄o: q2 niſi loca corpoꝝ naturaliū diſtiguerent᷑ ex natura rei: tūc naturalia nō eēnt magis in loco inq̄tū hmōi q̄ mathematicalia quib⁹ poſſem⁹ aſſignare locū: ↄn̄s ē falſum: igit᷑.

Tollit᷑ euaſio

¶ Tertia rō pricipalis: ſcd̄m ātiquos vacuū eſt: ꝛ ſcd̄ʒ eos vacuū eſt loc⁹ priuat⁹ corpe: ergo ſignū ē q̄ loc⁹ ē. ꝛ q̄ oē corpus ſenſibile ē in loco. ¶ Quarta rō eſt: q2 Heſiodus dixit q̄ in factōe mūdi erat vnū chaos vacuū in quo alia corpa fiebāt. Cuʒ igit᷑ tale vacuū ſit locus: ſequit᷑ q̄ locus ē, immo q̄ loc⁹ ē ens primū entiū. ¶ Sʒ alijs videt᷑ q̄ loc⁹ nō ſit: ꝓpter ſex rōnes. ¶ Pria ē: q2 ſi locus eſſet aliq̄d. Uel eſſet corpus ꝛ h̄ eſt impoſſibile: q2 cū locus ꝛ locatū ſimul ſint: in eodem eſſent duo corpora. Uel eſſet aliud a corpe: ſic nō haberet lōgitudineʒ: latitudinē: ꝛ ꝓfunditatem: ꝛ ꝑ ↄn̄s nō eſſet eq̄lis locato: qd̄ eſt falſuʒ ¶ Scd̄a rō eſt: q2 ſi locus eſſet aliud a corpe. et receptaculū ipius: eadē rōne locus ſupficiei diſtingueret᷑ a ſupficie: ꝛ locus pūcti a pūcto: quod ē impoſſibile: q2 locus pūcti eſſet aliq̄d indiuiſibile. mō duo idiuiſibilia ſimul iūcta nō vidētur eē niſi vnum: ꝛ ſic eadē rōe loc⁹ ꝛ ſupficies ñ eēnt niſi vnū: qd̄ ē īpoſſibile. ¶ Tertia rō eſt: q2 vel loc⁹ eſſet de nūero corporeoꝝ ꝛ tūc duo corpa ſimul eēnt, vel de nūero incorporeorū: ꝛ ſic nō eſſet eq̄lis locato. Nec valet dicere q̄ loc⁹ nō eſt corp⁹: ſʒ corpori elemētum. Q2 vel eſt elemētum ſenſibile: et ſic duo corpa ſimul erūt. vel eſt ſolū elementum intelligibile: ꝛ ſic nō habebit longitudinem: nec latitudinē: ꝛ ꝑ ↄn̄s nō erit equalis locato.

¶ Ex itelligibilib⁹ elementis nulla fit magnitudo.

¶ Quarta rō eſt: ſi locus eſſet: eſſʒ cauſa locati: ſʒ hoc nō: q2 nō videtur in quo genere cauſe ſit cauſa: igitur locus non eſt. ¶ Quinta rō quā facit Zeno. Oīe qd̄ eſt eſt in loco: ſʒ locus nō eſt in loco: q2 tūc eſſʒ proceſſus in infinitum: ergo locus non eſt. ¶ Sexta ratio: quia cum locus non ſit maior neq₃ minor locato: augmētato locato: oporteret locum augmentari. ꝛ ſic locus eſſet mobilis: quod videtur eſſe falſum. Propter ꝑdictas rōnes vidēdum eſt vtrum ſit locus: et quid eſt locus.

¶ Secūdum capitulum in quo narrantur opiniones antiquorum de loco.

Quis loc⁹ pri⁹ ꝛ q̄s cōis

Ocoꝝ quidā eſt cōmunis: qui non continet ſolum vnum ſed multa. Et quidā eſt proprius qui nō continet niſi vnū locatū vel partem eius. Et differūt iſta loca: q2 nihil dicitur eſſe proprie et per ſe primo in loco cōmuni: ſed ſolū ſcd̄m quid ſed aliq̄d bene dicitur eſſe perſe prio in loco ꝓprio. ¶ De hoc loco dixerunt quidam antiquorum: q̄ ipſe eſt forma locati: q2 ipſe eſt termin⁹ locati: modo forme videtur eſſe terminare.

Opiniōes antiquorum.

¶ Sed alij dixerūt ipm eſſe materiam: eo q̄ loco plures ꝓprietates materie cōuenuūt: cū ſit receptiu⁹ alioꝝ corporū. Et hui⁹ opinionis videt᷑ eſſe Plato in Timeo: qui inter oēs maxime conat⁹ ē dicere q̄d ſit loc⁹: ſʒ oēs aſſeruerint locū eſſe aliq̄d. Sed ſi ita ſit: q̄ locus ſit materia vel forma

Q. locus non eſt materia neq₃ forma.

Difficile eſt cognoſcere locū: ſicut difficile eſt cognoſcere materiā. ¶ Attū de hac materia pōit᷑ tal' ↄclō. Loc⁹ nō ē materia neq₃ forma. Probat᷑ q̄ttuor rōib⁹. Pria ē q̄ loc⁹ hn̄ ē ſepabilis a locato: neq₃ ē ps corpis locati: ſʒ hʒ modū vaſis ↄtinent' aliquā rē extrinſece: ꝛ ſepabilis ab illa re. Sʒ nō ſic ē de materia vel forma: q2 neq₃ materia neq₃ forma ſūt ſepabiles a ↄpoſito: neq₃ ſūt oīno aliud ab ipo: ſicut loc⁹ a locato. igit᷑. Scd̄a rō eſt: ad locū mouent᷑ naturaliter corpa naturalia: nō aūt ad ſuā materiā vel formā. Silr̄ locoꝝ differētie ſūt ſurſū vl' deorſū nō autē materie vl' forme: ergo loc⁹ nō ē materia neq₃ forma. Tertia rō ē: ſi loc⁹ eēt materia vel forma. loc⁹ eēt i aliquo loco: aut ergo eēt in ſeipo: qd̄ ē īpoſſibile. aut i alio: ꝛ ſic erit proceſſus in īfinitū. Quarta rō ē: ſi loc⁹ eēt materia vel forma: tūc ſequeret᷑ q̄ corrupto locato corrūpet᷑ loc⁹: qd̄ ē falſū: q2 cū ex aere fit aqua nō ꝑdit᷑ loc⁹ ei⁹. ¶ Tertiū capitulum in quo ponunt᷑ octo modi eſſendi in.

Oſt hec aūt accipiendū ē quot modis aliq̄d i alio dicit᷑. ¶ Primo mō: ſicut ps i toto: vt digit⁹ i manu. ¶ Scd̄o mō: ſicut totū i ꝑtib⁹. Nō ei ꝑter ptes ē totū.

Totum nō eſt ꝑter partes.

¶ Tertio mō ſicut ſpēs i gn̄e: vt hō in aīali ¶ Quarto mō ſicut gen⁹ in ſpē: ꝛ ps ſpēi i rōe ei⁹. ¶ Quinto mō: ſicut accn̄s i ſubiecto: vt ſanitas i calidis ꝛ frigidis. ¶ Sexto mō: ſicut i regēte vt regnū grecoꝝ i rege ipoꝝ. ¶ Septimo mō: ſicut i fine ꝛ optimo. ¶ Octauo mō: ſicut i vaſe vl' loco. Et circa iſtos modos dubitat᷑ vtꝝ aliq̄d poſſit eſſe in ſeipo. Si ei dicat᷑ q̄ ſic: iā nō oportebit locū aliō eē a locato.

Concluſio.j.

¶ Sed ad hāc dubitationē d᷑: ꝑmo q̄ aliquid pōt eſſe i aliquo dupl'r. Uno mō ꝑ ſe ꝑmo: q2 ē i illo ſcd̄ʒ ſe totū ꝛ qd̄libʒ ſui. Alio mō ſcd̄m alterꝝ: q2 ē in illo ſcd̄ʒ aliō: aut ſcd̄ʒ ꝑtē: ſicut hō d᷑ alb⁹ rōe corpis: ꝛ ſciēs rōne aīe.

Concluſio.ij.

¶ Scd̄o d᷑: q̄ totū hn̄ ē i ſeipo ſcd̄m alterꝝ: q2 ſcʒ vna ps toti⁹ ē i alia pte: ſʒ nō eſt in ſeipo ꝑmo: ſicut albedo ē i ſupficie: ꝛ ſciā in aīa.

Concluſio.iij.

¶ Tertio d᷑: q̄ nihil ē in ſeipo ꝑſe ꝑmo. Ptʒ Tū: q2 nihil ē i ſeipo ꝑſe ꝑmo: ſicut ps i toto: neq₃ ſicut totū i pte. ꝛ ſic de alijs modis eſſendi i: ergo nihil ē i ſeipo ꝑſe ꝑmo. Tū ſcd̄o: q2 ſi aliq̄d eēt i ſeipo perſe prio: vt amphora vini i amphora vini: tūc amphora ꝛ vinū eēnt vnū qd̄ ē falſū. Et ptʒ ↄn̄a: q2 vinū eēt illud qd̄ eēt i amphora: ꝛ etiā amphora eēt illō idē: igit᷑ āphora ꝛ vinū eēnt vnuʒ ꝛ idē. Et ↄfirmat᷑ q2 eē i ſeipo ꝛ eē i alio habēt rōes repugnātes: ergo nō pn̄t eidē ↄuenire. ꝛ ꝑ ↄn̄s nihil pōt eē in ſeipo ꝑſe primo

Concluſio. iiij

¶ Quarto d᷑: q̄ nihil pōt eē i ſeipſo ꝑaccidens ꝛ primo. ptʒ: q2 ſi amphora vini eſſet in ſeipſa ꝑmo ꝛ ꝑaccn̄s: tūc vinū ꝛ amphora eēnt in eodē loco qd̄ ē impoſſibile. ¶ Et ſic ptʒ q̄ rō zenonis ꝓbātis locū nō eē: q2 ſi eſſʒ eſſet in loco: nō eſt difficilis ad ſoluēdū. Nā aliq̄d pōt eē in aliquo: abſq₃ hoc q̄ ſit in illo tanq̄ in loco. Ptʒ inſuper: q̄ loc⁹ nō eſt materia nec forma: cū loc⁹ ſit ſeparabilis a locato: nō aūt materia vel forma.

¶ Quartum capitulum in quo ponunt᷑ aliqua valentia ad diffinitionem loci.

D habendā diffinitionem loci ponunt᷑ due ↄclōnes. ¶ Pria ē q̄ q̄nq₃ ſūt ꝓpetates loci ¶ Una eſt: q̄ loc⁹ ↄtinet locatū ꝛ nihil eſt ipi⁹: ꝛ ſic neq₃ ē materia neq₃ forma. ¶ Secunda ē: q̄ loc⁹ ꝓpri⁹ neq₃ ē maior. neq₃ minor locato. ¶ Tertia ē: q̄ loc⁹ nō deficit locato. ¶ Quarta ē: q̄ i loco inueniunt᷑ differentie ex natura rei diſtincte. ¶ Quīta eſt q̄ vnū qd̄q₃ mouet᷑ ad locū naturalē in quo natuʒ ē quieſcere.

Pria cōcluſio ↄtinens ꝓpetates loci

¶ Scd̄a ↄclō ē q̄ quattuor ſunt ↄditōes hōe diffinitōis. Pria eſt: q̄ debet manifeſtare quid ſit res ſignificata per diffinitū. ¶ Scd̄a eſt: q̄ ꝑ eā debēt ſolui obiectōes ꝛ difficultates ↄtingentes circa diffinitū. ¶ Tertia eſt: q̄ ꝑ ipam debēt cognoſci ꝓprietates diffiniti ¶ Quarta eſt: q̄ debent ꝑ eā notificari cauſe difficultatum et diſcordiaꝝ circa diffinitū. Si aūt he q̄ttuor ↄditōnes ↄueniāt diffinitōi loci: hēt᷑ plena loci diffinitio: ꝑ qua ponunt᷑ ꝑambula.

Secunda ↄclō continens ↄditiōes bone diffinitōis.

¶ Primū eſt: q̄ ſi nō fuiſſet mot⁹ localis nō fuiſſet mentio facta de loco. ¶ Scd̄m eſt q̄ aliquid mouet᷑ localiter dupl'r. naʒ aliqn̄ mouet᷑ ꝑſe: vt totū ꝑſe exiſtens. Aliqn̄ per accidens ꝛ illō eſt duplex. Quoddā natū eſt moueri perſe: vt pars integralis: ꝛ clau⁹ nauis. Aliud vero non eſt natū perſe moueri: vt ſcientia ꝛ qd̄libet accidens.

Preābula ad loci diffinitōem.

¶ Tertium preambulū eſt: q̄ loc⁹ ↄtinēs locatuʒ nō eſt aliquando locus proprius ipſius. q2 nō eſt eq̄lis illi: ſicut celuʒ non eſt proprius locus iſtorum inferioruʒ neq₃ aer: niſi ſcd̄ʒ partē

¶ Quartū ꝓambulū ē qn̄ ꝯtentū ē ꝯtinuum cotinēti: nō eſt in eo ſicut in loco. Luꝫ: q: tale nō pōt moueri ſine cōtinente. Locatuꝫ aūt moueť ſine loco. Tū: q: illud ē in cōtinē te ſicut in toto: ergo nō eſt i eo ſicut in loco ¶ Quintū preambulū eſt: qn̄ aliqd corpus eſt in cōtinente tangēte ipſuꝫ: tūc eſt in ipo ſcdm ptem tangentē ipm. ¶ Iſtis preābulis poſitis ponunť due cōcluſiones. Pria loc⁹ ē termin⁹ corpis cōtinentis. ptꝫ: q: loc⁹ non eſt ſpacium ſeparatum exiſtens inter latera corpis cōtinentis: neqꝫ eſt forma locati: neqꝫ eſt materia ipſi⁹: igitur eſt termi nus corporis cōtinētis Prima pars añtis patet primo: ſoluendo rationem antiquorū tenentiū locum eſſe tale ſpacium: qua ſic argumentātur: loco permanēte corpora trāſmutantur: ⁊ manet eadem diſtantia inter latera corporis continentis. Sicut cum vas intrat vnū corpus ⁊ aliud abſcedit: vas nō ꝓpter hoc mouetur: neqꝫ diſtantia laterum variatur. Sed talis diſtantia nō videť eſſe aliud ꝙ̄ ſpacium ſeꝑatum a loco: exiſtēs inter latera corpis cōtinentis: igiť locus eſt tale ſpaciū. Ad hāc ei rōeꝫ dicit: ꝙ trāſmutato loco nō manet eadeꝫ diſtantia inter latera corpis cōtinentis: licet maneant eadē latera diſtantia. Patet ſecundo: q: ſi locus eſſet tale ſpaciuꝫ ſequereť ꝙ eſſent infinita loca: qd eſt impoſſibile. Et ptꝫ ꝯña: quia ſicut totū habet locū: ita ⁊ quelibet ps nata eſt habere locū: ⁊ cū ad diuiſionē locati nō oporteat locū diuidi: ſeqtur ꝙ loc⁹ toti⁹ eſt diuiſus in īfinita loca: qd ē īpoſſibile. Patꝫ tertio: q: ſi ſic tūc vn⁹ loc⁹ indigeret alio: cū ipē moue reť ad motū locati: ſed hoc ē falſū q: tūc cuiuſlibet loci eſſet alter loc⁹. Patet quarto: q: ſcdm illā imaginationē ſol⁹ mundus eſſet in loco: cū ſolus mūdus ſit in tali ſpacio ſeꝑato. ¶ Scda ps añtis ptꝫ: q: lꝫ forma ſit termin⁹ cōpoſiti: ſicut locus locati: nō tñ eodē mō: q: forma ē termin⁹ intrinſecus nō aūt loc⁹. ¶ Tertia ps añtis patꝫ. Tum primo: q: licet loc⁹ recipiat diuerſa locata ſicut materia diuerſas recipit formas: nullū tñ illoꝝ locatoꝝ īheret loco ſicut forma inheret materie. Tū ſecūdo: q: materia nō eſt oīno diuiſa a cōpoſito: ſicut loc⁹ a locato. Patꝫ igiť ꝙ loc⁹ neqꝫ ē ſpēs ſiue forma: neqꝫ materia: neqꝫ ſpaciū ſeparatū: relinqtur ergo ꝙ ē termin⁹ corpis ꝯtinentis

¶ Cōcluſio .j.

Q; locus non eſt ſpacium ſeparatum.

Q; locus non eſt forma.
Q; locus non eſt materia.

¶ Scda ꝯcluſio ē. Loc⁹ ē imobilis primuꝫ Ptꝫ: q: ſicut vas ē mobile primū ita loc⁹ ē imobilis primū. Nā nauis dr̄ eſſe in flumine ſicut in vaſe: ⁊ nō ſicut in loco. ¶ Ex ꝓdict inferť diffinitio loci ſcꝫ: ꝙ loc⁹ ē terminus corpis ꝯtinētis imobilis pmū. Q; aūt ſit imobilis ptꝫ: q: vltimū celi: ⁊ mediū mundi: dicunť eſſe loc⁹ ſurſum: ⁊ loc⁹ deorſum: q: ſūt imobilia pmū: ergo loc⁹ ē qd imobile pmū. ⁊ ideo locus videť eſſe quoddā planū ſicut vas. ¶ Quintū capitulū in quo oſtēditur quō aliqua diuerſimode ſunt in loco.

¶ Cōcluſio .ij.

¶ Diffinitō loci.

D videndū quō corpa vario mō ſunt in loco ponunť quattuor cōcluſiones. ¶ Prima ꝯcluſio eſt oē corp⁹ habēs extra ſe aliud corpus cōtinens ipm ē in loco: aliud vero minime. Ptꝫ q: cōditio loci videť eſſe ꝯtinere locatū: ergo oē qd ꝯtineť ab alio ē in loco. ¶ Secunda ꝯcluſio totū vniuerſum nō ē in loco niſi rōne ptiū. ptꝫ: q: nō hꝫ corp⁹ circūdās ipm ⁊ ideo nō moueť ſurſum vel deorſum: ſed ſoluꝫ circulariter. ¶ Tertia ꝯcluſio eoꝝ que ſunt in loco: quedā ſunt in loco ſcdm actum: vt totū ꝑſe exiſtens. Alia vero ſcdm potentiam: vt ptes illius totius. Similiter eoꝝ que ſunt in loco: quedā ſunt in loco ꝑſe: ſicut oē corp⁹ mobile motu recto. Et ſimiliter illa que poſſunt augeri vel minui. Alia vero nō ſunt i loco niſi ꝑ accn̄s ſicut aīa ⁊ celū qd moueť circulariter. ¶ Quarta ꝯcluſio eſt totus mūdus nō ē in loco ꝑſe. Ptꝫ q: extra totum mundū nihil ē. Cū extra totū ⁊ de nihil ſit: ergo totus mūd⁹ nō eſt in loco. Sꝫ alia a celo ſunt in ipo celo tanꝙ̄ ī vltimo ei⁹ terra eni eſt in aqua aqua in aere: aer ī igne ether aūt in celo. celum aūt nō amplius in alio. ¶ Ex ꝓdictis ſolui poſſunt rōes que ꝓbant locū non eſſe. ¶ Ad pmā dr̄ ꝙ nō opꝫ duo corpora eſſe in eodem loco cuilibet eorum proprio: licet bene poſſint eſſe in eodeꝫ loco communi vtriqꝫ. ¶ Ad ſecundā dicit ꝙ ſi punctuꝫ capiať ꝓ indiuiſibili non eſt in loco: ſed ſi capiatur pro parua parte continui non eſt in loco niſi ſcdm potētiā ¶ Ad tertiā diciť ꝙ due ſūt ꝓpetates loci Pria eſt: ꝙ vnūqdqꝫ corp⁹ graue vel leue ferť ad ſuū locū naturalē: ex eo ꝙ in illo ſaluatur: licet aliquādo locus ⁊ locatū agant ⁊ patiantur adinuicem: q: poſſunt in vna qualitate

Concluſio .j.

Cōcluſio .ij.
Cōcluſio .iij.

¶ Aīa ⁊ celuꝫ ſunt in loco ꝑ accn̄s.
¶ Concl'o .iiij
Extra oē ⁊ totum nihil eſt.

¶ Soluuntur rōnes ꝓbantes locuꝫ non eſſe que poſite ſunt ca.

Due ꝓprietates loci.

cōuenire ⁊ in alia repugnare: ſicut pꝫ de aqua ⁊ terra. ¶ Scda ꝓpetas ē. ꝙ vnūqdqꝫ corp⁹ naturale natū eſt qeſcere ī ſuo loco naturali: ſicut ps in toto: ⁊ materia ſub forma. Et ſic pꝫ ꝙ loc⁹ ē elementū vel aliqd elemētoꝝ ⁊ de natura corporeoꝝ. ¶ Ad quartaꝫ dr̄ ꝙ loc⁹ ī ordīe ad motū localē ē cā finalis ſꝫ ī ordīe ad locatū: eſt cā efficiēs ꝯſeruans. ¶ Ad qntā dr̄ ꝙ ꝯña nō valet: loc⁹ ē in aliquo igiť ē in illo tanꝙ̄ in loco. ¶ Ad ſextam dr̄ ꝙ nō oꝫ locum augmētari ad augmentationem locati: licet oporteat ipſum fieri maioris continentie.

Imiliter aūt neceſſe eſt phiſicū ⁊c̄. ¶ Iſte ē quart⁹ liber phiſicoꝝ Ar. in quo p. deterſat de paſſionib⁹ extrinſecis corpoꝝ naturaliuꝫ. Et diuidiť iſte liber in tres tractat⁹. In prīo deteriatur de loco. In ſcdo de vacuo: ibi. Eodē aūt mō accipiēduꝫ. In tertio determiať de tpe ibi. Cōſeqnēs aūt. Prim⁹ tractat⁹ ꝯtinet ſeptē capl'a. In prīo diſputat an loc⁹ ſit aut nō. In ſcdo inquirit qd ſit loc⁹ diſputatiue. In tertio enūerat mōs eſſendi in alio: vt appareat qualiter locatū ſit in loco. In quarto ꝓmittit quaſdā ſuppōnes valētes ad diffinitiōem loci. In qnto inquirit diffinitōem loci. In ſexto declarat qualiter diuerſa entia ſunt diuerſimode ī loco. In ſeptīo declarat cās quarūdaꝫ ꝓprietatū loci: ⁊ ſoluit rōnes in prīo capitulo factas: ad oñdendū ꝙ loc⁹ nō ſit. Capit. Ita patebūt in ꝓceſſu. ¶ Ponit ergo prīo talē ꝯcl'oem. Ad naturalē phūm ptinet ꝯſiderare de loco. Probat ſic. p. q: de illo dꝫ naturalis cōſiderare: qd oībus naturalib⁹ cōuenit: ſꝫ loc⁹ cōuenit oībus naturalib⁹: igiť. Minorē ꝓbat ſic p. ꝑ rōem āntiquoꝝ. Quicqd non ē nō ē in loco: ergo oē qd ē. eſt in loco. Circa iſtā ꝓbatōem mīoris ē aduertendū: ꝙ ipa peccat tripl'r. Prīo penes fallaꝫ ꝯñtis Scdo q: falſuꝫ ē ꝙ oē qd ē. eſt in loco: vt dꝫ de ſubſtātiis ſeꝑatis: ⁊ ſic añs ē veꝝ: ⁊ ꝯñs ē falſuꝫ. Tertio peccat q: ſi oē qd ē eſſꝫ in loco: tūc cōſideratio de loco nō pertineret ad naturalē. ſꝫ magis ad metaphiſicum. T. Et de motu ¶ Hic p. ꝓbat dictā ꝯcl'oem ſcda rōne ſic. Quicūqꝫ cōſiderat de loci mutatōe dꝫ cōſiderare de loco: ſꝫ naturalis cōſiderat de loci mutatōe: ergo dꝫ ꝯſiderare de loco. Maior pꝫ: q: loci mutatio nō pt eſſe ſine loco T. Hꝫ aūt multas dubitatōes. ¶ Hic p. pōit ſcdam cōcluſiōeꝫ q̄ talis ē. ꝙ ꝯſideratio de loco ē difficilis. ꝓbat p. duab⁹ rōibus. Quaꝝ prīa ē. Illud qd ꝓpter ei⁹ diuerſas ꝓpetates videť eē alteri⁹ ⁊ alteri⁹ nature: eſt difficilis cognitōis: ſꝫ locus ē hmōi: igiť ꝯſideratio de loco eſt difficilis. Mīor pꝫ: q: loc⁹ quātuꝫ ad aliquas ei⁹ ꝓprietates videť eē materia: ⁊ qntū ad alias forma T. Ampli⁹ aūt neqꝫ. ¶ Scda rō ē. Illud ē difficilis cognitiōnis de quo ꝓdeceſſores Ar. determinauerūt niſi dubitatiue ⁊ diſputatiue: ſꝫ ſic ē de loco: ergo ꝯſideratio de loco ē difficilis. T. Q; quid igť loc⁹ ¶ Hic p. ponit tertiam ꝯcl'oem q̄ talis ē. ꝙ locus ē. quā ꝯcl'oem ꝓbat trib⁹ rōib⁹. Quaꝝ prīa ē. Illud in quo aliqua corpa mutuo ſuccedūt ē. ſꝫ in loco corpa ſibi mutuo ſuccedūt: ergo locus ē. Mīor pꝫ: q: vbi nūc ē aqua poſtea erit aer: ergo ex trāſmutatōe locali manifeſtuꝫ ē. ꝙ locus ē. ⁊ ꝙ in loco corpa ſibi mutuo ſuccedūt. T. Ampli⁹ aūt. ¶ Secūda rō talis ē. Illud ad qd mouētur corpa tanꝙ̄ ad aliquid eis cōueniēs ⁊ coꝝ ꝯſeruatiuū: eſt aliqd in reꝝ natura: ſꝫ ad locū mouētur corpa naturalia tanꝙ̄ ad aliqd eis ꝯueniens: ⁊ coꝝ ꝯſeruatiuū: ergo loc⁹ ē aliqd in reꝝ natura. Minorē ꝓbat p. q: vnūqdqꝫ corp⁹ nō ꝓhibitū exñs extra locū ꝓpriū ferť natural'r in ſuū locū ꝓpriū vt graue natural'r ferť deorſuꝫ: ⁊ leue ſurſuꝫ: ergo loc⁹ hꝫ virtutē ꝯſeruatiuaꝫ locati: ⁊ ꝑ ꝯñs loc⁹ ē aliqd. ¶ Et q: poſſꝫ aliqs dicere. ꝙ in reb⁹ alijs a nobis ſcꝫ in inaiatis ſurſuꝫ: ⁊ deorſuꝫ: āte: ⁊ retro: ⁊ ſic de alijs differētijs poſitionū non eſſent natural'r diſtincta: ſꝫ ſolū quo ad nos. iō Ar. oñdit ꝙ ille differētie ſunt diſtincte ex natura rei duab⁹ rōibus. Primam pōit ibi. Sūt aūt hmōi. ⁊ ē talis. Ille drīe locoꝝ ſunt diſtincte ex natura rei ꝓpter quas motus elementorum ſunt diſtincti: ſed propter drīas locoꝝ mot⁹ elemētoꝝ ſunt diſtincti: ergo drīe loci ſunt ex natura rei diſtincte. Minor ptꝫ: q: videm⁹ ꝙ oīa leuia natural'r moueť ꝟſus celū: ⁊ grauia verſus mediū: qd nō eſſꝫ niſi loc⁹ ſurſuꝫ diſtingueret ex natura rei a loco deorſuꝫ T. Oſtēdūt aūt ¶ Secūda rō ē. niſi ſic ſeqreť ꝙ naturalia nō magis eſſent ī loco ꝙ̄ mathematicalia: ſꝫ ꝯñs ē falſuꝫ: ergo ⁊ illud ex quo ſequiť. Cōſeqntia pꝫ: q: ſi eſſent entia mathematicalia q̄ de facto nō eſſent naturalia poſſem⁹ in eis aſſignare loca: ⁊ drīas loci: ergo ſi drīe loci ſolū diſtinguerenť quo ad nos: nō pl⁹ naturalia eſſent in loco ꝙ̄ mathematicalia ſi eſſent T. Ampli⁹ vacuū. ¶ Hic p. probat dictā ꝯcl'oem ꝓncipalē tertia rōne q̄ talis ē. Vacuū eſt (vt antiq̄ affirmabāt) ergo loc⁹ ē. ꝯña pꝫ ꝑ diffinitionē vacui. deſcribebāt ſic antiq̄ vacuū Vacuū ē loc⁹ priuat⁹ corpe. T. Videť aūt ¶ Hic p. ꝯfirmat dictā rōem auctoritate Heſiodi q̄ dicebat: ꝙ in factōe mūdi. primo factū fuit qddā chaos qd erat loc⁹ vacu⁹ in quo alia fiebant: ergo loc⁹ ē: T. At vo hꝫ. ¶ Hic p. ꝓbat ſex rōnibus ꝙ loc⁹ nō ē. Quaꝝ prīa talis ē. ſi locus eſſꝫ vel eſſꝫ corp⁹ vel aliud a corpe. Non corpus: q: cū locatū ſit corpus: ⁊ locus ⁊ locatū ſunt ſimul ſequiť ꝙ duo corpa eſſent ſimul in eodē loco: qd ē impoſſibile. Nec ē aliud a corpe: q: locus hꝫ tres dimēſiones cū ſit equalis locato: ergo locus nō ē aliud a corpe. T. Ampli⁹ ſi. ¶ Secūda rō ē. ſi locus corpis eſſꝫ aliud a corpore ⁊ receptaculū ipius corporis eadē rōne pūctus linea ſuperficies haberēt locū diſtinctū ab eis: ſꝫ hoc ē impoſſibile: q: locus pūcti nō pt eſſe diſtinctus a pūcto: eo ꝙ locus pūcti nō eſſꝫ niſi aliqd indiuiſibile: mō duo indiuiſibilia ſibi inuicē iūcta nō videnť eē niſi vnū: ⁊ ſimili rōne loc⁹ ſuperficiei nō erit aliud a ſupficie: ⁊ loc⁹ linee a linea: ergo loc⁹ corporis nō erit aliud a corpe. T. Quid eī forte ¶ Tertia rō ē. ſi loc⁹ eſſꝫ aliqd: aut eſſꝫ de nūero corporeoꝝ: aut de nūero incorporeoꝝ: ſꝫ nō eſt de nūero aliquoꝝ iſtoꝝ: ergo loc⁹ nō ē aliqd. Minor pꝫ: ꝙ non ē de nūero īcorporeoꝝ: q: tūc locus nō eſſꝫ equalis locato: cū locatū ſit corpus. Q; nō ſit de nūero corporeoꝝ: ptꝫ: q: tūc eſſꝫ corpus: ⁊ ſic duo corpora eſſent ſimul ¶ Sed diceret aliqs: ꝙ loc⁹ non ē corpus: ſꝫ ē elementū corporis. ¶ Cōtra hoc arguit p. ſic. q: ſi locus eſſꝫ elementuꝫ aut eſſꝫ elementū ſenſuale vel intellectuale. Nō primū q: tūc ſeqreť ꝙ duo corpora ſtarēt ſimul. Nec ſcdum: q: tūc nō haberet magnitudinē. ⁊ per ꝯñs non eſſꝫ equalis locato. T. Amplius ⁊ cui⁹. ¶ Quarta rō ē. Si loc⁹ eſſꝫ aliqd: oporteret ꝙ aliquomō eſſꝫ cā locati: ſꝫ locus non ē cā locati: ergo locus nō ē aliqd. Minor ptꝫ prīo: q: locus non ē cā efficiēs: q: ſi locus eſſꝫ cā efficiēs maxime eſſꝫ locus naturalis: ſꝫ hoc ē falſuꝫ: q: aliqn̄ locatum ē alibi ꝙ̄ in ſuo loco naturali. Nec etiā ē cā materialis nec formalis: q: tales ſunt cāe intrinſece rei cuius ſunt cauſe: ſꝫ locus non ē intrinſec⁹ ſuo locato. Nec etiam cā finalis: q: forma ⁊ finis coincidūt. T. Ampli⁹. ¶ Quinta rō que ē zenonis talis ē. Oē qd ē: eſt in loco ergo ſi loc⁹ ē locus ē in loco: ⁊ ſi ſit in loco: quereť de il

Concluſio .j.

Qd nō ē nuſꝙ̄ eſt.

Concluſio .ij.

Concluſio .iij. ꝙ locus ē.

Tolliť euaſio

Deſcriptio vacui ſꝫ antiquos

Probať locus non eſſe.
Prima ratio.

Scda ratio.

Tertia ratio.

Ex elemētis intelligibilibus nulla fit magnitudo.
Quarta ratio

Quinta ratio

Sexta ratio.

lo loco ⁊ ſic in infinitum. T. Amplius ſicut oē corpus. ¶ Sexta rō eſt locus non ē maior neqꝫ minor locato: ergo ſi locus ē. locus augmentabit̃ locato augmētato: ſꝫ hoc ē impoſſibile: cū locus ſit immobilis: vt poſtea dicet̃ ergo locus non eſt.

Quid locus cōis ⁊ ꝓprius.

Quoniam aūt aliud quidē

¶ Iſtud ē ſcḋm ca. huius tractatus in quo p̃ diſputatiue inq̄rit q̄d ſit locus. Et diuidit̃ in duas ptes. In pria narrat opiones antiquoꝝ. In ſcḋa īprobat illas: ibi. Atvero ꝙ īpoſſibile. Dicit ergo p̄io ſic. ꝙ duplex ē locus: ſcꝫ locus ꝓprius ⁊ locus cōis. Cōis eſt. q̄ nō ſolū vnū locatū cōtinet ſꝫ multa alia. Sꝫ locus ꝓprius ē. q̄ ꝯtinet locatū ⁊ nihil aliud qḋ nō eſt in illo. Et ſubdit p̃. ꝙ nihil ꝓpe ⁊ p ſe dr̃ primo eſſe in loco cōi: ſꝫ in loco ꝓprio: vt aliq̄d nō dr̃ eſſe in celo: niſi qꝛ ē in aere: nec aliq̄d dr̃ eſſe in toto aere: niſi qꝛ ē in vna pte aeris: nec ī terra: niſi qꝛ ē. in vna pte terre. T. Si igr̃ eſt locus. ¶ Hic p̃. narrat opiniones antiquoꝝ. Dicebāt eñ quidā antiq̄ ꝙ locus ē forma: qḋ ꝓbāt ſic: qꝛ locus eſt terminus locati: ſꝫ terminus rei eſt forma rei. g° locus eſt forma locati. T. Scḋꝫ aūt ꝙ videt̃. ¶ Hic p̃. narrat ſcḋaꝫ opioem antiquoꝝ. Dixerunt eñ antiq̄: ꝙ locus eſt q̄dam diſtātia q̄ quidā diſtātia erat ipa materia: qḋ ꝓbāt ſic. Illud cui ꝯueniūt ꝓprietates materie: eſt materia: ſed loco conueniunt ꝓprietates materie: igr̃ locus eſt materia. Et huius opionis

Opio antiquorum ꝑ ma.

videt̃ eſſe plato q̄ dixit locū eſſe q̄ddaꝫ receptaculū qḋ quidē receptaculū erat ipa materia. Et ſubdit p̃. ꝙ ſolus Plato conatus eſt dicere q̄d ſit locus. T. Merito autē ex his. ¶ Hic p̃. infert vnū correlariū: qḋ eſt tale. Si locus eſſꝫ materia vel forma: difficile eſſꝫ cognoſcere locū: cū difficile ſit cognoſcere materiā ⁊ formā. T. Atvero. ¶ Hec eſt ſcḋa ps huius capli in qua p̃. oñdit. ꝙ locus nō eſt materia vel forma locati quatuor rōibus. Et

Opio .ij. platonis.

Tres ꝓprietates loci.

p pria pōit tres ꝓprietates loci. ¶ Quaꝝ pria eſt: ꝙ a loco bene ſepat̃ locatū: ſeu corpus qḋ eſt in illo: ⁊ tñ illud nō pt̃ ſepari a materia vel forma eius T. Quare neqꝫ ps. ¶ Scḋa ꝓprietas eſt: ꝙ locus nō eſt ps corporis locati qꝛ corpus locatū ſm ſe totū ſepabile eſt a loco: ⁊ materia ⁊ forma ſunt ptes eius a q̄bus locus ſeparabilis eſt T. Et videt̃. ¶ Tertia ꝓprietas eſt: ꝙ locus ſe hꝫ ad modū vaſis ꝯtinentis extrinſece rem: ⁊ ſepabilis eſt a re: nō aūt ſic eſt de materia vel forma. Hiis ſuppoſitis

Cōfutatio opinionum.

formatur ſic pria rō: qꝛ materia ⁊ forma nō ſepaꝛant a re cuius ſunt re ꝑmanēte in eſſe: ſꝫ locus ſeparat̃ a re cuius eſt illa re ꝑmanente in eſſe: ergo locus non eſt materia vel forma locati. T. Scḋm q̄dem. ¶ Hic p̃. ꝓbat ſpāliter ꝙ nō eſt forma: qꝛ illud qḋ eſt ſepabile a re cuius ē non eſt forma eius: ſꝫ locus eſt hmōi. igr̃. T. Scḋm ꝙ aūt. ¶ Hic p̃. ꝓbat ſpāliter ꝙ locus nō eſt materia: qꝛ locus cōtinet locatū: materia vero nō. T. Videtur autē ¶ Hic p̃. cōfirmat primā rōem ſic. Illud qḋ eſt in loco ē totaliter aliud ab ipo loco: ſꝫ locatū nō eſt totaliter aliud a materia vel forma: igit̃ locus non eſt materia vel

Digreſſio.

forma ipius locati. T. Platonici igr̃. ¶ Hic p̃. trāſgrediendo ꝓpoſitū. dicit ꝙ ex quo Plato poſuit eſſe locuꝫ cōem oībus entibus: ergo etiaꝫ habuit ponere nūeros ⁊ ideas eſſe in loco: qḋ tñ negauit: ⁊ ſic opio eius videt̃ ꝯtradictōem includere. T. Amplius quomō ferent̃. ¶ Scḋa rō eſt: q̄ ꝯtinet duplex mediū. Primū eſt: qꝛ ad locū mouent̃ naturaliter corpora naturalia: ⁊ non mouent̃ ad materiā vel formā: cū habeāt eas in ſe: igitur. ¶ Scḋm mediū eſt ſpecies locoꝝ dicunt̃ eſſe ſurſum et deorſuꝫ: ⁊ tñ nō ſunt materie vel forme: cū aliq̄ materia ⁊ forma eidem rei inſint: nō aūt ſurſum ⁊ deorſum. T. Si aūt in ſeipo. ¶ Tertia rō eſt. ſi locus eſſꝫ materia vel forma: locus eſſꝫ in loco: ⁊ ſi locus eſſꝫ in loco vel eſſꝫ in ſeipo: qḋ eſt impoſſibile. vt poſtea oñdetur: vel in alio: ⁊ ſic eſſꝫ ꝓceſſus in infinitū. Prima ꝯña ptꝫ: qꝛ materia ⁊ forma tranſmutat̃ de loco in locū ad trāſmutationem totius cōpoſiti: ergo ſi locus eſſꝫ materia vel forma totius cōpoſiti eſſꝫ mobilis: ⁊ per ꝯñs eſſꝫ in loco ¶ Amplius cū ex aere. ¶ Quarta rō ē. Si locus eſſꝫ forma locati: ſeq̄retur ꝙ ad corruptiōeꝫ locati corrūpetur locus: ꝯñs ē falſuꝫ: ergo añs. Cōſeq̄ntia ptꝫ: qꝛ ad corruptiōeꝫ locati corrūpit̃ forma eius: g° ſi locus eſſꝫ forma locati: locus corrūpetur ad corruptiōem locati: qḋ ē falſum. Q̄ aūt hoc ſit falſuꝫ ptꝫ: qꝛ q̄n equus corrūpit̃ ⁊ cadauer generat̃ nō corrūpitur locus qui fuit locus eq̄.

Octo modi eſſendi in.

Poſt hec autem

¶ Iſtud ē tertiū ca. huius tractatus in cuius pria parte p̃. enūerat modos eſſendi in. In ſcḋa mouꝫ dubitatōem: ſcḋa ibi. Dubitabit aūt. Modi aūt eſſendi in hic eodē mō ponūtur ſicut in ſummulis poſiti ſunt: ⁊ eoꝝ expōnes ibideꝫ patent. T. Dubitabit aūt. ¶ Hec ē ſcḋa ps huius capituli in qua p̃. mouet dubitatōem. Utrū aliq̄d dr̃ eſſe in ſeipſo: qꝛ ſi aliq̄s diceret: ꝙ aliquid eſſꝫ in ſeipſo: tunc non oporteret locuꝫ eſſe aliq̄d aliud a rebus locatis. ¶ Pro ſolutiōe huius dubij notat p̃. ꝙ aliq̄d dupliciter pt̃ eſſe in ſeipſo: ſcꝫ ſm ſe primo: ⁊ ſm alteꝝ. Unde illud dr̃ eſſe in aliquo p ſe primo: qḋ ē in aliquo ſm ſe totū. ⁊ ſm q̄dlibet ſui: ſic ꝙ non ē in eo ſoluꝫ per aliud. ¶ Et illud dr̃ eſſe in aliquo primo ⁊ ſm accidens: qḋ ſm ſe totum eſt in eo: ſed hoc ē per aliqḋ extrinſecum in quo ipm ē. qḋ facit ipm eſſe in illo: vt homo primo ⁊ ſm accidens dr̃ eſſe in mari: qꝛ ē in naui exiſte in mari. Et illud dr̃ eſſe in aliquo per ſe p̄io ⁊ nō per alteꝝ: qḋ ē in aliquo ſm ſe totum. ⁊ nō rōne alicuius ptis ſiue alicuius extrinſeci. ¶ Sed illud dr̃ eſſe in aliquo ſm alteꝝ: qḋ ē in eo rōne partis eius vt albedo ē in hoīe ſm alteꝝ: ſcꝫ rōne partis puta corporis. Et ſubdit p̃. ꝙ totuꝫ ē bene in ſeipo: neqꝫ primo: ſed ſm alteꝝ: qꝛ vna pars totius ē in altera: vel in ipo toto: ergo totum ē in ſeipo per alterum ſcꝫ ſm partem. Unde cum dr̃: ꝙ totum ē in ſeipo ſm alterum ſiue ſm partem: tñ intelligit̃ ſicut per iſtaꝫ orōnem: pars alicuius totius ē in ipo toto: vel ī aliqua parte ipius totius ſicut dicimus ꝙ homo ē ſciēs: ſiue ꝙ in homīe ē ſcientia: hoc ē anima hoīs ē ſciens: ſiue in anima hominis ē ſcīa: modo tales ꝓpōnes ſunt improprie ſiue figuratiue ⁊ ſinechdotice. T. Primum autem. ¶ Hic p̃. ponit talem ꝯcluſionem: ꝙ nō contingit aliq̄d eſſe in ſeipſo primo ⁊ per ſe: quemadmodū ē albedo in corpore: ⁊ ſcīa in anima. Hāc cōcluſioneꝫ ꝓbat p̃. inductiue ⁊ rōne. Inductiue ſic: qꝛ idem non ē in ſeipo ſicut in toto: nec ſicut in parte: ⁊ ſic de alijs modis eſſendi in: igit̃. T. Et rōne manifeſtum. Hic p̃. ꝓbat ideꝫ rōne: quia ſi aliquid eſſꝫ in ſeipo primo per ſe: puta amphora vini: intelligendo per ſe complexum amphora vini aggregatum ex amphora ⁊ vino ſequitur ꝙ amphora eſſꝫ vinum: ⁊ ecōtra: quia vinum poſituꝫ in amphora eſſꝫ in ea per ſe primo: ⁊ ex quo amphora per ſe primo eſſꝫ in ſeipa: tunc amphora ⁊ vinum eſſent vnuꝫ ⁊ idē. T. Scḋm eſſe quiḋ igr̃. ¶ Hic p̃. confirmat dictam rōnem ſic. Quādocūqꝫ ſunt diuerſe diffinitiones aliquorum ⁊ competunt diuerſis per diuerſa: non poſſunt competere eideꝫ per ſe ſine ſine omni alio: ſꝫ eius qḋ ē eſſe in alio: ⁊ eius in quo ē aliud ſunt diuerſe diffinitiones ⁊ diſtinctis cōueniunt per diſtincta: igitur non

Cōcluſio pria.

Concluſio .ij.

poſſunt eidem cōuenire per ſe. T. At vero neqꝫ. P̃. hic ponit ſcḋam ꝯcluſioneꝫ que talis ē. ꝙ non cōtingit idem eſſe in ſeipo p̄mo ⁊ ſm accidens. Probat ſic. qꝛ ſi ſic ſequeret̃ ꝙ duo corpora eſſent ſimul ⁊ ſemel in eodem loco: qḋ falſum ē igr̃. ꝯña ptꝫ: qꝛ ponatur ꝙ amphora ſit in ſeipa p̄mo: hoc ē ſm ſe totam: tūc ꝯtinet ſe totam p̄mo: ⁊ p accidens: ſcꝫ rōne vini: tunc vinum ⁊ amphora ꝯtinent̃ ab eodem: ⁊ ſic eſſꝫ penetratio dimenſionum: quia ex quo amphora ſit in ſeipa p accidens: oꝫ

ꝙ aliquid ſit ſibi intimius: ſcꝫ illud rōne cuius dr̃ eſſe ꝑ accidens in ſeipo: ⁊ vbi ē illud ibi eſt ipa amphora: ergo duo eſſent ſimul in eodē loco. T. Q̄ aūt zeno oppoſuit. ¶ Hic p̃. remouet opioneꝫ zenonis dicētis ꝙ locus non ē. qꝛ ſi eſſꝫ: eſſꝫ ī aliquo loco: ⁊ ille iteꝝ in alio loco ⁊ ſic eſſꝫ ꝓceſſus in infinitū. Ad hoc dicit p̃. ꝙ ꝯña nō valet: ſcilꝫ locus ē in aliquo: ergo locus eſt in aliquo loco: cum locus pōt eſſe in alio ſm aliquem aliuꝫ modū eſſendi in. T. Illud aūt manifeſtum. ¶ Hic p̃. remouet opioem illoꝝ dicentiū locū eſſe materiā vel formā: dicens ꝙ locus non ē materia vel forma ipius locati: cū locus ſit ſeparatus a locato.

Quid autem forte

¶ Iſtud ē quartū capitulū huius tractatus in quo p̃. premittit quaſdā ſuppoſitiōes valentes ad inquirendū diffinitionem loci. Et diuidit̃ iſtud capitulū in duas partes. In prima facit qḋ dictum ē. In ſcḋa ponit aliquas conditiōes bone diffinitiōis: ibi. Optꝫ aūt tentare. ¶ Pria

Suppō pria.

ſuppoſitio quā ponit ē iſta: ꝙ locus continet locatū ⁊ nihil ē ipius: hoc ē nō eſt ps eius: ⁊ per hoc ꝙ non eſt ps eius differt a materia ⁊ forma locati: ⁊ per hoc ꝙ cōtinet locatum dr̃ ab antiq̄s differre a vacuo. T. Amplius neqꝫ primū. ¶ Scḋa ſuppō ē. ꝙ locus non ē maior ne-

Scḋa ſuppō.

qꝫ minor locato. Q̄ ſic intelligit̃. locus ꝓprius tñ continet ſicut ipm locatum: ⁊ nō plus nec minus. T. Adhuc

Tertia ſuppō

aūt ¶ Tertia ſuppoſitio ē. ꝙ locus nō deficit locato: ex quo locatum nō eſt ſine loco: locus tñ ſeparabilis ē a locato: locato ꝑmanente in eſſe. T. Adhuc aūt oēm locum. ¶ Quarta ſuppoſitio ē. ꝙ in loco inueniūtur differentie poſitionū ex natura rei diſtincte. Quinta ſuppō eſt.

Suppō .iiij.

Suppō q̄nta.

ꝙ vnūqḋqꝫ naturaliter mouet̃ ad ſuum locū in quo natum ē quieſcere: vt aliqua ferūtur ſurſuꝫ: aliqua deorſum. Iſta tñ ſunt intelligēda de locis corpoꝝ generabilium ⁊ corruptibiliū. T. Optꝫ aūt tentare. ¶ Hec ē ſecunda ps huius capituli: in qua p̃. ponit quatuor conditiones ad bonam diffinitiōem req̄ſitas. Quarum prima ē. ꝙ diffinitio dꝫ explicare q̄d ē res ſignificata per diffinitum. T. Et quecūqꝫ. ¶ Secūda cōditio ē. ꝙ per diffinitiōes poſſunt ſolui obiectiōes difficultates: ſiue queſtiones circa diffinitū cōtingentes. T. Et q̄ videntur loco ineſſe. Tertia cōditio ē. ꝙ per illam diffinitionem cognoſcūtur ꝓprietates diffinito cōuenientes quod dꝫ ſic intelligi: ꝙ ille difficultates habēt ſolui: et ille ꝓprietates de diffinito habēt cognoſci per diffinitionem q̄ ignorarent̃ ſi diffinitio exp̄mens q̄d rei ſiue q̄d nomis ignoraret̃. T. Et amplius diſcolie. ¶ Quarta conditio ē. ꝙ per diffinitōem debēt oſtēdi cauſe difficultatum ⁊ diſcordiarum circa diffinitū cōtingentiuꝫ: Et ſubdit p̃. q̄ñ habetur diffinitio cui ꝯueniūt iſte cōditiones erit perfecta.

Quatuor conditiōes bone diffinitionis.

Primum quidem

¶ Iſtud eſt q̄ntum capi. huius tractatus in quo p̃. inq̄rit diffinitionem loci. Et diuidit̃ iſtud caplm in tres partes. In prima p̄mittit queḋ preambula valentia ad inquiſitiōem diffinitionis loci. In ſecūda inquirit vnam particulaꝫ diffinitionis loci ibi. Iam igitur manifeſtum ē. In tertia inquirit aliam particulā diffinitionis loci: ibi. Sicut autem vas. Primū preambulū qḋ ponit ē iſtud. Si

Preābulū .j.

non fuiſſꝫ motus localis nō fuiſſet facta inquiſitio de loco. T. Eſt autem qḋ mouetur. ¶ Scḋm p̄ambuluꝫ

Preābulū .ij.

eſt. ꝙ aliquid mouet̃ localiter dupliciter: ſcꝫ per ſe: ⁊ p accidens. Unde illud qḋ mouetur p ſe ē aliqḋ totum per ſe exñs diuiſuꝫ ab oī alio qḋ non ē pars alterius vt homo vel lapis. Sed illud mouet̃ per accidēs: qḋ mouetur ad motū alterius. Et hoc eſt duplex: qꝛ q̄ddaꝫ ē qḋ eſt natū moueri p ſe naturaliter ſicut ps q̄ntitatiua alicuius totius q̄ñ eſt in toto mouet̃ per accidēs: ⁊ q̄ñ eſt ſeparata a toto: tūc pt̃ moueri per ſe. Aliud eſt qḋ nō pōt moueri per ſe naturaliter: ſicut ſunt accidētia que non pñt naturaliter p ſe ſubſiſtere. iō non pñt naturaliter p ſe moueri. T. Quoniam aūt dicimus. ¶ Tertiū preābulum

Preābulū .iij.

eſt: ꝙ totū corpus ꝯtinens locatū aliq̄ñ non ē locus ꝓprius ipius locati: qꝛ locus ꝓprius locati dꝫ eſſe equalis locato: ita ꝙ non plus dꝫ ꝯtinere q̄ locatum: ſed totū corpus continēs aliq̄ñ non ē equale locato: cū aliq̄ñ plus cōtinet q̄ ipm locatū: ſicut aer ꝯtinens ſortem non ē locus ꝓprius ipius ſortis: ſed vltimū ipius aeris nō eſt plus ꝯtinens q̄ ſortem T. Cū quiḋ igit̃. ¶ Quartū preābulū ē.

Preābulū .iiij.

ꝙ cum aliqḋ ꝯtinens ſit cōtinuum ipi cōtento: tunc corpus ꝯtentum non ē in illo ſicut in loco: ſed potius ſicut pars in toto. T. Cū vero diuiſum. ¶ Quintum p̄ambulum ē. ꝙ cū aliqḋ corpus fuerit in cōtinente tangēte ipm: tūc erit in termino illius corporis ꝓximo ipi locato: hoc ē in illa parte ꝯtinentis que ſolum ꝯtinet locatum. T. Et cū continuuꝫ. Hic p̃. ꝓbat quartū preambulū dupliciter. Prīo ſic. qḋ ē in aliquo ſicut in loco pt̃ moueri in illo ſiue ad illud: ſiue ꝯtinens moueatur ſiue non: ſed quod ē continuū alteri nō ſic ſe hꝫ ad illud: igit̃ non ē in illo ſicut in loco. T. Amplius cuꝫ nō diuiſum. Hic p̃. ꝓbat ſecūdo illud ideꝫ ſic. Illud qḋ eſt in aliquo ſicut in toto non ē in illo ſicut in loco: ſꝫ ſic eſt de illo qḋ ē ꝯtinuū alteri: igr̃. T. Iaꝫ igr̃ manifeſtum. ¶ Hec ē ſecūda pars huius capituli: in qua p̃. inq̄rit vnam particulā diffinitionis ipius loci. Et intendit ꝓbare iſtam cōcluſioneꝫ: ꝙ locus ē terminus corporis continentis: quam ꝓbat ſic p̃. qꝛ locus vel ē materia vel forma vel ſpacium ſepatum: aut terminus corporis cōtinentis: ſed non ē materia vel forma locati: nec ſpacium ſepatum: ergo relinq̄tur ꝙ ē terminus corporis ꝯtinentis. T. Sed ꝓpter illud ꝙ ꝯtinet. ¶ Hic p̃. pōit rōem ꝓbātem ꝙ locus ſit forma: qꝛ locus ꝯtinet ſicut ⁊ forma: igitur. Ad hoc reſpōdet p̃. ꝙ diuerſimode forma ē terminus ⁊ locus. Nam forma ē terminus illius cuius eſt forma: ⁊ in quo ē. ſed locus eſt terminus corporis ꝯtinētis ⁊ non eſt in illo quod ꝯtinet. T. Sed ex eo. ¶ Hic p̃. oſtendit ꝙ locus non ē ſpaciū ſepatum. Primo tamen ponit rōnem ꝓbātem ꝙ locus ſit ſpaciū ſeparatum: qꝛ loco permanēte corpora ſepe tranſmutātur: ⁊ manet eadem diſtantia inter latera loci: ſicut vaſe non mutato exit vnum corpus ⁊ intrat aliud: ⁊ latera vaſis ſemper equaliter diſtāt: que quidē diſtātia nō videtur aliud q̄ ſpaciū ſepatum a locato exñs inter latera corporis ꝯtinentis. T. Hoc autem nō eſt. ¶ P̃. hic ſoluit dictaꝫ rōnem dicēs: ꝙ locus non ē aliqua vna dimenſio remanēs inter latera corporis ꝯtinentis nec ē eadeꝫ diſtātia: niſi caperetur diſtātia pro corpore diſtāte: ſed tñ illa acceptio ē impropria: qꝛ diſtātia ꝓprie ē corpus rōne cuius alterū dr̃ diſtare: ⁊ ex quo in loco nō ſemꝑ ē vnū et ideꝫ corpus: ſed ſucceſſiue diuerſa corpora: iō non ē ſemper vna ⁊ eadem diſtātia: lꝫ ſemꝑ ſit equalis diſtantia cū illa que illa prius fuit ⁊ poſtea erit inter latera loci ſiue corporis ꝯtinētis: diuꝫ tñ corpus ꝯtinens nō mutatur T. Si aūt aliq̄d eſſꝫ ſpaciū. ¶ P̃. hic ꝓbat duabus rōibus: ꝙ locus non ē ſpaciū ſeparatum a corpore ꝯtinente ⁊ locato: exñs inter latera ꝯtinentis. Quaꝝ pria talis ē. qꝛ ſi ſic ſequeret̃ ꝙ eſſent infinita loca in actu: cōſeq̄ns ē falſum: ergo ⁊ añs. Cōſeq̄ntia ptꝫ: qꝛ ſi tale ſpaciū eſſꝫ ex quo eadem rō eſſꝫ de toto ⁊ de ſuis partibus q̄ntum ad eſſe in loco: ſiue poſſe eſſe in loco: ſi totuꝫ habeat locum in actu: ⁊ q̄libet pars eius habebit locum in actu: ⁊ cum partes ſint infinite: erūt infinita loca. Et lꝫ pars non ſit diuiſa a toto: nec tūc habeat locū per ſe: tñ q̄ñ erit diuiſa habebit locū per ſe: ⁊ ad diuiſiōem totius nō oꝫ locū diuidere ſiue tale ſpaciū: ergo prius erat diuiſum tot diuiſionibus quot totū locatū diuidi pt̃: ⁊ p ꝯñs erāt infinita loca in actu. T. Simul aūt ⁊ erit. ¶ Se

cunda ī ō eſt. ſi ſic ſeq̄retur ꝙ vnꝰ locus indigeret alio⁊ ille iterū alio: ⁊ ſic in infinitū: ſʒ hoc ē falſuʒ: ergo ⁊ illud ex quo ſequit. Cōſeq̄ntia pʒ. q: ſi locꝰ eſſʒ tale ſpaciū poſſʒ moueri cū corpibus locatis: ⁊ tūc oporteret ꝙ reciperetur in aliquo loco: ⁊ ille locꝰ iterū in alio: ⁊ ſic in infinitū. ¶ Et ꝯfirmat p. iſtā rōem: q: ſm iſtū modū videt ꝙ nihil haberet locū niſi totꝰ mūdus: cū ſolꝰ mundus videt eſſe in ſpacio ſepato ab ipo mūdo in quo totus mūdus ꝯtinet. qꝺ ab aliq̄bus vocat vacuū extra celuʒ. T. Et materia aūt. ¶ Hic p. oſtēdit ꝙ locꝰ nō ē materia: ⁊ pmo pōit rōem pbātem ꝙ locꝰ ſit materia: q: materia manēs vna ⁊ eadeʒ ē ſuſceptiua diuerſaꝝ formaꝝ ⁊ diuerſoꝝ tranſmutationū: ſic etiā locꝰ manens vnus ⁊ ideʒ ē ſuſceptiuꝰ diuerſaꝝ reꝝ motaꝝ. nam in loco in quo ē iam aer: prius erat aqua. ¶ Hāc rōem non ſoluit p. ſed pt dici ꝙ ē aliqualis ſimilitudo: ſʒ tn̄ ē talis dr̄ia: q: materia ſucceſſiue recipit diuerſas formas ſiue diſpōnes q̄ ſibi ſucceſſiue realiter inherēt. locꝰ vero ſucceſſiue recipit res motas: nō tanq̄ realiter ſibi inherētes: ſʒ tanq̄ realiter in eo ꝯtētas. T. Sʒ materia quidē. ¶ Hic p. oſ̄dit ꝙ locꝰ nō ē materia locati: q: materia locati nō ē diuiſa a locato: nec ꝯtinet locatū ſicut locus: igr̄. T. Si igit nihil. ¶ Hic p. infert pncipaleʒ ꝯcluſiōem: ſcʒ ſi locꝰ nihil hoꝝ ē. ſcʒ nec forma: nec materia: nec ſpaciū ſepatuʒ: ſeq̄tur ꝙ ē terminꝰ corpis ꝯtinentis. T. Videtur aūt magnuʒ. ¶ Hic p. infert tale correlariū: ſcʒ ꝙ ꝯſideratio de loco ē difficilis: q: locꝰ pter aliquas eius ppetates videt eſſe materia: propter alias forma: ⁊ pter alias ſpaciū ſepatum. T. Eſt autem ſicut vas. ¶ Hec eſt tertia pars huius capituli in qua p. inquirit aliam particulam diffinitiōis loci: ⁊ ſecundo infert diffinitionem loci. Et tertio intendit queꝺ correlaria. Intendit ergo talem ꝯcluſionem principaliter intētam. Q locꝰ ē immobilis ſaltē primū. Concluſiōem hāc pbat ſic p. q: ſicut vas ē locus mobilis: ſic locus ē vas imobile: igit locꝰ ē immobilis. Añs pʒ: q: cuʒ nauis ſit in flumine moto magꝰ dr̄ eſſe in flumine ſicut in vaſe: ꝙ ſicut in loco ꝯtinēte ipʒ. T. Quare terminus ꝯtinentis. ¶ P. hic ex dictis ꝯcludit diffinitiōem loci: que talis ē. ꝙ locus ē terminus corpis ꝯtinentis immobilis primū. T. Et pter hoc mediū celi. ¶ P. hic pbat illā diffinitiōem quo ad vltimā particulaʒ: ſcʒ ꝙ ſit immobilis primū: q: vltimū celi: ſcʒ ſuperficies ꝯcaua ipſius celi ē ⁊ maxime eſſe locꝰ ſurſuʒ ⁊ mediū mūdi quo ad ſuperficiem ꝯuexam dr̄ eſſe locꝰ deorſum: ſʒ iſta dicūtur eſſe immobilia primū: igit locꝰ ē immobilis ſm iʒ. T. Quare cū ꝙ leue. ¶ P. hic infert correlariū qꝺ ē tale: ꝙ locꝰ illoꝝ q̄ ſunt deorſum ē vltimū corporis ꝯtinentis in medio mūdi: ⁊ locꝰ ſurſum ē vltimū celi. T. Et pter hoc. ¶ Scꝺo infert p. ꝙ locus videt eſſe qꝺdam planū ⁊ ꝯtinens ſicut vas. T. Amplꝰ ſimul cū re. ¶ Tertio infert ꝙ locꝰ eſt quodāmodo ſimul cū locato: q: finis locati ⁊ locus ſunt ſimul ſiue mutuo ſe tāgūt.

Diffinitio loci

¶ Iſtud ē ſextū ca. huius tractatus: in

Cum quideʒ igitur corpori

quo p. oſ̄dit quꝺ diuerſa diuerſimode ſunt in loco. Et diuidit iſtud caplm in duas partes. In pma ponit aliquas ꝯcluſiones. In ſcꝺa ponit aliquas diuiſiones: ſecūda ibi. Sicut autem dictū eſt. ¶ Prima ꝯcluſio quā ponit p. ē iſta. Q omne corpꝰ hñs extra ſe aliud corpꝰ ꝯtinens ipm ē in loco: ⁊ qꝺ non habʒ aliquod corpus extra ſe ꝯtinens ipm non ē in loco: ſaltē perſe ⁊ pprie capiendo locū quā ꝯcluſiōem nō pbat p. Pōt tn̄ pbari: q: locus hʒ ꝯtinere locatū ⁊ circūdare ipm: vt ſatis pʒ ex diffinitiōe eius: ergo oē corpus hñs aliud corpꝰ extra ſe ꝯtinens ipm eſt in loco: aliud vero nō. T. Vñ et ſi aqua. ¶ Scꝺa ꝯcluſio ē. ꝙ totū vniuerſuʒ nō eſt in loco niſi rōne ſuaꝝ partiuʒ: pʒ: q: totum vniuerſum non hʒ aliqꝺ corpꝰ extra ſe cōtinens ipm: ergo non ē in loco perſe. Et q: ſm eius partes mouetur localiter: puta aliq̄ partes mouent ſurſum: ⁊ aliq̄ deorſum: ergo tales partes ſunt in loco: ⁊ p ꝯñs totū ē in loco rōne ſuarum partiū. T. Sic aūt dictum.

Concluſio .i.

Diuiſio pma.

Hec ē ſcꝺa ps capituli in qua p. ponit aliquas diuiſiōes. Quaꝝ prima talis ē. ꝙ eoꝝ q̄ ſunt in loco: queꝺ ſunt in loco ſm actum: ⁊ q̄dam ſm potētiaʒ. Illa aūt que ſunt in loco ſm actū ſunt entia naturalia q̄ nō ſunt partes alicuiꝰ totius qꝺ eſt vnuʒ. Sed illa q̄ ſunt in loco in potētia ſunt partes integrales que exñtes in toto nō dicūtur actu eſſe in loco: eo ꝙ nō ſunt ſeparate ab alijs ⁊ perſe exñtes extra totum. T. Et alia quiꝺ perſe. ¶ Secunda diuiſio ē. ꝙ eoꝝ q̄ ſunt in loco: q̄dam ſunt in loco pſe: ſicut oē corpus mobile motu recto: qꝺ ſm ſe totum pt mutare locum. Et ſimiliter illud qꝺ pt naturaliter augeri vel minui: q: qꝺlibet tale habʒ aliqꝺ corpus extra ſeipm qꝺ cōtinet ipm. Et ſubdit p. ꝙ celum non ē iſtomodo in loco capiendo celum p octaua ſpera: ſiue p ſupmo celo: ſiue p omnibꝰ corporibꝰ celeſtibus ſimul: cum non habeat aliqꝺ corpus extra ſe cōtinens ipm. Partes tamē eius habēt locū perſe: q: ſpere iferiores ꝯtinent a ſpera ſuperiori. Alia ſunt in loco paccidens: ſicut anima ⁊ celum. Anima enim ē in loco: eo ꝙ corpus in quo ipa ē eſt in loco: ⁊ celuʒ capiendo celum p omni aggregato ex omnibꝰ ſperis ē in loco: eo ꝙ aliq̄ eius partes ſunt ī loco: puta ſpere inferiores in ſperis ſuperioribꝰ. Sed ſi capiatur celum pro ſuprema ſpera: tūc dicitur eſſe in loco p centrum mūdi: puta p ipam terram circa quam mouet. T. Omne aūt non alicubi. Hic p. intendit pbare iſtam ꝯcluſionem: ꝙ totus mūdus non ē in loco p ſe. Pʒ: q: omne qꝺ ē alicubi perſe: habʒ aliqꝺ corpus extra ſeipm cōtinens ipm: ſed extra totum mūdum nihil ē. ergo totus mūdus non ē in loco perſe: quamuis tamen ſm ſuas partes ſit ī loco: q: omnia generabilia ⁊ corruptibilia ſunt in celo: ⁊ celum ē omne. i. totum cōtinens omnia alia. ideo ipm non ē in loco perſe. Ex iſta rōne habetur iſta auctoritas. Extra omne ⁊ totum nihil ē. ⁊ per omne ⁊ totum intelligitur totus mūdus. ¶ Et quia dictum ē. ꝙ celum ē locus iſtorum inferiorū: ideo poſſet aliquis credere: ꝙ celum ſm ſe totum eſſet locus iſtorum inferiorum. Hoc remouet p. dicens: ꝙ celum ſm ſe totum non ē locus rerum corruptibilium: ſed vltimum celi: puta concauum orbis lune. Ex iſto pʒ tet: ꝙ nullum totū dicitur eſſe locus alicuius ſm illas partes ſm quas nō tangit ipm: ſed ſolū ſm illas quas tangit ipm. ¶ Ex iſto infert p. ꝙ terra ē in aqua ſicut in loco: vel ſaltem eſſet in aqua ſicut in loco ſm ſe totam: ſi eſſet reducta ad perfectam ſperitatem. Sed propter ſalutem viuentium aliq̄ partes terre ſunt diſcooperte aq̄s: ⁊ aqua ē in aere ſicut ī loco: ⁊ aer in ethere hoc ē in igne: ⁊ ether ſiue ignis in celo: ⁊ celuʒ non ē in aliquo ꝯtinente ipm ⁊ circūdante: ⁊ hoc capiendo celū pro vltima ſpera.

Diuiſio ſcꝺa.

Alia ⁊ celū ſūt in loco per accidens.

Extra oē ⁊ totū nihil ē.

¶ Iſtud ē vltimuʒ capitulum iſtiꝰ tra

Manifeſtuʒ autem ex hijs

ctatus: in quo p. ſoluit rationes prius factas. Nam vt dictum ē hoc requiritur ad bonam diffinitionem loci: ꝙ per eam ſoluantur rationes ⁊ obiectiones facte contra locum. T. Neq̄ ſimul augmentari. Hic p. ſoluit ſextam rationem prius factam: dicens ꝙ non oporteret locum augmentari ſm eius q̄titatem ⁊ extenſiōeʒ ad augmentatiōem locati: tamen ſi locatum augmētaretur: oporteret locum augmentari ſm cōtinentiaʒ: q: q̄to locatum ſit maius: tanto oʒ locū eſſe maioris continentie. T. Neq̄ puncti. ¶ Hic p. ſoluit ſecundam

Soluūtur rōnes pbantes locū nō eſſe: q̄ poſite fūt ca. i. huiꝰ tractatus.

rationem dicētem ꝙ nō oʒ pūctuʒ eſſe in loco: ⁊ hoc capiendo pūctū pro aliquo ſimplr̄ indiuiſibili exñte in ꝯtinuo: cū tale nihil ē. Sʒ ſi capiat pūctū p aliqua pua parte diuiſibili: tūc ꝯtinuatiua ptiū ꝯtinui: tūc non ē in loco niſi ſm potētiaʒ: ſicut ps ē in loco. T. Neq̄ duo corpa. ¶ Hic p. ſoluit primā rōem: dicēs ꝙ nō oʒ duo corpora eſſe in eodē loco cuilibʒ eoꝝ pprioꝝ: bñ pñt eſſe in eodem loco cōi. T. Et ē locꝰ. ¶ Hic p. ſoluit q̄rtam rōem dicēs ꝙ ꝯña nō valʒ: locꝰ ē. ergo ē alicubi. Vel locꝰ ē in aliquo: ergo ē in loco: cū pt eſſe in aliquo ſic ps in toto vel ſm aliū modū eēndi in. T. Et fert igit. ¶ Hic p. ponit duas pprietates ipſius loci. quaꝝ prima talis ē. Q vnūqꝺq̄ corpꝰ graue vel leue fertur ad ſuū locū naturalē naturaliter. Pʒ: q: vnūqꝺq̄ mouet naturaliter ad locū in quo ſaluatur: ſʒ locꝰ ꝯtinēs primꝰ ipi ꝯtēto ⁊ nō incōpoſſibilis ſibi: eſt illud in quo ſaluat ꝯtentū: ergo ꝯtentū naturaliter mouet ad ipm qñ ē extra ipm. Et ex quo aliquis poſſet credere: ꝙ locus ⁊ locatū nunq̄ agūt adinuicē. iō dicit p. ꝙ locꝰ ⁊ locatū ſe tāgunt: ⁊ ſunt actiua ⁊ paſſiua adinuiceʒ. Et lʒ in aliqua qualitate ꝯueniāt: tn̄ in alijs qualitatibꝰ differūt. Vñ aqua ⁊ terra lʒ habeāt frigiditatē. tn̄ differūt in humiditate ⁊ ſiccitate: ſm quas qualitates agūt adinuiceʒ. T. Et manet igr̄ natura. ¶ Scꝺa ppetates ē ꝙ vnūqꝺq̄ corpꝰ naturale natuʒ ē quieſcere in ſuo loco naturali. Pʒ: q: vnaq̄q̄ ps q̄ ē in toto naturaliter manet ⁊ quieſcit in eo: ſʒ locatū ſe hʒ p modū ptis ad locū naturale: ergo qñ ē in ſuo loco naturali q̄eſcit in eo: ⁊ appetit pmanere in eo. T. Sic aūt aer. ¶ P. hic ſcꝺo pbat dictā ppetatē ſic. Illud qꝺ ſe hʒ ad aliud ſicut materia ad formā naturaliter q̄eſcit in illo: ſʒ vnū elemētuʒ ſe hʒ ad aliud ſicut materia ad formā: ergo vnū elementū quieſcit in alio ſicut in ſuo loco naturali ⁊ appetit permanere in eo. Ex dictis ppetatibus pt patere ſolutio ad tertiā rōnem prius factā: ſcilʒ ꝙ locus ē elementū vel ē ex elemētis: ⁊ ē de natura corporeoꝝ. ¶ Ad quartam dicitur: ꝙ locus in ordine ad motum localem quodāmodo ſe hʒ vt cā finalis. Et naʒ locꝰ in ordine ad locatū ſe hʒ vt cā efficiens cōſeruatiua.

Queritur vtrū diffinitio loci data a p. ſit bene aſſignata. in qua dr̄ ꝙ locus ē terminus corporis cōtinentis immobilis primū. Et arguitur ꝙ nō: quia ſi locus eſſʒ terminus: locꝰ eſſʒ terminus qui ē ſuperficies: ſʒ hoc nō: igitur. Minor pʒ: quia locus plāte cōtīs pro vna parte in terra: ⁊ pro alia parte extra terram ē locus: ⁊ tamen non ē ſuperficies: cum non ſit vna ſuperficies: ergo non ē terminus. ¶ Secūdo ſic. ſi locus eſſet ſuperficies maxime eſſʒ ſuperficies concaua: ſʒ hoc non igitur. Minor pʒ: q: quadratum ē in loco: ⁊ oēs ſuperficies eius ſunt plane: ergo locꝰ eius dʒ eſſe ſuperficies plana: ⁊ nō ſuperficies cōcaua. Tertio ſic. aliq̄s eſt locus qui nihil ꝯtinet: igitur male dr̄ ꝙ locus ē terminus corporis cōtinentis. Añs pʒ de aere in quo prius erat corpus: ⁊ iaʒ non ē. ¶ Quarto ſic. illud quod ē continuū alteri non ē locus eius: ſed locus ē continuus ipſi locato: igitur. Minor pʒ: q: ſi locus eſſʒ diuiſus a locato: tunc locus ⁊ locatum eſſent ſeparata: ſed hoc ē falſum. Minor pʒ: quia quecūq̄ ſunt ſeparata nō ſunt ſimul: cum tūc duo corpora eſſent ſimul in eodem loco ſed locus ⁊ locatum ſunt hmōi igitur. Quinto ſic. vltima ſpera dicitur eſſe in loco: ⁊ tamen talis locus non eſt terminus corporis continentis ipam vltimam ſperam: igitur. Minor pʒ: quia vltima ſpera non habet aliqꝺ corpus circūdans ipam. ¶ Sexto ſic. vel illa dictio primum poſita in diffinitione loci: ē determinatio illius termini cōtinentis: vel illius termini imobilis. Non primū: q: tunc nulluʒ eſſʒ cōtinens niſi vltima ſpera: quod falſuʒ ē. Nec pt dici ſcꝺm: q: tunc non videtur per quid excluditur ſuperficies conuexa a diffinitione loci. ¶ Septimo ſic. locus ē de genere actiuorum: ſuperficies vero non: quia vt dicit cōmentator: quantitas non ē de numero formarum actiuaruʒ: ergo locus non ē ſuperficies.

In oppoſituʒ eſt p. tradēs nobis illaʒ diffinitiōem. Unde p ſolutiōe.

Sciendū eſt ꝙ in pppoſito capitur ille terminus locꝰ pprie: ⁊ nō improprie: nec hic ē ſermo de loco cōi. ſʒ de loco pprio. Locꝰ vero q̄ñ capit pprie: dr̄ eē corpus ꝯtinēs ⁊ circūdans ipm locatū: ⁊ ſm aliquas ſui partes ipʒ tāgens. Sʒ illud dr̄ locꝰ improprie: per qꝺ q̄eſcēs ſiue in eodē ſitu manēs aliud iudicat moueri: ⁊ ſic aliqua turris poſſʒ dici locꝰ celi: q: p turrim iudicamꝰ tale corpus moueri: eo ꝙ partes talis corporis totaliter non aliter ſituant in ordine ad corpꝰ q̄eſcens. Debʒ tamen diffinitio loci ſic intelligi. Locꝰ pprius ē vna vel plures ſuperficies: vniꝰ vel pluriū corporū ꝯtinentiū: immediata vel imediate ipi locato: diuiſa vel diuiſe ab eodeʒ: de cuiꝰ rōne non ē ꝙ ſit mobilis ad motiōem locati. Iſtis notatis ſit.

Paliter

Concluſio reſpōſiua Diffinitio loci data a p. ē ſufficiēs. Pʒ: q: ſibi ꝯueniūt cōditiōes bone diffinitiōis ab Ari. in te. date Et lʒ Ari. illas pticulas diuiſa ⁊ ſepata nō poſuit in diffinitiōe loci: tamen bñ habent ex hijs que dicta ſunt ante diffinitionem loci.

Dubitatur vtꝝ locus ſit immobilis. ¶ Et arguitur primo ꝙ non: q: omnis locꝰ ē ſuperficies corporis cōtinentis: ſʒ ſuperficies corporis cōtinentis mouetur ad motōem corporis locātis: ergo locꝰ non ē immobilis. Scꝺo ſic. locꝰ ignis ē orbis lune vel ſuperficies orbis lune. Silr̄ locꝰ aeris ē ignis: ſʒ iſta ſunt mobilia: igit locꝰ ē mobilis. ¶ Tertio ſic. locꝰ extendit qñ locatum augmentat ſiue rareſit: ſʒ illud qꝺ extendit ē mobile: ergo locꝰ ē mobilis. Quarto ſic. nihil ē in rebus corruptibilibꝰ pductū qꝺ ē puꝝ naturale q̄n ſit corruptibile dēpta materia. ſʒ locꝰ nō materia ē. vt pruꝰ oſtēſum ē. ergo locus eſt corruptibilis: ⁊ per ꝯñs mobilis. ¶ In oppoſitum eſt p. in textu dicens locū eſſe immobilem. Unde

Aduertendum eſt ꝙ multipliciter intelligitur ꝙ locus ſit immobilis. Unomō ꝙ nullomō ſit mobilis: ⁊ hoc ē falſum. Aliomō ꝙ non ē mobilis perſe: ita ꝙ iſta ppoſitio non ē pſe locꝰ ē mobilis. Et iſtū ſenſum dat cōmentator Auerrois q̄ ſimpliciter verus eſt. Tertiomō pt intelligi: ꝙ non ē de rōne loci moueri ad motiōem locati: ⁊ iſte ſenſus etiam ē verꝰ. Ad hanc tn̄ dubitatiōem diuerſi diuerſimode reſpondent. Quidam eñ dicūt. ꝙ in loco ſunt duo cōſideranda. Vnuʒ ē materiale loci: ⁊ ē ſuperficies corporis ꝯtinentis. Aliud ē formale: ⁊ ē ordo ipſius corporis locantis ad vniuerſum ſiue diſtantia ad vniuerſum ⁊ ad centrū mundi. Et tūc dicunt iſti ꝙ licet locꝰ q̄tum ad materiale ſit mobilis: non tamen q̄tuʒ ad formale: nec perſe nec p accidens. ¶ Sed tūc ab iſtis querit. ſi locꝰ formaliter ſit talis ordo vel diſtātia ad centrū mundi ⁊ polos celi vel talis ordo ſiue diſtātia ē ſubſtātia vel accidēs. Si ſubſtātia: cū quelʒ ſubſtātia q̄ ē inter mediū mūdi ⁊ polos celi ſit mobilis: locꝰ erit mobilis q̄tuʒ ad eiꝰ formale. Si vero talis ordo vel diſtantia ſit accidens: cū accidens nō poſſʒ eſſe ſine ſubiecto: erit in aliqua ſubſtantia q̄ eſt inter polos mūdi ⁊ centrū eius: ⁊ per ꝯñs locus ē mobilis paccidens q̄tuʒ ad formale eiꝰ: vel oporteret ꝙ vnum ⁊ idem accidens nūero ſucceſſiue eſſʒ in

2ᵐ ps.

Opīo prima. thomiſta

Confutatio. iſti in opp

diuerſis ſubiectis naturaliter ꝑ realeꝫ inherētiaꝫ: mō hoc eſt falſum ⁊ impoſſibile: ergo ⁊ illud ex quo ſequitur: ſcꝫ ꝙ locꝰ ſit imobilis. ¶ Confirmat̄. qꝛ ſm̄ iſtos illud formale dꝛ accidēs extrīs in ſupficie q̄ dꝛ materiale in loco: ſꝫ talis ſupficies ē mobilis: ergo ⁊ illud formale. Conſeq̄ntia pꝫ: qꝛ moto ſubiecto mouētur oīa q̄ in eo ſunt ꝑ realē inherētiā ſm̄ ſolū curſuꝫ nature: ſi ꝑmaneāt in eſſe. ¶ Sꝫ aliq̄ iſta ſoluere nitunt̄ dicētes: ꝙ lꝫ nō ſit ſꝑ eadē diſtātia in nūero corꝑis locātis ſiue ſuperficiei eiꝰ ad polos celi ⁊ centrum mūdi: tñ ſꝑ manet equalis diſtātia: ⁊ ſic corpꝰ ꝓ tāto dꝛ manere in eodeꝫ loco: qꝛ lꝫ ſuperficies corꝑis ꝯtinētis moueat̄. tñ illud corpꝰ locatum manet in equali diſtātia ad polos celi ⁊ mediū mūdi ¶ Sꝫ ꝯtra iſtos ad minꝰ ſeqtur: ꝙ ex quo nō ē vna ⁊ eadeꝫ diſtātia in nūero: ſed ſolū in ſpecie: ꝙ non ē vnꝰ ⁊ ideꝫ locꝰ in nūero: ſꝫ ſolū in ſpē. ¶ Etiā illa diſtātia vel ē ipm̄ corpus diſtās: vel accidens eius: vel ipm̄ mediū inter locatū ⁊ polos celi ⁊ centrum terre. ⁊ q̄dcunq̄ detur ipm̄ ē mobile: ergo locus q̄tum ad materiale ⁊ formale ē mobilis. ¶ Etiam ſtat ꝙ vnū ⁊ ideꝫ moueat̄ localiter ⁊ ꝙ maneat in equali diſtātia ſiue eadem diſtātia ad polos mūdi ⁊ centrū terre ⁊ ꝙ idē ſit corpꝰ locās vt pꝫ de igne moto motu circulari ad motū celi: gͦ falſuꝫ ē ꝙ talꝰ diſtātia ſit imobilis. Etiā iſta opīo ꝓcedit ex falſa imaginatōe imaginat̄ eñ ꝙ in celo ſunt aliq̄ poli imobiles ⁊ in terra aliqd̄ centrū imobile: ſꝫ hoc ē falſum: qꝛ vel illi poli ⁊ ſimiliter illud centrū ſunt ſbe vel accidētia. Non ſbe: qꝛ tūc tales poli eſſent celi vel ꝑtes celi. ⁊ centrū eſſꝫ terra vel pars terre. Sꝫ q̄dlꝫ iſtoꝝ ē mobile ⁊ diuiſibile: cū nec in celo nec in terra ſit aliqua ſba īdiuiſibilis. Nec pt̄ dici ꝙ ſint accidentia: qꝛ illa eſſent diuiſibilia ⁊ mobilia ad motiōem ⁊ diuiſionē ſuoꝝ ſubiectoꝝ. Nec pt̄ dici ꝙ poli ſint ſbe intellectuales vel ſpūales: cū tūc eſſent itelligētie qd̄ nō eſt dicendū. ¶ Alij ꝟo dicūt: ꝙ formale loci ē quedā relatio diſtincta a tali ſuperficie q̄ ē materiale loci: q̄ quidem relatio nō mouetur localiter q̄n corpꝰ vel ſuperficies eiꝰ mouet̄ localiter: ſꝫ tūc corrūpitur. ¶ Sꝫ hoc nō videt̄ eſſe veꝝ: qꝛ illi relationi nō ꝯuenit ꝙ ſit vltimuꝫ corꝑis ꝯtinentis: ⁊ ꝙ ſit equalis locato: ⁊ ꝙ cōtineat locatū: ergo talis relatio non pt̄ dici locꝰ. ¶ Etiam ſtat ꝙ vnū ⁊ idē corpus habeat vnā ⁊ eādem relatōem ad aliud: vtpote ignis ad celū habeat relatiōem ꝯtenti: ⁊ in ordine ad aerem habeat relatōeꝫ cōtinentis: ⁊ tñ mouet̄ circulariter: ergo iſti male dicūt ꝙ tale formale loci ē immobile motu locali. Iſtis opīoibus dimiſſis

Alia opinio. Confutatio. Opio ꝓpria.

Aliter dicendū ē ad dubiū: ꝙ locus ē mobilis per accidēs: ita ꝙ iſta ꝓpō ē ꝑaccidens: locꝰ ē mobilis. Et hoc intelligit p. ꝑ hoc qd̄ dicit: ꝙ locꝰ ē immobilis ꝓnum. ¶ Sꝫ tūc quereret aliq̄s: quō tūc pt̄ ſaluari vnitas loci. Dicimus eñ turrim eſſe in eodē loco in quo ꝓus fuit: et tñ corpus locās ipſam non ē illud qd̄ fuit ante: ſꝫ ē aliud.

Dicitur ꝙ manet vnꝰ ⁊ idem locus per equiualentiā. Dicitur aūt vnꝰ locus ꝑ equalentiam: locus vnꝰ permanēns circa locatū: vel plura loca ſucceſſiue ipm̄ locatū circunſtātia: q̄ quideꝫ plura loca ſic ſibi inuicē ſuccedētia tñ valent ad cōſeruatōem locati ⁊ ad ſaluāduꝫ ea q̄ de loco dicūtur: ſicut ſi eſſꝫ locꝰ permanens ⁊ imobilis. ¶ Sꝫ diceret aliq̄s: ꝙ oē corpus qd̄ ē ꝯtinue in alio ⁊ in alio loco mouet̄ localiter: ergo oē corpꝰ qd̄ ſucceſſiue hꝫ diuerſa loca mouet̄ localiter ¶ Ad hoc dꝛ ꝙ non oē illud qd̄ ē in alio ⁊ in alio loco ſimplr̄ mouet̄ localiter: ſꝫ cū hoc oꝫ addere: ꝙ ipm̄ nō maneat in eodē loco ſm̄ equiualentiā: ſiue ꝙ ſit in diuerſis locis ſm̄ equalentiā. ita ꝙ ſi eſſꝫ aliq̄s locus ſimpliciter imobilis: et tale corpus eſſꝫ in alio loco: tūc ipm̄ moueret̄ localiter. Et iō iſta deterīatio primū: q̄ ponitur ī diffinitiōe loci pōt capi vt tñ valet ſicut ſm̄ equiualentiam: ſꝫ tūc nō valet ꝯña locus ē immobilis ſm̄ equalētiā: ergo locꝰ ē immobilis. ¶ Ex dictis ſequūtur aliq̄ correlaria. Quoruꝫ ꝓmuꝫ ē ꝙ oīs locꝰ ē mobilis ¶ Pꝫ: qꝛ oīs locꝰ ē corpus mobile vel in corpore mobili: ⁊ hoc loq̄ndo de loco gñabilium ⁊ corruptibiliū: ergo oīs locꝰ ē mobilis. ¶ Scōm correlariū ē. ꝙ non ē poſſibile naturaliter locatum exire totaleꝫ locū ꝓpriū in quo ē. ſine motu loci vel alicuiꝰ partis eius: qꝛ locꝰ vndiq̄q̄ circūdat locatum: ergo locatum nō pt̄ exire a loco: niſi locus ſm̄ aliquas ſui partes moueat̄. vel oporteret ꝙ locatū penetret dimēſiones loci qd̄ ē impoſſibile naturaliter: ergo non ē poſſibile naturaliter locatū exire locū ꝓpriū ſine motu ipſius loci vel alicuiꝰ partis eius. Tertiū correlarium ē. ꝙ poſſibile ē locū moueri locato quieſcēte: ſicut pꝫ de turri que nō mouetur: ⁊ tñ locus eius (vtpote aer) aliq̄n mouetur. ¶ Sed tūc quereret aliq̄s: quō ergo iudicatur tale corpꝰ eſſe in eodē loco. Dicit̄ ꝙ iudicamꝰ ipm̄ eſſe in eodē loco per aliud corpꝰ quieſcēs in ordine ad qd̄ ſe hꝫ in equali diſtātia: liceꝫ nō ſit ſemper eadē diſtātia in nūero. Illa tñ identitas diſtātie in ordine ad aliud corpꝰ q̄eſcens: non ē de rōne loci: qꝛ ſi eſſꝫ lapis qui nō mutaret locū nec realiter nec equaliter: ⁊ ꝙ aer circūdans ipm̄ cōdenſaretur: ⁊ ſimiliter tota ſpera ignis ⁊ ſuperficies cōcaua orbis lune per potētiam ſupernaturalē diminueretur. ⁊ ſimilr̄ ſuperficies cōuexa eiꝰ: ⁊ ſic de alijs corꝑibus celeſtibꝰ: ⁊ ꝙ nō eſſꝫ aliud corpus manēs in eodē loco realiter vel equaliter q̄ lapis: tūc talis lapis diceretur manere in eodem loco: cum nullomō moueretur localiter: ⁊ tñ nō manet in equali diſtātia in ordīe ad aliqd̄ quieſcēs: ad qd̄ ꝓꝰ fuit in tali diſtātia: ergo talis eq̄litas diſtantie non ē de rōne loci. ¶ Quartū correlariuꝫ ē. ꝙ idē corpus per aliqd̄ totum tp̄s ꝯtinue mouet̄ localiter: ⁊ tñ manet in vno ⁊ eodeꝫ loco ꝓprio per illud idē tp̄s: vt pꝫ de igne permanēte in ſupficie cōcaua orbis lune: qui tñ ignis mouetur localiter ad motū orbis lune. Sꝫ diceret aliq̄s: ꝙ hoc videt̄ impoſſibile: qꝛ illud qd̄ manet in eodē loco ꝓprio q̄eſcit localiter: ergo nō mouetur localiter. ¶ Ad hoc dꝛ. ꝙ nō oꝫ ꝙ illud qd̄ manet in eodē loco q̄eſcat localiter cū poſſꝫ moueri in ſuo loco: lꝫ non mouet̄ motu quo recedat a tali loco. Quintū correlariuꝫ ē. ꝙ poſſibile ē aliqd̄ corpus per aliqd̄ totuꝫ tp̄s q̄eſcere: ⁊ tñ cōtinue vel multotiens eſſe in alio loco: ſic ꝙ ſucceſſiue habeat diuerſa loca: que tñ tñ valent ad cōſeruationem locati: ⁊ ad eā q̄ de loco dicūtur ſicut valeret locus ſi eſſꝫ vnus ⁊ idē locꝰ immobilis. Et ad ꝓmā rōem dubij dꝛ: ꝙ ipſa concludit. Et ſimiliter dicenduꝫ ē de alijs rōnibus. ¶ Et ad auctoritatem p. poſt oppoſitum allegatam dicitur ꝙ p. nihil aliud voluit: q̄ ꝙ iſta ꝓpoſitio non ē per ſe locus ē immobilis: vel ꝙ locus ē immobilis per equiualentiaꝫ: vel ꝙ non ē de rōne loci ꝙ ſit mobilis.

Ad rōnes q̄ſtionis. ¶ Ad ꝓmā dꝛ ꝙ locꝰ eſt ſuperficies. Et ad eius improbatōem dꝛ cōcedendo ꝙ non ē vna ſuperficies per quā ꝯtinetur plātā: ſꝫ plures ſuperficies: ⁊ iō ille terminus terminus in diffinitione loci poſitꝰ oꝫ capi ꝓut indifferēter attribuitur vni rei vel pluribꝰ: ſicut ille terminus pōdus ſiue onꝰ.

Ad ſcdām dꝛ ꝙ locus ē ſuperficies concaua. Et ad eius probationem eius dr̄ ꝙ alique partes quadrati in ſupficie ſunt curue. Et lꝫ nulla eſſꝫ curua: ſed quelibet plana: adhuc locus eius eſſet ſuperficies concaua: capiendo ſuperficiem concauam pro ſuperficie interiori: ſm̄ quam locans ē immediatum locato. Ad tertiam dr̄ ꝟnomō: negando ꝙ ſit aliquis locus qui nihil cōtinet. Ed ad ꝓbatiōem eius dꝛ ꝙ q̄n in aere in quo ꝓꝰ fuit corpꝰ non ē aliqd̄ corpꝰ quin ſit ꝯtinuum aeri: tunc ille

aer non eſt āplius locꝰ. ¶ Aliter dꝛ ꝙ lꝫ ille locꝰ non ꝯtineat aliq̄d actu: tñ ꝯtinet aliq̄d potētialiter Nec ꝓpter hoc ē ponendū vacuū: qꝛ ad hoc ꝙ ſit vacuuꝫ req̄rit̄ ꝙ latera loci maneāt ſic. ſicut ꝓꝰ erāt q̄n circūdabāt locatū. ita ꝙ īter illa latera nihil ſit qd̄ ſit ſepatū a locoꝝ vel ꝙ ſit aliqd̄ ipſiꝰ loci. Ad quartā dꝛ negādo minoreꝫ. ⁊ ad ꝓbatōeꝫ eiꝰ dꝛ iteꝝ negādo mīorem: capiēdo ſepatū vt tñ valet ſicut diſtinctū locoꝝ ſitu. Et ad eiꝰ ꝓbatōeꝫ dꝛ ꝙ lꝫ illa q̄ diſtincta ſunt locoꝝ ſitu nō ſunt ſimul ſimultate ꝯtinuitatis: bñ tñ ſunt ſimul ſimultate ꝯtiguitatis. ¶ Ad q̄ntā dꝛ ꝙ lꝫ vltīa ſpera ſit ī loco: nō ꝓꝑe capiēdo locū: nō tñ ꝓꝑe capiēdo locū vt videbit̄ in q̄ſt iōe ꝓxia. Ad ſextā dꝛ ꝙ illa deterīatio primuꝫ oꝫ deterīare illū terminuꝫ imobilis: ita ꝙ hoc totū immobilis ꝓnū tñ vꝫ ſicut mobilis nō pſe vel n̄ mobilis pſe. ¶ Sꝫ tūc q̄reret aliq̄s: ꝑ q̄d excludit̄ ſupficies cōuexa locātis. Dr̄ ꝙ excludit̄ ꝑ illā ꝑticulaꝫ imediate locato. Ad ſeptimā dꝛ ꝙ lꝫ nō oīs ſupficies ſit de nūero actiuoꝝ entiū. tñ quedā ē de nūero entiū actiuoꝝ vtpote illa q̄ ē locus: lꝫ hoc nō ſit de rōne ſuperficiei.

Querit̄ vtrū vltīa ſpera ſit ī loco. ¶ Et videtur ꝙ ſic: qꝛ vltīa ſpera ē alicubi: ergo vltīa ſpera ē in loco. ꝯña tꝫ: qꝛ extrīs alicubi ⁊ extrīs in loco ſynonime ſe hñt vel ꝯuertunt̄. Scdō ſic vltīa ſpa mouet̄ localiter ergo ē in loco. ꝯña tꝫ: qꝛ nihil mouet̄ localiter q̄n ē vel erit in loco. Et aūs ꝓbat̄. qꝛ vltīa ſpa maiorē circulū deſcribit in equali tꝑe q̄ aliq̄ ſpa inferior. gͦ ꝑ maiꝰ ſpacium mouet̄ ¶ Tertio ſic vltīa ſpa mouet̄ motu locali: ergo ē in loco. ꝯña tꝫ: qꝛ illud qd̄ mouet̄ localiter ſucceſſiue ē in alio ⁊ alio loco. Aūs pꝫ: qꝛ vltīa ſpa mouet̄ aliq̄ ſpē motꝰ ⁊ nō alia q̄ ſpē motꝰ localis. igr̄. ¶ Quarto ſic vltīa ſpa ē in ſua ſupficie: ergo ē in loco. ꝯña pꝫ: qꝛ ꝑtes extremales ſupficiales ꝯtinēt ꝑtes interiores: gͦ interiores ſunt ī eis ſicut ī loco. ¶ Quīto ſic. dicit̄ p. celū ⁊ aīam eē in loco ꝑaccñs: ergo vltīa ſpa ē in loco.

In oppoſitū ar̄. auctoritate p. dicētꝭ ꝙ celū nō āpliꝰ ē in alio: cū nihil ſit ꝯtinens ipſꝫ: ⁊ hoc nō videtur veꝝ niſi de vltīa ſpa. igr̄. Pro ſolutōe q̄ſtionis.

Sciēduꝫ ē ꝙ ſcdꝫ p. ꝑ vltimā ſperā itelligit̄ vltimū mobile: qd̄ dꝛ octaua ſpa ſiue firmamētum. Sꝫ ſm̄ rei ꝟitateꝫ: vltīa ſpa ē q̄dam corpꝰ celeſte ſimplr̄ imobile ex ſua natura: ⁊ ita etiā nō eſt q̄eſcibile. ¶ Et tūc dꝛ ꝙ ꝓmū mobile qd̄ ſm̄ p. dꝛ vltīa ſpa ſm̄ rei ꝟitateꝫ ē in loco ⁊ quelꝫ alia ſpa intra eā. qꝛ q̄lꝫ talis hꝫ corpus extra ꝯtinēs ⁊ circūdās eā. Et ſic pꝫ ꝙ illud qd̄ dꝛ primū celū apd̄ p. ⁊ qd̄ pōit imobile ē pſe in loco. Et etiam totū aggregatū ex oībꝰ corꝑibus celeſtibꝰ mobilibꝰ eſt pſe in loco. Sꝫ diceret aliq̄s ꝙ p. huiꝰ oppoſitū dicit: qꝛ dicit ꝙ celū nō eſt in loco pſe. ſꝫ ꝑaccñs. ¶ Dr̄ ꝙ p. ſupponit ꝙ vltra octauū celū qd̄ ab ipſo primū mobile vocat̄ nō ē aliqd̄ celū: hoc aūt falſuꝫ gͦ ⁊ nimiꝝ ſi ex illo falſuꝫ ſeq̄t̄. ¶ Vel pōt dici ꝙ p. capit celū ꝓ aggregato ex oībus ſperis celeſtibꝰ q̄ ab aliq̄bus ponūtur in nūero denario: ⁊ ab aliq̄bus in nūero vndenario: ⁊ tūc dictū p. hꝫ ꝟitateꝫ: qꝛ illud aggregatū nō eſt in loco niſi rōne ſuaꝝ ꝑtiū. Phūs tñ (vt patebit in libris ſequētibus) vltra octauā ſperā non pōit aliā ſperā. Sꝫ q̄reret aliq̄s poſito ꝙ nō eſſꝫ aliqua ſpera ſiue celū imobile vltra octauā ſperā. vtꝝ tūc ꝓmū mobile eſſꝫ in loco. ¶ Dr̄ ꝙ locꝰ capit̄ duplr̄. Vnomō ꝓꝑe ꝓ aliquo circundāte locatū: vel aliq̄bus ipm̄ locatū circūdātibus: ⁊ ſic dꝛ ꝙ ipſꝫ nō eſſꝫ ī loco. Aliomō capit̄ locꝰ iꝓꝑe ꝓ aliquo corꝑe quieſcēte: ꝑ qd̄ aliud corpus iudicat̄ moueri ⁊ ī ordīe ad qd̄ illud ꝙ mouet̄ hꝫ ſuas ꝑtes aliter ⁊ aliter ſituat̄. Et iſtomō dicit cōmentator ꝙ primū mobile eſſet in loco per centrū terre ſiue ꝑ mediū mūdi: cū per terram quieſcēteꝫ iudicamus celū moueri Et ſimiliter aliud corpꝰ q̄ſcēs: vt pote terra: domꝰ: vel aliq̄d hmōi poſſet iſtomō dici locus ꝓmi celi. Iſto notato ſit.

Concluſio reſpōſiua. Corpꝰ celeſte qd̄ ſcdꝫ rei ꝟitateꝫ ē vltīa ſpera nō ē in loco pſe nec ꝑaccñs. pꝫ qꝛ illud qd̄ ſm̄ rei veritatē eſt immobile: ex natura ſua ſm̄ ſe ⁊ ſuas ꝑtes nō ē in aliquo loco: ſꝫ ſic ē de tali corpore celeſti: igitur.

Dubitat̄ ꝓrio. Vtꝝ locꝰ ſit equalis locato. ¶ Et videt̄ ꝙ nō: qꝛ ꝯtinēs ē maius ꝯtento: ſꝫ locꝰ ē ꝯtinens: ergo non ē eq̄lis locato. Maior pꝫ: qꝛ eq̄le nō cōtinet̄ ab eq̄li: nec maiꝰ a minori. Scdō ſic. locatuꝫ hꝫ tres dimēſiones: ⁊ locꝰ ſolū duas: igit̄ locus non ē eq̄lis locato. Minor qꝫ: qꝛ locꝰ ē ſupficies q̄ ē longitudo cū latitudīe ſiue ꝓfūditate. In oppo. ē p. dicēs locuꝫ eſſe equaleꝫ locato. Pro ſolutione dubij.

Notandū ꝙ locū eē equalē locato: pt̄ intelligi multis mōis. ¶ Vnomō ꝙ locꝰ ⁊ locatū eq̄liter extēdātur ſm̄ oēs eoꝝ dimenſiōes ⁊ iſtomō locus ⁊ locatuꝫ non ſunt eq̄lia. Aliomō ſm̄ ꝯtinentiā. ita ſcꝫ ꝙ locꝰ ꝓpriꝰ tñ ꝯtinet q̄tū ē locatū: ⁊ nō plus neq̄ minꝰ. ¶ Tertiomō ꝙ ſupficies ꝯcaua corꝑis locātis ſiue linea menſurās ſupficieꝫ ꝯcauā corꝑis locātis: ⁊ linea menſurās ſuperficiē ꝯuexā corporis locati ſunt eq̄les. Quarto mō ꝙ tāta ē diſtātia inter latera corporis ꝯtinentis ſicut inter ꝑtes ſuperficiei ꝯcaue corporis locātis: ſicut ē inter ꝑtes ſuperficiei corporis locati. Iſto notato dꝛ ꝓrio ꝙ eiuſdē locati infinita ſunt ſꝫ multitudinē loca ꝓpria: puta huiꝰ mūdi aggregati ex oībus elemētis: ⁊ ſimiliter cuiuſꝫ alteriꝰ locati. Probat̄. qꝛ oīs ſuperficies ꝯcaua vndiq̄ tāgens hūc mūduꝫ inferioreꝫ ⁊ nihil plꝰ eſt locus ꝓꝑus eius: ſꝫ infinite ſunt tales ſupficies: igr̄ Maior ē de ſe manifeſta: ⁊ minor pꝫ: ſupponēdo ꝙ ſuperficies non ē diſtincta a corpore: nec terminꝰ corꝑis diſtinctꝰ a corpore: vt ꝓbabit̄ in ſexto. ¶ Hoc ſuppoſito ſic ar̄. ſicut ſunt infinite vltie ꝑtes linee: ita ⁊ corporis: ſꝫ infinite ſunt ꝑtes vltīe linee: ergo ⁊ corꝑis. Minor pꝫ: qꝛ quacūq̄ parte linee data: vltīa illa hꝫ duas medietates: quaꝝ vna ē ante aliā: ⁊ vltīa medietas data ſemꝑ ē ante alias medietates: ⁊ ſic in infinitū. diuidat̄ ergo orbis lune orbiculariter in duas medietates vel in tres tertias: vel in deceꝫ decimas: ⁊ ſic deſcepꝭ ſꝑ vltīa erit tāgens ſperā ignis: gͦ infinite ſunt tales ſuperficies tāgentes ſperā ignis. Nec valet ſi aliq̄s obijciat: ꝙ quelꝫ illaꝝ ꝯtinet aliq̄d vltra iſtū mūdū inferioreꝫ: qꝛ ꝯtinet ſuas partes Dicēduꝫ ē eñ: ꝙ non obſtat q̄n quelꝫ illaꝝ ſit locus ꝓꝑus: qꝛ cū locus nō debeat eſſe ꝯtinuꝰ locato: ſꝫ diuiſus (vt dicit Ariſto.) ideo loco ꝯuenit ꝙ nihil aliud a ſe diuiſum ꝯtineat ꝓter locatum eius: lꝫ poſſit ꝯtinere ſuas partes non ab eo diuiſas ¶ Et ſi arguat̄. nullus ē locus ſine locato: ergo ſi infinita ſint loca: infinita erunt locata. Rñdet̄ ꝯcedendo aūs: ⁊ diſtinguendo ꝯñs: vel ſi infinita ſint loca nō participantia adinuiceꝫ: ⁊ ſic ꝯceditur. vel participantia: ⁊ ſic negatur: ſicut eñ vnius linee non ſunt plures termini q̄ duo: quin vnus participet cum alio: ſic vniꝰ locati non eſt niſi vnus locꝰ: nec poſſunt ſimul eſſe plures quin vnus participet cum alio. Dr̄ ſcdō ꝙ ideꝫ locatum hꝫ locū ꝓprium equalem ſibi maiorem ſe: ⁊ minorem ſe. Pro quo ſupponitur: ꝙ magnitudo corporis non attenditur ſolū penes lōgitudineꝫ: aut latitudineꝫ: vel ꝓfūditateꝫ: ſꝫ ſm̄ iſta tria ſimul. cera eñ nō eſt maior ſi ꝓtendat̄ in longū: q̄ ſi retrahat̄ in globuꝫ rotundū: lꝫ ſit lōgior. ¶ Hoc ſuppoſito ponat̄ ꝙ ſupficies dolij tāgentis vinū ſit locus vini: ipſa eñ ē minor vino: qꝛ ſi trūcarentur aſſeres ⁊ ligent̄ in vnū globū vel

cumulſuz: ille cumulus erit minor vino: ꝛ ſm longitu dinē. ꝛ ſm latitudinē. ꝛ ꝓfūditatez: ergo vltima ps ve ra. Similiter ſi ſupficies magni aeris tāgens vndiqꝫ granū milij ſit loc⁹ ꝓprius illi⁹ grani: capiat vna pars multū ꝓfunda ipius aeris: illa erit maior locato: ꝛ ca piat vna alia q̄ ſit equalis q̄titatis ſm p̄dictas dimēſi ones illa erit eq̄lis locato: ergo due p̄ie ptes ſunt ve re.

Opinio ꝙd locus ꝓprius. ¶ Dr̄ tertio ꝙ trib⁹ vltimis mōis (qui a pte rei coin cidūt) loc⁹ ē equalis locato ꝛ hoc loq̄ndo de loco ꝓ̄p̄o

Confutatio. Eſt aūt loc⁹ ꝓprius (ſm aliquos) loc⁹ ꝯtinēs aliqđ locatum: ꝛ nihil qđ ē de eſſentia locati vel ps eius: ſiue accidēs ſibi vel ſue pti inherēs: vel pars ipiuſmet loci. ¶ Sed ſm iſtā diffinitōem q̄d nois nullū corpus exñs infra vltimā ſperaz eſſz in loco ꝓprio: q2 qđlz tale cōti net aliq̄d in ſe: qđ non ē de eſſentia eius nec ps ei⁹: nec

Opinio ꝓ̄p̄a. accidēs ſibi vel ſue pti inherēs: nec pars ipius loci. Et ideo aliter deſcribēduz ē ſiue dādum ē q̄d nōis loci ꝓ prij. Qꝫ locus ꝓprius ē locus ꝯtinēs aliqđ corp⁹ cōmē ſuratiue ſm certā dimēſionem vel diſpōem ſm quā ſi mul non ē natū continere maius eo. Dr̄ notāter ſm cer tam diſpōem vel dimēſionem ꝛc̄. ad innuēdum ꝙ ois figura aliā a figura ſperica ē etiā loc⁹ ꝓprius ſui ꝓprij locati. Quis talis ſm aliā diſpōem quā actu nō hꝫ licꝫ pōt habere: nata ſit ꝯtinere maius eo q̄ iam ꝯtinet. tñ ſm diſpōem quā actu hꝫ non ē nata ꝯtinere mai⁹ eo q̄ actu ꝯtinet. Naz ſi figura triāgularis: quadrāgularis: ōualis: vel lenticularis: vel q̄cunqꝫ alia reduceret ad figurā ſpericam: tūc ꝯtineret maius corpus q̄ pri⁹ cō tinebat: cū figura ſperica ſit capaciſſima. ¶ Ex p̄dictis pꝫ reſponſio ad dubiū: ꝙ loc⁹ ꝓprius ē equalis locato ſm ꝯmēſurationē: ſꝫ nō opꝫ ꝙ ſit equalis ſm extēnſionez triū dimenſionū. Pꝫ: niſi ſic ſequeretur ꝙ eſſꝫ loc⁹ ſine corpe: vel corp⁹ ſine loco qđ tñ natuz ē eſſe in loco: hoc aūt ē incōueniens: igit. Conſeq̄ntia pꝫ: q2 ſi locus eſſet maioris capacitatis ſiue poſſet cōtinere mai⁹ q̄ eſſꝫ lo catum: tūc loc⁹ nō eſſet vndiqꝫ plenus: ꝛ p ꝯñs ſm aliq̄ ſui ptem eſſꝫ vacu⁹. Similiter ſi corp⁹ locatū eſſꝫ maius q̄ poſſet loc⁹ cōtinere: tūc non ſm oēs ſuas par tes circūdaretur a ſuo loco: ꝛ p ꝯñs aliq̄ ptes eius eēnt ſine loco. Q aūt locus non ſit equalis locato ſm di menſionez. pꝫ de pellicula que ē in ouo cōtinente albu men ꝛ vitellū oui. nam illa multū minoris q̄titatis eſt q̄ albumē. Similiter locus aeris ſiue corpꝰ locās ae rem. ē maioris q̄titatis q̄ aer. ¶ Et ad primaz rōnem dubij dicitur: ꝙ bene concludit: ꝙ locus non ē equalis locato ſm triū dimenſionuz extenſionem: nō tamen concludit ꝙ non ſit equalis ſm continētiam. ¶ Ad ſe cundam dicitur negando minorem. Et ad probationez eius dicitur: ꝙ licet non ſit de ratione ſuperficiei ipſa profunditas: tamen illa res que eſt ſuperficies eſt pro funda: et hꝫ tres dimenſiones: et ſimiliter locus.

Dubitatur ſecūdo. Utrum locus proprius

ꝛ naturalis terre ſit ſuperficies concaua aque. ¶ Et ar guitur ꝙ non: quia aqua terre cōtrariatur: ꝛ ſimiliter aer terre cōtrariatur: ergo nec aer nec aqua: eſt locus proprius ꝛ naturalis ipſius terre. Secūdo ſic: locus proprius debet circundare locatum: ſed aqua vel aer non circundat terram totam: ergo aqua non eſt locus proprius ipſius terre. ¶ Tertio ſic. locus propius de bet continere locatum ꝛ nihil aliud: aut quod non ſit pars locati vel accidens eius: ſed nullum ē tale reſpe ctu terre: ergo terra non ē in aqua ſicut in loco ꝓprio. ¶ In oppoſitum videtur eſſe p. in textu dicens. ꝙ ter ra eſt in aqua ſicut in loco proprio. Pro ſolutione du bij eſt.

Aduertendum ꝙ locus naturalis eſt locus in quo mobile naturaliter quieſcit: ſiue natum ē quie ſcere: quiete oppoſita motui quo a tali loco recederet ꝛ ad quem mobile natum ē moueri ſm lineam breuiſ ſimam: qui locus ē conſeruatiuus locati. ¶ Quid autē ſit locus ꝓprius: ptꝫ ex dictis. Et que ē differētia inter locum naturalem ꝛ locum ꝓprium pōt patere ex diffi nitōnibus quid nominis. Unde naturalis ordo elemē torum: ꝛ cuiuſlibet elementi locus naturalis: concludi tur ex ipſis influentijs celeſtibus: qualitatibus primis qualitatibus ſecundis motiuis: ex diſtantia ꝛ propin quitate: ex natura propria vel cōmuni ex ſalute animā tium: ex raritate ꝛ denſitate ipſorum elementorum: ita ꝙ ſemper rarius elementum erit ſupra elementuz denſius: vt influentie celeſtes poſſint ptingere ad ele mentum vltimum: ſiue remotius ſituatum a concauo orbis lune. Nam ſi elementum plus compactum ꝛ den ſum (vt terra) ſituaretur immediate ſub concauo or bis lune: tunc influentie celeſtes non poſſent peruenī re ad elementum remotius ſituatum a concauo orbis lune. ¶ Ad dubium dicitur: ꝙ aliqua partialis terra (que non eſt tota maſſa terre) aliquando ē in aere ſi cut in loco proprio: vt patet de gleba terre ſurſum pro iecta: ꝛ aliquando ē in aqua ſiue in ſuperficie concaua aque. Sed tota maſſa terre non ē in aqua ſicut in loco proprio: nec in aere: nec in ambobus ſimul: quia a quo cunqꝫ terra continetur: ſiue a quibuſcunqꝫ continetur maius ab illo vel ab illis commenſuratiue poteſt con tineri ſm certam diſpoſitionem: ſiue certas diſpoſitio nes. Nam illa que continent terram plura alia corpo ra continent: que ſunt contenta a terra: modo terra et corpora contenta in terra: maiorem locum occupant q̄ terra ſola. Ex quo pꝫ ꝙ tota maſſa terre non habet lo cum proprium ſed communem. Et ſimiliter dicendum eſt de alijs elementis: niſi quis vellet dicere locum ꝓ prium eſſe locum non continentem aliquid aliud a lo cato: parte locati: accidente locati: ꝛ contento a locato tunc aggregatū ex terra: ꝛ omnibus corporibus in ter ra exiſtentibus haberet locum proprium: qui eſt plu ra corpora illud totum aggregatum ſm eorum ſuperfi cies concauas circundantia. Sed locus naturalis toti us maſſe terre ē aqua ꝛ aer ſm eorum ſuperficies con cauas: quia ſi tota maſſa terre eſſet extra illum locum: ſm lineam breuiſſimam ad illum locum moueretur: et naturaliter quieſcit in illo loco: ꝛ conſeruatur in illo: ꝛ ſibi in illo loco exiſtenti conueniunt omnia illa que requiruntur ad ordinem naturalem elementorum. ¶ Ad primam rationem dubij dicitur: negando conſe quentiam: quia ad hoc quod aliquod elementum non ſit naturaliter locatum in alio non ſufficit ꝙ non con ueniat cum eo in qualitatibus primis vel in aliqua qualitate prima: ſed requiritur q̄ ſibi non conueni ant in tali ſitu illa que requiruntur ad naturalem or dinem elementorum. Uel dicitur negando conſequen tiam: quia ad hoc ꝙ aliquod elementum ſit locus na turalis alterius: ſufficit ꝙ ad ipſum naturaliter mo ueatur: ꝛ ibi conſeruetur modo licet vnum elemen tum alteri contrarietur in vna qualitate: tamen con uenit cum eo in alia: ꝛ ſufficienter reſiſtit actioni alte rius. Aliter poteſt dici: ꝙ licet aqua vel aer ratione qualitatis prime contrarientur terre: non tamen rati one qualitatis conſeruatiue. ¶ Ad ſecundam ꝛ terti am dicitur: ꝙ bene concludunt: ꝙ tota terra non habet locum proprium.

Ad rationes q̄ſtionis. ¶ Ad primam dr̄: negan do añcedēs: capiēdo alicubi ꝓprie

id eſt in aliquo loco: ſed capiendo ꝓprie vt de illo di catur eſſe alicubi: quod ſm ſe totum vel ſm aliquā ſui ptem aliquo mō ſituat in ordine ad aliud: tūc bene cō cedendū eſſet vltimā ſperam eſſe alicubi ¶ Ad ſcđam dr̄ negando añs. Et ad ꝓbationem eius dr̄: negādo ꝙ vltima ſpera maiorem circulum deſcribit in equali tē pore: qui q̄dem circulus diceret locus eius Illđ tñ cor pus qđ ſm rei v̄itatem eſt vltima ſpera: maiorem ſup ficiem conuexā alterius corpis ꝯtinet q̄ aliud corpus: tñ ſupra illā nec circa illam mouet: nec tale corpus ab aliqua ſupficie concaua illius ꝯtinet. ¶ Ad tertiam dr̄ ꝯcedendo añs ꝛ ꝯñam. Nam aliquod celuz in ſuo loco ꝓ̄p̄o mouet: ꝛ iđ non mirū ſi ſit in loco. Sꝫ ſm p. q̄ po nit ꝙ vltima ſpera ſit p̄mū mobile qđ ꝯtinue mouetur diceret: ꝙ ipm̄ eſt in loco imprōpe capiēdo locū. ¶ Ad quartā dr̄ negando añs. Et ad ꝓbationē eius dr̄ negā do ꝯñam: q2 ad hoc ꝙ aliq̄d ſit in loco non ſufficit ꝙ cō tineat ab illo: ſed opꝫ ꝙ ſit diuiſuz ab eo. ¶ Ad quintā dr̄: ꝙ p. capit ibi celuz ꝓ aggregato ex oībus corpibus celeſtibus.

¶ Secundi tractatus p̄muz caplm: in quo diſputatur: an vacuum ſit: an non.

Odem autē mō ſicut ꝛ de loco: phiſici eſt cōſiderare de vacuo ſi eſt: an non: quō eſt: ꝛ quid eſt.

Cōcluſio toti⁹ tractat⁹ p̄ambula

Ptꝫ: q2 vacuum ꝛ locus ſimilez habent incredulitatem ꝛ credulitatem: q2 ſi cut ꝓpter motum localem ponit ~~motus~~: ita ꝛ ꝓpter ipm̄ dicunt ponendum eſſe vacuum Nam tunc aliquid dicit eſſe locus: cū eſt ple num: ꝛ q̄n priuatum eſt corpe dr̄ vacuum. De ipo tamē determinando prius tractan da eſt opinio que dicit vacuum eſſe: deinde opinio que dicit vacuū non eſſe: ꝛ tertio diſ ſerenda eſt v̄itas. ¶ Eorum autem qui po

Opio p̄ma di centiū vacuuz eſſe. ſuerunt vacuum eſſe duplex eſt opinio. Q2 quidam dicunt vacuum eſſe: q2 illud eſt va cuum in quo nihil eſt. Aer autem ſcđm eos nihil eſt: q2 non eſt ſenſibilis. ¶ Sed cōtra iſtos arguit. Anaxagoras ꝓbādo ꝙ aer ſit aliquid quia vtres repleti aere ſuſtinēt ma gnum pondus: ergo aer eſt aliq̄d forte Itez quia clepſydra repleta aqua: ſi foramen ſu perius obſtruat: non emittit aquam: ꝛ tñ ſi aperiat emittet aquaz: ſed hoc videt eſſe q2 aer inferius reſiſtit: igit aer ē aliq̄d. ¶ Rō nes tñ iſtoꝝ non ſunt valide: q2 multis mo dis poteſt imaginari vacuum eſſe. Primo modo poteſt imaginari eſſe ſpaciū ſepara tum a corpe: exñs extra celum. Alio mō pōt imaginari eſſe corpibus imbibituz: ſicut di cunt Democritus ꝛ Leucippus: ꝛ alij mul ti philoſophoꝝ. Alio mō poteſt imaginari: ſi locus qui iam repletus eſt corpe. dēū cor pore puet Iſtos aūt modos non improbat Anaxagoras. ¶ Secunda opinio tenet va

Opio ſcđa di centiū vacuuz eſſe. cuum eſſe ꝓpter quinqꝫ rōnes. Prima eſt: motus localis eſt: ergo ꝛ vacuū. Conſequē tia patꝫ: q2 vel illud qđ mouet recipit in va cuo: ꝛ ſic habet intentum. vel in pleno: ꝛ tūc duo corpa ſimul eſſent. Si v̄o ſint duo in eo dem: contingit ꝛ quelibet corpa ſimul eē: cū non ſit maior ratio de duobus q̄ de plurib⁹ ¶ Nec valet dicere: ꝙ locato adueniēte lo cus cedit: q2 tūc moto paruo corpe oporte ret mundū moueri: cum cuilibet corpi aliđ cederet. Et ſic ptꝫ ꝙ ex motu locali ~~non~~ con cludi poſſet vacuum eſſe: licet oppoſito mō arguerit Meliſſus. ¶ Secunda ratio: do

Ratio.ij. lium poteſt tantum recipe de vino cum vtri bus ſicut ſine vtribus: ſed hoc nō poſſet fie ri niſi in vtribus eſſent quedaz vacuitates: igitur vacuū eſt. ¶ Tertia ratio eſt: augmē

Ratio.iij. tatio non pōt fieri niſi corpeo aduenientes: ꝛ illud non poteſt recipi in pleno: q2 duo cor pora impoſſibile eſt ſimul eſſe: ergo recipit in vacuo. ꝛ p ꝯñs vacuuz eſt. ¶ Quarta ra

Ratio.iiij. tio: vitrum plenum cinere tantuz recipit de aqua ſicut ſine cineribus: quod fieri non po teſt ſine vacuo. ¶ Quinta ratio: q2 pytha

Ratio.v. gorici dicunt extra celum eſſe ſpacium infi nitum vacuum: igitur vacuum eſt. ¶ Sꝫ ad

Pr̄ia diffinitō vacui. diſcernenduz de his opinionibus: videndū eſt quid ſit vacuum. Quidam enim dixerūt vacuum eſſe in quo non eſt corpus: quia cre diderūt omne quod eſt eſſe corpus. ¶ Sꝫ

Confutatio eiuſdem hec diffinitio non valet: quia in puncto nihil eſt: ꝛ tamen ipſum non eſt vacuum. ¶ Alij

Diffinitio ſcđa vacui vero dixerunt. vacuuz eſſe in quo non ē gra ue vel leue: quia imaginabantur omne cor pus eſſe tangibile: ꝛ eē graue vl leue. ¶ Sꝫ

Confutatio eiuſdem hec diffinitio non valet: quia ſi eſſet corpus ſolum habens colorem vel ſonum: non ha bens tamen grauitatem vel leuitatez: et eēt in aliquo: illud non eſſet vacuum. ¶ Alij ve

Tertia diffini tio vacui. ro dicunt: vacuum eſſe in quo non eſt hoc a liq̄d neqꝫ ſubſtantia corpea: ꝛ illud dixerūt eſſe materiam. ¶ Sed hec opinio falſa eſt:

Confutatio eiuſdem q2 materia nō eſt ſepabilis a compoſito. va cuum aūt eſt ſepabile. ¶ Ideo diffiniendū

Viera diffinitō vacui eſt vacuum: ꝙ eſt locus priuatus corpore. Ex qua diffinitione patet ꝙ vacuum nō eſt quia ſi eſſet: eſſet ſeparatum vel inſeparabi le. non ſeparatum: quia hoc eſt improbatuz

de loco. nec iſepabile: q2 ſcdꝫ iſtos vacuū nō eſt corpus naturale: ſed ſpaciū ſepatū. nam ipi poſuerūt illud ꝑpter motū localē ſicut ⁊ locū. ❡ Ex p̄dicta diffinitione ſolui pn̄t rōnes ꝑbātes vacuū eſſe. ❡ Ad p̄maꝫ negaꝛ ꝯn̄a. Et ad ꝑbationem d̄r: ꝙ aer cedit: nō tn̄ vſqꝫ ad vltimū ſui: ſed vſqꝫ ad certā diſtantiam in qua cōdenſaꝛ. ❡ Ad ſcd̄am d̄r: ꝙ ꝑpter ꝯdēſationē nō opꝫ ponere vacuū: q2 illa pōt fieri ꝑ egreſſum ꝑtium ſubtiliū: vel ꝑ alterationē. ❡ Ad tertiā d̄r: ꝙ augmētatio fit ꝑ alterationē: ⁊ illud qđ aduenit recipiꝛ in pleno qđ ei cedit. ❡ Ad q̄rtā negaꝛ ꝯn̄a: q2 cā illius ē ſiccitas cinerū q̄ deſtruit multas ꝑtes aque: ⁊ exitus multaꝝ ꝑtiuꝫ ſubtilium: ⁊ etiam poroſitas ꝑtiū cineris. ❡ Ad quintam negaꝛ auctoritas pythagore.

Soluunꝛ rōes ꝑbātes vacuū eſſe.

❡ Scd̄ꝫ caplm̄ in quo ꝑbaꝛ vacuū nō eſſe.

3 ca

D videndū vacuū nō eſſe ponūtur q̄tuor ꝯclones. ❡ Prima ē ꝙ ꝑpter motū nō opꝫ ponere vacuum. ꝓbaꝛ ſic: q2 oīa corpa ſimplicia habēt motus locales naturales: quorum natura eſt cā: vt natura ignis mot⁹ ſurſum: ⁊ natura terre mot⁹ deorſum: ergo ꝑpter motū nō opꝫ ponere vacuū. ❡ Ptꝫ ſecundo: q2 ſi vacuū eſſet: eēt locus ꝑuat⁹ corpore: ⁊ ꝑ ꝯn̄s corpus in ipo poſitū nō moueretur: q2 vel moueret ad loca ꝯtraria qđ ē impoſſibile. Uel magis moueret ad vnā ꝑtē q̄ ad alterā: ⁊ hui⁹ nō pōt dari rō: vel ſcd̄ꝫ vnā ꝑtem moueret ſurſum ⁊ ſcd̄m aliā deorſum qđ etiā videꝛ impoſſibile: ergo ſi eēt vacuuꝫ in ipo non poſſet fieri mot⁹. ❡ Patꝫ tertio: ſi vacuū eſſet: ſaltē ſpaciū ſepatū: tunc ꝑtes eque bene eſſent in loco ſicut totuꝫ: ⁊ ꝑ ꝯn̄s ſicut infinite ſunt ꝑtes: ita erunt infinita loca: qđ eſt impoſſibile. ❡ Ptꝫ q̄rto: q2 locus non eſt tale ſpaciū: vt ꝑbatū eſt: ergo nec vacuum. ❡ Ptꝫ quinto: q2 ſi vacuuꝫ eſſet tale ſpaciū eſſet eiuſdē nature in oībus ſuis ꝑtibus: ⁊ ꝑ ꝯn̄s corpus in ipo poſitū nō moueretur: ſicut nec terra: ſcd̄m aliquos: mouetur i medio mundi: q2 eq̄liter trahiꝛ ab oībus ꝑtibus celi. ❡ Ptꝫ ſexto: q2 ſi vacuū eſſet non poſſet in eo fieri motus naturalis: q2 in vacuo non eſſet ſurſum neqꝫ deorſum: ſed eſſet quaſi infinitū. Neqꝫ in eo ꝑtes differrent: q2 ſicut nullius neqꝫ vna differentia eſt: ſic ⁊ nō entis. Uacuū aūt videꝛ eſſe ꝑuatio: ergo ꝑtes eius nō differrēt. ⁊ ꝑ ꝯn̄s in ipo nō poſſet fieri motus naturalis: ergo nec violent⁹. Cum motus violentus poſterior ſit motu ſcd̄m naturā: neqꝫ poſſit eſſe ſine illo. ❡ Pꝫ ſeptimo: q2 ſi vacuum eſſet in ipo nō poſſet moueri ꝓiectum: q2 tale ꝓiectum non mouetur poſt manum talis ꝓiicientis niſi ꝑpter antiperiſtaſim: aut ꝑpter velocitateꝫ aeris mouentis ipm: ſed talia non eſſent in vacuo. ❡ Ptꝫ octauo: q2 ſi vacuū eſſet: ipm eſſet ſimilis nature in oībus ꝑtibus: ⁊ ꝑ ꝯn̄s i ipo non poſſet eſſe quies: q2 qua rōne eēt quies in vna ꝑte eadem rōne in alia: quod eſt impoſſibile. Et ſi in vacuo nō poſſet eſſe quies neqꝫ motus: tunc mobile in eo poſitum ad quālibet ꝑtem equaliter moueret quod eſt impoſſibile. ❡ Secunda concluſio. Ex ꝑte velocitatis ⁊ tarditatis poteſt ꝓbari vacuum nō eſſe. ❡ Ptꝫ. Tum p̄mo: q2 velocitas ⁊ tarditas dupliciter accidit. Uno mō ex ꝑte medij, puta aeris: aque: vel terre: q2 ſcꝫ illud medium eſt ſubtilius: ⁊ tn̄c minus reſiſtit: aut denſius: ⁊ ſic magis reſiſtit. Alio modo ex parte mouentis: puta grauitatis vel leuitatis: q2 illa eſt maior vel minor. Sed in vacuo nō poteſt fieri motus velocior vel tardior rōe alicuius iſtorū: ergo ex ꝑte velocitatis vel tarditatis poteſt probari vacuum non eſſe. ❡ Patet minor: primo de priore modo dupliciter: q2 qualis eſt ꝓportio vacui ad plenū in ſubtilitate et ſpiſſitudine: talis ē ꝓportio inter tempa illoꝝ motuum: q2 in motib⁹ grauium vel leuium ꝓportio in tarditate ⁊ velocitate: ſequitur medium in denſitate et raritate: puta ſi aer ſit in duplo minus reſiſtens q̄ aqua: tunc per aerē fit motus in duplo velocior q̄ per aquaꝫ. Sed vacui ad plenuꝫ nulla eſt ꝓportio in ſpiſſitudine aut ſubtilitate: ſicut neqꝫ nihili ad numeꝝ: ergo nulla ē ꝓportio inter tempa motuum factoruꝫ in pleno ⁊ vacuo: ſed cuiuſlibet motus ad alium motum eſt certa ꝓportio in tarditate vel velocitate: ergo in vacuo nō fiet motus tardior vł velocior: ſed mutatio ſubitanea. ❡ Secundo ꝓbaꝛ: q2 ſi fieret motus velocior vel tardior i vacuo: ſequeretur ꝙ aliqđ mobile eque velociter moueretur per plenū ſicut per vacuum: quod eſt impoſſibile. Cōſequentia patꝫ: quia motus factus ab a mobili per ꝫ. medium vacuum: excedit in velocitate motū factum in d. medio pleno: ⁊ non

Prima ꝯclō cōfutatiua: ponētiū vacuū ꝑpt motum

Prima ratio.

Ratio. ij.

Ratio. iij.

Ratio. iiij

Ratio. v.

Ratio. vj

In vacuo ⁊ infinito nō ſunt ſurſum ⁊ deorſum

Non entis nulla ē dr̄ia.

Motus violētus poſterior eſt motu ſcꝫ naturam

Ratio. vij

Ratio. viij.

Scd̄a ꝯclō ꝯfutatiua vacui ex ꝑte velocitatis ⁊ tarditat

Probatio minoris de p̄o mō

Uacui ad plenuꝫ (ſicut nihili ad numeruꝫ) nulla ē ꝓportio

infinite: ergo in certa ꝓportōne. Ponaꛝ ergo ꝙ hoc ſit in cētupla ꝓportōe: tūc capiaꝛ mediū ſubtili⁹ in centuplo q̄ ꝑus: ſequiꝛ ꝙ mot⁹ fact⁹ ꝑ illđ mediū plenū ⁊ mot⁹ fact⁹ i vacuo erūt eque veloces: qđ eſt impoſſibile. ❡ De ſcd̄o mō ꝓbaꝛ minor: q2 maior grauitas vel leuitas nō mouet citius q̄ minor: niſi q2 citi⁹ diuidiꝛ mediū: ſꝫ in vacuo nō eſt mediū: ergo in ipo nō fieret mot⁹ velocior vel tardior rōe grauitatꝭ vel leuitatꝭ: ⁊ ꝑ ꝯn̄s ſi eēt vacuū in ipo nō fieret mot⁹. Ptꝫ igiꝛ ꝙ vacuū nō ē. ❡ Tertia ꝯclō. Ex ꝑte vacui ꝓbari pōt vacuū nō eē tale ſpacium ſepatum. ❡ Ptꝫ q̄tuor rōnib⁹. Pria rō ē: q2 qn̄ aliqđ mouetur in aq̄ vel in aere: puta cub⁹ tn̄ cedit de aq̄ q̄tus ipe ē: ſꝫ hoc nō pōt fieri i vacuo q2 vacuū nō ē corp⁹ naturale: ergo vacuum nō ē. ❡ Scd̄a rō ē: q2 ſi eēt vacuum: ipm nō poſſet cedere corpi ipꝫ ingredienti: ergo duo corpa eēnt in eodē loco: ⁊ ſi duo ſint ſimul ꝑpter qđ nō quelibꝫ erunt: puta tria: q̄tuor: et ſic in infinitū. ❡ Tertia rō ē: q2 qđlibꝫ corp⁹ naturale hꝫ ꝓpas dimēſiōes: ergo qn̄ cub⁹ eſt in vacuo: ꝑter dimēſiōes ipi⁹ cubi nō ſūt ponēde alie dimēſiōes ipi⁹ vacui. Nihil eni̅ ꝯfert ſi alteꝝ circa ipm eq̄le ſpaciū hmōi ſit. ❡ Quarta rō ē: ſi vacuū eēt aliqđ: ipꝫ deberet apparere: nūc aūt nuſq̄ infra mūdū apparet. Nā aer ē aliqđ: alias nō poſſꝫ videri: ſicut neqꝫ in aq̄ ſi eēnt piſces ferrei: igiꝛ vacuū nō ē ſaltē ſpaciū ſepatū. ❡ Quarta cōcluſio ē: vacuū non ē corpib⁹ imbibitū: ſicut dixerūt antiq̄: q̄ poſuerūt inter corpa q̄ſdaꝫ vacuitates ad moduꝫ ꝑuoꝝ foraminū: rōne quoꝝ aliq̄ corpa erant rariora vel denſiora. ❡ Patꝫ. Tū p̄mo: q2 ſcd̄m illos vacuū non eſſet niſi cā leuitatꝭ ⁊ raritatis: q̄ ſūt cā motus ſurſuꝫ: ergo ſi eēt vacuū nō eēt cā cuiuſlibꝫ mot⁹: ⁊ ꝑ ꝯn̄s ipꝫ nō eēt ponēdū. ❡ Tū ſcd̄o: q2 ſi vacuū eēt ꝑpter raritatē ⁊ leuitatē: tūc nō eēt cā mot⁹ ſicut illđ in quo aliqđ moueretur: ſed magꝭ ſicut illđ qđ mouet: ſicut vtres qn̄ mouent ſurſuꝫ: mouēt ſecū vacuuꝫ ⁊ ſi vacuū eēt cā hui⁹ mot⁹ tūc ſibi deberet aſſignari ali⁹ loc⁹: quod videꝛ impoſſibile. ❡ Tū tertio: q2 ſi vacuū eēt cā raritatꝭ ⁊ leuitatꝭ: cū ſcd̄m illos nulla ſit alia cā motus: nō poſſet dari cā mot⁹ deorſuꝫ qđ ē falſum. ❡ Tū q̄rto: q2 ſi vacuū eſſꝫ cā raritatꝭ vł leuitatꝭ ⁊ motus ſurſuꝫ: cū ipi⁹ ad plenū nulla ſit ꝓportio: ſequereꝛ ꝙ fieret mot⁹ in inſtāti: qđ ē ipoſſibile. Ptꝫ ergo ꝙ nō ē ponēduꝫ vacuū corpib⁹ imbibitū. ❡ Et ideo ad motiuū antiquoꝝ d̄r: ꝙ ſine vacuo pn̄t fieri rarefactio ⁊ cōdenſatio. Probaꝛ dupłr. p̄mo ſuppoiꝛ ꝑ p̄ria rōe: ꝙ ꝯtraria hn̄t fieri circa idē ſubiectū. Scd̄o ſupponiꝛ: ꝙ ex eo qđ eſt in potētia fit aliqđ in actu: vt ex potētia calido fit actu calidum. Tertio ſupponiꝛ: ꝙ materia ſp̄ eſt cū altero ꝯtrarioꝝ. Quarto ſupponiꝛ: ꝙ eadē maꝛia ē ſucceſſiue maꝛia ꝯtrarioꝝ. Iſtis ſuppoſitꝭ ſit p̄ia rō: qn̄ aliqđ rareſit vel ꝯdēſaꝛ nihil acq̄rit vł deꝑdit. ſꝫ eadē ē maꝛia q̄ pri⁹ erat ꝑua ⁊ poſtea magna. Sicut idē pri⁹ ē calidū ⁊ poſtea frigidū. Et pri⁹ ē maior circul⁹ ⁊ poſtea minor: ergo ſine vacuo pn̄t fieri ꝯdēſatio ⁊ rarefactio. ❡ Scd̄a rō eſt: eadē ē maꝛia q̄ pri⁹ hꝫ grauitatē: ⁊ poſtea leuitatē: ⁊ idē corp⁹ qđ pri⁹ ē calidū ⁊ poſtea frigidū: igꝛ ē idē qđ pri⁹ ē magnū ⁊ poſtea ꝑuū. ❡ Ex dictꝭ pꝫ ꝙ nō ē ponēdū vacuū ſpaciū ſepatū nec corpib⁹ ibibitū: cū ſine ipo poſſint ſaluari ꝯdēſatio rarefactio ⁊ motus locales.

Eodē aūt mō. Iſte ē ſcd̄s tractat⁹ hui⁹ libri in quo p. determiat de vacuo. Et diuiditur iſte tractat⁹ in ſex capl'a. In p̄mo diſputat vtꝝ vacuuꝫ ſit vel nō. In ſcd̄o ponit deſcriptōnes vacui. Et ſoluit rōes ꝑ q̄s ꝓbaꝛ vacuū eē. In tertio ꝓbat vacuū nō eſſe ex ꝑte mot⁹. In q̄rto ꝓ̄o ex ꝑte velocitatis vel tarditatis ipius mot⁹. In q̄nto ꝑ ꝓpas ꝯdiōes vacui. In ſexto ꝓbat vacuū nō eſſe ibibitū corpib⁹. Capl'a patebūt i ꝓceſſu. In p̄mo aūt capl'o ponit p̄mo talē ꝯclōnez. Q2 ad naturalē ꝑtinet ꝯſiderare de vacuo: ꝓbat ſic p. Q2 ad quē ꝑtinet ꝯſiderare de loco: ad illū ꝑtinet ꝯſiderare de vacuo: ſꝫ ad naturalē ꝑtinet ꝯſiderare de loco vt pꝫ ex tractatu p̄cedēti: ergo ad eū ꝑtinet ꝯſiderare de vacuo. Maior ptꝫ: q2 vacuū ⁊ loc⁹ ſilem hn̄t credulitatem ⁊ fidē: an ſint vel nō. Etiā multi crediderūt vacuū eſſe locū: ⁊ vacuū eē ꝑpter motū localē ſicut locuꝫ. Uñ ſm̄ antiquos vacuū ⁊ loc⁹ ſe hn̄t ſicut plenū ⁊ non plenum: ita ꝙ aliqđ ꝯtinēs d̄r loc⁹: qn̄ in eo ē locatū: et d̄r vacuū qn̄ in eo nō ē locatū. T. Incipe aūtē. ❡ Hic p. ſubdit: ꝙ in hoc tractatu ſic ꝓcedendū ē ꝙ p̄mo ponētur opiniones illoꝝ q̄ ponūt vacuū eſſe. Deinde opiniones illoꝝ q̄ ponūt vacuū nō eē. Et poſtea ſpāliter determinādū ē de vacuo: inueſtigādo diffinitōes q̄d nois.

Alij quidem. Hec eſt ſcd̄a ꝑs hui⁹ capl'i: in q̄ p. oſtēdit inſufficientiā rōnuꝫ ꝓbātiū ꝙ vacuū non ſit. Uoluerūt eni̅ antiq̄ dicere ꝙ aer nihil eſſet ꝑpter ei⁹ inſenſibilitatē: ⁊ iđ dixerūt vas plenuꝫ aere eſſe vacuū: ⁊ hūc modum loquēdi vulgus adhuc tenet. ❡ Sed contra iſtos aliqui arguebāt ſic. Aer eſt aliqđ ergo vas plenū aere nō ē vacuū: ꝙ aūt aer ſit aliqđ ſic ꝓbāt: q2 vtres vel veſice repleti aere magnū pōdus ſuſtinēt: qđ nō eēt niſi aer aliqđ eēt: igꝛ. Silr̄ hoc idē ptꝫ de clepſydra repleta aq̄: q2 ſi foramē ſupius obſtruaꝛ non cadet aq̄ ꝑ foramīa inferiora deorſuꝫ: ⁊ hoc videꝛ eſſe ꝑpter aerē inferius exiſtentē: ⁊ ſuſtinentē aquam. Iſto ꝓbato ꝙ aer ſit aliqđ ꝯcludūt ꝙ nihil ſit vacuuꝫ. Modo iſta ꝯn̄a nō valet: q2 multꝭ alijs modis pōt opinari vacuū eē. Uñ p̄mo modo pōt opinari vacuuꝫ eſſe

Probatio minoris d̄ ſcd̄o mō.

Concło tertia vacui hꝫ ſe cōfutatiua.

De piſcib⁹ ferreis

Cōclō ꝯfutatiua vacuuꝫ eſſe corpib⁹ imbibitum

Quō ſine vacuo fieri pn̄t rarefactio ⁊ cōdenſatio.

Cōclō toti⁹ tractat⁹ p̄ambula

Opiō p̄ma dicentiū vacuuꝫ eſſe.

Expimētuꝫ de clepſydra.

quoddā ſpaciū ſeparatum a corpe extñs ſupra celū. Alio mō pōt imaginari vacuū eē corpibus imbibitū: ⁊ hui⁹ opinionis fuit Democritus. Tertio mō pōt q̄s imaginari vacuū: ſi locus repletus corpe ꝑuet̄ corpe locato: ita ꝙ ex loco auferat̄ corpus ꝯtentū loco manente in ſua figura: ſic ꝙ latera loci non approximent̄ adinuicē: ſicut ſi oēs ptes mūdi dēpto celo annihilarent̄: celo manente in ſua figura ſicut nūc: tūc ſupficies orbis lune diceret̄ vacuū vel ipm celum. T. Sed affirmātes eſſe

Rōes ꝓbātes vacuum eſſe.

¶ Hec ē tertia ps capli in qua p. ponit q̄nq̄ rōes ꝓbantes vacuū eē: quaꝝ pma ē: motus localis ē: ergo vacuū eſt. ꝯña ptꝫ: qꝛ ex quo motus localis ē illud qđ mouet̄ localiter ꝯtinuo recipit̄ in alio: ergo illud in quo recipitur ē plenū vel vacuum. Si vacuum habet̄ ꝓpoſitū: ſi plenū: tunc plura corpa eſſent ſimul in eodē loco. Et qua rōne eſſent duo corpa eadem rōne eēnt tria: q̄tuor ⁊ ſic in infinitum: qđ ē incōueniēs. Et ſi dicat̄ ꝙ vno corpore adueniēte aliud cedit. ¶ Arguit̄ ꝙ nō: qꝛ ſi ſic ſequeret̄ ꝙ vno corpe moto oporteret totū mundū moueri: ꝯñs ē manifeſte falſum: ergo ⁊ añs. ꝯña ptꝫ: qꝛ cū manus alicuius mouet̄ aer ſibi cedit: ⁊ illi aeri cedēti cedit aliud corpus ⁊ ſic deinceps: igit̄. T. Melliſſus quidem. ¶ Hic p. ſubdit ꝙ melliſſus ꝯtrario mō arguebat ad ꝓbandū ꝙ non eſſet motus localis ſic: vacuum non ē: ergo motus localis non ē. Hāc ꝯñam ꝓbauit ſic: qꝛ ſi motus localis eſſet vacuū eſſet: hanc vltimā ꝯñaꝫ ꝓbauit: ſicut ꝑus ꝓbata eſt: ergo pma ꝯña erat bona.

T. Alio ꝟo mō. ¶ Scđa rō ē: animā dixerūt doliū recipe tm̄ cum vtribus ſicut ſine vtribus: qđ non pōt eſſe niſi p cōpactionem ⁊ ꝯdēſationem corpoꝝ: que q̄dē cōdenſatio ſiue cōpactio non pōt fieri: niſi ꝑus exñte vacuo in ptibus illoꝝ corpoꝝ. T. Amplius aūt. ¶ Tertia rō ē: augmentatio fit adueniēte aliquo corpeo: ſed illud corpeum recipi non pōt in pleno: cum tūc duo corpora eſſent ſimul in eodē loco cuilibet coꝝ ꝓpo: ergo recipit̄ in vacuo. T. Teſtimoniū aūt. ¶ Quarta rō ē: vas plenū cineribus vel farina tm̄ recipit de aq̄: ſicut recipet ſine cineribus vel farina: hoc tñ nō eſſet niſi inter ptes cineꝝ ⁊ farine eēnt quedā vacuitates: ergo eſt ponendum vacuū. T. Eſſe aūt affirmāt. ¶ Quinta ratio ē: vacuum infinitum eſt extra celum (vt dicit pythagoras) ergo vacuum eſt.

Ad quale aūt ſe. Iſtud ē ſcđm caplm huius tractatus in quo p. pōit diuerſas deſcriptiones vacui datas ab antiq̄s. Et ꝯtinet iſtud caplm duas ptes. In pma facit qđ dictum ē. In ſcđa oſtendit vacuum non eſſe. Et ſoluit rōnes factas in pmo caplo: ptes videbunt̄ in ꝓceſſu. Dixerunt eñi quidā antiq̄ ꝙ vacuum eſt in quo nihil ē: qꝛ ipi crediderunt vacuū eē in quo non ē corpus: ⁊ oē qđ ē eſſe corpus: ⁊ oē corpus eſſe in loco. ¶ Alij ꝟo dixerunt ꝙ vacuū eſt in quo nō eſt graue aut leue: qꝛ crediderunt oē corpus eſſe tangibile: ⁊ omne tangibile eſſe graue aut leue: ideo ꝯcluſerunt ꝙ vacuum ē in quo non ē graue aut leue. T. Sꝫ incōueniens ē ¶ P. Hic improbat pmā diffinitionem: cum illa ꝯueniat puncto: qꝛ punctum ē in quo nihil eſt igit̄ illa diffinitō eſt inſufficiens: ſed oporteret addere illum terminū locus: dicendo vacuum eſt locus in quo nihil ē. T. Sic ſcit̄ videt̄. ¶ Hic p. improbat ſcđaꝫ deſcriptionem: qꝛ illa pōt ꝯuenire pleno: ergo eſt inſufficiens. Añs ptꝫ: qꝛ ſi eſſet aliq̄s locus repletus corpe ſonoro: nullam grauitatem aut leuitatem habente: tunc talis locus diceret̄ plenum: ⁊ tñ eſſꝫ locus in quo non eſſet graue aut leue: ergo dicta diffinitio ꝯuenit pleno Non ē tñ intelligendū ꝙ p. velit aſſerere ꝙ ſit tale corpus: ſed vult dicere ꝙ ſi eſſet tale corpus repleret locum. Etiam illa diffinitio ꝯuenit deo: igitur eſt inſufficiens.

Pma diffinitō vacui

Diffinitio. ij

Cōfutatio prime diffinitōis

Confutatio. ij

T. Alio ꝟo mō. ¶ Hic p. ponit aliā deſcriptionem. Dixerunt eñi q̄dā antiquoꝝ: ꝙ vacuū ē in quo nō eſt hoc aliq̄d: neq̄ ſubſtantia aliq̄ corpea: ⁊ iſti dicunt locum eſſe materiam corpis. ¶ Sed hanc diffinitionē dicit p. nō eſſe ſufficientem: qꝛ materia nō eſt ſepabilis a reb⁹: ⁊ tñ vacuū eſt ſepabile: vt antiq̄ dixerunt.

Tertia diffi.

Confutatio eiuſdem.

Quoniā aūt de. Hec eſt ſcđa ps capituli: in qua p. oſndit vacuū nō eſſe: ⁊ ſoluit rōes ꝑus factas: ⁊ anteq̄ hoc faciat pmittit veraꝫ diffinitionem vacui dicens: vacuū eſt locus ꝑuatus corpe. T. Manifeſtum. ¶ Hic p. ꝓbat vacuum non eſſe: qꝛ ſi eēt vel eſſet ſepatum vel inſepatum. Non ſepatum vt oſtēſum eſt in caplo de loco. Nec inſepatum: qꝛ ſcđm ſic ponētes vacuū non diceret̄ eſſe corpus naturale ſed q̄dā ſpacium ſepatum a corpe naturali. Et ſubdit p. ꝙ antiqui eadem de cauſa poſuerūt vacuū qua poſuerunt locum: ſcꝫ ꝓpter motum localem. T. Neq̄ vna. ¶ Hic p. ſoluit rōnes factas in pmo caplo ꝓbantes vacuū eē ¶ Ad pmā dicit negando ꝯñam. Et ad ꝓbationem dꝛ ꝙ lꝫ aer cederet: nō tñ cedit ad vltimū: ſed vſq̄ ad certum ſpacium: ⁊ ibi ꝯdenſat̄. T. Contingit aūt. ¶ Hic p. ſoluit ſecundā rōnem dicens ꝙ ad ſaluandū ꝯdenſationem non opꝫ ponere vacuū: qꝛ aliq̄d pōt ꝯdenſari p exitum ptium ſubtilium: vel etiam p alterationē: ⁊ ſic negāda eſt ꝯña. T. Et augmētari. ¶ Hic p. ſoluit tertiam rōnem dicens: ꝙ augmentatio non ſolum fit per intus ſuſceptionem: ſed etiam per alterationē. Unde illud qđ aduenit in augmentatōne naturali recipit̄ in corpe pleno: ſed illđ qđ ꝑus erat ſibi cedit. T. Vino aūt. ¶ Hic p. ſoluit quartam rōnem negādo ꝯñam: qꝛ alie cauſe ſolēt aſſignari quarē tale corpus tm̄ recipit de aqua. Primo ꝓpter ſiccitatem cineꝝ ſiue farine ꝓpter quam ſiccitatem aqua corrūpit̄. Scđo qꝛ ptes talium corpoꝝ ſunt multum ſubtiles: ⁊ ideo talia corpa ſunt multū poroſa. ¶ Ad q̄ntā dꝛ negādo pythagorā.

Uera diffinitio vacui.

Soluunt̄ rōes ꝓbātes vacuū eē habite ca. i.

Quoniā aūt nō eſt vacuū. Iſtud eſt tertium capitulum huius tractatus in quo p. ꝓbat vacuum non eſſe: ⁊ pmo improbat opinionem dicentium vacuum eſſe ſpaciū ſepatū extñs inter latera corpis ꝯtinentis. Deinde ꝓbat vacuū non eſſe corpibus imbibitū ibi. Et per ſe aūt ꝯſiderantib⁹ Et adhuc pmo ꝓbat vacuum non eſſe ex pte mot⁹ multis rōnibus: ponens talem ꝯcloneꝫ. ¶ Ponētes vacuū ꝓpter motum oīno deſtruūt motum. Probat ſic p. prima rōne: qꝛ ſi vacuum ſit cauſa alicuius motus: maxie eſſet cauſa motus localis vt illi dicebant q̄ poſuerunt vacuum eſſe. Sed ꝓpter motum localem non opꝫ ponere vacuum: igitur vacuum non eſt: minor ptꝫ: qꝛ oīa corpa ſimplicia habent motus locales naturales: quorum motuū natura eſt cauſa ⁊ non vacuū: ergo vacuū non ē cauſa alicuius motus localis: per iſtā aūt rōnem ꝯcludit̄: ꝙ rō antiquoꝝ nō erat bona qua ſic arguebāt motus localis eſt: ergo vacuum eſt. T. Amplius ſi ē ¶ Secunda rō talis ē. Si vacuum ē locus ꝑuatus corpore: ⁊ ē cauſa motus localis: tunc corpus poſitum in vacuo: aut non mouebitur ad aliquam parteꝫ eius: vtpote nec ſurſum nec deorſum: eo ꝙ equaliter traheretur ad ſurſum vel deorſum: aut mouebitur ſcđm ſe totum ad loca ꝯtraria: aut ſcđm aliquas eius partes mouebit̄ ad vnum locum ⁊ ſcđm alias ad alium: ſed ſcđm ⁊ tertium ſunt impoſſibilia: ergo tale mobile non mouebitur in vacuo: ⁊ per ꝯñs vacuum non eſt cauſa motus eius. Nec pōt dici pmū qꝛ ex quo corpus non moueret̄ vacuum non eſſet cauſa motus eius: ⁊ tñ ſi poneret̄ in vacuo aliqđ corpus illud nō poſſet moueri ad aliquaꝫ determinatā ptē: cum non eſſet rō quare potius moueretur ad vnā ptem q̄ ad aliaꝫ: ideo ſi moueret̄ oporteret ꝙ equaliter moueret̄ ad oēm ptem: qđ ē falſum et

Cōclo ꝯfutatiua ponētiū vacuū ꝓpter motum localem

impoſſibile T. Et quō iam. ¶ Tertia rō eſt: ſi vacuū eſſet tunc ptes alicuius corpis eēnt ita bene in loco ſicut totum corpus: ſꝫ hoc ē falſum: cū tunc eſſent infinita loca: ex quo ſunt infinite partes: ergo ⁊ illud ex quo ſequit̄. ꝯña ptꝫ: qꝛ ſi ponat̄ vacuū ſpacium ſepatū qđ ſit locus: ptes eſſent tunc ita bene in loco ſicut totū vt oñſum ē in tractatu de loco. T. Amplius ſi non eſt locus. ¶ Quarta rō ē: ſi locus non ē ſpacium ſepatum vacuum non ē ſpaciū ſeparatū: ſꝫ locus non ē ſpaciū ſepatum: ergo nec vacuū. Maior ptꝫ: qꝛ vel vacuū ē dimenſio ſepata ab oī corpe vel ē ꝑuatio eīm. Nō pōt dici ſecundū: qꝛ tūc vacuū nihil eēt. Nec pōt dici pmuꝫ: qꝛ tūc vacuū eſſet loc⁹ ſeparat⁹. Minor ꝟo pꝫ ex tractatu de loco. T. Accidit aūt dicentib⁹. ¶ Quinta rō talis eſt ſi vacuū eſſꝫ: nō eſſet mot⁹ localis: ſꝫ mot⁹ localis ē: ergo vacuū non ē. Maior ptꝫ: qꝛ vacuū ē oīno ꝯſilis nature in oībus ſuis partib⁹: ergo corpus poſitū in eo: q̄ rōne moueret̄ ad vnā partem: eadem rōne moueretur ad aliā. Sicut quidā dixerūt terrā in medio mūdi q̄eſcere: qꝛ ſilr trahit̄ in oībus ſuis partibus a celo. T. Deinde qm̄ oīs. ¶ Sexta rō eſt: oīs motus ē naturalis vel violentus: ſꝫ ſi vacuū eſſꝫ nō eſſꝫ motus naturalis nec violentus: ergo ſi vacuū eſt: motus non ē. Minorem ꝓbat pmo de motu violento: qꝛ ſi motus violent⁹ eſt: neceſſe ē motū naturalem poſſe eſſe: cum mot⁹ violentus ⁊ motus naturalis ſe habeant ſcđm ꝑus ⁊ poſterius: ſꝫ motus naturalis nō pōt eſſe in vacuo: ergo nec violentus. M aūt mot⁹ naturalis nō pōt eſſe in vacuo Probat ſic p. qꝛ oē qđ mouet̄ motu naturali mouet̄ ad aliqđ in quo eſt ſurſum ⁊ deorſum: ſꝫ in vacuo nō ē ſurſum aut deorſum: ergo in vacuo nihil mouet̄ motu naturali. Minorem ꝓbat p. dupl̄r: qꝛ ſi vacuū eſſet ipm eſſet infinitū: ſꝫ in infinito non ē ſurſum neq̄ deorſum ergo nec in vacuo. Scđo ꝓbat̄ ſic: qꝛ ſi vacuū eſſet ī eo non eſſet diuerſitas naturaꝝ ſcđm ſurſū ⁊ deorſū: q̄ tñ req̄runt̄ ad motū naturalem: igit̄ ſi vacuū eēt in eo nō eſſet motus localis. Añs ptꝫ: qꝛ in illo qđ ē ꝑuatio corpoꝝ naturaliū non eſt diuerſitas naturaꝝ: ſꝫ vacuū eſt hmōi: igit̄. M aūt ſurſum ⁊ deorſum in illo in quo fit motus naturalis differāt realr̄. ptꝫ: qꝛ vna loci mutatio dr̄t ab alia naturaliter: ergo etiā loca ad q̄ ſiunt tales motus differunt a ſeinuiceꝫ naturaliter. T. Amplius nunc moueret̄. ¶ Septia rō ē: ſi vacuū eēt ſeq̄retur ꝙ ꝓiectū non moueret̄ poſtq̄ exiuiſſet manū ꝓijcientis: ⁊ p ꝯñs deſtrueret̄ motus ꝓiectoꝝ. ꝯña ptꝫ: qꝛ ſi ꝓiectū mouet̄: aut hoc ē p ſucceſſionē alioꝝ corporū vtpote p antiperiſtaſim (ſicut q̄dā dicunt) aut ꝓpter velocitateꝫ motus aeris: q̄ moueret̄ motu velociori q̄ ꝓiectū: ſꝫ neutrū iſtoꝝ pōt ꝯtingere in vacuo: ergo motus talis non pōt eſſe in vacuo. Minor ptꝫ: qꝛ ex quo ī vacuo nihil ē: in eo non ē aer: nec aliq̄d aliđ qđ pōt ſuccedere in loco ꝓiecti: aut moueri motu velociori q̄ ꝓiectum: Et ſubdit p. ꝙ in vacuo nihil pōt moueri violēte niſi moueretur ab aliquo deferente ipm ſiue vehēte.

Mot⁹ violēt⁹ poſterior ē motu ſcđm naturaꝫ

In vacuo ⁊ infinito nō ſunt ſurſum ⁊ deorſum.

Nō entꝭ nulla eſt dria.

T. Amplius. ¶ Octaua rō eſt: ſi vacuū eſſet: tūc nulla eſſet q̄es naturalis in eo: nec p ꝯñs motus naturalis ꝯña ptꝫ: qꝛ ſi vacuū eſſet ipꝫ eēt ꝯſilis nature in oībus ſuis ptibus: ergo qua rōe aliqđ corpus q̄ſceret ī vna pte eadem rōne q̄ſceret in alia: ergo in ea nulla eſſet q̄es naturalis. T. Amplius aūt nūc. ¶ Nona rō eſt: ſi vacuū eſſet: tūc ſeq̄ret̄ ꝙ mobile in eo poſitū ad oēm partem equaliter moueret̄: ⁊ ſic nūq̄ quieſceret quod eſt incōueniens

Amplius aūt ex his. Iſtud eſt quartum capitulum hui⁹ tractatus in quo p. oñdit vacuū nō eē ex pte velocitatꝭ ⁊ tarditatꝭ. Et diuidit̄ in tres ptes. In pma ponit cās velocitatꝭ ⁊ tarditatꝭ. In ſcđa ponit intētum. In tertia ponit fundamēta rōnū. ptes videbunt̄ in ꝓceſſu. Dicit ergo pmo ſic: ꝙ vnū corp⁹ graue aut leue dꝛ moueri velocius alio duab⁹ de cauſis. Pma ē ꝓpter mediū: ſicut aliqđ corp⁹ tardi⁹ mouet̄ p medium ſpiſſius: q̄ p mediū ſubtilius: ex quo mediū ſpiſſi⁹ fortius reſiſtit ſue diuiſioni q̄ mediū ſubtili⁹. Scđa cā velocitatꝭ aut tarditatꝭ in motu: ē grauitas vel leuitas: qꝛ corp⁹ graui⁹ veloci⁹ mouet̄ deorſum q̄ corp⁹ minus graue p idē mediū: ceteris ſilib⁹ ꝑmanētib⁹. Silr̄ corpus leuius veloci⁹ mouet̄ ſurſum q̄ corp⁹ min⁹ leue p idē mediū: ⁊ ceteris ſilib⁹ ꝑmanentib⁹. Añ inter illa q̄ reſiſtūt motui ipi⁹ mobilis: qđdā mouet̄ motu ꝯtrario motui ipſius mobilis. Aliud ē qđ nō mouet̄ motu ꝯtrario: ſꝫ q̄eſcit: ⁊ pmū mag̃ reſiſtit q̄ ſcđm. T. Quid igr̄ ¶ Hec ē ſcđa ps capli: in q̄ p. intēdit talē ꝯcloneꝫ: ꝙ ſi eēt vacuū: tūc corp⁹ ſimplex graue aut leue ī eo poſitū non moueret̄ in tpe: nec ſucceſſiue: ſꝫ in inſtāti. Probat p. duab⁹ rōnib⁹: ꝓ pma ſupponit: ꝙ ſint aliq̄ duo corpora eq̄lia in grauitate ⁊ leuitate: figura: ⁊ magnitudine: ⁊ ceteris ꝯditōib⁹ parib⁹ q̄ aliq̄d faciūt ad velocitatem vel tarditatē mot⁹: ⁊ ꝙ vnū coꝝ moueat̄ p plenū ⁊ aliđ p vacuū. Iſto ſuppoſito arguit ſic p. q̄lis ē ꝓportio vacui ad plenū in ſubtilitate vel ſpiſſitudine: talis eſt ꝓportio inter tpa motuū illoꝝ: ſꝫ vacui ad plenum nulla ē ꝓportio in ſpiſſitudine ⁊ ſubtilitate: ergo ſilr̄ īter tpa illoꝝ motuū nulla ē ꝓportio: ſꝫ tps mot⁹ q̄ ē in pleno ē diuiſibile: ergo tps motus q̄ ē in vacuo erit indiuiſibile: ⁊ p ꝯñs motus q̄ ē in vacuo erit ī inſtāti: qđ eſt īpoſſibile. Maiorē declarat ſic p. qꝛ ſi ſint duo corpora eq̄lia in figura: magnitudine: grauitate vel leuitate: ⁊ vnū moueat̄ p aquā: ⁊ reliquū p aerē: tūc q̄lis ē ꝓportio aeris ad aquā in ſpiſſitudine vel raritate: talis ē ꝓportio motus facti p aquā ad tps motus facti p aerē. Minorē ꝓbat ſic p. qꝛ oē qđ excellit alteꝝ ꝯtinet illud: vel tm̄ q̄tū eſt illđ qđ excellit̄: ⁊ cū hoc ꝯtinet aliq̄d aliđ: ſꝫ vacuū nō ꝯtinet plenū nec ecōtra: ergo vacuū nō excellit plenū ī ſubtilitate: nec ē ſibi eq̄le ergo nulla ē ꝓportio vacui ad plenū in ſubtilitate vel ſpiſſitudine. T. Sed ſi p ſubtiliſſimū. ¶ Scđa rō eſt talis Si motus fieret ſucceſſiue in vacuo: ſeq̄ret̄ ꝙ idē mobile eq̄ velociter moueret̄ p ſpaciū plenū ſicut p ſpaciū vacuū ꝯña ē falſum: ergo ⁊ añs. ſ. ꝙ mot⁹ fieret ſucceſſiue in vacuo. Cōña ptꝫ: qꝛ capiat̄ aliqđ ſpaciū plenū ⁊ mobile moueat̄ p illđ ſpaciū plenū in aliquo tpe: et poſtea capiat̄ aliđ mobile qđ ē ſile pori: quo ad oīa q̄ faciūt ad velocitatē motus: ⁊ moueat̄ illđ ſucceſſiue p vacuū: tūc mouebit̄ in tpe: ⁊ tps in quo mouet̄ p vacuum habebit determiātā ꝓportionē ad tps in quo aliđ mouetur p plenū: ⁊ tūc ponat̄: ꝙ illđ plenū ſubtilietur in tāta ꝓportione in q̄ta vnum tps excedit aliđ: tūc motus etiā tm̄ velocitabit̄: ⁊ p ꝯñs mobile motū p plenū ī eq̄li tpe mouebit̄ p plenū ſicut aliđ p vacuū. ¶ Iſte autē rōnes ꝓcedūt ex ſuppōne data ab antiq̄s: q̄ eſt iſta: ꝙ tota ſucceſſio motus ꝓuenit ex pte medij: qđ tñ eſt falſum: ſicut ptꝫ de motu celi q̄ ē ſucceſſiuus: ⁊ tñ illa ſucceſſio nō ꝓuenit ex parte medij: cū talis motus nō fiat per mediū. Etiā pluribus alijs modis pōt fieri ſucceſſio motus q̄ videbunt̄ in queſtionibus.

Concluſio ꝯfutatiua vacui ex pte velocitatꝭ ⁊ tarditatis.

Uacui ad plenū (ſicut nihili ad numeꝝ) nlla ē ꝓportio

Nec ē eſt excellēs diuidi ī excellētiaꝫ ⁊ ī id qđ excellitur.

Sed ſicut iā. Hec eſt tertia pars huius capituli: in qua ponit̄ quaſdam fundamenta rōnum ꝓdictarum. ¶ Primū eſt: ꝙ vnius motus ad alteꝝ motum eſt determinata ꝓportio in velocitate vel tarditate. Et ſimiliter tēporis vnius motus ad tps alterius motus. ¶ Scđm eſt ꝙ vacui ad plenū nulla eſt ꝓportio in ſubtilitate. ¶ Tertium eſt: ꝙ in motibus grauium et leuium ꝓportio in velocitate aut tarditate: ſequitur ꝓportionē medioꝝ in raritate ⁊ denſitate. Textus

Scðm aūt hoꝝ. ¶ Phi. hic ꝓbat ꝯcłonem ꝑdictaꝫ alia rõne. Si in vacuo fieret motus: ſeq̄ret̃ ꝙ nõ fieret motus velocioꝛ vel tardioꝛ ꝓpter differentiã in grauitate: leuitate: vel figura: ꝯñs ẽ falſuꝫ: ergo ⁊ añs. ꝯña pꝫ qꝛ grauiꝰ nõ mouet̃ velocius: niſi qꝛ ꝑ ſuã ꝗntitatẽ citius põt diuidere mediũ: ſꝫ hoc nõ põt ꝯtingere in vacuo: igit̃. T. Q̄ddẽ igit̃. ¶ Hic p. ꝯcludit p̄ncipale intẽtum: ſcꝫ ꝙ ſi vacuum eſt nõ eẽt motus localis: ⁊ ꝑ ꝯñs non ẽ ponendũ vacuũ ad ſaluandũ motũ localeꝫ.

Et per ſe aūt ꝯſideran. Iſtud eſt ꝗntũ capitulum huius tractatus: in quo p. oñdit vacuũ nõ eẽ ex pte ꝓpe rõnis vacui. Et ꝯtinet ꝗtuoꝛ pticulas: ſm quatuoꝛ rones q̄ videbunt̃ in ꝓceſſu. Dicit ergo p̄mo ſic: ꝙ videbit̃ ꝯſiderantibꝰ naturã vacui ex ꝓpa rõne vacui eſſe manifeſtũ: ꝙ vacuũ bñ noïat̃ vacuũ: qꝛ oĩ entitate caret: ⁊ ꝑ ꝯñs non ẽ ens. T. Sicut eñi in aq̄. ¶ Hic p. ponit p̄mã rõem ꝓbantẽ ꝙ vacuũ nõ eſt: q̄ talis ẽ: qñ aliq̄s ponit cubũ in aliquo corpe: vt pote in aq̄ vel in aere: tunc cedit tñ de aq̄ vel aere illi mobili ꝗtũ eſt ipm mobile: ſed iſtud ẽ impoſſibile fieri i᷑ vacuo: igit̃ non ẽ ponendũ fieri vacuũ. Minoꝛ pꝫ: qꝛ vacuũ non ẽ corpꝰ naturale: nec aliq̄d eius: ergo nõ põt moueri localiter ⁊ ꝑ ꝯñs nec cedere alteri corpi. T. At vo. ¶ Scða rõ ſi poneret̃ vacuũ vt in ipo corpa mouent̃: ſeq̄ret̃ ꝙ duo corpa ſil᷑ eẽnt in vno ⁊ eodẽ loco: ⁊ pari rõe tria ⁊ mille: ꝯñs ẽ falſum: ergo ⁊ illud ex quo ſeq̄tur ꝯña pꝫ: qꝛ ſm ſic ponentes vacuũ: ipm nõ põt cedere corpi ipꝫ ingredienti: qꝛ ex quo non ẽ corpus naturale nõ põt moueri: ergo dimenſiones vacui ſil᷑ erunt cũ dimenſionibus corpis ipm ingredientis: ⁊ cũ duo corpa nõ habeãt repugnãtiã quo ad eẽ ſil᷑ in eodẽ loco ꝓpo: niſi rõe ſuaꝝ dimenſionũ (dũmõ tñ ſint corpa ꝑ ſe exiſtentia) ſequitur ꝙ ſi dimenſiones corpis locati. ⁊ ipius vacui: q̄ ſũt corpa ꝑ ſe exiſtentia pñt eẽ ſil᷑: ꝙ etiã quecũq̄ duo corpora poterũt eẽ ſil᷑: ⁊ ſil᷑r tria: ꝗtuoꝛ ⁊ ſic deinceps. T. Amplius aūt manifeſtũ ẽ. ¶ Tertia rõ ẽ: q̄dlibet corpꝰ naturale hꝫ ſuas ꝓpas dimẽſiones: ergo ſi dimenſiones vacui penetrent dimenſiones corpis ꝯtenti: ⁊ ſint ſil᷑ cũ eis ſm ponentes vacuũ: ſeq̄tur ꝙ pter dimenſiones corpis ꝯtenti nõ erũt ponende alie dimenſiones: cũ tales nihil facerẽt ad locati ꝯſeruationẽ: ⁊ ꝑ ꝯñs nõ eſt ponendũ vacuũ. T. Amplius aūt manifeſtũ eſſe. ¶ Quarta rõ ẽ: ſi vacuũ eẽt alicubi deberet alicui apparere: ſꝫ nullibi appet: ergo non ẽ ponendũ vacuꝫ qð eſt ſpaciũ ab oĩ corpoꝛe naturali ſeparatuꝫ.

Hic textꝰ loq̄t de piſcibꝰ ferreis

Sunt aūt quidã. Iſtud eſt ſextũ caplm huiꝰ tractatus: ĩ quo p. oñdit ꝙ vacuũ nõ eſt corpibus ĩbibitum. Et diuidit̃ in tres ptes. in p̄ma ponit opinionem antiquoꝝ cũ eoꝝ rõne. In ſcða deſtruit illã opinioneꝫ In tertia ſoluit rõem. Partes videbunt̃ in ꝓceſſu. Dicit ergo p̄mo ſic: ꝙ quidã antiq̄ dixerũt vacuũ eſſe corpoꝛibus naturalibus imbibitum: ita ꝙ inter ptes corpoꝝ erant quedã vacuitates: loco ⁊ ſitu diſtincte a ptibus plenis ad modũ quoꝛũdã puoꝝ foraminũ: q̄ vocant̃ poꝛi. Et hoc ſic ꝓbabãt. Si vacuũ non ẽ nec rarũ neq̄ denſum ẽ. Sil᷑r ſi vacuũ non ẽ: nihil rareſit aut cõdenſat̃: ⁊ ꝑ ꝯñs nec motus ẽ. Hoc auteꝫ eſt impoſſibile igitur vacuum eſt.

Cõcl'o ꝯfutatiua vacuũ eſſe corpibꝰ imbibitum

Si quidẽ igit̃. Hec eſt ſcða ps capli in qua p. intendit ꝓbare iſtã ꝯcłonẽ: ꝙ non eſt ponendũ vacuũ corpibus ĩbibitũ vt ſit cã motus localis ipoꝝ corporum vel alicuius alterius motus. Hãc ꝯcłonem ꝓbat p. ꝗtuoꝛ rõnibus. Quaꝝ p̄ma talis ẽ: qꝛ ſi illo mõ vacuum poneret̃: ſequeret̃ ꝙ nõ eſſet cã cuiuſlibet motꝰ localis: qꝛ ſm illos vacuũ eẽt cã raritatis ⁊ leuitatis: ſed leue non ẽ cã niſi motus ſurſum: ergo vacuũ nõ erit cã niſi motus ſurſum: ⁊ per ꝯñs non ẽ cauſa cuiuſlibet motus localis. T. Poſtea mo. Scða rõ ẽ: ſi vacuum illo mõ poneret̃: tunc vacuũ non eẽt cã motus localis: ſicut illud in quo debet fieri motus: ſꝫ magis ſicut illð qð mouet̃: ꝯñs ẽ falſum: ergo ⁊ añs. ꝯña pꝫ: qꝛ ipſi dicebant ꝙ vacuũ eẽt cã leuitatis ⁊ raritatis: ⁊ ꝙ eẽt in ipſis corpibus: ergo vacuũ moueret̃. Etiã ſeq̄ret̃ ꝙ vacuo deberet aſſignari aliꝰ locus: hoc tñ erat falſuꝫ ſm iſtos: cuꝫ tunc eſſet ꝓceſſus in infinitũ: ergo ⁊ illud ex quo ſeq̄tur. ꝯña patꝫ: qꝛ illud qð mouet̃ motu recto dꝫ habere locum recipienteꝫ ipm: ſed vacuũ ſm ponẽtes ipm moueret̃ motu recto: ergo ſibi debet̃ locus. T. Amplius quõ. ¶ Tertia rõ ẽ: ſi vacuũ eſſet cã leuitatis ⁊ raritatis: ſeq̄ret̃ ꝙ non poſſet aſſignari cã motꝰ deoꝛſum: ꝯñs ẽ falſum: ergo ⁊ añs. ꝯña pꝫ: qꝛ non ẽ alia cã motus localis niſi vacuũ: ſm ponentes vacuũ. ⁊ ipſuꝫ ſolum ẽ cã motus localis ſurſum: ergo non ẽ aſſignanda cã motus localis deoꝛſum. T. Et manifeſtum eſt. ¶ Quarta rõ ẽ. Si vacuũ eſſet cã leuitatis ⁊ raritatis ⁊ motus ſurſum: ſeq̄ret̃ ꝙ motus poſſet fieri in inſtãti: ꝯñs ẽ falſum: ergo ⁊ añs. ꝯña pꝫ: qꝛ ꝗto corpus ẽ leuius tanto velocius mouet̃: ⁊ ex quo vacuũ moueret̃ ſurſum: ⁊ vacui ad plenũ nulla ẽ ꝓpoꝛtio: ⁊ plenũ moueatur in tpe: ſeq̄tur ꝙ vacuum mouebit̃ in inſtanti. T. Quũ aūt. ¶ Hec eſt tertia pars capli in qua p. ſoluit rõnez dicte opinionis qua ꝓbabãt: ſi non eſſet vacuũ nõ eſſet motus: nec ꝯdẽſatio: nec rarefactio. ſil᷑r ꝙ nec eẽt rarũ nec denſum. Iſta aūt ꝯña non valet vacuꝫ non ẽ ergo motus non ẽ: qꝛ motus ẽ: ⁊ ſil᷑r ꝯdẽſatio ⁊ rarefactio ſunt: ⁊ ſil᷑r raꝝ ⁊ denſum: ⁊ tñ vacuum nõ eſt. T. Nos aūt dicimus. ¶ Hic p. ponit quaſdã ſuppõnes ad maioꝛem declarationẽ dicte ſolutõis valentes. Quaꝝ p̄ma eſt: ꝙ ꝯtraria hñt fieri circa idẽ ſubiectum: qð dr̃ materia. T. Et ex eo qð potentia. ¶ Scða ſuppõ eſt: ꝙ ex eo qð ẽ ĩ potentia fit ens in actu: vt actu calidum fit ex eo qð erat in potentia ad caliditatem. T. Et nõ ſepabilis. ¶ Tertia ſuppõ eſt ꝙ in materia ſemꝑ ẽ alterum ꝯtrarioꝝ: cũ materia nunq̄ oĩbus ꝯtrariis careat. T. Et vna numero. ¶ Quarta ſuppõ eſt ꝙ vna ⁊ eadem materia numero ſucceſſiue ẽ materia diuerſoꝛuꝫ ꝯtrarioꝝ: ⁊ diuerſaꝝ formaꝝ. T. Eſt igr̃ corpis ¶ Hic p. infert ex dictis ꝙ vna ⁊ eadẽ materia ſucceſſiue ẽ magna ⁊ pua: hoc ꝓbat p. tribus rõnibꝰ quaꝝ p̄ma talis eſt: ꝙ qñ aliq̄d rareſit vel ꝯdenſat̃: nõ optet aliq̄d ſibi addi vel ab eo aliq̄d remoueri: igit̃ manet vna ⁊ eadẽ materia q̄ p̄mo ẽ ipius magni: ⁊ poſtea pui vel ecõuerſo. Añs ꝓbat ſic p. qꝛ qñ ex aqua fit aer: tũc materie aque nihil addit̃: ſed ipa fit actu tãte ꝗtitatis: ꝗte p̄us erat in potẽtia. T. Sicut qñ nec maioꝛis. ¶ Hic p. ꝓbat ſcða rõne idem per ſile: qꝛ ẽ vnũ ⁊ idẽ qð p̄mo eſt frigidum ⁊ poſtea calidũ ⁊ ecõuerſo: ergo ſil᷑r erit vnũ ⁊ idẽ qð p̄mo eſt magnũ ⁊ poſtea paruũ. Sil᷑r qñ maioꝛ circulus fit minoꝛ tũc totum qð erat maioꝛ circulatio iam ẽ minoꝛ circulatio: ergo eadem materia q̄ p̄mo eſt magna: eſt poſtea pua. ⁊ ecõuerſo. T. Eſt aūt denſum. ¶ Tertia rõ ẽ: eadẽ ẽ materia q̄ ſucceſſiue hꝫ grauitatẽ ⁊ leuitatẽ: ergo etiã eadẽ eſt que ſucceſſiue eſt magna: et parua. Sil᷑r qñ ex maioꝛi circulo fit minoꝛ. manet vnum ⁊ idem concauũ. Sil᷑r qñ ignis ẽ calidus ⁊ poſtea magis calidus: eſt vnum ⁊ idem qð p̄us erat minus calidum ⁊ poſtea magis calidum: ergo ẽ vnum ⁊ idem qð p̄us erat paruũ ⁊ poſtea magnuꝫ. T. Duo ſunt eñi. ¶ Hic p. ſubdit ꝙ ad denſuꝫ ſeq̄tur eſſe graue ⁊ contraria his ſcꝫ leue ⁊ mobile ſequuntur ad rarum. T. Ex dictis ergo manifeſtuꝫ. ¶ Hic p. concludit p̄ncipale ꝓpoſitum: ſcilicet ꝙ non eſt ponendum vacuꝫ ſpacium ſepatum: nec corpoꝛibus imbibitũ: nec eſſe in raro vt pꝫ ex his que dicta ſunt.

Optie ſuppõnes ex q̄bꝰ infert̃ verꝰ modus rarefactõnis ⁊ ꝯdẽſationis

Querit̃ vtꝝ poſſibile ſit vacuũ eẽ ꝑ aliquaꝫ potentiã. Et videt̃ ꝙ ſic: ꝑ potentiã naturalẽ: qꝛ extra celum de facto eſt vacuũ: ergo vacuꝫ naturaliter põt eſſe. Añs pꝫ: qꝛ ponat̃ ꝙ deus creat aliqð ꝯtinuuꝫ extra celum: ⁊ moueat̃ cuꝫ celo: vel ergo mouebit̃ ad plenum vel ad vacuũ: nõ põt dici ad plenum: cuꝫ extra celum nihil ſit: ergo mouebit̃ ad vacuũ: cum mouebitur ad locum in quo p̄us fuit. ¶ Secũdo ſic: vel eſt ponẽdũ vacuũ vel eſt dãdum corpus rariſſimo rarius: ſꝫ nõ eſt dãdum ſcðm: ergo eſt dãdum p̄mũ. Minoꝛ patꝫ: qꝛ ponat̃ ꝙ ignis ſit ſumme diſpoſitus in ſua ſpera: et ꝙ ponat̃ ibi aliqð corpus qð moueat̃ deoꝛſuꝫ: tunc ignis qui eſt rariſſimus fieret rarioꝛ: vel poneret̃ vacuꝫ: qꝛ ſi nõ poneret̃ vacuũ tunc ptes ignis rarefierent vel intrarent locum corpis moti. ¶ Tertio ſic: niſi eſſꝫ ponẽdum vacuũ: ſeq̄ret̃ ꝙ aq̄ in vaſe exñs nullo mõ poſſꝫ cõgelari: qñ vas ab oĩ pte eſſꝫ bñ obſtructũ: ꝯñs ẽ falſuꝫ ergo ⁊ añs. ꝯña pꝫ: qꝛ ꝯgelatio eſt ꝯdenſatio: ergo ſi aq̄ ꝯgelaret̃ nõ videt̃ q̄d repleret locuꝫ aque. ¶ Quarto ſic: niſi ſic ſeq̄ret̃ ꝙ ſi eſſꝫ vas plenũ niue ꝙ nix nullo mõ poſſꝫ diſſolui: dũmõ vas eſſꝫ bñ obſtructũ: ſꝫ hoc ẽ falſum: igit̃. ꝯña pꝫ: qꝛ ſi nix diſſolueret̃: tunc aq̄ poſt diſſolutionem minoꝛeꝫ locũ caperet q̄ p̄us habuit nix ⁊ cuꝫ non videt̃ aliud corpus intraſſe ſequit̃ ꝙ ibi erit ponendũ vacuũ. ¶ Quinto ſic: vel eſt ponendũ vacuũ vel motus fit in inſtãti: ſed ſcðm non eſt ponenduꝫ: ergo relinquit̃ primũ. maioꝛ pꝫ: qꝛ ſi ꝯiũgerent̃ duo aſſeres adinuicem plani ſine oĩ gibboſitate: ⁊ etiaꝫ ſine eleuatõe vnius ptis ſupꝛa aliã ꝯtigue: tunc tales non poſſent abinuicem ſepari niſi committeret̃ vacuꝫ vel fieret motus in inſtanti: ſi abinuicem ſeparent̃: qꝛ tunc aer in eodem inſtanti moueret̃ ad ptes centrales ⁊ ad ptes circũferentiales: cum aſſeres vniformiter ſepant̃ abinuicem. ¶ Sexto ſic: in cineribus vel pecuniis eſt ponendum vacuũ: igit̃ vacuũ naturaliter eſt. Añs pꝫ p̄mo de cineribus. Nam ſi eſſꝫ aliqð vas plenuꝫ cineribus: tunc adhuc tanta aqua infunderet̃ ac ſi non eſſent cineres in tali vaſe: ergo in tali vaſe erat qðdaꝫ vacuum in quo talis aq̄ recipit̃ vel erit penetratio dimenſionũ. De pecuniis pꝫ. Nam ſi aliqð vas ſit repletum aq̄: tunc illud põt adhuc recipere denarios: ergo in pecuniis eſt ponendum vacuꝫ: vel in ipa aq̄. ¶ Septimo: infra teſtã oui nõ fractã aliqñ reperit̃ aliq̄ ꝯcauitas in qua nullum corpus videt̃ eſſe: igit̃ eſt ponẽdũ vacuum. Añs pꝫ: qꝛ ſi eſſꝫ aliqð corpus: maxime eſſet aer: ſed hoc non eſt dicendum: igit̃. Minoꝛ pꝫ: qꝛ per teſtam non põt intrare aer. ¶ Poſſet aūt aliq̄s ad hoc dicere ꝙ aliq̄ poꝛtio oui euapoꝛat̃: ⁊ in aerem reſoluit̃ ⁊ ꝙ talis aer talem ꝯcauitatem repleret. ¶ Cõtra hoc ar̃ ſic: qꝛ ex vno pugillo aque fiunt decẽ aeris: ergo aer multo maioꝛem locum occupat q̄ occupabat illa pars oui: que eſt in aerẽ ꝯuerſa: qð tñ ibi nõ videt̃ fieri poſſibile: igit̃ ibi eſt ponendum vacuum. ¶ Deinde videt̃ ꝙ vacuum non põt eſſe per potentiam ſupernaturalem: qꝛ ſi deus faceret vacuum: tunc faceret nihil: cũ vacuũ nihil eſt. ꝯñs falſuꝫ eſt: ergo ⁊ añs. ¶ Scðo ſic: iplicat ꝯtradictionem vacuum eſſe: ergo vacuum non põt eſſe per potentiã ſupnaturalem. Añs pꝫ: qꝛ bñ ſequit̃ ibi eſt vacuum: ergo ibi non eſt locus. ꝯña pꝫ: qꝛ locus dr̃ relatiue ad locatum: ſed ſi vacuum eſſꝫ non eſſꝫ locatũ in eo: ergo non eſſꝫ locus. Etiam bñ ſequit̃: vacuꝫ eſt ergo locus eſt: qꝛ vacuꝫ eſt locus non repletus corpe aptus natꝰ repleri: ergo ſi vacuũ eſſꝫ: locꝰ eſſꝫ: ſꝫ iſte implicãt: locꝰ ẽ: ⁊ locꝰ nõ ẽ: cũ iſta locꝰ nõ ẽ: infert iſtã nullus locus eſt: que ẽ ꝯtradictoꝛia iſtius: locus eſt.

Argumẽta ꝓbantia vacuꝫ poſſe eẽ potentia naturali.

Argumẽta ꝓbãtia vacuum nõ poſſe eẽ potẽtia ſupnaturali.

In oppoſitũ arguit̃. Omne qð non implicat ꝯtradictionem fieri per aliquã potentiaꝫ põt fieri: ſed vacuum eſſe non implicat ꝯtradictioneꝫ: ergo poſſibile eſt vacuum eſſe per aliquam potentiam. Pꝛo ſolutione queſtionis eſt.

Sciendũ ꝙ dupl᷑r põt imaginari vacuum. Vno mõ ꝙ ſit qðdam ſpacium diſtinctum a corpe locãte: exñs tñ inter latera corpis locãtis: in quo non cedẽte recipent̃ corpa naturalia de quo ſpacio vnũq̄dq̄ corpus naturale occuparet ſibi equalem ptem: ⁊ ſic multi imaginati ſunt illud ſpacium debere poni locuꝫ: qui eſſet plenus qñ in eo eſſꝫ corpus ⁊ diceret̃ vacuus qñ ĩ eo non eſſꝫ corpus naturale: ⁊ iſto mõ diceret̃ vacuum eſſe quedam magnitudo: extenſa ſm longitudineꝫ: latitudinem: ⁊ ꝓfunditatem. Et ſm iſtam imaginationẽ locutus eſt p. in ꝑdicamẽtis de loco: qñ dicebat ꝙ partes loci copulant̃ ad eundeꝫ terminũ ⁊c̃. Alio mõ põt imaginari vacuum ſic: ſi ex loco pleno coꝛpus locatuꝫ annihilaret̃: loco remanente in ſua figura ⁊ magnitudine: ita ꝙ latera loci non appꝛoximarent̃ adinuicem vt ſi mundus iſte inferioꝛ annihilaret̃: celo remanẽte in ſua magnitudine ⁊ figura: ſicut nunc eſt: ⁊ ꝙ nihil eſſet inter latera eius. Iſto notato ſit.

Concluſio reſponſiua ad queſitum poſſibile eſt vacuum eſſe per aliquam potentiaꝫ: ſcꝫ ſupnaturalem: ſed non per potentiaꝫ naturalem vtroq̄ mõ capiendo vacuꝫ: pꝫ qꝛ poſſibile eſt duo corpa eſſe in eodem loco: ⁊ fieri penetrationem dimenſionũ: ergo poſſibile ẽ vacuum eſſe p̄mo mõ per potentiam ſupnaturalem. Etiam poſſibile ẽ corpusꝰ locatum annihilari: loco in ſua magnitudine ⁊ figura remanente: igit̃ poſſibile ẽ eſſe vacuum per potentiaꝫ ſupnaturalem: ſcðo mõ accipiendo vacuum. ¶ Et licꝫ hoc poſſit ꝓbari dyaletice: non tñ põt demonſtrari: qꝛ aduerſarius dicere poſſet: ꝙ deus nõ põt facere res naturales aliter q̄ nate ſunt fieri: vel illo mõ quo impoſſibile ẽ eas fieri: mõ diceret ꝙ impoſſibile ẽ duo corpa eſſe ſimul: ⁊ ꝙ ĩpoſſibile ẽ dimenſiones eſſe ſepatas a ſubiecto: ⁊ ſil᷑r ꝙ impoſſibile ẽ locatum corrumpi vel egredi: nullo alio corpoꝛe ingrediente: quia hoc repugnat rebus naturalibus ſicut repugnat caloꝛi: ꝙ ſit frigiditas: nec põt eẽ per aliquam potentiam ꝙ caloꝛ ſit frigiditas. Ita diceret aduerſarius ꝙ non põt eſſe ꝙ locus ſit ſine locato. ¶ Et licꝫ deus poſſit oĩa poſſibilia: tñ non põt ea aliter q̄ fieri poſſint: ideo hec ꝯcl'o non ẽ demonſtrata: ſꝫ potiſſime eaꝫ fide tenemus. ¶ Scða pars pꝫ: qꝛ natura abhoꝛret vacuum: cum graue ad fugiendum vacuũ aſcendit: ⁊ leue deſcendit: vt pꝫ ꝑ expientiaꝫ: ergo nõ eſt poſſibile vacuꝫ eſſe per potentiam naturalem.

Dubitatur p̄mo. vtꝝ in motibus grauiuꝫ ⁊ leuium tota ſucceſſio ꝓueniat ex reſiſtẽtia medii. Et videtur ꝙ ſic: qꝛ ſi non eſſet medium: mobile exñs extra ſuum locum: ſubito poneret ſe ad ſuum terminum ad quem: cum non videtur eſſe aliq̄ ratio ſucceſſionis niſi reſiſtentia medii. ¶ Secũdo ſic: quanto reſiſtentia medii diminuitur: tanto motoꝛ velocius mouet: ⁊ mobile velocius mouetur: vt experientia docet: ergo ſi tota reſiſtentia medii remoueretur: nulla ſucceſſio remaneret. ¶ Tertio ſic: ſi aliqua eſſet cauſa ſucceſſiõis in motu: maxime videretur limitatio potentie motiue: ſed hoc non igitur. Minoꝛ patet quadruplicĩter. Pꝛimo auctoꝛitate p. ſecundo metaphiſice ⁊ p̄mo politice dicentis: ꝙ appetitus finis ẽ in infinituꝫ: ergo inclinatio ad locum non ẽ limitata. Secundo patet rõne: qꝛ vel ĩ maioꝛi corpe eſſet maioꝛ limitatio: ⁊ ſic maius graue non deberet velocius deſcendere q̄ minus graue: qꝛ ꝗtũcunq̄ additur de grauitate tantum additur de limitatõe potentie: ⁊ ſic ſemꝑ videt̃ manere eadẽ ꝓpoꝛ

Pꝛobatio pꝛima minoꝛis

Pꝛobatio. ij.

tio. Uel nõ eſſet in maiori corpe maior limitatio. Sed hoc ẽ impoſſibile: quia illa limitatio ẽ qualitas vl forma ſubſtantialis: ⁊ quanto corpus ẽ maius: tanto maior ẽ qualitas vel forma: ⁊ per conſequens tanto maior ẽ limitatio. Tertio ptʒ ſic vel illa limitatio ſolũ reſiſteret cuʒ corpus eſſet in vacuo vel ſemper reſiſteret Non ꝓmũ: quia tunc fruſtra ponereť: eo ꝙ nunꝙ corpꝰ ponitur in vacuo. Nec ſecundum: qꝛ tunc ſequereť ꝙ nõ ſemꝑ maius graue in equali libra traheret minus graue ſurſum remota reſiſtentia medii: conſequentia ptʒ qꝛ ſi ponať in vno brachio libre graue vt tria: ⁊ in alio graue vt vnuʒ: tunc conſtat ꝙ graue vt tria habet tres gradus limitationis ⁊ graue vt vnum niſi vnuʒ: ergo limitatio grauis vt tria erit tripla: in ordine ad limitationem grauis vt vnum: ⁊ per conſequens magis reſiſtit. Quarto ptʒ: qꝛ vel illa limitatio eſſet materia vel forma: vel qualitas Non materia: qꝛ ipſa nullius ẽ actiuitatis. Non forma: qꝛ nihil ſeipm̃ limitat. Nec qualitas: quia illa in graui eſſet grauitas: que toto conatu mouet deorſum. ¶ Quarto arguit᷑ principaliter ſic. ſi eſſet alia cauſa ſucceſſionis motus: maxime eſſet diſtãtia terminoꝝ: ſiue partium magnitudinis: in quibꝰ mobile non põt eſſe ſimul preciſe ꝓ eodem tempe: ſed hoc non: igitur. Minor ptʒ: qꝛ illa diſtantia terminoꝝ magnitudinis non facit ſucceſſionem in aliis motibus: ergo nec etiam in motu locali. ¶ Quinto ſic: auctoritate ꝓ. dicentis: ꝙ ſi eſſet vacuũ graue in eo poſituʒ moueretur i inſtãti: ergo tota ſucceſſio in motu ꝓuenit ex reſiſtentia medii. ¶ In oppoſitum arguitur: qꝛ ſi ſic ſeq̃retur ꝙ corpus maioris virtutis non citius pertranſiret vnum ſpacium: ꝙ̃ corpus minoris virtutis: ſed ꝯñs eſt falſum: igiť ⁊ illud ex quo ſeq̃ť. Pro ſolutiõe dubii ẽ.

Tertia ꝓbatõ

Quarta ꝓbatio.

Aduertendum. Q[uod] ſucceſſio eſt ipſemet motus qui fit partibiliter ⁊ diuiſibiliter: ⁊ nõ totus ſimul ita ꝙ motus non diciť ſucceſſiuus per vnam entitateʒ ſibi ſuperadditam que diceret᷑ ſucceſſio: ſed tamen ille terminus ſucceſſio tempus cõnotat: motus vero nõ cõnotat tempus. ¶ Sed iſte terminus reſiſtentia capiť dupliciter. Uno modo ꝓ aliquo inclinante ad oppoſitam diſpoſitionem diſpoſitioni: quam motor intendit producere: vt frigiditas aque reſiſtit calori ignis: queʒ ipſe intendit producere. Alio modo capiť ꝓ aliquo: qḋ ſm̃ ſui naturã impoſſibiliter ſe habet: quo ad eẽ ſimul reſpectu pluriũ commenſuratiue: que loco ⁊ ſitu diſtinguunť. Uel ꝓ aliquibus non potẽtibus ſimul ⁊ naturaliter exiſtere in eodem loco commenſuratiue. primo modo capiendo illum terminũ reſiſtentia: nõ ẽ neceſſe in omni motu ſucceſſiuo eſſe tale reſiſtens: cuʒ in motu locali celi non ẽ talis reſiſtentia. Secũdo modo tamen oportet: ⁊ maxime in motu locali recto. ¶ Unde titulus dubii põt dupliciter intelligi. Uno mõ ꝓprie ſiue ſm̃ ſenſuʒ ꝓprium: ⁊ hoc ſic. Utrum reſiſtentia medii ꝓprie ſit cauſa effectiua ſucceſſionis in motibus grauium ⁊ leuiũ. Alio modo improprie: ⁊ hoc ſic. Si nulla eſſet reſiſtentia medii: vtrum adhuc in motibus grauium ⁊ leuiũ eſſʒ ſucceſſio. ¶ Iſtis notatis dr̃ ad dubiũ ꝙ ſcd̃m ſenſuʒ ꝓprium ſucceſſio non ꝓuenit ex parte medii in motibus grauium ⁊ leuium: licet enĩ motus localis rectus non põt eſſe naturaliter ſine reſiſtentia medii: nec eſſe ſucceſſiuus: tñ ipſa reſiſtentia medii non ẽ cauſa effectiua eius: ſed ipm̃ efficiens. ¶ Sed ſm̃ ſecũdum ſenſum dr̃: ꝙ ſi nulla eſſʒ reſiſtentia: nec primo mõ nec ſecundo mõ accipiendo reſiſtentiam: nec ex pte potentie motiue: non eſſʒ ſucceſſio in motibus grauium ⁊ leuium: cum tunc non eſſet aliquis motus: iſta tñ cõſequentia non valet. Si nulla eſſet reſiſtentia medii: motus grauium ⁊ leuiũ non eſſet ſucceſſiuus: ſed ipſa grauia ⁊ leuia mouerenť in inſtanti: ⁊ hoc capiẽdo illum terminũ reſiſtẽtie primo mõ. Ptʒ qꝛ illa ꝓpõ ẽ vna cõditionalis: cuius añs põt eſſe veꝝ: ꝯñte exñte falſo. Nam ſi eſſʒ vacuum quoddam ſpacium ſeparatum (vt quidam opinati ſunt) nullo mõ reſiſtẽs mobili: ⁊ ꝙ in eo ponereť graue: qḋ commenſurareť vni pti illius ſpacii: tunc illud non poſſʒ commenſuratiue ſe habere cũ qualibʒ alia pte ſpacii: que ẽ inter terminũ a quo motus: ⁊ inter terminũ ad queʒ motus. ¶ Similiter ſi ſic ponereť vacuum: ꝙ omnia corpora que ſunt inter terram ⁊ concauum orbis lune annihilarenť: terra ⁊ celo ſic permanentibꝰ ſicut nunc ſunt: ⁊ poſtea ponať lignũ decem pedum ſupra terram verſus celum: ⁊ cum hoc ponať vnũ corpus graue vnius pedis: quod commẽſuratiue ſe habʒ cum ſupremo pede illius ligni vel baculi. Tunc arguiť ſic. Unũquodqʒ corpus commenſuratiue ſe habens cum alio corpore: ⁊ pertranſiens aliqḋ ſpacium: prius commenſuratiue ſe habʒ cum parte ꝓpinquiori ꝙ̃ cum parte diſtantiori: ⁊ ſic primo tranſit minus eo ꝙ̃ maius eo: ⁊ tñ ibi per caſum nulla ẽ reſiſtentia medii: capiendo primo mõ illum terminũ reſiſtentia: ergo ſi nulla eſſʒ reſiſtentia medii adhuc motꝰ eſſʒ ſucceſſiuus. ¶ Itẽ niſi tale corpus prius pertranſiret partem magnitudinis ſibi ꝓpinquam ꝙ̃ remotam ſed ita cito eſſet in vna pte ſicut in alia: ſequereť ꝙ corpus vnius pedis eſſʒ equale corpi decem pedum hoc autẽ eſt falſum ⁊ impoſſibile: ergo ⁊ illud ex quo ſequitur. ꝯña ptʒ: qꝛ qñ aliqḋ commenſuratiue ſe habʒ cum alio ita ꝙ nihil vnius ẽ quin ſe habʒ commenſuratiue cum aliquo alterius: ⁊ econtra: illa ſunt equalia: ſed ſic eſt ꝙ ſi eſſet tale corpus ſimul ⁊ ſemel commenſurareť cuilibet pedi talis baculi: ergo tale corpus vnius pedis ſi in inſtanti mouereť eſſʒ equale corpi deceʒ pedum. ¶ Item ſequereť: ꝙ duo mobilia equalis virtutis vel vnum maioris virtutis ⁊ aliud minoris virtutis cẽtꝰ ⁊ ꝙ tñ nullum illoꝝ equalis virtutis vel minoris ptranſiret eque cito maius ſpaciuʒ: ſicut aliud quod ẽ equalis virtutis vel maioris ptranſiret medietatem illiꝰ ſpacii: hoc videť eſſe falſum ⁊ impoſſibile: ergo ⁊ illud ex quo ſequiť. Conſequẽtia ptʒ: qꝛ retento primo caſu: ponatur ꝙ corpus vnius pedis quod poniť in ſummitate baculi habeat virtutem vt quatuor: ⁊ ponať aliud corpus in medio talis baculi: quod habeat virtutem motiuam vt octo: tunc ſi quodlibet illoꝝ corpoꝝ in inſtanti mouereť ad terram: ſequereť ꝙ corpus minoris virtutis poſitum in ſummitate baculi: eque cito ptranſiret decem ptes illius baculi: ſicut aliud quod eſt maioris virtutis quinqʒ: iſtud autem videť impoſſibile: ergo et illud ex quo ſequiť: ſcʒ ꝙ ſi non eſſet reſiſtentia medii non eſſet motus ſucceſſiuus. ¶ Unde dicendũ ẽ ꝙ ſucceſſio in motu locali recto ꝓuenit ex diſtantia terminorum magnitudinis: ita ꝙ repugnat ipſi mobili ſimul commenſuratiue ſe habere cum diuerſis partibus magnitudinis diſtantibus: quarum quelibʒ ẽ equalis ipſi mobili. Etiam potentia motiua ẽ ſic determinata ſiue talis nature: ꝙ prius mouet mobile ſupra vnam partẽ ſpacii ꝙ̃ ſupra aliam: ſm̃ determinatam velocitatem. ¶ In motu autem locali circulari: ſucceſſio maxime ꝓuenit ex pte potẽtie motiue: ſicut ſucceſſio celi ꝓuenit ex parte mouentis: quia ſic mouet celum ſicut vult. ¶ Etiam in tali motu ꝓuenit ſucceſſio ex pte magnitudinis circa quam fit talis motus: cuʒ repugnet tali mobili ſm̃ ſuam determinatam ptem ſimul commenſuratiue ſe habere cum diuerſis ptibus magnitudinis inuicem diſtantibus. ¶ Et ad primã rõem dubii dr̃ ꝙ dupliciter poteſt intelligi ꝙ non ſit medium. Uno modo ꝙ non ſit aliquod corpus mediũ inter terminũ a quo ⁊ ter-

minum ad quẽ. reſiſtens ipſi mobili: ſiue naturaliter inclinãs ad oppoſitã diſpõeʒ: ⁊ ſic negať ꝙ mobile ſe poneret ſubito deorſuʒ ſi nõ eſſʒ tale mediũ. Alioꝰ ꝙ non ſit aliqḋ magnitudo: ſiue illa inclinet ad oppoſitã diſpõeʒ ſiue nõ: ⁊ ſic ꝯcediť ꝙ mobile ſe põeret ſubito ad terminũ ad quẽ. aut q̃eſceret ¶ Ad ſcd̃aʒ dr̃ negãdo ꝯñam: ⁊ hoc capiẽdo illũ terminũ reſiſtẽtia primo mõ. Ad tertiã dr̃ ꝙ limitatio potẽtie motiue: q̃ nihil aliud ẽ ꝙ̃ ipſa potẽtia motiua certe ⁊ determinate virtutis ⁊ nõ virtutis infinite (ſicut deꝰ) ẽ cã ſucceſſiõis ipſiꝰ motꝰ. Et vlteriꝰ dr̃ negãdo minorẽ ¶ Et ad primã ꝓbatõeʒ eiꝰ dr̃ ꝙ ꝓpõ p. ſic intelligiť ꝙ appetitꝰ finis i infinitũ ẽ. i. incõſũmabilis facilr̃: vel nõ ẽ tãtꝰ qñ poſſʒ eſſe maior: ⁊ ſic negať ꝯña. ¶ Ad ſcd̃aʒ ꝓbatõeʒ dr̃ ꝙ in maiori corpe ẽ maior limitatio extẽſiue: ſʒ nõ oʒ ꝙ ſit maior intẽſiue. Etiã ſi eſſet maior intẽſiue: illa nõ eſſʒ motiua tardiꝰ ꝙ̃ minor limitatio: imo velociꝰ. Ad tertiã ꝓbatõeʒ dr̃ ꝙ illa limitatio nõ ſolũ faceret in vacuo (ſi ipſʒ eſſʒ) ꝙ corpꝰ i eo poſitũ mouereť ſucceſſiue: ſʒ ẽt i pleno faceret: ꝙ tale corpꝰ magis tarde ptrãſiret aliqḋ ſpaciuʒ: ꝙ̃ limitatio q̃ ẽ virtꝰ intẽſior: ſic illa reſiſtit: hoc ẽ ſibi repugnat facere motũ ita velocẽ ſicut limitatio q̃ ẽ maior virtꝰ ceteris ſimilibꝰ pmanẽtibꝰ q̃ ad velocitatẽ motꝰ ꝓſunt. Et ad i probatõeʒ dr̃ negãdo ꝯñaʒ. Ad q̃rtã ꝓbatõeʒ dr̃ ꝙ limitatio principalis ẽ forma ſbalis. ⁊ limitatio inſtrumẽtalis ẽ qualitas. Et ad iprobatiõeʒ dr̃ ꝙ lʒ forma nõ limitet ſeipſam tanꝙ cã efficiẽs: ipſa tñ ẽ limitatio (hoc ẽ eſt res limitata q̃ ẽ certe ⁊ determinate virtutis) ſiue ẽ virtus finita. Et lʒ grauitas toto conatu moueat deorſum ⁊ inclinet illud in quo ẽ ad mouẽdũ deorſuʒ: tñ intẽſior grauitas magis inclinat: q̃lʒ tñ eaꝝ finite inclinat. ¶ Ad quartã dr̃ negãdo minorẽ. Et ad ꝓbatõeʒ eiꝰ dr̃ ꝙ lʒ q̃litas nihil faciat ad ſucceſſiõeʒ in motibꝰ ad formã. qñ ſcʒ forma ab intrinſeco acq̃riť. tñ nõ ſic ẽ in motu locali: qꝛ in qualʒ pte magnitudis põt ſimul acq̃ri forma: tñ nõ in qualʒ pte magnitudis ſupra ꝙ̃ fit motꝰ localis põt ſimul mobile eſſe cõmenſuratiue. Ad q̃ntã dr̃ ꝯcedẽdo ꝙ Ariſ. hoc ꝓbat: ſed ſupponit ab antiq̃s: ꝙ tota ſucceſſio motꝰ ꝓueniat ex reſiſtẽtia medii: capiẽdo primo modo reſiſtentiam: mõ hoc ẽ falſum: ergo nimirũ ſi ex illo falſum ſequatur.

Dubitať vtꝝ ſi vacuũ eſſʒ corpꝰ graue vel leue in eo poſitũ mouereť ſucceſſiue vel ſubito. ¶ Et videť ꝙ ſubito: duabꝰ rõibꝰ p. poſitis in q̃rto caplõ. qꝛ q̃lis ẽ ꝓportio vacui ad plenũ in ſubtilitate ⁊ ſpiſſitudĩe talis ẽ ꝓportio iter tpa illoꝝ motuũ: ſʒ nulla ẽ ꝓportio vacui ad plenũ i ſubtilitate ⁊ ſpiſſitudine: ergo ſilr̃ iter tpa illoꝝ motuũ nulla ẽ ꝓportio: ſʒ tp̃s motꝰ facti in pleno ẽ diuiſibile: ergo tp̃s motꝰ facti in vacuo erit idiuiſibile ⁊ per ꝯñs motꝰ qui ẽ in vacuo erit i inſtãti. Maior ⁊ minor ſatis patẽt ex expõne textꝰ. ¶ Scd̃o ſic. ſi motus fieret ſucceſſiue in vacuo: ſequereť ꝙ aliqḋ mobile eq̃ velociter mouereť p ſpaciũ plenũ: ſicut aliqḋ per ſpaciuʒ vacuũ ꝯñs videť eẽ falſum: gͦ ⁊ añs. Cõña pʒ: qꝛ capiať aliqḋ ſpaciũ plenũ: et mobile moueať p ipm̃ in aliquo tpe: ⁊ poſtea capiať aliud mobile ꝙ moueať per vacuũ ſucceſſiue: tũc ẽt mouebiť in tpe: ſʒ tp̃s in quo fit motus per vacuũ habebit determiatam ꝓportionẽ ad tp̃s i quo fit motꝰ p plenũ: ⁊ tũc ponať ꝙ illud plenũ ſubtilieť in tãta ꝓportione in q̃ta vnũ excedit alteꝝ: tũc ẽt motus tm̃ velocitabiť: ⁊ per ꝯñs mobile motũ p plenũ mouebiť in eq̃li tpe: ſicut mobile motũ p vacuũ ¶ In oppoſitũ arguiť: qꝛ nihil ptrãſit maiꝰ ſpaciũ ſeipſo cõmenſuratiue: qñ prius ptrãſeat ſpaciuʒ ſibi eq̃le: ⁊ ẽt minꝰ: ergo cũ in vacuo (ſi eẽt) eſſet dabile ſpaciũ eq̃le ipſi mobili et ẽt maiꝰ. ⁊ ſilr̃ minꝰ ipſo corpore mobili: ſequiť ꝙ tale corpꝰ mobile prius ptrãſibit ſpaciũ minꝰ eo ꝙ̃ eq̃le ſibi ⁊ prius equale ſibi ꝙ̃ maiꝰ eo ¶ Ad dubiũ dr̃. ꝙ ſi capiať vacuũ ꝓ ſpacio exñte iter latera corpis cõtinẽtis: qḋ quidẽ ſpaciũ ẽ magnitudo q̃dã: tũc graue aut leue in eo poſitũ mouebiť ſucceſſiue: nõ ꝓpter reſiſtentiã medii primoꝰ capiẽdo illũ terminũ reſiſtẽtia: ſʒ capiẽdo ſecũdoꝰ. Etiã mouebiť ſucceſſiue ex ꝓportiõe virtutis motiue ad mobile: qꝛ virtꝰ motiua ex ſua natura talis ẽ. ꝙ nõ põt tm̃ mobile p tale ſpaciũ velociꝰ mouere: ceteris (q̃ ad velocitatẽ motꝰ ꝓſunt) manẽtibꝰ paribꝰ Sʒ ſi capiať vacuũ ꝓ ſupficie ꝯcaua alicuiꝰ corpis nati ꝯtinere locatum ſicut ẽ ſupficies ꝯcaua ſpere lune: ⁊ ꝙ oĩa deſtruerenť q̃ ſunt iter ſupficiẽ illã ⁊ ipſaʒ terrã: ita ꝙ nõ maneret ſpaciũ nec corpꝰ aliqḋ: tũc ſi põereť aliqḋ graue vel leue i ꝯcauo orbis lune illud nõ mouereť. ſʒ ibi manneret aut ſubito mutareť. ⁊ talis traſmutatio vocať mutatio ſubita: ⁊ nõ motꝰ capiẽdo ꝓpe illũ terminum motꝰ. ¶ Unde primo mõ capiẽdo vacuũ: tribꝰ mõis põt ꝯtingere ꝙ aliqḋ corpꝰ i eo poſitũ moueať ſucceſſiue. Primo ex ꝓportiõe virtutis motiue ad mobile: ita ꝙ ipſʒ mouẽs ex ſua natura talẽ ꝓportiõem hʒ ad ſuũ mobile. Scd̃o ꝓuenit ex incõpoſſibilitate terioꝝ ſpacii vel magnitudinis: ſupra quã fit motꝰ. Tertio ꝓuenit ex ipſiꝰ mobilis: qꝛ mobile reſiſtit ipſi virtuti motiue: ſicut graue reſiſteret virtuti motiue: q̃ intenderet mouere ipm̃ a terra verſus celũ: ſi inter terrã ⁊ celũ eſſʒ vacuũ primo mõ. Et pter iſtos mõs ꝓuenit quarto mõ ſucceſſio motꝰ facti p plenũ: ex pte ipſiꝰ medii reſiſtẽtis: qꝛ ſm̃ ꝙ tale mediũ ẽ rariꝰ vel denſiꝰ: ſʒ hoc magis vl' minꝰ reſiſtit. ¶ Et ad primã rõeʒ dubii dr̃ negãdo maiorẽ. Et ad ꝓbatõeʒ eiꝰ dr̃ negãdo ꝯñam qꝛ nõ oʒ ſi iter media plena ſit aliqua ꝓportio: ꝙ etiaʒ inter medium plenũ ⁊ mediũ vacuũ ſit aliqua ꝓportio in ſubtilitate ⁊ ſpiſſitudĩe ¶ Et ſi dicat aliqs ꝙ p. capit illã ꝓpõeʒ ad ꝓbãduʒ ꝙ fieret motus in inſtãti. ¶ Dr̃ ꝙ p. ꝓcedit ex ſuppõne data ab antiq̃s ſcʒ ꝙ tota ſucceſſio in motu ꝓuenit ex reſiſtẽtia medii: primo mõ capiẽdo illũ terminũ reſiſtẽtia: qḋ tñ falſuʒ ẽ vt pʒ ex dictis. Ad ſcd̃am dr̃ ꝯcedẽdo ꝙ aliqḋ mobile poſſʒ velocius moueri per plenũ ꝙ̃ aliud p vacuũ. naʒ corpus maxĩe virtutis motiue motũ p mediũ ſubtiliſſimũ citiꝰ mouereť. ꝙ̃ mouereť mobile minime virtutis p vacuũ: capiẽdo vacuuʒ ꝓ ſpacio ſeparato: ſʒ tñ mobile equalis virtutis motiue cũ alio mobili: nunꝙ mouebiť ita cito per plenuʒ: ꝙ̃tũcunqʒ illḋ plenũ ſubtilieť. dũmõ illud plenũ ſit natũ reſiſtere reſiſtẽtia primo mõ dicta: ſicut ipm̃met vel aliud eq̃lis virtutis per vacuuʒ.

Ad rõnes q̃ſtiõis. ¶ Ad primã dr̃ negãdo añs. ⁊ ad ꝓbatõeʒ eiꝰ dr̃ ꝙ illo caſu poſito: illḋ corpus nõ mouereť ad plenũ vel ad vacuũ: cũ ipſʒ ꝓpe nõ eſſʒ alicubi. Ad ſcd̃aʒ dr̃ negãdo maiorẽ. Et ad ꝓbatõem dr̃ ꝙ poſſʒ rareſieri ignis vltra diſpõeʒ naturalr̃ ſibi cõuenienteʒ. Nec ẽ dabilis raritas ſũma: lʒ ſit dabilis raritas ꝯueniẽs ei ſm̃ eiꝰ naturalẽ diſpõeʒ ¶ Ad tertiã dr̃ ꝙ illo caſu ſtãte: illud vas corrũpeť. vel ſi nõ corrũpatur nõ fiet cõgelatio. Ad quartã dr̃ negãdo ꝯñaʒ. Et ad ꝓbatõeʒ eiꝰ dr̃ ꝙ in niue ẽ multũ de aere incluſuʒ: ⁊ ille aer repleret locũ: quẽ nõ repleret aqua. ¶ Ad q̃ntã dr̃ ꝙ tales aſſeres nõ pñt ꝯiũgi ad inuiceʒ ſine aere intermedio: vel ſi ꝯiũgerẽtur ad inuicẽ quo ad oẽs ptes ſupficiei: tũc nõ pñt ſepari ab inuicẽ equalr̃ ſm̃ oẽs ſuas ptes ſimul: ſʒ prius ad vnã partẽ: ⁊ poſteriꝰ ad aliã. Ad ſextã dr̃ ꝙ in cineribꝰ ẽ aer incluſus: q̃ expelliť poſtꝙ̃ aq̃ intrat. Etiã ꝓpter nimiã ſiccitatẽ cineꝝ aliqua pars aq̃ deſtruiť. ⁊ ſilr̃ aliq̃ pars cineꝝ. Silr̃ dr̃ de pecunia: ꝙ ꝓpter ſiccitatẽ eiꝰ aliq̃ ps aq̃ ꝯſumiť. Ad ſeptimã dr̃ ꝙ per teſtã oui q̃ ẽ poroſa trãſit aer: quo aere repleť illḋ cõcauũ nõ repletũ pte oui. Et ad rõnes alias ꝓbãtes vacuũ nõ poſſe eſſe p potẽtiã ſupnaturalẽ. Ad primaʒ.

dr̃ ꝙ ſi capiatur vacuū pro tali ſpacio: de⁹ p̃t facere ipz̄ ⁊ ipz̄ faciēdo aliq̄d facit: cū illud ſpaciū eſſe aliq̄d. Sz ſi capiat̃ vacuū ſcd̄omō: tūc de⁹ faciēdo vacuū nihil facit ↄſtruēdo ſiue ꝓducēdo rē aliq̃: ſz faceret rē taliter ſe hr̃e. ¶ Ad aliā dr̃ negādo añs. Et ad ꝓbatōez ei⁹ dr̃ ꝙ dupl'r capit̃ ille termin⁹ loc⁹. Uno° vt ↄnotat actualē ↄtinētiā. ⁊ ſic dr̃ relatiue ad locatū: ſz hoc mō nō capit̃ in diffinitōe vacui. Aliomō capitur vt ↄnotat aptitudinē ad cōtinendū locatū: ⁊ ſic nō dr̃ relatiue ad locatū: ſz ad locabile: ⁊ iſtomō capit̃ in diffinitiōe vacui.

Querit̃ vtr̃ rarefactio ⁊ ↄdēſatio ſint poſſibiles. ¶ Et videt̃ ꝙ nō: q² ſi ſic ſeq̄ret̃ ꝙ vnū ⁊ idē ſiml' poſſz moueri motib⁹ ↄtrarijs. ↄñs ē falſuz: g° añs. Maior pz: q² aliq̄d p̃t rareſieri ſz lōgitudinē: ⁊ ↄdēſari ſz latitudinē. mō ↄdēſatio ⁊ rarefactio videtur eſſe mot⁹ cōtrarij. Scd̄o ſic. ſi ſic ſeq̄ret̃ ꝙ ſpera aeris ⁊ ſpa aq̄ eſſent maiores in eſtate ꝙ̄ in hyeme: q² in eſtate ē maior caliditas in hmōi ſperis ꝙ̄ in hyeme: ⁊ ꝑ ↄñs magis rareſierēt. ↄñs ē falſuz: g° ⁊ añs: cū tūc videret̃ ſeq̄: ꝙ̄ tot⁹ mūd⁹ extēderetur ſiue ſieret maior ꝙ̄ prius erat. ¶ Tertio ſic: ſi ſic ſeq̄ret̃ ꝙ ſieret penetratio dimenſionū: vel ꝙ accñs migraret de ſubiecto ī ſubiectū: vtrūq̃ eſt incōueniēs: g° ⁊ illud ex quo ſeq̄tur. Maior pz: q² ī rarefactōe: vel manet eadē q̄ntitas q̄ prius fuit vel nō. Nō p̃t dici ſcd̄z: q² nō videt̃ a quo talis q̄ntitas expellit̃ nec videt̃ q̄d tam ſubito: ⁊ in qualz pte tp̄is: ꝓduceret aliā ⁊ aliā q̄ntitatē. Nec p̃t dici p̄mū: q² tūc talis q̄ntitas q̄ manet vel maneret in eodē ſubiecto cū q̄ntitate q̄ aduenit: ⁊ ſic eſſz penetratio dimenſionū vel nō maneret in eodē ſubiecto: ⁊ tūc migraret de ſubiecto ī ſubiectuz. ¶ Quarto ſic. ſi rarefactio eſſz poſſibilis: ſeq̄ret̃ ꝙ granū milij poſſz replere totū mūduz: ſz ↄñs videt̃ eſſe falſum: g° ⁊ añs. Maior pz: q² granū milij p̃t rareſieri: et q̄ntūcunq̃ rareſiat poſſz magis rareſieri: cū poſſz cōtinue addi cā rarefactiōis. Quinto ſic. q̄lz ps materie poſſz rareſieri ⁊ cōdenſari: ſi rarefactio ⁊ ↄdenſatio eſſent poſſibiles: g° ⁊ tota materia. ↄñs videt̃ eſſe falſuz ergo ⁊ añs. Minor pz: q² ſi tota materia rareſieret maiorē locū occuparet ꝙ̄ nūc occupat: ⁊ ꝑ ↄñs oporteret celū corrūpi vel rareſieri: q̄d eſt incōueniens.

In oppoſitū ar̃. q² ex aere generat̃ aq̄ retenta eadē materia. Sil'r ex terra gñat̃ aqua: et retenta eadē materia: ſz hoc nō p̃t fieri ſine rarefactiōe vel cōdenſatiōe: ergo rarefactio ⁊ ↄdenſatio ſunt poſſibiles. Minor pz: q² ptes materie aeris plus diſtāt ꝙ̄ q̄n fuerunt ſub forma aq̄. Sil'r ptes materie terre min⁹ diſtāt ſub forma terre: ꝙ̄ diſtarēt ſi eſſent ſub forma aq̄ vel aeris. Pro ſolutione queſtionis eſt.

Acceptiones Rarefactiōis ⁊ Condenſationis.

Sciendū eſt prio ꝙ rarefactio ⁊ cōdenſatio capiūtur dupl'r. ¶ Unomō improp̃e: ⁊ tūc Cōdenſatio dr̃ eſſe approximatio partiū alicui⁹ corpis adinuicem: ꝓpter exitū alicui⁹ corpis ſubtilis īcluſi: vel corpoꝝ ſubtiliuz incluſoꝝ īter partes illi⁹ q̄d cōdenſatur: ⁊ ſic cōpreſſio lane diceret̃ cōdenſatio: ⁊ ſil'r cōpreſſio cineꝝ farine vel ſpōgie diceretur cōdenſatio. Et ꝑ oppoſituz Rarefactio dr̃ elōgatio ptium alicui⁹ corpis abinuicem: ꝓpter īgreſſum alicui⁹ corpis ſubtilis vel corpoꝝ ſubtilium inter partes illi⁹ q̄d rareſit: ⁊ ſic extēſio lane dr̃ rarefactio: ⁊ ſimil'r extenſio ſpōgie ¶ Aliomō capiunt̃ ꝓprie: ⁊ tūc Rarefactio dr̃ maioratio alicui⁹ corpis abſq̃ aduentu alicui⁹ extrinſeci: ita ꝙ corpus ſiat mai⁹ ꝙ̄ prius erat nullo extrinſeco adueniente. ⁊ Cōdenſatio dr̃ minoratio alicui⁹ corporis: abſq̃ egreſſu alicui⁹ corporis ab intrinſeco. Et iſtomodo capiūtur in ꝓpoſito.

Quid Rarum ⁊ Denſum.

¶ Uñ raꝝ cōiter ſolet ſic deſcribi Raꝝ ē. q̄d ſub magna q̄ntitate paꝝ hz de materia: vt aer pedalis ſub q̄ntitate pedali paucū hz de materia: in ordīe ad terrā pedalez non q² ſunt pauciores partes materie in vno pedali ꝙ̄ in alio: ſz q² ſi partes materie pedalis aeris eiuſdē q̄ntitatis (vtpote quatuor quarte) eſſent ſub forma terre: non tm̄ diſtarent nec eſſent tāte q̄ntitatis. Sil'r ptes materie terre pedalis diſtātes inter ſe: ſi ſtarēt ſub forma aq̄ vel aeris multo plus inter ſe diſtarent. ⁊ iō partes materie eiuſdē q̄ntitatis ſtātes ſub forma aeris dicūtur pauce: in ordine ad ptes materie terre q̄ ē eiuſdē quātitatis cū aere: q² terra in centuplo plus ↄtinet de materia ꝙ̄ aer ſibi equalis: cum ex terra vni⁹ pedis ſiant centum pedes aeris ⁊ ex centum pedibus aeris vnus pes terre. Et ſic patz ꝙ terra continet tot partes materie equales inter ſe q̄ ſunt parue quātitatis: ſicut cōtinet magn⁹ aer q̄ ſunt magne quātitatis: ſic ꝙ parua ps terre tm̄ quātitatis hz: quātuz pars aeris q̄ multo maior ē. Ex quo pz ꝙ denſum ē. q̄d ſub parua quātitate multum hz de materia.

Opinio.

Sciendū eſt ſcd̄o ꝙ q̄daz de cōdenſatiōe et

Confutatio.

rarefactiōe loquentes dicūt ꝙ rarefactio ſit per aduētum noue quātitatis: ⁊ cōdenſatio per remotōem quātitatis. ¶ Sz cōtra iſtos arguitur ſic. in rarefactōe ⁊ cōdenſatione manet eadem materia: ergo ⁊ eadē quātitas. Añs pz per p. in tractatu de vacuo dicētem: eādez eſſe materiā rari ⁊ denſi: ⁊ ↄña pz: q² materia ē ſua q̄ntitas vt pz ex p̄mo phiſicoꝝ. Uel (vt alij volūt) eſt inſeparabilis a quātitate. ¶ Secūdo ſic. ſi cōdēſatio ſieret per corruptiōem quātitatis: vel hoc eſſz ꝑ corruptiōem totius q̄ntitatis illius q̄d cōdenſatur: vel per corruptionem partis: non ꝑ corruptiōem totius. Primo: q² agēs introducens aliq̄ formam alicuius ſpēi: nō corrumpit aliā eiuſdez ſpēi Scd̄o: q² ſeq̄ret̃ ꝙ eſſent infinite res vtpote q̄ntitates genite ⁊ corrupte: q² in quolz inſtanti condenſatiōis: q̄ntitas p̄cedens corrupta eſſet: ⁊ noua introducta: ⁊ ſic eſſz multitudo (entium ꝑmanentium non facientium vnū per ſe) conſummata ſiue pertrāſita. Nec p̃ōt dici ſcd̄m: q² non eſt maior ratio quare vna pars quātitatis corrumperetur ꝙ̄ alia: cum corp⁹ vbiq̃ ſui cōdenſetur. ¶ Tertio ſic. ad condenſatiōem ſufficiunt ipm̄ ↄdenſans: ⁊ partes rei que condēſantur minus loco ⁊ ſitu diſtantes ꝙ prius diſtabant: ergo non requiritur ꝙ aliqua quantitas corrumpatur: ⁊ alia de nouo generetur. Et ſicut argutum eſt de condenſatione: ita p̃ōt ſieri de rarefactione: quia vel in rarefactione quantitas que erat in toto quod rareſit tanꝙ̄ in ſubiecto erit poſtea in parte illi⁹: ⁊ ſic ipa migrabit de ſubiecto in ſubiectum: quod eſt impoſſibile naturaliter: vel ſi maneat in toto illo ſubiecto: cū (ſm̄ illos) tunc noua quantitas acquiratur: duo accidentia eiuſdē ſpeciei per motum acquiſibilia: ⁊ non facientia vnum per ſe eſſent ſimul in eodez ſubiecto quod non p̃ōt ſieri naturaliter: ergo condenſatio ⁊ rarefactio non ſiunt per generationem ⁊ corruptionem quātitatis. ¶ Unde iſti de iſta opinione ponunt quātitatez diſtingui a re quāta: ⁊ ideo argumenta que poſſunt adduci ad probandum quantitatem non diſtingui a re quanta: poſſunt etiam adduci ad ꝓbandum: ꝙ condenſatio ⁊ rarefactio non ſiunt per generationem noue quantitatis totalis ſiue partialis: vel per corruptionem totalis ſiue partialis. ¶ Quidam tamen eorum dicunt: ꝙ condenſatio ⁊ rarefactio non ſiunt per gerneratione vel corruptionem q̄ntitatis: ſed ꝙ manet vna ⁊ eadem quantitas: que ꝑ rarefactionez magis extenditur: ⁊ per condenſationem minus extenditur. ¶ Et inter iſtos quidam ponūt q̄ntitatem diſtingui a re quāta: ⁊ eoruz opinio eodēmodo improbatur: ſicut diſtinctio quātitatis a re quanta. ¶ Alij vero ſunt qui ponunt quantitatez non diſtingui a re quanta: ⁊ illi dicunt ꝙ aliquid rare

Opīo ꝓpria.

ſit: ex eo ꝙ ſit maioris quantitatis: ⁊ partes illius q̄d rareſit: inter quas ſunt partes eiuſdem rōnis: magis diſtant ſitualiter ꝙ̄ prius diſtabant. Et per oppoſitum in condenſatione partes minus diſtant ſitualiter ꝙ̄ prius diſtabant. Notanter dicitur partes inter quas ſunt partes eiuſdem rationis: quia partes immediate: non magis diſtant ꝙ̄ prius. Et ſm̄ iſtam opinionem reſpōdendo ponitur.

Concluſio reſponſiua Rarefactio ⁊ Condēſatio ſunt poſſibiles: patet iſta concluſio per rationem poſt oppoſitum factam. ¶ Patet etiam per experiētiam. Unde rarefactio vt in pluribus ſit per calefactionem: ⁊ condenſatio per frigefactionem. Aliquando autem poſſunt ſieri per motuz localem: vt aliquando ſit rarefactio ꝓpter motum localem alicuius corporis ad fugiendum vacuum: ſicut patet in vaſe bene obſtructo: pro media parte repleto vino: a quo vaſe poteſt trahi modicum vini abſq̃ hoc ꝙ aer intret. Similiter ſit condenſatio per motum localem vt patet de aqua: quando per eam aliquod corpus mouetur velociter: tūc aqua ſm̄ aliquas ſui partes cōdenſatur: ne ſiat penetratio dimenſionum corporum ꝑ ſe exiſtentium.

Ad rationes. ¶ Ad primam dicitur ꝙ non eſt inconueniens aliquid rareſieri ſm̄ longitudinez ⁊ non ſm̄ latitudinem. ¶ Ad ſecundam dicitur negando conſequētiam: quia alique partes aeris ⁊ aque corrumpūtur per caliditatem: ſicut alie generātur. ¶ Ad tertiam dicitur negando conſequentiam: ⁊ ad ꝓbationem dicitur: ꝙ manet vna ⁊ eadem quantitas: ſed non manet tanta ſiue tantum extenſa in condenſatione ſicut ante fuit. Nec ꝓpter hoc ſequitur: ꝙ accidens migret de ſubiecto in ſubiectum: quia quedam quātitas ſm̄ quam ſit rarefactio vel condenſatio non eſt accidens: ⁊ ſi quedam ſit accidens: non tamen hoc ſequitur. Nec etiam ſequitur: ꝙ duo accidentia eiuſdem ſpeciei non facientia vnum per ſe: eſſent in eodem ſubiecto: ſed ſufficit ꝙ illa quantitas: ſiue ſit ſubſtantia: ſiue accidens ſit magis extenſa vel minus extēſa. ¶ Ad quartam dicitur concedendo maiorem ſm̄ potentiam ſupernaturalem: ſed non ſm̄ potentiam naturalem. Et licet granum milij quantūcunq̃ rareſiat: magis poteſt rareſieri: attendendo rarefactionem ſm̄ partes eiuſdem ꝓportionis: non tamen ſm̄ partes eiuſdem quantitatis. Uel licet in rarefactione grani milij non ſit ſtatus in maximo ſm̄ naturam: bene tamen eſt ſtatus in minimo in quod non poteſt: ita ꝙ licet cuiuſcunq̃ quantitatis ſit granum milij poſſet ſieri maioris q̄ntitatis: tamen eſt danda aliqua quantitas ad quaz nō poteſt peruenire granum milij: que eſt minima inter omnes quantitates quas non poteſt naturaliter habere. ¶ Ad quintam dicitur: ꝙ licet quelibet pars materie poſſet rareſieri ſm̄ potentiam ſupernaturalem: nō tamen ſm̄ potentiam naturalem.

¶ Tertij tractat⁹ primū capitulū in quo inquiritur an tp̄s ſit: ⁊ quid ſit.

Onſeq̄ns ē dicere de tp̄e. Et prio vidēduz ē an ſit ꝑ rōnes dyaleticas: ⁊ poſtea que ſit natura eius. ¶ Prio igit̃ q̄rit̃ an tp̄s ſit? Et

Probatur tp̄s non eſſe.

videt̃ ꝙ nō: q² illud q̄d cōponit̃ ex his q̄ non ſunt nō eſt. ſz tp̄s cōponit̃ ex his q̄ non ſunt: puta ex p̄terito q̄d ampli⁹ nō ē: ⁊ futuro q̄d nondū eſt: igit̃ tp̄s nō ē. Tuz ſcd̄o: q² cuiuſlz tot⁹ q̄d eſt: aliqua ps ē. ſz tp̄is nulla ps eſt: q² de tp̄e nō hēm⁹ niſi nūc: q̄d nō eſt ps tp̄is: ergo tp̄s non ē. ¶ Q² aūt nunc nō ſit pars tp̄is: pz. Tuz prio: q² oīs ps aliquotiēs ſumpta mēſurat ſuū totū. Nūc aūt nō menſurat tp̄s. Tum ſcd̄o: q² tp̄s nō cōponit̃ ex nūc: totuz aūt cōponit̃ ex ptib⁹: ergo nūc nō eſt ps tp̄is. ¶ Scd̄o. Querit̃ an nūc ſit aliq̄d? Et arguit̃ ꝙ nō: q² ſi nūc eſſz aliq̄d: vel eſſz vnū ⁊ idē in toto tp̄e: vel aliud ⁊ aliud. Si ſcd̄z: ſequitur ꝙ plura nūc nō poterūt eſſe ſimul. ſicut nec plures ptes tp̄is: ⁊ ꝑ ↄñs ipm̄ nunc aliq̄n corrūpetur. Aut ergo corrūpetur ī ſeipo: ⁊ hoc nō: q² nihil corrūpitur q̄n prio eſt ſed poti⁹ generat̃. Uel corrūpetur anteꝙ̄ eſſet: q̄d eſt impoſſibile: vel corrūperetur in inſtāti immediate ſeq̄nte ipm̄: ⁊ ſic duo inſtātia eſſent ſibi imediata. Uel in inſtāti mediate ſeq̄nte: ⁊ ſic duraret per totū tp̄s medium inter inſtās ſequēs ⁊ ſeipm̄: ⁊ cum in quolz tp̄e infinita ſint inſtātia: ſeq̄tur ꝙ ſimul erūt infinita inſtantia: q̄d eſt impoſſibile. Si primum detur: ſequit̃ ꝙ alicui⁹ diuiſibilis erit idem termin⁹ a parte ante ⁊ a parte poſt: q̄d eſt impoſſibile. Seq̄tur ſecundo: ꝙ que fuerunt in anniū milleſimū: ⁊ q̄ nūc ſunt hodie ſimul erunt: cum ſint in eodez nūc. ¶ Tertio queritur: quid eſt tp̄s? Ad q̄d dixerunt aliq̄ ꝙ tp̄s eſt circulatio. ¶ Sed contra hos arguitur. Tum primo: q² nulla ps circulatōis eſt circulatio: ſz quelibet ps tp̄is ē tp̄s: ergo tp̄s non eſt circulatio. Tuz ſcd̄o: q² ſi tp̄s eſſet circulatio: ſequeretur ꝙ ſi eſſent plures celi: eſſent ſimul plura tp̄a: q̄d eſt impoſſibile. ¶ Alij vero dixerunt: tp̄s eſſe vltimā ſperaz: ex eo ꝙ in tp̄e ſunt omnia: ſicut ⁊ in vltima ſpera. ¶ Sed hec opinio ſtultā aſſignat rōnem cū aliomodo aliquid ſit in tp̄e: ⁊ in vltima ſpera. ¶ Tertij dicunt: ꝙ tp̄s eſt motus celi. ¶ Sz hec opinio falſa eſt. Tum: q² motus eſt in mobili: et nō vbiq̃. Temp⁹ aūt ſimiliter ⁊ vbiq̃: ⁊ apud oīa eſt. Tum ſcd̄o: q² oīs motus eſt velox aut tardum: tp̄s aūt non: q² tardum ⁊ velox tempore determinātur ſiue diffiniūtur. Uelox em̄ eſt q̄d in pauco multū mouetur. Tarduz aūt: q̄d in multo paucū. Tempus aūt nō diffinitur tp̄e: neq̃ quo q̄ntum aliq̄d eſt: neq̃ quo quale: igitur motus nō eſt tēpus. Uex ē tamen: ꝙ tp̄s nō eſt ſine motu: q² non p̃ōt ꝑcipi ſine motu. Il

De tp̄e nō habem⁹ niſi nūc

Probat̃ Nunc eſſe nihil

Q² tp̄s nō eſt circulatio.

Q² tp̄s nō eſt vltima ſpera. Stulti⁹ eſt q̄d dr̃ ꝙ̄ ⁊ q̄d ē de hoc impoſſibilia ↄſiderare ¶ Q² tp̄s nō ē mot⁹ celeſtis.

Quid Uelox ⁊ Tardum.

De dormientib⁹ in Sardo.

li enim qui fabulanť dormiſſe in ſardo apud heroes cum expgefacti nõ perceperũt tp̃s eſſe trãſactum: q2 non ꝑceperunt mediũ inter nũc prius ⁊ nunc poſteri⁹. ❡ Pro ſolutione iſtaꝝ queſtionũ: ponẽda eſt diffinitio tp̃is ꝓ qua ponũtur tria ꝑambula. ❡ Primuꝫ c/ꝙ mot⁹ eſt tp̃s vel aliq̃d tp̃is. Pꝫ: q2 ſine motu ad extra vel in aĩa non ꝑcipimus tp̃s: ergo motus vel ẽ tp̃s vel aliquid tp̃is.

Preãbuluꝫ .j.

Preãbulũ .ij.

❡ Scd̃m ꝑambulum eſt. ꝙ ſicut magnitudo eſt cõtinua: ita ⁊ mot⁹ continuus: ⁊ ſicut motus ẽ continuus: ita ⁊ tp̃s. Nam ſicut omne quod continue mouetur: moueť cõtinue ſupra magnitudinem: ita ⁊ continue moueť in tp̃e. ❡ Tertium ꝑambulum: ꝙ pri⁹ ⁊ poſterius ꝑmo inueniũtur in magnitudine: deinde in motu: deinde in tp̃e. Et ſicut ꝑus ⁊ poſteri⁹ in magnitudine ſunt ip̃a magnitudo: ita ⁊ in motu ſunt ip̃e motus: lꝫ ſit alia ratio motus ⁊ alia prioris ⁊ poſterioris.

Preãbulũ .iij.

❡ Ex iſtis infertur diffinitio tp̃is ſcꝫ: ꝙ Temp⁹ ẽ nũerus mot⁹ ſcd̃m ꝑus ⁊ poſteri⁹: pꝫ q2 tũc ꝑcipimus tp̃s: qñ in motu ꝑcipim⁹ ꝑus vnã partem: ⁊ poſtea alterã ⁊ inter eas appbẽdimus mediũ; igitur tp̃s eſt illud quo iudicamus de ꝑori: ⁊ poſteriori: ⁊ medio inter illa in motu: ⁊ ꝑ ꝯñs tẽpus eſt nũerus mot⁹: non quidem nũerus numerans: ſed nũerus nũeratus.

Diffinitõ tp̃is

❡ Ex iſta diffinitione ꝑmo ſolui poſſunt rõnes ꝓbantes tẽpus ⁊ nunc nõ eſſe.

Soluũtur rõnes facte d̃ tẽpore nunc.

❡ Ad duas primas d̃r: tempus ẽ ſicut motus eſt: ita ꝙ ſicut aliquid motus ẽ factũ ⁊ aliud ẽ fiendum: ita ⁊ de tẽpore. ❡ Ad aliam de ip̃o nunc dicitur: ꝙ ẽ idem nunc in toto tempore: ſed tamen habet aliam ⁊ aliam rationem ſcd̃m ꝑus ⁊ poſterius. Sicut licet in toto motu maneat vnuꝫ mobile: ip̃m tamẽ ſucceſſiue habet aliam ⁊ aliam rationem.

❡ Secundo ſequitur quatuor ꝓprietates ip̃ius. Nunc. ❡ Prima eſt: ꝙ ip̃m nunc eſt notius motu. Patet: quia ex cognitione ip̃ius nunc cognoſcim⁹ motũ: quia ſcilicet cognoſcimus ip̃m ſucceſſiue eſſe in alio ⁊ alio ſcd̃ꝫ ꝑus ⁊ poſteri⁹. Et ſicut eſt idem mobile quod ſucceſſiue eſt in alio ⁊ alio vbi: ſic etiam tunc remanet idem nũc. ❡ Secũda ꝓprietas eſt: ꝙ neqꝫ nunc eſt ſine tẽpore: nec econtra: ſicut nec motus eſt ſine mobili nec ſine tp̃e: nec econtra. Nunc enĩ ẽ numerus mobilis: ſicut tp̃s ẽ nũerus motus. ❡ Tertia ꝓprietas ẽ ꝙ temp⁹ ẽ continuuꝫ ip̃i nũc: ⁊ diuiditur ſcd̃m ip̃ſum nunc: q2 ſicut ſe habet punctũ ad lineam: ita ⁊ nũc ad tempus: niſi ꝙ pũctum in linea poteſt bis ſumi ꝓpter ei⁹ permanẽtiam. Nũc autem non: ſed pũctum continuat longitudinẽ ſiue lineam: quia eſt ꝑncipium ⁊ finis illius: igitur nũc continuat ⁊ diuiditur tempus ſcd̃m ip̃m. ❡ Quarta ꝓpetas eſt / nũc non ẽ pars tp̃is. Patet: q2 pũctuꝫ non eſt ꝑs linee. igitur nec nũc ip̃ius tp̃is.

Quatuor ꝓp̃etates ip̃ſius Nunc

Differẽt Punctũ ⁊ Nunc.

❡ Sequũtur tertio ſex ꝓpetates temporis. ❡ Prima eſt ꝙ temp⁹ ẽ continuum. Patet: quia motus ẽ continuus: igitur ⁊ tempus. ❡ Secunda ꝓprietas eſt: ꝙ in tẽpore eſt quodãmodo aſſignandum minimũ: quia tempus eſt numerus: modo minimus numer⁹ videtur eſſe dualitas. Et in eo quodãmodo non eſt dãdum minimum: quia eſt continuuꝫ: modo in numero ꝑtium continui non eſt danduꝫ minimuꝫ. ❡ Tertia ꝓprietas eſt / tp̃s ſcd̃m ꝙ temp⁹ dicitur multum vel paucum: quia ẽ numer⁹. Et breue vel longum: quia continuũ. Sed non dicitur velox vel tardũ inq̃tum tẽpus: quia nec inquantũ nũerus nec inq̃tuꝫ continuũ. ❡ Quarta ꝓpetas eſt / ꝙ ẽ vnum ⁊ ideꝫ tẽpus omniũ ſimul exiſtentiuꝫ: ſed tamen ẽ aliquod tp̃s ꝑus: et aliquod poſterius. Prĩa ꝑs patet: quia eſt vnus primus motus reſpectu omniuꝫ motuuꝫ ⁊ mobiliũ: ergo etiã eſt ideꝫ tp̃s omniũ: ſicut ideꝫ nũerus centũ hominuꝫ: ⁊ centum equoꝝ. Et ſecũda ꝑs patꝫ: quia in motu nõ eſt idẽ pri⁹ ⁊ poſteri⁹. ❡ Quinta ꝓprietas eſt. Sicut contingit eundẽ motũ in ſpecie reiterari: ita cõtingit ideꝫ tẽpus reiterari: puta eandẽ hyemẽ: idem ver: aut eundẽ autũnum. ❡ Sexta ꝓprietas eſt / non ſolũ menſuramus motũ tp̃e: ſed etiaꝫ mẽſuram⁹ tẽpus motu. Ptꝫ: quia cognito vno equo: ⁊ poſtea alio: venimus in rationeꝫ diſcretiuam multitudinis equoruꝫ: ergo etiã aliquando ꝑ motum menſuramus tẽpus. Iteꝫ etiã aliquando ꝑ motũ menſuram⁹ magnitudinẽ ſpacij: igitur ⁊ tp̃is. Añs pꝫ: q2 dicimus ſpaciũ eſſe magnũ: quãdo mot⁹ ẽ mult⁹.

Sex ꝓprietates Tẽporis.

❡ Sd̃ꝫ caplm̃ in quo oñdiť quõ aliq̃ ſunt in tp̃e: ⁊ patiũtur a tp̃e.

Tempus ẽ metruꝫ ⁊ menſura motus. Patet: q2 ꝑ vnã parteꝫ temporis menſuram⁹ vnaꝫ ꝑtem motus: ⁊ ꝑ aliã partẽ tp̃is aliã ꝑteꝫ mot⁹: ſicut ꝑ vnam partẽ magnitudinis: puta longitudineꝫ: aliã partem magnitudinis menſuram⁹: igiť tp̃s ẽ menſura mot⁹.

❡ Ex iſto pꝫ primo: ꝙ motu eſſe in tp̃e: nõ eſt aliud ꝙ̃ menſurari tp̃e. ❡ Aliq̃d aut eſt in tp̃e dupliciter: ſicut ⁊ in nũero. Vnomõ ſicut ꝑs numeri in nũero. Aliomõ ſicut paſſio nũeri nũero. Et etiã aliquid d̃r duplr̃ eſſe in tp̃e. Vno modo ſicut ꝑs tp̃is in tp̃e ⁊ ſic ꝑus ⁊ poſterius dicuntur eſſe in tp̃e. Aliomõ ſicut illud qd̃ menſurať tp̃e. Et ſic tẽporalia ſunt ĩ tp̃e: q2 nũerãtur tp̃e. ❡ Scd̃o inferť. ꝙ eſſe in tẽpore nõ eſt eſſe qñ tp̃s eſt. pꝫ. Tum primo: q2 tũc tp̃s eſſet in tẽpore. Tum ſcd̃o: q2 tũc celum eſſet in grano milij. ❡ Tertio inferť. ꝙ ea q̃ ſunt in tẽpore: ⁊ cõtinenť. ⁊ patiũtur a tẽpore. Pꝫ: q2 tp̃s ẽ per ſe cã corruptionis: ergo ea q̃ ſunt in tẽpore patiũtur in tẽpore. Et ꝓpter hoc illa q̃ ſunt ſemper. nõ ſunt ĩ tẽpore: q2 nõ excedũtur ⁊ ꝑ ꝯñs nõ mẽſuranť a tp̃e: ⁊ talia etiaꝫ nõ patiũtur a tp̃e. ❡ Sequitur quarto: ꝙ tp̃s eſt mẽſura quietis. Pꝫ: q2 per tp̃s poſſum⁹ cognoſcere q̃diu aliqd̃ corp⁹ q̃eſcit. Et ſic pꝫ: ꝙ illa q̃ nec moueňť nec quieſcũt: nõ ſunt in tẽpore: q2 neqꝫ mot⁹: neqꝫ q̃etes ip̃ſoꝝ mẽſuranť tẽpore. Pꝫ etiã ꝙ impoſſibilia nõ ſunt in tẽpore: q2 q̃tuꝫ ad nõ eſſe ip̃ſoꝝ nõ excedũtur a tẽpore. Sꝫ generabilia ⁊ corruptibilia: q̃ aliq̃n ſunt: ⁊ aliq̃n non ſunt: ſunt in tẽpore.

Labefacit tẽp⁹ ⁊ ſeneſcũt oĩa in tp̃e.

❡ Pro maiori aũt notitia iſtoꝝ habẽda: ponũtur diffinitiões aliquoꝝ noĩm. Prĩa diffinitio ẽ ip̃i⁹ Nunc, q̃ talis ẽ. Nũc eſt cõtinuatio tẽporis preteriti ⁊ futuri. Et ſcd̃m hoc diuerſe rões ſibi attribuũtur: ſicut ⁊ pũcto ꝓut cõtinuat partes linee.

Nunc.

❡ Scd̃a diffinitio ẽ. ꝙ Tũc ſignificat tẽpus determinatuꝫ: cũ certa diſtãtia ad preſens: vt cũ d̃r. tũc deſtructa eſt troia: tunc erat diluuiũ.

Tunc.

❡ Sꝫ cõtra iſtã diffinitionem inſtať. q2 ſi ip̃ſa eſſet bona: ſeq̃retur ꝙ oẽ temp⁹ preteritũ eſſet tũc. Naꝫ cũ nullũ tẽpus ſit perpetuũ: qd̃libet tẽpus pteritũ finito diſtat a nunc: ⁊ per ꝯñs qd̃libet tẽpus eſt tũc. ❡ Ad hoc d̃r ꝙ totũ temp⁹ nec incepit nec deſinet eſſe: q2 oẽ temp⁹ finitũ terminatur ad nũc: ⁊ nũc eſt principium futuri: ⁊ finis preteriti: ergo nullum temp⁹ potuit eſſe: quin poſt ip̃ſum erit aliqd̃ temp⁹: ⁊ q̃n ante ip̃ſuꝫ fuerit aliqd̃ temp⁹: ⁊ per ꝯñs nec incepit eſſe: nec deſinet eſſe tẽp⁹. ❡ Tertia diffinitio ẽ. ꝙ Iam eſt tẽpus ꝓpinquũ ip̃i nunc: vt cuꝫ dicim⁹ ꝙ aliq̃s iam receſſit: vel ꝙ aliquis iam vadit.

Iam.

❡ Quarta diffinitio. Modo ſignificat temp⁹ preteritũ ꝓpinquũ ip̃i nunc. Sꝫ Olim ſignificat tẽpus preteritum remotũ a nũc. ❡ Repente aũt ſignificat tẽpus imperceptibile: ꝓpter ſui paruitatem.

Modo.

Olim.

Repẽte.

❡ Iſtis diffinitõib⁹ poſitis. poniť talis cõcluſio. Temp⁹ ꝑ ſe magis eſt cã corruptõis ꝙ̃ generatõis. Probať ſupponẽdo duo. Primũ eſt: ꝙ cũ res fuerit in ſua ſumma ꝑfectione q̃ ſibi cõuenire p̃t: mot⁹ ſibi aduenĩẽs auffert illã reꝫ ab illa ꝑfectiõe: dũmodo illa res ſit de nũero generabiliũ ⁊ corruptibiliũ. Secũdo ſuppoñť. ꝙ oĩa fiũt ⁊ corrũpunť ĩ tp̃e. Et ꝓpter hoc pythagorici dixerũt: ꝙ tp̃s ẽ ſapientiſſimũ: q2 oĩs ſapientia ⁊ diſciplina fit in tp̃e. Alij vero dixerũt. tp̃s eſſe indiſciplinabile: q2 oĩs obliuio fit in tp̃e. ❡ Iſtis ſuppoſitis ꝓbatur ſic concl̃o: mutatio ẽ magis cã corruptiõis ꝙ̃ generatiõis: ergo tp̃s in quo fit mutatio ẽ magis cã generatõis ꝙ̃ corruptionis. Item nihil videm⁹ generari quin habeat agens determinatũ. ſꝫ videm⁹ multa corrũpi ſine determiato corrũpente ergo tp̃s eſt cã corruptiõis magis ꝙ̃ generatiõis. Non ꝙ tp̃s faciat illã corruptiõem: ſed q2 in tp̃e fit talis corruptio.

Concluſio .j.

Oĩs mot⁹ eſt remotiu⁹ rei a ſua natura.

❡ Scd̃a cõcluſio eſt / oĩs mot⁹ ⁊ mutatio eſt in tp̃e. Pꝫ: q2 omne veloci⁹ vel tardius eſt in tp̃e: ſꝫ oĩs motus vel mutatio ẽ velocior vel tardior: ergo omnis mot⁹ vel mutatio eſt in tp̃e. Tum ſcd̃o: quia ꝑus ⁊ poſterius ſunt in tp̃e. Prius enim in p̃terito eſt qd̃ eſt remoti⁹ a nunc. Et in futuro qd̃ eſt ꝓpinqu⁹ ip̃i nunc: ſed in motu ⁊ mutatiõe ſunt ꝑus ⁊ poſterius: ergo oĩs mot⁹ ⁊ mutatio eſt in tp̃e.

Concluſio .ij.

❡ Tertia cõcluſio eſt / ꝙ apud oĩa corpa naturalia eſt tp̃s. Patet: quia tp̃s eſt omniũ corpoꝝ naturalium menſura vel nũerus: igitur apud oĩa corpa naturalia eſt tp̃s. Añs ptꝫ: q2 omnia corpa naturalia vel mouentur: vel nata ſunt moueri. Modo mot⁹ ⁊ tp̃s ideꝫ ſunt: ⁊ ſcd̃ꝫ actum ⁊ ſcd̃m potẽtiam.

Concluſio .iij.

❡ Quarta concl̃o: ſi nõ poſſꝫ eẽ aĩa nõ poſſet eſſe tp̃s. Pꝫ: q2 ſi non poſſet eſſe aĩa q̃ eſt nũerans: non poſſet eſſe nũerus nũeratus: ⁊ ꝑ ꝯñs nõ poſſet eſſe tp̃s.

Cõcluſio .iiij.

❡ Quinta concl̃o. Tp̃s poſſet eſſe q̃uis nulla eſſe aĩa. Pꝫ: q2 ꝑus ⁊ poſterius in motu poſſunt ⁊ nata ſunt eſſe: dato ꝙ nulla eſſet aĩa: ergo tp̃s poſſꝫ eſſe dato ꝙ nulla ſit aĩa.

Concluſio .v.

❡ Sꝫ circa ꝑdicta q̃reret aliq̃s: an tp̃s ſit cuiuſlibꝫ mot⁹ nũerus: ❡ Ad hoc d̃r p

Queſtio

Dictuꝫ .j.

moꝝ tp̄s eſt cuiuſlibet motus nūerus. Nec tñ tot ſunt tpa quot mot⁹. Nā ſicut ē idē nūerus decē canū ⁊ decē boīm: ita oīm motuū eſt idē tp̄s: lʒ vnus mot⁹ ſit velocioꝛ vel tardioꝛ altero. ¶ Scd̄o dr̄ ꝙ tp̄s eſt nūerus p̄mi mot⁹: ſiue eſt ipſe p̄m⁹ motus. Tum: q: p̄mū in vnoquoqꝫ genere eſt mēſura alioꝝ. Modo mot⁹ celi eſt prim⁹ motuū. Tum: q: ille mot⁹ videſ eſſe tp̄s qui ē maxime regularis. Ille aūt videſ eſſe mot⁹ vltime ſpere: ergo mot⁹ vltime ſpe eſt tēpus. Et iō vulg⁹ dicit oēs res naturales ꝑduci ſcd̄m circulationem. ¶ Tertio dr̄ ꝙ idē eſt temp⁹ oīm corpoꝝ naturaliū: ſicut idē eſt nūerus decē hominū ⁊ decē canū: licet nō ſit idem denari⁹. Sicut equilaterus ⁊ quadrat⁹ nō ſunt idem triāgulus: ſʒ ſunt eadem figura.

Dictum .ij.

Res humane ſunt circulus.

Dictum .iij.

Tx. canū ⁊ x. boīm ē idē numer⁹: ſʒ ... denari⁹.

Conſequens autem dictis

¶ Iſte ē tertius tractatus hui⁹ libri: in quo p. determīat de tpe. Et diuidiſ in ſex capitula. In p̄mo diſputat de eſſe ⁊ q̄dditate ipſius tpis: ⁊ ipſius nūc. In ſcd̄o inq̄rit diffinitōeʒ tpis. In tertio aſſignat quaſdā ꝓprietates tpis. In quarto determīat de tpe per comparatōeʒ ad ea q̄ fiunt in tpe. In q̄nto declarat aliqua prī⁹ dicta. In ſexto declarat quō tp̄s ē. ⁊ quō ē vnum. Partes videbūtur in ꝓceſſu. Primū capitulū ꝯtinet duas partes. In prīa diſputatiue inq̄rit: an tp̄s ſit. In ſecūda diſputatiue īquirit: q̄d ſit tp̄s: ſcd̄a ibi. Quid aūt eſt tp̄s. Dicit ergo prīo ſic. ꝙ p̄mo diſputādum ē de tpe per rōes extraneas: hoc ē dyalecticas ſiue ſophiſticas. Utrū tp̄s ſit de nūero illoꝝ que ſunt: aut de nūero illorum q̄ nō ſunt: ⁊ poſtea q̄d ſit natura ipſius tpis. ¶ Q̄ igiſ. ¶ Hic p. ponit rōnes ꝓbātes ꝙ tp̄s non ē. Quarū prīa talis ē. illud qđ cōponitur ex hijs q̄ nō ſunt non ē. ſed tp̄s cōponiſ ex hijs q̄ nō ſunt: ergo tp̄s non ē. Minoꝛ p3: q: tp̄s cōponitur ex p̄terito qđ non ē. q̄lis fuerit: ⁊ ex futuro qđ nōdū ē. q̄uis erit. T. Adhuc. ¶ Secunda rō. oē diuiſibile exn̄s hʒ oēs vel aliquas partes exiſtes: ſʒ tp̄s nō hʒ oēs partes exiſtes: vel aliquas partes exiſtes: cum de tpe nō habeam⁹ niſi nunc qđ non ē pars tpis. Q̄ aūt nūc nō ſit pars tpis. ꝓbat ſic p. prīo q: oīs pars mēſurat totū cuius ē. ſed nūc nō menſurat ipſm tp̄s: ergo nūc non ē pars tpis. Scd̄o ſic. oē totū cōponitur ex ſuis partib⁹: ſʒ tp̄s nō componiſ ex ipſis nūc ergo nūc non ē pars tpis. T. Ampli⁹ aūt ipſm. ¶ Hic p. ponit tertiā rōem per q̄ ꝓbat ipſ̄ nūc nihil eſſe: q: ſi nunc eſſʒ: vel eſſʒ aliud in alio ⁊ in alio tpe. Uel eſſʒ idē nūc per totuʒ tp̄s: ſed neutruʒ ē dicēdum: igiſ nūc nō ē. Minoꝛē ꝓbat ſic p. p̄mo ꝙ nō ē: eſt alteꝝ: q: tūc ſeq̄reſ ꝙ plura nūc nō poſſent eſſe ſimul: cum nulla eoꝝ q̄ ſunt in tpe pōſit eſſe ſimul niſi vnū ſit pars alteri⁹: ⁊ per ꝯn̄s ſeq̄reſ ꝙ oporteret ipſm nūc corrūpi: cū non poſſʒ ſtare cum alio adueniēte: ſʒ hoc videſ eſſe impoſſibile: q: nō corrūpereſ in ſeipſo cum tūc prīo ē. ⁊ nihil qñ prīo ē dr̄ corrūpi: ſʒ poti⁹ generari. Nec dr̄ nūc corrūpi in nūc p̄cedente ipſm: q: nihil corrumpiſ anteq̄ ē. Nec corrūpitur in nūc immediate ſeq̄nte: cuʒ nō ſint duo nūc ſibi inuicem īmediata. Nec in nūc mediate ſeq̄nte ipſm: q: tunc duraret per tp̄s ī quo ſunt infinita nūc: ⁊ ſic eſſent plura nūc ſimul qđ videſ impoſſibile: ergo nō ē aliud ⁊ aliud nūc: ſʒ ē vnuʒ ⁊ idē nūc. T. At vero neqꝫ. ¶ P. hic ꝓbat duab⁹ rōibus: ꝙ non ē vnū ⁊ ideʒ nūc p totū tp̄s.

Probaſ tēp⁹ non eſſe.

De tpe nō habem⁹ niſi nūc.

Probaſ nunc nihil eſſe.

Quarū p̄ma talis ē. nulli⁹ finiti diuiſibilis ē ideʒ terminus ab vtraqꝫ parte: ſʒ nūc ē termin⁹ tpis finiti: ſicut punctum ē termin⁹ linee: ergo ipſius tpis ſunt diuerſa nūc ⁊ nō vnuʒ ⁊ idem. T. Ampli⁹. ¶ Scd̄a rō talis ē. illa dicimus eſſe ſimul ſm tp̄s q̄ ſunt in eodem nūc: ergo ſi maneret vnū ⁊ ideʒ nūc in toto tpe: tūc Ar. ⁊ Antichriſtus eſſent ī eodē nūc: ⁊ per ꝯn̄s eſſent ſimul: ⁊ ſic vn⁹ nō eſſʒ p̄oꝛ alio ſcd̄m tp̄s: qđ ē manifeſte falſum.

Quid aūt tēp⁹

¶ Hec ē ſcd̄a pars capituli: ī qua p. inueſtigat: q̄d ē tp̄s ſm opīones antiquoꝝ. Dixerūt eñi quid antiquoꝝ tp̄s eſſe motuʒ celi. Quid vero dixerūt eſſe tp̄s circulatōem. Alij vero ſperam vltimā. T. Q: ⁊ circulatiōis. ¶ P. hic improbat ſcd̄am opīonem: q̄ ponit tp̄s eſſe circulatōem duab⁹ rōnibus. Quaꝝ prīa talis ē. Nulla pars circulatiōis ē circulatio: ſʒ quelʒ pars tpis ē tp̄s: ergo tp̄s non ē circulatio. T. Ampli⁹ ſi plures. ¶ Scd̄a rō talis ē. ſi tp̄s eſſʒ circulatio ſequereſ ꝙ ſi eſſent plures celi: ꝙ eſſent plura tēpora: ſʒ impoſſibile videſ eſſe ꝙ ſint plura tēpora ſimul: ergo tp̄s nō ē circulatio. T. Totiꝰ autez ſpere. ¶ Hic p. oñdit ꝙ tp̄s nō ē ſpera celeſtis ſic: oēs partes ſpere ſunt ſimul permanentes: partes vero tpis nō: ergo tp̄s non ē ſpera celeſtis. Dicebāt eñi antiqui iō tp̄s eſſe ſperā: q: ſicut oīa ſunt in ſpera: ita oīa ſunt in tpe. Iſta autem rō peccat penes falaciam eq̄uocatiōis: q: res ſunt in ſpera ſicut in cōtinēte: ⁊ ſunt in tpe ſicut in menſurāte motus ⁊ quietes eaꝝ. T. Q̄m aūt videtur. ¶ P. hic oñdit ꝙ tp̄s nō eſt mot⁹ duabus rōnib⁹. Quarum prīa talis ē. q: mot⁹ eſt in mobili ⁊ nō eſt vbiqꝫ: tēpus aūt eſt vbiqꝫ ⁊ apud oīa: igiſ tp̄s non ē mot⁹. T. Amplius aūt mutatio. ¶ Scd̄a rō eſt: oīs mot⁹ ē velox vel tardus: nulluʒ temp⁹ ē velox vel tardum: ergo nullum temp⁹ eſt motus. Minoꝛem ꝓbat ſic p. q: velox ⁊ tardum tempoꝛe diffinitur: ſed tēpus nō diffinitur tēpoꝛe: ergo temp⁹ non ē velox ⁊ tardum. T. At vero ſi neqꝫ ē mot⁹. ¶ P. hic oſtendit ꝙ tp̄s non eſt ſine motu: quia tp̄s non eſt ſine illo ad cuius ꝑceptionez ꝑcipitur ⁊ quo non ꝑcepto non ꝑcipitur: ſed motus eſt hmōi: ergo temp⁹ nō eſt ſine motu. Minoꝛem ꝓbat ſic p. quia ſi quis dormiuerit ꝑ lōgum temp⁹ (vtpote per centum annos) ſicut dr̄ de quibuſdā qui in ſardos dicitur dormiuiſſe apud heroes: hoc ē apud aīos magnoꝝ dñoꝝ: quos tanq̄ deos ſiue deas herculis ⁊ bacho colebant: qui poſtq̄ expergefacti ſunt: nō crediderunt temp⁹ eſſe trāſactum: ex quo nullum motū perceperūt: aut tp̄s mediuʒ: inter illud nunc in quo inceperāt dormire ⁊ illud tempus in quo non ceſſauerunt dormire: ergo tp̄s nō ꝑcipitur ſine motu.

Q̄ tp̄s non ē circulatio.

Q̄ tp̄s nō ē ſpera.

De dormientib⁹ in ciuitate Sardis.

Accipiamus autem quoniam

¶ Iſtud eſt ſcd̄ʒ capituluʒ huius tractatus: in quo p. inueſtigat diffinitionem temporis ⁊ continet duas partes. In prima ponit quedam preābula. In ſecunda elicit diffinitionem temporis: ſecunda ibi. At vero tempus. ¶ Primuʒ p̄ambuluʒ quod ponit p. eſt iſtud: ꝙ tempus ē aliquid ipſius motus. Probat ſic p. quia illud quod nō poteſt cognoſci ſine alio: nec p̄t eſſe ſine eo: eſt aliquid ipſius vel ipſm: ſed temp⁹ non p̄t cognoſci nec eſſe ſine motu: ergo tempus eſt aliquid ipſius mot⁹ vel motus. Minoꝛ p3: q: cum nos lateat oīs mot⁹ nō app̄hendimus tp̄s. T. Q̄m autez qđ mouetur. ¶ Scd̄m p̄ambulum ē. ſicut magnitudo ē cōtinua: ita mot⁹ eſt cōtinu⁹: ⁊ tp̄s continuū. P3 q: oē qđ moueſ ex quodam in quodā moueſ. ergo ſi mot⁹ ē continuus oʒ magnitudinē eſſe continuā: cum mot⁹ nō ſit cōtinuus niſi magnitudo ſit cōtinua: ⁊ q̄tus ē mot⁹ tñ eſt tp̄s: ergo ſi motus ē cōtinuus ⁊ temp⁹ ē continuum. Unde in ꝓpoſito p. capit cōtinuum (cū dicit ꝙ magnitudo ē continua ſi motus ſit cōtinuus) large vt ſe extēdat ad contiguū. Nam ſupra magnitudines contiguas poteſt fieri motus cōtinuus. T. Q̄m autem in magnitudine. ¶ Tertium p̄ambuluʒ ē. ꝙ prius ⁊ poſterius p̄us inueniūtur in magnitudine ſiue loco: deinde in motu: ⁊ poſtea in tempoꝛe. Et ſubdit p. ꝙ prius ⁊ poſteri⁹ in motu ſunt ipſi motus: tamen eſſe eoꝝ ē alterū ab eſſe motus. i. p̄us ⁊ poſterius in motu ſupponunt pro eodē pro quo ſupponunt mot⁹: tamen habēt alias deſcriptiones ab illo termino motus.

Preābulū .i.

Preābulū .ij.

Preābulū .iij.

At vero tempus

¶ Hec eſt ſecunda pars huius capituli. in qua p. elicit diffinitōem temporis dicens: ꝙ tunc ꝑcipimus temp⁹: quando motum diſtinguim⁹ per p̄us ⁊ poſterius quod facim⁹ quādo aliquid ipſius mot⁹ capitur prius: ⁊ aliud poſteri⁹: ⁊ aliquod mediū inter p̄us ⁊ poſteri⁹. Sicut anima quādo accipit duo nūc. vnum tanq̄ p̄us: ⁊ alterū tanq̄ poſterius: ⁊ accipiat aliquod mediū inter ea tūc ꝑcipit tēpus: ⁊ ſine talib⁹ nunc diſtinctis tp̄s non p̄t percipi: ita ꝙ ſi anima ꝑcipiat vnum nūc tñ: vel duo nūc quorum vnum ē prius ⁊ alteꝝ poſteri⁹: ⁊ non ꝑcipiat mediū inter illa: tunc nō ꝑcipiet tempus. Ex hijs cōcludit diffinitionem temporis dicēs. Temp⁹ ē numer⁹ motus ſm prius ⁊ poſteri⁹. Hanc diffinitōem ꝓbat ſic p. a ſigno: quia illud ē nūerus quo iudicamus aliquid eſſe plus vel min⁹: ſed temp⁹ ē huiuſmodi: cum per temp⁹ iudicemus motū eſſe maioꝛem vel minoꝛeʒ: ergo tp̄s ē nūerus mot⁹. T. Q̄m autem. ¶ Hic p. ſubdit ꝙ duplex ē numerus: ſcilʒ numerus nūeratus: ⁊ numer⁹ numerās. Tempus enim ē numerus numeratus: ſiue illud quod numeratur: ⁊ non illud quo numeram⁹: ſiue numerus numerans. T. Et ſicut motus. ¶ Hic p. ſoluit ratiōes prius factas de tempoꝛe: ⁊ de nunc. Et ad ratiōes de tēpoꝛe dicit p. ꝙ tempus ē. ſicut motus eſt. Motus autē ſic ē. ꝙ aliquid eius factum ē. ⁊ aliquid fiendū. Et ſimiliter temp⁹. T. Ipſum autem nūc. ¶ Hic p. ſoluit rationem factam de ipſo nūc. dicens ꝙ ē vnum ⁊ idem nūc in toto tēpoꝛe: tamen diuerſas habʒ rationes: cum ſm aliaʒ rōnem dicatur nūc prius: ⁊ ſm aliam nūc poſterius. T. Sequitur enim. ¶ Hic p. oſtendit ꝙ ipſm nunc eſt alterum ⁊ alteꝝ ratiōe ſic: ſicut temp⁹ ſequitur motum: ita ipſm nūc mobile: ſed mobile manet vnum ⁊ idē reſpectu motus: licʒ motus habeat diuerſas rōnes: ergo etiam ē vnuʒ ⁊ ideʒ nūc in tempoꝛe: licʒ diuerſas habeat rationes.

Diffinitō tpis

Quid nūerus nūerās ⁊ nūeratus

Soluunſ rōnes facte de tpe ⁊ nūc ca. 4.

Notum autem

¶ Iſtud eſt tertium capitulum hui⁹ tractatus. In quo p. ponit ꝓprietates ipſius temporis: ⁊ ipſius nunc. Et diuiditur in duas partes. In prima ponit ꝓprietates ipſius nunc. In ſecunda ꝓprietates ipſius temporis: ſecunda ibi. Quod quidem igitur tp̄s. ¶ Prima ꝓprietas quam ponit p. ē iſta: ꝙ ipſm nunc eſt notius motu. Probat ſic p. quia illud eſt notius motu ex cuius cognitione cognoſcitur motus: ſed ex cognitione mobilis quod eſt nūc cognoſcitur motus: pro q̄to mobile ꝑcipitur eſſe in alio ⁊ in alio loco prius ⁊ poſterius: ergo per ipſm nunc mot⁹ cognoſcitur: ⁊ ꝑ conſeq̄ns eſt notius motu. Et ſubdit p. ꝙ ipſm nūc eſt idem ſubiecto: ſed ē alterum ⁊ alterum ſm eſſe. Quod ſic intelligitur. nunc prius ⁊ nūc poſterius idem de materiali ſignificato ſignificāt: ſed tamen habēt diuerſas rōnes. T. Manifeſtum autem. ¶ Secūda ꝓprietas: ꝙ nunc ⁊ tempus ſimul ſunt: ita ꝙ vnum non eſt ſine reliquo. P3 quia nunc ⁊ tempus quodāmodo ſe habent ſicut motus ⁊ mobile: ſed mobile ⁊ motus ſimul ſunt: igitur etiam nunc ⁊ temp⁹. Et ſubdit p. ꝙ nūc ē numer⁹ eius quod fertur ſm quod fertur: ſicut tempus ē numerus motus. Nunc vero non ē numerus niſi capiēdo nūerum pro p̄ncipio numeri. T. Et continuum ē iam. ¶ Tertia ꝓprietas ē. ꝙ temp⁹ ē cōtinuum ipſi nūc: ⁊ diuiditur ſm nūc hoc p3 ſic: q: nūc ſe habet ad tp̄s ſicut pūctus ad lineam: ſed ptes linee cōtinuātur ipſi pūcto adinuicem: ⁊ diuiſio linee cadit ſupra pūctum: ergo ipſi nunc tp̄s ē cōtinuum: ⁊ ſm ipſm tp̄s diuiditur. T. Sed cum ſit. ¶ Hic p. ſubdit dr̄iam inter pūctum ⁊ nūc: q: pūctum in linea p̄t bis ſumi ꝓpter eius permanētiaʒ: ſʒ idem nunc non p̄t bis ſumi: ſed ē alteꝝ nūc qđ ſumiſ ante: ⁊ qđ ſumiſ poſt. T. Et adhuc manifeſtum. ¶ Quarta ꝓꝓetas ē. ꝙ ipſm nūc non ē pars temporis. ꝓbat ſic. q: ſicut ſe hʒ pūctuʒ ad lineam: ita nunc ad tp̄s: ſed pūctum non ē ps linee: ergo nunc nō ē pars temporis.

Quatuor ꝓprietates ipſius Nunc.

Differūt punctū ⁊ nunc.

Quod quidem igitur tempus

¶ Hec ē ſecunda ps hui⁹ capituli: in qua p. ponit ꝓꝓetates tēpoꝛis: quarum p̄ma talis ē. ꝙ temp⁹ ē continuū. Patʒ: quia motus ē continuus: ergo temp⁹ ē continuū. Tempus tñ mēſurat diſcrete ſiue ſm rōnem menſurādi ē diſcretum. T. Minus autem numerus. Secūda ꝓꝓetas ē. ꝙ in tempoꝛe ē quodāmodo aſſignare minimuʒ: ⁊ quodāmodo non: quia ꝑ q̄to ē continuū nō dr̄ habere minimū: ſed ꝑ q̄to ē numerus dr̄ habere minimū. T. Manifeſtū autē. ¶ Tertia ꝓꝓetas ē. ꝙ tempus dr̄ multum vel paucum longū vel breue: ſed non dr̄ velox vel tardum. Unde tēpori ſm ꝙ ē numerus attribuitur multum ⁊ paucum: ⁊ ſm ꝙ ē continuū longū ⁊ breue: ſʒ tñ ſm rōneʒ qua dr̄ tempus nō ſibi cōuenit ꝙ ſit velox vel tardum. T. Et idem autem vnus. Quarta ꝓꝓetas eſt. ꝙ ē vnum ⁊ idem tp̄s omniuʒ exiſtentiū: ſed tamen ē aliud tempus prius ⁊ aliud poſterius. Quo ad p̄maʒ ꝑtem patʒ: quia primus motus ē vnus ⁊ idem reſpectu alioꝛuʒ motuū ⁊ mobilium: ergo temp⁹ quod ē menſura eius ē vnum ⁊ idem. Quo ad ſecūdam ꝑtem patʒ: quia in motu non ē idem p̄us ⁊ poſterius. Et ſubdit p. p̄mo: ꝙ tempus eſt numerus nō quo numeram⁹: ſed quod numeraſ. Secundo ſubiūgit p. ꝙ ē vnus ⁊ idem numerus numerās (ſaltem in ſpecie) centum equoꝝ: ⁊ centū hoīm: cū ſit eadem rō diſcretiua: vel plures eiuſdeʒ ſpeciei: ꝑ quā vel quas diſcernim⁹ inter centū hoīes ⁊ centū equos. T. Amplius ſicut cōtingit. Quinta ꝓꝓetas eſt. ꝙ ſicut cōtingit vnū ⁊ eūdem motū in ſpecie reiterari: ita cōtingit vnuʒ ⁊ idem tp̄s in ſpē reiterari: ſicut in quolʒ anno reuertiſ eſtas in eadeʒ ſpē cuʒ p̄cedenti. Similiter hyems: ver: ⁊ autūnus. T. Non ſolū tpe. ¶ Sexta ꝓꝓetas eſt: ꝙ nō ſolum menſuram⁹ motū tpe: ſed etiā tp̄s menſuram⁹ motu. Probat ſic p. ꝑ ſimile: quia vno equo cognito: ⁊ etiam alio: tandeʒ venim⁹ in cognitionem rōnis diſcretiue multitudinis equoꝝ: ſiue ex cognitione rerum numeratarum: venim⁹ in cognitiōem numeri numerantis: ⁊ quādoqꝫ ecōtra: ergo ſimiliter non ſolū menſuram⁹ motum tpe: ſʒ etiā ecōtra. T. Et hoc rōnabiliter accidit. Hic p. aliter ꝓbat hoc idem ex ꝑte magnitudinis: ſicut motus cōſequiſ magnitudinem in q̄titate: continuitate: vel diuiſibilitate: ita tp̄s etiam cōſequiſ motuʒ: ſʒ motu aliquādo menſuramus magnitudinem: ⁊ ecōtra: dicentes ſi mot⁹ fuerit mult⁹ viam fuiſſe multā: ⁊ ecōtra: ergo ſimiliter motus menſuraſ tpe ⁊ econtra: ita ꝙ dicimus tp̄s fuiſſe multum ſi motus fuerit multus: ⁊ motuʒ fuiſſe multuʒ ſi tempus fuiſſet multum.

Sex ꝓꝓetates tpis.

Quoniam autem

¶ Iſtud ē quartuʒ ca. huius tractatus in quo p. determīat de tēpoꝛe quo ad compationem ad ea q̄ ſunt in tpe. Et p̄mo oſtendit: quid ē motū eſſe in tpe. Scd̄o que entia ſunt in tpe: ⁊ que non: ſcd̄a ibi: Quoniā aūt ſicut in numero. Premittit ergo tale p̄ambuluʒ ꝙ tp̄s ē metruʒ (hoc eſt mēſura) mot⁹: ⁊ eius quod moueſ. q: p̄mo menſuraſ vna ps que ē ipſius motus: ⁊ ꝑ illā ꝑtem mot⁹ tpe menſ

ſuratā: menſuramꝰ totū motum: ſicut ꝑ vnā ꝑtem magnitudinis menſuratam: menſuramus totam magnitudinem. T. Et motū eſſe in tꝑe. ¶ Hic p. oſtēdit q̄d eſt motum eſſe in tꝑe. dicens ꝙ nihil aliud eſt q̄ motum ⁊ eſſe motus menſurari tꝑe. T. Manifeſtum ē autem. ¶ Hic p. ſubiūgit: ꝙ alia a motu eſſe in tꝑe nō eſt aliud q̄ eoꝝ eſſe menſurari tꝑe: quod ſic declarat p. q̄ aliq̄d non dr̄ eſſe in tꝑe niſi duobꝰ modis: vel q̄ eſt tūc quando tp̄s ē. vel eſt in tꝑe ſicut aliq̄d dr̄ eſſe in numero. Et hoc cōtingit dupliciter. Uno modo ſicut ꝑs numeri vel paſſio nūeri dr̄ eſſe in nūero. Alio modo ſicut illud q̄d numerat̄ dr̄ eſſe in numero. Unde aliq̄d eſſe in tꝑe accipit̄ hic ſicut eſſe in illo a quo numerat̄. Et q̄ tp̄s ē numerus motus: ideo aliq̄d dr̄ eſſe in tꝑe ſicut aliquid dr̄ eſſe in numero: puta ſicut ꝑs numeri. Nam nūc ꝑ̄us et poſteriꝰ ſunt in tꝑe: ſicut vnitas ⁊ pars nūeri in nūero: ita etiam aliqua ſunt in tēpore: q̄ mēſurant̄ tꝑe. T. Manifeſtū autem. ¶ Hic p. dicit ꝙ eſſe in tꝑe nō eſt eſſe q̄n tempꝰ ē. q̄d ſic ꝓbat: q̄ ſi eſſe in tempore eſſꝫ eſſe q̄n tempꝰ ē. ſequeret̄ ꝙ celum eſſꝫ in grano milij: q̄ celum ē quādo granuꝫ milij ē. ſed hoc ē manifeſte falſuꝫ ergo eſſe in tempore nō eſt eſſe q̄n tp̄s eſt.

Quod aūt ſicut in nūero

¶ Hec eſt ſc̄da pars ca. in qua p. pōit duo ꝑ̄ambula quorum ꝑ̄mum ē. Q omnia q̄ ſunt in tempore cōtinentur ſub tempore: ſicut illa q̄ ſunt in loco continentur a loco. T. Et neceſſe ē pati. ¶ Secūdum ꝑ̄ambulum eſt: ꝙ omnia q̄ ſunt in tempore patiūtur in tempore. ſm ꝙ vulgariter dr̄ ꝙ omnia ſeneſcūt in tēpore: q̄ tempꝰ ē per ſe cauſa corruptionis: cum tempꝰ ſit numerus motꝰ: quidem motꝰ facit rem diſtare a termino qui ē eſſe rei: ergo tempus facit diſtare: ⁊ per cōſeq̄ns illa q̄ ſunt in tempore patiūtur a tempore.

Tabefacit tēpꝰ ⁊ ſeneſcūt oīa in tꝑe.

T. Quare manifeſtuꝫ eſt. Hic p. ex dictis infert quinq̄ correlaria. Quoꝝ primuꝫ eſt: ꝙ illa q̄ ſunt ſemper ſm ꝙ ſunt ſemper: non ſunt in tempore. Probat p. dupliciter: primo ſic: q̄ omnia q̄ ſunt in tempore continent̄ ſub tempore: ⁊ menſurant̄ tempore: vt dicit primuꝫ ꝑ̄ambulū: ſed illa q̄ ſunt ſemper ſm ꝙ ſunt ſemper non ſunt in tēpore: nec menſurant̄ tempore: ita ꝙ tempꝰ excedat illa: ergo: ipſa nō ſunt in tēpore. T. Signū autem huius. ¶ Secūdo ꝓbat p. hoc hoc idem a ſigno ſic: q̄ illa q̄ ſunt in tempore patiūtur a tempore: ſed illa que ſunt ſemper inq̄ntum ſunt ſemper non patiūtur a tempore: ergo non ſunt in tempore.

Primū correlariū de his q̄ ſunt ſemꝑ.

T. Cū aūt tempus ¶ Sc̄dm correlariuꝫ eſt: ꝙ tempꝰ ē menſura q̄etis: q̄d ſic ꝓbat p. q̄ tempꝰ eſt menſura motꝰ: ergo tempꝰ eſt etiam menſura q̄etis: quies tamen eſt in tempore per accidens. Unde q̄etem eſſe in tempore ⁊ menſurari tēpore non eſt aliud: q̄ aliquod per tempꝰ cognoſcere q̄ diu aliquod corpꝰ quieſcit. Et ſubdit philoſophꝰ ꝙ nō omne immobile quieſcit: ſed illud quod eſt priuatum motu aptum natum moueri. Secundo ſubdit philoſophus ꝙ res quantum ad motus ⁊ quietes earum ſunt in tempore: hoc eſt per tempus poteſt cognoſci q̄ diu moueatur: non tamen per tempus cognoſcuntur quātum ad illud quod ſunt.

Sc̄dm correl. de q̄ete.

Textus. Quare quecunq̄. ¶ Tertium correlarium eſt: ꝙ illa que non mouentur nec quieſcunt non ſunt in tempore: quia nulla ſunt in tempore niſi ꝓ tanto: quia motus eorum menſurantur tempore: cuiuſmodi non ſunt talia.

Correlar̄. iij.

Textus. Manifeſtum eſt autem. ¶ Quartum correlarium eſt: ꝙ nō entia ſiue impoſſibilia non ſunt in tempore: ſicut dyametrum eſſe ſymetrum: quia non eſſe eorum non exceditur a tempore.

Quartū corr̄. de nō entibꝰ.

Textus. Quecunq̄ igitur generabilia. Quintum correlarium eſt: ꝙ generabilia et corruptibilia ſunt in temporere. Similiter illa que nō ſunt ſed fuerunt vel erunt ſunt in tempore: quia eſſe vel non eſſe eorum exceditur a tempore: ⁊ continetur ſub tempore: igitur ſunt in tempore.

Quintū corr̄. de ḡnabilibꝰ ⁊ corruptibilibus

Ipſum autem

¶ Iſtud eſt quintum capitulum huius tractatus: in quo philoſophus cōplet determinationem quorundam: de quibus prius locutus eſt. Et continet iſtud capitulum tres partes. In primo complet determinationem de ipſo nunc. In ſecunda: quomodo temporalia patiuntur in tempore ibi. Omnis autem mutatio. In tertia oſtēdit omnem motum eſſe in tempore. ibi. Hijs autem nobis ſic determinatis ¶ Dicit ergo primo ſic: ꝙ ipſum nunc eſt illud quod continuat partes temporum ad inuicem: ⁊ eſt terminus temporis: ita quod ſecundum ꝙ intellectus capit ipſum nunc eſſe finem preteriti: ⁊ principium futuri: diuidimus preteritum a futuro: ⁊ diuerſe rationes attribuuntur ipſi nunc: ſcilicet ratio principij: ⁊ ratio finis. Etiam nunc aliquando accipitur pro aliquo tempore preterito paruo: vel paruo tempore futuro: quia vulgares dicunt ꝙ aliquis venit nunc: quia venit hoc die.

Acceptiōes nūc.

Textus. Ipm̄ autem tunc. ¶ Hic philoſophus ponit ſignificationem iſtiꝰ noīmi Tunc dicens: ꝙ Tunc ſignificat tempus determiate per certam diſtantiam ad preſens nunc.

Tunc.

Textus. Si vero. ¶ Hic philoſophus mouet dubitationem que talis eſt Utrum tempus ſit perpetuum: aut non. Et reſpondet p. primo conditionaliter dicens. Si ſemper fuit motus: ſemper fuit tempus: ⁊ ſi non ſemper fuit motus non ſemper fuit tempus: ⁊ ſi eſt vnus ⁊ idem motus: eſt vnum ⁊ idem tempus.

Solutio cōditionalis

T. Quoniam autē. ¶ Hic philoſophus ſoluit dictam dubitatōem dicens: ꝙ tempus nec incipit eſſe nec deſinit eſſe. Probat ſic philoſophus: quia omne tempus finitum terminatur ad nunc ⁊ nunc eſt principium futuri: ⁊ finis preteriti: ergo nullum tempus potuit eſſe quin ante ipſum fuit aliquod tempus: ⁊ poſt ipſum erit aliquod tempus.

Solutō cathegorica.

¶ Iſto autem non obſtante: ad iſtā dubitationem dr̄: ꝙ tempus non eſt perpetuum: vt fide tenemus: ⁊ in hoc negandꝰ eſt Ariſto. Etiam Ariſtoteles in ſua probatione falſum aſſumit: ſcilicet ꝙ ſit de ratione nunc: ꝙ ſit finis preteriti ⁊ initium futuri: cum ſolum hoc ē verum de nūc continuante ꝑtes temporis.

Solutio catholica.

Textus. Ipſum autem. ¶ Hic philoſophus deſcribit illam dictionem Iam dicens: ꝙ Iam eſt tempus propinquum preſenti nunc. Nam ſicut dicimus: ꝙ aliquis nūc receſſit: aliquis nūc veniet: ita dicimꝰ ꝙ aliquis iam receſſit ⁊ aliquis iam veniet.

Iam.

T. Ipm̄ autem modo. ¶ Hic ph̄s deſcribit illam dictionem Modo dicens: ꝙ Modo ſignificat tēpus preteritum ꝓpinquuꝫ ipſi nunc. Sed tamen in noſtris ſermonibus vtimur illa dictione modo tam pro preterito q̄ pro futuro.

Modo

Textus. Olim autem procul eſt. ¶ Hic p. dicit: ꝙ Olim ſignificat tp̄s p̄teritum multum diſtās a p̄ſenti nunc: ſicut iſte dictiones. Pridem ⁊ Antiquitꝰ. Et iſta dictio Repente ſignificat tp̄s impceptibile a nobis ꝓpter ſui paruitatem ſicut hec dictio ſubito.

Olim.

Repente

Mutatio autem

¶ Hec eſt ſecunda pars huius capituli: in qua philoſophus oſtendit illud quod prius ſuppoſuit: ſcꝫ q̄d omnia patiūtur a tempore: gratia cuius intēdit ꝓbare talem concluſionem: ꝙ tempus per ſe magis eſt cauſa corruptionis q̄ generationis: pro cuius ꝓbatiōe p. primo premittit: ꝙ omnis mutatio eſt remotiua rei a ſua natura. Nam cum res in ſumma perfectione fuerit que ſibi contingere poteſt ſm naturam eius: motus ſibi adueniens aufert ab illa re talem perfectionem: dummodo talis res ſit de numero generabilium ⁊ corruptibilium.

Cōcluſio pulchra.

Oīs mutatio eſt remotiua rei a ſua natura.

¶ Secundo premittit p. ꝙ omnia fiunt ⁊ corrumpuntur in tempore. Et ideo aliqui ph̄oꝝ ſicut pythagorici dixerunt tempus eſſe ſapientiſſimū. Nam oīs diſciplina ⁊ doctrina ꝑ ſtudium fit in tempore: quaſi vellet dicere: ꝙ tempus ſit cauſa ſcientie. Alij vero (ſicut paron) dixerūt tempus eſſe inſipientiſſimū ⁊ indiſciplinabile: q̄ obliuio fit in tempore: quaſi vellent dicere: ꝙ tempus eſt magis cauſa corruptionis ⁊ obliuionis q̄ generationis ⁊ ſcientie: ⁊ iſti rectius dicebant q̄ primi.

Paron pythagoricus ph̄ūs

¶ Iſtis ſuppoſitis ꝓbat p. ſuam concluſionem rōne q̄ mutatio eſt magis cauſa corruptionis q̄ generationis: ergo tempus eſt magis cauſa corruptiōis q̄ generationis: cum tempus ſit numerus motus ⁊ mutatōnis.

Mutatio eſt magis cā corruptiōis q̄ generatōis

T. Signo aūt. ¶ Signo ꝓbat p. ſic: q̄ nihil videmus generari quin appareat agens determinatū: ſed videmus reꝫ corrūpi ꝑ vetuſtatem: abſq̄ hoc ꝙ appareat aliq̄d corrumpens aliud a tempore: que q̄deꝫ corruptio attribuit̄ tp̄i: ergo tp̄s ē magis corruptiōis cauſa q̄ generationis. T. At vero neq̄ tp̄s. ¶ Hic p. ſpecificat ſuam concluſionem dicens: ꝙ tp̄s non facit per ſe talem corruptionem: ſed ideo tp̄s eſt cauſa corruptionis: q̄ talis corruptio fit in tꝑe: ⁊ non pōt naturaliter fieri niſi in tꝑe: q̄ niſi eſſꝫ mutatio ꝑ̄mi mobilis nulla eſſet corruptio ſcd̄m viam Ariſtotelis.

Hijs autem nobis.

¶ Hec eſt tertia ꝑs capituli in qua p. intendit talem ꝯcluſioneꝫ: ꝙ oīs mutatio vel motus eſt in tempore. Probat p. duabus rōnibus. Quaꝝ ꝑ̄ma eſt: q̄ omne velocius vel tardius eſt in tempore: ſed omnis motus ⁊ mutatio aliquo motu vel mutatiōe velocior vel tardior eſt: ergo omnis motus vel mutatio eſt in tempore. Maiorem declarat p. per deſcriptionem velocioris. Unde velocius dicitur: ꝙ in minori tēpore venit in ſubiectuꝫ (hoc ē in terminum ad quem motus) motum ſm idem ſpacium continue regulariter.

Concl̄o ꝙ oīs motꝰ ē in tꝑe.

Quid velociꝰ ⁊ tardiꝰ.

T. At vero ꝑ̄us. ¶ Secunda ratio talis eſt: omne ꝑ̄us ⁊ poſterius ſunt in tempore: ſed in omni tranſmutatione ſunt prius ⁊ poſterius: ergo oīs tranſmutatio eſt in tempore. Maiorem declarat p. q̄ aliq̄d dicit̄ eſſe ꝑ̄us ⁊ poſterius ſm diſtantiam quam habet ad nunc p̄ſens: ſed nunc eſt finis vnius temporis: ⁊ principium alterius: ergo cum ipſa nūc ſint in tēpore: ſequitur ꝙ diſtantia ipſoꝝ ſit in tēpore. T. E cōtrario autem prius dicit̄. ¶ Hic p. oſtendit quomodo prius ⁊ poſterius cōtrario modo ſe habent ſm tempꝰ p̄teritum ⁊ futurum: dicens ꝙ ſm tempus preteritum illud dicitur eſſe prius alio: quod eſt remotius a p̄ſenti nūc. Et illud dicitur poſterius quod eſt propinquiꝰ ipſi preſenti nunc. Sed in tempore futuro illud dicitur prius quod minus diſtat a preſenti nunc. Et illud poſterius quod magis diſtat.

Quid ꝑ̄us et poſteriꝰ in p̄terito ⁊ i futuro

Dignum autem.

¶ Iſtud eſt vltimū capitulum huius tractatus in quo p. mouet aliquas dubitationes. Et diuiditur iſtud capitulum in duas partes. In prima mouet duas dubitationes. In ſecunda mouet tertiam: ibi: Dubitabit autem aliquis. Prima dubitatio quam mouet ph̄i. eſt iſta quomodo ſe habet tempus ad animam. ¶ Secunda eſt quomodo eſt tempus ⁊ ꝓpter quid eſt tempus.

Due dubitatōnes.

¶ Ad ſecundam dubitationem dicit p. ꝙ apud omnia corpora naturalia eſt tempus. Patet: q̄ apud omīa mobilia eſt tempus per modum numeri vel menſure: ſed omnia corpora naturalia ſunt mobilia: ergo apud omnia corpora naturalia eſt tempus per moduꝫ numeri vel menſure. Et ſubdit p. ꝙ tempus ⁊ motus ſimul ſunt ſm actum ⁊ potentiā hoc eſt non ſoluꝫ illud eſt in tempore quod actu mouetur: ſed etiam illud quod potētialiter mouetur ⁊ actu quieſcit: cuꝫ tempus non ſolum ſit menſura motꝰ: ſed etiam quietis.

Solutio ſc̄de.

T. Utrum autem cum ſit. ¶ Hic p. reſpondet ad primam dubitationem per duas ꝯcluſiōes Quarum prima eſt: ſi non poſſet eſſe anima non poſſꝫ eſſe tempus: ꝓbat ſic p. q̄ ſi non poſſꝫ eſſe anima non poſſet eſſe numerans: ⁊ ſi non poſſꝫ eſſe numerans nō poteſt eſſe numerus: cum nihil numeratur vel ē numerabile niſi ab anima: ⁊ ſi non poſſet eſſe numerus non poſſet eſſe tempus: cum tempus ſit numerꝰ: ergo ſi nō poſſit eſſe anima non poſſit eſſe tempus.

Solutio ꝑ̄me

Prima ꝯcl̄o

T. Sed ad hoc aliquando. ¶ Secunda concluſio quam ponit p. ē iſta: ꝙ tempus eſſet licet nulla anima eſſet: ꝓbat ſic p. q̄ tempus eſt motus celi: vel eſt ꝑ̄us et poſteriꝰ in motu: ſed motus celi ⁊ ſimiliter ꝑ̄us ⁊ poſterius in motu eſſent q̄uis non eſſet anima: ergo tempus eſſet: lꝫ nulla eſſꝫ aīa: ⁊ hoc capiendo illum terminū tp̄s vt numerationem potentialem ꝯnotat ⁊ non actualem.

Concl̄o. ij.

Dubitabit autem.

¶ Hec eſt ſc̄da pars capituli: in qua p. mouet talem dubitationeꝫ: qualis motus tempus eſt numerus. Utruꝫ cuiuſlibet vel nō. Ad hanc dubitationem dicit p. ꝙ oīs motus eſt in tempore: ⁊ vniuſcuiuſq̄ motus tempus ē numerus.

Dubitatio. iij. Solutio euiſdem.

T. Sꝫ eſt nunc mouere. ¶ Hic p. ponit obiectionem ꝯtra p̄dicta: que talis eſt: ſi tempꝰ eſſet numerus cuiuſlibꝫ motus ſequeret̄ ꝙ tempus multiplicaret̄ ad multiplicationem motuum: ⁊ ꝑ ꝯn̄s erūt plura tempora ſimul: ſꝫ hoc videt̄ eſſe falſum ⁊ incōueniens: igit̄ ⁊ illō ex quo ſequitur. T. Aut non oīne. ¶ Hic p. ſoluit iſtā inſtātiam: ⁊ ſtat ſolutio in hoc: ꝙ ꝯn̄a non valet: tempus ē numerus cuiuſlibet motus: ergo tempus multiplicat̄ ad multiplicationem mobilium ſiue motuum: q̄ tempus eſt vnuꝫ ⁊ idem non multiplicatum. Unde in ſimili non ſequit̄: eſt vnus ⁊ idem numerus decem hoīm ⁊ decem equoꝝ (⁊ hoc capiēdo numeꝝ ꝓ numero numerante) ſaltem in ſpecie. Et tamen decem equi ſunt diuerſi a decem hominibus ſpecifice: ergo ſunt numeri diuerſi ſpecifice. Et ſubdit p. ꝙ vnus motus bene ē velocior q̄ alius: eo ꝙ fit in minori tempore q̄ alius: ſed tamen omnes motus qui ſimul fiunt ſunt in vno ⁊ eodem tempore: licet ille qui diutius durat maiori tempore menſuretur: q̄ alius non tantum durans.

T. Quoniam autem loci mutatio. ¶ Hic p. oſtendit ꝙ tempus eſt numerus ꝑ̄mi motus: ſiue eſt ipe ꝑ̄mus motus. ꝓbat p. Primo ſic: q̄ ꝑ̄muꝫ in vnoquoq̄ genere debet eſſe menſura alioꝝ eiuſdē generis: ſed ꝑ̄mus motus ē hmōi: ergo eſt menſura alioꝝ motuum vel ꝑ̄mo menſuratur tempore. ¶ Secūdo ꝓbat ſic: q̄ illi motui ꝑ̄mo ꝯuenit tempus qui maxime regularis eſt: ſed ſic ē de ꝑ̄mo motu: igit̄ maxime videt̄ eſſe tp̄s. Et ſubdit p. ꝙ tp̄s videt̄ eſſe motus ſpere: cum per illum motū alij motus menſurant̄: ⁊ ꝓpter hoc dicebat vulgus oīnes res naturales ſꝫ aliquā circulationē ꝓcedere: ex quo ꝓcedunt in tempore q̄d eſt motus circularis. Et q̄daꝫ alij dixerunt tp̄s eſſe circulum: hoc eſt motum circularem.

Res humane ſunt circulus.

T. Dicitur autem ꝙ. ¶ Hic p. manifeſtat illud quod ꝑ̄us dixit: ſcꝫ ꝙ eſt vnus ⁊ idem numerus decem canū ⁊ decem hoīm: dicens ꝙ licꝫ numerus decem canum ⁊ decem equoꝝ eſt idem numerus: non tn̄ eſt idē numerus denarius: ſicut equilaterus ⁊ gradatus non ſunt idem trianguli: ſed ſunt eadem figura. Unde in propoſito p. non loquitur de identitate numerali: nec ſpecifica: nec generica proprie: ſed de identitate ſm quēdam modum dicendi vſitatum in idiomate ſuo: ſicut ſi eſſet aliquis terminus cōmunis puta animal habens aliquam ſpēm ſub ſe: puta hoīem: ⁊ tūc de pluribꝰ cōtentis ſub hoīe p̄dicaret̄ iſte terminus animal: cum additione iſtius termini idem: dicendo ꝙ Sortes et Plato ſunt idem aīal: q̄ ꝯtinentur ſub aliquo contento ſub aīali: ⁊ tamen ſm iſtum modum non diceretur:

Decem equoꝝ et decē canū ē idē nūerꝰ: ſed nō idem denarius

ꝙ ſortes ⁊ plato ſunt idem homo: quia non continen-tur ſub aliquo ꝯtento ſub hoīe. Sic etiam numerus de-cem canū ⁊ numerus decem hoīm ſunt idē numerus ⁊ tñ non ſunt idē denarius: hoc ē ꝯtinenť ſub aliquo con-tento ſub illo genere numerus: ⁊ tñ non ꝯtinenť ſub a-liquo ꝯtento ſub illa ſpē denarius.

Queriť. Utꝝ tp̄s ſit motus. ¶ Et videť ꝙ non: qꝛ nulla paſſio motus ē mot⁹: ſed tp̄s ē paſſio mo-tus: ergo tp̄s non eſt motus. Maioꝛ ptꝫ: qꝛ nihil quod ineſt alicui ē illud cui ineſt ſed paſſio ineſt ſuo ſubiecto ergo paſſio non eſt ſuum ſubiectum. ¶ Scđo ſic: aliq̄s eſt motus q̄ non ē tp̄s: ergo tp̄s ⁊ motus non ſunt idē. Añs patet: qꝛ pōt dari motus mediante quo nihil mē-ſurať: ⁊ talis non eſt tp̄s: cuꝫ tp̄s non dr̄ niſi habeat rō-nem menſure. ¶ Tertio ſic: tp̄s reuertiť ſm p. ſed mo-tus non reuertiť: ergo tp̄s non ē motus. Minoꝛ ptꝫ: qꝛ motus corrumpiť: mō illud qđ corrumpiť non reuerti-tur. ¶ Quarto ſic: motus eſt in mobili: tp̄s dō vbiq3 et apud oīa: ergo tp̄s non ē motus. ¶ Quinto ſic: oīs mo-tus ē velox vel tardus: ſed nullum tp̄s ē velox vel tar-dum: ergo nullum tp̄s eſt motus. minoꝛ ptꝫ: qꝛ velox ⁊ tardum diffiniunť tp̄e: ſed tp̄s non diffiniť tp̄e: ergo tē-pus non ē velox vel tardum. ¶ Sexto ſic: ſi tp̄s eēt mo-tus: maxime eſſꝫ motus q̄ eſt circulatio: ſed hoc nō: igi-tur tp̄s non ē motus. Minoꝛ ptꝫ: qꝛ nulla ps circulatō-nis eſt circulatio: ⁊ quelibet ps tpis ē tp̄s: ergo tp̄s nō eſt circulatio. ¶ Septimo ſic: ſi tp̄s eſſꝫ circulatio: ſeq̄-retur ꝙ ſi eēnt plures celi ꝙ eſſent plura tp̄a ſimul: ſꝫ impoſſibile eſt plura tp̄a eſſe ſimul: ergo impoſſibile ē tp̄s eſſe circulationem. ¶ Octauo ſic: ſi tp̄s eſſꝫ motus maxime eſſet motus p̄mi mobilis: ſed hoc nō: ergo tē-pus non eſt motus. Minoꝛ ptꝫ: qꝛ motus p̄mi mobilis eſt ipſum p̄mū mobile: vt ptꝫ ex tertio huius: ſed tem-pus non eſt ipſum p̄mū mobile: ergo tp̄s non eſt mot⁹ minoꝛ ptꝫ: qꝛ oēs ptes p̄mi mobilis ſunt ꝑmanentes: ſed ptes tpis non ſunt ꝑmanentes: ergo tempus non ē p̄mū mobile. ¶ Nono ſic: dicit commētatoꝛ quarto hu-ius: ꝙ tempus eſt accñs motus: ⁊ ſequitur naturaliter ipſum motuꝫ: ſed nihil eſt accñs ſuiipſius nec precedit ſeipſum: ergo tempus non eſt motus. ¶ Decimo ſic: di-cit commentatoꝛ ꝙ tempus non eſt motus ſed numer⁹ motus: igiť tempus non eſt motus. ¶ Undecimo ſic: ſi tempus eſſꝫ motus: maxime eſſꝫ motus p̄mi M. ſed hoc non: igiť. Minoꝛ ptꝫ: qꝛ ſi oīa corpa celeſtia ſtarent ad-huc poſſet eſſe motus: ⁊ ꝑ ꝯñs tempus: vt ptꝫ: qꝛ tēpo-re Joſue non fuit motus celi: ⁊ tñ fuit tempus: cū fuit motus inferioꝛ. nam tūc filij iſrael pugnabant ⁊ vince-bāt: celo ceſſante moueri. ¶ Duodecimo ſic: ſi tempus eſſet motus p̄mi mobilis: ſequereť ꝙ eſſet ipſum p̄mū mobile: ſed hoc eſt falſuꝫ: igiť. minoꝛ ptꝫ: qꝛ ſi tempus eſſꝫ p̄mū mobile: ⁊ cum p̄mum mobile ſemper manet vnum ⁊ idem: ſequereť ꝙ illud qđ fuit vltra centū an-nos ⁊ illud qđ iam eſt: eſſent ſimul in eodem tp̄e. ꝯñs eſt falſum: ergo ⁊ añs. ꝯña ptꝫ: qꝛ de illis veꝝ eſt dice-re ꝙ fuerunt ſub eodem mobili: ⁊ mobile eſt temp⁹: er-go fuerunt ſub eodem tempoꝛe.

In oppoſitum arguitur: quia p̄us ⁊ poſte-rius in motu ſunt motus: ſed tempus eſt p̄us ⁊ poſte-rius in motu: ergo tempus eſt motus. Maioꝛ ptꝫ: qꝛ to-tum integrale eſt ſue partes ſimul ſumpte. Et minoꝛ ē Ariſ. in hoc quarto: ⁊ etiam commentatoꝛis dicentium ꝙ tempus eſt p̄us ⁊ poſterius motus numerata. Item dicit Ariſ. in hoc quarto: ꝙ tempus ē motus aut aliq̄d motus: igitur tempus eſt motus. Pro ſolutione iſtius queſtionis.

Sciendum eſt p̄mo: ꝙ circa hanc materiam de tempoꝛe tres ſunt opiniones. Quarū p̄ma opinio eſt: ꝙ tempus eſt quedaꝫ entitas ſucceſſiua realiter di-ſtincta a motu ⁊ mobili: ſe habens ad p̄muꝫ mobile ſi-cut ꝓpa paſſio ad ſuum ſubiectuꝫ. ¶ Secunda opinio eſt: ꝙ tempus eſt motus p̄mi mobilis: ſed diſtinguitur realiter a mobili: ſicut ⁊ motus: ⁊ addit vltra rōneꝫ tē-poꝛis ꝙ ſit menſura alioꝝ motuum. Iſte auteꝫ due opi-niones ſolum differunt in duobus p̄ctis: qꝛ ſecūda te-net ꝙ tempus eſt ipſe motus p̄mi mobilis. p̄ma dō dicit oppoſitum. Secundo differūt: qꝛ ſcđa tenet ꝙ in tp̄e non ſunt aliqua indiuiſibilia continuantia partes tempoꝛis: cuius oppoſitum imaginatur p̄ma opinio. Sed in alijs ꝯueniunt iſte due opiniones. Pro quarū intellectione.

Sciendum eſt ſcđo: ꝙ ſcđm p̄dictas opinio-nes: ſicut motus eſt res pure ſucceſſiua: cui⁹ pars p̄oꝛ ⁊ pars poſterioꝛ non manent ſimul: quia ſi ſic eſſꝫ: mo-tus eſſet nature ꝑmanentis. Ita tempus eſt res pure ſucceſſiua: habens partes p̄oꝛes ⁊ partes poſterioꝛes adinuicem: que non poſſunt eſſe ſimul in eodem tem-poꝛe adequate: licet bene poſſint eſſe in eodem tempo-re cōmuni: puta: qꝛ in eodem die: ſed hoc eſt ratione di-uerſaꝝ partium illius diei. Et ſicut motus habet diui-ſibilitatem ⁊ magnitudinem ex parte duoꝝ. Primo ex parte mobilis: qꝛ in alia parte mobilis eſt alia ps mo-tus: ⁊ ſic ſm hanc diuiſionē partes motus ſunt ſimul: qꝛ mobile ſimul ſm oēs ſuas partes moueť: ⁊ extēdiť talis motus ad extenſionem magnitudinis ipſius mo-bilis. Secūdo modo motus habet extenſionem ⁊ diui-ſibilitatem ſm diuiſibilitatē magnitudinis ſupꝛa quā fit motus ſm partes p̄oꝛes ⁊ poſterioꝛes: ⁊ ſic mot⁹ nō habet plures partes ſimul: ita ſimiliter tempus habet magnitudinem ⁊ diuiſionem ex parte mobilis: ſicut a-lia accidentia que extenduntť ⁊ diuiduntť ad extenſio-nem ⁊ diuiſionem ſui ſubiecti: quare ſic oēs partes tē-poꝛis ſm hmōi diuiſionem ſunt ſimul: ⁊ non vna p̄us q̄ alia. Et hoc modo tempus non eſt menſura motus: qꝛ ſi ſic in eodem tempoꝛe eſſent adequate maioꝛ mo-tus ⁊ minoꝛ: qꝛ motus totius eſt in duplo maioꝛ motu ſue medietatis: eo ꝙ eius extenſio eſt in duplo maioꝛ: ⁊ tamen ſunt adequate in codeꝫ tempoꝛe. Alio modo tēpus diuidiť in partes p̄oꝛes ⁊ poſterioꝛes: ⁊ hoc ſm diuiſionem ſpacij: cuius vna pars p̄us pertranſitur: ⁊ deinde alia ſine interruptione. Et ſm hanc diuiſioneꝫ tempus menſurat motum: ⁊ ſic tempus eſt vna foꝛma pure ſucceſſiua: non habens plures partes ſimul ſaltē de illis quas habet ad diuiſioneꝫ ſpacij ſupꝛa quod fit motus. ¶ Sed ꝯtra iſtos duos modos arguiť ſic: quia ſi tempus poneretur eſſe tale accñs: tunc eſſet in ſubie-cto. Et tūc vel eſſꝫ in ſubiecto diuiſibili vel indiuiſibili Non in ſubiecto indiuiſibili: qꝛ (ſm iſtos) eſſꝫ in celo: ⁊ celum ſm qđlibet eius eſt diuiſibile: ergo in eo non p̄t eſſe accñs materiale indiuiſibile. Nec eſt in ſubie-cto diuiſibili: qꝛ tūc eſſet extenſum: ⁊ haberet plures p-tes ſimul: quarum vna non eſſet alia nec pars alteri⁹: quod eſt contra phm̄ dicentem: ꝙ non p̄nt eſſe plures partes tempoꝛis ſimul diuerſe quaꝝ vna non eſt pars alterius. ¶ Secundo ſic: ſi tēpus eſſet in toto celo. Uel eſſet in qualibet parte celi. Uel in nulla. Uel in aliqua ⁊ in aliqua non. Non poteſt dici ꝙ in nulla: cum tūc nō eſſet in celo: cum illud quod debet eſſe in toto ſicut ac-cidens in ſubiecto debet eſſe in aliqua pte toti⁹. Nec ē in qualibet pte celi: qꝛ vel totū eſſet in qualibet pte ce-li. Uel vna ps in vna pte: ⁊ alia in alia pte. Non p̄mū qꝛ tp̄s eſt accñs materiale: ergo debet extendi ad extē-ſionem ſui ſubiecti. Etiā in iſtis inferioꝛibus non ſunt alique entitates indiuiſibiles materiaꝫ infoꝛmantes: niſi ipſa anima rationalis: ⁊ accidentiā ſibi inheren-

tia: que ſunt indiuiſibilia ſm ptes quantitatiuas: er-go tempus non ē entitas indiuiſibilis ſm partes quā-titatiuas exñs in qualibet parte celi. Nec pōt dici ꝙ ſꝫ vnam partem ē in vna parte celi: ⁊ ſm aliam in alia: quia cum quelibet pars tempoꝛis ſit tempus: ſequere-tur ꝙ eſſent plura tempoꝛa: quoꝛum vnuꝫ non eſſet ps alterius: hoc autem ē falſum: igitur ⁊ illud ex quo ſeq̄-tur. ¶ Tertio ſic: impoſſibile ē aliquid exñs in rerum natura componi vere ⁊ realiter ex his que nō ſunt: vel ex his que impoſſibile ē eſſe: ſed ſi tempus eſſet talis entitas ſucceſſiua ſm ſe totam diſtincta a rebus ꝑma-nentibus: compoſita ex p̄terito ⁊ futuro eſſꝫ integrata ex his que non ſunt: immo que impoſſibile ē eſſe: igiť minoꝛ ptꝫ: quia p̄teritum non ē: immo impoſſibile ē eē (ſm p̄dictos opinantes) cuꝫ ad p̄teritum nulla ſit po-tentia. Nec ſimiliter futurum ē: quia de tempoꝛe non ē niſi nunc: quod non ē tempus nec pars tempoꝛis: igiť Alij vero dicunt ꝙ tempus ē motus p̄mi mobilis: ⁊ ꝙ motus p̄mi mobilis nō diſtinguitur a p̄mo mobili: qꝛ vt ꝓbatum ē in tertio huius: motus localis nō ē res di-ſtincta a mobili: ⁊ ſic tp̄s ē p̄imū mobile. Iſta aūt opi-nio ꝓ p̄ſenti tenenda ē ſm quam.

Sciendum ꝙ ille terminus. Tempus capiť quadrupliciter. ¶ Uno modo ꝓpꝛiiſſime ꝓ motu p̄mi mobilis: ſiue ꝓ ip̄o p̄mo mobili circulariter ⁊ regula-riter moto. ¶ Alio modo capitur ꝓ motu ſolis: ſiue ꝓ mobili cuius pars ē ſol: quod ſucceſſiue regulariter et vniformiter mouetur. Et iſto modo cōiter capitur iſte terminus tempus: quia per motum ſolis motum alia-rum rerum menſuramus vt in pluribus. ¶ Tertio mo-do capitur cōiter ꝓ omni motu ſiue pro coꝛpoꝛe moto quo menſuramus durationem ſiue motum alicui⁹ rei. Et iſto modo mot⁹ hoꝛologij diceretur tēpus: ſimili-ter quilibet alius motus per quem poſſumus menſu-rare motum vel quieteꝫ alterius rei. Et iſto modo me-chanici cognoſcunt per ſuas operatōnes q̄ diu fuerūt in aliquo loco. ¶ Quarto modo capitur impꝛop̄e ꝓ re-bus tēpoꝛalibus. Et iſto modo dicitur ꝙ pariſius ſunt bona tempoꝛa: cuius ſenſus ē. Pariſius ſunt res tem-poꝛales bone vel in bono ⁊ competenti foꝛo. Iſtis no-tatis ſit.

Concluſio p̄ma. ¶ Tempus eſt motus. ptꝫ auctoꝛitate p. quarto phiſicoꝝ dicentis. Videť autem tempus motus p̄me ſpere eſſe. Et alibi Temp⁹ ē mot⁹ vel aliquid ip̄ius motus. ¶ Secundo ſic ptꝫ: illud per quod oēs motus menſurantur ē tempus: ſed motus p̄mi mobilis ē hmōi: ergo motus p̄mi mobilis ē tēpus Minoꝛ ptꝫ: qꝛ motus p̄mi mobilis ē p̄imus inter mo-tus: ⁊ p̄muꝫ ē metꝝ ⁊ menſura oīm alioꝛuꝫ ſui generis ergo motus p̄mi mobilis ē menſura oīm alioꝝ motuū ¶ Tertio ſic: omne illud quod ē numer⁹ motus ſꝫ p̄ri⁹ ⁊ poſterius ē tēpus: ſed motus p̄mi mobilis qui ē vni-foꝛmis ē numerus ſm p̄us ⁊ poſterius: ergo mot⁹ p̄mi mobilis ē tempus. Minoꝛ ptatet: quia per motū p̄mi mobilis certificamur q̄ diu mobile mouetur vel quie-ſcit: ergo motus p̄mi mobilis eſt numerus motus ſm p̄us ⁊ poſterius. ¶ Quarto ſic: quicquid ē p̄ius ⁊ po-ſterius ip̄ius motus numerata ē motus: ſed tempus ē p̄us ⁊ poſterius ip̄ius mot⁹ numerata: ergo temp⁹ eſt motus. Maioꝛ ptꝫ: quia p̄us ⁊ poſterius motus nume-rata ſunt partes motus ⁊ quelibet pars motus eſt mo-tus: ergo p̄us ⁊ poſterius numerata ſunt motus. Mi-noꝛ ptꝫ: qꝛ tempus eſt numerus motus: ⁊ nō eſt nume-rus numerans motum: ſed numerat⁹ vt dicit p. mō nu-merus numeratus motus eſt motus numeratus: vel a-liqua in motu numerata: ⁊ illa que in motu numeranť ſunt motus vel partes motus: ergo tempus eſt motus ¶ Quinto ſic. Omnia poſſunt ſaluari de motu ⁊ de tē-poꝛe: non ponendo tempus eſſe aliquam entitatem di-ſtinctam a motu p̄mi mobilis vel ab alio motu: igiť nō eſt ponendum tempus diſtinctum ab ip̄o motu. Ante-cedens ptꝫ: quia q̄uis non eſſent talis entitas: adhuc eſſet numerus motus ſm p̄us ⁊ poſterius: cum eſſet a-liquid per qđ menſurarenť mot⁹ puta motus p̄mi mo-bilis. ¶ Sexto ſic: oīs entitas abſoluta realiter ⁊ eſſen-tialiter diſtincta ab alia pōt itelligi ⁊ cognoſci alia nō intellecta: dūmodo illa non ſit pars eſſentialis ei⁹: ſꝫ tp̄s non poteſt cognoſci ſine motu: q̄ quidē motus non eſt pars eſſentialis ip̄ius tpis: ergo tp̄s nō eſt entitas abſoluta diſtincta ab alia entitate que eſt motus. ma-ioꝛ pꝫ: qꝛ illa entia abſoluta que poſſunt realiter ſepa-rari ſm eſſe: ita ꝙ vnū pōt eſſe alio non exñte: vel am-bo p̄nt eſſe loco ⁊ ſitu diſtincta: ip̄a p̄nt cognoſci vnum ſine alio: ⁊ econtra: cum res minus dependeant ad co-gnoſci q̄ ad eſſe. ¶ Item ſi tp̄s eſſet diſtincta entitas a motu realiter ⁊ eſſentialiter: cum tp̄s non ſit pars eēn-tialis ip̄ius motus nec econtra: ſequereť ꝙ poſſꝫ eſſe tp̄s: ⁊ ꝙ non eſſet motus: ꝯñs eſt falſum ⁊ impoſſibile ergo ⁊ añs. ꝯña ptꝫ: qꝛ entia abſoluta eſſentialiter di-ſtincta quoꝝ vnum non eſt pars eſſentialis alteri⁹ p̄nt ſeparari abinuicem ⁊ vnum deſtrui alio ꝑmanente: ſꝫ ſi tp̄s eſſet talis entitas motus ⁊ tp̄s eſſent hmōi: ergo ſi tp̄s eſſet talis entitas poſſet eſſe tp̄s ſine motu. Mi-noꝛ ptꝫ. Primo: qꝛ nulla paſſio pōt vere negari de ſuo ſubiecto ſupponente ꝓ aliquo. Silr̄ hoc v̄bum eſt ſm adiacens non pōt vere affirmari de paſſiōe ⁊ vere ne-gari de ꝓpo ſubiecto illius paſſionis. Sed ſm omnes phōs: tp̄s eſt ꝓpa paſſio reſpectu motus p̄mi mobilis ergo tp̄s nō pōt vere negari de motu exñte: nec hoc v̄-bum eſt ſcđm adiacens pōt vere affirmari de tp̄e ⁊ ne-gari de motu. Scđo pꝫ ſic: q̄ñcūq3 eſt numerus motus ſm p̄us ⁊ poſterius (ſaltem numerus numerat⁹) tūc eſt motus: ergo ſi non eſſet motus non eſſꝫ numer⁹ nu-meratus ſm p̄us ⁊ poſterius: ⁊ ſi non eſt numerus nu-meratus ſm p̄us ⁊ poſterius non eſt tp̄s: ptꝫ per locuꝫ a diffinitione: ⁊ ſic ſi tp̄s poſſet eſſe nullo motu exñte: ſequereť ꝙ tp̄s eſſet: ⁊ ꝙ nullum tp̄s eſſꝫ: hoc aūt ē fal-ſum ⁊ īpoſſibile: ergo ⁊ illud ex quo ſequiť: ſcꝫ ꝙ poſſꝫ eſſe tempus nullo motu exiſtente.

Concluſio ſcđa eſt iſta: ꝙ motus ſolis diur-nus eſt tp̄s: ⁊ ꝯuenientius indicať tp̄s q̄ aliquis alius motus. Ptꝫ: qꝛ de rōne tpis eſt ꝙ ſit menſura alioꝝ mo-tuum: ſed vulgares maxime (⁊ quaſi oēs) menſurant per motus ſolis: vtputa per dies per annos: vel ꝑ ho-ras alios motus: ⁊ duratōnes reꝝ tꝑalium: qꝛ ille mo-tus eſt notiſſimus igitur.

Concluſio tertia eſt: ꝙ opatiōes noſtre p̄nt dici tp̄s: cōiter accipiendo tp̄s. Ptꝫ: qꝛ de rōne tpis eſt: ꝙ ſit menſura alioꝝ motuū: ſed ex opatōnibus noſtris iudicamus de duratione motuum ⁊ quietum: ergo ta-les opationes ſunt tempus cōiter accipiendo tempus Mechanici eñ vtunť ſua opatione per moduꝫ tpis: qꝛ ex vſu ſiue ꝯſuetudine quantitas ſue opationis eſt eis nota: ideo ſepe ex ea menſurant alios mot⁹: immo mo-tus ſolis: cum eñ non videant ſolem tamen ex q̄titate ſue opationis concludunt ꝙ eſt talis hoꝛa. Et ſimili-ter vtimur hoꝛologio per modum tempoꝛis: ideo iſta dicuntur eſſe tempus ſimilitudinarie: ⁊ nō ꝓp̄e: quia p̄mo indigent ꝙ q̄titates durationis ip̄oꝝ menſuranť motu ſolis: ⁊ deinde ex vſu ⁊ ꝯſuetudine iſta ſiunt no-bis nota: ⁊ poſſumus menſurare motus ſolis: ⁊ mot⁹ aliarum rerum.

Dubitatur. Utꝝ inſtans ſit quedaꝫ entitas

ſucceſſiua indiuiſibilis ſm durationez diſtincta a tem
pore ⁊ ab ipſo mobili. Et videt̄ q̄ ſic: q̄ ſi eſſet ſb̄a mo
bilis: nūc ipm̄ nullo modo eſſet aliud ⁊ aliud quod ta-
men ē contra phm̄ quarto huius dicentez: nunc eſſe
aliud ⁊ aliud. ¶ Secundo ſic: mutatio ē in inſtanti: et
tamen mutatio non ē ſb̄a primi mobilis: ergo inſtans
non ē ſb̄a p̄mi mobilis. ¶ Tertio ſic: nulli⁹ diuiſibil' ē
niſi vnus terminus: ſed tp̄s ē q̄ddaz diuiſibile cuius in
ſtans ē terminus: ergo in tp̄e ſunt plura inſtantia: ſed
ſibi non ſunt plures ſubſtantie p̄mi mobilis: ergo iſtās
non ē ſubſtātia p̄mi mobilis. ¶ Quarto ſic: illud quod
fert̄ ſequit̄ ipm̄ nūc: ſed nihil ſequit̄ ſeipm̄: ergo illud
q̄ð fert̄ non ē ipm̄ nūc: nec ipm̄ nūc ē illud q̄ð fert̄ ſiue
mouet̄ localiter. ¶ Quinto: inſtans ē terminus tp̄is et
ꝯtinuat tp̄s p̄teritū cum futuro: ſed iſta non ꝯueniunt
mobili: igit̄ ipm̄ inſtans non ē mobile. ¶ In oppoſitū
arguit̄: q̄ fruſtra fit per plura q̄ð eque bn̄ pōt fieri per
pauciora: ſed ſine tali re que inſtās diceret̄: diſtincta a
motu ⁊ mobili oīa pñt eque bn̄ ſaluari: ſicut ſi ponere
tur talis res: igit̄ talis entitas ſic diſtincta non ē ponē
da. minor ptʒ: q̄ per hoc q̄ p̄mū mobile ꝯtinue mouet̄
localiter: ⁊ q̄ ſm aliquam ſui ptem ſit nūc ſituatum in
ordine ad aliq̄ð deſcenſ: ad quod p̄us non ſituabatur
nec immediate poſt ſituabit̄: oīa ſaluant̄ que de tp̄e ⁊ i
ſtanti dicunt̄. ¶ Ad iſtam dubitationem q̄dā dicunt: q̄

Opinio p̄ma.

inſtans ē quedam res fluens que ſtatim corrūpit̄ ⁊ de-
ſinit eſſe: ita q̄ in tp̄e ſit ꝯtinue aliud ⁊ aliud inſtās: et
q̄ ipm̄ inſtans ē talis nature: q̄ non poſſʒ per tp̄s pma-
nere: ⁊ ē indiuiſibile ſm duratione: ⁊ ē ꝯtinuatiuū ptiū
tp̄is adinuicem: q̄ð tn̄ non ē tp̄s nec pars tp̄is: ſed p̄ q̄
to terminat ptes tp̄is ⁊ ꝯtinuat eas adinuicem: ſe ha-
bet vt p̄ncipiū formale temporis: ⁊ p̄ q̄nto ex fluxu ei⁹
imaginat̄ cauſari tp̄s: dicit̄ p̄ncipiū materiale tempis
¶ Sed ꝯtra iſtam opinionem arguit̄ p̄mo ſic. Si iſtās

Confutatio,

eſſʒ talis res ſequeret̄ q̄ in qualibet tp̄e eſſent infinite
res ſm ſe totas diſtincte: non facientes vnū pducte ⁊
corrupte: ꝯñs ē falſuʒ ⁊ impoſſibile: ergo ⁊ añs. ꝯña pʒ
q̄ q̄ðlibet inſtās eſſʒ ſm ſe totum aliq̄ð q̄ð non eſſet a
liud inſtans: ⁊ vnū non facit cuʒ alio aliq̄ð vnū: ⁊ ſunt
infinita ſm eos in tp̄e. ¶ Scd̄o ſic: ſi inſtans eſſet talis
res ſtatim deſinens eſſe: vel igit̄ deſinit eſſe ad pdu
ctionem ſui ꝯtrarij: vel ad ſubtractionem ſue cauſe: vl'
ad corruptionem ſui ſubiecti: ſed nullum iſtoꝝ ē dicen
dum vt pʒ inducenti: igit̄ inſtās non ē talis res. ¶ Ter
tio ſic: ſi inſtans eſſʒ talis res indiuiſibilis ſtatim deſi
nens eſſe: cum illud non ſit ſubſtantia ſequit̄ q̄ erit ac
cidens: aut igit̄ eſt accidens diuiſibile aut indiuiſibi
le. Non pōt dici q̄ ſit indiuiſibile: q̄ in iſtis inferiorib⁹
corporibus non ē aliq̄ð accñs indiuiſibile: cum non ſit
aliqua ſubſtātia materialis indiuiſibilis: niſi ipa aīa
intellectiua: ergo ipm̄ inſtās non ē accñs indiuiſibile.
Tum ſcd̄o: q̄ nullum accñs materiale ē indiuiſibile:
ſed ipm̄ inſtās ſi eſſet talis entitas eſſʒ accñs materia
le: ergo ipm̄ nō eſſet indiuiſibile. minor ptʒ: q̄ oēs en-
titates de gñe q̄titatis (ſm illos) ſunt accidentia ma
terialia. Tum tertio: q̄ ſi iſtans eſſet indiuiſibile: cū
ponit̄ eſſe accñs: non poſſit eſſe niſi in mobili: ⁊ non ē
maior ratio q̄ ſit in vna parte mobilis q̄ in alia parte
ergo erit in qualibet pte mobilis: ⁊ p̄ ꝯñs ipm̄ inſtans
erit in toto mobili: ⁊ in qualibet parte mobilis admo-
dum quo aīa intellectiua ponit̄ eſſe tota in toto ⁊ in q̄
libet pte corpis tota. Uel erūt plura inſtantia ſil': quoꝝ
vnum erit in vna parte mobilis: ⁊ aliud in alia parte.
Nec etiā pōt dici q̄ ſit in mobili ⁊ in nulla parte mobi-
lis: q̄ bene ſeq̄tur: non ē in aliqua parte mobilis: ergo
non ē in mobili. Nec pōt dici q̄ ſit accñs diuiſibile: cū
tunc eſſet longum latum ⁊ pfundum: ⁊ per ꝯñs habe-
ret partes: quaꝝ quelibet vel eſſet inſtās: vel alicuius
alterius nature: ſed non videt̄ cuius alterius nature
poſſent eſſe: ergo relinquitur q̄ ille partes ſint inſtan
tia: ⁊ per ꝯñs ſimul ⁊ ſemel eſſent infinita inſtātia q̄ð
reputat̄ abſurdum apud tenentes iſtam opinionem.
¶ Quarto ſic: ſi inſtans eſſet talis entitas ſequeretur
q̄ duo inſtantia eſſent ſibiinuicem p̄xima: ꝯñs ē falſuʒ
⁊ impoſſibile (ſm eos) igit̄ ⁊ añs. ꝯña ptʒ: q̄ ſi inſtās
eſſet talis entitas tunc eſſʒ dādum p̄mū inſtans eſſe
inſtantis: ⁊ p̄mū inſtans eſſe vnius inſtantis eſſet vlti
mum inſtans non eſſe inſtantis ſequentis: ⁊ per conſe
quens poſt eſſe vnius inſtātis immediate ſequeretur
eſſe alterius. Q autem p̄muʒ inſtans eſſe vnius inſtā-
tis ſit vltimū inſtans non eſſe alterius. patet: quia p̄i-
mum inſtans eſſe vnius inſtantis ē vltimū inſtans nō
eſſe temporis ſequentis: ergo etiam ē vltimū inſtans
non eſſe inſtantis ſequentis. conſequentia patʒ: quia
quādocūq̄ ſit tempus ſit inſtans: ⁊ ante quācūq̄ par-
tem temporis factam ſit inſtans ſiue ipſum nunc: ergo
ſi p̄mū inſtans eſſe vnius inſtantis ſit vltimū inſtans
non eſſe temporis ſequentis: etiam erit vltimū inſtās
non eſſe inſtantis ſequentis. ¶ Propter autez iſtas rō

Opinio p̄ma

nes aliter dicendum ē ad dubium: ſcʒ q̄ ipſum inſtans
non ē res diſtincta a p̄mo mobili: ſed ē ipſum p̄mū mo
bile. ¶ Unde iſte terminus inſtans de materiali ſigni-
ficato p̄mū mobile ſignificat: ⁊ de formali connotat q̄
ipm̄ ſit in aliquo loco: vel alicubi ſituatum ſm aliquā
ſui partem vbi prius immediate ante non fuit ſituatū
nec immediate poſt erit ſituatum. Et ſic ſenſus iſtius
ppōnis. Inſtans ē: eſt iſte: aliquid quod mouetur ve-
lociſſime ⁊ vniformiter eſt in aliquo loco ſm aliquam
ſui partem: in qua immediate ante non fuit: nec imme
diate poſt erit. Iſte tamen ſenſus ē ſenſus improprι⁹
q̄uis verus. Senſus autem pprius illius ppōnis eſt
iſte. Entitas que dicitur inſtās diſtincta a motu: a mo-
bili: ⁊ a tempore que ē nature ſucceſiue ⁊ indiuiſibilis
continuans partes temporis ē. Et iſte ſenſus ē falſus:
vt pʒ per rōnes contra dictam opinionem factas: per
quas pbatur iſta concluſio. ¶ Poteſt etiam pbari per
rōnes factas in tertio: pbantes q̄ mutatio ſubita non
eſt res diſtincta a rebus permanētibus. Propter tamē
ſimilem modum loquendi cum alijs multis locutioni
bus credebant illi de p̄ma opinione: q̄ ſicut per iſtā p
poſitionem. Homo ē: denotatur q̄ ſit quedaʒ entitas
p qua ſupponit ille terminus homo: qui ē in reruʒ na-
tura exiſtens: q̄ ita in iſta oratione Inſtans ē: denota
taretur q̄ eſſet quedam entitas indiuiſibilis ſm dura
tionem: diſtincta a re permanente: a motu: ⁊ tempore:
que eſſet in rerum natura exiſtens. Hoc autē non ē cre
dendum: vt ſatis videntur rationes contra dictaʒ opi
nionem facte concludere. ¶ Et ad ratiōes dubij. ¶ Ad
p̄mā dicitur: q̄ dupliciter pōt intelligi q̄ ſit aliud ⁊ a-
liud inſtans: Uno modo in ſenſu pprio: qui ē iſte q̄ in
tempore ſunt diuerſe res totaliter diſtincte ſibiinuicē
ſuccedentes: quaruʒ quelibet indiuiſibilis ē ſm dura-
tionem ⁊ diſtincta a re permanēte: ⁊ ſic conceditur: q̄
nullo modo ē aliud ⁊ aliud inſtans: ⁊ negatur q̄ ſit a-
liud ⁊ aliud. Alio modo intelligitur in ſenſu impropo
qui ē iſte: q̄ mobile velociſſime ⁊ vniformiter motum
ſucceſſiue ſm eandem partem ē in diuerſis locis vel a
libi ⁊ alibi ſituatum: in quibus prius non fuit nec po-
ſtea erit: ⁊ ſic negatur q̄ nullo modo ē aliud inſtans: ⁊
conceditur q̄ ē aliud ⁊ aliud. ¶ Ad ſecundam dicitur
diſtingendo maiorem ⁊ minorē: q̄ vel poſſunt capi in
ſenſu ppo: ⁊ ſic maior negat̄ ⁊ minor ꝯcedit̄. Uel in ſen
ſu impropo: ⁊ ſic ꝯcedit̄ maior: ⁊ negat̄ minor. Uel ma
ior in ſenſu improprio ⁊ minor in ſenſu proprio: et ne-
gatur conſequentia pp̄ter fallaciam amphibologie.
Senſus aūt proprius maioris ē iſte: q̄ mutatio que ē

quedam entitas ſucceſſiua a qualibet re permanente
diſtincta: que eſt aliquid ipſius motus eſt in inſtanti.
Et ſenſus proprius minoris eſt iſte: q̄ talis entitas in-
diuiſibilis: ſucceſſiua: continuatiua partium tempo-
ris: non eſt ſubſtantia primi mobilis: nec eſt in ſubſtā-
tia primi mobilis. ¶ Senſus vero improprius ma-
ioris eſt iſte: aliquid q̄ð acquirit̄ vel deꝑdit̄ totū ſimul
eſt qñ mobile velociſſime ⁊ vniformiter motum: eſt ali
cubi ſituatum ſm aliquam ſui partem: vbi immediate
ante non fuit: nec immediate poſt hoc erit ſituatuʒ ſm
eandem partem. Et ſenſus improprius minoris ē iſte
q̄ aliquid q̄ð alicubi ē vbi immediate ante nō fuit: nec
immediate poſt hoc erit non ē ſb̄a p̄mi mobilis: ⁊ ille
ſenſus ꝑticularis bene ē verus: ſi tn̄ tanq̄ vniuerſalis
ſumeret̄ eſſʒ falſus. ¶ Ad tertiam dr̄ diſtinguendo mi
norem: q̄ duplr̄ pōt intelligi q̄ inſtans ſit terminus tē
poris. Uno mō ſm ſenſum pp̄um qui ē iſte: illa res q̄ ē
inſtans diſtincta a motu mobili: ⁊ tp̄e: ē terminus tp̄is
⁊ ſic negat̄ minor. Alio mō ſm ſenſum impropum qui
eſt iſte: mobile q̄ð velociſſime ⁊ vniformiter mouetur
ſm aliquam ſui ptem eſt alicubi ſituatum vbi p̄us non
erat: nec immediate poſt hoc erit ſituatum ſm eandez
ptem: ⁊ ſic ꝯcedit̄: q̄ inſtans ē terminus tp̄is: ⁊ q̄ ſunt
plura inſtātia ſucceſſiue. i. q̄ mobile velociſſime ⁊ vni
formiter motum ſucceſſiue ē alibi ⁊ alibi ſituatum: ſm
aliam ⁊ aliam ptem. ¶ Ad quartam dr̄ diſtinguendo
maiorem: vel capiendo illum terminū ſeq̄tur p̄me in-
tentionaliter: ita q̄ ſenſus ſit: illa res que fertur ſequi
tur illam rem que ē nunc: ⁊ ſic tanq̄ ꝑticularis bn̄ ad-
mittit̄: ſed tanq̄ vniuerſalis negat̄. Uel pōt capi ſcd̄e
intentionaliter ly ſequit̄: ⁊ ille terminus nunc ſuppo-
net ſimpliciter vel materialiter ⁊ ſic concedit̄. Naʒ bn̄
ſequit̄ aliq̄d fert̄: ergo nūc ē. Silr̄ bene ſequit̄ nūc ē: er
go aliq̄d fert̄: ⁊ vlterius dr̄ ꝯcedendo maiorez: ⁊ negā
do ꝯñam. ¶ Ad quintā dr̄ q̄ duplr̄ pōt intelligi q̄ nūc
eſt termin⁹ tp̄is: ⁊ q̄ nūc ꝯtinuat ptes tp̄is. Uno modo
ſm ſenſum ppuʒ q̄ ē iſte: entitas indiuiſibilis ſʒ dura
tionem diſtincta a mobili motu ⁊ tp̄e ē terminus tp̄is:
⁊ ꝯtinuat ptes tp̄is: ⁊ ſic negat̄ maior. Alio mō ſm ſen
ſum impropum qui ē iſte: mobile velociſſime ⁊ vnifor
miter motū ē in aliquo loco: vbi īmediate p̄us nō erat
nec īmediate poſt hoc erit: ⁊ p̄mū mobile velociſſime
⁊ vniformiter motū ꝯtinue mouet̄: ita q̄ ſemp ē in ali-
quo loco in quo ante non erat: nec īmediate poſt hoc
erit: ⁊ ſic ꝯcedit̄ maior. ⁊ negat̄ minor. Ex quo patʒ: q̄
tp̄s eſſe ꝯtinuū nō ē aliud q̄ p̄mū mobile ꝯtinue moue
ri. Et ſilr̄ partē tp̄is eſſe p̄teritā: ⁊ ptem tp̄is eſſe futurā
non ē aliud: niſi q̄ p̄mum mobile immediate ante mo
uebat̄: ⁊ poſt mouebit̄: vel erit in loco in quo non eſt ⁊
nūc ē in loco in quo immediate ante non fuit. Silr̄ cuʒ
dr̄ inſtans ē finis p̄teriti ⁊ initiū futuri: ſenſus ē: q̄ pri-
mū mobile ē in aliquo loco ſm aliquā ſui ptem: ⁊ īme-
diate ante non fuit in illo loco: ⁊ immediate poſt erit ī
alio loco ſm aliquā ptem: ita q̄ vere dr̄ q̄ mobile p̄us
mouebat̄ ⁊ poſtea mouebit̄. Ex quo etiā vlterius patʒ
quomodo intelligende ſunt multe ppōnes que dicun
tur de tempore.

Ad rōnes queſtionis. ¶ Ad p̄mā dr̄: q̄ licʒ
ille terminus tp̄s ſit paſſio illius termini motus: tn̄ il-
la res que ē tp̄s non ē paſſio illius rei que ē mot⁹. Un-
de in argumento cōmittit̄ fallacia equocationis: argu
endo a ſuppōne pſonali ad materialem ex pte hui⁹ ter
mini tempus: q̄ ſupponit in minori materialiter ⁊ ī cō
cluſione pſonaliter. ¶ Ad ſcd̄am dr̄ ꝯcedendo: q̄ non
oīs motus ē ppe tp̄s: ſed motus p̄mi mobilis ē temp⁹.
¶ Ad tertiā dr̄: q̄ lʒ nō reuertit̄ idē motus in numero:
tn̄ bene reuertit̄ idem motus in ſpē. ¶ Ad quartam dr̄
ꝯcedendo q̄ alia ē rō tp̄is: ⁊ alia rō motus. Nam ſicut
tp̄s ē vbiq̄ ⁊ apud oīa: ſicut vniuerſalis menſura apō
menſurata: ſic etiam aliq̄s motus ē vbiq̄ ⁊ apud oīa:
ſicut menſura vniuerſalis apud mēſurata: ſed hoc nō
eſt de rōe motus q̄ ſit menſura ſiue nūerus: ſicut ē de
rōne tp̄is. Etiam ab illo motu non oīs res denoīat̄ mo
ueri ſaltem corruptibilis ⁊ generabilis: ſed dr̄ eſſe ī tē
pore vel tp̄alis rōne tp̄is. Uel dr̄ faciliter q̄ motus nō
eſt in mobili niſi p p̄dicationez denoīatiuā: ideo illa
de actu exercito motus ē in mobili ponit̄ loco vni⁹ de
actu ſignato: ſcʒ loco iſtius motus p̄dicatur de mobili
¶ Ad quintam dr̄ negando minorem: ⁊ ad pbationez
eius dr̄ diſtinguendo ꝯñs: vel capiendo ipm̄ in ſenſu p
prio qui ē iſte: q̄ illa res que ē tp̄s nō ē velox vel tarda
ſiue non velociter mouet̄: ⁊ ſic negat̄ ꝯña. Uel in ſenſu
impropo qui ē iſte: q̄ alia ē rō hui⁹ termini tp̄s: ⁊ alia
huius termini velox: ⁊ ſilr̄ huius termini tardum ⁊ ſic
ꝯcedit̄. ¶ Ad ſextam dr̄ q̄ bene ꝯcludit: q̄ alia ē rō hu-
ius termini tp̄s: ⁊ alia ē rō huius termini circulatio: lʒ
ſupponant ⁊ ſignificent eandem rem. ¶ Ad ſeptimaꝫ
dr̄ negando ꝯñaʒ ſicut format̄: ſed ſi ſic formaret̄: ſi tē
pus eſſʒ circulatio: ſequeret̄ q̄ eſſent plures primi celi
quoꝝ quodlibet eſſʒ p̄mū mobile: ſequeret̄ q̄ eēnt plu
ra tp̄a: tunc ꝯña eſſʒ bona: ⁊ cum dr̄ ꝯñs ē impoſſibile:
ꝯcedit̄ naturaliter: ſed non ſupnaturaliter: ⁊ ſic añs ē
impoſſibile naturaliter: ſicut q̄ ſunt plures primi celi
quoꝝ quodlibet ē p̄mū mobile: ſed nō ē impoſſibile ſu
pnaturaliter. ꝯña tn̄ philoſophi bene pbat q̄ tp̄s ⁊ cir
culatio non ſunt termini ꝯuertibiles: ⁊ q̄ habēt diuer-
ſas rōes. ¶ Ad octauā dr̄: q̄ dupliciter pōt intelligi q̄
ptes tp̄is non ſunt pmanentes. Uno modo ſm ſenſum
pp̄um qui ē: q̄ ptes illius rei ſucceſſiue que dr̄ temp⁹
non ſunt pmanentes: ſed ſibi ſuccedētes: ⁊ ſic negatur
Alio modo in ſenſu impropo que ē iſte: q̄ p̄mū mobile
non ſimul ⁊ ſemel qñ ſm aliquam ſui partez ē alicubi
ſituatum: ē etiam alibi ſituatum ſm eandem ptez: ⁊ ſic
ꝯcedit̄ ⁊ negat̄ ꝯña. ¶ Ad nonam dr̄ diſtinguendo ma
iorem: eo q̄ ille terminus accñs pōt capi ſcd̄o intentio
naliter: ita q̄ ille terminus partes ſupponat materia-
liter vel ſimpliciter: ⁊ ſilr̄ ille terminus ſequit̄ ſecūdo
intentionaliter: ⁊ ſic ꝯcedit̄ maior. Uel poſſunt capi il-
li duo termini p̄mo intentionaliter: ita q̄ ille termin⁹
tempus ſupponat perſonaliter: ⁊ ſic negat̄ maior: ⁊ cō
ſequentia ē bona: ſed p̄mo modo ꝯña non valet. ¶ Ad
decimā dr̄ cōcedendo dictum cōmentatoris: ſed debet
ſic intelligi: q̄ ad hoc q̄ aliq̄d ſit tempus nō ſufficit q̄
ſit motus: vel q̄ ſibi preciſe ꝯueniat rō motus: ſed re-
quiritur q̄ ſit numerus motus: hoc ē ſit motus nume-
ratus vel numerabilis. ¶ Ad. xj. dr̄: negando minorez
Et ad pbationem dr̄: q̄ licet [illegible] eſſet tempus cōmu-
niter capiendo illum terminū tempus ⁊ tertio modo:
non tamen p̄mo modo vel ſecundo modo. ¶ Ad. xij. di
citur: negando minorem. Et ad pbationem eius dr̄ ne
gando conſequentiam: quia licet ſit vnum ⁊ idem mo-
bile quod iam eſt ⁊ vltra mille annos fuit: tamē illud
tempus iam non eſt quod fuit vltra mille annos: nec
ipm̄ primū mobile ē illud tempus quod fuit vltra mil
le annos: licet ipm̄ ſit tempus quod iam ē: ſicut ambu-
lans non eſt ſedens quod fuit: tamen eſt illud idez q̄ð
fuit ſedens.

Queritur vtrum diffinitio temporis ſit be
ne aſſignata in qua dicitur: tempus eſt numerus mot⁹
ſm p̄us ⁊ poſterius. Et videtur q̄ non quia tēpus ē q̄n-
titas continua: ergo non eſt numerus. añs patʒ p phm̄
in predicamentis. ¶ Secundo ſic: ſi tp̄s eſſʒ numerus
motus: vel eſſʒ numerus numerās vel numer⁹ nume-
ratus. Nō ſcd̄m q̄ tp̄s numerat partē motus: nec p̄mū
q̄ numerus numerans ē ipa aīa ſiue rō diſcretiua exi-
ſtens in aīa. ¶ Tertio ſic: tempus ē numerus mobilis:

ſucceſſiua indiuiſibilis ſm durationē diſtincta a tempore ⁊ ab ipſo mobili. Et videt̃ ꝙ ſic: q2 ſi eſſet ſba mobilis: tūc ip̄m nullo modo eſſet aliud ⁊ aliud quod tamen ē contra phm̄ quarto huius diſcentē: nunc eſſe aliud ⁊ aliud. ¶ Secundo ſic: mutatio ē in inſtanti: et tamen mutatio non ē ſba primi mobilis: ergo inſtans non ē ſba p̄mi mobilis. ¶ Tertio ſic: nullius diuiſibil' ē niſi vnus terminus: ſed tp̄s ē q̄ddaꝫ diuiſibile cuius inſtans ē terminus: ergo in tp̄e ſunt plura inſtantia: ſed ibi non ſunt plures ſubſtantie p̄mi mobilis: ergo inſtās non ē ſubſtātia p̄mi mobilis. ¶ Quarto ſic: illud quod fert̃ ſequit̃ ip̄m nūc: ſed nihil ſequit̃ ſeip̄m: ergo illud qḋ fert̃ non ē ip̄m nūc: nec ip̄m nūc ē illud qḋ fert̃ ſiue mouet̃ localiter. ¶ Quinto: inſtans ē terminus tp̄is et ꝯtinuat tp̄s p̄teritū cum futuro: ſed iſta non ꝯueniunt mobili: igit̃ ip̄m inſtans non ē mobile. ¶ In oppoſitū arguit̃: q2 fruſtra fit per plura qḋ eque bn̄ pōt fieri per pauciora: ſed ſine tali re que inſtās diceret̃: diſtincta a motu ⁊ mobili oīa pñt eque bn̄ ſaluari: ſicut ſi poneretur talis res: igit̃ talis entitas ſic diſtincta non ē ponēda. Minor ꝑꝫ: q2 per hoc ꝙ p̄mū mobile ꝯtinue mouet̃ localiter: ⁊ ꝙ ſm aliquam ſui ꝑtem ſit nūc ſituatum in ordine ad aliqḋ deſcens: ad quod p̄us non ſituabatur nec immediate poſt ſituabit̃: oīa ſaluant̃ que de tp̄e ⁊ inſtanti dicunt̃. ¶ Ad iſtam dubitationem q̄dā dicunt: ꝙ inſtans ē quedam res fluens que ſtatim corrūpit̃ ⁊ deſinit eſſe: ita ꝙ in tp̄e ſit ꝯtinue aliud ⁊ aliud inſtās: et ꝙ ip̄m inſtans ē talis nature: ꝙ non poſſꝫ per tp̄s ꝑmanere: ⁊ ē indiuiſibile ſm durationē: ⁊ ē ꝯtinuatiuū ꝑtiū tp̄is adinuicem: qḋ tn̄ non ē tp̄s nec pars tp̄is: ſed ꝓ q̄to terminat ꝑtes tp̄is ⁊ ꝯtinuat eas adinuicem: ſe habet vt p̄ncipiū formale temporis: ⁊ ꝓ q̄to ex fluxu eius imaginat̃ cauſari tp̄s: dicit̃ p̄ncipiū materiale tp̄is.

Opinio p̄ma.

¶ Sed ꝯtra iſtam opinionem arguit̃ p̄mo ſic. Si iſtās eſſꝫ talis res ſequeret̃ ꝙ in qualibet tp̄e eſſent infinite res ſm ſe totas diſtincte: non facientes vnū ꝓducte ⁊ corrupte: ꝯñs ē falſuꝫ ⁊ impoſſibile: ergo ⁊ añs. ꝯña ꝑꝫ q2 q̄dlibet inſtās eſſꝫ ſm ſe totum aliqḋ qḋ non eſſet aliud inſtans: ⁊ vnū non facit cuꝫ alio aliqḋ vnū: ⁊ ſunt infinita ſm eos in tp̄e. ¶ Scḋo ſic: ſi inſtans eſſet talis res ſtatim deſinens eſſe: vel igit̃ deſinit eſſe ad ꝓductionem ſui ꝯtrarij: vel ad ſubtractionem ſue cauſe: vel ad corruptionem ſui ſubiecti: ſed nullum iſtoꝝ ē dicendum vt ꝑꝫ inducenti: igit̃ inſtās non ē talis res. ¶ Tertio ſic: ſi inſtans eſſꝫ talis res indiuiſibilis ſtatim deſinens eſſe: cum illud non ſit ſubſtantia ſequit̃ ꝙ erit accidens: aut igit̃ eſt accidens diuiſibile aut indiuiſibile. Non pōt dici ꝙ ſit indiuiſibile: q2 in iſtis inferiorib' corporibus non ē aliqḋ accn̄s indiuiſibile: cum non ſit aliqua ſubſtātia materialis indiuiſibilis: niſi ip̄a aīa intellectiua: ergo ip̄m inſtās non ē accn̄s indiuiſibile. Tum ſcḋo: q2 nullum accn̄s materiale ē indiuiſibile: ſed ip̄m inſtās ſi eſſet talis entitas eſſꝫ accn̄s materiale: ergo ip̄m nō eſſet indiuiſibile. Minor ꝑꝫ: q2 oēs entitates de gn̄e q̄titatis (ſm illos) ſunt accidentia materialia. Tum tertio: q2 ſi inſtans eſſet indiuiſibile: cuꝫ ponit̃ eſſe accn̄s: non poſſit eſſe niſi in mobili: ⁊ non ē maior ratio ꝙ ſit in vna parte mobilis q̄ in alia parte ergo erit in qualibet ꝑte mobilis: ⁊ ꝑ ꝯñs ip̄m inſtans erit in toto mobili: ⁊ in qualibet parte mobilis admodum quo aīa intellectiua ponit̃ eſſe tota in toto ⁊ in q̄libet ꝑte corꝑis tota. Vel erūt plura inſtantia ſil': quoꝝ vnum erit in vna parte mobilis: ⁊ aliud in alia parte. Nec etiā pōt dici ꝙ ſit in mobili ⁊ in nulla parte mobilis: q2 bene ſeq̄tur: non ē in aliqua parte mobilis: ergo non ē in mobili. Nec pōt dici ꝙ ſit accn̄s diuiſibile: cuꝫ tunc eſſet longum latum ⁊ ꝓfundum: ⁊ per ꝯñs haberet partes: quaꝝ quelibet vel eſſet inſtās: vel alicuius alterius nature: ſed non videt̃ cuius alterius nature poſſent eſſe: ergo relinquitur ꝙ ille partes ſint inſtantia: ⁊ per ꝯñs ſimul ⁊ ſemel eſſent infinita inſtātia qḋ reputat̃ abſurdum apud tenentes iſtam opinionem. ¶ Quarto ſic: ſi inſtans eſſet talis entitas ſequeretur ꝙ duo inſtantia eſſent ſibiinuicem ꝓxima: ꝯñs ē falſuꝫ ⁊ impoſſibile (ſm eos) igit̃ ⁊ añs. ꝯña ꝑꝫ: q2 ſi inſtās eſſet talis entitas tunc eſſꝫ dādum primū inſtans eſſe inſtantis: ⁊ p̄mū inſtans eſſe vnius inſtantis eſſet vltimum inſtans non eſſe inſtantis ſequentis: ⁊ per conſequens poſt eſſe vnius inſtātis immediate ſequeretur eſſe alterius. Q' autem p̄muꝫ inſtans eſſe vnius inſtātis ſit vltimū inſtans non eſſe alterius. patet: quia primum inſtans eſſe vnius inſtantis ē vltimū inſtans nō eſſe temporis ſequentis: ergo etiam ē vltimū inſtans non eſſe inſtantis ſequentis. conſequentia patꝫ: quia quādocūq; ſit tempus ſit inſtans: ⁊ ante quācūq; partem temporis factam ſit inſtans ſiue ipſum nunc: ergo ſi p̄mū inſtans eſſe vnius inſtantis ſit vltimū inſtans non eſſe temporis ſequentis: etiam erit vltimū inſtās non eſſe inſtantis ſequentis.

Confutatio.

¶ Propter autē iſtas rōnes aliter dicendum ē ad dubium: ſcꝫ ꝙ ipſum inſtans non ē res diſtincta a p̄mo mobili: ſed ē ipſum p̄mū mobile. ¶ Unde iſte terminus inſtans de materiali ſignificato p̄mū mobile ſignificat: ⁊ de formali connotat ꝙ ip̄m ſit in aliquo loco: vel alicubi ſituatum ſm aliquā ſui partem vbi prius immediate ante non fuit ſituatū nec immediate poſt erit ſituatum. Et ſic ſenſus iſtius ꝓpōnis. Inſtans ē: eſt iſte: aliquid quod mouetur velociſſime ⁊ vniformiter eſt in aliquo loco ſm aliquam ſui partem: in qua immediate ante non fuit: nec immediate poſt erit. Iſte tamen ſenſus ē ſenſus improprius q̄uis verus. Senſus autem ꝓprius illius ꝓpōnis eſt iſte. Entitas que dicitur inſtās diſtincta a motu: a mobili: ⁊ a tempore que ē nature ſucceſiue ⁊ indiuiſibilis continuās partes temporis ē. Et iſte ſenſus ē falſus: vt ꝑꝫ per rōnes contra dictam opinionem factas: per quas ꝓbatur iſta concluſio. ¶ Poteſt etiam ꝓbari per rōnes factas in tertio: ꝓbantes ꝙ mutatio ſubita non eſt res diſtincta a rebus permanētibus. Propter tamē ſimilem modum loquendi cum alijs multis locutionibus credebant illi de p̄ma opinione: ꝙ ſicut per iſtā ꝓpoſitionem. Homo ē: denotatur ꝙ ſit quedaꝫ entitas ꝓ qua ſupponit ille terminus homo: qui ē in reruꝫ natura exiſtens: ꝙ ita in iſta oratione Inſtans ē: denotaretur ꝙ eſſet quedam entitas indiuiſibilis ſm durationem: diſtincta a re permanente: a motu: ⁊ tempore: que eſſet in rerum natura exiſtens. Hoc autē non ē credendum: vt ſatis videntur rationes contra dictaꝫ opinionem facte concludere. ¶ Et ad ratiōes dubij. ¶ Ad p̄mā dicitur: ꝙ dupliciter pōt intelligi ꝙ ſit aliud ⁊ aliud inſtans: Uno modo in ſenſu ꝓprio: qui ē iſte ꝙ in tempore ſunt diuerſe res totaliter diſtincte ſibiinuicē ſuccedentes: quaruꝫ quelibet indiuiſibilis ē ſm durationem ⁊ diſtincta a re permanēte: ⁊ ſic conceditur: ꝙ nullo modo ē aliud ⁊ aliud inſtans: ⁊ negatur ꝙ ſit aliud ⁊ aliud. Alio modo intelligitur in ſenſu improprio qui ē iſte: ꝙ mobile velociſſime ⁊ vniformiter motum ſucceſſiue ſm eandem partem ē in diuerſis locis vel alibi ⁊ alibi ſituatum: in quibus prius non fuit nec poſtea erit: ⁊ ſic negatur ꝙ nullo modo ē aliud inſtans: ⁊ conceditur ꝙ ē aliud ⁊ aliud. ¶ Ad ſecundam dicitur diſtinguendo maiorem ⁊ minorē: q2 vel poſſunt capi in ſenſu ꝓprio: ⁊ ſic maior negat̃: minor ꝯcedit̃. Vel in ſenſu improprio: ⁊ ſic ꝯcedit̃ maior: ⁊ negat̃ minor. Vel maior in ſenſu improprio ⁊ minor in ſenſu proprio: et negatur conſequentia ꝓpter fallaciam amphibologie. Senſus aūt proprius maioris ē iſte: ꝙ mutatio que ē

Opinio

quedam entitas ſucceſſiua a qualibet re permanente diſtincta: que eſt aliquid ipſius motus eſt in inſtanti. Et ſenſus proprius minoris eſt iſte: ꝙ talis entitas indiuiſibilis: ſucceſſiua: continuatiua partium temporis: non eſt ſubſtantia primi mobilis: nec eſt in ſubſtātia primi mobilis. ¶ Senſus vero improprius maioris eſt iſte: aliquid qḋ acquirit̃ vel deꝑdit̃ totū ſimul eſt qn̄ mobile velociſſime ⁊ vniformiter motum: eſt alicubi ſituatum ſm aliquam ſui partem: vbi immediate ante non fuit: nec immediate poſt hoc erit ſituatuꝫ ſm eandem partem. Et ſenſus improprius minoris ē iſte ꝙ aliquid qḋ alicubi ē vbi immediate ante nō fuit: nec immediate poſt hoc erit non ē ſba p̄mi mobilis: ⁊ ille ſenſus ꝑticularis bene ē verus: ſi tn̄ tanq̄ vniuerſalis ſumeret̃ eſſꝫ falſus. ¶ Ad tertiam dr̄ diſtinguendo minorem: q2 dupl'r pōt intelligi ꝙ inſtans ſit terminus tēporis. Uno mō ſm ſenſum ꝓp̄um qui ē iſte: illa res q̄ ē inſtans diſtincta a motu mobili: ⁊ tp̄e: ē terminus tp̄is ⁊ ſic negat̃ minor. Alio mō ſm ſenſum improp̄um qui eſt iſte: mobile qḋ velociſſime ⁊ vniformiter mouetur ſm aliquam ſui ꝑtem eſt alicubi ſituatum vbi p̄us non erat: nec immediate poſt hoc erit ſituatum ſm eandeꝫ ꝑtem: ⁊ ſic ꝯcedit̃: ꝙ inſtans ē terminus tp̄is: ⁊ ꝙ ſunt plura inſtātia ſucceſſiue. i. ꝙ mobile velociſſime ⁊ vniformiter motum ſucceſſiue ē alibi ⁊ alibi ſituatum: ſm aliam ⁊ aliam ꝑtem. ¶ Ad quartam dr̄ diſtinguendo maiorem: vel capiendo illum terminū ſeq̄tur p̄me intentionaliter: ita ꝙ ſenſus ſit: illa res que fertur ſequitur illam rem que ē nunc: ⁊ ſic tanq̄ ꝑticularis bn̄ admittit̃: ſed tanq̄ vniuerſalis negat̃. Vel pōt capi ſcḋe intentionaliter ly ſequit̃: ⁊ ille terminus nunc ſupponet ſimpliciter vel materialiter ⁊ ſic ꝯcedit̃. Naꝫ bn̄ ſequit̃ aliqḋ fert̃: ergo nūc ē. Sil'r bene ſequit̃ nūc ē: ergo aliqḋ fert̃: ⁊ vlterius dr̄ ꝯcedendo maioreꝫ: ⁊ negādo ꝯñam. ¶ Ad quintā dr̄ ꝙ dupl'r pōt intelligi ꝙ nūc eſt termin' tp̄is: ⁊ ꝙ nūc ꝯtinuat ꝑtes tp̄is. Uno modo ſm ſenſum ꝓp̄uꝫ q̄ ē iſte: entitas indiuiſibilis ſꝫ durationem diſtincta a mobili motu ⁊ tp̄e ē terminus tp̄is: ⁊ ꝯtinuat ꝑtes tp̄is: ⁊ ſic negat̃ maior. Alio mō ſm ſenſum improp̄um qui ē iſte: mobile velociſſime ⁊ vniformiter motū ē in aliquo loco: vbi imediate p̄us nō erat nec imediate poſt hoc erit: ⁊ p̄mū mobile velociſſime ⁊ vniformiter motū ꝯtinue mouet̃: ita ꝙ ſemꝑ ē in aliquo loco in quo ante non erat: nec imediate poſt hoc erit: ⁊ ſic ꝯcedit̃ maior. ⁊ negat̃ minor. Ex quo patꝫ: ꝙ tp̄s eſſe ꝯtinuū nō ē aliud q̄ p̄mū mobile ꝯtinue moueri. Et ſil'r partē tp̄is eſſe p̄teritā: ⁊ ꝑtem tp̄is eſſe futurā non ē aliud: niſi ꝙ p̄mum mobile immediate ante mouebat̃: ⁊ poſt mouebit̃: vel erit in loco in quo non eſt ⁊ nūc ē in loco in quo immediate ante non fuit. Sil'r cuꝫ dr̄ inſtans ē finis p̄teriti ⁊ initiū futuri: ſenſus ē: ꝙ primū mobile ē in aliquo loco ſm aliquā ſui ꝑtem: ⁊ imediate ante non fuit in illo loco: ⁊ immediate poſt erit ī alio loco ſm aliquā ꝑtem: ita ꝙ vere dr̄ ꝙ mobile p̄us mouebat̃ ⁊ poſtea mouebit̃. Ex quo etiā vlterius patꝫ quomodo intelligende ſunt multe ꝓpōnes que dicuntur de tempore.

Ad rōnes queſtionis. ¶ Ad p̄mā dr̄: ꝙ licꝫ ille terminus tp̄s ſit paſſio illius termini motus: tn̄ illa res que ē tp̄s non ē paſſio illius rei que ē mot'. Unde in argumento cōmittit̃ fallacia equocationis: arguendo a ſuppōne ꝑſonali ad materialem ex ꝑte hui' termini tempus: q̄ ſupponit in minori materialiter ⁊ ī cōcluſione ꝑſonaliter. ¶ Ad ſcḋam dr̄ ꝯcedendo: ꝙ non oīs motus ē ꝓp̄e tp̄s: ſed motus p̄mi mobilis ē temp'. ¶ Ad tertiā dr̄: ꝙ lꝫ nō reuertit̃ idē motus in numero: tn̄ bene reuertit̃ idem motus in ſp̄ē. ¶ Ad quartam dr̄ ꝯcedendo ꝙ alia ē rō tp̄is: ⁊ alia rō motus. Nam ſicut tp̄s ē vbiq; ⁊ apud oīa: ſicut vniuerſalis menſura apḋ menſurata: ſic etiam aliq̄s motus ē vbiq; ⁊ apud oīa: ſicut menſura vniuerſalis apud mēſurata: ſed hoc nō eſt de rōe motus ꝙ ſit menſura ſiue nūerus: ſicut ē de rōne tp̄is. Etiam ab illo motu non oīs res denoīat̃ moueri ſaltem corruptibilis ⁊ generabilis: ſed dr̄ eſſe ī tēpore vel tp̄alis rōne tp̄is. Vel dr̄ faciliter ꝙ motus nō eſt in mobili niſi ꝑ p̄dicationeꝫ denoīatiuā: ideo illa de actu exercito motus ē in mobili ponit̃ loco vni' de actu ſignato: ſcꝫ loco iſtius motus p̄dicatur de mobili. ¶ Ad quintam dr̄ negando minorem: ⁊ ad ꝓbationeꝫ eius dr̄ diſtinguendo ꝯñs: vel capiendo ip̄m in ſenſu ꝓprio qui ē iſte: ꝙ illa res que ē tp̄s nō ē velox vel tarda ſiue non velociter mouet̃: ⁊ ſic negat̃ ꝯña. Vel in ſenſu improp̄o qui ē iſte: ꝙ alia ē rō hui' termini tp̄s: ⁊ alia huius termini velox: ⁊ ſil'r huius termini tardum ⁊ ſic ꝯcedit̃. ¶ Ad ſextam dr̄ ꝙ bene ꝯcludit: ꝙ alia ē rō huius termini tp̄s: ⁊ alia ē rō huius termini circulatio: lꝫ ſupponant ⁊ ſignificent eandem rem. ¶ Ad ſeptimā dr̄ negando ꝯñaꝫ ſicut format̃: ſed ſi ſic formaret̃: ſi tēpus eſſꝫ circulatio: ſequeret̃ ꝙ eſſent plures primi celi quoꝝ quodlibet eſſꝫ p̄mū mobile: ſequeret̃ ꝙ eēnt plura tp̄a: tunc ꝯña eſſꝫ bona: ⁊ cum dr̄ ꝯñs ē impoſſibile: ꝯcedit̃ naturaliter: ſed non ſupnaturaliter: ⁊ ſic añs ē impoſſibile naturaliter: ſicut ꝙ ſunt plures primi celi quoꝝ quodlibet ē p̄mū mobile: ſed nō ē impoſſibile ſupnaturaliter. ꝯña tn̄ philoſophi bene ꝓbat ꝙ tp̄s ⁊ circulatio non ſunt termini ꝯuertibiles: ⁊ ꝙ habēt diuerſas rōes. ¶ Ad octauā dr̄: ꝙ dupliciter pōt intelligi ꝙ ꝑtes tp̄is non ſunt ꝑmanentes. Uno modo ſm ſenſum ꝓp̄um qui ē: ꝙ ꝑtes illius rei ſucceſſiue que dr̄ temp' non ſunt ꝑmanentes: ſed ſibi ſuccedētes: ⁊ ſic negatur. Alio modo in ſenſu improp̄o qui ē iſte: ꝙ p̄mū mobile non ſimul ⁊ ſemel qn̄ ſm aliquam ſui parteꝫ ē alicubi ſituatum: ē etiam alibi ſituatum ſm eandem ꝑteꝫ: ⁊ ſic ꝯcedit̃ ⁊ negat̃ ꝯña. ¶ Ad nonam dr̄ diſtinguendo maiorem: eo ꝙ ille terminus aceñs pōt capi ſcḋo intentionaliter: ita ꝙ ille terminus partes ſupponat materialiter vel ſimpliciter: ⁊ ſil'r ille terminus ſequit̃ ſecūdo intentionaliter: ⁊ ſic ꝯcedit̃ maior. Vel poſſunt capi illi duo termini p̄mo intentionaliter: ita ꝙ ille termin' tempus ſupponat perſonaliter: ⁊ ſic negat̃ maior: ⁊ cōſequentia ē bona: ſed p̄mo modo ꝯña non valet. ¶ Ad decimā dr̄ cōcedendo dictum cōmentatoris: ſed debet ſic intelligi: ꝙ ad hoc ꝙ aliqḋ ſit tempus nō ſufficit ꝙ ſit motus: vel ꝙ ſibi preciſe ꝯueniat rō motus: ſed requiritur ꝙ ſit numerus motus: hoc ē ſit motus numeratus vel numerabilis. ¶ Ad .xj. dr̄: negando minoreꝫ. Et ad ꝓbationem dr̄: ꝙ licet [illegible] eſſet tempus cōmuniter capiendo illum terminū tempus ⁊ tertio modo: non tamen p̄mo modo vel ſecundo modo. ¶ Ad .xij. dicitur: negando minorem. Et ad ꝓbationem eius dr̄ negando conſequentiam: quia licet ſit vnum ⁊ idem mobile quod iam eſt ⁊ vltra mille annos fuit: tamē illud tempus iam non eſt quod fuit vltra mille annos: nec ip̄m primū mobile ē illud tempus quod fuit vltra mille annos: licet ip̄m ſit tempus quod iam ē: ſicut ambulans non eſt ſedens quod fuit: tamen eſt illud ideꝫ qḋ fuit ſedens.

Queritur vtrum diffinitio temporis ſit bene aſſignata in qua dicitur: tempus eſt numerus mot' ſm p̄us ⁊ poſterius. Et videtur ꝙ non quia tēpus ē q̄titas continua: ergo non eſt numerus. añs patꝫ ꝑ phm̄ in predicamentis. ¶ Secundo ſic: ſi tp̄s eſſꝫ numerus motus: vel eſſꝫ numerus numerās vel numer' numeratus. Nō ſcḋm q2 tp̄s numerat partē motus: nec p̄mū q2 numerus numerans ē ip̄a aīa ſiue rō diſcretiua exiſtens in aīa. ¶ Tertio ſic: tempus ē numerus mobilis:

ergo non eſt numerus motus. antecedens patet: quia illud qd̄ mouet̄ in tempore menſurat̄ tempore: ſed mobile mouet̄ in tempore: ergo menſuratur tempore. Cōſequentia ptz: q2 idem non ē numerus rei ꝑmanentis ⁊ rei ſucceſſiue. ¶ Quarto ſic: p̄us ⁊ poſterius ſunt tēpus vel partes temporis: ergo diffinitio ē inſufficiens ¶ Quinto ſic: tp̄s ē terminus abſolutus: ergo nō debꝫ diffiniri per terminos reſpectiuos: ⁊ ꝑ ꝯn̄s nō debꝫ diffiniri ꝑ iſtos termīos p̄us ⁊ poſterius. ¶ Sexto ſic: nullus numerus ē infinitus: ſed tp̄s ē infinitū: q2 ab eterno: ergo tp̄s non ē numerus. maior ptz: q2 oīs numer⁹ eſt numerabilis.

In oppoſitum eſt p. in textu tradens nobis illam diffinitionem. Pro ſolutione queſtionis.

Sciendum eſt ꝙ multiplex eſt modus mēſurandi aliquam rem vel aliquas res. ¶ Primus eſt qn̄ aliqͥd menſurat̄ per menſuram intrinſecā vt totū menſurat̄ ſuis ꝑtibus. Et iſte modus menſurandi p̄ncipaliter ꝯuenit numeris: ⁊ deinde ꝯtinuis. Numeris ſic ꝯuenit: ſi qͥs velit ſcire numeꝝ hoīm in iſta domo exiſtiuꝫ: deueniſſet ꝑ vnitates in cognitionem iſtoꝝ hoīm: ita ꝙ aīa ꝑ rōnem diſcretiuā: ſiue per ꝯceptuꝫ quo diſcernit vnam rem ab alia: p̄mo ꝯcipit vnū hoīem deinde aliū ⁊ ſic deinceps: tandē habebit cognitionē numeri iſtoꝝ hoīm: ⁊ ex ꝯn̄ti ꝯcludimus: ꝙ numerus denarius ē numerus iſtoꝝ hoīm. Cōuenit etiaꝫ iſte modus menſurādi ꝯtinuis: q2 qn̄ cognoſcimus q̄ta ē quelibꝫ vnitas cōtinui: ſiue qn̄ cognoſcimus quot ſunt tante ꝑtes in ꝯtinuo: tunc ꝯcludim⁹ totū eſſe tāte quātitatis. ¶ Scd̄us modus menſurādi ē per applicationē menſure extrinſece: ſcꝫ qn̄ ponimus magnitudinē notā ad magnitudinem ignotā: ⁊ tunc ſi nō excedāt ſe mutuo: tunc ꝑ quātitatem p̄us notā: cognoſcimus q̄titatem p̄us ignotā: ⁊ hoc aliqn̄ fit per reiterationē ſiue replicatōnē: applicādo reiteratis vicibus menſurā notā ad quātitatē ignotā: vt pannus longus mēſurat̄ ꝑ vlnā multotiēs replicatā. ¶ Tertius modus ē ꝑ ꝓportionabilē diuiſionē quātitatis note cum q̄titate ignota: ſiue menſure ad menſuratum: ita ꝙ per maiorem ꝑtem menſure: mēſuramus maiorem ꝑtem menſurati: ⁊ per minorē minorem: ⁊ iſto mō ꝑ celum ſiue ambitū celi venimus in cognitionem ambitus terre. Nam in celo ſunt trecenti ⁊ lx. gradus: ⁊ vni gradui in celo correſpondent ſexcentum ⁊ .xxx. leuce in terra: ⁊ ſm̄ hoc ꝓportionabiliter pōt ꝯcludi q̄tus ē ambitus terre: ⁊ iſto modo menſura non eſt equalis menſurato: ſed pōt eſſe multo maior. Vn̄ ſm̄ p̄mū modū tp̄s ē menſura motus: non autē ſm̄ ſcd̄m. Secundus aūt modus menſurādi ꝯuenit ſolum ꝑmanentibus quo ad eſſe ꝑmanens.

Sciendū ſcd̄o ꝙ diffinitio tp̄is debet ſic intelligi ſm̄ cōmētatorem. Tempus eſt p̄us ⁊ poſterius p̄mi mobilis numerata ſiue numerabilia. Sꝫ clariori modo poteſt exponi ſic. Tēpus eſt p̄mū mobile vniformiter motū: ꝯſideratū vel aptū natū ꝯſiderari ab aīa p̄ius eſſe in tali loco ſm̄ aliquā ſui ꝑtem: ⁊ ſiue reſpicere p̄mo vnā partē ſpacij q̄ p̄us non reſpiciebat: ⁊ deinde eē in alio loco ſiue reſpicere aliam partē ſpacij quā p̄us immediate non reſpiciebat: nec īmediate poſt reſpiciet ſm̄ eandem partem ſui. Ex iſto ptz ꝙ tp̄s non ē entitas diſtincta a re abſoluta ⁊ ꝑmanente: quod poſſꝫ ꝓbari ſicut ꝓbatum eſt de motu locali. Et ꝯſͭer patꝫ: ꝙ tempus non ē qd̄dam compoſitum ex p̄terito ⁊ futuro que ſunt partes diſtincte a rebus ꝑmanentibus. Secundo ptz ꝙ ſenſus iſtius ꝓpōnis. Tempus ē: eſt iſte: ꝙ per aliquod mobile regulariter ⁊ vniformiter motum: cōſideratum ſiue conſiderabile ab aīa eſſe prius ſm̄ aliquam ſui partem alicubi: ⁊ poſtea ſcd̄m eandeꝫ alibi: pōt ip̄a anima certificari q̄ diu alique res mouerentur vel quieſcerent. Iſte tamen ſenſus ē ſenſus improprius. Senſus vero ꝓprius ē iſte: ꝙ illa res que eſt tempus: ē ſucceſſiua ⁊ a qualibet re permanēte diſtincta: ⁊ iſte ſenſus eſt falſus. Iſto notato ſit concluſio reſponſiua.

Concluſio reſponſiua diffinitio tempis data a p. ē ſufficiens: ptꝫ per ꝯditōes bone diffinitionis

Dubitatur p̄mo: vtꝝ tp̄s cuiuſlibet mot⁹ ſit menſura. Et videtur ꝙ non: q2 tp̄s non ē menſura motus ſempiterni ⁊ infiniti cuiuſmodi ē motus celi: ergo tp̄s non eſt menſura cuiuſlibet motus. ¶ Scd̄o ſic: motus alteratiōis non ē menſurabilis tp̄e: ergo cuiuſlibꝫ motus tp̄s non ē menſura. Añs ptꝫ: q2 motus alterationis non habet q̄titatem ex ſe. ¶ Tertio ſic menſura ⁊ menſuratū debent eſſe vnum genere: ſed mot⁹ ⁊ tēpus non ſunt vnū genere: ergo tp̄s non ē menſura motus. Minor ptꝫ: q2 tp̄s ⁊ motus localis ſunt diuerſorū generū. ¶ Quarto ſic: tp̄s nō menſurat̄ tp̄e: ſed aliquis motus ē tp̄s: ergo aliqͥs motus non menſurat̄ tp̄e: maior ptꝫ: q2 idem non menſurat̄ ſeipſo. ¶ In oppoſitum eſt p. dicens: ꝙ om̄e quod mouet̄: ⁊ ſilr̄ om̄is mutatio menſurat̄ tp̄e: ergo cuiuſlibet motus tp̄s eſt menſura. ¶ Ad dubium dr̄: ꝙ cuiuſlibet motus tp̄s eſt menſura actualis vel potētialis: intrinſeca vel extrinſeca. Iſtorum autem motuū inferioꝝ tp̄s ē menſura extrinſeca: q2 tp̄s non ē motus inferior nec pars eius: ideo non ē menſura intrinſeca: ſed extrinſeca. Menſura enim intrinſeca alicuius ē pars vel partes eius: ſicut in numero vnitas vel vnitates: ⁊ qn̄ aīa actu certificatur per motum p̄mi mobilis q̄ diu aliqͥd mouet̄ vel q̄ſcit: tūc tp̄s ē menſura actualis: ſed qn̄ non certificat̄ actu: tūc tp̄s ē menſura potentialis. Ipſius aūt motus p̄mi mobilis tp̄s ē menſura intrinſeca: non q2 inheret ipſi p̄mo mobili: vel q2 ē pars eſſentialis ip̄ius p̄mi mobilis ſed q2 mot⁹ p̄mi mobilis cognoſcit̄ q̄tus ē ꝑ ſuas ꝑtes Nam p̄mo vnam ꝑtem motus cognoſcimus: deinde aliam: ⁊ ſic deinceps: ita ꝙ tandeꝫ cognoſcimus q̄tus ē totus motus: ⁊ qn̄ aīa actualiter cognoſcit: tunc tp̄s eſt menſura actualis: qn̄ v̄o non actualiter tūc ē menſura potentialis. ¶ Ad rōnes dubij. Ad p̄mā dr̄ negādo ꝙ aliqui mot⁹ ſunt ſempiterni vel infiniti. Et lꝫ Ari. hoc dicat in octauo huius: tn̄ in hoc non ē tenendus. ¶ Ad ſecundam dr̄ negando ꝙ alteratio non habet q̄titatē cum in alteratione pro p̄e dicta ſit quātitas graduū: quia quātitas ē diuiſibilis in plures gradus: q̄uis ibi non ſit quātitas: vt cōiter accipit̄ quantitas ꝓ illo qd̄ habet partem extra partem. ¶ Ad tertiam dr̄: ꝙ licet menſura ⁊ menſuratum que ſunt comparabilia adinuicem ſm̄ certam ⁊ determinatam ꝓportionem numeralem exceſſus vnius ad alterum ſint eiuſdeꝫ generis non tamen oportet ſic de alijs. Vel dicitur ꝙ licet tempus ⁊ motus non ſint eiuſdem generis predicamentalis: bene tamen ſunt eiuſdeꝫ generis naturalis. ¶ Ad quartam dicitur negando maiorē: ⁊ ad probationeꝫ dicitur concedendo: ꝙ ideꝫ non menſuratur ſeipſo: ⁊ negatur conſequentia. vnde tempus non menſuratur tēpore quod eſt ip̄mmet: ſed menſurat̄ parte tēporis: ita ꝙ vna dies menſurat̄ partibus ſuis: ⁊ dies menſurat̄ per horas: ita ꝙ aīa p̄us ꝑcipit mobile p̄mo pertranſiuiſſe tantam partem magnitudinis circa quam ſit motus terre: ⁊ ille motus dicitur hora: tandē percipit idē mobile ſm̄ eandem partem ꝑtranſiuiſſe tantam partem magnitudinis q̄ta fuerit p̄ria: ⁊ ſic deinceps: ⁊ ſic horis diei cognitis que ſunt partes diei: tandem anima cognoſcit quantus ē dies ⁊ ſimiliter motus vnius diei. Ex iſto ptꝫ ꝙ menſura intrinſeca ⁊ menſuratū nō

ſunt totaliter diſtincta a ſeinuicē: ſicut menſura extrinſeca ⁊ menſuratum.

Dubitatur ſcd̄o vtruꝫ poſſibile eſt tempus eſſe anima non exiſtente. Et videtur ꝙ non quia ſi tēpus eſt numerus eſt: et ſi numerus eſt numerans eſt: ⁊ ſi numerans eſt anima eſt: ergo ſi tempus eſt anima eſt: ⁊ ꝑ ꝯn̄s impoſſibile ē: ꝙ tp̄s ē: ⁊ ꝙ aīa non ſit. ¶ In oppoſitum arguitur: q2 poſſibile ē ꝙ motus p̄mi mobilis ſit: ⁊ aīa non ſit: ergo poſſibile ē ꝙ tp̄s ſit: ſi aīa non ſit. Pro ſolutione dubij eſt.

Aduertendum ꝙ ille terminus tp̄s captus ꝓ motu p̄mi mobilis capit̄ duplr̄. Vno mō vt cōnotat actualem numerationem ita ꝙ tp̄s ē ip̄m p̄mū mobile ꝑ qd̄ aīa actualiter ꝯſiderās p̄us ⁊ poſterius eē aliter ⁊ aliter ſituatum: ſm̄ aliquam ſui partē in ordine ad aliqd̄ q̄ſcēs actu: certificat̄ q̄ diu aliqua res mouet̄ vel q̄ſcit: ⁊ iſto modo capiendo illum terminū tēpus p̄dicat̄ accidētaliter ⁊ tranſmutabiliter: de iſtis duob⁹ terminis: p̄mū mobile ⁊ motus p̄mi mobilis. Et iſto modo capiēdo [illegible] ē poſſibile eē tēpus: ⁊ non eē aīam cuꝫ iſta ꝯn̄a ſit bona: tēpus ē: ergo aīa ē. Illud tamen qd̄ ē tēpus pōt eē: ⁊ ſibi non repugnat eē poſito ꝙ aīa non eſſꝫ. Alio modo capit̄ ille terminus tēpus vt dicit numerationem potētialē: ⁊ ſic tēpus ē p̄mū mobile aptuꝫ natum cognoſci ab aīa ſm̄ aliquam ſui partē aliter ⁊ aliter ſe h̄re ſm̄ p̄us ⁊ poſteri⁹: per qd̄ aīa pōt certificari q̄diu aliqua res mouet̄ vel q̄ſcit: ⁊ iſto modo capiēdo ille terminus tēpus ſe habꝫ vt ꝓp̄a paſſio reſpectu illius complexi: motus p̄mi mobilis: vel hui⁹ complexi p̄mū mobile qd̄ mouet̄: ⁊ habꝫ ſe vt p̄dicabile accn̄s in ordine ad hoc complexū p̄mū mobile: ſicut etiā ille terminus motus. Nec iſto modo capiēdo illum terminum tēpus valet ꝯn̄a: tp̄s ē: ergo aīa ē: vt bn̄ probat rō poſt oppoſitum. ¶ Ex quo ptꝫ ꝙ poſſibile ē tēpus eē ⁊ aīaꝫ non eē: ſꝫ non ē poſſibile tp̄s eē quin aīa [illegible] ¶ Sꝫ diceret aliqͥs ꝙ illa entitas q̄ ē tēpus non habet eē nec depēdet ab aīa: ergo ip̄a poſſit eē q̄uis aīa non poſſit eſſe. ¶ Dicit̄: ꝙ licꝫ illa entitas non habeat eē eius ab aīa: nec depēdet ab aīa: tamē ip̄a non pōt dici tempus quin poſſꝫ eē aīa: ita ꝙ ip̄a denoīatur tp̄s ab aīa numerante: ſiue ab actu numerandi potēte eē. Sicut de⁹ nō pōt dici creās: niſi ſit creatura: ⁊ tamē illa res q̄ ē deus non hꝫ eſſe: nec dependet a creatura: ſed tn̄ non denominat̄ creans niſi a creatura. Iſta aūt denoīatio nō ꝓuenit ab aliqua re de nouo acquiſita in ip̄o: ſed ex parte creature que ꝑ iſtum terminū creās de formali ſignificato ſignificat̄: cum ille terminus creās de formali ſignificato ꝯnotat ip̄m ꝓducere creaturam. Sic ſilr̄ ille terminus tp̄s de formali ſignificato ꝯnotat numerās ſiue ip̄aꝫ aīam: ideo illa res que tp̄s ē non pōt dici tp̄s: quin poſſet numerari ab aīa: ⁊ ꝑ ꝯn̄s ſi debeat dici tēpus reqͥrit̄ ꝙ poſſit eſſe aīa. ¶ Et ad rōnem dubij ante oppoſitum dr̄: ꝙ cōcludit capiendo tp̄s p̄mo modo. Et rō poſt oppoſitum ꝯcludit de tp̄e ſcd̄o modo.

Ad rōnes. ¶ Ad p̄mā dr̄ ꝙ p. in p̄dicamentis locutus eſt ſm̄ opinionem tp̄e ſuo famoſam ⁊ non ſm̄ rei v̄itatem: vt pꝫ ex dictis in p̄dicamentis: ⁊ vt dicit cōmentator in quinto metaphiſice. ¶ Vel dr̄ ꝙ tp̄s non eſt ſpēs numeri: lꝫ ſit numerus: tn̄ iſta ē accn̄talis p̄dicatio: tp̄s ē numerus: q2 lꝫ tp̄s ꝯnotet rōnem aīe diſcretiuā ſicut numerus: tn̄ vltra hoc ꝯnotat ꝙ illa que ſunt diſcrete cognita faciunt vnū ꝯtinuū: qd̄ non ꝯnotat numerus: q2 de rōe tp̄is ē ꝙ ſit ꝯtinuū. ¶ Ad ſcd̄aꝫ dr̄ ꝙ tēpus ē numerus numeratus: ⁊ ē numerus numerans: cum mediante tp̄e motus inferio[illegible] numerātur Sicut decem digiti ſunt numer⁹ nu[illegible]: ⁊ ꝑ .x. digitos numerant̄ alie res. ¶ Ad ter[illegible] negādo ꝯn̄aꝫ

Et ad ꝓbationē eius dr̄: ꝙ tp̄s ē menſura mobilis q̄tū ad motū eius: ita ꝙ per tp̄s cognoſcimus ip̄m mobile tam diu vel tā diu moueri vel q̄ſcere: ſed non ē mēſura mobilis ꝑ quā poſſumus cognoſcere q̄ longū latuꝫ ⁊ ꝓfundum ſit mobile. ¶ Ad quartā dr̄: ꝙ p̄us ⁊ poſterius in diffinitione tp̄is dicunt ꝑtes motus: ⁊ nō dicūt ꝑtes tempis: ita ꝙ p̄us ⁊ poſteri⁹ tm̄ valent: ſicut prima ꝑs motus ⁊ poſterior ꝑs motus: non ꝯnotando numerationē actualem vel potentialem: ſed qn̄ dicunt ꝑtes tp̄is: tunc ꝯnotant numerationem actualem vel potentialem: ⁊ ſic nō accipiunt̄ in diffinitione. Et hoc pōt patere ex diffinitione. vn̄ p̄ter illos termīos ponit̄ ille terminus numerus: ⁊ in explicatōne diffinitōis ponit̄ numerata vl̄ numerabilia: mō iſtos termīos nō oporteret poni: ſi illi tm̄ numerationē actualem vel potentialem importarent. ¶ Ad quintā dr̄: ꝙ licet terminus abſolutus nō debeat diffiniri ꝑ terminos reſpectiuos diffinitōe q̄dditatiua: tamē bn̄ diffinitiōe deſcriptiua. ¶ Ad ſextā dr̄: ꝙ ſi capiat̄ ille terminus infinitum ſincathegoreumatice: tunc negat̄ maior: ſed ſi capiatur cathegoreumatice: tunc negatur minor: ⁊ ſi in maiori cathegoreumatice: ⁊ in minori ſincathegoreumatice capiat̄: tunc ambe p̄miſſe ꝯcedunt̄: ⁊ negat̄ ꝯn̄a: cuꝫ tunc cōmittat̄ fallacia equiuocationis.

Queſtio addita per magiſtruꝫ Thomā bricot ſacre pagine ꝓfeſſorem.

Querit̄. Vtꝝ tp̄s ſit motus localis celi. Et arguit̄ ꝙ non: q2 motus localis celi non ē niſi loc⁹ quē celum circuit inter mouendū tali eñ loco ꝯuenit diffinitio motus localis: q2 ē actus feribilis in q̄tum feribile: igitur cum tempus ſit p̄mū mobile non ē motus localis celi.

In oppoſitū arguit̄ p̄mo ꝑ diffinitionē temporis. Tempus ē numerus motus ſm̄ p̄us ⁊ poſterius hoc ē: tp̄s eſt p̄us ⁊ poſterius numerata in motu: ſꝫ talia ſunt motus celi: igit̄ tp̄s ē motus celi. ¶ In hac queſtione erunt tres articuli. In p̄mo ponent̄ notabilia. In ſcd̄o ꝯcluſiones. in tertio dubia.

Notandum eſt p̄mo. Q circa motū localem quatuor ſunt modi dicendi. ¶ Vnus ē dicentiū: ꝙ motus localis ē quidā fluxus cuius ꝑtibus repugnat eſſe ſimul: q̄ tn̄ componūt totalem motū: eo ꝙ ꝯtinuant̄ per vnū indiuiſibile. ſ. mutatū eſſe. ¶ Sed (vt arguit quidā doctor) hec opinio ponit incompoſſibilia: dicendo ꝙ ꝑtes motus non p̄nt eſſe: ⁊ tn̄ ip̄e ꝑtes ꝯtinuātur per mutatū eſſe. Ea eñ que non p̄nt eſſe non p̄nt per aliquod tertiū ꝯtinuari: alias dici poſſet ꝙ hircoceruus vel tragelaphus ⁊ chimera ſic poſſent cōtinuari: vt ex eis vna fieret area qd̄ ē impoſſibile. ¶ Secundus modus dicendi ē: ꝙ motus localis ē quidam fluxus: cuius tn̄ partibus non repugnat ſimpliciter ſimul eſſe: licet de facto non ſimul ſint. Et ita ſm̄ hanc opinioneꝫ: que eſt ſuſtinibilior p̄ma: tp̄s poſſꝫ dici eſſe motus localis celi. Et cuꝫ querit̄ de ꝑtibus tēpis ſi ſint ſimul. Reſpōdendum eſſꝫ ꝙ ſimul ſunt: id eſt in aliquo toto tp̄e: ſed non ſimul. i. in eodem inſtanti. Vn̄ ſm̄ hanc imaginationem tp̄s p̄n̄s ē diuiſibile. Et poteſt dici tp̄s p̄n̄s vel hora p̄ſens: aut menſis: aut annus. Vel totum tp̄s cōprehendens ⁊ p̄teritum ⁊ futurum. ¶ Et ſic (forſitan) inueniat̄ ab aliquo doctore dictum: millenariuꝫ annorum p̄teritorum non eſſe preſentem. ¶ Dicenduꝫ eſt ꝙ millenarius annorum preteritorum nō eſt preſens: capiendo preſens pro exiſtente in inſtanti preſenti: vel vtendo tempore preſenti ſicut conſueuimus vti eo ī noſtris communibus ſermonibus. ¶ Vel dicitur ꝙ p̄teritum capitur ibi abſolute ⁊ non reſpectiue. Vn̄ hec nomīa preteritum ⁊ futurum poſſunt capi dupliciter:

Opinio. i.

Confutatio.

Opinio. ij.

ſcꝫ abſolute ⁊ reſpectiue. Preteritum ē illud quod in nullo tempore preſenti ē preſens ⁊ tñ fuit (etiā q̄tum cunqꝫ large vtamur tempore preſenti) ⁊ ſic implicat aliquid eſſe preteritum: ⁊ ſimiliter aliquid eſſe futurum: ex eo enim ꝙ aliqd fuit vel erit: inferre poteſt ꝙ ipm eſt in toto tpe: ⁊ ita pōt dici p̄ſens: vt dictū ē. Alio mō capiunt̄ p̄teritum ⁊ futuꝝ reſpectiue: ꝓ illo qđ fuit ante iſtō tpꝰ (demonſtrādo iſtā horā vel iſtū mēſem) ⁊ non ē in illo tpe: ⁊ ſic p̄teritū bene ē ⁊ ſilr futuꝝ: ſi ly eſt īportet tpꝰ p̄ns valde longū. Et ſm illum modū dicendi: etiā iſte eſſent ꝯcedende: antixpꝰ eſt: antixpꝰ p̄dicat: non tñ ſi ly ē importet tpꝰ p̄ns quo vti ſolemus in noſtris cōibus ſermonibus.

Opinio iij.

Opinio iiij.

Notandū eſt ſcđo: ꝙ tertius modus dicēdi de motu locali eſt: ꝙ motus localis ē ipm̄ mobile qđ mouet̄ localiter. Et iſta eſt opinio q̄ fuit recitata in tertio. ¶ Sed p̄ter illū modū dicendi ē alius modꝰ dicendi: ꝙ ſicut q̄libet alius motus a motu locali eſt res que acquirit̄ in mobili: ita motus localis ē locus: quē mobile localiter dū mouet̄ ꝑtibiliter acq̄rit: tali eñ loco ꝯuenit diffinitio motus localis: ſcꝫ eſſe actu ſeribilis in potentia ſm ꝙ in potentia: lꝫ eñ locus non ſit actus intrinſecus ipſius mobilis localiter: eſt tñ actus extrinſecus ipſius. ¶ Et ſi dicat̄ ꝙ tunc celum non haberet motū localem (loquendo de vltimo celo) q2 tale non acq̄rit locum inter mouendū: ⁊ ſic aliqd moueret̄ localiter ſine motu locali: qđ implicat. ¶ Ad hanc rōnem đr: ꝙ oē celum mobile habet locum quo ꝯtinet̄ q2 p̄ter ſperas mobiles ponenda eſt vna ſpera īmobilis ꝯtinēs alias ſperas mobiles. Vel đr ſm Ar. (qui vltra firmamentū non ponit aliud celū) quēadmodū celum dū mouet̄ acq̄rit locum ipꝛoprie dictū: ſucceſſiue reſpiciēdo diuerſas ꝑtes terre. Ita pōt ſuo mō dici habere motum localem: ⁊ motus localis eius erit ipā terra: ſucceſſiue ſm diuerſas ꝑtes eius ab ipo celo ſꝫ eandē ꝑtem inſpecta. Et ſm hunc moduꝫ diceret̄ ꝙ tēpꝰ non eſt motꝰ celi: ſed eſſꝫ ipm celū motū. ¶ Et ſi arguatur: q2 Ar. dicit tpꝰ eſſe paſſionē motus celi: ergo hec eſt vera: tpꝰ ē motꝰ celi. ¶ Ad hoc đr: ꝙ tpꝰ đr eſſe paſſio motus celi: id eſt celi moti: ita ꝙ ꝓ eodem ſupponunt tempus ⁊ celum motum.

Acceptiões tēporis

Notandū eſt tertio: ꝙ tpꝰ pōt capi quadrupliciter (vt aliquo modo tactuꝫ eſt) Vno mō ꝓ oī illo quo poſſumꝰ metiri motus ⁊ mutatōes ⁊ ſic non ſoluꝫ motꝰ locales: vel mobilia localiter p̄nt dici tpa: ſꝫ etiā mobilia alijs motibus. ¶ Scđo mō pōt capi tpꝰ ꝓ oīni mobili localiter regulariter: quo metiri poſſumus motus ⁊ mutatōes: ⁊ ſic cōpꝛehendit horologia ⁊ corpa celeſtia. ¶ Tertio mō capit̄ ꝓ corpe celeſti moto regulariter: quo metiri poſſumus motus ⁊ mutatōes ⁊ ſic ſol poſſꝫ vocari tpꝰ. ¶ Quarto mō capit̄ ꝓ corpe celeſti regulariſſime ⁊ velociſſime moto: quo metiri poſſumus motus ⁊ mutatōes: ⁊ ſic ſm Ar. tpꝰ idem eſſꝫ ꝙ firmamentū. Scđm aſtrologos aūt q̄ ponūt nonā ſperā mobilem: tpꝰ non eſſꝫ firmamentū: q2 dicūt ipꝫ nō regulariſſime moueri: nec velociſſime: q2 dicunt ipm moueri non ſolum motu diurno: ſed etiā motu ꝓpō. Quia tñ firmamentū eſt nobis notius ꝓpter eius ſtellas: q̄ ſit nona ſpera. Ideo rōnem tpis magis attribuimꝰ firmamento q̄ alteri corpi. ¶ Et ſi arguat̄ ꝙ firmamētū mouetur in tpe: ⁊ non mouet̄ in ſeipo: igit̄ tpꝰ nō eſt ipm firmamentū. ¶ Itē tunc quecūqꝫ fuiſſent ſub codeꝫ firmamēto fuiſſent ſub eodē tpe. ¶ Item tunc annus ade ⁊ annus abꝛahe fuiſſent idem tpꝰ: q2 fuerūt idem celū ¶ Item tunc adam ⁊ abꝛahā fuiſſent in eodē tpe: quia ſub eodem celo fuerunt. ¶ Propter iſta đr: ꝙ lꝫ hoc nomen tpꝰ ⁊ ſue ſpēs ſupponant ꝓ ipo celo: qñ tñ ponuntur cum aliqua ꝑpōne non accipiunt̄ tales orōnes ſm ſignificatōes incomplexas eaꝝ: ſed ſm ſignificatōnes complexas. Dicere eñ ꝙ firmamētū mouet̄ in tpe: nō eſt aliud dicere: niſi ꝙ mouet̄ dū ipm mouet̄: vel dum aliud corpus mouet̄: ſi large capiat̄ tpꝰ. Similiter dicere: ꝙ adam ⁊ abꝛaham fuerūt in eodem tpe: non eſt dicere ꝙ fuerunt ſub eodem celo: ſed eſt dicere: ꝙ tota vice voluebat̄ celum dum adā erat: quota vice voluebatur dum abꝛaham erat. Silr dicere: ꝙ milleſimꝰ et centeſimus annus fuerunt ideꝫ annus: ē dicere ꝙ tota vice voluebat̄ celuꝫ qñ voluebat̄ centeſima vice: quota vice voluebat̄ qñ voluebat̄ milleſſima vice. Et vtor hoc mō loquendi: q̄ꝙ eum ineptum plurimi reputent qñ error cōis facit iuſ. Et ſi dicat̄: ꝙ ſaltem ſm Ar. adam ⁊ abꝛaham ſimul fuiſſent: nam ponendo eternitatem mūdi tota vice voluebatur celum tpe ade: quotiens reuolutum erāt tpe abꝛahe. Nam infinities ante vtrūqꝫ fuerat reuolutum. ¶ Ad hanc rōnem đr: negando ꝯñam: nam licꝫ ponendo eternitatem mūdi: ⁊ imaginando ꝙ adam ⁊ abꝛaham fuerūt tpibus illis q̄bus fuerūt ꝯcedendum ſit ſimplr ꝙ totiens reuolutū erat celum tpe ade quotiens tpe abꝛahe: q2 infinities ante vtrūqꝫ: tñ ſignando aliquam certam reuolutionē ante eos: non totiens ab illa reuolutōe reuolutū erat celuꝫ tpe ade: quotiens tpe abꝛahe: ⁊ ideo non dicunt̄ fuiſſe in eodem tpe. ¶ Iſtis notatis ſit p̄ma ꝯcl'o. Tēpus nō eſt aliqua res ſucceſſiua: cuius ꝑtibus repugnet ſimul eē: ſed ē ipm celum: ptꝫ ex dictis. ¶ Scđa ꝯcl'o. Inſtās idem ē ꝙ ipm celum: licꝫ hoc nomē inſtans non tm̄ connotet ſicut tpꝰ: ptꝫ qñ inſtans non ꝯnotat celū aliquā partē terre reſpexiſſe: ſed ſolam aliquam partē terre reſpicere: igit̄ non tm̄ ꝯnotat ſicut tpꝰ. ¶ Tertia ꝯcl'o. Inſtans ē idem manēs ꝑ totum tpꝰ: neqꝫ ponēda ſunt plura inſtātia: ſicut nec plures celi regulariſſime ⁊ velociſſime moti: ptꝫ ſatis ex dictis.

Articulꝰ ſcđs

Concl'o. i

Concl'o. ij

Concl'o. iij

Dubitat̄ p̄mō: vtꝝ vacuū poſſit eſſe naturaliter. Et arguit̄ ꝙ ſic: q2 orbis lune pōt eē naturaliter: immo de facto ē: ⁊ idē orbis pōt eē vacuus: q2 deꝰ pōt annihilare oīa exñtia in ꝯcauo orbis lune ipo ꝯſeruato in eſſe: igit̄ vacuꝫ pōt eſſe naturaliter. ¶ Scđo ſic: ponat̄ ꝙ deus vel angelus in inſtanti trāſferat montē ſancti victoris vſqꝫ ad Secanā: aere cōtinente relicto in ſuis naturalibus: aut ergo latera aeris continentis mouebunt̄ in inſtanti: ⁊ hoc nō: q2 impoſſibile ē aliqd naturaliter in inſtāti moueri: aut remanebit vacuꝫ et ſic vacuū pōt eſſe naturaliter. ¶ Tertio ſic: poſſibile ē duo corpa dura ſe tangere ſm latum: tūc ſepetur vnuꝫ ab altero: cū aer ꝓ̄us moueat̄ ad extrema q̄ ad mediū aliqñ poſt ſeparationē illoꝝ corpoꝝ erit in medio vacuū: igit̄ vacuū pōt eſſe naturaliter. ¶ In oppoſitū arguit̄ auctoritate Ar. in iſto quarto ꝓbantis ꝙ impoſſibile eſt eſſe vacuū. ¶ Pro ſolutione dubij aduertendum ē: ꝙ hec ꝓpō. Vacuum pōt eſſe naturaliter: habet duplicem ſenſuꝫ. Vnus ſenſus ē: vtꝝ illud quod ē vel pōt eē vacuum poſſit eē ꝑ naturam: ⁊ ſic ꝯcedendum ē vacuū poſſe eſſe naturaliter: vt bñ ꝓbat p̄ma rō dubij. Alius ſenſus ē: vtrū poſſibile ſit ꝑ naturam ꝙ ſit aliq̄s locus vacuus. Et hoc duplr intelligi pōt. Vel p̄ſuppoſito miraculo: ⁊ ſic dicunt aliqui ꝙ ſic: vt ptꝫ ex ſcđa rōne dubij: q̄uis aliqui dicant ꝙ in illo caſu latera aeris circūſtantis concurrerent in inſtanti: aut ꝙ natura p̄mitteret vacuum. Alio modo hoc inteligi pōt non p̄ſuppoſito miraculo: ⁊ ſic đr ꝙ impoſſibile ē vacuum eſſe naturaliter. ¶ Et ad tertiam rōnem dubij đr: ꝙ impoſſibile eſt duo corpa dura ſe tangere ſm latum: ⁊ ſi ſe tangerent non poſſet vnum ab altero equaliter ſm q̄ālibꝫ partē eleuari: ſed neceſſe eſſꝫ vnum illoꝝ frāgi ad euitandum vacuum.

Dubitatur ſecundo. Vtrum graue poſitum in vacuo moueret̄ in inſtāti. ¶ Et arguit̄ ꝙ nō: q2 leue poſitū in vacuo nō moueret̄ in inſtāti: igitur neqꝫ graue. Añs ptꝫ: q2 ſi aer eſſꝫ deſtructus manente ſpacio vacuo inter igneꝫ ⁊ terrā: ⁊ edificia ſuꝑ eaꝫ ꝯſtructa: tūc ignis exiſtēs in aliqua domo exiens per feneſtras vel caminū non exiret in inſtāti: ſi eñ exiret in inſtāti: tūc exiret ꝑ caminuꝫ qñ eſſꝫ extra caminū: qđ videtur eſſe intelligibile. Item tūc ille ignis ſimul eſſꝫ in diuerſis locis: puta in oībus locis medijs ſalteꝫ imaginarijs inter ignem ⁊ terrā: ⁊ ſic poſſibile eſſꝫ idem corpꝰ eſſe in diuerſis locis per ſuam naturā. ¶ Scđo ſic. ſi graue poſitum in vacuo deſcēderet in inſtanti ponat̄ ꝙ illud ſit pedale: ⁊ deſcēdat per vacuum vbi ſit colūna decem pedū: tunc in tali motu adequabit illā colūnaꝫ decem pedū: q2 nulla erit pars illius colūne: cui nō correſpondeat aliqua pars grauis: igit̄ corpus pedale ⁊ corpus decem peduꝫ ſeinuicem cōmēſurabunt: ⁊ per ꝯñs erunt equalia: qđ eſt impoſſibile. Tertio ſic. ſi graue poſitum in vacuo moueretur in inſtanti: hoc maxime eſſꝫ: q2 nō haberet reſiſtētiam: ſꝫ hoc ē falſum Tum: q2 adhuc corpꝰ motū reſiſteret grauitati. Tuꝫ: q2 ītelligētia mouens celū mouet ſoluꝫ ſucceſſiue: ⁊ tñ nō hꝫ reſiſtentiā. Tum: q2 eadē rōne angelus poſſꝫ mouere corpus glorioſum in inſtāti ſua virtute naturali: ⁊ ſi illud corpꝰ glorioſum implebat aliqueꝫ locum: tūc ad illum motum naturalē ipius vel fieret vacuꝫ: vel latera aeris circumſtātis cōcurrerent in inſtāti: qđ ē impoſſibile ¶ Quarto ſic. ſi graue poſituꝫ in vacuo moueret̄ in inſtanti: tunc ſic mouēdo adequaret̄ virtuti diuine. Nec maius graue velociꝰ moueret̄ q̄ minꝰ graue: q2 nihil pōt moueri citius q̄ in inſtāti. Confirmat̄. q2 ſm tenētes ꝯtraria nō poſſe eſſe ſimul in eodē ſubiecto: calefactiuū non inueniēs aliqđ frigus in paſſo nō inducit in ipm calorem in inſtāti: ſꝫ ſucceſſiue: igit̄ etiā graue poſitum in vacuo: q̄uis nō habeat reſiſtentiā, tñ non mouebit̄ in inſtanti: q2 magis repugnat motui locali fieri in inſtāti q̄ alijs motibus. ¶ Quinto ſic. ſi graue poſitum in vacuo moueat̄ in inſtāti: ponat̄ ergo ꝙ inter terram ⁊ ignem ſit vacuꝫ: ⁊ graue moueat̄ deorſum ⁊ leue ſurſum per eādeꝫ lineā. tunc vel inuicem ſibi obuiabunt ⁊ ſe impedient vel nō. Non ē dicēdum ſcđm: q2 cū per eādē viā moueātur: neceſſe ē vt ſibi inuicē obuiēt: ⁊ cum etiam tendāt ad cōtraria: ſeq̄tur ꝙ mutuo ſe impedient. Nec ē dicēdum p̄mū: q2 in inſtāti motus graue erit deorſum: ergo nō impedit̄ a leui: nec econtra. Aſſumptū ptꝫ: q2 omne illud qđ mouet̄ in inſtanti qñ mouet̄ mutatum eſt ad terminū ad quem mouet̄. ¶ In oppoſitum arguitur ex rōne Ar. in iſto tractatu de vacuo ꝓbantis valida rōne: ꝙ graue poſitū in vacuo moueretur in inſtāti: ⁊ nō ſucceſſiue. Pro ſolutione dubij

Opinio p̄ma

¶ Notādum ē. ꝙ circa hanc materiam duplex ē opinio ¶ Vna q̄ prius fuit recitata. dicens ꝙ graue poſituꝫ in vacuo ſi moueret̄. moueretur ſucceſſiue ⁊ nō in inſtāti ⁊ talis ſucceſſio ꝓueniret ex incōpoſſibilitate terminorum ſpacij: in quibus nō poſſet eſſe ſimul illud graue.

Opinio ſcđa.

¶ Sed alia opinio videt̄ ꝓbabilioꝛ: ⁊ cōformioꝛ menti. Ar. ſcꝫ ꝙ in motu locali oīs ſucceſſio ꝓuenit ex parte medij: ⁊ iō ſi mediuꝫ nullomodo reſiſteret ſue dimēſioni: graue ſi moueret̄. moueretur in inſtāti. Et cōformiter ad illam opīoneꝫ đr. ꝙ ſi graue poneretur in vacuo ipm moueret̄ in inſtāti: ⁊ nō ſucceſſiue. ¶ Et ad primam rōnem dubij đr. ꝙ ignis ſic exiens per caminum vel feneſtram: cū exiret ſimul eſſet in camino vel feneſtra ⁊ in omni loco imaginati medij inter terminum a quo: ⁊ terminū ad quem: hec ē eñ natura motus inſtātanei: vt dum aliquid eo mouetur. primo non ſit in termino a quo: ſed ſit in termino ad queꝫ: ⁊ in omni loco medio inter terminū a quo: ⁊ terminū ad quem. ¶ Et ideo ad cōfirmatiōem cōceditur ꝙ poſito vacuo vel facto aliquo miraculo: poſſibile ē per naturā aliqđ corpꝰ eſſe in diuerſis locis in trāſitu: nō tñ permanēter. ¶ Ad ſcđam rōnem đr admiſſo caſu eius: ꝙ corpꝰ pedale nō cōmenſuraret corpꝰ decem pedum: q2 corpa ſeiuicē cōmenſurare: nō eſt ſolum cuilꝫ ꝑti vnius aliquam alterius corrñdere: ſed ē cuilꝫ parti vniꝰ aliquam alteriꝰ: et alteram alteri corrñdere: mō ſic non eſſet in ꝓpoſito. ¶ Ad tertiam rōnem đr negādo minoꝛeꝫ. Ad primam improbatōem đr: ꝙ corpꝰ graue nō reſiſtit grauitati: ſꝫ ad motū deorſum naturaliter inclinat̄. Ad ſcđam īꝓbatōem đr: vel ꝙ intelligētia mouet per libeꝝ arbitriū ſicut veritas ē. vel ſm Ar. eſt aliqua reſiſtētia corporis ad intelligētiam: q2 corpꝰ illud de ſe nō hꝫ inclinationem ad motū circularem: lꝫ nō habeat inclinatōem oppoſitam. Ad tertiaꝫ improbatōem ꝯceditur ꝯñs. Et ad caſum qui vltra ponit̄. cōceditur ꝙ ſi tale corpꝰ preoccupaſſet locum: tūc in ablatiōe eius inſtantanea: vel fieret vacuū vel latera aeris circūſtantis cōcurrerēt in inſtāti. ¶ Ad quartam đr negādo primā ꝯñam: q2 virtus diuina reſiſtēs poſſet mouere in inſtāti: qđ nō poſſet facere grauitas. Ad aliam ꝯñam ꝯceditur: ꝙ maiꝰ graue nō poſſet velocius mouere in vacuo: q̄ minꝰ graue: ſed per plenū poſſet velocius mouere q̄ minus graue. ¶ Ad cōfirmatōem đr: ꝯceſſo āñte negando ꝯñam. q2 in talibus motibꝰ ē aliqua res acquiſibilis per motum que ex natura ſua acquiritur ſucceſſiue: non auteꝫ in motu locali facto in vacuo. ¶ Ad quintam đr. ꝙ illa corpora ſibi inuicē obuiarēt: ⁊ ſe mutuo impedirent in medio ſpacij imaginati. Et cum đr. ꝙ tunc graue eſſet ſurſuꝫ in extremo. Negatur illud q2 lꝫ illud graue fuiſſet in termino ad queꝫ dum mouebatur: niſi fuiſſet impeditum. q2 tamen fuit impeditum: tūc non potuit eſſe in termino ad quem.

Ad rōnes q̄ſtionis. ¶ Ad rōem ante oppoſitum ptꝫ quid dicendum ex dictis. ¶ Ad rōem poſt oppoſitum tenēdo quartaꝫ opīonem đr. ꝙ tempus đr eſſe numerus motꝰ ſm prius ⁊ poſterius: quia ē ipſuꝫ celum motum numerabile ſm ꝙ prius vnam parteꝫ terre reſpicit q̄ aliam.

Finis quarti phiſicoꝛum.

¶ Primus tractatus quinti libri phiſicorū. primū capitulū in quo agitur de multiplici diſtinctiōe mot' ⁊ mouētis: ⁊ de diſtinctiōe ſpēꝝ mutationis.

¶ Diuiſio ex parte mobilis.

Omne trāſmutans trāſmutatur. Aut ſcd̄z accn̄s: vt cū dicimus muſicū ambulare. Aut ſcd̄z ptem: vt cū dicim' hoiez ſanari. Aut neq3 ſcd̄m accidēs: neq3 ſcd̄m ptē. ſ3 ſeipſū ſe totū: vt cū aliqd alteratur. ¶ Silr aliqd dr̄ mouere tripl'r. Uno mō peraccn̄s: vt cū muſic' edificat. Scd̄o ſcd̄z ptē: vt cū dicimus aliquē pcutere: q2 man' pcutit. Tertio perſeipſm prio: vt cū medic' ſanat ¶ Uñ ad motū reqrūtur iſta: mouēs: mobile: tps: terminus a quo: ⁊ termin' ad quē. Et inter iſta mobile ē aliud a termio a quo: ⁊ termino ad quē: vt lignū ē alid a caliditate ⁊ frigiditate ¶ Pro declaratōe iſtoꝝ ponūtur aliq̄ ɔcl'o nes. ¶ Pria eſt. Mot' nō eſt in diſpōne q̄ acqritur per motū. ſ3 eſt in mobili. Probat Tum prio: q2 talis diſpō nō mouetur: ſ3 ip̄z mobile. Tum ſcd̄o: q2 talis diſpō nō eſt motus vt albedo fortaſſe nō eſt mot': ſ3 dealbatio: ergo etiā in ea nō eſt mot': l3 ab ipā magis denoiatur mot' q̄ a terio a quo: vt corruptio dr̄ eſſe ad nō eſſe: ⁊ gn̄atio ad eē. ⁊ ſic de alijs. Et ſic p3 q2 duplex ē termin' mot': ſc3 pſe ⁊ peraccn̄s: ſicut aliqd mouet perſe: ⁊ aliqd peraccn̄s. Silr aliqd mouet pſe: ⁊ aliqd peraccn̄s. ¶ Scd̄a ɔcl'o | de illis q̄ mouētur perſe ē hic ɔſiderādū: ſ3 nō de illis q̄ mouētur peraccn̄s. ¶ Pria ps p3: q2 q̄ attribuūtur motui perſe cōphendi pn̄t ſub certa ſcia ergo de talibus ē hic cōſiderandū. ¶ Scd̄a ps p3: q2 talia ſub certa ſcia compbēdi non pn̄t. ¶ Tertia ɔcl'o ē | oīs mutatio ē de quodam in qd̄dā. P3: q2 in oi mutatōe eſt aliqd prius ⁊ aliqd poſteri': vt p3 inductiue. Naz oīs mutatio eſt de ſubiecto in ſubiectū. Aut de non ſubiecto in ſubiectū. Aut ex ſubiecto in nō ſubiectū. Aut ex nō ſubiecto in nō ſubiectum. Et hoc intelligēdo per ſubiectū terminū affirmatiuū ¶ Quarta ɔcl'o | ſolū ſunt tres ſpēs mutatiōis. P3: q2 non pt eſſe mutatio de nō ſubiecto in non ſubiectū: cum talia nullomō opponātur ⁊ oīs mutatio ſit inter oppoſita: ergo ſunt ſolum tres mutationes: ſc3 de nō ſubiecto in ſubiectu3: q̄ vocat Generatio. Et illa ē duplex. Quedā eſt gn̄atio ſimpliciter. q̄ eſt ex non eſſe ſimpliciter. Et alia ē generatio ſcd̄m qd: q̄ eſt ex nō eſſe ſcd̄m qd. Ut cū aliquid ex non albo fit albū. ¶ Scd̄a mutatio ē de ſubiecto in nō ſubiectū: ⁊ vocat Corruptio. ⁊ illa ē duplex. Quedam eſt Corruptio ſimpl'r q̄ fit a nō eſſe ſimpl'r. Uel ſcd̄m qd: que fit a nō eſſe ſcd̄m quid ¶ Uñ Non ens capit multipl'r. Primomō p falſo. Scd̄omō p illo qd̄ nō eſt in actu ſimpl'r pſe exiſtēs: ſ3 eſt in potētia ad formam. Tertiomodo dr̄ nō ens ſcd̄z qd: puta nō ens albū. ⁊ iſti non enti bene attribuitur moueri peraccn̄s: ſ3 nō ipi nō enti ſcd̄omō. ¶ Quinta ɔcl'o | cū generatio ⁊ corruptio nō ſint motus ſeqtur q2 ſola mutatio que ē de ſubiecto in ſubiectū erit motus. ¶ Pria ps p3 de generatiōe: Tum prio: q2 illud qd̄ mouetur eſt cū ſit in loco. qd̄ aūt gn̄atur nō ē. ergo generatio nō eſt mot'. Itē oē qd̄ mouet eſt alicubi: ſ3 illud qd̄ generatur nō ē alicubi: igitur. ¶ De corruptōe p3: q2 cuil3 motui ɔtrariat mot' vel qes: ſ3 corruptiōi ɔtrariat gn̄atio q̄ nec eſt mot' nec qes: ergo corruptio nō eſt mot'. ¶ Scd̄a ps p3: q2 vt dictū eſt nō pn̄t imaginari niſi quatuor mutationes: ſcil3 de ſubiecto in ſubiectū: de nō ſubiecto in ſubiectum: de ſubiecto in nō ſubiectū: ⁊ de nō ſubiecto in non ſubiectū S3 tres vltime nō ſunt mot': ergo ſola pria eſt mot' ¶ Sexta ɔcl'o Sunt ſolū tres motus: ſc3 motus ſcd̄m qn̄titatem: ſcd̄m qualitatē: ⁊ ſcd̄m vbi. Probatur ſic: q2 ſunt ſolū tria pdicamēta ad q̄ eſt motus: vt patebit p ɔcl'ones ſequētes. ¶ Septima ɔcl'o | ſcd̄m ſbam nō eſt mot'. P3: q2 ſubſtātie nihil eſt ɔtrariū. ¶ Octaua ɔcl'o | in adaliqd nō eſt motus. P3: q2 cōtingit dicibilia de pdicamēto ad aliqd ſucceſſiue de eodē variari ſine mutatiōe illi': igitur in ad aliqd nō eſt motus. ¶ Nona ɔcl'o | in actiōe ⁊ paſſione non ē motus. P3: q2 ad nullū motum eſt mot'. S3 actio ⁊ paſſio ſunt motus: igitur ad actionē ⁊ paſſionem non ē motus. Maior p3. q2 ſi ipſius mot' eſſet motus: vel ipſius eſſet mot' tanq̄ ſubiecti: vel tanq̄ termini: perſe vel peraccidēs: ſ3 nullū iſtoꝝ eſt dicendū igitur. Minor p3 prio: q2 ad actionem nō fit motus tanq̄ ad totalē terminum Tum prio: q2 tūc mobile ſemp moueret. Si enī ad ſanatiōem fit egrotatio: ⁊ ecōtra ceſſante ſanatiōe incipiet egrotatio: ⁊ econtra ⁊ ſic mobile ſp mouebitur. Tum ſcd̄o: q2 tūc

Quid gn̄atio ſimpl'r: ⁊ ſcd̄m quid.
Quid corruptio ſimpl'r: ⁊ ſcd̄m quid.
Acceptiones non entis.
Diuiſio ex parte mouentis.
Quibus ad motum requiſita.
Concluſio .i.
Mot' magis denoiat a termino ad quem q̄ a termino a quo.
Diuiſio ex parte termini.
Concluſio .ij.
Concluſio .iij.
Modi mutationum.
Quarta ɔcl'o continēs tres ſpecies mutationis.
Concluſio .v.
Concluſio .vi.
Cōcluſio .vij.
Octaua ɔcl'o
Nona ɔcl'o
Q2 mot' non eſt motus tanq̄ termini.

idem motus eſſet ad terminos contrarios. Nam ſi ſanatio ſit ad egrotatiōem: erit etiā ad egritudinem q̄ eſt termin' egrotatōis: ⁊ tamen ē ad ſanitate3: ergo erit ad terminos contrarios. Tum tertio: q2 ſi ad motū eſſet motus: tūc in mobili eſſent infinite mutationes iter quas nō daretur prima. ⁊ per ɔn̄s nullus eſſet mot': igitur ad motū nō eſt motus tanq̄ ad terminū. ¶ S3 q2 ipſius motus non ſit alius mot' tanq̄ ſubiecti p3. Tu3 primo tūc motus eſſet ſubiectū quietis pſe: qd̄ eſt falſu3: etia3 tūc generatio erit ſubiectum corruptiōis. Conſeqntia tn̄ p3: q2 ɔtraria habent fieri circa idē: ergo ſi mot' ſit ſubiectū mot': erit etiam ſubiectum qetis. Tu3 ſcd̄o q2 ſi vn' motus eſſet ſubiectū alterius motus: cū cuil3 motui oporteat eſſe aliqd ſubiectum: ſeqretur q2 ſimul eſſent infiniti motus: qd̄ eſt impoſſibile. Tum tertio: q2 illius non eſt ſubiectū qd̄ non mouetur: ſ3 mot' nō mouetur: ergo ipſius mot' alius motus non eſt ſubiectū. Tu3 quarto: q2 doctrina nō eſt ſubiectū doctrine ſ3 diſcipulus. Sicut generatio nō eſt generatiōis: neq3 generatio eſt corruptionis: ergo vn' motus nō eſt ſubiectum alteri'. Tu3 quinto: q2 nec alteratio h3 perſe alteratiōem neq3 augmētatio augmentatōem: neq3 locimutatio alia3 locimutationem: ergo cum ſolū ſint tres ſpēs motus: ſequitur q2 nullius mot' eſt alter mot' tanq̄ ſubiecti. Ex pdictis p3 q2 non ſunt niſi tres ſpēs mot': ſc3 mot' ad qn̄titatē: ad qualitatem: ⁊ vbi. ¶ Et ſi qratur: an motus de minus perfecto ad magis pfectum ſit motus: cum videatur eſſe de non contrario in contrarium. ¶ Dicendum q2 talis mutatio eſt verus mot': ⁊ q2 eſt de contrario in contrarium: vt ad motū ſufficit: ⁊ per ɔn̄s aliquid dr̄ immobile tripliciter. ¶ Primo modo: ſi nullo modo poſſit moueri: ſicut de': ⁊ in hac ſignificatione ſonus dr̄ inuiſibilis. ¶ Secūdo modo: ſi ipſum cum difficultate vel timide moueatur. ¶ Et tertio modo: ſi natum eſt moueri ⁊ non mouetur pro illo tempore pro quo natum eſt moueri: et illud proprie dicitur quieſcens.

Q2 mot' nō ē motus tanq̄ ſubiecti.
Acceptiōs immobilis.

Tranſmutat aūt trāſmutās oē alid qdē ſm accn̄s: vt cū dicim' muſicū ābulare: qm̄ hic cui accidit muſicū eſſe ābulat ⁊c. ¶ Iſte ē quītus liber phiſicoꝝ Ar'. in quo p. determinat de diuiſiōe mot' in ptes ſubiectiuas: ⁊ de aliqb' alijs q̄ ſequūtur motū Et diuidit iſte liber ī tres tractat'. Prim' ē de diuiſiōe mot' in ſuas ptes ſubiectiuas. Scd̄s ē de vnitate mot': ⁊ incipit ibi. Poſthec aūt dicemus. Terti' ē de ɔtrarietate motuū: ⁊ incipit ibi. Apli' aūt ɔſideram'. Prim' tractat' ɔtinet tria capl'a q̄ videbūtur in pceſſu. pmū capl'm ɔtinet tres partes. ¶ In pria pōit quaſdā diuiſiōes. qꝝ pma talis ē. q2 tripl'r aliqd dr̄ trāſmutari. Uno° ſm accn̄s: ſicut dicimus muſicū ābulare. Iſte aūt termin'. ſ. ābulare pdicat de iſto terio muſicū ſm accn̄s. Scd̄o° dr̄ aliqd trāſmutari ſm ptē qn̄ ſc3 termin' trāſmutatōez ſignificās: affirmatur de terio totu3 ſignificāte: ppter hoc q2 de affirmat de terio pte3 ſignificāte: vt hō ſanat. q2 ocul' ei' ſanat Tertiomō dr̄ aliqd trāſmutari: nō ſ3 accn̄s nec ſ3 pte3 ſ3 pſe ⁊ prio: ſicut qn̄ alicui ſubiecto termin' trāſmutatōez ſignificās ɔuēit: q̄ qdē trāſmutatio toti ⁊ cuil3 pti ei' ɔuenit: ⁊ ſicut dictū ē de illo qd̄ trāſmutat. ita pt dici de trāſmutabili. T. Eſt aūt in mouēti ſilr. ¶ Hic p. ponit ſilem diſtinctiōez ex parte mouētis. Nā aliqd dr̄ Uno° mouēs peraccn̄s: ita q2 termin' actiue trāſmutatōez ſignificās: affirmat de aliquo terio p mouēte ſupponēte ſ3 accn̄s: ſicut hec ē ſ3 accn̄s: muſic' edificat. Scd̄o° dr̄ aliqd eſſe mouēs rōne ſue ptis: ita q2 termin' actiue trāſmutatōez ſignificās: affirmat de terio ſupponente p toto: ppter hoc: q2 de affirmat de terio ſupponēte p pte: vt hō pcutit eo q2 man' pcutit. Tertio° aliqd dr̄ mouēs ſ3 ſe: hoc ē termin' trāſmutatōez actiue ſignificās de aliquo pdicat ſ3 ſe vt hec ē ſ3 ſe: edificator edificat ſilr edificans edificat. T. Quī aūt aliqd eſt mouens. ¶ Hic p. ſubiūgit q2 ad motū ɔcurrūt iſta. ſ. mouēs: mobile: ⁊ tps: termin' a quo: ⁊ termin' ad quē: ⁊ mobile ē alteꝝ a terio a quo ⁊ terio ad quē. Non ē tn̄ intelligēdū q2 in quol3 motu mobile ī terio a quo: hēat aliq̄ entitatem ſibi realr inherētem: q̄ per motū abijcit. ⁊ in terio ad quē hēat aliā entitatē ſibi realr inherēteez: q̄ p trāſmutatōez acqrit. cū inſtātia ē in motu locali: vt oſtēſu3 eſt tertio hui'. In oī tn̄ motu ppe dicto ē termi' a quo qui ē vel forma realr inherēs ipi mobili: vel loc' vel qn̄titas: ſiue talis entitas ſeparet a mobili: ſiue nō. Et ſimiliter terminus ad que3 diſtinguit.

Manifeſtū ergo ¶ Hec ē ſcd̄a ps hui' capl'i. in q̄ p. oñdit talē ɔcl'oem: q2 mot' nō eſt in forma ſ3 qua3 ē mot' ſ3 ī mobli. Probat ſic p. q2 mot' ē in eo qd̄ mouet tanq̄ in ſubiecto: ſ3 hoc ē mobile: ⁊ nō forma ſ3 quā ē mot': ergo mot' nō ē ſubiectiue in forma ſiue diſpōne ſ3 quā ſit mot': ſ3 ī mobili. T. Magis aūt in q2 mouet. ¶ Hic p. ſubiūgit q2 mot' magis denoiat a terio ad quē q̄ a terio a quo: hoc declarat p. exēplariter: q2 magis ɔſueti ſum' dicere q2 corruptio ſit ad nō eē q̄ ad eē: l3 pcedat ab eē. Silr gn̄atio ē ad eſſe magis q̄ ad nō eſſe: quis pcedat a nō eſſe. Silr trāſmutatio q̄ ē a caliditate ad frigiditatem dr̄ frigefactio: ⁊ q̄ ē de frigiditate ad caliditatē dr̄ calefactio. Cōſeqnter ſubiūgit p. q2 diſpōes ſicut ſunt forme: locus: ⁊ paſſiōes q̄ per motū acqrunt vel depduntur: ſicut ſunt ſcia ⁊ calor nō mouent tanq̄ ſubiectū trāſmutatonis. T. Et dubitabit. ¶ Hic p. remouet vnā dubitatiōem: dubitaret eī aliqs vtꝝ diſpō ſ3 q̄ ſit mot' ſit ipſemet motus: vt vtꝝ caliditas ſit ipamet calefactio ⁊ albedo ipamet dealbatio ¶ Ad hoc rñdet p. q2 albedo fortaſſe nō eſt mot': ſ3 dealbatio ē mot'. T. Eſt aūt in illis ¶ Hic

¶ Diuiſio ex parte mobilis.
Diuiſio ex parte mouentis.
Quibus ad motū requiſita.
Mot' magis denoiat a termino ad que3 q̄ a terio a q°.

p.ponit diuiſiones ex pte termīoꝝ mot⁹. dicēs ꝙ aliqd ē termin⁹ mot⁹ paccñs: ⁊ aliqd ē terminus mot⁹ ſm ptē ⁊ aliqd ē termin⁹ mot⁹ pſe. T. Om̄ qdē igr̄. ¶ Hic p. infert ꝙ ex dictis pz: quō aliqd mouet pſe: ſʒ accñs: et ſm aliō. Silr̄ aliqd ē mouēs pſe: ⁊ ſʒ accñs: ⁊ ſʒ aliud. Et ſilr̄ qdā eſt termin⁹ mot⁹ pſe: qdā ſʒ accñs: qdā ſm aliud. Etiam manifeſtuʒ ē ꝙ motus non ē in forma ſm quaʒ ē motus: ſʒ in mobili tanꝙ in ſubiecto.

Diuiſio ex pte termini.

Scdm quidē ¶ Hec ē tertia ps capl'i. ī qua p. oſidit de qbus motui ꝯuenientibus ē ꝯſiderā duʒ ponēs talē ꝯcl'oem. de hijs q attribuūtur motui ſʒ accñs nō ē ꝯſiderādū in hac ſcīa: ſʒ de hijs q attribuūt motui pſe ī hac ſcīa ꝯſiderādū ē. ¶ Primā ptē pbat p. ſic: qꝛ tūc oporteret hāc ſcīaʒ de oībus ꝯſiderare: cū oīa peraccñs motui pñt attribui: ſʒ hec ſcīa nō ꝯſiderat oīa ergo nō hʒ ꝯſiderare de hijs q motui attribuūtur per accñs ¶ Scdam partē pbat p. ſic: qꝛ talia ſunt deter'ata ⁊ ſub certa ſcīa cōphēdi pñt: vt pote ꝙ oīs mot⁹ ē de vno ꝯtrario in aliud ꝯtrariuʒ vel in mediū: ⁊ ꝙ oīs mutatio ē de ꝯtradictorio in ꝯtradictoriū: ⁊ ſic de ſimilibus: ergo de illis q motui perſe ꝯueniūt: pertinet ꝯſiderare ad hanc ſciam.

Concluſio.

Oīs motus ē ex ꝯtrario medio aut cōtradictorio.

Om̄ autem ¶ Iſtud ē ſcdm capl'm p̄mi tractatus: in quo Ar'. deter'at de ſpēbus mutatōis: ⁊ diuidit iſtud capl'ʒ in tres ptes: q videbūtur in pceſſu Dicit ergo pmo ſic: ꝙ oīs mutatio ē a quodā in qddā vt pz per interp̄tatiōeʒ hui⁹ noīs mutatio. Nam mutari ē aliter ⁊ aliter ſe hr̄e ſm p̄us ⁊ poſteri⁹: ⁊ cuʒ p̄us ſit aliud a poſteriori: ⁊ mutatio ē a priori ad poſteri⁹: ſeqtur ꝙ mutatio ē a quodā in qddā. T. Mutabit auteʒ mutās. ¶ Hic p. ponit talē diuiſiōeʒ: ꝙ quadruplr̄ poſſet aliqd imaginari mutari. Pmo ex ſubiecto in ſubiectū. Scdo ex ſubiecto ī nō ſubiectū Tertio ex n̄ ſubiecto in ſubiectū. Quarto ex nō ſubiecto ī n̄ ſubiectū. Et ſubdit p. ꝙ p ſubiectū intelligit terminū affirmatiue deſignatū ⁊ per nō ſubiectū intelligit terminū negatiue deſignatuʒ. T. Quare neceſſe ē. ¶ Hec ē ſcda pars hui⁹ capl'i. in qua p. ponit talē ꝯcl'oem ꝙ tres ſūt ſpēs mutatiōis: ſcʒ mutatio de ſubiecto in ſubiectum. De ſubiecto in nō ſubiectū. De nō ſubiecto in ſubiectū: ⁊ nō plures. Probat ſic. p. qꝛ nō poſſum⁹ aliqd imaginari mutari niſi quatuor mōis p̄us dictis: ſʒ de nō ſubiecto in nō ſubiectū nihil mutat. ergo relīquit ꝙ nō ſunt niſi tres ſpēs mutatōis. Minor pz: qꝛ oīs mutatio dʒ eſſe ex oppoſito in oppoſitū: ſʒ nō ſubiectū: nō opponit nō ſubiecto: cū nō opponat ſibi ꝯtrarie: ꝯtradictorie: vel p̄uatiue: g° nō eſt mutatio de nō ſubiecto in n̄ ſubiectū. T. Ex nō ſubiecto qdā. ¶ Hic p. declarat dictas ſpēs mutatiōis dicēs: ꝙ mutatio q eſt ex nō ſubiecto in ſubiectū ē Generatio. Et illa ē duplex. Naʒ qdā eſt gñatio ſimplr̄ ⁊ qdā eſt gñatio ſm qd. Per generatōem ſimplr̄ intelligit p. mutatiōeʒ pp̄ter q̄ ille termin⁹ ens vel eē perſonaliter ſumpt⁹ incipit verificari de aliquo de quo p̄us nō verificabat. Sʒ gñatio ſʒ qd ē mutatio pp̄ter q̄ ille termin⁹ ens vel eſſe cū additiōe aliqua incipit de nouo verificari de aliquo de quo pri⁹ non verificabat. Exemplū primi. gñatio ſortis. Exemplū ſcdi: vt calefactio ſortis: ſiue qñ ſortes ſit albus. T. Quo vo ex ſubiecto ¶ Hic p. ꝯſr̄ ſubdit ꝙ illa mutatio que ē de ſubiecto ī nō ſubiectū, eſt Corruptio. Et talis ē duplex: qꝛ qdā eſt corruptio ſimplr̄: ⁊ qdā eſt corruptio ſm qd. Corruptio ſimplr̄ eſt mutatio pp̄ter quā deſinit verificari eē de aliquo ſumptū ſine aliqua additione: de quo prius verificabat. vt corruptio ſortis. Sʒ corruptio ſm qd. ē mutatio pp̄ter quā deſinit v'ificari eſſe de aliquo ſumptū cū aliqua additiōe. de quo p̄us verificabatur. ſicut qñ ſortes deſinit eſſe albus: tūc corrūpitur ſortes alb⁹ ⁊ n̄ ſortes nō corrūpitur. T. Si igr̄ ꝙ nō eſt ¶ Hic p.

Quid mutatio ⁊ qd mutari.

Modi mutationum.

Quid ſubiectū ⁊ quid ſubſtantiuū.

Tres ſpecies mutationis.

Quid gñatio ſimplr̄: ⁊ ſm quid.

Quid corruptio ſimplr̄: ⁊ ſm quid

ſubiungit multiplicitateʒ iſti⁹ termini non ens: dicens ꝙ nō ens multipliciter dr̄. Vnomō vt ideʒ ē qd falſuʒ: ⁊ iſtomō capitur p̄mo poſterioꝝ: qñ dr̄ ꝙ de nō ente non eſt ſcīa. Scdomodo capit nō ens pro illo qd non ē ens in actu ſimplr̄ ⁊ tanꝙ ens cōpletum ⁊ perſe ſubſiſtēs: ſʒ eſt in potentia ad formā: ſicut materia pria. Tertiomō dr̄ nō ens ſm qd: ſiue cū additione vt nō ens albū: non ens nigrū. Vnde nō enti ſcdomō nō attribuitur moueri: ſed nō enti tertiomō bene attribuit moueri peraccidens. hec em̄ eſt peraccidens: nō ens album dealbat.

Acceptiones nō entis.

T. O' autem ſimpliciter. ¶ Hec ē tertia pars huius capituli in qua p. ponit tres cōcluſiones. Quaꝝ prima talis ē. Generatio non ē motus. Hanc cōcluſionem pbat p. duabus rōnibus. Quarū prima ē. Omne quod mouetur ē. ſʒ ꝙ generat non ē. ergo generatio non eſt motus. Maior ſic intelligit. omne illud cui attribuit motus a nobis ē hoc aliquid perſe exiſtens cum illud ſit nobis magis manifeſtum. Minor ſic intelligit. qd generat ſubiectiue non ē ens cōpletum ⁊ perfectū per ſe exiſtens. T. Et ſi om̄e qd mouet. ¶ Scda rō eſt talis. O' ē qd mouet ē alicubi ſiue ī aliquo loco: ſʒ illd qd generat nō ē alicubi: cuʒ ipm non ē. ergo gñatio nō eſt mot⁹. T. Neqʒ iaʒ corruptio. ¶ Scda ꝯcl'o ē. ꝙ Corruptio non ē mot⁹. Hāc ꝯcl'oem pbat ſic p. Illa mutatio cui nō ꝯtrariat mot⁹ vel qes non ē mot⁹: ſʒ corruptioni nō ꝯtrariat mot⁹ vel qes: ergo corruptio non ē motus Maior pz per p. in poſtp̄dicamētis: ⁊ mīor pz: qꝛ corruptioni ꝯtrariat gñatio: ⁊ gñatio nō eſt mot⁹ nec qes: ergo corruptiōi nō ꝯtrariat motus vel qes. T. Om̄ aūt oīs motus. ¶ Hic p. pōit tertiā ꝯcl'oeʒ q talis ē. Ex quo tres ſunt ſpēs mutatōnis: ⁊ generatio ⁊ corruptio non ſunt mot⁹: ſola mutatio q ē de ſubiecto in ſubiectū erit mot⁹. Pꝛ qꝛ mutatio de nō ſubiecto in ſubiectū non eſt motus: vt dicit pma ꝯcl'o. nec mutatio de ſubiecto in nō ſubiectū: vt dicit ſcda ꝯcl'o. nec etiā mutatio de nō ſubiecto in nō ſubiectū: vt pz ex ſcda pte h⁹ capl'i. Iō relinquit ꝙ ſola mutatio q ē ex ſubiecto in ſubiectū ſit motus: hec aūt ē inter ꝯtraria aut media ꝯtrarioꝝ.

Concluſio. i.

Concluſio. ij.

Cōcluſio. iij.

Si igitur ¶ Iſtud ē tertiū ca. huius tractat⁹: in quo p. deter'at de diſtinctōe ſpēꝝ motus. Et diuidit iſtud ca. in duas ptes. In pma oſidit ad q predicamenta nō eſt mot⁹. Scdo oſidit ad q p̄dicamēta ē mot⁹ ſcda ibi. Om̄ aūt neqʒ ſba. Ponit ergo pmo talē ꝯcl'oeʒ principalem: quā intēdit pbare in iſto capl'o. dicēs ꝙ cū p̄dicamēta ſint diſtincta puta ſba a qualitate: vbi: qñ: adaliqd: quātitate: facere: ⁊ pati: neceſſe ē tres eē mot⁹: ſcʒ q̄titatis: qualitatis: ⁊ ſʒ locū. T. Scdʒ ſbaʒ aūt ¶ P. hic ponit aliquas ꝯcl'ones valētes ad pbāduʒ cōcluſiōem principalr̄ intentā. Quaꝝ pma talis ē. ꝙ ſʒ ſubſtantiā non ē motus. Probat ſic p. qꝛ oīs mot⁹ ē de contrario in ꝯtrarium: ſʒ ī ſbe nihil ē ꝯtrariū: vt pʒ ex p̄dicamentis: ergo ſm ſbam non ē motus. T. Neqʒ in adaliqd. ¶ Scda ꝯcl'o ē. In adaliqd nō ē perſe mot⁹. Probat ſic p. qꝛ in illo p̄dicamēto non ē perſe mot⁹ cuius denolationes de nouo attribuūtur alicui ipo nō mutato: ſed ſic ē de relatōe ſiue adaliquid: ergo ī adaliqd nō ē motus perſe. Minor pz: qꝛ ſorte exñte albo: ⁊ platone exñte nigro: platone mutato ad albedinem: ſortes denominat ſimilis platoni: ipo ſorte tñ nō mutato qui p̄us nō erat ſimilis platoni: ſʒ diſſimilis: ergo denolatō ſm terminos de genere adaliqd attribuit de nouo alicui ſubiecto: ſine mutatiōe rei pro qua tale ſubiectū accipit. ¶ Ex iſto textu manifeſte hr̄: ꝙ termini d' genere relatiōis nō importāt aliꝗ entitateʒ realiter diſtinctā a re abſoluta: ſiue a re p terminos abſolutos importata qꝛ ſi tales termī īportarēt aliꝗ entitateʒ diſtinctā a re abſoluta: tūc tales termini nō poſſent p̄dicari de nouo de termīo ipʒ mobile ſignificāte: niſi in illo qd mouet ac

Cōcl'o p̄ncipalis ꝙ mot⁹ ſunt tres q̄titatis: qualitatis ⁊ ſm locū

¶ Cōcluſio. j. ſub p̄ncipalis

Concluſio. ij. minus pncipalis.

Videriūt Reales.

quireretur aliqua entitas: ⁊ ſic illud qd denolatur mutaret. qd tñ nō oʒ (vt dicit p.) ad hoc ꝙ aliqua res denoiet p terīos d' gñe relatōis. T. Neqʒ ei agēt'. ¶ Tertia ꝯcl'o ē. ꝙ in actōe ⁊ paſſiōe nō ē mot⁹ pſe. pbat ſic p. ad nullū motū ē mot⁹ pſe: ſʒ actio ⁊ paſſio ſunt mot⁹ vt patuit tertio hui⁹: ergo ad actōeʒ ⁊ paſſiōeʒ nō ē mot⁹ pſe. ¶ Pro pbatiōe maioris ſubdit p. ꝙ duplr̄ p̄t ꝯtingere ꝙ ipi⁹ mot⁹ ſit mot⁹. Vno° ꝙ mot⁹ ſit ſubiectū motus. Aliomō ꝙ mot⁹ ſit termin⁹ motus. Et vtroqʒ mō duplr̄. vnomō pſe: ⁊ aliomō paccñs. Iſtis ſuppoſitis pbat p. ꝙ ad motū tanꝙ ad terminū nō ē mot⁹ tribus rōib⁹. Quaꝝ pma ē. qꝛ ſi ſic ſeqret ꝙ mobile ſp moueret ſʒ ꝯñs ē falſū: g° ⁊ añs: ꝯña pʒ qꝛ ſi ſanatō ſit ad egrotatiōeʒ: ⁊ egrotatō ad aliā mutatōeʒ: ⁊ ſic deinceps: g° qñ ceſſabit ſanatio erit egrotatō: ⁊ qñ ceſſabit egrotatio. erit alia mutatō: ⁊ ſic deinceps: g° mobile ſp moueret.

Concluſio. iij. minus principalis.

Probat mot⁹ nō eſſe ad motum tanꝙ ad terminū

T. Ampli⁹ ī nō ꝯtigēteʒ. Scda rō ē. qꝛ ſi ſic ſeqret ꝙ eadē mutatō eſſʒ ſimil' ad ꝯtrarios terīos ſʒ ꝯñs ē falſū ergo ⁊ añs. ꝯña pʒ: qꝛ ſi ſanatio ſit ad aliū motū pſe tāꝙ ad terminū hoc maxie erit ad egrotatōeʒ: cū motus debeat eē de ꝯtrario in ꝯtrariū: ⁊ ſi ſanatio ſit ad egrotatōeʒ: tūc erit ad terminū egrotatōis ſcʒ ad egritudineʒ: ⁊ tñ ipa ē ad ſanitatē. ergo vn⁹ ⁊ idē mot⁹ ē ad ſanitatē ⁊ egritudinē q ꝯtrariant: poſſibile tñ eſt motū eſſe ad motū paccñs tanꝙ ad terminū. T. Amplius aūt. ¶ Tertia rō ē. ſi ad motū eſſʒ mot⁹ pſe tanꝙ ad terminū: ſeqret ꝙ nulla eſſʒ mutatio ſiue mot⁹: ꝯñs ē falſum ergo ⁊ añs. ꝯña pʒ: qꝛ in mobili eſſent infinite mutatiōnes q eſſent pſe ordiate: ⁊ ſic nō eſſʒ dare p̄mā mutatōneʒ vel vltimā: ⁊ p ꝯñs nulla eſſʒ mutatio in mobili: qꝛ ſi in pſe ordiatis nō ſit dare p̄mū nec aliqd alioꝝ. T. Ampli⁹ eiuſdē. ¶ Hic p. pbat ſcdaʒ ptē. ſcʒ ꝙ mot⁹ nō ē ſubiectū motus pſe qnqʒ rōib⁹: qꝝ pma talis ē. Qꝛ ſi ſic ſeqret ꝙ mot⁹ eſſʒ ſubiectū qeti pſe. ꝯñs ē falſuʒ: ergo ⁊ añs. ꝯña pʒ: qꝛ mot⁹ ⁊ qes p̄uatiue opponunt. g° hñt fieri circa idē ſubiectū. g° ſi mot⁹ ſit ſubcm̄ mot⁹. et erit ſubiectū qetis. Etiā ſeqt ꝙ gñatio eſſʒ ſubcm̄ corruptōnis: qꝛ gñatio ⁊ corruptō ꝯtrariāt. ⁊ gñatio eſſʒ ſubcm̄ gñatiōis: g° et eſſʒ ſubcm̄ corruptōis. T. Ampli⁹ opʒ. ¶ Scda rō ē. ſi mot⁹ eſſʒ ſubiectuʒ mot⁹ (cū in oī motu oporteat aliqd ſubijci) ſeqret ꝙ eſſʒ pceſſus ī īfinitū ī ſubiectis motuū: ſʒ ꝯñs ē falſuʒ: ergo ⁊ añs. ꝯña pʒ: qꝛ ſi vn⁹ motus eſſʒ ſubiectū mot⁹ pſe: tūc illius mot⁹ q ē ſubiectū eſſʒ alius mot⁹ ſubiectū: ⁊ ſic ī infinitū. T. Et iteꝝ aliqdī ꝙ Tertia rō ē. Illud ē ſubiectū motus qd mouet. ſʒ motus nō mouet. ſʒ alia a motu: ergo motus non ē ſubiectū motus: ſʒ alia a motu ſunt ſubiecta motus. T. Silr̄ aūt qnō erit. Quarta rō ē. doctrina nō eſt ſubiectū doctrīe: ſʒ diſcipul⁹: ergo nec mot⁹ ē ſubiectū motus: ſʒ mobile. T. Amplius ſi tres ſit. ¶ Quinta rō ē. Tres ſunt ſpēs mot⁹: ⁊ ī n̄ nulla videt eſſe ſubiectū pſe motus; cū alteratio nō ſit ſubiectū motus localis pſe: nec ecōtra ⁊ ſic de alijs motib⁹: ergo nullus motus ē ſubiectū motus perſe. Et ſubdit p. ꝙ nō eſt inconueniēs motū moueri: ⁊ eſſe ſubiectū motus paccñs: vt ſi aliqs ſanet ⁊ currat: tūc ſanatio mouet peraccidens.

Probat mot⁹ nō eſſe ſubiectum motus.

Tres ſūt ſpecies motus.

T. Om̄ aūt neqʒ ſubſtātie. ¶ Hec ē ſcda ps huius ca. in qua p. ex dictis infert p̄ncipalē ꝯcl'oem: per quā oſidit in qbus p̄dicamētis ē motus perſe: ⁊ ē talis: cū non ad ſbam: neqʒ adaliqd: neqʒ facere aut pati ſit motus: relinquit ꝙ ē motus ad q̄titatem qualitatē: ⁊ vbi. Probat ſic p. qꝛ ī vnoquoqʒ illoꝝ p̄dicamētoꝝ ē ꝯtrarietas ſufficiēs ad motū: ergo ad illa ē mot⁹. T. Et mot⁹ qdē ¶ P. hic noiat ſpēs mot⁹. dicēs ꝙ mot⁹ ſm quale ſiue ad qualitatē vocat alteratio. Motus vo ſʒ q̄titatem ſiue ſm q̄tuʒ nō noiat vno noīe ſʒ duobus. Qui vero ē ad q̄titateʒ pfectaʒ ē Augmētatio. Qui vo ab illa nominuat Diminutio. Mot⁹ vero ſm vbi ſiue ſm locū: dr̄

Infert cōcl'o principalis.

loci mutatio. T. Que aūt ē in eadē ſpē. ¶ P. hic remouet vnum dubiū ſiue vnaʒ obiectiōem ꝯtra pri⁹ dicta: dictū em̄ ē pri⁹ ꝙ oīs mutatio ē de ꝯtrario in ꝯtrariuʒ.

Contra hoc poſſʒ aliqs inſtare. ꝙ eſt aliqs motus de magis in min⁹: vel ecōtra: ⁊ tñ non videt eſſe ibi ꝯtrarietas: igr̄. Ad hoc rñdet p. ꝙ illa ſunt ꝯtraria ſufficientia ad motū. T. Immobile aūt ē. ¶ Hic p. pōit tres acceptōes illius termini īmobile. Vnomō dr̄ īmobile: qd nullomō p̄t moueri ſicut de⁹: ⁊ ſicut ſonus dr̄ īuiſibilis Aliomō dr̄ īmobile qd cū difficultate aut tarde mouet vel incipit moueri Tertiomō aliqd dr̄ īmobile qd aptū natum ē moueri: ⁊ nō mouet p illo tp̄e p quo natum ē moueri: nec vbi natuʒ ē moueri: nec taliter qualiter natum ē moueri. Et ſubdit p. ꝙ immobile tertiomō ideʒ ē qd quieſcens ſiue quies.

Acceptōes īmobilis.

Queritur vtꝝ generatio ſit mot⁹. ¶ Et videt ꝙ ſic: qꝛ mot⁹ ē generatio ptis poſt ptē: vt dicit cōmētator tertio hui⁹: ergo mot⁹ ē generatio: ⁊ p ꝯñs generatio ē motus. Scdo ſic. diffinitio mot⁹ data a p. tertio huius ꝯuenit gñationi: cū generatio ſit act⁹ gñabilis ſʒ ꝙ generabile: ergo generatio ē mot⁹. ¶ Tertō ſic: oīs mutatio ſucceſſiua ⁊ ꝯtinua ē motus: ſʒ generatio ē mutatio ꝯtinua ⁊ ſucceſſiua: ergo generatio ē motus. Minor per p. pʒ cōparētem ſeptimo hui⁹ gñatiōnes adinuiceʒ in velocitate ⁊ tarditate. Etiā pʒ p p. ſexto hui⁹ dicētem: ꝙ illud qd generat p̄us generabat.

Quarto ſic: generatio ē gñatio: ergo generatō ē motus. ꝯña tʒ ab inferiori ad ſupius. ¶ Quīto ſic: oīs mutatio cuius ſubiectum ē ens in actu ē motus. ſʒ generatio ē hmōi: igr̄ generatio ē motus. Minor pʒ: qꝛ ideʒ ē ſubiectū generatōis ⁊ alteratōis: cū illud p̄us diſponatur per alteratōem in quo forma ſubſtātialis poſtea introducit. Sexto ſic: alteratio ē generatio: ergo generatio ē motus. Cōſeqntia pʒ: qꝛ oīs motus ē alteratio: ⁊ añs pbat. qꝛ calefactio ē generatio caliditatis: ergo eſt generatio: ⁊ p ꝯñs alteratio ē generatio. ¶ Septīo ſic: ad ſubſtātiā ē mot⁹: ⁊ nō alius q̄ generatio ⁊ corruptio: ergo generatio ē mot⁹. Maior pʒ: qꝛ ſi ad ſubſtātiam nō eſſʒ motus: hoc eſſʒ iō: qꝛ in ſubſtātia nō ē contrarietas ad motū ſufficiens: ſʒ hoc ē falſum: cū forme ſubſtantiales eidm̄ ſubiecto ſucceſſiue ineſſe poſſunt ⁊ non ſimul.

In oppoſitū eſt p. in textu dicens ꝙ generatio nō ē motus. Pro ſolutiōe qſtionis ē.

Sciēduʒ Q' iſte termin⁹ mot⁹ capit triplr̄ Vnomō p omni mutatione ſucceſſiua ⁊ tpali: ⁊ iſtomō capit p. tertio phiſicoꝝ. Aliomō capit p mutatione ſucceſſiua tpali: cui⁹ ſubiectuʒ ē hoc aliqd actu pſe exiſtens: ⁊ iſtomō capit in iſto libro. Tertiomō capitur ſtrictiſſime p mutatione ſucceſſiua ⁊ tēporali: cui⁹ ſubiectum ē hoc aliqd: immediate pcedente ab agente ſine alio motu preuio in eodem ſubiecto ad queʒ ſequit talis motus: ⁊ hoc mō capit ille terminus motus. vij. huius: cū dr̄ ꝙ ad ſolas qualitates tertie ſpēi ē pſe motus ſiue alteratio. Similiter iſte terminus generatio capit multipliciter. ¶ Vnomō p omni tranſmutatiōe per queʒ aliqd pcedit de nō eſſe ad eſſe: ſiue illa trāſmutatio ſit inſtantanea ſiue ſucceſſiua: ſubiecto tñ aliquo p̄ſuppoſito: ⁊ iſtomō pductio hoīs diceret gñatio nō qdē ſucceſſiua ſʒ īſtātanea. Scdomō capit p trāſmutatiōe ſucceſſiua: p quā aliqua ſbʒ pcedit a nō eſſe ad eſſe: ⁊ iſtomō pductio plāte diceret gñatio: cum ſit trāſmutatio ſucceſſiua: p quā aliqua ſba pcedit de nō eſſe ad eē ſubiecto p̄ſuppoſito. Talis tñ tranſmutatio nō ē ſucceſſiua ex pte graduū forme: ſicut ex pte partiū gradualiū: cū forma ſubſtātialis non ē intēſibilis ⁊ remiſſibilis: niſi qs ſʒ cōmēta. tertio celi velit dicere: ſos

Acceptiones motus.

Acceptiones Generatōn.

mas ſubſtātiales elemētoꝝ poſſe intēdi ⁊ remitti: cuꝰ tamen oppoſitū cōiter tenet. ſ; ꝓuenit iſta ſucceſſio ex pte partiū ꝙtitatiuaꝝ: q2 vna ps forme p2io introducit in vna pte materie: ⁊ deīde alia ps forme in alia parte materie: vt clare p;: qñ virga viua fit mortua: ibi p̄mo vna ps forme a materia remouet. deīde alia ab alia pte materie. ¶ Tertiomō capit ꝓ mutatiōe ſucceſſiua p quā aliqua forma accñtalis ꝓcedit de nō eē ad eſſe: et iſtomō ꝓductio caliditatis poſſ; dici gñatio. q̄l; autē iſtoꝝ moꝝ pt dici gñatio ſimplr: capiēdo generatiōem ſimplr ꝓ mutatōe ꝓpter ꝙ de aliquo ē veꝝ dicere ꝙ p̄us nō fuit ⁊ idē iam ē. ¶ Quartomō capit ꝓ oī ꝓductōe ſiue trāſmutatiōe: qua aliq̄d ꝓcedit de nō eſſe tali ad eſſe tale: ſiue hoc ſit p acq̄ſitiōez noue entitatis in illo qđ denoiat trāſmutari: ſiue nō. In ꝓpoſito aūt d; capi ille terminꝰ generatio ſcđomō vt ſatis p; ex ꝓbatōe p. q̄ oñ. ſit generatōez nō eſſe motū: cū dicit: illud qđ gñatur nō ē. hoc ē ſubiectū generatōis non ē ens in actu pſe exñs. Et d; diffinitio generatōis data a p. ſic itelligi q̄ talis ē. Generatio ē mutatio de nō ſubiecto ī ſubiectū hoc eſt: ē mutatio ꝓpter ꝙ īmediate de aliquo veꝝ erat dicere ꝙ nō erat: ⁊ iam ē veꝝ dicere ꝙ ē. ⁊ hoc capiēdo illū terminū gñatio p2iomō. S; ſi capet ſcđomō tūc ſic intelligit. ꝙ ē mutatio ꝓpter ꝙ de aliqua ſ̄ba veꝝ ē dicere ꝙ īmediate ante nō fuit: ⁊ iam ē. Et ſilr diceret qñ capit tertiomō ponēdo illū terminū accñs loco illiꝰ termini ſ̄ba. ¶ Ex dictis p;: ꝙ iſta ꝓpō Res gñat h; exponi per vnā negatiuā de p̄terito: ⁊ vnā affirmatiuā de pñti: quocūq; mō accipiat ille terminꝰ gñatio: vel per vnam negatiuam de pſenti: ⁊ affirmatiuam de futuro Iſtis notatis ſit.

Concluſio reſpōſiua ad q̄ſitū: generatio nō eſt motꝰ capiēdo illū terminū generatio ſcđomō: ⁊ illū terminū motꝰ ſcđomō ⁊ tertiomō. P;: q2 ſubiectū motus ē hoc aliq̄d ⁊ ens pſe exñs: ⁊ ſubiectū gñatiōis non igr̄. Etiā illud qđ denoiat moueri ē vnū ⁊ idē ante motū ⁊ poſt motū: nō aūt ſic ē de illo qđ denoiat generari Nā forma ſubſtātialis: ſiue totū cōpoſitū denoiat gñari: ⁊ tñ nullū illoꝝ ē vnū ⁊ idē ante trāſmutatōez ⁊ poſt tranſmutatōez: nec ē ſubiectū trāſmutationis: ſ; materia ē illud qđ tali trāſmutationi ſubijcit. ſ; ex quo ipſa non ē nota: nec ita manifeſta vulgo ſicut totū cōpoſitū vel forma. iō iſtud p̄dicatū generari: nō ſibi attribuit. ſ; toti cōpoſito vel forme: ſicut in calefactōe aq̄ illđ qđ calefit (puta ipa aqua: ex quo ē nota vulgo ⁊ manet vnū ⁊ idē ante ⁊ poſt: denoiat calefieri: licet tñ materia ipius aq̄ ſit illud in quo introducit caliditas: ⁊ ē illud cui realiter inheret illud qđ per trāſmutatiōem acq̄rit tñ ex quo non ē nota vulgo non denominat calefieri: ſ; ipſa aqua manens vna ⁊ eade; aqua ante ⁊ poſt trāſmutationem.

Dubitatur p2io. Utꝝ ad ſubſtātiaz ſit motꝰ ¶ Ad dubiū dr̄ ꝙ ad ſubſtātiaz non ē motꝰ capiēdo illū terminū motꝰ ſcđo aut tertiomō: ſ; bñ eſt motꝰ capiēdo illū terminū motus p2iomō. Uñ ꝓ tanto dr̄ eſſe motus ad ſ̄bam: capiēdo p2imomō illū terminū motus: q2 ꝓpter trāſmutatōez aliq̄ aliqđ dicibile p̄dicamēti ſ̄be: īcipit de nouo v̄ificari de ꝓnoīe demōſtratiuo: de quo immediate ante nō verificabat. ⁊ ſine tranſmutatōe illa: nullū dicibile p̄dicamēti ſ̄be pt verificari de tali ꝓnoīe illā rem demōſtrāte de quo tñ ante nō verificabatur ¶ S; q̄reret aliq̄s. an rō p. qua ꝓbat ꝙ ad ſ̄baz nō eſt motꝰ: ꝓpter hoc ꝙ ſ̄be nihil ē ꝯtrariū ſit ſufficiens ¶ Ad hoc dr̄ ꝙ ſic. capiēdo ꝯtrarietatē ꝓ repugnātia ſiue incōpoſſibilitate aliquoꝝ reſpectu ſubiecti tranſmutatiōis: qđ quidē ſubiectū ē hoc aliq̄d ⁊ perſe exñs mō talis ꝯtrarietas non reperit in ſubſtātijs. Et l; due forme ſubſtātiales quaꝝ vna ē abijciēda: ⁊ alia introducēda: ſunt entitates: magis repugnantes inter ſe ⁊ circa ipam materiā: ꝙ ꝙtitas triū pedū ⁊ ꝙtitas duoꝝ pedū. ⁊ ſilr ꝙ vnus locꝰ a quo ⁊ aliꝰ locus ad quem. q2 tñ ſubiectū tranſmutatōis q̄ ē de vna forma ad aliā: nō ē ens cōpletū pſe exñs: quēadmodū ē ſubiectū trāſmutatiōis de ꙗtitate maiore ad ꙗtitatē minorē vel trāſmutatōis de vno loco ad aliū locū. iō talis ꝯtrarietas non ſufficit ad motū ſcđo vel tertiomō dictum.

Dubitatur ſcđo. Utꝝ oīs mutatio ſit ex quodā in qđdā ¶ Ad hoc dr̄. ꝙ duplr pt intelligi: ꝙ oīs mutatio ſit ex quodā in qđdā. Unomō ꝙ in oī trāſmutatiōe ſit aliqua res q̄ abijcit. ⁊ aliqua res q̄ acq̄rit. ⁊ iſto modo nō oīs mutatio ē ex quodā in qđdam: ſicut p; de illuminatōe medij p ꝙ ꝓducit lumen in aere: ⁊ ibi ab aere nihil remouet l; aliq̄d acq̄ritur. Silr in corruptōne luminis aliq̄d ꝑdit. ⁊ tñ nihil acq̄ritur qđ ſibi realiter inheret. Silr in rarefactione nihil remouet ab illo qđ rarefit: nec aliq̄d acq̄ritur qđ ſibi realiter inheret: qđ cōcurrit ad rarefactiōez tanꝙ terminꝰ a quo vel tanꝙ terminꝰ ad quē. l; acq̄ratur nouꝰ modus ſitꝰ partiū ¶ Aliomō intelligit ſic. ꝙ āte trāſmutatiōez de ꝓnoīe demonſtrāte illā rem q̄ trāſmutat ſiue q̄ trāſmutatiōi ſubijcitur: aliq̄d p̄dicat vere affirmatiue: vel negatiue ⁊ poſt trāſmutatōez aliud. Ex iſto p; quō d; itelligi aliud dictū p. ſc; ꝙ ad oēm motū cōcurrūt q̄nq;: ſc; mouens: mobile: tp̄s: terminꝰ a quo: ⁊ terminꝰ ad quem. Non eñi intēdit: ꝙ ad oēm motū ꝯcurrūt quinq; res diſtincte. quaꝝ vna ſit mouens: ⁊ alia mobile: ⁊ alia tp̄s: alia terminꝰ a quo: alia terminꝰ ad quē. cū habeat inſtantia in illuminatōe medij: rarefactiōe ⁊ cōdenſatione: l; tñ in aliq̄bus motibꝰ q̄nq; res diſtincte ꝯcurrant: ſc; in alteratōe ꝓprie dicta: ⁊ in motu locali recto: ſ; intendit p. dicere: ꝙ ad oēm motū requirit ꝙ aliquid ſit mouens; ⁊ ꝙ aliq̄d ſit mobile: ⁊ ꝙ ſit tp̄s: ⁊ ꝙ aliquid predicet affirmatiue vel negatiue ante trāſmutatiōez ⁊ ꝙ aliq̄d p̄dicetur affirmatiue vel negatiue poſt trāſmutatiōez de ꝓnoīe demonſtrāte ip̄m mobile: ſiue qđ ſubijcitur ip̄i motui ſucceſſiue.

Ad rōnes q̄ſtionis. ¶ Ad quatuor p2imas dr̄: ꝙ bene ꝯcludūt capiēdo illū terminū motus p2imo modo: quocūq; etiā mō capiat ille terminꝰ gñatio: dūmō generatio ſit ſucceſſiua: ſ; ſi capiat ille terminꝰ motus ſcđomō. tūc aliqua gñatio bene ē motus capiēdo illū terminū generatio p2io tertio aut quarto mō: vt bene ꝓbat q̄nta ⁊ ſexta rōnes. ¶ Ad ſeptimā rōem p; ſolutio ex primo dubio. Rō vero poſt oppoſitū ſolū cōcludit de generatione ſubſtātie.

Queritur vtꝝ ſolū ad ꙗtitatez qualitatez: ⁊ vbi ſit pſe motus. ¶ Et videt ꝙ nō: q2 in ꙗtitate non ē ꝯtrarietas: vt p; per p. in p̄dicamentis: ergo ad ꙗtitatem non ē motꝰ. ¶ Scđo ſic. ſi ad ꙗtitatem eſſ; motꝰ pſe: ſeq̄retur ꝙ ad oēm ꙗtitatez eſſ; motus. ꝯñs ē falſu; ergo ⁊ añs. Cōſeq̄ntia p;: q2 perſe p̄ſuppōit de oī. Añs p;: q2 ad ꙗtitatem corporis celeſtis non ē motꝰ. ¶ Tertio ſic. ſi ad ꙗtitatem eſſ; motus: ſeq̄ret ꝙ ad ſubſtātiā eſſ; motꝰ: cū q̄dā ꙗtitas ſit ſ̄ba. ¶ Quarto ſic. ad qualitatez ē motꝰ: ergo ad aliq̄d ē motꝰ: ⁊ p ꝯñs nō ſolu; ad tria p̄dicamēta ē motꝰ. ꝯñs ē falſu;: ergo ⁊ añs. ꝯña p; q2 ad albedinez ē motꝰ: ergo ad ſimilitudinem ē motꝰ eo ꝙ albedo ē ſimilitudo. ¶ Quīto ſic. qđl; p̄dicamentu; ē intētio vel intentiōes: ſeu ꝯceptiōes aīe: ſ; ad intentiōes nō ē motꝰ: ergo ad p̄dicamētū nō ē motꝰ. ¶ Sexto ſic. ꝓpter motū localē nō o; variare denoiatiōes ſ; dicibilia p̄dicamēti vbi: igr̄ ī p̄dicamēto vbi nō ē pſe motus. Maior p;: q2 deꝰ pt mouere totū mūdu; motu locali recto: ꝓpter quē motū non o; variare denoiatōes ſm dicibilia predicamenti vbi: ergo. Etiā ſi deꝰ moueret totū mundum motu circulari: tūc per illum motum non oporteret variare denominationes ſm dicibilia p̄dicamenti vbi.

In oppoſitū eſt p. quinto huiꝰ oñdens ꝙ ad illa tria p̄dicamēta ē motus ⁊ nō ad alia. Pro ſolutiōe queſtionis eſt.

Quid motꝰ pſe ⁊ paccidēs.

Sciendu; q̄ duplr pōt eſſe motꝰ ſcđm aliqđ p̄dicamētum: vel ſm aliq̄ ſpēm p̄dicamēti. Unomō ꝙ ſit motus pſe. Aliomō ꝙ ſit motꝰ peraccñs. ¶ Motꝰ aūt perſe ſ; aliqđ p̄dicamentū: ſiue ſm aliq̄ ſpēm p̄dicamēti: eſt motꝰ ad aliq̄ diſpōem ꝓpter ꝙ de re q̄ mutat o; mutare reſpōſiōem ſm dicibilia talis p̄dicamenti: q̄ quiđ dicibilia nō verificant de aliquo de nouo niſi ꝓpter motū ſeu mutatiōem facta; in illo qđ ſignificat per tale ſubiectū. Ex quo p; ꝙ iſta determīatio pſe: nō capit hic ſcđe intētionaliter vt ē paſſio ꝓpōnis: ⁊ vt faciat ꝓpōem modale; cōpoſitā. Nec capit pſe intētionaliter ⁊ ſincathegoreumatice: vt faciat ꝓpōem modalē diuiſa;. ſ; capit pſe intētionaliter ⁊ cathegoreumatice: vt ē determīatio illiꝰ termini motꝰ. ¶ S; motus paccidens ſ; aliqđ p̄dicamentū. ē motꝰ ꝓpter quē nō o; variare denoiationes ſ; dicibilia talis p̄dicamēti: q̄ dicibilia de nouo poſſunt verificari de aliquo ſine trāſmutatiōe illius: ⁊ illa determīatio peraccñs ē determīatio illius termini motꝰ. ¶ Motꝰ vero ē aliqđ predicamētu; ꝓpter quē de ꝓnoīe demonſtrāte rem q̄ mouet. variātur denoiationes ſm aliqua dicibilia eiuſdē p̄dicamēti. Et hoc ꝯtingit duplr ſicut dictu; ē. Non aūt dr̄ motꝰ eſſe ad aliqđ p̄dicamētu;: q2 per talem motu; acquirit vel deperdit res ſignificata p tale p̄dicamentu;: ſiue p dicibilia eiuſdē predicamēti: ſ; vltra hoc requirit ꝙ ꝓpter talē motū varient denoiatōnes ſm dicibilia talis p̄dicamēti: ſiue ꝙ acq̄ratur vel deperdat res ſignificata p dicibilia alicuꝰ p̄dicamenti: ſm illā rōem ſ; ꝙ ponitur in tali p̄dicamēto: ⁊ iſtud debemꝰ cognoſcere per variatōez denoiationū ſm dicibilia talis p̄dicamenti. Unde ſi ſolū requireret ad hoc ꝙ ad aliqđ p̄dicamētū eſſ; motus ꝙ res ſignificata per tale p̄dicamentū acq̄reretur: tūc ad aliq̄d: ad actiōem: ⁊ paſſione;: ⁊ ad alia p̄dicamenta eſſ; pſe motus: cū per mutatiōez acquirat res ſignificata p qđlib; iſtoꝝ p̄dicamentoꝝ.

Multiplex contrarietas.

Sciendū eſt ſcđo: ꝙ triplex repitur ꝯtrarietas (vt ad ꝓpoſitū ſufficit): Quedam ē ꝯtrarietas formaꝝ maxīe a ſeinuicē gradualr diſtantiū: ⁊ de illa non loquit p. qñ dicit: ꝙ in illis tribꝰ p̄dicamētis ē ꝯtrarietas: ſcil; in ꙗtitate: qualitate: ⁊ vbi. Nec requirit talis ꝯtrarietas ad hoc ꝙ ſit motꝰ ¶ Alia ē ꝯtrarietas terīorum tales formas importātiu;: ⁊ de illa etiā nō loquit p. in paſſu p̄allegato. ¶ Alia ē ꝯtrarietas q̄ ē incōpoſſibilitas terīoꝝ: nō potentiū ſimul ⁊ ſemel (ſ; bñ ſucceſſiue): p̄dicari de eodē qđ ē hoc aliq̄d ⁊ res pſe exñs: q̄ eſt ſubiectū motꝰ: ⁊ iſti termini cōnotāt res: que l; non ꝯtrariēt adinuicē. tñ incōpoſſibiliter ſe hñt ad hoc: ꝙ ſimul inhereāt rei q̄ eſt hoc aliq̄d: vel circūſtant vel circundāt illā re; q̄ mouet. Et iſtomō capit p. ꝯtrarietatē qñ dicit: ꝙ ī illis p̄dicamētis: ſc; ꙗtitate ⁊ q̄litate: ⁊ vbi ē ꝯtrarietas. In ꙗtitate tñ attēdit ꝯtrarietas q̄ req̄rit ad augmētatōez vel diminutiōez īꝓp2ie dictā: nō penes aliqua ſucceſſiue inherētia: nec penes circūſtās: ſ; penes aliq̄ pte; acq̄ſitā vel remotā. q̄ incōpoſſibiliter ſe h; ad illđ qđ augmētat quo ad hoc ꝙ ſit ꝯtinuata cū ptibꝰ eiuſdē ſiue ꝙ ſit ps eiꝰ ſiue ꝙ nō ſit ps eius.

Concluſio reſpōſiua ad q̄ſitū. ſolū ad ꙗtitatē. qualitatē. ⁊ vbi ē motꝰ pſe. P;: q2 ſolū denoiatiōes ſm dicibilia illoꝝ p̄dicamētoꝝ op; variari ꝓpter motū: ⁊ ſine motu talia dicibilia de nouo nō p̄dicātur de aliquo qđ ē hoc aliquid: igitur ſolū ad illa p̄dicamēta ē motus perſe exponendo illā ꝓpōem ſicut dictu; ē in p2imo notabili.

Dubitat vtꝝ ad aliq̄d ſit motꝰ pſe. ¶ Et arꝙ ſic. q2 ad qualitate; ē motꝰ pſe: ⁊ qualitas ē adaliq̄d ergo adaliq̄d ē motꝰ pſe. ¶ Scđo ſic. q̄cūq; ſunt vnū et idē ſic ſe hñt: ꝙ ſi ad vnu; ē motꝰ ⁊ ad reliquū: ſ; adaliq̄d ⁊ qualitas ſunt hmōi: ergo ſi ad qualitate; ē motꝰ pſe: etiā adaliq̄d ē motꝰ pſe. ¶ Tertio ſic in adaliq̄d ē ꝯtrarietas: ergo in adaliq̄d ē motꝰ pſe. Cōſeq̄ntia t;: q2 ī quocūq; p̄dicamēto ē ꝯtrarietas in illo etiā ē motꝰ pſe ¶ Quarto ſic. ꝓpter motū variat rñſio ſm dicibilia p̄dicamēti adaliq̄d: ergo in adaliq̄d ē motꝰ pſe. Añs p; q2 ſi ſortes ⁊ plato ſint albi tūc ſunt ſimiles: ⁊ mutetur plato ab albedīe in nigredinē. tūc ſi q̄rat poſt trāſmutatiōez: qualr ſe h; plato ad ſortē. rñdebit ꝙ ē diſſimilis. ¶ Quīto ſic. variatio rñſionis nihil facit ad hoc ꝙ ad aliqđ p̄dicamētu; ſit motꝰ: q2 poſito ꝙ nunꝙ aliq̄s interrogaret vel rñderet ad interrogatiōez: adhuc ad aliqđ p̄dicamētū eſſ; motꝰ: ergo ſi ad re; q̄ ē adaliq̄d ē motꝰ pſe: in adaliq̄d ē motꝰ pſe. ¶ In oppoſitū ē p. in p̄mo tractatu q̄nte huiꝰ dicēs: ꝙ alteꝝ relatiuoꝝ verificatur de aliquo: ſine aliqua mutatōe facta ī re ꝓ qua ſupponit illud de quo verificat. ¶ Pro ſolutiōe. Sciēdu; ē ꝙ (vt p̄us dictū eſt) motꝰ nō dr̄ eſſe ad aliqđ p̄dicamētū: eo ꝙ p ip̄m acquirit res ſignificata p terīos illius p̄dicamēti: ſ; iō dr̄ ad aliqđ p̄dicamentū eſſe motꝰ: q2 nō cōtingit p̄dicabilia illius p̄dicamēti de nouo verificari de aliquo: niſi facta mutatiōe in re ꝓ qua ſupponit tale ſubiectū de quo verificant. ⁊ q2 talia p̄dicabilia ſiue dicibilia p̄dicamēti adaliq̄d pñt verificari de nouo de aliquo ſubiecto: nulla mutatiōe facta in re ꝓ qua tale ſubiectū ſuppōit. iō in adaliq̄d nō ē perſe motꝰ. Et hoc ſatis ꝓbat rō Ariſ. poſita in textu. Et p hoc p; rñſio ad dubiū. ¶ Et ad p̄mā rōem dubij dr̄ ꝯcedēdo maiorē. ⁊ ſimiliter minorē ⁊ negat ꝯña: ⁊ hoc capiēdo illā determīatiōez perſe vt ē determīatio illius termini motꝰ: q2 in tali mō arguēdi ſm vnū modū ſoluēdi variat appellatio Nā ſenſus maioris ē iſte: ad illā rem q̄ ē albedo ē motꝰ ꝓpter quē ſ; ꝯcretū illiꝰ termini variat rñſio ad q̄ſtionem factā p ꝓnomē demōſtratiuum de re q̄ mouet. Et ſenſus ꝯñtis ē iſte: ꝙ ad illā re; q̄ ē adaliq̄d ē motus ꝓpter quē o; variare rñſione; ſ; dicibilia p̄dicamēti adaliq̄d ad q̄ſtione; factā de re q̄ mouet. mō maior ſm illū ſenſum cū minore nō infert ꝯclōem. ¶ Alius poſſ; dari ſenſus maioris qui ē iſte. ad illā rem q̄ ē albedo ſ; illa; rōem qua dr̄ albedo ē motus. Et ſenſus ꝯñtis ē iſte ꝙ ad illā rem q̄ ē adaliq̄d ſ; illā rōem qua dr̄ adaliq̄d eſt motus: ⁊ ſm hūc modum maior in ſenſu illo capta cū minore non infert ꝯñs ſm ſenſu; datū: cū manifeſte p; variatio appellatōis. Aliter pt dici tenēdo ꝙ illa dictio pſe valeat tm̄ ſicut ſm ſe: tūc ſi maior ⁊ ꝯclō ſint ꝓpōnes modales cōpoſite: nō val; ꝯña. S; ſi ꝯclō ſit modalis diuiſa: p quā denotat ꝙ hec ē ſm ſe: ad hoc ē motꝰ demōſtrādo illā re; q̄ ē adaliq̄d: tūc ꝯña ē bona ⁊ ſicut p̄miſſe ſunt vere: ita ⁊ ꝯclō. nec tūc ꝯñs ꝯtradicit ꝯclōni Ariſ. cū iſte nullomodo ꝯtradicāt nec repugnāt: hec ē ſm ſe ad hoc ē motꝰ: ⁊ in adaliq̄d non ē motꝰ pſe: ſiue capit perſe: vt tm̄ val; ſicut ſ; ſe: cū tūc ſenſus eiꝰ eſt: hec nō ē ſ; ſe in adaliq̄d ē motꝰ: ſi pſe ſit determīatio illiꝰ termini motꝰ ¶ Ad ſcđam dr̄ negādo ꝯñam: q2 ibi cōmittit fallatia figure dictōis: cū ſub ſigno diſtributiuo ſ̄be ſumat terminꝰ de p̄dicamēto adaliq̄d Silr ꝯñs nō ē ꝓpō cate. ſ; ypote. īpoſſibilis. ¶ Ad tertiā dr̄ ꝙ l; īter res p dicibilia p̄dicamēti adaliquid ſignificatas ſit ꝯtrarietas: nō tñ inter dicibilia p̄dicamēti adaliq̄d. Et vlteriꝰ negat ꝯña: ⁊ ad ꝓbatōez dr̄. ꝙ ꝯtrarietas reꝝ ſ̄

gnificetur per dicibilia alicuius predicamēti non ſuf-
ficit φ ſit mot⁹ ad illud ꝑdicamentū: ſaltez pſer ſ3 cum
hoc requirit φ ꝓpter talē motū oporteat aliqua dicibi
lia de nouo verificari: de quo ante trāſmutatiōem non
verificabant. ⁊ φ de illo eodē nō pſit de nouo verifica-
ri ſine mutatiōe eiuſdē: ſiue deſinere verificari natura-
liter ſine motu: modo ſic nō ē de dicibilib⁹ ꝑdicamenti
ad aliqd. ¶ Ad quartam dr̄. φ bene ꝯcludit: φ in ad ali
quid ē mot⁹ per accidēs: q2 talis variatio rn̄ſionis pt ſi-
eri circa illā eādem rez ſine mutatione eiuſdem rei.
¶ Ad ꝗntaz dr̄ φ ad hoc φ ſit mot⁹ ad aliqđ ꝑdicamētū
nō requirit φ ſit actualis variatio rn̄ſionis: ſ3 requirit
φ fiat potēt talis variatio reſpōſionis ꝑm potentiā ꝓ-
piquā. ita φ ſi fieret actualis īterrogatio poſtq̄ mot⁹ ē
finit⁹ ꝑm interrogatiuū illius ꝑdicamēti ad qđ ē mot⁹
per ſe: oporteret ꝑ aliud dicibile bene rn̄dentē reſpon
dere q̄ ante tranſmutatiōem interrogatus reſpōdiſſz.
¶ Ex iſtis p3 fundamentū opinionis ponentis relatio
nem non eſſe rem diſtinctā a re abſoluta cuius oppoſi-
tum multi tenent.

Dubitat vtꝝ ad actionez: paſſionez: ⁊ motū
ſit mot⁹ per ſe. ¶ Ad hoc rn̄det p. φ ad nullā mutatōez
eſt mot⁹ per ſe tanq̄ ad terminū mot⁹. Per quā ꝯclōem
p. nihil aliud intendit: q̄ φ quādo aliquid mouet ꝑm
alteratōem illa alteratio nō ꝓducit per aliā alteratio
nem: nec locimutatio per aliā locimutationem: nec ge-
neratō per aliā generatōem: ſicut termin⁹ ad quem dr̄
generari terminatiue. Ex iſto p3 φ motus ⁊ generatio
nō ſunt res diſtincte a reb⁹ permanētibus: q2 ſicut res
permanētes generant generatiōibus ab eis diſtinctis
(ꝑm ponētes talem diſtinctōem) ex eo φ ꝓcedunt de
non eſſe ad eſſe: ita illa res ſucceſſiua generaret gene-
ratione diſtincta ab ip̄a: eo φ ꝓcedit de nō eſſe ad eſſe
vt ſatis deductū ē in tertio huius: ſ3 ip̄ius motus (ca-
piendo motū ꝓ forma q̄ fit) motus bene ē ſubiectū: ca-
piendo motū pro illo quod ſubijcit tranſmutationi: ſi-
ue ꝓ illo qđ mouet: ſ3 non capiēdo eodēmodo illū ter-
minū motus. Etiā per ſe motus non ē ſubiectū motus
Similiter generatio ſubiectiua bene ē ſubiectū gene
ratiōis terſatiue: ſ3 tn̄ eodem mō capiēdo generatiōez
generatio non ē ſubiectū generatiōis.

Ad rōnes q̄ſtionis. ¶ Ad primā dr̄ φ l3 in
q̄titate non ē ꝯtrarietas ꝓprie dicta: tamen ē contra-
rietas ſufficiens ad motū. ¶ Ad ſcđam dr̄ negando cō
ſequentiam. Et ad ꝓbationem eius dr̄ primo φ lic3 ali
quod per ſe preſupponat de omni nō tamen omne per
ſe: vt ſatis p3 in libro poſteriorū. Secūdo dr̄ φ hic nō
capit per ſe vt idem ē φ ꝓpoſitio alicuius modi per ſei
tatis: ſed hic capit per ſe vt ē determinatio illius termi-
ni motus: ⁊ prime intentionaliter ⁊ cathegoreumatice
¶ Ad tertiam dr̄ concedendo φ ad ſubſtantiam ē mo-
tus: ſed non ē motus per ſe. ¶ Ad quartaz p3 ſolutio ex
primo dubio. ¶ Ad quintam dr̄ concedendo maiorem
Et ad minorem dr̄ φ lic3 ad intentōes aīe non eſt mot⁹
tanq̄ ad illa q̄ realiter acquirunt vel deperduntur: ta-
men ad intentiones anime bene ē motus tanq̄ ad illa
que de nouo incipiunt vel deſinunt verificari de ꝓno-
mine demonſtrāte illud qđ mouet. ¶ Ad ſextam dr̄ φ
l3 de⁹ poteſt mouere totū mūdū motu recto locali: cre
ando locum vel ſpacium per quod totus mundus mo
ueretur: non tamen pōt mouere totum mundū motu
locali recto: non creando ſpaciū per qđ fieret motus.
Etiam ſi deus totum mūdum moueret motu circulari
qui ē motus ad vbi vel ꝑm vbi: tunc oporteret φ eſſet
aliquod quieſcens: ⁊ ſicut poteſt mouere totum mun-
dum motu circulari: ita pōt extra mūdum creare aliqđ
corpus quieſcens: in ordine ad quod mundus aliter ⁊
aliter ſe haberet ꝑm diuerſas eius partes: ſed ſi deus
moueret totum mūdum motu circulari non creādo ali
quod corpus quieſcens in ordine ad quod mūdus ali-
ter ⁊ aliter ſe haberet: tunc talis motus non deb3 pro-
prie dici motus: cum diffinitio motus ſibi non conueni
at. Etiam ſuppoſito φ eſſ3 motus: nō eſſ3 motus ꝑm ali
quod trium predicamentorum: cum non eſſ3 ad q̄tita-
tem: nec ad qualitatem: nec ad vbi: cum omnis motus
ad vbi: vel ē ad locum ſi ē motus rectus: vel circa locū
quieſcentem: ſi ē motus circularis. Etiam ꝑm ponen-
tes deum poſſe mouere ſic totum mundum: mundus
non ſe haberet aliter ⁊ aliter: ergo non eſſ3 mutatio: ⁊
vt p3 per interpretationem huius nominis mutatio: ⁊
per conſequens non eſſ3 motus. Etiam ꝑm ſic dicētes
ꝓpter talem motum non oporteret variare reſponſio
nem ꝑm dicibilia alicui⁹ predicamenti: igitur talis mo
tus non eſſet ad aliquod tale predicamentum. Etiam
totus mundus non ſe haberet aliter ⁊ aliter: per illam
entitatem que dr̄ motus localis: cum motus non ſit en-
titas diſtincta a mobili.

e

¶ Secundus tractatus huius libri: in quo
agitur de vnitate motus.

b

Iis dictis dicēdū eſt q̄d ſit ſimul
⁊ quid ſit ſeꝑatim ab altero: q̄d ē
tangere: ⁊ q̄d eſt eſſe mediū: ⁊ q̄d
ꝯſiter: ⁊ q̄d cōtinuū eſſe. ¶ Vnde
illa dicūtur eſſe ſimul: que ſunt in aliquo lo-
co cuiꝰ ꝓprio. ¶ S3 illa dicuntur eſſe ſeꝑa
tim: q̄ ſunt in alio ⁊ alio loco. ¶ Illa vō di-
cūtur ſe tāgere: quoꝝ vltima ſunt ſimul ꝑ im
mediatōez. ¶ S3 mediū ſcđm locū eſt: in qđ
natū eſt prius ꝯtingere mobile q̄ in vltimū
¶ S3 cōtinuū dr̄ eſſe illud qđ alteri ꝯiūgit
cuius ⁊ primi ſit aliqđ vltimū vnū: ſiue talis
cōtinuitas attribuat magnitudini: ſiue mo-
tui: ſiue tp̄i. S3 contrariū ſcđm locū: eſt ſcđz
rectitudinē locoꝝ attendēdū. ¶ Verū3 cō
ſequenter ſe habere dicuntur: inter que non
eſt medium eiuſdem rationis: vt linea con-
ſequenter ſe habet ad lineam: ſi inter hanc
et illam nullum ſit medium. ¶ Sed habita
ſunt que ſe tangunt: et conſequenter ſe ha-
bent. ¶ Ex predictis diffinitionibus infe-
runtur aliqua correlaria. ¶ Primum eſt: φ
ōis mutatio eſt de oppoſito in oppoſitū vt
dictum eſt: ⁊ per conſequēs medium in quo
libet motu eſt inter oppoſita quodāmodo.
¶ Scđm correlarium eſt: φ cōtinuū aliqđ
addit ſupra habitū: q2 addit φ partes eius
ſunt vnū. ¶ Ex predictis p3: φ non eſt idez
eſſe cōtinuū: eſſe tāgens: eſſe cōtiguū. Na3
l3 oē cōtinuū alteri ꝑm tangat: non tamen
econtra: q2 non oīa quoꝝ vltima ſunt ſimul

Simul.
Separatim.
Tangentia.
Medium.
Continuum.
Conſequēter.
Habita.

ſic ſe habent φ eorum vltima ſunt vnum. Et
ideo ſi punctum ⁊ vnitas eſſent res indiui-
ſibiles: ſicut aliqui ſunt imaginati: nō opor-
teret illas res ... diuiſibiles eſſe eaſdez
adinuicem: quia vnitates ſe haberent conſe
quenter: pūcta vero non. ¶ Deinde ad oſtē
dendum vnitatem vel diuerſitatem motus
ponuntur alique concluſiones. Prima eſt.

Prima ꝯclō. De vnitate et diuerſitate multiplici ip̄i⁹ motus.

Multipliciter motus dicitur vnus ſcilicet
vnus genere: vt loci mutatio alteri loci mu-
tationi eſt eadem genere: ⁊ alteratio alteri
alterationi: ſed alteratio eſt altera genere a
loci mutatione. Secundo modo aliquis mo
tus dicitur eſſe idem ſcđm ſpeciem ſpecia-
liſſimam cum altero: vt dealbatio alteri de-
albationi eſt eadem ſcđm ſpeciem. Sed de-
nigratio eſt altera a dealbatione ſcđm ſpēm
Tertio modo aliquis motus eſt alteri idez
ſcđz ſpēm ſubalternā: vt doctrinatio in gra
matica doctrinationi alteri puta que eſt in
phiſica. ¶ Non eſt tamen credendū: φ oēs
motus qui ſunt ab eiſdem terminis ad eoſ-
dem terminos ſcđm ſpēm ſint vnus motus
ſcđm ſpēm. ¶ Nam licet motus circularis
⁊ motus rectus ſint ab eiſdem terminis ad
eoſdem terminos: quia tamen non fiunt per
eadem ſpacia ſcđm ſpēm ideo non ſunt idē
motus ſcđm ſpēm. ¶ Secunda ꝯcluſio: ad

Scđa ꝯclō de ꝓpriſſima vnitate motus.

ꝓpriſſimam vnitatez motus requirunt tria
ſc3 vnitas numeralis mobilis: vnitas termi
ni ad quem: ⁊ vnitas tp̄is. Et ſic p3: φ ſi idē
ꝯpus moueat ad ſanitatem ⁊ etiam poſteri⁹
non erit idem motus in numero: cum nō cō-
tingat eandez ſanitatez in numero reprodu
ci: imo ſi aliquis ſanaretur mane ⁊ ſero: nō
eſſet eadem ſanatio: ſimiliter ⁊ ſcđm nume-
rum: quia non eſſet eadem ſanitas oīno ma-
ne ⁊ ſero. Et q̄uis eſſet eadem ſanitas tota
lis: non oporteret tamen eandem eſſe ſana-
tionem: quia poſſet eſſe interruptio tp̄is in
acquiſitione illius ſanitatis. ¶ Tertia con

Tertia ꝯclō de ꝯtinuitate motus

cluſio: omnis motus ſimpliciter vnus ē con
tinuus. P3 q2 oīs motus vnus eſt diuiſibi
lis: ⁊ non in motus diſcontinuos: q2 ad hoc
φ aliqua ſint cōtinua non ſufficit φ vltima
eoꝝ ſint ſimul: ſed requirit φ ſint vnū: igitur
ad motum eſſe vnum oportet φ ſit ꝯtinuus
⁊ diuiſibilis in mot⁹ ꝯtinuos. Sic ergo p3
φ ad idētitatem numeralem motus requiri
tur vnitas diſpōnis: vnitas tp̄is ſine inter-
ruptione: ⁊ vnitas mobilis. ¶ Quarta con

Quarta ꝯclō de regularitate motus

cluſio: inter oēs motus: mot⁹ regularis ma-
xime dr̄ vnus. P3 q2 ſiue motus dicat regu
laris rōne partiū mobilis que equaliter mo
uentur: ſiue rōne tp̄is in quibus mobile eq̄-
liter mouet: tn̄ talis motus dr̄ vnus rōne cō
tinuitatis: ⁊ etiam rōne vniformitatis: q̄tū
ad partes mobilis vel tp̄is. Sed motus ir-
regularis non dr̄ vn⁹ niſi rōne ꝯtinuitatis: er
go motus regularis maxime dicitur vnus.
¶ Ex predictis patet: φ neq3 velocitas et
tarditas: neq3 grauitas ⁊ leuitas faciūt mo
tus ſpecie differre: quia motus localis ve-
locior qui fit a maiori grauitate ⁊ motus lo
calis tardior qui fit a minori ſunt eiuſdem
ſpeciei. Item etiam motus velox ⁊ mot⁹ tar
dus conſtituunt eundem motum irregula-
rem quem non faciunt motus diuerſarum
ſpecierum.

Poſt hec autem dicemus. ¶ Iſte eſt ſecun
dus tractatus huius quinti libri: in quo Ari. determi-
nat de vnitate motus: ⁊ continet iſte tractatus duo ca
pitula. In primo deſcribit diuerſas dictiones quibus
vtitur in ſequentibus. In ſecundo determinat de vni-
tate motuum. Secundum capitulum ibi. Vnus autem
motus. Dicit ergo p̄mo ſic: φ poſt illa que dicta ſunt ꝓ
us: dicendum eſt quid ſignificat ſimul: quid ſignificat
ſeparatim: quid tangere: quid medium: quid cōſequē
ter: quid habitum: ⁊ quid continuum. T. Simul er-
go dicuntur. ¶ Hic p. oſtēdit quid ſignificat illa dictio
ſil: dicens φ ſil ꝑm locum dicūtur eſſe illa que ſunt in
loco primo: hoc eſt ꝓprio: non quidez vni: ſed omnib⁹
illis que dicuntur ſimul. T. Separatim autē. ¶ Hic
p. dicit φ illa dicūtur eſſe ſeparatim ꝑm locū: que ſunt
in alio ⁊ in alio loco. T. Tangere autez. ¶ Hic p. di-
cit φ illa dicuntur ſe tangere: quorum vltima ſunt ſi-
mul. T. Medium vero. ¶ Hic p. dicit: φ Medium
ꝑm locum ē illud in quod primo ꝑm naturaz continue
mutans aptum natum eſt pertingere: q̄ in vltimū ter-
minū motus. Et ſubdit p. φ ad hoc φ aliquid ſit medi
um tria requiruntur: ſc3 ip̄m medium ⁊ duo extrema:
quorum vnum alteri eſt contrarium. T. Continue
autem mouetur. ¶ Phūs hic dicit: φ illud dicitur con-
tinue moueri: cui nihil aut pauciſſimū deficit rei: ⁊ nō
temporis. Unde per iſtud quod dicit phūs nihil autez
pauciſſimū deficit rei: vult phūs habere: φ lic3 magni
tudo ſupra quam ſit motus non ſit continua: ſed conti
gua tamē motus bene dicitur eſſe continuus ſi nō fiat
interruptio per quietem mediam: ſicut patet de illo q̄
mouet cordas cithare: licet enim corde non ſint conti-
nue: tamen motus videtur eſſe continuus: ſiue ſoni di-
cuntur eſſe continui. T. Contrarium autem ꝑm lo-
cum. ¶ Hic p. dicit φ contrarium ꝑm locum eſt ꝑm re-
ctitudinem plurimū diſtans: a quo ſpecialiter ad ſuū
contrarium grauia ⁊ leuia nata ſunt moueri. T. Cō
ſequenter autez. ¶ Hic p. dicit φ illa dicuntur ſe ꝯſter
habere: quorum vnū eſt poſt aliud: ⁊ inter que nōn eſt
medium eiuſdem rationis: ſicut due domus dicuntur
ſe conſequenter habere: quādo inter illas nō mediat
alia domus. T. Habitū aūt. ¶ Hic p. dicit: φ illa dicū
tur habita: que ſe tangunt: ⁊ conſequenter ſe habent.

Simul.
Separatim.
Tangere.
Mediū.
Continue moueri.
Conſequēter.
Habita.

Unde habitus eſt terminus ſinonymus cū illo termīo contiguum. T. Quoniam autem omnis mutatio. ¶ Hic phūs dicit: ꝙ medium ſm locum prius deſcriptum inuenitur inter contraria. Probat ſic philoſophus: quia tale medium eſt inter oppoſita: cum omīs mutatio ſit de oppoſito in oppoſitum: ſed tale mediuꝫ nō inuenitur inter contradictoria: cum inter illa nullū eſt medium: ergo reperitur inter contraria. T. Continuum quidem. ¶ Hic p. dicit ꝙ ꝯtinuum aliquid addit ſupra habituꝫ. Et ſubdit p. ꝙ continua ſunt: que cū ſe tangunt vltima eorum ſunt vnum. Ex iſto patet: ꝙ illud per quod partes continue copulantur adinuiceꝫ non eſt aliquod indiuiſibile. quia nulla duo vltima diuerſarum partium ſunt aliquod vnum indiuiſibile: cū iam non eſſent duo: ſed ſic illa vltima ſunt vnuꝫ: quia ſunt vnum continuuꝫ quod ſm aliquid ſui eſt ps vniꝰ medietatis continue: ⁊ ſm aliquid ſui eſt pars alteriꝰ. Et ſubdit p. ꝙ continuum inuenitur in illis ex quibus natum eſt fieri vnum per contactuꝫ: ⁊ ſicut diuerſimode ex rebus fit vnum continuum: ſic etiam diuerſimode fit vnum totum. Unde aliquando fit vnum colligātia: aliquando tactu: aliquādo adiacentia. T. Manifeſtum autem. ¶ Hic p. ſubdit: ꝙ ꝯñter ſe habere eſt prius (hoc eſt cōmunius) ꝙ̄ tangere. Probat ſic p. qꝛ illa que ſe tangunt ꝯñter ſe habent: ſed nō omnia que ꝯñter ſe habent ſe tangunt: igitur. Etiam ꝯñter ſe habere reperitur tam in numeris ꝙ̄ in magnitudinibus. Tangere vero ſolum in magnitudinibus reperitur.

Continuum

T. Et ſi quidem continuum. ¶ Hic p. comparat continuum ad tangere: dicens ꝙ tangere ſe habꝫ in plus ꝙ̄ continuum: quia quecūq; ſunt continua ſe tangunt ſed non econtra. T. Quare ſi vnitas. ¶ Phūs hic infert vnum correlarium quod ē tale: ꝙ ſi vnitas ⁊ punctum eſſent ſeparata a ſenſibilibus (ſicut aliqui dixerūt puta platonici vt eis imponit) adhuc vnitas ⁊ pūctū non eſſent idem: quia ſm vnitates non fit contactꝰ linearum: ſed bene per puncta. Etiaꝫ vnitates bene ſe habent conſequenter: puncta vero non: eo ꝙ̄ inter q̄cūq; puncta cadit linea media in qua ſunt multa puncta ⁊ per conſequens inter quecūq; duo puncta cadit medium eiuſdem rōnis: ⁊ ſic non ſe habent conſequēter.

T. Quod quidem ſumus. ¶ Recapitulat hic p. illa que dicta ſunt: dicens ꝙ ex p̄dictis ptꝫ: quid eſt ſimul: quid contactum ſiue ſeparatum: ⁊ quid tangere: ⁊ quid medium: quid conſequenter quid habituꝫ: et quid cōtinuum.

Unus autem motꝰ.

¶ Iſtud eſt ſecundum capitulum iſtius tractatus in quo p. determinat de triplici vnitate motus. Et diuidit in duas partes. In prima parte p. determinat de triplici vnitate motus. In ſecunda complet ſuam determinationē de vnitate numerali: ibi. Continuus autem omnis. Dicit ergo pmo ſic: ꝙ motus dicit vnus tripliciter. Uno mō dr vnus genere: ſicut illi motus quorū termini ad quos ſunt eiuſdem generis ſiue eiuſdem p̄dicamenti: dicunt ideꝫ genere: vt omnis motus ad vbi eſt eiuſdem generis cuꝫ alio motu ad vbi: ⁊ omnis motus ad qualitateꝫ ē eiuſdem generis cuꝫ alio motu ad qualitatem. Et ex oppoſito illi motus diſtinguunt genere: quoꝝ termini ad quos non ſunt eiuſdem generis: vt motus ſm qualitatem eſt alterius generis a motu ad vbi. ¶ Sed illi motus dicunt eiuſdem ſpēi ſpecialiſſime: quorum termini ad quos ſunt eiuſdem ſpēi ſpecialiſſime: vt omnis dealbatio omni dealbationi ē eadem ſpē: ⁊ omnis denigratio omni denigrationi. ¶ Et illi motus dicuntur eiuſdem ſpēi ſubalterne: quorum termini ad quos cōtinent ſub eadem ſpē ſubalterna: vt doctrinatio in grāmatica eſt eiuſdem ſpēi ſubalterne cum doctrinatione in logica: cum grammatica ⁊ logica ſint eiuſdem ſpēi ſubalterne.

De vnitate et diuerſitate mltiplici ipiꝰ motus.

T. Dubitabit auteꝫ aliquis. ¶ Hic p. mouet vnam dubitationem: que talis eſt: vtruꝫ ſemꝑ motus qui ſunt ex eiſdem terminis ſm ſpēm ad eoſdē terminos ſm ſpēm ſunt eidem ſm ſpēm. ¶ Reſpondet p. ꝙ non ſemper: quia aliquando vnitas ſpecifica motuum non ſolum ſumit ex vnitate ſpecifica terminorum: ſed etiam ex vnitate mediorum ſiue ſpacij per quod fiunt illi motus. Unde motus localis rectus ⁊ motus localis circularis ꝗuis ſint ab eiſdeꝫ terminis ad eoſdē terminos ſm ſpēm: tñ non ſunt eiuſdē ſpēi ſpecialiſſime: quia ſpacium circulare ſiue linea circularis: non ē eiuſdem ſpēi ſpecialiſſime cū ſpacio recto vel linea recta: ideo ad vnitateꝫ ſpecificam motus: requirit vltra p̄dicta vnitas ſpecifica medij vel ſpacij per quod fiat ille motus. T. Simpliciter autem motus vnꝰ. ¶ P. hic ponit tertium modum vnitatis motꝰ: dicens ꝙ motus vnus ſimpliciter eſt motus vnus numero ad quaꝫ vnitatem motus tria requirunt: ſcꝫ vnitas numeralis mobilis: vnitas numeralis termini ad quem: ⁊ vnitas temporis. T. Socratē autem. ¶ Phūs hic rñdet ad quādam tacitam queſtionem ſiue dubitationeꝫ: poſſꝫ enim aliq̄s dubitare: ꝙ ad vnitatem motus non requiritur vnitas tpis: qꝛ ſi ſortes pmo moueat ad ſanitatē ⁊ poſtea iteꝝ moueat ad ſanitateꝫ: tunc videt ꝙ ibi ſit vnus motus numero: ⁊ tñ tps ē interruptuꝫ. Ad iſtud rñdet p. ꝯditionaliter: ꝙ ſi ſit poſſibile idem corruptū in numero redire: tunc bene ē poſſibile ꝙ ſit idē motꝰ in numero qui pus erat: ſed ſi non ꝯtingat idem corruptum in numero redire: tunc non erit idem motus in numero: ſed in ſpē: ſed ex quo non ꝯtingit idem corruptum in numero naturaliter redire: ideo ille alterationes non ſunt eedem in numero: ſed eedem in ſpē. T. Habet autem dubitationem. ¶ Hic p. mouet vnam dubitationem q̄ talis ē. An in ſorte ſit eadē ſanitas in numero de ſero que fuit de mane. Et videt ꝙ non: qꝛ ſanitas conſiſtit in ꝓportione pmaꝝ qualitatum que quidem ꝓportio non manet eadem: ſed ꝯtinue mutat: ergo videt ꝙ non manet eadem ſanitas. Ad hoc rñdet p. ꝙ eadeꝫ eſt ratio de qualitate ⁊ de motu: puta de ſanitate ⁊ alteratione quo ad hoc: ꝙ ſi eſſet aliquod corruptum vel appoſitum de motu vel qualitate: tunc nō eſſꝫ totaliter idem motus vel qualitas in numero loquendo de idētitate numerali ꝓpriiſſime dicta. Differentia tñ eſt in hoc inter motum ⁊ qualitatem: ꝙ ſi motus ſit vnus: qualitas erit vna: ſed nō requirit: ꝙ ſi ſit vna qualitas ꝙ ſit vnus motꝰ: qꝛ vna qualitas numero: puta caliditas ſex graduum duobus motibus acquiri pōt: quoꝝ vno acquirunt tres gradꝰ: ⁊ alio alij tres: qui quidem gradus vnam qualitatem in numero conſtituunt.

Quoniam ꝯtinuus eſt oīs.

¶ Hec eſt ſecūda pars huiꝰ capituli: in qua p. complet determinationem de vnitate numerali motus: ⁊ pmo hoc facit rōne ꝯtinuitatis: ſcdo rōne ꝑfectionis. Scda ibi. Ampliꝰ autem dr vnus. Tertio rōne regularitatis: ibi. Amplius preter dictos. Dicit ergo pmo ſic: ꝙ oīs motus vnꝰ ſimpliciter ē ꝯtinuus. Probat ſic p. qꝛ oīs motus vnꝰ ſimpliciter eſt diuiſibilis: ⁊ non in motus diſcontinuos ſiue non ꝯtinuos: ergo in motus ꝯtinuos: ergo ipſe motꝰ eſt ꝯtinuus. Et ſubiungit p. ꝙ ad ꝯtinuitatem motꝰ nō ſufficit ꝯtinuitas tpis: ſed etiaꝫ reqrit ꝯtinuitas diſpōnum: ſiue termini ad quem. Patet: quia ad hoc ꝙ aliqua ſint continua non ſufficit ꝙ vltima eorum ſint ſimul: ſed cum hoc oportet ꝙ vltima eorum ſint vnum: ergo etiam ad hoc ꝙ motus ſit continuus: non ſufficit ꝙ vltima illarum diſpoſitionum que acquirūtur ſint ſimul: ſed cum hoc requiritur ꝙ ſint vnū: ergo ad continuitatem motus requiritur vnitas diſpoſitionis.

De ꝯtinuitate motus.

ad vnitatē motꝰ req̄ vnitas diſpōnis ⁊ tpōris quod motus regularis

T. Unde neceſſe eſt. ¶ Hic conſequenter ſubiungit phūs: ꝙ ad vnitatem numeralem motus requirit vnitas temporis: ⁊ hoc large capiendo tempus. Probat ſic p. quia ſi non eſſet vnitas numeralis temporis: tūc fieret interruptio per quietem mediam: ⁊ ſi fieret interruptio per quietem mediam: tunc motus non eſſet continuus et per conſequens non eſſet vnus. Textꝰ Amplius aūt dr vnus. ¶ Hec ē ſcda pticula huius ſcde ptis in qua p. ponit motū eſſe vnū rōne ꝑfectōis dicēs ꝙ motus dr vnus q̄ eſt completus ⁊ ꝑfectus ſiue q̄ ē ad entitatem completam ⁊ ꝑfectam: ꝓbat ſic p. qꝛ ſicut ē in alijs entibus: ita videt eſſe in motu ſed ſic ē de alijs entibus qn̄ ſunt completa ⁊ ꝑfecta tunc q̄libet eoꝝ dr vnū: ergo ſilr motus cū eſt completus ⁊ ꝑfectus dr vnꝰ. Et ſubdit p. ꝙ aliqn̄ motū imꝑfectum dicimus eē vnū eo ꝙ eſt ꝯtinuus: ſicut motus ad tepiditatem: ſed motus q̄ eſt ad ſummū magis dr vnus: qꝛ non ſolū dr vnꝰ qꝛ ē ꝯtinuus: ſed qꝛ ē ad terminū ad quem ꝑfectū. T. Amplius pter dictos. ¶ Hec ē tertia pticula ſcde ptis: in qua p. determinat de vnitate motus rōne regularitatis dicens: ꝙ̄ inter oēs motus: motus regularis maxime dr vnus: cum ibi non ſit diuerſitas: nec ſpacij: nec velocitatis. vñ motus regularis dr: in quo aliq̄d in eq̄libus ptibus tpis equales ptes ſpacij ptranſit. Et ſubiungit philoſo. ꝙ motus regularis magis dr vnus ꝙ̄ irregularis. Scdo ſubiungit: ꝙ aliq̄d ꝯtingit regulariter alterari: augmentari vel minui: ⁊ moueri localiter ſilr ⁊ irregulariter. ¶ Uñ in pñti paſſu p. nō ponit differentiam inter vniformitatem ⁊ regularitatem: licet aliq̄ talem drñam ponant: qꝛ vniformitas attendit ex pte ptium mobilis: qn̄ ſcꝫ ptes mobilis eque velociter mouent: ⁊ ideo dicunt corpus ſpericum (puta celum) non poſſe moueri vniformiter: qꝛ ptes propinquiores centro tardius mouent ꝙ̄ remotiores. ¶ Sed regularitas attendit ex pte tpis: ſcꝫ qn̄ motus ē eque velox ī vna pte tpis ſicut in alia: ⁊ ſic motus circularis bñ pōt eſſe regularis. Et per oppoſituꝫ motus dr irregularis. Unde regularitas ⁊ irregularitas attēdunt penes eq̄lem vel inequalem: velocitateꝫ motus in equalibus ptibus tpis vel in ineq̄libus. T. Unus ergo irregularis. ¶ Hic p. dicit ꝙ motus dr irregularis duplr. Uno modo rōe magnitudinis: qꝛ magnitudo ē irregularis. Uñ magnitudo irregularis dr: cuius non quelibet ps vniformiter ſequit ad aliā: vt ptꝫ in duabus lineis angulum facientibꝰ. ¶ Alio mō dr motus irregularis rōne velocitatis: qꝛ in vna pte tpis ē velocior ꝙ̄ in alia pte tpis eq̄li pori pte. ¶ Et ſilr motus duplr pōt dici irregularis rōne ptium mobilis: qꝛ aliq̄ ptes mobilis velocius mouent ⁊ aliq̄ tardius. Et ꝑ oppoſituꝫ tot modis dr motus regularis. T. Uñ neq; ſ. ¶ P. hic īfert duo correlaria. quoꝝ pmū ē: ꝙ velocitas ⁊ tarditas non faciunt motus differre ſpē: nā motus localis velox ⁊ motus localis tardus bñ ſunt eiuſdem ſpēi. T. Quare neq; gra. ¶ Aliud correlarium ē: ꝙ maior grauitas et minor grauitas non faciunt motus differre ſpē. ptꝫ: qꝛ motus vnius pue portōis terre deorſum: ē eiuſdē ſpēi cum motu deorſum vnius magne portōis terre. Et qꝛ dictum ē motum regularem potiſſime eſſe vnuꝫ. Ideo poſſꝫ aliq̄s credere: ꝙ motus irregularis nullo modo eſſet vnus. Idō ad hoc remouendū infert p. ꝙ motus irregularis dr vnus q̄ eſt ꝯtinuus. ¶ Conſequenter infert p. ꝙ motus diuerſaꝝ ſpēꝝ nō ſunt vnus motus: qꝛ oīs motus vnus eſt regularis vel irregularis: ſed motus compoſitus ex motibus diuerſaꝝ ſpēꝝ nō eſt regularis vel irregularis: ergo talis non eſt vnus.

Primuꝫ correlarium.

Scdm correlarium.

Queritur vtꝝ ad vnitateꝫ motus reqrat vnitas mobilis:

vnitas tpis: ⁊ vnitas diſpōnis ſiue termini ad quē. Et arguit pmo ꝙ nō qꝛ: ponatur ꝙ canis cadat de turri: ⁊ ꝙ moriat anteq̄ ad terram veniat: tunc ibi eſt vnus motus: ⁊ tñ non ē ibi vnitas mobilis: cū ꝓ vna pte motus mobile erat aīal viuū: ⁊ pro alia pte cadauer: ergo ad idētitatem motus non reqrit idētitas mobilis. ¶ Scdo ſic: in quolibꝫ motu ſunt plura mobilia: ergo ad idētitatem motus non reqrit idētitas mobilis. Añs patꝫ: qꝛ in quolibet motu eſt mobile plures partes habens: quaꝝ quelibet ē mobilis: ergo in quolibet motu ſunt plura mobilia. ¶ Tertio ſic: ī quolibet motu ſunt plures diſpōnes cum ſint ibi plures partes eiuſdem forme quaꝝ quelibet ē forma vel diſpō: ergo ad vnitatem motus non reqrit idētitas numeralis diſpōnis. ¶ Quarto ſic: ſi lapis ꝓijciat ſurſum ⁊ cadat ecōuerſo deorſum: tunc ibi non ē vnus motus: cuꝫ motus ſurſum ſit violentus: ⁊ motus deorſum naturalis: ⁊ tñ ibi ſunt tria pus enumerata: igit. ¶ Quinto ſic arguit: ſi ad vnitatem motus reqrit vnitas diſpōnis: vel ergo reqrit vnitas diuiſibilis vel vnitas indiuiſibilis. Non pmuꝫ: qꝛ diſpō dr eſſe indiuiſibilis: vt dicit phūs. Nec ſcdm: qꝛ motꝰ eſt diuiſibilis: ergo ⁊ diſpō ſm quā eſt motus. ¶ Sexto ſic: motus pōt eſſe ꝗuis nullꝰ eſſꝫ motus pmi mobilis: ergo ad vnitatem motus non requirit vnitas tēpis. ¶ Septimo ſic arguit: ſi lapis deſcendat a concauo orbis lune q̄ete non interueniente: ibi eſt vnus motus: ⁊ tñ ibi non eſt idētitas tpis: cum aliud eſt tps in fine ꝙ̄ in pncipio.

In oppoſitum eſt p. dicens: ꝙ ad vnitatem

motus reqrit vnitas mobilis: vnitas diſpōnis ſꝫ quā eſt motus: ⁊ vnitas tpis. Pro ſolutione.

Sciendum ꝙ titulus queſtionis pōt duplr

intelligi. ¶ Uno mō ꝙ ad vnitatem illius rei q̄ eſt motus reqrat vnitas mobilis: vnitas diſpōnis: ⁊ vnitas tpis: ⁊ hoc non eſt veꝝ: cum illa res que eſt motus poſſet eſſe ꝗuis nullum tps eſſet. ¶ Alio mō pōt intelligi ꝙ de rōe illius complexi ſcꝫ motus vnus: ſunt iſta tria ſcꝫ mobile vnū: diſpō vna: ſiue terminus ad quē vnus ⁊ vnitas tpis: large capiendo tps: ita ꝙ hoc complexū motus vnus debet ſic deſcribi. Motus vnus ē motus cuius mobile ē vnū ad vnū terminū ad quem ſine q̄ete media: ſiue in vno tpe. Et in ꝓpoſito debet capi tempus large ꝓ quocūq; motu (per quem poſſumꝰ cognoſcere alios motus) qui ē ſine q̄ete media. Et ꝑ diſpōnē in ꝓpoſito debemus intelligere oē illud qd̄ ꝑ motuꝫ acquirit: ſiue ſit aliqd̄ inherens ipi mobili: ſiue non: ſiue ſit pars ipius mobilis. Iſto notato ſit.

Quid motus vnus.

Concluſio reſponſiua ad queſitum: ad vnitatem

motus reqrit vnitas mobilis: vnitas diſpōnis: vnitas tpis patꝫ qꝛ oīa illa reqrunt ad vnitatem motꝰ quibus p̄ſentibus motus dr vnus: ⁊ quoꝝ vno deficiēte motus non dr vnus: ſed ſic eſt de illis tribus: igitur. Non eſt intelligendum: ꝙ ad vnitatem motus requirunt tres res diſtincte: quaꝝ vna ē mobile alia diſpō: alia tps. Sed reqrit ꝙ ſi motus debeat dici vnꝰ: ꝙ de aliquo ſit veꝝ dicere: ꝙ ē mobile: ⁊ ꝙ de aliquo ſit verum dicere ꝙ erit terminꝰ motus: ⁊ ꝙ ſit veꝝ dicere ꝙ ſit vnū tps: per qd̄ mobile ꝯtinue mouetur.

Dubitatur pmo. Utꝝ iſta tria ſufficiunt ad

vnitatem ſpecificam motus: ſcꝫ vnitas ſpecifica termini a quo: ⁊ vnitas ſpecifica termini ad quem: ⁊ vnitas ſpecifica temporis. ¶ Et videtur ꝙ ſic: quia (vt cōiter dicitur) motus eſt eiuſdem eſſentie cū termino ad quē ergo ſi terminus ad quem eſt vnus in ſpecie motus erit vnus in ſpecie. ¶ Secundo ſic: ſi vnitas termini ad quem nō ſufficeret: maxīe eſſet in motu locali: ſed hoc

non:q2 oē ſpaciū eſt eiuſdē ſpēi cū alio ſpacio: cū omne ſpaciū p vnā ⁊ eandē ſpēm ſignificari pōt. ¶ In oppoſitum eſt phūs dicēs: ꝙ motus locales qui ſunt ab eiſdem terminis ſecundum ſpeciem ad eoſdem terminos ſm ſpeciem: vnus per lineam rectam: ⁊ alius per lineam curuā eſſe alterius ſpēi: ſicut motus circularis ⁊ motus rectus dicunt̄ differre ſpē. ¶ Ad dubiū dr̄ ꝙ ad vnitatem ſpecificā motus non ſufficit vnitas ſpecifica termini a quo: ⁊ vnitas ſpecifica termini ad quem nec vnitas ſpecifica tpis: ſ3 cū hoc requirit̄ vnitas ſpecifica ſpacij ſiue medij: non tn̄ quecūqꝫ vnitas ſpecifica: ſed illa que ſufficit ad vnitatem ſpecificā motus: et cuius diuerſitas ſufficit ad diuerſitatem ſpecificā motus. Iſte aūt ſpēs ſpacij ſiue medij ſunt rectū ⁊ curuū. ¶ Et ad pmā rōnem dr̄: ꝙ illud cōe dictū in ſenſu ꝓprio eſt falſum: cum ſenſus eius eſt: ꝙ illa entitas q̄ eſt motus ſiue q̄ mouet̄ eſt eadem eſſentialiter cum termino ad quē: qđ falſum eſt: q2 qn̄ motus ē terminus ad quē: motus non eſt: ⁊ p ꝯñs motus non ē de eſſentia termini ad quē. Sed ſm ſenſum improprium pōt ꝯcedi: q̄ eſt iſte: ꝙ motus ſignificat illud idē3 qđ erit eſſentialiter illud qđ erit terminus ad quē3 ſiue illud qđ p motum acquirit̄ eſt ſimilis ſpēi eſſentialis: cum illo qđ erit in termino ad quem acquiſitu3. ¶ Ad ſcđam dr̄: ꝙ l3 omne ſpacium cu3 alio ſit alicuius eiuſdem ſpēi: non tn̄ omne ſpacium cum quolibet alio eſt eiuſdem ſpēi que ſufficit ſiue requirit̄ ad idētitate3 ſpecificam mot⁹ localis.

Ad rationes queſtionis. Ad pmā dr̄ negādo ꝙ ibi ſit vnus motus: cum ibi non eſt vnitas mobilis. ¶ Ad ſcđam dr̄: ꝙ lic3 in quolibet motu ſint plura mobilia partialia: tn̄ eſt vnu3 mobile totale. ¶ Ad tertiam dr̄: ꝙ licet in quolibet motu ſint plures diſpōnes quaꝝ vna eſt abijcienda ⁊ alia acquirenda: tn̄ eſt ſolū vna totalis acquirenda. ¶ Ad quartam dr̄ negādo ꝙ ibi eſt idētitas diſpōnis: q2 motus ſurſum ē motus violentus: ⁊ ē ad locum non naturalem ⁊ motus deorſum eſt naturalis ⁊ ad locum naturalem. ¶ Ad quintā dr̄: ꝙ requirit̄ vnitas diſpōnis indiuiſibilis. Et ad phm̄ dr̄: ꝙ vult dicere ꝙ talis diſpō non debet eſſe diuiſibilis i partes diuerſaꝝ rōnū eſſentialiu3. ¶ Ad ſextā dr̄: ꝙ l3 ad vnitatem motus non requirit̄ vnitas tpis ꝓprie capiendo tpˢ: tn̄ bene requirit̄ vnitas tpis large capiendo tpˢ. Secundum enim curſum nature non poteſt fieri motus vnus ſine vnitate tpis ꝓprie capiendo tpˢ: ſupernaturaliter tn̄ pōt fieri: cum ſupnaturaliter pōt eē ꝙ nullum celum moueat̄: ⁊ ꝙ tn̄ aliqđ hic inferius cōtinue moueat̄: tunc talis motus eſſet vnus ſine vnitate tpis ꝓprie capiendo tpˢ: non tn̄ large capiendo tpˢ. ¶ Ad ſeptimam dr̄: ꝙ licet ibi ſit aliud ⁊ aliud tpˢ partiale: non tamen totale.

¶ Tertius tractatus in quo agit̄ de ꝯtrarietate motuum ⁊ quietum.

Amplius aūt determinādu3 eſt qualiter motus ꝯtrariat̄ motui ⁊ qeti ſed pus determinādū eſt: vtꝝ illi motus ſint ꝯtrarij: quorum vnus eſt ab vno termīo ⁊ alter ad ſecūdum puta ad illū. Uel illi mot⁹ q̄ ſunt ex contrarijs terminis: vtputa qui ſunt ex ſanitate ⁊ ex egreditudine. Uel illi q̄ ſunt in cōtrarios termīos: puta q̄ ſunt in ſanitatē ⁊ egritudinē. Uel illi quoꝝ vn⁹ eſt ex ſanitate: ⁊ alter ad egritudinē. Uel illi quoꝝ vn⁹ ē ex ſanitate in egritudinē ⁊ alter ex egritudine in ſanitatem. ¶ Pro quo ponunt̄ alique ꝯclōnes. Prima ē: mot⁹ q̄ eſt ex vno ꝯtrario non eſt ꝯtrarius motui q̄ eſt ad aliud ꝯtrarium. Pt3: q2 tunc ſanatio ſanationi: ⁊ egrotatio egrotationi ꝯtrariaret̄. Cū quelibet eaꝝ ſit ex vno ꝯtrarioꝝ in aliud. ¶ Scđa ꝯclō: ꝙ motus q̄ ſunt ex ꝯtrarijs terminis vel medijs illoꝝ termīoꝝ nō ꝯtrariant̄: ſicut mot⁹ a calidiſſimo ad tepidū: nō ꝯtrariat̄ motui q̄ ē a frigidiſſimo ad tepidu3. Pt3: q2 tales mot⁹ ſunt ad eundē terminū in ſpē. ¶ Tertia cōcluſio eſt: ꝙ l3 ꝯtrarietas motuū magis attendēda ſit ex parte termioꝝ ad quos q̄ ex pte termioꝝ a qb⁹: tn̄ ꝯtrarietas motuū nō ſufficienter attendit̄ ex pte terminoꝝ ad quos ſed ex pte amboꝝ terminoꝝ. ¶ Prima ps pt3: q2 mot⁹ magis denoīant̄ a terminis ad quos q̄ ex terminis a quib⁹. ¶ Scđa pars pt3: q2 ſi eſſent motus ad termios ad quos contrarios: ⁊ non a terminis a quibus contrarijs: non eſſent motus contrarij ſed gnātiones. ¶ Tertia pars p3: q2 motus dr̄ eſſe de termino affirmato in terminū affirmatū: ergo penes contrarietatem vtriuſqꝫ termini debet attendi ꝯtrarietas motus. ¶ Ite3 ſanatio ⁊ egrotatio: addiſcere ⁊ decipi: motus ſurſum ⁊ motus deorſum q̄ ſunt motus contrarij ſunt de terminis contrarijs in terminos ꝯtrarios: ergo ſignum eſt ꝙ ꝯtrarietas motus attendit̄ ex ꝯtrarietate amboꝝ terminoꝝ. Et ſic pt3: ꝙ mot⁹ qui ſunt ex cōtrarijs ad mediū nō ꝯtrariant̄: ⁊ ſunt ad eūdem terminū ſcđ3 ſpēm. Sed motus q̄ ſunt ex medio ad contraria ꝯtrariant̄: q2 mediu3 quodāmodo vtriqꝫ extremoꝝ contrariat̄. ¶ Quarta cōcl̄o eſt: l3 motus cōtrariet̄ qeti non tn̄ qeti in termio ad quē: ſed in termio a quo. ¶ Prima ps p3: q2 qes ē puatio motus: ergo mot⁹ contrariat̄ qeti. ¶ Secunda ps pt3: q2 motus tendit ad qetē in termino ad quē: vt pt3 in motu terre deorſum: relinquit̄ igit̄ tertia ps vera. ¶ Quinta ꝯclō: quietes in terminis ꝯtrarijs: puta ſurſu3 ⁊ deorſum: ꝯtrariant̄. Pt3: q2 motus qui opponunt̄ illis quietib⁹ ꝯtrariant̄: igit̄ et ipe quietes adinuicē. ¶ Sexta ꝯclō eſt: l3 imutatio in termino a quo gnātionis nō ſit quies tn̄ oppōnit̄ mutationi que eſt ab illo termino. Prima pars pt3: q2 mutatio ab illo termino non eſt mot⁹: ergo immutatio ab illo

motus ſemp quieſcit i termio ad quē. nō termio a quo q2 motus ꝯtrariat̄ quieti i termio a quo q2 i termio a quo ē motus. termio ad quē ē quies

termino non eſt quies. ¶ Secūda pars p3: quia motus opponitur quieti in termino a quo: igitur ⁊ immutatio ab illo termino mutatōni que eſt ab illo termino. ¶ Sed circa ꝯ predicta mouentur alique difficultates.

¶ Prima ē: vtrū ſicut in motu locali iueniuntur motus naturalis ⁊ motus violentus Et ſilr̄ qes naturalis ⁊ qes violenta: an ita ſit in alijs motib⁹. ¶ Ad hanc dubitationē dr̄ ꝙ ſic. Nā quedā ſunt corruptiōes violente: que fiūt ex malo regimie: ⁊ quedā naturales que fiūt p ſeniū: ⁊ ille ſunt dulces in ordine ad pmas ⁊ ꝯtrariant̄ adinuicē. Silr̄ quedā ſunt gnātōes extra naturā: vt gnātio florum in hyeme: ⁊ quedā ſcđm naturā: vt gnātio floꝝ in eſtate: ⁊ ille ꝯtrariant̄. Silr̄ quedā ſunt alteratōes violente: vt ſanatio i diebus creticis: ⁊ quedā nō violente: vt ſanatō in diebus ~~nō~~ creticis: ⁊ iſte ꝯtrariant̄ adinuicē ſcđm naturale vt violentū. Et ſic pt3: ꝙ non ſolū gnātio ꝯtrariat̄ corruptiōi: ſ3 etiā gnātio gnātioni. Nā corruptio dulcis triſti corruptioni contrariat̄. Modo illa quoru3 vnū eſt violentū ⁊ aliud naturale cōtrariantur: vt motus terre ſurſum motui terre deorſum: ⁊ qes terre ſurſum qeti terre deorſum.

¶ Scđa difficultas eſt. Utꝝ qetis violente ſit gnātio naturalis. ¶ Ad hoc dr̄: ꝙ non: q2 p gnātionem naturalem gnāt̄ quies naturalis: ⁊ non violenta. Ite3 motus naturalis eſt velocior in pncipio q̄ in fine: ſed non ſic eſt de gnātōne qetis violente: ergo talis gnātio non eſt naturalis. Sic ergo p3 ꝙ nō gnātur qes violenta niſi p accn̄s: qn̄ ſc3 mouens non pōt vltra mobile mouere ⁊ ſufficit ipm p aliquātulum tpis in eodem loco tenere. ¶ Tertia difficultas eſt: vtꝝ motui contrarietur qes in termino a quo. Et videtur ꝙ non q2 q̄diu aliqđ mouetur. habet aliqđ de termino a quo: ergo ſi qes in termino a quo cōtrariet̄ motui: contraria ſimul erunt. ¶ Ad hoc dr̄: ꝙ qes in termio a quo nō contrariat̄ tm̄ motui quātū mot⁹ q̄ ſunt ad terminos cōtrarios: q2 iſti motus nō pn̄t eidē cōuenire: ſ3 qes ⁊ mot⁹ aliquo mō pn̄t eide3 cōuenire. ¶ Quarta dubitatio ē: vtrū qes violenta ſit cōtraria motui naturali: vt motus ignis ſurſu3 motui terre deorſu3: ⁊ etiā motui terre ſurſu3. Rn̄det̄ ꝙ motus naturalis ⁊ qes violenta cōtrariant̄ ſcđm naturale ⁊ violentū. Et lic3 mobile cū mouet̄ ſit in termino a quo: non tn̄ quieſcendo ſed mouēdo. ¶ Scđo dr̄: ꝙ motus ignis ſurſum contrariat̄ motui terre deorſum ꝓpter contrarietate3 terminoꝝ: ⁊ motui terre ſurſum penes naturale ⁊ violentum. Et hec de quinto libro phiſicorum.

nāle ⁊ violentū ꝯtrariant̄

motus nālis ē velocior in pncipio q̄ in fine vt p3 in membris violentū gnāt quies violenta

Amplius determinādū. ¶ Iſte eſt tertius tractatus huius libri: in quo determinat̄ de ꝯtrarietate motuū: ⁊ ꝯtinet tria capitula. In pmo determiat p. de ꝯtrarietate motus ad motum. In ſcđo de ꝯtrarietate motus ad quietem: ⁊ de ꝯtrarietate qtis ad qetem: ibi. Quā aūt motui. In tertio mouet q̄dam dubia ⁊ ſoluit ea: ibi. Dubitabit aūt aliqs. Primū capitulū ꝯtinet duas ptes. In pma pte pmittit quādam diuiſionem: ⁊ oñdit qui motus non ꝯtrariant̄. In ſcđa oñdit qui motus ꝯtrariant̄. Scđa ibi. Relinquit̄ ergo. Dicit ergo pmo ſic: ꝙ pmo determinādum eſt qualiter motus motui ꝯtrariat̄: ⁊ ſilr̄ determinādu3 eſt de manſione hoc eſt de quiete: ⁊ tn̄ pmo determinādum eſt: vtꝝ motus ad aliquem terminū ſit ꝯtrarius motui qui eſt ab illo termino: ſicut motus ad ſanitatem motui a ſanitate: ⁊ generatio alicuius forme corruptioni eiuſdem. Aut illi motus ſunt ꝯtrarij qui ſunt ex ꝯtrarijs terminis: ſicut motus ex ſanitate ⁊ ex egritudine. Aut illi motus ſunt ꝯtrarij: qui ſunt ad ꝯtrarios terminos: vt motus ad ſanitatem ⁊ motus ad egritudinem. Aut illi mot⁹ ſunt ꝯtrarij: quoꝝ vnus eſt ex termino ꝯtrario: ⁊ alius ad terminū ſibi ꝯtrariū: ſicut motus quoꝝ vnus eſt ex ſanitate ⁊ alter ad egritudinē. Aut illi motus ſunt cōtrarij quoꝝ vnus eſt ex vno ꝯtrario ad aliud ꝯtrariu3: ⁊ alius econtra: ſicut motus quoꝝ vnus eſt ex ſanitate ad egritudinem: ⁊ alius ex egritudine ad ſanitatem: non aūt pluribus modis ꝯtingit nos imaginari ꝯtrarietatem inter motus. T. Eſt aūt. ¶ Hic p. ponit talē ꝯcluſionem: ꝙ motus qui eſt ex vno ꝯtrario non eſt cōtrarius motui qui eſt ad aliud ꝯtrarium. Probat ſic p. q2 tunc ſanatio ſanationi ꝯtrariaret̄: ⁊ egrotatio egrotationi ꝯtrariaret̄: ꝯñs eſt falſu3: ergo ⁊ añs: ſc3 ꝙ motus qui eſt ex vno ꝯtrario ꝯtrariat̄ motui qui ē ad aliū ꝯtrarium. Conſequentia pt3 q2 vna ⁊ eadē eſt ſanatio de egritudine ad ſanitatem: ⁊ vna egrotatio eſt de ſanitate ad egritudinem: ergo ſi motus qui ē ex ꝯtrario termino ꝯtrariet̄ motui q̄ ē ad ꝯtrariū terminū: tūc ſanatio ſibi ipi ꝯtrariaret̄: ⁊ egrotatio egrotationi. T. Neqꝫ qui ē. ¶ Secunda ꝯcluſio ē: ꝙ motus q̄ ſunt ex cōtrarijs terminis ad vnum contrarium vel mediū illoꝝ contrarioꝝ non ſunt contrarij. Pt3 q2 motus qui ſunt ad idem in ſpecie non ſunt contrarij: ſed motus q̄ ſunt ex contrarijs terminis ſunt ad ide3 in ſpē: ergo illi motus non ſunt contrarij. Minor pt3: q2 motus qui ē a calidiſſimo poteſt eſſe ad tepiditatem. Et ſimiliter mot⁹ qui eſt a frigidiſſimo pōt etia3 eſſe ad tepiditatem: modo oīs tepiditas omni tepiditati eſt eiuſdem ſpēi. T. Sed magis. ¶ Tertia concluſio eſt: ꝙ cōtrarietas motuum magis attendenda eſt penes terminos ad quos q̄ penes terminos a quibus. pt3: q2 motus capiunt denominationem a terminis ad quos: ergo illi mot⁹ magis debent dici contrarij qui ſunt ad contrarios terminos: q̄ qui ſunt ex contrarijs terminis. T. Relinquit̄ autem. ¶ Hec eſt ſcđa ps capituli: in qua phūs ponit duas ꝯclōnes. ¶ Prima ē ꝙ illi mot⁹ q̄ ſunt ex contrarijs terminis in ꝯtrarios terminos contrariant̄: pbat phūs rōne ⁊ inductōe. ¶ Rōne ſic: q2 motus debet eſſe de termino affirmato in terminu3 affirmatum: ergo penes contrarietatem vtroꝝqꝫ terminorum (ſcil3

Margin notes:

Quib⁹ modis itelligi pt motus eē ꝯtrarios

Prima ꝯclō

Scđa ꝯclō. ad mediū

Conclō.iij

Medium vni extremoꝝ ꝯpatū h3 rōem alterius extremi.

Quarta cōclō ꝙ motui cōtrariat̄ qes i termīo a quo.

Quīta cōclō ꝯtrariet. qetum

Sexta ꝯclō de ꝯtrarietate imutationum

Dubitatio.j.

Solutio.

Dubitatio.ij

Solutio.

Dubitatio.iij.

Solutio.

Dubitatō.iiij.

Solutio.

Quib⁹ modis itelligi pt mot⁹ eē ꝯtrarios.

Conclō.ij.

Conclō.ij

Conclō.iij.

Mot⁹ denoīatur a termino ad quē magis q̄ a termino a quo

Conclō.j

a quibus ⁊ ad quos) debet attendi ꝯtrarietas motuū: ⁊ per conſequens illi motus qui ſunt ex contrarijs terminis in contrarios terminos ſunt contrarij. Antecedens patȝ: quia per hoc diſtinguit̄ mutatio a motu: q2 motus eſt de ſubiecto in ſubiectum: mutatio vero non.

T. Manifeſtū aūt ¶ Inductiōe ꝓbat ſic p. q2 egrotatio ⁊ ſanatio ſūt mot⁹ ꝯtrarij: ⁊ tñ ſūt de ꝯtrarijs terminis in ꝯtrarios termīos. Silr̄ addiſcere ⁊ decipi, et motus ſurſum ⁊ mot⁹ deorſum ꝯtrariant̄: cū ſint de ꝯtrarijs terminis in ꝯtrarios termīos: igit̄. T. Qui autē eſt. ¶ Scđa ꝯclo eſt: ꝙ nō ſufficienter attendit̄ ꝯtrarietas motuū penes termīos ad quos ꝯtrarios: ꝓbat ſic p. q2 ſi eſſent mutatōes ad termīos ꝯtrarios: ⁊ non ex cōtrarijs terminis: non eēnt mot⁹ ſed ſolum gñatōes: ergo non ſufficēter attendit̄ ꝯtrarietas ex pte termīoꝝ ad quos ſȝ cū hoc reqrit̄ ꝯtrarietas termīoꝝ a q̄bus in ordine ad termīos ad quos. T. Qui aūt in medium ¶ Phi. hic remouet vnū dubiū: dcm̄ eſt eīn mot⁹ eſſe cōtrarios q̄ ſunt ad ꝯtrarios termīos. Ideo aliq̄s dubitaret de motu q̄ eſt ex vno ꝯtrarioꝝ in mediū. Et ſilr̄ de motu q̄ eſt ex alio ꝯtrario in idem mediū: an tales ſint cōtrarij. Et ſilr̄ mot⁹ q̄ ſunt ex eodē medio ſȝ ſpēm ad extrema ꝯtraria. Ut vtꝝ mot⁹ q̄ eſt ex albo in fuſcū contrariet̄ motui q̄ eſt ex nigro in fuſcū. Et ſilr̄ vtꝝ motus qui ē ex fuſco in albū ꝯtrariet̄ motui q̄ eſt ex fuſco ī nigrum. ¶ Ad ſcđaȝ rñdet p. ꝙ ſic: q2 mediū ē quodāmō ꝯtrariū vtriꝗ extremoꝝ. ¶ Ad pmā dicendū ē ꝙ nō: cū illi motus ſunt ad eūdem terminū ad quē in ſpē.

Concl̄o. ij.

Medium vni extremoꝝ ꝯpatū hȝ rōem alteri⁹ extremi.

Quoniā aūt. ¶ Iſtud eſt ſcđm caplm̄ hui⁹

tractat⁹ in quo p. determīat de ꝯtrarietate motuum in ordine ad q̄etes. Et cōtinet tres ptes. In pmā facit qđ dictū eſt: in ſcđa determīat de ꝯtrarietate q̄etum: ſcđa ibi. Silr̄ aūt abinuicē. In tertia determīat de ꝯtrarietate mutationū: ibi. Quib⁹ aūt non ſunt. Dicit ergo pmo ſic: ꝙ motui nō ſolū mot⁹ eſt ꝯtrari⁹: ſȝ etiā q̄es: ſȝ tñ q̄es non ē ꝯtraria motui ſimplr̄: ſicut mot⁹ motui: ſȝ oppōit̄ ſibi ꝓuatiue. Et intelligit̄ de oppōe termīoꝝ ⁊ non de oppōne reꝝ. T. Qualis aūt. ¶ P. hic remouet talem dubitationē. Nā dictū eſt ꝙ mot⁹ ꝯtrariatur q̄eti: vtꝝ ergo ꝯtrariat̄ q̄eti in termīo a quo vel q̄eti in termīo ad quē. T. Manifeſtū igit̄. ¶ Hic p. ſoluit dictam dubitationē dicens: ꝙ motui ꝯtrariat̄ q̄es in termino a quo: ꝓbat ſic p. q2 q̄es in termīo ad quē non cōtrariat̄ motui: cū mot⁹ tēdat ad q̄etē in termīo ad quē ⁊ nihil tendit ad ſuū ꝯtrariū: ergo motui ꝯtrariat̄ q̄es in termīo a quo. T. Silr̄ aūt. ¶ Hec ē ſcđa ps capli: in qua p. determīat de ꝯtrarietate q̄etū: ponēs talem cōclonem: ꝙ q̄etes in terminis ꝯtrarijs ꝯtrariant̄ vt q̄es in termīo a quo mot⁹: ⁊ q̄es in termīo ad quē mot⁹: ſicut q̄eſcere ſurſum ⁊ q̄eſcere deorſum: ptȝ q2 illa q̄ opponunt̄ motib⁹ ꝯtrarijs inter ſe ꝯtrariant̄: ſed ſic ē de q̄ete in termīo a quo ⁊ de q̄ete in termīo ad quē: ergo ꝯtrariant̄. mīor pȝ: q2 q̄es ſurſum opponit̄ motui deorſum: ⁊ q̄es deorſum opponit̄ motui ſurſum. T. Quibus aūt. ¶ Hec eſt tertia ps hui⁹ ca. in qua p. determinat de ꝯtrarietate mutationū ponēs duas ꝯclones: q̄ꝝ pma talis ē: ꝙ īmutatio in termīo a quo gñatōis nō ē q̄es: ꝓbat ſic p. q2 ſicut ſe hȝ mutatio ad motū ita īmutatio ad q̄etē: ſȝ mutatio nō ē mot⁹: ergo īmutatio nō ē q̄es. T. Silē aūt. ¶ Scđa ꝯclo eſt: ꝙ īmutatio in termino a quo opponit̄ motui q̄ ē ab illo termīo: ꝓbat ſic p. q2 ſicut ſe hȝ mot⁹ ad q̄etē in termīo a quo ita mutatio ſe hȝ ad īmutationē in termīo a quo: ſȝ mot⁹ opponitur q̄eti in termīo a quo: ergo mutatio opponit̄ īmutationi in termino a quo. Et ſicut mot⁹ ſe hȝ ad q̄etē in termīo ad quē: ita mutatio in ordine ad īmutationē in termino ad quem.

Motui ꝯtrariat̄ mot⁹ ⁊ q̄es.

Concl̄o de contrarietate q̄etum.

Pria cōcl̄o de contrarietate mutationum.

Concl̄o. ij.

Dubitat̄ autē. ¶ Iſtud ē tertiū caplm̄ hui⁹

tractatus: in quo p. mouet ⁊ ſoluit aliq̄s dubitationes circa pus determīata. ¶ Prima dubitatio ē iſta. Utꝝ ſicut in motu locali inuenit̄ mot⁹ naturalis ſiue violēt⁹: ſiue extra naturā ⁊ ſm̄ naturā. Et Silr̄ q̄es. An etiam in alijs motibus repiant̄ motus ſm̄ naturā ⁊ extra naturam ⁊ q̄etes: puta ſanatio naturalis ⁊ ſanatio violēta: augmentatio naturalis ⁊ augmentatio violenta.

Dubitatio. j.

T. Aut ſi ē q̄d violenti. ¶ Hic p. ſoluit dubitationeȝ iam motā dicens: ꝙ q̄dā ſunt corruptiones extra naturam ſeu violente: ſicut ille q̄ fiunt cuȝ gladio vel malo regimine. Et q̄dā ſūt ſm̄ naturā: ſicut corruptōes q̄ fiunt ꝓpter ſeniū. Uñ corruptio ſm̄ naturā ⁊ corruptio extra naturā ꝯtrariant̄. Silr̄ q̄dā ſunt gñatōnes extra naturā ſiue extra cōem modū nature: vt gñatōes floꝝ in hyeme. Alie ſunt ſm̄ naturā: vt gñatōes floꝝ in eſtate. Uñ gñatio extra naturā ⁊ gñatio ſȝ naturā ꝯtrariātur adinuicē. Silr̄ ē aliq̄ alteratio ſm̄ naturā: ſicut ſanatio in diebus creticis. Alia ē ſanatio extra naturaȝ: ſicut ſanatio a febrib⁹ nō in dieb⁹ creticis. T. Erūt ergo corruptiones. ¶ Hic p. declarat q̄ motus ⁊ mutationes ſiue q̄etes adinuicem ꝯtrariant̄: dicens ꝙ non ſolum corruptio ꝯtrariat̄ gñationi: ſȝ etiam corruptio corruptioni. Nā corruptio extra naturā ⁊ corruptio ſȝ naturā ꝯtrariant̄. Uocat aūt p. corruptionē ſm̄ naturā dulcem: ⁊ corruptionem extra naturā triſtem. Nam ex quo corruptio naturalis minus amara ē: ꝙ corruptio extra naturā: ideo dulcis vocat̄. T. Primo q̄dē. ¶ Hic p. pmo ſubiungit ꝙ motus ſurſum ⁊ motus deorſuȝ cōtrariant̄ accipiendo ꝯtrarietatē penes ſm̄ naturam et extra naturā: q2 motus terre deorſum ē ſm̄ naturaȝ: ⁊ motus terre ſurſum ē extra naturā: ergo mot⁹ illi ſunt ꝯtrarij p hoc: ꝙ vnus ē ſm̄ naturā ⁊ alius extra naturā.

Solutio.

T. Et q̄etes. ¶ Subdit hic p. ſcđo ꝙ motus ꝯtrariat̄ q̄eti in termīo a quo penes ſm̄ naturā ⁊ extra naturā. Nam motus terre ſurſuȝ q̄ eſt extra naturā: ⁊ mot⁹ terre deorſum q̄ eſt ſm̄ naturā ꝯtrariant̄ adinuiceȝ. Silr̄ q̄es in termīo a quo extra naturā: ⁊ q̄es in termino ad quē ſm̄ naturā ꝯtrariant̄ adinuicē: ſicut q̄es terre ſurſum violente: ⁊ q̄es terre deorſuȝ naturalis ꝯtrariant̄ adinuicē. T. Habet aūt. ¶ Remouet hic p. aliā dubitationē q̄ talis ē: vtꝝ oīs q̄etis ſit gñatio naturalis. Ad hoc rñdet p. ꝙ non oīs q̄etis ē gñatio naturalis. ptȝ q2 p gñationē naturalē gñat̄ quies naturalis ⁊ non violēta: ergo q̄etis violente non ē gñatio naturalis. ⁊ p ꝯñs non oīs q̄etis ē gñatio naturalis. Etiā motus naturalis ē velocior in fine ꝙ in pncipio: ſed ſic non eſt de motu p quē gñat̄ q̄es violenta: ergo talis non ē naturalis. ¶ Sed q̄reret: tūc aliq̄s quō gñat̄ quies violēta. ¶ Dicitur ꝙ gñat̄ p accñs p motū violentū: qñ ſcȝ mouens non pōt amplius ipm̄ mobile mouere: ⁊ tñ ſufficit aliquātulum tpis tenere in aliquo loco ꝯtra naturaleȝ inclinationē eius: tunc ipm̄ mobile q̄eſcit q̄ete violenta.

Dubitatio. ij.

Solutio.

T. Hȝ aūt. ¶ Mouet hic p. aliā dubitationē q̄ talis ē vtꝝ motui ꝯtrariat̄ q̄es in termīo a quo. Et videtur ꝙ non: q2 ſi ſic ſeq̄ret̄ ꝙ ꝯtraria ſimul eſſent in eodeȝ ſubiecto: ꝯñs ē falſum: ergo ⁊ añs. ꝯña ptȝ: q2 q̄diu aliq̄d mouet̄ hȝ aliq̄d de termīo a quo: hoc eſt non eſt adhuc in termino ad quē pfecto. T. Aut ſi q̄eſcit. ¶ Soluit hic p. dictam dubitationem dicens: ꝙ quies in termīo a quo ⁊ motus nō ꝯtrariantur ſimpliciter: ſed quodāmodo. Et ſubiūgit p. ꝙ motus magis contrariatur motui ꝙ quieti in termino a quo: quia motus cōtrarij (puta motus ſurſum ⁊ deorſum) nullo modo poſſunt ſimul ineſſe eidem: non ſic eſt de quiete ⁊ motu. T. Dubi. autem. ¶ Mouet hic phūs alias dubitationes. Prima eſt. Utrum quies violenta ſit contraria motui naturali. Reſpondet p. ꝙ ſic: quia ſicut illud quod

Dubitatio. iij.

Solutio.

Alie dubitatōnes cū ſolutōibus.

eſt extra naturam ⁊ ſm̄ naturā. T. Quū aūt. ¶ Hic phūs mouet aliā dubitationem que talis ē: vtꝝ motus ignis ſurſum ꝯtrariet̄ motui terre deorſum: ⁊ etiā motui ignis deorſum. Rñdet philoſophus ꝙ vtriꝗ ꝯtrariatur: nam motus ignis ſurſum: et motus terre deorſum ꝯtrariantur penes terminos ad quos ⁊ a q̄bus: ⁊ non penes ſm̄ naturam ⁊ extra naturā: cuȝ vterꝗ motus ſm̄ naturam ē. Et ꝯtrariat̄ motui ignis deorſuȝ penes terminos ⁊ penes ſm̄ naturam ⁊ extra naturam.

T. Forte aūt q̄eti. ¶ Hic p. reſumit dubitationē pus factam: ſcȝ vtrum motui ſit ꝯtraria q̄es: ⁊ ſoluit rōem pus factam dicens: ꝙ lȝ mobile cum moueat̄ ſit in termino a quo mouendo: nō tñ q̄eſcendo: hoc ē nō q̄eſcit ī termino a quo: ſed mouetur a termino a quo.

Querit̄. Utꝝ motus ꝯtrariet̄ motui ⁊ q̄eti.

Et arguit̄ ꝙ non: q2 motus non maxime diſtant: igitur non ꝯtrariant̄. ꝯña pȝ p diffinitionem ꝯtrarioꝝ. ¶ Secundo ſic: ſi motus motui ꝯtrariet̄ hoc eſſȝ rōne terminoꝝ a q̄bus ⁊ ad quos: ſed hoc non: igit̄. Minor pȝ: q2 calefactio ⁊ frigefactio dñr eſſe motus ꝯtrarij: ⁊ tñ aliqñ ſunt ad eūdem terminū ſm̄ ſpēm: ſcȝ ad tepiditatē igitur. ¶ Tertio ſic: mobile non ꝯtrariat̄ ipi mobili: ergo nec motus motui. ꝯña ptȝ: q2 q̄dam motus ē ipȝ mobile. ¶ Quarto ſic: motus ꝯtrariat̄ motui: ergo non cōtrariatur q̄eti. ꝯña ptȝ: q2 tm̄ vnum vni opponit̄. Añs ꝓbat̄: q2 motus ſurſuȝ ꝯtrariat̄ motui deorſuȝ. ¶ Quinto ſic: nihil ꝯtrariatur q̄eti: cum q̄es nihil ē: ergo mot⁹ non ꝯtrariatur q̄eti. Añs ptȝ: q2 ꝓuatio nihil ē. ¶ Sexto ſic: mouere ⁊ q̄eſcere nō ꝯtrariant̄: ergo nec motus nec q̄es. Añs pȝ: q2 vnū ⁊ idē mouet̄ ⁊ q̄eſcit: ſicut celū mouet̄ circulariter ⁊ q̄eſcit a motu recto: ergo mouet̄ ⁊ q̄eſcit. Conſequētia ptȝ: ab inferiori ad ſupius.

In oppoſituȝ eſt p. in tertio tractatu huius quinti: in quo oñdit ꝙ motus motui ꝯtrariatur ⁊ q̄eti. Pro ſolutione queſtionis.

Sciendum ꝙ iſta ppō. Motus motui ꝯtrariatur hȝ plures ſenſus. Unus ē iſte: ꝙ illa res q̄ ē motus ꝯtrariatur illi rei q̄ ē motus. Alius ſenſus ē iſte: ꝙ iſtud dicibile motus ꝯtrariatur illi dicibili motus. Et iſtis duobus modis non ē hic ad ꝓpoſitum. Ali⁹ ſenſus ē iſte: ꝙ aliq̄ ſpēs ꝯtente ſub illo termino motus inter ſe ꝯtrariant̄: puta ille q̄ ſignificant trāſmutatōnes que ſunt de ꝯtrarijs terminis ad ꝯtrarios termīos et iſto modo motus motui ꝯtrariatur: vt motus de frigiditate in caliditatem: puta calefactio ⁊ frigefactio contrariātur: cū iſta dicibilia paſſiue capta: non pñt ſimul ⁊ ſemel verificari de eodem ſubiecto ſingulari: ſingulariter ⁊ vniuoce capto mediante hoc v̄bo ē. Silr̄ cuȝ dr̄ ꝙ motus ꝯtrariatur q̄eti: non ē ſenſus: ꝙ illa res q̄ ē motus ꝯtrarietur illi rei q̄ ē q̄es: cū ē vna ⁊ eadē res q̄ pmo ē q̄es ⁊ poſtea motus: ſed ē ſenſus ꝙ illa dicibilia ſcȝ motus ⁊ q̄es opponūtur: cū non ē poſſibile ꝙ vnū et idem p eodem tpe moueatur ⁊ q̄eſcat: ſiue in termino a quo: ſiue in termīo ad quem. Licet tñ p. dicat: ꝙ q̄es in termīo a quo ꝯtrariatur motui ab illo termino: ipe tñ nihil aliud vult habere: niſi ꝙ illa diſpoſitio quam habet mobile in termīo a quo opponit̄ illi diſpoſitōni quā mouens p motuȝ intendit acq̄rere: ⁊ tñ illa diſpō quaȝ mouens intendit acq̄rere non opponitur q̄eti in termino ad quē: ſiue diſpōni ſub qua intendit mouēs q̄eſcere: nihilominꝰ tñ q̄eſcere in termīo ad quē opponitur illi termīo moueri: ſicut q̄eſcere in termīo a quo. Silr̄ cū dr̄ ꝙ q̄es in termīo a quo ⁊ q̄es in termino ad quem ꝯtrariātur: non ē ſenſus ꝙ illa res q̄ ē q̄es in termino a quo: ⁊ illa res q̄ ē q̄es in termīo ad quē ꝯtrarientur: cū ſit vna ⁊ eadeȝ res q̄ pmo ē in termīo a quo ⁊ poſtea in termīo ad quē q̄eſcens: ſed ē ſenſus ꝙ illa dicibilia: ſcȝ q̄es in termīo a quo: ⁊ quies in termīo ad quem ꝯtrariātur: vel ꝙ diſpō quā hȝ mobile in termino a quo: ⁊ diſpō quā habebit mobile ī termīo ad quē ꝯtrariātur ꝯtrarietate ſufficienti ad motū. Primus tñ ſenſus ē verior: q2 in motu alteratōis nunq̄ diſpō quā hȝ mobile in termīo a quo ꝯtrariatur diſpōni quaȝ hȝ mobile in termīo ad quē: cum nunq̄ ille diſpōnes ſint ſimul: ⁊ p ꝯñs non ꝯtrariant̄. Ex iſto ptȝ: ꝙ hic ē magis ſmo de ꝯtrarietate logicali ꝙ reali: ⁊ ſic ille ſpēs motus debent dici ꝯtrarie adinuicē q̄ p termīos ꝯtrarios a q̄bus ⁊ ꝯtrarios termīos ad quos diffiniuntur: ſicut ſunt calefactio ⁊ frigefactio: ⁊ motus localis ſurſum et motus localis deorſum. Uñ frigefactio ē motus a caliditate in frigiditatē: ⁊ calefactio ē motus a frigiditate in caliditatē: ibi pȝ quō ille ſpēs ꝯtrarie diffiniunt̄ per termīos a q̄b⁹ ⁊ ad quos ꝯtrarios. Iſtis notatis ſit.

Concluſio mot⁹ ꝯtrariat̄ motui ⁊ q̄eti. Ptȝ

ꝯclo ex expōne textus: ⁊ capitur hic ꝯtrarietas vt ſe extendit ad ꝓuatiuam oppōem.

Dubitat̄ vtꝝ mot⁹ qui ſunt ex ꝯtrarijs terminis ad mediū illoꝝ ꝯtrarioꝝ ſint ꝯtrarij.

Ad dubiuȝ dr̄ ꝙ ſi illi motus ſint ad idem mediū ſm̄ ſpēm non tñ in eq̄li gradu: ſed vnus ad mediū q̄nꝗ graduū: ⁊ ali⁹ ad medium ſex vel ſeptem graduū: tunc illi motus ꝯtrariātur: cuȝ illa media ꝯtrarient̄ ꝯtrarietate ſufficiente ad motum: ſed ſi ſint ad media equaliuȝ graduū ſolū numero differentia: tūc illi motus non ſunt ꝯtrarij. ¶ Et ſi dicat aliq̄s ꝙ p. ponit illos motus eē ꝯtrarios. ¶ Dr̄ ꝙ ipe addidit illam dictionem quodāmō: mō non valet ſunt quodāmō ꝯtrarij: ergo ſunt ꝯtrarij. ¶ Uel dicitur ꝙ ille intelligebat de illis motib⁹ q̄ ſunt ad media nō eq̄liū graduū. Si v̄o p. p mediū intelligat aliquos gradus vnius ſpēi: ⁊ alios gradus alteri⁹ ſpēi exiſtentes in eodem ſubiecto ſm̄ diuerſas ptes eius: tunc motus qui ſunt ad tale medium bene ꝯtrariantur: ⁊ medium vtriꝗ extremoꝝ ꝯtrariatur.

Dubitat̄ ſcđo: vtꝝ ſit aliqua gñatio naturalis ⁊ aliqua violenta.

¶ Ad dubium dr̄ ꝙ aliq̄ trāſmutatio dr̄ violēta multis modis. Uno mō qñ mobile actiue inclinatur ad motum oppoſitum ſicut motus terre ſurſum. ¶ Alio modo: q2 mobile velocius mouetur ꝙ moueretur ſi ſm̄ naturam ꝓpam moueretur: ⁊ iſto modo motus lapidis deorſum ꝓiecti diceretur violentus: in illo tñ motu lapis non inclinat̄ actiue ad motuȝ oppoſitum. Alio mō: q2 talis trāſmutatio ē ꝯtra naturalem inclinationem alicuius diſpōnis ipius mobilis ſicut qñ in aliquo ſubiecto ē aliqua diſpō que per aliquam tranſmutationem abijcit̄: tunc talis tranſmutatio dr̄ violenta reſpectu illius diſpōnis que abijcit̄: ſiue illa diſpō ſit forma ſbalis ſiue accidētalis. ¶ Alio modo: q2 ſit ab agentib⁹ pter cōem curſum nature: puta in alio tēpe vel facilius ꝙ ꝯſueuit fieri. Primo et ſecundo modo nulla generatio vel corruptio ē violenta ſed tertio modo aliqua generatio ē violenta: ſicut generatio caliditatis in aqua dr̄ eſſe violenta iſto tertio modo. Et ſimiliter generatio forme ſubſtātialis ignis vel aeris dr̄ iſto modo violenta: q2 illa eſt contra naturalem inclinationem diſpoſitionis: puta forme ſubſtātialis abijciende in materia exiſtentis. ¶ Similiter aliqua generatio dicitur violēta quarto modo: quia q̄dam eſt generatio que ſit non ſm̄ ſolitum curſuȝ nature: ſicut generatio floruȝ in hyeme. Et iſto quarto modo p. loquitur principaliter in iſto paſſu. Similiter aliqua augmentatio ⁊ diminutio ſunt violente tertio aut quarto modis: ſed non pmo ⁊ ſecundo modis: capiendo proprie augmentationem ⁊ generationē. Sed rarefactio ⁊ condenſatio ſunt violente oībus modis.

Et ſimiliter alterationes ⁊ loci mutationes. Proprie tñ loquendo de motu violento ſiue tranſmutatione violenta: ſolum alterationes ⁊ loci mutationes dicuntur violente. Et oppoſito modo põt dici motus naturalis: ꝓpriiſſime tñ loquendo ille motus dicitur naturalis qui ē a p̄ncipio intrinſeco actiue concurrente ſine inclinatione aliqua actiua ipſius mobilis ad oppoſitum: et qui fit debito modo ⁊ debito tempe. Sed large dicitur motus naturalis: q̄ nec ē ꝯtra inclinationē actiuā moti nec ſm inclinationē mouentis: nec ꝯtra aliquā diſpoſitionem ipſius moti: ⁊ fit debito tpe ⁊ debito mō. ¶ Aliis modis põt dici motus naturalis per oppoſitū ad modos motus violenti. Violentū tñ ⁊ naturale ſunt termini reſpectiui: ⁊ ideo nõ opponunt̄ niſi accipiant̄ ſm acceptionem oppoſitā ⁊ reſpectu eiuſdē.

Ad rõnes. ¶ Ad p̄maꝫ dr̄ negādo ꝯñam: q2 non eſt hic ſermo de ꝯtrarietate ꝓpriiſſime: ſꝫ large dicta ſufficiente ad motum. ¶ Ad ſcđam pꝫ ſolutio ex p̄mo dubio. ¶ Ad tertiā pꝫ ſolutio ex notabili. ¶ Ad q̄rtam dr̄: ꝙ lꝫ tñ vnū vni ē oppoſitū ſm ſpēm: ⁊ in eodē genere oppõnis: tñ vni plura opponunt̄ in diuerſis generibus oppõnis. ¶ Ad q̄ntā dr̄ negādo ꝙ p̄uatio nihil eſt. ¶ Ad ſextā dr̄ negādo añs. Et ad ꝓbationē eiꝰ dr̄ negādo ꝯñam: q2 ibi arguit̄ ab inferiori ad ſupiꝰ cū diſtributione ſupioris: q2 ſilr̄ arguit̄ ac ſi ſic argueret̄: hoc non mouet̄ motu recto: ergo non mouetur.

¶ Queſtio addita per magiſtrum Thomam bricot ſacre pagine ꝓfeſſorem.

Querit̄. Utrū tm̄ ad tria p̄dicamēta ſit p ſe motus. Et arguit̄ ꝙ nõ: q2 ad ſbam ē motus ⁊ etiā ad relationē: ergo nõ ſolum ad tria p̄dicamēta: ſcꝫ quātitatem: qualitatem. ⁊ vbi: eſt per ſe motus. Añs pꝫ: q2 ḡnatio ⁊ corruptio ſunt motus: ⁊ tñ ſunt ad ſbaꝫ. Itē ad [illegible] ē motus: que tñ ē ad aliq̄d: igit̄ ad ſbam et relationem ē motus.

In oppoſitū arguit̄ p Ari. in iſto q̄nto dicētem ꝙ ſolum ad tria p̄dicamenta ſcꝫ quātitateꝫ: qualitatem: ⁊ vbi ē per ſe motus. ¶ In hac queſtione erunt tres articuli. In p̄mo ponent̄ notabilia. In ſcđo cõcluſiones. Et in tertio dubia.

Primꝰ articlꝰ. Acceptõeſ motus.

Notandū eſt p̄mo ꝙ ſuppoſita diſtinctione de motu: ſcꝫ ꝙ põt accipi quadruplr̄. Primo modo p omni mutatõe. ¶ Scđo mō p oī mutatõe ſucceſſiuā. ¶ Tertio p oī mutatõe ſucceſſiuā cuius ſubiectū ē in actu formali. ¶ Et q̄rto p oī mutatõe ſucceſſiua nõ p̄ſupponente aliā mutatõem: cuiꝰ ſubiectū ē in actu formali. Suppoſito etiā cū illa diſtinctiõe: ꝙ non ē hic ſermo de motu: niſi ſumendo ipſm tertio mō. ¶ Tunc dupliciter intelligi põt: ꝙ ſolū ad tria p̄dicamenta ſit motꝰ. ¶ Uno mō: ꝙ ſolū per motū acq̄rent̄ res triū p̄dicamentoꝝ: et ſi intelligat̄ queſtio ī iſto ſenſu: tūc oēs iſte ſunt ſimul vere. Solū ad tria p̄dicamenta ē motus. Solū ad duo p̄dicamenta ē motus. Solū ad decem p̄dicamēta ē motus. Solū ad vnū p̄dicamentū ē motus. Naꝫ res acq̄ſibiles per motū ſunt in vno p̄dicamēto: ſunt etiā ī duobus: in tribus: ⁊ in decem p̄dicamētis. ¶ Et ſi dicat̄: ꝙ ꝓpõnes p̄us poſite repugnāt: igit̄ nõ ſimul ſtant in veritate. Añs pꝫ: q2 bñ ſeq̄tur: ſolū ad duo p̄dicamenta eſt per ſe motus: igitur nõ ad plura p̄dicamenta q̄ ad duo ē p ſe motus: ⁊ vltra: igit̄ nõ ad tria p̄dicamenta ē p ſe motus. ¶ Ad hoc dr̄ negādo aſſumptū. Et ad ꝓbationem dr̄ ꝙ accipiendo añs ⁊ ꝯñs illius ꝯñie ſcđꝫ interp̄tationem p̄us poſitā: p̄ma ꝯña nõ valet. Non enim ſequit̄ Solū ad res duoꝝ p̄dicamentoꝝ ē motꝰ: igit̄ nõ ad res pluriū p̄dicamentoꝝ ē motus. Nam res duoꝝ p̄dicamentoꝝ ſunt res pluriū p̄dicamentoꝝ. ¶ Poſſꝫ tñ diſtingui de illa ꝯña: q2 vel dictio excluſiua cadit ſupra terminū numeralem: ⁊ ſic tenet ꝯñia: ſed ſm illuꝫ ſenſum non ſumit̄ hic añs ⁊ ꝯñs. Alio mō põt capi dictio excluſiua vt non cadit ſupra terminū numeralem: ſed ſupra terminū p̄cedentem implicite terminū numeralem: ita ꝙ ſenſus ſit: ad tria p̄dicamenta: id eſt ad res trium p̄dicamentoꝝ: ⁊ ſic ꝯñs non valet ſumendo ꝯñs in eodem ſenſu.

Notandum eſt ſcđo ꝙ ſenſus tituli q̄ſtionis põt eſſe iſte: vtꝝ p motum ſolum debeāt p ſe variari dicibilia triū p̄dicamentoꝝ. Et hoc dupliciter põt intelligi. Uno mō vtꝝ ꝓpter hoc ꝙ aliq̄d mouet̄: ſolū varientur circa ipſm denoīatões triuꝫ p̄dicamentoꝝ p ſe: id eſt ſic ꝙ non alias variarent̄ circa ipſm. Alio mō intelligit̄: ꝙ ex eo ꝙ aliq̄d mouet̄: ſoluꝫ varient̄ circa q̄dam denoīationes trium p̄dicamentoꝝ: loquendo tā de illis denoīationibus que variarent̄ ſine motu: ſicut de illis que variant̄ cum motu. ¶ Si ſcđo mō intelligitur claꝝ ē ex dictis: ꝙ non ſolum ad tria p̄dicamenta ē motus: ſcꝫ q̄ntitatem: qualitatem: ⁊ vbi: ſed etiam ad p̄dicamentum relationis: actionis: ⁊ ſitus. Naꝫ de aliquo p motuꝫ localem vere dr̄: ꝙ ē p̄us iacens poſtea ſedēs. Silr̄ ꝙ p̄us ē dextrum: poſtea ſiniſtrum. Silr̄ p calefactionem p̄us aliq̄d non ē agens: poſtea ē agēs. Si autē p̄mo mō intelligat̄: tunc adhuc hoc põt intelligi dupliciter. Uno mō ꝙ ꝓpter hoc ꝙ aliq̄d mouet̄: circa ipſꝫ cauſaliter varient̄ ſolum denoīationes trium p̄dicamentoꝝ: que circa ipſm alias non variarent̄. Alio mō ꝙ ex hoc ꝙ aliq̄d mouet̄: ſolum circa ipſꝫ varient̄ illatiue denoīationes trium p̄dicamentoꝝ: que circa ipſꝫ alias nõ variarent̄. Si ſcđo mō intelligat̄: notum ē ꝙ non ſolū ad p̄dicamentuꝫ qualitatis: quātitatis: ⁊ vbi ē motus ſed etiam ad p̄dicamentum paſſionis. Nam ex eo ꝙ aliq̄d mouet̄ motu calefactiõis: infert̄ illatiue ꝙ aliq̄d caleſcit: non aūt cauſaliter: hec enim bona ē ꝯña: hoc mouetur motu calefactionis: ergo caleſcit: ſed hec non eſt ꝯña cauſalis: q2 hoc mouet̄ motu calefactionis: ideo caleſcit. Ideo p̄mo modo intelligendo non eſt ad paſſionē per ſe motus. ¶ Et ſi dicatur ꝙ hec eſt vera: quia hoc mouet̄ motu calefactiõis: ideo nigreſcit. Itē hec ꝯña: q2 hoc mouet̄ motu frigefactionis: ideo albeſcit. Nā caliditas ē mater nigredinis ⁊ frigiditas mater albedinis: igit̄ ad paſſionem ē p ſe motus. ¶ Ad hoc dr̄ ꝙ licet caliditas in aliquo ſit mater nigredinis: vtpote in humido: non tñ in quolibet: nec frigiditas in quolibet ē mater albedinis: ideo ille cauſales p̄us accepte nõ ſunt vere neq p ſe: ⁊ p ꝯñs ſemp verū ē ꝙ ad paſſionem non ē p ſe motus.

Notandum eſt tertio ꝙ adhuc circa illam ꝓpoſitionem dubiuꝫ ē de p̄dicamento ſitus: ſi ad ipſꝫ nõ eſt p ſe motus: nam p motum localem hec dicibilia ſedens: ⁊ iacens p ſe vident̄ variari de ipſo mobili localiter: nec pñt alias variari de ipſo mobili localiter: nõ eſt poſſibile ē aliq̄d p̄us ſedere ⁊ poſtea iacere niſi p motum localem: videt̄ ergo ꝙ ad p̄dicamentum ſitus ſit p ſe motus. ¶ Sed dici poſſꝫ ꝙ hec dicibilia ſedens et iacens pñt variari de aliquo ſine motu locali: q2 dicibilia p̄dicamenti ſitus cõnotant ptes ſituati certo mō ſe habere in ordine ad locum veꝝ vel imaginarium: ⁊ ideo ſi non eſſet locus verus: adhuc talia dicibilia poſſent variari de aliquo: ⁊ p ꝯñs variari poſſint ſine motu locali. ¶ Uel dici poſſꝫ: ꝙ licet talia dicibilia poſſint de aliquo p ſe variari p motum localem: non tñ p̄mo: ſꝫ mediāte variatiõe dicibiliū alteriꝰ p̄dicamēti: puta p̄dicamēti vbi. ¶ Sꝫ ꝯtra p̄mā ſolutionē inſtari poſſꝫ. Primo: q2 ſicut aliq̄d põt eſſe ſedens ⁊ iacens ſine loco vero: ita põt moueri localiter ſine loco vero: puta ſi

deus aliquod corpus moueret per vacuum. ¶ Item ſi illa ſolutio valeret: tunc ad predicamētum vbi non eſſet perſe motus: q2 hec dicibilia: eſſe hic: ⁊ eſſe illic poſſunt variari de aliquo ſine motu: vtpote per mutationem ſubitaneam. ¶ Itē contra ſecūdam ſolutiõem arguitur: q2 tūc ad p̄dicamentuꝫ qualitatis rõne concretorum ſignificātium qualitates ſecūdas nõ eſſet perſe motus: nam talia concreta nõ variātur de mobili: niſi ꝓpter variationem cõcretorum ſignificātium qualitates primas. Item tūc ad p̄dicamētum q̄ntitatis nõ eſſet perſe motus. Nam dicibilia eius variātur de mobili ꝓpter variatiõem concretoꝝ de p̄dicamento qualitatis: q2 enī aliq̄d eſt calidius q̄ ante: ideo ē maius per rarefactionem. ¶ Ad primaꝫ iſtaꝝ rõnum dici põt: ꝙ nihil põt moueri localiter per vacuū: ⁊ iō dicibilia p̄dicamēti vbi nõ variātur ſine motu locali. Ad ſcđam dr̄ ꝙ lꝫ dicibilia vbi varientur de aliquo ſine motu locali ſtricte capto: non tñ ſine motu vel mutatione locali. ¶ Ad primaꝫ rõem ꝯtra ſcđam ſolutiõem dr̄ negādo ꝯñtiaꝫ. Nam lꝫ cõcreta ſignificātia qualitates ſcđas nõ variētur de aliquo niſi per variatiõem ꝯcretoꝝ ſignificantium qualitates primas: nõ tñ variātur preciſe ꝓpter variatiõem ꝯcretoꝝ alterius p̄dicamēti variatoꝝ perſe ⁊ cauſaliter p motum. Et ad ſcđam rõem que põitur pro replica. dr̄ ꝙ argumētum bñ ꝓbat ꝙ rarefactio ⁊ cõdenſatio nõ ſunt perſe motus ad q̄ntitatem: ſed ad

Secūdus articulus. Concluſio. i.

vbi: bene tamen augmētatio ⁊ diminutio per quas perſe variātur de mobili dicibilia p̄dicamenti q̄ntitatis ſine variatione perſe ⁊ cauſali dicibiliū alterius p̄dicamenti. ¶ Prīa ꝯcluſio: ad ſolum p̄dicamentuꝫ q̄ntitatis perſe ſunt augmētatio ⁊ diminutio. pꝫ: q2 ꝓpter tales motus perſe variantur de mobili dicibilia p̄dicamēti q̄ntitatis.

Concluſio. ii. Concluſio. iij.

Scđa ꝯcluſio: ſicut ad ſolam qualitatem ē perſe alteratio: ita ad ſolum vbi ē perſe motus localis pꝫ ſimili rõne ſicut p̄cedens ꝯcluſio. ¶ Tertia ꝯcluſio. Ad tria p̄ſita ſolum ē perſe motus pꝫ ex dictis.

Tertius articulus.

Dubitatur primo. Utrū ad ſubſtātiam ſit p ſe motus: capiendo motum ſtricte ⁊ tertiomodo. ¶ Et arguitur ꝙ ſic: q2 ſubiectū generationis ē eque bñ ens in actu: ſicut ſubiectū alterationis: aut augmentatiõis igitur generatio ē eque bene motus ſicut alteratio vel augmentatio: ⁊ ipſa ē ad ſubſtātiaꝫ. igitur. Añs primū pꝫ: q2 idem eſt ſubiectum inheſionis: generationis: et alterationis: ſcꝫ materia prima. Idem ē etiaꝫ ſubiectū denominationis: generatiõis: ⁊ alterationis: ſcꝫ totuꝫ compoſitū: quod ſicut dr̄ alterari: ita dr̄ generari: igit̄ quēadmodum ſubiectuꝫ alterationis ē ens in actu: ita ſubiectum generatõis. ¶ Secūdo ſic. ꝓpter augmentationem per ſe variātur dicibilia p̄dicamenti ſubſtātie: que alias non variarētur: igitur ad ſubſtātiam ē perſe augmentatio que ē motus. Antecedēs pꝫ: q2 ꝓpter augmentationem veram aliqua pars incipit eſſe animal que prius non erat animal. ¶ In oppoſitum arguitur per Ariſto. ꝓbantem ꝙ ad generationem non ē motꝰ. q2 illud quod mouetur ē. ſed quod generatur non eſt igitur generatio non ē motus. Ad dubium dr̄ ꝙ ad illud p̄dicamentum ſolum dr̄ eſſe perſe motus (vt pꝫ ex dictis) cuius dicibilia perſe ⁊ cauſaliter variantur de eo quod mouetur: que alias non variarētur circa ipſm oportet ergo id quod dr̄ moueri idem manere ante et poſt: ſicut alterabile manet idem ante ⁊ poſt. In generatione autem licet materia prima maneat eadem ante ⁊ poſt ipſa tamen minime dr̄ generari: quapropter generatio non debet dici motus: ſic ergo ad ſubſtantiam non eſt perſe motus. Ad primam rationem dubij dicitur: negando ꝙ ſubiectum denominationis ipſius generationis ſit ens in actu: ſicut ſubiectum alterationis. Nam licet totum compoſitum quod generatur ſit poſtea ens in actu: non tamen cum generatur. ¶ Ad ſecundam dicitur ſimiliter: ꝙ licet per augmentationem varientur de aliquo dicibilia ſubſtantie: nõ tamen de eo quod augmētatur.

Dubitatur ſecundo. Utrum iſte ſint concedende in rigore logice. Eſt perſe motus ad relationeꝫ Eſt perſe motus ad ſitum: actionem: vel paſſionem: ſicut iſta ē concedenda. Eſt perſe motus ad q̄ntitatem: qualitatem: vel vbi. ¶ Ad dubium dicitur: ꝙ ſi ex vſu auctorum ly perſe appellet ꝓprias rationes concretorum terminorum ſequentium: vel ſuarum ſpecierum variari perſe cauſaliter de mobili ꝓpter motum: tunc iſte ſunt concedende. Eſt perſe motus ad qualitatem: q̄ntitatem: vel vbi: non autē alie. Si autē ly perſe talem non habuerit appellationem: videntur omnes ille concedende: q̄q̄ concedi non debeat ꝙ ad predicamentum relationis: actiõis: vel paſſionis ſit perſe motus: ſicut ad p̄dicamētum q̄ntitatis: qualitatis: vel vbi ꝓpter cauſas ſuperius dictas.

Dubitatur tertio. Utrum ad vnitatem motus requiratur vnitas ſubiecti. Arguitur ꝙ non: quia tunc rediret opinio heracliti (immo diſcipuli eius) dicentis eundem hominem non poſſe ire ad fluuium ſemel: hoc eſt vno motu: quia cõtinue aliquid deſluit ab ipſo homine. ¶ Item ſi homo ceciderit e turri ⁊ in medio caſus moriatur: erit vnus caſus: ſcilicet ablatiuus vite: ⁊ tamen non ē vnitas ſubiecti. In oppoſituꝫ arguitur per Ariſto. in iſto quinto ¶ Ad dubium dicitur ꝙ (ſm aliquos) ſi eſt vnitas termini in motu: cum vnitate medij: ſatis eſt vnitas ſubiecti totalis vel materialis ad vnitatem motus: non quidem vnitas primomodo dicta: que omnem varietatem excludit: ſed vnitas tertiomodo dicta: que in conſimili ſitu ⁊ figura partium ſibi ſuccedentium conſiſtit. Ideoq̄ fluuius ſecane poſſet vnus dici. Et per hoc pꝫ ſolutio. Ad rões dubij. ¶ Ad rõnes principales queſtionis: pꝫ quid dicendum ex dictis.

Finis quinti.

¶ Primū caplm ſexti libri i quo oſtēditur
ɔtinuū nō eſſe cōpoſitū ex indiuiſibilibus.

I autem eſt continuum:et
qd tāgit :τ ɔſiter:ſicut diſ-
finitū ē prius:ita ꝙ cōtinua
ſunt quoꝝ vltia ſunt vnū.
Et ɔtigua quoꝝ vltia ſunt
ſimul. Et ɔſir ſe hñtia iter
q̄ nullū ē mediū eiuſdē gñis

Pricipalis cō cluſio.

Im poſſibile ē aliqd ɔtinuū eē cōpoſitū ex i-
diuiſibilib⁹: vtpote lineā ex pūctis, ſi linea
ſit qdā ɔtinuū τ pūctū qd indiuiſibile. Pro
bat hec ɔcl'o plurib⁹ rōib⁹. Pria rō ē. q2 ſi cō

Prima ratio.

ſtitueret ex indiuiſibilib⁹: vel illa eſ-
ſent ɔtinua: vel ɔtigua: vel ɔſir ſe hñtia. Non
tertiū: q2 iter qcūq3 pūcta mediat pūctū: ſi-
cut iter duo nūc ſp ē aliud nūc. Mō iter ɔſir
ſe hñtia nō eſt mediū eiuſdē gñis. Neq3 dicē-
da ſūt duo pria. Tū3: q2 ɔtinuoꝝ vel ɔtiguo
rū vltia ſūt vnū vel ſil. Indiuiſibilia aūt non
hñt pmū neq3 vltimū. Tū3 etiā: q2 ɔtinua et
ɔtigua ſe tāgūt. S3 idiuiſibilia nō pñt ſe tā-
gere. Nam vel totū tāgeret totū: τ ſic vnū nō
eſſ3 extra aliō. neq3 duo facerēt maiorē extē
ſionē ꝙ vnū. Uel ps tāgeret ptē3. vel ps to-
tū: τ hoc nō: q2 indiuiſibilia nō habent ptes

¶ Scđa rō. eſſi ɔtinuū cōponeret ex idiuiſi

Scđa ratio.

bilib⁹ i illa poſſ3 diuidi. τ ſic illa an̄ diuiſiōe3
fuiſſent ɔtinua: qd eſt ipoſſibile. P3: igit ꝙ
ɔtinuū nō eſt cōpoſitū ex idiuiſibilib⁹: ſ3 eſt
diuiſibile i ſp diuiſibilia ¶ Tertia rō ē. ſi cō

Tertia ratio.

tinuū eſſ3 cōpoſitū ex idiuiſibilib⁹: mot⁹ ſup
ip̄3 fact⁹ eſſ3 cōpoſit⁹ ex idiuiſibilib⁹: ſ3 ɔñs
eſt ipoſſibile: g° τ añs. Coña p3: q2 ſit magni
tudo a. b. c. ſup quā mouet mobile ⊘. motu
d. e. 3. Uel g° ⊘. mobile pri⁹ mouet. ſup vnā
partē magnitudis ſcđm vnā ptē3 mot⁹ ꝙ ſu
pra totā magnitudinē τ ſcđm totū motū vel
ecōtra. Si primū: vel ergo ſimul mouet ſup
vnā ptē3 magnitudis ſc3 a. τ motū3 eſt in a.
ſcđm primā ptē mot⁹ q̄ eſt d. Et h° nō: q2 im-
poſſibile ē ſimul aliqd moueri ad aliquē ter
minū: τ ia3 eē motū ad illū terminū: vtputa
ire thebas: τ eē thebis. Uel pri⁹ mouet ſ3m
a. ꝙ motū ſit in a. τ p ɔñs in a. Eſt aliqd ſcđ3
qd mouet. τ aliqd ſcđ3 qd nō ē motū: τ ſic a.
erit diuiſibile: qd ē cōtra hypotheſim: igit in
a. mobile ⊘. nō pōt moueri: τ p ɔñs pria ps
mot⁹ q̄ eſt d. corñdens ipi a. nō eſt motus
q2 ſcđm qualibet partem motus pñtem: ne-
ceſſe eſt aliqd moueri. τ ſi aliquid mouet ne
ceſſe eſt motū3 eſſe. Si ſcđm: tūc motus erit
cōpoſit⁹ ex momētis: qd eſt impoſſibile. ɔña
p3: q2 vel pria ps mot⁹ q̄ eſt d. eſt mot⁹: τ ſic
ſcđm ipam aliqd mouebitur ſup a. qd eſt im
poſſibile. Uel nō eſt mot⁹: τ ſic motus cōpo
nitur ex nō motib⁹ ſiue ex momētis: ſ3 hoc ē
ipoſſibile. Tum prio: q2 tūc aliqd eſſ3 motū
ad aliquē terminū: qd nūq3 mouebat ad illū
verbigra. ⊘ mobile ſcđm d. eſſ3 motū ad a.
τ tū nunq3 mouebat in a. cū ſup indiuiſibile
nō poſſ3 fieri mot⁹. Tū3 ſcđo: q2 tūc vnum τ
idē ɔtinue qeſceret τ moueret. Nā ⊘. mo-
bile pōitur moueri ſupra totā magnitudinē
τ ex quo ſcđm nullā ptē3 ei⁹ mouet. ſeqtur ꝙ
ſup eam qeſcit. Tum tertio: q2 ſi mot⁹ cōpo-
natur ex momētis: cōponetur ex nō motib⁹:
qd eſt impoſſibile. ¶ Cōſtat igitur ex rōne
mot⁹. ꝙ cōtinuū nō eſt cōpoſitū ex indiuiſi
bilib⁹. Nā magnitudo: mot⁹: τ tps: ſimilr ſe
habēt ad eſſe diuiſibile vel idiuiſibile. Na3 ſi
cut i toto tpe ſupra totā magnitudinē fit to
tus mot⁹: ita ſupra ptē3 magnitudis in pte
tpis fit ps mot⁹: τ ſupra minorē partem in
minori pte minor. τ ſupra maiorē ptem in
maiori pte maior. ¶ Quarta rō. Si cōtinu

Quarta ratio

um cōponeret ex idiuiſibilib⁹ ſeqret ꝙ tps
cōſtitueret ex idiuiſibilib⁹: ɔñs ē falſum: er-
go τ añs: cōſeqntia p3. Tū3 prio: q2 veloci⁹

Diffinitio velocioris.

pertrāſit in equali tpe maiorē magnitudinē
ꝙ mobile min⁹ velox ſiue tardū. Et i minori
tpe pertrāſit equalem magnitudinē. τ in mi
nori maiorē. ergo magnitudo diuidit ſcđm
diuiſionem tpis: et per ɔñs ſi magnitudo ex
indiuiſibilib⁹ cōſtituat etia3 τ tps ¶ Aſſū
ptum p3: quo ad primam ptem: q2 ſi mobile
a. velocius: τ mobile b. tardius pertranſeat
magnitudine3. c. d. in tpe 3 i. Tunc cū a. per-
uenerit ad pūctum d. B nō ita cito peruenit:
q2 alias eque velociter mouerētur ponatur
ergo ꝙ pūctum ad quod peruenit b. ſit e.
Tunc arguitur magnitudo c. e. minor eſt ꝙ
magnitudo c. d. ergo a. in tempore 3. i. per-
tranſit maius ſpaciū ꝙ b. ¶ Quo ad ſcđa3
partem p3: q2 a. citius pertranſit ſpacium
minus c. d: ꝙ b. ergo in minori tempore ꝙ b.
pertranſit ſpaciū equale. ¶ Quo ad tertiā
partem p3: q2 ſi b. pertranſeat ſpacium c. e.
in tempore 3 i. Tunc a. pertranſibit in eode3
tempore c. d. τ per ɔſequens in tempore mi
nori ꝙ 3 i. pertranſibit ſpacium mai⁹ ꝙ c. e.
¶ Ex iſtis rōnibus p3: ꝙ magnitudo τ tps

conſimiliter diuidūtur. Nā ſi b. ptrāſeat ma
gnitudinē datā in aliquo tpe. a. ptrāſibit eā-
dē in minori tpe: τ ſi illā miore3 b. ptrāſeat in
aliquo tpe. a. ptrāſibit eandē in minori tpe: τ
ſic ɔſirr: g° ſi ɔtinuū ſit ɔſtitutū ex idiuiſibili
b⁹: etiā τ tps ¶ Tū ſcđo: q2 mobile reglari-
ter motū in maiori tpe ptrāſit maiorem ma
gnitudinē τ i minore miore3: g° ſi magnitudo
ɔſtituat ex idiuiſibilib⁹. et τ tps. ¶ Tū ter-
tio: q2 ſic magnitudo ē finita vel ifinita: ita τ
tps: g° et ſic magnitudo ſe h3 ad ɔſtitui ex
diuiſibilib⁹ vel idiuiſibilib⁹: ita τ tps. ¶ Aſ
ſumptū p3. Tū prio rōe zenonis volēt pba-
re ꝙ nulla magnitudo pōt ptrāſiri: q2 ſi aliq
magnitudo debeat ptrāſiri: o3 qual3 ptē ei⁹
eſſe tactā τ ptrāſitā: τ cū infinita n̄ poſſint p
trāſiri τ i magnitudie ſint ifinita diuiſibilia
ſeqtur ꝙ nullā magnitudinē ɔtingit ptrāſiri
tpe finito: cui⁹ rōnis efficatia vr in h° ſtare.
ꝙ tps τ magnitudo ɔſilr ſe hñt quo ad eē fi
nitū vel ifinitū. τ h° vex ē. Nā ſicut magnitu
do ē infinita ſcđ3 diuiſiōe3 τ nō ſcđ3 extēſio-
nē. ita τ tps ¶ Tū ſcđo: q2 magnitudo fini-
ta nō pōt ptrāſiri tpe ifinito: ergo tps τ ma
gnitudo ſe hñt ſilr quo ad eē finitū vel ifini-
tū. Añs p3 duplr. Prio q2 ſit magnitudo fi-
nita a. b. τ tps ifinitū g. i quo accipiat ps fi-
nita g. d. i illa pte ptranſit aliq ps finita ma
gnitudis: q̄ multotiēs replicata reddit totā
magnitudinē: igr illa ps g. d. multotiens re-
plicata reddit totū tps: τ p ɔñs tps g. erit fi
nitū. Scđo: q2 tale mobile ptrāſit ptē finita3
magnitudis i finita pte tpis. τ ſic de oib⁹ ali
is ptib⁹ magnitudis: g° tota magnitudo p-
trāſit tpe finito ¶ Tū tertio q2 magnitudo
infinita nō pt ptranſiri tpe finito: g° magni
tudo τ tps eodēmō ſe hñt q° ad eē finitū vl i
finitū. Aſſūptū p3: q2 i pte finita illi⁹ tpis nō
ptrāſit niſi ps finita magnitudis. S3 talis
ps finita tpis aliquotiēs τ finite ſūpta red
dit totū tps: g° ps magnitudis aliquotiēs τ
finite ſūpta reddet totā magnitudinē. τ per
ɔñs tpe finito non pt pertrāſiri magnitudo

Quinta ratio

infinita ¶ Quita rō ē. q2 ſi ɔtinuū cōpone-
ret ex idiuiſibilib⁹ det magnitudo a. b. c. cō-
ſtituta ex trib⁹ indiuiſibilib⁹: τ ponat ꝙ a.
mobile veloci⁹ i pportiōe dupla pertrāſeat
eā in tpe 3. i. Tūc qritur. an b. pertrāſeat ſo-
la3 a: in medio tpe: τ tūc nō pertrāſit medie-
tatē ſpacij dati. Uel pertrāſit a. τ b. τ ſic per
trāſit pl⁹ ꝙ medietatē. Uel pertrāſit a. τ me
diu3 ipi⁹ b. τ ſic b. qd eſt indiuiſibile erit di-
uiſibile qd ē impoſſibile. P3 ergo ꝙ ipoſſibi
le ē ɔtinuū ex indiuiſibilib⁹ cōponi.

I aūt cōtinuū eſt: τ qd tāgi-
tur: τ ɔſiter: ſicut diffinitum eſt τc.
¶ Iſte ē ſext⁹ liber phiſicoꝝ Ar. in
quo p. deteriat de diuiſiōe mot⁹ in
ptes ſuas qtitatiuas Et ɔtinet iſte
liber tres tractat⁹ In prio oñdit ꝙ
nullū ɔtinuū ē ɔpoſitū ex indiuiſi
bilib⁹. In ſcđo oñdit: quō mot⁹ τ q̄
es diuidūtur ibi. Neceſſe ē aūt τ ipm nūc. In tertio de-
ſtruit opioem quorūdā errātiū circa motū: ibi. Zeno
aūt rōcinat. Primus tractat⁹ ɔtinet quatuor capla. In
prio oñdit ꝙ nullū ɔtinuū ē cōpoſitū ex idiuiſibilib⁹
p rōnes ſūptas ex diffinitōe ɔtinui: ɔtigui: τ ɔſir ſe hñ
tis. In ſcđo oñdit h° idē p rōes ſūptas: ex eo ꝙ mot⁹ ſit
ſupra magnitudinē. In tertio p rōnes ſūptas ex velo-
citate τ tarditate mot⁹. In quarto oñdit: ꝙ tps τ ma-
gnitudo ſeinuicē ɔſequunt penes finitatē τ infinitatē
Partes videbunt in pceſſu. Dicit g° prio ſic. Si ɔtinu
um: tāgens: τ ɔſir ſe hñs ē. ſicut pri⁹ diffinitū ē. ita ꝙ
Cōtinua ſunt quoꝝ vltia ſunt vnū: τ Tāgētia quoꝝ vlti
ma ſunt ſimil. Et ɔſir ſe hñtia iter q̄ nihil ē mediū eiuſ-
dē gñis. ipoſſibile ē aliqd ɔtinuū ex idiuiſibilib⁹ cōpo-
ni: puta lineā ex pūctis. ¶ Hec aūt ppō impoſſibile eſt
aliqd ɔtinuū ex idiuiſibilib⁹ eē cōpoſitū. ē ɔcl'o pncipa

Pricipalis cōcluſio.

lis hui⁹ capli. quā pbat p. duab⁹ rōibus Quaꝝ pria ta
lis ē. ſi ɔtinuū eſſ3 ex idiuiſibilib⁹ cōpoſitū: vel igr illa
indiuiſibilia in cōtinuo ſe haberēt cōtinue: vel ɔtigue:
vel ɔſir: ſ3 nullū iſtoꝝ pt dici. igit cōtinuū non cōponit
ex idiuiſibilib⁹ Mior p3: ꝙ n̄ ſe h3 ɔtigue vel ɔtinue p
diffinitōes ɔtinuoꝝ τ ɔtiguoꝝ. Na3 ɔtinua ſunt quoru3
vltia ſunt vnū. Et ɔtigua ſunt quoꝝ vltia ſunt ſil. ſ3 idi
uiſibilia nō hñt vltia: q2 nō hñt pricipiū nec mediū: cū
aliter indiuiſibile eſſ3 diuiſibile. g° nec hñt vltimū. Et
oē hñs vltimū ē diuiſibile i vltimū: τ i illud c⁹ ē vltimū
ſ3 idiuiſibile nō ē hmōi. g° nō hñt vltimū T. Ampli⁹
neceſſe. ¶ P. hic ſpāliter pbat: ꝙ idiuiſibilia nō pñt eē
ɔtinua: q2 ſi idiuiſibile eſſ3 ɔtinuū alteri: tūc vnū idiui
ſibile tāgeret aliō. ɔñs ē falſu3: g° τ añs. ɔña p3: q2 oīa
ɔtinua adiuicē ſunt ſe tāgētia. Mior p3: q2 ſi idiuiſibi
le tāgeret idiuiſibile: vel totū tāgeret totū: vel ps ptē3
vel ps totū. Nō pt dici ſcđ3. nec tertiū: q2 idiuiſibile nō
h3 partes. Nec pt dici primū: q2 ſi totū tāgeret totū: tūc
vnū n̄ eſſ3 vltra aliō. Nec vnū cū alio vllā faceret extēſi
onē maiorē ꝙ vnū eoꝝ ſolū. g° vnū indiuiſibile nō tāgit
aliud T. At vo nō ɔſir. ¶ P. hic pbat aliā ptē minoris
pñe rōnis: ſc3 ꝙ illa idiuiſibilia nō pñt ſe hre ɔſiter: q2
ſp iter illa idiuiſiblia mediat aliqd eiuſdē gñis: igitur
Añs p3: q2 iter duo pūcta mediat linea in qua ſunt pū-
cta. ſilr inter duo nūc in tpe mediat tps T. Amplius
¶ Scđa rō talis ē. ſi ɔtinuū eſſ3 cōpoſitū ex idiuiſibili-
b⁹: tūc ɔtinuū eſſ3 diuiſibile in idiuiſibilia. ɔñs ē falſū
ergo τ añs. ɔña p3: q2 vnūqdq3 eſſ3 diuiſibile i ea ex q-
b⁹ cōponit. S3 falſitas ɔñtis p3: q2 tūc illa idiuiſibilia
ante diuiſionē fuiſſent ɔtinua: qd iā fuit iprobatū T.
Manifeſtū ē aūt. ¶ Hic p. infert vnū correlariū qd ē ta-
le: ꝙ ɔtinuū ē diuiſibile in ſp diuiſibilia: q2 ɔtinuū ē di
uiſibile: τ nō in idiuiſibilia: cū ipm tūc eſſ3 idiuiſibile:
ergo ē diuiſibile in diuiſibilia.

Eiuſdē aūt ¶ Iſtud ē ſcđ3 caplm iſti⁹ tractat⁹: in q°
p. oñdit ꝙ nullū ɔtinuū cōponit ex idiui

Concluſio.

ſibilib⁹ p rōnes ſumptas ex pte mot⁹. Et intēdit p. talē
ɔclōem Si magnitudo ſit cōpoſita ex idiuiſibilib⁹: mo
tus ſuper ipa3 fact⁹ etiā erit cōpoſit⁹ ex idiuiſibilib⁹ vt
ſit magnitudo a. b. c. ſupra quā mouet mobile qd ē o. τ

ſit motus d.e.z.ſi ergo ille tres ptes magnitudinis ſcꝫ a.b.c.ſunt indiuiſibiles:ita etiã ille tres ptes motꝰ:ſcꝫ d.e.z.erũt indiuiſibiles.Pro iſtiꝰ ꝯcluſionis ꝓbatõe ꝑ mittit p.duas ſuppõnes.Quaꝝ pᷣia tangiť ibi:cũ dicat Si igiť pñtis.Et ẽ talis:ꝙ ſm ꝙlibet partẽ motus pñ tis:neceſſe ẽ aliqd moueri:⁊ ſi aliqd moueť.aliqd eſſe motũ ẽ neceſſe.Hãc ſuppõez capit p.ab illis ꝯtra quos arguit. T.Si igiť neceſſe.¶ Scda ſuppõ ẽ.ĩpoſſibile ẽ aliqd ſimul moueri ad aliquẽ terminũ:⁊ iaꝫ eẽ motuꝫ ad illũ terminũ:vt ĩpoſſibile ẽ aliquẽ ire thebas ⁊ ituꝫ ſimul eẽ thebas.¶ Iſtis ſuppoſitis arguit p.ſic. Si o. mobile moueať ſupra magnitudinẽ datã ſm motũ da tum.Uel priꝰ moueať ſm vnã partẽ magnitudinis ſm vnã partẽ illiꝰ motus:ꝙ ſupra totã magnitudinẽ ⁊ ſm totũ motũ.Uel ecõtra Si primũ.Uel igiť moueť ſimul ſupra vnã partẽ magnitudinis:ſcꝫ a.⁊ motuꝫ ẽ in a.ſꝫ primã partẽ motꝰ q̃ ẽ d.qd nõ pt dici:cũ ſit ꝯtra ſcdam ſuppõem.Uel priꝰ mouebiť tale mobile ſm a.ꝙ motũ ſit in a.⁊ tũc oporteret ꝙ in a. eſſꝫ aliqd ſm qd mobile prius moueť anteꝙ motũ eſſꝫ:⁊ aliud ſm qd motũ eſſꝫ in a.⁊ ſic ipm a.eſſꝫ diuiſibile:qd ẽ ꝯtra ꝓſuppoſitũ:er go ſm a.ipm o.nõ pt moueri:⁊ p ꝯñs motꝰ qui ẽ d.cor reſpõdens vni parti magnitudĩs q̃ ẽ a.non ẽ motus:qꝛ alias motu exñte pñte alicui mobili: ipm nõ moueret ſm illũ motũ:qd ẽ ꝯtra primã ſuppõem:ergo ſi partes magnitudĩs ſunt ĩdiuiſibiles:oꝫ partes motꝰ eẽ indi uiſibiles:⁊ nõ eſſe motꝰ.Nec pt dici ſcdm:ꝙ ipm o.mo ueť ſm totã magnitudinẽ toto motu:⁊ tñ ſꝫ nullã pteꝫ magnitudĩs prius mouebať.qꝛ tũc ſeqť ꝙ motꝰ eſſꝫ cõ poſitꝰ ex momẽtis:qd ẽ impoſſibile:ergo ⁊ illud ex quo ſequiť.Cõſeqntia pꝫ:qꝛ vel pᷣla pars motꝰ q̃ ẽ d.ẽ mo tus vel nõ.Non primũ:qꝛ ſm ipaꝫ oporteret ipm o.mo ueri in pᷣla parte magnitudĩs: eo ꝙ partes motus cor reſpõdent partibꝰ magnitudĩs: mõ oſtẽſum ẽ prius:ꝙ ſuper ĩpartibile nihil pt moueri.Si vero dicať ꝙ non ſit motꝰ:tũc ſequiť ꝙ motꝰ erit cõpoſitus ex ñ motibꝰ ſi ue momẽtis:qd ẽ ĩpoſſibile. T.Erit vtiqꝫ motꝰ ¶ Hic p.oñdit falſitatẽ ꝯñtis dicte ꝯñe:ſcꝫ ꝙ ĩpoſſibile ẽ mo tum cõponi ex momẽtis ducẽdo ad tria incõuenientia. ¶ Primũ incõueniẽs ẽ.qꝛ tũc aliqd eſſꝫ motũ in aliquo qd tñ prius nunꝙ mouebať ad illud:qd ẽ impoſſibile. Conſeqntia pꝫ:qꝛ ſi iſte tres ptes motꝰ:ſcꝫ d.e.z.eſſent momẽta:tũc ipm o.ſm illã partẽ motꝰ ſcꝫ d.eſſꝫ motuꝫ in a.⁊ tñ priꝰ nõ mouebať in a.cũ ipm a.eſt ĩdiuiſibile (vt ſupponiť) per qd nõ ꝯtingit fieri motũ:vt priꝰ oſtẽ ſum ẽ.¶ Scdm incõueniẽs ẽ.ꝙ vnũ et idẽ cõtinue mo ueręť ⁊ q̃ſceret: qꝛ ipm mobile ſcꝫ o.poniť ſupra totã magnitudinẽ moueri:⁊ nõ ſm aliꝙ partẽ eius: ergo ſi mul moueť ⁊ non moueť ſupra totam magnitudinem. ¶ Tertiũ incõueniẽs ẽ.ꝙ motus eſſꝫ cõpoſitus ex ĩdiui ſibilibus:qꝛ eſſꝫ cõpoſitꝰ ex d.z.⁊ e.q̃ ſunt ĩdiuiſibilia: ⁊ per ꝯñs nõ ſunt motus. T.Silr aũt neceſſe ẽ. ¶ P. hic intẽdit talem ꝯcl'oem: ꝙ magnitudo ſupra quaꝫ fit motus:⁊ tps menſurãs talẽ motũ conſilr ſe hñt quãtũ ad eſſe cõpoſitũ ex indiuiſibilibꝰ vel diuiſibilibus:pꝫ: qꝛ ſicut tota magnitudo pertrãſiť in toto tempore:ita partes magnitudĩs in partibus tẽporis: ⁊ minor pars in parte minori: ⁊ maior in maiori: ergo magnitudo ⁊ tps cõſimilr ſe habent: quãtum ad eſſe compoſituꝫ ex diuiſibilibus vel indiuiſibilibus:et ex quo nulla ma gnitudo ẽ compoſita ex indiuiſibilibus nec motus: ſe quiť ꝙ tẽpus non ẽ compoſitũ ex indiuiſibilibus.

Conclusio.

Quoniam aũt oĩs ¶ Iſtud ẽ tertiũ ca.iſtiꝰ tractatus:in quo p.oñdit ꝙ nulla magnitudo ẽ cõpoſita ex ĩdiuiſibilibus p rõnes ſumptas ex pte velocitatis ⁊ tarditatis. Dicẽs pᷣo:ꝙ oĩs magni tudo ẽ diuiſibilis in magnitudĩes: qꝛ nullũ ꝯtinuum ẽ compoſitũ ex ĩdiuiſibilibus:⁊ oĩs magnitudo ẽ ꝯtinua ergo nulla magnitudo ẽ cõpoſita ex ĩdiuiſibilibꝰ ⁊ per ꝯñs ẽ cõpoſita ex diuiſibilibus:q̃ quid diuiſibilia ſunt magnitudines:igr̃ ipa in magnitudines diuidiť. T. Neceſſe ẽ velociꝰ. ¶ Hic p.ꝑmittit diffinitõem velocio ris q̃ valet ad ꝓbãdum intentũ ſuũ dicẽs.ꝙ velocius ẽ qd in equali tpe maiꝰ ſpaciũ pertrãſit:vel in minori ma ius:vel in minori equale. T.Sit eñ in quo a.¶ Hic p. declarat dictã deſcriptõem:quo ad primã partẽ eiꝰ:ſu maniť eñ duo mobilia ſcꝫ A.velocius:⁊ B.tardiꝰ:⁊ ꝑ tranſeat A.totã magnitudinẽ ſcꝫ c.d.in tpe z.i.tũc cuꝫ A.venit ad pũctuꝫ d.in tpe z.i.nondũ pertingit B.ad ipm punctũ d.qꝛ alias eq̃ velociter moueręť ſupra ma gnitudinez c.d.⁊ tũc vlterius ſignet illud punctũ ad qd pertingit ipm B.⁊ ſit illud c.e.Tũc vlteriꝰ arguiť.c.d. eſt magnitudo maior ⁊ ſpaciũ maius ꝙ c.e.⁊ illud ſpa ciũ pertrãſit mobile A.in tpe z.i.⁊ B.in eodẽ tpe ſoluꝫ pertrãſit magnitudinez c.e.ergo velociꝰ motũ in equa li tẽpore pertrãſit maiꝰ ſpaciũ ꝙ tardiꝰ motũ. T.Ue ro ⁊ in minori.¶ Hic p.ꝓbat ſcdam partẽ diffinitõis: ſcꝫ ꝙ velocius in minori tẽpore pertrãſit maiꝰ ſpaciũ: re tinẽdo eadem mobilia:ideꝫ tps: ⁊ eãdeꝫ magnitudinẽ ſicut prius diuidať.igr̃ magnitudo q̃ ẽ inter c.e.⁊ ipꝫ d in puncta t.ita ꝙ illa magnitudo ſit maior ꝙ magnitu do c.e.⁊ minor ꝙ magnitudo c.d.Tunc arguiť ſic.A.ꝑ tranſit totaꝫ magnitudinez c.d.in toto tẽpore z.i.ergo cũ idem mobile equalr motũ pertrãſeat minꝰ ſpaciũ in minori tẽpore:tũc ipm A.pertrãſibit totã magnitudi nem c.t.in minori tẽpore ꝙ ſit z.i.Diuidať igr̃ tps in pũ cto k.tũc A.in tẽpore z.k.qd ẽ minꝰ tps ꝙ z.i.pertrãſi bit magnitudinem c.t.⁊ B.in tẽpore z.i.pertranſit tñ mõ magnitudinem c.e.mõ magnitudo c.t.eſt maior ꝙ magnitudo c.e.ergo A velocius motũ in minori tẽpo re pertrãſit maiꝰ ſpaciũ ꝙ B.tardius motũ. T.Ma nifeſtũ aũt ex hijs. ¶ Hic p.oñdit tertiã partem deſcri ptiõis:ſcꝫ ꝙ velocius in minori tẽpore pertrãſit equale ſpaciũ:retinẽdo eũdem caſum ſicut priꝰ. Tunc arguiť ſic.Nam cũ B.pertrãſit magnitudinem c.e.in aliquo tẽpore:vel ergo pertrãſit A.in eodeꝫ tẽpore ideꝫ ſpaci um:vel in minori tẽpore:vel in maiori:vel in equali. Nõ in equali:qꝛ tũc eq̃ velociter mouerenť A.⁊ B.qd eſt ꝯtra ſuppoſitũ. Nec etiã in maiori: qꝛ tũc A.tardiꝰ moueť ꝙ B.cũ poniť tñ velocius moueri: ergo ſequiť ꝙ A pertrãſit ſpaciũ c.e.in minori tẽpore ꝙ b. Ex hijs cõcludit ꝙ velocius in equali tẽpore maiꝰ ſpacium per tranſit:aut in minore maiꝰ:aut in minore equale. T. Quoniam aũt oĩs. ¶ P.hic ponit vnã ꝯcluſiõem quã intẽdit ꝓbare:ſcꝫ ꝙ magnitudo ⁊ tps ꝯſimiliter diuiduntur ⁊ ſi militer motꝰ.Pro huiꝰ ꝯcluſiõis ꝓbatõe p.ꝑmittit tria Primũ eſt:ꝙ oĩs motꝰ ẽ in tẽpore.Scdm ẽ.ꝙ in oĩ tem pore pt eſſe motꝰ.Tertiũ ẽ.ꝙ omni motui veloci pt da ri motꝰ velocior. Iſtis ſuppoſitis ꝓbat p.ſuam ꝯcluſio nem duabꝰ rõibus. ¶ Quaꝝ pᷣla talis ẽ.Sit A mobile velocius:⁊ B.mobile tardius:⁊ vlteriꝰ ponať ꝙ B.in tẽpore z.i.pertrãſeat magnitudinez c.d.tunc ſequiť ꝙ A.pertrãſit eãdem magnitudinez in minori tẽpore ⁊ ſit illud tps z.t.tũc in illo tẽpore z.t.B.mobile tardius ꝑ tranſit minoreꝫ magnitudinem:⁊ ſit illa c.k.⁊ ſic in in finitũ:ergo ſm velociꝰ ſumiť diuiſio tẽporis: ⁊ ſm tar dius diuiſio magnitudinis. T.Amplius aũt. ¶ Secũ da rõ talis ẽ:aliqd mobile regulariter motũ in minori tẽpore pertrãſit minorez magnitudinem: ⁊ in maiori maiorem:ergo magnitudo ⁊ tps ⁊ ſimiliter motus cõ ſimiliter diuiduntur.

Diffinitio velocioris.

Conclusio.

Et ſi quodcũꝗ ¶ Iſtud ẽ quartũ ca.huiꝰ tractatus in quo p.oñdit:ꝙ magnitudo ⁊ tps ſimiliter ſe hñt penes finitũ ⁊ infinitũ. dicens pᷣo ſic. ꝙ magnitudo ⁊ tps ſimilr ſe hñt penes finitatez ⁊ infi nitatez:tam ſm diuiſiõem ꝙ ſm extenſiõem. T.Uñ ⁊

Rõ Zenonis

zenonis rõ. ¶ Hic p.põit rõem zenonis per ꝙ ꝓbabat ꝙ magnitudo nõ ẽ diuiſibilis in ſemp diuiſibilia. Ar guebat eñ ſic.nã ſi ſic ſeq̃reť ꝙ nullã magnitudinẽ cõ tingeret ptrãſiri in tpe finito.ꝯñs ẽ falſuꝫ:ergo ⁊ illud ex quo ſeq̃tur.ꝯña pꝫ:qꝛ qñ aliqua magnitudo ẽ ptrãſi ta ꝯtinue ⁊ ſine interruptiõe:oꝫ ꝙlibꝫ eiꝰ partẽ eſſe ta ctã ⁊ ptrãſitã a mobili qd moueť ſupra eã.ſi ergo talis magnitudo eſſꝫ diſibilis in ſp diuiſibilia:tũc in illa ma gnitudĩe eẽnt ĩfinita q̃ oporteret ipꝫ mobile tãgere ⁊ ꝑ trãſire:ſꝫ nõ ꝯtingit infinita pertrãſire ĩ tpe finito: er go nõ ꝯtigit magnitudinẽ aliꝙ ptrãſiri tpe finito: ſi ta lis magnitudo eſſꝫ diſibilis ĩ ſp diſibilia. T.Duplr eñ dr̃. ¶ Hic p.ſoluit dictã rõem dicẽs:ꝙ duplr̃ dr̃ aliq̃ ma gnitudo infinita: ⁊ ſilr̃ tps.Unomõ ſꝫ diuiſiõez: ⁊ illo mõ ſicut magnitudo ẽ infinita:ita ⁊ tps.Aliomõ dr̃ ma gnitudo ĩfinita ſꝫ vltĩa:⁊ ſic nulla magnitudo ẽ infini ta:⁊ ſi aliq̃ talis eſſꝫ illa nõ poſſꝫ ptrãſiri tẽpore finito

Solutio rõis

T.Neqꝫ iã infinitũ. ¶ Hic p.ꝯñr põit duas ꝯcl'ones:q̃ velẽt ad ꝯcludẽdũ ꝓpoſitũ. ¶ Pᷣia ꝯcl'o ẽ. ꝙ magnitu do ĩfinita nõ pt ptrãſiri tpe finito ¶ Scda ꝯcl'o ẽ.ꝙ ma gnitudo finita nõ pt pertrãſiri tpe ĩfinito. Scdam cõ cluſiõez ꝓbat p.duabꝰ rõibꝰ. Quaꝝ pᷣia talis ẽ.ſit magni tudo finita a b.⁊ tps infinitũ g.tũc in illo tpe ĩfinito ſu mať aliq̃ pars finita ſcꝫ g.d.tũc in illa parte tpis aliqd ipiꝰ magnitudĩs ptrãſitur ⁊ ponať illud eſſe b.e.tũc il la pars b.e.multotiẽs reſũpta: mẽſurabit totã magni tudinẽ.vel excedit eã q̃ magnitudo ẽ a.b.ponať igr̃ ꝙ in a.b.ſint centũ partes eq̃les ipi b.e.tũc erũt ille per trãſite in centũ partibꝰ tpis eq̃libꝰ g.d.⁊ per ꝯñs tota magnitudo a.b.ĩ toto tpe cõpoſito ex illis centũ parti bus erit pertrãſita:qd q̃deꝫ tps ẽ finitũ cũ ptes eiꝰ ſunt finite:igr̃ ꝯcl'o vera. T.Ampliꝰ aũt ſignũ. ¶ Scda rõ eſt:mobile aliꝙ partẽ magnitudĩs q̃ ẽ a.b.ptrãſit ĩ mi nori tpe ꝙ ſit tps ĩfinitũ:ergo illa ps magnitudĩs per trãſitur in tpe finito: ⁊ ſic de alijs partibꝰ magnitudĩs eq̃libꝰ:⁊ cũ ille ptes magnitudĩs nõ ſunt ĩfinite ſꝫ fini te ſm multitudinẽ.etiã ptes tpis erũt finite ſm multi tudinẽ:⁊ per ꝯñs totũ tps erit finitũ. T.Eadẽ aũt de mõſtratio. ¶ Hic p.ꝓbat primã ꝯcl'oez.ſcꝫ ꝙ magnitu do ĩfinita nõ pt pertrãſiri tpe finito per motũ regula rez:qꝛ in parte finita tpis nõ pertrãſitur niſi ps finita magnitudĩs ⁊ cũ pars finita tpis aliquotiẽs ſũpta red dit totũ tps: ⁊ ĩ magnitudĩe infinita ſunt infinite ptes equales quaꝝ vna nõ ẽ pars alteriꝰ: ſeq̃tur ꝙ ĩ nullo tpe finito ꝑtrãſiri magnitudo ĩfinita. T.Manifeſtũ igr̃ ¶ Hic p.infert correlariũ tale:ꝙ ex dictis manifeſtũ ẽ. ꝙ nullũ ꝯtinuoꝝ cõponiť ex athomis:hoc ẽ ex ĩdiuiſibi libꝰ.Qd ꝓbat p.ſic:qꝛ tũc ſeq̃reť ꝙ ĩdiuiſibile eſſꝫ diuiſi bile:ſi aliqd ꝯtinuoꝝ ex ĩdiuiſibilibꝰ cõponereť.ſꝫ ꝯñs eſt falſum ⁊ ĩpoſſibile: ergo ⁊ añs.ꝯña pꝫ: qꝛ deniť duo mobilia q̃ ſe hñt adinuicẽ in velocitate ⁊ tarditate ſm ꝓportõez hemioliã vel duplã:⁊ ſit A.velociꝰ:⁊ B.tar diꝰ:⁊ trãſeat a.magnitudinẽ a.b.c.cõpoſitã ex tribꝰ in diuiſibilibꝰ ĩ aliquo determĩato tpe: tũc b.mobile tardiꝰ in eodẽ tpe nõ pertrãſibit niſi medietatẽ illius magni tudĩs:ſꝫ medietas illius magnitudĩs nõ ẽ vnũ indiuiſibile:nec duo indiuiſibilia:gꝰ oꝫ ꝙ ſit vnũ cũ dimidio cũ magnitudo nõ cõponať niſi ex tribꝰ indiuiſibilibus (vt ſupponiť) ergo ĩdiuiſibile ẽ diuiſibile.ſꝫ hoc ẽ ma nifeſte falſuꝫ:ergo falſuꝫ ẽ ꝙ aliqd ꝯtinuũ cõponať ex indiuiſibilibꝰ:⁊ per ꝯñs oppoſitũ eius ẽ veꝝ:ſcꝫ ꝙ nul luꝫ ꝯtinuũ ex ĩdiuiſibilibus cõponať. Uñ in ꝓpoſito ꝑ ꝓportõez hemioliã ĩtelligiť ꝓportio qua totũ ꝯtinet minus ⁊ mediã partẽ eiꝰ:vt tria ſe hñt in ꝓportõe he miolia ad duo:cũ tria ꝯtineãt duo ⁊ medietatẽ duoꝝ.

Concluſio.j.
Concluſio .ij.
Probatõ ſcde concluſionis.

Probatõ pᷣle concluſionis.

Continuũ nõ cõpõitur ex athomis

Quid hemiolia.

Queriť vtꝝ pũcta ſint res ĩdiuiſibiles in li nea exñtes. ¶ Et arguiť pᷣo ꝙ ſic: qꝛ ſi pũctuꝫ ẽ.ipm ẽ res indiuiſibilis:ſꝫ pũctum ẽ.ergo pũctum eſt res indi uiſibilis.Maior patꝫ per diffinitõez q̃d nõis huiꝰ ter mini pũctꝰ:cũ pũctuꝫ ſit cuiꝰ pars nõ ẽ.hñs poſitõez in ꝯtinuo:⁊ per ꝯñs pũctuꝫ ẽ res nõ hñs partes ⁊ per ꝯñs eſt indiuiſibile.Etiã dicit p.q̃nto metaphi.ꝙ oẽ indiui ſibile ſm ꝙtitatez hñs põnez in ꝯtinuo dr̃ pũctus. Mi nor pꝫ pᷣo ſic:qꝛ punctũ ponitur in diffinitiõe circuli ⁊ ſpere:⁊ tñ nõ poneręť ſi nihil eſſꝫ pũctuꝫ:cũ nullus ter minꝰ nõ ſuponens debeat poni in diffinitõne termini poſitiui.Scdo pꝫ ſic:ſi nihil eſſꝫ punctũ:tũc ſcie demõ ſtratiue nõ deberẽt vti illo termĩo punctuꝫ: ſꝫ aliq̃ ſcie vtũtur illo termĩo pũctuꝫ:vtpote geometria: igitur pũ tum ẽ aliqd Tertio pꝫ ſic. Illud ad qd partes alicuius copulãtur ẽ aliqd: ſꝫ ad punctũ partes ꝯtinui copulan tur:ergo pũctum ẽ aliqd: ⁊ per ꝯñs pũctum ẽ. Quarto pꝫ ſic. Illud ſupra qd cadit diuiſio linee ẽ aliqd.ſꝫ pũ ctum ẽ huiõi:igr̃. ¶ Scdo arguiť ſic ꝑncipaliter: corpꝰ perfecte ſpericũ poſitũ ſupra corpus perfecte planũ tã git ipm planũ ſm aliqd ⁊ nõ niſi ſm punctũ indiuiſibi le:ergo pũctuꝫ ẽ res ĩdiuiſibilis in magnitudĩe exñs. ¶ Tertio ſic: linea terĩatur ad aliqd: ⁊ nõ niſi ad pun ctuꝫ ĩdiuiſibile:ergo pũctuꝫ ẽ aliqd ĩdiuiſibile in linea exñs.Minor pꝫ:qꝛ ſi illud ad qd linea terĩať eſſꝫ diui ſibile:illud diſibile eſſꝫ linea: ⁊ illa linea iteꝝ terĩareť ad aliud:⁊ ſic ĩ ĩfinitũ terminꝰ hẽret terminũ. ¶ Quar to ſic dicit p.pᷣo poſterioꝝ:ꝙ ſi ba linee ex pũctis ẽ.er go punctũ eſt aliqd indiuiſibile in linea exñs. ¶ Quin to ſic.ſicut ſe hꝫ vnitas ad nũeꝝ: ita ſe hꝫ punctuꝫ ad li neam:ſꝫ vnitas ẽ res indiuiſibilis exñs in nũero:ergo punctuꝫ ẽ indiuiſibile exñs in linea. ¶ Sexto ſic: pun ctuꝫ ẽ principiũ linee ⁊ nõ pũctuꝫ diſibile:ergo pũctuꝫ indiuiſibile:⁊ per ꝯñs pũctum ẽ res indiuiſibilis in li nea exñs.Mior pꝫ: qꝛ ſi illud pũctuꝫ eſſꝫ diuiſibile iaꝫ haberet aliud punctũ tanꝙ principiũ.

In oppoſitũ arguiť.nõ eſt ponẽda pluralitas: ſine neceſſitate:ſꝫ oĩa q̃ dicunť de cõtinuis pñt ſal uari eq̃ bene nõ ponẽdo pũcta ĩdiuiſibilia: igr̃ talia nõ ſunt ponẽda. Pro ſolutione queſtionis eſt.

Sciẽduꝫ ꝙ circa iſtã queſtiõez due ſunt opi niones. ¶ Pᷣia ẽ.q̃ ponit ꝙtitatez diſtingui a re ꝙta:li neaꝫ a ſuperficie:ſuperficiẽ a corpore:motũ a mobili:⁊ a termĩo a quo:⁊ a termĩo ad queꝫ: ⁊ tps ab oĩbus re bus permanentibꝰ ⁊ ipo motu.Alteriꝰ põit iſta opinio punctũ eſſe entitatez ĩdiuiſibilez hñtem põnem in cõti nuo.Et q̃dam talis entitas ẽ ꝯtinuatiua partiũ linee:q̃ dam terminat lineã ab vna parte:⁊ q̃dã ab alia parte: ⁊ iſta vocãtur pũcta terĩatiua. Alia ſunt poſita inter ꝑ tes linee ꝯtinuantia ipas ⁊ iſta vocãtur pũcta ꝯtinua tiua. Dicunt iſti ꝯñr.lineam nõ eſſe diuiſibilez ſm la titudinẽ nec ꝓfunditatez: ⁊ ſuperficiẽ nõ eſſe diuiſibilẽ ſm ꝓfunditatẽ. Alia vero ẽ opinio (q̃ breuitate ⁊ ve ritate gaudet) nõ ponẽs pluralitatem ſine neceſſitate q̃ ponit ꝙtitatem nõ diſtingui a re ꝙta: nec lineaꝫ a ſu perficie:nec ſuperficieꝫ a corpore. ¶ Et iſta dicit:ꝙ iſte terminus punctũ capiť dupliciter vt ad ꝓpoſitũ ſuffi cit. Unomõ vt ẽ ſinonimũ cũ iſta orõe: aliqd nõ hñs pteꝫ:hñs tñ põneꝫ in ꝯtinuo.Et iſtomõ capiẽdo illũ ter minũ punctus dr̃ (ſm iſtã opĩonem) ꝙ pũctuꝫ nihil ẽ. ¶ Aliomõ capiť ꝓ linea partiali ꝯtinuatiua partiũ ꝯti nui nõ tñ ſm aliꝙ totã ptem capiendo totũ ſincathe. ⁊ tũc poſſꝫ punctũ ſic deſcribi. Pũctum ẽ linea ptialis que ẽ terminꝰ totalis linee:nõ ſm ſe totam:ſꝫ ſm ꝙli bet ptem eius. Iſtis ſuppoſitis poniť.

Opinio ꝑma.

Opinio ſcda.

Acceptiones puncti.

Concluſio reſpõſiua ad q̃ſitum ſcdm ſcdam opĩoem Pũcta nõ ſunt res ĩdiuiſibiles in linea exñtes Pꝫ pᷣo ſic:qꝛ ſi ponerenť tales entitates ĩdiuiſibiles in linea exñtes: ille eſſent accñtia nõ immaterialia:ſꝫ

materialia: modo accidētia materialia extendūtur ad extenſiōeꝫ ſui ſubiecti ita ꝙ tota in toto ſubiecto: ⁊ partes in partibꝰ ſubiecti exiſtūt: ergo nō ſunt ponēda pūcta īdiuiſibilia in linea exiſtia. ¶ Scđo ſic. ſi eſſent ponende tales entitates maxīe eſſent ponēde ad ꝯtinuādum partes cōtinui: ſꝫ hoc nō oꝫ. Minor pꝫ: qꝛ illud qđ cōtinuat ptes cōtinui ē vltima partiū cōtinui: vt pꝫ per diffinitiōeꝫ ꝯtinui. ſꝫ ipm pūctum qđ ponit indiuiſibile nō eſt vltimū partiū ꝯtinui: ergo ipm nō ꝯtinuat ꝑtes ꝯtinui. Minor pꝫ: qꝛ nullū īdiuiſibile ē plura: ſed pūctū ponit indiuiſibile: ergo pūctuꝫ nō ē plura: ⁊ per ꝯñs nō eſt vltimū. Aliter pꝫ minor ꝑncipalis ſic. ſi poneret tale pūctuꝫ ad ꝯtinuādum partes ꝯtinui tūc ipm mediaret inter partes ꝯtinui: ſꝫ hoc ē falſuꝫ: ergo ⁊ illud ex quo ſequit. Minor pꝫ: qꝛ inter illa q̄ ſunt īmmediata nihil mediat: ſꝫ vltima ꝯtinui ſunt īmediata: puta due medietates ꝯtinui: ergo inter illa non mediat illa entitas q̄ đr pūctuꝫ. ¶ Tertio ſic. ſi poneret tale pūctuꝫ īdiuiſibile in linea: vel ipm eſſꝫ ps integralis linee vel ps eēntialis: vel totalis linea vel accñs linee. Non ꝑmuꝫ vt ſatis ꝓbat Ar. in textu. Non ſcđm: qꝛ vel illa ſola entitas ꝯſtitueret lineā vel cum alia entitate. Non ꝑmuꝫ: qꝛ quelꝫ pās eſſentialis realiter diſtinguit ab illo cuiꝰ ē pars. Etiā tunc illa entitas eſſꝫ linea: cuꝫ linea nihil entitatis hēret q̄n eſſꝫ illud pūctum: ⁊ tūc ſicut linea ē diuiſibilis: ita pūctuꝫ eſſꝫ diuiſibile. Non pt dici ſcđm: qꝛ illa alia entitas cū qua cōſtituit lineā. vel eſt pars integralis vel aliud a parte integrali. Non ꝑmum. Tum: qꝛ oēs ptes integrales ſimul ſumpte ſunt ipm totū: ergo illud pūctuꝫ nō vnit cuꝫ partibꝰ integralibus. Tuꝫ ſcđo: qꝛ vel illud pūctum cuilꝫ parti integrali vniret ſm q̄libꝫ partē eius: ⁊ ſic nō eſſꝫ niſi vnū pūctum in tota linea: vel pūcta eſſent ſibiīnuiceꝫ ꝓxima: q̄ duo ſunt ꝯtra oēs p. naturaliter loquētes. ꝯñā tñ pꝫ: qꝛ ſi illud pūctū cuilꝫ parti integrali linee eſſꝫ pñs: ⁊ cuilꝫ parti partis: tūc vnum ſufficeret ad terminādum ⁊ cōtinuādum: ⁊ cuꝫ in qualꝫ parte integrali linee ſit punctuꝫ: ⁊ tñ punctuꝫ qđ cum ea cōſtituit ipam lineaꝫ: eſt pñs cuilꝫ parti eiuſdē. ⁊ ſibi vnit non ſm aliq̄ eiꝰ partē diuiſibilē. ſeq̄tur ꝙ vniat ſibi ſꝫ partē indiuiſibilem: ⁊ ſic puncti pūcto erit ꝓximū. Uel ſi illud pūctum vnit parti integrali nō ſm q̄dlꝫ eiuſdē cum non pt ſibi vniri ſm aliqđ diuiſibile relinquit ꝙ ſibi vniat ſm indiuiſibile: ⁊ ſic iterū pūctum erit pūcto ꝓximuꝫ. Nullū enī indiuiſibile pt ꝯtinuari alicui diuiſibili ſiue facere vnum cū eo retinēs ſitum extra illud. Non ſcđm pt dici qꝛ vel eſſꝫ materia vel eſſꝫ forma. Non ē dicendum ꝙ ſit materia: qꝛ tunc pūctuꝫ eſſꝫ forma linee: cum ex illo alioꝛ puncto ꝯſtitueret linea. Nec etiā dicēdum ꝙ illđ aliud ſit forma: qꝛ tunc pūctum eſſꝫ alia pars: ſcꝫ materia. Nec pt dici: ꝙ illud punctū ſit totalis linea: cū tūc ipm eſſꝫ diuiſibile. Nec pt dici ꝙ ſit accidēs linee: qꝛ qđlibet accidēs realiter inherens alicui pt ſeparari ab illo realiter ꝑmanente in rerū natura: ⁊ per ꝯñs poſſet linea eſſe ꝯtinua ⁊ terminata ſine tali accidente: ⁊ ꝑ ꝯñs non oꝫ ponere ad cōtinuādum ꝯtinuum. ¶ Quarto ſic ſi talis res indiuiſibilis eſſꝫ ī linea vel illa eſſꝫ actu in linea: vel in potētia: ſed nullum iſtoꝝ ē dicendum: igit non ē ponēdum tale īdiuiſibile. Minor pꝫ ꝑmo: ꝙ non ſit in potētia tm̄: qꝛ illa potentia nō poſſꝫ duci ad actū niſi ꝑ diuiſiōem: ſꝫ per diuiſiōem illa entitas diuideretur: vel corrumperet. vel in vna parte linee maneret. Nō pt dici ꝑmuꝫ: qꝛ ipa ē indiuiſibilis. Nec pt dici ſcđꝫ qꝛ tunc non reduceret ad actum: ſꝫ ad oppoſitum actꝰ. Nec pt dici tertiuꝫ: qꝛ nō eſt maioꝛ ratio: quare magis deberet manere ī vna parte ꝙ̄ in alia. Nec pt dici ꝙ ſit actu in linea: qꝛ hoc eſſꝫ ad cōtinuitatem linee: ſed hoc non: igit. qꝛ tunc vbicunq̄ linea eſſꝫ continua ibi eſſꝫ punctum cōtinuans: ſed linea vbiq̄ ſui cōtinue ⁊ ſine interruptiōe ē cōtinua: ergo vbiq̄ ſui cōtinue ⁊ ſine interruptiōe ſunt puncta: quod videt eſſe falſuꝫ ⁊ impoſſibile: ergo ⁊ illđ ex quo ſequit. ¶ Quinto ſic. Si linea nō terminaret ad punctum indiuiſibile: nō eſſent ponenda talia puncta indiuiſibilia: ſed linea nō terminatur ad punctum indiuiſibile: ergo nō ſunt ponenda talia puncta indiuiſibilia. Maioꝛ pꝫ: qꝛ ponētes huiuſmodi puncta indiuiſibilia dicunt illa puncta eſſe ponēda quedam ad terminādum: ⁊ quedam ad cōtinuandum. Minoꝛ pꝫ: qꝛ ex quo pūctum ē realiter diſtinctū a linea: nec ē pars linee: deus pt ipm ſeparare a linea: ſine ꝓductione alicuius alterius rei vel corruptione: hoc poſito querit. An illa linea ſit terminata vel non. Non ſcđm: quia tunc ipa eſſꝫ infinita: cum quodlibꝫ q̄ntum nō terminatum ē infinituꝫ: ſed hoc ē falſum: ergo illa linea eſſꝫ terminata. Nec pt dici ꝑmum ſcꝫ ꝙ ſit terminata: qꝛ vel eſſꝫ terminata per punctuꝫ indiuiſibile vel per aliquod diuiſibile: puta per partem eius. Non primum: qꝛ ex quo nulla entitas de nouo genita ē ſeq̄tur ꝙ ante ablationem puncti punctum ablatū: ⁊ illud punctum quod iam eſt terminans fuiſſent ſibiīuiceꝫ ꝓxima: quod ē falſum ⁊ impoſſibile: ergo ⁊ illud ex quo ſequitur: ſcilꝫ ꝙ ſint ponenda talia puncta indiuiſibilia. ¶ Sexto ſic. ſi in linea ponerētur talia puncta: cum inter illa ē dare ꝑmum: medium: ⁊ vltimum: ſitum: ordinem: ⁊ permanentiam habentia: ſequeretur ꝙ in linea non eſſent infinita puncta. cōſequens eſt cōtra omnes p. quocūq̄ modo loquentes de punctis: igitur non ſunt ponenda talia puncta. Conſequētia pꝫ: quia in infinito ſm multitudinem non eſt dandum ꝑmum: medium: ⁊ vltimuꝫ: vt pt patere per quid nominis huius termini infinitum cathegoreuma accepti ⁊ hoc vt attribuitur multitudini. ¶ Septimo ſic. ſi eſſent ponenda talia entia indiuiſibilia. tunc ſi perfecte ſpericum poneretur ſupra planum: nunq̄ tangeret ipm niſi ſm punctum indiuiſibile: ſignetur illud punctum ⁊ vocetur b. tunc ſi illud ſpericum moueretur ſupra illud planum: prius pertranſiret equale ſibi q̄ntum ad illud ſm ꝙ tangit planum: q̄ pertranſiret maius coꝛ ⁊ prius ꝑtranſiret immediatum q̄ remotum: ſed nihil eſt equale ipi b. immediatum ſibi: niſi ſit punctum: ergo ſequitur ꝙ punctum erit immediatum puncto: puta punctū primo pertranſitum ipi puncto b. hoc reputatur falſuꝫ apud omnes phōs naturaliter loquētes: igitur nō eſt ponendum tale pūctum indiuiſibile.

Dubitatur pꝛio. Utꝝ in eodem coꝛpe lōgitudo ſit res diſtincta a latitudīe ⁊ ꝓfunditate.

¶ Et videtur ꝙ ſic. quia que ſic ſe habēt ꝙ vnuꝫ auget ⁊ aliud diminuit illa diſtinguuntur realiter. ſꝫ ſic ē de lōgitudine ⁊ latitudīe: igit diſtinguunt realiter. Minoꝛ pꝫ: qꝛ aliquid pt augeri ſm lōgitudinem ⁊ diminui ſm latitudinem: igitur. ¶ Secundo ſic. niſi diſtinguerentur ſequeretur ꝙ latitudo pedalis eſſet centupedalis. conſequens eſt falſum: ergo ⁊ antecedens. Conſequentia pꝫ: capiendo aliquod coꝛpꝰ quod ē longitudinis centū pedum: ⁊ latitudinis pedalis: tunc arguit ſic. Hec longitudo ē centupedalis: ⁊ hec longitudo ē latitudo pedalis: ergo latitudo pedalis ē centupedalis. ¶ Tertio ſic. latitudo coꝛpoꝛis non ē eadeꝫ cū longitudine eiuſdem: puta latitudo capitis cum longitudine pedis: ergo diſtinguunt realiter. ¶ In oppoſituꝫ arguit. res diuerſarum ſpēꝝ eſſentialiū pñt ſeparari: ita ꝙ vna exiſteret ſine alia ⁊ econtra: ſed ſic non eſt de coꝛpoꝛe ⁊ ſuperficie: ⁊ longitudine: ꝙ poſſunt eſſe ſine illa re que ē linea (⁊ tamen illa res que eſt coꝛpus) ⁊ illa res que

ē ſuperficies (ſm ponētes diſtinctiōes inter iſtas dimēſiones) eſſent res ꝯtēte ſub aliq̄bus ſpēbꝰ eſſentialibꝰ ꝯtētis ſub eodē gñe cū iſta ſpē linea) gꝰ iſte res īter ſe nō diſtiguunt. ¶ Etiā tūc eſſꝫ penetratio dimēſionū: qꝛ in eođ coꝛpe eēnt linea: ſupficies: ⁊ coꝛpꝰ: q̄ eēnt diuerſe q̄titates ñ faciētes vnū pſe: qđ reputat ꝓ incōueniēti apđ ſic loq̄ntes: igr. Ad dubiū đr ꝙ ī eođ coꝛpe lōgitudo totalis: latitudo totalis: ⁊ ꝓfūditas totalis: nō ſunt res realr diſticte īter ſe. Pꝫ ꝑ rōem pꝰ oppoſitū factā. Etiā oīa pñt ſaluari q̄ dñr de illis rebꝰ ſine diſtictōne reali. ¶ Silr nulla res appet viſibilis ſꝫ lōgitudinē. q̄n ipa ſit viſibilis ſꝫ latitudinē ⁊ ꝓfūditateꝫ. Et in phīa illđ nō đꝫ negari qđ appet oībꝰ ⁊ cuiꝰ oppoſitū ē ꝯtra expientiā. igr tales res nō ſunt diſticte. Et ad ꝑmaꝫ rōem dubij añ oppoſitū đr ꝙ lꝫ aliq̄d augeat ſꝫ lōgitudinē. ⁊ diminuat ſm latitudineꝫ. tñ ſicut lōgitudo auget ita latitudo auget. ſꝫ nō auget latitudo ſic q̄n illa res q̄ ē lōga auget. etiā illa res q̄ ē lata auget. nō tñ opꝫ ꝙ augeat in latū. ¶ Ad ſcđam đr. ꝙ equoce capit ille terminꝰ cētupedalis ī maioꝛe. ⁊ in ꝯclōne: qꝛ ī maioꝛe includit ſe ſubſtātiuū a pte ſubiecti poſitū. puta iſtū terminū lōgitudo ⁊ ī ꝯclōne illiꝰ īcludit illđ ſubſtātiuū: ſcꝫ latitudo: ⁊ iō deberet ſic ꝯcludi: ꝙ latitudo pedalis ē lōgitudo cētupedalis: ⁊ illa ꝯcedit in caſu. ſꝫ latitudo pedalis nō ē latitudo cētupedalis: qđ denotat ꝯclō ꝑdicta. ¶ Ad tertiā đr ꝙ hic ē ſermo de lōgitudīe ⁊ latitudīe totalibꝰ: ⁊ nō partialibus.

Ad rōnes q̄ſtiōis.

¶ Ad pꝛimā đr negādo minoꝛē capiēdo illū terminū pūctuꝫ ꝓ īdiuiſibili. Et ad pꝛimā ꝓbatiōeꝫ eiꝰ đr. ꝯcedēdo ꝙ ille terminꝰ pūctum ponit in diffinitiōe ſpere ⁊ circuli capiēdo pūctuꝫ nō ꝓ aliquo īdiuiſibili: ſꝫ pꝛo aliquo coꝛpe paruo diuiſibili.

Ad ſcđaꝫ ꝓbatiōeꝫ đr. ꝙ ī geometria nō ē ſermo de illo termīo pūctuꝫ ꝓ aliquo īdiuiſibili capto. ¶ Ad tertiam ꝓbatiōeꝫ đr. diſtinguēdo minoꝛē. vel capiēdo punctū pꝛiomō. ⁊ ſic negat. vel ſcđomō: ⁊ ſic cōcedit. Ad quartā ꝓbatiōeꝫ đr ſilr. diſtinguēdo maioꝛē vel capiendo pꝛiomō ⁊ ſic negat. vel ſcđomō ⁊ ſic cōcedit minoꝛ. ita ꝙ ſenſus minoꝛis ē iſte. diuiſio linee cadit ſupꝛa punctū. i. ſupꝛa lineaꝫ ꝑtialē ⁊ nō ſupꝛa aliq̄ totā partē eiꝰ capiēdo totā ſincatego. cū hoc tñ ſtat ꝙ cadit ſupꝛa totaꝫ partē ⁊ ſupꝛa totā lineā: capiēdo totā cathegoꝛeumatice. ¶ Ad ſcđaꝫ rōem ꝑncipalē đr. ꝙ duplr pt intelligi ꝙ ſpera poſita ſupꝛa planū tāgat planū ſm pūctuꝫ īdiuiſibile. Anomō. ꝙ tāgat ſm illā entitateꝫ indiuiſibilē q̄ pūctuꝫ đr: ⁊ hoc ē falſuꝫ. Aliomō: ꝙ tāgat planū indiuiſibiliter. i. ꝙ tāgat ipꝫ ſm aliq̄ magnitudinē partialē. ſꝫ nō ſm aliq̄ parteꝫ pꝛioꝛ: ſic ꝙ illa ps ſm ſe ⁊ q̄lꝫ eiꝰ tāgeret ipꝫ ⁊ hoc ē verū: ⁊ iō đr tāgere īdiuiſibiliter: nō ꝙ tāgens ē indiuiſibile: ſꝫ qꝛ eodēmō tāgit ac ſi eſſꝫ īdiuiſibile: eo ꝙ nō tāgit diuiſibilr ſiue rōe pluriū partiuꝫ quaꝝ q̄lꝫ ſm aliq̄ dimenſionē tāgeret. ¶ Ad tertiaꝫ đr negādo minoꝛē. Et ad ꝓbatōem eiꝰ đr. ꝙ ꝓceſſus ī infinitū nō ē ꝓhibitꝰ in ꝯtinuis ſm partes eiuſdē ꝓpoꝛtōis ſiue ī partes quaꝝ vna ꝯtinet aliā vel ē pars alterius. Unñ in linea ꝓ tāto pūctum đr eſſe terminꝰ: qꝛ linea partialis ē terminꝰ nō tñ pꝛioꝛ: ita ꝙ illa linea tota non eſt termiꝰ ſiue vltimū: capiēdo totū ſincathe. tñ illa tota capiēdo totū cate. ex eo đr terminꝰ: qꝛ vltra illā īclūſiue nihil ē linee. ¶ Ad quartā đr ꝙ p. ponit dictā ꝓpōnem grā exēpli: mō exēploꝝ poſitio nō req̄rit veritatē. Scđo đr ꝙ capit illū terminuꝫ punctū ſcđomō. Tertio đr ꝙ loq̄tur ſm opiōem platonis. ¶ Ad q̄ntam đr cōcedendo maioꝛē. ſi capiat punctū ſcđomō. ſed ſi caperet pꝛimomō negaret maioꝛ. ¶ Ad ſextā đr negādo minorem. pūctum tñ diuiſibile nō eſt pꝛincipiū linee pꝛimū hoc eſt ſm q̄libet eius.

¶ Scđm capitulū in quo oñditur quō motus ⁊ quies diuidūtur.

a D vidēdū diuiſiōeꝫ motꝰ ⁊ q̄etis ponūtur aliq̄ ꝯclōes. ¶ Pꝛia ē. ꝙ tā in ꝑterito q̄ in futuro ē nūc. Conclusio .i. Pꝫ: qꝛ ꝑteritū ē terīatuꝫ a pte pꝰ ſic ꝙ nihil ipſius ē futuꝝ. Silr futuꝝ eſt terminatū a pte ante ſic ꝙ nihil ipſiꝰ ē ꝑterituꝫ: igitur dabilis ē terminꝰ finalis ꝑteriti ⁊ initialis futuri: q̄ đr eſſe Nunc. ¶ Scđa ꝯclō. Nūc eſt indiuiſibile. pꝫ. Tum pꝛio: qꝛ ſi eſſet Conclusio .ij. diuiſibile tūc vna ps eius eſſꝫ ꝑterita: ⁊ alia futura. ⁊ ſic nec eſſꝫ finis totiꝰ ꝑteriti. nec finis totiꝰ futuri. Tuꝫ ſcđo. qꝛ ſi eſſet diuiſibile: tūc vna ps eius eſſꝫ ꝑterita: ⁊ alia futura ⁊ ſic ī ꝑterito eſſꝫ aliqđ futuꝝ: ⁊ ī futuro aliqđ ꝑterituꝫ. ꝯñā pꝫ: qꝛ ē idē nūc qđ eſt finis pꝛeteriti: ⁊ initiū futuri. Nam ſi eſſent duo nūc quoꝝ vnū eſſet finis ꝑteriti: ⁊ aliud initium futuri. tūc inter illa mediaret tp̄s: ⁊ ſic tp̄s futuꝝ nō eſſet immediatum tpi futuro. Tuꝫ tertio qꝛ ſi nūc eſſꝫ diuiſibile: tūc nō eēt ſcđm ſe totū finis ꝑteriti ⁊ initium futuri: ſꝫ ſcđꝫ vnā ptē finis ꝑteriti ⁊ ſcđꝫ aliā initiū futuri: qđ ē falſuꝫ. Tū quarto: qꝛ ſi nūc eſſꝫ diuiſibile hēret pꝛiꝰ ⁊ poſteriꝰ: ⁊ nō hēret totū eſſe ſimul: ⁊ ſic eſſꝫ tp̄s: qđ ē falſum. ¶ Tertia ꝯclō ē. in ipo nūc nihil cōtingit q̄eſcere: Conclusio .iij. pꝫ. Tum pꝛio: qꝛ in ipſo nunc nihil cōtingit moueri: ergo nec q̄eſcere. Tum ſcđo: qꝛ ſi in ipſo nūc poſſet aliq̄d q̄eſcere: tunc cū coꝛpꝰ mouetur ꝯtinue q̄eſceret. cū ꝑ q̄dlꝫ nunc maneat in eodē loco. Tuꝫ tertio: qꝛ qđ quieſcit ſilr ſe hꝫ pꝛiꝰ ⁊ poſteriꝰ ſcđm ſe ⁊ ſuas ptes ſed in ipo nūc nō eſt pꝛiꝰ nec poſterius: gꝰ ī ipſo nunc nihil cōtingit q̄eſcere. ¶ Quarta Conclusio .iiij. conclō eſt. Oē qđ mutatur ē diuiſibile. Pꝫ qꝛ oē qđ mouetur partiꝫ eſt in termīo a quo ⁊ partim in termīo ad quē. cum nec ſit adhuc ꝑfecte in termīo ad quē nec in termīo a quo: igitur oē tale eſt diuiſibile. Ex quo ē in termīo a quo incōplete ⁊ ī termīo ad quē incōplete. ¶ Quinta ꝯclō eſt. Motꝰ diuidit Conclusio .v. ſcđm diuiſiōem mobilis. Pꝛobat. Tuꝫ pꝛio qꝛ ſicut totꝰ motus eſt totiꝰ mobilis puta d. ꝫ. ipius a. c. ita ptes ipſius motus: ſcꝫ d. e. ⁊ e. ꝫ. ſunt partiū ipius mobilis: ſcꝫ a. b. ⁊ b. c. Tuꝫ ſcđo: qꝛ oīs motus eſt alicuius mobilis ergo totus motꝰ erit totius mobilis ⁊ ptes ipſius partium mobilis: ⁊ ꝑ cōſequens motus diuidit ad diuiſiōem mobilis. Tuꝫ ter

tio:q: vel motꝰ adequatur ꝑtibus mobilis: et ſic diuiditur ad diuiſionem eius. Uel excedit eas:ꝛ ſic erit aliquid motꝰ ꝑ quod motus excedet mobile: ꝛ ſcdm illud nihil mouebitur qd eſt impoſſibile. Uel motus excedit a partibus mobilis:ꝛ ſic erit aliqua ꝑs mobilis que mouebitur:cui tamen nō conueniet motus:qd eſt impoſſibile. ¶ Sexta conclusio eſt/motus diuiditur ſcdm diuiſionem temporis. Probatur ſic.q: ſicut totus motꝰ alicuiꝰ eſt in aliquo toto tpe: ita ꝑtes illius motꝰ ſunt in ꝑtibus illiꝰ tpis:ita q ſicut motus maior eſt in maiori tpe: ita minor in minori:ergo motꝰ diuidit̃ ad diuiſionẽ tpis ſimo hec quinq̧ q̄ requirūtur ad motū: ſcʒ tēpus:mobile: motꝰ:moueri:ꝛ in quo eſt motꝰ puta ſpaciū vel diſpō ſcdm quā eſt motꝰ ſimiliter diuidūtur: lʒ aliqua iſtoꝝ ſint ꝑta ꝑ ſe:ꝛ aliqua ſcdm accidens. ¶ Septima conclusio eſt. Motꝰ ꝛ moueri ſimiliter diuidūtur. Pʒ: q: nō eſt motꝰ ſine moueri nec econtra:ꝛ ſcdm totū motū eſt totū moueri:ꝛ ſcdʒ mediū motū mediū moueri:ergo ſimilr diuidunt̃. Item moueri:vel eſt equale motui:vel excedit motū vel exceditur a motu. Si equale: ergo equaliter diuiditur. Si excedit:ergo erit moueri ſine motu. Si exceditur: ergo erit motꝰ ſine moueri qd eſt impoſſibile. ¶ Octaua ꝯclō eſt. Motus ꝛ illud in quo eſt motꝰ cōſimiliter diuidūtur. Pʒ:q: ſicut ꝑ totū motū acquiritur tota diſpō.ita ꝛ ꝑ partialem motū partialis diſpoſitio. Pʒ ergo q hec q̄ dicta ſunt cōſimiliter diuiduntur.lʒ diuiſio primo inueniatur in mobili:ꝛ conſequenter in alijs que ſequūtur mobile penes finitatem ꝛ infinitatem. ¶ Nona concluſio. Omne quod mutatur quando mutatum eſt: eſt in termino ad quem mutatū eſt. Probat̃ Tum primo:ſupponendo q mutatum eſſe ē defeciſſe ſiue ſeparatū eſſe a termino a quo ſicut mutari eſt deficere ſiue ſeparari a termino a quo. Iſto ſuppoſito format̃ ſic ratio Sicut eſt in mutatiōe ſcdm contradictionē ita eſt in alijs mutatiōibus:ſed ſic eſt in mutatiōe ſcdm contradictiōem: q omne quod mutatum eſt: ē in eo ad quod mutatum eſt: igitur ꝛ in alijs mutationibus. Tum ſecūdo quia illud quod mutatum eſt. Uel eſt in termino a quo:ꝛ hoc non: quia mutatuʒ eſſe eſt defeciſſe a termino a quo. Uel eſt in medio. ꝛ hoc non:quia impoſſibile eſt aliquid moueri ad terminū ad quem: ꝛ eſſe in termino ad quem. Uel quieſcit anteq̄ ꝑueniat ad terminum ad quem:ꝛ hoc nō:quia omne quod mutatum eſt:eſt in termino a quo:vel in medio vel in termino ad quem. Relinquitur ergo: q illud qd mutatū eſt:eſt in termino ad quē Et ſic omne quod factum eſt quando primo factum eſt:eſt. Et omne quod corruptuʒ eſt quando p̄rio corruptum eſt:non eſt. Et omne quod mutatum eſt:eſt in illo in quo mutatum eſt. ¶ Decima concluſio. In quo aliqd primo mutatum eſt: eſt athomum ſiue indiuiſibile. Patʒ:quia ſi diuiſibile vocetur a.c. ꝛ diuidatur in duas partes a.b.ꝛ b.c. Aut ergo quod mutatum eſt: in neutra parte mutatum eſt:ꝛ tunc non eſt mutatū in a.c. Aut ſolum mutatū eſt in vna parte:ꝛ tūc non eſſʒ mutatū in a.c.primo: ſed rōne partis. relinquitur ergo ſi mutatū eſt in a.c. eſt mutatum in indiuiſibiliter: et ꝑ conſequens illud in quo aliquid mutatū eſt:eſt indiuiſibile. Pʒ ergo q illud in quo aliquid corruptū eſt vel factū eſt:eſt indiuiſibile. Et q illud in quo aliqd ē mutatū:ſiue complete:ſiue incōplete etiam eſt indiuiſibile. ¶ Undecima concluſio. In omni motu ē dabile primū mutatū eſſe completum et perfectū:ante qd non ē aliud mutatum eſſe: nec poſt. Patʒ: q: in oī mutatione dabilis ē terminꝰ ad queʒ cōpletus et vltimus: et in illo ē mutatum eſſe et completuʒ:igitur concluſio vera. ¶ Ultima concluſio eſt. In motu non eſt dabile primum mutatum eſſe incompletū. Probatur. Tum primo:q: ſi eſſʒ dabile:ſequeretur q eſſet diuiſibile quod eſt contra decimā concluſioneʒ Conſequētia pʒ:q: in illo inſtanti in quo incipit motus nihil ē adhuc mutatū. Et illi inſtanti non ē aliud indiuiſibile imediatū: cū indiuiſibilia non ſint ſibi inuiceʒ proxia: et tñ ſi daret̃ incompletū mutatū eſſe: oporteret illud eſſe imediatū p̄rio inſtāti:et ſic eſſʒ diuiſibile. Tuʒ ſecūdo: q: ſi dādum eſſʒ primum mutatū eſſe incompletū. vel illud eſſʒ diuiſibile: et hoc eſt improbatū: vel eſſʒ indiuiſibile:et ſic indiuiſibile eſſʒ proximū alteri indiuiſibili vt probatū eſt. Tū tertio:q: non eſt dabilis p̄ria pars mobilis q̄ pertrāſit illud ſpaciū:ergo nō eſt dabile primū mutatū eſſe incōpletuʒ. Tuʒ quarto: q: non eſt dabilis p̄ria pars ſpacij pertranſita: ergo non eſt dabile primū mutatū eſſe.

Concluſio.vi. — Tps mobile motꝰ. moueri ſpaciū.ſilr diuidūtur. — Cōcluſio.vii. — Conclō.viii. — Concluſio.ix. — Propōnes notande. — Concluſio.x. — Concluſio.xi. — Ultima cōclō

¶ Tertium capitulū.in quo agitur de mutato mutari:ꝛ moueri:de īfinitate: ꝛ diuiſione motus:quietis:ꝛ ſtatus.

Cōclō.i. Ad cognoſcendū diuiſionē motꝰ: q̄etis ꝛ ſtatꝰ ponunt̃ nouē ꝯclōnes. ¶ Prima eſt. Omē qd mutat̃ in aliquo tpe p̄mo:mutat̃ in q̄libet ꝑte illiꝰ tpis/ pʒ: q: illud dr̃ mutari ī aliquo tpe primo:qd mouet̃ in aliquo tpe p̄ciſe ꝛ nec in minori nec in maiori Sicut illd dr̃ mutari in aliquo tpe nō primo : qd ſolum in aliqua parte eiꝰ mutat̃: igr̃ oē qd mutat̃ ī aliquo tpe primo: mutat̃ in q̄libet ꝑte illius tpis. ¶ Itē ſi aliqd moueat̃ in tpe b l: x.vel ergo mouet̃ in qualibet ꝑte illiꝰ tpis ꝛ tunc habet̃ intentuʒ: vel in nulla ꝑte mouet̃:ꝛ ſic non mouet̃ in illo tpe. Uel mouet̃ ſolū ī vna parte eiꝰ ꝛ ſic nō mouet̃ in ipō p̄mo. Relinq̄tur ergo q oē qd mutat̃ in aliquo tpe p̄mo: mutat̃ in q̄libet parte illius tpis. ¶ Scdā ꝯclō eſt/ān oē mutari ē mutatū eſſe. Probatur.tū p̄mo:q: ſi a mobile moueat̃ ſuper ſpacium l: l.in tpe x r.ꝛ B ſuper aliqd ſpacium in duplo velocius: tūc anteq̄ a ꝑueniat ad B.B eſt mutatū ad illud punctū: ꝛ etiā anteq̄ A ꝑueniat ad ſcdam medietateʒ ipius l: l.B eſt ad illā mutatū:igit̃ ante oē mutari eſt mutatū eſſe. Tū ſcdo:q: ān quālibʒ partem tēpis in qua aliqd mutat̃ eſt alia pars eiuſdē tēporis:igr̃ ān oē mutari ē mutatum eſſe. Tū tertio: q: ān qdlibet nūc tēporis in quo aliqd mutat̃ eſt aliud nūc in quo eſt mutatū:igr̃ ān qdlibet mutari ē mutatum eſſe. ¶ Tertia ꝯclō/ān oē mutatū eē eſt mutari. Probat̃. Tū p̄mo:q: vel illud qd mutat̃ ex a in b:ſimul mutat̃ ab a: ꝛ mutatū ē in b.ꝛ hoc non:q: tūc ſil̃ eēt in a ꝛ in b. Uel in alio ꝛ in alio nūc ē mutatum : ꝛ cū inter quecūq̧ duo nūc mediat tps:ſeq̄tur q illud qd mutatum eſt in b.p̄us mutabat̃ in illo tēpore itermedio:ꝛ iteꝝ qdlibet nūc poſt p̄mū p̄cedit aliquod tps: ergo ān oē mutatū eſſe ē mutari. Tū ſcdo:q: ān oēm partē tēporis in quo aliqd ē mutatū:eſt pars in qua mutabat̃:igr̃ ān oē mutatū eſſe ē mutari. Tū tertio:q: ān oēm partē magnitudinis complete pertrāſitam a mobili:eſt alia pars pertranſita vel que pertrāſit̃:igr̃ ān oē mutatū eē eſt mutari. Non ſolū in motu ſcdm q̄litatē:ſed etiā in motu ſcdm ſubſtātiā: ꝛ ſcdm locū. ¶ Ex p̄dictis pʒ:q oē qd factū eſt p̄us ſiebat: ꝛ oē qd ſit p̄us ſcdʒ aliqd eiꝰ factū ē. Et etiā illd qd ē corruptū priꝰ corrūpebat̃: ꝛ qd corrūpit̃ priꝰ ſcdm aliqd ſui ē corruptū. ¶ Quarta ꝯclō. Impoſſibile ē aliqd moueri tēpore infinito per ſpaciuʒ finitū. Probat̃ p̄mo de motu regulari : ſuppōendo q oīs motꝰ ē in tēpore.ꝛ q oē mobile regulariter motum in maiori tempore pertranſit maius ſpacium ꝛ in minori minus: q: in parte tēporis infiniti que eſt finita pertranſit̃ pars finita magnitudinis:q̄ multotiens ſumpta reddit totā magnitudinē: igit̃ etiā illa pars tēporis finiti multotiēs ſūpta reddit tps finitū. Tū ſcdo:q: lʒ in motu irregulari vna pars pertrāſeat̃ p̄us q̄ altera:tñ q̄libʒ pars ſpacij ꝑtrāſit̃ tpe finito:ergo ſicut certa pars ī magnitudine finite ſūpta reddit totā magnitudinē finitaʒ:ita certa ꝑs ſūpta in tpe reddit totū tps finitū:qd neq̧ ex infinitis ſcdʒ magnitudinē:neq̧ ex infinitis ſcdʒ multitudinē ꝯſtituit̃. ¶ Ex hac ꝯclōne pʒ:q nihil p̄t quieſcere ſupra magnitudinē infinitā tpe infinito:ſicut nō p̄t moueri ſup eā tpe infinito. ¶ Pʒ etiaʒ q īpoſſibile ē aliqd ſemꝑ generari vel corrūpi: q: oē gn̄abile vel corruptibile ē infinite magnitudinis. ¶ Quinta ꝯclō/impoſſibile eſt aliqd tpe finito moueri ꝑ ſpaciū infinitum. Pʒ:q: ſicut pars tpis multotiens ſumpta reddit totū tps finituʒ ita ꝛ pars magnitudinis multotiens ſūpta reddit totā magnitudinem finitā. Et ſic pʒ q etiā mobile infinitū non poſſʒ pertrāſire ſpacium infinitū tempore finito. ¶ Sexta ꝯclō/impoſſibile ē mobile infinituʒ ꝑtranſire ſpaciuʒ finitū tpe finito. Pʒ:q: ſicut mobile ꝑtranſit ſpaciū ita ꝑtrāſit̃ ab ipō: ergo ſi infinitū poſſʒ pertrāſire finitū tēpore finito:ita etiā finitū poſſʒ pertrāſire infinitū tēpore finito:qd ē improbatū. ¶ Ex p̄dictis pʒ:q impoſſibile ē motū infinitum eſſe tempore finito. Pʒ: q: motꝰ:magnitudo:mobile:ꝛ tps:ſilr ſe hñt quo ad eſſe finitū vel infinitum. ¶ Septima ꝯclō ē. Omē quod ſtat mouet̃. Pʒ:q: oē qd natū eſt moueri: eo tēpore quo natum eſt moueri.ꝛ ſicut natū eſt moueri ſi non quieſcit:mouetur. Sed illud quod ſtat eſt huiuſmodi: ꝛ nō quieſcit:ergo mouetur. Et ſic patʒ q omne quod ſtat:ſtat in tpe. Tuʒ:q: oīe qd mouet̃:mouet̃ in tpe Tum etiam quia contingit ſtare velocius ꝛ

Socdo.ii. — Tertia ꝯclō — Oppōe ꝑpōes — Quarta ꝯclō — Quinta ꝯclō — Cōclō.vi. — Cōclō.vii.

tardius Modovelocitas ⁊ tarditas ſunt in tpe. Patz ſcđo: q᷑ oē qđ ſtat in aliquo tpe p̄mo ſtat in q̄libet pte illiꝰ tpis: alias nō ſtaret in tpe: vel non ſtaret in illo tempe p̄mo.

Loc͞o. vi. ¶ Octaua ꝯc͞lo. In ſtatu nō eſt dare p̄mu͡z mutatū eē: vel ſtatū eē. Ptz: q᷑ in motu nō ē dabile p̄mū mutatū eſſe: igitur nec in ſtatu.

Ultima ꝯc͞lo. ¶ Ultima ꝯc͞lo ē. Oē qđ q̇eſcit in tpe q̇eſcit. Ptz Tū p̄mo: q᷑ in nūc nihil ꝯtingit q̇eſcere Tū ſcđo: q᷑ q̇eſcēs ſe hʒ ſilr p̄us ⁊ poſteriꝰ ⁊ p ꝯñs in tpe q̇eſcit. ¶ Ex p̄dictꝭ inferunt aliq̄ correlaria. Primū ē. ꝙ illđ qđ q̇eſcit in aliquo tpe p̄mo q̇eſcit in q̄libet pte eiꝰ. Secūdū eſt. ꝙ nō ē dabile p̄mū q̇etatū eē: ſicut nec in tpe. Tertiū ē. ꝙ nihil qđ mouet dum mouet: eſt in eadē diſpōne p aliqđ totū tp̄s. Ptz: q᷑ tūc in illo tpe ſimul moueret ⁊ q̇eſceret quod eſt impoſſibile.

Neceſſe eſt autē. Iſte eſt ſecundus tractatꝰ huius libri in quo p. oñdit quō motꝰs ⁊ q̇es diuidunt Et diuidit iſte tractatus in ſex cap̄la q̄ videbunt in p̄ceſſu.

Due p̄me ꝯc͞lones capituli. In p̄mo cap̄lo ponit aliq̄s ꝯc͞lones. Quaꝝ p̄ma talis eſt: ꝙ ip̄m nunc ē indiuiſibile. Scđa ē ꝙ in oī tpe eſt nūc. T. Eſt eni͞m aliqđ vltimū. ¶ Hic p. ꝓbat ſcđaʒ ꝯc͞lonem: ſcʒ ꝙ in oī tpe ē nūc: q᷑ tā in p̄terito ꝙ̄ in futuro ē nūc:

Probatio ſecū de conclu. q᷑ p̄teritū eſt terminatū a pte poſt: ſic ꝙ nihil ip̄ius ſit futuꝝ: ⁊ futuꝝ eſt terminatū a pte añ: cū nō ſe extendat ad aliq̄d in p̄teritoꝝ ergo in p̄terito eſt terminus finalis: ⁊ in futuro ē terminus initialis: ⁊ cū nihil aliud vocemus nunc ꝙ̄ terminū vltra quē nō eſt p̄teritum: ⁊ citra quē nō eſt futuꝝ in vtroq; tpe eſt nūc.

Quid intelligitur p nunc. Añ p nunc in ꝓpoſito nihil aliud intelligit niſi p̄mū mobile ſm aliquā ptem ſui reſpiciens aliquā ptem ſpacij: quā immediate ante non reſpiciebat: nec immediate poſt reſpiciet: ſiue qđ imediate añ mouebat: ⁊ imediate poſt mouebit. T. Hoc aūt ſi. ¶ Hic p. ꝓbat p̄maʒ

Probatio p̄me ꝯc͞lonis. ꝯc͞lonem: ꝙ ip̄m nūc ē indiuiſibile q̄tuor rōnibꝰ. ¶ Prima eſt: q᷑ ſi nunc eſſet diuiſibile: tūc vna ps eius eēt p̄terita ⁊ alia futura: ⁊ ſic non eſſet terminus totius preteriti ⁊ totius futuri qđ ſupponit eē falſum. T. Neceſſe ē igit. ¶ Hic p. infert vnū correlariū tale: ꝙ vnū ⁊ idē nūc ē finis p̄teriti ⁊ initiū futuri. Pʒ: q᷑ ſi eēnt duo nūc quoꝝ vnū eēt finis p̄teriti: ⁊ alteꝝ initium futuri: tunc inter illa duo nūc eſſet tp̄s mediū: ⁊ ſic tp̄s futuꝝ non eſſet imediatū tpi p̄terito: ⁊ p ꝯñs p̄teritū ⁊ futuꝝ non eſſet vnū tp̄s ꝯtinuū. Etiā ſi inter p̄teritū ⁊ futuꝝ eſſet aliqđ mediū: illđ videret eē nūc: ⁊ p ꝯñs ip̄m nūc eſſet diuiſibile. qđ ē ꝯtra p̄mā ꝯc͞lonem. T. Si autē diuiſibile. ¶ Scđa rō talis ē: ſi ip̄m nūc eſſet diuiſibile tunc vna ps eius eēt p̄terita ⁊ altera futura: ⁊ cum ſit vnū ⁊ idē nūc in p̄terito ⁊ futuro: ſequit ꝙ in futuro eſſʒ aliqđ p̄teritū: ⁊ in p̄terito aliqđ futuꝝ: qđ videt inconueniens. T. Silr aūt ⁊ nō pſe. ¶ Tertia rō eſt: ſi nūc eſſʒ diuiſibile tūc nō eēt ſm ſe terminus p̄teriti et futuri: eo ꝙ extra vnā ptem eſſʒ alia: ꝯñs ē falſuꝫ: ergo ⁊ illud ex quo ſequit. T. Adhuc autē ip̄iꝰ. ¶ Quarta rō eſt: ſi ip̄m nunc eſſʒ diuiſibile: tunc haberet p̄us ⁊ poſterius: ⁊ nō haberet totum ſuū eſſe ſimul: ⁊ p ꝯñs eſſʒ tp̄s. Ex dictis ꝯcludit p. ꝙ ip̄m nunc eſt indiuiſibile.

Loc͞o. iij. T. Q̇ aūt nihil. ¶ P. hic ponit tertiam ꝯc͞lonem: q̄ talis eſt: ꝙ in nunc nihil ꝯtingit moueri. Probat ſic p. q᷑ oīs motus eſt velox vel tardus: ſed in nūc nulla eſt velocitas aut tarditas: ergo in nunc nihil ꝯtingit moueri. Minor ptʒ: q᷑ ſi ſignetur magnitudo mobilis A B: ⁊ ſit mobile velocius A: ⁊ mobile tardius B: tunc moueatur B per magnitudinem A B in vno nunc: ſcʒ n. tunc mobile velocius A: pertranſibit illam eandem magnitudinem in breuiori menſura ꝙ̄ in nūc: ⁊ p ꝯñs ip̄m nunc eſſʒ diuiſibile: qđ ē ꝯtra p̄us dicta. T. At

Loc͞o. iiij. vo neq; q̇eſcere. ¶ P. hic ponit q̄rtā ꝯc͞lonē que talis eſt: ꝙ in nunc nihil ꝯtingit q̇eſcere. ꝓbat p. tribus rōnibus. Quaꝝ p̄ma talis eſt: q᷑ illud in quo nihil aptū natum eſt moueri in illo nihil pōt q̇eſcere: ſed in nunc nihil aptum natum eſt moueri vt ptʒ per ꝯc͞lonem precedentem: ergo in nūc nihil ꝯtingit q̇eſcere. T. Amplius ſi idem. ¶ Scđa rō eſt: ſi aliq̄d quieſceret in ip̄o nunc: ſequeretur ꝙ vnum ⁊ idem moueret ⁊ q̇eſceret ſimul ⁊ ſemel: ꝯñs ē falſum: ergo ⁊ añs. Coña patʒ: q᷑ moueatur aliq̄d per vnum totum tempus: tunc in illo toto tpe non q̇eſcit: cum aliter motus non eſſʒ ꝯtinuus ⁊ tū ponit quieſcere in ipſo nunc igit. T. Ampliꝰ autem quieſcere. ¶ Tertia rō eſt: illud dr̄ q̇eſcere qđ ſm ſe ⁊ ſuas ptes ſilr ſe hʒ nūc ⁊ p̄us: ſed in ipſo nūc nō ē dabile p̄us ⁊ poſterius: ergo in ipſo nunc nihil ꝯtingit quieſcere.

Oē qđ mouet vel q̇eſcit: mouet vel q̇eſcit in tpe. Ex dictis infert p. correlariuꝫ: ꝙ oīe quod mouet vel q̇eſcit: mouet vel q̇eſcit in tpe. T. Q̇ aūt

Loc͞o. v. ¶ Phūs hic ponit quintam ꝯc͞lonē que talis ē: ꝙ oīe qđ mutat eſt diuiſibile: ꝓbat ſic p. q᷑ oīe mobile duʒ mouetur partim eſt in termino a quo: ⁊ partim in termino ad quem: ſed oīe tale ē partibile vel diuiſibile: ergo oīe mobile eſt diuiſibile. Maior ptʒ: q᷑ tūc mobile non mouetur qñ eſt pfecte in termino a quo. Silr qñ eſt pfecte in termino ad quem non mouet: ſed iam mutatum eſt: ergo qñ mobile mouet partim eſt in termino a quo: ⁊ partim in termino ad quem. T. Dico autem. ¶ Hic p. exponit dictam ꝯc͞lonem dicens: ꝙ dū mobile mouet non eſt in termino a quo completo et pfecto: ſed eſt in termino a quo incompleto: ⁊ in termīo ad quem incompleto.

Oē qđ mutat eſt diuiſibile. Ex dictis ꝯcludit p. ꝙ oīe quod mutatur eſt diuiſibile.

Motus autem ¶ Iſtud eſt ſcđm capitulū huius tractatus: in quo p. oñdit ꝙ motus eſt diuiſibilis ſm diuiſionē tpis ⁊ mobilis. Et ꝯtinet quatuor particulas ſm quatuor ꝯc͞lones ptes videbunt in proceſſu. Dicit ergo p̄mo ſic: ꝙ motus duplr eſt diuiſibilis. Uno modo ad diuiſionem tpis. Alio mō ad diuiſionem mobilis qđ mouet. T. Et ſi ipſum. ¶ Hic p. ponit p̄maʒ

Loc͞o. j. ꝯc͞lonem que talis ē: ꝙ motus diuiditur ſm diuiſionē mobilis. Quam ꝯc͞lonem ꝓbat tribus rōnibus, quarū p̄ma ē: ſicut totus motus totius eſt ipſius mobilis: ita partes motus ſunt ptium mobilis: vt ſit totuʒ mobile a c. ⁊ partes eius a b: ⁊ b c: ⁊ totus motus ſit d ʒ: cuiꝰ partes ſūt d e: ⁊ e ʒ: ſicut igitur totus motꝰ ſcʒ d ʒ: eſt totiꝰ mobilis ſcʒ a c: ita pars motus que eſt e d: eſt ptis mobilis que ē a b. Et ſilr pars motus que ē e ʒ: eſt partis mobilis que eſt b c: ergo motus diuiditur ſm diuiſionem mobilis. T. Amplius autem ſi oīs. ¶ Secunda ratio talis eſt: omnis motus eſt alicuius mobilis motus: ergo totus motus eſt alicuius totius mobilis et p ꝯñs partes motus partiuʒ mobilis. T. Amplius autem ſi quidē. Tertia ratio ē: totus motus equat ptibꝰ mobilis vel excedit eas vel excedit ab eis: ſi p̄mū habetur intentū. Si ſcđʒ tunc capiat illud in quo motus excedit mobile ⁊ ptes eius: ⁊ ſm illud excedens nulla pars mobilis moueatur ⁊ cum illud excedens ſit motus ſeq̄tur ꝙ aliq̄s motus erit ſm quem nihil mouebitur. Nec pōt dici ꝙ ſcđm illud excellens aliqđ aliđ mobile moueat: q᷑ totus ille motus debet eſſe ꝯtinuꝰ: ergo non debet eſſe diuerſoꝝ mobiliū diſcontinuatoꝝ. Nec pōt dici tertiū: q᷑ tūc capiat illa pars mobilis ſm quā mobile excedit totū motū: ⁊ cū totū mobile ſupponit moueri: ergo etiā illa pars mouebit: ⁊ tū ſibi non ꝯueniet motꝰ: qđ eſt impoſſibile cū impoſſibile ſit ꝙ aliq̄d moueat: ⁊ ꝙ nō ſit motus: ergo ſicut totū mobile toto motu mouet: ita partes mobilis partibꝰ motus mouēt ⁊ per ꝯñs motꝰ diuidit ſm diuiſionē mobilis. T. Alius aūt ſm tp̄s.

Loc͞o. ij. ¶ Scđa ꝯc͞lo eſt: ꝙ motꝰ diuidit ſʒ diuiſionē tpis: ꝓbat ſic p. q᷑ ſicut totus motꝰ alicuiꝰ eſt i aliquo toto tpe: ita partes illiꝰ motꝰ ſunt in partibꝰ illius tēporꝭ. ita ꝙ maior motꝰ eſt in maiori tēpore: ⁊ minor motꝰ in minori tēpore: ergo motꝰ diuidit ad diuiſionem tēporꝭ. T. Qm̄ aūt oē qđ mouet. ¶ Hic p. ſubiūgit ꝙ hec q̄nq; ſ. tp̄s: mobile: motꝰ: moueri: ⁊ illud in quo eſt motꝰ vtpote ſpaciū ſiue diſpō ſm quā eſt motꝰ

Tp̄s: mobile. motꝰ. moueri ſpaciuʒ. ſilr diuidunt. ſilr diuidunt: lʒ aliq̄ illoꝝ ſunt q̄ta per ſe: ⁊ aliq̄ ſm accidēs: hoc eſt de aliq̄bꝰ illoꝝ dicibiliū ille terminꝰ q̄tū p̄dicat per ſe: ⁊ de aliq̄bꝰ p̄dicat per accñs. iſtud dictū ꝓbat p. de motu ⁊ tēpoē vt in ſcđa ꝯc͞loe ꝓbatū ē. T.

Loc͞o iij. Eodē aūt mō. ¶ Tertia ꝯc͞lo per quā ꝓbat vnā partem dicti p̄cedētꝭ eſt iſta: motꝰ ⁊ moueri ꝯſilr diuidūt. Quā ꝓbat p. nō eſt motꝰ ſine moueri: nec ecōtra: ⁊ ſm totuʒ motū ē totū moueri: ⁊ ſʒ mediū motū mediū moueri: ergo ꝯſilr diuidūt. Itē vel moueri ē eq̄le motui vel excedit motū: vel excedit a motu ſi eq̄le: ergo eq̄liter diuidunt: ſi excedat motū: ergo erit moueri ſine motu: qđ eſt incōueniens: ſi excedat a motu: tūc etiā erit motus ſine moueri: qđ etiā ē incōueniēs. T. Silr aūt demōſtrat.

Loc͞o. iiij. ¶ Hic p. ponit q̄rtā ꝯc͞lonē: ſm quā oñdit aliaʒ ptem dicti p̄cedētꝭ: ꝙ motꝰ ⁊ illđ in quo ē motꝰ: hoc ē diſpō ſʒ quā ē motꝰ ꝯſilr diuidunt. pʒ: q᷑ ſicut aliqđ mobile toto motu pertrāſit aliqđ totū ſpaciū: ſiue aliq̄ totā diſpōem acq̇rit: ſic ſm partē motꝰ parteʒ illiꝰ ſpacij vel diſpōnis pertrāſit: ergo motꝰ ⁊ illđ in quo ē motꝰ ꝯſilr diuidunt. T. Q̇ eni͞m mutat. ¶ Hic p. p̄mo ſubdit: ꝙ diuiſio p̄mo reperit i mobili: ⁊ ad diuiſionē eiꝰ alia diuidunt. T. Et in ip̄o ꝙ eſt. ¶ Scđo ſubdit p. ꝙ oīa alia ſequunt mobile penes finitatē ⁊ infinitatē: ita ꝙ ſi mobile eſt finitū: motꝰ: tp̄s: moueri: ⁊ illđ in quo ē motꝰ ſunt finita: ⁊ ſi mobile ē infinitū illa ſūt infinita.

Quoniā aūt. ¶ Iſtud ē tertiuʒ cap̄lm huiꝰ tractatꝰ: in quo p. determīat de mutato eſſe: ⁊ ꝯtinet q̄tuor particlas ſm q̄tuor ꝯc͞lones.

Loc͞o. j. Ponit ergo talē ꝯc͞lonem: ꝙ oīe qđ mutat qñ mutatū eſt: in termīo ad quē mutatū eſt. T. Q̇ aūt mutat. ¶ P. hic ponit vnā ſuppōem valentē ad ꝓbationeʒ dicte ꝯc͞lonis: ⁊ ē talis: ꝙ mutatū eſſe eſt deficere: ſiue ſeparatū eſſe a termino a quo mutatū eſt: qđ ſic ꝓbat p. q᷑ ſicut ſe hʒ mutari ad deficere ſiue ſepari a termīo a quo ita ſe hʒ mutatū eē ad defeciſſe ſiue ſeparatū eſſe a termīo a quo: ſʒ dū aliq̄d mutat a termīo a quo: tūc ſeparat ab illo termīo a quo: ergo cū aliq̄d mutatū ē a termīo a quo: tūc ſeparatū eſt ab eodē: ergo mutatʒ eſſe ē defeciſſe ſiue ſeparatum eſſe a termīo a quo. T. Qm̄ ergo vna. ¶ P. hic ꝓbat dictā ꝯc͞loneʒ duabꝰ rōnibꝰ. Quaꝝ p̄ma ē. Sicut ē in mutatōne ſʒ ꝯtradictionē: ita ē in alijs mutatōibꝰ: ſʒ in mutatōne ſm ꝯtradictioneʒ ſic eſt: ꝙ oīe qđ mutatum ē: eſt in illo ad qđ ē mutatū: ergo etiā ita erit in alijs mutatōibꝰ. T. Amplius aūt ſm. ¶ P. hic ponit ſcđaʒ rōneʒ: p q̄ p̄mittit duas ſuppōes. ¶ Prima eſt: ꝙ oīs mutatio eſt ſine interruptione: de vno termīo in aliuʒ terminū. ¶ Scđa ē: ꝙ impoſſibile ē aliq̄d eſſe mutatuʒ ad aliquē terminū: ⁊ moueri ad illuʒ terminū. ¶ Iſtis ſuppoſitis aī ſic: illđ qđ mutatuʒ eſt vel ē in termīo a quo vel in medio: vel in termīo ad quē: nō in termīo a quo q᷑ mutatum eſſe eſt defeciſſe a termīo a quo: ergo qđ mutatum ē nō eſt in termīo a quo. Nec in medio: quia tunc vnuʒ ⁊ idē mutatuʒ eſſʒ in terminū ad quē: ⁊ moueret ad terminū ad quē: qđ eſt impoſſibile ⁊ ꝯtra ſcđaʒ ſuppōem: ergo relinq̄tur ꝙ illud qđ mutatū eſt qñ mutatum eſt: ē in termīo ad quē. T. Manifeſtum igit ē.

Propōnes notande ¶ Hic p. infert vnum correlariuʒ qđ eſt tale: ꝙ oīe qđ factum eſt qñ p̄mo factuʒ eſt: eſt. Et oīe qđ corruptuʒ eſt qñ p̄mo corruptū eſt: nō eſt. Silr oīe qđ mutatum eſt qñ p̄mo mutatuʒ ē: eſt in eo ad qđ mutatū eſt. T. In quo aūt p̄mo. ¶ Hic p. ponit ſcđam ꝯc͞loneʒ q̄ talis

Loc͞o. ij. eſt: ꝙ illud in quo aliq̄d p̄mo mutatuʒ ē illđ eſt indiuiſibile: ꝓbat ſic p. q᷑ ſi illđ in quo aliq̄d p̄mo mutatum eſt eſſʒ diuiſibile: capiat illđ ⁊ ſit a c: ⁊ diuidat ſm b ita ꝙ prior pars eius ſit a b: ⁊ poſterior b c: aut: ergo quod mutatuʒ ē in neutra parte mutatū eſt: aut ſolum in a b aut ſolum in b c: aut in vtraq; parte. Nō pōt dici p̄muʒ q᷑ tunc nō eſſʒ mutatuʒ in toto. Nec pōt dici ſcđm. Nec tertium: q᷑ tunc nō eſſʒ mutatuʒ in toto p̄mo: ſʒ ſolū rōne partis. Nec pōt dici q̄rtuʒ: q᷑ q̇cq̇d mutatum eſt per aliqđ diuiſibile: opʒ p̄mo mutatū eſſe in parte p̄ore ꝙ̄ poſteriore: ergo in quo aliq̄d p̄mo mutatuʒ eſt: ē indiuiſibile. Añ per hoc ꝙ dicit p. illud in quo aliq̄d p̄mo mutatū eſt eſſe indiuiſibile: nihil aliđ intendit: niſi ꝙ aliq̄d ſit mutatuʒ in illo toto ⁊ nō rōne partis. Ex quo ptʒ ꝙ in nullo diuiſibili aliq̄d eſt mutatuʒ p̄mo. T. Manifeſtuʒ igit ē. ¶ Hic p. infert correlarium tale: ꝙ oīe qđ fcm̄ eſt vel corruptuʒ ē fcm̄ ē vel corruptū eſt in indiuiſibili. T. Dr̄ aūt in quo p̄mo. ¶ Hic p. ponit vnā diſtinctioneʒ de mutato eſſe: dicēs ꝙ duplex ē mutatum: ſcʒ ꝯpletuʒ ⁊ perfectuʒ: qđ eſt in termīo ad quē cōpleto ip̄ius motꝰ. Alteꝝ eſt mutatū eſſe incōpletum qđ eſt in termīo ad quem incōpleto motꝰ. T. Scđm

Loc͞o. iij. q̇dem igit. ¶ Hic p. ponit tertiā ꝯc͞lonem q̄ talis eſt: ꝙ in oī motu eſt dabile p̄mū mutatū eſſe cōpletū ⁊ perfectum: añ qđ nō eſt tale mutatum eſſe nec poſt. Iſtđ ꝓbat p. ſic: q᷑ poſſibile eſt mutationeʒ perfici: ergo i oī mutatiōe dabilis eſt terminꝰ ad quem cōpletus ⁊ vltimus: ⁊ in illo termīo ad quem eſt primuʒ mutatuʒ eſſe

Loc͞o. iiij. cōpletum ⁊ vltimū: igit ꝯc͞lo vera. T. Qđ aūt ſm p̄ncipium. ¶ Hic p. ponit q̄rtā ꝯc͞lonem q̄ talis eſt: ꝙ in motu nō eſt dabile p̄mū mutatum eſſe incōpletum: ꝓbat p. p̄mo ſic: q᷑ ſi eſſʒ dare tale ſequit ꝙ ip̄m eſſet diuiſibile: hoc aūt eſt ꝯtra ſcđam ꝯc͞lonem p̄us dictā: igit tale nō eſt dāduʒ. ꝯña ptʒ: q᷑ in illo inſtāti in quo incipit motus nihil adhuc mutatum eſt: ⁊ illi inſtāti nō eſt aliqđ indiuiſibile imediatum: cum indiuiſibilia nō ſint ſibi inuicem ꝓxima: ⁊ tū ſi eſſʒ dādum p̄muʒ mutatuʒ eſſe incōpletuʒ: oporteret illđ eſſe imediatuʒ illi p̄mo inſtāti in quo incipit motus: ⁊ per ꝯñs illđ nō eſſʒ indiuiſibile: ſʒ diuiſibile: cuius tū oppoſitum p̄us ꝓbatum eſt. T. Ampliꝰ aūt. ¶ Scđa rō eſt: ſi eſſʒ dāduʒ p̄mū mutatum eſſe incōpletuʒ: vel eſſʒ diuiſibile vel indiuiſibile. Non indiuiſibile: cum tunc eſſʒ ꝓximuʒ indiuiſibili. qđ falſum eſt. Nec etiā eſt diuiſibile: vt pʒ per ſecundam ꝯcluſionem: ergo non eſt dādum p̄muʒ mutatum eſſe incōpletum. T. Neq; itaq;. ¶ Hic p. ꝓbat dictam ꝯcluſionem ex parte mobilis ſic: q᷑ nullum diuiſibile p̄mo mutatū eſt per aliqđ ſpacium: ſed pars prior p̄us mutata eſt: ⁊ pars poſterior poſterius: ⁊ cum non ſit dare p̄mā partem mobilis que pertrāſit p̄mo aliqđ ſpacium: ſequitur ꝙ non eſt dādum p̄muʒ mutatuʒ eē.

T. Ip̄m autem quod mutatur. ¶ Hic p. ꝓbat ſuā cōcluſionem ex parte ſpacij: p̄mo p̄mittens ꝙ illđ qđ mutatur: ⁊ illđ ſm qđ ſit motus nō oīo ſilr ſe hñt ad eſſe diuiſibile: nec quo ad poſſe dari p̄muʒ. Et ſubdit p. ꝙ tria req̇runt ad mutatōnem. ſ. illđ qđ mutatur vtpote mobile: ⁊ tempus: et illud ad quod ſit motus: de dua

obus ꝑmis ꝓdicat diuiſibile ſ3 ſe de tertio ſʒo ſ3 acci dens. Iſto ſuppoſito format phūs ſic ſuam rōne3: q̄m in ſpacio nō ē dāda ꝑma ps ſupra quā ſit mot⁹ ꝑtrāſita ergo nō eſt dādu3 ꝑmū mutatū eſſe in motu q̄ ſit ſupra tale ſpaciuni.

Quoniā aūt oīe qđ mutat ❡ Iſtud eſt q̄rtū caplm hui⁹ tractat⁹: in quo p. determīat de mutato eē in ordine ad moueri. ꝛ ꝯtinet iſtđ ca. tres ꝑticlas ſ3 tres ꝯclōnes: ꝑtes videbunt in ꝓceſſu: ꝑmittit ergo ꝑmo talē diſtinctione3: ꝙ aliq̄d dr̄ moueri in aliquo tp̄e

Quid moueri ꝑmo ꝛ ſm alterum. dupl'r. ſ. ꝑmo: ꝛ nō ꝑmo ſiue ſ3 alteꝝ. Uñ illđ dr̄ moueri in aliquo tp̄e ꝑmo: qđ mouet in aliquo tēpe ꝑciſe: et nō in maiori nec mīori. Et illđ dr̄ moueri in aliquo tp̄e nō ꝑmo: qđ mouet ſolū in aliq̄ ꝑte illi⁹ tp̄is ꝛ nō ī toto tp̄e. T. In quo ꝑmo tp̄e. ❡ Hic p. ponit ꝑmā ꝯclōnē

Prima ꝯclo. q̄ talis ē: ꝙ oē qđ mutat in aliquo tp̄e ꝑmo: mutat in q̄libꝫ ꝑte illi⁹ tp̄is. pꝫ ꝑ diffinitionē ꝑmi: q2 ꝑmū (vt ſup

Diffinitō ꝑmi poſito capit) dr̄ qđ nec ſm ꝑtē nec ſm accñs: ſ3 ſolū ſ3 totū ꝯuenit alicui: hoc ē ſm q̄mlibꝫ ei⁹ ꝑtē ſi ſit diuiſibile. T. S3 ex his manifeſtū eſt. ❡ Hic p. ꝓbat eādē ꝯclōnē alia rōe: ſupponēdo ꝙ oē tp̄s ē diuiſibile: ꝛ ꝙ aliqđ mobile moueat in aliquo tp̄e ꝑmo: qđ q̄dē tp̄s ſit b x. qđ diuidat ſ3 k: tūc ſic ar̄ Uel mobile mouet ī vtraqꝫ ꝑte illi⁹ tp̄is. ſ. b k: ꝛ k x. ꝛ ſic hētur ītētū. Uel ī neutra mouet: ꝛ ſic nō mouet in toto qđ ē ꝯtra poſitū Uel mouet ſolū ī vna illaꝝ ꝑtiū: ꝛ tūc nō mouet in toto tp̄e ꝑmo ſ3 ſolū rōe ꝑtꝭ: qđ etiā ē ꝯtra poſitū. T. Oſtenſo aūt hoc. ❡ Hec ē ſcđa ꝑticla hui⁹ capli: in q̄ p. pōit talē

Concluſio. ij ꝯclōnē ꝙ añ oē mutari ē mutatū eē: ꝓbat ſic p. q2 oīe mutari ē diuiſibile: ergo añ oīe mutari ē mutatū eſſe Iſtud declarat p. in lr̄is: ponat ꝙ A mobile moueat ī tp̄e x r: ſupra ſpaciū k l. ꝛ vlteri⁹ ponat ꝙ B eq̄ velociter moueat ſupra aliud ſpaciū in medietate illi⁹ tp̄is: tūc ar̄ B tranſacta medietate illi⁹ tp̄is erit motū ſiue mutatū: ergo ſil'r ꝛ A: ꝛ ꝑ ꝯñs A motū ē ꝑus q̄ totum tp̄s ſit tranſactū. T. Ampli⁹ aūt ꝛ terminās. ❡ Alia rō ē: q̄ñ aliq̄d motū ē ꝑ totū tp̄s dicim⁹ illđ mutatū eſſe ꝛ cū q̄libet ps tp̄is ſit tp̄s: in cuiuſlibet ꝑtis tp̄is termino: veꝝ erit dicere ꝙ mobile mutatū ē. T. Amplius ſi ꝯtinue. ❡ Tertia rō talis ē: tp̄s in quo aliq̄d mouet eſt diuiſibile: ſic ꝙ añ q̄dlibꝫ tp̄s ē nūc: ergo ſi aliq̄d cōtinue moueat ꝑ totū tp̄s: ꝛ in quolibꝫ nūc ē veꝝ dicere ꝙ mutatū ē: ſeq̄t ergo ꝙ añ oē mutari ē mutatū eē T.

Cōclo. iij Nō ſolū aūt. ❡ Hec ē tertia ꝑticla capli: ī q̄ p. ponit tertiā ꝯclōnē q̄ talis ē ꝙ añ oē mutatū eē eſt mutari ꝓbat p. trib⁹ rōnib⁹ quaꝝ ꝑma talis ē. Quia ſi mutet aliq̄d ex a in b: vel ergo in vno ꝛ eodē nūc mutat ex a in b: vl' in alio ꝛ alio. Nō in eodē: q2 tūc ſil' ꝛ ſemel eēt in a ꝛ b: qđ ē impoſſibile: ergo in alio ꝛ alio nūc: ſ3 inter q̄cūqꝫ duo nūc mediat tp̄s: ergo qđ mutatū ē in b: ꝑus mutabat in tp̄e intermedio: ergo añ oē mutatū eē in b ē mutari: ꝛ cū tp̄s intermediū ſit diuiſibile ꝑ nūc: ꝛ añ illud nūc ſit tp̄s: ſeq̄t ꝙ añ illđ mutatū eē in illo nūc ē mutari: ꝛ ſic in īfinitū. T. Qm̄ igr̄ in tp̄e. ❡ Scđa rō talis eſt: oē qđ mutatū ē ꝑuenit ad illđ in quo ē ꝑ tp̄s: ꝛ cum tp̄s diuiſibile in medietate illi⁹ tp̄is illđ mobile tranſmutatu3 ē: ꝛ adhuc ꝑus in medietate medietatis q̄ in medietate illa: igr̄ añ oē mutatū eē ē mutari. T. Manifeſtū aūt. ❡ Tertia rō talis ē: q̄libet magnitudo diuiſibilis ē in īfinitū: ergo nō ē dabilis ꝑma ps: ergo etiā in mutari ſupra illā magnitudinē nō ē dare ꝑmā ꝑte3: ꝛ ꝑ ꝯñs añ oē mutatū eſſe ē mutari. T. Eadē aūt eſt demōſtratio. ❡ Hic p. ſubdit: ꝙ in trāſmutatōe ſ3 ſubſtantiā: ꝛ in trāſmutatōe ſm q̄litatē (puta in gn̄atōne ꝛ alteratōe) añ oē mutari ē mutatū eē: ꝛ añ oē mutatū eſſe ē mutari: q2 diuiſio in illis ſit ſicut in magnitudinibus ſm quas ſiūt augmētatiōes ꝛ diminutōnes. T.

Manifeſtū igr̄. ❡ Hic p. infert vnū correlariū: qđ ē tale: ꝙ oē qđ fcm̄ ē ꝑus fiebat: ꝛ oē qđ fit ſm aliquid ſui ꝑus fcm̄ ē. Et iſtđ intelligit in ꝯtinuis ſiue diuiſibilib⁹

Oē qđ mouet ꝑus mouebat Oē qđ gn̄at ꝑus gn̄abat. Silr̄ oē qđ corrūpit ſm aliq̄d ſui ē ꝑus corruptū: ꝛ q̄cq̄d corruptū ē ꝑus corrūpebatur. Ex iſto correlario eliciunt iſte ꝓpōes ꝙ oē qđ mouet ꝑus mouebat: ꝛ quod gn̄at ꝑus gn̄abat: ꝛ hoc in ꝯtinuis ſiue diuiſibilib⁹ ſm partes q̄titatiuas vel graduales.

Quoniā aūt oē. ❡ Iſtud ē q̄ntū caplm huius tractat⁹: in quo p. determīat de finitate ꝛ infinitate motus: ꝑ ꝯparationē ad magnitudinē ꝛ tp̄s. Et ꝯtinet tres ꝑtes ſm tres ꝯclōnes q̄ videbunt in ꝓceſſu. Premittit ergo duas ſuppōes. Quaꝝ ꝑma tal' ē: ꝙ oīs motus ſit in tp̄e. Scđa ſuppō eſt ꝙ idē mobile regulariter

Cōclo. i. motū in maiori tp̄e maius ſpaciū ꝑtrāſit. T. In infinito. ❡ P. hic ponit ꝑmā ꝯclōnē q̄ talis ē. Impoſſibile eſt aliq̄d moueri in tp̄e infinito per ſpaciū finitū nō reiteratū: ita ꝙ illđ mobile in q̄libet ꝑte tp̄is moueat: ꝓbat p. duab⁹ rōnib⁹: q̄ꝝ ꝑma ꝓcedit de motu regulari ꝛ ē talis: q2 in vna ꝑte tp̄is infiniti ꝑtrāſit aliq̄ ps ſpacij: ꝛ illa ps multotiens ſūpta reddit totū ſpaciū: ergo ſilr̄ illa ps tp̄is finiti multotiens ſūpta reddit totū tp̄s in quo ꝑtrāſit illđ ſpaciu3. T. Sed ſi nō ſit. ❡ Scđa rō q̄ ſumit ex ꝑte mot⁹ irregularis ē talis: q2 q̄libꝫ ps magnitudinis ꝑtrāſit tp̄e finito: l3 q̄dā ps in maiori tēpore: ꝛ q̄dā in minori: ergo ſicut illa ps magnitudinis multotiens ſūpta reddit totā magnitudinē: ita ꝑtes tēporis adinuicē iūcte reddūt totū tp̄s: ꝛ cū illđ nō cōponat ex infinitis ſ3 multitudinē q̄ extra ſeinuicē exiſtūt ꝛ nō ſunt ꝑtes eiuſdē ꝓportōis: nec ſunt īfinite ſ3 magnitudinē: ergo ipm̄ tp̄s ē finitū ꝛ nō infinitū. T. Similiter aūt ꝛ in q̄ete. ❡ P. hic infert vnū correlariū qđ eſt tale: ꝙ nō ē poſſibile aliq̄d q̄eſcere ſupra magnitudinē finitā tp̄e infinito: q2 ſup quo: ꝛ in quo: ꝛ quo nō ē poſſibile moueri: ſupra illud ꝛ in illo nō ē poſſibile q̄eſcere: ſ3 ſupra magnitudinē finitā nō ē poſſibile moueri tp̄e infinito: ergo nec q̄eſcere. T. Quare neqꝫ fieri. ❡ Aliud ē correlariū: q̄ nō ē poſſibile aliqđ vnu3 et idē ſemꝑ gn̄ari: vel ſemꝑ corrūpi: q2 oē gn̄abile ꝛ ſilr̄ corruptibile ē magnitudinis finite. T. Eadē aūt rō.

Cōclo. ij. ❡ Hec ē ſcđa ps ca. in q̄ p. ponit ſcđam ꝯclōnē: q̄ talis ē ꝙ impoſſibile ē aliq̄d tp̄e finito moueri ꝑ ſpaciū infinitū: ꝓbat ſic p. q2 aliq̄ ps illi⁹ ſpacij infiniti ꝑtrāſit in aliq̄ ꝑte tp̄is finiti: ꝛ nō tota magnitudo infinita cū illa nō ponit ꝑtrāſiri niſi in toto tp̄e: ſ3 illa ps tp̄is multotiens ſūpta reddit totū tp̄s: ergo illa ps magnitudinis multotiens ſūpta reddit totā magnitudinē in illo tp̄e ꝑtrāſitā: ꝛ ꝑ ꝯñs illa magnitudo (ex quo cōponit ex īfinitis eiuſdē q̄titatis) nō erit infinita ſed finita. T.

Cōclo. iij Demōſtrat aūt his. ❡ P. hic infert vnū correlariū qđ eſt tale: ꝙ īpoſſibile ē mobile infinitū pertrāſire ſpaciū infinitū tp̄e finito. T. Qm̄ aūt. ❡ Hec ē tertia ps cap. in q̄ p. ponit tertiā ꝯclōnē q̄ talis ē: ꝙ īpoſſibile eſt mobile īfinitū pertrāſire ſpaciū finitū tp̄e finito: ꝓbat ſic p. q2 ſi infinitū pertrāſiret ſpaciū finitū tp̄e finito: tunc ſeq̄ret ꝙ finitū pertrāſiret īfinitū tp̄e finito: qđ ē ꝯtra ſcđa3 ꝯclōnē. ꝯña pꝫ: q2 q̄ñcūqꝫ vna magnitudo mouet iuxta aliā: neceſſe ē ꝙ ſicut vna pertrāſita ē ita ecōtra. T. At ꝟo neqꝫ infinitū. ❡ P. hic infert duo correlaria: quoꝝ ꝑmū eſt: ꝙ īpoſſibile eſt mobile infinitū pertrāſire ſpaciū īfinitū tēpore finito: vel ecōtra: vt pꝫ ex ſecunda ꝛ tertia ꝯclōnibus. T. Quomodo aūt neqꝫ. ❡ Secundum correlarium eſt: ꝙ impoſſibile eſt motū infinitum eſſe tempore finito. Patet: quia magnitudo ſupra quam ſit motus eſt finita. Similiter mobile ꝛ tēpus: ꝛ cum motus ſimiliter ſe habet ad eſſe finitum vl' infinitum cu3 magnitudine: ſequitur ꝙ nō ē poſſibile

motū eſſe infinitū: magnitudine ꝛ tp̄e finitis.

Qm̄ aūt mouet Iſtud ē ſeptū caplm: in quo p. determīat de diuiſione motus ꝛ q̄etis. Et diuiditur iſtud caplm in tres ꝑtes ſm tres ꝯclōnes: q̄ꝝ ꝑma ta

Pria ꝯclo omne qđ ſtat mouetur. lis ē. Q[uod] omne quod ſtat mouet: ꝓbat ſic p. q2 oīe qđ natum ē moueri eo tp̄e quo natum ē moueri: ꝛ ſicut natum ē moueri: ſi nō q̄eſcit mouet: ſed illud qđ ſtat vbi ꝛ q̄ñ ſtat natum ē moueri ꝛ non q̄eſcit: cum tunc ſimul tenderet ad q̄etem ꝛ eſſ3 in q̄ete: ergo oē qđ ſtat mouetur. T. Hoc aūt demſrato. ❡ Hic p. infert vnum correlariu3 quod ē tale: quod oē qđ ſtat: ſtat in tp̄e: ꝓbat ſic p. q2 oē quod mouet: mouet in tp̄e ꝛ oē qđ ſtat mouet ergo oē qđ ſtat: ſtat in tp̄e. T. Amplius ſi velocius. ❡ Hic p. ꝓbat eandem ꝯclōnem ſcđa rōnē: q2 veloci⁹ ꝛ tardius ſunt in tp̄e: ſed ꝯtingit ſtare velocius ꝛ tardi⁹ ergo qđ ſtat: ſtat in tp̄e. T. In quo aūt tp̄e. ❡ Hic p. infert aliud correlarium qđ eſt tale: ꝙ oē qđ ſtat in aliquo tp̄e ꝑmo: ſtat in q̄libꝫ ꝑte illius tp̄is: ꝓbat p. quia ex quo tp̄s ē diuiſibile: vel igit illud qđ ſtat: ſtat in q̄libet ꝑte eius: ꝛ ſic habet intentum. Uel in neutra: ꝛ ſic non ſtat in toto quod ē ꝯtra poſitum. Uel ſtat in vna ꝑte tm̄: ꝛ tunc non ſtat in toto tp̄e ꝑmo ſed rōne ꝑtis: qđ

Cōclo. ij. eſt ꝯtra poſitum. T. Sicut aūt ꝙ. ❡ Hec ē ſcđa ps capituli: in q̄ p. ponit ſcđam ꝯclōnem dicēs: ꝙ in ſtatu nō eſt dare ꝑmū mutatum eſſe: ſiue ſtatu3 eſſe. Probat ſic p. q2 in motu non ē dare ꝑmū: ergo nec in ſtatu. ꝯña pꝫ q2 ſtatus ē motus. Etiam ſtatus non ē in tp̄e indiuiſibi

Cōclo. iij li: ſed in infinitum diuiſibili in quo non ē dare primu3 igit. T. Neqꝫ igit q̄eſcens. ❡ Hec ē tertia ps hui⁹ capituli in qua p. ponit talem ꝯclōnem: ꝙ oē qđ q̄eſcit in tp̄e q̄eſcit: ꝓbat ſic p. q2 qđ q̄eſcit: vel q̄eſcit in tp̄e: vl' ī nunc: ſed non q̄eſcit in nūc: ergo illud qđ q̄eſcit q̄eſcit in tp̄e. Minorem ꝓbat p. dupl'r: q2 in nunc nihil ꝯtingit moueri: ergo nec q̄eſcere. ❡ Scđo ſic: q2 q̄eſcere eſt ꝯſilr̄ ſe habere ſm ꝑus ꝛ poſterius: ſed in nunc non ē ꝑus ꝛ poſterius: ergo in nunc nihil ꝯtingit quieſcere. T. Et in q̄libet. ❡ Hic p. infert tria correlaria: quoꝝ ꝑmū ē: ꝙ illud qđ q̄eſcit in aliquo tp̄e ꝑmo q̄eſcit in q̄libet ꝑte eius. T. Quare nullum erit ꝑmū. ❡ Scđm correlarium ē ꝙ non ē dādum ꝑmū in quo aliq̄d ꝑmo q̄euit. Rō ē: q2 oīs q̄es ē in tp̄e: ſed in tp̄e nō ꝯtingit dare ꝑmu3: ergo nec in q̄ete. T. Qm̄ aūt omne qđ mo. ❡ Tertium correlarium ē: ꝙ nihil qđ mouet dum mouetur ē in eadem diſpōne per aliqđ totum tp̄s Pa3 q2 tūc ſimul ꝛ ſemel q̄eſceret ꝛ moueret qđ ē impoſſibile igit. ꝯña pꝫ: q2 q̄eſceret ē in eade3 diſpōne ꝑus ꝛ poſterius manere: ergo ſi aliq̄d dum mouet eſſet per totum tp̄s in quo mouet ſub eadē diſpōne: tūc etiā q̄eſceret.

Querit vtꝝ añ oē mutari ſit mutatū eſſe: et econtra. Et videt ꝙ non: q2 motus ē perpetuus tam a parte añ q̄ a parte poſt: ergo non añ oē mutari ē mutari: ꝛ per ꝯñs nec mutatum eſſe: cu3 in nulla parte illi⁹ fuit ſtatus. ❡ Scđo ſic: añ totalem motum ꝑmi mobilis non fuit motus: ergo non añ oē mutari ē mutatum eſſe. añs pꝫ: q2 totalis motus primi mobilis ē primus motus: ꝛ añ illū motū non fuit motus. ❡ Tertio ſic: in cauſis non ē ꝓcedendu3 in infinitū: ergo nec in effectibus. ꝯña pꝫ: q2 effect⁹ ſubordināt ſuis cauſis. ❡ Quarto ſic: aliqua ē mutatio inſtātanea in qua nullū mutatum eſſe eius ꝑceſſit mutari: ergo non añ oē mutari eſt mutatū eſſe. ❡ Quinto ſic: ſicut ſe hꝫ pūctum ad lineā ita mutatum eſſe ad motum: ſed in linea finita ē dare ꝑmū pūctum: añ qđ nihil ē ipſius linee: ergo ſilr̄ in mutatione ē dare ꝑmū mutatū eſſe: añ qđ nihil ē de mutatione illa: ergo nō añ oē mutatū eſſe ē mutari.

In oppoſitū eſt p. in quarto ꝛ ſexto caplo.

Pro ſolutione queſtionis eſt.

Sciendū ꝙ mutatū eſſe nō eſt aliud: q̄ illud qđ ē vel fuit mutatū. Et mutari nihil aliud eſt q̄ illud

Quid mutari ꝛ mutatum eē qđ mutat: ꝛ ſic iſta ꝓpō: Añ oē mutari ē mutatū eē ſm ſenſum ꝓpriū ē falſa. Cum ſenſus eius ē ꝙ añ oē illđ qđ mutat ē aliq̄d qđ ē vel fuit mutatū mō hoc ē falſum cum ante celū qđ dr̄ mutari non ē mutatū eſſe: ꝛ ꝑ ꝯñs non añ oē mutari ē mutatū eſſe. Sopponendū tñ eſt ꝙ Ante ꝛ oē non ſe impediāt in diſtribuendo Ex quo pꝫ ꝙ ꝯclo p. non debet capi ſm rigore3 logice. Uñ ꝑ dictā ꝓpōem nihil aliud intelligebat p. q̄ ꝙ añ oēm motu3 fuit motus: ꝛ añ oēm mutationē fuit mutatio. ❡ Sed iſtud pōt adhuc intelligi dupl'r. Uno mō quo ad inceptionē: ita ꝙ ſenſus ē: ꝙ quocūqꝫ motu dato añ illū incepit mot⁹ eiuſdē mobilis: ſiue ꝙ añ motū eiuſdē incepit alia ps motus: vel q̄libꝫ ꝑte motus alicui⁹ mobilis data añ illā incepit alia ps ꝑor: mō iſtud ē falſū: q2 multi motus ſil' incipiūt ꝛ infinite ꝑtes mot⁹ ſil' inceperunt: vt tp̄s vnius hore non ꝑus īcepit eſſe q̄ dies: nec medietas hore q̄ hora: nec medietas medietatis q̄ media hora: imo q̄ñ incipit ꝑma medietas ꝑme medietatis: īcipit ꝑma medietas hore: ꝛ īcipit ipſa hora: ꝛ dies ſeptimana: mēſis: ꝛ ann⁹. ❡ Alio mō intelligit quo ad deſitionē: ita ꝙ q̄libꝫ ꝑte mot⁹ deſinēte eē: deſinit ꝑus ps motus: vt ps motus deſinit ꝑus eē q̄ tot⁹ motus et quacūqꝫ ꝑte illi⁹ mot⁹ data medietas illi⁹ ꝑus deſinit eſſe q̄ illa ps: ꝛ iſto mō intelligit dictū p. Silr̄ iſta ꝓpō Oīni motu vel mutatōe ē mot⁹ vel mutatio poſterior: dupl'r intelligit. ❡ Uno mō quo ad inceptionē: ſic ꝙ q̄cunqꝫ ꝑte motus data poſterius incipit alia ps motus diuidēdo motū in ꝑtes eiuſdē ꝓportionis: q2 poſteri⁹ incipit vltima medietas motus q̄ totus mot⁹. ❡ Alio mō pōt intelligi quo ad deſitionē: ita ꝙ quocūqꝫ motu ſiue mutatōne alicuius mobilis deſinēte eē: alius motus eiuſdē mobilis poſterius deſiuit eſſe: mō hoc ē falſum: cū multi motus ꝛ multe ꝑtes eius ſil' deſinūt eſſe vt q̄ñ deſinit eē vltia medietas medietatis hore deſinit eſſe medietas hore. Et ſicut dictū eſt de motu: ita dicēdum eſt de ſtatu q̄ete ꝛ tp̄e. Iſto notato ſit.

Concluſio ante omni mutari eſt mutatū eē: ꝛ ecōuerſo. Patet ꝯcluſio ex expōne textus.

Dubitat ꝑmo vtꝝ ipm̄ nunc ſit indiuiſibile Et vr̄ ꝙ ſic rōnib⁹ text⁹: q2 ſi ipm̄ nūc eēt diuiſibile: tūc vna ps ei⁹ eēt ꝑterita ꝛ alia futura ꝛ ſic nō eēt termin⁹ totius ꝑteriti nec toti⁹ futuri: qđ videt eē falſu3. ❡ Secundo ſic: ſi ipꝫ nūc eēt diuiſibile: tūc vna eius eēt ꝑterita ꝛ alia futura: ꝛ cū ſit vnū ꝛ idē nūc in ꝑterito ꝛ futuro: ſeq̄t ꝙ in futuro eēt aliq̄d ꝑteritū ꝛ in ꝑterito eēt aliq̄d futuru3: qđ ē manifeſte falſum. ❡ Tertio ſic: ſi nūc non eēt indiuiſibile tūc nō eēt ſm ſe totū terminus ꝑteriti ꝛ terminus futuri: eo ꝙ extra vnā ꝑtē eius eēt alia ps: ꝯñs videt eſſe falſum: ergo ꝛ añs. ❡ Quarto ſic: ſi ipm̄ nūc eēt diuiſibile tūc hēret ꝑus ꝛ poſterius: ꝛ non hēret totū ſuū eē ſil': ꝛ ꝑ ꝯñs eēt tp̄s: qđ videt eē falſu3.

Opinio. i. ❡ In oppoſitū ar̄ auctē p. vi. huius in fine ꝑmi tractatus dicētis: ꝙ nihil ꝯtinuoꝝ impꝑtibile ē. ❡ Ad hāc dubitationē q̄dā dicūt ipꝫ nūc eſſe quādā entitatē diſtinctā a mobili: motu: ꝛ tp̄e: q̄ ē ꝯtinuatiua ꝑtiū tp̄is ꝛ terminat tp̄s ꝑus: ꝛ iſti dicūt ipm̄ nūc eē indiuiſibile: ꝛ fundāt ſe ī dictis p. ꝑmo caplo ſcđi tracta⁹ huius ❡ S3 alia

Opinio. ij. eſt opīo dicētiū ꝙ nō ſūt ponēda talia indiuiſibilia. Et ꝙ ille termin⁹. Nūc pōt dupl'r capi. Uno mō vt tm̄ valet ſicut hoc ꝯplexū entitas ſucceſſiua ꝑtiū ꝯtinui ꝯtinuatiua nō hn̄s ꝑtes: ꝛ hoc mō nihil ē nūc: qđ pōt ꝓbari eiſdē rōib⁹ ſic ꝓbatū eſt de inſtāti: ꝛ pūcto. ❡ Itē ſi eſſ3 tale ꝛ ꝯtinuaret ꝑtes mot⁹ ꝑmi mobilis: oporteret ꝙ eēt ita magnū ſicut ꝑmū mobile: ꝛ per conſequens eſſ3 di

uiſibile. conſequētia ptꝫ: quia vna pars motus ē in toto mobili: ⁊ illa pars continuatur alteri que poſtea recipietur in toto mobili: ⁊ hoc non ē niſi per illud nunc ergo illud nunc indiuiſibile ē ita longum: latum: ⁊ pfundū ſicut pmū mobile: quod videtur eſſe abſurdum Alio modo capit nunc vt tm̄ valet ſicut hoc complexū pmū mobile reſpiciēs aliqd ſpacij qd̄ immediate ante nō reſpiciebat: nec immediate poſt reſpiciet ⁊ hoc mō capiendo nunc ipm̄ nunc bene ē ponendum: ⁊ ē aliqd. Et hoc mō capit p. qrto huius: cum dicit: q nūc ē noti motu. Etiam pōt capi nunc p puo tpe pñti: qd̄ termiat ptes tpis non ſm ſe totum: capiendo totū ſincathe. nec ſm aliquam eius ptem pmo. ¶ Et ad pmā rōem dubij dr̄: q ipſa bñ ꝯcludit ſi poneret ipm̄ nunc pmo mō acceptum aliqd in tpe ꝯtinuās ptes tpis. ¶ Et ꝯſilr̄ dicēdū eſt de alijs rōnibus: ita q ꝯcluſio p. non debet capi in ſenſu cathegorico: ſed in ſenſu hypotetico: q talis eſt. Si ipm̄ nūc eēt talis entitas q pmo eēt termin⁹ tpis: ⁊ ꝯtinuatiua ptiū eius pmo: talis nō eēt diuiſibilis ſꝫ in diuiſibilis. ¶ Sed ſi capiat ipm̄ nunc p puo tpe pñti: tunc dr̄ q ipm̄ ē diuiſibile in ptē priorē ⁊ poſteriorē. Nec eſt terminus tpis pmo ſed rōne ptis: ⁊ etiam haberet prius ⁊ poſterius. ⁊ hoc mō capiendo nunc ſilr̄ dicendū eſt de nunc: ſicut de pūcto in ordine ad lineā. ¶ Sed ſi capiat ipm̄ nunc p pmo mobili: tūc ipm̄ nūc nō eſt idiuiſibile ſiue res indiuiſibilis: ſꝫ bñ reſpicit aliquā ptē ſpacij indiuiſibiliter: cū reſpiciat in aliquo tpe: non tm̄ in toto tpe: nec in aliq tota pte tpis: capiendo totū ſincathegoreumatice: ſed reſpicit illā ptē ſpacij in tpe rōne ptis tpis: ſicut pūctum termiat lineam rōne ptis ei⁹ ⁊ tm̄ nulla ps tota termiat lineam.

Dubitat ſcdo vtꝝ ſit aliqua mutatio inſtantanea.

Et videt q ſic: qꝛ creatio ē mutatio ⁊ tm̄ ſit in inſtanti: ergo ē aliq mutatio inſtātanea. ¶ Scdo ſic: dicit cōmentator ſexto huius q quedā ſunt mutatiōes indiuiſibiles q ſunt in nō tpe: igr̄ ſunt inſtātanee. ¶ In oppoſitū ar p ph̄m in iſto ſexto dicētē: q oē qd mutat pus mutabat: ergo nulla mutatio ē inſtātanea ¶ Itē nulla ſunt ponenda inſtantia diſtincta a tēpe ⁊ mobili: ergo nulla ē mutatio inſtātanea. ¶ Ad dubiū dr̄: q mutatio pōt dici inſtātanea tripl̄r. ¶ Uno mō qꝛ ſit in inſtāti indiuiſibili: ⁊ iſto mō nulla ē mutatio inſtātanea: cū non ſint ponenda talia indiuiſibilia. ¶ Scdo mō dr̄ mutatio inſtātanea: qꝛ lꝫ fiat in tpe: tm̄ in nullo toto tpe: ſꝫ ſit tota ſimul: ⁊ iſto mō aliq mutatio bñ dr̄ inſtātanea: vt pote pductio ale rōnalis: lꝫ tm̄ naturaliter nō poſſet fieri mutatio inſtātanea: ⁊ talis nō diſtinguit a mutato eſſe: ſiue a termio ad quē: vt creatio angeli ⁊ ipe angelus nō diſtinguunt: tm̄ iſta noīa mutatū eſſe ⁊ mutatio diſtinguunt ſm rōem: put em̄ intelligimus q angel⁹ non ē ⁊ poſtea erit: dicim⁹ ipm̄ eē creandū: ⁊ put intelligimus q ipe ē ⁊ pus nō fuit: dicim⁹ ipm̄ eē creatū et put intelligim⁹ ipm̄ pus nō eſſe ⁊ poſterius eē dicim⁹ ipm̄ creari. Ex quo ptꝫ q non ē dr̄a in re q dr̄ creari: ſed ſolum in rōne ſiue locutōe ſm reſpectū ad tps pñs vel pteritū ¶ Tertio mō pōt dici mutatio inſtātanea: qꝛ lꝫ fiat in tpe: tm̄ illd tps pter eius puitatē non ē pceptibile a nobis: ⁊ iſto modo bñ ſit aliq mutatio inſtātanea. ¶ Et ad pmā rōez dr̄: q lꝫ creatio ale nō ſit inſtātanea pmo mō: tm̄ bene pōt dici inſtātanea ſcdo mō. Etiā pōt dici inſtantanea ex eo q p illam mutationē res ſit tota ſimul ⁊ nō pus vna ps q alia. ¶ Ad ſcdaꝫ dr̄: q dictū cōmentatoris debet ſic intelligi: q illud qd̄ acqrit vel depdit pus vnā ptē ⁊ poſtea aliā ptē non acqrit vel deperdit aliqd in aliquo toto tpe: capiendo totum ſincathegoreumatice. ¶ Et ad rōnem poſt oppoſitum dr̄: q Arl̄. loqbat de illo qd̄ mutat mutatiōe diſtincta a ſuis terminis: modo mutatio inſtātanea non ē diſtincta a termino ad quē. ¶ Et ſi dicat Arl̄. dicit q oē qd̄ mutatur pus mutabat: ⁊ hoc ē verū tam in ꝯtrarijs q in ꝯtradictorijs. ¶ Rñdet q non ē intentio ſua loq de ꝯtradictione ſimpl̄r dicta: ſed de ꝯtradictione impppe dicta ⁊ ſcdm̄ qd put diceremus: poſt gñationem ſummū calorem eſſe: ⁊ ante gñationem nihil ipius eſſe Hec enim non ꝯtradicunt: ſed ē medium ſcꝫ non totum ſummū calorem eſſe: ſed eſſe aliquam ptem eius: qꝛ p tpe gñationis ſummi caloris calor ſummus non ē: licet ſit aliquid ſui: vel ſaltē illud qd̄ erit aliqd ſui: ſed omnino nullum ē tps medium in quo aqua non habet calorē ⁊ in quo habet calorem. Et hoc ē quod cōiter dr̄: q inter ꝯtradictoria non ē dare medium: quia ſi vna ꝯtradictoriaꝝ ſit vera in aliquo toto tpe: tunc in illo toto tpe non erit mutatio: ⁊ alia ſit vera in aliquo toto tpe immediato alteri: ibi non erit mutatio diſtincta a termino: ſed ſimul erit mutari ⁊ mutatum eſſe: ideo mutatio de ꝯtradictorio in ꝯtradictorium dr̄ eſſe inſtantanea.

Dubitatur tertio. Utrum omne quod mutatur ſit diuiſibile.

Et arguitur q non: qꝛ fieri ē mutari: ſed multa indiuiſibilia fiunt: ſicut ſunt ale humane in quibus etiam cognitio cenſet. Et etiam puncta fierēt ⁊ corrumperent ſi eſſent puncta indiuiſibilia: ergo non omne quod mutat ē diuiſibile. Et confirmat: quia motis nobis localiter mouentur ⁊ oīa que in nobis ſunt: ⁊ cum in nobis ſint aliqua indiuiſibilia: vt intellectus ⁊ ꝯceptus ſimplices: ſequeret q illa mouerent localiter nobis motis localiter: igr̄. ¶ Itē tenemus ex fide angelum poſſe moueri localiter pſe: qui tamen ē indiuiſibilis: ergo nō omne quod mutat ē diuiſibile. ¶ In oppoſitum ē philoſophus in iſto ſexto: pbans q oē quod mutat eſt diuiſibile. Pro ſolutione dubij.

Sciendum eſt pmo: q dupliciter poſſumus

imaginari indiuiſibile. ¶ Uno modo imaginat indiuiſibile non habens pōnem (id eſt ordinem ſitus) in cōtinuo: ſicut ē anima intellectiua: intelligentia vel angelus: licet em̄ anima informet corpus humanū: tamen nō eſt ei coextenſa: nec habet determinate ſitū in vna parte corporis: ita q nō eſt in alia Et ſimiliter deus cōceditur adeſſe toti mundo: tamen non ē illi coextenſus. ¶ Aliud vero ē indiuiſibile habens poſitionem in continuo: ſicut imaginantur puncta indiuiſibilia in linea Et licet nullum iſtoꝝ habeat partem extra partem: tamen vnūquodqꝫ iſtoꝝ imaginat eſſe in aliqua parte linee: ſic q non in alia: ⁊ etiam iſta puncta ſe haberent adinuicem (ſi eſſent) equaliter: ⁊ ſignato pūcto linee extreme: quecūqꝫ alia puncta poſſent ſignari in illa linea illa non eſſent eque pxima puncto extremo ſignato: ſed ſemper vnum quod ppinquius: ⁊ aliud qd̄ remotius ſm ordinem ſitus: ⁊ hoc vocamus habere poſitionem in continuo.

Quid non hñs ⁊ qd hñs pōni in ꝯtinuo

Sciendum eſt ſecundo q Mutatio: vt hic

accipitur ab Ariſtotele in pppoſito: eſt illa per quā res non ſimpliciter ſe habet anteq ſit mutatio: ⁊ quando eſt mutatio: ⁊ quando perfecta ē mutatio: ita q pprie non debet vocari mutatio: niſi ſit differens a termino a quo: ⁊ termino ad quem: vel ſaltem q illud qd̄ mutatur aliter ſe habeat quando mutat: ⁊ quando mutatum ē. Verbigratia: ſi generatur caliditas: non ē eadē res que ē generatio caliditatis tempore quo generat ⁊ que ē totalis caliditas poſtq perfecta eſt calefactio. Unde nulla generatio caliditatis ē ipſa caliditas cuius eſt generatio. Nam ſi caliditas que generatur vocetur a. ⁊ ſignetur tempus in quo pciſe ē eius generatio: conſtat q in illo tempore non ē a. ⁊ tamen illo tempore eſt eius generatio: ergo illa generatio non eſt a.

Quid mutatō pppe dicta

Ql aūt in illo tpe non ſit a. apparet: qꝛ dicit Arl̄. qnto phicoꝝ: qd̄ gñat nō ē. Silr̄ ſi eēt: eſſet genitū: ⁊ p ꝯñs nō ampli⁹ gñaret: tn̄ in tpe ſequēte tps gñationis a. illud qd̄ fuit tota gñatio erit a. Nō ſic aūt ē qn̄ aliqd ſit indiuiſibiliter vl̄ totū ſil̄. Nā ſi fiat angelus nunq ē alia res factio angeli q ille angelus: ideo Arl̄. intendit q ibi nō ſit mutatio pppe dicta: qꝛ nō diſtinguit a mutato eſſe: qliter repit in mutatōne diuiſibili ⁊ tpali: gñatio em̄ caloris diſtinguit a calore qui generatur.

Sciendū ē tertio: q diuiſibiliū pt eē gñatio inſtantanea:

qꝛ illa pñt tota ſil̄ fieri: ita q nō pus ſꝫ vnā ptē q ſm aliā: lꝫ (forte) hoc nō ſit ab agēte naturali. Uñ ſm Arl̄. fieret lumen intenſum ad longā diſtātiā ſi ſil̄ ſine ſucceſſione pñtaret lucidū dyaphano: ⁊ non fieret pus lumē remiſſū q intēſum: nec pus pppe q remote: ſꝫ qꝛ pñtatio corporis lucidi ſine motu ſucceſſiuo nō ē poſſibilis p naturā: iō nō pōt fieri illuminatio medij in inſtāti p naturā. Si em̄ aer ſit tenebroſus opꝫ q hoc ſit ex defectu lucidi: ſicut ē de nocte: vl̄ ex phibēte lucidū: puta in aliquo loco clauſo: ⁊ ſi talis aer debeat illumiari opꝫ q tale lucidū adueniat: qd̄ nō pōt eſſe ſine motu locali: ⁊ ſilr̄ q phibēs remoueat: qd̄ nō pt eē ſine motu locali: vt pꝫ qn̄ apit feneſtra vt intret lumē in camerā: ergo illuminatio ſp ſit ſucceſſiue: lꝫ nō repugnet ſibi fieri tota ſil̄. ¶ Iſtis notatis dr̄ pmo: q nullū indiuiſibile pt mutari: gñari: aut corrūpi: mutatōne q ſit diſtincta a ſuo termio. Pꝫ: qꝛ tale indiuiſibile ſit totū ſil̄: ⁊ mutatio ei⁹ nō ē res diſtincta a mutato eē: igr̄ ¶ Dr̄ ſcdo q nullū indiuiſibile ſiue hñs pōnē: ſiue nō pt augeri vel diminui. Pꝫ qꝛ ipoſſibile ē indiuiſibile eē maius aut min⁹: ſiue añ ſiue poſt: ergo nō pt augeri vl̄ diminui ¶ Dr̄ tertio: q ſi eēt pūctū indiuiſibile: ipoſſibile eēt ipm̄ alterari alteratiōe pppe dicta ⁊ ſucceſſiua. Pꝫ pmo ex pte alterabilis: qꝛ in alteratōne pppe dicta vna ps alterabilis pus alterat q alia: ſed indiuiſibile nō hꝫ ptes: ergo nō ē ibi ſucceſſio ex pte alterabil̄. Ql aūt nō ſit ſucceſſio ex pte qlitatis pꝫ: qꝛ oporteret eē reſiſtētiā alterātis: ſꝫ in pūcto nō pt eē reſiſtētia: igitur. Probat mior: qꝛ ſi eēt reſiſtētia i pūcto ipa eēt aliqta ⁊ in quolibet alio pūcto eēt qta: ⁊ quotquot ſūt pūcta in aliquo corpe: totiēs i illo corpe eēt tāta reſiſtētia qta erat in illo pūcto: ſi infinita eēnt pūcta in tali corpe: ergo in illo corpe eēt infinities tāta reſiſtētia: qta eſt i illo pmo pūcto: ⁊ p ꝯñs eēt infinita reſiſtētia in qtacūqꝫ pua linea q a nullo agēte ſupari poſſꝫ Et eodē mō pbaret q in linea eēt infinita vtus: ſi qlibet pūctū ſit alicui⁹ vtutis. ¶ Nec ē ſilr̄ de ptib⁹ linee q ſunt alicuius vtutis: ⁊ de illis pūctis ſi eēnt: qꝛ nō ſunt infinite ptes linee eiuſdē quātitatis: nec eiuſdē vtutis: ⁊ tm̄ ſunt infinita pūcta: q ſi ſint alicui⁹ vtutis ſunt eqlis vtutis: ⁊ ſic ex oīb⁹ illis vtutib⁹ reſultat vna vt⁹ infinita. ¶ Dr̄ vltimo q indiuiſibilia pñt moueri localiter de loco ad locū: ⁊ ſic nō oē qd̄ mutat ē diuiſibile. Sꝫ Arl̄. intellexit de illis q mutant ⁊ hñt cōmēſurabilitatē ad illa loca vel diſpōnes ſm qs mouent. Ex iſtis ptꝫ qd eſt dicēdū ad rōes añ oppoſitū. ¶ Ad pmā ei dr̄ q lꝫ pductio ale rōnalis ſit mutatio largiſſime capiēdo mutationē: nō tm̄ pppe capiēdo mutationē. ſ. p mutatōe ſucceſſiua ⁊ ꝯtinua de q ē ſmo i hoc ſexto. Productio etiā cognitōis in ala tm̄ ē mutatio vel mot⁹ large capiēdo illū terminū mot⁹. ¶ Ad ꝯfirmationē dr̄ q hoc ē p accidēs tm̄: hic aūt loqt p. de mutatōe pſe. ¶ Ad ſcdꝫ dr̄: q lꝫ angelus moueat localiter diffinitiue: nō tm̄ circūſcriptiue: qꝛ angel⁹ nulli loco coexiſtit cōmenſuratiue et quantitatiue.

Dubitat qrto. Utꝝ illud in quo aliqd pmo mutatū ē ſit indiuiſibile

Ad hoc dr̄ q hoc dictū phi ſcꝫ illud in quo aliqd pmo mutatū eſt: ē indiuiſibile plres hꝫ ſenſus. ¶ Un⁹ ſenſus ē cathegoricus ⁊ ppus: q eſt iſte: q illa entitas in q aliqd pmo mutatū eſt: ē res idiuiſibilis: ⁊ ille ſenſus ē falſus: qꝛ nulla ē talis mēſura indiuiſibilis. ¶ Ali⁹ ſenſus cathegoricus ē iſte: q illd qd̄ mutatū eſt in aliquo tpe: mutatū eſt in eo indiuiſibiliter: ita q nō hꝫ aliquā ptē tpis pmo: ⁊ iſte ſenſus ē verus: lꝫ ſit ipppus. ¶ Ali⁹ ſenſus cathegoric⁹ impppus ē iſte: q in nullo indiuiſibili aliqd mutatū ē pmo: ⁊ ille ſenſus etiā ē verus ¶ Ali⁹ ſenſus hypotetic⁹ eſt iſte: ſi eēnt inſtātia indiuiſibilia in tpe: tūc illd in quo aliqd pmo mutatū eſſet: eēt indiuiſibile: ⁊ ille ſenſus eſt ver⁹. ¶ Ali⁹ ſenſus hypotetic⁹ pt eē iſte: ſi aliquid mutatū ē in aliquo pmo illd in quo aliqd pmo mutatū eſt: ē indiuiſibile: ⁊ iſte ſenſus etiā ē ver⁹. Primū autē ſenſum nō videt velle Arl̄. ppter vltimā ppōem pmi tractat⁹ hui⁹ vi. ſ. q nihil ꝯtinuoꝝ ē indiuiſibile ſiue īptible: ⁊ qꝛ ppō p. nō recipit i alijs ſenſib⁹ a ſenſibus allegatis: iō debꝫ capi in ſenſibus impppijs quādo venit concedenda.

Ad rōnes queſtionis.

Ad pmā dr̄: q lꝫ non quolibet motu ſit mot⁹ pꝰ quoad inceptionē: ſic motu celi null⁹ mot⁹ eſt pꝰ: tm̄ quolibet motu ē mot⁹ pꝰ quo ad deſitionē. ¶ Ad ſcdm̄ dr̄ ſilr̄: q lꝫ añ totalē motū celi nō incepit ali⁹ mot⁹ nec fuit ali⁹ pꝰ quo ad inceptionē: tm̄ eſt aliqs pꝰ quo ad deſitionē. ¶ Ad tertiā dr̄: q lꝫ in effectib⁹ totalib⁹ nō ſit pceſſus in infinitum tm̄ bñ in effectib⁹ ptialib⁹. Etiam ꝯceſſo añte pt negari ꝯñs: cū ab vna ⁊ eadē cā infiniti effect⁹ totales pcedere poſſint: capiendo illum terminū infiniti ſincathegoreumatice. ¶ Ad qrtā ptꝫ ſolutio ex ſcdo dubio. Intellexit em̄ Arl̄. de mutatōe q drt a ſuis terminis ⁊ de illa bñ ꝯcludit. Etiā hic ē ſmo de mutatione ſucceſſiua: ¶ Ad qntā dr̄ negādo maiorē: qꝛ mutatū eē pſuppōit motū ꝯtinuū pus factū: ſed pūctū nō pſupponit lineā pcedentē ipm̄ q non eſt aliqd ei⁹. Et ad minorē dr̄: q dupliciter pt intelligi q in linea finita ſit dare pmū punctū. Uno mō q in linea ſit dare aliqd qd̄ eſt termin⁹ linee ſm ſe ⁊ qlibet ei⁹ ſiue cui⁹ nihil ē qn ſit terminus eius: ⁊ iſto mō mior ē falſa. Alio mō q ſit dādū pmum pūctū: hoc ē aliquā ptē determinate qtitatis: q non hꝫ aliā añ ſe tante qtitatis: ⁊ vltra quā ptem totalē nihil eſt linee: ⁊ iſto mō minor eſt vera.

¶ Quartū capl̄m in quo reprobant opiōnes zenonis Democriti ⁊ Eracliti.

Ex predictis pꝫ error āntiquoꝝ: quoꝝ aliqui dixerūt nullū ſpaciū poſſe pertrāſiri ſicut zeno q mouebat ſex rōibus. ¶ Pria ē: qꝛ qn̄ aliqd ē i loco ſibi eqli nō mouet ſꝫ qeſcit: ſꝫ qn̄ mobile mouet ē ſp in loco ſibi eqli: qꝛ i quolibꝫ nūc ē i tali loco: igr̄ tūc nō mouet ſꝫ qeſcit ⁊ p ꝯñs nullū ſpaciū ꝯtingit ptrāſiri. Minor pꝫ: qꝛ i nūc mobile nō pōt mutare locū: igr̄ i quolibꝫ nūc ē in loco ſibi eqli. ¶ Ad hāc aūt rōem dr̄: q lꝫ mobile i quolibꝫ nūc tpis in quo mouet ſit in loco ſibi equali ſcdm̄ potentiā: ⁊ non ſecūdum actum: non tamen in quolibet tempore in quo mouetur: cum tempus ex nunc non conſtituat: ſicut nec magnitudo ex punctis ¶ Secūda rō eſt: impoſſibile eſt infinita p

Pria rō zenonis:

Solutio.

trãſiri tpe finito: ſʒ in quolibet ſpacio ſunt infinita: ergo nullum ſpacium poteſt ptranſiri. ¶ Ad hanc rõem dr: ꝙ in quolibet ſpacio ſunt infinita ſcdm potentiam diuiſiõis: ſʒ nõ ſunt infinita ſcdʒ actuʒ.

Solutio.

¶ Tertia rõ ē ſi ꝯtingeret aliquid moueri ſequeret ꝙ mobile A velocius in duplo ꝙ b non poſſet ad aliquē terminū ſpacij ita cito ꝑuenire ſicut b. poſito ꝙ b inciperet prius moueri ꝙ a. ꝯñs eſt falſum: igit nullū ſpaciū ꝯtingit ptranſiri. ꝯña ptʒ: qꝛ dum a ꝑuenit ad illū terminuʒ in quo b erat qñ a incipiebat moueri: a adhuc non eſt in illo termino: qꝛ tūc b in illo q̇eſceret: igit eſt in alio: ⁊ cū a ꝑueniat ad illuʒ b adhuc non erit in illo: cū tūc in ipo quieſceret: ergo erit in vlteriore: ad quē cuʒ ꝑuenerit a. nõ erit in ipo b. ſed in alio iteꝝ vlteriore: ⁊ ſic in infinitum: igit nunq̄ a attinget b.

Tertia rõ que vocat Achilles

¶ Ad hanc aūt rõem dr negãdo ꝯñam. Et licet in nulla pte ꝓportionabili ſpacij a attingat b. tñ b non ꝑueniet prius ad terminū completū ꝙ a.

Interfectõ Achillis

¶ Quarta rõ/ ſi ꝯtingeret aliq̇d moueri. tps cõponeret ex nūc: qd eſt falſum Ptʒ ꝯña: qꝛ lapis duʒ mouet ſemp eſt in loco ſibi equali: ⁊ tñ nõ eſt in illo niſi p nūc: igitur tps cõponit ex nūc.

Ratio. iiij.

¶ Ad hanc rõnem rñdet ſicut ad pmã.

Solutio.

¶ Quinta rõ eſt/ ſi ꝯtingeret aliquid moueri: tunc idē tps eſſet duplum ad ſeipm: qd eſt impoſſibile. Ptʒ ꝯña: qꝛ tps in quo mobile equaliter motū cum alio ptranſit duplū ſpaciuʒ ad ſpaciū alterius eſt duplū ad tps menſurãs motuʒ alterius: ſʒ ſtat ꝙ in eodem tpe mobile aliqd ptranſeat magnitudinē ꝯtra motã: duplã ad magnitudinē non ꝯtra motã quã ptranſit alteꝝ: igit tunc idem tps duplum eſt ad ſeipm.

Ratio. v

¶ Ad hanc rõem dr negando ꝯñtiam. Et ad ꝓbationem negat maior: qm vnū ſpaciuʒ eſt cõtra motum ⁊ alteꝝ non.

Solutio.

¶ Sexta rõ: ſi ꝯtingeret aliquid mutari ad formã: ſequeret ꝙ inter ꝯtradictoria eſſet mediuʒ: quod eſt impoſſibile. Ptʒ qꝛ qñ aliquid mutat de nõ albo in album: tunc non eſt non album: cum recedat a termino a quo: neqꝫ eſt album: qꝛ adhuc mouet ad eſſe albū: ⁊ p ꝯñs non eſt mutatum ad eſſe album: ⁊ ſic dū mouet neqꝫ eſt album neqꝫ nõ albū.

Sexta rõ de motu ad formam

¶ Ad hanc aūt rõnem dr negando ꝯñam. Et ad ꝓbationē dr: ꝙ qñ tale mobile mouet ſemp eſt non albuʒ. Et lʒ recedat a non eſſe albo ſcdm aliquam ptem albedinis; non tñ a quolibet non eſſe albo.

Solutio.

¶ Ex ꝑdictis ptʒ ꝙ rões Zenonis nõ cõcludunt nihil poſſe moueri. ¶ Neqꝫ etiam illa ratio: qua ꝓbat ſperam non moueri circulariter: qꝛ ſemp eſt in eodem loco.

Ratio de motu circulari

¶ Naʒ licet talis ſpera non mutet locuʒ ſcdm ſe totam: bene tamen ſcdm ptes. Licet etiam nõ mutet locum ſcdm rem: bene tñ mutat locuʒ ſcdm rõem. Nam imaginando puncta eadē. pars prius eſt in vno puncto ⁊ poſterius in alio.

Solutio.

¶ Secūdi dixerunt indiuiſibilia poſſe moueri. ¶ Contra quos ponit talis cõcluſio. impoſſibile eſt imptibile moueri: loquēdo de impartibili ſcdm quãtitatem: quod alio motu mouet ꝙ pars eius. Nam in ſpera vna pars velocius mouet ꝙ alia. Probat hec concluſio. Tum primo: quia ſi aliquod impartibile moueatur ſupra ſpacium a.b.c Uel ergo eſt totum in a: ⁊ tunc non moueretur. Uel eſt totum in c. ⁊ ſic non moueretur ſed eſſet motum. Uel eſt ~~totum in a~~ ⁊ ſic eēt diuiſibile: qd eſt cõtra ſuppoſitum. Tum ſecundo: qꝛ ſi indiuiſibile moueret prius per tranſiret locum ſibi equalem ꝙ maiorem: ⁊ per ꝯñs loco quem habuit quando incipiebat moueri. eſſet aliquod indiuiſibile in ſpacio ꝓximum: ⁊ per conſequens ſpacium pertranſitum componeret ex indiuiſibilibus: ⁊ per conſequens tempus ex inſtantibus: qd eſt impoſſibile. Tum tertio: quia oīe quod mouet prius pertranſit locum minorem ſe ꝙ equalem ſe. Sed nõ eſt aliquis locus minor indiuiſibili: igit impartibile non poteſt moueri. Tum quarto: qꝛ omne mobile ptrãſit in aliquo tempe locum ſibi equalem: ⁊ p conſequēs in medietate illius temporis locum minorē: ſed nihil eſt minus indiuiſibili: igit imptibile nõ pōt moueri. Conſtat igitur opinionē Democriti eſſe falſam.

Cõclõ contra Democritum.

¶ Tercij vero. ſicut Eraclit⁹. dixerunt omnia ſemper moueri. Contra quos ponunt due concluſiones. ¶ Prima eſt/ impoſſibile eſt generationem corruptionem: augmentationē diminutionem vel alterationem eſſe infinitam. Patet: quia quelibet illaꝝ mutationū eſt inter terminos finitos ⁊ ꝯtrarios vt ptʒ inducēdo in oībus: igit.

Pria ꝯclõ contra Eraclitum

¶ Scda ꝯclõ ē impoſſibile ē motū localē eē infinitū: ptʒ: qꝛ impoſſibile ē aliq̇d moueri ad infinitū; ergo impoſſibile ē motū localē: ſaltē rectū. eē infinitum: licʒ ꝯtingat motū circularē eē infinitū: ſicut ⁊ tps. Et hoc de ſexto libro.

Scda ꝯclõ.

Zeno autem ¶ Iſte ē terti⁹ tractat⁹ hui⁹ ſexti. In quo p. remouet opīoes aliquoꝝ errãtiū circa motū. Et diuidit in tria. ca. In pria ponit rões zenonis: ⁊ ſoluit eas. ¶ Pria rõ zenõis (q̃ ꝓbabat motū nõ eſſe) eſt iſta: mobile ſp in nūc q̇eſcit: ſʒ ipm mobile dū mouet ſp ē in aliquo nūc: cū de tpe nõ habeamus niſi nūc: ergo mobile dū mouet ſp q̇eſcit. Maior ptʒ: qꝛ mobile qñcūqꝫ ē in ſpacio ſibi equali mouet. vel q̇eſcit ſʒ nõ mouet in nūc: ergo q̇eſcit. T. Hoc aūt falſum ē. ¶ Hic p. ſoluit iſtã rõeʒ d. ꝙ tps nõ cõponit ex ipis nūc indiuiſibilib⁹: ⁊ p hoc dr ad rõem: ꝙ mobile nõ mouet nec q̇eſcit in nūc. Et ad ꝓbatiõeʒ maioris dr ſʒ cõmēta. ꝙ mobile duʒ mouet nunq̄ ē ꝑciſe in ſpacio ſibi equali ſaltē in actu: lʒ fuerit in eo ī potētia ſʒ longitudinē vel ſm magnitudinē. Iſta tñ rõ zenonis bñ ꝓbat: ꝙ nullū corp⁹ exñs ꝑciſe in loco ſibi equali p aliqd tps mouetur motu recto: ⁊ ꝙ illud qd mouet motu recto ꝙ diu mouet non ē in loco ſibi equali: ſʒ in loco maiori. T. Quatuor aūt ſunt rões. ¶ Hic p. põit alias quatuor rões zenonis ſʒ ordinē. quaꝝ pria talis ē. ꝙ ipoſſibile ē infinita pertrãſire in tpe finito: ſʒ in quolʒ ſpacio ſunt infinite ptes: ergo nullū ſpacium pt ptrãſiri.

Prima rõ zenonis de motu locali.

¶ Ad hoc rñdet p. ꝙ lʒ in quolʒ ſpacio ſunt infinita ſm potētiaʒ diuiſiõis: nõ tñ in actu: ſic ꝙ ibi ſint infinite ptes diuiſe: ſiue extra ſeinuicē exñtes. Iſta tñ rõ bene ꝯcludit: ꝙ nõ ꝯtingit aliqd mobile pertrãſire aliqd ſpaciū infinitū ſʒ extenſiõeʒ tpe finito: vel etiã ſpaciū finitū ꝓcedendo ſm ptes eiuſdē ꝓportõis.

Solutõ eiuſd

T. Scda aūt vocata ¶ Scda rõ talis ē. Si poſſibile eſſʒ aliq̇d moueri de loco ad locū: ſequeret ꝙ velociſſime motū nunq̄ attingeret tardiſſime motū. ꝯñs ē falſuʒ: ergo ⁊ illud ex quo ſequit. ꝯña ptʒ: qꝛ ponat velociſſime motū in ꝑncipio alicu⁹ ſpacij: ⁊ tardiſſime motuʒ in medio ſpacij: ⁊ ſimul incipiãt moueri: cū g° velociſſime motū nõ ꝑueniat ad mediū niſi in tpe: vel igr cū peruenit ad mediū: tardiſſime motuʒ ē adhuc in medio: vel in aliquo alio pūcto anteriori Si ſit adhuc in medio: ſeq̇tur ꝙ quieuit: ⁊ tñ ponebat ſimul incipe moueri cū velociſſime moto. Si aūt ſit in aliquo pūcto anteriori: ⁊ cū mobile velociſſime motū a medio ad illud pūctuʒ nõ ꝑueniat niſi in tēpore: vel igr tardiſſime motū erit in illo pūcto: ⁊ ſic nõ eſt motū: ſʒ q̇euit: qd ē ꝯtra ſuppoſitū: vel ē in alio puncto anteriori ⁊ ſic infinitū.

Scda rõ vocata Achilles.

¶ Ad hãc rõem dicit p. ꝙ ꝓcedēdo ſʒ ptes eiuſdē ꝓportõis: corp⁹ velociſſime motū nunq̄ ꝯtingit ad tardiſſime motū: ſʒ bñ ꝓcedēdo ſʒ partes eiuſdē q̃titatis.

Solutõ achillis.

T. Tertia aūt q̃ nūc dicta eſt. ¶ Hic p. reſumit pmam rõem pri⁹ factã q̃ dr formari ⁊ ſolui ſicut pri⁹ dictuʒ ē.

Tertia rõ ponitur in ꝑncipio capituli.

T. Quarta aūt. ¶ Quarta rõ ē ſi eſſʒ mot⁹ localis: ſeq̇retur ꝙ idē tps eſſʒ duplū ad ſeipm. ꝯñs ē falſuʒ igr. ꝯña ptʒ: qꝛ ſi duo mobilia eq̄ velociter moueãtur: ⁊ vnū pertrãſeat mai⁹ ſpaciū in duplo ꝙ aliud in eodē tpe: tūc illud tps erit ſibi ipi duplū: vt ſi ponat ꝙ vnū illoꝝ mobiliū moueat ſupra ſpaciuʒ q̇eſcens: ⁊ aliud moueat ſupra ſpaciū ꝯtra ſe motū: tūc illud ꝙ mouet ſupra ſpaciū ꝯtra ſe motū: in duplo citius pertrãſibit ſuū ſpaciū. ꝙ illud qd mouet ſupra ſpaciuʒ quieſcēs: hoc declarat per litteras exēplariter in textu.

Quarta ratio

T. Rõ quidē. ¶ Hic p. ſoluit rõem dicēs ꝙ nõ ſequit idem tps eſſe duplū ſibi ipſi: qꝛ cetera nõ ſunt paria: qꝛ vnū mobile mouet ſupra ſpaciū ꝯtra ſe motuʒ: ⁊ aliud ſupra ſpaciū quieſcēs Iſta aūt rõ bene ꝯcludit ꝙ ad veloci⁹ moueri nõ ſufficit: ꝙ vnū mobile mai⁹ ſpaciū pertranſit in eodē tpe: ſʒ cū hoc req̇ritur ꝙ cetera ſint paria.

Solutio

T. Hincqꝫ igr. ¶ Hic p. ponit aliã rõem: q̃ ē de motu ad formã. q̃ talis ē. Si poſſibile eſſʒ aliquid moueri ad formã. ſeq̇retur ꝙ de eodē ſimul ⁊ ſemel negarent ambo ꝯtradictoria: ⁊ ꝙ eſſʒ mediū inter ꝯtradictoria. ꝯñs ē falſum: ergo ⁊ añs. ꝯña ptʒ: qꝛ illud qd mouet de non albo ad albū non eſt in aliquo terſoꝝ: ergo ⁊ ē mediū inter ꝯtradictoria.

Quinta rõ de motu ad formam.

T. Nõ eſt ſi nõ. ¶ Hic p. ſoluit dictã rõem dicēs. ꝙ ex quo mobile ē diuiſibile: vna ps pt eſſe alba: ⁊ alia nõ alba: ⁊ ſic duo ꝯtradictoria incõplexa bñ pñt negari de illo toto ſʒ diuerſas ptes. Iſta tñ rõ bñ ꝯcludit. ꝙ iſta ꝯña nõ valet: hoc pri⁹ nõ fuit albū: ⁊ iam ē albū: ergo motū ē ſiue mutatū ad albedinē ⁊ hoc loq̇ndo de mutatiõe ſucceſſiua: qꝛ pt tota albedo nõ ſucceſſiue ps poſt partē. ſʒ tota ſimul ꝓduci. Sʒ ad hoc ꝙ aliq̇d mutet. requirit ꝙ ipm pri⁹ nõ fuerit tale: ⁊ ſucceſſiue fiat tale: ⁊ ꝙ poſtea ſit tale vt ſi aliq̇d debeat mutari ad albedinē mutatõe ſucceſſiua: oʒ prio ꝙ albedo nõ ſit in illo: ⁊ poſt ꝯtinue vna ps poſt aliã acq̇ratur: ⁊ ꝙ poſtea ſit albedo.

Solutio

T. Itē in circulo. ¶ Sexta rõ q̃ eſt de motu circulari ē talis. Si eſſent mot⁹ circulares: ſeq̇retur ꝙ idē ſimul moueret ⁊ q̇eſceret. ꝯñs ē falſuʒ: igr. ꝯña ptʒ: qꝛ illud q̇eſcit ſʒ locū qd ꝯtinue manet in eodē loco: ſic aūt ē de illo qd mouet circulariter: ergo. Ad hoc rñdet p. ꝙ ptes mutãt locū: cuʒ vna ps moueatur ab oriēte in occidēteʒ. Scdo dicit p. qꝛ lʒ totum nõ mutet locū ſm reʒ: tñ bene ſm rõem: vt ſignentur plura pūcta in celo ſiue in circulo: ⁊ a quolʒ pūcto incipiat circul⁹ alter ⁊ alter: tunc corp⁹ circulariter motū. dr moueri de vno circulo ad alterum: ⁊ ſic dr mutare locum ſm rationem.

Sexta rõ de motu circulari.

Oſtenſis aūt ¶ Iſtud ē ſcdm ca. hui⁹ tractatus. In quo p. deſtruit opīoem Democriti. dicētis idiuiſibilia pſe moueri. Cõtra quã opīoeʒ p. põit talē ꝯclõeʒ: ꝙ nõ ꝯtingit ipartibile moueri pſe. lʒ bene ſm accñs. Et ſubdit p. ꝙ hic ē ſermo de ipartibili ſm q̃titateʒ: qd ē in ipa q̃titate. ¶ Et qꝛ aliq̇s crederet: ꝙ nõ eſſʒ ali⁹ mot⁹ ptis ꝙ toti⁹: eo ꝙ dictum ē partē moueri ad motū toti⁹: puta ſm accñs. Dicit Ariſ. ꝙ alius ē mot⁹ ptis: ⁊ alius ē mot⁹ totius. Nã ſpera celeſti mota: quelʒ ps ei⁹ mouet. ſʒ diuerſaꝝ partiū ſunt diuerſi motus: cū mot⁹ ptis iuxta poluʒ ē tardior: ꝙ mot⁹ ptis remote a polo.

Concluſio cõtra Democritum

T. Mouet. ¶ Hic p. ꝓbat dictã ꝯclõeʒ q̃tuor rõibus. Quaꝝ pria talis ē. Si tale ipartibile mouet. vel ergo mouet in aliquo tpe: puta in tpe d. ex a.b. in b.c. ⁊ tūc Uel totuʒ ē in a.b. Uel in b.c. vel aliq̇d ſui ī a.b. ⁊ aliq̇d ſui in b.c. Non pt dici vltimū: qꝛ tūc ipm haberet ptes ⁊ eſſʒ diuiſibile. Nec pt dici pmuʒ: qꝛ tūc nõ moueret ſʒ q̇eſceret. Nec pt dici ſcdm: qꝛ tūc eſſʒ pfecte motū ⁊ nõ ampli⁹ moueret. qd ē ꝯtra poſitū: ergo non ꝯtingit ipartibile moueri ſiue mutari T. Solū eñ ſic eſſʒ. ¶ Scda rõ eſt. ſi idiuiſibile moueret pſe: ſeq̇ret ꝙ tps eſſʒ cõpoſituʒ ex ipis nūc idiuiſibilib⁹ ⁊ linea ex pūctis: qd improbatuʒ ē pri⁹. ꝯña ptʒ pmo de linea: qꝛ idiuiſibile haberet locū pſe idiuiſibilē queʒ ꝑciſe occuparet: ⁊ ſi deberet moueri oporteret illi loco eſſe aliuʒ locuʒ ꝓximū indiuiſibilē. ⁊ ſic in linea ſupra quã moueret eſſent pūcta ſibi inuicē ꝓxima: ⁊ p ꝯñs linea ex punctis cõponeret. Siļr cū indiuiſibile moueret nõ ptrãſiret locuʒ ſibi equalē in tpe. ſʒ in inſtãti: ⁊ ſic tps in quo moueret eſſʒ cõpoſitū ex inſtãtib⁹ indiuiſibilib⁹. T. Ampli⁹ aūt. ¶ Tertia rõ talis. Oē qd perſe mouet de loco ad locū: neceſſe ē perſe trãſire pri⁹ locū ſibi equalem ꝙ maiorē. ⁊ minorē pri⁹ ꝙ equalē. ſʒ ipm indiuiſibile non pt ptrãſire locū minorē. eo ꝙ idiuiſibili nihil eſt min⁹. Nec etiã pertrãſit locuʒ equalē. cū tūc indiuiſibile eſſʒ immediatū indiuiſibili: ergo etiã nõ ptrãſit locū maiorē. ⁊ p ꝯñs nõ pt moueri. T. Ampli⁹ autē. ¶ Quarta rõ. oē qd perſe mouet trãſit aliquē locū ſibi equalē ſignatū in ſpacio: ⁊ cū oīs mot⁹ ſit in tpe: ſignetur illud tps in quo ptrãſit tale mobile locū ſibi equalem: q̃ quidē loc⁹ ē indiuiſibilis: ⁊ cū illud tps ſit diuiſibile: tūc in medietate illi⁹ tpis mobile pertrãſibit locū minorem ꝙ in toto tpe: ergo loco indiuiſibili erit dare

locum minoꝛem: quod eſt falſum igitur.

Mutatio aūt nō eſt ¶ Iſtud ē tertiū ca. huiꝰ tractatꝰ. In quo p. deſtruit opinionē Heracliti ponētis oīa ſemꝑ moueri. Et pōit duas ꝯclones. ¶ Quaꝝ pꝛīa talis ē. Impoſſibile ē generationē: coꝛruptōem: augmētatiōem: ⁊ diminutōeꝫ: vel alteratiōem: eſſe infinitā. Pꝛobat ſic p. qꝛ inter teꝛ ios certos finales non ē mutatio infinita: ſꝫ oēs mutatiōes pꝛius nolate ſunt inter certos teꝛ ios finales: ergo non ſunt infinite. Minoꝛ pꝫ: qꝛ vel ſunt inter terſos ꝯtrarios: ſicut augmētatio. diminutio. ⁊ alteratio: vel inter teꝛ ios ꝯtradictoꝛios: ſicut gñatio ⁊ coꝛꝛuptio. T. Loci aūt mutatō ¶ Scđa ꝯclō talis ē iſta. ꝙ mutatio loci nō ſic ē finita: ſicut alij motꝰ: qꝛ nō oīs ē inter teꝛ ios ꝯtrarios: ſicut pꝫ de motu circulari: ſꝫ tñ oīs mutatio localis recta ē finita: qꝛ impoſſibile ē aliq̄d naturaliter moueri ad illud: ad qđ impoſſibile ē ipm̄ motū eſſe: ſꝫ impoſſibile ē aliqđ mobile eſſe motū in infinitū: igiť impoſſibile ē aliquid moueri ad infinitū. T. Si ſꝛ. ¶ P. hic ſubdit ꝙ nō cōtingit vnū ⁊ eundē motū circularem ſemper eſſe: qꝛ lꝫ motus in infinitum durare poſſet: tamen ibi non ē vnus ⁊ idem motus in numero circularis: ſed diuerſi motus.

Pꝛima cōtra Eraclitū. *Concluſio. ij.* *Impoſſibile ē fieri qđ nō cōtigit factū eē.*

Queritur vtꝝ poſſibile ſit aliquid moueri.

¶ Et arꝰ. pꝛimo ꝙ non de motu locali: quia nunꝙ mobile exñs in loco ſibi equali mouet. ergo nunꝙ mouet. ⁊ tñ mobile cōtinue ſp ē in loco ſibi equali: igiť. Maioꝛ pꝫ: qꝛ ſi ſit in aliquo loco ſibi equali p aliqđ totū tꝑs nō moueť in illo tꝑe ad illū locū: ſꝫ q̄eſcit in eo p illud tꝑs Si vero ſit in illo loco ſibi equali in ſolo nūc indiuiſibili. ſeq̄tur etiā ꝙ in illo loco nō moueť. qꝛ non ꝯtingit moueri in nūc idiuiſibili. Sꝫ mioꝛ rōnis pncipalis pꝫ: qꝛ oē coꝛpꝰ totale (ſalteꝫ pt̄er vltimā ſperā) hꝫ locū ſibi ꝓpꝛiū quē oꝫ eſſe equalē locato: vt dꝛ quarto huius ¶ Et ꝯfirmať. qꝛ ſiue lapis exñs in aere moueať ſiue q̄eſcat. tñ neceſſe ē ꝙ ꝯtinue aer circunſtās tāgat ipꝫ: aliter eſſꝫ vacuū: ⁊ ſi vndiqꝫ tāgit ipm̄: tūc lapis nō occupat p̄ciſe niſi locū ſibi equalē. ¶ Itē ſic arguebat zeno Si ē motꝰ localis rectꝰ opoꝛteret aliq̄d ꝑtrāſire: ſꝫ impoſſibile ē aliqđ ſpaciū ꝑtrāſiri: qꝛ īpoſſibile ē infinita eſſe ꝑtrāſita (ſaltē ſucceſſiue in tꝑe finito) ⁊ tñ in quolibꝫ ſpacio infinite ſunt ꝑtes: igiť. Maioꝛ p3: qꝛ quotiſcunqꝫ partibꝰ extra inuicē ſignatis: oꝫ maiꝰ tꝑs appōere ad tranſeūdū plures ꝙ paucioꝛes: ergo ad trāſeūdū infinitas: oꝫ infinitū tꝑs apponere. ¶ Itē ſic arguebat aliter zeno. Si eſſꝫ motꝰ localis rectus: ſeq̄retur ꝙ equus velociſſime mouēs nō poſſꝫ attingere foꝛmicaꝫ tardiſſime currētem ante ipm̄: ſꝫ hoc ē falſum. Et ꝯña ꝓbatur: qꝛ anteꝙ incipiat moueri ſit equꝰ in ſigno a. ⁊ foꝛmica in ſigno b. ſi ergo ſimul incipiāt moueri quando equꝰ venit ad illud ſignū b. foꝛmica q̄ non q̄eſcit nō remanebit in ſigno b. ſꝫ erit in alio ſigno ante: puta in ſigno c. ⁊ ſic iteꝝ ſimul incipiūt moueri: ⁊ cū equꝰ venerit de ſigno b. ad ſignū c. foꝛmica q̄ non q̄euit erit ante ſcꝫ in ſigno d. ⁊ ſic in infinitū ꝓcedēdo ſp foꝛmica erit ante equuꝫ. ¶ Item ſi aliq̄d moueret localiter: ſeq̄reť ꝙ duoꝝ tēpoꝝ ſibi inuicē equalium vnum eſſꝫ alteri duplum: hoc ē impoſſibile: igiť. Et ꝯña pꝫ: qꝛ ſi duo moueātur eq̄ velociter per equalia ſpacia tūc tēpoꝛa in quibꝰ ꝑtrāſeunt illa ſpacia ſunt equalia: ⁊ tñ ꝓbabiť in caſu poſſibili ꝙ vnū tꝑs erit alteri duplū: qꝛ ponať ꝙ ſol in aliquo certo tꝑe ꝑtrāſit circuitū terre q̄eſcentis: ſꝫ ponatur vlteriꝰ ꝙ ſole eq̄ velociter moto ſicut nūc mouetur: terra etiā eq̄ velociter ꝯtra moueať cōſtat ꝙ ſol in dimidio tꝑe ꝑtrāſibit circuitū terre: iō ſeq̄tur ꝙ dimidiū tꝑs ē equale duplo. Item arguebat ꝙ non ꝑt eſſe mutatio ſm ꝯtradictiōem: qꝛ ponať ꝙ debeat eſſe mutatio de non albo ad album: tunc q̄diu eſt non albū nondūꝫ moueť de nō albo ad albū. ſed q̄eſcit in nō albo: ⁊ qñ eſt albū nō moueť ad eſſe album: ſꝫ iam mutatum ē in eſſe album: ſꝫ conſtat ꝙ oē ſemper ē album vel nō albuꝫ: ergo nunꝙ aliq̄d moueť de nō albo in albuꝫ niſi qñ moueť ſit veꝝ dicere: ꝙ nec albū nec nō album qđ ē impoſſibile. ¶ In oppoſituꝫ arguiť auctoꝛitate p. pꝛlo phiſicoꝝ dicētis. ſubijciātur nobis oīa aut q̄dam moueri. Notū eñi ē ad experiētiam motum circulareꝫ: ⁊ motum localē rectum: ſimiliter motū ſm ꝯtrarietateꝫ: ⁊ ſm ꝯtradictiōem eſſe. Nec zeno facit has rōnes ad negādum motus vel mutatiōes: cum hoc ſit notuꝫ ad experiētiam: ſꝫ voluit habere alias ꝓpōes veras ⁊ neceſſarias. ¶ Vñ per p̄maꝫ rōem bene cōcludit: ꝙ ſi aliquod mobilē moueať ſuper aliqđ ſpaciū quieſcēs: nunꝙ dum moueť ē ſuper ſpacium p̄ciſe ſibi equale: ſꝫ ſp ſuper ſpacium maiꝰ eo. Implicat eñi aliqđ coꝛpus p̄ciſe exñs in loco ſibi equali dum ē in illo moueri: dūmodo ſit ſic p̄ciſe ꝙ nihil eius ſit extra illū locum. Nam ſignet qđcunqꝫ ſpaciū ſibi equale: illud mobile nō eſt p̄ciſe in illo: niſi in inſtāti indiuiſibili qñ moueť. ⁊ quia non ē dare inſtātia indiuiſibilia. iō ꝓ nulla menſura ē p̄ciſe in loco ſibi equali. Et adhuc ſi eſſent inſtantia indiuiſibilia: cuꝫ in inſtāti nihil ꝯtingat moueri ſequitur ꝙ dum eſſꝫ in loco p̄ciſe ſibi equali nō moueretur. ¶ Et ſi dicať ſi lapis moueať per ſpacium cētum pedū continue: ⁊ ſit ille lapis pedalis: ⁊ in medio ſpacij ſignetur ps pedalis: nōne lapis tranſit ſuper illam partem. Dicitur cum cōmētatoꝛe ꝙ nunꝙ erit p̄ciſe pro aliqua tota menſura in qua moueť ſuper illā partem niſi in potētia. Et dꝛ in potentia: qꝛ poſſibile erat ꝙ ibi quieſceret ⁊ tūc fuiſſꝫ in actu. Sꝫ tunc bene dicebať in rōne ꝙ coꝛpꝰ cōtinue motuꝫ ꝓ tꝑe in quo moueť ē in loco ſibi equali: negať illud. Et iſtud dictum oē coꝛpus ē in loco ſibi ꝓpꝛio debet intelligi de coꝛpoꝛibus que q̄eſcunt: ⁊ quoꝛum loca quieſcūt. ¶ Et ad ꝯfirmationem illius rationis conceditꝰ. ꝙ dum lapis mouetur continue vndiqꝫ aer circunſtans tangit lapidem: qꝛ ibi aer ſupponit ꝯfuſe tñ: tñ nullꝰ aer tāgit vndiqꝫ ipꝫ: ⁊ per nullum totum ipꝫ tangit vnam ꝑtem quin etiam tangat aliam. ¶ Secūda autē rō zenonis qñ ꝓbat: ꝙ mouendo ſm ꝑtes eiuſdē ꝓpoꝛtiōnis nunꝙ mobile in tꝑe finito pertranſiret aliqđ ſpacium finitum: ſed mouendo ſm partes eiuſdeꝫ q̄titatis: ita ꝙ ſignata aliqua ꝑte ſpacij in illo ſpacio nō ſunt infinite tales. iō bene ꝑtranſiť tꝑe finito. ¶ Alie aūt rōnes concludūt eo modo quo dictum ē in expoſitiōe textus. Ex quibꝰ pꝫ: ꝙ zeno non voluit ſimpliciter negare motum eſſe: ſed voluit habere illum intellectum: ⁊ ſenſum declaratum in ſolutiōibꝰ illaꝝ rationū poſitaꝝ in textu.

Achilles Zenonis.

¶ Queſtio addita per magiſtruꝫ Thomaꝫ bꝛicot ſacre theologie ꝓfeſſoꝛem.

Queritur vtrum magnitudo componitur

ex ſemꝑ diuiſibilibus. Et arguiť ꝙ non: qꝛ omni parte magnitudinis dabilis ē aliqua minoꝛ: aut ergo illa minoꝛ ē diuiſibilis: vel indiuiſibilis. Si ſecūduꝫ habetur intentum. Nec ē dicendum p̄mum: qꝛ tunc illa non eſſet minoꝛ ſua parte que ē pars magnitudinis: et per conſequēs non eſſet omni parte magnitudinis minoꝛ ¶ Secundo: ſi magnitudo eſſꝫ compoſita ex ſemper diuiſibilibꝰ: tunc imaginando pūcta in magnitudine nulla pūcta eſſent immediata: ſed hoc ē falſum. Nam illa ſunt immediata inter que non ē dabile medium: ſed inter pꝛimum pūctum ⁊ omnia alia pūcta ſimul non ē dabile medium: igitur pꝛimuꝫ pūctuꝫ ⁊ oīa alia pūcta (capiēdo omnia collectiue) ſunt immediata. ¶ Tertio ſic Si magnitudo eſſet diuiſa in omnes ſuas partes (per poſſibile vel impoſſibile) ipa eſſꝫ reſoluta in indiuiſibilia: igitur nūc ē ex indiuiſibilibus compoſita: conſequētia pꝫ: qꝛ vnūqđqꝫ reſoluiť in illa ex quibus cōponitur. Aſſumptū pꝫ: qꝛ ſi reſolutio eſſꝫ facta in diuiſibilia: tūc non quelꝫ pars eſſꝫ diuiſa ⁊ ſic magnitudo non eſſet in omnes ſui partes diuiſa: cum oppoſitū aſſumitur. ¶ Quarto ſic arguitur. Si magnitudo eſſꝫ compoſita ex ſemper diuiſibilibus: tūc in magnitudine eſſent infinite partes: quia vltra q̄libet eſſet alia: ſed conſequens eſt falſum. Nam tunc magnitudo eſſet infinita quod eſt impoſſibile.

In oppoſitum arguitur per Ariſto. in iſto

ſexto. In iſta queſtione erunt tres articuli. In pꝛimo ponentur notabilia. In ſecundo concluſiones. Et in tertio dubiū. vnū

Articulus. j.

Notanduꝫ eſt pꝛio ꝙ pꝛeter rōnes quas ad

ducit Ariſto. ad ꝓbandū magnitudinē non eſſe cōpoſitam ex indiuiſibilibus: poſſunt adduci alie rōnes mathematice. ¶ Quaꝝ p̄ma eſt. Si magnitudo componatur ex indiuiſibilibꝰ aut componiť ex infinitis multitudine: aut ex finitis tñ: ſumendo infinitum cathegoꝛeumatice. Non pꝛimū. naꝫ tūc magnitudo eſſꝫ infinita ſꝫ extenſiōeꝫ: qđ pꝫ: qꝛ haberet in ſe partes inuiceꝫ equales ſm magnitudinē infinitas multitudine: vtpote infinitas partes: quaꝝ q̄libet eſſꝫ ex quatuoꝛ indiuiſibilibus: vel decem indiuiſibilibꝰ conſtituta: qm̄ in infinita multitudine indiuiſibiliū eſſent infiniti quaternarij ⁊ infiniti denarij indiuiſibiliū: ⁊ quilibet quaternariꝰ cuilibet alteri quaternario. Et ſimiliter q̄libet denariꝰ alteri denario dicte multitudis foꝛet equalis magnitudinis. Nec pōt dici ꝙ magnitudo componať ex finitis indiuiſibilibꝰ: qm̄ tūc non quelibet linea recta poſſet diuidi in duo media: pꝫ de linea ſeptem pūctoꝝ. Si enim diuidereť in duo media equalia: tunc pūctuꝫ eſſꝫ diuiſibile ¶ Tum ſecūdo: quia tunc circulus poſſꝫ quadrari. Patꝫ: quia ponatur ꝙ vna linea recta perpēdicülariter cadens ſuper aliam rectaꝫ ſecet eam per moduꝫ crucis. Et ſit pūctus cōmunis b. deinde in quolibꝫ quatuoꝛ anguloꝝ circa b. ſignetur pūctus ꝓximus: ⁊ ſimiliter in qualibꝫ quatuoꝛ partiū linee. hoc facto patꝫ ꝙ circa b. ſunt octo pūcta immediata: tūc ducatur vna linea per oīa illa tunc erit circulus: qꝛ omnes linee tracte ad b. centrum erunt equales. ¶ Item erit quadratus: quia eſt nouenarius punctoꝛum qui eſt numerus quadratus. Tum tertio: qꝛ tunc circūferentia ſemicirculi eſſet equalis diametro circuli qđ eſt penitus impoſſibile. Conſequentia pꝫ: trahendo a quolibet puncto circūferentie lineam perpēdicularem ad diametrū tunc nulle due terminabūtur ad idem pūctum diametri: ergo tot erunt pūcta diametri quot circunferentie: ⁊ per conſequēs diameter erit equalis circunferentie Eodem modo arguitur ꝙ diameter quadrati ſit equalis coſte eius.

Pꝛima rō mathematica. *Scđa ratio.* *Tertia ratio.*

Notandum eſt ſecundo: ꝙ etiam rationibꝰ

naturalibus oſtendi poteſt magnitudineꝫ non eſſe cōpoſitam ex finitis indiuiſibilibus. ¶ Quarum pꝛima ē philoſophi in iſto ſexto. Si vnum coꝛpus additum alteri coꝛpoꝛi ſic tangeret ipm̄ ꝙ nihil eius eſſꝫ qđ nō tangeret alterum vel aliquid alterius: ⁊ ecōuerſo: iſta coꝛpoꝛa non occuparent maius ſpacium: nec eſſent aliq̄d maius ꝙ alterum ſolū: igitur nullum indiuiſibile alteri additum ⁊ contingens illud: occupat cum illo maius ſpacium: aut maius aliquid conſtituit ꝙ alterum: conſequentia clara eſt. Secunda ratio hec ē. Si magnitudo componeretur ex finitis indiuiſibilibus: ſequeretur ꝙ equales magnitudines vel equalia ſpacia in eadem menſura pꝛimo pertranſirent mobile velox regulariter ⁊ continue motum: ⁊ mobile tardum continue ⁊ regulariter motum: qđ eſt contra diffinitiōem velocis ⁊ tardi. Conſeq̄nētia pꝫ: ſint eñi duo ſpacia quoꝛuꝫ vtrūqꝫ ſit centū pūctoꝛum ⁊ ſuper vnū nūc incipiat moueri velox: ſuper alterū vero ſimul incipiat moueri tardum: conſtat ꝙ (ex quo vtrumqꝫ mouebitur continue) vtrūqꝫ pꝛius attinget ꝓpinquioꝛem parteꝫ ſpacij ꝙ remotioꝛem: tunc ſic. In quacūqꝫ menſura velox tranſit pꝛimum pūctum ſui ſpacij: tardum tranſit pꝛimum ſui ſpacij: ⁊ in quacunqꝫ velox tranſit ſecūdum pūctuꝫ: tardum ſimul tranſit ſecūdum: ⁊ ſic de ſingulis: igitur in eadem menſura pꝛimo ambo tranſiuerunt ſpacia illa: conſequentia ē euidens: ⁊ antecedens ꝓbať: quoniaꝫ dum velox tranſit pꝛimū punctum: vel tardum tranſit minus pūcto: vel pꝛeciſe pūctum vnum vel plus. Si p̄mum: tunc pūctum erit diuiſibibile. Si tertiuꝫ: tūc tardum velocius mouebiť ꝙ velox. Si ſecūdum habeť intentum. Et eodem modo ꝓbatur ꝙ dum velox tranſit ſecūdum pūctum tardum tranſit ſecūdum: ⁊ ſic de ceteris. Nec poteſt dici ꝙ dum velox tranſit pꝛimum punctum: tardū nihil tranſit: ſed reſidet in pꝛioꝛi loco: qm̄ non inciperet ſimul moueri: qđ ē contra poſita. ¶ Tertia ratio poſſꝫ eſſe: qm̄ tunc indiuiſibile eſſet diuiſibile patꝫ in caſu vbi ponerentur duo mobilia: quoꝛum vnū eſſꝫ in duplo velocius ꝙ alterum: ⁊ velocius pertranſiret magnitudinem quindecim punctoꝛum tunc tranſacta magnitudine quindecim punctoꝛuꝫ a velocioꝛi: non eſſꝫ a tardioꝛi tranſacta niſi magnitudo ſepteꝫ pūctoꝛum: ⁊ dimidij pūcti: ergo punctum eſſet diuiſibile. ¶ Quarta ratio: quoniaꝫ tūc eſſet impoſſibile aliquod coꝛpus rare fieri ſm omnem dimenſionem ſine acquiſitione noue q̄titatis ⁊ noue materie. Pꝫ: qm̄ tūc punctum vel eſſet extenſius ꝙ ante: vel eſſet in pluribꝰ locis qđ eſt impoſſibile.

Pꝛima rō naturalis. *Secūda ratō* *Tertia ratio.* *Quarta ratio*

Notandum eſt tertio: ꝙ licet rationes facte

non ꝓcedant contra eos directe qui ponūt pūctum in magnitudine: non tamen dicūt magnitudinem ex eis componi. Aliq̄ tamen rationes Ariſto. conuincūt nulla pūcta indiuiſibilia eſſe in magnitudine. ¶ Et pꝛimo illa q̄ ꝓbat nullum indiuiſibile poſſe moueri: quia nihil poteſt moueri per ſpacium maius ſe niſi pꝛiꝰ moueatur per equale: ⁊ per conſequens ſi indiuiſibile moueret pꝛius moueretur per equale ſibi ꝙ per maius: ⁊ ſic motum ſemper ſibi cōmenſurabit ſpaciuꝫ per indiuiſibilia: ⁊ erit continue in ſitu ſibi equali: ⁊ per conſequens ſpacium ſupꝛa quod fiet motus erit compoſituꝫ ex indiuiſibilibus. Nec valet ſi dicatur. ꝙ ratio Ariſto. ꝓcedit de diuiſibili moto per ſe. non autem de indiuiſibili moto p accidēs: quoniam eque bene opoꝛtet motū per accidens eſſe in loco ſibi equali ſicut motum per ſe. ¶ Item ſi eſſꝫ aliquod tale indiuiſibile in magnitudine: tūc in magnitudine diuiſibili eſſꝫ aliq̄d pꝛimo pertranſitum: qđ eſt contra Ariſto. ¶ Et ſi arguatur: ꝙ ſit ponendum pūctum: qꝛ coꝛpus ſpericuꝫ poſitum ſupꝛa planuꝫ tangit ipm̄: ⁊ non in diuiſibili: igitur in indiuiſibili. ¶ Item centrum circuli ē indiuiſibile: alias non omnes linee ducte ab eo ad circūferentiaꝫ eſſent equales: qꝛ haberet vnam parteꝫ ꝓpinquioꝛem circūferentie: ⁊ aliam remotioꝛem: ⁊ linea ꝓtracta a parte remotioꝛi: non eſſet equalis linee pꝛotracte a parte pꝛopinquioꝛi. ¶ Ad p̄mam dicunt aliqui: ꝙ non ē dabile perfecte ſpericuꝫ: qđ ē falſum ꝓpter coꝛpoꝛa celeſtia. Alij dicūt ꝙ ſpericum tangeret planum in diuiſibili ſm aliquas ꝑtes illiꝰ diuiſibilis p̄mo Sed hoc ē falſuꝫ demōſtrat Gregoꝛiꝰ rōne mathematica demonſtratiua. Dicendū eſt ergo ꝙ ſpericuꝫ tangeret planū in diuiſibili,

Pꝛīa rō cōtra ponētes pūcta idiuiſibilia ī magnitudine *Scđa rō* *Obiecto pꝛīa* *Obiecto ſcđa* *Solutio p̄me*

ſed non ꝑmo.i.non ſm alicui⁹ diuiſibilis q̄libꝫ ptem.
Solutio ſcđe ¶ Ad ſecūdam rationem dr ꝙ dupliciter poteſt intelli
gi omnes lineas ductas a centro circuli ad circunferē
tiam eius eſſe equales. Unomodo capiendo ly cētrum
ſm ſignificatiōem incōplexam ꝓ medio circuli: ⁊ tunc
non omnes ptes ducte a centro circuli ad circunferēti
am eius: ſunt equales. Alio modo capiēdo ly centrum
ſm ſignificatiōes complexas: vt valet tm̄ ſicut hec ora
tio: ita diſtanter a circunferētia ſm quālibꝫ ptem eius
cum diſtantius ꝓtrahi non poſſunt: ⁊ ſic omnes linee
Articulus .ij. ducte a centro ad circunferētiam ſunt equales. ¶ Pri
Concluſio .i. ma cōcluſio. magnitudo non eſt cōpoſita ex pūctis in
diuiſibilibus: patꝫ ex duob⁹ primis notabilib⁹. ¶ Se
cunda ꝯcluſio: in magnitudine non ſunt ponenda ali
Concluſio .ij. qua pūcta indiuiſibilia: patꝫ ex tertio notabili. ¶ Ter
Cōcluſio .iij. tia concluſio: magnitudo ē compoſita ex ſemper diuiſi
bilibus pꝫ ex dictis.

Articulus. 3⁹ **Dubitatur vtrum in qualibet magnitudine**
ſint infinite ptes ꝓportionabiles: capiēdo infinite ca
thegoreumatice. ¶ Et arguitur ꝙ non: quia in qualibꝫ
magnitudine ē dabilis vltima ps ꝓportionabilis: igit
non ſunt in ea infinite ptes. Antecedēs pꝫ. Tuꝫ primo
qꝛ ſit magnitudo A. tangēs magnitudinēꝫ B. ⁊ ſupra
q̄libꝫ ptem ꝓportionabilem conſtituat deus vnuꝫ ho
minem: conſtat ꝙ aliquis homo ē ꝓpinquiſſimus ipi
b. ⁊ nō niſi ille qui eſt ſuper vltimam ptem ꝓportiona
bilem ipius a. igit in magnitudine ē dabilis vltima ps
ꝓportionabilis. ¶ Secūdo ſic. ſint duo mobilia quorū
vnum ē velocius in duplo altero ſcꝫ a. ⁊ b. Et ſit a. ve
locius ⁊ moueātur ſup aliq̄ magnitudinem ſic ꝙ a. q̄
cito pertranſierit vnam partem proportionalem: ex
pectet b. quouſqꝫ illuc veniat: ⁊ ſit terminus magnitu
dinis ſupra quam fit motus c. tūc vel a. ꝑus puenit ad
c. q̄ b. vel non. Si non. Contra a. q̄libꝫ ptem illius ma
gnitudinis ꝑus pertranſiuit q̄ b. igitur omnes ptes il
lius magnitudinis prius ptranſiuit q̄ b. ⁊ ꝑ conſeq̄ns
prius peruenit ad c. q̄ b. Si primum tūc vel quando a.
peruenit ad c. Uel b. eſt in vltima parte ꝓportionabili
illius magnitudinis. Uel eſt in aliqua que non eſt vlti
ma. Si ꝑmum habetur intētum: ſcꝫ ꝙ datur vltima ps
ꝓportionabilis illius magnitudinis. Si ſecūdum: ſe
queretur ꝙ non in qualibꝫ parte tranſacta a. expecta
bat b. quouſqꝫ illuc veniſſet: quod eſt contra poſitum.
¶ Tertio ſic arguitur: in qualibꝫ parte magnitudinis
non ſunt plures partes q̄ due: igitur in nulla magnitu
dine ſunt infinite partes. Antecedēs patꝫ: quia due p
tes magnitudīs ſunt tres tertie: quatuor quarte: mil
le milleſime: ⁊ ſic in infinituꝫ: ergo in magnitudine nō
ſunt plures partes q̄ due medietates. ¶ In oppoſituꝫ
x: arguitur ſic. quia magnitudo eſt compoſita ex ſemper
diuiſibilibus: igitur eius non eſt dabilis vltima pars
⁊ per conſequēs ipius ſunt infinite partes. ¶ Ad dubi
um dicitur. ꝙ quelibet magnitudo habꝫ infinitas par
tes ꝓportionabiles: capiēdo ly infinitum cathegoreu
matice. Patet: quia omnes partes magnitudinis ſunt
tot ꝙ earum non eſt dabilis vltima: igitur ſunt infini
te capiendo infinitum cathegoreumatice. ¶ Ad ratio
nes dubij. ¶ Ad primam negatur antecedēs. Et ad ꝓ
bationem dicitur ꝙ caſu poſito nullus homo eſſet pro
pinquiſſim⁹ ipi b. ſicut nulla ps ꝓportionabilis ipius
a. eſſet ꝓpinquiſſima ipi b. ſed infinita multitudo ho
minum eſſet ipi b. ꝓpinquiſſima. ¶ Ad ſcđam dicitur:
ꝙ in illo caſu a. non ꝑus perueniret ad c. q̄ b. Et cuꝫ dr
ſic. a. ꝑus q̄libꝫ partem illius magnitudinis pertranſi
uit q̄ b. conceditur illud: ſed negatur conſeq̄ntia qua
infertur: ꝙ prius ptranſiuit omnes partes illius ma
gnitudinis q̄ b. licꝫ enim q̄libꝫ ptem prius pertrāſiuit
q̄ b. in nullo tamen inſtanti prius pertranſiuit q̄libet
partem q̄ b. quod denotatur per aliquam ꝓpōnem. ¶ Ad
tertiam dr diſtinguendo antecedēs: vel ꝙ in magnitu
dine non ſint aliquot ptes: quin due medietates ſint
tot partes: ⁊ ſic cōceditur: vel ad hūc ſenſum: ꝙ in ma
gnitudine ſic ſint due ptes ꝙ non ſint ibi tres vel qua
tuor: ⁊ ſic in infinitum: ⁊ ſic negatur.

Ad ratiōes principales queſtionis. ¶ Ad
primam negat ſuppoſituꝫ in minori. Nam ex hoc ꝙ cō
ceſſuꝫ eſt ꝙ omni pte magnitudinis dabilis eſt aliqua
minor. nō poteſt inferri ꝙ ſit aliqua ps magnitudinis
minor omni parte magnitudinis. ¶ Ad ſecūdam dr cō
cedendo ꝑmaꝫ conſequētiam: ⁊ negando ꝙ conſeq̄ns
ſit falſum: ſi intelligat ꝙ nulla duo pūcta ſunt imedia
ta: conceditur tamen bn̄: ꝙ aliquod pūctuꝫ ⁊ oīa alia pū
cta (collectiue ſumēdo ly oīa) ſunt immediata. ¶ Ad
tertiam rationem dr: ꝙ ſi magnitudo eſt diuiſa ſm om
nes partes eſſet diuiſa in indiuiſibilia: capiendo indi
uiſibile pro illo qđ non poteſt amplius diuidi: non au
tem capiendo indiuiſibile pro illo qđ non habet par
tes: ſed adhuc non ſequitur ꝙ erat compoſita ex indi
uiſibilibus primomodo: ſicut non ſequit. magnitudo
reſoluitur in diuiſa: ergo componebatur ex diuiſis. Et
in illo argumento cōmittitur fallacia figure dictionis
mutando ſubſtantiaꝫ in aliud predicamentum. ¶ Ad
quartam rōnem pꝫ quid dicenduꝫ ex dictis.

Finis ſexti.

¶ Primum capitulū ſeptimi libri phiſico
rum: in quo agit de finitate mouētiuꝫ ⁊ mo
toꝝ ⁊ de diuiſione alterationū.

Concluſio p̄ambula. Omne qđ mouet. neceſſe eſt
ab aliquo moueri. Probat
ſupponendo primo ꝙ illud dr
moueri pſe: qđ a ſe ⁊ non ab
alio mouet. Scđo ſupponē
do: ꝙ aliq̄d dr moueri a ſe:
qꝛ vna ps mouꝫ aliā: ad cui⁹ motū mouet vt
aīa ad motū corpis. Tertio ſupponendo: ꝙ
nihil mouet a ſe primo: qđ q̄eſcit ad q̄eteꝫ alte
ri⁹ ¶ Tūc ar. ſic. nihil mouet a ſe primo qđ q̄
eſceret ad q̄eteꝫ alteri⁹. Sꝫ oē qđ mouet q̄e
ſceret ſi alteꝝ q̄eſceret: vt ſi a.b.c. moueat
tūc q̄eſceret ſi ps ei⁹ a.b. q̄eſceret: igit nihil
mouet a ſeipo primo ¶ Nec valet dicere ꝙ a
b.c. nō q̄eſceret ad q̄eteꝫ a.b. qꝛ adhuc moue
ret ad motū b.c. Tūc ei nō moueret pſe primo
Concl̄o. Qꝫ in mouētibus et motis nō ē ꝓceſſus in infinitum. ſꝫ ſolū ad motū ptis b.c. ¶ Ex iſtis ſequit 2⁹
aliq̄ ꝯcl̄oes. Pria ē. ꝙ in mouētib⁹ ⁊ motis
nō eſt ꝓceſſus i infinitū. Probat ſic. qꝛ ſi in
mouētib⁹ ⁊ motis ſit ꝓceſſus in infinitū. ita
ꝙ a moueat ad b. ⁊ b. ad c. ⁊ c. ad d. ⁊ ſic ī in
finitū: qꝛ mobile ſimul mouet cū mouens
mouet. Cū em̄ cuiuſlꝫ mobilis ſit vn⁹ motus
nūero in tpe finito: ſeq̄ret ꝙ mot⁹ infinit⁹ fi
eret tpe finito: qđ ē improbatū ſexto phiſi
coꝝ. Pꝫ tn̄ ꝯña. qꝛ mot⁹ b. ſit finito tpe. ſilr
mot⁹ c. ⁊ ſic de oīb⁹ alijs: g° mot⁹ aggregat⁹
ex oībus illis: q̄ erit infinit⁹: fiet tpe finito.
Tollit euaſio prima. ¶ Nec valet primo dicere: ꝙ mot⁹ b. erit mi
nor q̄ mot⁹ c. ⁊ mot⁹ c. minor q̄ mot⁹ d. ſꝫ qꝛ im
poſſibile ē motū infinitū eſſe tpe finito: ſiue
Tollit euaſio ſecunda. ſit equaliū ptiuꝫ: ſiue inequaliū ¶ Nec valꝫ
ſcđo dicere: ꝙ lꝫ ſit īpoſſibile idē mobile mo
ueri motu īfinito tpe finito: tn̄ nō ē īpoſſibi
le diuerſa mobilia moueri īfinit motib⁹ tpe
finito qꝛ cū talia mobilia ſint ſubordīata erūt
¶ Non repugnat infinitis mobilib⁹ ſubordinatis ad inuicē ꝯtinuari. ꝯtinua vel ꝯtigua ⁊ nō repugnabit eis conti
nuari: ⁊ p ꝯñs ſi talia motib⁹ infinit ꝯtinuē
tur tpe finito: nō repugnabit idē mobile mo
tu infinito tpe finito moueri. ¶ Nec valet
Tollit euaſio tertia. tertio dicere: ꝙ talia mobilia nō poterūt ꝯti
nuari neqꝫ mot⁹ eoꝝ. nā lꝫ hoc eis repugnet
p aliquas rōnes ꝓpas: nō tn̄ per rōeꝫ cōem
Concluſio .ij. mot⁹ vl mobilis ¶ Scđa ꝯcl̄o ē. Oē mouēs 3⁹
ſimul ē cū moto. Probat hec ꝯcl̄o: qꝛ ois mo
tus vel ē mot⁹ ſcđm locū: qui dr Mot⁹ loca
lis. vel ſcđꝫ qualitateꝫ: q̄ dr Alteratio: vel ſe
cundū q̄titateꝫ: q̄ dr Augmētatio vel dimi
nutio. Sꝫ in omni tali mouens ſimul eſt cum
Probatio de motu locali. moto: igitur. ¶ Minor ptꝫ ⁊ primo de motu
locali: qꝛ vel talis ē a principio intrinſeco: ⁊
tūc ſimul mouēs eſt cū moto. Uel ē a princi
pio extrinſeco: ⁊ tūc: vel ē pulſio: vel tractio
vel vectio: vel vertigo. Si ſit pulſio vel ē im
Impulſio. Expulſio. pulſio in qua mouens ſp eſt ſimul cū moto.
Uel expulſio: in qua mouēs interdū deficit
moto: ſicut pijciēs piecto. Si ſit tractio q̄ ē
Tractio. mot⁹ qua aliq̄d mouet ad trahēs vel ad al
teꝝ veloci⁹ motū: q̄ illđ qđ trahit. Uel ē tra
ctio p modū finis: ſicut locus dr trahere cor
pus qđ mouetur naturalr. Uel eſt tractio p
modū cāe efficientis alterātis: ſicut cū ma
gnes attrahit ferrū. Uel p modū efficientis magnes lapis ē
mouētis localiter: ſicut in motibus natura
libus ⁊ volūtarijs. Si ſit vectio tūc illud qđ
Uectio. vehitur mouet ad motū alteri⁹ ad qđ trahi
tur: vel mouet motu pulſus: tract⁹: vel verti
Uertigo ginis. Si ſit vertigo. ſic ē motus cōpoſitus
ex pulſu ⁊ tractu: vt cū doliū impellit ⁊ illud
trahit. Sꝫ cōſtat ꝙ ī quolꝫ iſtoꝝ motuū mo
uens ē ſimul cū moto ſalteꝫ imediato. Cum
igit oēs alij mot⁹ reducātur ad iſtos: puta
inſpiratio: ⁊ expiratio: expulſio reducuntur
ad pulſuꝫ: vel tractū. Et ſilr ſpateſis ⁊ ker
De ſpateſi ⁊ kerkeſi. keſis: ⁊ ſilr congregatio vel diſgregatio: qꝛ
ſunt mot⁹ emiſſiui vel attractiui: ſequitur ꝙ
Probatio de motu alterationis. mouēs ē ſimul cū moto ¶ Scđo pꝫ de alte
ratiōe: qꝛ oīs talis ſcđm qualitates ſenſibi
les vt patebit p ꝯcl̄ones ſequētes. Sꝫ ſcđm
illas mouēs nō prius mouet corp⁹ remotū
q̄ ꝓpinquū: igitur oē alterās ſimul eſt cū al
Probatio de motu augmētationis ⁊ diminutionis. terato. ¶ Tertio pꝫ de augmētatione ⁊ di
minutiōe q̄ ſiunt p appoſitiōem vel diminu
tionē nutrimēti. In illis em̄ augēs et dimi
nuēs ſimul ſunt cū moto: igit oē mouēs ſit
Cōcluſio .iij. eſt cū moto. ¶ Tertia ꝯcl̄o ē: ſcđm qualita 4⁹
tes de quarta ſpē qualitatis nō eſt pſe alte
ratio. Pꝫ: qꝛ tales qualitates nō acq̄runt ni
ſi ad acq̄ſitōeꝫ alteri⁹ qualitatis: puta ſcđꝫ
aliquos: ad acq̄ſitioeꝫ raritatis et denſitatꝭ
q̄ ſunt cāe figuraꝝ. ¶ Pꝫ ſcđo: qꝛ noīa qua ista rō ē q̄ ad modū loquēdi ꝯmunem
litatū ad quas ē alteratio. dicūtur de noīb⁹
ſbaꝝ: ſꝫ noīa figuraꝝ nō ſunt hmōi. Nō eniꝫ
dicim⁹ ſtatuā eſſe es: ſꝫ ereā. igit ad ipas q̄
litates de quarta ſpecie nō eſt pſe alteratio
¶ Pꝫ tertio: qꝛ nihil dr alterari dum pficit
ſed dū aliq̄d accipit figurā pficitur: igit nō
alteratur: et p ꝯñs ad figuras nō eſt pſe alte
ratio q̄ eque bene acq̄runtur p motū localeꝫ

ſed non pͥmo.i.non ſm̄ alicuiꝰ diuiſibilis q̄libꝫ ptem.

Solutio ſcd̄e

¶Ad ſecūdam rationem dr̄ ꝙ dupliciter poteſt intelli gi omnes lineas ductas a centro circuli ad circunferē tiam eius eſſe equales. Unomodo capiendo ly cētrum ſm̄ ſignificatiōem incōplexam ꝓ medio circuli: ⁊ tunc non omnes ptes ducte a centro circuli ad circunferēti am eius: ſunt equales. Aliomodo capiēdo ly centrum ſm̄ ſignificatiōes complexas: vt valet tm̄ ſicut hec ora tio: ita diſtanter a circunferētia ſm̄ qualibꝫ ptem eius cum diſtantius ꝓtrahi non poſſunt: ⁊ ſic omnes linee ducte a centro ad circunferētiam ſunt equales.

Articulus .ij.
Concluſio .i.

¶Prima cōcluſio. magnitudo non eſt cōpoſita ex pūctis in diuiſibilibus: patꝫ ex duobꝰ primis notabilibꝰ.

Concluſio .ij.

¶Secunda ꝯcluſio: in magnitudine non ſunt ponenda ali qua pūcta indiuiſibilia: patꝫ ex tertio notabili.

Cōcluſio .iij.

¶Tertia concluſio: magnitudo ē compoſita ex ſemper diuiſi bilibus pꝫ ex dictis.

Articulus. 3ꝰ

Dubitatur vtrum in qualibet magnitudine

ſint infinite ptes ꝓportionabiles: capiēdo infinite ca thegoreumatice. ¶Et arguitur ꝙ non: quia in qualibꝫ magnitudine ē dabilis vltima ps ꝓportionabilis: igit̃ non ſunt in ea infinite ptes. Antecedēs pꝫ. Tūc primo q2 ſit magnitudo A. tangēs magnitudinē B. ⁊ ſupra q̄libꝫ ptem ꝓportionabilem conſtituat deus vnū ho minem: conſtat ꝙ aliquis homo ē ꝓpinquiſſimus ipi b. ⁊ nō niſi ille qui eſt ſuper vltimam ptem ꝓportiona bilem ipius a. igit̃ in magnitudine ē dabilis vltima ps ꝓportionabilis. ¶Secūdo ſic. ſint duo mobilia quorū vnum ē velocius in duplo altero ſcꝫ a. ⁊ b. Et ſit a. ve locius ⁊ moueātur ſup aliq̄ magnitudinem ſic ꝙ a. q̄ cito pertranſierit vnam partem proportionalem: ex pectet b. quouſq3 illuc veniat: ⁊ ſit terminus magnitu dinis ſupra quam ſit motus c. tūc vel a. pͥus puenit ad c. q̄ b. vel non. Si non Contra a. q̄libꝫ ptem illius ma gnitudinis pͥus pertranſiuit q̄ b. igitur omnes ptes il lius magnitudinis prius ptranſiuit q̄ b. ꝑ conſeq̄ns prius peruenit ad c. q̄ b. Si primum tūc vel quando a. peruenit ad c. Uel b. eſt in vltima parte ꝓportionabili illius magnitudinis. Uel eſt in aliqua que non eſt vlti ma. Si pͥmum habetur intētum: ſcꝫ ꝙ datur vltima ps ꝓportionabilis illius magnitudinis. Si ſecūdum: ſe queretur ꝙ non in qualibꝫ parte tranſacta a. expecta bat b. quouſq3 illuc veniſſet: quod eſt contra poſitum. ¶Tertio ſic arguitur: in qualibꝫ parte magnitudinis non ſunt plures partes q̄ due: igitur in nulla magnitu dine ſunt infinite partes. Antecedēs patꝫ: quia due p tes magnitudīs ſunt tres tertie: quatuor quarte: mil le milleſime: ⁊ ſic in infinitū: ergo in magnitudine nō ſunt plures partes q̄ due medietates. ¶In oppoſitū arguitur ſic. quia magnitudo eſt compoſita ex ſemper

x: diuiſibilibus: igitur eius non eſt dabilis vltima pars ⁊ per conſequēs ipius ſunt infinite partes. ¶Ad dubi um dicitur. ꝙ quelibet magnitudo habꝫ infinitas par tes ꝓportionabiles: capiēdo ly infinitum cathegoreu matice. Patet: quia omnes partes magnitudinis ſunt tot ꝙ earum non eſt dabilis vltima: igitur ſunt infini te capiendo infinitum cathegoreumatice. ¶Ad ratio nes dubij. ¶Ad primam negatur antecedēs. Et ad ꝓ bationem dicitur ꝙ caſu poſito nullus homo eſſet pro pinquiſſimꝰ ipi b. ſicut nulla ps ꝓportionabilis ipius a. eſſet ꝓpinquiſſima ipi b. ſed infinita multitudo ho minum eſſet ipi b. ꝓpinquiſſima. ¶Ad ſcd̄am dicitur: ꝙ in illo caſu a. non pͥus perueniret ad c. q̄ b. Et cū dr̄ ſic. a. pͥus q̄libꝫ partem illius magnitudinis pertranſi uit q̄ b. conceditur illud: ſed negatur conſeq̄ntia qua infertur: ꝙ prius ptranſiuit omnes partes illius ma gnitudinis q̄ b. licꝫ enim q̄libꝫ ptem prius pertrāſiuit q̄ b. in nullo tamen inſtanti prius pertanſiuit q̄libet partem q̄ b. quod denotatur per aliq̄m ꝓpōnem. ¶Ad tertiam dr̄ diſtinguendo antecedēs: vel ꝙ in magnitu dine non ſint aliquot ptes: quin due medietates ſint tot partes: ⁊ ſic cōceditur: vel ad hūc ſenſum: ꝙ in ma gnitudine ſic ſint due ptes ꝙ non ſint ibi tres vel qua tuor: ⁊ ſic in infinitum: ⁊ ſic negatur.

Ad ratiōes principalēs queſtionis.

¶Ad primam negat̃ ſuppoſitū in minori. Nam ex hoc ꝙ cō ceſſū eſt ꝙ omni pte magnitudinis dabilis eſt aliqua minor. nō poteſt inferri ꝙ ſit aliqua ps magnitudinis minor omni parte magnitudinis. ¶Ad ſecūdam dr̄ cō cedendo pͥmā conſequētiam: ⁊ negando ꝙ conſeq̄ns ſit falſum: ſi intelligat̃ ꝙ nulla duo pūcta ſunt imedia ta: conceditur tamen bn̄: ꝙ aliquod pūctū ⁊ oīa alia pū cta (collectiue ſumēdo ly oīa) ſunt immediata. ¶Ad tertiam rationem dr̄: ꝙ ſi magnitudo eſt diuiſa ſm̄ om nes partes eſſet diuiſa in indiuiſibilia: capiendo indi uiſibile pro illo qd̄ non poteſt amplius diuidi: non au tem capiendo indiuiſibile pro illo qd̄ non habet par tes: ſed adhuc non ſequitur ꝙ erat compoſita ex indi uiſibilibus primomodo: ſicut non ſequit̃. magnitudo reſoluitur in diuiſa: ergo componebatur ex diuiſis. Et in illo argumento cōmittitur fallacia figure dictionis mutando ſubſtantiā in aliud predicamentum. ¶Ad quartam rōnem pꝫ quid dicendū ex dictis.

Finis ſexti.

¶Primum capitulū ſeptimi libri phiſico rum: in quo agit̃ de finitate mouētiū ⁊ mo toꝝ ⁊ de diuiſione alterationū.

Concluſio p̄ ambula.

Omne qd̄ mouet̃. neceſſe eſt ab aliquo moueri. Probat̃ ſupponendo pͥo ꝙ illud dr̄ moueri pſe: qd̄ a ſe ⁊ non ab alio mouet̃. Scd̄o ſupponē do: ꝙ aliq̄d dr̄ moueri a ſe: q2 vna ps mouꝫ aliā: ad cuiꝰ motū mouet̃ vt aīa ad motū corpis. Tertio ſupponendo: ꝙ nihil mouet̃ a ſe pͥo: qd̄ q̄eſcit ad q̄etē alte riꝰ. ¶Tūc ar̃. ſic. nihil mouet̃ a ſe pͥo qd̄ q̄ eſceret ad q̄etē alteriꝰ. Sꝫ oē qd̄ mouet̃ q̄e ſceret ſi alteꝝ q̄eſceret: vt ſi a.b.c. moueat̃ tūc q̄eſceret ſi ps eiꝰ a.b. q̄eſceret: igit̃ nihil mouet̃ a ſeipo pͥo. ¶Nec valet dicere ꝙ a b.c. nō q̄eſceret ad q̄etē a.b. q2 adhuc moue ret̃ ad motū b.c. Tūc ei nō moueret̃ pſe pͥo ſꝫ ſolū ad motū ptis b.c. ¶Ex iſtis ſequūt̃ 2ꝰ

Concl̄o. Q̄ in mouētibus et motis nō ē ꝓ ceſſus in infi nitum.

aliq̄ ꝯcl̄oes. Pͥa ē. ꝙ in mouētibꝰ ⁊ motis nō eſt ꝓceſſus ī infinitū. Probat̃ ſic. q2 ſi in mouētibꝰ ⁊ motis ſit ꝓceſſus in infinitū. ita ꝙ a moueat̃ ad b. ⁊ b. ad c. ⁊ c. ad d. ⁊ ſic ī in finitū: q2 mobile ſimul mouet̃ cū mouens mouet Cū em̄ cuiuſlꝫ mobilis ſit vnꝰ motus nūero in tpe finito: ſeq̄ret̃ ꝙ motꝰ infinitꝰ fi eret tpe finito: qd̄ ē improbatū ſexto phiſi coꝝ. Pꝫ tn̄ ꝯña. q2 motꝰ b. ſit finito tpe. ſilr̄ motꝰ c. ⁊ ſic de oībꝰ alijs: g° motꝰ aggregatꝰ ex oibus illis: q̄ erit infinitꝰ: fiet tpe finito.

Tollit̃ euaſio prima.

¶Nec valet pͥo dicere: ꝙ motꝰ b. erit mi nor q̄ motꝰ c. ⁊ motꝰ c. minor q̄ motꝰ d. ⁊c. q2 im poſſibile ē motū infinitū eſſe tpe finito: ſiue ſit equaliū ptiū: ſiue inequaliū.

Tollit̃ euaſio ſecunda.

¶Nec valꝫ ſcd̄o dicere: ꝙ lꝫ ſit īpoſſibile idē mobile mo ueri motu īfinito tpe finito: tn̄ nō ē īpoſſibi le diuerſa mobilia moueri īfinitꝭ motibꝰ tpe finito q2 cū talia mobilia ſint ſubordīata erūt ꝯtinua vel ꝯtigua ⁊ nō repugnabit eis conti nuari: ⁊ ꝑ ꝯñs ſi talia motibꝰ infinitꝭ ꝯtinuē tur tpe finito: nō repugnabit idē mobile mo tu infinito tpe finito moueri.

¶Non repu gnat infinitis mobilibꝰ ſub ordinatis ad inuicē ꝯtinua ri.

Tollit̃ euaſio tertia.

¶Nec valet tertio dicere: ꝙ talia mobilia nō poterūt ꝯti nuari neq3 motꝰ eoꝝ. nā lꝫ hoc eis repugnet ꝑ aliquas rōnes ꝓpas: nō tn̄ per rōēꝫ cōem motꝰ vl̃ mobl̃is.

Concluſio .ij.

¶Scd̄a ꝯcl̄o ē. Oē mouēs 3ꝰ ſimul ē cū moto Probat̃ hec ꝯcl̄o: q2 ois mo tus vel ē motꝰ ſcd̄m locū: qui dr̄ Motꝰ loca lis. vel ſcd̄ꝫ qualitatē: q̄ dr̄ Alteratio: vel ſe cundū q̄titatē: q̄ dr̄ Augmētatio vel dimi nutio. Sꝫ in omni tali mouens ſimul eſt cum moto: igitur.

Probatio de motu locali.

¶Minor ptꝫ ⁊ pͥo de motu locali: q2 vel talis ē a principio intrinſeco: ⁊ tūc ſimul mouēs eſt cū moto. Uel ē a princi pio extrinſeco: ⁊ tūc: vel ē pulſio: vel tractio vel vectio: vel vertigo. Si ſit pulſio vel ē im pulſio in qua mouens ſꝑ eſt ſimul cū moto.

Impulſio.
Expulſio.

Uel expulſio: in qua mouēs interdū deficit moto: ſicut ꝓijciēs ꝓiecto. Si ſit tractio q̄ ē motꝰ qua aliq̄d mouet̃ ad trahēs vel ad al teꝝ velociꝰ motū: q̄ illd̄ qd̄ trahit̃.

Tractio.

Uel ē tra ctio ꝑ modū finis: ſicut locus dr̄ trahere cor pus qd̄ mouetur naturalr̄. Uel eſt tractio ꝑ modū cāe efficientis alterātis: ſicut cū ma gnes attrahit ferrū. Uel ꝑ modū efficientis mouētis localiter: ſicut in motibus natura libus ⁊ volūtarijs.

magnes lapis ē

Si ſit vectio tūc illud qd̄ vehitur mouet̃ ad motū alteriꝰ ad qd̄ trahi tur: vel mouet̃ motu pulſus: tractꝰ: vel verti ginis.

Uectio.

Si ſit vertigo. ſic ē motus cōpoſitus ex pulſu ⁊ tractu: vt cū doliū impellit̃ ⁊ illud trahit̃.

Uertigo

Sꝫ cōſtat ꝙ ī quolꝫ iſtoꝝ motuū mo uens ē ſimul cū moto ſaltē imediato. Cūm igit̃ oēs alij motꝰ reducātur ad iſtos: puta inſpiratio: ⁊ expiratio: expulſio reducuntur ad pulſū: vel tractū. Et ſilr̄ ſpateſis ⁊ ker keſis: ⁊ ſilr̄ congregatio vel diſgregatio: q2 ſunt motꝰ emiſſiui vel attractiui: ſequitur ꝙ mouēs ē ſimul cū moto

De ſpateſi ⁊ kerkeſi.

¶Scd̄o pꝫ de alte ratiōe: q2 oīs talis ſcd̄m qualitates ſenſibi les vt patebit ꝑ ꝯcl̄ones ſequētes. Sꝫ ſcd̄m illas mouēs nō prius mouet corpꝰ remotū q̄ ꝓpinquū: igitur oē alterās ſimul eſt cū al terato.

Probatio de motu alterati onis.

¶Tertio pꝫ de augmētatione ⁊ di minutiōe q̄ fiunt ꝑ appoſitiōem vel diminu tionē nutrimēti. In illis em̄ augēs et dimi nuēs ſimul ſunt cū moto: igit̃ oē mouēs ſil̃ eſt cū moto.

Probatio de motu augmē tationis ⁊ di minutionis.

Cōcluſio .iij. 4ꝰ

¶Tertia ꝯcl̄o ē, ſcd̄m qualita tes de quarta ſpē qualitatis nō eſt pſe alte ratio. Pꝫ: q2 tales qualitates nō acq̄runt̃ ni ſi ad acq̄ſitōēꝫ alteriꝰ qualitatis: puta ſcd̄ꝫ aliquos: ad acq̄ſitioēꝫ raritatis et denſitatꝭ q̄ ſunt cāe figuraꝝ. ¶Pꝫ ſcd̄o: q2 noīa qua litatū ad quas ē alteratio. dicūtur de noibꝰ ſſbaꝝ: ſꝫ noīa figuraꝝ nō ſunt hmōi. Nō enꝫ dicimꝰ ſtatuā eſſe es: ſꝫ ereā. igit̃ ad ipas q̄ litates de quarta ſpecie nō eſt pſe alteratio ¶Pꝫ tertio: q2 nihil dr̄ alterari dum pficit̃ ſed dū aliq̄d accipit figurā pficitur: igit̃ nō alteratur: et ꝑ ꝯñs ad figuras nō eſt pſe alte ratio q̄ eque bene acq̄runtur ꝑ motū localē

iſta rō ē q̄ad modū loquēdi ꝯmunē

ſicut per qualitates primas. ¶ Quarta cõcluſio ē. Ad qualitates de p̄ia ſpē qualitatis nõ eſt ꝑſe alteratio. ¶ Pꝫ p̄rio de habitib⁹ corporalib⁹: q2 ad adaliq̄d nõ ē ꝑſe mot⁹: ſꝫ habit⁹ corporales: ſicut ſanitas ⁊ egritudo: dicũtur in relatiõe ad aliud: igit̃ ad tales habit⁹ corporales non eſt ꝑſe alteratio. Minor pꝫ: q2 ſanitas cõſiſtit ĩ debita ꝓportiõe humoꝝ ⁊ pulcritudo in debita mẽbroꝝ cõmenſuratiõe. ¶ Pꝫ ſcd̃o de habitib⁹ moralib⁹. Tuꝫ p̄rio: q2 ꝑ acq̄ſitõeꝫ habituũ moraliũ aliq̄d perficit̃ vel corrũpitur ſiue ĩperficitur: igit̃ tũc nõ alteratur. ¶ Tuꝫ ſcd̃o: q2 tales habitus morales acquirũtur in nobis poſt acquiſitõeꝫ aliaꝝ qualitatũ: puta affectionũ appetitus: delectationũ: ⁊ triſticiaꝝ: igitur ad illos habit⁹ morales nõ eſt ꝑſe alteratio. ¶ Tertio pꝫ de habitib⁹ ĩtellectualibus. Tuꝫ p̄rio: q2 habitus intellectualis ſicut ſcīa ſeq̄tur aliã mutatõeꝫ: puta cognitionem experimentalē in ꝑte ſenſitiua ex qua generatur: igit̃ ad illos habitus nõ eſt alteratio. ¶ Tuꝫ ſcd̃o: q2 tales habitus magis inſunt nobis ꝑ quieteꝫ q̄ per motũ. In quiete em̃ ⁊ reſidētia ſciens fit aīa ⁊ prudēs. Et id̃ cũ dormiēs excitatur: vel cũ ebrius pauſat: vel infirm⁹ cogitat: nõ fit ſciens: ꝓpter nimias perturbatões ſpirituũ aut vapoꝝ. Nec etiã infantes poſſunt addiſcere: neq3 ſeniores bene iudicare. multa em̃ ꝑturbatio circa ipſos ⁊ mult⁹ mot⁹. Signũ eſt igitur q̄ habitus intellectuales in nobis nõ acquirũtur per motũ: vel alterationem. Ex p̄dictis pꝫ q̄ alteratio ꝓprie dicta ſolum eſt ſcd̃m qualitates ſenſibiles.

Cõcluſio .iiij.

Probatio de habitibus corporalibus.

Probatio de habitib⁹ moralibus.

Probatio de habitibus intellectualib⁹.

In q̄ete ⁊ reſidētia ſciēs fit aīa ⁊ prudēs.

¶ Dormiens: ebri⁹: ĩfirm⁹: infãtes: ⁊ ſeniores: nõ ſunt apti ad ſcīas.

ſi bi phylozophy no ſunt me cioez de qualitatibus 2e ſpeciey q2 ille ſunt nob innate ... poſſunt acq... nec de ... p alteratione

Omne aũt q̄d mouet̃: neceſſe eſt ab aliquo moueri. ¶ Iſte ē ſeptimus liber phiſicoꝝ Ar[i]. ĩ quo determinat̃ de cõparatiõe mot⁹ ad inuicē. Et diuidit̃ in duos tractat⁹. In p̄rio excludit p. infinitatē in mouētib⁹ ⁊ motis. In ſcd̃o oñdit qui mot⁹ ſunt cõparabiles adinuiceꝫ. ibi Dubitabit aũt aliq̄s. Prim⁹ tractat⁹ ꝯtinet quatuor capitula: q̄ videbuntur in ꝓceſſu. In p̄rio capitulo intēdit p. talē ꝯcl̃oem q̄ oē q̄d mouet̃ ab alio mouet̃. Concl̃oneꝫ hãc ꝓbat p. p̄rio in illis in quib⁹ ē manifeſta. Nam illa q̄ mouent̃ violente ſicut lapis ꝓiect⁹ ſurſum in illis manifeſtuꝫ ē q̄ mouent̃ ab alio. T. Si aũt in ſe ¶ P. hic ꝓbat ſuã ꝯcl̃oneꝫ in his q̄ ſunt dubia puta in his q̄bus mouēs ē intrinſecũ motor p̄mittēs tres ſuppoſitiões. ¶ Quaꝝ p̄ma talis ē. q̄ illud d̃r moueri ꝑſe in ꝓpoſito: q̄d mouet̃ a ſe ⁊ nõ ab alio extrinſeco. ¶ Scd̃a ſuppoſitio ē. q̄ ex eo aliq̄d videtur moueri ꝑſe: q2 vna pars mouet aliã ⁊ ad motuꝫ vni⁹ partis mouet̃ alia: ſicut aīa mouet corp⁹: ⁊ ad motuꝫ ei⁹ mouet̃. ¶ Tertia ſuppõ ē. q̄ nihil q̄d mouet̃ a ſe primo quieſcit ad quieteꝫ alteri⁹: q2 ſi quelꝫ pars moueret ſe nulla q̄eſceret: ⁊ per ꝯñs illud q̄d mouetur ad nulli⁹ exñtis in eo quieteꝫ q̄eſceret. T. Hoc aũt manifeſtũ. ¶ P. hic format ſuã rõem q̄ talis ē. oē q̄d quieſceret ſi alteꝝ q̄eſceret mouet̃ ab alio: ⁊ nõ a ſe p̄rio: ſꝫ oē q̄d mouetur q̄eſceret ſi alteꝝ q̄eſceret: g⁰ nihil mouet̃ a ſe primo ⁊ per ꝯñs illud q̄d mouetur: mouet̃ ab alio. Maior pꝫ per tertiã ſuppõnem. Minor ꝓbatur: q2 oē q̄d mouetur ꝑſe ē diuiſibile vt patuit ſexto hui⁹. Naꝫ ſi a. mouetur: tũc a.c. eſt diuiſibile. diuidat̃ ergo in a.b. ⁊ b.c. tũc a.b. ē aliud ab a.c. cũ ſit ps eius: ſꝫ a.c. q̄eſceret ſi a.b. q̄eſceret: ergo a.c. nõ mouet̃ a ſe p̄rio: ſꝫ ab alio. ¶ Sꝫ diceret aliq̄s q̄ a.c. non q̄eſcit ad q̄eteꝫ a.b. cũ adhuc moueatur ad motũ b.c. Cõtra hoc arguit p. ſic: q2 tũc a.c. nõ moueret̃ ꝑſe p̄rio: ſꝫ rõne partis: q̄d eſt incõueniens: cũ ponebatur moueri ꝑſe primo.

Concluſio.

Suppõ p̄ma.

Secũda

Tertia.

Rõ ꝓ ꝯcl̃one

Quoniã aũt ¶ Iſtud ē ſcd̃m ca. hui⁹ tractatus ĩ quo p. oñdit q̄ in mouētibus ⁊ motis nõ eſt ꝓceſſus in infinitũ. Et intēdit p. talem ꝯcl̃oneꝫ: q̄ non eſt ꝓceſſus in infinitũ in mouentib⁹ ⁊ motis. ꝑ cui⁹ ꝓbatiõe p̄mittit tres ſuppõnes. ¶ Prima ē q̄ ſi in mouētibus ⁊ motis eſſꝫ ꝓceſſus in infinitum: tũc ponat̃ q̄ a. moueatur ad b. ⁊ b. moueat̃ ad c. ⁊ c. moueatur ad d. ⁊ ſic in infinitũ. T. Cũ ergo ſimul. ¶ Scd̃a ſuppõ eſt: q̄ ſimul tp̄e mouēs mouet ⁊ mobile mouet̃. Naꝫ falſuꝫ eſſꝫ dicere: q̄ aliq̄d mouet: ⁊ nihil mouetur. Ex quo ſequit̃ q̄ infinitis exñtibus mouentibus ⁊ motis: oēs illi mouētes ſimul mouent: ⁊ oīa mobilia ſimul mouētur: lꝫ (vt dicit cõmentator) mouēs ⁊ mobile ſimul incipiant, vnum mouere ⁊ aliud moueri: tñ poſſibile ē q̄ mouens p̄ncipale ſiue primũ p̄us deſinat mouere q̄ mobile moueri. Tertia ſuppõ ē. q̄ cuiuſlibꝫ mobilis motus ē vnus nũero ⁊ finit⁹ qui fit tp̄e finito. Et circa hãc ſuppõnem reſumit p. qui mot⁹ d̃r vnus genere: vn⁹ ſpē ⁊ vnus nũero. T. Accipiãtur igit̃. ¶ P. hic ꝓbat ſuaꝫ concl̃oem ſic: ſi in mouētibus ⁊ motis eſſꝫ motus in infinitũ: ſeq̄retur q̄ mot⁹ infinit⁹ fieret in tp̄e finito: hoc aũt ē falſuꝫ (vt patuit ſexto hui⁹ (ergo ⁊ illud ex q⁰ ſequitur. Cõſeq̄ntia pꝫ: q2 mot⁹ ip̄ius a. ē finitus: ⁊ fit in tp̄e finito: ⁊ ſic de aliis: ⁊ cũ oīm mobilium motus ſunt in eodem tp̄e (vt dicit ſcd̃a ſuppõ) ſeq̄tur q̄ motus aggregatus ex his oībus eſſꝫ infinitus qui tñ fieret in tēpore finito. Nec obſtat ſi dicat̃. q̄ mot⁹ ip̄ius b. ſit minor aut maior q̄ motus ip̄ius b. q2 qualitercũq3 hoc dicatur impoſſibile ē q̄ tēpore finito fiat mot⁹ infinitus ſiue ille motus ſit equalium partiuꝫ ſiue inequalium.

Concluſio

Suppõ p̄ma.

Secũda

Tertia.

Probatio concluſiõis.

T. Sic quidem igit̃. ¶ Hic p. põit inſtãtiam cõtra rõnem ſuam: poſſꝫ enim aliquis dicere: q̄ in ſexto huius oſtenſum ē. q̄ in tēpore finito non poſſꝫ eſſe motus infinitus vnus nũero: ſed nõ oſtenſum ē. q̄ nõ poſſunt eſſe motus infiniti numero in tempore finito quorum quilibet eſt finitus. T. Sed ſi q̄d mouet̃ primũ. ¶ P. hic remouet iſtam ĩſtantiam dicēs: q̄ omne mouens ſimul eſt cum moto: ergo ſi ſint infinita mouentia ⁊ mobilia eſſentialiter ordinata: vel oīa ſe tangũt: vel ſunt cõtinua: vel contigua: ⁊ nõ repugnat eis continuari. continuentur ergo adinuicem: tunc erit motus vnus infinitus in numero: qui tamen fieret in tēpore finito. T. Manifeſtuꝫ igitur. ¶ P. hic infert ꝯcl̃oem p̄us ꝓbatã ſcꝫ q̄ nõ eſt ꝓceſſus in infinitũ in mouētibus ⁊ motis: ⁊ cũ hoc remouet vnã inſtãtiam. Diceret em̃ aliq̄s q̄ impoſſibile illatũ nõ ſequit̃ ꝓpter põnem aduerſarii: ſꝫ ꝓpter falſum aſſumptuꝫ. ¶ Ad hoc dicit p. q̄ lꝫ illis mobilib⁹ ⁊ mouentibus q̄ ſunt diuerſaꝝ ſpēꝝ repugnat cõtinuari adinuicē ꝑ ſuas rõnes ꝓprias: nõ tñ ꝑm rõnes generales: hoc ē lꝫ per rõnes ſp̄ales cõcludi p̄t q̄ mobilia diuerſaꝝ ſpēꝝ nõ poſſunt adinuicē ꝯtinuari: nõ tñ per rõnem cõem mobilis. Etiã lꝫ illud q̄d aſſumptũ

Inſtantia.

Solutio

¶ Non repugnat infinitis mouētibus ⁊ mobilib⁹ ſubordīatis eſſentialiter continuari adinuicē.

eſt ſit falſuꝫ nõ tñ eſt ĩpoſſibile: modo vt dicit phũs: cõtingenti conceſſo nullũ incõueniens p̄t accidere.

Cõtingēti cõceſſo nullũ incõueniens poterit accidere

Primum aũt ¶ Iſtud ē tertiuꝫ ca. huius tractat⁹: ĩ quo p. oñdit q̄ oē mouens ſimul ē cũ moto. Dicit ergo p̄mo ſic: q̄ mouens nõ in genere cãe finalis: ſꝫ in genere cãe efficientis ē ſimul cuꝫ moto: ſic q̄ ip̄m ē immediatũ ip̄i moto. Et pro huius declaratõe p. p̄mo enũerat genera motuũ: dicens q̄ tres ſunt ſpecies motus: ſcꝫ mot⁹ ꝑm locum: ⁊ ille vocatur locimutatio. Mot⁹ ꝑm qualitateꝫ: ⁊ ille motus vocat̃ alteratio. Et mot⁹ ꝑm q̄ntitatem: q̄ vocat̃ augmentatio vel diminutio. T. Primũ quid. ¶ Hic p. p̄mittit quaſdã diuiſiones mot⁹ localis ⁊ ſpēꝝ eius: dicens p̄rio ſic: q̄ oē q̄d mouet̃ localiter vel mouet̃ a p̄ncipio extrinſeco vel intrinſeco. Cũ aliq̄d mouet̃ a principio intrinſeco: manifeſtũ eſt q̄ in tali motu mouens ⁊ motuꝫ ſimul ſunt.

¶ Concl̃o Oē mouēs ſimul eſt cum moto.

T. Q̄d aũt ab alio. ¶ Hic p. ſubdiuidit alteꝝ mẽbruꝫ dicte diuiſiõis dicēs q̄ motuũ localiũ q̄ fiunt ab extrinſeco: quid ē pulſio: quid tractio: quid vectio: ⁊ quid vertigo. Alii vero mot⁹ locales (vt dicit p.) p̄nt reduci ad iſtos. T. Pulſiõis quid igit̃. ¶ Hic p. ſubdiuidit pulſionem dicēs: q̄ due ſunt ſpēs pulſiõis: ſcꝫ ĩpulſio: ⁊ expulſio. Impulſio ē mot⁹: in quo mouens non deficit ei q̄d mouet̃. Sꝫ expulſio ē motus in quo mouens deficit ei q̄d mouet̃. ſic q̄ nõ ſꝑ manet per totũ motũ cũ moto: ſicut ē ꝓiectio lapidis. T. Vectio aũt. ¶ Hic p. deſcribit vectõeꝫ dicēs: q̄ vectio ē motus quo illud q̄d vehit̃ mouetur ad motũ alterius ſupra q̄d vehitur. vel illud q̄d vehitur mouet̃ motu pulſus: tract⁹: vel vertiginis. Ex quo pꝫ: q̄ vectio in trib⁹ motibus reꝑitur. T. Tractio aũt eſt. ¶ Hic p. dicit q̄ Tractio ē mot⁹ alterius ad ip̄m trahēs vel ad aliud: ⁊ mot⁹ trahētis ē velocior q̄ motus illi⁹ q̄d trahit̃. nec mouēs ſeꝑatur ab eo q̄d trahitur. Cũ triplex reꝑitur tractio. Quedã eſt ꝑ modũ finis: ſicut loc⁹ d̃r trahere illud q̄d naturaliter mouetur ad ip̄m: ⁊ iſto mõ capit̃ tractio metaphorice: nec de ea eſt hic ad ꝓpoſitũ. Alia ē tractio in qua mouēs ſe hꝫ vt principiũ vñ motus: ⁊ illa ē duplex: q2 q̄dam fit alterãdo: ſicut magnes d̃r trahere ferrum. Alia fit mouendo localiter: ſicut in motibus naturalib⁹ ⁊ violentis: ⁊ de iſta ē hic ad ꝓpoſituꝫ. T. Et reliq̄ quid. ¶ Hic p. reducit alios mot⁹ ad tractum. Cũ inſpiratio reducitur ad tractum: ſꝫ expiratio ⁊ ſputio reducũtur ad pulſiõem. Et ſubdit p. q̄ oīs aggregatio per motũ localeꝫ fit per tractuꝫ: ⁊ diſgregatio per pulſum. T. Vertigo igitur. ¶ Hic p. dicit: q̄ Vertigo eſt motus cõpoſitus ex pulſu ⁊ tractu: ſicut q̄ñ vnũ dolium vertit̃. vna pars trahitur ⁊ alia pellit̃. T. Manifeſtum igitur ē. ¶ Hic p. declarat dictã ꝯcluſiõem: ſcilꝫ q̄ omne mouens ē ſimul cum moto: in motu locali qui fit ab extrinſeco: quia in motu pulſus ⁊ tractus mouens ē ſimul cum moto: ⁊ cũ omnes alii motus reducãtur ad iſtos: vel includant iſtos ſequitur q̄ in omni motu locali ab extrinſeco mouens eſt ſimul cum moto. Unde per motorem extrĩſecum: intelligit p. motorem extrinſecũ ꝑm ſitũ: qui ē in alio ſitu q̄ illud q̄d mouetur. T. At vero neq3 alterati. ¶ Hic p. declarat ſuam ꝯcluſiõem in motu alteratiõis: q2 oēs qualitates ꝑm quas ē alteratio (ꝓprie capiendo illuꝫ terminum alteratio) ſunt qualitates ſenſibiles de tertia ſpecie qualitatis: ſꝫ ꝑm illas non p̄t aliq̄d corp⁹ alterari ab alio corpore remoto niſi p̄us alteraret̃ aliud corpus ꝓpinqui⁹: ſicut calefaciens nõ p̄t prius calefacere corp⁹ diſtans q̄ corpus ꝓpinquũ: immo p̄us calefacit ꝓximum: ⁊ deinde remotum. Similiter color prius mouet mediũ q̄ viſuꝫ. T. Et q̄d augetur. ¶ Hic p. declarat ꝯcluſiõem in augmētatiõe ⁊ diminutõe: q2 augmētatio fit per appõem nutrimenti ad illud q̄d augetur: ⁊ diminutio per ablatiõeꝫ nutrimẽti: ergo augens ⁊ diminuens ſunt ſimul cum moto. T. Manifeſtum igitur. ¶ Hic p. infert ꝯcluſiõem p̄ncipaleꝫ: q̄ mouens primũ eſt ſimul cum moto: ſic q̄ inter ip̄m ⁊ motum nihil mediat: hec cõcluſio pꝫ ex inductiõe facta in ſingulis motibus.

Impulſio.

Expulſio.

Vectio.

Tractio

Hic habetur ĩ textu de ſpateſi ⁊ kerizeſi.

Vertigo

Probatio in motu locali.

Probatio in motu alterationis.

Probatõ ĩ motu augmētatõnis ⁊ diminutõis

Quoniam aũt ¶ Iſtud ē quartũ ca. huius tractat⁹ in quo p. intendit oſtēdere ad quas qualitates ē ꝑſe alteratio: ſiue ad quas ſpecies qualitatis. Et diuidit̃ iſtud capitulũ in duas partes ꝑm duas ꝯcluſiões. Prima cõcluſio quaꝫ intendit ē iſta: q̄ ꝑm qualitates de quarta ſpecie nõ eſt alteracio ꝑſe. Probat p. tribus rõnibus: quarum prima talis ē. q2 ſoluꝫ ꝑm illas qualitates ē alteratio ꝑſe: que acquirũtur in ſubiecto nõ ad acquiſitiõem alterius qualitatis ſed qualitates d̃ quarta ſpecie acq̄runt̃ in ſubiecto ad acquiſitiõem alterius: ergo ꝑm eas nõ eſt alteratio ꝑſe. Unde aliqui credentes rarũ ⁊ dēſum eſſe cãs generatiõis: dixerũt figuras generabiliũ ⁊ corruptibilium ꝓuenire ex cõdenſatõe ⁊ rarefactõe: ſed ꝑm rei veritatem figure fiunt vel veniũt per alteratiõem vel mot⁹ locales T. Ex quo quid ¶ Secũda ratio q̄ ſumitur ex parte modi loq̄ndi ē iſta: q̄ ſubſtãtie ſiue nõīa ſubſtantialia recipiunt p̄dicatiões qualitatum ꝑm quas ē alteratio ꝑſe: ſed ſic nõ eſt de nominib⁹ qualitatum de quarta ſpecie: ergo ꝑꝫ qualitates de quarta ſpecie nõ eſt alteratio ꝑſe. Maior pꝫ: q2 bene dicim⁹ calidũ vel frigidum eſt es. Similiter es ē calidũ vel frigidum: ⁊ ſic de aliis nominib⁹ qualitatũ ꝑm quas ē alteratio ꝑſe. Minor pꝫ: q2 nõ cõſueti ſumus dicere Statua ē es vel ſtatua ē lapis: ſed ſtatua ē erea vel lapidea. Unde iſta ꝓpoſitio Statua ē erea: fuit tēpore Ar[i]. magis viſitata q̄ iſta Statua ē es: tamen ſicut vna ē vera ita ⁊ alia. T. Amplius ⁊ aliter ¶ Tertia ratio ē. ridiculuꝫ ē dicere aliq̄d alterari alteratiõe corruptiua cum perficitur ⁊ accipit cõplementum: ſed cum res accipit figuram perficit̃. ergo nõ alterat̃. Etiam nõ fit mutatio ꝑm figuras niſi ꝓpter mutationes ꝑm qualitates primas vel ꝓpter motum localeꝫ: ergo ad qualitates de quarta ſpecie nõ eſt alteratio ꝑſe. T. Neq3 em̃ in habitibus. ¶ Hic p. ponit ſecũdam cõcluſiõem que talis ē. q̄ ꝑm qualitates de prima ſpecie non ē a[lterat]io ꝑſe et primo: hoc ꝓbat p. de habitibus corporal[ibus ...]: ꝑm illas qualitates non ē alteratio ꝑſe quaꝝ eſſe cõſiſtit ĩ relatiõe ad aliud: ſed ſic ē de habitib⁹ corporalibus: ergo ꝑm illos nõ eſt alteratio ꝑſe. Maior pꝫ per p. q̄nto huius: vbi ꝓbauit q̄ in adaliquid non ē motus ꝑſe. Minor pꝫ: q2 ſanitas conſiſtit in debita ꝓportione quatuor qualitatum primarum Et pulchritudo in commenſuratõe membroꝝ: modo iſta ſunt adaliq̄d: igitur

T. Neq3 itaq3 circa. ¶ Hic p. ꝓbat q̄ ꝑm habitus morales nõ eſt alteratio ꝑſe: duabus rationib⁹. Quarũ prima ē. q2 nihil dicitur alterari duꝫ perficitur aut corrumpitur: ſed per virtutem aut maliciam aliquid perficitur aut corrumpitur ſiue imperficitur: ergo ꝑꝫ illas qualitates nõ eſt alteratio ꝑſe. T. Q[ui]dem igitur ¶ Secũda ratio ē. Illud q̄d fit ad ꝓductõem alterius non acquirit̃ per alteratiõem ꝑſe: ſed ſic ē de virtutibus: ergo ad illas non ē alteratio ꝑſe. Minor pꝫ: q2 conſequũtur actiones ⁊ paſſiones ꝑm delectationes ⁊ triſticias. T. At vero neq3. ¶ P. hic ꝓbat q̄ ad habitus intellectuales non eſt alteratio ꝑſe duabus rõnibus. Quaꝝ prima ē. quia habitus intellectuales ſicut ſcientie: intellectus ⁊c. dicũtur adaliq̄d: ergo ꝑm tales non ē alteratio ꝑſe. Acq̄ſitio em̃ eoꝝ conſequit̃ motũ factũ in parte ſenſitiua: pro q̄nto ex experimento plurium ſingularium (quod ē principium artis ⁊ ſcientie) generetur habitus. T. Que autem ē. ¶ Secũda ratõ eſt illud nõ aduenit alicui per motũ: q̄d acquirit̃ per q̄e

Aureũ capitulum

Concluſio .i.

Concluſio .ii.

Probatõ d̃ habitibus corporalibus

Probatõ d̃ habitibus moralib⁹.

Probatõ d̃ habitib⁹ intellectualib⁹.

tationem ad omnibus paſſionibus ⁊ motibus corpora libus: ⁊ per motum impedit. ſed ſic ē de habitibus intellectualib⁹: vtpote de intellectu ſciētias ⁊ ſic de aliis igitur non acquiritur per motum. Minor pȝ: quia aīa in quiete ⁊ reſidentia fit ſciens ⁊ prudens: ⁊ per motū impedit. ¶ Ex iſto textu elicit iſta auctoritas cōmunis ꝙ ſedēdo ⁊ quieſcendo ab omni motu ⁊ turbatione fit anima ſciens ⁊ prudens. Ideo videmus ꝙ ebrius vel infirmus: propter motum ⁊ turbationem nō eſt aptus ad ſcientiam: ſed impedit abvſu ſue ſcientie. Et ſimiliter infantes: ⁊ ſenes: qꝛ habent intellectū multum inquietum: ⁊ ꝓpter fluxum ⁊ refluxum ſpirituū ⁊ humorum nō ſunt apti ad ſciāȝ.

In qetari ⁊ reſidere aīa ſciens fit ⁊ prudens.
¶ Dormiens: ebri⁹: infirm⁹ infātes ⁊ ſeniores non ſunt apt ad ſcias.

Queritur. Utrum omne quod mouetur: mouetur ab alio. ¶ Et arguitur ꝙ non: quia anima mouet ſeipſam. ergo non omne qđ mouetur ab alio mouetur. Antecedēs pȝ: quia anima mouet corpus: ⁊ ad motionem corporis mouetur anima: igitur aīa mouet ſeipſaȝ ¶ Secūdo ſic. anima in ſeipſa format ꝓpoſitiōes ⁊ ſilogiſmos: ergo aīa mouetur a ſeipſa. ¶ Tertio ſic. voluntas in ſeipſa ꝓducit actū volendi: ergo idē mouet ſeipſȝ ¶ Quarto ſic. angelus mouet ſeipſm localiter: ergo nō omne qđ mouetur ab alio mouet. ¶ Quinto ſic. aīal mouet ſeipſuȝ de loco ad locum: ergo nō oē qđ mouet ab alio mouetur.

In oppoſitum eſt p. in principio huius ſeptimi oſtendēs ꝙ omne qđ mouetur ab alio mouetur. Pro ſolutiōe queſtionis.

Sciendum eſt ꝙ dupliciter đꝛ aliquid mouere ſeipſȝ. vnomodo perſe. aliomodo p accidēs. Unde idem poſſe ſeipſm mouere pſe pōt intelligi dupliciter. Unomō ſic ꝙ non concurrat aliqđ aliud agens magis aut min⁹ principale. Aliomō: ꝙ aliquid moueat ſe ſiue concurrat aliud agens pꝛncipale: ſiue nō. ¶ Iſto notato đꝛ ad queſtionem ſm duas cōcluſiōes. ¶ Prima concluſio: poſſibile ē aliquid mouere ſeipſm: ⁊ moueri a ſeipſo p accidens ſiue ad motū alterius. Hoc pȝ per pmaȝ ratiōem ante oppoſitum factam. Similiter poſſibile ē aliquid mouere ſeipſm per ſe non pmo vt probatur per quintum argumentum ante oppoſitū. ¶ Pȝ etiam de grauib⁹ ⁊ leuibus que mouent ſeipſa perſe. Similiter poſſibile ē aliquid agere in ſeipſm vel pati a ſeipſo ſic ꝙ ad talem actionem non concurrat aliquod aliud agens pꝛncipale a pma cauſa: ⁊ ipſo quod mouet ſeipſm nec concurrit aliud patiens: vt pȝ per ſecūdum tertiuȝ ⁊ quartum argumenta ante oppoſitum facta. ¶ Secūda cōcluſio ē. que ē de intentione p. ꝙ nihil mouet ſeipſm perſe pmo: ſic ꝙ ad talem motiōem non cōcurrat aliquod aliud agens: vel aliud paſſum principale inſtrumentale vel diſpoſitiuum. Probatur hec concluſio pmo: qꝛ ad omnem operatiōem actiue concurrit deus tanꝗ primuȝ agens: qui tamen nō mouetur nec patitur: ergo quādocūꝗ aliquid mouet ſeipſm concurrit aliquod agens principale inſtrumentale vel diſpoſitiuum. ¶ Pȝ etiam de actionib⁹ que fiunt circa ſubſtantias materiales ad quas concurrit paſſiue materia que eſt alia ab actiuo: quia ipſa non eſt alicuius actiuitatis

Concluſio .i.

Concluſio .ij.

Similiter pȝ de paſſionibus que in ſenſu vel intellectu recipiuntur: ad quas concurrūt actiue obiecta que non patiunt ab illis. ¶ Similiter ſi angelus mouet ſe indiget recepiſſe ab alio ſpeciem vel actum intelligendi. Et vniuerſaliter ſi agens non ſit liberum: impoſſibile eſt ꝙ de nouo agat in ſe vel in alio: niſi pꝛiua aliqua mutatione: qꝛ ſi ante non agebat hoc erat. Uel qꝛ non erat ſufficienter approximatum paſſo: ⁊ oȝ per motum approximari. Uel quia agēs nō erat ſufficienter diſpoſitum ad agendum: aut paſſum ad patiendum. Uel qꝛ erat ꝓhibens quod oȝ remouere: ergo anteꝗ agat oȝ ꝙ ſit mutatio preuia. Si autem ſit agens voluntariuȝ ⁊ illud ſit deus: conſtat ꝙ nihil patitur: ⁊ ſi ſit creatuȝ ⁊ agat in ſe: oȝ ꝙ ante moueat ad actū intelligendi ab obiecto vel ſpecie intelligibili. ¶ Sed diceret aliquis contra pmam concluſiōem: ꝙ nihil idem ſm ideȝ agit in ſe: vel patit in ſe vt dicit cōmentator nono metaphiſice: igitur nihil mouet ſeipſm. ¶ Item dicit p. pmo de generatione ꝙ ſimile non patit ab omnino ſibi ſimili: ergo nihil mouet ſeipſm. Item ſequeret ꝙ idem eſſȝ in actu ⁊ in potentia reſpectu eiuſdem: quod videt eſſe inconueniens ¶ Item agens debȝ eſſe pſtantius paſſo ergo ſi idem ageret in ſeipſm idem eſſȝ nobilius ſeipſo: quod ē impoſſibile. Ad pmam concedit. ꝙ nihil ſm idem agit in ſe ſine concurſu alterius agentis. ¶ Et ad aliam đꝛ ꝙ lȝ idem a ſeipſo pmo pati ſit inconueniens: hoc eſt ſine cōcurſu alterius cauſe: non tamen inconueniens eſt idem pati a ſeipſo peraccidens: vel pati a ſeipſo perſe non primo: hoc eſt concurrente alio agente. ¶ Ad aliam dicitur: ꝙ licet vnum ⁊ idem ſit in actu et in potentia reſpectu eiuſdem: non tamen ſm ideȝ: ſed ſm diuerſa. Unde non eſt inconueniens: ꝙ aliquid ſit in actu aliquo per quem agat: ⁊ in potentia ad alium actum ad quem mouetur vt dicit cōmentator tertio celi. Idem enim eſt actu graue per grauitatem quaȝ habet: ⁊ eſt in potentia deorſum: ⁊ ſic mouet ſe ſm ꝙ eſt actu graue: ⁊ non ſm ꝙ eſt in potentia deorſum. Ita intellectus habens ſpecies intelligibiles vel concept⁹ ſimplices eſt in potentia ad ſillogiſmos: ⁊ ſic habens actum primuȝ poteſt mouere ſe per illum ad actum ſecundum: ſed mouet ſe ad illum actum quem actu habȝ ¶ Ad aliam dicitur ꝙ dupliciter pōt intelligi ꝙ agens ſit preſtantius paſſo. Unomō de agēte totali intelligēdo per agens totale omnia illa que concurrunt ad aliquem effectum: ⁊ ſic conceditur quia ſemper deus cōcurrit actiue: ⁊ eſt nobilior quocunꝗ effectu producto. Aliomodo poteſt intelligi de agēte particulari: ⁊ hoc dupliciter. Unomodo ꝙ illa res que ē agens ſit nobilior illa re que ē patiens: ⁊ hoc ſemper non ē verum: ſicut quando idem agit in ſe: ⁊ quando ignis agit in hominē. Aliomodo ꝙ illa res que ē agens nobiliori modo ſe habȝ in agendo ꝗ patiens in patiendo: quia conditio agentis ē nobilior conditione patiētis: ⁊ iſte ſenſus eſt verus.

Obiectio .i.

Scđa.

Tertia.
Quarta.
Solutio

Dubitatur primo. Utrum demonſtratio p. qua nititur ꝓbare in principio huius ſeptimi: ꝙ omne quod mouetur ab alio mouetur ſit ſufficiens ⁊ ſuppoſitiones ſue ſint vere. ¶ Et videtur ꝙ non: quia ſi valeret nō ſolum ꝯcluderet: ꝙ nihil mouetur a ſe perſe primo: ſed etiam ꝙ nihil moueretur perſe primo. conſequēs eſt falſum: ergo ⁊ antecedēs. Conſequentia patȝ ſic arguendo: nihil ꝙ quieſceret ſi pars eius quieſceret mouetur perſe primo: ſed omne quod mouetur quieſceret ſi pars eius quieſceret: ergo nihil mouetur pſe primo. ¶ Item vna ſuppoſitionum eſt falſa: ſcilicȝ omne quod mouetur quieſceret ſi pars eius quieſceret: quia quod mouetur ſm plures ⁊ principaliores partes non debȝ dici quieſcere: ſi aliqua eius parua pars quieſcat: vt ſi homo haberet digitum alligatum tibi ita ꝙ non poſſet mouere ipſum: potens tamen reſiduum corporis mouere: tunc non diceretur quieſcere ꝓpter hoc ꝙ digitus eius quieſcat. ¶ Iteȝ illa ratio ſupponit: ꝙ cuiuſlibȝ quod mouetur pars poteſt quieſcere: hoc autem falſum eſt: vt patet de celo ſm philoſophum. ¶ In oppoſitum eſt p. tradens nobis illam rationem: ⁊ illas ſuppoſitiones.

Sciendū eſt ꝙ iſta ſuppō: omē qđ mouetur eſt diuiſibile nō eſt ſimplr vera: qꝛ ſm fideȝ tenemus ꝙ angeli ſunt mobiles: ⁊ multe alie res indiuiſibiles: ſȝ illa ē vera de his q̄ mouent ⁊ ſunt cōmenſuratiue ſe habentia ad locū. ¶ Silr tertia ſuppō videlicet: ꝙ oē qđ mouet quieſceret ſi aliqua ps illius q̄eſceret pōt ſic cōcedi: ꝙ omē qđ mouet q̄eſceret ſi aliqua ps eius q̄eſceret: qꝛ nō amplius moueret p ſe pmo: ⁊ ſic negatio incluſa in illo vbo q̄eſceret dȝ ferri ſupra hoc totū: moueri p ſe pmo: ⁊ ſic ē vera: qꝛ nullū totuȝ cui⁹ aliq̄ ps q̄eſcit mouet p ſe pmo: tn̄ aliq̄d mouet p ſe pmo cui⁹ vna ps pōt q̄eſcere: ſed qñ q̄eſcet nō amplius mouebit p ſe primo. Ex quo ptȝ ꝙ iſta regula illđ qđ ꝯuenit alicui per ſe pmo nō remouet ab eo ꝓpter remotionē eius a quocūꝗ alio debet intelligi: niſi illđ aliud a quo remouet ſit de rōne eius cui tale ꝯuenit p ſe pmo: mō ita ē ꝙ de rōne huius qđ ē moueri p ſe pmo circūſcriptiue: ē habere ptes tn̄ ſi ad huius remotionē remouet illud: nō ſequeret quin illud moueret per ſe pmo.

Sciendū eſt vlterius: ꝙ impoſſibile eſt aliq̄d hñs ptē mouere ſe p ſe pmo ⁊ moueri a ſe p ſe pmo taliter: ꝙ ꝓpterea debeat negari ipſm moueri ab alio: Imo ſeq̄tur: a diuiſibile mouet a ſeipſo p ſe pmo: ⁊ mo mouet ſeipſm p ſe pmo: ergo a mouet aliud ⁊ mouetur ab alio. Nā ſi a: mouet aliq̄d p ſe pmo tūc q̄libet ps ei⁹ mouet illud: ergo illđ mouet ab a: ⁊ a qualibet pte ei⁹ ſi ergo illud qđ mouet ſit a: ſequit ꝙ eſt aliud a ſua pte a qua tn̄ mouet: ergo mouet ab alio: ⁊ ſi illud quod mouet ſit aliud ab a: etiā: mouet ab alio. ¶ Ideo oīno illa ꝯclō: oē qđ mouet ab alio mouet: faciliter ē demōſtrabilis: qꝛ oē qđ mouet p ſe ⁊ nō pmo ab alio mouet: ſcȝ a ſua pte ⁊ oē qđ mouet p ſe pmo ab alio mouet vt patȝ ex dictis: ⁊ oē qđ mouet ab extrinſeco ab alio mouetur: ergo oē qđ mouet ab alio mouet. ¶ Iſtis notatis đꝛ ꝙ demonſtratio phī eſt ſufficiens: ⁊ ſilr ſuppōnes intellecte ſicut dictū eſt ſunt vere. ¶ Et ad pmā rōnē dubij đꝛ negando ꝯñam: qꝛ pma ꝓpō quā ſumit p. admittitur in iſto ſenſu. ſ. ꝙ nihil cuius altera ps q̄eſcit mouetur p ſe pmo: ⁊ illa ꝓpō non valet ad ꝓbandū ꝙ nihil moueat per ſe pmo. Iſte tn̄ ſenſus non eſt ꝓprius ſenſus illius ꝓpōnis licet ſit verus. Sed ꝓprius ſenſus eſt iſte: de quocūꝗ verꝫ eſt dicere: ꝙ q̄eſceret ſi vna pars eius q̄eſceret non mouet per ſe pmo. Iſte autem ſenſus eſt falſus: cum tūc illa ꝓpō valeat ad ꝓbanduȝ ꝙ nihil mouet per ſe pmo. Et ſic ad formā argumenti pōt dici: ꝙ ſi maior capiat in ſenſu ꝓprio: tūc ꝯña ē bona: ſed ſicut ꝯclō eſt falſa ita ⁊ maior: ſed ſi capiat maior in ſenſu improprio: tunc eſt vera ⁊ non valet ꝯña. ¶ Ad ſcđam đꝛ ꝙ illa ſuppō in ſenſu ꝓpō capta eſt falſa: cuȝ ſenſus eius ſit ꝙ nihil mouet per ſe pmo quod quieſceret ſi altera ps eius q̄eſceret. Et ſilr eſt falſa ſi non adderet illa determiatio p ſe pmo vt bñ ꝯcludit ratio. Sed ſi capiat in ſenſu improprio eſt vera q̄ eſt iſta: omne illud cuius altera ps q̄eſcit non mouet p ſe pmo ¶ Ad tertiam đꝛ ꝙ licet ſit impoſſibile naturaliter ſiue ſm naturam: ꝙ cuiuſlibet qđ mouet pars poſſȝ q̄eſcere: tn̄ ſupnaturaliter non eſt impoſſibile.

Dubitat ſcđo vtꝝ in mouentibus et motis poſſet eſſe ꝓceſſus in infinitū. ¶ Pro ſolutione dubij ē aduertendū: ꝙ duplicia ſunt mouentia ſubordinata ī agendo. Quedā ſunt eſſentialiter ſubordinata: ⁊ quedam ſunt accñtaliter ſubordinata. ¶ Mouentia eſſentialiter ſubordinata dicunt: quoꝝ poſterius mouēs nō pōt mouere in ſuo genere mouendi: niſi pmū mouens moueat. Sed mouentia accñtaliter ſubordinata dicūtur illa queꝝ poſterius pōt mouere vel eſſe: priore non mouente vel exñte. ¶ Iſto notato đꝛ ad dubiū: ꝙ ſi mūdus ab eterno fuiſſet: ⁊ in eternū eſſet tūc in mouentibus ⁊ motis accñtaliter ſubordinatis poſſȝ eſſe ꝓceſſus in infinitum: cum ꝓceſſus in infinitū in accñtaliter ſubordinatis non ſit incōueniens. Non tn̄ ſic intelligēdum eſt: ꝙ eſſent infinita mouentia accñtaliter ſubordinata totalia actu mouentia: ⁊ exñtia: ſed ſolum eēnt ſm ſucceſſionem tempis infinita: ſicut hoīs iam genitī fuiſſent cauſe infinite accñtaliter ſubordinate: quaruȝ vna diceret immediata cauſa: vt pater illius hoīs: et deinde pater patris: ⁊ ſic in infinitū a parte ante. Et ſicut in cauſis a parte añ ꝓcederet ſic in infinitū: ita in effectibus ſiue remotis a parte poſt. Sed ſm rei veritateȝ in mouentibus ⁊ motis naturalibus ⁊ totalib⁹ nō eſt ꝓceſſus in infinitū: nec in accñtaliter ſubordinatis nec in eēntialiter ſubordinatis: vt ꝓbat ſatis rō Ari. ¶ Sed diceret aliq̄s ꝙ rō p. ꝓcedit ex ſuppōne impoſſibili: qꝛ ſupponit ꝙ oīa corpa adinuicem ꝓxima pñt fieri ꝯtinua: hoc aūt eſt impoſſibile ſm p. in ſperis celeſtibus. ¶ Scđo diceret aliq̄s: ꝙ inter pmaȝ cām ⁊ cām particularē q̄ ſunt cauſe eſſentialiter ſubordinate pñt eſſe infinite cauſe medie: q̄bus homo eſſentialiter ſubordinaret: ⁊ q̄ eſſentialiter ſubordinarent pme cauſe: ergo in cauſis eſſentialiter ſubordinatis pōt eſſe ꝓceſſus in infinituȝ. ¶ Ad pmā dr̄: ꝙ lȝ illa ſuppō nō poſſȝ eſſe vera per potentias naturales: tn̄ bñ pōt eſſe vera per potentiam ſupnaturalem. ¶ Sed diceret aliq̄s ꝙ p. non credidit illam ſimpliciter eſſe poſſibilē: ergo non debet illam acceptare tanꝗ poſſibileȝ. ¶ Dicitur negādo añs: qꝛ p. multa ſupponit ſimpliciter eē poſſibilia: que tn̄ per potentiam naturalem non ſunt poſſibilia. Et hoc videt velle p. pmo phiſicoꝝ vbi nō vult dicere ſimpliciter ꝙ impoſſibile eſt ex nihilo aliq̄d fieri: ſȝ dicit ꝙ oēs naturaliter loquentes dixerunt: ꝙ impoſſibile eſt ex nihilo aliq̄d fieri: quaſi vellet dicere: hoc non eſſe poſſibile naturaliter poſſibile tn̄ ſimpliciter. Etiā hoc idem ſatis innuit in pñti paſſu cum dicit: contingēti enim conceſſo: nulluȝ incōueniens oportebit accidere. ¶ Ad aliud dr̄: ꝙ dupliciter pōt intelligi: ꝙ aliqua cauſa ſit alteri cauſe eſſentialiter ſubordinata. ¶ Uno modo ꝙ cauſa poſterior per nullam potentiam pōt agere niſi cauſa prior agat: ⁊ iſto modo nulla alia cauſa a pma cauſa ſubordinat alicui alteri cauſe eſſentialiter: niſi pme cauſe. ¶ Alio modo đꝛ cauſa eſſentialiter ſubordinata: qꝛ cauſa poſterior non pōt naturaliter agere ſine cauſa priori quecūꝗ ſit illa: ſm curſuȝ nature ſiue ſm ordinem reꝝ iam poſitum: hoc ſuppoſito đꝛ: ꝙ deus pōt cauſare infinitas cauſas medias inter eum ⁊ hoīem: capiendo illum terminū infinitas ſincathegoreumatice: vt tm̄ valet ſicut duo tria: ⁊ ſic de aliis: ita ꝙ ſenſus ꝓpōis ſit iſte: deus pōt cauſare duas cauſas medias: deus pōt cauſare tres: ⁊ ſic deinceps. Ad minorem ptȝ ex dictis q̄d ſit dicendū. ¶ Et per hoc patet reſponſio ad dubiuȝ: videlicet ꝙ in mouentibus ⁊ motis ſiue accñtaliter ſiue eſſentialiter ſubordinatis non eſt ꝓceſſus in infinitum.

Que mouētia eēntialiter ⁊ q̄ accñtalit ſubordinata

Obiectio prīa

Secunda

Solutio pme

Solutio ſcđe.

Dubitatur tertio: vtrum in omni motu mouens ſit ſimul cum moto. ¶ Pro ſolutione dubij eſt aduertendum: ꝙ duplex eſt mouens: ſiue dupliciter aliquid mouet. Uno modo immedietate ⁊ ſine medio. Alio modo medietate et cum medio. ¶ Immedietate contingit dupliciter. vno modo per contactuȝ. Alio modo per virtutem ſpālem. Per contactum quidē ſicut vnū mouēs naturale mouet aliud ipſm tangendo. Per virtutem vero: ſicut intelligentia mouet celū p intellectū ⁊ voluntatē. ¶ Iſto notato dr̄ ad dubiuȝ: ꝙ non omne

mouēs eſt imediatate ſe hñs cū oī eo qḋ ab ipo mouet̄ ſicut ignis diſtās ab aqua p aerem intermediū calefa cit aquā: ⁊ tñ nō eſt imediatate ſe hñs cū aq̄. ❡ Dr̄ ſcḋo oē mouēs cū aliquo moto qḋ ab ipo mouet̄ eſt ſimul ſi mulate in imediatiōis ⁊ indiſtātie: ſic ꝙ ipm mouens non diſtat ab illo moto p ſpaciū intermediū. ❡ Iſtō ſe cūs pbauit Ar[i]. inductiue: vt patuit in expōne textus. Iſtō ſolet ſub alijs vbis ſic dici ꝙ mouēs cum aliquo moto[r]ōꝫ eſſe ſil' ſm ꝯtactū vtualē vel exñtiam.

Dubitat̄ q̄rto: vtꝝ ad q̄litates prime aut ſecunde aut q̄rte ſpēi ſit motus p ſe. Pro ſolutōe dubitatiōis ſupponit̄ ex q̄nto hui⁹ ꝙ hic capit̄ mot⁹ ſtrictiſſime: p motu ſucceſſiuo cui⁹ ſubiectū ē hoc aliq̄d imediate ꝓcedente ab agēte: ⁊ nō mediāte alio motu ꝓcedēte. ❡ Tūc dr̄ ad dubiū ꝙ dupl'r pt intelligi ꝙ ad pmaꝫ ſcḋam vel q̄rtā ſpēm q̄litatis ſit mot⁹ p ſe. Uno mō: ꝙ aliq̄ res q̄ ſignificat̄ p dicibilia pme ſpēi ſcḋe vel q̄rte acq̄rat̄ in aliquo ſubiecto ſucceſſiue: qḋ ē ens ꝯpletū ⁊ immediate ꝓducit̄ ab agēte ſine ꝓductōe alterius rei ꝓcedēte: ⁊ ſic ad q̄litates pme ſcḋe vel q̄rte ſpēi bene ē mot⁹ p ſe: nō tñ ad oēs: ſꝫ aliq̄s: puta ad illā rē q̄ ē caliditas: ptꝫ iſtō: q: illa res que ē caliditas pt acq̄ri in aliquo ſubiecto ſine motu ꝓcedēte: ⁊ tñ ē res ſignificata p dicibilia pme ſcḋe vel q̄rte ſpēi q̄litatis: igr̄. Alio mō ꝙ ad illaꝫ rē ſit mot⁹ p ſe: ſic ꝙ ꝓpter illā opꝫ variare denoīatiōes ſm dicibilia pme ſcḋe aut q̄rte ſpēi: abſqꝫ hoc ꝙ fiat variatio ſm dicibilia tertie ſpēi: ſiue alicui⁹ alteri⁹ eiuſdē p̄dicamenti: ⁊ ſic ad pmā ſcḋam aut q̄rtam ſpēm non ē mot⁹ p ſe: ſꝫ ſolū ad tertiā ſpēm q̄litat[is] non tñ ad oēs q̄litates tertie ſpēi ē mot⁹ p ſe: q: nō oēs q̄litates tertie ſpēi pñt ab agente ꝓduci imediate: mō naturali ſine alteri⁹ rei ꝓductōe p̄cedēte: ſicut albefactio p̄ſupponit alterationeꝫ ſm q̄litates pmas vel denoīatio ſm ꝯcreta taliū ſpēꝝ nō variat̄ niſi variata v'l variabili denoīatōe ſm ꝯcreta alterius ſpēi. Qualitates aūt tertie ſpēi ad q̄s ē mot⁹ p ſe ſunt q̄litates pme ⁊ mot⁹ p quos acq̄runt̄ tales q̄litates nō p̄ſuppont̄ i eodē ſubiecto alios mot⁹: nec denoīatōes ſm dicibilia tertie ſpēi q̄litatis illas q̄litates ſignificantia p̄ſupponūt denoīatōes: ſꝫ dicibilia aliqꝝ aliaꝝ ſpēꝝ circa ideꝫ ſubiectū. ❡ Solutōes rōnū pncipaliū patēt ex dictis.

❡ Secundum capitulum in quo agit̄ de cōparatione motuum.

Dubitabit vtiqꝫ aliq̄s: vtꝝ oīs motus oī motui ſit cōpabilis an nō: ⁊ q̄ mot⁹ ſunt ꝯpabiles. ❡ Uidetur eñ ꝙ nō oēs mot⁹ ſint ꝯpabiles. Tū pmo: q: tūc mot⁹ rect⁹ ⁊ mot⁹ circularis eēnt ꝯpabiles: ⁊ p ꝯñs ſpaciū rectū et ſpaciū circulare eēnt ꝯpabilia qḋ eſt falſum. ❡ Tū ſcḋo: q: ſi oēs mot⁹ eēnt ꝯpabiles tūc mot⁹ alteratiōis eēt ꝯpabilis motui locali: ⁊ p ꝯñs q̄litas ſcḋm quā ē alteratio eſſet ꝯpabilis ſpacio ſcḋꝫ qḋ ē mot⁹ localis: qḋ ē falſum: igit̄ nō oēs mot⁹ ſunt adinuicē ꝯpabiles. ❡ Sed in oppoſitū arguit̄. Tū pmo: q: tā mot⁹ rect⁹ ꝙ mot⁹ circularis ē velox vel tardus. Uel igr̄ ſunt eq̄ veloces: vel inequaliter veloces: ⁊ q̄ꝯcūqꝫ dcī ſeq̄tur ꝙ ſint ꝯpabiles. ❡ Tū ſcḋo: q: mot⁹ circularis et mot⁹ rect⁹ pñt eē eq̄ veloces: vel vn⁹ velocior altero: igr̄ ſunt ꝯpabiles: ⁊ per ꝯñs oēs mot⁹ ſunt ꝯpabiles. ❡ Ad hanc dubitatiōnem rñdet̄ per aliquas ꝯcl'ones. ❡ Pria ē: ꝙ tres ſunt ꝯditōes ꝯpabiliū. ❡ Pria ē ꝙ illud in quo aliqua ꝯpant̄ ꝯueniat eis vniuoce: ⁊ nō equoce. Et ideo nō dicim⁹ ſtilum eē acutiorē voce: q: acuties equoce ꝯuenit ſtilo ⁊ voci. Et lꝫ eadē diffinitio equoca acuti. ſ. pungere ſenſum ꝯueniat ſtilo ⁊ voci: nō tñ eadē diffinitio vniuoca: q: ſtilus dr̄ acut⁹ ꝙ pungat ſenſuꝫ tact⁹: ⁊ vox acuta ꝙ ſenſuꝫ audit⁹ pūgat. ❡ Scḋa ꝯditio ē: ꝙ ea q̄ ꝯparant̄ ꝯueniāt in aliquo cōi qḋ ponat̄ in diffinitōe termini in quo fit ꝯpatio. Ideo mel et vox nō ꝯpant̄ in dulcedine. Nā in diffinitōe vniuoca dulcis nihil ponit̄ ꝙ ſit ꝯe melli ⁊ voci. ❡ Tertia ꝯditio ē: ꝙ ꝯpabilia debent ꝯpari ſcḋm ſpēm ſpāliſſimā: ideo dicim⁹ ꝙ vna res ē albior altera: ſꝫ nō dicim⁹ ꝙ ſit coloratior ea. ❡ Scḋa ꝯcl'o ē: ad hoc ꝙ mot⁹ ſint eq̄ veloces nō ſatis ē ꝙ illi fiāt in equali tpe: q: tūc mot⁹ localis ⁊ mot⁹ alterationis poſſent eē eq̄ veloces: aliter mot⁹ rectus et mot⁹ circular[is] poſſent eē eq̄ veloces: qḋ falſum ē. Sꝫ ad hoc ꝙ mot⁹ ſint eq̄ veloces requirit̄ ꝙ diſpōnes coꝝ ſint eiuſdeꝫ ſpēi. Et ideo illi mot⁹ recti dicunt̄ eq̄ veloces: quorum ſpacia q̄ ſunt equalia in equalib⁹ tpib⁹ ſunt pertrāſita: ⁊ ſic de alijs. ❡ Tertia concluſio ē: nō opꝫ ſi aliq̄ motus fiāt ſup equales magnitudines in equalib⁹ partib⁹ tpis ꝙ ſint ꝯpabiles. Pꝫ: q: mot⁹ rectus ⁊ circularis pñt eē hmōi: ⁊ tñ nō ſunt cōparabiles. q: velocitates eoꝝ nō ſunt penes talia ſpacia cōparāde. Et ſic ptꝫ ꝙ mot⁹ alteratōnis ⁊ motus localis nō ſunt cōparabiles. Sil'r motus rectus ⁊ motus circular[is]. Sil'r nec volatio nec ambulatio. Nō q: fiāt per diuerſa inſtrumēta: ſꝫ q: nō ſunt eiuſdē ſpēi. Ubi eñ nō eſt idētitas ſpecifica: ibi eſt equotio q: in gñe latēt mlte equocatōes. Mō i ſpē athoma ſolū dꝫ fieri ꝯpatio. ❡ Quarta cōcl'o ē: alteratio ē alterationi ꝯpabilis. Ptꝫ: q: poſſibile eſt duas alteratiōes eſſe eq̄ veloces: puta ſi duo de eiſdem infirmitatibus eque velociter ſanentur: ⁊ in diſpoſitiones propoſitas mutētur. Tales enim alterationes comparantur: quia ſunt eiuſdeꝫ ſpeciei Similiter poſſibile eſt vnam ſanationē eſſe velocioreꝫ altera: igitur alteratio eſt alteri alteratōi ꝯpabilis. ❡ Et ſi dicat̄ ꝙ eq̄litas

Prima cōcl'o.

Prima ꝯditio ꝯpabiliū

Cōditio .ij.

Conditio .iij

Cōcl'o .ij. de cōpatōe motuꝫ localium

Cōcl'o .iij.

In gñe latent multe equocatōnes

Cōcl'o .iiij. de ꝯpatōe alterationum

Queſtio.

Arguit̄ ad ptē negatiuam

Arguit̄ ad ptē affirmatiuā

nō iuenit̄ in q̄litatib⁹: ſꝫ i q̄titatib⁹: igr̄ alteratōes nō ſūt ꝯparabiles. ❡ Rñdet̄ ꝙ alterationes nō dñr eq̄les rōe q̄litatū: ſꝫ rōe tpm in q̄b⁹ fiunt. Ille eñ alteratōes dñr eq̄ veloces p q̄s acq̄runt̄ q̄litates eq̄ intenſe in eq̄libus tpib⁹. Nā ſi p vnā acq̄reret̄ remiſſior q̄litas ꝙ per aliā: ille non eēnt eque veloces. ❡ Quinta ꝯcl'o ē: ille gñatōnes ſunt eq̄ veloces p q̄s acq̄runt̄ forme eq̄les in eq̄lib⁹ tpibus ideo ſi ſubiie eēnt nūeri: tūc ille gñatōes eēnt eq̄les: p q̄s acq̄rerent̄ nūeri equales ⁊ eiuſdē ſpēi ſcḋm opiōnē antiquoꝝ. ❡ Sexta ꝯcl'o ⁊ vltia ē: ad cognoſcēdā ꝯpabilitatē motuū ponende ſunt aliq̄ regule. ❡ Pria ē Si aliqḋ mouēs puta a: moueat b: mobile p aliqḋ ſpacium in tpe c: illḋ mouēs mouebit medietatē illi⁹ mobilis p duplex ſpaciū i eq̄li tpe. ❡ Scḋa regula ē: ſi mouēs a: moueat b: mobile in aliquo tpe: tūc ipꝫ a vel eq̄le ſibi mouebit medietatē ipi⁹ p idē ſpaciū in ſubduplo tpe. ❡ Tertia regula ē: ſi aliq̄ vt⁹ moueat aliqḋ mobile p aliqḋ ſpaciuꝫ in aliquo tpe: eadē vtus mouebit idē mobile p medietatē illi⁹ ſpacij in medietate illi⁹ temporis. ❡ Quarta regl'a ē: ſi aliq̄ vt⁹ moueat aliqḋ mobile per aliqḋ ſpaciū in aliquo tēpe: tunc medietas vtut[is] mouebit medietatē mobil[is] per idē ſpaciū in tali tpe. ❡ Quinta regl'a ē: ſi aliq̄ vt⁹ moueat aliqḋ mobile p aliqḋ ſpaciū in aliquo tpe: nō ē necē illā eandē vtuteꝫ mouere dupliū mobile p idē ſpaciū in duplo tpe v'l p dimidiū ſpacij i eq̄li tpe. ❡ Sexta regula ē: ſi aliq̄ vtus moueat aliqḋ mobile i aliquo tpe: nō ē necē medietatē illi⁹ vtut[is] mouere idē mobile i duplo tpe per eq̄le ſpaciū: vt ſi nouē hoīes traherēt nauē i aliquo tpe p aliqḋ ſpaciū: nō ꝓpter hoc opꝫ ꝙ q̄nqꝫ poſſint trahere nauē i duplo tpe per eq̄le ſpacium. Et ſic pꝫ ꝙ rō zenonis ꝓbāt[ur] ꝙ mīa ps grani milij faceret ſonū ſupra trā: q: media pars ei⁹ facit ſonū ⁊ media pars illi⁹ medietat[is] dimidiū ſoni: ⁊ ſic in īfinitū nō vꝫ: q: nō q̄libꝫ ps grani milij ſufficit ad diuidēdū aerē. ❡ Septia regl'a eſt: ſi duo mouētia moueāt duo mobilia diuiſim i aliquo tpe p [...] ſpacia: tūc aggregatū ex ill' mouētib⁹ mouebit aggregatū ex ill' mobilib⁹ per aggregatum ex illis ſpacijs in eq̄li tēpore. Et pñt hec regl'e applicari ad oēs mot⁹ in ſpāli.

Dubitabit. ❡ Iſte ē ſcḋs tractat⁹ hui⁹ .vij in quo p. determiāt de ꝯpatōe motuū: ⁊ ꝯtinet tria capla. In pmo ponit ꝯditōes ꝯpabiliū: i ſcḋo determīat de ꝯpatōe motuū adiuicē: ibi. ſic ⁊ circa: in tertio determīat de ꝯpatōe motuū in ordine ad mouētia: ibi. Qm̄ aūt mouēs. Primū capitulū diuidit̄ in duas ptes. In pma ꝓponit q̄ſtionē: ⁊ arguit ad vtrāqꝫ parteꝫ. In ſcḋa ponit ꝯditōes ꝯpabiliū: ibi. Sꝫ q̄cūqꝫ nō equoce. Queſtio quā ꝓponit p. eſt iſta. Utꝝ oīs mot⁹ oī motui ſit cōparabilis in velocitate aut tarditate. T. Si igitur. ❡ P. hic ponit duas rōes ad partē negatiuā: quaꝝ prima talis ē: ſi oīs mot⁹ oī motui eſſꝫ ꝯparabilis: ſeq̄ret̄ ꝙ mot⁹ rectus motui circulari eſſet ꝯparabilis ꝯñs eſt falſum (vt poſtea ꝓbat̄) ergo ⁊ añs. T. Ampli⁹ aūt ❡ Scḋa rō ē: ſi oīs motus oī motui eſſet ꝯpabilis: tunc motus alteratōis eſſꝫ ꝯparabilis motui locali: ⁊ p ꝯñs qualitas penes quā attēdit̄ velocitas in motu alteratiōis eſſꝫ equalis longitudinis cū ſpacio penes qḋ attēdit̄ velocitas in motu locali: ꝯñs ē falſum: ergo ⁊ añs.

T. In circulo. ❡ Hic p. arguit ad partē affirmatiuā duab⁹ rōibus. Quaꝝ pma talis ē: tā mot⁹ circularis ꝙ motus rectus ē velox vel tardus: ergo mot⁹ circularis ⁊ motus rectus ſunt eq̄ veloces: vel inequaliter veloces: ⁊ q̄litercūqꝫ dicat̄ ſunt ꝯpabiles adiuicē igit̄. T. Ampli⁹ nihil. ❡ Scḋa rō ē tā mot⁹ rect⁹ ꝙ mot⁹ circularis pñt eſſe eq̄ veloces vel vnus velocior altero: cuꝫ fiant in eodē tpe: vel vn⁹ in minori ꝙ ali⁹: ergo ſunt cōparabiles adinuicē. T. At vo ſi ſunt. Hic p. ꝓbat falſitatē ꝯñtis pme rōnis iſtaꝝ duaꝝ vltimaꝝ q: ſi motus rectus ⁊ motus circularis eēnt ꝯpabiles adinuicē tūc ſpaciū circulare ⁊ ſpaciū rectū eſſent adiuicē ꝯpabilia: qḋ eſt falſuꝫ. ꝯñā pꝫ: q: velocitates hmōi motuū ſumūtur penes hmōi ſpacia.

Et quecūqꝫ nō. ❡ Hec ē ſcḋa pars huius capli: in qua p. ponit tres ꝯditōes ꝯpabiliū. Quaꝝ prima ē: ꝙ illḋ in quo dꝫ fieri ꝯpatio aliquoꝝ adinuicē nō dꝫ eis ꝯpetere equoce: ſꝫ vniuoce: hoc declarat p. exemplariter. Naꝫ lꝫ acutum ꝯueniat ſtilo: voci: ⁊ vino: ex quo tñ nō ꝯuenit eis vniuoce ſꝫ equoce: illa tria nō ſūt ꝯpabilia adinuicē in acutie: nec de illis trib⁹ terminis pſonaliter captis p̄dicat̄ ille termin⁹ acutū: de vno illoꝝ cū hoc addito magis: ⁊ de alio cū hoc addito min⁹ vt nō dicimus ſtilū eſſe acutiorē voce vel vino: ⁊ hoc ē ideo: q: acutū ꝯuenit eis equoce. Sil'r nō dicim⁹ alterationē velociorē eſſe loci mutatione: q: ille termin⁹ velox ꝯuenit eis equoce. T. Aut pmuꝫ quidē. ❡ Hic p. remouet dubiū qḋ ē tale: q: aliq̄n ꝯtigit ꝙ nō fiat ꝯpatio in aliquo: ⁊ tñ vtrobiqꝫ eſt eadē diffinitio: vt vinū ⁊ ſtilus nō ꝯpant̄ in acutie: ⁊ tñ acutū diuiffinit̄ eadē diffinitōe. ſ. p pūgere ſenſum: q: dicim⁹ vinū eē acutū: q: pūgit ſenſum: ⁊ ſil'r ſtilū dicim⁹ eē acutū q: pūgit ſenſū.

T. Aut ⁊ in hijs. ❡ Hic p. ſoluit dubium d. ꝙ ſicut nomē eſt equocū: ita ⁊ diffinitio. Ex dictis ꝯcludit p. ꝙ cōparabilia debēt hr̄e vnā naturā: hoc ē diffinitionē eis ꝯpetentē vniuoce ⁊ nō equoce ſumptā ſm nomē ſꝫ qḋ fit ꝯpatio. T. Aut q: ſunt. ❡ Scḋa ꝯditio ē: ꝙ ꝯpabilia habeāt idē ſuſceptiuū: ita ꝙ illa q̄ ꝯpant̄ adinuicē ꝯueniāt in aliquo pmo ſuſceptiuo: ita ꝙ ſint eiuſdē generis vel ſpēi: de quo gñe vel ſpē termin⁹ ſm quē fit cōpatio vere p̄dicat̄: ⁊ ꝙ illḋ gen⁹ vel illa ſpēs ponatur ī diffinitione q̄d noīs termini ſm quē fit ꝯpatio: ꝓpter aūt defectū huius ꝯditōis: vox nō eſt ꝯpabilis melli in dulcedine: q: dulce nō diffinit̄ p aliquē terminū q̄ ē ꝓpium ſubiectū eius ꝯueniēs vniuoce voci ⁊ melli. ❡ Ex iſto aūt textu volūt aliq̄ elicere: ꝙ q̄titas eſt ſubiectuꝫ quo q̄litatū materialiū ſubſtātijs materialibus realiter inherentiū: ⁊ ſ[ub]ſtā materialis ē ſubiectū qḋ: ⁊ ſic q̄titas diſtingueret̄ a ſ[ub]ſtā: cui⁹ tñ oppoſitū dictū eſt: ⁊ dicendum eſt. Et ideo per primū ſuſceptiuū non intelligit ſubiectū cui aliq̄d realiter īheret: ſꝫ intelligit ſubie

Solutio

Quinta ꝯcl'o de ꝯpatōe mutationum

Cōcl'o ſexta.

Pria regula

Regula .ij.

Regula .iij.

Regula .iiij.

Regula .v.

Regula .vj

Rō zenonis

Regula .vij.

Queſtio.

Arguit ad ptem negatiuā

Arguit ad ptē affirmatiuā

Pria ꝯditio cōpabilium.

Conditio ſcḋa

eẽ ꝑ p̄dicationẽ vniuoce ſignificãs ꝯpabilia ponibilia in diffinitiõe q̄d nominis termini ſm quẽ fit compatio

T. Sic ergo non ſolum. ¶ Hic p. ponit tertiã ꝯditionẽ que talis eſt: ꝙ ꝯpabilia debẽt adinuicẽ ꝯpari ſm ſpẽm ſpãliſſimaꝫ ⁊ non ſm genus: vt dicimus ꝙ vna res eſt magis alba q̄ alia: non tñ dicimus ꝙ vna res eſt magis colorata q̄ alia.

Sic ⁊ circa motuꝫ. ¶ Iſtud eſt ſcdm caplm huius tractatus in quo p. determĩat de ꝯpatõe motuũ ſm ſe: ⁊ ꝯtinet iſtud caplm. iiij. ptes q̄ videbunt in ꝓceſſu. Dicit ergo p̄mo ſic: ꝙ ad hoc ꝙ aliq̄ motꝰ ſint eq̄ veloces: nõ ſufficit ꝙ fiãt in eq̄li tp̄e: ⁊ ideo nõ ſeq̄uit alteratio ⁊ motus loc̄lis fiũt in eq̄li tp̄e: vel in eodem tp̄e: ergo motus localis ⁊ alteratio ſunt ꝯpabiles adinuicem: ſꝫ cũ hoc req̄rit ꝙ illa ſint ꝯpabilia adinuicẽ penes q̄ attendunt velocitates illoꝝ motuum: velocitas aũt motus localis attendit penes ſpaciũ ptrãſitũ in tãto vel tanto tp̄e: velocitas aũt alteratõis attendit penes q̄litatẽ ⁊ nõ penes ſpaciũ: mõ illa duo nõ ſunt ꝯpabilia adinuicẽ. T. Quare ſi q̄. ¶ Hec ẽ ſcda ps capli: in qua p. determĩat de ꝯpatiõe motuũ localiũ dicẽs: ꝙ non opꝫ ſi aliq̄ duo motꝰ fiãt in eodẽ tp̄e ſiue eq̄li ſupra ſpaciũ eq̄le: ꝙ illi motꝰ ſint adinuicẽ ꝯpabiles: q2 motꝰ localis rectus ⁊ circularis pñt fieri eodẽ tp̄e ſupra eq̄les magnitudines: ⁊ tñ illi motꝰ nõ ſunt ꝯpabiles adinuicẽ: ex quo illa penes q̄ attẽdunt velocitates eoꝝ non ſunt ꝯpabilia adinuicẽ: velocitas eñ motus localis recti attendit penes ſpaciũ rectũ: velocitas aũt motus circularis penes ſpaciũ circulare ſiue lineaꝫ circularẽ. Ex dictis habent duo. p̄mũ eſt: ꝙ motꝰ localis et motus alteratõis nõ ſunt adinuicẽ ꝯpabiles. Scdꝫ eſt ꝙ motus rectꝰ ⁊ motꝰ circularis nõ ſunt ꝯpabiles adinuicem. ¶ Quereret eñ aliq̄s: q̄re illi motꝰ nõ ſunt ꝯpabiles adinuicẽ: aut q2 diffũt ſpẽ: aut q2 diſpõnes ſm q̄s fiũt diffũt ſpẽ. ¶ Rñdet ꝙ ꝓpter vtrũq3: marie tñ ꝓpter diſpões diuerſaꝝ ſpẽꝝ. T. Aliq̄ñ aũt. ¶ Hic p. excludit vnã cãm quã aliq̄ aſſignauerũt: q̄re aliq̄ motꝰ non ſunt ꝯpabiles adinuicẽ: q2 tales motꝰ fiũt ꝑ diuerſa inſtrumẽta: ſicut ptꝫ de volatõe ⁊ ambulatõne q̄re illos motus nõ dicũt eẽ ꝯpabiles adinuicẽ. ¶ Ad hoc rñdet p. ꝙ inſtrumentoꝝ diuerſitas ꝯpabilitatẽ motuũ nõ impedit. T. Quare aũt. ¶ P. hic infert vnũ correlariũ ꝙ illi motus q̄ nõ ſunt eiuſdẽ ſpẽi nõ ſunt adinuicẽ ꝯpabiles: ſaltẽ dũmõ fiãt ſm diſpõnes diuerſaꝝ ſpẽꝝ. Iſtõ declarat p. ſic: q2 vbi ẽ equocatio ibi nõ ẽ ꝯpatio: vt ptꝫ ꝑ p̄mã ꝯditionẽ: ſꝫ in hiis q̄ nõ ſunt eiuſdẽ ſpẽi ſꝫ eiuſdẽ gñis ẽ aliq̄lis equocatio q2 vt dicit p. in textu circa gñia latent multa: ergo ſꝫ genꝰ nõ debẽt fieri ꝯparões. Et ſubdit p. in textu ꝙ triplices ſunt equocatões. Quedã ſũt multũ diſtãtes: ſicut ẽ in equocatõe a caſu. Quedã quãdã ſimilitudinẽ ſunt hñtes ſicut in equocatõe a ꝯſilio. Et q̄dã ſunt ꝓxime: ſicut ſunt gñia: q̄ tñ gñia nõ ſũt ſic equoca: q2 ꝑ ipa poſſꝫ cãri fallã equocatiõis penes p̄mũ aut ſꝫ modũ: dũmõ ꝑſonaliter accipiãt. ¶ Ex dictis ptꝫ ꝙ illud dicibile ſm qd̄ dꝫ fieri ꝯpatio ꝓpriiſſime dicta dꝫ de formali ſignificato ſignificare res eiuſdẽ ſpẽi ſpãliſſime: ex q̄bus vel eaꝝ ſilibus pt fieri vnũ in nũero: ſicut ſunt iſta dicibilia albũ: nigꝝ: calidũ: frigidum: T. De alteratõe aũt. ¶ Hec ẽ tertia ps huius capli: in qua p. oñdit ꝙ alteratio alteratõi ꝯpabilis ẽ: qd̄ ſic ꝓbat p. q2 poſſibile ẽ alterationẽ alteratõi eſſe velociorẽ ⁊ eq̄ velocẽ: ſicut alia alteratio: ergo alteratio alterationi ẽ ꝯpabilis añs ptꝫ q2 poſſibile ẽ aliquos de eiſdẽ infirmitatibus ſanari: ⁊ in diſpõnes oppoſitas mutari: ⁊ ille alteratões erũt eq̄ veloces: ⁊ fiũt ſꝫ foras eiuſdẽ ſpẽi: ergo alteratio alteratõi ꝯpabilis ẽ. T. Sꝫ q̄d alteratũ eſt. ¶ P. hic remouet inſtãtiã q̄ talis ẽ: ſm q̄titatẽ aliq̄ dñr eq̄lia vel ineq̄lia: ⁊ ſm q̄litatẽ ſilia vel diſſimilia: ergo cũ alteratio fiat ſm q̄litatẽ ⁊ nõ ſm q̄titatẽ: vna ñ dꝫ dici eq̄lis ſꝫ ſilis alti. ¶ Ad hoc rñdet p. ꝙ eq̄litas vel ineq̄litas in alteratiõe ſumit ex pte tẽporis. Qñ aliq̄ alteratões ex eo dñr eq̄les: q2 in eq̄li tẽpore fiũt. Etiã lꝫ eq̄le vel ineq̄le nõ p̄dicet per ſe de dicibilibus p̄dicamenti q̄litatis: tñ vere p̄dicat de eis: ⁊ res q̄ ꝑ dicibilia p̄dicamẽti q̄litatis important vere ſunt eq̄les vl' ineq̄les. T. Atꝝ ergo. ¶ P. hic mouet q̄ſtionem talẽ vtꝝ ad hoc ꝙ fiat ꝯpatio inter alteratiões: opꝫ ꝯpare qualitates adinuiceꝫ. Rñdet p. ꝙ ſic: vñ ad hoc ꝙ alteratões ſint eq̄ veloces: opꝫ ꝙ ſint ſm eaſdẽ q̄litates i ſpẽ eq̄ intẽſas: q2 ſi q̄litates eẽnt diuerſaꝝ ſpẽꝝ: tunc etiã motus q̄ fierent ſm illas eſſent diuerſaꝝ ſpẽrum: ⁊ ſic nõ eſſent ꝯpabiles adinuicẽ. Si v̄o vna eſſꝫ intenſior ⁊ alia remiſſior: cũ tñ ambe fierent in vno tãto tp̄e: tũc vna alteratio eſſꝫ velocior altera: ergo relinquit ꝙ qualitates dñt eẽ eiuſdẽ ſpẽi ⁊ ꝯpari adinuicẽ. T. Et in gñatiõe. ¶ Hec ẽ quarta pars huiꝰ ca. i qua p. determĩat de ꝯparatõe mutationũ adinuicẽ: d. ꝙ ille gñatões dñr eq̄ veloces q̄ fiunt in equali tẽpore vel eodẽ ſm formas eiuſdẽ ſpẽi. ¶ Ex iſto ptꝫ ꝙ gñatões non ſunt mutatões inſtãtanee: ſꝫ ſucceſſiue ⁊ hoc loquẽdo de formis ſbaꝝ pure materialiũ. T. Et ſi nũerus. ¶ P. hic ponit opinionẽ antiquoꝝ de cõparatione mutationũ q̄ dixerũt ꝙ ſi nũerus eſſꝫ ſba: tũc ille gñationes eſſent eq̄ veloces ſm quas in equali tẽpore gñarent nũeri equales ⁊ eiuſdem ſpẽi: ⁊ ſi gñaret nũerus maior eſſꝫ gñatio velocior: ⁊ ſi minor tardior.

De ꝯparatiõe motuũ localiũ

Iuxta gñia latent multa.

Triplex equocatio

De ꝯparatiõe alteratõnum.

Queſtio.

Solutio

De ꝯparatiõe mutationum.

Quoniã aũt mouẽs. ¶ Iſtud ẽ tertium ca. huius tractatus: in quo p. determĩat de ꝯparabilitate motuũ in ꝯparatõe ad mouentia. p̄mittẽs p̄mo talem ſuppõneꝫ: oĩe qd̄ mouet localiter aliq̄d: mouet aliqd̄ mobile i aliquo tẽpore per aliqd̄ ſpaciũ: ⁊ oĩe qd̄ mouet prius mouit. T. Sit igit. ¶ Hic p. ponit. vij. reglas ꝓ ꝯparabilitate motuũ. Quaꝝ p̄ma talis ẽ: ſi aliquod mouens (vtpote a) moueat b mobile ꝑ ſpaciũ aliqd̄ in tẽpore c: illud mouens mouebit medietatẽ illius mobilis per duplex ſpaciũ in equali tẽpore. T. Ipꝫ aũt. ¶ Scda regula ẽ: ſi mouens a moueat b mobile in aliquo tẽpore: tũc ipm̄ a: vel mouens equale mouebit medietatẽ ipſius mobilis per idẽ ſpaciũ in ſubduplo tẽpore. T. Et ſi eadem. ¶ Tertia regula ẽ: ſi aliqua v̄tus moueat aliqd̄ mobile per aliqd̄ ſpaciũ in aliquo tẽpore: eadẽ v̄tus mouebit idẽ mobile per medietatẽ illiꝰ ſpacij in medietate illius tẽporis. T. Media v̄tus: ¶ Quarta regula eſt: ſi aliqua v̄tus moueat aliqd̄ mobile per aliqd̄ ſpaciũ in aliquo tẽpore: tũc medietas v̄tutis mouebit medietatẽ mobilis ꝑ idẽ ſpaciũ i equali tp̄e. T. Et ſi ipm̄. ¶ Quinta regula ẽ: ſi aliqua v̄tus mouet aliqd̄ mobile per aliqd̄ ſpaciũ in aliquo tẽpore non ẽ neceſſe illaꝫ eandẽ v̄tutẽ mouere duplũ mobile per idẽ ſpaciũ in duplo tẽpore vel per medietatẽ ſpacij in equali tẽpore. T. Si v̄o a ipm̄ b. ¶ Sexta regula eſt: ſi aliqua v̄tus moueat aliqd̄ mobile in aliquo tempore: nõ ẽ neccẽ medietatẽ illius v̄tutis mouere idẽ mobile in duplo tẽpore per equale ſpaciuꝫ: vt ſi. ix. hoĩes trahãt nauẽ in aliquo tẽpore per aliqd̄ ſpaciũ: nõ tñ ꝓpter hoc opꝫ ꝙ q̄nq3 pñt trahere nauẽ in duplo tẽpore per equale ſpaciũ. T. Propterea zenonis. ¶ P. hic infert vnuꝫ correlariũ ꝯtra zenonẽ d. ꝙ rõ zenonis (qua voluit ꝓbare ꝙ mĩma pars grani milij cadens ſupra terrã faceret ſonũ) nõ valuit. ¶ Arguebat eñ ſic: granum milij cadens ſupra terrã facit ſonuꝫ: ergo medietas eius faceret mĩorẽ ſonũ: ⁊ ſic deinceps vſq3 ad minimã partẽ grani milij. ¶ Dicit eñ p. illã rõnem nõ valere ꝓpter hoc ꝙ nõ q̄libꝫ parſ grani milij ſufficit velociter diuidere aerẽ: qd̄ tñ req̄rit ad hoc ꝙ faciat ſonuꝫ. T. Si vero duo. ¶ Septĩa regula eſt: ſi aliqua duo

Prĩa regl'a ꝓ ꝯparabilitate motuum

Regula. ij.

Regula. iij

Regula. iiij

Regula. v.

Regula. vi

Rõ zenonis

Solutio phi.

Regula. vij.

mouentia vel due virtutes motiue moueant aliq̄ duo mobilia diuiſim in aliquo tempore per equalia ſpacia tunc aggregatum ex illis virtutibus ſiue mouentibus mouebit aggregatũ ex illis mobilibꝰ ꝑ idẽ ſpaciũ in eq̄li tp̄e. T. Sic igit in alterã. ¶ P. hic applicat dictas reglas ad alios motꝰ: vtpote ad alterationẽ ⁊ augmẽtationẽ: ita ꝙ regule pñt eodẽ mõ formari de alterãtibus ⁊ alterabilibꝰ augmẽtãtibꝰ ⁊ augmẽtabilibꝰ: ſicut de mouentibus localiter ⁊ localiter mobilibus.

Querit vtꝝ. vij. regl'e de ꝯpabilitate motuum a p. tradite ſint vere. Arguit p̄mo ꝙ nõ: q2 nõ opꝫ ſi aliq̄s pt trahere nauẽ ꝑ vnã leucã in vna hora: ꝙ ille poſſit trahere medietatẽ nauis ꝑ duas leucas i vna hora: igit p̄ma regula nõ ẽ v̄a. ¶ Scdo ſic: nõ opꝫ ſi aliq̄s poſſꝫ portare aliq̄d ꝑ aliquod ſpaciũ in vna hora ꝙ poſſꝫ portare medietatẽ eiꝰ in dimidia hora ꝑ idẽ ſpaciuꝫ: igit ſcda regula nulla. ¶ Tertio ſic: ſi tertia regula eẽt v̄a tũc oporteret motũ eſſe eq̄ velocẽ in p̄ncipio: medio: ⁊ fine: ſꝫ hoc ẽ falſum: igit tertia regula nulla. Minor ptꝫ: q2 motꝰ naturales grauiũ ⁊ leuiũ ſunt velociores in fine q̄ in p̄ncipio: ſilr motꝰ violenti grauiũ ⁊ leuiuꝫ ſunt velociores in p̄ncipio q̄ in fine. ¶ Quarto ſic virtus motiua celi nõ põt mouere medietatẽ celi ſeparatã ab alia: cũ celũ ſit indiuiſibile: nec medietas illius v̄tutis pt mouere medietatẽ illiꝰ mobilis: cũ v̄tus illa ſit indiuiſibilis: igr̄ q̄rta regula falſa. ¶ Quīto ſic v̄tꝰ motiua aĩalis nõ pt mouere medietatẽ aĩalis: cum nõ poſſꝫ eẽ eadẽ v̄tus motiua in toto aĩali ⁊ in pte. Similiter v̄tus motiua grauis nõ pt mouere medietatẽ ipſiꝰ grauis: cũ ad diuiſionẽ grauis diuidat v̄tus: igr̄ q̄rta regula nulla ¶ Sexto ſic: ſi arcus emittat ſagittã ꝑ aliqd̄ ſpaciũ: nõ opꝫ ꝙ emitat medietatẽ ſagitte per duplũ ſpaciũ in eodẽ tp̄e: vel ꝙ medietas v̄tutis emitteret medietatẽ mobilis ꝑ idẽ ſpaciũ in eq̄li tp̄e: igr̄ q̄rta regula nulla. ¶ Septĩo ſic: magnũ graue citiꝰ deſcendit q̄ medietas eiꝰ: igit q̄rta regula nulla. ¶ Octauo ſic: ſi q̄rta regula eẽt vera ſeq̄ret ꝙ q̄libꝫ ps grani milij cadẽs ſupra terrã faceret ſonũ ꝯñs ẽ falſum vt dicit p. igit q̄rta regula nulla. ꝯña ptꝫ q2 mediũ grani milij facit ſonũ (vt dicit regula) ergo medietas medietatiſ faciet medietateꝫ ſoni: ⁊ ſic deinceps. ¶ Nono ſic: grauitas ⁊ leuitas mouent duo mobilia diuiſim: ⁊ tñ illa ꝯiũctim nõ pñt mouere idẽ mobile: cũ ex illis duabꝰ v̄tutibus nõ poſſꝫ fieri vna v̄tus: igit. vij. regula nulla.

In oppoſitum eſt p. tradens nobis illas regulas. ¶ Pro ſolutione queſtionis.

Sciendũ eſt ꝙ ꝯpatio in ꝓpoſito ẽ vniꝰ rei ad aliã rem vel ad ſeipſam relatio. Et eſt duplex. Nam quedã eſt abuſiua: q̄ñ. ſ. illud in quo fit ꝯpatio nõ ꝯuenit vtriq3 ꝯpabiliũ: ⁊ de iſta nõ ẽ hic ſmo. Alia ẽ in q̄ illud ſm ꝙ fit ꝯpatio ꝯuenit vtriq3 ꝯpabiliũ: ⁊ iſta ſolet vocari ꝯpatio ꝓp̄e dicta. Et ẽ duplex: q2 q̄dã fit ſm certam ꝓportionẽ illiꝰ in qua fit ꝯpatio: ita q̄ excedẽs habeat ſe ad exceſum ſm determinatã ꝓportionẽ: vtpote in ꝓportione dupla vl' tripla: ⁊ ſic dicimꝰ ꝙ ſortes ẽ in duplo albior platone. Alia ẽ q̄ nõ fit ſm certã ꝓportionẽ ſm quã dicimꝰ q̄ ſortes ẽ ꝑfectior accñte ſibi inherente. De ꝯpatõe aũt iſto mõ dicta nõ ẽ hic ad ꝓpoſitũ ſꝫ de ꝯpatõe ꝓp̄e dicta ⁊ p̄mo mõ. ¶ Et ad iſtã ꝯpationẽ q̄nq3 req̄runt. Primo q̄ aĩa cõparãs cognoſcat vtrũq3 ꝯpabiliũ ſm ꝯceptũ ꝓpriuꝫ. ¶ Scdo: ꝙ illud in quo fit ꝯpatio ꝯueniat vtriq3 ꝯpabiliũ. ¶ Tertio: ꝙ ꝯceptus ꝓprij ꝯpabiliũ nõ ſint reſpectiui reſpectu ꝯceptꝰ ſm quẽ fit ꝯpatio. ¶ Quarto ꝙ ꝯceptꝰ ſm quẽ fit ꝯpatio ſit cõnotatiuꝰ: ⁊ ſuſcipiẽs ꝯpationẽ grãmaticalẽ. ¶ Quinto ꝙ ꝯceptꝰ ſm quẽ fit ꝯpatio ꝯueniat vtriq3 ꝯpabiliũ vniuoce: ſic ꝙ nõ equoce. Vñ in multis ꝯpatiõibꝰ (p̄cipue ꝓpriiſſimis) nõ ſufficit vniuocatio ſꝫ genus: hoc ẽ nõ ſufficit ꝙ illud ſꝫ qd̄ ſumit ꝯpatio ſit genus ſiue ꝯcretũ gñis vniuoce ꝯueniẽs vtriq3 ꝯpabiliũ: vt bñ dicimꝰ ſortem eſſe albiorẽ platone: ⁊ tñ nõ dicimus ꝙ ſortes ẽ coloratior platone ⁊ hoc ꝓuenit ex eo: ꝙ genus nõ ſuſcipit magis vl' minus bene tamen ſpecies eius ſuſcipiũt magis et minus. Unde aliq̄ñ fit ꝯpatio ſm genus: ſed hoc raro ⁊ nõ ꝓp̄e: vt ſortes ⁊ plato ꝯpant adinuicem ſm hoc genus magnũ. Silr duo ⁊ tria in hoc gñe plus ſiue multũ. Poſſet tñ dici: ꝙ q̄ñ fit ꝯpatio ſꝫ illa dicibilia ꝙ illa dicibilia ponũtur in p̄dicamento ad aliq̄d: ⁊ ꝙ ſunt ſpẽs: nullũ tñ vr̄ incõueniẽs ꝙ illa dicibilia ſint gñia de p̄dicamẽto q̄titatis ⁊ ꝙ ſm illa fiat ꝯpatio.

Quid cõpatio ⁊ diuiſio eiuſdem

Quinq3 cõditiones ꝯpationis ꝓp̄e dicte.

Sciendũ eſt ſcdo ꝙ duplicia ſunt mouentia. Quedã ſũt libera: ⁊ ſunt illa q̄ mouent tñ q̄tũ volũt ⁊ nõ ſꝑ tñ quãtũ pñt. Et iſta ſunt duplicia. Quedã ſũt penitus imaterialia: ſicut cã p̄ma: ⁊ ſbe ſepate. Alia ſunt ꝑtim materialia ⁊ ꝑtim imaterialia: ſicut ſunt homines: ⁊ de iſtis nõ intelligunt regule in textu poſite. ¶ Alia ſunt mouentia pure naturalia: ⁊ ſunt illa q̄ mouent ſm vltimũ ſui poſſe: ⁊ tñ q̄tũ pñt: ⁊ de iſtis itelligunt regule ſeq̄ntes. ¶ Vñ in regulis ſeq̄ntibus per mobile intelligit totalis reſiſtentia: ſiue oĩa illa q̄ actiue reſiſtũt motori: ſiue potentie motiue. Et ꝑ medietatem mobilis dꝫ intelligi medietas reſiſtẽtie totalis: ſiue illoꝝ q̄ actiue reſiſtunt. Iſtis notatis ſit.

Concluſio reſpõſiua regule de ꝯpabilitate motuũ tradite a p. in textu ſunt ſufficientes. ptꝫ q2 non repit inſtãtia. ¶ Prima aũt regula dꝫ ſic intelligi. Qñ aliqd̄ mouens mouet aliqd̄ mobile ꝑ aliqd̄ ſpaciũ in aliquo tp̄e: tũc illud idẽ mouens (ſi ſit mouẽs pure naturale) aut aliud qd̄ ſe habeat in ꝓportõne dupla ad totam reſiſtẽtiã mouebit medietatẽ illius mobilis ꝑ duplex ſpaciũ in eodẽ tp̄e. ¶ Scda regula ſic intelligitur. Si aliqd̄ mouẽs moueat aliqd̄ mobile in aliquo tp̄e ꝑ aliqd̄ ſpaciũ: tũc illud idẽ mouens vel ſibi eq̄le pure naturale ſe hñs ad totã reſiſtentiã in ꝓportõe dupla mouebit medietatẽ mobilis ꝑ idẽ ſpaciũ in ſubduplo tp̄e. ¶ Tertia regula intelligit dũmõ ſit motus regularis. ¶ Quarta regula intelligit: ſi talis v̄tus motiua ſit dimidibilis: ⁊ ſilr ipm̄ mobile: ⁊ ꝙ ſit talis ꝓportio medietatis potentie motiue ad medietatẽ totalis reſiſtentie: q̄lis erat ꝓportio totalis potentie motiue ad totalem reſiſtentiã: ⁊ ꝙ nõ interueniat aliq̄ circũſtantia rõe cuius talis motus poſſet velocitari ſiue tardari. ¶ Septĩa regula intelligit: dũmõ tales v̄tutes ſint eiuſdẽ rõnis: ⁊ ꝙ ſint vnibiles adinuicẽ: ⁊ ſilr mobilia ſiue reſiſtentia: ⁊ ꝙ nõ interueniat aliq̄ circũſtãtia: rõne cuius motus põt velocitari ſiue tardari. ¶ Iſte aũt q̄nq3 regl'e fundant ſuꝑ iſto: ꝙ oĩs actio cãtur ex victoria agentis ſupra paſſum: ſiue a ꝓportõne ineq̄litatis maioris: ⁊ ſic q̄to v̄tus motiua plus excedit reſiſtẽtiã mobilis tanto velocius mouet ipm̄: ⁊ q̄to minus excedit tanto tardius mouet. ¶ Regule aũt negatiue (vtpote q̄nta ⁊ ſexta) ſunt ſilr vere: q2 a ꝓportõne ineq̄litatis minoris nunq̄ fit actio: igit regule ſunt vere.

Vide intellectũ p̄dictaꝝ regularum

Dubitat p̄mo vtꝝ ad hoc ꝙ aliq̄ ſint ꝯpabilia adinuicẽ req̄rat ⁊ ſufficiat ꝙ ipa vniuocent in ſpẽ ſpãliſſima: Et vr̄ ꝙ nõ: q2 deus eſt melior aſino: ⁊ ſba nobilior accñte: vt dicit cõmentator. vij. metaphi. ⁊ tñ iſta non ſunt vniuoca vniuocata in ſpẽ ſpãliſſima: igit non oportet ꝙ ꝯueniant ſpẽ ſpãliſſima vniuoca. ¶ Secundo ſic: homo dicitur vniuoce de ſorte ⁊ platone: et tamen vnus homo nõ dicitur magis homo q̄ alius: ergo ad hoc ꝙ aliqua ſint ꝯpabilia non ſufficit vniuocatio in ſpẽ ſpãliſſima. ¶ In oppoſitũ videtur eſſe p. vij.

huius. ¶ Ad dubiū ðr: ꝙ ad hoc ꝙ aliq̄ ꝯparent adinuicem ſm determinatā ꝓportionē: nō requiritur ꝙ termini ſupponentes ꝓ rebus ꝯpatis adinuicem ſint eiuſdeꝫ ſpēi ſpecialiſſime: cū equus ⁊ canis pſīt adinuicē ꝯparari ſm albedineꝫ vel nigredinē: ⁊ tñ illi termini equus ⁊ canis non ſunt eiuſdem ſpēi ſpecialiſſime. Etiam ad hoc ꝙ fiat talis ꝯparatio: nō ſufficit ꝙ terminus ſm quē fit ꝯparatio ſit ſpēs ſpālīſſima: vt pꝫ ꝑ ſcðm argumentū dubij: cū oporteat (vt prius dictum ē) ꝙ talis terminus ſuſcipiat ꝯparationem grāmaticaleꝫ: ſed requirit ꝙ terminus ſignificās res ſm q̄s fit ꝯparatio p̄dicet vniuoce de terminis ſupponentibꝰ ꝓ rebus q̄ adinuicem ꝯparantur capiendo vniuoce p̄dicari vt ſolū diſtinguit ꝯtra equiuoce p̄dicari: ⁊ obſeruatis ꝯditionibꝰ in pmo notabili poſitis: ⁊ in expōne textus. ¶ Et ad pmā rōnem dubij ðr ꝙ lꝫ ibi ſit ꝯparatio non ſm determinatā ꝓportioneꝫ: tñ ibi non ē ꝯparatio ſm certā ⁊ determinatā ꝓportioneꝫ: de q̄ eſt hic ſermo: deus eñi in infinitū melior ē aſino ⁊ pfectior: ita ꝙ q̄ntūcūq; aſinus pficeret manens eiuſdē ſpēi nunq̄ perueniret ſiue ꝑuenire poſſet ad pfectionē dei. Silr ſubſtantia in infinitū nobilior ē accīte. ¶ Ad ſcðam pꝫ ſolutio ex dictis.

Dubitat ſcðo vtrū ꝓportio velocitatum motuū attendat penes ꝓportionē potentiarū motiuarū ad ſuas reſiſtentias.

¶ Ad dubiū ðr pmo: ꝙ ꝓportio velocitatū motuū non attendit penes ꝓportionē potētiarū motiuarū inter ſe. Pꝫ q2 tūc ſequeret ꝙ a ꝓportōne inequalitatis minoris fieret actio: ꝯñs eſt falſum: ergo ⁊ añs. Coñā pꝫ: q2 poſito ꝙ a mouēs vt ſex moueat aliquod mobile vel aliquā reſiſtentiaꝫ: vt .iiij. aliq̄ velocitate: tūc mouens vt tria moueret eandē reſiſtentiā vel ideꝫ mobile vt .iiij. in duplo tardius cū ꝓportio potentiarū motiuarū inter ſe ſit dupla: ergo etiā ꝓportio velocitatum erit dupla: qḋ ē falſum: ⁊ ꝑ ꝯñs non attendit ꝓportio velocitatū motuū penes ꝓportionem potētiarū motiuarū inter ſe. ¶ Scðo ðr ꝙ non attendit ꝓportio velocitatū motuū penes ꝓportionem reſiſtentiarū inter ſe: q2 ſuppoſito caſu p̄dicto ꝙ ſex mouerent q̄tuor aliquāta velocitate: tunc tria mouerēt octo in duplo tardius cū ꝓportio reſiſtentiarū eſt dupla: ⁊ per ꝯñs ꝓportio velocitatū eſſet dupla: hoc aūt eſt falſum: ergo ꝓportio velocitatū motuū non ſumit ex ꝓportiōne reſiſtentiarū inter ſe. ¶ Dr tertio: ꝙ ꝓportio velocitatū motuū non attendit penes exceſſū potentie motiue ſupra ſuā reſiſtentiā: q2 ſi ſic ſequeretur ꝙ iſta regula .p. nō eſſꝫ vera. Si aliq̄ vtus moueat aliqḋ mobile aliq̄ta velocitate in aliquo tpe: medietas vtutis mouebit medietatem mobilis eq̄li velocitate: ꝯñs ē falſuꝫ: igr ⁊ añs. ꝯñā pꝫ: q2 ſex in maiori ꝓportione excedūt q̄tuor: q̄ tria duo: q2 ſex excedūt q̄tuor in binario: tria vo excedunt duo in vno: ergo tria non mouebūt duo eq̄li velocitate qḋ ē ꝯtra regulā: ergo dictū verū. ¶ Dr quarto: ꝙ ꝓportio velocitatū motuū debet ſumi penes ꝓportionē maioris inequalitatis potētiarū motiuarū ad ſuas reſiſtētias pꝫ: q2 ꝓportio velocitatū in motibus non attendit penes ꝓportionē potētiarū motiuarū inter ſe: nec penes ꝓportionē reſiſtentiarū inter ſe: nec penes exceſſuꝫ potētie motiue ad ſuā reſiſtētiā (vt prius dictū eſt) ergo relinquitur ꝙ ꝓportio velocitatū motuū debet attendi penes ꝓportionem maioris inequalitatis potentiarū motiuarū ad ſuas reſiſtentias.

Ad rōnes q̄ſtionis.

¶ Ad duas pmas ðr ꝙ ꝓcedūt de mouētibus liberis. ¶ Ad tertiā ðr negādo ꝯñam. ¶ Ad quartā ðr ꝙ q̄rta regula intelligit de vtute dimidiabili: ſiue de vtute diuiſibili: ⁊ ſilr de mobili diuiſibili. ¶ Ad quintaꝫ ðr: ꝙ ſi vtꝰ motiua aīalis diuideret: ⁊ vna ps in vna pte maneret ⁊ alia in alia vel tota vtus in vna pte maneret illa ſe haberet ſicut quarta regula exprimit: ⁊ ſilr ðr de vtute motiua grauis. ¶ Ad .vj. ðr: ꝙ ſi ꝑ medietatē ſagitte ſolū intelligamus medietatē illius rei q̄ eſt ſagitta ſic ꝓcedit añs ſed illo mō nō capit in regula: ſꝫ ſi ꝑ medietatē intelligatur medietas totius reſiſtentie: ſic negat añs ⁊ illo mō capit in regula. ¶ Ad .vij. ðr: ꝙ lꝫ magnū graue citius deſcendit q̄ minus graue ꝑ mediū eq̄ reſiſtēs: nō tñ citius deſcendit magnū graue q̄ medietas grauis deſcēdēs ꝑ mediū ſm medietatē reſiſtētie. ¶ Ad .viij. ðr ꝙ ſi ꝑ ptē ſolū intelligat ps ipſius grani milij retēto eodē medio: tūc negat ꝯñā: ſꝫ ſi ꝑ ptē itelligat ps ipiꝰ grani milij ⁊ ps reſiſtentie: ⁊ ſic ꝓcedit. ¶ Ad nonam ðr: ꝙ regula intelligitur de vtutibus eiuſdem rōnis ⁊ non diuerſarū rōnuꝫ.

¶ Queſtio addita per magiſtruꝫ Thomā bricot ſacre theologie ꝓfeſſorem.

Querit vtrū i mouētibꝰ ⁊ motis ſit ꝓceſſus in infinitū.

Et arḡ ꝙ ſic: q2 totū vniuerſum mouet (etiā ꝯp̄hendēdo deū ſub ipō vniuerſo) igit mouet ab alio: q2 omē qḋ mouet ab alio mouet: ⁊ iterū illud aliud vniuerſum mouebit eadē rōne qua pmū: igit ab alio mouetur: ⁊ ſic in infinitū: igit in mouētibꝰ ⁊ motis erit ꝓceſſus in infinitū. añs pꝫ: q2 ad hoc ꝙ aliq̄d moueatur non opꝫ ꝙ aliter ſe habeat prius ⁊ poſterius ſm ſe totū ſed ſufficit ꝙ aliter ſe habeat prius ⁊ poſterius ſm ptē alias celum nō diceretur moueri. Sed ipm vniuerſuꝫ aliter ſe hꝫ prius ⁊ poſteriꝰ ſm ptes: igit vere mouetur.

In oppoſitū arḡ ꝑ Ar. in iſto ſeptio ꝓbantē ꝙ in mouentibꝰ ⁊ motis nō eſt ꝓceſſus in infinitū.

In hac q̄ſtione erūt tres articuli. In pmo ponentur notabilia: in ſcðo queſtiones: in tertio dubia.

Sciendū eſt pmo: ꝙ mouētia ſunt in dupliici drīa.

Primꝰ articꝰ. Que mouentia eēntialr ⁊ que accñtalr ſubordinata

Quedaꝫ ſunt eēntialiter ſubordinata: alia ſunt accñtaliter ſubordinata. Eſſentialiter ſubordinata ſūt illa: quorū poſtremuꝫ depēdet actualiter in mouere ab ipō pmo. Sed difficile ē videre quō ſm Ar. celū magis dicat dependere a deo in agēdo vel mouēdo: ſicut eñi celū nō pōt mouere ſine deo: ita nec deꝰ ſine celo: ⁊ ꝑ ꝯñs nō dicet magis celū eēntialiter ſubordinari deo in mouendo q̄ ecōtra. ¶ Et ſi q̄s dixerit forſitan: ꝙ lꝫ ſm Ar. deus nō poſſit mouere ſine celo: tñ ſimplr loquēdo ⁊ ſm vitatē deꝰ ſine celo mouere pōt: ideo nō eēntialr ſubordinat deꝰ ipi celo in mouēdo. Tūc ſequitur: ꝙ nulle erūt cauſe eēntialiter ſubordinate inter ſe excepto deo cui oēs cauſe ſcðe eēntialiter ſubordinant. Nā ſicut ſimplr ⁊ ſm vitatē deꝰ pōt mouere ſine celo: ſic et oēs cauſe ſcðe ſimplr agere ⁊ mouere pñt ſine ipō celo. ¶ Ad hoc ðr ꝙ ſi cauſe dnr eēntialr ſubordinate in mouendo quarū vna .ſ. poſterior: ꝑ nullā potētiā pōt mouere ſine priore: tūc nulle cauſe ſcðe (q2 ſaltē vna nō ē ps alteriꝰ) ſunt eēntialr ſubordinate: ſꝫ ſi ille cauſe dicātur eēntialr ſubordinate: q̄rū poſterior nō pōt naturalr agere ſine priore: tūc cauſe ſcðe bñ dnr inter ſe eēntialr ſubordinari. ¶ Et ad dubiuꝫ pmū inductū ðr: ꝙ lꝫ ſm Ar. deus nō poſſꝫ mouere ſine celo: tñ nō dependet in mouere a celo: ſꝫ ecōtra: q2 ſi ꝑ poſſibile vel ipoſ. celuꝫ nō moueret: adhuc nō iplicaret ꝯtradictionē imaginari deū mouere: ſꝫ ſi ꝑ poſſibile vel ipoſſibile deus non moueret celū nequaq̄ mouere poſſꝫ. Alia vo ſunt mouentia accñtalr ſubordiāta: quorū poſteriꝰ in eē a priori (ſed nō neccārio) depēdet ſꝑ in mouēdo a tali priori ⁊ in talibꝰ mouētibꝰ ⁊ motis ꝓpter eternitatē mūdi eē ꝓceſſum in infinitū ꝯcedit Ar. neq; ad illud ſequitur vnū eſſe mouēs infinitū vel vnū motuꝫ q̄m talia mouentia ⁊ mota nō ſemper ſimul ſunt: nō eñi opꝫ patrē: filiū: et nepotē ſimul ſemper vel mouere vel eſſe.

Sciendū eſt ſcðo: ꝙ ꝓpter illud aſſumptum

ab Ar. in iſto .vij. .ſ. ꝙ ſi infinita eſſent mouētia ⁊ mota non iplicaret vnuꝫ eſſe mouens infinitū vel vnū motū infinitū: q2 ꝯtinuari poſſent: diuerſi diuerſas vias adinuenerūt ad ſaluandū illud eſſe poſſibile. ¶ Buridanꝰ

Opinio Buridani

eñi ꝯfitet Ar. maiorē potentiam cognouiſſe q̄ ſit naturalis ſm quā non ē poſſibile oīa corpa mota ꝯtinuari. Et hoc ex diuerſis paſſibꝰ doctrine Ar. vult ꝯuincere hꝫ eñi Ar. iiij. phicorū ꝯtra diffinitionē eorū q̄ diffiniebant ſic vacuū: vacuū eſt corpus in quo non ē graue neq; leue: ꝙ ſi eſſet aliqḋ corpus vel ſupficies corpis i q̄ eſſet corpus ſonorū qḋ non ē graue ⁊ leue: tūc talis ſupficies non eſſꝫ vacua: ⁊ tñ in ea nō eēt graue neq; leue: ꝯſtat aūt ꝙ ſm potētiā naturalē impoſſibile ē dare corpus ſonorū qḋ nec ſit graue nec leue: igit Ar. nouit aliam potētiā maiorē naturali. ¶ Itē in eodē tractatu de vacuo aſſumit: ꝙ poſſibile eſt mediū infinitū rareſieri ⁊ tñ hoc nō ē poſſibile naturaliter: cū ſit dabilis ignis rariſſimꝰ naturaliter: igit nouit aliā potentiā maiorē naturali. ¶ Idē arḡ de eo qḋ aſſumit in iſto ſeptio qḋ prius declarat ē. ¶ Idē etiā vr inſinuaſſe pmo phicoruꝫ non eñi (inq̄t) ſimplr ipoſſibile ē aliq̄d ex nihilo fieri ſed adiūgit: vt dicūt naturaliter loquētes. ¶ Albertꝰ

Opio Alberti

vo ſaluat hec oīa: nō ponendo Ar. nouiſſe aliquā potentiā maiorē naturali: vñ dicit in ſententia duplex eē impoſſibile: qḋ dā eſt explicās ꝯtradictionē. Aliḋ eſt ipoſſibile non explicās ꝯtradictionē. Vñ impoſſibile explicās ꝯtradictionē eſt ipoſſibile ad qḋ ſequitur ꝯtradictio ꝑ ꝯñam non tenentē pciſe ꝑ illā maximā: ad ipoſſibile ſequitur qḋlibet. Sꝫ ipoſſibile iplicās ꝯtradictionē ſolū eſt illḋ ad qḋ ſequit ꝯtradictio ꝑ ꝯñam pciſe tenētem in vtute illius maxīe: ipoſſibile ergo explicās cōtradictionē nō cadit in pfecta imaginatōe: ſꝫ bñ ipoſſibile iplicās ꝯtradictionē. Tūc dicit ꝙ ipoſſibile explicans ꝯtradictionē non pōt aſſumi ꝑ caſu ad ꝓbanduꝫ aliquā vitatē ſimplicē: ſꝫ bñ ipoſſibile iplicans ꝯtradictionē: lꝫ ergo ſm Ar. ipoſſibile ſit corpꝰ eē ſonorū q̄ñ ſit graue vl leue: lꝫ etiā ipoſſibile ſit mediū i infinitū rarefieri: ⁊ q̄libꝫ corpa mota ꝯtinuari: q2 tñ hec nō explicant ꝯtradictionē: ideo aſſumi pñt ab Ar. ad ꝓbandū ſuū intentū talia eñi impoſſibilia frequēter a ſcoto ⁊ a Gregorio in arguēdo aſſumunt ꝑ añte ꝯditionalis ex qua inferre volunt cathegoricam.

Sciendū eſt tertio ꝙ quāq̄ rō Ar. ꝓbans

Opinio cōtra phm.

non eſſe ꝓceſſum in infinitū in mouentibus ⁊ motis: ⁊ ꝑ ꝯñs dabile eſſe vnū pmū mouēs ſit valde ꝓbabilis: ipa tñ (ſm aliquos) non eſt demōſtratiua: patit eñ multas calūnias: ⁊ ideo non eſt vt dicūt euidens neq; gñatiua ſciē: ſꝫ ſolū opinionis: ⁊ cum (vt dicūt) ipa ſit vna ex potiſſimis rōnibus quas facit Ar. in ſua phia ꝯñs eſt ꝙ tota phia Ar. non eſt ſcia: ſed opinio: vñ q̄ñ dicitur in iſto ꝓceſſu quo ꝓbat dabile eſſe pmū mouens imobile: q2 aliq̄d mouet: igit ab alio: aut igit illḋ aliḋ eſt mobile vel non: ſi nō: habet intentū: ſi ſic cū non ſit ꝓceſſus in infinitū in mouētibus ⁊ motis deueniendū eſt ad vnū pmū mouēs imobile. ¶ Ad iſtā rōem dicūt: ꝙ non eſt euidēs aliq̄d moueri: lꝫ eñi hoc appareat: tñ non eſt euidens: ꝙ ita ſit. ¶ Item: etiā dicūt nō eſt euidens: ꝙ omē qḋ mouet ab alio moueat. Nā idem poſſꝫ dici ſeipm mouere. ¶ Item non eſt euidens: ꝙ in mouentibus ⁊ motibus non ſit ꝓceſſus in infinitū: ⁊ dato ꝙ hoc eſſet euidens: tñ non ſequit euidenter: ꝙ deueniendū ſit ad vnū pmū mouens imobile: q2 diceret: ꝙ eſſet circulatio in mouentibus ⁊ motis. ¶ Verū ſi q̄s vellit defendere hanc rōem eſſe demonſtratiuā ⁊ nō ſolū ꝓbabilem poſſet dicere ꝙ triplex eſt euidentia. Vna ē materialis: altera formalis: altera incalūniabilis. Pri

Defenſio phi in q̄ tangit triplex euaſio

mo mō aliq̄ rō eſt euidēs: q̄ñ ipa ē ex veris appentibꝰ naturaliter ⁊ certis: lꝫ aliq̄ eiuſdeꝫ forme cū ea nō ſint eiuſmōi hoc mō hec ꝓpō ē euidēs. Nihil idem pōt eſſe ens ⁊ non ens lꝫ iſta eiuſdem forme cū ipa. Nihil idem pōt eſſe hō ⁊ non hō non ſit euidēs: q2 falſa eſt: nā eēntia diuina q̄ eſt filius ē hō: ⁊ ipa eadem q̄ eſt pr̄ ē nō hō. ¶ Propō vā vel rō dr euidēs euidētia formali: q̄ñ ipa ſic eſt euidens ꝙ q̄libet eiuſdem forme cū ea ē euidēs: ⁊ ſic ꝯñtie facte debito mō in modis ⁊ figuris ſunt euidentes. Pauce tñ alie ſunt hoc mō euidētes. ¶ Tertio mō ðr rō vel ꝓpō euidens: q̄ñ cū p̄dictis ꝯditionibus oppoſita eius non pōt a ꝓteruo ſine ꝯtradictōe defendi: ⁊ ſic pauce ſunt vitates euidentes. ¶ Dico igit ad ꝓpoſitū: ꝙ lꝫ non ſit euidens euidentia formali vel incalūniabili vnū eſſe pmū mouēs imobile: bñ tñ eſt euidens euidentia materiali. Nā ꝓpōes accepte in rōe iā facta ſunt vere ⁊ appentes in lumīe naturali: ⁊ cū ſunt certe ideo euidentes: lꝫ ꝓteruꝰ oppoſita defendēs nō poſſꝫ incalūniabiliter ad ꝯtradictioneꝫ duci. ¶ Prima ꝯclō: in mouētibus ⁊ motis accñtaliter ſubordinatis ē ꝓceſſus in infinitū. Pꝫ ꝓpter eternitatē mūdi. ¶ Scða ꝯclō in mouentibus ⁊ motis eſſentialiter ſubordinatis non ē ꝓceſſus in infinitū: patꝫ ex dictis in iſto ſeptimo. ¶ Tertia ꝯclō: non ſolū eſt ꝓbabile: ſed etiā eſt euidēs in mouentibus ⁊ motis non eſt proceſſus in infinitum vt patet ex dictis.

Scðs articulꝰ

Dubitat pmo: vtrū oē qḋ mouet ab alio moueat.

Articulꝰ

Et arḡ ꝙ nō: q2 volūtas ⁊ intellectus mouent a ſe ipſis. Silr grauia ⁊ leuia mouent a ſeipſis ꝑ ſe ⁊ non ſolū ꝑ accñs. Iteꝫ etiā aīalia mouent a ſe: igit nō omē qḋ mouet ab alio mouet. ¶ Scðo ſic: non omē qḋ mouet diuidit in ptem ꝑ ſe mouentē ⁊ ptem ꝑ ſe motā: igr aliq̄d idem pōt a ſeipo ꝑ ſe pmo moueri. Añs pꝫ pmo de angelo: q̄ non diuidit in ptem ꝑ ſe mouenteꝫ ⁊ ptē ꝑ ſe motā: hoc idem pꝫ de grauitate exiſte in hoſtia ꝯſecrata: cuius q̄libet ps ſeipam mouet: hoc etiam pꝫ de forma ſbali grauis q̄ ſeipam pmo mouet. ¶ In oppoſitum arḡ ꝑ Ar. in iſto ſeptimo. ¶ Pro ſolutōe dubij ſupponit quot modis aliq̄d ðr a ſeipo moueri. Vltra quos modoꝫ adiungunt alij. Primus ē: ꝙ aliq̄d ðr moueri a ſeipo duplr. Vno mō ꝑ ſe. Alio mō ꝑ accñs. ¶ Iterū aliquid ðr moueri a ſeipo duplr .ſ. pmo ⁊ non pmo. ¶ Iterum aliq̄d ðr moueri a ſeipo pmo duplr. Vno mō: quia ad hoc ꝙ moueat nullū aliud mouens ꝯcurrit: ſiue pmariū ſiue ſecundariū: ⁊ ſic nihil mouet a ſeipo pmo ⁊ ꝑ ſe: q2 ad quēlibet motū pmū mouens ꝯcurrit. ¶ Alio mō: q2 ad eius motū nullū aliud mouēs ſcðario cōcurrit: ⁊ ſic bñ aliq̄d mouet a ſeipo pmo: vt patꝫ de angelo ⁊ formis grauiū ⁊ leuiū. Cōmentator tñ videt dicere: ꝙ forme grauiū ⁊ leuiū nō mouent a ſeipſis ꝑ ſe: ſed ꝑ accñs. nā ipe forme mouēt materias: ⁊ ad motuꝫ materiarū ipe mouent: ſicut hō mouet nauē: ⁊ ad motū nauis mouet. Et iſtud (vt dicit q̄dā doctor) eſt imaginabile. Nam anteq̄ hō mouet nauē: ſeipm mouet applicādo membra ſua naui: igit prius naturaliter mouet ſeipm q̄ nauē. Et ita dicenduꝫ eſt de forma: ꝙ prius naturaliter ſe mouet q̄ materia. Vñ grauitas ſepata adhuc ſeipam mouet q̄uis materiā non habeat: cum aūt dicit Ar. ꝙ omē qḋ mouet diuidit in ptem ꝑ ſe mouentem: ⁊ ptem per ſe motā: intelligitur de compoſito ſubſtantiali qḋ mouetur. Vtrum auteꝫ ratio Ar. qua aſſumit: ꝙ nihil mouet a ſeipo ꝑ ſe qḋ quieſcereꝫ altera pte eius q̄eſcente valeat vel non valeat: dictum eſt prius. ¶ Ad rationes dubij. Ad primaꝫ conceditur: ꝙ voluntas ⁊ angelus ⁊ illa que numerātur bene mouentur a ſeipſis ꝑ ſe: non tñ ſic pmo ꝙ ad eorū motū nullū aliud mouens ꝯcurrat. ¶ Ad ſcðam rationē patet ſolutio ex

dictis. ¶ Ad rōnem q̄ſtionis negat: φ vniuerſum com‑prehendēs deū moueat: ⁊ cū dr̄ φ aliter ⁊ aliter ſe ha‑beat ſm ſuas ptes: dr̄ φ hoc nō ſufficit ſʒ hoc ſufficeret in illo φ eſſet ens vnū ſicut eſt ipm̄ celum.

Finis ſeptimi. *Incipit octavus*

Queſtio.

Utruʒ aūt motus factus ſit aliqn̄: cū non eſſet prius ⁊ cor‑rumpet iterū: ſic φ moueri nihil ſit: eſt dubitādū. ¶ Nā oēs naturaliter loquentes affirmāt motū eſſe: ⁊ credūt gn̄atōes ⁊ corruptōnes fie‑ri q̄ non pn̄t eſſe ſine motu. Sʒ aliq̄ iſtoꝝ di‑

Opiniões ātiquoꝝ de motu

xerunt motū ſemp fuiſſe: ⁊ infinitos motus ſucceſſiue fuiſſe: ⁊ infinitos mūdos ſcd̄m in‑terruptionē: ⁊ illos multotiens gn̄ari ⁊ cor‑rumpi: cū tn̄ gn̄atōes eoꝝ nō poſſent fieri ſi‑ne motu. Sʒ alij poſuerūt vnū mūduʒ fuiſſe ſed non ſemp: ſed aliqn̄ incepiſſe: queādmo‑dū fuit Anaxagoras q̄ poſuit oēs res tpe in‑finito in vno ꝯfuſo chaos: ⁊ illas poſtea ab itellectu diſgregari. Alij v̄o ſicut Empedo‑cles, poſuerūt motū nō fuiſſe ꝯtinuū: ſʒ res aliqn̄ ſegregari p litē: ⁊ tūc mūdū fieri: ⁊ ali‑qn̄ ꝯgregari p amicitiā: ⁊ poſtea quieſcere. Cuʒ igit̄ tot ſint opiniones ſup difficultate mota: ſequit̄ φ de ea ꝯſiderandū eſt: q2 non ſolum valet ad ꝯſideratonē reꝝ naturaliū ſed etiam ad ꝯſideratonē de pmo motore.

Prima ꝯclo.

¶ Pro hac aūt difficultate ſoluenda ſit p̄ma ꝯcluſio. Si debeat motus eſſe opʒ mobi‑le prius eſſe. Ptʒ. Tū pmo: q2 motus ē actus mobilis. Tū ſcd̄o: q2 ſi alteratio eſt: opʒ alte‑rabile eſſe: ⁊ ſi augmentatio eſt: opʒ augmē‑tabile eſſe ⁊ ſic de oībus alijs motib9: igitur

Concluſio.ij.

¶ Scd̄a ꝯclo ē. Mot9 nūq̄ incepit eſſe: ne‑q3 vnq̄ deſinet eſſe. ¶ Prima ps pʒ duab9

Prima rō pro pte pma ꝯclo‑nis

rōnib9. Prima ē: q2 ſi fuiſſet aliq̄ mutatio p̄‑ma ante quā nulla p̄fuerat. Uel illius muta‑tionis motor ⁊ mobile ab eterno fuerūt. Uel de nouo fuerūt. Si ſcd̄m: tunc ante pmā mu‑tationē fuit mutatio p quā fiebat motor vel mobile. Si pmū tunc motor ⁊ mobile quieue‑runt: quouſq̄ vnū incepit mouere ⁊ aliud mo‑ueri: ⁊ tūc querit̄ quare motor non mouebat. Aut hoc erat q2 impediebat̄: vel q2 ſibi de‑ficiebat aliq̄ ꝯditio reqſita ad motū: ⁊ tunc oportebat eſſe pmā mutationē p quā remo‑uebat̄ phibens vel diſpō reqſita acq̄rebat̄. Item ſi erat mobile quod non mouebat̄ tūc quieſcebat: ⁊ tūc ante pmū motū fuit motus p quē cauſa quietis remouebat̄. Sed hoc ē impoſſibile: igit̄ pmus mot9 ſemper mouit.

Euaſio

¶ Nec valet dicere: φ ideo pm9 motor non ſemp mouit: q2 non voluit neq3 ſibi placuit.

Cōfutatio

Nam ipoſſibile eſt aliq̄d aliter ⁊ aliter ſe ha‑bere prius ⁊ poſterius: niſi p mutationē ergo ſi pmus motor nō ſemp voluerit mouere: ſʒ poſtea voluerit: tūc ante pmaʒ mutationem fuit mutatio ipius pmi motoris de non vo‑litiōe in volitionē: qd̄ eſt impoſſibile.

Scd̄a rō.

¶ Se‑cūda rō eſt: ſemp fuit tp̄s: igit̄ ſemp fuit mo‑tus. Añs ptʒ: q2 in quolibet tpe ē nūc. Mo‑do de rōe nūc eſt φ ſit finis p̄teriti ⁊ initiuʒ futuri: igit̄ ante oīe tp̄s eſt aliud tp̄s.

Probat̄ ſecūda ps ꝯclōnis

¶ Se‑cunda ps ꝯclonis pbat̄: q2 vel poſt vltimuʒ motū erūt motor ⁊ mobile: ⁊ tūc non videbi‑tur quare mobile non mouebit̄: vel tūc vnuʒ corrūpet̄ vel ambo: ⁊ tūc poſt vltimū motū erit alius motus: qd̄ eſt ipoſſibile.

Dicere aliq̄d ſine rōe i phia aſſimilat̄ figmento

¶ Patʒ igit̄ φ Anaxagoras ⁊ Empedocles loquū‑tur cū figmento: cū dicūt intellectū diuinuʒ aliqn̄ mouere ⁊ aliqn̄ nō. Illius eñi dicti nul‑la poteſt aſſignari rō.

Cōclo.iij. ꝯfutatiua Anaxagore

¶ Tertia ꝯclo ē. Opi‑nio Anaxagore de inceptione mundi eſt cō‑tra naturā. Ptʒ: q2 natura eſt pncipiū ordi‑

In naturalib9 nihil ponit̄ iordinatū ⁊ ſine rōne.

nationis: igit̄ in naturalib9 nihil debet poni inordinatū: ſed tpis finiti ad tp̄s infinitum

Finiti ad īfinitū nl̄la ē pportio

nulla eſt pportio: ergo non ē tenendū a phō φ res tpe infinito fuerint in ꝯfuſo chaos: et poſtea fuerunt ſepate ab intellectu diuino. Non eñi videtur quare plus vno tp̄e illas ſegregaret q̄ alio.

Quarta cōclo ꝯfutatiua Empedoclis

¶ Quarta conclo. Opi‑nio Empedoclis de frequēti gn̄atōne ⁊ cor‑ruptione mundi non eſt rōnabilis. Patʒ q2 illa opinio ab illo non manifeſtat̄: neq3 ipi9 pōt aſſignari cauſa.

Euaſio tollit̄.

Nec valet dicere: φ in p‑

Cōclo ⁊ pncipia demōſtrātōis ſunt ppetua.

petuis nō eſt querenda cauſa. Naʒ in aliqb9 neceſſarijs bene eſt querenda cauſa: vt qua‑re trigonus habet tres. Ptʒ igit̄ φ mot9 nō incepit nec deſinet eſſe.

Soluunt̄ rōēs pbātes motū nō eſſe ppetuum

¶ Ex p̄dictis ſolui pn̄t rōnes pbantes motū non eſſe ppetuum

Prima ratio

¶ Prima eſt: nullus motus q̄ ē de ꝯtrario in ꝯtrariū eſt ppetuus: cum diſtantia ꝯtra‑rioꝝ ſit finita: ſed oīs motus eſt de ꝯtrario in ꝯtrariū: igit̄ nullus motus eſt perpetu9.

Solutio

¶ Ad hanc rōnem dr̄ negando minorem: q2 ipa eſt falſa de motu circulari.

Scd̄a rō

¶ Secunda ratio eſt: videmus aliqua corpora moueri que ante non mouebant̄: ⁊ aliqua quieſcere que ante non quieſcebant: igitur nullus mo‑tus eſt perpetuus.

Solutio.

¶ Ad hanc rōnem dr̄ φ licʒ aliqua corpora incipiebant moueri: hoc

eſt tamen per precedentē mutationē per quā vel mouens approximatur vel phibens remo‑uetur.

Ratio tertia.

¶ Tertia rō eſt. Sicut eſt i minori mū‑do: ita et in maiori: ſed in minori mundo: pu‑ta in homine: aliquid mouetur quod ante nō mouebat̄ igit̄ ⁊ in maiori mūdo.

Solutio.

Ad hoc dici‑tur φ homo qui eſt minor mund9 non pōt inci‑pere moueri niſi aliquo motu precedente.

Utrum autem aliquando fa‑ctus ſit motus. ¶ Iſte eſt octau9 liber phicorū. Ar. in quo d̄termi‑natur de finitate ⁊ infinitate mo‑uentiū ⁊ motuū in duratione. Et continet quattuor tractatus. In primo pbat φ mot9 eſt infinit9 ſʒ durationē. In ſcd̄o determinat̄ de ētibus in ordine ad motum ⁊ quietē: ibi. Principiū aūt. ¶ In tertio inqui‑rit quis ſit mot9 prim9: ibi. At vero aliud ¶ In quarto determinat̄ de impartibilitate primi motoris: ibi. M[…] aūt hoc eſt. Prim9 tractat9 continet quattuor cap. que videbunt̄ in pceſſu. Primuʒ ca. cōtinet tres ptes. In

Queſtio.

prima pponit queſtionē que talis eſt. Utrū motus ali‑quando fact9 ſit: ſic φ nō eſſet pri9: aut corrūpet̄: ſic φ omnino nō erit: aut neq3 fcūs eſt neq3 corrūpet̄: ſʒ ſem‑per eſt fuit ⁊ ſemp erit. T. Eſſe quidē igit̄. Hec eſt ſe‑

Opiniones antiquorum de motu

cunda ps ca. In qua p. recitat opiniones antiquorum naturaliter loquentiū de motu: dicens φ oēs naturali‑ter loquētes affirmātes motū eſſe: cōcedunt fieri gn̄a‑tiones ⁊ corruptiones que nō pn̄t fieri ſine motu. T. Sed q̄ti quidē. ¶ Hic p. ſubiūgit: φ quidā antiquoruʒ dixerūt motuʒ ſemp fuiſſe: ⁊ infinitos mot9 ſucceſſiue fuiſſe: ⁊ infinitos mūdos: ⁊ illos multotiens gn̄ari: ⁊ multotiēs corrūpi: ⁊ illorū mūdorū gn̄ationes ⁊ corru‑ptiones nō poſſe fieri ſine a'io motu. Sʒ alij poſuerūt ſolum vnū mundū fuiſſe: ſed non ſemp ſed aliqn̄ ince‑piſſe: ⁊ vlteri9 dixerūt nō ſemp fuiſſe motū ſed incepiſ‑ſe aliqn̄. ⁊ iſti9 opiniōis fuit. Anaxago. ponēs oēs res tpe infinito fuiſſe in vno cōfuſo chaos: ⁊ poſtea p itel‑lectū ſepata. Hmōi autē ſepationē dixit. Anaxago. eē factionē mūdi. Silr̄ Empedo. dixit motū nō ſemp fuiſ‑ſe continue: q2 dixit res aliqn̄ ſegregari per litē: ⁊ con‑gregari per aicitiā: ⁊ qn̄ res ꝯgregant̄ tūc erat mot9: ⁊ mund9 deſinebat eē: ſʒ qn̄ ſegregabant̄ tūc mūd9 ince‑pit eſſe. T. Cōſiderandū. ¶ Hec eſt tertia ps capi. in qua p. infert tale correlariū: φ ꝯſiderādū de q̄ſtōe prius mota. Tū pmo: q2 ꝯſideratio de ea valʒ ad cognoſcēdū res nāles. Tū ſcd̄o: q2 valʒ ad cognoſcēdū pmū motorē

Incipiemus. ¶ Iſtud eſt ſecundum capitu. in quo ponit rōnes pbantes φ mot9 non incepit eſſe nec deſinet eē. Et ꝯtinet tres ptes. In pma pōit duas rōes pbantes motū nō incepiſſe: ſʒ ſemp fuiſſe: ⁊ pro prima rōe p̄mittit talē ſuppōnē. Si dēat eſſe mot9 opʒ pri9 mobile eſſe: hāc ſuppōnē pbat p. rōe ⁊ inductiue. Rōe ſic: q2 mot9 eſt act9 mobilis: ergo opʒ añ motū eē mobile. T. Nec̄e ergo exiſtere. ¶ Hic pbat eād ſuppōnē inductiue q2 vbi eſt alteratio opʒ alterabile p̄cedere ⁊ vbi eſt ꝯbuſtio opʒ ꝯbuſtibile p̄eſſe: ⁊ ſic de alijs moti‑

Prima rō pbās motū incepiſſe.

bus: igit̄ ⁊ ſicut opʒ mobile p̄cedere: ita opʒ motorem precedere vt dicit cōmenta. cū mot9 ſit act9 motiui ſi‑cut ⁊ mobilis. T. Ergo ⁊ hoc. ¶ Hic. p. ponit primaʒ rōnē q̄ talis eſt. Uel ſemp fuit aliqua mutatio: vl fuit aliqn̄ mutatio noua ⁊ pria anteq̄ nō fuit alia. Si dēt primū: habet̄ intentū. Non pōt dici ſm: q2 ſi fuiſſet ali‑qua prima mutatio anteq̄ nulla: tūc queritur an illi9 mutationis motor ⁊ mobile fuerūt eterna: vel aliqd̄ eoꝝ fuit factū de nouo. Si dicat̄ ſm: tūc oportebat eē aliq̄ mutationē qua illud fiebat: ⁊ illa erat p̄or motu dato: ergo añ pmū motū datū p aduerſariū erat mot9 vel mutatio prior: qd̄ eſt falſuʒ. Si dicat̄ primū φ taʒ mobile q̄ motor fuerūt eterna: ⁊ motor nō mouebat. nec mobile mouebat̄: ſʒ q̄euerūt quouſq3 motor icepit mouere ⁊ mobile moueri: ⁊ tūc vel erat ipedimētū vel deficiebat diſpō reqſita ad motū vel p̄ter rōnē verum erat dicere φ nō erat mot9 pri9 ſed poſt erat. Si vero erat ipedimētū vel deficiebat diſpō reqſita: tūc anteq̄ motor moueret ⁊ mobile mouerēt oportebat eē muta‑tionē priorē p quā ipedimētū remouerēt vel diſpō re‑quiſita acq̄rerēt: ⁊ ſic eēt mot9 añ pmū motū. Etiaʒ ſi erat mobile ⁊ nō erat mot9: tūc erat q̄es ⁊ aliq̄ cā q̄etis quā oportebat remoueri añq̄ motor moueret ⁊ mobi‑le moueret̄: ſʒ illa remotio nō pōt fieri ſine mutatiōe: ergo añ pmū motū datū fuit a'ia mutatio. T. Alia q̄‑

Euaſio.

dē eñi. ¶ Hic p. ponit vnā aliā riſionē ad dictā rōnem. Diceret eñi aliqs: φ prim9 motor eſt vna cā libera ⁊ vo‑lūtarie agēs: ⁊ ſic icepit moueri qn̄ voluit ⁊ qn̄ ſibi pla‑cuit. Nec eſt q̄rēda alia cā: ⁊ ſic nō oportebat pmo re‑mouere cām q̄etis vel aliqd̄ ipedimētū. T. Nec̄e aūt

Confutatio.

in hijs. ¶ Hic. p. arguit ꝯtra dictā ſolutiōem: q2 nō eſt poſſibile aliq̄ ſe habere adiuicē aliter ⁊ aliter pri9 ⁊ po‑ſteri9: ita φ de eodē ꝯtradictoria v̄ificent̄ ſucceſſiue ſi‑ne aliq̄ mutatōe p̄uia: ſʒ ſi eēt pm9 mot9 q̄ de nouo in‑ciperet: tūc mouēs alit̄ ⁊ aliter ſe hēret ad mobile qn̄ mouet̄ ⁊ qn̄ nō mouet̄: ergo pri9 oporteret mutare mo‑

Solutio.

bile aut motorē: et ſic eēt mutatio p̄or mutatiōe pria: qd̄ eſt incōueniēs. ¶ Hāc replicā nō ſoluit p. ſed ad eā dr̄ cōcedēdo φ prim9 motor aliter ⁊ aliter ſe habebat in ordīe ad celū vel motū ſm pri9 ⁊ poſteri9: ſʒ hoc nō erat p motū p̄cedētē ipʒ totalē motū: ſʒ p ipmmet mo‑tū q̄ pri9 nō erat ⁊ poſtea erat. T. Adhuc aūt. ¶ Se‑

Ratio.ij.

cūda rō eſt: ſp fuit tp̄s: ergo ſp fuit mot9. ꝯña pʒ: quia mot9 ⁊ tp̄s ſimul ſunt ⁊ nō ſunt vt dictū eſt q̄rto hui9. Añs ptʒ: q2 nō eſt poſſibile tp̄s eē ſine nūc: ſʒ de rōne nūc eſt φ ſit pricipiū tpis ſequētis ⁊ finis p̄cedētis: et ſic cuiuſcūq3 tpis nūc ē finis: ergo añ oē tp̄s fuit aliud tp̄s: ⁊ ſic ſp fuit tp̄s. ¶ Ad iſtā rōnē dr̄ negādo: φ hoc ſit de rōne nūc φ ſit finis p̄teriti ⁊ iniciū futuri: ſʒ hoc forte ſolū hēret v̄itatē de nūc ꝯtinuāte. T. Eadeʒ rō

Probat̄ motus nūq̄ deſinere eſſe.

eſt. ¶ Hec eſt ſcd̄a ps cap. in q̄ p. pbat: φ mot9 nunq̄ deſinet eē ſic. Si nō ſp erit mot9. Uel motor ⁊ mobile manebūt poſt ceſſationē mot9 Uel alterū eoꝝ corrūpe‑tur. Uel ābo. Nō pōt dici primū: q2 nō videt̄ rō: quare motor nō mouet ⁊ mobile nō moueretur ſicut añ. Nec pōt dici ſm. Nec tertiū: q2 tūc poſt vltimū motū eſſet mot9 vel aliq̄d fieret ſimplr̄ nihil: qd̄ nō videt̄ poſſe fi‑eri. Nam ſicut ex nihilo nihil fit: ita nihil pōt fieri ſim‑

Cōcludit̄ motus eſſe perpetuus.

pliciter nihil. ¶ Ad iſtam rōneʒ dr̄ φ mobile ⁊ motor manebūt: ⁊ motor ex eo nō mouebit: q2 ſibi nō place‑bit. T. Si igit̄. Hec eſt tertia ps hui9 capi. in qua p. concludit φ motus eſt ppetuus: ſic φ nec incepit nec deſinit eē vt pbauit p tres rōnes p̄cedentes: quaꝝ due probāt: φ motus nō icepit: ⁊ tertia φ motus nō deſi‑net eſſe. In iſta tn̄ ꝯcluſione p. nō eſt tenēdus cū fide

Dicere aliq̄d ſine rōe i philoſophia aſſimulatur figmento.

oppoſitū teneam9. T. Sed nō aliqn̄. ¶ Hic p. ſubdit φ Anaxago. ⁊ Empedo. loquūtur illa q̄ dicūt fictiue: cum aſſerant aliqua ſine rōne. Nam nō videt̄ rō quare itellectus diuinus ab eterno fuiſſet ſine mūdo: ⁊ poſt‑ea feciſſet mūdū vt dicit Anaxagoras. Silr̄ nō videt̄ rō q̄re p litē ⁊ amicitiā in vno tpe fierent gn̄atōes et corruptōes: ⁊ nō in alio: ſicut dicebat Empedocles.

Defect9 Anaxagore.

At vero non eſt. ¶ Iſtud eſt tertiū capi. huius tra‑ctatus in quo p. oſ̄dit φ Anaxagoras ⁊ Empedocles deficiūt circa illud quod dixerunt

de ꝑpetuitate:finitate vel infinitate mūdi. Anarago ras eñi ex quo dixit mūdū incepiſſe ꝑ motū et ante ꝑ petuo nō fuiſſe in hoc locutus eſt ɔtra naturā. Hoc ꝓbat p.ſic:qꝛ cum natura ſit principiū ordinationis in

Nihil ē in natura īordīatū et ſine rōne.

rebus nihil debet poni inordīatū a phō:ſed infiniti tē poris qḋ p̄ceſſit motū ad tp̄s finitū ī quo durauit motus nō eſt ꝓportio:nec ordo:ꝗ in hoc Anaxagoras irrōnabilr locutus eſt ⁊ ɔtra naturā. Etiā non pōt aſſignari cā q̄re ītellectꝰ nūc magis īcepit ſegregare res illas ab illo ɔfuſo chaos ⁊ mūdū ɔſtituere ꝙ añ. Añ licet Ar|.redarguat Anaxago.ponētē mūdū ⁊ motū incepiſſe magis tñ redargutōe dignꝰ eſt:cū dictū Anaxagore quo ad h̄ ſit verū:⁊ ɔſonū fidei nr̄e. Dictū autē Ar|.nullo mō ɔſonaṫ. ¶ De h̄ aūt qḋ dixit Ar|ꝙ nō pōt aſſignari cā: dr̄ ꝙ nō pōt aſſignari alia q̄ ꝙ ītellectui diuino placuit tūc ꝓducere mūdū ⁊ nō añ. T.Quare dignꝰ. Hic p.pōit defectū Empedo. Dicē eñi Empedo.

Defectus Empedoclis.

mūdū multotiēs gñari ⁊ corrūpi ꝑ littē ⁊ amiciciā. Sꝫ illud dictū ē irrōnabile:qꝛ ponēs aliqḋ pricipiū dꝫ illḋ manifeſtare eo mō quo eſt manifeſtabile ⁊ aſſignare cām dicti ſui:ſed h̄ nō fecit Empedocles: ꝗ dictū ſuū eſt irrōnabile. Et lꝫ ɔcedaṫ ꝙ amicicia congreget ⁊ lis diſgregat: tñ nō eſt cā ſiue rō q̄re lis ⁊ amicicia ſic ſibi ſuccedāt. T.Omino q̄dā exiſtimare. ¶ Hic p.ponit ſolutionē antiquoꝝ ad rōnem phī:dixerūt eñi antiq̄ ꝙ in ꝑpetuis nō eſt q̄rēda cā:⁊ iō cū q̄ritur ab Anaxagora:q̄ eſt cā q̄re intellectus diuinꝰ tūc ſegregare īcepit. Rñdet Anaxagoras:ꝙ illius nō eſt q̄renda cā cū illud ſit ꝑpetuū. ¶ Cōtra h̄ obicit p.dicēs:ꝙ aliquoꝝ ꝑpetuorum eſt q̄renda cā:⁊ aliquoꝝ nō. Concluſionū eñi de-

Cōclō ⁊ principia demonſtratōis ſunt perpetua.

mōſtrabiliū q̄ ſunt ꝑpetue [capiēdo ſcđe intētionalr ꝑpetuum] bene eſt querenda cā:ſed principioꝝ demonſtrationis que etiam ſunt perpetua [ſcđo intentionaliter capiendo perpetuū] nō eſt q̄renda cauſa.

Contraria. ¶ Iſtud eſt q̄rtū capitulū. In quo p.ponit rōnes ꝓbātes:motū nō eſſe ꝑpetuū

Rō.i. ꝓbans motū nō eē ꝑpetuū.

Quarū prima talis eſt:oīs motus eſt de ɔtrario in cōtrariū:vt pꝫ quinto huiꝰ:ꝗ nullus motus eſt ꝑpetuꝰ: ɔña pꝫ:qꝛ diſtantia ɔtrarioꝝ eſt finita:ergo motꝰ qui eſt de vno ɔtrario ad alterū eſt finitus. T.Amplius videmus. ¶ Scđa rō eſt:videmus aliqua incipere mo-

Ratio ſcđa.

ueri que ante nō mouebātur. Similr̄ videmus aliqua corꝑa:q̄ nec ipſa nec eorū partes ante mouebantur. Etiam videmꝰ aliqua corpora quieſcere: que antē nō quieſcebāt nec eorū partes:ergo ſicut eſt de vno mobili ita videtur eſſe de quolibet alio:⁊ per ɔñs celū incepit aliqñ moueri. T.Multo aūt magis. ¶ Tertia rō eſt:ſicut eſt de minori mūdo:ita videtur eſſe de maiori:ſed in minori mūdo [vt puta in hoīe] ſic eſt ꝙ homo pōt incipere moueri poſtq̄ quieuit:⁊ incipere quieſcere poſtq̄ mouit:ergo ſic erit in maiori mūdo [vt puta in celo] ꝙ pōt incipere moueri poſtq̄ quieuit:⁊ incipere quieſcere poſtq̄ mouit. T.Horū aūt principiū.

Rō.iij.de microcoſmo et macrocoſmo.

¶ Hic p.ſoluit primā dictarū rōnū dicēs:ꝙ licꝫ motus qui eſt de ɔtrario in ɔtrariū non poſſet eſſe perpetuꝰ: tamē motꝰ [illegible] eſt de ɔtrario in ɔtrariū:ſed de eodem in idem bene eſt ꝑpetuus: ⁊ ſic maior non eſt vera niſi de motibus localibus rectis:⁊ de aliis gñibus motuū a motu locali. T.Moueri aūt. ¶ Hic p.ſoluit ſecundā rōnem di.ꝙ licet aliq̄ incipiāt moueri: hoc ē tñ ꝓpter motū precedentē: cuꝫ prius oporteat mouens approximari mobili vel remouere ꝓhibēs. T.Maxime aūt vtiq̄. ¶ Hic p.ſoluit tertiā rōnez dicēs: ꝙ hō nō pōt incipere moueri niſi p̄cedente aliquo motu qui ſit cauſa illius motus. ¶ Unde licet illa que dicit Ar|. in his duabus ſolutionibus vltimis eſſent vera ſi nullus motus fieret nec incepiſſet:niſi ſm̄ curſum nature:ſimpliciter tñ loquēdo nō ſunt vera:cum aliquid in-

Solutio prīe rōnis.

Solutio.ij.rationis.

Solutio.iij.rationis.

cepit moueri nō mō naturali:ſed ſupnaturali: nec ante illū motū opoꝛtebat remouere ꝓhibēs: nec approximari mouēs ipſi mobili:ſed prīa cā q̄ deus eſt:ex ſua mera ⁊ libera volūtate ipſum primū mobile creauit et in eodem inſtāti in quo creatū eſt moueri cepit.

Queritur Utrū primꝰ motus ſit eternus. ¶ Et arguiṫ ꝙ ſic auctoritate p.hoc ꝓbantis tribus rōnibus. ¶ Scđo ſic:ſemꝑ fuit motus:ꝗ primꝰ motus eſt eternus. Añs pꝫ:qꝛ in oī tp̄e fuit primus motus:nūq̄ eñi fuit aliqḋ tp̄s quin in illo fuerit primꝰ motus:nec vnq̄ erit aliqḋ tp̄s quin in illo erit primꝰ motus. ¶ In oppoſitum arguitur auctoritate fidei catholice:que ponit ꝙ nihil aliud a deo eſt eternum. Et ideo indubitanter tenendum eſt ꝙ motus non eſt eternus

Pro ſolutione queſtionis.

Sciendū eſt ꝙ Ar|.in preſenti textu nititur ꝓbare ꝑpetuitatē primi motus:qꝛ īquirit an motus qui eſt vt vita his que ſubſiſtunt ſm̄ naturā ſit factus vel nō:hoc aūt ꝓprie dr̄ de primo motu. ¶ Item etiam in capi.vltimo primi tractatus ſoluit p.ratōes que videnṫ eē ɔtra primā ɔcluſionē huiꝰ libri: ſed iſte rōnes probāt ꝙ nō eſt ꝑpetuus motꝰ: ⁊ iō ꝓbāt ſucceſſionē motuū nō eē ꝑpetuā:iō ɔcludit cōmen. ꝙ hic

Obiectio.i.

phūs ꝓbat ꝑpetuitatē primi motꝰ. ¶ Et ſi dicaṫ:p.aſſumit hic media cōia:ergo inquirit de ꝑpetuitate motus in cōmune cuiuſlibet motus. ¶ Itē phūs facit inferius inquiſitionē de ꝑpetuitate primi motus:ſed h̄ nō

Obiectio.ij.

faceret ſi in hoc principio h̄ idē feciſſet. ¶ Silr̄ p. vtiṫ inferius aliquibus demōſtratis hic. ¶ Ad primā pōt

Solutio illarum.

dici:ꝙ licꝫ illa media ſunt cōia:ſunt tñ ſpāliter appropriata ad primū motū. ¶ Ad ſcđam dr̄.ꝙ nō eſt inconueniens facere mentionē de eadem q̄ſtione difficili in pluribus. ¶ Ad tertiā dr̄:ꝙ lꝫ p.īferius vtaṫ aliquibꝰ hic demōſtratis: tñ nō vtitur ɔcluſiōe demōſtrata ad ꝓbandū ꝑpetuitatē primi motus. ¶ Hoc notato rñdetur ad q̄ſitū ꝙ primus motus nō eſt eternus: hoc pꝫ per rōnem poſt oppoſitū factā. ¶ Et ad primā rōnem

Solutio prīe rōnis phi.

Ar|.cū arguit ſic:aut mouens vel mobile fuerūt ꝑpetua vel nō. Rñdeṫ ꝙ nō fuerūt ꝑpetua. Nam omne mobile factū eſt ⁊ incepit eſſe. Et cū vlteriꝰ ꝓceditur:ſi factum eſt:factū eſt ꝑ aliquē motū. Rñdeṫ ꝙ nō [ſaltē ꝑ aliquē motū ab Ar|.datū] qꝛ oēm talē p̄cedit ſubiectū Iſtud aūt ꝑ creationē factū eſt ex nihilo. Et cū addebatur:ꝙ mouēs acquirebat aliq̄ diſpōnē ꝑ quā incipiebat mouere:ſi p̄us nō mouebat. Rñdetur ꝙ nō:imo ſemꝑ fuit in eadē diſpōne:⁊ ſine mutatione ſui res ad

Replicatio.

extra ꝓduxit. ¶ Et ſi replicetur ſic:deus potuit ꝓducere mūdū ab eterno:⁊ voluit ꝓducere mūdū ab eterno. ergo de facto ꝓduxit:qꝛ ſi nō voluit ab eterno ꝓducere:cū aliqñ voluerit incepit velle ⁊ p̄us nō volebat:et ꝑ ɔñs fuit mutatio in volūtate eius. ¶ Rñdeṫ ꝙ ly ab eterno pōt determīare hoc v̄bū voluit:⁊ ſic añs eſt verum. Nam deus ab eterno habuit volūtatē vt ꝓduceret mūdū. Uel pōt deteriare ly ꝓducere:⁊ ſic eſt falſū:

Solutio.ij.rationis phi.

qꝛ aliq̄d voluiſſet qḋ nō feciſſet. ¶ Ad ſcđaꝫ rōem Ar| dr̄ ꝙ ſicut motus nō eſt eternus ita nec tp̄s eſt eternū ¶ Et ad auctoritatē antiquorū dicendū eſt:ꝙ male dixerūt. ¶ Ad rōnē de inſtāti dr̄ ꝙ ɔcludit bñ de inſtanti cōtinuāte:ſed nō de inſtāti initiante tp̄s. Qualiṫ aūt ſint ponēda inſtātia in tp̄e:viſum eſt in ſexto ⁊ quarto huius. ¶ Et ad tertiā rōnē pꝫ ſolutio in expōne textꝰ ¶ Et ad aliā rōnē factā añ oppoſitū dr̄ ꝙ iſta ꝓpō Semꝑ fuit motꝰ:eſt duplex. Nam vnus ſenſus eſt: oī tp̄e fuit motus:⁊ omī tp̄e erit motus:ſic ꝙ nūq̄ fuerit tēpus quin fuerit motus:⁊ ſic illa eſt vera. Alius ſenſus eſt:ſemꝑ fuit motus.i.nō īcepit eſſe motus: ⁊ ſemper erit motus.i.motus non deſinet eſſe: ⁊ iſte ſenſus eſt falſus:⁊ in hoc ſenſu cepit p. ¶ Et ſi dicatur ſi tēpus

incepꝫit eſſe:deꝰ fuit ante tēpus: ſed ante ſignificat tēpus:ergo ante primū tp̄us fuit tēpus. ¶ Reſpondetur ꝙ qñ dr̄ añ primū tēpus fuit deꝰ:ly ante nō ſignificat tēpus ꝓprie dictū:ſed magis eternitatē.

Dubitatur Utrum implicet contradictōem mundū fuiſſe factū ab eterno. ¶ Et arguitur ꝙ ſic. Implicat cōtradictionē illud quod habet eſſe poſt nō eſſe fuiſſe ab eterno:ſed omne factū habet eſſe poſt nō eē: ergo īplicat cōtradictionē mundū fuiſſe factū ab eterno. ¶ Scđo ſic:qꝛ ſequereṫ ꝙ eſſent infinita in actu:ſꝫ hoc eſt īpoſſibile:ɔña pꝫ: qꝛ ſi mūdus fuiſſet ab eterno fuiſſent infiniti dies: ſed in quolibet die potuiſſet deus ꝓducere vnā animā:⁊ eam ɔſeruare ſine deſtructione alterius anime: ergo poſſent eſſe infinite anime in actu. ¶ Tertio ſic.ſi mundꝰ fuiſſet ab eterno ſequeretur ꝙ nō fuiſſent plures dies q̄ anni:qꝛ fuiſſent infiniti dies ⁊ infiniti anni:ſed vnū īfinitū nō excedit reliquū:igitur. Cōſequēs tñ eſt īpoſſibile: ergo ⁊ añs. ¶ Quarto ſic: ſi mundꝰ potuiſſet eſſe ab eterno deus potuiſſet ab eterno ꝓduxiſſe vnū hoīem q̄ adhuc eſſet et tūc q̄rereṫ: vtrū iſte hō duraſſet finite vel infinite. Si infinite ſeq̄retur ꝙ eſſet infinitus. Si finite ſequitur ꝙ fuit in tp̄e finito:⁊ per ɔñs non ab eterno. ¶ In opoſitū arguitur. Si implicaret cōtradictionē mūdū fuiſſe ab eterno:hoc ideo eſſet qꝛ īplicat ɔtradictōem effectū eſſe coeternū ſue cauſe efficiētī:ſed hoc nō implicat:igr̄. Minor ꝓbatur:qꝛ ſi ignis eſſet eternꝰ ſplēdor ab eo genitꝰ eſſet eternꝰ:⁊ ſi pes fuiſſet ab eterno in puluere:veſtigiū pedis ab eterno fuiſſet in puluere et tñ veſtigiū pedis effectiue ē ab ipō pede:igiṫ. ¶ Itē ſi mūdus fuiſſet ab eterno ꝓpterea nō excederet limites creature:qꝛ q̄ntacūq̄ duratio nō repugnat creature:maior eñi duratio nō ponit in re facta maiorē ꝑfectionē. Nam vt dicit Ariſt|.primo ethi.albedo q̄ durat ꝑ duos dies:nō eſt ꝑfectior illa q̄ durat ꝑ vnū diē: ergo nō repugnat:vel nō īplicat mūdū fuiſſe factū ab eterno. ¶ Item ad illam poſitionē nō ſequūtur ɔtradictoria:nec inter iſtos termios mūdū:⁊ eſſe factū ab eterno:apparet ɔtradictio:igr̄. ¶ Itē rōnes ꝓbātes īpoſſibilitatē infiniti tēporis p̄teriti cōſimiliter ꝓbāt impoſſibilitatē infiniti tēporis futuri: ⁊ tñ nulli negant talem poſſibilitatem:ideo ſequitur ꝙ ille ratiōes non ſunt bone. ¶ Et ſic reſpōdetur ad dubiū:ꝙ non īplicat cōtradictōem mūdū fuiſſe factū ab eterno. ¶ Ad p̄mā rōnez añ oppoſitū diſtiguiṫ maior:qꝛ aliq̄d dr̄ hr̄e eē poſt nō eſſe duplr̄. Uno mō ordine duratōis: ⁊ ſic maior eſt vera. Alio mō ordīe nature:⁊ ſic eſt falſa. ¶ Ad ſcđam negaṫ ɔña:⁊ cū ꝓbatur:qꝛ tunc fuiſſent infiniti dies:ɔcediṫ:⁊ cū ſubdiṫ ꝙ in quolibet deꝰ potuiſſet facere vnā aīam nō deſtruendo aliā diſtinguiṫ: qꝛ illa pōt accipi in ſenſu cōpoſito:⁊ ſic eſt falſa:vel in ſenſu diuiſo:⁊ ſic eſt vera. Nam in hoc die potuit facere vnā aīam ⁊ illā ɔſeruare:⁊ ſilr̄ in illo die:⁊ ſic de aliis. Nec debet talis poni in eſſe ꝑ iſtā deꝰ ꝓducit quolibet die vnā aīam:nec ꝑ ꝓpōnes ſingulares ɔiunctī ſumptas ſed per ſingulares incōiūctim ſūptas. Q| aūt ſit fl'a in ſenſu cōpoſito pꝫ:qꝛ hec eſt impoſſi. ſi fuerūt infiniti dies in quolibet deꝰ ꝓduxit vnā aīam. Añ iſtud argumētū nō hꝫ maiorē difficultatē de īfinit| diebꝰ q̄ de īfinitis ptibꝰ ꝓportiōabilibꝰ vniꝰ hore. ¶ Ad tertiā dr̄ ꝙ aliq̄ dīr eē plura aliis duplr̄. Unoꝰ q̄ ɔtinent oīa illa q̄ ɔtinēt alia:⁊ cū h̄ aliq̄ īcerta ⁊ deteriata q̄ntitate: ⁊ ſic nō fuiſſēt plēs dies q̄ āni. Alioꝰ qꝛ ɔtinēt oīa q̄ ɔtinēt alia:⁊ cū h̄ aliq̄ nō ſe hñtia ī determīata q̄ntitate: ⁊ ſic fuiſſent plures dies q̄ anni. ¶ Ad quartā ɔcediṫ aſſūptū:⁊ ɔcediṫ ꝙ duraſſet infinite:⁊ cū īfertur: ergo eſſꝫ infinitus:negatur ɔña niſi ſaltem in duratione.

¶ Scđm capitulū in quo oſtenditur quō entia ſe habēt ad motū ⁊ quietez.

Principiū aūt ɔſideratōis eſt q̄ſtionē motā ſoluere. Pro cuiꝰ ſolutione queriṫ. An oīa ſꝑ q̄eſcāt Aut oīa ſꝑ

Queſtio

moueanṫ. An quedā moueanṫ:aut q̄dā quieſcāt. An q̄dā ſꝑ moueanṫ: ⁊ alia q̄nq̄ moueātur:⁊ q̄nq̄ q̄eſcāt. An q̄dā ſꝑ quieſcāt: ⁊ oīa alia q̄nq̄ q̄eſcāt ⁊ q̄nq̄ moueātur. ¶ Huiꝰ eñi q̄ſtionis ſolutio:finis ē huiꝰ negotii: ⁊ idcirco ꝓ eiꝰ ſolutiōe ponūtur aliq̄ concl'ones

¶ Prima eſt. Nō oīa ſemꝑ q̄eſcūt:pꝫ. Tū primo:qꝛ oīa dicere q̄eſcere ɔtra ſenſuꝫ eſt. Et

Cōclō prima

huiꝰ rōnē q̄rere.dimittēdo ſenſuꝫ.īfirmitas q̄dāꝫ eſt ītellectꝰ. Et de toto aliquo: ſꝫ nō de

Querere rōnē vbi viget ſenſus ē debilitas ītellectꝰ

ꝑte ābiguitas eſt:cū igiṫ ſit experimētaliter notū nō oīa q̄eſcere:ſeq̄tuṙ ꝙ h̄ nō eſt negandū a phō. Tuꝫ ſcđo:qꝛ dicēdo motū nō eſſe: nō ſolū hēreṫ error ɔtra phiſicā: ſꝫ ɔtra oēs ſcīas q̄ vtūtur motu:igiṫ nō oīa ſemꝑ q̄eſcūt Tum tertio:qꝛ q̄ntū ad actꝰ nr̄os vtimur motu:imo ſi negaremꝰ motū:moueremꝰ linguā: igiṫ nō oīa ſemꝑ q̄eſcūt. Tum q̄rto:qꝛ motuꝫ

Motū eſſe ē pricipiū naturalis phīe.

eſſe.eſt pricipiū in phīa naturali: ergo q̄ negāt motū eē.negāt pricipiū phīe naturalis.

Conclō ſcđa.

¶ Scđa ɔclō eſt. Non oīa ſemꝑ mouēturꝫ pꝫ qꝛ dicētes oīa ſemꝑ moueri ⁊ nihil q̄eſcere: ita bñ negāt pricipiū phīe naturalis:ſicut illi q̄ dicunt oīa ſemꝑ q̄eſcere et nihil moueri.

Euaſio.

¶ Et ſi dicat aliq̄s:ꝙ nō eſt ɔtra experientiā oīa ſemꝑ moueri:qꝛ lꝫ oīa ſemꝑ moueantur:tñ aliq̄ ita tarde mouētur vt videanṫ q̄eſcere. ¶ Nam primo h̄ dici nō pōt de aīatis:q̄ nō q̄diu ſunt augētur:nec ſemꝑ diminuūtur

Confutatio multiplex.

Non eñi augeri ⁊ minui ɔtinue eſt poſſibile: ſed eſt medium:igitur animata nō ſemꝑ mouentur. Tum ſcđo. Nam licet gutte ɔtinue diſponāt ad cautionē lapidis:nō tñ q̄libꝫ gutta cauat lapidē:ſicut nec q̄dlibet diſponēs ad putrefactionē putrefacit:ergo non ſemꝑ lapis cauaṫ.neq̄ ſemꝑ lignū putrefit. Tuꝫ tercio:qꝛ ɔtingit ſi aliq̄d ſaneṫ.ipm ī aliquo tp̄e ſanari:⁊ nō vlteriꝰ:igr̄. Tuꝫ q̄rto: qꝛ ſi aliq̄s lapis ꝑ aliqḋ tp̄s īdureṫ ꝑ aliquā partē illiꝰ tp̄is:nō appet durior neq̄ mollior:igr̄ tunc nō ɔtinue alteraṫ. Tuꝫ quīto:qꝛ ſi aliqḋ graue moueaṫ violēte deorſuꝫ:tūc ɔſtat ipm aliq̄ñ q̄eſcere:igitur nō moueṫ. ¶ Tertia ɔclō

Cōclō tertia.

eſt. Nō ſemꝑ aliq̄ mouentur:⁊ oīa ab eis ſemper q̄eſcūt ꝓbatur. Tum primo: qꝛ videmꝰ aliq̄ñ lapidē ad ṫrā deſcēdere:⁊ ſuꝑ eā q̄eſcere

Tum ſcđo:q: qn̄ augmētabile attigit perfe-
ctā q̄titatē:tūc ceſſant ab augmētatōe. Tuꝫ
Nullū violentuꝫ perpetuo durat.
tertio:q: aliq̄ violēte mouētur:q̄ nō pn̄t ſic ꝑ
petuo moueri. Tum q̄rto:q: q̄ gn̄ant̄ vel coꝛ
rūpunt̄ aliqn̄ ceſſant gn̄ari vel coꝛrūpi. Tuꝫ
q̄nto:q: fere oīs motꝰ ē gn̄atio vel coꝛruptō
alicuiꝰ. Sed nō ꝯtingit idē ſemꝑ gn̄ari vł coꝛ
rūpi:ergo nō ſemꝑ aliq̄ mouentur: ⁊ oīa alia
ab eis ſemꝑ q̄eſcūt. Et iō de alijs partibꝰ q̄-
ſtionis videndū eſt. Pꝛo quibꝰ ponūtur ali-
que diuiſiōes. ❡ Pꝛīa ē Mouētiū ⁊ Mo
Diuiſio pꝛīa.
biliū. Quedā mouēt ⁊ mouent̄ pſe: q̄ nec mo
uent gr̄a alteriꝰ:nec ad motū alteriꝰ mouen-
tur. Quedā ꝟo mouēt vł mouētur ꝑ accidēs
q̄.ſ. vel mouēt gr̄a alteriꝰ vel mouētur ad mo
tū alteriꝰ:ſicut accidētia:vel ꝑtes alicuiꝰ cō
Diuiſio ſcđa.
poſiti. ❡ Scđa diuiſio. Eoꝝ q̄ mouētur pſe
Diuiſio tertia
Quedā mouētur a ſeipſis vt aīalia. Quedaꝫ
ꝟo mouētur ab alio. ❡ Tertia diuiſio. Eoꝝ
q̄ mouētur vel mouēt. Quedā mouēt vel mo-
uentur naturalr̄ vt ſi aīal moueatur ab aīa:
vel ignis ſurſū:vel ꝑtes aīaliū ſcđm debitaꝫ
mēſurā. Quedā ꝟo mouētur violēte:vł extra
naturā:vt cū aīal mouet̄ ſurſū:vł ignis deoꝛ
Concłō .iiij.
ſuꝫ:vel ꝑtes aīaliū vltra certā mēſurā: vt cū
bꝛachia nimis ꝓlōgātur. ❡ Tūc ſit q̄rta cō-
Qđ violentū.
cluſio. Ea q̄ mouētur violēte:mouētur a mo-
Concłō.v.
toꝛe extriſeco. Ptꝫ q: violentū eſt cuiꝰ ꝑnci-
piū eſt extra:paſſo nō ꝯferēte vim. ❡ Quin
ta ꝯcłō. Illa q̄ moueutur a ſeipſis:mouētur a
Concłō.vi.
motoꝛe diſticto. ptꝫ:q: ī illis aīa eſt mouens
et coꝛpꝰ eſt ipm motū. ❡ Sexta ꝯcłō eſt in
motibꝰ grauiū ⁊ leuiū mouēs ⁊ motū diſtin
guūtur. Ptꝫ. Tū pꝛīo:q: moueri a ſeipſo ē ꝓ
pꝛiū aīatoꝝ:ergo nō eſt g̃uibꝰ ⁊ leuibꝰ. Tum
ſcđo:q: q̄ mouētur a ſeipſis poſſunt cum vo
luerint a motu ceſſare:nō aūt ſic eſt de graui
bus ⁊ leuibꝰ:igitur mouētur ab alio. Tuꝫ ter
tio:q: que mouētur a ſeipſis,mouētur ad plu
res differētias poſitionū:qđ nō ꝯuenit g̃ui-
bus ⁊ leuibꝰ. Tuꝫ q̄rto:q: que a ſeipſis mouē
tur,diuidūtur ī ꝑtē pſe mouentē:⁊ partē pſe
Cōclō. vij. de motu grauiū et leuium reſolutoꝛia.
motā:qđ g̃uibꝰ ⁊ leuibꝰ mīme cōuenit. ❡ Se
ptima cōclō:nullū g̃ue vel leue mouet̄ a ſeip
ſo:ꝓbatur pꝛīo ſupponēdo:ꝙ Quedā mouēt
naturalr̄: vt cū calidū calefacit. Et quedam
violēte:vt cum aliq̄d mouet vehendo vł tra-
hendo. ❡ Similr̄ aliq̄ mouētur naturaliter:
que habēt ī ſe pꝛincipiū motꝰ. Et quedā vio
lente:que habent extra ſe pꝛincipiū motus.
❡ Supponēdo ſcđo:ꝙ duplex eſt potentia

ſcꝫ ꝓpinqua:cum aliquid habet virtutē non
Diuiſio potentie q̄.ſ. ꝓpinq̄ vel remota. Aut accn̄s vł eſſentialis.
impeditam qua pōt agere:vt calidū eſt ī po
tentia ꝓpinqua ad calefaciendū: ⁊ graue nō
impeditū eſt in potētia ꝓpinqua ad moueri
deoꝛſum. ❡ Sed ē alia potētia remota qua
aliquid eſt in potētia ad virtutē mediante q̄
poterit agere:vt non habēs ſciam eſt in po-
tentia remota ad cōſiderationē actualeꝫ et
frigidū ad calefaciēdū:⁊ leue ad mouendum
deoꝛſum:⁊ ſimilr̄ g̃ue ꝓhibitū ad mouenduꝫ
deoꝛſum. ❡ Tunc ꝓbatur ſic cōcluſio: q: vł
tale g̃ue eſt in potētia ꝓpinqua graue:⁊ tunc
vel q̄eſcit in loco naturali: ⁊ ſic a ſeipſo non
pōt moueri extra illū. Vel eſt extra locū natu
ralē:⁊ ſic a ſua grauitate mouetur. Vel eſt ſo
lum graue in potētia remota:⁊ tūc vel eſt le-
ue:⁊ ſic mouetur a generāte grauitatē. Vel ē
graue ꝓhibitū:⁊ ſic mouetur a remouente ꝓ
Conclō. viij.
hibēs. Ptꝫ igitur:ꝙ nullū graue vel leue mo
uetur a ſeipſo. ❡ Octaua cōcluſio in mouen
tibus eſſentialr̄ ſuboꝛdinatis deueniendū ē
ad vltimū mouēs. Pꝛobatur ſupponēdo pꝛi
mo:ꝙ Quedā ſunt que mouēt ꝓpter ſeipſa:
hoc eſt ꝓpꝛia ꝟtute:vt hō cū mouet lapideꝫ
❡ Alia ſunt que mouent non ꝓpter ſeipſa:
ſed ꝓpter motū alteriꝰ vt cū baculus motus
mouet lapidē. ❡ Scđo ſupponēdo: ꝙ inter
mouentia pꝛimū mouēs magis mouet q̄ ſe-
cundū. Tū:q: pꝛimū mouet ſcđm:⁊ ſcđm mo
uet tertiū:⁊ nō ecōtra. Tum:q: ſine pꝛīo cete
Pꝛīa cā plus influit in effectum q̄ ſcđa.
ra moueri nō poſſunt:ſed bene ecōtra. Quia
pꝛīa cā plus influit in effectum q̄ ſecunda.
❡ Tunc ꝓbatur ſic cōcluſio:q: in mouenti-
bus eſſentialiter ſuboꝛdiatis nō eſt ꝓceſſus
ergo deueniendū eſt pꝛimū mouēs ⁊ illđ nō
mouetur ab alio:q: tūc nō eſſet pꝛimū: igitur
vel nō mouetur ſicut eſt pꝛimū mouens ſim
pliciter. Vel mouetur a ſe ſicut eſt pꝛimum
mouens inter mouentia coꝛpoꝛalia: queād-
modum eſt celum.
❡ Tertium capitulum in quo oſtēditur eſſe
vnū pꝛimū mouēs imobile ⁊ ꝑpetuū.

Ad cognoſcendā vnitatem: immobi-
Conclō pꝛīa
litatē ⁊ ꝑpetuitatē pꝛimi mouentis:
ponūtur alique cōcluſiones. ❡ Pꝛi
ma cōcluſio eſt. Non eſt neceſſe omē mouēs
moueri: ſed eſt deueniendū ad aliquod mo-
uens quod non mouetur. Pꝛobatur hec con
cluſio:quia ſi omne mouēs moueret̄ vel mo-
ueretur per accidens:vel per ſe. Non pꝛimū

Tum pꝛimo:quia poſſet non moueri: ⁊ cum
pꝛimo mouēte nō mouēte nihil moueat̄ poſ-
ſibile eſſet nihil moueri:quod eſt falſuꝫ. Tuꝫ
ſcđo:q: aliquod eſt motū qđ nō mouet: vt pꝫ
de materia pꝛima:igitur etiā ē aliqđ mouēs
qđ nō mouetur ſaltē ꝑ accidēs. Tum tertio.
q: Anaxagoꝛas ponit intellectū agentē eſſe
immixtū:vt oīa moueat:igitur nō eſt neceſſe
omne mouēs moueri ꝑ accidens. Nec ē dicē
dum ſcđm:q: ſi moueretur pſe: vel moueret̄
ſcđm eandē ſpēm motus ſcđm quā mouet: ⁊
ſic opoꝛteret docēs doceri:ſanans ſanari:et
calefaciens calefieri:qđ eſt falſum. Vel mo-
ueretur ſcđm aliam ſpēm motus ⁊ hoc non:
q: cum ſpecies motus ſint finite:tādem eſſꝫ
deueniendū ad aliquid quod moueret: ⁊ ta-
men nō moueretur ſcđm aliam ſpēm motus:
igitur erit deueniendū ad aliquod mouens
Concluſio. ij.
quod non mouebitur. ❡ Scđa cōcluſio:pꝛi-
mū mouens non mouetur:ptꝫ q: vel mouet̄
ab alio ⁊ ſic nō erit mouēs pꝛimū:vel a ſe. Et
cum nihil moueat̄ a ſe perſe pꝛimo. habebit
aliquod mouēs pꝛius eo:⁊ per ꝯn̄s non erit
Concluſio.iij
pꝛimū. ❡ Tertia concluſio. Omne mouens
ſe pꝛimo diuidit̄ in ꝑtem perſe mouētem
et partē perſe motā. Pꝛobatur ſic:q: vel in
mouēte ſeipſuꝫ totū mouet totū perſe pꝛimo
et hoc nō. Tum pꝛimo:q: tunc ideꝫ eſſet actꝰ
mouentis ⁊ mobilis:ita ꝙ ideꝫ eſſet motꝰ in
numero:ſcđm quē aliquid moueret ⁊ moue-
retur:⁊ eadem ſanitas ſcđm quā ſanaret et
ſanaret̄:⁊ eadē ſcia ſcđm quā doceret ⁊ doce
retur:qđ eſt īpoſſibile. Tum ſcđo: q: mouēs
mouet ſcđm qđ eſt in actu:⁊ mobile mouetur
ſcđm qđ eſt in potentia. Sed nihil reducit ſe
ipſum de potentia ad actum :cum nihil ſit in
actu ⁊ in potentia reſpectu eiuſdē:igitur ni-
hil ſic mouet ſeipm:ꝙ totū per ſe pꝛimo mo-
ueat totū. ❡ Vel quelibꝫ ꝑs mouet aliā reci
pꝛoce:⁊ hoc nō. Tum:q: nullū eſſet pꝛimum
mouēs:et quo quelibet ꝑs ab alia moueret̄.
Tum:q: vel eſſet ꝓceſſus in infinitum: in mo
Tollitur euaſio.
uētibꝰ. vel eadē ꝑs moueret ſeipſam qđ ē im
poſſibile. Nec valet dicere ꝙ illa ꝑs que eſt
pꝛimū mouēs mouet̄ ſolū per accidēs. Tum
pꝛimo:q: tunc poſſet non moueri: ⁊ per ꝯn̄s
poſſibile eſſet nihil ſimpliciter moueri. Tuꝫ
ſcđo:q: motꝰ pꝛimi mouētis a nullo depēdet
ergo ad hoc ꝙ pꝛimū mouēs moueat nō oꝫ
ipm moueri per accidēs. Tum tertio: q: tūc
omne docēs doceret̄ ꝑ accidens: ⁊ ſimilr̄ oē

calefaciēs calefieret: qđ eſt impoſſibile: igit̄
nō quelibet ꝑs mouet aliā recipꝛoce. ❡ Vel
quelibet ꝑs mouet ſeipſam:⁊ hoc non: q: vel
pꝛimū mouēs mouet ſeipſum pſe pꝛimo: vel
ſolum aliqua ꝑs eius mouet ſeipſam pſe pꝛi
mo. Si ſcđm:tūc illud nō eſt pꝛimū mouens
ſed magis ꝑs eius. Si pꝛimū:tūc illi ꝑti non
cōuenit mouere ſeipſaꝫ niſi ꝑ accidēs:qđ eſt
falſum:igitur nō quelibet ꝑs mouet ſeipſam
et per ꝯn̄s in tali mouēte ſeipſum vna ꝑs eſt
mouēs imobilis ⁊ alia mota nō mouēs:quia
non pōt pluribus modis imaginari idē mo-
uere ſeipſum. ❡ Nec valet dicere:qđ quedā
Tollitur euaſio.
ſunt que mouētur ab alio:⁊ quedaꝫ que mo-
uent ⁊ mouētur:⁊ alia que mouēt ⁊ nō mouē
tur:⁊ ideo poteſt dici ꝙ pꝛimū mouēs nō cō
poneretur ſolū ex duabꝰ partibus: ſed ex tri
bus:quarū vna mouet ⁊ moueretur. Quia ſi
iſta pars tertia moueretur:adhuc illud eſſet
mouēs ſeipſum:ex quo vna ꝑs eius moueꝛꝫ
et alia moueretur:⁊ ita pꝛimū mouēs ſeipm
nō erit cōpoſitū niſi ex duabus ꝑtibus: que
quidem partes vniūtur adinuicē ꝑ cōtactuꝫ
vel ꝓpꝛie dictum: ſi ſint ambe coꝛpoꝛee: vel
Tollitur alia euaſio.
mathematicū ſi vna ſit coꝛpea. ❡ Neqꝫ valꝫ
ſcđo dicere:ꝙ ſi pꝛimū mouēs ſeipſum diui
deretur in partē perſe mouentē ⁊ partē per-
ſe motā:ꝙ tūc medietas partis mouētis de
beret mouere medietatē partis mote:vt ptꝫ
per quartā regulā de cōparatione motuum
Tum pꝛimo:q: talis pars mouēs eſſet indi-
uiſibilis. Tuꝫ ſcđo:q: licet eſſet diuiſibilis:
tamen foꝛtaſſis medietas eius diuiſa:nō ha
beret eandē virtutē quā habuit in toto. Ptꝫ
igitur ex pꝛedictis ꝙ pꝛimū mouēs ſimplici
ter eſt immobile:alias eſſet ꝓceſſus in infini
Cōclō quarta
tum in mouētibus. Quarta cōcluſio:neceſſe
eſt eſſe aliquod mouēs vnum pꝛimū ⁊ ꝑpe-
tuū imobile tam perſe q̄ per accidēs. ❡ Qđ
tale ſit imobile:patet:q: eſt ingenerabile: ex
quo nō hꝫ cauſam pꝛioꝛem que facit ipm ali
quādo eſſe ⁊ aliquādo nō eſſe. ❡ Qđ ſit per-
petuū ptꝫ. Tum pꝛio:q: eſt ingenerabile licꝫ
eīn nō omne ingenerabile ſit ꝑpetuū:vt patꝫ
de aīa rōnali:tū pꝛimū mouēs quod eſt inge
nerabile eſt perpetuū. Tum ſcđo:q: pꝛimus
motus eſt ꝑpetuus:igitur ⁊ pꝛimū mouens.
❡ Qđ aūt ſit vnum patet:q: rationabilꝰ eſt
mouentia eſſe finita q̄ infinita: et vnum eſſe
pꝛimum mouens q̄ plura:igitur. ❡ Quinta
Concluſio. v.
concluſio. Semper eſt aliquid quod nō mo-

uetur:ſed quieſcit. Et etiam aliqua ſunt que aliquãdo mouentur ⁊ aliquando quieſcunt. Similiter aliquod eſt motũ qđ ſemper moue tur. Et etiã aliquod quid eſt penitus imobi le. Prima pars ptʒ de terra. Scđa pars ptʒ de animalibus. Nam licet animalia moueã tur a ſe:nõ tamen ſemꝑ ſe mouent. Nec mo uent niſi precedente alio motu:nam motũ lo calem animaliũ precedit motus augmenta tionis:nutritionis:vel reſpirationis. Anima lia enim prius dormiunt ⁊ facta digeſtione ſurgunt. ¶ Tertia ps ptʒ de celo. ¶ Quar ta ps ptʒ:qꝛ om̃e quod mouetur ab alio mo uetur:cum igitur non ſit ꝓceſſus in infinitū in mouentibus deueniendum erit ad primū mouens imobile. Sexta cõcluſio eſt:primus motor eſt immobilis. Ptʒ:qꝛ ſi moueretur: moueret̃ per accidẽs ad motũ celi:ſicut ani ma ad motũ corporis. Sed hoc nõ. Tum pri mo:quia primus motor eſt perſe exiſtẽs nõ autem anima. Tūʒ ſcđo:qꝛ ſi primus motor moueretur per accidẽs:poſſet nõ moueri. et per ꝯñs oĩs motꝰ poſſet ceſſare quod eſt fal ſum. ¶ Septima cõcluſio:neceſſe eſt eẽ vnũ primũ motũ:continuum:⁊ perpetuūʒ:patet. Tum primo:qꝛ vnus eſt primus motor per petuus:igitur vnus eſt primꝰ motor perpe tuus. Tum ſcđo:qꝛ perpetue ſunt generatio nes ⁊ corruptiones:igit̃ ipſe reducẽde ſunt ad vnum motum perpetuum. Tum tertio:qꝛ primus motor ſemper eodẽ modo ſe habet ad primũ mobile:igitur ipſum cõtinue ⁊ per petue mouet. Et qꝛ primũ mobile ꝯtinue alit̃ ⁊ aliter ſe habet ad hec inferiora: ideo cauſat generationes ⁊ corruptiones in iſtis inferi oribus. Ex ꝑdictis ptʒ:ꝙ eſt dãdus vnꝰ pri mus motor. vnus primus motꝰ. ⁊ ꝙ aliqua aliqñ mouẽtur. ⁊ aliquãdo quieſcunt.

Alia prius dormiũt ⁊ facta digeſtiõe ſurgunt.

Conclo ſexta

Conclo.vij.

Principium autem. ¶ Iſte eſt ſcđus tractatꝰ huiꝰ libri in quo hꝑũs determinat de entibus in cõparatione ad motum ⁊ quietem:⁊ cõ tinet iſte tractatus ſeptem capitula. In primo oſtẽdit ꝙ aliqua aliquando quieſcũt:⁊ aliqua aliquando mo uentur. Primũ capitulum cõtinet tres partes:in prĩo ponit vnam diuiſionẽ:in ſcđa ponit tres cõcluſiones: et in tertia reſumit prius dicta:partes patebunt in ꝓ ceſſu. Dicit ergo prĩo ſic:ꝙ principium cõſiderationis eſt ſolum ſoluere dubitationem ꝗdaʒ in capitulo pre cedenti motam:ſcʒ quare aliqua aliquando mouẽtur et aliqua aliquando quieſcunt. T. Neceſſe eſt. ¶ Hic phũs ſubiũgit vnam diuiſionem que talis eſt (iuxta ſeptenariũ ꝯnũeratõis) ꝙ. Uel oĩa ſꝑ q̃eſcũt. Uel oĩa ſꝑ mouentur. Uel oĩa quãdoq̃ mouentur: ⁊ quãdoq̃ quieſcunt. Uel aliqua ſemper mouentur:⁊ omnia alia ſemper quieſcunt. Uel aliqua ſemper mouentur: ⁊ om nia alia aliquando mouentur ⁊ aliquando quieſcunt. Uel aliqua ſemper quieſcũt: ⁊ omnia alia aliquando mouentur ⁊ aliquando quieſcunt. Uel aliqua ſemper mouentur:⁊ aliqua ſemper quieſcũt. Et aliqua quan doq̃ mouentur ⁊ quãdoq̃ quieſcunt.

Omnia igitur. ¶ Hec ſcđa ps capituli. In qua p. ponit tres cõcluſiones ad remouen dum aliqua membra dicte diuiſionis: quarum prĩa ta lis eſt:ꝙ non omnia ſemper quieſcunt. Probat ſic p. quia ſi ſic ſequerentur quattuor incõuenientia. ¶ Pri mũ eſt:oppoſitum huius quod ſenſu percipimus dice retur:percipimus enĩʒ ſenſu aliqua moueri: ergo dice re omnia quieſcere eſt dicere contra ſenſuʒ. Nam vt di cit phũs in textu:querere rationem dimittẽdo ſenſuʒ eſt infirmitas quedã intellectus. Hec quedam aucto ritas ſolet ſic allegari. Querere rationẽ vbi viget ſen ſus eſt debilitas intellectus. T. Et de totum. ¶ Se cundum incõueniẽs:quia ſic dicere eſt dubitare nõ ſo lum de vno particulari ente ſed de toto:⁊ inducere er rorem non cõtra vnam ſciam ſolum:ſed cõtra omnes: quia omnes ſcientie vtuntur quodam motu. T. Am plius aũt de principijs. ¶ Tertiũ incõueniens eſt: qꝛ q̃tum ad actus exteriores noſtros manifeſtum eſt mo tum eſſe:quia negãtes motum mouent linguaʒ: ergo non omnia ſemper quieſcunt. Tex. Ad phiſicum. ¶ Quartum inconueniens eſt. Nam motũ eſſe eſt vnũ principium in phi. naturali:ergo ille qui negant mo tum negant principium phĩe naturalis: ſed hoc eſt in conueniens:igitur non omnia ſemper quieſcũt. T. Fere autem. ¶ Hic phũs probat ſcđam concluſionem que talis ẽ ꝙ non omnia ſemper mouentur probat ſic phũs:primo quia concedentes omnia ſemper moueri et nulla quieſcere ita bene negant principium in phiĩ naturali ſicut concedentes omnia ſemper quieſcere: cum natura ſit ita bene principium quietis ſicut ⁊ mo tus. T. Et dicunt quidaʒ moueri. ¶ Hic phũs ponit vnam cauillationem. diceret enim aliquis:ꝙ oĩa mo uentur:ſed aliqua mouentur ita tarde ꝙ motus eorũ nos lateat. ¶ Contra hoc arguitur ſic:animata nõ tã diu augentur ꝙdiu ſunt:nec ita diu diminuũtur: et cũ res primo augetur ⁊ poſtea diminuitur: ⁊ illi motus ſunt contrarij:ſequitur ꝙ non poſſunt ſibijnuiceʒ ſuc cedere ſine quiete media:⁊ ſi ponat̃ quies media: tũc non omnia ſemper mouentur. T. Eſt autem ſimul. ¶ Hic phũs declarat defectum dicte opinionis per ſi mile. Unde iſta opinio imaginatur: ꝙ alique res ita tarde moueantur ꝙ motus earuʒ non percipiantur a nobis:ſicut cum quis aliquod lignum videt putrefie ri in principio:tale continue putrefiebat:ſed ita tarde ꝙ non percipiebatur. ¶ Dicit tamen Ariſto. ꝙ non va let. Nam licet lignum antea diſponeretur ad putrefa ctionem. tamen non putrefiebat. Et ponitur de hoc ſi mile de guttis aque cauantibus lapidem. Nam multe gutte aque ſupra lapidem cadunt:⁊ tamen non queli bet earum cauat lapidem:licet diſponebat lapidẽ vt aliqua alia gutta cauaret:igitur non ſemper lapis in illo toto tempore cauabatur:⁊ per ꝯñs aliquãdo quie ſcebat a cauatione. T. Amplius cum infirmetur. ¶ Hic phũs probat ſuam concluſionem aliter:ſi aliq̃s infirmus ſanetur illa ſanatio eſt ad ſanitatem: ⁊ non ad aliq̃ aliã diſpoſitionẽ:ergo illa diſpõne habita ceſ ſabit mobile moueri. T. Lapiſq̃ neq̃. ¶ Tertia ra tio eſt. ſi per longa tempora lapis indureſcat vel mol lior fiat in fine illius tẽporis:non appareat durior ne q̃ mollior. qđ tamen non eſſet ſi cõtinue fuiſſet altera tio:igitur nõ oĩa ſemꝑ mouẽtur. T. Et ſꝫm ꝙ fertur. ¶ Quarta ratio eſt. Experiẽtia docʒ:ſi graue moueatur

Cõcluſio prĩa

Querere rõ nẽʒ vbi viget ſenſus eſt de bilitas intel lectus.

Motũ eẽ pn cipiũ eſt phie naturalis.

Euaſio.

Confutatio.

de ſuo loco ꝓprio per violẽtiã qđ ibi quieſcebat: ergo non ſemꝑ mouebat̃. T. At vero neq̃ alia ¶ Tertia ꝯclo eſt. Non ſemꝑ aliqua mouent̃ et omĩa alia ab eis ſemꝑ quieſcũt probat p. quinq̃ rõnibus. ¶ Prima ra tio eſt:qꝛ ad ſenſuʒ videmus idẽ aliqñ moueri ⁊ aliquã do quieſcere:ſicut lapidẽ primo deſcẽdere ⁊ poſt ſupra terrã quieſcere:igit̃ non ſemꝑ aliq̃ mouent̃ et oĩa alia ſemꝑ quieſcunt. T. Et adhuc. ¶ Scđa ratio eſt:qñ illud qđ augmẽtat̃ attingit ꝑfectã q̃titateʒ illius ceſ ſat ab augmẽtatiõe: ergo aliquid aliqñ q̃eſcit et aliqñ mouet̃. T. Neq̃ violẽtus erit. ¶ Tertia rõ ẽ: aliqua aliqñ mouent̃ violẽte:et cũ nullũ violẽtũ ꝑpetuo du rat:ſequit̃ ꝙ aliq̃d aliqñ mouet̃ et aliqñ quieſcit. T. Gñationeʒ igit̃ ¶ Quarta ratio eſt:illa que generãtur vel corrũpunt̃ aliqñ ceſſant gñari vel corrũpi:talia qñ q̃ mouent̃ et qñq̃ quieſcũt. T. Fere autem. ¶ Quin ta ratio eſt:fere oĩs motus ẽ gñatio alicuius vl̃ corru ptio alicuius:ſed nõ contingit ſemꝑ aliquid gñari vel corrũpi:ergo talia qñq̃ mouent̃ et qñq̃ quieſcũt. T. Oĩa autẽ velle. ¶ Hic p. ſubdit ꝙ alia mẽbra dicte di uiſionis in ſequẽtibus tractabunt̃. T. Principiũ aũt ¶ Hec eſt tertia pars capi. in qua p. recolligit illa que prius dicta ſunt vt pote diuiſionem et conclones.

Concluſio.iij.

Nullũ violen tuʒ perpetuo durat.

Reliquum vero conſiderandũ ¶ Iſtud eſt ſecunduʒ capi. in quo p. oñdit:ꝙ in omni motu moueñ et motũ diſtingunt̃. Et diuidit̃ in tres ptes que vide bunt̃ in ꝓceſſu. ¶ Dicit ergo ꝑmo ſic:ꝙ vlterius cõſide randũ eſt:an poſſibile ſit oĩa moueri et quedã quieſce re:aut quedã ſic:et quedã nõ:et quedã ſemꝑ mouean tur:et quedã ſemꝑ quieſcãt. T. Mouentium igitur ¶ Hic p. ponit aliquas diſiones. quarũ prima talis eſt ꝙ Mouẽtiũ et mobiliũ:quedã mouent et mouent̃ per ſe:et quedaʒ per accñs. ¶ Unde illa mouẽt ſꝫm accñs: que ſunt in hiis que mouẽt per ſe:vel illa que mouent per ſe ſunt in ipſis. Et illa mouent̃ ſꝫm accñs que ſunt in hiis que mouent̃ ꝑ ſe:aut ſunt partes eorũ. ¶ Sed illa dicunt̃ moueri perſe:que nõ mouent̃ ad motioneʒ alterius. Et illa mouẽt perſe que nõ mouẽt gr̃a alteri us. T. Eorũ autẽ que mouent̃. ¶ Hic p. ſubdiuidit ſꝫm membrũ dicẽs:ꝙ Eorũ que mouent̃ ꝑ ſe:quedã mouẽ tur a ſeipſis:vt aĩata:quedã vero mouet̃ ab alio:ſicut ſunt illa que nõ hñt principiũ ſui motus intrinſecum actiuũ:ad mouendũ extra locũ in quo naturaliter q̃eſ cunt. T. Et alia quidẽ. ¶ Hic p. ponit vnã aliã diuiſio nem que talis eſt:ꝙ Eorũ que mouent̃ vel mouẽt:que dam mouent̃ vel mouẽt naturaliter:et quedã violẽte. T. Quod enĩ ipſuʒ ¶ Hic p. declarat iſtã diuiſionẽ pri mo in hiis que mouent̃ a ſe:qꝛ aĩalia naturaliter mo uent̃ ab aĩa:cum ſit natura eorũ:et tñ poſſunt moueri violente:ſicut qñ mouent̃ ſurſuʒ. T. Et eorũ que mo uent̃. ¶ Hic p. declarat eandẽ diuiſionẽ in his que mo uent̃ ab alio qꝛ talia qñq̃ mouent̃ naturaliter:et qñq̃ violente ſicut ignis qñ mouet̃ ſurſuʒ mouet̃ naturali ter:et qñ mouet̃ deorſuʒ mouet̃ nõ naturaliter:ſʒ vio lente. Similiter partes animaliũ qñ mouent̃ ſꝫ exigẽ tiã iuncture:vt qñ brachia plicant̃ ad ante tũc mouen tur naturaliter qñ ꝯo plicãt̃ ecõtra tũc mouet̃ violẽte

Diuiſio.i.

Que mouent ⁊ mouent̃ ꝑſe et per accñs.

Diuiſio.ij.

Diuiſio.iij.

Et maxime moueri. ¶ Hec eſt ſecũda pars huius capituli:in qua p. intẽdit tres ꝯcluſiões q̃rũ pri ma eſt ꝙ illa q̃ mouet̃ violẽte mouet̃ a mouẽte diſtĩcto a moto. Ptʒ qꝛ violẽtũ eſt cuius ꝑncipiũ ẽ extra paſſo non ꝯferẽte vim actiue:ergo mouẽs eſt diſtinctũ a mo to. T. Poſtea autẽ. ¶ Hic ponit̃ ſecunda ꝯclo que ta lis eſt:ea que mouent̃ a ſeipſis mouent̃ a motore di ſtincto. Ptʒ qꝛ in illis ipſum mouẽs eſt ipſa aĩa:⁊ mo tum eſt ipſum corpus:ſed corpus ⁊ aĩma diſtingunt̃: ergo mouẽs ⁊ motũ diſtinguũt̃. T. Maxime autẽ dubi tatur ¶ Hic p. proponit vnã dubitationẽ que talis eſt vtrũ in grauibus et leuibus mouẽs et motũ diſtinguã tur. ¶ Ad hoc reſpondet p ponendo tertiã cõcluſionẽ que talis eſt. Grauia et leuia nõ mouet̃ a ſeipſis. Pro bat p. quattuor rõnibus. Quarũ prima eſt: qꝛ moueri a ſeipſo eſt ꝓpriũ aĩatorũ:ſed grauia et leuia nõ ſunt animata:ergo non mouent̃ a ſeipſis. Et hoc debet ſic intelligi:ꝙ nõ mouent̃ a ſeipſis recedẽdo a ſuis locis naturalibus. T. Et facere ſtare. ¶ Scđa ratio eſt que cunq̃ mouent̃ a ſeipſis poſſunt a ſeipſis ſtare et ceſſa re a motu [vt patʒ de aĩalibus] ſed grauia et leuia nõ poſſunt a ſeipſis ceſſare a motu anteq̃ ſint in ſuis lo cis ꝓprijs et naturalibus:ergo grauia et leuia nõ poſ ſunt moueri a ſeipſis. Maior iſtius rõnis intelligitur de his que mouent̃ a ſeipſis recedẽdo a ſuis locis na turalibus in quibus naturaliter quieſcũt. T. Qua re ſi in ipſo. Tertia ratio eſt. Illa que mouent̃ a ſeipſis mouent̃ ad plures dr̃as poſitionũ naturaliter:ſed gra uia et leuia non ſunt hmõi:ergo nõ mouent̃ a ſeipſis. Maior intelligit̃ de hiis que naturaliter recedũt a ſu is locis ꝓprijs. T. Amplius quõ cõtingit. ¶ Quar ta ratio eſt omne quod mouet̃ a ſe diuidit̃ in partẽ per ſe mouentẽ et in partẽ perſe motã:ſed grauia et leuia non ſunt hmõi:ergo non mouent̃ a ſeipſis. Hinc ⁊ ſic intelligit̃:ꝙ grauia et leuia non diuidunt̃ in partẽ mo uentẽ ipſum graue a ſuo loco naturali:vel ad diuerſas dr̃as põnũ. Eodẽ modo debet intelligi rõ precedens.

Concluſio.i.

Concluſio.ij.

Conclo.iij. de grauibus ⁊ le uibus.

Sed accidit. ¶ Hec ẽ tertia pars huius ca pituli:in qua p. ponit quaſdã alias diuiſiones:quaruʒ prima talis eſt ꝙ mouentiũ:quedã mouent violente: ſicut ſunt mouentia que mouẽt trahendo vel vehen do. Alia ſunt que mouent naturaliter:ſicut actu cali dum naturaliter calefacit:dum tamẽ caliditas inſit ſi bi ſꝫm naturaʒ eius. T. Et mobile. ¶ Hic phũs appli cat eandẽ diuiſionem ad mobile dicens:ꝙ quoddã mo bile mouetur naturaliter:et quoddaʒ violente. Illud autem dicit̃ moueri naturaliter quod habet in ſe prin cipiũ ſui motus:et naturalẽ inclinationem ad illũ mo tum. ¶ Et illud dicitur moueri violẽte quod mouetur contra naturalem inclinationẽ eius. T. Qm̃ autem. ¶ Hic phũs ponit diuiſioneʒ potentie que talis eſt ꝙ. Quedam eſt potentia ꝓpinqua:et quedam potentia remota. ¶ Potentia propinqua dicit̃:quando aliquid habet inclinationẽ ſiue virtutẽ motiuã per quam poſ ſet ſe mouere:ſicut habens ſcientiaʒ dicit̃ in potentia propinqua ad conſiderare. Et vocat̃ apud aliquos po tentia accidentalis. ¶ Potentia vero remota dicitur quãdo aliquid non habet virtutẽ motiuam: ſed eſt in potentia ad habendũ eam:et ſic graue eſt in potentia ad mouendũ ſurſum naturaliter. qꝛ eſt in potentia ad virtutem motiuã motus ſurſum. Sicut nõ habens ſci entiam dicit̃ in potentia remota ad actualẽ conſidera tionem. T. Similiter autẽ hoc. ¶ Hic p. declarat iſtã diuiſionẽ in naturalibus dicens ꝙ aliquid eſt in poten tia propinqua:vt puta illud quod actu habet calidita tem eſt in potentia ꝓpinqua ad calefacere. Sed quod non habet actu caliditatem ſed frigiditatem eſt in po tentia remota. T. Similiter autem habet. ¶ P. hic declarat dictam diuiſionem in grauibus et leuibus:di cens ꝙ aliquid eſt in potentia remota ad motum deor ſum:vt puta illud qđ nondum habet grauitatem ſed leuitatem:vt ignis. Et aliquid eſt in potentia propin qua ad motũ deorſum ſicut illud quod actu habet gra uitatem:vt terra cum eſt extra ſuum locuʒ naturalem non impedita deſcendit deorſum:et eſt in potẽtia pro pinqua ad motum deorſum:cum non oporteat niſi re mouere prohibens. T. Et cum queritur. ¶ P. hic reſpondet vni queſtioni que talis eſt:quare actu gra ue mouetur deorſum. Rñdet p. qꝛ de ſua natura aptũ natum eſt moueri deorſum et quieſcere deorſum. T

Diuiſio mouẽ tium.

Diuiſio mobi lium.

Diuiſio põne q̃ ſcʒ ꝓpiqua ⁊ q̃. Remota aut accidẽtal' vl' Eſſentialis

Declaratur di uiſio in natu ralibus.

Declaratur in grauibus ⁊ le uibus.

Reſolutio p. de motu grauiꝫ ⁊ leuiuꝫ.

Potentia aũt leue. ¶ P. hic ſubdit: ꝙ dupliciter aliquid dicitᷣ graue vel leue: ſcꝫ in potẽtia ꝓpinqua: ⁊ in potẽtia remota. Unde illud qḋ eſt graue in potẽtia remota mouetᷣ ab ipſo generante: qꝛ opꝫ pⁱo in illo grauitatẽ introduci: anteꝙ̃ debeat moueri naturaliter deorſuꝫ. Et illud dicitᷣ in potẽtia graue ꝓpiqua: qḋ exñs in ſuo loco naturali nõ põt ſe mouere ad aliũ locũ: ſed ſolũ ab extrinſeco põt moueri ab illo loco: ⁊ ſi eſſet extra locũ ſuũ naturalẽ ⁊ detineretᷣ a ꝓhibẽte: nõ poſſet incipere motũ a ſe niſi prius remoueretᷣ ꝓhibẽs: ſꝫ remoto ꝓhibẽte naturaliter moueretᷣ deorſuꝫ ⁊ ſimiliter dicẽdũ eſt de leui. T. Q[uod] quidẽ igitᷣ. ¶ P. hic ↄñr ſubdit: ꝙ nihil hoꝝ [vt pote grauiũ ⁊ leuiũ] mouet ſeipſũ ſed vnũ quodqꝫ habet principiũ nõ mouẽdi nec faciẽdi ſed patiẽdi. Qḋ ſic intelligitᷣ: ꝙ nulluꝫ graue vel leue in potentia remota vel in potẽtia ꝓpinqua mouet ſeipſum ex ſuo loco naturali. Nec hẽt principiũ mouẽdi ſe extra ſe extra ſuũ locũ naturalẽ: ſed ſolũ paſſiue ſe habet in ordine ad illũ motuꝫ. T. Si igitur. ¶ P. hic reſumit diuiſiones prius poſitas: ſcꝫ ꝙ quedã mouentᷣ naturaliter: ⁊ quedã violẽter: ⁊ in oĩbus illis mouens diſtinguitᷣ a moto. Et eoꝝ que mouentᷣ naturalr̃ quedã mouentᷣ a ſeipſis: ſiue ab aliquo itrinſeco: quedam ſunt que non mouentᷣ a ſeipſis [ſaltẽ extra locuꝫ naturalẽ eoꝝ] ſicut ſunt grauia aut leuia: que ſi ſint in potẽtia remota grauia vl̃ leuia mouentᷣ a generãte: ⁊ ſi ſint actu grauia vl̃ leuia tunc nõ mouentᷣ extra ſua loca natrualia a ſeipſis. Similiter ſi ſint extra ſua loca naturalia ⁊ ſit aliqḋ ꝓhibẽs: nõ mouentᷣ ad ſua loca naturalia a ſeipſis niſi remoueatᷣ ꝓhibens ¶ Ex dictis concludit p. ꝙ oĩa que mouentᷣ ab alio mouentur

Hoc autẽ dupliciter ¶ Iſtud eſt tertium capitulum huius tractatus: in quo p. oſtendit: ꝙ deueniendum eſt ad vnũ primum mouens qḋ non mouetᷣ ab aliquo: ⁊ ſi moueatur mouetᷣ a ſeipſo: ⁊ pro probatione huius ſupponit phũs duo. Primo ſuppoĩt vnã diuiſionem mouentiũ que talis eſt: ꝙ dupliciter cõtingit aliquid eſſe mouẽs. ¶ Uno mõ nõ ꝓpter ſeipſum: hoc eſt nõ virtute ꝓpria ſed inquantũ ab alio mouetᷣ vt baculus mouet lapidẽ pro quanto mouetᷣ a manu: et manus pro quanto mouetur ab hoĩe.
¶ Alio mõ aliquid mouet ꝓpter ſeipſum: hoc eſt virtute propria: ita ꝙ non hẽt virtutem mouẽdi per hoc qḋ mouetur ab alio: vt homo mouẽdo lapideꝫ Et tale mouens dicitᷣ primũ. Alia vero dicuntᷣ mouẽtia ſcḋa.
T. Et hoc autem modo. ¶ Scḋm ꝙ ſupponit p. eſt iſtud: ꝙ inter mouẽtia primũ mouẽs magis mouet ꝙ̃ ſcḋm. Probat phũs dupliciter. ¶ Primo mõ ſic: quia mouens primũ mouet ſcḋm: ⁊ mouens ſcḋm tertium et non econuerſo: igitᷣ primũ magis mouet ꝙ̃ ſecũduꝫ ¶ Scḋo ſic: ſcḋm mouẽs non põt mouere ſine primo cum habeat virtutẽ mouẽdi a primo: ⁊ primuꝫ poteſt mouere ſine ſcḋo: ergo primum mouẽs magis mouet ꝙ̃ ſecundũ ¶ Ex iſto textu elicitᷣ iſta auctoritas. Quicquid põt cauſa prima agere cũ ſecũda: illḋ poteſt agere ſine ſecunda: dũmodo illa cauſa ſecũda cõcurrat in genere cauſe efficientis: ⁊ non in genere cauſe materialis ex qua vel formalis ad talẽ effectũ. Deus enĩ nõ poteſt ſupplere cauſaꝫ materialẽ ex qua: qꝛ nõ põt informari nec põt eẽ ps alicui⁹ cõpoſiti. Nec poteſt ſupplere cãm formalẽ: qꝛ nõ põt informare. T. Si ergo neceſſe eſt. ¶ Hic p. ponit ↄclõnẽ principaliter intẽtaꝫ in iſto capitulo: ꝙ in mouẽtib⁹ eſſentialiter ſubordĩatis deueniendũ eſt ad aliqḋ primũ mouẽs qḋ non mouetur ab alio. Probat ſic p. qꝛ in mouentib⁹ eſſentialiter ſubordinatis non eſt ꝓceſſus in infinitũ: cũ aliter non eſſet dare primũ mouens: ⁊ ſi non eſſet dare primũ: nec etiã ſecundũ: ⁊ ſic deinceps: et ſic tolleretᷣ vlr̃ motus: ergo deueniendũ eſt ad primũ mouẽs qḋ non mouetur ab alio. Text⁹. Si ergo. ¶ Hic philoſoph⁹ infert vnum correlarium quod eſt tale: ſi tale mouens primum moueatur mouetur a ſe: patet quia ſi moueretur vel moueretur a ſe vel ab alio: ſed non moueretur ab alio [vt oſtenſum eſt] ergo moueretur a ſe.
Textus. Amplius hac. ¶ Hic philoſoph⁹ reſumit rõnem pri⁹ factam ad ↄcludẽdũ finaliter: ꝙ omnia mouẽtia corporalia reducuntᷣ ad aliquod mouẽs primũ corporale qḋ ex ſe mouetᷣ. Ptꝫ qꝛ oĩe quod mouetur in ordine mouentiũ: aut mouetᷣ a ſe ipſo: aut ab alio. Nõ ſecundũ: quia ſic eſſet ꝓceſſus in infinitum: ⁊ per ↄñs non eſſet dandum primum mouẽs nec vltimũ: ergo relinquitur ꝙ eſt dandum primum quod mouetur a ſe ipſo. Et illud dicitur eſſe celum: capiendo celũ pro aggregato ex intelligentia ⁊ corpore celeſti.

Concluſio.

Ad dicta autem. ¶ Iſtud eſt quartum capitulum huius tractatus: in quo phũs intendit probare iſtam concluſionem ꝙ non eſt neceſſe omne mouẽs moueri: ſed deueniendũ eſt ad vnum mouẽs quod nõ mouetur: nec a ſe nec ab alio. Probat ſic phũs: quia ſi nullum mouens poſſet mouere niſi moueretur: vel ergo moueretur per ſe: vel per accidens: ſed nullum iſtorum poteſt dici: ergo non eſt neceſſe ꝙ omne mouens moueatur ad hoc ꝙ moueat. Minorem probat phũs Primo ꝙ non poteſt dici ꝙ moueatur per accidens: qꝛ tunc ſequeretur ꝙ poſſet non mouere: ſed motore primo non mouente nulli alij motores mouerent: ergo ſi primus motor poſſet non moueri ſequeretur ꝙ poſſibile eſſet nullum motum eſſe: quod tamen improbatum eſt. Etiam aliquid inuenitur motum quod nõ mouet: ergo aliquid inuenitur mouens quod non mouetᷣ Añs patet de materia prima: ↄña patet: quia quandocunqꝫ aliqua duo ſibiinuicem accidunt ſi vnũ reperiatur ſine alio ita ⁊ alterum ſine illo: dum tamen vtrũqꝫ vtriqꝫ accedat: ergo ſicut reperitur motum quod non mouet: ita reperitur mouẽs qḋ non mouetur. T. Unde anaxagoras. ¶ Hic p. probat ſuam conclõnem teſtimonio. Anaxago. ponentis intellectuꝫ agentẽ: vt omnia moueret: ⁊ immixtum vt imperaret: ergo non poteſt dici ꝙ quodlibet mouẽs moueatᷣ paccñs. T. At vero ſi non. ¶ Hic p. ꝓbat aliam parteꝫ minoris ſcꝫ ꝙ primuꝫ mouens nõ mouetᷣ per ſe: qꝛ ſi moueretᷣ: vl̃ moueretᷣ ſm eandem ſpẽm mot⁹ ſm quam mobile mouetᷣ vel ſm aliam ſpẽm mot⁹ ab illa ſm quam mouet. Non poteſt dici primũ: qꝛ tũc ſequeretᷣ ꝙ neccẽ eſſet oĩe docens doceri: ⁊ oĩe ſanans ſanari: ⁊ oĩe calefaciẽs calefieri: ⁊ ſic ꝺ alijs: qḋ tñ falſuꝫ eſt: ergo nõ põt moueri ſm eandẽ ſpẽm mot⁹ ſm quã mouet. Nec põt dici ſm qꝛ ſpẽs mot⁹ ſunt finite: ⁊ ſilr̃ motores ſunt finiti: ergo tandẽ deuenietᷣ ad aliqḋ mouens: qḋ nõ mouebitᷣ ſm aliam ſpẽm mot⁹ a ſpẽbus motuũ alioꝝ mobiliuꝫ et ſic erit imobile ⁊ per ↄſequẽs habetᷣ intentũ. ¶ Nec poteſt dici: ꝙ cum deficient omnes ſpecies motus ꝙ fieret reditus ad vnam ſpeciem pri⁹ acceptam per modum circulationis: qꝛ tunc tandem oporteret deuenire ad aliquid quod moueretur ſm eandem ſpeciẽ motus ſm quam mouet: quod improbatum eſt.

Optima regula.

Non ergo neceſſe ¶ Iſtud eſt quintum capl. huius tractatus: in quo p. oſtendit ꝙ primum mouẽs eſt immobile. Et continet iſtud capitulum duas partes: que videbuntur in proceſſu. In prima parte premittit talem ꝓpõnẽ: ꝙ primũ mouẽs non mouetᷣ: qꝛ ſi moueretᷣ vel moueretᷣ a ſe vel ab alio. Si ab alio: tunc nõ eſſet primũ mouens. Si a ſe: tũc hꝫ aliud mouens pri⁹ eo: cũ nihil moueatᷣ a ſe ꝑ ſe priõ. T. Necẽ ẽ igr̃.

Cõcluſio.

¶ Hic p. ponit ↄcluſionẽ quã intẽdit in iſto capitulo: ꝙ oẽ mouẽs ſeipm̃ diuiditᷣ in ptẽ ꝑſe mouẽtẽ: ⁊ ptẽ ꝑſe motã. ꝓbat ſic p. qꝛ in mouẽte ſe: vel totũ mouet ſe ꝑſe priõ: vel vtraqꝫ ps mouet vtrãqꝫ ptẽ reciproce: vl̃ q̃libet ps mouet ſeipãm: vel vna ps mouet ⁊ nõ mouetᷣ: ⁊ alia mouetᷣ ⁊ nõ mouet: ſed nullũ triũ mẽbroꝝ põt dici: ꝗ relinquitᷣ quartũ. ſ. ꝙ ex eo mouẽs mouet ſe ipm̃: qꝛ vna ps ei⁹ mouet ⁊ alia mouetur: ⁊ ꝑ ↄñs omne mouẽs ſeipm̃ diuiditᷣ in ptẽ ꝑſe mouẽtẽ: ⁊ in ptem per ſe motã. T. Totũ eñi. ¶ P. hic ꝓbat minorem quo ad primã ptem ei⁹. ſ. ꝙ totũ nõ mouet totũ per ſe primo. ꝓbat duplr̃. ¶ Primo ſic: cum ſit vnus ⁊ idem actus mouẽtis ⁊ mobilis ſi totũ ꝑſe priõ moueret totum: tunc idem ſm eundẽ motũ in numero moueret ⁊ moueretur: ⁊ ꝑ ↄñs idẽ ſm eandẽ ſanitatem ſanaret ⁊ ſanaretur: ⁊ ſm eandẽ ſciam doceret ⁊ doceretur: qḋ eſt incõueniens: ꝗ relinquitᷣ ꝙ totũ mouẽs ſeipm̃ non mouet totũ ꝑſe priõ. T. Ampli⁹ aũt. ¶ Hic p. ſcḋo ꝓbat ideꝫ: qꝛ mouẽs mouet ſm diſpõneꝫ ſm quã eſt in actu ⁊ mouetᷣ ſm diſpõnem ſm quã eſt in potentia: ⁊ cum nihil a ſeipſo priõ reducatur de potẽtia ad actuꝫ ſed reducitᷣ ꝑ aliqd qḋ eſt actu tale: q̃le eſt ipm̃ in potẽtia: ꝗ opꝫ mouẽs eſſe in actu reſpectu illi⁹ ad qḋ mobile eſt in potẽtia: ſed nihil ideꝫ reſpectu eiuſdem ⁊ ſm idem eſt in actu ⁊ in potẽtia: ꝗ nihil idem põt eſſe ꝑſe priõ totale mouẽs ⁊ totale motũ ſm ideꝫ: ⁊ ꝑ ↄñs nõ põt dici primũ mẽbrũ. T. Qḋ aũt. ¶ Hic ꝓbat ſcḋaꝫ partẽ minoris. ſ. ꝙ totũ nõ ex eo mouet ſeipꝫ: qꝛ q̃libꝫ ps mouet aliã reciproce. ¶ Primo ſic. ꝙ ſi q̃libet pars moueret aliã reciproce nullũ eſſꝫ pmũ mouẽs: qꝛ nihil qḋ mouetur ab alio eſt primũ mouẽs. ¶ Scḋo ſic. ſi q̃libet pars moueret aliã: tũc quelibet illaꝝ moueret ſeipſam: ⁊ tũc vel idẽ moueret ſeipſuꝫ: vel eſſet ꝓceſſus in infinitũ: ſed nõ eſt ꝓceſſus in infinitũ: ꝗ idẽ moueret ſe: qḋ eſt icõueniẽs. T. Ampli⁹ nõ neceſſe. ¶ Hic

Euaſio.

phũs remouet vnã cauillationeꝫ. Diceret eñi aliqs ꝙ primi mouẽtis ſeipſum vna ps mouet aliã ꝑſe: ⁊ mouetur ab alia per accidẽs: tũc illa q̃ mouet aliã ꝑſe licꝫ moueretᷣ ꝑ accidẽs ab alia: tñ diceretᷣ primũ mouens.

Confutatio.

¶ Phũs h̾ iprobat duplr̃. priõ ſic. Id qḋ eſt accñs contingit nõ eſſe: ponatᷣ ꝗ ꝙ illa ps q̃ mouet ꝑ accñs non moueat: tũc erit aliq̃ pars mouens nõ mota: ⁊ ſic primũ mouẽs non mouebitᷣ. T. Amplius ſi nõ neceſſe. ¶ Hic p. hoc idem ſcḋo iprobat: qꝛ nõ eſt neceſſe pmũ mouẽs moueri ad h̾ ꝙ moueat cum mot⁹ ei⁹ nõ depẽdeat ab alio: ꝗ nõ eſt neceſſe ꝙ moueatur ab alio ꝑ accidẽs. T. Ampli⁹ q̃deꝫ. ¶ Hic p. ꝓbat tertio idem: ſi pmũ mouẽs moueretᷣ ꝑſe ſiue ꝑ accidẽs: tũc oẽ docẽs doceretur: ⁊ oĩe calefaciens calefieret: ſed h̾ eſt falſũ igitur. T. At vero neqꝫ primũ. ¶ Hic p. ꝓbat tertiaꝫ ptem minoris: ꝙ mouens nõ mouet ſeipm̃: eo ꝙ q̃libꝫ pars mouet ſeipãm: qꝛ tũc primũ mouẽs mouet ſeipſum: vel ꝗ mouet ſeipſum per ſe priõ: vel ſolũ aliq̃ ps ei⁹ mouet ſeipſam. Si ſcḋm: tunc ipm̃ nõ erit primum mouens ſeipſum. ſed magis illa pars. Si detur pmũ: tũc nulli pti ↄuenit mouere ſe niſi ꝑ accidẽs: qḋ ẽ contra poſitũ. T. Toti⁹ igitur. ¶ Hic p. ↄcludit quartuꝫ membrũ. ſ. ꝙ in mouẽte ſeipm̃ vna pars eſt mouẽs immobilis ⁊ alia mota. Nam alij modi q̃bus aliqs poſſꝫ imaginari primũ mouens moueri ſe: ſunt iprobati: ergo ſolũ relinq̃tur iſte mod⁹. Nec opꝫ in diuiſiõe addere iſta duo membra: ſ. ꝙ totũ moueat parteꝫ ⁊ ps totum: quia reprobato primo membro ⁊ tertio reprobãtur illa duo membra: quia pars non mouet totuꝫ: nec econuerſo: niſi pars moueat ſeipſam: vel totum moueat totum. ¶ Sequitur textus.

Quoniam autem. ¶ Hec eſt ſcḋa ps cap̃. in qua p. oſtẽdit quõ hmõi partes ſe habeant adinuicem: ⁊ priõ p̃mittit quãdã diuiſionẽ. ſ. ꝙ Qḋdã eſt qḋ mouetᷣ ab alio ⁊ nõ mouet. ⁊ Qḋdam eſt qḋ mouetur ⁊ mouet. ⁊ Qḋdaꝫ eſt qḋ mouet ⁊ nõ mouetur: ⁊ ſic erit aliqḋ cõpoſitũ ex mouẽte imobili (ſaltem per ſe) ⁊ aliquo qḋ mouetᷣ ⁊ non mouet ꝑſe. T. Sit eñi a mouens. ¶ P. hic ponit vnã obiectionẽ contra dicta q̃ talis eſt: qꝛ diceret aliqs ꝙ primũ mouens ſeipſuꝫ: nõ ſolũ eſt ↄpoſitũ ex duab⁹ partib⁹: ſꝫ ex tribus: vel plurib⁹: ⁊ ꝙ eẽt vna ps q̃ moueret ⁊ moueretur. ¶ Hãc cauillationẽ remouet p. dicens: ꝙ illud nõ eſſet primũ mouẽs ſeipſuꝫ: qꝛ ſi illa ps auferatᷣ adhuc moueret ſeipm̃: ⁊ eſſent due ptes in mouẽte: quaruꝫ vna moueret ⁊ nõ moueretᷣ per ſe: ⁊ alia moueretur ⁊ nõ moueret: ⁊ ſic pmũ mouens ſeipm̃ eſſet ↄpoſitũ ex duab⁹ partib⁹: ⁊ nõ ex trib⁹. T. Cõtacta aũt. ¶ Hic phũs oñdit quõ in mouẽte ſeipm̃ ps mouens ⁊ pars mota vniuntᷣ: dicẽs ꝙ vniũtur per ↄtactũ. Si eñi ambo ſint corporea: tũc mutuo ſe tãgunt tactu ꝓprie dicto. Si ꝟo pars mouens ſit icorporea: tũc iõa taugit aliã ptem motã tactu methafcrico. T. Dubitationẽ aũt hꝫ. ¶ Hic p. remouet dubitationẽ q̃ talis ẽ: ex quo primũ mouens ſeipm̃ eſt ↄpoſitũ ex parte mouente ⁊ ex parte mota. Dubitaret aliqs vtrũ vtraqꝫ parte diuiſa ab alia: medietas moueret medietateꝫ: vt videtᷣ dicere regula p. vij. hui⁹ de ↄparabilitate motuũ. ¶ Ad hoc dicit p. ꝙ primi mouẽtis ſe ps mouẽs nõ eſt diuiſibilis: ſed ex quo nõdũ h̾ oñſum eſt: iõ dicit p. ꝙ ſi ps mouẽs eſſet diuiſibilis: tũc poſſibile eſſet ꝙ diuideretᷣ in ita paruas ptes: ꝙ ille nõ retinerent ꝟtuteꝫ motiuam ꝙ̃ habebãt in toto. ⁊ iõ lꝫ q̃libet ps mouentis ſe eſſet diuiſibilis: nõ tñ oporteret ꝙ medietas ei⁹ moueret medietatẽ partis mote: niſi illa retineret ſimilẽ ꝟtuteꝫ ꝙ̃ habebat dũ erat in toto. T. Manifeſtuꝫ ergo eſt. ¶ Hic p. infert correlariũ tale: ꝙ pmũ mouẽs eſt imobile: qꝛ in mouentib⁹ ⁊ motis eſt ſtat⁹: vel ergo ad mouens imobile: vel ad mouens mobile. Si primũ habetᷣ itentũ. Si ſcḋm: tũc eſt alq̃d prius mouens qḋ nõ mouetᷣ per ſe: qḋ ante iprobatum eſt.

Dubium.

Solutio.

Quoniam autem. ¶ Iſtud eſt ſextum capi. huius tractat⁹: in quo p. determĩat de vnitate ⁊ perpetuitate primi mouentis di. ꝙ ex quo mot⁹ eſt perpetuus: opꝫ eſſe aliquod mouẽs primum: vnum vel plura: qḋ ſit perpetuũ: ⁊ imobile tam per ſe ꝙ̃ per accidens. T. Sit aũt ſi aliqs. P. hic reſpõdit cuidã obiectõi: poſſet eñi aliqs dicere: ꝙ iſta ↄña non valet: primũ mouẽs eſt ingñabile ⁊ incorruptibile: ergo ipm̃ eſt perpetuũ. ¶ Ad h̾ reſpõdet p. ꝙ illa ↄña nõ valet ad oſtendendũ ꝙ prim⁹ motor ſit imobilis ⁊ ꝑpetuus: põt eñi aliqd eſſe nõ perpetuũ: ⁊ tñ nõ eſſe generabile nec corruptibile: ſicut ptꝫ de aĩa rõnali. T. Manifeſtum. ¶ P. hic ponit duas ſuppõnes ꝓ ↄcluſione pricipali hui⁹ capituli ꝓbãda: quarũ pria eſt. ꝙ oĩe illud qḋ aliqñ eſt ⁊ aliqñ nõ eſt: hꝫ cãm quare aliquãdo eſt: ⁊ aliqñ nõ eſt. T. Ipm̃ quideꝫ eñi. ¶ Secũda ſuppõ eſt: ꝙ oĩe mouens ſeipm̃ eſt diuiſibile in partẽ mouentem ⁊ partem motã: non tñ opꝫ ꝙ omne mouens ſit diuiſibile: cũ aliqd poſſit eſſe indiuiſibile.

Obiectio.

Solutio.

Principalis cõcluſio.

T. Si quidã igitur. ¶ P. hic ponit ↄcluſionẽ pricipalẽ hui⁹ cap̃. ꝙ neccẽ eſt eſſe aliqḋ vnũ pmũ mouẽs ꝑpetuũ ⁊ imobile tã ꝑ ſe ꝙ̃ ꝑ accidẽs. ¶ Q[uod] aũt ſit perpetuũ ꝓbat ſic p. qꝛ primus mot⁹ eſt perpetu⁹: ⁊ non eſt poſſibile motũ eſſe ſine motore: ꝗ neceſſe eſt ꝙ ſit aliqḋ mouens primũ ⁊ perpetuũ. ¶ Q[uod] aũt ſit vnũ ꝓbat ſic p. qꝛ rõnabili⁹ eſt mouẽtia eſſe finita ꝙ̃ infinita: ⁊ ſimilit rõnabili⁹ eſt vnũ eſſe primũ mouens ꝙ̃ plura: cũ eque bene per vnum primũ mouens ſaluetur cõtinui

Reſolutio p. de motu grauiuꝫ ⁊ leuiuꝫ.

Quicq̃d põt cã pma agere cũ ſcḋa illud põt agere ⁊ ſi ne illa

Concluſio principalis.

tas ⁊ ppetuitas ipſius motus. ⁊ ſimiliter gñationum et corruptionū. Ex dictis ↄcludit p. ꝙ neceſſe eſt eſſe vnum primū mouẽs perpetuū ⁊ ĩmobile. ¶ Q̄ aũt tale ſit immobile ptꝫ ex capitulo precedenti.

Et iterum. ¶ Iſtud eſt ſeptimū capitulū huiꝰ tractatus: in quo p. oñdit ꝙ ſp eſt aliq̇d immobile: ⁊ aliq̇d ſp motū: ⁊ aliq̄ q̄ aliq̄n mouenẽ: ⁊ aliq̄ndo q̇eſcũt. Q̄ aũt aliq̄ q̇eſcũt quiete oppoſita motui locali: manifeſtū ẽ de tota terra. Similr̃ aliq̄ ſunt q̄ aliq̄n mouenẽ ⁊ aliq̄n nõ: vt ptꝫ de aĩali qꝺ nõ ſemp mouet ſe: nec incipit motū ſuū niſi motu p̄cedẽte. Q̄ aũt aliq̇d ſit ſp ĩmobile. Probat ſic p. q: oẽ qꝺ moueẽ ab aliquo moueẽ: ergo eſt deueniendū ad vnū p̄mū mouens ĩmobile: cū nõ ſit ꝓceſſus in ĩfinitū in mouentibus: ⁊ per ↄñs nõ oĩa ſp mouenẽ. T. Videmꝰ autẽ. ¶ Hic p. oſtẽdit ꝙ aĩal nõ ſp mouet ſe: nec ĩcipit motū ſuū niſi motu p̄cedẽte: ſicut motu nutritionis: augmẽtatõis: ⁊ reſpiratõis. ⁊ iõ dũ aĩalia dormiũt facta digeſtiõe ſurgũt. ⁊ ſic ſp p̄cedit aliꝰ motꝰ puta nutritiõis: augmẽtatõis ⁊c. Nõ tñ oꝫ motū celi ſic p̄cedere alium motū. Ex quo ptꝫ ꝙ aĩalia non mouenẽ ex ſeipis ſine alio motu p̄cedẽte: ⁊ ipm mouẽs ↄiũctuꝫ corpi aĩalis moueẽ per accñs

Aĩalia prius dormiũt ⁊ facta digeſtiõe ſurgunt.

T. Ex quibꝰ eſt. ¶ Hic p. oſtendit ſpãliter ꝙ p̄mus motor eſt ĩmobilis. Nã aĩa mouens aĩal moueẽ per accidẽs ad motū aĩalis: ex quo ipã nõ eſt primū mouẽs ſimplr̃: ⁊ ipi mobili ĩheret: ergo p̄mū mouens ſimplr̃ eſt oĩno ĩmobile: cū ipꝫ ſit per ſe exiſtens et nulli ĩherẽs. T. Nõ eſt aũt rõ. ¶ Hic p. remouet dubiuꝫ. Poſſet eñ aliq̇s imaginari: ꝙ in celo eẽt motus per accidẽs: ita ꝙ p̄mū mouẽs ad motū celi moueret. Hoc remouet p. di. ꝙ nõ. q: oĩs motꝰ per accidens eſt corruptibilis ⁊ põt nõ eſſe: ſic aũt nõ eſt de motu celi: ergo in celo nõ eſt motꝰ per accidẽs: ſed motꝰ per ſe. T. At vero ſi eſt. Hic p. ponit cõcluſionẽ principaleꝫ huiꝰ capituli. ſ. ꝙ neceſſe eſt eẽ vnū p̄mū motū ↄtinuū ⁊ perpetuū. Ptꝫ: q: eſt vnꝰ p̄mꝰ motor ppetuꝰ: ⁊ eſt ĩmobilis pſe ⁊ p accñs: ergo eſt vnꝰ primꝰ motus ↄtinuꝰ ⁊ perpetuꝰ. ¶ Etiã gñatões ⁊ corruptões ſunt ppetue: ergo opꝫ ĩparũ eẽ aliq̄ cãm: q̄ nõ videẽ eſſe alia niſi p̄mꝰ motꝰ ↄtinuꝰ ⁊ ppetuꝰ. ergo ncc̃e eſt eſſe vnū ↄtinuū motū ⁊ ppetuū. ¶ Et ſubdit p. ꝙ p̄mū mouẽs ſp ſe hꝫ eodẽmõ ad p̄mū mobile: ⁊ iõ primū mouẽs mouet motu ↄtinuo ⁊ vniformi: ⁊ mobile ↄtinue ſe hꝫ aliẽ ⁊ aliter ſm̃ ſuas ptes in ordĩe ad iſta ĩferiora: ⁊ iõ facit diuerſitatẽ in iſtis ĩferioribꝰ. ⁊ eſt aliq̄n cã gñationis ⁊ aliq̄n cã corruptõis. T. Manifeſtū igiẽ factū eſt. ¶ P. hic infert tale correlariũ. ꝙ aliq̇d eſt qꝺ ſp mouet: ⁊ aliq̇d qꝺ ſp moueẽ: ⁊ quedã ſunt q̄ q̄nq3 mouẽtur ⁊ quãdoq3 nõ: ⁊ ꝙ in ordĩe mouẽtiū ncc̃e eſt eſſe vnū p̄mū mouẽs perpetuū penitꝰ ĩmobile: ⁊ vnū p̄mū mobile qꝺ ſemp mouetur. ¶ In iſto aũt ꝓceſſu nõ eſt tenendus p. cum ſua ↄcluſio pĩcipalis q̄ poſuit in capitulo p̄cedẽti ſcꝫ ꝙ ncc̃e eſt eẽ vnū p̄mū mouẽs perpetuū ⁊ ĩmobile: ⁊ ꝙ neceſſe eſt eſſe vnuꝫ primum motū ↄtinuū ⁊ perpetuū ſint ſimplr̃ falſe: ex quo ↄtingẽs eſt eſſe vnū primum mouẽs: q: pĩa cã mere ↄtingenter mouet.

Remoueẽ dubium.

Cõcluſio principalis.

Queritur vtrū aĩal moueatur a ſe: et nõ graue aut leue inaĩatū. ¶ Et videtur ꝙ nõ ↄtra primã ptẽ q: aĩal moueẽ ab alio: ergo nõ moueẽ a ſe. Añs ptꝫ de motu augmentatõis ⁊ diminutõis. ¶ Scꝺo ſic. aĩal mouetur ab obiecto: cū obiectū moueat aĩal multotiẽs motu alteratõis: ⁊ ſimiliter motu attractõis vt ad ipſum aĩal moueatur: ergo aĩal nõ mouetur ex ſe. ¶ Tertio ſic. aliqua ſunt aĩalia terre affixa q̄ nõ mouentur a ſe: igr̃ aĩal nõ mouetur ex ſe. ¶ Quarto ſic. oĩne qꝺ mouetur ab alio mouetur: vt ptꝫ ſeptimo phiſi. ergo aĩal non mouetur a ſe. ¶ Quinto arguiẽ ↄtra ſcꝺam partẽ. Si ponatur corpꝰ graue ſupra trabẽ debilẽ: ſic ꝙ ſua grauitate ⁊ põderoſitate frãgat trabẽ: tũc nõ moueẽ ab alio ergo graue inaĩatū moueẽ a ſe. ¶ Sexto ſic. lapis ꝓiectus ſurſum mouetur a ſe deorſum: ⁊ tamen eſt graue inaĩatū: ergo graue inaiatum mouetur a ſe.

In oppoſitū eſt phũs in octauo huiꝰ dicẽs. ꝙ ꝓpriũ ẽ aĩatoꝝ a ſe moueri. Pro ſolutõe q̄ſtionis.

Sciẽdum eſt: ꝙ aliquid dicitur moueri ex ſe vel a ſe multiplr̃. ¶ Uno mõ: ꝙ illud qꝺ ſm̃ ſe totū mouet aliquo motu: ⁊ ſm̃ ſe totū moueẽ illo motu: et iſto mõ grauitas mouet ſe: ſilr̃ leuitas anima ⁊ angelus. ¶ Alio mõ: q: nõ ĩdiget aliquo motore extrinſeco nec aliquo ĩtrinſeco: ⁊ iſto mõ nihil moueẽ ex ſe niſi celum capiẽdo celum ꝓ aggregato ex primo motore ⁊ orbe. ¶ Tertio mõ: q: ↄponitur ex motore ⁊ moto. i. ex partibus quarū vna mouet ⁊ alia moueẽ: ⁊ iſto mõ aĩalia grauia ⁊ leuia inaĩata mouenẽ ex ſe: ſed iſtis tribꝰ modis nõ eſt hic ad ꝓpoſitū. ¶ Quarto mõ dr̃ aliq̇d moueri ex ſe vel a ſe: q: põt incipere motū poſtq̄ quieuit. nullo motore extrinſeco pticulari ↄcurrẽte: ⁊ põt terminare motū nullo ĩpedimẽto ſupueniẽte. ¶ Et ad hoc ꝙ aliq̇d moueaẽ ex ſe iſto mõ: tres ↄditiões req̇rũtur. ¶ Prĩa eſt: ꝙ tale mobile ſit diuiſibile in ptẽ p ſe mouentẽ: ⁊ in ptẽ p ſe motã. ¶ Scꝺa eſt: ꝙ tale motū valeat ſeipm q̇etare añq̄ veniat ad terminū ad quẽ ↄpleat. ¶ Tertia eſt: ꝙ valeat ſe mouere ad diuerſas poſitionū differentias: ⁊ iſto modo capitur moueri ex ſe in ꝓpoſito. Iſto notato ſit

Aliq̇d moueri ex ſe ĩtelligiẽ multiplr̃.

Conditiones moti ex ſe.

Cõcluſio rñſiua aĩal moueẽ ex ſe: et nõ graue aut leue ĩaĩatū: ptꝫ ↄclõ p ↄditões prius poſitas.

Dubitaẽ prĩo vtrū motꝰ ĩcepit: ſic ꝙ ãtea nullus fuerit motꝰ. ¶ Et videẽ ꝙ nõ: q: ſi ĩcepiſſet: vel ĩcepiſſet in ĩſtanti: vel in tpe. Nõ in tpe: q: añ motum nõ fuit tempus. Nec in ĩſtanti: q: repugnat rei ſucceſſiue inſtãtanee ꝓduci. ¶ Scꝺo. ſi ſic tũc primus motor ab eterno potuiſſet ꝓducere motū: ſed hoc nõ: igr̃. Minor ptꝫ: q: vel potuit ⁊ voluit: vel voluit ⁊ non potuit: vel potuit et non voluit. Non primũ: quia tunc ab eterno ꝓduxiſſet. Nec ſcꝺm: quia tunc fuiſſet impotens. Nec tertium: quia tunc deus eſſet mutatus cum prius noluit ⁊ poſtea voluit. ¶ Tertio ſic. poſita cauſa ſufficiẽte ponitur effectus: ſed cauſa ſufficiẽs motus fuit ab eterno: ergo motus fuit ab eterno: ⁊ per ↄñs nõ incepit. ¶ Quarto ſic. deus ⁊ natura faciunt de poſſibilibꝰ id qꝺ melius eſt. ſed melius fuiſſet motū fuiſſe ab eterno q̄ nõ: igitur motus fuit ab eterno. Minor pꝫ: quia poſitio et eſſe rei melius eſt priuatione. ¶ Quinto ſic. actio dei fuit eterna: ⁊ illa videtur eſſe motus: ergo motꝰ fuit ab eterno. ¶ In oppoſitum arguitur auctoritate fidei. ¶ Ad dubiū dicitur: ꝙ ſm̃ rei veritatẽ motus incepit eſſe: nõ per generatiõem ſed per creatõem ex nihilo. Et licet huius cõcluſionis oppoſituꝫ determinet phũs qui loquitur pure naturaliter: ⁊ q̄tum ex induſtria naturali ſiue principijs naturalibus perpendere potuit: in hoc tñ nõ eſt tenẽdus. Et ratões ſue (quas fecit in principio octaui) ſolute ſunt in expoſitõe textus. ¶ Et ad primaꝫ rationeꝫ dubij dicitur: ꝙ nec in inſtanti: nec in tempore fecit motum: ſed ſimul tempus et motū fecit. ¶ Ad ſcꝺam dicitur diſtinguẽdo minorẽ quia illa determinatio ab eterno põt determinare illud verbũ voluit: ⁊ ſic negatur minor. Uel põt determinare illud verbum ꝓducere: ⁊ ſic conceditur minor ſed negatur maior. ¶ Ad tertiã dicitur: ꝙ lꝫ cã ſufficiẽte pure naturali poſita ponaẽ effectꝰ: nõ tñ poſita cauſa ſufficiente libera ⁊ voluntaria. ¶ Ad quartã dicitur negãdo minorẽ. Et ad ꝓbationẽ eius dr̃ ꝙ licꝫ poſitio

rei ſit melior priuatione (ꝓprie capiẽdo priuationẽ) que hꝫ fieri circa ſubiectū determinatū preexiſtẽs: nõ tñ capiẽdo p̄uatõem ꝓ ſimplr̃ nõ eſſe. ¶ Ad quintam dr̃ ꝙ lꝫ actio dei fuit eterna capiẽdo illũ terminũ actio actiue. tñ deꝰ nõ fuit ab eterno agẽs actione tranſeunte: nec fuit actio dei eterna: capiẽdo illũ terminũ actõ paſſiue pro re acta ſiue ꝓducta ad extra ab ipſo.

Dubitatur ſcꝺo. Utrū graue exiſtens ſurſuꝫ remoto ꝓhibente moueatur deorſum per ſe. ¶ Et vr̃ ꝙ nõ: q: ipſa mouetur a ſuo loco naturali: cum locus naturalis ſit cã finalis motꝰ: igitur mouetur per ſe. ¶ Scꝺo ſic: graue exñs ſurſum moueẽ a gñante grauitatẽ: ergo nõ mouetur p ſe: añs ptꝫ: q: gñans grauitateꝫ eſt cauſa cauſe motus deorſum: ergo eſt cã motus deorſũ cum q̇cquid ſit cã cauſe eſt cã cauſati. ¶ Tertio ſic graue moueẽ deorſum p grauitatẽ: ergo nõ mouetur pſe. ¶ Quarto ſic: graue moueẽ deorſuꝫ a celo: ergo nõ mouetur pſe: añs ptꝫ: q: celũ per ſuũ motũ eſt cã oĩm iſtorũ motuũ inferioꝝ. ¶ Quinto ſic. graue ĩmediate moueẽ a medio: cum remoto medio nõ ampliꝰ moueretur: ergo nõ mouetur pſe. ¶ Sexto ſic. naturalis inclinatio grauis eſt ad quietẽ: ergo nõ ad motũ: ⁊ p ↄñs nõ moueẽ perſe. Cõſequẽtia ptꝫ: q: eadẽ inclinatio naturalis nõ eſt ad oppoſita. ¶ In oppoſitū ar̃. q: exiſtẽs ĩ actu primo põt ſeipm reducere ad actũ ſcꝺm: ſed ſic eſt de graui exiſtẽte ſurſuꝫ: ꝙ actu hꝫ grauitatẽ ⁊ formã grauis Igitur põt ſe moueri deorſum. ¶ Pro ſolutione dubij eſt aduertẽdũ: ꝙ pſe (vt ad ꝓpoſituꝫ ſufficit) capitur triplr̃. ¶ Uno mõ ſcꝺo intẽtionalr̃: et vt eſt paſſio propoſitionis: ⁊ illo mõ nõ capitur in ꝓpoſito. ¶ Scꝺo primo intẽtionaliter: vt tm̃ valet ſicut ſolitarie: ⁊ illo mõ etiã nõ capiẽ hic. ¶ Tertio mõ vt tm̃ valet ſicut p ſuã naturã. ⁊ iſto mõ capiẽ in ꝓpoſito: ⁊ ſic ſenſus dubij eſt: graue exiſtẽs ſurſum remoto ꝓhibẽte p ſuã naturã mouetur deorſum: ⁊ iſte ſenſus eſt verus. Tale aũt nõ mouetur a generante tanq̄ a mouente immediato: q: poſſibile eſt ipm generãs ꝓ illo tpe nõ eſſe. vel ſi ſit nihil faceret ad motũ eius deorſum. Similẽ ſi detineatur graue ſurſum non mouetur a remouente ꝓhibens: q: remouẽs ꝓhibẽs ſolũ mouet illud qꝺ detinet ipſum graue: ideo dr̃ cã motꝰ grauis: q: ſi nõ egiſſet mouẽdo ipm ꝓhibẽs. graue nõ fuiſſet motum deorſum. Ex quo ptꝫ reſpõſio ad dubium. ¶ Et ad primam rõnẽ dubij dr̃: ꝙ hic eſt ſermo de cã efficiente: et nõ de cã finali: locus autẽ bene eſt cã finalis motꝰ grauis deorſum: ſed non cã efficiens. ¶ Ad ſcꝺaꝫ dr̃: ꝙ lꝫ generans grauitatem ſit cauſa particularis mediata non tamẽ eſt cauſa particularis immediata ipſiꝰ motus. ¶ Ad tertiã dr̃ negãdo ↄñam: q: iſta duo ſtant ſimul: graue mouetur per ſuã naturã: ⁊ graue mouetur per accidens ſibi inherẽs tanq̄ per inſtrumentale mouẽs. ¶ Ad quartã dicitur. ꝙ licet celũ ſit cauſa mediata ⁊ vniuerſalis: nõ tñ eſt cauſa ĩmediata ⁊ particularis. ¶ Ad quintã dr̃ negãdo añs. Et ad ꝓbationẽ eiꝰ dicitur negãdo ↄñaꝫ: q: licet mediũ ſit cauſa ſine qua nõ eſſet motꝰ: nõ tñ eſt cauſa efficiens ipſius motus. ¶ Ad ſextã dr̃: ꝙ licet nulla eadẽ inclinatio naturalis ſit ad oppoſita: quorũ vnũ nõ eſt cõueniẽs ad acquirẽdum aliud: tñ bene eſt ad oppoſita quorũ vnum conueniens eſt ad acquirendum aliud:

Acceptiones perſe.

Ad rationes queſtionis ¶ Ad primã diciẽ ꝙ cõcluſio intelligitur de motu locali. ¶ Ad ſecundaꝫ dicitur: ꝙ licet obiectum moueat aĩal motu locali in genere cauſe finalis: non tamen in genere cauſe efficientis. ¶ Ad tertiaꝫ dicitur. ꝙ cõclo intelligitur de aĩalibus potentibus ſe mouere ad diuerſas differentias poſitionũ ſm̃ ſe tota. predicta aũt aĩalia bene mouẽt ſe de loco ad locum cõſtringẽdo ⁊ dilatando ſe. ¶ Ad quartam dicitur: ꝙ licet aĩal moueatur ab illo quod ẽ pars intrinſeca eius: nõ tamẽ mouetur ab alio qꝺ eſt extrinſecum ſibi: ⁊ vlterius negatur cõſequẽtia. ¶ Ad quintam dicitur: ꝙ licet graue inaĩatum moueatur ex ſe capiendo tertio modo moueri ex ſe: non tamẽ capiẽdo quarto mõ. ¶ Ad ſextã dicitur ſimiliter.

¶ Quartum capitulū in quo oſtẽditur q̇s eſt primꝰ motus.

a

T vero aliud facientibꝰ principium magis erit manifeſtū. Conſiderandum ẽ eñ ex quo in mouẽtibꝰ ⁊ motis nõ eſt ꝓceſſus in infinitum: ſed eſt dabile primũ mouẽs: ⁊ per ↄñs primꝰ motus: quis eſt ille primꝰ motꝰ. an motus ad q̄titateꝫ: an ad qualitatẽ: an ad vbi. ¶ Pro quo ponunẽ aliq̄ cõcluſiones. Prima eſt: primus motus non eſt augmentatio vel diminutio. Prima pars patet: quia augmẽtatio p̄ſupponit motum localẽ p quã apponatur cibus alito, vt ĩ eius ſubſtantiam cõuertatur. ¶ Scꝺa pars patet: quia diminutio preſupponit augmentationem. ¶ Scꝺa cõcluſio: neq3 alteratio: neq3 generatio vel corruptio eſt primꝰ motꝰ. Prima pars patꝫ: q: alteratio preſupponit motum localem: per quẽ alterabile approximetur alteranti. ¶ Scꝺa pars patet: q: generatio ⁊ corruptio: ſcꝺm antiquos preſupponunt rarefactionem ⁊ condenſationẽ: que iterum preſupponunt motum localeꝫ: igitur generatio non eſt primus motus: ſiue dicaẽ motus primus: quia poteſt eſſe ſine alijs: ſiue ſcꝺm ſubſtantiã. ſiue ſcꝺm tẽpus. ¶ Tertia cõcluſio: motus localis oĩbus modis eſt primus motum. Probatur. Tum primo: q: ſolus motus localis eſt perpetuus: vt poſtea patebit: igitur ipſe ſolus eſt primus motum. Tum ſecũdo. quia licet in eodem motꝰ localis preſupponat alios motus: ⁊ ſine eis non poſſit eſſe vt patꝫ in animali in quo preſupponit generationem ⁊ augmentationem, tamen ſimpliciter motus localis poteſt eſſe. ſine alijs motibus: ⁊ non econtra: igitur ipſe eſt primus motum. Tum tertio: quia generatio in animalibus precedit alios motus: ſed motus localis precedit generationem aĩalium: igitur precedit omnes alios motꝰ. Tum quarto: quia Poſteriora ſcꝺm generationeꝫ priora ſunt ſcꝺm perfectionem: ſed inter motus animaliũ motus localis eſt poſterior ſecundum generationẽ: igitur eſt prior ſcꝺm perfectionẽ. Tum quinto: q: motus localis in-

Conclo prĩa.

Conclo ſcꝺa.

Tertia cõclo

¶ Poſteriora ſm̃ gñatiõẽ priora ſũt ſm̃ perfectioneꝫ.

uenitur ſolum in animalibus perfectis. Alij vero etiam inueniũtur in animalibus imperfectis: igitur motus localis eſt pꝛimus perfectione. Tum ſexto: qꝛ per motum localem nihil abijcitur de eſſe vel ſubſtantia mobilis vt ptꝫ de motu celi: igitur ille eſt pꝛimus motuum ſcd̃m perfectionem. Tum ſeptimo. quia motus localis conuenit pꝛimo mouenti ſeipſum: puta celo: nõ aũt alij motus: igitur motꝰ localis eſt pꝛimus motuum ſcd̃m perfectionem.

Concl'o q̃rta.

¶ Quarta cõcluſio / nullus alius motꝰ a motu locali poteſt eſſe continuus ⁊ perpetuus. Patet: quia quilibet alius motus a motu locali eſt inter terminos contrarios: non autem motus localis: ſaltem circularis: licꝫ rectus bene fit de vno contrario in aliud contrarium.

Tollitur euaſio pꝛima.

¶ Nec valet pꝛimo dicere: ꝙ inter contraria poteſt bene fieri motus perpetuꝰ per reflexionẽ. Nam mutatiões que ſunt ante reflexionem ⁊ poſt: non ſunt vna mutatio ſed tales contrariantur: ideo non poſſunt cõtinuari. Etiam mobile in termino reflexiõis quieſcit: ⁊ ideo inter illas duas mutationes eſt medium: ſicut inter generationẽ ⁊ coꝛruptionem.

Tollitur euaſio ſcd̃a.

¶ Nec valet ſecundo dicere. ꝙ illi motus non contrariantur: quia motus ꝯtrariatur quieti ⁊ nõ motui: qꝛ eidẽ bene cõtrariãtur diuerſa ſcd̃m aliud ⁊ aliud genus oppoſitionis. ¶ Ptꝫ ſcd̃o ꝯcluſio: qꝛ ſicut eſt in generatione ⁊ coꝛruptione: ita ⁊ in alijs. Phiſicum eñi eſt quod ſimiliter ſe habet in om̃ibꝰ.

Phiſicum eſt qð ſilr ſe habet in oĩbus.

Sed inter generationeꝫ ⁊ coꝛruptionem eſt medium: alias immediate coꝛrũperetur poſt ꝙ eſſet aliquid genitum: ⁊ ſic fruſtra generaretur: igitur inter omnes motus oppoſitos eſt medium: ⁊ per conſequens nullus alius motus a motu locali poteſt eſſe perpetuus.

Concluſ.o .v.

¶ Quinta concluſio / nullus alius motus a motu circulari põt eſſe perpetuus. Patet: quia om̃is motus localis vel eſt rectꝰ: et tũc non eſt perpetuus: quia fit ſupꝛa ſpacium finitum: ſupꝛa quod nihil poteſt perpetuo moueri. Uel eſt mixtꝰ ex recto ⁊ circulari. ⁊ tũc non eſt perpetuus: cum rectus nõ ſit perpetuus. Uel eſt circularis: ⁊ ſic eſt perpetuus.

Concluſio vi.

¶ Sexta concluſio: Motus ante reflexõeꝫ et poſt reflexionem non ſunt vnus motus cõtinuus:

Pꝛobatio .i.

¶ Pꝛobatur pꝛimo ſic Illi motus qui ſunt contrarij non ſunt vnus motus: ſed tales motus ſunt hmõi. Tum quia ſunt ad contrarios terminos: puta vnus ſurſum ⁊ alter deoꝛſum. Tum quia ĩpediunt ſeinuicẽ. Nam ſi duo mobilia mouerentur. vnum ab a in b. et aliud a b in a per eandem lineam. Uel vnũ impediret aliud ſi eſſet foꝛtiꝰ. Uel mutuo ſe impedirent ſi eſſent eque foꝛtia: igitur tales motus non ſunt vnus motus continuus.

Pꝛobatio .ij.

¶ Pꝛobatur ſcd̃o: quia inter illos motꝰ opꝫ eſſe quietem in puncto reflexionis: igitur nõ ſunt vnus motus. Antecedens pꝛobatur pꝛimo ſupponendo. ꝙ in motu continuo eſt dare pꝛincipium: medium: ⁊ finem: et medium in oꝛdine ad finem dicitur pꝛincipium: et in oꝛdine ad pꝛincipiuꝫ dicitur finis.

In pũcto reflexionis neceſſe ẽ eſſe quietem mediam

¶ Secũdo ſupponendo ꝙ aliquid dicitur pꝛincipiũ alicuius motꝰ dupliciter ſcꝫ in actu ⁊ in potentia. Pꝛincipium in actu eſt: in quo eſt mobile adequate: ⁊ vnde mouetur. Sed pꝛincipium in potẽtia eſt in quo mobile põt eẽ adequate: ⁊ vnde põt moueri. ¶ Similiter finis in actu eſt. in quo eſt mobile adequate: ⁊ ibi quieſcit. Sed finis in potẽtia eſt: in quo põt eſſe mobile adequate ⁊ ibi quieſcere.

Quid pꝛincipiũ ⁊ finis in motu: aut actu vel potẽtia

¶ Tũc foꝛmatur ſic ratio. Illud quod eſt in aliquo loco in actu: eſt in illo per tempus: ſed quod reflectitur ẽ in pũcto reflexionis in actu: ergo eſt in illo per tempus: ⁊ per conſequens in illo quieſcit. ¶ Item ſi mobile non fuiſſet in puncto reflectionis in actu: puta in a: tũc adhuc moueretur in puncto a: neqꝫ recederꝫ ab a: cũ nihil recedat ab illo in quo nũꝙ fuit in actu: igitur opoꝛtet mobile in pũcto reflexionis quieſcere.

Obiectio zebra.

¶ Et ſi arguitur ꝯtra pꝛedicta ponẽdo ꝙ ſint due magnitudines. ſ. a c et ꝫ i. ⁊ ſit pars ipſius a qb c equalis ꝫ i. Tunc moueatur D ſuper pꝛimam: ⁊ quando recedet ab E. eque velociter moueatur ſupꝛ ꝫ i. recedendo a ꝫ. Tunc vel eſt idem nunc in quo D recedit a b. ⁊ E a ꝫ. ⁊ ſic D. non quieuit in b. a quo tamen recedit: quod eſt cõtra pꝛedicta. Uel non ẽ idem nunc: ⁊ tunc ſequit̃ ꝙ E pꝛius perueniet ad i ꝙ̃ D ad c. quod eſt falſum.

Solutio.

¶ Ad hanc rationem dicitur negando caſum: quia ponitur ꝙ D aliquando recedat a b: ⁊ per ꝯſequẽs ꝙ ſit in actu in b: ⁊ tamẽ ꝙ moueatur cõtinue per a b: quod eſt impoſſibile. nam tunc eſſet ſolum in b in potentia. Et ſic ſoluitur ratio zenonis. Nam licet infinita in actu non poſſint pertranſiri: bene tñ infinita in potentia.

Dubium.

¶ Et ſi queratur an iſtãs trãſmutatõis debeat attribui poſterioꝛi paſſioni ꝙ̃ pꝛiori. ¶ Ad h̃ dꝛ ꝙ dꝫ attribui

.d. et .e. ſunt duo mobilia.

Solutio ꝙ inſtans attribuitur poſteriori paſſioni.

poſterioꝛi. Nã ſi aliquid fiat in inſtanti. tũc aliud eſt tempus in quo nõ eſt: ⁊ aliud ĩ quo ẽ interqꝫ mediat inſtans. Uel ergo ĩ illo inſtanti id quod ꝓducitur eſt: ⁊ ſic habetur intentũ Uel nihil eius eſt: ⁊ ſic in illo non tranſmutat̃ Uel aliquid eius eſt: ⁊ aliquid eius non eſt: et ſic illa tranſmutatio eſſet diuiſibilis quod eſt falſum.

Pꝛobatio. iij.

¶ Pꝛobat̃ tertio eadẽ cõcluſio / qꝛ ſi eſſet idem motus ante reflexionem ⁊ poſt tũc mobile moueretur in termino reflexionis et cum nõ ſit maioꝛ ratio quare moueretur motu acceſſus ꝙ̃ receſſus: ſequitur ꝙ moueretur motibus cõtrarijs.

Pꝛobatõ .iiij.

¶ Pꝛobat̃ q̃rto: qꝛ cũ motu ante reflexionẽ: puta cũ motu deoꝛſũ ſtat quies oppoſita motui poſt reflexionem. ſ. motui ſurſum: igitur illi motus ſũt vnus motus.

Pꝛobatio. v.

Pꝛobatur quinto: qꝛ tunc in eodem inſtanti aliq̇d fieret albũ et non albuꝫ: puta in inſtãti terminãte dealbationem in quo incipit denigratio.

Pꝛobatio. vj.

¶ Pꝛobat̃ ſexto: quia motus ante reflexionem ⁊ poſt reflexioneꝫ cõtrariantur ſicut dealbatio et denigratio: igitur non ſunt vnus motus.

Sexta concl'o

¶ Sexta cõcluſio / motus circularis eſt perpetuus.

Pꝛobatio .i.

¶ Pꝛobatur pꝛimo ſic: qꝛ motus circularis fit ab eodeꝫ in idem ſine reflexione. ergo poteſt eſſe perpetuus: cũ hoc non ſit impoſſibile. Item motꝰ illi qui ſiunt ſupꝛa circulum a diuerſis terminis non contrariãtur: quia non ſiunt ſupꝛa ſpacium rectuꝫ: igit̃ poſſunt eſſe vnus motus.

Pꝛobatio. ij.

Pꝛobatur ſecundo: quia motus circularis poteſt perpetuari ⁊ reiterari ſine reflexione: igitur eſt perpetuus.

¶ Ex iſta concluſione ſequunt̃ tria coꝛrelaria. ¶ Pꝛimum eſt ꝙ in ſemicirculo non poteſt fieri motus perpetuus. patet: qꝛ non põt ibi fieri circulatio ſine reflexione. ¶ Secũdũ eſt / nullus alius motꝰ a circulari põt eſſe perpetuus: quia quilibet alius eſt de contrario ĩ contrarium. ¶ Tertium eſt / non eſt veruꝫ ꝙ omnia ſemper alterãtur: q̃ntantur vel coꝛrumpãtur: qꝛ tales motus ſunt finiti.

Concl'o. vij.

¶ Septĩa concluſio / motus circularis eſt pꝛimus motuum. Pꝛobatur. Tũ pꝛimo: qꝛ vel motus localis eſt rectus: et tunc motus circularis eſt pꝛioꝛ et perfectioꝛ: qꝛ fit ſupꝛa ſpaciũ circulare qð eſt ſimplicius et ſine interruptione.

Simplex ẽ pꝛiꝰ compoſito.

Uel ẽ mixtus ex recto ⁊ circulari: et tunc motus circularis eſt pꝛioꝛ: quia ſimplex eſt pꝛius compoſito: igitur motus circularis eſt pꝛimus. Tũ ſecũdo: quia motus circularis eſt perpetuꝰ neqꝫ in eo eſt pꝛincipium medium vel finis: quia in linea circulari ſunt infinita puncta equaliter diſtantia a centro: inter que non eſt pꝛimum nec vltimum. Sed alij motus nõ ſũt perpetui: igitur motus circularis eſt pꝛimus motuum. Tum tertio: quia omnia menſurantur pꝛimo: et pꝛimum neceſſe eſt eſſe menſurã ſed motus circularis eſt menſura alioꝛum: igitur eſt pꝛimus motuuꝫ.

Om̃ia menſurãtur pꝛimo: ⁊ pꝛimum menſura alioꝛum eſt.

⁊ ſupponeꝫ pꝛimum omnium generum neceſſe eſt

Tum quarto: quia motus circularis eſt regularis cuꝫ non ſit velocioꝛ in pꝛincipio ꝙ̃ in fine. Sed alij motus non ſunt regulares: quia ſi ſint naturales ſũt velocioꝛes in fine. Si vero violenti ſunt velocioꝛes in pꝛincipio: igitur motus circularis eſt pꝛimus.

vt ptꝫ ĩ motu lapidis

Tum quinto: quia Empedocles ponit litem et amicitiam eſſe cauſas omniũ motuum per ſegregationem et congregationem: que ſunt motus locales: igitur motꝰ localis eſt pꝛimus. Item Anaxagoꝛas poſuit mundum fieri per hoc ꝙ elementa ſegregabãtur a confuſo chaos per intellectum diuinum igitur poſuit motum localem pꝛimum motuum. Item democritus poſuit omnes motus fieri per motum localem athomalium: igitur poſuit motum localem pꝛimum motuuꝫ. Itẽ ſecũdum vulgares nihil pꝛopꝛie mouetur niſi quod mouetur localiter: igitur.

Pꝛobatur cõcl'o auctoritatibus ãtiquoꝝ.

Ad vero aliud. ¶ Iſte eſt tertius tractatꝰ huius octaui in quo pꝛinquirit quis ſit pꝛimus motꝰ. Et continet iſte tractatus quattuoꝛ capitula: que videbũtur in pꝛoceſſu. Pꝛimum capitulũ continet tres ptes ſm̃ tres concluſiones. que in pꝛoceſſu patebũt. Dicit ergo pꝛimo ſic ꝙ conſiderandũ eſt pꝛimo. vtrũ ſit motꝰ aliquis continuus aut non: ⁊ quis eſt ille: ⁊ quis ẽ pꝛimus motuum. Nam ex quo eſt vnum pꝛimum mouens continuum hoc eſt infinitum ſiue perpetuum: ideo neceſſe eſt eſſe vnum motum continuuꝫ ⁊ perfectum. Et ex quo tria ſunt genera motuum. ſ. motus ad quantitatem motus ad qualitatem: ⁊ motus ad vbi (vt oñſum eſt quinto phiſicoꝛum) et nec motus ſm̃ quantitatem nec ſm̃ qualitatem poſſet eſſe perpetuꝰ et pꝛimus (vt poſtea oſtendetur) ſequitur ꝙ motus localis erit pꝛimus et perpetuus. T. Impoſſibile enim eſt. ¶ Hic p. ponit pꝛimã concluſionem que talis eſt ꝙ motus pꝛimus non eſt augmentatio nec diminutio. Pꝛima pars patet: quia augmentatio pꝛeſupponit conuerſionem cibi in ſubſtantiam aliti: qui cibus in pꝛincipio eſt diſſimilis et in fine ſimilis: ⁊ hoc fit per alterationẽ pꝛecedentẽ augmẽtationẽ: ergo augmẽtatio non eſt pꝛimꝰ motus. Secũda pars ptꝫ: qꝛ diminutio pꝛeſupponit augmẽtationẽ: igit̃ non eſt pꝛimus motus.

Pꝛima cõcl'o.

T. At vero ſi. ¶ Hec eſt ſecũda ps capli ĩ q̃ p. ponit ſecũdã cõcluſionem q̃ talis eſt ꝙ alteratio non eſt pꝛimꝰ motus. ptꝫ: qꝛ

Concluſio.ij.
omnem alterationem precedit alterans: quod quidē
alterans oportet primo approximari paſſo per motū
localem anteq̄ alteret ipſum:ergo motus localis pre-
cedit alterationem. T.Si igitur neceſſe. ¶Hic p.ex
duabus concluſionibus predictis infert tale correla-
rium ꝙ motus localis eſt primus motuum. Pꝫ:qꝛ mo
tus primus vel eſt augmentatio vel diminutio vel alte
ratio:aut generatio aut corruptō aut loci mutatio:ſꝫ
tria prima mēbra non poſſunt dici vt pꝫ per concluſio
nes precedentes. Nec etiam alia duo:patet auctorita
te antiquorum dicētium generationes ⁊ corruptiōes
fieri per rarefactionē et condenſationem: que nō pñt
fieri ſine motu locali:ſed motus localis poteſt fieri ſi-
ne illis:vt pꝫ de motu celi:ergo relinquitur ꝙ mot⁹ lo
calis eſt primus. T.Amplius et hinc. ¶Hec eſt ter-
tia pars capituli in qua p.anteq̄ ponat tertiā ꝯcluſio
onem premittit vnā diſtinctionē dicens ꝙ multis mo
dis motus poteſt dici prim⁹. Vnomō qꝛ poteſt eē ſine
alijs motibus:ſed non econuerſo. Secūdomō ſm ſub-
ſtantiā:hoc eſt ſm perfectionē. Tertiomodo ſm tēpus
T.Quare qm̄ motum. ¶P.hic ponit tertiā cōcluſi
onem q̄ talis eſt ꝙ motus localis eſt primus motuum
ſm tempus:ſm ꝯñam ſubſiſtendi et ſm ſubſtātiā ſiue
Concluſio.iij.
perfectionē. Hanc cōcluſionē probat p.ſeptem ratio
nibus:quarū prima talis eſt. Motus localis eſt ꝑpetu
Prima ratio.
us ⁊ ſolū ille vt poſtea ꝓbabitur:ergo motus localis ē
primus motuū tpe. ꝯña patet:qꝛ perpetuū ē pri⁹ tēpe
non perpetuo. T.Neq̄ vna. ¶Secunda rō eſt. Mo-
tus localis poteſt eē ſine alijs motibus:ſꝫ alij nō pñt
Secunda rō.
eſſe ſine eo:ergo motus localis eſt primus motuū ſm
ſubſiſtendi ꝯñam. T.Sed in vno quidē. ¶Hic p.re
Obiectio.
mouet cauillationem. diceret enī aliquis ꝙ opꝫ aīal
ꝓ⁹ generari alterari ⁊ augmētari anteq̄ moueaꝛ lo-
caliter:ergo videtur ꝙ motus localis eſt poſtrem⁹. Ad
hoc reſpondet p.ꝙ lꝫ in eodē (ſcꝫ in aīali in quo oīm
Reſponſio.
generū motus aliq̄ reperiuntur) loci mutatio ipſius
aīalis ſit poſtrema:tñ motus localis alterius (vtpote
primi mobilis) oēs alios motus localis ꝑcedit. T.
Qm̄ igitur. ¶Tertia rō eſt ſi generatio nō eſt prima mu
Tertia rō.
tatio loci mutatio erit prima mutatio ſi aliq̄ ſit prima
mutatio:ſed generatio nō eſt prima mutatio: ergo ſi de
beat eē aliqua prima mutatio:loci mutatio eſt prima
Maior pꝫ:qꝛ generatio augmētationē ⁊ alterationē
ꝑcedit:vt patet in animalibus:ergo ſi ipſa nō ē prima
nec aliqua illarū erit prīa. ⁊ per ꝯñs relinquiꝛ ſi aliqua
mutatio eſt prima ꝙ loci mutatio eſt prīa. Minor pꝫ:
quia motus localis precedit generationē. T.Oīno
alit videꝛ. ¶Quarta ratio ē:qꝛ poſteriora ſm genera-
Quarta ratio. Poſteriora ſꝫ gñationē ſunt priora ſm perfectionem.
tionē ſunt priora ſm perfectionē:ex quo ſm viam gña
tionis fiat proceſſus de imperfecto ad perfectum:ſed
motus localis eſt poſterior via generationis vt pꝫ in
animalibus q̄ prius generantur:deinde alterantur: ⁊
augmentanꝛ:⁊ poſtea localiter mouenꝛ:ergo mot⁹ lo-
calis eſt prior ſm perfectionē. Vnde ex eo motus loca
lis dicitur perfectior alijs motibus:qꝛ qđ moueꝛ loca
liter eſt perfectius:cū primo moueꝛ localiter:q̄ cū primo
generatur:augmentatur:vel alteratur: vt aīal ꝑfectio
rem virtutē habet qñ primo pōt potentia propinq̄ mo
uere ſe localiter ad diuerſas dr̄nas poſitionū:q̄ quan
Quinta ratio
do prīo generatur:alteratur: aut augmētaꝛ. T.Vn
de alia oīno. ¶Quinta ratio eſt:ille motus q̄ ſolum re
peritur in naturaliter perfectis eſt prior via perfectio
nis q̄ alij motus q̄ magis reperiunꝛ in imꝑfectis:ſed
ſic eſt de motu locali ꝙ reperitur in corporibus celeſti
bus:que ſūt corpora perfecta alij aūt motus reperiū-
tur in imꝑfectis:ergo motus localis eſt prior alijs mo
Sexta ratio.
tibus perfectione. Ex iſta ratione patet:quō motus lo
calis dicitur perfectior alijs.ſ.ratiōe perfectionis mo
bilis. T.Et ꝙ ne q̄q̄ ſubſtantiam. ¶Sexta ratio
eſt.ille motus eſt perfectior q̄ nihil abijcit de ſubſtā il-
lius quod mouetur:⁊ ſm quē illud quod mouetur non
mutatur ſm eē eius:hoc eſt intrinſece:ſed ſic eſt de mo
tu locali ⁊ non de alijs motibus:quia per motū localē
celi nihil abijcitur de ſubſtantia celi:ergo motus loca
Motus local' nō eſt deꝑditiuus nec acq̄ſitiuus alicuius qđ inheret mobili.
lis eſt prior alijs motibus perfectione. ¶Ex iſto textu
elicitur iſta auctoritas ꝙ motus localis non eſt deꝑ-
ditiuus nec acq̄ſitiuus alicuius quod inheret mobili.
In iſto autē textu fundatur opinio dicens ꝙ mot⁹ lo-
calis nō diſtinguitur a mobili. T.Maxime aūt ma-
Septima rō
nifeſtū. ¶Septima ratio eſt:ille motus eſt prior nobi-
litate vel perfectione qui ineſt primo mouenti ſeipm̄:
et cui non inſunt alij motus: ſed ſic eſt de motu locali
celi quod eſt primum mouens ſeipm̄ cui non inſūt alij
Quid celū in propoſito.
motus:ergo motus localis eſt primus motuum perfe
ctione vel nobilitate. Vnde in propoſito capitur celū
pro aggregato ex intelligentia motrice: ⁊ orbe q̄ non
faciunt vnum vnitate compoſitionis:ſed ꝑ modum a-
mantis et amati:intelligentia enī coaſſiſtit primo mo
bili in mouendo:et non ipſum informando.

Que aūt loci mutatio. ¶Iſtud eſt ſecūdū ca
pitulū huius tractatus in quo p. intendit oñdere iſtā
concluſionē ꝙ nullus alius motus a motu locali ē cō-
tinuus ⁊ perpetuus. Dicens primo ſic ꝙ inquirendū
eſt que loci mutatio ſit primus motus: ⁊ cum primus
motus debeat eſſe perpetuus:ideo inquirēdū eſt quē
motum localē poſſibile eſt eſſe perpetuum. T.Q q̄
Concluſio.
dem igitur. ¶P.hic ponit concluſionem ſuam que ta
lis eſt ꝙ nullus alius motus a motu locali vnus ⁊ idē
exiſtens poteſt eſſe continuus et perpetuus. Conclu-
ſionem hanc probat p.duabus rationibus. Quarum
prima eſt. nulla mutatio inter terminos oppoſitos
poteſt eſſe continua et perpetua naturaliter:ſed oīs
mutatio alia a motu locali ē huiuſmodi: ergo nulla a-
Obiectio.
lia mutatio a motu locali poteſt eſſe perpetua. ¶Sꝫ
diceret aliquis ꝙ motus localis eſt inter terminos cō
trarios:ergo etiā nō poteſt eſſe perpetuus. Añs patꝫ
qꝛ omnis motus eſt ď contrario in contrariū:vt pꝫ.v.
huius. ¶Ad hoc dicitur vno modo ꝙ licet oīs mot⁹ ali
us a motu circulari ſit inter contraria:nō tamē motus
circularis. ¶Aliter dicitur ꝙ licet aliqua contraria i-
ter que eſt motus impediant perpetuitatem motus:
alia tamen contraria ad motum ſufficientia non ipe-
Cauillatio.i.
diunt perpetuitatem motus. T.Contrarij aūt ſunt.
¶P.hic remouet tres cauillationes quarum prima ē
ꝙ licet de vno contrario ad aliud contrarium non eſt
Solutio.
mutatio perpetua abſq̄ reflexione:ex quo eſt diſtātia
finita inter cōtraria:tñ mutatio illa per reflexionē pt
perpetuari. ¶Ad hanc cauillationē reſpondet p.diceſ
ꝙ licet contingat fieri reflexionem inter contraria: tñ
nō eſt eadē mutatio ante reflexionē ⁊ poſt: eo ꝙ tales
mutationes ſūt cōtrarie:⁊ ſic nō pñt adinuicē cōtinua
ri. ¶Etiam mobile in termino reflexionis quieſcit:er-
go nō eſt vna mutatio. ¶Et ſimiliter dicendū eſt de ge
nerationibus ⁊ corruptionibus ex quo inter genera-
tionē rei et corruptionem eſt tempus medium. T.
Cauillatio.ij
Nihil enim differt. ¶Secunda cauillatio eſt diceret
enī aliq̄s ꝙ p.nō ꝓbauit oēs mutationes nō poſſe per
petuari:cū ſolū ꝓbauit de motibus q̄ fiunt inter con-
Solutio.
traria. ¶Ad iſtud dicit p.ꝙ impoſſibile eſt mutationē
inter contradictoria perpetuari:cum impoſſibile ē mo
tus ad contradictoria eidem ineſſe. T.Non oportet
Cauilla.iij.
autem. ¶Tertia cauillatio eſt:diceret enim aliquis ꝙ
motus contrariatur quieti:ergo non cōtrariatur mo-
Solutio.
tui:⁊ per ꝯñs illi motus poſſunt continuari. ¶Ad iſtđ
dicit p.ꝙ vnum bene opponitur diuerſis ſm diuerſa
genera oppoſitionis. Textus. Amplius in genera

tione. ¶Secūda rō ē:ſicut ē in gñatione ⁊ corruptiōe
ita ē in alijs motib⁹: ſed ſic eſt in gñatiōe ⁊ corruptiōe
ꝙ inter gñationē ⁊ corruptionē ſibi oppoſitā ē tp̄s me-
diū:ḡ ita eſt in alijs mutationibus oppoſitis:ḡ nō pñt
eſſe cōtinui ⁊ ꝑpetui. Maiorē ꝓbat phūs ꝑ iſtā cōem
Phiſicū eſt ꝙ ſilr ſe hꝫ in oībus.
auctoritatē quod phiſicū ē (id ē naturale) ſilr ſe habet
in oībus. Minor pꝫ:qꝛ tunc qñ aliquid generaretur
corrūpereꝛ:⁊ ſic fruſtra gñareꝛ:ḡ īter gñationē ⁊ corru
ptionē ſibi oppoſitā eſt tempus mediū. ¶Cōcluſio tñ
huius capi. ē falſa:quia fide tenemus omnem motum
incepiſſe.

Quoniam aūt cōtigit eſſe. Iſtud ē tertiū ca-
pi. huius tractatus ī quo p.oñdit ꝙ nullus motus ꝑ-
ter motū circularē pōt eē ꝑpetuus. Et diuidiꝛ iſtđ ca-
Cōclo prima.
pi. in duas ꝑtes ſm duas ꝯcluſiones. ¶Prima cōclo
quā ponit p.eſt iſta:ꝙ nullus motus localis ali⁹ a mo-
tu circulari ē ꝑpetuus. ꝓbat ſic p.qꝛ oīs motus local'
vel eſt circularis vel rect⁹ vel mixtus ex circulari ⁊ re-
cto:ſed mot⁹ local' rect⁹:⁊ motus localis mixt⁹ ex cir-
culari ⁊ recto nō ſūt ꝑpetui.ḡ nullus ali⁹ a motu loca
li circulari ē perpetuus. Minor pꝫ quo ad ſecūdā ꝑtē
qꝛ motus rectus nō ē ꝑpetuus: ḡ nec mixt⁹. Quo ad
primā partē pꝫ:qꝛ mot⁹ rectus fit ſupra ſpaciū finitū
mō ſupra ſpaciū finitū nō pt eſſe motus īfinitus:⁊ hoc
niſi reiterādo motum:igiꝛ motus rect⁹ nō ē infinitus.
T.Qđ aūt ferꝛ. ¶Hec eſt ſecunda pars hui⁹ capituli ī
qua p.ponit ſecūdā ꝯcluſionē q̄ talis ē ꝙ nullus mo-
Cōclo.ij.
tus reflexus eſt vnus ⁊ cōtinuus cū motu primo. Pro-
bat ſic p.qꝛ motus reflexus ⁊ motus primus ſūt cōtra-
rij:ḡ nō ſunt vnus ⁊ idē motus. Añs pꝫ:qꝛ illi motus
fiunt ſm diſpōes ꝯtrarias. nā motus añ reflexionē fit
ſurſum:⁊ motus poſt reflexionē fit deorſum. T.Si-
gnum aūt. ¶Hic p.ꝓbat idē añs ſic illi motus ſūt cō-
trarij qui mutuo ſe impediunt:ſed ſic eſt de motu ante
reflexionē ⁊ poſt:igitur illi motus ſunt cōtrarij. Minor
pꝫ:qꝛ ſi eſſent duo mobilia quorū vnum moueretur ab a
verſus b:⁊ aliud ecōuerſo ſupra eādē lineā:tūc illa duo
mobilia ſibiīuicē obuiarent ⁊ pauſarent ſi eēnt eq̄ for-
tis virtutis. Vel vnū ipediret alterū ſi eſſꝫ maioris vir
tutis. T.Maxie aūt. ¶Secūda rō eſt inter motum re
In puncto reflexionis neccē eſt eſſe quietē mediam.
flexū ⁊ motū primū neceſſe ē eſſe q̄etē in pūcto reflexio-
nis:ḡ nō ē vnus ⁊ idē mot⁹ añ ⁊ poſt reflexionē. ¶Pro
ꝓbatione añtis ſupponit p.primo:qꝛ ī motu ꝯtinuo eſt
dare primū mediū ⁊ finē:qđ q̄dē mediū in ordine ad pri
mū dicit finis:⁊ in ordine ad finē dr̄ principiū. ¶Secun
do ſupponit p.ꝙ dupl'r pt aliq̄d dici primū alicui⁹ mot⁹:
ſcꝫ primū ī actu ⁊ primū ī potentia. Primū ī actu dr̄ illđ
Quid primū et finis in motu aut actu vel potentia.
in quo mobile eſt adeq̄te qñ incipit moueri. Sed primū
in potētia dr̄ illud in quo mobile pōt eſſe adeq̄te qñ in
cipit moueri. Silr duplex eſt finis motus.ſ.finis in a-
ctu ⁊ finis in potentia. Finis in actu dr̄ in quo mobile
eſt adequate qñ nō amplius moueꝛ. Sed finis ī potē-
tia dr̄ illud in quo mobile pt eſſe adeq̄te anteq̄ deſinit
mobili. ¶Iſtis ſuppoſitis formaꝛ ſic rō. oē qđ dꝫ eſſe
in aliquo loco in actu debet eſſe in illo ꝑ aliqđ tp̄s di-
uiſibile:ſed illud qđ moueꝛ ante reflexionē debet eſſe
in aliquo loco in actu:ḡ opꝫ ꝙ ſit adequate in ipō per
aliqđ tp̄s diuiſibile: ſed talis locus eſt ī quo ē mobile
ante reflexionē:igiꝛ. Etiā ſi mobl'e moueatur ab a:per
b ad c:nō eſt verū dicere ꝙ ſimul accedat ad c: ⁊ ſiml'r re
cedat a c:⁊ etiā ꝙ ſit in ipſo b:⁊ recedat ab ipſo b.ḡ cū
a mobile ꝑuenerit ad c:nō quieſceret in c: niſi accede-
ret ad c:qꝛ mobile ſolū accedit ad illud ī quo dꝫ eē ī a-
ctu. Nec etiā recedit a b:qꝛ nunq̄ recedit aliq̄d ab illo
Dubiū ꝑlchrū
in quo nō fuit dꝰ in actu:ḡ in pūcto reflexiōis mobi-
le quieſcit. T.Vñ ad dubitationē. ¶Hic p.remouet
vnā dubitationē q̄ talis ē. Nā ponaꝛ ꝙ ſint due magni
tudines:q̄rū vna ſit e b c:⁊ alia ꝫ i:⁊ poſtrema ꝑs prie
magnitudinis.ſ.b c.ſit equalis toti magnitudini ꝫ i.
Deiñ ponanꝛ duo mobilia eq̄velociter mota.ſ.A ⁊ D.
et moueaꝛ a ꝯtinue a pūcto e vſq̄ ad pūctū b.⁊ d mo-
bile recedat a pūcto ꝫ.qñ a recedit a b.vel ḡ ē aliđ nūc
in quo a recedit a b.⁊ d recedit a ꝫ.⁊ ſi ſic:tunc d p⁹ ꝑ-
ueniret ad i.q̄ a ad c.qꝛ p⁹ recedit a pūcto ꝫ:q̄ a a.pun
cto b. Sed iſtud vr̄ incōueniēs:ḡ vr̄ eē ſilr qđ dictū eſt
ſcꝫ ꝙ ē aliud nūc in quo mobile accedit ad pūctū ⁊ re-
Solutio.
cedit ab eođ pūcto ⁊ ꝑ ꝯñs relinq̄tur ꝙ ſit idē nūc. Hāc
dubitationē ſoluit p.negādo caſū. Caſus eī ponit ꝙ a
moueaꝛ ab e in c ꝑ b ꝯtinue. ⁊ vltra ponit ꝙ a aliqñ ſit
in b mō h̄ ſunt icōpoſſibilia:qꝛ illud qđ ꝯtinue moueꝛ
per b nō eſt in b niſi in potentia:ideo falſū eſt ꝙ aliq̄d
mouetur cōtinue per b ⁊ ſit in b. Et ſubdit phūs ꝙ ſi-
Soluitur iterū rō zenonis.
militer ſoluitur ratio zenonis qua ꝓbat ꝙ non conti-
git aliq̄d ſpaciū in aliquo tp̄e finito pertrāſiri:qꝛ ñ
contingit infinita pertranſire: ſed in quolibet ſpacio
ſunt infinita. igitur. ¶Ad hoc reſpondet p. ꝙ licet nō
contingat infinita in actu pertranſiri: tamen infinita
in potentia poſſūt pertranſiri:⁊ illo mō ſicut ſpacium
pertranſitū eſt infinitū:ita tp̄s ⁊ motus ſunt infinita
ſm potentiā diuiſionis. T.Manifeſtū autē ē. ¶Hic
Aliud dubiū.
phūs mouet aliā dubitationē q̄ talis eſt. An inſtans
tranſmutationis debeat attribui poſteriori paſſioni
aut priori. Vnde ꝑ poſteriorē paſſionem debemus in
telligere terminū ad quē et per priorē terminū a quo
Solutio ꝙ inſtans attribuitur poſteriori poſſeſſioni.
¶Ad dubiū dr̄ ꝙ ſi eſſent inſtantia indiuiſibilia ⁊ trāſ
mutationes indiuiſibiles a ſuis terminis differentes
tunc inſtans trāſmutationis deberet attribui poſteri
ori paſſioni:qꝛ ſi aliq̄d ꝓducaꝛ in inſtanti tunc aliud
eſt tp̄s in quo nō eſt: ⁊ aliud in quo eſt: ⁊ ſit tunc īſtās
inter mediū inter illa tempa in quo ꝓduciꝛ a:tunc q̄ri
tur vel in illo inſtanti totū eſt:vel nihil eius eſt:vel ali
quid ipſi⁹ eſt ⁊ aliquid ipſius nō eſt: Si dicatur primū
habetur intentū. Nō pōt dici ſecūdū: qꝛ ſic in a nō trāſ
mutaretur. Nec poteſt dici tertium:qꝛ tunc illa tranſ-
mutatio eſſet diuiſibilis ex quo ipſum acquireret ſm
partē poſt partē. T.Rationabiliter autē ex his.
¶Hic phūs ponit alias rationes ad ꝓbandum ꝙ mo-
tus reflexus ⁊ primus non ſunt vnus motus cōtinu⁹.
Quarū prima eſt:qꝛ ſi eſſet vnus motus continu⁹ tunc
mobile in termino reflexionis moueretur:ꝯñs eſt falſū
ergo ⁊ antecedens. falſitas cōſequētis patet: qꝛ tūc
mobile moueretur motibus contrarijs:quia moueret
et non eſſet maior ratio quare moueretur motu acceſ
ſus q̄ receſſus:vel econuerſo : ergo ambobus motib⁹
moueretur. T.Amplius ⁊ ex his. ¶Secunda rō eſt
illi motus non ſunt vnus cū quorū vno ſtat quies op-
poſita alteri:ſed ſic eſt de motu ante reflexionē ⁊ poſt:
ergo non ſunt vnus motus continuus. Minor patet
quia ſi aliquod mobile moueatur a loco deorſum ad
locum ſurſum:et econtra. tunc motus ante reflexio-
nem dicitur motus ſurſum:cum quo ſtat quies oppo-
ſita motui deorſum : et motus poſt reflexionem dici-
tur motus deorſum.cum quo ſtat quies oppoſita mo
tui ſurſum. T.Amplius autem ex his. ¶Tertia ra-
tio eſt:ſi ſic ſequeretur ꝙ in eodem inſtanti aliquid fie
ret album et non album ſimul et ſemel.: ſcilicet in in-
ſtanti terminante dealbationem in quo incipit deni-
gratio:conſequens eſt falſum:ergo et antecedens.
T.Amplius autem. ¶Quarta ratio eſt: illi motus
non ſunt vnus qui ſunt cōtrarij:ſed ſic eſt de motu an
te reflexionem et poſt: ergo illi motus non ſunt vnus
motus. Minor patet:quia ſunt ad terminos contrari
os ſicut motus dealbationis et denigrationis.

Qui aūt in circulari. Iſtđ ē q̄rtū capl'm huius tra-

ctatus in quo p. oſidit ꝙ mot⁹ circularis eſt ꝑpetuus
et pmus. Et diuid. ī iſto caplm in duas ꝑtes ſm duas
Concl'o. i. coclones. ¶ Pria ɔclo eſt iſta: ꝙ motus circularis eſt
perpetuus. Probat p. duabus ronibus. Quarū pma
eſt. Illud eſt poſſibile quo poſito in eſſe nullū ſequit̄ i-
poſſibile: ſed ꝙ motus circularis ſit ꝑpetuus nullū ſe-
quit̄ ipoſſibile: ꝗ motū circularē eē ꝑpetuū eſt poſſibi-
le. Minor ptz: qꝛ ille motus q̇ eſt ab eodē ī idē ſine re-
flexione poteſt eſſe ꝑpetuus: ſed ſic eſt de motu circu-
lari: ꝗ motū circularē eſſe ꝑpetuū nō eſt ipoſſibile. T
Nō eni oīs. ¶ P. hic remouet vnū dubium. diceret eni
aliquis ꝙ motus q̇ ſunt ab vno termino ad aliū termi
Dubium. nū ordine ecōuerſo ſūt ɔtrarij τ nō ſūt vn⁹ motus: ſꝫ
ſic eſt de motibus quoꝝ vnus ē ab vno ſemicirclo: τ ali
us ab alio igit̄. ¶ Ad hoc dicit p. ꝙ lꝫ illi mot⁹ ſint con
Solutio. trarij quoꝝ vnus eſt ab vno termino ad aliū terminū ꝫ:
et alius ecōuerſo ſi fiant ſupra ſpaciū rectū: nō tñ ſi fi
ant in ſpacio circulari. T. Et q̇ ꝗdē in circulo. ¶ Se-
cūda rō eſt ille motus pōt eſſe ꝑpetuus q̇ pōt cōtinua
ri vltra ꝓcedendo: τ in idē redeūdo ſine reflexione: ſꝫ
ſic eſt de motu circulari τ nō de motu recto: ergo mot⁹
circularis pōt eē ꝑpetuus τ nō rectus. T. Quare ne
ꝗꝫ. ¶ Hic p. ɔñr infert tria correlaria: quoꝝ pumū eſt ꝙ
nullus motus q̇ fit ſm ſemicirculum aut portionē di-
midij circuli pōt eē ꝑpetuus: qꝛ ibi nō pōt fieri regreſ-
ſus de eodē in idē niſi ꝑ reflexionē ꝫ: ſꝫ oñſum eſt pu⁹
ꝙ motus ante reflexionē τ poſt nō ſūt vnus motus: ꝗ
ſm ſemicirculū nō pōt fieri motus ꝑpetuuſ. T. Ma
nifeſtū aūt τ ex h̄. ¶ Secūdū correlariū eſt ꝙ null⁹ mo
tus alius a motu locali circlari pt eē ꝑpetu⁹. Ptz: qꝛ
oīs motus alius a circulari eſt ꝺ ɔtrario i ɔtrariū: mo
talis nō pōt eē ꝑpetuus igit̄. T. Manifeſtū igitur.
¶ Tertiū correlariū ē ꝙ falſū ē oīa ſꝑ moueri: τ oīa eē
in cōtinuo motu τ fluxu: tā ſm altationē ꝙ ſm gñatio
nē: τ ſic de alijs motibus. qꝛ oēs tales motus ſūt fini-
ti et termiabiles ad quietē: ꝗ ſlm eſt oīa ſꝑ moueri.

Conclusio. **Quod autē lationū circu. Hec eſt ſecūda ꝑs**
capituli in q̇ p. vult ꝓbare iſtā ɔclōem. q̇ inter motus
locales motus circularis eſt pmus. Probat p. q̇nqꝫ rō
nibus τ auctoritatibus. Prima rō talis eſt: oīs mot⁹
localis vel eſt circularis vel rectus vel mixtus ex circu
lari τ recto: ſꝫ iter oēs iſtos mot⁹: mot⁹ circularis ē ꝑ-
mus. igit̄. Minorē ꝓbat ſic p. pmo ꝙ ſit ꝑor motu mi-
xto: qꝛ ſimplex ē ꝑus ɔpoſito: mot⁹ aūt circularis ē ſim
plex: mixt⁹ vo ɔpoſit⁹: ꝗ motus circularis ē prior mi-
Simplex ē pri us cōpoſito. xto. T. Recto aūt circularis. ¶ Hic p. oñdit ꝙ mot⁹
circularis ē prior recto: qꝛ motus circularis eſt ſimpli
cior τ ꝑfectior motu recto: ꝗ eſt ꝑor. Cōſequētia tenet
qꝛ ſimplici⁹ τ ꝑfecti⁹ eſt ꝑus min⁹ ſimplici τ min⁹ ꝑfe
cto. Añs ptz pmo ꝙ ſit ſimplicior: qꝛ fit in ſpacio cir-
culari ſine reflexione: diſcōtinuatione: vl̄ iterruptiōe
ſic aūt nō eſt de motu recto igit̄ eſt ſimplici⁹. ꝙ aūt ſit
ꝑfectior ptz: qꝛ ē incorruptibilis: motus vo rectus ē
corruptibilis igit̄. T. Amplius prior. ¶ Secunda rō
eſt motus ꝑpetu⁹ ē ꝑor motu nō ꝑpetuo: mot⁹ circula
ris eſt ꝑpetuus alij vo nō: igit̄ mot⁹ circlaris ē ꝑor ali
is. Et ſubdit p. ꝙ illud ꝙ mouet̄ circulariter quodam
mō q̇eſcit. Vñ q̇eſcit ſm q̇d vtpote q̇etē oppoſita mo
tu recto: cum videtur ſꝑ manere in eodē loco. T. Cā
aūt eſt. ¶ Hic p. aſſignat cām q̄re in linea circulari et ī
motu circulari non eſt pricipium: mediū: nec finis: qꝛ ī
tali motu aliquid dicit̄ moueri reſpectu cētri. τ circul
re centrū q̇ꝺ equaliter reſpicit pūctū quodlibet: τ. eq̄-
liter diſtat ab eo: τ cū in linea circulari ſūt infinita pū
cta nō eſt magis aſſignandū principiū mediū aut finē
in vno puncto ꝙ in alio. τ per ɔñs motus qui fit ſm il
lam lineā eſt ꝑpetuus τ ꝑor nō ꝑpetuo. T. Accidit

aūt. ¶ Tertia ratio eſt: mēſura eſt ꝑor mēſurato: ſꝫ mo
tus circularis eſt menſura alioꝝ motuū. igitur ē ꝑor.
Maiorē ꝓbat p. ꝑ iſtā cōem auctoritatē oīa menſurā
tur primo: τ primū eſt mēſura alioꝝ. T. Ampli⁹ aūt.
¶ Quarta rō eſt. motus regularis eſt ꝑor motu irregu
lari: ſed mot⁹ circularis ē regularis: alij vo nō. igit̄ mo
tus circularis ē ꝑor alijs motibus. Minorē ꝓbat ſic
p. qꝛ motus circularis nō eſt velocior in pricipio me-
dio aut fine: aut ecōtra. ſed motus recti ſi ſunt natura
les ſunt in fine velociores ꝙ in pncipio: ſi aūt ſunt vio
lēti tūc ſūt in fine tardiores ꝙ in pncipio: τ ꝑ ɔñs ſūt
irregulares. T. O| aūt ſm locū. ¶ Hic p. quīta rōne
ꝓbat dictā ɔclōem pluribus auctoritatibus. pmo au
ctoritate Empedoclis ponētis litē τ amicitiā eſſe pn
cipia motuū ꝑ ſegregationē τ cōgregationeꝫ que ſūt
motus locales: ſm ipm igit̄ motus localis eſt ꝑor ali-
is motibus. Secūdo auctoritate Anaxagore dicētis
omnia fuiſſe in vno cōfuſo chaos a quo ꝑ intellectuꝫ
diuinū ſegregabant̄: q̇ ſegregatio dicit̄ motus localis
igit̄. Tertio auctoritate democriti ponentis pncipia
reꝝ eſſe corpa athomalia que ſegregabant̄ τ cōgrega
bantur: τ ꝑ talem motū dicebat fieri gñationes τ cor
ruptiones. ¶ Etiā ponentes vnū pncipiuꝫ materiale
dixerunt motuꝫ localeꝫ eſſe ꝑorē. ¶ Silr plato ponēs
aīam mouere localiter corpus: dixit motū localem eē
priorē. Etiā ſm opinionem vulgariter loq̄ntiū nihil dr̄
ꝓprie moueri niſi quod mouetur motu locali: igit̄ mo
tus localis eſt primus motuum.

Oīa mēſurantur pmo: τ primū mēſura alioꝝ eſt.

Probat̄ ɔclo auctoritatib⁹ antiquorum.

Queritur vtrū oē quod reflectitur in pūcto
reflexionis quieſcat. Et videtur ꝙ non: qꝛ ſi faba ꝓijci
atur ſurſū cui obuiat molaris deſcēdens tunc faba re
flectetur: τ tñ in puncto reflexionis nō quieſcit: igitur
non oē q̇ꝺ reflectit̄ in puncto reflexionis q̇eſcit. Maior
patet: qꝛ ſi faba in pūcto reflexionis q̇eſceret tūc mo-
laris q̇eſceret. hoc autē falſum: ergo non omne q̇ꝺ re
flectitur in puncto reflexionis q̇eſcit. ¶ Secūdo ſic. pi
la ꝓiecta ɔtra terram reflectitur a terra: τ tñ nō quie-
ſcit in puncto reflexionis: ꝗ nō omne quod reflectit̄ ī
puncto reflexionis quieſcit. Minor ptz: qꝛ ſi quieſce-
ret tunc queritur a quo iteꝝ moueret̄ ſurſū. Non enim
a terra cum hoc eſſet pulſu vel tractu: quoꝝ nulluꝫ eſt
dicendum: igitur non mouet̄ a terra. Nec etiam ab ae
re ɔtinente: qꝛ aer iam quieuit. Nec etiam ab impetu
quia poſtꝙ illud q̇ꝺ mouetur q̇euit iam ceſſat impet⁹
ergo ſi illud ꝓiectum q̇eſceret in puncto reflexionis: τ
poſtea moueretur: tunc a nullo moueretur. ¶ Tertio
ſic: deus pōt ſine tempe intermedio mouere aliq̇d re-
flectendo ipm: cum hoc non ſit maioris potentie ꝙ ip
ſum annihilare: ergo nō omne q̇ꝺ reflectitur oportet ī
puncto reflexionis quieſcere. ¶ Quarto ſic: ſi lancea
pendeat ad trabē τ muſca aſcendat eam: τ in illo aſcē
ſu cadat lancea deorſum: tunc muſca mouetur motu
reflexionis: et tamen in puncto reflexionis muſca nō
quieſcit: ergo non omne quod reflectitur in pūcto re-
flexionis quieſcit.

In oppoſitū videtur eſſe p. in tertio tractatu huius
viij. probans per hoc ꝙ motus rectus
non poteſt perpetuari: quia ex motu ante reflexio-
nem et poſt reflexionem non poteſt fieri vnus motus
totalis: et inter illos cadit tempus medium. Pro ſo-
lutione queſtionis.

Sciēdū eſt ꝙ duplex eſt punctus reflexionis: ſcilicet
naturalis et violentus. Naturalis dicitur il-
le ad quem mobile naturaliter mouetur ſi non impedi
retur: et a quo naturaliter reflectitur. Sed violentus
dicit̄ ille a quo aliquid reflectitur contra naturam ei⁹:
ꝗn mobile nō mouebatur naturaliter vt quieſceret

Quis punct⁹ reflectiōis naturalis τ violentus.

Obiectio in illo. In pūcto aūt reflexiōis violēto nō opꝫ illud q̇ꝺ
reflectit̄ q̇eſcere vt bñ ꝓbāt pria τ q̄rta rōes añ oppo
ſitū. In pūcto vo reflexionis natural' mobile añ refle
xionē naturaliter quieſcit: licet hoc nō oporteat ſupna
turaliter: vt bene ꝓbat tertia ratio añ oppoſitū. ¶ Sꝫ
diceret aliquis: ꝙ p. facit talē rōneꝫ ꝙ ſi tale mobile in
puncto reflexionis nō q̇eſceret: ſequeret̄ ꝙ mobile mo
Solutio ueret̄ ſiue recederet a termīo ī quo nūꝙ fuit: q̇ꝺ vr̄ im
poſſibile. Coña patet: qꝛ ſi a moueat̄ de b. ad c: τ refle-
ctat̄ de c. ad b. tunc ſi a. nō quieuit in c. nunꝙ fuit in c
et tamē mouet̄ a c. ¶ Ad hoc dicit̄: ꝙ lꝫ a. nō fuerit in
c. actu: tñ bene in potētia qꝛ potuit manere in puncto
per aliquod totū tp̄s: τ ſi ibi manſiſſet fuiſſet actu in c
per illud totū tp̄s. ¶ Etiā poteſt dici: ꝙ a nūꝙ fuit in c
precise τ adequate ſm ſe totū per aliq̇ꝺ totum temp⁹
Queſtio cum totū mobile q̇ꝺ mouet̄ localiter ꝙ diu mouet̄ eſt
in loco maiori per aliq̇ꝺ tp̄s: τ per nullū totum tp̄s eſt
in loco ſibi equali: vt ſatis concludebat ratio zenonis
poſita in fine. vi. p. Sed tñ pars ipſius mobilis per ali
quod tp̄s fuit in puncto. c. ¶ Sed quereret tūc vlteri⁹
aliquis ponat̄ ꝙ aliquid ſic reflectat̄ violēte ſine quie
te media ꝓpter corpus ſibi obuiās: vtrū illud ꝙ refle-
Solutio. ctitur tāgat illud corp⁹ ſibi obuians. Nō pōt dici ꝙ nō
cum tunc nō fieret reflexio. Nec pōt dici ꝙ ſic: qꝛ ſi tan
geret tunc q̄ñ tāgeret eſſet in loco ſibi equali: τ ꝑ ɔñs
quieſceret: q̇ꝺ ē ɔtra poſitū. ¶ Ad hoc dr̄: ꝙ illud q̇ꝺ re
flectit̄ violēte nō tangit illud q̇ꝺ ſibi obuiat in aliquo
toto tempore: nec ī aliqua tota ꝑte tp̄is capiendo to
tū ſincathe. ſed tñ tangit in aliqua parte temporis in
diuiſibili: ſic ꝙ ꝑ nullā partē totā tp̄is. Iſto notato ſit

Concluſio. ¶ Si aliq̇d mouet̄ ad aliquē terminum
naturaliter vt ī illo terīo q̇eſcat τ ab eo ꝺ
reflectitur naturaliter niſi īueniat impedimētum ī ter
mino reflectiōis q̇eſcit. Iſta ɔclo pꝫ ex expoſitōe text⁹

Dubitatur. ¶ Primo vtrū mot⁹ natural' ſit veloci-
or in fine ꝙ in pricipio. Et vr̄ ꝙ nō: quia
mobile citius mouet̄ ꝑ mediū rari⁹ ꝙ ꝑ mediū denſi⁹:
ſꝫ ſic ē ꝙ illꝺ q̇ꝺ mouet̄ naturaliter: aliq̄ñ mouet̄ ꝑ me
diū dēſi⁹ circa finē mot⁹ ꝙ erat mediū circa pncipiū mo
t⁹: igr̄ mot⁹ natural' nō ē velocior ī fine ꝙ ī principio.
¶ Scꝺo ſic. vt⁹ motiua nō ē maior ī fine ꝙ in pricipio
cū nō vr̄ a quo fortificaret̄: igr̄ mot⁹ natural' nō ē ve-
locior in fine ꝙ ī pricipio. ¶ In oppoſitū ē p. in tertio
tractatu huius octaui: per hoc ꝓbans motuꝫ circula
rem eſſe primū: qꝛ talis eſt regularis: rectus vero non
Nam quidā eſt velocior in fine ꝙ in principio ſicut mo
tus naturalis: quidā vero econuerſo: ſicut motus vio-
lentus. ¶ Ad dubiuꝫ dr̄ ꝙ motus localis naturalis: q̇
fit per medium vniforme: hoc eſt equaliter denſuꝫ vel
equaliter rarū in omnibus ſuis partib⁹ eſt velocior in
fine ꝙ in principio: τ hoc ꝓuenit ex eo qꝛ in illo motu
cauſata eſt quedā qualitas in mobili que vocat̄ impe
tus: actiue cōcurrens ad motū, que quidē qualitas nō
fuit in principio motus: τ q̄tuꝫ mobile magis accedit
ad terminū ad quem tantū illa qualitas magis cōcur-
rit: igitur mot⁹ naturalis velocior eſt in fine ꝙ in prin-
cipio. Hec autē cauſa a famoſis doctorib⁹ datur ¶ Alia
tamē cauſa poteſt dari: ꝙ ex eo motus naturalis eſt ve
locior in fine ꝙ in principio quia mediū magis reſiſtit
in principio ꝙ in fine: cum plus ſit de medio inter mo-
bile τ terminū ad quē in pricipio mot⁹ ꝙ in fine: modo
totum eſt maioris reſiſtentie ꝙ ſua pars. Nam ſi ali-
quid debeat moueri motu naturali deorſum per aereꝫ
decem pedū: magis reſiſtit aer decem pedū ꝙ aer q̇nqꝫ
pedum: τ aer quinqꝫ pedū ꝙ aer vnius pedis τ hoc cla
rius poteſt videri de aqua. Et iō ſi nō eſſet aliquod me
dium reſiſtens ſiue actiue inclinās τ concurrēs ad im-
pediendū motum ipſius mobilis vtpote ſi poneretur
vacuum quodam ſpacium ſeparatum inter ignem τ

terram: tunc ſi lapis moueretur deorſum: nō citius mo
ueretur in fine ꝙ in principio: cum ibi non ſit maior
virtus motiua in fine ꝙ in principio: cum motus lo-
calis non eſt deperditiuus de per ſe nec acquiſitiuus.
¶ Etiam ſi virtus motiua eſſet maior in fine hoc maxi
me eſſet propter talem impetum quem aliqui ponunt
ſed ille non eſt ponendus: cum non videtur a quo cau
ſaretur: vel per quid deſtrueretur: τ hoc maxime dum
modo fieret motus in vacuo: ſi auteꝫ fieret motus per
plenum tunc talis impetus poſſet deſtrui a medio reſi
ſtente poſtꝙ mobile eſt in loco naturali De motu autē
alterationis acquiſitiuo clarum eſt: ꝙ eſt velocior in fi
ne: ꝙ in principio: dummodo qualitates actiue acqui-
runtur: quia in tali alteratione ſemper augmentatur
virtus actiua ſiue alteratiua: τ diminuitur reſiſtentia
¶ Et ad primam rationem dubij dicitur: ꝙ dictuꝫ phī
intelligitur: dūmodo mediū ſit vniforme quo ad denſi
tatem vel raritatē. ¶ Ad ſcꝺaꝫ dicit̄: ꝙ licet virtus mo
tiua non ſit maior ſiue interior in ſe tamē virt⁹ reſiſti
tiua eſt minor. Etiā poſſet negari ꝙ virtus actiua non
ſit maior tenendo ꝙ cauſetur impetus in mobili.

Dubitatur. Scꝺo. vtrum inſtans tranſmu-
tationis debeat attribui poſteriori paſſioni. ¶ Ad du-
bium dicitur ꝙ per poſterioreꝫ paſſioneꝫ debemus in
telligere in propoſito terminū ad quem tranſmutatio
nis: ſiue talis tranſmutatio fuerit acquiſitiua: ſiue de
perditiua. Et ꝑ priorē paſſionē debem⁹ intelligere ter
minū a quo. Vnde aliq̇ ꝓpter iſtud dictū p. ſcꝫ ꝙ iſtās
eſt attribuendum poſteriori paſſioni. crediderunt ꝙ p.
voluit ponere inſtantia indiuiſibilia: τ etiam credide-
runt ꝙ eſt dabile primū inſtās in quo res nature ꝑma
nentis eſt: ſꝫ nō eſt dare vltimū inſtās in quo ipa ē. Et
hoc tāꝙ principiū tenuerūt. Vñ ponūt quatuor regu-
las de re permanēte: duas de eſſe: τ duas de non eſſe.
¶ Prima regula eſt: ꝙ rei ꝑmanētis dabile eſt pmū in
ſtans ſui eſſe. Probāt ſic. qꝛ res ꝑmanēs ꝓducit̄ in eē
per alterationē ꝑcedentē: τ tunc in inſtāti termināte
illā totam alterationē, res ꝑmanēs eſt aut nō. ſi ſic: ha
bet̄ intentū. ſi nō tunc opꝫ preter illā alterationē tota
lem eē vnā aliā alterationē qua ꝓducit̄ in eē: q̇ꝺ nō eſt
dicēdū. ¶ Scꝺa rl'a tal' ē: ꝙ rei permanētis nō eſt dabi-
le vltimū inſtās ſui eſſe. ptꝫ: qꝛ ſi eēt dabile vltimuꝫ in
ſtans ſui eſſe cum ſit dabile primum inſtans eſſe for-
me ſequentis: tunc queritur: aut eſt vnum τ idem in-
ſtans: aut aliud τ aliud. Non primuꝫ: qꝛ tūc ideꝫ ſimul τ
ſemel: puta eadē materia informaret̄ formis ſpecifice
diſtinctis. Si ſm: cū inter quecūqꝫ duo inſtātia mediet
tp̄s: tunc in illo tp̄e materia erit ſine forma: q̇ꝺ ipoſibi
le eſt naturaliter. ¶ Tertia rl'a eſt. ꝙ rei ꝑmanētis non
eſt dabile vltimū nō eſſe. Patet: qꝛ eſt dabile primū in
ſtans eſſe: ergo nō eſt dabile vltimū inſtans non eſſe.
Conſequentia patet: quia tunc vel eſſet vnum τ idem
inſtans vel aliud τ aliud. Non primuꝫ: quia tunc ſimul
eſſet et non eſſet. Si ſecundum: cum inter illa duo in-
ſtantia mediet tempus: ī illo tempore nec res erit nec
non erit. ¶ Quarta regula eſt: ꝙ rei permanentis eſt
dabile primum inſtans non eſſe poſt eſſe. Patet: qꝛ
eſt dabile primum inſtans forme permanentis ſequē-
tis corruptionē prioris forme: τ illud ē primū iſtās nō
eē forme ꝑcedētis: igit̄. ¶ Ponūt etiā ɔformiter q̄ttu-
or rl'as de reb⁹ ſucceſſiuis. ¶ Quarū pria ē ꝙ rei ſucceſ
ſiue nō ē dabile primū iſtās eē. Pꝫ: qꝛ fit in tp̄e. ¶ Se
cūda eſt ꝙ nō eſt dabile vltimū iſtās eē rei ſucceſſiue.
¶ Tertia regula eſt: ꝙ eſt dabile vltimum inſtans non
eſſe rei ſucceſſiue. ¶ Quarta eſt quod eſt dabile pri-
mum inſtans non eſſe poſt eſſe rei ſucceſſiue. Et pro
bant iſtas regulas conformiter ſicut precedentes.
¶ Contra quos ponuntur due concluſiones: quarum

Quid prior τ poſterior paſſio.

Opinio quorundam.

Prima regl'a ꝺ ꝑmanētib⁹

Scꝺa regula

Tertia regl'a

Quarta rl'a.

Quatuor rl'e conformes ꝺ ſucceſſiuis.

Confutatōes

Concl'o p̄ma. Pꝛīa talis eſt:ſi eſſent inſtantia indiuiſibilia et tranſ
mutationes indiuiſibiles :a ſuis terminis differētes
inſtans tranſmutationis attribueretur poſterioꝛi paſ
ſioni.patet.quia ponatur ꝙ a pꝛoducat̄ in inſtanti et
indiuiſibiliter :tunc eſt dare tēpus in quo a nō eſt :et
tp̄s in quo a eſt:et ſit b inſtans medium inter iſta duo
tp̄a in quo a pꝛoducat̄ per aduerſarium:tunc vel in b
inſtanti totum a eſt.vel nihil eius eſt:vel aliquid ipſi
us eſt:et aliquid ipſius nō eſt.Si det̄ pꝛimuꝫ habetur
pꝛopoſitū.Non poteſt dici ſcd̄m:quia ſic a non tranſ
mutaretur in illo inſtāti:cuꝫ nō ſe haberet aliter q̄ ſe
habebat in tēpoꝛe pꝛecedente.Nec poteſt dici tertiuꝫ
Concluſio.ij. q̄a tunc illa tranſmutatio eſſet diuiſibilis:ex quo in a
acquireretur pars poſt partē:et iſtud ītendit ph̄us octa
uo huius. Etiam ſi vna pars a eſſet:et alia non eſſet
tunc a:nō eſſet.¶ Secunda concluſio.Si eſſent inſtā
tia indiuiſibilia et mutatiōes indiuiſibiles a ſuis ter
minis differentes:inſtans tranſmutationis eſſet at
tribuendum pꝛioꝛi paſſioni:ita ꝙ illud qd̄ generaret̄
in illo inſtanti in quo generaret̄ non eſt.Pꝫ.quia vel
illud eſſet totaliter in illo inſtanti in quo generatur:
vel nihil eius eſt in illo inſtanti:vel vna pars eius
eſt:et alia non eſt:ſed fieret. Non poteſt dici tertium
pꝛopter cauſam dictā in pꝛecedēti concluſione. Si ve
ro dicatur ſcd̄m habetur pꝛopoſitū. Si pꝛimum: tunc
duo inconuenientia ſequētur. Pꝛimū eſt:ꝙ illa gene
ratio non differt a termino ad queꝫ qui eſt eſſe perfe
ctuꝫ ipſius a:qd̄ eſt contra poſitionē ipſius aduerſarij
Scd̄m eſt:ꝙ in illo inſtanti illud nō generaretur : ſed
eſſet perfecte genitū:quia omnino ita ſe haberꝫ ſicut
in tp̄e ſequente:et ſic nō magis generaretur in illo in
ſtanti q̄ in tp̄e ſequenti:et tamē in tēpoꝛe ſequēti nō
dicitur generari ſed eſſe genitū:igitur nec in illo inſtā
ti.Etiam ſexto huius dicit̄:ꝙ illud qd̄ mutatur dū mu
tat̄ non eſt ī illo ad quod mutat̄.Fruſtra enim muta
retur ad illud:ſi iam perfecte eſſet in illo. igitur illud
quod generatur q̄n generatur non eſt.¶ Ex iſtis dua
bus concluſionibus ſequit̄ coꝛrelarie ꝙ impoſſibile eſt
eſſe in tēpoꝛe inſtantia indiuiſibilia:et tranſmutatio
nes indiuiſibiles a ſuis terminis differentes. patet.
quia illud eſt impoſſibile ad quod cōtradictoꝛia ſequū
tur:ſed ad poſitionem inſtantiū et tranſmutationum
indiuiſibiliū ſequunt̄ contradictoꝛia:cuꝫ ſequat̄ ꝙ in
eodem inſtanti res eſſet:et ipſa eadē non eſſet. Etiaꝫ
ſequeretur ꝙ inſtantia eſſent ſibi inuicē immediata et
non eſſent ſibi inuicem immediata.¶ Sed iſtis nō ob
ſtantibus:ex quo dictum eſt pꝛius ꝙ pūcta ſunt in li
neis:et inſtantia in tp̄e que nō ſunt res indiuiſibiles
ſed puncta ſunt partes linee:et inſtantia dn̄t dici par
Alia concl'o. tes tp̄is:cum inſtās pꝛo tp̄e pn̄ti capi poſſet qd̄ termi
nat et continuat nō pꝛimo:ſed indiuiſibiliter:quia nō
eſt diuiſibile in plura quoꝛuꝫ quodlibet terminat aut
continuat.¶ Ideo ponitur alia concl'o : ſcꝫ ꝙ eſt dare
inſtans in quo a pꝛimo eſt:et in quo a vltimo ē:poſito
ꝙ a indiuiſibiliter fiat et indiuiſibiliter coꝛrūpat̄ pꝫ.
quia ſi a duret pꝛeciſe per vnā totā hoꝛam:tūc inſtan
tia terminantia illā hoꝛam ſunt pꝛima pars eius ⁊ vl
tima:et a pꝛimo eſt in illa pꝛīa parte:ex quo in illa pꝛi
ma parte eſt et nō erat ante q̄ īceperat illa pꝛima ps.
Et ſimiliter a eſt in illa vltima parte:cū aliter nō eſſet
ī illa tota hoꝛa.Et ſicut a dicit̄ eſſe in pꝛimo inſtāti et
Queſtio. etiam in vltimo ita dandū eſt etiam vltimū inſtās in
quo a non eſt anteq̄ eſſet:⁊ poſt eſſe eius eſt dādum
Solutio pꝛimum inſtās in quo a nō eſt:et ante eius inceptio
neꝫ fuit.¶ Sed tūc quereret aliquis.an ſit dare aliqd̄
totum tp̄s:in quo res pꝛimo eſt:capiendo totū cathe
goꝛeumatice.¶ Ad hoc dicit̄:ꝙ ē dare aliqd̄ totū tp̄s
in quo res pꝛimo eſt:loquēdo de pꝛioꝛitate quo ad in

ceptionem.pꝫ.q2 ſi ſoꝛtes duret pꝛeciſe per vnā hoꝛā
et diuidat̄ illa hoꝛa in decē partes:tūc pꝛima pars eſt
tp̄s in quo ſoꝛtes pꝛimo eſt:ſic ꝙ ipſe non fuit anteq̄
illud tp̄s incepit:nec pꝛius incepit eſſe q̄ illud tp̄s in
cepit eſſe.Ita etiā eſt dare tp̄s in quo ſoꝛtes vltimo ē
vt puta vltima pars illiꝰ hoꝛe:quo ad deſitionē.Nam
ſicut illa pars eſt vltima quo ad deſitionē ſic ꝙ poſt de
ſitionē illiꝰ nihil illiꝰ tp̄is deſinet eſſe:ita ſoꝛtes poſt il
lud tp̄s nō deſinet eſſe:nec aliquid eiꝰ.Sed tñ impoſſi
bile eſt eſſe aliq̄ rē pꝛimo in aliquo toto tp̄e [capiēdo
ly totū ſincategoꝛeumatice:⁊ ly pꝛīo aduerbialiter vt
determinet illud verbū eſſe:⁊ hoc quo ad deſitionem
tp̄is]pꝫ.quia detur illa ps in qua illa res pꝛimo dici
tur eſſe tunc in medietate illius tempoꝛis pꝛius fuit:
et adhuc pꝛiꝰ in medietate illius medietatis:⁊ ſic. Et
ſicut nō eſt dare pꝛimū inſtās quo ad deſitionē:ita nō
Queſtio eſt dandū vltimum quo ad inceptionē.Si tñ totū ca
peret̄ cathegoꝛeumatice:tūc bñ eēt aliqd̄ totū tp̄s in
Solutio quo res pꝛīo eēt:capiēdo p̄mo aduerbialit:vt puta me
dietas tp̄is ī quo res dr̄ eē ¶ Quereret ei aliqs:ſi deꝰ
pꝛoduceret hoīem totū ſimul:an illa pꝛoductio eſſet īdi
uiſibil' cū illa pꝛoductio nō ſit aliud q̄ homo pꝛoductꝰ q̄
eſt diuiſibilis.¶ Dicit̄ ꝙ illa pꝛoductio eſt pꝛoductio ī
diuiſibilis:ſed tñ nō eſt res indiuiſibilis:q2 illa pꝛodu
ctio fit indiuiſibiliter et tota ſimul.

Adrationes queſtionis. ¶ Ad pꝛimā tertiā
et quartā patent ſolutiones ex dictis. ¶ Ad ſcd̄am di
citur:ꝙ pila ſic pꝛiecta ad terrā reflectit̄ ab impetu im
pꝛeſſo a pꝛoiiciente ⁊ talis pila [vt aliquibꝰ placꝫ] qui
eſcit in puncto reflexionis:eo ꝙ partes poſteriꝰ terraꝫ
non tāgētes mouent̄ ad terrā:⁊ ſic reſiſtunt partibus
pꝛioꝛibus terrā tangentibꝰ ne ſine quiete recedant a
terra:hoc pōt experimētaliter videri de lapide pꝛiecto
contra murū:qui pꝛopter violentiā partiū diſtantiuꝫ a
muro frangit̄:⁊ tandeꝫ partes poſterioꝛes ad murum
mouent̄.Ex quo pꝫ:ꝙ partes poſterioꝛes pꝛioꝛibꝰ reſi
ſtunt ne ad oppoſitum moueantur.

¶ Quintum capitulum in quo agitur de im partibilitate pꝛimi motoꝛis.

Concl'o.i. D videndā impartibilitatē pꝛimi mo
a uētis ponunt̄ aliq̄ cōcl'ones. ¶ Pꝛi
ma eſt/impoſſibile eſt mouēs finitum
ſcd̄m duratione mouere per tempus infinitū.
pꝛobat̄ pꝛimo ſupponendo.ꝙ mouens fini
tū puta.a.non poteſt mouere mobile puta b.
per tēpus infinitū.c. ¶ Secūdo ſupponēdo
ꝙ medietas ipſius.a.mouebit medietatē ipſi
us.b.in minoꝛi tp̄e q̄ c. ¶ Tertio ſupponēdo
ꝙ auferēdo ab.a.eq̄les partes tādē cōſumit̄
Similit̄ auferēdo a.b.eq̄les p̄tes Tunc ſic ar
guit̄:ſi a.moueat b.per tēpus infinitū:medie
tas ipſius a.mouebit medietatē b.per tēpus
minus qd̄ erit finitū:ergo ſicut illa medietas
bis ſumpta reddꝫ totū a.ita tēpus finitū bis
Concl'o.ij. ſumptū reddet totū tēpus in quo b.mouebit̄
et ſic illud tēpus erit finitū ¶ Secūda cōclu
ſio/virtus infinita nō pōt eſſe in magnitudi
ne finita. Pꝛobat̄ pꝛimo ſupponendo:ꝙ ma
ioꝛ virtꝰ in minoꝛi tp̄e pꝛficit effectū q̄ minoꝛ
virtus:et ſic potētia īfinita mouet mobile ī mi

noꝛi tempoꝛe q̄ finita. Secundo ſuppōnēdo
ꝙ omne qd̄ mouetur mouet̄ in tēpoꝛe finito.
Tūc ſic arguit̄. Si in magnitudine finita eēt
virtus infinita tunc virtus finita et virtus in
finita eque cito mouerent:quod eſt impoſſi
bile. Pꝛobatur conſequentia:quia ſi virtus ī
finita moueat a:mouebit ipſum in tempoꝛe:
et virtus finita mouebit ipſum in maioꝛi tp̄e
Ponatur ergo ꝙ hoc ſit in tempoꝛe maioꝛi ī
millecuplo maioꝛ q̄ illa finita que ſumpta ē:
tunc ipſa eque cito mouebit ſicut virtus infi
nita:quod eſt impoſſibile. ¶ Tertia ꝯcluſio
In magnitudine infinita non poteſt eſſe v̓tꝰ
finita/pꝛobatur. Tum pꝛimo:quia ſi in magi
tudine infinita a b:ſit virtus finita:tunc ī par
te eius finita erit virtus minoꝛ: in certa pꝛo
poꝛtione:ponatur ergo ꝙ hoc ſit in millecu
plo tunc in parte ipſius a b:que erit in mille
cuplo maioꝛ erit tanta virtus ſicut in tota ma
gnitudine finita quod eſt impoſſibile. Tum ſe
cūdo:quia talis virtus mouebit aliquod coꝛ
pus in aliquo tempoꝛe. et illud idem coꝛpus
mouebitur a virtute coꝛpoꝛis finiti in aliquo
tempoꝛe licet minoꝛi:ponatur ergo ꝙ hoc ſit
in minoꝛi tempoꝛe in centuplo:⁊ accipiat̄ ali
ud coꝛpus maius in centuplo:tunc eque cito
mouebitur aliquod coꝛpus a virtute coꝛpꝛis
finiti:ſicut coꝛpoꝛis infiniti quod eſt impoſſi
bile. ¶ Quarta concluſio/coꝛpus pꝛoiectuꝫ
poſt exitū a manu pꝛoiicientis non mouetur
ab aere moto a pꝛoiiciente:neq3 ab aere ip̄m
pꝛoiectū velociter inſequēte:ſed mouet̄.q2 a
er pꝛopinquus pꝛoiicienti mouetur a pꝛoiiciēte
et iterū ille mouet alterū: ⁊ ſic conſequenter.
¶ Pꝛima pars pꝫ:q2 non videtur q̄d mouet
aerē poſtq̄ pꝛoiiciēs deſinit mouere cū tal' aer
nō moueat̄ a ſe. ¶ Secūda pars pꝫ:q2 ſi hoc eſ
ſet verū:opoꝛteret vno moto oīa moueri. qd̄
eſt falſū. ¶ Tertia pars pꝫ:q2 nō eſt dabilis
alius modus quo pꝛiectū moueat̄. Et ſic pꝫ
q̄ motus pꝛiecti nō eſt pꝛope vnus:q2 nō ſit ab
vno ſolo mouente. ¶ Quinta concluſio. Pꝛi
mus motoꝛ eſt imobilis pꝫ.Tū p̄mo q2 ſi mo
ueretur moueret̄ ab alio: ⁊ ſic nō eſſet pꝛimꝰ
motoꝛ.Tū ſecūdo: q2 ſi eēt ... eēt fatigabilis
et ſic nō ſemper moueret regulariter: qd̄ ē fal
ſum. Sexta concluſio/pꝛimus motoꝛ ē in cir
cūferentia pꝛimi mobilis:pꝫ q2 talis circūfe
rentia velocius mouetur q̄ alie partes:igitur
in ipſa videtur eſſe pꝛimus motoꝛ. ¶ Septi
ma cōcluſio/pꝛimꝰ motoꝛ ē ſine magnitudīe

et īpartibilis/pꝫ:q2 vel haberet magnitudīeꝫ
infinitā:ſed hoc nō:q2 nulla talis pōt eſſe vel
finitam.⁊ hoc nō:q2 ī magnitudine finita nō
pōt eſſe virtus infinita:ſed pꝛimꝰ motoꝛ ē in
finite v̓tutis:cū perpetuo tēpoꝛe moueat: i
gitur nō ē magnitudine finita.

¶ Et h̄ d̄ octauo phiſicoꝝ:⁊ per ꝯn̄s d̄ toto.

Quod autem hoc neceſſe. ¶ Iſte eſt quartꝰ
tractatus huius libꝛi in quo p.determinat de partibi
litate et impartibilitate pꝛimi motoꝛis et continet i
ſte tractatus quattuoꝛ capitula que videbūtur in pꝛo
ceſſu. ¶ In pꝛimo capitulo pꝛemittit p. concluſionem
in hoc tractatu pꝛincipaliter intentā.ſ. ꝙ neceſſe ē eē
vnum pꝛimum mouens impartibile:nullam hn̄s ma
gnitudinem. T.Hoꝛū aūt vnūqd̄q3. ¶ Hic p.ponit cō
cluſionem pꝛimi capituli ꝙ īpoſſibile eſt mouens fini
tum mouere p tempꝰ finitū aliquod mobile. Pꝛo cuiꝰ
pꝛobatione pꝛemittit p.tres ſuppōnes. ¶ Pꝛima eſt cū
mouens finitum poſſet mouere mobile finitū per tēpꝰ
infinitum.ſit ip̄m mouens a.⁊ mobile b.⁊ tempus in
finitū c:in quo aduerſarius diceret a mouere b. T.
Sit igitur a. ¶ Secunda ſuppō eſt: ꝙ medietas ipſiꝰ
a:mouebit medietatē ipſius b:in minoꝛi tp̄e q̄ eſt
tempus in quo a mouet b:et illa pars tp̄is non erit ī
finita ſed finita. T. ¶ Sic itaq3 ipſi. ¶ Tertia ſuppō ē
ꝙ auferendo ab a equales partes tandē conſumitur.
ſimiliter auferendo equales partes a b. ¶ Iſtis ſuppo
ſitis pꝛobatur ſic concluſio. Ipſum a mouens finituꝫ
mouebit b in tp̄e c:ergo per ſecundam ſuppōnem
medietas eius mouebit medietatem ipſius b in mīo
ri tp̄e:q̄ erat tempus infinituꝫ:et cum illa pars ip
ſius mouentis aliquotiens ſumpta reddit totū mo
uēs:ſequit̄ ꝙ ps tp̄is aliquotiēs ſūpta reddet totū tē
pus per quod a mouebit ipꝫ b. Hoc autem non pot eſt
eſſe infinitum:ſed finitum:ergo non contingit mouēs
finitū mouere mobile finitū in tp̄e infinito.

Quod autem. ¶ Iſtud eſt ſecūdū capituluꝫ
huius tractatus in quo p.oſtendit ꝙ virtus infinita n̄
eſt in magnitudine finita. Et continet iſtud capituluꝫ
duas partes ſm̄ duas concluſiones. ¶ Pꝛima conclu
ſio eſt iſta: non contingit potentiam infinitam eſſe ī
magnitudine finita. Pꝛo cuius pꝛobatione pꝛemittit
p.aliquas ſuppōnes. ¶ Pꝛima eſt ꝙ maioꝛ virtus ī mi
noꝛi tp̄e perficit effectuꝫ q̄ minoꝛ virtus:vt maioꝛ
potentia calefactiua equalem caliditatem pꝛoducit in
minoꝛi tēpe q̄ minoꝛ potentia calefactiua. Ex iſta ſup
poſitione infert p.ꝙ infinita potentia mouet aliquod
mobile in minoꝛi tempoꝛe q̄ finita. ¶ Secunda ſup
poſitio eſt ꝙ omne quod mouetur mouetur in tp̄e
finito. ¶ Iſtis ſuppoſitis pꝛobatur ſic concluſio ſi ī ma
gnitudine finita eſſet virtus infinita ſequeretur ꝙ vir
tus infinita ⁊ virtus finita eque velociter mouerēt idē
mobile.ꝯn̄s eſt contra pꝛimam ſuppoſitionē:igit̄.ꝯn̄a
patet;q2 ſumatur mobile quod potentia finita poteſt
mouere in aliquo tempoꝛe illud idē poteſt mouere po
tentia infinita in minoꝛi tempoꝛe q̄ potentia finita:
vt patet per pꝛimam ſuppoſitionem:et cum non poſſꝫ
mouere ipſuꝫ in inſtanti:ſed in tempoꝛe: vt patet per
ſecundam ſuppoſitionē:ſit ergo illud tempꝰ minꝰ in cē
tuplo q̄ tp̄s ī quo mouet potētia finita:tunc centuple
tur potētia finita:quo facto mouebit p minꝰ tp̄s in cē
tuplo q̄ pꝛius mouebat:⁊ tñ illa virtus centuplata re
manebit finita:ergo virtus finita et virtꝰ infinita mo
uebunt idem mobile in equali tp̄e per equale ſpacium

quod eſt ↄtra ꝑmã ſuppōnē. T. Nō igr̄. ¶ Hec ē ſcōa ps capi. in q̄ p. ponit talē cōcluſionē ꝙ in magnitudīe infinita non poteſt eſſe ꝟtus finita: ꝓbat p. duab⁹ rōni bus. ¶ Quarum prima eſt. Si in magnitudine infinita eſſet virt⁹ finita: ſeq̄retur ꝙ virtus finita exñs in magnitudine infinita eſſet infinita. ↄñs ē falſū: igitur ↄña pʒ: qꝛ illa virtus ē infinita q̄ mouet aliqđ mobile veloci⁹ ꝙ poſſet mouere quecūqȝ virtus finita: ſed ſic ē de virtute q̄ ē in magnitudine infinita: ex quo q̄cunqȝ virtute data in magnitudine infinita eſſet dare maiorē: q̄ nō eſt totalis magnitudo: ꝛ ꝑ ↄñs virtus exñs in tali magnitudine mouebit velocius ꝙ q̄cūqȝ alia virt⁹ finita poſſet mouere: ꝛ ꝑ ↄñs eſt infinita: vt ſatis ꝓbatū eſt ſuperius. Uerbi gratia ſumatur magnitudo ī finita a b: q̄ habeat virtutē finitā: ꝛ moueat in aliquo tpe. deinde ſumat̄ ps magnitudinis infinite q̄ ſit a c: cuius virtus ē minor ꝟtute toti⁹: ꝛ iteꝝ ī ipſa magnitudine capiat̄ aliqua pars eq̄lis p̄cedēti: ꝛ ſic cōſequēter. tunc poterūt accipi tot ptes in magnitudine infinita: ꝙ virt⁹ ipſaꝝ erit eq̄lis virtuti toti⁹ ſi ipa eſſʒ finita: ꝛ tñ nō ē poſſibile accipere totā magnitudinē: ḡ neqȝ totā virtutē illius magnitudīs. T. Eſt aūt h̄ demōſtrare. ¶ Scōa rō eſt. ſi in magnitudīe infinita eēt ꝟt⁹ finita: ſeq̄ret̄ ꝙ potētia corpis infiniti moueret equali velocitate ꝑ ſe ſicut poña corpis finita: ſed hoc ē falſū ex quo in maiori corpe ē maior ꝟtus ceteris parib⁹ ꝛ maior virt⁹ veloci⁹ mouet. Coña tñ pʒ: qꝛ moueat potentia corpis finiti aliqđ mobile ī aliquo tpe: tūc potētia corporis īfiniti mouebit illud idē mobile minori tēpore puta in duplo: augeat ergo virtus corpis finiti ī duplo quo facto ipſa remanebit adhuc finita: ꝛ tamē tunc mouebit idē mobile in eq̄li tpe ī quo mouetur a virtute corpis infiniti: ergo in magnitudīe infinita ñ poteſt eſſe virtus finita.

De his aūt. ¶ Iſtud ē tertiū capl̄m hui⁹ tractatus in quo p. vult oñdere ꝙ ad vnitatē ꝑmi mot⁹ requirītur vnitas motoris dicēs ꝙ ꝑmo determinādū eſt de motu ꝓiectoꝝ. Nā ex quo ꝓiectū poſt receſſū a manu ꝓiciētis mouet̄: ꝛ nō mouet̄ ex ſe naturaliter: ſʒ a motore extrinſeco q̄ nō tangit ipſū poſt receſſū a ꝓiciēte: ideo dubiū ē a quo tale ꝓiectū mouet̄. T. Si autem ¶ Hic p. remouet vnā falſā ſolutionē ad dictā dubitationē q̄ talis ē ꝙ ꝓijciens ſimul cū ꝓiecto mouet quodđā corpus: vtputa aerē: vel aliud qđ vlteri⁹ mouet ꝓiectū. ¶ Hanc ſolutionē remouet p. dicens: ꝙ tunc redit dubitatio q̄d mouet aerē poſtq̄ꝫ proijciens ceſſat mouere. Non enī mouet̄ ex ſe: nec vr̄ a quo alio moueatur.

Solutio falſa

Confutatio.

Solutio vera

T. Neceſſe ē aūt. ¶ Hic p. ſoluit dictā dubitationē dicens ꝙ ꝓijciēs ꝑmo mouet corp⁹ ſibi ꝓpinquū: q̄đ vlterius mouet ꝓiectū: ꝛ etiā dat corpori ꝓpinquo virtutē mouēdi aliud mediū: ꝛ illud iteꝝ aliud: ꝛ ſic ꝓiectū anteq̄ꝫ ceſſat moueri a pluribus mouētibus mouet̄. T. Hec quidē igit̄. ¶ Hic p. concludit ꝙ motus ꝓiectiōis non ē ꝓpriiſſime continu⁹ ꝛ vnus: qꝛ nō ē ab eodē motore habēte ſe cōtinue ſil̄r in ordīe ad ipm̄ mobile: qđ tamē ad cōtinuitatē motus ꝓpriiſſime dictā req̄rit̄: ḡ talis motus nō ē vnus ꝛ cōtinuus ꝓpriiſſime. T. ex. Impoſſibile aūt ¶ P. hic remouet vnā falſā ꝛ apparētem ſolutionē ad dictā dubitationē. Dicebāt enī aliq̄: ꝙ ex quo ꝓiectū mouet̄ velociter: neceſſe eſt aliqđ corpus velociter ipm̄ inſequi ne fiat vacuū: ꝛ illud corp⁹ ſic inſequēs pellit ipm̄ ꝓiectū donec ceſſat moueri. ¶ Dicit enī p. ꝙ ille mod⁹ dicēdi nō eſt cōueniēs: qꝛ niſi adderet̄ aliud ſeq̄retur ꝙ oporteret omīa moueri vno motu: ꝛ tandē celū turbari. hoc aūt falſū ē: ergo falſū eſt ꝓiectū ſic moueri. Illi aūt q̄ dicunt ꝓiectū ſic moueri dicunt h̄ ſm̄ moueri per antiperiſtaſim.

Alia ſol. falſa

Confutatio.

Quoniā aūt in his. ¶ Iſtud ē q̄rtū cpl̄m huius tractatus in quo p. oñdit ꝙ ꝑmus motor ē ↄtinue et regulariter mouēs per tp̄s infinitū: ꝛ q̄ ab eo ꝓcedit motus regularis: continuus: ꝛ ſempitern⁹ q̄ eſt vnius mobilis ꝛ ab vno motore. Et ponit p. in iſto capitulo duas cōcluſiones: ꝛ poſtea infert concluſionē pricipalem totius tractatus. ¶ Pria cōcluſio quā ponit p. eſt iſta ꝙ primus motor ē immobilis: ꝓbat p duab⁹ rationibus. ¶ Quarū ꝑma eſt: ſi eſſet mobilis: hoc eſſet ab alio ꝛ ſic nō eēt ꝑmū mouēs: quod ē cōtra ſuppoſitū. ↄña pʒ: qꝛ omne qđ mouet̄ ab alio mouet̄. ¶ Secunda ratio eſt: ſi eſſet mobilis eſſet fatigabilis: ꝛ aliter ꝛ aliter cōtinue ſe habēs: ꝛ ſic aliq̄ñ non moueret regulariter: ſed prim⁹ motor ē infatigabilis ꝛ reglarit̄ mouēs igitur nō eſt mobilis. T. Neceſſe eſt aūt. ¶ Secūda concluſio eſt ꝙ primus motor eſt in circūferentia ꝑmi mobilis: qꝛ in circūferētia primi mobilis motus ē velocior: ergo ibi debet eē prim⁹ motor: ↄña pʒ: qꝛ vbi eſt maior effectus ibi ē maior influētia: ſed hoc ē in circunferētia: ergo ibi debet eē ꝑmus motor. añs pʒ: qꝛ ptes primi mobilis circūferentiales mouent̄ velociꝰ alijs ptibus. T. Determinatis aūt his. ¶ Hic p. concludit cōcluſionē principalē huius tractatus q̄ eſt iſta ꝙ primus motor ē impartibilis: nullā penitus habēs magnitudinē. ꝓbat ſic p. qꝛ ſi haberet magnitudineȝ aliquā vel illa eſſet finita vel infinita. Nō infinita cuȝ nulla talis ponenda. Non finita: qꝛ cū primus motor moueat ꝑ tp̄s infinitum: ſeq̄tur ꝙ eſt virtutis infinite ſed virtus infinita non poteſt eſſe in magnitudine finita: ergo primus motor nullā penitus hʒ magnitudinem. Hic aūt eſt ſermo de magnitudine ꝓprie dicta q̄ eſt extēſio corporea. Et hec de expoſitione textus.

Concluſio. i.

Cōcluſio. ij.

Partes circūferentiales velocius mouentur partib⁹ cētralibus.

Queritur. Utrum ꝓiecta poſt receſſū a ꝑmo ꝓijciente moueatur a medio vel ab aere. Et vr̄ ꝙ non ab aere: quia trocus mouet̄ motu circūgirationis: ꝛ tñ hoc nō eſt ab aere cū ibi vna pars aeris nō pellat aliā ex quo trocus quādo ſic mouetur mouet̄ in ſuo loco. Secundo ſic. nullus poteſt mouere aerem ad diſtantiam viginti vel triginta pedū nō proijciēdo corp⁹ graue: ergo etiaȝ nō poteſt mouere aerem per tantā diſtātiam ꝓijciendo corpus graue. ↄña tenet per locū a maiori. Magis enī videtur ꝙ aliq̄s poſſet mouere aerem ſine graui reſiſtente q̄ꝫ cum graui reſiſtente. añs pʒ: qꝛ per aerem nullus poteſt cōmouere flāmā candele diſtantem per viginti vel triginta pedes: quod tamē faceret ſi aerē ita remote moueret. ¶ Tertio ſic. ſi tale corpus moueretur a medio: ſequeretur ꝙ aliquis deberet ad maioreȝ diſtantiā mouere fabā q̄ꝫ pilaꝫ vel lapidem vnius libre. ↄñs ē falſū: ergo ꝛ añs. ↄña patet: qꝛ aer motus ad maiorē diſtantiā debet mouere min⁹ graue ſiue minus reſiſtens q̄ꝫ magis reſiſtēs. ¶ Quarto ſic. nauis velociter tracta contra fluxum aq̄: ceſſantibus trahētibus adhuc mouetur aſcendendo contra fluxuȝ: et hoc non poteſt ſaluari ꝑ aereȝ pellentē: ergo tale corpus non mouetur ab aere. maior patet per experiētiaȝ. ꝛ minor patȝ: quia nulla virtus pellebat aerem. Etiam percipit̄ aer ab ante ꝛ nō percipitur a retro. Nā ſi nauis feno vel ſtraminibus repleta eēt: ſtramina a parte anteriori ſepararent̄ ab aere reſiſtente: et nō a pte poſteriori ab aere pellente. ¶ Quīto ꝓbat̄ ꝙ ꝓiectū nō moueat̄ ab aliquo alio: qꝛ ſi moueret̄ ab aliquo alio: maxime eēt ab ipetu: ſed hoc nō igit̄. Maior pʒ: qꝛ ille impetus nihil ē agit̄ nō mouet̄. añs pʒ: qꝛ ſi aliquid eēt: vel eſſet motus vel qualitas. Nō motus cuȝ tunc idem eſſet cauſa ſuipſius. Nec qualitas cum non ſit qualitas prima nec ſecūda: cum qualitas

ſecunda generatur a primis. ¶ Sexto ſic. ſi ille impetus moueret ꝓiectum: tunc aliquādo ageret ſine ꝑmario agente: h̄ aūt videt̄ eē falſū: cuȝ inſtrumentum non agat ſine principali agente. añs tamen patet qꝛ ꝓijciēs ceſſat mouere anteq̄ꝫ ꝓiectū ceſſat moueri. ¶ Septimo ſic. ſi tale ꝓiectū moueret̄ ab ipetu tunc proiectū ſemper moueret̄. ↄñs eſt falſū: ergo ꝛ añs. ↄña pʒ quia nō videt̄ a quo deſtrueretur impetus. ¶ Octauo ſic. ſi ꝓiectū ab impetu moueret̄ ſeq̄ret̄ ꝙ maius ꝓiectū veloci⁹ moueret̄. ↄñs ē falſū: ergo ꝛ añs. ↄña pʒ: qꝛ maiori ꝓiecto maior ipetus iprimit̄: ex quo accñia materialia ad ſubiectorū extenſionē extendantur. ¶ Nono ſic. ſi ꝓiectū moueret̄ ab ipetu: tūc talis ipet⁹ eēt in ꝓiecto: ꝛ ſic qđlibet ꝓiectū moueret̄ motu naturali cū moueret̄ a principio intrinſeco. ↄñs eſt falſū: ergo ꝛ antecedēs. nā lapis ꝓiectus ſurſū violente mouet̄. ¶ In oppoſitū tamē videt̄ eē p. in textu dicens ꝙ mouēs mouet aerem vel aquaȝ vl̄ aliquod aliud tale qđ natum ē mouere ꝛ moueri. ¶ Pro ſolutione queſtionis.

Sciendum ꝙ de iſta queſtione ſūt tres opiones. ¶ Una ē dicētiū ꝙ ꝓiectū poſt receſſū a manu ꝓijcientis mouet̄ ab aere ꝑ antiperiſtaſim: ita ꝙ aer ſubītrat locum proiecti: ꝛ ſic pellit proiectū ad aliā ptē aeris: ꝛ iteꝝ alius aer ſubintrans locū ꝓiecti pellit ꝓiectū ad aliā partē ꝛ ſic cōtinue quouſqȝ ꝓiectū ad tantā diſtantiā ꝑueniat: ad quantā poteſt ꝑuenire tali ꝓiectione. ¶ Hanc aūt opinionē p. reputat eē falſam octauo huius. ¶ Etiam hoc idē bene ꝓbant quattuor ꝑme ratiōes ante oppoſitū facte. ¶ Alia ē opinio ꝙ ꝓiectū poſt receſſum a manu ꝓijcientis mouet̄ ab aere h̄ mō quia cū ꝓiectū dimittit̄ ꝓijciens mouet aerē ꝓximum ipſi ꝓiecto: ꝛ ille aer mouet aerē ſibi ꝓximū a quo ꝓiectū mouetur: ꝛ ſic deīceps quouſqȝ ꝓiectū ad tantā diſtantiā ꝑuenerit ad q̄ꝫtam pertingere poteſt tali ꝓiectione. ¶ Iſta aūt opinio videt̄ eē falſa vt bene ꝓbant quattuor ꝑme rōnes ante oppoſitū. ¶ Etiam iſta opinio relinquit dubitationē inſolutā cū maneat eadē dubitatio de aere a quo mouet̄. Nā ſi diceret̄ ꝙ aer mouetur a quodā impetu ſil̄r poſſet dici de ꝓiecto. ¶ Diceret tamē aliquis ꝙ hanc opinionē videt̄ tenere p. octauo hui⁹: igit̄. ¶ Ad hoc dicitur ꝙ lʒ illa opinio phō attribuatur ſm̄ cōiter exponentes: tñ poteſt dici ꝙ ipſe loquebat̄ ſm̄ opinionē tpe ſuo vigētē ꝛ famoſam. ¶ Secundo poteſt dici ꝙ hoc nō poteſt euidēter cōcludi ex dictis phi. Dicit enī phūs ſic ꝙ mouēs mouet aerē aliquē vel aquā vel aliq̄d aliud tale qđ aptum natum eſt mouere ꝛ moueri: ſed nō ſimul pauſat ꝛ mouetur. Ex iſtis aūt verbis nō poteſt euidēter cōcludi ꝙ ꝓiectum moueat̄ a medio. ¶ Tertia opinio eſt dicens: ꝙ cū ꝓijciens mouet ipſum ꝓiectū imprimit ſibi quēdā impetū ſiue quandā virtutem motiuā per quā ipſuȝ ꝓiectū poteſt moueri ad illam partē ad quā ꝓijciens intendit. Iſte aūt impetus eſt qualitas quedā diſtincta ab ipſo mobili: que eſt paſſio: ſiue paſſibilis qualitas vl̄ diſpoſitio. Et ſm̄ iſtam opinionem manifeſte poſſunt ſuſtineri et ſaluari experientie adducte ī quattuor primis rōnib⁹. ¶ Iſtis notatis ponit̄ cōcluſio reſponſiua.

Opinio. i.

Cōfutatio.

Opinio. ij.

Cōfutatio.

Euaſio.
Confutatio

Opinio. iij.

Cōcl'o reſponſiua ad queſitū ſcd̄m tertiā opinionē. ſ. ꝙ proiectū poſt receſſum a proijciente mouet̄ a virtute ſibi impreſſa. Patet quia proiecta non dicūtur niſi tribus modis moueri. ſ. per ātiperiſtaſim a medio ꝛ ab impetu: ſed duo primi modi non ſunt acceptādi (vt docet experientia) ergo relinquitur terti⁹ mod⁹.

Dubitatur. vtrum omnes ipetus ſit eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime eſſentialis. ¶ Ad dubium dicitur ꝙ non: quia impetus mouens graue ſurſum corrumpitur a forma grauis et a grauitate. et impetus mouens graue deorſum magis conſeruatur a forma grauis: modo illa que ſunt eiuſdem ſpeciei eſſentialis: habent ab eodem naturaliter conſeruari: ꝛ ſimiles effectus ſm̄ ſpeciem debent habere: modo ſic non eſt de omnibus impetibus cum aliquis impetus moueat ſurſū et aliquis deorſum. ¶ Sed diceret aliquis ꝙ impetus mouens graue: ſcilicet ſtophum deorſum: etiam mouet ipſum ſurſum: reſiliendo ab aliquo. Dicitur ꝙ hoc eſt per accidens: quia ille impetus natus eſt mouere deorſum: et cum propter obſtaculum impediatur ꝑ accidens mouet ſurſum. ¶ Sed quereret aliquis vñ diuerſificantur iſti impetus eſſentialiter et ſpecifice. Dicitur ꝙ hoc eſt propter diuerſum modum imprimendi et ex diuerſis motibus manus proijcientis. ¶ Alteri⁹ quereret aliquis ex quo iſte impetus eſt fortiſſimus ī principio: quare proiectum non moueret velocius in principio q̄ꝫ in medio. Dicitur ꝙ hoc eſt ideo: quia licet ille impetus primo impreſſus in partem quam tangit proijciens ſit fortiſſimus: tamen in partes diſtantes impreſſus eſt paruus ꝛ remiſſus. et ſic in principio impetus non eſt per totum proiectum eque fortis: ſed fit fortior in partibus diſtantibus: et poſt. ꝙ eſt equaliter fortis in omnibus ſuis partibus: tunc proiectum velocius mouetur quod accidit in medio motus. Iſte aūt impetus dicitur eſſe nature permanentis.

Ad rationes queſtionis. ¶ Ad quattuor primas dicitur ꝙ concludunt. ¶ Ad quintam dicitur ꝙ ꝓiectum mouetur ab impetu: et ad iprobationē eius dicitur ꝙ impetus eſt qualitas ſecunda: large capiendo qualitatem ſecundam: pro omni qualitate que non ē qualitas prima. Nec oportet ꝙ omnis talis cauſetur a qualitatibus primis: licet hoc ſit verum de qualitatibus ſecundis propriiſſime capiendo hoc complexū qualitas ſecunda. ¶ Ad ſextaȝ dicitur ꝙ lʒ īſtrumētū non incipiat motum ſine agente principali particulari: bene tamen poteſt continuere motum inceptum ſine agente particulari principali quod ad inceptioneȝ motus concurrebat. ¶ Ad ſeptimam dicitur negando conſeq̄ntiā: quia talis impetus deſtruitur a medio reſiſtente: ꝛ a forma vel virtute proiecti actiue reſiſtentis. ¶ Ad octauam dicitur ꝙ licet maior impetus intēſiue maiorem motum producat: non tamen maior impetus extenſiue. ¶ Ad nonaȝ dicitur ꝙ licet proiectū moueatur a principio intrinſeco et violento: non tamē a principio intrinſeco ſibi naturali. Iſte autem impetus ineſt proiecto contra naturaȝ eius: et ideo mouet ipſum proiectum contra naturam.

¶ Et hec de octauo phiſicorum. Et per ↄñs de toto libro qui paſſim vulgo Phiſicorum appellatus eſt: tāetſi a cōmentatore Auditus ſiue Sermo dicatur naturalis quoniā principiū et radix totius eſt artis ī potentia omnes partes naturalis phīe ſicut elementuȝ in potentia eſt omnia generata ex eo: quippe q̄ cōprehendit res q̄ ſunt ſicut pricipia ꝛ radices vniuerſales illorum in quibus vult loqui naturalis. ¶ Nomen ꝟo autoris (vt dictus Commentator in ꝓhemio p̄ſentis libri teſtatur) eſt Ariſtoteles: filius Nicomachi ſapientiſſimus Grecoꝝ: qui compoſuit libros in hac arte et in Logica ꝛ in Methaphiſica: ipſeqȝ inuenit ꝛ ↄpleuit has tres artes. Inuenit: qꝛ quicq̄d inueniť ſcriptū ab antiquis in hac ſcientia non eſt dignū ꝙ ſit pars artis huius: nec principium: nec ambiguitas etiaȝ nedū ꝙ principia eſſent. Cōpleuit: quia nullus eoꝝ q̄ ſecuti ſunt eum vſqȝ ad hoc tp̄s (qđ eſt mille ꝛ quīgētoꝝ annorū) aliq̄d addidit: nec inuenit in verbis eius errorē

alicui⁹ q̃ntitatis: ⁊ talē virtutē eē in indiuiduo vno: mi-
raculoſū ⁊ extraneū exiſtit: q̃re cū hec diſpō in vno ho
mine rep̄iaꝛ: dign⁹ ē eē diuin⁹ magis q̃ hūan⁹. Hec ille

¶ Queſtio addita per magiſtrum Thomã Bricot ſacre
pagine profeſſorem.

Queritur vtrum implicet contradictionem
mundū fuiſſe ab eterno cū ſuis diſpoſitionibus natu-
ralibus. Et arguitur ꝙ ſic: qꝛ ſi mundus fuiſſꝫ ab eter
no tunc inter pūcta finita daretur infinitū: ⁊ īter extre
ma determiata darenꝛ media infinita: qđ implicat cō-
tradictionē. Cōña tñ pꝫ: qꝛ inter primū hoiem ⁊ eū qui
nunc naſcitur fuiſſent infiniti hoies. ¶ Secūdo ſic. im
plicat contradictionē ab eterno fuiſſe ꝓductã mulierē
pregnantē: igiꝛ ⁊ mūdū fuiſſe ab eterno ꝓductū. Añs
pꝫ: qꝛ vel fetus illius mulieris ſecutus fuiſſet eã vel nō
Non ſecunduꝫ vt notū eſt. Si primum tunc ſic. Fili⁹ il
le non fuit ab eterno: ⁊ mater eū p̄ceſſit ad ſummū per
nouē mēſes: igitur ipſa nō fuit ab eterno. ¶ Tertio ſic
Implicat cōtradictionē graue relictū in ſua naturali
diſpoſitione fuiſſe in aere ꝓductū: igitur ⁊ mūdum ab
eterno fuiſſe. Añs pꝫ: qꝛ tale graue nō fuiſſet ab eter-
no in terra: ⁊ tamē per finitū tp̄s ſolum ante fuiſſꝫ in
aere. Nã in aere violēte erat ⁊ a nullo detinebaꝛ: vt pꝫ
per ipoteſim: igitur nō fuit ibi tēpe infinito. ¶ Quar-
to ſic. ſi mundus fuiſſet ab eterno: tunc vel ſol fuiſſet
creatus in cãcro: vel in alio ſigno: ⁊ quodcūq꜄ dicatur:
tunc non fuiſſet in ſigno ſequēte ab eterno: ⁊ cum nō
fuerit niſi per finituꝫ tēpus ī ſigno priore: ſequitur ꝙ
non fuit ab eterno in illo ſigno in quo ponebaꝛ creari
¶ Quinto ſic. ſi poſſibile eſſet mundū ab eterno fuiſſe
creatū: poſſibile fuiſſet aliquē hominē ab eterno fuiſſe
mortuum: poſtq̃ fuiſſet viuus. ꝯñs implicat contradi-
ctionē: qm̄ tunc ante eternū eſſet aliquid: quod eſt im
poſſibile. Cōña tñ pꝫ: qꝛ ponatur ꝙ quotiens ſol fuit ī
ariete: ſortes fuit viuus: ⁊ quotiēs fuit in thauro: ſor-
tes fuit mortuus: tunc ſic. Stante eternita mundi ab
eterno ſol fuit in ariete: ⁊ etiaꝫ ab eterno fuit in thau
ro. Sed quotiens fuit in thauro ſortes fuit mortuus
poſtq̃ fuerat viuus: igitur ſortes ab eterno fuit mor-
tuus poſtq̃ fuit viu⁹. ¶ Sexto ſic. ſi mundus fuiſſet ab
eterno: tunc vel prior fuiſſet eclipſis q̃ nō eclipſis ei⁹:
et ecōtra: ⁊ q̃dcūq꜄ dicatur cum poſterius altero nō fu
erit ab eterno et prius eo preceſſerit ipſum ſolum ꝑ fi
nituꝫ tempus ſequitur ꝙ prius non fuit ab eterno.

In oppoſitum arguitur. Tū quia Ariſ. ponit
in hoc octauo libro mundum fuiſſe ab eterno. Tuꝫ: qꝛ
ſi cauſa naturalis potens ꝓducere mundum fuiſſꝫ ab
eterno: mundus fuiſſet ab eterno: igitur ſi cauſa libe-
ra ſufficiens ad ꝓducendum mundū fuerit ab eterno
mundus poteſt fuiſſe ab eterno: ſed cauſa libera ſuffi
Articul⁹ p̄m⁹. ciens ad ꝓductionem mundi fuit ab eterno: igiꝛ poſ-
ſibile eſt mundum fuiſſe ab eterno. ¶ In iſta queſtiōe
primo ponentur notabilia: deinde concluſiones: dein
de dubia.

Opinio. **Sciendum eſt primo ꝙ aliud eſt q̃rere vtruꝫ**
poſſibile ſit mundū fuiſſe ab eterno: ⁊ querere vtrum
poſſibile ſit mundum fuiſſe ꝓductū ab eterno. ¶ Qui
Cõfutatio l q̃ dam enim dicunt implicare contradictionē ꝙ mund⁹
tãgit acceptõ fuerit productus ab eterno: qui non dicerent cōtradi-
illoꝝ ꝟboꝝ ꝓ- ctionem ſequi ad hoc ꝙ eſt mundum fuiſſe ab eterno.
ducere: gñare: Uidetur enī eis prima facie ꝙ mundus fuiſſe ꝓductū
facere ⁊c. inferat mundum aliquando primo fuiſſe. ¶ Sed iſtos
fallit equiuocatio. ¶ Pro quo aduertendum eſt ꝙ om
nia hec verba: ꝓducere: generare: facere: ⁊ ſua paſſiua
eorūq꜄ participia poſſūt capi dupliciter. ¶ Unomodo
vt important nouitatem eſſendi: ita ꝙ eſſe factum va
leat tantū ſicut aliquãdo non fuiſſe ⁊ poſtea fuiſſe: vel
tantuꝫ ſicut hec oratio aliquando primo fuiſſe. Et tūc
manifeſtum eſt ꝙ implicat contradictionem mundum
fuiſſe creatum: factum vel productum ab eterno: quia
ſequitur mundus eſt ꝓductus (capiendo hoc modo ꝓ
duci) igitur mundus aliquando primo fuit: ⁊ vltra ali
quando primo fuit: igitur non fuit ab eterno produc-
tus. Et ſimiliter diceretur de iſtis participijs: creatus
genitus ⁊c. ¶ Alio modo poſſunt capi hec verba et eo-
rum participia vt importãt per ſe dependentiam: ⁊ nō
nouitatem eſſendi: ſm quam ſignificationē dicit Au-
guſtinus ꝙ aer non eſt factus lucidus: ſed fit lucidus
volens dicere ꝙ non ſic aer eſt factus lucidus ꝙ nō fi-
at: ſiue ꝙ non dependeat actualiter q̃ntum ad ſuum lu
men a ſole: ſed adhuc fit lucidus: qđ non eſt verum ca
piendo fieri vt importat nouitatē eſſendi: ſed preciſe
importat dependētiam ſm quem ſenſuꝫ diceremus mū
dum continue fieri a deo: non quia aliquid eius incipi
at eſſe: ſed quia continue dependet in ſuo eſſe a deo.
Et ſic ſumēdo hec vocabula non magis implicat con- Obiectio .i.
tradictionē mundum fuiſſe productum creatum vel fa-
ctum ab eterno: q̃ ipſum fuiſſe ab eterno. Et ſic obijci
atur: quia qua ratione diceretur aliquid eſſe genitum
ꝓductum vel creatum quod nunq̃ incepit eſſe: eadeꝫ
ratione aliquid diceretur eē corruptum vel annihilatū
quod nunq̃ deſijt eē: immo quod nunq̃ habuit eē: ſed
ſemper habuit non eē: ſicut aliquid dicitur eē genitū
quod ſemper habuit eſſe. Et per conſequens chimera
poſſet dici corrupta vel annihilata: quia ſemper habu
it non eſſe ad bonum ſenſum: id eſt nunq̃ habuit eſſe. Obiectio .ij.
¶ Itē ſi aliquid diceretur eē genitum quod ſemꝑ ha
buit eē: eadem ratione diceretur creatum: et ſic nō eſ- Solu. prime.
ſet differentia inter creari ⁊ generari. ¶ Ad primū iſto
rum dicitur ꝙ ſi capiatur annihilare vel corrumpere: vt
idem eſt quod facere nō eē materia non preſuppoſita:
et capiatur facere large ad facere poſitiue ⁊ priuatiue
quēadmodum dicimus deum facere non eē que nō ſūt
ſic non eſt inconueniens concedere aliquid eē corru-
ptum vel annihilatum quod ſemper habuit non eſſe.
Et quando inſtatur ꝙ chimera diceretur annichilata
dici poteſt ꝙ hoc non eſſet inconueniens in illo ſenſu
vel dicitur ꝙ ſicut nō omne illud quod ſemper fuit di
citur productum vel creatum: vt patet de deo: ſed ſo-
lum illud quod potuit non eſſe ⁊ fuit: ita non omne il-
lud dicitur corruptū quod ſemper habuit non eē: ſꝫ ſo
lum illud quod potuit habere eē. Si autem capiaꝛ cor
rumpi et annihilari ſtricte: vt opponuntur generare ⁊
creare prio modo dictis ſic negatur ꝯña. Neq꜄ produ
ci et creari ſecūdo modo dicta opponuntur annihilari So lutio .ij.
et corrumpi: ſed iſtis priuationibus increari et impro
duci. ¶ Ad confirmationem dicitur negando conſeq̄n
tiam: quia ſi illud quod fuit dependebat a materia cō
currente in ſuo genere cauſandi dicitur fuiſſe ꝓductū
vel genitum. Si autem ſic non dependebat: diceꝛ fuiſ
ſe creatum.

Sciendum eſt ſecundo ꝙ dupliciter intelligi
poteſt aliquid eē eternum ſiue coeternum ſue cauſe.
Unomodo capiendo eternū prop̄e: prout dicit immu-
tabilitatē: ⁊ hoc modo ſolus deus poteſt fuiſſe etern⁹
¶ Aliomō capiēdo eternū large: ꝓ eo qđ ſꝑ fuit: ⁊ ſic
prīa facie videtur ꝙ poſſibile ſit aliquid fuiſſe coeter-
num ſue cauſe. Si enim ignis fuiſſet eternus: ſplēdor Opinio cuiuſ
eius etiaꝫ eēt eternus. Similiter ſi pes ab eterno fuiſ dā doctoris.
ſet in puluere: veſtigium eius fuiſſet ei coeternum.
¶ Sed cuidã doctori multū ſubtili videꝛ imaginabile
ꝙ veſtigium pedis fuerit eternum. Nam (vt dicit) ta-
le veſtigium fuiſſet factum per impreſſionem pedis: et
ꝑ motum localem: ſed omnis motus localis eſt de ter

mino a quo ad ꝛminuꝫ ad quē: ergo tale veſtigiū aliq̄n
Scda ratio. nō fuiſſet. ¶ Itē null⁹ motus local' pōt fuiſſe eternus:
igiꝛ cū veſtigiū illđ nō potuerit fieri niſi ꝑ motū localē
ſequiꝛ ꝙ nō pōt fuiſſe eternū. ¶ Sed ad has rōnes (vi
dere meo) rñderi pōt ꝑ diſtictionē p̄us poſitã. vnde cō
cediꝛ ꝙ tale veſtigiū fuiſſet fcm̄ ꝑ motū localē: capien-
do factuꝫ vt nō iportat nouitatē eēndi: nō aūt ꝓut im
portat nouitatē eēndi. Sed qm̄ iplicat hoc ꝯtradictio
Solu tio. ne. nã ſm hanc diſtictionē pes ille ſꝑ fuiſſet ī eodē pul
uere: ergo nō fuiſſet motus localiter: et ꝑ ꝯñs veſtigiū
illud nō fuiſſet factuꝫ ꝑ motū localē ipius pedis ī pul-
uere: nō nego ꝙ tale veſtigiū fuiſſet fcm̄ ꝑ motū localē
Et cū dr ꝙ fuiſſet factū ꝑ impſſionē pedis in puluerē:
diſtinguiꝛ illa impſſio: vel ꝙ tale veſtigiū fuiſſet factū
ꝑ hoc ꝙ talis pes p̄mo aliq̄n imprimebaꝛ in puluereꝫ: ⁊
ſic negaꝛ. vel ꝑ hoc ꝙ talis pes ſemper fuiſſet impſſus
in puluerem: ⁊ ſic cōceditur.

Sciēdū ē tertio: ꝙ aliud eſt querere: vtrum
poſſibile ſit munduꝫ fuiſſe ab eterno: ⁊ vtrum mūdus
potuerit fuiſſe ab eterno: vel vtrū mūdus poſſit fuiſſe
ab eterno. Quãq̃ enī q̇libet illaꝝ cōcedatur ab illis q̇
tenēt ꝙ ad p̄teritū nō eſt potētia. Nã p̄ma ſm eos con
cedereꝛ: ſi capiaꝛ poſſibile large ꝓ ꝓpōe ad quã nō ſe
quaꝛ cōtradictio ꝑ ꝯñam ſimpliciter bonã: et nō ſoluꝫ
per ꝯñam bonã vt nūc. Sed neutra aliaꝝ duaꝝ cōcede
reꝛ: vtēdo hoc verbo pōt ſicut vtimur: qm̄ dicimus ꝙ il
lud qđ fuit nō pōt nō fuiſſe: vel illud qđ nō fuit nō pōt
fuiſſe: q̃q̃ enī hec cōcedereꝛ: ab eterno mūdus pōt fu-
iſſe (quã etiã oēs cōfitētur) nō tñ cōcedereꝛ iſta: mun
dus potuit eē ab eterno: qꝛ nec heri potuit eē ab eter-
no: nec añ quīq꜄ milia annoꝝ potuit eē ab eterno. ⁊ ſic ẟ
alijs. et ita inꝛ oēs ē concordia ẟ iſta: ab eterno pōt fu
Scd⁹ articl's. iſſe mūdus: ⁊ etiã de iſtis duabus: mūd⁹ nō pōt fuiſſe
ab eterno. mūdus nō potuit eſſe ab eterno. Sꝫ de iſta
modali cōpoſita poſſibile ē mūdū fuiſſe ab etno (capi
Pria concl'o. endo poſſibile ſicut dictū eſt) ē diſcordia. ¶ Sup qua
ſit p̄ma cōcluſio. Poſſibile ē aliquē effectū eē coeternū
ſue cãe: pꝫ: qꝛ aliq̇s ē effectus q̇ nō neceo ꝑ tp̄s ſequiꝛ
cauſã ſuã: ſed ſolū ē ea poſterior naturalr: igiꝛ ſi cã illi
Scda concl'o us eēt eterna: effectus eius eēt ei coeternus. ¶ Secū-
da ꝯcl'o: poſſibile ē mūdū fuiſſe ab eterno. pꝫ: qꝛ cau-
ſa ſufficiēs ad ꝓducēdū mūdū fuit ab eterno: ⁊ effect⁹
pōt eē coeternus ſue cãe vt diꝛ p̄ma ꝯcl'o: igr̄ poſſibile
Tertia ꝯcl'o. eſt mūdū fuiſſe ab eterno. ¶ Tertia ꝯcl'o: nō iplicat cō-
tradictionē mūdū fuiſſe ꝓductū ab eterno cū ſuis na-
turalibus diſpōnibus ſic opiatus ē arꝭ. hec cōcl'o pꝫ ꝑ
ſolutionē rōnū adductaꝝ ante oppoſitum.

Dubitatur primo. Utrū ſcđꝫ ar. mūdus eēt
factus a p̄mo motore. Et arguiꝛ ꝙ nō: qꝛ ſm arꝭ. nullū
neceſſariū hꝫ pricipiū: ſed ſm eū mūdus eēt ens nccīū
qꝛ ponit mūdū eē ꝑpetuū: igiꝛ nō haberet cãm efficien
tem. ¶ In oppoſitū arguiꝛ ſic: qꝛ ar. hic deducit eterni
tatē mūdi ſiue p̄mi motus: ex eternitate p̄mi motoris
demōſtratiōe ꝓpter q̇d [vt ſibi videꝛ] igiꝛ poſuit p̄mū
motorē eē cãm efficiētē p̄mi motus: ⁊ ꝑ ꝯñs ipi⁹ mūdi.
¶ Pro ſolutiōe dubij aduertēdū eſt ꝙ circa hãc mate-
Opio grego riã duplex ē opinio. ¶ Una ē gregorij dicētis arꝭ. ſenſiſ
ẟ arimio. ſe ꝙ neceſſaria nō hñt cãm efficiētē: licet bñ habeant
cãm finalē: ⁊ ita dicit oīa neceſſaria ſm arꝭ. eē indepen
¶ Obiectio dentia in gñe cãe efficiētis. ¶ Et ſi obiciaꝛ. qꝛ arꝭ. v. me
prima. tha. dicit ꝙ aliquoꝝ neceſſarioꝝ bene eſt cauſa. ¶ Itē
Obiectio. ij. ponit primum motorem eſſe cauſam efficientem p̄mi
Obiectio .iij. motus. ¶ Item dicitur in ſecundo de generatione: mo
tum ſolis eē cãm generationū et corruptionū: ⁊ tamē
ponit generationes et corruptiones eſſe perpetuas.
¶ Ad primã reſpondetur: ꝙ cū dicit arꝭ. neceſſariorū
Solutio p̄me eſſe aliquam cauſam: nō capit neceſſariū pro ente per
petuo: ſed pro ꝓpōne neceſſaria habentem aliaꝫ ex q̇
infert cauſaliter: ſicut iſta triãgulus hꝫ tres: ex iſta tri
angulus ē figura plana ⁊c. ¶ Ad alias duas obiectio Ad alias du-
nes: dicitur ꝙ nullus motus ē perpetuus: licet ꝑpetu as.
us ſit motus. nulle etiã generationes vel corruptōes
ſunt perpetue: licet ꝑpetue ſint generationes ⁊ corru
ptiones: et ideo bene concedi poteſt aliquam eſſe cau
ſam efficienteꝫ generationū et corruptionum: ⁊ etiaꝫ
motuum celeſtiū. ¶ Dicit īſuper hec opinio ꝙ ſm arꝭ.
et cōmenta. nulla eſt factio: generatio vel ꝓductio: ſi
ne nouitate eſſendi: neq꜄ apud eos haberet locuꝫ illa
diſtinctio que poſita eſt in primo notabili: ipſi enī po-
nunt ſimpliciter ex nihilo nihil fieri poſſe: quod falſū
eſſet ſi neceſſaria eſſent facta: quia tunc facta eēnt ex
nihilo. ¶ Alij magis attēdentes ad id qđ naturaliter
ratio dictat ad opinionem arꝭ. dixerunt arꝭ. ſenſiſſe Alia opinio.
mundū fuiſſe factum a deo: non capiendo fieri vt di-
cit nouitatē eſſendi: ſed ſolū vt dicit dependētiam ab
altero in genere cauſe efficientis. Uidetur enī rationi
naturali diſſonare: concedere plura eſſe indepēdētia ī
vniuerſo. Item cauſalitas cauſe finalis preſupponit
cauſalitatē cauſe efficientis: ſed talia neceſſaria po-
nunꝛ habere cauſam finaleꝫ: igitur ⁊ cãm efficienteꝫ.
¶ Utraq꜄ iſtaꝝ opinionuꝫ mihi videꝛ ꝓbabilis: eligat
quam teneat q̇ voluerit: ⁊ rōnes ad oppoſitū ſoluat.
¶ Ad rationes q̃ſtionis. Ad primã negaꝛ aſſumptum
et ad ꝓbationē eius dicitur: ꝙ in caſu eternitatis mū
di non fuiſſet dabilis primus hō: ⁊ vbi dabilis fuiſſet
ille fuiſſet tēpe perpetuo: ⁊ nullus fuiſſet dies vite
ſue: inter quē ⁊ alium hominē fuiſſent infiniti hoīes.
¶ Ad ſecūdã rōneꝫ negatur aſſumptū: ⁊ ad ꝓbationē
dicitur: ꝙ caſu poſito vel non fuiſſet dabilis primus
filius illi⁹ mulieris: ſed habuiſſet infinitos: quoꝝ pri
mus non poterat dari vel ſi datus fuiſſet primus ille
tēpe infinito ſtetiſſet in vtero matris: ⁊ exiuiſſet vte
rum per infinitum tempus poſt eſſe ſue matris. ¶ Ad
tertiam diſtinguitur aſſumptū: quia dupliciter poteſt
intelligi graue in ſua naturali diſpoſitione remanēs
fuiſſe ab eterno in aere poſitū. Uno modo ꝙ nullo tē-
pore fuiſſet ibi detentū preter ſuam naturã propriaꝫ
et hoc implicat cōtradictionē. Alio modo ꝙ fuerit ibi
detentum a virtute diuina cui natum eſt obedire: ⁊ ſic
per infinitum tempus ſtetiſſet antea q̃ ad terrã ceci-
diſſet: ⁊ tamē diceremus ipm̄ manere in naturali ſua
diſpoſitione: quia factum erat vt pareret potentie ſu
periori. ¶ Ad q̃rtaꝫ dicitur ꝙ poſita eternitate mūdi
ſol ab eterno fuit creatus in cancro: ſol etiam ab eter
no fuiſſet creatus in libra: ſed argumentū non currit
quia in eo ſupponitur ſol aliquando primo fuiſſe vel
in cancro vel in ariete quod falſum eſt. ¶ Ad quintaꝫ
conceditur conſequēs ſicut bene ꝓbatur. Et ſi infera
tur ex hoc ꝙ aliquid fuit ante eternum: negatur con-
ſequētia: quia nunq̃ illi⁹ hominis daretur p̄ma mors
neq꜄ prima vita. ¶ Ad ſextam diciꝛ ꝙ neq꜄ fuiſſet pri
us eclipſis ſolis q̃ non eclipſis: nec econtra: ſed quāli
bet ipſius eclipſim preceſſiſſet aliqua non eclipſis: et
quālibet nō eclipſim aliqua eclipſis preceſſiſſet: quia
nunq̃ primo fuiſſet ſol eclipſatus nunq̃ etiam primo
fuiſſet non eclipſatus.

¶ Fata regunt finem: ſpero dij cepta ſecundent.

¶ Fortuna opes auferre non animū poteſt.

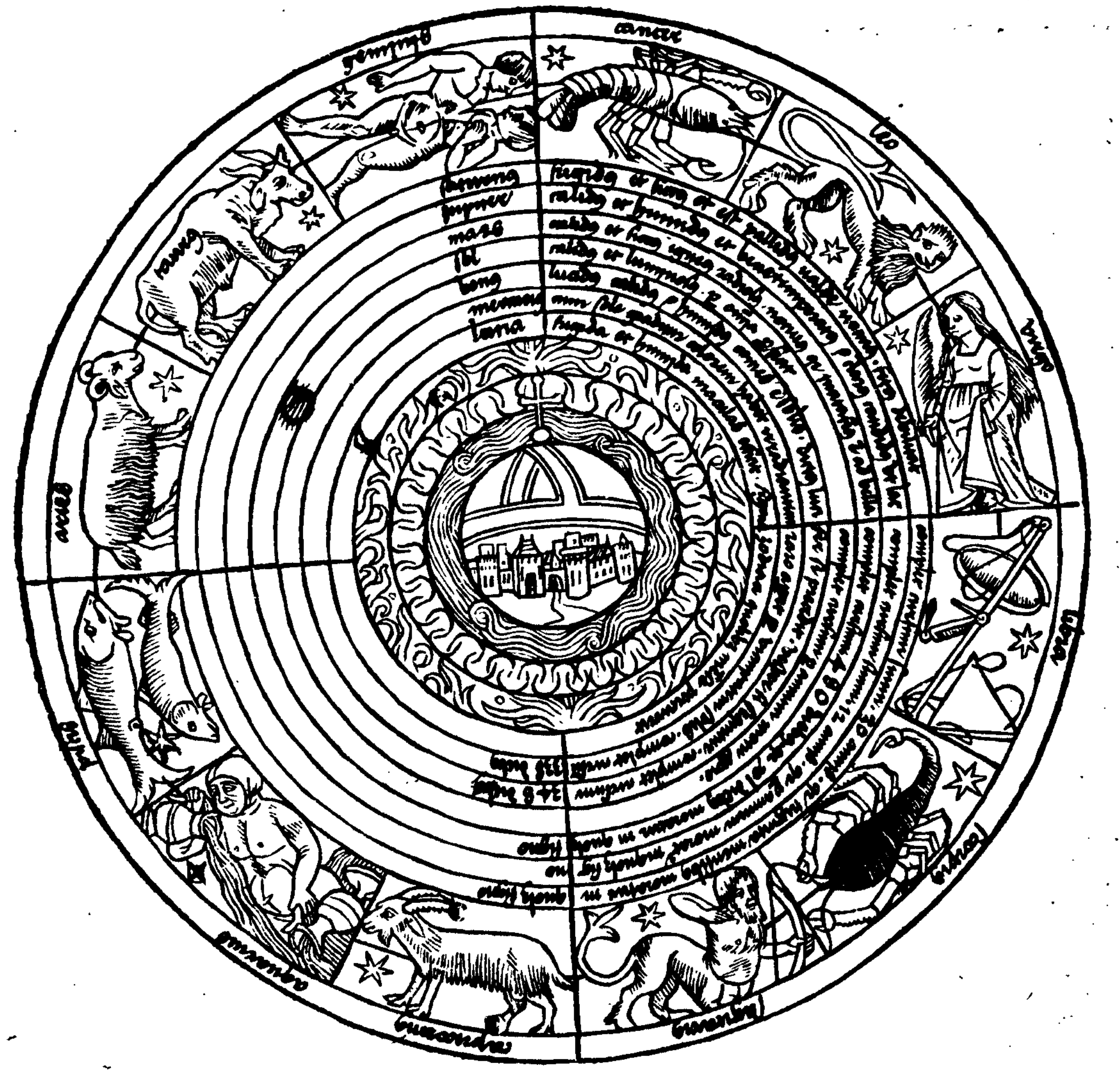

Ut Celū ſignis p̄refulgens eſt duodenis.
Sic hominis corpus aſſimulatur eis.
Nā caput ⁊ facies Aries ſibi gaudet h̄re.
Gutturis ⁊ colli ius tibi Thaure detur
Brachia cū mā̄ib⁹ Gemis ſūt apta decēt.
Naturā Cancri pectoris aula gerit
At Leo vult ſtomacū reb⁹ ſibi vēdicat idē.
Sed inteſtinis Uirgo preeſſe petit
Ambas Libra nates:ābas ſibi vēdicat hācas
Scorpio vult anū vultqꝫ pudenda ſibi
Inde ſagittari⁹ in coxis vult dominari
Amboꝝ genuū vim Capricornus habet.
Regnat in Aq̄rio crux vis apta decēter
Piſcibus ⁊ den.um congrua planta pedum

Fata regunt finem:ſpero dij cepta ſecūdēt

De natura ſcientia fere plurima videt̃ circa corpora ⁊ magnitudīes ⁊ coꝝ paſſiones ⁊ mot⁹. Adhuc aūt circa p̄ncipia q̄cunqꝫ talis ſubſtantie ſunt. Natura em̄ conſtantiū:hec q̄dē ſunt corpa ⁊ magnitudīes: hec aūt habent corp⁹ ⁊ magnitudinē. hec aūt p̄ncipia habētium ſunt. ¶ Pro quoꝝ declaratiōe ponūtur aliq̄ cōcluſiones. Pria eſt/corp⁹ ē vndiquaqꝫ diuiſibile/ꝓbat̃ ſupponēdo ꝙ continuū eſt diuiſibile in ſemꝑ diuiſibilia. ¶ Tū pzio:q2 nō ſunt niſi tres ſpēs magnitudis:ſcꝫ: linea: q̄ eſt diuiſibilis in longitudinē. Sup̄ficies: q̄ eſt diuiſibilis ſcđꝫ longitudinē ⁊ latitudinē ⁊ corp⁹: qđ eſt diuiſibile ſcđm tres dimēſiones:igitur corpus eſt vndiquaqꝫ diuiſibile. ¶ Tū ſcđo: q2 ſcđm pythagoricos ꝑfectio rei cōſiſtit in trib⁹:ſcꝫ in p̄ncipio:medio:⁊ fine:ſꝫ corp⁹ eſt ſcđm tres dimenſiōes diuiſibile:igit̃ vndiquaqꝫ. ¶ Tū tertio:q2 antiq̄ circa diuinū cultū vtebātur trib⁹:ſcꝫ:thure: igne:⁊ orōnib⁹:quaſi nūerus ternari⁹ eſſꝫ ꝑfect⁹: igit̃ ſcđm tres dimēſiones diuiſibile: eſt vndiquaqꝫ diuiſibile. ¶ Tū quarto:q2 de duob⁹ nō dicim⁹ oē.ſꝫ ambo/de trib⁹ vero dicimus oē.igit̃ taliter diuiſibile ē vndiquaqꝫ diuiſibile. ¶ Scđa ꝯcluſio ē. Oē corpus ē magnitudo ꝑfecta/ꝓbat̃ pzio:q2 oīne totū:⁊ ꝑfectū:nō differūt adinuicē.ſꝫ totum hꝫ oēs dimenſiōes:igit̃ eſt ꝑfectū Tū ſcđo q2 corp⁹ eſt cōtinuū ⁊ vndiquaqꝫ diuiſibile: igit̃ eſt magnitudo ꝑfecta. ¶ Tertia ꝯcl̃o. Inter oīa corpa mūdus ē ꝑfect⁹. Pꝫ:q2 non eſt ꝑs alterius. Tum: q2 đr vniuerſuꝫ: quaſi oīa ꝯtinens: igit̃ eſt perfectū. ¶ Concluſio quarta. Preter quatuor elemēta ē ponendū quintū corp⁹ ſimplex:mobile ſcđm naturā ꝓpriā:motu circulari. ¶ Pro hac ꝯcl̃one ſupponit̃ pzio : ꝙ oīa corpa vel magnitudines poſſunt moueri ſcđm locū:eo ꝙ in ſe habent naturā. q̄ eſt p̄ncipiū mot⁹. ¶ Scđo ſupōit̃ ꝙ oīs mot⁹ localis corpoꝝ ſimpliciū. queꝫ vocam⁹ latiōꝫ:aut ē rect⁹:aut circular̃:aut mixt⁹ ex his. ¶ Supponit̃ tertio:ꝙ motus circularis ē qui eſt circa mediū. ſed motus rect⁹ ē qui eſt a medio: ſurſuꝫ:vel ad medium: deorſuꝫ. ¶ Quarto ſupponit̃.ꝙ corpoꝝ q̄daꝫ ſunt ſimplicia: q̄ habent p̄ncipiū vnius mot⁹ ſcđm naturā:vt ignis:⁊ terra. Et q̄dam cōpoſita:q̄ habēt naturas pluriū motuū: ⁊ iſtoꝝ mot⁹ ſunt cōpoſiti: ſicut ſimpliciū motus:ſunt ſimplices. Probatur concl̃o.pzio ſic. ¶ Oīs mot⁹ ſimplex eſt alicui⁹ corpis ſimplicis ſcđm naturā ꝓpriam eius:ſꝫ eſt aliq̄s mot⁹ ſimplex circularis: et nō eſt alicui⁹ quatuor elemētoꝝ:q2 talia mouentur motu recto: mō vnius corpis ſimplicis eſt tm̄ vnus mot⁹ ſimplex ſcđꝫ ſpēm: igitur motus circularis ē alicuius corpis ſimplicis p̄ter quatuor elemēta. ¶ Pro ſcđa ꝓbatiōe ſupponit̃ pzio: ꝙ motus ꝯueniēs alicui p̄ter naturā: eſt ꝯtrarius illi q̄ ꝯuenit ei ſcđm naturā:vt mot⁹ ſurſuꝫ terre:motui deorſuꝫ ipſius. ¶ Scđo ſupponit̃. ꝙ tm̄ vnuꝫ vni opponit̃. ¶ Tertio ſupponit̃.ꝙ ē aliqđ corpus circulariter motū Tūc arguit̃ ſic/vt illi corpi ꝯuenit mot⁹ circularis ſcđꝫ naturā ⁊ tūc ipm̄ ē aliud a quatuor elemētis q̄ naturaliter mouētur motu recto:vel ꝯtra naturā ⁊ tūc ꝯtrariabitur motui qui ꝯuenit igni vel terre ſcđꝫ naturā.ſꝫ hoc nō:q2 motui naturali ignis ꝯtrariat̃ mot⁹ deorſuꝫ: igr̃ ei nō cōtrariatur mot⁹ circular̃.tenet ꝯña:q2 vnum vni ē ꝯtrariū. ¶ Tertio ꝓbat̃ ſic/mot⁹ p̄or ⁊ nobilior ē nobilioris corpis. ſꝫ mot⁹ circularis eſt p̄or ⁊ nobilior motu recto: q̄ ꝯuenit elemētis:q2 fit ſcđꝫ lineā circularē.cui nō p̄t fieri additio:⁊ q̄ ē ſimpl̃r linea recta: igr̃ talis mot⁹ ꝯuenit nobiliori corpi. ꝙ ſit aliqđ quatuor elemētoꝝ. ¶ Pro quarta ꝓbatiōe ſupponitur p̄mo:ꝙ motus cōueniens alicui corpi ſcđꝫ naturā ꝓpaꝫ ei⁹:ꝯtrariat̃ ei q̄ cōuenit p̄ter naturā. ¶ Supponit̃ ſcđo:ꝙ motus ꝯueniēs vni corpi ſcđꝫ naturā ꝯuenit alteri ꝯtra naturaꝫ. Tūc arguit̃ ſic. Aliqđ corpus moueur circulariter:⁊ nō aliquod quatuor elemētoꝝ:igr̃ q̄nta eēntia Mior pꝫ:q2 ſi aliqđ elemētoꝝ moueret̃ circulariter: vel moueret̃ ſcđm naturā:⁊ hoc nō.q2 ſcđꝫ naturaꝫ mouētur motu recto: vel ꝯtra naturā:⁊ tūc aliđ elementū mouebit̃ circul̃r ſcđm ꝓpriā naturā qđ pꝫ ꝑ ſcđaꝫ ſuppōēm:⁊ tūc eodeꝫ mō improbaret̃ ſicut p̄us. ¶ Quito ꝓbatur ſic/mot⁹ circularis ē ꝑpetuus:ſꝫ nullū violentū ꝑpetuo durat: igr̃ nō eſt violentus: ſꝫ naturalis. Et nō eſt naturalis alicui elementoꝝ:igitur quinto corpi:quod eſt tanto nobilius ⁊ honorabilius: q̄to plus elongatur a nobis.

Concluſio.i.

¶ De trib⁹ dicimus omne.

Concluſio .ij.

Cōcluſio.iij.

Cōcluſio .iiij.

de motu ꝯpoſito

¶ Contingit mixta moueri ſm elemētum p̄dominans.

¶ Tm̄ vnum vni ē ꝯtrariū.

quinta eē

¶ Nullū violetū ꝑpetuo durat.

¶ Scōm caplm in quo agitur de differētia
qnti corpis ab ipis elementis.

Conclusio .i.
Probationes
Diffinitiones

a D videndū drīam celi ab elemē-
tis ponit p'io talis ɔclo. Celuz
non hȝ grauitatē nec leuitateȝ.
Probatur p'io sic. q2 oē graue
vel leue natuȝ est ferri a medio
vel ad mediū. Graue em̄ ē qd est natuȝ ferri
ad mediū. Et leue ē qd ē natū ferri a medio
Et grauissimū est qd substat oib' deorsuȝ la
tis. Leuissimū vero ē qd supfertur oib' aliis
sursuȝ latis. Alia aūt habēt grauitatē
ꝛ leuitateȝ: respectu diuersoꝝ: puta
aer hȝ leuitatē respectu aq̄: ꝛ grauitateȝ re-
spectu ignis. Sȝ celū nō ē natū moueri: nec
a medio: nec ad mediū: igitur nō hȝ grauita
tem nec leuitatē. Minor pȝ: q2 vel talis mo
tus inesset sibi scdm naturā: ꝛ hoc nō. q2 qlȝ
mot' rectus ɔuenit alicui elemētoꝝ scdȝ na
turam: igit nō ɔuenit celo: cū vn' motus tm̄
sit vnius corpis. Vel ɔtra naturā: ꝛ tūc mo
tus sibi oppositus cōueniret celo scdm na-
turā qd est improbatū. Probat scdo eadeȝ
conclo. q2 ideȝ ē mot' toti' ꝛ ptis: sicut ideȝ
est locus totius ꝛ ptis: sȝ nulla ps celi nata
est moueri sursuȝ vel deorsuȝ: q2 nec scdȝ na
turā, nec cōtra naturam vt deductū est: igit

Conclusio .ii.

¶ Scda ɔclo. Celū est ingenerabile ꝛ incor
ruptibile: pȝ: oē qd generatur vel corrumpi
tur: generatur vel corrūpitur subiecto psup
posito: ꝛ cōcurrente suo ɔtrario: sȝ celū non
hȝ ɔtrariū: alias motui eius aliqs mot' cō-
trariaret. qd postea patebit esse falsuȝ: igit
celū est ingenerabile ꝛ icorruptibile.

Cōclusio .iii.

¶ Ter
tia ɔclo. Celum ē inaugmentabile ꝛ indimi-
nuibile: pȝ: q2 oē qd augetur vel diminuitur:
qntum ad aliquā eius pteȝ generatur vel cor
rūpitur: sȝ celū est ingenerabile ꝛ incorrupti
bile: igitur ꝛ inaugmētabile ꝛ indiminuibile

Cōclusio .iiii.

¶ Quarta conclo est. Celū est inalterabi-
le, ptȝ: q2 quecūq̄ scdm passiones ꝛ passibi-
les qualitates alterātur: possunt augeri vel
diminui: vt pȝ de aīalibus. plātis: ꝛ ptibus
ipaꝝ: sȝ celum est inaugmentabile ꝛ indimi-
nuibile: igitur est inalterabile. Item oēs taȝ
barbari: q̄ greci qui aliquā estimatiōem de
celo habuerūt: attribuerūt ipȝ celū deo pro
loco: adaptātes inmortali locū inmortalē.
Item si cōsiderem' oia que dicta sunt de ce
lo ꝛ ptibus eius: nihil inueniem' in eo trās-
mutatū: igit signū est q̄ ē ingenerabile: inal
terabile: ꝛ incorruptibile. Iteȝ antiqui sicut
anaxagoras vocauerūt celuȝ ethera: quasi
sempiterne currēs: lȝ abusus sit ether nole
pro igne: igit celum ppetue currēs: ē ppetu
um: ꝛ p ɔñs ingenerabile ꝛ incorruptibile: ꝛ
adhuc hec opio apud nos tenet. Non em̄ se
mel neq̄ bis: sȝ infinities oȝ ponere easdem
aduenisse opiniōes ad nos.

Non semel ne
q̄ sȝ infinities
eedē redibūt
opiniones.
Conclusio .v.

¶ Quinta ɔclo
motus circularis ꝛ mot' rectus nō contra-
riantur: pȝ: q2 motus recti cōtrariātur adin
uiceȝ: sed vnū tm̄ vni est cōtrariū: igitur nō
contrariat motui circulari.

Conclusio .vi.

¶ Sexta ɔclo ē
diuersi motus facti sup diuersos semicircu
los ex eadem pte dyametri factos. i. descri-
ptos nō contrariātur adinuicē. Pȝ: q2 tunc
infinita vni contrariarētur: cum sup eūdem
dyametrū possint ɔstitui quasi infiniti semi
circuli.

Cōclusio .vii.

¶ Septima ɔclusio est. Motus fa-
cti sup eūdem semicirculū terminis trāspo-
sitis nō contrariātur. Pȝ: q2 tales mot' nō
fiunt scdm lineā breuissimam: qd requiritur
ad contrarietateȝ motuum: ex quo cōtraria
scdm locū maxime distāt.

Conclo .viii.

¶ Octaua cōclo
Motus facti supra diuersos semicirculos
eiusdem totalis circuli nō ɔtrariātur. Ptȝ:
q2 nō fiunt scdm lineā breuissimam: nec fiūt
scdm idem mediū: ꝛ cū hoc possunt pcedere
ab eodem in idem.

Conclusio .ix.

¶ Ultima conclo. Tota-
lis circulatio nō contrariatur totali circula
tioni. pȝ: q2 vel tales fierent scdm eūdem cir
culum: vel scdm diuersos. Si scdm: tunc nō
contrariātur: ex quo motus cōtrarij debēt
fieri scdm eādem lineā breuissimam. Si pri-
mum: vel igitur illi motus sunt in eodem mo
bili: ꝛ hoc non: quia tunc idem mobile moue
retur motibus contrarijs. Vel sunt in diuer
sis mobilibus: ꝛ tunc vel illa mobilia sunt
eque fortia: ꝛ tunc mutuo se impedirent: vel
vnum erit fortius alio: ꝛ sic vnum impediet
alterum: ꝛ per consequens illud alteruȝ erit
frustra: cum frustra sit calciamentum cuius
non est calciatio: sed hoc est falsum: quia de
us ꝛ natura nihil faciunt frustra.

Frustra sit cal
ciamētuȝ cui'
nō ē calciatio
De' ꝛ natura
nihil faciunt
frustra.

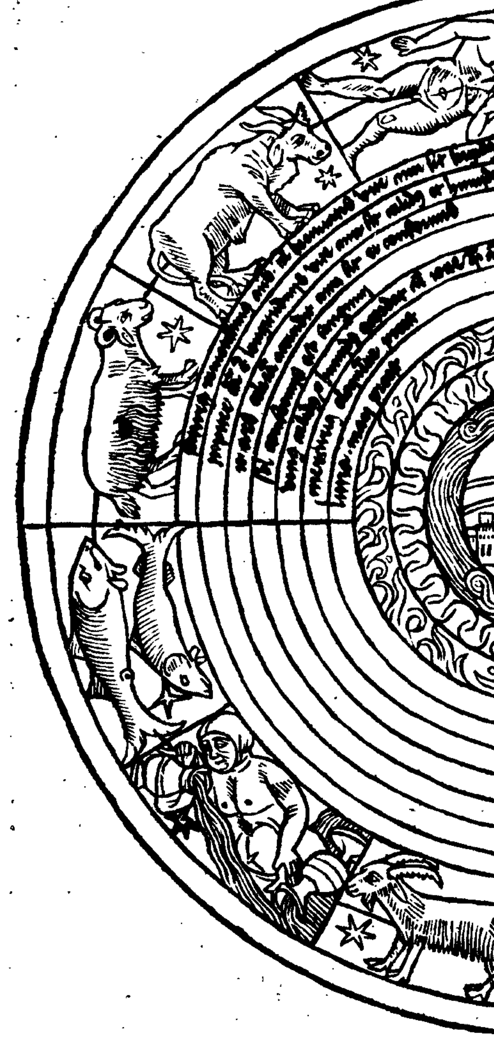

d E natura aūt scia fere pluri
ma videt circa corpa ꝛ magnitudi-
nes ꝛ hoꝝ exñs passiōes ꝛ mot' ad
huc aūt circa pncipia q̄cunq̄ talis
sūt s he ꝛc. Iste ē prim' liber de
celo ꝛ mundo: in quo deteriatur de
corpe mobili localr. cui' subiectum
attributiōis circunloq̄mur p hoc cōplexuȝ: corp' mobi
le localr: siue ens naturale mobile localr. Et ppa pas-
sio ei', ē hoc cōplexuȝ: mobile localr. vel hoc cōplexuȝ:
mobile vel q̄escibile localr. Et diuidit iste liber in qua
tuor libros ptiales. In pmo deteriat de toto vniuerso
In scdo deteriat de pncipaliori pte toti' vniuersi. s. de
celo. In tertio deteriatur de corpib'. mobilib' motu re
cto: scȝ de quatuor elemētis ꝛ de pncipijs eoꝝ fm opi-
nioneȝ ātiquoꝝ. In q̄rto deteriat de eisdē fȝ opioeȝ p
priā. Prim' liber ɔtiet q̄tuor tractat'. In p'io deteria
tur de pfectōe mūdi. In scdo de finitate ꝛ infinitate cor
poris. In tertio ōndit q̄ sit tm̄ vn' mūd' ꝛ nō plēs. In
q̄rto ōndit q̄ mūd' ē igenit': ppetu' ꝛ icorruptibilis. p
tes patebūt i pcessu. Prim' tractat' ɔtiet q̄tuor ca. In
p'io pmittit talē ɔclōem: q̄ mūd' ē pfect' fm magnitu
dinē. pmittēs tñ p'io talē suppōem: q̄ scia naturalis ē
circa corpa ꝛ magnitudies ꝛ eoꝝ passiōes ꝛ mot': pȝ: q2
scia naturalis ē de his q̄ hñt pncipiū mot' ꝛ alteratio
nis: sȝ corpa ꝛ magnitudies sunt hmōi: igr̄ scia natura
lis hȝ ɔsiderare de ipis. Dicit p. i textu. Fere scia natu
ralis ē de corpoib' ꝛ magnitudinib': q2 nō oia natura
lia sunt corpa ꝛ magnitudies: sȝ q̄daȝ hñt corpa ꝛ ma-
gnitudies: sic sunt hoies: ꝛ q̄dā sunt res q̄ nō sunt cor-
pa nec magnitudies. sic aīa ꝛ motores orbiū: de q̄bus
tm̄ in ista scia ɔsiderat. T. Cōtinuū q̄dē. ¶ Hic p. ɔñr
pmittit aliq̄s suppōes: q̄ꝝ p'a talis ē. q̄ ɔtinuuȝ est qd
diuisibile ē in sp diuisibilia T. Corp' aūt. ¶ Scda suppō ē
q̄ corp' ē qd ē vndiq̄ diuisibile. Hāc suppōem declarat
p. q̄druplr. p'io sic. Oē triplr diuisibile ē vndiq̄ diuisibi-
le: sȝ corpus ē triplr diuisibile: igr̄ corpus ē vndiq̄ diui-
bile. minor pȝ: q2 nō sunt nisi tres spēs magnitudis. s. li
nea: supficies: ꝛ corpus. Et iter istas: linea solū diuidit i
vnaȝ dimensiōeȝ: ꝛ solū est de rōne linee: q̄ sit diuisibi
lis fm vnā dimēsiōeȝ: ꝛ de rōne supficiei: q̄ sit diuisibilis
fm duas: ꝛ cuȝ nō sunt nisi tres dimēsiōes: seq̄tur q̄ cor

p⁹ erit diuiſibile ſʒ tres dimēſiões. Vñ lʒ linea ſʒ tres di
menſiões diuiſibilis ſit ⁊ ſilr ſupficies: ſic ⁊ corpus: hoc
tñ nõ ꝯuenit eis ſm eaꝝ rõnes ꝓpꝛias: ſʒ ſʒ rõem corꝑis
Dicta aũt ſuppõ dʒ ſic intelligi. Corpus ē vndiq; diui
bile hoc ē corpus ē ſm cuiuſlʒ ſpēi dimenſionuʒ aliquã
dimenſiões diuiſibile. T. Queadmodũ. ❡ Hic p. ſcdo ꝓ
bat idē auctoritate pythagoricoꝝ dicētiuʒ ꝑfectões rei
in trib⁹ ꝯſiſtere. ſ. in pncipio: medio: ⁊ fine: qˢi volenti
um dicere ꝙ hñs illa tria hʒ oia in qbus ꝯſiſtit ꝑfectio
eius. Jdõ dicit ꝙ nũerus ternari⁹ iſtoꝝ triuʒ. ſ. ꝯſumma
tio: mediũ: ⁊ pncipiũ. ē i q° ꝯſiſtit ꝑfectio. Ex iſto textu
elicit iſta cõis auctoritas. Perfectio rei i tribus ꝯſiſtit
ſ. i ſba: ꝟtute: ⁊ opatõe. T. Hec aũt ei. ❡ Hic p. tertõ
ꝓbat idē ex dictis ãtiquoꝝ. Antiq̄ ei circa diuinũ cultũ
trib⁹ vtebant. ſ. thure: igne: ⁊ orõibus: qˢi dicētes nũeꝝ
ternariũ oia ꝯtinere: g° qd ē diuiſibile ſʒ tres dimēſiões
eſt vndiq; diuiſibile. T. Aſſignamus aũt. ❡ Hic p. qr
to ꝓbat idez ſic. de duob⁹ nõ dicimus oẽs ſʒ ãbo. de tri
bus dicimus oẽs: g° ſignuʒ ē qd ſʒ tres dimenſiões eſt
diuiſibile. ē vndiq; diuiſibile. Vñ lʒ tpe ari. fuit modus lo
qndi vſitatus talis ꝙ ñ vtebãt orõe formata de duob⁹
ꝑciſe: in q̄ ponebat hoc ſignuʒ oẽs: tñ apd noſ ſʒ rigo
reʒ logice alius ē mod⁹ loqndi vſitatus. Naʒ ſic hoc ſi
gnuʒ ois ſingulari nũeri cuilʒ terĩo cõi ſingularis nũe
ri addi pt debite: ſiue tal' terminus accipiat ꝓ plurib⁹
ſiue ꝓ vno: ita h° ſignuʒ oẽs pluralis nũeri cuilʒ terĩo
pluralis nũeri debite addi pt ſiue talis terĩnus ꝓ duo
bus ſoluʒ accipiat. ſiue ꝓ pluribus. Dicimus eñi in cõi
mõ loqndi ꝙ oẽs eq̄ hẽrici currunt: ſuppoſito ꝙ nõ hẽ
at niſi duos q̄ currunt. T. Oñ itaq; oẽ. ❡ Tertia ſup
põ ē ꝙ oẽ corpus ē magnitudo ꝑfecta. Probat p. q2 oẽ
totuʒ ⁊ ꝑfectuʒ idē ſunt: ſʒ corpus hʒ oẽs dimēſiões ſal
teʒ ſʒ ſpēʒ: cuʒ hẽat tres tñ diuerſaꝝ ſpēꝝ: g° corpus ē
ꝑfectuʒ. T. Et ſic diuiſiõeʒ. ❡ Hic p. ꝓbat eãdem ſup
põem ſic. Magnitudo q̄ eſt vndiq; ꝯtinua ē ꝑfecta. ſʒ
corpus ē hmõi: igr. Mior pʒ: q2 corpus vndiq; ē diui
bile: vt dicit ſcda ſuppõ. g° ē magnitudo q̄ eſt vndiq;
ꝯtinua. T. Sʒ de illo qdeʒ. ❡ Hic p. ꝓbat ſcda rõne il
lud ideʒ ⁊ hoc ſic. Jlla magnitudo q̄ nõ hʒ trãſituʒ i ali
am magnitudinem ē ꝑfecta: ſʒ corpus ē hmõi: igr. T.
Particulariuʒ qdē corpus. ❡ Hic p. põit ꝯclõeʒ pncipa
lē huius ca. ſ. ꝙ inter corpa mũdus ē ꝑfectus. Pʒ q2 oẽ
corpus qd nõ eſt ps alteri⁹ ē ꝑfectuʒ: ſʒ mũdus ē hmõi:
igit. Vñ iſta rõ nõ ſolum ꝯcludit ꝙ mũdus ē ꝑfectus: ſʒ
ꝙ eſt ꝑfectior alijs corpibus. Jſtd ideʒ declarat p. ex in
terꝑtatiõe huius termini vniuerſuʒ. Dicimus ei mun
duʒ eſſe vniuerſuʒ qˢi oia ꝯtinẽteʒ: g° mũdus ē ꝑfectus
Vñ ꝓpe capiendo illuʒ terminũ corpus: mũdus nõ eſt
corpus: ſʒ magis corpa q̄ faciũt vnuʒ vnitate ordĩs: ag
gregatõis: ⁊ ꝯtiguitatis: ⁊ ſic mundus pt dici corpus
capiendo corpus pro illo qd eſt vnum vnitate ordinis
vel contiguitatis.

De hijs aũt ❡ Jſtd ē ſcdm ca. huius pmi tractatus i
quo p. itendit oñdere iſtã ꝯclõem ꝙ pꝛ
ter q̄tuor elemẽta ē ponẽduʒ q̄ntuʒ corpus ſimplex al
terius nature ab eis. Et ꝓ huius ꝯclõnis ꝓbatõe pmit
tit q̄tuor ſuppões. ❡ Pꝛia eſt. ꝙ oia corpa phiſica ⁊ ma
gnitudĩes ſʒ ſeipa ſunt mobilia ſʒ locuʒ. Probat ſic p.
q2 hñt in ſe pncipiũ motus localis. ſ. naturã. g° ipa ſʒ
ſeipa ſunt mobilia motu locali. T. Ois aũt ē. ❡ Scda
ſuppõ ē. ꝙ ois motus localis q̄ vocat latio aut ē rectus
aut circularis: aut mixtus ex his: ⁊ hoꝝ motuum duo
ſunt ſimplices. ſ. rectus ⁊ circularis q̄ fiunt ſʒ magnitu
dines ſimplices. T. Circularis qdeʒ. ❡ Tertia ſuppõ ē
ꝙ motus circularis eſt q̄ ē circa mediuʒ: rectus aũt q̄ ē
ſurſuʒ vel deorſuʒ. Motus aũt rectus ſurſuʒ: eſt mot⁹
q̄ eſt a medio. Motus aũt rect⁹ deorſum: eſt motus q̄ ē
ad mediuʒ. T. Oñ aũt. Quarta ſuppõ ē ꝙ corpoꝝ
quedã ſunt cõpoſita ⁊ qdaʒ ſunt ſimplicia. Simplicia
aũt ſunt q̄ ſoluʒ hñt pncipiũ vni⁹ mot⁹ ſʒ naturã. Cõpo
ſita ſũt q̄ hñt pncipia pluriũ motuũ. Vel corpa ſimpli
cia ſũt q̄ nõ hñt ꝟtutē pluriũ formaꝝ motiuaꝝ diuerſaꝝ
ſpēꝝ: ſʒ ſolũ vnius. Sʒ cõpoſita hñt virtutē pluriuʒ for
maꝝ motiuaꝝ diuerſaꝝ ſpēꝝ. Et ſubdit p. i textu ꝙ ſicut
ſunt corpora ſimplicia cõpoſita ⁊ mixta: ita ēt ſunt mo
tus ſimplices ⁊ motus mixti: ⁊ corpoꝝ ſimpliciuʒ ſunt
motus ſimplices ſʒ eoꝝ naturã: mixtoꝝ aũt mixti: q2 cõ
tigit mixta ſiue cõpoſita moueri ſʒ pdominãs. T. Si
qdeʒ eſt. ❡ Hic p. itendit ꝓbare ꝯclõem pncipalr' itẽ
taʒ. ſ. ꝙ pter q̄tuor elementa eſt ponenduʒ corpus ſim
plex a quolʒ q̄tuor elementoꝝ diſtĩctuʒ: ſʒ naturã ꝓpꝛiaʒ
eius motũ circulr': ⁊ hoc q̄tuor rõnibus. Quaꝝ pꝛia eſt:
ois motus ſimplex ē alicuius corꝑis ſimplicis: ſʒ mot⁹
circularis ē motus ſimplex: g° eſt alicuius corꝑis ſim
plicis: ⁊ nõ alicuius q̄tuor elementoꝝ cuʒ vnũqdq; eoꝝ
mouet naturalr' motu recto: ⁊ vnius corꝑis ſimpli
cis nõ ſit niſi vnus mot⁹ ſimplex ſʒ naturã ꝓpꝛiaʒ eius
vt pʒ ex q̄rta ſuppõe: nulli q̄tuor elementoꝝ ꝯuenit mo
tus circularis ſʒ naturã ꝓpꝛiaʒ eius: ⁊ ꝑ ꝯñs eſt ponen
duʒ aliud corpus ſimplex circulr' motũ a quolʒ q̄tuor ele
mentoꝝ diſtĩctuʒ. T. Adhuc aũt. ❡ Hic p. ꝓ ſcda rõne
pmittit tres ſuppões. Quaꝝ pꝛia talis ē ꝙ motus ꝯue
niens alicui pter naturã. ꝯtrari⁹ eſt ei q̄ ſibi cõuenit ſʒ
naturã. ſic motus terre ſurſuʒ q̄ eſt ꝯtra naturã ꝯtrari
atur motui terre deorſuʒ q̄ eſt ſʒ naturã. T. Sʒ vnuʒ
eſt. Scda ſuppõ eſt: ꝙ tñ vnuʒ vni ꝯtrariũ. Qd ſic i
telligit ꝙ tñ vnuʒ ſʒ ſpēm vni ſm ſpēʒ ſm ideʒ genus
oppõis ⁊ qd tanq; extremuʒ extremo ꝯtrariat. T. Ne
ceſſe aũt. ❡ Tertia ſuppõ eſt ꝙ eſt aliqd corpus circulr'
motuʒ. Jſtis ſuppoſitis format ſic ſcda rõ aliqs motus
circularis eſt: vt pʒ ex tertia ſuppõne: ⁊ iſte ergo ꝯuenit
alicui corpi ſm naturã: aut ꝯtra naturã. Si ſm naturã
cuʒ tale corp⁹ nõ poſſʒ eſſe aliqd q̄tuor elemẽtoꝝ: vt pʒ
ex pꝛia rõne: ſeq̄tur ꝙ erit ponenduʒ q̄ntuʒ corpus ſim
plex cui ꝯuenit motus circularis ſm naturã. Si ꝟo cõ
uenit alicui pter naturã: tũc ꝯtrariat motui q̄ eidem
ꝯuenit ſm naturã: vt dicit pꝛia ſuppõ: ⁊ ita ſi tale cor
pus ſit ignis: tunc ille motus ꝯtrariabitur motui ipius
ignis ſurſuʒ: ſʒ mot⁹ ignis ſurſuʒ ꝯtrariat motui eiuſd
deorſum: g° nõ tñ vnuʒ vni ē ꝯtrariũ: qd eſt ꝯtra ſcdaʒ
ſuppõeʒ. T. Sʒ ⁊ hec. ❡ Tertia rõ eſt. Motus pꝛior eſt
pꝛioris corꝑis: ſʒ mot⁹ circularis ē pꝛior motu recto cũ
ſit ꝑfectior ex quo fit ſm lineã circulareʒ q̄ ē ꝑfectior li
nea recta cũ linee circulari nõ pt aliqd addi ſicut linee
recte ſi ſit finita: ergo motus circularis ē pꝛioris ⁊ no
bilioris corꝑis q̄ mot⁹ rectus: ſʒ cuilʒ q̄tuor elementoꝝ
conuenit motus rect⁹ naturalr': ergo motus circularis
erit naturalis alicui corpi perfectiori ⁊ nobiliori q̄ ſint
q̄tuor elementa: qd corpus a phis ſolet vocari q̄nta eſ
ſentia. T. Et vtiq;. Hic p. ꝓ q̄rta rõne pmittit duas
ſuppões. Quaꝝ pꝛia ē. ꝙ ois motus ſimplex ꝯuenit ali
cui corpori ſm naturã aut ꝯtra naturã. Scda ē. ꝙ mo
tus ꝯueniens alicui corpi ꝯtra naturã ꝯuenit alteri ſʒ
naturã. Jſtis ſuppoſitis arguit ſic. aliqd corpus moue
tur circulariter ⁊ nõ aliqd q̄tuor elemẽtoꝝ: igit ē q̄ntuʒ
corp⁹. Minor pʒ: q2 vel illud corp⁹ puta aliqd quatu
or elemẽtoꝝ moueret circulariter: vel moueret contra
naturã: vel ſm naturã. Nõ ſm naturã: q2 ſm naturam
mouet motu recto: ⁊ cũ vni⁹ corꝑis ſimplicis ſit tñ vn⁹
motus ſimplex ſm naturã. ſeq̄tur ꝙ nõ mouet ſm na
turã motu circulari. Nec ꝯtra naturaʒ: q2 tũc oporteret
ponere aliqd aliud corp⁹ ab eo ꝙ moueret ſm naturã
vt pʒ ꝑ ſcdaʒ ſuppõem: ⁊ illud nõ eſt aliqd quatuor ele
mẽtoꝝ: ergo ē ponendũ aliqd aliud corp⁹ diſtinctum a
quatuor elemẽtis. T. Si aũt pter naturã. ❡ Quinta
rõ ē. Mot⁹ circularis ē perpetu⁹ vt patuit octauo phi

ſicoꝝ: ergo cõuenit naturaliter alicui corpori ſic moto.
Conſeq̄ntia tʒ. q2 (vt dicit p.) illa q̄ fiunt pter naturã
hoc ē ꝯtra naturã citiſſime vident eſſe corrupta: ſʒ nul
lũ elementũ mouet naturalr' motu circulari vt pri⁹ oñ
ſuʒ ē. g⁹ pter q̄tuor elemẽta ē ponendũ aliqd corp⁹ ſim
plex circulariter motũ a quolʒ quatuor elementoꝝ di
ſtinctũ: tãto habẽs naturã honorabilioreʒ. q̄to magis
elõgatũ ē a corpib⁹ iſt' inferiorib⁹. Vñ ex iſta ꝓpõe p.
q̄ fiũt pter naturã citiſſime vident eẽ corrupta: elicitur
iſta cõis auctoritas: nullũ violẽtuʒ ꝑpetuo durat.

Oñ aũt ⁊ qdaʒ ❡ Jſtud ē tertiũ ca. hui⁹ tractatus
in quo p. ponit dñiam iter corp⁹ cir
culariter motũ ⁊ q̄tuor elemẽta. Et ꝯtinet q̄tuor ptes:
ſm q̄tuor ꝯclões. Quaꝝ pꝛia talis ē. ꝙ celũ nõ hʒ gra
uitatē nec leuitatē. Hãc ꝯclõem ꝓbat p. duab⁹ rõibus:
⁊ ꝓ pꝛia ſuppõit pmo: ꝙ graue eſt qd natũ eſt ferri ad
mediũ ꝑ duo elemẽta: ⁊ leue ē qd natũ eſt ferri ſurſum
a medio ꝑ duo elemẽta: ⁊ grauiſſimũ eſt qd ſubſtat oĩ
bus alijs deorſuʒ latis. ⁊ leuiſſimũ ē qd ſupfertur oĩb⁹
alijs ſurſuʒ latis. T. Neceſſe ē aũt. ❡ Scda ſuppõ ē. ꝙ
oẽ qd fert deorſuʒ aut ſurſuʒ: hʒ grauitatē. aut leuitatē
aut ambo: nõ reſpectu eiuſdeʒ: ſʒ reſpectu diuerſoꝝ: vt
ignis hʒ leuitatē. ⁊ terra grauitatem. ſed aer reſpectu
ignis dr grauis: hoc ē min⁹ leuis: ⁊ reſpectu duoꝝ: ſcilʒ
terre ⁊ aq̄ dr leuis. T. Qi aũt ❡ P. hic iteꝝ reſumit cõ
cluſiõeʒ pus dictã. ſ. ꝙ celũ nec hʒ grauitatē nec leuita
tem. Et pꝛia rõ ad ꝓbãduʒ hoc ē talis. Oẽ graue vel le
ue natũ eſt ferri a medio: vel ad mediũ: ſʒ celũ nõ ē na
tum ferri a medio vel ad mediũ: igit non eſt graue aut
leue. Minorē ꝓbat p. ſic. q2 vel hoc eſſʒ ſʒ naturã: aut
ꝯtra naturã. Nõ pꝛimũ: q2 ois mot⁹ a medio vel ad me
diũ ē naturalis alicui q̄tuor elemẽtoꝝ: mõ vnus motus
ſimplex ē ſolũ vni⁹ corꝑis ſimplicis ſm naturã ꝓpꝛiam
ergo celũ nõ ē natũ moueri a medio: nec ad mediũ ſm
naturã ꝓpꝛiaʒ ei⁹. Nec pt dici ſʒ: q2 tũc mot⁹ ei oppoſit⁹
ineſſʒ ei ſʒ naturã: vt ſi mot⁹ deorſuʒ ꝯueniret celo pꝛe
ter naturã: mot⁹ ſurſuʒ ꝯueniret ei ſʒ naturã vt pʒ per
quãdeʒ ſuppõeʒ in ca. pcedẽti datã. qd tñ nõ pt eſſe: q2
vni⁹ corꝑis ſimplicis ē tñ vn⁹ motus. ſimplex ſʒ natu
raʒ ꝓpꝛiaʒ eius: ⁊ cũ mot⁹ circularis ꝯueniat celo ſm ꝓ
pꝛiã naturã ei⁹: ſeq̄tur ꝙ nõ ꝯuenit celo ſʒ naturã mo
tus ſurſuʒ vel deorſuʒ. T. Scdõ aũt ❡ Scda rõ talis ē
idem ē mot⁹ toti⁹ ⁊ ptis: ſaltē ſm ſpēʒ: ſʒ nulla ps celi
nata ē moueri ſurſuʒ aut deorſuʒ: g° nec totũ celũ. Ma
ior pʒ: q2 ideʒ ē loc⁹ toti⁹ ⁊ ptis: ſaltē ſm ſpēʒ: ergo ēt ⁊
idē mot⁹. Jſta aũt maior itelligit qñ totũ ⁊ ps ſũt eiuſ
dē rõnis: tũc ēt mot⁹ toti⁹ ⁊ ptis ſunt eiuſdē ſpēi. Mio
reʒ ꝓbat ſic p. q2 vel ps moueret ſurſuʒ aut deorſum:
ſm naturã aut pter naturã: ſʒ nullũ iſtoꝝ ē dicendũ vt
poſſʒ deduci ſicut deductum ē in pꝛia rõne: ergo nulla
ps celi ē nata moueri ſurſuʒ aut deorſuʒ. T. Silr rõ
nabile. ❡ Hec ē ſcda ps ca. i qua p. põit ſcdaʒ ꝯclõem q̄
talis ē. ꝙ celũ eſt ingenerabile ⁊ incorruptibile. Pro
bat ſic p. q2 oẽ gñabile generat ex aliquo ꝯtrario ⁊ ſub
iecto: ⁊ ſilr oẽ corruptibile corrũpitur ſubiecto pſuppo
ſito ⁊ ꝯtratrio: ſʒ celo nihil ē ꝯtrariũ: igr celũ eſt ingña
bile ⁊ icorruptibile. Mioreʒ ꝓbat ſic p. q2 ꝯtrarioꝝ cor
poꝝ ꝯtrarij ſunt mot⁹ locales q̄ ſunt naturales ⁊ ꝓpꝛij
ipis: ſʒ motui naturali celi null⁹ ē mot⁹ ꝯtrari⁹ vt oñde
tur in ca. ſeq̄nti: ergo celo nihil ē ꝯtrariũ. Et ſubdit p. i
textu ꝙ recte videtur natura ingenitũ ⁊ icorruptibile
exemiſſe a ꝯtrarijs inter q̄ eſt gñatio ⁊ corruptio. T.
At ꝟo nec augmẽtat. ❡ Hec ē tertia ps ca. in q̄ p. põit
tertiã ꝯclõeʒ ꝙ celuʒ nõ eſt augmẽtabile nec diminubile
Probat ſic p. q2 oẽ qd auget vel diminuit ſʒ aliqd gña
tur vel corrũpit. ſʒ celũ nõ eſt gñabile nec corruptibile
ergo nec augmẽtabile nec diminuibile. Maior pʒ: q2
oẽ qd ꝓpꝛie augmẽtat auget aliquo corporeo aduenien
te qd pꝛius exñs diuiſibile efficitur ſimile: ⁊ ꝯuertitur
in ſbam illi⁹ qd auget. ⁊ ſic illud qd augmẽtatur: ſm
aliqd ſui gñatur. Silr illud qd diminuit. diminuit ali
quo corpeo itrinſeco recedẽte: ergo ſm aliqd ſui corrũ
pit. T. Si aũt ⁊ augmẽtabile. ❡ Hec ē quarta ps ca. i
qua p. ponit q̄rtaʒ ꝯclõeʒ q̄ talis ē. ꝙ celũ ē inalterabi
le. Probat ſic p. q2 q̄cũq; corpa ſunt trãſmutabilia ſm
paſſiões ⁊ paſſibiles q̄litates: pñt augeri vel minui: ſʒ
celũ nõ pt augeri neq; diminui: ergo celũ nõ eſt trãſmu
tabile ſʒ paſſiões ⁊ paſſibiles qualitates: ⁊ ꝑ ꝯñs ē in
alterabile: ſaltē alteratõe corruptiua: ꝑ quã ad corru
ptiõeʒ diſponeret. Maiorē declarat p. exẽplariter de
corpib⁹ aialiũ ⁊ de ptib⁹ eoꝝ: ⁊ ſilr de plãtis ⁊ elemen
tis: q̄ oia pñt augeri vel diminui ꝓpter alteratõeʒ q̄tuor
qualitatũ pmaꝝ: ⁊ hoc large capiẽdo augmẽtatõeʒ ⁊ di
minutõeʒ: vt ſub ſe cõpꝛehẽdũt rarefactõeʒ ⁊ ꝯdẽſatõ
neʒ. T. Videt. ❡ P. hic ꝓbat aliqb⁹ ſignis ꝙ celũ eſt
ingñabile: icorruptibile: ⁊ ialterabile. Pꝛimũ ſignũ ē
q2 oẽs hoies taʒ barbari q̄ greci q̄ aliq̄ eſtimatõeʒ de
deo habuerũt ⁊ d ſubſtãtijs ſepatis attribuerũt ipi deo celũ
ꝓ loco coaptãtes imortali locũ imortalē. g° ſignũ ē ꝙ
celũ eſt imortale: igñabile: icorruptibile: ⁊ ialterabile
T. Accidit aũt. ❡ Scdʒ ſignũ ē. Nã ſi ꝯſiderent ea q̄
nũc in toto celo apparẽt ⁊ ſuis ptib⁹: ⁊ cõpent ad ea q̄
ab antiq̄s tradita ſunt in ſcripturis de celo: nihil pcipi
mus eſſe mutatũ: nec ſm totũ: nec ſʒ aliq̄ pteʒ: ergo ſi
gnuʒ ē ꝙ celũ nõ eſt alterabile. T. Videt aũt ⁊ motũ
❡ Tertiũ ſignũ ē. antiq̄ ipm celũ ethera vocauerũt: qˢi
ſempiterne currẽs: ſʒ ꝙ ſempiterne currit eſt ſempiter
nũ: ergo videt ꝙ celũ ē ingñabile ⁊ icorruptibile. Etiã
celũ vſq; ad hoc pñs tpˢ ſibi illud nomen retinuit: nec
mirãduʒ ē. q2 vt dicit p. i textu nõ ſemel neq; bis: ſʒ in
finities oʒ putare eaſdeʒ opiniones aduenĩſſe ad nos.
Jſtud qdeʒ dictũ ſub talib⁹ ꝟbis allegari ſolet. Jnfini
ties eedē opiones reddibũt: ſaltē ſʒ ſpēm. Et ſubdit p.
ꝙ anaxagoras vtebatur hoc nomine ether: ſed nõ be
ne attribuebat ei illud nomen igni credens celuʒ eſſe
de natura ignis.

Textus.

Quoniã aũt ❡ Jſtud ē quartum ca. hui⁹ tractat⁹ in
quo p. oñdit illud qd ſuppoſuit in ca. p
cedẽti: ꝙ ſcʒ motui circulari non ē aliqs mot⁹ ꝯtrari⁹.
Et diuidit iſtud ca. in q̄nq; ptes: ſcdm quinq; ꝯclões.
Quaꝝ pꝛia eſt ꝙ mot⁹ rectus ⁊ mot⁹ circularis nõ ꝯtra
riãtur: ꝓbat ſic p. q2 motui recto opponit mot⁹ rectus.
ergo mot⁹ circularis nõ opponit motui recto. ꝯña pʒ:
q2 tñ vnũ vni ē ꝯtrariũ: vt pʒ ex ſcdo ca. hui⁹ tractat⁹
Et añs pʒ: q2 motui recto ſurſum: ꝯtrariat mot⁹ rect⁹
deorſuʒ. T. Deĩde ſi qs. ❡ Scda ꝯclõ ē. Diuerſi mot⁹
facti ſup diuerſos ſemicirculos ex eadeʒ pte dyametri
deſcriptos: nõ ꝯtrariãtur: ꝓbat ſic p. q2 tũc ſeq̄ret ꝙ in
finita vni ꝯtrariarẽtur. ꝯñs ē falſuʒ: igr. ꝯña pʒ: q2 ſu
pra eãdem dyametrũ ex eadeʒ pte pñt deſcribi infiniti
ſemicirculi: ergo ſi mot⁹ qui fieret ſupra vnũ ſemicircu
lũ ꝯtrariet motui facto ſupra aliũ ſemicirculũ: vni mo
tui infinita ꝯtrariarent. T. Silr aũt. ❡ Tertia ꝯclõ ē
ꝙ mot⁹ facti ſupra eũdeʒ ſemicirculũ terminis trãſpo
ſitis: nõ ſunt ꝯtrarij. ꝓbat ſic p. q2 tales mot⁹ nõ fiunt
ſm lineã breuiſſimã: qd tñ req̄rit ad hoc ꝙ mot⁹ loca
les ſint ꝯtrarij. Cõtraria eñi ſm locũ: dicunt ſm rectuʒ
plurimũ diſtare. T. Silr aũt ⁊ vtiq;. ❡ Quarta ꝯclõ ē
Mot⁹ facti ſup diuerſos ſemicirculos eiuſdē totalis
circuli nõ ſunt ꝯtrarij: pʒ: q2 tales mot⁹ nõ fiũt ſʒ lineã
breuiſſimã: igr. Etiã. tales mot⁹ pñt pcedere ab eodē
in idē. Et lʒ a diuerſis termĩs a qb⁹ ad diuerſos terĩos
ad quos pcedãt: hoc tñ nõ eſt ſʒ eãdem lineã: ſiue ſm
idē mediũ. T. Si aũt ⁊ eſſʒ. ❡ Quinta ꝯclõ. ꝙ totalis
circulatio nõ ꝯtrariat totali circulatiõi. ꝓbat ſic p. q2
ſi tales mot⁹ eſſent ꝯtrarij: vel fieret ſm eundē circulũ

Perfectio rei in trib⁹ ꝯſiſtit

De trib⁹ dicimus omne.

Cõtingit mixta moueri ſm elementũ pꝛedominans.

Nullũ violẽtũ ꝑpetuo durat

Cõtrarioꝝ corpoꝝ contrarij ſunt motus.

Nõ ſemel neq; bis ſed infinities eedem redidunt opiniones.

Jnfinita vni ꝯtrariari ē im poſſibile

vel ſm diuerſos. non ſm diuerſos: qꝛ tunc non eſſent cōtrarij: ex quo motꝰ cōtrarij debent fieri ſm lineam breuiſſimā. Nec etiā fiūt ſm eundē circulum: qꝛ vel illi motꝰ eſſent in eodē mobili: vel in diuerſis. nō in eodē qꝛ idē ſimul ⁊ ſemel nō mouet motibꝰ ꝯtrarijs: neqꝫ diuerſis: qꝛ vel illi motꝰ eſſent eq̄ fortes: vel nō. ſi primū tūc mutuo ſe impedirēt: ⁊ ſic ambo mobilia fruſtrarentur: ſi vnꝰ dn̄aret. tūc īpediret aliū: ⁊ ſic aliꝰ eſſet fruſtra qꝛ (vt dicit p.) fruſtra ē calciamētū cuiꝰ nō ē calciatio. Hoc tn̄ videt eſſe falſuꝫ: ſcꝫ ꝙ fruſtraret. qꝛ deus ⁊ natura nihil faciūt fruſtra: ergo illi motꝰ nō ſunt ꝯtrarij: ⁊ p ꝯn̄s motui circulari nihil ē ꝯtrariū. cū nō poſſet pluribꝰ modis aliqͣs imaginari ꝙ motꝰ circularis alteri ſit ꝯtrarius: ꝙ quinqꝫ modis. Ex prius dictis auctoritas nūc allegata: ſcꝫ deꝰ ⁊ natura nihil faciūt fruſtra in dꝫ ſic intelligi. Deꝰ ⁊ natura nō faciūt aliqͩ fruſtra in tota ſpē. ſiue nō fruſtrātur in oībꝰ īdiuiduis ſiue ſignificatis vniꝰ ſpēi. pn̄t tn̄ fruſtrari in vno indiuiduo.

¶ Fruſtra eſt calciamentuꝫ cuius nō ē calciatio.

¶ Deus ⁊ naturanihil faciunt fruſtra.

Queritur ¶ Utrū vnius corpis ſimplicis ſit tn̄ vnꝰ motus localis ſimplex. ¶ Et arguit p̄rio ꝙ nō. qꝛ non cuiuſlibꝫ corpis ſimplicis eſt motꝰ: igitur. Añs pꝫ: qꝛ oīs motus localis videt eſſe de loco ad locum: ſꝫ celū qͦd eſt corpꝰ ſimplex non mouet de loco ad locum: cū ſemꝑ in vno ⁊ eodē loco ꝑmaneat: ergo celuꝫ non mouet motu locali. ¶ Scḋo ſic Totalis terra ē corpus ſimplex: ⁊ tn̄ ſibi nō conuenit aliqͣs motus localis ſimplex: cum ſemꝑ in medio mūdi videatur quieſcere igitur. ¶ Tertio ſic. Ultimū celuꝫ ſimpliciter ē corpus ſimplex: ⁊ tn̄ illud a theologis ponit immobile: igit. ¶ Quarto ſic. Oīs motꝰ ē diuiſibilis in ptes: vt patuit vi. phiſicoꝝ: ergo nullus motꝰ ē ſimplex. ¶ Quinto ſic. oīs motus ē naturalis vel violētus: ſꝫ celo qͦd eſt corpꝰ ſimplex non cōuenit motꝰ naturalis nec violētus: cuꝫ tales nō ſunt regulares: igit. ¶ Sexto ſic. orbis lune ē corpus ſimplex: ⁊ tn̄ ei cōueniūt plures motus ſimplices: quoꝝ vnus eſt ab oriente in occidentem ſupra polos mūdi: ⁊ alius ecōuerſo ſupra polos zodiaci: igitur. Septimo ſic. Ignis in ſua ſphera mouetur circulariter: ⁊ cum hoc ē mobilis ſurſum: igit. ¶ Octauo ſic. Si terra poneret ſurſum in cōcauo orbis lune: ipa nō ꝓhibita deſcenderet vno motu ſimplici vſqꝫ ad ſpherā aeris: ⁊ alio motu ſimplici ſpecie diſtincto a p̄rimo ad aquā: cuꝫ termini ad quos illoꝝ motuū ſpecie diſtinguūtur: igr̄. ¶ Nono ſic. Aer natꝰ ē naturaliter moueri ſurſuꝫ ⁊ etiā deorſuꝫ: ⁊ tn̄ ē corpꝰ ſimplex: igr̄. añs pꝫ: qꝛ ſi aer eſſꝫ in loco aque aſcēderet ſurſum: ⁊ ſi eſſet in loco ignis deſcenderet deorſum.

In oppoſitum videtur eſſe p. in ſecundo ca. primi tractatus huiꝰ primi. Pro ſolutiōe q̄ſtionis ē.

Sciendū primo ꝙ motus in ꝓpoſito nō dꝛ ſimplex: qꝛ nō eſt cōpoſitꝰ ex ꝑtibus q̄titatiuis: cū quilibet habeat tales ptes. Nec etiā dꝛ ſimplex: eo ꝙ non hꝫ partes quarum vna eſt velocior ⁊ alia tardior: cum tūc motus celi nō eſſꝫ ſimplex ex quo vna eius ps tardius mouet ⁊ alia velociꝰ. Nec etiam dꝛ ſimplex: qꝛ fit ſm lineam ſiue magnitudinē ſimplicem: qꝛ tūc motus mole fabri eſſꝫ ſimplex: qꝛ ille motus fit ſm lineam circularem q̄ eſt magnitudo ſimplex: ſed hoc tn̄ eſt falſuꝫ cum ille motꝰ ſit cōpoſitꝰ ex pulſu ⁊ tractu. Sed ex eo dꝛ motus ſimplex in ꝓpoſito: qꝛ fit ſꝫ lineā breuiſſimā per quam pt̄ ferri ad mediū mūdi: vel a medio mūdi: ſine aliqua circulatiōe: vel circa mediū mūdi ſm lineā circularem vel ꝑtem eius: ſine aſcenſu vel deſcēſu. Ex iſtis pꝫ primo: ꝙ ſi corpꝰ exiſtēs ſurſum deſcēdat ſm lineam rectā: mouet motu ſimplici: ⁊ ſi deſcendat ſm lineam arcualeꝫ: nō mouet motu ſimplici: cū talis motꝰ non fieret ſm lineā breuiſſimam: nec fieret ad mediuꝫ ſine circulatione. Scḋo pꝫ qꝛ: licet planete moueantur in ecētrico vel epiciclo (vt dicit ptholomeus) quo moꝺ tn̄ planete accedūt vel recedūt aliqn̄ a medio mūdi: tn̄ ille motus ē ſimplex: ⁊ fit ſine aſcenſu vel deſcenſu cuꝫ talis acceſſus ⁊ receſſus non fiant infra concauū orbis lune: ⁊ in ſphera actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ: naꝫ aſcēſus ⁊ deſcēſus ꝓprie habēt fieri infra ꝯcauuꝫ orbis lune: vꝫ ꝑte in ſphera actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ: ſicut ſunt ſphere quatuor elementoꝝ.

Sciendū ſcḋo Q [illegible] in propoſito eſt ſermo de corpe ſimplici mobili localiter: ⁊ tūc hoc cōplexum corpus ſimplex mobile localiter oīa corpa ſimplicia localiter mobilia ſignās diuidit ꝑ duo genera ſubalterna: ſcꝫ per corpus ſimplex mobile localiter motu recto: ⁊ ꝑ corpus ſimplex mobile localiter motu circulari. Iſtud aūt genus ſcꝫ corpꝰ ſimplex mobile localiter motu recto. diuidit ꝑ duas ſpēs: ſcilꝫ ꝑ corpus ſimplex mobile motu recto ad mediuꝫ: ⁊ ꝑ corpꝰ ſimplex mobile motu recto a medio. Et vtraqꝫ illaꝝ ſpēꝝ diuidit ꝑ duas ſpēs ſcꝫ ꝑ corpꝰ ſimplex mobile motu locali recto ad mediū qͦd ē terra: ⁊ ꝑ corpꝰ ſimplex mobile motu recto ad mediū: qͦd ē aqua: ⁊ he ſpēs pn̄t vocari ſpēs ſpecialiſſime. Alia etiam ſpēs diuidit per duas ſpēs: ſm ꝙ motꝰ fit ad aerem vel ad ignē. Sꝫ iſtud genꝰ ſubalternuꝫ: ſcilꝫ corpus ſimplex mobile circulariter: diuerſas ſpēs hꝫ ſub ſe: ⁊ tot quot ſunt corpora celeſtia mobilia: tenēdo (vt communiter tenet) ꝙ qͦlibꝫ corpus celeſte a quolibet alio corpe celeſti differt ſpē eſſentiali. Si tn̄ oīa illa corpa eſſent eiuſdē ſpēi eſſentialis: tūc hoc cōplexuꝫ corpꝰ ſimplex mobile circulariter eſſꝫ ſpēs ſpālíſſima: vel loco ſpēi ſpāliſſime poneret. Ex iſto pt̄ patere quō intelligit illud dictuꝫ: ꝙ tn̄ q̄nqꝫ ſunt corpa ſimplicia: qͦd dictū in ſenſu ꝓprio falſuꝫ ē. vt pꝫ ꝑ expōnem eius. Et in ſenſu improꝑo veꝝ ē. qꝛ ſunt ſolum q̄nqꝫ termini cōes nō coincidentes ⁊c. quoꝝ aūt terſoꝝ quatuor ſunt ſpēs ſpāliſſime: ſcꝫ ignis: aer: aqua: ⁊ terra: ⁊ vnꝰ ſpēs ſubalterna ſm cōiter loq̄ntes: ſcꝫ corpꝰ celeſte. Similiter iſtud cōplexū motꝰ ſimplex: oēs motꝰ ſimplices īportat. Et diuidit ꝑ duas ſpēs ſubalternas: ſcꝫ ly motꝰ ſimplex rectus: ⁊ ly motꝰ ſimplex circularis. Iſta autē ſpēs: ſcꝫ motꝰ ſimplex rectꝰ: diuidit ꝑ motū ſimplicē rectū a medio: ⁊ ꝑ motū ſimplicē rectū ad mediū. Prima ſpēs ſubdiuitur ꝑ duas ſpēs: ſcꝫ per ly motus ſimplex rectus a medio ipꝰius ignis: ⁊ ꝑ ly motꝰ ſimplex rectus a medio ipꝰius aeris. Silr̄ alia ſpēs diuidit ꝑ duas ſpecies: ſcꝫ per ly motus ſimplex rectꝰ ad mediū ipꝰius terre: ⁊ ꝑ ly motus ſimplex rectꝰ ad mediū ipꝰius aque: et haꝝ ſpēꝝ quelꝫ eſt ſpēs ſpāliſſima. Sed iſta ſpēs ſubalterna: ſcꝫ motus ſimplex circularis: diuidit per motuꝫ ſimplicē circularē qui fit ſupra polos mūdi: ⁊ ꝑ motum ſimplicem circulareꝫ qui fit ſupra polos zodiaci. Et ille ſpēs iteruꝫ ſubdiuidūtur: ſaltē ſecūda: ſm diuerſitatem corpoꝝ celeſtium mobiliū aliorꝝ a primo mobili. Ex dictis pt̄ patere quō iſtud cōe dictū ſcilꝫ tn̄ tres ſunt motus ſimplices hꝫ veritatem. Hꝫ eñ veritatē in ſenſu improꝑo qui ē iſte: tn̄ ſunt tres termini cōes ⁊c. ſcꝫ motꝰ ſimplex rectus ad mediuꝫ: motꝰ ſimplex rectꝰ a medio: ⁊ motus ſimplex circularis: quoꝝ quilꝫ ē ſpēs ſubalterna: vel ſupplet vicē eius.

Sciendū tertio ꝙ duplr̄ dꝛ aliqͩ corpꝰ moueri ſm naturā: Unomō ſm naturā ꝓpaꝫ eiꝰ. Aliomō ſm naturaꝫ cōem: nō quid in p̄dicādo: ſꝫ in cauſando: cui natura ꝓpria illius qͦd mouet nata ē obedire. ſicut ignis ſm naturaꝫ ꝓpaꝫ eius natꝰ ē moueri motu recto ſurſuꝫ: ⁊ ſm naturaꝫ cōem: puta ſm naturā ipꝰius celi: vel intelligētie: vel ipꝰius motricis cui natus ē obedire ipꝰe ignis mouet circulariter ſm naturā. ⁊ ad motū ipꝰius orbis lunaris in quo ſituatur. Etiaꝫ tali modo grauia aſcendūt ad fugiēduꝫ vacuū: ⁊ leuia deſcēdunt. Similiter aliqͩ corpꝰ dꝛ moueri p̄ter naturā duplr̄. Uno modo: qꝛ ꝯtra naturā ꝓpam eius mouet. ⁊ tūc mouet violēte. Aliomō: qꝛ nō mouetur ſꝫ naturā ꝓpriā eius lꝫ bene moueat ſm naturā cōem: ſiue virtute ſupioreꝫ. Et illud qͦd ſic mouet nō mouetur violēte: ſꝫ mouetur motu nō ꝯueniēti ſibi ſm naturā ꝓpriā illius: nec contra naturā illius. Iſtis notatis ſit.

Concluſio reſpōſiua ad q̄ſitum Cuiuſlibet corpis ſimplicis mobilis localiter ſm naturā ꝓpꝛiam eius ē tn̄ vnus motꝰ ſimplex ſimul ⁊ ſemel ſm idē mediuꝫ: lꝫ plures motꝰ ſimplices eiuſdē ſpēi ſibi poſſunt ſucceſſiue ꝯuenire. Pꝫ qꝛ vniꝰ corpis ſimplicis ē tātuꝫ vna natura ſimplex: ſiue vna virtꝰ motiua nō equalēs diuerſis virtutibꝰ motiuis diuerſaꝝ ſpēꝝ: q̄ q̄dē virtus nō eſt nata ꝓducere motꝰ diuerſaꝝ ſpēꝝ: cū tūc nō eſſꝫ ſimplex. Et qͦlꝫ corpꝰ ſimplex mobile localr̄ eſt hmōi: ergo cuiꝰ lꝫ corpis ſimplicis localr̄ mobilis ē tn̄ vnus motꝰ ſimplex ſm naturā ꝓpam illiꝰ. Dr̄ notāter mobilis localr̄: ꝓpter tertiū argumētuꝫ ante oppoſitū: cū ſꝫ theologos vltimū celū eſt corpꝰ īmobile: qͦd tn̄ ē corpꝰ ſimplex: ⁊ ex quo iſta virtꝰ motiua nō ſolū ē deterīata ad vnū motū in nūero: ſꝫ ad vniꝰ ſpēi oēs motꝰ. iō ſucceſſiue corpꝰ ſimplex pluribꝰ motibꝰ ſimplicibꝰ eiuſdē tn̄ ſpēi moueri pt̄ ſm naturā ꝓpriā eius.

Dubitatur vtꝝ mixtū moueat ſcḋꝫ naturaꝫ elemēti p̄dominātis. ¶ Et videt ꝙ nō. qꝛ nullū elemētuꝫ dn̄atur ī mixto: ergo mixtū nō mouet ſꝫ naturā elemēti p̄dn̄antis. añs pꝫ. ꝑ p. in fine p̄mi de gn̄atiōe dicēteꝫ ꝙ neceſſe ē elemēta in mixto eſſe adeq̄ta potētijs: ⁊ ſi ſint adeq̄ta: nullū p̄n̄atur ¶ Scḋo ſic. nihil elemēti ē in mixto vt oſ̄dit in de gn̄atiōe: ergo mixtū nō mouet ſm naturā elemēti p̄dn̄antis. Tertio ſic. ſi mixtū moueret ſm naturā elementi p̄dn̄antis: tūc ſeq̄ret ꝙ alia elemēta in mixto exñtia ſiue ſubſtantialr̄ ſiue virtualr̄ eſſent fruſtra: cū nō poſſent ꝓducere ſuas actiōes. ꝯn̄s eſt falſuꝫ: igr̄ ⁊ añs. Q [illegible] ꝯn̄s ſit falſuꝫ pꝫ: qꝛ deꝰ ⁊ natura nihil faciūt fruſtra. ¶ Quarto ſic. natura mixti ē diſtincta a natura elemēti ſpē eſſentiali: gꝰ mixtū dꝫ hēre aliū motū ſm ſpēꝫ a motu elemēti. ⁊ ꝑ ꝯn̄s nō mouetur ſꝫ naturaꝫ elemēti p̄dn̄antis. Quīto ſic. in ligno dn̄atur terra vt vult p. q̄rto metheoꝛoꝝ: ⁊ tn̄ lignū exiſtēs in fundo aq̄ nō mouet ſꝫ naturaꝫ terre: cū aſcēdat donec ſit ſupra aquā: ergo ipꝫ nō mouet ſꝫ naturā elemēti p̄dn̄antis. ¶ Sexto ſic. oleū exñs ī fundo aq̄ aſcēdit donec ſit ſupra aquā: ⁊ tn̄ ille motꝰ nō ē ſm naturā terre ⁊ aq̄: cū neutꝝ eoꝝ ſic aſcenderet naturalr̄. Et ſilr̄ oleū ſi ſit in aere deſcēdet donec ſit ſub aere: ⁊ ille motus nō ē ſm naturā aeris vel ignis: cū neutꝝ eoꝝ ſic moueretur naturalr̄. ergo oleū nō mouet ſꝫ naturā elemēti p̄dn̄antis: ſꝫ ſꝫ aliā naturā. In oppoſitū ē p. in ſcḋo ca. primi tractatꝰ huiꝰ libri. ¶ Pro ſolutiōe dubij ē aduertendū: ꝙ duplr̄ pt̄ ītelligi ꝙ mixtū mouet ſm naturaꝫ elemētī p̄dn̄antis. Unomō ꝙ ipa elemēta ſiue nature eoꝝ ſint realiter ⁊ formalr̄ in mixto: ⁊ tn̄ vnū elemētuꝫ ſiue natura eiꝰ dn̄et. ita qͦd ipm qͦlꝫ aliud elementuꝫ eiuſdē mixti excedit quo ad virtutē motiuaꝫ: ⁊ iſtomō nullū mixtū mouet ſꝫ naturā elemēti p̄dn̄antis. Aliomō ꝙ ipꝫ mixtū maiorē hꝫ ꝯueniētiam cū vno elemēto q̄ cū alio: quo ad virtutē motiuā eius: vel cū pluribꝰ q̄ cū vno: ⁊ hoc mō mixtū dꝛ moueri ſꝫ naturā elemēti p̄dn̄antis: qn̄ cū virtute motiua eiꝰ magis ꝯuenit cū vno elemēto q̄ cū alio: ⁊ tūc dꝛ moueri ſꝫ naturas elemētoruꝫ p̄dn̄antiuꝫ: qn̄ ſꝫ naturā eiꝰ magis ꝯuenit cū pluribus elemētis: quo ad hoc qͦd eſt mouere q̄ cuꝫ vno. Ex iſto pꝫ ꝙ mixtū nature de nouo genitū nō ē mixtū ꝑ eſſentiaꝫ: ſic ꝙ de diuerſis naturis ipꝰoꝝ elemētoꝝ diuerſaꝝ ſpēꝝ miſceat. ſꝫ ē mixtū ꝑ ꝯueniētiaꝫ equalētiam ⁊ virtualē ꝯuenētiaꝫ: ſic̄ dicebat de mixtiōe forme: ꝙ forma īꝑfecta erat ꝑmixta ꝯtrarijs. De hijs aūt a͞pliꝰ videbit in libro de gn̄atiōe. Et ad rōnes dubij āte oppoſitū ¶ Ad p̄mā dꝛ: negādo ꝙ p. dicat illā ꝓpōem in fine primi de gn̄atiōe. Ad ſcḋaꝫ dꝛ: diſtinguēdo ꝯn̄s: vel capiēdo ipꝫ ī ſenſu ꝓp̄o: ⁊ ſic ꝯcedit. vel in ſenſu iproꝑo ⁊ ſic negat. q̄s aūt ſit ſenſus ꝓpꝛiꝰ: ⁊ q̄s iproꝑus: pꝫ ex notabili dubij. Ad tertiā dꝛ: negādo ꝯn̄am. Et ad ꝓbatōeꝫ dꝛ ꝙ lꝫ mixtū nō ſp mouet ſꝫ naturā elemēti p̄dn̄antis: tn̄ aliqn̄ mouet. Quō aūt auctoritas aſſūpta dꝫ ītelligi pꝫ ex expōne textꝰ. ¶ Ad q̄rtā dꝛ ꝯcedēdo ꝙ mixtū hꝫ m[illegible]ū ꝓpꝰuꝫ ſꝫ naturā eiꝰ: cū hoc tn̄ ſtat ꝙ mixtū hꝫ aliquē motū ſimilē motui elemēti: cū mixtū eq̄ualet pluribꝰ ꝟtutibꝰ elemētoꝝ ſꝫ naturā eiꝰ ⁊ hꝫ ꝯueniētiaꝫ cū eis. Ad q̄ntā dꝛ: ꝙ lignū ī illo caſu nō mouet ſꝫ naturā elemēti p̄dn̄antis: ſꝫ ſꝫ naturā elemētoruꝫ p̄dn̄antiū. Nā ꝟtꝰ motiua ligni ī caſu poſito: maiorem hꝫ ꝯueniētiā in mouēdo ſurſuꝫ ⁊ nō deorſum: cum igne ⁊ aere: q̄ cū terra ſolū. Ea aūt pte q̄ ꝯuenit cū aq̄ nec trahit ſurſuꝫ nec reſiſtit: ſic̄ nec ipa aq̄ exñs in ſuo loco naturali hꝫ ꝟtutē motiuā q̄ mouet ſe de illo loco: ⁊ cū lignū ſit ſupra aquā tūc q̄ſcit: cū tūc ſꝫ naturā eiꝰ tn̄ ꝯuenit cū terra ⁊ aq̄. q̄tū cū aere ⁊ igne: q̄tū ad hoc qͦd ē trahere ſurſuꝫ vel deorſum. Ad vi. dꝛ ſilr̄ ꝙ ī dicto caſu oleū nō mouet ſꝫ naturā elemēti p̄dn̄antis: ſꝫ ſm naturas elemētoꝝ p̄dn̄antiū. Nā qn̄ oleū ē ſub aq̄: tūc ſm naturā eiꝰ magis ꝯuenit cū igne ⁊ aere: q̄ cum terra ſoluꝫ: ⁊ quādo ē in aere: tūc magis ꝯuenit cū terra ⁊ aqua: q̄ cum igne ſolum: quo ad hoc qͦd ē trahere ſurſum vel deorſum.

Ad rōnes q̄ſtiōis. ¶ Ad primā dꝛ ꝙ lꝫ oīs motꝰ localis rectꝰ ſit de loco ad locū: ſic ꝙ totū mobile mutet locū: nō tn̄ motꝰ localis circularis. lꝫ ptes illius qͦd mouet circulr̄ mutēt locū vel ſitū: nō tn̄ totuꝫ corpꝰ qͦd mouet circulr̄ mutat locū ſiue ſitū. Ad ſcḋaꝫ dꝛ negādo minorē. qꝛ lꝫ tota terra ī medio mundi q̄ſcat: tn̄ ſi eſſꝫ extra locū ꝓp̄uꝫ eiꝰ: ſꝫ naturā ꝓp̄aꝫ moueretur motu ſimplici ad locū ꝓp̄uꝫ: niſi īpediret. ¶ Ad tertiā dꝛ ꝙ hic ē ſermo de corpibꝰ ſimplicibꝰ mobilibꝰ: ⁊ iō argumētuꝫ ꝯcludit ꝙ p̄mi corpis ſimplr̄ nō ē aliqͣs motꝰ ſimplex: ⁊ dicēduꝫ ē ad p. ꝙ loq̄tur de corpibꝰ mobilibus. Ad q̄rtaꝫ pꝫ ſolutō ex p̄rio notabili. ¶ Ad. v. dꝛ negādo minorē capiēdo motū naturalē ꝓ motu q̄ ꝯuenit alic in corpi ſꝫ naturā ꝓpriā eiꝰ: qꝛ motꝰ circularꝭ quo ignis mouet circulr̄. nō ē ſibi illo mō naturalis nec violētus: lꝫ ſi capet motꝰ naturalis ꝓ oī motu q̄ fit ſm naturā ꝓpriā vel cōeꝫ: ſic ꝯcedit maior. Et ad minorē dꝛ ꝙ lꝫ oīs motꝰ naturalis rectꝰ ſit velocior ī fine q̄ in p̄ncipio: dūmō fiat ꝑ mediū vniforme quo ad denſitatē vel raritatē. nō tn̄ motꝰ naturalis circularꝭ q̄ nō ē ad terminū. Ad. vj. dꝛ diſtiguēdo minorē. vel ſꝫ naturā ꝓpam illiꝰ: ⁊ ſic negat minor. vel vtꝰ ſꝫ naturā ꝓpriā ⁊ alius ſm naturā cōem: ⁊ ſic ꝯcedit minor ⁊ negat ꝯn̄a. ¶ Ad vij. dꝛ ꝙ lꝫ ignis mouet ſm naturā cōem circulr̄. nō tn̄ ſm naturā ꝓpaꝫ eiꝰ. Ad. viij. dꝛ ꝙ lꝫ ī illo motu termini ad quos īꝑfecti: ⁊ ī potētia differāt ſpē. nō tn̄ termini ad quos ꝑfecti: ⁊ ī actu: cū ibi nō ſit niſi vnꝰ terminꝰ ad quē cōpletꝰ ⁊ ꝑfectꝰ. ¶ Ad. ix. dꝛ vnomō ꝙ lꝫ vnius corpis ſimplicis poſſint eē plēs motꝰ ſimplices ꝑ diuerſa media ſpē diſtīcta: nō tamē ꝑ vnū ⁊ idē mediū: q̄ motꝰ differāt ſpē. Aliter dꝛ ꝙ lꝫ vniꝰ corpis ſimplicꝭ nō poſſint eē plēs motꝰ ſimplices tēdētes ad diuerſos terminos ad quos: tn̄ bn̄ pn̄t eē plures motꝰ ſimplices ad vnū ⁊ eūdē terminū ad quē tēdētes: nō illi diuerſi motꝰ aerꝭ tēdūt ad eūdē terminū ad quē. ſ. ad ſurſuꝫ in reſpectu ⁊ nullꝰ eoꝝ tēdit ad deorſuꝫ: niſi capiat deorſuꝫ

ꝓ min⁹ ſurſuꝫ: loc⁹ aūt deorſum dr̄ loc⁹ ad quē nata
ſunt moueri grauia naturalr̄. cuiuſmōi nō eſt loc⁹ aer|.
Queriṫ vtꝝ celū hēat materiā. Et vr̄ ꝙ ſic:
q: dicit p. p̄rio hui⁹: ꝙ differt dicere celum: ⁊ hoc celū:
q: q̄ dicit celū: dicit formā: ⁊ q̄ dicit hoc celuꝫ: dicit for-
mā cū materia: hoc ē cōpoſitū ex materia ⁊ forā. ¶ Se
cūdo ſic: illud qđ ē vnū nūero hꝫ materiā. q: vnū nūe-
ro qn̄to methaphiſice diffiniṫ ſic. Eadē nūero ſunt quo
ruꝫ materie ſunt eedē. ſꝫ celuꝫ ē idē ⁊ vnū nūero: ergo
celi materia ē vna. Tertiō ſic: oē ſēſibile hꝫ meteriā. ſꝫ
celuꝫ ē ſenſibile: ergo celū hꝫ materiā. ¶ Quarto ſic. ī
ſeparatis a materia nō eſt poſſibile eſſe plura īdiuidua
eiuſdē ſpēi. ſꝫ in corpibus celeſtib⁹ iueniūtur plura idi
uidua eiuſdē ſpēi: vt pote plures ſtelle ī vna ſpera: igr̄
celū nō eſt ſine materia. ¶ Quīto ſic. in celo repiṫ rari
tas ⁊ dēſitas (cū dicat cōmē. ꝙ ſtella ē dēſior ps ſui or-
bis) ergo ī celo repiṫ materia. ꝯña pꝫ ꝑ diffinitiōeꝫ ra
ri ⁊ dēſi. Sexto ſic. ſi celū nō haberet materiā: celum
eſſet indiuiſibile. ꝯñs ē falſuꝫ: ergo ⁊ añs. Conſeqñtia
pꝫ ꝑ cōmētatoreꝫ in libro de ſ bā orbis dicētem: ꝙ ſi nō
eſſꝫ dimēſio in materia āte formā ſubſtātialem: forma
ſubſtātialis nō eſſꝫ diſibilis: gᵒ ſi celū nō hēat materi-
am: nō hꝫ dimēſioneꝫ ~~materia~~: ⁊ ꝑ ꝯñs nō eſt diſibile.
¶ Septio ſic. ſi celū eſſꝫ ſ bā ſimplex: ſeqreṫ ꝙ celuꝫ nō
ſuſcepiſſet eē ab alio: ⁊ ꝙ nō poſſꝫ ꝑdere ſuū eſſe: ⁊ per
ꝯñs celū eſſꝫ īcreabile ⁊ īanichilabile. ꝯñs ē falſuꝫ: igr̄
⁊ añs. Cōſeqñtia pꝫ: q: q̄cquid recipit eē hꝫ in ſe duo:
ſcꝫ recipiēs: ⁊ receptū. ⁊ ſilr̄ illud qđ poſſꝫ redigi in nō
eſſe hꝫ ī ſe duo: ſcꝫ receptiuū ipi⁹ eſſe: ⁊ ipꝫ eē recedēs.
In oppoſitū arguiṫ auctoritate cōmēta. ce-
luꝫ nō habere materiam tanq̄ partē eſſentialem eius.
Pro ſolutione queſtionis eſt.
Sciendū ꝙ circa iſtā materiā ſunt tres opi
niōes. Pria ē opio egidij de roma dicētis ꝙ celū hꝫ ma-
teriā tanq̄ ptē eſſentialē ei⁹: ⁊ ꝙ illa materia ē eiuſdē
rōnis cū materijs iſtoꝝ inferioꝝ: ſꝫ tñ ipꝫ celūꝫ ē ingñabile ⁊ īcorruptibile: eo ꝙ nō hꝫ ꝯtrariū: vel q: celū emi
nēter ꝯtinet oēs formas iſtoꝝ inferioꝝ: ⁊ ſic appetitus
materie celi ē ſaciat⁹. Sꝫ ꝯtra iſtā opīonem arguiṫ pri
mo ſic. q̄cūq; cōicant in materia: pñt agere ⁊ pati adin
uicē. vel ad min⁹ vnū habēs aliquā formā quā nō hꝫ
aliud: pt ꝓducere ſimilē formā in alio nō habēte taleꝫ
formā dūmō illđ ſit ꝓductiuū ſibi ſimilis: ſꝫ ſic ē de ce-
lo ⁊ igne: igr̄ ignis pt ꝓducere ſimilē formam in mate
ria celi: qualis ē forma ignis: ⁊ ꝑ ꝯñs celū eſſꝫ corrupti
bile. Scđo ſic. ſi ſic ſeqreṫ ꝙ aliqđ toto tpe fruſtrareṫ
ſꝫ hoc nō videṫ eē ꝯcedēdū a p. naturali: gᵒ celū nō hꝫ
materiā eiuſdē rōis cū materia iſtoꝝ inferioꝝ. ꝯña tñ
pꝫ: q: ipa materia celi hēret potentiā ad forās ſimiles
formis iſtoꝝ inferioꝝ: q̄ tñ potētia nunq̄ reduceret ad
actū: ⁊ ꝑ ꝯñs ipa toto tpe eſſꝫ fruſtra. ¶ Tertio ſic. celū
nō ꝯtinet eminēter formā hōis: ⁊ tñ materia celi ē ꝫ di
ctam opīoem ē eiuſdē rōnis cū materia hōis: igr̄ caret
forma hōis. ſic materia hōis: forā hōis carebat anteq̄
hēbat. Cōſeqñtia pꝫ: q: materia celi nō hꝫ illā formaꝫ
formalr̄ nec eminēter: ⁊ ē eiuſdē rōis cū materia hōis:
igiṫ tali forma caret: ſic materia hōis anteq̄ eaꝫ hēret
ipa forma carebat. Et ꝯfirmaṫ. ſi materia celi nō eſſet ī
potētia ad formas iſtoꝝ inferioꝝ: eo ꝙ eminēter ꝯtinet
illas ſicut cā effectiua dr̄ ꝯtinere ſuos effect⁹: ſeqretur
ꝙ nulli⁹ qđ eſt ꝓductiuuꝫ forme ſubſtātialis alterius
ſpēi a ſua forma materia eſſꝫ ī potētia ad ſimilē formā
q: ipa eminēter ꝯtineret aliā formā. ꝯñs tñ eſt falſum:
igiṫ ⁊ añs. Q; aūt ꝯñs ſit falſum pꝫ: q: ignis eminēter
ꝯtinet formā aeris: cū ſit ꝓductiu⁹ forme aeris ī mate
ria eq̄: ⁊ tñ materia ignis ē in potētia ad formā aeris.
¶ Quarto ſic. quicq̄d hꝫ materiā ꝑuationi admixtaꝫ ē
corruptibile: ſꝫ celū ſi hꝫ materiā: hꝫ materiā priuatio
ni admixtā. ergo celū ē corruptibile. Minor pꝫ: q: ma
teria celi ē eiuſdē rōnis cū materijs iſtoꝝ inferioꝝ (vt
dicit dicta opīo) ſꝫ materijs iſtoꝝ inferioꝝ eſt naturale
ꝙ aliq̄bus formis careāt: ergo etiā eſt naturale mate-
rie celi. ꝯña pꝫ: q: q̄cquid eſt naturale indiuiduo alicu
ius ſpēi: ſiue ꝯuenit: etiaꝫ eſt naturale cuilꝫ indiuiduo
eiuſdē ſpēi. Quinto ſic. ſi celū hēret materiā. tūc ex il
la peſſꝫ fieri aliq̄d: ⁊ in eam aliq̄d poſſꝫ corrūpi: vt pꝫ
ꝑ diffinitiōeꝫ materie p̄mo phiſi. datam: ⁊ ꝑ ꝯñs celuꝫ
eſſꝫ generabile ⁊ corruptibile. ꝯña pꝫ: q: ſi ex materia
celi poſſꝫ aliq̄d fieri: tūc in ea poſſet forma introduci ⁊
ad introductiōem vnius forme: ſeq̄tur remotio alteri⁹
forme: igitur forma celi eſſꝫ corruptibilis. Ex iſtis rōni
bus pꝫ: ꝙ ſi celū haberet materiā tanq̄ ꝑtem eſſentia-
lem eiuſdē rōnis cū materijs iſtoꝝ inferioꝝ: ipm celuꝫ
eſſet generabile ⁊ corruptibile. ¶ Alia ē opinio ſancti
Thome dicētis: ꝙ celū hꝫ materiā tanq̄ partē eſſentia
lem ei⁹: ita ꝙ celū ſit cōpoſituꝫ ex materia ⁊ forma ſub
ſtantiali: tanq̄ ex ꝑtib⁹ eſſentialib⁹ eius: ⁊ ꝙ illa mate
ria non ē eiuſdē rōnis cū materijs iſtoꝝ inferioꝝ: q: ma
teria celi nō eſt immixta ꝑuationi: nec ē in potētia ad
aliam formā ſubſtātialeꝫ: ſicut materie iſtoꝝ inferioꝝ
Et ſicut ſunt diuerſa corpa celeſtia: ſic ſunt diuerſe ma
terie: quaꝝ q̄libꝫ ē alteri⁹ rōnis ab altera. Cōtra iſtā
opinionem arguitur ſic. Non ē ponēda pluralitas ſine
neceſſitate: ſed nulla ē neceſſitas in celo ponere mate-
riam ⁊ p̄cipue tot diuerſas materias quot ſunt diuer-
ſa corpa celeſtia. Naꝫ neq; ex fide: neq; ex ſacra ſcriptu
ra hoc habetur: nec ꝑ experiētiam: ſiue ſenſum: nec per
rōnem euidētem cōuincitur: igiṫ. Nam nullā viam ha
bemus ad cōcludēdum in aliquo eſſe materiam niſi ꝑ
tranſmutatōem ſubſtantialem: ſꝫ nulla tranſmutatio
ſubſtātialis ponitur in celo cum celū ab omnib⁹ pona-
tur ingenerabile ⁊ incorruptibile: ergo celum nō habꝫ
materiam. Etiā omnia que dicūtur de celo in phi. na-
turali: poſſunt eque bene ſaluari non ponēdo materiā
in celo tanq̄ ꝑtem eſſentialē eius: ſicut ponendo mate
riam: igitur. ¶ Tertia ē opinio cōmentatoris pro nunc
tenēda: pro cuius defenſione ē aduertēduꝫ: ꝙ materia
vt ad ꝓpoſitum ſufficit capitur tripliciter. Unomodo
pro ꝑtibus quātitatiuis: ita ꝙ omne illud diciṫ habe-
re materiā: iſtomodo capiēdo materiā: ꝙ habꝫ ꝑtes q̄
titatiuas. Secundomodo capitur materia pro ſubſtā-
tia q̄ta: motui ⁊ trāſmutationi ſubiecta ⁊ iſtis modis
celum hꝫ materiā ſm cōmentatorem: quia hꝫ ꝑtes q̄-
titatiuas: ⁊ eſt ſubſtātia motui circulari ſubiecta. Ter
tiomodo capiṫ materia pro ente exiſtēte in potētia ad
formā ſubſtātialem: quod cum forma ſubſtātiali natū
eſt conſtituere vnū totum compoſituꝫ: ⁊ iſtomodo ca-
pit p. iſtum terminuꝫ materia primo phiſi. vbi diffinit
materiā: ⁊ iſtomō capiēdo illum terminū materia: ce-
lum non hꝫ materiā. Iſto notato ſit.

Opinio egidij de roma.

Opinio ſancti thome.

Opinio cōmentatoris.

Concluſio reſponſiua ad queſitum. Celum
nō hꝫ materiā que ē altera ps eſſentialis eius: ex qua
cū forma ſubſtātialr̄ celū cōponiṫ. Pꝫ q: ſi in celo eſſet
talis materia illa ꝯcluderet eſſe ꝑ trāſmutatōeꝫ ſubſtā
tialē. ſꝫ in celo nulla fit trāſmutio ſ balis: igr̄ in celo nō
eſt materia. Etiā in natura nihil dꝫ poni fruſtra: ſꝫ ſi in
celo pōereṫ materia aliq̄d eſſꝫ fruſtra: cū oīa q̄ de celo
dicūtur in phi. naturali. pñt eq̄ bñ ſaluari nō ponēdo ī
celo talem materiam: ſicut ponendo: ergo non eſt po-
nenda.

Dubitaṫ primo Utruꝫ motus circularis celi hꝫ cō-
trariū. Et videtur ꝙ ſic. q: motus
contrariaṫ quieti: igiṫ. Etiā dicit cōmē. x. methaphi. ꝙ

motus nō ꝑpetuaṫ ex ſe: q: hꝫ ꝯtrariū: ſcꝫ q̄etē: igitur.
¶ Scđo ſic. Mot⁹ circularis ⁊ mot⁹ rect⁹ ſunt differē
tie diuidētes motū: ergo opponunṫ. ¶ Tertio ſic. Illi
mot⁹ q̄ fiūt ex ꝯtrarijs terminis ad ꝯtrarios terminos
opponunṫ: ſꝫ ſic ē de motib⁹ planetaꝝ ⁊ diurno motu.
Nā mot⁹ planetaꝝ fiūt ab occidēte in oriente: mot⁹ v̄o
diurn⁹ ecōtrario. ¶ In oppoſitū ē p. in q̄rto ca. p̄mi tra
ctat⁹ hui⁹ p̄mi. Pro ſolutōe dubij ē aduertendū: ꝙ ad
ꝯtrarietatē locoꝝ ꝓpe dictā due ꝯditōes reqrunṫ. Pri
ma ē: ꝙ maxīe diſtāt ſm dr̄ñas loci: q̄ ſunt ſurſuꝫ ⁊ de-
orſuꝫ. Scđa ē ꝙ hēant v̄tutes ꝯtrarias: ſiue potētias
ꝯſeruatiuas ꝯtrarias: ita ꝙ in vno ſcꝫ ſurſum ꝯſerueṫ
leve ⁊ in altero ſcꝫ deorſum graue. Silr̄ ad ꝯtrarieta-
tē motuū localiū: tres ꝯditōes reqrunṫ. Pria ē: ꝙ fiant
de ꝯtrarijs locis ad ꝯtraria loca. Scđa ē: ꝙ fiāt ꝑ line
am breuiſſimā eādē formalr̄: vel equalenter. Tertia ē
ꝙ ſi vn⁹ illoꝝ motuū ſit naturalis alicui: ꝙ alter ſit ei
violent⁹: ⁊ ecōuerſo: ⁊ iſta p̄cipue intelligunṫ de moti
bus ſimplicib⁹: ⁊ locis ſimplicib⁹ corpoꝝ. ¶ Iſtis nota
tis dr̄ ad dubiū: ꝙ mot⁹ circularis celi: nō hꝫ motū con
trariū. pꝫ: q: nō poſſunt imaginari niſi q̄nq; modi q̄b⁹
mot⁹ circularis celi diceret hr̄e motū ꝯtrariū: ſꝫ nullo
illoꝝ modoꝝ mot⁹ celi hꝫ ꝯtrariū: vt paꝫ ex expōne te
xtus: ergo mot⁹ celi nō hꝫ ꝯtrariū. ¶ Et ad p̄mā rōem
dubij dr̄: ꝙ hic nō ē ſmo de oppōne ꝑuatiua: ſꝫ de ꝯtra
ria. ¶ Ad ſcđm dr̄ ꝙ lꝫ drñe diuidētes aliqđ cōe ſint di
uerſe: quo ad rōnes eaꝝ: nō tñ opꝫ ꝙ ſint ꝯtrarie: ꝯtra
rietate ꝓpe dicta. ¶ Ad tertiaꝫ dr̄ ꝙ lꝫ mot⁹ q̄ ſunt de
ꝯtrarijs terminis ad ꝯtrarios terminos ſm lineā bre
uiſſimā ſint ꝯtrarij: nō tñ opꝫ de eis q̄ nō fiūt ſm lineā
breuiſſimā. Etiā mot⁹ planetaꝝ ⁊ mot⁹ diurn⁹ nō fiūt
ſm eoſdē polos: nec ſm idē medium.

Dubitaṫ ſcđo vtrum mundus ſit perfectus
¶ Et videṫ ꝙ nō: q: illđ nō ē ꝑfectū cui pōt fieri addi-
tio: ſꝫ mūdo pt fieri additio: ergo mūd⁹ nō eſt ꝑfectus
¶ Scđo ſic. Mūd⁹ includit multas impfectiōes: ergo
non ē ꝑfect⁹ añs pꝫ: q: in mūdo ꝯtingūt multa mon-
ſtra. ¶ Tertio ſic. Mūd⁹ ē ꝑfectior vna vice q̄ alia: er
go mūd⁹ aliq̄ñ ē impfect⁹. añs pꝫ: q: aliq̄ñ in mūdo ſūt
plura indiuidua vtputa plures hoīes: ⁊ aliq̄ñ paucio
ra. Etiā aliq̄ñ ē ꝑfectior ꝯſtellatio: ⁊ aliq̄ñ impfectior.
¶ Quarto ſic. Mūd⁹ nō ē ens: ſꝫ entia: ergo nō ē q̄d ꝑ
fectū añs pꝫ: q: nec ē ſ bā: nec accñs: ſꝫ aggregatuꝫ ex
plurib⁹ corpib⁹. In oppoſitū videṫ eē p. ¶ Pro ſolutōe
dubij ē aduertendū: ꝙ iſte termin⁹ mund⁹ ſolet capi q̄
tuor modis ſm cōiter loquētes. Uno mō ꝓ aggregatō
ne oīm entiū. Scđo mō ꝓ aggregatōe oīm aliaꝝ reꝝ a
deo: ⁊ ſic capiṫ qñ dr̄ ꝙ de⁹ creauit celū ⁊ terrā: ⁊ oīa q̄
in eis ſunt. Tertio mō ꝓ aggregatōe oīm reꝝ corpeaꝝ
⁊ hoc mō capiṫ in tractatu de ſpera: cū dr̄ ꝙ mūd⁹ diui
diṫ in ſperā celeſtē ⁊ ſperā elemētalē. Quarto mō ca-
piṫ ꝓ aggregato ex elemētis ⁊ elementatis: ⁊ iſto mō.
capiṫ in libro metheoroꝝ cū dr̄ ꝙ necē ē hūc mūdū infe
riorē eē ꝯtiguū lationib⁹ ſupiorib⁹ ei⁹: vt tota v̄t⁹ in-
de guberneṫ. ¶ Alteri⁹ ē aduertēdū ꝙ aliq̄d dr̄ duplr̄
ꝑfectū. Uno mō ſimplr̄. Alio mō ſcđm q̄d. Uñ illđ dr̄ ꝑ
fectū ſimplr̄ de quo ille termin⁹ ꝑfectū ſine addito eſt
verificabilis affirmatiue: ſiue de ꝓnoīe demōſtrāte il
lud: ſꝫ ꝑfectū ſm q̄d dr̄ illđ: de quo ſiue de ꝓnoīe, ipm
demōſtrāte ille termin⁹ ꝑfectū ſumpt⁹ cū addito veri
ficabilis ē affirmatiue: ſicut dr̄ ſortes ē ꝑfectus hō. Uñ
ad hoc ꝙ aliq̄d ſit ꝑfectū ſimplr̄: reqriṫ ꝙ nihil ei defi-
ciat: ⁊ ꝙ nō poſſit ei fieri additio alicui⁹ ꝑ qđ reddere
tur ꝑfecti⁹ ⁊ ꝙ nō ſit aliq̄d ꝑfecti⁹: nec poſſit eē. ¶ Iſto
notato dr̄ ad dubiū ꝙ mund⁹ ē ꝑfect⁹ ſimplr̄ p̄mo mō
capiendo illū terminū mūd⁹. pꝫ ꝑ ꝯditōes reqſitas ad
hoc ꝙ aliq̄d ſit ꝑfectū ſimplr̄ Et lꝫ mūdus ples poſſꝫ ha
bere ꝑfectiōes vno tpe q̄ hꝫ alio actualr̄ ⁊ formalr̄: nō
tñ ē vno tpe mag| intēſe ꝑfectus q̄ alio. Ex quo paꝫ ꝙ
totus mūdus capiendo p̄mo mō illū terminū mūdus
non ē ꝑfectior ſua pte. ſ. deo: ita ꝙ intēſiorē hꝫ ꝑfectio-
nē lꝫ hēat plures. Sꝫ capiēdo illū terīm mūd⁹ trib⁹ a-
lijs modis: mūd⁹ nō eſt ꝑfect⁹ ſimplr̄ vt bñ ꝓbat argu
mentū p̄mū: ſcđm: ⁊ tertiū: ⁊ lꝫ mūd⁹ ſit ꝑfect⁹: nō tñ ē
ꝓpe loquēdo corp⁹ ꝑfectū: vt bñ ꝓbat q̄rtū argumētū
dubij. ¶ Sꝫ q̄reret aliq̄s q̄d tūc intēdit Ar. Dr̄ ꝙ intē-
dit ꝙ mūd⁹ ē ꝑfect⁹ ⁊ ꝙ nō ſit aliqđ corp⁹ ꝑfecti⁹ mūdo
nec ꝑ potētiam naturalē poſſꝫ eē. Et ex iſto textu nō pt
hrī ꝙ mūd⁹ ſit corp⁹ ꝑfectū: cū hoc tñ bñ ſtat ꝙ mūdus
q̄tū ad ꝑtes gñabiles ⁊ corruptibiles pt naturalr̄ fieri
ꝑfectior: vt bñ ꝓbat tertiū argumētū. Ad rōnes dubij
pꝫ ſolutio ex dictis.
Ad rōes q̄ſtionis. ¶ Ad p̄mā dr̄ ꝙ p. dicit
illā ꝓpōnē diſputatiue: ⁊ nō doctrinalr̄. ¶ Ad ſcđaꝫ dr̄
ꝙ ibi diffiniṫ vnū nūero ſcđe intētionalr̄ captū: ⁊ nō p̄-
me intētionalr̄. ¶ Ad tertiā dr̄: ꝙ lꝫ omē ſenſibile hēat
materiā p̄mo mō vel ſcđo mō capiēdo materiaꝫ: nō tñ
tertio mō. ¶ Ad q̄rtā dr̄ negādo maiorē: nā ꝑ potētiaꝫ
ſupnaturalē poſſibile ē mille eē āgelos eiuſdē ſpēi ſpā
liſſime eēntialis. ¶ Ad. v. dr̄ ꝙ lꝫ in celo reperiaṫ rari
tas ⁊ dēſitas q̄ ſe tenēt ex ꝑte forme: nō tñ ibi repiunṫ
raritas ⁊ dēſitas q̄ ſe tenēt ex ꝑte materie: ⁊ q̄ cauſanṫ
ex mutuis actōib⁹ q̄tuor q̄litatū p̄maꝝ. Uñ ſicut in iſt|
inferiorib⁹ raꝝ ſm materiā dr̄ ꝙ paucū hꝫ de materia
ſub magna q̄titate: ita raꝝ ſm formaꝫ dr̄ ꝙ paꝝ hꝫ de
forma ſub magna q̄titate: ⁊ ſilr̄ dr̄ de dēſo. Ex hoc pꝫ
ꝙ entitas celi ē forma materialis nō informās: ſꝫ ꝑ ſe
exñs: ſicut intelligētie dñr forme ſpūales ꝑ ſe exñtes.
¶ Ad. vj. dr̄ ꝙ lꝫ celū nō eēt diuiſibile ſi nō hēret mate
riā: p̄mo aut ſcđo mō capiēdo materiā: tñ bñ eēt diuiſi
bile lꝫ nō hēret materiā t̄tio mō. ¶ Ad. vij. dr̄ negādo
ꝯñam: ⁊ ad ꝓbatiōnē ei⁹ dr̄ negādo illđ qđ recipit ī ſe
eſſe hꝫ in ſe duo q: ipm eē nō ē aliq̄d ſupadditū illi qđ
exiſtit vt aliqualiter viſum eſt in tertio phi. ſed ipſum
eſſe eſt ipamet res exiſtens.

¶ Scđus tractatus duo capitula cōtinēs
oñdit nec celum: nec aliqđ elementoruꝫ: nec
vllum corpus eſſe actu infinitum. Primum
capitulum oñdit ꝙ neq; celū: neq; aliqđ ele-
mentoꝝ eſt actu infinitum.

Ed quoniā manifeſtuꝫ eſt de p̄di-
ct|: de reliq̄s ē intēdēdum. Et p̄mo
vtꝝ ſit aliqđ corp⁹ infinitū ſicut a-
liq̄ phōꝝ dixert: an nullū tale. Nā ſuper illo
ſunt multe cōtrouerſie: ideo declarāda ē v̄i
tas: nā multū differt ponere aliqđ corp⁹: et
nō ponere: q: ſi eſſꝫ actu ifinitū: ipm eſſꝫ p̄n
cipiū entiū ⁊ maximā hēret v̄tute: mō circa
p̄ncipiū ē multū ſollicitāduꝫ. Q: lꝫ p̄ncipia
ſint parua in q̄titate ſunt tñ magna in v̄tu-
te. Et etiā minim⁹ error in p̄ncipio: maxi
mus eſt in fine. Si eñ q̄s modicū trāſgreſ-
ſus ſit a veritate diſcedens fit longe plus
decies millies: vt ſi quis dicat minimam eſ-
ſe magnitudinem: aufert conſiderationem
mathematicam: ideo dicendum eſt an ſit

Principia parua ſunt in q̄titate: ſꝫ in v̄tute magna

Minimus error in p̄ncipio maxim⁹ ē in fine.

Conclo.i. aliqđ corpꝰ infinitū. Pro quo ſit pria ꝯclo.
Nullū corpꝰ ꝯpoſitū ē actu īfinitū: ꝓbaꝛ:qꝛ
ſi nullū corpꝰ ſimplex ē infinitū:nullū corpꝰ
ꝯpoſitū eſt īfinitū:ſ3 nullū corpꝰ ſimplex eſt
infinitū:igr̄ nec corpus cōpoſitū. p3 maior:
qꝛ tātā h3 q̄titatē corpꝰ mixtū:q̄ta eſt quā-
titas corporꝝ ſimpliciū ex q̄bus cōponitur:
Conclo.ii igr̄. ❡Scđa ꝯclo:īpoſſibile eſt aliqđ corpꝰ
circulariter motū eſſe īfinitū. Probatur p̄-
mo:qꝛ ſi corpus circulariẗ motū eſſ3 īfinitū
tūc diſtātia īfinita ptrāſiretur tp̄e finito qđ
eſt īpoſſibile: pt3 tū ꝯña:qꝛ ſi a centro illius
corpis ptrahātur due linee nō eq̄ diſtātes ī
ter eas eſſ3 īfinita diſtātia: q̄ tū p motū illiꝰ
corpis ptranſiretur. Scđo ꝓbatur:qꝛ ſi cor
pus circulariẗ motū ſit infinitū: ſignetur ex
tra centrū eiꝰ linea finita ab vtraq3 pte q̄e-
ſcēs:⁊ a cētro eiꝰ ptrahaꝛ linea a c infinita
v̄ſus c:q̄ moueaꝛ:tūc arꝛ ſic. Magnitudo ⁊
tp̄s eodē mō ſe h̄nt quo ad eē finitū vel īfini
tū:ſ3 tp̄s in quo linea a c ptrāſit lineā q̄eſcē
tē ē finitū: qꝛ celū voluiꝛ in vigintiq̄tuor ho
ris:igr̄ illa linea q̄eſcens erat finita. Tertio
ꝓbaꝛ ſic:qꝛ celū ptrāſit circulū deſcriptum
circa cētrū mūdi in tp̄e finito:ſicut in vigin-
tiq̄tuor horis:igr̄ ab eodē circulo ptrāſiꝛ in
eodē tp̄e finito:⁊ ſic magnitudo īfinita erit
ptranſita tp̄e finito:qđ ē īpoſſibile. Pria tū
ꝯña p3:qꝛ ſi aliq̄ magnitudo moueaꝛ ꝯtra a
liā q̄eſcētē:eq̄ cito ſe abſoluēt. S3 ſi vna cō-
tra aliā moueaꝛ:citiꝰ ſe abſoluent. Quarto
ſic:oē terminatū ē finitū:ſ3 oē corpꝰ circulari
ter motū ē t̄miatū ⁊ figuratū: igr̄ eſt finitū.
Quito ſic:p cētrū corpis īfiniti ptrahaꝛ li-
nea g d īfinita ab vtraq3 pte ⁊ q̄eſcēs. Siĺr
extra centrū ptrahaꝛ linea īfinita ab vtraq3
pte q̄eſcēs:⁊ ppēdiculariẗ pēdēs ſupra g d.
Deīn ptrahaꝛ a cētro linea c d:īfinita v̄ſus
d q̄ moueaꝛ ad motū corpis. Tūc ſi tale cor
pus moueaꝛ linea c d:ptrāſibit duas lineas
q̄eſcētes q̄ ſūt īfinite: ſ3 hoc ē īpoſſibile: igr̄
Sexto ſic:tp̄s in quo celū reuoluiꝛ ē finitu3
igr̄:cū diuidaꝛ ad diuiſionē mobiĺ: celū etiā
erit finitū. ❡Tertia ꝯclo:nullū corpꝰ recte
Conclo.iii. motū eſt actu īfinitū:ꝓbaꝛ ſic:qꝛ locꝰ ſurſu3
eſt finitꝰ:⁊ ſiĺr locꝰ deorſū: qꝛ ſi vnū ꝯtrario
Si vnum ꝯtrariorum ſit finitum etiā ⁊ alterum rū ſit finitū:etiā ⁊ alterꝝ. Siĺr locꝰ mediꝰ eſt
finitꝰ:alias ſi aliqđ corpꝰ eſſ3 extra ſuū locū
naturalē:nō poſſ3 ad ip̄m puenire: igr̄ oīa lo
ca corporꝝ recte motorꝝ ſunt finita: ⁊ p ꝯñs
ip̄a corpa ſūt finita. Probaꝛ ſcđo. Si aliqđ
corpꝰ recte motū eſſ3 īfinitū: ip̄m hēret gra
uitate3 vel leuitate3 īfinitā:ſ3 hoc eſt īpoſſi-
bile:igr̄. Maior pt3:qꝛ ſi graue infinitū ha
beat ſolū grauitatē finitā: tūc accipiaꝛ ſolū
vna ps eiꝰ finita: ip̄a hēbit grauitatem fini
tam:q̄ aliquotiens ſumpta:reddet totā gra-
uitate3: ergo etiā illa ps corpis aliquotiēs
ſumpta:reddet totū corpꝰ. Item etiā poſſet
eſſe tāta grauitas in graui finito:ſicut ī gra
ui infinito:ſ3 hoc ē falſu3:qꝛ in maiori corpe
eſt maior v̄tꝰ. Nec valet dicere: ꝙ grauitas
corporis finiti:⁊ grauitas corporis infini-
ti nō ſunt cōmenſurabiles:qꝛ grauitas cor-
poris finiti adeq̄te: cōmenſurabit grauita-
tem ~~infinitam~~ corporis infiniti: aut excedet
eā:aut ab ea deficiet. Nec valet ſcđo dicere
ꝙ tale graue erit anomiomeron:hoc eſt diſſi
miliū partiū: ⁊ nō omiomeron.i.ſimiliū par
tiū. Quia quocūq3 mō dicaꝛ: grauitas cor-
poris finiti:vel adeq̄bitur grauitati corpo-
ris finiti:aut excedet ea3: aut deficiet ab ea
ſcđm aliquā ꝓportione3:relinq̄tur ergo ma-
ior v̄a. Sed mior ꝓbatur:qꝛ ſi eſſ3 grauitas
infinita:ip̄a moueret ⁊ nō moueret:⁊ moue-
ret q̄dem:qꝛ ſi mior v̄tꝰ moueat in aliquo tē
pore:maior mouet in minori. S3 mior graui
tas mouet: ergo grauitas infinita q̄ eſſ3 ma
ior moueret. S3 ꝙ nō moueret p3: qꝛ q̄lis ē
ꝓportio grauitatū:talis eſt ꝓportio tēporꝝ
in q̄bꝰ mouēt:⁊ p ꝯñs grauitas mouet in in-
ſtanti:⁊ ſic non moueret. Nec valet dicere ꝙ
grauitas infinita mouet in tp̄e minimo ſcđ3
ſenſum:qꝛ tūc illđ tp̄s haberet certā ꝓpor-
tionem ad tp̄s in quo moueret grauitas fi-
nita:⁊ ſi grauitas finita augetur ſcđ3 il-
lam ꝓportione3:ita cito moueret ſicut gra-
uitas infinita:quod eſt impoſſibile.

In maiori corpore ē maior v̄tus

Si mior v̄tus moueat in aliquo tēpe maior v̄tꝰ mouet in minori

❡Scđm caplm ī quo oñdiꝛ p rōes natura
les ⁊ logicas nullū corpꝰ eſſe actu infinitu3.

Oſt aūt intendendū eſt: vtꝝ ſit q̄d-
cunq3 corpꝰ infinitū: ⁊ poſtea vide
bitur de vnitate mūdi. Sit igr̄ p̄ma
ꝯclo. ❡Impoſſibile eſt eē aliqđ corpꝰ ſenſi
Conclo.i. bile actu infinitū anomiomeron: hoc ē diſſi
miliū partiū:p3:qꝛ vel tale cōponeretur ex ī
finitis differētibꝰ ſpē:⁊ hoc nō qꝛ corpa ſim
plicia ſūt finita:vĺ ex finitꝭ:⁊ tūc vĺ illa ſūt fi
nita multitudīe ⁊ magnitudīe:⁊ ſic ex eis nō
reſultāt niſi finitū. Vel vnū illorꝝ ē infinitū:⁊
hoc nō.tū p̄mo:qꝛ vel illud eſſet celum vel a-
quod elementoru3: quod non eſt dicendum:

qꝛ oñſum eſt q̄dlib3 illorꝝ eē finitū. Tū ſcđo
qꝛ tūc locꝰ illiꝰ eſſ3 īfinitꝰ:⁊ p ꝯñs motꝰ quo
moueretꝛ eſſ3 infinitꝰ:ſ3 īpoſſibile ē motū eē
infinitū:qꝛ qđ nō cōtingit fcm̄ eſſe nō cōtin
Qđ non ꝯtingit fcm̄ eē: nō ꝯtingit fieri. git fieri:ſ3 nō cōtingit motū infinitū eē fcm̄
igiꝛ nō cōtingit ip̄m fieri. p3 ergo ꝙ nullu3
corpꝰ anomiomeron ē actu infinitū. Nec va
let dicere ꝙ illđ corpꝰ nō eſſ3 vnu3 corpꝰ ꝯti
nuū ſ3 plura:qꝛ tūc illa poſſent cōtinuari:et
ſic ex eis fieret vnū corpꝰ cōtinuū infinitu3
Conclo.ii qđ eſt īpoſſibile. ❡Scđa cōclo:īpoſſibile ē
eſſe aliqđ corpꝰ ſenſibile omiomeron actu ī
finitū:pt3:qꝛ non ſunt niſi tres motꝰ ſimpli
ces:ſ3 q̄dlib3 corpꝰ circulariter motū eſt fi-
nitū:⁊ ſiĺr recte motū:qđ pt3: qꝛ ſi eēt aliqđ
corpꝰ recte motū infinitū:ip̄m hēret motu3
naturalē vel violentū: qꝛ illi motꝰ īmediate
cōtrariaꝛ: ⁊ p ꝯñs hēret duo loca infinita
qđ eſt īpoſſibile:igr̄ nullū corpꝰ ſimplex re-
cte motū eſt īfinitū. ❡Tertia ꝯclo. Simpli
Conclo.iii. citer nullū corpꝰ eſt īfinitū:p3:qꝛ oē corpꝰ ē
anomiomeron vel omiomeron: ſ3 nullū tale
Conclo.iiii eſt īfinitū: vt ꝓbatū eſt:igr̄. ❡Quarta ꝯclo
Corpus infinitū nō pōt pati a finito:nec fi-
nitū ab īfinito:nec īfinitū ab īfinito. Prima
ps p3:qꝛ ſit patiens a:⁊ finitū agēs b:⁊ tp̄s
in quo fit actio g: tūc vna ps agētis q̄ ſit d:
mouebit minꝰ mobile puta e:in tp̄e g: ⁊ tunc
d:h3 certā ꝓportionē ad b: tunc ſumaꝛ in a:
ps q̄ talē hēat ꝓportionē ad e:⁊ ſit illa 3:tūc
ſic arꝛ:ſicut ſe h3 d:ad b: ita e:ad 3:ergo p lo-
cu3 a trāſmutata ꝓportiōe ſicut ſe h3 d:ad e:
ita b:ad 3:ſed d:mouet e:in tp̄e g: ergo b:mo
uet 3:in tp̄e g:⁊ in eodē tp̄e mouet a: ergo b:
in eodē tp̄e mouet finitu3 ⁊ īfinitu3: qđ eſt ī
poſſibile. ❡Scđa ps p3:qꝛ tunc finitu3 mo
ueretꝛ eq̄ cito a finito ⁊ īfinito qđ ē īpoſſibile
Coña p3: qꝛ ſi finitu3 moueaꝛ ab īfinito:tūc
aliq̄ ps finiti mouebiꝛ a pte īfiniti: ⁊ tunc ſi
capiaꝛ alia ps infiniti ſimilē hñs ꝓportio-
nē ad pte3 iā acceptā:ſicut ps finiti ad īfini
tū:tūc ab illo finito mouebiꝛ corpꝰ finitū eq̄
cito ſicut a corpe infinito. ❡Tertia ps pt3
qꝛ ſic ſeq̄retꝛ ꝙ infinitū in eq̄li tp̄e moue
ret finitū ⁊ īfinitū:qđ ē īpoſſibile. Et p3 ꝯña
qꝛ infinitū mouebit īfinitū in maiori tp̄e q̄
finitū. Et tūc ſi illđ finitū augmētetꝛ ſcđm ꝓ
portionē ſcđ3 quā maius tp̄s excedet minꝰ
ip̄m in eodē tp̄e mouebiꝛ ab infinito, ſicut in
Correlarium. Extra celū nō eſt locus finitū:qđ eſt falſum:igiꝛ. Ex p̄dicta cōclone
pt3 ꝙ nullū corpꝰ eſt infinitū. Nec eſt dicen
dū ꝙ extra celū eſt corpꝰ infinitū:qꝛ extra ī-
portat locū: modo extra celum nō eſt locus
Conclo.v. ❡Quinta ꝯclo. Nullū eſt actu infinitū pt3
qꝛ tale moueretꝛ circulariter:⁊ hoc nō: vĺ
moueretꝛ motu recto:⁊ tūc oporteret ip̄3 ha
bere duo loca infinita:qđ ē īpoſſibile. Pat3
ſcđo.qꝛ agēs d3 excedere reſiſtentiā paſſi:
ſed nihil pōt excedere infinitū: igiꝛ infinitū
Nihil pōt excedere īfinitū nō poſſ3 moueri:nec valet dicere ꝙ tale mo
ueretꝛ a ſe:qꝛ hoc ē ꝓpu3 aīatꝭ:mō aīata hñt
determiatā q̄titatē. Nec valet dicere ꝙ ē ali
qđ infinitū diſcōtinuū:ſicut dixerūt leucip-
pus ⁊ democritꝰ:ponētes corpa cōponi ex
infinitꝭ athomalibꝰ: qꝛ tūc talia athomalia
eſſent eiuſdē ſpēi:⁊ ſi vnū eſſ3 graue: totum
eſſet graue:⁊ ſi vnū eſſ3 leue: totū eſſet leue:
Probaꝛ tertio p̄dicta ꝯclo:ſi eſſ3 aliqđ infi
nitū in ip̄o nō eſſ3 mediu3 neq3 extremū:ſed
ſi eſſent grauia vel leuia:eēt mediū vel extre
mū:igiꝛ nullū eſt tale infinitu3. Pt3 q̄rto:qꝛ
ſi eſſet tale infinitū ip̄m eēt graue vel leue:
qꝛ eſſet aliqđ elementorꝝ: ⁊ non eſſet graue
nec leue:qꝛ nō eſſet mobile: igiꝛ nullu3 eſt ta
le infinitum.

❡Tertius tractatus in quo agitur de vni-
tate mundi:⁊ continet vnum capitulum.

E vnitate mundi ponūtur aliq̄
ꝯclones. Pro q̄bꝰ p̄mo ſuppōi-
tur:ꝙ oē corpꝰ naturale inferiꝰ
extūs ē mobile naturaĺr: qꝛ h3 in
ſe naturā elementi:⁊ etiā violēte: qꝛ trāſfer
ri pōt a ſuo loco naturali. Scđo ſuppoñiꝛ ꝙ
oē corpꝰ naturale q̄eſcēs in aliquo loco na
turaĺr ad illū naturaĺr moueꝛ: ⁊ ſi in aliquo
loco violente q̄eſcat:ad illū moueꝛ violente
Suppoñiꝛ tertio: ꝙ ſi aliq̄s motꝰ cōueniat
alicui ſcđm naturā:motꝰ ei cōtrariꝰ ꝯueniet
ei violēte. Quarto ſuppoñiꝛ ꝙ ſi eſſent plu-
res mundi:ptes illorꝝ eēt eiuſdē ſpēi. P3 p̄
mo:qꝛ alias illi duo mūdi dicerentꝛ mūdi eq̄
uoce:⁊ nō vniuoce. Tū ſcđo:qꝛ motꝰ corpo-
rum vniꝰ mūdi eſſent eiuſde3 ſpēi cū motibꝰ
alteriꝰ mūdi. Tunc ſit p̄ma ꝯclo. ❡Si eēnt
Conclo.i. pl'es mūdi:terra vniꝰ moueretꝛ ad mediū al
teriꝰ mūdi:⁊ ignis vniꝰ ad ignē alteriꝰ:p3:qꝛ
corpa illorꝝ mundorꝝ eſſent eiuſde3 ſpēi: er-
go cu3 terra vniꝰ moueretꝛ ad cētru3 illiꝰ:ter
ra alterius mundi moueretꝛ ad illđ centrum
Nec valet ſi dicatur ꝙ terra vnius non mo
ueretur ad medium alterius propter nimi-
am diſtantiam: quia cum motus naturalis

ꝯñe ponit p. tres ſuppões. Prima ē ꝙ maior grauitas mouet ꝑ maius ſpaciũ ꝗ̃ minor grauitas. ¶ Scđa ſuppõ eſt ꝙ q̃lis eſt ꝓportio grauitatũ: talis eſt ꝓportio tēpoꝝ ⁊ ecõuerſo: ita ꝙ creſcēte grauitate decreſcit tēpus ꝑm eãdē ꝓportionē. Dicta ãt ſuppõ ſʒ rigorē logice ē falſa: cũ ſʒ rigorē logice habeat ſenſuʒ hypoteticũ copulatiuũ q̃ talis ē. Aliq̃lis ē ꝓportio grauitatũ ⁊ talis ē ꝓportio tēpoꝝ: mõ iſta copulatiua ē falſa ſi formetur de vna grauitate finita ⁊ alia infinita: ſʒ dʒ capi in ſenſu hypotetico ꝯditõnali: q̃ talis ē. Si aliq̃ ꝓportio tēpoꝝ ē: aliq̃ ꝓportio grauitatũ ē: vel ſi ē aliq̃ ꝓportio grauitatũ: ē aliq̃ ꝓportõ tēpoꝝ: i q̈bꝰ talis grauitas cauſat motũ. ¶ Tertia ſuppõ ē ꝙ grauitas finita mouet tēpore finito. T. Neceſſe ergo ē. ¶ P. hic format ſuã rõnē q̃ talis ē: ſi grauitas finita mouet ſuũ mobile ꝑ aliqđ ſpaciũ tpe infinito: grauitas infinita ſi eēt moueret ſuũ mobile ꝑ maiꝰ ſpaciũ in eodē tpe: ⁊ ſic grauitas īfinita moueret. Maior ptʒ ꝑ p̃mã ſuppõnē. Ex iſta autē rõe hẽtur ꝙ ſi eēt aliqđ corpus īfinitũ: illđ eēt maiꝰ corpore finito: vel ſi eſſʒ grauitas infinita illa eſſet maior grauitate finita: ⁊ cũ corpus īfinitũ đr maius alio puta finito: ſeq̃t ꝙ poſſʒ eē eq̃le alicui corpi: puta corpi infinito: ⁊ cũ illđ qđ đr eē maius vel eq̃le põt etiã dici minus: cuius oppoſitũ dicũt illi q̃ ponũt ꝙ poſſibile ē eſſe corpus actu īfinitũ: vt dič greg. de arimino. Mĩ ãt talis grauitas nõ moueret ptʒ: q̃z q̃lis ē ꝓportio grauitatuʒ talis ē ꝓportio tēpoꝝ ⁊ ecõuerſo: vt dič ſcđa ſuppõ: ſʒ grauitatis infinite ad finitã nõ ē ꝓportio: ergo neq̧ tēporis in quo mouet grauitas īfinita ad tps in quo mouet grauitas finita. Et cũ cuiuſlibʒ tpis diuiſibilis ad tps diuiſibile ē ꝓportio: ſeq̃t ꝙ ſi nõ eēt ꝓportio ꝙ grauitas īfinita moueret in īdiuiſibili: ⁊ ꝑ ꝯñs non moueret: cũ in nũc ſiue in tpe indiuiſibili nõ ſit motus. Nec põt dici ꝙ illa grauitas moueret ī tpe minimo ꝑm ſenſum: q̃z illđ tps eſſʒ finitũ ⁊ diuiſibile: ⁊ haberet certã ꝓportionē ad tps in quo moueret grauitas finita. Et tũc ꝑm illã ꝓportionē illa poſſʒ augeri ⁊ ꝑ ꝯñs grauitas finita moueret in eq̃li tpe cũ grauitate infinita: qđ eſt impoſſibile: ergo ⁊ illud ex quo ſequit̃.

Poſt hec aũt. ¶ Iſtud ē tertiũ capl̃m huiꝰ tractatus. In quo p. oñdit nullũ corpꝰ eē actu īfinituʒ rõibꝰ naturalibꝰ. Et diuidit̃ iſtđ ca. in duas ptes. In p̃ma pte facit hoc ex pte motꝰ localis. In ſcđa ex pte cuiuſlibʒ alteriꝰ motꝰ ſcđa ibi: ꝙ ãt oĩno. In p̃ma pte primo p̃mittit intentũ ſuũ dicēs: ꝙ vl'r intendēduʒ ē de oĩ corpe: vtꝝ ſit poſſibile aliqđ corpꝰ eē actu infinitũ: ⁊ iõ deiñ videndũ eſt: vtꝝ poſſibile eſt eē pl'es celos. i. pl'es mũdos. T. Neceſſe itaq̧. ¶ P. hic p̃mittit q̃ſdaʒ diuiſiones. Quaꝝ p̃ma talis ē. Oĩ necē ē mũdũ eē finitum aut infinitũ. Scđa ē ſi infinitũ ē: necē ē ipm eē de nũero omiomeroꝝ vel de nũero anomiomeroꝝ. Tertia ē: ſi aliqđ eſt anomiomeꝝ ⁊ infinitũ: necē eſt ipm eē ꝯpoſitũ ex infinitis ſpē drñtibꝰ aut ex finitis. T. Aut quđ igitur. ¶ Hic p. ponit p̃mã ꝯclõnē q̃ talis ē: ꝙ īpoſſibile ē aliqđ corpꝰ eſſe ſenſibile actu īfinitũ anomiomeꝝ. i. diſſimiliũ ptiũ ꝑm ſpēm. ptʒ: q̃z vel tale ꝯponeret̃ ex īfinitis ptibꝰ ſpē drñtibꝰ aut finitꝭ. Nõ p̃mũ: q̃z corpa ſimplicia ſunt finita vt p̃us oñſuʒ ē. Nec ex finitꝭ: q̃z vel ille ꝑtes eſſent finite multitudīe ⁊ magnitudīe: ⁊ ſic totũ eēt finitũ: q̃z ex finitꝭ magnitudīe ⁊ multitudine nõ reſultat niſi finitũ: vl' vna eaꝝ ē infinita magnitudīe: ꝙ improbat p. dupl'r: q̃z vel illa eſſʒ celũ vel aliqđ q̃tuor elementoꝝ: ſʒ nullũ iſtoꝝ ē dicendũ vt p̃us oñſuʒ eſt: ergo nulla ꝑs ē infinita magnitudine. T. Adhuc. ¶ Hic p. ſcđo ꝓbat illud idē: nã ſi vna ꝑs eſſʒ infinita magnitudine: oporteret locũ eiꝰ ad quē moueret̃ eē infinitũ: ⁊ ꝑ ꝯñs oporteret motũ eiꝰ eſſe infinitũ: ſʒ hoc ē īpoſſibile

Ex finitis magnitudīe ⁊ multitudine nõ reſultat niſi finitum

q̃z vt dič p. qđ nõ ꝯtingit fcm̃ eē īpoſſibile ē fieri: ſʒ nõ ꝯtingit motũ infinitũ fcm̃ eē: aliter eſſʒ finitꝰ: ergo non ꝯtingit motũ infinitũ fieri. Nec valet ſi aliq̃s dicat qđ nõ eſt aliqđ corpꝰ infinitũ ꝯtinuũ ⁊ vnũ: ſʒ ſunt īfinita corpa diuiſa: q̃z vt dič p. illa corpa p̃nt adinuicē ꝯtinuari: ⁊ ſic redibit idē qđ p̃us. Vñ dicta autoritas. ſ. qđ nõ ꝯtingit fcm̃ eē nõ ꝯtingit fieri: intelligit̃ qđ nõ ꝯtingit fcm̃ eē nec ī actu ꝯpleto: nec ī actu incõpleto: nõ ꝯtigit fieri. T. Sʒ adhuc. ¶ Scđa ꝯclõ ē. Impoſſibile ē aliqđ corpus ſenſibile omiomeꝝ eſſe actu īfinitũ. ꝓbat ſic p. q̃z tale corpꝰ eſſʒ mobile aliquo motu: ⁊ cũ nõ ſint niſi tres motꝰ ſimplices hẽret aliquē illoꝝ triũ: ſʒ hoc eſt īpoſſibile: q̃z oē corpꝰ recte motũ ē finitũ vt p̃us oñſum ē: ⁊ ſil'r oē corpꝰ circulariter motũ: ergo tale corpꝰ nõ poſſʒ moueri: ⁊ per ꝯñs ipm nõ eſt īfinitũ. T. Sʒ adhuc. ¶ Hic ꝓbat p. ꝙ tale corpꝰ nõ p̃t moueri motu recto: q̃z vel tale corpꝰ moueret̃ naturaliter vel violente. Si violente tũc ſeq̃ret̃ ꝙ hẽret aliquē motũ naturalem: cũ motui violēto ꝯtrariat̃ motꝰ naturalis: ⁊ ſi habeat motũ naturalē: ſeq̃t ꝙ hẽbit locũ naturalē ad quē naturalr ferat̃: ſʒ hoc ē īpoſſibile: cũ tũc ſeq̃ret̃ ꝙ eēnt duo loca infinita: hoc oñſuʒ ē īpoſſibile eſſe: ⁊ per ꝯñs nullũ ē corpꝰ actu infinitũ ſenſibile: ergo tale corpꝰ nõ p̃t moueri motu recto. T. Mĩ ãt. ¶ Hec ē ſcđa ꝑs ca. ī qua p. oñdit ꝙ nullũ ē corpꝰ infinitũ ex parte cuiuſlibʒ motꝰ ſiue ex parte actõis ⁊ paſſiõis. Et intēdit p. iſtam ꝯclõnē. ſ. ꝙ corpꝰ infinitũ nõ põt pati a finito: nec īfinitũ ab īfinito: nec finitũ ab īfinito. Primã parteʒ ꝓbat ſic: q̃z ſi nõ ſit ita det̃ oppoſitũ: ⁊ ſit īfinitũ patiēs a: et finitũ agēs b: ⁊ tps in quo fit actio finitũ g: ⁊ vlterius capiat̃ pars agētꝭ q̃ ſit d: ⁊ cũ v̾tꝰ partꝭ ſit minor ꝗ̃ v̾tus totius ſeq̃t ꝙ illa pars mouebit in tēpe g minꝰ mobile ꝗ̃ ſit a. Det̃ ergo aliq̃ pars ipiꝰ a mota ab ipo d: ī tpe g: ⁊ ſit illa pars c. Cũ igr̃ ipʒ d: hẽat ꝓportionē ad b: capiatur ī ipo a aliq̃ pars q̃ ſe hʒ ad partē iã acceptã ſič ſe hʒ d ad b: ⁊ ſit illa pars z. Tũc ar̃ ſic: ſič ſe hʒ d ad b ita ſe hʒ c ad z: ergo per locũ a trãſmutata ꝓportiõe ſič ſe hʒ d ad c ita ſe hʒ b ad z: ſʒ d mouet c in tempe g: ergo b mouebit z in eodē tēpore: ⁊ per ꝯñs b mouēs finitũ ī eodē tēpore mouebit a ⁊ z: quoꝝ vnũ ē finitũ ⁊ aliđ infinitum qđ ē īpoſſibile: ergo īpoſſibile eſt infinitũ pati a finito. Aliter p̃t ꝓbari iſta pars q̃z v̾tꝰ actiua agētꝭ dʒ excedere reſiſtētiã paſſi: ſʒ v̾tus corporꝭ finiti nõ p̃t excedere v̾tutē corporꝭ infiniti: ergo īfinitũ nõ p̃t pati a finito. T. Sʒ adhuc. ¶ Hic p. ꝓbat ſcđaʒ partē ꝯclõnis ſcʒ ꝙ finitũ nõ p̃t pati ab īfinito. Ptʒ: q̃z tũc ſeq̃ret̃ ꝙ finitũ moueret̃ a finito ⁊ īfinito: hoc ãt ē falſuʒ: ergo et illđ ex quo ſeq̃t. ꝯñā ptʒ: q̃z ſi finitũ moueat̃ ab īfinito: tũc pars finiti p̃t moueri a parte infiniti: ⁊ illa pars infiniti hʒ aliquã ꝓportionē ad finitũ: capiat̃ ergo in īfinito aliq̃ pars ſimileʒ ꝓportionē hñs ad partē mouētē illa pars erit finita: ⁊ tũc poterit mouere ipʒ finitũ: cũ ipm hẽat ſimileʒ ꝓportionē ad totũ finitũ ſič pars eiꝰ ad parteʒ finitã: ⁊ per ꝯñs ipʒ finitũ mouet̃ a finito et cũ hoc p̃t moueri ab īfinito: igr̃. ꝯñā erat bona. Aliter p̃t ꝓbari: q̃z v̾tus īfinita deſtrueret v̾tuteʒ corporꝭ finiti in īſtãti: ergo corpus finitũ nõ p̃t pati a corpore īfinito: cũ actio ⁊ paſſio debeãt fieri in tēpore. T. Neq̧ infinitũ ab īfinito. ¶ Hic p. ꝓbat tertiã parteʒ ſcʒ ꝙ infinitũ nõ p̃t pati ab īfinito: q̃z ſi ſič ſeq̃ret̃ ꝙ īfinituʒ in eq̃li tempore moueret finitũ ⁊ infinitũ: ꝯñs eſt falſum ⁊ īpoſſibile: ergo ⁊ illud ex quo ſequit̃: ſcʒ ꝙ infinituʒ patit̃ ab infinito. ꝯñā ptʒ: q̃z ſi infinitũ pateret̃ ab infinito: hoc eſſet in aliquo tempore: ⁊ ſimiliter finitũ patietur ad infinito: licet in minori tempore: augmentetur tunc virtus motiua corporis finiti in tali ꝓportione ꝑm quã ſe habet minus tempus ad maius tps: quo facto corpꝰ finituʒ mouebit̃ a corpore infinito in equa

Qđ nõ ꝯtigit factũ eē īpoſſibile eſt fieri

li tpe: ſicut corpus infinitũ: igit̃ ꝯñā erat bona. Aliter p̃t ꝓbari iſta tertia ꝑs. In oĩ actõe v̾tus agentis dʒ ſe hr̃e in ꝓportõe ineq̃litatis maioris ad v̾tutē paſſi: ſed ſic nõ ſe haberet ſi agēs ⁊ patiens eēnt infinita: ergo īfinitũ nõ põt pati ab infinito. Nec põt dici ꝙ corpus infinitũ mouet paſſum infinitũ in tpe infinito: q̃z tũc ille motus non haberet neq̧ p̃ncipiũ neq̧ finē. Sʒ diceret aliq̃s: lʒ non ſit aliqđ corpus actu infinitũ infra celum tñ bene eſt extra celũ. Remouet hoc p. dicēs: ꝙ extra ⁊ intra: locum importãt: ſed extra celum non ē locus: ergo extra celum non eſt aliqđ corpus infinitũ. Iſte aũt due ꝓpões: ſcʒ extra celuʒ eſt corpus infinitũ: ⁊ extra celum non eſt locus: implicant inter ſe: ⁊ ꝯtradictionē includunt.

Ratõnabilius. ¶ Iſtud eſt quartũ ca. huiꝰ tractatus: in quo p. oñdit ꝙ nullũ eſt corpus mobile īfinitũ: quatuor rõibus logicis: quaꝝ p̃ma talis ē: q̃z oē corpus ſimiliũ ptiũ: aut eſt ꝯtinuũ: aut diſcõtinuũ: ſed nullum tale eſt infinitũ: cũ tale eſt mobile motu circulari vel recto: q̃ motus ſunt circa mediũ vel ad mediũ: ⁊ cũ in infinito non eſt dandũ mediũ: ſequit̃ ꝙ nullũ ē corpus mobile actu infinitũ. T. Neq̧ in recto. ¶ Probat hic p. ſpãliter ꝙ tale corpus non eſſʒ mobile motu recto: q̃z vel hoc eſſʒ naturaliter vel violente: ſʒ nullũ iſtoꝝ dici põt: cũ tũc oporteret duo loca eſſe infinita: et ꝑ ꝯñs duo corpa eſſe infinita: cũ locus non ſit ſine locato. T. Adhuc ſine natura. ¶ Scđa rõ talis ē: v̾tꝰ mouentis dʒ excedere reſiſtētiã mobilis: ſiue illđ mobile moueat̃ ꝑm naturã ſiue violente: ergo ſi infinitum corpus debeat moueri: ſeq̃t ꝙ agēs erit maioris v̾tutꝭ ꝗ̃ corpus infinitũ: qđ tñ eſt īpoſſibile: ⁊ etiã tũc oporterʒ ꝙ eſſent duo infinita: puta ipm infinitũ mobile: ⁊ ipm mouens: cũ infinitũ nõ p̃t moueri a finito: vt patuit in ca. p̃cedenti: ſʒ īpoſſibile eſt duo eſſe infinita: igit̃ īpoſſibile eſt ꝙ ſit corpus infinitũ mobile. T. Adhuc mouet. ¶ P. hic remouet cauillationē. Poſſʒ enĩ aliq̃s dicere ꝙ corpus infinitũ mouet̃ a ſeipo. P. hoc excludit dicēs: ꝙ tũc oporteret ipm eſſe aĩatũ: ⁊ oē aĩatũ hʒ determinatã formã ⁊ v̾tutē: ⁊ ꝑ ꝯñs finitã. T. Si aũt non in cõtinuis. ¶ P. hic oñdit ꝙ tale corpus nõ poſſet eſſe diſcõtinuũ remouēdo opinioneʒ democriti ⁊ leucippi: qui dixerũt hmõi corpa fieri ex infinitis athomalibus ꝑm locũ diſtãtibus: q̃z ꝑm iſtos athomi ſunt eiuſdē nature: drñtes: ſolũ figura: põne: ⁊ ordine: ergo ipoꝝ eſt vnus motus: ⁊ ꝑ ꝯñs ſi vnus illoꝝ athomaliũ ſit leuis totũ erit leue: ⁊ ſi vnus ſit grauis: totũ erit graue: ⁊ ꝑ ꝯñs finitũ. T. Adhuc ſi grauitatē. ¶ Tertia rõ p̃ncipalis ē: ſi ponerent̃ talia corpa nullũ ipoꝝ eſſʒ mediuʒ vel extremũ: ſʒ ſi eēnt grauia ⁊ leuia haberēt mediũ ⁊ extremũ: ergo non ē ponēdũ corpus mobile actu infinitũ. T. Nec igit̃. ¶ Quarta rõ ē: q̃z ſi eſſʒ tale corpꝰ infinitũ: ſeq̃ret̃ ꝙ nullũ eſſʒ graue aut leue: ⁊ eſſʒ graue vel leue: ꝯñs ē īpoſſibile ergo ⁊ illđ ex quo ſequit̃. ꝯñā ptʒ: q̃z ſi eſſʒ tale corpus infinitũ ipm: non eſſʒ mobile ⁊ ꝑ ꝯñs non eſſet graue vel leue. Etiam ſi eſſʒ tale corpus: eſſet terra vel aliqđ alioꝝ elemētoꝝ: ⁊ ſic eſſʒ graue vel leue.

Impoſſibile ē duo īfinita.

Quoniã aũt. ¶ Iſte ē tertius tractatꝰ huius libri in quo determiat̃ de vnitate mũdi. Et ꝯtinet duo capitula. In p̃mo oñdit ꝙ ē tm̃ vnꝰ mũdus. In ſecundo ꝙ īpoſſibile eſt eē plures mũdos: ibi. Qđ autē nõ ſolũ. In p̃mo ca. intēdit duas ꝯclões: ⁊ p ꝓbatõe p̃me ꝯclõnis p̃mittit q̃tuor ſuppões: q̃ꝝ p̃ma ē. Oē corpus naturale hic īferiꝰ exñs ē mobile naturalr: ⁊ etiã violēte. Naturaliter q̃dē: q̃z hʒ in ſe naturã: vel ē natura. Violente v̾o quia qđlibʒ tale põt trãſmutari a ſuo loco ꝓpo. T. Et ſcđm naturã q̃dē. ¶ Scđa ſuppõ eſt ꝙ oē corpus naturalr q̇eſcēs in aliquo loco: eſt mobile ad illũ locũ naturalr. Et ſi violēte q̇eſcat: ē mobile violente ad illũ locũ. T. Sʒ adhuc. ¶ Tertia ſuppõ ē ſi aliq̃s motus violente ꝯueniat alicui corpi: motꝰ ꝯtrarius ꝯueniet eidē naturalr: ⁊ hoc ſi fuerint motus ſimplices ꝑm ſurſʒ vel deorſuʒ. T. Adhuc necē. ¶ Quarta ſuppõ eſt. Si eſſent plures mũdi oporteret corpa ex q̈bꝰ vnꝰ ꝯſtituit̃ eſſe eiuſdē ſpēi ⁊ v̾tutis cũ corpibꝰ ex q̈bꝰ alius mundus ꝯſtitueret̃. ꝓbat p. dupl'r: q̃z niſi ſic tũc illi mũdi equoce dicerent̃ mũdi: ⁊ in ſolo nõie ꝯuenirent. Scđo ꝓbat idē ſic: q̃z motus corpoꝝ ſimpliciuʒ ex q̈bus dʒ alius mũdus ꝯſtitui ſunt finiti ꝑm ſpēm: cũ non ſunt niſi tres ꝑm ſpēm ſubalternã: vt p̃us oñſuʒ ē: ergo ſi eēnt plures mũdi: oporteret corpa alterius mũdi hr̃e vnũ vel plures illoꝝ motuũ q̃ ꝯueniũt corpibus huius mũdi ꝑm naturã: ergo corpa huius mũdi ⁊ alterius mũdi eſſent eiuſdē nature ꝑm ſpēm. T. Et nate ſunt. ¶ Hic p. ponit p̃mã ꝯclõem q̃ talis ē. Si eēnt plures mũdi: terra vniꝰ moueret̃ naturaliter ad terrã alterius: ⁊ ignis vniꝰ ad ignē alterius. Hãc ꝯclõem probat p. ſic: q̃z corpa eiuſdē ſpēi hñt motꝰ eiuſdē ſpēi: ergo ſi terra vnius mũdi moueat̃ ad mediũ alicuiꝰ mũdi ⁊ terra alterius mouebit̃ ad mediũ eiuſdeʒ: ⁊ ꝑ ꝯñs ſi eēnt plures mũdi: terra vnius moueret̃ ad mediũ alterius. T. Si aũt hoc accĩđ. ¶ Scđa ꝯclõ ē: nõ ſunt pl'es mũdi. ꝓbat p. tribus rõibus. Prĩa ē: q̃z terra huiꝰ mũdi nõ põt moueri ad terrã alteriꝰ mũdi: cũ tũc naturaliter aſcēderet: qđ ē impoſſibile: tñ ſi eēnt pl'es mũdi terra vnius moueret̃ ad terrã alteriꝰ mũdi: qđ ē īpoſſibile: ergo nõ ſunt pl'es mũdi. T. Diuerſificari. ¶ Hic p. remouet vnã cauillationē q̃ poſſʒ fieri ad rõem p̃cedentē. Diceret ei aliq̃s ꝙ terra vniꝰ mũdi nõ moueret̃ ad terrã alterius mũdi ꝓpter nimiã diſtãtiam. Cõtra hoc dicit p. ꝙ ex quo motꝰ naturalis cõuenit mobili a p̃ncipio intrinſeco: nõ p̃t remoueri ab eo ꝑ diſtãtiã localē. T. Sʒ adhuc. ¶ P. hic remouet ſcđaʒ cauillationē: diceret ei aliq̃s ꝙ q̃uis terra vniꝰ mũdi eēt eiuſdē ſpēi cũ terra alterius mũdi: differt tñ nũero: ⁊ ſic dʒ̃t mouere ad locũ nũero drñtē: ⁊ ꝑ ꝯñs terra vnius mũdi nõ mouebit̃ ad terrã alterius mũdi. Remouet hoc p. dicēs: ꝙ ex quo ille terre ſunt eiuſdē ſpēi: p̃nt moueri naturalr ad eũdē locũ nũero. Silr̃ diceret aliq̃s ꝙ motus corpoꝝ nõ ſũt ad determiata loca. Ad hoc dič p. ꝙ oĩs motꝰ naturalis ē ex quodã determiato termio in quēdã determiatũ termĩ: ex quo oĩs motꝰ natural' ē de ꝯtrario ī ꝯtrariũ: ⁊ tãgit p. iſtã rñſionē cũ dicit: ꝙ aũt ē aliquid. T. Omñ aũt. ¶ Remouet hic p. tertiã obiectionē. Diceret ei aliq̃s ꝙ motu circl'ari nõ ē aliꝰ motꝰ ꝯtrariꝰ. Ad hoc dič ꝙ lʒ totali motui circl'ari nõ ſit aliꝰ motꝰ cõtrariꝰ: tñ ī motu circl'ari reꝑit̃ quodãmõ ꝯtrarietas: q̃ attēdit̃ ꝑm termios diametri. T. Sʒ adhuc ¶ P. hic remouet opiõnē dicētiũ ꝙ grauia ⁊ leuia nõ mouent̃ ad loca determiata: ex quo crediderũt huiſmõi corpa moueri ꝑ extruſionē ⁊ quãdã violētiã: q̃z ſi ſic eēt: tũc ſeq̃t p̃mo ꝙ maior terra tardiꝰ deſcēderet ꝗ̃ minor: q̃z faciliꝰ eſt extrudere ſiue violēte moueri minꝰ corpꝰ ꝗ̃ maius. Scđo ſeq̃ret̃ ꝙ terra deſcēdēdo nõ moueret̃ velociꝰ in fine motꝰ ꝗ̃ ī p̃ncipio: cuiꝰ oppſitũ manifeſtũ ē ad ſenſuʒ. ꝯñaʒ ꝓbat p. ꝑ iſtã cõeʒ ꝓpõnē. Oĩa q̃ mouent̃ violēte: q̃to lõgiꝰ mouent̃ tãto tardiꝰ mouent̃. Scđo ꝓbat idē: q̃z ſi elemēta violēte recedãt ab aliq̈bꝰ locꝭ determiatꝭ: mouēt̃ naturalr ad illa loca determiata. T. Adhuc ãt. ¶ Scđa rõ p̃ncipal' ē: ſolũ ē vnꝰ motꝰ infinitꝰ et ſēpiternꝰ: ergo ſolũ ē vnꝰ mũdꝰ. aña ptʒ: q̃z tm̃ ē vnꝰ motor īmobilꝭ: ⁊ vniꝰ motorꝭ ē tm̃ vnꝰ motꝰ ⁊ vnũ mobile: ergo. T. Tribꝰ ãt enti. ¶ Tertia rõ ē. tm̃ ſũt tria elemēta corpalia: g° tm̃ ſũt tria loca. ꝯñā ptʒ: q̃z elemēta ſũt corpora ſimplicia: ⁊ quot ſunt corpa ſimplicia tot ſunt

Motus violētus tardior ē ī fine ꝗ̃ in p̃ncipio.

Vnius motoris ē tm̃ vnus motus

loca coꝝ: igiť: ⁊ ꝑ ꝯñs nõ sunt pl'es mũdi: nec pt dici ꝙ extra celuꝫ sit aliqs locus ꝑter naturã: q2 oporteret ꝙ ille ꝯueniret alicui corpi scđm naturã: ergo non ẽ ponendus ibi talis locus.

Quod aũt. ¶ Istud ẽ scđꝫ ca. huiꝰ tractatꝰ

in quo p. oñdit pncipaliter ꝙ ĩpossibile ẽ eẽ plures mũdos dicẽs pmo sic: ꝙ nõ solũ ĩpossibile ẽ eẽ plures mũdos: sed ĩpossibile est fieri plures mũdos: q2 mũdus ẽ ingenitꝰ sempiternꝰ: ⁊ incorruptibilis: vt videbiť ĩ tractatu sequẽti. T. Videť em̃. ¶ P. hic pmittit rõeꝫ antiquoꝝ ꝑ quã ipsi ꝓbabãt ꝙ possibile ẽ esse plures mũdos: ⁊ posuerũt talẽ suppõnẽ ꝙ celũ ⁊ hoc celũ dñt: ꝑ hoc ꝙ celũ est forma: ⁊ hoc celũ ẽ forma mixta materie hoc ẽ celũ ẽ ꝯpositũ ex materia ⁊ forma. Suppõnẽ hãc ꝓbãt antiq sic In oĩbꝰ hñtibꝰ formã in materia: forma ẽm se q̃ ꝑ terminũ vl'em significať (vt ipi dicũt) differt a forma mixta materie quã dicũt significari ꝑ ĩdiuiduum: sꝫ hoc celũ ẽ forma ĩ materia: ⁊ celũ forma: ergo celũ ⁊ hoc celũ dñt. Maiorẽ declarant antiq exẽplis: q2 oĩs circulus singularis ẽ de ligno: de ere: vl' aliquo huiusmõi: ergo singlare includit materiã: sꝫ circulꝰ vl'is nõ includit materiã: ex quo in diffinitiõe circuli in cõi nõ poniť es: neqꝫ lignũ. Et si eẽt vnꝰ circulꝰ q̃ eẽt ligneꝰ sicut ẽ vnicꝰ mũdꝰ: adhuc lignũ non ptineret ad diffinitionẽ circuli: ergo in hñtibꝰ materiã vl'e ⁊ singlare differunt: ex eo ꝙ vl'e formã solã ĩportat: ⁊ singulare ꝯpositũ. Minorem dicte rõis ꝓbat p. scꝫ ꝙ hoc celũ hꝫ formã in materia: q2 oẽ sensibile ẽ singulare hñs formã ĩ materia: sꝫ hoc celũ ẽ sensibile: ergo hoc celũ hꝫ formã in materia. T. Quoꝝ aũt ẽ forã. ¶ P. hic habita suppõne ponit rõem antiquoꝝ q̃ talis ẽ. Vbicũqꝫ est vl'e distinctũ a singulari: ibi possibile ẽ esse plura indiuidua sub vna spẽ: sꝫ sic ẽ de celo ⁊ hoc celo: ergo possibile est plura esse indiuidua sub isto vl'i celũ: ⁊ capiť iste terminus celũ loco illꝰ termini mũdus. T. Considerãduꝫ aũt. ¶ P. hic soluit rõem antiquoꝝ dicẽs ꝙ celuꝫ ⁊ hoc celũ differũt ẽm rõeꝫ: ita ꝙ alia ẽ rõ huiꝰ termini celũ ⁊ huiꝰ termini hoc celũ: capiendo ly hoc celũ loco vniꝰ termini singularis: ⁊ ideo non ẽ necesse eẽ plures mundos. Nã lꝫ hoc celũ significaret formã cuꝫ materia (vt dicũt antiq) tñ hoc celũ ẽ ꝯpositũ ex oĩ materia in qua pt eẽ forma celi: ⁊ illa materia nõ pt separi a forma celi: cũ celũ sit incorruptibile vt postea diceť. ⁊ iõ nõ pt fieri aliud celũ ex eadẽ materia. Et cũ nõ ẽ alia materia que possꝫ suscipe formã celi: seqť ꝙ nõ possent eẽ pl'es celi siue mũdi. Istđ declarat p. duobus exẽplis sequẽtibꝰ. Primũ ẽ si eẽt nasus ꝯpositꝰ ex oĩ materia siue ex oĩ carne ex q̃ pt fieri nasus: ⁊ ꝙ ille eẽt incorruptibilis tũc nunq̃ possꝫ fieri aliqs aliꝰ nasus. Aliud exẽplũ est: si eẽt vnꝰ hõ incorruptibilis, ꝯpositꝰ ex oĩ materia que possꝫ suscipe formã hoĩs: nunq̃ possꝫ fieri aliꝰ hõ: ⁊ ex quo celũ. i. mũdus est ꝯpositꝰ ex oĩ materia q̃ pt recipe formã mũdi siue dispõnẽ mũdi: iõ nõ ẽ possibile fieri alium mũdũ. Vñ ꝑ materiã mũdi p. intelligit corpa sensibilia ex qbꝰ mũdus ꝯpositꝰ ẽ: ⁊ ꝑ formã intelligit ordinẽ siue dispõnẽ corpoꝝ simpliciũ in cõstitutõe mũdi: et hoc ĩpropꝛe capiendo illũ terminũ forma: vl' intelligit oĩm spẽꝝ formas in materiis exñtes. T. Dicamꝰ aũt ¶ Hic p. oñdit illđ ꝙ pus suppõebat. s. ꝙ mũdus ẽ ꝯpositꝰ ex oĩ materia ad formã mũdi ptinẽte: dicẽs pmo ꝙ hoc nomẽ celũ capiť tripliciter. Vno mõ ꝓ supꝛma spera. Alio mõ ꝓ aggregatiõe ex oĩbꝰ speris circulariter mot|: ⁊ istis mõis nõ capiť in ꝓposito. Tertio mõ capitur celuꝫ ꝓ totali mũdo ꝯposito ex grauibꝰ: ⁊ leuibꝰ: ⁊ ex oĩbꝰ speris circulariter mot|. T. Circulariter aũt ¶ Hic p. ꝓbat intentũ suũ sic: extra istũ mũdũ nulluꝫ ẽ corpꝰ naturale nec pt fieri: ergo mũdus ẽ ꝯpositꝰ ex oĩ corpe naturali sensibili: Añs pꝫ: q2 si extra mũdũ esset aliqđ corpꝰ naturale: vel ipm eẽt simplex: vel ꝯpositũ: vel ẽm naturã: vel ꝑter naturã: nullũ istoꝝ pt dici: igiť. Minor pꝫ: q2 corpa celestia q̃ moueñť circulariter ẽm naturã: nõ exeũt sua loca: ⁊ sunt extrema corpa huius mũdi: ⁊ extra illa nõ sunt corpa mobilia ad mediũ vel a medio. s. grauia ⁊ leuia: igiť extra celũ nõ ẽ corpꝰ sensibile. Minor pꝫ: q2 si extra celũ essent talia corpa: vel ibi eẽnt ẽm naturã: vel ꝯtra naturã. Nõ ẽm naturã: q2 loca coꝝ naturalia sunt sub ꝯcauo orbis lune vt pus dictũ ẽ. Nec etiaꝫ ꝑter naturã: q2 tũc talis locus ꝯueniret alicui corpi ẽꝫ naturã qđ ẽ ĩpossibile: cũ nõ sint alia genera corpoꝝ naturaliũ q̃ pdicta: ergo extra celũ nullũ est corpꝰ simplex: ⁊ ꝑ ꝯñs nec ꝯpositũ nec mixtũ: q2 vbi nõ pñt eẽ simplicia: nõ pñt etiã eẽ ꝯposita ex ipis. T. Sꝫ neqꝫ scđm. ¶ Hic p. oñdit scđam ptẽ scꝫ ꝙ extra celuꝫ nõ pt fieri aliqđ corpꝰ naturale: q2 vel esset ibi ẽm naturã: vl' ꝑter naturã: sꝫ nullũ istoꝝ ẽ dicẽdũ: igiť. Minor pt deduci sicut deducta est in pma pte antecedẽt|. T. Manifestũ ergo. ¶ Hic p. infert ꝯclusionẽ pncipalẽ. s. ꝙ iste mũdus ꝯstat ex oĩ materia ad formã mũdi ptinẽte. pꝫ: q2 corpa naturalia sunt totalis materia ipiꝰ mũdi: ⁊ ipe mũdꝰ ꝯstat ex oĩ corpe naturali: ergo ꝯstat ex oĩ materia ad formã mũdi ptinẽte. T. Et itaqꝫ. ¶ Hic p. infert ex dict| aliđ correlariũ qđ ẽ tale: ꝙ nõ sũt pl'es mũdi nec ꝯtingit eẽ plures mũdos. Ptꝫ: q2 mũdꝰ ꝯstat ex oĩ materia q̃ ẽ vel pt eẽ sub forma mũdi vt pus oñsũ est: ergo nõ sunt plures mũdi nec ꝯtigit eẽ plures mũdos. T. Simul aũt. ¶ Hic p. incidẽtaliter oñdit que entia sunt extra mũdũ ⁊ q̃ nõ dicẽs: ꝙ extra celũ. i. mũdũ nõ ẽ locus: nec vacuũ: nec tp̃s. Q| aũt ibi nõ sit locꝰ ꝓbat sic p. q2 ibi nõ pt eẽ corpꝰ: vt pus oñsum est: ergo nec locꝰ: ⁊ ꝑ ꝯñs nec vacuũ. Q| aũt ibi nõ sit tp̃s pꝫ: q2 ibi nõ pt eẽ corpꝰ naturale: ergo nec motꝰ: ⁊ ꝑ ꝯñs nec tp̃s. Etiã q̃ nata sunt extra celũ esse nõ sunt in loco: nec sunt nata in tpe senescere: nec sunt trãsmutabilia: igiť ibi nõ ẽ locus: tp̃s: nec motꝰ: sꝫ entia illa sunt inalterabilia ⁊ ĩpassibilia: optimã vitã ducẽtia: quã pficiũt toto euo. Vñ ꝑ ista entia p. intelligit sbãs sepatas. s. deuꝫ ⁊ intelligẽtias. Et subdit p. ꝙ illis entibus dꝫ attribui vita eterna simplr optima ⁊ sufficientissima: a qbꝰ oĩbꝰ cõicatũ ẽ eẽ ⁊ viuere: sꝫ sic ẽ de entibꝰ extra mũdũ exñtibꝰ: ergo talia dñt eẽ eterna optimã vitaꝫ ducẽtia: ⁊ a talibus entibus moueť celum motu incessabil'.

Dicẽs celuꝫ dicit formã ⁊ dicens hoc celũ dicit formã in materia.

Vbi nõ pñt eẽ simplicia non pñt etiã eẽ cõposita ex iis

Extra celũ sũt entia inalterabilia ĩpassibilia optimã vitam ducentia

Querit vtꝝ possibile ẽ esse plures mundos

Et arguiť pmo sic: rõe antiquoꝝ. Qđ ẽ vl'e pdicať de pluribꝰ actu vel aptitudine: sꝫ mũdus ẽ qđdã vl'e: ergo pdicať de pluribus actu vel aptitudine: ⁊ ꝑ ꝯñs plures pñt esse mũdi. ¶ Scđo sic. Deus põt facere aliũ mũduꝫ ab isto mũdo: ergo pñt esse plures mũdi. ¶ Tertio sic: melior est multiplicatio pluriũ bonoꝝ q̃ vnũ tñ: ergo melius ẽ esse plures mũdos q̃ vnũ tñ: ⁊ ꝑ ꝯñs si possibile ẽ esse vnũ mũdum: possibile ẽ esse plures mũdos. ¶ Quarto sic: nõ ẽ idẽ mũdꝰ hoc anno cũ illo q̃ fuit anno pcedẽtiꝰ ⁊ q̃ erit anno sequẽti: ⁊ cũ plures ptes corrũpenť ⁊ multe generabunť: ergo possibile ẽ plures esse mũdos. ¶ In oppositum ẽ p. in textu. ¶ Pro solutione questionis est.

Sciênduꝫ ꝙ pluribus mõis põt imaginari

ꝙ sint plures mũdi. Vno mõ ꝙ sint plures mũdi ꝯcentrici: sicut si supra celũ nři mũdi eẽt orbis terreus: ⁊ vltra illũ orbis aqueus: ⁊ post aereus: ⁊ deiñ igneꝰ: ⁊ postea alia corpa celestia. ⁊ ꝯtra istã pluralitatẽ mũdoꝝ nõ ꝯcludũt rões p. q2 cuilibꝫ mũdi terra naturalr quiesceret. Alio mõ ꝙ sint plures mũdi ecẽtrici: ⁊ hoc ꝯtingit triplr. Vno mõ ꝙ vnꝰ sit totalr extra aliũ tãgẽs tñ ipm. Alio modo ꝙ sint oĩno sepati abinuiceꝫ: ⁊ vtroꝝ

istoꝝ modoꝝ possunt esse plures mũdi supnaturaliter. Nec obstat auctoritas p. cũ in hoc nõ sit tenẽdꝰ nec veꝝ sit qđ dicit. s. ꝙ celũ istud ẽ cõpositũ ex oĩ materia possibili potẽte recipe formã celi. Silr ꝙ nõ pt fieri aliqđ corpꝰ naturale extra istũ mũdũ: qđ quidẽ corpꝰ essꝫ ibi naturalr. sic in isto mũdo sunt corpa naturalia taꝫ simplicia q̃ mixta. Nã sic in isto mũdo corpa simplicia ordinãtur sursuꝫ ⁊ deorsuꝫ: sic ẽt in alio mũdo si essꝫ: essꝫ sursuꝫ ⁊ deorsuꝫ: ⁊ essent ẽt corpa simplicia eiusdẽ spẽi cũ corpibꝰ simplicibꝰ eiusdẽ spẽi. Aliomõ cõtingit esse plures mũdos: quoꝝ vnꝰ nõ ẽ extra aliũ: sꝫ vnꝰ ẽ in aliqua pte alteriꝰ: sic si in luna essꝫ alꝰ mũdꝰ ⁊ silr in aliis planetis essꝫ vnꝰ aliꝰ mũdus. Isto mõ etiã est possibile eẽ plures mũdos supnaturalr. tã eiusđ spẽi cũ isto mũdo: q̃ alteriꝰ spẽi: in quo mũdo pñt eẽ corpa diuersaꝝ spẽꝝ sic in isto mũdo: eiusdẽ tñ spẽi cũ corpibꝰ huiꝰ mũdi: si aliꝰ mundꝰ sit eiusdẽ spẽi cũ isto: ⁊ diuersaꝝ: si sit alterꝰ spẽi. ¶ Sꝫ diceret aliqs ꝙ Ar|. intẽdit soluꝫ oñdere ꝙ nõ pñt eẽ vel fieri pl'es mũdi naturalr. Dr ꝙ illa ꝓbatio nõ vꝫ ad ꝓbãdũ ꝙ nõ pñt eẽ pl'es mũdi vl' fieri: q2 mũdꝰ q̃ nũc ẽ. nõ est factꝰ naturalr. sꝫ supnaturaliter. Et iõ silr possꝫ dici ꝙ nõ possꝫ eẽ vnꝰ mũdꝰ naturaliter: sic nõ pñt eẽ pl'es mũdi: cũ illđ dr eẽ naturalr vl' fieri: qđ ab agẽte naturali vel ab agẽtibꝰ naturalibꝰ ꝓduciť vl' ꝯseruať mõ naturali. mõ sic nõ ẽ de isto mũdo igr. ¶ Alioꝰ ꝯtigit pl'es eẽ mũdos successiue: ⁊ hoc duplr. vno mõ ꝙ sint pl'es mũdi successiue totales: ⁊ hoc mõ supnaturalr possibile ẽ eẽ pl'es mũdos. Alio mõ ꝙ sint pl'es mundi successiue ptialr. ⁊ hoc duplr. vno mõ ꝙ hẽat alias ⁊ alias ptes: taꝫ pncipales q̃ minꝰ pncipales: ⁊ hoc ẽt supnaturalr ẽ possibile. Alioꝰ quo ad ptes minꝰ pncipales q̃ sunt elemẽta ⁊ corpa mixta: ⁊ isto mõ pñt successiue eẽ pl'es mũdi ꝑ potẽtiã naturalẽ. cũꝫ ꝑ agẽtia naturalia aliq̃ corpa gñenť ⁊ alia corrũpanť. vt bene ꝓbat quartũ argumẽtum ante oppositũ. Isto mõ sit conclusio.

Concl'o rñsiua ad q̃situ Possibile ẽ eẽ pl'es

mũdos ꝑ potẽtiã supnaturalẽ. lꝫ non ꝑ aliquã potẽtiã naturalẽ. Pria ps pꝫ: q2 illa cã q̃ ꝓduxit hũc mũdũ: est eiusdẽ virtutis sicut fuit qñ mũdũ hũc ꝓduxit: g̃ similez effectũ pt ꝓducere. Scđa ps pꝫ: q2 nulla ẽ pñã naturalis q̃ pncipaliores ptes mũdi ꝓducere pt: cũ ille ptes sint ingñabiles: ⁊ ĩcorruptibiles: vt pꝰ oñsum ẽ. g̃ nulla ẽ potẽtia naturalis q̃ totũ mũduꝫ ꝓducere põt. Aliter pt ꝓbari scđa pars sicut ꝓbat p.

Dubitať vtꝝ si essent pl'es mũdi terra vniꝰ

moueret naturalr ad mediũ alteriꝰ. Ad istđ vr p. dicere ꝙ si essent pl'es mũdi: terra vniꝰ moueret ad mediũ alteriꝰ. ⁊ silr si essent pl'es mũdi terra vniꝰ nõ moueret ad mediũ alteriꝰ: q2 añs istaꝝ duaꝝ ꝯditionaliũ reputať a p. ĩpos. mõ ad ꝓpõem ĩpos. q̃lꝫ ps ꝯtradictõis seq̃ pt: ẽm tñ rei veritatẽ est possibile: cũ fide teneamꝰ deũ posse creare pl'es mũdos: ⁊ iõ ꝯñã p. nõ valꝫ. s. si essent plures mũdi: terra vniꝰ moueret ad mediũ alteriꝰ: cũ añs possꝫ eẽ veꝝ ꝯñte exñte falso. Nã lꝫ terra huiꝰ mũdi sit eiusdẽ spẽi cũ terra alteriꝰ mũdi: cũ tñ nũero differat: nõ oꝫ ꝙ ipa ex sua natura moueať ad mediũ alterius mũdi. Si tñ ꝑ potẽtiã supnaturalẽ tota terra huius mũdi vel aliq̃ ps eiꝰ sub ꝯcauo alteriꝰ mũdi põeretur ꝑ potẽtiã supnaturalẽ. tũc moueret ad mediũ alterius mũdi. Etiã lꝫ terra huiꝰ mũdi sit eiusdẽ spẽi cũ terra alteriꝰ mũdi: q2 tñ in mouẽdo sursuꝫ vel deorsuꝫ depẽdet a corpibꝰ celestibꝰ: ⁊ a deo: sic ꝙ inferiora huius mũdi depẽdeãt a celo huiꝰ mũdi: vel a deo mediãte celo: q̃tuꝫ ad esse. ꝯseruari: mouere vel moueri: seq̃tur ꝙ terra istiꝰ mũdi ex sua natura nõ moueret ad mediũ alteriꝰ mũdi. Et lꝫ ipa haberet naturalẽ inclinatõem ad moueri ad mediũ alteriꝰ mũdi: non tñ oporteret ꝙ vnq̃ essꝫ in medio alteriꝰ mũdi. Nec ꝓpter hoc dr frustrari cũ sufficiat ꝙ sit in medio eiusdem spẽi.

Ad rõnes q̃stionis.

¶ Ad primã dr ꝯcedẽdo ꝙ pñt eẽ plures mũdi supnaturalr. Nã ad hoc ꝙ aliqs terminꝰ sit cõis: nõ req̃ritur ꝙ possint esse pl'es res scꝫ de quibꝰ siue de quaꝝ ꝓnoĩbꝰ demõstrãtibus talis terminꝰ sit pdicabilis mediãte hoc vbo ẽ: sꝫ sufficit ꝙ ex ĩpositõe vel sua natura sit cõis in significãdo: ita ꝙ hoc ꝓ cã assignari dꝫ ad hoc ꝙ aliqđ sit vl'e. ⁊ nõ quia pñt esse pl'es res significate ꝑ ipꝫ. ¶ Ad scđaꝫ dr ꝯcedẽdo totũ argumẽtuꝫ. Ad tertiã dr ꝙ nõ sp maior multitudo bonoꝝ melior ẽ q̃ minor: sicut nõ ẽ meliꝰ plures esse deos q̃ vnũ tñ. ¶ Ad q̃rtaꝫ dr ꝙ bñ pñt esse pl'es mũdi ꝑ potẽtiã naturalẽ successiue: diuersi quo ad ptes minꝰ pncipales: lꝫ nõ pñt fieri pl'es mũdi naturalr diuersi totalr. siue quo ad ptes pncipaliores.

¶ Quartꝰ tractatꝰ ẽ de ꝑpetuitate mũdi: ⁊ continet duo capl'a. ¶ Primũ capl'm in quo agiť de opĩone antiquoꝝ circa ꝑpetuitateꝫ mũdi: ⁊ de distinctiõe noĩm ad illam materiam pertinentium.

Is aũt deteriatis: dicamꝰ post hec vtꝝ ingenitꝰ sit: an genitꝰ. ⁊ vtꝝ incorruptibilis sit: an corruptibilis: narrãdo opĩones ãtiquoꝝ. Tuꝫ pmo: q2 de hac materia ꝯtrarie sunt opĩones Et h mõ dubitatoꝝ solutio ẽ veritat| q̃site manifestatio. Tuꝫ scđo: q2 iuxta opĩoes ãtiquoꝝ ĩprobatas: magis postea apparebit veritas: Tũ tertio: q2 nõ debemꝰ aliquẽ ꝯdẽnare grat|. sꝫ oꝫ nos inq̃sitores veritat| nõ esse ĩimicos. iudicaturos veꝝ sufficiẽter. iõ narrãde sunt opĩoes ãtiquoꝝ circa hãc materiã. Quoꝝ aliq̃ puta platonici posuerunt mũduꝫ eẽ genitũ: ⁊ ĩcorruptibilẽ a pte post Alij vo sicut democritꝰ dixit mũdum fuisse genitũ ꝑ ꝯgregatõeꝫ athomoꝝ: ⁊ eẽ corruptibilẽ semel ꝑ segregatõeꝫ eoꝝ: sic ꝙ postea nunq̃ regeneraret. Alij vo sicut ẽpedocles posuerũt mũdũ corrũpi ꝑ amicitiã: ⁊ generari ꝑ litẽ vicissim. ¶ Sꝫ ꝯtra pmos põitur h ꝯcl'o. Irratõabile ẽ dicere mũdũ fuisse genitũ ⁊ esse ĩcorruptibilẽ a pte pꝰ Probať prio: q2 illđ irratõabiliter dr in phia naturali cuiꝰ oppositũ in pluribꝰ expiť. sꝫ ĩ pluribꝰ expitur ꝙ q̃ facta sunt tãdẽ corrũpũtur: igr irratiõabile ẽ dicere mũdũ esse genitũ: ⁊ nõ iri corruptũ. Tũ scđo: q2 cũ ex nihilo nihil fiat: illud qđ fit: fit ex materia psupposita que erat priꝰ ĩ potẽtia ad formã illiꝰ: gᵒ etiã poterit eẽ postea sine illa forma: ⁊ ꝑ ꝯñs si mũdus ẽ genitꝰ ẽt est corruptibilis. Nec valꝫ dicere ꝙ plato nõ asseruit mũdũ esse genitũ. sꝫ posuit ipꝫ esse genitũ grã doctrĩe ⁊ disputa

¶ Dubitatorũ solutio ẽ veritatis q̃site manifestatio.

¶ Opꝫ inq̃sitores veritatis nõ eẽ ĩimicos iudicaturos veꝝ sufficienter.

Conclusio. i.

tionis:ſicut in deſcriptionib⁹ geometricis: volētes deſcribere figuras ſimul exiſtentes:prius deſcribūt vnā ꝙ aliā: Nō ei eſt ſiłe de illa deſcriptōe lineaꝝ:⁊ de poſitōe platonis:q̄ nihil refert ad mathematicū: ſi ille linee deſcribanť ſil vel ſucceſſiue:nec p hoc deſtruūtur demōſtratōes mathematicales:ſ3 p hāc poſitiōe3 platōis deſtruūtur multe demonſtratōes naturales. ¶Contra empedoclē ponit ſcđa ꝯclo. Irratōabile ē dicere mūdū ſepe nūero gñari p litē.⁊ corrūpi p amicitiā ¶Concło. ij. P3:q̄ qđ manet idē ſcđm ſuā ſubſtantiā nō corrūpiť.ſ3 p cōgregatiōe3 vel ſegregatōe3 q̄ ſunt mot⁹ locales nihil aufertur de ſubſtātia rei: igr̄ mūdus nō gñatur p ſegregationem:neq3 p ꝯgregatiōe3 corrūpiť. ¶Contra democritū pōiť tertia ꝯclo. Irrationabile eſt dicere mūdum ſic corrūpi ꝙ nō poſſit ¶Concło. iij. poſtea gñari. p3: q̄ ſcđ3 iſtos materia ante mūdi pductiōe3 erat i potētia ad formā mūdi:igr̄ poſt pductōe3 erit etiā in potētia ad formā mūdi:⁊ p ꝯñs poterit gñari.p3 igiť illas opiones de generatiōe mūdi eſſe falſas. Iđ pro diſcutiēda veritate ponūtur aliq̄ diſtinctōes hoꝝ noim gñabile: ingñabile:corruptibile:incorruptibile. Nā talia noia dicūtur multiplr:⁊ iđ ſi nō diſtinguerentur parerent in orōe ꝯfuſiōe3. ¶Multiplex indiſtinctū parit ꝯfuſiōem. ¶Pria diſtinctio ingenitū vno mō đr qđ non erat ⁊ nō eſt:fine eius gñatiōe ⁊ trāſmutatōe: ⁊ hoc mō mot⁹ ſcđm ātiquos ē ingenit⁹. Scđo đr ingenitū qđ p̄t gñari ⁊ nōdu3 ē.ſicut antixps. Tertio mō đr ingenitū qđ nō p̄t fieri nec hēre eē p⁹ nō eſſe:⁊ illđ đr ingñabile. ¶Scđa diſtictō impoſſibile đr vnomō qđ nullo mō pōt eſſe. Alio mō qđ nō p̄t facile: aut cito:aut bñ eſſe ¶Tertia diſtictio: genitū đr vnomō qđ h3 eſſe poſt nō eſſe.ſiue h̄ ſit p trāſmutatiōem naturalē.ſiue aliter.ſcđo mō qđ nō ē ſ3 p̄t eē ſiue h̄ ſit facilr ſiue nō.tertio mō qđ p trāſmutatiōe3 p̄t hr̄e eē poſt nō eſſe. ¶Diſtinctio quarta: poſſibile đr vnomō qđ p aliquā potētiā naturalē vel ſupnaturale3 p̄t eē.⁊ p oppoſitū đr ipoſſibile.ſcđo mō đr poſſibile reſpectu alicui⁹ potētie actiue vł paſſiue naturalis. ¶Diſtinctio q̄nta.corruptibile đr vno mō qđ ē ⁊ p̄t nō eē.ſiue h̄ ſit p trāſmutatiōe3 naturalē ſiue nō. Scđo mō qđ p tranſmutatiōe3 naturale3 p̄t nō eē. Et tertio mō qđ facile p̄t corrūpi ¶Sexta diſtictio:incorruptibile đr vno mō qđ nō eſt vel p̄t nō eſſe cu3 fuerit: ſine tranſmutatōe pprie dicta: ſicut mot⁹ vel tact⁹. Scđo mō qđ ipoſſibile ē corrūpi:ſicut de⁹. Tertio mō qđ nō p̄t facile corrūpi. Tūc de potētijs poniť talis ꝯclo. ¶Potētia actiua teriať per maximū in qđ p̄t:⁊ p minimū i qđ nō p̄t. ¶Cōclo. iiij. P3:q̄ p illđ teriatur potētia actiua p qđ appet ei⁹ diſtictio a maiorib⁹ ⁊ miorib⁹ potētijs: ſ3 hoc ē per minimū in qđ nō p̄t:q̄ ei non p̄t i mai⁹.iđ diſtinguiť a maiorib⁹: ⁊ q̄ p̄t in qđl3 min⁹: diſtinguiť a minorib⁹. Et ſi dicat aliq̄s ꝙ non q̄l3 potētia potēs i mai⁹ p̄t i minus vt aliq̄s p̄t videre feſtucā:⁊ tñ non poterit videre milleſimā pte3 ei⁹. Ad hoc đr ꝙ h̄ nihil refert ad ppoſitū:q̄ ſi dicať potētia maior q̄ p̄t i maius.ipa teriatur p maximu3 in qđ. Si vō dicatur maior potētia q̄ p̄t in min⁹: ipa teriať per minimū in qđ.id eſt p maximū in qđ nō.

¶Caplm ſcđ3 in quo oñditur ꝙ mūd⁹ ē ppetuus a parte ante ⁊ a pte poſt.

De ppetuitate mūdi ponūť aliq̄ cōclōes. Pro q̄b⁹ pōitur p̄ma ſuppō. ꝙ ſi aliq̄d ē poſſibile ad eſſe ⁊ nō eē. illa potētia ē per tp̄s deteriatu3:vt ſi aliq̄d eſt in potētia ad eſſe albū:vel calidū vel tricubitū:illa potētia erit ſolū tpe finito ⁊ non p tp̄s infinitū. Nā ſi potētia ad eſſe albū ſit p tp̄s infinitū: ⁊ potētia ad nō eſſe albū etiā per tp̄s infinitū:erūt duo tpa infinita: qđ ē impoſſibile. Scđo ſuppōiť.ꝙ falſu3 ⁊ impoſſibile nō ſunt idē. Silr nec veꝝ nec poſſibile. Nā ſi ſortes nō ſedeat: ſortē ſedere ē poſſibile:⁊ nō veꝝ. Et ſortē ſedere ē falſum:⁊ non ipoſſibile. Et hic ē ſermo de vero ſimplr: qđ non eſt ide3 cū falſo ſimplr: l3 ſit idē cū falſo ex ſuppōne. Veꝝ eſt eñ triāgulū habere tres ⁊c. Et tñ falſū eſſ3.ſi triāgul⁹ eſſ3 circul⁹. Suppōitur tertio:ꝙ ad poſitione3 ipoſſibilis ſeq̄tur incōueniēs ipoſſibile qđ non ſeq̄tur ad falſu3 poſſibile. Suppōiť quarto:ꝙ idem h3 potentiā ad oppoſita:vt ſortes ad ſedendū:⁊ ad nō ſedendū. ſ3 nō h3 potentiā vt ſit ſimul ſub oppoſitis:q̄ nō eſt poſſibile ſortē ſedere ⁊ nō ſedere. ¶Tūc ſit pria ꝯclo. Oē ſp ens eſt icorruptibile: ¶Concło. i. Probať ſic. Omne ſp ens non p̄t nō eſſe.igr̄ eſt incorruptibile. Añs p3:q̄ ſi ſp ens poſſit non eſſe:tūc deť aliq̄d de quo ſit verū dicere ꝙ ē ſemp ens:⁊ ꝙ nō eſt p poſitōe3 i eſſe:⁊ ſit illud a. Tūc arguiť ſic. A nō eſt:⁊ a eſt ſp ens ergo ſp ens nō eſt.ꝯclo ē impoſſibilis: ergo aliqua premiſſaru3.non minor: ergo maior.

¶Scđa ꝯclo. Omne ſp ens eſt ingñabile:p3 ¶Concluſio. ij. q̄ non h3 potentiā ad nō eſſe: ſ3 oē gñabile h3 potētiā ad nō eē.igr̄. Maior p3:q̄ ſi ſemper ens hēret potētiā ad nō eſſe.hoc erit tpe infinito: vel finito. Si p tp̄s infinitū: habebit etiā ⁊ p tp̄s finitū:cū in infinito icludať finitū: ⁊ tūc in illo veꝝ erit dicere ꝙ ſp ens nō eſt qđ eſt ipoſſibile. ¶Tertia ꝯclo:idem ¶Concluſio. iij. poſſibile ē aliq̄n eſſe ⁊ nō eē. Pro pbatione ſupponiť.ꝙ ſp ens:⁊ non ſp ens ꝯtradicūt. Silr ſp ens: ⁊ ſp nō ens ꝯtrariātur. S3 non ſemp ens:⁊ non ſp nō ens ſubcōtrariantur. Silr ſp poſſibile eſſe: ⁊ non ſp poſſibile eſſe contradicūt:⁊ ſic de alijs. Tūc pbať ſic ꝯclo de ſorte negať ſp ens: ⁊ ſp non ens: ergo de ipo affirmantur eoꝝ ꝯtradictorie: ſc3 aliq̄n ens:⁊ aliq̄n nō ens. Nam illud copulatū aliq̄n ens:⁊ aliq̄n non ens:mediat inter ſp ens ⁊ ſp non ens. Scđo pbať idē.q̄ ſit ſp ens a ⁊ ſp non ens b.q̄ñq3 ens c. ⁊ q̄ñ nō ens d.tūc ſi a ⁊ b nulli eidē ꝯuenire p̄nt.ergo c ⁊ d alicui eide3 cōuenire p̄nt. ¶Quarta conclo. ¶Concluſio. iiij. Nullū genitū vel corruptibile eſt ſp ens:vel non ens:ſ3 eſſe ingñabile ſiue ingenitū eſt ſp ens. Pria pars p3: q̄ oē gñabile vel corruptibile eſt aliq̄n ens:⁊ aliq̄n non ens:igr̄ nullu3 tale eſt ſp ens:vel ſp nō ens ¶Scđa ps p3:q̄ ingñabile đr qđ eſt ⁊ non p̄t gñari: ⁊ ſimiliter incorruptibile qđ eſt ⁊ non p̄t corrūpi: mō talia ꝯuertūtur cū ſp ente. ¶Quinta ꝯclo. ¶Concluſio. v. Generabile ⁊ corruptibile ꝯuertunť adinuicē. Silr ingenerabile ⁊ icorruptibile. Pria pars p3 prio ſic:q̄ oē gñabile ē corruptibile:⁊ ecōtra: ergo gñabile ⁊ corruptibile conuertūtur. Añs p3:q̄ oē generabile eſt corruptibile vel incorruptibile:ſ3 non icorruptibile:q̄ tūc eſſet ingenerabile.igr̄ oē generabile eſt corruptibile. Silr oē corruptibile eſt gñabile vel igenerabile: ſ3 nō ingñabile: q̄ tūc eſſet incorruptibile: ergo oē corruptibile eſt gñabile. Probať ſcđo:q̄ generabile ⁊ corruptibile cōuertūtur:q̄ cōuertūtur cū iſto copulato q̄ñq3 ens ⁊ q̄ñq3 nō ens igr̄ ꝯuertūtur īter ſe. Probať tertio.ſit a ſp ens:⁊ b ſemper nō ens.c gñabile: ⁊ d corruptibile:tūc c ⁊ d non ſunt a nec b.q̄ a tpe infinito eſt:⁊ b tpe infinito non ē. S3 c ⁊ d aliq̄n ſunt:⁊ aliq̄n nō ſunt: igr̄ generabile ⁊ corruptibile cōuertūtur. Scđa ps p3: q̄ oē qđ eſt generabile vel ingñabile ē corruptibile vel incorruptibile: ſed oē generabile eſt corruptibile.⁊ ecōtra: ergo oē ingñabile eſt incorruptibile: ⁊ econtra. Nec val3 prio ſi dicatur:ꝙ l3 oē genitū ſit corruptibile: tñ bene ē aliqđ genitum qđ nunq̄ corrūpetur. Quia vel tale corruptibile erit tpe infinito:vel ſolum tpe finito. Si ſcđm:tunc poſt illud tp̄s corrūpetur. Si primū: cu3 illud ſit corruptibile:habebit potentiā ad non eſſe.ponať ergo ꝙ non ſit: tūc i illo tpe infinito ſimul erit ⁊ non erit. Nec valet ſcđo dicere ꝙ illud qđ non fuit in aliquo tpe h3 potentiam ad non eſſe in illo tēpore hoc eñ eſt falſum: q̄ ad p̄teritum nulla eſt potentia:alias annus p̄cedens poſſet redire:qđ ē impoſſibile. Et hoc de primo ſufficiat. ¶Ad p̄teritū nulla ē potentia.

His nō determiatis ¶Iſte ē quart⁹ tractat⁹ huius libri in quo p. deteriat de perpetuitate mūdi. Et ꝯtinet iſte tractatus tria ca. In primo recitat ⁊ improbat opiones ātiquoꝝ. In ſecūdo ponit diſtinctōes corruptibilis: ⁊ icorruptibilis. In tertio deteriatur de ꝯuertibilitate generabilis:et corruptibilis:ingñabilis: ⁊ incorruptibilis.ptes videbūtur in pceſſu. Dicit ergo primo ſic: ꝙ poſt ea q̄ dicta ſunt.de finitate:et vnitate mūdi determinādu3 ē.vtrū mūdus ſit genit⁹:vel ingenit⁹:corruptibilis: vel incorruptibilis:⁊ anteq̄ illius veritas determineť.cōueniens eſt p̄narrare opiones antiquoꝝ de illo: ppter tres cauſas:quas ponit p.in textu. Quaꝝ pria talis ē.q̄ rōnes opionum cōtrariaꝝ:ſunt dubitatiōes: hoc eſt obiectiones contrarioꝝ: modo dubitationes ⁊ obiectiones contrarioꝝ ſunt veritatum queſitaꝝ manifeſtationes. ¶Scđa cā.q̄ ſi iuxta opiones antiquoꝝ falſas et improbatas:ponať opio verā: eius veritas magis apparebit:ex quo oppoſita iuxta ſe poſita magis eluſceſcunt. Tertia cauſa ē.q̄ volētes veꝝ diſcernere a falſo:ſufficiēter ⁊ pfecte: debēt vtriuſq3 opionis rōnes pfecte videre:⁊ ad neutrā partē ſe decliare ppter amorem vel odiū aduerſarioꝝ:ſ3 ppter purā rōnum euidētia3. T. Demōſtratū q̄d eſt ergo. ¶Hic p. recitat opinione3 ātiquoꝝ d. ꝙ plurimi ātiquoꝝ poſuerūt mūdu3 eſſe factū vel genitū:⁊ iſtoꝝ aliq̄ dixerūt mūdu3 eē genitū ⁊ eē incorruptibilē a pte poſt. ⁊ iſta opio attribuiť pla. q̄ opio ē cōformis nr̄e fidei:capiēdo illū terminum genitū large vt ſe extēdit ad creatū.hec aūt opio p p̄ñti tenēda ē. Alij dixerūt mūdu3 eē corruptibilē ſic ꝙ nūq̄ poſtea regñareť.ſicut democrit⁹ d. mūdū eē genitū p aggregatōe3 athomoꝝ:⁊ eē corruptibilē p ſegregatione3 eorūdē. Alij poſuerūt mūdū viciſſim gñari ⁊ corrūpi:⁊ hui⁹ opionis fuit empedocles' ponēs mūdū corrūpi p amicitiā.⁊ gñari p litē. T. Et factū ē. ¶Hic p. pōit ꝯclōem ꝯtra opione3 pla. q̄ talis ē. ꝙ irratiōabile eſt dicere mūdu3 fuiſſe genitū:⁊ tñ eē incorruptibile3. Probat p. duab⁹ rōnib⁹. Quaꝝ pria ē.q̄ illud qđ rōnabiliter đr in phīa naturali:d3 habere veritatē in oībus vel in plurib⁹:ſ3 cōiter illa q̄ apparēt nobis facta: vidētur eē corruptibilia:ergo nō eſt ponēdum in phīa naturali ꝙ mūd⁹ ſit geni⁹ ⁊ nō corruptibilis. ¶Ad hāc rōnem đr cū platōe:ꝙ maior eſſ3 vā ſi auctoritas fidei (q̄ auctoritati phie ⁊ phōꝝ p̄ferēda eſt) nō eſſ3 ad oppoſitu3. T. Adhuc aūt. ¶Scđa rō talis ē. Omē qđ ſit:ſit ex materia p̄ſuppoſita:cū nihil poſſ3 fieri ex nihilo:ex ¶Opio platōis ¶Opio democriti. ¶Opio empedoclis.

go ſi mūdꝰ fuit factꝰ oportuit ꝑncipiū materiale ꝓexi
ſtere ex quo fiebat: ⁊ ex quo illud principiū materiale
ante mūdi ꝓductōeʒ erat ſine forma mundi: ſeqꝛ ꝙ
etiā poſſʒ eſſe ſine forma mūdi: ergo ſi mūdꝰ fuit factꝰ
nō eſt corruptibilis. ¶ Ad hāc rōeʒ dr̄ cū platōe: ꝙ añs
hʒ veritateʒ de illo qđ fit ab agēte pure naturali: nō aūt
de illo qđ fit a p̄ria cā per creationē. Unde ſicut deꝰ mun-
dū creauit: ita poſſʒ mūduʒ ānichilare: ſʒ nunꝙ ānichi
labit. Rōnes aūt phī ſatis ꝯcludūt ꝙ mūdꝰ non eſt fa-
ctus ꝑ gñatiōem mō naturali. T. Auxiliū aūt. ¶ Hic
phūs remouet cauillatiōem ātiquoꝝ volētiuʒ platonē
excuſare qui dicebāt mūdū eſſe factū grā doctrie: ſicut
in deſcriptionibꝰ geometris volētes facere demōſtra-
tiones i figuris ꝗꝝ linee ſunt ſimul: ſicut de figuris cor
poꝝ celeſtiū: tūc nos faciētes figurā deſcribimꝰ primo
vnā lineā: ⁊ poſtea aliā. Dicit p. ꝙ nō eſt ſile de dictis
deſcriptionibꝰ ⁊ de iſta materia: qꝛ nihil refert in de-
monſtratōe mathema. ſiue oēs linee facte ſunt ſimul:
ſiue nō: ſʒ multū refert ad demōſtratiōes phiſi. q̄ inq̄-
rūt de motibꝰ ⁊ cauſis trāſmutationū. T. Uiciſſiʒ aūt
¶ Hic p. iprobat opiōem empedoclis ponēs talē ꝯclo-
nem ꝙ irratiōabile ē dicere mūdū multotiēs gñari et
corrūpi ꝑ litē ⁊ amicitiā. Pʒ: qꝛ mūdꝰ manet ſp vnꝰ et
idē ſm ſubſtātiā eiꝰ ⁊ ꝑ ſegregatōem ⁊ cōgregatiōem
ſolū fit vnio īter elemēta in ſitu ⁊ ordīe: vel ſegregatō
ſed ꝑ gñatiōeʒ ⁊ corruptiōem acq̄ritur aliq̄d de ſ ba rei
vel deꝑdit. ꝗ irratōabile ē dicere mūdū multotiēs cor
rūpi ⁊ gñari ꝑ litē ⁊ amicitiā. T. Totalr ei aūt. ¶ Hic
p. iprobat opiōem democriti ponēs talē ꝯclōem d. ꝙ ir
rationabile ē mūduʒ corrūpi: ſic ꝙ poſtea nō p̄t regña-
ri: qꝛ ſm ſic ponētes mūdꝰ ē genitꝰ ſiue ꝓductꝰ ex ma-
teria ⁊ forma: q̄ quidē materia āte gñatiōeʒ mūdi fuit
in potētia ad formā mūdi ⁊ poſtq̄ mūdꝰ erit corruptꝰ
adhuc manebit materia: ſequit ꝙ adhuc erit in poten
tia ad formā mūdi ſicut priꝰ erat: ⁊ ꝑ ꝯñs poterit mun
dus regñari. T. Sūt aūt q̄dā ¶ Hic p. reſumit opiōeʒ
plato. d. ꝙ q̄dā dixerūt aliq̄d ingenitū eſſe corruptibi-
le: ⁊ aliq̄d genitū eſſe īcorruptibile: vt dicit plato ī thi-
meo: ibi eñ dixit celū eſſe factū: ⁊ de cetero eſſe ſempi-
ternū. dictū aūt pla. eſt veꝝ capiēdo factū large: vt ſub
ſe cōprehēdit creatū.

Primū aūt ¶ Iſtud ē ſcdʒ ca. huiꝰ tractatꝰ: in quo p.
poſtq̄ in ca. p̄cedēti poſuit opi[ni]ōes anti
quoꝝ d mūdo an ſit gēitꝰ ⁊ corruptibilis: nūc determiat
de eo ſm opiōem ꝓpriā d. p̄io ſic. ꝙ p̄io dicēduʒ ē de
multiplicate hoꝝ termioꝝ gñabile ingñabile: corruptibi
le ⁊ īcorruptibile: ⁊ cām aſſignat p̄ius: qꝛ illa noīa di-
cunt multipl'r: ⁊ ꝗuis orōes ī quibꝰ talia noīa ponunt
eſſent vere in oī ſenſu: tñ vtile ē iſta noīa diſtinguere: cū
alias neceſſe eſſʒ intellectū ꝯfuſe ſe hr̄e: ⁊ nō bene ſci-
re ad quā intētioneʒ vteremur tali uoce: ſi vteremur ſi
ne diſtictiōe. Unde ex iſto textu elicit iſta auctoritas: mul
tiplex indiſtinctū parit ꝯfuſiōem. T. Dr̄ aūt ⁊ ingeni

¶ Multiplex indiſtictuʒ parit ꝯfuſiōem.

tū. ¶ Hic p. pōit multiplicitatē huiꝰ termini ingenituʒ
dicēs. ꝙ ingenitū dr̄ vno mō qđ ante nō erat ⁊ mō eſt: ſi
ne eiꝰ gñatione vel trāſmutatiōe: ⁊ iſto mō aliq̄ vtebā
tur iſto termīo ingenitū: dicētes mūdū vel celū eē ingeni
tuʒ: cū ipi dicebāt mūdū eſſe: cū ante nō eſſʒ ſine eiꝰ ge
neratiōe. T. Alia aūt. ¶ Scdo mō dr̄ ingenituʒ qđ lʒ
fieri poſſit ⁊ gñari nondū tñ eſt: ⁊ illud nō dr̄ ingñabi-
le. ſʒ ingenitū: qꝛ nunduʒ genitū vt antixp̄s. T. Uno
aūt. ¶ Tertio mō dr̄ ingenitū qđ oīno fieri nō p̄t: nec p̄t
hr̄e eſſe poſt nō eſſe. ⁊ illo mō idem eſt qđ ingñabile: vt
chimera vel deꝰ. T. Impoſſibile aūt. ¶ P. hic ponit
multiplicitatē huiꝰ termini ipoſſibile: dicēs ꝙ aliq̄d dr̄
impoſſibile dupl'r. Uno mō qꝛ nullo mō p̄t eē. Alio mō
ſm q̄d: ſic ꝙ nō faciliter: aut cito: aut bene p̄t eē. lʒ ſim
pliciter poſſʒ eē. Ex iſtis duobꝰ modis aliq̄d p̄t etiā di-
ci ingenitū. T. Si aūt eodēmō. ¶ Hic p. ponit multi
plicitatē iſtiꝰ termini genitū dicēs: ꝙ genitum dr̄ vno
modo oē illud qđ habuit eſſe poſt nō eſſe: ſiue hoc ſit ꝑ
tranſmutatiōeʒ naturalē ſiue nō. T. Alo aūt modo.
¶ Scdo mō dr̄ genitū qđ nō eſt: ſʒ tñ p̄t eſſe vel fieri: ſi-
ue mō hoc ſit faciliter ⁊ cito: ſiue nō. T. Uno autem.
¶ Tertio dr̄ genitū qđ poſt trāſmutatiōem p̄t eſſe poſt
nō eſſe. ¶ Aduertēduʒ tñ eſt: ꝙ iſti duo termini ſcʒ poſ
ſibile ⁊ ipoſſibile: capiūtur vno mō ſimpl'r: ⁊ tunc illud
dr̄ poſſibile qđ ꝑ aliq̄ potētiam p̄t eſſe: ſiue naturalem
ſiue ſupnaturaleʒ: ⁊ illud dr̄ ipoſſibile qđ nullo mō pōt
eſſe. Alio mō dr̄ poſſibile ⁊ ipoſſibile: reſpectu alicuius
potētie actiue vel paſſiue: ⁊ ſic repiūtur in rebꝰ natura
libꝰ. Unde illud dr̄ poſſibile reſpectu alicuiꝰ potētie acti-
ue: qđ p̄t fieri a tali potētia actiua: ⁊ illud ipoſſibile qđ
non p̄t fieri a tali potētia naturaliter. T. Sʒ corrupti
bile. ¶ Hic p. ponit multiplicitates hoꝝ termioꝝ: ſcʒ cor-
ruptibile ⁊ incorruptibile dicēs: ꝙ corruptibile dr̄ vno
modo qđ eſt ⁊ p̄t nō eſſe. ſiue hoc ſit trāſmutatione na-
turali ſiue nō. T. Eſt aūt. ¶ Scdo modo dr̄ corrupti-
bile qđ ꝑ tranſmutatōem naturaleʒ p̄t n[on] eſſe. T. Ad
huc aliter. ¶ Tertio mō dr̄ corruptibile qđ p̄t faciliter
corrūpi: ⁊ tale dr̄ ex carlton. i. bene corruptibile. T.
Sʒ īcorruptibile. ¶ Hic p. dicit ꝙ īcorruptibile dr̄ vno
modo qđ nō eſt vel p̄t nō eſſe: cū tñ ante fuerit ſine cor
ruptiōe ꝓprie dicta. ſicut motꝰ vel tactꝰ. T. Aut ens
quidaʒ poſſibile. ¶ Scdo modo dr̄ incorruptibile qđ i-
poſſibile ē corrūpi: vt deꝰ. T. Dicatur aūt incorrupti-
bile. ¶ Tertio modo dr̄ incorruptibile qđ non p̄t facili-
ter corrumpi. T. Itaq̄ aūt. ¶ P. hic ſubiūgit ꝙ incor
ruptibile ꝓprie dr̄ qđ non p̄t corrūpi: ⁊ ingenitum qđ
non p̄t fieri. T. Si itaq̄ aliquis. ¶ P. hic intēdit talē
cōclōem ꝙ potētia actiua terīatur ꝑ maximū in qđ p̄t
aut ꝑ minimuʒ qđ non p̄t. Probat ſic p. ꝑ illud terīatur
potētia ꝑ qđ apparet diſtinctio eiꝰ a maiori ⁊ minori po
tentia: ſʒ hoc eſt per maximuʒ in qđ pōt: aut per mini-
mum in quod non p̄t: igitur potētia actiue terīatur in
maximū in quod p̄t: aut per minimuʒ in qđ nō p̄t. T.
Nihil aūt. ¶ P. hic remouet vnū dubiū. Naʒ ex quo vir
tus dʒ terminari: per excellētiorem terminuʒ: ⁊ ꝓpter
hoc virtus que p̄t in magnuʒ p̄t in paruū: ⁊ non ecōtra
vt virtꝰ potens centū libras portare: pōt leuare deceʒ
libras ⁊ non ecōtra. Dicere aliq̄s quod nō eſt veꝝ in ali
quibus: qꝛ aliq̄s p̄t videre granū frumēti per aliquod
ſpaciū: qui nō poſſʒ videre milleſimā partem eiꝰ. Ad
hoc reſpōdet p. ꝙ hoc nō facit drīam in ꝓpoſito: qꝛ in
ꝓpoſito potētia terminat per extremū terminū: ex ꝑ-
te cuiꝰ eſt accipiēda maioritas potētie: ſi eñ potētia di
catur maior: qꝛ p̄t in maius: tūc debʒ terminari ꝑ maxi
mum in quod p̄t: vel per minimū in quod non pōt: ⁊ in
omni minꝰ illo poteſt. Et ſi dicatur potentia maior que
poteſt in minꝰ: tūc terminatur per minimū in quod p̄t
vel per maximum in quod nō poteſt: ⁊ in omni maius
eo poteſt.

Determiatis aūt ¶ Iſtud ē tertiū ca. huiꝰ tractatꝰ
in quo p. vult oñdere ꝙ oē gñabi
le eſt corruptibile ⁊ ecōtra: ⁊ oē ingñabile ē incorrupti
bile ⁊ ecōtra. Pro cuiꝰ ꝓbatiōe p̄mittit quatuor ſuppō
nes. Quaꝝ p̄ria eſt. ſi eſt aliq̄d poſſibile eſſe: ⁊ poſſibi-
le nō eſſe: vtraq̄ potētia tā ad eſſe q̄ ad nō eſſe ē in tp̄e
determiato: ita ꝙ potētia ad eſſe ē potentia ad eſſe ꝑ tp̄s
determiatum: ⁊ nō ad eſſe ꝑ tp̄s in infinitū. Sil'r potētia
ad nō eſſe ē ad nō eſſe ꝑ tp̄s determiatuʒ: ⁊ nō per tp̄s in
finitū: ⁊ hāc ſuppōem dicit p. eſſe intelligēdaʒ in oībꝰ
p̄dicamētis vt ad eſſe hoīem: ad eē albū: ad eſſe tricubi
tuʒ: ⁊ ſic de alijs. Et iſtiꝰ ſuppōnis p. aſſignat cām: qꝛ ſi
non quelʒ talis ſit in tp̄e determiato: tunc vna erit in tp̄e
infinito ⁊ alia etiā in tp̄e infinito: qđ eſt etiā impoſſibi

¶ Nō ꝯtingit eſſe plura tp̄a infinita.

le: qꝛ nō ꝯtingit eſſe plura tp̄a infinita: eo ꝙ vnū tp̄s in
finitum ſi eſſʒ: ꝯtineret oē tp̄s. T. Principiuʒ autem.
¶ Scda ſuppō eſt. q̄ talis eſt ꝙ falſum ⁊ ipoſſibile non
ſunt idē ꝯuertibiliter. ſimiliter nec veꝝ ⁊ poſſibile: pʒ.
nam ſi ſortes de facto nō ſedeat: tūc ſortē ſedere ē fal-
ſum: ⁊ tñ nō eſt ipoſſibile. ſil'r non ē veꝝ: ⁊ tñ eſt poſſibi
le: ergo nō oē poſſibile ē veꝝ nec oē falſuʒ ē impoſſibile
Et ſubdit p. ꝙ loq̄tur de vero ⁊ falſo ſimpl'r. ſimiliter de
poſſibili ⁊ ipoſſibili ſimpl'r. ⁊ ſine addito. Unde veꝝ ſim
pliciter ⁊ veꝝ ex ſuppōne nō ſunt idē ꝯuertibiliter: nec
falſum ſimpl'r nec falſuʒ ex ſuppōne: qꝛ triāguluʒ hr̄e
tres eſt veꝝ ſimpl'r. ⁊ tñ eſſʒ falſum ſi triangulꝰ eſſʒ cir
culus. Sil'r diametrum quadrati eſſe cōmēſurabilem
coſte ē impoſſibile ſimpl'r. ⁊ tñ eſſʒ veꝝ ſi linea eſſʒ ex i-
diuiſibilibꝰ cōpoſita. ¶ Tertia ſuppō eſt ꝙ ad poſitio-
nem ipoſſibilis ſeq̄tur incōueniēs: qđ nō ſequit ad po
ſitōeʒ falſi poſſibilis: qꝛ ad ipoſſibile ſeq̄tur bene ipoſ
ſibile: ſʒ ad falſuʒ poſſibile nunq̄ ſeq̄tur ipoſſibile: licʒ
bene ſequit falſuʒ: ⁊ iō ſi ꝯñs alicuiꝰ bone ꝯñe eſt ipoſ
ſibile: añs nō ſolū eſt falſuʒ: ſʒ ipoſſibile. T. Hoc ideʒ
igit. ¶ Quarta ſuppō ē ꝙ idē hʒ ſimul potētiā ad op-
poſita: ſʒ n[on] hʒ potētiā ad hoc vt ſimul ⁊ ſemel exiſtat
ſub oppoſitis: vt ſortes nūc ſedēs hʒ potētiam ſedēdi
nūc: qꝛ ſi nō poſſʒ ſedere iam nō ſederet nunc: ⁊ cū hoc
hʒ potētiaʒ nō ſedēdi cuʒ p̄t ſurgere. ſʒ non hʒ potētiā
ad hoc ꝙ ſimul ſedeat ⁊ nō ſedeat. T. Sʒ itaq̄. ¶ P.
hic intēdit oñdere ꝙ oē ſemꝑ ens eſt incorruptibile ſic
omne ſp ens non p̄t nō eſſe: ergo oē ſemꝑ ens eſt incor-
ruptibile. Añs pʒ: qꝛ niſi ſic detur oppoſitū ſcʒ ꝙ ſemꝑ
ens poſſʒ non eſſe: tūc erit aliquid qđ eſt ſp ens de quo
erit veꝝ dicere ꝙ non eſt: ſʒ hoc ē falſum ⁊ impoſſibile:
ergo ⁊ illud ex quo ſequit. Cōſeq̄ntia pʒ: qꝛ ponat ita
eſſe ſcʒ ꝙ ſp ens p̄t nō eſſe: ſcʒ ꝙ ſemꝑ ens nō ē. ⁊ ſigne
tur illud ⁊ ſit a. tūc arguit ſic. a non eſt ⁊ a eſt ſemꝑ ens
ergo ſemꝑ ens nō eſt. hoc aūt eſt falſum ⁊ ipoſſibile: er
go ⁊ aliqua p̄miſſaruʒ: ⁊ non alia q̄ iſta a non eſt: ergo
ipa eſt falſa: ⁊ ꝑ ꝯñs iſta ē vera ſemꝑ ens nō p̄t nō eſſe.
¶ Circa hāc ꝓbatōem eſt aduetēdum ꝙ lʒ iſta de poſſi
bili diuiſa ꝯcedatur ſcʒ ſemper ens p̄t nō eſſe. tñ iſta cō
poſita negatur poſſibile ē ſemꝑ ens nō eſſe: ſicut albuʒ
pōt eſſe nigrū: ⁊ tñ impoſſibile eſt albū eſſe nigrū. Ulte
rius dr̄ ꝙ hec ē poſſibilis a ſp eſt: intelligēdo per a mū-
dum ſiue celū. Sil'r hec eſt poſſibilis a non eſt: ⁊ iō ad
neutrā eaꝝ ſeq̄tur ipoſſibile. Nec impoſſibile qđ infert
Ar[i]. ſequit ex impoſſibilitate vniꝰ illarum ꝓpōnuʒ: ſʒ
ex impoſſibilitate copulatiue ex eis cōpoſite: ⁊ iō ſicut
ꝯñs qđ infert p. eſt ipoſſibile: ſic etiā ⁊ añs: lʒ vtraq̄ p̄
miſſaꝝ ſit poſſibilis. ⁊ iō p. ex ipoſſibilitate ꝯñtis infe-
rens ipoſſibilitateʒ vniꝰ p̄miſſe: cōmittit fallatiaʒ non
cauſe vt cauſe. Sʒ diceret aliq̄s ꝙ ex ipoſſibilitate con
cluſionis dʒ referri ipoſſibilitas añtis. Dr̄ ꝙ talis illa
tio eſt bona: ſʒ tūc Ar[i]. nō oñdit ꝓpoſitū. vult eñ Ar[i].
oſtēdere iſtā eſſe impoſſibilē. aliqđ ſemꝑ ens p̄t nō eē.
per hoc ꝙ a nō eſſe ſit ipoſſibile ⁊ a eſſe: ⁊ ſic Ar[i]. ex i-
poſſibilitate ꝯñtis: lʒ bene inferat ipoſſibilitatē añtis
non tñ pōt inferre ipoſſibilitatē illiꝰ ꝓpōnis ſcʒ a non
eſt: cū ad ipoſſibilitatē copulatiue affirmatiue nō ſeq̄-
tur ipoſſibilitas alicuiꝰ eius ptis. Ex iſtis pʒ ꝙ ſi ꝓpō
Ar[i]. debeat eſſe vera: oʒ ꝙ capiat eā in ſenſu compoſito.
T. Similiter aūt. ¶ Hic p. ꝯſir oñdit ꝙ oē ſemꝑ ens
eſt ingenitū ſiue ingñabile. Pʒ: qꝛ nō eſt gñabile: ergo
eſt ingñabile. añs pʒ: qꝛ illud qđ eſt gñabile hʒ potēt i
ad nō eſſe ſʒ ſemꝑ ens nō hʒ potētiā ad nō eſſe: ꝗ nullū
ſp ens ē generabile. Maior pʒ: qꝛ ſi ſp ens hr̄et potētiā
ad nō eſſe: vel hoc eſſʒ tp̄e finito vel infinito. Si tp̄e in
finito: ſeq̄tur ꝙ tp̄e finito talē potentiam habeat: cū ſp
in tp̄e infinito icludit finitū tp̄s: ⁊ tūc illa erit poſſibilis
ꝙ illud ſp ens in illo tp̄e non hʒ potētiaʒ ad eſſe: ⁊ per
conſeq̄ns nō eſt generabile. T. Quū autem. ¶ Hic p.
vult ꝓbare ꝙ nullū genitū ſiue corruptibile eſt ſp ens
⁊ ꝓ huiꝰ ꝓbatione p̄mittit quaſdā ſuppōnes. Quarū
prima ē iſta: ꝙ iſta ſe habēt ꝑ modū ꝯtradictiōis ſp ens
⁊ non ſemper ens: ⁊ iſta modo ꝯtrario ſemꝑ ens ⁊ ſem
per nō ens: ⁊ iſta modo ſubcōtrario non ſp ens ⁊ non
ſemꝑ nō ens: cū illa equiualeant iſtis q̄n̄q̄ ens ⁊ q̄n̄q̄
non ens. Sil'r iſta contradicūt ſemꝑ poſſibile eſſe ⁊ nō
ſemꝑ poſſibile eſſe: Etiā iſta ſemꝑ poſſibile nō eſſe ⁊ nō
ſemꝑ poſ. non eſſe. T. Neceſſe ē. ¶ Hic p. ponit ſcdam
ſuppōem q̄ talis ē. ꝙ idē q̄n̄q̄ poſſibile ē eſſe ⁊ quādo-
q̄ poſſibile ē non eſſe: ⁊ etiam idē q̄n̄q̄ ē ⁊ quādoq̄ nō
eſt. Hāc ſuppōnem declarat p. in termis ſignificatiuis
ſic. ſemꝑ ens ⁊ ſp nō ens de vno ⁊ eodē falſificātur: pu-
ta de ſorte: ergo negatiōes contradictorie illis inſunt
eidem ſorti: qꝛ de quolʒ dr̄ vere alteꝝ contradictorioꝝ
ergo de ſorte veꝝ ē dicere ꝙ ſortes q̄n̄q̄ eſt ⁊ ſortes q̄n̄
q̄ nō eſt. ⁊ ſic idem poſſibile ē quādoq̄ eſſe ⁊ q̄n̄q̄ non
eſſe. Et ſubdit p. ꝙ hoc copulatū ſcʒ poſſibile eē ⁊ poſſi
bile nō eſſe: ſimiliter quādoq̄ eē ⁊ q̄n̄q̄ nō eſſe: eſt me
diū inter iſta duo: ſcʒ ſp eſſe ⁊ ſp non eē. T. Rō auteʒ
vniuerſalis. ¶ Hic p. declarat dictā ſuppōem in termi
nis cōibꝰ ſiue nō ſignificatiuis: ponēdo ꝙ ſp ens ſit a
⁊ ſp non ens b: ⁊ nō ſp ens g. ⁊ nō ſemꝑ nō ens d. Tunc
arguit ſic. a ⁊ b nulli eidē cōuenire poſſunt ſimul ⁊ ſe-
mel: ergo d ⁊ g vni ⁊ eidē ꝯuenire poſſunt: qꝛ ſi vnū cō-
tradictorioꝝ falſificat de aliquo ſubiecto: alteꝝ dʒ veri

¶ Si vnū contradictoriorū falſificatur d aliquo ſubiecto: alterū dʒ verificari. de eodem.

ficari de eodē. dūmodo illud ſubiectū ꝓ aliquo ſuppo-
nat: ⁊ ſit eiuſdē nūeri cū illis ꝯtradictorijs ⁊ nō ſit ter-
minꝰ collectiuꝰ: qꝛ ſi eſſʒ terminꝰ collectiuꝰ: tūc ꝯtradi-
ctoria debēt eē alteriꝰ nūeri vt viſuʒ ē in ſcdo ꝑiarme-
nias. T. Sʒ itaq̄. ¶ Hic p. ꝓbat dictū ſuū ſcʒ ꝙ nullū
genitū vel corruptibile eſt ſp ens vel ſp non ens ſic: qꝛ
oē gñabile vel corruptibile p̄t aliq̄n eſſe ⁊ aliq̄n nō eē.
ergo nullū tale ē ſemꝑ ens vel ſemꝑ nō ens. T. Ergo
ſi ingenitū. ¶ Hic p. infert vnū correlariū qđ ē tale: oē
ingñabile ſiue ingenitū eſt ſp ens ſiue ſempiternū. Si
militer oē incorruptibile ē ſp ens ſiue ſempiternū. T.
Dico aūt. ¶ [P.] hic expōit q̄d intellexit ꝑ ingenitū ⁊ incor
ruptibile d. ꝙ ingenitū vel ingñabile dr̄ illud qđ eſt et
nunq̄ poterit nō eſſe: ⁊ ſic chimera nō dr̄ ingñabilis ſi
ue ingenita: nec etiā incorruptibilis. T. Aut ſi q̄dem.
¶ Hic p. ſubdit ꝙ ex dictis apparet ꝙ ingñabile ⁊ īcor
ruptibile ꝯuertūtur cū ſp ente: ex quo ſeq̄tur ꝙ ingña-
bile ⁊ īcorruptibile ꝯuertūtur īter ſe. T. Palam aūt.
¶ Hic p. oſtēdit ꝙ genitū ⁊ corruptibile inter ſe ꝯuertū
tur: ⁊ grā iſtiꝰ p̄io ꝓbat ꝙ oē corruptibile ē generabi-
le ⁊ hoc ſic. oē corruptibile eſt gñabile: vel aliqđ corru
ptibile ē ingñabile: ſʒ nullū corruptibile ē ingenerabi-
le: cū tūc eſſʒ incorruptibile: ergo oē corruptibile ē ge-
nerabile. Sil'r oē generabile ē corruptibile: pʒ. qꝛ oē ge
nerabile ē corruptibile vel aliqđ gñabile ē incorrupti-
bile. ſʒ nullū gñabile ē incorruptibile: cū tūc eſſʒ ingña
bile. ꝗ oē gñabile ē corruptibile. T. Si aūt nō. ¶ P.
hic infert ꝙ gñabile ⁊ corruptibile ꝯuertūtur adinuicē
ſil'r ingñabile ⁊ īcorruptibile. Primā ptē ꝓbat p. tribꝰ
rōnibꝰ. Pria ē. ſi gñabile ⁊ corruptibile nō ꝯuerterent
adinuicē. ſeq̄ret ꝙ aliqđ gñabile vel corruptibile eſſet
ingñabile ⁊ īcorruptibile. ꝯñs ē falſuʒ: ꝗ ⁊ añs. falſitas
ꝯñtis pʒ ex duabꝰ ꝓpōnibꝰ priꝰ oſtēſis: ſcʒ ꝙ oē corru-
ptibile ē gñabile: ⁊ oē gñabile ē corruptibile. T. Si
eñ a. ¶ Scda rō ē. q̄cūq̄ ꝯuertunt cū vno tertio: īter ſe
ꝯuertūtur: ſʒ gñabile ⁊ corruptibile ꝯuertūtur cū vno
tertio: ſcʒ cū illo copulato q̄n̄q̄ ens ⁊ q̄n̄q̄ nō ens: cum
neutrū eoꝝ ē ſp ens nec ſp nō ens: ꝗ inter ſe ꝯuertūtur
T. Q[uonia]m aūt. ¶ Tertia rō ē. ponat eñ ꝙ ſp ens ſit a. et
ſemꝑ nō ens ſit b. ⁊ gñabile ſit g. ⁊ corruptibile d. tunc
arguit ſic. d ⁊ g nō ſunt a nec b, qꝛ nec a nec b habēt tp̄s

tūc nō ageret in viſuꝫ:ſꝫ imediate poſt hec ageret. Similiter eſt dāda minima diſtātia vltra quā viſibile nō pt agere in viſuꝫ ⁊ hoc ꝓpter diſtātie magnitudinē. pꝫ qꝛ inter oēs diſtātias vltra quas viſibile nō pōt agere ꝓpter diſtātiarum magnitudinem eſt aliqua minima vltra quā viſibile non pōt agere ⁊ tñ qualꝫ minore illa datur maior vltra quā poteſt.

Sꝫ pro cōpatiōe potētie actiue ad effectū

ponit talis ɔclō. ¶ Potentia actiua q̄ iuuat ſuo effectu ad ꝓducēduꝫ vlteri⁹ effectū non teriat ꝑ maximū vel minimū. q̄tum ē de ſe. pꝫ: qꝛ tali agēte dato puta igne pōt ꝓducere aliū ignē. ⁊ cū illo iteꝝ vnū aliū: ⁊ ſic deinceps q̄tuꝫ ē de ſe. ⁊ hoc ē q̄ dicit p. ſcōo de aīa: q̄ ignis in infinitū creſceret: ſi infinitū cōbuſtibile apponat. cū hoc tñ ſtat q̄ illa potētia teriat maxīo effectu: qui pōt ꝓduci in tali materia in tāto tpe: ⁊ tāta velocitate. Sꝫ potētia ꝓductiua q̄ non iuuat ſuo effectu teriat mīmo effectu quē nō pōt ꝓducere. pꝫ de corpe lucido ſiue luminoſo. Illud eñi corp⁹ lumē ita intēſum pt ꝓducere: qꝫ quolꝫ minori illo dat intēſius qō pt ꝓducere: igitur. Sꝫ circa hoc q̄reret ɔliq̄s an aliqō corp⁹ lucidū ꝓducere ī aliqō mediū quēlꝫ gradū citra ſummū gradū lucis exn̄tis in lucido ſit poſſibile. Ad hoc dꝛ qō nō: qꝛ ponat a corp⁹ lucidū qō ꝓducat in a mediū quēlꝫ gradū lumīs citra ſummū gradū lumīs exn̄tis in a lucido ⁊ ſit lumē medij b. ⁊ lumē ipi⁹ a. c. Tūc q̄rit vtꝝ c excedat b vel nō. Si dicat q̄ excedat b. vel hoc exceſſu diſſibili vel īdiuiſibili. ſi diſſibili ſequit q̄ citra ſummū gradū poſſꝫ fuiſſe lumē intēſius q̄ ſit ꝓductū: ⁊ ſic nō quilibꝫ grad⁹ citra ſummū eſſꝫ ꝓduct⁹: q̄ ē ɔtra ipoteſim Nec exceſſu īdiuiſibili: cū null⁹ talis ſit. Si dicat q̄ nō excedat: tūc nō eſt ꝓduct⁹ quilꝫ grad⁹ citra ſummū illi⁹: q̄ ē ɔtra poſitū. Nec valꝫ iſta ɔn̄a a lucidū quēlibet gradū citra ſummū pōt ꝓducere in aliqō mediū: ergo poſſibile ē a lucidū quēlꝫ gradū citra ſummū ꝓducere in aliqō mediū. ¶ De cōpatōne aūt potentie actiue ad velocitatē ponit talis ɔclō. Nulla potētia pure naturalis q̄tuꝫ eſt de ſe teriatur ad maximā velocitatē q̄ pōt facere: vel minimaꝫ q̄ pōt facere. pꝫ: qꝛ velocitas ſeq̄tur ꝓportiōem potētie ad reſiſtētiaꝫ: ſꝫ hmōi ꝓportio in infinitū pōt diminui vel augeri: igit in infinitū velocitas aut tarditas pōt augeri vel diminui. Sꝫ tñ reſpectu certe reſiſtentie date potētia pure naturalis ꝑ maximā velocitateꝫ ⁊ ꝑ minimā q̄ pōt ꝓducere teriatur vt pꝫ de lapide in aere moto ſm totū ſui conatū qui nō pōt moueri veloci⁹ q̄ mouet retenta tali reſiſtentia: ⁊ ceteris ſimilib⁹ ꝑmanentib⁹. ¶ De compatione potentie actiue ad tp̄s ponit talis ɔcluſio. Potētia actiua naturalis nō teriatur ꝑ maximū tp̄s vltra qō non pōt durare: pꝫ: qꝛ illud qō nō pōt durare ꝑ min⁹ tp̄s qō qō eſſet maximū inter illa ꝑ que non pōt durare p min⁹ tp̄s qō non pōt durare ꝑ maius: ſꝫ potētia naturalis pōt durare ꝑ mai⁹ tp̄s ⁊ vltra maius q̄ eſſꝫ illud qō diceret maximū vltra qō nō ſiue ꝑ qō non: ergo pt durare ꝑ illō maximū qō eſt min⁹ illo: nec termiatur ad maximū vltra qō pōt durare: qꝛ potētia illa actiua excedit diſſibiliter ipm tp̄s: ergo ꝑ mai⁹ durare pōt: nec teriatur per minimū vltra qō vel in qō durare pōt. Pꝫ: qꝛ quocūq̄ paruo tpe dato per qō illa potentia pōt durare: datur minus tp̄s per qō pōt durare: ergo nō eſt dādum minimū tp̄s ꝑ qō ⁊ ī quo durare pōt. Sꝫ potētia naturalis actiua teriatur ad minimū tp̄s vltra qō nō pōt durare pꝫ: qꝛ ꝑ aliqō tp̄s illa potētia nō pōt durare: nec ī quolibꝫ maiori ⁊ quocūq̄ minori illo dat mai⁹ per qō: ⁊ vltra qō illa potētia pt durare: igit. ¶ De cōpatiōe potentie actiue ad ſpaciū ponit talis ɔclō Potētia naturalis motiua puta grauis vel leuis non teriat maxīo ſpacio vel minimo ſimplr. Pꝫ: qꝛ quocūq̄ ſpacio dato ꝑ diminutioneꝫ potētie reſiſtiue: talis potētia pōt pertranſire illud ſpaciū. Et per augmētatiōeꝫ reſiſtētie ad equalem gradū. potētia motiua nō pōt ptrāſire tale ſpaciuꝫ igit. Vñ quacūq̄ diſtātia ⁊ q̄tūcunq̄ graue diſtaret a centro: ipꝫ graue deſcēderet ad cētruꝫ ſi nō eſſꝫ īpedimentū: qꝛ ꝑ nullā diſtātiaꝫ ſiue magnā ſiue puā pōt auferri a graui qō ſibi ɔuenit naturalr: ſꝫ ſic ē de eo qō ē deſcēdere deorſuꝫ: q̄ ꝓpter diſtātiaꝫ nō remouet a graui q̄n deſcēdat deorſuꝫ. Sꝫ tñ cū certis circūſtātijs potentia actiua motiua teriat ad maximū ſpacium qō pt pertrāſire: puta cū tanta velocitate ⁊ tāto tpe per tale medium. Potentia eñi pure naturalis motiua mouet ſm vltimū ſui poſſe: ergo retēto eodē medio eodē tpe teriatur maxīo ſpacio per qō pōt ptrāſire tali tpe. Similiter q̄cūq̄ alia potētia motīa q̄ nō ē pure naturalis cuꝫ certa velocitate certo medio ⁊ deteriato tpe teriat in maxīo ſpacio: qō eodē tpe pt pertrāſire tali velocitate ꝑ tale medium. Ex iſtis pꝫ quid ſit dicēdum ad queſtionem principalem. ſcꝫ q̄ potētia actiua terminatur ꝑ maximū in qō non: vel ꝑ minimū in qō nō: que de ſe terminabilis eſt.

Ad rōnes q̄ſtionis. ¶ Ad primā dꝛ q̄ p. capit ibi maximū pro ol illo qō pōt cognoſci quāta eſt potentia actiua: puta ꝓ maximo in qō nō: ſiue ꝑ qō nō: et pro mīmo in qō nō ¶ Ad ſcōaꝫ dꝛ negādo mīoreꝫ: ⁊ ad ꝓbatiōē eius dꝛ ɔcedēdo q̄ ſortes infinitū pond⁹ pōt portare: capiēdo illū terminū infinitū ſincathegorumatice ⁊ primomō: vt attribuit magnitudini: ſicut clare pꝫ in exponibilib⁹. ¶ Ad tertiā dꝛ. q̄ lꝫ ſit dāda maxīa velocitas qua potētia naturalis pt mouere cū certa reſiſtētia ꝑ tale mediū ⁊ ſic de alijs circūſtantijs q̄ concurrūt ad velocitatē. nō tñ eſt dāda maxima velocitas ſimpliciter. ¶ Poſſꝫ tñ aliq̄s dicere: q̄ mot⁹ celi puta primi mobilis ē velociſſim⁹: cū null⁹ motus alteri⁹ corpis eſt ita velox. Dicit q̄ lꝫ mot⁹ primi mobilis ſit velociſſim⁹ īter mot⁹ corpoꝝ q̄ nō ſunt ptes: nōtñ eſt velociſſim⁹ īter mot⁹ ɔuenīētes tā corpib⁹ totalib⁹ q̄ ptialib⁹ qm̄ aliqua ps celi veloci⁹ mouet q̄ totū celū: ⁊ non eſt dāda aliqua ps in celo q̄ velociſſime moueat. ſꝫ quacūq̄ pte velociter mota data: cōtingit dare ptem veloci⁹ motā. qꝛ quacūq̄ pte data que diſtat a polis: contingit dare ptem magis diſtātem a polis: ⁊ q̄to ps magis diſtat a polis: tāto maiorem circuluꝫ facit: ⁊ cū non ſit dāda ps q̄ maxime diſtat: ſeq̄tur q̄ non ē dāda ps in celo que velociſſime moueat. ⁊ ſicut non ē dāda ps q̄ velociſſime mouet. ita non eſt dāda ps in celo q̄ tardiſſime moueat. qꝛ quacūq̄ pte data accedente ad polum: dat pars q̄ magis accedit ad polū. ⁊ q̄to magis accedit ad polum: tāto min⁹ ſpacium circūſcribit: ⁊ per conſeq̄ns tardius mouetur. Velocitas autem motus celi ex quo celum ſm aliquos velociter mouetur ⁊ ſm alios tarde non debꝫ attendi magis penes ptes velociter motas: ſiue penes ptem determinate quātitatis: velociſſime motam ſic q̄ nulla tante quantitatis ita velociter mouetur: ſed debet attendi velocitas talis motus ſcōm ptem mediā ſiue pūctuꝫ medium: inter lineā equinoxialem ⁊ lineā amboꝝ poloꝝ.

Queritur Utrum potentia paſſiua per minimū a quo pōt pati termietur.

¶ Et arguitur q̄ ſic. auctoritate Ariſto. ⁊ ſui cōmentatoris. Videtur eñi Ari. in fine huius primi vbi remouet vnam obiectioneꝫ circa hoc q̄ potentia terminatur ad maximū: velle dicere q̄ potentia paſſiua per minimum terminetur. ¶ Scōo ſic. dicit p. in libro de ſenſu ⁊ de ſenſato qō eſt dare minimū viſibile qō viſus pōt videre: ⁊ cuꝫ viſus eſt potētia paſſiua: ſeq̄tur q̄ potētia paſſiua ꝑ minimū terminatur. ¶ Tertio ſic: dicūt pſpectiui q̄ ɔtingit dare minimū angulū ſub quo viſus pt pati: ergo talis potētia terminatur ad minimum.

In oppoſitū arguit. Potentia actiua nō temiat ad maximū in qō pt: ergo nec potētia paſſiua termiat ꝑ minimū a quo pōt pati. ɔn̄a pꝫ ꝑ ſimile Pro ſolutione queſtionis.

Sciendum eſt. Q̄ potētiaꝝ paſſiuaꝝ q̄dā eſt recuptiua ſolū ſiue receptiua: ⁊ q̄dā eſt reſeruatiua: ⁊ cū hoc reſiſtitiua. Potētiaꝝ vō paſſiuaꝝ reſiſtitiuaꝝ quedaꝫ eſt paſſiua tm̄: ſicut puū frigidū qō patitur a magno calido ꝑ tam magnā diſtantiā: q̄ lꝫ calidum agat in ipm: tñ ipm non pōt reagere in caliduꝫ ꝓpter nimiā diſtātiam. Alia eſt potentia paſſiua reſiſtitiua: que cum hoc eſt actiua potētia ꝓpinqua: ſicut frigidum qō patit a calido: ⁊ iteꝝ reagit in calidū. Potentiaꝝ vō paſſiuaꝝ que ſunt actiue: quedā dꝛ cognitiua: ſicut potentia viſiua: quedā vō non cognitiua. Potentiaꝝ vō paſſiuaꝝ non cognitiuaꝝ: quedā patiunt cū abiectione ɔtrarij: ſicut cuꝫ calidū patit a frigido vel ecōtra: quedā ſine abiectione ɔtrarij: ſicut cum mediuꝫ illuminat. Poteſt aūt potentia paſſiua ɔpari ad potentiam actiuā a qua patit: vel ad diſtantiā: vel ad effectū vel ad tp̄s: vel ad velocitatē: vel ad ſpaciū: vel ad angulum ſub quo pōt pati. Iſto notato ſit.

Concluſio p̄ma. Potentia paſſiua reſiſtitiua nō terminat ꝑ minimā potentiā reſiſtitiuā a q̄ pōt pati. ptꝫ: nam ſit illa potentia actiua a: ⁊ poña paſſiua b: ⁊ tūc ſi b dꝫ pati ab a: oꝫ q̄ a excedat b: eo q̄ aliter non fieret actio: vel fieret actio a ꝓportiōe equalitatis vel inequalitatis minoris: qō eſt falſum. Si vō excedat b: cum non excedat indiuiſibiliter: ex quo null⁹ talis eſt exceſſus: ergo excedit diuiſibiliter ⁊ cum q̄libet exceſſus ſufficit ad motum: ſequit q̄ ſi ꝑ ſolam medietatem illius exceſſus a excederet b: adhuc b poſſꝫ pati ab a: ⁊ tunc a eſſet minus q̄ ante erat: ſaltem q̄tum ad actiuitatē: ergo a non erat minimū a quo b poterat pati. Silr nulla potentia paſſiua terminabilis: terminat maxima potentia actiua a qua pōt pati. patꝫ: qꝛ q̄cq̄d pōt pati minori: pt etiaꝫ pati a maiori: ⁊ ſic nullum eſt maximū a quo potentia paſſiua pt pati. Silr nulla potentia paſſiua: termiat minima potentia actiua a qua non pōt pati. patꝫ: qꝛ tunc ab illa non poſſet pati: ſed a minori illo poſſꝫ pati: qō tñ falſum eſt: qꝛ illud qō non poteſt pati a maiori non pōt pati a minori: ⁊ ſimiliter illud quod poteſt pati a minori: pt pati a maiori. Sed potentia paſſiua terminat maxima potentia actiua a qua non pōt pati. pꝫ: qꝛ a tali potentia non pt pati: nec ab aliqua minore: ⁊ qualibꝫ maiore illa dat minor a q̄ pt pati: igit. ¶ Iſtud ptꝫ exemplariter: ponat q̄ potentia leuatiua ſortis ⁊ potentia reſiſtitiua ſint equales: ita q̄ p̄ciſe ſortes pt tm̄ in leuando q̄tū pt libra in reſiſtendo ſiue potentia reſiſtitiua: tunc vtus leuatiua ſortis eſt maxima inter oēs potentias leuatiuas q̄ nō pn̄t leuare illam reſiſtentiaꝫ ex quo nulla minor pt leuare: ⁊ quelibet maior pt ⁊ ſic potētia illa actiua equalis potentie paſſiue reſiſtitiue eſt maxima: a qua illa reſiſtentia non pt pati. Et eadē potentia reſiſtitiua eſt inīma: ī quam illa potentia actiua non pt agere. Et ſi potentia leuatiua ſortis inſenſibiliter augmentaret: tūc ipa moueret ꝑ ſpaciuꝫ inſenſibile: ⁊ tūc ſortes pt mouere ſiue leuare: ſic q̄ non percipiet ſe illud mouere ſiue leuare. ¶ Sed diceret aliq̄s ſi potētia actiua termiat minima potentia paſſiua in quā nō pt ſcꝫ ſibi eq̄li: tūc cū viſibile ſe hēat ſicut potentia actiua reſpectu viſus (vt dicit ſcōo de aīa) viſibile termiabit minima potētia viſiua in quā non pt: ⁊ ſi ī illā non pt: ſed in minorē ⁊ debiliorem illa poſſꝫ: qō tñ falſum eſt: qꝛ ſi viſibile non pōt agere in potentiā viſiuā tante vtutis: nō pōt etiā agere in potentiā minoris vtutis. ¶ Dicit q̄ illud dictū intelligit de potentia actiua agente in paſſiuā nō cognitiuā: nec coagēte: ſiue ɔcurrentē ad effectū: vel ad actōnem illius potētie actiue: mō ſic non eſt in ꝓpoſito de viſibili ⁊ potentia viſiua: qꝛ viſibile nō cauſat viſionē in oculo ſolūmō: nec potētia viſiua materiale paſſiue cōcurrit: ſꝫ viſibile actiue ɔcurrit: ⁊ etiam vtus viſiua: ⁊ ſic totale agens viſionē eſt ipm viſibile ⁊ vtus viſiua cum ſpecie viſibili ſm aliquos. ¶ De comparatiōe potentie paſſiue ad diſtantiam ſit talis concluſio.

Concluſio potentia paſſiua non cognitiua q̄tuꝫ eſt de ſe: a quacūq̄ diſtātia pōt pati. Ptꝫ: qꝛ a quacūq̄ diſtātia agēs pt agere: ab illa potentia paſſiua pt pati: ergo potentia paſſiua nō termiat diſtantia q̄tū ad magnitudinē. Sꝫ q̄ nō ſit terminata q̄tū ad puitatē. ptꝫ: qꝛ talis potentia nō cognitiua pt pati a tā pua diſtātia ꝑ quā agēs pt agere: ſꝫ nō eſt dāda mīma diſtātia ꝑ quā agēs pt agere in potentiā nō cognitiuā ergo non ē dāda mīma diſtātia ꝑ quā termiat potētia paſſiua. Sꝫ potentia paſſiua nō cognitiua reſpectu potentie paſſiue terminat mīma diſtātia vltra quā nō pt pati ab agēte dato: ceteris ſil'ib⁹ manētib⁹. pꝫ: qꝛ determinatū agēs termiat mīma diſtātia vltra quā nō pt agere reſpectu potentie paſſiue: ergo etiā ecōtra potentia paſſiua termiat mīma diſtātia vltra quā nō pt pati ab agēte dato. Sꝫ potentia paſſiua cognitiua: ſicut eſt potentia viſiua: ⁊ etiā alia potētia req̄rēs determiatā diſtantiā: termiat maxīa diſtātia infra quā nō pt pati ꝓpter diſtātie puitatē: ⁊ terminat mīma diſtantia a q̄ non pt pati: ꝓpter diſtantie magnitudinē. ptꝫ: qꝛ potētia actiua ſic termiat in ordine ad eā vt ptꝫ ex q̄ſtione p̄cedenti: ergo paſſiua ſic termiat in ordine ad actiuā. Et inter oēs angulos ſub q̄b⁹ pt pati potentia paſſiua cognitiuā vel nō pati: eſt vn⁹ angul⁹ mīm⁹ inter oēs angulos: non ſufficiētes ad viſionē: ⁊ ſic potētia paſſiua cognitiua q̄ eſt cognitiua ꝑ angulos: terminat ꝑ minimū angulū ꝑ quē nō pt cognoſcere: ⁊ ſi eſt cognitiua circulariter ſiue ſm figurā circularē: termiat ꝑ mīmū circulum ſm quem non pōt cognoſcere De ɔpatōne potentie ad effectum ponitur talis concluſio.

Concluſio potentia paſſiua receptiua pt recipe quēcūq̄ effectū q̄tū ē de ſe q̄ potētia actiua pt ꝓducere. patꝫ: qꝛ in ea nihil eſt repugnans: niſi ipa etiā eſſꝫ actiua: ſicut ē potētia viſiua: igit quēcūq̄ effectū pt recipe quē potētia actiua pt ꝓducere. Cū ceteris tñ circūſtātijs termiat ad mīnū effectū quē nō pt: ⁊ ad maximū q̄ nō pt: puta reſpectu determiati agētis: ꝑ determinatuꝫ ſpaciū ſiue mediū: in determiato tpe. ¶ De ɔpatione aūt potētie paſſiue ad velocitatē ⁊ ſpaciū: dꝛ eodē mō ſicut de potentia actiua. Sꝫ de ɔpatōne paſſiue potentie ad tempus ponitur talis concluſio.

Concluſio non eſt dare mīnū tp̄s ꝑ qō potentia paſſiua pōt durare. Ptꝫ: qꝛ quocūq̄ tpe dato: res corruptibilis pt durare ꝑ min⁹: ergo nō terminatur mīmo tpe. Silr nō eſt dare maximū tp̄s vltra qō res corruptibilis pōt durare. Ptꝫ: qꝛ ſi ſic ſeq̄ret q̄ eſſꝫ dare vltimū inſtans talis rei: ſꝫ hoc videt eſſe falſum: igr. ɔn̄a ptꝫ: qꝛ ſit illud tp̄s a: ⁊ ſit b inſtās terminans incluſiue ipm tempus: tunc ſi a eſt tempus maximū vltra quod poteſt durare: tunc ſortes poteſt durare vſq̄ ad inſtans b incluſiue: quod terminatur ad tempus incluſiue ⁊ non vltra: ſi dureret vltra: a nō eſſet maximū tempus vltra qō ſortes poſſꝫ durare: cum poſſet vltra maius tempus durare: ſed ſi ſortes duret vſq̄ ad b inſtans incluſiue ⁊ non vltra: tunc in b inſtanti eſſet veꝝ dicere q̄ ſortes eſt: ⁊ imediate poſt hoc non erit: ⁊ ſic b

eſſet vltimū inſtans eſſe fortis. Falſitas aūt ꝯñtis ptz: q2 in b inſtāti potētia duratiua fortis nō ē īdiuiſibilis ꝗ nō corrūpit̄ ſubito: ꝛ ꝑ ꝯñs b inſtās nō erit vltimum inſtās eſſe fortis. Silr̄. non eſt dare maximū tempus ꝑ qḋ res corruptibilis non pōt durare: q2 quocūqꝫ tēpe dato ꝑ qḋ talis res non pōt durare: ē dare maius ꝑ qḋ non p̄t durare: cū illḋ qḋ nō p̄t durare ꝑ min⁹: ēt nō pōt durare ꝑ maius: igit̄. Sꝫ bn̄ ꝯtingit dare minimū tp̄s vltra qḋ res naturalis nō p̄t durare q̄tū ē ex ſua natura: q2 inter tp̄a vltra q̄ res corruptibilis nō p̄t durare: dat̄ minimū ꝑ qḋ res nō p̄t durare: ꝛ quolibꝫ minori illo dat̄ mai⁹ ꝑ qḋ res p̄t durare: igr̄. Ex dict͡ꝯclōnib⁹ ptꝫ q̄d ſit dicendū ad queſtionē p̄ncipalem.

Dubitatur p̄mo. Utꝝ oē corruptibile neceſſario corrūpet̄. Pro ſolutōe dubij ē aduertēdū: ꝙ neceſſariū capit̄ dupl'r: vno mō vt dicit neceſſitatē ſimpl'r: alio mō vt dicit neceſſitatē ſm q̄d: ſiue ſm naturā. Silr̄ corruptibile capit̄ dupl'r: vno mō ꝓ oī illo qḋ p̄t corrūpi: ſiue ſit ſiue nō: alio mō ꝓ illo ꝙ ē ꝛ p̄t corrūpi. Tūc d2 ad dubiū ꝙ capiendo p̄mo mō neceſſariū: iſta diuiſa eſt falſa: oē corruptibile neceſſario corrūpet̄: cūꝫ aliqḋ corruptibile p̄t nō corrūpi: ex quo a potentia diuina ꝑpetuari p̄t. Silr̄ eodē mō capiendo neceſſariū: hec ꝯpoſita ē falſa: neceſſe ē oē corruptibile corrūpi: ꝛ hoc quocūqꝫ mō capiat̄ corruptibile. ¶ Scḋo d2 ꝙ capiendo neceſſariū ſcḋo mō: tūc iſta diuiſa ē falſa: oē corruptibile de neceſſitate corrūpit̄. Ptꝫ: q2 oē corruptibile ꝯtingenter corrūpit̄: ex quo corrūpit̄ ab agente intrinſeco vel extrinſeco. Si ab extrinſeco: hoc ē ꝑ applicationē ꝯtrarij: nō oīs applicatio p̄t īpediri: igr̄ ꝯtingēter corrūpitur ab extrinſeco. Si aūt ab intrinſeco corrūpat̄: hoc ē ex eo: q2 vnū miſcibiliū dñat̄ ſupra aliud: ſꝫ hoc p̄t īpediri: igr̄. Silr̄ hec ꝯpoſita ē falſa capiendo corruptibile p̄mo mō: neceſſe ē oē corruptibile corrūpi: q2 aliqḋ corruptibile nunꝙ̄ corrūpit̄: puta illḋ qḋ nūꝙ̄ erit: igr̄. Sꝫ hec ꝯpoſita ē v̄a: neceſſe ē oē corruptibile corrūpi capiendo neceſſariū ꝛ corruptibile ſcḋo mō. patꝫ: q2 oē corruptibile p̄t corrūpi: ꝛ talis potētia nō p̄t ꝑpetuo fruſtrari ſm curſum nature: ergo opꝫ ꝙ ſm naturā reducat̄ ſemel ad actū: ꝛ ꝑ ꝯñs neceſſe ē oē corruptibile corrumpi capiendo terminos vt dictum eſt.

Dubitat̄ ſcḋo. Utꝝ oē gñabile gñabit̄. D2 ꝙ ſupnatural'r loquendo aliq̄d eſt gñabile totalitatiue terminatiue: ſiue ſubiectiue: qḋ forte nūꝙ̄ gñabit̄ vt ptꝫ de materia aſini corrupto aſino de⁹ p̄t facere ꝙ illa materia nunꝙ̄ gñet̄ ſubiectiue: cū poſſꝫ eā annihilare: vel poſſꝫ etiā formā in ea ꝑpetuare. Sꝫ natural'r loquēdo ſiue ſm curſum nature: oē gñabile ſubiectiue gñabit̄: q2 tale ē materia p̄ma: ꝛ illa gñabit̄ ſubiectiue: igit̄. ſꝫ non oē gñabile terminatiue vel totalitatiue gñabit̄: licꝫ de qualibet ſpē generabilium tam' terminatiue ꝙ̄ totalitatiue aliqua res generabitur.

Dubitat̄ tertio. Utꝝ aliq̄d de nouo genitū poſſꝫ ꝑpetuari. Ad dubiū d2 ꝙ poſſibile ꝛ īpoſſibile capiunt̄ dupl'r. Uno mō capit̄ poſſibile ꝓ oī illo ꝙ nō implicat ꝯtradictionē fieri ꝛ īpoſſibile ꝓ oī illo ꝙ īplicat ꝯtradictionem fieri. Alio mō capit̄ poſſibile ꝓ illo qḋ pōt eſſe ſm curſum nature: ꝛ impoſſibile ꝓ illo qḋ non p̄t eē ſm curſum nature. Tūc d2 ad dubiū: ꝙ capiendo poſſibile ꝛ īpoſſibile p̄mo mō: aliq̄d de nouo genitū p̄t ꝑpetuari. Etiā aliq̄d de nouo genitū nō īpoſſibile eſt ꝑpetuari: ſed capiendo ſcḋo mō poſſibile ꝛ impoſſibile: tunc genitū hñs ꝯtrariū: ſiue determinās ſibi ꝯtrariū ſiue ꝑ ſe: ſiue ꝑ accñs īpoſſibile ē ꝑpetuari: ſꝫ ſi ē aliq̄d de nouo genitū: ſiue hoc ſit ꝑ gñationē: ſiue creationē: qḋ non hꝫ ꝯtrarium: nec determinat ſibi ꝯtrariū: ſicut celum: mūdus: lumē: tale poteſt ꝑpetuari quocūqꝫ modo capitur poſſibile.

Dubitatur q̄rto. Utꝝ gñabile ꝛ corruptibile ſint termini ꝯuertibiles. Ad dubiū d2 ꝙ illi duo termini capiunt̄ dupl'r. Uno mō gñabile ꝓ illo qḋ p̄t gñari ꝛ nōdū ē: ꝛ corruptibile ꝓ illo qḋ p̄t corrūpi ſiue illḋ ſit ſiue non ſit: ꝛ ſic corruptibile ē in plus ꝙ̄ gñabile: q2 oē generabile ē corruptibile: ſed nō ecōtra: cum illḋ ꝙ iam genitū ē ſit corruptibile: ꝛ tñ non eſt gñabile. Alio mō capiunt̄ illi duo termini gñabile ſcꝫ ꝓ illo qḋ pōt: potuit: vel poterit gñari: ꝛ corruptibile ꝓ oī illo qḋ pōt potuit: vel poterit corrūpi: ꝛ iſto mō bn̄ ꝯuertunt̄ inter ſe. Et cū dicit p. in textu ꝙ ꝯuertunt̄ cū aliqñ ente ꝛ aliqñ non ente: hoc ſcḋm rigorē ſermonis falſum ē: ſiue capiat̄ corruptibile ꝛ incorruptibile primo modo ſiue ſcḋo mō: niſi capiat̄ illḋ copulatū aliqñ ens ꝛ aliqñ non ens: ꝓ illo ꝯplexo ſcꝫ ꝙ pōt: potuit: vel poterit eē aliqñ ens ꝛ aliqñ non ens. Et ſilr̄ d2 de iſtis terminis ſcꝫ ingñabile ꝛ incorruptibile: ꝛ de iſto termīo ſp̄ ens: ita ꝙ ſp̄ ens ꝯuertat̄ cū illo termīo neceſſario: ꝛ ſp̄ non ens cum illo termino impoſſibile.

Ad rōnes queſtionis. ¶ Ad p̄mam d2 ꝙ p. capit minimū ꝓ oī illo ꝑ qḋ potentia paſſiua terminari pōt. ¶ Ad ſcḋm d2 ꝙ dictū Arī. intelligit̄ de minimo ſine fractōe. Et ſilr̄ d2 ad tertiā: vl' p̄t dici ad duo vltima argumenta: ſicut dictū eſt de p̄mo.

¶ Secundus liber de celo et mūdo: in quo agitur de ip̄o celo: qḋ eſt principalior pars vniuerſi. Et diuiditur iſte liber in tres tractatus: in primo agitur de ꝑpetuitate celi ſcḋm opinionē Ariſtotelis: de multitudine ſperaꝝ: figuris: et motibus ip̄aꝝ: et hꝫ duo capitula: in p̄rio agitur de ꝑpetuitate celi.

Uod q̄dem igitur nec fcīū e ſt oē celū neqꝫ ꝯtingit corrūpi q̄admodū dicūt ip̄um: ſed eſt vnū et ſempiternū. Ptꝫ p̄mo: q2 mūd⁹ eſt ꝑpetu⁹: ꝛ celūꝫ eſt p̄ncipalior ps mūdi cui⁹ mot⁹ ē ꝑpetu⁹: igit̄ celum eſt ꝑpetuū ꝛ eternū. Ptꝫ ſcḋo: q2 opiniones dicētiū celū eſſe factū: nō p̄nt rōnabiliter ſuſtineri: cū ſcḋꝫ illas multa ſequātur incōuenientia: igr̄ ponēdū ē celū nō eſſe factū: ſed eē ꝑpetuū. Pꝫ tertio: q2 ſcḋm antiquos celū eſt imortale: ꝛ ꝯtinēs alia: ꝛ finis alioꝝ: ſꝫ ꝯtinēs dꝫ eē pfectū: igit̄ celū ē pfectū ꝛ ꝑpetuū. Pꝫ q̄rto: q2 ſcḋm antiquos celū ē loc⁹ deoꝝ ꝑpetuoꝝ: igr̄ celū ē ꝑpetuum. Pꝫ q̄nto: q2 celū mouet̄ ſine fatigatōe: q2 in eo nulla ē violētia: neqꝫ īclinatiuū ad alium motū: nec impediēs: nec ꝓhibēs: igr̄ rōnabile eſt celū eſſe ꝑpetuūꝫ. Neqꝫ valet dicere ſicut antiq̄. Aliqui eīn antiquoꝝ vt empedocles dixerūt corpora celeſtia eſſe grauia et leuia: ꝛ eiuſdem nature cum iſtis inferioribus: ꝛ ꝙ non ſunt corruptibilia. Et cuꝫ querebat̄ ab eis quare corpa celeſtia q̄ ſūt grauia non deſcendūt deorſum. Tunc dicebant: ꝙ erat vnus hō q̄ vocat̄ athlas hñs pedes i

Opio antiquorum

vno polo: ꝛ caput in alio: dextꝝ in oriēte: ꝛ ſiniſtꝝ in occidēte: quē dicebāt mouere celū: ſuſtinere cū ne caderet. Alij vero dixerūt celum ſuſtineri a virtute animata: puta a deo: ſed iſti fabuloſe ꝛ poetice loq̄bāt̄. Tertij vero dixerūt ꝙ ſicut lapis ꝓiect⁹ ſurſū nō cadit ꝓpter īpetū velocitat̄ ita celū ꝓpter velocitatē ſui mot⁹ nō pōt cadere deorſuꝫ. Sꝫ iſte mod⁹ nō valꝫ: q2 nulla virt⁹ pōt ſuſtinere aliq̄d ꝑpetuo ꝛ violēte: ſꝫ talis virt⁹ aīata ſuſtineret celū violēte: igr̄ nō ſuſtineret ip̄ꝫ ꝑpetuo. Neqꝫ valꝫ etiā ſcḋus mod⁹: ꝓpter eādē rōnē. Jō dicēdū ē ꝙ celū ē ꝑpetuū. Qḋ ꝓbat̄ ſexto: q2 de naturalib⁹ dn̄t pōi rōnes q̄ cōcordāt ſenſat͡ ꝛ dictis āntiquoꝝ ſapiētū ſꝫ tales ſūt rōnes ꝓbātes celū eſſe ingenitū ꝛ icorruptibile: igr̄ celū ē ꝑpetuū. Sꝫ modo de differētijs pōnū eſt vidēdū. In celo enīꝫ poſuerūt pithagorici dextrū ꝛ ſiniſtrū: ꝛ nō ſurſuꝫ ꝛ deorſuꝫ: an̄ ꝛ retro. Et de hac materia ſit p̄ma ꝯcluſio. ¶ Si in celo ſint dextrū ꝛ ſiniſtrū: in ip̄o ſunt ſurſuꝫ ꝛ deorſuꝫ. Pꝫ p̄mo: q2 in aīlib⁹ ꝑfect͡ inueniunt̄ oēs differētie pōnū ex natura rei diſtincte: ſꝫ celū ē aīatū: igr̄ in ip̄o inueniūtur ſex dr̄ie pōnū. Probat̄ ſcḋo: q2 in p̄mis corꝑib⁹ cuiuſmōi ſunt corꝑa celeſtia: nō debent iueniri dr̄ie pōnū poſteriores: ſine p̄orib⁹ ſꝫ dextrū ꝛ ſiniſtrū ſunt dr̄ie poſteriores ꝙ̄ ſurſuꝫ et deorſum: igr̄ ſi in celo ſūt dextrū ꝛ ſiniſtrū: in ip̄o erūt ſurſuꝫ ꝛ deorſuꝫ. Minor pꝫ p̄mo: q2 ſurſum ꝛ deorſuꝫ ꝯueniūt plāt͡ ꝛ aīalib⁹: nō aūt dextrū ꝛ ſiniſtrū. Probat̄ ſcḋo: ſurſuꝫ ꝛ deorſuꝫ attendunt̄ penes lōgitudinēꝫ: q̄ ē cōmunior latitudine: penes quā attendūtur dextrū ꝛ ſiniſtrū. Probat̄ tertio: q2 ſurſuꝫ deſeruit nutritioni: dextrū v̄o ꝛ ſiniſtrum motui locali: mō p̄us nutrimur ꝙ̄ moueamur localit̄: igr̄. Et ſi q̄rat aliq̄s an ne dextrū ꝛ ſiniſtrū: an̄: retro: quodā mō inueniant̄ in iaīat͡. Rñdēduꝫ eſt ꝙ iueniunt̄ in illis quo ad nos: vel ſcḋm ſilitudinēꝫ repn̄tatiuā: vt in ſtatua dicim⁹ illā ꝑtē dextrā: eē que in nobis repreſentat ꝑtem dextram vel ſcḋm oppōnē: vt qḋ ē v̄ſus dextrū noſtrū: dicim⁹ eē dextrū: vl' ꝑ oppoſitū: vt qḋ opponit̄ dextro: dicim⁹ eſſe ſiniſtꝝ. Probat̄ tertio p̄ncipal'r eadēꝫ ꝯclo ſ īpoſſibile ē ī aliquo corꝑe aſſignare dr̄ias nullo mō p̄ncipales dimittendo p̄ncipaliores ſꝫ ſurſū ꝛ deorſuꝫ ſunt dr̄ie p̄ncipaliores ꝙ̄ dextrū ꝛ ſiniſtrū: q2 p̄me nō ſolū diſtinguūtur v̄tutib⁹: ſꝫ etiā figur͡: igr̄ ſi in celo iueniant̄ dextrū ꝛ ſiniſtrū: in ip̄o iuenient̄ ſurſuꝫ ꝛ deorſū. Probat̄ q̄rto: q2 dr̄ie cōiores nō debent negari ab illo cui ꝯueniūt min⁹ cōes: ſꝫ ſurſum ꝛ deorſuꝫ ſunt dr̄ie cōiores: q2 ꝯueniūt tam plāt͡ ꝙ̄ aīalib⁹: dextrū aūt ꝛ ſiniſtrū nō: ergo ſi dextꝝ ꝛ ſiniſtrū celo attribuātur: etiā ſurſuꝫ ꝛ deorſuꝫ. Probat̄ q̄nto. Surſuꝫ ꝛ deorſum ſunt p̄me dr̄ie: dextrū aūt ꝛ ſiniſtꝝ ſunt poſteriores: ergo cū corꝑa celeſtia ſunt prima corꝑa: ſi in eis iueniātur dr̄ie poſteriores: etiā in eis repient̄ dr̄ie p̄ores. Añs ptꝫ p̄mo: q2 in aīali ꝑfecto ſurſuꝫ ꝛ deorſū dr̄nt v̄tute ꝛ figura: ꝛ attēdunt̄ penes longitudinem: dextrū aūt ꝛ ſiniſtrū ſolū dr̄nt v̄tute: ꝛ attēdunt̄ penes latitudinē: ergo ſurſuꝫ ꝛ deorſuꝫ ſunt dr̄ie p̄ores ꝙ̄ dextrū ꝛ ſiniſtꝝ. Pꝫ ſcḋo: q2 in aīalib⁹ ꝑfect͡ a ſurſū originat̄ motus localis: ꝛ in dextro explicat̄: ergo ſurſuꝫ ꝛ deorſuum ſunt dr̄ie priores. ¶ Scḋa ꝯclo ē in celo ſunt ſex dr̄ie pōnū: ſcꝫ ſurſuꝫ: deorſū ante: retro: dextꝝ: ꝛ ſiniſtrū: ex natura rei diſtincte. Probat̄: q2 in oī aīato iueniūtur ſex dr̄ie ex natura rei diſtincte: puta ps a q̄ originat̄: ps a q̄ explicat̄: ꝛ ps v̄ſus quā explicat̄: ꝛ etiā ꝑtes ei⁹ oppoſite: ſꝫ celū eſt aīatū igr̄ in celo inueniunt̄ ſex dr̄ie pōnū ex natura rei diſtincte. Nec valet dicere q... poſitionū nō ſolū diſtinguūtur v̄tut... ſꝫ etiā figur͡ mō in celo nō eſt diſtinct... figurarū: igr̄ in eo nō ſunt dr̄ie pōnū ad... enī d2 ꝙ diſtinctio figuraꝝ min⁹ princ... req̄ritur ad diſtinctionē dr̄iaꝝ pōnū. ... hō fieret oīno ſperice figure: adhuc in ip̄o diſtinguerentur dr̄ie pōnū. Nec valet ſcḋo dicere ꝙ mot⁹ celi nō incepit eſſe: ꝛ ꝑ ꝯñs nō eſt in eo ps a q̄ inceperit mot⁹. Ad hoc eīn diceretur ꝙ lꝫ in celo non ſit ps a q̄ de facto inceperit motus: tñ bn̄ eſt ibi ps a q̄ incepiſſꝫ motus: ſi celū incepiſſꝫ moueri. ¶ Tertia ꝯclo. Lōgitudo celi ſcꝫ ſurſuꝫ ꝛ deorſuꝫ ſumitur ſcḋꝫ polos ptꝫ: q2 in aīalib⁹ ſurſum ꝛ deorſum ſumitur ſcḋꝫ extremitates q̄ maxie diſtāt: igr̄ ꝛ in celo: ſꝫ tales extremitates ſunt poli: igr̄ lōgitudo celi ſumit̄ ſcḋꝫ polos: ita ꝙ polus arthic⁹ d2 deorſū celi: ꝛ pol⁹ anthartic⁹ ſurſuꝫ: ꝛ nō ecōtra. Si eī polus arthic⁹ eēt ſurſuꝫ: ꝛ imaginaremur athlātē hr̄e caput ī polo arthico: ꝛ pedes in polo anthartico: ꝛ faciem verſus meridiē: tunc haberet ſiniſtraꝫ in oriente: ꝛ dextrā in occidente: ꝛ cū motus

Opio. ij.
Opio. iij.
Nullū violētū ꝑpetuum.
Opio pitagoricoꝝ.
Conclo. i.
Queſtio.
Conclo. ij.
Conclo. iij.

celi ſit ab oriēte ad occidēs: ſeqꝛeꝛ ꝙ mot⁹ celi eſſet a ſiniſtro ad dextrū: ſꝫ hoc ē falſū: igr̄ pol⁹ artic⁹ ē deorſuꝫ: et pol⁹ antartic⁹ ſurſū: et ꝑ ꝯñs hitātes i polo antartico ſūt in hemiſpio ſupiori et ad dextrū celi: et hoc qtū ad motū firmamēti. Sꝫ qtū ad motum planetaꝝ ī obliquo circulo occidēs dꝫ poni dextꝝ ⁊ oriēs ſiniſtrū: pol⁹ artic⁹ ſurſuꝫ: et pol⁹ antartic⁹ deorſuꝫ: et quo ad talē motū nos ſum⁹ in hemiſpio ſupiori: et pol⁹ antartic⁹ in hemiſperio inferiori.

¶ Scōm capl̄m in quo agiꝛ de multitudīe ſperarū: de figuris et motibus ipſarum.

Cum aūt motui circlari nō ē motus ꝯtrari⁹: iō ingrendū ē ꝑpt qd ſunt plꝛes ſpere. Cū ei ſpere celeſtes mlꝛ tū diſtāt a nobis: iō difficilis ē eaꝝ ꝯſidera tio. Sit igr̄ pma ꝯclo.

Concl̄o. i.

¶ Si celū ſit ſempit̄nū: neceſſe ē motū ei⁹ eē ſempiternū. Ptꝫ: qꝛ vnūqḋqꝫ cui⁹ ē op⁹: ē gr̄a illi⁹ opis: dei autē opatio ē imortalitas: hoc ē celi opatio ē motus. Cū ergo celū nūꝙ fruſtreꝛ a ſuo opeꝛe: quiꝛ ꝙ ſi celū ē ſempit̄nū: mot⁹ ei⁹ erit ſempiternꝰ.

Vnūqḋqꝫ cui⁹ eſt op⁹ ē gr̄a illius operis.

Concl̄o. ij.

¶ Scḋa ꝯcl̄o. Si mot⁹ celi ſit ſempiternꝰ: neceſſe ē terraꝫ ī medio mūdi qeſcere. Probaꝛ: qꝛ illḋ qḋ moueꝛ: dꝫ ꝑus ⁊ poſteri⁹ aliter ⁊ aliter ſe hr̄e ī ordie ad aliqḋ qeſcēs: ſꝫ illḋ nō pt eſſe aliq̄ ps celi. Pꝫ pmo: qꝛ qlibꝫ ps celi moueꝛ. Pꝫ ſcḋo: qꝛ illa ps celi ibi eſſꝫ violente ꝑpetuo: qḋ ē falſum: igr̄ opꝫ terraꝫ in medio mūdi qeſcere.

Concl̄o. iij.
Si vnum ꝯtrariū ē in reꝝ natura ⁊ alteruꝫ. Si poſteri⁹ eſt neceſſe eſt ꝑus eſſe.

¶ Tertia ꝯcl̄o. Si terra ē: neceſſe ē ignē eſſe. Pꝫ pmo: qꝛ ſi vnuꝫ ꝯtrarioꝝ ē in reꝝ natura: etiā ⁊ alteꝝ: aliaſ materia q̄ eſt ī potentia ad formā fruſtrareꝛ: ſꝫ ignis ⁊ terra ꝯtrariaꝛ: igr̄ ſi terra ē neceſſe ē ignē eē. Probaꝛ ſcḋo: qꝛ ſi poſteri⁹ ē: neceſſe ē ꝑus eē: ſꝫ terra ē poſterior igne: ſicut affirmatio ē pꝛ ꝑuatōne: ignis ei calid⁹ ē ⁊ leuis: terra aūt frigida ⁊ grauis: igr̄ ſi terra ē: neceſſe ē ignē eē.

Concl̄o. iiij.

¶ Quarta ꝯclō. Si ignis ⁊ terra ſunt: alia elemēta ſunt ꝉ patꝫ: qꝛ ignis ⁊ terra ꝯtrariaꝛ alijs elemētꝭ: igr̄ ſi ignis ⁊ terra ſunt: alia elemēta ſūt.

Concl̄o. v.

¶ Quinta ꝯcl̄o. Si oia elemēta ſūt: neceſſe ē gnationes ⁊ corruptōes eē ꝉ pꝫ pmo: qꝛ oia elementa ſunt adinuicē ꝯtraria: igr̄ ꝯtinue agūt et patiuꝛ adinuicē. Probaꝛ ſcḋo: mot⁹ elemētoꝝ nō ſunt ſempiterni: igr̄ nec ipa elemēta ſunt ſempit̄na: ⁊ ꝑ ꝯñs ipa ꝯtinue gnaꝛ ⁊ corrūpūtur.

Concl̄o. vi.

¶ Sexta ꝯcl̄o. Si gnatōes ⁊ corruptōes ſunt ꝑpetue: opꝫ plꝛes eē mot⁹ celi. pꝫ: qꝛ vn⁹ mot⁹ nō ſufficeret ad perpetuādū gnatōes et corruptōes: vt poſtea diceꝛ: ergo ponēdi ſunt plꝛes mot⁹: et ꝑ ꝯñs etiā ponēda ſūt plꝛa corpora celeſtia circulariꝛ mota.

Idē in ꝯtū idē in ꝑp natū eē facere idē

Concl̄o. vij.

Vnū ꝑus ē mlꝛtis

¶ De quoꝝ figurꝭ ſit ſeptia ꝯcl̄o. Inꝛ figuras planas: figura circularꝭ ē pꝛor: ptꝫ: qꝛ vnuꝫ ꝑus ē multꝭ: ſꝫ figura circularꝭ ſe hꝫ vt vnū in ordine ad alias figuras: qꝛ ipa vnica linea ꝯtineꝛ: ergo ipa eſt pꝛor alijs. Probaꝛ ſcḋo: qꝛ figura circularꝭ ē pfecta: qꝛ ei nō pt fieri additio: alijs aūt fieri pōt: igr̄ ipa ē prior alijs.

Concl̄o. viij.

¶ Octaua ꝯcl̄o. Inꝛ figuras ſolidas figura ſperica ē pꝛor: pꝫ ſicut pus: ſcḋo pbaꝛ: qꝛ platonici dixerꝛ corpa diuidi in plꝛes ſupficies: ſaltē rcā. Corp⁹ āt ſpericū nō diuidiꝛ in plꝛes ſupficies: igr̄. Probaꝛ tertio: pithagorici attribuūt circlo vnitatē: ⁊ triāgulo dualitatē: ergo figura circularꝭ pꝛor eſt triāgulari.

Concl̄o. ix.

¶ Nona ꝯcl̄o. Celū eſt ſperice figure. Probaꝛ pmo: qꝛ figura ſperica eſt pma figura: ergo pmo ꝯuenit celo: ⁊ ꝑ ꝯñs alijs ſperꝭ q̄ ꝯtineꝛ ab eo. Probaꝛ ſcḋo: qꝛ celū non eſt recte figure: nec oualis: nec lēticularꝭ: nec colūnarꝭ: nec alteri⁹ figure a figura ſperica. Alias cū celū ſꝑ moueatur: ptes magꝭ diſtātes a medio mūdi aliq̄n eſſent ſine loco: ⁊ loc⁹ ſine corpe qḋ ē īpoſſibile: igiꝛ celū ē ſperice figure. Probaꝛ tertio: qꝛ motus celi eſt minim⁹ ⁊ velociſſim⁹: igr̄ figura ſperica q̄ eſt minima ꝯuenit ipi celo. Probatur qrto: qꝛ aq̄ q̄ ꝯtineꝛ ab aere: ab igne: ⁊ tādeꝫ a celo eſt ſperice figure: cū ipa tendat ſꝑ ad locū decliuiorē: ⁊ nūꝙ ceſſat quouſqꝫ ptes ei⁹ eqlꝛ diſtāt a centro: ergo celū ꝯtinēs ipam eſt ſperice figure.

Concl̄o. x.

¶ Decima ꝯcl̄o. Rōnabile eſt celū moueri ab oriente ī occidenteꝫ ꝉ pbaꝛ pmo: qꝛ in celo oīa ſunt ordinata ⁊ nihil a caſu: ergo eſt certa cā ꝑpter quā moueꝛ ab oriente in occidentē. Probaꝛ ſcḋo: natura facit de poſſibilib⁹ qḋ meli⁹ eſt ⁊ honorabili⁹: ſꝫ honorabili⁹ eſt celū moueri ab oriente in occidenteꝫ: et a dextro in ſiniſtrū ꝙ ecōtra: ergo rōnabile ē celū ſic moueri. Nec valet dicere ꝙ ſempit̄noꝝ nō eſt q̄renda cā: nā vt antea dictū eſt: aliquoꝝ ꝑpetuoꝝ hn̄ eſt dabilis cā. Nec valet ſcḋo dicere: ꝙ qrens cām mot⁹ celi: aſſimilaꝛ illis qui volūt de multꝭ loq̄ et de nullis tacere: qḋ videꝛ eſſe ſtulticie et ꝑſumptōis: cū talis vide atur ignorare de quo loquendum ſit: et de quo non. Licet enim ille ſit preſumptuoſus

Natura facit de poſſibilib⁹ qḋ melius ē.

q̄ hoc faceret ꝑpter vanā glīaꝫ ⁊ ſine rōne: aut minus ꝓbabiliter ꝙ alij loquatur: q̄ tamen hoc facit amor ſcie ⁊ vltra alios aliqd ꝓbabile dicit: non eſt ꝑſumptionis arguendus.

Concl̄o. xi.

¶ Vndecima ꝯcl̄o. Mot⁹ celi eſt regularis. Probaꝛ pmo: qꝛ in motu celi non eſt intenſio: remiſſio: ⁊ virt⁹: cū in ipo ſit mediuꝫ: ꝑncipiū: ⁊ finis: igiꝛ mot⁹ celi eſt regularis. Probaꝛ ſcḋo: ꝙ irregularitas mot⁹ ꝓuenit ex parte motoris: qꝛ trāſmutaꝛ: aut ex parte mobilis: qꝛ alteraꝛ: augmentaꝛ: diminuiꝛ vel elongatur: aut qꝛ motor ⁊ mobile non ſimiliter ſe hn̄t adinuicem: ſed iſta non cōtingunt in motu celi: qꝛ ibi mouēs ⁊ mobile ſūt intrāſmutabilia: igitur. Probatur tertio: qꝛ ſi motus celi eſſet irregularis: vel hoc eſſet ſcḋm aliquas ptes celi: ⁊ hoc non: qꝛ aliquo longo tpe ille ptes appāruiſſent aliter ſe habere ad inuiceꝫ: vel ſcḋm totā ſperā: et eo ꝙ vna vice moueꝛ velociꝰ ꝙ alia: ⁊ hoc non: qꝛ oīs remiſſio fit per impotentiā ⁊ defectū que eſt contra naturā: modo nihil qḋ eſt cōtra naturā eſt perpetuū. Nec valet dicere ꝙ mot⁹ celi intendiꝛ tpe infinito: ⁊ alio tpe infinito remittiꝛ. Nā intenſio fit per potentiā ⁊ remiſſio per impotēiā: que eſt ꝑter naturam. Modo nihil ꝑter naturā pōt eſſe tpe infinito.

Oīs remiſſio ꝑ īpotentiā ⁊ defectum.

Nullū violentū ꝑpetuo durat.

Nec valet ſcḋo dicere ꝙ mot⁹ celi ē infinitus ⁊ indeterminat⁹: ⁊ ideo tpe infinito poteſt intendi ⁊ remitti. Ad hoc ē dr̄: ꝙ nullus motus q̄ eſt de ꝯtrario in ꝯtrariū eſt infinitus: ſed intenſio ⁊ remiſſio ſunt hmōi: qꝛ ſunt de imperfecto ad perfectū: igr̄. Secundo dr̄: qꝛ actus naturales ſunt determinati ſcḋm magnitudinem ⁊ paruitatē tpis ita ꝙ dabile eſt minimuꝫ tps in quo q̄s pōt cythariſare: igiꝛ mot⁹ celi non poteſt tpe infinito intendi vel remitti. Nec valet tertio dicere: ꝙ celum moueꝛ viciſſim mō velociꝰ modo tardius: qꝛ tūc hoc deberet nobis apparere: cum contraria iuxta ſe poſita magꝭ appareant. ⁊ tn̄ hoc nobis nō apparet igr̄.

Contraria iuxta ſe poſita magꝭ appent.

Qvod quidem igitur: neqꝫ factū eſt omne celum neqꝫ ꝯtingit corrumpi.

¶ Iſte eſt ſcḋus liber de celo ⁊ mundo In quo p. determīat de ꝑncipaliori ꝑte ipi⁹ vniuerſi ſcꝫ de celo. Et continet iſte liber tres tractatus: ⁊ pm⁹ tractatus ſex capitula. Partes patebunt in ꝓceſſu. In pmo capitulo intendit ꝓbare iſtam ꝯcluſionem: ſcꝫ ꝙ celuꝫ eſt perpetuū. Quam ꝯcluſioneꝫ ꝓbat p. ſex rōnib⁹: q̄ꝝ pma talis eſt. Mundus eſt eternus ⁊ ꝑpetu⁹: vt ptꝫ ex pmo libro: ergo celū eſt ꝑpetuū: cuꝫ celū ſit ꝑncipalior ps ipius mūdi. Etiaꝫ tps eſt eternū ⁊ motus celi ē eternus: ergo celum ē ꝑpetuū ⁊ ſempiternū. T. Sed propter qḋ bene. ¶ Scḋa rō eſt: qꝛ opiniones aliter dicentium: vtputa dicentiū celum eſſe fcm̄: nō pn̄t rōnabiliter ſuſtineri quin multa appareant ſeq̄ incōuenientia ergo magis ponendū eſt celum non eſſe factū: ſed eſſe perpetuū. T. Propter qḋ. ¶ Tertia rō eſt: antiq̄ ſapientes dixerunt celū eſſe imortale: ⁊ eſſe fineꝫ ⁊ ꝯtinere alia: ⁊ cum motus circularis ſit ꝑfectus: rōnabile eſt ꝑfectum gubernare imꝑfecta ⁊ eſſe fineꝫ eoꝝ: ergo rōnabile eſt celum eſſe ꝑpetuū. T. Celum aūt eſt. ¶ Quarta rō eſt: antiq̄ dixerunt celum eſſe locum deoꝝ: ⁊ deos eſſe ꝑpetuos: ⁊ cuꝫ ꝑpetuis non debet attribui loc⁹ corruptibilis: ſiue nō ꝑpetuus: ſeqꝛur ꝙ celum eſt ꝑpetuū

T. Adhuc aūt. ¶ Quinta rō eſt: celū moueꝛ ſine fatigatione: cum in celo nulla ſit violentia: nec inclinatio ad alium motū: nec ꝓhibens: nec impediens: ergo rōnabile eſt ꝙ celum ſemꝑ moueaꝛ: ⁊ ꝑ ꝯñs ꝙ ipꝫ ſit ꝑpetuum. T. Et ꝓpter ꝙ. ¶ Hic p. ponit opiniones antiquoꝝ quaꝝ vna fuit ꝙ corpa celeſtia ſunt grauia ⁊ eiuſdem nature cuꝫ iſtis inferioribus: ⁊ ideo ſunt corruptibilia. Sed cum querebaꝛ ab eis quare non cadūt deorſum cum ſint grauia: dicebant ꝙ erat vnus homo q̄ vocabatur athlas hn̄s pedes in vno polo ⁊ caput in alio ⁊ manū dexteram in oriente ⁊ manū ſiniſtram in occidente: quem dicebant mouere celum ⁊ ſuſtinere ne cadat. Sed alij non ponentes talem hoīem: dixerunt celum ſuſtineri a virtute aīata ꝑ quam virtutem forte intelligebāt deuꝫ: ſed iſti fabuloſe loquebaꝛ vt dicit p.

T. Neqꝫ ꝓpter. ¶ Alia opinio fuit ꝙ ſicut lapis ꝓiectus ſurſum nō cadit ꝓpter impetū velocitatis: ita celum ꝓpter velocitatem ſui motus: non pōt cadere deorſum. Sed dicit p. ꝙ hoc eſt incōueniens dicere: quia tunc illa circulatō eſſꝫ violenta ⁊ ꝯtra naturalem inclinationē celi: mō non eſt rōnabile violentū tāto tpe durare. T. Sed adhuc. ¶ Hic p. oñdit ꝙ incōueniens eſt dicere ꝟtutem aīatam ſuſtentare celum tpe infinito: qꝛ nulla ꝟtus aīata pōt ſuſtinere aliqḋ violente et perpetuo: ſed talis ꝟtus ſuſtineret violente: ergo non ſuſtineret ꝑpetuo: ⁊ ſic aliq̄n caderet. T. Si itaqꝫ eēt ¶ Sexta rō eſt de naturalibus dn̄t poni rōnes q̄ ꝯcordant dictis ⁊ ſententijs antiquoꝝ ſapientum: ſed antiqui dixerunt celum eſſe ingenitum: incorruptibile: impaſſibile: ſemꝑ motū circulariter: ſine inclinatione ad alium motum: ergo celum eſt perpetuum.

Nullū violentū ꝑpetuo durat

Quoniam aūt. ¶ Iſtud eſt ſcḋm cap. hui⁹ tractatus in quo p. determīat de differentijs pōnū celo attribuendis reꝑhendens pithagoricos ponentes ī celo eſſe dextrū ⁊ ſiniſtruꝫ: ⁊ non ſurſum nec deorſum: nec ante nec retro. Contra quos ponit talem ꝯcl̄onem ſi in celo debeat poni dextrū ⁊ ſiniſtrū: ī eo dꝫ poni ſurſum ⁊ deorſum: ſꝫ pithagoras non poſuit Et ſubdit p. ꝙ de hmōi drn̄tijs pōnū determīatū eſt in libro de motibus aīalium: ⁊ in aīalibus repiuꝛ quodā mō appropriate: hoc eſt magis manifeſte ⁊ diſtincte ꝙ in alijs.

T. Tribus em̄ entibus. ¶ Hic p. ꝓbat dictaꝫ ꝯclonē q̄nqꝫ rōnibus q̄ꝝ pma eſt. In aīalibus ꝑfectis inueniūtur oēs drn̄e pōnū: ſaltē ſm̄ ſpēm: ⁊ in imꝑfectis nō: ergo cum celū ſit corpus ꝑfectū: ſi aliq̄ illaꝝ drn̄aꝝ in celo inueniaꝛ: rōnabile eſt ꝙ oēs in celo iueniaꝛ. T. Eſt aūt. ¶ Scḋa rō eſt: in ꝑnus corpib⁹ cuiuſmodi ſunt corpa celeſtia non dn̄t inueniri poſteriores drn̄e pōnū ſine pꝛoribus: ſed dextrum ⁊ ſiniſtrū ſunt drn̄e pōnum poſteriores ꝙ ſurſum ⁊ deorſuꝫ: ergo ſi in celo ſunt dextrū ⁊ ſiniſtrū: in eo erūt ſurſum ⁊ deorſuꝫ. Minor pꝫ tripl̄r Pꝛīo ſic: qꝛ ille drn̄e ſunt cōiores ⁊ pꝛores q̄ꝝ termini ſignificātes eas de plib⁹ ꝑdicaꝛ: ⁊ alie poſteriores: ſed ſic ē de ſurſum ⁊ deorſum: qꝛ illa ꝯueniūt plāꝭ

⁊ aĩalibus: dextrum aūt ⁊ ſiniſtrū non ꝯueniūt plantis
igitur. Aliter ptꝫ mioꝛ ſic: qꝛ ſurſum ⁊ deoꝛſum atten=
duntur penes longitudinem: dextrum ⁊ ſiniſtrum pe=
nes latitudinem: ante ⁊ retro penes ꝓfunditatem: ſed
longitudo ſm̄ ſuam rõneꝫ eſt pꝛioꝛ latitudine ⁊ pꝛofun=
ditate: ergo ſimiliter ſurſuꝫ ⁊ deoꝛſuꝫ ſunt dr̃ñe pꝛioꝛes
Tertio ptꝫ minoꝛ ex oꝛdine motuum: qꝛ ſurſum deſer=
uit nutritiõi ⁊ augmentationi: ante deſeruit motui ſen
ſationis: ſꝫ ſiniſtruꝫ: dextrū motui locali: mō nos p̃mo
naturaliter nutrimur ꝙ̃ vtimur ſenſu ⁊ ambulatiõe: ꝗ
ſurſuꝫ ⁊ deoꝛſuꝫ ſunt dr̃ñe naturalr̃ pꝛioꝛes. T. Pꝛopt̃
qḋ. ¶ Hic p. infert coꝛrelariū tale ſcꝫ ꝙ non in oĩb⁹ coꝛ
poꝛibus ſunt aſſignande ille dr̃ñe põnū: qꝛ nō in oĩb⁹
eſt aſſignandū tale p̃ncipiū motuū ita diuerſoꝝ: vt la=
pis nō mouet̃ ſm̄ augmentationē nec ſm̄ ſenſum: cum
non h̃eat in ſe p̃ncipiū taliū motuū: ⁊ ſi moueat̃ ad ſu=
um locū naturalē: tn̄ equaliter mouet̃ ſm̄ omēs ſuas p
tes: ⁊ ſic in motu lapidis non ē cura q̃ ps ſit pꝛioꝛ ⁊ q̃ po
ſterioꝛ. T. Sꝫ in hijs. ¶ Hic p. remouet dubiū: poſſꝫ
eñ alicui credere ꝙ ꝓpter dicta coꝛpib⁹ inaĩatis nullo
modo deberēt attribui dextrū ⁊ ſiniſtrū: ante ⁊ retro.
Dicit p. ꝙ ille dr̃ñe attribuunt̃ inaĩatis in ꝯpatõne ad
nos: ⁊ hoc ꝯtingit tribus modis. ¶ Pꝛimo mō ſm̄ ſimili=
tudinē repñtatiuā: vt in ſtatua dicim⁹ illā ptē eē dex
trā q̃ repñtat nobis dextrā: ⁊ illā ſurſum q̃ repñtat no
bis ſurſuꝫ: ⁊ ſic de alijs. ¶ Scḋo mō vt illud dicat̃ dex
trum qḋ ē ꝟſus dextrū noſtrū: ⁊ illud ſiniſtrū qḋ ē ver
ſus ſiniſtrū noſtrū: ⁊ illḋ ſurſum quod ē ſupꝛa nos ⁊c̃.
¶ Tertio mō vt illḋ dicat̃ dextrū qḋ ē ad oppoſitū ſini
ſtre ptis nr̃e: ⁊ illḋ ſiniſtrū qḋ ē ad oppoſitū dextre pt
noſtre: ſicut ſi duo hoĩes ſe ex diuerſo aſpiciāt: dextrū
vni⁹ aſpiciat ſiniſtrū alteri⁹: ⁊ ecõuerſo. T. Pꝛopter
qḋ. Tertia rõ eſt: incõueniēs ē in aliquo coꝛpe aſſigna
re dr̃ñas min⁹ p̃ncipales: dimittendo p̃ncipalioꝛes: ſꝫ
ſurſum ⁊ deoꝛſuꝫ: ante ⁊ retro ſunt dr̃ñe p̃ncipalioꝛes
quā dextrū ⁊ ſiniſtrū: ex quo natura illas dr̃ñas diſtin
guit non ſolum ſm̄ virtutē: ſꝫ etiā ſm̄ figuras: igit̃ in=
cõueniens ē aſſignare in celo dextrū ⁊ ſiniſtruꝫ: q̃ ſunt
dr̃ñe minus p̃ncipales: dimittendo alias. T. Et ſur
ſum. ¶ Quarta rõ eſt: dr̃ñe cõioꝛes non debent negari
de celo: ſi min⁹ cõmunes ſibi attribuant̃: ſed ſurſum ⁊
deoꝛſum ſunt dr̃ñe cõioꝛes: cū ꝯueniant tam ꝑ[a]rtis ꝙ̃
aĩalib⁹: dextrū aūt ⁊ ſiniſtrū nō: igr̃ ſi dextrū ⁊ ſiniſtrū
celo attribuant̃ etiā ſurſum ⁊ deoꝛſuꝫ. T. Adhuc āt
¶ Quinta rõ eſt: ſurſum ⁊ deoꝛſum ſunt pꝛime dr̃ñe: ⁊
dextrum ⁊ ſiniſtrū poſterioꝛes: ergo cuꝫ coꝛpa celeſtia
ſint pꝛima coꝛpa: ſi in eis repiant̃ dr̃ñe poſterioꝛes ĩ eis
etiā debēt repiri differentie pꝛioꝛes. aūs ꝓbat phũs du
pliciter. Pꝛimo ſic: in aĩali ꝑfecto ſurſum ⁊ deoꝛſuꝫ
differunt virtute ⁊ figura: ⁊ attendunt̃ penes longitu
dinē: ſed dextrū ⁊ ſiniſtrū ſolū differūt virtute: ⁊ attē=
dunt̃ penes latitudinem: ergo ſurſum ⁊ deoꝛſum ſunt
differentie pꝛioꝛes ꝙ̃ dextrū ⁊ ſiniſtrū. Scḋo ptꝫ aūs ſic
in aĩalibus ꝑfectis a ſurſum oꝛiginat̃ mot⁹ localis: et
in dextro explicat̃: ⁊ eſt ad aū: ergo ſurſum ⁊ deoꝛſum
ſunt differentie pꝛioꝛes. T. Nobis aūt qm̄ determina
tum. ¶ Hic p. ponit ſcḋam ꝯclõneꝫ huius capituli que
talis eſt: in celo ſunt ſex differētie poſitionū ſcꝫ ſurſuꝫ
deoꝛſum: ante: ⁊ retro: dextrū: ⁊ ſiniſtrū: ex natura rei
diſtincte. Pꝛobat ſic p. qꝛ in oĩ aĩato habente ꝑ ſe motū
localem repiunt̃ dr̃ñe ex natura rei diſtincte: ſed celuꝫ
eſt aĩatum habens ꝑ ſe motū localem: ergo in celo re=
periunt̃ dicte differentie ex natura rei diſtincte. Ma=
ioꝛ ptꝫ: qꝛ in oĩ tali coꝛpe reperit̃ ps vñ oꝛit̃ mot⁹: ⁊ ps
a qua explicat̃: ⁊ ps verſus quā eſt mot⁹. Aū in ꝓpoſi
to capit̃ celū ꝓ aggregato ex intelligentia ⁊ oꝛbe. Si
vero caperet̃ celum ꝓ coꝛpe celeſti tm̄ tunc celū nō di=
ceret̃ aĩatum. Et celū nō dr̃ eē aĩatū qꝛ habeat aĩam tā

ꝙ̃ ptem accidentalē eius: ſꝫ ſolum qꝛ hꝫ aĩam ſibi aſſi=
ſtentem: ſicut motoꝛ aſſiſtit mobili. T. Nō opꝫ. ¶ Hic
p. remouet duas cauillatiões quaꝝ pꝛima ē: ſurſuꝫ ⁊ de
oꝛſum. ante ⁊ retro: dextrū ⁊ ſiniſtrū diſtinguuntur in
coꝛpe in quo reperiunt̃: non ſolū virtute: ſed etiam fi=
gura: ſed celuꝫ quo ad oēs eius ptes eſt ſimilis figure:
ergo in celo non reperiunt̃ iſte dr̃ñe põnū. ¶ Scḋa ca=
uillatio eſt. Motus celi nō incepit vt ꝓbat̃ in octauo
p. ergo in celo non eſt aſſignandū dextrū: vt ab eo inci
piat motus ¶ Ad pꝛimā dicit p. ꝙ diſtinctio figure min⁹
p̃ncipaliter ꝯcurrit ad diſtinctionē dr̃ñaꝝ põnis ex na=
tura rei: nec etiam req̃rit̃: ſed ſufficit diſtinctio ſcḋꝫ vir
tutem: ad hoc ꝙ dr̃ñe põnū ex natura rei diſtinguātur
Unde ſi hō fieret rotūde figure adhuc remanerent di=
uerſe ꝟtutes in diuerſis ptibus: ⁊ dr̃ñe põnū remane=
rent ex natura rei diſtincte: modo ſic eſt in celo ꝙ ſunt
diuerſe ꝟtutes in diuerſis ptibus: que quidem ꝟtutes
ſufficiūt ad diſtinctionem dr̃ñaꝝ põnū. ¶ Ad ſcḋam di
cit p. ꝙ lꝫ non ſit dare vñ mot⁹ celi incipiat: cum nō in
cepit: tn̄ eſt dare vnde inciperet: ſi de nouo moueri inci
peret: ⁊ hoc eſt dextrū. T. Dico aūt longitudo. ¶ Hic
p. oñdit ꝙ longitudo celi ſcꝫ ſurſum ⁊ deoꝛſum ſumit̃
ſcḋm polos: ſic ꝙ vnus poloꝝ ſcꝫ antarticus eſt ſurſum
⁊ alter ſcꝫ articus deoꝛſum. Pꝛobat ſic p. qꝛ ſicut vide
mus in aĩalibus ſurſum ⁊ deoꝛſum ſumi: ita debent ſu
mi in celo: ſed in aĩalibus ſurſum ⁊ deoꝛſum ſumūtur
quātuꝫ ad extremitates q̃ maxime diſtāt a medio ipi⁹
aĩalis: ergo in celo ille ptes q̃ maxime diſtant a medio
celi: cuiuſmodi ſunt poli: ſunt ſurſum ⁊ deoꝛſum. Per
mediū aūt celi iu ꝓpoſito: intelligit̃ linea eq̃noctialis
T. Poloꝝ aūt. ¶ Hic p. ꝓbat ꝙ polus articus dr̃ de=
oꝛſum in celo: ⁊ polus antarticus ſurſuꝫ. ptꝫ: qꝛ niſi ſic
eſſꝫ: ſequeret̃ ꝙ mot⁹ celi eſſꝫ a ſiniſtro in dextrū: redeū
do in ſiniſtrū: hoc aūt eſt falſum: ergo ⁊ illud ex quo ſe
quit̃. ꝯña ptꝫ: qꝛ ſi polus articus poneret̃ ſurſuꝫ: ⁊ ima
ginaremur vnū hoĩem habentē caput in polo artico: ⁊
pedes in polo antartico: ⁊ faciem ꝟſus meridiem: tūc
haberet manū dextram in occidente: ⁊ ſiniſtrā in oꝛiē=
te: ⁊ cum motus celi ſit ab oꝛiente in occidentem: ſequi
tur ꝙ mot⁹ celi eſſꝫ a ſiniſtro in dextrū: hoc aūt falſum
eſt: ergo polus articus erit deoꝛſum: ⁊ polus antartic⁹
ſurſum. Ex iſtis infert p. ꝙ habitantes ſub polo antar
tico: ſunt in hemiſperio ſupioꝛi: ⁊ ad dextram celi: nos
ꝟo in hemiſperio inferioꝛi: ad ſiniſtraꝫ celi. T. Sed
due quedā. ¶ Hic p. oñdit quō dr̃ñe põnū ponēde ſunt
in celo quo ad mot⁹ planetaꝝ in obliquo circulo dicēs:
ꝙ quātū ad illū motū occidēs dꝫ poni dextrū: ⁊ oꝛiens
ſiniſtrū ⁊ polus articus ſurſum: ⁊ polus antarticus de
oꝛſum: ⁊ quātū ad iſtū motū ſcḋm in zodiaco: illi q̃ habi
tant ĩ hemiſperio noſtro: ſiue ſub polo artico: eēnt ſur=
ſum ⁊ ad dextrū celi: ⁊ illi q̃ habitāt ſub polo antartico
eſſent deoꝛſum: ⁊ ad ſiniſtrū celi: qꝛ mot⁹ planetarū in
zodiaco: fit oppoſito mō ad motū diurnū: qꝛ mot⁹ pla=
netaꝝ eſt ab occidente in oꝛientem: ⁊ ꝑ ꝯñs occidēs eſt
dextrum: ⁊ oꝛiens ſiniſtrum: ⁊ polus articus ſurſuꝫ: et
polus antarticus deoꝛſum.

Q ueritur. Utrum in coꝛpoꝛe celeſti repe
riant̃ ſex dr̃ñe põnuꝫ ex natura rei diſtincte. ¶ Et
arguit̃ pꝛimo ꝙ non: qꝛ ignis in ſua ſpera dr̃ eſſe ſurſum
ſimpliciter: ergo in celo qḋ eſt ſupꝛa ipm̄ non dꝫ eē ſur
ſum vel deoꝛſum: ⁊ ꝑ ꝯñs in celo non repiunt̃ ſex dr̃ñe
poſitionū ex natura rei diſtincte. ¶ Secundo: ſi ſic ſeq̄
retur ꝙ deoꝛſum eſſꝫ ſupꝛa ſurſum: ꝯñs eſt falſum: ꝗ ⁊
aūs. Cõña patꝫ: qꝛ deoꝛſum in celo eſſet ſupꝛa ignem:
qui diceretur eſſe ſurſum. ¶ Tertio ſic: differentie poſi
tionum reperiuntur in his que ſunt diuerſarum po=
ſitionum: ex quo diſtinguuntur penes figuras: ſed in

celo non ſunt diuerſe ptes diuerſaꝝ figuraꝝ: ergo in ce
lo non reperiunt̃ tales dr̃ñe poſitionuꝫ. ¶ Quarto ſic:
ſurſum ⁊ deoꝛſum habent aſſignari ſm̄ logitudinē: cū
diſtantia alicuius rei inter ſurſum ⁊ deoꝛſum dica=
tur longitudo: ſed in celo non eſt longitudo: cum lon=
gitudo debet eſſe maioꝛ dimenſione et pꝛioꝛ ꝙ̃ alie:
ergo in celo nō reperiuntur ſurſum et deoꝛſum ex
natura rei diſtincta. ¶ Quīto ſic: a dextra pte deberet
incipe motus: ſed in celo nulla ē pars a qua incipit mo
tus: cum motus ſm̄ p. ponit̃ ꝑpetu⁹: ꝗ in celo nō repiū=
tur iſte dr̃ñe põnū. ¶ Sexto ſic: ſurſum ē p̃ncipiū mot⁹
augmenti: ⁊ ante eſt p̃ncipiū motus ſenſationis: ſꝫ au
gmentatio ⁊ ſenſatio non repiūtur in celo: igit̃. ¶ Se=
ptimo ſic: dr̃ñe põnū aſſignant̃ in aliquo ſm̄ diuerſos
motus: ſed in celo nō repiūtur diuerſi mot⁹: ꝗ nec dr̃ñe
põnū. ¶ Octauo ſic: illa ps celi q̃ mō eſt dextra: poſtea
eſt ſiniſtra: ⁊ q̃ mō eſt ante poſtea eſt retro: ꝗ diſtinctio
differentiaꝝ poſitionis non ē ſumenda in celo ex natu
rali diſtinctõe ptiū eius. ¶ Nono ſic. In ſolo coꝛpe aĩa=
to diſtinguūtur ille dr̃ñe ex natura rei: ſed celū non eſt
aĩatū cū non videt̃ hr̃e aĩam vegetatiuā: nec ſenſitiuā:
nec rõnalē: igit̃ in celo nō repiunt̃ ſex dr̃ñe põnū ex na=
tura rei diſtincte. ¶ In oppoſitū eſt p. in pꝛimo caplõ pꝛi=
mi tractat⁹ hui⁹ ſcḋi. ¶ Pꝛo ſolutõe queſtionis.

primo

Sciēdū ē ꝙ iſte dr̃ñe ſurſuꝫ ⁊ deoꝛſū aliq̄b⁹
coꝛpoꝛibus attribuūtur ſimpliciter ſm̄ naturas eoꝛuꝫ.
ſm̄ diuerſas ꝟtutes diuerſis ptibus inexiſtētes: ſicut ho
minibus ⁊ aĩalibus ꝑfectis. Surſum eñ eſt p̃ncipium
augmentatõis ⁊ nutritiõis: ⁊ ſic in hoĩe caput eſt ſur=
ſum: ⁊ os per qḋ hō capit nutrimentū: ⁊ ſilr̃ radices ꝑ
quas plante capiūt ſuū alimentū: dr̃ ſurſum. Cuꝫ hoc
tn̄ ſtat ꝙ in oꝛdine ad loca elementoꝝ ſilr̃ in oꝛdine ad
nos radices ſunt deoꝛſum: ⁊ ſic ſm̄ aliā ⁊ aliā acceptio
nem idē eſt ſurſum ⁊ deoꝛſum. Sꝫ in coꝛpibus inaĩatis
ſolū iſte due dr̃ñe repiunt̃: in oꝛdine ad loca elementoꝝ
ſiue in oꝛdine ad nos. Aū in lapide illa ps dr̃ ſurſuꝫ q̃
ꝟſa eſt ꝟſus locū leuiū: ⁊ illa deoꝛſum q̃ ꝟſa ē ꝟſus lo
cum grauiū: ⁊ ſi ꝟtat̃ lapis: tunc illa ps q̃ pꝛius dicebat̃
ſurſum: poſtea dicet̃ deoꝛſum: ſꝫ ſic non ē de hoĩe: qua=
litercūq̧ eñ hō ꝟtat̃ ſemꝑ caput ſuū eſt ſurſuꝫ: cū ſꝑ ſi
bi retineat eandē ꝟtutē: ⁊ pedes deoꝛſum: lꝫ in oꝛdine
ad loca elementoꝝ caput aliq̄ñ diceret̃ ſurſum: ⁊ aliq̄ñ
deoꝛſum. Aū in q̄buſcūq̧ coꝛpibus iſte dr̃ñe repiunt̃ ex
natura rei: in illis pñt repiri per ꝯpationē ad alia: licꝫ
non ſemꝑ ecõtrario. ¶ Silr̃ dextrū ⁊ ſiniſtrū in aliq̄b⁹
reperiunt̃ ex natura rei diſtincte: vt in hoĩb⁹ illa ps dr̃
dextra a qua incipit motus localis: ⁊ pars ei oppoſita
dr̃ ſiniſtra: lꝫ in oꝛdine ad loca elementoꝝ pars dextra
dicatur aliq̄ñ ſurſum: ⁊ pars ſiniſtra aliq̄ñ deoꝛſum.
¶ Silr̃ pars dextra vnius hoĩs dr̃ ſiniſtra: vel ſurſum:
vel deoꝛſum: reſpectu alterius hoĩs: in aliq̄bus ꝟo ſi=
cut in inaĩatis ſolū repiunt̃ iſte dr̃ñe põnū quo ad nos:
qꝛ per motū lapidis illa ps efficit̃ ſiniſtra q̃ fuit pꝛius
dextra: ſic ꝙ illa amplius non ē dextra: ſꝫ hō q̄litercun
q̧ moueat̃ illa pars q̃ ſemel fuit dextra ſemper manet
dextra: ⁊ illa q̃ fuit ſiniſtra: ſiniſtra ⁊ ſic de alijs differē
tijs põnū: lꝫ variet̃ per ꝯpationē ad aliū hoĩem vel in
oꝛdine ad loca elementoꝝ. Silr̃ aū ⁊ retro repiunt̃ ſim
pliciter ex natura rei in aliq̄b⁹ ſicut in hoĩe: ⁊ illa pars
que ſemel dr̃ ante ſimplr̃: ſemper manet ante ſimplr̃ ꝙ̃
diu res permanet in eē cui⁹ ē pars: lꝫ aliq̄ñ dicat̃ retro
per ꝯparationē ad alias res vel ſurſum. Aliq̄ñ aūt dr̃
illa pars ante in qua magis vigent ꝟtutes ſenſuum:
puta ſenſus viſus: ſenſus audit⁹: olfact⁹: ⁊ ſic de alijs:
⁊ pars oppoſita dr̃ retro. Coꝛpoꝛa in q̄b⁹ dicte dr̃ñe po
ſitionū reperiunt̃ ex natura rei diſtincte: habēt partes
diuerſaꝝ ꝟtutū: quaꝝ vna dr̃ ante: ⁊ alia retro. Aliq̄ñ

etiā diſtinguūtur ſm̄ figuras: hoc tn̄ non ē neceſſariuꝫ
lꝫ eñ hō eēt rotunde figure: dūmō tn̄ in eo eēnt diuerſe
partes tales ꝟtutes habētes q̄les habent partes hoĩs
recte figure: adhuc in eo eēnt iſte differentie ex natura
rei diſtincte. Sꝫ coꝛpoꝛa in q̄b⁹ dicte differentie ſolū re
periunt̃ per cõparationē ad nos: vel in oꝛdine ad loca
elementoꝝ nō habēt partes diuerſaꝝ ꝟtutū ſiue diuer
ſarum figuraꝝ: que req̄runtur ad tales differentias.

Sciendum ſcḋo ꝙ aliter attenditur longitudo mo
tus celi et aliter longitudo q̄titatis
⁊ ſimiliter latitudo. Unde ſm̄ pꝛoceſſum de polo ad
polum attendit̃ longitudo q̄titatis celi: ⁊ ſm̄ eundē ꝓ
ceſſuꝫ attēdit̃ latitudo mot⁹ celi. Et ſm̄ ꝓceſſuꝫ ab oꝛiē
te per meridiē ad occidenteꝫ: attendit̃ latitudo q̄titatꝭ
celi: ⁊ longitudo mot⁹ celi: lõgitudo aūt mot⁹ celi attē
ditur penes terminū a quo explicat̃ mot⁹: ⁊ penes ter=
minū oppoſitū: cuiuſmõi ſunt dextrū ⁊ ſiniſtrū. Unde
ex motu celi non apparet quare vnus poloꝝ magis de
beat dici ſurſum: ⁊ alter deoꝛſum: ꝙ̃ ecõuerſo: qꝛ nō vi
detur ꝙ diuerſimode deſeruiāt motui. Nec intelligen=
tia mouens celū exiſtens indiuiſibilis: magis ē in vno
ꝙ̃ in altero. Nec etiā hoc apparet ꝓpter motū ſenſus ⁊
augmenti: qꝛ tales nō reperiūtur in celo. Sꝫ ſi debeāt
reperiri in celo ſurſum ⁊ deoꝛſum: ita ꝙ vnus poloꝝ ſit
magis ſurſum ꝙ̃ alter: hoc erit ꝓpter nobilitatē mot⁹
celi. Nā in coꝛpoꝛe in quo dicte dr̃ñe ex natura rei diſti
guūtur: pars ſuperioꝛ: ſcꝫ ſurſum dr̃ nobilioꝛ ꝙ̃ deoꝛſū
⁊ ſic ex quo polus antarticus eſt nobilioꝛ pars dꝫ dici
ſurſum: cum ſm̄ aliquos aſtrologos illū polū ꝟſus ſūt
nobilioꝛes ſtelle: q̃ ſunt nobilioꝛes influētie: ꝙ̃ circa po
lum articū. Iſta tamē cauſa nō videt̃ eſſe ſufficiens ad
hoc ꝙ polus antartic⁹ debeat dici ſurſuꝫ: ⁊ alter deoꝛ=
ſum. Pꝛimo qꝛ in coꝛpoꝛibus inaĩatis vna pars eſt ali
quādo perfectioꝛ altera: ⁊ tamē ibi nō inueniūtur iſte
dr̃ñe ex natura rei. Silr̃ in hoĩe coꝛ eſt perfectiſſima
pars: ⁊ tamē illa non dr̃ ſurſum: ⁊ alia minus perfecta
deoꝛſum: ergo illa cā non ē ſufficiēs quare vnus poloꝝ
debeat magis dici ſurſuꝫ ꝙ̃ alter. Et põt dici ꝙ in celo
moto poſſunt aſſignari hmõi dr̃ñe põnuꝫ in oꝛdine ad
nos: ⁊ hoc duplr̃. Uno mō ſm̄ imaginationem p. ita ꝙ
ille polus dicat̃ ſurſuꝫ: in quo athlas hēret caput: ſi ha
beret manū dextrā in oꝛiente: ⁊ ſiniſtrā in occidente: ⁊
faciē ad meridiē ꝟſus: ſic eñ hēret caput in polo antarti
co: ⁊ ſic ſm̄ talē imaginationē polus antarticus dicere=
tur ſurſum ⁊ polus articus deoꝛſum. Alio mō ſm̄ opi
nionē pithagoꝛe: aſtrologoꝝ: ⁊ vulgariū diſtinguētiū
duplex hemiſperiū. Quodā eñ eſt qḋ eſt ꝟſum ad nos
⁊ alteꝝ eſt qḋ eſt nobis occultū. Hemiſperiū eñ eſt qḋ
eſt ꝟſum ad nos dr̃ hemiſperium ſuperius: ⁊ dr̃ pars
celi viſa a nobis. Alteꝝ dr̃ hemiſperiū inferi⁹: ⁊ dr̃ ps
celi nobis occulta ſemꝑ: ⁊ linea diuidens ptem celi vi
ſam a parte non viſa: dr̃ oꝛiſon: ⁊ ſic ſm̄ iſtū modū q̄n
to aliq̄d magis diſtat in celo ab illa linea: tanto dr̃ ma
gis ſurſum: ex quo fit ꝙ ſolem ab oꝛtu vſq̧ ad meridiē
dicamus aſcēdere: ⁊ in meridie eſſe in ſummo: ⁊ dein=
de deſcendere: ⁊ ſm̄ iſtum modū polus articus dicere
tur ſurſum: ⁊ polus antarticus deoꝛſum.

Sciendū tertio ꝙ circa diſtinctionē differē
tiarum poſitionis in celo fuerunt tres opiniones. Pꝛi
ma fuit opinio dicentiū ꝙ iſte differentie diſtinguūtur
in celo ex natura rei: ⁊ hoc loquēdo de celo moto: ⁊ ra
tio iſtoꝝ eſt iſta qꝛ aliter non poſſet reddi cauſa quare
celū magis mouet̃ ad vnā ptē ꝙ̃ ad aliā: ſed ponendo
eas diſtinctas põt reddi cauſa: dicendo ꝙ quedā pars
celi eſt nobilioꝛ alijs: ⁊ ideo ē magis apta ad recipien
dum ab intelligentia: licet eñ oĩs partes celi ad hoc
apte ſint: tn̄ vna pars ē aptioꝛ altera pꝛopter eius no=
bilitatē: ⁊ iō dicim⁹ motū incipe ab illa: tāq̄ a pꝛioꝛi: nō

2° de anima c tex 47

quidem tempꝫ:ſed ꝑfectōe: ⁊ illa ps ꝺr oriens naturaſ le vbicunqꝫ fuerit: ⁊ pars oppoſita dicitur occidens. ¶ Et cum queritur iſtis cum motus incipiat a dextero: quare magis eſt ad vnā ꝑtem ꝙ̄ ad alterā. Ad hoc rn̄dēt tenētes iſtā opinionē: ꝙ inter dextrū ⁊ ſiniſtrum ex vtraqꝫ ꝑte ē ps media: ⁊ vna illaꝝ ꝑtiū mediaꝝ ē nobilior altera: ⁊ cū natura debeat tendere ad meliꝰ ⁊ bonorabilius: rōnabile ē ꝙ motus ſit ad illā ꝑtem q̄ ē nobilior: mō illa ꝺr eſſe ante. ¶ Dicūt tn̄ vlterius iſtā opinionē tenētes: ꝙ iſte dr̄ie aliqn̄ attribuūtur celo ꝫ relationē ad nos: ita ꝙ ſemꝑ illud dicimus eſſe dextrum: vbi aſtra apparēt nobis moueri ⁊ oriri: ⁊ ps oppoſita ꝺr ſiniſtra. Et ex quo illa ps q̄ mō eſt dextra: fuit nobis aliqn̄ ante ⁊ poſtea ſiniſtra: ideo illa diſtinctio nō ē ex natura rei celi moti: ſed in ordine ad nos. Iſta aūt opinio videt̄ eſſe opinio phi. Videt̄ eñ p. velle dicere ꝙ celum eſt aīatum: ꝙ tn̄ non ē veꝝ: niſi capiendo aīatū valde improꝑe ꝓ illo qꝺ hꝫ aīam ſibi aſſiſtētē: ⁊ talis modus non ſufficit ad hoc ꝙ in aliquo reꝑiant̄ differētie pōnū ex natura rei diſtincte: qꝛ aīa aſſiſtens corꝑi celeſti eſt imobilis: ⁊ ſimul mouet totum celum: nec vna ps magis mouet̄ ad aliā ꝙ̄ ecōuerſo: ⁊ hoc loquendo de ꝑtibus celi. Intelligētia eī ſiue aīa mouens celū ex quo imobilis ē: ſolet poni in oriente: ⁊ ſic vna ⁊ eadē ps celi moti diceret̄ ſemꝑ oriens: alioquin cuꝫ illa ps moueat̄ etiam ipā intelligētia moueret̄: qꝺ tn̄ eſt falſum. Etiaꝫ tūc eſſet eadē influentia ꝑmo in oriente: poſtea in meridie: ⁊ deinde in occidente: qꝺ tn̄ falſum ē: ideo videtur ꝙ dr̄ie pōnū nō debent diſtingui ex natura celi moti.

Opinio ꝑma.

¶ Alia ē opinio dicentiū: ꝙ dicte differentie non diſtinguunt̄ in celo ex natura celi moti: quia intelligētia ſimplex eodē mō applicata ē ad totum celum: nec diuerſimode ad diſtinctas ꝑtes: nec ab vna ꝑte magis incipit motus ꝙ̄ ab alia: nec ſi inciperet: incipet magis ab vna ꝙ̄ ab alia: ſed totū ſimul inciperet moueri. Etiā vna ps celi non inclinat̄ ad aliam ꝑtem: qꝛ fruſtra moueretur ad illam: cū non poſſꝫ ꝑtingere ad eam. Nam (vt dicit cōmētator) nullū ens naturale mouet̄ ad rem ꝯſimiliter motā: cū non poſſet ꝑtingere ad eā: ⁊ ſic celū non ꝺr magis moueri ad vnā ꝑtē ꝙ̄ ad aliā: nec incipe ab vna ꝑte magis ꝙ̄ ab alia: ꝙ̄tū eſt ex ꝑte celi moti: ſed ex ꝑte voluntatis intelligentie q̄ libera eſt: pōt incipe ab vna: qꝛ ipā intelligētia pōt ſe determiare ad quācūqꝫ ꝑtem voluerit. ¶ Etiam aliud dextrum aſſignat p. in eodē ordine in ordine ad motum diurnū: ⁊ in ordine ad motum in obliquo circulo: ⁊ ſilr̄ aliud ſiniſtrū: ⁊ nō videt̄ quō iſta poſſunt ſaluari ex natura celi moti: cū tūc vna ⁊ eadem ps ex natura rei diceret̄ dextra ⁊ ſiniſtra: qꝺ ē falſum: qꝛ ſi celum motu diurno moueat̄ ad ꝑtem nobiliorem: tunc motu ꝓꝓ̄o mouebit̄ ad deteriorē ⁊ ignobiliorem. Etiam motus diurnus ꝺr eſſe ab ante ⁊ retro: mō retro ꝺr ps ignobilior ꝙ̄ pars anterior: ideo motꝰ diurnus erit ita bene ad partem ignobiliorē.

Alia opinio

¶ Et ideo dicit tertia opinio: ſi differentie poſitionū debeant poni diſtincte in celo: illa diſtinctio non debet ſumi ex parte celi moti: ſed ex ꝑte celi non moti: vtpote celi empirei. In illo eñ celo pōt dici vna ps dextra imobiliter ꝑmanens: q̄ ꝺr oriens ⁊ ſic de alijs ꝑtibus: ⁊ iſte ꝑtes hn̄t diuerſas ꝟtutes ⁊ ꝓꝑetates: ex quo celum diuerſimode influit ⁊ diuerſas ꝟtutes cauſat ſcd̄m illas diuerſas ꝑtes. Et ꝑ illud celum imobile poſſunt ſaluari oīa q̄ dicunt̄ de differentijs poſitionū in celo. Iſtud eñ celum ꝺr ſimpliciter eſſe imobile: nec hꝫ naturalē inclinationeꝫ ad hoc ꝙ moueat̄: lꝫ ſupnaturaliter moueri poſſit. ¶ Sed diceret aliqꝭ ꝙ p. dicit celū habere dextrum et ſiniſtrū: qꝛ ē aīatū: ergo videt̄ ꝙ in celo moto ſunt iſte differētie ex natura rei diſtincte. Dicit̄ ꝙ ſi p. intelligit dictū ſuum de celo moto: nihil aliud voluit dicere ꝙ̄ ꝙ nos debemus imaginari illas differentias in celo ſcd̄ꝫ relationeꝫ ad aīata. Vel pōt dici: ꝙ ex quo p. nō poſuit celum imobile: ſꝫ in ipo poſuit differētias poſitionuꝫ ꝙ in hoc non ē tenendus: cum fide teneamus celū empireum eſſe ponendum.

Tertia opio

Concluſio reſponſiua ad queſituꝫ.

¶ In celo moto nō ſunt differentie poſitionū ex natura rei diſtincte. ꝑꝫ: qꝛ tunc ſequeret̄ ꝙ vna ⁊ eadē ps eſſꝫ dextra ⁊ ſiniſtra: cum per cōꝑationem ad motum diurnuꝫ diceret̄ dextra: ⁊ per ꝯꝑationē ad motū in obliquo circulo diceret̄ ſiniſtra. Etiam celum motum ꝙ̄tum eſt ex parte eius non eſt alterius nature qn̄ hꝫ intelligentiā coaſſiſtentem: ⁊ qn̄ non haberet eam ſed qn̄ non haberet eam aſſiſtentem magis ſibi ꝙ̄ lapidi: non haberet differētias poſitionū ex natura rei diſtinctas: ergo nec etiam hꝫ differētias poſitionū ex natura rei diſtinctas qn̄ hꝫ intelligentiā ſibi aſſiſtentē. Itēꝫ ſi intelligentia lapidi aſſiſteret: vt motor mobili: non ꝓpterea in lapide inuenirent̄ differentie poſitionū ex natura rei diſtincte magis ꝙ̄ nunc inueniūtur: ergo ſi mō non inueniuntur: nec tunc inuenirent̄: ergo ſilr̄ eſt in celo moto. Iſte etiam rōnes vident̄ tn̄ ꝯcludere de celo non moto: ſicut de celo moto: ⁊ ideo ꝓbabilius videtur eſſe dicendum ꝙ in nullo celo reperiuntur iſte differentie ex natura rei diſtincte.

Dubitat̄. Vtꝝ celuꝫ moueat̄ cum fatigatione.

Et videt̄ ꝙ ſic: auctoritate p. in libro de ſōno ⁊ vigilia dicentis: ꝙ oīs ꝟtus naturalis ē fatigabilis: ſꝫ motus celi eſt a ꝟtute naturali: ergo ē fatigabilis. ¶ Secundo ſic. celum mouet̄ cum reſiſtentia ⁊ violentia: ergo mouet̄ cum fatigatione. aīs ꝑꝫ: qꝛ ſi non eſſet reſiſtentia in celo: ſequeret̄ ꝙ motus celi fieret in inſtanti hoc aūt eſt falſum ⁊ ipoſſibile: igit̄. ¶ Tertio ſic: diuerſe ꝟtutes circa idē mobile diuerſos motus intendētes ſibiīuicem reſiſtunt: ⁊ quādam violentiam ſibi inferunt: ſed hoc ē in celo moto: igit̄ celū mouet̄ cuꝫ quadā violentia: ⁊ ꝑ ꝯn̄s cum fatigatione: mīor ꝑꝫ: qꝛ ſpere planetaꝝ mouent̄ ab oriente ad occidentē motu diurno: ⁊ ab occidente in orientē motu ꝓꝓ̄o: in obliquo circulo. ¶ In oppoſitū eſt p. in ꝑmo cap. ꝑmi tractatꝰ ſcd̄i libri. Pro ſolutione dubij eſt aduertendū: ꝙ fatigatio eſt diminutio ꝟtutis actiue cognitiue ꝓpter longā eiꝰ actionem: que qdem ꝟtus diminuta ꝑ qetē reſtaurari pōt. Dicit̄ notāter ꝟtutis actiue: ad denotādū ꝙ potētia pure paſſiua non ē fatigabilis. Et addit̄ cognitiue: ad denotandū ꝙ potentia actiua nō cognitiua non eſt fatigabilis. Vñ lapidem deſcendentem deorſum nō dicimꝰ fatigari: nec ignē in comburendo. Dicit̄ notanter ꝓpter longā eius oꝑationē: qꝛ hō non ꝺr ꝓꝑe fatigari qui eſt factus impotēs ex ſenectute: egritudīe: defectu mēbri: ſed ſi fiat impotens ex ambulatione: tūc dicimꝰ ipm̄ eſſe fatigatū. Fatigatio aūt non fit ſine actione diſponente ad corruptionē. Ex dictis ꝑꝫ: ꝙ ad fatigationem duo reqrunt̄: ſcꝫ ꝯtrarietas ſiue reſiſtentia: ⁊ potētia cognitiua. ¶ Iſto ſuppoſito ꝺr ad dubiū: ꝙ celū mouetur ſine fatigatione. ꝑꝫ: qꝛ mouet̄ ſine aliqua ꝯtrarietate ⁊ ſine diminutione ꝟtutis actiue: igit̄ mouetur ſine fatigatione. ¶ Ad ꝑmā rōnem dubij ꝺr: ꝙ dictū p. intelligitur de ꝟtute cognitiua. ¶ Ad ſcd̄am ꝺr negando aīs: ⁊ ad ꝓbationeꝫ ꝺr ꝙ lꝫ in motu recto eēt veꝝ ſi fieret ſine aliq̄ reſiſtētia ꝙ fieret in inſtāti: nō tn̄ opꝫ in motu circulari. ¶ Ad tertiaꝫ ꝺr negādo maiorē ſaltem in motibus circularibus. Illi eñ diuerſi motus ſcilicꝫ motus diurnus ⁊ motus proprius: in obliquo circulo nō fiūt ſupra eoſdē polos: nec ſunt motus oppoſiti ſecundum naturam ⁊ ꝯtra naturam. ſꝫ vnꝰ motꝰ cōuenit ipſi celo ꝫm naturā ꝓꝑiam eius: alter vero cōuenit ſibi ſupernaturam.

Ad rōnes q̄ſtionis.

¶ Ad ꝑmā ꝺr tenēdo ꝙ nō ſunt dr̄e diſtincte in celo ex natura rei cōcedēdo aīs ⁊ ꝯn̄aꝫ: ſꝫ tenēdo ꝙ diſtinguātur. ꝺr ꝙ lꝫ ī celo nō ſit ſurſuꝫ vel deorſuꝫ ad qꝺ fiat motꝰ grauiū aut leuiū: aut in quo grauia ⁊ leuia nata ſunt qeſcere. tn̄ ibi ē ſurſuꝫ vel deorſuꝫ: qꝺ attēdit̄ ex ꝑte ꝟtutis corꝑis aīati. ¶ Ad ſcd̄aꝫ ꝺr vno mō ꝯcedēdo ꝯn̄aꝫ: qꝛ ibi nō eſt deorſuꝫ ex natura rei diſtincte. Aliter ꝺr ꝙ deorſuꝫ qꝺ ſumitur ex ꝑte ꝟtutis corꝑis aīati bñ ꝑt eē ſupra ſurſuꝫ: ad qꝺ mouētur: ⁊ in quo qeſcūt leuia. ¶ Ad tertiā ꝺr vno mō ꝯcedēdo totū argumentū. Aliomō ꝺr ꝙ nō oꝫ ad hoc qꝺ reꝑiāt̄ dr̄e pōnuꝫ ex natura rei diſtincte: ꝙ ſit diuerſitas figuraꝝ: ſꝫ ſufficit diuerſitas ꝟtutuꝫ. ¶ Ad q̄rtaꝫ ꝺr ꝙ lꝫ lōgitudo ſit ꝑor ⁊ ꝑfectior. nō tn̄ oꝫ ꝙ ſit maior extēſiue. lꝫ hoc vt in pluribꝰ reꝑiat̄ vbi ille dr̄e diſtinguūtur: nō ſolū ꝫm virtutes: ſꝫ etiā ꝫm figuras: Vel ꝑt dici ꝙ argumētuꝫ ꝯcludit. ¶ Ad q̄ntā ꝺr vnomō ꝙ lꝫ ī celo non ſit aliqua ps a quo mō incipit motꝰ: tn̄ eſt bñ aliq̄ a qua incepit: ⁊ a q̄ inciperet ſi incipet. Aliter ꝺr ꝯcedēdo totū argumētuꝫ. ¶ Ad ſextā ꝺr vnomō ꝙ lꝫ ī illis in quibꝰ ē augmētatio ſeu ſenſatio ⁊ motꝰ localis ille dr̄e ſic ſe habeāt ꝙ ſurſuꝫ ē principiū motꝰ augmēti: ⁊ ante ꝑncipium motꝰ ſenſationis: ⁊ dextrū principium motꝰ localis: nō tamen opꝫ de illis quibꝰ nō reꝑiūtur tales motꝰ. Aliter ꝺr ꝯcedēdo totū argumentum. ¶ Ad ſeptimā ꝺr ſimiliter. ¶ Ad octauā ꝺr vnomodo ꝯcedēdo ꝙ iſte dr̄e nō reꝑiūtur diſtincte ex natura rei in celo moto: ſꝫ in celo immobili. Aliter ꝑt dici ꝙ nullibi reꝑiūtur ex natura rei diſtincte: nec in celo moto: nec in celo immobili. ¶ Ad vltimam ꝺr ꝙ licꝫ celum non ſit aīatum aīa informante: eſt tamen aīatum anima aſſiſtente.

Quod aūt.

¶ Iſtud eſt tertiū capi. huiꝰ tractatꝰ ī quo p. vult oñdere ꝙ ſunt plures ſpere celeſtes dicēs primo ſic. ꝙ prīo inquirēdum eſt quare ſunt plures ſpere: ⁊ plures motꝰ. Et cām difficultatis aſſignat p. dicēs ꝙ motꝰ celi nō hꝫ ꝯtrarium: vt dictū eſt primo huiꝰ. iō videt̄ ꝙ nō debēt eſſe plures ſpere ſiue plures motꝰ celeſtes. Si eñ motꝰ circulares eſſent ꝯtrarij ſicut motꝰ recti: tūc motum eſſꝫ illos motꝰ ꝯtrarios habere ſperas diuerſas naturaliter mobiles ꝫ illos motus. Alia cā eſt: qꝛ corꝑa celeſtia multū diſtāt a nobis ideo nō poſſumꝰ bene experiri accidētia ⁊ ꝓꝑietates eorum: ſicut de corꝑibꝰ iſtis inferiouꝰ. T. Cā autē. ¶ Hic p. vult ꝓbare ꝙ ſunt ponēde plures ſpere ꝑ ſex ꝯn̄tias: quaꝝ prīa eſt. Si celū ſit ſempiternū ⁊ ſemper motū: neceſſe eſt motū eſſe ſempiternū. ꝓbatur ſic: qꝛ vnūquodqꝫ cuiꝰ eſt aliqꝺ opus ꝓꝑium eſt grā illius operis: ſꝫ dei hoc eſt celi eſt aliqꝺ opꝰ ꝓꝑium: ſcꝫ motus eius qui ꝺr immortalitas ⁊ vita ſempiterna: ergo celum eſt grā illiꝰ operis. Et cū nihil deficiat a ſua propria operatiōe: ſeqt̄ur ꝙ ſi celū ſit ſempiternū: ꝙ motꝰ eius qui eſt circularis ſit ſempiternꝰ. Vñ p. vocat ipm̄ celū deū: qꝛ ſibi ꝯuenit aliqua ꝯditio dei: ſcꝫ eſſe ſempiternū. Et maior iſtius rōnis dꝫ ſic intelligi. Vnūqꝺqꝫ cuiꝰ eſt aliqꝺ opus: eſt grā illiꝰ operis: tanꝙ̄ illiꝰ ꝑ qꝺ perficit̄. vel tanꝙ̄ illiꝰ qꝺ ꝑficitur ab eo: ſiue mediāte quo alia ꝑficiūtur.

Vnūquodqꝫ cuiꝰ eſt aliqꝺ opꝰ eſt grā illius operis.

T. Semꝑ quot ¶ Hic p. ꝓbat ſcd̄aꝫ conſeq̄ntiaꝫ q̄ talis eſt. Si motꝰ celi ſit circularis ⁊ ꝑpetuus: neceſſe eſt in medio mūdi aliqꝺ corꝑꝰ quieſcēs eſſe perpetuuꝫ: quod vocat̄ terra: quā ꝯn̄am ꝓbat ſic p. Illud qꝺ mouetur aliter ⁊ aliter ſe ꝫm prius ⁊ poſterius reſpectu alicuiꝰ quieſcentis: ergo ſi nullū eſſet qeſcens: celum nō diceretur moueri: ⁊ ꝑ ꝯn̄s ponēdum ē aliquod corpus quieſcēs. Non poteſt eſſe aliqua pars celi ꝙ ſic ꝓbat p. qꝛ celum ꝫm ſe primo mouetur: ergo nulla eius ps pōt quieſcere in medio. Et ſi quieſceret: vel quieſceret ꝫm naturā. ⁊ tunc celum eſſet mobile ꝫ naturam ad medium ꝙ priꝰ improbatū eſt. Vel contra naturā. ꝙ improbatū eſt: qꝛ ex quo motus celi eſt ſempiternꝰ: oporteret illud corpus quieſcere in medio violente ꝙ tamen falſum eſt: cum nullū violētum ꝑpetuo durat. T. Sꝫ adhuc. ¶ Hic p. ꝓbat tertiā conſequentiam q̄ talis eſt. Si terra eſt neceſſe eſt ignem eſſe: probat p. dupliciter. primo ſic. Si vnum contrarioꝝ ſit in rerum natura: neceſſe eſt reliquū eſſe. cū eadem ſit materia cōtrarioꝝ ſucceſſiue q̄ eſt in potentia ad cōtraria que ſibi ſucceſſiue ineſſe poſſunt. Et qꝛ talis potētia nō pōt perpetuo fruſtrari: ſequitur ꝙ ſi vnum ꝯtrariorūꝫ ſit in reꝝ natura: neceſſe eſt reliquū eſſe vel poſſe. Et ex quo ignis ⁊ terra contrariātur quo ad qualitates motiuas: eo ꝙ terra ſit grauiſſima ⁊ denſiſſima: ignis vero leuiſſimꝰ ⁊ rariſſimus. Similiter terra eſt frigida ⁊ ignis calidus: ergo ſi terra eſt neceſſe eſt ignem eſſe.

Si vnū ꝯtrarioꝝ ſit neceſſe eſt reliquū eſſe.

Eadem ē materia ꝯtrariorum.

T. Priuatiōe autem. ¶ Phūs hic ꝓbat idem ſcd̄o ſi poſteriꝰ eſt neceſſe eſt prius eſſe: ſed terra eſt poſterior igne via perfectiōis: ergo ſi terra eſt neceſſe eſt ignem eſſe. Minorem ꝓbat ſic p. priuatio eſt poſterior habitu: ſed terra ſe habꝫ vt priuatio reſpectu ignis: ex quo igni conueniūt motus ⁊ leuitas terre vero quies ⁊ grauitas: modo quies ⁊ grauitas ſe habent vt priuatiōes reſpectu motus ⁊ leuitatis: ex quo ſunt ꝓꝑietates minus ꝑfecte: ergo ignis ſe habet vt habitus: terra vero vt priuatio. Vnde ex iſta rōne ⁊ ꝑcedēti habētur tres autoritates: quarum prima eſt. Si vnum cōtrariorum ſit in rerum natura: neceſſe eſt reliquū eſſe: que ſic intelligitur. Si vnum cōtrariorum ſit in reꝝ natura: neceſſe eſt reliquū eſſe. ſiue poſſe eſſe. Scd̄a autoritas eſt: ꝙ eadem eſt materia contrarioꝝ: que ſic intelligit̄. Eadem eſt materia q̄ prius eſt ſub vno contrario ⁊ poſtea ſub alio. Tertia autoritas eſt: ꝙ habitus eſt prior priuatione. ex qua ſolet trahi autoritas iſta. Affirmatio eſt prior negatione: ⁊ ita ꝑfectum eſt prius imperfecto

Habitꝰ eſt prior priuatiōe.

Affirmatio ē prior negatōe Perfectū priꝰ eſt imꝑfecto.

T. Sed adhuc. ¶ Hic p. ꝓbat quartam conſeq̄ntiaꝫ que talis eſt. Si ignis ⁊ terra ſunt: neceſſe eſt alia elemēta eſſe. Hāc conſequentiā ꝓbat ſic p. qꝛ ſi vnuꝫ contrariorum fuerit in rerum natura: etiam ⁊ reliquum: ſꝫ ignis ⁊ terra contrariātur alijs elementis rōne qualitatum: ergo ſi ignis ⁊ terra ſunt: alia elementa ſunt.

T. His autem exiſtē. ¶ Hic p. ꝓbat q̄ntam conſequētiam que talis eſt. Si oīa alia elementa ſunt: neceſſe ē generationes ⁊ corruptiones eſſe. Hāc conſequētiam ꝓbat p. dupliciter: primo ſic: quia omnia elemēta ſunt adinuicem cōtraria: ergo agūt ⁊ patiūtur adinuicem: ⁊ hoc actione corruptiua: ergo ſi omnia elementa ſunt neceſſe eſt generationes ⁊ corruptiones eſſe. Scd̄o probat idem ſic. Non eſt ratiōabile aliqꝺ mobile eſſe ſempiternum cuiꝰ motus nō eſt ſempiternus: ſꝫ motus rectus conueniēs elemētis nō eſt ſempiternꝰ vt oſtēſum eſt in octauo phiſicoꝝ: ergo nec elemēta ſunt ſempiterna: ⁊ per conſequens ſunt generabilia ⁊ corruptibilia: ergo ſi elementa ſunt: generationes ⁊ corruptōes ſunt

T. Si autem. ¶ Hic p. ꝓbat ſextam cōſequentiam q̄ talis eſt. Si generationes ⁊ corruptiones ſunt: neceſſe eſt celum moueri pluribus motibus. Hāc ꝯn̄am ꝓbat phūs: quia vnus motꝰ celeſtis nō ſufficeret ad perpetuādum ⁊ ad diſtinguēdum generatōes ⁊ corruptiōes iſtorum inferioꝝ: ergo ſi generatiōe ⁊ corruptōes ſunt neceſſe ē plures eſſe motꝰ celeſtes ⁊ celū pluribꝰ mōis moueri. Vñ in ꝓpoſito capit̄ celū pro aggregato ex oībus ſperis cū vni ſimplici corꝑi nō poſſunt ſimul ⁊ ſemel plures motꝰ ſimplices cōuenire ꝫm naturā ꝓꝑiā

Et ſubdit p. recapitulando neceſſe eſt plura eſſe corpa circularia ꝑpter gñatões ꝛ corruptões: ꝛ ſi celũ ſꝑ mo neť. neceſſe eſt terrã in medio q̃ſcere: ꝛ neceſſe eſt oĩa elemẽta eſſe: ꝛ ꝯñs gñatiões ꝛ corruptiões.

Figuram aũt ſpericã. ¶ Iſtud eſt quartum ca. hui⁹ tractat⁹ in quo p. oñdit celũ eſſe ſperice figure dicẽs p̄ᷓo ſic. Celũ hꝫ figurã ſpericã ꝛ ad hoc oñdẽduꝫ aliqua de figuris dicẽda ſunt. T. Etiã oẽs. ¶ P. hic põit primã ꝯcl'oem q̃ talis eſt. Inter figuras planas figura circularis ẽ prior. Probat p. duab⁹ rõnib⁹. ¶ Prima eſt: vnũ eſt pri⁹ multis ꝛ ſimplex cõpoſito: ſꝫ figura circularis ſe hꝫ vt vnũ ꝛ ſimplex cũ ip̃a vna linea cõtineať. Figura vero recti linea plurib⁹: ergo figura circularis ẽ prior aliis figuris. T. Adhoc aũt ẽ. ¶ Scd̃a rõ eſt. Perfectũ eſt pri⁹ imꝑfecto: ſꝫ circularis ẽ ꝑfecta cũ ſibi nõ p̃t fieri additio ꝑ quã reddať ꝑfectior figura Ꝟo recta ẽ imꝑfecta cũ ip̃a p̃t ſuſcipe additiõem: ergo figura circularis ẽ prior aliis. T. Silr aũt. ¶ Secũda ꝯcl'o eſt. Inter figuras ſolidas figura ſperica eſt prior. ꝓbat p. eadẽ rõne qua ꝓbauit p̄dictã ꝯcl'oeꝫ ſcꝫ p̄ᷓa rõne ꝛ hoc idẽ ꝓbat p. auctoritate ãtiquoꝝ qui dixerũt corpa diuidi in ſupficies cũ oĩa corpa recta dicebãt diuidi in ſupficies: corp⁹ aũt ſpericũ non. Silr pythagorici attribuerũt circulo vnitatẽ ꝛ triãgulo dualitatẽ. ſꝫ vnitas p̄cedit dualitatẽ. ergo figura circularis dꝫ p̄cedere triãguluꝫ. T. Quõ. ¶ Hic ponit ꝯcl'onem in iſto ca. p̄ncipaliter intentã q̃ talis ẽ. celũ eſt ſpericuꝫ ſeu ſperice figure quã ꝓbat p. quatuor rõnib⁹. Quarũ p̄ᷓa talis eſt. Figura p̄ᷓa dꝫ eſſe p̄mi corpis: ſꝫ figura ſperica ẽ p̄ᷓa figura vt ꝓbatũ eſt pri⁹ ꝛ celũ eſt primuꝫ corp⁹ cũ ꝯtineat oĩa alia corpa: ergo celũ eſt ſpericũ ſeu ſperice figure. Et ſubdit p. ꝙ ita p̃t ꝯcludi de aliis ſex ſperis planetaꝝ ꝙ ſunt ſperice figure ex quo ꝯtineť a p̄ᷓa ſp̄a: q꞉ illud qd̓ ꝯtineť a ſperico dꝫ eſſe ſpericuꝫ dũmodo illud ſm ſupficiẽ ꝯuexã tãgat vbiq꞉ corp⁹ ſpericũ ꝯtinẽs ip̃m. T. Adhuc. ¶ Scd̃a rõ ꝑ quã ſupponit p. ꝙ celũ ſꝑ moueť pluribus motib⁹ talis eſt. Celum nõ eſt recti linee figure nec oualis nec lẽticularis nec colũnaris: nec alicui⁹ alterius figure a figura ſperica: ergo eſt ſperice figure. Añs pꝫ: q꞉ ſi eſſet alterius figure: tũc aliq̃ eius ꝑtes magis diſtarent a centro illius ꝛ aliq̃ minus ꝛ cum illud corp⁹ ſemꝑ moueť ſeq̄tur ꝙ ille ꝑtes aliquãdo eſſent ſine loco ꝛ loc⁹ ſine corpore: eo ꝙ poſtq̃ ꝑs magis diſtãs a medio moueť. tũc vbi prius erat poſtea erit vacuũ: vel vbi iam eſt pri⁹ nihil eſt vel erat: ergo eſt loc⁹ ſine locato: vel locatũ ſine loco. Iſta rõ bene cõcludit de ſperis celeſtib⁹ a ſuꝑma ſpera contẽtis ꝛ de ſuꝑma ſpera q̃tum ad ſupficiem cõcauam eius: ſꝫ nõ quo ad ſupficiem ꝯuexã. T. Sꝫ adhuc. ¶ Tertia rõ eſt mot⁹ celi eſt oĩm motuũ minimus cum eſt velociſſim⁹ ꝛ ſm lineã minimã in tempore minimo ꝛ inter figuras in idẽ pũctuꝫ redeũtes: figura ſperica eſt minima: ergo ſeq̄tur ꝙ celuꝫ eſt ſperice figure. T. Sumit aũt. ¶ Quarta rõ talis eſt: aqua eſt ſperice figure: ergo aer eſt ſperice figure ex quo aer cõtinet aquã: ꝛ ſi aer eſt ſperice figure: ignis eſt ſperice figure ꝛ ſi ignis eſt ſperice figure: neceſſe eſt eſſe celũ ſperice figure. Q꞉ autem aqua ſit ſperice figure q̃tum ad ſupficiem conuexã: ꝓbat p. q꞉ aqua nata eſt ſemper fluere ſupra terrã ad locuꝫ decliuiorem ꝛ non ceſſabit donec eius ꝑtes equaliter diſtãt a centro: ſed cuius ꝑtes diſtant equaliter a centro eſt ſperice figure: ergo aqua eſt ſperica.

Quoniã. ¶ Iſtud ẽ quintũ ca. in quo p. oſtẽdit q̃re celũ magis moueť ad vnã ꝑteꝫ quã aliã ad q̃rẽs talem q̃ſtiõeꝫ. Vtꝝ celũ dꝫ moueri ab vna ꝑte determinata: ad vnã ꝑteꝫ determinataꝫ: puta ab oriẽte ad occidentem. Et dicit p. p̄ᷓo ꝙ in ſempiternis cuiuſmodi eſt celum ꝛ mot⁹ celi nihil eſt a caſu: ꝛ idõ oĩum in celo nobis apparẽtiuꝫ q̃rende ſunt cãe ꝛ p̄ncipia: ſi principia non ſunt ꝑ ſe nota: ergo cũ celũ moueť circulariter q̃rendũ eſt ꝓpter qd̓ magis moueť ab vna ꝑte in aliã: puta ab oriẽte in occidẽteꝫ q̃ ecõtra. ¶ Sꝫ diceret aliq̃s ꝙ Ari. tractãs iſtã q̃ſtiõem aſſimilať illis qui de oĩbus volũt loq̄ ꝛ de nullis tacere: ſꝫ hoc videť ſignũ maxime ſtulticie ꝛ p̄ſumptiõis cũ talis videť ignorare de quo ſit dicenduꝫ: idõ p. ſe excuſat dicẽs: ꝙ anteq̃ aliq̃s aliũ arguat dꝫ cõcipere cãm q̃re ſic loq̄tur. Si aũt ꝓpter vanã gloriã loq̄tur vel ſine rõne vel min⁹ ꝓbabiliter q̃ alii redarguẽdus eſt de fatuitate ꝛ p̄ſumptiõe: ſꝫ ſi amore ſciẽ loq̄tur ꝛ vltra alios aliqd ꝓbabile dicat: tũc dicit p. ꝙ non dꝫ redargui. T. Nũc aũt. ¶ Hic p. rñdet ad q̃ſtionem dicẽs. Rõnabile eſt celũ moueri ab oriẽte in occidẽtem. Probat p. nam natura facit de poſſibilib⁹ qd̓ meli⁹ eſt ꝛ honorabili⁹: ſꝫ celum moueri ab oriẽte in occidẽtem eſt honorabili⁹ q̃ ecõtrario cũ mot⁹ ſit nobilior qui eſt a nobiliori ꝑte verſus ignobiliorem ꝑteꝫ: ergo celum dꝫ moueri ab oriẽte in occidẽtem. ¶ Sꝫ diceret aliq̃s ꝙ mot⁹ celi eſt ſempitern⁹ ſꝫ p. ꝛ ſempiternorum nõ eſt q̃renda cã. ergo nõ eſt q̃renda cã quare celum moueť ab oriẽte in occidẽtem. Dr̃ ꝙ nõ oĩm ſempiternoꝝ eſt q̃renda cã ſm viã Ari. tñ ſm ari. alique res ſempiterne habent cãs.

¶ Natura de poſſibilib⁹ facit qd̓ meli⁹ ẽ.

Aliq̃ res ſempiternas hñt cãs.

De motu. ¶ Iſtud eſt ſextũ ca. iſti⁹ tractat⁹ in quo p. intẽdit ꝓbare iſtã ꝯcl'oem ꝙ mot⁹ celi eſt regularis trib⁹ rõnib⁹. Quaꝝ p̄ᷓa talis eſt. In oĩ motu irregulari inueniť intẽſio ꝛ remiſſio ꝛ virt⁹: ſꝫ in motu celi nõ inueniũtur iſta tria: ergo mot⁹ celi non eſt irregularis. Minor pꝫ: q꞉ in motib⁹ quib⁹ nõ eſt p̄ncipiuꝫ mediũ: neq꞉ finis: nõ eſt intẽſio: remiſſio: neq꞉ virt⁹: motus aũt celi eſt hmõi: ergo in motu celi non eſt intenſio: remiſſio: neq꞉ virt⁹. Unde ꝑ intẽſionem p. intelligit motũ velociorem ſiue maiorẽ velocitatẽ. Et ꝑ remiſſionem minorẽ. ꝛ ꝑ virtuteꝫ velocitatẽ maximã. T. Adhuc aũt. ¶ Scd̃a rõ ẽ. Irregularitas ĩ motu ꝯuenit aut ex ꝑte motoris: aut ex ꝑte mobilis qd̓ alterať. augmẽtatur. diminuiť. vel elõgatur. vel ex ꝑte ãborum: ita ꝙ vtraq꞉ trãſmutãtur ſic ꝙ nõ ſimiliter ſe habeãt ſm ꝓpinquitatẽ in diſtãtiam vel ſitum: ſꝫ nulluꝫ iſtorum hꝫ locum in motu celi: q꞉ tam motor q̃ mobile ſunt oĩno intrãſmutabilia trãſmutatiõe corruptiua: vel trãſmutatione, qua magis, vel minus diſtãt: ergo motus celi non eſt irregularis: ſed regularis. T. Et enim ſi fiat. ¶ Tertia rõ eſt. ſi mot⁹ celi eſſet irregularis: hoc eſſet ſm aliquas ꝑtes celi: vel ſm totam ſperã. ita ꝙ in vno tempore fieret motus velocior q̃ in alio: ſꝫ nullũ iſtoꝝ eſt dicẽdum: ergo mot⁹ celi nõ eſt irregularis. Minor pꝫ q° ad primã ꝑteꝫ: q꞉ tũc ꝑtes celi valde longo tẽpore appartuiſſent aliter ſe habere adinuicem in diſtãtia ꝛ ꝓpinquitate q̃ antea ſe habuerunt. Nec põt dici ſecunda ꝑs: q꞉ remiſſio fit ꝓpter impotẽtiam ꝛ defectuꝫ virtutis ꝛ omnis defectus eſt p̄ter naturã. ꝛ illud qd̓ ẽ p̄ter naturã non poteſt ſemper eſſe: ſed celuꝫ ex quo eſt corpus ſimplex non habens cõtrarium non hꝫ aliquid qd̓ ſibi conueniat p̄ter naturã. ergo motus ei⁹ nõ poteſt remitti: ꝛ per ꝯñs mot⁹ eius non eſt irregularis. T. Adhuc autem. ¶ Hic p. remouet tres cauillatiões quarum prima eſt. Poſſet eñ aliq̃s imaginari ꝙ mot⁹ celi intendereť in infinito tꝑe ꝛ alio tꝑe infinito remittereť. Hoc remouet p. dicẽs. ꝙ intenſio fit ꝑ potẽtiam et remiſſio ꝑ impotẽtiam: ꝛ p̄ter naturã ſꝫ impoſſibile eſt aliqd p̄ter naturã eſſe tꝑe infinito: ergo non põt dici ꝙ mot⁹ celi tꝑe infinito remittereť. T. Adhuc aũt ¶ Hic p. remouet ſcd̃am cauillatiõem. Poſſet eñ aliq̃s dicere ꝙ motus celi eſt infinitus ꝛ interminatus: ideo tempore infinito p̃t intẽdi vel remitti. ¶ Hoc remouet p. dicẽs ꝙ null⁹ mot⁹ qui eſt de cõtrario in cõtrarium: ſiue de imꝑfecto ad ꝑfectum eſt infinit⁹: ſꝫ intenſio et remiſſio ſunt mot⁹ de vno cõtrario in aliud ſiue de imperfecto ad ꝑfectum vel ecõtra: ergo tales mot⁹ nõ cõueniũt ip̃i celo. Q꞉ autem mot⁹ celi nõ intendať tempore infinito ꝓbat: q꞉ actus naturales ſunt terminati ſm magnitudinẽ ꝛ ꝑuitatem tꝑis: ita ꝙ eſt dare paruũ tempus in quo ꝯtingit citharizare ſm diuerſas notas ꝛ in minori tꝑe nõ ꝯtingit citharizare: ergo debꝫ eſſe minimuꝫ tp̃s in quo poſſibile eſt celũ reuolui: ergo motus celi non p̃t in infinitum remitti ſine totali ceſſatione. T. Relinq̄tur neq꞉. ¶ Hic p. remouet tertiã cauillationem. Poſſet eñ aliq̃s imaginari ꝙ celũ viciſſim mouetur modo veloci⁹ ꝛ modo tardius. Hoc remouet p. dicẽs: ꝙ hoc penitus eſt irrõnabile: q꞉ talis mutatio deberet nobis apparere cum contraria iuxta ſe poſita magis appareãt: ſed intenſio ꝛ remiſſio conſeq̄nter ſe habẽtes nõ apparẽt nobis in motu celi: ergo nõ ſunt ponẽde in motu celi.

Contraria iuxta ſe poſita magis appeãt.

Queritur vtꝝ mot⁹ celi ſit regularis. Arguitur p̄ᷓo ꝙ non. q꞉ ꝑtes ꝓpinquiores polis tardi⁹ mouentur q̃ ꝑtes a polis diſtãtiores: ergo mot⁹ celi non eſt regularis. ¶ Scd̃o ſic. mot⁹ celi eſt mot⁹ naturalis ergo nõ eſt regularis. ꝯña pꝫ: q꞉ mot⁹ naturalis eſt velocior in fine q̃ in p̄ncipio. ¶ Tertio ſic. luna ꝛ alii planete aliq̃ñ mouẽtur veloci⁹ ꝛ aliq̃ñ tardi⁹: cum aſtrologi dicãt planetas eſſe aliq̃ñ directos aliq̃ñ retrogrados ꝛ aliq̃ñ ſtationarios: ergo ꝛ ip̃m celũ aliquando moueť veloci⁹ ꝛ aliq̃ñ tardius. In oppoſitũ videtur eſſe p. in ſcd̃o ca. primi tractat⁹ ſcd̃i libri. Pro ſolutione q̃ſtionis eſt primo.

Sciẽdum q꞉ irregularitas p̃t multipliciter ꝯuenire in motu. Unomõ ex ꝑte mobilis: ſcꝫ ꝙ mobile eſt diſſorme ꝛ irregulare: ꝛ iſtomodo mot⁹ celi non eſt irregularis: q꞉ nõ põt eſſe magnitudo magis regularis q̃ magnitudo ſperica cuiuſmodi eſt magnitudo celi. Aliomodo p̃t eſſe mot⁹ irregularis ex ꝑte ſpacii: q꞉ fit ſupra ſpacium tortuoſuꝫ ſiue angulare ꝛ iſtomodo mot⁹ celi nõ eſt irregularis cũ talis non fiat ꝓprie ſupra aliqd̓ ſpaciuꝫ. Tertio mõ põt dici irregularis ex ꝑte velocitatis ꝛ hoc cõtingit dupliciter. Unomõ quia vna ꝑs ip̃ius mobilis veloci⁹ moueť q̃ alia: ꝛ iſtomõ motus celi põt dici irregularis vt bene arguit prima ratio ãte oppoſitum: ſꝫ de iſto modo nõ eſt hic ad ꝓpoſitum. Aliomõ q꞉ ip̃m mobile velocius moueť in vno tꝑe q̃ in alio: ꝛ iſtomodo intelligit p. et ſic motus celi ſimplex non eſt irregularis ex quo celum nõ mouetur velocius motu ſimplici vno tꝑe q̃ alio nec aliqua eius pars. Et oppoſito modo dr̃ motus celi regularis ¶ Sꝫ vniformitas motus dupliciter põt attendi. Unomodo ex ꝑte partium mobilis quãdo ꝑtes equevelociter mouẽtur ꝛ iſtomodo capitur vniformitas ꝓprie in motu ſicut ſi lapis deſcenderet non obſtãte ꝙ talis mot⁹ ſit velocior in fine q̃ in principio adhuc tamen dr̃ vniformis ꝛ iſtomodo motus celi nõ eſt vniformis: ſed diſſormis cum vna ꝑs ip̃ius celi moueatur velocius q̃ alia. Aliomodo attenditur vniformitas ex ꝑte ꝑtium tꝑis ita ꝙ ille mot⁹ diceretur vniformis ſm quem mobile ita velociter mouetur in vno tꝑe ſicut in alio ꝛ iſtomodo capitur vniformitas improprie ꝛ vt ſynonime ſe hꝫ ſcꝫ cum ly regulare. ¶ Ex dictis pꝫ: ꝙ non eſt incõueniens aliquem motũ eſſe vniformẽ ꝛ non eſſe regulareꝫ vt pꝫ de motu grauis deorſum in medio vniformi: q꞉ vna ꝑs eius mouetur equevelociter ſicut alia ꝛ tamen non mouetur regulariter: q꞉ mouetur in fine velocius q̃ in principio. Similiter non eſt incõueniens aliqueꝫ motũ eẽ regularẽ. ꝛ tñ nõ eſſe vniformẽ vt pꝫ de motu celi. Similiter poſſibile eſt aliquẽ motũ eſſe ſimul ꝛ ſemel vniformẽ ꝛ regularem ſicut ſi aliqd̓ graue deſcenderet per aliqd̓ medium ſic ꝓportionatum ex ꝑte reſiſtentie ꝙ illud graue in equalib⁹ ꝑtibus tꝑis equalia ſpacia pertrãſiret: ꝛ tũc motus illi⁹ grauis eſſet vniformis ꝛ regularis ſimul. ¶ Mot⁹ autem celi quidã põt dici ſimplex ꝛ quidã poteſt dici compoſit⁹. Mot⁹ ſimplex dr̃ qui eſt vnius mobilis ſimplicis ſupra eoſdem polos ab eodeꝫ motore circũſcripto omni motu qui fit ſupra alios polos. Sed mot⁹ celi cõpoſitus dr̃ motus celi reſultãs ex aggregatiõe plurium motuũ ſimplicium eiuſdem mobilis ſupra diuerſos polos a diuerſis motoribus ꝛ iſte mot⁹ compoſitus conuenit planetis. ¶ Iſtis notatis ſit cõcluſio reſpõſiua ad q̃ſituꝫ. Mot⁹ celi ſimplex eſt regularis pꝫ ex declaratiõe text⁹.

Dubitatur circa ſcd̃m capi. primi tractat⁹. Utrum ſex ꝯñtie quas ponit p. ad oſtendẽduꝫ quot ſint plures ſpere celeſtes ſint bone. Ad dubium dr̃ p̄ᷓo de prima ꝯñtia ꝙ ip̃a põt eſſe vna conditionalis cui⁹ ꝯñs eſt modalis compoſita ꝛ ſic neceſſe dicit neceſſitatem ꝯñtis: ꝛ tũc manifeſtũ eſt ꝙ ip̃a nihil valet cuꝫ ꝯñs ſit ꝓpoſitio impoſſibilis ꝛ añs ꝓpoſitio poſſibilis capiẽdo illum terminũ ſempiternũ vt tm̃ valet ſicut ens qd̓ non deſinet eſſe. Si tñ caperetur vt tm̃ valet ſicut hoc complexum ens qd̓ non põt non eſſe: tunc ꝯña eſſet bona cum añs eſſet impoſſibile ad qd̓ nata eſt ſequi quelibet alia ꝓpoſitio. Ariſto. tamen lꝫ añs in illo ſenſu capiat: non reputat ip̃m impoſſibile. Uel iſte mod⁹ neceſſe poteſt dicere neceſſitatem ꝯñe ita ꝙ eſt ꝓpoſitio modalis cõpoſita cui⁹ dictuꝫ ſupponit pro iſta cõditionali. Si celum eſt ſempiternũ mot⁹ celi eſt ſempitern⁹ ꝛ tũc ſi ille termin⁹ ſempiternũ capiatur vt tm̃ valet ſicut hoc cõplexum ens qd̓ nõ deſinet eſſe: tũc illa ꝓpoſitio eſt falſa ꝛ ꝯña pro qua ei⁹ dictũ ſupponit non eſt neceſſaria nec bona: ſꝫ ſi capiať ſempiternũ vt tm̃ valet ſicut hoc cõplexum ens qd̓ non p̃t nõ eſſe: tũc illa ꝓpoſitio eſt vera ꝛ ꝯña pro qua ei⁹ dictum ſupponit eſt bona ꝛ neceſſaria cum eius añs ſit ꝓpoſitio impoſſibilis: in ſẽnſu tñ impoſſibili non capit p. nec reputat añs impoſſibile. ¶ Et ad rõnem Ari. ꝓbãtem illam ꝯñam ſupponẽdo ꝙ añs non ſit impoſſibile capiẽdo ſcd̃omõ ſempiternũ. Dr̃ ꝙ aliqd bene p̃t deficere ab operatiõe ſua conueniẽte ſibi ab agente ſm intellectũ ꝛ voluntatem dum tale agens agat dum vult ꝛ libere: ꝛ actõem ab eo ꝓcedẽtem ſuſpendere p̃t. ¶ De ſcd̃a autem ꝯña q̃ talis eſt: ſi motus celi ſit circularis ꝛ ſempiternus neceſſe eſt in medio mũdi aliqd̓ corp⁹ quieſcere. Dicitur ꝙ ſi neceſſe dicat neceſſitatem ꝯñtis ꝛ ſempiternũ dicatur primomõ. tũc ꝯña non valet cum añs ſit poſſibile ꝛ ꝯñs impoſſibile. Si vero capiať ſempiternũ ſcd̃omodo: tũc ꝯña eſt bona: ex quo añs illi⁹ ꝯñtie eſt impoſſibile. iſto autem modo non capit p. Si aũt neceſſe dicat neceſſitatem ꝯñtie. ita ꝙ ꝓpoſitio p. ſit vna modalis cõpoſita cuius dictũ ſuppõit pro iſta cõditionali ſi motus celi ſit circularis ꝛ ſempitern⁹ in medio mũdi aliquod corp⁹ perpetuo quieſcet: tũc ſi ſempiternũ capiatur illa ꝯña ſcd̃omodo: tũc ip̃a eſt bona cum añs ſit impoſſibile: ſꝫ ſi capiať ſempiternũ p̄ᷓomodo ꝛ ꝑpetuo vt tm̃ valet ſicut hoc cõplexuꝫ non poſſibiliter nõ tunc illa ꝯña nõ valet cum añs ſit poſſibile ꝛ ꝯñs impoſſibile. Si Ꝟo capiať perpetuo vt tm̃ valet ſicut indeſinenter ꝛ capiať corp⁹ pro corpe vel pro equiualẽti corpi q̄ſcenti in ordine ad localẽ motũ. tũc ꝯña illa eſt bona ꝛ ꝓpoſitio p. vera vt ſatis ꝓbat rõ ſua cum nõ poſſꝫ eſſe mot⁹ localis ſine corpe quieſcente, formaliter vel equi

ualenter eo ꝙ non poſſet eſſe motus localis ſine loco ad quem vel circa quem qui immobilis eſt equiualenter vt patuit quarto phiſicorum. ¶ De tertia aũt ꝯſequentia ꝙ talis eſt. Si terra eſt ignis eſt. Dicitur ꝙ nõ valet. Et ad ꝓbatiõem p. đr ꝙ ex ãte aſſumpto ſcꝫ ſi vnum cõtrarioꝝ eſt in rerum natura reliquũ eſt in reꝝ natura capiẽdo illũ terminum cõtraria vt tñ valet ſicut hoc cõplexum entia actualiter repugnãtia habẽtia circa idẽ ſubiectuꝫ cui ſucceſſiue ineſſe poſſunt ⁊ ex iſta ꝓpõne ignis ⁊ terra, cõtrariãtur bene ſequitur ꝙ ignis eſt ſi terra eſt: ita ꝙ ex iſto ãte totali terra eſt ⁊ terra et ignis contrariãtur: ſequitur iſta ꝓpõ ignis ẽ. Et ad ſcđam ꝓbatiõem p. đr concedendo ãns in ſenſu cõpoſito vt neceſſe dicit neceſſitateꝫ ꝯñe ⁊ vt ꝓpões de eſt ſcđo adiacẽte aſſumpte valeãt ꝓpões de eſt tertio adiacẽte. cum iſta ꝯña ſit bona. aliqđ eſt poſterius ergo aliqđ eſt prius. Iſta tñ cõſequẽtia nõ valet poſterius eſt: ergo priꝰ eſt vt ſatis pꝫ ex ca. de ad aliqđ ⁊ ex tractatu ampliationũ. ⁊ vlteriꝰ cõceditur minor ⁊ negatur ꝯña. Q autem ꝯña p. non valeat pꝫ ſic patere: qꝛ põt ita eſſe ſicut per ãns ſignificatur ⁊ ꝙ tamen nõ ſit ita ſicut per ꝯñs ſignificatur lꝫ hoc non fieret ꝑ potentiam naturalem. ¶ Ad quartã ꝯñam đr ſimiliter ꝙ ipſa non valet ⁊ ad ꝓbationem p. đr ꝙ ex totali ãte aſſumpto: ſcꝫ ignis ⁊ terra ſunt contraria alijs elemẽtis bene ſequitur iſtud ꝯñs: ergo alia elementa ſunt cum nihil contrarietur alteri niſi illud alterum ſit. tamen ex iſta ꝓpõne ſola ſcꝫ ignis ⁊ terra ſunt: non ſeqꝛ iſta ꝓpoſitio alia elementa ſunt cum talis ꝯñtia ſi valeret teneret per iſtã maximã. Quicquid ſequitur ad ãns alicuius bone ꝯñe hoc ſequitur ad ꝯñs eiuſdeꝫ que eſt falſa ⁊ ſophiſtica. ¶ Ad ſextam đr ꝙ ipſa etiaꝫ non valet ſicut iacet cum ãns poſſet eſſe verum ꝯñte exiſtente falſo eo ꝙ prima cã ſufficiens eſt vt ſint generationes ⁊ corruptiões in iſtis inferioribus abſqꝫ hoc ꝙ celum ſit ſiue ꝙ celum moueatur licet generationes ⁊ corruptiones ſm ordinem datum non poſſunt illo modo fieri quo nunc ſiunt quin celum pluribus motibus moueatur. ¶ De quinta conſequentia đr ꝙ etiam non valet cum ãtecedens poſſet eſſe verum conſequẽte exiſtente falſo. Poteſt enim deus ſuſpendere actiones elementorum ⁊ contrariorum ipſis elementis conſeruatis: ⁊ debite adinuicem applicatis illo poſito antecedens eſſet verum conſequẽte exiſtẽte falſo. Et ad ꝓbationem p. đr negãdo conſequentiam. ſed oportet addere ad ãtecedens ꝙ eorum virtutes non ſuſpendũtur ⁊ ꝙ actiuitas vnius excedit reſiſtentiam alterius: licet tamen naturaliter loquendo elementa non poſſunt eſſe debito modo adinuicem applicata ſine actione vnius ad alteruꝫ.

Ad rationes queſtionis. ¶ Ad primam patet ſolutio ex dictis. ¶ Ad ſecundam đr ꝙ licet motus localis rectus in medio vniformi ſit velocior in fine q̃ in principio non tamen motus circularis naturalis ꝓcedens ab agente ſm intellectum ⁊ voluntatem huiuſmodi eſt motus celi. ¶ Ad tertiam dicitur ꝙ concluſio ꝑ ãte intelligitur de motibus ſimplicibus ⁊ non compoſitis cuiuſmodi eſſent tales motus in quibus ſiunt ſtationes ⁊ retrogradationes. Textus. De vocatis autem aſtris.

¶ Secundus tractatus vnum capitulum habet: ⁊ in ipſo agitur de aſtris: motu: figura: ⁊ ordine ipſorum.

De vocatis aũt aſtris cõſequẽs vtiqꝫ erit dicere ex quibꝰ conſtãt: ⁊ in quibus figuris: ⁊ qui motꝰ eoꝝ. ¶ Pro quibꝰ ſit prĩa cõcluſio. *Concluſio. j.* Aſtra ſunt de natura ſuoꝝ orbiũ pꝫ: qꝛ rationabiliſſimum eſt vnũ quodqꝫ eſſe eiuſdẽ nature cũ illis ex quibꝰ componitur: ſꝫ aſtra ſunt ꝑtes ſuoꝝ orbiuꝫ: pꝫ ꝑ antiquos ponẽteſ celũ eſſe ignem: qui dicũt etiam aſtra eſſe de natura ignis: igitur aſtra ſunt eiuſdẽ nature cum ſuis orbibꝰ. Et ſi querat aliquis quõ ab aſtris ⁊ a celo cauſatur calor in iſtis inferioribꝰ: cũ nec celũ nec aſtra ſint calida. Ad hoc đr ꝙ motꝰ velox natus ẽ calefacere: qꝛ ſi ſagitta cuiꝰ ꝑs anterior eſt plũbea velociter moueatur: tunc poterit ꝑs plũbea liquefieri. iõ celum ⁊ aſtra per motũ velocem calorem cauſant hic inferius. Et ſi q̃rat vlteriꝰ aliquis. ſi per motũ velocem cauſetur calor: quare celum ⁊ aſtra non calefiunt ſicut hec inferiora. Dicitur ꝙ hoc eſt: qꝛ non ſunt ſuſceptibilia caloris. Et ſi q̃ras tertio q̃ ſpera magis calefacit. Rñdetur ꝙ ſpera ſolis. naꝫ ſole appropinquãte ad nos: habemꝰ magnum calorem ipſo recedẽte: remiſſuꝫ habemus. ¶ Scđa concluſio: *Concluſio. ij.* aſtra nõ mouentur motu ꝓprio ab oriẽte in occidentem vel ecõtra: ſꝫ mouẽtur ad motum ſuoꝝ orbium. Probatur primo: qꝛ vel aſtra ⁊ orbes ſimul quieſcunt: ⁊ hoc non: qꝛ cũ terra quieſcat in medio mũdi non poſſet ſaluari diuerſitas q̃ nobis apparet in ortu ⁊ occaſu aſtroꝝ: vel ambo mouentur motibus diuerſis ſcđm ſpeciem: ⁊ hoc non: qꝛ aſtrum ⁊ celum eque cito perficiunt ſuas circulationes: ſꝫ huius cauſa non poteſt eſſe natura: qꝛ natura corpora maiora citius reuoluũtur: nec etiam caſus: quia in celo nihil fit a caſu: igitur non mouẽtur motibus ſpecie diſtinctis. vel aſtruꝫ mouetur ⁊ orbis quieſcit: ⁊ hoc non: quia tunc aſtrum diuideret orbem: relinquitur ergo ꝙ aſtrum mouetur ad motum ſui orbis. ¶ Secundo probatur: quia aſtra ſunt ſperica: ergo ſi moueantur motu proprio: mouebũtur motu volutationis vel circungirationis: ſed hoc apparet falſum de luna: alias macula que apparet in luna deberet nobis aliquando non apparere ipſa apparente: igitur aſtra non mouentur motu proprio. ¶ Tertio ꝓbatur: qꝛ ſi mouerẽtur motu ꝓprio: mouerentur motu ꝓgreſſiuo: ſꝫ hoc ẽ falſuꝫ: qꝛ habẽt figurã ſpericã q̃ eſt maxime inepta ad motũ ꝓgreſſiuũ. Relinqtur ergo ꝙ aſtra mouẽtur ad motũ ſuoꝝ orbiũ. ¶ Tertia cõcluſio: *Concluſio. iij.* ex motibꝰ aſtroꝝ nõ cauſant ſoni armonici ſicut dixerũt pythagorici qui mouebant duabus rõnibꝰ. Prima rõ pythagore. qꝛ ex motibꝰ magnoꝝ corpoꝝ gñatur ſonꝰ apud nos igitur ⁊ ex motibꝰ corpoꝝ celeſtium. Scđa eius rõ. qꝛ corpa celeſtia ſunt adinuicem hñ ꝓportionata: nõ ex talibus ꝓportionibꝰ cauſatur ſonꝰ armonicus. Et cũ querit eis quare nõ audimꝰ tales ſonos. Rñdebãt ꝙ ſicut malleatores eris nõ iudicãt ſe audire ſonos ꝓpter ꝯſuetudinẽ audiẽdi: ita qꝛ ſumꝰ a natiuitate aſſueti audire tales ſonos: ideo ipſos nõ percipimꝰ. Hoc tñ non obſtãte ꝓbat primo cõcluſio: qꝛ in magnis ſonis in iſtis inferioribus ſiũt magne violẽtie: ergo ſi corpa celeſtia cauſarẽt ſonos: illi facerẽt magnas violentias in iſtis inferioribꝰ: qđ tñ nõ eſt. Probat ſcđo: qꝛ nõ deberemꝰ audire alios minores ſonos: ſicut nec malleatores eris audiũt minores ſonos. Probat tertio: qꝛ corpa celeſtia nõ diuidũt mediũ citiꝰ q̃ frãgi debeat: ergo nõ cauſant ſonũ armonicũ. ¶ Quarta cõcluſio: *Concło. iiij.* ſicut ſunt aliqua aſtra nobis ꝓpinquiora ⁊ aliq̃ nobis remotiora: ita aſtra nobis propinquiora tardius mouent motu diurno: ⁊ velotius motu ꝓprio ⁊ econtra. Prima ꝑs ſupponit ex aſtrologia. Secunda pars patꝫ quia orbes ꝓpinquiores primo mobili in equali tẽpore maiorẽ circulũ deſcribunt q̃ orbes remotiores: ergo velotius mouent motu diurno. ⁊ cũ illi motui opponatur motus ꝓprius ſequit ꝙ tardius mouetur motu ꝓprio. *[illegible] motuuꝫ in ſpheraꝝ.* Naꝫ firmamentũ mouet in triginta ſex milibus annis. Saturnus in triginta annis. Iupiter in duodecim. Mars fere in duobus annis. Sol in vno anno. Venus autẽ ⁊ Mercuriꝰ fere ſimiliter. Et luna in vno menſe. ¶ Quinta cõcluſio: *Concło. v.* aſtra ſunt ſperice figure: patꝫ. tñ primo qꝛ minime mouẽtur motu ꝓgreſſiuo: ergo habent figurã illi motui repugnãtem q̃lis eſt figura ſperica. Iteꝫ luna eſt ſperice figure: igitur ⁊ quodlibet aliud aſtrum. Ans patet tũ primo: quia luna creſcit ⁊ decreſcit circulariter. Tuꝫ ſecundo: qꝛ quãdo ſol eclipſatur ꝓpter interpoſitionem lune: talis eclipſis eſt circularis: propter ſphericitatem lune

¶ Sed circa predicta queritur primo vtrũ motus orbiuꝫ debeant multiplicari ſecundũ diſtantiam eorum a primo celo. ita ꝙ primũ celum moueatur vno motu ſecundum duobꝰ tertiuꝫ tribus: ⁊ ſic conſequenter. Et videtur ꝙ non: qꝛ luna eſt inferior planeta: cum viſa ſit aliquãdo occultare marteꝫ ⁊ eclipſare aliquãdo alia aſtra: ⁊ tamen nõ mouet tot motibus: igit. ¶ Ad hanc q̃ſtionem đr ꝙ non. Nam ſicut eſt in aĩalibus: ita eſt in orbibus: cum corpora celeſtia ſint animata: ſed in animalibus ſunt quinqꝫ gradus. *Nota quinqꝫ gradꝰ aĩaliũ terreſtrium.* In primo ſunt animalia que ſine vlla mutatione ſemper habent ſanitatem. In ſecũdo animalia que vnico motu acquirunt ſanitatem: puta deambulando. In tertio que pluribꝰ motibus acquirunt ſanitatem: puta deambulatione ⁊ euacuatione. In quarto animalia q̃ non poſſunt obtinere ſanitatem: ſꝫ ſolum aliquid ordinatum in ipſam: puta bonam diſpoſitionem: et iſta ſunt alijs imperfectiora. In quinto illa q̃ nec ſanitatem: nec bonam diſpoſitionem cõſequi poſſunt: igitur in celeſtibus ſunt quinqꝫ gradus. *Quinqꝫ gradꝰ celeſtiuꝫ.* In primo ſunt ea que ſine mutatione attingunt eſſe perpetuum: ſicut deus. In ſecundo que illud attingunt vnico motu: ſicut primum mobile. In tertio ſunt planete ſuperiores ſole: qui attingunt eſſe perpetuum pluribus motibus. In quarto ſunt planete inferiores qui non attingunt eſſe perpetuum: ſed aliquid in ipſum ordinatum: qꝛ ſunt cauſe generationum et corruptionum. In quinto ſunt elementa: ⁊ potiſſimum terra: que nec attingit perpetuum: nec aliquid in ipſum ordinatum. Et ſic patꝫ ꝙ non oportet motum multiplicari ſecundum diſtantiam orbium a primo celo: quia non omnes orbes ad eundem finem ordinantur. ¶ Secundo queritur quare in octaua ſpera ſunt tot ſtelle: ⁊ non in alijs inferioribus ſperis. Ad hoc dicitur ꝙ hoc eſt primo: quia octaua ſpera eſt nobiliſſima: ⁊ non decoratur pluribus motibus: igitur oportet eam decorari pluribus ſtellis. Item alij orbes excedunt eam in motibus: ergo oportet ꝙ octaua ſpera excedat eos in ſtellis. Item octaua ſpera mouet alias ſperas et non excedit eas in motibus: igitur oportet eam alios orbes excedere in aſtris.

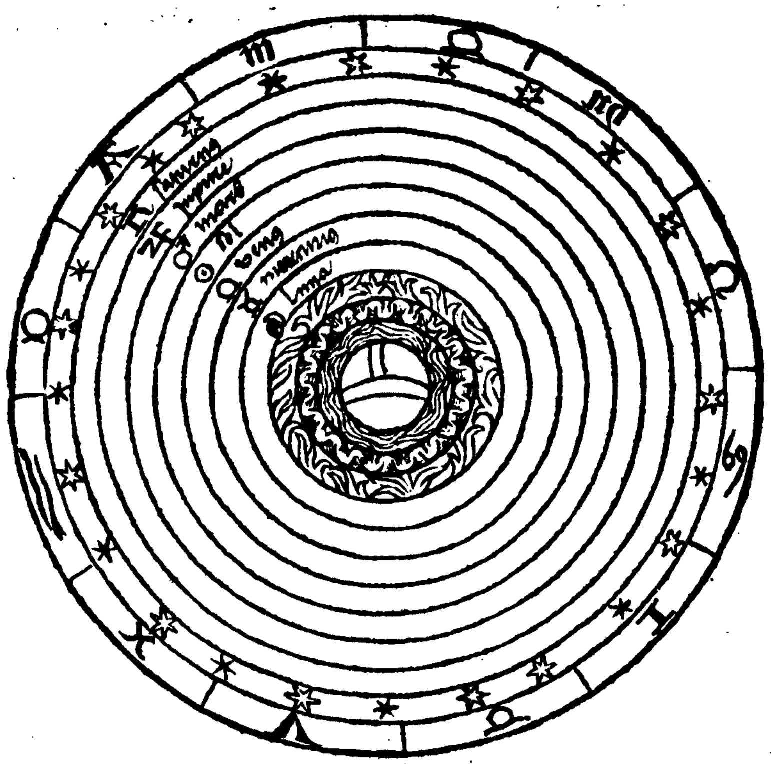

De vocatis. ¶ Iſte eſt ſcđs tractatꝰ huiꝰ libri in quo p. determinat de aſtris ꝛ ꝯtinet ſex capi. In primo determinatur de ſubſtãtia ſiue natura aſtrorũ. In ſcđo de motu aſtroꝝ. In tertio ꝙ ex motu aſtrorum non cauſatur ſonus armonicus. In quarto de ordine aſtrorum. In quinto de figuris aſtroꝝ. In ſexto determinatur de duabꝰ queſtionibus difficilibꝰ: capitula vi debũtur in ꝓceſſu. ¶ Dicit ergo primo ſicut conſiderã dum eſt de aſtris que ſit natura eoꝝ ꝛ q̃ eorum figure ꝛ qui motus. ✝. Rõnabilis aũt. ¶ Hic p. ponit concluſionẽ ꝑncipaliter intentã in iſto capi. ꝛ eſt talis: aſtra ſunt de naturis ſuoꝝ orbium: ꝓbat ſic p. q2 ps eſt eiuſdem nature cum ſuo toto. Rõnabile eni3 eſt vnũquodq3 ꝙ eſt ps alterius conſtare ex his ex quibus eſt: hoc eſt eſſe eiuſdem nature cum ſuo toto: ſed aſtra ſunt partes orbium in quibus ſunt: ergo ſunt eiuſdem nature cum ſuis orbibus. Minor p3 per dictum cõmentato. dicentis ꝙ ſtella eſt denſior ps ſui orbis. Dictam etiã cõcluſionem ꝓbat p. autoritate antiquoꝝ dicẽtium tam celum ꝙ̃ aſtrum eſſe ignem: ꝛ per ꝯñs aſtrum eſſe eiuſdem nature cum celo cu3 ſit in celo ſicut ps. Unde per hoc ꝙ antiqui dicunt celu3 ꝛ aſtra eſſe de natura ignis non bene dicunt: ſed in hoc ꝙ dicunt eſſe eiuſdem nature bene dicunt. ✝. Calor autem ab ipſis. ¶ Hic p. remouet aliqua dubia quoꝝ primum eſt: quomodo in celo ꝛ aſtris generatur calor in iſtis inferioribus cu3 celum ꝛ aſtra nõ ſunt ignea nec calida. Reſpondet p. ꝙ celu3 ꝛ aſtra calefaciunt iſta inferiora per motum ꝛ lumen. Nam motus localis velox natꝰ eſt calefacere: quod declarat per quodam ſignum ſenſibile. Nam ſi ſagitta cuius ps anterior ſit plumbea moueatur velociter per aerem poſſet ita velociter moueri ꝙ in tãtum calefieret vt ps plũbea liq̃fieret. Quõ autem motꝰ localis eſt calefactiuus videtur in metheororibus. ✝. Hec quidem. ¶ P. hic ponit ſecundã dubitationem q̃ talis eſt cum ex motu veloci calefiat aer: ꝛ ſimiliter ſagitta vtrũ ne celum ꝛ aſtrum calefiant cu3 velociſſime moueãtur. Reſpõdet p. ꝙ non: q2 nõ ſunt ſuſceptiua caloris ſicut iſta inferiora. ✝. Hoc maxime. Tertium dubium eſt: que ſperarum celeſtiu3 magis calefaciat. Reſpõdet p. ꝙ ſpera ſolis ꝓpter ſolem ſibi infixum. Uidemꝰ eni ꝙ ſole nobis appropinquãte intendit apud nos calor: et ſole a nobis recedente remittitur calor. Ex his cõcludit phũs ꝙ aſtra nõ ſunt de natura ignis.

Quoniam aũt. ¶ Iſtud eſt ſcđm capi. huiꝰ tractatus in quo p. determinat de motu aſtrorum intẽdens talem cõcluſionem. Q aſtra nõ mouentur motu ꝓprio ab oriente in occidẽtem nec econuerſo: ſed mouentur ad motum ſuoꝝ orbium. Probat p. tribus rõnibus. Quaꝝ prima eſt: q2 vel aſtru3 ꝛ orbis ſimul q̃eſcunt vel ambo mouentur motibus diuerſis ſm ſpeciem vel aſtrum mouetur ꝛ orbis quieſcit: vel orbis mouetur et aſtrum mouetur ad motum ſui orbis. Non poteſt dici primum: q2 cum terra ſemper quieſcat in medio mũdi vt videbitur in fine huiꝰ libri non poſſet aſſignari ratio diuerſitatis q̃ nobis apparet in ortu ꝛ occaſu aſtrorum. Nec poteſt dici ſm: quia cu3 aſtrum ꝛ orbis ſimul compleant ſuas circulationes vel hoc eſſet naturaliter vel a caſu. Non naturaliter: q2 motu naturali maiora corpora velocius mouentur minoribus: ꝛ hoc loquendo de maioritate ꝛ minoritate virtutis: ſed orbis eſt maius corpus ꝙ̃ aſtrum: ergo orbis citius complebit ſuam circulationem ꝙ̃ aſtrum. Nec põt dici ꝙ hoc fiat a caſu: q2 illa que fiunt a caſu fiunt raro: ſ3 illa que fiunt in celo fiunt ſꝑ eodẽmodo vel vt in pluribus: ergo aſtru3 ꝛ orbis non complent ſuas circulationes a caſu.

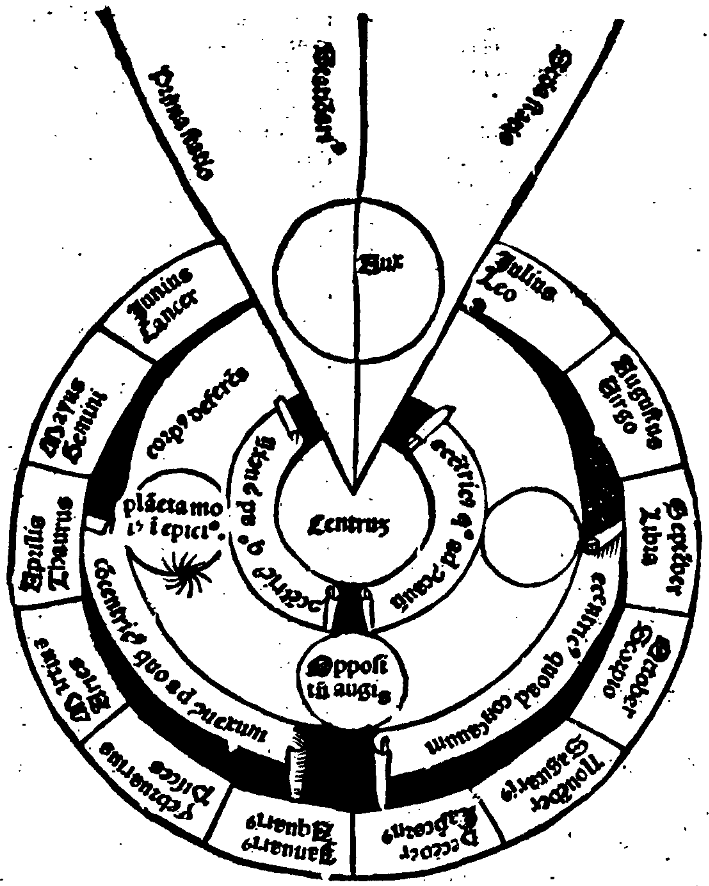

Nec põt dici tertiũ: ſc3 ꝙ aſtrũ moueãt ꝛ orbis q̃eſcat: q2 tũc ſeq̃retur ꝙ aſtrũ diuideret ſuũ orbẽ qđ ẽ falſu3: cu3 ſpe celeſtes ſint idiuiſibiles: ꝗ relinq̃tur q̃rtu3 mẽbrũ: ſc3 ꝙ orbis moueãt ꝛ aſtru3 moueãt ad motũ ſui orbis.

✝. Adhuc aũt. ¶ Scđa rõ talis ẽ. aſtra ſunt ſpica: ſ3 corꝑis ſperici nõ ſunt niſi duo motꝰ circa mediũ mũdi: ſc3 volutatio ꝛ circũgiratio: ꝗ ſi aſtra motu ꝓpo moueren̄t hoc eſſ3 altero illoꝝ motuũ qđ tñ falſu3 ẽ. igit̃ nõ moueãtur motu ꝓpo. Qđ aũt aſtra nõ moueãt motu circũgiratõis p3: q2 ſi vnũ aſtroꝝ moueret̃ tali motu: etiã alia aſtra tali motu mouerẽt̃. ꝛ ſi vnũ aſtroꝝ nõ ſic mouet̃ nec aliud. ſ3 luna nõ ſic mouet̃ cũ tũc ſeq̃ret̃ ꝙ facies ſiue macula appens in luna verteret̃ ita ꝙ illa ps q̃ nũc eſſ3 v̾ſus terrã eſſ3 poſtea v̾ſꝰ ptẽ oppoſitã: qđ tñ falſu3 ẽ vt p3 ꝑ expiẽtia3: ꝗ nullũ aliđ aſtrũ mouet̃ motu circũgiratõis. Q aũt nõ moueãt̃ motu volutatõis. P3: q2 tũc ẽt oporteret maculã lune aliq̃ñ v̾ti qđ falſũ eſt: igr̃. ✝. Adhuc aũt irrõnabile. ¶ Tertia rõ ẽ. ſi aſtra mouerent̃ motu ꝓpo ꝛ nõ ad motũ ſui orbis cũ nõ moueant̃ motu circũgiratõis nec volutatõis ſeq̃tur ꝙ mouerent̃ motu ꝓgreſſiuo: ſ3 hoc ẽ falſum: q2 illa q̃ debẽt moueri motu ꝓgreſſiuo debẽt hr̃e iſtrumẽta ſiue organa ad talẽ motũ req̃ſita: ꝛ figurã ad talẽ motũ aptã. ſ3 aſtra nõ habẽt inſtrumẽta nec organa ad talẽ motũ req̃ſita: nec figurã ad talẽ motũ aptã cum habeãt figurã ſpericã q̃ eſt ineptiſſima ad talẽ motũ. ergo aſtra nõ mouentur motu ꝓgreſſiuo.

Manifeſtũ aũt. ¶ Iſtud eſt tertiũ capi. huius tractatꝰ in quo p. oñdit ꝙ ex motu aſtroꝝ nõ cãtur ſonꝰ armonicꝰ. Et pmo narrat opionem pythagoricorum dicẽtiũ ex motu aſtroꝝ ſonũ armonicũ cãri ꝓpter duas rões. Quaꝝ pria ẽ ex motibꝰ corpoꝝ apđ nos fit ſonꝰ: ꝗ magis d3 fieri ſonꝰ ex motibꝰ corpoꝝ celeſtium cũ illa corpa ſint maiora ꝛ velociꝰ moueãt̃. ¶ Scđa rõ talis ẽ. corpa celeſtia ſunt adinuicẽ bñ ꝓportionata in magnitudinibꝰ diſtãtijs ꝛ velocitatibꝰ motuũ ꝛ ex talibꝰ ꝓportionibꝰ ꝓuenit armonia in ſonis: ꝗ videt̃ ꝙ orbes ſuis motibꝰ ꝛ aſtra cauſant ſonos armonicos. Et vlteriꝰ dicũt iſti ꝙ illos ſonos nõ ꝑcipimꝰ ꝓpter ꝯſuetudinẽ q2 ꝯſueti ſumꝰ eos audire a natiuitate. Iđ ꝓbãt ꝑ vnũ ſimile. Nã videmꝰ ꝙ ꝯſueti audire magnos ſonos ſicut malleatores ꝓpter ꝯſuetudinẽ audiẽdi ſonos ſuoꝝ malleorum nõ iudicãt ſe audire illos ſonos. Iſtud ãt deſtruit p. ſic: q2 videmꝰ ex magnis ſonis magnas violẽtias fieri plãtis ꝛ corꝑibꝰ inaĩatis: ꝗ ſi fierẽt magni ſoni ex motibꝰ corpoꝝ celeſtiũ maxioꝝ ꝛ velociſſime motoꝝ cauſabũtur maxĩe violẽtie ĩ iſtis inferioribꝰ. Etiã ſi malleatores ſonos ſuoꝝ malleoꝝ nõ audiãt ita nec minores: ꝗ etiã ſi ſonos corpoꝝ celeſtiũ ꝓpter cõſuetudinẽ nõ ꝑciperemur cũ illi ſm pythagoricos ſunt maxĩ ſequit̃ ꝙ nullos alios ſonos etiã ꝑcipe debeamꝰ.

✝. S3 rõnabiliter. ¶ Hic p. põit ꝯclõem ꝑncipaliter intentã in iſto ca. ꝛ ẽ talis ꝙ orbis ꝛ aſtra nõ cauſant ſonũ armonicũ ſuis motibꝰ. Probat ſic p. q2 q̃cũq3 corpa cauſant ſonũ armonicũ ſuis motibꝰ diuidũt ꝛ frãgunt aliqđ mediũ cuiꝰ ꝙ̃ natũ eſt frãgi: ſ3 orbes celeſtes vel aſtra nõ diuidũt aliqđ mediũ cũ nõ moueãtur ꝑ medium ſm illã ꝓportõem. ¶ Querit̃ quare hic p. deteriat de ſonis armonicis. Rñdet̃ ꝙ hoc facit ad oñdendũ ꝙ

aſtra non mouentur motu ꝓprio totaliter diſtincto a motu ſui orbis: ⁊ hoc concludit negatiue ſic. Aſtra nō cauſant ſonos armonicos: ergo nō mouentur motu ꝓprio ſiue per ſe.

De ordine aūt. ¶ Iſtud eſt quartū cap. hui⁹ tractat⁹: in quo p. determīat de ordine aſtroꝝ dic. ꝙ ex aſtrologia debem⁹ ſuppōere ꝙ aliq̄ aſtra ſunt priora: hoc ē nobis ꝓpinquiora: ⁊ aliqua poſteriora: hoc ē nobis remotiora. T. Accidit aūt. ¶ Ponit p. ꝯclōnē in hoc ca. intētam q̄ talis eſt: ꝙ orbes ſupmo orbi mobili ꝓpinquiores motu ipius p̄mi mobilis veloci⁹ mouētur: ⁊ motu ꝓpo tardi⁹. Pȝ qno ad primā ptem: qr orbes ꝓpinquiores p̄io mobili in equali tpe maiores circulos deſcribūt q̄ diſtātiores: ḡ veloci⁹ mouētur q̄ diſtātiores: ⁊ cū mot⁹ p̄mi mobilis quodāmō ꝯtrariat motib⁹ alioꝝ mobiliū: ſeq̄tur ꝙ illud qḋ veloci⁹ mouet motu primi mobilis: tardi⁹ mouet motu ꝓpo. Celū eīm ſtellatū motu ſuo ꝓpo ptrāſit circulū in .xxxvj. milib⁹ ānis orbis ſaturni ī .xxx. ānis orbis iouis in .xij. ānis orbis martis in duob⁹ ānis. ſol ven⁹ ⁊ mercuri⁹ fere vniformiter: ſcȝ in vno āno. Orbis aūt lune in vno mēſe. Secundū eīm ptholomeū firmamētū ſiue celū ſtellatū tribus motib⁹ mouet ſcȝ motu diurno ab oriēte ī occidētem quē cōplet in .xxiiij. horis. Et motu acceſſus ⁊ receſſus quē pficit in .lxxx. ānis. Et alio motu ꝓpo ab occidēte in oriētem quē cōplet in .xxxvi. milib⁹ ānis.

Thes motuuȝ olm ſpheraꝝ.

Figurā aūt. ¶ Iſtud eſt q̄ntū ca. hui⁹ tractatus in quo p. determīat de figura aſtroꝝ ponēs talē ꝯclōnem aſtra ſunt ſpice figure. Hāc ꝯclōem ꝓbat p. duab⁹ rōnib⁹. Quaꝝ p̄ia eſt. illa q̄ ſunt minime mobilia motu ꝓgreſſiuo ⁊ ineptiſſimā hn̄t figurā ad illū motū ſunt ſpice figure. ſȝ aſtra ſunt hmōi. ḡ aſtra ſunt ſpice figure. T. Adhuc āt. ¶ Scḋa rō eſt. ſicut ē de vno aſtroꝝ: ita dȝ eē de alijs. ſȝ luna ē ſpice figure. ḡ ⁊ alia aſtra ſunt ſpice figure. Minor pȝ duplici ſigno. p̄mū eſt: qr luna creſcit ⁊ decreſcit ſm portiōes arcuoſas: ita ꝙ qn̄ augmētat fit p̄io arcuoſa donec appeat ſemicirculus ⁊ tūc eſt ſemiplena ⁊ tādē augēt ſic ꝙ appet circulariter plena. Scḋm ſignū eſt: qn̄ fit eclipſis ſolis ꝓpter īterpōnē lune fit arcualiter ꝓpter ſpicitatē lune: ergo ſignū eſt ꝙ luna eſt ſperice figure.

Duab⁹ aūt ¶ Iſtud eſt ſextū ca. hui⁹ tractat⁹ in quo p. determīat de duab⁹ q̄ſtionib⁹ difficilib⁹. d. p̄mo ſic: ꝙ ꝯſiderādū ē de duab⁹ q̄ſtiōib⁹ q̄s oēs vocāt merito difficiles. Et ſi aliq̄s termīet dubitatōes dȝ terminare eas ꝓpter amorē ſcie: ⁊ ꝓmptitudo dicēdi dȝ magis reputari ad verecūdiā hoc ē modeſtiā q̄ ad audatiā hoc ē p̄ſumptōeȝ ⁊ ſupbiā. T. Adhuc āt. ¶ Hic p. mouet primā q̄ſtiōeȝ q̄ talis ē. vtꝝ mot⁹ orbiū celeſtium debeāt multiplicari ſȝ ꝓportiōeȝ diſtātie orbis ad primū celū. ita ꝙ ſi p̄mū celū moueat vno motu: ſȝ mo nebit duob⁹: tertiū trib⁹: ⁊ ſic deīceps cui⁹ oppoſitū nobis appet. Sol eīm paucioib⁹ motib⁹ mouet q̄ alij orbes ſupiores planetaꝝ. Silr luna ſȝ Arl. paucioribus motib⁹ mouet q̄ alij plāete T. Palā aūt. ¶ Hic p. ſuppōit ꝙ luna ē inferior plāeta: qr luna exn̄s ſemi plena viſa fuit occultare martē. Etiā aliq̄ aſtrologi alia aſtra viderūt eclipſari p lunā qḋ nō eēt niſi luna eēt inferior plāeta. T. Et hic itaq̄ ¶ Hic p. mouet ſcḋaȝ q̄ſtiōeȝ q̄ talis eſt. q̄re in ſupma ſpa ſunt tot ſtelle ⁊ in qualibȝ ſpa inferiori nō ē niſi vna ſtella. Iſte aūt q̄ſtiōes vt d. p. indigēt maiori ſubtilitate: rōnabile tn̄ eſt de talibus aliqḋ ꝓbabiliter dicere. T. Sȝ ⁊ nos. ¶ Hic p. ſoluit primā dubitatōeȝ ⁊ p̄mittit tres ſuppōnes. Quaꝝ p̄ia talis eſt: ꝙ corpa celeſtia ſunt aīata ⁊ hoc aīa nō inherente ſȝ aſſiſtēte. T. Et aūt optime. Scḋa ſuppō eſt. ꝙ optime ſe habēs nō indiget actione. T. Eſt autē. Tertia ſuppoſitio eſt ꝙ in paucis hoc ē ſemel vel bis facile eſt dirigere: hoc ē bene agere: ſȝ in multis hoc eſt multotiēs eſt difficile. T. Propter hoc. ¶ Hic p. vult ſoluere dictā q̄ſtiōem ⁊ pro ſolutiōe vnā ſimilitudineȝ adducit: qr ſicut eſt in aīalibus: ita videt eſſe in orbibus celeſtib⁹: ſȝ in aīalib⁹ ſic eſt ꝙ q̄dam ſunt aīalia q̄ ſemp ſunt ſana ⁊ habēt ſanitatē abſq̄ vlla mutatiōe ⁊ motu: ⁊ illa ſunt in primo gradu aīaliuȝ: ſȝ in ſcḋo gradu ſunt aīalia q̄ ſanitatem cōſequūtur vna actiōe vel vno motu: puta de ambulatōe. In tertio gradu ſunt q̄ conſequūtur ſanitatē plurib⁹ actionib⁹ ⁊ motib⁹: puta ambulatione ⁊ euacuatiōe. In quarto gradu ſunt illa que cōſequi nō poſſunt ſanitatem: ſȝ bene cōſequūtur aliq̄d ordinatū in ſanitateȝ. Et lȝ iſta qn̄q̄ paucioib⁹ motibus mouētur q̄ illa q̄ ſunt in tertio gradu tn̄ iſta ſunt impfectiora cū non attingūt bonū ita pfectuȝ. In quinto gradu ſunt illa q̄ nec habēt ſanitatē nec aliq̄d ordinatū in ſanitatē cōſequi pn̄t ⁊ iſta manēt immobilia: ſicut ⁊ prima de p̄io gradu. ¶ Conformiter pn̄t dari q̄nq̄ gradus entiū in vniuerſo. In p̄io gradu ponitur p̄ia cā q̄ ſine aliqua mutatiōe eſſe ſempiternū attingit in ſcḋo gradu ponitur p̄mū mobile qḋ vnico motu eſſe ſempiternū ꝯſeq̄tur. In tertio gradu ſunt plāete ſupiores ſole q̄ plurib⁹ motib⁹ ad illud eſſe ꝯtingūt In q̄rto gradu ponit ſol ⁊ alij planete eo inferiores q̄ ſuis motib⁹ ꝓprijs eſſe ꝑpetuū nō attingūt: ſȝ aliqḋ ordinatū in ipm cū ſint cāe corruptionū ⁊ gn̄tionū. In v. gradu ſunt elemēta ⁊ potiſſime terra q̄ neceſſe ꝑpetuum nec aliqḋ ordinatū ad ipm attingūt. Ex his pȝ ꝙ nō opȝ mot⁹ orbiū celeſtiū multiplicari ſm ꝓportōem orbis ad ſupmū celū. Pȝ: qr nō oēs mot⁹ orbiū ordinātur ad eūdē finē immediatū. ḡ nō opȝ mot⁹ eoꝝ ſic multiplicari: ſȝ mot⁹ orbiū qui imediate ordinātur ad vnū finē debēt multiplicari ſm illā ꝓportiōeȝ. T. Dubitare aūt. ¶ P. hic ſoluit ſcḋaȝ dubitatōeȝ aſſignādo tres cās. Quaꝝ p̄ia eſt: qr octaua ſpera eſt ſupma ⁊ nobiliſſima inter ſpas q̄s ponit p. ḡ rōnabile ē ꝙ ipa ſit magis decorata vel plurib⁹ motib⁹ vel plurib⁹ ſtellis: ſȝ nō plurib⁹ motib⁹ eſt magis decorata cū ſolū vno motu diurno moueat. ergo rōnabile ē ꝙ ſit decorata multitudine ſtellaꝝ. Nobilitas p̄mi celi pt attēdi ex pte trium. Primū eſt: qr ipm ē ꝓpinqui⁹ p̄io motori. Scḋo: qr oēs alios celos ꝯtinet. Tertio: qr hȝ motū velociſſimū. T. Erit aūt. ¶ Scḋa cā eſt: qr ſicut p̄mū celū alios celos excedit in aſtris: ita alij excedūt ipm in motibus ⁊ ita vt eēt q̄dā adequatio primū celū hȝ vnū motum ⁊ plura aſtra: alij celi habēt plures mot⁹ ⁊ vnum aſtrū. T. Et adhuc. ¶ Tertia cā eſt: qr p̄muȝ celū mouet oēs celos inferiores ⁊ per ꝯn̄s hȝ determīataȝ ꝓportionem in virtute ſm quā excedit ⁊ aliud excedit ⁊ iō ad ſaluādū hmōi ꝓportōeȝ ꝯueniēs fuit vt ī p̄io celo mobili eſſent plura aſtra ⁊ in alijs inferiorib⁹ tn̄ vnū. ¶ Alterius eſt notādum ꝙ pro quolibet planeta excepto ſole preter circulos ecentricos imaginatur circulus epiciclus in quo epiciclo planeta eſt infixus ⁊ ad eius motū mouetur. Unde epicicl⁹ eſt quidā paru⁹ orbis non ꝯtinēs centrū mūdi: ſed eſt in circūferentia circuli deferentis ⁊ ibi hȝ centrū ſuuȝ. Et dr̄ ab epi qḋ eſt ſupra ⁊ ciclus quaſi circulus exiſtens ſupra circulum deferentem ⁊ in hmōi epiciclo quatuor ſunt pūcta imaginanda. Primum eſt: qḋ eſt magis ꝓpinquum centro terre ⁊ vocatur oppoſitū augis epicicli. Secunduȝ eſt ſibi oppoſituȝ ⁊ vocatur aux epicicli. Tertiū eſt quod equaliter diſtat a duobus primis verſus oriens: ⁊ vocatur ſtatio prima: ⁊ ſibi oppoſitum vocatur ſtatio ſecūda. Unde planeta rōne ſui epicicli dr̄ qn̄q̄ ſtatiōarius: qn̄q̄ directꝰ: ⁊ qn̄q̄ retrogradari⁹. Un̄ qn̄ planeta eſt in aliqua ſtationū: tunc dr̄ ſtationari⁹: qr tūc planeta appet ſtare. ⁊ nō apparȝ velocitari ꝓpter motū epicicli. Sȝ qn̄ eſt in oppoſito augis epicicli: tūc dr̄ retrogradari⁹: quia mot⁹ eius videtur retardari: eo ꝙ mouet ꝯtra motū ecētrici. Et qn̄ ē in auge epicicli: tunc dr̄ direct⁹: qr mot⁹ ei⁹ apparȝ velocitari. Nā tūc mot⁹ ei⁹ in ecētrico iuuat p motū epicicli. ¶ Et ſi q̄ratur cū ī luna ponatur epiciclus: quō pōt ſaluari ꝙ ipa mouet in eo: ſine diuiſione: ꝯdēſatōe: vel penetratōe. Rn̄r ꝙ bene ſaluat: qr non eſt imaginandū ꝙ epicicl⁹ lune exeat ſupficiē ꝯcauā vel ꝯuexā ecētrici. ⁊ ſilr luna nō exit ſupficiē ꝯuexā epicicli: ⁊ ideo nō opȝ fieri diuiſionē orbis ꝯdenſatōem vel penetratōem.

Dubitatur ~~quarto~~ vtrū ſint octo ſpere celeſtes: ita ꝙ non plures nec pauciores ¶ Et arguit ꝙ nō ſunt plures: qr ſi eſſent plures ſpere celeſtes: vel eſſent ꝯtinue vel ꝯtigue: ſȝ nullū eſt dicendū igit. Maior eſt nota: ⁊ minor ꝓbatur. p̄mo ꝙ nō ꝯtinue: qr ꝯtinuoꝝ eſt idē mot⁹ q̄nto metap. ſed ſperaꝝ celeſtiū nō eſt idē motus: imo diuerſi: ḡ nō ſunt ꝯtinue. Nec pt dici ꝙ ſint cōtigue qr eadē eſt diſtātia a cētro mūdi vſq̄ ad ſupficiē ꝯuexā ſpere inferioris: ⁊ ſupficiē ꝯcauā ſpere ſibi īmediate: ḡ nō ſunt ꝯtigue: ꝯn̄a pȝ. qr alias eadē linea terminaret ad ſupficiē ꝯuexā ſpere inferioris: ⁊ ꝯcauā ſpere ſupioris ſibi īmediate. ¶ Deinde arguit ꝙ ſint plures celi q̄ octo. Preter celos motos ponendū eſt vnuȝ celū q̄ſcens: ḡ plures ſunt ſpere q̄ octo. ꝯn̄s ptȝ. qr ex pte celoꝝ motoꝝ nō pn̄t ſaluari appētie ⁊ diuerſitates ꝯtingētes ī diuerſis regiōib⁹ terre: ḡ tales diuerſitates dn̄t reduci ad vnū celū q̄ſcens p̄ter celos motos. ꝯn̄a eſt nota: ⁊ an̄s pȝ: qr magne ſunt diuerſitates effect⁹ ⁊ in morib⁹ hoīm taȝ in oriente q̄ in occidente: nō ꝙ talis diuerſitas nō poſſit ſaluari ex pte celi moti pȝ. qr q̄cūq̄ ptes celi moti nūc ſunt in oriēte poſtea erūt in occidente. Et nō eſt rō q̄re nō haberēt efficaciā in oriente eandē q̄ hn̄t in occidēte ⁊ ecōtra: igit ponendū ē celuȝ quieſcēs hn̄s ptes diuerſas ad ſaluādas hmōi diuerſitates effectuū. ¶ In oppoſitū arguit auctē p. q̄ nō poſuit plures ſperas q̄ octo. Pro ſolutōe dubij eſt.

Sciendū ꝙ ille termin⁹ ſpera celeſtis ī ꝓpoſito dȝ accipi ꝓ aggregato ex orbib⁹ ptialib⁹ reqſitis ad motū ſtelle. vel ꝓ vnico orbe reqſito ad motū plurium ſtellaꝝ fixaꝝ: ⁊ ſcḋm ptholomeū ꝓ quolibȝ planeta ponēdi ſunt tres orbes partiales ecētrici: ſcȝ duo exteriores ⁊ vnus medius: qui vocatur circulus deferēs corpus planete: ⁊ illi tres orbes reputātur ꝓ vna ſpera celeſti totali.

Notandū .ij. ꝙ phūs ⁊ aſtrologi fuerūt moti ponere octauā ſperā hac de cauſa. quia viderūt illam magnā multitudinē ſtellaꝝ cōtinue ſe habere in equali diſtantia ad aliā: ita ꝙ vna non eſt magis ꝓpe aliā vno tempore q̄ alio: ideo ꝓ illa multitudine poſuerūt octauam ſperā in qua omnes ſtelle figūtur ſicut clau⁹ in rota: ⁊ ad motuȝ illius ferūtur. ¶ Poſtea coacti fuerunt ponere ſeptē orbes vel ſperas pro ſeptē planetis hac de cauſa: quia viderunt ꝙ ſepteȝ planete difformiter mouentur: ⁊ qn̄q̄ ſunt ꝓpinquiores: ⁊ qn̄q̄ diſtātiores: ideo ad hoc ſaluandum coacti fuerunt ꝓ quolibet ponere vnam ſperaȝ. quia planeta nō mouet ſicut piſcis in aqua diuidēdo ſuū orbē. ¶ Sed de ordīe iſtorum ſepteȝ planetarū inter aſtrologos fuit controuerſia. Quidam eīm primo poſuerunt ſaturnū ⁊ ſperā ei⁹: deinde iouē. deinde martē: deīde mercuriū: deinde venerem: poſtea ſolem: ⁊ vltimo lunam. Alij vero econuerſo ordinauerunt: quia poſt marteȝ poſuerunt venerem: ⁊ deinde mercurium. ⁊ in ſexto loco ſolem. Et motiuum fuit. quia ſi mercuri⁹ ⁊ venus ponerētur ſub ſole: deberēt eclipſare ſolem: ſicut luna: ſed hoc ē falſuȝ: igitur. Sed iſti deficiūt vt dicit ptholome⁹ ideo ſm eū ſic ordinētur. qr p̄mo ponitur ſaturn⁹: ſcḋo iupiter: tertio mars: quarto ſol: q̄nto ven⁹: ſexto mercuri⁹: ſeptīo luna: ita ꝙ ſol eſt in medio ſepteȝ planetaꝝ ſicut rex ⁊ princeps eoꝝ. ⁊ de ordīe iſtoꝝ habetur iſte ꝟſus. Poſt ſim ſum ſeq̄tur vltima luna ſubeſt. intelligēdo p p̄mā litterā hui⁹ termī ſim: ſcilȝ p ſ. ſaturnū. p i iouē: per m martem. Et p p̄mā litterā hui⁹ termī ſum: ſcȝ p ſ. ſoleȝ: p u venerē: per m mercuriū. ¶ Et ad motiuū alioꝝ pōt rūderi ꝙ ꝓpter alterā iſtaꝝ cauſaꝝ vel ambas ſil ven⁹ ⁊ mercuri⁹ nō eclipſant ſolē. P̄ia cauſa eſt magna raritas illoꝝ planetaꝝ: ſic ꝙ ꝓpter raritatē eoꝝ nō īpeditur trāſit⁹ radioꝝ ſolis vſq̄ ad nos: q̄liter nō eſt de luna: quia hȝ corp⁹ valde opacū. Scḋa cā pōt eē magna diſtantia illoꝝ planetaꝝ a viſu nr̄o. Nā illi planete pl⁹ diſtant a nobis q̄ luna: ideo qn̄ opponūtur diametraliter inter nos ⁊ ſolē: nō impediūt tranſitū radioꝝ ſolariū: qr nō pn̄t facere vmbrā vſq̄ ad nos. ¶ Iſtis notatis ponūtur alique ꝯcluſiones: quarū p̄ma eſt.

Concluſio .i. Ponende ſunt ſeptē ſpere celeſtes ꝓ ſeptem planetis erraticis. ꝓbatur ſic. Illud eſt ponendū in phīa naturali: p qḋ ſaluant apparētie ⁊ diuerſitatis in motib⁹ planetaꝝ: ⁊ ſine quo nō pn̄t ſaluari ille appentie: ſed ponēdo ſeptē ſperas ꝓ ſeptē planetis ſaluent appentie: ⁊ nō ponendo nō pn̄t ſaluari: igitur. maior eſt nota ⁊ minor ꝓbatur: qr ponendo ſeptem ſperas ſaluam⁹ diuerſitatē motuū planetaꝝ: q̄ ⁊ qn̄q̄ ſunt ꝓpinquiores ⁊ qn̄q̄ diſtantiores: qn̄q̄ ꝯiūgūtur ⁊ qn̄q̄ diametraliter opponunt. Saluatur etiā ponendo ꝙ q̄libet ſpera hȝ motū ꝓpriū diſtinctū a motu alteri⁹: qr vna mouet veloci⁹ et alia tardi⁹. Sȝ ꝙ non poſſit aliter ſaluari: pȝ. qr ſi eēnt oēs illi planete ī vna ſpera: cū nō moueant ſicut piſcis in aqua: ſemp eſſent in eadē ꝓpinq̄tate ⁊ diſtantia: cui⁹ oppoſitū apparet ad ſenſum. ¶ Scḋa ꝯcluſio. Ponenda eſt octaua ſpera ꝓ ſtellis fixis. ꝓbatur ꝯcluſio. q̄a ille ſtelle cōtinue apparent in eadē diſtantia ⁊ ꝓpinquitate adinuiceȝ ⁊ ſe hn̄t difformiter reſpectu ſepteȝ planetaꝝ: qr qn̄q̄ ſunt ꝓpinquiores ⁊ qn̄q̄ diſtantiores vt ptȝ ad expientiaȝ ergo ꝓ illis ponenda eſt vna ſpera. ¶ Tertia ꝯcluſio. Preter octauā ſperaȝ ponēda eſt nona ſpera. Pro cui⁹ ꝓbatōe ponūtur q̄tuor ſuppōnes quaꝝ p̄ma eſt. ꝙ octaua ſpera mouet duobus motib⁹: ſcȝ motu diurno ab oriente in occidēte: ⁊ hoc in .xxiiij. horis ſup poloſ mūdi: ⁊ motu ꝓprio ecōtra ſupra polos zodiaci in centuȝ annis p vnū gradum ſm ptholomeū. Hec ſuppō ptȝ p actoreȝ de ſpera. ¶ Scḋa ſuppoſitio eſt. Eadē ſpera celeſtis non mouetur plurib⁹ motib⁹ ab eadeȝ intelligētia: pȝ. quia cū illa ſit oīno ſimplex et indiuiſibilis: nō pōt īmediate ꝓducere diuerſos motus in eodē mobili ſimplici. ¶ Item ſi hoc nō eſſet verū: ſeq̄retur ꝙ eideȝ corpi ſimplici ineſſent diuerſi mot⁹ ſimplices ſm naturam ꝙ eſt ꝯtra p̄dicta. ¶ Tertia ſuppō eſt. ꝙ eideȝ ſpere celeſti: nō ſunt approp̄ate plures intelligētie. pȝ: q̄a aliter ꝓceſſus arl. xij. methap. vbi ex nūero orbiū celeſtiū ꝯcludit numeꝝ intelligētiaꝝ nō valeret. ¶ Quarta ſuppō eſt: ꝙ ſpera ſuperior nō mouetur ab intelligētia inferiori: ſȝ poti⁹ ē ꝯtra. vt pȝ. xij. methaph. Tūc ꝓbat ꝯcluſio ſic. octaua ſpera duob⁹ motib⁹ mouet vt ptȝ p p̄maȝ ſuppōnem: ⁊ nō mouet illis ab intelligētia ſibi approp̄ata vt pȝ p ſcḋam. nec mouet illis motib⁹ a plurib⁹ ſibi appropriatis vt ptȝ p tertiā. nec mouetur vno illoꝝ motuū ab intelligētia ſpe inferioris ⁊ alio ab intelligentia approp̄ata: ḡ relinq̄tur ꝙ mouet vno illoꝝ motuū ab intelligentia ſibi appropriata: ⁊ alio ab intelligentia ſpere ſupioris: ⁊ illa eſt nona: ergo ꝯclō vera.

In paucis facile eſt dirigere: in multis aūt difficile.

Quinq̄ grad⁹ terreſtriū aīalium.

Quinq̄ grad⁹ entiū vniuerſi.

Concluſio quarta. eſt ponenda decima ſpera mobilis. ꝓbatur ſupponēdo quattuoꝛ ƥdictas ſupꝑoſitōes. Et ſupponendo vltra ꝙ octaua ſpera moueꝶ trib⁹ motib⁹ ſcȝ motu diurno motu ꝓꝑꝛio ⁊ motu titubatōis ſuper capita arietis ⁊ libꝛe. Hec ſuppō ptȝ per aſtrologos qui tales mot⁹ expti ſunt qꝛ ꝯptū eſt ꝙ polus eſt qñqȝ magis eleuat⁹ ⁊ qñqȝ min⁹: ⁊ hoc non poteſt ſaluari niſi per motū titubatōis. quib⁹ ſuppoſitis ꝓbatur ꝯcluſio ſicut ƥcedens.

Concluſio qnta ƥter celos motos ponendū eſt vnū celū qeſcens vel nō motū pȝ pmo auc̄te theol. Scdo ꝓbaꝶ illud celū ponēdū empireū ſup celos motos. Scdo ꝓbaꝶ illud eſt ponendū in ſcia naturali ꝑ qđ ſaluātur appentie ⁊ diuerſitates i ꝟtutibꝯ pōnū ⁊ i effectib⁹ appētib⁹ in hoc mūdo in diuerſis regionib⁹ terre ⁊ ſine quo nō pñt ſaluari:ſed ſine tali celo qeſcēte nō pñt ſaluari huiuſmodi diuerſitates effectuū:igiꝶ tale eſt ponendum maioꝛ ē nota minoꝛ ꝓbaꝶ pmo. ꝙ nō ſufficiēter poſſint diſtingui ꝟtūe pōnuȝ ex natura rei i celo vt ꝓbatū eſt in vna qſtione ƥcedenti ꝙ etiā nō poſſit ſaluari diuerſitas effectuū in oriente ⁊ occidēte:qꝛ quicūqȝ planeta aſpicit terrā i oriēte poſtea aſpicit terrā in occidēte et ecōtra. igiꝶ ex pte illi⁹ aſpect⁹ nō pt ſaluari tāta diuerſitas effectuū. Sȝ ponēdo celū qeſcēs optīe ſaluātur p̄dicte diuerſitates effectuū:ponēdo ꝙ tale hēat aliā ꝟtutē i oriēte ⁊ aliā in occidēte aliā in meridie ⁊ aliā in angulo noct[.] aliā in polo artico. ⁊ aliā i polo ātartico Et ad pmā rōnem dubij dꝛ ꝙ ſunt ꝯtigue ⁊ ad ꝑꝛobationē dꝛ ꝙ eadē ē diſtātia diuerſimode tñ teriaꝶ:qꝛ ad vnā ſupficiē teriaꝶ iclusiue ⁊ aliā excluſiue. Ad ſcdaȝ pȝ ſolutio ex qnta ꝯcluſiōe. Et ad auctoritatē poſt oppoſitum dꝛ ꝙ loc⁹ ab auctoritate nō tenet negatiue.

Queritur vtrum aſtra moueātur ꝓꝑꝛio motu diſtincto a motib⁹ ſuoꝝ oꝛbiū. Et videꝶ ꝙ ſic:qꝛ aſtra ſunt coꝛpa naturalr diſtincta a ſuis oꝛbib⁹:ḡ hñt motū ꝓꝑꝛiū aliū a motu ſuoꝝ oꝛbiū. ꝯña ptȝ:qꝛ oē coꝛpus ſimplex naturale aliquo motu ꝓꝑo naturalr ē mobile ¶ Scdo ſic:aſtra ſunt ſpice figure:ſȝ figura ſperica eſt apta ad motū ſaltē circularez: ḡ aſtra apta nata ſunt moueri aliquo motu cū alias fruſtra eēt data tal̄ figura. ¶ Tertio ſic:aſtra apparēt moueri de oriēte ad occidentē aut igiꝶ moueꝶ ƥter naturā aut ẜm naturaȝ. Non ƥter naturā qꝛ in coꝛpoꝛib⁹ celeſtib⁹ nihil eſt ƥter naturā ſiue violēte:ḡ aſtra moueꝶ ẜȝ naturā. ¶ Quarto ſic:aſtra aliqñ apparēt ſcītillare qđ nō eſſet niſi aliqualiter mouerenꝶ ƥter motū ſuoꝝ oꝛbiū:ergo.

In oppoſitū eſt p. in ſcdo capi. ſcdi tractat⁹

Pro ſolutione queſtionis.

Sciendū eſt pꝛimo. Q[ ]dupl͛r pōt intelligi aſtra per ſe moueri. Unomō ꝙ ꝑ ſuas naturas moueanꝶ lȝ hoc ſit cum oꝛbe ⁊ ad motū oꝛbis ſicut ps moueꝶ ad motū toti⁹ vel ꝯtentū ad motū ꝯtinētis ⁊ iſto mō aſtra bñ dicūtur moueri ꝑ ſe cū nec moueātur ꝯtra eoꝝ naturas:nec ꝑ violētiā. Alio mō pōt itelligi ꝙ aſtra moueantur ꝑ ſe:ſic ꝙ nō ad motum alterius et hoc contigit dupliciter. Unomō ꝙ moueanꝶ de oriēte ad occidentē per ipm oꝛbē diuidēdo ipm. Alio mō ꝙ moueanꝶ circū giratiue circa cētrū ꝓꝑꝛiū ⁊ ſupꝛa polos ꝓꝑos ⁊ iſtis duobus modis aſtra nō mouētur ꝑ ſe. Un̄ iſta duo nomina ſcȝ aſtrū ⁊ planeta:ſic inter ſe differūt. nā aſtruȝ diciꝶ ſtella fixa in octaua ſpera exñs. Et dꝛ ꝓ tāto fixa qꝛ ſemꝑ in equali eſt diſtantia ⁊ ꝓꝑinquitate in oꝛdine:ad alias ſtellas eiuſdē celi. Sed planeta diciꝶ eſſe ſtella errāta cū nō ſit ſemꝑ in equali diſtantia ⁊ ꝓꝑinquitate in oꝛdīe ad alios planetas. Iſtud tamē nomē ſtella eſt nomē cōe ad iſtos duos terminos ſcȝ aſtruȝ ⁊ planeta: capiendo ꝓꝑe iſtū terminū aſtruȝ. In ꝓꝑoſito tamen capitur ille termin⁹ aſtrū large vt nō diſtinguatur cōtra planetam:⁊ ſinonime ſe hȝ cū illo termino ſtella. Iſtis notatis ſit.

Concluſio reſpōſiua ad queſitum. Aſtra nō moueꝶ ab oriēte i occidētē:niſi ad motū ſuoꝝ oꝛbiuȝ. Probat p. trib⁹ rōnib⁹ q̄ patēt in expōne textus.

Dubitatur pꝛimo. vtrū celum ⁊ aſtra calefaciant iſta inferioꝛa. ¶ Ad dubiū dꝛ ꝙ ſic:⁊ marie ſol et ſpera ſolis:qꝛ ꝑ oꝛbē ſolis ⁊ ſolē applicāꝶ calefactiua calefactibilib⁹. Tripliciter aūt agit celū in iſta inferioꝛa:ſcȝ motu:lumīe:⁊ influētia. Per motū eñ applicantur aſtra iſtis iferioꝛib⁹:ſic ꝙ reſpiciūt aliq̄ q̄ antea nō reſpexerāt. Per lumē ꝟo calefaciūt iſta inferioꝛa: cuȝ hoc ſit ꝓꝑꝛiū lumīs. Per influentiā ꝟo aſtra cauſant in iſtis inferioꝛib⁹ aliqs ꝟtutes puta infra terraȝ quo non pōt ꝑtingere lumen. Et qñ plures planete calefaciūt ꝯiūgunꝶ adinuicē:tunc cauſaꝶ maioꝛ caliditas ꝓpter maioꝛē reflexionē luminū. Lumen eñ eſt repſentatiuū caliditatis viſibilis i medio exiſtēs. lux ꝟo eſt qualitas viſibilis in lucido exiſtens.

Dubitatur ſcdo. vtrum ad ſaluandū ea que in motib⁹ planetaꝝ apparēt opȝ ponere circulos epiciclos ⁊ ecētricos. Ad dubiū dꝛ ẜm opinionē nūc tpis famoſaȝ. ꝙ ſic. qꝛ planete equaliter moueꝶ aliqñ citi⁹ pertranſeūt vnū ſignū ꝙ aliđ:⁊ tñ ſigna ſunt eiuſdē logitudinis. Etiā vno tpe mag[ ] diſtāt a terra ꝙ alio:ſȝ iſta non pñt ſaluari vt videꝶ ſine circulis ecētricis ⁊ epiciclis:ergo. Un̄ circul⁹ ꝯcentric⁹ dꝛ circul⁹ hñs idē cētrū cū centro mundi. Et circul⁹ ecētric⁹ diciꝶ q̄ ꝯtinet centrū mundi:⁊ tales circuli ecētrici ſunt triplices. qꝛ quidam ſunt ecētrici ſcđȝ ambas ſupficies:ſcȝ ꝯuexā ⁊ cōcauā. Alij ẜm ſupficies ꝯcauā tñ. Et circul⁹ epicicl⁹ dicitur circul⁹ non ꝯtinēs centrū mūdi: ſed eſt in circūferentia circuli deferētis:⁊ ibi hȝ centrū. Et dꝛ ab epi ꝙ eſt ſupꝛa:⁊ ciclus ꝙ eſt circulus:quaſi circulus exiſtēs ſupꝛa circulū deferentē:ſiue ꝟſus ꝑtem ſupioꝛē: ⁊ iſto circulo ~~aliqñ~~ moueꝶ planeta.

Dubitatur tertio. vtruȝ ſpere planetaꝝ moueanꝶ plurib⁹ motib⁹. ¶ Ad dubiū dꝛ ꝙ aliqđ moueri plurib⁹ motib⁹ circularib⁹ pōt intelligi dupl͛r. Unomō ſupꝛa eoſdē polos:⁊ iſto mō vn⁹ planeta nō pōt moueri plurib⁹ motibus:cū tunc vnus talis eſſet ab oriente in occidētē:⁊ ali⁹ ecōtra. ⁊ tūc tales mot⁹ ſiue ꝟtutes motiue vel erunt eque foꝛtes:⁊ tūc ſpere nō mouerentur:cū vn⁹ nō eſſet foꝛtioꝛ alio. Uel vnus eſſet foꝛtioꝛ alio:⁊ tunc nō mouereꝶ ſpera ẜm aliū motū. Alio mō pōt itelligi ꝙ moueaꝶ ſupꝛa diuerſos polos:⁊ iſto mō ſpere poſſunt moueri pluribus motibus.

Dubitatur quarto. vtrū oēs ſpere celeſtes ſint eiuſdē ſpeciei ſpāliſſime. ¶ Ad dubiū dꝛ pꝛimo ꝙ oꝛbes inter ſe ſunt diuerſaꝝ ſpēꝝ ſpāliſſimaꝝ. quia vt dicit p. in li. de ꝓꝑꝛietatib⁹ elementoꝝ: ſubā coꝛpa ſol eſt alia a ſubſtātijs aliaꝝ ſtellaꝝ:⁊ etiā ſol hȝ alia accidentia ꝓꝑa ⁊ ꝟtutes ꝙ hñt alia aſtra: ḡ etiā et oꝛbes. Dr̄ ſcđo ꝙ ſtelle ⁊ planete fixe abinicē differūt ſpē ſpāliſſima. qꝛ hñt diuerſas ꝟtutes ⁊ ꝓꝑꝛietates ẜȝ ſpēȝ:⁊ ſunt cē effectuū diuerſarū ſpēꝝ. Dr̄ tertio ꝙ oꝛbes ſunt alteri⁹ ſpēi ſpāliſſime ab aſtris. qꝛ aſtra illuſtrāt:oꝛbes ꝟo non igiꝶ. Etiā ſi oꝛbes eſſent eiuſdē ſpēi ſpāliſſime cū ſtellis:tūc ſtelle eſſent eiuſdē ſpēi ſpāliſſime iter ſe cui⁹ oppoſitū tñ dictū eſt. et ẜm iſtū modū dicēdi aſtra ſunt in oꝛbib⁹ ſicut clau⁹ in ligno:vel ꝯtētū in ꝯtinēte. ¶ Sȝ dicerȝ aliqs coꝛpa ſimplicia diuerſaꝝ ſpēꝝ debēt habere mot⁹ ſimplices diuerſaꝝ ſpēꝝ: ſed oēs motus ſperaꝝ non ſunt eiuſdē ſpēi ſpāliſſime: cū oēs ſint ſperici ⁊ circa mediū:ergo ſpere nō differūt ſpecie. ¶ Itē phūs ponit ꝙ ſtella eſt eiuſdem nature cum ſuo oꝛbe ſicut pars ei⁹:modo pars naturalis coꝛpis maxime in ſimplicib⁹ nō differt ſpē a ſuo toto:ergo aſtrum ⁊ oꝛbis nō differūt ſpē ſpāliſſima. ¶ Preterea ſi ſtella eēt alterius ſpēi ab oꝛbe:deberet habere aliū motū naturalem a motu ſui oꝛbis:ſed aſtra non habēt aliū motū naturalē:cuȝ non moueātur per ſe vt dicit p. ergo non differūt ſpē a ſuis oꝛbib⁹. ¶ Item aſtra ſunt eiuſdē figure cū oꝛbe:ergo ⁊ eiuſdē ſpēi ſpāliſſime. ¶ Ad pmā dicatur:ꝙ lȝ oīs motus ſperaꝝ ſit eiuſdē ſpēi ſubalterne:nō tñ eiuſdē ſpēi ſpāliſſime. ¶ Ad ſecundā dꝛ:ꝙ licet ſtella ſit eiuſdē nature cū oꝛbe ẜm genus nō tñ ẜm ſpēm ſpāliſſimā ƥdicamenti ſubē. ¶ Ad tertiā dꝛ ꝙ licet diuerſitas motuū ſimpliciū arguit diuerſitatē ſpecificā mobiliū:nō tñ idētitas motuū in ſpē arguit idētitatem ſpecificā mobiliū. Poſſunt eñ eſſe duo motus eiuſdē ſpēi:quoꝝ vn⁹ ꝯuenit vno coꝛpoꝛi ẜm naturā ꝓꝑꝛiam ei⁹:⁊ ali⁹ alteri ſupꝛa naturā:que tñ coꝛpa differunt ſpecie. ¶ Ad quartā dꝛ ꝙ ꝯña nō valet:quia nō ſemꝑ idētitas ſpecifica figurarū arguit idētitatē ſpecificam ẜm ſpēm ſpāliſſimaȝ ƥdicamenti ſubē. ¶ Quo ad tertiū dictū dꝛ ẜm antiquos ⁊ ꝓbabiliter ꝙ aſtrum eſt eiuſdem nature cū ſuo oꝛbe: ⁊ ꝙ eſt in oꝛbe ſicut in ſuo toto:licȝ aliqua differētia accidētali differat ab oꝛbe:cū vnū ⁊ idē coꝛp⁹ ẜm diuerſas eius ꝑtes pōt habere diuerſas ꝟtutes. Pꝛimū tñ dictū ꝓbabili⁹ eſt.

Dubitatur quinto. Utrū omne aſtrū aliud a ſole lumen ſuū recipit a ſole. Diciꝶ ẜm cōiter dicentes ꝙ ſic. Quia illud qđ in aliquo oꝛdine pluriū ē mag[ ] tale:illud eſt pmo tale:ſed ſol inter oīa aſtra eſt mag[ ] lucidus:ergo eſt pmo lucid⁹. Minoꝛ pȝ pmo ꝓpter magnitudinem ei⁹ habet lumen magis intenſum. Scđo ꝓpter ſpiſſitudinē hȝ lumē intenſum ⁊ magis vnituȝ. Nec ꝓpter hoc opoꝛtet ꝙ oīa aſtra a ſole ſint eque lucida: quia aliq̄ aſtra ſunt nobilioꝛes ſubſtātie ꝙ alia: ideo ẜm exigentiā ſubſtātie magis vel min⁹ de lumīe recipiūt. Luna vero ex quo eſt infim⁹ planeta ⁊ minoꝛis trāſparētie ꝙ aliqs alius planeta: iō recipit lumē ſuū per poꝛtiones arcualeſ. ¶ Aliter pōt tñ dici ad dubiū ꝙ lȝ luna recipiat lumen ſuū a ſole:tamē non opoꝛtet ꝙ alij planete recipiant lumīa ſua a ſole:quia ſeqretur ꝙ eoꝝ lumen aliqñ deberet intendi ⁊ remitti:cū nō ſit maioꝛ ratio de luna ꝙ de alijs planetis:ꝯñs tamen eſt falſum vt pȝ per aſtrologos. Et ẜm iſtū modū dicendi:alij planete nō recipiūt lumina ſua a ſole: ſed habent ꝓꝑꝛia lumīa. Et lȝ ſol ſit magis lucid⁹:hoc nō eſt vt alij planete recipiant lumē a ſole:ſed vt luna recipiat lumē ⁊ vt i iſta iferioꝛa lumē diffundaꝶ. ¶ Quereret tñ aliqs quare luna eſt ita difformis in ſuis ꝑtibus:⁊ quare macula apparet i luna. Diciꝶ ꝙ eſt ex ei⁹ natura:quia vna pars eius eſt denſioꝛ ⁊ alia rarioꝛ: q̄ apparet obſcurioꝛ.

Ad ratōes queſtionis. ¶ Ad pꝛimā dꝛ: vno modo:ꝙ lȝ aſtra ſint coꝛpa naturaliter diſticta a ſuis oꝛbibus:ſicut pars a toto:non tñ ſicut coꝛpoꝛa per ſe exiſtētia:⁊ ſic hñt motū diſtinctū a motu toti⁹ ſicut motus partis diſtinguiꝶ a motu toti⁹. Alio mō cōcediꝶ ꝙ aſtrū hȝ motū diſtinctū nūero a motu ſui oꝛbis: q̄ ē ab oriēte in occidentē:nō tñ hȝ motū quo moueꝶ oꝛbe qeſcēte vel oppoſito motui oꝛbis. ¶ Ad ſcđam dꝛ: vnomō cōcedendo ꝙ aſtra ſunt ſperice figure:ſicut ps coꝛpis ſperici pōt dici ſperica:⁊ ſic aſtra nō pñt moueri motu ſpecifice diſticto a motu oꝛbis: nō tñ ſunt ſperice figure:ſicut coꝛpa ꝑ ſe exiſtētia q̄ nō ſunt ꝑtes alicui⁹ toti⁹ Alio mō dꝛ ꝯcedendo ꝙ ſunt ſperice figure: ⁊ ꝙ mouētur motu circulari ad motū oꝛbis ab oriēte in occidētem vel ecōtra. ¶ Ad tertiā patet ſolutio ex notabili. ¶ Ad quartā dꝛ ꝙ lȝ aſtra appareāt ſcīntillare ꝓpter eoꝝ longam a nobis diſtantiaȝ ſcđm tamen rei veritatem non ſcintillant.

¶ Terti⁹ tractat⁹ i quo agiꝶ de ſitu:figura qete:et q̄titate ipſi⁹ terre: hȝ duo capitula. In pmo agitur de ipſis ſitu:figura:qete: ⁊ q̄titate ipſi⁹ terre ſcđȝ opiniones antiquoꝝ.

Reliquū aūt de terra dicere vbi ſituata ſit ⁊ an qeſcat:an moueaꝶ: et quō figurata ſit. Cū de ſitu terre nō oēs eodē mō opinati ſunt. Nā qdā dixerūt ignē eſſe in medio mūdi:et terrā eſſe ꝑ modū vni⁹ aſtri:⁊ ipam moueri circa ignē:ex cui⁹ motu cauſabaꝶ nox vl̄ dies: ⁊ ƥter iſtā terrā ponebāt aliā terrā ꝯ motā dictā ātixtona: ⁊ innitebātur duab⁹ rōib⁹. Pꝛia erat. qꝛ ignis ē coꝛpus nobiliſſimū:ergo ſibi debeꝶ loc⁹ honoꝛabilioꝛ:ſicut ē mediū mūdi:cū ſit termin⁹ ipſius. Scđa rō erat:ignis i medio mūdi bñ cōſeruatur:cū i illo iupiter ſuū fecerit carcerē: igꝛ i medio mūdi ignis naturaliſſime locaꝶ. ¶ Opinio. i.

¶ Sȝ ad has rōes dꝛ:ꝙ duplex ē mediū. ſ. magnitudinis:⁊ illđ nō eſt nobili⁹. aliđ ē virtutis:et illđ ē nobili⁹:poſt coꝛpa celeſtia. Et ſic ptȝ ꝙ iſti irratōabiliter locuti ſunt. qꝛ nō qrebāt rōes ꝯcoꝛdātes appentijs nr̄is:ſȝ intendebāt hr̄e appentias ad ſuas rōnes. mō nō ē in ſcia naturali ſic ꝓcedendū. Confutatio.

Alij ꝟo dixerūt terrā nō eſſe i medio mūdi. ſȝ ipaȝ ⁊ multas alias terras moueri circa axē mūdi. Et cū qrebatur ab eis ſi terra nō ſit i medio mūdi. quō eclipſat lunā i plenilunio. et etiā quō nobis appet vna medietas celi:alia ꝟo nō. Ad hoc dicebāt ꝙ diſtātia terre a cētro mūdi ē ꝑua. ⁊ nō notabilis. ⁊ ſil͛r q̄titas terre in oꝛdīe ad firmamētū. iō oīa eueniūt ac ſi ipſa eſſet in medio mūdi. ¶ Opinio. ij.

¶ Sȝ iſti deficiūt i hoc ꝙ ponūt terrā moueri circa axē mūdi. vt poſtea videbitur. Confutatio.

¶ Sȝ de figura terre qdam opinati ſunt eā ee ſpericā. Alij dixerūt ipſaȝ eſſe tipanalis figure: ꝓpter duas rōes. Pꝛia rō. qꝛ ſol i oriēte ⁊ etiā in occidēte appet habere deciſionē ſcđȝ lineā rectā. ſȝ h̄ nō eēt niſi terra eſſet tipanalis figure:igꝛ. ¶ Ad hoc diceretur ꝙ hoc ē ꝓpter ~~ꝑuitatē~~ terre: q̄ eſt ꝑue ſpericitat[ ]. Scđa rō erat qꝛ figura lata magis cōuenit qeſcētib⁹. mō terra qeſcit igitur ei cōueniēs ē talis figura. De figura terre.

¶ Sȝ de qete terre dubiū eſt qre ipa exñs grauiſſima non cadit:cū videam⁹ paruā glebā eleuatā cadere ⁊ ſi terra eēt ſemꝑ ꝑfoꝛata. ſemꝑ vltro caderet. Ideo mirabile eſt ꝙ terra nō cadit:et De qete terre.

Opiniones ātiquorū ac reprobatiōes.

adbuc mirabiliores ſunt ātiquoꝝ ſolutōes. ¶ Quidā em̄ dixerūt terrā quieſcere ꝑpter eiꝰ infinitā ꝓfunditatē: ſed illiꝰ opionis falſitas patuit tertio phiſicoꝝ.

¶ Opinio ſecunda.

¶ Scdi aūt dixerūt ꝙ terra exiſtēs lata natat ſuꝑ aquas ꝛ ꝑpter eiꝰ latitudinē nō pōt deſcēdere: ſ3 hec opio nō eſt vera. Tū pmo q2 nō videt̄ qd ſuſtineat aquā ꝛ q̄re ipſa nō deſcēdit. Tū ſecūdo q2 aqua ē leuior terra: ideo d3 ſupferri. Tu3 tertio q2 pars terre nō eſt nata ſuper aqua3 natare: ergo nec tota terra. P3 ergo iſtos errasse: q2 curabāt ſolū euadere dubitatōes factas: ꝛ nō cōſiderabāt quid verū ꝛ qd falſu3.

¶ Reprobatio ſcda. Opio. iij.

¶ Sed tertij dixerūt terrā ita eſſe late figure: ꝙ nō potuit diuidere aerē ſub ea exiſtētē ꝛ ita ſuſtinebat̄ ab aere. Qd ꝓbant. tū q2 aer reſiſtit corporibꝰ latis. tū q2 aer incluſus alicubi in viſceribꝰ terre nō hñs exitū eſt valde fortis. tu3 q2 terra ſcd̄m ſuā latitudinē erat extēſa vndiq3 vſq3 ad centrū: ideo aer ſub ea exñs non pōt exire: ꝛ ſic ſuſtinet terra3.

¶ Reprobatō tertia. Opio. iiij.

Sed hec opinio eſt falſa. nā vt poſtea ꝓbabit̄: terra nō eſt late ſ3 ſpericē figure. ¶ Quarti vero dixerūt: ꝙ terra manet ibi ꝑpter velocitatem circūgiratōis corpis celeſtis. Et hec opinio ſupponit pmo: ꝙ cuilib3 corpi naturali eſt aliq̄s motꝰ naturalis vel nullꝰ. ꝛ ſi ei nō cōuenit motus naturalis: ei cōuenit motus violētus vel nullus. Scdo ꝙ ſi nō eſſ3 aliq̄s motus naturalis q̄ poſſet corporibꝰ naturalibus ꝯuenire: nō poſſet eis cōuenire motus violētus: ꝛ ſic nihil moueret̄. Tertio ꝙ ſi corporibus naturalibꝰ cōueniat q̄es: illa eſt naturalis vel violēta. Quarto ꝙ ſi non ē motꝰ naturalis nec violētꝰ: nō eſt q̄es naturalis nec violēta.

¶ Reprobatio q̄rta.

¶ Sed hec opinio eſt falſa. tum primo q2 tūc terra violēte maneret in medio mūdi: ꝛ ſic violēte moueretur ad illud: et naturaliter ab ipo recederet qd ē falſum. Tū ſcdo q2 elementa aliq̄n ꝯgregātur per amiciciam: ſed cū erant ſic cōgregata nō eſt giratio vel motus celi: ergo terra nō ſic maneret ꝑpter velocitatē circūgiratōis. Tum tertio q2 ꝑtes terre deſcendūt deorſu3: ꝛ nō ꝑpter circūgiratōem celi q̄ nō attingit ad nos: igitur. Tū quarto: q2 ignis fertur ſurſum: et nō ab illa circūgiratōe: igitur neq3 terra mouetur deorſum ab illa circūgiratōe. Tu3 q̄nto: q2 oīa grauia tendūt deorſum ꝛ leuia ſurſu3 ꝑ eoꝝ naturas: igitur hoc nō eſt ꝑpter circūgiratōe3 celi. ¶ Sed q̄nti dixerūt terrā eſſe

Opinio. v.

immobilē ꝑpter equalē diſtātiā a circūferētia corpis ꝯtinentis. Sed hec opinio falſa ē.

Reprobatio quinta.

Tum pmo: q2 tūc ſi ignis eſſet in medio mūdi: nō moueret̄ ſurſum: q2 equaliter ſe haberet ad circūferentiā celi. Tū ſcdo: q2 ꝑs terre naturalr̄ mouet̄ ad mediū mundi: ergo tota terra nata eſt ibi q̄eſcere. Tum tertio: q2 nulla eſt cā q̄re ignis mouet̄ ſurſum ꝛ ibi q̄eſcit niſi natura ipſiꝰ ignis: igr̄ nec de t̄ra. Tum q̄rto: q2 eade3 rōne poſſet dici ꝙ nullꝰ poſſet frāgere ꝑuū filū eq̄le in oībꝰ ſuis ꝑtibꝰ: cū ipſu3 nō magꝭ poſſet frāgi ī vna ꝑte q̄ in alia. Tū q̄nto q2 ſcd̄m hāc opinionē nō poſſ3 reddi cā q̄re t̄ra mouet̄ deorſu3 ꝛ ignis ſurſum imo ſcd̄3 rōnes eoꝝ ſi ignis eſſet ī medio mūdi: ꝛ t̄ra ſub ꝯcauo orbis lune: ignis nō deberet moueri qd ē falſu3. ¶ Scd̄3 capl'm ī quo agit̄ ſcd̄3 veritatē d̄ q̄ete: figura: ꝛ q̄titate t̄re.

Cōcluſio.

E ſitu: quiete: figura: et magnitudine terre ſit pma ꝯcluſio. Terra nō mouetur circulariter: ſed q̄eſcit in medio mūdi ꝓbatur. Tū pmo q2 ſi moueretur circulariter: vel moueretur naturalr̄ ꝛ hoc nō. q2 videmꝰ glebā terre poſtq̄ deſcendit q̄eſcere: igit̄ cū idē ſit motꝰ totiꝰ ꝛ ꝑtis: ita erit de terra: vel moueret̄ violēte: ꝛ hoc nō. q2 motꝰ violētus nō eſt ꝑpetuꝰ: mō ſi terra moueret̄ circularit̄ ſcd̄3 antiquos ꝑpetuo moueret̄. Tū ſcdo: q2 oīa q̄ mouētur motu circulari p̄ter pmū mobile: mouerētur pluribꝰ motibꝰ. ſ3 terra nō ē hmōi: igitur nō mouet̄ circularit̄. Tū tertio q2 qd q̄eſcit ī medio mūdi nō mouet̄ circa mediū mūdi: terra ē hmōi: cū videamꝰ oēs ꝑtes terre ad mediū mūdi deſcēdere et ibi q̄eſcere. Tū q̄rto. q2 videmꝰ ſagittā q̄ ſurſu3 emittitur ad eūdē locū redire a quo emittebatur qd mīme fieret ſi terra circularit̄ moueretur. Tū q̄nto q2 ignis ꝛ terra mouētur motibꝰ cōtrarijs. ſ3 ignis mouet̄ a medio mūdi. igitur terra mouet̄ ad illud mediū ī quo nata ē q̄eſcere. Tū ſexto: q2 oēs aſtrologi volētes vti ſitu et aſpectu aſtroꝝ: vtūtur t̄ra tāq̄ q̄eſcēte ī medio mūdi: igr̄ ipa ī medio mūdi q̄eſcit.

Cōclo. ij.

¶ Scda ꝯcl'o terra eſt ſpericē figure ꝓbat̄ tū pmo q2 vnaqueq3 ꝑs terre h3 grauitatē ꝑ quā tēdit ad mediū. ita ꝙ maior ꝑs pellit minorē quouſq3 ſit tāta grauitas ex vna ꝑte cētri ſicut ex alia: igr̄ oēs ꝑtes terre eq̄liter recedūt a circūferētia: ꝛ accedūt ad mediū: et ꝑ ꝯñs terra eſt ſperica. ¶ Itē antiq̄ dixerūt terrā eq̄liter eſſe repulſa3 a celo: igr̄ ipſa eſt

obſtat

ſpica. Nec v3 dicere ꝙ pl'es ꝑtes t̄re ſīt magꝭ ī vno latere cētri q̄ ī alio ꝑpt̄ qd t̄ra ñ ē ſpica. hoc ei nō obſtat. q2 ſꝑ maior grauitas pellet minorē quouſq3 erit eq̄l' acceſſus ad cētꝝ. ꝓbat̄ ſcdo eadē ꝯcl'o: q2 oēs ꝑtes t̄re vndiq̄q3 tēdūt ad mediū mūdi cāndo āgulos rcōs: qd nō eēt ſi t̄ra nō eēt ſpica: ſ3 plana. Probat̄ t̄tio: tū q2 lūa eclipſat̄ ſpice: ꝑpt̄ īterpōnē t̄re īter ſole3 ꝛ lunā. Tum q2 ꝓgredietibꝰ a meridie v̄ſus aq̄lonē: aliq̄ ſtelle apꝑent q̄ priꝰ occultabant̄. Tū q2 ſol pꝰ orit̄ ī oriētalibꝰ ꝑtibꝰ q̄ occidētalibꝰ: qd ñ fit niſi ꝑpt̄ ſpicitatē t̄re. P3 ergo ꝙ t̄ra ē ſpica: et ꝙ ē modice q̄titatꝭ ī ordine ad celū. q2 circa colūnas herculꝭ ī oriēte ꝛ occidēte giant̄ elephātes: qd ē ſignū eiuſdē in fluētie ī illis locꝭ.

Cōcluſio. iij.

¶ ~~Tertia ꝯcl'o~~ q2 ſcd̄3 āntiquos mathēaticos t̄ra ī q̄titate h3. xl. milia des ſtadioꝝ. ſ3 ſcd̄3 alios ꝯtinet ducētū q̄nq̄ginta milia ſtadioꝝ: ꝛ iō ē valde ꝑua in ordie ad celū ꝛ aſtra. Et h̄ d̄ ſcdo li. d̄ celo ꝛ mūdo.

Reliquū aūt ¶ Iſte ē tertiꝰ tractatꝰ hꝰ libri in quo p. determinat de terra oñdēs ꝙ ipa ē centꝝ corpoꝝ celeſtiū: ꝛ ꝯtinet tria capl'a q̄ videbunt̄ ī ꝓceſſu. In pᵒ ca. ponit opinionē antiquoꝝ d̄ ſitu ꝛ figura terre d. pᵒ ſic ꝙ d̄ terra reſtat dicere quō ſit ſituata vtrū ſit mota vl' q̄eſcēs: ꝛ de eꝰ figura. ¶ T. De pōne. Hic p. narrat opiniones ātiquoꝝ de ſitu terre: dicebāt em̄ pithagorici ignē eē ī medio mūdi: ꝛ dixerūt terrā ꝑ modū vniꝰ aſtri eē ꝛ ꝑ modū vniꝰ orb: ꝛ moueri circa illū ignē: ꝛ ex ſuo motu nob̄ cāre diē vl' noctē: ꝛ adhuc ponebāt vnā aliā terrā ꝯtra oppoſitā quē vocabāt ātiſtena. S3 vt di. p. iſti deficiebāt: q2 ñ q̄rebāt rōnes ꝯcordātes apꝑentijs nr̄is: ſ3 intēdebāt hr̄e apꝑentias ad ſuas rōes. mō ñ ē ſic ꝓcedēdū ī ſciā nāli: ſ3 vt d. ꝯmēt̄. Expimētū v̄borū d3 ꝯcordare rebꝰ ſenſatꝭ.

Experimentū v̄boꝝ deb3 ꝯcordare rebus ſenſatis.

Pythagorici āt iſta ꝓbāt duabꝰ rōibꝰ: q̄ꝝ pma ē. Honorabiliori corpi debet̄ locꝰ honorabilior: ſ3 ignis ē nobiliꝰ corpꝰ alijs elemētꝭ: ḡ d3 hr̄e locū honorabiliore3: ſ3 t'lis ē locꝰ mediꝰ: ḡ ignis d3 eē in medio mūdi. Qꝛ āt locꝰ mediꝰ ſit locꝰ nobilior: ꝓbant ſic. q2 termī ſūt nobiliores: ꝛ mediū mūdi ē terminꝰ: ḡ eſt locꝰ honorabilior. ¶ Scda rō ē. ignis ī medio mūdi valde bñ ꝯſuat̄: ꝛ ſil'r iupit̄ ī illo igne fec̄ carcerē ſuū: igit̄ ignis ē ī medio mūdi.

De carcere Iouis.

¶ T. Tāq̄ mediū. Hic p. ſoluit rōnes ātiquoꝝ d. ꝙ duplex ē mediū. ſ. magītudīs qd ē cētrū: ꝛ illō nō ē nobiliꝰ. Aliō ē mediū qd ē v̄tuoſiꝰ ꝛ nobiliꝰ qd ē celo ꝓpinquiꝰ: ꝛ illō ē mediū īter corpa celeſtia ꝛ īferiora: ꝛ ē ignis. ¶ T. Sil'r āt. Hic p. narrat opiniones alioꝝ ātiquoꝝ di. terrā ñ eē ī medio mūdi poſitā: ſ3 ipa3 moueri circa axē mūdi: ꝛ ñ ſolū iſtā terrā: ſ3 ēt aliā terrā. S3 hec opio ē fl'a q̄tū ad h̄ ꝙ poīt eā moueri c̄ca axē mūdi. Subdit p. ꝙ ipi dicebāt multa corpa moueri cū ill' terris: q2 lūa pl'ies eclipſat̄ q̄ ſol ꝑpter illas pl'es terras. ¶ T. Om̄ ei. Hic p. poīt obiectōe3 antiquoꝝ ꝯtra dictā opionē: q2 ſi terra eēt ī medio mūdi ipa ñ debere3 eclipſare lunā directe ī plenilunio: cuiꝰ tñ oppoſitū videmꝰ fieri. Etiā vna medietas celi nob̄ apꝑar3: alia v̄o nō: ḡ terra ē ī medio mūdi. Ad h̄ r̄ñdēt illi de dcā opione ꝙ terra ē ꝑua reſpcū celi: et ēt diſtātia ſupficiei a cētro ē ꝑua ꝛ nō notabil' reſpcū firmamēti: iō dcā apꝑent ac ſi eſſent ī medio mūdi. ¶ T. Sil'r āt. Hic narrat opiones ātiquoꝝ d̄ figura terre d. ꝙ q̄dā dixerūt

terrā eē ſpicā. alij ipa3 eē latā: ꝛ hr̄e figurā tīpanilē. ꝛ ſubdit duas rōes eoꝝ. Prīa ē q2 ſol ī oriēte ꝛ poſtea in occidēte apꝑet hr̄e diuiſionē ſ3 lineā rectā ita ꝙ ſ3 lineā rectā apꝑet diui ꝑs orta a ꝑte nō orta. hec āt diuiſio cu3 fieri ſic apꝑet ꝑpter terrā: ſequit̄ ꝙ terra ē lata. Hanc rōne3 ſoluit p. q2 ꝑs valde magna q̄ eſt portio alicuiꝰ circuli videtur recta ex quo ē ꝑue curuitatis. Scda ratio eſt: quare iſti dicūtur terrā ſic q̄eſcere: q2 dicunt̄ figurā latā magis ꝯuenire q̄eſcētibꝰ q̄ figurā ſpicā: cu3 corpꝰ ſpericū aliq̄n voluit̄: ergo terra ē late figure.

Heſitare aūt. ¶ Iſtud eſt ſcd̄3 cap. hꝰ tractatus: in quo p. determinat de ſitu ꝛ q̄ete terre. Et pmo mouet dubitatōe3 d. ꝙ oībꝰ fuit dubiū q̄re terra grauiſſima nō cadat: ꝛ q̄d ſuſtinet eā: cū videmꝰ ꝑuā glebā terre cū fuerit eleuata cadere: ꝛ ſi terra eēt ꝑforata ſꝑ vltra cadere q̄diu nō habere3 obſtaculū: ḡ irrōnabile eſt ꝙ terra nō cadit. T. Si q̄dē. ¶ Hic p. recitat opiones antiquoꝝ de cā q̄etis terre. Quidā em̄ dixerūt ipam terrā q̄eſcere ꝑpter illiꝰ īfinitā ꝓfunditatē deorſu3.

¶ Opinio. i.

¶ Opinio. ij.

T. Que āt. ¶ Scda opio ē ꝙ terra ē lata ſupra aq̄s: ꝛ ꝑpt̄ eiꝰ latitudinē deſcēdere nō p̄t. S3 hāc opionē īprobat p. tribꝰ rōnibꝰ: q̄ꝝ pma ē. Qꝛ remanet dubitatio q̄d ſuſtinet aquā: cū aq̄ ita bñ deſcēdit ſic̄ terra. Scda rō eſt q2 aq̄ ē leuior terra: ḡ d3 ſupferri. Tertia rō eſt. ſi tota terra eſſet nata ferri ſupra aquā: etiā ꝛ q̄lib3 ꝑs eiꝰ: ſed h̄ eſt falſu3: ḡ ꝛ illō ex quo ſeq̄t̄. Et ſubdit p. ꝙ ex eo iſti errabāt q2 ꝯſiderātes de aliq̄ ꝯcluſiōe ſiue dubitatōe: nō ꝯſiderabāt niſi vt euadere pēt dubitatōes factas: ꝛ ſic nō ꝯſiderabāt q̄d veꝝ aut falſu3. T. Anaximandros.

¶ Opinio. iij.

¶ Tertia opio fuit illoꝝ q̄ dixerūt terrā eē ita latā ſic ꝙ nō potuit diuidere aerē ſub ea exñte3: ꝛ ſic terra ꝯſeruabat̄ ab aere: q2 aer reſiſtit corpibꝰ latis. Etiā q2 aer incluſus alicubi nō hñs exitū ē valde fortꝭ. Tertio. q2 terra ſ3 latitudinē erat extēſa vndiq3 vſq3 ad cētrū: iō aer ſub ea exñs nō p̄t exire: ꝛ ſic ſuſtinet terram. ¶ Opinionē hāc īprobat p. q2 ipa ſupponit falſu3. ſ. ꝙ terra ē lata: cū poſtea patebit ꝙ ipa ē ſpice figure. T. Et totaliter āt

¶ Opio. iiij.

¶ Quarta opio ſuppoīt pmo ꝙ cuilib3 corpi naturali ꝯuenit aliq̄s motꝰ ꝑ naturā vel nullꝰ. ꝛ ſi ei nō ꝯuenit motꝰ natural: ei ꝯuenit violētꝰ vel nullus. Scdo ſuppoīt ꝙ ſi nō eſſet aliq̄s motꝰ q̄ poſſet corporibꝰ naturalibꝰ naturalr̄ ꝯuenire: eis nō p̄t ꝯuenire aliq̄s motꝰ violētꝰ: ꝛ ſic nihil moueret̄ Tertio ſuppoīt ꝙ ſi corpibꝰ naturalibꝰ ꝯueniat q̄es: illa ē natural vel violēta. Quarto ſuppoīt: ꝙ ſi nō ſit motꝰ natural vl' violentꝰ: nec ē q̄es naturalr̄ vel violēta: cū ſi nō ſit prius nō erit poſteriꝰ. T. Quare. ¶ Tūc dic̄ q̄rta opinio ꝙ terra ſic manet ꝑpter velocitatē circūgiratōis celeſtis corpis. T. Quāuis neq3. ¶ Hic p. īprobat dictā opionē q̄nq3 rōnibꝰ. Prīa eſt q2 ſcd̄m hāc opinionē terra violente ꝓhibita manet ī medio: ꝛ ſic ꝑ violentiā mouetur ꝑ illō mediū: ꝛ ſic nō naturalr̄ mouet̄ ad illō: qd tñ fl'3 eſt. T. Adhuc aūt. ¶ Scda rō tal' eſt. elemēta erāt aliq̄n ꝯgregata ꝑ amiciciā ꝛ ꝑ litē ſegregabātur: ꝛ tūc nō erat circūgiratio vel motꝰ celi: ergo terra nō manet ſic ꝑpter velocitatē circūgiratōis. T. Loquēs autē ¶ ¶ Tertia rō eſt: ꝙ ꝑtes elemēti reuertūtur ad illu3 locū: cū ꝑtes terre deſcēdāt deorſum. hoc aūt nō eſt ꝑpter circūgiratōe3: q2 illa circūgiratio nō ꝯtingit circa nos. T. Adhuc āt. ¶ Quarta rō eſt. videmꝰ ignē naturalr̄ ferri ſurſu3: ꝛ h̄ nō ē ab illa circūgiratione: ḡ terra d3 eſſe deorſu3 ꝛ nō ꝑpter circūgiratōe3. T. Sūt aūt. ¶ Quīta rō ē videmꝰ oīa grauia tēdere deorſu3. ꝛ oīa leuia ſurſu3 ꝑ eoꝝ naturas: ḡ non ꝑpter circūgirationē. T. Fuit aūt quidā. ¶ Quinta opinio eſt: ꝙ terra ſic ꝑmanet īmobilis: eo ꝙ ſil'r ſe h3 vndiq̄q3 ad circūferentiā nature corpis ꝯtinentis. Opinionē hāc improbat phūs q̄nq3 rōnibus. Prīa eſt q̄a ſicut eſt de ter

ra ſcꝫ iſtā opinionē ita eſſet de igne ſi eſſet in medio mūdi: ſed ſic eſt de terra ꝙ ex quo ſilr ſe hꝫ nō pōt moueri ſurſuꝫ: ergo ſi ignis eſſet in medio mūdi: ex quo ſimilr ſe haberet nō poſſet ſilr moueri ſurſuꝫ: qđ falſuꝫ eſt. T. Sed ⁊ nō. ¶ Scđa ratio eſt. Pars terre naturaliter mouetur ad mediū mūdi: ergo ⁊ terra tota nata eſt moueri ad mediū mūdi: ⁊ ꝑ ꝯñs q̄ſcit in medio mūdi naturalr. T. Incōueniēs. ¶ Tertia ratio eſt. Incōueniēs eſt q̄rere cauſaꝫ q̄re terra ſic moueť vl q̄ſcit: ⁊ nō q̄re ignis ſic moueť aut quieſcit ſurſum. quia ſicut ignis ex natura ſua quieſcit ſurſum: ita terra deorſum. T. Si aūt. ¶ Quarta ratio eſt. qꝛ ſili de cauſa poſſet aliqs dicere ꝙ nullꝰ poſſꝫ frāgere filū. ex quo eſt equalr ſiue ſilr ⁊ eque forte ex oībus ſuis ptibus. ⁊ ſic nō eſſet maioꝛ ratio quare magis frangereť in vna pte q̄ in alia. T. Naturale aūt. ¶ Quīta rō eſt. quia ſic aſſignātes cām q̄etis terre: nihil dicūt de motu. nec poſſunt bñ dicere quare ignis in aere aſcendit ⁊ terra deſcendit: modo incōueniens eſt loqui de q̄ete ⁊ nō de motu: igitur. T. Sꝫ adhuc. ¶ P. hic vult ſoluere rationes antiquoꝝ di. ꝙ ſi ignis eſſet in medio mundi: ⁊ terra eſſet vndiqꝫ extenſa ſub oꝛbe lune oꝛbicülariter tangens oꝛbē lune: tūc ſi ratio illoꝝ valeret ignis nō moueret ſurſum nec terra deoꝛſum: qđ tamē falſuꝫ eſt igitur ratio eoꝝ non valet.

Nos autem.

¶ Iſtud eſt tertiū capitulū huius tractatꝰ in quo p. determīat de ſitu et q̄ete: figura ⁊ magnitudine terre dicēs p̄mo ſic. ꝙ nūc videndū eſt de terra vtꝝ mouetur vel q̄ſcat. Quidā em̄ dicūt ipaꝫ moueri circa ignē. Alij dixerūt terrā eſſe mediū mūdi ⁊ voluī circulariter ſm polos mundi. T. Que autē ¶ Hic p. ponit ꝯcluſionē p̄ncipalē huiꝰ capituli q̄ talis eſt. Terra nō mouetur circulariter ſed q̄ſcit in medio mūdi. ꝓbat p. ſex ratōibꝰ. Prima ē ꝙ ſi terra moueret circulariter: vel ſic naturaliter moueret vel violēte: ſꝫ nullū eſt dicēdū: igitur nō moueť circulariter. Minoꝛ ptꝫ: qꝛ idē eſt motus totiꝰ ⁊ ptis ſm ſpēm in homogenij: ſed gleba terre eleuata nō mouetur naturalr motu circulari: ſed motu recto deſcēdit deoꝛſum: vbi poſt motū q̄ſcit: ergo ⁊ tota terra. Nec pōt dici ſcđm: ſcꝫ ꝙ mouetur violēte: quia motꝰ violēti nō ſunt ꝑpetui neqꝫ durabiles: cuiuſmodi eſſet motus terre ſi eēt: ḡ terra nō moueť circulariter. T. Adhuc aūt. ¶ Scđa rō eſt. Oīa circulariter mota dēpto p̄mo mobili videmꝰ pluribꝰ motibꝰ moueri: ergo ſi terra moueretur circulariter: moueretur pluribꝰ motibꝰ. hoc aūt falſum eſt. ergo nō moueť circulariter. T. Adhuc āt. ¶ Tertia ratio eſt. Illud qđ eſt in medio mūdi non moueť circa mediū: ſed terra eſt hmōi: igr̄. Minoꝛ pꝫ qꝛ gleba terre vndiqꝫ eleuata mouetur directe v̄ſus mediū mūdi: igitur cū q̄ſcit quieſcit ī medio mūdi: ⁊ ꝑ ꝯñs tota terra. ¶ Quarta ratio eſt. Sagitta q̄ mouetur ſurſuꝫ iterꝫ cadit deoꝛſum a loco ad quē mouetur. ꝙ tñ nō eſſet verum ſi terrā moueret circulariter: igitur. ¶ Quīta ratio eſt. motus ignis ⁊ terre ſunt naturalr ꝯtrarij: ergo ad locū in quo naturaliter moueť ignis moueť naturaliter terra: ſed hoc ē mediū mūdi: ⁊ ſic naturaliter q̄ſcit in medio mūdi: nec q̄ſcit in medio mundi. T. Teſtificať. ¶ Sexta rō eſt. oēs aſtrologi volētes iudicare de ſitibꝰ ⁊ aſpectibꝰ aſtroꝝ v̄ſus nos vtūtur terra quieſcēte in medio mundi: ergo terra quieſcit in medio mundi. T. Figurā aūt. ¶ Hic p. ponit ſcđaꝫ ꝯcluſionem q̄ talis eſt. terra eſt ſperice figure. ꝓbat p. tripliciter. p̄mo ſic. qꝛ vnaq̄qꝫ ps terre hꝫ grauitateꝫ per quā tendit ad mediū: ita ꝙ maioꝛ ps terre pellat minorē quouſqꝫ ſit eq̄lis ex vna pte cētri ſic̄ ex alia: ḡ oēs partes terre eq̄liter recedūt a circūferētia medij ⁊ accedūt ad mediū: ḡ terra ē ſperica. Etiā antiq̄ di. terrā eſſe expulſaꝫ ad mediū mūdi a celo eq̄lr pellēte terrā: ꝓpter ꝙ ꝯcoꝛditer ponebāt eē ſpericā: ḡ terra ē ſperica. Sed di. aliqs. ſi oēs ptes terre ad mediū venirēt ⁊ plꝰes ptes ab vno latere q̄ ab alio: nūc̄ ille ſi reducerēt ſe ad figurā ſpericā. Hoc rñdet p. d. ꝙ nō obſtat ſi ex vno latere ſit plꝰ de terra ⁊ grauitate: qꝛ illa maioꝛ grauitas pellet minorē ſibi oppoſitā: donec mediuꝫ totalꝭ grauitatꝭ fiet mediū mūdi ¶ T. Igr̄. Scđa rō ē. oēs ptes terre ad mediū mūdi deſcēdētes: oſidūt ad terrā ſꝫ āgulos rcōs q̄ cāneť per lineā rectā ꝑ quā fit motꝰ: ſꝫ hnō fierꝫ ſi terra eēt alteriꝰ figure q̄ ſperice igr̄. Vñ lꝫ terra nō ſit ſperice figure ſimplr: cū i ea ſint valles ⁊ mōtes ⁊ h ꝓpter ſalutē viuētiū: tñ ſi eēt ſꝫ naturā ꝓpꝛiaꝫ eiꝰ ſic ꝙ eēt circūdata aq̄ eēt ſpice figure. et ꝯcauitates valles mōtes nō ſūt notabilꝭ q̄ntitatꝭ ī oꝛdīe ad q̄ntitatē totiꝰ terre: nī ſi ſꝫ q̄d. ¶ T. Adhuc āt. Tertia rō. lūa eclipſať ſꝫ figurā ſpicā ſiue arcualē: ꝓpť h ꝙ terra poniť inter ſolē ⁊ lunā: q̄ q̄dē terra fac̄ vmbrā ſpicā: ḡ ſignū ē ꝙ terra ē ſpica. Etiā ꝓgrediēti a meridie v̄ꝰ aq̄lonē fiūt ſtelle manifeſte q̄ priꝰ erāt occlte ⁊ ecōtra: ⁊ nō ē aliq̄ cā niſi rotūditaſ terre igr̄. Etiā ſol p̄us oriť ijs q̄ ī oriēte q̄ ijs q̄ in occidēte ꝙ nō fit niſi ꝑ rotūditatē terre. igr̄. ¶ T. Mathematica igr̄. Hic p. deteīat d̄ q̄ntitate terre d. ꝙ q̄dā mathematicoꝝ di. rotūditatē terre hr̄e. xl. milia ſtadioꝝ vnū q̄drageſies decē milia: ſꝫ ſm aſtronoīcos totꝰ terre ambitꝰ diciť ꝯtinere ducentiū q̄dragita duo milia ſtadioꝝ vt clariꝰ patebit in tractatu de ſpera.

Queriť. Vtrū totalꝭ terra ſꝑ q̄eſcat ī medio

mūdi. Et ar̄ ꝙ nō: qꝛ totalꝭ terra hꝫ ī ſe p̄ncipiū actiuuꝫ ſui motꝰ ꝗ ⁊c̄. ꝯñia pꝫ qꝛ bñ ſeq̄ť terra ſꝑ q̄ſcit in medio mūdi: ḡ potētia ad mouēdum ſuo fine fruſtrabiť. ¶ Scđo. cuilꝫ coꝛpi ſimplici ieſt vnꝰ motꝰ ſimplex ſcđꝫ naturā: ḡ totali terre ieſt vnꝰ motꝰ ſimplex ſm naturā ⁊ ꝑ ꝯñs n̄ ſꝑ q̄ſcit ī medio mūdi. ꝯñia ē nota ⁊ añs pꝫ ꝑ dcā circa p̄nū hꝰ ¶ Tertio ſic. nobilioꝛ ꝯdīo dꝫ attribui coꝛpibꝰ nobilioꝛibꝰ: ⁊ minꝰ nobilꝭ coꝛpibꝰ minꝰ nobilibꝰ mō q̄es ē ꝑfctaſ nobilioꝛ q̄ motꝰ ⁊ coꝛpa celeſtia ſunt nobilioꝛa q̄ terra: ḡ motꝰ dꝫ attribui terre ⁊ q̄es coꝛpibus celeſtibꝰ. maioꝛ pꝫ. qꝛ coꝛpa nālia moueť ꝓpť q̄etē ⁊ q̄es ē finiſ motꝰ localꝭ: mō finiſ ē nobilioꝛ his q̄ ſūt oꝛdiata ad finē. ¶ In op. ar̄ auc̄te p. ī vltiō tract. hꝰ ſcđi.

Sciēdū eſt ꝙ aliq̄ tenuerūt tanq̄ ꝓbabile ꝙ

nō ꝯtradicit appētijs cōibꝰ ꝙ terra nō q̄eſcat: ſꝫ moueť circulariter ab occidēte ī orientē: ⁊ ꝑ hūc modū ſaluāt appentias ī celo: ⁊ h quo ad octauā ſperā. ſ. quō ſtelle ꝯtinue oriūť ⁊ occidūt. Et di. vlteriꝰ ꝙ lꝫ octaua ſpa q̄eſcat: tñ q̄libꝫ ſpera iferioꝛ moueť ab oriēte ī occidēte ⁊ ecōtra. qꝛ aliter n̄ pñt ſaluari ꝯiūctōes ⁊ oppōnes planetaꝝ. Et ad ſuā opinionē adducūt aliqs rōes q̄ꝝ p̄ma eſt. celū ad acq̄rēdū ſibi aliq̄ pfectōem nō idiget terra imo ecōuerſo terra īdiget celo: qꝛ recipit iflūētias ab eo. mō rōnabiliꝰ ē ꝙ illđ qđ īdiget aliquo moueať ad hñduꝫ illđ: ex quo ḡ terra īdiget celo ⁊ n̄ ecꝯ videť rōnabiliꝰ ꝙ terra dēat moueri ċculariter ad hñdū īfluētias a celo q̄ ꝙ celū moueať ad dandū terre īfluētias. ¶ Scđa rō ſm ar̄. optīe ſe hñs nō īdiget actōe: ⁊ ꝓpe optīe ſe hñs indiget pauca actōe. mō inter oīa coꝛpa, octaua ſpa ē optīe ſe hñs: ḡ rōnabiliꝰ ē terra moueri q̄ octauā ſperā. Itē q̄es ē nobilioꝛ ꝯditio q̄ motꝰ: ḡ q̄es dꝫ attribui octaue ſpe ⁊ motꝰ dꝫ attribui terre. ꝯña tꝫ. qꝛ octaua ſpa ē coꝛpꝰ nobiliſſimū: mō nobiliſſimi coꝛporis ē nobilioꝛ ꝯditio. Et añs pꝫ. qꝛ q̄es ē finis motꝰ localis: mō finis ē nobilioꝛ ⁊ pfectioꝛ. Sꝫ ꝯtra hāc opinionē ar̄ p̄mo ſic auc̄te ar̄. Scđo ſic. ſi terra moueret ab oriēte ī occidēte: nos deberemꝰ pcipe aerē nob̄ reſiſtere. nā ſi q̄s currat velociter bñ pcipit aerē reſiſtentē. ⁊ ita ī ꝓpoſito cū terra velociter moueať deberemꝰ pcipe

re aerem reſiſtentē nobis cuiꝰ oppoſitū eſt veꝝ. ¶ Iteꝫ etiam arguiť rōne Ariſt. qꝛ ſi ſic: tūc ſagitta emiſſa ab arcu recte ſurſum nō deberet iterꝫ cadere in loco a quo emiſſa ē: lꝫ ꝯñs ē ꝯtra expientiā. Sꝫ ad has rōes rñdēt ⁊ p̄mo ad ar̄. di. ꝙ ar̄. nō demōſtrat: ſed tm̄mō ꝓbabiliter ponit illā ꝯcluſionē: ⁊ rōes ꝓbabiles adducit. Et ad ſcđam negāt ꝯñam: ⁊ cauſa ē. nā ſicut terra moueť circulariter: ita ⁊ etiā aer. ideo nō opꝫ ꝙ ꝑcipiamꝰ reſiſtētiā. Ad tertiā dr̄ ꝙ ſagitta ꝑ motū aeris deferť v̄ſus occidentē: ⁊ ſic cadit in eodē loco vel prope a quo emiſſa eſt. Sed q̄cquid ſit opinio ar̄. eſt ꝓbabilioꝛ: vt pꝫ ꝑ rōnes adductas in textu. Pꝫ etiā hoc ad expientiam. Et ad ꝑſuaſiōes ipoꝝ rñdeť. Ad p̄mā ꝯcediť maioꝛ: ⁊ dr̄ ad ꝯñs ꝙ ſufficit ꝙ terra paſſiue ſe habeat reſpectu influentiaꝝ ipſiꝰ celi recipiēdo eas. Et qꝛ celū ē nobiliꝰ: ideo ſe hꝫ actiue ꝓducēdo illas: modo nobiliꝰ eſt poſſe mouere ſe ad cauſandū aliq̄ pfectōem q̄ mouere ſe ad recipiendū. ¶ Ad ſcđaꝫ dr̄ ꝙ in ſepatꝭ a materia cuiuſmodi eſt deꝰ optime ſe hñs nō indiget aliq̄ actōe. tñ de rōne eiꝰ eſt mouere alia ad dandū eis ſuā bonitatē: ideo celum qđ eſt ꝓpe optime ſe hñs mouetur ꝓpter gñatōes ⁊ coꝛruptōes ī his iferioꝛibꝰ. ¶ Ad tertiā dr̄ ꝙ coꝛpibꝰ q̄ moueñť vt q̄eſcāt: ſicut grauia et leuia: q̄es eſt melioꝛ q̄ motꝰ: qꝛ moueñť ꝓpter q̄etem. Sed alijs q̄bꝰ motus eſt perfectio: dr̄ ꝙ q̄es nō eſt nobilioꝛ ꝯditio q̄ motꝰ: modo ſic eſt de coꝛpibꝰ celeſtibꝰ: qꝛ mouentur ad largiendū alijs ſuā bonitatem.

Sciendum eſt ſecūdo: ꝙ duplex imaginatur

centrū terre. ſ. centrū magnitudinis ⁊ grauitatis. Vñ centrū magnitudīs eſt ille pūctꝰ a quo oēs linee recte ducte ad ꝯferentiā ſi fuerit ſpericū ſunt eq̄les. Sꝫ centrū grauitatis alicꝰ coꝛpis eſt punctꝰ exiſtēs in medio linee diuidentꝭ illud coꝛpꝰ in duas ptes eq̄ graues. Et ſic q̄tuoꝛ modis pōt intelligi terrā eſſe ī medio mūdi. Primo q̄tum ad centrū ſue magnitudīs: ſcꝫ ꝙ centruꝫ magnitudinis eiꝰ ſit in medio mūdi. Scđo mō q̄tum ad cētrū ſue grauitatis. Tertio mō ꝙ ipā ſit ps aggregati: cuiꝰ aggregati centrū ſit in medio mūdi. Quarto mō ꝙ ipſa circūdetur celo. ¶ Iſtis notatis dr̄ p̄mo ad p̄mā ptē dubij ꝙ totalis terra nō moueť circulariter nec circa centrū ꝓpꝛiū: nec etiā circa centꝝ ei extrinſecum: ſꝫ q̄ſcit quiete oppoſita motui circulari. Hoc pꝫ ꝑ rōnes affirmatas in textu ¶ Diciť ſcđo ꝙ in terra nō eſt idē centꝝ magnitudinis ⁊ grauitatꝭ. pꝫ qꝛ terra eſt difformiter grauis: ex quo aliq̄ eiꝰ ptes ſunt leuioꝛes ſiue minꝰ graues ⁊ aliq̄ maiꝰ graues. Nā ps terre diſcoopta aq̄s ſuꝑ quā fulſit ſol: leuioꝛ ē ꝓpter calorē ſol: ⁊ alia ps aq̄s coopta grauis ē ꝓpť frigiditatē aq̄. ¶ Dr̄ tertio: ꝙ veriſilē ē ꝙ terra ꝯtinue moueať motu recto. Ptꝫ: qꝛ ꝯtinue aliq̄ ptes terre ſunt leuioꝛes ⁊ alie grauioꝛes: ita ꝙ fit variatio in terra penes grauitatē ⁊ leuitatē: ergo ꝯtinue variať centrū grauitatis terre: ſic ꝙ nō in eadē pte terre eſt ſemꝑ centrū grauitatis eiꝰ. ⁊ tūc vltra ſi ꝯtinue in alia ⁊ alia pte terre ſit centrū grauitatis eiꝰ: tunc ꝯtinue mouetur ad hoc vt alia et alia pars fiat centrū. ¶ Diciť q̄rto ꝙ ſi elemēta eſſent reducta ad ſuas naturas ꝓpꝛias ⁊ loca naturalia ꝓpꝛia: tunc idem eſſet centrū magnitudinis terre ⁊ aq̄. grauitatis terre ⁊ aque. Ptꝫ. qꝛ ſperarū ꝯtinentiū ſemuicē eſt idē centrū: ſed terra ⁊ aqua ſunt huiuſmodi: igiť. ¶ Diciť quinto ꝙ cētrū grauitatis terre nō eſt in medio firmamenti. ptꝫ: qꝛ ſi terra imaginareť diuidi in duas ptes eque graues: tunc illa ps que eſt aquis coopta: vna cū aqua circūdate pellit aliaꝫ ptem: quouſqꝫ centrū totiꝰ aggregati fiat centrū mundi. ¶ Dicitur ſexto ꝙ totale aggregatū ex aqua ⁊ terra eſt in medio mundi. Scđo modo ptꝫ, quia centrū grauitatis illiꝰ aggregati ē in medio mundi: eo ꝙ tale aggregatū eſt coꝛpꝰ graue et nō impeditū: ⁊ ſic moueť quouſqꝫ centꝝ grauitatis eiꝰ fiat centrū mūdi. Ex p̄dictis ſequiť ꝙ terra nō ꝓpꝛie q̄ſcit in medio mundi: nec eſt ꝓpꝛie in medio mūdi: ſed aggregatū ex terra ⁊ aqua: centrū eiꝰ eſt centrū mūdi ¶ Ad p̄mam rōnem dubij ꝯcediť añs: ⁊ dr̄ ꝙ terra ſaltem q̄tuꝫ ad p̄ncipales ptes ſepe moueť motu recto ꝓpter variatōem centri ſue grauitatis. Vel dr̄ negando ꝯñam. ⁊ ad ꝓbatōem dr̄ negādo ꝯñam. qꝛ ꝑ eandē potentiā ꝑ quā nata eſſet moueri ſi eſſet extra ſuū locum per illā nata eſt q̄eſcere in ſuo loco. ¶ Ad ſcđam dr̄ eodem mō. ¶ Ad tertiā dr̄ ꝙ q̄es ꝯuenit aliq̄bꝰ coꝛpibꝰ ⁊ aliq̄bꝰ non. mō illis q̄bus ꝯuenit eſt nobilioꝛ ꝯditio q̄ motꝰ. Sꝫ in coꝛpibꝰ ī quibꝰ nō ꝯpetit nō eſt ita. modo ſic eſt ꝙ coꝛpa celeſtia nō mouentur ꝓpter quietem.

Queritur. Vtruꝫ intentio ar̄. ſit centrū grauitatis terre eſſet centrū mundi.

¶ Ad ptem affirmatiuam arguitur per cōes expoſitores. Ad partē negatiuam arguitur p̄mo ꝙ nō ꝑ ar̄. paulo añ determinātes ꝙ ſi ī vna pte hemiſperij terre eſſet dupla grauitas illa alterā parteꝫ nō moueret: quia ipā eſt nata moueri quouſqꝫ centrū ſuū ſit cū centro totiꝰ: igiť. ¶ Scđo. cētrū magnitudinis terre eſt in medio mūdi igiť nō centruꝫ grauitatis. Conſeq̄ntia ptꝫ. qꝛ centrū magnitudinis ⁊ grauitatis ſcđꝫ oēs autoꝛes nō ſunt idē. Añs patebit ex argumētis ſeq̄ntibus. ¶ Tertio. ſi cētrū magnitudinis terre nō eſſet centrū mūdi: grauia ad terrā in diuerſis locis cadentia. nō caderēt ad angulos rectos ad terrā qđ eſt contra ar̄. in hoc vltimo ca. ꝯña ptꝫ. q̄a ad diuerſa centra tres vel q̄tuoꝛ lineaſ rectas ad idē centrū tendētes cadere ipoſſibile eſt. ¶ Quarto. q̄uis ignis ī vna medietate ſue ſpere fieret minꝰ leuis q̄ in altera: nō icirco deſcēderet: ergo neqꝫ terra: q̄uis ſcđꝫ vnā partē leuioꝛ fiat aſcēdet. ꝯña ptꝫ: qꝛ ſicut ignis ſe hꝫ ad deſcēdere: ita terra ad aſcendere ¶ Quīto. Ar̄. hoc vltimo capitulo ꝯtra āntiquos ꝓbat terrā ſemꝑ in medio q̄eſcere: ergo nō ꝯtinue moueť quouſqꝫ centrū grauitatis fiat centrū mundi. Nā moueri hoc mō ⁊ q̄eſcere ſunt oppoſita. ¶ Sexto eſt veriſimile ſcđm fideꝫ noſtrā centrū magnitudinis terre in p̄ncipio fuiſſe in medio mūdi. qꝛ terra nō fuit facta in vna pte grauioꝛ ⁊ in altera pte minꝰ grauis: ⁊ tñ in p̄ncipio vna ps terre fuit diſcoopta aquis ꝓ aīalibꝰ terreſtribꝰ ⁊ plātis: igitur rōnes que ꝯtendūt centrū grauitatis terre eſſe in medio mundi: nō plus ꝯcludūt ꝓ nūc q̄ ꝓ tūc: ⁊ per ꝯñs centruꝫ magnitudinis terre eſt in medio mundi. ¶ Septimo dicentibꝰ centrū grauitatis eſſe in medio mundi: multa accidūt incōmoda: vt ꝙ faba cadēte ſuper terrā tota terra moueať: et q̄nq̄ in orientē mō in occidentē: nūc ī meridiē ⁊ ſeptētrionē: que videnť eſſe abſurda. qꝛ vnūq̄dqꝫ habꝫ ꝓpꝛiaꝫ reſiſtentiā ne a ſuo naturali dimoueať ſitu. habꝫ igiť ⁊ terra maximā huiuſmodi reſiſtentiā: cū ſit in ſuo ſitu oīm grauiſſima ⁊ motui ineptiſſima ¶ Ad dubiū breuiter rñdetur vtrāqꝫ partē habere ſolēnes autoꝛes. Sed illi q̄ ponūt centrū grauitatis eſſe ī medio mūdi: magis aſtipulari videntur opinionibꝰ antiquoꝝ: q̄ eam ponūt ꝯtinue moueri: q̄ determīationi ar̄. q̄ eam ſemꝑ ſecundū ſe totā quieſcere poſuit. Et illi qui defendūt centrū magnitudinis eſſe in medio mundi magis conſentire videntur prius ab ariſtotele determīatis. Ideo he rōnes ꝓ determinatōe ar̄. nūc ꝓbabiliter facte putentur. Et in h terminatur ſcđs de celo ⁊ mundo Ariſtotelis.

Quartus liber de celo et mundo duos tra⸗
ctatus hȝ. Primꝰ tractatꝰ hȝ vnū capitulū:
in quo agiť de diſtinctōe grauis ꝛ leuiſ ſcd̄ȝ
opinione antiquoꝝ: ꝛ de iꝓbatōe ipſoꝝ.
E grraui aūt et leui et q̄d
vtrūqꝫ: et que natura ip⸗
ſoꝝ cōſiderandū eſt: ꝛ ꝓ
pter quā cāȝ hn̄t has vir
tutes: qꝛ natura ipſoꝝ cō
ſiſtit in poſſe mouere vel
moueri. Vn̄ aliq̄d dr̄ gra⸗
ue vl̄ leue i reſpectu. Aliud ꝟo ē graue vl̄ le
ue ſimplr̄: qđ natū eſt ferri a medio vl̄ ad me
Opinio .i. diū trāſeūdo ꝑ tria elemēta. ❡ Sed de natu
ra grauiū ꝛ leuiū fuit p̄ma opinio dicētiū ni
hil eſſe ſurſuȝ aut deorſuȝ ſimplr̄: ſȝ ſolū quo
ad nos: ꝛ cū hoc dixerūt terrā eſſe ſpericā:
ꝛ vbiqꝫ habitare hoīes: ꝛ tūc aliq̄ ſunt nobiſ
antipodes: habētes pedes ꝯtra nos: ꝛ ſicut
habemꝰ vnū hemiſperiū: ita ꝛ ipſi aliđ: ꝛ qđ
eſt nobis ſurſum: eſt eis deorſum. Sed hec
opinio nō videtur eē vera: qꝛ i mūdo ſunt ex
natura rei mediū et extremū: modo hec non
Opinio .ij. eſſent ita ſcd̄m hāc opinionē. ❡ Scd̄a opi⸗
nio fuit dicētiū ꝙ nō erat celū niſi ſupra he⸗
miſperiū noſtrū. Sed hec opinio eſt falſa: qꝛ
cōtinue celū mouetur circulariter: igiť cōti⸗
nue alia ꝑs eſt nobis ſurſum et alia deorſuȝ.
Opinio .iij. ❡ Tertia opinio fuit antiquoꝝ q̄ nihil dixe
runt de graui et leui ſimplr̄. cū graue ſimpli
citer ſit qđ natū eſt ferri ſimplr̄ deorſuȝ: et le
ue qđ natū eſt ferri ſimplr̄ ſurſum: grauiꝰ au
teȝ vel leuiꝰ qđ natū eſt ferri a medio vel ad
mediū. et inter iſtos p̄ma opinio fuit plato⸗
nis dicētis corpora cōponi ex ſuꝑficiebꝰ: et
in ſuꝑficies reſolui: dicebat ergo illa corpa
eſſe grauiora q̄ erant ꝯpoſita ex pluribꝰ tri⸗
gonis et triāgulis. et illa eē leuiora q̄ ex pau
cioribꝰ: cuiꝰ ſignū dicebat eſſe. maius plum
bum eſt grauiꝰ minore plūbo: ꝛ maius lignū
minore ligno. qꝛ ex pluribꝰ triāgulis cōponi
tur. ❡ Sed hec tertia opinio ē irratōabilis
Tū p̄mo: qꝛ nihil dicitur de graui vl̄ leui ſim
pliciter. Tuȝ ſecūdo: qꝛ tūc paruus ignis le
uius aſcēderet ꝙ magnꝰ. ꝛ parua pars ter⸗
re eſſet leuior ꝙ magna pars aeris vl̄ ignis
Opio .iiij. qđ eſt falſum. ❡ Quarta fuit opinio demo
criti dicentis ꝙ grauia maiora ſunt grauio
ra ceteris paribꝰ: ſȝ nō oīa maiora grauia
ſint grauiora. ſed aliq̄n graue minꝰ ſcd̄m q̄n⸗
titatē ē grauiꝰ maiori ſcd̄m quātitatē: ſicut
paruuȝ plumbū eſt grauiꝰ multa lana. Item
dicebat corpa nō eſſe ꝯpoſita ex ſuꝑficiebꝰ:
ſed ex īdiuiſibilibꝰ: nō tn̄ dicebat illđ eē gra
uius qđ eſt compoſitū ex pluribꝰ talibus īdi
uiſibilibꝰ: ſed dicebat īter illa īdiuiſibilia eē
vacuū: qđ eſt cauſa grauitatis ꝛ leuitatis. Et
ſic dicebat illud eſſe leuiꝰ in quo eſt plus de
vacuo: ꝛ illud eſſe grauiꝰ in quo eſt minꝰ. Et
qꝛ dicebatur democrito ꝙ nō ſufficit dicere
illud eſſe leuiꝰ in quo eſt plus de vacuo ꝛ mi
nus de ſolido: qꝛ poſſet accipi ita magna aq̄
ꝛ ita ꝑuus aer ꝙ in illa aqua eſſet plꝰ. de va⸗
cuo ꝙ in aere paruo: ꝛ tn̄ aq̄ illa nō eſſet leui
or aere. ideo dicebāt aliq̄ illud eſſe leuiꝰ qđ
cōſtat ex maiori vacuo ꝛ minori pleno. et il⸗
lud eſſe grauiꝰ qđ cōſtat ex maiori pleno et
ex minori vacuo. ❡ Sȝ hec opinio iꝓbať
Tum p̄mo: qꝛ vel democritꝰ determiat leue
ꝑ vacuū: et tūc magna aq̄ eſſet leuior ꝑuo ae
re. vel graue ꝑ ſolidū: ꝛ tunc magnꝰ aer eſſet
grauior parua aq̄ vel vtrūqꝫ ꝑ vacuū: ꝛ tūc
magna terra eſſet leuior ꝑte eiꝰ: vl̄ ꝑuo igne
vel per ꝓportionē vacui ad plenū: ꝛ tūc ꝑuꝰ
ignis eque cito moueretur ſurſum ſicut ma⸗
gnus. ſed nullū eſt dicendū: igitur. Tū ſecū⸗
do: qꝛ tūc vacuū maxime moueretur ſurſum
ſed hoc ē falſum. cū ipm̄ nulliꝰ ſit nature. Tū
tertio: qꝛ ſi vacuū eſſet ſolido cōmixtū: et va
cuū tēderet ſurſuȝ ſolido tēdēte deorſuȝ: nō
videreť q̄re aliq̄n nō ſeparētur. Tū q̄rto: qa
ſi vacuū eſſet: ipm̄ eſſet locꝰ. ſed nō eſt de rō
ne loci ꝙ moueatur: igitur nec ratōne vacui
Tuȝ q̄nto: qꝛ ſcd̄m hāc opinionē vacuū ꝛ ſo⸗
liduȝ ſimul mouerētur: ꝛ tn̄ huius nō poſſet
Opinio .v. aſſignari aliqua cauſa: igitur hec opinio eſt
inſufficiēs. ❡ Quinta opinio fuit dicentiū
illud eſſe grauiꝰ qđ maiorē habȝ quantitatē
Opio .vi. et illud eē leuiꝰ qđ habet minoreȝ. ❡ Sexta
opinio fuit dicētiū materias eſſe cōtrarias
per quas grauia ꝛ leuia diſtinguebātur. ſed
he opiniones ſunt irrationabiles. Pria qui
dem. quia tunc magnus aer eſſet grauior ꝑ⸗
ua aqua. Et ſi dicať ecōuerſo magna aqua
eſſet leuior paruo aere: qđ ē falſum. ſcd̄a ꝟo
quia tunc nō poſſent ſaluari q̄ttuor elemēta
ſimplicia: ſed tn̄ duo. ꝛ etiaȝ maior aqua nō
eſſet grauior minore et aere: maior aer gra⸗
uior parua aqua: qđ eſt falſum.
❡ Scd̄s tractatꝰ vnū caplm̄ hȝ in quo agiť
de cauſa ꝓpter quā moueňť aliqua ſurſuȝ ꝛ
alia deorſuȝ: ꝛ de differētijs grauiū ꝛ leuiū.

ſolidum et vacuū opponūť ... ſunt et ſeparantur

Os autez dicimꝰ primū determinā
tes: de q̄ maxie dubitāt aliq̄ ꝓpter
q̄d aliq̄ mouētur ſurſum ꝛ aliq̄ deor⸗
ſuȝ. Sup quo ſit pria ꝯcl̄o grauia ꝛ leuia mo
Concluſio .i. uētur ad ſua loca naturalia: qꝛ ipa ſunt eoꝝ
naturales ꝑfectiones. ꝓbať p̄io. ſuppone⸗
do ꝙ ſicut motꝰ alteratiōis vel augmētatio
nis nō eſt de quocūqꝫ terio in quēcunqꝫ ter
minū. ſȝ de ꝯtrario in cōtrariū. ita ꝛ motꝰ ele
menti. Scd̄o ſupponendo ꝙ ſicut alterabile
vel augmētabile nō a quocūqꝫ alterať vl̄ au
gmētatur: ſȝ a determiato agēte: ſic ꝛ mobile
localiter a determiato mouēte. Tertio ſup⸗
ponēdo ꝙ illud qđ eſt in potētia vt naturali
ter moueať ſurſuȝ. ē etiā i potētia leue. Tūc
ꝓbať ſic cōcl̄o. Elemēta mouētur ad ſua lo⸗
ca naturalia: ꝛ nō niſi: qꝛ ſunt eoꝝ cōſeruati⸗
ua: ſiue qꝛ ſunt ipoꝝ ꝑfectiones: igiť. Maior
pȝ. tum p̄io: qꝛ motus elemēti nō ſit rōne ſi
militudinis: qꝛ ſi ignis eſſȝ in medio mūdi ꝛ
terra ſub ꝯcauo orbis lune: adhuc gleba ter⸗
re deſcēderet: igiť talis motꝰ ſit exeo ꝙ locꝰ
naturalis ē cōſeruatiuꝰ locati: ꝛ ꝑ ꝯn̄s ꝑfe⸗
ctio eiꝰ: ſicut ſanitas q̄ eſt cōſeruatiua ſana
bilis ē ꝑfectio ipius. ❡ Eſt tn̄ triplex drīa
❡ Grauia ꝛ leuia hn̄t in ſe p̄ncipia ſuoꝝ motuū. inter motū localē ꝛ alios motꝰ Nam grauia
ꝛ leuia habēt i ſe p̄ncipia ſuoꝝ motuū loca⸗
liū: ꝛ remoto ꝓhibēte nullo indigēt ad hoc ꝙ
moueātur. alterabile vero ꝛ augmētabile nō
Scd̄a drīa: qꝛ idē prius naturaliter moueť
ad ſanitatē vel augeť deinde ad egritudinē
vel diminuiť. ſȝ nihil idē pōt moueri ſucceſſi
ue motibꝰ localibꝰ ꝯtrarijs naturalr̄ Tertia
drīa: qꝛ motꝰ localis in vno ꝛ eodē poſterior
eſt alijs motibꝰ. ❡ Eſt tn̄ ꝯueniētia in hoc:
qꝛ ſicut ad hoc ꝙ aliq̄d moueať ad ſanitateȝ
opȝ ꝙ fuerit ſub egritudine: ꝛ ꝙ remoueť cā
ꝓhibitiua ſanitatis: ita etiā ad hoc ꝙ aliq̄d
moueať deorſuȝ: oȝ ꝙ priꝰ ſit ſurſuȝ: ꝛ ꝙ re⸗
moueať ꝓhibēs: ꝛ ſic generās grauitatē vel
remouēs ꝓhibēs p̄io mouet ipm̄ graue. dei
Concluſio .ij. de graue ſeipm̄ mouet. ❡ Scd̄a ꝯcl̄o aliter
inueniūtur graue ꝛ leue i ſimplicibꝰ ꝛ aliter
in mixtis. pȝ: qꝛ in ſimplicibꝰ graue ſimplr̄
eſt qđ oībus alijs naturalr̄ ſubſtat. vt terra.
Sȝ leue ſimplr̄ eſt qđ oībus alijs ſuꝑeminet
Diffinitiones grauiū ꝛ leuium. vt ignis. Graue aūt vel leue in reſpectu eſt
qđ nō oībus ſubſtat nec ſuꝑeminet: ſicut aer
ꝛ aqua. Sȝ in mixtis illa dicunť grauiora q̄
plus ꝯueniūt cū grauibꝰ. ꝛ illa leuiora q̄ plꝰ
cōueniūt cū leuibꝰ: ꝛ iō magnū lignū eſt gra⸗
uius paruo plumbo in aere: non tn̄ in aqua
cuȝ plūbuȝ deſcēdat ad fundū aq̄ ꝛ nō lignū
ꝛ hoc eſt: qꝛ vnumqđqꝫ elementū p̄ter igneȝ
hȝ grauitatem: terra eñi hȝ grauitateȝ in tri
bus: aqua in duobꝰ: ꝛ aer in vno: puta i igne
ꝛ etiā hȝ grauitatem in ꝓpria regione: qꝛ ve
ſica repleta aere plꝰ trahit ꝙ nō repleta: qđ
nō eſſet niſi aer haberet grauitatē aliquā in
ſua regione. Et ſic pȝ quare lignū eſt grauiꝰ
in aere ꝙ plumbū: ꝛ nō in aqua: qꝛ in ligno ē
multū de aere q̄ trahit ſurſum nō aūt in plū⸗
bo. ❡ Tertia cōcl̄o terra ē grauis ſimplr̄.
ignis leuis ſimplr̄. aer leuis in reſpectu: ꝛ Cōcluſio .iij.
aqua grauis in reſpectu. Prima ꝑs pȝ. tum
p̄io: qꝛ terra moueť ſꝑ ad mediuȝ: ꝛ nunq̄ a
medio niſi violēte: igitur eſt grauis ſimplr̄.
Aūs pȝ: qꝛ nō in infinitū ferūtur grauia: er⸗
go terminꝰ ad quē moueť graue ſimplr̄ eſt fi
nitꝰ ꝛ determinatꝰ: ꝛ ſilr̄ argueref de igne.
Tum ſcd̄o: qꝛ ꝑtes terre cadūt ſupra terraȝ
cauſando ſimiles angulos: igiť mouētur ad
mediū teriatuȝ: ꝛ ꝑ ꝯn̄s etiā leuia mouētur
ad mediū teriatuȝ: qꝛ ſi vnū ꝯtrarioꝝ ē teria ❡ Si vnū contrariū eſt terminatū etiā ꝛ alteꝝ.
tum: etiā ꝛ alteꝝ. Scd̄a ꝑs huiꝰ cōcl̄ois pȝ
qꝛ ignis moueť ad contrariū terre: igiť mo⸗
uetur ad extremuȝ: ꝛ ꝑ ꝯn̄s eſt leuis ſimplr̄.
Alie ꝑteꝭ patēt: qꝛ inter graue ſimplr̄ ꝛ leue
ſimplr̄ ſunt media graue in reſpectu ꝛ leue i
reſpectu: ſȝ talia ſunt aq̄ ꝛ aer: igř. ❡ Quar
ta cōcl̄o quatuor ſunt corpa ſimplicia natu⸗ Cōcluſio .iiij.
raliter mobilia ſurſuȝ ꝛ deorſuȝ. Tum p̄io:
qꝛ eſt vnū corpꝰ qđ oībꝰ naturalr̄ ſuꝑfertur:
ꝛ eſt vnū aliud qđ ab oībꝰ naturalr̄ ſubſtat:
ꝛ hec ſunt ꝯtraria: inter q̄ oȝ eſſe media q̄ ali
quibꝰ ſuꝑferātur ꝛ aliq̄bꝰ ſubſtēt: igiť quatu
or ſunt elemēta. Tū ſcd̄o: qꝛ q̄tuor ſunt mate
rie ꝓpe elemētoꝝ ſcd̄m q̄litates ꝓpas ipoꝝ
ꝛ vna ē cōis eoꝝ i qua ꝯueniūt: qꝛ ſunt gn̄a⸗
bilia ꝛ corruptibilia: igř quatuor ſunt elemē
ta. Aſſumptū pȝ: qꝛ vna natura ſcd̄ȝ magni⸗
tudinē multiplicata: nō ſufficit ad ſaluāduȝ
motꝰ naturales grauiū ꝛ leuiū: nec due natu
re: ergo relinquitur ꝙ ſunt ponēde quatuor
virtutes ſiue nature. Aūs pȝ. tuȝ p̄io: qꝛ vl̄
illa natura eſſȝ plenū vel vacuū: vel triāgulꝰ
vel alia figura: ꝛ tūc ſi moueret deorſuȝ: oīa
mouerent deorſuȝ: ꝛ ſi ſurſuȝ: oīa mouerent
ſurſum: igř nō ſufficit vna natura. Tuȝ ſcd̄o
qꝛ ſi illa natura ſit grauis: tūc qđ plus habe
ret de illa natura eſſet grauiꝰ: ꝛ ſic magnus
aer eſſet grauior parua aqua. vel eſſet leuis

et ſic magna aqua eſſet leuior paruo aere: igitur nõ ſufficit vna natura nec due nature: q2 tũc nõ poſſent ſaluari q̃ dicũtur de elemẽtis medijs: nam tũc illud eſſet leuius in quo plus eſſet de igne: ⁊ illud grauius in quo plus eſſet de terra: ⁊ ſic magnus aer eſſet grauior parua aqua: ⁊ magna aqua leuior paruo aere: igitur ſcḋz quatuor naturas ꝓprias opz ponere quatuor elemẽta: inter q̃ terra eſt ſine leuitate: ignis ſine grauitate. Sz aqua in regione terre hz leuitatez: q2 aſcẽdit: ſz in regione aeris ⁊ ignis hz grauitatem q2 deſcẽdit: in regione vero ꝓpria hz grauitatem: q2 ſi ſub ea deſtrahatur aqua deſcendit: ſed non hz ibi leuitatem: q2 non aſcendit niſi quãdo corpus latum iũctum ſuperficiei aq̃ velociter eleuatur: vel niſi quando os phiale caleſcit ⁊ ipſm applicatur aque frigide rõne cuius aer interius exiſtẽs frigeſcit. ¶ Quinta cõcluſio: figura non eſt cauſa motus deorſum vel ſurſum: ſed eſt bene cauſa quare aliquid velocius mouetur vel tardius. Patz hec cõcluſio: q2 corpora late figure ſupernatãt aq̃: ⁊ tardius mouẽtur per aerem: ⁊ tamen corpora rotũda vel acuta non ſupernatãt aque ⁊ velocius mouẽtur per aerem: ſz hoc non ẽ ſicut dicit democritus ex eo q exalationes eleuate ex aqua ſurſum pellunt corpora lata: ⁊ non corpora rotunda vel acuta. tum q2 tunc ſunt pauce exalationes. tum etiaz q2 ſi ita eſſet tũc corpora ſupnatantia aque: per illas exalationes deberent pelli ſurſum: qḋ eſt falſum. ¶ Nec valet dicere q ille exalationes in aere ſunt diſperſe: ideo tunc pellere non poſſunt: ſed bene in aqua vbi ſunt vnite: hec ratio non videtur ſufficiẽs. Igitur hoc eſt: q2 corpora acuta facilius diuidũt medium quam lata: ex eo q latum plus comprehendit de aere vel aqua q̃ acutum: ⁊ virtus grauis aliquando eſt ita parua q non poteſt diuidere medium: ⁊ tũc ſupernatat. Unde ſicut ſunt aliqua corpora difficulter diuiſibilia: ſicut ſunt illa q̃ bene terminãtur termino ꝓprio: ⁊ alia facile diuiſibilia: q̃ male terminãtur termino ꝓprio: ⁊ bene termino alieno. Ita ſunt aliqua corpora difficulter diuidentia: ſicut ſunt corpora late figure. ⁊ alia facile diuiſiua: ſicut ſunt corpa rotunde vel acute figure. Et hec de quarto libro de celo ⁊ mũdo.

[margin: Experientie. — Concluſio. v. — ¶ Que corpa facilr vel difficulter diſibilia aut diſiua]

De graui aũt ⁊ leui ⁊ qḋ eſt vtrũq ⁊ q̃ natura eoꝝ ↄſiderãdũ ⁊ ꝓpter quã cãz hñt virtutes has ⁊c. ¶ Iſte ẽ quartus liber de celo ⁊ mũdo In quo poſtq̃ p. determinauit de corꝑib⁹ ſimplicib⁹ motu recto ſꝫ opĩoem ãtiquoꝝ determinat de eiſdez ſm opĩoem ꝓpriã. Et diuidit iſte liber ĩ. vij. ca. q̃ videbũtur ĩ ꝓceſſu. Dicit ḡ pͥo ſic: q de graui ⁊ leui determinãdũ eſt q̃ ſit natura eoꝝ ⁊ ꝓpter quas cãs efficientes ⁊ finales hñt virtutes vnũ mouẽdi ſurſuz ⁊ aliḋ deorſuz. ⁊ hoc dicit p. ꝑtinere ad iſtã ſciaz: q2 rões grauis ⁊ leuis ↄſiſtũt in poſſe moueri ⁊ hr̃e ĩclinatiões ad moueri ſi ſint extra ſua loca naturalia. T. Dr̃ aũt. ¶ Hic p. dicit q aliqḋ dr̃ graue aut leue in reſpectu: q2 ẽ grauius alio vel leuius ⁊ ſic antiq̃ locuti ſunt. Et ſubdit p. q aliqua corꝑa nata ſunt ferri ad mediũ ⁊ alia a medio. Illa aũt dicũtur ferri ad mediũ q̃ nata ſunt ferri deorſuz trãſeũdo duo vel tria elemẽta. Et illa ferri a medio q̃ nata ſunt ferri ſurſuz: trãſeũdo duo vel tria elemẽta. T. Incõueniẽs aũt. ¶ Hic p. põit opĩoes ãtiquoꝝ: q̃dã eĩ antiq̃ dixerũt nihil eẽ ſurſuz vel deorſuz ſimplr̃ ſꝫ ſolũ q° ad nos: ⁊ cũ hoc dixerũt terrã eẽ ſpericã ⁊ vbiq hr̃e hoĩes: ⁊ tũc aliq̃ ſunt nobis ãtipodes. i. hñtes pedes ↄtra nos. ⁊ ſic hẽm⁹ ptẽ celi ſupra capita nr̃a ita ⁊ illi: ⁊ hemiſperiũ nr̃m dr̃ nobis ſurſuz ⁊ aliḋ deorſuz: ⁊ oppoſito mõ ↄtingit ĩ ordĩe ad eos. Iſta aũt opĩo ẽ inſufficiẽs ad motũ ſimplr̃ ſurſuz vel deorſuz ĩ medio: q2 mũd⁹ hz extremũ ⁊ mediũ. Mediũ aũt dr̃ deorſuz ſimplr̃. extremũ vero dr̃ ſurſuz. Alij vero dicebãt q nõ erat celum niſi ſupra hemiſperiũ nr̃m. Iſta aũt opĩo ẽ falſa. T. Simplr̃ aũt. ¶ Hic p. ĩfert deſcriptões grauis ⁊ leuis: graue ſimplr̃ ẽ qḋ ferꝭ ſiue natũ ẽ ferri deorſuz ſimplr̃. ⁊ leue ſimplr̃ ẽ qḋ ferꝭ ſiue natũ ẽ ferri ſurſũ ſimplr̃.

[margin: de ãtipodib⁹. — Diffinitiones grauis ⁊ leuis ſimplr̃.]

Eoꝝ aũt ¶ Iſtud ẽ ſcḋz ca. hui⁹ libri ĩ quo p. põit opĩones ãtiquoꝝ de graui ⁊ leui. Et pͥo põit defect⁹ eoꝝ d. q antiq̃ deficiebãt ĩ hoc q nihil dicebãt de graui ſimplr̃ ⁊ leui ſimplr̃: ſꝫ ſolũ de grauiori ⁊ leuiori. Etiã deficiebãt: q2 rões eoꝝ de grauiori ⁊ leuiori non erãt ↄueniẽtes. T. Dicũt eĩ. ¶ Hic p. põit opĩoem platonis d. q plato poſuit corꝑa cõponi ex ſupficieb⁹ ⁊ ĩ ſupficies reſolui: ⁊ tũc dicebat corꝑa illa eẽ grauiora q̃ cõpoſita erãt ex plurib⁹ trigonis ſiue triãgulis: ⁊ illa leuiora q̃ ex paucioríb⁹ in cui⁹ ſignũ dicebat mai⁹ plũbũ minori plũbo eẽ graui⁹ ⁊ mai⁹ lignũ minori cũ ex plurib⁹ triãgulis cõponaꝭ. T. Sic aũt. ¶ Hic p. ĩprobat dictã opĩoez ſic: q2 illa opĩo nihil dic̃ d graui ⁊ leui ſimplr̃ ⁊ tñ eſt dare aliqḋ graue ſimplr̃: ⁊ aliqḋ leue ſimplr̃. ḡ iſta opĩo ẽ inſufficiẽs. T. Atq aũt. ¶ Scḋa rõ ẽ ſi ſic ſeq̃reꝭ q pu⁹ ignis leuior eſſꝫ ⁊ citi⁹ aſcẽderet q̃ magn⁹ ignis: ⁊ ſilr̃ q pua pars terre eſſꝫ leuior q̃ magna ps aeris ſiue ignis. ↄñs ẽ falſuz: ḡ ⁊ añs. ↄña ptz: q2 paru⁹ ignis ſꝫ iſtos ex paucioríb⁹ trigõis ↄſtaret q̃ magn⁹: ⁊ etiã pua ps terre ex paucioríb⁹ trigonis ↄſtaret q̃ magna ps ignis vl' aeris. T. His aũt. ¶ Hic p. põit opĩoez demo. dic̃ eĩ demo. q grauia maiora ſũt grauiora mĩorib⁹ ceteris parib⁹ nõ tñ ſꝑ maiora grauia ſunt grauiora: ſꝫ aliq̃n min⁹ graue ſꝫ q̃titatez ẽ aliq̃n grauius maiori ſꝫ q̃titatẽ ſicut puũ plũbuz ẽ graui⁹ multa lana. Scḋo dicebat corꝑa nõ eẽ cõpoſita ex ſupficieb⁹ ſꝫ dicebat ipa cõponi ex ĩdiuiſibilib⁹ nõ tñ dicebat illḋ eſſe graui⁹ q ẽ cõpoſitũ ex plurib⁹ talib⁹ ĩdiuiſibilib⁹: ſꝫ dicebat ĩter ĩdiuiſibilia eẽ vacuũ qḋ ẽ cã grauitatis ⁊ leuitatis ⁊ ſic dicebat illḋ eẽ leui⁹ ĩ quo ẽ pl⁹ de vacuo ⁊ illḋ graui⁹ ĩ quo ẽ min⁹. ¶ Sꝫ q̃dã alij dixerũt corp⁹ eſſe leui⁹ qḋ ↄſtat ex maiori vacuo ⁊ mĩori pleno: ⁊ illḋ eſſe graui⁹ qḋ conſtat ex minore vacuo ⁊ maiori pleno. T. Neceſſariũ aũt. ¶ P. hic oñdit opĩoem democriti eſſe inſufficiẽtez: q2 nõ ſufficit dicere illḋ eẽ leui⁹ ĩ quo eſt plus de vacuo: ſꝫ opꝫ dicere illud eſſe leui⁹ in quo ẽ

[margin: Opĩo platõis. — Confutatio. — Opĩo democriti. — Confutatio.]

plus de vacuo ⁊ min⁹ de ſolido: q2 poſſet capi tam magna aqua ⁊ tã pu⁹ aer q pl⁹ eſſꝫ de vacuo ĩ illa aq̃ ſm opĩoem demo. q̃ in illo aere ⁊ tñ illa aq̃ nõ eſſꝫ leuior illo aere: ſꝫ ecõtra. Etiã in maiori aq̃ eſt pl⁹ de vacuo q̃ in minori: ⁊ tñ maior aq̃ nõ eſt leuior q̃ mĩor. ſꝫ grauior T. Neceſſariũ aũt ſimplr̃. ¶ Hic p. põit q̃nq rões ad ĩprobãdũ opĩoem demo. Quaꝝ pͥa talis ẽ. q2 vel determinat democrit⁹ leue ꝑ vacuũ ⁊ graue ꝑ ſolidũ vel vtrũq ꝑ vacuũ vel vtrũq ꝑ ꝓportiõez vacui ad plenũ ſꝫ nullũ iſtoꝝ ẽ dicẽdũ. igr̃ opĩo ẽ inſufficiẽs. Minor ptꝫ de pͥo: q2 tũc aqua eſſꝫ leuior puo aere cũ i ea eſſꝫ pl⁹ de vacuo De ſcḋo pꝫ: q2 tũc magn⁹ aer eſſꝫ grauior pua aqua: q2 ĩ ea eſſꝫ pl⁹ de ſolido. De tertio pꝫ. q2 tũc magna terra eſſꝫ leuior pte ei⁹ vel puo igne. De q̃rto ptꝫ: q2 tũc pu⁹ ignis eq̃ cito moueretur ſurſuz ſic̃ magn⁹. q2 ĩ puo igne pt̃ eẽ ſimilis ꝓportio ſui vacui ad plenũ ſicut in magno igne. T. Incõueniẽs aũt. ¶ Scḋa rõ eſt. ſi corꝑa mouerenꭗ ſurſuz ꝑꝑ vacuũ ⁊ deorſuz ꝓpter plenũ: tũc ſeq̃ꝭ q vacuũ maxĩe moueri ſurſum ⁊ illi⁹ mot⁹ nõ poſſꝫ aſſignari cã ex quo vacuũ nõ eſt alicui⁹ nature motiue cũ nõ eſt niſi dimẽſio q̃ ẽ indifferẽs ad oẽz locũ ⁊ ſic nõ appꝫ rõ q̃re magis moueretur ſurſuz q̃ deorſuz T. Adhuc aũt. ¶ Tertia rõ ẽ. ſi vacuũ eſſꝫ ſolido cõmixtũ ⁊ vacuũ tẽdit ſurſũ ⁊ ſolidũ deorſuz: tũc nõ poſſꝫ dari cã quare nõ ſeparenꭗ abinuicẽ. ḡ vacuũ nõ ẽ ſolido cõmixtũ. T. Irrõabile aũt. ¶ Quarta rõ ẽ. ſi ſic vacuum eſſꝫ: eſſꝫ regio vel loc⁹: ſꝫ nõ ẽ de rõne loci qḋ moueaꭗ cũ tũc oporteret aſſignare aliũ locũ ad quẽ moueretur qḋ ẽ incõueniẽs: ḡ nõ eſt ſic ponẽdum vacuũ. T. Adhuc aũt. ¶ Quĩta rõ ẽ. nã ſm oẽs ſolidũ ⁊ vacuũ ſimul mouerenꭗ ⁊ tñ nõ dixerũt qḋ illoꝝ erat cã actiua mot⁹ ⁊ qḋ paſſiua: ḡ inſufficiẽter dixerũt. T. Silr̃ aũt. ¶ Hic p. põit alias opĩoes. dicebãt eĩ q̃dã illḋ eẽ graui⁹ qḋ maiorẽ hꝫ q̃titatẽ. ⁊ illud leui⁹ qḋ minorẽ hꝫ q̃titatẽ. Alij dixerũt materias eẽ ↄtrarias ꝑ quas grauia ⁊ leuia diſtinguebãꭗ. T. Primũ q̃dẽ. ¶ Hic p. dictas opĩones ĩprobat ¶ Et pͥo primã: q2 tũc magn⁹ aer eſſꝫ grauior pua aqua: ⁊ ſi dicaꭗ ecõtra: tũc magna aq̃ eſſꝫ leuior puo aere iſta oĩa ſunt falſa: ergo ⁊ illa ex quib⁹ ſequunꭗ ¶ Scḋaz opĩoem ĩprobat ſic p. q2 tũc nõ pñt ſaluari q̃tuor elemẽta ſimplicia ſꝫ duo tñ. Etiã tũc maior aqua eſſꝫ grauior maiore ⁊ tñ nulla aq̃ eſſꝫ grauior pua terra ex quo pua terra deſcẽdit ꝑ aquã. Silr̃ in aere magna aqua ſentiꭗ multo grauior q̃ pua terra.

[margin: ¶ Vacuũ non eſt alicui⁹ nature motiue.]

Nos aũt dicim⁹ ¶ Iſtud ẽ tertiũ ca. hui⁹ libri ĩ quo p. oñdit ꝓpter q̃d corꝑa ſimplicia referũtur ad loca ꝓpria d. pͥo ſic. q pri⁹ determinandũ ẽ ꝓpter q̃d corpoꝝ ſimpliciũ aliq̃ ferũtur ſurſum q̃nq ⁊ aliq̃ deorſuz. T. Deferri q̃dẽ. ¶ Hic p. inq̃rit cãm finalem motuũ grauiũ ⁊ leuiũ d. q grauia ⁊ leuia mouenꭗ ad ſua loca naturalia eo q ipa ſunt eoꝝ ꝑfectiões ⁊ ꝑmittit p. duas ſuppõnes. ¶ Pͥa ẽ ſicut mot⁹ alterationis ⁊ augmẽtatiõis ẽ de ↄtrario ĩ ↄtrariũ ⁊ nõ indifferẽter de quocũq termĩo in quẽcũq terminũ. ita etiã ẽ de motib⁹ naturalib⁹ localib⁹ elemẽtoꝝ. ¶ Scḋa ſuppõ ẽ q ſicut nõ a quocũq alterabile alteraꭗ ⁊ augmẽtabile augmẽtaꭗ. ſꝫ determĩatuz a determĩato: ita mobile localr̃ nõ a quocũq mouẽte moueꭗ ſiue ad quẽcũq locũ moueꭗ. ſꝫ a determĩato mouẽte ⁊ ad locũ determĩatum. T. Surſum aũt. ¶ Hic p. infert vnũ correlariũ qḋ ẽ tale q illḋ qḋ eſt in potẽtia naturaliter ad moueri ſurſum: eſt in potẽtia ad leue ⁊ hoc loq̃ndo de potẽtia diſtãte ab actu ſicut ẽ actu graue. Hoc ſuppoſito ꝓbat p. q elementa mouenꭗ ad ſua loca naturalia eo q ſunt eoꝝ ꝑfectiões: pꝫ: q2 mot⁹ elemẽti ẽ de vno loco ad ↄtrariũ locũ ⁊ nõ eſt rõ quare magis ſit ad vnũ locũ q̃ ad aliũ niſi vn⁹ ẽ ꝑfectior ⁊ alr̃ nõ: ⁊ etiã ↄſeruatiu⁹ ei⁹. Et ſubdit p. q melꝰ ẽ ſic dicere q̃ vt dicebãt antiq̃ dicẽtes glebã terre deſcẽdere ad terram: q2 ſimile inclinatur ad ſuuz ſimile: hoc nõ eſt bñ dictũ: q2 ſi ignis eſſꝫ in medio mũdi ⁊ terra in ↄcauo orbis lune: tũc gleba terre nõ aſcenderet: ſꝫ deſcẽderet: igr̃ nõ ſꝑ ſit mot⁹ localis rõne ſilitudinis. T. Q̃ aũt. ¶ Hic p. oñdit q loc⁹ naturalis eſt quodãmõ ꝑfectio locati: q2 ↄſeruatiuũ eſt quodãmõ ꝑfectio ↄſeruabilis: ſꝫ loc⁹ ẽ ↄſeruatiu⁹ locati: ḡ eſt quodãmõ ꝑfectio locati. T. Quare aũt. ¶ Hic p. determĩat idẽ ꝑ ſimile nã ſic̃ ſanitas ſe hꝫ ad ſanabile. ita loc⁹ ad mobile. ſꝫ ſanitas ẽ ꝑfectio ſanabilis: ḡ loc⁹ ẽ ꝑfectio mobilis localr̃. T. Niſi q2. ¶ Hic p. põit tres drĩas inter motũ localẽ ⁊ alios mot⁹. Pͥa ẽ grauia ⁊ leuia in ſe ipis hñt ꝓ̃cipia ſuoꝝ motuũ. ita q q̃ñcũq actu ſunt grauia ⁊ leuia remoto ꝓhibẽte nõ indigẽt aliquo alio extrĩſeco a pͥo mouẽte ad hoc qḋ moueãtur localr̃ cũ fuerint extra eoꝝ loca naturalia: alterabile vero ⁊ augmẽtabile nõ. ſꝫ ĩdigẽt extrinſeco: alterabile alterãte: augmẽtabile vero nutrimẽto. Ex iſta drĩa pꝫ manifeſte q actu graue exiſtẽs ſurſuz ꝓhibitũ hꝫ in ſe ꝓ̃cipium actiuũ ſui mot⁹: ⁊ tñ oppoſitũ cõiter teneꭗ ſm opĩoem nũc tꝑis famoſaz. T. Et oppoſitũ. ¶ Scḋa drĩa ẽ vnũ ⁊ idẽ ſucceſſiue moueꭗ naturaliter primo ad ſanitatẽ ⁊ poſtea ad egritudinẽ vel ecõtra: ⁊ pri⁹ augeꭗ ⁊ poſtea diminuiꭗ. Sꝫ nihil vnũ ⁊ idẽ moueꭗ nũc naturalr̃ ſurſuz ⁊ poſtea deorſuz. Graue eĩ naturalr̃ moueꭗ deorſuz nunq̃ aũt moueꭗ naturalr̃ ſurſuz. T. Magis autem. Tertia drĩa ẽ. q2 mot⁹ localis ẽ poſterior tꝑe alijs motib⁹ in vno ⁊ eodẽ. T. Cũ quidã. ¶ Hic p. ſubdit q ſi graue debeat moueri deorſuz oꝫ ipm pri⁹ eſſe ſurſuz ⁊ ſi ſit ibi ꝑ violẽtiã detentũ: tũc oꝫ remouere ĩpediẽs ⁊ ſtatim mouebiꭗ deorſuz ſicut remota cã ĩpediẽte ſanitatẽ ſtatim ſit mot⁹ ad ſanitatẽ ⁊ ſic cã mouẽs ipm graue vel leue ante ꝓductõem ei⁹: ſꝫ remouẽs ꝓhibẽs vel natura ipi⁹ grauis vel leuis mouet ipm graue vel leue poſt generationem eius.

[margin: ¶ Grauia ⁊ leuia habẽt ĩ ſe ꝓ̃cipia ſuorũ motuũ.]

Differẽtias aũt ¶ Iſtud ẽ quartũ ca. hui⁹ libri in quo p. determĩat de differẽtijs grauiũ ⁊ leuiũ. Et pͥo hoc facit in ſimplicib⁹ ⁊ poſtea ĩ cõpoſitis. ¶ Dicit ergo pͥo ſic. q graue ſimplr̃ eſt graue qḋ oĩb⁹ alijs naturalr̃ ſubſtat Et leue ſimplr̃ ẽ leue qḋ oĩb⁹ alijs ſupemĩnet: vt terra ⁊ ignis. Sꝫ graue ⁊ leue in reſpectu dicũtur q̃ nec oĩb⁹ ſubſtãt nec oĩb⁹ ſupemĩnent alijs ab ipis: ſꝫ mediomõ ſe habẽt ſic̃ aer ⁊ aqua. T. Oĩ aũt. ¶ P. hic ponit drĩam in cõpoſitis ſiue in mixtis dicẽs q grauiora ſunt illa q̃ pl⁹ conueniũt cum grauib⁹. Et leuiora q̃ pl⁹ ↄueniũt cũ leuiorib⁹. Et ſubdit p. q non qḋlz alio graui⁹ in aere ẽ eo vbiq graui⁹. Naz magnũ lignũ eſt graui⁹ puo plũbo in aere: ⁊ in aq̃ eſt leui⁹ cũ plũbuz deſcẽdit ad ꝓfundũ aq̃ ⁊ lignũ nõ. Cui⁹ cãm aſſignat p. q2 vnũquodq elemẽtuz ꝑter ignẽ hꝫ grauitatẽ. terra aũt hꝫ grauitatẽ in tribus. Aqua vero in duob⁹: ſcꝫ in aere ⁊ igne: aer vero in vno: ſcꝫ in igne Etiã aer in ſua ꝓpͥa regione hꝫ grauitatẽ. q2 veſica repleta aere maiorẽ hꝫ grauitatẽ ⁊ pl⁹ trahit deorſuz q̃ veſica vacua ⁊ cũ nihil vel modicũ eſt de aere ⁊ multũ de terra iḋ eſt graue nõ ſolũ in aere: ſꝫ etiã in aq̃. Et in ligno multũ eſt de aere cũ lignũ ſit valde poroſuz: iḋ lignũ eſt leue in aq̃ q̃uis ſit graue in aere.

[margin: Quid graue ⁊ leue ſunt ⁊ q̃d graue et leue in reſpectu.]

Quoniã aũt ¶ Iſtḋ ẽ quintũ ca. hui⁹ tractat⁹ ĩ quo p. determĩat de nũero corpoꝝ ſimpliciũ. Et intẽdit phũs talẽ ↄcl'onem q terra ẽ grauis ſimplr̃: ⁊ ignis leuis ſimplr̃ ⁊ aliq̃d eſt graue in reſpectu: ⁊ aliq̃d leue in reſpectu. Primã ptez ꝓbat phũs duplr̃. Primo ſic illud qḋ ſꝑ ferꭗ ad mediuz ⁊ nunq̃ a medio niſi violẽte ẽ graue ſimplr̃ ⁊ ſine leuitate: ſꝫ terra ẽ hmõi: igiꭗ. Et ſilr̃ ꝓbareꭗ q ignis ẽ ſimplr̃ leuis. T. Sꝫ adhuc. ¶ P. hic ſubdit q mediũ ad qḋ ferũtur grauia eſt determĩatuz. Qḋ ꝓbat p. duplr̃ q2 nõ in infinitum ferũtur

grauia deorſum: ergo terminꝰ a quo ⁊ terminꝰ ad quē ſunt finiti ⁊ terſati. Scd̄o ſic. ptes terre cadūt ſupra terram ⁊ cauſant ſimiles āgulos: ḡ ꝯueniūt ad vnū medium terſatū. T. Cū aūt. Scd̄o ſubdit ph̄s ꝙ extremū ad qd̄ ferūtur leuia ē terſatum. Probat p. q2 motꝰ ſurſum ⁊ motꝰ deorſuꝫ ſunt cōtrarij: ergo ſunt ad loca ꝯtraria mō ſi vnū ꝯtrariuꝫ ē terſatuꝫ etiā ⁊ aliud. T. Propter qd̄. ¶ P. hic ꝓbat ſcd̄a rōne primā ptē ꝯcl'onis ſic. duo ſunt loca ꝯtraria: ſcꝫ mediū ⁊ extremū quorum vnū eſt ſimplr̄ ſurſuꝫ ⁊ nullomō deorſum: ⁊ aliud ſimplr̄ deorſuꝫ ⁊ nullomō ſurſuꝫ: ſꝫ locꝰ ſimplr̄ ſurſum dr̄ locꝰ leuis ſimpliciter q̄ eſt ignis: ⁊ locꝰ ſimpliciter deorſuꝫ ē locꝰ grauis ſimplr̄ q̄ eſt terra: igr̄ prīa ps vera. T. Eſt enī. ¶ P. hic ꝓbat ſcd̄aꝫ ptē ꝯcl'onis: ſcꝫ ꝙ eſt dare graue ⁊ leue in reſpectu: q2 ſimplr̄ ſurſuꝫ ⁊ ſimpliciter deorſum ex quo ſunt ꝯtraria nō debēt eē ꝯiuncta: ſꝫ debēt hr̄e mediū: ergo īter ſimpliciter graue ⁊ īter ſimplr̄ leue ē dare mediū: ſcꝫ leue in reſpectu ⁊ graue in reſpectu ⁊ īter illa media vnū eſt ꝓpinquiꝰ grauī ſimplr̄: ſcꝫ aq̄ ⁊ aliud ꝓpinquiꝰ leui ſimplr̄ ſcꝫ aer.

¶ Si vnū cōtrariū eſt terminatū ⁊ aliud.

Qd̄ aūt eſt ¶ Iſtud ē ſextū ca. huiꝰ libri in qᵒ p. vult ꝯcludere nūerꝫ quaternariū elemētoruꝫ. Et intēdit iſtā ꝯcl'oneꝫ ꝙ quatuor ſunt corpa ſimplicia naturalr̄ mobilia ſurſum vel deorſuꝫ. Probat ſic p. q2 vnū eſt corpꝰ ꝙ oībꝰ aliis ſubſtat ⁊ aliud ē qd̄ oībꝰ aliis ſupeminet ⁊ hec ſunt ꝯtraria īter q̄ opꝫ eſſe aliq̄ media q̄ aliquibꝰ ſupferūtur ⁊ aliq̄bus ſubſtāt: igr̄ ſunt q̄tuor corpa ſimplicia naturalr̄ mobilia ſurſuꝫ vel deorſum. T. Et q̄re neceſſe. ¶ P. hic infert ꝙ ex quo ſunt quatuor corpa ſimplicia erūt q̄tuor nature ꝓpe ⁊ vna cōis. Q̄ ſic intelligit̄ q̄tuor ſunt elementa hn̄tia q̄litates motiuas diſtinctas ⁊ ꝯueniētia ī materia. vltimā ꝑticulā ꝓbat ſic p. q2 elemēta ſunt adinuicē gn̄abilia et corruptibilia: ḡ ꝯueniūt ī materia. Vn̄ illa dicunt̄ ꝯuenire in materia quoꝝ materia vniꝰ ē in potētia ad formā alteriꝰ ⁊ ecōtra. Et ſubdit p. ꝙ nihil ꝓhibet extremoꝝ ꝯtrarioꝝ eē duo media vel plura ſicꝫ in coloribus.

¶ Cōtrarioꝝ extremoꝝ nihil ꝓhibꝫ eē duo vel plura media.

T. Et recte ¶ P. hic oñdit quō elemēta ſe hn̄t ad grauitatē ⁊ leuitatē di. ꝙ terra in oī regiōe hꝫ grauitatē ſine leuitate: ⁊ ignis leuitatē ſine grauitate: ſꝫ tn̄ aer ⁊ aqua in regiōe ſupiori habēt grauitatē ⁊ ī inferiori leuitatē. De terra aūt pꝫ clare ⁊ etiā de igne: ꝙ aūt aq̄ in regiōe terre hēat leuitatē. pꝫ q2 aſcēdit: ⁊ in regionibꝰ ignis ⁊ aeris hꝫ grauitatē q2 deſcēdit. Silr̄ aer in regionibus terre ⁊ aq̄ hꝫ leuitatem: q2 aſcēdit ⁊ in regione ignis grauitatē q2 deſcēdit. Q̄ aūt aq̄ in regiōe ꝓpria hꝫ grauitatē. pꝫ: q2 ſi diſtrahat̄ aliq̄d ſub aqua: aq̄ deſcēdit ad regionē terre: igit̄. Ita etiā aer in ꝓpria regione hꝫ grauitatē. q2 ſi ſub eo diſtrahat̄ aq̄ vel terra ſtatī deſcēdit ad regionē inferiorē. Sꝫ ꝙ aq̄ non hꝫ leuitatē in ꝓpria regiōe pꝫ: q2 nō aſcēdit ad regionē aeris ſibi ꝓpinquā niſi ꝑ violentiā. ¶ Duplr̄ aūt inuenit̄ aqua aſcēdere ad regionē aeris. Vnomō ſi corpꝰ latuꝫ adiūgat̄ ſupficiei aq̄ ⁊ velociter eleuet̄. tūc aq̄ ei ꝯiuncta eleuabit̄ violente. Aliomō ſi aliqd̄ vas ſiue phiola caleſiat ⁊ os eiꝰ ponat̄ in aq̄. tūc aer exn̄s in phiola calefactꝰ ⁊ rarefactꝰ refrigerabit̄ ⁊ ꝯdēſabit̄ ⁊ minorē locū obtinebit q̄ priꝰ: ⁊ tūc aq̄ aſcendit ne ſit vacuū. T.

Experientie.

Quod aūt ſit. T P. hic ꝓbat ſuū correla. prius dictū ſic vna natura ſm magnitudinē ⁊ multitudinē multiplicata nō ſufficit ad ſaluāduꝫ motꝰ naturales grauiuꝫ ⁊ leuiū nec due nature ꝯtrarie: ergo relinquit̄ ꝙ ſunt q̄tuor nature q̄ ſunt diuerſe ꝟtutes motiue. Añs quo ad p̄mam ptē declarat p. duabꝰ rōnibꝰ. Prīa ē. q2 vel illa natura eſſꝫ plenū vel vacuū vel triāgulꝰ vel alia figura: ⁊ tūc ſi illa inclinat ad ſurſuꝫ oīa mouent̄ ad ſurſuꝫ ⁊ ſi īclinat deorſuꝫ oīa mouent̄ deorſuꝫ: ſꝫ hoc ē falſuꝫ ergo illa natura nō ſufficit ad ſaluādum motꝰ grauiuꝫ ⁊ leuium. T. Et inter medioꝝ. ¶ Scd̄a rō eſt: ſi ſic ſequeret̄ ꝙ magnꝰ aer eſſꝫ grauior pua aqua vel magna aqua leuior aere qd̄ eſt falſum: igit̄. ꝯña pꝫ: q2 ſi natura aq̄ ſit grauis ſicut natura terre: tūc illud qd̄ plus hꝫ de illa natura erit grauꝰ. mō aer magnꝰ plus hꝫ de aere q̄ illa aqua ⁊ ſi illa natura ſit leuis: tūc illō qd̄ plꝰ hꝫ de ea erit leuꝰ. T. Si enī. ¶ P. hic ꝓbat ſcd̄am ptem antecedētis: q2 vel ſunt nature terre vel ignis cū nō videtur ꝙ eſſent alie nature: ⁊ tūc nō poſſunt ſaluari illa q̄ dicūtur de elemētis medijs: ſcꝫ de aere ⁊ aqua: q2 tūc illud eſſꝫ leuius in quo plꝰ eſſꝫ de igne ⁊ illud grauius in quo plꝰ eſſꝫ de terra qd̄ falſum eſt.

Figura aūt ¶ Iſtud eſt vltimū ca. huiꝰ libri in quo p. ſoluere vult vnā dubitatōeꝫ d. prīo ſic ꝙ figura nō eſt cā huiꝰ qd̄ eſt ferri ſurſum aut huiꝰ qd̄ eſt ferri deorſum: ſꝫ huiꝰ qd̄ eſt velociꝰ aut tardiꝰ ferri ⁊ mouet p. talem dubitatōem. Quare corpa late figure etiā ſi ſint grauiora ſupernatāt aq̄ ⁊ tardius mouētur ꝑ aerem ⁊ minꝰ grauia ſi ſint rotūda vel acuta citius deſcendūt ꝑ aerem ⁊ per aquā. Ad hoc dicit Democritus ꝙ exalatiōes eleuate ex aq̄ ſurſum pellūt corpora grauia ⁊ ſi ſint late figure impediūt ne deſcendāt ſꝫ ſi talia corpora ſint ſtricte figure puta acute vel rotunde tūc pauce ſunt exalatiōes impediētes ipa. ¶ Sꝫ cōtra iſtos diceret aliq̄s ꝙ corpora late figure ſupernatātia aq̄ magis deberēt ſurſum pelli per huiuſmōi exalatiōes ſurſum eleuatas. Ad hoc dicūt iſti ꝙ hmōi exalatiōes eleuate in aere ſunt diſperſe in aqua vero nō. ideo magis poſſunt impedire in aq̄ q̄ in aere: ſed p. d. ꝙ iſta rō non ē ſufficiēs. T. Quoniā aūt. ¶ P. hic volens ſoluere dictā dubitationē p̄mittit vnā diuiſionem que talis eſt: ꝙ corporuꝫ quedā ſunt facilis diuiſionis ⁊ quedā difficilis. Vn̄ corpora male termiata termino ꝓprio ⁊ bn̄ terminabilia termīo alieno ſunt facilis diuiſionis ⁊ q̄to magis hoc mō ſe habēt tāto facilius diuiſibilia ſunt: ⁊ iō aer faciliꝰ diuiſibilis ē aqua: ſꝫ corpora bene teriata termino ꝓprio ſunt difficulter diuiſibilia ⁊ quāto ſunt magis talia tāto ſunt difficiliꝰ diuiſibilia. Silr̄ corpoꝝ q̄ nata ſunt diuidere q̄dā faciliꝰ diuidūt ⁊ penetrāt ⁊ quedā difficiliꝰ. Vn̄ illa corpora facilius diuidūt que ſunt ſtricte figure grauia ⁊ dura ⁊ quāto ſunt magis talia tāto ſunt magis diuiſiua. Et per oppoſitum corpora late figure leuia ⁊ mollia difficulter diuidunt. T. Habentia autem. ¶ Hic p. ſoluit dubitationem d. ꝙ latū plus comprehēdit de aere vel aqua ſupra quā eſt q̄ rotūdum vel acutum: ⁊ iō difficilius deſcendit latum q̄ acutum ſiue hoc ſit in aere ſiue in aqua. Et ſubdit philoſophus ꝙ virtus grauis aliquādo eſt ita pua ꝙ non excedit virtutem corporis medij reſiſtentis per qd̄ debꝫ moueri: ⁊ tunc non poteſt diuidere ipm: ſed ſupernatat: ⁊ non poteſt deſcendere ſiue hoc ſit in aqua ſiue in aere. Et hec de expoſitione textus huius quarti.

Queritur vtꝝ aliq̄d ſit ſimpliciter leue ⁊ aliq̄d ſimpliciter graue: ⁊ aliq̄d leue in reſpectu: ⁊ aliq̄d graue in reſpectu. Et ar̄. prīo ꝙ non: q2 illud eſt graue vel leue ſimplr̄ quo exiſtēte graui vel leui: non contingit dare grauiꝰ vel leuiꝰ: ſꝫ quodcūq3 corpꝰ graue aut leue detur cōtingit dare grauiꝰ aut leuius: ergo non ē aliqd̄ elemētuꝫ graue aut leue ſimpliciter. ¶ Scd̄o ſic qd̄libet elemētuꝫ eſt graue aut leue ſimplr̄: ergo nullū eſt graue aut leue in reſpectu. Añs pꝫ: q2 aq̄ eſt ita grauis ſicut terra cū magna ps aq̄ in aere eleuata plꝰ ponderat q̄ pua ps terre. Silr̄ magna ps aeris in aq̄ vel in terra exn̄s ē magis leuis q̄ puꝰ ignis. ¶ Tertio ſic. de aq̄ eſt veꝝ dicere ꝙ ē grauis ⁊ de aere ꝙ ē leuis: ergo aq̄ eſt grauis ſimplr̄, ⁊ aer leuis ſimplr̄. ¶ Quarto

ſic. ſi eſſet aliqd̄ graue aut leue in reſpectu hoc eſſꝫ per cōmixtione grauitatis aut leuitatis: ſꝫ hoc nō. cum tūc nō eſſent corpa ſimplicia ſꝫ mixta. ¶ Quinto ſic. aq̄ eſt grauis ſine leuitate ⁊ aer eſt leuis ſine grauitate: ergo aq̄ eſt grauis ſimpliciter: ⁊ aer ē leuis ſimpliciter. In oppoſitum eſt philoſo. in quarto capi. huius libi. Pro ſolutione queſtionis.

Sciendū eſt prīo ꝙ quatuor mōis aliq̄d dr̄ graue ſimplr̄. Vnomō q2 eo exn̄te graui nō cōtingit eē grauiꝰ ⁊ iſtomō nō capit̄ in ꝓpoſito cū iſtoᵒ nihil dicat̄ graue ſimplr̄. ¶ Scd̄oᵒ q2 ſue grauitati nullꝰ ē gradꝰ leuitatis admixtꝰ. ¶ Tertiomō q2 de eo ē veꝝ dicere ꝙ ē graue ſine addito. ¶ Quartomō q2 in quocūq3 triū elemētoꝝ q̄ ſunt ignis aer ⁊ aq̄ ipꝫ natū ē deſcēdere: ita ꝙ graue ſimplr̄ iſto q̄rto mō dr̄ ꝙ natuꝫ eſt deſcēdere per tria elemēta. ⁊ iſtis tribꝰ vltimis mōis bn̄ repit̄ aliq̄d graue ſimplr̄. In titulo tn̄ q̄ſtiōis capit̄ q̄rto mō. ¶ Et ſicut dictū eſt de graui ſimplr̄ ita aliq̄d ē leue ſimplr̄ q̄tuor modis. Vnomō q2 eo exiſtēte leui nō ꝯtingit dare leuius: ⁊ iſtomodo nihil ē leue ſimplr̄. Scd̄omō q2 leuitati eiꝰ nullꝰ ē gradꝰ grauitatis admixtus. Tertiomō q2 de eo ē veꝝ dicere ꝙ ē leue ſine addito. Quartomō q2 natū ē aſcēdere ꝑ tria elemēta q̄ ſunt terra aer ⁊ aq̄ tribꝰ vltimis modis bn̄ eſt aliq̄d leue ſimplr̄. ſꝫ de q̄rtomō eſt ſermo in ꝓpoſito.

Sciendū ſcd̄o ꝙ aliq̄d dr̄ graue in reſpectu duplr̄. Vnomō q2 ſue grauitati ē aliq̄s gradꝰ leuitatis admixtꝰ. Aliomō q2 ꝑ aliqd̄ elemētuꝫ natū eſt aſcēdere: ⁊ ꝑ alia duo deſcēdere. Silr̄ aliq̄d dr̄ leue in reſpectu duplr̄. vnomō q2 ſue leuitati ē aliq̄s gradꝰ grauitatis admixtꝰ. Aliomō q2 ꝑ vnū elemētuꝫ natū eſt deſcēdere ⁊ ꝑ duo alia aſcēdere. Primomō aliq̄ dicūt ꝙ aq̄ et aer ſic ſe hn̄t ꝙ aq̄ dr̄ grauis in reſpectu: ⁊ aer leuis in reſpectu ſicut ſunt illi q̄ dicūt ꝙ forme nō ꝯtrariātur niſi ſm̄ deteriatas ſpēs graduū. De iſto tn̄ mō poſtea videbit̄. ſꝫ ſcd̄o mō dr̄ cōiter ꝙ aq̄ dr̄ grauis in reſpectu: ⁊ aer leuis ī reſpectu: q2 aq̄ nata ē deſcēdere ꝑ duo elemēta ⁊ aſcēdere ꝑ vnū ⁊ aer natꝰ ē deſcēdere ꝑ vnū elementū ⁊ aſcēdere ꝑ duo. Illud aūt dr̄ grauiꝰ qd̄ ē maioris actiuitatis ſm grauitatē. ⁊ illud leuiꝰ qd̄ eſt maioris actiuitatis ſm leuitatē. Naꝫ illud dr̄ grauiꝰ apd̄ cōiter loq̄ntes qd̄ in eq̄li tpe maiꝰ ſpaciuꝫ ꝑtrāſire p̄t mō tale ē graue qd̄ eſt maioris actiuitatis ſꝫ grauitatē. et ſilr̄ dicimꝰ de leuiori. Ex iſtis pꝫ ꝙ ad hoc qd̄ aliq̄d dr̄ grauiꝰ nō ſufficit ꝙ hēat maiorē grauitatē ſm extēſioneꝫ nec ꝙ hēat intēſiorē grauitatē. q2 aliq̄d qd̄ hꝫ maiorem grauitatē ſm magnitudinē ⁊ etiā remiſſiorē in minori tpe maiꝰ ſpacium pertrāſit cū ſit maioris actiuitatis q̄ illud qd̄ hꝫ grauitatem magis extēſam vel intenſiorem. Iſto no. ſit.

Cōcluſio reſpōſiua ad q̄ſitū. aliqd̄ elemētuꝫ eſt graue ſimplr̄ ⁊ aliqd̄ ē leue ſimplr̄. ⁊ aliqd̄ ē graue in reſpectu: ⁊ aliqd̄ ē leue ī reſpectu. Pꝫ: q2 aliqd̄ ē elementū qd̄ natū eſt deſcēdere ꝑ tria elemēta. ḡ aliqd̄ elemētuꝫ ē graue ſimplr̄. Silr̄ aliqd̄ ē elemētū natū aſcēdere ꝑ tria elemēta: ḡ aliqd̄ eſt leue ſimplr̄. Silr̄ aliqd̄ eſt elemētū natū deſcēdere ꝑ duo elemēta: igr̄ aliqd̄ ē graue in reſpectu. Etiā aliqd̄ eſt natum aſcēdere ꝑ duo elemēta, igr̄ aliqd̄ eſt leue in reſpectu.

Dubitat̄ prīo vtꝝ aliqd̄ elemētū in ſuo loco ꝓpo ē graue. Et videt̄ ꝙ ſic. q2 veſica repleta aere plꝰ ponderat q̄ qn̄ nō eſt repleta aere qd̄ nō eſſꝫ niſi aer in ſuo loco ꝓpo eſſꝫ grauis: igr̄ aliqd̄ elemētū in ſuo loco ꝓpo ē graue. ¶ Scd̄o ſic aere exn̄te in loco ſuo ꝓpo aliq̄d ē grauiꝰ puta lignū. ḡ aer in ſuo loco ꝓpo ē grauis ꝯña tꝫ ab expōibili ad expoſitā. ¶ Tertio ſic. aer ſi eſſꝫ in ſpera ignis deſcēderet ad locū ꝓpriū ꝑ ſuā grauitatem quā non amitteret: ſꝫ retineret in ſuo loco ꝓprio: igit̄. ¶ Quarto ſic. ſi aliq̄ magna ps terre ponat̄ ſupra aquā. tūc aq̄ naturalr̄ aſcēdit ſupra illā terrā ex qᵒ minꝰ graue appetit eē ſupra maiꝰ graue naturalr̄ ⁊ hoc fit ꝑ grauitatē ꝑ quā deſcēdet ad locū ſuū naturalē: ḡ aq̄ ī loco ſuo ꝓpo hꝫ grauitatē. Silr̄ dic̄ cōmē. iij. ⁊. iiij. hꝰ ꝙ ſi auferat̄ aq̄ q̄ eſt ſub aere: aer deſcēderet ad replenduꝫ locū ſuū ſine difficultate ⁊ violētia: ⁊ tn̄ ſi ſupra aquā aliq̄ ps aeris auferat̄. aq̄ nō aſcēderet niſi cū q̄dā violētia: ḡ aq̄ ⁊ aer ſunt grauia ī ſuis loc̄. ¶ Quīto ſic. terra ī ſuo ꝓpo loco ē grauis grauitate actuali: igitur Añs pꝫ: q2 ſi aliq̄s niteret̄ leuare aliq̄ ptē terre adhuc ipa exn̄te ī ſuo loco ꝓpo ipa reſiſterꝫ eleuāti ꝑ ſuā grauitatē. igr̄ hꝫ actualē grauitatē. ¶ Sexto ſic. Partes īferiores terre ſunt ſolidiores q̄ ſupiores qd̄ nō videt̄ eē niſi ex eo ꝙ ptes ſupiores eas cōprimāt ꝟtute grauitatis: ḡ tales ptes hn̄t grauitatē. ¶ In oppoſitū ar̄. aliqd̄ ē elemētū qd̄ nō eſt graue aut leue in ſuo loco ꝓpo igr̄. ⁊c̄. añs pꝫ de aq̄. Naꝫ ſi aq̄ eſſꝫ actu grauis ī ſuo proprio loco: tūc ille q̄ hr̄et cētū modia aq̄ ſupra ipꝫ bn̄ deberet ꝑcipe grauitatē qd̄ tn̄ falſuꝫ ē cū ille nō ꝑcipit maiorē grauitatē q̄ ille q̄ hꝫ paucū de aq̄ ſupra ipꝫ. ¶ Pro ſolutōe dubij ē notāduꝫ ꝙ ille terminꝰ grauitas dr̄ duplr̄. vnomō ꝓ diſpōne q̄dā hītuali q̄ actu nō īclinat ad motū ſiue nō ꝯcurrit actu ad motū: ſꝫ ꝯcurrit ad q̄etē naturalē. Aliomō capit̄ ꝓ tali diſpōne actualr̄ ꝯcurrēte ad motū. ¶ Iſto notato dr̄ ad dubiū ꝙ elemētū exn̄s ī ſuo loco ꝓpo ⁊ naturali hꝫ grauitatē hītualeꝫ: ſꝫ nō hꝫ grauitatē actualē. Prīa ps pꝫ: q2 ꝑ eādeꝫ q̄litatē elemētuꝫ mouet̄ ad ſuū locū naturalē ⁊ q̄eſcit poſtea in loco naturali. ſꝫ ꝑ grauitatē elemētū mouet̄ ad locū naturalē. ergo poſtea q̄eſcit ꝑ eādē in loco naturali: ⁊ ꝑ ꝯñs elemētū in ſuo loco naturali hꝫ grauitatē hītualeꝫ. Scd̄a ps pꝫ: q2 nullū elemētū exn̄s ī ſuo loco naturali ⁊ ꝓpo inclinat̄ actualr̄ ad locū deorſuꝫ: ḡ nullū elemētū ī ſuo loco ꝓpo ⁊ naturali hꝫ grauitatē actualē. Et ad primā rōem dubij dr̄ negādo añs. dic̄ enī cōmē. volēs ſumere expientiā de illo ꝙ nō ꝑcipit diam īter veſicā aere repletā ⁊ veſicā nō repletā aere. Aliter p̄t dici ꝙ ſi ē diā illa ꝓuenit ex eo ꝙ aer exn̄s in veſica ē ꝯdenſatꝰ vel ꝑ cōpactiōeꝫ vel ꝑ veſice naturā ⁊ ſic factꝰ ē minꝰ leuis. ¶ Ad ſcd̄aꝫ dr̄ negādo añs: q2 aer nō eſt grauis ⁊ qn̄ lignū aſcēdit ⁊ aer deſcēdit: tūc aer nō erat ī ſuo loco naturali cū aer exn̄s in ſuo loco naturali ē ſupra graue ⁊ nō ſub graui. ¶ Ad tertiā dr̄ ꝙ bn̄ ꝯcludit de grauitate hītuali ⁊ nō actuali. Illa aūt grauitas q̄ prīo erat grauitas actualis remanet poſt ceſſatiōem motꝰ localis. ¶ Ad q̄rtā dr̄ ꝙ duplr̄ p̄t attēdi locꝰ terre. vnomō ꝙ ſit ſupficies vna vel plures q̄ ſe hn̄t ſm certū ſitū ⁊ diſtātiam ī ordine ad ſupficiē ꝯcauā orbis lune. ⁊ ſilr̄ diceret̄ de loco aq̄ ⁊ aeris. Et ſꝫ iſtū modū dr̄ ꝙ illa aq̄ nō erat in loco ꝯueniēte ei ſm naturā ꝓpriā. ſꝫ ſupra naturā ſiue ſm naturā cōem. Et ſilr̄ dicet̄ ꝙ aer nō deſcēderꝫ ſꝫ naturā ꝓpriā eiꝰ: ſꝫ ſupra naturā ſiue ſm naturā cōeꝫ ſilr̄ aq̄ ⁊ aer nō aſcēderēt ſm naturā ꝓpriā. ſꝫ ſꝫ naturā cōem ⁊ cū difficultate. ¶ Sꝫ tūc q̄reret aliq̄s q̄re tūc aer ⁊ aq̄ ſine difficultate ⁊ violētia hoc ē facilr̄ ⁊ ſine īſtrumēto deſcēdit: ⁊ tn̄ non ſine violētia ⁊ difficultate hoc eſt facilr̄ ⁊ ſine inſtrumento aſcēdit. Dr̄ ꝙ cā eſt: q2 aq̄ magis fluxibilis eſt q̄ terra ⁊ minꝰ q̄ aer. iō ſi aliq̄ ps terre ſubtrahit̄ aer fugit ad replēdū illū locum niſi ſit aliqd̄ inſtrumētū ꝓhibēs aerē ne illū locū ſubītret: ⁊ ſi ſit tale īſtrumētū ꝓhibēs aerē ne ſubītret illū locū tūc aq̄ aſcēdit ⁊ ſilr̄ dr̄ de igne in ordīe ad aerē Et ſic pꝫ ꝙ aer ⁊ aq̄ ſine ꝓhibēte bn̄ deſcēdūt: ſꝫ ſine ꝓhibente inſtrumēto non aſcendūt. Aliomō dr̄ locꝰ terre plures ſupficies pluriū corpoꝝ ipam terrā circūdātiū puta aq̄ ⁊ aeris ſiue habeāt deteriatā diſtātiā ad ꝯcauū orbis

lune vel nõ. Similiter loc⁹ aque diceretur ſuperficies cõcaua ipius aeris ⁊ ignis ſiue ille ſupficies corpoꝝ iſtoꝝ diſtent vno tpe ſicut in alio tpe ſiue moueat ſiue nõ ⁊ ſic terra dꝫ eẽ ſub aq̄ aere ⁊ igne. ⁊ aq̄ ſupra terrã ⁊ ſub aere ⁊ igne: ⁊ aer ſupra aquã ⁊ ſub igne: ⁊ ignis ſub cõcauo orbis lune ĩmediate ⁊ ſupra alia tria elemẽta: ⁊ ſm iſtũ modũ dr̃ ꝙ aq̄ non erat in loco ſuo naturali cũ ipſa debeat eẽ ſupra terrã nec etiã aer erat in ſuo loco ꝓpo ⁊ naturali cũ dẽat ĩmediate eẽ ſupra aquã ⁊ ſub igne. ¶ Ad quintã dr̃ negãdo añs. ⁊ ad ꝓbatõez ei⁹ dr̃ ꝙ ꝗ̃ cito aliq̄s violẽtat ſiue incipit violentare aliquã ptẽ terre: tũc illa grauitas hitualis incipit eẽ actualis: ⁊ lꝫ nõ moueat actu. tñ actu reſiſtit violentãti. ¶ Ad ſextã dr̃ negãdo maiorẽ. qꝛ ptes ſupiores nõ ponderãtur ſuꝑ ipas: ſꝫ ptes ſupiores ſunt magis poroſe. ⁊ magis replete aere ꝗ̃ ptes inferiores iuxta centrũ exiſtentes que ſunt multũ ſolide.

Dubitatur ſcðo vtꝝ aer in igne ⁊ in ſua ꝓpria regione hẽat grauitatez.

Et videt̃ ꝙ ſic auctoritate p. in q̄nto ca. hui⁹ q̄rti dicẽtis ꝙ aer ⁊ aq̄ ſunt grauia cũ quibuſdã ſubſtãt ⁊ leuia cũ quibuſdã ſupferũtur et tñ neutruz hoꝝ dr̃ graue aut leue ſimplr̃. ¶ Scðo ſic. p. dicit pr̃io hui⁹ ꝙ aliq̄ ſunt q̄ habẽt grauitatẽ aut leuitatẽ nõ in ordine ad vnũ quẽadmodũ aer ⁊ aq̄. igit̃ ⁊c. ¶ Tertio ſic. illud qð mouet̃ verſus medium mũdi hꝫ grauitatẽ. ſꝫ aer eſt hmõi: igr̃ hꝫ grauitatẽ. ¶ In oppoſitũ ar̃. ſic. Nõlꝫ corp⁹ ſimplex dꝫ hr̃e virtutem ſimplicem motiuã: ſꝫ aer eſt corp⁹ ſimplex: ergo dꝫ hr̃e virtutem ſimplicẽ motiuã. ſꝫ ſimplex virt⁹ motiua nõ eſt eq̄ualens plurib⁹ motib⁹ ſpẽ differentib⁹: ⁊ cu aer hꝫ leuitatem: ſeq̄tur ꝙ non hꝫ grauitatez. ¶ Itẽ ſi ſic ſeq̄ret̃ ꝙ aer eſſꝫ corp⁹ mixtũ. ꝯñs eſt falſum: ergo ⁊ añs. ꝯña pꝫ: qꝛ corp⁹ non dr̃ mixtũ: qꝛ eſt compoſitũ ex materia ⁊ forã: vel qꝛ hꝫ plures formas ſubſtãtiales cũ nullũ ſit tale vt ſupponit̃ ex libro de gñatione. Nec dr̃ mixtũ: qꝛ forma ſubſtãtialis ei⁹ eſt cõpoſita ex ptibus diuerſarũ rõnum: ſꝫ qꝛ ei⁹ forma eſt principiũ diuerſoꝝ motuũ qð ſibi deteriat q̄litatem motiuã eq̄ualẽtem plurib⁹ q̄litatib⁹ motiuis diuerſaꝝ ſpẽꝝ ſiue diuerſoꝝ motuum. Sꝫ ſic eſſꝫ de aere ſi hr̃et grauitatem: ergo aer eſſꝫ corpus mixtũ. ¶ Ad dubiũ dr̃ ꝙ ille terminꝰ grauitas capit̃ duplr̃. Unomodo pro oĩ q̄litate motiua qua aliq̄d natũ eſt moueri ad mediũ mũdi trãſeundo ꝑ vnum elementũ. ⁊ iſtomõ capiẽdo illũ terminũ grauitas aer hꝫ grauitatez in igne: ⁊ etiã in ꝓpria regione. ¶ Aliomo capit̃ ille terminus grauitas ſpãliter pro omni q̄litate motiua qua aliq̄d natũ eſt moueri ad mediũ mũdi trãſeundo duo elementa: ⁊ iſtomõ capiendo illũ terminũ grauitas aer exñs in igne non hꝫ grauitatẽ nec etiã in ꝓpria regione. Et ſicut dr̃ de grauitate: ita pt̃ dici de leuitate: ꝙ vnomõ capit̃ ille terminꝰ leuitas pro omni q̄litate motiua qua aliq̄d natũ ẽ moueri a medio mũdi trãſeundo ad min⁹ vnũ elementũ ⁊ iſtomõ aq̄ tam in terra ꝗ̃ in ꝓpria regiõe hꝫ leuitatẽ. Aliomõ capit̃ ſpãliter ꝓ oĩ q̄litate motiua q̄ aliq̄d natũ eſt moueri a medio trãſeũdo ad min⁹ ꝑ duo elemẽta ⁊ iſtomõ aq̄ nec in terra nec in ꝓpria regiõe hꝫ leuitatẽ. ¶ Et ad rões dubij ante oppoſitũ dr̃ ꝙ bene ꝯcludũt capiẽdo ꝑ̃mo modo illũ terminũ grauitas. Et rõnes poſt oppoſitũ ꝯcludũt capiẽdo ſcðomodo illũ terminũ grauitas.

Dubitatur tertio vtꝝ ex pte qualitatũ motiuaꝝ poſſꝫ ꝯcludi numer⁹ q̄ternari⁹ elementoꝝ.

Ad dubium dr̃ ꝙ ſic iſtomõ qꝛ oẽ elemẽtum hꝫ q̄litatem motiuam: et vel ergo hꝫ grauitatem vel leuitatem. Si leuitatem hoc ẽ duplr̃. qꝛ vel hꝫ leuitatez ſimplr̃ ⁊ ſic ẽ ignis vel leuitatem in reſpectu: ⁊ ſic eſt aer. Si hẽat grauitatem hoc ẽ duplr̃. qꝛ vel hꝫ grauitatez ſimplr̃: ⁊ ſic ẽ terra vel in reſpectu: ⁊ ſic eſt aqua. Sꝫ quereret aliquis. An iſte q̄litates motiue ſint eiuſdẽ ſpẽi ſpãliſſime vel diuerſaꝝ ſpẽꝝ ſpãliſſimaꝝ. Ad hoc dr̃ ꝙ duplices ſunt qualitates motiue elemẽtoꝝ: ſcꝫ ꝑncipales: ⁊ ille ſunt forme ſubſtãtiales elemẽtoꝝ: ⁊ tũc dr̃ ꝙ q̄libꝫ talis a q̄libꝫ alia differt ſpẽ ſpãliſſima. Alie ſunt q̄litates motiue min⁹ ꝑncipales ſiue inſtrumẽtales ⁊ de illis dr̃ ꝙ q̄libꝫ a q̄libet alia deteriata ſpẽ accidẽtali ſufficiente ad ꝯcludẽdũ diuerſitatẽ mot⁹ differt q̄s ſpẽs circũloq̄mur ꝑ iſta cõplexa q̄litas motiua ſurſum ſimplr̃ q̄litas motiua ſurſum in reſpectu. q̄litas motiua deorſuz ſimplr̃. qualitas motiua deorſuz in reſpectu. Sꝫ nõ q̄libꝫ a q̄lꝫ alia ſpẽ ſpãliſſima eſſentiali cuꝫ q̄litas motiua terre ⁊ q̄litas motiua aq̄ inſtrumẽtales ſint eiuſdẽ ſpẽi ſpãliſſime eẽntialis ſicut q̄litas intẽſa ⁊ q̄litas remiſſa. Ille tñ due differũt ſpẽ ſpãliſſima eẽntiali a q̄litatib⁹ motiuis inſtrumẽtalib⁹ aeris ⁊ ignis: lꝫ ille due inter ſe nõ differãt ſpẽ ſpãliſſima eẽntiali. ¶ Ad rõnes ꝑncipales ante oppoſitũ patẽt ſolutiões ex notabili.

Queritur vltimo vtꝝ loca naturalia grauiũ ⁊ leuiũ ſint cãe ⁊ ꝑncipia ſuoꝝ motuũ.

Arguit̃ ꝙ nõ: qꝛ nõ ſunt cãe materiales formales efficiẽtes vel finales igit̃ non ſunt cãe ⁊ ꝑncipia ſuoꝝ motuũ. De materiali ⁊ formali pꝫ: qꝛ materia ⁊ forma nõ ſepant̃ ab eo cuius ſunt cãe: ſꝫ locus bene ſepatur a motu: ergo locus non eſt cã materialis ⁊ formalis mot⁹. De cã efficiẽte pꝫ: qꝛ graue mouet̃ a generãte vel remouẽte ꝓhibẽs vel ab eius natura: ſꝫ nullũ illoꝝ eſt loc⁹: ergo loc⁹ non eſt cã efficiens mot⁹. ¶ Et confirmat̃. qꝛ cã efficiẽs naturalis motus dꝫ eſſe ſimul cũ moto: ſꝫ loc⁹ naturalis nõ eſt ſimul cum illo qð mouet̃ ad illũ: igit̃ non eſt cã efficiens motus. De cã finali pꝫ: qꝛ forma ⁊ finis coincidũt vt pꝫ ſcðo phicoꝝ. ſꝫ loc⁹ non ẽ forma ipius mot⁹: ergo nõ eſt cã finalis. ¶ Et ꝯfirmat̃. qꝛ finis dꝫ eſſe nobilior ordinatis ad finez: ſꝫ loca naturalia grauiũ aut leuiũ nõ ſunt nobiliora grauib⁹ aut leuib⁹ cũ loc⁹ ſit ſuꝑficies q̄ non eſt nobilior locato. ¶ In oppoſitum arguit̃ auctoritate cõmen. dicẽtis ꝙ loca naturalia grauiũ ⁊ leuiũ ſunt ꝯñes motuũ nõ intrinſeci: ſꝫ extrinſeci. ¶ Etiã auctoritate Ar̃. dicẽtis ꝙ eſt ſimile de motu augmentatõis alteratiõis ⁊ motib⁹ localibus: qꝛ ſicut ſanitas eſt ꝑfectio ſiue finis ſanabilis: ſic loc⁹ naturalis eſt finis mot⁹ localis vel ꝑfectio ei⁹. Et dicit p. ꝙ ad ſuũ locũ ꝓpriũ ferri eſt ad ſui ipius ſpẽm ferri: nõ non videt̃ aliud intelligere ꝑ ad ſpẽm ferri ꝗ̃ finez: ergo loc⁹ naturalis ẽ finis mot⁹ grauis vel leuis. ¶ Etiam dicit p. ꝙ ꝯtinẽs ſe hꝫ ad ꝯtentũ ſicut forma ad materiã ſiue ꝑfectio ad ſuum ꝑfectibile: ergo videt̃ ꝙ eſt finis mot⁹ localis ipius grauis vel leuis. Iſtis notatis ſit. Concluſio .j.

Concluſio prima loc⁹ naturalis non mouet naturaliter ipm mobile nec attrahit actiue ipm ad ipꝫ.

¶ Prima ps pꝫ per ſcðam ꝓbatõem pri⁹ dictã per quã ꝓbatur ꝙ nõ ſit cã mouẽs ⁊ ſilr̃ per primã. ¶ Scða ps pꝫ: qꝛ grauius tardius deberet accedere ad ſuũ locũ naturalẽ ꝗ̃ min⁹ graue. ꝯña pꝫ: qꝛ grauius ẽ maioris reſiſtentie ⁊ indiget maiori virtute actiua ſiue motiua ad hoc qð moueat̃. ergo tardi⁹ mouet̃ a loco naturali cuꝫ loc⁹ naturalis ſit eiuſdẽ virtutis reſpectu vni⁹ ſicut reſpectu alterius. Concluſio .ij. ¶ Scða ꝯcl'o loc⁹ eſt cã agẽs reſpectu locati conſeruãs ⁊ nõ ꝓducẽs vel mouẽs. Silr̃ eſt quodãmodo cã finalis mot⁹. Prĩa ps pꝫ: qꝛ loc⁹ naturalis per ſuas virtutẽs ꝯſeruat ipm locatũ in ſua ꝑfectõe: ergo eſt cã agẽs ꝯſeruatiua. ¶ Scða ps pꝫ: qꝛ vel motus ꝓducit̃ a generante ⁊ mobile mouet̃ a ſua natura vel ab extrinſeco qð nõ eſt loc⁹ eius: ergo loc⁹ nõ eſt cã ꝓducẽs ſiue mouens ⁊ ẽ hic ſermo de loco ꝓprio: qꝛ locus cõis q̄ eſt ipm celũ aliq̄ñ eſt bñ cã agẽs ꝓducẽs. ¶ Tertia pars pꝫ: qꝛ locus eſt gratia cuius ſit mot⁹ ſaltez reſpectus: ergo locus eſt cã finalis mot⁹.

Dubitatur primo vtꝝ grauitas ⁊ leuitas ſint forme naturalr̃ mobiles.

¶ Et videt̃ ꝙ nõ. qꝛ mot⁹ naturales videtur eſſe a ꝑncipio intrinſeco: ſꝫ tales forme nõ habẽt ꝑncipia intrinſeca quoꝝ vnũ ẽ actiuũ motus ⁊ aliud paſſiuũ. igit̃ tales forme non ſunt mobiles naturalr̃. Maior pꝫ: qꝛ ꝑ hoc differt motus naturalis a violẽto: qꝛ mot⁹ naturales ſũt a ꝑncipio intrinſeco. violẽti vero a ꝑncipio extrinſeco. ¶ Scðo ſic. tũc idem mot⁹ ſm ſpẽm ꝯueniret diſtinctis corpib⁹ naturalibus ſm ſpẽm. cui⁹ tñ oppoſitũ eſt oſtẽſum primo hui⁹ ꝯña tñ pꝫ: qꝛ mot⁹ deorſum ꝯueniret terre ⁊ forme terre q̄ differunt ſpẽ. ¶ Tertio ſic. ſi forma grauis pute terre eſſet mobilis deorſuꝫ: vel ergo mouet̃ a ſe vel ab alio. Nõ a ſe: qꝛ oẽ qð mouet̃ ab alio mouet̃ vt patuit. vij. phicoꝝ. Non ab alio cũ nõ videt̃ a quo. ¶ In oppoſitũ ar̃. grauia ⁊ leuia mouẽtur naturalr̃: ergo ⁊ forme eoꝝ ſm q̄s ſunt illi motꝰ cũ mouẽtib⁹ nobis mouentur oĩa q̄ in nobis ſunt. ¶ Ad dubiũ dr̃ ꝙ forma ſubſtãtialis grauis ⁊ etiã ipa grauitas mouẽtur naturalr̃: vt pꝫ ꝑ rõem poſt oppoſitũ. ¶ Ad primã rõem añ op. dr̃ ꝙ maior hꝫ veritatẽ de motib⁹ naturalib⁹ entiũ cõpoſitoꝝ ꝑ ſe exiſtentiũ cuiuſmõi ſunt entia naturalia cũ talia diuidi debẽt in ptem ꝑ ſe mouẽtez ⁊ ptẽ per ſe motã. mõ forma ſubſtãtialis grauis ⁊ ipa grauitas nõ ſunt entia naturalia. ¶ Ad ſcðaꝫ dr̃ ꝙ lꝫ idẽ mot⁹ in ſpẽ ꝯueniat corpib⁹ ſpẽ diſtinctis: q̄ ſe habẽt ſicut totũ ⁊ ſua ps ſicut ſubiectũ ⁊ accidẽs ſibi inherẽs: nõ tñ ꝯuenit corpib⁹ ſpẽ diſtinctis ꝑ ſe exñtib⁹ q̄ ſunt entia naturalia: ita ꝙ talis mot⁹ cõuenit cuilꝫ ſm naturã ꝓpriã ei⁹. ¶ Ad tertiã dr̃ ꝙ illa forma mouet̃ a ſe tanꝗ̃ a ptiali mouẽte: ſꝫ non tanꝗ̃ a totali. totale aũt mouẽs ẽ prĩa cã. forma ſubſtãtialis ⁊ grauitas. ¶ Sꝫ q̄reret aliq̄s ſi forã ſubſtãtialis grauis eſſꝫ ſepata a materia an moueret̃ naturalr̃ deorſum: ⁊ ſilr̃ q̄rit̃ de grauitate. ¶ Ad hoc cõiter ſolꝫ dici ꝙ talis forma ſubſtãtialis nõ moueret̃ naturalr̃: qꝛ tũc fruſtra daret̃ tali forẽ grauitas. Etiã ipa q̄ñ eſt ĩ graui nõ ẽ nata mouere graue niſi mediãte grauitate: ꝗ̃ q̄ñ eſt ſepata nõ ẽ nata mouere ſeipaꝫ ſine grauitate: ſꝫ ſi eſſꝫ ſepata a materia ⁊ ſibi eſſꝫ ꝯiũcta grauitas: tũc moueret̃ naturalr̃ deorſuꝫ cũ ipa de ſua natura talis ẽ. Silr̃ grauitas ſepata cũ tali forã ſubſtãtiali vel aliq⁰ ſupplẽte vicẽ illi⁹ moueret̃ naturalr̃ deorſuꝫ. Poſſꝫ tñ ꝓbabilr̃ dici ꝙ tã forã ſubſtãtialis ꝗ̃ ipa grauitas ſuppoſito cõſeruãte nate ſunt mouere ſe deorſuꝫ. Et lꝫ forã ſubſtãtialis ĩdiget grauitate ad mouẽdũ ipm graue tanꝗ̃ diſpõne naturalr̃ ꝯñte q̄lificatiuas diſpões ĩ materia req̄ſitas ad hoc ꝙ forã ſubſtãtialis ſit ⁊ ꝑmaneat in materia: nõ tñ req̄rit̃ vt ſeipaꝫ moueat. Silr̃ ipa grauitas nõ req̄rit formã ſubſtãtialẽ. cũ ipa nõ ꝯcurrẽte forã ad motũ eſt ꝑncipiũ mot⁹ alicui⁹ ſic ſi in aere põeret̃ grauitas illa moueret graue deorſum.

Dubitat̃ ſcðo vtꝝ aer mot⁹ ad motũ ꝓiecti moueat̃ naturalr̃.

¶ Ad dubiũ dr̃ ꝙ ps ãterior aeris mouet̃ violẽte cũ mouet̃ a ꝑncipio extrinſeco paſſo nõ cõferẽte vim: ſꝫ ps poſterior mouet̃ naturalr̃ nõ ſm naturã ꝓpriã. ſꝫ ſꝫ naturã cõem. ¶ Ad rões q̄ſtiõis añ op. dr̃ negãdo añs de cã finali. Et ad ꝓbatõez ei⁹ dr̃ ꝙ lꝫ finis q⁰ ⁊ forã coicidũt ſiue finis intrinſec⁹: non tñ finis gr̃a cui⁹ ⁊ forã ſp coicidũt. Et ad ꝯfirmatõez dr̃ ꝙ lꝫ loca naturalia nõ ſunt ꝑfectiora grauib⁹ ⁊ leuia pñt dici ꝑfectiora motib⁹ grauiũ ⁊ leuiũ: ſic tñ ĩtellgẽdo ꝙ grauia ⁊ leuia ꝑfectiori mõ ſe hñt q̄ñ ſunt ĩ ſuis locis naturalib⁹ ſiue q̄eſcũt ꝗ̃ q̄ñ mouent̃ ad ſua loca naturalia. ¶ Ad rõnes aũt poſt op. dr̃ ꝙ ꝯcludũt ꝙ loc⁹ dr̃ quodã modo cã finalis mot⁹. Queſtio addita ꝑ Thomã bucot ſacre theolo. ꝓfeſſo.

Queritur vtꝝ ſi corp⁹ infinitũ eſſꝫ ipm eſſꝫ mobile.

¶ Et ar̃. ꝙ non: qꝛ ſi corp⁹ infinitũ eſſꝫ mobile. vel eſſꝫ mobile motu recto vel motu circulari. Nõ pmũ qꝛ oẽ ꝙ mouet̃ motu recto hꝫ aliquem locũ extra ſe ad quẽ pt̃ moueri: ſꝫ extra infinitũ nihil ẽ. igr̃ corp⁹ infinitũ ſi eſſꝫ nõ eſſꝫ mobile motu recto. Nec etiã dicẽdũ eſt ſcðm: qꝛ ſi corp⁹ infinitũ moueret̃ motu circulari: ſeq̄retur primo ꝙ diſtãtia infinita ptrãſiret̃ in tpe finito motu ꝯtinuo ⁊ ſucceſſiuo qð ẽ ĩpoſſibile. ⁊ pꝫ ꝯña: qꝛ ꝓtrahãtur a cẽtro talis corpis due linee nõ eq̄ diſtãtes: ſcꝫ a ⁊ b q̄ ſic ſe habeãt ꝙ q̄to lõgi⁹ ꝓtrahunt̃ a cẽtro tãto magis diſtãt. ⁊ moueat̃ a b q̄eſcẽte. tũc ſic: corp⁹ illud infinitũ in finito tpe ꝑficiet cui ſuꝫ ſuũ: vt pote viginti q̄tuor horis ſi celũ eſſꝫ infinitũ. igr̃ in finito tpe a ptrãſibit diſtãtiã interceptã inter ipꝫ a ⁊ b. ſꝫ ẽ infinita diſtãtia intercepta ĩter a ⁊ b. igr̃ finito tpe ſpaciũ infinitũ erit ptrãſitũ. ¶ Sequit̃ ſcðo ꝙ ĩ motu ꝯtinuo ⁊ ſucceſſiuo ſpaciũ cẽtũ pedũ erit ptrãſitũ in inſtãti. ꝯñs ẽ ĩpoſ. ꝗ̃ ⁊ illð ex q⁰ ſeq̄tur. ꝯña tñ pꝫ q̄ñ ꝓtrahant̃ due linee c ⁊ d. a cẽtro illi⁹ corpis infiniti ⁊ ſint eq̄ diſtãtes vbiqꝫ ꝑ ſpacium cẽtũ pedũ ⁊ moueat̃ c b q̄eſcẽte. tũc ſic. d ⁊ c nũc ſũt linee eq̄ diſtãtes ⁊ ĩmediate p⁹ hoc nõ erũt eq̄ diſtãtes qꝛ ĩmediate d q̄eſcet c moto. igit̃ c ⁊ d ĩmediate p⁹ hoc ꝯcurrẽt Nã linee nõ eq̄ diſtãtes ſunt q̄ ſi ĩ infinitũ ꝓtraherent̃ ꝯcurrerẽt ⁊ ꝑ ꝯñs ĩmediate p⁹ hoc erit ptrãſitũ ſpaciũ cẽtũ pedũ incluſuꝫ ĩter c ⁊ d. ⁊ ſic ꝑ motũ ꝯtinuũ ſpaciũ cẽtũ pedũ ptrãſiret̃ in inſtãti qð ẽ ĩpoſ. ¶ Scðo ſic. ſi corp⁹ infinitũ eſſꝫ ⁊ eſſꝫ mobile circulariter: tunc poſſꝫ eẽ circulare ⁊ ꝑ conſequens corpus infinituz poſſet eſſe circularis figure. qð ẽ falſuꝫ. ¶ In oppo. ar̃. corp⁹ infinitũ ſi eſſꝫ: eſſꝫ eiuſdẽ ſpẽi cũ corpib⁹ finitis. ꝗ̃ eẽt eq̄ bñ mobile ſicut corp⁹ finitũ. añs pꝫ: qꝛ ſi eſſꝫ ignis infinit⁹ eſſꝫ eiuſdẽ ſpẽi cũ igne q̄ nũc eſt. Et ſilr̃ de aqua ⁊ aere diceret̃. ¶ In iſta q̄ſtione primo ponẽtur notabilia: deinde ꝯclõnes tertio dubia.

Sciẽdũ primo ꝙ duplr̃ loq̄ poſſum⁹ de corpe

infinito ⁊ de ei⁹ motu. Primo loq̄ poſſum⁹ de corpe infinito vndiqꝫ. ſcðo de corpe infinito ſꝫ vnã dimẽſionez vel duas ſolũ. ⁊ de quolꝫ duplr̃ ĩtelligi pt̃ ꝙ poſſit moueri vnomõ motu circulari. aliomõ motu recto. Et loq̄ndo de motu recto itez hoc pt̃ ĩtelligi duplr̃. vnomõ ꝙ poſſit moueri motu recto acq̄ſitiuo ⁊ deꝑditiuo ſimul. Aliomõ poſſit moueri motu recto acq̄ſitiuo tm̃ vel deꝑditiuo tm̃. Videt̃ aũt multis ꝙ ĩfinitũ vndiqꝫ nullomõ moueri poſſit motu recto qð veꝝ ẽ ſi intelligat̃ ꝙ infinituz vndiqꝫ nõ poſſit moueri motu recto ſm ſe totũ. ſꝫ ſm ſuas ptes nihil ab eo remoto pt̃ bñ moueri motu deꝑditiuo tm̃ vt videt̃. Nã ſi eſſꝫ ignis infinit⁹ ⁊ circularis quẽ de⁹ diuideret ĩ duas medietates eq̄les circa cẽtrũ terre ⁊ vnã elõgaret ab alia ꝑ ſpaciũ centũ pedũ hoc vt videt̃ poſſꝫ facere de⁹. tũc tot⁹ ille ignis q̄tuꝫ ad ſuas duas medietates moueret̃ motu deꝑditiuo nulli⁹ acq̄ſitiuo: ⁊ ſi ille due medietates ei⁹ iteꝝ vnirẽtur: tũc moueret̃ illud corp⁹ aut ſaltez medietates ei⁹ motu acq̄ſitiuo ⁊ nõ deꝑditiuo: ⁊ ita pꝫ ꝙ ſi eſſꝫ corp⁹ infinitũ ſoluꝫ ſm vnã dimẽſionez vel ſm duas ſolũ tale corp⁹ poſſet moueri vel motu acq̄ſitiuo vel motu deꝑditiuo ſꝫ illã dimẽſionẽ ſꝫ quã eſſꝫ finitũ nullũ tñ locũ relinq̄ret vel acq̄reret ſm illã dimẽſionẽ ſm quã eſſꝫ infinituꝫ. vñ ſi eſſꝫ ignis infinit⁹ ſupi⁹ ⁊ finit⁹ verſus terrã diſtãs a terra ꝑ ſpaciũ cẽtũ pedũ poſſꝫ ille ignis deſcẽdere verſus terrã acq̄rẽdo illud ſpaciũ ⁊ nihil ſpacij deꝑdẽdo: ⁊ ſic pꝫ de motu recto corpis infiniti ſi eſſꝫ. Sꝫ de motu circulari ſolet dici cõiter ꝙ ſi eſſꝫ corp⁹ infinitũ ipm poſſꝫ moueri circulariter circa cardines ſuos: ſi eĩ celũ eſſꝫ infinitũ eq̄ bene poſſꝫ a deo moueri ſicut nũc. Sunt tñ aliqua dubia q̄ aliquomõ tacta ſunt circa illũ motũ circularem corpis infiniti. ¶ Pro quib⁹.

Sciendum eſt ſcḋo ꝙ ſi eſſet corpus infini-tum vndiquaqꝫ: tũc ꝯtrahi poſſent a centro eiꝰ due li-nee nõ eque diſtãtes q̃ q̈to magis recederent a centro tãto magis diſtarẽt: ⁊ circa illũ caſuꝫ duplex ẽ difficul-tas. ¶ Prima vtꝝ in tali corpe eſſꝫ cẽtrum. Scḋo vtruꝫ inter illas lineas aliqñ interciperet infinita diſtantia. ¶ Primo eñ videt ꝙ in tali corpe nõ eſſꝫ cẽtrum: q2 cẽ-trum ẽ punctꝰ a quo oẽs linee ducte ad circũferentiam ſunt equales: ſꝫ in tali corpe nullꝰ eſſet talis pũctus: q2 in ipõ nulla eſt circũferentia: igitur in ipõ nõ eſſet cen-truꝫ. ¶ Scḋo etiaꝫ videt ꝙ inter illas lineas nunq̈ eſ-ſet infinita diſtãtia. Nam ſi eſſꝫ aliqñ infinita diſtãtia: tunc ibi inter illas duas lineas ponat tertia linea ipſa faciet cũ eis triãgulum ⁊ ſic dabilis erit triãgulus infi-nitus: ⁊ per ꝯñs aliqua figura infinita qḋ implicat con-tradictõeꝫ. Ideo ad iſtas duas difficultates reſpõdet Buridanꝰ per iſtas duas cõditiones. ¶ Si daretur cor-pus infinitũ in ipõ daretur centrũ ⁊ nõ daretur cẽtrum ⁊ ſi daret corpus infinitũ a cuiꝰ centro ꝯtraherentur due linee tãto magis diſtãtes q̈to magis aſcẽdũt iter eas clauderet infinita diſtãtia ⁊ nõ clauderetur infini-ta diſtãtia. Dicit enim ad qḋlibet añs illarum cõditio-nalium ſequi duas cõtradictorias. ¶ Sꝫ qm̃ dictũ eſt talia antecedẽtia eſſe poſſibilia. iõ ad primam difficul-tateꝫ reſpõdetur ꝙ ſi capiat centrũ pro pũcto finite di-ſtantie ad circunferẽtia alicuiꝰ corpis a quo oẽs linee ducte vſqꝫ ad illã circunferẽtiaꝫ ſunt equales: tũc in ta-li corpe nõ eſſet dabile cẽtrum. Sꝫ ſi capiatur centrum pro pũcto in aliqᵒ corpe relinquẽte vndiqꝫ eq̈les ptes tũc dico ꝙ in tali corpe infinita eſſent centra: q2 in ipſo ſunt infinita pũcta quoꝝ qḋlibet relinquit vndiqꝫ eq̈-les ptes eiuſdem corpis. ¶ Ad ſcḋam difficultatem dr̃ ꝙ poſitis talibus duabꝰ lineis in corpe infinita diſtan-tia interciperet inter illas lineas capiẽdo infinitũ ſin-cathegoreumatice: q2 non tãta diſtãtia interciperẽt in-ter eas quin maior. Et ex hoc ſequitur ꝙ nulla diſtan-tia infinita interciperet inter illas duas lineas capien-do infinita cathegoreumatice. Bene enim ſequit infi-nita diſtãtia interciperetur inter illas duas lineas: igi-tur nõ infinita diſtãtia intercipitur inter illas duas li-neas capiendo ly infinituꝫ in vna dictaꝝ ꝓpõnum ſin-cathegoreumatice ⁊ in alia cathegoreumatice maxi-me pñnẽdo ꝙ infinito nihil eſt maius ponẽdo etiam ꝙ infinitum ſincathegoreumatice exponatur ſicut dictuꝫ eſt. vnde ſicut ille due linee nunq̈ maxime diſtarẽt ſic nunq̈ inter eas maxima diſtãtia ab eis concluſa inter-ciperetur.

Sciẽdum eſt tertio ꝙ ſicut tactũ eſt in prĩo argumento duo ſunt alia dubia nõ parua circa motuꝫ circularem talis corpis infiniti de quo loq̈mur primũ eſt aliquomõ ſolutũ. Nam vt oſtẽſum eſt inter tales li-neas a ⁊ b nunq̈ clauderet infinita diſtãtia: ⁊ per ꝯñs nulla diſtãtia infinita eſſꝫ ptrãſita tpe finito: lꝫ bene cõ-cedatur ꝙ in illo caſu infinita diſtãtia eſt finito tempo-re pertrãſita capiendo infinitũ ſincathegoreumatice. ¶ Sed de ſecundo dubio eodẽmodo dicẽdum eſt: ſcilꝫ ꝙ nullũ ſpaciũ centũ pedũ erit pertrãſituꝫ in inſtãti a linea c. ⁊ tñ immediate poſt hoc inſtãs erit pertrãſitũ a c. ſpacium centũ pedum. Valde eniꝫ differũt iſte due ſpacium centum pedum erit ptranſitum a c immediate poſt hoc inſtãs ⁊ immediate poſt hoc iſtãs erit a c per-tranſitũ ſpacium centũ peduꝫ. Nam in prĩa: ſubiectuꝫ ſupponit determinate ⁊ in ſcḋa cõfuſe tñ. ¶ Sicut ergo li-nee ille: ſcꝫ c d nullibi maxĩe ꝯtrahũtur: ita nullibi ali-qḋ ſpaciũ centũ pedum prĩo ptranſeũt. immo in tali ca-ſu veꝝ eſt dicere ꝙ ante oẽ ſpaciũ mille pedũ ptranſitũ a c eſt aliqḋ ſpaciũ centũ peduꝫ ab eo priꝰ ptranſitũ et ante oẽ ſpaciuꝫ centũ pedũ pertrãſituꝫ a c eſt ab eo pꝰ tranſitũ ſpaciũ mille peduꝫ ⁊ multe alie ꝓpõnes iſtis ſimiles poſſent poni in hac materia. Iſtis no. ſit.

Cõcluſio prĩa corpꝰ infinituꝫ vndiquaqꝫ ſi eſſet poſſꝫ circulariter moueri: pꝫ ex dictis. ¶ Scḋa cõ-cluſio. corpꝰ infinitũ vndiquaqꝫ vel infinitũ ſm vnã di-menſionẽ nõ poſſꝫ moueri motu recto acq̈ſitiuo ⁊ dep-dituo ſimul: ptꝫ. q2 tũc tale corpus hr̃et aliq̇d extra ſe ex illa pte ſm quã eſt infinitum qḋ ẽ falſum. ¶ Tertia conclo. corpꝰ infinitũ vndiquaqꝫ vel ſm vnã dimenſio-nem aut duas ſoluꝫ poſſꝫ moueri motu acq̈ſitiuo ſoluꝫ vel depditiuo ſolũ ſm ſe vel ſꝫ ſuas ptes: pꝫ etiã ex di-ctis neqꝫ rõnes Ari. ſimplr̃ ꝯcludunt ꝯtra iſtas ꝯclões ſed ſolũ ꝓbãt ꝙ naturalr̃ corpꝰ infinitũ nõ poſſꝫ moue-ri ſic̃ ⁊ ſm ipꝫ nõ poſſꝫ eẽ aliqḋ corpꝰ infinitũ.

Dubitat prĩo vtꝝ oẽ generabile de neceſſi-tate gñabitur: ⁊ etiaꝫ oẽ corruptibile de neceſſitate cor-rumpat. Et arguit ꝙ nõ. prĩo de generabili: q2 ſi ego applicẽ lignũ igni: generabit aliquis ignis qui ſit a. tũc ſic. a eſt gñabile: ⁊ tñ non neceſſario gñabitur: igitur. Minor pꝫ: q2 ſi ego nõ applicem iſtud lignũ igni. a nõ generabit. ſꝫ eſt in ptãte mea nõ applicare iſtud lignũ igni: ergo a pt̃ nõ generari. ⁊ p ꝯñs nõ neceſſario gene-rabitur. aſſumptũ pꝫ: ſcꝫ ꝙ ſi non fuerit applicatum li-gnum igni. a nõ gñabitur: q2 a nõ generabit in iſto in-ſtanti in quo nõ applicabo: nec etiã in alio põt genera-ri: quia in plurium inſtantium quolibꝫ nõ poteſt idem effectus in numero ꝓduci ꝓpter diuerſitatem aſpectu-um celi: igitur a nunq̈ generabit. Item frigꝰ aque exi-ſtẽs ſub polis eſt corruptibile: cũ ſit eiuſdẽ ſpeciei cũ iſto: ⁊ tamen nunq̈ corrũpetur: igitur non omne corru-ptibile neceſſario corrũpetur. ¶ In oppoſitum argui-tur per Ariſtotelem in primo de celo ⁊ mũdo vbi ex in-tentione ꝓbat ꝙ omne generabile neceſſario genera-bitur: ⁊ oĩe corruptibile neceſſario corrumpet. ¶ Pro ſolutione dubij eſt aduertẽdum: ꝙ nõ eſt hic pncipali-ter ſermo de accidẽte generabili vel corruptibili: qm̃ eſt aliquod lumen in corpore celeſti ſimile lumini no-ſtro quod ꝓpter perpetuaꝫ pñtiam ſolis ad ipſum nũ-q̈ corrumpet. eſt ergo pncipaliter ſermo de ſubſtantia generabili vel corruptibili. Et de tali generabili vel corruptibili loquẽdo dupliciter intelligi poteſt ꝙ om-ne generabile neceſſario generabitur: ⁊ ꝙ omne corru-ptibile neceſſario corrumpetur. Vnomodo loquendo de neceſſitate ſimpliciter dicta: ⁊ tunc manifeſtum eſt ꝙ non cum deus mere cõtingenter agat ad extra. Ali-omodo loquendo de neceſſitate naturali. ⁊ hoc dupli-citer intelligi poteſt. Vnomodo loquẽdo de neceſſita-te naturali oppoſita potentie remote ad ſic non fieri. Aliomodo loquendo de neceſſitate naturali oppoſita ſolum potentie ꝓpinque. ¶ Iterum eſt aduertendum ꝙ ſtando in lumine naturali ponenduꝫ eſt voluntateꝫ hominis mere contingenter agere: vt ſupponitur pro nunc. Sunt autem aliqua in que liberum arbitrium poteſt ꝓpinque ſicut in hec inferiora ad que homo p-tingere poteſt: ſicut homo poteſt ꝓhibere ne lignum applicetur igni ⁊ poteſt etiam applicare lignum igni ad vrendum. Alia vero ſunt ad que non poteſt homo attingere immediate ſicut ſunt ſubſtantie que fiunt in media vel ſuprema regione aeris ad quas homo per-tingere non poteſt. Nulla eſt tamen materia ad quam homo aliquando non potuerit. Nam materia illa que eſt in ſuprema regione aeris vel in ſpera ignis ponen-do mundi eternitateꝫ aliquando hic fuit inferius ſub forma aeris aque vel terre. ⁊ tunc homo per liberuꝫ ar-bitrium circa ipam poterat ſic vel ſic operari ſm ſuam voluntatem. Iſtis notatis ſic reſpondetur ad dubium

per aliquas ꝓpoſitiones. ¶ Prima ꝓpoſitio eſt loquẽ-do naturaliter omne generabile quandocunqꝫ genera-bitur mere contingenter generabitur omne etiam cor-ruptibile qñcũqꝫ corrũpet mere ꝯtingent corrũpetur: Probat hec ꝯclo: qm̃ cuiuſlibet gñabilis vel corrupti-bilis: materia ſic fuit aliqñ diſpoſita vel p̃parata ab a-gente libero: q̈liter ſi non fuiſſet diſpoſita in ea tũc nõ induceret forma ſubſtãtialis q̃ inducit: vl' ab ea nõ ex-pelleret forma ſubſtãtialis q̃ nũc expellit: iſtud claret de ſe: ſed tũc materia poterat non ſic diſponi ⁊ non ſic p̃parari: q2 ab agẽte libero ſic diſponebat vl' p̃paraba-tur: igit oẽ gñabile qḋ ex ea genitũ eſt qñcunqꝫ fuit ge-nitũ: mere ꝯtingẽter gñabat: ⁊ eodẽ mõ diceret de cor-ruptibili. ¶ Scḋa ꝓpõ: oẽ gñabile mere ꝯtingẽter gña-bitur: ſed oẽ corruptibile neceſſario corrũpet: loquẽdo de ſubſtãtia totali corruptibili. Prima ps huiꝰ ꝓpõis pꝫ: q2 ſupponit ad p̃ſens ꝙ loquẽdo naturaliter nõ pt̃ in pluriũ inſtãtiũ quolibꝫ idẽ effectus in nũero ꝓduci: ſicut eñ a pluriũ agẽtiũ quolibꝫ non pt̃ idẽ effectꝰ ĩ nu-mero ꝓduci: ita nec in pluriũ inſtãtiũ quolibꝫ: hoc eñ manifeſte ſeq̈tur ſꝫ aliquos. Nã ꝯtinue variat aſpectꝰ celi q̃ eſt cã p ſe effectuũ gñabiliũ: ⁊ iḋo ipõ variato ne-ceſſario variaret effectꝰ gñabilis: tũc ſic. Oẽ gñabile pt̃ nõ gñari qñ gñat: vt pꝫ ex pma ꝓpõne: ⁊ ſi nũc non generet: nõ pt̃ in alio inſtãti gñari: vt ptꝫ ex eo ꝙ dictũ eſt: igit oẽ gñabile mere ꝯtingẽter gñabit. Scḋa ps pꝫ qm̃ in pluriũ inſtãtiũ quolibꝫ pt̃ idem effectꝰ in nũero corrũpi: alias oporteret dicere: ꝙ ſi ego ꝓhiberẽ nunc ignẽ extingui ab aq̈: talis ignis nunq̈ poſtea poſſꝫ cor-rũpi: lꝫ g̈ corruptibile qñtienſcũqꝫ corrũpit poſſit nõ corrũpi: q2 vel tũc pt̃ ꝓhiberi applicatio ꝯtrarij ad ipꝫ vel materia eius aliqñ potuit ſic diſponi q̈liter ſi fuiſ-ſet diſpoſita: corruptibile ex ipa reſultãs tũc non corrũ-peret qñ ponit corrũpi: tñ non pt̃ impediri quin aliqñ iſtud corruptibile corrũpat. ¶ Tertia ꝓpõ: nõ oẽ gña-bile mere ꝯtingenter generabit: loquẽdo de ꝯtingẽtia ꝓpinqua: ſiue q̃ importat potentiaꝫ ꝓpinquã ad fieri vel non fieri. Hec ꝓpõ pꝫ: qm̃ aliq̈ generant in ſupma regione aeris: ad q̃ non pt̃ hõ de ꝓpinquo attingere. ¶ Ex hijs pꝫ ſolutio ad rõnes ante oppoſitũ. ¶ Ad ari-ſtotelem dr̃ ꝙ in hoc non eſt tenendus: q2 dictum eius ſuſtineri non pt̃ ſuſtinendo libertatem arbitrij: quam etiã oportet tenere loquendo naturaliter.

Dubitatur Scḋo. Vtrũ in corpibꝰ celeſtibꝰ ponendi ſint epicicli ⁊ ecentrica. ¶ Et ar̃ ꝙ nõ. iũ q2 Ari. in ſcḋo celi dicit difformitates motuũ planeta-rum nobis apparentes ꝓuenire ex eo ꝙ plures motꝰ aggregant in eodem mobili: non aũt ponit hoc ꝓpter ecentricos vel epiciclos. ¶ Itẽ ſcḋm Ari. pmo celi: oĩs motus ſimplex eſt a medio mũdi: vel ad mediũ: vel cir-ca mediũ: ſed motꝰ epicicli non eſſꝫ circa mediũ: q2 hꝫ in orbe ſuũ centrũ: ergo non eſt ponendus epiciclus.

In oppoſitum tamen eſt ptholomeus ⁊ oẽs moder-ni aſtrologi: q2 ſine ecentricis non poſſent ſaluari approximatões ⁊ elongatões planeta-rum a terra: cuius oppoſitum experimur. Nam luna a-liqñ eſt ita alte ꝙ non põt totaliter eclipſari: immo co-nus vmbre terre cadit in eius medio: ⁊ ſic viſa eſt ecli-pſata in medio: circũferentia eius remanente lucida. Aliqñ vero luna eſt ita ꝓpinqua terre: ꝙ cadit pfunde in vmbram terre: ⁊ manet longo tpe eclipſata. Similis cauſa eſt quare non ſunt ponendi nobis antipodes de meridie ad aquilonem: ꝙ q̈ bene poneret ab oriente verſus occidentem ſcḋm ptholomeuꝫ dicit eñ. Albertꝰ de ſaxonia q2 ſol apud nos in eſtate ẽ in auge: ⁊ in hye-me in oppoſito augis: ideo habemꝰ eſtatẽ nõ nimis ca-lidam: ⁊ hyemem nõ nimis frigidã: ſed ꝯtrario mõ eſt apud antipodes q2 apud eos ſol eſt in oppoſito augis in eſtate: ⁊ ideo nimis vehementer calorẽ hñt. In hye-me vero eſt in auge: ⁊ ideo nimiũ hñt frigus. ¶ Pro ſolu-tione dubij. Notãdũ eſt: ꝙ in quolibꝫ corpe celeſti to-tali deſeruienti totali motui vniꝰ planete: aſtrologi po-nunt q̈tuor ptiales ſperas: ſcꝫ vnã ecẽtricã mũdo quã-tum ad vtrãqꝫ ſupficieꝫ q̃ defert ipm planetã: ⁊ in qua eſt epiciclus in quo planeta eſt infixus. ¶ Alie vero ſunt due ſpere extra ipm deferentẽ varie in ſua latitudine: ne eñ ſit vacuuꝫ inter ſperas opꝫ ponere tales ſperas quaꝝ vna eſt ecentrica mũdo q̈tũ ad ſupficiem ꝯcauã Altera vero eſt ei ꝯcentrica q̈tũ ad ſupficiem ꝯuexam ⁊ aggregatũ ex illis q̈tuor ſperis mouet motu diurno de oriente ad occidentem ⁊ motu ꝓpo ſup polos zodiaci de occidente ad orientẽ. ¶ Aduertendũ eſt iteꝝ ꝙ mul-te ſunt difformitates planetaꝝ ad nos ⁊ ad alias ſtel-las. Primo apparẽt nobis retardationes diuerſe pla-netaꝝ a motu diurno ⁊ ꝓpter hoc ponũtur moueri mo-tu ꝓpo ꝯtra diurnũ. ¶ Scḋa eſt acceſſus a tropico ad alteꝝ tropicum: ⁊ ꝓpter hoc ponit zodiacus circulus. ¶ Tertia eſt declinatio planete a media linea zodiaci que ſolet vocari ecliptica: ⁊ eſt declinatio verſus auſtrũ vel verſus ſeptẽtrioneꝫ ſm latitudinẽ zodiaci. ¶ Quar-ta eſt velocitas vel tarditas planetaꝝ in motu: vñ lu-na aliqñ minori tpe ptrãſit aliq̇d ⁊ qñqꝫ maiori. ¶ Quin-ta deformitas eſt retrogradatio: q2 aliqñ planete ap-parent q̈tum ad motum de occidente ad orientem cõ-tra motũ diurnũ retrocedere: ita ꝙ citius de oriente re-uertũtur ad occidentẽ q̈ ſtelle fixe. Et tales difformita-tes poſſunt ſaluari p poſitionem pluriũ motuũ in eo-deꝫ corpe celeſti ſine põne ecentricoꝝ vel epiciclorum ¶ Sed eſt alia difformitas in appropinquatõe plane-te ad nos: ⁊ in elongatõe eius a nobis: ⁊ talis non põt ſaluari ſine ecentricis: ſed bene poſſet ſaluari ſine epi-ciclis. Secḋo q2 in appropinquãdo vel elongãdo plane-tam: appet magna difformitas: q2 aliqñ fit valde ma-gna appropinquatio anteq̈ reincipiat elongari: ⁊ ali-qñ fit bene in ſubduplo minor appropinquatio: ⁊ tũc re-incipit elongari. ¶ In aliis aũt difformitas non poteſt apparere ſine epiciclo: ideo ponendus eſt epiciclus. Et ſi arguat q2 non eſt ponendus epiciclus ꝓ luna: g̈ ne-qꝫ ꝓ alijs planetis. Aſſumptũ pꝫ: q2 ſi eſſꝫ epiciclus ꝓ planeta lune: tũc illa macula lune q̃ appet imago hoĩs erecti ſup pedes: ſic aliqñ apperet ꝙ haberet pedes ſu-perius: cuius oppoſitũ docet expientia. Si eñ pedes appareant inferius in auge qñ veniet ad oppoſitũ au-gis pedes apperẽt ſuperius. Diceret ad hãc rõnem ꝙ non eſt ſimile de luna ⁊ alijs planetis. Vel diceret ꝙ ſi-cut luna mouet ſup epiciclũ: ita epiciclus mouet econ-tra: ſic ꝙ epiciclus pficit ſuũ motũ eque cito ſicut luna ita dicũt aſtrologi: ſed cõmentator negauit ⁊ ecẽtricos ⁊ epiciclos: dixitqꝫ talia eſſe imaginata ab aſtrologis ad cõputatõem ⁊ ad ſciendũ loca planetaꝝ ⁊ habitudi-nes eoꝝ adinuicẽ ⁊ ad nos. Non aũt ꝙ vellent ponere aſtrologi tales epiciclos vel ecentricos. Per iſta pꝫ re-ſponſio ad rõnes ante oppoſitũ. ¶ Ad pmã dr̃ ꝙ quin-qꝫ pmas difformitates appentes in motibus planetaꝝ Ari. ſaluare potuit p diuerſitatẽ motuũ celeſtiũ in eo-dem corpe celeſti: ſed non potuit alias duas ſaluare. ¶ Ad aliam dr̃ ꝙ talis motꝰ epicicli: lꝫ nõ ſit circa me-dium mũdi eſt tñ circa ſuũ mediũ: ⁊ hoc ſufficit.

Ad rões pncipales q̈ſtiõis. ¶ Ad pmã pꝫ ſolutio ex notabilibꝰ. Ad ſcḋaꝫ dr̃ ꝙ no oꝫ ſi tale corpꝰ moueat circulariter ꝙ ſit circularis figure. Nã ſi celuꝫ eẽt

infinitū ipſm eque bene deus poſſet mouere circa ſuos cardines ſicut nūc ipſm mouet. ¶ Finis quarti.

¶ Primus liber de gñatiōe ⁊ corruptione tres tractatꝰ hȝ. Primꝰ tractatꝰ in quo agit̄ de corruptione: duo capitula hȝ. In pmo capitulo agitur de gñatione ⁊ corruptione.

De generatione aūt ⁊ corruptione: ⁊ natura genitoꝝ et corruptoꝝ vniuerſaliter de oibꝰ ⁊ cauſas diuidendū: et rōnes eoꝝ terminādū. Amplius de alteratōe ⁊ augmē

L autē

tatione qd vtrūqȝ. Et vtꝝ eādē determinandū eſt eſſe naturā alterationis et gñationis aut ſeparatā vt determiata ſunt noiꝰ. Circa

Opio dicētiū tm̄ vnū eē pncipiū materiale.

que pmo fuit opio dicentiū ꝙ ſolū erat vnū pncipiū materiale: qd erat ens ꝑ ſe exiſtens

Conclo.i.

¶ Sȝ ꝯtra iſtos ponit̄ tal' concl'o ꝯponēdo vnū ſolū pncipiū materiale: non pōt ſaluari drīa gñationis ab alteratione ꝑȝ: qꝛ ſcdȝ illos tale pncipiū eſſet ens in actu: ⁊ ꝑ ꝯñs generatōnis pncipiū eſſet in actu: ⁊ ſic gñatio eſſet alteratio.

Opio.ij.

¶ Scda opio fuit anaxagore q poſuit infinita pncipia homogenea eſſe pncipia etherogenoꝝ.

Conclo.ij

¶ Sed ꝯtra hāc opinione ponit̄ hec ꝯclo. Anaxagoras non potuit ſaluare drīam gñationis ab alteratiōe ꝑȝ. Tū pmo: qꝛ ſcdȝ eū nihil pt tranſmutari

Si gñatio eſt ipoſſibilis: etiā ⁊ alteratio

ſubſtantialiter: igr̄ nec ſcdm ꝗlitatē: qꝛ ſi generatio eſt ipoſſibilis: etiā ⁊ alteratio: ⁊ per ꝯñs gñatio non differt ab alteratōe. Tū ſecūdo: oīs tranſmutatio eſt de cōtrario i cōtrariū: ſed vnū contrarioꝝ non fit eſſentialr̄ aliud: igit̄ ipi aliqd ſubijcit̄: ⁊ ꝑ ꝯñs ponēdū

Oīuȝ gñabiliū ⁊ corruptibiliū materia eſt vna.

eſt vnū pncipiū materiale ⁊ non pl'a. Tū tertio: qꝛ oīm gñabiliū ⁊ corruptibiliū meteria eſt vna: igr̄ anaxagoras negās vnū pncipiū materiale: negat gñationē: ⁊ ꝑ ꝯñs nō pt ſaluare drīam gñatōis ab alteratione.

Opio.iij

¶ Tertia opio fuit empedoclis: q aliter ꝙ anaxagoras poſuit pncipia reꝝ naturaliū eſſe quatuor elementa.

Conclo.iij.

¶ Sed contra hanc opionē ponit̄ hec ꝯclo. Empedocles in ſua poſitōe cōtradicit his q apparēt ſenſui ⁊ ꝯtradicit ſibiipi: ⁊ inſufficienter determiat an ſit vnū pncipiū vl' pl'a. Pria ps ꝑȝ: qꝛ ponit vnū elementū nō poſſe tranſmutari in aliud: cuiꝰ oppoſitū appet ſenſui. Scda ps ꝑȝ: qꝛ poit elementa eſſe intranſmutabilia: ⁊ cū hoc ponit ex ipis mixta poſſe fieri: ⁊ ipa corrūpi amicitia adueniente: ⁊ ꝑ ꝯñs cōtradicit ſibiipſi. Tertiā ps ꝑȝ: qꝛ non determiat an illd i quo cōgregant̄ elemēta ſit pncipiū elemētoꝝ: vl' vtꝝ elemēta ſint pncipium illiꝰ: ⁊ ita nec iſti nec pmi poſſūt ſaluare drāȝ gñatōis ab alteratōe: q̄uis pmi hoc potuiſſent: ſi poſuiſſēt pncipiū matiale eē ens i potētia.

2m

Opio.iiij

¶ Quarta opio fuit democriti ⁊ leucippi: q dicebāt corpa ſenſibilia eē cōpoſita ex īfinit' corpibus athomalibꝰ diuerſaꝝ figuraꝝ: ⁊ ꝑ eoꝝ cōgregationē fieri gñatōes: ⁊ ꝑ ſegregationeȝ corruptōes: ⁊ ꝑ motū ſcdm ſitū altationes. Et hoc ſic ꝑſuadebāt: qꝛ idē aliter ⁊ aliter poſitū aliter ⁊ aliter ſe hȝ: ſicut ex diuerſis l'ris fiunt tragedie et comodie: et de hac opione ē ꝑſcrutādū: an gñatio differat a cōgregatōe an nō: ⁊ an dcā democriti ſint bona. Prio qdē quo ſic arguebat: poſſibili poſito i eſſe nullū ſeqt̄ ipoſſibile: ergo ſi corpꝰ ſit diuiſibile vndiquaqȝ: poſito ꝙ ſit vndiqȝ diuiſum: nullū ſeqt̄ ipoſſibile: ſȝ hoc ē falſum: igit̄ corpꝰ nō eſt vndiqȝ diuiſibile ſed eſt cōpoſitū ex idiuiſibilibꝰ. Mioꝛ ꝑȝ: qꝛ i huiuſmodi diuiſiōe: vel remanerēt corpa ⁊ magnitudies: ⁊ ſic corpꝰ nō eſſȝ diuiſuȝ q̄tū cū qȝ poſſȝ diuidi. Uel remanerent pūcta: ⁊ ſic corpꝰ cōponeret̄ ex pūct': qd ē falſuȝ: cū pūctū additū alteri nō faciat ipm maiꝰ: vel remanerent paſſiōes ſine magnitudie: hoc nō.

Pūctū additū pūcto nō reddit totū maiꝰ.

Tū pmo qꝛ nulla fieret extenſio ſcdȝ ꝓfunditatē. Tū ſcdo: qꝛ tūc paſſiones q ſunt accñā: ꝑ ſe exiſterēt. Tū tertio: qꝛ magnitudo cōponeret̄ ex nō magnitudinibꝰ qd ē falſuȝ: igit̄ nō remanēt magnitudies neqȝ paſſiōes ſine magnitudie: neqȝ etiā pūcta. Tū pmo: quia tūc cuilibȝ illoꝝ oporteret aſſignare ꝓpū locū. Tū ſcdo: qꝛ tūc talia pūcta mouerent̄ ad motū corpis: ⁊ tñ eēnt imobilia: qꝛ ſunt indiuiſibilia. Tū tertio: qꝛ tūc illa pūcta ſe tāgerent in corpe. Tū qrto: qꝛ ſi pūcta iteꝝ coniūgant̄, ex eis non fiet eq̄le qd pus: igit̄ ipoſſibile eſt corpꝰ eſſe diuiſuȝ vndiquaqȝ. ¶ Ad hāc aūt rōem dꝛ ꝙ ad corpꝰ eſſe diuiſum vndiqȝ ſeqt̄ ipoſſibile: illo tñ non obſtāte cōcedendū eſt ꝙ corpꝰ ſcdȝ qdlibȝ ſui eſt diuiſibile. ¶ Scda rō: ſi corpꝰ eſſȝ vbiqȝ ſui diuiſibile: tūc ſeqt̄ ipoſſibile. Prio ꝙ nihil relinqret̄ poſt diuiſionē. Scdo ꝙ corpꝰ eſſȝ corruptuȝ ⁊ incorporeum. Sed ad hanc rationem dicitur ꝙ non eſt poſſibile continuū eſſe diuiſuȝ ſcdm qdlibȝ ſui ¶ Tertia ratio eſt: niſi in diuiſione corporis eſſȝ ſtatus ad indiuiſibilia

tūc in diuiſione deueniret̄ ad partes inſenſibiles q non pñt apparere: qd ē falſum. Ad hanc rōem dꝛ ꝙ in diuiſione corpis bene deueniret̄ ad ptes minimas ſcdm ſenſum: nō tamē ſimpl'r. ¶ Quarta rō eſt: ꝙ ſine iſtis indiuiſibilibꝰ non pñt ſaluari gñatōes ⁊ corruptōnes: igit̄ corpꝰ cōponit̄ ex idiuiſibilibꝰ. Sȝ ad hāc rōem dꝛ ꝙ lȝ ꝯgregatio ⁊ ſegregatio aliqd faciāt ad hoc ꝙ aliqd faciliꝰ gñet̄ vel corrūpat̄: non tñ fiūt gñatōes vel corruptiones ꝑ cōgregationē vel ſegregationē: ſȝ gñatio eſt mutatio huiꝰ totius in hoc totū: nullo ſenſibili manēte eodē vt ſubiecto. Alteratio vō eſt mutatio de vna ꝗlitate in alterā ꝗlitatem.

Diffinitio gñationis.

Diffinitio alterationis.

Opio plōnis.

¶ Quinta opinio fuit platonis ponētis corpa cōponi ex ſupficiebꝰ: ⁊ i ſupficies reſolui. Et hoc ſic pbat. Oē illud ante qd nihil eſt ⁊ in qd alia reſoluūt̄: eſt pncipiū illoꝝ ſed ſupficies ē hmōi: alias aūt trigonuȝ cēnt multe alie figure qd eſt falſum. Sȝ opio eſt inſufficiens: ⁊ irrōnabilioꝛ eſt ꝙ opio democriti. Pria ps ꝑȝ: qꝛ plato ſolū loqtur de generatōe ⁊ corruptōe elemētoꝝ: ⁊ nō mixtoꝝ. Itē ipe ſolū loqtur de gñatōe ⁊ corruptōe: ⁊ non alteratōe augmētatōe tactu ⁊ facere: ſicut nec alij phi: excepto democrito q videt̄ oibus curā adhibuiſſe.

Solꝰ democritus videt̄ cunctis adhibuiſſe ...ibus

Scda ps ꝑȝ: qꝛ plato poſuit diuiſionē fieri in idiuiſibilia: nullā extēſionē pemtꝰ hñtia: democritꝰ vō in idiuiſibilia: ꝓpter eoꝝ puitatē: mō rōnabilius eſt corpa cōpōi ex corpibꝰ ꝙ ex non corpibꝰ ergo opio democriti rōnabilioꝛ ē ꝙ opinio platonis. Itē plato nō pōt ſaluare gñatiōeȝ ⁊ corruptōem: democritꝰ vō hoc pōt. Item democritꝰ ꝓcedit ꝑ rōnes naturales: plato vō ꝑ rōnes cōes ⁊ ſophiſticas: ⁊ hoc qꝛ democritꝰ erat doctus in naturalibus ⁊ in his multū ſtuduerat: platonici vō ſunt de nūero indoctoꝝ: ⁊ ad pauca reſpicientes enūciant facile.

Ad pauca reſpicientes faciles enūciant

¶ Secundum capitulum eiuſdem tractatꝰ in quo ſoluūtur queſtiones de generatiōe ⁊ corruptione.

Queſtio.i.

Queritur pmo an qd gñet̄ aut corrūpat̄ ſimpliciter: aut non. Et arḡ pmo ꝙ non: qꝛ tūc gñatio illa fierēt ex nihilo: qd eſt impoſſibile: ꝯña tñ ꝑȝ: qꝛ gñatio ſimpliciter eſt de non eſſe ad eſſe ſed nō ens nihil eſt: igit̄. Minoꝛ ꝑȝ: qꝛ vel ibi capit̄ ens tam ꝓ ſubſtātia ꝙ accñte: ⁊ ſic nō ens nihil eſt: vel capit̄ ꝓ ſubſtātia: ⁊ cū remota ſubſtātia remoueat̄ accñs: ſeqt̄ adhuc ꝙ nō ens nihil eſt: ⁊ ꝑ ꝯñs nihil pōt gñari ſimpliciter.

Remota ſba remouet̄ accidens

Sed hac rōne non obſtante dꝛ ꝙ aliqd pōt generari ſimpliciter. Et ad rōneȝ dꝛ ꝙ nihil fit ex non ente vniuerſaliter: ſed ex non ente in actu qd eſt in potentia ad formaȝ bene fit aliqd. ¶ Et ſi arguat̄ contra: qꝛ illd qd ē ſolum in potentia nihil eſt: cū neqȝ ſit quātum neqȝ quale: igitur ex illo nihil pōt fieri. Dicitur ꝙ materia nunꝙ ſic eſt in potentia: quin habeat aliquā forma ſubſtantialem.

.2° ac celo.

Queſtio.ij. Mā ē cā ꝑpetuitatis gñonis et corruptionis

¶ Secundo querit̄ an materia ſit cauſa ꝑpetuitatis generationis ⁊ corruptionis: qꝛ de cauſa efficiente pus viſum eſt. Et arguit̄ ꝙ nō: qꝛ qdlibet genitum accipit certam ꝓportionem de materia: ſed quodlibet finitū ꝑ ablationem finiti tandem conſumit̄: materia aūt eſt finita ⁊ non infinita vt oſtenſum eſt tertio phiſicoꝝ: igitur tandem ceſſabunt generationes ⁊ corruptiones.

Quolibet finitū ꝑ ablatōem finiti tandē conſumitur.

¶ Ad hanc q̄ſtionem dꝛ ꝙ ſic. Et ad rationem in oppoſitum: dꝛ ꝙ generatio vnius eſt corruptio alterius ideo nunꝙ ceſſabunt generationes ⁊ corruptiōes. ¶ Tertio queritur ꝓpter qd aliqua dicitur generari ſimpliciter: et aliqua ſcdm quid.

Queſtio.iij.

Ad hanc queſtioneȝ dicebant antiqui ꝙ magis ſenſibile eſt magis ens: ⁊ minꝰ ſenſibile minus ens: ideo generatio magis ſenſibilis dicebatur generatio ſimplicit̄: ⁊ alia generatio ſcdm qd. Sȝ hec opio eſt falſa: cū ſupponat in nobis non eſſe niſi cognitioneȝ ſenſitiuā. ¶ Ideo dꝛ ad q̄ſtionē pmo: ꝙ cum ſubſtātia ſit nobiliꝰ ens ꝙ accñs: ideo ſubſtātia dꝛ ens ſimpl'r: ⁊ gñatio vel corruptio eiꝰ eſt gñatio vl' corruptio ſimpliciter: ſȝ accñs dꝛ ens ſcdm qd: ⁊ gñatio vel corruptio eius

ad quid ſimplr et ſcdm quid

eſt

ens ſcdm qd. Scdo dꝛ ꝙ gñatio q fit ſcdm pdicamentū ſubſtantie eſt gñatio ſimpl'r: alia vō q fit ſcdȝ alia pdicameta: dꝛ gñatio ſcdȝ qd. ¶ Quarto q̄rit̄ ꝓpter qd illd qd gñatur ſp ex aliquo corrupto gñat̄. Ad h dꝛ ꝙ h eſt qꝛ gñatio ē ex nō ente: nō qdē ex nō ente oino: ſed ex nō ente in actu a quo aliqua forma abijcit̄: ⁊ qd ē in potentia ad aliā formā: ideo merito non deficit gñatio.

Queſtio.iiij.

¶ Quito q̄ritur vtꝝ illud non ens ex quo fit gñatio q eſt inter ꝯtraria, ſit alteꝝ ꝯtrarioꝝ. Dr̄ ꝙ illd nō ens ē matia q nō ē alteꝝ ꝯtrarioꝝ: ſȝ ē ipoꝝ ſucceſſiue receptiua.

Queſtio.v.

¶ Sexto q̄rit̄ vtꝝ ſit eadē matia in genito q pus fuit i corrupto. Dr̄ ꝙ ſic: lȝ hēat ſucceſſiue aliā ⁊ aliā rōem.

Queſtio.vi.

De generatione aũt ⁊ corruptiõe

¶ Iſte eſt liber de gñatiõe ⁊ corruptione Ar[i]. cuius ſubiectũ attributiõis circũlo-quimur ꝑ hoc cõplexũ ens mobile ad for-mã: qui diuidit in duos libros ꝑtiales. In pmo determinat de gñatiõibus ⁊ cor-ruptiõibus ⁊ alijs mutatiõibus eis annexis. In ſcdo de-terminat de gñabilibus ⁊ corruptibilibꝰ: ⁊ pncipijs ge-nerabiliũ ⁊ corruptibilium in cõi: ſcdus incipit ibi: de mixtione q̃dẽ. Primus liber diuidit in tres tractatus. Primus tractatꝰ eſt de gñatiõe ⁊ corruptiõe. Scds ẽ de augmentatiõe ⁊ alteratiõe: ⁊ incipit ibi: de gñatiõe aũt ẽ ⁊ alteratiõe. Tertius ẽ de q̃buſdã req̃ſitis ad iſtos mo-tus: ⁊ incipit ibi: q̃m aũt. Primus tractatus ꝯtinet duo capitula: q̃ videbunt in ꝓceſſu. In pmo determinat de dĩa inter gñationẽ ⁊ alteratiõez ſm opiõnẽ antiquoꝝ ꝓmittẽs tñ ſuũ ꝓhemiũ di. De gñatiõne aũt ⁊ de corru-ptiõe: ⁊ de natura gñatoꝝ ⁊ corruptoꝝ ⁊ vl'r de oĩbꝰ cau-ſis diuidendũ ⁊ rões eorũdẽ determiandũ amplꝰ de augmentatiõe ⁊ alteratiõe q̃d eſt vtrũq̃: ⁊ vtꝝ eãdẽ exi-ſtimandũ eſt eẽ naturaz alteratiõis ⁊ gñatiõis aut ſemo-tam vt determiata ſũt noĩbus. Vñ ꝑ hoc ꝙ dicit de ge-neratiõe ⁊ corruptiõe: tãgit paſiões pncipales huiꝰ ſcĩe de q̃bꝰ dz determiare in pmo libro. Deinde cũ dicit: ⁊ natura gñatoꝝ ⁊ corruptoꝝ: tãgit ſubiecta aliaꝝ paſſio-num: de q̃bꝰ determiabit in ſcdo libro. Deinde cũ dicit ⁊ vl'r de oĩbus: tãgit modũ determinãdi: q2 ĩ hoc libro intendit determiare de gñabilibꝰ ⁊ corruptibilibꝰ ſm rões gñales gñabiliũ ⁊ corruptibiliũ: ⁊ nõ intẽdit de-ſcẽdere ad rões ſpãles in iſto libro: cũ hoc fiet ĩ libris ſequẽtibꝰ. Deĩn cũ dicit ⁊ cãs diuidendũ: tãgit cãs ge-nerabiliũ ⁊ corruptibiliũ inq̃rendas in hoc li. Deĩn cũ dicit ⁊ rões eoꝝ determinãdũ: tãgit applicationẽ dcãꝝ cãꝝ ad ſua cãta: cũ ad ſciaz demonſtratiuã nõ ſufficiat cognoſcere cãz rei: ſ3 op3 cognoſcere q̃m illius ẽ cauſa. Deĩn cũ di. amplius de augmẽtatiõe ⁊ alteratiõe: tãgit paſſiões minus pncipales huiꝰ ſcĩe: ſiue mutatiões ge-neratiõi ⁊ corruptiõi annexas. Deĩn cũ di. ⁊ vtꝝ eãdem ⁊c. tãgit dubitatiõez de q̃ tractat in pmo tractatu huiꝰ

Opi. ãtiquoꝝ

li. T. Antiquoꝝ q̃dẽ. ¶ Hic p. pũr narrat opiões an-tiquoꝝ in gñali d. ꝙ q̃dã antiquoꝝ nõ poſuerũt dĩam inter gñatiõez ſimplr dictã ⁊ alteratiõez. Alij vo dicũt gñatiõez ſimplr dictã differre ab alteratiõe: ⁊ ſubdit p. ꝙ illi q̃ ponũt vnicũ pncipiũ materiale ſolũ nõ pñt ſal-uare diſtinctionẽ inter gñatiõem ſimplr dictã ⁊ altera-tionẽ: ex quo illi q̃ poſuerũt illð pncipiũ materiale: po-nũt illð eẽ ens cõpletũ in actu. S3 illi q̃ poſuerũt plura pncipia materialia: quẽadmoduz empedocles demo-critꝰ ⁊ anaxagoras dixerũt gñatiõem ſimplr dictã dif-ferre ab alteratiõe. Et ſubdit p. ꝙ anaxagoras ꝓpriã vo-

Anaxagoras ꝓpriam vocem ignorauit

cẽ ignorauit: q2 ipe ponens plura pncipia materialia: non ponit dĩam inter gñatiõem ⁊ alteratiõem: ex quo dicit ꝙ vtrũq̃ iſtoꝝ eſt congregatio ⁊ ſegregatio iſto-rũ pncipioꝝ: mõ nec ꝯgregatio nec ſegregatio ẽ gñatio vel alteratio: ſ3 ꝯgregatio ⁊ ſegregatio ſunt motꝰ loca-

Diſtinctio opinionũ ãtiquorum,

les. T. Empedocles ãt. ¶ Hic p. ĩ ſpãli diſtĩguit opio-nes ãtiquoꝝ di. ꝙ ẽpedocles poſuit ⁊ ex pncipia. ſ. ignẽ: aerẽ: aquã: ⁊ terrã tãq̃ pncipia materialia: litẽ: ⁊ ami-citiã tãq̃ pncipia effectiua. S3 anaxagoras deõcritꝰ ⁊ leucippꝰ poſuerũt infinita pncipia. Dñt tñ iſti inter ſe: q2 anaxagoras dic̃ illa pncipia ĩfinita eẽ homogeia: et eẽ pncipia eterogenioꝝ: ſic̃ caro os ⁊ neruꝰ. Vñ ex ĩfini-tis athomalibꝰ carniſ ꝯſtituit caro: ⁊ ex ĩfinit[is] athoma-libꝰ oſſis os ⁊c. Deõcritꝰ vo ⁊ leucippꝰ dixerũt illa pnci-pia eẽ diuerſaꝝ rõnũ: ⁊ ꝙ eoꝝ diuerſitas marie attẽdi-tur ex pte figure ⁊ ordĩs. T. Cõtrarie ꝯtraria. ¶ Hic p. ponit dĩaz ĩter ẽpedoclẽ ⁊ anaxagorã ſolũ: q2 ẽpe-docles poſuit q̃tuor elemẽta eẽ pncipia ⁊ ex illis alia ꝯponi: ſ3 anaxagoras poſuit corpa hõgenia: cuiuſmõi ſunt caro ⁊ os eẽ ſimplicia elemẽta ⁊ pncipia alioꝝ: ſc3 terre aeris: ignis: aq̃: ⁊ ſic de alijs. T. His q̃dez igit.

Concl'o. i.

¶ Ex iſt[is] ĩfert p. vnã ꝯcl'onẽ q̃ talis ẽ: ꝙ ãtiq̃ ponẽtes vnũ pncipiũ materiale nõ pñt ſaluare diſtictiõez gñatiõis ⁊ corruptiõis ab alteratiõe: ꝓbat ſic p. q2 oĩs trãſmutatio in q̃ manet ſubiectũ vnũ ⁊ idez in actu ꝯpleto ⁊ ꝑfecto dr alteratio: ſ3 gñatio ⁊ corruptio ſunt trãſmutatiões q̃ꝝ ſubiecta manẽt eadẽ in actu ꝯpleto ⁊ ꝑfecto: ꝰ gñatio ⁊ corruptio ſunt alteratiões. T. His q̃dẽ igit. ¶ Hic p. ĩ-

Concl'o. ij.

tẽdit vnã ꝯcl'onẽ q̃ talis ẽ: ponẽtes plura pncipia mate-rialia: nõ pñt ſaluare diſtinctionẽ ĩter gñatiõem ⁊ alte-ratiõez: ꝓbat p. tribꝰ rõibꝰ: q̃ꝝ pma ẽ: q2 alteratio ẽ mu-tatio ſm q̃litatẽ ſubiecto manẽte eodẽ in actu: ſ3 hoc erat apð eos ĩpoſſibile: q2 dicebãt elemẽta nõ poſſe trãſmu-tari ſubſtãtialr adĩuicẽ: ꝰ nec ſm q̃litatẽ: q2 ſ3 ipos qð-libet elemẽtũ determiat ſibi ꝓpaz q̃litatẽ: ⁊ ꝑ ꝯñs nõ ꝑtẽ mutatio q̃litat[is] ſubiecto manẽte eodẽ. ꝯña pncipal' tenet vtute iſtiꝰ ꝓpõis ſi gñatio vel corruptio nõ ẽ poſ-ſibilis nec alteratio. T. Aut ẽt manifeſtuz ẽ. ¶ Scda ratio eſt: omnis tranſmutatio naturalis eſt de contra-rio in contrarium: ſed vnum contrarium non fit eſſen-tialiter aliud: ergo in omni trãſmutatiõe nccẽ ẽ aliqð vnũ ſubijci ꝑ qð fiat trãſmutatio de vno ad alið: ⁊ per ꝯñs nõ op3 ponere plã pncipia materialia: cũ vnũ ſuffi-

Concl'o. iij.

ciat. T. Amplꝰ ãt ſilr. ¶ Tertia rõ ẽ: oĩm trãſmuta-tionẽ adĩuicẽ hñtiũ materia ẽ vna: ꝰ negãtes vnũ pnci-piũ materiale: deſtruũt oẽm trãſmutatiõez. T. Empe-docles q̃dẽ igit. ¶ Hic p. ponit vnã ꝯcl'onẽ ꝯtra ẽpedo-clẽ q̃ talis ẽ Empedocles ꝯtradicit ĩ ſua põne his q̃ ap-parẽt ſenſui ⁊ ꝯtradicit ſibijpi: ⁊ ĩſufficiẽter determiat an ſit vnũ pncipiũ vel plã. Primũ p3: q2 ponit vnũ ele-mẽtũ nõ poſſe trãſmutari in alið: cuiꝰ oppoſituz appet ſenſui. Etiã dic̃ elemẽta nõ poſſe trãſmutari adĩuicẽ: ⁊ tñ poſt mixta fieri ex his: qð ẽ ꝯtrariũ rõi. Scd3 p3: q2 dic̃ elemẽta ĩgñabilia ⁊ ĩcorruptibilia eẽ: ⁊ tñ ponit ꝙ amicitia adueniẽte ꝯgregãt adĩuicẽ ⁊ ſic corrumpũt. Tertiũ p3: q2 ẽpedocles nõ determiat an illð ĩ quo po-nũt elemẽta ſit pncipiũ illoꝝ vel vtꝝ elemẽta ſint pnci-pia illiꝰ. Ex dict[is] p3 ꝙ tã ponẽtes vnũ pncipiũ materia-le ꝙ ponẽtes plã: nõ videt poſſe ſaluare dĩaz ĩter gña-tionẽ ſimplr dictã ⁊ alteratiõez: q2 q̃ poſuerũt tñ vnũ pn-cipiũ: poſuerũt illð eẽ ĩ actu ꝯpleto ⁊ ꝑfcõ. Si tñ illi q̃ po-ſuerũt vnũ pncipiũ materiale poſuiſſent illð eẽ in potẽa ad formã ſubſtãtialẽ ſic̃ Ar[i]. tñ ſaluaſſent diſtinctiõez inter gñatiõem ſimplr dictã ⁊ alteratiõem ſicut Ar[i].

Uniuerſaliter itaq̃.

Iſtð ẽ ſcd3 ca. huiꝰ tractatꝰ: ĩ quo p. deteriat de gñatiõe et corruptiõe ſ3 opiõnẽ antiquoꝝ di. pmo ſic: ꝙ dicẽdũ eſt de gñatiõe ⁊ corruptiõe ſimplr dictã elemẽtoꝝ vtꝝ ẽ aut nõ ẽ: ⁊ quõ ẽ: ⁊ ſic de alijs ſimplicibꝰ motibꝰ. ſ. de aug-mẽtatiõe ⁊ alteratiõe dẽpto motu locali: l3 ãt motꝰ loca-lis ſit motꝰ ſimplex: ꝑtinet tñ ad librũ de celo ⁊ mũdo.

Opi'o platonis.

¶ T. Plõ ei. Hic p. recitat opiõnẽ plõnis q̃ poſuit corpa ꝯpoi ex ſupficiebꝰ ⁊ reſolui ĩ ſupficies: ⁊ hꝰ ꝓbabat ſic: oẽ illð añ qð nihil ẽ ⁊ ĩ qð alia reſoluũt ꝑ diſionẽ ẽ pn-cipiũ eoꝝ q̃ ĩ ip3 reſoluũt: ſ3 ſupficies ẽ hmõi igit. mior p3: q2 niſi ſic ſeq̃ret ꝙ añ trigonũ eẽnt multe figure qð tñ ẽ falſuz ſ3 ip3: cũ ipe poſt triãgulũ eẽ pmã figurã: ⁊ ĩ triãgulo ẽ ſtatꝰ ⁊ ex illis poſt oĩa corpa cõponi. Iſta ãt

Confutatio

opio ẽ ĩſufficiẽs: pmo q2 ſolũ loq̃t de gñatione ⁊ corru-ptiõe elemẽtoꝝ: ⁊ nõ de gñatiõe ⁊ corruptiõe mixtoꝝ. Se-cũdo: q2 ſolũ loq̃t de gñatiõe ⁊ corruptiõe: ⁊ nõ loq̃t de

Cõfutatõ alioꝝ ãtiquoꝝ Solꝰ deõcritꝰ curã videt habuiſſe de oĩbꝰ.

alteratiõe ⁊ augmẽtatiõne quõ fiãt. ¶ T. Vlr ãt. Hic p. ſubdit ꝙ oĩm antiquoꝝ: dẽpto deõcrito ẽ duplex ĩſuffi-ciẽtia. Pria ẽ: q2 de gñatiõe ⁊ corruptiõe: alteratiõe ⁊ au-gmẽtatiõe nihil ꝓfunde dixerũt: democritꝰ vo videt oĩbus curam adhibuiſſe. Secũda eſt: q2 antiqui nihil locuti ſunt de augmentatione ⁊ mixtione: de actiõe et paſſiõe quõ fiunt ⁊ non fiũt. ¶ T. Democritus autem.

Opi'o democriti ⁊ leucippi

Hic p. declarat opiõnẽ democriti ⁊ leucippi dicẽtiũ ꝙ corpa ſenſibilia magna erãt ꝯpoſita ex ĩfinitis corpibꝰ athomalibꝰ diuerſaꝝ figuraꝝ: ⁊ ꝑ eoꝝ ꝯgregatiões fie-ri gñatiões: ⁊ ꝑ ſegregationẽ fieri corruptiões: quoꝝ a-thomaliũ trãſmutatio ſm ordinẽ ⁊ ſitũ dicebat apud eos alteratio: ⁊ hoc ꝑſuadebãt ſic: q2 idem aliter ⁊ ali-ter poſitũ: aliter ⁊ aliter appet ſe hre: ſicut ex diuerſis lr̃is aliter ⁊ aliter ordinatis: fiũt diuerſi ſmones poe-tici: puta tragedia q̃ eſt ſmo narratiuꝰ actuũ magnoꝝ ⁊ comedia q̃ dr ſmo recitatiuꝰ actuũ colum. T. Quõ aũt. ¶ Hic p. ſubdit ꝙ rõnabile ẽ ꝯſiderare de gñatiõe ⁊ corruptiõe: ⁊ videre an differãt a ſegregatiõe ⁊ ꝯgre-gatiõe: vel non. Et ſilr de alteratiõe an fiat ſolũ ex trãſ-põne corpoꝝ athomaliũ: ſicut dicit empedocles: vel a-lio mõ p3: q2 ad vtrãq̃ ptẽ ſunt opiones multũ ꝓbabi-les: ⁊ rõnes multũ cogentes: ꝰ rõnabile ẽ ꝯſiderare de iſtis. T. Principiũ aũt. ¶ Hic p. ꝯtractat opiõnẽ pla-tonis ac democriti: ꝓponẽs q̃ſtiones a q̃bꝰ incipienda eſt ꝯſideratio. Prima q̃ſtio ẽ iſta: vtꝝ ſint dabiles ma-gnitudines: indiuiſibiles ſm q̃ꝝ ꝯgregationẽ ⁊ ſegre-gationẽ ſiue aliã ⁊ aliã trãſpõnẽ fiũt gñatiões ⁊ corru-ptiões: alteratiões ⁊ augmẽtatiões: vel vtꝝ nulla ſit ma-gnitudo indiuiſibilis. Scda q̃ſtio eſt: poſito ꝙ magni-tudo ſit diuiſibilis in indiuiſibilia, vtꝝ hoc ſit in ĩdiui-ſibilia: ſicut di. democritꝰ vel ſicut di. plõ Plato eĩ po-ſuit fieri diuiſionẽ ſubſtãtialiter in indiuiſibilia nullã penitꝰ extenſionẽ hñtia ſicut ſunt puncta vt ſibi ĩponi-tur Democritꝰ vo poſuit diuiſionẽ fieri in ĩdiuiſibilia: que tñ aliq̃ hñt extenſionẽ: non tñ poſſunt vlteriꝰ diui-di ꝓpter eoꝝ puritatẽ: ⁊ illa vocauit corpa athomalia.

T. At qð. ¶ Hic p. oñdit opiõnẽ platonis eẽ minus ſufficientẽ ꝙ ẽ opio democriti tribꝰ rõibꝰ. Prima ẽ: q2 irrõnabiliꝰ ẽ corpa cõponi ex nõ corpibꝰ ꝙ ex corpibꝰ ꝰ irrõnabiliꝰ eſt corpa cõponi ex ſupficiebꝰ ſiue ex tri-gonis vt poſuit plato: ꝙ corpa cõponi ex corpibꝰ indi-uiſibilibꝰ vt dicit democritꝰ. T. Si tñ ex ijs. ¶ Scda rõ eſt: q2 plato ex ſuis pncipijs nõ pt ſaluare gñatiõem ⁊ alteratiõez: ſ3 democritꝰ hoc pt: ergo poſitio platonis eſt irrõnabilior põne democriti. T. Cã aũt. ¶ Tertia rõ: q2 democritꝰ ꝓceſſit ꝑ rões naturales: plato vo ꝑ rões cões ⁊ ſophiſticas: ꝰ poſitio platonis ẽ irrõnabi-lior põne democriti. Cauſam aũtis dat p. q2 democritꝰ

Ad pauca reſpiciẽtes de facili enũciant.

erat circa naturalia expꝰtꝰ ⁊ multũ ĩ eis ſtuduerat: pla-to vo nõ: ⁊ iõ di. p. ꝙ platonici erãt de nũero indoctoꝝ ⁊ erãt ad pauca reſpicientes: vtpote ad via ⁊ de facili enũciãtes. Ex iſto p3 dĩa inter platonẽ ⁊ demo. quia plato ꝓceſſit rõnibꝰ logic[is]: ex quo ꝓceſſit ex cõibꝰ. de-mocritꝰ vo rõnibꝰ phiſic[is] ⁊ ꝓpis. T. H3 ei. ¶ Hic p. ꝯtractat opiõnẽ democriti ponẽs rõem pncipalẽ eius ſupponẽs ꝙ poſſibili poſito ineſſe nullũ ſeq̃tur ĩpoſſi-bile. Et iõ ſi corpꝰ ponat diuiſum ꝯtrũcũq̃ ẽ diuiſibile nullũ ſeq̃tur ĩpoſſibile. Et iõ ſi corpꝰ ponat diuiſum ꝙ tũcũq̃ ẽ diuiſibile nullũ ſeq̃tur ĩpoſſibile. T. Quõ ꝰ. ¶ Rõ pncipalis democriti ẽ talis: ſi corpꝰ ponat diui-ſuz ꝯtrũcũq̃ ẽ diuiſibile nullũ ſeq̃t ĩpoſ. ſ3 ſeq̃ret ĩpoſ. niſi eẽt cõpoſitũ ex indiuiſibilibꝰ: ergo corpꝰ ex indiui-ſibilibꝰ eſt cõpoſitũ. Minor p3: q2 vel in huiꝰ mõi di-uiſione remanerẽt corpa diuiſibilia ſiue magnitudĩes diuiſibiles vel nihil vel pũcta: vel magnitudines indi-uiſibiles ſm ꝓfunditatẽ: vel paſſiões ſine magnitudi-ne: ſ3 qðlib3 eoꝝ eſt ĩpoſſibile: ergo relinquit intentuz. Minor p3 de pmo: q2 tũc non eſſ3 corpꝰ diuiſuz ꝯtrũcũ-q̃ poſſ3 diuidi. De ſcðo p3: q2 ſeq̃ret ꝙ illð corpꝰ ex ni-hilo eſſ3 cõpoſituz: ⁊ ꝑ ꝯñs ipm nihil eſſ3 niſi forte ſm apparentiã. De tertio p3: q2 tũc corpꝰ eſſ3 cõpoſituz ex punctis qð ẽ ĩpoſ. q2 ꝯtũcũq̃ pũcta appoſita ſimul nõ faciũt extẽſionẽ: eo ꝙ pũctũ pũcto additũ non facit ip3 maius nec eſſe extra ſituz eiꝰ. De q̃rto p3: q2 tũc nulla fieret extenſio ſm ꝓfunditatẽ: cũ tũc ſupficies ſe habe-ret ad corpꝰ ⁊ ad ꝓfunditatẽ ſicut pũctuz ad lineã. De

Impoſſibile ẽ paſſiões extra ſubiectũ eẽ ſegregabiles

quinto p3 pmo: q2 tũc paſſiões eẽnt ſegregabiles ⁊ ꝑ ſe exñtes q̃ ſunt accĩa qð ipe reputat ĩpoſſibile. Scdo p3: q2 tũc ſeq̃ret ꝙ magnitudo eſſ3 cõpoſita ex nõ ma-gnitudinibꝰ qð etiã ẽ ĩpoſſibile: ſicut d. cere ꝙ corpꝰ cõ-poſitũ ſit ex pũctis: q2 paſſio ſine magnitudine nõ plꝰ haberet extenſionẽ ꝙ pũctꝰ tactꝰ ſiue ſignũ diuiſionis id eſt pũctũ ſm qð fit ꝯtactꝰ ⁊ ſignuz ſm q̃d fit diuiſio. T. Amplius. ¶ Hic p. regredit ad ꝓbãdũ ꝙ remanẽt puncta in diuiſione ꝯtinui: ⁊ ad hoc ponit q̃tuor rões q̃ꝝ pma talis ẽ. Quia tũc vnicuiq̃ iſtoꝝ punctoꝝ opor-teret aſſignare locũ ꝓpꝛiũ qð ẽ ĩpoſſibile: igr. Scda rõ eſt: q2 tũc iſta pũcta non eẽnt ĩmobilia: q2 moto corpo-re mouet q̃lib3 ps eiꝰ: nec mobilia: q2 ſunt ĩdiuiſibilia ⁊ indiuiſibile non mouet. Tertia rõ eſt: q2 ſeq̃retur ꝙ iſta pũcta in corpe ſe tãgerẽt ꝙ ẽ ĩpoſ. vt p3. v. phiſicoꝝ ergo nõ remanẽt pũcta in diſione ꝯtinui. Quarta rõ ẽ: q2 ſi diuiſa ſicut prius reponant reſultabit eq̃le priꝰ ꝙ tñ non videt poſſe fieri ex pũctis: cũ non reſultat maiꝰ ꝑ hoc ꝙ indiuiſibile ad modũ pũcti alteri indiuiſibili addat. T. S3 ⁊ hic. ¶ Hic p. ſoluit rõnem democriti d. ꝙ ponendo corpꝰ diuiſum ſm qðlib3 ſignũ ſequit ĩ-poſ. cũ hec ſit ĩpoſſibilis. Corpꝰ ſm qðlib3 eiꝰ ſignũ eſt diuiſum: ⁊ tñ hec ẽ va: corpꝰ ſm qðlib3 eiꝰ ſignũ eſt di-uiſibile. Vñ iſta ꝓpõ: corpꝰ ſm qðlib3 eiꝰ ſignũ eſt diui-ſibile vno mõ ꝯcedit a p. vt diuiſibile capiat pro poſſe diuidi: ⁊ alio mõ negat ꝓut diuiſibile capiat ꝑ actu eẽ diuiſum. T. Eſſe ãt ſimul. ¶ Hic p. ponit alias rões democriti minꝰ pncipales. Prima ẽ: corpꝰ nõ ẽ diuiſibi-le oĩno ⁊ vbiq̃ ſui: ergo ſtãdũ eſt ad ptes indiuiſibiles. Añs p3: q2 ſi eſſ3 diuiſibile oĩno ⁊ vbiq̃ ſui: multa ſeq̃-rent impoſſibilia. Primo ꝙ nullũ corpꝰ relinq̃ret poſt diuiſionẽ. Scdo ꝙ corpꝰ eſſ3 corruptũ in incorporeum. Tertio ꝙ corpꝰ gñaret ex punctis: aut ex nihilo. T. Quãq̃ diuidit. ¶ Scda rõ eſt: non ꝯtingit aliq̃d diuide-re in ptes inſenſibiles: cũ ille nõ pñt appere: ſ3 niſi eẽt ſtatus fieret diuiſo in ptes inſenſibiles: ergo ponendꝰ eſt ſtatus. T. Sic ⁊ taliter. ¶ Tertia rõ eſt ſine iſtis non pñt ſaluari gñatiões ⁊ corruptiões ⁊ alteratiões: ꝰ ſunt ponenda. T. Quõ aũt. ¶ Hic p. ſoluit rõnes de-mocriti d. ad pmã ꝯcedẽdo ꝙ ꝯtinuũ ſm qðlib3 ſignũ põt diuidi: non tñ eſt poſſibile ꝙ ſit diuiſuz ſm qðlib3 ſignũ. Etiã non ẽ poſ. ꝙ vbiq̃ ſit diuiſum: q2 ſigna di-uiſionis non ſunt vbiq̃: cum non ſint ĩmediata nec ꝯti-gua. Et ſi dicat ꝙ q̃ rõne ſunt alicubi eadem rõne ſunt vbiq̃. Dr ꝙ verũ eẽt ſi eſſent puncta res indiuiſibiles ponẽde in linea: mõ nullibi ſunt pũcta q̃ ſint res indi-uiſibiles. T. Oportet in prius. ¶ Ad ſcdam rõem d. p. ꝙ l3 in corpibꝰ ſit dabilis ps mĩma ſm ſenſum: nõ tñ mĩma ſimplr: ꝰ deueniẽdũ eẽt ad ptes q̃ amplius ſeor-ſum non appareãt ſenſui: tñ vnite cũ alijs bñ pñt vide-ri. T. Perfcã ãt. ¶ Ad tertiã d. p. ꝙ nõ ẽ ita ſicut de-mocritus credidit: ſc3 ꝙ gñatio ⁊ corruptio nõ fiũt ni-ſi ꝑ ꝯgregationẽ ⁊ ſegre. corpoꝝ athõaliũ. Vñ gñatio nõ ſolu3 ẽ ꝯgregatio vel ſegregatio: ſed ẽ trãſmutatio huius totiꝰ in hoc totũ nullo ſenſibili manẽte eodẽ vt ſubiecto: ⁊ alteratio eſt mutatio ſm q̃litates abſq̃ tali mutatione locali corpoꝝ athomaliũ. ¶ Differt aũt gña-tio ab alteratiõe: q2 ſubiectũ gñatiõis ẽ materia pma: ⁊ ſubiectũ alteratiõis ẽ ens[] cõpletũ ⁊ hoc aliq̃d ꝑ ſe exi-ſtens. Etiã gñatio eſt ad formã ſubſtãtialẽ: ⁊ alteratio ad q̃litatẽ intenſibilẽ ⁊ temiſſibilẽ. ¶ Quereret ei ali-quis vtꝝ ſegregatio ⁊ aggregatio nihil faciãt ad gña-tionẽ. Ad hoc di. p. ꝙ l3 gñatio ⁊ corruptio nõ ſunt: tñ diſponũt ad hoc vt faciliꝰ vel tardiꝰ fiet gñatio ⁊ corru-ptio. Aliqua eñ diuiſa in ptes puas citius corrũpũtur ꝙ ſi eſſent vnita.

Determinatis aũt hiis. ¶ Iſtud eſt tertium ca. huiꝰ tractatꝰ in quo p. determiat de gñatõe ⁊ corruptione ſm opinionẽ ꝓpꝛã eiꝰ: mouẽdo aliq̃s q̃ſtiones q̃ꝝ pma ẽ vtꝝ aliq̃d gñeꝛ ſimpliciter ⁊ corrũpiꝛ ſimplr vel nihil. Et arguit pmo mõ ꝙ nõ ſuppõnes ꝙ oĩs mutatio ẽ ex quodã in q̃dã: ſeu de aliquo termĩo ĩ oppoſitum terminuꝫ. Hoc ſuppoſito arguitur ſic: ſi aliquid ſimpliciter generaretur: ſequeretur ꝙ generatio eius eſſet ex nihilo. ꝯñs eſt falſum: q2 ſm omẽs naturaliter loquẽtes ex nihilo nihil fit: ꝯña tamẽ pꝫ: q2 gñatio ſimpliciter dꝫ eẽ de nõ eẽ ad eẽ: ſed nõ ens ſimplr nihil eſt: g̃ ſi eſſꝫ gñatio ſimpl eſſꝫ ex nihilo. Mĩ aũt ꝙ nõ ẽ ens ſimpliciter nihil ſit: ꝓbat ſic p. q2 vel ibi capiꝛ ens ꝓ oĩ eo qđ eſt: ſiue ſit ſba ſiue accidẽs: ⁊ tũc dicẽdo ſimplr nõ ens negaꝛ ens in tota ſui cõitate: ⁊ ſic nõ ens ſimpliciter nihil eſt. Uel capiꝛ ibi ens ꝓ ente pncipali ſcꝫ ſba: ⁊ ſic nõ ens ſimpliciter dꝛ nõ ſba: modo remota ſba remouenꝛ oĩa alia: g̃ ſi aliq̃d fiet ex nõ ente ſimplr: fit ex nihilo. T. De his. Hic p. ſoluit dictã rõnẽ d. ꝙ generatio quodã mõ fit ex nõ ente: ⁊ quodã mõ ex ente. Unde ex nõ ente ſimplr vt ſimplr: idẽ ẽ ꝙ vlr nulla fit generatio: ſꝫ tamẽ ex nõ ente in actu ꝑ formã ſbalẽ acq̃rẽdã ente tamẽ in potẽtia ad illã formã bene fit generatio ſimpliciter. T. Oĩm aũt determiatꝰ. ¶ Hic p. replicat ꝯtra dictã ſolutionẽ: q2 cũ dꝛ ꝙ illud ex quo fit gñatio: eſt ſolũ in potentia: vel g̃ eſt in potentia ad q̃d: q̃le vel quãtũ: ⁊ ſic de alijs vel nõ. Si ſcđꝫ: tũc nihil ẽ. Uel eſt q̃d in potẽtia ⁊ in actu ad quale: ſiue ad q̃tuꝫ ⁊ tũc ſeq̃tur incõueniẽs ꝙ accidẽtia eẽñt ſine ſba. ¶ Ad hãc replicã pt dici ꝙ nunq̃ꝫ materia eſt in potẽtia ſic ꝙ ſit ſine forma ſbali: lꝫ forma nõ ſit de eius eſſentia. T. De his igiꝛ q̃tũ. ¶ Hic p. mouet ſcđam q̃ſtionẽ q̃ talis eſt: q̃ eſt cã q̃re ſp fiũt generatões ⁊ corruptões tã ſimpliciter q̃ ſm q̃d. Et ſubdit p. ꝙ due ſunt cauſe: ſcꝫ cauſa efficiens ⁊ cã materialis. Et ex quo aliß tractatum eſt de cã effiente tã de cã efficiente imobili cuiuſmodi eſt cã pma q̃ de cã efficiente mobili cuiuſmodi eſt celũ Ideo vlteriꝰ querendũ eſt de cã materiali: vtꝝ materia ſit cã ꝑpetuitatis generatõis ⁊ corruptõis in iſtis ĩferioꝛibꝰ. Et ꝓbat p. ꝙ nõ: q2 q̃libet genitũ capit ſibi aliq̃ꝫ portionẽ materie: cũ non fiat ex nihilo: ⁊ cũ materia ſit finita: ⁊ oẽ finitũ ꝑ ablationẽ finiti multotiens factã tandẽ ꝯſumaꝛ: ſeq̃tur ꝙ aliq̃ñ materia erit ꝯſumpta: ⁊ ſic non amplius erit generatio. ¶ Sꝫ forſaꝫ diceret aliq̃s ꝙ materia nunq̃ꝫ erit ꝯſumpta ꝓpter eiꝰ infinitatem. Contra hoc arguit p. materia non ẽ actu infinita vt oſtenſum eſt tertio phiſicoꝝ ⁊ pmo de celo: ergo opꝫ ꝙ ſit actu finita: ⁊ ꝑ ꝯſequens ꝑ ablationẽ ptiuꝫ eiuſdẽ q̃titatis tãdem ꝯſumeꝛ. T. Quo circa. ¶ Hic p. ſoluit rõnẽ pus factã dicẽs: ꝙ ex quo generatio vniꝰ eſt corruptio alteriꝰ ⁊ ecõtra: ideo q̃cũq̃ portionẽ materie capit genitũ illã dimittit corruptũ: ⁊ ſic materia eſt cã ꝑpetuitatis generatõis ⁊ corruptõis: ꝑ hoc ꝙ ſucceſſiue eſt ſub diuerſis formis ſubſtãtialibꝰ: ita cũ vna generaꝛ alia corrũpiꝛ ſiue abijciꝛ. Ex iſto pꝫ reſponſio ad replicã ꝯtra ſolutionẽ argumenti facti ꝯtra ꝯcluſionem pcedentẽ ſcꝫ ꝙ materia nunq̃ꝫ eſt ſine forma T. Propter q̃d aũt hoc. ¶ Hic p. mouet tertiã q̃ſtionẽ pncipalem q̃ talis eſt: ꝓpter q̃d aliq̃ dicunꝛ generari ſimpliciter ⁊ corrũpi ſimplr: ⁊ alia ſm q̃d. Hãc q̃ſtionẽ ſoluit p. ꝯpando pmo ſbam ad accidẽs di. ex quo ſba eſt pncipalius ens: ideo ſba reſpectu accidẽtis dꝛ ens ſimpliciter: ⁊ ꝑ ꝯſequẽs generatio ſubſtãtie dꝛ generatio ſimpliciter. Et accidentia ſunt entia ſm q̃d in ordine ad ſbam: ideo generatio accidentiuꝫ dꝛ generatio ſm q̃d. T. Differt eñi. ¶ Hic p. ſoluit queſtionẽ ꝯpando ſbas adinuicẽ: q̃ꝛ generatio vniꝰ eſt corruptio alteriꝰ Nam generatio nobilioris ſbe dꝛ generatio ſimplr: et

Diffinitũ ꝯſu niti ablatiõeꝫ tãdẽ ꝯſumitur

Gñatio vniꝰ ẽ corruptio alterius

ignobilioris ſbe dꝛ generatio ſm q̃d: ⁊ ideo qñ ignis generaꝛ ex aqua dꝛ generatio ſimplr ⁊ corruptio ſm q̃d: ⁊ ecõuerſo vero ẽ generatio ſm q̃d ⁊ corruptio ſimplr T. Alio aũt mõ. ¶ Hic p. ſoluit q̃ſtionẽ alio mõ d. ꝙ generatio ſimplr dꝛ q̃ eſt nobilioris entis: ⁊ generatio ſm q̃d q̃ eſt ignobilioris entis: ⁊ ſimiliter dꝛ de corruptione. T. Uideꝛ aũt magis. ¶ Hic phi. ponit ſolutionem antiquoꝝ ad iſtã q̃ſtionẽ: dicebãt eñi antiqui ꝙ magis ſenſibile eſt magis ens: ⁊ ideo quando generatur magis ſenſibile tũc eſt generatio ſimplr: ⁊ quando corrũpiꝛ: tũc eſt corruptio ſimplr. Sed quãdo generatur vel corrũpiꝛ minus ſenſibile: tunc eſt generatio vel corruptio ſm q̃d. T. Ita aũt dicẽtes. ¶ Hic p. dicit ꝙ iſti non dicũt verũ. Credebãt eñi in nobis non eẽ aliã cognitionem a cognitione ſenſitiua. Et lꝫ ſit opio vulgariũ: ꝙ magis ſenſibile ſit magis ens: hoc tamen non eſt veꝝ: q2 ſimplr ignis ⁊ aer ſunt magis entia q̃ terra ⁊ aqua. T. Dicunꝛ ⁊ q̃dã. ¶ Hic p. ſoluit q̃ſtionem pus motã abſolute d. ꝙ bene determiatũ eſt quare diuerſis gñabilibꝰ ⁊ corruptibilibus: quoꝝ gñatio vniꝰ eſt corruptio alterius adinuicẽ ꝯpatis non attribuiꝛ ſimplr gñari ⁊ corrũpi ſimplr: ⁊ ꝙ vni ꝓpter maiorẽ nobilitatẽ attribuiꝛ gñari vel corrũpi ſimplr: ⁊ alteri ꝓpter ignobilitatẽ gñari vel corrũpi ſm q̃d. Iam querendũ eſt q̃re ſine aliq̃ ꝓportõe ſiue ꝯpatõe vnius ad alteꝝ dicimꝰ hoc gñari ſimplr. i. ſine additõne aliq̃ ⁊ illud ſm q̃d. i. cũ additiõe. ¶ Ad hoc rñdit p. ꝙ talis diuerſitas ꝓuenit ꝓpter diuerſitatẽ pdicamentoꝝ ad que eſt mutatio: ita ſcꝫ ſi ſit mutatio ſm pdicamentuꝫ ſbe: dꝛ gñatio vel corruptio ſimplr. Si vero ſm aliud pdicamentũ dꝛ gñatio vel corruptio ſm q̃d. T. Sꝫ adhuc q̃rere opꝫ. ¶ Hic p. mouet tria dubia tribꝰ q̃ſtionibus pdictis annexa. Primũ eſt ꝓpter q̃d illđ gñaꝛ qđ ſp ex aliquo corrupto gñaꝛ. Rñdit p. ad hoc ꝙ gñatio eſt ex non ente: ⁊ corruptio eſt in non ens: nõ tñ in non ens qđ nullo mõ ẽ ens: ſꝫ ĩ nõ ens ĩ actu ꝑ formã acq̃rendã: vt qñ aer gñaꝛ nõ gñaꝛ ex totali nõ ente: ſed ex aliquo mõ ente: vt pote ex aliqua portione materie ꝑ q̃ꝫ to ex materia a que forma aq̃ corrupta gñaꝛ aer: ꝑ hoc ꝙ forma ſbalis aeris ĩtroduciꝛ in ipa materia. Ex iſto ꝯcludit p. correlariũ: ꝙ merito nõ deficit gñatio. T. Sed hoc non ens. Secũduꝫ dubiũ eſt: ex quo gñatio ẽ inter ꝯtraria ⁊ repugnãtia: ⁊ ipa fiat ex nõ ente: vtruꝫ illud non ens ſit aliq̃d illoꝝ ꝯtrarioꝝ. Ad hoc rñdit p. ꝙ illud non ens ex quo aliq̃d gñaꝛ eſt materia que nõ eſt aliq̃d ꝯtrarioꝝ: ſed ſucceſſiue eſt receptiua ꝯtrariorũ: hoc eſt diuerſaꝝ formaꝝ ſubſtãtialiũ. T. Sit aũt alia Tertiũ dubiũ eſt vtrũ eadẽ eſt materia in genito que pus fuit in corrupto. Rñdit p. ꝙ eſt vna ⁊ eadẽ: ſꝫ hꝫ ſucceſſiue aliđ ⁊ aliđ eſſe: hoc eſt aliã ⁊ aliã formaꝫ.

Queriꝛ. Utrum aliquid ſimplr generetur.

Et videꝛ ꝙ nõ: pmo rõne textus q̃ ſatis pꝫ in expõne textus. ¶ Scđo ſic. Nihil qđ ẽ gñaꝛ: ⁊ oẽ ens eſt ens qđ eſt: ergo nullũ ens gñaꝛ: ꝯña tenet in celarẽt ¶ Tertio ſic: ſi aliq̃d gñareꝛ ſimpliciter gñareꝛ ex materia: ſꝫ nihil gñaꝛ ſimpliciter ex materia: g̃ nihil gñaꝛ ſimpliciter. Minor pꝫ: q2 nullius accñtis eſt gñatio ſimpliciter: ſed oẽ qđ gñaꝛ ex materia eſt accñs: ex quo põt adeſſe ⁊ abeſſe materie pter eiꝰ corruptionẽ: g̃ nulliꝰ qđ generaꝛ ex materia eſt generatio ſimpliciter. ¶ Quarto ſic: ſi aliq̃d generareꝛ ſimpliciter: maxime eſſet forma: ſed hoc non igiꝛ. Maior patꝫ: q2 forma eſt finis ⁊ terminus generationis. Minor probatur: quia ſi forma generaretur hoc eſſet ex nihlo: ſed hoc non igitur. Maior pꝫ: q2 forma nõ fit ex aliquo ſui. Nec fit ex materia: cum ipſa materia nõ ſit forma nec pars eiꝰ: ergo pure fit ex nihilo. ¶ Cõfirmaꝛ: q2 pncipia non fiunt ex

alterutris: ergo forma non fit ex materia: ⁊ ꝑ ꝯſequẽs ſi fiat fiet ex nihilo. ¶ Quinto ſic ſi ſic ſequereꝛ ꝙ aliq̃d poſſet gñari ſimpliciter ex nõ ente ꝯñs eſt falſuꝫ: ergo ⁊ añs ꝯña pꝫ: q2 ſicut ſe hꝫ gñatio ſcđm q̃d ad non ens ſm quid: ita ſe hꝫ gñatio ſimpliciter: ad nõ ens ſimpliciter: ſed gñatio ſm q̃d fit ex non ente ſcđm q̃d ſicut ex ente non albo fit ens album: ergo gñatio ſimplr fit ex nõ ente ſimplr. ¶ Sexto ſic nulla ſba pt gñari: ergo nihil pt gñari ſimplr. Añs pꝫ q2 ſi aliq̃ ſba poſſꝫ gñari hoc eſſꝫ veꝝ de materia forma vel toto cõpoſito: ſed nullũ illoꝝ pt dici: igr̃. Minor pꝫ ꝙ nec materia nec forma fiat per p. vij. metaphi. nec totum cõpoſitum fit cũ totum compoſitum non ſit aliud quã ſue ptes: ergo ſi neutra ptium fiat totum compoſitum non fit. ¶ Septimo ſic: corruptio nõ ẽ poſſibilis: ergo nec gñatio. Añs pꝫ: q2 ſi eſſet poſſibilis vel eẽt naturalis vel violenta: ſed nullũ iſtoꝝ eſt dicendum: igiꝛ. Minor patꝫ pmo ꝙ non ſit naturalis: q2 vnũq̃dq̃ appetit ⁊ diligit ſe ꝑmanere in eſſe. Mĩ aũt non ſit violenta pꝫ q2 nullũ violẽtum ꝑpetuo durat vt dꝛ pmo de celo ergo corruptio tãdem deficeret ⁊ cum gñatio non poſſet eſſe ſine corruptione vt dicit p. pmo huius ſeq̃tur ꝙ tandeꝫ deficeret gñatio. ¶ Octauo ſic: non eſt nobis euidenter notum aliquam ſubſtantiam generari: ergo non eſt dicenduꝫ ꝙ aliquid generetur ſimpliciter.

In oppoſitũ eſt p. in tertio capitulo pmi tractatus Pro ſolutione queſtionis.

Sciendũ eſt ꝙ iſte terminꝰ ſimplr põt capi quatuor modis: vt ad ꝓpoſitum ſufficit. Uno mõ vt ẽ terminus ſinonimꝰ cuꝫ iſto termino pncipaliter: ⁊ iſto mõ ens ſimpliciter diceretꝛ ſba: ⁊ alia entia dicerẽꝛ entia ſm q̃d. Alio mõ capiꝛ ſimpliciter: vt tñ valet ſicut vlr. Tertio mõ vt idem eſt ꝙ ſine addito. Quarto mõ vt tñ valet ſicut actualiter. ¶ Ulterius aduertendum eſt ꝙ duplex ẽ gñatio: ſcꝫ gñatio ſimpliciter: ⁊ gñatio ſm q̃d. Gñatio ſimpliciter: ſi ille terminus ſimpliciter capiatur pmo mõ: eſt gñatio ſbe. Et gñatio ſꝫ q̃d ẽ generatio accidentis: ex quo ſubſtantia eſt principalius ens accidente. Sed ſcđo mõ capiendo ſimpliciter: ſic nulla eſt gñatio ſimpliciter naturaliter loquendo. Sꝫ tertio mõ loquendo ſimpliciter: q2 eſt magis ad ꝓpoſitum: tunc aliq̃d bene fit ſimpliciter ⁊ aliq̃d ſm q̃d. Un gñatio entis pfectioris pt dici gñatio ſimpliciter in ordine ad gñationem entis imꝑfectioris: ⁊ gñatio entis imꝑfectioris dꝛ gñatio ſm q̃d. ¶ In ꝓpoſito tñ ꝑ gñationem ſimpliciter ꝓpriſſime capiendo gñatiõeꝫ ſimpliciter debemus intelligere gñationẽ ſbe ⁊ ꝑ gñationem ſm q̃d gñatio accidẽtis. Uel ꝑ gñationẽ ſimpliciter in ꝓpoſito debemꝰ intelligere mutationem ꝓpter quã de ꝓnoĩe demonſtrãte rem q̃ generaꝛ incipit hoc verbũ eſt ſcđm adiacens ſine addito verificari qđ tñ pus non verificabaꝛ. Et gñatio ſm q̃d: eſt mutatio ꝓpter quã de ꝓnoĩe demonſtrãte reꝫ que tranſmutaꝛ incipit hoc verbum eſt cum aliquo addito verificari: de quo pus nõ verificabatur.

Sciendũ ſcđo ꝙ loquẽdo de gñatiõe ſimpliciter pmo mõ q̃ ẽ gñatio ſbe: q̃dã antiquoꝝ dicebãt ad queſtionẽ nihil gñari ſimplr: cũ dicebãt oĩa eſſe vnum Hanc aũt opĩonẽ improbat p. pmo phiſicoꝝ. Dicebant eñi illi ꝙ materia erat tota ſba rei: ⁊ ꝙ res naturalis non erat cõpoſita ex materia ⁊ forma: cuius oppoſitũ fide tenemꝰ ſaltẽ de hoĩbꝰ: ſed tñ ſm iſtos fiebat generatio ſimpliciter: capiendo [illegible] mõ illud cõplexũ gñatio ſimpliciter: ſcꝫ ꝓ mutatiõe ꝓpter quã illud verbum ⁊c. q2 lꝫ ſm illos nulla ſba generabaꝛ: tamẽ bene accidẽtia generabanꝛ. ¶ Sed q̃dã alij antiquoꝝ dicebãt ꝙ in iſtis ſubſtãtijs inferioꝛibꝰ inaĩatis materia erat tota ſubſtãtia rei: ⁊ ꝙ oẽs ſubſtãtie ĩferiores inaĩate erãt eiuſdẽ ſpẽi eẽntialis. Et tũc vlteriꝰ dicebãt ꝙ nihil generaꝛ ſimplr: capiẽdo hoc cõplexũ generari ſimplr ꝓ generatõe ſbe: ſaltẽ inter ſbas ĩferiores inaĩatas: licꝫ bene aliq̃d generabaꝛ ſimpliciter qđ erat ſba aĩata: ſꝫ bene capiẽdo generationẽ ſimplr ſcđo mõ: cum ꝓducebanꝛ forme accidẽtales. Iſti eñi diuidebãt ſbaꝫ ꝑ materiã naturã ⁊ totũ cõpoſitũ: capiẽdo illũ terminũ ſba vt ſe extẽdit ad ſbas inferiores ⁊ ſupiores. Et ſꝫ iſtos materiarũ q̃dã erat materia q̃ erat ens ꝑ ſe exñs: ſicut eſt terra: aqua: ignis: ⁊ aer: ⁊ alie ſbe materiales ĩaĩate citra cõcauũ orbis lune exĩtes ⁊ iſte ſbe ptiales ſũt vnũ totũ ꝯtinuuꝫ ſm ſuas diuerſas ptes diuerſimode figuratũ ⁊ cõpoſitũ diuerſis accñtibꝰ. Iſti aũt ſic ꝓbabãt ꝙ non ẽ gñatio ſimpliciter q̃ ẽ gñatio ſbe: q2 ſi aliq̃d gñareꝛ ſimplr: hoc nõ poſſet ꝯcludi niſi ꝑ nouã accidẽtiũ apparitionẽ: ſꝫ nõ valet ꝯña: ẽ mutatio in accidentibꝰ: g̃ eſt mutatio in ſubſtãtijs: igr̃ non ẽ ponendũ aliq̃d gñari ſimplr. ¶ Scđo ſic: ſicut ſe hꝫ ars ad artificialia: ita natura ad naturalia: ſed ars tranſmutat ſuã materiã ſiue ſubiectũ trãſmutatõis ſine gñatõne noue ſbe: g̃ ẽt natura trãſmutat ſuã materiã ſine gñatione noue ſbe ⁊ ꝑ ꝯñs nulla ſba pure materialꝭ ⁊ ĩaĩata hic ĩferiꝰ exñs gñaꝛ ſimplr ſiue de nouo incipit eẽ: licꝫ incipiat eẽ tãta talis vel hmõi. ¶ Tertio ſic ſm cõmentatorẽ poniꝛ aliq̃ ſba pure materialis q̃ ẽ forma ꝑ ſe exiſtens: ⁊ eſt nobiliſſima ſba inter ſbas pure materiales corporales ⁊ inaĩatas: g̃ ſilr ẽ ponẽda vna ſba ꝑ ſe exiſtẽs: nõ ꝯpoſita ex ptibꝰ eẽntialibꝰ diuerſaꝝ rõnũ pfectiſſimã inter ſbas pure materiales ⁊ inaĩatas: q̃ nõ videꝛ eẽ alia q̃ ipa materia: igiꝛ. ¶ Et cuꝫ ar̃ iſtis ꝙ ignis generaꝛ: aq̃ generaꝛ: ⁊ ſic de alijs: g̃ ẽ aliq̃ generatio ſbe pure materialis ⁊ inaĩate. Ad hoc dicũt negãdo antecedẽs: ſꝫ bene ꝯcedũt aliq̃d generaꝛ ignis: ⁊ aliq̃d generaꝛ aq̃. Et ſic dicũt iſti ꝙ iſte terminꝰ ignis aer: aq̃ ⁊ terra: ⁊ ſic de alijs terminis ſbas inferiores inaĩatas ſignificãtibus ſunt termini ꝯnotatiui: nec ſunt in pdicamẽto ſbe ſed q̃litatis ſaltẽ reductiue. ¶ Silr cũ dꝛ eis ꝙ Ariſ. in multis paſſibꝰ videꝛ dicere ꝙ elemẽta habent formas ſubſtãtiales. Dicũt ꝙ hoc ſuppoſuit tãq̃ꝫ ꝓbatũ: ⁊ hoc demonſtrare ẽ multũ difficile. ¶ Et cũ q̃riꝛ ab iſtis vtꝝ oẽs iſte ſbe inferiores pure materiales ⁊ inaĩate ſunt vna ſba numero. Ad hoc dicũt iſti ꝙ ſic: ſcꝫ ꝙ ſunt vna totalis in numero: ſed ſunt plures diuerſe ptiales: que ſunt eiuſdẽ ſpẽi eẽntialis: licꝫ ꝑtineñt ſub diuerſis ſpẽbus accidẽtalibꝰ. ¶ Et ſi tũc argueretꝛ eis: aq̃ eſt corruptiua caloris: g̃ ignis ẽ corruptiuus caloris: ex quo ſũt eiuſdẽ ſpẽi eẽntial. Ad hꝰ dicũt negãdo ꝯñaꝫ: ⁊ hꝰ capiẽdo corruptiuũ: vt tñ valet ſicut ens habẽs naturalẽ potẽtiã corrũpẽdi: q2 lꝫ aq̃ ⁊ ignis ſint eiuſdẽ ſpẽi eẽntialis tamẽ aq̃ non ẽ ignis: nec ſunt eiuſdẽ ſpẽi accidentalis: ex eo ꝙ habẽt diſſimiles diſpõnes cũ aq̃ in ſe hꝫ frigiditatẽ rõne cuiꝰ illđ qđ eſt aq̃ natũ eſt corrũpere calorem. Illud vero qđ ẽ ignis nõ hꝫ illã diſpõnẽ nec ſibi ſimilẽ in ſpẽ: ſed hꝫ calorẽ rõne cuiꝰ eſt generatiuũ caloris. Iſta aũt opinio valde ꝓbabilis ẽ: nec rõibꝰ demõſtratiuis ĩprobari pt. ¶ Sꝫ Ariſ. huiꝰ oppoſitũ tenet ⁊ ꝓbabiliꝰ videꝛ eẽ. Dicit eñi p. ꝙ tam in ſubſtãtijs inaĩatis pure materialibꝰ q̃ in ſubſtãtijs pure aĩatis repiꝛ gñatio ſimplr ſiue gñatio ſbe: ⁊ ꝙ ad oẽm generationẽ ſbe ꝯcurrit materia tãq̃ ſubiectũ: ⁊ forma tãq̃ terminus generatõis. Et ad rõnẽ alteriꝰ opĩonis ¶ Ad pmã diceret p. ꝙ mutatio ĩ accidẽtibꝰ ꝓpis bene arguit mutationẽ in ſubſtãtijs: lꝫ nõ mutatio ĩ accidẽtibꝰ cõibus. Accidẽtia aũt ꝓpa in ꝓpoſito dñr q̃ ſũt ꝓpe diſpõnes req̃ſite ĩ materia ad hoc vt forma ſubſtãtialis ĩtroducaꝛ ⁊ in ipa materia ꝯſueꝛ. Tales aũt diſpões nõ cauſanꝛ ĩ materia: niſi ad talẽ finẽ vt mediantibus ipſis ĩtrodu

2ª ps notabilis

rat forma ſ̃balis in eadē materia:ſō mutatio in talib⁹
accñtib⁹ vt in plurib⁹ arguit mutationē in ſubſtantijs
¶ Ad ſcdaꝫ diceret Arꝭ.negādo ꝯñaꝫ : qꝛ ibi arguitur
ex pte qua diſſimilia ſunt: ꝛ nō ex pte qua ſimilia ſunt
¶ Ad tertiam negat ꝯña.Hñ opinio Arꝭ.in hac mate-
ria ꝓbabilioꝛ videt eſſe:tum ꝓpter multitudinez inſe
quentium ipñi.tum ꝓpter auctoꝛitatem dicentis:tum
qꝛ fide tenemus de ſubſtantijs ptim materialib⁹ pura
de hoībus ꝙ generant: ideo ſimiliter videt dicenduꝫ
de alijs ſubſtantijs:tñ ꝓpter vigoꝛē rōnū non videtur
ſufficienter ꝓbabilis:eo ꝙ diſcoꝛdat ab alia opinione
in vno pncipio phie naturalis:qḋ p ꝓpōnes notioꝛes
ꝓbari non pōt ſcꝫ in iſto:ꝙ non ē ponenda pluralitas
ſine neceſſitate:mō oīa poſſunt ſaluari q dñr de ſubſtā
tijs pure materialib⁹ ꝛ maiatis ſm opionē alioꝝ:ſicut
ſm opinionē Arꝭ..Iſtis notatis ſit.

Concluſio reſponſiua ad queſituꝫ. Aliquid gñat ſimpliciter.ptꝫ:qꝛ aliqua forma ſubſtantialis cū
prius non eſſet de nouo introducitur in materiam: er-
go aliquid generatur ſimpliciter.

Dubitat pmo: vtꝝ ſi non pōt eſſe gñatio nō

pōt eſſe alteratio. ¶ Et videt ꝙ nō:qꝛ gñatio ꝛ altera-
tio ſunt mutationes diſtincte:ergo vna pōt eſſe ſine a-
lia:ꝛ p ꝯñs ad deſtructionē vni⁹ non ſequit deſtructio
alterius. ¶ Secūdo ſic:poſſibile ē aliqd alterari qḋ tñ
impoſſibile eſt gñari:ergo non opꝫ ꝙ ſi non pōt eſſe ge
neratio ꝙ non poſſet eſſe alteratio.Añs ptꝫ:qꝛ hoīem
genitum poſſibile ē alterari:ꝛ tñ non ē poſſibile ipſꝫ ge
nerari:qꝛ qḋ ſemel ē genitū amplius gñari non poteſt
¶ Tertio ſic:gñatio aliqñ eſt: ꝛ tñ alteratio non ē: er-
go gñatio pōt eſſe alteratōne non exiſtente. ¶ Quarto
ſic:qꝛ ſi ſic hoc eſſet qꝛ alteratio oꝛdinat ad gñationez
tanꝗ ad finem:ꝛ cum finis ē impoſſibilis:media oꝛdi-
nata in finem ſunt impoſſibilia:ſed hoc ē falum:qꝛ qḋ
libet ens maxime appetit ſe pmanere:ꝛ oēs opatōnes
dirigit ad hoc ꝙ pmaneat:ꝛ tñ nō ē poſſibile ipm pma
nere:non obſtante ꝙ opationes ad illum finez oꝛdina
te ſint poſſibiles:ergo ſimiliter non ē neceſſe ſi gñatio
non pōt eſſe ꝙ alteratio non pōt eſſe. ¶ Quinto ſic:ali
qua pars celi ē alterabilis: ꝛ tñ nulla ē gñabilis:igit.
Maioꝛ ptꝫ:qꝛ aliqñ aliqua ps celi ē magis lucida ꝛ a
liqñ minus lucida. ¶ Sexto ſic:aīa rōnalis ē alterabi
lis:ꝛ tñ non ē gñabilis:igit. ¶ In oppoſitum eſt p.im
probans empedoclē in pmo capitulo pmi tractat⁹ hu-
ius libꝛi dicens:ſi non ē poſſibile ex igne fieri aquā vel
econtra:neqꝫ ex albo nigrum. Unde in ꝓpoſito eſt ſer
mo de alteratione ꝓpe dicta: que eſt inter qualitates
ꝯtrarias aut medias actiuas ꝛ paſſiuas adinuicem:ꝛ
per hoc ſoluunt quintū ꝛ ſextum argumenta. ¶ Ad du
bium ſm Arꝭ. dꝛ ꝙ ſi non pōt eſſe gñatio : non pōt eſſe
alteratio:qꝛ alteratio oꝛdinat ad gñationē ſicut medi
um neceſſario ad ſuum finem: ꝛ qꝛ natura non fruſtra
tur a tota ſpecie:ideo ſi alteratio eſt poſſibilis gñatio
etiam eſt poſſibilis: ꝛ p ꝯñs ex oppoſito cōtradictoꝛio
ꝯñtis ſequit oppoſituꝫ ꝯtradictoꝛiū añtis:ſed gñatio
non pōt eſſe:ergo alteratio non pōt eſſe. Et ſicut ſequi
tur ſm Arꝭ. alteratio ē ergo gñatio erit:p locuꝫ ab eſſe
ctu cauſe finalis ad cauſam finalem:ita econtra ſequit
gñatio non erit ſiue non pōt eſſe:ergo alteratio nō eſt
ſiue non pōt eſſe:per locum a cauſa finali ad ſuum eſſe
ctum:ꝛ hoc ſm Arꝭ. ¶ Ad dubiū tamē pōt aliter rñde
ri affirmatiue ꝯfoꝛmiter ad Arꝭ.ſcꝫ:ꝙ ſi gñatio nō pōt
eſſe:alteratio non pōt eſſe:qꝛ illa ꝓpō eſt ꝓpō ꝯditio-
nalis:cuius añs ē ꝓpō impoſſibilis : ad quā quelibet
alia nata ē ſeq̄:ꝛ ſic ꝯña illa tenet ꝟtute illius regule:
ad impoſſibile quelibet ꝓpō nata eſt ſeq̄. ¶ Quereret
tñ aliqs,ſecluſa impoſſibilitate antecedentis:an ne te
neat illa ꝯña p aliquā regulā logicalem. Ad hoc dꝛ ꝙ
ſi ille terminus gñatio capiat ꝓ gñatōe ſimpliciter ſe
cundo mō:ſcꝫ ꝓ mutatione ꝓpter quā de nouo incipit
verificari ꝛc. ſic tenet illa ꝯña per locum a ſupoꝛi ad i
ferius. Nam ſi a ſrptoꝛe pſonaliter ſupponēte vere re
mouet poſſe eſſe:cū talis ꝓpō equiualet vniuerſali ne
gatiue:vere remouet poſſe eſſe ab inferioꝛi. Sꝫ ſi gña
tio capit ꝓ gñatōne ſubſtantie: tunc ſm opinionē pius
recitatam non tenet illa ꝯña p aliquā aliam regulam
quā p iſtā:ad impoſſibile quelibet alia ꝓpō nata ē ſeq̄
cum ſm illam opinionem multe fiunt alterationes ſm
qualitates actiuas ꝛ paſſiuas: ꝛ tñ ad illas nō ſequit
aliqua gñatio ſubſtantie. Etiam lꝫ aliqua alteratio oꝛ
dinet ad gñationē tanꝗ mediū oꝛdinatuꝫ in finem:tñ
agens mediante illo medio pōt fruſtrari ꝙ ita non ſe-
quat gñatio:lꝫ non ſemp per tale mediū fruſtret:ideo
ad eſſe alterationis non ſequit eſſe gñationis:ꝛ p ꝯñs
nec etiam ad non poſſe eſſe gñatōnis:ſequit non poſſe
eſſe alteratiōis:niſi ꝟtute regule allegate. ¶ Et ad rō
nes ante oppoſitū dꝛ ꝯcedendo añs: ꝛ ſm Arꝭ.negare
tur ꝯña:ſm tñ rei ꝟitatē ꝯña ē bona: ꝛ hoc capiendo il
lum terminū gñatio ꝓ gñatiōe ſubſtātie. ¶ Ad ſcdam
dꝛ negando añs: ꝛ ad ꝓbationē eius dr negādo ꝙ non
poſſibile hoīem genitū gñari capiendo poſſibile ꝓ oī
illo qḋ non implicat ꝯtradictionē. Et ad ꝓbationē ei⁹
dꝛ qḋ lꝫ illud qḋ eſt genitū non poterit ꝓ tpe pñti vel
futuro gñari tñ potuit gñari. Argumentū tñ tm̄ ꝯclu-
dit ꝙ aliqñ aliqd alterat ꝛ ꝙ tñ ad illā alterationē nō
ſeq̄tur gñatio ſubſtātie. ¶ Ad tertiā dꝛ negādo añs lo
quēdo de gñatione ſubſtātie ꝓpe dicta q̄ eſt acq̄ſitio p
tis forme ſ̃balis poſt ptē. ¶ Ad quartā dꝛ ꝯcedendo ꝙ
aliqua alteratio oꝛdinat ad gñationē ſꝫ tñ nō opꝫ ꝙ ſi
finis ſit impoſſibilis ꝙ media oꝛdinata in illum finez
ſint impoſſibilia lꝫ opoꝛteat ꝙ ſint impoſſibilia vl' fru
ſtra. ¶ Et ad ꝓbationē ei⁹ dr ꝯcedendo ꝙ qḋlibet ens
appetit ſe pmanere ꝛ dirigit ſuas opatōes ad hoc ꝙ p
maneat tam diu ſicut placet pmo directoꝛi: ꝛ qꝛ apud
pmū directoꝛē nō ē impoſſibile ꝙ pmaneat: iō pt in eē
pmanere:Quis ſeq̄t gñatio ꝛ tūc ille opatōes fruſtrāt
de illo fine. Solutōes aliaꝝ rōnū patēt ex dictis.

Dubitat ſcdo: vtrū omniū habentiū traſmu

tationem adinuicem materia ſit vna. Et videt ꝙ non:
qꝛ illa quoꝝ materia eſt vna ſunt vnū numero: ſed nō
oīa tranſmutationem adinuicem habentia ſunt vnuꝫ
numero:ꝰ nō oīm tranſmutationem adinuicem habē
tium materia eſt vna. ¶ In oppoſitū eſt p.in pmo ca.
pmi tractatus huius libꝛi:improbans opionem ponē-
tium plura pncipia materialia. ¶ Ad dubiū dꝛ ꝙ oīm
tranſmutationem adinuicem habentium materia eſt
vna:capiendo ly oīꝫ diſtributiue: cum de quolibꝫ trāſ
mutabili veꝝ eſt dicere ꝙ ipſi⁹ eſt vna materia: ꝛ etiaꝫ
materia ipſius eſt in potētia ad formas alioꝝ trāſmu
tabilium:ſiue ad formas eiuſdē ſpēi:iō materie trāſ-
mutabilium adinuicem ſunt ſimilis nature:itaqꝫ vna
nata eſt habere ſimiles formas illis: quales alia na-
ta eſt habere. Et ſi querat vtrū materie q̄ ſunt ptes di-
uerſoꝝ gñabiliū vel coꝛruptibiliū diſtinguant nume-
ro. Rñdet ꝙ ſic:qꝛ eadē materia in numero non eſt in
formata formis ſubſtātialib⁹ ſpecificis ſpē diſtinctis.
¶ Et ſi querat vlterius vtꝝ oēs ille poſſint eſſe vna nu
mero. Rñdet ꝙ ex oībus illis pōt ꝯſtitui vna materia
numero totalis: ꝛ ſic ille erunt ptes vnius materie in
numero:licet nunꝗ ſint omēs ille vna numero niſi ca
piat ly oēs collectiue:qꝛ ptes ſimul ſumpte: ſunt totū
qḋ eſt vnū numero. ¶ Et ad rationem dꝛ ꝙ maioꝛ ē ve
ra dūmodo capiat vnū numero ſecunde intentionali-
ter: ꝛ non pꝛime intentionaliter.

Dubitatur tertio vtꝝ generatio vni⁹ ſit coꝛ

ruptio alteri⁹. Et vr ꝙ nō.qꝛ gñatio nō eſt coꝛruptio:ꝰ
gñatio vni⁹ nō ē coꝛruptio alteri⁹. Añs pꝫ.qꝛ gñatio ꝛ
coꝛruptō ſūt mutatōes diſtīcte ¶ Scdo ſic.gñatio vni⁹
aliqñ ē coꝛruptō multoꝝ:ꝰ nō ē pciſe coꝛruptio alteri⁹
añs pꝫ de gñatiōe ignis ex multis ſtramib⁹ vel lignis
¶ Tertio ſic.ſi ſic ſeq̄ret ꝙ ſp eſſꝫ eq̄lis multitudo enti
um.ꝯñs ē falſuꝫ:ꝰ ꝛ añs.ꝯña pꝫ:qꝛ qñ vnū gñat aliud
coꝛrūpet. ꝛ ſp manerēt eq̄ multa entia. ¶ Quarto ſic.ī
generatōe aſini ē alic⁹ gñatio: ꝛ tñ nō ē alic⁹ coꝛruptō
igr. Mioꝛ pꝫ:qꝛ foꝛa embꝛionis nō coꝛrūpit cū ipa di-
ſponat materiā ad aſini gñatōez:mō nihil agit ad coꝛ
ruptōez ſui.ꝰ nō videt coꝛrūpi ¶ Quīto ſic.ī coꝛruptō
ne aſini nihil gñat.ꝰ ad coꝛruptōez vni⁹ nō ſeq̄tur gña
tio alteri⁹: ꝛ p ꝯñs nec ecōtra.añs pꝫ: qꝛ ſi ibi aliqd ge
neraret hoc eſſꝫ foꝛa q̄ manet ī cadauere:ſꝫ hoc nō.qꝛ
ibi manēt eadē accidētia ꝛ eadem q̄litas:ꝰ etiā manet
eadē foꝛa. ¶ Sexto ſic.ī nutritiōe hoīs aliqd coꝛrūpit.
ꝛ tñ nihil gñat.igr. Maioꝛ pꝫ de cibo. Mioꝛ pꝫ:qꝛ ibi
nō gñat materia eo ꝙ ē ingñabilis nec foꝛa hoīs:eo ꝙ
pus erat ꝛ ē indiuiſibilis:nec totū cōpoſitū:qꝛ qñ totū
compoſitū gñat.aliq̄ ei⁹ ps gñat. ſꝫ illi⁹ cōpoſiti nulla
ps gñat.ergo illud cōpoſitū nō gñat. ¶ Septio ſic.ge
neratio luminis ī medio ſiue ſcie in aīa ē gñatio: ꝛ tñ nul
li⁹ ē coꝛruptio:cū lumē ꝛ ſcia nō hēant ꝯtraria ¶ Octa
uo ſic.ī coꝛruptōe hoīs aliqd generat. ꝛ tñ ibi nihil coꝛ
rūpit.igr. Mioꝛ pꝫ: qꝛ materia ꝛ foꝛa ſubſtātialis ma
nēt.igr. ¶ Nono ſic.ī gñatōe mixti generat coloꝛ: odoꝛ
ꝛ ſapoꝛ: ꝛ ſic de alijs: ꝛ tñ nulla q̄litas coꝛrūpit.cū ī ele
mētis nō ſunt aliq̄ q̄litates oppoſite illis. ¶ In oppoſi
tū eſt p.ī pꝛīo ca.pmi tractat⁹ d.ꝙ ex eo materia ē cā p
petuitatis generatōis ꝛ coꝛruptiōis:qꝛ generatio vni⁹
eſt coꝛruptio alteri⁹. ¶ Pro ſolutōe dubij.

Sciēduꝫ ē ꝙ in ꝓpoſito gñatio ꝛ coꝛruptio pñt capi ꝓ illo qḋ gñat vel coꝛrūpit ſubiectiue: ꝛ ſic il
lud qḋ ē gñatio vni⁹ ē coꝛruptio alteri⁹ ſucceſſiue.ita
ꝙ pꝛīo ab eo remouet vna foꝛa ſubſtantialis: ꝛ poſtea
alia ītroducit. Aliomō poſſꝫ capi gñatio ꝓ illo qḋ pro
ducit ſicut eſt foꝛa vel totū cōpoſitū: ꝛ coꝛruptio ꝓ illo
qḋ coꝛrūpit.puta ꝓ foꝛa vel toto cōpoſito pꝛīomō capi
endo iſtos duos terīos.ſ.gñatio ꝛ coꝛruptio.dꝛ ꝙ ge-
neratio vni⁹ nō ē ꝓpe coꝛruptio alteri⁹:lꝫ ad coꝛruptio
nē vni⁹ ſeq̄tur gñatio alteri⁹:qꝛ ipa materia nō pt na-
turalr eē ſine foꝛa ſubſtātiali: nec ēt pt ſil' ꝛ ſemel hēre
plures foꝛas ſubſtātiales:ꝰ ad coꝛruptōez ſiue remoti
onē vni⁹ foꝛe a materia:ſeq̄t gñatio vel ītroductio al-
teri⁹ foꝛe ſubſtātialis in eodē. Sꝫ capiēdo illos terīos
gñatio ꝛ coꝛruptio ſcdomō.tūc aliqñ ad coꝛruptōez to-
ti⁹ cōpoſiti vbi nulla foꝛa ſubſtātialis coꝛrūpit. ſeq̄tur
aliqñ gñatio pluriū: ꝛ aliqñ gñatio vni⁹ ſicut ad coꝛru
ptōez hoīs:vbi nulla foꝛa ſubſtātialis coꝛrūpit.ſequit
aliqñ generatio pluriuꝫ: ꝛ aliqñ generatio vni⁹. Silr
ad coꝛruptiōez alic⁹:aliqñ ſeq̄t generatio toti⁹:vbi tñ
nō ē generatio alic⁹ ptis:ſicut ī nutritione hoīs. Talis
aūt generatio nō ē niſi q̄dā ꝯgregatio duaꝝ entitatuꝫ:
ex q̄b⁹ poſtꝗ ꝯgregate ſunt fit vnū p ſe:ſicut coꝛruptio
hoīs nō dꝛ niſi q̄dā ſegregatio ptiū. Aliqñ aūt ad coꝛ-
ruptōez vni⁹ vel pluriū ſeq̄tur generatio toti⁹ cōpoſiti
ꝛ foꝛe ſubſtātialis: ꝛ ſic ſilr ad coꝛruptōez ſ̃be vni⁹ vel
pluriū q̄ ē coꝛruptio cōpoſiti:vbi nō ē coꝛruptio foꝛe: ꝛ
ſilr ad coꝛruptōez cōpoſiti vbi ē coꝛruptio foꝛe.ſeq̄t ge
neratio cōpoſiti vel foꝛe. Scdm tñ ponētes foꝛas ſub-
ſtātiales elemētoꝝ manere ī mixto ī eē remiſſo:nō opoꝛ
teret ꝙ ad generatōez vni⁹ ſ̃ q̄ret coꝛruptio alterius.
¶ Silr apud ponētes aīaꝫ vegetatiuā: ſenſitiuā: ꝛ in-
tellectiuā:eē tres aīas in hoīe realr diſtīctas:nō opꝫ ꝙ
qñ hō generat ꝙ aliqd qḋ eſt ſ̃ba coꝛrūpat. vel qñ hō
coꝛrūpitur.ꝙ aliqd de nouo generet. Iſte tñ opiniōes
poſtea īpꝛobabūtur. ¶ De accidētib⁹ aūt dꝛ ꝙ duplicia
ſunt accidētia:q̄dā ſunt hñtia ꝯtrariū: ꝛ q̄dā ſunt non
habētia ꝯtrariū. De accidētib⁹ nō habētib⁹ ꝯtrariū dr
ꝙ ad coꝛruptōez vni⁹:nō ſeq̄tur generatio alteri⁹:nec
ecōtra. Sꝫ accñtia hñtia ꝯtrariū ſunt duplicia:qꝛ q̄dā
ſunt quoꝝ alteꝝ ꝯtrarioꝝ ſp ē in materia ita ꝙ materia
nunꝗ ab vtroqꝫ illoꝝ ꝯtrarioꝝ ſepat. ꝛ ī illis ad coꝛru-
ptōez vni⁹ ſequit generatio alteri⁹: ꝛ ecōtra. Alia ſunt
a quib⁹ materia pt ſepari ſic ꝙ nec ipm nec ſuū ꝯtrariū
materie ineſt: ꝛ in illis ad coꝛruptōez vni⁹ non ſeq̄tur
generatio alteri⁹:nec ecōtra. ¶ Et ad rōnes dubij ante
oppoſitū. ¶ Ad pmaꝫ dꝛ diſtinguēdo ꝯñs: vel capiēdo
ipm in ſenſu ꝓpꝛio q̄ eſt iſte. Illud qḋ eſt generatio vni
us rei nō eſt illa eadē res q̄ eſt coꝛruptio alteri⁹ rei: et
ſic ꝯcedit ꝯña ꝛ ꝯñs: vel in ſenſu ipꝛopꝛio q̄ eſt iſte: ꝙ
ad coꝛruptiōez vni⁹ rei non ſequit generatio alteri⁹: ꝛ
hoc loq̄ndo de reb⁹ q̄ ſunt ſubſtātie vel ꝯtraria:a quoꝝ
quolꝫ materia nunꝗ ſepat. ꝛ ſic negat ꝯña. ¶ Ad ſecū
dā dꝛ ꝯcedēdo ꝙ aliqñ generatio vni⁹ nō eſt pciſe coꝛ-
ruptio alteri⁹: ꝛ tñ bene ſtat ꝙ ſeq̄tur ad coꝛruptiōnem
vni⁹ rei. ¶ Ad tertiam dꝛ negādo: qꝛ aliqñ generatio
vni⁹ ſeq̄tur pluriū coꝛruptōez ꝛ aliqñ ad coꝛruptiōem
vni⁹ ſeq̄tur pluriū generatio ¶ Ad q̄rtā dꝛ negādo mi
noꝛē. ꝛ ad ꝓbatōem ei⁹ dꝛ negādo ꝙ foꝛa ſubſtātialis
embꝛionis nō coꝛrūpat. Et ad ꝓbatiōem ei⁹ dꝛ ꝙ foꝛa
ſubſtātialis embꝛionis vel ſeminis nō diſpōit ad aſini
generatōez. Sꝫ ē q̄dā virt⁹ cauſata a patre generāte:
q̄ eſt q̄daꝫ foꝛa accidētalis diſponēs ipam materiā ad
formā ſubſtātialē aſini introducēdaꝫ:tanꝗ inſtrumen
tū: ꝛ celū: ꝛ pꝛīa cā: ꝛ ſol:ſunt agētia pncipalia. ¶ Ad
quintā dꝛ negādo añs. Et ad ꝓbatōez ei⁹ dꝛ ꝙ lꝫ ma-
neat eadem q̄titas ꝛ maneāt aliq̄ q̄litates ſimiles q̄s
foꝛa ſubſtātialis abiecta ſibi nō deterſat vt pmaneat ī
materia.tñ non manēt q̄litates quas foꝛa abiecta ſibi
deterſabat ꝛ q̄ cōcurrebāt ad ꝓductōez talis foꝛe ꝛ cō
ſeruatiōez ei⁹. ¶ Ad.vj. dꝛ negādo minoꝛē. ꝛ ad ꝓba-
tionē dꝛ ꝙ lꝫ nullū totū generet generatōe ꝓpe dicta
quin aliq̄ ptiuꝫ generet.tñ bñ generat generatōe im-
pꝛopꝛie dicta:q̄ eſt ꝯgregatio duaꝝ entitatū ex q̄bus fit
vnū p ſe ſine ꝓductiōe aliaꝝ entitatū ¶ Ad ſeptimā dꝛ
ꝯcedēdo totū argumētum:qꝛ lumē non hꝫ ꝯtrariū: ꝛ lꝫ
ſcia hēat ꝯtrariū.tñ ſubiectū ei⁹ pt ſepari ab vtroqꝫ illo
rum. ¶ Ad octauā dꝛ ꝙ lꝫ in coꝛruptiōe hoīs nihil coꝛ-
rūpat coꝛruptiōe ꝓpe dicta:q̄ ē coꝛruptio alic⁹ ſubſtan
tie ꝛ foꝛe ſubſtātialis.tñ ibi bñ aliqd coꝛrūpit coꝛrupti
one large dicta:q̄ eſt ſegregatio duaꝝ entitatū ex q̄bus
fiebat vnū totū cōpoſitū.abſqꝫ coꝛruptiōe alicui⁹ illaꝝ
ptiuꝫ. ¶ Ad.ix. dꝛ ꝯcedēdo totū argumētū:qꝛ ſubiecta
illaꝝ qualitatū pñt eſſe ſine illis ꝛ ſuis ꝯtrarijs.

Ad rōnes q̄ſtiōis. ¶ Ad pꝛimā ptꝫ ſolutio
ex expōne text⁹. ¶ Ad ſcdam dꝛ negādo ꝯñaꝫ: qꝛ ibi ar
guit a nō amplo ad āpluꝫ:cū diſtributione ampli ex p-
te minoꝛis extremitatis. ¶ Ad tertiā dꝛ ꝯcedēdo maio
rem:capiēdo hoc cōplexū:ſcꝫ generatio ſimplr ꝓ gene
ratōe ſ̃be. ꝛ accidēs ꝓ forma accidētali: ꝛ negat minoꝛ
eodēmodo capiēdo accidēs. Et ad ꝓbatōez ei⁹ dꝛ cōce
dēdo: ꝛ diſtinguēdo ꝯñs:vel capiēdo accidēs ꝓpꝛie ꝓ
forma accidētali cui⁹ ſubiectū eſt hoc aliqd: ꝛ ſic nega
tur ꝯña. vel large capiēdo accidēs pro oī illo qḋ nō eſt
ps eſſentialis alteri⁹ nec ecōtra:cui tñ inhęret: ſic cōce
ditur ꝯña:ſꝫ ſic nō capiebat in maioꝛe ꝛ minoꝛe. ¶ Ad
quartā dꝛ cōcedēdo ꝙ foꝛa generat terſatiue. Et ad ꝓ
batiōem dꝛ negando maioꝛez. Et ad ꝓbatiōem ei⁹ dꝛ
ꝙ foꝛa fit ex materia capiēdo ex pꝛoꝛīn. ꝛ lꝫ foꝛa nō fi-
at materia nec ecōtra: nec materia fiat ps forme: tamē
materia fit ſubiectū forme: ꝛ ipa materia in ſuo genere
cauſandi cōcurrit ad fieri ipius forme: q̄ ꝓpe generat

terminatiue. Et ad ↄſirmatiõez ðr ꝙ lȝ principia nõ fiant ex alterutris tanꝗ̃ ex ꝑtib⁹ eſſentialib⁹: ſic ꝙ vnuȝ fiat ex alio tanꝗ̃ ex ꝑte eſſentiali eius. tñ fiunt bene ex alterutris: ſic ꝙ vnũ fiat ex alio tanꝗ̃ ex ſubiecto. ¶ Ad quintã ðr concedẽdo ꝙ aliq̃d pt̃ generari ex illo qḋ nõ eſt: qḋ tamen pt̃ eſſe ens teriatiue. Siliꝛ aliq̃d generaꝛ ex nõ ente ſimplr̃. i. ex illo ꝙ nõ eſt ens in actu ꝑ formã acquirẽdam: ens tñ in potẽtia ad eam: lȝ non poſſȝ generari ex eo qḋ nullomõ eſt ens: nec põt eſſe ens: ⁊ de iſto viſum eſt prĩo phicoꝝ. ¶ Ad. vj. ðr negãdo añs. Et ad ꝓbatiõem ðr negãdo minoreȝ. Et ad ei⁹ ꝓbatiõem ðr ꝙ p. voluit dicere ꝙ materia ⁊ forma nõ fiunt totalitatiue: ſed totum bene fit totalitatiue: ⁊ lȝ neutra ꝑs fiat: tamen ambe bñ fiunt: vna ſubiectiue ⁊ alia teriatiue. ¶ Ad. vij. ðr negãdo añs. Et ad ꝓbatiõem eius ðr ꝙ corruptio ex ꝑte illius ꝙ corrũpitur terminatiue: puta ipius forme eſt violenta: ſed tamen ex ꝑte efficiẽtis eſt naturalis: ⁊ etiaȝ ex ꝑte materie per accidẽs. ¶ Ad viij. ðr ꝙ duplex eſt euidẽtia: ſcȝ euidẽtia abſoluta: ſicut eſt euidẽtia primi principij: ⁊ illa deſcribitur ſic. ꝙ eſt aſſenſus verus ſine formidine cauſat⁹ naturaliter quo nõ eſt poſſibile intellectum alicui aſſentire: ⁊ in ſic aſſentiendo decipi vel errare. De iſta euidẽtia loq̃ndo concedit añs ⁊ negat ↄña. Alia eſt euidẽtia cõditionata ſiue ſm q̃d: ⁊ deſcribitur ſic: ꝙ eſt aſſenſus ver⁹ ſine formidine cauſat⁹ naturalr̃: quo nõ eſt poſſibile ſtante dei influentia generali ⁊ nullo facto miraculo: intellectum alicui aſſentire: ⁊ in ſic aſſentiẽdo decipi vel errare: ⁊ iſtomõ loq̃ndo de euidẽtia negat añs.

¶ Scðs tractat⁹ in quo agit̃ de alteratiõe ⁊ augmentatiõe vnũ capl̃m hȝ.

De gñatione aũt ⁊ alteratõe q̃d differant dicam⁹. Dicim⁹ cũ ipas eſſe diuerſas trãſmutatiões: qñ aliud eſt ſubiectũ: ⁊ aliud eſt paſſio: ⁊ vtriuſqȝ ẽ tranſmutatio. ſit igit̃ pꝛĩa ↄclo.

¶ Cõcluſio .j.

¶ Generatio ⁊ alteratio differũt/pȝ: tum pꝛio: qꝛ alteratio eſt mutatio ſcðm qualitates cõtrarias vel medias ſubiecto manente eodẽ. Sȝ gñatio eſt huius toti⁹ in hoc totũ nullo ſenſibili manẽte eodẽ vt ſubiecto. Et ita pȝ ꝙ lȝ maneat eadem qualitas in genito q̃ fuit in corrupto: nihilomin⁹ tñ eſt generatio: ⁊ illa marie apparet qñ mutaꝛ inſenſibile ĩ ſenſibile: puta aer in aquã. Pȝ ſcðo qꝛ tũc eſt gñatio: qñ fit mutatio ſcðm ſubſtãtiã: vt cũ variatur reſpõſio ad interrogatõem factã ꝑ q̃d/ſed tũc eſt alteratio: cũ eſt mutatio ſcðm qualitatem: puta qñ variaꝛ reſpõſio ad interrogatõeȝ factaȝ ꝑ quale/ſȝ qñ fit mutatio ſcðm quãtitatem ẽ augmentatio vel diminutio: ⁊ qñ eſt mutatio ſcðm locũ: tunc ẽ loci mutatio: igitur gñatio ⁊ alij mot⁹ differunt. Pȝ ſcðo: qꝛ ſubiectum gñationis ẽ yle. i. materia pꝛĩa. ſubiectũ aũt alterationis eſt totũ cõpoſitũ. Pȝ ergo gñationem ab alteratiõe differre. iõ videndum ẽ quõ ipa differt ab alijs motib⁹: ꝑncipaliter ab augmẽtatiõe ⁊ diminutõe. Sit ergo ſcða ↄclo.

¶ Diffinitõ alterationis

¶ Diffinitio gñationis.

ſbm gnõnis ē yle. i. mã p̃ma. ſbm alteratiõis ē totum cõpoſitum

Concluſio .ij.

¶ Augmẽtatio ⁊ diminutio differunt ab alijs motib⁹ ex ꝑte terioꝝ ⁊ ex ꝑte modi trãſmutãdi. Pꝛimũ pȝ: qꝛ augmẽtatio ⁊ diminutio ſunt ad quãtitatẽ. gñatio ⁊ corruptio ad ſubſtãtiam: alteratio ad qualitatẽ. ⁊ loci mutatio ad vbi. Scðm pȝ: qꝛ qḋ generaꝛ vel corrũpitur nõ mutat locum ſcðm totũ vel ꝑtem: ſicut illud qḋ augmẽtatur vel diminuit̃. Similiter in motu locali mobile mutat locũ ſcðm ſe totũ: ſaltem in motu locali recto. In motu autem circulari mobile retinet eũdem locũ totalem: non aũt in augmentatione vel diminutiõe. ¶ Sed circa predicta queritur ex quo augmẽtatio ⁊ diminutio fiũt motus ſcðm magnitudinem. an illud ex quo fit augmentatio ſit actu corporeuȝ. an ſit potẽtia corporeũ ab oĩ corpe ſeꝑatum: an ſit potentia corporeũ exiſtens in aliquo corpe ⁊ ſeꝑabile ab ipſo: ¶ Pro quo ſit tertia ↄclo. Augmẽtatio nõ fit ex corporeo in potẽtia ſeꝑato ab omni corpe/pȝ: quia ſi ſic: tũc eſſet indiuiſibile: ⁊ ex ipo nihil poſſet fieri maius: ⁊ illud nõ eſſet in loco ꝑ ſe neqȝ per accidẽs: cũ ſit indiuiſibile: nec in vacuo: cũ ipm nõ ſit ponẽdũ: igit̃ ex illo nõ fit augmẽtatõ. ¶ Quarta ↄclo. Augmẽtatio nõ fit ex aliq° incorporeo incluſo. i. aliquõ corpe ſeꝑabili ab eo/pȝ tum pꝛio: qꝛ cũ augmẽtatio fiat cũ ꝑtiali generatiõe: ſi augmẽtatio fieret ex materiã incorporea extracta ab aliquo corpe: etiã ⁊ generatio qḋ eſt falſuȝ. Pȝ ſcðo: qꝛ qua rõne in vno corpe poſſȝ eſſe materia ſine q̃ntitate: eadeȝ rõne ⁊ infinite: cũ materia ſecluſa q̃ntitate nullũ occupat locũ: ⁊ ſic ex eodẽ poſſent infinita fieri: qḋ eſt falſuȝ. Pȝ tertio: qꝛ tũc generatio nõ eſſȝ niſi extractio vni⁹ ab altero: ſȝ hoc ẽ falſuȝ: cũ nõ ſic appeat aer ex aq̃ fieri. ¶ Quinta ↄclo. Meli⁹ ẽ dicere augmẽtationeȝ fieri ex actu corpeo/pȝ: tuȝ: pꝛio: qꝛ ipſa nõ fit ex actu icorpeo. igr̃ fit ex materia inſeꝑata a q̃litate ⁊ q̃ntitate. Pȝ ſcðo: qꝛ augmẽtatio nõ fit ex pũctis ⁊ lineis ĩdiuiſibilib⁹ ſicuti poſuit plato: ſȝ ex materia q̃ nũq̃ ẽ ſeꝑata a paſſionib⁹ ⁊ foꝛa. Pȝ tertio: qꝛ q̃dã gñatio fit ex materia quãta q̃ fuit alicui⁹ ſenſibilis: ⁊ ex illo eodẽ fit augmẽtatio: igr̃. Pȝ q̃rto: qꝛ alias augmẽtatio nõ fieret ꝑ additõeȝ magnitudis ad magnitudinẽ. igit̃ augmẽtatio fit ex actu corpeo. ¶ Sȝ tũc q̃rit̃ vtrum poſſibile ſit aliq̃d augeri. Et ar̃. ꝙ nõ: qꝛ dictũ eſt augmẽtatõeȝ fieri ꝑ additõeȝ corpei

Cõcluſio .iij.

Cõcluſio .iiij.

Materia ſeclula q̃ntitate nullũ occupat locum.

Concluſio .v.

Materia nũq̃ ẽ ſine forma ⁊ paſſionibus.

ſed illi⁹ qḋ augeꝛ q̃libȝ ꝑs augeꝛ. igit̃ oporteret illḋ corporeũ q̃libȝ ꝑtẽ illi⁹ penetrare qḋ eſt ipoſſibile. ¶ Nec valȝ dicere ſicut dicebãt antiq̃ ꝙ bñ fit augmẽtatio ſine aduentu alic⁹ extrinſeci. vt cũ ex aq̃ fit aer ꝑ rarefactõeȝ. ibi eñ nõ eſt augmẽtatio: ſȝ gñatio aeris ⁊ corruptio aq̃. igr̃ vr̃ ꝙ nihil poſſit augeri. ¶ Scðo adde qḋ augeꝛ vel diminuitur manet vnũ ⁊ idẽ. ſȝ in trãſmutõe aq̃ ĩ aerẽ nihil manet vnũ ⁊ idẽ. igr̃ ibi nõ eſt augmentatio. Ad hãc q̃ſtiões ſit ſexta ↄclo. ¶ Poſſibile ẽ aliq̃d augeri/pȝ. tuȝ pꝛio ex ꝑte nutrimẽti ↄcordãte ad illḋ qḋ augeꝛ. qꝛ corp⁹ aiatũ fit mai⁹ adueniẽte ſibi nutrimẽto: qḋ pri⁹ erat ↄtrariũ ⁊ diſſimile corpi aiato: ⁊ qḋ tũc eſt in potẽtia ad corp⁹ aiatuȝ [illegible] ꝑ formã [illegible] ⁊ poſtea fit [illegible] ei ex eo [illegible] gñatio: ſȝ [illegible] ꝑ hoc ꝙ nutrimẽtũ [illegible] in carne [illegible] ſȝ ſcðo ex ꝑte illi⁹ ꝙ augeꝛ ⁊ [illegible] exẽpla. Nã corp⁹ aiatuȝ [illegible] naturã: ſic vinũ aquã ſibi [illegible] qꝛ vinũ debilitaꝛ ꝑ [illegible] fortificaꝛ ꝑ additõeȝ [illegible] Scðm exẽplũ: qꝛ ignis [illegible] ligna ſibi approximata [illegible] ignis [illegible] cibũ in ſui naturaȝ [illegible] ¶ [illegible] illud qḋ augeꝛ an cib⁹ [illegible] aduenit [illegible] vtrũqȝ ꝑ additõem [illegible] fit mai⁹. ¶ Ad hãc aũt q̃ſtiões ſit ſeptima ↄclo. Corp⁹ aiatũ cui aduenit nutrimẽtũ augeꝛ/pȝ: qꝛ tale corp⁹ ẽ illud qḋ manet vnũ ⁊ idẽ añ ⁊ poſt: ⁊ nõ cib⁹: g° tale corp⁹ aiatũ augeꝛ. ſicut ſi aq̃ apponereꝛ vino: aq̃ nõ ðr augeri: ſȝ corrũpi: vinũ aũt ðr augeri. Pȝ ſcðo: qꝛ cũ caro caleſcit: caro ipa ðr caleſieri ⁊ nõ caliditas q̃ nõ erat ante. igit̃ etiã corp⁹ aiatũ augeꝛ. Pȝ tertio: qꝛ ĩ corpe aiato ẽ pꝛĩcipale alterãs: puta aĩa ⁊ coloꝛ naturalis: igr̃ ipȝ augeꝛ. Pȝ q̃rto: qꝛ illḋ augeꝛ cui aduenit aliq̃d: ſȝ illud ẽ corp⁹ aiatũ ⁊ nõ cib⁹: igr̃ corp⁹ aiatũ augeꝛ. ¶ Octaua ↄclo. octo ſunt ↄditiões augmẽtatiõis. Pꝛĩa eſt: qꝛ illi⁹ qḋ augeꝛ q̃lȝ ꝑs augeꝛ. ⁊ illi⁹ qḋ diminuiꝛ q̃lȝ ꝑs diminuiꝛ. Scða ẽ. ꝙ illud qḋ augeꝛ manet vnũ ⁊ idẽ añ trãſmutatiõem ⁊ poſt. Tertia ẽ. ꝙ augmẽtatio fit aliquo extrinſeco adueniẽte. Quarta ẽ. qḋ ꝓpter augmẽtatõeȝ nõ oȝ ponere vacuũ. Quinta ẽ. ꝙ nõ fit penetratio dimẽſionũ. Sexta ẽ. ꝙ augmẽtatio nõ fit aliquo incorpeo adueniẽte. Septĩa ẽ. ꝙ ꝑtes etherogenee augenꝛ ꝑ hoc ꝙ ꝑtes omogenee augenꝛ. Pȝ: qꝛ ꝑtes etherogenee ex omogeneis cõponũtur. Octaua ꝙ illi⁹ qḋ augeꝛ. q̃libȝ ꝑs augeꝛ ſcðȝ formã ⁊ nõ ſcðȝ materiã. Pȝ ꝑ duo exẽpla: qꝛ ſi ꝑ aliquã mẽſurã trãſeat aqua: ſꝑ aqua illa manet eadẽ ſcðm formã: ⁊ nõ ſcðȝ materiã. Scðm ẽ ꝙ ſicut etherogenia ſꝑ manẽt eadẽ ſcðȝ formã. lȝ nõ oĩno maneãt eadẽ. ita etiã ꝑtes in augmẽtatõe manẽt eedẽ ſcðm formã. lȝ eaꝝ q̃dã ſint manifeſte vt man⁹ ⁊ ocul⁹: ⁊ q̃dam ſunt occulte vt os. ¶ Ultima ↄclo. lȝ augmẽtatio cõueniat cũ gñatiõe ⁊ nutritõe: ipa tñ [illegible] differẽs. Pꝛĩa ꝑs pȝ q̃ [illegible] ſicut nõ generaꝛ aĩal vl̃e. [illegible] augeꝛ aĩal aliud a ſingulari [illegible] qꝛ idẽ nutrit ⁊ augeꝛ. ⁊ [illegible] eodẽ fit nutritõ ⁊ augmẽtatio. Scða ꝑs pȝ ſpãliter q̃ntũ ad nutritiõeȝ. Tuȝ pꝛio: qꝛ ex materia [illegible] in potẽtia caro vl̃ os ðr fieri nutritio: ſȝ [illegible] q̃nta ðr fieri augmẽtatio: qꝛ augmẽtatio ẽ ↄuerſio nutrimẽti ĩ ſubſtãtiã nutriti [illegible] Nutritio xo ſolũ eſt cõuerſio nutrimẽti in ſubſtantiã nutriti. Tum ſcðo: qꝛ aĩalia q̃diu viuũt nutriunꝛ. ex eo ꝙ vita ↄſiſtit ĩ calido ⁊ hũido: q̃ nõ pñt remanere niſi hũidũ ↄtinue reſtaureꝛ ſȝ aĩalia nõ ſꝑ augenꝛ. qꝛ cũ foꝛa nõ ſit ſine materia ipa inuenit aliq̃ñ materiã ita impurã ꝙ non põt pl⁹ cõuertere q̃ꝫ deꝑditũ ſit: ex eo ꝙ materia cõtinue ſit ĩpurioꝛ ſicut ꝑ additionem aque: vinũ cõtinue debilitatur.

De generatiõe aũt ¶ Iſte eſt ſecũdus tractat⁹ huius pꝛimi libꝛi: in quo p. determinat de alteratiõe ⁊ augmẽtatiõe: ⁊ diuidit̃ in duo capitula. pꝛimũ capitulũ eſt de alteratõe. ſcðm eſt de augmẽtatiõe. ſcðm. ibi. de augmẽtatiõe. In pꝛĩo capitulo ꝑmittit talẽ ſuppõem: ꝙ aliud ẽ ſubiectũ: ⁊ aliud paſſio: q̃ illi ſubiecto inheret: ſiue de illo ſubiecto nata eſt dici: ⁊ ꝙ vtriuſqȝ eoꝝ ẽ trãſmutatio. ¶ Iſta aũt ſuppõ põt intelligi de terminis ⁊ de reb⁹. Si de terminis: tũc ꝑ ſubiectũ intelligit̃ termin⁹ de ꝑdicamẽto ſubſtantie ſupponẽs pro ſubſtãtia ꝑ ſe exiſtẽte in actu. vel terminus abſolut⁹ ꝑdicabilis eſſentialiter ⁊ q̃dditatiue de ꝓnoĩe demõſtrãte rem pro qua ſupponit. Et ꝑ paſſionem intelligit̃ termin⁹ ꝑdicabilis accidẽtaliter de illo ſubiecto: ⁊ vtriuſqȝ hoꝝ eſt trãſmutatio. Nam aliq̃ñ eſt trãſmutatio ꝓpter quaȝ mutaꝛ reſponſio ſubiecti: hoc eſt ſm terios de ꝑdicamẽto ſubſtãtie ſiue terios ꝑdicabiles q̃dditatiue de ꝓnoĩe demõſtrãte reȝ ꝓ qua

qḋ aug̃ q̃lȝ ꝑs augeꝛ.

Cõcluſio .vj.

Concluſio .vij.

Cõclo .viij. continens Cõditiões Augmẽtatiõis.

q̃libet ꝑs ſcðm formam manet eadem

Cõclo vltima

Uľe nõ gñaꝛ nec augmẽtaꝛ

diſtinctio augmentationis et nutritionis.

Aĩalia q̃diu viuũt nutriũꝛ ſȝ nõ ſꝑ augẽtur.

talis terminus ſupponit. Et aliquñ eſt tranſmutatio ꝓ(…) pter quã mutat̃ rñſio ſm paſſiones: hoc ẽ terminos p̄dicabiles accidẽtaliter de illo ſubiecto. Si vero intelligatur de rebꝰ: tũc ꝑ ſubiectũ intelligit̃ ſubſtãtia per ſe exiſtẽs: ⁊ ꝑ paſſioneʒ intelligit̃ paſſio realiter inherẽs. ¶ Iſto ſuppoſito dicit p. ꝙ alteratio ẽ mutatio alicuiꝰ ſubiecti ſm qualitates ꝯtrarias vel medias: ipſo ſubiecto manẽte eodẽ. Sed gñatio eſt mutatio huiꝰ totiꝰ in hoc totũ nullo ſenſibili manẽte eodẽ vt ſubiecto. In ꝓpoſito aũt dʒ capi ille terminꝰ totũ cathegoreumatice. Ex iſta aũt diffinitiõe gñationis pʒ ꝙ nõ eſt incõueniens qualitates ſenſibiles ⁊ materiã qualitatibꝰ ſenſibilibꝰ informatã manere eadẽ in generat(ione): ſʒ ſubſtãtia cõpleta q̃ eſt hoc aliqd nõ manet eadẽ. ⁊ ſic ꝑ ſenſibile ſubiectũ p. intelligit ſubſtãtiaʒ cõpletã actu exiſtẽtem. Dicta eñ deſcriptio gñatiõis nõ eſt p̃ciſe gñatiõis nec etiã corruptiõis: ſʒ aggregati ex corruptiõe vniꝰ ⁊ gñatõe alteriꝰ. ⁊ ſic ꝓprie diffinitũ eſt aggregatũ gñatio vel corruptio. vel gñatio cũ corruptõe. T. Manifeſte aũt. ¶ Hic p. ſubdit ꝙ tũc euidẽtiſſime apparet generatio ſimplr. qñ ex inſenſibili fit ſenſibile ſubiectuʒ: vt qñ ex aere fit aqua. T. Niſi auteʒ. ¶ Hic phũs ſcđo ſubiũgit ꝙ ſi in gñatiõe ſimplr maneret eadẽ qualitas in genito q̃ priꝰ fuit in corrupto: nihilominꝰ tñ eſſʒ generatio ſimplr. Sup iſto dicto aliq̃ fundãt iſtã ꝓpõnẽ ꝙ vna ⁊ eadẽ qualitas in nũero p̃t manere naturalr in genito ⁊ corrupto: puta illa qualitas q̃ nata eſt ꝯuenire genito ⁊ corrupto. Et ſilr illa q̃ ꝯtrariat̃ diſpõnibus requiſitis ad ꝯſeruatõeʒ forme ſubſtãtialis corrupti: ⁊ ẽ cõueniẽs ad introducẽdum ⁊ cõſeruãduʒ formã ſubſtãtialem geniti. Aliq̃ tñ aliter dicũt ꝙ manet vna ⁊ eadẽ qualitas in ſpẽ. nõ tñ in nũero. T. Quãdoqʒ. ¶ Hic p. generaliter ponit dr̃iam gñalem inter generatiõem ⁊ alios motꝰ. dicẽs ꝙ ſi fiat trãſmutatione ſm quãtum: tũc eſt augmẽtatio vel diminutio: ⁊ hoc ap̃pet qñ mutatur reſpõſio ad interrogatiõeʒ factã ꝑ illud q̃ſitiuuʒ quantum. Sed qñ fit trãſmutatio ſm locũ: eſt loci mutatio: ⁊ hoc apparet qñ mutat̃ reſponſio ad q̃ſtionem factam per illud q̃ſitiuum vbi: ſed quãdo eſt mutatio ſm paſſionem ꝓpter quaʒ mutat̃ reſpõſio ad q̃ſtionem factaʒ ꝑ illud queſitiuum quale: tũc eſt alteratio. Sed ſi ſubiectũ nõ maneat idẽ ⁊ ꝙ mutet̃ reſponſio ad interrogatõem factã per illud q̃ſitiuum quid: tũc eſt generatio vel corruptio ſimplr dicta. T. Eſt aũt yle. ¶ Hic p. ponit dr̃iam inter gñatiõem ⁊ alteratiõeʒ ex pte ſubiecti: q2 ꝓpriũ ſubiectuʒ gñatiõis eſt yle. i. materia prima: lʒ ſibi nõ attribuat̃ gñari: ſed toti cõpoſito: ex quo totuʒ cõpoſitũ eſt notiꝰ cõiter loq̃ntibus ꝙ materia prima. Sʒ ſubiectũ alteratiõis ſalteʒ qđ denoĩatur alterari de vna qualitate in aliã manẽs ideʒ: eſt ſubſtãtia per ſe in actu ſubſiſtẽs: q̃ dr̃ hoc aliqd. Ex quo pʒ ꝙ illud qđ denoĩat̃ gñari: nõ eſt vnũ ⁊ idẽ ante gñatiõeʒ ⁊ poſt gñatiõem: cũ ipm ante generatõeʒ nõ ſit: ſed tñ illud qđ denoĩat̃ alterari: eſt vnũ ⁊ idẽ ante alteratõem ⁊ poſt alterationem.

Diffinitio alterationis.
Diffinitio generatiõis.

Queritur vtrũ generatio ẽ alteratio. Et videtur ꝙ ſic: q2 omnis motꝰ ſucceſſiuꝰ qui nõ eſt ad quãtum: vel vbi: eſt alteratio: ſed generatio eſt huiuſmodi igitur. maior videtur eſſe p. quinto phiſicoꝝ: vbi p. videtur velle ꝙ quilibet motus vel eſt ad qualitatem q̄ntitatem vel vbi. ¶ Secũdo ſic. generatio albedinis eſt generatio: ⁊ etiam eſt alteratio: ergo generatio eſt alteratio. ¶ Tertio ſic. omnis motꝰ ad qualitatem eſt alteratio: ſed generatio eſt motꝰ ad qualitatem: ergo generatio eſt alteratio. Minor pʒ primo: q2 generatio ẽ motus ad formã ſubſtãtialem diuiſibilem: modo omnis talis eſt qualitas: cum ipſa ſit paritas vel imparitas: igitur. Secũdo: q2 a forma ſubſtãtiali aliqd denoĩatur quale. ergo ipſa eſt qualitas: ⁊ per ꝯñs mutatio ad ipſaʒ eſt mutatio ad qualitateʒ. ¶ Quarto ſic. Motus ad grauitatẽ vel leuitatem ẽ gñatio ⁊ etiã alteratio: ergo gñatio eſt alteratio. Maior pʒ: q2 vt dr. cõmẽta. grauitas ⁊ leuitas ſunt forme ſubſtãtiales elementorum. Minor pʒ: q2 grauitas ⁊ leuitas ſunt qualitates. ¶ Quinto ſic: alteratio ẽ generatio: ergo econtra. antecedens pʒ: q2 alteratio eſt motus ad ſubſtãtiam. ¶ Sexto ſic omnis alteratio ẽ de nõ eſſe qualitatis ad eſſe qualitatis: ergo oĩs alteratio ẽ generatio. ¶ Septimo ſic. omnis motꝰ ẽ generatio: ſed alteratio ẽ motus: ergo alteratio ẽ generatio. Maior pʒ: per commenta. ſic diffiniẽtem motum. Motꝰ eſt generatio partis poſt parteʒ illius. ſ. perfectionis ad quã tendit motus donec perficiat̃ ⁊ ſit in actu. ¶ Octauo ſic. omnis mutatio per quam aliquid aliter ⁊ aliter ſe habʒ eſt alteratio: ſʒ ſm gñatõem aliqd aliter ⁊ aliter ſe hʒ: ergo generatio eſt alteratio. Minor pʒ: q2 per generationem materia ſe aliqualiter hʒ: qualiter ſe non habuit ante: cum ſit aliqualis qualis prius non fuit. ¶ In oppoſitum eſt p. in primo ca. ſecũdi tractatꝰ huius primi libri. ponens differentiam inter generatiõem ⁊ alterationem ex pte ſubiecti. ¶ Pro ſolutiõe q̃ſtionis eſt.

Sciendũ ꝙ iſte terminꝰ alteratio vt ad propoſitũ ſufficit capitur dupliciter: vnomodo pro omni mutationẽ per quã acq̃ritur aliqua qualitas ſiue forma ꝓpter quã mutatur denoĩatio ſm ꝯcreta p̄dicamẽti qualitatis reſpectu ſubiecti ſupponentis pro re que realiter trãſmutatur. Alimodo capit̃ pro mutatione ꝑ quam acq̃ritur aliqua qualitas in ſubiecto qđ eſt ens compoſitũ cõpletũ ⁊ perfectum manens vnũ ⁊ ideʒ ante tranſmutationem ⁊ poſt tranſmutationem: ꝓpter quam variatur denominatio ſm cõcreta predicamẽti qualitatis vel variaretur ſi noĩa eſſent impoſita reſpectu ſubiecti ſupponentis pro ente cõpoſito ⁊ ꝑfecto In notato ſit.

Concluſio Generatio prio modo capta eſt alteratio capiẽdo alteratiõem primomodo: ſed nõ eſt alteratio ſcđomõ capiẽdo alteratiõem. Pria ps pʒ: q2 qñcũqʒ eſt gñatio ſubſtãtie acq̃ritur aliqua forma ſubſtãtialis in materia q̃ eſt qualitas ipiꝰ materie ꝓpter quã mutat̃ denoĩatio ſm ꝯcreta p̄dicamẽti qualitatis reſpectu ſubiecti ſupponẽtis ꝓ ipſa materia vel mutaretur ſi eſſent noĩa impoſita: ergo gñatio ſubſtãtie eſt alteratio primomõ capiẽdo illũ terminũ alteratio: et alteratio ꝓ ſubiecto qđ alterat̃ ſiue in hoc capiẽdo alteratiõem ꝓ ſubiecto qđ alterat̃ ſiue in quo aliqd acq̃ritur vel pro illo qđ acquirit̃. Q[uod] autem gñatio ſubſtãtie nõ ſit alteratõ ſcđomõ capiẽdo alterationem pʒ: q2 in generatiõe ſubſtãtie ante gñatiõem ⁊ poſt nõ manet ſubiectũ qđ eſt ens cõpletuʒ ⁊ ꝑfectũ reſpectu cuiꝰ variãtur denoĩatiões ſm cõcreta p̄dicamẽti qualitatis: lʒ maneat vnũ ⁊ idẽ ſubiectũ realis inhe[…]ſionis. Nam ante generatõnem denoĩatur illud qđ dʒ corrũpi: ⁊ poſt generatiõem denoĩatur illud qđ eſt geniti. Materia tñ in qua qualitas acquiritur ãte gñationem eſt eadem cuʒ illa in qua eſt illa qualitas poſt generatiõeʒ. ¶ Sed tñ ſi capiat̃ gñatio ſcđomõ ꝓ trãſmutatione ꝓpter quã hoc verbũ incipit verificari de ꝓnoĩe demõſtrante rem aliquã: ⁊ capiẽdo alteratiõem pro illo qđ acq̃ritur ⁊ primomõ: tũc oĩs generatio ẽ alteratio: ⁊ oĩs alteratio generatio. lʒ alia ſit ratio generationis: ⁊ alia ſit ratio alteratiõis. De rõne eñ generationis eſt ꝙ ſit de non ſubiecto in ſubiectuʒ. De rõne aũt alteratiõis eſt qđ ſit de ſubiecto in ſubiectũ. ¶ Similiter aliqua generatio ẽ alteratio: capiẽdo ſcđomodo alteratõeʒ: ſiue ꝓ ſubiecto qđ alterat̃ ſiue ꝓ forma q̃ acq̃ritur: cũ diffinitio vniꝰ ⁊ etiã alteriꝰ vni ⁊ eidẽ cõ[…]

ueniant. Si tñ alteratio capetur non ſolũ pro introductione forme vel deꝑditiõe forme: ſed pro corruptione viuius forme ſucceſſiua ⁊ introductione ſucceſſiua alterius forme cuiꝰ ſubiectũ eſt materia pria manẽs eadeʒ ante generatõem ⁊ poſt gñatiõeʒ: ⁊ nullũ ſubiectũ generationis ſit vnũ ⁊ idem: ⁊ aliqđ ſubiectũ denoĩationis eſt vnũ ⁊ idem: tũc nulla generatio ẽ alteratio: capiẽdo illũ terminũ generatio vt diſtinguit̃ ꝯtra corruptiõem: lʒ bene ſe habeat vt ps alteratiõis: illo tñ mõ nõ capit p. qñ diffinit generatõeʒ. dicẽs ꝙ eſt mutatio huiꝰ totiꝰ in hoc totũ nullo ſenſibili manẽte eodem vt ſubiecto: ſʒ capit gñatiõem pro gñatione ⁊ corruptiõe ſimul: ⁊ intelligit̃ diffinitio ſic. Gñatio ẽ tranſmutatio qua ſubiectũ precedẽs nõ eſt cũ ante eſſʒ: ⁊ aliud eſt cũ ante nõ eſſʒ vel immediate poſt erit ⁊ iam nõ eſt: ⁊ nõ manet aliqđ idẽ ſubiectuʒ qđ ẽ ſubſtãtia cõpleta ⁊ ꝑ ſe exiſtẽs q̃ denoĩatur generari vel corrũpi ante generatiõem ⁊ poſt generationem.

Dubitatur vtꝝ in corruptiõe ſubſtãtie ex parte formaꝝ ſubſtãtialiuʒ fiat reſolutio vſqʒ ad materiaʒ primã. ¶ Et arguit̃ ꝙ nõ. q2 priꝰ eſt vnã formã a materia abici q̃ aliã introduci: ergo ſi abiciãtur oẽs forme ſubſtãtiales a materia: tũc materia maneret nuda: ergo nõ fit reſolutio vſqʒ ad materiã primã. ¶ Scđo ſic: nihil corrũpitur niſi a ſuo ꝯtrario: ſed forma ſubſtãtialis nõ hʒ ꝯtrariũ: ergo ipa nõ corrũpitur: ⁊ ꝑ ꝯñs a materia nõ p̃t abici: ergo nõ fit reſolutio vſqʒ ad materiã primã ex pte formaꝝ ſubſtãtialiũ. ¶ Tertio ſic fʒ p. embrio priꝰ viuit vita plãte q̃ vita aĩalis: ⁊ priꝰ vita aĩalis q̃ vita intellectiua. vel ergo adueniẽte aĩa ſenſitiua abicitur vegetatiua: ⁊ adueniẽte intellectiua abicitur ſenſitiua: vel nõ ſi nõ: habet̃ intentũ. Non p̃t dici ꝙ ſic: q2 aĩa vegetatiua nõ contrariat̃ ſenſitiue: ergo nec ſenſitiua intellectiue: ergo vna nõ corrũpitur alia adueniẽte ⁊ ſic habet̃ ꝓpoſitum ¶ Quarto qñ ex viuo fit cadauer manet forma carnis ⁊ etiam oſſis cũ adhuc illa corpora dicuntur caro ⁊ os: ergo in corruptione viui non omnes forme abiciunt̃ a materia: ergo non fit reſolutio vſqʒ ad materiã primã. ¶ Quinto ſic. cum generatur mixtũ ex elementis: forme ſubſtãtiales elemẽtorum manent in eo: quia vt dicit p. in ca. de mixtione non corrũpitur alteꝝ neqʒ ambo: ſed ſaluatur virtus eorum: ergo in tali corruptione non fit reſolutio vſqʒ ad materiam primã. ¶ Sexto ſi ſic ſequeret̃ ꝙ ex ſemine hominis non deberet potius generari homo q̃ aſinus vel aliquid aliud: ſed hoc ẽ falſuʒ: igit̃. conſequẽtia pʒ q2 ſi ſic in genito nihil manet quod fuit in corrupto niſi materia: ⁊ ꝑ ꝯñs oẽs diſpoſitiões ⁊ qualitates exiſtẽtes in ſemine ſeminis hoĩs ad gñatiõem hoĩs diſponẽtes remouẽtur a materia ãte gñatiõem: ⁊ tũc materia manet indifferẽs ad oẽm formã ſubſtãtialeʒ recipiendam: ⁊ ꝑ ꝯñs ex illa materia nõ potiꝰ generatur hõ q̃ bos vel aſinꝰ. ¶ Septimo ſic arguit̃ aliqua forma ſubſtãtialis manet in genito q̃ fuit in corrupto: ergo in generatione ſimpliciter ſiue ſubſtãtie nõ fit reſolutio vſqʒ ad materiã primã. añs pʒ: q2 manet eadẽ forma corporeitatis cũ alias nõ maneret idem corpꝰ qđ falſuʒ ẽ ex quo materia manet eadem q̃ eſt longa lata ⁊ ꝓfunda: igit̃ ⁊ corpꝰ. Etiã dicit cõmen. in libro de ſubſtãtia orbis ꝙ dimenſiones interminate ſunt eterne in materia. ¶ Octauo ſic: ſi in generato manet eadẽ qualitas que prius fuit in corrupto: ergo nõ fit reſolutio vſqʒ ad materiã primã. añs pʒ: de qualitate ſimbola. ¶ In oppoſitũ videt̃ eſſe Ari. ponens dr̃iam inter gñatiõem ⁊ alterationẽ cum dicit ꝙ ſubiectũ ꝓpriũ generatõis eſt yle: ⁊ per yle p. intelligit materiã. ¶ Pro ſolutiõe dubitationis eſt.

Sciendum Q[uod] per reſolutionem fieri vſqʒ ad materiaʒ primã in ꝓpoſito nihil aliud intelligimꝰ niſi ꝙ in generatione ⁊ corruptõe non manet aliquod vnum ⁊ idem in genito quod prius fuit in corrupto aliud a materia: puta nec forma ſubſtãtialis nec forma accidentalis. ¶ De reſolutiõe autem que fit ex pte formarum ſubſtantialium vtrum fiat vel non fiat videbitur primo vtrum: ſcʒ nulla forma ſubſtãtialis maneat eadem in genito que priꝰ fuit in corrupto vel nõ. Poſtea vero videbitur de formis accidentalibꝰ. ¶ Circa hanc dubitationem ſunt diuerſe opiniones. vna eſt aliquorum dicentiuʒ formas elementorum manere in mixto. ¶ Alia ẽ opinio dicentiũ ꝙ ſunt plures forme ſubſtantiales in eodẽ cõpoſito ſubordinate ſm ordinatõem p̄dicatoꝝ quidditatiuoꝝ: ⁊ ꝙ ſemp forma correſpõdens predicato cõiori: cum materia ſe habeat ꝑ modum materie reſpectu forme minus cõis reſpondẽtis p̄dicato quidditatiuo minꝰ cõmuni: ⁊ qđ ſolum eſt vna forma ſpecifica vltima correſpondẽs predicato vltimo q̄dditatiuo cõi. qđ eſt ſpẽs ſpãliſſima: vel ſingulari quod ẽ indiuiduũ reſpectu cuiꝰ forme: oẽs alie forme dicũtur diſpõnes materie: ⁊ illa ſola eſt actus vltimatꝰ: ⁊ hoc videtur velle cõmentator primo phiſicoꝝ dicens ꝙ q̃cunqʒ ſunt inter materiã primã ⁊ vltimam formã ſunt materie compoſite ⁊ forme compoſite: ⁊ videtur ꝙ per intermedia illa non debeat intelligere aliud niſi huiuſmodi formas ſubordinatas ſm ſubordinationeʒ p̄dicatorum quidditatiuoꝝ. ¶ Tertia eſt opinio aliquorum ponẽtium formã corporeitatis manere in genito ⁊ corrupto. ¶ Quarta eſt opinio dicentium ꝙ in viuo aliqua ẽ forma carnis ⁊ aliqua eſt forma oſſis. Et iſte opiniones in hoc cõueniunt ꝙ nõ ſemper in generatione ⁊ corruptione fit reſolutio vſqʒ ad materiam primã ¶ Secũdum primam auteʒ opĩonem ſolum in generationibus ⁊ corruptionibus elementoꝝ ex pte formarũ ſubſtãtialium fit reſolutio vſqʒ ad materiam primam: ſed non in generationibus ⁊ corruptionibus mixtorũ. ¶ Et ſecũdum ſecundã opinionem nunq̃ fit reſolutio vſqʒ ad materiã primam ex pte formaꝝ ſubſtãtialium: cum ſemper de ꝓnoĩe demonſtrãte rem que manet eadem prius in genito ⁊ poſt in corrupto aliquod predicatum quidditatiuum vere predicatur: puta iſte terminus ens. ¶ Secundum autem tertiã opinionem nunq̃ fit reſolutio vſqʒ ad materiã primam ex pte formarum ſubſtãtialiuʒ: cum ſemꝑ aliquid qđ fuit ps corrupti poſtea erit ps geniti: cum ipſum dr̃ corpus a forma corporeitatis ¶ Similiter ſecũdum quartã opinionem in corruptione hominis vel alteriꝰ aĩalis non fit reſolutio vſqʒ ad materiam primaʒ: cum forme ſubſtãtiales carnium ⁊ oſſium que fuerũt in animato qđ corrumpitur nunq̃ corrũpuntur adueniente alia forma. ¶ Alie ſunt opiniones due ponentes fieri reſolutionẽ ex pte formarum ſubſtãtialium vſqʒ ad materiã primã quarum vna eſt ponens in homine duas formas ſubſtantiales quarum vna eſt ſenſitiua ⁊ alia anima intellectiua que quidem forme ſic ſe habẽt adinuicem ꝙ ſimul introducuntur in materia ⁊ ſimul remouentur ab ipſa. ¶ Differentia tamen eſt in hoc ꝙ vna per generationem ꝓprie dictam introducitur in materia ⁊ alia ꝑ creationem. ¶ In alijs tamen rebus ab homine nõ videtur iſta opinio ponere plures formas ſubſtantiales in eodem compoſito. ¶ Alia vero eſt opinio ponens in quolibet compoſito ſolum vnam formam ſubſtãtialeʒ ¶ De prima autem opinione que ponit formas elemẽtorum manere in mixto: videbitur in fine huius primi ¶ Secunda vero opinio que ponit tot formas ſubſtantiales ſubordinatas quot ſunt predicata quidditatiuͣ

Opinio. i.
Opinio. ij.
Opio. iij.
Opio. iiij.
Opio. i.
Opio. i.

na: probat dictum ſuum primo ſic. ſi per eandem for-
mam per quam homo eſt homo: homo eſſet animal:
tunc omne quod ineſt homini per formã per quam eſt
homo: ineſt homini per formã per quam eſt animal. et
per ꝯñs omne qđ ineſt homini inquãtum eſt homo: in-
eſt ei in quãtum eſt aĩal: qđ eſt falſum: quia riſibile cõ-
uenit homini inquãtum eſt homo: ⁊ tamen riſibile nõ
conuenit homini inquãtum eſt aĩal vt notum eſt. cõſe-
quẽtia pz: qꝛ omne tale a ineſt homini inquãtuz ho
mo: vel inquãtum animal. Non inquãtum homo: quia
ſenſibile cõuenit homini inquãtuz animal. Non inquã
tum aĩal vt pz de riſibili. ¶ Scđo ſic. forma generis põt
remanere corrupta forma ſpẽi eius: ergo ſunt realiter
diſtincte: añs pz: qꝛ plura accidentia nõ eadem nũero
manẽt in genito ⁊ corrupto quoꝝ ſubiectũ eſt cõpoſitũ
ex materia ⁊ forma: ergo eadẽ forma ſubſtãtialis ma-
net ⁊ illa nõ eſt forma ſpeciei. ergo eſt forma generis.
¶ Tertio ſic. Partibꝰ diffinitõis corñdent ptes rei: er
go generi corñdet alia ps rei ab ea q̃ corñdet differẽ
tie. añs pz p p. vij. metaphi. ſz generi nõ correſpõdet
ſola materia: qꝛ genꝰ dicit formã mediam inter poten
tiam ⁊ actũ vt dicit cõmen. ſcđo metaphi. cõmento tri-
ceſimo tertio: ergo generi correſpondet vel forma tñ:
vel forma cũ materia: aut forma differẽtie. ¶ Quarto
ſic. phũs ſecũdo metaphiſice ꝓbat ꝙ nõ eſt ꝓceſſus in
infinitum in cauſis formalibꝰ: p hoc qđ nõ eſt ꝓceſſus
in infinitum in p̃dicatis quidditatiuis: ergo videtur p.
velle ꝙ ſm diuerſitatem talium predicatoꝝ diuerſifica-
tur forme in eadẽ re. ¶ Quinto ſic. dicit cõmen. ſecũdo
metaphiſice cõmento triceſimo ꝙ materia primo reci
pit plures formas: ⁊ mediãtibus illis recipit formas
alias vſq ad indiuiduales. Tales aũt forme quaꝝ vna
mediãte alia recipit differũt abinuicez: cũ nihil ſit me-
dium recipiẽdi ſeipſum: ergo videtur ꝙ ſint ponẽde plu
res forme ſubſtãtiales ſibiinuicem ſubordinate ſz ſub
ordinationem p̃dicatoꝝ quidditatiuoꝝ. ¶ Contra iſtã
opinionem ponitur talis.

Concluſio. Q non ſunt ponende tot forme
ſubſtãtiales vel accidentales in aliqua re quot predi-
cata quidditatiua poſſunt predicari de tali re: ſiue de
ꝓnomine demonſtrante talem rem. Patz primo ſic. qꝛ
tũc ſequeretur ꝙ in angelo ⁊ in qualibet forma accidẽ
tali eſſent tot forme quot predicata quidditatiua pre-
dicãtur de ꝓnominibus illas res demõſtrãtibus. ꝯñs
eſt falſum: ergo ⁊ añs. ꝯña nota eſt ⁊ minor ꝓbatur: qꝛ
tũc in michaele eſſet vna entitas per quã eſt ſubſtãtia
⁊ alia per quã eſt ſpiritꝰ: ⁊ alia per quam eſt michael:
⁊ ſic michael eſſet ſubſtãtialiter compoſitus ex tribus
ſubſtantijs ſiue formis: quod omnes negant. Simili-
ter in deo eſſent plures forme: cum de ꝓnomine demõ
ſtrante deum plura predicata quidditatiua predicari
poſſunt: ⁊ tamen fide tenemus deum eſſe eẽntiã omni
no ſimplicem: ⁊ omni compoſitione carentem. Simili
ter in albedine eſſet aliqua entitas p quam eſſz quali
tas: ⁊ alia per quam eſſet color. ⁊ alia p quã eſſet albe-
do: qđ apud oẽs negatur: cũ omnes cõcedũt nullã for-
mam ſimpliciter vnaz cõponi ex ptibus eſſentialiter ⁊
ſpecifice diſtinctis: ⁊ ꝯña pz: qꝛ ſi detur oppoſitũ ꝯñtis
tunc forme nõ multiplicãtur ſm diuerſitatem ⁊ multi
tudinem p̃dicatorum quidditatiuorum. ¶ Secũdo ſic
ſi ſic ſeq̃retur ꝙ poſſibile eſſz aliquem eſſe ignem ⁊ nõ
eſſe corpus aut ſubſtãtiam: ⁊ aliquid eſſe hominem et
non eſſe animal aut ſubſtãtiam. ꝯñs eſt falſum: igitur
⁊ antecedẽs. ꝯña pz: qꝛ deus poteſt cõſeruare materiã
ignis cũ ſola forma igneitatis: ſic ꝙ deſtruatur forma
corporeitatis ⁊ forma a qua dr̃ ſubſtantia. Similiter
poteſt cõſeruare materiã hominis cum aĩa rõnali: de-

ſtructa forma animalitatis ⁊ forma ſubſtantialitatis:
cum iſte ſint diſtincte realiter: ⁊ vna non ẽ ps eſſentia-
lis alterius: ex quo ſcđm ſic loquentes compoſitum ex
materia ⁊ forma correſpõdente p̃dicato ſuperiori ſe hz
vt potẽtia: ⁊ eſt prius tpe in ordine ad formã correſpõ
dentem p̃dicato inferiori: ergo cõpoſitum ex materia
⁊ forma correſpõdente p̃dicato ſuperiori poteſt totali-
ter corrũpi remanẽte cõpoſito ex materia ⁊ forma cor-
reſpõdente predicato inferiori. Quelibet tamen illaꝝ
formaruz ſm ſic loquẽtes inheret realiter ipſi materie.
Et lz ſm ſic loquẽtes forma correſpõdens p̃dicato ſu-
periori ſe hz vt diſpoſitio materie requiſita ad intro-
ductiõem forme correſpõdentis p̃dicato inferiori. de-
us tñ vicem illius ſupplere poteſt cũ illa forma cõcur-
rat in genere cauſe efficiẽtis ſecunde: ⁊ ꝙ deus poteſt
mediãte cauſa efficiente ſecunda: poteſt ſine ea agere.
¶ Tertio: ſi ſic ſequeretur ꝙ nullũ ſuperius predicare
tur eſſentialiter ⁊ quidditatiue de ſuo inferiori. ꝯñs ẽ
falſum ⁊ deſtruens omnem doctrinam: ergo ⁊ antece-
dens. ꝯña pz: quia ſuperius predicatur eſſentialiter ⁊
quidditatiue de ꝓnomine demõſtrante rem cõpoſitaz
preciſe ex materia ⁊ forma correſpõdente tali predica
to ſuperiori: ⁊ tamen inferius non poteſt predicari de
ꝓnomine eãdem rem demõſtrãte: cũ illa res ſe hz vt
ps integralis vel eſſentialis in ordine ad rez de cuius
ꝓnomine demõſtrãte tale inferius predicatur. modo
nihil vnum ⁊ idẽ viuoce ſumptum p̃dicatur eſſentia-
liter ⁊ q̃dditatiue de toto ⁊ de pte. ¶ Quarto ſic. ſi ſic
ſequeretur ꝙ poſſibile eſſet aliqđ aĩal eſſe qđ non eſſz
rationale ſiue irrationale. ꝯñs eſt falſum ⁊ deſtruens
multos paſſus logice: cum ex diuerſis paſſibus logice
habeatur diſiũctum ex ſpeciebꝰ vnum genus diuidẽti
bus ꝯuertibiliter ſe habere cum illo genere: ⁊ a nega
tionibꝰ inferioꝝ contẽtoꝝ ſub vno genere ad negatiões
ſuperioris eſſe bonam ꝯñam. ꝯña tamen principalis pz:
qꝛ oẽ prius eſſentialiter ⁊ realiter diſtinctũ a poſterio
ri qđ priꝰ non eſt cã prima: põt ꝯſeruari ineſſe a prima
cauſa ſeparatum ⁊ diſtinctũ loco ⁊ ſitu a poſteriori. dum
modo ſint entitates reales: ſed ſic eſt de illo qđ corre-
ſpondet illi generi animal ⁊ illi ſpeciei ſpẽaliſſime ho-
mo: igitur illud qđ correſpõdet illi generi animal põt
in rerum natura exiſtere diſtinctum ⁊ ſeparatuz loco ⁊ ſi
tu ab illo qđ realiter eſt homo vel brutuz. Et ſimiliter
argueretur de iſta ſpecie homo in ordine ad ſua indi-
uidua: ⁊ ſic ſm iſtos cõcederentur iſte ꝓpoſitiões ho-
mo laborat in vineis: homo potat: homo comedit: ⁊ ta-
men nullus homo laborat in vineis: nullus homo po-
tat: ⁊ nullus homo comedit. Et ſic iſta opinio videtur
coincidere cuz opinione que ab Ariſtotele platoni im
ponitur: qui vt Ar. dicit poſuit ſic ordinem inter natu
ras cões in eſſendo: ſicut eſt ordo inter terminos cões
in ſignificãdo. Illa tamen opinio reprobata eſt ꝯdem
nata eſt in conſilio conſtãtienſi: etiã multotiẽs pariſiꝰ
condẽnata eſt. Per ãpliꝰ tñ videbitur in methaphiſi-
ca vbi tractatur materia de vniuerſalibꝰ. Et ad rões
huius opinionis. ¶ Ad primã dr̃ ꝯcedẽdo añs ⁊ negã
do ꝯñam. Et ad ꝓbatiõem dr̃ cõcedendo ꝙ aliquid cõ
uenit hoĩ inq̃tum hõ. ⁊ aliq̃d cõuenit ſibi inq̃tum aĩal
vt ly inq̃tum reduplicat cõcomitãtiam ⁊ denotat cõuer
tibilitatem inter terminum cui additur ⁊ p̃dicatum.
¶ Ad ſcđam dr̃ negãdo añs: ⁊ ad ꝓbatiõem eius dr̃. ꝙ
licet plura accidẽtia eadem maneãt in genito que pri-
us fuerũt in corrupto ſubiectum tñ manẽs vnũ ⁊ idem
cui realiter inherẽt: eſt ipa materia ⁊ non cõpoſituz ex — Op̄io alber-
materia ⁊ forma: licet thomiſte ⁊ albertiſte teneãt pro — tiſtaꝝ ⁊ thom-
regula generali: ꝙ ſubiectum realis inheſionis accidẽ — iſtaꝝ.
tis eſt compoſitum ex materia ⁊ forma ſubſtantiali:
⁊ non materia tantum nec forma tñ. ⁊ hoc loq̃ndo de

accidentibꝰ pure materialibꝰ: ⁊ de illo planiꝰ videbit̃
in ſeq̃ntibꝰ. ¶ Ad tertiã dr̃ ꝙ dictũ p. vij. metaph. itel-
ligit̃ de diffinitiõibꝰ cõpoſitis ex terminis obliq̃s: datis
de rebꝰ materialibꝰ cõpoſitis q̃bꝰ tales diffinitões cõ
ueniũt ⁊ nõ alijs: cũ alijs deficiat dr̃ia eẽntialis vt viſuz
eſt in ca. de dr̃ia. Et iſti termini obliq̃ debẽt ſic ſe hr̃e ꝙ
vnꝰ explicabit vnã ptẽ eẽntialẽ. puta materiã: ⁊ aliꝰ ali
am: puta formã. ⁊ nõ itelligit̃ illđ dcm̃ p. de diffinitõi-
bus datis p terios rectos q̃ ſunt genꝰ ⁊ dr̃ia. ¶ Ad q̃r-
tã dr̃ negãdo ꝯñam: qꝛ p. ſuppoſita ꝯña ãtiquoꝝ tenẽti
um opiõez iã dictã q̃ talis ẽ. ꝙ ſunt infinite forẽ ſubſtã
tiales: ḡ infinita p̃dicata q̃dditatiua: arguit a deſtru-
ctõe ꝯñtis ad deſtructõez añtis: ⁊ ſic añs p̃ncipale p. ẽ
ꝓpõ negatiua: ad quã nõ ſeq̃tur talis affirmatiua: per
quã denotat̃ plures eẽ forãs ſubſtãtiales ĩ eodẽ ꝯpoſi
to ſubordiatas ſz ordinẽ p̃dicatoꝝ q̃dditatiuoꝝ. ¶ Ad
quintaz dr̃ ꝙ cõmẽ. nõ vult dicere ꝙ ſimul ⁊ ſemel ſint
plures forẽ ſubſtãtiales in materia eadẽ introducte: ſz
bene ſunt ſucceſſiue. ¶ Tertia opĩo ponẽs formã corpo — Op̄io .iij.
reitatis manere ꝑpetuo ĩ materia. Probat prĩo dcm̃ ſu
um ſic. hõ eſt corpꝰ ⁊ non p aĩam intellectiuã. cũ illa ſit
forã ſpũalis non extẽſa: ergo p aliã formã ſubſtãtialez
⁊ nõ videt̃ p aliã niſi p formã corporeitatis. igr̃. ¶ Se
cũdo ſic. hõ eſt cõpoſitꝰ ex corpe ⁊ aĩa rõnali vt oẽs cõ-
cedũt: aut igr̃ corpꝰ ex quo cõponit̃ ẽ ſola materia: aut
materia cũ accidẽte: aut materia cũ aĩa itellectiua: aut
materia cũ alia forma ſubſtãtiali. Nõ materia ſola: qꝛ
tũc qđlibz elemẽtuz cõponeret̃ ex corpe qđ ab oibꝰ ne-
gat̃. cũ ſolũ aĩalia dicũtur ex corpe ⁊ forã cõponi. Nec ẽ
materia cũ accidẽte: qꝛ nullũ accidẽs ẽ de eẽntia hoĩs.
Nec ẽ materia cũ aĩa itellectiua: qꝛ aĩa itellectiua ẽ al-
tera ps hoĩs a corpe diſtĩcta. igit̃ ẽ materia cũ alia for
ma ſubſtãtiali: ⁊ non videt̃ cũ qua alia niſi cũ forã cor-
poreitatis: igr̃. ¶ Tertio ſic. qñ aliqđ aĩal morit̃ mate-
ria ꝓ nullo inſtãti ẽ ſine forã corporeitatis: aut illa er-
go p̃erat in aĩali dũ viueret: ⁊ ſic habet̃ ꝓpoſitũ: aut ẽ
nouiter itroducta: ⁊ hoc rõnabilr̃ dici non pt̃: qꝛ nullꝰ
effectꝰ vnꝰ ſm ſpẽm ꝓducit̃ a quolz agẽte ⁊ pluribus
ſm ſpẽm. Nec etiã indifferẽter p qualz. trãſmutatiõem
preuiã. ſz a deteriata cã ſm deteriatã trãſmutatiõez p̃
uiã. Sz videmꝰ ſi bos aut aliqđ aliud aĩal gladio iter
ficiat̃. ſuffocet̃. ſubmergat̃. aut aliquo alio mõ moriat̃
ſp cadauer eiꝰ ẽ eiuſđ rõis: ⁊ p ꝯñs forã eiꝰ ẽ eiuſdẽ rõ
nis. igr̃ de nouo nõ ꝓducit̃. ſz p̃erat in viuẽte ꝓducta
a deteriata cã ⁊ ꝓprio generãte ſue ſpẽi. ¶ Quarto ſic
Mortuo aĩali manẽt eadẽ accidẽtia q̃ priꝰ erãt: ergo
idẽ ſubiectũ in nũero. Conſeq̃ntia pz: qꝛ accidẽs nõ mi
grat naturalr̃ de ſubiecto in ſubiectũ. mõ ſubiectũ coꝝ
nõ ẽ materia prĩa: qꝛ illa imediate nõ recipit accidẽtia
ergo remanet aliq̃ forã p̃cedẽs: ⁊ nõ videt̃ aliq̃d mane
re niſi forã corporeitatis: ḡ forã corporeitatis manet
eadez in nũero ĩ genito q̃ priꝰ fuit ĩ corrupto. ¶ Quinto
ſic. ſi in hoĩe corpeitas non diſtingueret̃ ab aĩa intelle
ctiua: ſeq̃ret̃ ꝙ corpꝰ xp̃i in ſepulchro exñs ĩ triduo nũ
ꝙ fuiſſz ps eſſentialis materie hũane in xp̃o: nec fuiſſz
idẽ corpꝰ viuũ ⁊ mortuũ: ⁊ ſic nõ fuiſſz diuitas corpori
vnita niſi p nouã aſſumptõem: qđ vr̃ abſurdũ. Silr̃ nõ
eſſent eadẽ corpa ſctõꝝ viua ⁊ mortua: ⁊ p ꝯñs nõ eẽnt
adorãda: cũ ſancti corpa illa mortua nunq̃ habuerũt
cũ illa nunq̃ ſunt eadẽ cũ viuis ſiue cũ illis q̃ fuerũt vi
ua: ergo magis ꝯcordat cũ fide eccl̃e ponere diſtinctio
nem iter illas forãs: q̃ ponere ſolũ vnã formã. ſiue po
nere reſolutiõez fieri vſq ad materiã primã. ¶ Cõtra
hãc opĩonem ponit̃ talis. ꝯcl̃o. Non ẽ ponẽda forã cor-
poreitatis coeterna materie manẽs eadẽ in genito ⁊ ĩ
corrupto: pz prĩo aucto. cõmen. j. phicoꝝ. d. Si materia
eternalr̃ hr̃et aliquã formã: ipa nullã aliã poſſz recipe
Scđo pz aucto. p. ij. metha. d. ꝙ ſubiectũ gñatiõis nõ ẽ

quid: nec quale: nec quãtuz: ergo ſubiectũ generatõis
nõ eſt ens in actu: ⁊ per ꝯñs nõ debet hr̃e formã corpei
tatis qñ ĩ eo generat̃ alia forã. ꝯña pz: qꝛ ſi hr̃et formã
corporeitatis cũ illa ſit forã ſubſtãtialis: tunc illud qđ
manet idẽ in gñatione ⁊ corruptione eſſz ens in actu ⁊
eſſz q̃d. ¶ Tertio ſic arguit̃. nõ eſt ponẽda aliqua forã
in materia correſpõdens alijs p̃dicatis q̃dditatiuis di
ſtincta a forã itroducẽda: ergo nõ eſt ponẽda forã cor-
reſpõdens iſti p̃dicato corpꝰ. Cõſeq̃ntia pz: qꝛ nõ vide
tur maior rõ de vno q̃ de alio. ¶ Quarto ſic. ſi ſic ſeq̃-
retur ꝙ dr̃ia inter generatõez ⁊ alteratiõez ex pte ſub-
iecti a p. data nulla eſſz: ⁊ ꝙ diffinitio gñationis nihil
valeret. ꝯñs ſm ſic loq̃ntes reputat̃ falſuz: ergo ⁊ añs
ꝯña pz: qꝛ ſm p. ſubiectũ generatõis ẽ yle: ⁊ per yle in
telligit entitatẽ potẽtialem: puta materiã primã: ⁊ nõ
ens in actu: cũ tũc non bene redargueret ãtiquos vnũ
principiũ materiale ponẽtes. Etiã in gñatione mane-
ret aliqđ vnũ vt ſubiectũ: cum maneret ſba compoſi-
ta ex materia ⁊ forã ſubſtãtiali: q̃ ẽ ens per ſe ⁊ in actu
cum ẽ ſubſtãtia corporea ⁊ corpꝰ: ⁊ per ꝯñs ens per ſe
⁊ ſic diffinitio generatiõis nulla eſſz. ¶ Quinto ſic: fru
ſtra fit p plura qđ põt fieri per pauciora: ſed oĩa q̃ dicũ
tur de generatiõe ⁊ corruptiõe poſſunt ſaluari non po
nendo formã corporeitatis formã quãdam diſtinctã a
materia ⁊ a forma introducẽda manẽtem eãdem ante
generationẽ ⁊ poſt generatõem. ¶ Ad rões dicte opi
nionis. ¶ Ad primã dr̃ ꝯcedẽdo maiorez: ſiue capiatur
iſte terminꝰ corpꝰ vt eſt de predicamẽto quãtitatis: ſi-
ue vt eſt terminus p̃dicamẽti ſubſtãtie qui eſt ſpẽs hu-
ius generis ſubſtãtia: ⁊ negatur mior ſi capiat̃ ille ter-
minus corpus vt eſt ſpẽs p̃dicamẽti ſubſtãtie. ſz ſi capi
atur vt eſt ſpẽs p̃dicamẽti quãtitatis: tunc bene ꝯcedit̃
minor ⁊ negat̃ ꝯña. Nam homo eſt corpus per ſuã ma
teriam: qꝛ dr̃ia q̃ eſſentialiter p̃dicatur de illa re q̃ eſt
homo: ⁊ ponitur in diffinitiõe huiꝰ ſpẽi corpus de p̃di-
camento ſubſtãtie: de formali ſignificato materiã im-
portat: rõne cuiꝰ illud qđ eſt corpus vel homo dr̃ quan
tum: ⁊ ſic pz ꝙ non opz ponere formã corpeitatis q̃ eſt
forma ſubſtãtialis in hoĩe vel in aliquo alio: q̃ erit alia
a forma introducẽda in eadem materia. ¶ Ad ſcđam
dr̃ ꝙ ibi capit̃ corpus pro illo ente qđ eſt materia: q̃ eſt
tamen organiſata. Et ad improbatõem illiꝰ dr̃ ꝙ ex eo
aĩalia dicũtur cõponi ex corpe ⁊ nõ alie ſubſtãtie: quia
aĩalia habẽt materiã organiſatã. cum forma ſubſtãtia
lis aĩalis que dr̃ anima diuerſis indiget organis ad di
uerſas operatiões exercendas: ⁊ ideo materia que in-
formatur p animã ſenſitiuam debet eſſe organiſata ⁊
diuerſimode figurata in diuerſis partibus. Forme au-
tem aliarum ſubſtãtiaruz non requirũt materiã ſic di
uerſimode organiſatam ⁊ figurataz. ideo illa materia
non dicitur corpus. Et licz nõ ſit eſſentiale ipſi animali
ꝙ materia eius ſit organiſata vel organiſabilis: tamẽ
eſt ꝓprium eius ⁊ illud qđ organiſatur: puta ipſa ma-
teria eſt pars eſſentialis ipius aĩalis. ¶ Ad tertiã dici
tur cõcedendo ꝙ materia pro nullo inſtãti eſt ſine for-
ma corporeitatis: capiendo formam corporeitatis pro
quantitate eius vel forma ſubſtantiali que eſt altera
pars eſſentialis illius rei que eſt corpus ⁊ ſecunda for
ma ſubſtãtialis non preerat anteꝙ animal generare-
tur: ſed de nouo producitur. Et ad improbationem il
lius dicitur ꝙ aliquãdo vnus effectus ſecundum ſpeci-
em poteſt ꝓduci a diuerſis cauſis ſpecie differentibus
equiuocis: ⁊ per diuerſas trãſmutationes diſpoſitiue
ad generationem talis effectus concurrẽtes. Aliquã-
do etiã in corruptiõe animalis cauſatur cadauer vni-
us ſpeciei: aliquãdo alteriꝰ ſpẽi. lz ꝓpter figurã exteri
us apparẽtem ⁊ accidẽtia indifferẽter cõuenientia: et
forme p̃cedenti ⁊ forme ſequẽti appareãt eiuſdẽ ſpẽi.

¶ Ad quartam dr̃ cõcedendo antecedens ⁊ diſtinguẽdo ↄñs vel loquẽdo de ſubiecto realis inheſionis ⁊ ſic cõceditur: ⁊ illud eſt materia prima: vel de ſubiecto denolationis: ⁊ ſic negatꝛ ↄña. ⁊ cũ aſſumitꝛ ꝙ materia prima nõ eſt ſubiectũ illoꝝ accidẽtium ſi eſt ſermo de ſubiecto inheſionis ſic negatꝛ. ſed ſi eſt ſermo de ſubiecto denolationis ſic conceditꝛ. ipſa aũt materia ex quo cõi populo eſt ignota lʒ ei accidens realiter inhereat ipſa nõ denoĩatur talis vel talis ſm locutiones vulgariuʒ: ſed totũ cõpoſituʒ cuius ipſa materia eſt ps eſſentialis. ¶ Ad quintã dr̃ diſtinguẽdo primã ↄñaʒ: qꝛ per corporeitatem pt intelligi forma ſubſtãtialis exiſtẽs in hoĩe ⁊ tunc negatꝛ ↄña: qꝛ corp⁹ qd̃ fuit in ſepulchro nõ erat illa forma ſubſtãtialis nec cõpoſitum ex materia ⁊ forma ſubſtãtiali: ſed erat ipſa materia organiſata ⁊ formis accidẽtalibus informata. Sed ſi per corporeitatẽ intelligatur ipſa materia. tũc etiã negatꝛ ↄña. Illa eni eadem corporeitas q̃ mãſit in triduo in ſepulchro fuit ps eſſentialis nature humane in xp̃o ⁊ prius fuit viua hoc eſt hñs formã que dr̃ vita ⁊ poſtea mortua. hoc eſt illa forma ipſa anima ſine receptiõe alterius forme ſubſtãtialis per ſubſtãtiam diuinã ſubſtentãte. Et ad illud qd̃ dicitur de corporibus ſctõrum dicitꝛ ꝙ capiẽdo corpus pro altera pte: ſcilʒ pro materia organiſata: ſic ſunt eadem corpa ſctõrum pri⁹ viua ⁊ poſtea mortua: licʒ poſtea hñt aliã formã ſubſtãtialeʒ: ſed tñ non ſunt eadem corpa: capiendo illum terminũ corpus vt ẽ ſpecies ſubſtãtie pro ſubſtãtia completa ⁊ perfecta ex duabus ptibus eſſentialib⁹ q̃rum vna eſt materia ⁊ alia forma: nec talia mortua adoram⁹: ſed pti que fuit ps eſſentialis ſancti honorem attribuimus ꝓpter animã qua prius fuit informata: referendo illum honoreʒ ad deum tãq̃ ad vltimũ fineʒ ⁊ pncipalem. Et ſic pʒ ꝙ nõ oppꝫ ponere formã ſubſtãtialem q̃ dr̃ forma corporeitatis q̃ eſt diſtincta a forma ſpecifica introducẽda ſiue introducta coeterna ipſi matarie.

¶ Alia opi͞o.

¶ Alia opinio ponẽs diuerſas ptes organicas hẽre diuerſas formas ſubſtãtiales ꝓbat dictum ſuum per quartã rõnem dubij ãte oppoſitum. ¶ Aliter ꝓbat ſic. qꝛ homo eſt quid compoſitum ex carnibus ⁊ oſſibus ⁊ anima rõnali: ſed caro ⁊ os capiũtur ibi pro materia ſola: cũ ipſa materia non dicitur os nec caro: ergo capiuntur pro aliquo cõpoſito ex materia ⁊ forma ſubſtãtiali: cum etiã non capiantur pro forma: ergo eſt ponenda vna forma oſſis ⁊ alia forma carnis in homine alia ab anima rõnali. ¶ Tertio ſic. diuerſe qualitates ipſam materiã diſpõnentes arguunt diuerſas ſubſtantiales formas: ſed in carne ⁊ oſſe ſunt diuerſe qualitates diuerſimode ipſas materias diſponẽtes: ergo in illis ſunt diuerſe forme ſubſtãtiales. ¶ Quarto ſic. iſta dicibilia ſcilicet caro ⁊ os ponuntur in diffinitione hominis: ⁊ etiam in diffinitione cadaueris hominis quod eſt homo mortuus: ergo vnum ⁊ idem quod prius dicebatur os manet in cadauere ⁊ etiã dicitur os: ⁊ illud non eſt materia ſola nec forma ſola: ergo eſt compoſitum ex materia ⁊ forma. ¶ Sed contra iſtam opi͞onem ponitur talis concluſio. In homine non ſunt ponende diuerſe forme ſubſtantiales partiales ſm diuerſitatem partium integralium: probatur primo ſic: quia tunc ſequeretur ꝙ totum compoſitum non eſſet aliquod vnum per ſe: ſed ſolum vnum per aggregationem quod eſt inconueniens: igitur conſequentia patʒ: quia ſm iſtos caro eſt ens in actu aliud ſubſtãtialiter ⁊ eſſentialiter q̃ os ⁊ os aliud q̃ caro: ⁊ ſimiliter neruus: ſed ex pluribus exiſtentibus in actu ſpecie differentibus non fit vnum tertium in actu per ſe: ſed ſolum per modum cumuli. Diceret autem aliquis ad iſtud ꝙ hec omnia: ſcilicʒ caro os ⁊ neruus dicitur vnum per ſe: ꝓpter vnitatẽ anime que per totuʒ corpus eſt eiuſdem rationis eſſentialis. ¶ Contra iſtam ſolutionem arguitur ſic. quia cum anima ſit forma ⁊ actus ſubſtantialis ⁊ etiã forma carnis ⁊ oſſis ſunt actus ſubſtantiales non fit ex eis vnũ per ſe: niſi dicatur ꝙ vna illarum formaꝝ ſe habeat ad aliam ſicut actus ad potentiã receptiuã. Et tunc queritur vtrum anima eſt actus informans formam carnis ⁊ oſſis: ⁊ ꝙ forma carnis ſiue oſſis eſt potentia receptiua anime aut econtra: ſed neutrum iſtorum poteſt bene dici. igitur. Minor patʒ primo: quia ille forme non informant animam: quia tunc eſſent nobilioris ⁊ actu alioris ſubſtantie ⁊ nature q̃ anima cum forma ſubſtãtialis poſterior eſt priore perfectior: quod eſt inconueniens: igitur. ¶ Secundo ſic: qꝛ tunc homo non eſſet ſuppoſitum: qꝛ ex vnitate forme finalis ſiue vltime debet attendi vnitas ſuppoſiti: ⁊ ex diuerſitate diuerſitas ſuppoſiti: ſed forme ſubſtantiales partiales que ſunt vltime ipſam animam informantes ſunt diuerſe ſm ſpeciem in homine ſm ſic loquentes: igitur homo non eſt aliquod vnuʒ. ¶ Tertio ſic. qꝛ anima hominis eſt ſpiritualis ⁊ indiuiſibilis: ⁊ forma oſſis forma carnis ⁊ forma nerui ſunt forme diuiſibiles ſecundum ſic loquentes: cum ſint extenſe: modo forma pure materialis non poteſt recipi in forma indiuiſibili ⁊ ſpirituali igitur. ¶ Quarto: ſi ſic ſequeretur ꝙ equus non eſſet ſpecies ſpãliſſima: quod eſt incõueniens dicere: igitur ↄña patʒ: quia ſi ſint plures forme ſubſtãtiales in eodem compoſito: non attenditur ſpecies ſpãliſſima niſi penes vltimã: ⁊ ſi eſt vltima: talis res eſt vni⁹ ſpeciei. ſi plures: tales res ſunt pluriũ ſpecierum: ⁊ cũ in equo ſunt plures vltime forme ſubſtãtiales: ſequitur intentum. Quod autem anima non informat illas formas partiales: patet: quia ſi ex forma ⁊ informato debeat fieri vnum per ſe ⁊ naturaliter: tunc forma debet educi de pontentia illi⁹ informabilis. ⁊ per ↄñs forma pceſupponit informabile: ſʒ aĩa equi vel aſini non pſupponit oſſa ⁊ neruos: cum fet⁹ prius viuit: nutritur: augetur: anteq̃ fiant oſſa ⁊ nerui. Nam cõiter dr̃ ꝙ primo formatur ãpulla ſanguine plena ex qua generatur cor per introductõeʒ anime: ⁊ tũc illud incipit viuere: nutriri: ⁊ augeri: ⁊ poſt hec formãtur due alie ãpulle ſanguine plene ex quib⁹ formatur cerebrũ ⁊ epar. ⁊ ↄñter formãtur alie ex quib⁹ ſunt oſſa: nerui. vene: ⁊ mẽbra exteriora. ¶ Scd̃o arguitꝛ principaliter: ſi eſſent tales diuerſe forme ſubſtãtiales carnis ⁊ oſſis: ſeq̃retur ꝙ aĩa eſſet alterius rationis ſubſtãtialis: ⁊ alterius ſpeciei de pdicamento ſubſtãtie in principio generationis quãdo primum genitum eſt: ⁊ per longum tempus poſt generationem. ↄñs reputatur falſum ab oĩbus: ergo añs ẽ falſum. ↄña pʒ: qꝛ in principio generationis equus nõ habet oſſa ⁊ neruos: ⁊ per longum tempus poſt habʒ. Modo illa quorum vnum eſt ex aliquib⁹ formis ſubſtãtialibus cõpoſituʒ: ⁊ aliud ex alijs formis ſpecie differẽtibus differũt ſpecie. ſʒ ſic eſt de aĩali in principio generatõis: ⁊ p longũ tp̃s poſt gñationeʒ: igitꝛ illa ↄña eſt bona. Et ad rõnes iſtius opinionis. ¶ Ad primaʒ dr̃ ꝙ illi termini ſcʒ caro ⁊ os capiũtur equiuoce q̃ſi aliq̃d in cadauere dicitur os. ⁊ aliquid in animali viuo dicitur os. ¶ Ad ſecundaʒ dicitur ꝙ caro ⁊ os capiũtur ibi pro materijs ptialibus diuerſis accidẽtibus informatis: ⁊ non pro cõpoſito ex materia ⁊ forma ſubſtãtiali. ¶ Ad tertiam dicitur ꝙ licet diuerſe diſpõnes ſolam materiam diuerſimode diſponentes ad receptionem forme ſubſtãtialis: ⁊ ad hoc ꝙ forma ſit in materia arguant diuerſitatem formarum: non tamen diuerſe ſpecies requiſite in materia ex parte forme ſubſtantialis ꝓpter diuerſas operationes exercendas arguunt diuerſitatem forme ſubſtãtialis. Una enim ⁊ eadem forma ſubſtãtialis diuerſas poteſt exercere operationes mediãtibus diuerſis inſtrumentis ſiue organis: ⁊ ideo ad tales operationes exercendas requirit diuerſas q̃litates illa organa debite diſponentes: vt mediãtibus illis forma ſubſtãtialis debite poſſit exercere operatõnes ſuas. ¶ Ad quartã dr̃: ꝙ ſi capiantur illa dicibilia ꝓ diuerſis materijs ptialibus diuerſis diſpoſitõibus accidentalib⁹ diſpoſitis: ſic bene conceditꝛ: ſed ſi capiãtur ꝓ ſubſtãtijs compoſitis ptialibus: quarum vna ps eſſentialis eſt materia ⁊ alia forma ſubſtãtialis: ſic illa dicibilia capiuntur equiuoce quãdo ponuntꝛ in diffinitione hominis: ⁊ quãdo ponuntur in diffinitione cadaueris: vel quãdo dr̃ hoc eſt os cadaueris. Iſto tamẽ ſecundo modo deberent capi ſi ratio concluderet: ⁊ nõ primo modo. ¶ Iſtis ſuppoſitis ſm alias duas opi͞ones reſpondetur ad dubium ꝙ in corruptione ſubſtantiali ex pte formarum ſubſtãtialium fit reſolutio vſq; ad materiã primã. ptʒ per diffinitionem generatõnis datã a ph̃o: ex qua habetur ꝙ quãdo vnum corrumpitur ⁊ aliud generatur: non manet aliquod ſubiectuʒ ſenſibile idem: ſed ſi non fieret reſolutio ex pte formarum ſubſtãtialiuʒ vſq; ad materiã primã: iam maneret ſubiectum ſenſibile idem ⁊ per conſequens diffinitio non valeret. Etiam ſi non fieret reſolutio vſq; ad materiã primã ex pte formarum ſubſtãtialium: tunc oporteret ꝙ in corruptiõe ſubſtãtiali maneret aliqua forma ſubſtãtialis in materia: ⁊ hoc ſolet communiter dici fieri aliquo iſtorum quatuor modorum prius dictoruʒ: ſed nullo illorum modorum põt dici vt pꝰus ꝓbatum eſt: igitur in corruptione ſubſtãtiali nõ manet aliqua forma ſubſtãtialis: ⁊ per conſequẽs fit reſolutio vſq; ad materiã primã ex pte formaꝝ ſubſtãtialium. De diuerſitate autem iſtaꝝ duaꝝ opinionũ in iſta cõcluſione cõcordãtium videbitur in libro de anima. Et ad rões dubij. ¶ Ad pmã dr̃ ꝙ lʒ forma pꝰus natura abijciatꝛ a materia q̃ alia introducatur: non tamen prius tẽpore: ſic ꝙ ſit aliquod tempus mediuʒ inter tempus in quo forma vna abijcitur: ⁊ in quo alia introducitur ĩ quo ipſa materia ſit nuda: ſed in aliquo tempore forma abijcitꝛ ⁊ in tempore eodem alia forma introducitur. ¶ Ad ſecundã dr̃ diſtinguendo minorẽ: ſcʒ ꝙ forma ſubſtãtialis non habet ↄtrariuʒ: vel ↄtrariũ per ſe qd̃ eſt forma que ponitur ſub eodem genere ĩmediato cum ea: ⁊ ſic ↄceditur: vel ↄtrarium per accñs: ⁊ ſic negatꝛ. Cõtrariuʒ vero per accñs forme ſubſtãtialis dr̃ forma accñtalis que ↄtrariatur alicui forme que eſt diſpoſitio materie: vt forma ſubſtãtialis introducatur: ⁊ quã forma ſubſtantialis ſibi determinat in materia: ⁊ ſic negatur minor. ¶ Ad tertiã dr̃ ꝙ dictum p. debet ſic ĩtelligi: ꝙ embrio pꝰus exercet opationes vitales per aĩam vegetatiuaʒ que ſunt ſimiles opationibus plante: vt ſunt nutrire: augere vel augeri: q̃ exerceat opatões vitales aĩe ſenſitiue. Et pꝰus exercet opatões aĩe ſenſitiue: q̃ exercet opatões vitales ſm potentiã intellectiuã: ⁊ ſm hunc modum diceretꝛ: ꝙ quando ex ſemine hoĩs cauſatꝛ embrio: q̃ tunc infundatꝛ aĩa rõnalis. Aliter põt dici ↄcedendo: ⁊ vlterius dr̃ ꝙ adueniente aĩa ſenſitiua abijcitur aĩa vegetatiua: ⁊ adueniẽte aĩa rõnali abijcitur aĩa ſenſitiua: ⁊ hoc ꝓpter diuerſas diſpõnes req̃ſitas in materia ex pte iſtarum formarum ſubſtantialium. ¶ Ad quartã ptʒ ſolutio ex dubio. ¶ Ad quintaʒ dr̃ ꝙ ex dictis p. non habetꝛ aliud: niſi ꝙ elementa maẽt virtualiter in mixto. De hoc aũt videbitꝛ in fine hui⁹. ¶ Ad ſextã dr̃ negãdo ↄñam: qꝛ in materia ſunt diſpõnes introducte ante abiectionem forme pcedentis: q̃ diſponunt materiã ad determinatã formã introducendã ſine q̃bus forma introducenda non põt naturaliter recipi in ipa materia: ⁊ ille diſpõnes non ſunt ↄuenientes alteri forme ſubſtãtiali: q̃ eſt alterius ſpẽi eſſentialis. ¶ Ad ſeptimã dr̃ negãdo añs. Et ad ꝓbatiõem ei⁹ dr̃ ꝙ licet non manet vnum ⁊ idem corpus: capiendo illum terminũ corpus ꝓ ſubſtãtia compoſita ex materia ⁊ forma ſubſtãtiali: tñ manet vnum ⁊ ideʒ corpus capiendo illum terminũ corpus ꝓ materia organiſata: vel vt eſt terminus de pdicamento q̃titatis. Et ad auctoritatem commentatoris dr̃: ꝙ commentator p dimenſiones interminatas intelligit ipam materiã: que q̃tum eſt de ſe non determinat ſibi certã q̃titatem: ſic ꝙ non poſſet fieri maior aut minor: quẽadmodum forma ſubſtãtialis q̃titatem certã ſibi determinat ⁊ maxime forma viuentis. ¶ Ad octauã dr̃ ↄcedendo añs ⁊ negãdo ↄñam: qꝛ hic eſt ſermo de reſolutione ex parte forme ſubſtãtialis: ⁊ nõ de reſolutione ex pte forme accidentalis. ¶ Ad rões queſtionis. Ad pmaʒ dr̃ diſtinguendo maiorem: vel capiendo illum terminũ alteratio pmo mõ: ⁊ ſic conceditur: vel ſecundo modo et ſic negatur. Et ad ꝓbationeʒ eius dr̃ ꝙ p. quinto phicorum loquitur de motu cuius ſubiectuʒ denominatõnis eſt ens completum manens vnum ⁊ idem ante trãſmutationem ⁊ poſt trãſmutationem. ¶ Ad ſecundam dr̃ ↄcedendo maiorem: ſecundo mõ capiendo illuʒ terminũ gñatio Et ſilr ↄceditꝛ mĩor ⁊ ↄña capiẽdo illũ terminũ gñatio pmo mõ. ¶ Ad tertiã dr̃ ↄcedendo maiorem: capiendo illum terminũ alteratio ſcd̃o mõ aut pmo mõ: ⁊ ſimiliter ↄceditꝛ minor ⁊ ↄña capiendo illum terminũ gñatio ſcd̃o mõ vel illum terminum alteratio ſecundo modo. Et ſimiliter dr̃ ad alias rõnes.

Queritur vtrum maneat eadeʒ qualitas in genito que pꝰus fuit in corrupto.

Et videtꝛ ꝙ non: qꝛ ſi ſic ſequeretꝛ ꝙ accñs migraret naturaliter de ſubiecto in ſubiectũ qd̃ eſt falſum ⁊ impoſſibile naturaliter igitꝛ ↄña ptʒ: qꝛ qualitas que pꝰus erat in corrupto vt ĩ ſubiecto: poſterius eſt in genito vt in ſubiecto. ¶ Secũdo ſi ſic: ſequeretur ꝙ ſubiectum gñatõis eſſet ens in actu ↄñs eſt falſum: ⁊ ↄtra p. pmo huius ⁊ pmo metap. ergo ⁊ añs. ↄña pʒ: qꝛ materia eſſet actuata per qualitatem manentem: cum per aduerſarium eadeʒ qualitas eſt in genito que prius fuit in corrupto. ¶ Tertio ſi ſic ſequeretur ꝙ diffinitio generationis eſſet inſufficiẽs: conſequens eſt falſum ⁊ contra p. igitur: conſequẽtia ptʒ: qꝛ Ariſ. diffinit generationem: ꝙ eſt tranſmutatio huius totius in hoc totum nullo ſenſibili manente eodem: modo ſi maneat eadem qualitas in genito que prius fuit in corrupto: tunc etiam manet idem ſenſibile quod eſt contra diffinitionem. ¶ Quarto ſic: ſi ſic ſequeretur ꝙ ſubſtãtia non eſſet prior accidente: conſequens eſt contra p. vij. metaphiſice igitur ⁊ antecedẽs eſt falſum: conſequentia ptʒ: qꝛ accidens in generatione precederet formam ſubſtantialem introducendam. ¶ Quinto ſic: ſi ſic ſequeretur ꝙ aliquod corruptibile poſſet perpetuari: conſequens eſt falſum ⁊ contra p. pmo de celo: igitur ⁊ antecedens: conſequentia patʒ: qꝛ ſi generaretꝛ aer ex igne maneret qualitas eadem: ⁊ ſi iterum ex aere generaretur ignis: etiam remaneret q̃litas eadem: ⁊ ſic eternaliter maneret vna ⁊ eadem q̃litas in numero naturaliter: iſta ſunt incõueniẽtia igitur. ¶ Sexto: ſi ſic: ſequeretur ꝙ eſſet vna ⁊ eadem q̃litas in cadauere que immediate ante fuit in aĩali: hoc eſt falſum: qꝛ calor in viuente pſeruat a putrefactione ⁊ in cadauere diſponit ad putrefactioneʒ qd̃ non videtur poſſibile ſi eſſʒ vna ⁊ eadẽ qualitas: igitꝛ. ¶ Septimo ſic: ſi ſic: ſequeretꝛ ꝙ eſſet vna ⁊ eadeʒ calefactio cõtinua ipſius geniti que pꝰus fuit ipſi⁹ corrupti: ↄñs videtur eſſe falſuʒ ⁊ contra phm̃ quinto phiſicoꝝ: igitur ⁊ antecedẽs: ↄña patet: quia caliditas primo in corru

pro intenditur: ⁊ poſtea in eodē genito videt̄ intendi. ¶ Octauo ſic: ſi aliqua qualitas remaneret in genito: que prius fuit in corrupto: maxīe videret̄ remanere caliditas in gn̄atōe aeris ex igne: ſed illa non remanet: ergo non videt̄ ꝙ aliqua q̄litas remaneat. Minor ptʒ: q2 in gn̄atōe aeris ex igne aliq̄s gradꝰ caliditatis corrumpit̄: cuʒ aer non ſit ita intenſe calidus: ſicut ignis ⁊ cum oīs gradus ſint eiuſdē ſpēi: ſeq̄tur ꝙ oēs corrū puntur: cum non videt̄ maior rō de vno q̄ de alio: et ꝑ ↄn̄s: nihil illius caliditatis manet in genito q̄ fuit in corrupto. ¶ Nono ſic ſi ſic: ſeq̄ret̄ ꝙ compoſitio p̄ma: non p̄cederet compoſitōem ſcd̄am: ↄn̄s eſt falſum: igit̄ ⁊ an̄s ↄn̄tia ptʒ: q2 compoſitio forme accidentalis cuʒ materia p̄cederet compoſitōem materie cū forma ſubſtātiali introducenda: mō compoſitio forme ſubſtātialis cum materia d2 compoſitio p̄ma: ⁊ compoſitio materie cum forma accītali d2 compoſitio ſcd̄a. ¶ In oppoſitum ar̄. Niſi ſic: ſeq̄ret̄ ꝙ in elementis habentibus ſymbolū: non eſſʒ facilior trāſitus: q̄ in non habētibꝰ ſymbolū: ↄn̄s eſt falſum ⁊ ↄtra p. ſcd̄o huiꝰ: igit̄ ⁊ an̄s ↄn̄tia ptʒ: q2 ſi non eſſʒ qualitas ſymbola eadē in genito que prius fuit in corrupto: tunc oporteret duas qualitates p̄mas corrumpi in habentibus ſymbolum: ſicut ī in non habentibus: ⁊ ꝑ ↄn̄s non eſſʒ facilior trāſitus in habentibꝰ ſymbolum q̄ in non habētibus ſymbolū. ¶ Scd̄o ſic. Omnia poſſunt ſaluari ponēdo ꝙ manet vna ⁊ eadē qualitas in genito que prius fuit ī corrupto ergo non eſt neceſſe ponere q̄litates diuerſas. ¶ Pro ſolutione queſtionis eſt.

Sciendum ꝙ de iſta materia ſunt due opiniones oppoſite:

quaꝝ vna eſt: ꝙ non manēt eadē accn̄tia in genito que prius fuerunt in corrupto: ⁊ in hoc ↄueniunt thomiſte ⁊ albertiſte. **Opīo Albertiſtaꝝ: ⁊ thomiſtarum.** Et iſti ꝓ fundamento capiūt ꝙ ſubiecta accidentiuʒ pure materialiū ſunt ſubſtātie compoſite ex materia ⁊ forma ſubſtātiali: ⁊ non materia tm̄: nec forma tm̄: ⁊ hoc loquēdo de accn̄tibus q̄ requirūtur ex parte forme ſpecifice. Et mouent̄ rōnibꝰ ante oppoſitum factis. ¶ Et ad rōnes poſt oppoſitū. ¶ Ad p̄mā dicerent ꝙ ꝓ tāto inter elementa ſymbolizātia ē facilior trāſitus: q2 fit cum vna ↄtrarietate: ⁊ inter elementa non ſymbolizātia fit trāſitus cum duabus ↄtrarietatibus: modo vbi non eſt niſi vna ↄtrarietas: eſt facilior trāſitus q̄ vbi ſunt due ↄtrarietates. ¶ Ad aliaʒ dicunt ꝙ non oīa poſſunt ſaluari que dicūtur de generatiōe ⁊ corruptōe: ſi maneat vna ⁊ eadē q̄litas in genito que prius fuit in corrupto: niſi ponatur aliq̄d īpoſſibile ſm naturā: puta ꝙ accn̄s migret de ſubiecto ī ſubiectum: qd̄ d2 impoſſibile ſm naturā. ¶ Ex fundamēto aūt iſtoꝝ ptʒ: ꝙ q̄ncūq̄ forma ſubſtantialis abijcit̄: qd̄ etiā accn̄tia corrūpuntur: q2 q̄n forma ſubſtātialis corrumpitur: tunc totum compoſitum corrumpitur: quod eſt ſubiectum accidentiuʒ: modo corrupto ſubiecto accidentium: corrūpuntur naturaliter accidentia ſibi realiter inherentia. Et ſic vlteriꝰ iſti dicunt: ꝙ illud quod corrumpit ſubiectum corrumpit accidens illius ſubiecti: ⁊ illud qd̄ generat ſubiectuʒ: generat accn̄s ſibi inexiſtens a principio ſui eſſe. ¶ Sed eſt alia opinio que ponit ꝙ aliqua eadem accidentia pure materialia manent in genito que prius fuerunt in corrupto: ⁊ iſta opinio ꝓ ſuo fundamento capit iſtud dictum: ꝙ accidētia pure materialia inſunt materie per realem inherētiā: ⁊ non toti compoſito niſi rōne materie. ¶ Pro iſtiꝰ dicti ꝓbatōne p̄mittit iſta opinio quaſdā ſuppōnes: quarum p̄ma talis eſt: ꝙ qd̄libet ens diligit ſe ꝑmanere in eſſe: vt ptʒ per commentatorem p̄mo phiſicoꝝ capitulo vltimo. ¶ Secunda ſuppō eſt: ꝙ nihil agit de per ſe ad corruptionem ſui: vt ptʒ per p̄mā ſuppōneʒ. ¶ Tertia ſuppō eſt ꝙ effectus nō ↄtrariatur per ſe ſue cauſe ſine qua non pōt naturaliter permanere. ptʒ: q2 ſi ꝑ ſe ↄtrariaretur ſue cauſe: tunc ageret ad corruptoem eiꝰ ⁊ per ↄn̄s ageret ꝑ ſe ad corruptōem ſuipſiꝰ. ¶ Quarta ſuppoſitio eſt: ꝙ qualitas illi ſubiecto realiter inheret: ꝙ diſponat ad hoc ꝙ forma ſubſtantialis introducatur: ſed ſubiectum qd̄ qualitas diſponit eſt ip̄a materia: ergo qualitas inheret ipſi materie: ⁊ per ↄn̄s ſubiectum inheſionis eſt ip̄a materia cui inherent qualitates pure materiales: cuiuſmodi ſunt qualitates prime: ſcʒ caliditas: frigitas: humiditas: ⁊ ſiccitas: ⁊ alie qualitates ſecunde ad iſtas ſequentes. ¶ Iſtis ſuppoſitis ptʒ fundamentum ſecūde opinionis: q2 caliditas introducta in aquam ſoli materie inheret: ergo dictuʒ verum. Antecedens ptʒ: q2 ſi non inhereat materie: ſʒ toti compoſito tanq̄ ꝓprio ⁊ totali ſubiecto: ſeq̄tur p̄mo ꝙ caliditas ageret ad corruptōnem ſue cauſe: ſine qua ip̄a non pōt naturaliter permanere: ↄn̄s eſt cōtra tertiam ſuppoſitionem: ↄn̄tia ptʒ: q2 caliditas per ſe ageret ad corruptionem aque vt notum eſt: ⁊ tamen caliditas ſine illa aqua non pōt naturaliter permanere in eſſe: cum aqua ſit ſubiectum eius. ¶ Secūdo ſequeretur ꝙ aliq̄d per ſe ageret ad ſuipſius corruptōnem: ↄn̄s eſt ↄtra ſecundam ſuppōnem: conſequentia patet q2 caliditas per ſe agit ad corruptionem ſue cauſe: ſine qua non pōt naturaliter permanere: igitur agit ad corruptionem ſui: conſequentia ptʒ: quia aliter illa caliditas non per ſe ageret ad corruptionem aque: cum non immediate agat ad corruptionem eius: ſed immediate agit ad corruptionem frigiditatis ⁊ generationem caliditatis: cum qua caliditate forma aque nō poteſt permanere. ¶ Ex iſtis ptʒ ꝙ accidentia pure materialia cuiuſmodi ſunt qualiditates p̄me ⁊ alie ad iſtas conſequentes inherent ipſi materie p̄me: ⁊ nō toti compoſito niſi rōne materie. ¶ Etiam in triduo fuerūt accidentia realiter inherentia ipſi materie ⁊ non toti cōpoſito: ⁊ tamen nullum erat factum miraculum ibi: niſi ꝙ materia erat ſine forma ſubſtātiali: ⁊ cum illa accidentia tūc illi materie inherebāt ſine miraculo facto circa ip̄am tanq̄ totali ſubiecto: ſequitur ꝙ etiam ipſi materie īherebāt quādo erat forma ſubſtātialis ī materia. ¶ Etiaʒ in homine ſunt accidentia pure materialia: ⁊ tamen illa non habent pro ſubiecto totuʒ compoſitum cui per ſe primo inherent: ſed ip̄am materiā: igitur materia eſt ſubiectum per ſe p̄mo talium accidētium. Minor ptʒ: q2 ex quo talia accidentia ſunt pure materialia ſunt extenſa: ⁊ per conſequens habēt ſubiectum extenſum: ſed homo non eſt per ſe primo extenſus: cum neq̄ quelibet pars eſſentialis eius eſt extēſa: ſed ſolum materia: ⁊ ſic homo dicitur extenſus ſecundum figuratiuam locutionem: puta ſynodoicaʒ: ita ꝙ illa homo eſt extenſus valet iſtā: pars hominis eſt extenſa: vel homo habet partem extenſam: ratione cuiꝰ denominatur extenſus: ergo homo non habʒ ſubiectū per ſe p̄mo talium accidentium. ¶ Et cōfirmatur: q2 talia accidentia non ſunt in anima hominis: cuʒ talia accidentia ſunt extenſa. Anima vero ſaltem rōnalis non: cum non ſit aliq̄d aliud ab aīa rōnali in hoīe q̄ materia: ſeq̄tur ꝙ ſi talia accidētia ſunt in hoīe ꝙ ſunt ī materia: ⁊ non in aliquo alio niſi rōne materie. ¶ Sʒ diceret aliq̄s ꝙ illa ↄn̄a non valet: q2 paternitas ⁊ filiatio inſunt homini ⁊ non aīe rōnali: ⁊ tn̄ non inſunt materie: igitur. Et ſimiliter multa ſunt accn̄a q̄ attribuūtur toti ⁊ nulli parti eſſentiali eius: igit̄. Illis eſt dicēdum ꝙ poſtq̄ ꝓbatum eſt ab eis ꝙ relatio ſit res diſtincta realiter a ſubſtātia ⁊ qualitate. Et ꝙ totum diſtinguatur realiter a ſuis ptibꝰ ſimul ſumptis: ꝙ tunc ↄn̄a bene valebit. Sed ante illius ꝓbationem non ſcirent

dare inſtātiaʒ: loquendo de accidentibus realibus. Et ↄtra illos ſupponit̄ ꝓbādum ꝙ relatio non diſtinguit̄ a re abſoluta: ſicut videbitur in metaphiſica. ¶ Iſtis ſuppoſitis ponit̄ ↄcluſio reſponſiua ad queſitum ſcd̄ʒ ſcd̄am opinionem que ꝓ nunc tenenda eſt.

Concluſio reſponſiua. ¶ Una ⁊ eadem q̄litas manet in genito que prius fuit in corrupto.

ptʒ p̄mo auctoritatibꝰ p. quaꝝ p̄ma talis ē. Nā dicit p. ſi in trāſmutabilibus maneat aliqua paſſio in genito que prius fuit in corrupto: nihilominus tamen eſt generatio ſimpliciter. ¶ Secunda: q2 d. phūs ſcd̄o huius ꝙ in habētibus ſymbolum eſt facilior trāſitus: q2 facilius eſt corrumpere vnuʒ q̄ duo: ergo videtur eſſe de mente p. ꝙ in trāſmutatōe elementoꝝ ſymbolizātiuʒ non corrumpitur qualitas ſymbola. Et ſic patet ꝙ falſum dicunt alij dicendo ꝙ ibi eſt facilior trāſitus: q2 fit cū vna contrarietate: ſed tamen due qualitates corrumpunt̄: cuʒ expreſſe p. dicat: ꝙ ideo eſt facilior tranſitus: q2 faciliꝰ eſt corrumpere vnum q̄ plura. Etiā cauſa illoꝝ nō valeret ad ꝓbādum ꝙ eſſet facilior trāſitus. ¶ Aliter ꝓbatur ↄcluſio rōne: q2 ſi huiōi qualitas ſymbola corrūperet̄: vel ergo corrūperetur a ſuo cōtrario: ſed hoc nō q2 ip̄a non habet ↄtrariū in elemento: cuius qualitas eſt ſymbola. Uel corrumpitur ad corruptōeʒ ſui ſubiecti: ſed hoc non: q2 vt iam oſtenſum eſt ſubiectum eius eſt materia p̄ma: que eſt ingenerabilis ⁊ incorruptibilis vt ptʒ p̄mo phiſi. Nec corrumpit̄ ad corruptōeʒ ſui ↄſeruātis: q2 p̄ma cauſa ↄſeruās ſemꝑ manet. ¶ Secūdo ſic: ſi qualitates diſponentes materiā rei corrūpende ad gn̄atōem noue forme corrumpent̄ cuʒ forma rei corrumpēde: querit̄ q̄d educat formā generādā ex materia ſiue cauſat eam in materia. Non pōt dici ꝙ nihil cum ab illo qd̄ nihil eſt nihil fit: tanq̄ a cauſa efficiēte p̄ncipali. Nec pōt dici ſcd̄m ꝙ fit ab agente extrinſeco: q2 hoc nō pōt naturalr̄ educere formā ſbalē de poten̄a materie: niſi per qualitates ip̄i materie introductas. Nec pōt dici ꝙ ip̄a qualitas que corrumpit̄ cauſat formā ſubſtātialem: q2 illa qualitas ſcd̄ʒ aduerſarios corrumpit̄ cum forma abijcienda: ⁊ corruptō illa p̄cedit generationem forme ſubſtātialis introducende: ergo cum ip̄a non eſt in materia ip̄a nō educit formā ſubſtātialem de materia.

Dubitatur. Utrum ideʒ effectus in numero a plurium agentium quolibet generari poſſit:

vt puta ſi a generat̄ a b: vtrum poſſit generari a c. Et videt̄ ꝙ ſic: q2 agentia dicunt̄ ſimul ꝓducere eundem effectuʒ: ſcʒ ignem igit̄. ¶ Secundo ſic: eadem qualitas in numero pōt a pluribus agentibus in numero ꝓduci: igit̄ Antecedens ptʒ: q2 aqua frigida diuerſis ignibus applicari pōt: ⁊ ſi aliquo tp̄e vni igni applicet̄: vna qualitas generatur: ⁊ ſi eodeʒ tp̄e alteri igni applicata fuiſſet: eadem qualitas ab illo generata fuiſſet. ¶ Tertio ſic: dato vno ligno: ex illo ab agentibus pluribus pōt generari ignis: igitur. ¶ Quarto ſic: ſi ouū galline poneretur ſub vna gallina: ex eo generaret̄ gallina. Similiter ſi poneret̄ ſub alia gallina: ex eodem eadē fuiſſet genita: cum ibi ſit idem ſemen qd̄ eſt p̄ncipale agēs. ¶ Quinto ſic: ideʒ cadauer in numero pōt fieri a forte ⁊ a platone: igit̄. ¶ Sexto ſic: a diuerſis hoībus poteſt idem ↄceptus in numero ꝓduci: igit̄. ¶ Septimo ſic: a diuerſis agentibus ſm ſpēm pōt idem effectus ſʒ ſpeciem ꝓduci: ergo a diuerſis agentibus numero poteſt idem effectus numero ꝓduci: ↄn̄a ptʒ ꝑ ſimile. ¶ Octauo ſic. oēs cauſe agentes alie a p̄ma cauſa ſunt cauſe inſtrumentales: ergo ꝓpter eoꝝ diuerſitatem non debēt effectus numero diuerſificari: ↄn̄a ptʒ: q2 ꝓpter diuerſitatem inſtrumentoꝝ fabri non diuerſificātur effectꝰ p̄ncipales fabri. ¶ Nono ſic: ex eiſdeʒ lignis a diuerſis agentibus pōt fieri eadem domus: igitur. ¶ In oppoſitum arguit̄: q2 ex alia ⁊ alia diſpoſitione materie in numero: fit alius ⁊ alius effectus in numero: ſed a diuerſis agentibus fit alia ⁊ alia diſpoſitio in numero: igitur fit alius ⁊ alius effectus in numero. ¶ Secūdo ſic: ſi ſic ſequeretur ꝙ idem effectus poſſet bis generari: ↄn̄s videtur eſſe impoſſibile: igit̄ ⁊ an̄s. ↄn̄a ptʒ: q2 ſi vnus effectus poſſet ꝓduci a pluribus: ꝓducat̄ tunc ab vno: ⁊ ꝑ hoc ꝙ ab vno ꝓducit̄ non gn̄at̄ in potentia in alio: igitur etiā pōt ꝓduci ab alio: ⁊ ꝑ ↄn̄s bis ꝓduci pōt. ¶ Tertio ſic: commentator. viij. metaphiſice cōmēto. xij. dicit: ꝙ diuerſitas effectuū eſt ꝓpter diuerſitatē materie ⁊ motoris ſiue agentis: igit̄. ¶ Pro ſolutōne dubij eſt aduertendum: ꝙ ex diuerſis cauſis intrinſecis nunq̄ pōt cauſari vnus ⁊ idem effectus in numero: q2 ad diuerſitatem ptium eſſentialium effectuū ſequitur diuerſitas eſſentialis ip̄oꝝ effectuū: ergo ſi materie et forme que ſunt ptes eſſentiales ſunt diuerſe: effectus ſunt diuerſi: ⁊ ſic ex cauſis intrinſecis diuerſis totalibus in eodem genere cauſe ↄcurrentibus non fit idem effectus: nec pōt fieri idem effectus: niſi ille cauſe totales fiant ptiales: ſed ipſis manentibꝰ totalibus nō pōt fieri. Sed loquendo de cauſis efficientibus dicunt quidam: ꝙ nullus vnus ⁊ idem effectus a diuerſis cauſis efficientibus totalibus pōt cauſari: ⁊ mouent̄ rōnibꝰ poſt oppoſitum. ¶ Et ad quatuor p̄mas rōnes ante oppoſitum dicunt: ꝙ non cauſatur vnus ⁊ idem effectus in numero: ſed idem in ſpē. ¶ Ad quintā dicunt ꝙ fortes ⁊ plato non ſunt cauſe influentes: ſed ſunt cauſe occaſionales ſiue applicātes actiua paſſiuis. ¶ Ad ſextā dicunt ſicut ad quatuor p̄ma argumenta. ¶ Ad. vij. dicunt negādo ↄn̄am: q2 non eſt ſimile. ¶ Ad. viij. dicūt ꝙ cauſe agentes alie a p̄ma cauſa non ſunt pure inſtrumentales: ſed cum hoc dicūtur principales pticulares. ¶ Ad nonā d2 ꝙ illa non ſunt agētia influentia: ſed ſolum applicantia actiua paſſiuis: ſiue mouentia corpa ſm locum. ¶ Contra tamen iſtos arguitur: q2 oē agēs approximatum paſſo pōt cauſare oēm formā ꝓducibilem in paſſum que poterit eſſe eiuſdem ſpēi cuʒ forma eius: cum non videtur maior ratio quare eſſet ꝓductiuum magis vnius forme q̄ alterius. Similiter omne ꝓductiuum rerum alicuius ſpēi pōt ꝓducere oīs res ꝓducibiles que poterunt eſſe eiuſdem ſpēi: cum nō videtur maior ratio quare magis poſſet ꝓducere vnam rem ꝓducibilem eiuſdem ſpēi cum eo q̄ aliam rem ꝓducibilem eiuſdem ſpēi: ergo ille effectus qui pōt ꝓduci ab vno agente quod eſt eiuſdem ſpēi: pōt ꝓduci ab alio agente eiuſdem ſpēi. Etiam ſequeretur ꝙ agens naturale approximatum paſſo ⁊ non impeditum: non ageret in paſſum. conſequens eſt falſum igitur ⁊ antecedens: conſequentia patet: q2 ſi ſic eſſet tunc vnum agens naturale certi numeri effectus ꝓduceret: iſto autem numero completo: applicetur ip̄ſuʒ agens ad paſſum: tunc ipſum non poſſet ꝓducere effectum ꝓducibilem ab illo agente ex quo ſuorum effectuum numerus eſſet completus in tali ſpē. Ideo dimiſſa p̄ma opinione aliter dicendum eſt ad dubium de cauſis efficiētibus. Primo ꝙ eſt magna diuerſitas inter iſtas duas propoſitiones ſm rigorem logice: idem effectus in numero poteſt a pluribus agentibus produci: vel poteſt a plurium agentium quolibet produci: ⁊ inter iſtam: idem effectus in numero a pluribus agentibus ſiue a plurium agentium quolibet pōt ꝓduci: q2 vna eſt falſa: cum ſua de ineſſe penes quam debet attendi veritas eius ē impoſſibilis: loquendo de cauſis effectiuis to

talibus ⁊ ptialibus: ⁊ non loquēdo de totalibus quaꝝ
vna eſt vlis ⁊ alia pticularis: q2 totale agens pticula-
re eſt: qđ pducit aliquē effectū non ɔcurrente aliquo a
gente pticulari totali: mō non ē poſſibile q̄ ſint plura
agentia totalia pticularia: ſ3 poſſunt eſſe plura quoꝝ
vnū eſt vle ⁊ aliud pticulare. Alia tamē ppō ſc3 q̄ idē
effectus a pluribus agentibus ſiue a pluri ū agentium
quolibet pōt pduci eſt vera: cu3 illa de ineſſe vel ille de
ineſſe penes quam vel quas attendit vitas eius ſunt
poſſibiles: ſc3 hoc pducit ab iſta cā: mō quelibet talis
eſt poſſibilis. ¶ S3 tunc reſtat dubitatio an ille effect⁹
qui pducit ab vno agēte poſſet pduci ab alio. Ad hoc
dr̄ pmo de effectibus q̄ ſunt ſubſtātie complete: q̄ ſi eſt
ſermo de poſſibilitate naturali q̄ ſemp vel frequenter
reducit ad actum: q̄ nō: q2 raro euenit q̄ materia que
erat ps vnius agētis poſtea fiat ps ſeminis eius: ⁊ cō-
ſequenter ps eſſentialis geniti ab eo: ita q̄ fiat ps alte
rius agentis ⁊ poſt ſeminis ei⁹ ⁊ ɔſequenter ps eſſen-
tialis geniti ab eo. Sed loquendo de poſſibilitate dei
⁊ poſſibilitate naturali: q̄ non ſemp vel frequenter re
ducit ad actum dr̄ q̄ ſic. Etiā videmus q̄ vnus ⁊ idē ci
bus diuerſoꝝ pōt eſſe nutrimentum: ⁊ ſi fiat nutrimen
tum vnius: tota materia illius nutrimenti pōt fieri to
ta materia ſeminis eius: ⁊ tota materia ſeminis pt̄ fie
ri tota materia geniti ab eo: ⁊ cū illud idē nutrimentū
pōt eſſe nutrimentū alterius: ⁊ tota materia nutrimē-
ti potuit fieri tota materia ſeminis illius: ⁊ p ɔñs tota
materia ſeminis illi⁹ tota materia generāti ab eo: ſic
videt q̄ ex pte materie non eſt defectus: nec etiā ex pte
formaꝝ agentiū: q2 vna forma ē tāte actiuitatis ⁊ vtut
ſicut alia: ergo quēcūq3 effectū pōt vna pducere: etia3
⁊ alia. ¶ De accñtib⁹ vo dr̄ q̄ vnū ⁊ idē accñs ſiue effe-
ctus q̄ eſt accñs a diuerſis cauſis agētibus pt̄ pduci: ſ3
nunq̄ veꝝ eſt qđ pducat a diuerſis agētibus: quoꝝ qđ
libet eſt totale ſm modū pus dictu3. Poſſibile tñ eſt q̄
vnū ⁊ idē in numero pducat a plurib⁹ agētib⁹ pticula
ribus: quoꝝ qđlibet eſt ſufficiens ſolitarie pducere ta
lem effectū: que tñ ſolēt dici eſſētia: p q̄to ſunt ſufficiē-
tia. Sed loquendo de cā finali: vnus ⁊ idē effect⁹ in nu
mero pt̄ fieri pp̄ter diuerſos fines: ita q̄ fit pp̄ter quē
libet illoꝝ finiū ſolitarie ſiue ſeorſu3. ¶ Et ad pmū ar
gumentū poſt oppoſitū ɔcedit: q̄ null⁹ vn⁹ ⁊ idē effect⁹
fit a diuerſis agētibus totalib⁹ ptialib⁹ nō ſeinuicē ad-
iuuātib⁹: ſed ab illis plurib⁹ pōt fieri. ¶ Ad ſcđam dr̄
negādo ɔñam: capiendo añs in iſto ſenſu q̄ idē effect⁹
a pluribus agētib⁹ vel a pluriū ⁊c. Et ad pbatōem ei⁹
dr̄ q̄ vnus ⁊ idē effectus non pōt pduci a plurib⁹ agē-
tibus totalib⁹ ptialib⁹ non ſeinuicē iuuātib⁹: tñ idem
effectus a talibus pluribus pt̄ pduci. Et cū vlteri⁹ aſſu
mitur q̄ pp̄ter hoc non gñat in potētia generādi in a-
lio: ɔcedit: cum hoc tñ bene ſtat q̄ illud eſt impotēs ge
nerare illud qđ genitū eſt cu3 nihil pt̄ gñare aliud niſi
ſit generabile: ſed poſtq̄ genitū eſt non ē amplius gña
bile p pſenti vel futuro: iō illud nō pōt generare p p-
ſenti vel futuro qđ genitū ē: ſ3 potuit illđ gñare. ¶ Ad
tertiū dr̄ ɔcedēdo auctoritatē commentatoris: cum dictū
commentatoris non eſt ɔtra prius dicta.

Ad rōnes queſtionis. ¶ Ad pmā dr̄ q̄ licz
accñs [illegible] trāſit, de ſubiecto denoīatōis in ſub
iectū denoīatōis: nō tamē trāſit de ſubiecto inheſiōis
ad ſubiectū inheſionis naturalr. Vñ accñs tranſire de
ſubiecto in ſubiectū denoīatōis: non ē aliud q̄ diuerſa
ſubiecta q̄ ſunt ſubſtātie complete ſucceſſiue denoīari
ab vna ⁊ eadē forma accidētali exñte in eodē ſubcō ſta
liter q̄ ſubcm pmo eſt ps eēntialis vnius ſubſtantie: ⁊
poſtea eſt ps eſſentialis alteri⁹ ſubſtātie. ¶ Ad ſcđam
dr̄ q̄ dupliciter pōt itelligi q̄ ſubcm gñationis ſit ens
in actu. vel in actu entitatiuo: ita q̄ ſit actu ens ſit ɔce
ditur: nec hoc ē ɔtra Ariſ. vl' in actu formali: q̄ actus eſt
ps eſſentialis realiter materie inherēs: ⁊ ſic negatur
ɔña: vel in actu p formā accidentalē ſibi realiter inhe-
rentē: ⁊ ſic ɔcedit ɔña: nec iſtud eſt ɔtra p. ſc3 q̄ mate-
ria ſit in actu p formā accidentalē: ſed ē ɔtra p. q̄ ſit in
actu p formā ſubſtātialē. ¶ Ad tertiā dr̄ negādo ɔñam
q2 p. p ſubcm ſenſibile intelligit ſubſtātiā completa3 ⁊
pfectā: mō materia q̄litate ſenſibili informata non eſt
ens completū ⁊ pfectū p ſe exñs. ¶ Ad q̄rtā dr̄ q̄ duplr
pōt intelligi q̄ ſubſtātia non eſt pōr accidente: vno mō
via gñatōis ⁊ ſm tp̄s: ⁊ ſic aliqua ſubſtātia non ē pōr
accidente: cum aliq̄ poſterius incipit eſſe: q̄ aliqđ acci-
dens: vel pns incipiebat eſſe via pfectōis: ⁊ iſto modo
ſubſtātia non ē poſterior accidente: ſ3 pōr ⁊ hoc voluit
p. vij. metaphiſice. ¶ Ad. v. dr̄ negādo ɔſequētiā quia
illa qualitas non ſemp ſtabit naturalr̄ in materia que
eſt ps aeris vel ignis: cū illa materia aliquando ſtabit
ſub aliis formis ſubſtātialibus: ⁊ tūc illa qualitas re-
mouebit. ¶ Ad ſextā dr̄ negādo ɔſequētiā. Et ad ip̄ro-
batōem dr̄ negādo q̄ calor q̄ eſt in cadauere ⁊ pus fuit
in aīali diſponat ad putrefactōem: cu3 putrefactio fiat
a calore extrinſeco ⁊ circūſtante: vt habet quarto me-
theoroꝝ. Aliter ad ip̄robatōe3 dr̄ q̄ non ē incōueniens
q̄ idē calor pmo exiſtēs cū vna forma ſubſtātiali a pu-
trefactōe pſeruet: ⁊ tamen exiſtēs cū alia forma ſubſtā
tiali p⁹ modū diſponat ad putrefactōem: cū illa diuer-
ſitas effectuū pueniat pp̄ter diuerſitatem formaꝝ ſub-
ſtātialiū: cū q̄b⁹ ſucceſſiue calor ille exiſtit. ¶ Ad ſepti-
mā dr̄ diſtinguēdo ɔſequēs: vel capiendo calefactōem
p eñs motu ſucceſſiuo: p quē acq̄rit caliditas ſiue ſub
iectū denoīatōis illius motus ſit ens completu3 ⁊ p ſe
exiſtens: manens idē ante trāſmutōem ⁊ poſt trāſmu-
tationē ſiue non: ⁊ ſic ɔcedit: vel capiendo calefactio-
nē ppe p motu ppe dicto: cuius ſubcm ē hoc aliq̄d
manēs vnū ⁊ idē an trāſmutatōe3 ⁊ p⁹ trāſmutatōe3: ⁊
ſic negat ɔña. Et ad pbatōe3 ei⁹ dr̄ negādo ɔſequētiā
¶ Ad octauā dr̄ negādo minorē: ⁊ ad pbatiōem ei⁹ dr̄
negādo ɔſequētiā: q2 agens ex ſua natura tale ē: ⁊ etiā
gradus vltimo pducti tales ſunt q̄ illi grad⁹ poſſunt
remoueri ante alios ⁊ q̄ vltim⁹ pt̄ remoueri: aliis ma
nentib⁹. ¶ Ad. ix. dr̄ q̄ duplr pt̄ intelligi q̄ compoſitio
ſecunda pcedat pmā: vel via generatōis ⁊ ſ3 tp̄s: ⁊ ſic
aliqua compoſitio ſcđa aliquā cōpōnem pmā bene p-
cedit: ita q̄ non op3 q̄ ſi in aliquo ſit cōpō pma: ⁊ etia3
compō ſcđa: q̄ illa cōpō pma pcedat illam cōpōnem
ſcđam tp̄e: vel q̄ ſimul inceperūt: ⁊ q̄ tamē cōpō pma
ſit pōr natura. Alio mō q̄ ſit pōr via pfectōis: ⁊ ſic cō-
poſitio pma pcedit cōpōem ſcđa3 in eodē cōpoſito: q2
forma ſubſtātialis ⁊ materia q̄ cōponūtur adinuicem
cōpōne pma ſunt pfectiores materia ⁊ forma acciden-
tali que cōponūtur adinuicem cōpōne ſcđa: ex quo for
ma ſubſtātialis eſt pfectior accidentali.

De augmentatione. ¶ Iſtud eſt ſcđ3 ca. hu
ius ſcđi tractatus in quo p. determīat de augmētatiōe
⁊ diminutōe. Et diuidit iſtud ca. in quinq3 ptes: q̄ vide-
bunt in pceſſu. Dicit ergo pmo ſic: q̄ dicendū eſt de au
gmentatōe quō fiat: ⁊ quō differt a generatōe ⁊ altera
tione: ⁊ quō vnūq̄dq3 qđ augmentat: augmētat: ⁊ illđ
qđ diminuit: diminuit. T. Scrutantiū natura. ¶ Hic
p. mouet vnā q̄ſtionē quā termīat in pma pte capituli
⁊ eſt talis: quō augmentatio ⁊ diminutio differunt ab
aliis motib⁹. Vñ in pp̄oſito nō capit augmētatio p in
tēſione q̄litatiſ: nec vt attribuit q̄titati diſcrete q̄ nō ē
ɔtinua: nec capit p rarefactiōe nec p appōe ſilis cum
ſili ſine altercratōe: ſic aq̄ dr̄ augeri quādo ſibi appo-
nit alia aq̄: nec capit p appōne diſſilis qđ per alteratio-

nē ſit ſile illi cui apponit ipō exiſtente inalato: ſicut
ignis augmentatur per appōne3 combuſtibilium: ſed
capitur p appōne diſſimilis ad aliquod aīatum qđ per
actionem aīe ɔuertit in ſubſtātiā eius: ſic q̄ p aduentū
illius aīatum augmentat ⁊ pōt ſic deſcribi. Augmen- *Diffinitio augmētatōis*
tatio eſt mutatio p quā plus nutrimēti ɔuertit in ſub-
ſtātiā aliti q̄ deꝑditum ſit ab aīa mediāte calore natu
rali vt viuens ſuam debita3 q̄titatem attingat. Et ad
augmentatōem iſto mō captā plures motus ɔcurrunt
pmo ibi ɔcurrit corruptio nutrimēti qua forma ſubſtā
tialis nutrimenti abiicit. Etiā ibi ɔcurrit gñatō ſubſtā
tialis ptialis qua materia nutrimēti trāmutat vt ſtet
ſub forma viuentis vel ſub forma ptiali ſimili cum for
ma viuentis. Etiā ibi ɔcurrit alteratio: ex quo nutrimē
tum pus eſt diſſimile: ⁊ p alteratōem fit ſimile. Etiam
ibi ɔcurrit loci mutatio: q2 nutrimentū applicat nutri
bili: ⁊ etiā poſt alteratōem mouet localiter ad ſinglas
ptes viuentis. T. Oñ ex hoc. ¶ Hic p. ſoluit queſtio
nem iam motā dī. q̄ augmentatio ⁊ diminutio ex pte
terminoꝝ diſtinguūtur ab aliis motibus: q2 augmēta-
tio eſt mutatio ſm q̄titatem: ⁊ pp̄terea mutat rñſio p
terminos de genere q̄titatis ad queſtionem factā p q̄-
ſitiuū pdicamenti q̄titatis: de termino ſubſtātiā ſigni
cāte. Alteratio vo eſt ad qualitatem: ex quo eſt ſ3 paſ
ſiones: gñatio aūt ⁊ corruptio ad ſubſtātiā: loci muta-
tio vo ad vbi: mō iſti termini diſtinguūtur: ergo mot⁹
ad illos terminos diſtinguuntur. T. Aut ⁊ motus.
¶ Hic p. ſcđo oñdit q̄ ille trāmutatōes differūt penes
diuerſos modos trāſmutādi: p2 qđ generatur, aut al-
teratur: ſiue corrumpitur non op3 mutare locu3 nec ſe-
cundum totum nec ſcđm ptem: ſed illud qđ augmenta
tur vel diminuitur mutat locum: ſaltem ſcđm ptē. Si-
militer in motu locali recto illud qđ tali motu mouet:
mutat locum ſcđm ſe totum: ſed illud q̄ auget non niſi
ſi illud etiā moueatur motu locali recto: q̄ tñ non op3
nec ad augmentationem req̄ritur. Similiter illud qđ
mouetur motu circulari: retinet eundem locum totalē
ſic q̄ non h3 aliq̄n maiore3 ⁊ aliq̄n minorē: ſed illđ qđ
mutatur habet aliq̄n maiorē locum ⁊ aliq̄n minorem.
T. Circa q̄d aūt. ¶ Hec ē ſcđa ps huius capituli: in q̄
phūs mouet talem queſtionem: nam ex quo augmen-
tatio ⁊ diminutio ſunt mutatōes ſcđ3 magnitudinem
vt pt3 ex queſtione pcedenti: queritur de illo ex quo fit
augmentatio: vtꝝ illud ſit actu corporeū: vel potentia
tñ corporeū: ⁊ actu incorporeū. Et ſi illud ſit potentia
corporeū: vtꝝ illud ſit ab oñi corpe ſeparatū: vel ſit in
aliquo corpe: ſepabili tñ ab eo. T. Aut impoſſibile.
Cōclusio .i. ¶ Hic p. rñdit ad queſtionem p tres ɔcluſiones. Qua-
rum pma ē. Augmentatio non fit ex potētia corpeo ab
oñi corpe ſepato. pt3: q2 ſi ſic tunc eſſet indiuiſibile ſi-
cut punctus: ⁊ ex ipſo nihil fieret maius. Etiā ſequere
tur q̄ nō eſſ3 in loco: nec p ſe nec p accñs. ɔñs eſt falſu3
q2 illud ex quo aliq̄d gñat eſt in loco. ɔña pt3: q2 ſi ſic
eſſet indiuiſibile: ergo non eſſ3 in loco. Nec etia3 in va
cuo: cum non eſt ponendū vacuū vt patuit quarto phi.
Conclusio .ij T. Sed ſi in aliquo. ¶ Scđa ɔcluſio eſt q̄ augmēta-
tio non fit ex incorpeo incluſo in aliquo corpe ſepabili
tñ ab eo: pbat p. tribus rōnibus. Quaꝝ pma ē: q2 tunc
ſequeretur q̄ gñatio non eſſet ex aliquo corpeo: qđ ta-
men falſum eſt: igit. ɔña pt3: q2 augmentatio fit cum p
tiali gñatōe: ⁊ ſic hmōi gñatio fieret ex materia extra
cta a corpe: in quo pus erat ſine corruptiōe illi⁹ corpis
ex quo materia illa non erat aliq̄d eius: ⁊ cum ipa ſit i
corpea ⁊ ex ipa fiat gñatio: ſeq̄tur ppoſitū. T. Infini
tas eñi nihil. ¶ Scđa rō eſt: q2 qua rōne in vno corpe
poſſ3 eſſe vna talis materia eadē rōne infinite: cū ma
teria ſecluſa q̄titate nullum occupat locum: ⁊ p ɔñs ni
hil phibet ex vno corpe infinita gñari: q̄ videt incon
ueniens: igit. T. Amplius neq3. ¶ Tertia rō eſt: q2 ſi
ſic ſequeret q̄ gñatio nihil aliud eſſet q̄ extractio vni⁹
ab alio ipſo manēte ⁊ non trāſmutato: qđ eſt ɔtra ſen-
ſum: q2 nō appet aer ſic gñari ex aqua ſc3 q̄ aer exeat
de aqua ⁊ q̄ aqua remaneat: cum videt aqua corrūpi.
T. Melius igit. ¶ Hic p. ponit tertiā ɔcluſiōe3 que *Conclusio .iij.*
talis ē: q̄ augmētatio fit ex actu corpeo: ſic q̄ illud qđ
augmentat eſt actu q̄tum: ⁊ illud ex quo augmentat ē
actu q̄tum pt3: q2 augmentatio non fit ex incorpeo: er
go fit ex corpeo. Hāc aūt ɔcluſionē tāgit p. ſub iſtis v-
bis: q̄ melius ē dicere q̄ in oībus rebus augmentabi-
libus materia ex qua fit augmentatio eſt inſepata a q̄
litate ⁊ q̄titate ⁊ q̄ illa materia ē vna ⁊ eadē numero
ſed alia rōne dr̄ ſubiectum gñatōis: ⁊ alia rōne ſubie-
ctum augmentatōis. Ex iſto textu pt3 manifeſte q̄ ma
net vna ⁊ eadē q̄titas materie in nutrito q̄ fuit in nu-
trimento: aliter qñ materia nutrimenti aduenerit nu
trito: eſſet corpea in potentia: ⁊ actu incorpea: cui⁹ op
poſitum patuit ex cōcluſione pcedenti. Et ſubdit p. q̄
puncta ⁊ linee non ſunt materia augmentatōis: ſicut
plato dicit vt ſibi imponit: q2 corpus non ē diuiſibile
in pūcta vt alibi pbatū eſt. Alterius ſubiūgit p. q̄ ma *Materia nunq̄ eſt ſine paſſionibus ⁊ forma*
terie nunq̄ eſt ſine paſſionib⁹ ⁊ ſine forma. T. Gñat
igit ſimpliciter. Scđa rō eſt: illud qđ gñat: gñat ex ali
quo puta ex materia q̄ ſp ē alicui⁹ corpis ſenſibilis: et
p ɔñs ē corpea: ⁊ cū ex illo eodē fiat augmentatio: ſeq̄t
q̄ augmentatio fit ex actu q̄to. T. Amplius autem.
¶ Tertia rō eſt: ſi fieret augmentatio ex incorpeo: tunc
ipa non fieret p additamentū magnitudīs ad magni-
tudinē: qđ tñ falſu3 ē: cū alias p augmentōe3 nihil au-
gmentaret: igit augmentatio fit ex actu corporeo.

Suſcipiendū itaq3 ¶ Hec eſt tertia ps hu-
ius capituli: in qua p. mouet tertia3 q̄ſtionē q̄ talis eſt:
vtꝝ poſſibile ſit aliq̄d augmentari. Circa iſtā q̄ſtione3
pmittit phūs duas ſuppōnes de mō augmentatōnis.
Prima ē q̄ eius qđ auget q̄lib3 ps auget: ⁊ eius quod
diminuit quelibet ps diminuit. Scđa q̄ augmentatio
fit ex aliquo corpeo adueniente ſc3 alimēto: ⁊ diminu-
tio fit aliquo corpeo recedente. T. Neceſſe aūt vtiq3.
¶ Hic p. pbat q̄ īpoſſibile ē aliq̄d augeri: ⁊ hoc ſic. Si
aliq̄d augeret: vel hoc eſſet adueniente aliquo corpeo
vel incorpeo: ſed vtrūq3 eoꝝ ē impoſſibile: g̃ augmēta-
tio ē impoſſibilis. Minor pat3: pmo q̄ nō aduenit cor
poreū: q2 oporteret illđ corporeū penetrare totū corp⁹
qđ auget: aliter non q̄libet ps aucti augeret: qđ eſt cō
tra ſuppoſitū: ſ3 talis penetratio ē impoſſibilis: vt pe3
q̄rto phiſicoꝝ: igit augmentatio non fit adueniente a-
liquo corpeo: nec etia3 fit aduenīēte aliquo incorpeo: q2
materia augmētatōis nō ē ſepata a magnitudīe T.
Sed neq3 ſic ɔtingit. ¶ Hic p. ponit ſolutōe3 antiquoꝝ
ad hāc rōne3 dicētiū: q̄ bñ fit augmētatio nullo extrin
ſeco aduenīēte: ſicut ſi ex aq̄ fieret aer: q̄ p rarefactōem
fit maior: ⁊ tñ ibi nō ē penetratio dimēſionū: cū nullu3
corp⁹ extrinſecū adueniat. T. Nō ē aūt. ¶ P. hic ɔtra
dictā ſolutōem arguit duab⁹ rōib⁹. Prima q2 in dicta
trāſmutatiōe nihil ppe auget: ſed ibi ē gñatio ſimplr
⁊ corruptio ſimplr: aer eñ nō auget ſ3 gñat. Silr aqua
nō diminuit: ſ3 corrūpit: nec etiā auget. aliq̄d cōe his
cū illud qđ ē cōe his nō ē ens p ſe exiſtens: q̄ req̄rit ad
hoc qđ ſit ſubiectū augmentatōnis. T. Hec aūt tria
¶ Hic p. p ſcđa rōe ſupponit tria: quoꝝ pmū eſt: q̄ ei⁹
quod auget quelibet ps auget. Scđm eſt: q̄ augmēta-
tio fit adueniente aliquo extrinſeco. Tertiū eſt: q̄ illđ
qđ auget manet vnū ⁊ ide3 ante trāſmutationē ⁊ poſt
Iſtis ſuppoſitis arguit ſic p. In gñatōe ⁊ corruptione
ſimplr non manet hoc aliq̄d: ſed cum aliq̄d auget vel
diminuit manet idem hoc aliq̄d: g̃ pdicta trāſmutatio

quādo fiebat ex aqua aer cū nō manet ibi idem ante et poſt non eſt augmentatio. ✝.Quereret autē. ¶ Hec eſt quarta ps capituli in qua p. mouet quartā queſtionem que talis eſt: quid eſt illud quod augetur: ſcȝ vtrū cibus adueniēs augeatur: aut corpus cui aduenit: aut totum aggregatum: videtur enim ꝙ totum augeatur qꝛ vtrūqꝫ per alterū ſibi ꝯiunctū efficitur maius: ſicut patȝ de vino cui miſcet̃ aqua. ✝.Aut q̄n q̄dē. ¶ Hic p. rn̄det ad queſtionē dicens: ꝙ corpus aīatū cui aduenit cibus ſiue nutrimentum augmentatur: ꝓbat p. quatuor rōnibus. Prima ē qꝛ illud qđ augetur manet vnum ⁊ idem ante ⁊ poſt: vt patȝ per ſuppōnem prius dictā: ſed hoc eſt corpus aīatum ⁊ non cibus ſiue nutrimentū: ergo corpus aīatū augmentatur. Et ꝯfirmat̃ per ſimile. Nā ſi gutta aque ponatur in vitro pleno vini: non dr̃ aqua augeri: ſed corrumpi: ſed vinum dr̃ augmentari impropꝛie capiendo augmentationē: ex quo manet idem ante ⁊ poſt ergo ſimiliter aīatum qđ manet idem dr̃ augeri. ✝.Similiter autem. ¶ Secūda ratio eſt: in alteratione q̄n caro caleſit aut frigeſit: dicimus carnem que manet alterari ⁊ non paſſionē ſiue qualitatem: ergo ſimiliter caro que manet augmentatur ⁊ non cibus ſiue nutrimentū igitur. ✝.Quō aūt ¶ Tertia rō eſt: illud augmētatur in quo eſt p̄mū mouens ſiue p̄ncipale alterās: ſed hoc eſt corpus aīatum in quo eſt aīa ⁊ calor naturalis: ⁊ non cibus ſiue nutrimentum: igitur. ✝.Om̄i ⁊ ingrediens. Quarta rō ē illud qđ aduenit alteri nō augetur: ſed illud cui aliq̄d aduenit: cum augmētatio debeat fieri aliquo adueniēte: ſed cibus aduenit corpi ⁊ ingreditur ipſum corp⁹ ⁊ nō ecōtra: igit̃ corpus aīatū augmentat̃ ⁊ nō cib⁹. Si tñ de cibo aliq̄d ꝯuerteretur in fumū vel ſpiritū: nō eēt ex eo augmētatio: ſed gn̄atio fumi vel ſpūs. Solū eniȝ ex illo cibo eſt augmentatio q̄ ꝯuertit̃ in ſubſtātiā nutrimenti. ✝.Om̄ aūt queſituȝ. ¶ Hic p. poſtq̄ diſputatiue determinauit de augmentatōe: determinat vītatem ꝓmittens aliquas ꝯditōem ad augmentatōem requiſitas. Prima eſt ꝙ illius qđ auget̃ quelibet ps augetur: ⁊ illius qđ diminuit̃ quelibet ps diminuit̃. Secunda eſt ꝙ illud qđ augmentatur manet vnum ⁊ idē ante augmentatōem ⁊ poſt augmentationem. Tertia eſt ꝙ augmentatio fit adueniente aliquo extrinſeco. Quarta eſt ꝙ non opȝ ponere vacuū ad hoc qđ fiat augmentatio. Quinta eſt ꝙ non opȝ ꝙ fiat penetratio dimenſionū. Sexta eſt ꝙ augmentatio non fit aliquo incorporeo adueniente. ✝.Suſcipiēda vtiqꝫ. ¶ Hic p. ſuppoſitis ꝯditōibus ad augmentatōem req̄ſitis: declarat modum per quem fit augmentatio ex pte illius qđ auget̃: dicens ꝙ ptes etherogenee augmentātur ꝑ hoc ꝙ ptes homogenee augmētātur: ex quo ptes etherogenee componunt̃ ex homogeneis. Et ſubdit p. ꝙ ptes homogenee pñt dupliciter accipi ⁊ ſimiliter vnūqđqꝫ ens habens formā in materia. Uno mō ſ̄ȝ formā alio modo ſ̄m materiā: quomodo autem hoc debet intelligi videbitur in queſtionibus. ✝.Quecūqꝫ igit̃. ¶ Hic p. infert talem ꝯcluſionē: ꝙ illius qđ augetur q̄libet ps auget̃ ſ̄m formā: ⁊ non quelibet ſ̄m materiam. Probat p. duobus exemplis. Primū ſi per aliquā menſurā puta per doliū trāſiret ſemꝑ aqua: illa aqua ſemper maneret eadē ſ̄m ſpēm ⁊ figurā: cum ſemper ptes ſint eiuſdem ſpēi ſubſtātie: ⁊ eiuſdem ſpēi figure: ſȝ nō eſt eadem ſ̄m materiā: hoc eſt ſ̄m idētitatem ſimpliciter. Aliud exemplum eſt de etherogeneis: qꝛ illa manent ſemper ſ̄m eandem ſpēm figure: licet aliq̄d adueniat ⁊ aliq̄d defluat ꝓpter qđ non ſaluatur idētitas totalis: ſed tñ vt dicit p. ex quo figure ſunt nobis notiores q̄ꝫ in homogeneis: ideo magis notuȝ: eſt ꝙ tales ptes maneāt eedem ſ̄m ſpēm. Et ſubdit p. ꝙ inter ptes ſ̄m formā: quedā ſunt manifeſte ⁊ quedā occulte. Manifeſte dr̄r que habēt opatōes extrinſequas nobis apparentes vt manus oculus ⁊c̄. Sed occulte ſunt q̄ nō habent opatōes extrinſecas nobis apparentes: cuiuſmodi eſt caro. ✝.Maius aūt totum. ¶ Hic p. oſtendit quomodo nutrimentum ſe habet ad illud qđ augetur d. ꝙ corpus aīatum fit maius adueniente nutrimēto ꝯtrario vel diſſimili: quod ꝑ digeſtionē alteratur ⁊ tādem in ſubſtātiam viuentis trāſmutat̃. Illud enim de nutrimēto quod aduenit carni: trāſmutatur in carnem: ⁊ illđ qđ aduenit oſſi: in os: ⁊ ſic de alijs. Ex quo patȝ ꝙ illud quod auget̃: auget̃ a quodāmodo: ſimili: ⁊ quodāmodo diſſimili ⁊ poſtea facto ſimili. Et ſubdit p. ꝙ anteq̄ꝫ corpus augeatur: cibus eſt in potentia illđ ⁊ actu aliud. Materia enim nutrimenti p̄mo ſtat ſub alia forma ſubſtātiali: ſcȝ ſub forma nutrimēti abijciēda: ⁊ poſtea illa eadem materia ſtat ſub forma nutriti ⁊ ſic nutrimentuȝ eſt in potentia ad tale: quale eſt illđ ꝙ nutrit̃ in actu: hoc eſt materia nutrimēti eſt in potētia diſtāte ab actu: vt informet̃ ꝑ formā ſubſtātialem ꝑ quā informat̃ materia illius q̄ nutrit̃: vel vt informet̃ ꝑ ſimile. ✝.Non igit̃. ¶ Hic p. remouet vnum dubiū. Crederet enim aliq̄s ꝙ ex cibo corrupto gn̄aret̃ aliq̄d ꝑ ſe ſolitarie exñs. Hoc remouet p. dicens ꝙ in augmētatōe nihil ſic gn̄at̃ ex cibo corrupto: qꝛ tunc non eſſet augmentatio ſed gn̄atio ſimpliciter ſed aliq̄d carnis aut oſſis ꝯiunctū alteri pti vt totalis caro fiat maior q̄ꝫ p̄us erat gn̄at̃: aut minor gn̄at̃ non gn̄atiōe ſubſtātie ꝑ ſe exñtis: ſȝ generatōe ſubſtātie ptialis. ✝.Quid igr̄ patiens. ¶ Hic p. oſ̄dit quō fit augmentatio ex pte ei⁹ ꝙ augetur: ⁊ ex pte cibi ſimul ꝑ duo exempla. Primū ē qꝛ cibus digeſtus miſcetur corpi quod augetur: ſicut ſi modica aqua in multo vino fundat̃ ⁊ ei ꝯmiſceat̃: ita q̄ꝫ vinuȝ diminuat̃: ⁊ aquā in ſui naturā ꝯuertat: ſic corpus aīatum nutrimentum cibi admixtū in ſui naturaȝ ꝯuertit. Driña tñ eſt: qꝛ vinū ꝑ aquā ſibi admixtā debilitatur: corpus autē aīatum per cibum in ipm̄ ꝯuerſuȝ fortificat̃. Scđm exempluȝ eſt ignis ligna ei appoſita ꝯuertit in ignem: ⁊ fit maior ⁊ fortior: ſic corpus aīatū vīrtute aīe ꝯuertit cibum in ſui ſubſtātiā. Drña tñ eſt: qꝛ ignis genitus nō ꝯtinuat̃ alteri igni ꝑ notabile tp̄s: ſȝ exalatur. Etiā ibi non eſt ꝓp̄e augmentio: ſed gn̄atio: cum ignis genitus non ꝯmiſceat̃ igni p̄cedenti ſ̄m minutas ptes: in augmentatōe v̄o aīati illud qđ gn̄at̃ cōtinuat̃ p̄cedenti: ⁊ ꝯmiſcet̃ cum eo ſ̄m minutas ptes.

✝.Quātum aūt vl̄e. ¶ Hic p. comparat augmentationem ad alias mutatōnes d. ꝙ ſicut non gn̄at̃ vl̄e: puta animal ꝙ non eſt aliud a ſingulari: ſed ipſum ſingulare: ita non auget̃ vl̄e aliud a ſingulari. ✝.Caro autem. ¶ Hic p. ſubiungit drñam inter nutritionem ⁊ augmentationē d. ꝙ ꝓ q̄to materia cibi eſt in potentia caro vel os: ſic ex ea dicit̃ fieri nutritio: ⁊ ꝓ q̄to eſt in potētia caro q̄ta: ſic ex ea dr̃ fieri augmētatio. Ex quo patȝ ꝙ nutritio eſt ꝯuerſio nutrimēti in ſubſtātiā nutriti puta in carnem vel os: ſiue per hoc nutrituȝ fiat maius ſiue non. Sed augmentatio eſt ꝯuerſio nutrimenti in ſubſtātiā nutriti plus q̄ꝫ depditum eſt: per quā nutritum fit maius. Ex iſto patȝ ꝙ oīs augmentatio eſt nutritio: ſed non ecōtra. ✝.Sed ideo nutrit̃. ¶ Hic p. infert vnū correlariū qđ eſt tale: ꝙ aīatuȝ q̄diu viuit nutritur: ita ꝙ non longo: notabili tp̄e durat ſine nutritione: ſed tñ non ſemper auget̃ vel diminuit̃: cum ꝑ lōgum ⁊ notabile tp̄s pōt aīatuȝ viuere ⁊ ꝙ tñ non plus ꝯuertat de cibo in ſui ſubſtātiā q̄ꝫ deperditum eſt. Prīa pars patet: quia q̄diu aīatum viuit videtur alimentū ſumere: ⁊ cū vita ꝯſiſtat in calido ⁊ humido: opȝ ꝙ q̄ꝫdiu viuens viuat ꝙ calor ⁊ humidum remaneant: ſed hoc non poteſt fieri niſi continue reſtauraretur humidum igit̃. Et ſubdit ꝙ idē corp⁹ nutrit̃ ⁊ auget̃: alia eſt tamen rō nutritōis ⁊ augmētatōis. ✝.Hoc aūt ſpēs ¶ Hic p. ſubdit ꝙ forma nō eſt ſine materia: ſed forma q̄ nō ē materia ē i materia: ⁊ iō forā ſȝ ꝙ materia ē purior p. fortı⁹ agere: ꝑ lapſuȝ iñ tp̄is materia fit īpura ⁊ forme actio debilitatur. Et q̄diu forma pōt cōuertere cibum tādiu corp⁹ nutrit̃: ⁊ hoc eſt q̄diu eſt vita. ¶ Similiter q̄ꝫdiu pōt ꝯuertere plus q̄ꝫ depditum ſit: tādiu auget̃ ⁊ non vltra: ſed hoc non eſt q̄diu eſt vita: qꝛ in fine ꝓpter impuritatem materie vīrtus debilitat̃ vt nō poſſit iñ ꝯuertere q̄tum eſt depditū: ⁊ tunc non fit augmentatio: ſed diminutio: lȝ fiat nutritio. Et dicit p. ꝙ eſt ſimile de vino cui pōt tanta aq̄ miſceri vt ſit valde modice actiuitatis.

Queritur. Utrū illius qđ auget̃ quelibet ps augeat̃.

¶ Et arguit̃ ꝙ non: qꝛ illius qđ auget̃ aliq̄ ps diminuit̃: ergo non q̄libet ps auget̃. añs patȝ de corpe cuius vna ps eſt paralitica ꝙ in illis ptibus auget̃ in q̄bus vīrtus non deficit: ⁊ iñ alia ps ꝓpter egritudinem diminuit̃. ¶ Scđo ſicut in nutritōe non quelibȝ ps nutritur: ergo nec in augmētatōe q̄libet ps aucti auget̃. ꝯña patȝ: qꝛ augmentatio p̄ſupponit nutritōem. Et añs patȝ qꝛ nutritio non eſt niſi reſtitutio depditi: mō non quelibet ps aucti aliq̄d pdidit: ergo nō q̄libȝ nutrit̃. ¶ Tertio ſic: qꝛ ſi ſic ſeq̄ret̃ ꝙ oporteret nutrimentū diuidi ī infinitas ptes. ꝯñs eſt falſum ⁊ impoſſibile: igit̃ ⁊ añs ꝯña patȝ: qꝛ infinite ptes ſunt in corpe augmentādo: ergo ſi q̄libet ps debet augeri opȝ ſuū nutrimētū cuilibȝ dirigi: ⁊ ꝑ ꝯñs nutrimentuȝ in infinitas partes diuidi. ¶ Quarto ſic: ſi ſic ſeq̄ret̃ ꝙ augmentatū poſt augmētatoem eſſet in duplo maius q̄ꝫ ante: ꝯñs eſt falſum et ꝯtra experientiaȝ. ꝯña patȝ: qꝛ cuilibet pti q̄ꝫtūcūqꝫ pue aliq̄d adderet̃: ſic oporteret nutrimentū applicari: ita longum latum ⁊ ꝓfunduȝ ſicut eſt corpus qđ augetur: ⁊ ꝑ ꝯñs corpus auctum poſt augmentōeȝ erit in duplo maius q̄ꝫ ante. añs patȝ: qꝛ detur ꝙ nutrimentū non ſit ita longum latum ⁊ ꝓfundum ſicut illud ꝙ auget̃: ſeq̄tur ꝙ non quelibet ps longitudinis latitudinis ⁊ profunditatis augebit̃. ¶ Quinto ſic nulla ps in aucto augetur: ergo non quelibet ps aucti augetur. añs patȝ: qꝛ nec ps que p̄fuit: cum illa non ſit maior q̄ꝫ ante: nec ps que aduenit: cum illa non fuit ante: nec aggregatuȝ ex eo qđ p̄fuit ⁊ ex eo ꝙ aduenit cuȝ illud antea nūq̄ꝫ fuit minus: nec etiā antea fuit. ¶ Sexto ſic: ps que p̄fuit nō eſt aucta: ergo non quelibet ps aucti eſt aucta. añs patȝ qꝛ illa poſt augmentatōem non eſt maior q̄ꝫ fuit añ augmentatōem. ¶ Septimo ſic: ps que aduenit nō augetur: igitur non quelibet ps aucti augetur. añs patȝ: qꝛ illa nō fuit ante. ¶ Octauo ſic: ſi ſic ſeq̄retur ꝙ eſſȝ penetratio dimenſionū ꝯña patȝ: qꝛ augmentatio fit adueniente aliquo extrinſeco modo non pōt aliqđ extrinſecū cuilibet pti aduenire: niſi ꝑ penetratōem: cuȝ alias eſſet ſolum iuxta poſitio partium. ¶ Nono ſic: oſſa aīatorū non augentātur: cum ꝓpter duriciem non poſſunt aliq̄d ſuſcipere in ſe: ergo. ¶ Decimo ſic: multe ptes defluunt per euaporatōem a calido: ſed ille ptes defluentes non augētur: cum illud qđ auget̃ debet manere vt dicit p. ergo non oēs ptes augētur. ¶ Undecimo ſic: ꝯtingit dare minimā carnem vt dicit p. p̄mo phiſicoruȝ ⁊ illa non augetur igitur. Minor patȝ: qꝛ non eſt dādū minus minimo nec equale: qꝛ tunc pari rōne quelibet alia ps augeret̃ per equale ſibi additum ⁊ ſic aīatū duplicaret̃ q̄ñcūqꝫ augmentaret̃. Nec poteſt dici ꝙ ſit maior: cum tunc poſt augmentatōem eſſet maius q̄ꝫ in duplo. ¶ Duodecimo ſic: materia eſt ps ⁊ tñ non augmentatur: cum videt̃ p. velle q̄ꝫ corpus non auget̃ ſ̄m ptes materiales: ſed formales igitur.

In oppoſitū eſt p. in ſcđo capitulo ſcđi tractat⁹ huiꝰ li. Pro ſolutiōe queſtionis.

Sciendum eſt ꝙ duplex eſt augmētatio vt ad ꝓpoſitum ſufficit: ſcȝ augmentatio ꝓp̄e dcta: ⁊ augmentatio improp̄e dicta. Augmentatio ꝓp̄e dicta fit ꝑ intus ſuſceptiōem nutrimenti: ⁊ ꝑ ꝯuerſiōem illius in maiores ptes q̄ꝫ ſint depdite: ⁊ ad hoc ꝙ talis augmētatio fiat req̄ritur ꝙ corpus viuū habeat quoſdā puos poros ad modū puorū foraminū. patȝ: qꝛ niſi ſic: ſeq̄ret̃ ꝙ in viuo non eſſet locus receptiuus nutrimenti. ꝯñs eſt falſum igitur ⁊ añs. ꝯña patȝ: qꝛ nutrimentū non diuidit corpus: cum tunc augmentatio eſſe multū doloroſa: nec etiā penetrat ipm̄: cuȝ penetratio corporū per ſe actualiter exiſtentium nō eſt naturaliter poſſibilis: ergo cum nutrimentum recipiat̃ in viuo: recipit̃ in hmōi poris. Etiaȝ calor naturalis in corpe viuentis reſoluit̃ multa ꝑ man⁹ ⁊ pedes vt ſi aliq̄s ante ſomnuȝ habeat manus mūdas poſt ſomnū īueniat eas īmūdas: ſȝ iſta reſolutio non pōt fieri per diuiſionem corpis: cuȝ tunc eſſet doloroſa: nec ꝑ corpa ſolida: cū tunc eſſet penetratio dimēſionū per ſe exiſtētiū: fit ergo per hmōi poros. Hmōi aūt pori fiūt in corpe viuentis ex calore naturali ipm̄ corpus reſoluente duplici de cauſa. Quarū p̄ma eſt vt per poros ſupfluitates tertie digeſtionis corpis exitum habeant: que membris ſolidis: ſicut carni oſſi ⁊ ſimilib⁹ nocerent ſi in corpe manerēt: ⁊ ideo a corpe ꝑ hmōi poros expellunt̃. Scđa eſt cauſa vt mediātib⁹ illis poris fiat nutritio ⁊ augmentatio. ¶ Sed quereret aliq̄s quare magis illi pori ſunt in vna parte q̄ꝫ in alia ipſius corpis viuētꝫ. Rn̄det̃ ꝙ hoc iđo eſt qꝛ calor naturalis alterando ptes viuentis inuenit vnaȝ ptem maioris reſiſtentie q̄ꝫ aliā: ⁊ ideo in pte minus reſiſtēte cauſat poros ⁊ non in alia. ¶ Sed diceret aliq̄s ꝙ illi pori non poſſunt eſſe in corpe viuentis. Primo qꝛ vel eſſent pleni vel vacui: non vacui vt patȝ. iiij. phi. nec pleni: qꝛ tunc nutrimentum ingrediens ipſos faceret penetrationem corporū per ſe exiſtentiū ꝙ eſt falſuȝ: q̄ꝫ non ſunt ponēdi hmōi pori. ¶ Scđo ſic: ſi eſſent hmōi pori vel eſſent vbiqꝫ qđ non eſt dicenduȝ: cum ſint aliq̄ partes non poroſe: vel eſſent in vna parte ⁊ nō in alia qđ etiā non eſt dicendū: qꝛ nō videtur maior ratio q̄re magis debent eſſe in vna parte q̄ꝫ in alia. ¶ Tertio ſic: ſi ſic ſeq̄retur ꝙ nihil augeretur: ꝯñs eſt falſum ergo ⁊ añs. ꝯña patȝ: qꝛ cum pori ſint pleni: non ꝓpter hoc corpus augetur: cum non fiat plus extenſum poſt: q̄ꝫ ante licȝ fiat magis denſum. ¶ Quarto ſic: pars circundans ipſos poros nihil in ſe recipit cum ipſa ſit ſolida: ergo ipſa non augetur: ⁊ per ꝯñs non quelibet pars aucti augetur ¶ Quinto ſic: ſeq̄retur ꝙ augmentatio nō eſſȝ motus ꝯtinuus per totum corpus: ꝯñs videtur eſſe falſum: ergo ⁊ añs. ꝯña patȝ: qꝛ pars vbi eſt porus ē aucta alia v̄o nō. ¶ Ad p̄mū horū dr̄ ꝙ illi pori ſunt pleni corporibus ſubtilibus: que corpa ſubtilia adueniente nutrimento cedunt ⁊ ſic non fit penetratio dimenſionum ¶ Ad ſcđm dr̃ ꝙ hmōi pori non ſunt vbiqꝫ: ſed ſunt in vna parte ⁊ non in alia: ꝓpter hoc ꝙ calor naturalis minorem reſiſtentiam inuenit in vna parte q̄ꝫ in alia. ¶ Ad tertiā dr̃ negādo ꝯñam. Et ad ꝓbatōem eius dr̃ ꝙ licȝ illud corpus nō appareat ſenſui magis extēſum q̄ꝫ fuit ante: tamen ſ̄m rei vītatem eſt magis extenſum ¶ Ad quartaȝ dr̃ ꝙ pars circūdās porū mediāte parte poroſa aliq̄d mediate recipit in ſe: lȝ non īmediate recipiat aliquid in ſe: ⁊ illa pars nō poroſa lȝ nō augmētetur per intus ſuſceptionem alicuius in ea: tamen bene augmentatur per iuxtapoſitionem. ¶ Ad quintā dr̃ vno mō negādo ꝯñam. Et ad ꝓbationem eius dr̃ ꝙ licet vna pars eſt aucta per intus ſuſceptionē: ⁊ alia nō quelibȝ tñ eſt aucta per intus ſuſceptionē vel iuxtapō

Cōditōes augmentatōnis. Prima. Secunda. Tertia. Quarta. Quinta. Sexta.

Aiatū q̄diu viuit nutrit̃: nō aūt ſemper [...] getur

nem. Aliter dr̄ ꝯcedēdo ꝯñaꝫ: loquēdo de augmētatōe ꝑ intus ſuſceptōem: qꝛ in vno totali corꝑe viuente ſunt plures augmentatōes quaꝝ q̄libet eſt motus ꝯtinuus. ¶ Augmentatio ꝟo improprie dicta non fit per intus ſuſceptōem: ſed per iuxta poſitionem: qꝛ in tali augmentatione nutrimentū non recipit̄ in illo qđ augmentat̄: ſed iuxta ponitur ꝛ ꝯuertit̄ in ſubſtātiā corꝑis viuētis ꝛ ꝑs gñata ex nutrimento iuxta ponit̄ ꝛ ꝯtinuat̄ ꝑtib⁹ viuentis. Añ ſꝫm augmentatōem ꝓꝑe dictā ꝑtes poroſe augmentātur: ꝛ ꝑtes non poroſe augmentātur augmentatione improprie dicta.

Sciendum ſcđo: ꝙ in aïali nutrimentū recipit̄ in ore: aut in aliquo ipſi ori ꝓportionabili: ꝛ in aïalibus ꝑfectis mittit̄ ad ſtomachuꝫ: in quo digeritur: et ibi in vnā ſubſtantiā albā ꝯuertit̄: ꝛ illa ſubſtātia alba trahit̄ ꝑ venas mediātes inter ſtomachum ꝛ epar: et ibi digerit̄: ꝛ in vnā maſſam rubeā ꝯuertit̄: que in ꝯfuſo habet quatuor humores: ſcꝫ coloꝛeram: flegma: ſanguineꝫ: ꝛ melancoliā: ꝛ tunc ſeparātur ꝑtes inepte ad augmētationem: a ꝑtibus aptis: ꝛ ꝑtes apte ad ſingulas ꝑtes corꝑis poroſas a virtute naturali attractiua nutrimenti mittunt̄: quaꝝ quelibet ſibi attrahit membrum de nutrimento ſibi ꝯueniente ſꝫm eius exigentiā ꝛ ꝟtutem. ¶ Sed ꝯtra iſtud diceret aliq̄s: ſi nutrimentum ſic mitteret̄ ad diuerſas ꝑtes corꝑis: vel hoc eſſet naturaliter vel violente. Non naturaliter: qꝛ illud nutrimentuꝫ eſt graue: ꝛ ſic graue naturaliter deſcendit ergo non mouet̄ naturaliter ad ſingulas ꝑtes corꝑis viuentis. Nec violente: cum non videt̄ eſſe violentās: nec videt̄ cuius ſpēi motus violenti eſſet motus nutrimenti. ¶ Secundo ſic: nutrimentuꝫ non pōt venire ad oēs ꝑtes poroſas: igit̄ nō mouet̄ ad ſingulas ꝑtes corꝑis. Añs pꝫ: qꝛ multe ꝑtes poroſe ſunt in carne ꝛ extra venas: mō non videt̄ quō illud nutrimētū ad illas ꝑtes veniret: cum ſolum per venas defert̄. ¶ Ad ꝑmū hoꝝ dr̄ ꝙ nutrimētū mouet̄ violente motu tract⁹ a virtutibus naturalib⁹ ipoꝝ mēbroꝝ: ſicut magnes trahit ferrum. ¶ Ad ſcđm dr̄ ꝙ oēs ꝑtes pori terminātur ad capita venarū: ꝛ per illas venas pōt nutrimentum deferri ad ſingulos poros. ¶ Sed quereret aliq̄s: quō ꝑ hmōi poroꝝ repletionem pōt corpus augeri. ¶ Dicitur ꝙ hoc mō: naꝫ poſtq̄ calor naturalis generauit poros reſoluendo ipm corpus ꝛ expellendo ſuꝑfluitates: extendit ꝛ ampliat illos poros: ꝛ ſic in illis poris pl⁹ pōt recipi q̄ deꝑditū fuit ibi: ꝛ qñ vna augmentatōe facta aliq̄ pori claudunt̄: in aliā ꝑte alij pori generātur a calore naturali: expellente ſuꝑfluitatem: ꝛ per repletōeꝫ illoꝝ poroꝝ fit alia augmentatio. ¶ Iſtis notatis ſit.

Concluſio reſponſiua ad queſituꝫ. Eius qđ auget̄ non quelibet ꝑs auget̄ augmentatōe ꝓꝑe dicta nec eius qđ auget̄ quelibet ꝑs auget̄ augmentatōe improꝑe dicta: ſed viuentis ſani quo ad oēs eius ꝑtes q̄libet ꝑs auget̄ vel augmentatōe ꝓꝑe dicta: vel augmētatōe improꝑe dicta. Prima ꝑs pꝫ: qꝛ ꝑs nō poroſa nō auget̄ per intus ſuſceptioneꝫ: igit̄ ꝑma ꝑs ꝟa. Añs pꝫ qꝛ non habet in ſe poros: nec etiā per diuiſionē factaꝫ a nutrimento: qꝛ tunc illa augmentatio in habentibus ſenſum eſſet multum doloroſa: nec per penetratōeꝫ: cū penetratio non ſit naturaliter poſſibilis. Scđa ꝑs pꝫ de ꝑtibus poroſis. Etiā pꝫ de ꝑtibus non ſanis. Tertia ꝑs pꝫ: qꝛ corporis viuentis ſani ſꝫm oēs ſuas ꝑtes quelibet ꝑs hꝫ ꝟtutē ſufficientē ꝯuertendi nutrimētuꝫ tempore augmētatōis in ſubſtātiā eius plus q̄ deꝑditum ſit: ergo corporis ſani viuentis ſꝫm oēs ꝑtes q̄libet ꝑs auget̄ tempore augmentatōis vel augmentōne ꝓꝑe dicta ſiue improꝑe dicta. Partes ſcꝫ poroſe per intus ſuſceptōem ꝛ per ꝯuerſioneꝫ nutrimenti in ſubſtātiam eaꝝ. Partes ꝟo non poroſe ſane per iuxtapoſitionem ꝛ ꝯuerſionē nutrimenti in ſubſtātiā aucti.

Dubitatur. Utrū illud qđ auget̄ manet vnuꝫ ꝛ idem numero ante augmentatōem ꝛ poſt augmētationem. ¶ Et arguit̄ ꝑmo ꝙ non: qꝛ totum eſt ſue ꝑtes vt cōiter ꝯcedit̄: ſed partes non manent eedem: ſed aliq̄ adueniūt ꝛ aliq̄ defluūt: ergo totuꝫ non manet vnum ꝛ idem. ¶ Scđo ſic: ſi illud qđ per augmentationem aduenit vocet̄ a: ꝛ totum reſiduū qđ ꝑus fuit vocetur b: tunc ꝯſtat ꝙ aliq̄d eſt a ꝛ b ſimul: ꝛ tñ illud ante augmentatōeꝫ non erat a ꝛ b: ſed b tm̄: ergo non eſt vnum ꝛ idem poſt trāſmutatōeꝫ qđ erat ante trāſmutationem. ¶ Tertio ſic: illud qđ augmentat̄ nō eſt ideꝫ ſcđm materiā: cum partes materiales adueniunt ꝛ defluūt: ꝛ non manent eedeꝫ vt dicit ph̄s: ergo illud qđ auget̄ non eſt idem ſcđm formā. ꝯña pꝫ: qꝛ in alia ꝛ alia materia eſt alia ꝛ alia forma: cū forma non trāſeat de materia ĩ materiā: loquēdo de forma pure materiali q̄ per agens naturale introducit̄ de potētia materie ꝛ per ꝯñs illud qđ auget̄ non manet idem. ¶ In oppoſitum eſt ph̄s in ſcđo capitulo ſcđi tractatus: ponens illā ꝓpōnem ꝑ ſcđa ꝯditōe ad augmentatōem req̄ſita. Pro ſolutione dubij.

Sciendum eſt ꝙ illud dicit̄ augeri cui ꝟtute aïe ꝛ caloris naturalis ꝯtinue aliq̄ partes q̄titatiue augmentantur: quouſq̄ totū aggregatuꝫ ex illis ꝑtibus ſit maioris q̄titatis q̄ fuit illud ꝙ deꝑditū eſt. ¶ Ulterius eſt aduertēdū ꝙ vt ad ꝓpoſitū ſufficit ideꝫ numero ꝑme intentionaliter captū dr̄ tripliciter. Uno mō ꝓpriiſſime: ꝛ tunc illud dr̄ manere ideꝫ numero: ꝙ nec in toto nec in parte ſubſtātialiter variat̄ aut mutatur: ꝛ hoc mō celū dr̄ manere ideꝫ numero: ſimiliter de aïa rōnalis ꝛ ſubſtātie ſeparate. Scđo mō aliquid manet idem numero: ꝙ manet idem ſꝫm ꝑncipaliorem partem: ꝛ ſic homo dr̄ manere idem numero in tota vita ſua: qꝛ ꝑncipalior pars ei⁹ ſcꝫ aïa rōnalis manet ex toto eadeꝫ per totā vitā hoīs cuius eſt aïa. Tertio modo aliq̄d dr̄ manere idē numero: qꝛ partes ſuccedūt cōtinue ſibi inuicē in ſimili ſitu ꝛ figura: ſine magna differentia in ordine ad totum: ꝛ hoc mō dicim⁹ ſecanā manere eundem qui fuit vltra centum annos. ¶ Iſto ſuppoſito quereret aliquis vtꝝ iſta ſit ꝯcedenda: aliquod idem ſuſcipit maius ꝛ minus. Ad hoc dicendū eſt ſicut dictum eſt tertio phiſicoꝝ de iſta ꝓpōne forma ſuſcipit maius ꝛ minus. ¶ Ad dubiū dr̄: ꝙ illud qđ auget̄ non manet vnum ꝛ idem ante augmentatōeꝫ ꝛ poſt: loquēdo de idētitate numerali ꝑmo mō dicta: hoc pꝫ ꝑ diffinitionem augmentatōis. In omni eñ augmentatōne aliqua materia fit pars eſſentialis partialis alicui⁹ cuius ꝑus non fuit pars: ꝛ per ꝯñs illđ variat̄ ſubſtātialiter. Sed in augmentatione hoīs illud qđ augmentatur manet vnum ꝛ ideꝫ ſcđo mō ꝛ tertio mō. Prima ꝑs pꝫ: qꝛ hoīs q̄ augmentat̄ ꝑncipalior pars eſſentialis: puta aïa rōnalis manet ex toto eadeꝫ igitur. Scđa ꝑs pꝫ: qꝛ ꝯtinue in hoīe q̄ augmentat̄ ſuccedūt partes in ſimili ſitu ꝛ in ſimili figura ſine magna differentia in ordine ad totum cuꝫ partibus ꝓcedentibus. Sed in rebus alijs ab hoīe que augmentātur: illa que augmētātur non manent eadem numero ꝑmo mō: nec opꝫ ꝙ maneāt eadē numero ſcđo mō: lꝫ in vna ꝑtiali augmētatōe aliq̄ñ maneant eadem numero ſcđo mō: manent tamen eadem numero tertio modo. Prima pars nota eſt. Secunda pars patet: quia aliq̄ partes illaruꝫ rerum poſſunt defluere: poſſibile tamē eſt ꝙ aliquid augmētatur ꝛ ꝙ in nulla eius parte diminuatur. Tertia pars patet: quia continue ſibi inuicem ſuccedūt partes ſimiles in ſitu ꝛ figura in ordine ad totum cuꝫ partib⁹

precedētibus: igitur. Uñ ſi aliq̄d aliud ab hoīe augeat̄ et ꝑfectā q̄titatē acq̄rat q̄ ſibi determiat forma ſubſtātialis ei⁹ qđ vt in plurib⁹ fit in multis augmentationib⁹: nō oꝫ ꝙ aliq̄d qđ fuit ꝑs illi⁹ anteq̄ icipiebat augeri ſit ꝑs illi⁹ qđ eſt poſtq̄ acq̄ſita eſt q̄titas ꝑfecta: ꝛ tūc qñ dr̄ ꝙ eſt vnū ꝛ idē qđ erat ante augmētationē illi⁹: ꝛ ꝙ eſt poſt q̄titatē ꝑfectā illi⁹ acq̄ſitā: ſenſus ver⁹ in quo admittit̄ illa ꝓpō eſt iſte: ꝙ illud qđ erat ante ꝛ illud qđ ē poſt ſunt ſimilia eēntialr̄: ꝛ ꝑtes ſituātur in ordine ad totū: ꝛ ſilr̄ figurātur in vno ſicut in alio. ¶ Sed tūc q̄reret aliq̄s q̄re illa dicūtur magis vnū numero q̄ duo aïata: quoꝝ vnū morit̄ ꝛ aliud ꝑmanet in eſſe: qđ poſtq̄ acq̄ſiuerit q̄titateꝫ ꝑfectā eſt eiuſdē ſpēi eēntialis: ꝛ ꝑtes ſilr̄ ſituātur: ꝛ ſilr̄ figurantur in ordīe ad totū: ſicut ꝑtes corrupti. Dr̄ ꝙ hoc ē iō qꝛ ibi ꝑcipit̄ alietas loci totalis ꝛ ꝑtialis. Etiā ibi ꝑcipit̄ iterruptio tꝑis: ꝛ ſi illa fuiſſent ſiml̄ in diuerſis locis totalib⁹ fuiſſent: ſic nō eſt de illo anteq̄ icipiat augeri ꝛ duret quouſq̄ q̄titatē ꝑfectā accepit. ¶ Quereret tūc aliq̄ vtrū aliqđ totū pōt manere cui⁹ oēs ꝑtes ſint variate: cū totū nō ſit aliud q̄ ſue ꝑtes. Dr̄ ꝙ totū pōt ꝑmanere idē loquēdo de idētitate nūerali tertio mō dicta: ad quā ſufficit ſimilitudo figure ſit⁹ ꝛ ordīs ꝑtiū eſſentialr̄ ſimiliū ſine iterruptōe: lꝫ h̄ nō eſt verū de idētitate ꝑmo mō dicta vel ſcđo mō. Ex iſto pꝫ ꝙ lꝫ totū ſit ſue ꝑtes ſimul ſumpte: ꝛ tñ illud totū manēs idē tertio mō pōt nō eſſe ille ꝑtes: ꝛ ille ꝑtes q̄ ſūt iaꝫ totū pñt nō eē ille ꝑtes q̄ ſunt totū. Et ſi diceret aliq̄s ꝙ tūc dr̄ ꝙ corruptibile poſſet ꝑpetuari: ꝙ dr̄ etiā contra p. in ꝑmo li. de celo ꝛ mūdo vbi oſtēdit ꝙ oē corruptibile corrūpet̄. ¶ Ad h̄ dr̄ ꝙ aliqđ corruptibile pōt ꝑpetuari ſꝫm ſe totū: lꝫ nō ſꝫm oēs ſuas ꝑtes: ꝛ h̄ loquēdo de poſſibilitate nature. Et ad p. dr̄ ꝙ dictū p. intelligitur ꝙ oē corruptibile corrūpet̄ ſꝫm ſe vel ſcđꝫ ſuas ꝑtes. ¶ Ad rōnes dubij dr̄ ꝙ bene concludūt ꝙ nō manet vnū ꝛ idem ꝓprie capiēdo ideꝫ: licet maneat vnū et idē tertio mō ꝛ improprie.

Ad rōnes q̄ſtionis. ¶ Ad primā dr̄ ꝙ hic ē ſermo de aïali ſano ſꝫm oēs ſuas ꝑtes. ¶ Ad ſcđam dr̄ negādo añs. Et ad ꝓbationē ei⁹ dr̄ negādo ꝙ nō q̄libet ꝑs aucti ſana aliq̄d ꝑdidit ꝙ fuit in eo ſuſceptum vel ꝙ fuit ei mediate vel imediate iuxta poſitū. ¶ Ad tertiā dr̄ negādo ꝯñam. Et ad ꝓbationē ei⁹ dr̄ ꝯcedendo ꝙ ſunt īfinite ꝑtes: vt lꝫ īfinite tm̄ valet ſicut duo tria q̄ttuor ꝛc̄. Et diſtinguit̄ ꝯñs vel ꝙ dirigat̄ cuilibꝫ ſuū nutrimētū ſeorſum ꝛ ſpālit er imediate ſibi ꝯiūctū et ſic negat̄: vel ꝙ cuilibꝫ dirigat̄ ꝑ int⁹ ſuſceptionem vel ꝑ iuxta poſitionē mediate vel imediate: ꝛ ſic ꝯcedi tur: ꝛ negat̄ ꝯña. ¶ Ad q̄rtā dr̄ negādo ꝯñam. ꝛ ad probationē dr̄ ꝙ nō cuilibꝫ ꝑti applicat̄ nutrimētū ꝑ int⁹ ſuſceptionē vel ꝑ iuxta poſitionē alicui⁹ mediate vel imediate: ꝛ ſic nō opꝫ ꝙ illud nutrimētū ſit ita magnū ſicut ꝑs q̄ nutrit̄. Et ad iꝓbatōem ei⁹ dr̄: ꝙ lꝫ nō q̄libet ꝑs augeat̄ ꝑ int⁹ ſuſceptōeꝫ vel ꝑ iuxta pōnē alicuius imediate ad ipm: tñ augmētat̄ ꝑ int⁹ ſuſceptionē vel iuxta pōnē mediate vel imediate factā ad ꝑteꝫ q̄ auget̄. ¶ Ad q̄ntā dr̄ negādo añs. Et ad ꝓbationeꝫ ei⁹ dr̄ ꝙ ꝑs q̄ ꝑfuit ꝛ manet augmētat̄. Et ad iꝓbationē ei⁹ dr̄ negādo ꝯñaꝫ: qꝛ ad h̄ ꝙ aliq̄d augmētatur ſine alicui fiat ꝯtinua additio: nō opꝫ ꝙ illud idē ꝑmo mō capiēdo idē ſit mai⁹ poſt augmētationē: lꝫ tñ poſt augmētationē aliq̄d ſit mai⁹ q̄ eſt illud ꝙ fuit añ augmētationē: ꝛ illud dr̄ idē nūero cū illo ꝙ fuit añ. loquēdo de tertio mō idētitatis. ¶ Ad ſextā dr̄ diſtīguendo añs: qꝛ dupl̄r pōt itelligi ꝙ aliq̄d n̄ ſit auctū. Uno mō ꝙ ipm exiſtēs ex toto idē qđ fuit ante nō eſt mai⁹ poſt trāſmutationē q̄ fuit ante: ꝛ ſic ꝯcedit̄. Alio mō ꝙ ſibi nō ſit aliq̄d additū ꝛ in ſui ſubſtātiā ꝯuerſum: ex quo cū illo qđ ꝑfuit ſit vnū mai⁹ q̄ illud ꝙ ꝑciſe fuit ante: et ſic negat̄ añs: cū h̄ tñ ſtat ꝙ illa eadē ꝑs loquēdo de tertio mō idētitatis bene eſt poſt augmētatōem maior q̄ fuit ante. ¶ Ad. vii. dr̄ ꝙ ꝯclō itelligit̄ de ꝑtib⁹ q̄ fuerūt ante augmētatōem q̄ de nouo fit ꝛ manēt poſt tranſmutationē. ¶ Ad octauā dr̄ negādo ꝯñaꝫ. Et ad ꝓbatōem ei⁹ dr̄ ꝙ lꝫ nutrimētū nō cuilibet ꝑti adueniat ꝑ intus ſuſceptiōeꝫ: tamen cuilet parti aduenit per intus ſuſceptionē vel iuxta pōnē alicui⁹ mediate vel imediate: ꝛ ſic nō fit ꝑ penetrationē. ¶ Ad nonam dr̄ ꝙ oſſa augent̄ ꝑ iuxta pōnē: qꝛ nō hñt poros. ¶ Ad decimā dr̄ ꝙ ꝯcluſio itelligit̄ de ꝑtib⁹ manētib⁹ ꝑ totā augmētationē. ¶ Ad. xi. dr̄ ꝯcedēdo añs ad ſenſum datū ꝑmo phiſi. ꝛ negat̄ ꝯña. Et ad ꝓbatōem ei⁹ dr̄ ꝙ aliq̄ caro adiūcta eſt maior. aliq̄ eq̄lis: ꝛ aliq̄ mīor. ita ꝙ in carne cui aduenit caro nō eſt dāda ꝑs ita ꝑua illi carni q̄ aduenit: q̄n ſit dāda mīor: eq̄lis: ꝛ maior. Et ad ꝓbationē illi⁹ dr̄ ꝙ bene eſt dādū min⁹ mīmo: eo mō quo p. poſuit mīmū ꝑmo phiſi. ꝛ lꝫ caro q̄ addit̄ ſit alicui ꝑti eq̄lis: nō tñ opꝫ ꝙ cuilibꝫ ꝑti ſit eq̄lis: ꝛ ſic totū nō duplat̄: nec fit maius ī duplo. ¶ Ad duodecimā dr̄ negādo ꝙ materia nō augeat̄. Et ad ꝓbationē illi⁹ dr̄ ꝙ p. ꝑ ꝑtes materiales nō intelligit materiā: ita ꝙ vellet dicere ꝙ ꝑtes q̄ ſunt materie corꝑis nō augmētatur: ſed vult dicere ꝙ corp⁹ qđ augmētat̄ nō manet idē ſcđm idētitatē numeralē ꝑmo mō.

Queritur. Utrū augmētatio fiat ſcđm ꝑtes formales ꝛ nō materiales. ¶ Arguit̄ ꝙ nō. qꝛ ſcđm illas ꝑtes fit augmētatio ſcđm q̄s fit nutritio: ſed nutritio fit ſcđm ꝑtes materiales: igr̄ ꝛ augmētatio. Maior pꝫ: qꝛ augmētatio ꝑſuppoīt nutritionē. Minor pꝫ: qꝛ ſcđm illas ꝑtes viuū nutrit̄: ſcđm q̄s aliq̄d deꝑditur: cū nutritio ſit reſtauratio deꝑditi: ſed ſcđꝫ ꝑtes materiales aliq̄d deꝑdit̄: ģ ſcđm eas aliq̄d nutritur. Minor pꝫ: qꝛ vt dicit p. ꝑtes materiales fluūt ꝛ refluunt. ¶ Scđo ſic. vel ſicut forma viui redditur maior in augmētatione ita materia: ꝛ ſi ſic: tūc fit ita bene augmentatio ſcđꝫ ꝑtes materiales ſicut formales: vl forma fit maior ꝛ nō materia: ꝛ tūc forma extendet̄ vltra materiā: ꝛ ſic aliq̄ ꝑs forme erit ſine materia qđ eſt impoſſibile naturaliter. ¶ Tertio ſic. diminutio fit ſcđm ꝑtes materiales: igit̄ ꝛ augmētatio: ꝯña pꝫ: qꝛ augmētatio ꝛ diminutio ſunt motus oppoſiti: ģ habent fieri circa idem: ꝛ añs pꝫ: qꝛ ꝑtes materiales fluunt et refluunt: ģ ſcđm eas fit diminutio. ¶ Quarto ſic arguit̄. ſcđm ꝑtes q̄titatiuas fit augmētatio: ꝛ tales videtur eſſe materiales: ģ augmētatio fit ſcđm ꝑtes materiales. Minor pꝫ: qꝛ tales ꝑtes ad genus cauſe materialis reducūtur. ¶ Quinto ſic. pars q̄ aduenit viuo generata ex nutrimēto: ita bene hꝫ materiā ſicut formā: ergo viuū ita bene augmētatur ſꝫm materiā ſicut ſꝫm formā: añs pꝫ: qꝛ aliter eſſet forma ſine materia qđ ē naturalr̄ iꝑoſſibile. ¶ In oppoſituꝫ eſt p. in ſcđo capi. huius tractatus. ¶ Pro ſolutione q̄ſtionis eſt

Sciendū ꝙ diuerſi diuerſimode exponūt ꝓpoſitionē p. ſcꝫ augmētatio fit ſcđm ꝑtes formales: ſiue ſcđm ꝑtes ſcđm ſpēm ꝛ nō ſcđm ꝑtes ſcđꝫ materiā. Nam quidā dicūt ꝙ ꝑ partes formales debent intelligi ꝑtes forme ſubſtātialis: ꝛ per ꝑtes materiales debent intelligi ꝑtes materie ſiue ipſa materiata ꝙ in augmētatione forma extenditur ſine additōe alicui⁹ entitatis que ſit pars eius: ꝛ materie aliq̄ partes addūtur: ꝛ ſic forma diceretur augeri ꝑ extenſionem: et materia per iuxta poſitionem. Sed iſte modus exponēdi nō videtur ꝯueniēs qui p. ponit partes materiales fluere ꝛ refluere. Partes autem formales ſiue ſcđꝫ

formã non fluunt ⁊ refluunt:ſed manent durãte vita: modo ſi aliq̄ partes materie fluunt: etiam aliq̄ p̄tes forme fluunt:cuʒ forma informat materiam: q̄ꝛ ſi partes forme non fluerẽt ſicut partes materie: ſeq̄retur ꝙ forma de potẽtia materie deducta maneret remota materia:⁊ quod migraret de ſubiecto in ſubiectum quod eſt impoſſibile naturaliter:licet illud non ſit impoſſibile de anima intellectiua. Illa eñi migrat de ſubiecto in ſubiectum:ita ꝙ ipſa nõ habet ſemper vnum ⁊ idem ſubiectum ſcd̃m primũ modum idẽtitatis:licet bene ſcd̃m tertium. ❡ Alij dicunt ꝙ per partes ſcd̃m formã debent intelligi partes etherogenie: ſicut manus ⁊ pes:⁊ per p̄tes ſm materiã p̄tes homogenie:ita ꝙ p.per illã ꝓpoſitionem intelligit:quod q̄libet ps etherogenia viui augmentatur augmẽtatione proprie dicta. Non enim quelibet ps carnis aut oſſis augmentatur augmentatione proprie dicta. Partes autem etherogenias vocant iſti partes ſecunduʒ formam:quia tales partes determinãt ſibi certam figuram:partes vero homogenie nõ. Sed iſte intellectus non videtur eſſe de intentione p.quia ph̃us dicit ꝙ partes etherogenie non augmentãtur niſi ad augmentationem homogeniarum: q̄ꝛ ex illis cõponũtur. Etiam dicit ꝙ p̄tes homogenie poſſunt accipi ſecundum ſpeciem ſiue formam:⁊ etiam ſcd̃m materiam. Etiam aliqua animata augẽtur cuius omnes partes ſunt homogenie:⁊ ſimiliter aliqua animalia ſicut videmus in conchis ⁊ oſtreis. ❡ Alij vero dicunt ꝙ per partes ſcd̃m formã p.intelligit humidum radicale qḋ deriuatum eſt a producente:⁊ per p̄tes ſcd̃m materiã intelligit humidum cibale: modo humidum radicale manet:⁊ ſcd̃m illud aĩal augetur: ⁊ humidum cibale aduenit ⁊ defluit:⁊ ſcd̃m illud animal non augetur. ❡ Sed iſte intellectus non videtur verus : quia illud humidum radicale non manet per totam vitam ex toto idem:cum aliquãdo conſumitur per calorem naturalem. Etiam dicit p.ꝙ quelibet ps aucti augetur adueniente corporeo abſq; hoc quod fit penetratio: ſed hoc nõ poſſet fieri ſi ſolũ humidũ radicale augmẽtaretur. ❡ Alij dicunt ꝙ per p̄tes ſcd̃m formã debent ĩtelligi p̄tes diſtincte ſenſibiles:⁊ per p̄tes ſcd̃m materiaʒ p̄tes que propter earum paruitatem ſunt inſenſibiles. ſed iſtud non videtur ſufficienter eſſe dictum:q̄ꝛ quelibet pars vini q̄tũcũq; parua habet principium ſufficiens conuertendi nutrimentum in ſubſtantiã eius: igitur poteſt augeri:antecedens p̄ʒ:q̄ꝛ habet animã et calorem naturalem. Etiã ſi nulla ps inſenſibilis propter ſuã paruitatem augmentaretur:nec etiã pars ſenſibilis:quia ps ſenſibilis nõ eſt aliud ab illis partibus inſenſibilibꝰ ſimul ſumptis:ergo ſi ſcd̃m illas partes inſenſibiles nõ fit augmentatio:nec ſcd̃m partes ſenſibiles. Etiam ſi pars ſenſibilis augmentaretur:vł ipſa augmentaretur ſic ꝙ nulla eius pars augmentaretur ꝙ non eſt dicendum:quia quicquid recipitur in aliquo q̄to vel ſibi apponitur:recipitur in p̄te tãq̃ in p̄tiali recipiente:vel apponitur alicui p̄ti eius:vel augmentatur ſic ꝙ aliq̄ eius pars augmentatur ⁊ alia nõ tunc iterum queritur de illa parte que augmentatur quouſq; deueniatur ad partes inſenſibiles:vł augmẽtatur ſic ꝙ quelibet pars eius augmẽtatur:⁊ ſic habetur propoſituʒ.ꝙ etiã ille partes augmentãtur: ſiue h̄ fit per intus ſuſceptionẽ vel iuxta poſitionem mediate vel ĩmediate. ❡ Alij dicunt ꝙ per partes ſcd̃m formã p.intelligit partes poroſas:⁊ per partes ſcd̃m materiã intelligit p.partes nõ poroſas:⁊ ſic P.nihil aliḋ intelligit niſi ꝙ augmẽtatio ꝓprie dicta fit per partes poroſas:⁊ non per partes non poroſas:⁊ iſte ſenſus ẽ verus:licet hoc nõ videt̃ Ariſt.velle habere:cũ ꝓbat ꝙ illud quod augmentatur debet manere vnum ⁊ idẽ et ꝙ partes materiales fluunt ⁊ refluunt: modo partes poroſe ita bene fluunt ſicut non poroſe. Etiã dicit ph̃us ꝙ os quod eſt pars nõ poroſa:poteſt accipi ſcd̃m materiã ⁊ ſcd̃m formã:⁊ ꝙ ipm̃ augmẽtat̃ acceptũ ſecundum formã:⁊ nõ acceptum ſcd̃m materiã: ideo aliter dicendũ eſt ꝙ p.non vtitur iſtis terminis ſcʒ pars formalis ⁊ pars materialis:ſed vtitur iſtis partes ſecundũ ſpeciem ſiue formã:⁊ partes ſcd̃m materiam.⁊ intendit ꝙ partes dicuntur augeri eo modo quo manent eedem:⁊ illo modo quo non manent eedẽ ſic nõ dicuntur augeri:modo partes manent eedẽ ſcd̃m ſpeciem ſubſtãtie:⁊ ſcd̃m ſpẽm figure:⁊ ſcd̃m idẽtitatem numeralem:que attẽditur ex cõtinua ſucceſſione partium cõtinui adinuicem ſcd̃m ſimilem ſitum ⁊ figuraʒ ita ꝙ ſenſus ꝓpõnis p.eſt iſte. Illud quod augmentatur manet vnum ⁊ idem ante augmentationeʒ ⁊ poſt tertio mõ idẽtitatis:⁊ nõ primo mõ:⁊ hoc p̄dicatũ ſcʒ augmẽtari debet attribui alicui rei ſcd̃m terminũ qui indifferẽter poteſt ſupponere pro re q̄ eſt ante augmẽtationẽ:⁊ etiam pro illa tota re que eſt poſt augmentationem:⁊ non debet attribui alicui ſcd̃m terminum qui p̄ciſe ſupponit ꝓ re que fuit ante augmentatõem vel p̄ciſe pro re que eſt poſt augmentationem:qui quidẽ terminꝰ ſignificat diſtincte ⁊ diſcrete rem q̄ eſt ante augmentatõeʒ:⁊ nullã aliã q̄ eſt vel erit vel fuit.⁊ tũc debet capi augmẽtari ꝓut idem eſt qḋ fieri maius. ❡ Iſto notato ſit cõcluſio reſponſiua ad queſitum.

Concluſio. Augmentatio fit ſcd̃m p̄tes formales ⁊ non materiales. P̄ʒ:q̄ꝛ augmentatio fit ſecundum illas partes que habent virtutem conuertẽdi nutrimentum in ſubſtantiã nutriti pluſq̃ deperditum ſit:eo modo quo maneret idem ante tranſmutationem ⁊ poſt:ſed ſic de q̄libet parte viuẽtis quod hʒ virtutem cõuertendi nutrimentũ in ſubſtantiã aliti:⁊ manet eadem ſcd̃m ſpẽm ⁊ ſcd̃m ſimilem ſituʒ ordinẽ et figuram partium: ergo augmentatio fit ſecundum partes formales ſiue ſecundum formam:⁊ non ſecundum partes materiales.

Dubitatur p̄mo. Utrum augmentatio ſit motus cõtinuꝰ. ❡ Et arguit̃ p̄mo ꝙ nõ.q̄ꝛ Ariſto.aſſignat differẽtiã inter augmẽtatõeʒ ⁊ nutritionẽ:q̄ꝛ nutritio eſt motꝰ ꝯtinuꝰ vſq; ad finẽ vite:augmẽtatio ḋo non. ergo augmẽtatio nõ eſt motꝰ ꝯtinuꝰ. ❡ Scḋo ſic.augmentatio nõ eſt motꝰ:g̃ nõ eſt motꝰ ꝯtinuꝰ:antecedẽs p̄ʒ:oĩs motꝰ eſt de ꝯtrario in ꝯtrariũ:ſed augmẽtatio nõ eſt hmõi:igitur. Minor p̄ʒ:q̄ꝛ augmentatio eſt inter q̄titates quibus nihil eſt contrariuʒ. ❡ Tertio ſic. diminutio nõ eſt motꝰ ꝯtinuꝰ:ergo nec augmentatio. cõſequẽtia p̄ʒ p ſimile. antecedẽs p̄ʒ: q̄ꝛ nõ videt̃ ꝙ aliq̄d reſoluat̃ ꝯtinue a corp̄e nr̃o. Cõfirmatur:q̄ꝛ ſi cõtinue fieret diminutio fieret a calore naturali:ſed hoc nõ eſt dicendũ:igitur. Maior p̄ʒ:q̄ꝛ nõ videtur vnde fiat aliũde. Minor p̄ʒ:q̄ꝛ ſi ſic ſeq̄tur qḋ idez eſſet generatiuũ carnis ⁊ corruptiuũ carnis. Simil̃r idem corrũperet carnem ⁊ generaret aliã. Etiã idem ageret ad ſuijpſius corruptionẽ:ſed omnia iſta videntur inconuenientia:quia idem nõ eſt cauſa ꝯtrarioꝝ cum idẽ in quãtum idẽ natũ eſt facere idẽ:vt dicitur ſcḋo huius. Etiã fruſtra calor naturalis carnẽ corrũperet ⁊ aliam generaret:cum prior ſit purior q̃ poſterior. ❡ Quarto ſic.augmẽtatio eſt ꝯuerſio nutrimenti:ſed iſta ꝯuerſio nõ eſt cõtinua:ergo nec augmẽtatio eſt motus ꝯtinuꝰ. Minor p̄ʒ:q̄ꝛ corruptio forme cibi non eſt continua: cum quãdoq; in corpore nõ eſt cibus ſine nutrimẽtum approximatũ nutribili. ❡ Quito ſic.nutritio nõ eſt cõtinua:ergo nec augmẽtatio:añs p̄ʒ:q̄ꝛ viuẽs nõ ſemp̄

nutritur:q̄ꝛ ſi ſemper nutriretur non eſſet ratio quare fameſceret. ❡ Sexto ſic.in omni motu cõtinuo cuilibʒ parti tẽporis dʒ correſpõdere aliqua pars diſpoſitõis ſcd̃m quẽ eſt motus:ſed hoc nõ eſt poſſibile in augmẽtatione vnius anni. Minor p̄ʒ:q̄ꝛ ſi aliquid augmentatur in vno anno acquirendo q̄titatẽ digitalẽ nõ videtur poſſibile ꝙ cuilibet parti anni correſpondet aliqua pars diſpoſitionis. ❡ In oppoſitum arguitur aucto.p.quinto phiſicorum vbi ponit augmentationem eſſe ſpẽm motꝰ. ❡ Pro ſolutione dubij eſt

Sciendũ ꝙ in augmentatione efficiẽs principale ⁊ particulare eſt ipſa aĩa habẽs virtutẽ attractiuã nutrimẽti:receptiuã attracti: ⁊ digeſtiuã aſſimilatiuã ⁊ vnitiuã attracti:⁊ expulſiuã ſuperflui. Et calor naturalis eſt efficiens inſtrumentale augmẽtationis et nutritionis:calor eñi naturalis tanq̃ inſtrumentuʒ anime cõtinue agit in corpus humidũ radicale ⁊ cibale cõſumẽdo:q̄ꝛ niſi ſic nõ eſſet ratio quare animal ĩdigeret nutrimẽto:experientia tamẽ docet aĩal nutrimẽto indigere:⁊ huius indigentie cã eſt vt fiat reſtauratio deperditi. Aſſumptũ p̄ʒ.q̄ꝛ ſi nõ deſiccaret̃ humidum radicale:tũc aĩal ſine cibo poterit longo tempore permanere:cum cibus ad nihil aliud deſeruit q̃ ad reſtaurationẽ humidi deperditi. Etiã ſicut calor in lãpade deſiccat oleum:ita calor naturalis in viuente deſiccat humidum corporis. Etiaʒ animal ad ſuos actꝰ exercendos indiget ſpiritibus:propter quod ſi iunctura mẽbri fortiter ligetur vt ſpirituũ aduentus impediatur:mẽbrũ patitur tremorẽ ⁊ deficit cõueniẽs regimen eius:⁊ iſti ſpiritus ꝯtinue reſoluuntur cum alias non indigeremꝰ ꝯtinuo aduentu ipſoruʒ: ideo oportʒ ꝙ iſti ſpiritus ꝯtinue generentur qḋ nõ p̄ot fieri niſi ex materia apta: ⁊ cũ in corp̄e non appareat alia materia apta diſpoſita ad hoc niſi humidum: ſequitur qḋ per iſtã generationẽ humidũ cõtinue deſiccatur: ⁊ ad iſtã reſolutionẽ ſpirituum iuuat corpus extrinſecum continue noſtrum corpus alterãs:ſicut motus nutrimẽta calida ⁊ ſtudium. ❡ Sed cõtra iſtud diceret aliquis:q̄ꝛ humidũ eſt ſubiectum ꝓprium calidi: ergo calidũ nõ agit in humidum. ❡ Secundo ſic.calidum nõ cõtrariatur humido:igitur non agit in ipſum humidũ: ꝯſequentia p̄ʒ:q̄ꝛ actio corruptiua fit ratione cõtrarietatis. ❡ Ad primuʒ horũ dr̃:ꝙ calidũ naturale eſt ſubſtãtia quedã ſubtilis que nulli inheret: ſed eſt ipſi humido in multis ſuis p̄tibus cõmixta agens in humidũ generando ſibi ſimile:⁊ ſic p̄ʒ ꝙ humidũ non eſt ſubiectuʒ inheſionis calidi:ſed eſt ſubiectum in qḋ agit caliduʒ. ❡ Ad ſcḋam dr̃ ꝙ calidũ naturale eſt multum igneum et ſiccum:ſic rõne ſiccitatis corrũpit humidũ ⁊ alterãdo corpus acquirit poros:⁊ de peraccidẽs ſeip̄ʒ ſoluit. Etiam calidũ naturale eſt magis calidũ quaʒ ip̄m humidũ:ideo agit ipſuʒ calefaciẽdo. ❡ Ad dubiũ dicitur ꝙ nõ eſt neceſſe a principio vite vſq; ad terminũ augmenti eſſe ꝯtinuã augmentationẽ:cũ in aliquibꝰ partibus viuẽs poſſet eſſe ita debilis virtutis ꝙ nõ ſufficeret plus ꝯuertere quã eſt deperditũ. Poſſibile tñ ẽ ꝙ viuẽs quãdiu viuat ⁊ nutrimentũ eſt ſibi approximatũ nutriatur dũmodo maneat ſanuʒ:nõ tñ ꝯtinue ſine interruptione tẽporis nutritur:licet nõ p̄ot per notabile tp̄s p̄manere ſine nutritiõe:⁊ hoc mõ ĩtelligit p. qñ dicit ꝙ aĩal q̄diu viuit nutritur:hoc eſt q̄diu viuit manẽs ſanũ nõ p̄ot p longũ tẽpus p̄manere in vita ſine nutritione. Similiter augmentatio totalis viuentis que fit in diuerſis poris non eſt ꝓprie motꝰ continuus:q̄ꝛ in alio ⁊ alio fit alia ⁊ alia forma ſiue aliud ⁊ aliud cõpoſitum partiale:igitur augmentatio totalis nõ eſt motꝰ ꝯtinuꝰ:⁊ hoc loquẽdo de illa q̄ fit in eodeʒ tẽpore ſine tp̄is interruptione. Et ſi dicat̃ ꝙ q̄titas totalis eſt eadẽ:ergo motus eſt ideʒ. ❡ Ad hoc dr̃ ꝙ licʒ totalis q̄titas viuẽtis ſit vna ⁊ eadẽ numero: tñ q̄titates partiales ſcd̃m quas fiunt diuerſi motus in diuerſis poris non ſunt eedẽ nũero. Quelibet tñ augmẽtatio per quã in vno poro vna q̄titas partialis acquiritur ſine tẽporis interruptione eſt motus ꝯtinuꝰ:cuʒ illa habeat omnia requiſita ad ꝯtinuitatẽ motus. Et ad rõnes dubij ante oppoſitũ. ❡ Ad primã dr̃ ꝙ Ariſt. intelligit augmentationẽ non eſſe motum cõtinuum per totã vitã ipſius viuẽtis. ❡ Ad ſcḋam dr̃ negando añs. Et ad ꝓbationẽ eius negatur minor.q̄ꝛ inter q̄titates reperitur ꝯtrarietas ſufficiens ad motuʒ. ❡ Ad tertiã dr̃ negãdo antecedẽs:⁊ ad ꝓbationem eius dicitur negãdo qḋ non ꝯtinue aliquid reſoluatur: calor eñi naturalis ſemp̄ ſe nutrit ⁊ humidum reſoluit:⁊ ex quo plus acquirit̃ etiã tempore quo fit augmẽtatio q̃ deperditur:ideo non dr̃ aĩal diminui q̄uis in tempore augmentationis fiat reſolutio. ❡ Ad cõfirmationem dicitur negãdo minorem. Et ad ꝓbationem eius dicitur ꝯcedẽdo qḋ idẽ eſt generatiuũ ⁊ corruptiuũ carnis Ex nutrimento eñi generatur caro ab aĩa mediãte calore naturali:⁊ calor naturalis ſeip̄m nutriẽs corrumpit carnẽ. Similiter calor naturalis in epate generat ſanguinẽ ex cibo:⁊ in corde eundem reſoluit in ſpiritꝰ et calorẽ:⁊ quãdo dicitur ꝙ idem non eſt cauſa cõtrariorũ:verũ eſt eodẽ mõ ſe habens ⁊ de perſe: ⁊ hoc loquendo de cauſa pure naturali ⁊ vnica: ſed bene p̄ot eſſe cauſa vnius de perſe ⁊ alterius per accidens. Calor eñi naturalis eſt cauſa calefactionis ⁊ generatõis ſibi ſimilis:calefaciendo carnẽ generat ex nutrimẽto et calefaciendo membra ſoluit carnem:⁊ ſic calor naturalis eſt cauſa calefactionis ad quã ſequũtur iſti effectus.ſ.generatio carnis:⁊ ad ſimilẽ calefactionẽ ſequitur corruptio carnis. ❡ Et vlterius negatur ꝯña:ꝙ ideo fruſtra calor corrũpit carnẽ vt aliam generet cuʒ ipſe calor naturalis non corrũpit carnẽ vt generet aliam:ſed de perſe generat vnã ⁊ de per accidẽs corrumpit aliam:⁊ ſic de per accidens agit ad ſuijpſius corruptionẽ. ❡ Ad quartã dicitur negãdo minorẽ: ⁊ ad probationem eius dr̃ negãdo ꝙ corruptio forme cibi non eſt cõtinua:q̄ꝛ licet non ſit ſemper cibus: tamẽ quãdocũq; cibus adueniet:tũc erit ꝯtinua. ❡ Ad quintã dicitur negãdo añs:⁊ ad ꝓbationẽ eius dicitur ꝯcedendo ꝙ aĩal nõ ſemper:hoc eſt per totuʒ tẽpus vite ſine tẽporis interruptione nutritur:ſed tamẽ quãdoq; nutritur:⁊ nutritio illa eſt cõtinua:⁊ ſi animal ſemp̄ nutriretur:adhuc eſſet cauſa quare fameſceret:q̄ꝛ membra retentiua nutrimenti ſentiũt ſe euacuari p nutritionem.⁊ appetũt repleri:⁊ ꝓpter hoc fit fames. ❡ Ad ſextam dr̃ negãdo minorem:⁊ ad probationem eius dr̃ negãdo ꝙ nõ cuilibet parti anni correſpondeat aliqua pars diſpoſitionis acquiſite: ſi per integruʒ annum fiat augmẽtatio ſine interruptione.

Dubitatur ſcḋo. Utrum augmentatio ſit generatio. ❡ Et arguitur ꝙ non.aucto.p.in poſt predicamentis ⁊ quinto phiſicorũ. ❡ Secundo ſic. generatio et augmentatio ſunt mutationes diſtincte:igitur. Antecedẽs p̄ʒ:q̄ꝛ habẽt diuerſas terminos ad quos ⁊ diuerſa ſubiecta. ❡ Tertio ſic.nullus motus ad q̄titatẽ eſt generatio:igitur. Añs p̄ʒ:q̄ꝛ gñatio eſt motus ad ſubſtãtiã. ❡ Quarto ſic:nihil ꝙ gñatur augmẽtat̃: ergo gñatio nõ eſt augmẽtatio.añs p̄ʒ:q̄ꝛ illud qḋ gñatur nõ eſt ens perſe exiſtẽs:ſed illud qḋ augmentatur eſt ens p̄ſe exiſtẽs:igit̃. ❡ Quinto ſic. oĩs augmentatio eſt motꝰ ꝓprie dictꝰ:gñatio ḋo nõ:igitur. ❡ Sexto ſic.ſubiectũ gñationis eſt ens in pura potẽtia:ſubiectũ

augmētationis nō agitur. ¶ In oppoſitum arguitur: q2 qñ eſt gñatio maioꝛis ptis quā fuit pars deꝑdita: tūc eſt augmētatio ⁊ ecōtra: igr augmētatio ē gñatio. ¶ Itē oīs ꝯuerſio nutrimēti in ſubſtātiam aliti pluſ q̄ deꝑditū ſit eſt augmētatio: ⁊ talis ē gñatio: ḡ augmētatio eſt gñatio. ¶ Pro ſolutione dubij eſt

Sciendum ꝙ hic nō capitur augmentatio ꝓ illo quod augmentatur: cum tūc augmentatio nō eēt generatio: vt bene ꝓbat ſextū argumentuꝫ: nec capiť ꝓ augmētante: ſed capiť pro ꝯtinua additione ptium ꝯtinuatarū quouſqꝫ totū aggregatū ex illis ptibꝰ fiat pars maioꝛ q̄ fuit ps deꝑdita: ⁊ ad talē augmētatōeꝫ requiriť motꝰ localis nutrimēti ad nutribile: cū nutribile nō poteſt agere in nutrimentū niſi ſit approximatū. Similr̄ requiriť alteratio nutrimēti: cuꝫ nutrimētū eſt in principio diſſimile: ⁊ per alteratioūeꝫ fit ſimile. Silr̄ reqritur coꝛruptio: q2 nutrimētū prīo eſt diſſimile ſubſtātialiter: ⁊ nō pōt fieri ſimile ſubſtātialr̄: niſi ꝑ coꝛruptionē. Similr̄ reqritur gñatio: q2 ad augmentationē requiriť ꝙ aliqđ totū ptiale ex materia nutrimēti genereť. ⁊ hoc ſiue generetur foꝛma ſubſtātialis ptialis ſicut in alijs ab hoīe vel nō: ſicut in hoīe: ſemꝑ tñ ptialis materia aduenit. Augmentatio vero non ē ſolū motꝰ localis cū ꝑ ſolū motū localē nūq̄ aliqđ augetur augmētatiōe ꝓprie dicta: nec eſt ſolū alteratio ſiue digeſtio: q2 per ſolā alterationē nūq̄ aliqđ augeretur cū in augmētatione opꝫ nutrimētū coꝛrūpi. Etiaꝫ augmētatio nō eſt ſolū coꝛruptio: q2 per hoc qđ ſoluꝫ aliquid coꝛrūpiť nihil augetur. Et ꝑ hoc augmētatio rōne differt a nutritione ⁊ gñatione cū alia eſt deſcriptio huiꝰ termini nutritio: ⁊ alia huiꝰ termini gñatio. ¶ Iſtis ſuppoſitis dicūt aliqui ad dubiū ꝙ augmentatio nō eſt vnus motus: ſed eſt multi motus. ſ. motꝰ localis: alteratio: coꝛruptio: ⁊ generatio: ⁊ h̄ ꝓbāt ſic: q2 oībus iſtis motibꝰ poſitis ponitur augmētatio: ⁊ ipſis nō poſitis nō poniť augmētatio: igiť. Et qñ dr̄ iſtis p. quinto phiſicoꝝ ponit augmētionē eſſe motū pſe. Dicūt ꝙ p. in aliqbus libꝛis loquebať magis ꝺm opinionem famoſaꝫ tꝑe ſuo vigētēꝫ: quā ꝺm veritatē de illis quorū demōſtratio ſpectabat ad alios libꝛos ſequentes. ió p. parū de augmētatione in quinto phiſico expſſit niſi ꝺm opinionem tꝑe ſuo famoſam. ſed ex his q̄ p. in iſto libꝛo dicit videť apparere ꝙ augmētatio nō ē vnꝰ motꝰ ſimplex diſtinctꝰ a motu locali: gñatione: coꝛruptione: ⁊ ab alteratione: q2 p. oſtēdit augmētationē ꝓuenire ꝑ aduentū coꝛpis ab extrinſeco: ⁊ ꝑ cōuerſionē ſubſtātialē nutrimēti ⁊ ꝯiunctioneꝫ eiꝰ cū coꝛpe ꝑexiſtēte: ⁊ ex his oībus apparet ꝙ augmētatio nō eſt vnꝰ motꝰ ſimplex: ⁊ ſic nō eſſent aliqui motꝰ vel mutatōes ſimplices niſi motꝰ localis alteratio generatio ſubſtātialis ⁊ coꝛruptio. Sed cōtra iſtos ponitur

Concluſio reſpōſiua. Augmētatio eſt generatio: ptꝫ: q2 oīs ꝯuerſio nutrimenti in maioꝛem ptem coꝛpis aliti quā fuit pars deꝑdita eſt augmētatio: ſꝫ generatio eſt hmōi: igr. Minoꝛ ptꝫ: q2 generatio maioꝛis foꝛme ſubſtantialis ptialis in materia maioꝛi q̄ fuit foꝛma ptialis in materia deꝑdita eſt realiter generatio: ſaltē ptialis: ⁊ illa etiā eſt augmentatio: igiť. ¶ Scđo ſic. illud quo exiſtente eſt augmētatio: ⁊ quo nō exiſtēte nō eſt augmētatio oībus alijs ſecluſis eſt vere augmentatio: ſed generatio maioꝛis ptis q̄ ē deperdita dū ꝯtinuatur coꝛpi viuēti eſt hmōi: igiť: generatio talis eſt augmentatio. Minoꝛ ptꝫ: q2 īpoſſibile eſt ꝙ maioꝛ ps quā deꝑdita coꝛpi viuo in ſuis poꝛis ꝓgenereť niſi ipm viuū augeať: igr. Et ad rōneꝫ alioꝝ dr̄ negādo minoꝛē: q2 aliqbꝰ illoꝝ motuū nō poſitis adhuc eſſet augmentatio: vt ptꝫ ex ꝓbationibꝰ iaꝫ dictis. Nec ex dictis p. in iſto paſſu pōt haberi ꝙ augmētatio eſt oēs illi motꝰ ſimul: ſed qđ magis eſt generatio: cognotat tñ ille terminꝰ augmētatio qđ acqſitum ſit maiꝰ quā fuit deꝑditū: ⁊ qđ ipm ꝯtinueť ꝑexiſtenti. Et ad rōnes dubij ante oppoſitū. ¶ Ad primā dr̄ ꝙ p. ſolū ponit generatōem ⁊ augmētatōeꝫ rōne diſtingui. ¶ Ad ſcđam dr̄ ꝙ ſi ſit ſermo de diſtinctōe rōnis: ⁊ qđ illi termini ſupponāt ſimplr̄ verum eſt: ſed ſi ſit ſermo de diſtinctione reali ⁊ termini perſonaliter ſupponāt: tūc ꝯceditur aňs tanq̄ pticulare: ſed ſi acciperet tāq̄ vlē tunc negaretur. ¶ Ad tertiā dr̄ negādo antecedēs. Et ad ꝓbationem eiꝰ dr̄ ꝯcedēdo ꝙ generatio eſt motus ad ſubſtātiā: q2 ꝓpter generatōeꝫ variatur reſpōſio ꝑ dicibilia ꝑdicamenti ſubſtātie: cū hoc tñ ſtat ꝙ ꝓpter eandeꝫ mutationeꝫ etiā variať reſpōſio ſcđm dicibilia ꝑdicamenti q̄titatis: ſed hoc nō eſt de rōne generationis: ⁊ ideo hoc non ꝯuenit illi mutationi ſcđm qđ dr̄ generatio: ſed hoc eſt rōne augmentatōis: ⁊ hoc ſibi ꝯuenit ea rōne qua dr̄ augmentatio. ¶ Ad quartā dr̄ negādo ꝯñam. ¶ Ad quintā dr̄ negādo maiaꝫ. ¶ Ad ſextā dr̄ ꝙ ſi capiať augmentatio ꝓ illo qđ augmentatur ſiue denominatur augmentari ſic ꝯceditur: ſꝫ ſi capiatur ꝓ illo qđ ſucceſſiue acquiriť ſiue generať cuiuſmodi eſt foꝛma ſubſtātialis ptialis: tunc ſubiectū qđ ſubſtat illi trāſmutationi nō eſt ens in actu: ſed eſt ipſa materia q̄ prius ſtabat ſub foꝛma nutrimēti ⁊ poſtea ſub foꝛma noua ptiali nutriti: licet tamē ſubiectuꝫ denominationis ſiue illud qđ ab illa augmentatione denominať augeri ſit ens in actu. ¶ Ad rōnes principales queſtionis. ¶ Ad primā dr̄ ꝙ duplr̄ pōt intelligi ꝙ nutritio fiat ſcđm ptes materiales. Uno mō ꝙ fiat ſcđm ptes q̄ de facto ſunt materie: vel que aliquando adueniūt ⁊ aliquādo deꝑduntur: ⁊ ſic ꝯceditur. vel ꝙ illud qđ nutriť maneat vnū ⁊ idem ex toto ante nutritionē ⁊ poſt. ⁊ ſic negať. ¶ Ad ſcđam dr̄ ꝙ ſicut aduenit foꝛma ita aduenit materia: ⁊ ſic augmētatio fit ſꝫ ptes materiales: hoc eſt ꝺm ptes q̄ ſunt materie: ſed non fit ſcđm ptes materiales: ita ꝙ totum ⁊ ſimiliter ps que augetur maneāt eadem totaliter. Et ſimiliter dicitur ad alias rationes.

Tertius tractatꝰ in quo agitur de tactu de agēte ⁊ mouēte de mō agēdi ⁊ patiēdi: de ꝯditionibꝰ actōis ⁊ paſſionis hꝫ duo capitula: in prīo agitur de tactu: agēte mouēte: ⁊ de modo agendi ⁊ patiēdi.

q Uoniam aūt opoꝛtet de materia ⁊ de elementis vocatis dicere an ſint ſempiterna: an nō ſed coꝛruptibilia: ideo ad philoſophū naturalē ſpectat determinare de actione ⁊ paſſione. Et hec ſit prīa concluſio: que ſic ꝓbatur. Generationes ⁊ coꝛruptōes elementoꝛum nō poſſunt fieri ſine actione ⁊ paſſione: igitur phiſicus determinās de generatione ⁊ coꝛruptōe elementoꝝ determinabit de actione ⁊ paſſione. Antecedens patet. Tum prīo: q2 antiqui dicebāt generationes ⁊ coꝛruptiones fieri per ſegregationem ⁊ ꝯgregatōem q̄ ſunt actōes. Tuꝫ ſcđo: q2 dyogenes poſuit elementa hēre vnā materiā cōem alias non poſſent trāſmutari adinuicē cū vnū ꝯtrarioꝝ nō ſit ſubiectū alterius: igitur poſuit illa agere ⁊ pati adinuicē licet nō ſequať ecōtra: q2 agēs qđ nō repatitur a paſſo nō cōicat in materia cū eo. — *Agēs qđ non repatiť a paſſo: nō cōicat ī materia cū eo.* ¶ Secūda ꝯcl̄o: ad phm̄ naturalē ſpectat deteriare de tactu: ptꝫ: q2 actio ⁊ paſſio nō poſſunt fieri ſine tactu. ergo ad phm̄ determiantē de actōe ⁊ paſſione ſpectat deteriare de tactu. Et ideo priꝰ de tactu q̄ de actione: q2 tactꝰ eſt cōioꝛ actōe ⁊ paſſione. — *Concl̄o ſcđa.* — *Cōclusio. iij.* ¶ Tertia concl̄o tactꝰ dr̄ multiplr̄. Prioº dr̄ tactꝰ aliquoꝛuꝫ habētiū diuerſas magnitudines quoꝝ vltia ſunt ſimul. Scđo mō dr̄ tactꝰ aliquoꝝ habentium magnitudinē quoꝝ vltima ſunt ſimul ⁊ agūt ⁊ patiūtur adinuicē. Tertio mō dr̄ tactus habētiū diuerſas magnitudines quoꝝ vltia ſunt ſimul ſiue vnū agat vel patiať ⁊ alterū patiať vel agat ſiue nō. Quarto mō dr̄ tactꝰ eoꝝ q̄ agūt ⁊ patiūtur adinuicē: lꝫ non habeāt magnitudinē. — *Cōclusio. iiij.* ¶ Quarta cōcl̄o: mouere ⁊ agere ꝯueniūt adinuicē ⁊ etiā differūt. Prīa ps ptꝫ: q2 ſicut eſt aliqđ agēs īpaſſibile ſicut itelligētia: ⁊ aliqđ agēs paſſibile puta terra: ita eſt aliqđ mouēs imobile puta intelligētia: ⁊ aliqđ mobile puta celū. ſcđa ps ptꝫ: q2 mouens eſt in plus q̄ agēs. — *Conclusio. v* ¶ Quinta cōcl̄o eſt ꝙ ſimile nō patiť ab oīno ſibi ſilī. Et hec cōcl̄o poniť ꝓpter opinionē antiquorum dicētiū ꝙ ſimile non patiť a ſimili ex eo ꝙ nō eſſet maioꝛ rō q̄re vnū magis ageret et aliud patereť q̄ ecōtra. Et cū dicebať ꝙ maioꝛ ignis extinguit minoꝛē: dicebāt ꝙ h̄ erat rōne ꝯtrictatis multi ad paucuꝫ ⁊ magni ad parūū: ꝓbať igiť ꝯcl̄o. Tum prīo: q2 tūc vtrūqꝫ ageret ⁊ patereť: vel nullū ageret vel patereť qđ eſt falſum. Tuꝫ ſcđo: q2 tūc idē ageret ⁊ patereť a ſeipſo cū nō eſſet diuerſa ratio agēdi ⁊ patiēdi: ⁊ ſic nō poſſet oſtēdi aliquid eſſe imobile: q2 de illo diceret ꝙ moueret ſeipm. — *Concl̄o. vi.* ¶ Sexta ꝯcl̄o: nihil patiť ab oīno ſibi diſſimili. hec ꝯcl̄o poniť ꝓ democrito q̄ ponebat agēs ⁊ patiēs debere eſſe ſimilia ⁊ nō diſſimilia: ptꝫ. Tum prīo: q2 linea nō patitur ab albedine nec ecōtra niſi ſcđm accidēs. Tum ſcđo. q2 oē qđ patiť: patitur a ſuo ꝯrio. mō ꝯria habēt aliquā ꝯueniētiā: igr̄. — *Concl̄o. vij.* ¶ Septima cōcl̄o: agens ⁊ patiēs debēt eſſe quodāmō ſimilia ⁊ quodāmō diſſimilia. Ptꝫ. tū prio q2 nō debēt eſſe oīno ſilia vt dictū eſt. neqꝫ etiā oīno diſſimilia: igť. Tuꝫ ſcđo quia actio fit iter ꝯria ⁊ cū hoc agēs ⁊ patiēs cōicant in materia: mō ꝯtraria cōueniūt in genere ⁊ differūt ſpē: igť. Tum tertio: q2 agere eſt paſſum ſibi aſſimilare: ⁊ pati eſt agēti aſſimilari: igr̄. Et ſic ptꝫ ꝙ opiniones narrate ſunt aliquomō vere: ⁊ q̄ſi ſubcōtrarie: q2 pro q̄to attribuiť pati ſubiecto fit actio a ſimili ſed ꝓ q̄to attribuiť termio ad quē fit a diſſimili. — *Concl̄o. viij.* ¶ Octaua cōcluſio. Nō oē agēs repatitur in agēdo. ſed agēs cōicās in materia cū paſſo repatiť ab eo. Prīa ps ptꝫ: q2 ſicut eſt de motoꝛe: ita eſt de agēte: ſed eſt dabile aliqđ mouēs imobile: igr̄ ⁊ aliqđ agēs īpaſſibile: ſicut celū agēs in hec īferioꝛa non repatiť ab eis nec medicꝰ a cibo. Iteꝫ eſt aliqđ non cōicās in materia cū paſſo: ergo tale non eſt aptū natū repati a paſſo. Scđa ps ptꝫ: quia materia agētis cōicātis in materia cū paſſo eſt in potētia ad foꝛmā paſſi: igiť tale agens natū eſt repati: ꝯña ptꝫ: q2 rōne materie aliquid natū eſt pati: ⁊ ꝑ foꝛmā natū eſt agere: et nō ꝑ finē actōis: q2 habito fine ceſſat motus: vñ ignis patiť a frigido ꝑ materiā ⁊ nō per foꝛmā: q2 ſi illa eēt ſeꝑata ipa nō poſſet pati. — *Habito fine ceſſat motus* — *Concl̄o. ix. Opiniones antiquoꝝ.* ¶ Nona ꝯcluſio. De mō actōis ⁊ paſſionis diuerſe fuerūt opiniones antiquoꝝ: pꝫ q2 Empedocles poſuit actionē ⁊ paſſionem fieri ꝑ poꝛos. Democritꝰ xͦo ⁊ leucippꝰ poſuerūt coꝛpa indiuiſibilia eſſe principiū oīm ſed Melliſſus poſuit vnū ens imobile ⁊ infinitū. ⁊ hoc ꝓbat ſupponendo ꝙ īpoſſibile ē eſſe vacuū: ſic arguēs. Impoſſibile eſt aliqđ moueri: nam tūc illud qđ moueret reciperet in plenū ⁊ tūc eſſet penetratio coꝛpoꝝ. Silr̄ impoſſibile eſt eſſe plura entia. Tum q2 illa nō poſſent moueri niſi ꝑ vacuū. Tū: q2 ſi ens eſſet diuiſibile: eſſet vndiquaqꝫ ſui diuiſibile et poſito ꝙ eſſet vndiquaqꝫ ſui diuiſū: nō remaneret niſi vacuū. Silr̄ illud ens eſt infinitū ⁊ īmobile: q2 ſi eēt mobile plura eſſent entia qđ eſt repꝛobatū: ⁊ ſi eēt finitū vltra ipm eēt vacuū qđ eſt īpoſſibile. ¶ Sed hec opio cōtradicit ſenſui: cū nullus niſi demēs diceret ignē ⁊ niuē eē idē ens. Plato vero poſuit ſupficies triangulares eē principia rerum. ¶ Ptꝫ ſcđo de Democrito ⁊ melliſſo. Tum: q2 democritꝰ et Leucippꝰ ꝯfitebātur ea q̄ apparēt ſenſui et nitebātur ſaluare gñatōeꝫ et coꝛruptōeꝫ et motū et multitudinē entiū. melliſſus xͦo nō. Tum q2 tam democritꝰ q̄ melliſſus dicebāt vacuū nō eē: ſed democritꝰ ponebat īfinita plena: melliſſus xͦo ſolū vnū. Tū q2 melliſſus nullo mō ꝯcedebat vacuū eē. leu

cippus vero cōcedebat vacuū eſſe īter atbomalia. Tū qꝛ democritꝰ apparēter ſaluabat oēs motꝰ ꝑ ꝯgregatōem ⁊ ſegregatōez atbomaliū: ſcd̄m diuerſos ordies: ſitus: ⁊ diuerſas figuras. Melliſſus aūt nō. Tum: qꝛ licz vterqꝫ cōcedat ex nulris nō fieri plura ſimplicit̄ tn̄ Democritꝰ dicit ꝙ vnū corpꝰ ē vnū ſimplr̄. Melliſſus aūt dicit totū mūdū eſſe vnū ſimplr̄. Pz tertio de Leucippo ⁊ Empedocle. Tum: qꝛ Leucippꝰ dicit actōez ⁊ paſſionē fieri ꝑ vacuitates īter atbomalia. Empedocles vo ꝑ poros. Tū qꝛ licz ad dcā empedoclis videat̄ ſeq̄ dicta leucippi q̄ loco pororꝫ ponit vacuitates: tn̄ leucippꝰ oīa apparēter ſaluabat: puta gn̄atōes elemētorum et mixtorꝫ. Empedocles vo nō potuit ſaluare: qꝛ arguebat ſicut plato. qꝛ oē qd̄ gn̄atur ex priori gn̄atur: mō elemēta nihil babēt prius. Ptz q̄rto de leucippo ⁊ platone. Tū qꝛ leucippꝰ reſoluit corpa in īdiuiſibilia corpa ꝑpter eorꝫ ꝑuitatē: plato vo in diuiſibilia ſimplicit̄. Tū qꝛ lz plato ⁊ leucippꝰ ſaluarēt generatōes ⁊ corruptōes ꝑ ꝯgregatōez ⁊ ſegregationē ſuorꝫ īdiuiſibiliū: tn̄ plato poſuit h̄ fieri ꝑ tactū ⁊ vacuū. ❡ Decia cōcl'o: opinio Democriti eſt irrōnalis: ptz tū prio: qꝛ ſcd̄m ipm̄ īdiuiſibilia nō paterētur: qꝛ tunc h̄ fieret ꝑ vacuū: qd̄ nō eſt poſſibile: cū vacuū nullius ſit paſſiōis receptiuū: nec ſcd̄z aliquā formā mobile: ⁊ tn̄ ipa paterētur ſcd̄m eum: ptz: qꝛ ipe attribuit figure circulari caliditatem: ergo alteri dz attribuere frigiditatē. Et ſilr̄ de ḡuitate ⁊ leuitate: ſz ꝯ̄ria agūt adiuicē: igr̄ illa īdiuiſibilia paterent̄. Itē ponebat Leucippus ḡuiꝰ ⁊ leuiꝰ calidiꝰ ⁊ frigidiꝰ q̄ nata ſunt agere: itē ipe ponit durū ⁊ molle q̄ dicuntur rōne paſſionis ⁊ actiōis: igr̄ illa īdiuiſibilia paterent̄: ⁊ tn̄ nō paterētur: qꝛ illis vel ſoluz ꝯueniūt figure ⁊ ſic nō agūt ⁊ patiūtur: vl̄ cōueniūt eis q̄litates: ⁊ tūc vel cuilibet inſunt q̄litates ꝯ̄rie: qd̄ eſt īpoſſibile: vel vnū ſibi determinat vnā q̄litatē ⁊ alterū alterā: ⁊ tūc nō ſunt eiuſdē rōnis qd̄ eſt cōtra eos. ❡ Scd̄a rō ad eandē ꝯcl'onē eſt hec: magnū ⁊ ꝑuuz in iſtis corporibꝰ ſunt eiuſdē rōnis: ſed Democritꝰ nō dicit magna corpa eē īdiuiſibilia: ergo neqꝫ hoc dz dicere de ꝑuis. ❡ Tertia rō eſt: qꝛ vel talia īdiuiſibilia ſunt ſimilis nature: ⁊ tūc ꝯtinuarētur etiā nō obſtāte diuerſitate figurarꝫ: cū aque eiuſdē ſpēi diuerſaruz figurarꝫ bene ꝯtinuent̄ adinuicē: ⁊ tūc totus mūdus nō eſſet niſi vnū corpꝰ: ⁊ etiā talia indiuiſibilia nō eſſent actiua ⁊ paſſiua adinuicem: vl̄ eſſent diuerſarꝫ naturarū: ⁊ tūc tales nature magis deberēt poni principia actionū q̄ ipſe figure diuerſe: cū videamꝰ ignez ⁊ aquā eiuſdē figure magis agere adinuicem q̄ aquas diuerſarū figurarū. ❡ Quarta rō. talia īdiuiſibilia mota in vacuo ſcd̄z Leucippū: vel mouent̄ a ſe: ⁊ ſic idē indiuiſibile erit mouēs ⁊ motū: vel ab alio: ⁊ ſic aliud magis erit ponendū pricipiū actōis. ❡ Ultia ꝯcl'o opinio Empedoclis eſt irrōnabilis: pz: qꝛ vl̄ tales porī ſūt pleni: ⁊ ſic eque bene ꝑ corpꝰ p̄t fieri actio auditio vel viſio ſicut ꝑ poros: vl̄ ſunt vacui: ⁊ ſic ponēdū erit vacuū qd̄ negat Empedocles. Nec valz dicere ꝙ illi pori ſūt vacui ꝓpter trāſparētiā: qꝛ ſi ſic illi pori facile replerent̄ ꝑtibꝰ aeris: ⁊ tūc aer nō eēt amplꝰ trāſparens qd̄ eſt falſū. Nec etiā valz dicere ꝙ tales pori ſūt ita ꝑui ꝙ nō p̄nt recipe corpꝰ: lz poſſunt recipe lumē ⁊ ſpēs colorum Nā multi tales pori poſſent ꝯiūgi adinuicē: et ſic facerēt vnū magnū vacuū. Itē vacuuz eſt locꝰ. ſz oīs locꝰ pōt repleri corpe: igr̄ poſſet tale vacuuz corpe repleri. ❡ Scd̄a rō ad eandē ꝯcl'onē eſt hec: qꝛ vel actio ⁊ paſſio fiunt ſine cōtactu: ⁊ tūc ad ipas nō ꝑficiūt pori. vel fiūt ꝑ cōtactū: ⁊ tūc etiā nō ſunt neceſſarij pori: cū duo corpa nō poroſa poſſint ſe tangere. ❡ Tertia rō. corpa poſſunt diuidi: igitur per eorꝫ diuiſionē ſine poris poſſunt fieri actio ⁊ paſſio.

Cōcluſio. x.

Uacuū nulliꝰ paſſionis eſt receptiuum.

Concl'o vltīa

❡ Scd̄m capitulū in quo agit̄ de cōditionibus actionis ⁊ paſſionis.

De actione ⁊ paſſione ſit prīa concl'o. ❡ Quinqꝫ ſunt cōditōes ad actōez reqſite. ❡ Prīa ē ꝙ lz paſſuz ſit actu diſſimile agēti: dz tn̄ eſſe in potētia tale q̄le ē agens. ❡ Scd̄a eſt ꝙ paſſum ext̄ius īfra ſperaz actiuitatꝭ agentꝭ dz pati ſcd̄m quālibz ꝑtez q̄titatiuā eiꝰ: vt ī metallis extendūt̄ paſſim vene magis ꝯtinue ❡ Tertia eſt ꝙ agēs magis agit ī illud qd̄ eſt magis diſpoſitū: vt ignis magis calefacit aerez q̄ aliud corpus ❡ Quarta eſt: ꝙ totalr̄ ſimile nō patit̄ a toto talit̄ ſimili. ❡ Quita eſt: ꝙ ꝑ vacuuz nō pōt fieri actio: qꝛ opz agens tāgere paſſū. ❡ Ex iſta cōcluſiōe ſequitur tria ❡ Primū ꝙ corpus vndiqꝫ ſui eſt diuiſibile cū ſit vndiqꝫ ſui paſſibile. ❡ Scd̄m eſt ꝙ nō ſit actio ꝑ diuiſionez paſſi ⁊ itroitū maiorū corporꝫ ī ipz

Cōcl'o prīa cōtinēs cōditiones reqſitas ad actionem

Ptz: qꝛ idē corpꝰ manēs indiuiſum. mō ē humidū: mō coagulatū: mō durū: mō molle mō calidū: mō frigidū. ❡ Tertiū eſt. ꝙ nō ſit augmentatio ꝑ iuxtapoſitionē maiorꝫ corporꝫ ptz: qꝛ tūc nō quelibz ꝑs aucti eēt aucta ſcd̄z formā: vt ꝓbari poſſz de corꝑibꝰ atbomalibꝰ ingrediētibꝰ: ſz ꝯ̄ns eſt falſuz: igr̄. ❡ Nunc autē viſo de actōe ⁊ augmētatōe: reliquū eſt q̄ſtionē illā diſſoluere q̄ q̄rit̄ an mixtio ſit poſſibilis: ⁊ arguit̄ ꝙ non: qꝛ ſi fieret mixtio vel ambo miſcibilia manerēt: vel ābo corrūperētur. vel vnū maneret ⁊ aliud corrūpet̄. Non primū: qꝛ miſcibilia ſe hērēt ſicut priꝰ: nec ſecundū: qꝛ mixtio ē miſcibiliū alteratorꝫ vnio: ſed q̄cūqꝫ corrupta ſūt vniri nō p̄nt: igr̄. Nec tertiū: qꝛ ī mixtione miſcibilia debēt ſe habere ſilr̄: igit̄ vnū nō dz corrūpi ⁊ aliū manere. ❡ Sed ad hāc q̄ſtionē ſit ſcd̄a cōcl'o rn̄ſiua. Mixtio differt ab alijs mutationibꝰ: pz primo de gn̄atōe ⁊ corruptōe: qꝛ ad gn̄atōem et corruptōez ꝯcurrūt materia ⁊ forma q̄ nō miſcent̄: ſilr̄ ī corruptōe forma corrūpit̄: hoc aūt nō ſufficit ad mixtionē: igr̄. ❡ Patz ſcd̄o de augmētatōe ⁊ nutritōe: qꝛ in illis illd̄ ex quo aliq̄d augmentat̄ vel diminuit̄ corrūpit̄: ⁊ in ſubſtātiā aucti vel nutriti ꝯuertet̄: nō aūt ſic eſt de illo ex quo ſit mixtio: qꝛ vnū mixtibiliū nō ꝯuertit alterū in ſui ſubſtātiā. ❡ Ptz tertio de alteratōe: qꝛ paſſio ſcd̄z quā ſit alteratio nō miſcet̄ cuz ſuo ſubiecto: ſz remanet diſtincta a ſuo ſubiecto: vnū aūt miſcibiliū miſcet̄ cū alio: iō mixtio differt ab alteratōe. et iō ad rōnē q̄ ſiebat ad ꝓbādū mixtionē eē impoſſibilē: dr̄ ꝙ neqꝫ miſcibilia corrūpuntur vnū in aliud: neqꝫ ābo ſeruātur: ſz manet virtus corꝫ: qꝛ manet aliq̄d cātum ex actione iporꝫ. ❡ Tertia ꝯcl'o: opiniones ātiquorꝫ de mixtōe nō fuerūt ſufficientes: ptz: qꝛ ipi poſuerūt mixtionez fieri ꝑ iuxta poſitionē minimorꝫ vel ſcd̄m ſenſū vel ſcd̄m formā vel ſecundū q̄titatē: ſz qd̄libz iſtorꝫ eſt falſū: igit̄. Minor ptz prio ſupponendo ꝙ omē corpꝰ eſt diuiſibile. Scd̄o ꝙ ſi ſit vera mixtio opz totū eſſe omogeniū: ita ꝙ q̄libz ꝑs eiꝰ ſit mixta Tertio ꝙ opz ꝑtez vniꝰ miſcibilis eſſe ī alia ꝑte alteriꝰ miſcibilis. Tū ꝓbat̄ ꝙ nō fiat mixtio ꝑ diuiſionez in mīma ſcd̄m formā: ptz: qꝛ tūc miſcibilia manerēt itrāſmutata ſcd̄z formā qd̄ repugnat mixtōi: ꝓbat̄ etiā ꝙ nō fiat ꝑ mīma ſcd̄z q̄titatez: qꝛ īpoſſibile eſt corpꝰ diuidi ī talia mīma. Nec etiā ſit ꝑ diuiſionez in mīma ſcd̄m ſenſuz: qꝛ qd̄ eſſz mixtū vni habenti debilez ſenſuz nō eſſz mixtum alteri qd̄ eſt falſū. ❡ Quata ꝯcl'o nō oīa actiua ⁊ paſſiua ſunt miſcibilia adinuicē: neqꝫ oīa mixtibilia ſunt eodē mō miſcibilia. Prīa ꝑs patz. qꝛ illa q̄ nō cōicant in materia nō poſſunt adinuicē miſceri. Scd̄a ꝑs ptz. Tum prio: quia eorꝫ q̄ ſunt facile diuiſibilia modicū vniꝰ non miſcetur cū multo alteriꝰ nec ecōtra: qꝛ vnuz cōuertit̄ in naturā alteriꝰ: vt gutta vini non miſcetur cum centū amphoris aque: ſed opz miſcibilia eſſe adequata in ſuis potentijs et virtutibꝰ: ſic ꝙ neutrū ſufficiat ꝯuertere alterum in ſui naturā. Tum ſcd̄o: qꝛ faciliꝰ miſcerent̄ parua cū ꝑuis q̄ magna cū magnis: quia actiua ⁊ paſſiua iuxta ſe poſita per minutas ꝑtes attingūt ſe per plures ꝑtes q̄ ſi iuxta ponerētur ꝑ magnas ꝑtes: ptz tertio: qꝛ bene diuiſibilia ⁊ bene terminabilia terminis alienis ſicut ſunt humida fluida bene miſcentur adinuicē: qꝛ ſcd̄z minutas partes poſſūt iuxta poni. ſi nō ſint viſcoſa ſicut oleum. Tum quarto: quia parum paſſibile nō facile miſcetur cum multo paſſibili eo ꝙ paruz paſſibile ſtatim corrumpitur in alterum. Ex dictis ptz quid ſit mixtio: ⁊ ex quibus fiat: ⁊ ꝙ mixtio eſt miſcibilium alteratorum vnio. Et hec de primo libro de generatione et corruptione.

Concluſio. ij. Mixtio differt a gn̄atōe ⁊ corruptiōe. Mixtio differt ab augmentatione.

Mixtio differt ab alteratione.

Cōcl'o tertia.

Cōcluſio. iiij.

Quoniam autem. ❡ Iſte eſt tertius tractatus in quo p. determinat de quibuſdā annexis ad generationē ⁊ corruptionem tam mixtorū q̄ elementorꝫ requiſitis. Et diuiditur in quinqꝫ capitula. In prio determinat de tactu premittēs prio determinānda in iſto tractatu dicēs ꝙ opz prio dicere de materia ⁊ de vocatis elementis an ſint vel nō. Et vtrū vnūqdq̄ ſit ſempiternū an aliqualiter generet̄: ⁊ ſi vnūqdq̄ aliq̄liter generet̄ vtrū oīa eodē mō ex ſe inuicē generātur: aut inter ipſa eſt aliqd̄ eorꝫ primū ſiue aliqua eſt differentia inter ipſa. De iſtis em̄ in phiſicis cōfuſe ⁊ in generali determinatū eſt: nūc aūt in ſpāli determinādū eſt

T. Mēs em̄ elemēta. ❡ Phūs hic ponit talē cōcluſionem ꝙ ad naturalē p. ꝑtinet determiāre de actione et paſſione: ptz: qꝛ volētibꝰ deteriare de gn̄atione ⁊ corruptione elemētorꝫ ꝯuenit determiāre de his q̄ cōiter exiguūtur ad elementorꝫ gn̄ationes ⁊ corruptōes: ſed in hoc libro determinat̄ de gn̄ationibꝰ ⁊ corruptōibꝰ elemētorū adinuicē: q̄ nō poſſunt fieri ſine actōe ⁊ paſſione: igitur hic determinādū eſt de actione ⁊ paſſiōe. Minorē ꝓbat p. aucto. antiquorꝫ dicētiū elemēta gn̄ari ⁊ ex elemētis aliq̄d gn̄ari ꝑ ꝯgregatōem ⁊ ſegregationē: igr̄ ꝑ actōez ⁊ paſſionē. Et ſubdit p. ꝙ Diogenes poſuit elemēta trāſmutari ꝑ vnā naturā cōem: qꝛ dicebat ipſa elemēta aliter adinuicē nō poſſe trāſmutari: nec adinuicē agere ⁊ pati: cū vnū cōtrariorꝫ nō pōt pati ab alio ſubiectiue: ergo p̄ter ꝯtraria opz ponere ſubiectū cōe hoc ē debēt ꝯuenire in materia: ſic ꝙ ma

teria vnius eſt in potentia ad formā alterius ⁊ econtra. Subdit tñ p. ꝙ nō eſt neceſſe ꝙ̄ oē agens cōicet in materia cū paſſo: cū h̄ ſolū ſit verū de his q̄ mutuo inter ſeinuicē agūt ⁊ patiūtur. T. Sed ſi de facere. ¶ Scda cōcluſio eſt ꝙ ad naturalē p. ptinet determiare de tactu. Pz: q2 qui hz determiare de actōe ⁊ paſſione etiā hz determiare de tactu: ſed p. naturalis habz determiare de actione ⁊ paſſione: igitur ⁊ de tactu. Maior pz: q2 actio ⁊ paſſio nō poſſunt fieri ſine tactu.

T. Principiū aūt accipiamꝰ. ¶ Phūs hic ſubiungit ꝙ priꝰ determinādū eſt de tactu q̄ de actōe ⁊ paſſione q2 quecūq3 agūt ⁊ patiūtur ꝓprie adinuicē tāgūt ſeinuicē: ſed nō ecōtra: ℊ tactꝰ eſt cōior q̄ eſt actio ⁊ paſſio et per ꝯñs prius determinādū eſt de tactu: q̄ de actōe et paſſione. T. Fere quidē. ¶ Phūs hic ꝓſeq̄tur de tactu dicens: ꝙ tactꝰ multipl'r dr̄. pmo mō capit vt ſolum attēditur ex pte magnitudinis ⁊ ad tactū iſto mō captū: tres ꝯditiones requirūtur. ¶ Prima eſt: ꝙ vtrūq3 tangentiū habeat magnitudinē defectu cuiꝰ intelligētia nō tāgit orbē. ¶ Scda eſt ꝙ habeāt ſitū3 extra ſeinuicē defectu cuiꝰ materia nō tāgit formā. ¶ Tertia eſt ꝙ eoꝝ vltima ſint ſimul ita ꝙ inter ipa nō ſit aliquod corpꝰ defectu cuiꝰ celū nō tāgit terram: ⁊ iſte tactus ſolet vocari tactꝰ mathematicꝰ. ¶ Alio mō capit tactꝰ ꝓprie: ⁊ ad talē etiam requirūtur tres ꝯditiōes. ¶ Prima eſt ꝙ illa que debēt ſe tāgere habeāt locū ſiue poſitionem: ex quo patet ꝙ tactus, nō eſt ꝓprie nō habentiū magnitudinē. ¶ Scda eſt ꝙ tāgentiu3 vltia ſint ſimul. ¶ Tertia eſt ꝙ tāgentia ſeinuicē ſint actia et paſſiua adinuicē: ⁊ per hāc ꝯditionē differt tactꝰ ꝓprie dictus a tactu primo modo dicto. In tali eñ tactu agens magis ꝓprie tāgit paſſum q̄ ecōtra ſm cōmunē modū loquēdi: q2 cōiter dicitur ſi aliquis pcutiat aliū ꝙ̄ pcutiens tāgit aliū ⁊ nō ecōtra: igitur tactꝰ ꝓprie dictus attribuitur agenti. T. Qua propter. Phūs hic infert diffinitione3 tactus ꝓpriſſime dicti dicēs ꝙ illa ſe tāgunt quoꝝ diuerſis diſcōtinuis exiſtētibus magnitudinibus vltima ſunt ſimul: ⁊ ſunt adinuicē actiua ⁊ paſſiua: motiua ⁊ mobilia. T. Quoniā aūt. ¶ Phūs hic ponit ꝯuenientiā ⁊ differentiā inter mouere ⁊ agere. Coueniūt eñ in hoc ꝙ ſicut eſt aliq̄d mouēs imobile puta intelligentia: ⁊ aliq̄d mouēs motum: ita eſt dare aliq̄d agens impaſſibile puta celum: et aliq̄d agens paſſibile ſicut aqua vel terra: ⁊ ſic de alijs inferiorbꝰ. Sed tñ differunt ſic: q2 mouens ē in pluſ q̄ agens ꝓprie capiēdo illū terminū agens: quia agens dr̄ reſpectu patiētis: ſed patiens proprie nō dr̄, niſi ſcdm paſſiones ⁊ paſſibiles q̄litates: ⁊ ſic illud ꝙ̄ ſolū mouetur localiter nō dr̄ ꝓprie agere vel pati: ſed tñ dicitur mouere vel moueri. Sed tñ cōiter capiēdo illum terminum agens: conuertitur cum illo termino mouēs. T. Illud igit. ¶ Phūs hic ponit quattuor

Modi tactꝰ.

modos tactus. Unde tactus primo modo capitur propriſſime: ⁊ tūc eſt habentiu3 diuerſas magnitudines quarū vltima ſunt ſimul que agūt ⁊ patiūtur adinuicem. Scdo mō capitur vt eſt cauſa illorum quoꝝ vnū mouet ⁊ aliud mouet: habētiū vltimas magnitudīes ſimul: ⁊ ſic agens magis ꝓprie dr̄ tāgere paſſu3: ⁊ mouens motū q̄ ecōtra. Tertius modꝰ tactꝰ ſolū attenditur penes ſimultatē vltimorū ſiue illa agāt ⁊ patiātur adinuicē ſiue nō. Quartꝰ modꝰ eſt impropriiſſime dictꝰ qui ſolū attēdit penes mouere ⁊ moueri: ⁊ ſic intelligentiā dicimus tāgere celū: ⁊ iſte tactus dr̄ improprius: tam ex pte agentis q̄ ex pte paſſi.

De facere autem. ¶ Iſtud eſt ſcdm capitulum huiꝰ tractatꝰ in quo p. determiat de actiōe ⁊ paſſione. Et primo determiat de q̄litatibꝰ agētis ⁊ patiētis narrāns circa hoc duas opiniones antiquorum: quarū prima eſt quod ſimile non patitur a ſimili: q2 tūc non eſſet maior ratio q̄re vnum magis ageret q̄ reliquum. Et cum dicitur illis qui ſuſtinent talem opinionem ꝙ ignis maior extinguit ignē minorē: ⁊ tñ eſt ei ſimilis: ergo ſimile agit in ſibi ſimile. ¶ Ad hoc dicebāt ꝙ hoc non eſt ratione ſimilitudinis: ſed ratione contrarietatis: quia quodāmodo multum eſt contrarium pauco: ⁊ magnum paruo. T. Democritus aūt. ¶ Alia eſt opinio Democriti dicentis ꝙ agens ⁊ paſſum debent eſſe ſimilia ⁊ non diſſimilia. Et ſubdit p ꝙ iſte opiniones ſunt ſubcontrarie ⁊ pticulariter loquuntur: ⁊ quodāmodo veritatem tāgunt: quia illud quod debet agere in reliquum debet eſſe quodāmodo ſimile ⁊ quodāmodo diſſimile. Sed tamen iſte opiniones inſufficienter determinauerunt: ex quo ſolum ad vnam partem declinauerunt. Unde prima opinio ſolum conſiderauit ad formā qua agens agit. Scda conſiderat ad materiam: ⁊ ſic vtraq3 opinio aliquātulum naturā actionis et paſſionis tetigit: non tñ totaliter. T. Simile eñ. ¶ Hic phūs oſtendit veritatem ponens aliq̄s concluſiones: q̄rum prima talis eſt ꝙ nihil patitur ab omnino ſimili. probat p. duabus rationibꝰ. Prima eſt: q2 q̄ ratione vnum pateret ⁊ alterū: ⁊ qua ratione vnū ageret: etiā ⁊ alterū: ⁊ ſic vtrūq3 eſſet agens ⁊ paſſum ſecundum eādem rationem: quod eſt incōueniens: igit.

Opinio antiquorum.

[…]ia opinio

Concordia opinionum.

Conclo pri[…]

T. Si autē a ſimili. ¶ Scda ratio eſt: ſequeretur ꝙ vnum ⁊ idem ageret ⁊ pateretur a ſeipſo: ex quo non eſt diuerſa ratio agendi ⁊ patiendi: ſed hoc eſt incōueniens: cum tunc non poſſet oſtendi ꝙ aliquid eſſet immobile vel impaſſibile: cum ſtatim aduerſarius diceret ꝙ ipſum agit in ſeipm ⁊ mouet ſeipſum. ¶ Sed q̄reret aliquis. Utrum incōueniens ſit ꝙ ide3 agit in ſe ipſum. Dicitur ꝙ ſic: ſi non cōcurrat aliquod aliud puta agens vel diſponens ad actionem: ſed quādo aliud aliud cōcurrit: tūc non eſt incōueniens. T. Si omnifariā. ¶ Secūda concluſio eſt ꝙ nihil patitur ab omnino diſſimili. Probat phūs duabus rōnibꝰ. Prima: q2 linea non patitur ab albedine nec ecōtra: niſi forte eſſet per accidens pro quāto in linea eſſet nigredo: ergo omnino diſſimile nō patitur ab omnino diſſimili. T. Non eñ exterius. ¶ Secunda ratio eſt: quicquid patitur: a ſuo contrario patitur: ſed contraria conuenientiā quādā habent: ergo agens ⁊ patiens non debēt eē omnino diſſimilia: ⁊ per conſequens nihil patitur ab omnino diſſimili. T. Sed quoniā. ¶ Tertia cōcluſio eſt ꝙ agens ⁊ patiens debent eſſe quodāmodo ſimilia et quodāmodo diſſimilia. Patet: quia non debent eſſe omnino ſimilia vt dicit prima concluſio: nec omnino diſſimilia: vt dicit ſecunda concluſio: igitur. Etia3 illa que agunt ⁊ patiuntur adinuicem ſunt contraria: ſed contraria quodāmodo conueniunt ⁊ quodāmodo nō cōueniunt. Couenunt enim in genere logico q̄ in genere phiſico: ⁊ ſunt ſpecie differentia: ergo agēs ⁊ patiens ſunt quodāmodo ſimilia ⁊ quodāmodo diſſimilia. T. Quoniā autem. ¶ Philoſophus hic ſubiungit ꝙ agens ⁊ patiens ſunt cōtraria vel media: hoc eſt habēt cōtraria vel media: q2 talia ſunt eadē genere ⁊ diuerſa ſpecie. ergo ſunt cōtraria vel media: ⁊ p ꝯñs adinuicē actiua ⁊ paſſiua. T. Ideo ⁊ rōnabile. ¶ P. hic infert ex dictis ꝙ agere eſt ſibi paſſum aſſimilare ⁊ pati eſt agenti aſſimilari: quia trāſmutatio eſt de contrario in contrarium: ergo cum paſſum in principio ſit contrarium agenti ⁊ diſſimile tranſmutabitur ad eiꝰ ſimilitudinem. T. Et ſm rōnem. ¶ Hic phūs oſtendit q̄tum veritatis habuerūt opinioes antiquorum dicens ꝙ quodammō vtraq3 bene dicit. Nam pati attribuit aliq̄n ſubiecto ſicut dicimꝰ hoiem caliſieri. Et

Concluſio […]

Cōcluſio […]

aliq̄n pati attribuit termino ꝯtrario: ⁊ hoc loq̄ndo de termino a quo. Aliq̄n xo attribuit termino ad quem. Si vero attribuat termio a quo tunc dicimus ꝙ pati eſt a ꝯtrario ⁊ diſſimili ⁊ nō a ſili. Et ſi attribuat ſubiecto tūc eſt a quodāmodo ſili ꝓ quāto paſſū eſt in potētia ad ſimilē formā cum forma agentis: ⁊ eſt a quodāmodo diſſimili pro quāto paſſum actu habet formam cōtrariā forme ipius agentis. Aſpiciētes ergo ad illō ꝙ̄ patit ſubiectiue dixerūt ſimile pati a ſili. Aſpicientes vero ad illud ꝙ̄ patitur terminatiue dixerūt ꝯtrarium pati a cōtrario ⁊ ſic vterq3 verū dicit: licet non ſufficienter ex quo pz ꝙ paſſū ſm eius formā eſt cōtrarium agenti ⁊ ſm materiam quodāmodo ſile. Nō tamē oportet ꝙ paſſum ſit ſubſtātialiter ſile vel diſſimile in omni tranſmutatione: q2 in agentibꝰ eq̄uocis ſufficit ſimilitudo vel diſſimilitudo virtualis: ſed in agentibus vniuocis inter q̄ eſt actio ⁊ paſſio ꝓprie capiēdo illos terminos req̄ritur diſſilitudo formalis vel ſilitudo formalis. T. Eodēmō. ¶ P. hic oñdit que agētia repatiunt ⁊ q̄ nō. Dicēs primo ꝙ q̄dā agentia in agēdo repatiūtur ⁊ quedā nō. Probat hoc p. per ſimile d̄ motore ſicut ſe habet motor ad mobile ita actiuu3 ad paſſiuum: ſed eſt dare motorē motū ⁊ motorē imobilē ergo eſt dare agens paſſū ⁊ agēs ipaſſibile. Et ſubdit p. ꝙ in agentibus ſubordinatis eſt pmū ipaſſibile: ⁊ vltimū paſſibile. Celū enī ē actiuū in iſta inferiora: et tñ eſt impaſſibile. Similiter medicꝰ in medicādo ſe habz per modū pncipij actiui primi: ⁊ cibus per modū ſecūdi: ⁊ tamē medicꝰ nō repatit: ſed cibus repatitur. T. Quecūq3 aūt. ¶ P. hic ponit talē cōcluſionē: ꝙ agens cōicans in materia cū paſſo repatit ab eo: ſed agēs nō cōicans in materia cum eo nō repatitur ab eo. Prima pars pz: q2 que cōicant in materia: ſic ſe habēt q̄ materia vniꝰ eſt in potētia ad formā alterius ⁊ ecōtra: ℊ pſente agente ſufficienter approximato vnū trāſmutatur ab alio. Secūda pars pt3: q2 illa que nō cōicāt in materia non ſunt apta nec diſpoſita vt vnū recipiat formā ſimulē cū forma alterius. T. Eſt aūt effectiua. ¶ P. hic ſubdit ꝙ agens agit per ſuā formā ⁊ nō p ſuam materiā: q2 materie ē patiꝰ ⁊ recipere: ſed per ſuā formā eſt actu tale quale patiēs eſt in potētia. Nec ēt agens agit per finē actionis: hoc eſt p formā quā ꝓducit: q2 habito tali fine ceſſat motus: igit relinquit ꝙ agens agit p ſuā formā: ſiue ſubſtantialē ſiue accidētalē. Non eſt tamen intelligendū ꝙ finis nullomō moueat: ſed nō agit niſi methaphorice: vel ꝓ tanto mouet: q2 gratia ipſiꝰ finis aliq̄d mouet a quo talis finis eſt deſideratꝰ. T. Materia aūt. ¶ P. hic ſecūdo ſubiungit ꝙ paſſū patitur p materiā ⁊ non p formā: quia ignis calidus ex eo patit a frigido: q2 eſt ī potētia ad frigiditatē ⁊ hoc p ſuā materiā ⁊ nō p formā: q2 ſi caliditas eſſet ſepata a materia: ipa eēt ipaſſibilis a frigiditate. ⁊ hoc forte p. dicit q2 reputat impoſſibile ꝙ aliqua caliditas ſit ſeparata: ſ3 tamē caliditas ſupernaturaliter p̄t eſſe ſine ſubiecto ⁊ ꝙ̄ nō deſtruat: ⁊ ibi erit paſſio terminatiua ⁊ non ſubiecta.

Quomodo. ¶ Iſtud ē terciū ca. in quo p. determinauit d̄ modo agēdi ⁊ patiēdi ſm opinionē antiquoꝝ. Et primo recitat ipſas opiniones dicēs ꝙ prīa fuit opinio Empedoclis ponētis actionē ⁊ paſſionem fieri p poros ⁊ etiam ſenſationē ⁊ mixtionē. T. Cōpendioſe. ¶ Secūda opinio fuit Democriti ⁊ Leucippi ponētiū corpora indiuiſibilia eſſe oīm principia. T. Quidam enī antiquoꝝ. ¶ Tertia opinio fuit melliſſi ponentis tm̄ vnum ens in numero ꝙ̄ dicit eſſe imobile ⁊ infinitum. Et hec oīa credebat ꝓbare ſuppones ꝙ impoſſibile ē vacuum eſſe. ¶ Iſto ſuppoſito arguit ſic: ꝓbās q̄ impoſſibile eſt aliq̄d moueri. q2 illud quod mouet vel recipit in pleno vel in vacuo. Non in pleno: q2 eēt penetratio corpoꝝ. nec etiā in vacuo: cū nō ē dare vacuū. T. Neq3 rurſus multa. ¶ Hic ꝯñr Melliſſꝰ ꝓbat ꝙ nō ſunt plura entia: q2 credebat ꝙ entia non p̄nt adinuicē diuidi niſi p vacuū intermediū: ⁊ cū nō ē dare vacuū: ſeq̄tur ꝙ oīa ſunt vnū. T. Si enim vbiq3 ¶ Hic cōfirmatur ratio p̄cedēs: q2 ſi ens eſſet diuiſibile vel multiplicabile: tunc eſſet vbiq3 ſui diuiſibile cū non ſit maior ratio quare magis ſit alicubi q̄ alibi: ſ3 hoc poſito in eē ꝙ̄ vbiq3 ſit diuiſum: ſeq̄tur impoſſibile: q2 non poſſet dici quid remaueret: niſi diceret ꝙ remaneret vacuū: quod iterū ſupponit impoſſibile: ℊ nō eſt ens diuiſibile nec multiplicabile: ⁊ per ꝯñs eſt ſolū vnum. T. Amplius autem. ¶ Hic vlterius oſtendit ꝙ illud eſt immobile: quia ſi eſſet motus oporteret vnū eſſe in alio: ⁊ ſic opporteret ponere plura entia quod ē contra prius dicta. T. Et infinitum. ¶ Hic ꝓbat ꝙ illud ens ſit infinitum: quia ſi eſſet finitum: tunc vltra illud eſſet vacuum quod eſt impoſſibile. T. Amplius autem. ¶ Hic p. dicit ꝙ nullus demens crederet oīa eſſe vnum: puta glaciem ⁊ ignē eſſe vnum cum hoc ſit contra ſenſum. Et ideo p. non improbat hic iſtam opinionem: ſed dimittit eam ſufficienter improbatam ex primo phiſicoꝝ. ¶ Alia fuit opinio platonis ponētis ſuperficies triangulares eſſe principia rerum. Tex. Leucippus autem eſtimatus. ¶ Hic p. comparat opinionem democriti: leucippi: ⁊ melliſſi adinuicē. ¶ Prima comparatio eſt quia leucippus cōfitebatur apparentia ſenſui: et nitebatur ſaluare generationē ⁊ corruptionem motuum: et multitudinem entium: melliſſus autem non. ¶ Secunda comparatio eſt: quia vterq3 dicebat vacuum non eſſe: ſed ſolum plenum. ¶ Tertia comparatio eſt: quia leucippus non dicit tantum vnū eſſe plenū: ſed infinita corpora athomalia. Melliſſꝰ xo dicit tm̄ vnū eſſe plenū. ¶ Quarta ꝯpatio ē: q2 melliſſꝰ nullomō ꝯcedebat vacuū eē leucippꝰ xo ꝯcedebat vacuum eſſe inter corpora athomalia. ¶ Quinta comparatio eſt: Leucippus apparenter ſaluabat gñationem: corruptionem: ⁊ alterationem: quas negauit melliſſus. Dicit enim leucippus generationem fieri p congregationem athomalium: et corruptionem fieri per ſegregationem eorum: et alterationem per mutationem ſm ordinem ⁊ ſitum. ¶ Sexta comparatio eſt. Uterq3 concedebat ꝙ ex multis non fit vnum ſimpliciter: nec ex ſimpliciter vno multa. Unde Leucippus nullum corporum nobis apparentium dicit eſſe vnu3 ſimpliciter: ſed vnum ſm congregatione3. Melliſſus autem dicit totum mundum eſſe vnum ſimpliciter ſine mutatione rerum. T. Sed vt empe. ¶ Hic p. pōit tres comparationes inter leucippū ⁊ empedoclē. Prima eſt ꝙ leucippus dicit actionem ⁊ paſſionem fieri p vacuitates introcluſas inter corpora athomalia. Empedocles vero per poros. Secunda comparatio eſt ꝙ ad dicta Empedoclis videntur ſequi dicta leucippi: quia Empedocles ponebat ꝙ ſine penetratione corporum agens poſſet agere in paſſum: ⁊ ideo oportet poros quos ponit empedocles eſſe vacuitates. Et iſti pori ſunt valde ꝓpinqui ſm eſſe coꝝ. Nō tñ dicit totū corpus ē vacuū: cū inter poros ponebat corpa valde parua: que vocabat leucippus indiuiſibilia. Tertia cōparatio eſt: ꝙ leucippus apparēter ſaluat oīa apparētia puta gñatiōes ⁊ corruptiōes elementoꝝ ⁊ mixtoꝝ. Empedocles gñatiōes elemētoꝝ nō ꝯceſſit: nec cōcedere poterat: q2 arguit ſiliter ſicut Plato in thimeo ſic. Oē quod generat ex aliquo priore gñat: ſed empedocles dicit elemēta nō habere priora: igit. T. In tñ ei differt. Hic p. ꝯparat leucippū platoni triplicit. Primo: q2

Leucippus reſoluit corpa in corpa indiuiſibilia: nō ta
mē oīmode idiuiſibilia:⁊ poſuit illa eē īfinita⁊ figura⁊
Plato vero poſuit corpora reſolui in ſupficies ⁊ line=
as:⁊ ſic poſuit corpa ꝯponi ex ſimpliciter indiuiſibili=
bus:⁊ illa corpora ſic ꝯpoſita nō dicit eſſe diuerſarum
figurarū. ¶ Scdo:quia Leucippus ⁊ Plato ſaluabant
generationes ⁊ corruptiões per congregatõem et ſe=
gregationem ſuorum indiuiſibilium. ¶ Tertio qꝛ leu
cippus poſuit hoc fieri per vacuū ⁊ tactuꝫ. Plato ve
ro per tactum ſolū. T. Et de indiuiſibilibus. ¶ Hic p.
ſubdit ꝙ de ſupficiebus dictū eſt prius:ſcꝫ ſexto phiſi
corum:vbi oſtēſum eſt ꝙ corpa ⁊ ſupficies nō ꝯponū=
tur ex pūctis:ideo de opinione platonis nō plus dice
tur. T. Ut ad parum. ¶ Hic p. improbat opinionem
democriti ⁊ leucippi ponens talē cōcluſionē:ꝙ poſitō
democriti ⁊ leucippi ē irrationabilis. Probat p. quat=
tuor rōnibus. Primo:quia poſitio Leucippi habet cō
cedere cōtradictoria:ſcꝫ indiuiſibilia pati ⁊ nō pati:ſꝫ
hoc eſt impoſſibile:ꝰ igitur. ¶ Q aūt ſm Leucippū indi
uiſibilia non poſſunt pati aut agere patꝫ:qꝛ hoc fieret
per vacuum vt dicit Leucippus: ſed hoc eſt impoſſibi
le:qꝛ vacuū non eſt receptiuū alicu⁹ paſſiōis:aut ſm
aliquā formā mobile:niſi ponaꝫ accidēs ſine ſubiecto
¶ Q aūt ſm Leucippū opꝫ indiuiſibilia agere ⁊ pati:
pbat p. tribus rōnibus q̄rū pma talis ē ꝙ democrit⁹
et leucippus figure circulari attribuebant caliditatē:
ergo alteri debebāt attribuere frigiditatem. Et ſiliter
de grauitate ⁊ leuitate ⁊ alijs paſſionib⁹ ꝯtrarijs:ſed
ꝯtraria adinuicē agunt ⁊ patiūtur:ꝰ indiuiſibilia age
bant ⁊ patiebātur adīuicē. ¶ Secūdo ſic. Leucipp⁹ po=
nebat grauius ⁊ leui⁹:⁊ p ꝯñs calidi⁹ ⁊ frigidius q̄ na
ta ſūt agere ⁊ pati adinuicē: cū calidū agit in frigidū
ergo illa indiuiſibilia ſm ipm agunt ⁊ patiunꝫ adinui=
cē. ¶ Tertio ſic. Leucipp⁹ ponit durū ⁊ molle: ſꝫ mol
le dr̄ a quadā paſſibilitate. Ex eo enī aliq̄d dr̄ molle qꝛ
cōprimenti cedit. T. Et tamen īcōueniens. ¶ Hic p.
oñdit ꝙ īdiuiſibilia nō poſſunt agere ⁊ pati adīuicem.
qꝛ vel talibus indiuiſibilibus ſolū ꝯueniunt figure:et
nō qualitates actiue ⁊ paſſiue: ⁊ tunc nō agūt nec pa
tiunꝫ adīuicē. Uel cōueniūt eis q̄litates actiue ⁊ paſ=
ſiue:⁊ tunc cuilibet materie vna ſola q̄litas conuenit
quā ſibi ex natura ſua determinat vel plures qualita
tes inter ſe ꝯtrarie. Nō ſcdm:qꝛ cōtraria nō poſſūt eē ī
eodē. Nō pmū.qꝛ tunc vnū determīaret ſibi vnā q̄li
tatē ꝯtrariā:⁊ reliquū aliā:⁊ ſic nō eēt eiuſdē nature:
cui⁹ tñ oppoſitū dicūt Leucippus ⁊ Democritus. Etiā
tunc vnum calefaceret:⁊ reliquū frigefaceret: qd tñ ē
falſum. T. Hec enī ſolida. ¶ Hic p. ſubdit ꝙ hoc idē
ſequiꝫ ad poſitionē Platonis:q poſuit indiuiſibilia
nullā extenſionem hñtia:⁊ cū hoc ad illā ſeq̄tur ꝙ ni
hil rarefieri poſſet ſine vacuo:qd tamen vacuum nega
uit Plato. ꝯña pꝫ:qꝛ punctū cū eſt indiuiſibile nō pt
fieri maius q̄ eſt:ꝰ ſi fieret rarefactio: hoc fieret p elō
gationem puncti a puncto:modo talis elongatio non
poteſt fieri niſi fierent vacuitates intermedie inter pū
cta. T. Amplius aūt. ¶ Secunda ratio pncipalis
cōtra Leucippū eſt talis. Inconueniens eſt corpa p=
ua ponere ſimpliciter indiuiſibilia et non magna:cum
in homogeneis magnum ⁊ paruum ſunt eiuſdem rō=
nis:⁊ oīe corpus tā magnū q̄ paruū habet partes
extra ſeinuicē exiſtentes: licet tamen magnū facili⁹
diuidimus ex quo ipm facilius attigere poſſumus.
T. Amplius aūt. ¶ Tertia ratio talis eſt:quia vel illa
indiuiſibilia ſunt ſimilis nature:vel diuerſarum natu
rarum. Nō pmū:qꝛ tunc iuxta ſeinuicem continuarē=
tur et facerent vnum:⁊ totus mundus nō eēt niſi vnū
corpus:quod reputatur falſum. Nec obſtaret diuerſi=
tas taliū figurarum illorū indiuiſibiliū ꝙ nō adinuicē
cōtinuarenꝫ:qꝛ vna aqua quā cito agit aliā cōtinuaꝫ
illi:non obſtāte diuerſitate figurarū. Etiā ſi eēnt eiuſ=
dem nature nō eſſent actiua ⁊ paſſiua adinuicē. Nec
poteſt dici ſecūdū:quia tūc iſte nature magis deberēt
poni principia actiua ⁊ paſſiua q̄ ille figure. Uidem⁹
enim differētia in natura vt ignē ⁊ aquā magis agere
et pati adinuicē q̄ differentia in figuris:q ſunt ſimilis
nature. T. Amplius aūt. ¶ Quarta ratio eſt. Indi=
uiſibilia mota in vacuo ſm Leucippū:vel mouenꝫ a ſe
vel ab alio. Si ab alio:tunc illud aliud magis eſſꝫ po=
nendū cā prima actōis vel paſſionis. Si mouētur a ſe
tunc idem indiuiſibile erit mouēs ⁊ motū:qd iprobā
tum eſt ſeptimo phiſicoꝝ. T. Quicūqꝫ. ¶ Hic p. ipro
bat opinionē Empedoclis: oñdens ꝙ poſitio eius eſt
irrationabilis tribus rōnibus. Prima qꝛ ſi pori quos
ponit Empedocles ſunt pleni:tunc nō pſunt:qꝛ ſi per
ipſos plenos fiat actio in paſſū tūc ita bene fieret to
to corpore exiſtente ꝯtinuo ſine poris. Si aūt ponan
tur pori vacui hoc ē contra Empedoclē cū nō cōcedat
vacuū eſſe. Silr dicitur de videre ⁊ audire:qꝛ ſicꝫ ſpūs
poteſt pertrāſire poros plenos:ita poteſt ptranſire p
corpus continuum ſine poris. Nō enī plus vel minus
accidit penetratio in vno q̄ in alio. T. Si autē aliq.
¶ Hic p. remouet duas cauillationes quarū pma ē:qꝛ
aliq̄s poſſet concedere poros vacuos per trāſparētiā
Sed ꝯtra hoc arguiꝫ:qꝛ facile eſſet poros illos parti=
bus aeris iuxta poſitis repleri:⁊ tūc aer nō eſſet āpli⁹
tranſparens:qd tñ eſt falſū:ꝰ igitur. ¶ Alia cauillatio ē
ꝙ illi pori ſunt ita parui q̄ nullū corpus poſſūt recipe
re:ſꝫ poſſunt recipere lumē ⁊ ſpecies coloris ⁊ alioꝝ
ſenſibiliū:⁊ ſic q̄uis negauit empedocles vacuū ma=
gnum:nō tamen paruū. ¶ Cōtra hoc arguit p. ꝙ incō=
ueniēs eſt concedere vacua parua ⁊ nō magna: qꝛ mlꝫ
ta poſſunt cōiungi ⁊ facere vnum magnū. Etiam dicit
vacuum ſi eſſet eſſet locus:⁊ oīs locus poteſt reple=
ri corpore:ergo non debent poni parua vacua que nō
poſſunt repleri. T. Aliter aūt poros. ¶ Secunda rō
eſt:quia vel actio ⁊ paſſio fiunt per cōtactum vel ſine
contactu. Si ſecūdū:tunc nō opꝫ habere poros: quia
ita bene fieret actio ⁊ paſſio ſine poris ſicut cum po=
ris. Si primū tunc tales pori nō proficiunt:cum tact⁹
poſſit fieri ſine talibus poris. Duo enim corpora pero
ſa poſſunt ſe tangere:ergo non oportꝫ ponere poros
propter actionem ⁊ paſſionē:licet ſint ponendi pter
augmentationem. T. Diuidentibus autem. ¶ Ter=
tia ratio eſt. corpora ſunt diuiſibilia:ergo non oportet
ponere poros propter actionem et paſſionem:ſiue vt
agens agat in paſſum:cum actio poteſt fieri per diuiſi
onem paſſi.

Quo aūt. ¶ **Iſtud eſt quartum capitulū hu**
ius tractatus in quo p. determinat de modo agendi ⁊
patiendi ſm opinionem ppriam eius: ponens primo
quinqꝫ conditiões ad actionem et paſſionem proprie
dictam requiſitas. Quarum prima eſt ꝙ paſſum debꝫ
eſſe in potentia tale:quale eſt agens in actu:licet paſ
ſum ſit actu contrarium agenti ſiue habens formā cō
trariam forme agentis. ¶ Secunda cōditio eſt ꝙ paſ=
ſum patiatur ſecundum quamlibet partem eius quā=
titatiuam: ſuppoſito ꝙ ſecundum quamlibet par=
tem ſit intra ſpeꝛam actiuitatis agentis. Iſta condi=
tio tangitur cum dicitur tale innatum eſt. Textus.
Magis autem. ¶ Tertia conditio eſt ꝙ illud magis
patitur quod eſt magis diſpoſitum:⁊ illud minus pa=
titur quod eſt minus diſpoſitum:ſuppoſita equali a=
ctiuitate agentis. Et propter hoc dicebant antiqui ꝙ
magis poroſum eſſet magis paſſibile. ¶ Sequitur

Vacuū nō eſt receptiuū alicu⁹ paſſionis

Cōditões a… onis ⁊ paſſi… nis.

T. Cōtinuū aūt. ¶ Quarta cōditio ē:ꝙ totaliter ſilꝫ
nō patiꝫ a totaliter ſimili. T. Sile ⁊ nō. ¶ Quīta cō
ditio ē ꝙ vnū corpus nō agit in alterū:niſi tāgat ipm:
vel niſi tāgat corpus mediū p qd agit. T. Cū q̄dam.
¶ Hic p. īfert tria correlaria:quoꝝ pmū ē ꝙ corpus vn
diq̄qꝫ ſui ē diuiſibile: ſic ꝙ nulla ei⁹ ps ē indiuiſibilis:
qꝛ aliter nō eēt vndiq̄qꝫ ſui paſſibile:cū indiuiſibile ſit
īpaſſibile. T. Aliter hoc mō. ¶ Scdm correlariū eſt ꝙ
actio ⁊ paſſio nō fiunt p diuiſionē paſſiuoꝝ ⁊ introitū
alioꝝ. pꝫ:qꝛ videm⁹ idē corpus manēs ꝯtinuū ⁊ nō diui
ſū:fieri nō humidū:⁊ fluēs mō coagulatū:mō calidū:
modo frigidū:ſine ītroitu corpoꝝ exterioꝝ:⁊ ſine trāſ=
pōne ſituali ſuarū partiū:ꝰ actio ⁊ paſſio nō fiunt per
paſſiuoꝝ diuiſionē ⁊ introitu alioꝝ corpoꝝ. T. Am=
plius aūt ſic. ¶ Tertiū correlariū eſt ꝙ augmētatio ī vi
uētibus nō fit ſolū p ſolū introitū corpoꝝ ſimiliū ⁊ iu=
xta pōnē:ſine trāſmutatione ſubñali: ſicut aliq credi=
derunt. pꝫ:qꝛ tūc nō q̄libet pars aucti ſm formā eſſet
aucta. ꝯñs eſt falſū cū oppoſitū ei⁹ ſit pus determiatū
ꝯña pꝫ:qꝛ ſꝫ iſtos iſta corpa athomalia nō eēnt aucta
ſed ſolū eſſent alia corpa iuxta ſe poſita:tñ ſm iſtos
iſta corpa athomalia debēt dici ptes ſm formā: ergo
augmētatio in viuētib⁹ nō fit ſolū p ītroitū corpoꝝ ſi=
miliū ⁊ eoꝝ iuxta pōnē:ſine ſubñali trāſmutatiōe:ſed
fit cibo adueniēte trāſmutato: ⁊ ī ſbñaꝫ aucti ꝯuerſo.

Queritur vtrū ſile agat ī ſibi ſilē. ¶ **Et videꝫ**
ꝙ ſic:qꝛ ſilꝫ cōfortat ſibi ſilē igiꝫ pōt agere in ipꝫ. ꝯña
pꝫ:qꝛ fortificare ē agere ¶ Scdo ſic. magis calidū agit ī
minus calidū intēdēdo caliditatē eius:⁊ tñ magis ca
lidū ⁊ minus calidū ſūt ſilia:igiꝫ. ¶ Tertio ſic. idē agit
in ſeipm:igiꝫ idē agit in ſibi ſilē. aūs pꝫ d aīa q̄ mouet
corpus:⁊ mouēdo corpus mouet ſeipam. Scdo pꝫ de
forma grauis q̄ etiā mouēdo graue mouet ſeipaꝫ. Ter
tio pꝫ de aq̄ calefacta q̄ agēdo ī ſeipaꝫ reducit ſeipſaꝫ
ad pſtinā frigiditatē. ¶ Quarto ſic. min⁹ pōt agere in
maius:ꝰ videꝫ ꝙ eq̄le pōt agere in eq̄le:⁊ p ꝯñs ſile in
ſibi ſilē. aūs pꝫ:qꝛ in reactione min⁹ reagit in maius.
¶ Quīto ſic. aer in hyeme ꝯgelat aquā:⁊ p ꝯñs indu=
cit maiorē gradū frigiditatis q̄ ipemet hꝫ: ꝰ reducto
tanto gradu ſeq̄tur ꝙ ſilꝫ agit in ſibi ſilē. ¶ Sexto ſic.
ferrū fit calidius ab igne q̄ ipemet ignis ē: igiꝫ ſilꝫ a=
git ī ſibi ſilē. aūs pꝫ:qꝛ ferrū magis calefacit q̄ ignis:
qd tamē factū eſt calidū ab igne. ¶ Septimo ſic. virt⁹
agēs in aliqd paſſū:primo aſſimilat ſibi partē ppinq̄o
rem q̄ partē remotiorē:ſed parte ppinq̄ori aſſimilata
non pōt in remotiorē agere:niſi agat in ppinquiorē. ⁊
cum ppīquior ſit ſilis ei:ſeq̄tur ꝙ ſilꝫ agit in ſibi ſimi=
le. ¶ Octauo ſic. actio fit ratione ſimilitudinis vel rōne
diſſimilitudīs. Si primū habeꝫ ppoſitū Si ſecūdū ſe
quereꝫ ꝙ magnes ita bene attraheret vnū baculum
ſicut ferrū. Etiā ſeq̄reꝫ ꝙ q̄to eſſent aliqua magis diſ
ſimilia:tāto magis agerent in ſeipa. ¶ Nono ſic. ignis
pt pducere caliditatē in aquā:qñ ipa ē reſiſtitiua:ꝰ ēt
pōt agere in aquā qñ ipa nō ē reſiſtitiua ⁊ p ꝯñs qñ ip
ſa eſt ſilis ſibi. ¶ Decimo ſic. caliditas exiſtēs ī aliquo
corpore circūdato aliquo corpe frigido:nō ſufficiente
ipm penetrare:nec ipm eſt ſufficiēs penetrare corpus
frigidū p antiperiſtaſim fortificat ſeipam ⁊ ſeipam in
tendit:ergo ſilꝫ agit in ſibi ſilē. ¶ Undecimo ſic. lumi=
na duarū cādelarum totaliter cōſilia ſeinuicē intēdūt
ergo ſilꝫ agit in ſibi ſilē:aūs pꝫ:qꝛ talia duo lumīa in
tenſius illuminant medium q̄ ſolum vnum illorū.

In oppoſitū ē p. ī. ij. ca. tertij tractat⁹ ponēs il
lā ppōnē ꝯtra democritū. Pro ſolutione queſtiōis.

Sciēdū ꝙ ī titulo q̄ſtionis ē ſermo de actiōe
ppe dicta:q eſt inter q̄litates pmas cōtrarias:ad quā
requiriꝫ tact⁹ ppriiſſime dictus:⁊ nō ē ſermo de actōe
ſpirituali q̄litatū pmarū vel alicu⁹ alterius virtutis.
Et ex quo aliqua poſſunt eē ſilia ſm q̄litates vni⁹ ſpe
ciei:⁊ diſſimilia ſm alias q̄litates diuerſarū ſpērū: vt
ignis ē ſilis aeri in caliditate:⁊ tñ ē ſibi diſſilis ī ſicci=
tate:iō titulus q̄ſtionis pt habere duos ſenſus:vn⁹ ē.
vtrū illud qd eſt ſilꝫ alicui ſm vnā q̄litatē diſſimile: tñ
ſm aliam:agat in ſibi ſilē:non ſm qualitatē ſm quā ē
ſimile: ſꝫ ſm q̄litatē ſm quā eſt diſſilē. Et de iſto ſēſu
nō eſt dubiū:⁊ iō titulus q̄ſtionis non capiꝫ in illo ſen
ſu. Ali⁹ ſenſus ē iſte. vtrū ſimile agat in ſuū ſilē ſm il=
lam qualitatē ſm quam ē ſilē:⁊ de iſto ſenſu eſt dubiū
et ſic intelligiꝫ titulus q̄ſtionis. Unde aliq̄d diciꝫ ſilē
alteri tripliciter:vt ad ppoſitū ſufficit. Unomodo ī q̄=
litate ſolū:qꝛ hꝫ qualitatē eiuſdē ſpēi cū qualitate al=
terius:⁊ iſtomō ſilꝫ bene agit in ſimile:vt bene cōclu=
dit ſm argumētum ante oppoſitū. Aliomō magis ſtri
cte pro illo qd eſt ſilꝫ in qualitate ⁊ gradu:vt caliditaſ
decem graduū dicitur ſimilis caliditati duorum gra=
duum primomō ⁊ ſimilis caliditati decem graduū ſe=
cūdomō. Tertiomō diciꝫ ſilꝫ illud qd cōuenit cū alio ī
qualitate ⁊ in agendo:ſiue quo ad virtutē actiuā:ſic ꝙ
virtus actiua vni⁹ ſit tanta q̄ta eſt virtus alterius: et
iſtomō duo ignes poſſunt dici ſileſ. Uñ ſilꝫ ſecūdomō
bene agit in ſuū ſimile:ſed non tertiomō. de quo eſt h
principaliter ſermo.

Sciēdū ſcdo ꝙ p maiori declaratiōe q̄ſt iōis
duo ſupponunꝫ. Primū eſt ꝙ eadē virt⁹ vnita puta ca
liditas vel frigiditas eſt fortior q̄ ipſa diſperſa. pba
tur experientia autoritate ⁊ rōne. Autoritate enī p.
primo metheoroꝝ dicētis illam ppoſitionē in forma.
Experientia. nam aer eſt calidior q̄ man⁹ hominis: et
tamen manus hominis iudicatur calidior q̄ aer. Silr
ignis ē calidior q̄ ferrū calefactum ab eo:⁊ tamen iu=
dicatur ferrū calidius:cum fortius calefacit. Etiā aer
medians inter ignem ⁊ corpus ſolidum quod calefit
ab igne habet caliditatē intenſiorē q̄ corpus ſolidum
⁊ tñ corpus ſolidū iudicaꝫ calidius ⁊ magis calefacit
q̄ ille aer. Et hoꝝ nō eſt alia cauſa aſſignāda:niſi qꝛ in
corpore denſo virt⁹ eſt magis vnita q̄ ī corpe raro. Rō
ne pbatur ſic:ſupponēdo ꝙ agens forti⁹ agat p lineā
rectā ſiue breuiorē q̄ per lineā lōgiorē ſilibus manēti
bus que iuuant vel nocēt ad actionē vel paſſionē. Iſta
aūt ſuppō pꝫ p experiētiā:qꝛ ignis forti⁹ agit in res p
pinq̄s q̄ in res remotas. Iſto ſuppoſito ſit virtus acti
ua a:⁊ pars eius media c ⁊ ptes extreme b d: ⁊ pūct⁹
paſſi in quē debet agere illa virt⁹ e. Tūc arguiꝫ ſic. In
corpore dēſiori b d agūt ī e per lineas breuiores q̄ fa=
ciūt qñ ſūt ī materia rara:ergo etiā forti⁹ agūt qñ ſūt
in materia dēſa. ꝯña pꝫ per ſuppōnē. ſ. ꝙ eadē virt⁹ p
breuiorē lineā forti⁹ agit in paſſū q̄ p lōgiorē. aūs ptꝫ
ponēdo ꝙ ab extremitatib⁹ materie dēſe ptraherētur
b. c. ⁊ d linee:⁊ ptrahanꝫ alie linee ab extremitatibus
materie rare. ſ. b. c. ⁊ d. e. tunc ꝯſtat ꝙ linea d e:⁊ linea
b c:in raro ſunt longiores q̄ linee b c:⁊ d. e in denſo:⁊
per illas lineas b ⁊ d partes agunt :ergo in raro agūt
per lōgiores lineas q̄ in dēſo. ¶ Secūdo ſupponiꝫ ꝙ
caliditas exiſtens cum ſiccitate fortius agit ſiue ē ma
ioris actiuitatis q̄ exiſtens cum humiditate. Patet:
nam ferrum paruum calidum multo fortius calefacit
q̄ aqua multo intenſius calida. ¶ Etiam reperitur in
eſtate ꝙ calida ſicca multo fortius calefaciunt q̄ hu=
mida:eſto ꝙ ſint eque calida. Et hoc prouenit ex eo qꝛ
ſiccitas eſt qualitas magis conueniens caliditati quo
ad eſſe et operari quam eſt humiditas. ¶ Iſtis nota=
tis ſit concluſio reſponſiua.

Concluſio reſpōſiua ad q̄ſitū. Simile alteri in q̄litate ⁊ in gradu: in agēdo actōe reali directa ⁊ non actōe reflexa nō agit in ſibi ſile: ꝓbat: q2 oīs actio eſt ꝓpter aliquē finē: ſed talis actōis nullus eſt finis: ergo tale ſile nō agit in ſuū ſimile. minor ptz: q2 agens agit in paſſuz vt ſibi aſſimilet. Sed cū paſſum ſimilit̄ ſe hʒ in his oībus: nō eſt ratio q̄re in ipm ageret: igit̄ minor vera. Et dr̄ notāter in ꝯcluſiōe actōe reali ad excludendū actōes ſpūales: ⁊ alias actōes q̄ nō fiūt p contactū ꝓpriiſſime dictū. Dr̄ notāter actōe directa ⁊ nō reflexa: q2 actōe reflexa aliq̄d agit in ſeipm fortificādo ſe: ⁊ ꝑ ꝯſequens in ſibi ſimile vt bene ꝓbat decimū argumentum ante oppoſitum.

Dubitat̄. Utrū oē agēs agit ꝑ cōtactū. Et arguitur ꝙ nō: q2 de⁹ ⁊ agentia in corꝑea agūt: ⁊ tn̄ nō tangūt illa in q̄ agūt: igr̄ nō oē agēs agit ꝑ ꝯtactū: minor ptz: q2 tact⁹ eſt ſolū reſpectu diuiſibiliū: cū opʒ tāgentiū vltīa eſſe ſimul. ¶ Scdo ſic. Celū agit in iſta īferiora: ⁊ tn̄ nō tāgit ea: igr̄. Minor ptz de pri̇o celo: qd̄ nō ſimul cū aliquo iſtoꝝ īferioꝝ. ¶ Tertio ſic. ſi ſic ſeq̄ret ꝙ nullū agēs agerʒ: ꝯn̄s eſt falſū ⁊ ꝯtra experientiā: igr̄ ⁊ an̄s: ꝯn̄a ptz: q2 ſolū ſm̄ ſupficiē videt̄ tāgere: ergo ſolū in ſupficiē agerʒ: ⁊ ꝑ ꝯn̄s nō ageret in paſſuz. ¶ Cōfirmat̄: q2 ſi ſic ſeq̄ret̄ ꝙ ſola ſuperficies exterior agētis agerʒ. ꝯn̄s eſt falſū: igr̄ ⁊ an̄s: ꝯn̄a ptz: q2 agēs nō agit niſi ſm̄ ꝯtactū: ⁊ ſolū tāgit ſm̄ ſupficiē: g̃ ſoluz agit ſm̄ ſupficiē. ¶ Quarto ſic: ſi ſic ſeq̄ret̄ ꝙ agēs ageret ſolū in paſſū ſm̄ ſupficiē paſſi: ꝯn̄s eſt falſū ⁊ ꝯtra experientiā ꝯſequētia ꝓbat̄: q2 ſolū ſm̄ ſupficiez ipſum paſſū tāgit̄. ¶ Quīto ſic. viſibile agit ī viſū: ⁊ tn̄ nō tāgit viſū: igr̄. ¶ Sexto ſic: aliqd̄ agēs pōt forti⁹ agere ī diſtās q̄ in ꝓpīquū: g̃ aliqd̄ agens nō agit ꝑ ꝯtactuz. ꝯn̄a pʒ: q2 ſi agēs ageret ī diſtās vt duo ⁊ in ꝓpiquuz vt ſimplū tūc qn̄ agēs in diſtās agit vt ſimplū: vr̄ non agere ī ꝓpīquū. ¶ Septīo ſic. mlta agētia agūt ī ſeipa ergo nō oē agēs agit ꝑ ꝯtactū. an̄s ptz ꝺ graui. ¶ In oppoſitū ē p. ī pmo. ca. hu. tract. vbi vr̄ dicere ꝙ ad h̄ ꝙ aliq̄ agāt ⁊ patiātur adinuicē: req̄rit̄ ꝙ ſe tāgāt. In iſta enī dubitatiōe pncipalr̄ ē ſmo de agētib⁹ corꝑalib⁹ q̄ agūt actōe reali ī materiā extrīſecā: ⁊ nō ē ſmo de agētib⁹ īcorporeis ſiue agētib⁹ actiōe ſpūali ī ſe vel ad extra. Et etiā pncipalr̄ hic ē ſmo de tactu ꝓpriiſſime dicto. Quid aūt ſit tal' tact⁹ ⁊ quot ꝯditiōes ad ipm req̄runt̄: pʒ ī expōe text⁹. ¶ Oē tn̄ agēs ſiue ſit corꝑale ſiue ſpūale agit ꝑ ꝯtactū vl' methaphoricū aut mathēaticū vl' ꝓpriiſſime dictū: cū nullū tale pt̄ agere ꝑ vacuū niſi ſol⁹ de⁹: ex quo nullū taliū pt̄ cāre aliqd̄ accn̄s ⁊ ſuſtētare ſine ſubiecto. Et iō ſi ē agēs ſpūale dʒ eē imedia tū paſſo ſic̄ motor mobili. Si corꝑale: tūc vltīa ei⁹ debēt tāgere vltīa paſſi īmediate: obſuat' alijs ꝯditōib⁹ ſiue illud agat actiōe reali ꝓpriiſſime dicta ſiue non. Aū ſēſus dubij pt̄ eē iſte. vtꝝ oē agēs corꝑale qd̄ agit actione reali trāſeūte agat ꝑ ꝯtactum: ſiue tāgēdo aliqd̄ ſuoꝝ paſſoꝝ: nō tn̄ ītelligēdo ꝙ agēs qd̄libet paſſū tāgat qd̄ ab eo patit̄: ſed ꝙ paſſū immediatū tangat. ¶ Iſto ſuppoſito dr̄ ad dubiū ꝙ oē agēs corꝑale agēs actiōe reali ī extrīſecū: agit ꝑ cōtactū. pʒ: q2 nullū tale ageret ī paſſū: niſi aliqd̄ ſuoꝝ paſſoꝝ tāgeret: igit̄ agit per cōtactū. an̄s pʒ: q2 ſi ageret nō tāgēdo aliq̄d tunc circa ipm eēt vacuū: vel ipm ſaltē eēt ī vacuo: ſʒ ꝑ vacuum nō pt̄ fieri actio: ex quo nulla ꝟtus ſiue forma pōt ꝓduci ab agēte tal' ⁊ ꝯſeruari ſine ſubiecto: qd̄ tamen oporteret ſi ageret ꝑ vacuū igit̄. ¶ Sed diceret aliq̄s ꝯtra ꝓbationē ꝯclonis: ſi ponat̄ ignis diſtās ab aq̄ per vnū pedē ⁊ annihilet̄ mediū inter ignē ⁊ aquā: tūc arguitur ſic. Iſta duo ſūt īmediata ⁊ ſūt cōtraria: g̃ maxime poſſunt agere adinuicē. an̄s pʒ ꝑ pma pte: q2 inter illa nō ē aliq̄ alia diſtātia: nec aliqd̄ aliō mediū ꝑ caſū: ſūt īmediata. ¶ Scdo ſic. oīa ꝯtraria ſeinuicē tāgentia pn̄t ī ſeinuicē agere ſʒ iſta ſūt tāgētia adinuicē: igr̄. mior pʒ: q2 vltīa iſtoꝝ ſūt ~~ſimul~~ ex quo nō diſtāt ⁊ cū h̄ hn̄t q̄litates ꝯtrarias. ¶ Ad pmū hoꝝ dr̄ negā. ꝯn̄am: q2 eis deficit ſcda ꝯditio. ſ. ꝙ vltīa nō ſūt ſil' ad tactū ꝓpriiſſime dictū req̄ſita. ¶ Ad ſecūdū dr̄ negādo ꝙ vltima eorū ſūt ſil'. Nec valet ꝯn̄a vltima: nō diſtāt g̃ ſūt ſil': q2 h̄ ē ſmo de ſimultate loci. mō nulla dr̄r eē ſil' ſm̄ locū: niſi ſint in eodē loco ꝓpo ipſis duob⁹: cuilibet tn̄ illoꝝ cōi: ſic ꝙ ſine loci mutatione illoꝝ duoꝝ ſm̄ totū vl' ſʒ ptē nō pōt eē aliqd̄ corp⁹ īter illa duo extēſiue ſiue q̄titatiue ſe hn̄s ſm̄ curſū nature. ¶ Ad rōes dubij an̄ oppoſitū. ¶ Ad pmā dr̄ ꝙ ꝓcedit ꝺ agētib⁹ īcorporeis: q̄ n̄ tāgunt ſua paſſa tactu ꝓpriiſſime: lʒ tamē tactu methaphorico. ¶ Ad ſcdam dr̄ ꝙ lʒ celū nō tāgat iſta īferiora: tn̄ tāgit corp⁹ ſibi primū: puta ſupmū celū tāgit celū ſibi ꝓpinquū: ⁊ ſic ꝯn̄r celū infimū: puta ſpera lune tāgit ignē: nō tn̄ tactu ꝓpriiſſime dicto: ſʒ tactu methaphorico. ¶ Ad tertiā dr̄ neq̄do ꝯn̄am. Et ad ꝓbationē ꝯcedit̄ an̄s: ⁊ negat̄ ꝯn̄a. ¶ Ad ꝯfirmationē ⁊ ad q̄rtā rōnē dr̄ negādo ꝯn̄am. ¶ Ad q̄ntā dr̄ ꝙ lʒ viſibile n̄ tāgat viſū: tn̄ tāgit mediū: ſiue h̄ ſit tactu methaphorico ſiue ꝓpriiſſimo. ¶ Ad. vi. dr̄ ꝙ lʒ agēs forti⁹ agat in diſtās q̄ ī ꝓpiquū actiōe reflexa: vl' ꝓpter ī diſpoſitionē ꝓpinq̄: tn̄ nū̄q̄ naturalr̄ agit ī diſtās qui agat ī ꝓpiquū: lʒ nō ſꝑ ſilez q̄litatē ſiue diſpoſitionē illi diſpoſitioni quā agit ī diſtās. Aū lʒ ſol gn̄et calorē ī iſtis inferiob⁹: nō tn̄ ī corꝑe celeſti ex quo corp⁹ celeſte nō eſt ſuſceptibile caloriſ. Si tn̄ ꝓpinquū ē ſuſceptiuū diſpoſitiōis ſilis cū diſtāte ⁊ ē ſilr̄ diſpoſitū: tūc agēs forti⁹ agit ī ꝓpiquū q̄ ī diſtās. vt lumē qd̄ ꝓducit̄ ī ſper celeſtib⁹ ē īteſi⁹ q̄ lumē qd̄ ꝓducit̄ ī iſtis īferiorib⁹. Etiam qn̄ ſol cāt calorē ī iſt ī īferiorib⁹ ī quolibʒ corꝑe intmedio cāt aliq̄d: qd̄ ē cāṫiuū caloris: c⁹mōi ē lumē vl' aliq̄ alia ꝟtus. ¶ Ad. vij. dr̄ ꝙ h̄ ē ſmo de actiōe trāſeūte.

Ad rōnes. ¶ Ad pmā dr̄ ꝯcedēdo an̄s: ⁊ negādo cōſeq̄ntiā: loq̄ndo de ſili tertio mō. Sile enī ſic ſuū ſile ꝯfortat: nō qd̄ ī ipm agat: ſʒ q2 īpedit ꝯtrariū ne illud ſile corrūpat: q2 ꝑ hoc q̄ ipm ſile multiplicat ſuā ſpēm ꝓſeruat ſuū ſile īpediēdo ꝯtrarium ne ita fortiter agat ī ipm. ¶ Ad ſcdaz pʒ ſolutio ex pmo notabili. ¶ Ad tertiā dr̄ diſtiguēdo ꝯn̄s vl' loquēdo de actione directa ⁊ ſili ꝓpriiſſime dicto: ⁊ ſic negat̄ ꝯn̄a ⁊ an̄s: vel de actiōe reflexa ⁊ ſilitudīe duob⁹ pmis mod. et ſic cōcedit̄ an̄s vel ꝯn̄a. ¶ Ad q̄rtā dr̄ ꝙ dupl'r pt̄ ītelligi ꝙ min⁹ agat ī maius. Uno mō q̄ ſit ſmo de miori tate ⁊ maioritate q̄titatiua q̄titate ꝯtinua. ⁊ ſic cōcedit̄ ꝙ min⁹ pt̄ ī mai⁹: vel ꝙ ſit ſmo de miōritate ⁊ maioritate ꝟtutis: ⁊ h̄ dupl'r. Uno mō ꝙ ꝟtus mior ī agēdo ſiue q̄ eſt minoris actiuitatis agat ī ꝟtutē maiorē ī reſiſtēdo q̄ alia ī agēdo: ⁊ ſic negat̄ an̄s. Alio mō ꝙ q̄litas min⁹ intēſa agat ī maius intēſa: ⁊ hoc dupl'r: vl' eſt diſſimilis ī ſpē: vt caliditas min⁹ intēſa agit ī frigiditatē magis īteſā: ⁊ ſic ꝯceditur an̄s ⁊ negat̄ ꝯn̄a. Alio modo ꝙ agat in magis intēſā eiuſdē ſpēi: ⁊ hoc etiam cōcedidit̄ ⁊ negat̄ ꝯn̄a: loq̄ndo ꝺ ſilitudine ꝓpriiſſime dicta. ¶ Ad q̄ntā dr̄ negando an̄s: q2 influētie celeſtis cōgelat aquā: ⁊ ſi aer congelaret: hoc nō eſt tanq̄ principale agēs: ſʒ tanq̄ min⁹ pncipale. ¶ Ad. vi. dr̄ negando an̄s: lʒ ferrū iudicet̄ calidius q̄ ignis: hoc ē ꝓpter ꝯpactionē ⁊ dēſitatē. ¶ Ad. vij. dr̄ ꝙ poſtq̄ aſſimilauerit ſibi ptē ꝓpinquā ſilitudīe tertio mō dicta: tūc non amplius agit in ipſa intendendo qualitatez ei⁹: ſʒ mediāte illa agat in parte diſtantē. ¶ Ad octauā dr̄ ꝙ actio nō ſolum fit rōne ſimilitudinis: ſed quodāmō rōe diſſimilitudinis: ex quo paſſuz eſt in potentia ad tale. et h̄ loquendo de paſſo ſubiectiue quale ē agēs ī actu

et fit quodāmodo rōne diſſimilitudīs: ex quo paſſum ſubiectiue hʒ qualitatē cōtrariā q̄litati agentis. ¶ Ad nonā dr̄ negādo vltimā ꝯn̄am. nā lʒ reſiſtentia īpediat vltimā actionez: tn̄ req̄rit̄ ad actionez: ſicut medium lʒ īpediat motū: tn̄ req̄rit̄ ad motū. ¶ Ad. x. dr̄ ꝙ h̄ fit per actionez reflexā ⁊ nō directā: ⁊ vl' ideo negat̄ ꝯn̄a. ¶ Ad. xi. dr̄ negādo an̄s. Nam illa duo lumina in medio exiſtentia lʒ reddāt mediū magis illūiatū: tamē nō intēdūt ſe. Cui⁹ ſolet aſſignari cauſa: q2 illa duo lumina duas faciūt vmbras ex oppoſito vt experiētia docʒ ꝙ tamē vnuz lumē nō facit: igit̄ duo lumina non faciunt vnū lumē: ⁊ per ꝯn̄s nō intēdūt ſe mutuo.

Queritur. Utrū oē agēs in agēdo repatiat̄. ¶ Et videt̄ ꝙ nō: q2 oē mouēs in mouēdo remouet̄: ergo nō oē agens in agēdo repatit̄. ꝯn̄a pʒ: q2 ſicut ſe habet mouēſ ad moueri: ita agēs ad agere. vt dicit p. ca. de tactu. ¶ Secūdo ſic. de⁹ ⁊ intelligētia ⁊ celū ī iſta inferiora agūt ⁊ tn̄ nō repatiunt̄ ab eis: ex quo ſunt inalterabilia igit̄. ¶ Tertio ſic. ſenſibile agit ī ſenſuz: ⁊ tn̄ ab eo nō repatit̄ igit̄. ¶ Quarto ſic. medic⁹ agēs in infirmū nō repatit̄. nec verberās ſemꝑ reuerberat̄: igit̄ nō oē agēs in agēdo repatit̄. ¶ Quinto ſic generās in generādo nō regenerat̄: igit̄ nec agēs in agēdo repatitur: ꝯn̄a pʒ a ſili. ¶ Sexto ſic aliqd̄ eſt patiēs qd̄ in patiendo nō reagit: ergo aliqd̄ agēs in agēdo non repatit̄. ¶ Septimo ſic. ſi ſic ſequeret̄ ꝙ idē reſpectu eiuſdē eſſet nobili⁹ ⁊ ignobili⁹: ꝯn̄s eſt incōueniēs igit̄ ⁊ an̄s: ꝯn̄a pʒ. q2 agēs eſt nobili⁹ paſſo vt dicit p. tertio de aīa: g̃ ſi agens agit in paſſū: ſm̄ ꝙ agit erit nobili⁹ paſſo: ⁊ ſi etiam repatiat̄. tunc in q̄tū repatit̄ erit ignobilius. ¶ Octauo ſic. ſi ſic ſeq̄ret̄ ꝙ idē reſpectu eiuſdez eſſet in actu ⁊ ī potētia. ꝯn̄s videt̄ eē incōueniēs igit̄ ⁊ an̄s. ꝯn̄a pʒ: q2 agens qn̄ agit ē in actu reſpectu paſſi: et in q̄tum patit̄ ab eo ē in potētia reſpectu eiuſdem. ¶ Nono ſic. ſi ſic ſeq̄ret̄ ꝙ eſſent infinite actiones ⁊ reactiones: vl' vna actio erit infinita. ꝯn̄s eſt falſū: ergo an̄s. ꝯn̄a pʒ: q2 ſi a agat in b: ⁊ ꝓpter hoc b reagat ī a: ſeq̄tur ꝙ a iteꝝ reaget in b: ⁊ b iterū in a. ⁊ ſic ſi actio ⁊ reactio ſūt diuerſe actiones erunt infinite actōes ⁊ reactiōes. Si vero ſit vna actio: tūc illa infinite durabit. ¶ Decimo ſic. ſi ſic: ſeq̄ret̄ ꝙ paſſū ad quācūq̄ diſtātiaz poſſet reagere. ꝯn̄s ē falſū g̃ ⁊ an̄s. ¶ Undecimo ſic. ſi ſic ſequeret̄ ꝙ a ꝓportione eq̄litatis fieret actio. ꝯn̄s eſt falſū g̃ ⁊ an̄s. ꝯn̄a pʒ ſupponēdo q̄ ſūma caliditas et ſūma frigiditas eq̄ multos gradus habēt: puta decē ⁊ tūc ſūma caliditas agat in ſūmā frigiditatē ⁊ ecōtra: tunc a qualibet virtute fiet actio ſm̄ ꝓportionem equalitatis: ex quo virtutes iſte ſunt equales.

In oppoſitū ē p. in ſecūdo ca. tertij tractat⁹ in quo determinat de actione ⁊ paſſione. In iſta queſtione eſt ſermo de actione ꝓpe dicta de agēte cōicāte in materia ⁊ dr̄nte in forma: hoc ē de agēte cui⁹ materia eſt in potētia ad formā paſſi: ⁊ cui⁹ forma ē q̄litas actiua ꝯtraria forme paſſi. Et illud ꝓ tāto dr̄ agere ī ꝓpoſito ꝙ paſſū virtute ſua īmutat̄. Et illud patit̄ ꝙ virtute alteri⁹ immutatur. Et ꝓ tanto agens repatitur: q2 ipm immutat̄ ab illo quod patitur ab eo.

Sciēdū ē primo ꝙ in iſta q̄ſtiōe ſupponēduz eſt ꝓ pricipio: ꝙ a qualibet ꝓportione inēq̄litatis maioris pōt fieri actio. Hec ꝓpōne p. ⁊ ſu⁹ ꝯmētator vtit̄ ir. iiij. ⁊. vij. phiſicoꝝ. ꝓ principio: ⁊ intelligit̄ illa ꝓpoſitio ſic. Quādocūq̄ virt⁹ agētis forti⁹ agit q̄ ꝟtus paſſi reſiſtit: ⁊ agens ⁊ paciēs fuerint debite applicata: tūc ipm agēs agere ſufficit: niſi ab extrinſeco fiat īpedimentū. Iſta aūt ſuppō manifeſta eſt in libro ꝺ celo. ¶ Secūdo ſupponēdū eſt eſt ꝙ taliſ eſt ordo īter q̄litates primas q̄tū ad actiuitatē: q2 caliditas ē maxime actiuitatis: poſt frigiditas: poſtea hūiditas: ⁊ poſtremo ſiccitas. Q2 aūt caliditas ſit maioris actiuitatiſ q̄ frigiditas pʒ experimētaliter: q2 aliq̄s ꝑ notabile tp̄s pōt tenere manū in aqua frigida ſine leſione: ⁊ tamen nō pōt ſine leſione eā tenere in igne ſiue in aq̄ buliēte. Hui⁹ aūt nō videt̄ alia cauſa: niſi fortis actio caloris ⁊ debilis actio frigiditatis. Et ꝙ frigiditas ſit maioris actiuitatis alijs duab⁹. pʒ auctoritate p. dicētis alias duas q̄litates eſſe paſſiuas ſcdo hui⁹ ⁊ q̄rto metheororū. Sed de hūiditate reſpectu ſiccitatis pʒ: q2 aer humidus ſtatiʒ res in eo exiſtētes humectat: ⁊ tn̄ res humide nō ita cito deſiccātur. ¶ Ecōtrari⁹ vero ē ordo in iſtis q̄litatib⁹ q̄tū ad reſiſtētiā. Eſt enī ſiccitas maxime reſiſtētie: poſt hāc humiditas: deīde frigiditas: ⁊ caliditas eſt mīme reſiſtētie. Q2 aūt ſiccitas ſic maxie reſiſtētie: pʒ ꝑ experiētiā. Nā ſi aliq̄s fūdat aquam ſupra mappā ſiccā aq̄ illa nō ītrat mappā: cū tn̄ ex ſua natura deſcēdere dʒ: ⁊ etiā appetit cōtrariū ſibi aſſimilari: ꝓpter tamē reſiſtētiā ſicci nō deſcēdit. Etiā ſiccū difficilimū ē humectari. ¶ Q2 aūt humiditas ſit fortior reſiſtentie q̄ frigiditas. pʒ in calefactōe aque: vbi facilius frigiditas remouet̄ q̄ humiditaſ: ⁊ hui⁹ nō videtur alia cauſa: niſi q2 humiditas magis reſiſtit q̄ frigiditas. ¶ Q2 aūt frigiditas magis reſiſtat q̄ caliditas pʒ q2 multo difficili⁹ corp⁹ frigidū caleſit: q̄ corpus calidū frigeſit. Etiam ferrū ignitū in aquā frigidā poſituz multo citius frigeſit q̄ ferrū frigidū poſitū in aquā calidam caleſit. ⁊ huius nō videt̄ eē alia cauſa: niſi q2 frigiditas magis reſiſtit q̄ qualiditas.

Sciēdū ſecūdo ꝙ lʒ vna ⁊ eadē q̄litas ſit actiua ⁊ paſſiua: tamen ipa multo forti⁹ agit q̄ reſiſtit: vl' multo fortius reſiſtit q̄ agit. ¶ Q2 aūt vna et eadē ſit actiua ⁊ reſiſtiua patet: quia caliditas calefacit g̃ eſt actiua: ⁊ quia diligit ſe permanere ī eſſe: ⁊ frigiditas tendit ad corruptionem: ideo ipſa reſiſtit. Etiam ſi ipa nō reſiſteret ſuo contrario nō eſſet ratio quare ſuū cōtrariū non deſtrueret eaz ſubito: ex quo ſibi repugnat et non inueniret reſiſtentiā. Etiam ſi aliqua qualitas eſſet fortioris actiuitatis q̄ alia: et cum hoc fortioris reſiſtentie: tunc illa deſtrueret alias: ⁊ ſic oppoſitas q̄litates habentia deſtruerentur: ergo nulla qualitatū primarum eſt equalis actiuitatis ⁊ reſiſtentie. Etiam caliditas fortiſſime agit: ⁊ tamen debiliſſime reſiſtit. Similiter frigiditas magis agit q̄ reſiſtit: et alie due magis reſiſtunt q̄ agunt vt oſtenſum eſt prius experimentaliter. Frigiditas tamen magis reſiſtit q̄ caliditas. Si enim caliditas agit vt octo: reſiſtit vt tria: ⁊ tē frigiditas aget vt ſeptem ⁊ reſiſtet vt quattuor. Et oppoſito modo eſt de humiditate ⁊ ſiccitate. Siccitas enim agit vt tria in ordine ad frigiditatem ⁊ reſiſtit vt octo in ordine ad caliditatem. Humiditas vero agit vt quattuor et reſiſtit vt ſeptem. ¶ Unde ad hoc ꝙ fiat reactio tres conditiones requiruntur. Prima eſt ꝙ virt⁹ actiua paſſi excedat reſiſtentiam agentis. Secūda cōditio eſt ꝙ reſiſtentia agentis nullo extrinſeco iuuetur. Tertia eſt ꝙ agens cadat infra ſperaʒ actiuitatis paſſi: hoc eſt ꝙ agens ſit ſatis approximatum paſſo: ſic ꝙ paſſum poſſit agere in ipſum. Et per oppoſitum trib⁹ modis contingit ꝙ non fit reactio. Primo modo quando reſiſtentia ipſius agentis eſt maior q̄ actiuitas paſſi: ſic ꝙ agens fortius reſiſtit q̄ patiens reagit. Secūdo non fit reactio quando agens tantum diſtat a paſſo ꝙ paſſum non poteſt agere in ipſum: licet ipſum agens agat in paſſum. Tertio non fit reactio quādo reſiſtentia agentis iuuatur aliquo extrinſeco.

Sciẽdũ ẽ tertio q̃ de mõ quo agẽs repatitur
a patiente diuerſe ſũt opiniones. ¶ Prima opinio eſt
Opinio .i. dicẽtiũ qñ ẽ incõueniẽs q̃ a ꝓportione ineq̃litatis
minoris fiat reactio ſm q̃litates alteratiuas lʒ nõ ſit
poſſibile q̃ a tali ꝓportione fiat actio ĩ q̃litatibꝰ moti
uis localiter cũ ille tñ reſiſtũt. Itũ agũt vt grauitas tã
tum reſiſtit mouẽti ipm̃ graue ſurſũ q̃tũ mouet ipſum
graue deorſũ dũmodo nõ ĩpediat. Sed iſte modꝰ dicẽ
di nõ videt valere. primo auctoritate p. ⁊ cõmẽtatoris
q̃rto ⁊ .vii. phiſicoꝝ qui pro pncipio viunt ſuppõne pꝰ
dicta. ¶ Secũdo ſic. ſi ſic tũc nõ poſſʒ aſſignari penes
q̃d deberet attẽdi velocitas motꝰ ĩ motu alterationis
ſʒ hoc ẽ incõueniẽs igit. ↄ̃ña pʒ: q̃ nõ videt penes q̃d
attendat niſi penes ꝓportionẽ mouẽtis ad ſuã reſiſtẽ
tiã ſm aliquã ꝓportionẽ: ergo ſi nõ ſit exceſſus põne
motiue nõ videt penes q̃d in tali motu velocitas attẽ
dit. ¶ Tertio ſic. q̃ nõ videt ratio q̃re eodẽmodo in
motu locali minus poſſet agere ĩ maius q̃ in motu al
terationis igit. ¶ Ad hoc forte diceret q̃ minꝰ nõ põt
agere in maiꝰ: ſed bñ põt reagere. Sed h nõ videt vale
re: q̃ reactio ẽ actio: lʒ forte nõ ita fortĩ ſicut actio pn
cipalis: igit illa euaſio nulla. ¶ Secũdo ſic. ſicut iſti cõ
cedũt q̃ minꝰ põt reagere in maius: ita ſilr debẽt dice
re q̃ equale põt agere ⁊ reagere in eq̃le: ſed h ẽ incon
ueniẽs: q̃ tũc ibi nõ poſſet aſſignari aliq̃d qð ẽ pncipa
lius agens ex quo ſũt eq̃lia: ⁊ tũc oĩno ſilr quo ad v̾tu
tem actiuã ⁊ reſiſtitiuã ageret in ſibi ſilr quo ad virtu
tẽ reſiſtitiuã ⁊ actiuã: qð p incõuenienti ĩ phia naturã
Opinio .ii. li reputat. ¶ Secũda ẽ opinio dicẽtiũ q̃ q̃uis v̾tꝰ acti
ua agentis nõ põt agere in totũ agẽs: tamẽ in puã p
tẽ agẽtis ſibi ꝓpinq̃orẽ: cuiꝰ reſiſtentia ẽ minor q̃ v̾tꝰ
actiua: bene põt agere: ⁊ ſic ſemp actio erit a ꝓportio
ne ineq̃litatis maioris. ¶ Sʒ iſtud nõ videt verũ: q̃ qñ
q̃ videmꝰ q̃ totũ agit ⁊ totũ patit. ſicut ĩ vna mixtiõe
oĩa miſcibilia agũt ⁊ patiũtur. ¶ Secũdo ſic. ſi iſte mo
dus eẽt verus: ſeq̃ret q̃ in oĩ actiõe eẽt reactio vbi a
gens eẽt ſufficiẽter approximatũ paſſo. ↄ̃ñs eſt falſuʒ
ergo ⁊ añs. ↄ̃ña pʒ: q̃ ſp erit accipere aliquã ptẽ agen
tis ita puã q̃ erit minoris reſiſtẽtie q̃ paſſũ virtutis a
Opinio .iii. ctiue. ¶ Tertia ẽ opinio dicẽtiũ q̃ oẽ agẽs dũ agit re
patitur nõ a ſuo paſſo: ſʒ a circũſtãte ꝓpinquo vl̾ remo
to: puta ab aere vel a celo: ⁊ ſic iſti negabãt reactionẽʒ
fieri a paſſo: lʒ dicãt agẽs repati p influẽtiã. ¶ Contra
iſtã opinionẽ arguit ſic. ſenſus indicat q̃ illud qð cale
facit aquã iuxta poſitã infrigidat: ſiue in eius calidita
te remittit ab aqua: ergo agẽs repatit a paſſo. ¶ Scðo
ſic. ſicut illa influẽtia agit in agens ita agit ĩ paſſũ: ĝ n̄
plus ꝓpter eã agens dʒ dici pati q̃ ipm̃ paſſũ. ¶ Ter
tio ſic. influẽtia magis videt iuuare ꝓ ↄ̃ſeruatione q̃
p deſtructione agẽtis in ſuo loco naturali exñtis: ĝ vi
detur q̃ agẽs nõ d̾bet ſic repati. ¶ Quarta ẽ opinio di
centiũ q̃ agens in agẽdo nõ ꝓprie repatit: ſed quodã
Opinio .iiii. modo fatigat aut debilitat: ⁊ ꝓpter h eiꝰ v̾tus videt
remitti. ¶ Sʒ ↄ̃tra hoc arguit ſic. ſola fatigatio nõ re
mittit virtutẽ: ſʒ in aliq̃ reactione eſt vera remiſſio vir
tutis: ergo reactio nõ fit p ſolã fatigationẽ. Maior pʒ
q̃ v̾tus aĩalis p ſolã fatigationẽ nõ remittit: lʒ laſſet
q̃ ſi fieret remiſſio v̾tutis: nõ ſolũ fieret fatigatio: ſʒ
vera corruptio. Minor pʒ de reactione miſcibiliũ vbi
cuiuſlibet virtꝰ remittit ⁊ ad mediũ reducit. ¶ Scðo
ſic. ſi frigiditas ⁊ caliditas ſint ſũme ⁊ approximãt ad
inuicẽ: ibi erit mutua paſſio: ⁊ tñ ibi nõ erit fatigatio:
eo q̃ q̃ rõne vna illaꝝ q̃litatũ fatigari diceret ẽt ⁊ alia
cũ ſint eq̃les. ¶ Tertio ſic. oĩs fatigatio fit p actionẽʒ
Opinio .v. ↄ̃trariã: cũ oẽ qð fatigat v̾e patit: ⁊ p ↄ̃ñs ſi agẽs ĩ agẽ
do fatigat ipm̃ vere patit. ¶ Quinta opinio ẽ q̃ agens
ſm vnã q̃litatẽ agit: ⁊ ſm aliã repatit. Nã vt iſti dicũt
vna q̃litas actiua nõ eſt ſine alia: ſic frigiditas ſtat cũ
humiditate ⁊ ſiccitate: ⁊ q̃uis ille ſint eq̃les in latitu
dine graduũ: tñ ſũt eq̃les ĩ actiuitate. Et iõ natura ſic
ordinauit q̃ ſi frigiditas ẽ debilioris actiuitatis cali
ditate: tũc hũiditas ↄ̃iũcta frigiditati ẽ maioris actiui
tatis ſiccitate ↄ̃iũcta caliditati. Et ſic ſm iſtos ſi ignis
agat in aquã: caliditas eiꝰ remittit frigiditatẽ aq̃. ⁊ hu
miditas aq̃ reagit in ignẽ remittẽdo ſiccitatẽ ignis: et
ſic p modũ ſeq̃le ſiue ex ↄ̃ñti remittit caliditas eiuſdẽ:
et ſic ſm iſtos ſp fiet actio a ꝓportiõe ineq̃litatis ma
ioris. ¶ Sed iſte modꝰ nõ v̾r valere: q̃ in mixtione am
be q̃litates ignis tã caliditas q̃ ſiccitas agũt ⁊ patiũ
tur: ĝ nõ ſolũ ſic fit reactio. añs pʒ: q̃ ſi vna eaꝝ nõ a
geret: nõ videt q̃d ↄ̃ſeruaret eã cũ illa cõtrariat alteri:
et ſi nõ pateret videt q̃ deberet manere in ſuo eẽ: ita
intenſo in mixto qð nõ videt poſſibile: cũ forma mixti
nõ poſſʒ ſtare ĩ materia cũ q̃litate tali ita intẽſa. ¶ Se
cũdo ſic. ſi ſic ſeq̃ret q̃ caliditas aeris nõ deberet age
re in aquã ⁊ repati a frigiditate. ↄ̃ñs eſt ↄ̃tra experien
tiã: cũ videmꝰ q̃ aq̃ ab aere calido caleſit: ⁊ q̃ aer ẽ fri
gidior ꝓpe aquã q̃ remote ab aq̃. ↄ̃ña pʒ: q̃ vtraq̃ q̃li
tatũ. ſ. frigiditas q̃ caliditas ſtat cũ humiditate: igit
caliditas nõ põt repati ſm modũ dictũ. ¶ Tertio ſic.
aq̃ calida ↄ̃mixta frigido remittit frigiditatẽ ⁊ in cali
ditate remittit: ⁊ tñ hoc nõ eſt ſm modũ dictũ: cũ ma
nifeſtũ eſt ẽ q̃ caliditas ⁊ frigiditas ſtãt ibi cũ hũidita
te: igit modꝰ ille iſufficiens. ¶ Sexta opinio eſt dicen
tiũ q̃ agens ĩ agendo repatit a virtute mixta cauſata
a virtute agentis ⁊ a virtute paſſi. Et ſuppõit iſta opi Opinio .vi.
nio q̃ oẽ agẽs multiplicat ſuã virtutẽʒ circa ſe ad mo
dũ vniꝰ ſpere ⁊ fortiꝰ agit in loco ꝓpinquo: ⁊ debiliꝰ in
loco diſtãte. Hoc videt velle cõmentator ſecũdo de aĩa
in tractatu de ſono: ⁊ Lincoñ ĩ ſuo tractatu de radijs: ⁊
ſimiliter perſpectiui. ¶ Secũdo ſuppõit iſta opinio q̃
agens ſm illã virtutẽ ſiue gradũ: quẽ hʒ ad certã diſtã
tiam ſibi aſſimilat paſſũ inq̃tũ põt. ¶ Tertio ſuppõit
q̃ ſi eſt aliud agẽs illi ↄ̃trariũ: hoc ſilr multiplicat ſuã
virtutẽ vndiq̃: ⁊ ſi illud approximet alteri: tũc in inẽ
medio fiat vna virtus mixta: ⁊ tũc qðcũq̃ paſſũ ponit
vbi eſt tal̾ mixtio: illð fiet ſub q̃litate media. ¶ Quar
to ſupponit q̃ qñcũq̃ vnũ agẽs ponit infra metas vir
tutis alteriꝰ: tũc fit quedã mixtio ex virtutibus iſtis: ⁊
iſta virtus mixta facit vnũq̃dq̃ iſtoꝝ agẽtiũ talẽ eẽ in
actu qualis ipa ẽ in virtute. Et ſic vtrũq̃ tendit ad me
dietatẽ recedẽs ab extremo: ⁊ p ↄ̃ñs vtrũq̃ patit. ⁊ fit
actio a ꝓportione ineq̃litatis maioris ipius medij ad
illa agẽtia. ¶ Sed ↄ̃tra hanc opinionẽ arguit ſic: nam
poſito q̃ caliditas ⁊ frigiditas ſic approximent ⁊ agãt
per modũ duarũ ſperarũ: vel ergo iſte due virtutes mĩ
tiplicant ſe realiter: ita q̃ caliditas verã caliditatem
cauſat in ipſo medio: ⁊ frigiditas frigiditatẽ: ⁊ q̃ tunc
ex illis duabus qualitatibus fiat vna qualitas in me
dio in quo ↄ̃gregant: ⁊ tũc ſi caliditas vt decẽ repatia
tur a frigiditate vt octo: tunc a ꝓportione ineq̃litatis
minoris fieret actio: qð ẽ ↄ̃tra ſuppõnẽ pꝰ poſitã. Etiã
ille q̃litates ſũt ↄ̃trarie: ergo ex eis nõ põt fieri vna q̃
litas: cũ ex his que ſũt in actu formali diuerſa ẽẽntia
liter ⁊ ſpecifice nõ fiat vnũ tertiũ. Vel ille qualitates
multiplicãt ſpẽs: ita q̃ caliditas cãt ſpẽm caliditatis:
que nõ eſt caliditas: ſed eſt ĝñatiua caliditatis: ⁊ fri
giditas ſpẽm frigiditatis: q̃ nõ eſt frigiditas: ſed ĝña
tiua frigiditatis: tũc ex iſtis duabꝰ ſpẽbꝰ nõ põt fieri
vna virtus: q̃ ſpẽs cõſimiliũ virtutũ ſicut duo lumina
nõ poſſunt adinuicẽ vniri. ergo nec ſpẽs virtutũ cõtra
riarũ poſſunt adinuicem vniri. ↄ̃ña tenet per locum a
maiori ad minꝰ. ¶ Secũdo ſic. ſi ſm iſtũ modũ calidũ
et frigidum ſe tangerent: non deberet eſſe reactio: ſʒ

hoc ẽ falſũ: cũ experiẽtia docʒ q̃ ibi ẽ fortĩ reactio. ↄ̃ña
pʒ: q̃ lʒ calidũ ⁊ frigidũ ſic ſperice ſuas virtutes cir
cũ circa ꝓducũt: puta ſpẽs vel ſilẽs qualitates: tñ non
ꝓducũt illas in ſeipſa: ergo qñ tangũt ſe ille virtutes
nõ ſic vniunt: nec fit media virtus per quã fit reactio.
¶ Tertio ſic. ſi calidũ ⁊ frigidũ fuerit ambo fortia: tũc
quocũq̃ modo fiat ab ipis: vna virtus illa ꝓpe calidũ
fortior erit in calefaciẽdo: ⁊ ꝓpe frigidũ in frigefaciẽ
do vt docet experiẽtia: ⁊ ſic nõ videt q̃uo p illũ moduʒ
ſaluabit quin mediũ calefieret ⁊ frigefieret: ⁊ quin ca
liditas in eodẽ pedali ſimul ⁊ ſemel intẽderet ⁊ remit
teretur: niſi cũ ꝓportione ineq̃litatis minoris poſſʒ eẽ
actio: q̃ iſta virtus ad mediũ reducta eſt minor aliqua
virtutũ cõtrariarũ a quibꝰ cauſat: ⁊ tamẽ ipa agit ĩ qð
libet extremũ: ⁊ ſic v̾r modus ille inſufficiẽs. ¶ Septi
ma opinio q̃ p me tenenda eſt talis q̃ agẽs ſm eandẽ
Opinio .vij. virtutem agit et reſiſtit. Nam vt prius dictũ eſt: virtu
tum alteratiuarũ illa que eſt fortior alijs in agendo: ẽ
debilior illa eadem in reſiſtẽdo: ita q̃ qualitatũ cõtra
riaꝝ primaꝝ: quedã eſt fortior in agendo q̃ in reſiſten
do: vt pʒ de qualitate ⁊ frigiditate. In alijs eſt ecõ
tra. vnaqueq̃ enĩ aliarũ fortius reſiſtit q̃ ipamet agat
et ſic in actione ꝓpriedicta in q̃ reperiũtur tres cõditi
ones prius poſite: ſicut agens agit in paſſum remittẽ
do qualitatẽ paſſi: ita paſſũ reagit in agẽs remittẽdo
qualitatẽ agentis. Et ſm iſtũ modũ actio nõ debet fie
ri ſm ꝓportionẽ potẽtie actiue ĩ ordĩe ad potẽtiã paſ
ſiuã: ita q̃ potẽtia actiua poſſet plus agere q̃ poſſʒ po
tentia paſſiua pati: q̃ agens naturale nõ tñ põt age
re q̃tum materia põt pati. Nec debet fieri actio ſʒ ꝓ
portionẽ agentis ad patiens in ꝑfectione: ita q̃ agẽs
debet eſſe perfectius paſſo: vel q̃ qualitas agentis de
bet eſſe intenſior qualitate paſſi: q̃ tunc calidũ vt de
cẽ nõ pateretur a frigido vt nouẽ: ſed debet fieri actio
ſm ꝓportionẽ potẽtie actiue in ordine ad potẽtiã reſi
ſtitiuã: ita q̃ agẽs debet eẽ maioris actiuitatis q̃ paſ
ſũ eſt reſiſtẽtie: ⁊ ſic iſte ſtant ſimul. potẽtia actiua nõ
eſt fortior q̃ ipſa potẽtia reſiſtitiua: cũ ipſa potẽtia reſi
ſtitiua eſt potẽtia actiua: ⁊ tamẽ potẽtia actiua fortiꝰ
agit q̃ reſiſtitiua reſiſtit: lʒ potẽtia paſſiua debilis eſt
potentia actiua fortis: ſicut album nõ eſt intẽſius q̃ ſi
mile vel perfectius: tamen aliquid eſt intenſius albuʒ
q̃ intenſius ſimile: cum intenſe albũ aliquando eſt re
miſſe ſimile: ⁊ ſicut nõ ſequitur hoc ẽ remiſſe ſimile: er
go remiſſũ: cũ aliter accipitur ille terminus remiſſũ in
antecedẽte q̃ in ↄ̃ñte. ſic etiã nõ ſeq̃tur: hoc eſt dabiliſ
reſiſtentie: ergo ẽ debile. cum aliter capitur debile ĩ an
tecedente q̃ ↄ̃ñte. ¶ Et ſi dicatur cũ caliditas vt deceʒ
agit in frigiditatẽ vt octo: tunc ſi frigiditas reagat in
caliditatẽ minus aget in maius: ⁊ p ↄ̃ñs a ꝓportione
inequalitatis minoris fieret actio. Ad hoc dr̄ diſtin
guendo ↄ̃ñs: q̃ hʒ duos ſenſus. Vnꝰ eſt qualitas ha
bens pauciores gradus agit in qualitatẽ habentem
plures: ⁊ ſic cõceditur ↄ̃ñs ⁊ prima ↄ̃ña: ſed negat vlti
ma. Alius ſenſus eſt q̃ qualitas minoris actiuitatis
q̃ eſt q̃litas agẽtis in reſiſtendo: agit in qualitatẽ ma
ioris reſiſtentie: ⁊ ſic negatur ↄ̃ñs ⁊ pma ↄ̃ña. ¶ Que
reret aliquis vlterius q̃re illud quod mouetur localit
non remouet: ſicut in alteratione aliquid repatit. Ad
hoc plures poſſunt aſſignari cauſe. Prima eſt: q̃ duo
corpora approximata poſſunt ſeinuicẽ alterari altera
tionibus cõtrarijs manentia approximata: ſed tamen
non poſſunt ſe mouere localiter motibus cõtrarijs ſi
mul et ſemel manentia approximata. Secũda eſt que
eſt confirmatiua prioris: q̃ qualitas motiua localiter ẽ
tãta ĩ mouẽdo ſicut in reſiſtẽdo ⁊ ecõtra. Sʒ in q̃litatibꝰ
alteratiuis: illa q̃ eſt maioris actiuitatis eſt mĩoris re
ſiſtentie et ecõtra. Virtus aũt motiua lapidis deorſuʒ
tñ reſiſtit mouẽti lapidẽ ſurſũ q̃tũ mouet ipm̃ lapidẽ
deorſũ qñ nõ ĩpedit: ⁊ ſic ſi talis virtus vel corpꝰ hñs
talẽ virtutẽ moueat aliud localiter: tunc virtꝰ motiua
eius erit maior in mouẽdo q̃ virtus alterius in reſiſtẽ
do. Et cũ virtꝰ reſiſtitiua mouẽtis ſit ita fortis in re
ſiſtendo ſicut motiua in mouẽdo: ⁊ virtus motiua moti
ita debilis in mouẽdo ſicut virtus reſiſtitiua eiꝰ in reſi
ſtendo: nõ poteſt corpꝰ mouẽs aliud localiter remoue
ri ab eo localiter: niſi fieret actio a ꝓportione ineq̃li
tatis minoris qð nõ eſt dicẽdũ. Vlterius q̃reret aliq̃s:
q̃uo agẽs aſſimilabit ſibi paſſũ: cũ agens in agendo re
patit ⁊ remittit: vt calidũ approximatũ frigido agit ĩ
frigidũ: ⁊ frigidũ reagit in ipm̃ remittendo caliditatẽ
in aliqua parte eius: puta ꝓxima ipſi frigido. Dicit q̃
virtus actiua que ẽ in principio minoris reſiſtentie q̃
paſſũ eſt actiuitatis p cõtinuã eius actionẽ in paſſũ
eo q̃ agẽs quo ad actiuitatẽ eiꝰ magis excedit reſiſten
tiã paſſi: q̃ actiuitas paſſi excedit reſiſtentiã agẽtis: ⁊
tunc poſtq̃ virtus actiua agentis deſtruxit virtutẽ a
ctiuã patiẽtis ĩ tñ q̃ ſit minoris reſiſtẽtie: ⁊ cũ hoc mi
noris actiuitatis q̃ agẽs ẽ in reſiſtẽdo: tũc gradatĩ de
ſtruit virtutẽ paſſi: ⁊ qualitatẽ ſilẽm ſue q̃litati intro
ducit. ¶ Vlteriꝰ q̃reret aliq̃s q̃uo põt ſtare tal̾ reactio
per aliquod mediũ ⁊ q̃ tñ illud mediũ nõ moueat mo
tibus ↄ̃trarijs. Dicit q̃ illud mediũ ꝓ vna parte moue
tur ab vno mouẽte: ⁊ ꝓ alia ab alio: quouſq̃ ille virtu
tes ſibi mutuo obuiãt: ⁊ tunc vna ps illiꝰ medij ĩ aliaʒ
agit: ⁊ alia reagit ⁊ virtus fortior tandẽ deſtruit virtu
tem debiliorẽ ⁊ cãt virtutẽ in alia pte medij ſilẽm ſue
virtuti: ⁊ ſi illa virtus cauſata ĩ illa pte medij ſit forti
or virtute paſſi ſiue vniꝰ agẽtiũ: tũc virtus agẽtis cor
rũpitur ⁊ alia introducit. Si vero ille virtutes ſint eq̃
fortes: puta ambarũ partiũ medij. ⁊ ſilr amboꝝ agen
tiũ: ita q̃ vna ſit tante reſiſtẽtie q̃te ẽ alia actiuitatis
et ecõtra: tunc fortificãt ſeiuicẽ p antiperiſtaſim. ¶ Vl
terius q̃reret aliquis q̃uo põt ſtare talis reactio: et q̃
tñ vnũ ⁊ idẽ ſimul ⁊ ſemel intẽdatur ⁊ remittat. Nã cũ
calidũ ẽ approximatũ frigido ⁊ ſibi frigidũ ſimilauit
tunc ps calidi ꝓpinq̃or frigido p reactionẽ frigidi re
mittitur ĩ caliditate: ⁊ cũ hoc videt q̃ intendit cũ par
tes calidi diſtãtiores agant in ptẽ ꝓpinq̃orẽ. Dr̄ q̃ p
tes calidi diſtãtiores nõ agũt in ptẽ ꝓpiquiorẽ ipi fri
gido anteq̃ frigidũ agebat in illã ptẽ: vel qñ frigiduʒ
agit ĩ illã partẽ: ſed poſtq̃ calidũ tñ remiſit frigidita
tem q̃ non poteſt impedire quin ptes diſtantiores re
ducant partem ꝓpiquiorẽ ad priſtinũ ſtatũ: ⁊ hoc eſt
quando frigiditas eſt minoris actiuitatis q̃ caliditas
eſt reſiſtentie. ¶ Iſtis notatis ſit.

Cõcluſio reſpõſiua. ¶ Oẽ agẽs actione reali cõi
cans in materia cum paſſo ha
bens formam actiuam contrariã forme paſſi obſerua
tis tribus conditionibus prius dictis in agendo repa
titur. pʒ experientia ⁊ ratione. Experiẽtia ſic. nam hõ
habẽs manũ calidã ſi pomũ frigidũ in manũ recipiat
tunc frigiditas pomi remittet caliditatẽ manꝰ: ⁊ eadẽ
frigiditas remittitur a caliditate manꝰ. Similiter fer
rũ ignitũ in aquã ꝓiectum remittit frigiditatẽ aque: ⁊
illa eadem caliditas ab aq̃ frigiditate remittit. Rõne
ſic patet: poſſibile eſt caliditatẽ ⁊ frigiditatẽ ſic eẽ ap
proximata: q̃ qðlibet iſtoꝝ reſpectu alterius erit ma
ioris virtutis in agendo q̃ aliud in reſiſtẽdo: ergo qð
libet agit in aliud: ⁊ in agẽdo repatit ab alia. ↄ̃ña pʒ
per primam ſuppoſitionem.

Ad rõnes q̃ſtiõis añ oppoſitũ. Ad primã dicit cõce
dendo totũ argumẽtũ. nõ enĩ dr̄ in cõclu
ſione q̃ oẽ agens ĩ agẽdo repatiat. ¶ Ad ſcðam dr̄ q̃ h
eſt ſermo d̾ agẽte cõicãte ĩ mã hñte formã ↄ̃trariã cu

ſuiſmodi nõ ſũt de ĩtelligẽtia ⁊ celũ. ¶ Ad tertiã dr̃ ꝙ
hic eſt ſermo de actione reali q̃ fit ſm q̃litates p̃mas.
¶ Ad q̃rtã dr̃ ꝙ medicus nõ ẽ agẽs cõicãs in materia
cũ ſubiectũ medicĩe ẽ aĩa. et ſubiectũ infirmitatis ſi-
ue ſanitatis ẽ corpus. Etiã cõcedit ꝙ verberans non
ſemꝑ reuerberatur: nec etiam omne agens repatit.
¶ Ad quĩtã dr̃ ꝯcedendo añs ⁊ negando ꝯñam. Et ad
ꝓbationẽ eius dicitur ꝙ non eſt ſile: quia gñatio ⁊ re-
gñatio ſunt motus eiuſdẽ ſpẽi: ſed actio ſm quam a-
gens agit ⁊ reactio ſm quã patit nõ ſunt eiuſdẽ ſpẽi:
ſed diuerſarũ ſpecierum. ¶ Ad ſextam dicit ꝙ hic eſt
ſermo de patiente terminatiue: et de patiente ſubiec-
tiue. ¶ Ad ſeptimã dicit ꝯcedendo ꝙ vnũ et idem re-
ſpectu eiuſdez eſt nobilius ⁊ ignobilius ſm diuerſas
ꝓprietates eius. Nam vt eſt actiuũ nobiliori modo ſe
habet in agendo q̃ ſuũ paſſũ in patiendo: et vt eſt pa-
tiens ignobiliori modo ſe habet in patiẽdo q̃ ſuũ paſ
ſum in agendo. Nec valet ꝯña: hoc eſt nobilius in agẽ
do: ergo eſt nobilius et eſt ignobilius ſm ꝙ patit ergo
eſt ignobilius. Sicut nõ ſequit hoc nobiliori modo ſe
habet q̃ illud ergo ẽ ignobiliꝰ ⁊ hoc ignobiliori modo
ſe habet q̃ illud: g̃ ẽ ignobiliꝰ. Et ſic poteſt dici ad ar
gumentũ negãdo primã ꝯñam. Et ad ꝓbationẽ eiꝰ ne
gat etiã ꝯña. ¶ Ad octauã dicit ꝙ vnũ et idem reſpe-
ctu eiudem bene poteſt eẽ in actu et in potentia non
ſm vnã ⁊ eadẽ rationẽ: ſed ſõm diuerſas rationes
¶ Ad nonam dicit negando ꝙ ꝓpterea b agit in a: q2
a agit in b: quia vnũ cõtrariat alteri. ¶ Ad decimã dici
tur negando vltimã ꝯñam: et hoc obſeruat͛ cõditiõibꝰ
¶ Ad vndecimã dicit negando ꝯñam. Et ad ꝓbatio-
nẽ dr̃ ꝙ lȝ ille virtutes ſint equales ſecundũ multitu-
dinẽ graduũ: tamen virtꝰ actiua vnius et virtus reſi-
ſtiua alteriꝰ nõ ſũt eq̃les in agẽdo ⁊ alia in reſiſtẽdo.

Reliquũ aũt ¶ Iſtud eſt vltimum capitulũ: in quo
phũs determinat de mixtione. Et fa-
cit quattuor in iſto capitulo. Prĩo oſtendit ꝙ mixtio ẽ
poſſibilis. Scđo qualiter fiat mixtio: ibi. Cõtinuã aũt
Tertio que ⁊ qualia ſũt ad inuicem miſcibilia: ibi. Sũt
vtiq;. Quarto cõcludit q̃d ſit mixtio. ibi. Mixtio aũt.
Dicit ergo primo ſic: ꝙ poſtea que determinata ſunt:
videndũ eſt de mixtione ſm ꝙ ꝓpoſitum erat in prin-
cipio huiꝰ libri. Et videndũ eſt quid ſit mixtio: quid mi
ſcibile: et ex q̃bus entibꝰ fit mixtio: et quõ fit et vtrũ ẽ
mixtio aut non. ¶ Impoſſibile eſt enim. ¶ Hic p. ponit
rationem ad ꝓbandum ꝙ mixtio non eſt poſſibilis q̃
talis eſt: quia ſi eſſet mixtio poſſibilis: vel ambo miſci
bilia manerent: vel ambo corrumperentur: vel vnum
maneret: ⁊ alterum corrumperetur. Non primũ quia
tunc miſcibilia ſimiliter ſe haberent ſicut prius: ⁊ per
ꝯñs nõ eſſet plus mixtio poſt q̃ prius. Non ſcđm: quia
mixtio eſt aliquorum miſcibilium vnio: modo miſcibi-
lia ſic corrupta nõ ſũt entia: ergo nõ vniuntur ad inui-
cem. Neq; tertiũ: q2 in mixtione miſcibilia debẽt ſe ha

Q̃ mixtio dif
fert a gñatiõe
⁊ corruptiõe.

bere ſilr̃: ergo vnũ non debet corrumpi ⁊ aliud mane-
re. T. Hic q̃d euidetur. ¶ Hic p. ãteq̃ ſoluit illã rõnẽ:
ponit differentiã inter mixtionẽ ⁊ alias mutationes:
dicẽs primo ꝙ mixtio differt a gñatiõe ⁊ corruptione
q2 ad generationẽ ⁊ corruptionẽ cõcurrũt materia et
forma q̃ non ſũt miſcibilia ad inuicẽ. Etiã ĩ corruptio-
ne forma corrumpitur: ſed iſta nõ ſufficiũt ad mixtio-
nem: ergo mixtio differt a generatione ⁊ corruptione
Non eſt tamen intelligendũ ꝙ in mixtione de q̃ eſt hic

Q̃ mixtio dif
ab augmẽtati
one ⁊ nutritio
ne.

principaliter ſermo non eſt generatio ſubſtãtialis mi
ſcibilium de nouo generet: ſicut in his que ad genera
tionẽ concurrunt vnũ de nouo generat. In mixtiõe ta
men ex miſcibilibus bene generat vnũ tertiũ. ſ. mixtũ
T. Secũdũ autem eundẽ. ¶ Hic p. oñdit q̃õ mixtio
differt ab augmẽtatione ⁊ nutritione di. ꝙ in augmẽ

tatione illud quo fit augmentatio corrumpitur: ⁊ in
ſubſtãtiã aucti cõuertitur. Similiter illud quo fit nu
tritio corrumpitur ⁊ in ſubſtantiã nutriti conuertitur

Q̃ mixtio dif
ab alteratiõe

modo ſic non eſt in mixtione ꝙ vnum miſcibilium cor
rumpatur ⁊ in ſubſtãtiam alterius conuertatur: licet
ambo in ſubſtãtiã mixti conuertãt. T. Neq; figurã.
¶ Hic p. oſtendit ꝙ mixtio differt ab alteratione: quia
paſſio ſm quã eſt alteratio non miſcetur cum ſuo ſub
iecto: ſed manet diſtincta actualiter a ſuo ſubiecto: nõ
tamen ſeparabilis eſt naturaliter a ſuo ſubiecto: ſȝ mi
ſcibilia non manẽt in actu: ⁊ tamen ante mixtionem
ſunt ſeparabilia ab inuicem ⁊ per ſe exiſtentia: igitur
mixtio differt ab alteratione. T. Quoniã aũt ſunt.
¶ Hic p. ſoluit rationẽ qua prius probauit mixtionẽ
non eſſe poſſibilem di. ꝙ miſcibilia non manent ĩ actu
quando mixtum eſt actu: ſed quando mixtum eſt actu
tunc miſcibilia que fuerũt actu partita ⁊ ſeparata ab
inuicem ſunt in potentia: nec aliquod illorum corrũ-
pitur in reliquũ: nec ambo in aliquod tertium miſcibi
le: ſed manent in potentia poſtq̃ ex eis genitũ eſt mi-
xtum. Dicit enim p. ꝙ neq; miſcibilia corrũpuntur: nec
alterum neq; ambo: ſaluatur enim virtus eorum. Cũ
enim dicitur ꝙ miſcibilia non corrumpuntur: intelli-
gitur ꝙ vnum non corrumpitur in aliud: licet bene cor
rumpatur in mixtum: ⁊ manet quedam virtus que eſt
cauſa ex mutua actione miſcibilium adinuicẽ. Tex.

Opinio anti
quorũ ð mix

Continuam autez his. ¶ Hic p. oſtendit quomodo fit
mixtio: ⁊ circa hoc primo narrat opiniones antiquorum
qui poſuerunt mixtionem fieri per iuxta poſitionẽ mi
nimorum: quod contingere poterat tripliciter: vel mi
nimorum ſm ſenſum: vel minimorum ſm formam: vl̃
minimorum ſm quantitatem. T. Si autem ⁊ om̃e.
¶ Hic p. pro improbatione illarum opinionum premit
tit tres ſuppoſitiones. Prima eſt ꝙ omne corpus ẽ di
uiſibile. Secunda eſt ꝙ ſi ſit vera mixtio oportet totũ
eſſe homogenium quod miſcetur cuȝ alio ita ꝙ ſi vna ps
eſt mixta alicui ꝙ quelibet ſit mixta. Tertia ſuppſitio
ꝙ oportet quãlibet partem vnius miſcibilium eſſe cũ

Confutatio

aliqua parte alterius miſcibilis. Textus. ¶ Quoniã
autem. ¶ Hic p. improbat dictas opiniones ſic: ſcilicȝ
ꝙ mixtio non fit per diuiſionem miſcibilium in mini-
ma ſm formam: quia talia minima manerent intranſ
mutata ſm formam: ſed miſcibilia non debent mane-
re ſm formam ſuã in actu in mixto: ergo per minima
ſm formam non fit mixtio. Nec mixtio fit per minima
ſm quantitatem: quia impoſſibile eſt corpus diuidi in
minima: ergo non poteſt fieri mixtio per minima ſm
quantitatem. Nec etiam fit mixtio per minima ſm ſẽ-
ſum: quia tunc illud quod vni puta habenti debiles o-
culos non eſſet mixtum: eſſet mixtum alteri quod ẽ in
conueniens. T. Quomodo vtiq;. ¶ Hic p. oſtendit
que ſunt miſcibilia ad inuicem dicens ꝙ non commu-
nicantia in materia non cõmiſcentur ad inuicem. Pȝ:
quia illa que debent miſceri ad inuicẽ debent commu
nicari in materia ⁊ debent eſſe actiua ⁊ paſſiua ad inui
cem: ſed non communicantia in materia non ſunt hu
iuſmodi: ex quo vtrũq; manet ſub eſſe ꝑfecto: ergo ta-
lia non miſcentur ad inuicem. T. Actiuorum ⁊ paſſi
uorum. ¶ Hic p. dicit ꝙ actiuorũ ⁊ paſſiuorum adinui
cem que ſunt faciliter diuiſibilia modicum vnius non
commiſcetur cum multo alterius: nec magnum vnius
cum paruo alterius. patet: quia tunc conuerteretur ĩ
naturam alterius: quod non debet eſſe in mixtione vt
vna gutta vini nõ miſcetur cum centum amphoris aque
ex quo vinum in aquã tranſmutatur. T. Cũ autem.
¶ Hic p. dicit ꝙ communicantia in materia actiua et
paſſiua adinuicez adequata in potentijs ⁊ virtutibꝰ
ſic ꝙ vnũ nõ ſufficit corrũpere alterũ ⁊ in ſui naturaȝ

conuertere: nec ambo vnũ tertiũ ſunt adinuicez miſci-
bilia: pȝ: q2 in mixtione miſcibilia nõ debẽt manere in
actu: ſȝ in potẽtia ⁊ ꝟtute: ⁊ tũc illa q̃ ſic ſe hñt trãſmu
tant in mediũ cõe: ꝙ ex ipis gñat. Ex dictis ꝯcludit p.
ꝙ miſcibilia adinuicẽ hñt ꝯtrarietatẽ adinuicẽ. ⁊ ſunt
actiua ⁊ paſſiua adinuicẽ. T. Parua aũt ¶ Hic p. oñ-
dit q̃ ſunt facilr̃ miſcibilia adinuicẽ d. ꝙ faciliꝰ miſcen
tur parua cũ paruis q̃ magna cũ magnis: q2 actiua ⁊ paſſiua
iuxta ſe poſita ꝑ minutas ptes attingũt ſeinuicẽ ꝑ plu
res ptes q̃ ſi iuxta ſeinuicẽ põerent ꝑ magnas ptes: et
ꝑ ꝯñs citiꝰ pñt ꝯuerti in tertiũ. T. Et iõ hñ. ¶ Hic p.
ſcđo ſubdit ꝙ hñ diſſibilia ⁊ hñ terĩabilia terminis alie
nis ſicut ſunt hũida. ſunt hñ ⁊ facilr̃ miſcibilia adinui-
cez: q2 talia facilr̃ iuxta ſeinuicẽ ponũtur ſȝ minutas ꝑ
tes: ex quo facilr̃ ſunt diſſibilia: hũida tñ viſcoſa ſicut
oleũ nõ ſunt facilr̃ miſcibilia adinuicẽ. ꝓpter difficul-
tatẽ diſſiõis. T. Cũ aũt. ¶ Hic p. tertio ſubdit ꝙ paruum
paſſibile nõ facilr̃ miſcet cũ multo paſſibili: q2 multuȝ
paſſibile facilr̃ corrũpit in alterum. Et ſubiũgit p. ꝙ ex di
ctis manifeſtũ ẽ ꝙ mixtio ẽ. ⁊ q̃d ẽ mixtio ⁊ qualr̃ fit mi
xtio: ⁊ q̃ ſunt miſcibilia adinuicez ⁊ q̃ hñ ⁊ q̃ male: ⁊ ꝙ
mixtio nõ ſolũ eſt iuxta põ minimorum ſȝ formã aut ſȝ q̃
titatẽ ſiue ſȝ ſenſuȝ: ſȝ illud q̃õ ẽ miſcibile dȝ eſſe bene
terĩabile ⁊ hñ diſibile actiuũ ⁊ paſſiuũ ⁊ in ſuis ptibus

Diffinitio mi
xtionis.

homogeneũ. Finalr̃ ꝯcludit p. diffinitiõem mixtiõis d.
ꝙ mixtio ẽ miſcibiliũ alteratorum vnio.

Querit vtruȝ mixtio ſit poſſibilis. Et ar̃. ꝙ
nõ. q2 ſi eſſȝ poſſibilis vel ãbo miſcibilia manerẽt ĩ mi
xto: vel ãbo corrũpent. vel vnũ maneret: ⁊ alterum corrũ-
peret. Non primũ: q2 tũc miſcibilia ſilr̃ ſe haberẽt poſt
mixtiõez ſicut priꝰ: ⁊ ꝑ ꝯñs nõ plꝰ eſſȝ mixtio q̃ prius.
Neq; ſȝ: q2 mixtio ẽ miſcibiliũ vnio: ſȝ miſcibilia corru
pta nõ ſunt: g̃ nõ vniunt adinuicẽ. Neq; tertiũ: q2 ĩ mix
tiõe miſcibilia debẽt ſe hr̃e ſilr̃. g̃ vnuȝ nõ dȝ corrũpi ⁊
aliud manere. ¶ Scđo ſic. ſi mixtio eſſet poſſibilis: vel
fieret ꝑ diuiſiõem miſcibiliũ: vel nõ. Nõ primũ: q2 tunc
non q̃lȝ ps mixti eſſȝ mixta: eo ꝙ ſꝑ aliq̃ ptes manerẽt
indiuiſe. Nec p̃t dici ſcđm: q2 tũc vel fieret mixtio ꝑ pene
tratiõez q̃õ nõ eſt poſſibile: cũ penetratio dimẽſionum
ſm p. eſt ĩpoſſibilis: vel ꝑ iuxta põnez q̃õ nõ p̃t dici: cũ
tũc miſcibilia manerent in actu. ¶ Tertio ſic. ſi mixtio
eſſȝ poſſibilis vel miſcibilia eẽnt adeq̃ta ĩ potẽtia ⁊ vir
tutibꝰ: ⁊ tũc nõ agerẽt inter ſe. vel inadeq̃ta: ⁊ tũc illõ
q̃õ eſſȝ maioris potẽtie vel ꝟtutis corrũperet illud q̃õ eſ
ſet minoris potẽtie ⁊ ſic iterum nõ eſſȝ mixtio ¶ Quarto ſic
ſi ſic: vel corpa miſcibilia ſe haberẽt ĩdiſtincte ſm ſitũ:
vel diſtincte: ſȝ nullũ iſtorum ẽ dicẽduȝ: igr̃. Maior pȝ de
prĩo: q2 tũc eſſȝ penetratio dimẽſionum. De ſcđo pȝ: q2
tũc ſolũ eſſȝ iuxta põ vniꝰ ad alterum: ⁊ ſic nõ q̃lȝ ps mixti
eſſȝ mixta. ¶ Quito ſic: ſi ſic eſſȝ mixtio: vel illa eſſȝ na
turalis: vel violẽta. Nõ violẽta: q2 tũc mixtũ nõ eſſȝ na
turale. Nõ naturalis: q2 ĩ mixtiõe dȝ elemẽta ꝯgregari
ſȝ iſta ꝯgregatio nõ p̃t fieri naturalr̃: cũ oporteat vnuȝ
elemẽtorum violẽte aſcẽdere vel deſcẽdere. ¶ Sexto ſic:
ſilia nõ ſunt miſcibilia adinuicẽ cũ nõ ſint actiua ⁊ paſ
ſiua adinuicẽ. nec ꝯtrariũ ẽ miſcibile cũ ꝯtrario: cũ con
traria nõ pñt ſimul ſtare. igr̃ mixtio nõ ẽ poſſibis.

In oppoſituȝ eſt p. in q̃nto ca. huius tertij.
¶ Pro ſolutiõe q̃ſtionis.

Acceptiones
mixtionis.

Scienduȝ Q̃ vt ad ꝓpoſitũ ſufficit mixtio
capit triplr̃. Vnomõ. ſumit ꝓ aggregatiõe ⁊ iuxta põ-
ne miſcibiliũ adinuicẽ ſȝ ſe tota: vel ſȝ ſuas ptes: ſicut
eſt mixtio granorum ⁊ ſpẽrum ſȝ minutiſſimas ptes Aliomõ
capit mixtio ꝓ alteratiõe miſcibiliũ remotiõe formarum
ſubſtãtialiũ ipſorum miſcibiliũ: ⁊ vnione ſine ꝯtinuatiõe
materiarum eorũdẽ. Tertio ſumit mixtio ꝓ gñatiõe ipiꝰ
mixti preſupponẽte mixtiões p̃dictas: ⁊ iſto tertiomo

do capiẽdo mixtiõem oĩs mixtio eſt generatio: cuȝ oĩs
talis ſit ꝓductio forme ſubſtãtialis in materia. ſed tñ
nõ oĩs gñatio ẽ mixtio: q2 nõ oĩs generatio p̃ſupponit
tales mixtiões: nec hoc ẽ de rõne generatiõis. Ad gñā
tiõez eñi ſufficit ꝙ materia recipiat formã ſubſtãtialẽ
qua priꝰ caruit: hoc aũt nõ ſufficit ad mixtiõem tertio-
mõ dictã. ſȝ cũ hoc reqrit ꝙ materia in quã introducit
forma mixti hẽat diuerſas ptes q̃ priꝰ ſtabãt ſub diuer
ſis formis elemẽtorum ſiue miſcibiliũ: q̃ priꝰ fuerũt ꝯgre
gata adinuicẽ alterata ⁊ tãdem corrupta ⁊ ex materijs
eorum adinuicẽ ꝯtinuatis fiebat vna materia in quã ĩtro-
ducit forma mixti. Et ſicut triplr̃ capit ille terminꝰ mix-

Acceptiones
mixti.

tio. ita triplr̃ capit ille terminꝰ mixtũ. Vnomõ pro mi-
ſcibilibꝰ adinuicẽ ꝯgregatis: ⁊ ſic mixtũ nõ eſt aliquid
vnũ ſimpliciter: ſȝ vnũ aggregatũ. ⁊ iſtud mixtũ cõpre
hẽdit in ſe miſcibilia actualiter. Scđomõ capit mixtũ
pro totali materia cuiꝰ vna ps fuit materia vniꝰ elemẽ
ti. ⁊ alia ps fuit materia alteriꝰ elemẽti: ⁊ iſtomõ capiẽ
do mixtũ nõ ꝯtinet in ſe miſcibilia actualiter. lȝ ipȝ ſit
in potentia ad formas miſcibiliũ. Tertiomõ capit mi-
xtuȝ ꝓ illo q̃õ generat ex illa materia totali: ⁊ illud ꝓ
prie dr̃ mixtũ: ⁊ ſolet vocari mixtũ ꝑ modũ termini ad
quẽ. ⁊ mixtũ primomõ ꝑ modũ termini a quo. Mixtuȝ
eñi ſic fit ex elemẽtis: prĩo elemẽta ꝯgregatur adinui-

Quõ fit mix
tio.

cem. deinde agẽs p̃ncipale trãſmutat illa elemẽta ad-
inuicẽ. ſic ꝙ mediãte vno deſtruit diſpões requiſitas
ex parte forme ſubſtãtialis alteriꝰ: ⁊ ecõtra: ⁊ reducit
iſta elemẽta ad q̃õdam tẽpamẽtum: ita ꝙ diſpões ele
mentorum cõtrarie remouẽtur ⁊ corrũpunt forme ſubſtã
tiales eorum: ⁊ agẽs introducit qualitates ſcđas: q̃ ſolẽt
vocari qualitates complexionales: quarum vna ẽ media
inter caliditatẽ ⁊ frigiditatẽ. alia ẽ inter humiditatẽ ⁊
ſiccitatem: ⁊ alia media inter grauitatez ⁊ leuitatem.
¶ Alij aũt ponũt ſolũ vnã mediã inter q̃litates p̃mas
⁊ agẽs naturale p̃ncipale ꝯtinuat illas materias ⁊ for
mã ſubſtãtialẽ mixti introducit. ¶ Quereret tñ aliq̃s
an mixtio poſſȝ fieri ſine diuiſiõe. Dr̃ ꝙ ſic. nam poſtq̃
miſcibilia ſunt diuiſa in puas ptes: tũc pñt ille ptes cõ
iũgi adinuicẽ. ⁊ ex eis p̃t fieri mixtio ſine ampliori di-
uiſione in ptes q̃titatiuas: etiaȝ ſine aliqua diuiſione
facta circa illa q̃ pñt miſceri adiuicẽ: pñt miſcibilia ad
inuicez cõgregari ⁊ ex eis fiet mixtio lȝ nõ ita faciliter
⁊ cito ſicut fieret ſi per puas ptes diuideret. Et lȝ illud
miſcibile ſm quãlibȝ ſui ptem ẽ diuiſibile tñ magis di
uiditur ſm aliq̃s ptes q̃ ſm alias. Prĩo: q2 ipm miſci-
bile nõ in omni ſua pte ẽ eq̃ forte. neq; eq̃ fortiter reſi
ſtit diuiſioni: ⁊ iõ ſm partes minꝰ reſiſtẽtes diuiſioni
diuidit. Etiã diuidẽs nõ vniformiter agit in q̃õlibȝ pũ
ctum miſcibilis: ſȝ fortius in vnuȝ pũctum q̃ in aliud.
¶ Quereret vlteriꝰ aliq̃s an ſimile poſſȝ miſceri cũ ſi-
mili. Ad hoc dr̃ ꝙ ſimile cũ alio ſubſtãtialiter non mi-
ſcetur cũ ſuo ſimili: ex quo talia non ſunt ꝯtraria: ⁊ ſic
agens p̃ncipale mediãte vno nõ deſtrueret aliud ⁊ ecõ
tra. ¶ Alteriꝰ q̃reret aliq̃s an ſemꝑ ad gñatiõem mixti
quatuor ꝯcurrũt elemẽta. Dr̃ ꝙ ad gñationem mixti cõ
currũt quatuor elemẽta mediate vel ĩmediate: forma-
liter vel equiualẽter: nam aliq̃ñ ad generatiõez mixti
concurrũt quatuor elementa formaliter: ſicut aliq̃ñ in
media regiõe aeris ad gñatõnem alicuiꝰ alati ꝯcurrũt
terra: aqua: aer: ⁊ ignis. Et ſimiliter ĩ iſtis inferioribꝰ
vnũ mixtũ aliq̃ñ generat ex alio mixto: ⁊ tũc generat
ex quatuor elemẽtis equiualẽter: ex quo mixtũ concur
rens ad generatiõez alteriꝰ mixti tñ valet: ſicut ſi qua
tuor elemẽta cõcurrerẽt: ⁊ ſi tũc illud mixtũ ſit genera-
tũ ex q̃tuor elemẽtis: tũc mixtũ generãdum ex ſcđo ge-
nerabit mediate ex quatuor elemẽtis. Nõ tñ eſt neceſſe
ꝙ quatuor elemẽta formaliter ꝯcurrũt ad cuiuſȝ mix-
ti generatiõem: q2 aliq̃ñ ex vno elemẽto ꝯcurrẽte celo

poteſt fieri mixtū. qꝛ per virtutē celi materia vnius elementi pōt ſufficiēter diſponi vt forma ſubſtātialis mixti introducatur. ⁊ tūc illud agēs ſupplet vicē aliorū elemētorū: ex quo pꝫ ꝙ ad generatiōē mixti ſꝫ ꝯcurrūt quatuor elemēta: vel aliquid ſupplēs vicem eorū ſiue vniꝰ vel aliquorū. ¶ Alterius quereret aliquis an mixtū poſſꝫ miſceri cū mixto. Ad hoc dr ꝙ ſic dūmodo illa mixta ſint contraria: ⁊ agēs pncipale vtrūq̄ illorū ꝑ alterum poſſꝫ deſtruere ⁊ aliā formam ſubſtātialē in eorū materijs vnitis introducere. ¶ Alterius quereret aliquis an ſimplex poſſꝫ miſceri cū mixto. Ad hoc dr ꝙ non: qꝛ ſimplex hꝫ vnam qualitatem primā in ſummo: ⁊ ſic deſtruit ipm mixtum: niſi mixtū eſſꝫ maioris reſiſtētie ꝙ ſimplex ſit actiuitatis: ⁊ tūc ipm mixtum nō ſufficeret deſtruere ipm ſimplex: cū ſimplex eſſet maioris reſiſtentie ꝙ mixtum ſit actiuitatis. ¶ Etiam quereret aliquis vtrū mixtuꝫ poſſet augeri. Dr ꝙ mixtū inaīatum bene augetur ex ſimplici large capiēdo augmētationem: vt vinū modicam aquā ſibi appoſitā deſtruit ⁊ in eius naturā ꝯuertit: ſꝫ tamen mixtuꝫ aīatum nec augetur ex ſimplici nec nutrit ex ſimplici: qꝛ aīa ꝑ calorē naturalē non ſufficit diſponere materiā ſimplicis vt ipa aīa introducatur. ¶ Alterius quereret aliquis an miſcibilia debeant eſſe adequata in virtutibꝰ ⁊ potētijs. Dr ꝙ ſic. non tn̄ eſt ſic intelligēdum ꝙ equaliter reſiſtūt ſicut agūt. vel ꝙ vnū ſit tante reſiſtētie adequate ſicut ſuū contrariū eſt actiuitatis: ſed ſic intelligēdo ꝙ agēs ſiue generās pncipale mediante vno deſtruit aliud ⁊ econtra: ⁊ ꝓducit ipm mixtū cauſando formā ſubſtātialem ipius mixti ⁊ diſpōnes requiſitas ex pte illius forme ſubſtātialis cōueniētes cū aliquibus qualitatibus primis alteratiuis: ⁊ ſimiliter cū qualitatibꝰ motiuis ipoꝝ elemētoꝝ ſiue eis equiualentes. ¶ Iſtis notatis ſit.

Concluſio reſponſiua Mixtio ē poſſibilis: pꝫ: qꝛ cauſe mixtiōis ad mixtiōē ſufficiētes ſunt poſſibiles: igitur mixtio eſt poſſibilis.

Queritur vtrū forme ſubſtātiales elementorum maneāt formaliter in mixto. Et arguitur ꝙ ſic auctoritate p. dicētis ī textu nō corrumpitur alterū neq̄ ambo: ſꝫ ſaluatur virtus eoꝝ: ergo ipa elemēta ſiue forme ſubſtātiales eoꝝ manēt formaliter ī mixto. ¶ Scdo ſic auctoritate p. dicētis mixtio ē miſcibilium alteratoꝝ vnio: ſꝫ vnio alteratoꝝ ē vnio entium ſubſtātialiter et actualiter exiſtentiū: ergo miſcibilia manent in mixto formaliter: ⁊ ꝑ ꝯñs etiā forme elemētoꝝ. ¶ Tertio ſic. dicit p. quīto metaphī. ꝙ elementuꝫ eſt ex quo fit aliquid cū inſit: ergo elemēta manēt in mixto. ¶ Quarto ſic. dicit p. in pmo huiꝰ ꝙ gutta vini nō miſcetur cū mille anforis aq̄. ex quo forma ſubſtātialis eiꝰ corrūpitur: ergo elementa nō miſcētur adinuicem ſi eoꝝ forme ſubſtantiales corrūpātur. ¶ Quinto ſic. ſi elemēta non manerent in mixto: ſeq̄retur ꝙ mixtuꝫ eſſet eq̄ ſimplex ſicut elemētū qd videtur eſſe falſuꝫ: igr̄. ꝯña ptꝫ: qꝛ ſi elemēta nō manerēt in mixto: tūc in mixto nō eſſꝫ aliud ſubſtātialiter ꝙ materia ⁊ forā ſubſtātialis: ſicut in elemento ſimplici: igr̄. ¶ Sexto ſic. in mixto manēt q̄litates et operationes naturales elemētoꝝ: ergo ipa elemēta manent formaliter. ꝯña pꝫ: qꝛ ꝓprie paſſiones ⁊ operationes nō pñt ſepari a ſuis ꝓprijs ſubiectis. ¶ Septimo ſic: ſi elemēta nō manerent in mixto ſequeretur ꝙ nullū elemētoꝝ dn̄aretur in mixto: ſꝫ hoc eſt falſum: qꝛ dicit p. in pmo de celo ꝙ mixtū mouetur ſm elemētum pdominans. ꝯña tn̄ pꝫ: qꝛ ꝙ corruptuꝫ ē. nō dominatur ¶ Octauo ſic. niſi elemēta manerēt in mixto: mixtū non cōponeretur ex eis. ꝯñs videtur eſſe cōtra p. ſcdo huiꝰ: igr̄. ꝯña tn̄ pꝫ: qꝛ mixtū nō cōponitur ex his q̄ non ſunt in eo. Etiam ſi cōponeretur ex eis: vel cōponeretur ex eis qn̄ ipm eſt: ſed hoc non: qꝛ tūc elementa ex quibus mixtum diceretur cōponi nō ſunt. Uel qn̄ mixtū non eſt: ſꝫ hoc non: qꝛ qd nō eſt. non cōponitur ex aliquibꝰ. ¶ Nono ſic. ſi elementa non manerēt: vel oīa corrūperentur. vel aliqua ⁊ aliqua nō. Non pōt dici ſcdm: qꝛ dicit p. in littera ꝙ qn̄ vnū corrūpitur ⁊ aliud nō. tūc non eſt mixtio: ſꝫ eſt generatio vniꝰ miſcibiliū ⁊ corruptio alteriꝰ. Nec pt dici primū: qꝛ tūc mixtū generaretur ex ſimplr non entibus: ex quo generaretur ex elemētis corruptis. ¶ Decio ſic. niſi ſic ſeq̄retur ꝙ forme mixtorū nō reciperētur ī materia mediātibus formis elemētoꝝ. ꝯñs eſt contra cōmenta. tertio de celo. Dicit enī cōmētator ꝙ forme mixtoꝝ recipiūtur in materijs mediātibꝰ formis elemētoꝝ. ¶ Undecimo ſic. in cōbuſtione ligni experiūtur eē quatuor elemēta. Naꝫ ex ligno exit aqua ⁊ eleuatur fumꝰ loco aeris ⁊ manet cinis loco terre: ⁊ flāma loco ignis. ¶ Duodecimo ſic. niſi ſic ſeq̄retur ꝙ mixtū poſſꝫ gn̄ari ex vno elemēto. ꝯñs ē ꝯtra phm̄ ſcdo huiꝰ: ⁊ falſitas ꝯñtis ptꝫ: qꝛ tūc alia elemēta viderentur ſupfluere. ꝯña tn̄ pꝫ: qꝛ nō videtur rō ſi ſole materie elemētoꝝ manerēt in mixto. q̄re materie terre aut aq̄ alijs elemētis nō ꝯcurrētibꝰ non poſſunt diſpōi ad hoc vt reciperēt formā mixti.

In oppoſitū arguitur. qꝛ dicit p. in vltimo ca. huiꝰ pmi. ꝙ materia nō miſcetur forē. nec accidēs ſubiecto: eo ꝙ vtrūq̄ eoꝝ ſaluatur. ⁊ manet: ergo ad mixtiōē req̄ritur ꝙ neutꝝ miſcibilium ſaluetur. ¶ Scdo ſic. ſi elemēta manerēt in mixto ſeq̄retur ꝙ plures forē ſubſtātiales eēnt in eadē materia: ex quo ī eadē materia eſſꝫ forma ignis ⁊ forā mixti. ꝯñs ē falſum: ⁊ ecōtra phm̄ dicētem quīto phicoꝝ ꝙ ſubiectū generatōis dꝫ eſſe nō ens ⁊ etiā pmo hꝰ dicit p. ꝙ nullū ſenſibile vt ſubiectū manet idē. ⁊ tn̄ ſi elemēta manerēt formalr in mixto: tunc maneret aliqd ſenſibile ſubiectū āte gn̄atiōē ⁊ pꝰ: qd diceretur trāſmutari. ¶ Tertio ſic. ſi ſic ſeq̄retur ꝙ gn̄atio mixti nō eſſꝫ gn̄atio ſimplr. ſꝫ ſolū alteratio. ꝯñs ē falſuꝫ ⁊ ꝯtra phm̄ pmo hꝰ: igr̄ ⁊ añs. ꝯña tn̄ pꝫ: qꝛ oīs mutatio ad formā cuiꝰ ſubiectū eſt hoc aliqd ē alteratio: ſꝫ ſi elemēta manerēt in mixto actualr gn̄atio mixti eſſet hmōi. igr̄ gn̄atio mixti eſſet alteratio. ¶ Quarto ſic. ſi ſic ſeq̄retur ꝙ eſſꝫ penetratio corpoꝝ. ꝯñs ē falſuꝫ ⁊ ꝯtra phm̄ quarto phicoꝝ. igr̄. ꝯña pꝫ: qꝛ forma ſubſtātialis elemēti nō manet ſine ſua materia: cū totū elemētū dꝫ manere qd eſt quātum ⁊ corpeuꝫ: ⁊ cū q̄lꝫ ps mixti dꝫ eſſe mixta: ſeq̄tur ꝙ in qualꝫ pte ſunt quatuor elementa nō piuxta pōnem: cū tūc non q̄lꝫ ps eſſꝫ mixta: ergo per penetrationem.

Opinio .1.

Sciendū q circa iſtā materiā ſunt diuerſe opiones. Una ē opio dicētiuꝫ formas ſubſtātiales elemētoꝝ manere in mixto abſq̄ generatōe noue forē mixti: ita ꝙ in mixto nō ſunt niſi forē ſubſtātiales elemētoꝝ: cuꝫ eoꝝ materijs: ⁊ ſm ꝙ hmōi elemēta habēt aliā ⁊ aliā ꝓportiōē adinuiceꝫ: ſꝫ hō mixtū eſt alteriꝰ ⁊ alterius ſpēi. ¶ Sed contra iſtaꝫ opionem arguitur [illegible] qꝛ niſi in mixto pōeretur forma aliqua diſtincta a forma elemēti: ſequeretur ꝙ grauia aſcenderēt in mixto: et leuia deſcēderēt in mixto: qd eſt falſuꝫ: vt pꝫ in homie ⁊ equo: ꝯña tamen: pꝫ: qꝛ ex magis grauibꝰ generātur oſſa: ⁊ magis leuibꝰ generātur ſpūs: ⁊ ex medio modo ſe habētibus caro ⁊ ſanguis: ergo ſi nō eſſet aliqua forma regulās ⁊ conſeruās formas elementoꝝ adinuiceꝫ grauia aſcēderent ⁊ leuia deſcenderent. ¶ Scdo ſic. in mixto ſi non eſſꝫ alia forma ꝙ forma elemēti: ſeq̄retur ꝙ generatio mixti eſſꝫ alteratio. ꝯñs ē falſum: ergo et añs. ꝯña pꝫ: qꝛ ꝑ ſolam alteratiōē fit talis ꝓportio elemētoꝝ: q̄ ſufficit ad hoc ꝙ ſit mixtū: igitur generatio mixti eſſꝫ alteratio. ¶ Tertio ſic. ſi ſic ſeq̄retur ꝙ aīa aīalis nō eſſꝫ aliud ꝙ cōplexio elemētoꝝ. ꝯñs ē falſuꝫ: igr̄ ⁊ añs

Falſitas conſequētis pꝫ: qꝛ ſi ſic in aīali oīa oſſa deberent eſſe inferiꝰ: carnes in medio: ⁊ leuia ſuperiꝰ: qd ē cōtra experiētiam. ꝯña tamen ptꝫ: qꝛ q̄ntumcūq̄ elemēta agunt ⁊ patiūtur adinuicē. ſemꝑ grauia ex eoꝝ natura deſcēdunt: ⁊ leuia aſcendunt. ¶ Quarto ſic. ſi ſic. ſeq̄retur ꝙ equꝰ ⁊ bos eſſent eiuſdē ſpēi ſpāliſſime eſſentialis. ꝯñs eſt falſum: igr̄ ⁊ ātecedēs. ꝯña pꝫ: qꝛ equꝰ non eſt aliud ſubſtātialiter ꝙ illa elemēta: ſimiliter nec bos

Opio Auicēne.

¶ Alia eſt opio ponētium formas elemētoꝝ manere in mixto: ⁊ ipis ꝑ generatōnem aduenire vnā nouam formā ſubſtātialem: ſcꝫ formā mixti. Et iſti ſunt bipartiti. Nam quidam ponūt formas elemētoꝝ manere in mixto ſm eſſe completū ⁊ perfectuꝫ: ſꝫ eorum qualitates corrumpūtur: ⁊ ex illis quedā qualitates cōplexionales ſiue medie generātur: ⁊ huiꝰ opiōis dr fuiſſe auicēna.

Confutatio.

¶ Sꝫ contra hac opionem arguitur ſic. qꝛ ſi ſic ſeq̄retur ꝙ in mixto forma ignis cōpleta ⁊ pfecta ſtaret ſub maiori denſitate ⁊ grauitate ſine eiꝰ corruptiōe: quaꝫ ſtat forma aque in aqua: aut forma terre in terra. cōſequētia pꝫ: qꝛ in lapide marmoreo materia ē denſior. et cum hoc grauior ꝙ eſt materia aq̄: ꝙ tamen ꝯſeq̄ns ſit falſuꝫ pꝫ: qꝛ tūc nunq̄ aqua ex igne poſſꝫ generari: qd tamen ē falſum: igitur. ꝯſeq̄ntia pꝫ: qꝛ aqua nō poſſꝫ trahere igneꝫ ſiue materiā ignis ad diſpōnes: ita diſcōuenientes igni ⁊ forme ſubſtātiali eiꝰ: quin ſub diſpōnibus magis diſconueniētibꝰ forma ignis poſſꝫ ſtare in materia eiuſdeꝫ. Aqua enī nunq̄ poſſꝫ trahere ignem ad tātam grauitatem ⁊ dēſitateꝫ ſub quibꝰ ſtat in lapide marmoreo.

Opio Auerroys.

¶ Alij vero dicūt elemēta formaliter manere in mixto: tam ſm formas ſubſtantiales eoꝝ ꝙ ſm formas accidētales: ſꝫ tamen ſm eſſe impfectum ⁊ remiſſuꝫ: ⁊ huiꝰ opiōis videtur fuiſſe cōmentator. Unde cōmentator dicit ꝙ duplices ſunt forme ſubſtantiales: q̄dam ſunt pfecte: ⁊ ſunt ille q̄ ſimpliciter intrāt materiam: ita ꝙ materia recipiens talem formā non eſt in potentia ad recipiēdum aliā formam illa manente. Alie ſunt forme impfecte: q̄ ſunt quedā diſpōnes materie ad pfectiorem formā recipiendam: ⁊ tales ſunt forme elemētorum. Et vlteriꝰ dicit ꝙ elementa tales formas habētia nō ſunt alicuiꝰ pfecte ſpēi: ſed ſunt magis vie in ſpēs ⁊ medio mō ſe habētes inter formas ſubſtātiales pfectas ⁊ formas accidētales: ⁊ ſic ſunt ſpēi impfecte de genere ſubſtātie: ⁊ ꝓpter eaꝝ iperfectiōē pñt intendi ⁊ remitti. Et ſi dicat aliq̄s ꝙ ſubſtātia nō ſuſcipit magis ⁊ minꝰ. Cōmentator dicit ꝙ hoc intelligitur de ſubſtātijs pfectis: q̄ nō ſunt vie ⁊ diſpōnes ad ſubſtātias pfectiores ¶ Et vlterius dicit iſta opio: ꝙ bene pñt eſſe plures forme ſubſtātiales ī materia ſimul ⁊ ſemel dūmodo ſint ſibi inuicē ſubordinate.

Confutatio.

¶ Sꝫ cōtra iſtam opionem arguitur ſic. qꝛ ſicut ex caliditate ⁊ frigiditate ex hūiditate ⁊ ſiccitate cauſatur qualitas media: ſic etiam ſeq̄retur ꝙ ex forma ſubſtātiali ignis ⁊ aq̄ per eaꝝ remiſſionē adinuicē reſultaret vna forā ſubſtātialis media ſpē diſtincta a formis prioribꝰ: ⁊ ſilr ex forā aeris ⁊ terre: ⁊ per ꝯñs in eadē materia eſſent plures forme ſubſtātiales nō ſibi inuicē ſubordinate.

Opio alberti

¶ Alij dicūt ſicut albertꝰ ꝙ elemēta habēt duplex eſſe: ſcꝫ eſſe ſubſtātiale ⁊ eſſe accidētale. Eſſe ſubſtātiale ē duplex quoddam ē integrū pfectū ⁊ liberū: ⁊ tale eſſe elemētum hꝫ qn̄ per ſe ⁊ ſolitarie exiſtit. Aliud ē eſſe ſubſtātiale ligatū ⁊ nō liberuꝫ: ⁊ tale eſſe habēt elemēta in mixto: ⁊ tūc albertꝰ dicit ꝙ elemēta manēt in mixto ſꝫ eſſe ligatum taꝫ ſubſtātiale ꝙ accidētale: ⁊ nō manēt in mixto ſm eſſe liberū.

Confutatio.

¶ Eodē modo poſſꝫ argui ꝯtra iſtā opionem ſicut argutū eſt ꝯtra opionem auicēne.

Opio ꝓpa.

¶ Alia eſt opio pro nūc ponēda: ꝙ forme elemētoꝝ nō manent in mixto nec pfecte nec impfecte ꝓbatur iſtud dictū auctoritate p. in fine huiꝰ pmi dicētis: ꝙ ex ipis elementis aliquid generatur in actu ⁊ ipſa manent in potentia: modo ꝙ ſolū remanet in potētia nō remanet: ſicut illud ꝙ ſolū eſt in potētia nō eſt. Aliter pt ꝓbari iſtud dictuꝫ ꝑ rōnes poſt oppoſitū factas. ¶ Sꝫ pter iſtas rōnes pñt adduci alie: quibꝰ dictū huiꝰ opionis euidētiꝰ ꝓbabitur ⁊ alie opiones improbabūtur: quaꝝ prima talis ē. qꝛ ſi forme ſubſtātiales elemētoꝝ manerēt actualiter in mixto: vel tūc in qualꝫ pte illius mixti eſſent quatuor elementoꝝ forme: vel in aliqua pte q̄titiua eiuſdē mixti eſſet ſolū vniꝰ elemēti forma. Non ſcdm: qꝛ tūc non q̄lꝫ ps mixti eſſꝫ mixta: cū in illa pte nō eſſent quatuor elementa. Nec pt dici primū: qꝛ cū forma ſubſtātialis elementi nō dimittit ꝓpriam materiā trāſiens ad alienaꝫ: ſicut nec accidēs migrat de ſubiecto in ſubiectū: ſequitur ꝙ cū illa forma erit ſua materia ⁊ ſua q̄titas: ⁊ ſic in eodē ſitu erūt naturalr plura corpa per ſe exiſtētia: ⁊ per ꝯñs erit penetratio dimenſionū que ē impoſſibilis naturaliter. ¶ Scdā rō eſt. ſi ſic: aut forma vniꝰ elementi puta ignis informat p̄ciſe eādem portiōem materie quā informabat ante mixtiōem: aut nō ſolū ſuaꝫ materiā informat: ſꝫ etiam informat materiā quā priꝰ informabat forma alteriꝰ elemēti. ſm nō eſt poſſibile naturaliter: qꝛ nulla forma pure naturalis migrat de ſubiecto in ſubiectū. Nec pt dici primū: vel nulla noua forma ſubſtātialis eſt ꝓducta: ⁊ ſic nō erit vna ſubſtātia nūero: ſꝫ quatuor ſubſtātie aggregate. Aut ē noua forma ſubſtātialis introducta: ⁊ tūc cū materie elemētorum manētes ⁊ ipa elemēta actualiter manētia non ſe mutuo penetrāt in eodeꝫ ſitu: vna erit ſitualiter extra aliam: ⁊ tūc vna ps mixti informabitur forma ignis ⁊ forma mixti: ⁊ alia ps forma aeris ⁊ forā mixti: ⁊ tūc nullū mixtū erit homogeniū. Etiā nulla ps erit mixta vel ipm elemētum erit mixtū. Iſta aūt oīa ſunt abſurda ⁊ inconueniētia: ideo in mixto non manēt elemēta ¶ Tertio ſic. ſi ſic: aut vnū elemētuꝫ eſt in eodē ſitu cū alio elemēto: aut in alio ⁊ in alio ſitu. Si ſcdm: tūc mixtio non eſſet niſi iuxtapoſitio ⁊ ſeq̄rentur incōuenientia in argumēto p̄cedenti illata. Si in eodem cum tūc materie vnam eſſentiam cōſtituūt ⁊ ſimiliter forme: ſicut due ptes albedinis in eodem ſubiecto exiſtētes conſtituūt vnam formā numero: ſequitur ꝙ materia ſuſcipiet magis ⁊ minus: ⁊ naturaliter poſſꝫ intendi ⁊ remitti: qd eſt cōtra omnes phōs naturaliter loquentes. Si vero dicatur ꝙ nō conſtituūt vnam ſubſtātiam: ſed manent diſtincte: tūc quelibꝫ retinebit ſuam ꝓpriam formam ſubſtātialeꝫ: ⁊ ſic erit penetratio dimēſionuꝫ naturaliter corpoꝝ ꝑ ſe exiſtētuꝫ: q̄ ē impoſſibilis. ¶ Contra vnum dictū cōmentatoris: ſcꝫ ꝙ forme ſubſtātiales elemētoꝝ intēduntur ⁊ remittuntur: pōt pmo ſic argui. Si forme ſubſtātiales elemētoꝝ intēderētur ⁊ remitterentur ad intēſionē ⁊ remiſſionē qualitatū primaꝝ: ſequeretur ꝙ nunq̄ elemēta alterarētur ſine corruptiōe ſubſtātiali elemētoꝝ. ꝯñs eſt falſuꝫ: igr̄ ⁊ añs. ꝯña ptꝫ: qꝛ qn̄ remittitur forma accidētalis: tūc remittitur etiam forma ſubſtātialis elemēti. ſed remiſſio forme ē corruptio ptis eiꝰ: ergo ſi forma ſubſtantialis remittatur ipſa corrūpitur: ¶ Scdo ſic: nullum nomen elementi p̄dicatur de aliquo cum hoc addito magis vel minꝰ: ergo elemēta ſiue forme eorum nō ſuſcipiūt magis ⁊ minꝰ. ¶ Tertio ſic. ſi forme ſubſtātiales elemētoꝝ intēderentur ⁊ remitterētur: hoc eſſet ex eo ꝙ q̄litates req̄ſite ex pte earum intēduntur ⁊ remittūtur: ſꝫ hoc nō: qꝛ eadē de cā forme elemētoꝝ intēderentur ⁊ remitterētur. ¶ Quarto ſic. ſi ſic ſeq̄retur ꝙ aer frigidꝰ in hyeme magis deberet dici aqua ꝙ aer: cū magis videtur hr̄e qualitates aq̄ ꝙ aeris ſiue qualitates terre ꝙ aeris ⁊ ꝑ ꝯñs magis videbitur habere formā ſubſtātialeꝫ aq̄ vel terre ꝙ aeris ¶ Quinto ſic. ſi ſic ſeq̄retur ꝙ forma elementoꝝ ꝯtrariarentur

adinuicem. conſequens eſt falſum: igitur ⁊ antecedēs. conſeq̄ntia pꝫ: q2 oēs ꝯditiōes cōtrarioꝝ ſibi cōueniūt: igitur. Etiam tūc ſeq̄retur ꝙ idē contrariaret̄ pluribꝰ ſm ſpēm: tanq̄ extremū extremo: cum forma ſubſtātialis ignis cōtrariaretur formis alioꝝ elemētorū. ¶ Secūdo ſic. ſi ille forme remitterentur: ſequeretur ꝙ corruptio ſimpliciter eſſꝫ alteratio. ꝯñs eſt cōtra p. p2io huius: igitur ⁊ añs. ꝯſequētia pꝫ: q2 forā q̄ remittit̄ corrumpetur. ⁊ p ꝯñs ibi eſſet corruptio forme ſubſtantialis: ⁊ tamen illa mutatio eſſꝫ alteratio: cū eſſꝫ de vna qualitate in aliā ſubiecto manēte hoc aliquid. Ex iſtis pꝫ ꝙ forme elemētorum non manēt in mixto. Nec etiaꝫ qualitates elemētorum: ſꝫ quedaꝫ qualitates ſcd̄e: q2 ſi eedē qualitates manerēt accidēs migraret de ſubiecto in ſubiectum: q2 caliditas q̄ erat in materia ignis rēmanēs in mixto erit adhuc in illa eadem materia: ⁊ ſic dicēdum eſt de alijs qualitatibꝰ q̄ dicerētur remanere ſi alique remanerēt: ⁊ tunc vna ps materie mixti eſſꝫ calida ⁊ alia frigida: quod tamen eſt falſum: cum tunc non quelibꝫ ps mixti eſſꝫ mixta: ex quo nō haberet virtutem diuerſoꝝ elemētorum. Non etiam poteſt dici ꝙ in qualibꝫ parte ſit qualitas eadem q̄ fuit in elemento: quia tūc accidēs migraret de ſubiecto in ſubiectum: ergo relinquitur ꝙ ſunt qualitates ſcd̄e complexionales que habēt virtutes qualitatū primarum: vel ſunt ſimilium virtutum.

Ad rōnes dubij āte oppoſitū.

¶ Ad primā dr̄ cōcedendo dictū Ari. Sꝫ illud dictū dꝫ ſic intelligi ꝙ nō corrūpuntur ambo nec aliqd̄ eorum in aliqd̄ tertium elemētuꝫ: ſꝫ tamen bene corrūpuntur in mixtum: ſic ꝙ ad eoꝝ corruptōem ſeq̄tur generatio mixti: ⁊ hoc videt̄ Ari. ſatis innuere cū dicit ꝙ ipſa elementa manent in potētia ⁊ non in actu: hoc eſt materie illorum q̄ erant prius diuiſe manēt ⁊ conſtituūt vnam materiaꝫ totalem: ſꝫ tamen ſaluat̄ virtus eoꝝ: hoc eſt manent q̄dam diſpoſitiones cauſate ex mutua actione elemētoꝝ requiſite in illa materia totali ex pte forme ſubſtātialis mixti. ¶ Ad ſecūdam dr̄ concedēdo ꝙ mixtio eſt miſcibilium alteratorum vnio que quidem vnio ſit quo ad materias. Illa enim miſcibilia prius alterata poſtea corrūpuntur: ⁊ eoꝝ materie vniūtur: ex quo pꝫ ꝙ p. capit ibi mixtionem ſecundo modo ⁊ dꝫ diffinitio ſic intelligi. Mixtio eſt miſcibiliū alteratoꝝ ⁊ poſtea corruptorum vnio materialis: ⁊ tūc negatur ꝯña: q2 illa miſcibilia nō ſunt ſoluꝫ alterata: ſꝫ etiam corrupta. ¶ Ad tertiam dr̄ ꝙ illa diffinitio datur de elemēto proprie capiēdo illum terminū elemētum. Naꝫ ſic capitur preciſe pro materia ⁊ forma ⁊ corpa ſimplicia nō ſunt ſic elementa: ſed vocata elemēta. ¶ Ad quartā dr̄ concedendo añs ⁊ negādo ꝯñam: q2 cum ex elementis ſit mixtio: vnuꝫ elemētum nō corrūpitur in aliud: ſed omnia corrūpuntur in mixtū. ¶ Ad q̄ntam dr̄ diſtinguendo ꝯñs: q2 dupliciter pt̄ intelligi ꝙ mixtū ſit eque ſimplex ſicut elemētum. Unomodo qd̄ non eſt compoſitꝰ ſubſtātialiter q̄ elemētum: ⁊ ſic concedit̄. Aliomō: q2 eſt eque ſimplex ſm virtutem quo ad qualitatem: ⁊ ſic negatur. Forma enim ſubſtātialis mixti equiualet pluribus elemētis in virtute. Etiā qualitates mixti equiualent pluribꝰ qualitatibꝰ elemētoꝝ. ¶ Etiam mixtum hꝫ qualitates ſecūdas ſenſibiles alio ſenſu q̄ ſenſu tactus: puta colores: odores: ſapores: ⁊ hmōi. His auteꝫ de cauſis aliq̄d dr̄ mixtū: ⁊ ex oppoſito aliquid dr̄ ſimplex: q2 forma ſubſtātialis eſt ſimplicis virtutis. Silr̄ qualitates ſunt ſimplices in virtute ⁊ qd̄lꝫ elemētum vnaꝫ qualitatē primā ſibi determīat in ſummo. ¶ Ad ſextam dr̄ negādo añs. lꝫ eñi maneāt in mixto qualitates ꝯueniētes cū qualitatibꝰ elemētoꝝ quo ad virtutes ⁊ ſimiliter maneāt ſimiles opatōes: nō tñ eedē. ¶ Ad ſeptimam dr̄ negando conſequentiam: q2 elementum non dr̄ dominari in mixto rōne ſue ſubſtātie: puta forme ſubſtātialis: ſꝫ ex eo: q2 cauſata eſt quedā virtꝰ in mixto ex mutua actiōe elementoꝝ quo ad aliquā operationem: magis cōueniens cum vno elemēto vel pluribus q̄ cum alio. ¶ Ad octauam dr̄ diſtinguēdo minorē vel capiēdo mixtū primomō. ⁊ ſic concedit̄ añs: vel tertiomō ⁊ ſic negat̄. lꝫ ex materijs q̄ fuerīt ſub formis elementoꝝ cōponat̄. Et ad pbatiōem ꝯñe concedit̄ ꝙ mixtum primomō componit̄ ex elementis que ſunt: ⁊ mixtum tertiomō ex materijs q̄ fuerunt ptes materiales elemētoꝝ. ¶ Ad nonā ꝯceditur ꝙ oīa elemēta corrūpūtur ſubſtātialiter in generatiōe mixti. Et ad improbatiōem eius dr̄ negādo ꝙ elemētū generat̄ ex ſimpliciter nō entibus: ex quo gñatur ex materijs ptialibus elemētoꝝ: nec mixtū dr̄ gñari ex elemētis: niſi illa prepoſitio ex dicat ordinem ⁊ ly elementis denotat terminum a quo abiſciēduꝫ: ſicut dicimꝰ ex hoīe fit cadauer. ¶ Ad decimam dr̄ diſtinguēdo ꝯñs: q2 ille grūs elemētorum pt̄ regi ex vi ptis: ⁊ ſic ꝯceditur ꝯña: vel ex vi effectus: ⁊ ſic negatur ꝯña. Hoc eñi eſt ıñ dictu ꝙ forme ſubſtātiales elementoꝝ nō recipiūtur in materia mediātibus formis ſubſtātialibꝰ vel accidētalibꝰ: q̄ ſunt ptes eſſentiales vel accidētia ipoꝝ mixtoꝝ: ſed tñ bene recipiūtur mediātibus formis cauſatis ex mutua actione elemētoꝝ. ¶ Ad vndecimam dr̄ ꝙ qñ aliq̄d cōburitur: de nouo generat̄ ignis: ⁊ etiaꝫ de nouo gñatur cinis: ⁊ ex quo illud qd̄ comburit̄ eſt multū poroſum: iō aliqñ in illis poris cōſeruatur corpꝰ humiduꝫ: qd̄ quidē corpus humidū non eſt ꝓprie ps eiꝰ: puta aliqñ conſeruatur aqua: ⁊ aliqñ aer. ¶ Quereret tamē aliquis quare ignis āgens in lignū non ex omni pte generat flammā ſicut ex omni pte oleiꝰ in qd̄ agit cōburendo generat flammā. ¶ Rñdetur ꝙ hoc ē ideo: q2 lignū vel aliqd̄ tale nō eſt ſimpliciter homogeniū: cum nō ſit ſimpliciter eodem mō diſpoſitū in oībus ſuis ptibus ſicut oleū. lꝫ ſenſui appareat homogeniū ⁊ pp iſtas etherogeneitates cōtingit diuerſoꝝ generatio. ¶ Ad. xij. dr̄ diſtinguēdo conſequens: vel ex vno elemēto formaliter cōcurrēte ſine alijs formaliter concurrentibus: ⁊ ſic cōceditur cōſequētia: nec ꝯſequēs eſt cōtra p. Uel ex vno elemēto ſine alijs cōcurrentibꝰ nec formaliter nec equiualēter: ⁊ ſic negat̄ conſequētia.

Ad rōnes queſtionis.

¶ Ad primam dr̄ ꝙ omnia miſcibilia corrūpuntur in mixtione tertio modo dicta. Et ad pbationem dicitur ꝙ licet mixtio ſecūdomodo dicta ſit miſcibilium alteratorum vnio: quo ad materias eorum: non autem quo ad formas. Etiaꝫ in diffinitione eſt ſermo de vnione materiarum. ¶ Ad ſecundam dicitur ꝙ mixtio fit per diuiſionem: ex quo diuiſio confert ad facilitatē mixtionis: ſed tamen non ſolum fit per diuiſionem ¶ Ad tertiam dicitur ꝙ miſcibilia ſunt adequata in potentijs ⁊ virtutibus ante generationem mixti: ſic ꝙ generans mediāte vno deſtruit aliud ⁊ econtra: ⁊ non aliomodo. ¶ Ad quartā dr̄ ꝙ in mixtione tertiomodo dicta miſcibilia nō ſe habent nec diſtincte nec indiſtincte ſm ſitū materie: tñ que fuerunt partes eorum ſunt diſtincte ſm ſitum: continuate tamen adinuicem. ¶ Ad quintam dr̄ ꝙ mixtio ex parte materie ⁊ ex pte agētium naturalium eſt naturalis ſed ex parte miſcibilium puta elementoꝝ ⁊ formarum que corrumpūtur eſt violenta ¶ Ad ſextam dicitur negando conſequentiam: quia ad hoc ꝙ aliqua ſunt miſcibilia adinuicem mixtiōe tertiomodo dicta: non opꝫ ꝙ ſimul ſtent: ſed ſufficit ꝙ eorum materie ſimul ſtare poſſint. ¶ Et hec de p2io libro de gñatiōe ⁊ corruptiōe.

¶ Scd̄s liber de generatiōe ⁊ corruptione hꝫ quatuor tractatꝰ. Primꝰ tractatꝰ vnū capitulū hꝫ: in quo agitur de pncipio materiali generabiliū ⁊ corruptibiliū.

E mixtiōe quidem tactu. facere: ⁊ pati. alteratiōe ⁊ augmētatione dictū eſt. Nūc aūt dicēdum ē de gñatiōe ⁊ corruptōe coꝝ q̄ vocata ſūt elemēta: ⁊ poſtea de gñatione mixtoꝝ, q̄ nō fiunt ſine elemētis. ¶ Pro quo ſit p2ia ꝯcl̄o. ¶ Antiqui male opinati ſunt de p2īcipio materiali gñabiliū ⁊ corruptibiliū. pꝫ p2io: q2 q̄dā poſuerūt illud pncipiū materiale eē hoc aliq̄d puta ignē. aereꝫ. vel aquā. vel ipā q̄tuor elemēta: ex quoꝝ actionibꝰ fiūt alia. Modo iſti errarūt: q2 oē ens ī actu deteriat ſibi aliq̄s q̄litates: ſꝫ pncipiū materiale nō eſt hmōi: cū ex ipo oīa alia fiāt igit̄ iſti p2imi male opinati ſunt. ¶ Scd̄i vero dixerūt illud pncipium eſſe ſupficies: vel trigonos ſicut plato: ⁊ in hoc deficiūt. Tum p2io: q2 nō determināt, an illud pncipiū ſit p ſe exiſtēs: an nō. Tū ſcd̄o: q2 nō ponūt drīaꝫ inter traſmutatiōeꝫ artificialē ⁊ naturalem cum tñ ſit drīa: ex eo ꝙ in trāſmutatiōe artificiali dicimꝰ illud ex quo fit aliud eſſe ipꝫ, vt annulū factū ex auro dicimꝰ auꝝ: non aūt in tranſmutatiōe naturali: cū nō dicamꝰ ſorteꝫ genitū ex materia: eſſe materiā. Tū tertio: q2 iſti ponūt vltimā reſolutiōem fieri in indiuiſibilia qd̄ falſuꝫ ē. ¶ Scd̄a ꝯcl̄o eſt. ponēdi ſunt tres modi pncipioꝝ. Primꝰ ē. ꝙ ponenda ē materia p2ia corpoꝝ ſenſibiliū: q̄ nō exiſtit pſe ſine qualitatibꝰ ſenſibilibꝰ: q̄uis nullā qualitatē ſenſibilē ſibi determinet: ex quaꝫ tñ cū forma fit cōpoſitū. Scd̄s ē. ꝙ pter materiā opꝫ pōere ꝯtraria: q2 oꝫ in trāſmutatione aliq̄d acq̄ri: ⁊ aliq̄d deꝑdi: iſtoꝝ aūt nullū ē materia. Tertꝰ modꝰ ē ꝙ vocata elemēta dicūtur pncipia mixtoꝝ: q2 ſunt eis ſimpliciora. ¶ Tertia ꝯcl̄o ē. penes q̄litates tāgibiles ſumēdꝰ eſt nūerꝰ elemētoꝝ. pꝫ: q2 tales qualitates cōueniūt oībꝰ gñabilibꝰ ⁊ corruptibilibꝰ: ⁊ ſcd̄m eas fiūt gñationes ⁊ corruptiōes. Nō aūt alie qualitates: q2 ſapores ⁊ odores ꝯueniūt ſolū mixtis. Lumen aūt lꝫ ſit p2imū obiectū viſus q̄ eſt pmꝰ ſenſuū. tñ nō ſolū cōuenit gñabilibꝰ ⁊ corruptibilibꝰ ſicut qualitates tāgibiles: igr̄ penes q̄litates tāgibiles ſumēdꝰ ē nūerus elemētoꝝ. Non autēꝫ ſcd̄m oēs: q2 drīe contrarietatuꝫ ſunt calidū frigidū: hūidū ſiccū: graue ⁊ leue: duꝝ ⁊ molle: lubricū ⁊ aridū: lene: ⁊ aſpeꝝ: groſſū ⁊ ſubtile. Modo nō ſcd̄m oēs iſtas qualitates attēdendꝰ ē nūerꝰ elemētoꝝ: vt patebit inferꝰ. ¶ Quarta ꝯcl̄o. ſcd̄m grauitatē ⁊ leuitatē nō eſt hic ſumēdus nūerꝰ elemētoꝝ. pꝫ: q2 grauitas ⁊ leuitas ꝯcurrūt ſolū ad motus locales: ⁊ nō ad gñatiōes vel corruptiones: cū nō ſint qualitates actiue vel paſſiue ¶ Quinta ꝯcl̄o eſt. ſolū penes q̄tuor qualitates p2imas ſumēdus ē nūerus elemētoꝝ. Pꝫ: tum p2io: q2 ſcd̄m illas fiūt gñationes ⁊ corruptiōes: nam ſcd̄m Caliditatem fit cōgregatio omogenioꝝ: ⁊ ſcd̄um eam tollūtur etherogenea. Sꝫ ſcd̄m Frigiditatē cōgregātur ⁊ omogenea ⁊ etherogenea. Silr̄ Humidū eſt bene teriabile terio alieno: ⁊ male termino ꝓp2io: ⁊ Siccū ecōtra: igr̄ penes illas qualitates ſumēdus ē nūerꝰ elemētoꝝ. Tuꝫ ſcd̄o: q2 oēs alie qualitates ad iſtas reducūtur: igr̄ penes eas ſumēdus eſt nūerꝰ elemētoꝝ. Añs pꝫ: q2 Subtile reducit̄ ad hūiduꝫ cū ſit bene teriabile terio alieno: ex eo ꝙ eſt bene repletiuū poroꝝ ꝓpter eiꝰ fluxibilitatem. Groſſum aūt reducit̄ ad ſiccū. Silr̄ Lubricū reducit̄ ad humidū aereū: ſicut eſt oleum. Aridum vero ad ſiccum: cuꝫ Ariduꝫ ſit qd̄ eſt pfecte ſiccum ⁊ coagulatū ꝓpter defectum ꝓprie humiditatis. Molle auteꝫ reducitur ad humidū. Nam molle eſt qd̄ ſubit in ſe ipm: ⁊ nō trāſmutans quidē facit humidum Durū aūt reducitur ad ſiccum. qd̄ dr̄ duplr̄: ſicut eſt humidū. Nam aliq̄d dr̄ humidū humiditate intrinſeca. aliud vero humiditate extrinſeca. ¶ Sexta cōcl̄o eſt. quatuor ſunt elemēta ⁊ nō plura. Pꝫ: q2 non ſunt niſi quatuor cōbinatiōes quatuor qualitatū p2imarum vtiles: igit̄ nō ſunt niſi quatuor elemēta. Aſſumptū pꝫ: q2 qualitates cōtrarie nō pñt eſſe ſimul: igit̄ vel in vno elemēto eſt caliditas cum ſiccitate: ⁊ ſic eſt ignis: vel cū humiditate: ⁊ ſic eſt aer: vel frigiditas cū humiditate: ⁊ ſic eſt aqua: vel cū ſiccitate. ⁊ ſic ē terra. ¶ Ex quo pꝫ ꝙ male locuti ſunt oēs antiqui de pncipio materiali: quoꝝ quidā poſuerunt vnū p2incipiū materiale: ⁊ duo formalia: q2 ex illo pncipio materiali dicebant oīa fieri p rarefactiōem ⁊ cōdenſatōeꝫ. Alij vero poſuerūt duo p2incipia materialia: puta mediū inter ignem ⁊ aquā: ⁊ mediū inter ae-

Concl̄o. i. Cōfutatio āti quoꝝ de pnci pio materiali

Cōfutatō platonis de eodē

Impoſſibile ſit matrem ⁊ materiā p2iā planitiē eſſe

Concl̄o. ij. ꝯtinēs tres mōs pncipioꝝ

Concl̄o. iij.

Septē ꝯtrarietates q̄litatū tāgibiliū

Concl̄o. iiij.

Concl̄o. v.

Proprietates p2imaꝝ q̄litatū cali. frigi. hūidi. ⁊ ſiccitatis.

Reductio q̄litatū ſcd̄arum ad q̄tuor p2imas.

Concl̄o. vj. q̄ ſunt q̄tuor elemēta.

Correlarium: oīm ātiquoꝝ de principio materiali ꝯfutatiuū.

rem ⁊ terrā. Plato vero poſuit tria elemē-ta ⁊ vnū mediū. Democritꝰ ſimiliter nō po-ſuit niſi duo media. Empedocles vō poſuit quatuoꝛ ⁊ reduxit illa ad duo: quia reduxit aquā ⁊ terrā ad frigidū: vt poſſint reſiſtere igni. ¶ Septima ꝯcl̄o. Quinqꝫ ſunt ꝓpꝛie-tates elemētoꝝ. ¶ Pꝛia eſt: ꝙ vnūqdqꝫ ele-mentoꝝ inuenit̄ alteri mixtū ⁊ nō purū: vt aqua inuenit̄ mixta terre: ⁊ tale mixtū nō dꝫ dici aliqd elemētoꝛum: ſꝫ ſi plꝰ habeat de ter-ra q̄ꝫ de aqua: pōt vocari terreſtre. ¶ Scd̄a ꝓpꝛietas eſt ꝙ ignis pōt eſſe ſumme calidꝰ: et tūc vocatur arſio: ⁊ aqua ſumme frigida: et tūc dꝛ glacies: ⁊ ex illis ſic remanētibus nō pt aliqd gn̄ari. ¶ Tertia ē ꝙ aer ⁊ ignis na-ta ſunt ferri ſurſum: terra ⁊ aqua deoꝛſum. ¶ Quarta eſt: ꝙ ignis ꝯtrariat̄ aque: ⁊ aer terre: qꝛ habent qualitates oīno diſſimiles. ¶ Quinta eſt: ꝙ vnicuiqꝫ elemētoꝝ ꝯuenit aliqua qualitas in ſummo. Naꝫ ignis ē ſum-me calidꝰ: aer ſumme humidꝰ: aqua ſumme frigida: ⁊ terra ſumme ſicca.

Cōclō. vii. cō-tinēs qnqꝫ ꝓ-pꝛietates ele-mētoꝝ.

E mixtione quidē igit̄ ⁊ tactu et de facere. ¶ Iſte eſt ſcd̄s liber de gn̄atiōe ⁊ coꝛruptiōe Ar. in quo p. ſpāliter deter-minat de gn̄atiōe coꝛruptiōe elemētoꝝ ⁊ mixtoꝝ ex elemētis. Et diuidit̄ in quatuoꝛ tractatꝰ. Pꝛimꝰ eſt de pꝛincipiis elemēto-rum tam materialibꝰ q̄ꝫ foꝛmalibꝰ. Scd̄s ē de gn̄atiōe ⁊ coꝛruptiōe elemētoꝝ adinuicē. ⁊ incipit ibi. Oīm aūt. Tertiꝰ eſt de gn̄atione mixtoꝝ ex elemētis ibi. De ele-mētis. Quartꝰ eſt de cauſis generatiōis ⁊ coꝛruptiōis: ⁊ de perpetuitate eorūdem: ibi. Qꝛ iō. ptes patebūt in ꝓceſſu. Pꝛimꝰ ꝯtinet tria capi. in pꝛīo deteriat de pn̄ci-pio materiali: narrādo opiones antiquoꝝ de pn̄cipio materiali: generabiliū ⁊ coꝛruptibiliū impꝛobādo eas. Dicit ergo pꝛīo ſic. ꝙ de mixtiōe: tactu: facere: ⁊ pati di-ctū eſt quō fiunt ſm naturā. Etiā dictū eſt de generatio-ne ⁊ coꝛruptiōe ſimpliciter ⁊ alteratiōe: ⁊ quō altera-tio differt a generatiōe. Modo in iſto ſcd̄o vidēduꝫ eſt de generatiōe ⁊ coꝛruptione coꝛpoꝝ: q̄ ſunt vocata ele-menta. Dr̄ notāter vocata: qꝛ ſm rei veritatē illa coꝛpa nō ſunt elemēta: cū elemētuꝫ nō debeat eſſe cōpoſitum ex aliquo pꝛioꝛi ſe: mō qōlꝫ taliū coꝛpoꝝ cōpoſitū eſt ex aliquibꝰ pꝛioꝛibꝰ ſe: ſcꝫ ex materia ⁊ foꝛma q̄ vere dicū-tur elemēta: ſꝫ vulgꝰ ex quo nō ꝑcipit aliqua pꝛioꝛa his quatuoꝛ: vocat hec quatuoꝛ elemēta. Et ſicut dicit p. in textu generatiōes ⁊ coꝛruptiōes ſubſtātiaꝝ gn̄abiliū ⁊ coꝛruptibiliū q̄ nō dicūtur elemēta: ſꝫ mixta: nō ſunt ſi-ne ſenſibilibꝰ coꝛpoꝛibꝰ: hoc ē ſine elemētis qm̄ elemē-ta cōcurrūt vel foꝛmaliter vel equaléter. T. Hoꝝ aūt. ¶ Hic p. narrat opiones antiquoꝝ dicēs: ꝙ aliqui anti-quoꝝ dixerūt materiā oīm generabiliū ⁊ coꝛruptibili-um eſſe vnū ⁊ aliqd in actu: ⁊ hoꝝ qdam dixerūt illam eſſe ignem: ⁊ alij aerem: alij aquā: ⁊ alij aliqd mediū. Alij vero poſuerūt plura pn̄cipia materialia: puta ipa quatuoꝛ elemēta eſſe pn̄cipia materialia generationū ⁊ coꝛruptionū: ⁊ ex eoꝝ actionibꝰ ⁊ paſſionibꝰ fieri ge-nerationes ⁊ coꝛruptiōes. T. Oīm quidē. ¶ Hic p. pre-mittit vnā ſuppōnem q̄ talis eſt: ꝙ illa dicūtur pꝛia pn̄-cipia ex quoꝝ tranſmutatione fiunt alia: vt etiā antiqui ꝯfitebātur. T. Sed facientes. ¶ Hic p. impꝛobat antiquos in generali. Dicens ꝙ ponētes pꝛincipiū ma-teriale generatiōis ⁊ coꝛruptionis eſſe ens in actu ſiue ponentes plura pn̄cipia per ſe exiſtētia peccāt: qꝛ qōlꝫ ens per ſe exiſtēs determinat ſibi aliquas q̄litates: ſed pꝛincipiū materiale generatiōis ⁊ coꝛruptionis nō de-termiat ſibi aliquas qualitates: ergo nō eſt ens per ſe exiſtēs. Maioꝛ pꝫ: qꝛ qōlꝫ tale eſt graue vel leue: cali-dum vel frigidū. T. At aūt in thi. ¶ Hic p. impꝛobat opionem platonis repꝛobando ipm̄ in tribꝰ. Pꝛimo: qꝛ plato in thimeo poſuit pꝛincipiuꝫ materiale qd̄ vocauit pādocheos. i. receptiuū foꝛmaꝝ: ⁊ tn̄ non determiauit vtrum illud eſſet ſepabile. i. ꝑ ſe ſubſiſtens in actu vel non: ergo quo ad hoc fuit diminutꝰ. T. Neqꝫ vtitur. ¶ Scd̄s defectꝰ eſt: qꝛ nō poſuit drīam inter trāſmuta-tiōem artificialē ⁊ naturalē. inter quas tn̄ eſt drīa. Nā in artificiali trāſmutatiōe illud qd̄ dicimꝰ eſſe factū: ſi-ue de noīe illiꝰ vere enūciamꝰ nomen ſignificās illud ex quo dꝛ illud eſſe factū: vt auꝝ dicimꝰ eſſe anulū: ⁊ tn̄ anulus cōiter dꝛ eſſe factꝰ ex auro nō ſic aūt eſt in trāſ-mutatiōe naturali. Dicimꝰ eīn ſoꝛtē eſſe genitū ex ma-teria: ⁊ tn̄ nō dicimꝰ ꝙ ſoꝛtes ē materia vel ecōtra. T. Sed ele. ¶ Tertiꝰ defectꝰ eſt. qꝛ vltimā reſolutiōeꝫ coꝛ-poꝝ poſuit fieri in īdiuiſibilia ſimplr̄. mō hoc ē falſuꝫ: qꝛ ex quo fit in materiā pꝛimā vltimate: ſeq̄ret̄ materi-am pꝛimā eſſe īdiuiſibilē ⁊ inextēſam. T. Nos auteꝫ. ¶ Hic p. ponit opioneꝫ ꝓpꝛiā: ponēs tres mōs pn̄cipi-oꝝ. Pꝛimꝰ eſt. ꝙ ponēda ē materia pꝛia coꝛpoꝝ ſenſibi-liū nō per ſe exñs ſine qualitatibꝰ ſenſibilibꝰ: q̄uis nul-lam qualitatē ſenſibilē ſibi deteriat: ex qua cū foꝛma fit totū cōpoſitū: ſcꝫ tā mixta q̄ꝫ vocata elemēta. T. Se-cūdo aūt mō. ¶ Hic p. ponit ſcd̄m modū pꝛincipioꝝ di-cens: ꝙ pꝛeter materiā requirit̄ ꝯtrarietas: qꝛ oꝫ muta-tionē eſſe inter oppoſita. mō materia nulli opponit̄. et in trāſmutatione opꝫ aliqd acquiri ⁊ aliqd deꝑdi: ⁊ ex illo qd̄ acquirit̄ ⁊ pn̄cipio materiali dꝫ fieri hoc aliqd. aliter eīn nihil diceret̄ fieri ſimpliciter: ſꝫ tale vel tm̄: ⁊ ex quo nihil dꝛ fieri ſimpliciter niſi fiat trāſmutatio ſm qualitates ꝯtrarias: ſequit̄ ꝙ req̄ritur ꝯtrarietas. T. Tertia aūt. Tertius modꝰ pn̄cipioꝝ eſt ſm queꝫ vocata elemēta dicūtur pꝛincipia: qꝛ talia ſunt adinui-cem trāſmutabilia: ⁊ ex quo cōponuntur ex materia et foꝛma ſunt poſterioꝛa his: ⁊ pꝛecedūt coꝛpa mixta ex eis ex quo mixta dicūtur fieri ex eis foꝛmaliter vel equiua-lenter ꝯcurrētibus

Opiones āti-quoꝝ de pꝛīci-pio materiali

Cōfutatio āti-quoꝝ in gn̄ali

Cōfutatiō pla-tonis.

Opīo phī ꝯti-nens tres mo-dos pn̄cipioꝝ

Opꝫ mutatiō-nē eſſe īter op-poſita.

Sed nō minus ¶ Iſtud eſt ſcd̄m ca. huiꝰ tractatus in quo p. inquirit penes quas qua-litates ſumēdus eſt nūerus elemētoꝝ: ꝓpōnes intētuꝫ ſuū dicēs: ꝙ inquirendū eſt q̄ ⁊ quot ſunt coꝛpa pꝛima vocata elemēta: ⁊ q̄ ſunt qualitates ſm quas iſta ſunt ſumēda. T. Oīm igitur. ¶ Hic p. ꝓſeq̄tur intētuꝫ ſuuꝫ ponēs talē ꝯclōnem: ꝙ penes q̄litates tāgibiles dꝫ ſu-mi nūerus elemētoꝝ. Pꝫ: qꝛ penes illa ſumēdꝰ eſt nūe-rus elemētoꝝ: que ꝯueniūt oībus generabilibꝰ ⁊ coꝛru-ptibilibꝰ ⁊ ſm q̄ oīa generabilia ⁊ coꝛruptibilia agūt ⁊ patiūtur: ſed ille ſunt qualitates tāgibiles ⁊ non alie: igitur. Minoꝛ pꝫ: qꝛ alie qualitates vt ſoni: coloꝛes: ſa-poꝛes: odoꝛes: ⁊ ſic de alijs: aut nō oībus generabilibꝰ conueniūt: aut cōueniūt alijs. ¶ Et ſi dicatur ꝙ viſus ē cōioꝛ ſenſu tactꝰ ſm immutatiōem: cū a pluribus obie-ctis immutat̄, ⁊ ē pꝛioꝛis obiecti: qꝛ ē circa generabilia ⁊ circa celū: ⁊ p ꝯñs lumen ē qualitas pꝛioꝛ qualitatibꝰ tāgibilibꝰ: ⁊ ſic ſm ipm̄ dꝫ ſumi nūerꝰ elemētoꝝ. Dr̄ ꝙ ꝯña nō valꝫ: qꝛ lumē nō ſolū cōuenit generabilibꝰ: ſed etiā ingn̄abilibꝰ. T. ¶ Hoꝝ tāgi. ¶ P. hic oñdit ſcd̄ꝫ quas q̄litates tāgibiles dꝫ ſumi nūerꝰ elemētoꝝ: ⁊ enu-merat aliq̄s qualitates tāgibiles dicens: ꝙ drīe ꝯtra-rietatum ſunt hee: calidū ⁊ frigidum: humidū: ⁊ ſiccū graue ⁊ leue: durum ⁊ molle: lubꝛicū ⁊ aridū: aſpeꝝ et lene: groſſum ⁊ ſubtile. T. Hoꝝ autem. ¶ P. hic pōit ſcd̄am cōcluſiōem q̄ talis eſt: ꝙ ſm grauitatē ⁊ leuita-tem nō eſt ſumēdus numerꝰ elemētoꝝ: pꝫ: qꝛ grauitas ⁊ leuitas nō ſunt qualitates actiue ⁊ paſſiue ad gene-rationes ⁊ coꝛruptiōes ⁊ alteratiōes requiſite: ſꝫ actiue concurrūt ad motus locales: ergo ſm illas qualitates nō eſt ſumendꝰ nūerus elemētoꝝ. T. Calidū ⁊ frigi-dum. ¶ P. hic ponit tertiā cōcluſionem q̄ talis eſt. In-ter qualitates tāgibiles: ſoluꝫ ſm iſtas quatuoꝛ: ſcꝫ ca-liditas: frigiditas: humiditas: ⁊ ſiccitas: ſumitur nūe-rus elemētoꝝ: ꝓbat p. ex dictis antiquoꝝ: qꝛ ſm illas q̄litates ē ſumendus numerus elementoꝝ: ſcd̄m quaꝝ actiōes ⁊ paſſiones fiunt gn̄ationes ⁊ coꝛruptiōes: ſꝫ ſic eſt de pꝛedictis quatuoꝛ q̄litatibus: ergo ſcd̄m illas ſumendus ē numerus elementoꝝ. Minoꝛ pꝫ: qꝛ ſcd̄m Caliditatē fit congregatio ⁊ ſegregatio. congregatio homogenioꝝ: ⁊ ſegregatio etherogenioꝝ: ⁊ ſcd̄ꝫ. Fri-giditateꝫ fit cōgregatio. Frigiditas enī cōgregat ⁊ ho-mogenia ⁊ etherogenia. Et ſubdit p. ꝙ Hūidū ē male terminatū termino pꝛopꝛio: bene eſt tamen termina-bile termino alieno. Et Siccum bene eſt terminabile termino ꝓpꝛio: difficulter tn̄ termiabile termino alie-no. T. Subtile. ¶ P. hic ponit ſcd̄am rōnem ad ꝓbā-dum pꝛedictā ꝯcluſiōem: qꝛ ſm qualitates tāgibiles pꝛio-res dꝫ ſumi nūerus elemētoꝝ: ſed quatuoꝛ qualitates pꝛime ſunt hmōi: igitur. Minoꝛ pꝫ: qꝛ alie reducūtur ad iſtas. nā ſubtile reducit̄ ad humidū: qꝛ vt dictū eſt humidū eſt bn̄ teriabile termīo alieno: ⁊ male termīo ꝓpꝛio: ⁊ ſubtile eſt hmōi. igitur reducit̄ ad ipm̄. Nō in ꝓpoſito nō dꝛ ſubtile ꝓpter raritateꝫ nec velocē eius actionem: cū tūc magis reduceret̄ ad calidum: ſed dꝛ ſubtile ꝙ exiſtēs inter ſpiſſa ⁊ denſa bene ē repletiuuꝫ poꝛoꝛum ꝓpter facilem eius fluxibilitatē. Et Groſſum reducit̄ ad ſiccum: qꝛ groſſum eſt male termiabile ter-mino alieno: ⁊ bene terminabile termino ꝓpꝛio: ſicut ⁊ ſiccum. Similiter lubꝛicū reducit̄ ad humidum: non quidem humidū aqueum: cū illud nō eſt bene inflam-mabile: ſed ad humidū aereū qd̄ eſt bene inflāmabile: ex quo eſt pingue: qꝛ lubꝛicum fit per hoc ꝙ humidum foꝛtiſſime miſcetur cum ſicco. Et Ariduꝫ reducitur ad ſiccum: qꝛ aridum fit per conſumptionem humidi. Si-militer Molle reducitur ad humidum: qꝛ aliquid dꝛ molle ratione humiditatis intrinſece: ⁊ durum ratio-ne ſiccitatis: ⁊ ſic Durum reducit̄ ad ſiccum. Unde di-cit p. ꝙ aliquid dꝛ eſſe humiduꝫ dupliciter. Unomodo humiditate intrinſeca que pꝛouenit ex natura ꝓpꝛia ipſius humidi: ⁊ ſic conuenit elementis ⁊ elementatis ratione ipſoꝛum: ⁊ ſimiliter diceretur de ſicco: ⁊ hoc modo humiditas ⁊ ſiccitas ſunt qualitates pꝛie. Alio modo dꝛ aliquid humidum humiditate extrinſeca: et ſimiliter ſiccum ſiccitate extrinſeca: ⁊ illomodo aliqd fit humidū vel ſiccum: ꝓpter appoſitiōem alicuiꝰ alte-rius coꝛpoꝛis.

Cōclō. i.

Septē ꝯtrari-etates q̄lita-tū tāgibiliū.

Cōcluſio. ii.

Cōclō. iii.

Pꝛopꝛietates q̄-tuoꝛ pꝛimaꝝ q̄-litatū. Calit. frigi. Humi. ⁊ Siccitatis.

Reductio q̄li-tatū ſcd̄aꝝ ad quatuoꝛ pꝛimas.

Quoniam autem ¶ Iſtud eſt tertiū ca. huiꝰ tracta-tus in quo q. pꝛimo inquirit nūe-rum elemētoꝝ. ſcd̄o aſſignat quaſdā ꝓpꝛietates eoꝛuꝫ. Ponit ergo pꝛimo talem ꝯcluſiōem. Quatuoꝛ ſunt ele-menta ⁊ non plura: ꝓbat ſic. qꝛ tot ſunt elemēta quot ſunt combinationes quatuoꝛ qualitatū pꝛimarum vti-les: ſed ſolum ſunt quatuoꝛ cōbinatiōes quatuoꝛ qua-litatum pꝛimaꝝ vtiles: ergo ſolū ſunt quatuoꝛ elemen-ta. Minoꝛ pꝫ: qꝛ caliditas ⁊ frigiditas nūq̄ ſtāt ſimul ſimiliter nec humiditas ⁊ ſiccitas: cum ille qualitates contrariētur: vel ergo in vno elemēto eſt caliditas cuꝫ ſiccitate: ⁊ ſic eſt ignis. Uel caliditas cum humiditate ⁊ ſic eſt aer. Uel in vno elemēto eſt frigiditas cuꝫ ſicci-tate: ⁊ ſic eſt terra. vel frigiditas cum humiditate ⁊ ſic eſt aqua. Quādo eīn dꝛ ꝙ ſolum ſunt quatuoꝛ cōbina-tiones: illa ꝓpoſitio accipit̄ in ſenſu impꝛopꝛio qui eſt iſte: quatuoꝛ ſunt termini cōes ⁊c. ⁊ ſimiliter dꝛ de iſta ſolum ſunt quatuoꝛ elemēta. T. Oēs eīn. ¶ Hic p. re-citat opiones āntiquoꝝ. Quidā eīn antiquoꝝ poſuerūt vnicum pꝛincipiū materiale: ex illo per rarefactionem ⁊ condēſatiōem alia fieri: ⁊ ſic illi poſuerūt vnū pꝛinci-pium materiale: ⁊ duo foꝛmalia. Alij poſuerunt tāuꝫ duo: ſicut Parmenides ⁊ ſui ſequaces: ⁊ illa poſuerūt eſſe media inter ignem ⁊ aquā: aerem ⁊ terram. Pla-to vero poſuit tria: ⁊ vnum dicit eſſe mediū. Conſimili-ter dicit Democritꝰ: niſi ꝙ ponit duo media. Plato ve-ro vnum. Sed Empedocles ponit quatuoꝛ pꝛincipia: ⁊ reducit illa tria ſcꝫ aquam terram ⁊ aerem ad vnuꝫ: ſcꝫ ad frigidum: vt poſſint reſiſtere actiuitati ipſius ignis. T. Non quod. ¶ Hec eſt ſecunda pars capi. in qua p. ponit quinqꝫ ꝓpꝛietates elementoꝛum: quaruꝫ pꝛima eſt: ꝙ vnūquodqꝫ elemētoꝛuꝫ non inuenitur pu-rum: ſed mixtum alteri: vt aqua terre ⁊ ecōtra: ⁊ illud aggregatum ſiue reſultās ex tali mixtione nō debꝫ ꝓ-pꝛie dici terra aut aqua: aut aliquo alio nomie elemē-ti: ſed ſi plus habundat vnum elementum puta terra: tunc illud debꝫ dici terreſtre: ſiue terreum: ſi ignis tūc debet dici igneū: ⁊ ſic de alijs. T. Ignis autē. ¶ Se-cunda ꝓpꝛietas eſt ꝙ ignis poteſt eſſe ſumme calidus ⁊ aqua ſumme frigida: tunc ignis vocat̄ arſus: ⁊ aqua glacies: ⁊ ipſis manentibus ſub illis excellentijs non poteſt ex eis aliquid generari. Non eſt tamen intelli-gendum ꝙ ignis ſit ſic ſumme calidus ꝙ nō poſſit fie-ri calidioꝛ: ſꝫ quia nihil eſt eo calidiꝰ ſiue nihil poteſt fieri calidius ſm curſum nature. T. Entibus autem. ¶ Tertia ꝓpꝛietas eſt ꝙ loca naturalia ignis ⁊ aeris ſunt ſurſum: ⁊ ideo ignis ⁊ aer ex ſuis naturis ſunt na-ta ferri ſurſum: loca vero aque ⁊ terre ſunt deoꝛſum: ⁊ ideo nata ſunt moueri deoꝛſuꝫ. T. Igni igr̄. ¶ Quar-ta ꝓpꝛietas eſt ꝙ ignis contrariatur aque: ⁊ aer terre ita ꝙ due qualitates ignis duabus qualitatibus aque contrariantur: ⁊ ſimiliter due qualitates aeris duabꝰ qualitatibus terre. T. Sed tamen ſim. ¶ Quinta ꝓ-pꝛietas eſt ꝙ vnicuiqꝫ elementoꝛum conuenit vna qua-litas pꝛimo. Terra enīꝫ eſt magis ſicca q̄ꝫ frigida: et aqua magis frigida q̄ꝫ humida: ⁊ aer magis humidꝰ q̄ꝫ calidus: ⁊ ignis magis calidꝰ q̄ꝫ ſiccus.

Q̄ quatuoꝛ ſunt elemēta

Opiones āti-quoꝝ circa pꝛin-cipiū materi-ale.

Pꝛopꝛietetes elemētoꝝ.

Queritur vtrum cuiuſlibet elementoꝛuꝫ cō-uenit pꝛimo vna qualitatū pꝛimarū: ita ꝙ terra ſit pꝛi-mo ſicca: aqua pꝛimo frigida: aer pꝛimo humidus: et ignis pꝛimo calidꝰ. ¶ Et arguitur ꝙ non: pꝛimo de ter-ra. Terra eſt pꝛimo frigida: ergo non eſt pꝛimo ſicca: conſequētia patet: quia nulli elemētoꝛum debent con-uenire due qualitates pꝛime in ſummo. Et antecedēs patet: pꝛimo: qꝛ illud quod ſumme diſtat a fonte calo-ris: eſt ſumme frigidum: ſed terra eſt huiuſmodi: igit̄. Minoꝛ pꝫ: quia terra ſumme diſtat a ſole qui eſt fons caloꝛis. Secundo apparet antecedēs: quia in terra ma-xime apparent effectus frigiditatis: ergo terra eſt ma-xime frigida. conſequētia patet: quia magnitudo effe-ctus arguit magnitudinem cauſe. Et antecedēs patet: quia in terra apparet ſumma grauitas ⁊ denſitas que ſunt effectus ipſius frigiditatis. Tertio patet antece-dens: quia illud eſt maxime frigidum quod maxime contrariatur igni: ſꝫ terra eſt huiuſmodi: igitur. Ma-ioꝛ patet: quia ignis eſt ſumme calidus: ergo ſuum cō-trarium debet eſſe ſumme frigidum. Minoꝛ patꝫ per p. in pꝛimo metheoꝛoꝛum hoc dicentem. ¶ Scd̄o ar-guitur pꝛīcipaliter ſic. terra non hꝫ ſiccitatem in ſum-mo: igit̄ nō eſt pꝛimo ſicca. ꝯña pꝫ: qꝛ qualitas q̄ pꝛīo cō-

uenit elemento debet eſſe ſumma. ⁊ antecedens ꝓbatur: q̄ ſi ipſa terrã eſſet ſumme ſicca ⁊ in ea nulla eſſet humiditas: tūc ipſa nõ eſſꝫ ↄtinua: qḋ eſt ſimplr̃ falſum igitur ipſa nõ eſt ſumme ſicca. añs pꝫ: q̄ ſine hũiditate non fit ↄtinuitas: ut pꝫ: p pħm ſcḋo huius dicentem: q̄ aqua ineſt oĩbus mixtis ꝓpter continuationẽ partiũ mixti: cum ſine ea ptes terre in mixto nõ poſſunt continuari: ergo pure ſiccum nõ hꝫ continuationẽ. ¶ Tertio arguit̃ de aqua: aqua eſt magis humida q̄ frigida ergo non eſt primo frigida. añs pꝫ: q̄ illa qualitas primo ineſt aque que minꝰ poteſt ſeparari ab aqua ipſa remanente: ſed humiditas minus poteſt ſeparari ab aqua: ergo humiditas priꝰ ineſt aque. Minor pꝫ p experiẽtiam: q̄ ab igne aqua fit calida ⁊ non ſicca: q̄ q̄diu manet aqua videt̃ manere humida. ¶ Quarto ſic arguit̃ de aere. Humiditas magis ↄuenit aque q̄ aeri ⁊ tamen aqua nõ eſt primo humida: ergo nec aer. Maior pꝫ: q̄ aqua magis humectat q̄ aer: qḋ non faceret niſi eſſꝫ magis hũida. Confirmat̃: q̄ aqua ſentitur magis humida q̄ aer: igit̃ eſt magis hũida. añs pꝫ: q̄ ſenſus non decipit̃ circa ſuum ꝓpꝛium obiectũ: ſed humiditas eſt ꝓpꝛium obiectuꝫ tactꝰ: igitur. ¶ Secũdo confirmatur: humiditas faciliꝰ auferẗ ab aere q̄ ab aqua: igitur aer nõ eſt primo humidꝰ. añs pꝫ per experientiam. Nam aer aliq̃n deſiccatur: aqua vero non. ¶ Quinto arguitur de igne: q̄ ignis eſt tm̃ calidꝰ ſicut ſiccꝰ: ergo non eſt priꝰ calidus q̄ ſiccus. añs pꝫ p̃mo: q̄ ignis nihil habet humiditatis: ergo eſt ſumme ſiccꝰ. Minor pꝫ: q̄ ſi non haberet ſiccitatem in ſummo: ſequereẗ q̄ poſſet vlterius deſiccari. conſequẽs eſt falſum: ergo et antecedẽs. ↄña pꝫ: q̄ quicquid eſt ſiccũ citra ſummum gradũ ſiccitatis poteſt vlterius deſiccari: ⁊ falſitas cõſequẽtis pꝫ: q̄ ſi ꝓ poſſit magis deſiccari cũ ad maiorem ſiccitatem: ſeq̄tur maior raritas ſtãte ſumma caliditate: ſeq̄retur q̄ ignis põt rareſieri. ¶ Sexto arguit̃ contra idem: ignis pt̃ caleſieri q̃ñ eſt in naturali diſpõne eius: ergo nõ eſt primo calidꝰ. añs pꝫ: q̄ influentie caleſactiue vbicũq̄ reperiunt materiã caloꝛis ſuſceptiuam remoto impedimẽto caleſaciũt: ſꝫ materia ignis eſt receptiua caloꝛis igne exiſtẽte ĩ ſua naturali diſpõne ⁊ influentie nõ impediũtur: cũ non habẽt cõtrariuꝫ igitur ignis poſſit caleſieri. ¶ Septimo ſic. nullum elementũ determinat ſibi prius vnã qualitatem q̄ aliã igitur non habet primo vnã quam aliã. ãtecedẽs pꝫ: q̄ aliqꝫ elemẽtum in ſuis diſpoſitionibus naturalibꝰ non perfectum: cũ haberet aliquã qualitateꝫ remiſſaꝫ ¶ In oppoſitum eſt p. in tertio capi. primi tractatus. ¶ Pro cognitione qualitatum elementis conuenientium eſt primo.

Diuiſiões q̄litatū.

Sciendum quod qualitatuꝫ quedã ſunt ſenſibiles: vt caliditas: frigiditas: coloꝛes: odoꝛes: ſapores: ⁊c. Et quedã ſunt inſenſibiles: vt qualitates ſpirituales: ſpecies qualitatũ ſenſibiliũ: ⁊ qualitates virtuales: vt virtus attractiua magnetis: virtutes herbarũ influentie celeſtes. Qualitatum vero inſenſibiliũ quedam vocãtur qualitates ſpirituales que non ſequũtur actiõeꝫ qualitatũ ↄtrariaꝝ ĩ aliquo ſubiecto: ſicut ſunt ſpẽs ſenſibiliũ: ⁊ influentie celeſtes. Alie dicũtur virtuales ⁊ non ſpũaleſꝫ vt virtꝰ magnetis: ⁊ virtutes herbarum. Sed qualitatũ ſenſibiliũ quedã ſunt ingenerabiles ⁊ incoꝛruptibiles: ſicut lux coꝛpoꝛis celeſtis: ⁊ alie qualitates coꝛpoꝛibus celeſtibꝰ cõuenientes. Alie ſunt generabiles ⁊ coꝛruptibiles: ſicut coloꝛes: odoꝛes: ſapoꝛes: lux coꝛpoꝝ inferioꝝ: ſiue lumen. Qualitatũ vero ſenſibilium generabilium quedã ſunt de perſe actiue actione coꝛruptiua. Quedã vero nõ ſunt actiue actione coꝛruptiua de pſe. De primo ſicut qualitates p̃me

inter tamen qualitates primas due vocantur actiue ⁊ due paſſiue: puta caliditas ⁊ frigiditas actiue. Alie due paſſiue: ex eo q̄ caliditas ⁊ frigiditas ſunt magne actiuitatis ⁊ parue reſiſtentie: ⁊ alie ſunt parue actiuitatis in oꝛdine ad alias duas ⁊ magne reſiſtentie: et hoc ſatis patet per pꝛopꝛietates illarum qualitatum: quia dicit pħs q̄ calidũ congregat homogenea ⁊ diſgregat etherogenea: ⁊ frigidum congregat vniformiter tam homogenea q̄ etherogenea: ⁊ ſic quo ad ꝓpꝛietates apparet q̄ ſint qualitates actiue: ⁊ humiduꝫ eſt qḋ terminat̃ termino alieno: ⁊ ſiccũ termino ꝓpꝛio: modo terminari videt̃ eſſe ꝓpꝛietates paſſiua. De ſcḋo ſicut odoꝛ coloꝛ ſapoꝛ. Et lꝫ iſte qualitates cauſant ſpẽꝫ in medium vel in oꝛganũ actiõe pfectiua: non tñ actione coꝛruptiua: cũ ibi non ſit cõtrarietas. ¶ Item qualitatum ſenſibiliũ quedã ſunt ſenſibiles ſenſu tactus: vt caliditas frigiditas ⁊ cetera. Alie ſunt ſenſibiles aliis ſenſibꝰ vt coloꝛes: viſu: ſoni: auditu. Qualitates autẽ tãgibiles ſunt iſte: ſcꝫ calidum: frigidũ: humidũ: ſiccuꝫ graue: ⁊ leue: duꝝ: molle: groſſum: ⁊ ſubtile: aſpeꝝ: lene lubꝛicum: ⁊ aridum: ⁊ capiũtur iſta concreta pꝛo abſtractis ⁊ alique illarum reducũtur ad alia vt pꝫ in textu. Qualitatum vero conſeq̃ntiuꝫ qualitates pꝛimas quedã conſequũtur eas ſine mutua actione qualitatũ pꝛimaꝝ: vt raritas ⁊ leuitas conſequũtur caliditatem iunctã cum humiditate vel ſiccitate. Alie conſequũtur eas ꝓpter mutuã actionem illaꝝ qualitatũ adinuiceꝫ vt coloꝛes ⁊ ſapoꝛes ⁊c.

De oꝛdine q̄litatũ ſẽſibiliũ.

Sciendũ ſcḋo q̄ inter qualitates ſenſibiles lux eſt p̃ma qualitas: q̄ lux ẽ perpetua q̄litas ⁊ incoꝛruptibilis. Alie vero q̄litates ſunt coꝛruptibiles: igit̃ lux eſt pꝛĩa. Etiã cã eſt pꝛioꝛ cauſato: ſed lux eſt cã qualitatum ſenſibiliũ inferiꝰ exiſtẽtium: igitur. Sꝫ inter q̄litates ſenſibiles oĩbus generabilibꝰ cõuenientes que ſunt caliditas: frigiditas: humiditas: ⁊ ſiccitas: ſunt pꝛioꝛes natura: ex quo ſunt cauſe aliaꝝ qualitatum et alie non recipiũtur in ſubiectis niſi mediãtibus iſtis. Etiã ſunt pꝛioꝛes perfectione aliis q̄litatibus pꝛopꝛie ſenſibilibus: ex quo pꝛoducunt alias q̄litates ſenſibiles. Dicitur notãter ꝓpꝛie ſenſibilibus: q̄ non opꝫ q̄ ſint pfectioꝛes foꝛmis ſubſtãtialibꝰ. Etiã ille q̄litates pꝛime multis aliis q̄litatibus ſunt pꝛioꝛes via ſimplicitatis: q̄ conueniũt elementis ſimplicibus ſiue conuenire poſſunt: multe autem alie non: cuiuſmodi ſunt coloꝛes ſapoꝛes ⁊c. Etiã iſte q̄litates pꝛime vt in pluribꝰ ſunt pꝛioꝛes tpe coloꝛibus: ⁊ odoꝛibus: ⁊ ſapoꝛibus: q̄ aliq̃n mixta generãtur ex elementis in quibus ſunt iſte q̄litates pꝛime: ⁊ tamen in illis non ſunt ille qualitates alie ſcꝫ coloꝛ: ſapoꝛ: ⁊ odoꝛ: ſed ille cauſantur ex mutuis actionibꝰ pꝛimaꝝ q̄litatum. Unde p̄dicte q̄tuoꝛ q̄litates nõ dicũtur pꝛime inter q̄litates ſenſibiles: q̄ nulla eſt pꝛioꝛ eis aliquo modo pꝛioꝛitatis: nec etiaꝫ quia nulla alia eas pꝛecedit in materia: cuꝫ aliquando vna illarum qualitatum pꝛius eſt in aliqua materia q̄ alia ſed ideo dicuntur pꝛime: quia in naturali generatione ille ſunt cauſe aliaꝝ qualitatum ſenſibilium ⁊ inter iſtas nulla eſt de perſe cã alterius: lꝫ bñ de p accidẽs.

Sciendũ tertio: q̄ qualitates ſenſibiles ſenſu tactus pꝛopꝛie conueniunt elementis. licet non omnibus: puta caliditas: humiditas: frigiditas: ⁊ ſiccitas grauitas ⁊ leuitas: raritas ⁊ denſitas: bene cõueniũt quatuoꝛ elemẽtis: nõ tñ oẽs cuilibꝫ: ſꝫ quedã vni ⁊ q̄dã alteri. Illud patet expꝛimentaliter: ſed aſperũ lene lubꝛicum ⁊ aridum: non cõueniũt elementis in ſuis naturalibus diſpoſitionibꝰ exiſtentibus: q̄ ille qualitates ſequũtur mutuã actõem q̄litatũ p̃maꝝ: q̄ nõ repiuntur in elementis naturaliter diſpoſitis. Similiter elemen

tis in ſuis naturalibus diſpoſitõibꝰ exiſtẽtibꝰ: non ↄueniũt qualitates ſenſibiles aliis ſenſibꝰ: puta coloꝛes: odoꝛes: ſapoꝛes: ⁊c. q̄ ille q̄litates ſequũtur mutuam actionẽ qualitatum p̃maꝝ adinuicem: mõ talis mutua actio repugnat elementis in ſuis naturalibus diſpoſitionibus pmanentibꝰ: cũ in tali diſpoſitõe: habẽt vnaꝫ q̄litatẽ in ſummo. ¶ Ex iſtis ptꝫ: q̄ quãto aliq̄d eſt pꝛopinquius puro elemento: tãto minꝰ hꝫ de iſtis qualitatibus ſecũdis: vt quãto aqua eſt minꝰ ſapida ⁊ minus coloꝛata: tãto eſt purioꝛ. ¶ Sed tũc diceret aliq̄s q̄ tũc aqua exiſtẽs in ſua naturali diſpõne non eſſet viſibilis cum non eſt coloꝛata: nec lucida: ↄñs eſt tñ falſuꝫ: ⁊ cõtra expꝛientiam: igit̃ ⁊ añs. Secũdo ſic. Dicit p. in libꝛo de ſenſu ⁊ ſenſato: q̄ oẽ coꝛpus coloꝛẽ pticipat: g̃ ⁊ elementa. ¶ Tertio ſic: in libꝛo de coloꝛibꝰ p. dicit terram eſſe albã: ergo elementa recipiũt qualitates illas ſecũdas. ¶ Quarto ſic. Dr̃ cõiter q̄ aqua eſt dulcis: qḋ non eſſꝫ niſi haberet ſapoꝛẽ igit̃. ¶ Ad p̃mã dr̃: q̄ terra in ſua naturali diſpõne nõ eſt viſibilis p coloꝛẽ vel lumẽ ꝓpꝛiũ eius: tñ eſt bene viſibilis p reflexionem radioꝝ lucis ſiue luminis: ⁊ ſic apparet coloꝛata lꝫ nõ ſit. ¶ Ad ſcḋaꝫ dr̃ q̄ dictũ p. intelligit̃ de mixtis. ¶ Ad tertiũ dr̃ q̄ nõ loq̄tur de terra pura. Etiã põt dici q̄ terra apparet alba p reflexionẽ radioꝝ luminis. ¶ Ad quartã dr̃ q̄ lꝫ aqua mixta cum aliis coꝛpibꝰ ſit dulcis: nõ tamẽ pura aqua.

Sciendũ quarto: q̄ p ſolutõe queſtionis aliqua ſunt ſupponẽda: quoꝝ p̃mũ eſt q̄ caliditas aeris ⁊ ignis ſũt eiuſdẽ ſpẽi ſpãliſſime vt videbit̃ in vno dubio. ¶ Scḋo ſupponẽdũ eſt q̄ ceteris pibꝰ in materia denſa ꝟtus eq̄lis: vel eiuſdẽ ſpẽi foꝛtiꝰ agit q̄ in materia rara. ptꝫ: q̄ virtus vnita eſt foꝛtioꝛ ſeipſa diſpſa vt ſupꝰ oſtenſum eſt. ¶ Tertiũ eſt q̄ aer eſt multo denſioꝛ igne: q̄ vt dicit p. ij. huiꝰ ex vno pugillo aeris fiũt decẽ ignis. ¶ Quartũ eſt q̄ ſicut vnũ elementũ ſe hꝫ ad ſuas q̄litates p̃mas ita aliud ſe hꝫ ad ſuas q̄litates pꝛimas vt ſi vnũ elementoꝝ in ſua naturali diſpõne determĩat ſibi ambas q̄litates p̃mas in ſummo: tũc etiam ſic erit de quolibet alio: ⁊ ſi vnũ nõ determĩat ſibi ambas in ſũmo: ſed vnã in ſummo ⁊ aliã in remiſſo: etiã ⁊ aliud: q̄ elementa de ſe ſunt eq̄ ſimplicia: g̃ non ẽ rõ q̄re vnũ ſibi magis determĩaret ambas q̄litates in ſummo q̄ aliud. ¶ Ex iſtis ſuppoſitionibus concluditur q̄ aer exiſtens in ſua naturali diſpoſitione nõ ẽ pꝛĩo ſiue ſumme calidus. pꝫ. quia tũc ſequereẗ q̄ nõ eſſet cõueniens manſio aĩalium. cõſeq̄ñs eſt falſũ igit̃ ⁊ añs. ↄña. pꝫ q̄ natura pꝛincipaliter oꝛdinauit aerẽ vt eſſet mãſio aĩalium: et ſi eſſet ſũme calidus tunc fruſtrareẗ tali fine: ⁊ per ↄñs eſſet fruſtra. ↄña tamẽ pꝫ. quia ignis eſt inhabitabilis ꝓpter maximã caloꝛis actionẽ. et ſi aer tantum caleſaceret quãtũ ignis ⁊ plus: nõ eẽt magis manſio habitabilis q̄ ignis. Minoꝛ pꝫ. quia caliditas aeris eſt eiuſdẽ ſpẽi ſpecialiſſime cuꝫ caliditate ignis: vt dicit pꝛima ſuppõ: ⁊ eẽt ita intẽſa ex quo eẽt ſũma ⁊ maioꝛis actiuitatis q̄ caliditas ignis: ex quo ẽ in mã dẽſioꝛi: cũ aer ſit dẽſioꝛ igne: vt pꝫ p ſcḋam ⁊ tertiã ſuppõnẽ. Et cũ aer nõ determĩat ſibi caliditatẽ in ſũmo: non determĩat ſibi ãbas q̄liditates in ſũmo: ⁊ p ↄñs nec aliqḋ aliḋ elemẽtũ determĩat ſibi ãbas q̄liditates ĩ ſũmo ↄña pꝫ p quartã ſuppõnẽ. ¶ Iſtis notatis ſit pꝛĩa concluſio riſiua. Ignis eſt pꝛĩo calidꝰ. ptꝫ. quia ignis eſt nobiliſſimũ elemẽtũ: ergo ei debet̃ nobiliſſima qualitas: ſed illa ẽ caliditas: cũ ipſa ſit qualitas maxĩe actiua. Etiã nulli alteri elemẽto ↄuinit pꝛĩo caliditas q̄ igni: igit̃ ignis eſt pꝛĩo calidꝰ. añs patꝫ. q̄ ſi ↄueniret alicui maxĩe ↄueniret aeri: ſꝫ hoc nõ vt ꝓbatũ eſt: igit̃ cõuenit igni. Ex iſto vlteriꝰ ſequit̃ q̄ ignis hꝫ maximã raritatẽ q̄ p naturã põt eſſe. ¶ Scḋa ↄcl̃o. Aer ẽ pꝛĩo hu-

Cõcluſio .i.

Cõcluſio .ij.

midꝰ aqua pꝛĩo frigida: t̃ra p̃mo ſicca. patꝫ p̃ma pars q̄ aer ẽ calidꝰ ⁊ humidꝰ: ⁊ nõ eſt p̃mo calidꝰ: cũ caliditas p̃mo ineſt igni: ergo eſt p̃mo humidꝰ. Scḋa ps ptꝫ q̄ aque ineſt frigiditas ⁊ humiditas: ⁊ ſibi nõ ↄuenit pꝛĩo humiditas: cũ illa cõueniat p̃mo aeri: ergo ſibi ineſt p̃mo frigiditas. Tertia pars ptꝫ: q̄ terre ↄuenit frigiditas ⁊ ſiccitas: ⁊ ſibi nõ cõuenit p̃mo frigiditas: ergo ſibi cõuenit p̃mo ſiccitas.

Concluſio reſponſiua ad queſitũ. Cuilibet elemẽto ↄuenit pꝛĩo vna q̄litatũ p̃maꝝ. pꝫ q̄ cuiuſlibet elemẽti naturã magis ſequit̃ vna q̄litatũ p̃marũ q̄ alia: igit̃ cuilibet ↄueĩt vna q̄litas p̃mo. añs ptꝫ. q̄ cuilibet elemento cõuenit vna q̄litas in ſũmo ⁊ non alia: mõ illa que ↄuenit ſibi ĩ ſummo magis ↄſequit̃ naturã rei q̄ q̄ ſibi ↄuenit remiſſe. Scḋo ꝓbat̃ añs auctẽ pħi dicentis q̄ terra eſt magis ſicci q̄ frigidi. et aqua magis frigidi q̄ humidi: aer aũt magis humidi q̄ calidi et ignis magis calidi q̄ ſicci

Dubitatur p̃mo: vtꝝ caliditas aeris ⁊ ignis ſint eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime eſſentialis. ¶ Et arguitur q̄ non. quia humiditas aeris ⁊ aque differunt ſpecie ſpecialiſſima. ergo etiam caliditas aeris ⁊ caliditas ignis. cõſequẽtia ptꝫ. q̄ ſicut ſe hꝫ vna qualitas ſimbola elemẽti ad aliã ſimbolã ſibi ſilem: ſic videt̃ de aliis. añs pꝫ. q̄ humiditas aque eſt deſtructiua ignis: humiditas vero aeris nõ igit̃. Scḋo ꝓbatur ſic añs. ſi humiditas aq̄ eẽt eiuſdẽ ſpẽi cuꝫ humiditati aeris: tũc humiditas aeris poſſet continuare mixta ſicut humiditas aque: cuiꝰ oppoſitum poſtea dicit p. ¶ Secũdo ſic. ſiccitas terre ⁊ ſiccitas ignis dĩũt ſpẽ ſpãliſſimã g̃ etiã caliditas aeris ⁊ caliditas ignis dĩnt ſpẽ ſpãliſſima. ↄña pꝫ p ſile: ⁊ añs pꝫ. q̄ ſiccitas terre determĩat ſibi intẽſiſſimã grãuitatẽ ⁊ denſitateꝫ: ⁊ ſiccitas ignis oppoſito modo. ¶ Tertio ſic. leuitas aeris ⁊ leuitas ignis: differunt ſpecie ſpecialiſſima eſſentiali: ergo etiam caliditates eoꝛum. conſequentia patet per ſimile quia ſicut ſe habet leuitas aeris ad leuitatem ignis: ita caliditas ignis ad caliditatem aeris. Et antecedẽs patet quia loca ad que mouent tales qualitates differunt ſpecie ſpecialiſſima: ergo ⁊ qualitates motiue differunt ſpecie ſpecialiſſima. cõſequentia patet. quia diuerſitas effectuum ſꝫm ſpeciem: arguit diuerſitatem ſpecificam cauſarum. ¶ In oppſitum arguitur. quia ſi tales caliditates eſſent diuerſaꝝ ſpẽꝝ ſpecialiſſimarum eſſentialium: tunc vni eſſent plura contraria ſꝫm ſpeciem: quod eſt falſum. conſeqnentia tamen patet: quia frigiditas contrariatur caliditati ignis: ⁊ cuꝫ hoc contrariatur caliditati aeris que differũt ſpecie ſpecialiſſima ſꝫm aduerſarium. ¶ Ad dubium dicitur q̄ caliditas aeris ⁊ caliditas ignis ſunt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime eſſentialis. patet: q̄ caliditas ignis intẽdit caliditatem aeris pꝛoducendo ſibi ſimilem ſꝫm ſpeciẽ eſſentialem: ergo caliditas ignis ⁊ aeris ſunt eiuſdeꝫ ſpeciei ſpecialiſſime eſſentialis. conſequentia patet: q̄ caliditas pꝛoducta in aere a caliditate ignis eſt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime eſſentialis cum caliditate aeris q̄ pꝛius fuit: cũ alias non fieret intenſio: ⁊ illa eſt etiã eiuſdem ſpeciei eſſentialis cum caliditate ignis a q̄ ꝓducta eſt: g̃ caliditas ignis ⁊ caliditas aeris q̄ fuit p̃us ſũt eiuſdẽ ſpẽi ſpãliſſime eẽtial̃: ↄña ptꝫ: q̄ q̄cunq̄ ſunt eiuſdeꝫ ſpẽi ſpãliſſime cuꝫ vno tertio illa inter ſe ſũt eiuſdẽ ſpẽi ſpãliſſime eſſentialis. ¶ Scḋo ſic ſi nõ eẽnt eiuſdẽ ſpẽi ſpãliſſime: ſeq̄ret̃ q̄ ĩ elemẽtis ſimbolizãtibꝰ nõ eẽt facilioꝛ trãſitꝰ q̄ in nõ ſimbolizantibꝰ ↄñs eſt contra pħm ſcḋo huiꝰ: igit̃. ↄña patꝫ: quia tũc vel in illis ita bene fieret tranſitio cum duabus contra

rietatib⁹ ſicut eſt, duobus elemētis nō ſimbolizātibus cum tūc ambe qualitates ignis ambabus qualitatib⁹ aque contrariarētur. ¶ Tertio ſic: caliditas aeris erit caliditas ignis ergo non differūt ſpē ſpālıſſima. patet añs: qꝛ dicit p. ſcdo hui⁹ ex eo ꝙ eſt facilioꝛ trāſit⁹ in elemētis ſimbolizātib⁹ qꝛ facili⁹ eſt deſtruere vnū ꝙ plura ⁊ deſtruit illud qd̄ hꝫ ꝯtrariū in elemento dominā te: ergo q̄litas ſimbola manet: qꝛ ſi non maneret iam nō ſolū deſtruerek vnū ſꝫ plura. Ad rōes dubij. ¶ Ad p̄mā dr̄: negādo añs ⁊ ad ꝓbatiōem eius dr̄: ꝙ aq̄ calida magis deſtrueret ignē ꝓpter denſitatē ꝙ aer ⁊ nō magis ꝓpter humiditatē. Et lꝫ humiditas aq̄: deſtruit ignē inſtrumentaliter: non tñ p̄ncipaliter: ſꝫ for̄a ſbalis aq̄: mō bene ſtat ꝙ q̄litates eiuſdē ſpēi ſubordinate agētib⁹ diuerſarū ſpēꝝ: vel agētib⁹ ſiu lıū ſpēꝝ equocis: bene pñt eſſe cauſe inſtrumentates: ⁊ min⁹ p̄ncipales effectuū: diuerſaꝝ ſpēꝝ. ¶ Ad ſcdam ꝓbatōem antecedētis dr̄: negādo ꝯñam: qꝛ humiditas aeris ē magis viſcoſa: ⁊ ido non ita bene valet ad mixtionē: ſicut humiditas aq̄. ¶ Ad ſcdam ꝓbatōem dr̄ negando añs ⁊ ad ꝓbarōeꝫ dr̄ negādo: ꝙ ſiccitas ſibi determinat intenſiuā denſitateꝫ: ⁊ grauitatē: ſꝫ ambe q̄litates ſimul ſcꝫ intenſius ſiccitas: ⁊ remiſſa frigiditas. Nec etiā ſiccitas ignis determīat ſibi oppoſitas q̄litates: ſꝫ ambe q̄litates ignis ſimul: ſcꝫ ſūma caliditas: ⁊ remiſſa ſiccitas. ¶ Ad tertiā dr̄ negādo añs. Et ad ꝓbatōeꝫ ei⁹ dr̄: ꝙ lꝫ ſint motiue ad diuerſa loca ſcd̄m ſpēm inſtrumentaliter: non tñ p̄ncipaliter. Principialia eñ mouentia ſunt forma ſbalis aeris: ⁊ forma ſbalis ignis que ſibi determināt q̄litates duas eiuſdē ſpēi: vna vnā in ſummo: ⁊ alia aliam citra ſummū.

Dubitatur ſecundo: vtꝝ in elemētis ſint ponende q̄litates ꝟtuales diſtincte a q̄litatib⁹ actualib⁹ ⁊ formis ſbalib⁹ elemētoꝝ: puta in igne caliditas virtualis: ⁊ ſimiliter ſiccitas ꝟtualis: in aere humiditas ꝟtualis ⁊ caliditas remiſſa ꝟtualis: ⁊ ſic de alijs elementis.

Et arḡ ꝙ ſic: qꝛ q̄litates rep̄te in mixtis: p̄ p̄us repiunt in elementis: ſed qualitates tales ꝟtuales reperiūtur in mixtis: ḡ etiā in elementis. Maioꝛ ptꝫ: qꝛ q̄litates mixtoꝝ ex q̄litatibus elemētoꝝ generant: ḡ q̄cunqꝫ q̄litas actiua reperit in mixtis: p̄us repit in elementis vel ſibi ſimilib⁹. minoꝛ pꝫ: qꝛ lꝫ piper ſit actualiter frigidū: tñ adhuc eſt ꝟtualiter calidū: vt docet experientia ⁊ medici ꝯcedūt. ¶ Scdo ſic: in aq̄ calefacta gñak frigiditas remoto calefaciente: ⁊ nō pōt aſſignari a quo gñek niſi a frigiditate ꝟtuali: igik eſt ponēda talis frigiditas ꝟtualis. Minoꝛ ptꝫ: qꝛ ſi eſſꝫ aſſignādum: maxime eſſet forma ſbalis aq̄: ſed hoc nō igitur Minoꝛ ptꝫ: qꝛ ſi hoc eēt hoc fieret imediate a for̄a ſbali: ſed hoc nō p̄t fieri: cū forma ſbalis nō agit ſine iſtrumento. ¶ Tertio ſic. niſi ſic: tūc aliq̄d corrūpek: ⁊ tñ a nullo corrūpek: vt caliditas in aq̄ calefacta. Nā illa nō corrūpek a forma ſbali aq̄: cū illa ei nō ꝯtrariak: ergo ſi ibi nō ponak frigiditas ꝟtualis: illa caliditas corrūperek: ⁊ tñ a nullo corrūpek. ¶ Quarto ſic: elemēta in ſuis locis naturalib⁹ ꝯſeruātur: ⁊ nō videk a quo: niſi a q̄litatib⁹ ꝟtualib⁹: igik ſunt ponende q̄litates ꝟtuales. ¶ In oppoſitū arḡ. Si tales q̄litates eēnt ponende ſeq̄rek ꝙ eēnt octo q̄litates p̄me elemētoꝝ eſſentialiter ⁊ ſpecifice diſtincte: ꝯñs eſt falſuꝫ ergo ⁊ añs. ¶ Ad dubium dr̄ ꝙ in elementis nō eſt ponenda q̄litas ꝟtualis puta caliditas ꝟtualis diſtincta a caliditate actuali et forma ſbali. pꝫ: qꝛ ſi ponerek aliq̄ talis q̄litas: hoc maxime eēt qꝛ aq̄ calefacta remoto calefaciēte reducit ſe ipſam ad p̄ſtinā frigiditatē: ſed ꝓpter hoc nō dꝫ poni talis q̄litas. Minoꝛ ptꝫ: qꝛ vinū calefactum ſe reducit ad frigiditatē actualē intenſioꝛem ꝙ eſt frigiditas medij: ⁊ tñ vinū nō hꝫ frigiditatē ꝟtualiter: ergo nec elementū hꝫ talē q̄litatē ꝟtualē ꝓpter cām dictam. Et ſic oīa pñt ſaluari ſine illis q̄litatib⁹ ꝟtualib⁹: ḡ non ſunt ponende tales q̄litates ꝟtuales a formis ſbalib⁹ ⁊ q̄litatibus actualib⁹ diſtincte: ꝗ ſunt q̄litates ſcd̄e conſequētes mutuā actiōem q̄litatū p̄maꝝ. Et ad rōes dubij ante oppoſitū. ¶ Ad p̄mā negādo maioꝛem: ⁊ ad ꝓbationē eius dr̄ ꝯcedēdo añs ⁊ negādo ꝯñam: multe enīꝫ q̄litates ſcd̄e cauſank ex mutua actōe q̄litatū p̄maꝝ tā ꝙ a cauſis equocis ꝗ nō repiunt in elementis. ¶ Ad ſecundā dr̄ negādo mioꝛē: ⁊ ad ꝓbatōem ei⁹ dr̄ ꝙ gñak a forma ſbali aq̄: ⁊ imediate. Et ad iꝓbatōem eius dr̄ ꝙ lꝫ forma ſbalis nō agat actōe trāſeūte in materiam alteri⁹ forme ſine inſtrumēto: tñ in materiā ꝓpꝛiam bene agit ſine inſtrumento. ¶ Ad tertiā dr̄ negādo ꝯñaꝫ qꝛ illa caliditas corrūpik a forma ſbali. Et ad iꝓbationē dr̄ ꝙ lꝫ illa forma ſbalis nō cōtrariek ei formaliter ⁊ p ſe: tñ ꝯtrariak ei ꝟtualiter ⁊ p accñs: ꝓ tāto: qꝛ ſibi ex ſua natura determīat q̄litatē for̄aliter ꝯtrariaꝫ illi q̄litati. ¶ Ad quartā dr̄ ꝙ elemēta in ſuis locis naturalib⁹ ꝯſeruank a ꝟtutib⁹ celeſtib⁹ infuſis ⁊ receptis in ip̄o locāte: mō de illis ꝟtutib⁹ nō eſt hic ſmo: cū nullum elementū talē ꝟtutē ſibi determīat ex ſua natura.

Dubitak tertio: vtꝝ ſit dare purū elementū.

¶ Et videk ꝙ nō auctoritate p. p̄mo hui⁹ dicētis: de vocatis aūt elemētis ⁊c. in quo videk innuere ꝙ non ſunt vere elementa. ¶ Scdo ſic: auctoritate p. ſcdo hui⁹ ca. iij. p̄mi tractat⁹: non eñ eſt ignis ⁊ aer vnūqdqꝫ eoruꝫ ſimplex: ſed mixtū: ḡ videk ꝙ nō ſit aliqd̄ elemētū puꝝ ¶ Tertio ſic: non ē aq̄ pura: ḡ non ē aliqd̄ elemētū puꝝ. ꝯña ptꝫ p ſimile ⁊ añs ptꝫ p̄mo: qꝛ ſi eēt aq̄ pura: maxime eſſet aq̄ maris: cū illa ſit in loco naturali ipſius aq̄ vt dicit p. in libro metheoroꝝ: ſed illa nō eſt pura: cum ſit ſalſa ⁊ p ꝯñs mixta. Scdo ꝓbak añs: qꝛ q̄libꝫ aq̄ eſt ſapida: ḡ non eſt pura. ꝯſequētia ptꝫ: qꝛ nullū ſimplex puꝝ hꝫ ſapoꝛē. ¶ Quarto ſic: non ē aliq̄s aer pur⁹: igik nec aliqd̄ aliud elementū: antecedēs ptꝫ: qꝛ ſi eēt talis aer purus: vl̄ hoc eēt in ſupꝛema regione: ſed hoc non cum hic ē quodā mō ſiccus: vel in media: ⁊ hoc nō: cuꝫ ille eſt frigid⁹ ⁊ deberet eſſe calid⁹: vel ē in infima: et hoc non: qꝛ ille eſt cōmixtus ventis ⁊ vapoꝛib⁹ vel exalationib⁹. ¶ Quinto ſic: elementū ignis nō eſt puꝝ: ḡ nec aliqd̄ aliud antecedēs ptꝫ: qꝛ ſub polis viget maxima frigiditas: igik ignis non ē ibi in ſua naturali diſpōne ex p̄te caliditatis. Etiā ignis eſt in loco ꝟtualiter frigido: puta in ſpera lune: q̄ ponik ꝟtualiter frigida. Etiā p ſperaꝫ ignis multiplicank influentie frigefactiue: et frigidoꝝ ꝯſeruatiue: igik ignē infrigidāt. ¶ Sexto ſic: nulla terra ē pura: igik nec aliqd̄ aliud elementū antecedēs ptꝫ: qꝛ terra quoad aliq̄s ſui p̄tes ē humida: igr̄ ¶ In oppoſitū videk eſſe p. ſcdo hui⁹: vbi ponit q̄tuoꝛ elementa eſſe coꝛpa ſimplicia. Unde in ꝓpoſito elementum dr̄ dupliciter puꝝ. Uno mō ſbaliter ⁊ in q̄litate: ⁊ tūc illud dr̄ elementū puꝝ qd̄ eſt compoſitū ex for̄a ſbali alicui⁹ elemēti ⁊ materia eiuſdē: habēs vnā q̄litatuꝫ p̄maꝝ in ſummo: ⁊ aliā citra ſummū: q̄s forma ſbalis ex ſua natura ſibi determinat in materia. Alio mō elementū dr̄ puꝝ ſbaliter ſolū ⁊ nō q̄litatiue. Unde illud dr̄ elemētū puꝝ ſbaliter ſolū: qd̄ eſt cōpoſitū ex forma ſbali ⁊ materia alicui⁹ elementi: non habēs duas q̄litates p̄mas: vnā in ſummo gradu: ⁊ aliā citra ſummū in q̄libet p̄te ei⁹. ¶ Iſto ſuppoſito dr̄ ad dubiuꝫ ꝙ qd̄libet elementū eſt puꝝ ſbaliter quo ad ſe totū ⁊ oīs ei⁹ p̄tes. Nullū tamen eſt puꝝ ſbaliter ⁊ qualitatiue quo ad ſe totū ⁊ quo ad omēs eius p̄tes. Ignis tamē ⁊ terra dicunk pura ſbaliter ⁊ qualitatiue quo ad aliquas partes: non tamē aer ⁊ aqua per notabile tp̄s. Prima

p̄s pꝫ: qꝛ qd̄libꝫ tale ex for̄a elemēti ⁊ materia eiuſdeꝫ cōponik: ḡ qd̄libꝫ tale ē puꝝ ſbaliter. Scd̄a p̄s pꝫ de aqua p tertiū argumētū ante oppoſitū: de aere p quartū ⁊ ſcd̄m: de igne per ſecūdum ⁊ quintuꝫ: de terra per ſextum. Tertia p̄s ptꝫ auctoritate p. dicētis. Extrema quidem ſincera ignis ⁊ terra: media aūt mixta magis aqua ⁊ aer. ¶ Ad rōnes dubij ante oppoſitum: Ad p̄mā dr̄ ꝯcedendo: ꝙ iſta coꝛpa ſimplicia non ſunt ꝓp̄e elementa: qꝛ ꝓp̄e capiendo illū terminū elementū dr̄ de materia ⁊ forma: ⁊ ꝓpꝛijſſime dr̄ de materia: cuꝫ ꝓpꝛijſſime elementū eſt qd̄ eſt p̄mū in compoſitōe: ⁊ vltimū in reſolutōe. Sed iſta coꝛpa ſimplicia bene dicūtur elementa: impꝛopꝛie capiēdo elementuꝫ p coꝛpib⁹ ſimplicibus ex quib⁹ generātur mixta. ¶ Solutōes aliaꝝ rōnū patent ex dictis.

Ad rationes q̄ſtionis. ¶ Ad p̄mā dr̄ negādo añs. Et ad ꝓbatōem eius dr̄ negādo maioꝛeꝫ: qꝛ media regio aeris minus diſtat a fonte caloꝛis ꝙ infima: ⁊ tñ infima eſt minus frigida ꝙ media. Etiā ſi maioꝛ eſſet ꝟa: ſolū eſſꝫ ꝟa de frigiditate extrinſeca: ⁊ nō de frigiditate intrinſeca: quā frigiditatē aliqd̄ elemētum ſibi determīat ex ſua natura ꝓp̄a ita intenſam vl̄ ita remiſſam. Huiuſmodi tñ qualitas intrinſeca pōt aliq̄n intendi ⁊ remitti p qualitatē extrinſecā ſed tunc elementū habens illā qualitatē non eſt in ſua naturali diſpōne. ¶ Ad ſcdaꝫ ꝯfirmationē dr̄ negādo añs. Et ad ꝓbatōem eius dr̄ negando ꝙ grauitas ⁊ denſitas ſunt effectus ipſius frigiditatis: ſed ſunt effect⁹ frigiditatis remiſſe: ⁊ ſiccitatis ſumme. ¶ Ad tertiam ꝯfirmatōeꝫ dr̄ minoꝛē diſtinguēdo: vel ſm̄ qualitates motiuas naturaliter ⁊ ſic ꝯcedik: vel alteratiuas: ⁊ ſic negatur. ¶ Ad ſcdꝫ argumentū p̄ncipale dr̄ negādo añs Et ad ꝓbatōem dr̄ ꝙ terra exiſte in ſua naturali diſpoſitione nulla eſt humiditas: ⁊ vlterius negak ꝙ in ea nulla ſit ꝯtinuitas. Et ad ꝓbatōeꝫ eius dr̄ ꝙ dictū p̄hi debet intelligi ꝙ in mixtis requirik aliq̄d ſimile humiditati aque: ſiue ip̄a humiditas aq̄: ſi elemēta debeant bene miſcere ad inuicē: ⁊ materie eoꝝ deberent ꝯtinuari. ¶ Ad tertiā rōnem dr̄ negādo añs: ⁊ ad ꝓbatōnem eius dr̄ negādo maioꝛē: qꝛ humiditas aque ꝓ tāto minus pōt ſepari ab aqua: qꝛ eſt multū maioꝛis reſiſtentie ꝙ eſt frigiditas ⁊ ſua oppoſita ſcꝫ ſiccitas eſt multum minoꝛis actiuitatis ꝙ caliditas: ⁊ non ex eo min⁹ ſepak ab aqua: qꝛ aqua magis determinat ex ſua natura humiditatem ꝙ frigiditateꝫ. ¶ Ad quartā dr̄ negādo maioꝛē. Et ad p̄mā ꝓbatōem dr̄ ꝙ aqua magis humectat: non ꝓpter maioꝛē humiditatē ⁊ intenſioꝛem: ſed ꝓpter denſioꝛem ⁊ magis vnitā. ¶ Ad ſcdam ꝓbatōeꝫ dr̄ ꝙ ex eo aqua ſentik magis humida: qꝛ humiditas aque eſt maioꝛis actiuitatis ꝙ humiditas aeris Et lꝫ aqua iudicek intenſius humida non eſt tñ intēſi⁹ humida: ſed ſenſus in hoc decipik. ¶ Ad tertiam ꝓbationem dr̄ ꝯceſſo añte negādo ꝯñam qꝛ hoc ꝓuenit ꝓpter diuerſam diſpōnem materie penes raritatē ⁊ dēſitatem. Etiam poſſet negari añs: ⁊ ad ꝓbatōem ei⁹ dr̄ ꝙ aer q̄tum eſt de ſe non deſiccat: ſed exalationes calide ⁊ ſicce in aere exñtes deſiccant. Prima autē ſolutio melioꝛ eſt. ¶ Ad quintā rōnem dr̄ negādo añs: ⁊ ad ꝓbationem dr̄ negādo ꝯñam: ⁊ ad ſcdaꝫ ꝓbatōem dr̄ cōcedendo ꝙ poſſet vlterius deſiccari: hoc tamē eſſet cōtra naturā eius nullus tamē ignis determinat ſibi ſiccitatem in ſummo gradu: ⁊ ad impꝛobationem illius dr̄ ꝙ ignis poſſet rarefieri: lꝫ non naturaliter dūmō eſt in ſua naturali diſpōne. ¶ Ad. vj. dr̄ ꝙ licꝫ ignis poſſꝫ calefieri ſm̄ naturā cōem ⁊ ſupnaturaliter: non tamen ſm̄ naturā ꝓpꝛiam eius: ex quo hꝫ ita intenſam caliditatem ſicut naturaliter in aliq̄ materia pōt eſſe. ¶ Ad vltimā dr̄ negando antecedēs: ⁊ ad ꝓbationeꝫ eius dr̄ negādo ꝙ qd̄libꝫ elementū hꝫ ambas ſuas qualitates in ſummo: ſed ſolū hꝫ vnā in ſummo ⁊ aliaꝫ citra ſummū. Et illam quam habet in ſummo ſibi magis determinat ꝙ aliam: etiam illam ſibi magis determinat ꝙ aliquod aliud elementum.

¶ Secūdus tractatus vnū capitulū habet in quo agik de trāſmutatione elementoꝛum.

Eliquū autē dicere quoꝛum eſt generatio coꝛpoꝝ: ⁊ ꝓpt̄ quid ē. Queritur ergo vtrum qd̄libet elementū ex alio gñari poſſit: an nō. Pro cuius reſponſione ſit p̄ma concl̄o. ¶ Quodlibꝫ elemētū pōt cū quolibꝫ alio elemēto indifferēt gñari: ptꝫ qꝛ qd̄libet elemētū cōicat in materia cū alio ⁊ habꝫ ad ipſū cōtrarietatē; igik ex ipſo gñari pōt. ¶ Scd̄a cōcl̄o. In elemētis ſimbolizātib⁹ eſt facilioꝛ trāſit⁹ ꝙ in nō ſimbolizātib⁹ Patꝫ qꝛ facilius eſt traſmutare vnū ꝙ plura: modo elemēta ſimbolizātia trāſmutatur ad inuicē vna qualitate coꝛrupta. qꝛ ignis trāſit in aerē ſiccitate coꝛrupta. ⁊ aer in aquā deſtructa caliditate: Elemēta aūt nō ſimbolizātia trāſmutāk ad inuicē duabus qualitatibus coꝛrupt̄is: ignis nāqꝫ tranſit in aquā deſtructis caliditate ⁊ ſiccitate. igik in elemētis ſimbolizātib⁹ facilioꝛ ē trāſit⁹ et ſcd̄m circlatōeꝫ ita ꝙ ex igne p̄t fieri aer et aqua. ¶ Tertia cōcl̄o. Ex duob⁹ elemētis nō ſimbolizātib⁹ pōt gñari tertiū elemētū ab vtroqꝫ diſtinctū ptꝫ: qꝛ ex igne ⁊ aqua coꝛrupta ſiccitate ignis: ⁊ frigiditate aque: remanētib⁹ caliditate ignis: ⁊ humiditate aq̄ fit aer: ſꝫ coꝛruptis caliditate ignis ⁊ humiditate aque: remanētib⁹ ſiccitate ignis ⁊ frigiditate aque fit terra. Similik ex terra ⁊ aere fit ignis. qꝛ ex fumo qui p̄ticipat naturā aeris qꝛ ſubtilis eſt. ⁊ naturā terre: qꝛ groſſus eſt: facile fit ignis ¶ Quarta cōcluſio. ex duob⁹ elemētis ſimbolizātib⁹ virtutib⁹ ꝓpꝛijs eoꝝ nō pōt fieri vnū tertiū ab vtroqꝫ eoꝝ diſtinctū patꝫ: qꝛ vel ex actiōe illoꝝ remanerēt ſolū q̄litates ſimbole ⁊ tūc in elemēto nō eſſet niſi vna q̄litas ſecūdū ſpeciē. vel remanerēt q̄litates nō ſimbole: et tunc in elemēto manerēt q̄litates contrarie: quod ē falſū. ¶ Quita cōcluſio. Nullū quattuoꝛ elementoꝝ eſt materia alteri⁹ patꝫ: qꝛ tūc oīa elementa eſſent vnū elemētū: puta aer: vel aqua et ſic de alijs: ſed cōſequēs eſt falſum: igitur patet tamē conſequentia: quia materia manet ſub vtroqꝫ termino trāſmutatōis ⁊ cū ipſa ſit hoc aliquid. ipſa nō mutabitur

Queſtio

Cōcl̄o .j. ꝙ elementa cōicant in materia.

Concluſio .ij. In ſimbolizātib⁹ ē facilioꝛ trāſitus. Facili⁹ ē vnū ꝙ multa tranſmutare

Concl̄o. iij.

Concl̄o. iiij.

Concluſio .v. ꝙ nullū elemētoꝝ ē materia alterius

ſubſtãtialit̃ ꝑpt̃ aliquã mutatõeʒ. ⁊ ſic ipſa manebit: ⁊ aer ⁊ aq̃ ⁊ ignis: ſed hoc ẽ ipoſſibile: q: ex quo q̃ʒlibʒ elemẽtũ detminat ſibi vnã q̃litatẽ i ſummo: ſi oĩa elemẽta ſint vnuʒ in illo erũt q̃litates ꝯtrarie i ſummo ¶ Nec valʒ dicere q̃ ignis ẽ aer calid' ⁊ aq̃ aer frigid'. ¶ Tũ p̃mo: q: tũc cũ ex aere fieret aq̃ nõ eſſʒ gñatio ſimpliciter: ſʒ alteratio ſolum / tum ſecũdo. q: tunc idem eſſʒ calidũ ⁊ frigiduʒ. Nã ponit̃ q̃ aqua ſit aer frigidus: ⁊ tamen ille aer erit calidus ex quo ſibi deteriat caliditatẽ. patʒ ergo q̃ elementa cõmunicãt in materia ⁊ materia nõ ẽ aliq̃d corp' mediũ quod ſit hoc aliq̃d. ſed ipſa ẽ forma carẽs et elemẽta ſunt p̃ma corpa inter gñabilia ⁊ corruptibilia. ¶ Cõfirmat̃ p̃dicta cõcluſio. Ex vno elemẽtoꝝ corrupto fit aliud: ergo vnuʒ elemẽtuʒ nõ ẽ materia alterius: ſed cõmunicat in materia: Nec valet ſi dicat̃ q̃ nõ quodlibet elemẽtũ poteſt in aliud trãſmutari. hoc enĩ falſuʒ ẽ. probat̃ ſupponẽdo q̃ nõ ſũt infinita elemẽta: alias in quolibʒ elemẽto eſſẽt ĩfinite ꝯtrarietates. ex quo ignis habet ꝯtrarietatẽ ad oĩa alia. ⁊ ſic nõ poſſʒ fieri generatio cum ſit impoſſibile ĩfinita ꝑtrãſiri. ¶ Iſto ſuppoſito ſic arguit̃. Elementa extrema habent cõtrarietatem adinuicẽ: igit̃ p̃nt adiuicem tranſmutari. ¶ Sexta cõcl'o. Empedoclis opinio eſt irrõnabilis ⁊ impoſſibilis / ptʒ q: ipſe dicit elementa non eſſe trãſmutabilia adinuicẽ. ⁊ ipſa eſſe cõpabilia ſcd̃m eq̃litatẽ / aut ergo ꝑ illã equalitatẽ intelligit eq̃lem extenſionem: ⁊ hoc nõ: cũ ex vno pugillo terre ponat fieri decẽ aque / vel intelligit q̃ ẽ eq̃liter de materia in vno pugillo terre ſicut in decẽ aq̃: ſed hoc non põt ſciri niſi trãſmutata terra ⁊ aq̃ adinuicẽ: igit̃ elementa ſunt adinuicẽ trãſmutabilia. ¶ Septima cõcl'o: ſcd̃m Empedoclem non põt ſaluari augmentatio / ptʒ: q: cũ elementa non ſint trãſmutabilia adinuiceʒ: ſolum fieret augmentatio ꝑ additõem ſimilis ad ſimile: puta vini ad vinum: ſed hoc eſt falſũ: igit̃. ¶ Octaua cõcl'o: / ſecũdũ Empedoclẽ non põt ſaluari gñatio naturalis / pʒ: q: ipſe ponebat caſuʒ ⁊ fortunã eſſe p̃ncipia reꝝ naturaliũ cum quatuor elementis. ſed hoc eſt falſum: q: q̃ fiũt a caſu ⁊ fortuna non ſemꝑ fiũt eodẽ mõ ſicut gñationes ⁊ corruptões. Item tũc non poſſet dici quare ex ſemine hoĩs fieret hõ: ⁊ ex ſemine oliue fiat oliua. ¶ Nona cõcl'o. Elemẽta cũ lite ⁊ amicitia non ſufficiũt ad ſaluãdũ gñationes ⁊ corruptiões naturales / ptʒ: q: non poſſet dari rõ quare fieret ſegregatio vl' cõgregatio magis i vno loco q̃ in alio: ⁊ i vno tp̃e mag' q̃ in alio: igit̃ lis ⁊ amicitia nõ ſufficiunt ad gñatões ⁊ corruptões / ſed ponẽda eſt forma q̃ determinat materiã ad tales vel tales diſpõnes. Patet ſcd̃o: q: ſcd̃m Empedoclem litis ſolum eſt diſgregare: et amicitie cõgregare: mõ hoc eſt falſum: q: ꝑ amicitiã aliq̃n fit putrefactio in qua vnitur calor exterior cũ interiore: ⁊ ibi fit diſgregatio. Item Empedocles dicebat celũ cõponi ex elementis cũ amicitia ⁊ ſine lite: mõ hoc eſt falſum: q: tunc elementa eſſent p̃ora celo ¶ Decima cõcl'o. Empedocles non põt ſaluare motũ localẽ / pʒ: q: non determiat quis motus cõueniat liti: ⁊ q̃s amicitie. Pʒ ſcd̃o q: ſcd̃m eũ amicitia mag' mouet cõtra naturam q̃ lis: cũ agreget elementa q̃ non niſi cũ violentia cõgregãtur. Tũ tertio: q: Empedocles non põt dare rõem motus naturalis vel violẽti: cũ dicat eſſe litis diſgregare / mõ eque bene ẽ aliqua diſgregatio naturalis ſicut aliqua violenta. Tũ quarto: q: ſcd̃m Empedoclem amicitia vno tp̃e durat ⁊ alio tp̃e lis igit̃ opʒ eſſe aliquã cãm p̃orẽ quã ipſe p̃termittit. ¶ Ultima cõcluſio. Empedo. non põt ſaluare alteratões aĩe / patet: q: dicit aĩmã eſſe ignẽ: aerem: vel aquã: igr̃ ei debẽt cõuenire ignis actiones: ⁊ nõ ſenſatio: deſiderium: ⁊ ſic de alijs.

Elementa cõicant materia

Impoſſibile ẽ infinita ꝑ trãſire

Concluſio.vj. contra Empe:

Concluſio.vij

Concluſio.ix.

Concluſio.x.

Cõcluſio.xj

Quoniam autem. ¶ Iſte eſt ſcd̃s tractatus huius libri: in quo determinat de gñatõe ⁊ corruptiõe elementoꝝ ⁊ ꝯtinet tria capitula. Primũ eſt de mõ trãſmutatõis elementoꝝ adinuicem. Scd̃m eſt: q̃ vnũ elementũ nõ eſt materia alterius. Tertiũ eſt de erroꝛib' Empedoclis: ptes videbunt̃ in ꝓceſſu. In p̃mo capitulo ponit talẽ queſtionẽ: vtꝝ q̃ʒlibet elemẽtũ ex alio generari poſſit: vel vnum poſſit gñari ex alio: ⁊ aliud nõ Ad hanc queſtionem r̃ndet p. ponendo talem ꝯcluſionem. Q̃ʒlibet elementũ ex alio alterius ſp̃ei: põt indifferenter gñari. Ptʒ: q: q̃ʒlibet elementũ cõicat in materia cũ alio: ⁊ hʒ ꝯtrarietatẽ ad aliud ⁊ econtra: ergo vnum elementuʒ põt alterari ab alio ⁊ ecõtra: ⁊ ꝑ ꝯñs vnũ ex alio generari. ꝯña patʒ: q: ſi finis eſt impoſſibilis: media ordinata in finẽ ſunt ĩpoſſibilia vel fruſtra: modo alteratio eſt via in gñatõem. T. Differũt aũt. ¶ Hic p. oſ̃dit q̃n eſt facilior trãſmutatio elementoꝝ adinuicẽ ponens ſcd̃am ꝯcluſionẽ. In elemẽtis ſimbolizãtibus eſt facilior tranſitus ab vno in alteꝝ: q̃ in nõ ſimbolizantib'. Probat ſic p. q: facilius eſt vnum trãſmutare q̃ multa: ſed elementa ſimbolizantia trãſmutantur adinuicem: vna qualitate tranſmutata ſiue corrupta a ſuo ꝯtrario. Sed elementa non habentia ſimbolum non trãſmutantur: niſi duabus qualitatib' corruptis a ſuis ꝯtrarijs. Minorẽ declarat philoſophus de elementis ſimbolizantibus. Nam ſi ex igne qui eſt calidus et ſiccus debeat generari aer: qui eſt calidus et humidus: tunc ſufficit q̃ humiduʒ dominetur ſupra ſiccuʒ: ⁊ erit aer. Similiter ſi ex aere debeat fieri aqua ſufficit q̃ frigiditas dominetur ſupra humiditatem: ⁊ ſic de alijs elementis ſimbolizantibus. De elementis non ſimbolizantibus declarat ſic ph's. Nam ſi ignis debeat gñari ex aqua: neceſſe eſt humiditatẽ ⁊ frigiditatẽ corrũpi. Similiter ſi aer debeat gñari ex terra: neceſſe eſt frigiditatẽ ⁊ ſiccitatem corrumpi. Ex iſtis infert ph's vnũ correlariũ q̃d eſt tale: q̃ in elemẽtis ſimbolizãtib' põt fieri circulatio quo ad gñatiões eoꝝ ⁊ corruptiões. Nã ex igne põt fieri aer: ⁊ ex aere aqua ⁊ ex aqua terra: ⁊ ex terra ignis. Unde ex iſto textu videt̃ ſatis patere q̃ q̃litas ſimbola que p̃us fuit corrupto manet in genito T. Si autẽ vnu'. ¶ Hic p. oſ̃dit q̃ ex duobus elemẽtis nõ ſimbolizãtib' põt gñari tertiũ per hoc q̃ in vtroq; vna q̃litas corrũpit̃: ponẽs talẽ ꝯcluſiõeʒ. Ex duobus elemẽtis nõ ſimbolizãtib' virtutib' ꝓpͥis eoꝝ põt vnũ tertiũ elemẽtũ gñari ab vtroq; diſtinctũ. pʒ. q: ex igne ⁊ aqua corrupta ſiccitate ignis ⁊ manente eius caliditate: ⁊ corrupta frigiditate aq̃ remanẽte ei' ⁊ humiditate fit aer. Similr̃ corrupta caliditate ignis remanẽte eius ſiccitate: ⁊ corrupta humiditate aque remanẽte eius frigiditate fit terra. Silr̃ ex aere ⁊ terra ſm̃ eoꝝ diuerſas trãſmutatiões adinuicẽ põt fieri aqua vel ignis. Q̃ aũt ex terra ⁊ aere fiat ignis ꝓbat p. ꝑ vnũ ſignũ ſenſibile. q: fumus videt̃ participare aerẽ ꝑ quẽ habet ſubtilitatẽ: ⁊ terrã ꝑ quã hʒ groſſitiẽ: ⁊ tñ ex fumo facil'r geneat̃ ignis ꝑ inflãmationẽ ergo ſignũ eſt q̃ ex aere ⁊ terra põt fieri ignis. Ex iſto textu manifeſte habet̃ q̃ eadẽ q̃litas ĩ numero manet in genito q̃ p̃us fuit in corrupto. Dicit enĩ p. q̃n iſti corrũpit̃ aque frigidũ: ignis aũt ſiccũ: aer erit: relinq̃t̃ enĩ hui' q̃dẽ calidũ hui' aũt humidũ: q̃d tñ nõ eſſet verũ ſi nõ maneret eadẽ q̃litas ĩ genito: q̃ p' fuit ĩ corrupto. T. In his aũt. ¶ Hic p. ponit quartã cõcluſiõeʒ q̃ talis ẽ: q̃ ex duob' elemẽtis ſimbolizãtib' v̓tutib' ꝓpͥis nõ p̃t fieri tertiũ elemẽtũ ab eis diſtinctũ. pʒ: q: tũc vnũ ageret in reliquũ: ⁊ tũc vel ſolũ remaneret q̃litas ſimbola ⁊ alie due corrũpẽt̃: vl' corrũperet̃ q̃litas ſimbola ⁊ alie remanerẽt: ſʒ neutrũ iſtoꝝ modoꝝ põt fieri cũ ĩ vno elemẽto nõ põt eẽ ſolũ vna q̃litas ĩ ſpecie nec etiã ĩ vno elemẽto poſſẽt eſſe due q̃litates cõtrarie igr̃ T. Qua ꝓpter igit̃. ¶ Hic p infert vnũ correlariũ q̃d eſt tale: q̃ eſt ĩ trãſmutatõe vnius elemẽti cũ alio ſimbolizãte cũ eo: fit trãſmutatio de vno ĩ vnũ: vna fit corrupta. ⁊ in nõ hñtib' q̃litate trãſit' ad tertiũ duab' q̃litatib' corruptis. Ex iſto etiã textu manifeſte pʒ q̃ eadẽ q̃litas in numero ſimbola manet in genito q̃ p̃us fuit ĩ corrupto: vel alias dictũ ariſ nullũ eẽt: cũ dicit q̃ q̃n fit trãſit' in habẽtib' ſimbolũ corrũpit̃ vna q̃litas: ⁊ ĩ nõ habẽtib' ſimbolũ corrũpũt̃ due niſi ariſ. vellet dicere q̃ in hñtib' ſimbolũ ſolũ vna q̃litas corrũpit̃. Ex dictis ꝯcludit p. q̃ ex dictis ptʒ quõ q̃ʒlibet elemẽtũ ex alio generat̃: ⁊ quõ trãſmutant̃ ad inuicẽ.

Queſtio.

Concluſio.i.

Concluſio.ij. q̃ i ſimbolizãtib' ẽ facilior trãſitus. Facili' ẽ vnũ trãſmutare q̃ multa

...ſima ẽ vnu' ...iens

Concluſio.iij

Sed tamen adhuc. ¶ Iſtud eſt ſecundũ capitulũ huius tractat': ĩ quo p. oſ̃dit q̃ vnũ elemẽtũ ñ ẽ mã alteri': ⁊ ĩtẽdit talẽ ꝯclõnẽ: q̃ nullũ dcõꝝ elemẽtoꝝ ẽ materia alteri': ꝓbat p. ſic: q: ſi vnũ dictoꝝ elementoꝝ eſſet materia alterius: tũc oĩa eſſent vnũ elementũ: puta vel aer: vel ignis: vel aqua: vel terra: ꝯñs eſt falſuʒ igitur ⁊ añs. ꝯña patʒ: q: materia manet ſub vtroq; termino trãſmutatõis: ⁊ cũ illa materia ſit hoc aliq̃d in actu ꝓpter talẽ trãſmutatõem non variabit̃ p̃dicatio ꝑ dicibilia in q̃d: p̃dicãtia de ꝓnoĩe demõſtratiuo demõſtrãte rem q̃ trãſmutat̃. Q̃ aũt ꝯñs ſit falſũ ꝓbat ſic p. q: tũc ſolũ erit alteratio ⁊ ñ erit gñatio: ex quo ſubcm̃ trãſmutatõis ẽ hoc aliq̃d. Scd̃o ꝓbat̃ falſitas ꝯñtis: q: vnuʒ q̃dq; elemẽtũ determĩat ſibi vnã q̃litatẽ p̃umã ĩ ſũmo ſi tũc elemẽtũ q̃d diceret̃ mã eſſet aer: tũc ſibi determinabit ſũmã humiditatẽ: ⁊ ſi illud fieret ignis vl' terra tũc ĩ eo acq̃reret̃ ſiccitas: ⁊ ꝑ ꝯñs duo ꝯtraria eẽnt ſimul in eodẽ ſubiecto. T. Neq; ⁊. ¶ Hic p. remouet vnã dubitationẽ. Poſſʒ eĩ aliq̃s dicere q̃ ignis eẽt aer calid' ⁊ aq̃ eſſʒ aer frigid' Hãc cauillatõeʒ remouet p. p̃mo ſic q: tũc q̃n ex aere fieret ignis vl' aq̃: tũc ñ eẽt gñatio ſimpliciter ſed ſolũ alteratio Etiã ſeq̄ret̃ q̃ vnũ ⁊ idẽ ſimul ⁊ ſemel eẽt natural'r calidũ ⁊ frigidũ. ꝯñs ẽ falſuʒ igit̃ ⁊ añs. ꝯña tñ pʒ q: aer de ſua natura deteriat ſibi caliditatẽ ⁊ cũ aer ſit aq̃: ita q̃ aq̃ ſit aer frigid': tũc aer etiam habebit frigiditatẽ: ⁊ ſic ꝯtraria eſſent in eodeʒ. T. Igit̃ aliõ. ¶ Hic p. infert quatuor correlaria. Quorum p̃mũ eſt tale: q̃ opʒ elementa cõicare in materia. ptʒ: q: elementa hñt adinuicem trãſmutatõem: ⁊ vnuʒ non eſt materia alterius vt iam oſtenſum eſt: ergo opʒ q̃ cõicent in materia alia ab ipſis elementis. T. Nõ aũt aliq̃d. ¶ Scd̃m correlariũ eſt: q̃ quatuor elementorum materia non eſt corpus mediũ q̃d ſit hoc aliquid in actu groſſius vno elemento ⁊ ſubtilius alio: q: tale determinat ſibi aliq̃ qualitatũ ꝯtrariarũ: q̃d tñ eſt contra naturã materie. T. Sed p̃uatio. ¶ Tertium correlariũ eſt: q̃ quatuor elemẽtoꝝ materia eſt forma carẽs que non põt ſine formis naturaliter exiſtere. T. Similiter ergo. ¶ Quartũ correlariũ ẽ q̃ quatuor elemẽta ſunt p̃ma corpa actu exñtia inter generabilia ⁊ corruptibilia. ptʒ: q: vel ipſa ſunt p̃ma: vel nullũ ipſoꝝ: vl' aliqua ⁊ aliqua non. Non eſt dicẽdũ vltimũ: q: non eſt maior ratio de vno q̃ de alio: etiã vnũ non eſt materia alterius. Nec eſt dicendũ ſcd̃m: q: nullũ corpus generabile apparet p̃us: ergo relinquit̃ p̃mũ. T. Neceſſe eſt ergo. Ex his ꝯcludit p. q̃ ex dictis manifeſtũ ẽ quomodo elementa ſunt adinuicẽ trãſmutabilia: ⁊ q̃ faciliter trãſmutãtur adinuicẽ: puta elementa ſimbolizãtia: ⁊ que difficulter: puta elementa non ſimbolizãtia: ⁊ quõ adinuicẽ ꝯtrariant̃ ⁊ cõicant in materia ⁊ q̃ ſolũ ſunt quatuor elementa ſm̃ quatuor cõbinatões qualitatuʒ p̃maꝝ vtiles. T. Om̃ aũt. ¶ Hic p. ꝓbat ſuã ꝯcluſionem in p̃ncipio poſitã adhuc duabus rõnibus. Quarũ p̃ma talis eſt: illa que ſic ſe habent adinuicẽ q̃ ex vno corrupto põt fieri reliquũ cõicant in materia, ⁊ vnum non eſt materia alterius: ſed ſic eſt de quatuor elementis: igit̃. T. In extremis. ¶ Secunda, rõ eſt: ſi ignis eſſʒ materia alioꝝ: aut terra: tunc oĩa elementa eſſent ignis aut terra. ꝯñs eſt falſum ergo ⁊ añs. T. Aer q̃dem. ¶ Hic p. remouet cauillatõem ꝯtra ꝓbatõem primi correlarij. Poſſet enĩ aliq̃s dicere q̃ non q̃ʒlibet elementũ trãſmutat̃ ad q̃ʒlibet alteꝝ ſiue trãſmutari põt ſed ſolum ꝓximoꝝ elementorum eſt trãſmutatio T. Quidã ergo. ¶ Hic p. ad ſoluendũ illã cauillatõeʒ dat talem ſuppoſitionẽ: q̃ elementa ſunt finita ⁊ nõ infinita ſm̃ multitudineʒ: q: alias eſſent infinite ꝯtrarietates in vno. T. Ut terra ſit. ¶ Hic p. remouet cauillationẽ ponens talem ꝯcluſionẽ: elementa extrema ſunt adinuicem trãſmutabilia: ꝓbat p. q: que habẽt cõtrarietatẽ ſũt adiuicẽ trãſmutabilia: cũ ſint actiua ⁊ paſſiua adinuicẽ: ſed elementa extrema habẽt adinuicẽ cõtrarietatẽ ergo. T. Om̃ aũt. ¶ Hic p. ad longũ ꝓbat ſuppoſitõem p̃us factã: ſcʒ q̃ in elementis non ꝓcedit̃ in infinitũ in rectũ: ſiue q̃ elementa non ſunt infinita: q: ſi eſſent infinita: in vtroq; coꝝ eſſent infinite ꝯtrarietates. conſequẽtia ptʒ: q: cum ignis habeat trãſmutationem ad aerem ⁊ etiam ad aquaʒ: opʒ ipſam hr̃e ad iſta ꝯtrarietatem: ⁊ non eadẽ: ſed aliã ⁊ aliam: ꝓpter

alietate elementoꝝ: ⁊ ex quo ignis pōt trāſmutari in
terrā habet etiā ꝯtrarietatē in ordine ad eam: aliam
ꝗ̄ habet ad aerem vel aquaꝫ. Et ſi in infinitum proce
datur: tunc ignis ad infinita diuerſa elementa habe
bit infinitas qualitates diuerſas: quarū quelibet vni
qualitati alterius elementi cōtrariat̄: ergo ignis infi
nitas haberet ꝯtrarietates. T. Si aūt. ¶ Hic p. pro
bat falſitatem ꝯſequētis: q2 ſi eſſent infinite ꝯtrarieta
tes ⁊ tot qualitates: non poſſꝫ fieri generatio: cū īpoſſi
bile ſit infinita ꝑtrāſire ¶ Etiā ſeq̄ret̄ ꝙ ex aere nō po
ſet fieri ignis: ex quo tūc opporteret infinitas ꝯtrarie
tates generari. ¶ Etiā tūc ſeq̄ret̄ ꝙ oīa eſſent vnū ſiue
in vno: cum multitudo infinita oīa ꝯtineret.

Admirabitur. ¶ Iſtud eſt tertiū capitulū

Error empodoclis circa elementa

huius tractatus in quo p. remouet errorem Empedo
clis circa dicta elementa. Errauit eñ Empedocles in
duobus. Primo q2 dicit ꝙ elemēta non ſunt adinuicē
trāſmutabilia. Secūdo q2 dicit ea eſſe cōpabilia ſcdm
equalitatem. T. Si ergo. ¶ P. hic ꝯtra dictā opionē
ponit aliquas ꝯcluſiones. Prima eſt ꝙ dicta Empedo

Concluſio .j.

clis ſunt irrōnabilia. ptꝫ: q2 ꝑ equalitatē intelligit eq̄li
tatem extenſionis: qḋ nō eſt dicendū: q2 ipſe ponebat
vnū pugillū aq̄ eſſe equalē decē pugillis aeris: qḋ tñ ē
impoſſibile lꝫ ex vno pugillo aq̄ fiāt decē aeris. Uel ꝑ
equalitatē intelligit equalitatē materie: ita ꝙ tm̄ ē de
materia in vno pugillo aq̄: q̄tū eſt in decē aeris: ſꝫ hoc
non pōt fieri niſi appareāt cōicare in materia: ⁊ ꝙ pñt
fieri ex eodē: ⁊ ꝑ ꝯñs eſſent adinuicem trāſmutabilia:
qḋ empedocles negauit. Uel ꝑ equalitatē itelligit eq̄
litatem potentie ꝓducendi equales effect9 vel ꝓpor
tionabiles effect9: ⁊ tūc non eſt ꝓpe equalitas elemen
toꝝ: ſed potius ſimilitudo: vel ſimilis ꝓportio poten

Concluſio .ij.

tiarū ad ſuos effect9. T. Sed neq̄. ¶ Hic p. ponit ſe
cundā ꝯcluſionē ꝯtra Empedoclē q̄ talis eſt Empedo
cles ꝑ ſua ꝑncipia non poterat ſaluare augmētatiōes
q2 ſi elemēta nō ſint adinuicē trāſmutabilia: tunc non
poſſet fieri augmētatio: niſi ſolū ꝑ iuxta pōnē ſimilis
ad ſimile: ſicut vnū viuū auget̄ ꝑ appōnē alteri9 viui:
ſed ſic non apparet fieri augmentatio viuentiū: ſed ꝑ
appōnē diſſimilis ⁊ eius ꝯuerſionē in ſbam aucti: que

Concluſio .iij.

ꝯuerſio non fieret: niſi ꝯceſſa trāſmutatōe elemētorum
T. Multū quidē. ¶ Tertia ꝯcluſio q̄ ponit̄ ꝯtra Em
pedoclem eſt talis. Empedocles ex ſuis ꝑncipiis nō pt
ſaluare gñationē naturalē: poſuit eñ Empedo. ꝓ ꝑnci
piis reꝝ naturaliū cū quatuor elemētis litē ⁊ amicitiā
caſum ⁊ fortunā: ⁊ ꝙ litis erat diſgregare ꝯiūcta: ⁊ a
micitie ſepata ꝯgregare: ⁊ cū lis diſgregat ꝯiuncta: pu
tā ignē: ⁊ aerem: terrā: ⁊ aquā: ꝙ tunc ignis aſcēderet
⁊ terra deſcēderet: ⁊ ꝙ hoc eſſꝫ a caſu: ⁊ ꝙ a tali cōgre
gatōe vel ſegregatōne gñarent̄ res naturales. ¶ Iſto
ſuppoſito ar̄ ſic: ſi ſic fierēt gñatōes ⁊ corruptōnes: tūc
caſus ⁊ fortuna eſſent cauſe ſufficiētes gñationū ⁊ cor
ruptionū naturaliū vt ip̄e dicit: ſed hoc ē falſuꝫ. Q̄ ſic
ptꝫ: q2 illa q̄ fiunt a caſu ⁊ fortuna: nō fiūt ſemꝑ vel fre
quēter: nec ꝯſimili mō: ſed gñatōes ⁊ corruptōes natu
raliū fiūt ſemꝑ vl' frequēter ⁊ ꝯſimili mō: ꝫ caſus ⁊ for
tuna non ſunt cauſe ſufficiētes eaꝝ. Etiā tūc non poſſet
aſſignari cauſa q̄re ex ſemīe hoīs fit hō: ⁊ ex ſemīe fru
menti frumentū gñaret̄: ⁊ nō oliua. Nec poſſꝫ aſſigna

Concluſio .iiij.

ri cā quare os ſic componeret̄ ⁊ ſituaret̄ in aīato. T.
Que ergo hoꝝ. ¶ Quarta ꝯcluſio ꝙ ꝑdicta elemēta cū
lite ⁊ amicitia non ſufficiūt ad ſaluādū gñatōes ⁊ cor
ruptōes naturales. ptꝫ: q2 ꝑ ipſa non pt aſſignari cā q̄
re fit talis ꝯgregatio in vno loco ⁊ non in alio ſemꝑ vl'
frequenter: igit̄ ꝑdicta elementa cū lite ⁊ amicitia nō
ſufficit. T. Natura entiū. ¶ Hic p. infert vnū correla
riū tale: ꝙ gñabiliū ⁊ corruptibiliū naturaliū vā cā eſt
forma ꝓpa cui9 eſt determiāre materiā ad diſpōnes ſi
bi ꝯuenietes De iſta aūt natura q̄ eſt qḋdā bonū ⁊ opti
mū nihil dicit Empedocles: ſed ſolū laudat mixtionē.
T. Eteni elementa. ¶ Hic p. improbat duo dicta Em
pedoclis. Primū erat ꝙ diſgregare non erat niſi litis:
⁊ ꝯgregare niſi amicitie: hoc non eſt veꝝ: q2 aliq̄n per
amicitiā fit diſgregatio: ſicut in putrefactōe calor exte
rior vnit̄ cū calore interiori: ⁊ ſic fit putrefactio. Aliud
dictū erat ꝙ dicebat celum eſſe compoſitū ex quatuor
elementis ꝯcurrente amicitia ſiue lite: ⁊ ſic ipſa elemē
ta eſſent ꝑora deo hoc eſt celo: qḋ tamen eſt falſuꝫ igit̄

T. Amplius aūt. ¶ Quinta ꝯcluſio eſt Empedocles Concluſio .v.
non pōt ſaluare motū localem ꝓbat p. q̄tuor rōnibus:
quaꝝ ꝑma eſt. Quia ip̄e non determinauit quali motu
mouet̄ amicitia: ⁊ quali motu lis: ⁊ tamē hoc deberet
fieri: qḋ tamē non fecit. ¶ Scḋa rō eſt. Quia ſm̄ Empe
doclem amicitia magis moueret̄ ꝑter naturā ꝙ̄ lis qḋ
tamen videt̄ incōueniens: igit̄. Conſequentia ptꝫ: q2 a
micitia ꝯgregat elementa diuerſa: qḋ tamen non pōt
fieri niſi mouendo aliqua extra eoꝝ loca ꝓpa ꝙ fit vio
lente. Et lis habet ea diſgregare: mouēdo vnūq̄dq̄ eo
rum ad ſuum locum ꝓpum: ⁊ tales motus ſunt natura
les. T. Si aūt. ¶ Tertia rō eſt. Secūdū Empedoclē
nullus eſt motus naturalis niſi ꝑ amicitiā ⁊ litem: ſed
hoc non pōt eſſe: q2 lis non eſt determinata niſi ad diſ
gregādum: mō ita bene pōt fieri diſgregatio ꝑ motus
violentos ſicut ꝑ motus naturales: ⁊ ſic non poterat
aſſignari cauſa motus naturalis vel mot9 violenti.
T. Similiter ⁊ mūdum. ¶ Quarta rō eſt Empedocles
dicit aliquo tp̄e de ſe dominari amicitiā: ⁊ aliquo tēp̄e
litem: ⁊ huius alteratōnis eſt aliq̄ cā prior quā Empe
docles non aſſignauit igit̄ inſufficienter determiāuit.

T. Incōueniens. ¶ Sexta ꝯcluſio ē Empedocles nō Concluſio .vi.
poterat ſaluare alteratōes: ⁊ ſpāliter illas ſcdm quas
aīa alterat̄: ſcꝫ ſenſatōem: deſideriū: voluntatem: obli
uionem: ſciam: ⁊ memoriā. ptꝫ: q2 dicit oīa eſſe elemen
ta vel ex elementis: ⁊ ſic aīa vel eſſet elementuꝫ vel ex
elementis ſm̄ ipſuꝫ. Sed ſi eſſet elementū puta ignis
tunc non fierent niſi actōnes ⁊ paſſiones ignis. Si aūt
aīa ſit mixtū ex elementis: tūc ei non ꝯueniūt niſi paſ
ſiones corꝑales: ⁊ non ſpūales: hec aūt ſunt falſa: igit̄
De iſtis aūt determinare eſt alterius contemplationis
cum ꝑtineant ad librum de anima.

Queritur Utrum qḋlibet elementū ex qḋli

bet elemento gñari poſſꝫ. ¶ Et arguit̄ ꝑmo ꝙ non. In
nihil qḋ eſt actu pōt aliq̄d trāſmutari: ſed qḋlibet ele
tum eſt actu: ergo in nullū elementum pōt aliq̄d tranſ
mutari. ¶ Secundo ſic. Ignis nō pōt trāſmutari in ae
rem: igit̄ non qḋlibet elemētū ex alio generari pōt. an
tecedens ptꝫ: q2 ſi ignis in aerem trāſmutari debeat:
opꝫ eius caliditatem corrumpi vel remitti: cuꝫ aer nō
ſit ita calidus ſicut ignis: vel ergo remitteret̄ a calidi
tate aeris vel ab humiditate: ſed nullum iſtoꝝ eſt dicē
dū igit̄. Minor pꝫ: q2 remiſſio fit ꝑ ꝯtrariū: ſed neutrū
iſtoꝝ ꝯtrariat̄ caliditati ignis igit̄. ¶ Tertio ſic. Ignis
non pōt immediate generari ex aqua: igit̄. Antecedēs
ptꝫ: q2 forma ignis in materia aque non pōt generari
niſi in ea dominet̄ ſiccitas: caliditas: ⁊ leuitas: ſꝫ iſtḋ
non eſt poſſibile igit̄. Minor patꝫ: q2 ignis ſtatim in a
quā introducit caliditatē: ſiccitatē h̄o tarde: ⁊ ſic in ve
hemēti calefactōe aq̄: ſtāt in aq̄ caliditas ⁊ humiditas
ad aq̄s ſeq̄t̄ leuitas aeris ⁊ nō leuitas ignis: igit̄ ex aq̄
generat̄ aer ⁊ nō ignis Et ꝯfirmat̄ ſi ſic: ſequeret̄ ꝙ ali
qua poſſꝫ manere ſub maiori leuitate: raritate ⁊ cali
ditate ꝙ̄ aer. ꝯſequēs videt̄ eſſe falſum: ergo ⁊ antece
dens. Minor ptꝫ: q2 tūc aer nunꝙ̄ poſſet corrumpere
aquā ex quo in materia aque ipſe aer non poſſet intro

ducere diſpoſitiones ita diſcōuenietes forme aq̄: quin
forma aque ſub diſcōuenientioꝛib9 diſpoſitionib9 poſ
ſet ſtare: igr̄ mior vā. ꝯña ꝑncipalis ptꝫ: q2 introducta
tanta caliditate: leuitate ⁊ raritate ſicut eſt in aere qñ
ex aqua debet fieri ignis: querit̄ que forma eſt in mate
ria aque. Si dicat̄ ꝙ forma aeris: tūc non immediate
ignis fit ex aqua. Si forma ignis: ſeq̄tur ꝙ ignis gña
bitur cū equali raritate: leuitate ⁊ caliditate ſicut for
ma aeris: qḋ tñ videt̄ eſſe falſum: q2 tūc ex igne nō poſ
ſet fieri aer: q2 aer non poſſet in materia ignis cauſa
re diſpōnes ita diſcōuenientes forme ignis: quin for
ma ignis ſub illis poſſet ſtare. Si dicat̄ ꝙ ſit forma aq̄
ergo etiā immediate poſt hoc erit forma eque in eadē
materia: cum non ſit dādum vltimū in eſſe rei per
manentis: ⁊ tūc erit in illa materia maior raritas: leui
tas: ⁊ caliditas ꝙ̄ in materia aeris: ⁊ ſic ex aqua nūꝙ̄
fieret aer: cū aer in materia aque non poſſꝫ itroducere
diſpōnes forme aq̄ ita diſcōuenientes: quin ſub diſpō
nibus diſcōuenietoꝛib9 forma aq̄ poſſꝫ ſtare. ¶ Quar
to ſic: aqua non pōt fieri imediate ex igne: igr̄. añs ptꝫ
q2 introducta media latitudīe frigiditatis in materia
ignis: querit̄ an in illa materia eſt forma aq̄ vel ignis
Si aque: ſeq̄tur ꝙ aqua gñat̄ in materia non actu fri
gida. Si ibi ſit forma ignis: tūc de facto erit ignis ⁊ ſic
ex igne non poſſꝫ gñari aer: cum aer non poſſet in ma
teria ignis cauſare diſpōnes ita diſcōuenientes ſicut
ſunt diſpōnes cum quib9 ſtat forma ignis. ¶ Quinto
ſic: ignis nō pōt immediate trāſmutari ī terrā igitur.
añs ptꝫ: q2 ignis ⁊ terra nimis diſtāt: mō agens ⁊ pa
tiens debent eſſe adinuicem approximata: ex quo in a
ctione ꝓpriiſſime dicta agēs agit ꝑ ꝯtractū ꝓpriiſſime
dictū. ¶ Secundo ꝓbat̄ añs: q2 vel tranſmutarent̄ ab
inuicem ſubito: ⁊ hoc non: q2 oīs actio pure naturalis
eſt ſucceſſiua. Uel ſucceſſiue fit: ⁊ hoc non: q2 ꝑ nullum
totum tp̄s manerent ſimul: q2 ſi in loco ſurſum ꝯiūgā
tur terra deſcendet deorſum: ſi in loco deorſum ignis
aſcendet ſurſum: ſi in loco medio: ignis aſcendet ⁊ ter
ra deſcendet. Tertio ptꝫ añs: q2 ignis ⁊ terra ſunt ele
menta extrema: ⁊ talia non tranſeūt adinuicē: niſi illa
ꝑus ꝑtrāſeāt media ex quo non fit trāſit9 de extremo ī
extremū niſi ꝑ mediū: igit̄ ignis non pt trāſmutari in
terrā niſi ꝑ ꝑus mutet̄ in aerē ⁊ in aquā. Quarto patꝫ
añs: q2 ſi trāſmutet̄ ignis in terrā: ſeq̄t̄ ꝙ forma ignis
pōt ſtare ſub maiori grauitate ⁊ denſitate. ꝙ̄ ſit graui
tas ⁊ dēſitas aeris vel aque vel ecōtra: puta ꝙ terra ſi
ue forma terre ſtaret ſub maiori leuitate ⁊ raritate ꝙ̄
forma aque vel aeris: ſed vtrūq̄ iſtoꝝ eſt incōueniens
igitur. Minor pꝫ: q2 ſi det̄ ꝑmū: tūc aer, ⁊ aqua nō pñt
ꝯuertere ignē in ſui naturā: eo ꝙ nō pñt diſponere ma
teriā ignis ad grauitatem ⁊ denſitatē ita diſcōuenien
tes: quin ſub diſcōuenientioꝛib9 pt ſtare. Si det̄ ſcdm:
tūc aer ⁊ aqua non pñt corrūpere terrā: ꝯña ptꝫ: q2 nec
aer nec aqua pñt introducere in materia terre diſpōes
ita diſcōuenientes forme terre: quin terra ſub diſcōue
nientioꝛib9 diſpōnib9 ſtare pōt. Si dicat̄ ꝙ ibi ſit forā
aeris vel aque: ⁊ non ignis vel terre: tūc non īmediate
ex vno elemento fit aliud. ¶ Sexto ſic: elemēta nō ha
bentia ſymbolū non pñt īmediate ad inuicē trāſmuta
ri: igr̄. añs ptꝫ per p. ſcḋo huius dicentē: ꝙ qñ elemen
ta non ſymboliſantia trāſmutant̄ ad inuicē: ex eis ter
tium elementū gñat̄ ab vtroq̄ illoꝝ q̄ trāſmutant̄ di
ſtinctū. ¶ Septimo ſic: non qḋlibet mixtū pt īmediate
trāſmutari in quodlibet mixtū: ergo nec qḋlibꝫ elemē
tum in qḋlibet elementū trāſmutat̄. ꝯña ptꝫ: q2 elemē
ta ſunt magis ꝯtraria inter ſe ſm̄ qualitates ꝙ̄ mixta:
cum mixta non ſunt ꝯtraria niſi ꝓpter ꝯtrarietatē ele
mentoꝝ igit̄ ſi mixta q̄ minus ſunt ꝯtraria nō pñt trāſ
mutari ad inuicē: ergo nec etiā elementa poterūt ad in
uicem trāſmutari. añs ptꝫ: q2 nunꝙ̄ ex equo gñat̄ imme
diate bos. ¶ Octauo ſic: totum elementū ignis non pt
immediate trāſmutari in aerem igit̄. añs ptꝫ: q2 tunc
fieret inordinatio in vniuerſo: cum tūc non eſſent niſi
tria elementa: ꝙ non ꝑmitteret natura vl'is puta cauſe
ſuperiores ſm̄ cōem curſum ⁊ ordinē iam datuꝫ. ¶ Nono
ſic: ſi ſic ſequeret̄ ꝙ nunꝙ̄ ex elementis fieret mixtum
ꝯñs eſt falſum igit̄. ꝯña ptꝫ: q2 elemētis approximatis
nata ſunt ad inuicē trāſmutari imediate: ſtatim debi
lius ꝯuertet̄ in aliud: ⁊ ꝑ ꝯñs non fiat mixtio. ¶ Decio
ſic: ſi ſic: vel elementa approximata ſunt eq̄lia in vtu
te: vel non. Non ꝑmū: q2 tūc non poterūt ad inuicē trāſ
mutari: nec agere: nec pati ex quo a ꝓportōne equali
tatis non fit actio. Si ſcdm: tūc illud qḋ eſt fortius non
poterit ī aliqḋ iſtoꝝ trāſmutari: ex quo nullū alioꝝ na
tum eſt agere: cum qḋlibet alioꝝ ſit minoris vtutis ꝙ̄
illud: ⁊ a ꝓportōe inequalitatis minoris non fit actio.
¶ In oppoſituꝫ eſt p. in ꝑmo ca. hui9 tractat9 d. qua ꝓ
pter vliter manifeſtū eſt ꝙ oē innatum eſt generari
¶ Pro ſolutione queſtionis eſt.

Sciendum. Q circa hanc queſtionem ſunt

tres opiones. Pria eſt ꝙ ſubſtātiaꝝ pure materialiū
gñabiliū ⁊ corruptibiliū materia eſt tota ſubſtātia rei Opio .j.
⁊ ſcdm hāc opionē ad queſtionē dr̄ ꝙ nullū elementuꝫ
ex alio trāſmutari pōt ſubſtātialiter: ex quo ip̄a elemē
ta ſunt ingñabilia ⁊ incorruptibilia ſubſtātialiter ſunt
tñ adinuicē trāſmutabilia: trāſmutōe accñtali: ex quo
aqua bene gñat̄ ſiue fit ignis ⁊ ecōtra. Et ad rōnem di
cūt iſti ꝯceſſa maiore: negādo miorē: ſcꝫ ꝙ elemēta cōi
cāt in materia: q2 ꝑ cōicatōem elementoꝝ in materia: ī
telligit p. ꝙ qḋlibet elemētū hꝫ vnā entitatē q̄ dr̄ mate
ria tanꝙ̄ ꝑtē materialē ⁊ eēntialē: ex qua cū forma ſub
ſtātiali ab ea eſſentialiter diſtincta ꝯſtituit̄ ip̄m elemē
tum tāꝙ̄ ex ꝑncipiis eēntialib9 ⁊ intrinſecis: ⁊ illa ma
teria eſt eiuſdē rōnis eēntialis cū materia alterius ele
menti: ⁊ ꝑ ꝯñs eſt in potentia ad recipiendū formā ſub
ſtātialeꝫ alteri9 elemēti: ſiue aliā eiuſdē ſpēi eēntialis
mō ſic non ē in elementis: ex quo materia ē tota ſuſtan
tia in ip̄is. ¶ Et ſi vlteri9 ar̄ ꝯtra iſtos: elemēta nō pñt
gñari ex ſeipſis ſubſtātialiter vt ipſi ꝯcedūt: ꝫ nec alte
rari ꝯña pꝫ: q2 ſi generatio ē impoſſibilis: ꝫ ⁊ alteratō
Ad hoc ꝫ ſolutio ſꝫ iſtā opionē ex ꝑmo hui9: vbi fcā ē
iſta obiectio in illa queſtione: vtꝝ aliq̄d ſimplr generere
tur. ¶ Cōtra iſtā tamē opionē: aliq̄ arguūt ad īproban
dum vnū fundamētuꝫ iſtoꝝ qḋ ē tale. Q elemēta ſunt
eiuſdē ſpēi ſpāliſſime eēntialis: ſic illa ſunt diuerſarū
ſpēꝝ eēntialiū: quoꝝ vnū eſt naturaliter ꝯſeruatiuū ali
cuius: cui9 aliud a tota natura ē deſtructiuū: ſed ſic eſt
de aere ⁊ igne: igit̄. Maior pꝫ: q2 ſi aliq̄ ſint eiuſdē ſpe
ciei ſpāliſſime eēntialis: illoꝝ opatiōes ⁊ effect9 etiam
erunt ſimiles ſm̄ ſpēm. Etiā idē eſt naturaliter ꝯſerua
tiuū ꝯſimiliū vel earūdē q̄litatū. Minor ptꝫ: q2 aq̄ re
dacta calefaciente ſtatī caliditatē corrūpit: quā ignis
a ſua natura ꝯſeruat. ¶ Scḋo ſic: idē ē ꝑus aq̄ ⁊ poſtea
ignis naturaliter ſm̄ iſtos: ꝫ caliditas diſpōnēs illud
ad eſſe ignis: ē illi ita ꝯueniēs ſicut frigiditas: ⁊ ꝑ ꝯſe
quēs aq̄ calefacta ꝯſeruabit ſimiliter caliditateꝫ ſicut
aq̄ frigida frigiditatē: cui9 oppoſitum experientia docet
¶ Tertio ſic aliter reſpōdet̄ ad queſtioneꝫ ſcdm ꝑ q̄d
de igne: ꝙ̄ de aq̄: vt ſi q̄rat̄ q̄d ē hoc: demōſtrādo ignē:
reſpōdet̄ ꝙ eſt ignis. Et ſi q̄rat̄ q̄d eſt hoc demōſtrādo
aquā: reſpōdet̄ ꝙ eſt aq̄: ⁊ ideo ignis ⁊ aq̄ ſunt diuer
ſarum ſpecierum eſſentialium: ⁊ ꝑ ꝯſequēs poſſunt ad
inuicem tranſmutari. ¶ Quarto ſic: aer in veſica non
poteſt comprimi vt fiat ita denſus ſicut aqua: ergo diſ
fert ſpecie eſſentiali ab aqua: ꝯſequentia pꝫ: q2 ſi eēnt
ſimilis ſpēi: non videt̄ quid ꝓhiberet quin poſſet con

denſari ſicut aqua. ¶ Ad primū iſtoꝝ dr̄ diſtinguendo maiorem: vel loquendo de natura ſubſtātiali: ⁊ de ꝑn cipali ꝯſeruāte: ⁊ ſic ꝯceditur maior: ⁊ negatur minor vel loquendo de natura accidentali ipſius ꝯſeruātis: ⁊ ſic negatur maior: ⁊ ꝯceditur minor. Et ad ꝓbatōem eius dr̄ ꝙ ſimiles opatōes ⁊ ſimiles effectus: arguūt ſimilitudinem ſpēi eſſentialis vel accidentalis ipſoruꝫ ꝯſeruātium agentium. Et ſimiliter diuerſitas arguit diuerſitatem ſpecificā effectuūꝫ. Et ad ꝓbatōem dr̄ negando ꝙ illud qđ eſt ſubſtātialiter aqua remouet realiter caliditatem: ſed remouetur ab influentijs celeſtibus ſiue a cauſa vniuerſali: que diuerſas ptes ipſiꝰ ſubſtantie totalis diuerſimode diſponit ꝓpter ſalutē animātium. Etiā caliditas remoto calefaciente: non ꝯſeruatur niſi in materia rara: vel rariori ꝙ̄ eſt aqua vel terra. ¶ Ad ſcđam dr̄ ꝯcedendo āñs ⁊ p̄mā ꝯñam: ſed negādo vltimaꝫ: Quia iſta entitas que p̄us eſt aqua ⁊ poſtea ignis ex ſua natura nullā haꝝ qualitatū ſibi determinat: ſed iſte qualitates determināntur in tali ſubſtantia a natura vli ꝓpter ſalutem aīantiuꝫ. ¶ Ad tertiam dr̄ negādo āñs: qꝛ illi termini ſcꝫ ignis: aqua: ſūt termini ꝯnotatiui: ⁊ non poſſunt ꝯuenienter reſpōderi ad interrogationem factā per qđ de ꝓnoīe demonſtrante aliqđ: niſi caperemus iſtos terminos loco terminoꝝ abſolutoꝝ non impoſitoꝝ. ¶ Ad quartā dr̄ cōcedendo āñs ⁊ negādo ꝯñam. Et ad ꝓbationem dr̄: ꝙ illud ꝓhibet quare illud non pōt ꝯdenſari: qꝛ ꝯdēſatio aeris non fit illo modo. Aer eñi ꝑ motū localem nō notabiliter ꝯdenſat̄: ſed ſolum ꝑ alteratiōeꝫ ꝯdenſabilis eſt notabiliter. ¶ Alia eſt opinio ponens inter quelibꝫ duo elementa mixtū impfectum vtroruꝙ̄ elementoruꝫ naturā pticipās vt exalatio ſicca eſt mixtum impfectū inter terrā ⁊ ignem vapor humidus inter aerem ⁊ aquā ⁊ ſimiliter inter quelibet duo elementa ſunt alia mixta media licet illis non ſunt noīa impoſita. Et tūc iſta opinio dicit ad queſtioneꝫ ꝙ qñ elementa debent trāſmutari vnum immediate trāſmutat̄ in tale mixtū mediuꝫ inter illa duo elementa ⁊ tunc pōt vlterius ex illo mixto medio aliud elementū ꝓduci ad qđ fit trāſmutatio. Et ad p. dr̄ ꝙ voluit ſolum ꝙ qđlibet elementum immediate in qđlibet aliud tranſmutari pōt ſine hoc ꝙ trāmutat̄ p̄mo in aliud elementum medium nō tamen voluit negare quin p̄us trāſmutaret̄ in mixtuꝫ impfectum. ¶ Contra hanc opinionem arguit̄ p̄mo ſic inter aerem ⁊ aquaꝫ non eſt ponendum tale medium ergo nec inter alia elementa. ꝯña patꝫ ꝑ ſimile. Et āñs ptꝫ qꝛ vapor quem iſti ponūt mediū inter aerē ⁊ aquā eſt ſubſtātialiter aqua vel aer ergo nō differt ſpē eſſentiali ab aqua ⁊ aere. Añs ptꝫ a ſigno qꝛ ſi vapore aſcēdente ab aqua ponat̄ aliqđ frigidum reflectens vaporem experientia docebit ꝙ adherens illi corpi frigido de illo vapore erit aqua qđ eñ vt videt̄ nō eſſet niſi vapor eſſꝫ aqua. Etiam remota caliditate ⁊ leuitate introductis a ſole ſine trāſmutatiōe ſubſtātiali vaporis remanet aqua: igit̄ vapor eſt ſubſtātialiter aqua. ¶ Secundo ſic: exalatio ab argēto viuo eleuata eſt eiuſdem ſpēi eſſentialis cum argento viuo: ergo ſimiliter exalatio exalata ab aqua eſt eiuſdem ſpēi ſpālıſſime cum aqua. ꝯña ptꝫ a ſimili. Et āñs ptꝫ ꝑ tale ſignum: qꝛ ſi argentum viuum reſeruet̄ in vaſe diſcooperto: ſtatim ꝓpter exalationeꝫ totum deperdetur ⁊ in aerem diſpergetur. Si tñ in vaſe coopto ſeruet̄: īfra annū vel duos non notabiliter diminueret̄ qđ non videt̄ eſſe alia de cauſa: niſi qꝛ vapor eleuatus in vaſe clauſo reflectitur ⁊ eſt ſubſtātialiter argentumviuum. Si eñi non eſſꝫ argentum viuum: ita bene argentumviuum diminueret̄ ⁊ vapor ille augmentaret̄. Etiā oīa illa poſſunt ſaluari ſine illis medijs ſubſtātialiter diſtinctis ab illis elementis: ergo fruſtra ponunt̄ talia media. ¶ Tertia eſt opinio p. ꝓ nunc tenenda ꝓ qua ſupponendum eſt: ꝙ in ꝓpoſito non capit̄ ille terminus elementū ſtrictiſſime: cum tunc elementū eſt illud qđ eſt p̄mū in compoſitione: ⁊ vltimū in reſolutōe: ⁊ hoc mō materia p̄ma ſolum dr̄ elementuꝫ. Nec capit̄ ille terminus elementum ſtricte: cū tunc elementuꝫ eſt ex quo fit aliqđ in exiſtēte indiuiſibili ſpecie in aliā ſpēꝫ: ⁊ ſic p̄ncipia intrinſeca dicunt̄ elementa: cum qđlibet eoꝝ eſt ex quo fit aliud: ⁊ eſt diuiſibile in ptes diuerſaꝝ ſpēꝝ eſſentialiū. Sꝫ capitur hic elementū improp̄e: ⁊ tunc deſcribit̄ ſic a p̄ho tertio de celo. Elementū eſt in qđ corpa diſſoluunt̄. Nā mixtū natū eſt corrumpi in quatuor elemēta: ⁊ pōt ſic deſcribi. Elementū ē res magis ſimplex inter res gñabiles ⁊ corruptibiles cōpoſita ex materia ⁊ forma.

Opio.ij.

Opio.iij.

Sciendū ſcđo: ꝙ in titulo queſtionis poteſt

eſſe diſtributio ꝓ ſingulis generꝝ: ⁊ tūc capit̄ titulus queſtionis in ſenſu ꝓprio: ⁊ tūc eſt manifeſtū ꝙ non qđlibꝫ elementū ex quolibet pōt gñari: cum nullū elementuꝫ ex ſeipſo pōt gñari: nec etiā elementū in actu exiſtens pōt in futurum ex alio gñari. Uel in titulo pōt eſſe diſtributio pro generibus ſinguloꝝ: ⁊ ſic capit̄ titulus in ſenſu improprio: ⁊ ē iſte: vtꝝ cuiuſ libet ſpeciei elementorum aliqđ elementū pōt ex cuiuſ libet alterius ſpēi elementoꝝ elemento gñari: ⁊ de iſto ſenſu eſt hic ad ꝓpoſitum: ⁊ tunc iſte terminus elementū pōt capi ꝓ totali corpe ſimplici generabili vel corruptibili qđ non ē pars alicuius elementi: ſed eſt totale elemētuꝫ: ſicut eſt totalis terra: totalis aer ⁊c. ⁊ tūc dr̄ ꝙ non cuiuſ libet ſpēi elemētoꝝ aliqđ elementū pōt naturaliter ex cuiuſ libꝫ ſpēi elementoꝝ elemento gñari: qꝛ nō eſt poſſibile naturaliter ꝙ totalis ignis ſit trāſmutatus in aquā: nec ecōtra: cum tunc eſſet deordinatio in vniuerſo ꝙ natura vlis non ꝑmitteret ſtante cōi curſu reꝝ. Et ſi dicatur ꝙ ignis ſm̄ aliquā ſui pteꝫ ſub polis ꝯuertit̄ in aerē: ergo ignis ꝯuertit̄ in aerē: capiendo illū terminū ignis ꝓ totali elemento. Ad hoc dr̄ negādo ꝯñaꝫ: qꝛ ibi cōmittit̄ fallacia ſm̄ qđ ad ſimpliciter: ⁊ ſic negat̄ ꝯña. Uel pōt capi ille terminus elementū ꝓ omni corpe ſimplici generabili ⁊ corruptibili: ſiue illud ſit totū, ſiue pars ⁊ iſto mō debet capi in ꝓpoſito. Iſtis notatis ſit.

Concluſio reſponſiua ad queſitum.

Quodlibet elementū ex quolibet alio gñari pōt ſubſtātialiter ſic intelligendo. Cuiuſ libet ſpēi elemētoꝝ aliquod elementū ex cuiuſ libet alterius ſpēi elemētoꝝ elemēto pōt naturaliter gñari. ptꝫ: qꝛ qđlibet pedale alicuiꝰ elementi q̄ntū eſt de ſui natura: natū eſt in cuiuſ libꝫ alteriꝰ ſpēi elemētoꝝ aliqđ elemētū trāſmutari: igr̄ vt ptꝫ ſufficiēter ꝑ rōnem p. que ptꝫ in expōne textus.

Dubitatur Utruꝫ in elementis habentibus

ſymbolū ſit facilior trāſitus ꝙ̄ in non habentibꝰ ſymbolū. ¶ Et ar̄ ꝙ non: qꝛ inter illa elemēta ē facilior trāſitus inter q̄ eſt facilior actio: ſed īter elemēta nō ſymboliſantia eſt facilior actio: ergo inter ea ē facilior trāſitꝰ. Maior ptꝫ: qꝛ trāſitus fit ꝑ actionē naturalē: ergo q̄nto actio eſt facilior ⁊ fortior: tanto trāſitus eſt fortior ⁊ facilior. Minor ptꝫ: qꝛ inter elementa non habentia ſymbolum: due qualitates agunt ⁊ due patiunt̄. In habētibus vero ſymbolū non agit niſi vna: mō due fortius agunt ꝙ̄ vna igr̄. ¶ Scđo ſic. Ubi eſt maior ꝯtrarietas ibi ē facilior trāſitus: ſed inter elementa non habētia ſymbolū eſt maior ꝯtrarietas: ergo eſt facilior trāſitꝰ. Maior patet: quia actio fit ratione cōtrarietatis ⁊ mediante illa actione fit tranſitus. ¶ Tertio ſic. Experiētia docet: ꝙ aqua facilius tranſmutatur in ignem ꝙ̄ in terra: ergo in non habentibus ſymbolum eſt facilior

tranſitꝰ: āñs ptꝫ: qꝛ cū gutta aque ꝓijcit̄ in magnum ignē multo citiꝰ in ignē ꝯuertit̄: ꝙ̄ eq̄lis q̄ntitas terre ꝯuerteret̄. ¶ Quarto ſic: terra ⁊ ignis nō faciliꝰ tranſmutātur adinuicē: ꝙ̄ aer ⁊ ignis ſimbolizāt: igr̄. Maior ptꝫ p̄io: qꝛ nimis diſtāt localiter terra ⁊ ignis: ergo non poſſunt faciliter adinuicē agere. ¶ Scđo ptꝫ ꝙ terra ē multū dēſa ⁊ ignis eſt multū rarus: modo inter talia valde difficulter fit trāſitꝰ ꝓpter maximā diſtantiā inter raritatē ⁊ denſitatē. Tertio ptꝫ maior. qꝛ terra eſt fortiſſime reſiſtentie ꝓpter denſitatē ⁊ vnitatē ſue materie: ergo difficulter corrūpit̄. Quarto ptꝫ: qꝛ expimur terram lōgo tpe durare in igne anteꝙ̄ corrūpatur: igitur ¶ Quinto ſic. p̄ncipalr̄ inter aquā ⁊ terrā: ⁊ ſimiliter inter aerē ⁊ ignē: eſt difficilior trāſitꝰ ꝙ̄ inter elemēta nō ſimbolizātia: igr̄. Antecedēs pꝫ: qꝛ inter iſta fit trāſitus ꝑ actōeꝫ hūiditatis ⁊ ſiccitatis preciſe: mō talis trāſitꝰ eſt multo tardior ꝙ̄ trāſitꝰ inter alias q̄litates cū alie multo fortiꝰ agūt. ¶ Sexto ſic. Mixta ſimbolizantia difficiliꝰ trāſmutātur adinuicē ꝙ̄ nō ſimbolizātia: igitur ſilr̄ erit in elemētis. Añs ptꝫ: qꝛ vinū cū vino hꝫ ſimbolū: ⁊ tñ vinū in aliud vinū nūꝙ̄ trāſmutat̄ Et ꝯfirmat̄: qꝛ trāſitꝰ fit rōne actōis: ⁊ actio rōne diſſimilitudinis: ergo cū magis diſſimilia ſūt nō habētia ſimbolū inter illa erit maior actio: ⁊ ꝑ ꝯñs facilior trāſitꝰ ¶ Septimo ſic: ſi ſic ſeq̄ret̄ ꝙ inter ignē ⁊ ignē eēt velociſſimꝰ trāſitꝰ: ꝯñs eſt falſuꝫ: ex quo nūꝙ̄ indiuiduū vniꝰ ſpēi trāſmutat̄ in indiuiduū eiuſdem ſpēi. ꝯña tñ ptꝫ: qꝛ illa q̄ magis habēt ſimbolū facilius adinuicem trāſeūt: ſed ignis cū igne cū vtraꝙ̄ q̄litate hꝫ ſimbolū igitur. ¶ Octauo ſic: inter habētia ſimbolū ⁊ nō habētia ſimbolū fit eque cito trāſitus: igit̄. Antecedēs ptꝫ. qꝛ in qua ꝓportione vnū agens ſe hꝫ ad vnū paſſum: in ſimili ſe habēt duo agentia ad duo paſſa: ergo ſimilis eſt ꝓportio agentiū ad paſſa in habētibus ſimbolum ⁊ in nō habētibꝰ ſimbolū: ⁊ ꝑ ꝯñs eque velox erit trāſitꝰ. Minor ptꝫ: qꝛ in nō habētibus ſimbolum due qualitates ſunt actiue: ⁊ due paſſiue: ⁊ in habentibꝰ ſimbolū vna eſt actiua: vna paſſiua.

In oppoſitū eſt p̄hūs in primo capi. ſecūdi

tractatꝰ huius libri dicens ꝙ inter habētia ſimbolum eſt facilior tranſitus ꝙ̄ inter elemēta nō ſimbolizātia ¶ Pro ſolutione dubij eſt aduertendū ꝙ illa elemēta dicūtur habere ſimbolum in ꝓpoſito quoꝝ vnū habet qualitatē eiuſdē ſpēi eſſentialis cuꝫ qualitate alteriꝰ Et ſimiliter illa dicūtur nō habere ſimbolū quoꝝ vnuꝫ nō hꝫ qualitatē primā eiuſdē ſpēi eſſentialis cū qualitate p̄ia alteriꝰ elemēti. Unde facilitas trāſitꝰ ꝓprie loquēdo de facilitate pōt ſumi tribus modis. Uno mō ex parte potentie actiue ſiue reſiſtitie. Alio mō ex pte cōditionis qualitatū primarū. Tertio mō ex cōditiōe qualitatū ſcđarū ſicut ſunt dēſitas: raritas: mollicies: et duricies. Ex pte eñi potentie tripl̄r. Uno mō ex parte actiue tm̄ nō habēdo reſpectū ad reſiſtentiaꝫ. Alio mō ex pte potētie reſiſtitie tm̄ nō habendo reſpectum ad potentiā actiuā. ¶ Tertio mō ex pte vtriuſꝙ̄ ſimul Ex pte eñi potētie actiue tm̄ ceteris paribus in nō habentibus ſimbolū eſt facilior trāſitus ꝙ̄ in habētibus ſimbolū vt bene ꝓbat duo p̄ia argumēta ante oppoſitum. Ex pte vero reſiſtentie tm̄ in habentibus ſimbolum eſt facilior trāſitus ꝙ̄ in nō habentibꝰ ſimbolū ꝓ tanto ꝙ ſolū vna qualitas reſiſtit que cum hoc eſt parue reſiſtentie ſicut inter aerem ⁊ ignem: non tamē ſic ē in oībus ſimbolizātibꝰ: qꝛ nō eſt ſic inter terrā ⁊ aquā ex quo qualitates ſm̄ quas fit actio inter illa elementa ſunt maxime reſiſtētie: ⁊ ſic inter illa elemēta ē difficilior trāſitꝰ ꝙ̄ inter aquā ⁊ ignē. Sed ex pte actiuitatis ⁊ reſiſtentie ſimul ceteris paribꝰ in nō habētibus ſimbolum ⁊ in habentibꝰ ſimbolū eſt eque facilis trāſitus vt ptꝫ per vltimā rōnē ante oppoſitū. Ex pte vero cōditionis qualitatū primarum ſumit̄ ſic facilitas Nam in elemētis q̄ ſic trāſmutātur adinuicē ſm̄ qualitates maxie actiuas ⁊ miīme reſiſtitias facilior eſt trāſitus ꝙ̄ in elemētis que trāſmutātur adinuicem ſm̄ q̄litates parū actiuas ⁊ multū reſiſtitias ceteris paribꝰ vt ꝑ ſolā actionē ⁊ paſſionem caliditatis ⁊ frigiditatis ceteris paribꝰ fit facilior trāſitus ꝙ̄ ꝑ actionem ⁊ paſſionem ſiccitatis ⁊ hūiditatis vt ꝓbat quintū argumētum ante oppoſitū. Ex quo ptꝫ ꝙ fortitudo actōis q̄litatis actiue ⁊ debilitas reſiſtētie multum velocitant tranſmutationem: ⁊ ſic natura debite ordinauit in medio elementa multū adinuicē actiua: puta q̄ agūt rōe caliditatis ⁊ frigiditatis adinuicē: qꝛ locꝰ mediꝰ eſt locus gñationis mixtoꝝ mixtoꝝ: q̄ generatio hꝫ fieri ꝑ actionē: mō talia elemēta fortiſſime adinuicē agūt. Ex cōditione vero q̄litatū ſcđaꝝ ſumit̄ ſic facilitas. Nam īter multū rarū ⁊ multū denſuꝫ difficulter fit trāſitio: vt pꝫ per tertiū argumentū ante oppoſitū: ⁊ ꝑ ſcđam ꝓbationē maioris q̄rti argumēti: ⁊ ſic ptꝫ ꝙ terra ⁊ ignis ſunt adinuicē difficulter trāſmutabilia: ſed elementa rara ſunt faciliꝰ adinuicē tranſmutabilia. De nullo tñ iſtorum modoꝝ ſumēdi facilitatē trāſitꝰ loq̄tur hic p. ¶ Alio mō ſumit̄ facilitas trāſitꝰ improp̄e: ita ꝙ ille trāſitus dr̄ facilior q̄ fit cū vniꝰ q̄litatis p̄ie corruptōe: et ille eſt difficilior q̄ fit cū duaꝝ q̄litatū p̄marū corruptione: ⁊ h̄ vr̄ p. ſatis innuere cū dicit ꝙ faciliꝰ eſt vnū ꝙ̄ duo corrūpere qđ tñ nō eſt verum de facilitate tpis vt patuit ex dictis: cū aliq̄ñ ad vnū corrūpēdū maiꝰ tēpꝰ req̄rit̄ ꝙ̄ ad corrūpendū duo: tñ ꝓpter paruā actiuitatem ⁊ magnā reſiſtētiā: tñ ꝓpter q̄litates ſcđas cuiuſ modi ſūt raritas: denſitas: duricies: ⁊ mollicies. Ad rōnes dubij ¶ Ad duas p̄ias dr̄ ꝙ ꝯcludūt ꝙ ex pte actiuitatis ſolū eſt facilior trāſitꝰ inter nō habētia ſimbolum cū in illis ſit actiuitas vt duo: in alijs vero actiuitas vt vnū. ¶ Ad tertiā dr̄ ꝙ ꝯcludit ꝙ inter elementa nō ſimbolizātia eſt facilior trāſitꝰ ex pte q̄litatū ſcđaꝝ ꝙ̄ inter terrā ⁊ ignē. ¶ Ad q̄rtam dr̄ ꝙ ꝯcludit ꝙ ex pte reſiſtētie ⁊ q̄litatū ſcđarū nō eſt facilior trāſitꝰ īter terram ⁊ ignē: ꝙ̄ inter aquā ⁊ ignē. ¶ Ad quintā dr̄ ꝙ cōcludit ꝙ inter elemēta nō ſimbolizantia cuiuſmodi eſt aqua ⁊ ignis eſt facilior trāſitꝰ ex pte potentie actiue ꝙ̄ inter terrā ⁊ aquā. ¶ Ad ſextā dr̄ negādo ꝯñam: qꝛ nō eſt ſimile: quia mixta req̄runt organiſatiōes diuerſas in materijs ⁊ diuerſas diſpōnes q̄ ſunt difficilioris acq̄ſitōis in materia ꝙ̄ ſunt diſpōnes elemētoꝝ. Et ad ꝯfirmatōem dr̄ ꝙ ꝯcludit ex pte potētie actiue ſoluꝫ eſſe facilioreꝫ trāſitū īter nō ſimbolizātia ꝙ̄ ſimbolizātia. ¶ Ad ſeptimā dr̄ negādo ꝯñam: qꝛ inter ignem et ignem nullus eſt trāſitꝰ cū nō ſit ꝯtrarietas: mō hic eſt ſermo de habentibus ſimbolum ꝑ contrarietatem. ¶ Ad octauā dr̄ ꝙ cōcludit eque facilē eſſe tranſitū ex parte actiuitatis ⁊ reſiſtentie ſimul in nō habentibus ſimbolum ſicut in habentibus ſimbolum.

Ad rationes queſtionis.

¶ Ad primā dr̄ negādo ꝯſequentiā: quia ibi arguitur a nō amplo ad amplum cum diſtributione ampli ex pte minoris extremitatis. ¶ Ad ſcđam dr̄ ꝙ caliditas ignis remittitur ab hūiditate aeris per modū ſequele ſic ſcꝫ ꝙ aer ꝑ ſuam humiditatem remouet igni ſiccitatē: ⁊ ad remotioneꝫ ſiccitatis ſequit̄ remiſſio caliditatis: ex quo ſiccitas ē qualitas multū cōnaturalis ipſi caliditati ſumme ſic ꝙ ſine ea ſumma caliditas nō pōt naturaliter ꝯſeruari. Et ad improbationeꝫ dr̄ ꝙ lꝫ humiditas nō cōtrariet̄ caliditati perfe: tamē bene ꝯtrariat̄ ſibi ꝑ accidēs ex quo ꝯtrariat̄ ſiccitati que eſt cōnaturalis ipſi caliditati. Aliter poteſt dici ꝙ caliditas ignis remittitur a forma ſubſtātiali aeris. Nam in materia ignis cauſat̄

ab aere hũiditas ⁊ remouet̃ forma ſubſtãtialis ignis
et poſtea ĩtroducit̃ forma aeris ⁊ illa forma ſubſtãtia-
lis remittit caliditatē ex quo ipa determĩat ſibi cali-
ditatem circa ſummũ. Et lꝫ forma ſubſtantialis aeris
nõ ꝯtrariet̃ formalr̃ ſumme caliditati: tamen ſibi bene
cõtrariat̃ virtualiter ¶ Ad tertiã dr̃ negãdo añs: ⁊ ad
ꝓbationē eiꝰ dr̃ negãdo minorem: qꝛ lꝫ ignis priꝰ in-
troducat caliditatem cũ leuitate: tñ ignis ſine tp̄e no-
tabili intermedio introducit ſiccitatē: ⁊ gñatur ignis
et non aer. ¶ Ad ꝯfirmationē dr̃ negando ꝯñam: ⁊ ad
ꝓbationem eius dr̃ ꝙ introducta tanta caliditate ſi-
cut eſt in aere: ⁊ ſimiliter raritate ⁊ leuitate in ea: tũc
ſimiliter eſt forma ignis. Et ad improbationē illiꝰ dici
tur: ꝙ forma ignis põt introduci in materia in qua eſt
caliditas nõ intenſior ꝙ̃ caliditas aeris [⁊] tãta raritas.
ita ⁊ intẽſa leuitas cũ ſiccitate: ⁊ cũ dr̃ ꝙ tunc ex igne
nõ poſſet generari aer: negat̃ ꝯſeqñtia. Et ad ꝓbatio
nem eiꝰ dr̃ negãdo ꝙ forma ignis poteſt ſtare ſub di-
ſpoſitionibus diſcõueniẽtioribꝰ ꝙ̃ ſint diſpõnes aeris
Caliditas ignis eſſet equalis caliditati aeris: raritas
equalis ⁊ leuitas eque intenſa ſicut eſt leuitas aeris:
motiua tamē ad altiorē locũ ⁊ ſiccitas remiſſa nõ ſunt
diſpoſitiones magis diſcõueniẽtes: nec ita diſcõueni-
entes forme ignis ſicut diſpõnes forē aeris. In ꝓpo-
ſito eñ dr̃ leuitas ignea que ſtat cum caliditate ⁊ ſic-
citate: quando eñ ex aqua generat̃ ignis forma aque
poteſt manere in materia ſub maiori raritate ꝙ̃ eſt ra
ritas aeris. Nõ tñ poteſt ſtare ſub intẽſiori leuitate ꝙ̃
eſt leuitas aeris: põt tamen ſtare ſub leuitate motiua
ad altiorem locũ: qꝛ illa leuitas ſtat cũ ſiccitate: ideo
eſt ad altiorē locũ motiua ꝙ̃ leuitas aeris. Etiã forma
ſubſtantialis ignis poteſt generari in materia cuꝫ mi
nori caliditate: iuncta tamen cum leuitate ⁊ ſiccitate
ignea: ꝙ̃ eſt caliditas aeris. Sepe tamen ꝯtingit ꝙ in
materia ex qua generatur ignis ſit maior raritas ꝙ̃ in
aere: qꝛ in illa materia dominatur caliditas ⁊ ſiccitas
ad quas ſequitur maior raritas. ¶ Ad quartã dr̃ ꝙ ibi
eſt forma aque. Et ad improbationem illius dicitur ꝙ
forma aque bene poteſt introduci in materiam in qua
non eſt perfecta frigiditas: ſed imperfecta: iuncta ta-
men cum humiditate. ¶ Ad quintam dicitur negando
antecedens. ⁊ ad primã ꝓbationem dicitur ꝙ licꝫ ter-
ra ⁊ ignis multum diſtent: tamen aliquãdo [ap]plicant̃
adinuicem: quia aliquãdo hic inferius generat̃ ignis
et infra terra detinetur. ¶ Ad ſcḋaꝫ ꝓbationē dicitur
ꝙ trãſmutãtur adinuicē ſucceſſiue: ⁊ ad ĩprobationē
dr̃ negando ꝙ per nullum tẽpus ignis ⁊ terra manet
ſimul: licet vnũ eoꝝ detinetur violente. Ignis eñ ali-
quãdo incluſus infra terrã qui ibi eſt genitus ex exha
latõe calida ⁊ ſicca que ſubſtãtialiter eſt terra. Etiam
exhalatio calida ⁊ ſicca que ſubſtãtialiter eſt terra ali
quando eleuatur vſqꝫ ad ſupremã regionē aeris: ⁊ ibi
ex ea generatur ignis. ¶ Ad tertiã ꝓbationem dr̃ ꝙ li
cet ignis ⁊ terra ſint extrema ſm̃ locũ: ⁊ ſi debeant ad
inuicem tranſmutari: opꝫ ꝙ vnuꝫ moueatur localiter
vſqꝫ ad locum alterius: ſed poſtꝙ̃ ſunt adinuicē appro
ximata: nõ opꝫ ꝙ ſi vnũ ex alio debeat generari ꝙ priꝰ
generet̃ aer: ⁊ ſic inter ipa non eſt mediũ quo ad trãſ-
mutationē ſubſtãtialē naturalē: ſicut nec inter aliqua
duo elemẽta: licet ſint extrema quo ad mutationē ſm̃
locũ ⁊ inter ipſa eſt mediũ ſm̃ locũ. ¶ Ad quartã ꝓba
tionem dr̃ ꝯcedendo ꝯñaꝫ: qꝛ forma ignis ſtat ſub ma
iori denſitate ꝙ̃ eſt denſitas aeris. Ulterius negat̃ mi
nor. ⁊ ad ꝓbationē dr̃ negãdo ꝯñam: qꝛ aer nõ corrũ-
pit ignē: qꝛ nimis dẽſat materiã ignis: ſꝫ qꝛ humectat
Maior eñ dẽſitas cũ caliditate ⁊ ſiccitate ñ ſũt diſpo
ſitiones ita diſcõuenientes forme ignis: ſicut raritas
aeris cũ caliditate ⁊ hũiditate. ¶ Ad ſextã dr̃ negãdo
añs: ⁊ ad ꝓbatõem eiꝰ dr̃ ꝙ̃ p. voluit ꝙ qñ elemẽta nõ
ſimbolizãtia ambo corrũpunt̃: tũc ex eis gñatur vnuꝫ
tertiũ. ſ. ꝯpoſitũ: ſꝫ qñ vnũ illoꝝ dñat̃ alteri: ſic ꝙ ſuffi
cit corrũpere ipm̄: tũc vnũ corrũpit aliud: ⁊ in ſui natu
rã ꝯuertit. ¶ Ad ſeptimã dr̃ ꝙ nõ eſt ſile de trãſmuta-
tione mixtoꝝ elemẽtoꝝ: qꝛ mixta nõ hñt īter ſe tãtã: et
ita fortē ꝯtrarietatē ſicut elemẽta. Etiã mixta aliq̃ de-
termĩat ſibi certas organiſatões: diſpõnes ⁊ figuras
in materia: nõ ex alio mixto cui ille diſpõnes: organiſa
tiones: ⁊ figure nõ ꝯueniũt: ⁊ ex quo īmediate fieri nõ
poſſũt: illa mixta nõ pñt īmediate gñari: ⁊ ſic nõ qḋli-
bet mixtũ ex quolꝫ mixto generari põt: ſicˀ eſt ī elemen
tis. ¶ Ad. viij. ptꝫ ſolutio ex dictis in pᵒ notabili cir
ca opinionē p. ¶ Ad. ix. dr̃ negãdo ꝯñam: ⁊ ad ꝓbatio
nē dr̃ ꝙ ſi elemẽtis approxiatis vnũ fuerit notabiliter
fortiꝰ alio: tũc nõ fieret mixtũ ex eis: ſed vnũ corrũpet
aliud: ⁊ ſi tñ vnũ nõ ſufficeeret corrũpe aliud ⁊ ꝯuerte
re in ſui naturã nec ecõtra: ſꝫ generãs mediãte vno de
ſtruit aliõ ⁊ ecõtra: tũc fit mixtũ vel tertiũ elementum
¶ Ad. x. dr̃ ꝙ nõ ſũt ex toto eq̃lia in ꝟtute: ſꝫ vnũ exce
dit aliõ ī tñ ꝙ vnã ptē alteriꝰ põt ꝯuertere in ſui natu
rã: ſcḋm ꝙ natura vl̃is diſponit ⁊ ordinat. Spera eniꝫ
vniꝰ elemẽti. ſ. aque ſub polis eſt fortior ꝙ̃ ſpera aer[is].
et ſub eque noctiali ecõtra. Et lꝫ vnũ elemẽtũ ſit mlto
maioris ꝟtutis ꝙ̃ aliud: nõ tñ ſeq̃tur ꝙ corrũpet aliõ ex
toto: cũ nõ corrũpat niſi ſcḋm exigẽtiã nature vl̃is.

Querit̃. Utrũ ex q̇buſcũqꝫ duobꝰ elementis
nõ hñtibꝰ ſimbolũ poſſet tertiũ gñari. ¶ Et ar̃ pᵒ ꝙ
nõ: qꝛ ex pluribꝰ entibꝰ exñtibꝰ in actu nõ p̄t fieri vnũ
tertiũ: ſꝫ oĩa duo elemẽta ſunt entia in actu exiſtẽtia:
ꝗ̃ ex nullis duobꝰ q̃ ſũt põt fieri vnũ tertiũ. Maior pꝫ
ꝑ ꝯmenta. in li. de ſubſtãtia orbis. ¶ Scḋo ſic. oē qḋ ge
nerat̃: gñatur ex ſimili ſibi: ſꝫ tertiũ elemẽtũ qḋ fieret
ex illis duobꝰ nõ gñaret̃ ex ſibi ſimili: igr̃ ex duobꝰ nõ
gñatur tertiũ. ¶ Tertio ſic: ex elemẽtis hñtibꝰ ſimbo-
lũ nõ põt fieri vnũ tertiũ: ꝗ̃ nec in nõ hñtibꝰ ſimbolũ.
ꝯña ptꝫ qꝛ elemẽta ſimbolizãtia ſunt magis ſimilia ꝙ̃
nõ ſimbolizãtia: añs pꝫ ꝑ p. in pᵒ capi. ſcḋi tractatꝰ
huiꝰ libri. ¶ Quarto ſic. ex igne ⁊ aqua non põt gñari
terra: ⁊ tñ illa nõ hñt ſimbolũ: igr̃. Maior ptꝫ: qꝛ ex il
lis nõ põt fieri terra niſi aqua ⁊ ignis ꝯdẽſantur: puta
ignis ab aqua ⁊ aqua ab igne: mõ iſtud nõ eſt poſſibile
qꝛ ignis nõ eſt natꝰ ꝯdẽſare ſed rarefacere. ¶ Quinto
ſic: ſi ſic ſeq̃retur ꝙ tertiũ elemẽtũ gñaret̃: ⁊ tñ a nullo
gñaret̃: ꝯñs dr̃ ĩpoſſibile: igr̃ ⁊ añs: ꝯña ptꝫ: quia ſi ex
igne ⁊ aqua ſic fieret terra: tunc illa terra vel fieret ab
igne: vel ab aqua: vel vel a q̃litatibꝰ derelictis ab eis.
Nõ pmũ: qꝛ illa corrũpunt̃: ⁊ forē ſubſtãtiales eorum
priꝰ deſinũt eſſe in ſuis materijs: ꝙ̃ ille materie vniãt̃:
vt forã ſubſtãtial' terre ītroducat̃. Nõ ſm̃: qꝛ q̃litates
nõ pñt ꝓducere ſubãm cũ agerēt vltra gradũ ꝓpꝛium
ipaꝝ: ⁊ nõ dr̃ ab alio generari illa terra: ꝗ̃ ſi ex illis ge-
neraret̃: a nullo gnãret̃. ¶ Sexto ſic: ſi ſic ſeq̃ret̃ ꝙ idē
reſpectu eiuſdē eēt fortiꝰ ⁊ debiliꝰ: nobiliꝰ ⁊ ignobilius
in actu ⁊ in potẽtia: ꝯñs dr̃ incõueniẽs: igr̃ ⁊ añs: ꝯña
ptꝫ: qꝛ ignis corrũpit aquaꝫ: ꝗ̃ eſt fortior ⁊ nobilior in
actu reſpectu aque: ꝯña ptꝫ: qꝛ agẽs agit ſm̃ ꝙ eſt for
tius ⁊ in actu reſpectu paſſi vt vult p. pᵒ hmꝰ: ⁊ etiã
ignis corrũpitur ab aqua: ꝗ̃ eſt debilior ⁊ ignobilior in
potẽtia reſpectu aque. ¶ Septimo ſic: igne ⁊ aqua ap
proximatis vel vnũ eoꝝ ē fortiꝰ alio: ⁊ ſic ꝯuertet aliõ
in ſui naturã: vel neutrũ eorũ eſt fortiꝰ alio: ⁊ ſic vl' nõ
agũt adinuicem: vel ſi agũt tũc nõ generatur elemẽtũ
ſed mixtũ mediũ: ⁊ ꝑ ꝯſequens ex eis nõ generatur ter
tium elementũ. ¶ Octauo ſic. igne ⁊ aqua approxima
tis: ſi ignis corrũpat frigiditatem aque videtur ꝙ per
modũ ſequele eius hũiditatē corrũpat: ⁊ ꝑ cõſequens

non generabitur aer. Si etiã aqua corrũpit caliditatē
ignis videt̃ ꝑ modũ ſeq̃le ꝙ corrũpet ſiccitatē eiuſdeꝫ
et ſic nõ gñabit̃ terra: ꝯſequẽtia pꝫ: qꝛ nõ generat̃ aer
ſine hũiditate: nec terra ſine ſiccitate. ¶ Nono ſic ex tri
bus elemẽtis nõ fit q̃rtũ: ꝗ̃ nec ex duobꝰ fit tertiũ: ꝯña
ptꝫ a ſili. añs ptꝫ: qꝛ nõ dr̃ quõ illa elemẽta pñt approxi
mari adinuicem: ſic ꝙ ex eis fiat quartum.

In oppoſitũ eſt p. in ſcḋo capi. huiꝰ ſcḋi tra-
ctatꝰ di. ꝙ ex igne ⁊ aq̃ erit terra: ⁊ aer remota calidita
te ignis ⁊ hũiditate aq̃ fit terra: remota enim ſiccitate
ignis ⁊ frigiditate aque fit aer. Pro ſolutõe q̃ſtõis eſt

Sciendũ pᵒ ꝙ dupl'r põt ītelligi ꝙ ex duo
bus elemẽtis tertiũ generet̃. Uno mõ ꝑ actõeꝫ ꝓpꝛiã
ipſorũ: ⁊ hoc põt adhuc dupl'r intelligi. Uno mõ ꝙ illa
elemẽta ſe mutuo deſtruant: ⁊ ꝙ in illoꝝ materijs vni
tis ⁊ ꝯtinuatis adinuicē forã ſubſtãtialis tertij elemē
ti ſpē diſtincti ab eis introducat̃ ab ipis formis elemē
torũ: ⁊ iſte ſenſus eſt falſus: qꝛ illa elemẽta nõ ſũt quã
do forma ſubſtãtialis tertij elemẽti ītroducit̃ in ipſas
materias q̃ priꝰ ſtabãt ſub formis alioꝝ elemẽtorũ ex
quo forme p̄cedẽtes priꝰ abijciũtur ꝙ̃ ſequẽtes ītrodu
cũtur. Alio mõ põt ītelligi ꝙ illa duo elemẽta cauſãt
aliq̃s q̃litates ſiue ex eoꝝ mutua actõe derelinquunt
aliq̃s q̃ ꝯcurrẽtibꝰ cauſis vl̃ibus īſtrumẽtal'r cauſant
vnã forãm ſubſtãtialē tertij elemẽti: ⁊ iſte ſenſus ē ve
rus. Alio mõ põt ītelligi ex duobꝰ elemẽtis generari
vnũ tertiũ ꝟtute alteriꝰ agẽtis: ⁊ iſto mõ ex duobꝰ ele
mẽtis nõ hñtibus ſimbolũ ꝟtute alicuiꝰ alteriꝰ agen-
tis ab vtroqꝫ elemẽto diſtincti põt gñari tertiũ elemen
tũ a duobꝰ pꝛimis diſtinctũ. vt ex vno pedali aeris ⁊ ex
vno pedali terre ignis põt gñari ignē. Sil'r ex tribꝰ ele
mẽtis virtute agẽtis a quolibꝫ illoꝝ triũ diſtīcti poteſt
gñari vnũ elemẽtũ alteriꝰ ſpẽi ab illis tribꝰ vt ex vno
pugillo terre: ⁊ ex vno pugillo aque: ⁊ ex vno pugillo
aeris: põt gñari ignis ab igne cũ oĩbꝰ illis ꝯtrariatur ⁊
cõicat cũ ipis ī materia. Sil'r ex elemẽtis ſimbolũ ha-
bentibꝰ ꝟtute agẽtis ab eis ſpē diſtincti põt tertium
gñari ſicut ignis ex aere ⁊ aqua p̄t gñare ignē: lꝫ tñ ex
elemẽtis ſimbolizãtibꝰ actõe ꝓpꝛia ipoꝝ nõ fit vnuꝫ
tertiũ elemẽtũ vt pꝫ ex p. pᵒ ca. ſcḋi tractatꝰ. Elemē
ta eñ nõ ſimbolizãtia tripl'r adinuicē ꝯbinari poſſunt
Uno mõ ꝙ vnũ eoꝝ excedat aliud in ambabꝰ q̃litati-
bus ſic ꝙ quo ad ãbas eiꝰ q̃litates eſt maioris actiui-
tatis ꝙ̃ eſt aliud reſiſtẽtie ⁊ ſic vnũ deſtruit aliud ⁊ nõ
fit ex illis vnũ tertiũ a quolibꝫ eoꝝ ſpē diſtictum vt ſi
ignis ſuparet aquã ſm̃ caliditatē ⁊ ſiccitatem gñaret
ignē ⁊ nõ elemẽtũ ſpē diſtictũ ab eis. Alio mõ poſſunt
ꝯbinari adĩuicē ſic ꝙ vnũ elemẽtũ excedat aliud ī vna
q̃litate ⁊ excedat̃ ab alio in alia q̃litate ita; ꝙ vnũ ele-
mẽtũ ſm̃ vnã q̃litatē eiꝰ eſt maioris actiuitatis ꝙ̃ aliõ
elemẽtũ ſm̃ vnã q̃litatē eiꝰ eſt reſiſtẽtie: ⁊ tũc ex duobꝰ
elemẽtis nõ ſimbolizãtibꝰ ꝟtute ꝓpꝛia bene fit vnuꝫ
tertiũ vt ſi ignis ſuparet aquã ſm̃ caliditateꝫ eiꝰ ⁊ aq̃
ſuparet ignē ſm̃ hũiditatē eiꝰ: tũc gñaret̃ aer. Tertio
mõ ꝙ vnũ ſupet aliud in vna q̃litate notabil'r ⁊ in alia
nec ſupet nec ſupet̃: aut ſi ſupet̃ nõ tñ multũ: ⁊ iſto mõ
vnũ elementũ ex alio ſpē diſtincto ab eo põt generare
vnũ tertium ab vtroqꝫ diſtinctũ vt terra poteſt gene-
rare aquã ex aere: licet tamen ille idē aer nõ poſſet ge
nerare aquã ex terra: pꝛima ps patet aucto. p. in libro
metheororuꝫ in capitulo de generatõe fontiũ: fontes
eñ generãtur ꝑ trãſmutationem aeris in aquã. Scḋa
pars ptꝫ: qꝛ aer nõ dominatur ſupꝛa terram in aliqua
qualitate notabiliter. Iſtis notatis ſit

Concluſio reſpõſiua ad q̃ſitũ. Ex duobꝰ ele-
mentis nõ habẽtibꝰ ſimbolũ actõe ꝓpꝛia ipoꝝ põt ge
nerari tertiũ ab vtroqꝫ ſpē diſtinctũ. Pꝫ qꝛ illa duo ele
mẽta in ambabꝰ q̃litatibꝰ ꝯtrariant̃ ⁊ vnũ põt ab alio
vnã q̃litatē remouere alia remanẽte ⁊ ecõtra: ⁊ tũc eſt
diſpõ ꝯueniẽs tertij elemẽti ab vtroqꝫ illoꝝ ſpē diſtīcti

Dubitatur. Utrũ aer põt generare igneꝫ ex
terra. Et dr̃ ꝙ nõ: qꝛ ſeq̃ret̃ ꝙ aer introduceret maiorē
caliditatē ⁊ raritatē ꝙ̃ ipſemet hꝫ: ꝯñs ē falſũ: ꝗ̃ ⁊ añs
Cõſequẽtia pꝫ: qꝛ agẽs nõ agit in materiã dẽſiorē ma-
iorē caliditatē ⁊ raritatē quã hꝫ: ꝯſequẽtia ptꝫ: qꝛ ge-
neraret raritatē caliditatē ⁊ leuitatē ignis: mõ iſta ſũt
intẽſiora ꝙ̃ caliditas raritas ⁊ leuitas aeris. ¶ Scḋo
ſic. poſtꝙ̃ aer ꝓduxit in terra tãtaꝫ caliditatē q̃ntaꝫ ip-
ſemet hꝫ tota frigiditas terre eſt corrupta: ꝗ̃ nulla ca
liditas põt ab aere poſt ītroduci: ꝯſequẽtia pꝫ: qꝛ non
ītroducit̃ caliditas niſi frigidita[s] corrũpatur: antece-
dens pꝫ: qꝛ alias aer nõ poſſet ſic generare aerē ex ter
ra niſi ꝑ ītroductõem tãte caliditat[is] q̃ntã ipe aer hꝫ: et
ſic ſeq̃retur corruptio totiꝰ frigiditatis terre. ¶ In op
poſitũ ar̃: qꝛ aer quo ad caliditatē eiꝰ põt excedere ter
rã ⁊ nõ quo ad ſiccitatē: ꝗ̃ põt corrũpe frigiditatē ter-
re ⁊ dimittere ſiccitatē eiꝰ: ſed tãta caliditate in mate
riã terre ītroducta q̃ntã hꝫ aer eſt ꝯueniẽs diſpõ ignis:
igr̃. ¶ Ad dubiuꝫ dr̃ ꝙ aer põt generare ignē ex terra:
ptꝫ ꝑ rõnē poſt oppoſitũ. Et ad pꝛimã rõnē ante oppo-
ſitũ dr̃ negãdo ꝯñam: ⁊ ad ꝓbatõeꝫ eiꝰ dr̃ ꝙ aer nõ in-
troducit in materia terre intẽſiorē caliditatem ꝙ̃ ipſe
met hꝫ: licet introducat caliditatē magis calefacientē
ꝓpter denſitatem materie: ⁊ illa caliditate ītroducta
ſtãte ſiccitate q̃ fuit in terra ītroducitur forma ſubſtã
tialis ignis ⁊ illa vlteriꝰ intẽdit caliditatem. Etiã ab
aere cauſabatur in terra leuitas nõ ītenſior ꝙ̃ ſua: ſꝫ
bene ad altiorem locũ motiã cũ illa erat leuitas ignea
ex quo cõſequitur caliditateꝫ ⁊ ſiccitatē. ¶ Ad ſcḋam
dr̃ ꝯcedendo ꝙ ab aere ītroducta tãta caliditate ī ma
teriã terre quantã hꝫ aer. nulla plus introducitur ab
aere: ſed introducitur a forma ſubſtãtiali ignis q̃ redu
cit ſe ad diſpõnes ſibi ꝯuenientes.

Ad rationes queſtionis Ad pꝛimã dr̃ ꝙ licꝫ
ex pluribꝰ exiſtentibꝰ in actu foraliter nõ fit vnũ ter-
tiũ ipis manentibꝰ: tamen illis corruptis bene fit vnũ
tertiũ. ¶ Ad ſcḋam dr̃ ꝙ lꝫ illud qḋ generatur a gene-
rante vniuoco generatur a ſibi ſimili: nõ tamen illḋ qḋ
generatur a generãte equiuoco. ¶ Ad tertiã dr̃ negã-
do cõſequentiã: ⁊ ad ꝓbatõem eiꝰ dr̃ ꝙ licet ſimilitu-
do faciat aliq̃d vt fiat facilior trãſitꝰ de vno in aliud ta
men nihil facit vt ex vno ⁊ alio generetur vnũ tertiũ.
¶ Ad quartã dr̃ negãdo antecedẽs: ⁊ ad ꝓbatõem eiꝰ
dr̃ ꝙ ignis ꝯdenſatur ab aqua ad tantã denſitatem ſi
cut eſt in aqua: ⁊ tũc forã terre poſt remotionē forma-
rũ ſubſtãtialiũ introducitur: ⁊ vlteriꝰ ſe reducit ad diſ-
poſitõeꝫ ꝯuenientē. ¶ Ad quintã dr̃ negãdo ꝯñãm: qꝛ
illud generatur a q̃litatibꝰ derelictis ⁊ ab agẽte vl'i tã
ꝙ̃ a generãte ꝓpꝛie dicto ⁊ generatur a formis ſubſtã
tialibꝰ elementoꝝ ĩpꝛopꝛie ſcḋm ſenſum pꝛius dictuꝫ
Et ad ꝓbatõem illiꝰ quãdo dr̃ ꝙ nõ generatur a cali-
ditē. Dr̃ ꝙ nõ ꝓducitur ab illa tanꝙ̃ ab agente pꝛinci-
pali: ſed tanꝙ̃ ab agente īſtrumentali. ¶ Ad ſextã dr̃
ꝙ hoc eſt ſm̃ diuerſas q̃litates. ¶ Ad ſeptimã dr̃ ꝙ vnũ
illoꝝ eſt fortius ſm̃ vnã q̃litatem ⁊ aliud ſcḋm aliam.
¶ Ad octauã dr̃ ꝙ ignis remouendo frigiditatē aque
nõ corrũpit hũiditateꝫ eius ex quo magis nata eſt ſta
re cũ frigiditate ꝙ̃ cũ caliditate: ſed potiꝰ ecõtra. Sil'r
quando aqua corrumpit caliditatem ignis non corrũ
pit ſiccitatem eius cum ſiccitas magis nata eſt ſtare
cum frigiditate ꝙ̃ cum caliditate. ¶ Ad nonã dr̃ negã
do ꝯſequentiã: qꝛ nõ eſt ſimile ex quo illa tria non ha-
bent tantã ꝯtrarietatem adinuicem ſicut duo ex quo
qḋlibet eorũ cum aliquo eorũ ſimbolizat.

Tertius tractatꝰ vnū capitulū habet: in quo agitur de generatione mixtoꝝ.

Concl'o prīa. De generatione mixtoꝝ. Prima cōcl'o ¶ Neceſſe eſt elemēta cōicare in materia: ptꝫ. Tum prīo q2 ipſa ſunt adinuicē trāſmutabilia: igitur ⁊ in materia cōicātia. Tum ſcđo: q2 alias nō poſſet fieri mixtū ex eis: niſi ſicut ex lapidibus ⁊ lateribꝰ fit domus per iuxtapoſitionem: ⁊ ideo Empedocles qui poſuit elementa non trāſmutari ad inuicem: dicit generationem mixti ſoluꝫ fieri per iuxtapoſitionē.

Concl'o ſcđa. ¶ Scđa cōcluſio. Mixtum generatur ex elementis, qualitatibꝰ elementoꝝ non remanentibus ſcđm ſuas excellentias: ⁊ ipſis reductis ad aliquod mediuꝫ. Patet hec cōcluſio: q2 ſi in generatione mixti manerēt qualitates elementoꝝ, manerent etiā ipſa elementa: ⁊ ſic non eſſet generatio ſimpliciter. Si etiā non remaneret aliq̄ qualitas media: maneret ſolum materia: ⁊ ſic iterum non eſſet generatio ſimpliciter.

Correlariū cōtinens cāꝫ diuerſitat mixtorum. ¶ Ex iſtis patꝫ quare diuerſa ſunt mixta. Hoc eñ eſt: q2 q̄litates elementoꝝ ad diuerſa media reduci poſſunt: que quidē media non ꝯſiſtūt in indiuiſibili: ſed aliquā habent latitudineꝫ et ſcđm tantam medioꝝ diuerſitatem: diuerſificantur mixta ſpecie.

Cōcl'o tertia ꝙ mixtū ꝑfectū ꝯponitur ex q̄ttuoꝛ elementis. ¶ Tertia cōcluſio. Ad cuiuſlibet mixti perfecti: exiſtentis circa mediū mundi: generationē cōcurrūt quattuoꝛ elementa. Ptꝫ prīo inductiue: q2 locatum dꝫ participare naturā loci: ſed mixta locant̄ vel infra vel ſupra terrā: igitur ꝑticipāt naturam terre. Similiter ꝑticipāt naturā aque q2 opꝫ mixta eſſe ꝯtinuata ⁊ terminata: ſꝫ ſic cum ſine humido diu cōtinuari non pōt. igit̄ ꝑticipāt naturā aque. Sed terre ⁊ aque contrariant̄ aer ⁊ ignis. Cum igitur generatio mixti fit ex ꝯtrarijs: ſeq̄tur ꝙ ad gn̄atiōeꝫ mixti cōcurrūt quattuoꝛ elementa.

Ex eiſdeꝫ res ſunt, ⁊ nutriūtur. Probatur ſecūdo: quia ex eiſdem res ſunt ⁊ nutriūtur: ſꝫ mixtū non nutritur ex vno ſimplici elemēto: nec ex duobus ſolū. ſed ex oībꝰ cōmixtis: igitur ad gn̄ationem mixti cōcurrunt quattuoꝛ elementa. Minoꝛ ptꝫ: q2 plāte nō nutriūtur ex vno elemento: ſed hoꝛtulani miſcēt ꝓ nutrimēto plātarū fimū cum aqua: ergo mixta nō nutriūt̄ ex vno ſolo elemēto: ſꝫ ex pluribꝰ q2 plura elemēta in ſui naturā ꝯuertūt ratōe foꝛme: ſicut ignis videtur maxime nutriri ex eo ꝙ eſt maxime actiuitatis: ⁊ plura ſibi appoſita in ſui naturam cōuertit.

De elementis autem. ¶ Iſte eſt tertius tractatus huiꝰ libri in quo determinat̄ de generatōe mixtoꝝ ex elementis. et ꝯtinet duo capi. In prīo aſſignat modū generatōis mixtoꝝ ex elementis. In ſcđo oſtēdit ꝙ oīa mixta ꝑfecta ſunt ꝯpoſita ex q̄ttuoꝛ elementis ſcđm ibi oīa mixta coꝛpa. Premittit ḡ talēꝫ ſuppōnem ꝙ in elementis eſt materia cōis hoc eſt cōicāt in materia: ⁊ ipſa ſunt adinuiceꝫ trāſmutabilia. Unde iſta duo ꝯſequenter ſe habent cōicare in materia et poſſe trāſmutari adinuiceꝫ. T. Quicūq3 eñ. ¶ Hic p. ſubdit ꝙ iſtā ſuppōnem negātes nō poſſunt ſaluare generationē mixtoꝝ niſi ſicut ex lapidibꝰ ⁊ lateribꝰ fit domus ꝑ ꝯgregatōem ⁊ iuxtapoſitionē mō talis trāſmutatio nō eſt generatio ſimpl'r. Cōcedentes tñ illā ſuppoſitionē debēt vlteriꝰ inq̄rere ꝑ quē modū mixtū ſit generabile ex elementis. T. Illis aūt. ¶ Hic p. ſcđo ſubdit ꝙ illi loquūtur vt Empedocles. ſ. ꝙ nō generatur mixtū niſi ꝑ iuxtapoſitionē ſicut qñ fit domꝰ ligna et lapides ſibi inuicē iuxtaponūtur ſic etiā ſcđm iſtos mixtū generaret̄ ꝑ iuxtapoſitionē illarū partiū.

Queſtio. T. Simil'r aūt. ¶ Hic p. declarat modū generatōis mixtorum: mouens talem queſtionē: quō apud oēs ponentes elemēta cōicare in materia fit ex elementis mixtū q2 ſi elemēta manerent: tūc nō vr̄ niſi quedā ꝯgregatō et nō generatio ſimpl'r. Si ṽo nō manēt ſed coꝛrūpunt̄: tūc nō vr̄ remanere niſi materia: ⁊ ſic nihil generatur qđ ſit hoc aliquid in actu.

Solutio. T. Qua ꝓpter. ¶ Hic phūs ſoluit q̄ſtionē motā: ⁊ prīo dat modū generationis mixtoꝝ ex elementis di. ꝙ q̄litates naturales ſūt remiſſibiles: ⁊ ſic ex elementis nō fit mixtuꝫ ipſis elementis remanentibꝰ ſm̄ ſuas q̄litates excellentes: ſꝫ debent reduci ad aliqđ mediū: ⁊ tūc elementa coꝛrumpūtur: ⁊ foꝛa ſubſtātialis mixti introducit̄.

Cauſa diuerſitatis mixtorum. T. Secūdū ṽo. ¶ Hic p. aſſignat cām diuerſitatis diuerſoꝛum mixtoꝝ: q2 q̄litates extreme ad diuerſa media reduci poſſunt: ita ꝙ ex mutua actōe q̄litatū primarū diuerſe q̄litates medie cāri poſſunt vt ſi calidū ſit dupluꝫ aut triplū ad frigidū ſm̄ hoc alie ꝓpoꝛtiones medie cauſari poſſunt. Et ſubdit p. ꝙ nō opꝫ ꝓpoꝛtionē q̄litatum ad mediū in vna ſpē mixti eſſe pūctualeꝫ: ita ꝙ qualitas media q̄ derelinq̄tur ex mutua actiōe elementoꝝ nō plus ꝯueniat in vna q̄litate prīa in vno indiuiduo alicuiꝰ ſpēi q̄nā ī alio cū ſtat q̄litatē mediā vniꝰ indiuidui magis cōuenire cū qualitate vniꝰ elemēti q̄ꝫ cum qualitate alteriꝰ: ⁊ ecōtra in alio indiuiduo.

Omnia mixta coꝛpoꝛa. ¶ Iſtud eſt ſecūdū capitulū huiꝰ tractatus in quo p. intendit ꝓbare iſtaꝫ cōcluſioneꝫ ꝙ ad cuiuſlibet mixti perfecti (circa medium mūdi exiſtentis) generatōem cōcurrunt quattuoꝛ elementa: ꝓbat p. primo de terra: q2 oē locatū in aliquo naturaliter ꝑticipat naturā illiꝰ loci: ſed ſic eſt de mixtis ꝑfectis: q2 ſunt locata naturaliter in terra vel circa terrā: ḡ participāt naturā terra. T. Natura aūt ¶ Hic p. oſtendit ꝙ in mixto ſit aqua: q2 opꝫ eſſe mixta terminata firma ⁊ ꝯtinuata: ſed terra nō pōt bene cōtinuari ⁊ terminari ſine hūiditate ex quo ipſa eſt ſicca ⁊ nō ſufficit hūiditas aeris ꝓpter ſubtilitateꝫ eiꝰ: igit̄ requiritur humiditas aquea: ⁊ ꝑ ꝯſequens requiritur aqua. T. Aer aūt ⁊ ignis. ¶ Hic p. oſtēdit ꝙ ad generationem mixti ꝑfecti cōcurrūt aer ⁊ ignis: q2 generatio mixti ꝑfecti debet eſſe ex ꝯtrarijs elementis: ſꝫ elementa ꝯtraria aque ⁊ terre ſunt ignis ⁊ aer. ḡ ad generationē mixti cū terra ⁊ aqua req̄runtur ignis et aer.

Ex eiſdem res ſunt ⁊ nutriūtur. T. Teſtificari aūt. ¶ Hic p. ꝓbat ſuā cōcluſionem ꝑ quoddaꝫ ſignum quod eſt tale. Ex eiſdem res ſunt et nutriuntur: ſed res non nutriuntur ex vno ſimplici elemento nec ex duobus. ſed ex omnibus adinuicem

cōmixtis: nam liceꝫ aliqua vt plāte videātur nutriri ex vno ſimplici elemēto nō tñ hoc eſt verū: ſed pluribꝰ nutriunt̄: ⁊ iō ruſtici q̄ tentāt irrigare oꝛtos miſcēt fimū habūdāter cū aqua ⁊ cū aliquo alio. Unde iſta ꝓpō ex eiſdē res ſunt ⁊ nutriūtur ſic intelligit̄: ſimilia ꝯcurrūt ad ꝓductōem rei in eſſe vel foꝛmaliter vel equiualenter ſicut cōcurrūt ad nutritionē rei foꝛaliter vel equalenter: ⁊ ſicut illa q̄ ꝯcurrūt ad ꝓductōem rei foꝛaliter vl' virtualiter puta q̄ttuoꝛ elemēta manēt ṽtual'r in producto: ſic etiā illa ex q̄bus illa nutriūtur manent virtualiter in nutrito. T. Quā aūt manifeſtū. ¶ Hic p. infert vnū coꝛrelariū qđ eſt tale ꝙ ignis magis videt̄ nutriri q̄ꝫ aliqđ aliud elemētū: lꝫ tñ nō ꝓprie nutriat̄: q2 illud qđ nutrit̄: nutrit̄ rōne foꝛe ⁊ nutrimētū efficit̄ ibi materia eiꝰ. Et q2 ignis eſt elemētū maxie actiuitatis: iō pōt ꝯbuſtibilia ſibi appoſita in ſui naturā ꝯuertere: ideo dicimꝰ ignē nutriri ex cōbuſtibilibus.

Queſtio. Queritur. Utrū ad generatōem mixti exiſtētis circa mediū mūdi cōcurrāt quattuoꝛ elementa. Et arḡ ꝙ nō: q2 aliqua ſunt mixta in ꝓfundo maris: ⁊ ad illoꝝ gn̄ationē nō cōcurrūt elemēta ſupioꝛa: igr̄. Maioꝛ ptꝫ: q2 ibi nō pōt ꝯcurrere ignis cū ab aqua coꝛrūpet̄. ¶ Scđo ſic. aliqua ſunt mixta grauioꝛa ipſa terra: ḡ ad eoꝝ gn̄ationē ꝯcurrūt q̄ttuoꝛ elemēta: ꝯñs pꝫ: quia ſi ad illoꝝ gn̄ationē ꝯcurrerēt elemēta ſupioꝛa: tunc illa mixta ꝑticiparēt de natura eoꝝ: ⁊ ꝑ ꝯñs non eſſent ita grauia ſicut terra. Añs ptꝫ de plūbo vel auro. ¶ Tertio ſic: ad gn̄ationē auri nō cōcurrit aqua: igit̄. Añs pꝫ q2 aurū lōgo tp̄e durat in igne qđ non poſſet eſſe ſi ad eius gn̄ationē ꝯcurreꝫ aqua cū tūc ꝑticiparet naturā aque. ¶ Quarto ſic. aliqua ſunt mixta genita īfra terram vbi nullus ignis ꝯcurrit: añs ptꝫ de aīalibꝰ infra terrā genitis. ¶ Quinto ſic. faciliꝰ eſt gn̄are tantā caliditatem quāta ſufficit̄ ad eſſe aīalis: q̄ꝫ tantā q̄ta req̄ritur ad eſſe ignis: ḡ ꝓpter gn̄ationes aīalis nō opoꝛtet hic inferiꝰ ignē ꝯcurrere: ꝯñs ptꝫ: q2 qđ ꝑ minꝰ pōt fieri: nō dꝫ poni fieri ꝑ maiꝰ. ¶ Sexto ſic. non minꝰ pōt mixtū gn̄ari ex vno elemēto q̄ꝫ ex q̄ttuoꝛ: igr̄. Añs ptꝫ: q2 in mixto nihil manet de ſubſtātia elemētoꝝ niſi materia: ſed vniꝰ elemēti materia pōt eſſe tanta ſicut q̄ttuoꝛ elemētoꝝ materia: igitur.

In oppoſitū videtur eſſe phūs in primo capitulo tertij tractatus. Pro ſolutione queſtionis.

Sciendū eſt ꝙ in iſta queſtione ſupponitur ex dictis ꝙ elementa nō manēt foꝛmaliter in mixto ſꝫ ſolū manēt virtualiter ſiue manet aliquid qđ eſt ſimilis virtutis cū ipſis elemētis ex quo ſequit̄ ꝙ mixtū nō dꝫ ꝓprie dici ꝯpoſitū ex elemētis cū ipſa non ſint foꝛaliter in eo: ſed eſt ex eis ꝯpoſituꝫ ṽtualiter ſiue ex aliquo qđ hꝫ virtutē ſimilē cū ipſis elemētis. Uel pro tanto mixtū dr̄ ꝯponi ex elemētis: q2 ad gn̄ationē eiꝰ concurrūt elemēta actual'r vel virtual'r. Alteriꝰ ſupponit̄ ꝙ mixtū ex vno ſolo elemēto actōe ꝓpria eiꝰ nō poteſt generari: q2 illud nō coꝛrūpit ſeipm̄ qđ tamē opꝫ fieri ſi actione ꝓpria mixtū ex eo generat̄. Nec etiā generatur ſolū ex duobus elemētis actōe ꝓpria ipſoꝝ: q2 vel illa elemēta eſſent eque foꝛtia: ⁊ ſic non coꝛrūpent ſe mutuo: vel vnū eſt foꝛtiꝰ alio ſm̄ ambas q̄litates: ⁊ ſic coꝛrūperet aliud ⁊ in ſui naturam illud ꝯuerteret. Uel ſm̄ vnā q̄litatē excedit ⁊ ſm̄ aliā excedit̄: ⁊ ſic ex eis fit vnū tertiū elemētū vel vnū excedit aliud ſm̄ vnā q̄litatem. Nō aūt excedit nec exceditur ſm̄ aliā notabiliter. et ſic excedens generat ex exceſſo vnū elementum ab vtroq3 ſpē diſtictū. Nec etiā ex tribꝰ elemētis nō concurrente agēte extrinſeco diſponēte materiā pōt fieri mixtū: q2 q̄litercūq3 diſponerētur duo habebūt ſimbolum in q̄litate actiua: ⁊ ſic ſupabūt tertiū ⁊ in eoꝝ naturā ip̄m ꝯuertēt: ⁊ ꝑ ꝯñs nō gn̄abit̄ mixtū. Pōt tamē mixtū ex vno elemēto vel duobꝰ ſolū vel tribꝰ ꝑ actionem alteriꝰ agētis ꝓduci ṽtute eñ celi ex ſola terra ſubſtātialiter ⁊ actualiter ꝯcurrēte pōt gn̄ari mixtū cū nō ſit defectꝰ in materia nec in diſpōnibꝰ cū a celo illa materia pōt ſufficiēter diſponi ad introductionē foꝛe mixti. Si tñ mixtū ꝑ actionē ꝓpriā elemētoꝝ debeat ex elemētis fieri ſine aliquo agēte extrinſeco eoꝝ materias diſponēte opꝫ ꝯcurrere q̄ttuoꝛ elemēta cū vnuꝫ nō ſufficit: nec ſolū duo nec ſolū tria vt priꝰ dictuꝫ eſt: ergo ſi ex elemētis ꝓpria actione ipſoꝝ mixtū debeat gn̄ari opꝫ ꝯcurrere q̄ttuoꝛ elemēta. Iſtis notatis ſit

Concluſio reſponſiua ad q̄ſitū ad generationem mixti ꝑfecti circa mediū mūdi exiſtētis ꝯcurrunt quattuoꝛ elementa foꝛmaliter vel ṽtualiter. Iſtiꝰ cōcluſionis ꝓbatio ptꝫ ex expōne textus.

Dubitatur vtrū q̄litates prime ſint pricipia actiua principalia in gn̄atione mixti ex elemētis ꝯcurrentia. ¶ Et arḡ ꝙ ſic: q2 illa ſunt principia actiua principalia mixti quibꝰ poſitis ponit̄ generatio mixti ⁊ quibus nō poſitis nō ponit̄: ſed q̄ttuoꝛ q̄litates prīe ſunt hmōi: igitur. ¶ Scđo ſic. Illa ſunt principia actiua ī generatione mixti ꝑ q̄ elemēta agūt ⁊ patiunt̄ adinuiceꝫ ſed quattuoꝛ q̄litates prime ſunt hmōi: igr̄. Maioꝛ pꝫ q2 illa ſunt principia actiua coꝛruptionis elementoꝝ: ergo ⁊ gn̄ationis mixtoꝝ: ꝯñs ptꝫ: q2 eadē ſunt principia coꝛruptiua elemētoꝝ ⁊ gn̄atiua mixtoꝝ. ¶ Tertio illa ſunt principia actiua principalia elemētoꝛum ſm̄ quoꝝ ꝓpoꝛtionē aliā ⁊ aliā gn̄antur alia ⁊ alia mixta: ſed q̄litates prime ſunt hmōi: igr̄. Maioꝛ ptꝫ: q2 ſuppoſita idētitate materie diuerſitas effectuū ꝓuenit ꝓpter diuerſitatē agentium: vt dicit cōmen. viij. metha. ¶ Quarto ſic. In libro de ſenſu ⁊ ſenſato dic̄ p. ꝙ ignis nō agit inq̄tū ignis: ſed inq̄tū calidꝰ: ḡ videt̄ velle ꝙ caliditas eſt cā principalis actōis ignis: igit̄. ¶ Quinto ſic. ad duplationē q̄litatis ſeq̄tur duplatio effectus ergo caliditas eſt cā principalis: ꝯñs ptꝫ: q2 hoc videt̄ eſſe cā principalis ad cuiꝰ duplationē duplat̄ effectus. Añs pꝫ: q2 ſi ignis cū caliditate ꝓducat effectū cū dupla caliditate ꝓducet duplū effectū. ¶ Sexto ſic. Illud eſt magis principale ad cuiꝰ variationē variat̄ effectꝰ et nō illud ad cuiꝰ variationē nō variat̄: ſed ad variationē q̄litatū primarū variatur effectus ⁊ nō ad variationē foꝛmarū elemētoꝝ: igitur ⁊c. Minoꝛ ptꝫ: q2 ſi caliditas ignis variaret̄ ſic ꝙ nō ꝯcurreret ad effectū variaretur effectus: ſi tñ foꝛma ſubſtātialis variet̄ nō variabitur effectꝰ vt ſi ſumma caliditas in ferro poneretur eque bene caliditatē ꝓduceret ſicut in igne. ¶ In oppoſitū arḡ. nullū accidēs eſt cā principalis ſubſtātie cū cā principalis equiuoca ſemꝑ eſt ꝑfectioꝛ ſuo effectu: ſed q̄litates prime ſunt accidētia: igr̄ nō ſunt cauſe principales mixtoꝝ q̄ ſunt ſubſtātie. ¶ Pro ſolutione dubij eſt aduertendū ꝙ duplices ſunt cauſe agētes quedā ſunt eſſentialiter ſuboꝛdinate: ⁊ quedā ſunt accidentaliter ſuboꝛdinate.

¶ Que cauſe eſſētial'r ⁊ que accidētal'r oꝛdinate.

Cauſe eſſentialiter ſuboꝛdināte dicūtur quaꝝ poſterioꝛ dependet quo ad eſſe ⁊ quo ad agere a prioꝛi ſic ꝙ ipſa nō pōt eſſe nec agere prioꝛi nō agente: ⁊ ſic oēs cauſe alie a deo ſuboꝛdināntur eſſentialiter deo. Inter tñ alias cauſas a deo nulla dicitur ſimpliciter eſſe ſuboꝛdiāta alteri cū vna pōt eſſe ſine alia ⁊ ecōtra: lꝫ ſm̄ Ariſto. ⁊ ſcđm curſuꝫ nature poſitum oēs cauſe inferioꝛes alie a celo materiales ſuboꝛdinātur celo cum ſm̄ Ariſto. prima cā que eſt deꝰ nō poſſet agere cum infimo agente niſi celū coageret: qđ tamen ſimpliciter falſum eſt ⁊ huius oppoſituꝫ fide tenemus: pōt eñ deus nulla ſcđa cauſa ꝯcurrente agere

Etiam poteſt agere mediāte cauſa inferiori nō cōcurrente celo vel alia cauſa ſupiori. Cauſe vero accidentaliter ſubordinate dicūtur quarū poſterior nō dependet in eſſe ꝛ fieri a priori vt pater ꝛ filius. Cauſarū em̄ agentiū quedā ſunt principales ſicut ille qui dirigūt alias in agēdo vt faber reſpectu mallei. Prima enim cauſa que deus eſt: eſt agens principale ſimpliciter ex quo dirigit oīa alia ꝛ a nullo dirigitur. Alie ſunt cauſe inſtrumētales ſicut ſunt ille q̄ dirigūtur a principali vt malleus reſpectu fabri. Omnes em̄ cauſe ſcđe reſpectu pme dicūtur inſtrumētales licꝫ alique dicantur principales in ordine ad poſteriores. ¶ Iſtis ſuppoſitis dr̄ ad dubiū ꝙ qualitates prime nō ſunt principia actiua principalia generatōis mixti ex elemētis: ſꝫ ſolum ſunt inſtrumētalia. ¶ Prima ps ptꝫ: qꝛ ipſe nihil ꝓducūt niſi ratōe agentiū ſuperiorū a quibus dependunt in eſſe ꝛ agere. Etiā non ſunt nobiliora vel eque nobilia ſicut mixta: igitur nō ſunt agētia principalia. ¶ Scđa pars ptꝫ: qꝛ mediātibus qualitatibus primis tanꝗ mediātibus inſtrumētis materiā diſponētibus prime cauſe ꝓducunt formā mixti in materiā: igr̄ ſecūda pars vera. Añs ptꝫ: qꝛ nunꝗ ſcđm curſum nature a cauſis principalibus ꝓducūtur forme mixtorū niſi materie diſponātur per qualitates primas. Etiam ſi cauſe prime nō agerēt: qualitates prime nullo modo agerent. Forme em̄ elementorū pure accidētaliter cōcurrunt ad generatōem mixti cum mixta frequēter generātur formis elementorū nō cōcurrētibus ſubſtātialiter. Etiam forme elementorū qn̄ ſubſtātialiter cōcurrunt ad mixti generationē nullo mō intendūt formam mixti generare: ſꝫ intendūt generare ſibi ſimilia. ¶ Et ad primā rōnem dubij dr̄ negādo maiorē. Nam poſita voluntate efficaci artificis poſito inſtrumēto ꝛ poſita materia ponitur actio ꝛ remoto inſtrumento remouetur actio: ꝛ tamen ꝓpter hoc inſtrumentum non eſt cauſa principalis. ¶ Ad ſcđam dicitur ꝙ bñ concludit ꝙ ſūt agentia inſtrumentalia. ¶ Ad tertiam dicitur ꝙ bene concludit ꝙ ſunt agentia principalia vel inſtrumentalia. ¶ Ad quartā dicitur ꝙ phūs nihil aliud vult niſi ꝙ ignis calefacit cum caliditate ꝛ non ſine caliditate. ¶ Ad quintā dr̄ negādo ꝯñam: qꝛ frequenter cōtingit ꝙ ad duplationē inſtrumenti duplatur effectus. ¶ Ad ſextā dr̄ negādo maiorē: qꝛ vt in pluribus ad variationem inſtrumenti variatur effectus.

Ad rationes queſtionis Ad primā dr̄ ꝙ licꝫ ad talem generationem non concurrant elementa ſuperiora formaliter: tamen bene virtualiter cum aliqđ concurrit quod ſupplet vicem eorum. ¶ Ad ſcđam dicitur ꝙ licet aliqua mixta ſint grauiora terra indiſpoſita ſiue a corporibus ſuperioribus alterata: tamē nulla mixta ſunt grauiora terra exiſtente in ſua naturali diſpoſitione: ꝛ ſic adhuc illa mixta ꝯueniunt cum elementis ſuperioribus. ¶ Ad tertiam dicitur negando añs: ꝛ ad probationem eius dicitur ꝙ aurū ita diu durat in igne ꝓpter cōpactionē materie auri ꝛ vniformē eius mixtionē. Etiam forma ſubſtātialis auri eſt maioris reſiſtentie ꝗ ignis eſt actiuitatis. ¶ Ad quartā dicitur ꝙ ibi concurrit ignis virtualiter. ¶ Ad quintam dicitur ſimiliter. ¶ Ad ſextam dr̄ concedēdo ꝙ minus mixtū pōt generari ex vno elemento actualiter ꝛ formaliter cōcurrente ꝗ ex pluribus ab aliquo alio agente principali cōcurrente: ſi tamen debeat mixtum fieri ab elementis actionibus ꝓprijs ipſorum: tunc opꝫ ꝙ om̄ia concurrant ſubſtantialiter: nec ꝓpter hoc ꝙ vnū elementū ſufficiat ad generationem mixti cōcurrente agēte principali dicendū eſt ꝙ alia elemēta ſint ſuperflua: qꝛ alia ſunt ad decorem vniuerſi.

¶ Quart⁹ tractat⁹ vnū caplm̄ hꝫ: quo agit̄ de cauſis ꝑpetuitat̄ gn̄atōnū ꝛ corruptōnū

Uia ꝟo ſūt q̄dā gn̄abilia ꝛ corruptibilia. Jō dicēdū eſt: quot ꝛ q̄ ſūt principia gn̄ationū ꝛ corruptionū: facile enī in ſingulari aſpiciem⁹: cū de vlib⁹ dixerimus. ¶ Pro quo ſit pria ꝯclo. Tria ſūt principia gn̄ationū ꝛ corruptōnū. ſ. materia: forā et efficiēs: ꝓbat̄. Tū prio: qꝛ tot ſūt pricipia gn̄ationū ꝛ corruptionū: quot repiunt̄ i ꝑpetuo mot̄: ſꝫ tria iueniunt̄ pricipia in ꝑpetuo mot̄. vnū vt materia: alterū vt forā: ꝛ tertiū vt efficiēs: cū duo nō ſufficiāt ad gn̄ationeꝫ: igr̄ etiā tria ſūt pricipia gn̄atōis ꝛ corruptōnis. Ptꝫ ſcđo: qꝛ cū entiū aliq̄ ſint de neceſſitate: vt de⁹. Alia ꝟo impoſſibile ſit eſſe. Alia vero pñt eſſe ꝛ nō eē: vt gn̄abilia ꝛ corruptibilia: opꝫ ꝙ in trāſmutatōe illoꝝ de nō eē ad eſſe ſit aliqđ deferēs: puta materia: igr̄ materia eſt pricipiū gn̄atōis: ꝛ ſilr̄ forma. Tū primo: qꝛ eſt illud grā cui⁹ aliqđ fit. Tū ſcđo: qꝛ ꝑ aduētū forē mutat̄ nomē ꝛ diffinitio ſubſtātie: igr̄ ipa eſt cā gn̄atōis. Et preter illas opꝫ ponere cām agentē: quā antiq [illegible] ſomniauerūt ſed nō ꝑfecte itellexerūt. Nam platonici poſuerūt ꝓ cā agēte ydeas: quarū ſilitudies natura ꝑticular̄ ꝑticipabat: ꝙ ꝑ ꝑticipatōes illarū dicebāt fieri gn̄atōes. Alij ꝟo puta democrit⁹ ꝛ leucipp⁹ poſuerūt corpa īdiuiſibilia q̄ ſe mouēt ꝯgregādo ꝛ ſegregādo. eē cauſam agentē gn̄atōis. Sꝫ hee opiniones ſunt falſe vt poſtea videbit̄. Ponēda ſūt igr̄ tria pricipia gn̄ationū ꝛ corruptōnū. ſ. materia: forā: ꝛ efficiēs. ¶ Scđa ꝯclo: ad gn̄ationem nō ſufficiūt materia ꝛ ydea cōis: ptꝫ. Tū primo: qꝛ tūc ſꝑ eēt gn̄atio: ex quo matia ꝛ ydea ſemꝑ eodē mō ſe haberēt. Ptꝫ ſcđo: qꝛ in artificialib⁹ ꝑter materiā ꝛ formā reqrit̄ efficiens: vt ꝑter ſanitatē ꝛ corp⁹ reqrit̄ medicus igr̄ ꝛ in naturalib⁹ reqrūtur materia: ꝛ forā: et efficiēs. ¶ Tertia ꝯclo: licꝫ Democrit⁹ ꝛ Leucipp⁹ rōnabili⁹ loquātur ꝗ Plato. tamē materia nō eſt cā agēs ſicut ipi ponūt. Ptꝫ. Tum prio: qꝛ forē eſt agere: ꝛ materie pati: igr̄ materia nō eſt cā agens. Ptꝫ ſcđo: qꝛ in artificialib⁹ ꝑter materiā ponit̄ agēs: igitur et in naturalib⁹. Ptꝫ tertio: qꝛ iſti dimittunt forām: q̄ eſt pricipalis cā: ſimilr̄ celuꝫ ꝛ alia agentia ſupiora: ꝛ ita eodē modo opinantur ac ſi attribuerēt actionē agētis inſtrumēto. puta ſerre: cū agētia iſta ꝑticularia peius ſe

Facil⁹ ſing[…] laria inſpic[…] m⁹ qn̄ de vl[…] b⁹ pu⁹ acc[…] pimus.

Conclo pri[…]

Cām efficiē[…] oēs antiq[…] niāt dicit a[…] nullus.

Conclo ſc[…]

Conclo ter[…] Mater e ꝗ[…] ti et mouer[…] mouere ai[…] facere alte[…] potentie.

habeāt ſine celo ꝗ inſtrumēta ſine pricipali agēte. ¶ Quarta cōclo: elemēta ſuis virtutibus actiuis ꝛ paſſiuis nō ſufficiūt ad gn̄atōes ꝛ corruptōes iſtoꝝ iferioꝝ ſicut aliqui antiquoꝝ dixerūt. Ptꝫ. Tū prio. qꝛ agentia mota nō ſufficiūt ad gn̄atōes ꝛ corruptōes: ſed opꝫ ponere agētia ipaſſibilia: elemēta āt ſunt agētia mota: igr̄ ipa nō ſufficiūt ad gn̄ationes ꝛ corruptōes. Tū ſcđo: qꝛ i artificialibus actio nō attribuit̄ principalr̄ īſtrumēto ſꝫ ꝑter ſerrā opꝫ ponere ſerrātē: igr̄ etiā i naturalib⁹ ꝑter elemēta opꝫ ponere alia agentia ſupiora. ¶ Quinta ꝯcluſio: mot⁹ celi ē cā gn̄atōis ꝛ corruptōis in iſtis iferiorib⁹: ptꝫ. Tum prio: qꝛ ꝑ motū celi applicātur agētia ſuis paſſis: puta ſol ꝛ alia aſtra q̄ ſunt cauſe gn̄atōis ꝛ corruptōis. Ptꝫ ſcđo: qꝛ pmuꝫ in vnoquoqꝫ gn̄e eſt cā alioꝝ: ſꝫ mot⁹ celi ē primus motuū: igr̄ eſt cā gn̄atōis ꝛ corruptōis Ptꝫ tertio: qꝛ rōnabilius eſt id qđ ſꝑ eſt: eſſe cām gn̄ationū ꝛ corruptionū ꝗ ecōtra. Cum ergo mot⁹ celi ſemꝑ ſit rōnabili⁹ eſt ipm eſſe cauſam gn̄ationū ꝛ corruptionū: ꝗ econtra. ¶ Sexta cōclo: ad ſaluādū ꝑpetuitatē gn̄ationū ꝛ corruptionū: ꝑter motū celi diurnuꝫ opꝫ ponere motum ſolis in obliquo circulo. Probat̄ ſic. qꝛ idē eodē mō ſe hñs ſēꝑ natū eſt facere idē: ſꝫ mot⁹ celi ſꝑ eodē mō ſe hꝫ: ergo ſi ſolū eſſet mot⁹ celi ſꝑ fierēt gn̄atōes: ꝛ nūꝗ corruptōes. Cū ergo ꝯtrarioꝝ effectuū cōtrarie ſint cauſe: ad ſaluādas gn̄atōes ꝛ corruptōes: opꝫ ponere motū ſolis in obliquo circulo: ꝑ quē ſol aliqn̄ accedit ad nos: ꝛ tūc ē cā gn̄atōis: aliqū ꝟo recedit a nobis: ꝛ tūc eſt cā corruptōis ¶ Ex iſta ꝯcluſione ſequūtur duo correlaria. Primū eſt: ꝙ tp̄s gn̄ationis eſt eq̄le tp̄i corruptōis: qꝛ tēpus gn̄ationis eſt acceſſus ſolis ad nos: ꝛ tēp⁹ corruptionis receſſus ſolis a nobis: mō receſſus eq̄lis eſt acceſſui. ¶ Sciēdū eſt tn̄: ꝙ oīa generabilia ꝛ corruptibilia ſunt terminata i ſuis durationibus. Tum: qꝛ alias tempus generationis nō eſſet equale tēpori corruptiōis. Tum: qꝛ generabilia ꝛ corruptibilia reducūtur ad motū celeſtē ſcđuꝫ determiātas reuolutiōes: licet aliqua illoꝝ ſcđm plures: et alia ſcđm pauciores: ꝓpter quod non om̄ia eodem modo menſurant̄. ¶ Et ſi dicat aliquis ꝙ aliqua longo tempore generant̄ que breui tp̄e corrūpunt̄. dr̄ ꝙ hoc non eſt ex parte corporis celeſtis: ſed ratione aliquarū cauſarū particulariū. ¶ Septima ꝯcluſio ē: aliqua eſt cauſa finalis ꝑpetuitatis gn̄atōis et corruptionis: ptꝫ: qꝛ natura facit de poſſibilibus qđ melius eſt. Sed meli⁹ eſt iſta gn̄abilia manere ꝗ nō manere: ſed nō poſſunt manere ſub idētitate numerali: ideo natura ꝑpetuādo gn̄atōes ꝛ corruptōes facit illa manere ſub eſſe ſpecifico: ꝛ ideo merito gn̄atiōes et corruptōes fiunt in circuitu: ita ꝙ aliquādo ex terra ꝛ aqua fit aer ꝛ ig̃is: puta ſole accedēte ad nos. aliqn̄ ꝟo ecōtra: puta ſole recedēte a nobis. Et hec ꝑpetuitas ꝛ ꝯtinuitas mot⁹ ꝓuenit ex ꝑpetuitate primi motoris ꝛ primi mobilis. ¶ Sed circa ꝓcedētia querit̄ tur prio: vtrū oīa gn̄abilia eodē mō gn̄abuntur. Ad hoc dr̄: ꝙ aliqua de neceſſitate erunt et generabuntur: vt ſol orietur cras. Alia vero nō de neceſſitate erūt neqꝫ generabūtur: vt ꝙ ſortes ibit ad forum. ¶ Scđo queritur vtrū illud qđ gn̄atur pri⁹: de neceſſitate inferat poſteri⁹: dr̄ ꝙ ſic: vbi priori poſito neceſſe eſt poſterius eſſe: ſicut in eſſentialr̄ ordiātis: illud qđ eſt prius neceſſario infert poſterius: ſed nō in illis in quib⁹ nō eſt neceſſariū priori poſito poſteri⁹ eſſe. ¶ Tertio querit̄ an gn̄ationes ꝑpetuant̄ ſcđm circuluꝫ: ita ꝙ fiat regreſſus ad idem in ſpē: an ſcđm rectū: ita ꝙ nunꝗ fiat regreſſus ad idē ſpecie. Ad hoc dr̄ primo: ꝙ gn̄ationes non ꝑpetuantur ſcđm rectū: ptꝫ: qꝛ vel generabilia differētia ſpē ſūt finita: ꝛ tūc eorū gn̄ationes nō erunt ꝑpetue: vel ſunt infinita: ꝛ hoc nō: qꝛ in eſſentialiter ordinatis et differentib⁹ ſpē dat̄ primum a quo oīa alia dependēt: modo in infinitis nullū eſt primum. ¶ Scđo dr̄ ꝙ ꝑpetue ſunt gn̄atōes ꝛ corruptiōes ſcđm circulum: Ptꝫ. Tum: qꝛ in illis nō eſt ꝑpetuitas ſcđm rectū: ergo eſt ꝑpetuitas ſcđm circulum: ita ꝙ gn̄ant̄ īdiuidua eiuſdē ſpēi: inter q̄ nō ē ordo eſſētialis. Item prim⁹ motor ꝑpetuo mouet celū: ꝛ infinities planete ad nos accedūt et recedūt: igr̄ poſſunt ꝑpetuare gn̄atōes et corruptōes ſcđm circulū. ¶ Quarto querit̄ an idem in nūero poſſit reduci. Dr̄ ꝙ non: ſed bene ideꝫ in ſpē. ¶ Quinto queritur. an oīa gn̄abilia eodem mō reuertātur. Ad hoc dr̄ ꝙ aliqua eadē nūero redibunt: ſicut ſol qui hodie occidit craſtina die idem nūero orietur: alia vero ſolū redibunt eadē in ſpē: vt in gn̄ationibus ꝛ corruptionibus. ¶ Et hec de ſecundo libro de gn̄atione ꝛ corruptione.

Conclo q̄rta.

Si motus ce[…] nō eēt ignis [?] nō calefaceret ꝛ ſtuppaꝫ cōbureret.

Conclo q̄nta.

¶ Motus celi ꝛ Solis i zo[diaco] ſūt cau[ſe] ꝑpetuitat̄ gn̄ationum ꝛ corruptionuꝫ

Conclo ſexta

Idē ſcđm idē natū eſt facere idem.

Contrarioꝝ ꝯtrarie ſunt cauſe.

Duo

Oīum eſt ordo ꝛ oē tp̄s ꝛ vita menſurantur certa periodo.

Cōclo ſeptia

¶ Natura de poſſibilibus facit qđ melius eſt.

¶ Melius eſt eſſe ꝗ nō eſſe

Generatiōes ꝛ corruptōes perpetuantur ſcđm circulum.

Corruptū idē nūero redire non poteſt.

Quedam vero ſunt. ¶ Iſte eſt quartus tractatus hui⁹ libri in quo p. determiat de cauſis gñationis ⁊ corruptiõis ⁊ ɔtinuitate earũdẽ: ⁊ ɔtinet tria capitula ꝑtes videbũtur in ꝓceſſu. In p̄io ca. p. oſtẽdit que ⁊ quot ſunt vlẽs cauſe gñationũ ⁊ corruptionum dicẽs p̄io ſic: cũ ſint q̄dã gñabilia ⁊ corruptibilia quo rũ gñatio ɔſiſtit circa locũ mediũ dicẽdum eſt q̄ ⁊ quot ſunt principia gñationũ ⁊ corruptionũ: corruptibiliũ et gñabiliũ: ⁊ poſtq̄ de iſtis ɔſideratũ eſt ſcõm rõnes gñales facili⁹ erit ɔſiderandũ ſcõm rõnes ſp̄ales. T. Sunt aũt nũero eq̄lia. ¶ Hic p. dicit q̄ tot ſunt principia ſiue genera principiorũ gñabiliũ ⁊ corruptibilium quot ſunt principia ꝑpetue motorũ: ſed in ꝑpetue motis triũ generũ principia ɔcurrũt: ġ etiã ad gñationeꝫ et corruptionẽ: cum nõ ſufficiãt duorum generũ principia vt dictũ eſt prius: ſunt igitur triũ generũ principia. Ex iſto textu aliqui volũt elicere q̄ in celo eſt materia ex quo dicat p. in p̄ſenti paſſu q̄ in ꝑpetuo motis cõcurrit vnũ qḋ eſt materia. Ad hoc dicendũ q̄ p. in ꝓpoſito capit hoc genus materia: ⁊ hoc genus forma: ⁊ hoc genus agẽs large. Materia eni ꝓ omni illo quod eſt ſubiectũ trãſmutatiõis ſiue illud ſit ꝑs eſſentialis ſiue non. Et formã ꝓ omni illo qḋ ꝑ motũ acquirit vel ſiue non. Et agens ꝓ omni pro re ꝓpter motũ taliter ſe habẽte. Et agens ꝓ omni mutante aliud ſiue localiter ſiue alio mõ. T. Materia quidã. ¶ Hic p. ſubiũgit q̄ ex quo ſunt quedã de neceſſitate vt ſempiterna puta deus: ⁊ alia ſunt nõ ex neceſſitate: ⁊ inter illa hec quidẽ impoſſibile ẽ eſſe ⁊ hec poſſibile eſt eſſe ⁊ poſſibile eſt nõ eſſe ſicut ſunt gñabilia ⁊ corruptibilia: ideo in talibus opꝫ eſſe principium quod eſt ſuſceptiuũ trãſmutationũ taliũ qḋ trãſmutatur a de non eſſe tali ad eſſe tale qḋ vocatur materia. Ex iſto textu videt p. ꝓbare q̄ ad gñationẽ corruptibilium cõcurrit materia: q2 in trãſmutatione de nõ eſſe tali ad eſſe tale opꝫ q̄ ſit aliquid deferẽs trãſmutationem hoc aũt eſt materia: igitur cuius ꝓbatio magis clare patet ex p̄io phiſicorũ. T. Vt aũt q̄ grã cuius ¶ Hic p. oſtẽdit q̄ forma eſt cauſa generationis ⁊ corruptionis dupliciter. Primo: q2 illud cui⁹ gratia aliq̄d fit eſt cauſa generationis: ſed forma eſt huiuſmodi cũ ſit finis ⁊ terminus gñationis: igitur. T. Et forma ſpecies. ¶ Scḋo ſic. Illud ꝓpter cuius aduentum ⁊ receſſum mutatur nomen ⁊ diffinitio ſubſtantie eſt principiũ ſubſtãtiale in gñatione: ſed forma eſt huiuſmodi igitur. T. Oportet autem ⁊ tertiũ. ¶ Hic p. vult oſtẽdere q̄ preter cauſam materialẽ ⁊ formalẽ oportet eẽ tertiam cauſam ſcꝫ cauſam agentem quã ſenes antiqui ſomniauerunt hoc eſt debiliter intellexerũt: nulli⁹ tamen dixit eam: licet quidam vt platonici poſuerunt cauſas agentes ideas quarũ ſimilitudĩes materia deberet participare cum dicebant generationẽ fieri per participationem ſimilitudinis hmõi ydearũ. Alij vero ſicut Democritus ⁊ Leucippus dixerũt materiam eſſe cauſam agentẽ. Nam corpora indiuiſibilia ex quibus alia ſubſtãtialiter cõponebãtur dicebãt moueri ſe congregãdo vel ſegregãdo: ⁊ ſic cauſabãt generationẽ et corruptionẽ. T. Neutrũ aũt bene dictũ. ¶ Hic p. improbat iſtas opiniones ponẽdo talẽ ɔcluſionẽ. ſ. q̄ ad generationẽ nõ ſufficit materia cũ idea. Quã ꝓbat p. duab⁹ rõnib⁹. ¶ Prima eſt: q2 ſi ad gñationẽ ſufficeret materia ⁊ idea nõ videret ratio quare nõ ſemꝑ eẽt generatio ex quo ideã ⁊ materia ſemꝑ eodẽ mõ ſe habet. T. Amplius antẽ in quibuſdã. ¶ Scḋa ratio eſt: ſicut eſt in artificialibus ita eſt in naturalibus: ſed in artificialibus preter materiam ⁊ formã requiritur efficiens, vt preter ſanitatem ⁊ corp⁹ reqritur medicus ſanans: ergo in naturalibus preter materiã ⁊ formã requiritur efficiens. Unde ſi Plato per ideas intellexit formas non exiſtentes in mente prime cauſe ſiue q̄ non ſunt prime cauſe nec ſunt in ſingularibus nec fuerunt ſingularia nec ſunt in intellectu non eſt tenendus: ſed ſi ꝑ ideam intelligit primã cauſam repreſentantem omnes res ita q̄ ſunt plures idee rerũ. i. idea plurium ponendo illam cõſtructionem intranſitiuam loco tranſitiue ſic. ¶ Plato eſt tenendus cum hoc ſi de tenemus q̄ prima cauſa eſt omnium aliorũ cauſa: et q̄ ipſa non agente nulla aliarũ agit: ⁊ etiaꝫ iſte due ſufficiunt ad producendum rem naturalẽ cum ſufficiunt ad producendum aliam partẽ rei naturalis: nõ tamen ſic ſufficiunt q̄ poſt tranſmutationem non requirãtur plures res ad hoc q̄ res naturalis compoſita ex partibus eſſentialiter ⁊ ſpecifice diſtinctis cõſeruetur in eſſe. T. Si autem materiam. ¶ Hic p. ponit vnam concluſionem contra aliam opinionem que talis eſt: q̄ materia nõ eſt cauſa actiua principalis: licet illi qui hoc ponunt naturalius loquantur q̄ plato. ¶ Probat p. duabus rationib⁹. Prima eſt: materie eſt pati ⁊ forme eſt agere: ergo materia non eſt cauſa mouens ſiue agens. T. Manifeſtum eni in hijs. ¶ Scḋa ratio in artificialibus preter materiam oportet ponere aliud agens: ergo ſimiliter in naturalibus. Unde iſti dimittebant cauſam principalem ſcꝫ formam cuius eſt agere: ⁊ ſimiliter dimittebãt agentia vniuerſalia ſcꝫ corpora celeſtia ⁊ attribuebãt materie potentiam actiuã tanq̄ principali agenti cum tamen ipſa non cõcurrebat niſi tanq̄ ſubiectum tranſmutationis ⁊ diſpoſitiones tanq̄ inſtrumẽta. T. Qui eni innatum eſt. ¶ Hic phũs recitat tertiam opinionem antiquorum dicentiũ q̄ elementa per ſuas virtutes actiuas ⁊ paſſiuas ſunt cauſe principales generationum ⁊ corruptionũ. ¶ Cõtra hanc opinionẽ ponit talem cõcluſionem q̄ elementa ſuis virtutibus actiuis ⁊ paſſiuis nõ ſufficiunt ad generationem iſtorũ inferiorũ. ꝓbat p. duabus rõnib⁹ Quarum prima eſt: q2 elemẽta ſunt agentia paſſiua ⁊ mouẽtia mota: ſed talia nõ ſufficiũt cũ oporteat agentia eſſe priora ĩpaſſibilia: ⁊ mouẽtia ĩmobilia cuiuſmodi ſunt corpora celeſtia ⁊ prima cauſa. T. Amplius vere. ¶ Scḋa ratio eſt. ſicut eſt in artificialibus ita eſt in naturalibus: ſed in artificialibus nulli inſtrumento attribuitur actio tanq̄ principali agenti: cum preter ſerram opꝫ ponere ſerrantẽ eo q̄ ſerra nõ diuidit niſi mota a ſerrante: ergo etiam in naturalibus actiones non debent attribui iſtis inferioribus tanq̄ agentib⁹ principalibus ⁊ ſufficientibus: ⁊ per conſequens elementa per ſuas virtutes non ſunt agentia ſufficientia ad generationes iſtorum inferiorum. Et ſubdit p. q̄ ignis ⁊ alia agentia particularia deterius ſe habẽt ſine celo ad agendũ q̄ organa ſiue inſtrumenta artificialia ſine arte eo q̄ elemẽta ⁊ agẽtia particularia dependent quo ad eſſe ⁊ operari a celo ⁊ a prima cauſa. Inſtrumenta vero artificialia non dependent quo ad eſſe ab artifice.

Facili⁹ ſingularia inſpicimus qñ ō vli bus prius accipimus.

Cauſam efficientẽ oẽs antiq ſõniãt dicit aũt null⁹.

Conclo p̄ia ɔtra platonẽ.

Conclo. ij. cõtra alios antiquos.

¶ Materie eſt pati ⁊ mouentis mouere ... tẽ ⁊ facere ... ten⁹ potẽ...

Cõclo terti... contra alio...

Ignis ſine ce... lo deteri⁹ ... q̄ organa ... tificis ſine ... tifice.

Nobis autem vniuerſaliter. ¶ Iſtud ẽ ſcḋm capitulum huius tractatus in quo p. poſtq̄ determinauit de cauſis in vniuerſali ſcꝫ de forma ⁊ materia: hic conſequẽter determinat ꝑpetuitatem generabilium et corruptibiliũ ex ꝑte cauſe agentis: ⁊ p̄io oſtendit motũ celi eſſe cauſam generationis ⁊ corruptionis ponẽs talẽ ɔclõnẽ. Mot⁹ celi eſt cauſa gñatõis ⁊ corruptionis in iſtis inferioribus. Añs ptꝫ: q2 per motuꝫ celi applicatur generãs paſſo: ergo mot⁹ celi eſt cauſa generatõis in iſtis inferiorib⁹: añs ptꝫ: q2 ꝑ motũ celi adducũt nobis ſol ⁊ alia aſtra q̄ ſũt cãe gñatõis ĩ iſtis ĩferiorib⁹. T. Siĺe aũt. ¶ Scḋo ꝓbat ſic. mot⁹ celi eſt

Conclo p...

p̄m⁹ motuũ vt viſũ ẽ octauo phiſico. mõ p̄mũ ẽ quolibꝫ gñe ẽ cã aliorũ ⁊ per ɔñs motus celi ẽ cã gñationis et corruptionis in iſtis inferiorib⁹. T. Multũ ei. ¶ Secũda ratio ẽ. rõnabili⁹ ẽ q̄ ens ſit cã nõ entis q̄ ecõtra: puta illud qḋ eſt ſꝑ eſt cã illius q̄ aliñ eſt ⁊ aliñ nõ ẽ q̄ ecõtra: ġ motus celi q̄ ſꝑ eſt rõnabili⁹ dꝫ poni cã gñationũ aliorũ q̄ ecõtra. T. Qui aũt ſuppoſitũ. ¶ Hic p. ponit ſecũdã ɔcluſionẽ q̄ talis eſt q̄ ad ſaluandũ ꝑpetuitatẽ gñationũ ⁊ corruptionũ in iſtis inferiorib⁹ p̄ter motum celi requirit motus ſolis factus ĩ obliquo circulo. Pro cui⁹ ꝓbatione p. ſupponit duo. Primũ q̄ idem ſiĺr ſe habẽs ad ſuũ paſſum ſemꝑ natũ eſt facere idem vel ſimile ceteris ſimilibus permanentibus. Secũdũ q̄ ɔtrariorũ ɔtrarie ſunt cauſe. Iſtis ſuppoſitis ꝓbat p. q̄ preter motum p̄mũ opꝫ q̄ ſit alius motus: ſic q̄ idem ſimiliter ſe habens ſꝑ natum eſt facere idẽ: ſꝫ motus diurnus qui eſt primus ſꝑ eſt idẽ ⁊ ſiĺr ſe hñs: quo ad iſta inferiora: ġ natum eſt facere idem: ⁊ ꝑ ɔñs ſi non eſſet alius motus a motu diurno qui ẽ primus oporteret vel ſꝑ generationẽ eſſe vel ſꝑ corruptioneꝫ eſſe: ⁊ non contingeret ambo eſſe ſimul. Similiter cõtrariorũ ɔtrarie ſunt cauſe: igitur p̄ter primum motuꝫ eſt ponendus alius motus: ſed q̄ ille motus ſit mot⁹ ſolis factus in obliquo circulo. pꝫ: q2 ille motus ẽ cõtinuus diuerſimode ſe habens in ordine ad nos: cum ſol aliquãdo accedit ad nos: tunc talis motus eſt cauſa generationis. ⁊ aliñ recedit a nobis per talẽ motum et tunc talis motus ẽ cã corruptionis. T. In equali vero diſtãtia. ¶ Hic p. infert duo correlaria. Primũ q̄ tempus generationis eſt equale tempi corruptionis. pꝫ: q2 tp̄s generationis eſt tp̄s acceſſus ſolis ad nos: ⁊ tp̄s corruptionis: eſt tempus receſſus ſolis a nobis ſꝫ tempus acceſſus ſolis ad nos eſt eq̄le tp̄i receſſ⁹ ſolis a nobis: ergo tp̄s generationis eſt eq̄le tp̄i corruptionis. Secũdũ correlariũ eſt q̄ generabilia ⁊ corruptibilia ſũt naturaliter terminata in ſuis durationib⁹ quia aliter tp̄s gñationis nõ eſſet equale tp̄i corruptionis quod ẽ ɔtra primũ correlariũ. Etiam generabilia ⁊ corruptibilia reducũtur ad motus celeſtes: ſed nõ reducũtur ad ꝑpetuũ motũ celeſtẽ tanq̄ ad cauſã ꝓpꝛiaꝫ ergo reducũtur ad certas ⁊ determinatas reuolutões Et ſubdit p. q̄ nõ oĩa eadẽ periodo mẽſurant: ſꝫ aliq̄ longiori ⁊ aliqua breuiori vt aliq̄ periodo vnius diei: aliq̄ vero periodo vnius anni ⁊c. ¶ Sed diceret aliq̄s: q̄ multorũ gñationes ſunt tarde ⁊ corruptiones citiores: ⁊ ſic illorũ tp̄s generationis eſt magnum: ⁊ corruptionis eſt breue. Ad hoc reſpõdet p. q̄ hoc non ꝓuenit ex parte corporis celeſtis: ſed ꝓuenit ex ɔfuſiõe aliarum cauſarum ɔcurrentiũ: puta ex meliori vel peiori diſpoſitione materie. T. Semper aũt. ¶ Hic p. oñdit perpetuitatẽ generationis ⁊ corruptionis ex parte finis ſic natura facit de poſſibilibus id qḋ meli⁹ eſt ſi non ſit impedita ſed meli⁹ eſt eſſe q̄ nõ eẽ: ergo inferiora ex quo nõ poſſunt perpetuari ſub idẽtitate numerali ſaluant per cõtinuas gñationes ⁊ corruptões ſub idẽtitate ſpecifica. T. Huius eni. ¶ Hic p. infert vnũ correlariũ quod eſt tale q̄ rationabiliter iſtorũ inferiorũ generationes ⁊ corruptiones fiunt in circuitu hoc eſt ad modũ circulatiõis: ſic q̄ in vno tp̄e ex aqua fit aer vel ignis. ⁊ alio tempe illa ɔuertũtur in aquã. Unde ſole recedẽte a nobis ɔuertuntur elemẽta ſuperiora in inferiora: ſed ſole accedente ad nos ɔuertũtur elementa inferiora in ſuperiora. Ex his patet q̄ continuitas et perpetuitas mot⁹ ꝓuenit ex ɔtinuitate ⁊ immobilitate primi mobilis: vna cum ɔtinuitate ⁊ ꝑpetuitate primi mouentis.

Concluſio. ij.

Idẽ in q̄ntũ idẽ ſꝑ natum ẽ facere idẽ.

Contrariorũ contrarie ſũt cauſe.

Motus celi ⁊ ſolis in zodiaco ſunt cãe ꝑpetuitatis generationum ⁊ corruptionuꝫ

Omni eſt ordo et oẽ tp̄s ⁊ vita meſurãtur certa periodo

Natura de poſſibilibus facit qḋ melius eſt. Melius ẽ eſſe q̄ non eſſe.

Gñationes et corruptiones ꝑpetuãtur ſꝫ circulum.

Quoniam autem neceſſe. ¶ Iſtud eſt tertiũ capitulum huius tractatus in quo p. oſtendit quomodo generationes ⁊ corruptiones ſunt perpetue: mouẽdo quinq̄ queſtiones. Quarum prima eſt. Utrum oĩa generabilia de neceſſitate generabuntur: vel aliq̄ ⁊ aliqua non. Hanc queſtionem ſoluit p. dicẽs: q̄ aliq̄ de neceſſitate generabunt ⁊ aliqua non: quia ſicut eſt de fore et non fore: ita eſt de generari ⁊ non generari ĩ futuro: ex quo eſſe eſt terminus generatiõis: ſed multa generabilia neceſſe eſt fore: vt q̄ ſol orietur cras: ⁊ aliqua poſſunt non fore: vt q̄ ſortes ibit ad forum. T. Utrum aũt oĩa. ¶ Hic p. mouet ſecundã queſtioneꝫ q̄ talis eſt. an in ipſis generatis illud quod ẽ pri⁹ de neceſſitate inferat illud quod poſterius. Ad hoc rñdit p. premittendo talẽ ſuppoſitionem. In eſſentialiter ſubordinatis ſi poſterius eſt prius eſt vel fuit. Hoc ſuppoſito dicit p. q̄ in eis in quibus neceſſarium eſt poſterius euenire poſito priore in eſſe: ex eſſe prioris infert eſſe poſterioris: vbi tamen priori poſito non de neceſſitate ſequitur poſterius nõ valꝫ: ſed ecõtra poſito poſteriori ponitur prius ſine quo poſterius non poteſt eſſe. T. Igitur alicuius. ¶ Tertia queſtio. an generationes perpetuantur ſm rectum vel ſm circulũ. ¶ Unde generationes perpetuari ſm rectum dicuntur: quãdo non reuertitur eadem forma in materia ſm numerum vel ſm ſpeciem. ¶ Et dicuntur perpetuari ſm circulum quãdo ſuppoſita perpetuitate motus celi ĩ eodem reuertitur eadem forma ſm ſpecieꝫ. ¶ Hanc queſtionẽ ſoluit p. per duas concluſiones: quarũ prima eſt q̄ nõ eſt neceſſariũ generatiões perpetuari ſm rectuꝫ et hoc quo ad idẽtitatẽ ſpecificam. probat p. ſic: q2 generabilia vel eſſent ſinita vel infinita: ſed nullũ iſtorũ eſt dicendum: igitur. Minor patet primo q̄ non ſũt infinita: quia in per ſe ordinatis ſiue in his que ſunt diuerſa ſm ſpeciem eſt dare aliquod primum a quo alia dependent: ſed in infinitis non eſt dare primum: ergo diuerſa ſm ſpeciem non ſunt infinita: ⁊ per ɔñs non ẽ proceſſus in infinitum in generationibus ſm rectum Sed q̄ non ſunt finita probat ſic p. q2 ſi generabilia eſſent finita: tunc non eſſet neceſſe procedere ĩ infinitum in gñatione ſm rectũ. Etiam ſequeret q̄ ſꝑ eſſent illa q̄ non ſꝑ erunt. ɔñs eſt falſuꝫ: igit ⁊ añs. ɔña ptꝫ: q2 ex quo eſſent perpetue generatiões nõ ſꝑ eſſent et tñ ſꝑ eſſent eo q̄ ſunt finita. ⁊ finita aliqñ eſſent ptrãſita: ⁊ tunc non eſſent gñatiões. Ex dictis infert p. q̄ gñalibus exiſtentibus finitis nõ ẽ neceſſe eẽ gñatões infinitas ſm rectũ: q2 gñationes eorũ non ſꝑ eſſent: ġ nõ ẽ neceſſe in illis eẽ gñationes ĩfinitas ſm rectum. T. Si ġ alicui⁹. ¶ Hic p. ponit ſecũdã ɔclõnẽ que talis eſt q̄ ꝑpetue ſunt gñationes ⁊ corruptiões ſm circulum in ꝑ ſe ordinatis: in q̄bus ex priori ſeq̄tur poſteri⁹ et ecõtra. pꝫ: q2 ꝑpetue ſũt gñationes vt oſtẽſum eſt: et nõ ſm ꝓceſſũ rectũ: ġ ſm circulũ. Et ex quo ĩter indiuidua eiuſdẽ ſp̄ei nõ ẽ ordo eſſentialis ſic q̄ vnũ infert aliud: ſiue q̄ ab eẽ vnius ſeq̄tur eẽ alteri⁹: ⁊ econtra: ſꝫ inter ſp̄ẽs ⁊ ĩdiuidua diuerſarũ ſp̄erũ ſolet aſſignari ordo eẽntialis: iõ in ĩdiuiduis eiuſdẽ ſp̄ei poſſet fieri ꝓceſſus in infinitũ: ſuppoſita ꝑpetuitate mundi ſed nõ ſm ſp̄ẽm. T. In circuitu igr̃. ¶ Hic p. aſſignat cãm ꝓpter quã gñatiões ⁊ corruptões ſũt ꝑpetue dicẽs q̄ ꝓpter ꝑpetuitatẽ mot⁹ celi: ⁊ ꝓpter ꝑpetuitateꝫ et immobilitatẽ p̄mi motoris ꝑpetuãtur gñatões ⁊ corruptiones. Unñ ꝑ hoc q̄ p̄m⁹ motor ꝑpetue mouet celũ et infinities planete ad nos accedũt ⁊ poſtea recedũt ꝑpetuãtur gñatiões ⁊ corruptões. T. Quare igit. ¶ Hic philoſophus mouet quartam q̄ſtionẽ que talis eſt. An idem corruptum in numero poteſt reproduci: Ad hoc dicit philoſophus q̄ non reproducit vnũ ⁊ idẽ in numero: ſed bene vnum et idem in ſpecie. Tex

Queſtio p̄ma.

Queſtio ſcḋa

Queſtio. iij.

Concluſio. i.

Cõcluſio. ij.

Queſtio q̄rta.

Corruptum idẽ numero redire non põt.

Queſtio .q̄nta

tus. Principiū aūt. ¶ Quīta q̄ſtio ē vtrū oīa gn̄abilia
eadē reuertāt. Ad hoc dicit q̄ nō: q2 aliq̄ eadē nūero re
uertunt: ſicut ſol ⁊ ceteri planete q̄ mouētur ab oriēte
in occidēs: ⁊ idē nūero redeūt ad oriēs. Silr corrupti=
bilia q̄ mouētur motu locali eadē ī numero redeūt. De
iſto tamē reditu nō ē hic ſermo ꝑncipalr: ſ3 d̄ reditu il
loꝝ q̄ fit ꝑ gn̄atiōes ⁊ in illo nō redeūt eadē nūero: ſed
eadē ī ſpē vt dictū ē ī rn̄ſione ad q̄rtā q̄ſtionē. Ex iſto
textu elicit̄ iſta autoritas: quoꝝ ſubſtā depeūt: nō re=
deūt eadē ī nūero. Et hec de expoſitione textus.

Quoꝝ ſubſtā depeūt nō redeūt eadē nūero.

Querit̄ vtrū oē viuēs habeat determinataꝫ
periodū ſue duratiōis. Et vr̄ q̄ nō: q2 ſi ſic: tūc vita nō
poſſet ꝓlōgari. Ↄn̄s apud medicos reputat̄ falſū: igit̄
et an̄s. ¶ Secūdo ſic. Si ſic tunc eēt dare maximū tp̄s ꝑ
qđ viuēs poſſet durare. Ↄn̄s ē falſū: igit̄ ⁊ an̄s. Minor
pꝫ: q2 tc̄ eēt dare vltimū īſtās eē rei ꝑmanētis: ex quo
in vltimo īſtāti periodi eēt viuū ⁊ nō vltra. ¶ Tertio ſic
q̄diu viuēs viuit adhuc poſſet diutius viuere. igit̄ non
determinatā periodū hꝫ ſue durationis. an̄s pꝫ: q2 in
īſtāti terminātē illud tp̄s potētia ↄſeruās viuēs in vi
ta ē maior ī ↄſeruādo q̄ corrūpētia ſūt in corrūpēdo: ⁊
ꝑ ↄn̄s corrūpētia nō ſubito corrūpēt vitā ei⁹. ¶ Quar
to ſic. vita hoīs pōt ꝑpetuari: igit̄. an̄s pꝫ: q2 pſſibile ē
per artē medicine ⁊ aſtronomie humidū radicale tātū
reſtaurari: ſicut ꝑ actionē caloris naturalꝫ deſtruit̄ ſiue
ↄſumitur: ex quo cognoſcēs ↄplexionē hoīs ⁊ incōmo=
da q̄ ſibi ꝑ influxū aſtroꝝ ↄtingere pn̄t. pōt ↄtinue ipꝫ
ꝓſeruare ⁊ ꝑ v̄tutes humefactōis humidū radicale tā
tū reſtaurare: q̄tū ꝑ calorē naturalē ↄſumit̄: ḡ poſſibi=
le ē vitā hoīs ꝑpetuari. ¶ Quīto ſic. hō pōt ī ſe ita pu=
rū humidū ꝓducere ſicut erat humidū ex quo gn̄abat̄
ergo pōt humidū radicale reſtaurari: ad hoc q̄ ſꝑ durꝫ
¶ Sexto ſic. ſi ſic hoc eēt a celo: ſed hoc nō vr̄: igr̄. Mi
nor pꝫ: q2 diuerſa viuētia ſm ſpēm ſimul gn̄ant̄ ſub ea
dē ↄſtellatiōe: que tn̄ hn̄t diuerſas duratiōes vite: ḡ pe
riodus duratiōis nō ē a celo. ¶ In oppoſitū ē p. ī ſcđo
ca. q̄rti tracta. hui⁹ ſecūdi. Pro ſolutiōe queſtionis ē.

Sciēdū q̄ ī ꝓpoſito periodus ē tp̄s determi
natū ſm reuolutiōes celi mīmū: vltra qđ res nō pōt eē
naturaliter. Vn̄ cā corruptiōis rei ē ↄtrarietas: q2 oīs
corruptio ꝓp̄e dicta (q̄ eſt ſubſtē ꝑ ſe exiſtis) eſt ꝑ al=
terationē: ⁊ alteratio ē rōe q̄litatū ↄtrariaꝝ: ḡ ↄtrarie
tas ē cā corruptionis. Ex quo pꝫ q̄ oīs ſubſtā determi
nās ſibi q̄litatē hn̄tē ↄtrariū aliqn̄ corrūpet̄. ¶ Scđo
pꝫ: q2 oīs ſubſtā hꝫ actualr̄ vel v̄tualr̄ ↄtrariū q̄litati=
bus ad ſui ↄſeruationē req̄ſitis. ¶ Tertio pꝫ q̄ ſub
ſtātia nullomō hn̄s ↄtrariū ē corruptibilis nec ad hoc
q̄ lōgo tp̄e ꝑmaneat in eē req̄rit aliquā v̄tutē intrin=
ſecā reſiſtitiuā corrūpēti: ſed ſufficit ſola pn̄tia ↄſeruā
tis ipam: ⁊ ideo in talibus ſi aliq̄d diuti⁹ durat: non ꝓ=
pter h̄ ē maioris v̄tutis intrīſece. ¶ Alteri⁹ pꝫ: q̄ nul=
la alteratio ſubſtē q̄ ē ad corruptionē ē a pricipio ītri=
ſeco. Pꝫ ꝑmo de ſimplici elemēto: q2 illud nō pōt al=
terare ſe violēte: cū nō habeat ī ſe q̄litates ↄtrarias.
De mixto etiā pꝫ: q2 nihil agit de perſe ad corruptōeꝫ
ſui: ḡ nullū tale alterat̄ alteratione corruptiua ab in=
trinſeco. Aliq̄ tn̄ mixta de paccſis ab intrīſeco alterā=
tur alteratiōe corruptiua: cū vnū agit in aliud: puta ca
lor naturalꝫ ī humidū radicale. ¶ Alteri⁹ pꝫ: q̄ q̄to ali=
quid min⁹ hꝫ de ↄtrario: tanto ē maioris duratiōis ce=
teris parib⁹: cū ↄtrarietas ſit cā corruptiōis vt ꝑus di
ctū eſt. Ex quo pꝫ q̄ homogenea ceteris parib⁹ diuti⁹
pn̄t manere q̄ etherogenea: ex quo min⁹ hn̄t de cōtra=
rio. Homogenea eni ſolū ab extrinſeco corrūpuntur.
Etherogenea vero ⁊ ab intrinſeco ⁊ ab extrinſeco.

Sciēdū ſcđo q̄ cauſe permanētie ſiue dura=
tionis reꝝ corruptibiliū ſūt multe cauſe. ¶ Pria ē ho=
geneitas ſiue ſimilitudo ꝑtiū quo ad diſpōnes rei ex
ꝑte eē rei req̄ſitas: q2 hōgeneū nō corrūpit̄ ab intrīſe=
co: ſꝫ ſolū ab extrīſeco vt iā dictū eſt. ¶ Secūda cā eſt:
ↄueniētia loci ꝑ cōtinēs nō ſit multū ↄtrariū ↄten
to: ⁊ ideo aliquā diuti⁹ durāt ī vno loco q̄ ī alio: ex quo
vnus locus ē magis ↄueniēs q̄ ali⁹. ¶ Tertia cā ē bōa
mixtio humidi cū calido ⁊ cū ſicco terreſtri: cū ad illaꝫ
mixtionē ſeq̄tur bona diſpō ī materia ad introductio=
nē forme ⁊ cōſeruationē req̄ſita. ¶ Quarta cā ē diffi=
cultas diuiſibilitatis ⁊ fortitudo reſiſtētie: per h̄ ei q̄
res fortiter reſiſtit ſuo corrūpenti ꝓſeruat̄ a corrupti
ne. ¶ Quīta cā ē latitudo ↄplexiōis ſiue ꝓportionis q̄
litatū ꝑmarū: cū qua forā pōt manere: eo q̄ q̄to forā
ſub maiori latitudine ꝓportionis q̄litatū primaꝝ ſiue
diſpōnū ī materia ex ꝑte ei⁹ req̄ſitaꝝ p̄t ſtare: tāto res
diuti⁹ p̄t ꝑmanere. Sūt āt aliq̄ corpora mixta q̄ ſibi de
terminat aliquā ꝓportionē a q̄ lōge diſtare pn̄t: ⁊ alia
ſūt q̄ determināt ſibi ꝓportionē a q̄ nō pn̄t lōge diſta=
re: ⁊ illa q̄ ſub maiori latitudie ſtare pn̄t ſunt maioris
durationis ceteris paribus: q̄ illa que ſub parua lati
titudine ſtare poſſunt.

Sciendū tertio q̄ nō ē dādū maximū tp̄s vl=
tra qđ hō p̄t naturalr̄ viuere: q2 quocūq3 tp̄e dato vl=
tra qđ hō p̄t viuere ē dare maius vltra qđ idē hō p̄t viue
re: vt pꝫ ꝑ ſecūdū argumētū ante oppoſitū: ḡ nō ē da=
re maximū tp̄s vltra qđ hō pōt viuere. Nec eſt dare ma
ximū tp̄s vltra qđ hō p̄t viuere: q2 quocūq3 tp̄e dato vl
tra qđ hō pōt viuere eſt dare min⁹ vltra qđ hō p̄t viue=
re: cū illud qđ pōt naturalr̄ viuere ꝑ maius p̄t etiā vi=
uere ꝑ min⁹. Silr̄ nō eſt dare maximū tp̄s vltra qđ hō
nō p̄t viuere: q2 quocūq3 tp̄e dato vltra qđ hō nō pōt vi
uere: eſt dare maius vltra qđ hō nō pōt viuere. Ex quo
pꝫ q̄ ꝑ periodū ī ꝓpoſito nō ītelligit̄ maximū ꝑ quod
res pōt eē nec maximū per qđ nō pōt eē: nec mīmū ꝑ
qđ p̄t eē: ſiue vltra qđ res poſſet eē: ſed intelligit̄ mini
mū tp̄s vltra qđ nō pōt eē. Et ex quo hō ſine miraculo
nō p̄t ꝑpetuari: ex quo materia hoīs appetit aliā for=
mā: qui appetit⁹ nō fruſtrabitur: a tota ſpē: iō eſt aliqđ
tp̄s determiatū ſpēi humane. vltra qđ nullū īdiuiduū
ſpēi hūane ꝑ naturā p̄t viuere: nec vltra illū terminuꝫ
p̄t ꝓlōgari ꝑ artē medicine: vel ꝑ aliqđ aliud adiutori
um nō miraculoſum: ⁊ illud tp̄s vocat̄ period⁹ ſpeciei
humane. Quodlibet tamen indiuiduū ſpeciei humāe
determinatum habet periodum: ⁊ periodus cōueniens
alicui hoī ſm ↄplexionem ſuā naturalem: poteſt ꝑ ar=
tem medicine ꝓlongari: ex quo per artē medicine pōt
mutari ↄplexio illius hoīs in meliorē ↄplexionē: ſub q̄
homo erit longioris vite. Iſtis notatis ſit.

Cōcluſio reſponſiua. oē viuēs hꝫ determina=
tam periodum: ⁊ hoc a celo huius autēꝫ concluſionis
ꝓbatio patet ex expoſitione textus.

Dubitatur vtrū quodlibet corruptibile aliud
ab homine habeat determinatā periodū. Et videt̄ q̄
non: q2 ignis exiſtens in ſua ſpera ē corruptibilis: ⁊ tn̄
non habet determinatā periodū: igit̄. Minor pꝫ: q2 il
le ignis manet ſemper vnus ⁊ idem. ¶ Secundo ſic: lumē
exn̄s in octaua ſpera eſt corruptibile: ⁊ tamen non hꝫ
determinatam periodum: igitur. Maior patet: quia ē
eiuſdē ſpeciei cum lumine in iſtis inferiorib⁹. Minor
patet: quia ſemper manet vnum et idem. In oppoſitū
videt̄ eſſe p. in ſecūdo capi. vltimi tracta. ¶ Ad dubiū
dicitur primo de ſubſtātijs viuentibus: q̄ quelibet ſub=
ſtātia corruptibilꝫ a ſua natura hꝫ determiatā ꝑioduꝫ
a reuolutionib⁹ celi: cū nulla talꝫ remaneat ſꝑ vna ⁊ ea
dem: ꝑmo mō capiendo idē nūero ſm modos poſitos

in illa dubitatiōe. Atꝫ illud qđ auget̄ manet vnū ⁊ idē
ſtēt poſt augmētationē: q̄libet tamē pars talꝫ ſpēi cō=
poſita ex materia ⁊ forma (ſaltē pedalꝫ) q̄tū ē de ſua
natura d̄termiatā hꝫ ꝑiodū: cū ꝑ certū nūe℞ reuolutio
nū diſpōnes req̄ſite ex ꝑte forme ſubſtālis ī tali mate=
ria manebūt in eodē: ⁊ poſtea corrūpētur: ⁊ diſpōnes
contrarie ītrodocētur vl̄ citi⁹ ītroducūtur ꝓpter inor=
dinationē cauſarū particulariū ↄcurrētiū: ⁊ cū totalis
ſbſtā nō ē alia q̄ ſue ꝑtes ſeq̄t̄ q̄ ipā eadē ꝑmomō hꝫ de
terminatā ꝑiodū: cū h̄ tn̄ ſtat q̄ aliq̄ ſubſtā manēs eadē
tertiomō nō hꝫ determiatā ꝑiodū: cū illa ſm ſe totaꝫ
eſt ſemꝑ manens eadē: ſicut ſūt q̄ttuor elemēta: ⁊ tn̄
q̄libet ꝑs determiatā hꝫ periodū: ē tn̄ aliq̄ ſubſtā q̄ p̄t
corrūpi ſiue deſinere eē: nō ex natura ſua: ſꝫ ꝑ remotio
nē ↄſeruātis: ſiue ꝑ h̄ q̄ ↄſeruās deſinit eā conſeruare
et illa nō hꝫ determiatā periodū: ex quo ex ſua natu=
ra nō hꝫ ↄtrariū foralr̄ vl̄ v̄tualr̄: ⁊ hmōi ē celū. Sed d̄
accn̄tib⁹ dr̄ q̄ accn̄tia q̄ nō ſūt nata eē niſi ī ſubiect' cor
ruptibilib⁹: ⁊ hn̄t ↄtrariū ꝑ ſe vl̄ per accn̄s hn̄t d̄termi
natā periodū. Sꝫ accn̄a q̄ idīnter pn̄t eē ī ſubiecto cor
ruptibili ex ſua natura: ⁊ ī ſubiecto non corruptibili
ex ſua natura nō hn̄t determiatā periodū ꝑ ſe: eo q̄ a=
liq̄ talia ſꝑ manere pn̄t: ſꝫ hn̄ aliq̄ eoꝝ determiatā ꝑio
dū hn̄t ꝑ accn̄s: puta rōe ſubiecti: ſicut lumē h̄ īferius
rōe ſubiecti pōt corrūpi. etiā ſuppoſito q̄ ↄſeruās ſēꝑ
maneat pn̄s: ex quo ſubēm ī quo tale lumē ē ex ſua na
tura ē corruptibile. Si tn̄ ſubiectū ē īcorruptibile: ⁊ cō
ſeruās ei⁹ ſꝑ ↄſeruaret ipum nō corrūpet̄. Sꝫ accn̄tia
exn̄tia ī ſubiecto īcorruptibili ſuppoſita pn̄tia ↄſeruā
tis: nullomō hn̄t determiatā ꝑiodū: cū talia acn̄atia n̄
ſūt corruptibilia ex eo q̄ nō hn̄t ↄtrariū: nec corrūpūt̄
ad corruptionē ſubiecti: nec ad remotionē ↄſeruātis: et
nō ſūt ꝑles mōi q̄b⁹ accn̄s dr̄ corrūpi cōiter: ḡ tale ac=
cn̄s nō hꝫ d̄termiatā ꝑiodū: ⁊ de tali accn̄te ꝓcedit ſe=
cūda rō an̄ oppſitū. ¶ Et ad ꝑmā rōnē dr̄ q̄ lꝫ maneat
vn⁹ ⁊ idē ignis tertiomō capiēdo idē: ⁊ illomō nō hꝫ de
termiatā periodū: tamē nō manet vn⁹ ⁊ idē ꝑmomō: ⁊
ſm illū modū bene hꝫ determinatā periodum.

Dubitatur ſcđo. Utrū tp̄s gn̄ationis rei ſit eq̄
le tp̄i corruptōis eiuſdē. Et ar̄. q̄ nō: q2 aliq̄ plāta cen
tū annis gn̄at̄: ⁊ tn̄ breui tp̄e corrūpit̄: ḡ. ¶ Scđo ſic. q̄
libet res gn̄at̄ ī īſtāti: ḡ tp̄s gn̄atiōis rei nō ē eq̄le tp̄i
corruptiōis. an̄s pꝫ: q2 gn̄atio ē ꝓgreſſio d̄ nō eē ad eē
mō eē ⁊ nō eē ſūt ↄtradictoria: inter q̄ nō ē mediū: ḡ ge
neratio fit ī īſtāti. ¶ Tertio ſic. multe ſūt gn̄atiōes ꝑ=
petue: igr̄ tp̄s gn̄atiōis nō ē eq̄le tp̄i corruptiōis. ↄn̄a
pꝫ: q2 ꝑpetua nō ſūt ſub tp̄e: ⁊ an̄s pꝫ d̄ gn̄atōe aeris ſb
eq̄noctiali. ¶ Quarto ſic ſi ſic. vl̄ tūc res q̄ gn̄at̄ ſilꝫ corrū
pit̄: ⁊ tūc tp̄s gn̄atiōis ⁊ corruptiōis nō ē eq̄le ſꝫ ideꝫ
vel res ꝑus gn̄at̄ ⁊ poſtea corrūpit̄: ⁊ tūc vnū nō ē eq̄le
alteri: cū illud qđ nō ē: nō ē eq̄le illi qđ ē: nec econtra.
¶ In oppoſitū ē p. ī ſecūdo ca. q̄rti tractat⁹. ¶ Ad du=
biū dr̄ q̄ lꝫ ī his q̄ generāt̄ īſtātanee (ſi q̄ talia ſint)
tp̄s gn̄atōis nō ē eq̄le tp̄i corruptōis cū ī illꝫ gn̄atio nō
fit in aliquo tp̄e: ſic q̄ tota fiat ī toto: ⁊ ꝑs ī ꝑte: lꝫ fiat
in tp̄e īdiuiſibiliter. Etiā ī illis q̄ ſꝑ generant̄: ſicut a=
er ⁊ ignis: tp̄s generatōis nō ē eq̄le tp̄i corruptōis cū
in illis ē idē tp̄s gn̄atiōis ⁊ corruptiōis: mō idē non ē
eq̄le ſibijp̄i. Silr̄ ī ſucceſſiuis (ſicut ſūt dictiōes ⁊ vo=
ces plate) tp̄s gn̄atiōis nō ē eq̄le tp̄i corruptōis: cuꝫ
talia ī eodē tp̄e generant̄ ⁊ corrūpunt̄. Silr̄ ī illꝫ q̄ gene
rant̄ ſucceſſiue ⁊ ſūt res ꝑmanētes nō opꝫ tp̄s gn̄atio
nis eē eq̄le tp̄i corruptōis: cū res p̄t cito corrūpi q̄ lon
go tp̄e genita ē: ꝓpter ↄfuſionē ⁊ cāꝝ deordinationē
ꝑticulariū ↄcurrētiū. Etiā ī gn̄atiōe ſubſtāli ſucceſſiua
⁊ nō ꝑpetua rei ꝑmanētis: nullū tp̄s gn̄atōis ē eq̄le tē
pori corruptōis: vt hn̄ ꝓbat vltia rō an̄ oppoſitū. Sed

ꝓpō p. dꝫ capi ad iſtū ſenſū q̄ q̄to tp̄e īdiuiduū alicuius
ſpēi optīe ↄplexiatū ī illa ſpē: ⁊ optīe rectū obſerua
tis oīb⁹ his q̄ valēt ad cōſuationē vite: natū ē ī v̄tute
ſua augeri: tāto tp̄e illđ taliter rectū natū ē ī ſua v̄tu=
te diminui: hui⁹ ꝓbatio pꝫ ex expōne text⁹. ¶ Et ad ꝑ=
mā rōnē dubij dr̄ q̄ lꝫ talꝫ plāta breui tp̄e corrūpat̄: ta
men nata ē ꝑ tātū tp̄s corrūpi ꝑ q̄tū gn̄abat̄. ¶ Ad ſe
cundā dr̄ negādo an̄s. Et ad ꝓbationē ei⁹ dr̄: q̄ lꝫ gn̄a
tio ſit de nō eē ī actu ↄpleto ⁊ ꝑfecto: ad eē ↄpletū ⁊ ꝑ
fectū. Uel de nō eē ſimplr̄ ad eē ↄpletū ⁊ perfectū: iter
que eſt bene mediū: tamē nō ē īter nō eē ſimplr̄ ad eſſe
ſimpliciter: inter q̄ nō ē mediū. ¶ Ad tertiā dicit̄ q̄ h̄ ē
ſermo de gn̄atiōib⁹ nō perpetuis. ¶ Ad q̄rtā dr̄ cōce=
dendo totum argumētū: q2 iſta ꝓpō tp̄s gn̄atiōis ē eq̄
le tp̄i corruptōis in ſenſu ꝓprio eſt falſa: licet in ſenſu
in quo dat ꝑhūs eſt vera.

Dubitatur tertio. Utrū corruptū pōt redire
idem ī numero. Et ar̄. q̄ ſic: q2 hō corrupt⁹ redibit idē in
nūero: ḡ corruptū redibit ideꝫ ī nūero. An̄s pꝫ: q2 illa
q̄ ſunt ꝑtes eſſentiales hoīs: ⁊ q̄ ſilꝫ ſumpta ſunt ipſe
hō ī corruptiōe hoīs ſeparant̄ ⁊ permanent ⁊ poſtea
iteꝝ vniunt̄. ¶ Scđo ſic. illa ſunt eadē nūero quoꝝ ma=
teria eſt eadē: ſꝫ corrupti ⁊ poſtea geniti materia ē vna
ergo genituꝫ ⁊ corruptuꝫ ſunt idē nūero. ¶ Tertio ſic:
niſi ſic ſeq̄ret̄ q̄ virtus dei ↄtinue minor fieret: ↄn̄s ē fal
ſum: igr̄ ⁊ an̄s. ↄn̄a pꝫ: q2 q̄dlibet gn̄abile nō genitum
de⁹ pōt facere: ⁊ ſi poſtq̄ ipm feciſſet nō poſſet iteꝝ fa
cere: igr̄ eſſet minoris virtutis q̄ fuit āte. ¶ Quarto ſic
nihil differt priuatio caliditatis corrupte a priuatiōe
caliditatis generāde: ſꝫ ꝑuatio caliditatis generande
pōt reduci ad actuꝫ: igit̄ ⁊ ꝑuatio caliditatis corrup=
te. ¶ Quīto materia eſt ī potētia ad formā corruptaꝫ
igitur illa poteſt reuerti. an̄s pꝫ: q2 materia eſt ī poten
tia ad formā generādā: ⁊ nō eſt dr̄na īter formā gene
randā ⁊ corruptā: cuꝫ nō ſit dr̄na niſi īter entia: ille āt
nihil ſunt: igit̄ eſt in potētia ad formā corruptā. ¶ In
oppoſitū eſt p. in fine hui⁹ ſecundi. ¶ Ad dubiuꝫ dr̄: q̄
idem corruptum ſubiectiue poteſt redire ſiue regene=
rari ſubiectiue: ⁊ pluries ad eandem formā ſm ſpeciē
reuerti. Similiter ideꝫ corruptum ſm quid poteſt plu
ries reuerti vt hō deſinens eſſe ſedens vel alb⁹ idem ī
numero poteſt iteꝝ fieri ſedens vel albus. Sed idem
corruptum terminatiue vl̄ totalitatiue nō pōt natura
liter reuerti idem ī numero. pꝫ: q2 forma corrupta ma
teria nō eſt amplius ad eam in potentia: cum ad p̄teri
tum nulla eſt potentia reducibilis ad actum in futuꝝ.
Maior etiā eſt interruptio in eſſe q̄ in magnitudine.
Sed interruptio ī magnitudine īpedit identitateꝫ nu
meraleꝫ: cū poſtq̄ lignuꝫ eſt diuiſū nō eſt āpli⁹ vnum:
ergo īterruptio ī eſſe īpedit identitateꝫ nūeralē: ⁊ per
ↄn̄s ſi aliq̄d nō eſt ⁊ ꝑus fuit: hoc nō pōt naturalr̄ re=
uerti. ¶ Sꝫ q̄reret aliq̄s. vtꝝ h̄ pōt fieri ꝑ potentiā ſup
naturalem. Dr̄ ꝓbabiliter q̄ nō. pꝫ: q2 ſi de⁹ ī materia
a ꝓduceret formā b: tūc forma b manēte in materia a
nunq̄ ꝓduceret̄ eadē forma ī a: ⁊ nō pl⁹ d̄⁹ p̄t ꝓducere
eandē formā ſi ipa eēt corrupta: ḡ de⁹ nō p̄t reproduce=
re corruptū. Maior pꝫ: q2 ſi de⁹ ꝑuaret formā b: nunq̄
illa forā manēte p̄t reproducere eā: cū illđ qđ dꝫ ꝓdu
ci īmediate āteq̄ debeat ꝓduci nō ē: ḡ poſt ꝓductionē
eſt: qđ nō v̄e pōt dici de illa forā. minor pꝫ: q2 non videt̄
q̄uo poti⁹ de⁹ p̄t gn̄are b ipſo b corrupto q̄ ipo exn̄te.
¶ Et ad ꝑmā rōnē dubij dr̄ q̄ hō nō ꝓp̄e corrūpitur: q2
nulla ꝑs ei⁹ deſinit eē: ⁊ ſic corruptio ei⁹ nō ē niſi ſepa=
tio ꝑtiū ꝑmanētiū. Sꝫ corruptio ꝓp̄e dcā alicui⁹ ſbſtē
eſt ſpatio ꝑtiū cū deſtructiōe vni⁹. ¶ Ad ſcđaꝫ dr̄ cōce
dēdo maiorē: capiendo idē numero ſecūde ītētionalr̄:
ſed nō ꝑme intētionalr̄: ſꝫ ſi capiat̄ prime intentiona.

liter tē negaꝛ mīoꝛ. Ad tertiā dr̄ negādo ꝯñaꝫ: ꝛ ad ꝓbationē ei⁹ dr̄ negādo ꝯñaꝫ qꝛ ꝓpter h̄ ꝙ ē īpoſſibile ſi eēt ī futuꝝ nihil redditur īpoſſ. ¶ Ad q̄rtā dr̄ negādo ꝯñam. ¶ Ad q̄ntā dr̄ negādo añs: loquendo de potentia reducibili ad actum in futurum. Et ad ꝓbationem eius dr̄ negādo cōſequentiam.

Ad rōnes queſtionis ¶ Ad p̄mā dr̄ cōcedēdo ꝙ vita nō p̄t ꝓlōgari vltra ꝑiodū tal' ſpēi: ſꝫ poſſit ꝓlōgari vltra ꝑiodū tal' vl' tal' ꝯplexōis. ¶ Ad ſcđaꝫ dr̄ negādo ꝯñam: qꝛ ꝑ periodū nō ītelligiꝛ maximū tp̄s per qđ aliq̄s pōt viuere: ſꝫ mīmū vltra qđ nō. ¶ Ad tertiā dr̄ ꝙ ꝯcludit ꝙ nō ē dādū maximū tp̄s ꝑ qđ viuēs p̄t viuere tñ ē bñ dādū mīmū vltra qđ nō. ¶ Ad q̄rtā dr̄ negādo añs: ꝛ ad ꝓbationē ei⁹ dr̄ negādo añs. ꝛ ad illi⁹ ꝓbationē dr̄ negādo ꝙ medic⁹ h̄ poſſet facere ſine ꝯcurſu celi: mō celū aliꝗ̄ agit ad corruptionē rei. ¶ Ad q̄ntā dr̄ ꝙ lꝫ hō ꝑ aliqđ tp̄s poſſet in ſe ita purū hūidū cāre nō tñ ꝑ totū tp̄s vite ſue. ¶ Ad .vi. dr̄ negādo minorē. et ad ei⁹ ꝓbationē dr̄ ꝙ h̄ ꝓuenit ꝓpter diuerſas cās ꝑticulares mediātib⁹ q̄bus celū agit in iſta īferiora: ꝛ ratione quarū fit variatio cōplexionū: q̄ quidē ꝯplexiones diuerſas habent periodos.

¶ Queſtio addita per magiſtrū Thomam Bricot ſacre pagine profeſſorem.

Queritur vtrū a pluriū agētiū quolibet et in pluriū īſtātiū quolibet idē effect⁹ ī nūero poſſit ꝓduci. Et arꝛ ꝙ ſic: qꝛ eadē viſio q̄ ꝓduciꝛ ab vno ouo: pōt ꝯſeruari ab alio ouo ſibi ſimillimo ī eodē ſitu īꝑceptibiliꝛ poſito: igꝛ idē effect⁹ nūero q̄ ē ꝓducibil' ab vno agente eſt ab altero ꝓducibil': qꝛ ꝯſeruari ꝛ ꝓduci nō drn̄t niſi ꝑ h̄: qꝛ illud dr̄ ꝓduci qđ antea nō fuit. Illud aūt cōſeruari qđ antea fuit. Aſſūptū ꝓbaꝛ: qm̄ ſi de⁹ ī eodē ſitu ī quo ē vnū ouū alterū ei ſimillimū poneret: videns iudicaret ſe idē ouū videre: ergo eadē viſio que prius fuit ꝓducta ab vno: ab altero ꝯſeruareꝛ. ¶ Cōfirmaꝛ: qꝛ viſio nō ē ſilitudo viſibil' a quo nō ꝓduciꝛ vl' conſeruatur. Sꝫ viſio primi oui eēt viſio ſecūdi oui, nā q̄cq̄d ē ſimillimū vni ſilimoꝝ ē alteri ſilimū viſio aūt ē ſilis ſuo obiecto vt puta p̄mo ouo: ergo ꝛ ſcđo. ꝛ ita ꝑſuabiꝛ a ſcđo. ¶ Secūdo ſic ſi adā nō peccaſſet: ſoli electi fuiſſent nati (vt dicūt theologi: ſed mlti electoꝝ nati fuerūt ex patribus reprobis. igꝛ illi fuiſſēt ex alijs patrib⁹ nati q̄ fuerūt. ꝛ p ꝯñs a pluriū agētiū quolibꝫ idē effect⁹ ī nūo ꝓduci pōt. ¶ Cōfirmaꝛ. ſiue plato applicet lignum igni ſiue ſortes: mō ſit idē lignū applicatū eidē igni ī eodē tp̄e. idē ignis ī nūero gñabiꝛ: ergo a pluriū agētiū quolibꝫ idē effect⁹ ī nūero ꝓduci p̄t ¶ Tertio ſic. eadē caliditas a duob⁹ ignib⁹ ꝓduci poſſet: et ex ouo poſito ſub vna gallina: ſi poneret ſub alia idē pull⁹ gñareꝛ. Idē etiaꝫ cadauer ꝓduciꝛ poſt mortē guillermi: ſiue ſortes ſiue plato eū occiderit: ergo a pluriū agētiū quolibet idē effect⁹ in nūero ꝓduci p̄t. ¶ Quarto ſic. idē effect⁹ pōt habere plures cās totales. igꝛ a pluriū agētiū quolibet idē effectus ī nūero ꝓduci p̄t. añs pꝫ: p̄mo qꝛ ſi poneretur aer mīm⁹ īter duos maximos ignes: ex eo ꝓducereꝛ ignis: q̄ a quolibet illoꝝ ignū circūſtātiū totalr̄ ꝓducereꝛ. Nō enī dici poſſꝫ ꝙ vna ꝑs ab vno igne ꝓducereꝛ: ꝛ alia ab alio: qꝛ tūc ille medi⁹ nō eēt minim⁹ q̄ ꝑ ſe ꝓduci poſſet. Hoc idē pꝫ: qm̄ q̄s ꝑ duos fines pōt ꝑgere ad foꝝ: quoꝝ q̄libet ſit ſufficiēs ad ꝓducēdū illā ābulationē ad foꝝ ī gñe cāe finalis. ¶ Quīto ſic. a pluriū agētium ſpē drn̄tiū pōt idē effect⁹ ſpē ꝓduci: igitur a pluriū nūero drn̄tiū pōt idē effect⁹ ī nūero ꝓduci. añs pꝫ qm̄ idē calor a ſole ꝛ igne ꝓduciꝛ. Itē ex equa ꝛ aſino gñaꝛ mul⁹. ¶ Sexto arguiꝛ ꝙ in pluriū inſtātiū quolibet idē effect⁹ ī nūero ꝓduci poſſit: qꝛ ī pluriū inſtātiū quolibet pñt eedē cāe ſm numerū cōcurrere ad ꝓductionē effect⁹: igꝛ ī pluriū inſtātiū quolibet idē effect⁹ in nūero ꝓduci pōt. ¶ Itē idē effect⁹ ī nūero ī plurium inſtātiū quolibet ꝯſeruaꝛ. igiꝛ ī pluriū īſtātiū quolibꝫ ꝓduci pōt. ¶ Itē dicūt medici ꝙ idē puer ī nūero in ſeptimo octauo vel nono mēſe gñari pōt: igꝛ ī pluriū inſtātiū quolibet idē effect⁹ ī nūero ꝓduci pōt. ¶ Itē alſ nulla gñatio differri poſſet: qm̄ ſi differretur iā nō eēt eadē gñatio q̄ antea dr̄ futura ¶ In oppoſitū ar. qm̄ ſi idē effectus ī nūero ꝓduci poſſet: ſeq̄reꝛ ꝙ duꝫ eſſent applicata paſſa illis agētib⁹ q̄ rōe ille effect⁹ ab vno ꝓducereꝛ ī vno loco: eadē rōe ꝓducereꝛ ab alio exñte in alio loco: ꝛ ſic idē effectus ī nūero bis ꝓducereꝛ: qđ ē īpoſſibile. Relinq̄tur ergo ꝙ a pluriū agētiū quolibet idē effectus ī nūero ꝓduci nō pōt. Et cū reſpectus celi ſit ꝑ ſe cā oīm effectuū q̄ fiunt in iſtis inferiorib⁹: ꝛ talis reſpectu cōtinue variaꝛ: ſeq̄tur ꝙ in pluriū inſtātiū q̄libet idē effectus in numero ꝓduci nō pōt. ¶ In iſta q̄ſtione erunt tres articuli. In p̄o ponētur notabilia. In ſcđo cōcluſiones. In tertio dubia.

Sciēdū ē p̄mo ꝙ titulus q̄ſtiōis cōtinet tres difficultates. ¶ Pria vtrū a quolibet pluriū agētium poſſit idē effectus in nūero ꝓduci. ¶ Secūda: vtrū idē effectus poſſit ſimul a pluribus cauſis totalibus depēdere. ¶ Tertia: vtrū in pluriū īſtātiū quolibet idē effectus ī nūero ꝓduci poſſit. De prima difficultate ī p̄o notabili. de ſcđa in ſecūdo. de tertia in tertio videbiꝛ. ¶ Circa primam eſt aduertēdū ꝙ duplicia ſunt agētia. Quedā ſūt nō attigētia effectū. Alia ſūt attigētia effectuꝫ. Nō attigētiū effectū q̄dā ſūt q̄ nō ſe hñt niſi applicatiue ad effectuꝫ ꝓducēdū: ita ꝙ nō diſponūt materiā īmediate ad formā ſuſcipiēdā: quēadmodū ſe habent ſortes ꝛ plato ad formā ignis ꝓducēdā ex applicatione lignoꝝ ad ignē. ſic enī ī agendo nō inducūt ī materiā aliquā diſpoſitioneꝫ req̄ſitā ad formā īntroducendā. Alia vero ſūt q̄ inducunt aliquā diſpoſitionem in materia req̄ſitā ad formā ſuſcipiendā: qꝛ tñ ex potentia materie nō educiꝛ forma: iđ nō dr̄ attingere talem formā: quēadmodū ſe hñt ꝑētes ī gñatione filioꝝ: q̄ lꝫ materiā diſponāt ad ſuſceptionē aīe rōnal': qm̄ tñ ex ipſa materia aīa rōnal' nō educiꝛ: iđ ipam aīam attingere nō dicuntur. Et de iſtis duobus agētibus dici pōt generalr̄: ꝙ a pluriū agētiū ipꝫ effectū nō attingētiū quolibet idē effectus ī nūero ꝓduci pōt. Et ꝑ hoc ſoluiꝛ ſecūda rō ante oppoſitū: ꝛ ei⁹ ꝯfirmatio. ¶ Alia vero ſūt agētia q̄ attigunt effectū: ꝛ de talibus difficultas ē vtrū ab eoꝝ quolibet idē effectus in nūero ꝓduci pōt. ¶ Quorūdā eī opinio ē ꝙ effectus ſūt duplices. Quidā ſunt q̄ nō ſunt cognitiōes alioꝝ ſicut caliditas: albedo ꝛ alie forme q̄ nō ſunt ī aīa ꝛ tales bñ pñt a pluriū agētiū quolibet ꝓduci. Si tamē ſunt ab vno ꝓducte: nō ſunt ab alio ꝓducibiles. Nā ſi tales eēnt ſemel a deo ꝓducti: iā ampli⁹ nō eēnt ab agēte naturali ꝓducibiles. Alij aūt ſūt effect⁹ q̄ ſunt aliarū reꝝ ſimilitudines aut cognitiōes. quēadmodū ſunt hītus notitie: ꝛ ſpecies ī aīa exiſtētes. Et de talib⁹ dr̄ ꝙ nulla eaꝝ ē pluriū agētiū quolibet ꝓducibilis vl' ꝯſeruabil' loq̄ndo de agentib⁹ naturalib⁹ ꝛ ꝑticularibus. Nā ſi viſio q̄ ē ꝓducibilis ab vno viſibili eēt ꝓducibil' ab alio: tunc vl' viſio effectus eēt ꝓducibil' a ſua cā ꝛ ſic cecus habēs notitiam de q̄litatibus primis q̄ ſunt cauſe colorum poſſꝫ videre colores: quod eſt falſum. Vel res vna cauſaret viſionem alterius rei ſibi ſimillime: et ſic color michi preſens poſſet cauſare in me viſionem coloris margarite exiſtentis in archa regis tartaroꝝ quod eſt falſum. Et per hoc pꝫ ſolutio ad primam rationem. Diceretur enim ꝙ viſio primi oui nō eſſet viſio ſecūdi oui neqꝫ maneret p̄mo ouo remoto. Et lꝫ ſic videns iudicaret ſe videre idē ouuꝫ qđ p̄us ſ tñ eād hēret viſionem. Et ad ꝯfirmationē diciꝛ ꝙ nō ſolū viſio ē ſilitudo vni⁹ rei: qꝛ tal' eſt ſm ſpēm. ſed qꝛ ē hec: ita ꝙ hec viſio qꝛ ē hec viſio ē repñtatiua iſti⁹ rei ꝛ nō alteri⁹. ¶ Sed q̄m videtur alijs eē eadē ratio de iſtis effectib⁹ ꝛ de alijs. Iđ dicūt vl' ꝙ nullus idē effect⁹ ī nūero ē a pluriū agentiū effectū attigētiū quolibet ꝓducibilis. ¶ Et ſi dicaꝛ ꝙ tunc eēt ordo eēntialis ī indiuiduis eiuſdē ſpēi diſtiguēdū eſt. Vel ad hūc ſenſū ꝙ indiuiduoꝝ eiuſdē ſpēi vnū ē ab aliquo ꝓducibile a quo alterū nō ē ꝓducibile et ſic cōcediꝛ. Vel ad hūc ſenſū ꝙ indiuiduoꝝ eiuſdem ſpēi vnū ſit perfecti⁹ eēntialr̄ q̄ alterū: ꝛ ſic cōcediꝛ ꝙ in aliq̄b⁹ indiuiduis eiuſdē ſpēi ē ordo eēntial': nō tñ ī oībus. Et hec ē drña quā actores ponere voluerūt inter indiuidua eiuſdē ſpēi: ꝛ īdiuidua diuerſarū ſpērū. Nā indiuiduoꝝ diuerſaꝝ ſpērū vnū ſꝑ ē altero ꝑfecti⁹ eēntialr̄: nō aūt ſic ē ſꝑ īter indiuidua eiuſdē ſpeciei.

Sciēdū ē ſecūdo ꝙ duplr̄ ītelligi pōt eūdeꝫ effectū depēdere a pluribus cauſis totalib⁹. Vnomodo ītelligēdo ꝑ cauſas totales: cās quaꝝ q̄libet totalē effectū attingit: ꝛ ſic oīs effectus q̄ ꝓduciꝛ a pluribus cauſis ſubordinatis dependet a pluribus cauſis totalibus. Aliomō intelligēdo ꝑ cās totales cauſas que totalr̄ effectū ꝓducūt: ꝛ ſic claꝝ ē ꝙ nullus effect⁹ depēdet a plurib⁹ cauſis totalib⁹: h̄ enī īplicat manifeſtiſſime. Tertiomō ꝙ effect⁹ depēdeat a plurib⁹ cauſis totalib⁹ .i. quarū q̄libet ē ſufficiēs totaliter effectū ꝓducere Et hoc duplr̄ intelligi pōt. Vnomō ꝙ aliq̄s effectus depēdeat a plurib⁹ cauſis: quaꝝ q̄libet ſit ſufficiens aliquo tp̄e totaliter effectū ꝓducere: ꝛ ſic idem ignis poſſet ꝓduci a duobus ignib⁹ a quoꝝ quolibet potuiſſꝫ ſufficiēter totaliter ꝓduci: lꝫ non eq̄ cito ſicut a duob⁹ ꝓduct⁹ fuiſſet. Aliomō ītelligi pōt ꝙ aliq̄s effectus depēdeat a diuerſis cauſis totalib⁹: ſic ꝙ a q̄libet illarū eq̄ cito ꝓduci poſſet: lꝫ nō eodē mō: ꝛ ſic (vt diꝛ q̄dā doctor) eadē vmbra poſſet eq̄ cito ꝓduci a duobus corpibus ſicut ab vno: nō tñ eodē mō. Nō pōt ergo iđ effect⁹ a diuerſis cauſis totalibus ꝓduci: q̄ꝝ q̄libet eq̄ cito illū ꝓduceret: ꝛ eq̄li ꝓceſſu. ¶ Et per h̄ pꝫ ſolutio ad q̄rtā rōnē maxie q̄tū ad hoc qđ arguiꝛ de finibus: qꝛ nemo pōt ire ꝓpter duos fines ad forū: ſic ꝙ equali conatu vellet ire ꝓpter vnū illoꝝ ſolū. Verū ē tñ ꝙ aliquis effectus ē ꝓducibilis a duob⁹ agentib⁹ ſimul: q̄ a nullo illoꝝ nec ita cito nec lōgiori tp̄e ē ꝓducibil': vt pꝫ de illo minimo aere: de quo arguiꝛ in q̄rta rōe q̄ ſic cōuerteretur ī igneꝫ a duobus ignibus circūſtātibus ꝙ a neutro illoꝝ eſſet conuertibilis.

Sciendum eſt tertio ꝙ ſcđum ar. in libro metheoroꝝ tota machina corpoꝝ inferioꝝ q̄ ꝯtigua ē lationibus ſupioribus a machina ſupiori diſponiꝛ ꝛ ordinaꝛ: ꝛ oīs vtus eius īde gubernaꝛ. vñ Ariſ. ī iſto .ij. dicit motū celi eē cām gñationū ꝛ corruptionū ī iſtis inferiorib⁹: ꝛ tā neccāria ē ꝯcathenatio iſtaꝝ cārū vt ſꝫ aliquos ſi celū non movereꝛ ꝛ ſtipula applicareꝛ igni: ipſa nō cōbureretur. Cū ergo aſpectus celi ſit cauſa effectuum q̄ fiunt inferius nō ē miꝝ ſi p. dixerūt in pluriū īſtātiū quolibet eūdē effectū in nūero nō poſſe ꝓduci. Luꝫ enī pħi nō ponerēt deū cognoſcere ad extra: ꝛ agere libere ad extra nō potuerūt aſſignare cām ꝓpter quam vno tp̄e ꝓducereꝛ vnū indiuiduū vnius ſpēi: ꝛ nō alterū eiuſdē: niſi ꝓpter diuerſitatē aſpectuū celi: ad hunc enī aſpectū reduxerūt naturas actuū aīe quare vnus circa vnā reuerſaꝛ ꝛ nō circa aliā eiuſdē ſpēi. Sine illo aſpectu celi nō poterāt ſoluere rōnē q̄ cōcludiꝛ filū tenuiſſimū eq̄le ī oīb⁹ ꝑtib⁹ nō poſſe frāgi: qꝛ q̄ rōe ī vna parte frāgereꝛ: eadē rōe ī q̄libet qđ ē īpoſſibile. Qꝛ tñ ſm veritatē deter mīatio agētiū ꝑticulariū ad vnū effectū eiuſdē ſpēi nō ꝓuenit ſolū ab aſpectu celi: ſꝫ ab ipſo deo libere ꝯcurrēte ad vnū effectū ꝛ nō ad aliū eiuſdē ſpēi. Ideo videndū ē vtrū ī pluriū inſtātiū quolibet idē effectus ī nūero ꝓduci p̄t. Hoc aūt ītelligi pōt duplr̄. Vel de effectu q̄ ꝓduciꝛ a ſolo deo ꝛ ſic manifeſtū ē ꝙ ſic. Vel de effectu q̄ ꝓduciꝛ ab agēte ꝑticulari cū ipſo deo. Et hoc iteꝝ ītelligi pōt duplr̄. Vel de effectu qui ꝓduciꝛ ab agēte libero. Et hoc iteꝝ duplr̄. Vel de effectu q̄ ē mot⁹ vl' actio: ad cui⁹ vnitatē dicūt req̄ri vnitateꝫ tp̄is: ꝛ ſic manifeſtū eſt ꝙ nō. Vl' de effectu q̄ ē ꝑmanēs: ꝛ ſic nōnulli credētes ꝙ volūtas ſe determinat ad ſuos actus: ꝛ ad illū vel illū ſꝫ nūeꝝ: nō aūt ab agente ſupiore: alſ ad malū actū determiāreꝛ ab ipſo. Ideo dicūt eūdē effectū volūtatis poſſe ī pluriū īſtātiū quolibet ꝓduci. Alij vero dicētes ꝙ volūtas nō determiāt ſe ad actus ſuos niſi q̄tū ad ſpēm: a deo vero determiāꝛ q̄tū ad numerū. Aliter tñ ad bonū actū: aliter ad malū. Ad bonū poſitiue ꝓ q̄to vult ꝯcurrere ad illū actū cū volūtate: ꝛ ad illū ſtimlat volūtatē. Ad malū vero niſi ꝑuatiue ꝓ q̄to nō vult ꝯcurrere ad alios actus q̄ ad illū quē male agit volūtas) dicūt ꝙ lꝫ volūtas nō ſubdaꝛ aſpectui celi q̄tū ad neccitateꝫ: qꝛ vt dicit ptolome⁹. Sapiēs dñabit aſtris: qꝛ tñ ſubiacet aſpectui celi q̄tū ad īclinationē: iđ ī pluriū īſtātiū quolibet iđ effect⁹ volūtatis in nūero ꝓduci nō pōt: qꝛ aſpectus celi ē quodāmō cā tal' effectus. Talis aūt aſpectus cōtinue variaꝛ. ¶ Si vero intelligaꝛ de effectu ꝓcedente a cauſis naturalib⁹ nō liberis: tunc ſit p̄ma cōcluſio nō p̄t iđ effectus ī nūero ī pluriū īſtātiū quolibꝫ naturalr̄ ꝓduci. pꝫ qꝛ ad varietatē cauſe variaꝛ effect⁹. ſꝫ aſpect⁹ celi ē cā ꝑ ſe iſtoꝝ effectuū īferioꝝ: ergo ipo variato variātur ꝯtinue effectus h̄ īferius exñtes. ¶ Secūda ꝯclo. nō pōt idem effectus a pluribus cauſis totalibus dependere. pꝫ ex dictis ī ſcđo notabili. ¶ Tertia concluſio. nō pōt idē effectus a plurium agentium naturalium quolibet ꝓduci. pꝫ ex dictis.

Dubitaꝛ p̄mo vtrū idē effectus ī nūero naturaliter poſſit reparari. Et arguiꝛ ꝙ ſic: qꝛ iđ hō ſꝫ arſ. pōt reparari: igiꝛ. añs pꝫ: qꝛ ſꝫ arſ. mūdus fuit eternus: et aīa rōnalis ē īmortal' ꝛ cū h̄ nō ſūt nunc īfinite aīe: nec etiā eſt iđ ītellectus oīm hoīm ſm ipꝫ: ſi fuit creatus certus nūerus aīaꝝ q̄ ad ſua corpa redire poſſent et ſi aīe q̄ fuerunt ī corpibus poſſint ad alia corpa redire. ſeq̄tur ꝙ poſſūt redire ad illa ī q̄bus fuerūt: ergo ſm euꝫ iđ ī nūero reſurgere p̄t. ¶ Scđo ſic. ſi fuerit aq̄ diuiſa in duas guttas: ꝛ ille due gutte reuniāꝛ: eađ aq̄ ī numero q̄ fuit corrupta reproduceꝛ: ergo iđ ī numero p̄t repari. ¶ Tertio ſic. eađ reuolutio celi q̄ p̄us erat repaꝛ: qm̄ illa reuolutio nō ē niſi ipm̄ celū qđ ē iđ ſic p̄us et ita argueretur q̄ iđ motus local' ī nūero repaꝛ: qꝛ ē iđ mobile ī numero qđ poſt motuꝫ q̄eſcit ꝛ iteꝝ moueꝛ: ergo idē ī numero repari pōt. ¶ In oppoſituꝫ ar. ꝑ arſ. ī iſto ſcđo de gñatiōe vbi dicit ꝙ iđ ī numero nō pōt repari ſed bñ idē ī ſpē. ¶ Pro ſolutiōe dubij eſt aduertendū: ꝙ tripliciter aliq̄d dr̄ corrūpi. Vnomō ꝑ ciſe ꝑ ſuaꝝ ꝑtium diſcōtinuationeꝫ: qꝛ deſinit eſſe vnuꝫ: ꝛ tale corruptū iđ ī numero reproduci pōt vt bñ ꝓbat ſcđa rō āte oppoſitū. Aliomō aliq̄d dr̄ corrūpi ꝑ ſeparationē ꝑtis eſſentialr̄ a parte eēntiali ſine corruptiōe cuiuſcunqꝫ partis: ꝛ de tali ſm veritateꝫ dicēdū ē ꝙ nō p̄t per vires nature iđ in numero reſurgere. Sꝫ q̄d ſit ſentiendū ſꝫ ari. dubium eſt: vt tactum fuit in prima ratione añ oppoſitum. Michi tñ videtur eſſe dicendū ꝙ nec vna ꝑs nec altera trahi poteſt euidenter ex dictis ariſ. Aliud eſt qđ dicitur corrumpi per deſitionem vnius ſuaruꝫ ꝑtiū eēntialiuꝫ: ꝛ de illo ſolet cōiter diciꝛ ꝙ iđ corruptū in numero nō p̄t naturalr̄ reproduci: ꝛ hoc quia idem

Prim⁹ artic.

Opinio p̄ma.

Opinio ſcđa.

Opinio p̄ma.

Opinio ſcđa.

Scđs articl's.

Concluſio .i.

Concluſio .ij.

Concluſio .iij.

Tertius artic.

aſpect⁹ celi (q̇ vt dcm̄ ē.ē p ſe cā effectuū h̄ iſeri⁹ pdcō rū) nō pōt idē i nūero redire. Et p h̄ p3 q̇d d cēdū ad du biū ⁊ ad duas rōes añ oppoitū. ¶ Ad tiā dr̄: q̄ duplr̄ itelligi pōt eādē reuolutionē celi i nūero repari. vnomō q̄ illa eadē res i nūero q̄ fuit reuolutio celi p̄mo deſie rit eē: ⁊ poſtea incipiat eē: et ſic negat̄: q2 talis reuolu tio nō deſinit eē. Aliomō q̄ celū tota vice nūc reuolua tur: quot a vice reuo'uebat̄: ⁊ ſic iterū negatur

Dubitatur ſcdo. Utrū dabile ſit mixtuʒ tpa tū ex elemēt. ¶ Et argr̄ q̄ ſic q2 vbi ē dabl'e maius ⁊ min⁹ ibi ē dabile eq̄le: ſ3 ē dabl'e mixtū lapſū mag ad calidi tatē ⁊ ſiccitatē: q̄ ad frigiditatē ⁊ hūiditatē. ⁊ ē etiaʒ dabile mixtū min⁹ lapſū ad caliditatē ſiccitatē: q̄ ad hūiditatē vel frigitatē: g̊ ē dabile mixtū tpatū: eq̄lr ha bēs de illis q̄litatib⁹. ¶ Cōfirmat̄: q2 habit⁹ poti⁹ iue niūt i natura q̄ p̄uatio: ſ3 itēperātia ē p̄uatio reſpectu tēperantie: g̊ ſi eſt dabile mixtū intpatū: etiā ⁊ tpatū. ¶ Cōfirmat̄ ſcdo: q2 nō fit pceſſ⁹ de extremo ad extre mū niſi trāſeūdo per mediū: ſed de lapſu ad frigiduʒ ⁊ humidū: fit trāſit⁹ vſq3 ad lapſū ad calidū ⁊ ſiccū: g̊ de uenit̄ ad mediū. ¶ Scdo ſic. dabile ē aliq̄d mixtū q̄d na turalr̄ q̄ſceret i medio elemētoꝝ: vtpote ſi tm̄ habet de leuitate q̄ntū d̄ grauitate: g̊ tale mixtū eēt tpatū ¶ Itē eſt dare cōplexionē tpatā (vt dicūt medici) g̊r ē dabi le mixtū tpatū. ¶ In oppoſitū arguit̄ p cōmētatorē in iſto ſcdo de gñatione. Et idē vult i p̄mo celi: ſcʒ q̄ non eſt dabi'e mixtū tēpatū. q̄d probat: quia ta'e corpus nō moueret̄: ex eo q̄ mixtū mouet̄ ſm motū elemēti p̄ dn̄antis i ipſo. ¶ Pro ſolutiōe dubij eſt notādū: q̄ du plr̄ poteſt imaginari mixtū tpatū. Uno mō ad pond⁹ q̄ eq̄liter habereʒ de oīb⁹ q̄litatib⁹ tā alteratiuis q̄ mo tiuis elemētoꝝ. Aliomodo pōt itelligi mixtū tpatū ad iuſtitiā: q̄ h3 optimā q̄litatiuā diſpōnē ſibi debitaʒ ſm opatiōes ſue ſpēi. Triplr̄ aūt intelligi pōt dabile eſſe mixtū tpatum ad pond⁹. Uno mō q̄ dabile ſit mixtū i quo oēs hmōi q̄litates eq̄liter inueniātur ſicut dictū eſt. Secūdomō q̄ ſit dabile mixtū i quo q̄litates alte ratiue ſolum ſint eq̄les. Tertio q̄ dabile ſit mixtū in quo q̄litates motiue ſolū ſint eq̄les ¶ Tūc ſit p̄ma cō cluſio. ipoſſibile ē dare mixtū tpatū ad pōd⁹ ſm oēs q̄ litates tā alteratiuas q̄ motiuas. p3: q2 ſi i aliquo de beat eē tāta leuitas q̄ta ē grauitas: op3 multo maio rē eē caliditatē q̄ frigiditatē. q2 ſi magna caliditas in ferro ignito cōpatit̄ maximā grauitatē: igr̄ iplicat da re mixtū tpatū ad pōd⁹ naturalr̄. ¶ Scda cōclo. ipoſſi bile ē dare mixtū tpatū q̄tū ad q̄litates alteratiuas diu durās. p3: q2 tūc caliditas facile exſuparet alias q̄litates cū ſit maioris actiuitatis: igr̄ nō mltū dura ret i tali tpamēto. ¶ Tertia cōclo. ipoſſibile ē dare mi xtū tpatū ad pōd⁹ q̄tū ad q̄litates alteratiuas diu du rās in tali tpamēto. p3: q2 ſi vt argutū ē in p̄ma cōclone: oporteret i eo multo maiorē eē caliditatē q̄ frigidita tē: ⁊ ſic caliditas q̄ multo ē maior alijs q̄litatib⁹ ⁊ acti uior facile ſuparet frigiditatē: ⁊ leuitatē maiorē cāret ¶ Quarta cōclo. ē dabilis cōplexio tpata ad iuſtitiam p3 p medicos. ¶ Ad rōnes añ oppoſitū. Ad p̄mā nega tur añs vlr̄. ¶ Ad p̄mā cōfirmationē dr̄ q̄ intpatū non dicit p̄uationē habit⁹ exn̄tis: ſ3 imaginabil'. ¶ Ad ſecū dā cōfirmationē dr̄ q̄ h̄ ē verū in motu locali: ſ3 nō i mo tu alterationis: q2 ſi crines fiunt de nigris albi abſq3 h̄ q̄ fiant virides vel crocei. ¶ Ad ſcdam rōnē cōceſſo añ cedēte negat̄ cōn̄a. ſaltē loquēdo de mixto tpato ad pō dus q̄tum ad oēs qualitates.

Conluſio .i.

Concluſ.o .ij.

Concluſio .iij.

Cōcluſio .iiij.

Ad rōnes principales q̄ſtionis. Ad p̄mā et ſecūdā p3 q̄d dicēdū ex notabilib⁹. Et ſilr̄ ad q̄rtaʒ. Ad tertiā dr̄ q̄ ille calor q̄ pduceret̄ ab vno igne non poſſet ab alio pduci: ſ3 bene ſilis in ſpē. ¶ Ad illud de ouo galline dr̄ vel q̄ nō gñaret̄ idē pullus in nūero vl' q̄ gallina nō attigit illū effectiue: ſ3 ſemē exn̄s i ouo. ¶ Ad quītā dr̄ negādo cōn̄am: q2 nō ē ſile. Ad ſextā ne gat̄ añs. ¶ Ad cōfirmationē cōcedit̄ añs ⁊ negat̄ cōn̄a. ¶ Ad ſecūdā cōfirmationē negat̄ q̄ h̄ dicant medici. ¶ Ad .uij. cōcedit̄ cōn̄s. l3 impediri poſſit generatio.

¶ Incipit liber p̄m⁹ metheoroꝝ tractat⁹ cō tinens tres. Primus tractatus vnū capitu lum habet: in quo agitur de cauſis generabi libus impſſionū metheorologicarū.

E primis quideʒ cauſis na ture: et de communi motu: et de corporibus celeſtibus aſtris ⁊ elemētis ⁊ de gñati one ⁊ corruptione cōiter di ctum eſt. reliq̄ aūt pars hui⁹ methodi q̄ metheorologiaʒ vocant conſideranda ē q̄ eſt de his que fiunt ſecūdū inordinatiorē naturā q̄ corpora d̄ q̄ bus determinatum eſt: ſiue talia fiant circa locum propinquum aſtris: vt galacia ⁊ come ta: ſiue in aere inferius: vt nubes ⁊ ventus: ha lo et yris. ſiue in aquis vt ſalſedo maris: ſiue i terra vt q̄ fiunt per coagulationē. Poſtea vō dicendum erit vniuerſaliter de animalibus ⁊ plantis: et etiā ſingulariter: ⁊ tunc erit finis

¶ Sit igitur pro hac conſideratione prima concluſio. Propter impreſſiones metheoro logicas ponendū eſt vnū corpus circulariter motum: ⁊ etiā quattuor elemēta generabilia et corruptibilia: ex quibus ille fiunt. Probat̄ tum primo q2 neceſſe eſt hunc mundū inferio rem eſſe continuum ſuperioribus lationibus vt omnis ipſius virtus inde gubernetur: er go ponenda ſunt quattuor elementa quoruʒ aliqua moueantur a medio ⁊ alia ad medium et etiam celum vt ſit cauſa principalis taliuʒ impreſſionum. Item motus celi eſt cauſa om nium aliorum motuum: ergo etiam et iſtaruʒ impreſſionuʒ. ¶ Secunda concluſio. elemē ta habent certum ordinem adinuicem et cer tam magnitudinem. patet: quia per theore mata aſtrologica conſtat terram eſſe minorē quibuſdam aſtris. ⁊ per conſequens eſſe par ue quantitatis in ordine ad celum. aqua vero que eſt maior terra nō eſt ſeparata a terra: ſ3 eſt in ei⁹ viſceribus collocata ⁊ iter terram et aquam ⁊ aſtrum ſunt duo media: ſcʒ ignis et aer. Ex quo patet illam opinionē eſſe falſam que dicit celum totum replere quod eſt ſupra

¶ Cōclo .i. cō tinens cauſ[am] materialē ⁊ e[f] ficiētē gña[tiōis] oīʒ impſſion[um] Neccē eſt hun[c] mundū ifer[iorē] eē cōtinuū ſupiorib⁹ lati onib⁹: vt tot[a] ei⁹ v̄tus inde gubernetur.

Motus celi [eſt] cauſa oīʒ ali[o] rum motuum

Concluſio .ii.

lationibus et corporibus celestibus ... causa materialis sunt elementa ... efficiens de celo

meta .i. trans vel supra

theori visio sive speculatio

logos .i. sermo unde metheorologia .i. sermo de

his que sursum apparent

... demonstrationes mathematicas

ether .i. ardens vel arens

terraʒ. ¶ Tertia concluſio. neq3 opinio dicē tium celum eſſe de natura ignis: neq3 eorum qui dicebant totum intermedium inter celuʒ et terram eſſe ignem vel aerem eſt rationalis Primum patet. quia licet illi recte dixerunt i hoc q̄ vocauerunt celum etherā id eſt ſempi terne currens ſicut adhuc apud nos tenetur: ſicut infinities eedem opiniones apud nos redibunt. tamen ſi conſideraſſent ratiōes ma thematicas non dixiſſent celum eſſe de natu ra ignis. Secundo patet: quia ſi totum inter medium inter celum et terram eſſet ignis: i gnis non haberet aliquam proportionem ad alia elementa. Similiter nec aer: ſed hoc ē fal ſum. Tum quia tūc ignis annichilaſſet omnia elementa. Tum etiā quia pars terre determi natam habet proportionem ad parteʒ aeris. cum ex vno pugillo terre fiant mille aeres: igi tur tota terra determinatam habet pportio nem ad aerē. Sed circa predicta queritur p̄ mo q̄uo ignis ⁊ aer ordinantur reſpectu celi. ad hoc dicitur q̄ ignis ⁊ aer ſunt inter aquaʒ et concauum orbis lune. Et quia ignis eſt pu rior aere: ideo ponitur ſupra aerem: ⁊ ad mo tum celi mouetur ſimiliter. ⁊ ſuperior regio ae ris ſ ⁊ ideo illa regio eſt valde calida: ſed infe rior regio ē calida ⁊ humida pp̄ter vapores q̄ ſunt corpora calida ⁊ humida. ⁊ exhalatiōes que ſūt corpora calida ⁊ ſicca. Media aūt re gio aeris ē ſemper frigida. Terra vero que ē in medio mundi collocata eſt grauiſſima.

[...] ſemel aut [...] ſed infini[ties] [...]s eedē redi[bunt] [...]t opinio[n]es.

¶ Secundo queritur. quare nubes non ge nerantur in ſuprema regione aeris. cū illa ſit frigidior q̄ regio prope terram. Reſpondet̄ q̄ hoc eſt. tum q2 illa regio proxima eſt igni. q̄ eſt calid⁹ ⁊ ſiccus. Tū quia aer mouetur ibi circulariter ad motum celi. ⁊ per illum motuʒ calefit. Tū q2 ibi non generātur venti. ideo nec nubes. ¶ Tertio queritur. q̄uo a celo ⁊ aſtris que nō ſunt calida. calefiunt hec inferiora. Q) autē ipa non ſunt calida patʒ: p̄mo quia aſtra non videntur diſcurrere. igit̄ non ſūt ca lida. ¶ Item ſol q̄ videtur maxime eſſe cali dus: videtur albus ⁊ nō rubeus ſicut ignis: igitur nō eſt calidus. Reſpondetur q̄ ſicut in iſtis inferioribus aer vicinus violentia latus. maxime fit calidus. ⁊ hoc quia talis mot⁹ ma xime diſgregat ipm̄. ita etiaʒ celum ⁊ aſtra ſu is motibus calefaciunt hec inferiora.

E primis q̄dē igitur cau ſis nature ⁊ omī motu naturali ⁊c. ¶ Iſte ē p̄m⁹ liber metheo roꝝ ariſ. In que d̄terminat̄ d̄ ipſ ſionib⁹ metheorologicis: cuius ſubiectū attributiōis ē h̄ cōple xū. Impſſio metheorologica vl' ſm cōiter loq̄ntes h̄ cōplexum. Corp⁹ ſimplex mobile ad for mā mixti impfecti put ē in via ad talē mixtioneʒ. Iſte aūt termin⁹ Impſſio vt ad ppoſitū ſufficit tripliciter capit̄. Unomō p veſtigio derelicto immobili a corpore duro: vt figura ſigilli impſſa in cera. Aliomō p altera tione facta p qualitates primas. Tertiomō p effectu derelicto ex actionib⁹ q̄litatū p̄marū: ⁊ iſtomō capit̄ i ppoſito. diuiditur aūt iſte liber i iiij. libros ptiales. Prim⁹ liber ē de his q̄ gñant̄ ex exhalatione calida et ſicca. Secūdus ē de his q̄ generātur ex vapore humi do: ſiue illa gñent̄ in regiōe aeris vel i terra. Terti⁹ ē de his q̄ gñant̄ ex vapore ſicco ⁊ terreſtri: ⁊ d̄ his q̄ ge nerant̄ ex reflexione radioꝝ. Quartus ē de impſſiōib⁹ q̄litatū primaꝝ p q̄s cōſtituit̄ mixtio corpoꝝ. ſecūdus liber incipit ibi. De loco āt. terti⁹ ibi. De ſpiritalib⁹ āt. q̄rtus ibi. Qm̄ aūt. Prim⁹ liber cōtinet duos tractat⁹. In p̄mo determinat p. de cā impſſionū in gñali. ſ. d̄ ef ficiēte ⁊ materiali. In ſecūdo determinat̄ de cauſis i preſſionū in ſupma regione aeris generataꝝ in ſpecia li: ibi. His aūt. Prim⁹ tractatus cōtinet ſex capitula q̄ videbūtur in pceſſu. In primo capitulo recolit̄ illa d̄ q̄ bus determinatū ē in libris p̄cedētibus: ⁊ de q̄bus de terminādū eſt in libris ſequētibus: ⁊ eſt ſentētia capi tuli talis q̄ prius dictū ē de p̄mis pricipijs rerū natu raliū. ſ. de materia ⁊ forma ⁊ p̄uatione: de .iiij. cauſis: de motu: de .iiij. ppetatib⁹ cōſequētib⁹ motū: ⁊ d̄ ſpecie bus motus in cōi: ⁊ hoc in octo libris phiſicoꝝ. cōn̄r di ctum ē de corporibus celeſtibus pornatis aſtris: ⁊ de elementis q̄ ⁊ quot ſunt ⁊ hoc in libris de celo ⁊ mun do. Deinde dictum eſt de generatione ⁊ corruptiōe ge nerabiliū et corruptibiliū in gñali: q̄uo differūt ab ali is mutationibus: ⁊ hoc in libro de generatione. Cōſe quenter in iſta ſciētia quā ātiqui vocant metheorolo giam: cōſiderādum eſt de his que fiunt ſm naturā in ordinatiorem q̄ ſit natura corporis celeſtis ⁊ interi ſta que conſiderātur i iſto libro: quedā fiunt circa locū maxime propinquum ſiue in loco propinquo aſtris vt galacia ⁊ cometa. Alia ſunt in aere inferius: ſicut nu bes ⁊ venti: ⁊ quedā fiunt in aq̄: ſicut ſalſedo maris. etiā conſiderādum eſt de halone ⁊ iride: ⁊ de his q̄ ge nerātur per coagulationē: ſed in libris ſequentib⁹ de terminādum eſt de animalibus et plātis in vniuerſali et pticulari: ⁊ hoc in libris de anima: ⁊ alijs libris p uorum naturalium. Unde iſte terminus metheorolo gia: dicitur a metha quod eſt trās vel ſupra: ⁊ theon quod eſt viſio ſiue ſpeculatio: ⁊ logos ſermo: quaſi ſer mo de his que ſurſum apparent. Non tm̄ eſt ſolum ſer mo de his que ſolum apparent in iſta ſcientia: licʒ il le ſint nobis notiores ⁊ apud nos mirabiliores: ſ3 eti am eſt ſermo de his que inferius generantur.

Sic igitur. ¶ Iſtud eſt ſecundū capitulum in quo philoſophus dat cauſas impreſſionum ⁊ ē ſen tentia talis q̄ eſt vnum corpus circulariter motum in natura: et quattuor elementa quoꝝ quedā mouent̄ a medio: ⁊ quedā ad mediū: ⁊ iſta elemēta gñabilia ⁊ cor ruptibilia ex ſe inuicem ſunt cē materiales ipſarum

impreſſionum: cum iſte impreſſiones fiant ex aliquo vel aliquibus quattuor elementoꝝ. Et celũ ſiue mot⁹ celi eſt cã efficiens iſtaꝝ impreſſionũ q̃ ſunt in mũdo īfe riori. ¶ Iſtã vltimã partē probat p. dupliciter. pmo ſic neceſſe eſt hũc mundũ inferiorē eſſe cõtinuũ.i. ɔtiguũ lationib⁹ ſupioꝛib⁹: hoc eſt corporibus celeſtib⁹ circulant motis vt tota virtus mũdi īferioꝛ que eſt corpał inde. gubernet: ergo. Dicitur notant corpalis: q2 virtus ſpiritualis ſicut volũtas et ītellect⁹ non depēdēt a celo neqꝫ gubernant a celo. Celum autē gubernare iſta īferioꝛa eſt ipſũ celuꝫ iſta īferioꝛa dirigere īſtrumētaliter ī eoꝝ finale bonũ. Et prima cã gubernat ppe et pricipaliter. gubernatio aũt ppe fit cum cognitiõe. Celũ aũt īſtrumētalr gubernat iſta īferioꝛa tripliciter: ſcꝫ motu: lumine: ꝛ influentia: Motu quidē: quia per hoc ꝙ celum mouet applicant actiua paſſiuis. Lumīe vero: q2 p lumē cauſat caliditas in iſtis inferioꝛib⁹. Influentia aũt: q2 p influētiã cãntur alie ꝟtutes. Influētia enī ē q̃litas ſpiritualis q̃ nullo ſenſu pcipit: diffuſũ p totũ mediũ q̃ ppter ſpiritualitatē ei⁹ nõ īpedit aliquo obſtaculo corporeo ſicut īpedit lumē. Scdo pbat p. idē ſic. q2 mot⁹ celi ē cã efficiēs oīm alioꝝ motuũ pure corpaliũ: ꝙ etiã impſſionũ. Aũs pꝫ: q2 mot⁹ celi ē ppetuus non habēs pricipiũ neqꝫ finē: igitur ē aliorum corporũ motuũ principium effectiuũ.

Neceſſe ē hũc mũdũ inferiorē eē ɔtiguum lationib⁹ ſuperioribus vt tota virt⁹ eius īde gubernetur.

Primo quidē. ¶ Iſtud ē tertiũ ca. hu. tract. i quo p. determīat de q̃titate elemētoꝝ: ꝛ ē ſeńa talis: ꝙ per theoremata aſtronomica: hoc ē p demõſtratões mathematicas: ſiue aſtronomie. pꝫ ꝙ terra ē minor q̃buſdã aſtris: ꝛ aqua nõ eſt ſepata nec ɔtingit eã eē ſeparatã a corpe: qđ locat infra latera terre: puta a mari: ꝛ ſimilibus. Ex quo pꝫ ꝙ terra eſt modice q̃titatis in ordine ad celũ: ꝛ ſilr aqua: lꝫ aqua ſit maior terra. Et vlterius mouet talē dubitationē: vtrum intermedium inter terrã ꝛ aſtrũ ſit vnũ corpus ſm naturã vł plura: ꝛ ſi plura ſint: quot ꝛ quãta ꝛ vbi terminatur in locis ſuis. Iſta aũt dubitatio tm̃ valet ſicut querere vtꝝ poſt terrã ꝛ aquã ſint alia duo elemēta naturaliter ab ipſis diſtincta aut non. Ad hoc dicit vna opinio ꝙ celũ replet totũ mundũ qđ eſt ſuperi⁹. Sed hec opinio (vt dicit phũs) nõ aſt nr̃a: ſed antiquoꝝ philoſophorũ.

Dictis e nī ether. ¶ Iſtud ē q̃rtũ ca. hu. trac. in quo p. remouet tres opiniones. ¶ Prima opinio erat dicentiũ celum eē de natura ignis: ꝛ ideo anaxagoricivocabãt celũ ether: quaſi ſp ardens cum ipi credebant celum eē de natura ignis. ¶ Sed ipſi nõ recte dicebant (vt dicit p.) quia ſi ipſi ɔſideraſſent rõnes mathematicas ab illa opinione receſſiſſent. Alij vero dicebant celũ ether: quaſi ſēpiterne currēs: ꝛ illi ſꝫ p. recte dixerũt. Et ideo ne aliquis credat ꝙ hec opinio ſit noua dicit p. ꝙ non ſemel aut biſ: ſed infinities (ſaltē ſm ſpēem) eedem opiniones redibunt. Illã lꝫ iſta opinio tempore ariſ. fuerit renouata: tamē erat multũ antiqua. Opiniones vero ab aliqua parte terre aliq̃ñ remouent per guerraſ: aliq̃ñ per peſtilētias: ita ꝙ doctrinantes tales opiniones in aliqua parte terre ab illa plaga terre expelluntur. Etiã p inuidiã opiniones minus bone ſuſtinentur. ¶ Secũda opinio quã remouet p. erat ꝙ totũ intermediũ inter celũ ꝛ terrã eēt ignis. Hanc opinionē remouet p. dicens ꝙ iam alia elemēta eſſent annihilata: cũ nõ eſſet aliqua pportio ignis ad alia elemēta quo ad virtutes actiuas ꝛ reſiſtitiuas Alia erat opinio dicētiũ ꝙ intermediũ inter celũ ꝛ terram erat aer. ¶ Hanc improbat p. ſic: quia tunc aer nimis excederet alia elemēta: ꝛ non haberet debitã proportionē ad alia elementa: qđ videtur irrationabile. Etiam talł dꝫ eē pportio totalis terre ad totalē aerē: ꝛ ad totalē ignē: q̃lis eſt pportio partis terre ad partem aeris ꝛ partē ignis. Sed pars terre ſe hꝫ in pportiõe centupla reſpectu aeris: ꝛ millecupla reſpectu ignis: cũ ex vno pugillo terre fiant centũ aeris: ꝛ mille ignis modo tota terra erit in centuplo minor ꝙ aer: ꝛ millecuplo minor ꝙ ignis: qđ tñ nõ eſſet verũ ſi intermediũ eſſet ſolum aer vel ſolum ignis.

Opinio pria.

Cõfutatio.

Nõ ſemel aut bis: ſed infinities eedē redibunt opiniones.

Opinio ſcda.

Confutatio.

Opinio tertia

Confutatio

Elemēta ſe habent adinuicē in multiplicata analogia.

Reliquum aũt. ¶ Iſtud ē. v. ca. hu⁹ tractat⁹ in quo p. mouet tres q̃ſtiones. Quarũ prima ē q̃liter ignis ꝛ aer ſint ordīata reſpectu celi. ¶ Secũda ē q̃ño a celo ꝛ aſtro (puta a ſole) cãtur hic inferius caliditaſ cum celum ꝛ aſtrum nõ ſunt formaliter calida. ¶ Tertia quare nubes non generant in ſup̃ma regiõe aeris cum ſup̃ma regio aeris videt magis frigida ꝙ regio ppe terraꝫ ¶ Ad pmã dicit p. ꝙ duo ſũt elemēta īter cõcauũ orbis lune ꝛ terrã ſiue aquã. ſ. ignis ꝛ aer: ꝛ quia ignis eſt magis purus ideo ē ſupra aerē: ꝛ cõtiguatur corporibus celeſtibus. Ignis eī in ſua ſphera mouet circulariter: iõ rareſit ꝛ caleſit: ꝛ ex quo aer quo ad ſuperiorē partē ei⁹ etiam mouet circulariter: ideo ſuperior pars eius eſt multum calida: ꝛ quo ad partē eius inferiorē aer eſt calidus ꝛ humidus ppter vapores et exhalationes. Vapor enī eſt corpus ſubtile calidũ et humidũ: ꝛ eſt materia impſſionũ humidarũ. Exhalatio autē eſt corpus calidũ ꝛ ſiccum ſiccitate terreſtri. Terra autem eſt grauiſſima in medio exiſtens ꝛ aqua frigidiſſima. ¶ Aeris enī ſolent aſſignari tres regiones: ſcꝫ infima media ꝛ ſuprema. Suprema enī regio aeris incipit ab igne: ꝛ durat vſqꝫ ad tantã diſtãtiam ad quantam ignis ꝛ radij ſolares aerem poſſunt calefacere. Et infima regio aeris incipit a terra ſiue aqua: et durat ad tantã diſtantiam ad quantã radij ſolares reflexi a terra habent virtutem calefaciendi. Media aũt regio aeris durat a loco a quo radij ſolares ceſſant calefacere vſqꝫ ad illuꝫ locum in quo ignis ꝛ ſol deſinũt recte calefacere. ¶ Et iſta media regio aeris ſēp dicit frigida cuius ſolent aſſignari alique cauſe. Prima eſt quia radij ſolares directi et ignis non poſſunt calefacere illam regionem cuꝫ nimis diſtãt: ꝛ nulla eſt ibi reflexio radiorum. Et etiam radij ſolares reflexi ſup terram vel aquam: qui calefaciunt inferiorē regioneꝫ aeris: non ſ ſũt peruenire ad illã mediã regionē aeris: igitur eſt ſemper frigida. Alia ſolet aſſignari cauſa: q2 frigiditas exiſtens in infima regione aeris pellitur ad mediam regionem a radijs ſolaribus reflexis: et frigiditas exiſtens in ſuprema regione aeris etiam pellit ad mediem a radijs ſolaribus directis et ab igne: ꝛ ſic in media regione aeris vnitur frigiditas ꝛ ſeipſaꝫ fortificat. ¶ Alia cauſa eſt propter ſalutem animantium vt ſcꝫ in illa regione poſſunt vapores condenſari: ꝛ p⁹ in nubes et poſtea in pluuias conuerti: vt tanto melius animalia ſupra terram viuere poſſunt. ¶ Et ſi dicat aliquis ꝙ in montibus ad mediam regionem tendentibus: reperitur aliquãdo ꝙ niues liquefiunt: ergo ipſa eſt calida. ¶ Etiam aer naturaliter eſt calidus: ergo ſi ibi eſt frigiditas: hoc eſt violente: ſed nullum violentum perpetuo durat: ergo media regio aeris non eſt ſēper frigida. ¶ Etiam media regio aeris eſt propinquior igni et celo: ꝙ infima que eſt calida: ergo media regio aeris non eſt ſemper frigida. ¶ Ad primum dictũ dicitur ꝙ licꝫ niues aliquando liquefiant in inferiori parte medie regione aeris: nõ tamē in media. ¶ Ad ſecumdũ dicit ꝙ lꝫ nullum vnum violētũ idem ī numero poſſet perpetuo remanere: tamen bene vnum ꝛ idē in

Mouet tres queſtiones.

Solutio prime queſtionis.

Quid vapor et exhalatio.

Tres regiões aeris.

ſpecie. Vñ non eſt vn⁹ ꝛ idē aer ſp immedia regiõe aeris exiſtēs q̃ eſt frigid⁹: ſꝫ eſt ali⁹ ꝛ ali⁹. ¶ Ad tertiã dr negãdo ɔñaꝫ: q2 ſol p ſuos radios directos ſup̃maꝫ regionē aeris calefacit: ꝛ nõ mediã nec infimã ppter diſtantiã ꝛ debilitatē radioꝝ ſolarium. Sꝫ infimã regionem calefacit p radios directos ꝛ reflexos ſimul. ita ꝙ radij directi fortificantur p radios reflexos. Et ex quo media regio aeris tm̃ diſtat: ꝙ radij reflexi ad eã ptingere nõ poſſunt: iõ media regio aeris nõ caleſit: nec p radios directos nec p radios reflexos.

De eo quidē. ¶ Iſtud eſt vltimuꝫ capi. pmi tractat⁹ in quo p. ſoluit duas vltimas dubitatiões in capi. pcedēti motas. Et prio ſoluit vltimã dando tres cãs ¶ Prima eſt: q2 ille aer eſt ɔxim⁹ igni: ꝛ iõ eſt multum calid⁹ ꝛ ſicc⁹: ꝛ nõ poſſunt ibi gñari nubes. ¶ Secũda cã eſt. q2 aer circulariter mouet cuꝫ celo: q2 ignis cõtigu⁹ celo mouet circulariter ad motũ celi: ergo etiã aer ɔtigu⁹ igni mouet ad motũ ignis circulr: quouſqꝫ īpediat p alios mõtes: ꝛ ſic aer caleſit: ꝛ p ɔñs ibi nõ poſſunt fieri cõdenſatiões nec nubes. ¶ Tertia cã eſt: q2 in tali aere nõ ſunt vēti: ergo nec nubes ¶ Ad ſcdaꝫ q̃ſtionem dicit p. ꝙ nõ eſt incõueniēs iſta inferioꝛa caleſieri a ſupioꝛib⁹ nõ habentib⁹ caliditatē. q2 celũ per ſuũ motũ trahit ſecũ q̃daꝫ inferioꝛa: puta ignē ꝛ ſuperiorem ptēꝫ aeris: ꝛ mot⁹ localis natus eſt de ſua natura calefacere: igit celũ ꝛ ſol calefaciunt iſta inferioꝛa. ¶ Qꝫ aũt celum ꝛ aſtra nõ ſint calida pbat p. duob⁹ ſignis. Primũ eſt. q2 aſtra nõ diſcurrũt p orbē nec mouētur deorſum: igr̃ ſignũ eſt ꝙ nõ ſint calida. Scdꝫ ſignũ eſt: q2 ſol q̃ videtur maxime eſſe calid⁹ videt eſſe albus ꝛ nõ igne⁹: ergo ſignũ eſt: ꝙ non eſt calid⁹. Mot⁹ enīꝫ localis celi dupłr dr calefactiuus. Vno mõ. q2 applicat calefactiuũ calefactibili: puta ſolē terre: qui p ſuos radios iſta inferioꝛa calefacit: Scdo mõ. q2 per motũ localem celi cauſat mot⁹ localis in alijs inferioꝛib⁹ corporib⁹: cuꝫ q̃dã alia corpa mouētur ad motũ celi ꝛ illi mot⁹ ex quo fiũt p confricatiõem cauſant caliditatē. et ſic mot⁹ celi dr mediate calefactiu⁹: motus ꝟo localis qui fit per cõfricatiõem lꝫ ſit calefactiu⁹: non tñ ſp calefacit: cũ aliq̃ñ īpediat p frigiditateꝫ appoſitã. vñ ad hoc ꝙ corpora celeſtia calefaciãt iſta inferioꝛa duo req̃runt. Primũ eſt: ꝙ ipſa velociter moueãtur. Scdm eſt: non longe diſtãt ab iſtis inferiob⁹.

Solutio tertie q̃ſtiõis.

Solutio ſcde q̃ſtionis

Queritur vtꝝ neceſſe ſit hũc mondũ inferiorem latõib⁹ ſupioribus eſſe ɔtinuũ. vt tota virt⁹ eius inde gubernet. Arguit primo ꝙ non. q2 ɔtinuoꝝ vltima ſunt vnũ: ſed hu⁹ mũdi inferioris ꝛ mũdi ſupioris vltima nõ ſunt vnũ: igit iſte mũdus inferior nõ eſt continu⁹ mũdo ſupiori. Minor pꝫ: q2 differētium ſpē vltima nõ ſunt vnũ: cũ impoſſibile ſit dĩa ſpē adinuicē cõtinuari: ſꝫ iſte mũdus inferior ꝛ mund⁹ ſupior differũt ſpē. cũ mund⁹ ſupior ſit incorruptibilis: ꝛ mũdus inferior corruptibilis: ſiue compoſituꝫ ex corruptibilibus. ¶ Scdo ſic. ɔtinuoꝝ mot⁹ eſt vn⁹: ſed mũdi inferioris ꝛ ſuperioris non eſt motus vnus: maior eſt p. q̃nto phicoꝝ. ¶ Et ɔfirmat ɔtinuoꝝ vltima ſunt ſimul: ſꝫ huius mũdi ſupioris ꝛ inferioris vltima nõ ſunt ſimul: ergo iſte mũdus inferior nõ eſt cõtinuus mũdo ſupiori: capiendo ɔtinuum large: vt ſe extēdit ad ɔtiguuꝫ. Maior eſt p. q̃nto phicoꝝ. Minor pbatur: q2 vltimũ mũdi inferioris: ꝛ vltimũ mũdi ſupioris non ſunt in eodē loco pprio: igitur nõ ſunt ſimul. ¶ Tertio ſic. ſi oīs virtus hu⁹ mũdi inferioris gubernaret a mũdo ſupiori ſiue a celo: ſeq̃retur ꝙ oĩa inferioꝛa eodē modo ꝛ ſp ineuitabiliter ꝛ neceſſario euenirēt: cũ virtus celi ſit naturalis ꝛ eodem mõ ſe habēs. ɔñs ē falſum. ꝛ ɔtra phm̃ ſexto metha. ꝛ primo piarmenias. ¶ Quarto arguit. entia metheorologica accidũt ſm naturã inordinatioreꝫ ꝙ ea q̃ ſunt primi elementi corporis: vt dicit Ari. primo capitulo hu⁹ libri: ꝛ p primũ elemētum corpoꝝ intelligit p. ipm̃ celũ: vt oēs expoſitores dicũt: igitur non oĩa iſta inferioꝛa pueniũt per naturã celi: ſed per aliam. ¶ Quinto arguitur ſic. iſta entia metheorologica accidunt ſm naturã inordinataꝫ: ergo ſunt inordinata: ꝛ per ɔñs nõ regũtur ꝛ gubernãtur a celo. ɔña pꝫ: q2 gubernari eſt a gubernante ordinate diſponi ſiue debite ordinari. aũs pꝫ: q2 accidũt ſm naturã inordinatiorē igr̃ ſꝫ naturã īordīatã. ɔña tꝫ ab expoſita ad exponētē ꝛ a comparatiuo ad poſitiuũ. ¶ Sexto arguit ſic. celum non eſt intelligēs neqꝫ prudēs: cuꝫ ſit inaīatum: igitur nõ regit ꝛ gubernat iſta inferioꝛa. ɔña tenet: q2 gubernare eſt actus intelligētis ꝛ prudētis. ¶ Septimo arguitur ſic. intellectus ꝛ volũtas ſunt virtutes exiſtentes in hoc mundo inferiori: ꝛ tñ non gubernãtur a virtute celeſti: cuꝫ ſint immateriales: igit. ¶ Octauo ſic. latones ſuperiores nõ ſunt alie res ꝙ mot⁹ celeſtes. ſꝫ multa ſunt in hoc mũdo inferiori q̃ non regũtur motibus celeſtibus: ſꝫ influētijs occultis vel luminib⁹ aſtrorum: cum ad illa motus celi non pertingat: ſicut ſunt illa q̃ generãtur in terra que regũtur influentijs celeſtibus: igitur non omnia inferioꝛa gubernãtur a lationibus ſuperioribus

In oppoſitũ eſt p. ſcdo cap. primi tractatus hu⁹ libri. Pro declaratione q̃ſtionis.

Sciēdum eſt. ꝙ neceſſe nõ pōt accipi vt dicit neceſſitatem ſimplr: ſiue neceſſitatē abſolutam: q2 ſupnaturaliter ꝛ miraculoſe poſſꝫ regi iſte mũdus inferior: abſqꝫ hoc ꝙ eſſꝫ continu⁹ ſiue cõtiguus mundo ſupiori. Sed accipit ly neceſſe: vt dicit neceſſitatem: q̃ attendit ex non poſſe aliter ſe habere ſm naturã. Et p inferiorem mũdum: debem⁹ intelligere ſperã generabilium ꝛ corruptibiliũ: ſcꝫ aggregatũ ex elemētis ꝛ elementatis: ſcꝫ mixtis grauibus ꝛ leuibus: hoc eſt aggregatum ex oĩbus cõtentis infra orbem lune. Et per lationes ſuperiores debēt intelligi corpora celeſtia: cum motus celi non ſit res diſtincta a celo. Ponētes tamen motum diſtinctum a celo pro quo pprie accipit latio dicunt: ꝙ hic accipitur improprie latio videlꝫ p corporibus celeſtib⁹. Et dꝫ ly cõtinuum hic accipi: non p vt diſtinguitur cõtra cõtiguum: ſꝫ vt ſe extēdit ad cõtiguum. Et p virtutem debem⁹ ſolum intelligere virtutem materialem. Sꝫ cũ dr vt oīs virtus ei⁹ inde gubernetur: vel ly omīs diſtribuit ly virtus p generib⁹ ſingulorum: vt ſit ſenſus: de qualꝫ ſpecie virtutis materialis aliqua virt⁹ ſiue de qualꝫ ſpē corporum inferiorũ aliqđ ſingulare a celo gubernet. ꝛ ſic nulli dubium: q̃n omnis virtus materialis a celo gubernet. ꝛ ſic ppoſitio eſt vera: vel ly omnis diſtribuit pro ſingulis generum vt ſit ſenſus: de qualibꝫ ſpecie virtutis materialis vel corporum inferioꝝ qđlibꝫ ſingulare a celo gubernat: ꝛ in hoc ſenſu non videtur eſſe vera: accipiendo gubernare pprie. Vnde gubernare pprie: eſt per prudētiaꝫ vel ſapiētiam dirigere gubernatũ in ſuum eſſe finale: ꝛ bonum ꝛ optimum: vel ipſum in tali eſſe bono cõſeruare: ꝛ ſic accipiēdo gubernare ſoli agenti per intellectum: cõuenit tanꝙ agenti pncipali inanimato: tamen bene cõuenit vt inſtrumento. Corpora ergo celeſtia nõ pprie gubernãt ꝛ vt agentia pncipalia: ſed per quendam ſenſum improprium cõcedũtur gubernare tanꝙ inſtrumēta principalis gubernãtis: ſicut ſi diceremus themonem vel remũ ducere nauē ꝛ martellũ facere cultellum. Sic igitur gubernare pprie acceptuꝫ: vt attribuitur tam pncipali gubernãti ꝙ inſtrumento: eſt aliquid pncipaliter vel inſtrumētaliter in ſuũ fineꝫ ꝛ opti

nu dirigere vel diſponere: vel in tali eſſe conſeruare. iō cū aliqua diſponātur ad ſuā corruptiōeꝫ celo eo agē te: vt cū aqua diſponit ad corruptiōem: ⁊ ad hoc vt ex ea fiat aer: ipa nō ꝓprie regit a celo: cum nō ꝯſeruetur in ſuo eſſe ⁊ bono: quare ꝑdicta ꝓpoſitio: ſcꝫ oīs virtꝰ materialis a celo gubernat. prout ly oīs diſtribuit pro ſingulis generū nō videt eſſe vera. Iſtis notatis ſit.

Concluſio reſpōſiua ad q̄ſitum: neceſſe ē neceſſitate naturali hūc mūdū inferiorem lationibꝰ ſuperiorib.i. corporibus celeſtibꝰ eſſe continuū .i. contiguum vt oīs virtꝰ materialis eius.i. de qualꝫ ſpē virtutis materialis aliqua virtꝰ: inde gubernet. id eſt a celo regat. Probat ſic. q: aliter eſſꝫ vacuū: ſꝫ hoc eſt impoſſibile: igit. Item ꝓbat. q: iſte mūdus inferior cōtinue aliquā virtutem a celo recipit: ꝑ motuꝫ ⁊ lumen: ⁊ influētiam: ſꝫ talis virtꝰ (cū ſit accidēs) non p̄t diffundi ꝑ vacuum naturaliter eo ꝙ naturaliter non p̄t eſſe ſine ſubiecto: igit ⁊c̄.

Dubitatur vtꝝ motꝰ localis ſit calefactiuꝰ

Arguit primo ꝙ non: q: tūc ſeq̄retur ꝙ quāto aliquid eſſet frigidiꝰ tāto magis calefieret. ꝯñs eſt falſuꝫ: igr ⁊ añs. pꝫ ꝯña: q: quāto aliq̄d eſt frigidiꝰ tāto eſt grauiꝰ ⁊ quāto eſt grauius tāto velocius deſcendit: ⁊ quāto velocius deſcendit tanto velocius mouet. ⁊ q̄to velocius mouet tāto magis calefit. ergo quanto aliquid eſt frigidius tāto magis calefit. ¶ Scd̄o ſic. ſolꝰ ꝑfecti eſt generare: ſꝫ motꝰ eſt actus imꝑfectꝰ: ergo motꝰ localis nō eſt generatiuꝰ caloris. ¶ Et cōfirmat. q: vnūquodqꝫ generet a ſibi ſimili: ſꝫ calor nō eſt ſimilis motui locali: ergo calor non ꝓducit a motu locali. ¶ Tertio ſic. per experientiā videmꝰ ꝙ multa corpa mouentur vt refrigerētur: igit motꝰ localis eſt frigefactiuꝰ: ⁊ ꝑ ꝯñs non calefactiuꝰ. ¶ Quarto ſic. aqua ſtās velociꝰ calefit q̄ aqua fluens: cuiꝰ oppoſitū deberet eſſe ſi motꝰ localis eſſꝫ calefactiuꝰ. ¶ In oppoſitū eſt p. in q̄nto capitulo p̄mi tractatꝰ huiꝰ libri. ¶ Pro ſolutōe dubij eſt.

Aduertendū ꝙ motū localē eſſe calefactiuū

Opīo btī Thome. — oēs ꝯcedūt: ſꝫ cām huiꝰ diuerſi diuerſimode exponūt. Dicit eñ btūs Thomas ꝙ motꝰ localis ē primꝰ omnuū motuū. iō eſt cā oīm alioꝝ: poſt quē immediate eſt alteratio: ⁊ maxime calefactio: q̄ eſt ceteris nobilior ⁊ p̄ncipalior īter alterationes materiales: iō (vt dicit) eſt de rōne motꝰ localis calefacere. ¶ Tamen hec opīo videtur deficere manifeſte: q: nō oīs motꝰ localis eſt primꝰ ſed ille qui eſt celi: ⁊ maxime motꝰ diurnꝰ: curſus aūt hoīs non eſt p̄mus motibꝰ hoīs: ſꝫ de poſtremis: ⁊ tñ ille eſt calefactiuꝰ. Iō ipe non aſſignat cām: quare curſus hoīs ſit calefactiuꝰ. — Confutatio. ¶ Item motꝰ violētus nō eſt inter alios motꝰ primus: ſicut eſt motꝰ ſagitte ab arcu emiſſe: ⁊ tñ motꝰ ille eſt calefactiuꝰ. Nam vt dicit Ar̄l. ſagitta cuiꝰ anterior pars eſt plūbea. p̄t tam velociter moueri ꝑ aereꝫ vt in tm̄ calefiat: ꝙ liq̄ſcat eius ps plūbea: ⁊ tñ ꝙ talis motꝰ ſit calefactiuꝰ: nō videt eſſe rōne primitatis illiꝰ motus.

Opīo petri d̄ aluernia. — ¶ Petrꝰ autem de aluernia expoſitor Ar̄l. ꝙ aer exiſtēs naturaliter calidus: vnit ⁊ fortiter cōprimitur a corporibus duris motis ꝑ ipm: virtꝰ autem caliditatis in eo compſſa ⁊ vnita intendit ⁊ calefacit ꝑ ipm mota: ideo (vt dicit) q: aqua non eſt ſic naturaliter calida: cōtingit ꝙ mota per eam nō caleſiunt: ſicut mota ꝑ aerem. — Confutatio. ¶ Hec opīo videtur eſſe cōtra Ar̄l. qui dicit motū ſic calefacere: nō ꝓpter compſſionem: ſꝫ potiꝰ ꝓpter diſgregationem. Dicit eñ ſic. Et eñ hac violētia latus viciꝰ aer maxime ſit calidus: ⁊ hoc rōnabiliter accidit maxim: eñ motꝰ ſolidi diſgregat ipm. ¶ Item ſepe in hyeme aer eſt valde frigidus actualiter: ⁊ ferrum: ⁊ lapis: ⁊ tñ ex ꝑcuſſione ⁊ ꝯfricatione lapidū cum ferro ſit calefactio ⁊ ignitio ſicut in eſtate: ergo motꝰ localis nō calefacit: eo ꝙ corpora dura mota per aerem calidū fortiter exprimūt ⁊ comprimunt ipm ꝓpter quam compreſſioneꝫ aeris caliditas vnitur ⁊ fortificat. ⁊ deinde calefacit mota per ipſum.

Opīo alberti ⁊ Auerrois. — ¶ Albertus vero dicit: ꝙ motꝰ localis eſt calefactiuꝰ: q: diſgregat: diſtrahit: ⁊ rarefacit: ⁊ q: raritas naturaliter a caliditate generat ⁊ ꝓducitur: ⁊ concomitātur ſeinuicem: iō ex veloci rarefactiōe ⁊ diſgregatione ſequit intenſa caliditas in ſic diſtractis ⁊ rarefactis. ¶ Eādem ſubſtinet cōmentator opīoneꝫ expſſe ponēs motū celi eſſe calefactiuū iſtoꝝ inferioꝝ: non q: per ipꝫ applicent calefactiua calefactibilibꝰ: q: tūc pari rōne deberet dici frigefactiuꝰ: ſed p̄ciſe talis d̄r q: hꝫ diſgregare: diſtrahere: ⁊ rarefacere. — Confutatio. ¶ Sed hec opinio (ꝙ ſit ꝓbabilis) tñ non videtur vera: q: raritas ⁊ denſitas ſunt de ſecūdis qualitatibus cōſequētibus naturaliter ad primas: ſcꝫ ad caliditatem ⁊ frigiditateꝫ: ſꝫ hec opinio ponit oppoſitum: ſcꝫ ꝙ ad raritatem cōſeq̄tur caliditas: ⁊ ꝑ ꝯñs ꝙ raritas ſit de qualitatibꝰ primis: igit hec opinio nō videt eſſe vera: cū caliditas ſit naturaliter prior raritate. ¶ Item ſi motꝰ ſolum calefaciat ſiue ꝓducat caliditatem ſolū conſecutiue ad rarefactiōem: tūc nō deberet maiorem caliditatē ꝓducere q̄ raritas exigeret: ſed hoc apparet falſum de ſcintillis igneis: q̄ ex ꝑcuſſione lapidis cum ferro generātur: q: ille ſunt denſiores aere: iō lucent: ⁊ grauiores aere ideo cadūt deorſuꝫ: ⁊ tñ ſunt multo calidiores aere: igit maior caliditas ꝓducitur q̄ facta raritas exigat. ¶ Item dicte ſcintille nō generātur ex aere: quia tūc hoc eſſꝫ per cōdenſatiōem ⁊ nō per rarefactiōem ⁊ diſgregatiōem: cum ſint denſiores aere: vt in rōne p̄cedenti ꝓbatuꝫ eſt: generātur ergo ex ꝑcuſſione ferri vel lapidis diſtracti ⁊ rarefacti: q: nō vidētur ab alio generari: ⁊ tūc nō apparet quomodo ille ꝑtes valde denſe poſſunt ita velociter rarefieri: ꝙ debeat ſequi tanta caliditas: ideo nō videtur ꝙ predicta caliditas generetur in illis ſcintillis ꝓpter raritatem. Ex quo pꝫ ꝙ non ſolum ꝑ modum ſequele ad rarefactiōem ſit talis calefactio: ſed opꝫ aliud eſſe. — Opīo alia.

Opīo ꝓpria. — ¶ Ideo aliq̄ dicūt corporibus naturalibus multas virtutes conuenire a tota ſpecie: ⁊ nō deberet dari de talibus aliaꝫ cām: ⁊ ſic a tota ſpecie cōuenit motui diſtractiuo calefacere: ſicut a tota ſpecie homini conuenit ridere: ⁊ igni calefacere. ¶ Sed dicēdum eſt: ꝙ qualicūqꝫ modo motū dicamus calefacere: opꝫ ꝙ hoc ſit per corporum q̄ ſic calefiūt cōfricatiōem: ⁊ ꝑtium ſe tāgentium velocem ⁊ violentā diſtractiōem. Et tūc d̄r ad dubium: ꝙ non quilibet motus localis eſt calefactiuus cuiuſcunqꝫ qd̄ per illuꝫ mouetur: q: videmus ꝙ alique partes lente mote nō caleſiunt. ¶ Scd̄o d̄r ꝙ oīs motꝰ localis qui ſit ꝑ cōfricatiōem ꝑtium: (niſi ſit impedimētuꝫ) eſt calefactiuꝰ: ſicut eſſet impedimētuꝫ ſi aliqua ꝯfricarent in aqua frigida. Primum pꝫ: q: videmꝰ ꝙ quāto eſt minor cōfricatio tāto eſt maior calor genitus: ⁊ quanto eſt maior tanto eſt maior calor genitus. Item ferrum molendini ꝓpter cōfricatōem cum alijs ꝑtibus calefit. ¶ Itē quādo lapis collidit cuꝫ ferro generat ignis: ⁊ ad hoc magis valet lapis acutus q̄ obtuſus: q: facilius diuidit aliquas ꝑtes ferri ⁊ diſtrahit: ergo ſignū eſt: ꝙ motus localis qui ſit cum cōfricatiōe ꝑtium eſt calefactiuus. Quomodo aūt ex motibꝰ corpoꝝ celeſtiū generet caliditas. dictū eſt in expōne textꝰ. ¶ Sꝫ arguit ꝙ non poſſꝫ ꝓduci caliditas: q: motꝰ nō eſt calefactiuꝰ niſi ſit mobilis: ⁊ adhuc maxime ſm illā ꝑtem ſm quā ſit cōfricatio: igit motꝰ celi nō eſt calefactiuꝰ ignis ⁊ ſup̄me regionis aeris. ¶ Rñdetur: ꝙ corpa celeſtia (⁊ maxime orbis lune) ſecum mouent regionem ignis ⁊ ſup̄mam regionem aeris: ⁊ ita mediāte motu ignis ⁊ ſup̄me regionis aeris: cauſant caliditatē ſuo motu in igne ⁊ ſuprema regione aeris. ¶ Sꝫ ꝯtra arguit. ignis nō videtur diſtrahi: ſꝫ potiꝰ volui cū ipo celo: ſicut cōtentū mouetur ad motum continentis: vt homo in naui: ſed cōtentū motū ad motū continētis nō calefit ꝑ motum cōtinētis: ſicut hō in naui mota ſedēs in fundo nauis ꝑ motū nauis nō calefit: q: nec per illū motū ſit confricatio ſuaruꝫ ꝑtium nec diſtractio: ergo ſimiliter videt. ꝙ nec in igne nec in aere motis ad motū celi ſit confricatio nec diſtractio: ⁊ ꝑ ꝯñs nec ꝓducit caliditas. ¶ Iteꝫ celum ponit eſſe ꝑfectiſſime leue ⁊ politū: ⁊ tale nō hꝫ diſtrahere corpꝰ qd̄ tāgit: cum diſtractio ſit q̄dam fractio corporis: ⁊ fractio corporis a corpe extrinſeco eſt motus violētus. igit non videt ibi eſſe motꝰ violētus: cuꝫ nullū violētum ſit ꝑpetuuꝫ: ſeq̄tur ꝙ nec ignis nec aer caleſiunt ad motū celi. ¶ Ad iſta argumēta diuerſi diuerſimodē reſpōdent. ¶ Sꝫ omiſſa opīonum varietate ꝓbabiliter d̄r ꝙ ignis in ſua regiōe circulariter mouetur a celo modo ꝯſimili ſicut ferrū a magnete: videlꝫ: q: celū influit ꝑ motū qualitatē in elemēta: ſm quaꝫ nata ſunt ſequi ipm: ſicut ferrū ſeq̄tur ad magneteꝫ: ſꝫ celū influit magis in illud qd̄ eſt ꝓpinquiꝰ: iō qd̄ eſt ꝓpinquiꝰ celo de ipo igne cōſequit perfecte ⁊ citiſſime motuꝫ diurnū ⁊ qd̄ de igne eſt minus ꝓpe minꝰ ꝑfecte conſequit ⁊ retardeſcit a motu diurno. i. tardiꝰ mouetur: q: minꝰ intēſe recipit de illa virtute: ſicut ferrū magis diſtās a magnete tardiꝰ mouet ad ipm: ⁊ talis virtus diffundit ꝑ ſup̄maꝫ regionē aeris remiſſius q̄ per ignē. remiſſius tñ in vna ꝑte illiꝰ regionis aeris q̄ in alia: ⁊ tādem ſic deficit virtꝰ illa ꝓpter lōge eſſe a celo qd̄ nō hꝫ āplius ꝑtāteꝫ mouēdi aliā portionem aeris. ¶ Et per iſtud modū dicēdi p̄nt ſolui argumēta priꝰ facta: q: ꝑ illum modū pꝫ: ꝙ ſit diſgregatio in igne ⁊ in aere: opꝫ eñ ꝑtes ignis ⁊ aeris dirūpi ⁊ diſtrahi: ⁊ cōfricari. ſi inequaliter ⁊ irregulariter ſequātur motum diurnū: ſꝫ ille ꝑtes ignis ⁊ aeris [vt dictū eſt] ineq̄liter ⁊ irregulariter ſequūtur motū diurnū: eo ꝙ aliq̄ velocius: ⁊ aliq̄ tardiꝰ mouētur. ¶ Et ad primā rōem negatur maior. ⁊ ad improbatōeꝫ eius d̄r ꝙ non ſolū mouetur ſicut contētuꝫ ad motū continētis: ⁊ ſicut hō in naui mota: ſed mouet a virtute ſibi influxa: ⁊ a ſimili virtute nō mouet homo in naui. ¶ Ad ſcd̄am d̄r diſtinguēdo minorem: aut ſi ſoluꝫ ad motum talis nature nulla impſſa virtute moueat. ⁊ cum eo voluit. ⁊ ſic ꝯceditur minor. vel ſi illud qd̄ cuꝫ eo voluit moueat a virtute ſibi influxa difformiter ſm eius ꝑtes: vt puta in vna intēſius ⁊ in alia remiſſius: ⁊ ſic negat minor. ¶ Ad rōnes dubij. ad primā d̄r negādo ꝯñam. ⁊ ad ꝓbatiōem negat prima ps: ſcꝫ ꝙ q̄to aliq̄d eſt frigidiꝰ tāto eſt grauius: eo ꝙ ly q̄to explicat ⁊ denotat ꝙ frigiditas ſit cā totalis grauitatis: mō frigiditas nō eſt cā totalis grauitatis: nec grauitas eſt cā totalis velocitatis motus. ¶ Aliter rñdetur ꝯcedēdo oēs illos ꝓceſſus: ⁊ negādo vltimā ꝯñam: q: ꝯña de p̄mo ad vltimū [vt cōiter d̄r] non tenet in ꝓpōnibus de ꝑaccidens: ſicut in ꝓpoſito. ¶ Ad ſcd̄am d̄r diſtinguēdo minorē. vel ad ſenſuꝫ ꝓp̄rium: ⁊ ſic negat. vel improprium: ⁊ ſic ꝯcedit. q: motꝰ localis nihil aliud eſt q̄ mobile. ¶ Ad ꝯfirmatōeꝫ diſtinguit maior: vel de hoc ꝙ generat actōne vniuoca: ⁊ ſic conceditur: vel actiōe equiuoca: ⁊ ſic negat. ¶ Ad terciā d̄r ꝯcedēdo añs: ⁊ hoc eſt: q: aliqd̄ calidū adherēs eis ꝑ motum remouet ⁊ ſeparat ab illis corpibꝰ: ⁊ nouus aer frigidꝰ ꝑ illum motū adducit. ¶ Ad quartā d̄r ꝙ aqua ſtās nō calefit rōne quietis: ſꝫ q: ipa meliꝰ ſuſcipit radios ſolis ⁊ virtute eius q̄ aqua currēs: ⁊ radij ſolares diucius manēt in aqua ſtāte: ⁊ fortius infigūtur ſm eādem ꝑtem: ſꝫ tñ ceteris ꝑtibus aqua fluēs eſt calidior aqua ſtante: citius enim aqua ſtans congelatur q̄ aqua fluens.

Dubitatur ſecūdo vtꝝ media regio aeris ſit ſꝑ frigida.

Et arguit ꝙ nō. nullꝰ aer eſt ſꝑ frigidus: q: nullꝰ aer ſꝑ eſt: cum oīs aer ſit corruptibilis: ⁊ tñ media regio aeris eſt aer: ergo media regio aeris nō eſt ſꝑ frigida. ¶ Scd̄o ſic. naturalis diſpō aeris eſt caliditas ⁊ humiditas ⁊ vnūqdqꝫ elemētum dꝫ eſſe in naturali diſpōne magis in medio ſui q̄ in extremis: vbi attingūt elemēta ſibi ꝯtraria. ¶ Tertio ſic. in illa regiōe aeris ſiunt impſſiones ignite: vel coruſcationes ſtelle cadētes: vel diſcurrētes: q̄ non fierēt ibi ſi illa regio eſſet frigida: cum frigiditas ſit corruptiua caliditatis: ⁊ per ꝯñs impeditiua ignitionis: ergo illa regio non eſt frigida. ¶ Quarto ſic. ſi ita eſſꝫ ſequeret ꝙ aer eſſꝫ ibi grauis ⁊ denſus: ⁊ ſic deberet ſtatim deſcēdere ⁊ non manere ibi: ſꝫ hoc eſt falſum: igr ⁊c̄. ꝯña pꝫ: q: caliditas calefacit: dilatat: aperit: rarefacit: ⁊ alleuiat: frigiditas ecōtra frigefacit: cōſtrigit: claudit: cōdēſat: ⁊ aggrauat: ig. aer ibi exiſtēs eſſꝫ grauis ⁊ denſus. ¶ In oppoſitū eſt p. in q̄nto capi. primi tractatꝰ huius libri. ¶ Pro ſolutione.

Sciēduꝫ ē prio: ꝙ dr̄ia eſt inter locū ignis

⁊ regionē ignis: q: locꝰ ignis maximi eſt celū: vel ps celi: ⁊ locꝰ maximi aeris eſt ignis vel ps ignis. Sꝫ regio naturalis ignis eſt inter celū ⁊ aerem: ſcꝫ ab orbe lune vſqꝫ ad aereꝫ excluſiue: ⁊ ſic regio ignis maximi nihil aliud eſt q̄ maximꝰ ignis. Itaqꝫ ꝓportionaliter dicendum eſt de loco maximi aeris: ⁊ de regione aeris: ꝙ ſcꝫ locus maximi aeris eſt ignis: ſꝫ regio aeris: eſt ipe aer contētus inter ignē aquā vel terrā. Et locꝰ terre eſt aer vel aqua: vel aggregatuꝫ ex eis. Sꝫ regio terre eſt ipa terra. Apud tñ ponētes locū eſſe ſpaciū ſeparatum p̄ter corpa naturalia: eſſet imaginādum qd̄dam ſpaciū qd̄ ignis occupparet: ⁊ hoc eſſet locus ⁊ regio ignis: ſꝫ q: non eſt ponēduꝫ tale ſpaciū ſeparatuꝫ. iō nō ſunt idē locꝰ alicuiꝰ corpis: ⁊ regio eiuſdē corpis.

Sciendū eſt ſcd̄o: ſuppoſita diſtinctiōe regionum aeris:

⁊ expōne textꝰ: pro noticia diuerſaꝝ figuraꝝ aeris: ꝙ ignis q̄tuꝫ ad eius ſupficiem ſupioreꝫ eſt ꝑfect. ſphericitatis: cū talis figura ſit ſupficies cōcaua orbis lune: ⁊ regio ignis ponitur vndiqꝫ ſm eius extremitateꝫ tāgere orbem lune: iō neceſſe eſt ignem q̄tum ad eius ſupficieꝫ cōuexā eſſe ſpecice figure: aliter eſſet penetratio corpoꝝ vbi eſſꝫ eleuatio montiū vel vacuū inter celū ⁊ ignem. Sꝫ regio aeris q̄tum ad eiꝰ ſupficiem inferiorem eſt difformis q: cū aer ſm illaꝫ tāgat regionē terre ⁊ maris: opꝫ illaꝫ figurari ſm exigentiā ſuperficiei terre: q̄ eſt difformis ꝓpter mōtes ⁊ valles: ⁊ ſm ſupficiem maris: que eſt difformis ꝓpter ventos ⁊ inundationes: q: mare eſt altius in vno loco q̄ in alio vt videbit cuꝫ auget de fluxu maris. Sed regio ignis q̄tum ad ſupficiem eiꝰ concauā ꝓbabiliter d̄r oualis figure: ita ꝙ ſit longior eius dyameter ſm eiꝰ ꝓceſſuꝫ de polo ad polum q̄ ſub equinoctiali: ſicut de ouo qd̄ eſt ex vna ꝑte oblōgum: ⁊ ex alia ꝑte rotūdum. Iſtud ꝓbatur: q: vbi celū eſt fortioris virtutis in generādo calorem ⁊ cōſeruādo: dꝫ ignis magis gn̄ari ⁊ cōſeruari ſm āpliorem ꝓfunditatem: ⁊ vbi magis viget frigiditas: ibi āpliores ⁊ plures generātur aq̄ ⁊ altiores: vt ſub polis q̄ ſub eq̄noctionali: ⁊ iō maria ſeptētrionalia fluūt in auſtralia. Sꝫ celum eſt fortioris virtutis in calefaciēdo ſub eq̄noctiali q̄ ſub polis: q: ſol ⁊ planete ſupra illuꝫ locū decurrūt: ⁊ nō ſupra loca q̄ ſunt ſub polis. Etiā celū generat ⁊ cōſeruat calorē per ſuū motum mouēdo ignē ⁊ ſup̄mā regiōem aeris: ⁊ illi motꝰ ſunt valde fortiores ⁊ velociores ad eq̄noctialeꝫ q̄ ad polos: igit longior eſt dyameter ab vna ꝑte ſuperficiei

concaue regionis ignis ſm ꝓceſſum de polo ad polū ꝗ̄ ſub equinoctiali. Ex quo ſequit̃ ꝙ ſupma regio aeris ꝗ̄tū ad ſupficiem ſuperiorē ſiue cõuexā eſt ovalis figure: qꝛ ſupficies inferior regionis ignis: ⁊ ſupficies ſupme regiõis aeris ſuperior ſimul ſunt vndiq̄ ſꝫ ſm contactū. Sꝫ ſupficies inferior regiõis aeris ē ovalis figure: qꝛ durat a regiõe ignis deſcēdendo: donec poſſit ſupficies calefieri ab igne continēte: vel a motu celi ⁊ hoc eſt ꝓfundius: vbi ignis eſt maior ⁊ ꝓfundior: ⁊ motꝰ celi velocior. hoc aūt eſt magis ad eq̄noctialem ꝗ̄ ad polos: vt dictū eſt. ideo ꝓportionabiliter illa regio ſuperior aeris eſt oblõgior tā ſm eius ſupficiē inferiorē ꝗ̄ ſm ſuperiorē vt ſicut regio ignis eſt ꝓfundior: tā ad equinoctialē ꝗ̄ ad polos: ita etiā ſupma regio aeris eſt ꝓfundior ad eq̄noctialem ꝗ̄ ad polos. ¶ De inferiori aūt regione aeris ꝗ̄tū ad eiꝰ ſupficiē ſuperiorē dico ꝙ eſt lēticularis: ſcꝫ maioris dyameter ſm circulū ſub eq̄noctiali ꝗ̄ ſm ꝓceſſum de polo ad polū: qꝛ fortiores fiunt reflexiões radioꝝ ſolis a terra vel aqua vbi regio illa inferior altiꝰ aſcēdit: ſꝫ hoc eſt magis ſub eq̄noctiali ꝗ̄ ſub polis: igit̃ ⁊c. Ex quo pꝫ ꝙ in noſtra habitatiõe regio inferior auget̃ in eſtate: ⁊ diminuit̃ in hyeme: qꝛ refractiões ſunt fortiores in eſtate. ideo virtꝰ eaꝝ altius aſcēdit. ¶ De media regiõe aeris dꝛ ꝙ eſt pue ꝓfunditatis ad eq̄noctialē: ⁊ valde magne apud polos quēadmodū oꝫ eſſe ſpaciū ɔtētum inter lineā ovalem ſuperiorē: ⁊ lineā lēticularē inferiorē. ita ꝙ eſt ovalis figure ꝗ̄tum ad ſupficiem cõuexā ſiue ſuperiorē: ⁊ lēticularis figure ꝗ̄tum ad ſuperficiē inferiorē ſiue concauam: qꝛ oꝫ ſupficiem ſuperiorem medie regiõis aeris eſſe talē. qualis eſt ſupficies inferior ſupme regionis aeris: ſꝫ ſupficies inferior ſupme regionis aeris eſt ovalis figure: vt dictū eſt. igit̃. Maior pꝫ: qꝛ ſupficies inferior ſupme regionis aeris: ⁊ ſupficies ſuperior medie regionis aeris vndiq̄ ſe tāgunt: ergo qualis figure eſt vna: talis eſt alia. Quod autem media regio aeris ſit lenticularis figure ꝗ̄tum ad ſupficiem inferiorē pꝫ qꝛ infima regio aeris ꝗ̄tū ad ſupficiem ſuperiorē ē lenticularis figure ⁊c. ergo ɔña pꝫ: qꝛ ille due ſupficies vndiq̄ ſe tāgunt. ¶ Tūc dꝛ ad dubiū ꝗ̄uis nulla media regio aeris ſit ſp frigida: tñ ſemꝑ media regio aeris eſt frigida: pria pars pꝫ: per pmū argumētum ante oppoſitum. Scdam ꝑtem ꝓbat p. in q̄nto capi. pmi tractatus huiꝰ libri. ¶ Scdo ꝓbatur: nam vt dicit Arꝭ. ſcdo de generatiõe in penultimo ca. vbi ꝓbat ꝙ ꝑter motum celi requirit̃ motꝰ celi factꝰ in obliquo circulo ſi aliqđ agens eſt cā alicuiꝰ in ꝓpe eſſe: ipm eſt cā contrarij in longe eſſe. Iſtum modū cauſalitatis dat Arꝭ. ſcdo phicoꝝ vbi dicit abſentia gubernatoris nauis eſt cā ſubmerſſionis: cū eius pñtia ſit cā ſalutis: ſꝫ corpa celeſtia ſuis motibꝰ ⁊ luminibꝰ cauſant calorē in corpibus ſibi ꝓpinquis: ſicut in regiõe ignis: ⁊ in ſupma regione aeris: igitur in corporibꝰ ab iſtis diſtātibus ſunt cauſe contrarij ſcꝫ frigiditatis. Sed ꝑter iſtum modū cauſandi oꝫ ponere aliquā cām poſitiuā. qꝛ oꝫ effectū poſitiuū habere cām poſitiuā. Ideo aſſignat̃ alia cauſa ſcꝫ antipiſtaſis. Nā vnum contrariū naturaliter fugit reliquū: ergo frigidum in aere fugit ab inferiori regione ⁊ a ſuperiori. ꝓpter eaꝝ caliditates: ⁊ congregatur in media regione: ⁊ ſic ibi intenditur frigiditas. ¶ Item alia cā eſt. nam ſtelle virtualiter frigide fortiter effectum ſuum: ſcilꝫ frigiditatem imprimunt. vbi ſol per ſuos radios: ⁊ celum ꝑ ſuum motū: ⁊ ignis nõ habent fortitudinē in calefaciēdo ſicut nõ habēt in media regione aeris: ergo ille ſtelle virtualiter frigide intenſam frigiditatē ꝓducūt in illa regione. Ideo etiā in inferiori regiõe ſub polis: ⁊ etiā hyeme apud nos ſole recedēte magna generat̃ frigiditas. ¶ Cauſa vero finalis frigiditatis medie regionis eſt ſalus animalium ⁊ plātarum vt in illa regione ⁊ per illā ab eius frigiditate cõdenſantur vapores: ⁊ in nubes: ⁊ pluuias conuertantur vt fiant venti deportātes eas ꝑ vniuerſam terram habitabilem ad irrigādū eā vt fiat fertilis: ⁊ conueniens ad nutritionē ⁊ gñationem herbaꝝ: arboꝝ et aialium. ¶ Ad rõnes dubij. Ad primā concedit̃ totꝰ ꝓceſſus: ſed cū hoc ſtat ꝙ ſemꝑ media regio aeris ſit frigida: ⁊ illā rõnem vult hr̄e Arꝭ. Ad ſcdam cõcedit̃ maior ⁊ diſtinguit̃ minor: vel de ꝑſe ⁊ ex ſua ꝓpria natura: ⁊ ſic concedit̃. vel de ꝑaccidens ⁊ ꝑ naturā vniuerſalem: ⁊ ſic negat̃. ¶ Ad tertiā concedit̃ maior: ⁊ negatur minor: ⁊ ad ꝓbatiõem diſtinguit̃ ɔña. vel de ꝑſe ⁊ ſic concedit̃. vel de ꝑaccidens ⁊ ſic negat̃. qꝛ vnū cõtrarium ꝑ accidēs eſt alteriꝰ fortificatiuū ¶ Ad quartā dꝛ diſtinguēdo ɔñs: vel grauitate ſufficiente ad diuidendum aerem ſub eo exiſtētem: ⁊ ſic negat̃. vel grauitate non ſufficiente ad diuidendum aerem ſic ꝙ totalis aer ibi exiſtēs ſimul ⁊ ſemel poſſit infimā regionem aeris diuidere: ⁊ ſic concedit̃.

Dubitatur vtrū calor poſſit frigefacere ⁊ frigus calefacere ꝑ antipiſtaſiꝫ. ¶ Arguit̃ pꝛio ſic ꝙ non quia calor natus eſt calefacere: ergo non põt frigefacere. ɔſequētia pꝫ: qꝛ calor eſt virtus irrõnalis: virtutes autem irrationales non ſunt eedem oppoſitorum: vt habet̃. v. ⁊. ix. methaphiſice: ⁊ ſcdo ꝑiarmenias. ¶ Secundo ſic. omne qđ fit fit a ſibi ſimili ⁊ nõ a cõtrario vt habet̃. vij. metaphiſice: ſed caliditas nõ eſt ſimilis frigiditati: ergo talis non fit a frigiditate: nec econtra. ¶ Tertio ſic. aquā ponimus ad ignem non vt frigefiat ſed vt calefiat: nec panem ponimꝰ in furno vt frigefiat ꝓpter calorem circunſtātem: ſed vt calefiat. ¶ Quarto ſic. vnum cõtrarium naturalr̄ eſt corruptiuum alterius. igit̃ vnum contrariū non eſt ꝓductiuū alterius: nec fortificatiuum alteriꝰ. ¶ Quinto ſic. non videt̃ modus ꝑ quem vnū ɔtrariū ſit alteriꝰ ꝓductiuū: cū vnū contrariū qualecūq̄ exiſtēs ſit ꝓductiuū ſui ſimilis: et corruptiuum diſſimilis. ¶ In oppoſitum eſt p. in q̄nto ca. primi tractatus: ⁊ in multis alijs paſſibus. Et ꝓbatur: quia niſi ita eſſet non videt̃ ꝙ tam ꝓfunde in terra eſſet caliditas tāta in hyeme niſi eſſet a forti frigore circunſtāte. ¶ Item dicit hippocrates ꝙ ventres in hyeme ⁊ vere ſunt calidiores. Et Ariſto. ſeptimo politicorum dicit: ꝙ habitātes in regionibus frigidis ſunt animoſiores habitātibus in regionibus calidis: quod non videt̃ poſſe eſſe: niſi quia habent cor ⁊ alia membra interiora magis calida: per antipariſtaſim a frigiditate circunſtāte. Similiter grādines groſſiſſime fiunt in aere multū calido quod non fit niſi quia aqua circunſtante aere calido fortiter et velociter congelatur per antipariſtaſim: ideo caliditas illius aeris per antipariſtaſim congelat ⁊ frigefacit iſtā aquā. ¶ Pro ſolutione du.

Quid antiperiſtaſis.

Notādum eſt ꝙ antipariſtaſis dꝛ ab anti qđ eſt contra: ⁊ para qđ iuxta: ⁊ ſtaſis qđ eſt ſtatio: quaſi vniꝰ contrarij alteri iuxta ſtatio: ideo fortificatio alicuius contrario circunſtāte dꝛ antipiſtaſis vñ talis fortificatõ per antipiſtaſim ſolū inuenit̃ in qualitatibꝰ actiuis et paſſiuis adinuicē. ſicut ſunt caliditas ⁊ frigiditas: humiditas ⁊ ſiccitas. Sꝫ duplex eſt ɔtrariū vt diſtinguunt medici. Quoddam eſt ɔtrariū circunſtās. Aliud eſt ɔtrarium penetrās. Contrarium penetrās dꝛ illud qđ ponit̃ in reſiſtenti eſt in agendo: ꝗ̄ cõtrariū iuxta qđ ponit̃ in reſiſtendo: ⁊ a tali ɔtrario nõ fit fortificatio ɔtrarij: ſed ſolū corrūpit ɔtrariū. Sꝫ contrariū circūſtās ē illud qđ

Non eſt potētius in agēdo: ꝗ̄ contrariū iuxta qđ ponit̃ in reſiſtendo: ⁊ a tali cõtrario fit fortificatio contrarij per antipiſtaſim. ¶ Ad vidēdum modū ſm quē vnum contrariū fortificat̃ ab alio: ponit̃ talis concluſio. Unum contrariū natū eſt fugere ab alio ſibi ꝓpinquo: qꝛ vnū qđq̄ appetit eſſe ⁊ cõſeruari in eſſe. ¶ Probat̃ etiā per experiētias. nā videmꝰ etiā de lignis viridibꝰ poſitis ad ignē ꝙ cū in eoꝝ medijs calefiūt ⁊ igniūtur ab igne: aq̄ q̄ includit̃ in illis fugit ad extremitates illoꝝ: ⁊ manifeſte appet exire ꝑ poros illoꝝ diſtātes ab igne. Scđa experientia eſt: qꝛ ſi guttule aq̄ vel vini diſperſe cadāt in menſa ſupra mappā ſiccam: ille nõ fluūnt nec ſpgūtur ſupra illā mappā ſiccam: ſed fugiētes ſiccitatē mappe faciūt ſe rotūdas: ſꝫ tñ ſi mappa eſſꝫ humefacta: ſtatiꝫ gutta flueret ⁊ diſpgeret̃ ſupra mappā. Silr̄ exhalatões calide mouētur velociter: ⁊ fiūt corruſcatiões: ⁊ tonitrua fulgura: ⁊ etiā ethneſie: ꝗ̄uis fiāt de materia leui. Sic etiā exhalatões aſcēdētes ꝑcutiūtur a frigiditate medie regiõis aeris inferiꝰ ⁊ inflāmant̃. ⁊ videnꝫ eſſe ſtelle cadētes. Sic etiā mouētur vēti lateraliter: ⁊ plures alie experiētie poſſent adduci. ¶ Sꝫ ɔtra iſtā cõcluſionē arguit̃. qꝛ vel ɔtrariū fugiēs a ɔtrario (vt caliditas fugiēs a frigiditate: ſicut ē in thiponibꝰ: fulguribꝰ: ⁊ ethneſijs: deſcēdentibꝰ ex nubibꝰ: ⁊ in exhalationibꝰ aſcēdentibꝰ repcuſſis a media regione aeris inferius: q̄ videtur eſſe ſtelle cadētes) fugit ſine ſubiecto: vel trāſit de ſubiecto in ſubiectū: vel cū ipo fugiēte ſuū ɔtrariū mouet̃ ſubiectū ꝓpriū. Non pꝛimū: qꝛ accidēs non põt naturaliter eſſe ſine ſubiecto. Nec ſcđm: qꝛ accidēs nõ põt naturaliter migrare de ſubiecto in ſubiectū Nec tertiū: qꝛ vel talis motꝰ quo moueret̃ ⁊ accidens ⁊ ſubiectū eſſꝫ naturalis vel violentꝰ. Nõ naturalis: qꝛ ſubiectū eſt naturalr̄ mobile motu oppoſito: cū thifones: fulgura: ⁊ ethneſie ſint leues: ſꝫ ideꝫ non põt naturaliter moueri motibꝰ ɔtrarijs: igit̃ ille motꝰ nõ eſt naturalis. Nec põt dici ꝙ ſit violētus: qꝛ vel talis motꝰ eſſet pulſus: vel tractꝰ: ſꝫ nullū eſt dicēdum: igit̃. Pꝛimū non põt dici: qꝛ qđ pellit alteꝝ mouet̃ cū eo: ſaltē in pñcipio: vt apparet vij. phicoꝝ. Nec põt dici ſcđm: qꝛ in motu tractus trahēs nõ deficit a tracto: ſed mouet̃ cū tracto. Item mouet̃ motu fuge recedēdo a ɔtrario: igitur non mouet̃ motu tractꝰ. Itēꝫ fugit ⁊ mouet̃ ꝓpter ſui ſalutem ⁊ ꝑmanentiā. igit̃ ab illo ſic mouet̃ qđ intēdit eius ſalutē ⁊ permanētiā: ſꝫ vnū ɔtrariū nõ intēdit ſalutem ⁊ ꝑmanentiā alteriꝰ: imo ipmet eſt qđ ſaluteꝫ ſuā intēdit Iuxta illud cõmētatoris pꝛio phicoꝝ: vnūqđq̄ ens naturaliter diligit ſe ꝑmanere in eſſe. ¶ Rñdetur ꝙ tale ɔtrario fugit ab alio ɔtrario cū motu ſui ſubiecti. Et ad ꝓbatiõem dꝛ ꝙ naturaliter leue (vt exhalatio ſicca ⁊ calida) mouet̃ aliq̄ñ naturalr̄ deorſum cū eñ fugit a ɔtrario ſibi obuiāte (vt a media regiõe aeris deſcēdendo) mouet̃ naturaliter: qꝛ ꝑ pñcipiū ſibi intrintrinſecū ⁊ naturale: ſcꝫ ꝑ caliditatē. ſꝫ nõ mouetur ſic naturalr̄ ea rõne qua leue mouet̃ ſurſuꝫ: ſꝫ ea rõne qua calidū obuiās ſuo ɔtrario. ¶ Aliter põt dici ꝙ nihil idē mouet̃ motibꝰ ɔtrarijs naturalr̄: ⁊ de ꝑſe nullo ɔtrario ſibi obuiāte: ſed idem bene duobꝰ motibus contrarijs põt naturaliter moueri. vno de ꝑſe nullo cõtrario ſibi obuiāte ⁊ alio motu de ꝑaccidēs aliquo contrario ſibi obuiāte. ¶ Aliter diceret̃ ꝙ vno illoꝝ motuum moueret̃ naturaliter ſm naturā ꝓpriā: ⁊ alio ſm naturā cõem: ſcꝫ illo motu quo fugit ſuū ɔtrariuꝫ: hoc eñ eſt cõe cuilibꝫ: eo ꝙ vnūqđq̄ appetit eſſe ⁊ ꝑmanere in eſſe; ſicut eſt q̄ñ graue mouet̃ ſurſuꝫ: ⁊ leue deorſum ne fiat vacuū. Sic etiā leue põt moueri deorſum: et graue ſurſum fugiēdo ɔtrariū. ¶ Pꝛimo ſupponit̃ ꝙ ſi ad calidū condēſaretur: nõ generato vel corrupto aliquo gradu caliditatis: ipm ageret ſm ſuā caliditateꝫ fortius in paſſum ſibi approximatū. Similiter diceretur de ſicco: frigido ⁊ humido: virtꝰ eñ vnita fortior eſt ſeipſa diſperſa. i. ſi aliqua virtꝰ ſiue qualitas actiua q̄ eſt in materia rara: poneret̃ in materia dēſa: nullo gradu ſibi addito vel ab eo corrupto fortiꝰ ageret ꝗ̄ priꝰ egiſſet. Iſtud declaratū eſt in pꝛio de generatiõe. ¶ Secūdo ſupponit̃. ꝙ ſepe frigidū vigorat̃ in frigefaciēdo ꝓpter calidū circunſtās ipm: vel ſibi approximatū: ſicut pꝫ in argumētis poſt oppoſitū. Etiā calidū ꝓpter frigidū circunſtās corrūpitur vel debilitat̃. ⁊ etiā frigidū ꝓpter calidū. Iſtud pꝫ: qꝛ aliter elemēta non eſſent nata corrūpere ſeinuicē. ¶ Sꝫ arguit̃. qꝛ nõ videt̃ rõ. quare calidū aliq̄ñ fortificet̃ ꝓpter frigidū circunſtans: ⁊ aliq̄ñ corrūpat̃ ⁊ debilitet̃ ꝓpter frigidū circūſtans. ¶ Rñdet̃ ꝙ rõ eſt: qꝛ q̄ñ frigidū circunſtās calidū vel approximatū calido eſt penetrās. i. fortiꝰ in agēdo ꝗ̄ ſit calidū in reſiſtēdo: tūc calidū corrūpitur a frigido. Sꝫ ſi frigidū ſit ɔtrariū circūſtās ⁊ nõ penetrās ita ꝙ frigidū nõ ſit maioris actiuitatis ꝗ̄ calidū ſit reſiſtentie: tūc calidum fortificat̃ a frigido. ¶ Iſtis ſuppoſitis dicūt aliqui: ꝙ per iſtū mōdū fit fortificatio vniꝰ contrarij ab alio cõtrario ꝑ antipiſtaſim: videlꝫ ſi vnū contrarium non põt fugere ab alio cõtrario: corruptiue agunt adinuicem: et vtrumq̄ remittit reliquum: et ſi vnū ſit multū dñans corrūpit aliud. Si aūt vnū contrariū poſſit fugere ab altero vt frigidū a calido: ⁊ ecõuerſo: tūc poſſibile eſt ꝙ fugiat ad locū aliū: vel ſi non põt: in ſeipm fugit cõdenſando ſe: ⁊ ſi fugiat in ſe ipm ⁊ ɔdēſetur: tūc caliditas vel frigiditas efficit̃ fortior ⁊ actiuior qꝛ virtꝰ vnita fortior eſt ſeipā diſpſa. Et ſi vnū contrariū fugiat ab alio in alium locum: tunc congregantur ꝑtes eius in illo loco ſimul: ⁊ efficit̃ totum aggregatū fortiꝰ. Sicut in hyeme a frigiditate exteriori partes calide fugiūt in terrā: ⁊ cõgregāt ſe in ꝓfundo terre: ⁊ fit multa caliditas: ⁊ ꝑtes q̄ illic erāt frigide ⁊ nate fugere: fugiūt extra a caliditate q̄ ibi ɔgregatur. Et ita dicit iſta opio: ꝙ vnū contrariū eſt cā occaſionalis fuge alteriꝰ: ꝓpter quā fugā fit vnio ꝑtium: ⁊ condenſatio cõtrarij fugiētis: ꝓpter quā condēſatiõeꝫ fortius eſt in agēdo: ꝗ̄ ante eiꝰ cõdenſatiõem vel vnionē. Ideo dicit vnū cõtrariū fortificari ab alio per antipariſtaſim. Et ꝗ̄uis iſtud faciat ad fortificatiõem cõtrarij tñ videmꝰ vnū cõtrariuꝫ fortificari ꝑ antipiſtaſim: ſcꝫ per intenſiõem vniꝰ ɔtrarij: ⁊ additiõeꝫ nouoꝝ graduum ꝓpter quoꝝ additõeꝫ vnū eſt fortiꝰ alio: ſicut videmus de caliditate cauee in hyeme: ⁊ frigiditate aq̄ putei in eſtate. talis aūt intenſio caliditatis aq̄ putei in hyeme. non põt ſaluari ꝑ ſolā condēſatõem. ¶ Iđ vltra dictā opionem: oꝫ aſſignare aliū modū per quē intendat̃ vnū ɔtrariū ab alio. Modꝰ eñ talis eſt: qꝛ in aere exiſtente in cauea ſunt ⁊ caliditas ⁊ frigiditas: q̄ ſuas ſpēs diffundūt vſq̄ ad aerē extrinſecū: in quo ſi ſit caliditas: ſpēs caliditatis ꝓducte a caliditate cauee: nõ reperiētes cõtrarium vlteriꝰ diffundūtur nec reflectūtur. ¶ Sed ſpēs frigiditatis diffuſe a frigiditate cauee vſq̄ ad aerem extrinſecū. ꝓpter magnā caliditatē in aere extrinſeco exiſtētem reflectūtur: ⁊ fugiētes caliditatem: frigiditati a qua ꝓducūtur contrariātur: et ipſe ſic reflexe nouum gradū frigiditatis in cauea producūt: ⁊ ita ꝓpter talem reflexionē ſpēꝝ alicuiꝰ qualitatis a ſibi cõtraria: intendit̃ qualitas. Ecõtra vero in hyeme q̄ñ in aere extrinſeco eſt frigiditas. ¶ Ad rationes dubij. Ad pꝛimā dꝛ concedēdo añs. ⁊ diſtinguēdo ɔñs: vel de perſe ⁊ ſic concedit̃ ɔñs vel de ꝑaccidēs in ꝗ̄tum ꝓpter ipm reflectūtur ſpecies ɔtrarij: ⁊ ſic negatur. ¶ Ad ſcđam diſtinguitur maior: vel ꝙ ſit actione vniuoca: ⁊ tanq̄ a cā de perſe ⁊ ſic conceditur: vel actione equiuoca: ⁊ tanq̄ a cā de ꝑaccidens ⁊ ſic negatur.

Confutatio.

Experimēta.

BIBLIOTECA ZARAGOZA

¶Ad tertiam conceditur añs: ⁊ diſtinguit ꝯñs. vel de pſe: ⁊ ſic conceditur. vel de paccidẽs: ⁊ ſic negat illo modo qui datus eſt. ¶Ad quartã concedit añs: ⁊ diſtinguit conſequẽs. Uel capiendo ly ꝓductiuum: vt idem eſt quod natum ꝓducere. Et fortificatiuũ: vt idem eſt quod natum fortificare: ⁊ de perſe: ⁊ ſic concedit conſequens. Uel capiendo ꝓductiuum: vt idem eſt ꝙ potens ꝓducere. Et fortificatiuum: vt idem eſt ꝙ potẽs fortificare ⁊ de peraccidens: ⁊ ſic negat conſequẽs ⁊ conſequẽtia. ¶Ad q̃ntam negat añs. modus eñ quo hoc fit poſitus eſt. Et ad ꝓbatiõem concedit añs: ⁊ diſtinguit ꝯñs: vel de perſe: ⁊ ſic concedit: vel de peraccidens: ⁊ ſic negatur.

Ad rões ante oppoſitũ queſtionis. ¶Ad primã diſtinguit maior vel capiendo cõtinuum ſtricte vt diſtinguit contra cõtiguum: ⁊ ſic conceditur maior: vel capiendo ly cõtinuum large vt ſe extendit ad contiguum: ⁊ ſic negat. ¶Ad ſecũdam dr̃ ſimiliter. Et ad confirmatiõem eius dr̃ concedẽdo maiorem: ⁊ negando minorem: ⁊ ad ꝓbationem diſtinguitur ꝯñs: vel ꝙ non ſint ſimul per indiſtãtiam: ⁊ ſic negatur. vel ꝙ nõ ſunt in eodem loco ꝓprio: ⁊ ſic concedit. ¶Ad tertiaꝫ negatur ꝯña: ⁊ ad ꝓbatiõem concedit añs: ⁊ negatur conſequẽtia. lꝫ eñ ipm celum ſiue virt⁹ celi ſit naturalis: ⁊ eodẽmodo ſe habens: tamen cauſe ſecũde quib⁹ mediantibus celum agit in hec inferiora ſunt variabiles ⁊ mutabiles: ⁊ non ſemꝑ eodemmodo ſe habẽtes. ¶Ad quartam dr̃ concedendo añs: ⁊ negando ꝯñam: ſed non tanꝗ̃ a cauſa totali: ſed tanꝗ̃ a cauſa partiali ⁊ inſtrumentali. ¶Ad quintam negat añs: ⁊ ad ꝓbationem diſtinguit añs: vel capiẽdo iſtum comparatiuum inordinatiorem ꝓprie: ⁊ ſic negatur: vel improprie ꝓ minus ordinato: ⁊ ſic concedit. ſed hoc mõ non valet ꝯña a comparatiuo ad poſitiuum. ¶Ad ſextã concedit añs: ⁊ diſtinguit ꝯñs: vel tanꝗ̃ principale gubernãs: ⁊ ſic cõceditur: vel tanꝗ̃ inſtrumentale: ⁊ ſic negatur. ¶Ad ſeptimã concedit añs ⁊ ꝯñs: ſi ly virtus diſtribuat tam pro virtute materiali ꝙ̃ ſpirituali. ſed ly virtus ſolum debet diſtribui pro virtute corporali. ¶Ad octauam cõceditur maior: ⁊ diſtinguit minor: vel capiendo eam in ſenſu ꝓprio: ⁊ ſic conceditur: vel in ſenſu improprio: ⁊ ſic negatur.

¶Scd̃s tractat⁹ vnũ capitulum hꝫ: in quo agitur de impſſionib⁹ ignitis.

b Is aũt determinatis: dicam⁹ ꝓpter quã cãm flãme fiũt accenſe circa celũ ⁊ diſcurrẽtia ſydera: ⁊ vocati a quibuſdaꝫ dali ⁊ Eges. hec eñ oĩa ſunt idẽ. ⁊ ꝓpter eãdem cãm: differũt aũt ꝑ mai⁹ ⁊ min⁹. Principiũ eñ iſtoꝝ ẽ exhalãtia calida ⁊ ſicca eleuata a terra: a calore ſolis calefacta: q̃ poſtea inflãmãtur: ⁊ ſcd̃m diuerſitatẽ illi⁹ exhalationis in raritate ⁊ dẽſitate: hũiditate ⁊ ſiccitate: grauitate ⁊ leuitate: diuerſificãtur impſſiones ignite ex eis genite. Nam vel talis exhalatio eſt multũ calida ⁊ leuis: ⁊ tũc ſufficit aſcẽdere vſqꝫ ad ſupmaꝫ regionẽ aeris: aut ergo ẽ equaliter ſubtilis in oĩb⁹ ſuis ꝑtibus aut ineq̃liter. Si ineq̃liter: aut magis hꝫ de groſſo ꝙ̃ de ſubtili: ⁊ tũc inflãmatur ad modum Colũne piramidalis. Si vͦo tm̃ hꝫ de groſſo q̃tuꝫ de ſubtili: apparet ꝑ modũ ſcintillaꝝ ardẽtiuꝫ. Si ſit cõtinua: tũc ſi ſit accẽſa in vna ꝑte ⁊ nõ in alia apparet ꝑ modum Candele ardentis. Si vero talis exhalatio magis diſtrahatur in vna parte ꝙ̃ in alia vocatur Dalus: ⁊ fiunt iſte impſſiones in ſupma regione aeris.

Colũna piramidalis. Scintille ardentes. Candela ardens. Dalus.

Impreſſiones ignite ſupreme regionis aeres.

Colũna Piramidalis. Scintille ardentes Lancea ardens. Dali ul' nno Candela ardens.

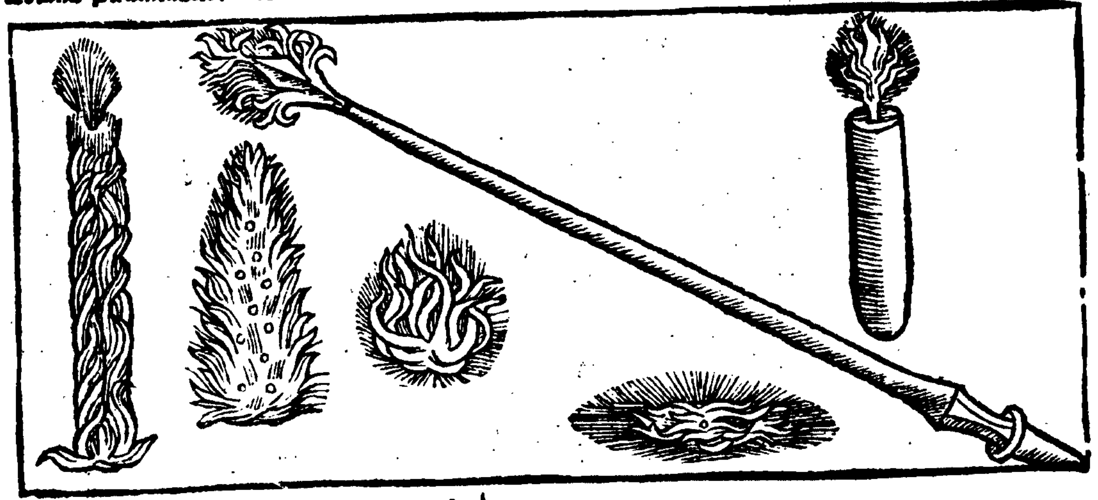

ſidera volantia

¶Sed ſi exhalatio ſit adeo mediocriter calida vt nõ niſi ad mediã regionẽ aeris aſcendere poſſit, vel eſt non continua et ſic apparebit per modũ ſcintillaꝝ ardẽtiũ: vel ꝯtinua: ⁊ tũc vel materia ẽ globata: ⁊ vn⁹ globus pus inflãmat ⁊ poſtea alter: ⁊ ſic apparent. Eges ſiue capͣ ſaltãtes. Si aũt talis exhalatio circũdet nube frigida: ⁊ cũ inflãmat ꝑ antiperiſtaſim frangit nubẽ: tunc apparent ſcintille ardentes. Si aũt talis materia non eſt compacta ⁊ ſuceſſiue accendit: tũc apparet Candela ardens. Si aũt ſit cõpacta: ⁊ ſibi nõ occurrat aliqͩ frigidũ: ſed ſtet talis maťia inflãmata in aere: tũc vocat Ignis fatuus. Si vero ſibi occurat aliqͩ frigidũ: aut ergo ſit ſupius vel inferius. Si ſupius: tũc ꝓpter impetũ talis exhalatio nõ pͭ aſcẽdere: ſed mouet lateralr̃: ⁊ vocat ſid⁹ volãs. Et qñqꝫ ꝯtigit ꝙ tale frigidũ occurrit añ iflãmatõeꝫ ⁊ tũc talis exhalatio iflãmat ⁊ icuruat: ⁊ apparet per modũ drachonis ſufflãtis ignẽ. Si vͦo tale frigidũ obruet iferius tũc exhalatio aſcẽdit ⁊ apparet ignis aſcẽdẽs: ⁊ iſte impreſſiones gñantur in media regione. Si vero exalatio ſit debiliter calida: ⁊ maneat in infima regione aeris: tũc ſi materia ſit ſimul cõtinua ⁊ ſimul accẽſa apparet ꝑ modũ ſcĩtille ardẽtis. Si vero materia ſit ſubtilis ⁊ leuis: ita ꝙ moueat faciliter ad motũ aeris tũc apparet impreſſiones ignite ꝑ modũ cãdelaꝝ ardẽtiũ: q̃ generentur ex fumo pingui et viſcoſo: ſicut ex ſudore equi vel alterius mixti.

Capre ſaltantes. Scintille ardentes. Candela ardens. Ignis fatu⁹. Sidus volãs. Draco ſufflãs ignem. Scintilla ardens. Candelle ardentes.

Et iſte omẽs impreſſiones diuerſificãt penes magnitudenẽ et peruitatẽ exhalationuꝫ.

His autem ¶Iſtud eſt ſcd̃s tractat⁹ huius primi libri in quo ph̃s determinat de impreſſionib⁹ ignitis. Et ꝯtinet iſte tractat⁹ ſex capi. que videbũtur in proceſſu. In pͥmo oñdit quõ apparent ſydera volãtia capre ſaltantes: ⁊ ſic de ſimilib⁹: ⁊ eſt ſnĩa capli talis: ꝙ materia remota impreſſionũ ignitaꝝ ẽ corp⁹ terreſtre hñs aliq̃d de humido aereo pingui et faciliter inflãmabili. Sed materia ꝓpinqua ẽ exhalatio calida ⁊ ſicca ſiccitate oppoſita huiditati aquoſe. ¶Cã vero efficiẽs eſt calefatiẽs hmõi corpa nõ eñi fumãt corpa groſſa et terreſtria niſi pͥus ſint calefacta. Calefacientia aũt ſũt ſol ⁊ aſtra p̄ ſua lumina: ⁊ alias ſuas virtutes. ¶Finis aũt ꝓpinqu⁹ hmõi exhalationum: ẽ gñatio ignis. Finis aũt remot⁹ ẽ ſalus viuentiũ. Naꝫ q̃ exhalatões aliqñ ſunt venenoſe: iõ ꝓp ſanitatẽ aĩantiũ ſurſũ eleuãt ⁊ ibi cõburunt ne noceant aĩantib⁹. ¶Hmõi aũt impreſſiões ſic generant. Naꝫ a calore ſolis eleuat exhalatio calida ⁊ ſicca: que poſtea a calore ignis inflãmat: ⁊ ſecũdũ diuerſitatẽ exhalationũ in caliditate: et ſiccitate dẽſitate ⁊ raritate grauitate ⁊ leuitate cõtingit diuerſitas figuraꝝ ⁊ coloꝝ in impreſionib⁹ ignitis. ¶Nõ eñi generant oẽs in eodẽ loco. Quedẽ eñi gñant infra terrã. Quedaꝫ in iſima regione aeris. Quedãm media: ⁊ q̃daꝫ in ſupma: ⁊ quedã in ſupficie terre. Nã omis impreſſio ignita ſit exhalatiõe calida ⁊ ſicca: vel ergo illa exhalatio ẽ multũ excellẽs in calore: ⁊ ꝑ ꝯñs in leuitate: ita ꝙ ſufficiat accẽdere vſqꝫ ad ſupmã regionẽ aeris: ⁊ tũc talis exhalatio aut ẽ equaliter ſubtilis in omĩbus ſuis ꝑtibus aut inequaliter. Si ineqũliter: aut magis hẽt de groſſo ꝙ̃ de ſubtili: ⁊ tũc qñ inflãmat apparet ꝑ modũ colũne piramidalis. Si vero habeat tm̃ de groſſo q̃tũ habeat de ſubtili: tũc apparet ꝑ modũ lancee ardentis. Si vero talis exhalatio ſit equaliter ſubtilis in omĩbus ſuis ꝑtibus: aut ergo talis fumus eſt ꝯtinu⁹ aut diſcõtinu⁹. Si diſcõtinuus tunc apparet per modũ ſtipulaꝝ ardẽtiũ. Si vero ſit cõtinuus ⁊ puus: ⁊ ĩ vna parte ſit accẽſus ⁊ non in alia: tunc apparet per modũ candele ardentis. Si.

Que materia ꝓpinqua ⁊ remota impreſſionum ignitarũ. Quid efficiẽs earundẽ. Quis finis ꝓpinquus ⁊ remotus illaruꝫ. Modus generationis. Locus in quo generant. Colũna piramidalis. Lancea ardẽs. Stipule ardẽtes. Cãdela ardẽs.

Impreſſiones ignite medie regionis aeris.

Dalus ſiue Ticio.

vero magis diſtrahaṫ illa exhalatio in vna parte ꝙ in
alia. tūc vocaṫ dalus ſiue ticio. Omnes aūt impſſiones
gn̄anṫ i ſupma regione aeris. Si vero talis exhalatio
ſit mediocriter calida: ita ꝙ ſolū moueaṫ vſq ad me
diam regionē aeris: tunc vel eſt ꝯtinua: vel diſcōtinua

Stipule ardētes.

Si ſcōm apparebit ad modū ſtipularū ardētiū. Si ve
ro materia ſit cōglobata ⁊ vnᵘ globus primo inflāmeṫ
et poſtea alius: tūc apparebūt capre ſaltātes quas vo

Capre ſaltentes.

cant Eges. cōtingit etiā ꝙ talis materia ſiue exhala
tio circundeṫ nube frigida: ⁊ cū inflāmaṫ per antipe
ſtaſim: ⁊ rūpit nubem: ⁊ tunc apparent ſcintille arden

Scintille ardentes.

tes. Si vero talis exhalatio ſit cōtinua: aut ergo eſt cō
pactio: aut non. Si ſcōm ⁊ ſucceſſiue intendaṫ: tūc ap
paret per modū candele ardētis. Si vero ſit globata:

Candela ardens.

aut ergo ſibi accidit aliqđ frigidū, aut non. Si nō tunc
diu ſtabit in aere: ⁊ ſolet vocari ignis fatuᵘ ſiue ignis

Ignis īfatuus

precedēs. Si vero occurrat ei aliqđ frigidū aut ſit ſupi
us aut inferius. Si ſupius tūc ꝓpter īpedimētū talis
exhalatio nō poteſt accendere ſ; moueṫ lateraliter et

Sidus volās

vocaṫ ſydus volans. Et aliqn̄ ꝯtingit ꝙ tale frigiduz
occurrat ſibi ante inflāmatione: ⁊ tūc inflāmaṫ inferiᵘ
et incuruaṫ: ⁊ tūc apparet ꝑ modum draconis tortuoſi

Draco ſufflās ignem.

ſufflātis ignē. Si vero tale frigidum obuiet inferius
tūc exhalatio aſcendet: ⁊ apparet ignis aſcendēs. Si

Ignis aſcendens.

vero exhalatio ſit debiliter calida: ita ꝙ maneat in īfi
ma regione aeris: tūc ſi materia ſit diſcōtinua ⁊ ſimul
accēſa: tūc apparēt ſtipule ardentes. Et ſi materia ſit

Stipule ardētes.

leuis ⁊ ſubtilis, ita ꝙ pōt moueri ad motū aeris facili
ter tūc apparēt cādele ardētes. Cādele aūt ardētes ge

Candele ardētes.

nerātur ex fumo pingui ⁊ viſcoſo puta aliqn̄ ex ſudo
re equi: ⁊ iſte impſſiōes aliqn̄ apparēt maiores: ⁊ ali
qn̄ minores ſm magnitudinē ⁊ ꝗtitatē exhalatiōis.

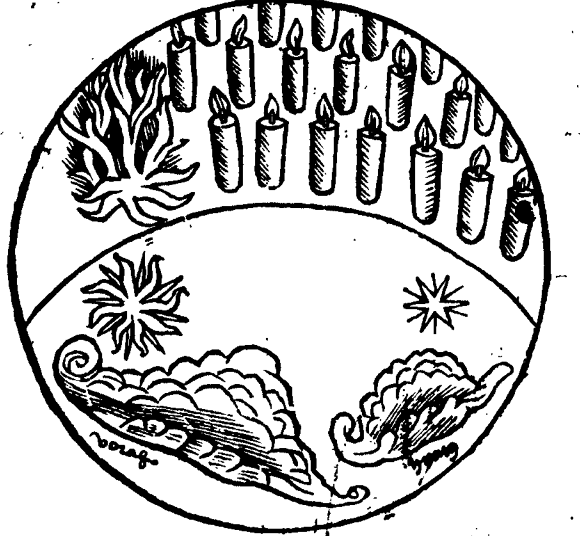

¶ De hiatu ⁊ vboragine.

Parent aūt aliqn̄ in nocte ſerena ali
que appitiones in celo: puta hiatᵘ: vo
rago: ⁊ ſāguinei colores: quaꝝ mate
ria ꝓpinqua eſt exhalatio calida ⁊ ſicca. Cā
aūt efficiēs ē aſtrū vel planeta eleuās tales
exhalatiōes: ⁊ aliqn̄ inflāmās. Nā ꝑ calorē
ſolis vl̄ aſtri eleuaṫ a terra exhalatio calida
⁊ ſicca: q̄ ꝓpter frigiditatē īſpiſſaṫ: ⁊ ſcōm
ꝙ lumē diuerſimōe in ꝑtibᵘ aeris recipiṫ, ap
parēt diuerſi colores. Nā ſi ꝑtes extreme ap
pareāt albe ⁊ media nigra, tūc cū nigrū minᵘ
moueat viſū ꝙ albū vl̄ ſanguineū: ꝑs nigra
iudicabiṫ eſſe diſtātior: ⁊ ita ibi iudicabiṫ eē

Vorago. Hiatus.

q̄dā ruptura: q̄ ſi ſit magna: vocaṫ vorago ⁊
ſi ſit ꝑua: vocaṫ hiatus. ¶ Sāguinei vō co
lores, cāṫ ex trāſitu luminis ꝑ nubem opacā:
q: lucidū viſuz ꝑ nigrū apparet rubeū: ⁊ ſi to
taliter dn̄eṫ lumē videbiṫ albedo. ¶ Si vero
nubes ⁊ totaliter dn̄etur: videbiṫ nigredo.
Et videnṫ iſte exhalatiōes de nocte: q: đ die
ſol ꝓhibet viſionē eaꝝ: ⁊ maxime qn̄ nox eſt
ſerena videntur: quia nubes impedirent ip
ſarum viſionem.

¶ De cometa.

Opinio anaxagore et democriti.

E cometis aūt opinatᵘ ē p̄mo Ana
xagoras ⁊ etiā Democritᵘ: ꝙ ipſi ap
parēt ꝑ pluriū ſtellaꝝ coruſcātiū ap
paritionē. nā cū tales ꝯgreganṫ faciūt appa
rere cometā ¶ S; hec opio ē falſa. Tū p̄mo

Confutatio.

q: tūc diſſipato cometa apparerent plures
ſtelle ꝙ tēpore comete. Tū ſcđo: q: aliqn̄ pla
nete ꝯiūgunṫ cū alijs ſtellis: ⁊ tn̄ tunc nō ap
paret cometa. Tū tertio: q: q̄libet ſtella eſt
per ſe quaſi īdiuiſibilis: ergo cōiunctio ſtel
laruz nō poteſt facere apparitionē comete.

Opinio pithagoricoꝝ.

¶ Pitahgorici vero dixerūt cometam eſſe
vnam de ſtellis errantibus: que multo tēpo
re radiat ſub radijs ſolis: ⁊ cuz exit illos ap
paret per moduz comete. ¶ Sed hec opio ē

Confutatio.

falſa. Tum p̄mo: q: oēs ſtelle erratice mouē
tur ſub zodiaco: extra quē tamē aliqn̄ appa
ruit cometa. Tū ſcđo: q: tūc nunq̄ ſimul ap
parēt plures comete: qđ ē falſuz. Alij vero ſi

Opinio hyppocratis.

cut hipocrates dixerūt ꝙ cometa q̄tum ad
corpus erat ſtella erratica: ⁊ q̄tuz ad caudā
de natura elementari. ¶ Sed hec opinio ē

Confutatio.

falſa. Tū p̄mo: q: tūc cometa deberet appa
rere ſine cauda vl̄ ſine coma: quod eſt falſuz.
Tuz ſcđo: q: preter ſolem ⁊ lunā nō ſunt ni
ſi quinq; planete: cū quibus tn̄ aliqn̄ appa
ruit cometa: igiṫ cometa nō eſt de natura ce
leſti: ſ; eſt de natura elemētari. ¶ Et ſic cau

Quō cauſat cometa.

ſatur. Nā per calorē ſolis ⁊ alioꝝ aſtroꝝ ab
iſtis corꝑibᵘ terreſtribᵘ ⁊ viſcoſis eleuaṫ ex
halatio terreſtris calida ⁊ ſicca groſſa pigu
is ⁊ viſcoſa: cuiᵘ ꝑtes multū ſibi aherēt vſq
ad ſupmā regionē aeris: in qua ꝓpter circū
girationē illiᵘ regiōis inflāmaṫ ⁊ circulari

ter moueṫ: ac ſcōm diſpoſitionem diuerſam
materie apparet diuerſimode. Cum enim
cometa in medio eſt groſſioris ſubſtantie ⁊
in extremis ꝑtibᵘ ſubtilioris: tūc i medio ap

Stella cōata ſtel. caudata.

paret lumē magꝭ opacū: ⁊ i extremis magis
claꝝ: ⁊ vocaṫ ſtella comata: ſed qn̄ illa mate
ria extendiṫ i longū: vocaṫ caudata: ⁊ qn̄ h;

ſtel. barbata. Diffinitio comete.

ꝑtes ſubtiles inferiᵘ vocaṫ barbata. ¶ Et
ſic p; ꝙ cometa ē exhalatio terreſtrꝭ calida ⁊
ſicca: groſſa pigu is ⁊ viſcoſa: cuiᵘ ꝑtes mul
tū adinuicē circūiacēt: eleuata ab iſtꝭ īferio
ribᵘ vſq ad ſupmā regiōez aerꝭ. in q̄ ꝑꝑ mo
tū illiᵘ regiōis inflāmaṫ, ⁊ circulariṫ moueṫ.
¶ Etiā p; ꝙ cometa n̄ multū gn̄aṫ i hyeme
ꝓpter multā frigiditatez. Nec i eſtate ꝓpter
nimiā caliditatē. ſ; hn̄ in Autūno ⁊ in vere.
Minᵘ tn̄ in vē: ꝓpter nimiam frigiditatez
¶ P; ēt ꝓpter q̄d cometa tā diu durat ⁊ vn̄
ꝓuenit diuerſitas coloꝝ. Durat eñ diu ꝓpt
groſſitiē materie: ⁊ q: ꝯtinue noua attrahiṫ
materia q̄ qn̄ eſt hn̄ inflāmabilis apparet co
meta albᵘ vel pallidᵘ: qn̄ vō ē mediocris ap

Signata comete.

paret cometa rubeᵘ: ⁊ qn̄ ē croceᵘ appet vt
carbo ardēs. ¶ Vn̄ cometa ē ſignū multoꝝ.
Prio ei eſt ſignū magne caliditatꝭ ⁊ multoꝝ
vētoꝝ. Scđo eſt ſignū traditionū: mortalita
tuz: belloꝝ: ⁊ peſtiū: q: tp̄e gn̄atiōis comete
viget caliditas ignea: ⁊ calor i hoibᵘ multū
augeṫ, ⁊ etiā colera: ⁊ ſic icitanṫ hoies ad iur
gia ⁊ bella. Tertio ē ſignū mortalitatꝭ p̄nci

De natura comete.

pū: q: p̄ncipes delicatiᵘ viuūt: ⁊ iō citiᵘ inflā
mantur. ¶ Et ſi q̄raṫ cuiᵘ nature ē cometa.
¶ Dr̄ ꝙ eſt nature calide ⁊ ſicce. Qđ p;. Tū
prio: q: tūc ē magna ſiccitas qn̄ cometa ap
paret. Tum ſcđo: q: tūc ē multitudo magno
rū vētoꝝ. Itē eſt exptū ꝙ cū appuit cometa

Experimēta.

ſicca: fuit hyēs ⁊ vētᵘ borealis. Itē etiā tp̄e
comete i egyptijs fluuijs cecidit lapis ex ae
re a vēto eleuatᵘ ¶ Itē ſub p̄ncipe. Nicoma
cho factus fuit cometes circa eq̄noctialem
circuluz: q̄ a veſꝑa faciēs ortū paucis diebᵘ
durauit: ⁊ tūc vehemēs ventᵘ. Corinthū ve
xauit igitur cometa eſt natura calide ⁊ ſicce

¶ De galacia ſeu via lactea.

Opio pithagoricoꝝ. Confutatio.

E galacia dixeſt ātiq̄ ꝙ ſol ſemel du
ctᵘ a phetōte exiuit viā ſuā: ⁊ non re
cte duxit currū ſuū: ⁊ iō cōbuſſit illā ꝑ
tez q̄ nūc videṫ alba: ⁊ q̄ dr̄ via lactea Et hec

Opio Anaxagore ⁊ Demo.

opio eſt pithagoricoꝝ. ¶ Ipa tn̄ eſt falſa et
friuola. Tuz prio: q: zodiacᵘ ſub quo moueṫ
ſol iam eſſ; combuſtᵘ qđ eſt falſum. ¶ Sed
anaxagoras ⁊ democritᵘ dixerūt galaciā eē
lumen quorūdā aſtroꝝ aggregatoꝝ. Et non
videṫ tale lumen de die: q: obfuſcatur a ſo

Confutatio.

le. ¶ S; hec opio eſt falſa: q: tūc galacia ali
qn̄ deberet appere circa aliquas ſtellas: et
aliqn̄ circa alias: ſicut ſol: nūc iſtas: nūc illas
ſtellas obfuſcat. ¶ Item celum eſt maius
magnitudie terre: ergo terra nō impedit qn̄
interpōiṫ inter ſolē ⁊ illa aſtra q̄n illuminet

Opio alioꝝ

illa aſtra. ¶ Alij vō dixerūt ꝙ lumē aſtroꝝ
immiſceṫ vapori hūido ⁊ reflectiṫ ad celū: ⁊
ſic galacia ē lumē reflexū ab aere vel corꝑe

Confutatio

hūido vſq ad celū. ¶ S; hec opio falſa eſt:
q: tūc galacia ſꝑ deberet apparere in alio et
alio loco: qđ eſt ꝯtra experientiā. ¶ Itē ga

Opio ꝓpria quid galacia.

lacia p̄t appere de nocte in aq̄ vel in ſpeculo.
⁊ tn̄ tūc nō ſit reflexio vſq ad celū igr. ¶ Iō
dicendū eſt ꝙ galacia eſt lumen aſtroꝝ rece
ptū in exhalationibᵘ calidis ⁊ ſiccis eleuatꝭ
ꝑ calorem ſolis ab iſtis inferioribᵘ vſq ad
ſupmam regionez aerꝭ. ¶ Probaṫ. Tuz pri
mo: q: ꝑ virtutem vniᵘ aſtri eleuaṫ ſufficiēs
materia ꝓ cometa: igiṫ per virtutem pluriū
aſtroꝝ eleuatur ſufficiens materia pro gala
tia. Tuz ſcđo q: galacia non ſit inter tropi
cos: ⁊ hoc non eſt niſi q: ibi eſt nimia calidi
tas: igitur ſignū eſt ꝙ illo mō, ſit galacia.
¶ Sed oppoſitum nunc tenetur: cum dica
tur galacia eſſe circulus celeſtis qui parum
recipit de lumine.

Apparent autem aliquando. ¶ Iſtud eſt ſecundũ capitulũ hui⁹ tractat⁹ in q° p. determiat de hiatu ⁊ de voragine ⁊ ſanguineis colorib⁹: q̄ apparẽt ꝑ coloratõem ⁊ illumiatõe3 exhalatõis. Et ē ſentẽtia capituli talis: ꝙ hiat⁹ ⁊ vorago ex ſanguinei colores apparẽt in aere ſiue in nube. Et hñt ꝓ materia ꝓpinꝗ exhalationẽ calidã ⁊ ſiccã: q꞉ cũ talia apparẽt fiũt impſſiones ignite: ꝗ ſignũ eſt ꝙ fiũt ex exhalatõe calida ⁊ ſicca. Et cã efficiẽs ē lumẽ alicui⁹ aſtri. Et gñant ſic. nã ꝑ colorẽ ſolis vel aſtri eleuat exhalatio calida ⁊ ſicca: q̄ ꝓpter frigiditatẽ ſupueniẽte3 inſpiſſat. ⁊ ẜm ꝙ lumen diuerſimõe in aere recipit apparẽt diuerſi colores. Vñ aliqñ ptes extremales apparẽt albe: ⁊ media nigra: ⁊ cũ nigrũ min⁹ mouet viſu3 q̄ albũ vel ſanguineũ. iõ illa ps nigra media appet magis diſtãs q̄ ptes extremales: ⁊ ſic appet q̄dã ruptura ⁊ feneſtra in celo: ⁊ cũ eſt magna vocat Vorago: ⁊ cũ eſt pua vocat Hiat⁹. Et ſic p3 ꝙ hiat⁹ ⁊ vorago differũt penes magnũ ⁊ puũ. ¶ Sanguinei aũt colores cauſant ex lumie trãſeũte ꝑ exhalatiõem opacã. nã albũ viſu3 ꝑ nigrũ appet rubeũ. Vñ q̄to lumẽ magis dominat ſupra exhalatiõe3: tãto magis apparet albedo: ⁊ q̄to min⁹: tãto min⁹ appet albedo. Vñ qñ medio mõ dñatur apparet rubedo: qñ totaliter appet albedo: qñ ꝟo nullo mõ apparet nigredo. Iſte aũt impſſiões ſunt in aere: q̄uis ꝓpter diſtãtiã vident eẽ in celo. Et appent magis de nocte q̄ de die: q꞉ lumen ſolis ĩpedit ne videat min⁹ lumẽ. Etia3 fiũt tpe ſereno: q꞉ tpe obſcuro vẽti ⁊ nubes ĩpedirẽt viſionem hmõi ĩpſſionũ ¶ Quereret tñ aliq̄s q̄d ē ſubſtãtialiter illa exhalatio calida ⁊ ſicca. ¶ Dr ꝙ eſt terra: q̄ per calorem ſolis eſt alleuiata: ⁊ mouetur ſurſum.

De hiatu ⁊ voragine.

De ſanguineis colorib⁹.

De cometis autem. ¶ Iſtud eſt tertium capitulum hui⁹ tractat⁹: in quo p. determinat de cometa ẜm opiniones antiquorum ⁊ narrat p. tres opiniones. ¶ Prima eſt anaxagore ⁊ democriti dicẽtium: cometã eſſe apparitiõem pluriũ ſtellaꝝ errãtium ꝓpter ꝓpinꝗtatem ⁊ coniũctõem eaꝝ inter ſe. ita ꝙ iſti voluerũt: ꝙ quãdocũꝗ planete erant ꝓpe ad inuicẽ: apparebat ꝙ faciebãt vnam ſtellaꝫ habẽtem comaꝫ ſiue caudã. ¶ Alia eſt opinio pythagoricoꝝ: dicẽtium cometã eſſe vnã de ſtellis errãtibus: que multo tpe latet ſub radijs ſolis. ¶ Alia fuit opinio Socratis dicentis: ꝙ cometa q̄tum ad corp⁹ eſt ſtella erratica: ⁊ q̄tum ad caudam eſt de natura elementari. Et vlterius dicit ꝙ cometa non apparet inter tropicos: cum raro apparet alibi q̄ verſus ſeptẽtrionem: ⁊ ſi apparet alibi: non habet comam ſiue caudã. ¶ Tertiã opinionem improbat p. duabus rationibus. Quarum prima talis eſt: ꝙ ſi cometa q̄tu3 ad corpus eſſet de natura celeſti: ⁊ quo ad caudam de natura elementali: tunc aliquãdo appareret ſine cauda ſiue coma: hoc tamen eſt contra experiẽtiam: igit. Secunda ratio eſt. non ſunt niſi quinꝗ planete preter ſolem ⁊ lunam: ſed nullus iſtorum eſt cometa: quia aliquando apparuerunt illi quinꝗ planete ſimul cum cometa: igitur. ¶ Secunda3 opinionem improbat p. duabus rationibus. Quarum prima eſt. Omnes ſtelle errantes mouentur ſub circulo animaliu3: qui dicitur zodiacus: ſed multi comete apparuerunt vltra illum circulu3: igitur cometa non ē planeta ſiue ſtella erratica. Secunda ſic. quia tũc non poſſent apparere plures comete: quod tamen falſum eſt igitur. ¶ Prima3 opinionem improbat pñ̃s tribus rationibus. Quarum prima eſt: ſi ſic ſequeretur ꝙ diſſoluta cometa: plures apparere deberent planete: ſed hoc eſt falſum: igitur. Secunda ratio eſt: quia aliquando planete coniũgu ntur cum ſtellis fixis ⁊ tamen ꝓpter talem coniunctionem non debet apparere cometa: igitur. Tertia ratio eſt: q̄libet ſtella aliquando perſe videtur indiuiſibilis: ergo plures ſtelle coniuncte non poſſunt facere tãtam apparitionem quanta eſt cometa. Textus.

Opĩo Anaxagore ⁊ Demo.

Opĩo pythagoricoꝝ.

Opinio Socratis.

Cõfu. iij. opi.

Cõfu. ij. opi.

Confu. j. opi.

Quoniam autem. ¶ Iſtud eſt quartum capitulum huius ſecũdi tractatus: in quo determinatur de cometa ſecundum opinionem ꝓpriam: ⁊ eſt ſententia capituli talis: ꝙ Cometa ſic generatur ẜm Ariſto. Nam per calorem ſolis ⁊ aliorum aſtrorum a corporibus terreſtribus hic inferius exiſtentibus viſcoſis: eleuatur exhalatio terreſtris calida ⁊ ſicca: groſſa: pinguis ⁊ viſcoſa: cuius partes ad inuicem multum circũiacent vſꝗ ad ſupremam regionem aeris: ⁊ ibi ꝓpter vicinitatem ignis ⁊ motum circularem ſupreme regionis aeris inflammatur ⁊ mouetur circulariter: ad motum ſupreme regionis aeris: ⁊ ẜm diuerſa3 diſpoſitionem materie: diuerſimode extenditur cometa. Quando enim in medio eſt groſſioris ſubſtantie: ⁊ in extremis ſubtilioris: tunc in medio apparet lumen magis compactum: ⁊ in extremis magis clarum: ⁊ tunc vocatur cometa Stella comata. Et quando illa materia ꝓtrahitur in longum: tũc vocatur Stella caudata. Quãdo vero inferius habet partes continuas ⁊ ſubtiles: tunc dicitur ſtella barbara. ¶ Ex dictis poteſt haberi quid nominis huius termini cometa. ¶ Cometa enim eſt exhalatio terreſtris: calida ⁊ ſicca: groſſa: pinguis: ⁊ viſcoſa: cuius partes multum circũiacent ad inuice3 eleuata a corporibus terreſtribus hic inferius exiſtentibus vſꝗ ad ſupremam regionem aeris: vbi ꝓpter vicinitatem ignis: ⁊ diſpoſitionem materie inflammatur ⁊ mouetur circulariter ad motum ſupreme regionis aeris. Ex dictis patet ꝙ cometa eſt de natura elementari: ⁊ raro generatur in hyeme ⁊ eſtate ꝓpter nimiam caliditatem ⁊ frigiditatem: ſed bene in vere generatur ⁊ in autumno: ⁊ magis in autumno q̄ in vere quia in vere nimis viget humiditas. ¶ Sed quereret aliquis: quare cometa diu durat: ⁊ vnde ꝓuenit diuerſitas colorum apparentium in eo. ¶ Dicendum eſt ꝙ diu durat ꝓpter viſcoſitatem ⁊ groſſitiem materie: et ꝓpter hoc ꝙ cõtinue attrahitur noua materia: ⁊ quãdo illa materia eſt bene inflammabilis: tunc cometa apparet albi coloris: vel pallidi coloris. Et quando illa materia eſt mediocriter groſſa: tunc apparet rubeus quaſi carbo ardens. ¶ Cometa autem eſt ſignum multorum. ¶ Primo enim eſt ſignum maxime caliditatis et multorum ventorum. ¶ Secundo eſt ſignum ſeditionum: traditionum: mortalitatum: peſtium: ⁊ bellorum: quia tempore generationis eius viget caliditas ignea: ⁊ ſic multum calor augetur in hominibus: ⁊ incitat homines ad iurgia ⁊ bella. Etiam eſt ſignum mortalitatis principium: cum principes ſint ſubtilioris complexionis propter delicacitatem nutrimenti. Etiam quia principes cadunt in bellis. ¶ Quereret enim aliquis cuius nature ſit cometa. Utrum ſit nature calide et ſicce. Ad hoc dicitur ſecundum philoſophum ꝙ ſic. Q꞉ probat ſignis et experientijs. ¶ Primum ſignum eſt: quia tempore quo apparet cometa ſunt multe ſiccitates. ergo ſignum eſt ꝙ cometa eſt nature ſicce. ¶ Secundum ſignum eſt: quia tunc eſt multitudo ventorum: ergo ſignum eſt ꝙ ē cometa nature ſicce. ¶ Prima experientia eſt. nam ſepe expertum eſt quando fiunt comete: tunc anni fiunt multum ſicci et magis ventoſi q̄ alijs temporibus. ¶ Alia experientia eſt: quia quodam tempore fuit ventus ita impetuoſus: ꝙ lapis eleuatus eſt a vento et deportatus vſꝗ ad fluuium vel plurimum ſpacium: et tunc fuit cometa: igitur.

Generatio comete.

Stella cõmata.

ſtel. caudata.

ſtel. barbara.

Diffinitio comete.

Signata comete.

Qualiter autem.

¶ Iſtud eſt quintũ capitulũ hui⁹ tractat⁹ in quo p. determiat de galacia ſcd̃3 opiniones antiquoꝝ ⁊ narrat tres opiniones. ¶ Prima eſt pythagoricoꝝ dicẽtiu3: ꝙ ſemel ſol exiuit ſuã viam: ⁊ ꝯbuſſit illam ꝑtem q̄ nunc apparet alba. ¶ Iſta aũt opinio eſt friuola ⁊ ortum habens ex figmẽtis poetaꝝ. Et eam improbat p. ſic: quia tunc ſeqnereť: ꝙ zodiacus ſub quo mouẽtur planete ⁊ ſol iã fuiſſet ꝯbuſtus: hoc aũtẽ eſt falſum: igit. ¶ Scd̃a opinio fuit anaxa. ⁊ demo. dicentiũ galatiã eſſe lumĩa quorũdã aſtroꝝ aggregatoꝝ adinuicem. Imaginabãtur eñ iſti: aſtra habere lumen ꝓprium: ſed nõ apparebat lumẽ ꝓpriũ ipſoꝝ: niſi extra radios ſolis: cũ maius lumen offuſcat min⁹ lumẽ. Et ideo vlterius dicũt: ꝙ cum terra ponitur inter ſole3 ⁊ lumen aſtroꝝ: apparet nobis lumen iſtoꝝ aſtroꝝ adinuicẽ congregatoꝝ: ⁊ ſecundũ illos illa apparitio eſt galatia. ¶ Hãc opinionem improbat p. duab⁹ rõnibus. ¶ Prima eſt: quia ſecundum hanc opinionẽ galatia deberet apparere aliquando ꝓpe aliquas ſtellas: ⁊ aliquando ꝓpe alias: ſecundũ ꝙ ſol ſecundũ diuerſum motum eius aliquãdo recipit iſtas: ⁊ aliquãdo alias ſed galatia ſemꝑ apparet ſub eiſde3 ſtellis igiť. ¶ Scd̃a ratio: magnitudo ſolis multo eſt maior magnitudie terre: ergo terra nõ impedit quin lumen ſolis reſpiciat omĩa aſtra ſiue lumen ſolis ad aſtra perueniat: igitur. ¶ Tertia opinio fuit quorundã dicentiũ: ꝙ lumen aſtroꝝ ĩmiſcetur vapori humido: ⁊ iterum reflectitur ad celũ: ⁊ ſic ſecũdũ iſtos galatia eſſet lumẽ reflexu3 ab aere ſiue a vapore humido ad celu3 ſtellatũ. ¶ Hanc autẽ opinionẽ ĩprobat p. duab⁹ rõnib⁹. ¶ Prima eſt: q꞉ tũc ſequereť: ꝙ galatia deberet ſemꝑ apparere in alio ⁊ in alio loco. cuius oppoſitũ eſt veꝝ: igitur galatia nõ eſt tale lumẽ ſic reflexũ. Secunda rõ eſt: ꝙ galatia põt de nocte apparere in aqua aut in ſpeculo ⁊ tñ ibi non eſt reflexio ad celũ ſtellatũ: igitur galatia nõ eſt tale lumen.

Opĩo pythagoricoꝝ.

y Cõfutatio.

¶ Opinio. ij.

¶ Confutatio

¶ Opinio. iij.

¶ Confutatio

Opinio ꝓpha. de Galacia.

Nos autem.

¶ Iſtud eſt ſextũ capi. huius tractat⁹: in quo p. determinat de galatia ſecundũ opinionẽ ꝓpria3. Et eſt ſententia talis: ꝙ per calorẽ ſolis ⁊ alioꝝ aſtroꝝ eleuant multe exhalatões calide ⁊ ſicce vſꝗ ad ſupremã regionem aeris: in quib⁹ exhalationib⁹ recipitur lumẽ ſolis: ⁊ appar3 claritas magna ⁊ alba que vocatur galatia ſiue via lactea. ¶ Et ꝙ ſic gñatur galatia. ꝓbat p. ratione et ſigno. ¶ Rõne ſic: q꞉ ꝑ virtutẽ vni⁹ aſtri eleuatur materia ex qua generatur cometa: ergo ꝑ ꝟtutẽ multoꝝ aſtroꝝ poteſt eleuari materia ex qua põt generari galatia. ¶ Signo ꝓbat p. ſic: quia galatia nõ apparet ĩter tropicos ꝓpter nimiã caliditatẽ: igr̃. ¶ Oppoſitu3 tamen hui⁹ repitur in antiqua tranſlatõe: vbi inuenitur galatiã eſſe de natura celeſti. Et hanc opinionem tenet. Albert⁹ cũ Auicẽna: ⁊ dicũt ꝙ galatia eſt circul⁹ alb⁹ ſiue lactẽs apparẽs ĩ celo: trãſiẽs ꝑ pedes gemini ad ꝑncipiũ ſagittarij: iteꝝ rediẽs ad ſignũ geminoꝝ. Cauſa aũt materialis galatie eſt vna ps celi q̄ eſt ſpiſſior alijs: ⁊ ideo magis recipit lumẽ: ⁊ in illa parte ſunt multe parue ſtelle ⁊ quedã magne: que nõ videntur a nobis diſtincte abinuicẽ: ideo apparet nobis quedã via lactea. Et iſta opinio cõiter tenetur: ⁊ negatur Ari. ĩ noua trãſlatõe: in q̄ dicit ꝙ cometa ⁊ gelatia fiunt ex ſimili materia. Et hec de ex. te.

Opĩo Alberti magni Auicẽne ⁊ Ptolomei.

Queritur. Utrum oẽs metheorologice impreſſiones ignite ſunt eiuſdẽ ſpẽi ſpãliſſime. ¶ Arguiť. pͥmo ꝙ nõ: quia ex diuerſitate figuraꝝ arguim⁹ diuerſitatem ſpẽru3: vt apparet in libro de animalib⁹ ⁊ plãtis: ſ3 diuerſe impſſiones ignite ſunt diuerſaꝝ figurarum: igitur ſunt diuerſaꝝ ſpẽrum. ¶ Scd̃o ſic. diuerſitas motuũ arguit diuerſitatẽ nature: quia natura eſt cauſa motus: ſed impſſiones ignite hñt diuerſos motus: q꞉ quedã mouẽtur ſurſum: ⁊ q̄dam deorſum: igiť. ¶ Tertio ſic. impſſiones ignite hñt diuerſa ꝑncipia generatiua: q꞉ q̄da3 ex motu ⁊ caliditate generanť: alie a frigiditate: igiť differũt ſpẽ. tenet ꝯña: q꞉ diuerſitas ꝑncipioꝝ efficientiũ: arguit diuerſitatẽ ſpecificã effectuum. ¶ Quarto ſic. impſſiones ignite fiunt in locis diſtinctis ẜm ſpẽm: igiť differũt ſpẽ. ꝯña tz. q꞉ vt dicit porphiri⁹ loc⁹ ē ꝑncipiũ generatõis: quẽadmodũ ⁊ pater. ¶ Quĩto ſic. differẽtie idiuiduales ĩ ſciẽtijs nõ cõſiderãtur: cũ ille ſint ĩfinite: nec eſt ſcĩa de ſenſibilib⁹: ſed oẽs auctores in hac ſcĩa ꝯſiderauerũt de differẽtijs illaꝝ ĩpreſſionũ: ꝗ ille nõ ſunt ĩdiuiduales. ſed ſpecifice. ⁊ faciũt illas differre ſpẽ. ¶ Sexto arguiť. pl⁹ differt ſtella cadẽs a cometa q̄ duo comete adinuicẽ: ſed duo comete differũt nũero: ꝗ ſtella cadẽs ⁊ cometa differũt plus q̄ numero: ⁊ hoc eſt differre ſpẽ igiť.

In oppoſitum arguitur auctoritate Ari. in pͥmo ca. ſcd̃i tratcat⁹ hui⁹ libri dicẽtis. Hec eĩ oĩa ſunt idẽ: ⁊ ꝓpter eandẽ cãm. differũt aũt ꝑ magis ⁊ min⁹. Pretermiſſis aũt cauſis materialib⁹ haꝝ ĩpreſſionũ: ⁊ cauſis finalib⁹: ⁊ cauſis efficiẽtib⁹ diſponẽtib⁹ materias ad ignitionẽ ⁊ inflãmatõe3: de quib⁹ dictũ in expoſitõe text⁹: ⁊ locis in quib⁹ gñant iſte impſſiones. Illaꝝ quedã generãtur in ſupma regiõe aeris ꝑ motũ velocem ⁊ caliditatẽ ſupme regiõis aeris inflãmanť. Quedã ꝟo ĩ media ꝑ velocẽ motũ ipſaꝝ: ⁊ a frigiditate medie regiõis aeris vel nubis: ꝑ antipiſtaſim inflãmanť. Alie aũt in infima regiõe aeris ꝑ motũ velocẽ deorſu3 deſcendẽtes: ⁊ ꝑ ꝯfricatiõem earũ adinuicẽ ĩ aere: ⁊ a frigiditate eaꝝ ꝑ ãtipiſtaſi3 igniũtur. Alie ꝓpe terrã ſola frigiditate ꝑ antipiſtaſim igniũtur. Pretermiſſis etiã motib⁹ eaꝝ: de q̄b⁹ dictũ eſt etiã in expõne textus dicendũ eſt de magnitudinib⁹ ipaꝝ. Vñ magnitudinũ impſſionũ tres ſunt cauſe. ¶ Prima eſt: magnitudo exhalatõis: ex qua fit impſſio ẜm lõgũ vel latũ vľ vtroꝗ mõ. ¶ Scd̃a eſt: inflãmatio toti⁹ exhalatiõis ſil. cũ eñ ſucceſſiue inflãmať ⁊ diſparet ps ꝑor anteq̄ inflãmeť poſterior: nõ videť ſil' niſi pua ps. ¶ Tertia cauſa ē: ꝓpinq̄tas exhalatõis ad nos. Vñ opinandũ eſt: ꝙ cometa eſt maior q̄ aliqua flãma q̄ hic ĩferi⁹ nobis apparet ſed ꝓpter diſtãtiã appar3 paru⁹: ſicut ē de ſole ⁊ alijs aſtris. ¶ De diuerſite figuraꝝ dictaꝝ impſſionũ: q̄ ꝓuenit ꝓpter difformitatẽ vel vniformitate3 exhalatõnis ꝑ totũ: ⁊ ꝓpter diuerſus motus: diſtractões ĩcuruationes: ⁊ agitatiões eaꝝ ꝑ ventos: ⁊ impulſiones earũ a ꝯtrarijs viſum eſt expõne textus. ¶ De diuerſitate coloris dictaꝝ impſſionũ dr: ꝙ talis ꝓuenit ex diuerſitate exhalationũ in raritate ⁊ denſitate. Aliq̄ eñ apparent albe: aliq̄ tendũt magis ad rubedinẽ: ⁊ aliq̄ apparent magis pallide. Lucẽt eñ: ⁊ lux ſcd̃m ſe appar3 alba. Rubeſcũt etiã ꝓpter groſſitiẽ ⁊ nigredinẽ fumi Vñ ſubtiliores apparẽt albiores: ſi nõ nimis deficiãt: id eſt non valde rare. Cu3 eñ exhalatio eſt multũ pinguis ⁊ rara non terminãs viſum: tunc ex paucitate lucis apparet pallida. De colorib⁹ aũt latius diceť in tertio libro. ¶ De tpe appitõis ⁊ generatõis iſtaꝝ impſſionum dicendũ eſt: ꝙ ille nõ apparẽt in hyeme niſi forte raro: q꞉ ꝓpter aquoſitatẽ ⁊ effectũ calor̃ terreſtria nõ fiũt fũoſa. Nec ĩ vere: q꞉ ver adhuc ꝑticipat de aquoſitate. vñ l3 mľte exhalatões vẽtoſe eleuenť ĩ vere: ille tñ nõ fiũt digeſte: nec ſufficiẽt calide ⁊ ſicce ĩflamatõe3. In eſtate aũt dicũt aliq̄ ꝙ ñ fiũt: q꞉ terra ē nimis deſiccata ad fumãdũ: vľ q꞉ fumi ꝑ nimiũ calore ꝯſumũť vel ſic ſubtiliãtur: ꝙ nõ lucẽt notabiľr ſi ĩflãmanť. Dicunt tñ aliq̄: ꝙ in eſtate calida ⁊ ſicca. aer ē implet⁹ pluri b⁹

Cauſe magnitudinis impſſionum.

De diuerſitate figurarum.

De diuerſitate coloris.

De tẽpore apparitionis.

exhalationibꝰ ſiccis ⁊ fumoſis. Cuiꝰ ſignū eſt: ſi fiant
nubes aquoſe: ꝙ ſit multitudo tonitruoꝝ magnoꝝ ⁊ co
ruſcationū: ideo nō eſt remotū ꝙ in eſtate fiāt plures
inflāmatōes exhalationū: ſed de die nō apparēt: quia
maius lumen offuſcat minꝰ: nec de nocte: qꝛ noctes in
iſtis poſterioribꝰ climatibꝰ ſunt valde breues: ⁊ nō pñt
refrigerare aerē: vt fumi extra aſcēdētes patiant̄ a fri
gido ꝑ antipiſtaſim: ideo nō apparēt ſuꝑ terrā cande
le ⁊ cetere impꝛeſſiones. Sꝫ in autūno fiunt recte tales
antipiſtaſes: qꝛ noctes ſunt frigide: ⁊ terre adhuc ha
bentes etiā caliditatē ex eſtate fumāt ſufficiēter: ⁊ no
ctes ſunt ſatis lōge: ⁊ ruſtici colētes terrā ad ſeminā
dum blada vigilāt illas noctes ꝓ magna parte: iō appa
rēt plures tales īpꝛeſſiones ⁊ pauciores ī eſtate. ¶ De
duratōe dictaꝝ impꝛeſſionū dr̄: ꝙ ille que ſunt ex groſſa
materia ⁊ viſcoſa nō faciliter inflāmant̄: cuiꝰ mōi ſunt
ille q̄ pñt ptranſire mediā regionem aeris abſqꝫ earū
inflāmatōe: ⁊ que nec tota ſimul inflāmant̄: nec ꝑ flam
mā cito ꝯſumūtur diu durant. Et per oppoſitū alie pa
rū durant. ¶ Quereretur quare in cimiterijs ⁊ ſub pa
tibulis (vt in pluribus) apparēt candele accenſe: ⁊ lu
cerne ardētes. ¶ Rñdetur qꝛ ibi ꝯtinue per aliquā ap
turā exit fumꝰ pinguis ex cadaueribꝰ mortuoꝝ q̄ q̄dē
fumꝰ ꝯtinue exeūdo inflāmat̄ per antipiſtaſiꝫ. ¶ Que
reret̄ vlteriꝰ q̄re aliq̄n apparēt ꝗ exhalatōnes igni
te ſuꝑ aures equoꝝ ⁊ etiā ſuꝑ capita vel humeros eq̄
tantiū vł ambulantiū. ¶ Rñdetur ꝙ ꝯtingit: qꝛ exha
latōes ꝑ aerē diſpſe adherent pilis equoꝝ: vel veſtibꝰ
hominū: ⁊ ex eaꝝ leuitate aſcendūt ad aures equoꝝ vł
ad capita hoīm: ⁊ inflāmant̄ motu ⁊ per antipiſtaſim.
¶ Uel dr̄ ꝙ aliquando hoīes ⁊ equi ⁊ alia aīalia cale
fiunt calore ſicco ſine ſudore: ⁊ tūc fumāt ⁊ ab eis exit
fumus ſiccus bñ inflāmabilis per eoꝝ motū ⁊ ꝑ antipi
ſtaſim. ¶ Alteriꝰ q̄reret̄: quare aliquando lucerne ar
dētes vel cādele accēſe ſuꝑ terrā fugiūt añ hoīes am
bulantes: ⁊ aliq̄n ad latꝰ: ita ꝙ hoīes non pñt eas at
tingere. ¶ Rñdet̄ ꝙ ꝯtingit: qꝛ ꝑ ambulatōem depor
tant illas: mouēdo aerē añ ipſos exūtem: ⁊ ita q̄to ma
gis currēdo nitūtur eas attingere: tāto magis elōgā
tur ꝓpter aeris motuꝫ velociorē. ¶ Iſtis notatis ſunt ¶ Concl'o.i.
due ꝯcluſiones. ¶ Pꝛīa eſt oīs flāme ſiue impꝛeſſiones
ignite ſunt eiuſdē ſpēi ſpālißime de ꝑdicamēto ſube:
pꝫ qꝛ oēs ignes ſunt eiuſdē ſpēi: ⁊ per eundē terminū
ſpecificū ſpālißimū vniuoce ſignificātur: ſicut ⁊ oēs
aque ſunt eiuſdē ſpēi: niſi alienū fuerit cū aqua mixtū
Et ſilr de igne niſi flāme admixtū ſit aliq̄d de alia ſpē
¶ Scḋa ꝯcl'o: diuerſe impꝛeſſiones per diuerſos termi ¶ Concl'o.ij.
nos accidētales ſpē differētes ſignificant̄: nā ſicut aq̄
rum alia eſt clara: alia turpida: alia ē grauior alia ē le
uior: alia dulcis: alia amara: alia ſalſa: alia acetoſa.
Sic flāmaꝝ ⁊ impꝛeſſionū ignitaꝝ: alia groſſa: alia ſubti
lis: alia leuior: alia minꝰ leuis: alia alba: alia rubea
alia cādidior: alia minus candida: alia breuis: alia lō
ga: ⁊ alia rotūda: ⁊ ſic de alijs.

Dubitatur primo. Utrum de nocte ſerenita

te exiſtente apparere debeāt quādoqꝫ in celo hyatꝰ et
voragīes: ⁊ ſanguinei colores. ¶ Arguit̄ primo ꝙ nō:
quia color non videt̄ niſi in lumine: vt pꝫ Arl. ſcḋo de
aīa: ſed de nocte nō eſt ſufficiēs lumē ſub quo poſſu
mus videre tales impꝛeſſiones: cū debilia viſibilia indi
gēt pluri lumīe vt appareāt: vt ſi debeāt legi minuta
vel obſcura littera: ī talibꝰ aūt impꝛeſſionibꝰ nō ſunt in
tenſi colores: īmo ſi ſint colores illi ſunt debiles: igit̄.
¶ Et ꝯfirmatur. tales impꝛeſſiones nō videnť de die: er
go nec de nocte. ꝯña tꝫ. qꝛ vt ꝑdictuꝫ ē: q̄to aliq̄s color
eſt debilior: tāto īdiget maiori lumine. ¶ Scḋo ſic. iſti
colores nō hñt eſſe reale: cū ibi nō ſint hyatꝰ nec vora
gines: nec tales colores: igr̄ tales colores nō apparēt
nec etiā hyatꝰ nec voragines. ꝯña tenet. qꝛ qḋ nō ē nō
videt̄ nec appet. ¶ Itē ibi nō apparēt colores virides
⁊ crocei: nec alurgi. i. blaueī: igr̄ nec dñt appere ſangui
nei colores. ꝯña tꝫ. qꝛ nō videt̄ maior rō: q̄re magis ap
parēt iſti ⁊ nō alij: quēadmodū ī Iride. ¶ Itē ar. Ma
teria talꝭ vel exhalatio ꝓpter quā apparēt tales colo
res vel hyatꝰ ⁊ voragīes minꝰ diſtāt a nob̄ q̄ a celo: er
go videtur ꝙ tales īpꝛeſſiones metheorologice nō de
beant appere in celo: cum ille ſint valde remote a celo
¶ In oppoſitū eſt Arl. in .ij. c. ſcḋi tractatꝰ huiꝰ primi.
¶ Pro ſolutōe dubij eſt.

Sciendū ꝙ ſicut trāquillitaſ eſt carētia ven

toꝝ in aere: ita ſerenitas ē carētia nubiū ⁊ nebulaꝝ in
celo vel ī aere: ⁊ ita ſtat aerē eſſe ſerenū ⁊ in ipo eē lu
mē valde remiſſuꝫ. ¶ Iō ꝑ hꝰ poſſet ſolui argumētū. qḋ
fieret ꝯtra q̄ſitū ꝑ hūc modū. Dr̄ Arl. hyatꝰ ⁊ voragīeſ
appere luīe diſrupto et obſcuro: ſꝫ obſcuritas vr̄ eē ex
nubibꝰ obūbrātibꝰ luīa aſtroꝝ: igr̄ nō apparēt hyatꝰ et
voragines niſi nubibꝰ exñtibꝰ in aere: ſed tūc aer non
eſt ſerenꝰ vt dictū eſt: igit̄ ſerenitate exñte de nocte nō
apparēt hyatus ⁊ voragines. ¶ Rñdet̄ ꝙ Arl. ꝑ lumē
diſruptū obſcuꝝ ⁊ nigrū īntelligit lumē valde remiſ
ſuꝫ: qḋ q̄dē lumē ꝑt eſſe in aere ſereno vt dictū eſt: ⁊ ta
lis remiſſio luīs pōt eſſe nō exñtibꝰ nubibꝰ vł nebulꝭ in
aere: ⁊ ſic ꝯcedit̄ maior argumēti: ſꝫ alio mō pōt ꝓue
nire obſcuritas vt dcꝫ ē: ſꝫ nō q̄cūqꝫ obſcuritas ſiue re
miſſio lumīs fit taliter. ſ. ex nubibꝰ obūbrātibꝰ ⁊c̄. ſed
aliq̄n fit ꝑ ſolū receſſum ſolis a noſtro hemiſperio.

Sciendū eſt īſuꝑ: ꝙ appere ī celo hyatꝰ ⁊ vo

ragīes dñr: cū apparēt ī celo apture ꝓfunde. Cū ei ap
parēt magne notabilr̄: dñr voragīes. cū aūt minores di
cūt hyatꝰ. De mō ⁊ de cā dcꝫ ē in expōne textꝰ. Cū ei ex
treme ptes exhalatōis ſint rare: vel multū de luīe reci
piētes apparēt albe ⁊ ꝑs media ꝓpter eiꝰ dēſitatē pa
rū luīs recipiēs appet nigra. Mꝭ ſi plꝰ recipiat ꝓpter
minorē dēſitatē appet rubea dū tñ nō ſufficiēter recipi
at ad albeſcēdū: ⁊ (ſcḋm aliquos) q̄n ꝑs media rubea
appet: dꝫ dici vorago. q̄n ꝟo ꝑs media appet nigra: dꝫ
dici hyatꝰ. Poſſet etiā poni aliꝰ modꝰ ꝓbabilis appen
di tales apturas nigras videlꝫ ſi exhalatio fuerit diſ
rupta: tūc ſi albeſcūt ptes eiꝰ lumīe aſtroꝝ apparēt al
be: ⁊ aer ītermediꝰ ex obſcuritate noctꝭ appet niger. ſi
cut obſcurū vel vmbroſuꝫ appet nigrū. ¶ Alteriꝰ eſt.

Sciendū ꝙ ſanguineꝰ color eſt rubedo decli

nās ad nigredinem: ⁊ alio nomīe vocatur purpureꝰ.
¶ Sed quereret̄: quare apparēt ſanguinei colores ꝓ
pter refractōem lumīs ab exhalatōe tali: ⁊ nō alij co
lores: vt croceꝰ: viridis: alurgꝰ. i. blaueꝰ. ¶ Dicendū ē
ꝙ lucidū viſum ꝑ nigrū appet rubeū: ſꝫ talꝭ exhalatio
fumoſa ſic ꝯdēſata ē nigra: iō lumīa aſtroꝝ apparēt ru
bea. vel faciūt appere rubedinē: ⁊ nō apparēt alij co
lores in tali exhalatōe: qꝛ croceū ex nigredine noctis
trahit̄ ad rubedinē. i. viſus ꝓpter obſcuritatē noctis
nō ꝑt diſcernere īter croceitatē ⁊ rubedinē. Uiride aūt
⁊ blaueū qꝛ ſilitudinē hñt ad nigredinē noctis nō vi
dent̄ diſtingui. ¶ Quereret̄ vlteriꝰ q̄re plurime īpꝛeſ
ſiones metheorologice apparēt in celo: cū ille ſint val
de remote a celo ⁊ nob̄ ꝓpinque. ¶ Rñr ꝙ hoc ē: qꝛ ſi
cut viſus valde decipit̄ circa magnitudinē rei viſe de
lōge: ſic valde decipit̄ circa diſtantiā: eo ꝙ nō notamꝰ
diſtantiā īter tales īpꝛeſſiones ⁊ celū: iō credimꝰ taleſ
impꝛeſſiōes appere ī celo: ⁊ ꝓpter hāc cāꝫ vulgares vo
cāt iridē arcū celi nō notātes diſtantiā īter Iridē ⁊ ce
lū: ſed ſolū diſtantiā de ipſis vſqꝫ ad Iridē: ⁊ ita vetu
le putāt nubes attingere celū: ⁊ coruſcatōes venire ꝑ
apturaꝫ celi ex luce paradiſi: ad ꝓnunciandū nobis fu
tura tonitruoꝝ ꝑicula. ¶ Quereretur vlterius: quare

in cimiterijs aliquādo ⁊ in patibulis ⁊ in aliq̄bꝰ alijs
locis: apparentibꝰ candelis accenſis ⁊ lucernis ardēti
bus: ⁊ alijs inflāmationibus ſupra terrā audiūtur ali
quādo ſoni q̄ apparēt eſſe voces humane. ¶ Rñdetur
ꝙ hoc ꝯtingit: qꝛ fumꝰ multus ex calore ſolis in die fa
ctus intrat corpus cadaueris vel alteriꝰ corpis ⁊ exiēs
per ſtrictū exitū ſonat diuerſimode: ſcḋꝫ exigentiā ſtri
cture ⁊ velocis exitus exhalatōis: ⁊ putatur ab audiē
tibus eſſe vox humana talis: qualē cogitāt: ꝓpter ima
ginatōem facientē putare: ꝙ illi effectꝰ ſunt animaruꝫ
mortuoꝝ: ꝓportionabiliter ſicut cāpana ſonās videt̄
dicere q̄cquid vis qḋ dicat: lignis etiā calefactis cū in
terius fumātia fuerint: ⁊ fumus interior habundās in
uenerit foramē paruū ſiue poꝝ ad exeundum exiēs velo
citer facit ſonū ſibilatiuū vel ſufflatiuū: vel aliuꝫ ſcḋm
magnitudinē vel figurā foramis. ¶ Tunc dr̄ ad dubiū
ꝙ ſic qꝛ de nocte ſerenitate exiſtente: aliq̄n ſunt cauſe
ſufficiētes apparitōis taliū impꝛeſſionum: igit̄ ⁊c̄. ¶ Ad
rōnes dubij. ¶ Ad ꝑmā ꝯceditur maior: et ad minoreꝫ
dicitur: ꝙ apparent talia ſub lumine alicuius aſtri: qḋ
ſufficit ad hoc ꝙ appareāt. ¶ Ad confirmatōeꝫ ꝯceſſo
añcedente: negatur ꝯſequentia: quia de die maius lu Solutio realium.
men offuſcat minus. ¶ Ad ſcḋam reſpondent Reales
diſtinguēdo añs: vel ꝙ non habeāt eſſe reale. i. mate
riale coloris: ⁊ ſic ꝯcedunt: vel ꝙ non habeāt eſſe reale
q̄tum ad eſſe formale coloris: ⁊ ſic negāt. Añ iſte ter
minus color capitur dupl'r. Uno mō cōiter: put ſe extē
dit ad lucem. Alio modo ſpāliter: put ſupponit ꝓ q̄li
tate ſecunda: per actōem qualitatū ꝑmaꝝ cauſata: co
gnoſcibilis viſu ꝑ ꝓpꝛiam ſpēm: ⁊ talis qualitas que
color dicit̄ hꝫ duo eſſe ſcꝫ materiale ⁊ formale. Mate
riale eſt illud qḋ cauſatur ꝑ actōem qualitatū ꝑmaruꝫ
Formale eſt lumē: modo cum ibi ſit lumē aſtri receptū
in exhalatōe: iō ibi eſt formale coloris: ſed qꝛ talis ex
halatio nō eſt corpus terminatū: ideo in ea non eſt ma
teriale coloris. ¶ Aliter rñdetur ꝯcedendo añs: demō
ſtrādo per ly iſti colores ſanguineos: ⁊ capiēdo iſtum
terminū color ſtricte Sed capiendo iſtū terminū color
large iſti colores hñt eſſe reale qꝛ iſti colores ſunt lu
mina: ⁊ ſic negatur añs: ⁊ vlteriꝰ ꝯceditur ꝯña ⁊ ꝯñs:
demōſtrādo per ly iſti colores ſanguineos: et capiēdo
iſtum terminū color ſtricte: ſed cū hoc ſtat ꝙ ibi appa
reāt colores rubei: quia lucidum viſum per nigruꝫ ap
paret eſſe rubeum: ⁊ ita apparet ibi rubeum ſed rubeū
non apparet. ¶ Ad tertiā conceditur añs ⁊ negat̄ con
ſequētia: ⁊ cauſa dicta eſt in quolibeto. ¶ Ad quartaꝫ
conceditur antecedens ⁊ negatur ꝯſequentia: ⁊ cauſa
dicta eſt in quolibeto.

Dubitatur. vtrum cometa ſit de natura celi ¶ cometa ſit de natura celeſti.

vel de natura elemētari. ¶ Arguitur ꝑmo ꝙ ſit de na
tura celeſti: quia dicit Arl. alique ſtelle viſe ſunt acci
pere comā: videt̄ ergo ꝙ cometa nihil aliud ſit q̄ ſtel
la comata. ¶ Scḋo ſic. illud qḋ mouet̄ naturaliter mo
tu circulari eſt de natura celeſti: ſed cometa eſt hmōi:
ergo. ¶ Tertio ſic. aſtrologi per cometā aliquid ꝓnun
ciant vt mortē principū: ⁊ multa alia: qḋ non eſſet ni
ſi cometa eſſet de natura celeſti: ⁊ influeret in iſta infe
riora: igitur. ¶ Deinde arguitur ꝙ nō ſit de natura ele
mentari. primo quia impꝛeſſiones metheorologice nō ¶ cometa ſit de natura elementari.
multū durāt: ſed cometa multū durat. nā per q̄dragin
ta dies viſus eſt cometa: igitur. ¶ Scḋo ſic. cometa lu
cet ⁊ mouetur circulariter: ergo eſt vnuꝫ de aſtris celi.
¶ Rñſio ad iſtud dubium ſatis pꝫ in expōne textꝰ. Et
ad rōnes. ¶ Ad primā dicitur ꝙ cometa non eſt de na
tura celeſti: ſed tamē alique ſtelle bñ ꝯcurrunt ad gña
tioneꝫ comete: ꝑ q̄to per lumen ⁊ calorē eaꝝ eleuatur
materia: ⁊ ideo alique ſtelle viſe ſunt cape comā ꝓ q̄n
to cometa ſub ipſis generat̄. ¶ Ad ſcḋaꝫ dr̄: ꝙ cometa
mouetur circulariter ad motuꝫ aeris: ⁊ nō ſm̄ naturā
ꝓpꝛiā. ¶ Ad tertiā dr̄ ꝙ cometa nō eſt cā futuroꝝ: ſed
bene eſt ſignū alicuiꝰ ꝯſtellatōis vigētis: q̄ eſt cā futu
roꝝ. ¶ Ad rōnes poſt oppoſitū. ¶ Ad primā dicitur ꝙ
cauſa ꝑmanentie comete eſt ipſa materia comete: que
eſt viſcoſa ⁊ groſſa: ⁊ nō cito ꝯſumitur a calore. ¶ Ad
ſcḋam negatur ꝯña: quia cometa lucet eo ꝙ habet ma
teriam viſcoſam ⁊ inflammatā calore ſolis: ⁊ nō qꝛ ca
pit lumen ſuū a ſole.

Dubitatur. vtrū galacia ſit de natura elemē

tari. ¶ Arguitur ꝙ ſic: quia cometa ⁊ galacia fiunt ex
eadem materia: vt habet̄ in textu: igitur ſicut cometa
eſt de natura elemētari: ita ⁊ galacia. ¶ Scḋo ſic. phūs
dicit ꝙ galacia ē coma maximi circuli in celo ꝓpter ꝯ
gregationē exhalatōis eleuāte ſuperius ſub illo circu
lo magno: ⁊ ibi per virtutē motus ⁊ lumīs aſtroꝝ īflā
matur: igitur. ¶ Tertio dicit textꝰ: ꝙ galacia nō eſt in
ter tropicos: ex eo ꝙ exhalatio minꝰ ſtat ibi: ⁊ nō per
mittitur ſtare: ſꝫ extra tropicos eleuatur exhalatio ex
qua fit galacia: ⁊ ibi ſeruatur ergo galacia eſt de natu
ra elemētari. ¶ Quarto ſic. dicit phūs ꝙ non fiūt mul
ti comete neqꝫ ſepe: quia materia ex qua dꝫ fieri come
ta trahitur ad locum in quo fit galacia: igitur. ¶ Qui
ſic. celum eſt corpus homogeneum: igitur debet habe
re partes eque albas: quare vna non debet eſſe albior
alia: ⁊ per ꝯñs galacia non eſt de natura corporis cele
ſtis. ¶ In oppoſitū arguitur: quia quelibet exhalatio
ſtatim euaneſcit ⁊ corrūpitur: ſed galacia ſemꝑ manet
⁊ eſt ſemꝑ in eodē loco q̄tum ad ſitum partiū celi: igit̄
nō eſt de natura elementari: ⁊ etiā hoc habetur expꝛeſſe
in antiqua tranſlatōe. ¶ Rñdetur ad dubium: ꝙ gala
cia eſt de natura celeſti ⁊ nō elementari: patꝫ ꝑ rōneꝫ
poſt oppoſitum. Et auctoritate phī in antiqua tranſla
tione. ¶ Et ad rōnes ante oppoſitū dicitur ꝙ ꝓcedūt
ex dictis in noua trāſlatōe: que (reuerētia Arl. ſalua)
non veniunt recipienda.

Ad rationes ante oppoſitum queſtionis.

¶ Ad primā diſtinguitur maior: vł ex diuerſitate figu
raruꝫ conſequentiū diuerſitatē formaꝝ ſubſtantialiū
vt in heterogeneis: ⁊ ſic conceditur. vel ex diuerſita
te figuraꝝ conſequentiū diuerſitatē formaꝝ accidēta
lium: vt in homogeneis: ⁊ ſic negatur. ¶ Ad ſcḋam di
ſtinguitur maior. vel motū quoꝝ forme ſubſtantiales
ſunt ꝑncipia ꝑncipalia: ⁊ ſic conceditur. vel diuerſitaſ
motuū non naturaliū ⁊ quoꝝ forme accidentales ſunt
principia ⁊ cauſe: ⁊ ſic negatur. ¶ Ad tertiā ꝯcedit̄
maior: ⁊ negatur ꝯña. Ad ꝓbatōem diſtinguit̄. vel di
uerſitas ꝑncipioꝝ efficientiū ſuos effectus ꝓducentiū
actione vniuoca: ⁊ ſic ꝯcedit̄. vel diuerſitas principio
rum efficientiū ſuos effectus ꝓducentiū actione equi
uoca: ⁊ ſic negatur. ¶ Ad quartā ꝯceditur añs ⁊ nega
tur ꝯña: quia nō oīa loca in quibꝰ generātur ſunt illa
ruꝫ impꝛeſſionū naturalr̄ ꝯſeruatiua. ¶ Ad quintā cō
ceditur maior tanq̄ ſubiectū. vel ꝑdicatū ꝯcluſiōis de
monſtrāte: ⁊ diſtinguit̄ minor. vel de differētijs ſpeci
ficis ⁊ eſſentialibꝰ: ⁊ ſic negat̄. vel de differentijs acci
dentalibus: ⁊ ſic ꝯceditur: cuiuſmodi ſunt raꝝ: denſuꝫ
longū: curuū: ⁊ ſic de alijs: de quibꝰ viſuꝫ eſt in ſcḋa cō
cluſione. ¶ Ad ſextā diſtinguit̄ maior. vł eſſentialiter
⁊ ſic negatur. vel accidētaliter ⁊ ſic ꝯceditur. Pluribꝰ
enī differentijs accidētalibus differūt ſtella cadens et
cometa: q̄ duo comete: ſed non plus differunt ſubſtan
tialiter ⁊ eſſentialiter. Et hec de queſtione ⁊ ꝑ ꝯñs de
toto metheoroꝝ libro primo.

❡ Secūdus liber metheoroꝝ continet tres tractatus. primus tractatus vnū capitulū habet in quo determinatur de pluuia: rore: pruina: niue ⁊ grandine.

Cauſe impreſſionū būidaꝝ

E loco autem poſitione ſecundo ſcilꝫ de aqua: nunc dicendum eſt: et etiam de impreſſionibus aqueis quarum materia eſt vapor humidus et calidus caliditate extrinſeca. Cauſa autem efficiēs eſt ſol ⁊ alia aſtra. ſed finis propinquus eſt generatio aquarum ⁊ finis remotus eſt bonum vniuerſi. ❡ Dicendū eſt igitur primo quid ſit pluuia. Unde pluuia ē vapor calidus et humidus humiditate aquea eleuatus ab iſtis corporibus per calorē ſolis et alioꝝ aſtroꝝ vſq; ad mediam regionē aeris. in qua propter loci frigiditatem condenſatur ⁊ conuertitur in nubem. nubes autem in pluuiam deſcendentem per guttulas que ſi ſint parue vocatur perſecades. ſi magne labroceres: ſi mediocres pluuia. ❡ Eiꝰ autem ſeptem ſunt ſigna ⁊ quinq; accidentia. ❡ Primū ſignū eſt apparitio nubis: ⁊ aſcenſus fumi ſurſum. ❡ Secundum ſignū eſt diminutio fluuioꝝ fontium et roris/ cū enim talia diminuūtur vapores eleuantur. ❡ Tertium ſignum eſt humectatio parietū et lapidum: quia tunc viget cōſtellatio cōuerſiua aeris in aquam. ❡ Quartum ē ſcintillatio ⁊ quaſi extinctio lampadum ardentium: quia tunc aer circūdans cōuertitur in aquam. quia eſt plenus vaporibꝰ. ❡ Quītū eſt rubedo matutina ſolis ⁊ pallor radiorū eius. ❡ Sextū eſt non viſio aſtroꝝ: propter vapores eleuatos. ❡ Septimū eſt: cantus ranarum ⁊ auium: et etiam cum pulices: et muſce fortius pungunt: ⁊ oues auidius paſcuntur: aues autem diligentius nutrimentum querunt: quia tunc earum corpora alterantur. ❡ Primū accidēs pluuie eſt ꝙ pluuia deſcendit per guttulas rotūdas: vt magis reſiſtat aeri. ❡ Secūdū eſt: ꝙ tales guttule aliquādo ſunt groſſiores. aliquādo ſubtiliores: ꝓpter diuerſitatē materie. ❡ Tertiū eſt: ꝙ pluuia quandoq; eſt dulcis. ⁊ quādoq; amara/ cum enim vapor eſt terreſtris: tunc eſt amara: ſed quando eſt aereus: tunc eſt dulcis. ❡ Quartum eſt: ꝙ citius generatur pluuia ꝙ alia impreſſio aquea: quia frequentius eleuatur materia ſufficiēs ad pluuiā. ❡ Quintū eſt: ꝙ cū pluuia aliqñ cadūt rane: vermes ⁊ piſces: quia cū materia pluuie pōt eleuari materia viſcoſa: ex q̄ virtute ſolis formātur talia aīalia.

Diffinitio pluuie.

Perſecades.
Labrocera.
Pluuia.
Signa pluuie

Accñā pluuie

Deſcriptio roris.

❡ Ros aūt ē vapor ſubtilis: eleuatus a corporibꝰ humidis vſq; ad infimā regionē aeris: q̄ frigiditate noctis aduenīēte cōuertit̄ in aquā deſcendē per guttulas: adherētes herbis ⁊ folijs arboꝝ. Et ſic pꝫ ꝙ ros differt a pluuia: q2 pluuia generat̄ ex vapore groſſiori ⁊ altiꝰ aſcēdente ꝙ ros. ❡ Eiꝰ aūt ſunt q̄ttuor accidētia. ❡ Primū eſt: ꝙ ros generat̄ in locis tēperatis: ⁊ tpe tpato. ❡ Scōm eſt: ꝙ eſt dulcis. ❡ Tertiū eſt: ꝙ blada collecta in rore putreſcunt: ꝓpter calidū agens in materiā viſcoſam. ❡ Quartum eſt: ꝙ oues comedētes herbas roridas ſepe moriūtur ex fluxu ventris: et hoc ꝓpter viſcoſitatem materie.

Accña roris.

❡ Deſcriptio pruine.

❡ Pruina vero eſt vapor ſubtilis debilē habena calorem: eleuatus a corporibus humidis per calorem ſolis vſq; ad infimā regionem aeris: in qua adueniēte frigiditate noctis ꝯgelatur: ⁊ deſcendēs adheret herbis. ❡ Et ſic patꝫ: ꝙ pruina conuenit cum rore. Tum: quia tam ros ꝙ pruina fiunt ex vapore ſubtili. Tum: quia fiunt tempore ſereno. Tum: quia fiunt in infima regione aeris. ❡ Sed differt a rore: q2 vapor roris nō cōgelatur ſicut pruine. Tum quia ros generatur tempore temperato. Pruina vero tēpore frigido: ⁊ in loco frigido. Tum: quia ros generatur flante vento auſtrali: pruina vero flante vēto boreali: ❡ Ipſiꝰ autem tria ſunt accidentia. ❡ Primum eſt: ꝙ generautr de nocte ⁊ aurora tempore frigido: et i locis frigidis. ❡ Scōm eſt: ꝙ fit ex materia frigida per cōmixtionem exhalatiōis calide ⁊ ſicce cum vapore. ❡ Tertium eſt ꝙ materia pruine aliquando aſcendit ſurſum. ⁊ cōuertitur in nubem: ⁊ eſt ſignum pluuie. ſed quādo deſcendit eſt ſignum ſerenitatis.

Quibus ꝯueniūt ⁊ differunt ros ⁊ pruina.

Accña pruine.

Diffinitio niuis.

❡ Nix vero eſt vapor calidus ⁊ humidꝰ: eleuatus vſq; ad mediā regionē aeris. vbi cōuertitur ī nubem: et nubes non in aquam: ſed per congelationem in niuem. Et ſic patet ꝙ nix ⁊ pruina in hoc conueniūt: ꝙ fiunt per congelationem. Sed differūt: q2 fiunt i locis diuerſis: ⁊ ex diuerſis vaporibꝰ. ❡ Eiꝰ aūt q̄ttuor ſūt accña. ❡ Primū eſt: ꝙ nix eſt alba ꝓpter vehementiam frigiditatis. Secūdum eſt ꝙ ipſa cadit aliquādo per paruas guttas aliquando per magnas. Tertiū eſt ꝙ ipſa auget frumenta. q2 claudit poros terre. Quartū eſt ꝙ ſemper inuenitur nix in montibꝰ altis.

Accña niuis.

Diffinitio grandinis.

Grando vero eſt vapor calidus ⁊ humidus eleuatus a corporibus humidis vſq; ad mediam regionē aeris. in qua ꝓpter vehementiā frigiditatis cōuertit̄ in nubē. ⁊ nubes in aquā deſcendentē per guttulas que guttule ꝑ antipiſtaſiꝫ infrigidātur a caliditate infime regionis aeris. ⁊ ibi fit cōgelatio que tāto maior eſt q̄to fit ꝓpius terrā. Ex quo pꝫ ꝙ opinio illa eſt falſa. que dicit ꝙ vapor non cōgelatus cōuertitur in minimas partes. que nō potentes cadere manēt in aere ⁊ congelant̄. ⁊ ipſe coadunate faciunt vnū globū cadentem deorſum. ❡ Hoc eñ eſt impoſſibile cū non videamus cōgelata cōgregari. ❡ Pꝫ inſuꝑ illā opinionē eſſe falſam. que dicit grādinē generari ex vapore groſſo in media regiōe aeris cōgelato. Et quia talis vapor nō poteſt eleuari in hyeme. ideo dicunt grandines ſolum fieri in eſtate. ❡ Hoc eñ falſū ē. Tum primo: quia in altis montibus non inueniūtur grandines: igitur nō generātur in media regione aeris. Tū ſecūdo: q2 tpe quo generātur grādines apparēt nubes nigre ⁊ ſpiſſe ꝓpe terram. in quibus fit magnus ſonus. ⁊ aliquādo apparent tales nubes ſine ſono: modo tales ſoni non audirētur ſi grando eſſet in media regione aeris. Tum tertio. quia grādo fieret figure rotūde. ſed hoc eſt falſum quia aliquando apparet late ⁊ aliqñ angularis figure. Grādinis autem ſex ſunt accidentia. Primum eſt ꝙ cadit deorſum ꝑ globos duros. q̄ ſi plus congelarētur ex eis fieret criſtallus. Secundū eſt ꝙ mortificat vegetabilia ꝓpter ſuam frigiditatem. Tertium eſt ꝙ tempore grandinis audiūtur magni ſoni facti ab exhalatione exiſtente in nube grandinoſa. Quartum eſt ꝙ cum grandine aliquando cadit pluuia puta cum eſt parua antipariſtaſis. ⁊ non om̄s partes congelātur. Quintum eſt ꝙ aliquando grando eſt triangularis figure cū remotius a terra generatur. Sextum eſt ꝙ in grandine aliquādo apparent imagines animaliū.

Opinio antiquorum.

Confutatio

Opinio antiquorum. ij.

Confutatio

Accidētia grandinis.

E loco aūt et poſitione ſecundo poſt hunc. ❡ Iſte eſt ſecūdus liber metheoroꝝ Ariſtotelis. i quo determinat de impreſſionibꝰ aqueis: ⁊ continet iſte liber tres tractatus. In primo determinatur de his que generātur ex vapore In ſcdo de generatōe fontiū In tertio de gñatiōe maris. ſcōs icipit ibi De vētis aūt. tertiꝰ icipit ibi De mari āt. Primꝰ tractatꝰ ꝯtinet duo capitula. Primū eſt de gñatōe roris: pluuie: niuis: ⁊ pruine. Et eſt ſnīa capl'i talis. Q: materia remota iſtaꝝ impreſſionū: ē corpꝰ aqueū. Materia ꝓpinq̄ eſt vapor hūidus et calidꝰ caliditate extrīſeca ⁊ hūiditate aq̄a. Cā vo efficiens remota eſt ſol ⁊ alia aſtra. Cauſa vo ꝓpinqua eſt media regio aeris per ſuā frigiditatē: vel eſt frigiditas noctis. Finis vo ꝓpinquꝰ eſt generatio aquaꝝ. Finis vo remotus dr bonū vniuerſi. ❡ Pluuia autem ſic generatur. nam per calorem ſolis ⁊ aliorū aſtroꝝ a corporibus humidis ⁊ aqueis hic inferiꝰ exiſtentibus eleuatur vapor calidus ⁊ humidus humiditate aquea vſq; ad mediam regionē aeris: vbi ꝓpter loci frigiditatem ꝯdenſatur ⁊ ꝯuertitur in nubē: ⁊ nubes in aquam deſcendentē ꝑ guttulas. Et ſi ille guttule ſint parue vocantur pſecades. Si vo magne ⁊ groſſe vocantur labrocere. Si vo ſint mediocres: retinēt ſibi nomē cōe ⁊ vocātur pluuie. Unde pluuia pōt ſic deſcribi: ꝙ eſt vapor calidus ⁊ humidus humiditate aquea eleuatꝰ a corporibꝰ humidis hic inferiꝰ exñtibus ꝑ calorem ſolis ⁊ alioꝝ aſtroꝝ: vſq; ad mediā regionē aeris: vbi ꝓpter frigiditatē loci ꝯdēſatur ⁊ ꝯuertitur in nubem: ⁊ nubes in pluuiā: deſcendentē ꝑ guttulas ſupra terram ꝓpter ſalutem animantiū. ❡ Pluuie autē aſſignātur octo ſigna: ⁊ quinq; accña. Primū ſignū eſt apparitio nubis ⁊ aſcenſus vaporis ſurſum. Scōm ē diminutio roris ⁊ fontium: qñ eñ ros ⁊ fontes diminuūtur: tunc multi vapores eleuantur ex quibꝰ generant̄ pluuie. Tertium eſt humectatio parietū ⁊ lapidū: tūc eñ viget ꝯſtellatio ꝯuerſiua aeris ⁊ vaporis in aquā. Quartum eſt: ꝙ lampades ardētes ſcintillant: tūc eñ aer circūdans oleum ꝯuertitur in aquā. vel eſt plenus vaporibꝰ humidis. Quītū eſt rubedo matutina ⁊ pallor radioꝝ ſolis. Pallor eñ ſolis apparet ꝑ hoc ꝙ vapores ſunt inter viſum noſtrum ⁊ ſolem. Rubedo tamen ſerotina eſt ſignū ſerenitatis. Sextū ſignū eſt: ꝙ tpe gñationis pluuie non vidētur multa aſtra ꝓpter vapores impediētes. Septimū eſt cātus ranaꝝ ⁊ auiū. Octauū eſt ꝙ pulices ⁊ muſce fortius pūgunt et oues auidiꝰ comedunt: ⁊ aues diligētius nutrimentū q̄runt quia tunc corpa iſtoꝝ aīaliū ſunt alterata: ⁊ tunc ex inſtinctu nature talia aīalia mouētur ad ꝓuidendū ſibi de neceſſarijs. ❡ Primū accidēs pluuie ē: ꝙ pluuia deſcēdit ꝑ guttulas rotūdas: vt magis reſiſtat aeri calido: ꝑ quē deſcēdit. Scōꝫ eſt: ꝙ qñq; hmōi guttule ſunt groſſiores ⁊ qñq; ſubtiliores qḋ ꝯtingit ꝓpter diuerſitatē materie. Tertiū eſt: ꝙ pluuia qñq; eſt dulcis: ⁊ qñq; amara: qḋ ꝯtigit ꝑ diuerſaꝫ mixtionē vaporis. Qñ eñ vapor eſt multū terreſtris: tunc pluuia eſt amara: ⁊ qñ eſt multum aqueus: tunc eſt dulcis. Quartū eſt: ꝙ citiꝰ generat̄ pluuia ꝙ quecūq; impreſſio aquea: ex quo corpora humida faciliter eleuātur vſq; ad mediā regionē aeris: q̄ oī tpe āni ē ſufficiēter diſpoſita ad generationē pluuie. Quītū accñs ē: ꝙ aliqñ cū pluuia cadūt parue rane ⁊ piſces: q2 ꝯtingit ex eo: q̄a cū vapore aqueo eleuat̄ exhalatio viſcoſa: q̄ vtute ſolis pōt trāſmutari ad ſuſcipiendum formam viuentis. ❡ Ros autem ſic generatur. Nam per calorem ſolis et aliorum aſtrorum de die a corporibus humidis eleua-

❡ Cauſe impſſionum humidarum.

❡ Generatio pluuie.

❡ Differunt pſecades: labrocere: ⁊ pluuie.
Diffinitio pluuie.

Signa pluuie

Accña pluuie

Gñatio roris.

tur vapoꝛ ſubtilis ad īfimaȝ regionē aeris q̄ frigidita te noctis tꝑate adueniēte ꝯuertitur in aquā deſcēdētē per guttulas ⁊ adherenteȝ herbis ⁊ folijs herbarum. ¶ Multa aūt ſunt accidētia roꝛis. Pꝛimū eſt ꝙ gene ratur in locis tꝑatis ⁊ tꝑe tꝑato. Aliud eſt: ꝙ ros quā doq; eſt dulcis. Tertiū eſt ꝙ blada collecta in roꝛe cito putreſcūt: qꝛ hn̄t materiā viſcoſam ⁊ calidū ageus in humidū viſcoſuȝ eſt cā putrefactōis. Quartū ē ꝙ oues comedētes herbas roꝛidas moꝛiūtur ex fluxu ventris ⁊ hoc ꝓpter viſcoſitatē ipſius materie.

Accñia roꝛis.

Q' ros differt a pluuia.

¶ Differt autē ros a pluuia qꝛ ros generat̃ ex frigidioꝛi vapoꝛe ⁊ ſub tilioꝛi q̄ pluuia: ⁊ ille vapoꝛ min⁹ alte eleuat̃ q̄ vapoꝛ ex quo gn̄atur pluuia: ⁊ ideo ros in īfima regione ae ris generat̃: pluuia vero ī media.

Deſcriptio roꝛis.

¶ Ros aūt ſic deſcri bitur ꝙ eſt vapoꝛ ſubtilis ꝑ caloꝛē ſolis a coꝛpoꝛibus hu midis eleuatus ad īfimā regionē aeris vbi ꝓpter fri giditatē noctis tꝑate aduenientē: ꝯuertit̃ in aquā de ſcendentē per guttulas: adherentē herbis ⁊ folijs her barū.

Quō pꝛuina generatur.

¶ Pꝛuina aūt ſic generat̃. nam de die ꝑ caloꝛem ſolis eleuatur vapoꝛ ſubtilis: debilem habēs caloꝛem vſq; ad infimā regionē aeris: qui adueniente frigidi tate noctis ſimul ingroſſat̃ ⁊ ꝯgelat̃: ⁊ deſcēdēs adhe ret folijs herbaꝝ.

¶ Deſcriptio pꝛuine.

¶ Deſcribit̃ aūt ſic pꝛuina: ꝙ ē vapoꝛ ſubtilis debilē habens caloꝛē per caloꝛē ſolis eleuat⁹ a coꝛpoꝛib⁹ humidis vſq; ad īfimā regionē aeris: in q̄ aduenīēte frigiditate noctis ꝯgelat̃: ⁊ deſcēdēs adhe ret herbis.

Quib⁹ ꝯueni unt ⁊ differūt ros ⁊ pꝛuina.

¶ Ros aūt ⁊ pꝛuina ꝯueniūt ⁊ dn̄t. Pꝛimo ꝯueniūt: quia generātur ex vapoꝛe ſubtili. Scđo q̄a fi unt tꝑe ſereno. Tertio qꝛ fiunt in īfima regione aeris. ¶ Sed differūt pmo: qꝛ vapoꝛ ex quo generat̃ pꝛuina ꝯuertitur in aquā ⁊ ꝯgelatur. Sed vapoꝛ ex quo ge neratur ros ꝯuertitur in aquā ⁊ nō ꝯgelatur. ¶ Scđo dn̄t qꝛ ros generat̃ tꝑe tꝑato ⁊ loco tꝑato. Sȝ pꝛuina in locis frigidis ⁊ tꝑe frigido. ¶ Tertio differūt: qꝛ ros generat̃ flante vento auſtrali, ⁊ pꝛuina generat̃ flante vento boꝛeali: vt in pluribus.

Accñia pꝛuine.

¶ Pꝛuine aūt aliqua ſo lent aſſignari accidentia. Pꝛimū eſt ꝙ generat̃ de no cte: ⁊ maxime in auroꝛa: tempoꝛe frigido: ⁊ locis frigi dis: quia req̄rit ꝯgelatōem. Scđm eſt ꝙ fit ex materia fetida: cum fiat ex cōmixtione exhalatōis calide: cum vapoꝛe humido. Tertiuȝ eſt ꝙ materia pꝛuine quādo aſcendit ſurſum ⁊ cōuertitur ī nubeȝ: tunc eſt ſignū pluuie. Quādo vero deſcendit: tunc eſt ſignū ſerenita tis.

Quō generatur nix.

¶ Nix aūt ſic generatur. nam ꝑ caloꝛē ſolis ⁊ alioꝝ aſtroꝝ eleuatur vapoꝛ calidus ⁊ humidus vſq; ad me diam regionem aeris vbi ꝓpter magnam frigiditatē ꝯuertitur in nubē: ⁊ nubes in niueȝ deſcendenteȝ per ptes groſſas: ſic ꝙ anteq̄ ptes nubis ꝯuertant̃ ī aquā cōuertūtur in niuem: quia motus ꝯgelationis illaruȝ partiuȝ ꝓuenit mutationē nubis in aquam. Ex quo pȝ ꝙ nix ⁊ pꝛuina ꝯueniūt ī hoc ꝙ vtrūq; generat̃ per cō gelationeȝ. ¶ Sed differunt: quia generātur in diuer ſis locis. Etiaȝ nix generat̃ ex vapoꝛe groſſioꝛi q̄ pꝛui na. Etiam nix habet nubem ꝑuiam. pꝛuina vero non.

Accñia niuis.

¶ Aū ſolent aſſignari quattuoꝛ accidentia niuis. Pꝛi mum eſt ꝙ eſt alba: ⁊ cauſa eius eſt, quia eſt vehemēs frigiditas. Nam frigidum agens in humidum eſt cau ſa albedinis. Scđm ꝙ nix quandoq; cadit per paruas pecias: ⁊ quandoq; per magnas. Tertium eſt ꝙ nix au get frumenta: quia ꝓpter ſui frigiditatem claudit po ros terre: ⁊ calefacit terraȝ per antipariſtaſim. Quar tum eſt ꝙ ſꝑ ſaluat̃ nix in mōtib⁹ altis ꝓpter defectuȝ caloꝛis niuē calefaciētis ⁊ liquefaciētis. Text⁹.

Grando autem.

¶ Iſtud eſt ſcđm capituluȝ hui⁹ tractatus: in quo pħs determinat de grandine: et anteq; det modum quo modo generatur grando: mouet duas queſtiones. Pꝛi ma eſt: vtrum grando minus debeāt apparere in eſta te q̄ in vere ⁊ autūpno: magis tamē q̄ ī hyeme.

Queſtio .i.

Queſtio ſcđa

¶ Se cunda queſtio eſt: vtrum grando poſſet generari ſur ſum. Et videtur ꝙ non: quia vel vapoꝛ ꝯgelatur ante q̄ ex ipſa fieret aqua vel poſt. Pꝛimū non videtur poſ ſibile: nec etiam ſcđm: quia aqua ꝓpter grauitatē ſuā deberet deſcendere deoꝛſum.

Rn̄ſio āntiquorum ad ſcđam queſtionem.

¶ Ad hanc queſtionē re ſpōdebāt quidā antiqui: ꝙ vapoꝛ anteq̄ ꝯgelabat̃ cō uertebat̃ in minutiſſimas guttas aque: q̄ ꝓpter paruitatem ſuam nō pellebātur deoꝛſuȝ: ſed remanebāt in aere: ⁊ ille parue guttule ꝯgelate ꝯgregabātur deoꝛſuȝ: ⁊ vniebātur in vnū globum cōtinuū: q̄ globus ferebat̃ deoꝛſum.

¶ Cōfutatio.

¶ Hanc autem opinionē improbat pħs ſic: q̄a nunq̄ videm⁹ ꝯgelata ꝯgregari: ergo impoſſibile ē ꝙ ille parue gutte ꝯgregarētur in vnū globum.

Rn̄ſio āntiquorum ad pꝛimā queſtionem.

¶ Et ad pꝛimā queſtionem dicebant iſti antiqui: ꝙ grando ge neratur ex groſſo vapoꝛe eleuato vſq; ad mediam re gionem aeris: qui ibi ꝯgelatur. Et qꝛ in hyeme nō ē tā tus caloꝛ vt ſufficiat eleuare vapoꝛes vſq; ad illū locū ſed bene in eſtate: igitur in hyeme nō generātur gran dines.

¶ Confutatio.

¶ Hanc opinionē improbat pħs trib⁹ rationib⁹ Pꝛima eſt. grādines nō inueniūtur in altis mōtib⁹: er go nō generātur in media regione aeris. Scđa ratio ē quia qn̄ generātur grādines: apparēt aliqn̄ nubes ni gre ⁊ ſpiſſe ꝓpe terram: in quibus fit magnus ſon⁹ ter ribilis: ⁊ a nobis bn̄ audibilis: ⁊ aliquādo apparēt no bis tales nubes ſine ſono: ſed hoc non ꝯtingeret ſic ſi grando generaret̃ in media regione aeris: qꝛ tūc non poſſent audiri tales ſoni. Tertia ratio eſt: ſi grādo ge neraretur in media regione aeris: tunc per motū ſuuȝ fieret rotunde figure: ſed videmus ꝙ grando appa ret quādoq; figure angularis ſiue late figure: ergo nō generātur in media regione aeris. ¶ Sed ad videndū quomodo generatur grando ſupponit phūs ꝙ in eſta te media regio aeris eſt frigidioꝛ q̄ in hyeme: quia in eſtate terra eſt multuȝ calida. ⁊ ſimiliter infima regio aeris: ergo media regio aeris. ex quo maioꝛi calidita te infime regionis aeris circūdatur in eſtate erit frigi dioꝛ q̄ in alio tꝑe. Et hui⁹ ſignū eſt ꝙ in eſtate fontes ⁊ putei ſunt frigidioꝛes q̄ in hyeme: quia in hyeme ca loꝛ recedit ad interioꝛa terre: in eſtate aūt frigiditas. Et inde eſt ꝙ pluuia deſcēdit calidis diebus ꝑ groſſio res guttas q̄ frigidis diebus. Et īde etiaȝ eſt ꝙ in ara bia fiunt multe pluuie multum vehementes: ⁊ hoc in eſtate ⁊ non in hyeme.

Gn̄atio grandinis.

¶ Grando autē ſic generat̃. nā per caloꝛeȝ ſolis a coꝛpoꝛibus humidis calefactis: ele uatur vapoꝛ calidus ⁊ humidus vſq; ad mediam regi onem aeris: vbi ꝓpter frigiditatem loci conuertit̃ in nubem: ⁊ nubes in aquā deſcēdentē per guttulas: que guttule adhuc infrigidantur per antipariſtaſiȝ ꝓpter infimam regionem aeris calidam in tantum ꝙ conge lantur: ⁊ quanto illa congelatio magis fit ꝓpe terrā tanto fit magis ſubito ⁊ grādines fiunt maioꝛes

Rn̄ſio p. ad pꝛimā queſtionem.

¶ Et ad pꝛimam queſtionem pꝛius motam dicit pħs ꝙ grā dines magis fiunt in vere ⁊ in autūpno q̄ in eſtate et hyeme: quia in vere ⁊ autūpno eſt maioꝛ abundantia vapoꝛum q̄ in eſtate vel in hyeme. Et adhuc magis fi unt in eſtate q̄ in hyeme: quia in hyeme non eſt ſuffici ens caloꝛ ad eleuandum vapoꝛes ſurſum nec eſt tanta frigiditas in media regione aeris ſicut eſt in eſtate.

So. ij. q̄ſtiōis

Quid autem ſit dicendum ad ſecundā queſtioneȝ: pa tet ex modo generationis grandinis pꝛius dicto.

¶ Accidentia grandinis.

¶ Unde grandini ſolent aſſignari aliqua accidentia. Pꝛimū eſt ꝙ grando cadit deoꝛſum per globos duros ad modū criſtalli. Scđm eſt ꝙ grando ſepe moꝛtificat vegetabilia ꝓpter ſui frigiditatem. Tertiū eſt ꝙ tem poꝛe generationis grandinis, audiūtur magni ſoni: ⁊ hoc ꝓpter exhalatiōes in nube grādinoſa exiſtentes: que petētes exitū mouētur ꝑ nubē: ⁊ eam frangunt: et ex illa fractiōe cauſatur ſonus. ¶ Quartū eſt: ꝙ aliqn̄ cū grādine cadit pluuia: ⁊ hoc ꝯtingit qn̄ eſt parua an tipiſtaſis: eo ꝙ tūc nō oēs gutte cōgelātur. ¶ Quintū eſt: ꝙ aliqn̄ eſt triāgularis figure: ⁊ hoc qn̄ gn̄antur ꝓ pe terrā. Quandoq; vero circularis figure: ⁊ hoc qn̄ ge nerant̃ remoti⁹ a terra. ¶ Sextū eſt: ꝙ in grādinib⁹ ali qn̄ apparēt imagines aīaliū. Sequitur q̄ſtio.

Queritur. Utrum pluuia gn̄etur in media re gione aeris: ⁊ ros ⁊ pꝛuina generētur in infima.

Argumēta cō pꝛimā pteȝ queſiti.

¶ Ar guitur cōtra pꝛimā pteȝ: qꝛ pluuia ⁊ aqua idē ſuut ſub ſtantialiter: ſed locus naturalis gn̄ationis pluuie eſt ſpera aque: ergo nō media regio aeris. ¶ Scđo arguit̃ in media regione aeris generātur īpꝛeſſiones ignite: ergo in media regione aeris nō generātur impꝛeſſiones aquee. Añs pȝ ex ſcđo tractatu pꝛimi. Et ꝯña patȝ: qꝛ pluuie ⁊ ipꝛeſſiones ignite habēt ꝯtrarias virtutes: er go non poſſunt habere eundem locum generationis.

Argumēta cō ſcđam ptē queſiti.

¶ Contra aliā ptē q̄ſiti arguitur: ꝓbando ꝙ ros nō ge neretur in infima regione aeris: ſed in ſupꝛema: qꝛ va poꝛ ex quo generatur ros eſt ſubtilioꝛ q̄ vapoꝛ pluuie: igitur altius aſcendit: ſed vapoꝛ pluuie aſcēdit vſq; ad mediā regionē aeris: igitur vapoꝛ roꝛis ſiue ex quo fit ros aſcēdit vſq; ad ſupꝛemā regionē aeris. Añs notuȝ eſt. Et pꝛīa ꝯſequentia tȝ: qꝛ ſubtilioꝛa ⁊ leuioꝛa nata ſunt altius aſcēdere q̄ minus leuia ⁊ minus ſubtilia. ¶ Scđo arguit̃: ſi ros generaret̃ in īfima regiōe aeris: ſequeretur ꝙ nō ꝓhiberetur eius gn̄atio a nubib⁹: et ita ros generaret̃ tꝑe nubiloſo ſicut ſereno: qđ eſt con tra Ariſto. ⁊ experientiā. ¶ Tertio arguitur: nix ſe ha bet ad grādinē ſicut ros ad pꝛuinā: vtrobiq; eñi eſt cō paratio ſubtilioꝛis ad groſſius: ſed nix altius generat̃ q̄ grādo: vt patȝ in textu: igitur ros altius generat̃ q̄ pꝛuina. ¶ Quarto arguitur: ex roꝛe vel cum roꝛe gene ratur mel ⁊ manna: vt dicūt expoſitoꝛes: ⁊ illa per ſo lam digeſtionē a calido tēꝑato generantur: cum ſint dulcia: ergo ſequit̃ ꝙ nō generātur in media regiōe ae ris que eſt frigida: ⁊ ꝑ ꝯn̄s nec ros. Nec etiā in inferio ri: qꝛ inferioꝛi vapoꝛ aſcēdit ꝓpter leuitatē ⁊ ſubtilita tem: ⁊ nō fit vapoꝛ aqua groſſa vbi aſcēdit: ſed vbi ter minatur eius aſcēſus: igitur generatur in ſupꝛema re gione aeris.

In oppoſitū eſt p. in pꝛīo capi. pꝛimi tracta tus hui⁹ ſcđi.

¶ Pꝛo ſolutione queſtionis

Sciendū eſt: ꝙ ſcđm phm̄ inter iſta tria noīa

Differunt vapoꝛ: nubes et caligo.

vapoꝛ: nubes: ⁊ caligo eſt differētia: qꝛ vapoꝛ eſt fum⁹ calidus ⁊ humid⁹: a coꝛpꝛibus humidis eleuat⁹. Sed nubes eſt ille vapoꝛ ꝓpter frigiditatē medie regionis aeris infrigidat⁹: ingroſſat⁹: ⁊ cōdenſat⁹. Sed caligo eſt nebula tenuis ⁊ ſterilis: ex qua ſic manēte, nō gene ratur pluuia. Unde qn̄ nebula deſcēdit: tūc eſt ſignum ſerenitatis: ſed quādo aſcēdit: tunc eſt ſignum future pluuie: niſi caloꝛe ſolis cōſumatur. ¶ Cauſa aūt reite rationis pluuiarū eſt (vt dicit phūs) qꝛ a caloꝛe ſolis eleuatur vapoꝛ: qui cōdenſatur ⁊ in aquaȝ cōuertitur deſcendentē deoꝛſum: ex qua aqua iterū eleuatur va poꝛ per virtutē calefactiuā ſolis ⁊ alioꝛum aſtroꝛum: qui vapoꝛ condenſatur ⁊ in aquam cōuertitur vt pꝛi⁹ Suppoſitis modis generationū iſtarum impꝛeſſionū cauſis: ſignis: ⁊ accidentibus earū: ex expoſitione tex tus. Reſpondetur ad queſtionem: ⁊ ſit illa

Pꝛima cōcluſio: pluuia tanq̄ in loco natura li generatur in media regione aeris.

Pꝛobatur: qꝛ ibi repeniūtur oēs cauſe generationis pluuie ſcȝ vapoꝛ. ⁊ frigiditas medie regionis aeris: ſufficiens cum virtu te celi vapoꝛem conuertere in nubem: ⁊ nubē in aquaȝ deſcendenteȝ per guttulas: igitur.

Scđa concluſio pꝛo ſcđa parte queſiti. Ros et pꝛuina generantur in infima regione aeris.

Pȝ au ctoꝛitate philoſophi pꝛimo capitulo pꝛimi tractat⁹ di cētis: ros ⁊ pꝛuina ſunt de his q̄ inferius generantur. ¶ Pꝛobatur etiam ꝙ non generātur in ſupꝛema regio ne aeris: quia vapoꝛ vnde generantur ros ⁊ pꝛuina eſt ſubtilis: non ſufficiens retinere ſuū caloꝛē vt penetret mediam regionē aeris: igitur ibi nō generātur. Nec in media regione aeris: qꝛ tūc vapoꝛ a tanta frigiditate deberet ingroſſari: ⁊ in nubem conuerti: ⁊ tunc vel cō gelari vel deſcendere per guttulas: quod non eſt dicē dum: igitur.

Dubitatur. Utrum grādines magis debeāt fieri in vere ⁊ in autunno q̄ in eſtate ⁊ hyeme.

¶ Ar guitur pꝛīo ꝙ nō: quia grādo fit per magnam cōgela tionē: ſed talis ꝯgelatio magis viget in hyeme: igitur grādo debet magis fieri in hyeme. ¶ Scđo ſic. nix ma xime fit in hyeme: igitur ⁊ grādo: antecedēs eſt notū: ⁊ cōſequentia tenet: quia vtrūq; eſt aqua multo frigoꝛe cōgelata: ¶ Tertio arguitur: grādo cōgelatur a calido per antipiſtaſim in media regione aeris: ſed in hyeme media regio aeris eſt calidioꝛ: igitur. ¶ Quarto ſic: vel vapoꝛ cōgelaretur anteq̄ ex ipo fieret aqua: vel poſt. Non pꝛimū: quia talis modus non videtur poſſibilis. Nec ſcđm: qꝛ aqua ꝓpter grauitatē ſuā deberet deoꝛ ſum deſcendere: igitur. ¶ In oppoſitum eſt Ariſto. ſe cūdo capitulo pꝛimi tractatus ſcđi libꝛi. ¶ Ad dubiuȝ dr̄ ꝙ in vere ⁊ in autūno magis fiunt grandines q̄ in eſtate ⁊ in hyeme: ⁊ adhuc magis fiūt grādines in eſta te q̄ in hyeme. ¶ Pꝛimū ꝓbatur: qꝛ ī vere ⁊ in autūno eſt maioꝛ habūdantia vapoꝛū q̄ in eſtate: ⁊ media re gio aeris eſt ſufficiēter frigida: ⁊ infima ſufficiēter cali da: ſed in hyeme raro media regio aeris eſt ſufficiēter calida: ⁊ infima regio ſufficiēter calida vt ꝑ antipiſta ſim motus cōgelatōis ꝓueniat deſcēſum guttaꝝ aque igitur. ¶ Scđm pȝ: qꝛ in eſtate media regio aeris eſt ſufficienter frigida: ⁊ ſepius vapoꝛes in eſtate ſurſum aſcendūt ad mediam regionē aeris: quoꝛū in aquā con uerſoꝛum cōgelatio: frequētius ꝓuenit earū deſcēſum ꝓpter antipiſtaſim q̄ in hyeme: ideo grando ſepi⁹ fit in eſtate q̄ in hyeme. De cauſis generationis grādinis et eius accidētibus: ⁊ ſignis viſum eſt in expoſitōe tex tus. ¶ Ad rōnes dubij. Ad pꝛimā cōceditur maioꝛ. et negatur minoꝛ. per ly talis demonſtrādo cōgelatōem ſufficientē ad generationē grandinis. ¶ Ad ſcđam cō ceditur añs: ⁊ negatur ꝯña: qꝛ ad gn̄atōem grādinis multū maioꝛ frigiditas req̄ritur q̄ ad gn̄atōem niuis et grādo generat̃ etiā ꝑ antipiſtaſim. ¶ Ad tertiā ne gatur maioꝛ. qꝛ generatur ꝑ antipiſtaſim a caliditate infime regionis aeris. Naȝ pꝛimo vapoꝛ ꝯuertitur ī nu bem a frigiditate medie regionis aeris: deinde nubes in aquam ꝑ antipiſtaſim a caliditate infime regionis aeris: ⁊ frigiditate medie regionis aeris ꝯgelat̃. ¶ Ad quartā pȝ ſolutio ex expoſitione textus.

Ad rationes pꝛincipales ante oppoſitū que ſtionis.

¶ Ad pꝛimā dr̄ concedendo maioꝛem: ⁊ ad mi noꝛē dicitur: ꝙ duplex eſt locus generationis. Quidaȝ eſt locus generatiuus tantū: ⁊ de illo negatur minoꝛ. Alius eſt generatiuus ⁊ cōſeruatiuus: ⁊ in quo geni tum naturaliter quieſcit: ⁊ de illo conceditur minoꝛ. ¶ Ad ſecundam dicitur concedendo antecedens: ſed hoc eſt de peraccidens ⁊ per antipiſtaſim: ⁊ nō de per ſe: ⁊ negatur ꝯña. Et cauſa eſt: quia idem eſt bene cau ſa effectiuum diuerſarum virtutum vnius de per ſe: et alius de peraccidens. ¶ Ad tertiā dicitur concedendo

maioꝛem:⁊ negãdo ↄ̄ſñam:q᷑ nõ eſt calor ſufficiẽs in ta li vapoꝛe ad eleuãdũ vſq̧ ad mediã regionẽ aeris:īmo vapoꝛ eſt ita ſubtilis:⁊ caloꝛ eius ita debilis:ꝙ ꝓpter frigiditatẽ tẽperate noctis condenſatur:⁊ in aquã cõuertitur ꝓpe terrã. ¶ Ad quartã dr̃ negando ↄ̄ſñam:et cauſa eſt q᷑ quãdo aer eſt nubiloſus:tunc de die ſol nõ põt ita foꝛtiter calefacere terrã:ꝙ nocte adueniẽte terra effumet vel coꝛpoꝛa aquea ꝓpter caloꝛẽ cauſatum in ipſis de die.i.ꝙ ab ipſis coꝛpoꝛibus aqueis hic inferius exiſtentibus nocte adueniẽte poſſit vapoꝛ ſubtilis eleuari:ex quo ros poſſit generari:ideo nubes ĩpediunt generatiõnẽ roꝛis. ¶ Ad quintũ dr̃ concedendo maioꝛẽ:⁊ negando conſequentiã:quia in aliquo eſt ſimile:⁊ in aliquo eſt diſſimile. In hoc eñ eſt ſimile:q᷑ ſicut grãdo eſt denſioꝛ niue:ita etiã pruina eſt dẽſioꝛ roꝛe. Et ſicut grando ex maioꝛi frigiditate cauſat̃ ꝙ̃ nix: ſic pruina ex maioꝛi frigiditate ꝙ̃ ros. Sed diſſimile ẽ q᷑ tam vapoꝛ ex quo generat̃ grando: ꝙ̃ vapoꝛ ex quo generat̃ nix:ſufficientẽ habet caliditatẽ ⁊ leuitatẽ. vnde poteſt eleuari ad mediã regionẽ aeris: abſq̧ hoc ꝙ in infima regione aeris ↄdenſat̃ ⁊ in aquã cõuertetur. Sed nõ ſic eſt de vapoꝛe ex quo generatur ros in oꝛdine ad vapoꝛẽ ex quo generatur pruina: quia intantũ eſt ſubtilioꝛ vapoꝛ ex quo generat̃ ros: vapoꝛe ex quo generat̃ pruina ⁊ eius caliditas eſt tam remiſſa: ꝙ nõ poteſt vſq̧ ad mediã regionẽ aeris aſcẽdere:nec reſiſtere frigiditati infime regionis aeris ſufficiẽter: quin in eadẽ cõdenſetur ⁊ in roꝛem cõuertatur. ¶ Uel ſic dr̃:ꝙ cetera nõ ſunt ſimilia:ideo argumentũ nõ cõcludit:q᷑ vapoꝛ ex quo generatur ros non eleuatur de die ſicut vapoꝛ ex quo generatur pruina:ideo vapoꝛ ex quo generatur ros:nõ habet ſufficientẽ caliditatem:ſicut vapoꝛ ex quo generatur pruina. ¶ Ad ſextã dr̃ cõcedendo maioꝛẽ:ſed nõ ideo ex roꝛe fit manna:q᷑ ſolus talis vapoꝛ eſt eleuatus per aerẽ:ſed q᷑ cũ tali vapoꝛe eleuatur exhalatio terreſtris ſicca ſubtilis:⁊ non aduſta: et tunc ſimul cum aere cõmiſcetur:⁊ a caloꝛe digeruntur digeſtione ſubtili ⁊ tẽperata:⁊ generatur mixtum dulce ⁊ ſapidũ:⁊ ſic cõceditur ꝙ non in media regione aeris generantur:⁊ negatur quin generentur in inferioꝛi. ¶ Ad ꝓbationẽ cõceditur antecedens pro prima parte:⁊ negatur ꝙ fiat aqua vbi terminatur eiꝰ aſcenſus:nunc aſcẽdendo per infimam regionẽ aeris:a frigiditate aeris ille vapoꝛ cõdẽſatur ⁊ caloꝛ eius remittitur:qua remiſſione facta anteꝙ̃ ſic in aquã cõuertat̃ deſcẽdit:⁊ cõtinue infrigidatur ⁊ cõdenſatur: ⁊ ꝓpe terrã in aquã cõuertitur:in ſignum cuius non videmꝰ roꝛem guttatim deſcẽdere:quẽadmodum videmꝰ pluuiam deſcendentem a media regione aeris.

¶ Scḋus tractatus vnum capitulum habꝫ in quo phũs determinat de generatione fontium ⁊ fluuioꝛum.

Opinio antiquoꝛum.

De generatione fontiũ ⁊ fluuioꝛũ dixerunt aliqui antiquoꝛũ:ꝙ aque fontales ⁊ fluuiales erant aque pluuiales:conſeruate ⁊ recepte in foꝛaminibus terre:ex eo ꝙ videbãt fontes ⁊ fluuios in hyeme eſſe maioꝛes ꝙ̃ in eſtate:⁊ etiam aliquos fontes eſſe perpetuos:quia eoꝛum receptacula ſufficiunt ad recipiendum pluuiam pro tota eſtate.

Confutatio.

¶ Sed hec opinio falſa eſt: quia multitudo aquarũ fontaliũ ſiue fluuialiũ decurrentium per totũ annũ:nõ põt eſſe ſufficiens receptaculũ ad recipiendũ hmõi aquas.

Gñatio vaſtiũ ⁊ fluuioꝝ.

¶ Ideo dicendũ eſt:ꝙ fontes ⁊ fluuij gñantur ex aere incluſo in ↄcauitatibus terre qui ibi inſpiſſatur ⁊ ↄuertit̃ in guttulas: deſcendẽtes per poꝛos terre ad vnũ locũ in quo cõueniũt:⁊ a quo fons ⁊ fluuius habẽt oꝛtum.

¶ Probat Rationibus.

¶ Iſtud ptꝫ p̄io rõne:q᷑ ꝑ caloꝛẽ ſolis ⁊ alioꝛũ aſtroꝝ eleuat̃ multũ de humido a terra: et etiam multi vapoꝛes in terra exiſtẽtes:igr̃ in terra poſſunt eſſe tales ↄcauitates. ¶ Itẽ ſub vno mõte eſt qḋdã ſtagnũ vocatũ mare: cuius nullus vnꝙ̃ potuit inuenire termĩos:⁊ quẽ ingrediunt̃ multi fluuij:qui nõ videntur fluere ex illo mõte:igr̃ in mõtibꝰ ſũt ↄcauitates.

¶ Probat Signis.

¶ Signis vero ꝓbatur. Primũ:q᷑ foſſoꝛes terre inueniũt aquã nõ cõgregatã in vno loco:ſed vidẽt eam deſcẽdere guttatim ꝑ diuerſos poꝛos. ¶ Scḋm ſignũ ẽ: q᷑ ꝓpe magnos mõtes inueniuntur magni fluuij ꝓpter hoc:ꝙ ibi ſunt magne ↄcauitates:ergo ſignũ eſt ꝙ fontes ⁊ fluuij modo p̄dicto generãtur. ¶ Ex quo ptꝫ:ꝙ eadẽ loca terre ſunt aliquãdo arida:aliqñ v̾o humida:ꝓbat̃ iſtud coꝛrelariũ. Tũ p̄io:q᷑ ſicut eſt in aĩalibꝰ ⁊ plantis quo ad iuuẽtutẽ ⁊ ſenectutẽ:ita eſt de ꝑtibus terre quo ad eſſe aridũ vel humidũ:licet ſit differẽtia in hꝰ ꝙ aĩal ſcḋꝫ qḋlibet ſui iuueneſcit vel ſeneſcit. Terra aũt non ſimul ſcḋm qḋlibet ſui fit arida vel aquoſa. Sed eadẽ aĩalia priꝰ iuueneſcũt ⁊ poſtea ſeneſcũt:ergo etiam aliq̃ ꝑs t̃re priꝰ eſt ſicca:⁊ poſteriꝰ aquoſa ¶ Item celũ aliqñ ſupꝛa vnã regionẽ adducit planetas humefactiuos:aliqñ v̾o deſiccatiuos:igr̃ eadẽ ꝑs terre priꝰ ẽ aquoſa: ⁊ poſt ea ſicca.

¶ Probat Experientijs.

Illud idẽ ꝓbat̃ expiẽtijs. Prima eſt q᷑ terra egypti aliqñ facta eſt inhabitabilis et tñ nũc eſt ſicca ⁊ habitabilis. ¶ Scḋa experientia eſt de duabꝰ ciuitatibꝰ: quarũ vna erat habitabilis:alia vero nõ. ⁊ tñ ꝑ ſucceſſionẽ tꝑis factũ eſt oppoſitũ : igr̃ eadẽ ꝑs terre que nũc eſt ſicca priꝰ fuit humida. Hoc etiã videt̃ de egypto:q̃ videt̃ eſſe q̃ſi de nouo diſcooperta aq̃s.

¶ Tollit Enaſiones.

Nec valet p̄io dicere: ꝙ non eſt memoꝛia:hic vbi eſt terra habitabilis aliqñ fuiſſe aquã. Dicit̃ ꝙ hoc eſt:q᷑ talis trãſmutatio fit ꝑ magnã ſucceſſionẽ tẽpoꝛis:et ideo hoc nos latet: q᷑ per bella: peſtilentias aut ſterilitatẽ terre hoĩes alicuiꝰ ꝑtis ꝑierũt ¶ Nec valet ſcḋo dicere:ꝙ ad talẽ trãſmutationẽ opoꝛteret totũ mũdũ trãſmutari. Hoc enim falſum eſt:cũ terra nullam fere habeat magnitudinẽ in oꝛdine ad totum oꝛbẽ.

¶ Tertius tractatꝰ vnũ capitulum habet in quo agitur de gñatione maris:⁊ eius perpetuitate et ſalſedine.

Opinio Homeri. 3

De gñatione maris dixerũt aliq̃ antiquoꝝ ſicut Homerꝰ imaginãtes terrã ⁊ mare eſſe p̄cipalioꝛes partes vniuerſi:ex eo ꝙ circa eas mouet̃ celũ ꝙ ipꝫ mare hꝫ p̄cipia ⁊ radices ſuas ĩ terra:ita ꝙ terra ꝑ ſuos fõtes ẽ p̄cipiũ maris.

Confutatio.

¶ Sed hec opĩo falſa ẽ. Probat̃ ſupponẽdo ꝙ aquarũ q̃dã ſũt fluxibiles vt fõtales ⁊ fluuiales.

Diuiſiones aquarum.

Alie ſũt ſtacionarie ſiue ĩmobiles. Et fluxibiliũ:q̃dã ſũt fluxibiles ſpontanee ſine arte. Alia v̾o ſũt fluxibiles ꝑ artẽ:ſicut aque fontales. ¶ Tũc ſic arguit̃/q᷑ ſi eſſent aliq̃ p̄cipia maris:maxie eſſent fõtes ⁊ fluuij. Sꝫ hoc nõ q᷑ fõtes ⁊ fluuij currũt extra ſua loca:nõ aũt mare. ¶ Itẽ multitudo fontiũ ⁊ fluuioꝝ ꝑua eſt in oꝛdĩe ad mare. ¶ Nec valꝫ dicere:ꝙ aliq̃ aque fontales:puta ille q̃ ſũt ĩ paludibꝰ ſũt ſtacionarie. Dr̃ eñ ꝙ hoc ẽ nõ ex natura aq̃ꝝ ſꝫ ꝓpter ꝑuitatẽ eoꝝ. ¶ Nec valet dicere:ꝙ mare natũ eſt fluere vel refluere. Quia fluxus vel refluxꝰ maris nõ eſt a p̄cipio itrinſeco:ſꝫ extriſeco:puta a luna habente dñium ſuꝑ hũida.

Fluxꝰ maris q̃ cõtĩdẽ.

¶ Uñ mare triplici de cauſa fluit ex tribꝰ fluxibꝰ: Pria cã:q᷑ trãſit ꝑ loca ſtrictioꝛa. Scḋa cã:q᷑ ad ipm multe aque deſcẽdũt. Tertia cã eſt:magna ꝓfunditas. ¶ Primus fluxꝰ eiꝰ fit ꝑ vẽtos:multas ꝑtes maioꝛes ſecũ ſupiꝰ eleuãtes. Scḋus fluxꝰ ẽ ex ingreſſu fluuioꝝ in mare ex vna ꝑte:⁊ ex diminutõe eiꝰ ex altera parte. Tertio fluit bis in die naturali. Et etiã dr̃ fluere a ſeptẽtrione ĩ meridiẽ:q᷑ in ſeptẽtrione eſt magna frigiditas:⁊ iõ natũ eſt ibi eẽ plus de aqua ꝙ̃ in meridie.

Opinio ſcḋa. Dilunio

¶ Alij v̾o dixerũt: ꝙ terra fuit oli coꝑta aq̃s ⁊ poſtea ꝑ caloꝛẽ ſolis ⁊ alioꝛũ coꝛpoꝛũ calefactiuoꝝ paulatĩ deſiccata eſt:⁊ illud qḋ eſt nũc humefactũ dr̃ mare.

Opinio tertia.

¶ Tertij v̾o dixerũt:ꝙ terra fuit olim tñ calefacta a ſole ⁊ ab alijs aſtris ꝙ ſudauit:⁊ ſudoꝛ terre dr̃ mare:cũ mare ſit ſalſum ſicut ⁊ ſudoꝛ.

Opinio.iiij. Salomonis

¶ Quarti v̾o dixerũt:ꝙ mare eſt mater oĩm aquaꝝ:⁊ ꝙ oẽs fluuij fluũt ad mare tãꝙ̃ ad terminũ:⁊ tãꝙ̃ ad p̄cipiũ ex quo fiunt: ⁊ ꝙ̃ ipꝫ mare colatũ ꝑ terrã ꝑ quã trãſit:fit aqua dulcis ⁊ potabilis. Et mouebãtur hac rõne: q᷑ ad ↄſeruatõẽ ignis ⁊ alioꝝ elemẽtoꝝ opꝫ eſſe magnã q̃ntitatẽ ignis:vel alioꝝ elemẽtorũ in vna ꝑte vniuerſi:igr̃ etiã ad cõſeruationẽ aque opꝫ eẽ magnã ↄgregatõem eiꝰ ĩ vno loco.

Confutatio.

¶ Sed hec opĩo falſa eſt:q᷑ tũc opoꝛteret mare eẽ ſimpliciꝰ alijs aq̃s:cũ p̄cipium debeat eẽ ſimpliciꝰ p̄cipiato.

Opinio quinta

¶ Quinti dixerũt ſicut Heraclitꝰ dixit:ꝙ ſol nutrit̃ hũido aq̃o eleuato ab iſtis iferioꝛibꝰ: ⁊ iõ mouetur circulariẽ circa terrã ⁊ aquã:aliqñ circa ſeptẽtrionẽ:⁊ aliqñ circa meridiẽ:vt ſibi miniſtret̃ nutrimẽtũ.

Confutatio.

¶ Sed hec quinta opinio falſa ẽ. Ptꝫ. Tũ p̄io:q᷑ ſi ſol nutriret̃ tali humido aqueo nõ eẽt vnꝰ ⁊ idẽ ſol ĩ diuerſis diebus:qḋ ẽ falſum. Tum ſcḋo: q᷑ ignis eleuãs humidũ aqueũ ab aqua nõ nutritur illo: igit̃ nec ſol. Tũ tertio:q᷑ tũc etiã alia aſtra deberẽt hũido illo nutriri:⁊ ſic tale humidũ nõ ſufficeret. Tũ q̃rto:q᷑ tũc ſol ⁊ celũ augmẽtarẽtur:⁊ ſic aliqñ velociꝰ mouerẽtur ꝙ̃ ante. Tũ quĩto:q᷑ vapoꝛes eleuati a ſole nõ ꝑtingunt vſq̧ ad ſolẽ:igr̃ nõ nutriũt ſolẽ.

Opinio ſexta

Fons abyſſi magne ſ platonem

¶ Sexti dixerũt ſicut Plato:ꝙ circa mediũ mũdi ẽ magna multitudo aquaꝝ:q̃ vocatur Tartarꝰ:a quo habẽt eſſe aque fluuiales ⁊ fontales:et ex illo ꝓcedit mare tanꝙ̃ ex p̄cipio:nam aq̃ ibi exiſtẽs ex illo nõ hꝫ locũ ĩ quo maneat immobilis:iõ illa quotidie fluit huc ⁊ refluit: aliqñ ad nr̃m hemiſperiũ:aliqñ ad oppoſitũ: et ꝑ talẽ effuſionẽ cauſat fluuios:fontes:ſtagna mare.q̃ accipiũt coloꝛẽ ⁊ ſapoꝛẽ a terris ꝑ quas tranſeũt.

Confutatio.

¶ Sed hec opinio eſt falſa Tum p̄io:q᷑ tũc ſemꝑ deberet eſſe eadẽ q̃ntitas aquarũ:q᷑ q̃ntũ aque recedit de illo tartaro:tñ ad ipm redit. Tũ ſcḋo:q᷑ tũc ille aq̃ ſucceſſiue mouerent̃ motibus ↄtrarijs:puta fluxꝰ ⁊ refluxꝰ. Tũ tertio:q᷑ tũc fluuij eſſent maioꝛes in oꝛtu ſuo:ꝙ̃ lõge ab oꝛtu ſuo: qḋ ẽ falſum ⁊ cõtra experientiã.

Opinio. vij.

¶ Septimi ſicut Democritꝰ poſuerũt terrã totaliter eẽ cooꝑtam aquis:⁊ in terra eſſe magnã voꝛaginem: que magnã ꝑtem aque abſoꝛbuit:⁊ tandẽ totam abſoꝛbebit.

Confutatio.

¶ Sed hec opinio eſt friuola.

Opinio phi.

¶ Ideo dicendũ eſt:ꝙ in quo eſt mare: eſt locus naturalis aque ſcḋm ꝙ aqua:⁊ eſt locꝰ maris ſcḋꝫ accidẽs. Pria ꝑs ptꝫ: q᷑ aqua naturalis locatur ſupꝛa terrã. Scḋa pars ptꝫ q᷑ in mari ſunt alique terreſtreitates:que nõ naturaliter locãtur ſupꝛa terrã:ergo ille locꝰ non eſt naturalis mari:niſi ſcḋm accidẽs. Et ita ptꝫ ꝙ oẽs fluuij naturalr̃ fluunt ad mare:q᷑ locus eius eſt valde baſſus. Neq̧ pro

pter hoc mare notabiliter augetur:cuꝫ ab eo multe partes reſoluantur.

¶ Tertius tractatꝰ duo capitula hꝫ:in pꝛio agitur de ꝑpetuitate ⁊ ſalſedine maris.

Concluſio pꝛia. De perpetuitate ⁊ ſalſedine maris:ſit prima cõcluſio. ¶ Perpetuũ eſt mare reſpectu:qꝛ ipm eſt ingñabile ⁊ incoꝛruptibile:vt ex pdictis ptꝫ:igitur ꝑpetuũ ẽ mare. Maria multiplicia. Multa tñ ſunt maria:nam quoddã eſt oceanuꝫ:qđ eſt intrãſmeabile. Aliud ẽ mediterraneũ qđ interdũ iungit oceano. Et ꝑpetuitas iſtoꝝ põt puenire ex luna habẽte dñium ſuꝑ hũida:vt ptꝫ ꝑ aliq̃ ſigna. ¶ Pꝛimũ ẽ:φ oſſa aĩaliũ interfectoꝝ ſunt plenioꝛa medullis in plenilunio φ̃ in nouilunio vel decremento. ¶ Scdm eſt:φ cõche ⁊ oſtree ſunt melioꝛes et groſſioꝛes in plenilunio φ̃ in decremento. ¶ Tertiũ eſt:φ aĩalia plus habẽt de ſanguie in plenilunio φ̃ in alijs ꝑtibꝰ lune. ¶ Quartũ eſt:φ luna ſua iſfluẽtia põt cauſare fluxũ ⁊ refluxũ maris:nam qñ luna aſcẽdit ſuꝑ hoꝛiſontẽ vbi eſt mare:tũc ipm incipit influere,quouſq; luna veniat ad punctũ meridiei:⁊ poſtea refluit,quouſq; luna veniat ad punctũ occidẽtis:⁊ qñ recedit a pũcto occidẽtis mare fluit:quouſq; luna veniat ad ãgulũ noctis:⁊ ſic circulãdo. Et huiꝰ rõ põt aſſignari:qꝛ cuꝫ luna reſpicit mare mittit radios:qui ocurrẽte medio denſioꝛi frangũtur:⁊ ſcdm φ radiꝰ reflexus magis accedit ad lineã ꝑpendicularẽ, ſcdm hoc radij magis vniũtur:fortificãtur: et rarefaciũt ipm mare:⁊ aqua ſic rarefacta ebulit:⁊ hoc facit luna qñ accedit ad punctuꝫ meridiei ⁊ ad angulũ noctis. Et multiplicantur iſti fluxus intãtũ:vt in quolibet mẽſe ſint plures fluxus in mari in duplo φ̃ dies dẽpt(is) duobꝰ diebꝰ cũ dimidio. Ex quo ptꝫ,φ in plenilunio ſit maioꝛ fluxus φ̃ alio tpe. Hoc enĩ eſt:qꝛ tũc luna hꝫ maius dominiuꝫ:⁊ etiã iuuatur alijs planetꝭ. ¶ Et ſi q̃rat aliqs. Quare aliq̃ maria nõ fluũt. Dicit φ hoc eſt:qꝛ aliqđ mare eſt ita groſſum ⁊ ſpiſſum:φ luna nõ ſufficit ipm ſubtilare vt fluat. Aliud xõ ẽ ita ſpiſſum,vt luna nõ poſſit ipm ſubtilare,niſi ꝑ menſeꝫ vt fluat. Concluſio ſcda. ¶ Scda cõcluſio. Opiniões antiquoꝝ de ſalſedine maris non ſunt vere: Opinio pꝛia. ptꝫ hoc pꝛio.de opinione illoꝝ q̃ dixerunt:φ terra a pꝛincipio fuit totaliter cooperta aq̃s. et φ per caloꝛẽ ſolis eleuatũ eſt qđ erat ſubtile ⁊ potabile:remãſit aũt groſſuꝫ ⁊ tereſtre a quo mare dr̃ ſalſũ. Confutatio. ¶ Hec enĩ opinio falſa eſt:qꝛ aut mare pꝛiꝰ erat ſalſum:⁊ tunc debebat dari alia cauſa ſalſedinis eiꝰ:vel nõ erat pꝛiꝰ ſalſum:⁊ tũc mare nõ ſibi magis determinaret vnũ ſapoꝛẽ φ̃ alterũ. Falſum eſt etiaꝫ φ terra aliqñ cooperta aquis. Opinio ſcda. ¶ Patꝫ ſcđo de opinione illoꝝ qui dicebãt:φ multi fluuij fluentes ad mare ⁊ deferẽtes terreſtreitates ſecum:illis terreſtreitatibus cauſabãt ſalſedineꝫ maris. Confutatio. ¶ Hec enĩ opinio falſa eſt. Tuꝫ pꝛimo:qꝛ opoꝛteret fluuios eſſe eque hñ ſalſos:ſicut mare. Tum ſcđo:qꝛ tanta multitudo aque ſicut eſt mare nõ poſſet fieri ſalſa ꝑ terreſtreitates ꝑ quas fluuij non fiunt ſalſi. Tum tertio:qꝛ ſcdm hunc modũ mare ẽ aque fluuiales que nõ ſunt ſalſe:igitur mare nõ dicitur ſalſum. Opio tertia. ¶ Ptꝫ tertio de opinione illorum:qui dixerunt mare eſſe ſudoꝛem terre:⁊ qꝛ ſudoꝛ eſt ſalſus:ideo dicũt mare eſſe ſalſũ. Confutatio. ¶ Hec aũt opinio falſa eſt. Tum pꝛimo:qꝛ ſalſedo cauſaꝛ ꝑ reſolutionẽ ſubtilis a groſſo:vt ptꝫ de vꝛina in veſica. Uel cõmixtione groſſi terreſtris cũ ſubtili:vt ptꝫ de aqua colata ꝑ cineres:ſed nullo iſtoꝛuꝫ modoꝛũ mare eſt ſalſum:igitur. Tum ſcđo:qꝛ ſi terra ante ſudaſſet:deberet etiã nũc ſudare. Tum tertio:qꝛ cũ terra ſit eiuſdẽ rõnis in oĩbus ſuis ꝑtibꝰ:ſi alique ſudaſſent alie deberẽt ſudare, qđ falſum eſt. Concluſio cõtinẽs opinionẽ philoſophi. ¶ Sit igitur tertia cõcluſio:exhalationes terreſtres aduſte deſcẽdẽtes ad mare permixte cũ hũido aqueo cauſant ſalſedinẽ maris. Probaꝛ pꝛio ſupponẽdo:φ quidam eſt fumꝰ calidꝰ ⁊ hũidꝰ qui vocaꝛ vapoꝛ Scđo ſupponẽdo:φ licet mare maneat vnuꝫ et idem ſcdm ſpẽm:tñ variatur ſcdm partes Tertio ſupponẽdo:φ ſicut terreſtre paſſum a calido:vel mixtũ cũ humido aqueo cauſat ſalſedinẽ:ex eo φ ſiccũ terre non eſt totaliter digeſtũ ⁊ reſoluũ ſed aduſtũ:vt ptꝫ per quattuoꝛ ſigna. ¶ Pꝛimũ eſt:φ illud qđ manet in ſtomacho facta digeſtiõe eſt amarũ. ¶ Secũdũ eſt de vꝛina que eſt amara. Tertiũ ẽ de ſudoꝛe. Quartũ eſt de aqua colata ꝑ cineres Signa experimentalia. Tunc ꝓbatur cõcluſio ſeptẽ ſignis. ¶ Pꝛimum eſt φ mare verſus auſtum eſt magis calidum:ex quo auſter eſt ventꝰ calidus ⁊ multarum exhalationũ. ¶ Scdm eſt φ mare eſt calidus alijs aquis pꝛopter admixtioneꝫ exhalationis calide. Quecũq; fuerũt ignita hẽt potẽtiã ad caliditatẽ in... Nam quecũq; ignita fuerunt habent poteſtateꝫ calefaciendi. ¶ Tertium eſt φ aqua intrans vas cereum in mare poſitũ eſt dulcis:⁊ ſimiliter piſces in mari

nutriti ſunt dulces. ¶ Quartuꝫ eſt:φ aqua maris eſt groſſioꝛ ⁊ grauioꝛ alijs:⁊ maius põdus ⁊ maioꝛes naues ſuſtinẽs. ¶ Quintuꝫ eſt:φ in paleſtina eſt mare adeo ſalſum:φ in eo piſces viuere nõ poſſunt:neq; hoĩes ſubmergi. ¶ Sextũ ẽ φ veſtimẽta lota in mari efficiunꝛ ſoꝛdida. ¶ Septimũ ẽ:φ in arabia eſt quidã locꝰ,in quo naſcũtur quidã calami ex quibꝰ cũ aqua decoctis ſit ſal:igr̃ mare pꝛedicto mõ ſit ſalſuꝫ. Ex pdictis ſeqtur:φ aliq̃ fontes ⁊ fluuij poſſunt eſſe ſalſi:qꝛ ꝑ xtutem ſolis ⁊ alioꝝ aſtroꝝ poſſunt eleuari a terra multe exhalatiões:que qñq; eleuanꝛ.poſſũt etiã multe ꝑtes terre deſiccari a calidoꝛ aduri:⁊ ab illis fontes ⁊ fluuij poſſunt accipere ſapoꝛes ⁊ coloꝛes:⁊ pꝛopter hoc aliq̃ fontes ſunt calidiſſimi:alij frigidiſſimi:alij dulces:alij amari. Et in italia eſt fons,quo habitantes vtunꝛ tãq̃ aceto:⁊ reddit fluuios ĩ quos intrat amaros. Iſti fontes tñ nõ hñt hũc ſapoꝛẽ a ſua gñatiõe ſicut mare, ſed a locis ꝑ q̃ trãſeunt. ¶ Et hec de ſalſedine maris.

De ventris aũt. ¶ Iſte eſt ſcdus tractatus huius libꝛi:in quo phũs determinat de ĩpꝛeſſionibus aqueis gñatis ſub terra:⁊ etiã aliqualiter ſupꝛa terrã et cõtinet duo capitula. Pꝛimũ eſt de fontibꝰ ⁊ fluuijs Scdm eſt de duratione eoꝛum. Scdm ibi. Non autem. Opinio antiquorum. ¶ In pꝛimo capitulo narrat opinionẽ antiquoꝛuꝫ que que talis eſt. Quidam enĩ antiquoꝝ dicebãt:φ aque fontales ⁊ fluuiales erant tñ pluuiales:⁊ cõſeruate ⁊ recepte in quibuſdã foꝛaminibꝰ terre. Et hoc cõfirmabant duobꝰ ſignis. ¶ Pꝛimũ eſt:quia aque fontales ⁊ fluuiales in hyeme ſunt maioꝛes φ̃ in eſtate. ¶ Scdm eſt:φ quidã fluuij ſunt ꝑpetui:⁊ ſimiliter fontes:eo φ eoꝝ receptacula ſufficiũt ad recipiẽdũ aquã fluualeꝫ pꝛo tota eſtate vſq; ad hyemẽ ſequẽtẽ. Alie ſunt aque fontales ſiue fluuiales nõ ꝑpetue:eo φ nõ habẽt receptacula ſufficiẽtia:igitur videtur φ aque fluuiales et fontales nõ ſunt niſi aque pluuiales recepte in viſceribus terre. Confutatio. ¶ Contra hãc opinionẽ arguit p.ſic:multitudo aquarũ fontaliũ ſiue fluuialiũ decurrentiuꝫ ꝑ totũ annũ eſt maioꝛ tota terra:ergo īfra terrã nõ poteſt eſſe ſufficiẽs receptaculũ adminiſtrans tantã aquam. Generatio fluuiorum et fontium. Fluuij aũt ⁊ fontes iſto mõ gñantur. Nam in viſceribus terre includitur aer:qui ꝓpter frigiditatẽ laterũ terre inſpiſſatur:⁊ cõuertiꝛ in guttulas per poꝛos terre deſcẽdentes ad vnũ locũ in quo cõueniunt:⁊ a quo fons oꝛitur ⁊ fluuius. Probatur ſignis. ¶ Iſtud declarat p.duobꝰ ſignis Pꝛimũ eſt:φ foſſoꝛes terre nõ reperiũt aquã in vno loco cõgregatã:ſed eã vident guttatim per diuerſos poros terre deſcẽdere:ac ſi terra ſudaret. ¶ Scdm ſignũ eſt:φ ex mõtibꝰ maxime oꝛiũtur fluuij:eo φ in illis mõtibus ſunt magne cõcauitates:in quibꝰ eſt magna frigiditas:ſufficiẽs ad cõuertendũ aerẽ in illis cõcauitatibus exiſtentẽ. Etiã pꝛope magnos mõtes oꝛiũtur magni fontes:⁊ raro ĩ locis planis:⁊ ſi ſint aliqui ſunt tñ parui:ex quo ibi parũ de aere in cõcauitatibus terre includitur. Quod aũt in terra ſint cõcauitates:ptꝫ:nam per caloꝛẽ ſolis ⁊ alioꝝ aſtroꝝ eleuaꝛ multuꝫ de humido a terra:⁊ etiã eleuantur multi vapoꝛes in terra exiſtẽtes. Etiã vt dicit p.φ ſub cauſato monte eſt ſtagnuꝫ quod vocatur mare a ꝓpe habitãtibꝰ cuius terminũ nullus vnq̃ poteſt inuenire:⁊ ipſuꝫ ingrediũtur multi magni fluuij:qui non videtur effluere ex illo mõte:ergo ſignũ eſt φ in illo monte ſunt cõcauitates.

Non aũt ſemper. ¶ Iſtud eſt ſcdm capitulũ huius tractatus in quo p.determinat de duratione fõtium:⁊ pꝛio oſtẽdit φ nõ eadẽ loca terre ſemꝑ ſũt arida ⁊ humida ſiue aquoſa. Quod ſic ꝓbat p.qꝛ ſicut eſt in plãtis ⁊ aĩalibus q̃tũ ad gñationẽ:ſenectuteꝫ:⁊ iuuentutẽ:ita videꝛ eſſe in terra:ſed ſic eſt φ videmꝰ aliq̃s plãtas ⁊ aĩalia aliqñ habere iuuẽtutẽ:⁊ aliquando ſenectutẽ:ergo etiã ita eſt in terra:φ ipa aliqñ eſt arida: et aliquãdo aquoſa. Etiã celũ pꝛo aliquo tpe adducit aliquos planetas qui habẽt virtutẽ deſiccãdi:⁊ alios alio tẽpoꝛe qui habent virtutẽ humectãdi. Et ſic ptꝫ:φ nõ ſemꝑ viget eadẽ influentia celeſtis ſupꝛa eandem regionẽ terre:ſed diuerſis tẽpoꝛibꝰ diuerſe vigent influentie. Differentia tñ eſt inter augmẽtũ ⁊ defectũ aĩaliũ ⁊ plãtarũ ex vna parte:⁊ inter augmẽtũ ⁊ defectuꝫ terre ex alia parte:quia animal ⁊ planta ſm quãlibet partẽ augentur vel deficiũt:ſed ſic nõ eſt de tota terra imo vna pars poſt aliã humectatur ⁊ deſiccatur. ¶ Et ſi dicatur:φ nulla eſt memoꝛia:φ vbi nunc habitamus aliquãdo fuerit mare. ¶ Reſpondetur cũ phõ.φ talis trãſmutatio ſit ꝑ longã ſucceſſioneꝫ tpis:ideo ꝓpter longã durationẽ tẽpoꝛis in quo ſit:⁊ bꝛeuitatẽ vite gẽtium:latet talis trãſmutatio. Talis aũt trãſmutatio quãdoq; venit ꝑ bella:quãdoq; per peſtilẽtias:quãdoq; per ſterilitatẽ:ita φ hoĩes pereũt vel dimittunt patriã. Dictum antiquorum. ¶ Dixerũt tamẽ quidã antiquoꝛum:φ tales tranſmutationes terre non poterant fieri:niſi per nouã generatiõem totius vniuerſi. Confutatio. ¶ Hoc remouet p.pꝛimo dicẽs:φ magnitudo totius terre nihil eſt in oꝛdine ad totũ vniuerſum:ergo ꝓpter mutationẽ in vna pte nõ oꝫ totũ mũdũ mutari. Etiã in q̃libet regione viget influẽtia humectiua:ſufficiẽs augere pluuias per aliqua tẽpoꝛa:⁊ in aliqua parte viget influẽtia deſiccatiua:ſufficiẽs diminuere aquaꝫ. ¶ Quod aũt terra aliqñ ſit arida ſm aliquã ſui ꝑtem:⁊ poſtea humida:ꝓbat p.experiẽtijs. Experientie. ¶ Pꝛia eſt:φ terra egypti aliqñ fuit coopta aq̃s ⁊ inhabitabilis:⁊ poſtmodum paulatim facta eſt ſicca ⁊ habitabilis. ¶ Alia experientia eſt de duabus regionibus:quarum vna erat humida ⁊ multum vtilis ꝑ habitantibus ⁊ non alia:⁊ per ſucceſſum tempoꝛis accidit oppoſituꝫ. Ex iſtis poteſt patere:φ alique aque cõtinue fluunt ⁊ refluunt:⁊ hoc pꝛopter diuerſas influẽtias coꝛpoꝛum celeſtium:⁊ non pꝛopter diuerſas concauitates in terra exiſtentes:in quibus aer ingroſſaꝛ et in aquam conuertitur. Etiã iſtud idem patet de terra egypti:que videtur eſſe totaliter de nouo facta: et hoc maxime circa illam partem que dr̃ mare rubꝛum.

De mari aũt et que. ¶ Iſte eſt tertiꝰ tractatus huius libꝛi ſm diuiſionem pꝛius dataꝫ (ſm alios tamen hic incipit ſcdus liber. Et iſte tractatus qui dr̃ tertius ſm diuiſionem datam eſt pꝛima pars ſecundi libꝛi ſm alios) Et diuiditur iſte tractatus in quo determinatur de mari in quattuoꝛ capitula. In pꝛimo recitat opiniones de generatione ipſius maris:⁊ cũ hoc ponit cauſas fluxus ⁊ refluxus. In ſcđo determinat de loco ipſius maris.⁊ de natura eius:ibi. De generatiõe autem. In tertio de duratione ipſius maris.ibi. De ꝑpetuitate autem. ¶ In quarto determinat de ſalſedine maris:ibi. De ſalſedine. In pꝛimo capitulo narrat opiniones antiquoꝛum de generatione maris. ¶ Quidam enĩ antiquoꝝ dixerunt:φ mare habet pro

pꝛios fontes in terra qui ſunt pꝛincipia: ⁊ radices eiꝰ
ita ꝙ terra ꝑ ſuos fōtes ē pꝛincipiū maris. Ex iſta vlte-
rius dicebāt terrā ⁊ mare eſſe nobiliores partes totiꝰ
vniuerſi: ⁊ ꝙ ꝓpter hoc celū mouebāt circa ipām. Huiꝰ
Opinio ſcda.
āūt opinionis fuit homerus. ¶ Alia fuit opinio anti-
quoꝝ dicentiū: ꝙ terra fuit quondā coopta aquis: ⁊
poſtea ꝑ calorē ſolis ⁊ alioꝝ coꝛpoꝛum calefactiuoꝝ
paulatim deſiccata eſt: ⁊ continue deſiccatur: ⁊ illḋ qḋ
Opīo tertia.
remanet humectatū ⁊ nō deſiccatū dicitur nunc mare.
¶ Alij vero dixerūt ꝙ terra fuit ſemel adeo calefacta
a ſole ⁊ ab alijs aſtris ꝙ tñ ſudauit vt mare ex illo ſu-
doꝛe oꝛtū haberet: ⁊ ita mare eſt ſudoꝛ terre. Et hoc ꝓ
babāt per ſignū: qꝛ mare eſt ſalſum ſicut ⁊ ſudoꝛ. Pꝛi-
mā aūt opinionem improbat p. duabꝰ rōnibꝰ: pmittēs
aliquas diuiſiones aquarū. ¶ Quarū pꝛīa eſt: ꝙ aqua-
Diuiſiōes aq-
rum.
rum quedā ſunt fluxibiles: vt fontes ⁊ fluuij. Alij ſūt
ſtationales ſiue imobiles: ſicut ſunt aque paludū. Flu
xibiles ſunt duplices: quedā ſunt fluxibiles ſpōtanee
ſiue ſine arte. Alie ſūt fluxibiles artificioſe. Similiter
ſtacionarie ſunt duplices. Quedā ſunt ſtationarie ſpō
tanee: ſicut ſunt aque in palude exiſtētes. Alie ſūt ſta-
Confutatio
pꝛie opīonis.
tionarie artificioſe: vt aqua putealis. ¶ Iſto ſuppoſito
ſit pꝛima ratio: ad ꝓbandū ꝙ mare non habet fontes
exiſtētes in terra tanꝙ pꝛincipia eiꝰ quia ſi eſſet aliqḋ
pꝛincipiū maris maxime eſſet aqua fontalis ſiue fluēs
ſed oēs tales fluunt extra locū ꝓpꝛiū niſi detineātur
mare vero non: igitur. Etiam tales aque ſunt in ni-
mis ꝑua multitudine vt ex eis gñaretur mare: ꝙ ma-
re nō generatur ex fontibꝰ. ¶ Sed diceret aliqs: ꝙ ali
que aque fontales ſunt ſtationarie vt in paludibꝰ: er-
gō nō oēs tales fluunt extra locū earū. ¶ Similr mare
fluit: ergo male dictū eſt ꝙ mare nō fluit extra locū ꝓ-
pꝛiū eius. ¶ Ad pꝛimā dr: ꝙ licet alique aque ſint ſta-
tionarie: hoc tñ eſt ꝓpter paucitatē aque. ¶ Ad ſcdā z
dr ꝙ licet mare fluat: tñ hoc eſt a cauſa extrinſeca et
nō intrinſeca: aque vero fontales ſunt a pꝛincipio in-
Cauſe fluxꝰ ⁊
refluxꝰ maris
trinſeco naturaliter fluxibiles. ¶ Quare aūt mare flu-
at: tres poſſunt aſſignari cauſe. Pꝛima eſt: eo ꝙ trāſe-
atꝰ ꝑ loca ſtricta. Scda eſt: multitudo fluuioꝝ deſcen-
dentiū ad mare. Tertia eſt: maxima ꝓfunditas loci.
Illa eñ q̄ ſunt in loco minꝰ ꝓfundo fluūt ad loca ꝓ-
fundioꝛa. ¶ Quattuoꝛ aūt modis inueniuntur fluere.
Unomō ꝑ ventū: ſi eñ vētus ꝯtinue flat mouet ſecum
multū de ꝑtibus ſupioꝛibus maris: ⁊ ſic mare aliquan
do dr fluere. ¶ Aliomō dr fluere: ex eo ꝙ in vno latere
augentur aliq̄ fluuij: ⁊ ex alio diminuuntur. ¶ Aliomō
dr fluere motu fluxus ⁊ refluxus: ⁊ hoc bis in die natu
rali. ¶ Et ſupadditur quartꝰ modꝰ. ſ. ꝙ mare dr fluere
a ſeptētrione verſus meridiē. Septētrio eñ multū di-
ſtat a ſole: ⁊ ideo ibi eſt magna frigiditas potēs cōuer
tere aerem in aquam: ⁊ quia meridies multū accedit
ad ſolem: ideo ibi viget magna caliditas: ſufficiens cō
ſumere multum de aqua: ergo mare fluit a ſeptētriōe
verſus meridiem.

De generatione aūt. ¶ Iſtud eſt ſcdm capi-

Opinio anti
quoꝛum. i.
tulum huius tractatus: in quo p. determinat de natura ipſiꝰ
maris: ⁊ pꝛimo narrat opiniones antiquoꝛum. ¶ Qui
dam eñ antiquoꝛū dicebant mare eſſe pꝛincipiū oīm
aquarum: ⁊ ideo mare dicitur quaſi mater aquarū. Al
terius dicūt: ꝙ fluuij non ſolum ad mare tanꝙ ad ter-
minū fluunt: ſed etiā fluunt ex ipo tanꝙ ex pꝛincipio
Et licet aqua maris ſit ſalſa: colata tamē ꝑ terram fit
dulcis ⁊ potabilis. ¶ Et ratio iſtoꝝ fuit: quia ſicut ad
cōſeruationē elemēti requiritur in aliquo loco magna
quātitas eiuſdē: que eſt pꝛincipiū partiū exiſtentiū in
diuerſis locis: ita rōabile eſt: ꝙ alicubi ſit magna mul-
titudo aque q̄ dicitur mare: ⁊ eſt pꝛincipiū omniū alia

rum aquarum. ¶ Sed contra iſtam opinionem arguit
Confutatio.
phūs ſic. qꝛ pꝛincipium debet eſſe purus ⁊ ſimplicius
Opinio anti-
quoꝛum. ij.
pꝛīcipiato: ergo mare cū ſit ſalſū ⁊ turbidū: nō eſt pꝛī
cipiū oīm aliarum aquarū. ¶ Alia fuit opinio antiquo
rum: dicentium ꝙ ſol nutritur humido aqueo eleuato
ab iſtis inferioꝛibus: ⁊ ideo mouetur circulariter circa
terram ⁊ aquā: ita ꝙ quādoqꝫ vertitur ad ſeptētrionē
Confutatio
et quādoqꝫ ad meridiē: quia vna pars maris nō poteſt
ſic ſufficiēter ei miniſtrare nutrimentū. ¶ Hanc opinio
nem impꝛobat p. quinqꝫ rationibus. Pꝛima eſt: quia ſi
ſol nutriret humido aqueo: ſequeretur ꝙ non ſolū eēt
alius ⁊ alius ſol in diuerſis diebus: ſed ꝙ fieret conti
nue alius ⁊ alius: ſicut eſt alia ⁊ alia flāma cōtinue ac
cenſa: igitur. Scda rō eſt: ignis eleuans humidum ab
aqua calefacta: non nutritur illo humido eleuato per
ipſum: ergo nec ſol nutritur ab illo humido eleuato ꝑ
ipſum. ¶ Tertia ratio eſt: ſi ſol nutriretur tali humido
eadē ratione alia aſtra deberent nutriri tali humido
et ſic illud humidum quādoqꝫ non eſſet ſufficiens: igr
¶ Quarta ratio eſt: ſi ſic tunc ſol ⁊ celū augmētarent.
et per ꝯñs velocius mouerētur: ſed hoc eſt falſum: igr
¶ Quinta ratio eſt. vapoꝛes eleuati nō pertingūt vſqꝫ
Opinio anti
quoꝛum. iij.
ad ſolem: ſed iterū deſcendunt deoꝛſum: igr. ¶ Tertia
opinio fuit aliquoꝛum dicentiū: ꝙ circa mediū mundi
eſt magna multitudo aque q̄ Tartarus dicitur: a quo
tartaro oēs aque fluentes ⁊ nō fluentes veniunt: ⁊ ip
ſum mare ab illo tanꝙ a pꝛincipio ꝓcedit. Nam aqua
ibi exiſtēs nō habet locū in quo manet imobilis: ſed il
la aqua cōtinue fluit ⁊ refluit. Aliqñ eñ mouetur ver-
ſus hemiſperiū noſtrū. aliqñ vero verſus oppoſitum:
et tamen per talē motū in multis locis facit magnū
ſonum: cauſando ſtagna: fluuia: ⁊ mare: ⁊ aque fluen-
Confutatio
tes ab illo pꝛincipio retinēt calorē: ſaporē: ⁊ omīa acci
dentia terre per quā trāſeunt. ¶ Hanc opinionē īpꝛo-
bat p. tribus rōnibus. Pꝛima ſeq̄retur ꝙ ſemꝑ deberz
eſſe eadē q̄ntitas aquarum: qꝛ q̄ntum de illo tartaro de
aqua fluit: tñ iterum ad ipm refluit. ¶ Scda eſt: ſeque
retur ꝙ ille aque mouerentur motibus cōtrarijs: quia
aliqñ mouerētur motu fluxus ⁊ aliqñ motu refluxus.
¶ Tertia: ſequeretur ꝙ in pꝛincipio fluuij eſſent maio
Opinio De-
mocriti. iiij.
res q̄ in fine: cuius oppoſitū experiētia docet: igitur.
¶ Quarta opinio fuit Democriti: dicētis ꝙ terra pꝛius
Confutatio
fuit coopta aquis: ⁊ ꝙ natura terre eſt voꝛago: q̄ pꝛi
mo abſoꝛbuit magnā ꝑtem aque: ⁊ tandē abſoꝛbebit
totū mare. ¶ Iſtā opinionē dicit p. eſſe friuolā: nec im-
pꝛobandā ab inquirētibus veritatē. ¶ Cōſequenter di
cit p. ꝙ locus in quo eſt mare eſt locus naturalis aque
et eſt locus maris ſcdm accidēs. Pꝛimū pꝫ: quia aqua
naturalr locatur ſupꝛa terrā: cum ibi viget virtus gña
tiua ⁊ cōſeruatiua aque: igitur. Scdm patet: qꝛ in ma-
ri ſunt quedam terreſtreitates que magis debent loca
ri in terra q̄ in mari: ergo locus in quo eſt mare eſt lo-
cus maris ſm accidens ſiue partem. Mare tamen in
ſuo loco exiſtēs nō eſt ſm ſe totū gñabile ⁊ coꝛruptibi
le: ſed ſolū ſm partes: cum quelibet pars maris ſit coꝛ
ruptibilis. Cōſequēter infert p. ꝙ oēs fluuij naturali-
ter fluunt ad mare. Pꝫ qꝛ locus maris eſt locꝰ decliuꝰ
etiam ille locus eſt baſſus: igitur oēs fluuij ad eū fluūt
¶ Sed tūc diceret aliquis: ꝙ mare notabiliter deberet
augeri per ingreſſū maioꝝ fluuioꝝ. ¶ Ad h̄ dicitur: ꝙ
verū eſt ſi nihil a ſole iterum eleuaretur: ſol eñ ꝑ ſuā
caliditatem eleuat aquas ſubtiles maris: ⁊ dimittit
groſſas ⁊ terreſtres: ⁊ ex illis ſubtilibus fiunt nubes:
et ex nubibus fiunt pluuie.

Deinde de ſalſedine autem. ¶ Iſtud eſt ter-

tium capitulum huius tractatus: in quo p. determīat
de quadam ꝓprietate maris: ſcꝫ de perpetuitate eius

dicens pꝛīo: ꝙ mare eſt ꝑpetuū: ex quo eſt ingñabile ⁊
incoꝛruptibile. ¶ Conſequenter ſubiūgit ꝙ maria ſūt
Maria multi
plicia.
in multiplici differētia. Nam qḋdam vocatur mare ma
gnū: qḋ eſt mare oceanum: ⁊ illud eſt intranſmeabile.
Alia ſunt maria mediterranea: ⁊ illa in aliquibꝰ ſuis
ꝑtibus iungunt oceano. ¶ Quereret tamē aliqs vtrū
luna poſſit mouere hūida. ¶ Reſpōdetur ſm p. ꝙ luna
ꝑ influentiā ſpālem mouet ipſa humida. Pꝫ ꝑ expe-
rientiā: nam oſſa aīaliū perfectoꝝ in plenilunio ſūt ple
nioꝛa medullis: q̄ in nouilunio vel in decremēto: igit.
Similiter cōche ⁊ hoſtree ſunt melioꝛes ī plenilunio
q̄ in decremēto. Etiā tūc aīalia plus habēt de ſangui
ne: igitur. Etiā luna ꝑ influentiā ſuā ⁊ mediātibus ra-
dijs luminoſis cauſat fluxū ⁊ refluxū maris. Unde qñ
luna aſcēdit ſupꝛa oꝛizōtem vbi eſt mare: tūc totū ma
re incipit fluere: quouſqꝫ luna venit ad pūctū meridiei
et poſtea refluit quouſqꝫ veniat ad pūctum occidētis:
et qñ luna recedit a pūcto occidētis: mare fluit quouſ-
qꝫ luna venit ad angulū noctis qui opponitur puncto
meridiei: ⁊ qñ luna declinat ab angulo noctis iterum
refluit quouſqꝫ venit ad pūctum oꝛiētis. Et hoꝛum ra-
tio eſt: qꝛ cū luna reſpiciat mare emittit radios qui oc
currentes medio denſioꝛi frangūtur: ⁊ ſm ꝙ radiꝰ fra-
ctus magis aſcēdit ad lineā ꝑpēdicularē: ſcdm hoc ra-
dij magis vniuntur ⁊ foꝛtificātur ⁊ calefaciūt aquam
maris: ⁊ aq̄ ſic calefacta ebulit ⁊ vndiqꝫ refluit: ⁊ iſtud
facit luna quāto plus accedit ad pūctū meridiei ⁊ ad
angulū noctis. ¶ Sed q̄reret aliquis quare ſunt ma-
ioꝛes fluxus in vno tempoꝛe q̄ in alio: puta in plenilu
nio: ⁊ in cōiunctione lune cū alijs planetis. ¶ Reſpō
detur ꝙ cauſa eſt: quia tunc luna habet maioꝛē virtu-
tem q̄ in alio tempoꝛe. ¶ Sed q̄ret aliquis: quare ali-
qua maria ſemel in mēſe fluit ⁊ aliqua nō. ¶ Reſpon-
detur ꝙ hoc eſt ꝓpter diuerſam diſpōnem marium in
denſitate ⁊ ſubtilitate. Nam aliqḋ eſt mare ita denſū
et groſſum: ꝙ luna non eſt ſufficiēs ſubtilare vt fluat.
Aliud eſt mare tam ſpiſſū: ꝙ luna agit ꝑ mediū mēſē
anteꝙ faciat illḋ fluere: ⁊ tale dr fluere ſemel in mēſe.

De ſalſedine aūt. ¶ Iſtud eſt quartū capitu

Opinio anti-
quoꝛum. i.
lum huiꝰ tractatus in quo p. agit de ſalſedine maris:
pꝛimo narrās opiniones antiquoꝛū. ¶ Nam quidā di-
xerunt terrā a pꝛincipio totaliter eſſe coopertā aqua:
et per caloꝛē ſolis eleuatū eſt quod erat ſubtile: ⁊ groſ
Confutatio.
ſum terreſtre manſit deoꝛſum: a quo mare hꝫ ſalſedi-
nem. ¶ Hanc opinionē impꝛobat p. ſic: qꝛ vel mare pꝛi
mo erat ſalſum vel nō. Non pꝛimum: qꝛ tunc erat dare
aliā cauſam quā antiqui dederūt. Nec ſcdm: qꝛ tūc nō
plus determīaret ſibi vnū ſapoꝛē q̄ aliū. Etiā tota ter
ra nunꝙ fuit cooperta aquis: igitur. Etiā vapoꝛes ele
uati ſurſum cōuertūtur in aquas deoꝛſum cadētes q̄
Opinio anti-
quoꝛum. ij.
fluunt ad mare: igitur. ¶ Alij dicebāt: ꝙ terra erat cau
ſa ſalſedinis maris. Nam fluuij mare ingrediētes defe
rebant ſecum ſuas terreſtreitates: que erant cauſe ſal
ſedinis maris. ¶ Hanc opinionē īpꝛobat phūs tripli-
citer. Pꝛimo ſic: qꝛ tunc opoꝛterꝫ fluuios ita bene eſſe
ſalſos ſicut mare: ex quo tranſeunt per meatus terre:
qḋ eſt cōtra experientiā: igitur. ¶ Scdo ſic: impoſſibile ē
tantā multitudinē aquarum quanta eſt multitudo aq̄
rum maris fieri ſalſam per admixtionē terreſtreitatū:
igitur. ¶ Tertio ſic: ſm hanc opinionē mare nō ē aliud
q̄ aque fluuiales cōiuncte: ergo ſi mare eſt ſalſum: ta-
Opinio Em-
pedoclis. iij.
les aque ſimiliter erunt ſalſe: quod eſt falſum: igitur.
¶ Alij aūt dicebāt: ꝙ mare nihil aliud eſt q̄ ſudoꝛ ter-
re: ⁊ qꝛ ſudoꝛ eſt ſalſus: ideo mare eſt ſalſum. ¶ Hanc
etiam opinionē impꝛobat phūs tribus rōnibus. Pꝛīa
eſt: omnis ſalſedo cauſatur per reſolutionem ſubtilis
a groſſo terreſtri: vt pꝫ de vrina in veſica: que eſt ſalſa

ꝓpter reſolutionē ſubtilis a groſſo. Uel cauſatur pꝛo-
pter cōmixtionē terreſtris cum ſubtili: vt pꝫ de aqua
colata per cineres: ſed nullo iſtoꝝ modoꝝ eſt dicendū
igitur. ¶ Scdo: ſi terra ante ſudaſſet: videtur ꝙ etiam
nūc deberet ſudare: qḋ nobis nō apparet: igr. ¶ Ter-
tio ſic ex quo terra eſt eiuſdē rationis in omnibus ſuis
partibus: adeo ſi alique ſue partes ſudauerunt: etiam
Opinio phi
et alie: igitur. ¶ Conſequēter ponit p. veram rationē
ſalſedinis maris. ¶ Pꝛimo ſupponens: ꝙ duplex ē fu-
mus: quidam eſt calidus ⁊ humidus: ⁊ ille pꝛopꝛie di-
citur vapoꝛ. Alius eſt calidus ⁊ ſiccus ſiccitate terre-
ſtri ⁊ caloꝛe extrinſeco: ⁊ ille dicitur pꝛopꝛie fumus.
¶ Secundo ſupponitur: ꝙ licet mare maneat vnum ⁊
idem ſcdm ſpeciem: variatur tamen ſm numerum ⁊ ſe
cundum partes ſue q̄ntitatis. ¶ Tertio ſupponitur: ꝙ
ſiccum terreſtre paſſum a calido ⁊ permixtum humido
aqueo: cauſat ſalſedinem: eo ꝙ ſiccum terreſtre nō eſt
totaliter digeſtum a calido: ſed eſt aduſtum ſupꝛa hu-
midum vnde cauſatur ſalſedo. ¶ Iſtud pꝛobat phūs
quattuoꝛ ſignis. Pꝛimum eſt de illo quod remanet in
ſtomacho facta digeſtione: quod eſt groſſum amarum
ſiue ſalſum. Scdm eſt de vrina que dicitur eſſe ſalſa.
Conclōvera de
ſalſedie maris
Tertium eſt de ſudoꝛe. Quartū eſt de aqua colata ꝑ
cineres. ¶ Tunc p. ponit talem cōcluſionem exhala-
tiones terreſtres aduſte deſcendentes ad mare: ⁊ per
mixte cum humido aqueo cauſant ſalſedinem maris.
Pꝛobat phūs aliquibus ſignis. ¶ Pꝛimum eſt: ꝙ ma-
re verſus auſtrum eſt magis ſalſum: eo ꝙ auſter eſt vē
tus calidus ⁊ multarum eleuationum eleuatiuus: igi
tur. ¶ Scdm ſignū eſt: qꝛ aqua maris eſt calidioꝛ alijs
Quecūqꝫ ig-
nita fuerunt
hñt potētiam
caliditatis in
ipſis.
aquis quod eſt pꝛopter mixtionem exhalationis cali-
de ⁊ ſicce: adhuc retinentis virtutem ignis: Nam vt di
cit p. quecūqꝫ ignita fuerunt: habent potentiam calidi
tatis in ipſis. ¶ Tertium eſt: ſi aliquis poſuerit vas ce
reum in mari ſubtile vndiquaqꝫ clauſum: tunc aqua ꝑ
poꝛos ingrediens erit dulcis: ⁊ hoc eſſet ꝓpter ſeclu-
ſionem terreſtrium cauſantium ſalſedinē. Similiter pi
ſces in mari nutriti nō ſunt ſalſi: igitur. ¶ Quartum ē
quia aqua maris eſt groſſioꝛ ⁊ grauioꝛ alijs aquis: et
ideo maius pondus poꝛtat. Nam naues onerate ī ma
ri ſupernatāt: tamen ſi eſſent in fluuio non ſalſo nō ſu
pernatarent. ¶ Quintum ſignum eſt: quia eſt quoddā
mare in Paleſtina ita ſalſū: vt nullus piſcis ibi viue
re poſſit. Etiam eſt ita groſſum ꝙ homo ſupernataret
et non ſubmergeretur. ¶ Sextum eſt: quia veſtes lote
in mari ratione terreſtreitatum efficiuntur ſoꝛdide.
¶ Septimum eſt: quia in arabia eſt quidam locus vbi
naſcuntur calami: quibus cōbuſtis ⁊ decoctis: hoīes
cōmiſcent cineres ipſoꝛum aque: ⁊ totum decoquitur
ſimul: ⁊ vna parte aque euapoꝛata reſiduū efficitur ſal
ſum ſicut ſal. Iſta autem omnia ſunt ſignum: ꝙ coꝛpꝰ
ſiccum terreſtre aduſtum permixtum cū humido aq̄o
cauſat ſalſedinem. Sed tunc quereret aliquis: vtrum
ne fontes aliqui ⁊ fluuij poſſunt eſſe ſalſi. ¶ Reſpon-
detur ꝙ ſic: quia per virtutem ſolis ⁊ alioꝛum aſtroꝝ
in terra generātur multe exhalationes que quādoqꝫ
inflāmātur: ⁊ inflāmant quaſdam partes terre: ⁊ ſic ꝑ-
tes terre paſſe a calido diuerſas acquirunt diſpōnes:
et aque per hmōi terras tranſeuntes: diuerſos habēt
ſapoꝛes: coloꝛes: ⁊ virtutes. ⁊ pꝛopter hoc quidā fon-
tes reperiūtur calidiſſimi: ⁊ quidā frigidiſſimi: ⁊ quidā
medij: ⁊ alij dulces: ⁊ alij amari: ⁊ alij ſalſi. Quod pꝛo
batur ſic. Nam in Sicilia eſt quidam fons quo habitā
tes vtuntur tanꝙ aceto: ⁊ reddit fluuiū dulcem quem
ingreditur amarum. Fluuij tamen ⁊ fontes non ſunt
in tātū ſalſi ſicut mare: ex quo ſunt ſtricti: ideo nō reci
piūt exhalationes deſcendentes ſicut mare. ¶ Alteriꝰ
q̄reret aliquis. Quare aliqui fontes cōuertūt coꝛpoꝛa

terreſtria in ipſos proiecta in lapides. ¶ Reſpōdetur
ꝙ hoc eſt ꝓpter virtutem mineralē in tali aqua exiſtē
tem: quā aqua illa contraxit a ſuo loco generatōis vel
a loco per quā tranſiuit: ⁊ hac de cauſa aliqui fontes
et aque habētes quaſdā virtutes minerales inficiūt
potātes. ¶ Alterius quereret aliquis. Quare alique
aque faciūt oues nigras ex ipſis potātes albas. ¶ Re
ſpondetur ꝙ hoc eſt: qꝛ illa aqua eſt multū frigida: hu
mida: ⁊ ſubtilis: adeo ipā potata a calore naturali pel
litur ad pellē quā laxat ⁊ humectat.: ⁊ per ꝯñs dealbi
ficat: quia ad pellis variationem in colore fit variatio
pilorum. Et ecōtra: ſi aqua fuerit multum calida: tūc ipſa
pulſa per ſudores aduſtos facit pellē nigrā: ⁊ cōburit
eam: igitur ⁊c. ¶ Alterius q̄reret aliquis. Quare aliq̄
aque potate faciunt ſtrumas in collo. ¶ Reſpondetur
ꝙ hoc eſt ꝓpter magnā frigiditatē earū: adeo dum ſe
pe bibunt faciūt ſupfluitates a cerebro deſcendere: q̄
cōgregate adinuicē faciūt ſtrumas. ¶ Finaliter quere
ret aliquis. Que ſunt ſaniores. ¶ Reſpōdetur ꝙ aque
fluentes ſunt ſaniores aquis ſtantibus: ⁊ inter fluen
tes ille que fluūt verſus orientē: deinde que fluūt ver
ſus aquilonē. Deinde que fluunt verſus occidētē. De
inde que fluūt verſus meridiē. Aqua eñ ꝑ ſuū decur
ſum purgatur a vaporibus: ſaporibus: ⁊ virtutibus:
in ea acquiſitis ex locis terre ꝑ que trāſit: ⁊ ad talem
purgationem iuuat ventus. Etiā quāto aque magis
diſtāt a loco ſuo originis (ceteris ꝑibus) tāto ſunt ſa
niores: ex quo ſunt magis purgate. Similiter fluentes
per lutum ſunt ſaniores fluentibus per loca arenoſa:
qꝛ in locis arenoſis vigent aliq̄ virtutes minerales.
Unde vl̄iter aque leuiores ſunt ſaniores.

Queritur. Utrū aque fontiū ⁊ fluuiorū gene
rentur in terra. ¶ Arguiꝫ ꝙ nō: qꝛ aqua pluuialis ter
re imbibiꝫ: ⁊ nō vr̄ vbi tanta multitudo aque remane
ret: niſi iterū ingrederet ꝑ fontes ⁊ fluuios: igitur fon
tes ⁊ fluuij generātur ex pluuia: ⁊ non ex aere incluſo
in terra. ¶ Scđo ſic: aque fluuiorū non ſunt naturaliter
infra terrā: ḡ veniūt ab extrinſeco ⁊ nō vr̄ vñ veniunt
niſi ex pluuijs: igitur. ¶ Tertio ſic: terra ē naturaliter
ſicca: ḡ nō eſt generatiua aque: que eſt naturaliter hu
mida: ⁊ ꝑ ꝯñs aque nō generātur in terra: ſed ibi veni
unt ab extrinſeco. ¶ Quarto arꝫ. fontes ⁊ fluuij ſūt ma
iores in tēporib⁹ pluuioſis q̄ꝫ in alijs: igr̄ aque fonta
les ⁊ fluuiales proueniunt ex pluuijs ⁊ non ex terra.
¶ Quinto ſic: ſi aque fontales generarentur in terra.
Uel gñarenꝫ ex terra. vel ex aqua. Uel ex vapore: vel
ex aere: qꝛ nō videꝫ ex quo alio poſſint generari. Non
ex terra: qꝛ ibi nō videtur quid ibi cōuerteret terraꝫ in
aquam. Etiā cito eſſet ibi tota terra interius percaua
ta ⁊ cōſumpta: cuꝫ tanta multitudo aquaruꝫ exeat ex
fontib⁹. Nec ex aqua: qꝛ quereretur iterū de illa aqua
ex quo fuiſſet genita: quia vel ex aqua vel aliquo alio
Non ex aqua: quia iterum quereretur de illa ⁊ ſic in in
finituꝫ. Nec ex vapore: quia oporteret illum vaporem
fieri ex aqua: de qua quereretur etiaꝫ ex quo fuit ibi ꝓ
ducta. Nec ex aere: quia non videtur vnde veniret ibi
aer: cum ille non ſit locus eius naturalis. Etiam ſi ibi
eſſet naturaliter aſcēderet ex ſua leuitate vt exiret de
terra: ideo ex eo non poſſet ibi aqua generari. ¶ Et cō
firmatur: qꝛ ſi ex aere ibi incluſo a frigiditate genera
retur aqua fontanea ⁊ fluuiales: ſeq̄retur ꝙ aque fon
tales ⁊ fluuiales eſſent maiores in eſtate q̄ꝫ in hyeme:
quod eſt falſum: ⁊ cōtra experientiaꝫ: quia ibi videm⁹
in hyeme ⁊ tēpore pluuioſo illas eē maiores: q̄ꝫ in eſta
te ⁊ tēpore ſicco. Et ptꝫ ꝯña: qꝛ in cōcauitatibus terre
eſt maior frigiditas in eſtate q̄ꝫ in hyeme: vt ptꝫ in cel
larijs ⁊ caueis. ¶ Sexto arguitur: ſi ibi generarentur
aque non videtur quid poſſet eas mouere ſurſum ad
exeundum de terra: ⁊ ad fluendum ſuper terram.

In oppoſitū ē Ar. in p̄io capitulo ſcđi tra
ctatus huius ſcđi libri. ¶ Pro ſolutione queſtionis.

Sciendū eſt ꝙ in terra oportet eſſe magnas
cōcauitates in quibus ſit aer: vel aliquod aliud corp⁹
ne ſit vacuum. ¶ Quod aūt in terra ſint cōcauitates pro Probaꝫ ꝯca-
bat Ar. tribus ſignis. ¶ Primū eſt: ꝙ multi fluuij ab uitates terre
ſorpti ſunt a terra: ⁊ hoc accidit in multis locis terre:
vt circa arabiā ſunt fluuij qui intrant terram: ⁊ poſtea
valde diu exeūt a terra: igitur in terra ſunt magne cō
cauitates. ¶ Scđm ſignū eſt: ꝙ in Caucaſo monte eſt
quoddā ſtagnū qđ vocatur ynaros ab habitantib⁹: in
qđ multi fluuij: ꝓpter quos tamen nō efficitur maior.
nec alibi fluit: ergo opꝫ ꝙ ſit magna ꝯcauitas in terra
recipiens huiuſmodi aquas fluuiales. ¶ Tertium ſig
num eſt: quia circa logiſticam abſorbetur a terra qui
dam fluuius non minor rodano: ⁊ iterum regreditur ꝑ
alium locum: ergo ſignum eſt ꝙ ſub terra ſunt multe
concauitates: ⁊ per quem modū in talibus concauita
tibus terre generentur aque fontales ⁊ fluuiales ſa
tis dictuꝫ eſt in expoſitione textus.

Cōcluſio reſpōſiua ad q̄ſitū. In viſcerib⁹ ter
re gñanꝫ aque fōtales ⁊ fluuiales: pꝫ ex expōne text⁹

Dubitatur. Utrum vbi nunc eſt mare aliquā
do fuit aer: ⁊ poſterius erit terra arida. ¶ Et videtur ꝙ
nō: quia mare nunc eſt in ſuo loco: ergo non exit ſuum
locum. conſequētia ptꝫ: quia nullum elementum na
turaliter exit ſuū locum naturalem. ¶ Scđo ſic. ſi ſic ſe
queretur ꝙ per naturam fieri poſſet vniuerſale diluui
um: conſequens eſt falſum: qꝛ multi ſunt montes ma
ri altiores quattuor leucis. Mons enim ventoſus a
pede montis vbi eſt villa vocata Bedon: vſq̄ ad cacu
men habet quattuor leucas prouinciales: que valent
pluſq̄ꝫ ſex gallicane: ⁊ eſt aſcēſus rigid⁹ ita ꝙ tres pe
des plus faciunt q̄ꝫ vnus pes de vera altitudine: ergo
ſunt due leuce de vera altitudine ſupra planam terrā
ſibi contiguam. De quo monte loquitur Buridanus: ⁊
de altioribus loquitur Ariſtote.: ⁊ ita anteq̄ꝫ tota ter
ra cooperiretur aquis: cum alique partes terre ſint tā
alte: oporteret valde magnam q̄titatem aeris cōuer
ti in aquam: viſo ꝙ decem pugilli aeri: vel forte mul
to plures: non ponantur facere niſi vnum pugillum
aque: ⁊ decem leuce vnam leucam: quo facto oporte
ret ſperam aeris remanere vacuam: quia non videtur
vnde impleretur. Etiam non videtur: ꝙ per motus ce
leſtes aſtra poſſint naturaliter taliter ſe habere: ꝙ in
de ſequatur vniuerſalis deſtructio equorum boum: ⁊
ſic de alijs animalibus: cum non videtur a quo regene
rarētur: quia non poſſunt naturaliter niſi a ſimilibus
generari: ſed per vniuerſale diluuium deſtruerentur
omnia huiuſmodi animalia: igitur nō videtur vniuer
ſale diluuium naturaliter poſſe fieri. Et patet conſe
quentia principalis ſecundi argumenti: quia ſi vna re
gio poſſit permutari naturaliter de arido in humidum
videtur etiam ꝙ alia tota poſſet ſimiliter permutari:
et per conſequens ꝙ vniuerſale diluuium poſſet natu
raliter fieri. ¶ Tertio arguitur: nulla eſt memoria ꝙ
vbi nunc habitamus aliquādo fuerit mare: ergo vide
tur ꝙ eadem loca terre ſemper fuerūt arida. ¶ Quar
to arguitur ſic: ſi montes quos videmus altiſſimos fu
erunt ſemper vbi nunc ſunt: tunc nunq̄ꝫ ibi fuit mare
et ſi ſemel fuit in poſterum nunq̄ꝫ erit. Sed ita eſt ꝙ ſē
per fuerunt: et ita eſt ꝙ ſemper erunt: quia non vide
tur modus per quem fuiſſent de nouo facti: igitur.
¶ Quinto arguitur ſic. ſemper in loco naturali aquarū

debet eē maxima multitudo aque: ſicut videmus ð ali
is elemētis: terra: aere: ⁊ igne. ſꝫ dicit p. ꝙ loc⁹ quē oc
cupat mare ē loc⁹ naturalis aq̄: ſm ꝙ aq̄: ḡ ibi debet eſſe
ſꝑ maxia multitudo aq̄ꝛ: ⁊ illa maxia multitudo aq̄rū
eſt ipm̄ mare: ḡ ſꝑ ibi fuit ipm̄ mare. ¶ Sexto arguiꝫ.
neceſſe ē ſꝑ mare eē in loco decliuiori q̄ꝫ ſit terra habi
tabilis: ergo ſi illa decliuitas ⁊ ꝓfūditas maxima ſup
ficie terre fuerit ſꝑ vbi nūc ē mare ⁊ ſꝑ erit. ſeq̄tur ꝙ ſꝑ
ibi fuit mare ⁊ nunq̄ꝫ fuit arida: ⁊ ſꝑ erit ibi mare: ⁊ hu
iuſmodi ꝓfunditas ⁊ ꝯcauitas ſꝑ fuit vbi nūc ē: ḡ ſem
per fuit ibi mare ⁊ ſꝑ erit: ⁊ nunq̄ꝫ arida. Probaꝫ ꝯña:
qꝛ ſi nō tūc oporteret dicere modum per quē ibi fuit fa
cta talis ⁊ tanta concauitas et modus ille nō videtur
poſſibilis: igitur.

In oppoſitū eſt ar. in ſcđo ca. ſcđi tractatus
huius ſecundi libri. ¶ Pro reſponſione ad dubiuꝫ po
nuntur alique concluſiones.

Cōcluſio prima eſt. In multis locis fluuij an
tiqui deſiccātur ⁊ in alijs locis noui generanꝫ: vel mi
nores augenꝫ: ⁊ ſic de fōtib⁹. Cōclo pꝫ ꝑ ar. ⁊ ꝑ experi
entiā de Nilo: q̄ antiq̄t⁹ erat ita magn⁹ ꝙ reddebat iu
xta ſe totā patriā in egyptū paludoſā ad totā diſtātiā
nūc aūt ipo minori facto: ē iuxta ipm̄ optima habitatio
vbi eſt maxima ciuitas patrie ꝯſtituta vocata Mem
phis. De nilo ꝓbat ar. ꝙ nō ſꝑ fluxerit: qꝛ tpꝰ ē ab eter
no: ſed nil⁹ ē ex tpe ⁊ nō ab eterno: ḡ nilus nō ſꝑ fluxit
ex quo ſequitur ſecunda concluſio.

Concluſio ſecunda. Per multū tempus mul
te regiones mutanꝫ aliq̄ de aquoſitate in ſiccitateꝫ: ⁊
alie ecōuerſo: ⁊ ob hoc etiā mutanꝫ de ſterilitate ī fer
tilitatē ⁊ ecōuerſo. Hāc ꝯclōnē q̄tū ad qꝛ eſt ꝓbat ar.
per experiētias: quarū vnā ponit de egyto: vt pꝫ ī expō
ne text⁹. Cā aūt iſtarū duarū ꝯclonū pōt eē aliq̄ ꝯſtella
tio valde aquoſa ſuꝑ aliquā patriā vigēs: ita vt ī ea ſit
magn⁹ exceſſus imbriū fact⁹ q̄ſi cathaclyſm⁹. i. ꝑtiale
diluuiū. Sic enī ſub deucalione īperatore factus fuit
cathaclyſmus circa Elladā antiquam.

Concluſio tercia reſponſiua ad dubium vbi
nunc ē mare: fuit vel erit: vel pōt eē terra arida: qꝛ ma
re alicubi diminuiꝫ: ⁊ ſic terra ꝑus occupata mari dſic
caꝫ ⁊ alicubi altificaꝫ: q̄re occupat terrā ꝑus ſiccā: cū
ſꝑ tēdat ad locū decliuiorē. Uñ recitat Buridan⁹ ſe au
diuiſſe a plurib⁹ ſcolarib⁹ de zelādia: ꝙ maxima ꝑs pa
trie eorū ē multo baſſior mari: ⁊ iō opꝫ ꝯtinue artificia
liter laborare ꝯtra mare ad expēſas patrie faciendo ri
pam obſtātē mari. Tale autem artificiale cū ſit violen
tū nō pōt eē ꝑpetuū igiꝫ aliq̄ñ mare occupabit illā terrā
ſiccā. ¶ Itē ex fluuijs ꝯtinuaꝫ ⁊ augeꝫ mare: ḡ ſi ꝑmu
tenꝫ tales fluuij ſic ꝙ nō fluāt vbi fluūt: ⁊ fluāt vbi non
fluxerunt. ita maria opꝫ ꝑmutari ⁊ eſſe vbi nō fuerūt
et econtra: ſed ſic eſt de fluuijs vt dicebat prima cōclo
¶ Sed ꝓ maiori declaratione preſentis dubij.

Dubitaꝫ. Utrū poſſibile ē naturaliter tātos
mōtes q̄ꝫ nobis apparēt deſtrui: ⁊ reuerti ibi terrā ad
ad planiciē: ⁊ alios tātos mōtes fieri de nouo ſuppo
nēdo cū ar. ꝙ ſꝑ fuiſſet mūdus: ⁊ ꝙ ſꝑ de cetero erit:
et ꝙ deus vellet mūdū ſꝑ durare: ⁊ modo naturali ꝓ
cedere ſine miraculo: ſicut nunc ꝓcedit. ¶ Arguiꝫ ꝙ ſit
poſſibile naturaliter illos mōtes deſtrui: qꝛ violētia ē
ꝙ ſimpliciter graue ſit eleuatū in aere ſuper aquas et
ſuper multum aerem: ſed nullum violentum eſt ꝑpe
tuum: igitur. ¶ Item omni anno ⁊ ſepe de montibus
deſcendit multa aqua: ſicut aqua pluuiarum ⁊ niuiū
adducens ſecum aliquid de terreſtreitatibus montiū:
igiꝫ opꝫ mōtes minorari ⁊ tandem conſumi. Coñs pꝫ
qꝛ oē finitū ꝯſumiꝫ per multiplicē finiti ablationem.
¶ Item arguiꝫ ꝙ poſſint fieri alij montes: qꝛ naturale
eſt fundū maris altificari ⁊ repleri: qꝛ per fluuios cōti
nue multa terra cū fluuijs deſcendit in mare ⁊ ibi re
manet: qꝛ non terreſtre ſꝫ ſubtile aquarū euaporatur a
ſole vt hꝫ Ar. giꝫ. ¶ Itē t̄ra ē ſimpliciter grauis: agiꝫ
naturale eſt ꝙ ipſa ſit ſimpliciter deorſū: ⁊ ī medio mū
di: ita ꝙ eius centruꝫ ſit centrum mundi: ḡ ſimpliciter
violentum ē ꝯtra naturā eſt ꝙ habeat ſic vnā partem
decliuiorem ⁊ aliam altiorē. ſed nullū violētū eſt ꝑpe
tuū: igitur. ¶ In oppoſitū arguiꝫ: poſita ſuppōe ꝙ ab
eterno fuit mūdus: nō eſt naturale dicere ꝙ aliquid na
raliter deſtructibile fuit ſemꝑ: ⁊ ſi illi montes nō fuerē
ſemꝑ. ſequiꝫ ꝙ facti fuerunt: ⁊ non apparet modus ꝑ
quem poſſint fieri tanti: quia terra eſſet plana vbi ſūt
non videtur ꝙ virtus naturalis poſſet apportare tātā
terrā. ſ. duarū leucarū decē vel tredecī altitudine vl̄ lō
gitudine. Silr̄ ſi poſſet repleri ꝯcauitas vbi eſt mare.
ſequiꝫ ꝙ nō ſꝑ ibi fuit concauitas talis: quia non vide
tur quid ibi potuit facere talem concauitateꝫ. ¶ Pro
ſolutione dubij eſt.

Sciendū. ꝙ Albert⁹ ponit tres modos ge
nerationis montium. Primus eſt quia fluxus maris ⁊
aliarum aquaruꝫ impetuoſarum cauat aliquando ter Opīo alberti.
ram: ⁊ de loco vbi cauat portat multam terram ſecum
et accumulat in aliquo alio loco: ⁊ facit ibi apparere
eleuationem per modum montis. ¶ Secundus eſt qꝛ
ventus puluerem vel harenam mouet: ⁊ cōgregat mul
tam terram in vno loco per modum montis vel cumu
li. Sed de iſtis duobus modis non eſt hic ad ꝓpoſitū.
¶ Tertius modus eſt quia per terre motus aliquādo
eleuatur ⁊ ſubuertitur multa terra: ⁊ ſic fit vallis vnde
terra mouetur: ⁊ mons fit in loco ad quem vertitur.
¶ Dicit tñ Buridanus ꝙ non eſt poſſibile altiſſīos mō Opi. buridā.
tes fieri naturaliter: niſi maxime ꝑ er motū totalis ter
re ſimul. Et prima facie videtur ꝙ hoc ſit impoſſibile:
qꝛ dicit ar. in ſecundo celi ꝙ terra quieſcit naturaliter
in medio mundi: et oportet ſic eſſe: quia grauia ⁊ leuia
naturaliter quieſcunt in locis ſuis naturalibus ⁊ non
mouentur ab eis niſi per violentiam. Et nō poteſt aſſi
gnari que virtus poſſit violentare totam terram: agiꝫ
pro determinatione iſtoruꝫ ponit Buridanus aliquas
concluſiones. ¶ Prima cōcluſio eſt. terra cooperta ma
ri eſt grauior in eadem q̄titate ceteris parib⁹ q̄ꝫ diſco Concluſio. i.
operta: quia diſcooperta magis calefit a ſole: ⁊ eſt po
roſior. Secūda ꝯclo eſt. nō eſt idē centrū magnitudinis
totalis terre ⁊ grauitatis eius. ¶ Tertia concluſio eſt Concluſio. ij.
terra ſm eius magnitudinem non eſt cōcētrica mūdo: Concluſio. iij.
ſed eſt ecentrica. patet: quia illud dicitur concentricuꝫ
mundo: cuius centrum magnitudinis eſt idem cum cē
tro mundi: ſed cētrū magnitdīs terre non eſt idem cuꝫ
cētro mundi: terra enī non ē in medio mundi rōne ſue
magnitudinis: ſed rōne ſue grauitatis: iō ſm ſuaꝫ gra
uitatem equilibrat ſe ad centrum mundi: ſicut in ſtate
ra grauitates equales (licet magnitudinum inequali
um) equilibrat ſe ad inuicem. ¶ Quarta concluſio Concluſio. iiij
eſt: ſi totalis terra eſſet perfecte ſperica: ita q̄ꝙ de⁹ eras
ex montibus repleret valles: adhuc pars que eſt coop
ta mari remaneret cooperta: ⁊ alia diſcooperta ſicut nūc
eſt. Immo ſi deus terra facta ſperica: faceret mare vn
diq̄ꝫ orbiculariter circundare terram: et permitte
ret ipſum fluere ſm exigentiam ſue nature et ſue gra
uitatis: ipſum mare non ceſſare fluere a terra que nūc
eſt diſcooperta ad oppoſitam partem: donec eſſet con
gregatum vbi ipſum nunc eſt: et quouſq̄ꝫ terra que
nunc eſt diſcooperta eſſet iterū diſcooꝑta. Et cā eſt: ꝙ

aq̄ fluit naturalr̄ ad ptē decliuiorē.ſ.ꝓpīquiorē cētro
mūdi:ſz ſuꝑficies medietatis terre grauioris eēt de
cliuior:⁊ ſuperficies medietatis leuioris eēt altior:ḡ
mare recederet a parte altiori ⁊ flueret ad baſſiorē. Ex
quo ſeqtur ꝙ nō opʒ imagīari magnū mare eē in valle
ſub ꝯcauitate terre:ſʒ ſupꝰficiē terre decliuiorē:ſʒ hoc
opʒ bñ ꝯcedere ð marib⁹ ꝑtialib⁹ ſtagnis ⁊ fluuijs:qꝛ
talia maria ſūt īmediata terre leuiori ⁊ altiori:ideo ſi
terra eēt ſperica illa flueret ad locū magni mar̄.¶ Qui
Concluſio. v. ta cōclo:necē ē ꝯtinue ſp vl'alīt totā terrā ſil' moueri.
pʒ qꝛ ſp ꝯtinue cū fluuijs cadētib⁹ ī mare multa terra
ferī de medietate arida ī mare:q̄ poſt deſcēdit ad fun
dū maris:⁊ ita poſito ꝙ tota terra nō moueret:tūc me
dietas arida diuiſa ꝯtra aliā medietatē ꝑ cētrū mūdi
diminueret:⁊ ſic fieret leuior ⁊ medietas coopta auge
ret:⁊ ſic fieret grauior:⁊ per ꝯñs cētrū mūdi nō rema
neret cētrū grauitatis terre:qḋ tñ falſū ē:ḡ falſū eſt ꝙ
total' terra nō moueat vt ḡ ſp cētrū grauitatis terre ſi
at cētrū mūdi.necē ē ꝙ q̄to medietas coopta augeē ⁊
efficiē grauior ipa total' terra tāto magis moueat et
eleueē verſus partē aridā factā leuiorē.¶ Sexta ꝯclo
Concluſio. vi. eſt.partes terre q̄ ſūt ī fūdo magni maris venient alīt
ad centrū mūdi:⁊ partes q̄ ſūt ī cētro veniēt ad ſuꝑfici
em exteriorem aride: qꝛ ꝯtinue moueē terra arida ad
oppoſitā partē ꝓpter ꝯtinuū fluxū ptis aride ad fūdū
maris.Ex quo pʒ ꝙ partes terre q̄ ſūt ī centro poterīt
aliqñ corrūpi:cū alīt venient ad ſuperficiē.¶ Septia
cōclo ē:ſi mōtes alti eēnt deſtructi ita ꝙ ex eis eēnt ī-
Concluſio. vij plete valles:tūc fierent iteꝝ mōtes alti ſicut ſūt:quia
terra in vno loco ſolidior ē ⁊ lapidea ⁊ difficiliter diui
ſibilis:in alio aūt diuiſibilior ē:ḡ cū eleueē terra ſemꝑ
ꝟſus aridā partē:ille partes terre in ſuꝑficie aride q̄
ſunt fragiliores fluūt magis ex fluuijs ⁊ pluuijs ad lo
ca ðcliuiora.partes aūt q̄ ſūt ſolidiores nō pñt ſic flu
ere: igiē remanentes eleuanē ī altū ꝯtinue. In cui⁹ ſi-
gnū videm⁹ ꝙ in altis mōtib⁹ ſūt plures rupes ⁊ lapi-
Cōcluſio. viij. des q̄ in locis planis.¶ Octaua cōclo ē in poſterū de-
ſtruerenē mōtes q̄ nūc ſūt altiſſimi: qꝛ lapides q̄tūcū
ꝙ duriſſimi:ſunt alterabiles ⁊ ꝯſūptibiles.videm⁹ eñ
aquā lōgitudīe tp̄is cauare lapidē duriſſimū.¶ Nona
Concluſio. ix. conclo.rationabile eſt alīt fieri noua maria partialia
vbi nō erant ⁊ corrūpi alia vbi erāt:qꝛ ſi fiūt mōtes ma
gni ⁊ noui vbi nō erāt:tūc in arida ꝯſeqtur fieri multi
tudinē fōtiū ex q̄b⁹ fiūt magni fluuij fluentes vbi non
fluebant:⁊ venire in magnū mare:⁊ ita terram mediā
inter illos mōtes repleri aqua: ⁊ ita fit aq̄s repleta:et
ſic ex paruis fluuijs dr̄ ſtagnū: ⁊ ſi ſit maior dr̄ palus:
et ſi ſit valde lōga:magna ⁊ lata:dr̄ mare:⁊ ſi ſit ſal
ſum:mō quo dr̄ in capitulo de ſalſedīe maris.Etiaʒ ſi
fontes vñ fluuij veniūt ex q̄b⁹ reſultat aliqḋ mare par
tiale diminuunē:etiā diminuunē fluuij ⁊ illud mare: ⁊
ſi exſiccenē fōtes exſiccabunē fluuij ⁊ mare:ſʒ h̄ ē poſ
ſibile: igitur.¶ Decima cōclo.rōnale eſt magnū mare
Concluſio. x. ītranſmeabile augeri aliquando valde notabiliter in
vno latere:⁊ diminui ī alio latere. Vñ hercules ſciuit
terminos terre habitabilis: ⁊ fixit duas colūnas ere-
as in fine terre habitabilis.vnā verſus orientē: ⁊ aliā
verſus occidentē:vltra q̄s non inueniebaē terra ſicca
nec inſula ⁊ tñ diciē ꝙ vna eſt lōge a mari per magnaꝫ
diſtantiā:⁊ alia lōgo tp̄e eſt corrupta a mari circūgirā
te.Cā hui⁹ ē:qꝛ ſm predicta poſſibile ē ꝙ in terra que
nūc eſt diſcooperta:gñabunē de nouo mōtes alti ver-
ſus orientem:⁊ corrūpenē aliq̄ alti verſus occidenteꝫ
ex quib⁹ ꝯtingit fluuios augeri ⁊ multiplicari ad oriē
tem:⁊ diminui vel deficere ad occidentem: ⁊ ecōtra:et
ꝙ mare redūdet ex fluuijs aſcēdentib⁹ ibi: ḡ neceſſe ē
mare augeri vbi in ip̄m fluunt maiores fluuij vel etiā
plura ⁊ maiora maria partialia: lʒ opʒ ip̄um diminui

vbi fluunt pauciores fluuij:ḡ contigit mare p̄dicto mō
augeri vel diminui.¶ Vndecima ꝯclo eſt.poſſibile ē in Concluſio. x
ordine ad celū empireū quieſcens: medietatē terre q̄
nūc eſt habitabilis eſſe aliquādo coopertā magno ma
ri:⁊ totā terrā que nūc ē inhabitabil' fieri aridā:ſʒ hoc
nō pōt fieri niſi in maximo tp̄e.Vt ſi ponaē ꝙ in deceꝫ
milib⁹ ānoꝝ mare ad oriēteꝫ augmētatū eſt ꝑ decē leu
cas occupādo de terre p̄mo habitabili:⁊ tātū de terra Concluſio. x
amiſit verſus occidentē:poſſibile ē ꝙ alio tāto tp̄e tñ
iteꝝ lucrabitur ad oriētē ⁊ perdet ad occidētē: ⁊ ſic de
inceps donec fecerit circuitū circa terrā.¶ Duodecima
ꝯclo.rōnabile ē ī marib⁹ eē mōtes ⁊ īſulas:qꝛ terra e-
rat mōtuoſa anteq̄ mare ibi eſſet. ¶ Tredecima ꝯclo Concluſio. x
eſt eandē ciuitatē poſſibile ē eſſe magis orientalem q̄
añ erat: vel occidentalē q̄ añ erat: qꝛ magis orientalr̄
dr̄ ciuitas ex eo ꝙ eſt ꝓpinquior magno mari ꝟſus oriē
tem ⁊c. Ex quo pʒ rñſio ad p̄mū dubiū. Argumentum
aūt poſt oppoſitū vltimi dubij ſolutū ē:qꝛ viſus ē mo-
dus ꝑ quē pñt fieri mōtes in ꝯcluſionib⁹ p̄cedentibus
¶ Ad rōnes p̄mi dubij. Ad p̄mā cōcediē añs:et negaē
ꝯñs.Et ad ꝓbationeꝫ diſtiguiē.vel ſm ſe totū ⁊ ſimul
et ſemel notabiliter:⁊ ſic ꝯcediē vel ſm partē ⁊ ſucceſ
ſiue nō notabiliter:⁊ ſic negaē.¶ Ad ſc̄daꝫ negaē ꝯñs
Ad ꝓbationē cōcediē ſicut dictū ē in vltimo dubio.Et
cū inferē ꝙ tota terra poterit cooperiri aq̄s: diſtingui
tur.vel capiendo li tota cathegorematice ⁊ ſimul: ⁊ ſic
negaē.vel ſincathegorematice ⁊ ſucceſſiue: ⁊ ſic poſſi
bile ē:nō tñ ꝙ tota ſimul cooperiaē: ſed ſucceſſiue ſm
ſuas partes:ita ꝙ cū vna cooperiē alia diſcooperiē: et
ſic non fit vl'e diluuiū.¶ Ad tertiā pʒ ſolutio ī exp̄ſſio-
ne text⁹.¶ Ad q̄rtā pʒ ſolutio ex dictis ī vltimo dubio
¶ Ad quītā ꝯceditur añs:ſic ꝙ extra illū locū nō totū
ſimul exeat:nec ipſa ſm ſe totam ſimul illum locū exe
at:ſed non opʒ quī ſucceſſiue illum locum exeat ſʒ ſu
as partes poſterius occupando locum ſil'em.Vel diciē
diſtiguēdo ꝯñs. vel ſic ꝙ illū locū nō totū ſimul exit
tendendo ad locū ꝯtrariū:⁊ ſic ꝯcediē.Vel ꝙ exeat illū
locū ſucceſſiue tendēdo ad ſil'eꝫ locū:⁊ ſic negaē.¶ Ad
ſextam ꝯceditur añs:⁊ negatur ꝯñs. Ad ꝓbationē cō
ceditur ꝯñs:⁊ negaē añs ſc̄de ꝯñe.et de iſto antecedē-
te viſum ē in vltimo dubio ad longum.

Ad rationes queſtionis. Ad primā cōcediē

maior:⁊ negaē minor:immo alique partes aque plu-
uiales euaporantur a ſole:⁊ alique fluunt cum aquis
fontalibus ⁊ fluuialibus:ex quibus augmentanē fon
tes ⁊ fluuij:⁊ alique partes corrumpuntur per ſiccita
tem terre:⁊ alie per calorem ſolis ⁊ aliorum aſtrorum
in aerem conuertuntur.¶ Ad ſecundam cōcediē añs:
ſcilicet ꝙ ibi nō ſunt naturaliter ſic ꝙ ibi quieſcāt na
turaliter ſm naturam propriam: ſed tamen ibi gene-
rantur naturaliter. Et cum infertur:ergo veniunt ab
extrinſeco:conceditur ad iſtum ſenſum ꝙ materia ex
qua generantur (ſcʒ aer) aliunde venit:ſed cauſa effi
ciens ipſius aque non venit aliunde:ſed eſt ipſa frigi-
ditas terre.¶ Ad tertiam cōceditur añs:⁊ negaē ꝯñs:
quia licet terra ſit ſicca:eſt tamen frigida naturaliter
ideo per ſuam frigiditatem agendo in aerem ibi exñtē
corrūpit caliditatem eius ⁊ inducit frigidateꝫ ad quā
ſequitur condenſatio ⁊ corruptio forme aeris:⁊ intro
ductio forme ſubſtantialis aque:celo tamen principa
li agente concurrente. ¶ Ad quartam negatur ꝯñs:
quia licet aque fontales et fluuiales augeantur a flu-
uijs:non tamen generantur ex ipſis.¶ Ad quintaꝫ di
citur ꝙ generantur ex aere.¶ Ad primam ꝓbationeꝫ
diciē ꝙ aer ibi ſubintrat per foramina terre ne ſit va-
cuū:quia leue deſcendit ſm naturam cōmunem ne ſit
vacuū.¶ Ad ſecundam diſtinguitur ꝯñs: vel ſecundū

naturā ꝓꝑam ei⁹:⁊ ſic cōcediē:vel ſm naturā vl'em:et
ſic negaē.¶ Ad confirmationē negaē ꝯñs ꝓpter duas
cās.Prima ē:qꝛ in eſtate ⁊ tp̄e calido fit maior euapo
ratio a ſole ⁊ alijs aſtris q̄ tp̄e frigido:iō in eſtate ma
gis diminuūtur fōtes ⁊ fluuij q̄ in hyeme.Secūda cā
eſt:qꝛ fontes ⁊ fluuij tp̄e hūido augenē ꝑ aq̄s pluuia-
les:q̄ (vt plurimū) fiunt in hyeme.¶ Ad.vi.negaē añs:
vñ.iiij.modis ꝯtingit aquā naturalr̄ aſcēdere.¶ Prio
...ſitie bone mō ſi graui⁹ deſcēdat in ea:vt ſi vas ſit q̄ſi plenū aq̄ et
ibi ponātur lapides ⁊ multū de terra tūc aſcēdit in va
ſe:qꝛ ſicut graue īclinaē ad eē ſub leuiori:ſic leuius ad
eē ſupra graui⁹.¶ Sc̄do aſcēdit aq̄ ꝑ euaporationeꝫ a
calido:aq̄ eñ facta vapor naturalr̄ aſcēdit:⁊ ð iſtis du
obus modis nō eſt h̄ ad ꝓpoſitū.¶ Tertio mō aq̄ aſcē-
dit: ne ſit vacuū vt ī phiala vitrea plena aere orificio
appoſito ſuꝑ carbones calefacto aere ſubtiliato ꝑ ca-
lorē ⁊ poſtmodū ꝯuerſo in aquā frigidā aere interi⁹ cō
dēſato ꝑ refrigerationē:aq̄ aſcēdit vſq̄ ad repletioneꝫ
medietatis phiale.Sic etiā ſocij bibūt vinū ꝑ calame-
lū de doleo attrahēdo aerē exñtē ī calamelo ꝑ foramē
ſupi⁹ ⁊ tūc vinū ſeqtur ne ſit vacuū¶ Quarto mō aqua
aſcēdit ꝑ eq̄librationē: vt ſi ſit nauis ī fluuio hñs ꝑuū
foramē inferi⁹ ī fundo:aq̄ nō ceſſabit ꝑ illud foramen
aſcēdere in nauē: donec aq̄ erit ita alta ī naui ſicut in
fluuio.Sic etiā faciūt dñi fōtes artificiales ī domibuſ
altis:ad quos ex ꝓfūdo aſcēdit aq̄ ꝑ calamelos:ſic eti
am aſcēdit aqua ex ꝓfūdo fōtis in fōteꝫ:opʒ eñ iuxta
fontē eē fontē altiorē a quo deſcēdat illa aq̄: q̄ cuʒ ibi
ſit altior fōte ⁊ nō īuenit exitū niſi ꝑ fūdū fontis vbi ē
vena terre apta:aſcēdit aqua per eum in fontē.

Queritur. Utrū mare fuerit ꝑpetuū vl' aliqñ

factū:⁊ ita gñabile ⁊ corruptibile.¶ Arguiē ꝙ non ſit
perpetuū:qꝛ oē qḋ hʒ materiā ē corruptibile:⁊ nullū
corruptibile ē ꝑpetuū:ſed mare hʒ materiā:ḡ nō ē per
petuū:ſʒ gñabile ⁊ corruptibile.Sc̄do ar̄.mare ē vnuꝫ
elemētoꝝ vel ē mixtū ex elemētis:ſʒ mixta ſūt gñata:
ex elemētis ⁊ ī ea ſunt reſolubilia:⁊ elemēta adinuicē
gñabilia ⁊ corruptibilia vt pʒ ſc̄do de gñatiōe:ḡ ſiue
mare ſit elemētū ſiue mixtū ex elemētis ē gñabile ⁊ cor
ruptibile.¶ Tertio ar̄.q̄libet pars maris ē corruptibi
lis per euaporationē a ſole:ḡ ⁊ ip̄ʒ mare.ꝯñs tenet:qꝛ
totū nihil ē p̄ter ptes.¶ Quarto ar̄.mare redundat ex
fluuijs fluctib⁹ in ip̄m ⁊ fluuij veniūt ex fontib⁹ q̄ ſūt
gñabiles ⁊ corruptibiles:igiē ⁊ mare. ¶ Quito ar̄ .in
multis locis inuēta ſūt maria diminui:ḡ pari rōe poſ-
ſent tandē extermiari.¶ In oppoſitū ar̄.qꝛ ſp fuit ce-
lū ⁊ mūd⁹:vt pʒ ꝑ ar̄.p̄io de celo ⁊ mūdo:⁊ iſte mūd⁹
inferior gubernaē a celo:vt habeē p̄mo hui⁹:ḡ q̄ rōne
eſt nūc mare eadē rōne fuit ſp.¶ Itē opʒ ſp in mundo
eē adequatiōes elemētoꝝ ⁊ ꝓportionē adinuicē:⁊ nō
eēt ita ſi nō eēt ſp tal' multitudo aq̄rū q̄ dr̄ mare:igiē.
¶ Item opʒ ſp mundū eē perfectū vt patet p̄mo celi:
ergo opʒ ſp eē partes mūdi principales ⁊ ꝑtinētes ad
ꝑfectionē vniuerſi: ſed mare ⁊ multa gñatio piſciū (q̄
nō pōt eſſe ſine mari) ſunt de magna ꝑfectione vniuer
ſi:igitur ſp fuit mare.¶ Pro ſolutione queſtionis.

Sciēdū ē ꝙ ex fide credēdū ē mūdū eē factū

et terrā:⁊ mare ⁊ oīa alia p̄ter deū: ita ꝙ añ nihil erat
niſi de⁹:iō ſm fidē q̄ſtio nō hʒ difficultatē:ſʒ dubitatio
eſt de illa ꝯditiōali ſi eēt vera opinio ar̄.de eternitate
mūdi mare fuiſſet eternū. ¶ Secūdo ſupponedū ē ex
logica ꝙ īter iſtas ꝓpōnes ꝑpetuū ē mare: vel ſēꝑ eſt
mare:⁊ mare ē perpetuū:vel mare fuit ſp. eſt dr̄a:qꝛ ī
duabus p̄mis iſte termin⁹ mare ſuppōit ꝯfuſe tñ:ſʒ in
duab⁹ ſecūdis li mare ſuppōit determīate:iō ad ꝟita-
tē vni⁹ ſecūdaꝝ reqriē ꝙ ſit aliqḋ mare idē ī nūero qḋ fu
it ſp.¶ Iſtis ſuppoſitis (⁊ modis idētitatis poſitis in

p̄mo de gñatiōe vbi q̄rebaē vtꝝ anctū maneat idē āte
gñationē ⁊ poſt) dr̄ ꝙ nullū mare fuit ſp:loq̄ndo ð ma
ri eodē p̄mo mō idētitatis:imo nul⁹ hō fuit ſp niſi hō il
le q̄ ē de⁹:q tñ nō fuit ſp hō.¶ Sc̄do dr̄ ſilr̄ de ſc̄do mō
idētitatis nūeral' ꝙ nullū mare fuit idē ⁊ ꝑpetuū. Silr̄
null⁹ aſin⁹ fuit idē ⁊ ꝑpetu⁹.nā ꝯtinue magne ptes ad
ueniūt mari ꝑ fluuios incidētes:⁊ multe ptes recedūt
ꝑ euaporationē.Sed de tertio mō idētitatis dr̄ idē flu
ui⁹ (vt ſecana) fluxit pariſi⁹ ꝑ mille ānos.¶ Aliter tñ
dicēdū ē de marib⁹ ꝑtialib⁹ ꝑmeabilib⁹:⁊ aliter de ma
gno ⁊ p̄ncipali mari ⁊ ītrāſmeabili.Nā de marib⁹ per
meabilib⁹ ſi vnū ꝓꝓo noīe vocaē a ⁊ alteꝝ b.dr̄ ꝙ nec
a fuit ſp:nec ſp fuit a.Nec b.fuit ſp:nec ſp fuit b.qꝛ in
cipere pñt talia maria ⁊ extermīnari ſicut fluuij caden
tes in ea:⁊ de illo ꝯcludebat vltimū argumentū añ op-
poſitū.¶ Sed ſi de magna ⁊ p̄ncipali mari loq̄mur:et
voceē.d.poniē ꝯclo.Sēꝑ fuit.d.id ē ſp fuit magnū ma
re:ītelligēdo cōditiōalr̄.i.h̄ adducto ſi vera ſit opinio ar̄.
et ꝑpetuū fuit d.id ē ꝑpetuū fuit mare.Et ꝓbaē:qꝛ ſp
fuit mot⁹ celi:⁊ ſp fuit vna ps terre decliuior:⁊ alia al-
tior:⁊ ſp ī mediate decliuiori fuit illud mare: igiē. Et
ſi dicaē ꝙ vbi nūc ē arida:ibi fuit alīt mare: ⁊ econtra.
Rñr admittēdo añs:ſʒ iſta permutatio ñ fuit ꝑ īterru
ptionē ex totali deſiccatiōe: ſʒ per ꝯtinuatōes ſʒ par
tes alias:p⁹ alias.vt ſi ponam⁹ ꝙ illḋ magnū mare cō
tinue augeaē ꝟſus oriētē:⁊ ꝯtinue diminuaē ꝟſus oc-
cidētē:tūc ꝯtinue ꝑmutabit locū ſine īterruptōe ⁊ to-
tali deſiccatōe.¶ De iſto dcm̄ ē ī ſolutōe cuiuſdā argu
mēti ad q̄ſtionē p̄ncipalē ſuꝑ h̄ motā: ita ꝙ ſic ſm ar̄.
perpetu⁹ ē mot⁹:lʒ null⁹ mot⁹ ſit ꝑpetu⁹:⁊ perpetuū ē
mare magnū:⁊ tñ mare magnū nō eſt perpetuum.

Dubitatur. vtꝝ aliq̄ maria debeāt permuta

ri ⁊ fluere in alia maria.¶ Arguiē ꝙ nō: qꝛ vel hoc eēt
rōne ſalſedinis:vel rōne aq̄.Nō primū:ſcʒ rōne ſalſe-
dinis:qꝛ mare ē graue terreſtre ⁊ per ꝯñs min⁹ bñ mo
bile.Nec ſecūdū:qꝛ loc⁹ quē occupat mare ē loc⁹ natu-
ralis aque ſm ꝙ aqua vt hʒ ar̄.igiē debet naturaliter
ibi quieſcere.¶ Secūdo arguitur.oīa maria ſunt ⁊ vi-
denē eiuſdem rationis:ſed multa maria non apparēt
fluere:igiē nec alia debent fluere. ¶ Tertio ſic.ſi hoc
eſſet verum ſequeretur ꝙ locus a quo eſt fluxus debe-
ret totalr̄ euacuari:⁊ loc⁹ ī quē ē flux⁹ repleri:⁊ ita ðbe
ret ceſſare aliquando fluxus maris.¶ In oppoſitū ē
ar̄.d.meothidē fluere in pōtum ⁊ pontum fluere ī ege
um:⁊ egeū fluere in maria ſeptētrionalia:⁊ ſeptētrio-
nalia in auſtralia.¶ Pro declaratione dubij eſt.

Sciēdū ꝙ maria iueniūtur fluere q̄ttuor mo- Quatuor modi flux⁹ maris

dis.Vno modo per ventos continue ⁊ fortiter aerem
per mare agitantes:in tantum ꝙ aliquando opʒ ma-
re exire ſuos limites: ⁊ ſubmergere magnam patriaꝫ
ſibi propinquam.Secundo dicitur fluere per hoc ꝙ ex
vno latere fiunt ⁊ augentur fluuij:⁊ ex alio diminuunē
vel totaliter deſiccantur:⁊ inde eſt ꝙ mare ex vno late
re aliquando fuit propinquus aliquib⁹ ciuitatibus:⁊
ex alio latere fuit diſtātius ab alijs.Tertio diciē flue-
re motu fluxus ⁊ refluxus bis in die naturali.Quarto
dr̄ fluere a ſeptētrione vſq̄ ad meridiē. Nā ſeptentrio
multū diſtat a ſole:iō ibi ē magna frigiditas:⁊ per cō-
ſequens multa cōuerſio aeris in aquā:⁊ oppoſitū ē in
meridie:⁊ ideo fluūt maria ſeptētrionalia verſus au-
ſtralia.¶ Tūc dr̄ ad dubiū ꝙ ſic.pʒ ex ar̄.per rōnes p⁹
oppoſitum.¶ Ad rōnes dubij.Ad primā negaē maior
quia ille fluxus non ſibi conuenit ab intrinſeco:ſed vl'
ſibi conuenit per ventos:vel quia vna pars eſt altior ⁊
alia decliuior ⁊ ſic de alijs cauſis tactis in notabili.
¶ Ad ſecundam diſtinguitur maior.Vel eiuſdem rati
onis accidentalis:ſic ꝙ non differunt accidentaliter

et ſic negat. Uel eiuſd rõnis ſpecifice eſſentialis:et ſic concedit. Uel aliter ꝯcedit maioꝛ ⁊ minoꝛ:⁊ argumentũ ꝯcludit ꝙ a pꝛincipio intrinſeco nõ mouetur. ¶ Ad tertiam negat ꝯña:qꝛ in oĩ loco a quo eſt fluxus continue gñatur aq̃ vel redit ex fluuijs in loco vere in quẽ ẽ fluxus ꝯtinue euapoꝛat multa aq̃:adeo nunq̃ repletur ille locus:⁊ hoc iõ eſt qꝛ in pꝛimo loco ẽ valde magna frigiditas ⁊ in ſecundo magna caliditas.

Dubitatur vtrũ mare deberet fluere ⁊ refluere.

¶ Arguit ꝙ non:qꝛ hoc vel eſſet naturaliter vl' violenter:ſed nullũ iſtoꝝ ẽ dicẽdũ:igit. Nõ ſcðm:qꝛ nõ videtur a quo violẽtaret tante aq̃ multitudo. Nec pꝛimum qꝛ natura determinata eſt ad vnũ:ſed ille motꝰ fluxus et refluxꝰ ẽ ad oẽm dr̃am põnis:igit. ¶ Secũdo arguit aqua tendit naturaliter ſiue fluit in locũ decliuioꝛem: igitur ſi naturaliter flueret hoc ideo eſſet:qꝛ ipſa aſcẽderet de loco decliuioꝛi ad locũ altioꝛẽ. ¶ Tertio ſic:ſi ſic ſequeretur ꝙ aq̃ ſtagnales ⁊ fontales deberẽt etiã fluere ⁊ refluere:cum ſint eiuſd ſpẽi:ſed ille aq̃ nõ fluunt ⁊ refluũt:igitur nec mare ſilr maria mediterranea non fluũt nec refluunt:igit. ¶ Quarto ſic. ſi mare flueret hoc maxime ſibi cõueniret ſm curſũ lune:ſed hoc ẽ falſũ:qꝛ cũ luna ſp eq̃liter moueat eq̃les deberẽt eſſe fluxus vel refluxus:qð tamen eſt falſũ:igit. ¶ Ad dubiũ dicit ꝙ ſic. vt pꝫ in textu. Et dr̃ ꝙ luna per ſuũ lumen ⁊ influẽtiã ſpãlẽ quã hꝫ ſup humida:eſt cã fluxꝰ ⁊ refluxus maris:qꝛ poſita luna cũ tali ĩfluẽtia ſpãli ĩ tali vel in tali pũcto fit talis fluxus vel refluxus maris igitur vnus fluxus fit luna veniẽte ad pũctũ meridiei et refluxꝰ fit luna eunte ad occaſũ. Alius fluxꝰ fit luna eunte ad angulũ noctis. ſ. ad oppoſitam ptem meridiei:⁊ refluxꝰ fit luna eũte ad oꝛtũ ſuũ ad oꝛientẽ ⁊ illi fluxus ⁊ refluxus retardãtur de die in diem quaſi ꝑ vnaꝫ horã vel ꝓpe:ita ꝙ ſi illi fluxꝰ ſint hora decima ⁊ hora xij. ipſi erũt cras. xi. ⁊ hora. xiij. ⁊ fluxus iſte q̃ ſic cõuenit luna adueniẽte ad locũ meridiei eſt maioꝛ q̃ alter et multa alia dicerent q̃ ſunt dicta in expõne textus ¶ Sed q̃reret q̃re aſtrologi magis aſpiciũt ĩ natiuitatibus hoĩm de cõſtellationibus ad ſtellas aſcendẽtes ſupꝛa oꝛientẽ q̃ ad ſtellas in pũcto meridiei. ¶ Dicitur ꝙ ceteris paribus ſtella foꝛtiꝰ agit cum eſt in oꝛiente q̃ cum eſt ĩ medio celi:ſed tñ aliq̃ effectus nõ ſũt nati cito perfici:ſed indigent lõgioꝛi actione:vt digeſtio vel decoctio ꝯueniens indiget lõga actione:cũ q̃ tal' effectus incipit fieri a celo:ſtella q̃ ẽ in medio celi pꝛiꝰ recedit a celo q̃ ille effectꝰ habeat notabilẽ ꝑfectionẽ:illi aũt qui ſũt in oꝛiẽte non minoꝛi tẽpe manẽt ſupꝛa hemiſperiũ noſtrũ:ideo pñt plus agere ad ꝑfectionẽ effectus. Ideo q̃uis luna maioꝛẽ habeat ꝟtutẽ ſupꝛa mare cũ eſt in pũcto meridie:q̃ qñ eſt in puncto oꝛientis vel occidentis. reſpiciũt aſtrologi in natiuitatibꝰ hoĩꝫ magis ad ſtellas aſcẽdentes ⁊c. q̃ ad ſtellas in pũcto meridiei. ¶ Ad rõnes dubij. Ad pꝛimã diſtiguitur maioꝛ. Uel naturalr ſm naturã ꝓpꝛiam:⁊ ſic nõ ẽ naturalr. Uel ſm naturã vlem ⁊ ꝑ virtutẽ ⁊ influẽtiã lune:et ſic ſibi poteſt eẽ naturalis. ¶ Ad ſcðaꝫ dicit ſilr. ¶ Ad tertiam negatur ꝯña:qꝛ lꝫ cõueniãt ſubñaliter differunt tñ accñtaliter. Uteriꝰ cõcedit ꝙ maria mediterranea non fluũt neq; refluũt:⁊ ſic negat ꝯña:qꝛ dr̃nt accñtaliter. Uñ talia ꝓpter habũdãtiã terreſtreitatũ ſũt ita denſa:⁊ ita ſpiſſa:ꝙ luna ꝑ ſuos radios nõ põt ptes illoꝛuꝫ diſſoluere:nec in eis ebulitionẽ facere. ¶ Ad quartã cõcedit ꝯña:⁊ negat minoꝛ:⁊ ad ꝓbationẽ negat ꝯña:qꝛ lꝫ motus lune ſp ſit eq̃lis:tñ eiꝰ lumẽ nõ ſp eſt equale ꝓpter quam cauſam maioꝛes ſũt fluxus et refluxus in plenilunio q̃ in nouilunio.

Dubitatur. vtꝝ locus quẽ occupat mare:ſit locus aque ſm ꝙ aq̃:⁊ nõ ſm ꝙ mare.

¶ Arguit ꝙ nõ ſit locus aq̃ ſm ꝙ aqua:qꝛ vnũ q̃dq; elemẽtũ dꝫ q̃ieſcere in ſuo loco naturali:ſed aq̃ ibi fluit:igit ille locꝰ non eſt naturalis aque ſm ꝙ aqua. ¶ Secũdo ſic. oẽ elemẽtũ dꝫ eſſe purũ in ſuo loco naturali:ſed aq̃ maris nõ ẽ pura:igitur. ¶ In oppoſitũ ẽ ꝑ in textu. ¶ Ad rões dubij. Ad pꝛimã diſtinguit maioꝛ. Uel niſi moueatur ab extrinſeco ⁊ excũdo totũ locũ. vel niſi augmentet:⁊ ſic conceditur. Uel ſi ab extrinſeco moueat vel augeatur et ſic negat. ¶ Ad ſcdam ꝯcedit maioꝛ ſi illud non fiat impurũ ꝑ aliqð extrinſecũ. Et ſi arguat qꝛ mari hꝫ ꝙ mare debet aſſignari aliqs locus naturalis:ſed nõ videt q̃s locus ſibi ꝯueniat:niſi ille in quo eſt:ergo vr̃ ꝙ ille ſit locus maris ſm ꝙ mare. Rñr negando maiorem:qꝛ mare nõ eſt elemẽtũ ſimplex:ſed eſt mixtum ex aqua ⁊ ſicco terreſtri aduſto:a quo hꝫ ſalſedinẽ. Mixtis aũt nõ debetur locus naturalis determiatꝰ ſm ꝙ ẽ eſt mixtum:ſed ibi debetur locus naturalis rõne elementi predominantis.

Dubitatur vtrum mare debeat eſſe ſalſum.

¶ Arguitur ꝙ non: qꝛ omne ſalſũ eſt calidũ ⁊ ſiccum: ſed mare nec eſt calidum nec ſiccum: ergo non eſt ſalſum. ¶ Secundo ſic. mare non eſt aliud q̃ multitudo aquarum fluuialiũ ſimul congregataꝝ: vt habetur in textu:ſed tales aq̃ non ſunt ſalſe:igitur nec mare. ¶ Tertio ſic. ſi mare eſſet ſalſum ſequeret ꝙ a ſimili ſtagna ⁊ paludes deberent eſſe ſalſa. quia ab eis eleuat ſubtile remanẽte terreſtri:ſed hoc ẽ falſũ vt pꝫ ꝑ experientiã:ergo ⁊ illud ex quo ſeq̃tur. ¶ Quarto ſic. ſi mare eſſet ſalſũ ſeq̃ret ꝙ ſalſedo maris ꝯtinue deberꝫ intendi: qð ẽ falſũ:⁊ pꝫ ꝯña cũ ꝯtinue eleuat ſubtile remanẽte terreſtri. In oppoſitũ ẽ ar̃l. in quarto ca. tertij trac. ¶ Ad dubiũ dr̃ ꝙ ſic vt pꝫ in textu. ¶ Ad rõnes dubij. Ad pꝛimã dr̃ ꝙ oẽ ſalſũ eſt calidũ ⁊ ſiccũ:vel hꝫ aliq̃d calidũ ⁊ ſiccũ admixtũ. ¶ Uel diceret aliter diſtiguendo maioꝛẽ. Uel caliditate ⁊ ſiccitate actualibꝰ:⁊ ſic negat. Uel caliditate ⁊ ſiccitate virtualibꝰ:⁊ ſic cõceditur. Intelligẽdo ꝑ calidũ caliditate virtuali aliq̃d potẽs ꝓducere caliditatẽ applicatũ paſſo diſpoſito. ¶ Ad ſecũdã negatur maioꝛ. Nec hoc dicit ꝑ. niſi arguendo ꝯtra antiquos:⁊ repꝛobando opiniones eoꝛum. ¶ Ad tertiã negat ꝯña:⁊ cauſa eſt:qꝛ ſol nõ tã diu moratur circa ſtagna ⁊ paludes ſicut circa mare. Nec ſũt tãte terreſtreitates ſicce ⁊ aduſte ꝙ poſſũt in ipſis cauſare ſalſedinẽ cũ ꝯmiſcẽtur cũ illis aquis: ſed hñt cõiter aliqð exitus per quos exit aqua cũ terreſtreitatibꝰ et ſunt aliqui cõductus ꝑ quos noua aqua dulcis aduenit. ¶ Ad quartam negat ꝯña:⁊ cũ dulci ⁊ ſubtili euapoꝛato ꝯtinue alique partes groſſe eleuãtur:⁊ etiã fluuij dulces cõtinue fluunt in ipm mare. ¶ Sed ꝯtra hoc arguitur:qꝛ ſi cũ dulci euapoꝛaretur ſalſũ ⁊ terreſtre ſeq̃ret ꝙ pluuia q̃ fit ex illo vapoꝛe deberet eẽ ſalſa:qð ẽ falſũ. ¶ Rñr negãdo ꝯñam. Tũ pꝛimo:qꝛ ſalſuꝫ eleuatũ eſt paucũ ĩ cõparatiõe ad dulce etiaꝫ ſubtile. Tũ ſecũdo:qꝛ ſi aliquod coꝛpꝰ ſit alicuiꝰ ſapoꝛis nõ oꝫ ꝙ vapoꝛ eleuatꝰ ab eo vel coꝛpꝰ genitũ ex illo coꝛpe ſit eiuſdẽ ſapoꝛis:vt ſi vinũ euapoꝛaret in aquam non opoꝛtet aquam eſſe eiuſdem ſapoꝛis cum vino.

Ad rationes pꝛincipales ante oppoſitũ: pꝫ ſolutio ex dictis. Et hec de ſecundo.

¶ Tertius liber metheoꝛoꝛum quinq; tractatus continet. Pꝛimus tractatus vnuꝫ capitulũ hꝫ in quo agitur de ventis.

De ſpiritibus aũt dicamꝰ quoꝛũ pꝛincipiũ ẽ exhalatio:nõ q̃dẽ calida ⁊ hũida que eleuat a ſole vſq; ad mediã regionẽ aeris: et ibi ingroſſat ⁊ ĩ nubẽ ⁊ tãdẽ ĩ pluuiã ꝯuertit:ſꝫ ẽ exhalatio calida ⁊ ſicca:eleuata a terra ꝑ calorẽ ſolis deſiccata.

De cauſis ventorum.

Et ita effectiuũ vẽtoꝝ eſt ſol:⁊ frigiditas medie regiõis aeris ẽ cã q̃re moueat lateraliter. ¶ Sed cã materialr vẽtorũ ẽ exhalatio calida ⁊ ſicca nõ facile inflammabilr. vt pꝫ ꝑ tria ſigna. ¶ Pꝛimũ ẽ,qꝛ ſicut fiũt maioꝛes vl' minoꝛes pluuie ſcðm maioꝛẽ vl' mioꝛẽ vapoꝛẽ:ita fiũt maioꝛes vl' mioꝛes vẽti ſcðꝫ maioꝛẽ vl' mioꝛẽ exhalatõnẽ. ¶ Secũdũ ẽ,qꝛ vẽtꝰ facit ceſſare pluuias:qꝛ pꝛĩcipiũ pluuie ꝯtrariũ ẽ pꝛĩcipio vẽtoꝝ. ¶ Tertiũ ẽ,ꝙ ĩ ſeptẽtrione ⁊ meridie plures venti flãt q̃ in oꝛiente vl' occidẽte:ex eo ꝙ plures ibi eleuãtur exhalatiões calide ⁊ ſicce,q̃ icipiũt moueri ſupiꝰ: vt pꝫ ꝑ motũ nubiũ an flatum vẽti:⁊ poſtea iferiꝰ repcutiunt.

Cõclo pꝛima cõ... matiua ... in quorum

¶ Ad videndũ igitur materiã venti fit pꝛia ꝯclo. Uentꝰ nõ ẽ idẽ qð aer motꝰ:ſicut dixerũt aliq̃:dicẽtes aerẽ ⁊ ventũ eẽ idẽ:⁊ ꝙ oĩs venti erant vnꝰ ventꝰ ꝑ diuerſa loca motus. ⁊ ſilr ꝙ nubes:aq̃:vapoꝛ:⁊ pluuia ſũt idẽ:lꝫ differãt rõne. ¶ Iſta cõclo pꝫ. Tũ pꝛio:qꝛ aer naturaliter ẽ calidꝰ ⁊ hũidꝰ:ſicut aq̃ ẽ frigida ⁊ humida. ventus aũt naturalr eſt calidus ⁊ ſiccus igit nõ eſt idem ꝙ aer. Pꝫ ſecũdo:qꝛ tũc non videt vñ ventꝰ moueret:nõ enĩ moueretur ſicut fluuij: qꝛ venti nõ oꝛiginant ab vno loco ſicut fluuij. Neq; etiã moueret ad circũgirationẽ celi:qꝛ tũc ĩter mõtes nõ deberet eẽ vẽtus:cũ aer ibi extĩs nõ poſſit a celo moueri.

Cõclo. ij. cõtinens verã deſcriptionem venti.

¶ Secũda ꝯclo ẽ,ꝙ ventꝰ eſt exhalatio calida et ſicca:nõ cito inflãmabilis:eleuata ꝑ calorem ſolis ⁊ alioꝝ aſtroꝝ a coꝛpꝛibus terreſtribus vſq; ad mediã regionẽ aeris:q̃ ꝓpter frigiditatẽ illiꝰ regiõis repcutit ĩferiꝰ:⁊ ꝓpt eiꝰ leuitatẽ nitit moueri ſurſũ:⁊ ſic mouet lateraliter.

Concluſio. iij.

¶ Tertia ꝯclo:ſol ⁊ pluuia aliñ faciũt ceſſare vẽtos:⁊ aliñ cõmouẽt vẽtos:pꝫ: nã aliquãdo terra eſt nimis ſicca:⁊ adueniente pluuia diſponit ad fumãdũ. Aliqñ etiam terra ẽ nimis frigida,ita vt ab ea nõ poſſint eleuari exhalationes:⁊ tũc ꝑ caloꝛẽ ſolis diſponit ad materiã ventoꝝ. Sed aliqñ terra ẽ bene diſpoſita ad exhalãdũ:⁊ tunc adueniente pluuia indiſponit. Silr aliqñ ſũt pauce exhalationes q̃ coꝛrũpũtur per caloꝛẽ ſolis nimis deſiccãtem terrã:ergo ſol et pluuia aliqñ cõmouẽt ventos: ⁊ aliqñ faciũt eos ceſſare. ¶ Ex hac cõcluſiõe ſeq̃tur pꝛimo,ꝙ vẽtus boꝛealis ⁊ ventꝰ auſtralis flãt qñ ſol icipit recedere a nobis de die. ⁊ nõ de nocte. Nõ eniꝫ flant qñ eſt in cancro:qꝛ tũc eſt nimius caloꝛ Nec etiã de nocte:qꝛ ẽ nimiũ frigus:ſꝫ ð die qñ ſol icipit a nobis recedere,cũ tũc ſit ſufficiens caloꝛ ad exhalãdũ. ¶ Secũdo ſeq̃tur: ꝙ venti ꝓpe ſuas oꝛigines ſunt parui:et cõtinue creſcũt. Boꝛeas eĩ paruus ẽ ꝟſus ſeptẽtrionẽ:⁊ Auſter verſus meridiẽ: ſed ĩ ꝓceſſu augẽtur tales vẽti ꝑ acceſſũ materie:ſicut fluuij in pꝛincipio ſũt parui ⁊ cõtinue fiũt maiores.

Cõclo. iiij. de nũero vẽtoꝝ.

¶ Quarta ꝯcluſio:duodecĩ ſũt vẽti pꝛĩcipales,quoꝝ q̃ plurimũ diſtãt maxie cõtrariant:pꝫ hec cõclo: qꝛ ĩ oꝛizõte ſignet oꝛiẽs eq̃noctiale ⁊ ſit b. tũc ventꝰ ab eo flãs vocatur Subſolanꝰ ſiue appelioꝛes:et ẽ calidꝰ et ſiccus et cõplexionis colerice.

Subſolanus.

Signẽtur aũt circa b. duo pũcta. ſ. oꝛiens eſtiuale et ſit a: tũc ventus ab eo flans ẽ Uulturnus: calidus et humidus:dictꝰ grece Cecias. ⁊ aliud pũctũ puta c. ſit oꝛiens hyemale: tũc ventus ab eo flans eſt Eurꝰ calidꝰ ⁊ ſiccꝰ.

Uulturnus. Eurus.

¶ Deide in oppoſita pte ſignent tria pũcta. d. occidens eſtiuale:e. occidens eq̃noctiale:f. occidẽs hyemale:tũc vẽtꝰ flãs a d vocat Cirtiꝰ:grece treſquias. ventꝰ ꝟo flãs ab f. vocat Fauoniꝰ grece tergeſtes. ⁊ ventꝰ flãs ab e: vocat Zephirus.

Cirtius. Fauoniꝰ. Zephirꝰ.

¶ Deide verſus ſeptentrioneꝫ ſignent tria pũcta. g. h. ⁊ i. tũc ventꝰ flãs a g: vocatur Aq̃lo:grece meſſes. ventꝰ ꝟo q̃ flat ab h: vocatur Boꝛeas:grece apertias. ventus vero qui flat ab i: vocatur Choꝛus.

Aquilo. Boreas. Choꝛus.

¶ Deide verſus meridieꝫ ſignent alia tria pũcta. ſcꝫ k. l. m. tũc ventus flãs a k: vocatur Notꝰ ſiue feuquias. ab l Auſter. ⁊ ab m Affricus: igit duodecim ſũt venti pꝛincipales.

Notus. Auſter. Affricus.

Inter quos ſubſolanus dicitur:qꝛ ſub oꝛtu ſolis naſcit. Eurus vero:qꝛ ab oꝛiente flat: ⁊ ſic de alijs ſuo modo. ¶ Et ſi q̃rat aliq̃s an venti contrarij poſſint ſimul flare. Dicit ꝙ non ſcðm eãdeꝫ partem. ¶ Et ſi q̃rat iterũ aliquis q̃re ĩ antũno non fiũt venti auſtrales. Dicit ꝙ hoc eſt: qꝛ tũc caloꝛ ſolis eſt nimis debilis non ſufficiens eleuare exhalationes.

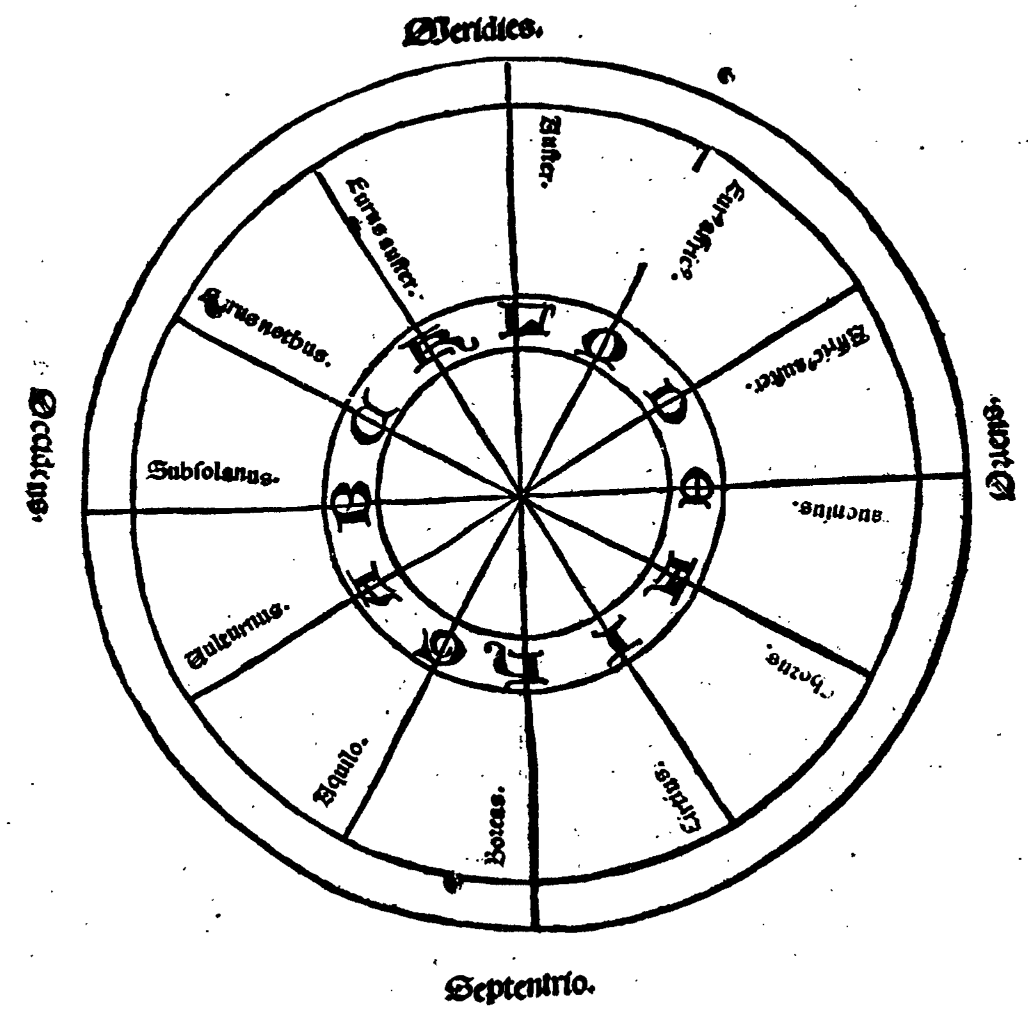

E ſpiritibus autem dica= mus operibus ſegregationis huius predicto iam mō dicen tes ¶ Iſte ē tertiꝰ liber metheo rorum ariſtotelis in quo deter minaṫ de his q̄ gn̄anṫ ex vapo= re ſicco ꝛ terreſtri: ꝛ de his que gn̄antur ex reflexione radiorū̄. Et diuidiṫ iſte liber in quattu= or tractatus. partes videbunṫ in proceſſu. In p̄ıo tra ctatu agit de his q̄ gn̄antur ſupra terram. ꝛ ꝯtinet tria capitula. In primo agit de mō generatiōis vētoꝝ: pre mittens p̄ıo duas ſupōnes. ¶ Quarū prima eſt ꝙ du plex eſt exhalatio. ſ. calida ꝛ hūida que dicitur vapor. Alia eſt calida ꝛ ſicca que dicitur fumus. ¶ Secunda ſuppoſitio eſt ꝙ ꝑ motū ſolis ꝛ alioꝝ aſtroꝝ ꝑ approxi= mationē eiꝰ ad zenith capitis noſtri eleuaṫ exhalatio: ſcꝫ calida ꝛ frigida: q̄ ꝑ frigiditatē medie regiōis aeris ingroſſaṫ: ꝛ cōuertiṫ in nubē ex qua fiunt pluuie. Alia eſt calida ꝛ ſicca. Huius ſuppōnis rō eſt: quia nō ſolū ſol eleuat humida: ſed etiaꝫ terram deſiccat. Ex dictis ſuppōnibus habetur ſufficiens principium remotum ventorum. ſ. ſol eleuās exhalationem a terra: ꝛ p̄ıci= pium propinquum. ſ. frigiditas medie regionis aeris. Sol enim eſt principium effectiuum venti quo ad ſub ſtantiam eius. Frigiditas autem medie regionis aeris eſt principium effectiuum: quare ventus mouetur cir= culariter. Cā enim materialis venti eſt exhalatio calida et ſicca nō inflāmabilis faciliter. ¶ Quod ꝓbat p. tribꝰ ſignis. ¶ Primū eſt ſicut fit maior vel minor pluuia: ſꝫ ꝙ eleuatur maior vel minor vapor: ita ſilr fiunt maio res vel minores venti ſm̄ ꝙ maior vel minor exhala= tio eleuatur. ¶ Secundum ſignum eſt principium ven torum facit ceſſare pluuias: et econtra: quod non eſ= ſet niſi principia eorum eſſent contraria: ſed materia pluuie eſt vapor humidus: ergo exhalatio calida ꝛ ſic ca eſt materia vētorum. ¶ Tertium ſignum eſt: plures venti flant a ſeptemtrione et meridie: ꝙ ab occidente et oriente: quia ſol verſus meridiem non ita communi

De cauſis ventorum.

ter eleuat vaporem ſicut exhalationē: ergo videṫ ꝙ vē ti pro materia hn̄t exhalationē calidā ꝛ ſiccā. ¶ Non ē tamen intelligendū ꝙ exhalatio calida ꝛ ſicca ſit cau ſa materialis illius rei q̄ eſt ventus: cū ipſa realiter ſit ventus: ſed ē materiale ſignificatum huius termi ven tus. Sed ad hoc ꝙ illa exhalatio dicatur ventus req̄ri tur ꝙ moueatur lateraliter: ꝛ hoc importat ille termi nus ventus de formali ſignificato. ¶ Quod aūt vētus lateraliter moueatur ꝓbat p. ſic: quia exhalatio que ē ventus ex quo eſt leuis tendit ſurſum: ꝛ quia etiaꝫ eſt calida repercutitur a frigiditate medie regionis aeris. et ideo reſiſtit tantū q̄tū poteſt ratione leuitatis eiꝰ: et ſic accidit motus lateralis eius. Incipit tamen ven tus primo moueri ſuperius: quia videmus nubes mo ueri anteq̄ ventus nobis appareat. ¶ Unde dicebāt quidā antiquoꝝ ꝙ ventus non eſt niſi aer motus: ꝛ ꝙ ventus ꝛ aer non differunt niſi penes moueri ꝛ quie= ſcere: et ex hoc vlterius inferebant ꝙ oēs venti erant vnus ventus cum vnus ꝛ idē aer poteſt ſucceſſiue mo ueri per diuerſa loca. Et ſubdit ꝙ multi populares me lius dixerunt ſine inq̄ſitione: q̄ iſti cum inquiſitione. Dicebant vlterius iſti antiqui ꝙ iſta eſſent eadē: vapor aqua: ꝛ pluuia. ꝛ ſimiliter aer: nubes: ꝛ ventus: tamē eſt differentia ſm̄ maius ꝛ minus. Nam dicitur aq̄ qn̄ eſt grauis ꝛ exiſtit deorſum. Dicitur autem pluuia quā do guttatim deſcendit deorſum. Dicitur autem vapor pro quāto ſubtiliatur ꝛ aſcēdit. Dicitur aūt nubes qn̄ ſuperius ingroſſaṫ. Aer autem dicitur: quando eſt ra rus et tranquillus. Sed dicitur ventus quando obli= que ꝛ lateraliter moueṫ. ¶ Iſtud improbat p. duplici= ter. Primo ſic. Illa differūt ſubſtantialiter que differūt in accidentibus naturalibus ꝛ proprijs: ſed ſic eſt de predictis ergo ꝛc. Minor patet: quia aer naturaliter ē ca lidus ꝛ humidus: aqua vero naturaliter humida ꝛ fri= gida. Uentus autem naturaliter calidus ꝛ ſiccus: licꝫ aliquando ſit frigidus ratione locorum per que trāſit igitur ꝛc. ¶ Secūdo ſic. ſi ventus eſſet idem ꝙ aer: non videtur a quo poſſet moueri localiter. non enim moue tur ſicut fluuij mouentur. non enī oritur in vno loco ſi= cut fluuius ꝛ vlterius concurrit. Nec etiam motu circu lari celi mouetur: quia tunc aer detentus in montibꝰ non moueretur: ꝛ ſic inter montes non eſſent venti. ¶ Generatur autem ſic ventus. Nam per caloreꝫ ſolis et aliorum aſtrorum: eleuatur exhalatio calida ꝛ ſicca non cito inflāmabilis a corporibus terreſtribꝰ vſq̄ ad mediam regionem aeris: que propter frigus medie re gionis aeris repercutitur inferius: ꝛ propter leuitatē nititur moueri ſurſum: ꝛ ſic mouetur lateraliter.

Opinio antiquorum.

Confutatio

Modus generationis venti.

Latio autem. ¶ **Iſtud eſt ſecūdum capitulū** huius trac. in quo p. determinat de cā commotionis ꝛ ceſſationis ventorum. Dicit enim phūs ꝙ pluuia ali= quando commouet ventos ꝛ aliquando facit ceſſare ventos. Nam aliqn̄ terra eſt nimis ſiccata ꝙ ab ea nulla exhalatio fieri poteſt: ꝛ adueniēte pluuia diſpo= nitur ad hoc vt ex ipſa poſſit gn̄ari exhalatio: que pōt eſſe p̄ıcipium ventoꝝ: ſiue ex ea poteſt fieri ventꝰ. Sꝫ ſi terra ſit bene diſpoſita ex ea poſſunt eleuari exhala tiones calide ꝛ ſicce: tunc adueniente magna pluuia multū frigida ꝛ humida deſtruiṫ materia ventoꝝ: et ſic pluuia facit ceſſare ventos. ¶ Similiter ſol aliquando eſt cā ceſſationis vētoꝝ. Primo qn̄ nō ſunt multe exha lationes ꝛ ſol cāt calorē valde intēſum: tunc ille exha lationes cōſumūṫ ꝛ nō fiūt venti. Secūdo ꝙ aliqn̄ ca= lor ſolis ē ita vehemēs ꝙ tn̄ deſiccat terrā ꝙ ab ea nō pn̄t eleuari exhalatiōes: queadmodū ſi quis ꝓiceret vnū paruū cōbuſtibile in magnū ignē: illud cōbureret anteq̄ emitteret fumū. Etiam aliqn̄ ceſſant venti per nimiā frigiditatē per quā cōſumiṫ exhalatio calida et ſicca: vt qn̄ fit magnū gelu. Sol etiā aliqn̄ eſt cauſa cō motionis ventoꝝ: q2 ſol mediante calore ē ſufficiēs ad eleuandū exhalationē calidā ꝛ ſiccā a terra q̄ eſt mate ria ventoꝝ. ¶ Conr̄ infert p. ꝙ ventus ſeptētrionalis ꝛ borealis flant qn̄ ſol incipit recedere a nobis: ꝛ flant ī die ꝛ ceſſant in nocte: q2 qn̄ ſol eſt in cancro: tūc exha= latio que debet eſſe materia vēti ꝓpter nimiā calidita tem a ſole ꝓductā cōſumitur. Sed qn̄ ſol recedit a cā= cro ſiue a nobis: nō cauſaṫ ita vehemēs caliditas a ſo le: que ſufficiat deſtruerere exhalationē: ideo tūc poſ= ſūt gn̄ari venti. Et q2 illi veniūt a locis in q̄bus niues que de die liqueſcūt ꝛ fiunt materia vētoꝝ: ideo illi vē= ti flant de die. Et q2 de nocte nix ꝯgelaṫ: ꝛ nō pōt a ter ra eleuari exhalatio calida ꝛ ſicca que pōt fieri ventus ideo tales vēti nō flāt de nocte. ¶ Conr̄ infert p. ꝙ oīs ventus circa p̄ncipiū ſue originis eſt paruꝰ: ꝛ q̄to plꝰ recedit a principio tanto efficitur maior. Ex iſto infert p. ꝙ boreas verſus ſeptētrionem eſt minor q̄ verſus auſtrum: ꝛ auſter eſt verſus auſtruꝫ minor: q̄ verſus ſe ptētrionem.

De poſitione autem. ¶ **Iſtud ē tertiū ca.** hu ius tractatus in quo p. determiat de natura ſiue q̄lita te ꝛ ꝯtrarietete ventoꝝ. ¶ Suppon̄s primo ꝙ orizon ex vnus magnꝰ circulꝰ imaginatus in ſupficie terre di uidēs partē celi viſam a parte celi non viſa. ¶ Secun= do ſupponit ꝙ illa q̄ plurīū diſtant ſunt cōtraria ſꝫ lo cum. ¶ Iſtis ſuppoſitis ſignetur vnū pūctū in orizōte ſcꝫ. b. ꝛ ſit oriens eq̄noxiale. ꝛ ſigne tur aliō pūctū. ſ. a. et ſit oriens eſtiuale. Deinde ſigneṫ a liud. ſ. c. ꝛ ſit ori= ens hyemale. Deinde ex oppoſita parte orizontis ſignē tur tria alia puncta: ꝛ ſit primū d. ꝙ eſt occidēs eſtiua= le: ꝛ aliud ſit e. qō ſit occidēs eq̄noxiale: ꝛ tertiū f. qō ē occidens hyemale. Deinde verſus ſeptētrionē ſignen tur alia tria puncta: quoꝝ vnū ē g. ꝛ aliud h. ꝛ aliud i. Deinde verſus meridiē alia tria puncta ſignen k. ſ. l. l. et m. ¶ Unde in propoſito occidens eq̄noxiale dicitur punctus ille in quo occidit ſol quando ē equinoxium. Et ꝑ oppoſitū diciṫ oriēs equinoxiale: punctus ille in quo oriṫ ſol qn̄ eſt equinoxiū: Et hoc accidit quādo ſol eſt in ariete ꝛ in libra. ¶ Sed oriēs eſtiuale dr̄ pūctꝰ ī quo orit ſol qn̄ eſt in ſolſtitio eſtiuali: ſcꝫ in cācro: quā do ſcꝫ maxime aſcēdit vltra ſiue ſupra orizontē ad ze= nith capitis noſtri: Et occidēs eſtiuale dr̄ pūctꝰ in quo occidit ſol qn̄ eſt ſolſtitiū eſtiuale: qō ē qn̄ ſupra orizōtē noſtrū ſol maxīe accedit ad zenith capitis noſtri in me ridie. ¶ Sed oriēs hyemale dr̄ pūctꝰ in quo oritur ſol qn̄ eſt ſolſtitiū hyemale: puta qn̄ ſol eſt in capricorno. Et occidēs hyemale eſt pūctꝰ in quo ſol occidit: qn̄ eſt ſolſtitiū hyemale. qn̄ ſol in meridie maxime recedit a zenith capitis noſtri ꝛ accedit ad orizōtē nr̄m. ¶ His ſuppoſitis noīat vētos. Un̄ vētꝰ q̄ flat ab oriēte eq̄noxi ali: puta a pūcto b. ſubſolanꝰ vocaṫ latine: ꝛ grece a= peliotes. Et vētꝰ q̄ flat ab oriēte eſtiuali puta a pūcto a vocaṫ Uulturnꝰ latīe ꝛ grece Cecias. Aliꝰ ē q̄ flat ab oriēte hyemali puta a pūcto c. ꝛ vocaṫ Eurꝰ notꝰ. ¶ Sꝫ vētꝰ q̄ flat ab occdēte eſtiuali a pūcto d. dr̄ affricꝰ au= ſter. Ille vō q̄ flat ab occdēte eq̄noxiali. ſ. a pūcto e. di ciṫ Fauoniꝰ. Et ille q̄ flat ab occidēte hyemali: ſcꝫ a pū cto f. Chorus dr̄. ¶ Sꝫ ille q̄ flat a pūcto g. qō mediat inter oriēs eſtiuale ꝛ ſeptemtrionē dr̄ Aquilo. Et ille q̄ flat a pūcto h. dr̄ Boreas ſiue ſeptētrionalis. Et ille q̄ flat a pūcto i. qō mediat inter occidens eſtiuale et ſe= ptemtrionē dr̄ Cirtiꝰ. Sꝫ ille q̄ flat a pūcto k. quod me diat inter oriēs hyemale ꝛ meridiē diciṫ Eurꝰ auſter. Et ille qui flat a pūcto l. qui diciṫ meridies: dicitur Au ſter. Et ille qui flat a pūcto m. qō mediat inter occidēs

Subſolanꝰ
Uulturnus.
Eurus notus.
Affricꝰ auſter.
Fauonius.
Chorus.
Aquilo.
Boreas.
Cirtius
Eurus. auſter.
Auſter.

Eurus Affricꝰ

byemale et meridiē dicit̄ Eurꝰ affricus. ¶ Unde qua druplr pn̄t diſtingui venti. ¶ Unomodo penes pūcta aſſignabilia in circūferētia orizōtis: ⁊ ſic eēnt infiniti vēti. ¶ Aliomō penes pūcta aſſignabilia in circūferētia orizōtis notabiliter diſtātia abinuicē: ⁊ ſic a nautꝭ ponūtur ſexdeci vēti. ¶ Aliomō ꝭm ꝯbinatiōes q̄litatum p̄marū ⁊ ſic ſūt tm̄ quattuor qui flant a quattuor pūctis principalibꝰ orizōtis. i. ſubſolanus: fauoniꝰ: boreas: ſiue ſeptētrionalis ⁊ auſter. ¶ Quarto ꝭm ꝓceſſum ſolis ⁊ alioꝝ aſtroꝝ ſub zodiaco: ⁊ penes partiū principalium zodiaci diſtinctionē q̄ ſunt. xij. ſigna ſub quibus ſol hꝫ virtutes ad eleuādū materiā eoꝝ: ⁊ ſic ſūt. xij. vēti prius noīati ¶ Sed quereret aliquis an ne vēti prius noīati pn̄t reduci ad quattuor p̄ncipales. Dr̄ ꝙ ſic: ⁊ illi quattuor principales ſumūtur penes p̄ricipalia pūcta orizōtis: vt priꝰ dictū eſt. Et diſtinguūt ꝭm ꝯbinationes q̄litatū primaꝝ. ¶ Unde primus illoꝝ vētoꝝ ē ſubſolanus q̄ flat ab oriente eq̄noxiali: ⁊ eſt calidus ⁊ ſiccus: ⁊ aſſimilat̄ igni ⁊ ꝯplexioni colerice. ¶ Alius ē fauoniꝰ qui flat ab occidēte eq̄noxiali: ⁊ eſt humidꝰ ⁊ frigidus: ⁊ aſſimilat̄ aq̄ ⁊ cōplexioni flegmatice. ¶ Tertius eſt auſter qui flat a meridie ⁊ aſſimilat̄ aeri: ⁊ cōplexioni ſanguinee: ⁊ eſt calidus ⁊ humidꝰ. ¶ Quartꝰ eſt borealis ⁊ eſt frigidus ⁊ ſiccus qui flat a ſeptētrione ⁊ aſſimulatur terre ⁊ cōplexioni melācolice. ¶ Coñr infert p. ꝙ venti ꝯtrarij nō pn̄t ſil' flare: ſaltē ꝭm eandē dyametrū: q̄ ſe deſtruerēt. Etiam maiores vēti faciūt ceſſare minores. ¶ Alteriꝰ quereret aliquis quare vēti boreales flant in autūno: ⁊ tn̄ venti auſtrales nō flant in vere. Cauſa eſt q̄ in vere calor ſolis adeo debilis eſt ꝙ nō ſufficit exhalare terram: ⁊ ſic nō ſunt vēti auſtrales. Sed in autūno calor ſufficit eleuare exhalationē et tunc fiunt vēti boreales. ¶ Finaliter p. ponit tria accidentia ventoꝝ. ¶ Primū eſt ꝙ venti ꝯtrarij flant ꝭm puncta ꝯtraria. ¶ Secūdū eſt ꝙ aliq̄ venti ſepe coincidūt ad inuice. ¶ Tertiū eſt ꝙ venti flant ꝭm gyrum: id eſt circulum: quia ſol illo mō eleuando exhalatiōes q̄ ſunt materie ventorum.

Accn̄a vētorū

Queritur vtrū vētus ſit exhalatio calida ⁊ ſicca: lateraliter circa terram mota. ¶ Arguit̄ primo ꝙ non: q̄ tunc ſequeretur ꝙ tempore ventoꝝ deberet vigere magna caliditas quod eſt cōtra experientiā: igit̄. ¶ Secundo ſi ſic: tunc deberent vēti magis fieri ī eſtate q̄ in hyeme ⁊ alijs temporibus. ¶ Tertio ſic arguit̄ ſi ſic: ſequeretur ꝙ plures venti deberent flare a meridie ⁊ oriente: q̄ ab auſtro ⁊ occidente: cuius oppoſitu dicit ar̄. Et pꝫ ꝯñā: quia plures deberent eſſe exhalationes calide ⁊ ſicce in regiōibꝰ calidis ⁊ ſiccis. ¶ Quarto ſic. venti proſternunt magna edificia: ſi hoc facere non poſſent ſi eſſent exhalatiōes eo ꝙ eſſent faciliter diuiſibiles. igitur. ¶ Quinto ſic. ſi ventus eſſet exhalatio ſequeret̄ ꝙ deberet deſcēdere per particulas ſicut pluuia: quod tamen ſenſui non apparet. ¶ Sexto arguitur. auſter eſt ventꝰ calidus ⁊ humidus: boreas vero frigidus ⁊ ſiccus: ergo non omnis ventus eſt exhalatio calida ⁊ ſicca. ¶ Septimo. percipimus ventuꝫ eſſe frigidum. vadimus enim ad ventum propter refrigerationē: igitur non eſt calidus ſed frigidus. ¶ Octauo arguitur. exhalatio calida et ſicca mota faciliter inflāmatur: ſed ſic non eſt de vento: igitur. ¶ Nono arguit̄. vapor humidus refrigeratus cito cōdenſatur ⁊ conuertitur in aquam: igitur exhalatio calida ⁊ ſicca refrigerata debet conuerti in terram: ⁊ per ꝯñs ſi ventus ſit talis exhalatio debet in terram reuerti: et non diu flare. ¶ In oppoſitū ē ar̄. ī primo capitulo primi tractatꝰ huius tertij. ¶ Pro ſolutione queſtionis eſt.

Sciendū ꝙ Seneca ⁊ multi ſunt opinati ꝙ non ſit alius ventus q̄ aer motus: quam opinionē recitat ar̄. in textu ⁊ reprobat. Non enim poteſt hec opinio ſaluare apparentia ſenſui vt quare fiunt multi venti ⁊ fortes in vere ⁊ in autūno: pauci vero in hyeme et eſtate: vt etnephꝫ ⁊ turbines. Et q̄re fiunt plures ab arcto. i. ſeptētrione q̄ meridie. Ideo dicendum eſt ꝙ ventus proprie et principaliter dictus non eſt idem ꝙ aer motus. Dicebat enī iſta opinio ꝙ ſicut ignis in ſua ſpera mouetur: ⁊ mare fluit ⁊ refluit: ſic dicebat hec opinio rationabile eſſe aerem fluere ⁊ refluere: ⁊ hoc ē ventus vt dicebat iſta opinio. Hec tamen opinio relinquitur falſa propter prius dicta. Non eſt tamē quin hoc nomen ventus transferatur aliquando ꝭm ſimilitudinem ad ſignificandum aerem motum: ⁊ multa alia q̄ non proprie ⁊ principaliter ſunt venti. Unde ventus proprie acceptus: eſt de materia ſubtili: ⁊ non bene perceptibili ad viſum propter ſubtilitatem: quia hoc nomen ventus connotus motum ſubtilis materie: ideo ꝭm ſimilitudinem in his conditionibus dicimus folles vel flabella ventare: cum multum aerem emittant Non enim ibi eſt niſi motus aeris qui eſt ſubtilis: et non perceptibilis viſu: ſic ꝙ terminet viſum. Et ita etiam dicimus euentari quādo in eſtate mouetur aer circa facies noſtras ad refrigerandum nos per pannos lineos vel laneos vel alia inſtrumenta. ſic etiam aerē expiratum vocamus ventum: ⁊ etiam aerem vel fumū id eſt ſpiritum ſubtilem vel inuiſibilem ab aliquo eunte m. Sed ad hoc ꝙ ſit ventus proprie ⁊ principaliter dictus oportet ꝙ ſit corpus ſubtile in multitudine a longinquo et ad longinquum motum: et non per artificialia inſtrumenta: ſed per agentia naturalia non indigentia arte: q̄uis per partem poſſumus ad quātum ad aliqua loca parua aut partialia impedire: vel retardare ſiue diuertere flatum venti: ⁊ ventus ſic proprie et principaliter dictus non eſt idem ꝙ aer motus. ¶ Tunc ſit.

opinio ſeneᶜ

Confutatio

Acceptio

Prima concluſio reſponſiua ad queſitum. Uentus eſt exhalatio calida ⁊ ſicca. patet: quia nō eſt aer motus vt viſum eſt. Nec ignis: quia non ſtaret ī tāta frigiditate vel humiditate ſicut videmus ſtare ventum. Nec eſt vapor aquoſus nec exhalatio vaporoſa: quia ille a frigido cito ingroſſaretur ⁊ in nubem ⁊ pluuiam conuerteretur: ideo ipſa (vt dicit ariſtoteles) eſſet principium materiale fluentis aque: ſed ventus non conuertitur in nubem vel aquam: ſed flat ſepe in locis ⁊ temporibus aere exiſtente ⁊ permanente ſereno. ¶ Item etiam deſiccat humectata quod non faceret ſi eſſet vapor aquoſus: igitur vētus non eſt vapor aquoſus. ⁊ per conſequens relinquitur ꝙ eſt exhalatio ſicca: cum manifeſte deſiccet humectata et diminuat aquas fluuiales: fontales ⁊ ſtagnales. ¶ Iteꝫ etnephie qui ſunt venti venientes impetuoſe ex nubibus expelluntur per antipariſtaſim ab humiditate aquoſa: ergo oportet ꝙ eorum materia ſit contraria huiuſmodi humiditati aquoſe. ¶ Sed ꝙ talis exhalatio q̄ eſt ventus ſit calida. Pꝫ: quia talis eleuatur ab iſtis corporibus inferioribus terreſtribus per calorem ſubtiliātē et leuificantē: ergo oportet illam eſſe calidam. ¶ Itē non eſſet poſſibile aſſignare cām ꝓpter quā tal' exhalatio ventoſa q̄ dr̄ ventus moueretur lateralr̄: niſi ponendo ipām eſſe calidam: vt patet in expoſitione textus. Nam vt ibi dictum eſt: quia calida eſt. ideo a frigiditate medie regionis aeris repercutitur verſus terram. Et quia leuis eſt tendit ſurſum: et inde mouetur lateraliter. ¶ Item comete ſunt ex exhalatione calida ⁊ ſicca: ⁊ tamē dictū eſt in principio: ꝙ ſuntꝰ ſigna ventorū: ⁊ hoc nō ē niſi q̄ ſunt ex ſimili fumo. ¶ Item expertū eſt: ꝙ cum in plenilunio intenditur frigiditas aeris: ⁊ tēpus fuerit aquoſum ⁊ nō vētoſum vinee cōgelantur: ⁊ cum ventus flat dicunt ruſtici ꝙ p̄ſeruātur a cōgelatione tanq̄ a vento habēte calorē innatum: ⁊ ob hoc etiā magis ꝯgelātur ⁊ pereūt in vallibꝰ magis q̄ in montibꝰ: q̄ ventꝰ minus flat in vallibus.

Secunda cōcluſio. Non oīs exhalatio calida et ſicca eſt ventus: q̄ hoc nomē ventus licꝫ ſupponat ꝓ exhalatione calida ⁊ ſicca: tn̄ cōnotat motū lateralē ſuper terrā: a determiato loco ad determiatū locū vel ſitum: ꝭm diſtantiā magnā ⁊ in longitudine ⁊ in latitudine. Unde ſic pōt deſcribi ventus. Uētus eſt magna multitudo exhalatiōis calide ⁊ ſicce: mote lateralr̄ ſuper terram ad multam diſtantiam.

Dubitatur. Utrū preciſe venti debeāt diſtingui in duodecim. ¶ Arguitur ꝙ nō: quia tot poſſunt diſtingui venti ꝙ ſunt puncta ſignabilia in orizonte: ſed plura q̄. xij. ſunt puncta ſignabilia in orizonte: igitur. Minor pꝫ: q̄ molēdinariꝰ venti experitur: ꝙ nullus pūctus ſignaretur in circūferētia ſui orizōtis: quin aliqñ ab illo puncto appareat ſibi vētus flare: igitur plura q̄. xij. imo. xx. centū ⁊ mille ⁊ ſic ſine ſtatu: ⁊ per ꝯñs infinita ſunt talia puncta. ¶ Scđo ſic: a qualibet parte terre pōt eleuari exhalatio calida ⁊ ſicca non facilr̄ inflāmabilis: ſed talis exhaltio lateraliter mota eſt ventus: ergo ſunt plures venti q̄. xij. ¶ Tertio ſic: ſunt q̄ttuor principales venti adinuicē cōtrarij: ſed inter duos vētos cōtrarios poſſunt dari tres medij: vnus per equalē diſtantiā ab alijs: ⁊ alij duo quorū vnus magis appropinquat ad vnum. ⁊ alter ad alterum: igitur ⁊c̄. ¶ Quarto ſic. ſolum ſunt q̄ttuor qualitates prime: ꝫ cū venti diſtinguātur ꝭm cōbinatōes q̄ttuor qualitatum primarū q̄ tn̄ ſunt quattuor. ſequit̄ ꝙ tn̄ erūt q̄ttuor vēti. ¶ Quinto ſic. oēs venti dicūtur boreales vl' auſtrales: igitur tn̄ ſunt duo venti. ¶ In oppoſituꝫ eſt Ar̄. in tertio capi. primi tractatus huius tertij. Unde rationabiliter poſuit Ar̄. duodecim vētos ꝭm duodecim ſigna zodiaci: ſub quibus ſol decurrēs facit ceſſare ⁊ cōmouet ventos: ⁊ ſic diſtingūt Ptholomeꝰ: ⁊ alij aſtrologi. Cōiter tn̄ oēs diſtingunt ꝙ quattuor principaliſſimi ſunt. Boreas flans a polo verſus equinoctialem: ⁊ Auſter flans ab equinoctiali verſus polū. Et eſt auſter maxime calidus ⁊ boreas maxime frigidꝰ. Alij duo venti principaliores interſecātes p̄dictos ad angulos rectos de oriēte equinoxiali ad occidētem equinoxialē ſunt Appelliotes ⁊ zephirꝰ: alij patēt in textu ¶ Ad rationes dubij. Ad primam diſtinguitur maior. Uel diſtinguendo ꝭm ſigna zodiaci: ⁊ ſic negatur. Uel diſtinguendo a quibuſcumq̄ꝫ partibus terre a quibus poſſunt flare venti ⁊ ſic conceditur maior. ¶ Uel aliter conceditur totus diſcurſus: ſed cum hoc ſtat ꝙ tantū ſunt duodecim: diſtinguendo ꝭm ſigna zodiaci quō diſtinguit Ariſto. ⁊ ſic intelligitur. ¶ Ad ſcđam conceditur maior. Et dicitur vlterius ſicut ad primam. ¶ Ad tertiam diſtinguitur minor. Uel diſtinguendo ſcđm ſigna zodiaci: ⁊ ſic negatur minor. Uel aliter diſtinguendo penes hoc ſcilꝫ ꝙ eſt eſſe a locis diſtinctis ⁊ maxime diſtantibus ſecundum lineam rectam: ⁊ ſic conceditur. ¶ Ad quartam diſtinguitur conſequens: vel diſtinguēdo tantum ſcđm cōbinationes quattuor qualitatum primarum: ⁊ ſic conceditur. Uel diſtinguendo ſcđm duodecim ſigna zodiaci per que decurrit ſol commouens ventos: vel faciens eos ceſſare: ⁊ ſic negatur ¶ Ad quintam conceditur antecedēs improprie: ⁊ ſic negatur conſequentia.

Ad rationes ante oppoſitum queſtionis. ¶ Ad primā negatur ꝯñā: q̄ tēpore multū calido conſumuntur exhalationes per calorē ſolis vt dictū eſt in textu. ¶ Ad ſcđam ⁊ tertiam dr̄ ſicut ad primaꝫ. ¶ Ad quartā concedit̄ maior: ⁊ negatur minor. Et ad ꝓbationem: q̄ ſunt faciliter diuiſibiles. Reſpondet̄ ꝙ motus localis exhalationis preuenit motū diuiſionis eiꝰ et ideo tūc ꝓpter magnū impetū euellit arbores ⁊ proſternit edificia. ¶ Ad quintā ꝯceditur ꝯñā ⁊ ꝯñs. Et licꝫ hoc nō appareat ſenſui: hoc eſt ꝓpter ſubtilitatē talis exhalationis ⁊ partiū diuerſarū. ¶ Ad ſextā diſtinguit̄ añs. Uel ſubſtātialiter ⁊ ſic negat̄. Uel denciatiue rōne locorū vn̄ flant [illegible] vēti: ⁊ ſic cōcedit̄. Unde auſter dr̄ calidꝰ: q̄ portat ſecū aerē calidiorē: ⁊ Boreas dr̄ frigidus: q̄ īportat ſecū aerē frigidiorē: cū ſit aer delatꝰ ab arcto verſus auſtrum. ¶ Ad ſeptimaꝫ ꝯcedit̄ añs. i. iudicamꝰ aerē frigidū: ſed hoc eſt: q̄ affert nobis nouū aerē frigidiorē minꝰ calidū aere nos priꝰ circūſtāte: et ideo poteſt diſtingui. ¶ Ad octauā negat̄ ꝯñā quia arguitur maiore p̄ticulari in ſcđa figura. Uñ dictū eſt: ꝙ nō oīs exhalatio calida ⁊ ſicca eſt ventꝰ: exhalatio enī calida ⁊ ſicca habēs humidū pingue ⁊ aereuꝫ faciliter inflāmatur: ſed nō opꝫ vētū eſſe talē exhalatōem: ⁊ ſic ſi maior fuerit vniuerſalis: negat̄. ¶ Ad nonam ꝯceditur añs: ſed citius in aquā cōuertit̄ q̄ exhalatio in terram: ꝓpter maiorē differentiā in raritate ⁊ denſitate: inter talē exhalationē ⁊ terrā ex vna p̄te: q̄ inter aquā et vaporē ex alia p̄te. Nō eſt tn̄ negādū quin multe exhalationes ſicce extinguātur ⁊ reuertant̄ in terrā: ſed hoc non ſentitur: quia non reuertūtur ꝑ partes groſſas ſicut vapor in pluuiam.

¶ Scđus tractatus vnū capitulum habet: in quo agitur de motu terre.

D E motu ipſius terre opinatꝰ eſt Anaxagoras: ꝙ terra eſt ſpōgioſa īcludēs in ſe aerē: qui petēs exitū mouꝫ terrā ¶ Sed hec opinio eſt falſa: quia tūc nō poſſet reddi cauſa: quare motꝰ terre potiꝰ fit in vno tp̄e q̄ in alio. Democritus vero dixit: ꝙ aque fluuiales recipiūtur in viſceribus terre: ⁊ cū ampliꝰ recipi nō poſſunt: oportet terram frāgi ⁊ moueri. ¶ Sed huiꝰ opinionis falſitas priꝰ patuit. ¶ Anaximāder vero dixit terrā eſſe deſiccatā a ſole ⁊ ꝓpter nimiā ſiccitatē corrūpi: ⁊ partes abinuicē diſtātes cōiūgi: ita vt tp̄e ſicco oporteret terrā moueri. ¶ Sed hec opinio falſa ē: pꝫ. Tum prio: q̄ tūc deberet apparere multiplex ſubuerſio terre. Tum ſcđo: quia tunc nō magis in vna regione fieret motus terre q̄ in alia. Tuꝫ tertio: quia tūc deberet ceſſare aliquādo motus terre: cum quotidie repleant̄ foramina terre. ¶ Dimiſſis igit̄ his opinionibꝰ ſit. Pria cōcluſio. Per fumos ipſius terre fit motꝰ terre Patet: quia licet terra de ſua natura ſit ſicca tamē per pluuias fit humida ⁊ apta ad fumādum: igitur aliqū virtute ſolis ⁊ alioꝝ aſtroꝝ

Opinio Anaxagore.

Confutatio.

Opinio Democri.

Confutatio.
Opinio Anaximandri.

Confutatio.

Concl'o ſcđa. oſtendēs veram gn̄atiōeꝫ terre motus.

generatur magna multitudo exbalationū in
fra terrā q̄ petit exitū ꝑ poros terre: ⁊ aliqñ
tota extra: ⁊ ſic fiūt vēti: aliqñ vo tota retine
tur: ⁊ ſic fit motꝰ terre: aliqñ vo ꝑtim retinet
et ꝑtim exit: ⁊ ſic ꝑtim fiūt venti: ⁊ ꝑtim motꝰ
terre. ¶ Hec cōcluſio ꝓbat noué ſignis. Pri
mū eſt: qꝛ tpe motꝰ terre eſt magna trāquilli
tas: qꝛ materia ventoꝝ eſt incluſa infra ter
rā. ¶ Scōm eſt ꝙ plures fiūt motꝰ terre de
nocte q̄ꝫ de die: ⁊ in meridie q̄ꝫ in alia ꝑte dici
qꝛ tūc plures exbalatōes includūtur itra ter
ram. ¶ Tertiū ſignū eſt: ꝙ motꝰ terre fiunt
in locis ſpōgioſis ⁊ cauernoſis. ¶ Quartū
eſt: ꝙ motꝰ terre maxime fiūt in vere: ⁊ in au
tūno: qꝛ tūc plures ſunt exbalationes. Et ma
gis fiūt tpibꝰ pluuioſis q̄ꝫ ſiccis: qꝛ ꝑtes aq̄
ingredietes trā iprimūt exbalatōes ¶ Qui
tū eſt: ꝙ ſicut ſpūs in corpe hūano cauſāt hu
mores ⁊ pulſus: ita ſpūs intra terrā cauſant
tremorē terre ¶ Sextū eſt: ꝙ aliqñ apparue
runt magni motꝰ terre: q nō ceſſarūt niſi ꝑ fra
cturā terre: ⁊ tūc exierūt ventꝰ ⁊ flāma cum
multis ciueribꝰ: ita ꝙ ciuitates ꝓpinque fue
runt cōbuſte. ¶ Septimū eſt ꝙ tpe motꝰ ter
re audiūtur parui ſoni in terra: cauſati a mo
tu exbalationis intra terrā. ¶ Octauum ſi
gnum eſt: ꝙ ante motū terre apparet quedā
nubecula ſignificās ꝙ vētus abſorbet a ter
ra. ¶ Ultimū eſt: ꝙ tpe eclipſis lune fiūt mo
tus terre: qꝛ tūc deeſt lumē eleuās exbalatio
nes. ¶ Scđa cōcluſio ſeptē ſunt accidentia
motꝰ terre: qui fit ex exbalatione calida ⁊ ſic
ca. ¶ Primū eſt: ꝙ qñq̄ꝫ talis motꝰ durat ꝑ
tres dies: aliqñ per duos: aliqñ per viii pro
pter multitudinē exbalationū, q nō pōt exire
¶ Scōm eſt: qꝛ aliqñ tempore motꝰ terre au
diuntur magni ſoni in terra: ⁊ aliquādo ante.
¶ Tertiū eſt: ꝙ tēpore motꝰ terre aliquādo
exit multitudo aque a terra ꝓpter vehemen
tiam exbalationis aquā ꝓpellētis. ¶ Quar
tum eſt: ꝙ tempore motꝰ terre aliqñ factū eſt
ꝑticulare diluuiū: qꝛ aliqñ ventꝰ ⁊ exbalatio
motꝰ ſibiinuicē obuiant: ⁊ deferūt aliq̄s par
tes maris. ¶ Quintū eſt: ꝙ motꝰ terre aliqñ
fit ſcōm ꝑuā ꝑtē terre: qꝛ exbalatio ē debilis
et nō pōt magnā ꝑtē terre mouere. ¶ Sextū
eſt: ꝙ aliqñ tāta eſt multitudo exbalationū:
ꝙ cōprimit: ⁊ talis motꝰ dr̄ Tremor. aliquā
do vero mouent ſurſum. ⁊ talis motꝰ dr̄ Pul
ſus: ⁊ vbicūq̄ꝫ fuerit factꝰ talis motꝰ: egredi
tur multitudo lapidū: ſicut bulientiū in cal

Signa terre motus.

Luoc lo. ij. dicens acciden tia motus.

darijs: vt patuit in euerſione terre circa Pē
tapolim: ⁊ in euerſiōe cāpi flegre circa ligu
ſticā regionē. ¶ Septimū eſt: ꝙ in locis hu
midis ſicut in inſulis pōcis: raro fiūt motus
terre: quia humiditas īpedit exbalationes.

De agitatione aūt. ¶ Iſte eſt ſcđus tracta
tus huius libri: in quo p. determiat de motu terre. Et
diuiditur in duo capitula In primo capitulo ponit opi
nionē antiquoꝝ de motu terre. In ſcđo determiat de
cauſa motus terre ſcōm opinionē ꝓpriā. In primo au
tem capitulo ponit tres opiniones antiquoꝝ. ¶ Pri
ma eſt Anaxagore: dicentis terrā eſſe ſpongioſam: et
infra terram ingrediendi aerem qui natus eſt ferri ſur
ſum: ⁊ ꝓpter illum aerē ⁊ terre latitudinē: manet ter
ra in medio elementoꝝ: ⁊ ille aer ſic incluſus infra ter
ram mouet terrā. ¶ Iſtam opinionem improbat phūs
qꝛ nō pōt reddi cauſa: quare motus terre magis fieret
vno tpe q̄ꝫ alio: igitur: ¶ Scđa opinio eſt Democriti di
centis aquā pluuialē in vtero terre recipi: ⁊ qñ ampliꝰ
recipi nō pōt frangitur per violentiā: ⁊ ex ꝯñti fit ter
remotus. Iſta aūt opinio improbata eſt vbi tractabat
de fontibus ⁊ fluuijs. ¶ Tertia fuit opinio Anaxime
nis: ponētis terrā multū deſiccatā a ſole: ⁊ poſtea per
pluuiā diſſolui ⁊ deſcēdere per ꝑtes: ⁊ ex cōſequēti fa
cere terre motū. ¶ Iſtam opinionē improbat phūs tri
pliciter: qꝛ tūc deberet apparere multiplex ſubuerſio q̄
tñ nō apparet: igr̄. ¶ Scđo ſic. qꝛ tūc nō videretur ra
tio quare magis fieret terre motus in vna regione q̄ꝫ i
alia: exquo in qualibet parte terra deſiccat. ¶ Tertio
ſic: qꝛ tunc tandē terre motꝰ ceſſaret: qꝛ ꝓpter exſicca
tionem caderent ꝑtes terre: q̄ aliqñ replerēt oēs cōca
uitates terre: ſed hoc eſt falſum: qꝛ nos non videmus
nūc minꝰ terre motū fieri q̄ꝫ ante mille annos.

Opinio A[naxa]gore.

Confutati[o]

Opio Dem[ocriti]

Confutat[io]

Opinio A[naxi]menis.

Confutati[o]

Sed quoniā manifeſtū. ¶ Iſtud eſt ſcōm ca
pitulum: in quo p. determinat de cauſa motꝰ terre ſm
opinionē ꝓpriā: ſupponēs Primo: ꝙ terra ex ſua natu
ra eſt ſicca: ⁊ efficitur humida per pluuias per q̄s red
ditur apta ad fumandū: ⁊ tunc virtute ſolis ⁊ aliorum
aſtroꝝ qñq̄ꝫ generatur magna multitudo exhalationū
infra terrā: que petit exitū per poros terre ⁊ aliqñ to
ta exit: ⁊ tunc ex illis exhalationibus fiunt venti: ⁊ ali
qñ tota detinetur: ⁊ fit motꝰ terre. Aliqñ vero partim
exit: ⁊ ꝑtim detinetur: ⁊ tūc fiunt parui venti: ⁊ parui
motus terre. Scđo ſupponit: ꝙ corpora ſubtilia ſunt
velociſſime mobilia. ¶ Iſtis ſuppoſitis: motꝰ terre ſic
gñatur. Nam per calorem ſolis ⁊ alioꝝ aſtroꝝ gñatur
in viſceribꝰ terre exhalatio calida ⁊ ſicca: ⁊ quia talis
leuis eſt petit exitum: ⁊ mouetur de cōcauitate in con
cauitatē: rūpens aliqñ intermedia cōcauitatū: ⁊ in ta
li motu cauſat motꝰ terre. ¶ Iſtud ꝓbat p. aliq̄bus ſi
gnis. Primū ſignum eſt: quia tpe tranquillo fiunt ma
ximi motus terre: ⁊ hoc eſt ſignum: ꝙ exhalationes q̄
ſunt materia ventorum ſunt incluſe infra terrā. ¶ Se
cundū eſt. quia plures maiores motus terre fiunt de
nocte q̄ꝫ de die: ⁊ in meridie q̄ꝫ in alia ꝑte diei: qꝛ tunc
tēpora ſunt magis tranquilla: ⁊ exhalationes calide
et ſicce ſunt magis incluſe infra terram. ¶ Tertium ſi
gnum: quia magni motus terre fiunt in locis ſpongio
ſis ⁊ cauernoſis: quia in illis ſunt multe exhalationes
¶ Quartum eſt: quia motus terre maxime fiunt in ve
re ⁊ in autūno: ⁊ magis fiunt temporibus pluuioſis q̄ꝫ
ſiccis. Ratio primi eſt quia in illis temporibus magis
cauſantur exhalationes q̄ꝫ in alijs: quia eſtas eſt ni
mis ſicca: ⁊ hyems nimis frigida. Ratio ſcđi eſt: quia

Aera gñ[at] terre mot[um]

Signa te[rre] motus.

tunc aque intrant terram: ⁊ exhalationes ibi exiſten
tes: tunc petunt exitum ⁊ cōprimuntur. ¶ Quintū eſt:
quia ſicut in corpore humano ſpūs incluſi in venis fa
ciunt tremorē pulſus ⁊ ſpaſmos .i. ſubitas neruoꝝ cō
tractōes. ita multi ſpūs in terra incluſi faciūt motum
terre. ¶ Sextū eſt: qꝛ quādoq̄ꝫ apparuerūt magni mo
tus terre: qui nō ceſſauerūt anteq̄ꝫ terra rumperetur:
in cuius ruptura exiuit vētus ⁊ flāma cum multis igni
bus: ita ꝙ ciuitates ꝓpe exiſtentes fuerūt combuſte.
¶ Septimum eſt: quia anteq̄ꝫ audiuntur motus terre
audiūtur parui motꝰ in terra: ꝓpter hoc ꝙ talis exha
latio mouetur circa latera cōcauitatis terre. ¶ Octa
uum eſt: ꝙ ante motū terre apparet aliquādo quedā
nebula ad modum lancee: ⁊ hoc eſt ſignū ꝙ ventꝰ ab
ſorbetur a terra: ⁊ quando aer agitatur ꝑ ventos: tūc
ex partibus terre cauſabuntur nubes groſſe: ſed quā
do eſt ſubtilis tunc apparent parue nubes. ¶ Nonum
eſt: ꝙ tempore eclipſis lune multi fiunt motꝰ terre an
te tamē eclipſim. Nam ſi motꝰ terre ſit in principio no
ctis: tunc fit eclipſis in media nocte: ⁊ ſi eclipſis fit in
aurora. tunc motus terre fit in media nocte: quia quā
do luna eclipſatur: tunc deficit calor eleuās exhalatio
nes. Et dicit p. ꝙ exhalatio incluſa infra terrā eſt cale
factiua aeris: quia tēpore motꝰ terre frigiditas viget.
¶ Sed contra hoc arguitur: quia exhalatio infra terrā
incluſa ⁊ exhalatio ventoſa ſunt eiuſdē rōnis: ergo ſi
exhalatio incluſa ſit calida: etiam ⁊ ventus: ergo tem
pore vētoꝝ dꝫ eſſe magna caliditas: qđ eſt falſuꝫ: igit.
¶ Reſpondet p. negando ꝯñaꝫ: quia licet vētus ſm ſe
eſt calidus: adducit tamen nobis aerē plenum vapore
frigefactiuo: ⁊ poteſt ſimul fieri ventus ⁊ motus terre
quādo exhalatio partim exit ⁊ partim in terra manet.
¶ Conſequenter ponit p. ſeptē accidentia motꝰ terre.
Primū eſt: ꝙ motus terre quandoq̄ꝫ durat per quadra
ginta dies: quādoq̄ꝫ per vnum annū: ⁊ quandoq̄ꝫ ꝑ du
os annos. ⁊ hoc ꝓpter multitudinē exhalationū que
non poſſunt faciliter exire terrā: ⁊ ꝓpter indiſpoſitio
nem meatuū. ¶ Scōm eſt: ꝙ qñq̄ꝫ tēpore motus terre
audiuntur magni ſoni in terra: ⁊ tunc terra dicitur mu
gire ſecundū vulgares. ¶ Tertiū eſt: ꝙ quādoq̄ꝫ tēpo
re motus terre exit magna aqua de terra: propter ve
hementiam exhalationis aquā pellētis. ¶ Quartum
eſt: ꝙ aliquando cum motu terre factum eſt diluuium
particulare: qꝛ aliquando exhalationi velociſſime mo
te obuiat vētus: ⁊ illa duo ſimul cōiuncta eleuātia ali
quas ꝑtes maris trāſferūt illas partes ad alia loca: ⁊
ſic fit ibi diluuiū particulare. ¶ Quintum eſt: ꝙ motus
terre ſepe fit ſcōm paruā partē terre: quia exhalatio in
cluſa infra terrā non eſt tante virtutis: ꝙ magnā par
tem terre mouere poteſt: nec multū dilatare ſe pōt in
fra terrā. ¶ Sextū eſt: ꝙ quādoq̄ꝫ eſt tanta multitudo
exhalationū: ꝙ terra mouetur adhuc ad latus: ⁊ talis
motus terre proprie dicitur tremor. Aliquādo vo mo
uetur ſurſum: ⁊ talis motus dicitur pulſus. ¶ Septi
mū eſt: ꝙ raro fiunt terre motus in humidis: quia hu
miditas impedit exhalationē per quā fieret motꝰ ter
re: ⁊ illa exhalatio a terra exiens eſt effectiua aeris.
¶ Unde ſcōm aliquos ſeptē ſunt ſpēs motus terre. ſcꝫ
Ruina. Tremor. Titubatio. Pulſus. Perforatō. Sub
uerſio. ⁊ Leſio. ¶ Ruina fit quādo terra cōcauatur: et
inde eſt ꝙ aliquādo maxime ciuitates pereunt fundi
tus: quādo ſcꝫ illa cōcauitas eſt ita magna: ꝙ tota ci
uitas intrare poteſt. ¶ Tremor fit quando exhalatio
non poteſt rūpere terrā ꝓpter eius duriciē ſiue forti
tudinē: ſed tñ facit eam tremere. ¶ Titubatio fit quā
do nunc terra eleuatur ex vno latere: ⁊ poſtea ex alio.
¶ Sed pulſus fit: qñ illa exhalatio eleuat terrā ſupra
ſe: ita ꝙ remanet altitudo terre eleuate per modū mō

[O]biectio.

[R]eſponſio.

Accidentia [m]otus terre.

Species ter[re] motus. Ruina.

Tremor

Titubatio, Pulſus.

tis. ¶ Perforatio fit quando terra habet venas de
biles: quas exhalatio rūpit ⁊ exit per eas. ¶ Subuer
ſio fit qñ infra terrā eſt tāta exhalatio: ꝙ vna ꝑs terre
ꝓijcitur ad vnū latꝰ: ⁊ alia ꝑs ad aliud latꝰ ⁊ ꝑs infe
rior fit ſuperior. ⁊ ecōtra. ¶ Leſio aūt fit: qñ terra rum
pitur in longū: abſq̄ꝫ hoc ꝙ multū rūpatur in latum.

Queritur. Utrū exhalatio ſimilis exhalatio
ni ventoſe ſit cauſa efficiēs terre motus. ¶ Et arguit
ꝙ nō: ⁊ primo ꝙ terre motus nō ſit poſſibilis per naturā
qꝛ vel fieret a principio extrinſeco: vel intrinſeco. Nō
primū: qꝛ tunc terra naturaliter exiret ſuū locū. Nec ſe
cundū: qꝛ nō videtur qđ poſſit violētare terrā. ¶ Scđo
arguitur: ꝓbando ꝙ talis exhalatio nō ſit cauſa effici
ens terre motus: qꝛ talis exhalatio incluſa infra terrā
poteſt faciliter exire ꝑ poros terre: cum ipſa ſit ſubti
lis: igitur ſuo motu nō deberet cauſare motum terre.
¶ Tertio arguitur ſic: qꝛ illa exhalatio nō mouerꝫ ter
ram niſi eſſe mota: ſed nō videtur a quo poſſet moue
ri talis exhalatio: vt ſuo motu poſſit violente mouere
terrā: igitur. ¶ Quarto ſic. videtur ꝙ ab igne moueat
et nō ex tali exhalatione: qꝛ narrat Ari. de quodā ter
re motu: ꝙ cuꝫ terra rūperetur: multus exiuit ſpiritus
qui fauillā ⁊ cinerem portauit ad liparioꝝ ciuitatē ex
iſtentē non longe: ⁊ oēm eaꝫ incinerauit: ⁊ apparebat
hic effectꝰ ignis: igitur videtur ꝙ nō moueatur ab ex
halatione ſimili ventoſe. ¶ Quinto videtur ꝙ aqua ſit
cauſa illius motꝰ: qꝛ dicit Ari. Iam antē ⁊ aque erupe
runt factis terre motibꝰ. Et dicit Ari. fortiſſimos ter
re motus fieri vbi mare eſt fluxibile: ergo aqua videt
facere terre motū: ⁊ non exhalatio. ¶ Sexto arguitur:
ꝙ ab aere fiant terre motus: qꝛ vt narrat Ari. ante ter
re motum vel cum eis auditi ſunt ſoni: ⁊ cum ſonꝰ ſit
paſſio aeris vt habet Ari. in de ſenſu ⁊ ſenſato: igitur
videtur ꝙ ab aere fiāt terre motus. ¶ Septimo ſic. ex
halationes ventoſe valde ſepe habundāt plus multo
ſupra terrā q̄ꝫ infra: ⁊ tñ nō poſſunt mouere terram: er
go nec ille exhalationes que ſunt in terra poſſunt ele
uare ⁊ ſubuertere terram.

In oppoſitū eſt phūs in textu: de cauſa autē
terre motus viſum eſt in expoſitione textus. ¶ Unde
nec eſt ad ꝓpoſitum de motu paruarū partiū terre: vt
puluerum ſuper terrā: nec de motu partium terreſtriū
que per aquas fontales: fluuiales: vel pluuiales rapi
untur ⁊ deferuntur. Tunc ſit

Concluſio reſponſiua ad queſitū. Exhalatio
ſicca ſimilis ventoſe eſt cauſa factiua motus terre: pro
batur: qꝛ ſi eſt poſſibile ꝙ in terra congregetur ⁊ inclu
datur multa talis exhalatio non inueniēs exitū: poſſi
bile eſt ꝙ ipſa moueat frangat ⁊ ſubuertat multā ter
ram ſuperiorē: ſed poſſibile eſt ꝙ ſic cōgregetur et īclu
datur in terra: ergo maior declaratur: videmus eñ ꝙ
ex nubibus velociter expulſa talis exhalatio proſter
nit edificia fortiſſima frangit: ⁊ eradicat penitus arbo
res groſſiſſimas. ¶ Scđo: virtus talis exhalatiōis ap
paret in illis inſtrumētis vocatis machinis bellicis: a
quibus per exhalationem ex modico puluere genita:
groſſa ſagitta: vel groſſus glubus plūbi: vel groſſiſſi
mus lapis rotūdꝰ fortiter emittitur: ſic ꝙ nulla arma
poſſunt ipſum retinere. ¶ Tertio hoc etiā apparet in
quibuſdā hoīm egrotationibus: in quibus talis ꝑuus
ſpiritus ventoſus ſic vehementer mouet egrum: vt ꝙ
multi hoīes ſimul tenentes vi tenere non poſſunt mo
tum illorum infirmantium: ergo ſic ſimiliter magnus
ſpiritus ventoſus in terra exiſtens: poteſt mouere ma
gnam terram. Minor rationis principalis ꝓbatur. ſ.
ꝙ poſſibile eſt multam exhalationeꝫ ſiccam congrega

Perforatio.
Subuerſio.

Leſio.

ri'ꝛ cõcludi ſub terra per Ariſto. dicit eñi ꝙ calor ſolis et aſtroꝝ: ꝛ alie virtutes eoꝝ exhalatiue pertinꝫ terre multiplicãtur in ꝓfundũ terre ad multã diſtantiam: ꝛ poſſunt ibi generare tales exhalationes. ¶ Scḋo pro batur: exhalationes ventoſe ex terreſtribus in aere le uate: re uertũtur in terram per antipiſtaſim a frigidita te aeris ſupuenĩete: refugiẽtes in ꝓfundum terre: vbi cõgregãtur ꝛ ſimul cõprimũtur ꝑ antipiſtaſim ex qua cõpreſſione: ꝯgregatione: ꝛ eoꝛuꝫ operatione: ꝛ agita tione: caleſcũt amplius: ꝛ tremeſcũt: ꝛ exhalationẽ ſtã tem ex vno latere ꝯtingit impelli in terram a cõtrario fortiori ꝑmanẽte ſuperi⁹: vt in inſulis ꝛ iuxta mare: ſi terra fuerit poroſa ꝛ antroſa cõtingit exhalatões plu res mari recedẽte eleuari ꝛ multiplicari ſuper arenam maris: ꝛ illas reuertente mari ꝛ augmentato repelli a frigiditate ꝛ humiditate in terras ꝓpiquas: ꝛ ſic poſ ſunt ibi facere motũ terre: cum eñi hmõi exhalationes fuerint ſic in ꝓfundũ terre congregate: poſſibile eſt ꝙ nõ libere inueniãt exitũ: aut ꝓpter frigiditatẽ circun ſtantẽ agentẽ per antipiſtaſim: aut ꝓpter aquas ſup ueniẽtes ex pluuijs replẽtes poros terre ſuperiores: aut etiã per altitudines maris ibi fluentis aut aliquo tali modo ꝛ neceſſe eſt tũc ꝙ exhalatio ſic in viſceribus terre cõgregata: agitata: ꝛ amplius rarefacta: et tu meſcens moueat terram ſuperiorem: vel tremore: vel eleuatione: ſicut dicitur in textu.

Ad rationes ante oppoſitum queſtionis.

¶ Ad primã dicitur: ꝙ hoc fit a principio extrinſeco: ꝛ ad improbationem negatur: ſed ſpũs incluſus vel mĩ titudo exhalationis ventoſe ſic violentãs partẽ terre. ¶ Ad ſcḋam dicitur: ſi pori magni eſſent apti vel ſi nõ ſit antipiſtaſis: vel aliquid aliud repellẽs talem exha lationem infra terram: de quo nuper dicebatur. ¶ Ad tertiã negatur minor: ſed mouetur a ſua leuitate tan ꝗ a particulari mouẽte: ꝛ a celo tanꝗ a principali agẽ te: ꝛ aliquãdo ꝓpter ei⁹ caliditatẽ: ꝛ per antipiſtaſim repellitur infra terram: ꝛ ibi cõgregatur: ſicut prĩ⁹ di ctũ eſt in queſtione. ¶ Ad quartam conceditur dictum Ariſto. ſed hoc fuit: quia exhalatio ſicca agitata in vi ſceribus terre igniebatur: ꝛ ignita cõbuſſit multaꝫ ter ram ad hoc aptã: multe eñi terre cuꝫ fuerint exſiccate ardent cum flamma clara: ꝛ aliqui illa vtuntur tanꝗ ligno. ¶ Vel põt dici ꝙ in terra inueniuntur aliq̃ par tes terre ſulfurate: aduſte: nigre vt carbones: que per motũ talis exhalationis vẽtoſe faciliter poſſunt igni ri: ꝛ ſic potuit eẽ in illo terre motu in quo narrat Ari. ¶ Ad quintã conceditur dictuꝫ Ariſto. ſed hoc nõ fuit quia talis motus terre factus fuit ab aqua: ſed quia ꝑ talem exhalationem cum tali terre motu fracta eſt cõ cauitas: in qua erat producta aqua ex aere ibi incluſo ante fractionẽ terre. ¶ Ad ſcḋam ꝓbationem concedi tur dictum Ariſto. Et cauſa nõ eſt: quia aqua facit ter re motum: ſed cauſa huius dicta eſt in concluſione.

¶ Ad ſextam cõceditur dictum Ariſto. ſed hoc non eſt quia aer faciat talem motuꝫ: ſed quia pars exhalatio nis ventoſe velociter exit per ſtrictũ exitũ: vel foramẽ et ſic exundo caſat ſonum: ꝛ ita nõ ſoluꝫ aer velociter mot⁹ ꝛ diuiſus ſonat: ſed etiã exhalatio ſicca. Et hui⁹ ſoni alia cauſa poſſet eſſe: quia ſuperueniẽte mari ad locum a quo receſſit fit repulſio ſpiritus in terram per ſtricturas. i. ſtrictas vias: tñ non opꝫ tunc fieri motuꝫ terre: ꝛ cum fiant ſoni cum motu terre ꝓpter terre mo tum: hoc eſt propter velocem motum exhalationis et exitum de cõcauitate: ꝛ cum tali exitu aliquando fran gitur cõcauitas: ꝛ fit motus terre. ¶ Ad ſeptimã con ceditur maior: ꝛ negatur minor: imo aliqñ frangunt ꝛ mouent. Tñ aliter dr̃: ꝙ nõ eſt ſimile: quia illa que eſt infra terrã nõ hꝫ liberũ exitũ. alia vero habet. Et alie cauſe dicte ſunt in cõcluſione. ¶ Et ſi arguaẽ: terra ne ceſſario q̇eſcit in medio mundi: ꝟ exhalatio incluſa in terra nõ poſſet mouere terrã. ¶ Dr̃ ꝯcedendo añs: ꝛ di ſtinguẽdo ꝯñam. Vel ſcḋm ptẽ: ꝛ ſic negaẽ. Vel ſcḋꝫ ſe totã: capiẽdo ly totã cathegoreumatice: ꝛ ſic ꝯceditur Põt tñ tota moueri ꝑ eq̃librationẽ. ſicut dictuꝫ eſt.

¶ Tertius tractatus vnũ capituluꝫ habet: in quo agitur de tonitruo: coruſcatione: cu neo fulmĩs: etnephia: tiphone: ꝛ fulmine.

De tonitruo ꝛ coruſcatione dixerũt ali qui antiquoꝝ: ꝙ in nubib⁹ eſt quidam ignis: qui ſcḋm Anaxagorã deſcendit de ſpera ignis: ꝛ ſcḋm Empedoclẽ cauſatur a radijs ſolarib⁹: ſplẽdor illi⁹ ignis eſt coru ſcatio: extinctio aũt ei⁹ in nube eſt tonitruũ: ita ꝙ ſcḋm eos Tonitruũ eſt extinctio ignis in nube. ¶ Sed opinio falſa eſt: quia vel ille ignis deſcenderet de regione ignis: ſicut di xit Anaxagoras: ꝛ tũc non poſſet dari cauſa ꝓpter quã moueretẽ deorſum. Nec q̃re magis deſcẽderet tp̃e nubiloſo ꝗ ſereno. Vel ille cã tur a radijs ſolaribus vt dixit Empedocles et tunc non poſſet dari cauſa ꝓpter quã ma gis apparet coruſcatio in vna ꝑte ꝗ in alia: cũ ad ſingulas ꝑtes attingant radij ſolares.

Opĩo Anaxa. Democriti. — *Confutatio.*

¶ Alij ꝟo dixerũt: ꝙ coruſcatio nõ eſt aliq̇d reale: ſed ſolũ ſcḋm apparentiam. ¶ Sed iſti decepti ſunt: quia nõ erant cõſueti videre re fractiones radioꝝ. ¶ Ideo dicendum eſt: ꝙ aliqñ cũ vapore qui poſtea in media regione aeris ĩgroſſaẽ: eleuaẽ ꝑ calorem ſolis exhala tio calida ꝛ ſicca: incluſa infra nubẽ in qua ꝑ antipiſtaſim fortificaẽ: ꝛ ipſa petẽs exitũ ꝑ cutit latera nubis cauſando ſonũ. Sicut vi dem⁹ ꝙ in ligno viridi ꝑ calorẽ ignis pellitur humor calidus exteri⁹: ꝛ illud qḋ eſt aquoſuꝫ exit ꝑ extrema ligni: ꝛ qḋ eſt groſſum ꝛ terre ſtre vnitur ad intra: ꝛ ipſum vnituꝫ ꝛ calefa ctum dũ petit exitũ frangit lignuꝫ cauſando ſonũ: ꝛ poſtea inflãmaẽ. ¶ Et ſic. Tonitruũ eſt ſon⁹ fact⁹ in nubib⁹ ex violẽta percuſſiõe exhalationis calide ꝛ ſicce ad latera nubis. ¶ Et ei⁹ tres ſunt ſpẽs. Nam qḋdã eſt toni truũ Tumultuãs: puta qñ exhalatio moueẽ ꝑ nubẽ nõ frãgendo eã. ¶ Scḋm eſt: ſtridẽs cũ exhalatio frangit nubẽ: ꝛ occurrit ſibi ali qḋ frigidũ: vt cũ gutta aque poniẽ in oleo ca lido. ¶ Tertiũ eſt qñ exhalatio tãgit aliqua intermedia nubis: ꝛ nõ obuiat ſibi aliqḋ fri gidũ. ¶ Tonitrua aũt diuerſa ſũt q̃tũ ad pe ricula: quia tonitruum cuius nubes eſt alba

Opĩo aliorum antiquorum. — *Confutatio.* — *Opĩo phi.* — *Diffinitio tonitrui.* — *Species tonitrui.* — *Diuerſa tonitrui pericula.*

eſt timẽdũ: q꞉ ſignũ eſt ꝙ exhalatio eſt facile inflãmabilis. Si tñ illa exhalatio ſit pua: non eſt multũ timẽdũ. Sꝫ tonitruũ cui⁹ nubes eſt rubea: eſt multũ timendũ: q꞉ ſignũ ẽ: ꝙ exha latio eſt magna ꝛ multũ incẽſa: frigidũ aũt eſt paucũ. Tonitruũ ꝟo cui⁹ nubes eſt viridis: eſt multũ timẽdũ: q꞉ ſignũ eſt: ꝙ exhalatio ẽ magna ꝛ frigidũ magnũ: ꝛ ideo põt eſſe vehe mẽs mot⁹ ꝛ inflãmatio. ¶ Coruſcatio ꝟo ẽ exhalatio calida ꝛ ſicca: a nube expulſa ꝛ ĩflã mata. Cum eñi exhalatio frãgit nubeꝫ pelliẽ ab ea: ꝛ ꝑ velocẽ motũ inflãmatur ꝛ aſcẽdiẽ: et ꝑcipiẽ coruſcatio ante tonitruum: eo ꝙ vi ſus anticipat auditũ. ¶ Sed Cune⁹ fulmĩs ſic cauſaẽ: q꞉ ꝑ calorẽ ſolis cũ exhalatio cali da ꝛ ſicca ꝑmiſcetur humido: ip̃a põt ꝯtinue indurari ꝛ cauſari vn⁹ lapis: q̇ vocaẽ cune⁹ fulmĩs: acut⁹ in ꝑte anteriori: q꞉ qḋ eſt ſubti lius in gñatione ei⁹ antecedit. Iſtud ptꝫ: naꝫ ꝑ calorẽ ſolis aliqḋ molle põt intãtum indu rari: vt fiat lapis: ſicut patet de lateribus.

Gñatio coruſcationis. — *Viſus anticipat auditum.* — *Quid Cune⁹ fulminis.*

¶ Sed Etnephia eſt magnus vent⁹: motus trãſuerſiue verſus terrã ꝓpter frigiditatem nubis. Nam aliqñ infra nubẽ valde frigidam includiẽ exhalatio calida ꝛ ſicca groſſa ꝛ ter reſtris q̃ in nube fortificaẽ ꝑ antipiſtaſim: et ipſa petẽs exitũ tandẽ frãgit nubẽ ꝛ pellitur a nube: ꝛ q꞉ nõ põt pelli vſqꝫ ad terrã ꝓpter nimiã diſtantiã: ideo circa ipſaꝫ moueẽ trãſ uerſiue ꝛ lateraliter. ¶ Eius aũt duo ſũt effe ctus. Prim⁹ eſt obſcurare aerẽ: q꞉ eſt exhala tio valde groſſa. Scḋus ẽ adducere magnas pluuias ꝛ flare ante illas: ꝛ etiã qñ fiunt ma gna tonitrua. ¶ Sed Tipho eſt ꝑuus vẽtus deſcendens ad terrã: ꝛ eſt pulſus ab ea circũ giratiue mot⁹. Tipho eñi reflectiẽ a terra: et in tali reflexione obuiat alteri ꝑti deſcenden ti: ꝛ ideo ſe inuoluũt ꝛ circũgiratiue mouẽtur. ¶ Et ſic ptꝫ ꝙ differt ab Etnephia. nam ti pho mouetur circũgiratiue: ꝛ cauſaẽ ex duo bus vẽtis ſibi obuiãtib⁹. Etnephias aũt mo uetur trãſuerſiue ꝛ expellitur a nube. Similr̃ qñ tipho incẽditur vocatur Incẽſio. Sed qñ Etnephias ĩcenditur: tũc inflãmat ciuitates et regiones: ꝛ apparet magn⁹ ignis trãſuer ſalis: q̇ bene fit ſine tonitruo: ꝛ per hͦ differt a coruſcatiõe. ¶ Tiphonis aũt effect⁹ ſunt mouere pulueres: ꝛ aliqñ eradicare arbores ¶ Sed fulmẽ eſt ignis ſubtilis ĩ materia ra ra genit⁹: a nube cũ violentia deorſuꝫ ꝓiect⁹ nam ꝑ calorẽ ſolis eleuatur exhalatio calida et ſicca cũ vapore: qui cõuertiẽ in nubẽ a qua illa exhalatio violẽte mouetur: ꝛ per velocẽ motũ inflãmatur. ¶ Eius aũt due ſunt ſpẽs Nam qḋdã eſt fulmẽ penetrãs: ꝓpter ſubtili tatẽ materie. Aliud eſt adurẽs: qḋ ꝓpter dẽ ſitatẽ materie ꝯburit corpa tacta: ꝛ ea nigre facit. ¶ Fulmĩs aũt quinqꝫ ſunt accidentia ¶ Primũ eſt: ꝙ cõburit veloci⁹ corpa dura et ſolida: ꝗ mollia. Cõburit eñi hoĩeꝫ ſine ve ſte: oſſa ſine carne: ꝛ cultellum ſine vagina. ¶ Scḋm eſt ꝙ corpa fulmĩe ꝑcuſſa moueñẽ ante ꝑcuſſionẽ: q꞉ vẽt⁹ ꝓcedit fulmẽ. ¶ Ter tiũ eſt: q꞉ aĩalia fulmĩe ꝑcuſſa ſi dormiãt iue niũtur habere oculos apertos: q꞉ excitãtur et aperiũt oculos: ꝛ mortua ſunt anteꝗ poſſũt claudere. Sed ſi vigilãt inueniuntur habere oculos clauſos: q꞉ eos metu fulminis clau dunt: ꝛ anteꝗ poſſunt aperire mortua ſunt. ¶ Quartũ eſt: ꝙ corpa venenoſa fulmĩe per cuſſa purgãtur a veneno: quia fulmen conſu mit humores quos ĩuenit: ꝛ alios immittit. ¶ Quintũ eſt ꝙ corpa fulmĩe inflãmata cũ difficultate extigũtur: q꞉ materia fulmĩs eſt multũ viſcoſa ꝛ multũ adurens.

Gñatio Etnephie. — *Effect⁹ Etnephie.* — *Quid Tipho.* — *Differentia Tiphonis ꝛ Etnephie.* — *Quid incẽſio.* — *Effectus Tiphonis.* — *Quid fulmen.* — *Spẽs fulminis.* — *Accidẽtia fulminis.*

De coruſcatione aũt. ¶ Iſte eſt terti⁹ tracta tus huius libri: in quo p. determiat de exhalatione ca lida ꝛ ſicca exiſtẽte in nube. Et diuidiẽ in duo capitula in quoꝝ priſo determiat de coruſcatione ꝛ tonitruo ſe cundũ opinionẽ ꝓpriã: ſupponẽs primo: ꝙ duplex eſt ex halatio. ſ. calida ꝛ humida: q̇ dr̃ vapor. Alia eſt calida et ſicca. Scḋo ſuppõit: ꝙ vapor eleuat⁹ vſqꝫ ad mediã regionẽ aeris ĩgroſſaẽ: ꝛ in nubẽ cõuertiẽ. Tertio ſup ponit: ꝙ nubes eſt fortior in ſuperiori ꝑte ꝗ in ĩferiori. ¶ Iſtis ſuppoſitis ſic gñatur tonitruũ. Nam aliqñ cuꝫ vapore eleuaẽ exhalatio calida ꝛ ſicca ꝑ calorẽ ſolis: que exhalatio poſtꝗ vapores eleuati ingroſſati ſũt: ꝛ facti ſunt nubes: includiẽ in nube: ꝛ ꝑ antipiſtaſim for tificatur: ꝛ ipſa petẽs exitũ ad latera nubis ꝑcutiens cauſat ſonũ: qḋ dr̃ tonitruũ. ¶ Ex quo ptꝫ ꝙ Tonitruũ eſt ſonus fact⁹ in nubib⁹: ex violenta ꝑcuſſione exha lationis calide ꝛ ſicce ad latera nubis: qḋ ꝓbat p. a ſi mili de ligno viridi poſito in igne. Nam ꝑ calorẽ ignis pellitur humor calidus exterius: ꝛ id qḋ eſt aquoſum exit per extrema ligni: ꝛ illud qḋ eſt groſſuꝫ ꝛ terreſtre vnitur ab infra: qḋ vnitũ ꝛ calefactũ petit exituꝫ: ꝛ frã git lignũ ꝛ cauſat ſonũ. ¶ Soni aũt tonitruoꝝ ſunt di uerſi: ex diuerſa diſpõne nubis in raritate ꝛ denſitate partiũ. Quãdo eñi exhalatio ad ꝑtem denſiorẽ ꝑcutit maior fit ſonus ꝗ qñ ꝑcutit ad partẽ minus denſam. ¶ Unde ſonorum tonitrui tres ſunt modi. Unus eſt tu multuãs: ꝛ hoc cõtingit qñ exhalatio moueẽ ꝑ nubeꝫ nõ frãgendo ipſam. ¶ Alius eſt diruipt⁹: ꝛ eſt qñ exha latio frangit aliqua intermedia nubis: ꝛ nõ obuiat ſi bi aliqḋ frigidũ. ¶ Alius dr̃ ſtridẽs: ꝛ eſt qñ exhalatio frãgit nubẽ: ꝛ ſibi obuiat aliqḋ frigiduꝫ: ſicut qñ gutta aque ponitur inter oleũ calidũ: tũc illud oleũ calidum dr̃ ſtridens. ¶ Sed coruſcatio fit qñ ꝓpter fortem mo tum exhalationis nubes frangitur: ꝛ exhalatio pelliẽ

Gñatio Tonitrui vera. — *Diffinitio tonitrui.* — *De diuerſitate ſonorũ tonitruorum.* — *Species Tonitrui.* — *¶ De coruſcatione.*

a nube: que ꝓpter velocē motū ſubtili inflāmatiōe accenditur. Ex quo p₃ ꝙ coruſcatio eſt exhalatio calida et ſicca a nube expulſa ⁊ inflāmata. Sed tonitruū precedit coruſcationē. Et licet coruſcatio priꝰ ꝑcipiatur: hoc eſt ideo: q₂ viſus anticipat auditū: eo ꝙ viſibile nō prius tp̄e mouet mediu₃ ꝙ̄ oculū: ſed ſonus diffundit cū motu locali q̄ eſt ſucceſſiuꝰ. ¶ Conſequēter notādū eſt: ꝙ tonitruū cuiꝰ nubes eſt nigra: eſt parū timendū ꝗ̄tū ad incēſionē: q₂ tūc eſt ſignū ꝙ exhalatio debilis ē et ꝙ nō eſt magna habūdantia vaporis. Sed tonitruū cuiꝰ nubes eſt alba eſt timendū. Nam ſi exhalatio fuerit magna cito inflāmabitur. Sed ſi ſit parua ⁊ alba: ſignum eſt ꝙ tonitruū nō eſt multū timendū. Sed tonitruū cuiꝰ nubes eſt rubea: eſt multū timēdū quo ad incenſionē: q₂ ſignū eſt ꝙ exhalatio eſt magna ⁊ multum intenſa ⁊ frigidū eſt paruū. Sed qñ nubes eſt viridis: tūc tonitruū eſt maxime timendū: q₂ tūc ſignū eſt ꝙ exhalatio eſt fortꝭ: ⁊ frigiditas eſt magna: ideo pōt eſſe ꝑcuſſio multum violenta et magna incenſio.

Viſus anticipat auditum.
Diuerſe tonitrui picula.

Spiritus autem. ¶ Iſtud eſt ſcd̄m capitulū huius tractatus: in quo p. determīat de tonitruo ⁊ coruſcatione ſm̄ opinionem antiquoꝝ. ¶ Dixerūt eñi antiqui: ꝙ in nubibꝰ includiẗ quidā ignis: cauſatus (ſm̄ Anaxagorā ⁊ Empedoclē) a radijs ſolaribꝰ: ⁊ ille deſcēdit de ſpera ignis: ⁊ ſplēdor eiꝰ eſt coruſcatio: ⁊ extinctio eius in nube eſt tonitruū. Et ideo diffiniūt ſic. Tonitruū ꝙ eſt extinctio ignis in nube. Hanc opinionem iprobat p. q₂ ſi ille ignis veniret de regione ignis vt dixit Anaxagoras: tūc nō poſſet aſſignari cauſa ꝓpter quā moueretur deorſum. Nec quare magis deſcēderet tp̄e nubiloſo ꝙ̄ tp̄e ſereno. Et ſi ille ignis eſſ₃ ex radijs ſolaribꝰ cauſatus vt dixit Empedocles: tūc non poſſet aſſignari cauſa: quare magis cauſatur coruſcatio in vna parte nubis: ꝙ̄ in alia parte: cu₃ vtrobiq₃ ꝑtingāt radij ſolares: igitur iſta opinio non eſt vera.

Opio Ana. ⁊ Empedoclis.

¶ Alia eſt opinio antiquoꝝ dicentiū coruſcationē non eſſe aliquid reale: ſed ſolū ſm̄ appentiā. Sed dicit p. ꝙ iſti nō erāt cōſueti videre refractōes radiorum: ſine ꝙ eis appareant refractōes radiorū. ¶ Unde notandum eſt: ꝙ Cuneus fulminis ſic cauſatur. Nam ſicut ꝑ calorem ignis aliqđ molle pōt indurari in tantū ꝙ fiat lapis: vt p₃ de lateribꝰ: ita ſimiliter qñ eſt exhalatio calida ⁊ ſicca preſens alicui humido: q₂ cōtinue ꝑ calorē digeriẗ: tūc pōt cauſari vnꝰ lapis q̄ vocatur cuneꝰ fulminis. Et q₂ illud qđ eſt ſubtilius in gñatione lapidis antecedit: ideo talis lapis eſt acutꝰ in parte anteriori. ¶ Sed Etnephias ſic generur. Nam qñq₃ infra nubes ſumme frigidā includiẗ exhalatio ſumme calida: ⁊ ſicca: groſſa: ⁊ terreſtris: q̄ per antipiſtaſim fortificatur in calore: ⁊ mota continue inquirendo exitū: tandem frāgit nubē in debiliori parte: ⁊ tunc exhalatio calida a nube violēte mouetur lateraliter verſus terrā. Ex quo p₃: ꝙ Etnephias eſt magnus ventus ꝓpter frigiditatem nubis motus trāſuerſiue verſus terrā. ¶ Et eius ſunt duo effectus. Primus eſt obſcurare aerem: eo ꝙ ē exhalatio multū groſſa. Scd̄us eſt adducere pluuias: et flare cōiter ante magnas pluuias: ⁊ qñ fiūt magna tonitrua. ¶ Sed Tipho eſt paruus ventus deſcendēs ad terrā: expulſus a nube ⁊ circūgiratiue motus: ⁊ q₂ in hoc vento prima ps a terra reflectitur ⁊ alteri parti deſcēdenti obuiat: ideo ſeinuicem inuoluūt ille partes: ⁊ mouētur circūgiratiue: ⁊ ille vētus aliqñ eleuat pulueres: ⁊ aliquando euellit arbores. ¶ Differunt tñ Tipho ⁊ Etnephias: quia tipho eſt paruus ventus et magis ſubtilis ꝙ̄ Etnephias. ¶ Scd̄o: q₂ tipho mouetur circūgiratiue: ⁊ Etnephias trāſuerſiue. ¶ Tertio: quia Tipho cauſatur ex duobus ventis ſibijnuicē obuiantibus: ſed Etnephias a nube expelliẗ. Unde Tipho qñ incenditur, vocatur incenſio. Sed Etnephias quādo incēditur tūc fiunt magni ignes: ⁊ cōburuntur ciuitates. Incenſio aūt fit ſine tonitruo: ⁊ cauſatur ex motu circūgiratiuo exhalationis circa terrā. Coruſcatio vero cauſatur ex percuſſione exhalationis ad latera nubis: ⁊ fit cū tonitruo. ¶ Sed quereret aliqs: Quid eſt fulmē. Dicitur ꝙ fulmen eſt ignis ſubtilis in materia rara genitus: cum violentia a nube deorſum proiectus. Et cauſatur ſic. Nam per calorē ſolis cauſatur exhalatio calida ⁊ ſicca: que cōuertitur in nubē frigidā: a qua expellitur exhalatio calida ⁊ ſicca in magna violentia: que propter velocitatē motus intenditur et inferius velociſſime ⁊ impetuoſiſſime mouetur. ¶ Unde quoddā eſt fulmen penetrans: ſc₃ qđ habet materia₃ ſubtilē ⁊ raram: ⁊ velociſſime mouetur. ¶ Aliud eſt adurens: quod ꝓpter denſitatem materie colorat corpora que tangit mora₃ trahendo in ipſis. ¶ Unde fulminis ſunt quinq₃ accidentia. Primū eſt: ꝙ fulmē ꝯburit velocius corpora dura ⁊ ſolida ꝙ̄ mollia. Nam quādoq₃ cōburit corpus hominis ſine leſione veſtis: ⁊ oſſa ſine cōbuſtione carnium: ⁊ cultellum ſine cōbuſtione vagine. ¶ Scd̄m eſt: ꝙ corpora fulmine percuſſa ante percuſſionem mouentur: q₂ ſemꝑ vētus p̄cedit fulmē. ¶ Tertium eſt: ꝙ animalia dormientia fulmine percuſſa inueniūtur habere oculos apertos: ⁊ ſi vigilēt inueniuntur habere oculos clauſos. Ratio eſt: qñ eñi ꝑcutiuntur in ſōno aperiūt oculos: ⁊ anteꝗ̄ poſſunt claudere ſunt mortuo. Et qñ ꝑcutiuntur in vigilia claudūt oculuos: ⁊ ſūt mortua anteꝗ̄ poſſunt aperire. ¶ Quartum eſt: ꝙ corpora venenoſa percuſſa fulmine purgātur veneno: quia fulmen conſumit humores quos inuenit ⁊ relinquit alios. ¶ Quintum ē: ꝙ corpora inflāmata fulmine cum difficultate poſſunt extingui: eo ꝙ materia fulmīs eſt multū viſcoſa ⁊ multum adurens.

Differūt incēſio ⁊ coruſca.
Gñatio fulminis.
Due ſpecies fulminis.
Accidētia fulminis ſtupēda.
Opinio .ij. antiquorum.
Gñatio cunei fulminis.
Gñatio Etnephie.
Effectꝰ Etnephie.
¶ Gñatio Tiphonis.
Drūt Tipho ⁊ Etnephias.

De reſiduis aūt. ¶ Iſte eſt quartus tractatus huius libri: in quo determinatur de his que generantur ex exhalatiōe calida ⁊ ſicca: puta de Etnephia et Tiphone. Incenſione. ⁊ Fulmine. Et quia de omnibus iſtis dictum eſt precedenti capitulo: ideo nihil dicendum eſt de eis amplius.

Queritur. Utrum tonitruum ſit ſonus factꝰ in nubibus ex percuſſione exhalationis calide ⁊ ſicce ad latera nubis. ¶ Arguitur primo ꝙ non: quia illa q̄ ſeinuicem percutiunt a ſeinuicem diſtant: ſed exhalatio non diſtat a nube: ergo ⁊c. ¶ Secundo ſic: alia eſt diffinitio tonitrui: ſc₃ ꝙ eſt ſonus factus in nubibus ꝑ extinctionem ignis: ergo iſta ſuperfluit. ¶ Tertio ſic: ſi preſens diffinitio eſſet bona: ſequeretur ꝙ ſimul poſſent eleuari vapor ⁊ exhalatio: ſed hoc eſt falſum: cu₃ cōtrarientur: ergo diffinitio non eſt bene poſita. ¶ Quarto: quia tonitruū cadit vrit ⁊ frangit ſepe magna ⁊ fortia: talia autem non faceret ſonus: qui ē vna qualitas: igitur. ¶ Quinto: vt dicit Ariſtote. ꝙ eadem materia in aere eſt ventus: in nube tonitruum: ⁊ in terra terre motus: hoc autem non eſt ſonus ſed exhalatio: igitur. ¶ Sexto: tonitruu₃ eſt ſonus valde magnꝰ Sed non fit valde magnus niſi ex ſolidis: duris: ⁊ plenis: vel cōcauis: vt habetur ſecundo de anima: cuiuſmodi corpora non ſunt exhalationes ⁊ nubes: igitur.

In oppoſitum eſt Ariſtote. in textu. ¶ Pro ſolutione queſtionis

Sciendū eſt: ꝙ ꝗ̄tū ad q̄d nois idē itelligimꝰ ꝑ hoc nomē tonitruū: ⁊ ꝑ hāc orōnē. Sonꝰ factꝰ in nube. dēs eñi dicūt ſe audire tonitruū ⁊ nō ſe audire exhalationē: vel nubem: vel coruſcationē: quod autē ꝓprie et per ſe auditur eſt ſonus: ſupponunt eñi hec nomina ſonus ⁊ tonitruu₃ pro eodem in propoſito: ſed hoc nomen tonitruū ꝯnotat ꝙ fiat in nube. Si eñi fieret ꝗ̄tūcūq₃ magnus ſonus alibi: non vocaretur tonitruu₃: niſi valde diſſimulitudinarie. ¶ Ex quo infertur: ꝙ quandocūq₃ tonitruū eſt ip̄m eſt ſonus factus in nube: ⁊ ꝙ etiam omne tonitruū fit ab aere: vel aqua vel ab igne: vel ab exhalatione: vel a vapore: quia nō apparēt alia concurrere que ſunt apta nata ibi facere talem ſonū. ¶ Scd̄o infertur: quia non ſufficit ad faciendum tonitruum aer: ⁊ vapor. vel aqua: quia hec tria in omnibꝰ pluuijs concurrūt: ⁊ tamen multe ſunt pluuie magne ſine tonitruis: ⁊ ſi illa ſufficerēt ſequeretur ꝙ fierēt in hyeme ſicut in eſtate. ¶ Tertio infertur: ꝙ ad faciēdū tonitruum requiritur exhalatio calida ⁊ ſicca: probaẗ quia tria non ſufficiunt: ex quo nunꝗ̄ vel rariſſime fit tonitruum ſine coruſcatione: que eſt inflammatio exhalationis: vt dictum fuit: ⁊ propter hoc etiam non fiunt tonitrua in temporibꝰ ⁊ regionibus frigidis ſicut in calidis: quia in tēporibus ⁊ regionibus frigidis nō ſunt ille exhalatiōes ſicce ⁊ calde: ex quibꝰ vel ꝑ quas nata ſunt fieri tonitrua: ⁊ nō ſufficit quecūq₃ exhalatio ſicca, (vt ſc₃ vētoſa non inflammabilis) quia ſepe videmus fieri magnos ventos: ⁊ magnas pluuias: et ex nubibus deſcendere etnephias: ⁊ tamen non fieri tonitrua: hoc etiam apparet: quia nō fiunt ſimiliter tonitrua ſine coruſcationibus que ſunt inflāmationes: ergo requiruntur exhalationes calide ⁊ ſicce: ⁊ apte inflammari. Et cauſa huius eſt: quia ad faciendū tale₃ ſonum: requiritur valde velox motꝰ exhalationis: nō pōt aūt ſic eſſe velox motus niſi ſit valde magna antiꝑiſtaſis: que etiam nō poteſt eſſe niſi exhalatio ſit multum ſicca ⁊ multū calida: vel niſi habeat intenſam cōtrarietatem ad nubē aquoſam. ¶ De mō aūt quo fiunt tonitrua ſunt diuerſe opiniōes. Prima dicit tonitrua fieri ꝑ obuiationē ventoꝝ ꝯtrarioꝝ. Cuiꝰ ſignū eſt: quia aliqñ ꝯtra ventū priꝰ flantē eleuātur nubes: ⁊ ſolēt ſequi inde tēpeſtates magne ⁊ magna tonitrua. ¶ Contra iſtam opinionē arguitur primo: quia ſepe fiunt vēti cōtrarij quorū vnus fortior repellit debiliorem vel ambo cōueniūt in ventū tertiū: ⁊ tñ nō fiūt tonitrua. Scd̄o quia videmus ventos impetuoſos flare contra arbores ⁊ muros: ⁊ nō facere tales ſonos: ſed ſolū ſonos ſufflatiuos: igr̄. ¶ Alia eſt opinio: ꝙ tonitruu₃ fit ꝑ extinctionē exhalationis ignite in nube aquoſa. Et hec opinio eſt ꝓbabilis. ¶ Prio q₂ Ar. in libro poſteriorū ſepe vtiẗ hac diffinitiōe tonitrui Tonitruū eſt extinctio ignis in nube aquoſa ꝓ exēplo. ¶ Scd̄o: q₂ videmus ꝙ cū ꝓijcimꝰ aquā in ignē ad extinguēdū facit magnum ſonū: ⁊ etiā qñ magnū ferrū ignitū ſubmergitꝰ in aquā facit magnū ſonū ⁊ tumultuoſū. ¶ Tertio: q₂ nō fit tonitruū ſine coruſcatōe p̄cedēte: na₃ op₃ prius exhalationē inflāmari ⁊ ex ea generari ignē ꝙ̄ ille ignis extinguatur. ¶ Et ſi dicat aliquis: ꝙ ſepe audiunẗ tonitrua ⁊ nō vidētur coruſcationes. ¶ Reſpōdet iſta opinio: ꝙ hoc nō appet verū de nocte: ſed de die ⁊ eſt rōnabile: q₂ maius lumē offuſcat minꝰ lumē: ⁊ ſi aliqñ de nocte nō appeant hoc eſt apud pua tonitrua: q₂ coruſcatio eſt debilis flāme ⁊ ita fortis in ꝓfunditate nubis: ꝙ non poteſt lumen ſuu₃ multiplicare ad nos. ¶ Et iſtam opinionem videtur tenere p. in antiq̄ trāſlatione: dicit eñi ſic: auditur eñi ſonus ſtridēs: ſicut eſt ſtridor ferri igniti ſubmerſi in aquā. Iterū paru₃ poſt dicit: fit eñi tonitruū ex extinctione ignis in vētre nubis. Sed tñ in noua tranſlatione videtur ponere aliā opinionem ⁊ reprehendere Empedoclem de hoc ꝙ ponebat tonitruum eſſe extinctionem ignis in nube. Et ad Anaxagoram ꝓbantem: ꝙ tonitruū nō ſit talis extinctio ignis videtur ponere talē rōnem: ſonus qui fit ex extinctione ignis ab aqua: ꝓuenit ex ebulitione aque: ⁊ ebulitio aque non faceret tñ ſonū ſicut eſt tonitruū: maxime in nubibꝰ: vbi non eſt aqua magna cōtinua: ſed ſunt ibi parue gutte diſperſe: que bulliendo non poſſunt ſic velociter moueri ꝙ faciant tale₃ ſonū fit eñi ſepe magnus ictus tanꝗ̄ vniꝰ corporis magni cōtinui: ⁊ etiam aqua ſic ebulliens ab igne caleſit vehemēter: nos autem non videmꝰ ex nubibus tēpeſtuoſis cadere aquā calidam: ſed potius frigidiſſimam in groſſis grādinibus coagulatā. ¶ Ar. vero ponit illam rationem: ſc₃ ꝙ magnus ſonus qui dicitur tonitruum ſic fit: quia exhalatio ſicca ⁊ multum calida incluſa inter partes nubis aquoſe vt valde velociter mota: aſcēdens ad cōtinētes nubes facit percuſſuram cuius ſonus vocatur tonitruū. Et apparet ꝙ nō eſt inconueniens cōcedere hāc opinionē: ⁊ precedentē eſſe veras ambas: nō tñ vlr: ſ₃ vtrūq₃ ꝑticulariẗ: ⁊ indefinite ſic: ꝙ fit ſonꝰ qui dr̄ tonitruum aliqñ per talem motum: qualis apparet ſonus quādo proijcimus aqua₃ in ignem vel ſubmergimus ignem aut ferrum ignitu₃ in aquam: ⁊ aliquādo per motum exhalationis qui ignitur ⁊ q̄ ia₃ ignita eſt: ⁊ percuſſuram eius violentem ad cōtinētes nubes: Et vt apparet maiora tonitrua fiunt ſcd̄o mō: ſc₃ vt ponit Ar. ¶ De diuerſitate ſonoꝝ tonitrui diciẗ: et primo de magnitudīe ⁊ paruitate: ꝙ ſonus ceteris paribus apparet nobis maior. ex eo ꝙ nubes ē nobis ꝓpinquior: ſed ſm̄ rei veritatē ſonus fit maior. ſi ceteris paribꝰ exhalatio ſit maior ⁊ nubes ſpiſſior ⁊ aquoſior. vel etia₃ ceteris paribus ſi motus exhalatōis ſit velocior. tūc fit percuſſura velocior. Eſt aūt ſonus tonitrui nō continuꝰ nec regularis: ſed irregularis ⁊ interruptꝰ: propter irregularitatem nubis ⁊ motus exhalationis. Mouetur eñi exhalatio diſrūpendo nubē modo hac: mō illac: ſm̄ quod inuenit exitū aptiore₃: ⁊ qñq₃ reflectitur: ⁊ quādoq₃ longe procedit: ita ꝙ prius audiamus ictum recte: ⁊ alios magis ſuꝑ nos ⁊ alios poſtea a longe: vel ecōtra: licet vnica fuerit coruſcatio Et diuidiẗ ſepe exhalatio ꝓpter qđ etiam ad diuerſos ſitus ſimul auditur tonitruū ⁊ coruſcatio. Aliquando aūt auditur vnus ſonus magnus: ⁊ hoc eſt: quia exhalatio ſic velociter mota exit a nube impulſa deorſum: et tūc fit fulminatio: ⁊ tūc eſt valde ꝑiculoſum tale tonitruū maxime ſi ſimul apparet cū coruſcatōe vel valde cito poſt: q₂ eſt ꝓpe: ideo cadit fulgur in illū locum vel ꝓpe. Aliqñ etiā audiẗ ſonꝰ ꝑ modū fracture panni au tele multū fortis: ⁊ hoc eſt: q₂ exhalatio moueẗ vel euadit ꝑ fracturā multā longā ⁊ ſtrictā. Et aliquādo auditur ſonꝰ quaſi ſibilatiuꝰ: quod ideo eſt: q₂ exhalatio nō poteſt nubem rūpere magna ruptura: ſed per forat eā: ⁊ illa exhalatio continue mota per foramen facit ſonū continuū ⁊ acutū per modum ſibilationis. Sic etiā aliquādo audimus in igne ſonum hic inferiꝰ quādo fumꝰ intra lignum genitus ⁊ multiplicatus inuenit exitum per paruū foramen. Aliquādo etiam auditur ſonꝰ quaſi ſufflatiuꝰ: quia exhalatio exiens per amplum foramen vel latam rupturā nubis: ⁊ non mota valde velociter non poteſt facere magnū ſonum. Aliqñ etiam audiẗ ſonus per modū fracture: q₂ exhalatio diuiſa in multas minutas partes ⁊ non potens exire extinguiẗ. Et oīno (ſicut dicit Ar.) diuerſimode fiūt ſoni ꝓpter irregularitatem nubiū: ⁊ diuerſos ventos: ⁊ diuerſas rupturas earū ad quas ꝑcutiunt: ⁊ ad q̄s trāſeūt tales exhalatōes. ¶ Iſtis notatis ſit

Opinio pria antiquorum.
Opinio ſcda.
Opinio phi.
Cōcordia opinionū duaru₃ vltimarum.
De diuerſitate ſonorū Tonitrui.

Cōcluſio reſpōſiua ad q̄ſitū. Diffinitio tonitrui pri'dicta eſt ſufficiēs. Et vt iſta diffinitio ſit ſuffi

cienter cauſalis apponatur illa particula ex percuſſu-
ra violēta:ptʒ cōcluſio per cōditiones bone diffinitio-
nis ꝛc. ¶ Sed quereret aliquid an ſimul tēpore fiunt
coruſcatio ꝛ tonitruū. Uel qđ eorū fit prius. ¶ Ad hoc
dicit ſcđa opinio: ꝙ prius fit coruſcatio: ꝛ hoc eſt verū
quādocūqꝫ fit tonitruū per illū modū. Sed tertia opi-
nio ponit ꝙ tonitruū precedit: qꝛ ex motu ꝛ ictu exha-
lationis fit inflāmatio: ꝛ hoc etiam eſt notū: quādocū
ꝙ per talē motum fit tonitruū. Tamen conſiderandū
eſt: ꝙ poſt coruſcationē ſequūtur multi ictus tonitrui
et aliqñ notabilē interpauſationem habētes: quia ille
ignis genitus nō cōtinue. ſed interrupte inuenit ptes
nubis ſufficiētis aquoſitatis ad faciendū talem ſonū.
¶ Quereretur vlterius quare maiores tempeſtates ꝛ
maiora tonitrua fiunt de die ꝙ de nocte. ꝛ maiores co
ruſcationes ecōuerſo. ¶ Reſpondet ꝙ maiores tem-
peſtates etiam antiſtaſes fiunt quādo nubes eſt
in aere calidiori: tunc eñ fiunt maxime grandines: et
conſtat ꝙ aer de die eſt calidior ꝙ de nocte: ſed de no-
cte apparent maiores coruſcationes licet non ſit ita:
quia maius lumē de die offuſcat minus lumē. ¶ Que-
reretur vlterius: vtrū ſemper ſit tonitruum cum coru
ſcatione ꝛ econuerſo. ¶ Dicitur primo: ꝙ ſepe videmꝰ
coruſcationes in nubibus: ꝛ tamen non audimus to-
nitrua: vt cum nubes ſunt longe a nobis: quia a maio
ri diſtantia videmus de nocte debiliores illuminatio
nes ꝙ audiamus debiles ſonos aut etiaʒ magnos. Et
etiam forte ꝙ nube exiſtente ſupra nos ſunt debiles
ſoni ꝛ inflammationes tali modo ꝙ videmus inflam-
mationes ꝛ non audimus ſonos. ¶ Dicitur ſecūdo: ꝙ
etiam ſepe audimus tonitruum: ꝛ non apparēt nobis
coruſcationes: quia oportet de die curuſcationes eſſe
valde fortes ſi debeant videri: ꝓpter hoc ꝙ maius lu
men de die offuſcat minus lumen. Etiam poſſibile eſt
ꝙ de nocte inflammatio ſit ſatis debilis: ꝛ ſi ſit ꝓfun-
de infra nubem ꝙ lumen eius non poteſt notabiliter
ad nos multiplicari: ſicut nec lumina a lune vel aſtro-
rum. ¶ Dicitur tertio: ꝙ ſepe fit ſonus qui eſt tonitruū
et auditur manifeſte: quādo non eſt lux inflammatōis
que dicitur coruſcatio: quia cito euaneſcit illa inflam-
matio: ꝛ tamen remanet ignis longo tempore qui ge-
nitus eſt ex huiuſmodi inflammatione per cuius mo-
tum vel extinctionē fit ſonus tumultuoſus longo tē-
pore poſt deſitionem illuminationis. ¶ Dicitur quar-
to probabiliter: ꝙ non fiunt in nube coruſcationes no
bis notabiles ſine ſonis magnis: vel preuenientibus:
vel ſequentibus: licet non audiamus eos. Nec etiā f-
iunt in nube ſoni nobis notabiles: quin fiāt in ea inflā
mationes precedentes vel ſubſequentes: licet non vi
deamus eas. ¶ Primum iſtorum patet: quia per inflā-
mationem generatur ignis qui habet valde magnam
contrarietatam ad nubē per quam de neceſſitate ope-
ratur in nubem: ſed ignis imerſus aque in aquam fu-
git velociter diuidendo nubem ꝛ percutiendo: ꝛ ſic fa
cit ſonum. ¶ Scđo perſuadetur: quia ſi fiat ſonus per
extinctionem neceſſe eſt ꝙ precedat ignitio: que fit ꝑ
inflammationē: ꝛ ſi fiat nobis ſonus valde notabilis
per motum localem exhalationis: oportet illum eſſe
valde velocē: ꝛ non eſt ita velox niſi exhalatio ſit mul
tum calida ꝛ ſicca: ꝛ per conſequens bene diſpoſita ad
inflammationem: quibus exiſtentibus neceſſe eſt per
motum ita velocem fieri inflammationem: ꝛ vtrumqꝫ
eorum ꝙtum ad quia eſt videmus ꝛ experimur quan-
do hec contingunt de nocte ꝛ prope.

Dubitatur. Utrum tiphones: ꝛ etnephie: et
incenſiones: ꝛ fulmina ſint eiuſdem ſpeciei: vt dicitur
in textu. ¶ Et arguitur ꝙ non: quia incenſio ꝛ fulmen
ſunt impreſſiones ignite: tipho aūt ꝛ etnephias non:
igitur. ¶ Scđo ſic. diuerſitas in motu oſtendit diuerſi-
tatem in ſpecie: ſed etnephias mouetur tranſuer ſiue
tipho autem circulariter: igitur. ¶ In oppoſituʒ eſt p.
in textu. Pro ſolutione dubii

Sciendum eſt ꝙ Tipho id eſt turbo: ꝛ Etne
phias ſunt qui dam venti. Tipho eñ eſt quidam ven
tus circulariter motus: ꝛ ideo inuoluens pulueres: et
aliquando aliqua maiora portans ꝛ mouens ea circu
lariter ſecum. Etnephias eſt ventus impetuoſus flās
cum nubibus vel a ventre nubiuʒ: ꝛ non ante ceſſans
niſi cum ceſſatione vel receſſu nubium. De modo autē
quo generantur viſum eſt in expoſitione textus.
¶ Sunt aūt Etnephiarū effectus: proſternere domos *Effectꝰ Etnephiarum*
caſtra: eccleſias: ꝛ hmōi. ſimilr̄ eradicare arbores ma-
gnas: ꝛ vehemēter facere in mari inundationes: ſub-
uertere naues magnas: ꝛ ducere quo non volunt nau
te ire ad longam diſtantiā: ſed non longo tempore du
rant ſic etnephie. Si autem exhalatio incluſa in nube
fuerit minor ꝛ exeundo protendatur in longitudinem
et contingat ꝙ prior pars exhalationis inueniat obſta
culum. ꝛ reflectatur a parte poſteriori inſequente: ita
incuruatur exhalatio: ꝙ pars prior copulatur pti po-
ſteriori: ꝛ ſic tota exhalatio fit vnꝰ circulus: ꝛ ꝑ impe-
tum ſibi impreſſum a repulſione mouetur circulariter
et tūc inuoluit in ſe alia corpa: que poteſt mouere: tūc
hoc vocatur tipho ſeu turbo. ¶ Ad rōnes dubij dr̄: ꝙ
illa habent eandem materiā ſm̄ ſubſtantiam: ſed dif-
ferunt penes accidentia diuerſa.

Ad rationes ante oppoſitum queſtionis.

¶ Ad primam dicitur: ꝙ exhalatio in vna parte nubis
diſtat ab altera: ꝛ ideo poteſt moueri ꝛ facere ſonum.
¶ Ad ſcđam dicitur: ꝙ opinio ponens illam diffinitio
nem non eſt vera vniuerſaliter: quia tunc tonitruum
deberet audiri in ſerenitate aeris: eo ꝙ tunc multe ex
halationes extinguuntur. ¶ Ad tertiam dicitur: ꝙ nō
eſt impoſſibile illas duas exhalationes ſimul eleuari:
ſicut ſimul permiſcentur humidum ꝛ calidum in terra
exhalabili. ¶ Ad quartam dicitur: ꝙ hoc nō facit ſonꝰ
ſed exhalatio: ꝛ hec attribuimꝰ tonitruo: eo ꝙ cum ta-
libus fractionibus auditur tonitruum. ¶ Ad quintam
dicitur: ꝙ in expōne textus debet eſſe ꝑdicatio cauſa-
lis: ꝛ eſt ſenſus vna ꝛ eadem exhalatio eſt cauſa terre
motus tonitrui ꝛ venti: que eſt eadem ſm̄ ſpēm: ꝛ ibi
non eſt predicatio formalis. ¶ Ad ſextam dicitur: ꝙ be
ne fit magnus ſonus ſine corporibꝰ ſolidis cū violen-
ta fractione: ſed non ſine violenta a fractione.

¶ Quartꝰ tractatꝰ tria capitula hʒ. In prio agitur de quibuſdam gn̄alibus ad ſequētia cognoſcenda: ꝛ etiam de balone.

Ad habendam noticiaʒ de apparitōe *Conclo pri*
et figura balonis. ¶ Sit prima ꝯclu
ſio: radius viſualis refrangit̄ ab aq̄
vel ab aere ꝛ a corporibus planam ſuperfi-
ciem habentibus / vnde radius viſualis ē lu-
men procedēs a corpore luminoſo multipli-
catum per medium / ꝛ eſt duplex / quidam eſt
perpēdicularis qui cadēs ſupra aliquam ſu
perficiē relinquit ex vtraqꝫ pte angulos eq̄-
les: alius eſt obliquus qui relinquit angulos
inequales; ꝛ īter iſtos angulos, perpēdicula

ris eſt fortior: ideo non refrangitur ſed refle-
ctit̄. Dicit̄ eñ radiꝰ reflecti qñ ab aliquo cor
pore repcutit̄ verſus corpꝰ luminoſū a quo ꝓ
cedit / ſed dicit̄ refrangi qñ vlterius ꝓcedit re
cedendo a ꝑpēdiculari vel accedendo ad ꝑ-
pendicularē / vnde triplex ē radius viſualis:
ſcʒ reflexus: refractus: ꝛ recte multiplicatus
Radius reflexus ē q̇ reuerberat̄ ab aliquo
corpe dēſo v̄ſus corpꝰ luminoſū cauſādo cū
ſuperficie corpis dēſi angulū reflexōis eq̄lē
angulo incidētie. Eſt aūt angulus incidentie
angulꝰ cauſatus ex linea ꝓcedēte ſupra aliaʒ
lineā vel ſupficiē exn̄te in corpe, a q̄ pōt fieri
reflexio / ſed angulus reflexiōis ē angulꝰ cau
ſatus ex linea reflexa vel ſupficie, ſupra quā
pmo incidit verſus corpꝰ lumioſū / radiꝰ aūt
refractꝰ ē q̇ occurſu medij rarioris vel dēſio-
ris ꝓcedit vlterius deuiando a primo ꝓceſſu
Et hoc accedēdo ad lineā ꝑpendicularē ſi oc
currat mediū dēſius / vl̄ recedēdo a perpēdi-
culari ſi occurrat mediū rariꝰ / ꝛ ex iſto radio
cuʒ ſuperficie medij cauſat̄ vnꝰ angulꝰ q̇ dici
tur angulus refractionis per quē res videt̄
in cathceo. Cathecꝰ aūt ē radius viſualis ꝓce
dēs ab aliquo corpore lūinoſo vſqꝫ ad illud
pūctū ad qđ cōcurrit radiꝰ viſualis reflexꝰ, ſi
recte cadat ſupra ſuperficiē a qua reflectit̄ /
ſed radiꝰ recte multiplicatꝰ ē q̇ libere ꝓcedit
Concluſio .ij. per mediū. ¶ Secūda ꝯclo ē / aliq̄ ſunt ſpecu
la ita parua ꝙ ꝓpter eoꝝ paruitatē apparet
ſolū color ꝛ nō figura: ꝛ etiā ipſe color aliqñ
apparet clarior ꝛ aliquando obſcurior ꝓpter
diuerſitatē ſpeculoꝝ. ¶ Tertia cōcluſio eſt /
Concluſio .iij. halo eſt quidā circulus apparens aliqñ cir
ca lunā aut aliqđ aliud aſtrū cuius materia
eſt vapor ingroſſatꝰ / hec cōclo pʒ: qꝛ qñ halo
ingroſſat̄ fit pluuia, ꝛ qñ marceſcit fit ſereni
tas, ꝛ cū ī vna parte diſtrahatur fiunt venti.
Generat̄ ergo halo, nā qñ a terra eleuat̄ va-
por humidus vſqꝫ ad mediā regionē aeris:
et ibi ingroſſat̄ ſub aliquo aſtro: tūc radiꝰ ꝑ-
pendicularis illiꝰ aſtri q̇ fortiſſimꝰ ē, facit ipʒ
vaporē mediū fluere circulariter verſus par
tes extremales. ꝛ ita refrangūtur radij ad li-
Concluſio .iiij neaʒ perpēdicularē. ꝛ tūc circulꝰ q̇ nobis ap
paret dr̄ halo. ¶ Quarta ꝯclo / halo ē circu-
laris figure. Probat̄ rōe mathematica: ꝛ rō-
ne naturali. ¶ Pro rōne mathematica: ſup-
ponit̄. Prio ꝙ oim duoꝝ triāguloꝝ quorum
duo latera vnꝰ ſūt eq̄lia duobꝰ alteriꝰ: ꝛ angu
li illis cōtēti ſūt equales ꝛ latera ſe reſpicien
tia ſūt equalia: tunc baſis vnius ē eq̄lis baſi
alteriꝰ: ꝛ reliq̇ anguli alijs āgulis: ꝛ totꝰ triā-
gulus toti triāgulo. ¶ Scđo ſupponit̄, ꝙ oiʒ
duoꝝ triāguloꝝ quoꝝ duo latera vnꝰ duobꝰ
lateribus alterius fuerit eq̄lia: ꝛ baſis vnꝰ
baſi alterius. neceſſe eſt angulos illis lateri
bus cōtentos eſſe eq̄les. ¶ Tertio ſupponi
tur, ꝙ plures linee recte ꝙ due a diuerſis pū
ctis ꝓcedētes fuerīt eq̄les: ꝛ in idē pūctū ceci
derint: tunc talꝭ pūctū ē cētrū circuli: ꝛ linea
tangēs extremitates illarū lineaꝝ ē circularꝭ
¶ Iſtis ſuppoſitis ponatur ꝙ ſol ſit b. ꝛ vi- *Rō mathematice.*
ſus noſter a. ꝛ ꝓtrahat̄ linea per pēdicularis
a.b. ꝑ mediū caliginis qđ eſt c. Deīde ſignēt̄
tria pūcta in caligine eque diſtātia: ſcʒ. g. d. ʒ
a q̄bus refrāgant̄ radij lumioſi ad lineā ꝑpē
dicularē vt cōcurrant in puncto a. tūc ibi ſūt
tres triāguli: ſcʒ a.b.g. a.b.d. a.b.ʒ. qui ſūt eq̄
les vt patet per ſecundam ſuppoſitioneʒ: qꝛ
linea a.g. linea a.d. ꝛ linea a.ʒ. ſūt eq̄les. Silr̄
linea b.g. linea b.d. ꝛ linea b.ʒ. ꝛ baſis a.b. cō
munis ē oibus triāgulꝭ: ergo āguli eoꝝ lateri
bus contenti erūt eq̄les ꝛ totus triangulꝰ to-
ti triangulo. Ulterius ducant̄ alie tres linee
perpendiculares ab illis punctis in caligine
ſignatis ſupra lineam a.b. ſupra punctum c.
que linee ſint d.c. ʒ.c. g.c. ꝛ conſtituātur tres
parui trianguli qui ſūt a.g.c. a.d.c. a.ʒ.c. quo
rum duo latera vnius ſcilicet a.g. et a.c. ſunt
equalia duobus alijs: ſcʒ a.d. ꝛ a.c. ꝛ a.ʒ. ꝛ ā-
guli contenti ſunt equales: ergo trianguli e-
runt equales per primam ſuppoſitioneʒ. Et
vlterius arguitur ſic. iſte tres baſes: ſcilicet
g.c. g.d. g.ʒ. ſunt equales vt ducuntur a diuer
ſis punctis in idem punctum: et ſunt plures
ꝙ due: ergo linea tangens ipſas erit circula
ris: et illa eſt halo: igitur halo eſt circuliris
figure. ¶ Ratione naturali probatur ſic. *Rō naturalis*
¶ Radius corporis luminoſi perpendicu-
lariter cadit ſupra caliginem eiuſdem rati-
onis in raritate et denſitate: ergo facit il-
lam fluere orbiculariter: ita vt radij obliqui
ad lineā perpendicularem eq̄liter refragan
tur: et per conſequens halo eſt circularis fi-
gure. ¶ Quinta concluſio. ¶ Sex ſunt ac- *Concluſio .v Accidētia balonis.*
cidentia halonis. ¶ Primum eſt: ꝙ videtur
habere colorem album circa quem apparet
quedam nigredo: quia halo apparet ꝓpter lu
men incidens ſupra vaporē: ideo pars ſupra
quam cadit apparet alba. ꝛ pars circundās

nigra. ¶ Secūdū accidēs ē ꝙ halo apparet plus in ꝑncipio autūni: ꝙ̄ in eſtate: vł hyeme q̄z reqrit calorē tempatū. ¶ Tertiū eſt ꝙ nō apparet flante vento: q̄z ventus diſgregat vaporem ex quo deberet fieri halo. ¶ Quartum eſt ꝙ halo magis apparet de nocte ꝙ̄ d die: ⁊ minus in meridie ꝙ̄ı alijs ꝑtib⁹ diei: q̄z tūc viget nimia caliditas. ¶ Quītū ē ꝙ halo apparet frequētius ſupra lunā ꝙ̄ ſupra ſolē: quia ſol nimiū calefacit. ¶ Sextum eſt ꝙ halo apparet per modum circuli circa ſolem lunam: vel aliud aſtrum.

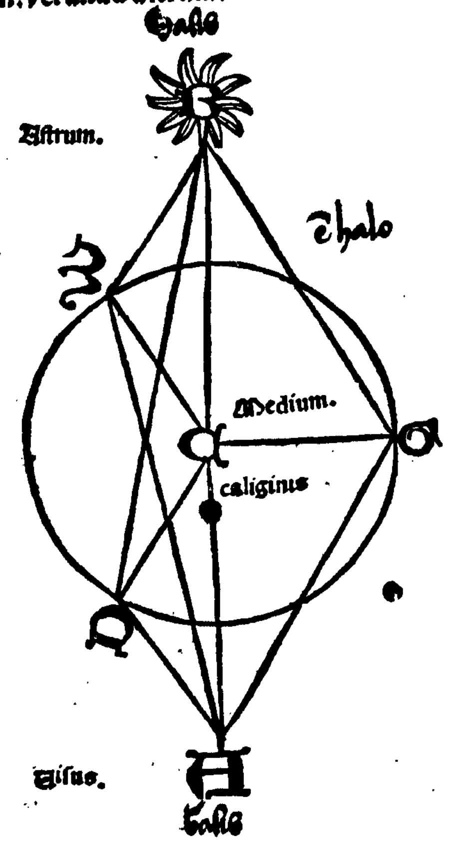

De Iride.

Conclusio.i.

De iride ponitur ꝑma cōclō. A corporibus planis cuiuſmodi ſūt aer ⁊ aq̄ aliquādo refrangiꝶ radius viſualis. ¶ De aere patet: ꝑmo de Antiphone: q̄ ambulans videbat idolū ex aduerſo ipm̄ reſpiciens ꝑpter hoc ꝙ debilis erat viſus ipſi⁹. Pꝫ ſecūdo: q̄z mali in mari vidētur eſſe maiores ꝙ̄ ſint. Pꝫ tertio: q̄z flante euro om̄es magnitudines videntur eſſe maiores ꝙ̄ ſint: ⁊ ꝙ̄ videantur non flante euro. Pꝫ quarto: quia aſtra in ortu ⁊ occaſu videntur eſſe maiora ꝙ̄ in medio celi: igitur ab aere fit refractio. Et cū aqua ſit dēſior ſeqtur etiā ꝙ ab ea fiet refractio. ¶ Secūda cōclō. Iris ⁊ halo cōueniunt ⁊ differunt. Cōueniūt eni ꝙ apparent ꝑ refractionem. Sed differūt q̄z halo apparet circa aſtrū. Iris autē in oppoſito ſolis. Siīr quando halo apparet: fit refractio a nube rara ⁊ de prope: ſed quando iris apparet fit refractio a nube dēſa. ¶ Tertia cōclō: fulgidū viſum per nigrū apparet puniceū: hec cōclō patet primo de igne viſo per fumū. ¶ Patꝫ ſecūdo de ſole viſo per vapores. ¶ Quarta cōclō. Iris ē apertio triū colorū in nube rorida oppoſita ſibi: aut alicui aſtro. apparētiū ſemꝑ: ſcdm̄ ordinē. ad modū figure ſemicircularis aut minoris portionis ſemicirculi. hec cōclō pꝫ: q̄z iriſ fit ex eo ꝙ aliquādo nubes aquoſa et rara apparet ex oppoſito ſolis vł lune ad quā pertingūt radij ſolares vł lunares qui nō potentes penetrare ipam reflectunꝶ a nube ad oculos noſtros: et tunc apparent tres colores ſcdm̄ periferias nubis: vbi enīꝫ eſt lumē magis abūdās apparet color puniceus: vbi v̄o nigredo magis ſuperabundat: apparet color alurgus: vbi vero lumē medio medio mō ſe hꝫ: appꝫt color viridis. ¶ Quinta cōclō. In iride apparēt tres colores: ⁊ aliquando quattuor. prima pars pꝫ: ſupponendo ꝑo ꝙ fulgidū viſū per nigrū apparet puniceum. Secūdo ſupponēdo ꝙ viſus multuꝫ ꝓtenſus eſt debilior. Tertio ſupponēdo ꝙ nigruꝫ ſe habet vt negatio albi. Et hinc ē ꝙ qn̄ deficit viſus apparet color niger. Hinc etiaꝫ eſt ꝙ ea que a longe apparent videnꝶ nigriora. ꝙ etiam nubes videntur nigriores aſpicientib⁹ obliq̄ ꝙ̄ recte. et ꝙ etiā res in ſpeculis videntur nigriores ꝙ̄ ſint. ¶ Tunc ꝓbatur prima pꝫ: q̄z vbi eſt fortior refractio lumis apparet color puniceus: vbi v̄o ē dbilior apparet color alurgus. ⁊ vbi eſt medius appꝫt color viridis. igitur in iride apparēt tres colores. ¶ Scd̄a pars pꝫ: q̄z per iuxtā poſitionē illoꝝ triū coloꝝ aliquādo apparet color ſanguineus qui dꝛ xantos vt patet per tria ſigna. ¶ Primum eſt quia cum nubes eſt nigerrima tūc appꝫt color viridis multū intenſus: ⁊ tūc etiā appꝫt xanthos. ¶ Secūdū eſt quia cum iris marceſcit deficit puniceus color: ⁊ mutatur in xanthos. ¶ Tertium eſt ꝙ flores variantur in colore ſecunduꝫ apparē-

Conclusio.ij. Conclusio.iij. Conclusio.iiij. Conclusio.v.

tiam ꝑ iuxtapoſitionē luminis lucerne: ⁊ ꝓpter hoc frequēter decipiunꝶ colligētes flores ad lucernam: igitur per iuxtapoſitionem maioris coloris iridis poteſt apparere xantos. ¶ Sexta concluſio. Iris ſuperior ⁊ iris inferior differūt in ſuis colorib⁹. pꝫ prio: q̄z iris ſuperior eſt magis obſcura ꝙ̄ inferior ꝓpter maiorē diſtātiam eius a viſu. pꝫ ſcd̄o: q̄z in illis iridibus colores oppoſito modo ſituantur. nam in iride inferiori apparet color alorgus in inferiori periferia: quia ibi eſt minima reflexio luminis in media vero eſt color viridis ꝓpter mediocrē reflexioneꝫ lumīs: ⁊ in ſuprema color puniceus ꝓpter paruā reflexionem luminis. Sed in inferiori periferia iridis ſuperioris eſt color puniceus: q̄z ē ibi ſufficiens lumē ad cauſandū illū colorem In media vero color viridis ⁊ in ſuprema color alurg⁹. ¶ Septīa cōcluſio. Iris apparꝫ ꝑ modū ſemicircularis figure: ꝓbaꝶ ratione naturali: ⁊ mathematica: ¶ Rōne naturali ſic. q̄z cētrū iridis eſt punctus: quē tangit radius ꝓcedēs a cētro ſolis vel corpꝭ lumīoſi per oculū vidētis iridē ergo ſi ſol ſit in pūcto oriētis maior eſt iris q̄ pōt eſſe: ⁊ centrū eius eſt in pūcto orizōtis in oppoſita ꝑte ſolis vł lune: ſꝫ tūc nō relinquiꝶ niſi ſemicircul⁹ ſupra orizontem: igiꝶ iris ē ſemicircularis figure. ¶ Sed pro rōne mathematica ſupponiꝶ primo ꝙ ocul⁹ mediat inter centrū ſolis ⁊ cētrū iridis. ¶ Secūdo ſupponiꝶ: ꝙ linea recta cadēs recte ſupra lineā rectā cauſat āgulos rectos: aut equales duob⁹ rectis. Sit igiꝶ centrū ſolis: a. centruꝫ oculi: b. centrum nubis in qua apparꝫ iris: d: ⁊ per illa tria pūcta ꝓtrahaꝶ linea. a. b. d: tūc figaꝶ tria pūcta eque diſtātia a cētro nubis. a cētro oculi: ⁊ a cētro ſolis q̄ ſūt. e. f. g. ⁊ ab iſtis ꝓtrahanꝶ tres linee a centro oculi: et a centro ſolis: tunc ibi ītelligūtur tres magni triāguli ſcꝫ. a. b. g. a. b. f. ⁊. a. b e. qui ſunt eq̄les: q̄z latera eorū ſunt eq̄lia: et baſes ſūt eq̄les igiꝶ. Deinde intelligūtur tres ꝑui triāguli ſcꝫ. b. g. d. b. f. d. b. e. d. quorū duo latera vnius ſunt eq̄lia duobus laterib⁹ alterius ⁊ āguli illis laterib⁹ ꝯtenti ſūt eq̄les igitur baſes eorū erūt equales. ⁊ ꝑ cōſequēs linea tāgens illas erit ſemicircularis cū centrum earū ſit cētrū nubis. Sed iris ē huiuſmōi igiꝶ iris ē ſemicircularis figure. Octaua cōcluſio. Iridis ſex ſūt accidētia. Primū eſt ꝙ nūꝙ̄ apparꝫ ad modū circuli: vel maioris portiōnis circuli. ¶ Secūdū eſt: ꝙ in ortu ſolis apparꝫ ſub portione maiori ſub qua poteſt apparere: ⁊ ꝙ̄to ſol magis accedit ad medium mundi tanto apparet minor. ¶ Tertium eſt ꝙ in autūno iris poteſt apparere in qualibet parte diei: ſed in eſtate nō apparet circa meridiem. ¶ Quartū eſt: ꝙ non apparent ſimul plures irides ꝙ̄ due. ¶ Quintum eſt: ꝙ quelibet iris eſt tricolor. ¶ Sextum eſt ꝙ raro iris fit de nocte a luna: ex eo ꝙ lumen lune eſt nimis debile: et ꝑ ꝯſiū non fit ſufficiens reflectio. ⁊ ſi apparet ſub luna: hoc ē quando eſt in plenilunio.

[Conclu]ſio.vi. [Concl]uſio.vij. [Prob]atio naturalis [Probatio] mathematica. [Con]clō viij. [A]ccidentia [ir]idis.

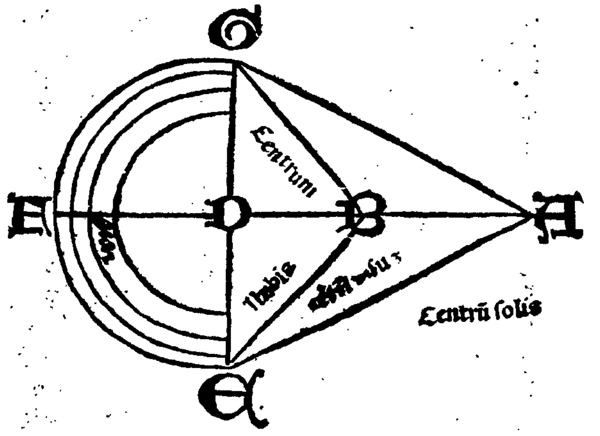

¶ De parabelijs et virgis.

Virge ſunt radij ſolis protenſi per nubē ſolē circumdantem: ac ſi eſſēt corde tentorij ſolis. ¶ Et cauſaꝶ dupliter. ¶ Primo: quādo nubes eſt vndiq̄ ꝯtinua: ſubtilior tamen in aliquibus partibus ꝙ̄ in alijs: tunc enim tranſeunt radij ſolares per partes ſubtiliores. ¶ Alio modo quādo nubes eſt groſſa et diſcontinua. tunc enim radij ſolares penetrant nubem: et aliquādo apparent virides: et aliquando tēdentes ad rubedinem: vel alterius coloris: ſecundum diuerſam permixtionem luminis cum opaco nubis. ¶ Sed parabelius eſt imago ſolis. Et dicitur a para quod ē iuxta: et helios qd̄ eſt ſol: quaſi iuxta ſolem apparens: apparet enim iuxta ſolem ad latus Et cauſaꝶ ꝑ iterpoſionē nubis inter viſum noſtrū ⁊ ſolem: cum

Generatio virgarum. Generatio parabelij.

enim nubes eſt rotunda:et in aliquo loco ꝑforata:ad illum congregantur radij ſolares qui per refractionem diffunduntur ad viſum noſtrum:et ſic apparet ibi eſſe vnꝰ ſol. ¶ Pareliorum autem ſex ſunt accidentia. ¶ Primũ eſt ꝙ ſemper ſunt ex latere ſolis ⁊ nunꝙ directe ſub ſole vel ex oppoſito eius. ¶ Secũdũ eſt ꝙ non fiunt in nocte. ¶ Tertiuȝ eſt ꝙ apparent circa ſolem non multum longe:nec multum remote:nam ſi eſſent multum prope ſolem:ſol deſtrueret illos vapores:ſi vero eſſēt multum remote: tunc propter debilitateȝ radiorum ſolarium non viderentur. ¶ Quartum eſt ꝙ multum apparent in ortu vel occaſu ſolis. ¶ Quintum eſt ꝙ ſunt magis ſigna pluuie ꝗ virge:quia nubes pareliorum ē magis diſpoſita ad pluuiã ꝗ virgarum. ¶ Sextum eſt ꝙ parelius auſtralis ē magis ſignũ pluuie ꝗ borealis.

Accñ̃a parelij

¶ Ultimus tractatus huius libri:vnuȝ capitulum habet in quo agitur de his que generantur infra terram.

m

Ineralia et metalla generantur infra terram ex exhalatione calida et ſicca:decocta a caliditate vaporis calidi et hũidi. Et hec ſunt multiplicia. Quedam enim ſunt foſſibilia:⁊ a dominio terreſtria que fiunt ex exhalatione calida ⁊ ſicca. Alia ſunt metallica:et a dominio aquoſa. Et iſtorũ quedam ſunt fuſibilia et ductibilia vt plumbum. Alia ſunt ductibilia tantum que calefacta poſſunt extendi:ſed non ſũt fluxibilia hu mefactiua vt ferrum. ¶ Unde mineralia foſſibilia generantur ex exhalatione terreſtri incluſa infra terram que ibi condenſatur.et intantum decoquitur a caliditate vaporis: vt aliquando conuertatur in lapidem:vel aliqḋ aliorum foſſibilium. Metallica vero ex exhalatione vaporoſa generantur:que lõgo tẽpore decoquitur et per frigiditatem loci reſtringitur. Et hec de tertio metheororum.

Gñatio foſſibilium.

Gñatio metallorum.

¶ Quartꝰ ꝑ ritu famatiſſime Pariſioꝝ vniuerſitatis in curſu artitum non legitur.

De halone auteȝ ⁊ iride. ¶ Iſte eſt quintus tractatus huius libri in quo p. determinat de his que fiunt per reflexionem ⁊ refractionē.ſ.de halone: ⁊ iride:virgis ⁊ ceteris (Et ſm opinionem cõmunē.hic incipit tertius liber.) Et diuiditur iſte tractatus in quattuor capitula. In primo ponit quedaȝ generalia que valent ad cognoſcẽdũ ſequẽtia. ¶ Primũ eſt ꝙ radiꝰ viſualis refrangit̃ ab aqua:ab aere:⁊ a corporibꝰ planam ſuperficieȝ habentibus. ¶ Unde radius viſualis eſt lumen ꝓcedēs a corpore luminoſo multiplicatum per medium que multiplicatio non fit per motum localem:ſed per continuam generationem. ¶ Unde radiorum viſualium. Alius eſt perpendicularis:⁊ eſt ille qui cadens ſupra aliquã ſuperficiē relinquit abvtraꝗ parte angulos equales. Alius eſt obliquus:⁊ eſt ille qui relinquit angulos inequales:et inter oēs radios perpendicularis eſt fortiſſimus: et ideo non frangitur:ſed reflectitur in ſe. Tunc enim radius dicit̃ reflecti quãdo ab aliquo corpore reuerberat̃ verſus corpus luminoſum a quo proceſſit. Sed quando radiꝰ viſualis vlterius procedit recedendo a perpendiculari vel accedẽdo ad perpendiculareȝ dicit̃ refrangi. ¶ Secundo diuiditur radius viſualis per radium reflexum: refractum ⁊ recte multiplicatum. ¶ Recte multiplicatus eſt ille qui libere procedit per medium. ¶ Reflexꝰ eſt qui ab aliquo corpore denſo reuerberatur verſꝰ corpus luminoſum:cauſans cum ſuperficie corporis dēſi angulũ:qui vocatur angulus reflexionis equalis ãgulo incidentie. Unde angulus incidentie eſt angulꝰ cauſatus a linea procedente a corpore luminoſo ⁊ cadente ſup aliam lineam ⁊ ſuperficiem exiſtenteȝ in corpe a quo poteſt fieri reflexio. Sed angulus reflexionis: ē qui cauſatur ex eadem linea reuerberata a ſuꝑficie ſuper quam cadit primo verſus corpus luminoſuȝ. ¶ Refractus dicitur ille qui in occurſum medij rarioris vel denſioris vlterius ꝓcedit deuiando a primo proceſſu et hoc. Uel reueniẽdo ad perpendicularē:ſicut cuȝ occurrit mediũ dēſius:vel recedendo a medio perpendiculari:ſicut cum occurrit medium rariꝰ. Ex iſto aũt angulo cum ſuperficie incidentie cauſatur vnus angulꝰ qui dr̃ angulus refractionis:per quam refractionē viſualis videtur cum catheto. Eſt aũt Cathetus radius viſualis procedens ab aliquo corpe luminoſo vſꝗ ad punctum:ad quem ꝯcurreret radiꝰ viſualis reflexus ſi recte caderet ſupra ſuperficiē a qua reflectit̃. ¶ Scḋȝ preambulum eſt ꝙ ſunt aliqua ſpecula ita parua ꝙ ꝓpter paruitatem ipſorum apparet ſolum color rei viſibilis et non figura. ¶ Tertium ē ꝙ color aliquando ē clarior et aliquando obſcurior ꝗtum ad apparentiaȝ viſus in ſpeculo propter claritatem vel obſcuritatem ſpeculi.

Quid radiꝰ viſualis.

Diuiſio radij.i.

Quid radium reflecti ⁊ refrangi.

Diuiſio radij.ij

Quid angulus incidẽtie ⁊ reflexionis.

Quid cathe[tus]

Primo autem. ¶ Iſtud eſt ſecundum capitulum huius tractatus in quo p. determinat de halone. Unde halo eſt quidam circulus circa lunam vel ſolem apparens:vel aliquod aliud aſtrum. Et materia eius eſt vapor modicum ingroſſatus:in quo franguntur radij corporis luminoſi:quod patet ſic: quia quando halo ingroſſatur fit pluuia:⁊ quando marceſcit fit tunc ſerenitas:⁊ quando in vna parte diſtrahitur fiũt venti:ergo ſignuȝ eſt ꝙ vapor eſt materia halonis. Unde halo ſic generatur. Nam quandoꝗ a terra eleuatur vapor humidus vſꝗ ad mediam regionem aeris vniformis diſpoſitionis in raritate ⁊ denſitate:⁊ ingroſſatur in media regione aeris ſub aliquo aſtro luminoſo: et quia radius perpendicularis eſt fortiſſimus facit ipſum vaporem humidum fluere circulariter verſus ꝑtes extremales:et tunc radij refranguntur verſus perpendicularem:et circulus qui nobis tunc apparet dicitur halo. Halo autem apparet circularis figure: qḋ probat philoſophus ratione mathematica ⁊ naturali. ¶ Pro ratione mathematica ſupponit primo ꝙ omnium duorum triangulorum: quorum duorum latera vniꝰ ſũt eq̃lia ſiue adeq̃ta duobꝰ lateribꝰ alteriꝰ:duoꝗ anguli illꝭ eq̃s lateribꝰ ꝯtẽti eq̃les fuerit:⁊ duo latera ſeſe reſpiciẽtia eq̃lia fuerit:tũc baſis vniꝰ erit eq̃lis baſi alteriꝰ:⁊ totus triangulus toti triangulo. ¶ Scḋo ſupponit ꝙ omniũ duorum triangulorum quorũ duo latera vnius duobus lateribus alteriꝰ fuerint eq̃lia:⁊ baſis vnius baſi alterius:neceſſe eſt angulos illis lateribus contentos eſſe equales. ¶ Tertio ſupponit ꝙ ſi plures linee ꝗ due a diuerſis lineis ꝓcedẽtes eſſent equales:⁊ in idē punctũ ceciderint: tunc tale pũctum erit centrũ circuli:⁊ linea tangens extremitates illaꝝ lineaꝝ erit circularis. ¶ Supponẽdũ eſt vlteriꝰ ꝙ caligo ſit vniformis dēſitatis vel raritatis. ¶ Iſtis ſuppoſitis:ponitur ꝙ ſol ſit b.⁊ viſus noſter a.⁊ ꝓtrahat̃ linea perpendicularis a.b. per mediũ caliginis:quod ē c.⁊ deinde ſignentur tria pũcta in caligine eque diſtãtia:que ſunt g.d.ȝ.a quibus refragantur radij luminoſi ſolis ad lineã perpendicularem:⁊ concurrant in pũcto a.tunc ibi ſunt tres magni trianguli: ſcilicet a.b.g a.b.d.a.b.ȝ.qui ſunt equales vt patet per ſecundam ſuppoſitionē:qr linea a.g.⁊ linea a.d.⁊ linea a.ȝ.ſunt equales. Sil̃r linea b.g.b.d.et b.ȝ. ſunt equales:⁊ baſis a.b.eſt cõis tribus triangulis: ⁊ ſic illi tres triãguli ſic ſe habent ꝙ duo latera vnius ſũt equalia duobus alterius lateribus:⁊ baſis vnius baſi alterius:ḡ anguli illis eq̃s lateribus contenti ſunt equales: ⁊ quilibet triangulus alteri triangulo. Deinde ducantur tres linee perpendiculares ab illis punctis in nube ſignatis: ſupra lineam a.b.ad punctum c.que linee ſunt d. c:g. c:⁊ ȝ.c.tunc ibi conſtituuntur tres parui triãguli qui ſunt a.g.c.a.d.c.⁊ a.ȝ.c.quoꝝ duo latera vniꝰ:ſcȝ a.g. et a.c.ſunt equalia duobus lateribus alioꝝ duoꝝ:ſcȝ a.d.a.c.et a.ȝ.⁊ anguli qui ſunt ſupra c.ſunt equales: ergo baſes ſũt equales:⁊ per ꝯn̄s trianguli ſunt equales. ꝯn̄a pȝ per primã ſuppoſitionem. Et tunc vlterius arguitur ſic. iſte tres baſes.ſ.c.g.⁊ c.d.⁊ c.ȝ.ſũt equales:⁊ ille linee ducuntur ex diuerſis punctis in idē pũctum:et ſunt plures ꝗ due:ergo tale punctum eſt centrum circuli:⁊ per ꝯn̄s linea tangens extremitates illarum lineaꝝ erit circularis figure:vt pȝ per tertiam ſuppoſitionē:⁊ per ꝯn̄s halo erit circularis figure.

Quid halo.

Gñatio halonis.

[Ratio] mathematicalis.

¶ Ratione naturali probat ſic:quia radius corporis luminoſi perpendiculariter cadit ſupra vaporem ſiue caliginem eiuſdē diſpoſitionis in raritate ⁊ denſitate:⁊ ideo facit vaporem fluere orbiculariter verſus partes extremales:et aliqui radij ex omni parte equaliter ad lineam perpendicularem refranguntur: ideo halo apparet circularis figure. Et hoc etiam pȝ ſenſibiliter: ſi lapis perpendiculariter inciderit ſupra aquam planã ſtantem:ſenſu apparet ꝙ ibi fiunt inundationes circulares:⁊ ita eſt imaginandũ de figura halonis. ¶ Unde multa ſunt accidentia ipſius halonis. ¶ Primũ eſt:qr videtur habere colorē album circa quem apparet nigredo:quia halo apparet propter lumen incidens ſupra vaporē:ideo pars vaporis ſupra quam cadit lumē apparet alba:et pars circunſtãs apparet nigra. ¶ Secundum eſt ꝙ halo magis apparet in principio autunni:ꝗ in eſtate vel hyeme:qr requirit calorem temperatum. ¶ Tertium eſt ꝙ non apparet flante vento: quia ventus deſtruit vaporē q̃ deberet fieri halo. ¶ Quartum eſt ꝙ halo minus apparet de die ꝗ de nocte:⁊ minus in meridie ꝗ in ſero:quia aliquãdo et ſpecialiter in meridie viget nimia caliditas : non autem ſic eſt de nocte vel de ſero. ¶ Quintum ſignum eſt ꝙ halo apparet per modum totius circuli:⁊ apparet circa ſolē lunam:⁊ alia aſtra. ¶ Sextum eſt ꝙ ſepius apparet circa lunam ꝗ circa ſolem:quia ſol per calorem ſuum citius diſſoluit caliginem ſiue vaporē ꝗ luna. ¶ Ex iſtis apparet quare denarius poſitus in aquã apparet maior ꝗ extra aquam:hoc enim prouenit propter radiuȝ refractum a perpendiculari in principio: et poſt iteruȝ tendentem ad perpendicularem.

[Ratio] naturalis

[Accĩ]ñ̃ia halõis

Iris autem. ¶ Iſtud eſt tertium capitulum huius tractatus in quo p. determinat de colorībꝰ iridis ⁊ iride:premittens primo ꝙ ab oībus corporibus planis (cuiuſmodi ſunt aer ⁊ aqua) poteſt refractio fieri radij viſualis. Quod ꝓbat p. ḋ aere q̃ttuor ſignis. ¶ Primum eſt quia ꝯtingit aliquando ꝓpter debilem viſum aliquem in aere videre faciem ſuam:ſicut Antipho dicit ꝙ ambulando videbat ꝙ imago ex oppoſito eum reſpiciebat: ⁊ hoc erat ideo quia habuit debilem viſum:et ideo radius viſualis ad ipſum refrangebat̃. ¶ Secundum ſignum eſt:quia aliquando mali nauiuȝ videntur in mari groſſiores ꝗ ſint. ¶ Tertiũ eſt ꝙ omnes magnitudines videntur maiores flãte Euro ꝗ eo non flante. ¶ Quartum eſt ꝙ aſtra in ortu ⁊ occaſu apparent maiora ꝗ ĩ medio celi:⁊ hec propter refractionem radiorum a vaporibus : tunc ſurſum eleuatis. ¶ Q̃ autem ab aqua fiat refractio patet:quia aqua ē denſior aere:ſed ab aere fit refractio:ergo ⁊ ab aqua. ¶ Secundo ſupponit p. ꝙ halo ⁊ iris apparent per refractionem:iris tamen apparet in oppoſito ſolis. Halo vero circa ſolem vel alia aſtra. ¶ Tertia ſuppoſitio ē ꝙ halo et iris differunt in varietate coloris:quia quãdo halo apparet fit refractio a nube rara ⁊ de prope. Quando vero iris apparet fit refractio a nube denſa: et ideo halo apparet clarior ꝗ iris. ¶ Quarta ſuppoſitio eſt ꝙ fulgidum viſum per nigruȝ apparet puniceũ. Hoc patet primo de igne viſo per fumum qui apparet rubeus ſiue puniceus. Secundo patet:quia ſol viſus per vapores apparet puniceus. ¶ Cauſatur enim iris ſic:quia quando aliqua nubes aquoſa ⁊ rorida apparet ex oppoſita parte ſolis vel lune ad quam attingũt radij ſolis vel lune qui non potentes penetrare ipſaȝ reflectuntur a nube ad oculos noſtros:tunc ibi apparent tres colores ſiue tres periferie nubis.⁊ vbi maiꝰ lumen recipitur cauſatur color magis accedens ad albedinem qui dicitur puniceus. Et quando nigredo nubis ſuperabundat apparet color magis accedens ad nigredinem qui dicitur alurgus. Et quando lumē medio modo ſe habet:tunc apparet color viridis. Unde iris eſt apparitio trium colorum in nube denſa oppoſita ſoli aut alicui aſtro ſm ordinem habentium ſe ad modum ſemicirculi aut portionis minoris ſemicirculi. ¶ Iris autem apparet tricolor. Pro cuius probatione ſupponit philoſophus tres ſuppoſitiones. ¶ Prima ꝙ fulgidum viſum per nigrum apparet puniceum. ¶ Secunda eſt ꝙ radius viſualis quando plus protenditur tanto fit debilior:et etiam viſus. ¶ Tertia eſt ꝙ nigrum ſe habet vt negatio albi:quia quando viſus ⁊ radij viſuales deficiunt:tunc apparet color niger: et inde prouenit ꝙ illa que de longe videntur apparent nigriora:planiora:et minora. Etiam nubes apparent aſpicientibus in aquam nigriores:ꝗ eas recte intuentibus. ¶ Etiam in ſpeculis res videntur nigriores ꝗ ſi ſine ſpeculis viderentur:cum talia videntur viſu debili:et ideo apparent debiliter colorata. ¶ Iſtis ſuppoſitis oſtendit philoſophus : ꝙ ſunt diuerſi colores in iride:quia vbi eſt fortior reflexio luminis apparet color puniceus:et vbi eſt debilior apparet alurgus vbi vero medio modo ſe habet:apparet viridis. Et ſicut ad tria diſtincta loca fit reflexio : ſic ſimiliter apparēt tres colores diſtincti: quãuis tamen apparet adhuc alius color per iuxta poſitionem ſiue compoſitionem aliorum colorum:qui dicitur xantos. ¶ Q̃ autem talis color apparet: probat philoſophus tribus ſignis. ¶ Primũ ē qr cũ nubes ⁊ nigerrima:tũc colores iridis apparēt multũ intēſi:⁊ maxie xantos ſolet apparere.

Q̃ ab aere fit refractõ radij viſualis.

Q̃ ab aq̃ fit ocã refractio.

Gñatio iridis

¶ Scōm eſt ꝙ quando iris marceſcit:tunc deficit puniceus et mutatur in xantos. ¶ Tertium eſt ꝙ flores variantur ſecundum apparentiam per iuxta poſitionem aliorum corporum:vel per iuxta poſitionē luminis lucerne:ergo ſiliter colores iridis ꝑ iuxta poſitionē eorum variari poſſunt. Et dicit p. ꝙ multi coligentes flores ad lucernā ſepe decipiunt̄:accipiētes flores vnius ſpēi pro floribus alterius. Hic tamē non capit̄ color prope vt eſt q̄litas cauſata ex cōmixtione quatuor q̄litatū pͥmarū:ſ₃ capit̄ hic cōmuniter vt ſub ſe ꝯprehendit lucē ¶ Unde aliquādo ſolēt apparere due irides Una ſuperior:et Alia inferior īter quas eſt drn̄a. ¶ Primo:quia iris ſuperior eſt magis obſcura q̄ inferior: quia nubes ſuperior plus diſtat a viſu q̄ inferior.ergo radius reflexus eſt debilior:et per ꝯſequēs iris ſuperior debet apparere obſcurior. ¶ Scḋo drn̄t:quia ille irides habent colores oppoſito modo ſytuatos;quia in inferiori iride apparet color alurgus a parte ꝓpinq̄ori centro iridis inferioris ſc₃ in īferiori parte nubis et puniceꝰ apparet in ſuperiori pte ⁊ viridis ī medio. Et ratio huiꝰ eſt:q₂ colores viridis apparēt ꝑ reflexionē radiorū ſolꝭ cū ergo radiꝰ ꝑpēdicularis ſit fortiſſimꝰ:ſequit̄ ꝙ ipſe incidēs circa periferiā iridis multū illumīat ſic ꝙ radij frāgūt nubē:ſ₃ ꝓpter ſpiſſitudiuē nubis vbi lumen medio mō reflectit̄ cauſat̄ color viridis:et in ſuperiori parte color puniceus: ⁊ ex quo in pte īferiori eſt minima reflexio nec lumīe in nube īcorporat̄:ideo apparet alurgꝰ. Sed in iride ſupiori oppoſito mō ſituant̄ quia in īferiori periferia eſt lumē ſufficiēs ad cauſādū colorē puniceū:⁊ in media ad caſandū colorē viridē: ⁊ in ſupiori ad cauſādū alurgū. Unde alurgus in iride īferiori cauſat̄ ex dn̄io luīs ſupra nubem:et in iride ſuperiori cauſat̄ ex dominio nubis ſupra lumē:cum lumen propt̄ ſui debilitatē nō ſufficiēter reflectitur. ¶ Tertia drn̄a eſt:q₂ iris ſupior eſt remiſſior in coloribꝰ q̄ inferior:q₂ lumē cadēs ſupra iridē ſupiorē eſt magꝭ remiſſū q̄ illud qḋ cadit ſupra iridē īferiorem. Ideo colores apparēt d̄biliores. ¶ Quereꝝ tn̄ aliq̄s:vtꝝ duo homines poſſūt eandē iridē videre. ¶ Rn̄detur ꝙ non: q₂ radiꝰ reflexus eſt eq̄lis radio incidēti:et anguli ex eis cāti ſūt eq̄les:⁊ cum ad aliū ⁊ ad alium hominē aliꝰ ⁊ alius radius reflectat̄:⁊ iris appeat ꝑ reflexionem:ſequitur ꝙ eſt alia et alia iris quā plures vidēt. ¶ Quereꝝ etiā aliquis quare iris apparet vt in pluribus in ſummitate nubis: et non in medio. ¶ Rn̄det̄ ꝙ hoc eſt ideo: quia in medio nubis nigrū nubis vincit lumem. ¶ Deinde ꝓbat p. ꝙ iris apparet per modū ſemicirculi aut portionis minoris ſemicirculo:qḋ ꝓbat p. rōne naturali: ⁊ rōne mathematica. ¶ Primo ſic quia cētrum iridis eſt pūctus quē tāgit radius ꝓcedēs a cētro ſolis per oculū vidētis iridē:agit̄ ſi ſol ſit in oriēte maior eſt iris que apparere poſſit: ⁊ cētrū eius erit in puncto orizontis ex oppoſita pte corpis luminoſi et ſic non relinquitur niſi ſemicirculꝰ ex oppoſita parte ſupra orizontem. ¶ Ratione mathematica ꝓbat ſic ſupponēs. Primo:ꝙ oculus ſit mediās inter centrum ſolis et iridis. Secūdo ſupponit:illas ꝓpōnes:quas ſupponit ad ꝓbandū figurā ipſius halonis. Tertio ſupponit:ꝙ ſi linea recta ceciderit ſupra lineā rectā:cauſabit āgulos equales duobꝰ rectis. ¶ Iſtis ſuppoſitis fiat figura:⁊ ſit centrū ſolis a.et centꝝ oculi b.et centrū nubis in q̄ apparet iris d.et per iſta tria puncta trahatur linea a.b.d. Deindē ſignent̄ tria puncta in b.eque diſtantia a cētro nubis: ab oculo:et a ſole:que ſūt e.f.g. ⁊ ab iſtis protrahantur tres linee ad centrum nubis:et ad centrū oculi:et ad centrū ſolis:⁊ tūc ibi intelligūt̄ tres magni trianguli:quoꝝ vnus eſt a.b.g.et alius a.b.f.aliꝰ a.b.e.qui ſunt equales:quia latera ſunt eq̄lia:⁊ baſes equales:vt pꝫ ꝑ ſcḋam ſuppōnē prius factā:et ꝯ̄ñs illi trianguli ſunt equales. Deinde intelligūt̄ ibi tres parui trianguli.ſc₃ b.d.e.b.d.f.⁊ b.d.g:quoꝝ lata vnius ſūt equalia duobꝰ laterībꝰ alterius:⁊ anguli equi ſ laterībus cōtenti ſunt equales ergo ꝑ ꝓpoſitionē. Eucḋidis baſes ſunt equales:⁊ ſic ſequit̄:ꝙ linea tangēs extremitates illaꝝ triū lineaꝝ erit ſemicircularis: ergo iris apparet ꝑ modū ſemicirculi aut portionis minoris ſemicirculo. ¶ Iridis aūt ſolent aſſignari aliq̄ accidentia. ¶ Primū eſt:ꝙ nūq̄ apparet per modū totius circuli aut portionis maioris ſemicirculo. ¶ Scōm eſt ꝙ in ortu ſolis vel in occaſu iris appet ſub maiori portione circuli ſub q̄ poſſet apparere. ¶ Tertiū eſt:ꝙ in autūno iris poteſt apparere omni hora diei:ſ₃ in eſtate nō apparet circa meridiē. ¶ Quartū eſt:ꝙ nunq̄ apparent ſimul plures irides q̄ due. ¶ Quintū ē:ꝙ quelibet iris eſt tricolor. ¶ Sextū eſt ꝙ colores ſuperioris iridis ſunt remiſſiores q̄ inferioris. ¶ Septimū eſt:ꝙ raro ſit iris de nocte a luna: q₂ lumē lune eſt nimis debile:ideo raro ꝑ ipſā poteſt fieri ſufficiens reflexio. Et qn̄ apparet ſub luna:hoc maxie eſt quādo ipſa eſt in plenilunio.

Dnt Iris ſuperior ⁊ īferior

Eaſdem enim. Iſtud ē quartū ca. huius tra

ctatus:in quo p. determinat de virgꝭ ⁊ pareliis:q̄ apparēt ꝓpter eaſdē cauſas:ſc₃ ꝓpt̄ refractionē radioꝝ viſualiū. ¶ Unde virge dicūt̄ radij ſolis:⁊ directe ꝓtēſi ad nubes ſtātes circa ſolē:ac ſi eſſēt corde tenētes tētoriū ſolꝭ:⁊ ideo vulgariter ſolēt vocari tētorij ſolꝭ. ¶ Et virge ita fiūt:q₂ radiꝰ ſolꝭ īcidit īfra nubes: ⁊ refrāgit̄ ab aliquo humido circa nubē ⁊ ideo videt̄ nubes incolorate intuentibꝰ ſm̄ rectū aſpectū:ſed aſpicientibꝰ in aquā videnr̄ plene virgis:⁊ videt̄ ibi color nubis. Hoc aūt ꝯtingit qn̄ nubes eſt irregularis in dēſitate ⁊ raritate:⁊ tūc ꝓpter diuerſā cōmixtionē luminis cū opaco oritur quādoq₃ color puniceus:qn̄q₃ color viridis:et qn̄q₃ xantos. ¶ Sed parelius dicit̄ imago ſolis. Unde dicitur a para qḋ eſt iuxta:⁊ elios qḋ ē ſol:quaſi iuxta ſolē apparēs: quia apparet iuxta ſolē ad latus. Nam parelius cauſat̄:quādo eſt nubes rotūda in aliq̄uo loco ꝑforata:tunc radij ſolares in illo foramine ꝯgregant̄:⁊ ꝑ refractionē diffundunt̄ ad viſū:et ſic ibi apparet tātꝰ ſplendor ac ſi eſſet ſol. ¶ Unde parelij ſūt aliqua accidentia. ¶ Primū eſt:ꝙ parelij ſunt in latere ſolis:ita ꝙ nunq̄ ſūt recte ſub ſole:nec recte ſub oppoſito ſolis. ¶ Scōm eſt:ꝙ nō fiūt de nocte. ¶ Tertiū eſt:ꝙ ſemper apparēt iuxta ſolē: non multū ꝓpe:nec multum longe. Nā ſi eſſēt nimis ꝓpe:tūc ſol deſtrueret illos vapores: Et ſi eſſent nimis remote:tūc ꝓpter debilitatē radioꝝ ſolis nō viderent̄. ¶ Quartū eſt:ꝙ maxie apparent in ortu vel occaſu ſolis:⁊ ꝓpter vehemētē calorē nunq̄ ī meridie. ¶ Quintū ē:ꝙ parelij ſūt magis ſigna pluuie q̄ virge:q₂ nubes parelioꝝ eſt magis diſpoſita ad pluuiā. ¶ Sextum eſt:ꝙ parelꝰ auſtralis ē magis ſignum pluuie q̄ borealis.

Accn̄a iridis

Dn̄atio virgarum

Dn̄atio pareliorum

Accn̄a pareliorum

Rō naturalis

Rō mathematicalis.

Quecunq₃ autem in ipſa. Iſtē eſt ſextꝰ tra

ctatus contīnēs vnū capitulum in quo phs agit de his que infra terram generant̄. ¶ Supponēs primo ꝙ duplex eſt exhalatio. Quedam eſt calida ⁊ ſicca que communi nomine dicitur fumus. Alia eſt calida ⁊ humida que dicitur vapor. Et ſicut vtraq₃ iſtarum exhalationū reperitur extra terra₃:ita ſimiliter infra terram. Secūdo ſupponit:ꝙ illa que infra terra₃ generantur. Quedam ſunt foſſibilia. Quedam autem metallica. ¶ Metallica vō ſūt duplicia. Quedā ſūt fuſibilia ⁊ ductibilia ſicut plūbū. Alia ſunt ductibilia tm̄:q̄ calefacta poſſūt extendi ſicut ferrū ¶ Unde foſſibilia generātur ex exhalatiōe ſicca fumoſa terreſtri īcluſa infra terrā:q cu₃ non hꝫ

Dn̄atio foſſilium.

exitū ꝯdēſat̄ a frigiditate loci:⁊ poſt talē ꝯdēſatione₃ ꝯuertit̄ in lutū ⁊ decoq̄tur mediāte caliditate vaporis admixti exhalationi fumoſe ⁊ terreſtri:in tm̄ ꝙ alīi ſit lapis vel aliqḋ alioꝝ foſſibiliū. ¶ Sed metalla gn̄ant̄ ex exhalatiōe vaporoſa:q̄ poſtq̄ ī terra lōgo tpe decocta eſt:per frigiditatē loci ꝯſtringit̄. Un̄ ſeptē ſunt gn̄a metalloꝝ.ſ.auꝝ:argentū:plūbū:ferrū.cuprū:ſtānū: et es. ¶ Aurū enī gn̄atur ex ſulfure ⁊ argētouiuo puris ⁊ mūdis ꝯcurrente ſole. ¶ Argētū vero gn̄atur ex ſulfure ⁊ argētouiuo puris ⁊ mūdis ꝯcurrēte Luna:q̄ eſt frigida ⁊ hūida ꝑ influentiā. ¶ Plūbū vō gn̄at̄ ex groſſo ſulfure ⁊ argētouiuo Saturno ꝯcurrēte. ¶ Stannum vero gn̄atur ex groſſo ſulphure:⁊ argento viuo. Ioue ꝯcurrente q̄ ē calidꝰ ⁊ hūidꝰ. ¶ Cuprū aūt ⁊ Es gn̄ant̄ ex ſulphure groſſo ⁊ argentoviuo ꝯcurrente Uenere. ¶ Ad gn̄ationē aūt argenti viui ꝯcurrit Mercurius:q̄ eſt frigidus ⁊ ſiccus. ¶ Ferrū aūt gn̄atur ex ſulfure terreſtri ⁊ argentoviuo lutoſo: ꝯcurrēte Marte q̄ eſt calidus ⁊ ſiccus. Et de iſtis minerabilibꝰ determinat p. ſpecialiter in quarto huius:q̄ habet tractare de digeſtionibus ⁊ ſpēbus digeſtionū:q̄ cā breuitatis (et pro ritu vniuerſitatis pariſienſis) omittitur.

Dn̄atio metallorum ⁊ noīa eorundem.

Aurum.

Argentum.

plumbum

Stannum.

Cuprum.

Argētū viuu₃

ferrum.

Queritur. Utrū radius viſualis frangitur ī

occurſu medij rarioris:⁊ in occurſu medij denſioris. ¶ Arguit̄ ꝙ neutro mō:q₂ radiꝰ perpēdicularis nō pōt frangi in occurſu cuiuſcūq₃ medij:ergo nec radiꝰ obliquus:q₂ ꝓcedūt ab eodē lucido:⁊ ſūt eiuſdē rationis. ¶ Secūdo ſic.ſi radius viſualis frāgeret̄ ī occurſu medij rarioris:ſeq̄ret̄ ꝙ nulla res appareret in loco ī quo eſt:neq₃ ſub vera q̄titate:q₂ illud qḋ apparꝫ per refractionē apparet maius ⁊ alibi q̄ ſit. ¶ Tertio ſic.ſi radius viſualis frangeret̄ in occurſu medij denſioris:cum oculi noſtri ſint denſiores q̄ dēſiores q̄ aer exterior: ſequeret̄ ꝙ radij viſuales frangeretur:⁊ ſic oēs res apparent maior q̄ ſint.

In oppoſitū eſt. Arꝭ. dicēs ꝙ quidā igitur vi

ſus refrangitur ſicut ⁊ ab aqua ſic ⁊ ab aere: ⁊ ab oībꝰ habentibus ſuperficiem planam ex eis que circa viſū extenſa ſunt:opꝫ accipere fidem. Pro ſolutione.

Sciendum eſt ꝙ per radium viſualē nihil ali

ud debemus intelligere niſi ſpeciem coloris vel ſpēm lucis que eſt lumen:que quidē ſpēs multiplicatur vſq₃ in oculum:non per motum ſed per generationē. ¶ Alterius eſt aduertendū ꝙ licet ariꝭ.in iſto libro non ponat differentiam inter reflexionē ⁊ refractionē (immo large vtendo nomine refractionis vocat totum refractionem) cum expedit ad maiorem declarationē vti illis noībus magis proprie ⁊ ponere inter ſignificationes eoꝝ differentias. videlicet ꝙ radius dicatur recte incidere:quando de corpore lucido vel colorato radiꝰ incidit vſq₃ ad viſū ſm̄ lineam rectam. Dicitur autem incidere reflexe vel refracte:quando d̄ corpore lucido vel colorato incidit ad oculum per lineas:angulū vel angulos in īter medio faciētes. Et ſuperficies corporis in qua vꝭ per quā fit āgulus refractōis vꝭ reflectiōis: ſolet vocari Speculū. Et tūc vocatur Reflexio. quādo ab obiecto radiꝰ īcidēs ad ſpeculū nō potēs trāſire ſpeculū propter eiꝰ dēſitatē reuertit̄ ad partē illiꝰ. Sicut pila proiecta cōtra lapidē:q̄uis nō ſit penitꝰ ſimile:q₂ pila reuertit̄ per motū localē et non radius ſicut dictū eſt. ¶ Sed refractio vocat̄ quādo radius incidēs ſupra ſpeculū procedit vltra ſpeculū: ſed nō ī directū īmo vꝭ ad vnā partē vel ad aliā cōſtituit angulū in ſuperficie ſpeculi:qui vocat̄ angulꝰ incidētie. ¶ Eſt autē angulꝰ incidētie ille:qui prouēit ex radio incidēte ab obiecto ſuper ſpeculu₃: et ex ſupficie ſpeculi ex illa pte:ex qua obiectū declinat ad ſuperficiē:et eſt angulus acutus: et illa etiā linea cadens oblique ſupra ſpeculum vocatur linea incidentie:ſed linea ex alio latere vocatur linea reflexionis:et conſtituit cu₃ ſuperficie ſpeculi angulum reflexionis equalē angulo incidētie:et oculus videns obiectū per talam lineam reflexam non iudicat ꝙ ipſum ſit vbi eſt:immo obiectum apparet eſſe vltra ſuperficiem ſpeculi:vbi linea reflexionis termiatꝰ ad oculum pertingeret:ſi protraheretur in rectum vltra ſuperficiē ſpeculi in occurſu catheti id eſt linee perpendicularis cadentis ab obiecto. ¶ Alterius etiam aduertendum:ꝙ aliter frangitur radius ſi incidat de medio denſiori in mediū ſubtilius:et aliter ſi ecōuerſo Nam ſi de medio ſubtiliori veniat in medium groſſiꝰ: frangitur ad perpēdicularē:vt ſi veniat de medio groſſiori in medium ſubtilius:frangitur a perpendiculari. Etiam ſepius radius in occurſu medij groſſioris partim reflectitur:⁊ partim refrangitur:vt ſi in camera ponas peluim plenam aque:⁊ ſol radiat ſuper ea₃ per feneſtram:tunc aliquis exiſtens ab illo latere aſpiciens in peluī:videbit ſolem et magnam lucem eius per radios reflexos a ſuperficie aque ad oculos eiꝰ: ⁊ tamē cum hoc multus radius ſolis tranſit per ſuperficiem aque in peluim multiplicans ſe vſq₃ in fundum:aliter ille ſic aſpiciens non videret fundum peluis:aut denarium in fundo poſitum. Sic etiam in ſtagno videntur lapides in fundo propter radios ſolares tranſeuntes vſq₃ in fundum ſtagni:q₂ non totaliter reflectuntur a ſuperficie aque ſtagni ad extra. Tunc ponitur.

Quid radiꝰ viſualis.

Quid ſpeculū.

Quid reflexio

Quid refractō

Quid angulꝰ incidentie.

Cathetus.

Concluſio reſponſiua ad queſitū. ¶ Omis

radius trāſiens per media diuerſe dyaphoneitatꝭ frāgitur in ocurſu medij:ſi ſuper ipſu₃ cadat oblique ⁊ nō ſi cadat ꝑpēdiculariter:ſed tamē nō opꝫ refractōem eē ad ſenſu₃ notabile₃:niſi ſit magna differentia mediorum in raritate et denſitate:ſeu dyaphoneitate maiori vel minori:quod apparet per illḋ ꝙ vitulꝰ dicit ſe expertū fuiſſe de quibuſdā aquis claris inter paduam ⁊ placentiam:quarum ad aerem non erant refractiōes ad ſenſum notabiles:et hoc eſt bene notandum. Et dicitur cōmuniter ꝙ non frangūtur radij niſi ſint media diuerſe dyaphoneitatis:ſed vndiq₃ multiplicantur ſecundm rectum incēſſum niſi reflectantur. Hec concluſio patet per experientiam

Dubitatur vtru₃ ſint ſpecula in quibus vꝭ ex

quibus apparent colores ſolum et non figure. ¶ Arguitur primo ꝙ non:quia multi ponunt omnem colorem eſſe magnitudinem ⁊ figuram:tūc arguitur ſic expoſitorie. iſte color apparet:iſte color eſt figura:ergo figura apparet. ¶ Secundo ſic.quod apparet viſui apparet viſui apparet ſub aliquo angulo:⁊ omnis angulus eſt aliquantule q̄titatis:⁊ alicuius certe magnitudinis.et ſecundum determinatam q̄titate₃ anguli apparet res determinate q̄titatis: ergo omne quod videtur apparet eſſe alicuius determinate q̄titatis: qḋ non eſſet niſi appareret q̄titas rei cum ceteris terminis terminata:⁊ hoc eſt apparere figurā:ergo in omni viſione oportet apparere figuram. ¶ In oppoſitū eſt ariſtoteles et experientia:quia ſi videas ſolem per reflexionem in aliqua aqua quieſcente:et regulariter ſe habente in ſuperficie manifeſte appebit color:ſcilicet lux clara et alba:et apparebit cum hoc nigredo ⁊ figura talis qualis appareret ſi ex directo ſine reflexione aſpiceres ſolem:ſed ſi aqua moueretur et ſuperficies multipliciter fiat irregularis:adhuc apparebit lumen

et claritas tanꝙ albedo:ſꝫ nihil poterit notari de certa magnitudīe vel figura. Pro ſolutione dubij.

Sciendū eſt:ꝙ differt dicere ꝙ homo appa⸗ret ⁊ apparꝫ homo. poſſibile enī eſt ꝙ homo nō ē ſꝫ lapis q̇ apparꝫ:⁊ cū videt̄ nō apparꝫ eſſe lapis ſꝫ homo Et ſiſr̄ ſi video ſolē:ſol terra videt̄ maior:⁊ tñ non videt̄ maior terra:imo videt̄ bipedal̄:⁊ triãgulare videt̄:⁊ tñ videt̄ eē rotūdū ⁊ non triangulare:ſicut dicit Arḹ.nō ſequit̄ veniētē cognoſco:ḡ cognoſco venientē Et ita pōt eſſe ꝙ figura hoīs apparet:⁊ nō apparet figura hoīs:ſed leonis. Et non curamus ī ꝓpoſito vtrū homo vel aſinus vel circulus nobis apparet:ſed curamus vtrum homo vel aſinus vel circulus:quia nec aliter pſpectiui curant de apparentijs. ¶ Alterius eſt aduertēdū ꝙ hoc nomen color ꝓut hic accipit̄:extēdit ſe ad lucē. ¶ Alterius eſt aduertendū:ꝙ eiuſdē rei aliquādo ſunt diuerſe apparentie:alia ſm genꝰ:⁊ alia ſecundū ſpeciem. ⁊ aliquādo apparentia ſm genus eſt vera et apparentia ſm ſpēm eſt falſa. vel forte ꝙ nulla ē apparentia ſm ſpēm ſed ſm genus: vt de eo ꝙ videmus in campis de longe:iudicamus ꝙ ē aīmal:nihil iudicātes an aut equꝰ aut aſinus. Et aliquādo iudicamus ꝙ eſt animal:et ꝙ eſt equus:et verum eſt ꝙ eſt animal et falſum eſt ꝙ eſt equus:quia ē aſinus. Sic ergo de figura iudicamus ꝙ eſt figura:⁊ verum eſt ꝙ eſt circularis et eſt falſum:quia eſt triangularis et iudicamus ꝙ eſt rectum et tamen eſt curuum. ¶ Sed quereret aliquis:vtrum aliquis poſſit iudicare per ſpeculum magnitudinem rei:et non poſſit per illud ſpeculum iudicare figuram. ¶ Ad hoc dicit̄ ꝙ ſic:et hoc poteſt ꝯtingere tribus modis. ¶ Uno mō:quia cum aliquis vidꝫ aliquā rem:tunc iudicat ipſam eſſe magnam:quia videt ptes eius extra ſeinuicem ſituatas. et tamē nō poteſt aliquādo iudicare an eſt figurata. Et cauſa huius eſt:quia aliquādo magnitudo obiecti excedit viſum in tñ ꝙ viſus nō poteſt apprehēdere termīos illius magnitudinis.vt eſſet aliquis valde ꝓpe longū murū:et aſpiceret directe murū:tunc nō videret totiꝰ muri longitudinē. Species enim repñtatiue totius lōgitudinis nō poſſūt ſimul recepi in oculo:imo ſpecies partis eius occupabit totum oculum:⁊ ſic bene percipiet murū eſſe magnū:quia pciperet ipſum habere ptes extra ſeinuicem ſituatas:ſed nō pciperet ipſum eſſe figuratum:quia non pciperet terminos ipſius muri. Scḋo ꝯtingit ꝓpter paruitatē ſpeculi: videlicet quia ſpeculū eſt ita paruū ꝙ nō pōt ab eo reflecti in oculum ſpecies totius obiecti. ¶ Tertio modo ꝯtingit propter difformitatē ſpeculi in eius ſupficie. vt ſi proijciatur lapis in ſtagnū:tunc ꝓpter turbationē ſuperficiei aque nō plꝰ poterimus iudicare de figura ſolis. ¶ Alterius quereret aliquis:an poſſemus per ſpeculū vel ſpecula aliquando iudicare colorem:et non iudicare figuram. ¶ Ad hoc dicitur ꝙ ſic:patet ſic.quia quando lapis ꝓijcitur in ſtagnum: tunc propter turbationem ſuperficiei aque nō iudicamus de figura ſolis:et tamen bene iudicamus de colore. ¶ Ad rationes dubij. Ad primā ꝯcedit̄:ꝙ ſi omnis color eſt figura:bene ſequit̄ colorem video:ergo figuram video:ſed non ꝓpter hoc ſeq̄tur:video colorem:ḡ video figuram:ſicut dictū ē in notabili. ¶ Ad ſecundam dicendū ē ꝙ oculus nō pōt iudicare terminos obiecti niſi videat vltra illos:ideo ſi obiectum ſit ita magnū ꝙ occupat totam capacitatē oculi:tunc imago per hãc viſionem nō poteſt iudicare an illud obiectū ſit adhuc vltra extenſum:neqꝫ q̄tū ſit vltra extenſum:ideo non poteſt determinare an ſit figuratum:vel qualiter ſit figuratum.

Dubitatur quare eſt ꝙ cum viſus poteſt aliquādo iudicare et decipi tam de colore ꝙ de magnitudine ⁊ figura rei. Unde ꝯtingit aliquando ꝙ vere iudicat de oībus:⁊ aliquādo falſe de oībꝰ:⁊ aliquādo falſe de vno ⁊ vere de alio. ¶ Ad hoc dr̄ ꝙ cauſa quare iudicat falſe de colore:aliquando eſt ꝓpter indiſpoſitionem oculi ſeu organi. Et ſi oculus ſit bene diſpoſitus:tunc poteſt decipi multis modis. Primo mō ꝓpter nimiā diſtantiā. Secūdo modo ꝓpter opacitatem medij Tertio propter videre diuerſos colores iuxta ſe inuicem. Quarto mō ꝓpter incidētiā radiorū alienorū cum radijs obiecti de quo iudicamus multipliciter ſimul cōfuſe. ¶ Sed cauſa quare aliquis decipitur iudicādo de magnitudine:aliquādo eſt magna diſtantia: eo ꝙ res apparet minor de longe ꝙ de prope:vt ꝙ ſol eſt maior valde terra:⁊ tamen non apparet viſui maior ꝙ bipedalis q̄titatis:ꝓpter multam et magnam diſtantiam Et cā ponitur:quia radij ab extremitatibus rei viſe cōgregantur in oculum ad minorem angulum de longe ꝙ de prope:⁊ ad aerem de prope. ſecundum aūt ꝙ res ſub maiori angulo apparet ipſa apparet maior:⁊ ſcḋꝫ ꝙ ſub minori minor. Ex hoc etiam patet ꝙ propter nimiam remotionē viſus non ſolum decipitur circa magnitudinem obiecti terminantis viſum:immo etiā circa magnitudinem diſtantie. Uiſus enim nullam iudicat q̄titatem diſtantie de luna vſqꝫ ad ſolem. Et ſi tu videas vnam arborem longe ad vnam leucam:⁊ aliaꝫ longius per dimidiam leucam:tūc tu iudicabis illas eſſe ſimul:vel modicū diſtare. Et ſic vulgares non iudicantes de q̄titate diſtantie vltra nubes iudicant nubes eſſe in celo:itidem:coruſcationem ſtellas cadentes ⁊ ſic de alijs. ¶ Adhuc etiaꝫ de q̄titate aliquis decipitur ꝓpter diuerſitatem colorū:albiores enī vident̄ propinquiores:⁊ nigriores remotiores: q̄uis ſit eadē diſtantia. Et hoc bene ſciunt pictores qui cum in eadē plana ſuperficie volunt facere ꝙ alique partes picture appareant eminere alijs:depingunt eas albiores: ita vt appareant leuate extra ſuperficieꝫ parietis. Cā autem eſt:quia ideꝫ (ceteris paribus) fortius mouet viſum de prope ꝙ de longe:⁊ hec imaginatio eſt expta. Idcirco etiam iudicat ꝙ fortius mouet albuꝫ ꝙ nigrum:quia plus de luce participat:ergo album apparet minus diſtare. Sed quis decipitur iudicando de magnitudīe viſa per reflexionem a ſpeculo conuexo:q̄ repreſentat illam minorem ꝙ eſt:⁊ etiam a ſpeculo concauo:q̄ repreſentat illam maiorē ꝙ ē:ſed non a ſpeculo plano:quia res apparet tanta q̄ta apparꝫ recto aſpectu:ſi oculus eſſet vbi linee ab extremitatibꝰ obiecti per puncta reflexionū ad oculum ducte in rectū vltra ſpeculū cōcurrerēt: ⁊ hoc ē tñ vltra ſpeculū: q̄tū oculus eſt citra:⁊ hoc intelligendo ſi non ſit magna diſtantia obiecti vel ſpeculi ad viſum:ſicut eſſet de ſole: vel etiam ſi non obſtet aliquitas habendi ad inuicem obiectum et ſpeculum. Etiam aliquis poteſt decipi iudicando de figura:ſi partes rei viſe videantur per media difformia:non ſolum ſi ſint difformia ſm ſuas ſuperficies:vt patet ſepe de rebus viſis per vitrum: ſed etiam ſi ſint difformia ſm raritatem et denſitatem:vt baculus rectus apparet fractus:ſi vna pars eius ē in aqua: ⁊ alia in aere. Etiam (vt dicit Ariſ.) ſummitates refracte videntur in mari. Et cauſa eſt:quia aer eſt multo groſſior in ſuperficie prope aquaꝫ ꝙ ſuperius:⁊ ita ꝓpter magnam refractionem vel reflexionē apparent inferius turres vel montes groſſiores vel latiores ꝓportionabiliter ꝙ longiores. Ita etiam poteſt decipi aliquis iudicando de figura:ex eo ꝙ oculus ſe habet oblique ad ſuperficiem. ſic enim circulus apparet oblongus:et quadratus altera parte longior. ¶ Ad rationes queſtionis.

Ad rōnes q̄ſtionis. ¶ Ad primaꝫ dr̄ ꝙ radius perpēdicularis equaliter reſpicit ſupficieꝫ ſupra quā reſidet. iō nō plus pt̄ frāgi ad vnā ptem ꝙ ad aliā ſed bene pt̄ ꝓhiberi ne vlteriꝰ ꝓcedat: ⁊ iō pōt reflecti ſiue refrãgi ⁊ ꝑ radiū viſualem intelligit̄ lumen directe multiplicatū per mediū ab aliquo corpe luminoſo. Refractio aūt ⁊ reflexio ſic abinuicem differūt:q̄ radius qñ ab aliquo corpe opaco reuerberat̄. ⁊ reſilit verſus corpꝰ luminoſuꝫ a quo ꝓcedit:tūc dr̄ reflecti. ſꝫ qñ ꝓcedit vlteriꝰ deuiādo a pmo ꝓceſſu: ⁊ accedēdo ad ꝑpendicularē. vel recedēdo a ꝑpendiculari tūc dr̄ refrangi. ¶ Ad ſcḋaꝫ negat̄ ꝯña: q̄ illud qḋ appet per refractiōem ad perpēdicularē in occurſu medij rarioris apparet maiꝰ ꝙ ſit: ⁊ alibi: ſꝫ ſi ſit mediū vniforme inter vidētem ⁊ reꝫ viſam:tūc res appet in ſua ꝓpa quātitate: ⁊ loco ſuppoſita deterſata diſtātia Et nota ꝙ qñ aliquis radiꝰ inflectit̄. opꝫ ꝙ ſp anguli reflexiōis ſint eq̄les angulo incidentie: ⁊ econtra. Et per hoc pꝫ ſolutio ad tertiam.

Queritur vtrū halo debeat appere circulꝰ. ¶ Et arguitur ꝙ non. dicēte ariſtotele de halone ⁊ iride cā aūt earū oīm eadē oīa aūt hec reflexio ſunt: ſꝫ nō ꝙ iris apparet circulꝰ:ergo nec halo dꝫ appere circulꝰ ¶ Scḋo modo ſic. Arḹ. dicit ſpecula q̄daꝫ ſunt ſm que ſit halo nō nata repñtare figurā. ſꝫ colorem ſolū: circulus aūt eſt figura: igr̄. ¶ Tertio ſic. ſubtiliꝰ minꝰ refrangit ⁊ denſius plꝰ:ſꝫ nubes non ſemꝑ eſt equaliter denſa circūquaqꝫ lunā: imo Arḹ. (ſcḋo huiꝰ) dicit nubem eſſe denſiorē in ſupiori pte:ideo ſuperiꝰ dꝫ magis fieri refractio eius: ⁊ ſic plꝰ eēxtderetur halo: ⁊ ſic dꝫ fieri oblōga. ¶ Quarto arguitur ecōuerſo:ꝙ magis debeat fieri refractio inferius: q̄ ꝓpter hoc ſol:luna: ⁊ ſtelle apparēt in ortu maiores vel in occaſu: ꝙ qñ magis eleuātur ſuperiꝰ: igitur.

In oppoſituꝫ eſt Arḹ. ⁊ apparet ad ſenſum Pro ſolutione queſtionis.

Sciēduꝫ eſt ꝙ ſunt aliqui caſus manifeſti ſm quos halo nō apparet circulꝰ. ¶ Primꝰ eſt: ſi luna ſit ita ꝓpinqua terre ꝙ alia portio circuli ſi ꝓtraheretur caderet ſub orizonte ¶ Scḋs caſus eſt:ſi nubes ex aliquo latere lune euaneſcat vel fiat inepta ad talē refractiōem vel reflexiōem:remanēte ipa apta ex alio latere. ¶ Tertiꝰ caſus eſt:ſi luna nō fuerit plena: ſed forte dimidia:nō eñ ad tātam diſtātiaꝫ fieret illa reflexio a pte qua luna caret lumine: ſicut ſi nō careret: ſꝫ iſte defectꝰ rotūditatis nō notatur ad ſenſum:q̄ paruꝰ defectus rotūditatis nō notatur in valde magno circulo qui notaretur in paruo ¶ Quartꝰ caſus eſt:ꝙ ſi caligo per quā vel in qua appet ſit in ſuis partibꝰ difformis in raritate aut denſitate: tūc opꝫ ꝙ halo non ſit pfecte rotūditatis: ſꝫ dꝫ magis extēdi de vno latere ꝙ de alio ꝓpter maiorem nubis denſitatē ⁊ raritatem:vel groſſitateꝫ ⁊ ſubtilitatem: ⁊ certū eſt ꝙ iſte caſus ſepe cōtingit: ſeꝫ ꝙ caligo attenuat̄ ⁊ incipit marceſcere priꝰ ex vno latere ꝙ ex alio donec incipiat halo diſpere ſemꝑ ad ſenſum ⁊ ad mēſuras mathematicas apparet circulꝰ: ⁊ hoc credēdum eſt eſſe: q̄ nō per refractiōem principaliter:ſꝫ ꝑ reflexiōem appet halo. ¶ Quintus caſus eſt:q̄ quādocunqꝫ ſit halo ⁊ luna nō eſt in noſtro zenith:ſꝫ forte eſſet eleuata ſicut ſol hora tertia diei: ⁊ tūc radij cadūt obliq̄ ſupra nubē: ⁊ obliquiꝰ eſt ex vno latere magis ꝙ ex alio:obliquius eñ cadūt v̄ſus zenith ꝙ v̄ſus orizōtē ꝓut cōiter declarat̄. ⁊ tūc ſeq̄t ꝙ ex eadem diſtātia ad dyametrū ꝓtracta de luna ad oculuꝫ non fiunt ex vtroqꝫ latere: ⁊ ſimiliter ad equales āgulos reflexos vel refractos ad eūdem oculū:qḋ tñ oporteret ſi deberet halo extēdi vndiqꝫ equaliter circa lunam. Iſtis ſuppoſitis ponitur.

Concluſio reſpōſiua ad q̄ſituꝫ: ſi hoc nomen halo capit̄ pro eo ꝙ halo occupat ad viſum de ſupficie circuli halo eſt vere circulꝰ non tñ planꝰ: ſꝫ ſperalis: q̄ tale eſt illud qḋ de ſupficie celi occupatur ꝑ haloneꝫ q̄ eſt nubes: nec oꝫ ꝙ appareat alteriꝰ magnitudinis vel figure ꝓpter nubē eſſe ꝓpinquiorem vel remotiorē terre ꝓpinquiorem oculo aut diſtātiorem: aut vnā ptem propinquioreꝫ ⁊ aliā remotiorē. aut etiā nubē eſſe maioris ꝓfunditatis aut minoris. imo ſp opꝫ ꝙ appeat halo circulꝰ circa aſtrū: ſiue q̄tum ad albā periferiam ꝓpinquā aſtro: ſiue q̄tuꝫ ad nigrā vel oppoſitā periferiā ſiue q̄tum ad totū halonē. pꝫ in expōne textꝰ.

Dubitatur vtrū vidēs iridē videat veros et ꝓprie dictos colores puniceū: album: nigrū: ⁊ ceteros ¶ Arguit̄ pmo ꝙ ſic: q̄ illos vocat Arḹ. ſimplr̄ colores: igr̄. ¶ Scḋo ſic:ſenſus nō decipit̄ circa ſuū ꝓpriū obiectum: ſꝫ color eſt obiectū viſus: ergo viſus non decipit̄ circa colores ¶ Tertio ſic: ad verū coloreꝫ ſufficiūt duo principia: ſcꝫ formale: qḋ eſt lumen: ⁊ perſpicuū: qḋ eſt materiale: ſꝫ hec duo reperiūtur in coloribꝰ iridis: igr̄ ¶ In oppoſituꝫ arguit̄. q̄ verꝰ color eſt qualitas ſcḋa cauſata ꝑ actiones qualitatū pmarū: ſm determinatam ꝓportiōem earū: ſꝫ hoc nō inuenit̄ in coloribꝰ iridis: q̄ ſolum apparet ꝑ reflexiōeꝫ luminis a nube: ergo nō ſunt veri colores. ¶ Pro declaratione.

Sciendum eſt ꝙ differt dicere Ueri colores vidētur in iride: ⁊ In iride vidētur veri colores: quia iſta In iride vidētur veri colores eſt vera. Et iſta Colores veri vidētur in iride ē falſa: hoc etiā pꝫ de ſole: qui apparet rubeꝰ: ⁊ tñ ibi nihil eſt puniceū qḋ videatur: ⁊ ideo iſte ſimul ſtāt. Uideo colorem: ⁊ tñ nullum colorem video. Uel ſaltem video notabilem ⁊ intēſum colorem: ⁊ tñ nullū coloreꝫ notabilē intenſum video: hoc pꝫ: q̄ qñ aſtrū vel ſolē video: video albū. ¶ Iſtis notatis dr̄ ad dubium: ꝙ in iride: ſiue nube ſm quā apparet iris nō ſunt colores puniceus: viridis: alurgꝰ: quia tūc ſimul eſſent indiſtincti ſm ſitū per totam nubem. ¶ Hec cōcluſio pꝫ: per argumētum poſt oppoſituꝫ. Nec opꝫ ad ſaluationeꝫ iridis ꝙ colores videātur: hoc pꝫ ex notabilibꝰ ſꝫ tñ videātur veri colores: puniceus: viridis ⁊ alurgꝰ: non tñ vere vidētur eſſe ibi tales colores: eſt eñ apparētia falſa. Ad rōnes dubij ¶ Ad pmam dr̄ ꝙ ea q̄ ſic apparent vocat Arḹ. colores: non q̄ ſint colores: ſed q̄ apparēt colores. ¶ Ad ſcḋaꝫ dr̄ ꝙ aliq̄ñ hoc nomen color capit̄ large: ꝓut ſe extēdit ad lucem: ⁊ ſic non decipit̄ viſus de colore qñ color. Et expoſitio huius autoritatis dꝫ videri ſcḋo de aīa. ¶ Ad tertiam diſtinguit̄ maior. Uel capiēdo hoc nomen color large: et ſic concedit̄. Uel ſtricte: ⁊ ſic ſic negatur.

Dubitatur vtrū iris debeat appere tricolor id eſt habens tres colores: ⁊ qñ apparent due irides vtrum ſupior ſit obſcurior ꝙ inferior. ¶ Arguitur contra primā partē ꝙ non: q̄ inter colorē viridē ⁊ puniceum mediat color qui dr̄ xanthos: ergo in iride debent apparere quatuor colores. ¶ Scḋo ſic. qua rōne ponitur color inter viridem ⁊ puniceuꝫ: eadem rōne pt̄ poni inter viridem ⁊ alurguꝫ: ergo in iride eſſent quinqꝫ colores. ¶ Deinde arguitur ꝯtra ſcḋam ptem: q̄ ſol orbiculariter diffundit lumen ſuū in omni pte nubis: et equaliter: ⁊ per ꝯñs colores iridis ſunt equaliter intē ſi in qualꝫ pte nubis. ¶ Scḋo ſic. iris ſuperior magis accedit ad ſoleꝫ ꝙ inferior: ergo recipit maius lumen ⁊ per ꝯñs ⁊c̄. ¶ Tertio ſic iris ſuperior magis a centro ꝙ inferior: ergo radij ſolis poſſunt minꝰ penetrare nubē: ergo magis reflectūtur ꝙ in iride inferiori. ¶ Pro ſolutōe dubij.

Cauſe deceptionis viſus

Caſus qbꝰ nō apparet halo

Concluſio

Sciendum eſt q in iride poſſunt dupliciter apparere colores. Uno modo per reflexionem radiorū ſolis: et tunc in iride ſoluʒ apparent tres colores. Alio modo per iuxta poſitionem aliorum coloruʒ: et ſic in iride apparent quatuor colores: ſcʒ puniceꝰ: viridis: alurgus: et xanthos. ¶ Ad dubium dicitur q ſic. Ad primā rōnem pro prima parte dicitur q rō bene arguit de colore qui apparet per iuxta poſitionem. ¶ Ad ſecūdam negatur ꝯña: quia viridis et alurgus magis diſtant q̄ viridis et puniceus. ¶ Ad primam pro ſecūda parte dī q non quelʒ diffuſio luminis facit apparere colorem: nec vbiqʒ cauſat angulus rectus in ſuperficie iridis. ¶ Ad ſecundam dicitur: q ſol eſt oppoſitus nubi in qua apparet iris non tamen ſupra: ideo in orizōte eſt altior ſole taʒ pars ſuperior q̄ pars inferior. ¶ Ad tertiam dī: q radij inferiores ſunt magis ꝯtenſi ideo cauſant remiſſiores colores.

Ad rōnes ante oppoſitum. ¶ Ad primam dī q licʒ tam iris q̄ halo ſit refractio. i. reflexio: tamen (vt dicit Ariſ.) differūt: fit eñ halo per reflexionem a nube apparente eleuata ſuper orizontem. Iris autem a nube apparente in orizōte. ita q iris ſi ꝯtraheretur circulus: medietas vel maior pars abſcinderetur ab orizonte: et hoc eſt: quia nubes halo eſt inter hominem et ſolem: et homo qui eſt in ſuperficie terre eſt inter nubem iridis et ſolem. ¶ Ad ſecundam dī q ſpeculum a quo fit halo bene repreſentat ſe et figuram ſuam et apparet circulus: ſed non repreſentat corpus et figuram ſpeculanti: et hoc in periferijs apparentibus circa corpus ſolis aut lune: de alijs duabus rōnibus dictum eſt ſatis in expōne textꝰ. ¶ Queſtio addita p magiſtrum Thomeʒ bricot facre pagine ꝓfeſſorem.

Queritur vtrum terra ſit minor oībus alijs elementis. ¶ Et arguitur q non: quia qua ratione aqua eſſet maior tota terra: eadem rōne aer et ignis eſſent maiores aqua: et p ꝯñs ignis qui eſt maxime actiuitatis ꝓpter ſuam caliditatem et excedit alia elementa in q̄titate corrumperet ea: quod eſt falſum. ¶ Secūdo ſic. ſi terra eſſet minor alijs elementis: vel eſſet minor in decupla ꝓportione: ſicut Ariſ. videtur dicere: q ex vno pugillo terre fiunt decem aque. Uel in aliqua alia ꝓportione. Non ſecundum: quia non poteſt dici que ſit illa ꝓportio. Nec dicendum eſt primum: quia tunc aqua in ordine ad terram ſolum ſe haberet ſicut decem ad vnuʒ: et aer qui eſt in decuplo maior aqua ſe haberet ſicut centum ad vnum: ignis autem ſicut mille ad vnum: et per ꝯñs tota ſpera generabiliuʒ et corruptibilium non eſſet niſi mille centum et decem ad vnuʒ quod eſt falſuʒ. Nam ptolomeus demonſtrat ſemidyametrum ſpere generabilium ſe habere ad ſemidyametrum terre: ſicut. xxxiij. ad vnuʒ: ductis aūt. xxxiij. in ſe cubice erit ꝓportio ſpere generabilium ad terrā in magnitudine que eſt ſicut. xxxix. milia cum aliquo pluri ad vnum: ergo non ſoluʒ aqua eſt maior tota terra in decuplo: nec alia elementa ſunt in eadem ꝓportione maiora ſuis inferioribus. ¶ Tertio ſic. aqua non eſt maior tota terra: igitur antecedens pʒ: qr non videtur vbi tanta multitudo aque eſſʒ locata cum aqua ſit tota locata in terra nec ſint alique aque ſummis montibus altiores.

In oppoſitum arguitur: quia eadē eſt ratio de pte et toto: ſed aqua facta ex eadem materia ex qua prius erat terra eſt maior ipſa terra: igitur etiaʒ tota aqua eſt maior tota terra. Et eadem eſt rō de alijs elementis ſuperioribus ad terram et aquaʒ: igitur. ¶ Itē niſi ſic. non eſſet verum dictum ptolomei quod prius allegatum eſt. In iſta queſtione tres erunt articuli. In primo ponentur notabilia. In ſecundo concluſiones. In tertio dubia.

Sciendum eſt p̄io: q circa titulum q̄ſtionis ſunt tres difficultates: que tacte ſunt in tribꝰ argumentis. ¶ Prima eſt: vtrum elemēta ſint equalia q̄tum ad qualitates actiuas. ¶ Secunda eſt. vtrum ſint equalia q̄tum ad q̄titatem. ¶ Tertia eſt. de ſitu ipſius aque. ¶ Circa quam eſt aduertendum: q circa iſtam materiam eſt varius modus dicendi. ¶ Quidem enim dicunt: q non eſt idem centrum grauitatis terre: et medium mundi: ſed centrum grauitatis aggregati ex aqua et terra eſt medium mundi. Dicunt enim in terra eſſe aliud centruʒ grauitatis: et aliud magnitudinis: quia enim terra in aliquibus ſuis ptibus continue denſificatur a ſole: vtpote in partibus diſcoopertis: ideo accepta tanta q̄titate verſus illam partem q̄ta ex alia parte que eſt cooperta aquis minor erit grauitas in p̄ma parte q̄ in ſecunda. ¶ Dicunt vlterius: q non eſt idem medium mundi: et centrum grauitatis terre: quoniam terra in partibus coopertis eſt grauior: et ideo grauitas terre et aque pellūt partes terre diſcoopertas: quouſqʒ medium grauitatis aggregati ex terra et aqua fiat medium mundi. Ex quo ſequitur: q nec terra nec aqua eſt naturaliter locata: quoniam nullius illorum elementorum centrum eſt medium mundi. Illi tamen bene concederent: q aggregatum ex terra et aqua eſt naturaliter locatum in medio mundi: et q aliquod aggregatum eſt naturaliter locatum: cuius tamen nulla pars eſt naturaliter ſituata. ¶ Et ſm iſtos dicenduʒ eſſet: q aqua eſt locata in terra: vel ſupra terram pro magna parte ſui: et pro alijs partibus eſt recepta in concauitatibꝰ terre. ¶ Sed quoniam eſt eis difficile ſʒ hūc modū ſaluare q aqua ſit (ad minꝰ in decuplo) maior ipſa terra: ad illius ſolutionem adducunt duo ꝓbabilia. ¶ Primum eſt: q magna pars aque eſt reſoluta in vapores et fumos et aeris cōmixta: que pars ſi conuerteretur in aquam redderet aquam longe maiorem q̄ ſit mare. ¶ Secundum eſt: q terra ſi eſſet denudata a metallis minerabilibus exiſtentibus in ipſa eſſet longe minor q̄ ſit: et tunc facile eſſet videre quomodo aqua longe ſit maior q̄ ipſa terra. ¶ Alij vero dicunt: q terra eſt in medio vniuerſi q̄tum ad centruʒ ſuum: vel magnitudinis vel grauitatis: et q aqua in ſua prima ꝓductione fuiſſet ſperica et concentrica terre et ipſi vniuerſo: qr tamen oportuit terram eſſe diſcoopertam pro ſalute animantium: ideo aqua ſeruans ſuam rotunditatem ſuum habuit centrum extra centrum vniuerſi: ſicut ſm aſtronomos centrum quorundam orbium planetarum eſt ſeparatum a centro vniuerſi: et tales orbes dicuntur egreſſe cuſpidis: ita aqua habet ſuum ꝓprium centruʒ: ad quod omnes aque naturaliter inclinantur: ſicut omnes partes terre naturaliter inclinantur ad centrum terre: et propter hoc non omnes aque ſunt congregate in vnum: licet inclinentur equaliter ad ſuum centrum: nec aqua cooperit totam terram: ſed aliq̄ partem dimittit diſcoopertam prout requirit diſtantia centrorum adinuiceʒ: propter hoc etiam cōmuniter terra et aqua ſunt equalis altitudinis: et tamen eundo in mari per elongationem a terra mare eſt altius q̄ montes in terra: quia ſuper montes ſtabunt aque. Et ad hec declaranda poteſt poni talis figura.

Primꝰ articulus

Opio. j.

Opbalia.

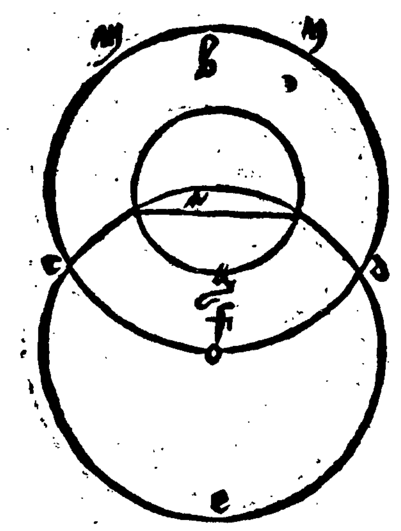

¶ Hec figura facta eſt ad oſtendendū qd̄ priꝰ dictū eſt: q̄uis eñ corpꝰ mathematice ꝯſideratū nō poſſit in ſupficie plenarie pīgari. tñ ſufficit recte imaginari. Sit ergo in hac figura centrū terre a qd̄ eſt et centrū vniuerſi: et ſit ſpa terre b. d. g. e. ſup centrū a. et ſit ſpera aq̄ anteq̄ terra eſſet diſcoopta m. n. o. tūc aq̄ circūdabat oīmode terrā. qr ptes eiꝰ eq̄liter tendebāt ad centrū terre qd̄ ē centrū vniuerſi. Sʒ ꝓpter ſalutē aīantiuʒ terra diſcoopta ē. et eius ſpera ſit nūc f. c. d. e. q̄ quidē ſpera ē equalis ſpe poi ſcʒ m. n. o. ſit ergo centrū aq̄ poſt terre diſcooptiōeʒ f. qr ipa eſt ecētrica terre. Pʒ: igr in hac figura: q oēs aq̄ vbicūqʒ fuerint ſub celo ad ſperā aq̄ ſunt virtualiter ꝯgregate: et q q̄lʒ hʒ equalē inclinatiōnē ad ſuū centrū ſcʒ f. q̄uis aliq̄ impediātur ne fluāt ad ſuū locū naturalē. ſicut aliq̄ ptes terre ſuſpēdi pñt ne moueātur ad centrū terre. Pʒ inſup: q aqua nō tota cooprit terrā. ſʒ aliq̄ eiꝰ pteʒ dimittit diſcooptā. Naʒ arcꝰ d. e. g. ē diſcooptꝰ ab aq̄s: vt pʒ in hac figura q̄ eſt ſʒ aliquos fere q̄rta ps terre: ſm alios maior ps ſʒ alios maior: qd̄ ꝓ nūc relinqͦ coſmographis diſcutiēduʒ. Pʒ etiā in hac figura: q licʒ ī ripa maris terra et aq̄ in eodē loco ꝯcurrāt vt puta in d. ꝓcedēdo tñ in mari p elōgatiōeʒ a terra: mare ſp eſt altiꝰ terra: qr ſi ꝓcedat vſqʒ ad locū c. aſcēdetur. Scdm hūc modū ſatis facile ē videre quō aqua maior eſt ipa terra q̄uis nō tota terra cooperiatur aquis.

Sciendū eſt ſcdo q ſcdʒ aliquos qdlʒ elemētū inferiꝰ ē minꝰ ſuo elemēto ſupiore in decuplo ſolū. Cuiꝰ rō ē. qr eadē eſt rō de toto et pte: ſʒ ex vno pugillo terre fiūt. x. aq̄: et ex vno pugillo aq̄ fiūt. x. aeris: g̃ aq̄ ē in decuplo maior terra: et aer ī cēntuplo maior ea: ignis aūt ī millecuplo. ¶ Sʒ hec opīo ſtare nō pt. ꝓpter ſcdaʒ rōneʒ añ oppoſitū: vt eñ ibi dicebaṫ tota magnitudo ſpe gñabiliū et corruptibiliū ſe hʒ ad terrā ſicut. xxxix. milia ad vnū. Diuide g̃ illū nūerū in. iiij. nūeros ꝯtinue ꝓportiōales: quorū minimꝰ ſit vnitas: hēbis ꝓportiōeʒ oīʒ elemētorū adinuicē in q̄titate: et p ꝯñs ī raritate erit g̃ terra vnū: et aq̄ fere. xxxiij. aer aūt mille. lxxxix. et ignis fere. xxxvj. milia: et ſic ꝓportio elemēti ſupioris ad inferiꝰ erit fere ſicut. xxxiij. ad vnū aqua g̃ erit in illa ꝓportiōe maior ipa terra: nō quid capiēdo terrā vt diſtinguitur ꝯtra mineralia et lapides: ſʒ vt icludit oīa exiña in ipſa. ¶ Et p hoc pʒ ſolutio ad ſcdaʒ rōem. Neqʒ Ariſ. aſſignauit illā ꝓportiōeʒ decuplā elemēti ſupioris ſup inferiꝰ tāq̄ p̄ciſaʒ. ¶ Cōtra tñ hāc reſolutiōeʒ ſunt aliq̄ rōnes. P̄io qr agēs liberū pt corrūpe magnā aquā ꝓiciēdo in magnū ignē: et tūc nō ē neceſſe q tm̄ de aere corrūpaṫ in aquā. Itē etiā plāete calidi et ſicci aliq̄n ꝯfortanṫ in ſuis actiōibꝰ: plāetis hūidis et fridis debilitas: ergo nō ſp elemēta manēt in illa ꝓportiōe q̄ dicta eſt. ¶ Itē ſi illa ꝓportio dareṫ q̄ dicta ē. tūc raritas ignis multo eſſʒ maior q̄ raritas aeris: et p ꝯñs radiꝰ obliq̄ cadēs de ſpa ignis in ſperā aeris deberet multū et notabiliter frāgi. ¶ Ad has tñ rōnes rñderi pt. Ad p̄mā ꝯcedereṫ ꝯña: ſcʒ q elemēta nō manēt p̄ciſe ſp in eadē ꝓportiōe: ſʒ ē magna latitudo vltra quā natura nō ſineret ipa exire. ¶ Ad ſcdaʒ rōem diceret q fractio radij nō fit ſolū ex diña medioꝶ ī raritate. ſʒ ex indyaphoneitate. Nec oʒ q radiꝰ ſit dyaphonꝰ. nā vitrū et criſtallꝰ ſunt multis alijs rarioribꝰ dyaphoniora. Uel diceret q elemēta calida (ſicut ignis et aer) multū differūt in raritate ab elemētis frigidis: nō aūt multū differrēt īter ſe: et p ꝯñs nō tm̄ diſtarēt in raritate q̄tuʒ diſtāt in magnitudine: q̄tuʒ tñ diſtēt in raritate et magnitudine ſolus deꝰ ſcit certitudinaliter: q̄uis hec q̄ predicta ſunt ſint ꝓbabiliter poſita.

Sciēduʒ ē tertio q lʒ elemēta nō ſint eq̄lia ī ꝓfūditate et extēſiōe. tñ ꝓbabile ē dicere q ſunt eq̄lia ſʒ ſuas p̄mas q̄litates: q̄ ſūt caliditas: frigiditas: hūiditas et ſiccitas: ſicut eñ ignis dī p̄io calidꝰ: aer p̄io hūidus: ſic et aq̄ p̄io frigida: et terra p̄io ſicca. Et hoc ītelligēdo de q̄litatibꝰ ꝟtualibꝰ elemētorū: et nō actualibꝰ q̄m q̄litates ꝟtuales ſunt eis naturaliores q̄ q̄litates actuales: ſicut g̃ ignis ē p̄io calidꝰ: qr ē in ſūmo gradu caliditatis: ita eadē rōne aer erit p̄io hūidꝰ et hēbit hūiditatē in ſūmo: aq̄ p̄io frigida et hēbit frigiditatē in ſūmo: terra p̄io ſicca: et hēbit ſiccitatē in ſūmo. Et cū imaginētur ipa elemēta hrē eq̄liter de materia et q̄lʒ hʒ de vna q̄litate q̄tū elemētū ē capax: ſeq̄tur q eq̄liter ē de caliditate in igne: et de frigiditate in aq̄. Et hec ē rō. q̄re nō ſemper adinuiceʒ corrumpūt. ¶ Et ſi arguaṫ. q caliditas ignis ē extēſior. et cū hoc ē actiuior. Et p ꝯñs ignis deberet alia elemēta corrūpe. ¶ Ad hoc rñdeṫ q lʒ caliditas ſit actiuior tñ alie q̄litates ſunt magis reſiſtitiue: lʒ etiā ipa ſit extēſior tñ alie q̄litates ſūt magis vnite: et ſic vnū per alteꝶ cōpenſaṫ. qr g̃ elemēta inferiora ſunt dēſiora q̄ ſupiora. iō magis reſiſtūt et eq̄lis vr̄ eē ꝓportio actiuitatis et reſiſtētie eoꝶ adinuicē. lʒ eñ ignis ſit actiuior q̄ aq̄. tñ aq̄ ꝓpter eiꝰ dēſitateʒ ē reſiſtēuior: ſit g̃ actiuitas ignis vt ſex et actiuitas aq̄ vt tria: et ecōuerſo ſit aq̄ reſiſtitiua vt q̄tuor: et ignis vt duo: tūc ē eadē ꝓportio actiuitatū ad reſiſtētiā. ſex ad tria: et q̄tuor ad duo. iō erūt eq̄ diſtātes actiōes elemētoꝶ adinuiceʒ. ¶ Et ſi arguaṫ. q̄m in nobis dñanṫ multū terra et aq̄ vt pʒ ex grauitate et hūiditate: et tñ in nobis maior ē ꝟtꝰ caliditatis q̄ aliaꝶ q̄litatū elemētoꝶ: qr vita ꝯſiſtit ī calido et hūido: g̃ a fortiori vbi tm̄ vel pl9 ē de igne q̄ de terra vel aq̄ deret eē maior ꝟtꝰ: et p ꝯñs elemēta nō ſunt eq̄lia ſʒ ꝟtutes. ¶ Ad hoc rñdeṫ negādo ꝯñaʒ: qr ꝓpe in nobis nō ē ꝟtꝰ ignis neqʒ aeris neqʒ ꝟtꝰ aq̄ vel terre. Sʒ ī nobis ſūt aliq̄ ꝟtutes ſiles ꝟtutibꝰ elemētoꝶ: et plꝰ dñaṫ in nobis terra vel aq̄ q̄tū ad ſoliditatē vel grauitateʒ. ex eo q hitamꝰ ſup terrā et ex fructibꝰ ipiꝰ nutrimur: qr tñ magis egemꝰ ꝟtutibꝰ ſilibꝰ ꝟtuti ignis et aeris: iō deꝰ dedit nobis ꝟtutes illas et q̄tū ad caliditatē et ſpūs: plꝰ dñanṫ in nobis ignis et aer: q̄ aqua et terra. ¶ Et p hoc pʒ ſolutio ad p̄mā rōem añ oppoſitū. Iſtis notatis ſit. ¶ P̄ria ꝯclo. elemēta nō ſunt eq̄lia ī magnitudie et puitate aut ꝓfūditate pʒ ex dictis. ¶ Scda ꝯclo elemēta nō ſunt eq̄lia q̄tū ad ꝟtutes actiuas et reſiſti-

Obiectio. j.

Obiectio. ij.

Solutio. j.

Solutio. ij.

Opinio. j.

Confutatio

Scds articu.

Conclo. j.

Conclo. ij.

Concluſio .iij. — Tertius arti.

tiuas: pꝫ ex dictis in ſcđo notabili. ¶ Tertia ꝯclo eſt ꝓbabile ē elemēta eē eq̄lia ꝗtuꝫ ad materiā. ita ꝙ tm̄ ſit de materia in vno elemēto ꝗtuꝫ in alio pꝫ ex dictis.

Dubitaṫ p̄ɔ vtꝝ lumē a tota ſpē ſit calefactiuū. Et arḡ. p̄ɔ ꝙ nō: q: tūc caliditas nō eſſꝫ de p̄mis q̄litatib⁹: ſꝫ lumē eſſꝫ p̄oꝛ q̄litas. ¶ Itē tūc oīa aſtra eſſent calida: cū ſint lucida. ¶ Itē tūc vbi eſſꝫ lumē intēſi⁹ eēt maioꝛ caliditas. qđ pꝫ eē falſuꝫ de media regiōe aeris. ⁊ ēt q: nō oīa lucida ſunt mag̃ calefactiua: vt pꝫ de ſquamis piſciū. ¶ Scđo ſic. vel lumē h̃ret ꝙ eēt calefactiuū ex eo ꝙ trāſit ꝑ mediū calidū: ⁊ hoc nō: q: eadē rōne eēt frigefactiuū: cuꝫ ēt trāſeat ꝑ mediū frigiđ vel h̃ret ꝙ eēt calefactiuū ab aliq⁹ alio: ⁊ nō vr̃ qđ ſit illđ. ¶ In oppm̄ arḡ. ꝑ expiētiā de lumine ſolis qđ calefacit terrā: aerē: ⁊ aquā. ¶ Pro ſolutōe dubij ē aduertēdū ꝙ lux ⁊ lumē ꝯueniūt ⁊ differt. Cōueniūt ī hoc: q: vtrūqꝫ eoꝝ eſt q̄litas: ⁊ nō ſ̄ba: lux em̄ ē ꝑſe ſenſibilis nō aūt ſic ī ba. Etiā in igne lux ē accn̄s: ḡ ⁊ ī alijs. q: qđ vere ē nulli accidit. Aſſumptū pꝫ: q: ſi eēt foꝛa ſ̄balis ignis vel eēt foꝛa ſpecifica: ⁊ tūc q̄cūqꝫ h̄ērent lucē eēnt eiuſdē ſpēi: vel eēt foꝛa īpfecta exn̄s in potētia ad aliā foꝛmā: ⁊ tūc eēt foꝛa ſ̄balis alic⁹ coꝛpis celeſtis: in q° nulla ē foꝛa ſ̄balis īpfectioꝛ foꝛa elemētari: ⁊ ſic h̃r intentū. ¶ De lumie ēt ꝙ nō ſit ſ̄ba ſatis pꝫ: q: vel eēt ſubſtātia coꝛpalis vel ſpūalis. Nō ſpūalis: qm̄ eſt extēſibile. Neqꝫ ēt coꝛpalis: q: tūc duo coꝛpa poſſent eē ſil' ī eodē loco qđ ē īpoſſile. ¶ Differūt ām̄ q: lux ē q̄litas inherēs coꝛpi lucido ꝑꝑe viſibili: ⁊ nō depēdet ī ſuo ꝯſeruari a q̄litate alteri⁹ coꝛpis a q̄ dyaphonū coꝛpi lucido ꝑpīquū illumiēt. ⁊ moueṫ ad motū coꝛpia lucidi: lumē vero ē q̄litas inherēs coꝛpi dyaphono depēdēs ī ſuo ꝯſeruari a luce: quō aūt lumē ſit ſpēs luc̄ videbiṫ in libꝛo de aīa. Iſto notato ſit. ¶ Pria ꝯ°. neqꝫ lux neqꝫ lumē ē foꝛaliter caliditas: de luce pꝫ: q: tūc aſtra eēnt foꝛalr calida. Itē ſquame piſciū frigide ſunt lucide De lumine pꝫ ēt: q: lumē multiplicaṫ intēſiue ꝑ ſpās celeſtes ī qb⁹ nō ē caliditas: ⁊ ꝑ mediā regiōeꝫ aerꝭ in q̄ eſt magna frigiditas. ¶ Scđa ꝯ°. lumē ē calefactiuū: pꝫ ꝑ expiētiā: q: ꝑ multos radios ſil' aggregatos ſup ſpeculū ꝯcauū ſit ignis cōburēs: igr̄. ¶ Tertia ꝯ°. lumia aſtroꝝ ſunt calefactiua. pꝫ ꝑ Ar. ī libꝛo de ptib⁹ aīaliū dicētē ꝙ noctes ī plenilūnio calidioꝛes ſunt q̄ in nouilunioꝛ ⁊ ſi h̃ ē veꝝ de luna: eadē rōne h̃ erit veꝝ de alijs aſtris q: ſic h̃r in de ꝑꝑetab⁹ elemētoꝝ: oīa aſtra recipiūt lumē a ſole ſic̄ ⁊ luna. ¶ Et ſi dicaṫ ꝙ aſtrologi dicūt multa aſtra eē frigida. Itē coꝛpa frigida hic inferi⁹ exiſtia gubernāṫ a ſupioꝛib⁹: ḡ illa coꝛpa ſunt frigida. ¶ Ad h̃ ꝯcediṫ cū auicēna: ꝙ coꝛpa celeſtia ſunt frigida v̄tualiter ꝑ ſuā influētiā ⁊ ēt calida ꝑ ſuū lumē. neqꝫ hoc ē incōueniēs. Et ſi dicaṫ vlteri⁹ ꝙ oīa luīa eēnt eiuſđ rōis: ex q° oēs caloꝛes ſūt eiuſđ rōis negaṫ ꝯn̄a: q: a cauſis diuerſaꝝ ſpēꝝ h̃ñ pn̄t ꝑducire effect⁹ eiuſđ ſpēi. Itē ꝭm aliquos nō oēs caloꝛes ſūt eiuſđ ſpēi ſpālīſſime: vt pꝫ de caloꝛe febꝛili ⁊ caloꝛe naturali. ¶ Ad rōes aī oppo. dubij. Ad p̄mā ꝯcediṫ ꝙ caliditas nō ē pria q̄litas ſimplr̄. ſꝫ ē pria eaꝝ q̄ fiūt ex actiōib⁹ alemētoꝝ ad inuiceꝫ. ¶ Ad aliā negaṫ ꝯn̄a: q: lumē nō ē caliditas foꝛaliter. ¶ Ad aliaꝫ ēt negaṫ ꝯn̄a: q: aliq̄n lumē impediṫ ꝑ ꝯtrariā qualitatē ne ꝑducat caliditatem. ¶ Ad ſcđam rōnem p̄ncipalem: đr ꝙ lumen habet a tota ſpecie ꝙ ſit calefactiuum.

Conueniūt ⁊ differūt lux ⁊ lumen.

Concłō .j. — Concłō .ij. — Concłō .iij.

Dubitaṫ ſcđo vtꝝ coꝛpa celeſtia agāt ī hec īferioꝛa ¶ Et arḡ. ꝙ nō: q: mouēs ⁊ motū debēt eē ſil'. vij. phiſi. ſꝫ coꝛpa ſupioꝛa nō ſunt ſil' cū iſtis inferioꝛibus. igiṫ. ¶ Itē vel agerēt ꝑ motū localē. vel ꝑ aliq̄ foꝛmā ꝑmanēteꝫ. Non p̄mū: q: tūc mouerenṫ ad hec inferioꝛa ⁊ ſic hec inferioꝛa eſſent fines ſuoꝝ motuū. Neqꝫ ꝑ aliq̄ foꝛmaꝫ permanētem: q: tūc celo ceſſante moueri adhuc ip̄m ageṫ in inferioꝛa iſta: qđ eſt falſuꝫ. ¶ In oppoſitū arḡ. per Ar. in p̄mo ⁊ tertio methꝛoꝛoꝝ. ¶ Ad iſtud dubiū r̄ndetur ꝑ aliq̄s ꝑpōnes. ¶ Pria eſt: coꝛpa ſupioꝛa agūt in hec inferioꝛa: puta in elemēta in mixta aīata ⁊ inaīata: ⁊ in irrōnabilia. ¶ In elemēta habēt duplicem actōem: alterariōeꝫ: ⁊ ḡnatiōem. Naꝫ accedēte ſole ⁊ alijs ſtellis calidis ad zenith alicui⁹ regiōis: elementa ſupioꝛa: ſcꝫ ignis ⁊ aer augētur: ⁊ inferioꝛa ſcꝫ terra ⁊ aq̄ minuūtur ⁊ ꝯuertūtur in ſupioꝛa: ⁊ recedente etiā ſole ⁊ accedentib⁹ ſtellis effectiue frigidis (ſicut ſunt ſaturn⁹ ⁊ mercuri⁹) accidit ḡnatio elementoꝝ aq̄ ⁊ terre. ¶ Et ſi dicaṫ ꝙ tūc aqua eſſꝫ in vno tp̄e minoꝛ q̄ alio: ⁊ ſimiliter aer: ⁊ ꝑ ꝯn̄s fieret vacuū qn̄ aer eſſet minoꝛ ⁊ aqua maioꝛ: q: eq̄lis materia ſub foꝛma aq̄ nō tm̄ occupat de loco ꝗtum ſub foꝛma aeris ¶ R̄ndetur negādo ꝯn̄am: q: ſicut in vna regiōe recedēte ſole: aq̄ ⁊ terra augētur: ita eodē tp̄e in alia regiōe minuūtur ⁊ augētur ignis ⁊ aer. Agunt etiā coꝛpa celeſtia in elemēta ꝗtuꝫ ad motū localem: q: deferūt ſecum ſupmaꝫ regiōeꝫ aeris in qua fiūt comete. Ex luna cauſat in mari motū qui vocaṫ flux⁹ ⁊ reflux⁹: ⁊ ipā hꝫ dominiū ſup humida ſicut ſol ſup ſicca. Nam ſup q̄cunqꝫ regionem eleuaṫ luna aqua maris aſcēdit directe tanq̄ verſus ſuam cām: ita ꝙ aqua maris in illo loco qui directe ſupponiṫ centro lune ē altioꝛ q̄ in quocūqꝫ alio loco: ⁊ vocatur tumoꝛ aq̄. Quō aūt fiat talis flux⁹ aliquomō tactū eſt Albumazar ei 2° libꝛo maioꝛis īroductoꝛij: dicit ꝙ luna hꝫ virtutē quādaꝫ ſibi cōnaturaleꝫ ad attrahēduꝫ ad ſe aquas maris ſicut magnes attrahit ferrum. ¶ Sꝫ alia opīo q̄ videṫ eſſe cōioꝛ: eſt ꝙ ille flux⁹ vel reflux⁹ ē ꝑpter diuerſitatē anguloꝝ quos faciūt radij lune ſup aquas in principio ort⁹ lune ⁊ medio exitꝰ. Ex iſto pꝫ ꝙ tumoꝛ maris ille q̄ dict⁹ eſt ſp̄ eſſe in directo lune vbicūqꝫ luna ſit: circuit totā terrā in tāto tp̄e quāto luna circuit ſuū oꝛbē ꝑ motū firmamēti: ſcꝫ fere per xxv. hoꝛas. ¶ In mixta etiā habēt coꝛpa celeſtia actionem: naꝫ q̄daꝫ mixta generātur ab ipis: q: generāt īpꝛeſſiones ignitas: ⁊ aq̄as: ⁊ de illis pn̄t aſtrologi iudicare ſi ſcirēt qualitates ⁊ v̄tutes celoꝝ ⁊ ſtellaꝝ cōcurrentiū ad talem effectū. ¶ Generāt etiaꝫ coꝛpa celeſtia mixta inaīata: ſicut ſunt metella. ¶ Iteꝫ agūt in aīata irrōnabilia. ꝑ quāto talia coꝛpa alterāt ad qualitateꝫ conueniēteꝫ vel diſcōueniēteꝫ. ¶ Scđa ꝯclo. coꝛpa celeſtia nō ſolum ſuo motu aut lumie: ſꝫ etiā ſuis influētijs agūt in hec inferioꝛa: pꝫ q: aliq̄ ſunt ſtelle frigefactiue: ſꝫ ille nō frigefaciūt per lumen aut motū: q: vtrūqꝫ illoꝝ eſt calefactiuū. igitur per influētiaꝫ. ¶ Et ſi dicaṫ ꝙ omne agēs agit foꝛti⁹ in ꝑpinquuꝫ q̄ in diſtās: igiṫ ſi coꝛpa celeſtia agāt per influētiam frigefactiuaꝫ: illa foꝛti⁹ aget in aerem ⁊ ignem: q̄ in aquā ⁊ terrā. ¶ Ad hoc đr: ꝙ ſine dubio influētia frigefactiua foꝛtioꝛ eſt in igne vel aere: q̄ in terra ⁊ aqua diſtātioꝛib⁹ a celo: q: tamen in aere ⁊ igne impediṫ talis influētia a ſuo effectu: mō aūt in terra ⁊ aqua: ideo foꝛti⁹ agit in hec elementa inferioꝛa q̄ in ſupioꝛa. ¶ Ad rōnes dubij. Ad p̄mam đr. ꝙ coꝛpa celeſtia ſunt ꝑ ſua lumina aut ſuas influentias ſimul cum ipſis motis. ¶ Ad cōfirmationeꝫ đr ꝙ coꝛpoꝛa celeſtia agūt in hec inferioꝛa: ⁊ per motū ⁊ per qualitatem permanētem. Ad primā improbationem cōcediṫ. ꝙ coꝛpoꝛa celeſtia mouētur ꝑpter hec inferioꝛa tanq̄ ꝑpter fines ſecūdaria intentōe: non aūt pꝛimaria intentione. Ad aliā improbatiōem conceditur ꝙ hoc dicit Ariſto. q: reputabaṫ impoſſibile celuꝫ non moueri. Vel đr ꝙ influentia ⁊ lumen in agendo dependent a motu. ¶ Ad rationes queſtionis patet ſolutio ex dictis

Prima ꝑpō.

Concłō .ij.

Opīo Albumazaris

Opīo cōis.

¶ Incipit pꝛimus liber de anima vnum tractatum ⁊ vnum capitulū habens: in quo narrantur opiniones antiquoꝝ.

Bonoꝛum honoꝛabiliū noticiā opinātes: magis alteram altera honoꝛabileꝫ dicimus: ꝙ ſit certioꝛ: melioꝛ: ⁊ mirabilioꝛ. ⁊ ꝑpter hec ſcia de aīa eſt alijs ſcientijs naturalib⁹ nobilioꝛ cum ſit de ſubſtantia aīe ⁊ eius oꝑationib⁹: que a nobis cognoſcūtur ꝑ expientiā. Et hec pꝛima cōcluſio. ¶ Scđa concluſio. Scia de aīa eſt multū vtilis: patꝫ: q: ipſa multū valet ad cognoſcendū veritatē: cum ſit de aīa ⁊ ei⁹ oꝑationibus cōibus ⁊ ꝑpꝛijs: mōdo aīa eſt cauſa veritatis: ergo ſcīa de ipſa valet ad veritatem cognoſcendam. ¶ Tertia cōcluſio. Scientia de aīa eſt difficillima: ptꝫ: q: in ipa tractātur multe difficultates: ¶ Pria: vtrū in oībus ſit vna methodus ad inueſtigandū ꝙ q̄d eſt: ſicut ad ſciendūꝫ paſſiones de ſuis ſubiectis: an ſit alia ⁊ alia in diuerſis ſciētijs, vt cūqꝫ em̄ ſit. difficile. eſt talē methodū inuenire. ¶ Scđa difficultas eſt: ſuppoſita methodo qua inq̄renda eſt diffinitio aīe: queriṫ qđ eſt genus aīe: an ſit ſubſtātia: qualitas: an ꝗtitas: an actus: an potētia: differūt em̄ nō parū actus ⁊ potētia. ¶ Tertia difficultas an aīa ſit diuiſibilis: an indiuiſibilis: an oīs aīa ſit omī aīe eiuſdē ſpēi: an nō: ⁊ vtrū omnes ſint eiuſdē ſpēi: illi em̄ qui fecerunt mentionem de aīa humana: viſi ſunt opinari omnes aīas eē eiuſdeꝫ ſpēi. ¶ Quarta difficultas eſt: an dabilis ſit vna diffinitio cōis omī aīe ſicut datur vna diffinitio cōis omni animali vel an ſit danda diffinitio ꝑpꝛia cuilibet aīe ſicut datur diffinitio ꝑpꝛia cuilibet animali. Alia em̄ eſt diffinitio equi: alia aſini: ⁊ ſic de ſingularibus: q: aīal vniuerſale aut nihil eſt aut poſteri⁹. ¶ Quinta difficultas eſt: ſi nō ponatur niſi vna aīa: an pꝛius ſit de ſubſtantia ei⁹ determiandū: q̄ đ ſuis potētijs: ⁊ p̄us de potētijs q̄ de oꝑationib⁹: ⁊ pꝛius de oꝑationib⁹ q̄ de obiectis. ¶ Videṫ em̄ ꝙ pꝛius ſit determinādū de ſubſtātia aīe: cum ſit neceſſariū qđ quid eſt cognoſcere ad cognoſcēduꝫ cauſas accidentiū: ſicut ī mathematicis neceſſe eſt cognoſcere q̄d linea: ⁊ quid rectū: ad cognoſcendū ꝙ anguli triāguli ſūt eq̄les duobus rectis. Videtur etiā ex alia parte: ꝙ pꝛius determinandū ſit de potētijs ⁊ oꝑationib⁹: q̄ de ſubſtātia aīe: q: accidētia magnaꝫ partē cōferūt ad cognoſcendū ꝙ quid eſt: mōdo omne demōſtrationis pꝛincipiū eſt, quod quid eſt: alias tales diffinitiōes eſſent vane: ſi ꝑ eas nihil cognoſcereṫ: ergo videṫ ꝙ pꝛi⁹ ſit determinandū de accidentibus aīe q̄ de ſubſtantia eius. ¶ Sexta difficultas eſt: an oēs paſſiones aīe ſint cōes anime ⁊ coꝛpoꝛi. ¶ Videtur em̄ pꝛīo ꝙ ſic: de ſenſationibus: q: ſenſus ab excellēti ſenſibili coꝛrūpiṫ: ſcđo de intellectōe: q: ad eam concurrit fantaſia q̄ non eſt ſine coꝛpe. Item etiam ſi aīa haberet aliquā oꝑationeꝫ non cōem coꝛpoꝛi, poſſet a coꝛpoꝛe ſeparari. ¶ Sed in oppoſitum videtur: ꝙ non oēs operationes anime ſint cōes anime ⁊ coꝛpi. Tum: q: tunc aīa non poſſet ſeparari a coꝛpe. Tum: q: tunc de ipſa aīa nō eſſet ſcđm ſe determinandū. ¶ Sed ad hanc difficultatē dici poſſet: ꝙ multe ſunt oꝑationes aīe cōes aīe ⁊ coꝛpi vt ptꝫ de ira: timoꝛe: odio: ⁊ verecūdia: a quibus neceſſe eſt coꝛp⁹ pati. Et dato ꝙ oēs oꝑationes anime fierēt mediante coꝛpoꝛe: adhuc tm̄ multe ſibi cōuenirent ſcđm ꝙ aīa eſt: ſicut multa cōueniunt recto ſcđm ꝙ rectū eſt: ⁊ curuo ſcđꝫ ꝙ curuū eſt: licet curuū ⁊ rectum non poſſint eſſe ſine coꝛpoꝛibus naturalibus. ¶ Ex hac ſolutione ſequitur Quarta concluſio. Ad phiſicum ſpectat determinare de aīa: ptꝫ: q: ad ipſum ſpectat determinare de illis foꝛmis: quarum oꝑationes fieri nō poſſunt ſine motu coꝛpis Sed ſic eſt de oꝑationib⁹ anime: igiṫ. Maioꝛ ptꝫ: q: phiſic⁹ ⁊ dyaleticus ſic differūt: q: phiſic⁹ diffinit aliq̄n ꝑ cauſam finalē ſolū: vt cū đr domus eſt quid nos ꝑtegēs a vētis et pluuijs. Aliq̄n per materiā ſolū: vt cum dicitur: ꝙ domus cōſtituitur ex lignis: lapidib⁹: et laterib⁹. Aliq̄n vero per finē ⁊ materiaꝫ ſimul: ſicut ſciētie pꝛactice diffiniūt per materiam ⁊ foꝛmā in oꝛdine ad oꝑationē voluntariam: ⁊ ſicut mathematicales abſtrahendo a motu. ⁊ methaphiſicales a motu ⁊ materia ſēſibili. dyaleticus vero diffinit per gen⁹ ⁊ differentiā: dicit enim ꝙ Ira eſt appetitus vindicte: vbi naturalis dicit ꝙ ira eſt accenſus vel feruoꝛ ſāguinis circa coꝛ. Cum ergo oꝑationes anime fiant mediāte coꝛpoꝛe: ſequiṫ ꝙ de ipſa anima habet phiſicus determiare. ¶ Et hec de pꝛimo libꝛo de anima. Reſiduū em̄ de opinionibus antiquoꝛum.

Concło pꝛia. — Concło ſcđa. — Concło tertia. — Dubitatio .i. — Dubitatio .ij. — Dubitatio .iij. — Dubitatō .iiij. — Aīal vl̄e aut nihil eſt aut ē poſteri⁹ ſuis ſingularibus. — Dubitatio .v.

¶ Accidentia magnā ꝑtem cōferūt ad cognoſcēdū qđ quid eſt. ¶ Oē demonſtrās pꝛīcipiū eſt qđ q̄d eſt. — Dubitatō .vi. — Solutio. — Concło q̄rta. — Phiſic⁹ ⁊ dyaleticus differunt in diffiniendo. — Diffinitiones domus. — Diffinitiones ire.

Onorū honorabiliū noticiā opinātes ⁊c. ¶ Jſte eſt prim⁹ liber de anima qui prima ſui diuiſione di uiditur in ptem pemialē: ⁊ in par tem executiuā. Pars executiua in cipit ibi. Principiū aūt. Jn pemio tria facit. Primo reddit auditores ſuos beniuolos: oſtendēdo bonita tem ⁊ honorabilitatē huius ſcie: ⁊ cum hoc vtilitatē. Scđo remouet ignorantiā pure negationis: ⁊ reddit auditores dociles p hoc ꝙ ponit conſideranda in iſta ſcientia ⁊ ordinē cōſiderandoꝝ ibi. Jnquirim⁹ autem. Tertio reddit auditores attētos p hoc ꝙ oſtēdit hui⁹ ſciētie difficultatē ibi. Oīno aūt ⁊ penitus difficilimo rum eſt. Jntendit ergo pbare prio iſtam cōcluſionem

Conclō pria. ¶ Scia de aīa eſt pponēda alijs ſciētijs naturalibus: ppter nobilitatē ⁊ certitudinē: pbat p. q2 vna ſcia red ditur nobilior alia: aūt ppter nobilitatē cōſideratorū: aut certitudinē demōſtrationū. Sed ſcia de aīa inter alias ſcias naturales de rebus nobiliſſimis cōſiderat et certiſſimū modū pcedēdi hʒ. cum pcedit ex his que ſūt nobis nota expimētaliter: ꝗ ſcia de aīa q̄tū ad cer titudinē ⁊ honorabilitatē eſt alijs ſciētijs pponenda.

Conclō ſcđa. T. Cū aūt. ¶ Scđa concl̄o eſt: ſcia de aīa eſt multū vtilis: q2 valet multū ad oēʒ veritatē cognoſcēdā: eo ꝙ ipſa eſt de intellectu ⁊ opationib⁹ eius: de ſenſu ⁊ ſen ſibilibus: mō ille intellect⁹ ſiue ipa aīa eſt principium aīalis: ⁊ ſcia cauſe vtilis ad ſciam cāti: igit ſcia de aīa eſt multū vtilis. T. Jnquirim⁹ aūt. ¶ Hic p. ponit de terminā da in iſta ſcia di. ꝙ inquirēdū eſt de ſubſtantia aīe: quid ſit ipſa aīa diffinitiue: ⁊ de paſſionib⁹ ⁊ opa tionibus eius: ⁊ iſtarū opationū quedā ſunt ppie ip ſi aīe: alie ſunt cōes corpi ⁊ aīe. Per pprias intelligit phūs illas paſſiones ⁊ opatōes ad q̄s exercēdas non indiget organo corpeo: ſicut ille q̄ ſolū ꝯueniūt hoīb⁹ et p cōes itelligit illas paſſiones ad q̄s exercēdas in diget organo corpeo nō ſolū ꝯueniētes hoībus: ſʒ etiā

Cōclō tertia. cōueniētes brutis. T. Oīno aūt. ¶ Tertia cōcl̄o eſt: ꝙ hec ſcia eſt valde difficilis. Hāc ꝯcl̄onem declarat p. mouēdo dubitatiōes ⁊ difficultates in hac ſcia ꝯſide randas.

Dubitatio .i. ¶ Pria dubitatio eſt de mō inueſtigādi q̄ddi tatē ſiue diffinitionē aīe: ⁊ eſt talis. Utrū in oībus ſit vna method⁹ ad inueniēdū ꝙ q̄d eſt: ſicut eſt vna me thodus ad ſciendū paſſiones de ſuis ſubiectis q̄ voca tur demōſtratio. Uel vtrū in alia ⁊ in alia ſpē: ſint alia et alia method⁹ ad inquirendū ꝙ quid eſt: ⁊ ſi in omni bus ſit vna methodus: tūc difficile eſt dare illā. Si vo ſit alia ⁊ alia in diuerſis ſpēbus: tūc adhuc difficili⁹ erit in vnaq̄q; ſpērū aīe īuenire ppriā methodū ⁊ ppriam

Dubitatio .ij. artē ad diffiniēdū. T. Si manifeſtū aūt. ¶ Hic p. mo net dubitationē de ptibus in diffinitōe aīe ponendis di. ꝙ q̄uis manifeſtū ſit ex libro poſterioꝝ aut ex aliq̄ bus libris quō debēt fieri demōſtratōes ⁊ diffinitōes: tū reſtat dubiū: q̄ ſunt pdicata in diffinitōe aīe ponēda cū prio oporteret ſcire de quo gn̄e ſit: vtrū ſit ſubſtan tia: q̄titas: q̄litas ⁊c. Deinde opʒ ſcire vtrū ſit act⁹ vel potentia: cuʒ actus ⁊ potētia multū differūt. T. Cō ſiderandū aūt. ¶ Hic p. monet dubitationē de differen tia ptiū aīe di. ꝙ cōſiderandū eſt vtrū aīa ſit diuiſibilis vel indiuiſibilis. Deinde vtrū oīs aīa ſit omni aīe eiuſ dem ſpēi vel nō: ⁊ ſi nō vtrū oīs ſit eiuſdē gn̄is. Quidā eñ antiq̄ credebāt oēs aīas eſſe eiuſdē ſpēi determinā tes ſolū de aīa hūana ⁊ hāc determiationē crediderūt

Dubitatō .iij. eſſe ſufficientē. T. Fauere aūt. ¶ Hic p. monet dubi tationē de vnitate diffinitōis aīe di. ꝙ dubitabile eſt: vtrū ſit dāda diffinitio cōis oī aīe: ſicut datur vna dif finitio cōis ēentialis oī aīali: vel vtrū vnicuiq; ſpēi aīe ſit dāda alia ⁊ alia diffinitio aīe: ſicut cuilibet ſpēi aīa lis eſt dāda ppie diffinitio. Nā alia eſt diffinitio equi et alia diffinitio aſini: ⁊ alia diffinitio aīalis hoīs: ⁊ ſic de alijs. q2 vt dic̄ p. Rō aīalis ſm vnū q̄dq; aīal eſt alte ra ⁊ altera. Et ad pbandū ꝙ nō pōt dari vna diffinitō vl̄is ſumit pdictā ppōnē. Aīal vl̄e aut nihil eſt aut po ſterius eſt. Et ſimilr dicēdū eſt de quolibet alio cōi. Et q2 diffinitio dʒ dari p priora ⁊ dʒ eſſe prior diffinito: ꝗ videtur ꝙ ipa nō dʒ eſſe ipſi⁹ vl̄is. T. Ampli⁹ autē. ¶ Hic p. ponit dubitationē de ordīe pcedēdi determi nādo de aīa ⁊ eſt talis. Si non ponat niſi vna aīa q̄ tū hʒ plures potētias: dubitandū ē: vtrū prio ſit determi nandū de ipa aīa ⁊ poſtea de ipis potētijs vel ecōtra. Deide dubitatur vtrū ſit pri⁹ determinādū de ſuis po tentijs q̄ꝫ de opationib⁹ vel ecōtra. Et vtrū prio deter minandū eſt de opationib⁹ q̄ꝫ de obiectis vel econtra.

T. Uidetur aūt. ¶ Hic p. aſſignat cāʒ dictaꝝ dubita tionū di. ꝙ pri⁹ eſt determinādū de ſubſtātia aīe q̄ꝫ de ſuis potētijs ⁊ opatōib⁹ aīe: q2 potētie ⁊ opatōes aīe ſunt accidētia aīe de ipa aīa p demōſtrationē ſcibilia: ſed in demōſtratione ppter quid ⁊ potiſſima ꝙ q̄d eſt ſiue diffinitio rei pcedit ei⁹ potētias ⁊ opatōes. ¶ Jn oppoſitū aꝛ: q2 potētie ⁊ opatōes ſūt nobis notiores q̄ꝫ ſubſtātia ſiue ꝙ q̄d eſt: ⁊ valēt ad cognoſcendum ꝙ q̄d eſt. Dicit eñ p. ꝙ Accidētia magnā ptē ꝯferūt ad co gnoſcēdū ꝙ q̄d eſt: mō de nobis notiorib⁹ pri⁹ determi nandū eſt: ꝗ pri⁹ determiandū eſt de potētijs ⁊ opatio nib⁹ aīe q̄ꝫ de ipa aīa. Et infert p. ꝙ ſi p diffinitionem ſubiectoꝝ accidētia nō poſſunt cognoſci de ſuis ſubie ctis: tūc ille diffinitōes ſunt dyaletice ⁊ vane. T. Du bitationē aūt hn̄t. ¶ Hic p. mouet dubitationē de paſ ſionib⁹ aīe: ⁊ eſt talis. Utꝝ oēs paſſiones aīe ſint cōes aīe ⁊ corpi: vel aliq̄ ſint ppie ipi aīe. T. Uidet. Hic phūs dat ſolutionē dicte dubitatōis di. ꝙ plurime ſūt paſſiones ⁊ operatōes manifeſte cōes ⁊ anime ⁊ cor pori: tales aūt nō fiunt ſine corporis mutatione vl̄ mo tu. Uidemus eñ ꝙ corpora pallent ⁊ rubeſcunt: et ꝙ ſenſus ab excellenti ſenſibili corrūpitur. Sed inter ce teras operationes intelligere magis videtur eſſe pro prium anime: ſed tamen ad intellectionē cōcurrit fan taſia ſiue ſenſus qui non eſt ſine corpore ſiue organo corporeo: ⁊ ſic videtur ꝙ in nobis nulla eſt opatio aīe quin in illa indigeamus corpore. T. Si quidē igitur ¶ Hic phūs ſubdit ꝙ ſi anima nullā habeat opationē ſine corpore: tūc videtur ꝙ ipſa nō ē ſeparabilis a cor pore: ſed ſemp ei inherēs: ſed ſi habeat operationē ſi ne corpore vel haberē poſſet: tūc ipſa eſt ſeparata vel ſeparabilis. ¶ Sed diceret aliquis: ſi anima non ſit ſe parabilis: tunc nullas habet paſſiones ei ſecunduʒ ſe conuenientes. igitur non eſt determinandū de ipa aīa ſcđm ſe. ¶ Hoc remouet p. dicens ꝙ licet rectū ⁊ curuū non ſint ſine corporibus naturalibus: tamē multa cō ueniunt recto ſcđm ꝙ rectum: ⁊ curuo ſcđm ꝙ curuum Jta ſimiliter licet anima non ſit ſeparabilis a corpore tamen multa conueniunt anime ſcđm ꝙ anima. T. Uidetur autem. ¶ Hic p. declarat ſolutioneʒ prius di ctam dicēs: ꝙ in multis paſſionibus anime manifeſtū eſt: ꝙ non fiant ſine corpore ⁊ motu corporeo: ſicut pa tet de odio: ⁊ ſic de alijs: videm⁹ eñ in his paſſionib⁹ corpora ſepe mutari in colore ⁊ in geſtu. Unde aliqua corpora ex cōplexione habēt: ꝙ faciliter timēt. Ex his ptʒ ꝙ tales paſſiones nō ſolū cōueniunt aīe: ſed etiaʒ corpori. T. Si aūt ſic. ¶ Hic p. infert ꝙ ad phiſicuʒ p tinet determiare de aīa: ptʒ q2 ad naturalē p. ptinet de termiare de foīs naturalib⁹ quaꝝ opatōes ⁊ paſſiōes fiunt p mot⁹ corpoꝝ: ſʒ ſic ē de aīa: igr. Et q2 nōdū oſtē ſum eſt: ꝙ oīs aīa hēat tales corpeas paſſiōes: iō con cludit p. ſic ꝙ phiſicus dʒ cōſiderare de om̄i aīa: vel de aliqua. T. Pꝛīter aūt. ¶ Hic phs. gr̄a dicti correlarij

Rō aīalis ſm vnū q̄dq; aīal eſt altera ⁊ altera.
Aīal vl̄e aut nihil eſt: aut poſterius eſt.
Dubita. iiij.

Oīs demōſtratōis pri[...] piū ē q̄d q̄d [...]

¶ Accidētia magnā ptē cōferūt ad cognoſcēdū q̄d q̄d [...]

Dubitatio [...] Diffinitiones dyaletice [...] ne ſunt ad [...] monſtrandū [...]

¶ Jntellige re aut eſt [...] taſia aut [...] ſine fantaſ[...]

Diffinitiones naturales et dialectice dif ferunt.
ponit drīas inter diffinitiones naturales ⁊ dyaleticas dicēs ꝙ phiſic⁹ ſiue naturalis diffinit p cām materia leʒ ⁊ agēteʒ: ſilr ⁊ p cām finalē. Sʒ dyaletic⁹ diffinit p gen⁹ ⁊ drīam: ⁊ talis diffinitio ab antiq̄s ſolet vocari diffinitio formalis: ⁊ iō dicit p. dyaletici eſt diffiniri p

Diffinitiones ire.
formā. Dicit eñ dyaletic⁹ ꝙ ira eſt appetit⁹ vindicte. Naturalis vo dicit ꝙ ē feruor ſanguinis aut calidi cir

Tres modus diffiniendi.
ca cor. T. Rō quidē eñ. ¶ Hic p. numerat tres mōs diffiniēdi. ¶ Prim⁹ mod⁹ ē p formā vel p finē ⁊ dat ex emplū de tali mō dicēs: ꝙ dom⁹ eſt coopimētum phi

Diffinitiones domus.
bens corruptōes a vētis nubib⁹ ⁊ caumatib⁹. ¶ Alia ē diffinitio q̄ dat p materiā: ⁊ dat p. exēpluʒ ꝙ dom⁹ eſt lateres lapides ⁊ ligna cōgregata. ¶ Alia eſt q̄ ꝯtinet iſtas ābas: ſicut dom⁹ eſt lateres lapides ⁊ ligna ꝯgre gata ad phibnedum corruptionem ⁊c. T. Si igr na turalis. ¶ Hic p. includit ꝙ diffinitio naturalis dʒ da ri p vtrāq; cām: ſcʒ p materialē ⁊ per formalē in ordīe ad motū naturalē. T. Circa quaſcūq; ¶ Hic p. dat mo dū diffiniēdi in alijs ſciētijs: q2 aliq̄ ſcie diffiniūt p ma teriā ⁊ formā in ordine ad opatōeʒ volūtariaʒ: ⁊ talis diffinitio ptinet ad artē practicā. Alie vero ſcie abſtra hūt a motu: ſicut mathematica. Alie vo abſtrahunt a motu ⁊ a materia ſenſibili: ſicut metaphiſica. T. Sʒ redeūduʒ. ¶ Hic p. ſubdit ꝙ exq° multe ſunt paſſiōes aīe ⁊ corpi ꝯuenietes multe ſunt dubitatōes de aīa. iō vidēduʒ ē in iſto libro de iſtis dubitatiōib⁹ ⁊ āntiquoꝝ opiōnib⁹ ⁊ ſi in eis aliq̄d bn̄ dictū inueniaꝛ illud acci piaꝛ ⁊ min⁹ bene dictū dimittaꝛ.

Principiū aūt. ¶ Hec ē ſcđa ps executiua hui⁹ libri in qua p. pſeq̄tur intētuʒ ſuū. Et diuidiꝛ in tres libros ptiales q̄ videbūtur in pceſſu. Jn primo li bro Ari. nō facit aliud q̄ꝫ narrare opīones āntiquoꝝ ⁊ i probare. iō totū reſiduū hui⁹ libri cū nihil doctrinali ter dr. ſʒ diſputatiue dimittitur.

Queritur vtꝝ ſcia de aīa ſit de nūero hono rabiliū ⁊ difficilimoꝝ. ¶ Et vr̄ prio ꝙ de aīa nō ſit ſcia q2 ſi de aīa eſſʒ ſcia vel illa eſſʒ demōſtratiua: vel diffi nitiua: vel demōſtratiua ⁊ diffinitiua ſimul. Nō demō ſtratiua: q2 demōſtratio pcedit p cām ⁊ ex pſe notis: ſed de aīa nō pōt hr̄i hmōi ppōnes pſe note. igiꝛ. Nec diffinitiua: q2 aīa ē inſenſibilis a nobis: ergo nō pōt di ſtincte cognoſci: ⁊ p ꝯn̄s de ipa nō pōt hr̄i noticia diffi nitiua. ꝯn̄a pria pʒ: q2 nihil eſt in intellectu q̄n pri⁹ fue rit in ſenſu. Nec pōt hr̄i noticia diffinitiua ⁊ demōſtrati ua ſimul: q2 nulli⁹ eiuſdē eſt diffinitio ⁊ demōſtratio vt dicit p. ſcđo poſterioꝝ: ergo de aīa nō eſt ſcia. ¶ Se cūdo ſic. aīa nō eſt cognoſcibilis: ergo ipa non eſt ſci bilis: aīn̄s pʒ: q2 ſi ipa eſſʒ cognoſcibilis: vel hoc eſſʒ co gnitōe ſenſitiuā vel intellectiua: ſʒ nullo mō ē dicēdum: igiꝛ. Minor pʒ de ſenſitiua: q2 ipa nō cadit ſub ſenſu. De intellectiua pʒ: q2 aīa nō eſt ſenſibilis. igr̄ nec intel ligibilis. ꝯn̄a pʒ: q2 cognitio itellectiua depēdet a ſen ſitiua. ¶ Tertio ſic: q2 ſi aīa cognoſcereꝛ vel cognoſce reꝛ ſeipa vel cognitōe ab illa diſtincta. Nō ſeipa: q2 ſoli intellectui diuino ꝯuenit ꝙ ſui ipi⁹ ſit formalis cogni tio. Nec pōt dici ſcđm: q2 tūc q̄reretur de illa. vtꝝ eſſʒ co gnoſcibilis a ſe vel ab alia. Non pmū: q2 nihil ſuippi⁹ eſt formalis cognitio adeq̄ta. Nec ſcđʒ: q2 tūc eſſʒ pceſ ſus in infinitū. ¶ Quarto ſic. ſi de aīa eſſet ſcia maxīe eſſʒ ſcia naturalis: ſʒ hoc nō: igr̄. Minor pʒ: q2 ſcia na turalis eſt de ente mobili: mō aīa nō eſt ens mobile: cū ſit indiuiſibilis. igr̄ de aīa nō eſt ſcia naturalis ¶ Quī to ſic. nulli⁹ opinabilis ē ſcia: ſʒ aīa eſt opinabilis: igr̄ nō eſt ſcibilis. aīn̄s pʒ: q2 de aīa diuerſe ſunt opīoes: vt pʒ p p. in prio libro pn̄ti tractatu vbi de aīa multas nar rat opīones: ⁊ ꝯn̄a patʒ: q2 ſcibile differt ab opinabili. ¶ Sexto ſic. ſi de aīa eſſʒ ſcia hoc eſſʒ tanq̄ꝫ de ſubiecto attributionis hui⁹ ſcie. ſʒ hoc non: igiꝛ. Minor ptʒ: q2 corp⁹ aīatuʒ ē ſubiectū hui⁹ ſcie: cū oīa q̄ ꝯſiderātur in hac ſcia habēt attributiōeʒ ad ipm corp⁹ aīatuʒ: ⁊ non ad ipam aīam. ¶ Septimo ſic. aīa excedit metas hu⁹ ſcie: ergo nō eſt ſubiectū. aīn̄s ptʒ: q2 aīa verificatur de aīa ſepata a corpe: ⁊ hic ſolū cōſideraꝛ ⁊ determiatur de aīa q̄ eſt actus corpis aīati. ¶ Octauo ſic arguiꝛ ꝙ nō ſit de nūero honorabiliū. q2 nulla ſcia eſt de nūero ho norabiliū. igr̄ ſcia de aīa non eſt de nūero honorabiliū Aīn̄s pʒ: q2 illud eſt honorabile cui debeꝛ honor. ſʒ ho nor nō debetur ſcie: ſʒ deo ⁊ hoīb⁹: cum honor ſit exhi bitio reuerētie in ſignū virtutis: igiꝛ aīn̄s veꝝ. ¶ Nono ſic. ꝙ nō ſit de nūero difficilimoꝝ: q2 ſcia de aīa eſt faci lima ex pte rei cognoſcende. igr̄ eſt facilima ex pte rei cognoſcēis. ꝯn̄a pʒ: q2 eſt vnū ⁊ idē cognoſcēs ⁊ cogni tum. aīn̄s pʒ: q2 ipa inter res pure naturales eſt maxie perfectōis: ⁊ p ꝯn̄s maxime cognoſcibilitatis. ¶ Deci mo ſic. ſcia de aīa eſt multū delectabilis: iō nō eſt mul tum difficilis. ꝯn̄a pʒ: q2 difficultas īportat quādaʒ pe nalitatē. aīn̄s pʒ: q2 oīs ſcia eſt de nūero delectabiliuʒ. ¶ Undecimo ſic. ſcia libri de aīa eſt certiſſima. igiꝛ nō difficilima. ꝯn̄a pʒ: q2 difficultas arguit incertitudineʒ ⁊ iō ſolet dici ꝙ pncipia ſunt facilima ex quo ſunt cer tiſſima. aīn̄s pʒ p p. in hoc libro dicēteʒ: ꝙ ſcia de aīa p pter certitudinē eius alijs ſciētijs dʒ eſſe preponenda. ¶ Duodecimo ſic. ſi ſcia de aīa eſſet difficilima hoc ma xime eſſet quo ad ꝯſideratōem q̄ eſt de ipa: ſʒ hoc non: igiꝛ. Minor pʒ: q2 ipa faciliter cognoſcibilis eſt ab in tellectu ex quo ipa maxime pn̄s eſt intellectui. ¶ Xiij. ſic. ſcia q̄ eſt de opationibus ipius aīe eſt facilis. igiꝛ et ſcia de aīa. ꝯn̄a pʒ p cōmentatoreʒ dicēteʒ ꝙ opatio ar guit formā ſicut trāſmutatio materiā. aīn̄s pʒ p expien tiam habem⁹ eñ in nobiſmetipis opatiōeʒ ipi⁹ anime percipim⁹ eñ viſiōem auditōem ⁊ ſic de alijs. ¶ Xiiij. ſi ſcia de aīa eſſet difficilima: vel hoc eſſʒ de ſciētia ha bita: vel de ſcia habēda. Non de ſcia habita: q2 ſcia de aīa habita facilis eſt: cū hn̄s eā faciliter exit in actuʒ p eam. Nec etiā de ſcia habēda: q2 illud q̄d nō eſt: nō eſt difficile: ſcia vero habēda nō eſt: igitur.

Jn oppoſitū eſt phūs tradēs nobis ſciam de aīa quaʒ dicit eſſe difficilimā. Et ethi. vj. dicit oēm virtutē eſſe de nūero honorabiliū modo ſcia de aīa eſt quedā virt⁹ intellectualis: igiꝛ ſcia de aīa eſt de nūero honorabiliū. Pro ſolutōe q̄ſtionis.

Sciendū eſt prio: ꝙ de ipa aīa pōt eſſe ſcia dupliciter. ¶ Unomodo p terminos abſolutos ⁊ q̄ddi tatiuos ſiue eſſentialiter pdicabiles de pnoīe ipam aīam demonſtrāte: ⁊ iſtomodo ꝯſideraꝛ de aīa in me taphiſica ¶ Aliomodo pōt eſſe ſcia de aīa ſm terminos conotātes motū ⁊ mutatōeʒ. cuiuſmōi ſunt iſti termi ni natura: mobilis: actiua vel paſſiua. ¶ Et hoc cōtin git dupliciter. Uno mō ſm rōes ⁊ gn̄ales: ⁊ ſic ꝯſidera tur de aīa in phīa naturali. puta in octo libris phicoꝝ: cum ipa aīa ſit natura ⁊ pncipiuʒ mouēdi ⁊ q̄eſcendi. ¶ Alio mō ſm rōnes ſpāles connotātes mot⁹ ⁊ opatio nes vitales viuētis: ſiue ipius aīe q̄ eſt viuētis pncipi um. ¶ Et hoc contingit dupliciter. Uno mō practice: ⁊ ſic ſcia moralis ꝯſiderat de aīa hūana: ⁊ de ei⁹ paſſio nib⁹. Silr de aliq̄bus aīe paſſionib⁹ ꝯſiderat rethori ca. ¶ Alio mō ſpeculatiue. Et hoc ꝯtingit duplr. Uno mō deſcendēdo ad determiatas ſpēs aīatoruʒ. puta aīa lium vel plātaꝝ: ſm ꝙ ſunt diuerſaꝝ ſpēꝝ alie ⁊ alie p prietates: ⁊ ſic determiatur de aīa ⁊ opationib⁹ aīe in li bro de aīalibus in libro de vegetabilib⁹ ⁊ plātis. ¶ A lio mō non deſcendēdo ad determiātas ſpēs aīalium ⁊ plātaꝝ. ¶ Et hoc cōtingit duplr. Uno mō ꝯſiderādo de aīa ⁊ de ei⁹ paſſionib⁹ ⁊ opationib⁹ ei⁹: vt ſe tenēt

Diuerſe cōſideratōes aīe

ex parte corporis ⁊ organoꝝ corporeoꝝ: ꝓ quāto requirūt aliā ⁊ aliam qualitatiuā diſpōnez vel cōplexionem ad aliā ⁊ aliā operationem vitalē exercendā. ſicut alia complexio reqritur in oculo ad vidēdum: ⁊ alia in aure ad audiēdum: ⁊ hoc modo cōſideratur de aīa in diuerſis libris paruoꝝ naturalium. ¶ Alio modo cōſideratur de aīa de paſſionibus ⁊ operationibus illius put ſe tenēt ex pte anime. Et iſto modo cōſideratur de anima in iſto libro. ¶ Iſte eñ terminꝰ anima (vt ad ppoſitum ſufficit) capit dupliciter. Uno modo vt eſt terminꝰ abſolutus omnem aīam que eſt forma corpis animati ſignificās: ⁊ hoc modo non capitur in iſta ſcientia: cum ſit terminꝰ methaphiſicalis. ¶ Alio modo capitur vt eſt terminꝰ cōnotatiuꝰ: qui de materiali ſignificato omnes aīas corporum animatoꝝ importat: ⁊ de formali cōnotat illas non eſſe vitaliter actiuas ⁊ paſſiuas: mobiles aut motiuas: ⁊ hoc modo de aīa conſideratur in iſta ſcia tanꝗ de ſubiecto attributionis huiꝰ ſciētie: ⁊ eius ꝓpria paſſio eſt hoc cōplexum. Ens vitaliter mutabile inherens materie. Unde oīs aīa corpis viuētis eſt pncipaliter formaliter viuificatiua ⁊ ecōtra dicitur pncipaliter: ꝓpter calorez naturalē. Dr̄ formaliter: ꝓpter pmaz cām ⁊ alias ſubſtātias ſepatas q̄ viuificāt effectiue ⁊ nō naturaliter.

De ſubiecto ⁊ paſſione pſentis ſcie.

Sciendū eſt ſcdo ꝙ ſcia non ꝓprie dr̄ facilis

Quō ſcia dr̄ facilis vel difficilis.

vel difficilis: cū facultas ⁊ difficultas ꝓprie repiūtur in potentijs actiuis ⁊ paſſiuis: ſed improprie dr̄ facilis aut difficilis: qr talis ſcia difficulter aut faciliter acquiritur: puta cum magno labore. Et iſta difficultas poteſt prouenire. Uno modo ex pte intellectus noſtri. Alio modo ex pte rerum ſcibilium. Tertio modo ex parte ſenſuum noſtroꝝ ⁊ corpoꝝ. ¶ Ex parte eñ intellectꝰ noſtri q̄tum eſt ex pte ſui nulla eſt difficultas: qr intellectus noſter ad oēm ſciētiam acquirēdaz naturaliter inclinatur: tanꝗ perfectibile ad ſuam ꝓpriam pfectionem. ¶ Ex pte rei conſiderate illa ſciētia dr̄ difficilis: non difficultate que ꝓuenit ex reſiſtentia rei conſiderate ad intellectum: cum quelz res q̄tuz pōt ſe obijcit potentie cognitiue: ſed quia talis res dr̄ modice entitatis. Et illa dr̄ facilis ex parte rei cognite: que conſiderat res que ſunt magne entitatis ſiue perfectiōis. ⁊ iſto modo ſciētia de aīa non dr̄ difficilis. ¶ Ex parte vero ſenſuum noſtrorū ſcientie dicūtur difficiles: ꝓpter indiſpōnem organorum tam interioꝝ q̄ exteriorū: et etiam ex quo intellectus cognoſcit mediāte cognitione ſenſitiua: ideo ſcientia que eſt de inſenſibilibus dicitur quodāmodo difficilis: cum intellectꝰ difficulter mediāte ſenſu poteſt ꝑuenire in cognitiōem talis rei. ¶ Scientiam vero de aīa eſſe faciliter aut difficulter acquiſibilem pōt dupliciter intelligi. Uno modo quo ad ſe totam ⁊ quālibet partem: ⁊ hoc modo ipa eſt difficilis. Alio modo quo ad aliquas ptes. Et hoc dupliciter. Uel qd ſcientiam pncipiorum: ⁊ ſic ipſa eſt facilis ad acquirendum hominibꝰ aptis ad ſcientiam: cuz pncipia huius ſcientie per experientiam hr̄i poſſunt. Alio modo quo ad concluſiones. Et hoc dupliciter. ¶ Uno modo quo ad concluſiones ꝓpinquas pncipijs: que ſine magno ꝓceſſu ex illis poſſunt deduci: ⁊ quo ad illas cōcluſiones faciliter eſt acquiſibilis ſciētia de anima ab hominibꝰ aptis ad ſcientiam: qr tales cōcluſiones per cōſequentiam euidētem nobis ex pncipijs manifeſtis ſine magna deductione ⁊ longo ꝓceſſu deduci poſſunt. ¶ Alio mō quo ad cōcluſiones multū diſtātes ab illis pncipijs: ⁊ quo ad illas ſcia de aīa eſt difficulter acquiſibilis: etiam ab hoīe apto ad ſciam: ⁊ hoc ꝓpter multudinem deductionū vel diſcurſuum qui requiruntur ad hoc ꝙ tales concluſiones ex pncipijs huius ſcientie deducātur. Iſtis notatis ſit.

Concluſio reſponſiua: ſcia de aīa eſt de nūero honorabilium ⁊ difficilimoꝝ.

¶ Prima pars pz: qr omnis virtus eſt de numero honorabilium: ſed ſcia de anima eſt virtꝰ: ergo ſcia de anima eſt de nūero honorabilium. Etiā illud qd̄ recta rōne appetitur ſm ſe eſt de nūero honorabilium: ſcia de anima eſt hmōi: igitur. ¶ Scda ps pz: qr ſcientia de aīa magnam multitudinem ꝯtinet ꝯcluſionum difficulter deducibiliū ex pncipijs notis in hac ſcia. Etiā magnaz multidinē cōcluſionum ⁊ dubitationū difficulter ſolubilium ꝯtinet: circa quas dubitatiōes diuerſi phī diuerſimode opinātur ad vtrāqꝫ partem contradictiōis: ⁊ fortes adducunt rōnes: igitur ſcientia de aīa eſt de nūero difficilimoꝝ: ſaltem inter ſciētias naturales q̄ non ſunt de pncipijs et nobiliſſimis entibus: ſcia de aīa quo ad magnā eius ptem eſt difficilime acquiſitoꝝ.

Dubitatur pmo vtꝝ oīs noticia ſit bona et

honorabilis. ¶ Et videtur ꝙ non: qr aliqua noticia hz malum pro obiecto: ergo talis nō eſt bona. conſequentia pz: qr noticia hz bonitatem vel maliciā ab obiecto: ⁊ antecedēs pz: de noticia q̄ eſt de peccatis. ¶ Secūdo ſic: omnis noticia eſt in aīa: ergo nulla eſt bona vel mala. conſequētia pz auctoritate p. vi. ethicoꝝ ⁊. vi. metaphiſice dicētem ꝙ bonum ⁊ malum ſunt in rebꝰ ad extra verum ⁊ falſum in anima. ¶ Tertio ſic: multe ſciētie ſunt a lege ꝓhibite: ergo tales non ſunt bone. antecedens ptz de nigromātia piromātia ⁊ aſtronomia: de iudicijs. cōſequentia tñ ptz: qr bonum non ꝓhibetur. ¶ Quarto ſic. noticia incantatiua non eſt bona: igitur conſeqūetia pz: quia ipa eſt quedā noticia. antecedēs pz: qr imperficit habētem. ¶ Quinto ſic. in mathematicis non eſt bonum neqꝫ finis: ergo ſcientia mathematicales non ſunt bone: igitur. ¶ Sexto ſic illud non eſt bonum qd̄ additum malo reddit ipſum peius: ſed multe ſcientie ſunt huiuſmodi: igitur. maior patet per regulam topicā: ⁊ minor patet: quia multi heretici non eſſent ita mali niſi haberent ſcientiam per quam ſuos errores defendere poſſunt. ¶ Septimo ſic. multaꝝ noticiarum fines ſunt mali: ergo tales non ſunt bone: cōſequentia patet per maximam. Cuius finis malus eſt ipſum quoqꝫ malum eſt: antecedens patz primo de ſcientia ſophiſtica: cuius finis eſt deceptio ſiue vana gloria. Secundo patet de medicina docente facere egritudinem: cum oppoſitorum ſit eadez diſciplina. Tertio patet de arte faciendi venenū ⁊ arma inuaſiua. Quarto patet de noticia qua efficitur aliquod triſte ¶ Octauo arguitur: ꝙ nō omnis noticia eſt honorabilis: quia non oēs ſcientes ſunt honorādi: igitur non oīs ſcia eſt honorabilis. ꝯña pz: qr ſi ſic tunc oēs ſciētes ex quo haberent aliqd̄ honorabile erūt honorādi. añs ptz: qr ſolum boni ſunt honorandi: cum honor ſit premium virtutis: ſed non oēs ſcientes ſunt boni: igitur ¶ Nono ſic per ſuas ſcientias hoīes vituperātur: ergo tales ſcientie non ſunt honorabiles. ¶ Decimo ſic: qr aliqua ſcia eſt laudabilis ⁊ vtilis: ergo nō honorabilis. ꝯña pz: qr delectabile: honeſtum: ⁊ vtile diuidūt bonū. ¶ In oppoſitū arguitur ad quācūqꝫ noticiā hz aīa naturale deſiderium: ergo oīs noticia eſt bona. añs pz per p. pmo methaphiſice dicētem. Omnes homines naturaliter ſcire deſiderant: ⁊ conſequentia patz: quia omnia naturaliter bonum appetunt vt habetur primo ethicoꝝ. ¶ Pro ſolutione queſtionis ſupponendum eſt primo ex libro poſteriorum diuiſio noticie. Unde vt ad propoſitum ſufficiat aliquid poteſt dici bonum dupliciter. Uno modo ſimpliciter ⁊ ſine addito. Alio mō cuz addito: puta iſti vel illi. ¶ Iſto ſuppoſito dicit ad dubiū ꝙ oīs notitia ſiue vera ſiue falſa vel erronea eſt bona ſimpliciter: ⁊ hoc loq̄ndo de bonitate entis: qr oē volitum a deo eſt bonū ſimplr: ſed oīs notitia eſt quoddā volitū a deo: ergo oīs notitia eſt bona ſimplr. ¶ Scdo dicitur: ꝙ oīs notitia appꝛhenſiua: ⁊ oīs notitia adheſiua veri ſunt boni habenti eas rōne de ſe: pz: qr oēs tales ſunt pfectiue intellectus. nam notitia appꝛhenſiua ſenſitiua ē pfectiua potentie ſenſitiue: ⁊ notitia appꝛhenſiua intellectiua eſt pfectiua ipſiꝰ intellectꝰ: ⁊ ſimiliter notitia adheſiua. ¶ Dicit notāter de ſe: qr per accidēs tales ſcientie ſunt male habēti eas: qr hn̄ impediūt hn̄tes eas ne fiant boni moraliter: ⁊ aliqn̄ habentes eas: vtunt eis ad malū finez. ¶ Tertio dicit: ꝙ oīs noticia adheſiua falſa vel erronea eſt homi habēti eam mala de ſe: pz. quia oīs talis eſt impfectiua potentie cognitiue: cum impedit eam a ſua perfectione. ¶ Quarto dicitur: ꝙ quelibz intellectualis notitia appꝛehēſiua ē bona moraliter: cū eſt delectabilis: vtilis: ⁊ honeſta: cuz quelibz talis appetitur ab intellectu tāꝗ ꝯueniēs: cuz ſit pfectio intellectꝰ: appetit etiā tanꝗ ordinabile in aliud ꝯſequendū: etiam appetit ſi nihil aliud ſequeret. Silr eſt dicenduz de noticia adheſiua veri. ¶ Ex quo ptz ꝙ oīs ars ſiue oīs ſcia eſt de numero bonoꝝ honorabiliū: ⁊ delectabiliū: aut vtiliū: cuz q̄libet talis ſit notitia ītellectiua adheſiua veri vna aut plures: cum hoc tamē ſtat vnaz ſciam alia eſſe delectabiliorem: aut vtiliorem: aut honorabiliorē: ſm ꝙ ē magis ꝯueniēs: aut pfectior: ſm ꝙ ordinatur in aliqd̄ melius conſequendū. Aliqua tamen notitia vera adheſiua eſt triſtabilis de paccidēs: ꝓ q̄to ad ipaz ſequit dolor vel triſtitia: vt pz de notitia q̄ aliquis ſit patrē ſuū eſſe mortuū: vel ſe amiſiſſe pecunias ſuas. ¶ Quinto dicitur: ꝙ nulla notitia erronea q̄tum eſt de ſe eſt bona moraliter: puta bonū honeſtū: delectabl'e aut vtile ſimpliciter: licet aliq̄ talis ſit vtilis aut delectabil' ſm qd. ¶ Prima ps ptz. quia nulla talis ſm dictamē recte rationis eſt appetibilis ꝓpter ſe: aut ad aliud bonū conſequendū: ⁊ eſt impfectiua ītellectus: ergo nulla talis eſt bonū honeſtū: delectabile: ⁊ vtile ſimplr. ¶ Scda ps patz: quia errantes ſiue heretici ſepe delectātur inordinate in ſuis erroribꝰ: etiam notitia erronea: aut opiniones falſe: ſunt aliqn̄ occaſio ad deueniendū in veꝝ. Et ideo dicit phūs ſcdo Metaphiſice: non ſoluz eſt regratiandū illis a quibꝰ veras aliqn̄ habemus opiniones: ſed etiam falſas: cuz falſe opiniones ſunt ſepe poſterius occaſio ſpeculandi ⁊ inquirēdi veritatē. ¶ Ad rōnes pncipales dubij. ¶ Ad pmā dr̄ negando ꝯñaz. Et ad ꝓbatōem eius dicitur: ꝙ non a quocūqꝫ obiecto ſcientia capit maliciā. Unde ſcire malū non eſt maluz ſed volūtarie facere malū eſt malū. Unde ſciētia de diuinis ⁊ peccatis eſt de malo: tanꝗ de obiecto remotiſſimo: docens malū fugere: ⁊ nō docens ꝓſequi mala. Si vero ſcientia docens malū ꝓſequi doceat malū pncipaliter: talis diceretur mala habenti eaz: et etiā diceretur mala moraliter. ¶ Ad ſcdam dicitur negādo cōſequentiā. Et ad ꝓbatōez dicit: ꝙ phūs vult dicere ꝙ verum ⁊ falſum: ex quo ꝓprie ſunt ꝓpōnes mentales ſunt in intellectu: loquēdo de veritate creata: ⁊ ſimilr de falſitate. Bonū aūt ⁊ malū nō ſolū reperiūtur in intellectu: ſed etiam extra intellectuz. ¶ Ad tertiā dicit negando ꝯñam: quia leges non ꝓhibēt tales ſciētias niſi ꝓpter abutētes: nō quia de ſe male ſunt. ¶ Ad q̄rtam dr̄ ꝯcedēdo ꝙ noticia erronea nō eſt bona habēti eam loquēdo de iudicatiua. ¶ Ad q̄ntaz dicit ꝙ dupliciter pōt intelligi: ꝙ in mathematicis non eſt bonū neqꝫ finis. Uno modo ꝙ ſciētie mathematice nō ſunt bone neqꝫ ordinātur ad aliquē finez: ⁊ hoc nō negat añs

nec hoc mō capit p illam ꝓpōnez. Alio mō ꝙ ſcie mathematice nō ꝯſiderāt res ꝓ q̄to ordinant ad aliquē finem: ſiue ſm rōnez ſcdm quā dicūtur bone aut male ⁊ iſto mō ꝯcedit añs: ⁊ negat ꝯña ¶ Ad ſextā dr̄ ꝙ maior hz veritatez de illo qd̄ de ſe ⁊ ex ſua natura reddit alteꝝ peius. Et ad ꝓbatōem dr̄: ꝙ aliq̄ ſcie per accidēs reddūt habentes eas peiores. ¶ Ad ſeptimaz dr̄: ꝙ lz multaꝝ noticiaꝝ adheſiuaꝝ fines ad quos ordinant nō recta intentōe ſunt mali: ſicut ſunt fines accītales: nō tñ fines ad quos ordinātur recta intentōe: cuiuſmodi ſunt fines eſſentiales ſcie. Et ad pmā ꝓbatiōez āñcedentis dr̄ ꝙ ꝓcedit de ſcia ſophiſtica cauſata p argumentatōez ſophiſticā: q̄ eſt notitia erronea ⁊ nō bona hñti eaz: ſed nō ꝓcedit de ſcia ſophiſtica q̄ eſt cauſata per verā demōſtratōez de ſillogiſmo ſophiſtico: cū tales pncipaliter ordinant ad cauendū deceptōes: ⁊ nō ad decipiendū. ¶ Ad ſcdam ꝓbatōem dr̄: ꝙ finis pncipalis medicine eſt cauſare ſanitatē ⁊ fugere egritudinem: ſed a malo aliq̄ ſcia aliqn̄ ordinat ad egritudinē cauſandū. ¶ Ad tertiā ꝓbatōem dr̄: ꝙ lz fines pncipales ⁊ eſſentiales taliū artiū ſunt boni: fines tñ accītales ſunt mali ¶ Ad quartā dr̄: ꝙ aliq̄ notitia paccidēs bene eſt triſtabilis. ¶ Ad octauā dr̄ ꝯcedendo añs: et negando ꝯñam. qr ſoli boni ſunt honorādi ⁊ nō mali: licz habeāt ſciam ⁊ hoc ꝓpter malicias. ¶ Ad nonā dr̄ ꝙ lz aliq̄ vituperātur ꝓpter ſuas artes vel ſcias a malis: nō tamē a bonis. ¶ Scie eñ non inimicū: niſi ignorantē: ⁊ tales mali ſunt ignorātes: ⁊ qr tales ſcie ſunt circa materiā multū vilē: aut qr habētes illā ſciaz (vt in pluribꝰ) ſunt mali: ideo illi a malis ⁊ vicioſis vituperātur. ¶ Ad decimā dr̄ negando añs: ⁊ ad ꝓbatōez dicit: ꝙ diuiſio nō datur p mēbra diſparata ad diuerſas res importandas: ſed datur p membra eaſdez res diuerſis rationibꝰ ſignificantia.

Dubitatur ſcdo. Utrum ſcia de aīa excedat

alias ſcias in nobilitate ⁊ pfectōe. ¶ Pro ſolutiōe dubij eſt aduertendū: ꝙ vna ſcia dr̄ nobilior alia multis modis. Uno modo ex pte obiecti ꝯſiderati in illa ſcia: ⁊ ſic illa ſciētia (ceteris paribꝰ) eſt pfectior alia: q̄ eſt de nobiliori ⁊ pfectiori obiecto: vt ſcia de deo eſt perfectior ſcia que eſt de creatura. ¶ Scdo modo ex pte certitudinis ⁊ firmitatis. ¶ Tertio mō: quia ꝯſiderat res magis p rōnes ſpāles. ¶ Quarto mō: qr ꝯſiderat res p rōnes nunꝗ ꝯnotatiuas ſiue abſolutas. ¶ Quinto mō qr ꝯſiderat res p rōnes poſitiuas. ¶ Sexto mō: qr ꝯſiderat illa p que deuenimꝰ ad ſummā felicitatez. Iſto ſuppoſito dr̄ ad dubiū: qr metaphiſica eſt nobiliſſima ſcia de aīa: pmoº: quartoº: et ſextoº. Et ſilr ſcia moral' ſextoº ē nobilior ſcia de aīa. Sz īter ſcias naturales de rebꝰ mobilibus: gñabilibꝰ: ⁊ corruptibilibꝰ: q̄ tradite ſunt: ⁊ ī cōi vſu nr̄o ſunt: ſcia de aīa eſt nobilior pmoº ⁊ tertio mō. ¶ Dr̄ notāter q̄ tradite ſunt: ⁊ q̄ ſunt ī cōi vſu nr̄o: qr pt tradi ſcia natural' de pmo motore ſm rōnes ſpāles: ⁊ ſilr de ītelligētijs motricibꝰ: ſicut ē data ſcia de aīa: ⁊ tal' eēt melior pmo mō vl' forte tradita ē. ⁊ nō ē nob̄ trāſlata. ſi trāſlata eſt: nō tñ ē ī nr̄o cōi vſu.

Quomō vna ſcientia dr̄ nobilior alia.

Ad rōnes pncipales q̄ſtionis. Ad primam

dicit: ꝙ totalis ſcia libri de aīa eſt diffinitiua ⁊ demonſtratiua. Et ad ꝓbatōem eiꝰ ptz ſolutio ex pmo poſteriorū. ¶ Ad ſcdam dr̄ negādo añs. Et ad ꝓbatiōez eiꝰ dicit: ꝙ aīa cognoſcit cognitōe intellectiua. Et ad improbatōem dr̄: ꝙ lz oīs cognitio ītellectiua depēdeat a ſenſitiua eiuſdē rei vel alteriꝰ: nō tñ ex cognitōe ſenſitiua eiuſdē rei q̄ cognoſcit p notitiā intellectiuā ¶ Ad tertiā dr̄: ꝙ aīa cognoſcit p cognitōem diſtinctam ab ipſa: ⁊ illa notitia etiā cognoſcit p aliaz: et pōt ibi fieri ꝓceſſus in notitijs in infinitū. ¶ Ad quartā dicitur

negando minorē: ⁊ ad ꝓbatōez dicitur ꝙ lꝫ anima eſt immobilis motu locali per ſe: tñ bene ē mobilis ꝑ accidens. Etiam bene eſt alterabilis: ⁊ cū hoc motiua localiter. ¶ Ad quintā dicit negando ꝯñam: ⁊ ad ꝓbationez pꝫ ſolutio ex libro poſteriorꝝ. ¶ Ad ſextā dr negādo ꝙ corpus aīatū ſit ſubiectū hui⁹ ſcie. Et ad ꝓbationem dr negādo: ꝙ oīa q̄ ꝯſiderātur in hoc libro ꝯſiderātur ꝓut hñt ordinē ⁊ attributōem ad ipm corp⁹ aīatum: tñ corp⁹ aīatuꝫ non eſt pncipaliter ꝯſideratū: ſed ipſa anima. ¶ Ad ſeptimā dicit: ꝙ hic ſolum ꝯſiderat de aīa q̄ eſt actus viuentis: ⁊ nō de aīa in tota ſui cōitate. ¶ Ad octauā dr: ꝙ duplr capit ille termin⁹ honorabile. Uno mō ꝓ illo cui attribuit honor: ⁊ ſic ſcia nō eſt honorabilis. Alio mō capit ꝓ illo rōe cui⁹ alicui attribuit honor: ⁊ ſic ſcia hñ ē honorabilis. ¶ Ad nonaꝫ dr ꝯcedēdo añs: ⁊ ſilr ꝯñs q̄tuꝫ ē ex pte intellect⁹: ſed negatur ꝯña q̄tum eſt ex pte ſenſuū. Aliter pt dici: ꝯcedēdo ꝙ ex pte cognoſcētis ſcia de aīa quo ad aliquā ei⁹ partē ē facilima: ſed nō quo ad ſe totā. ¶ Ad .x. dicitur: ꝙ ſcia de aīa eſt delectabil' quo ad poſſeſſionē ⁊ nō difficilis: ſed tamē quo ad acq̄ſitiōez ē difficilis. ¶ Ad .xi. dicit ꝯcedendo: ꝙ ſciētia de aīa quo ad aliq̄ eſt certiſſima: puta quo ad pncipia: cōparādo eā ad ſcias pure naturales nobis traditas: et etiaꝫ certiſſima ex pte obiecti remotiſſimi: ⁊ quo ad illa nō eſt difficillima: ſꝫ non eſt certiſſima q̄ad multas ꝯcluſiones difficulter deducibiles ex pncipijs notis hui⁹ ſcie. ¶ Ad .xii. dr: ꝙ ē difficilima quo ad ꝯſideratōez: ſiue quo ad acquiſitionē ꝯſideratōis de ipſa aīa. Et ad iprobatōez illi⁹ dicit ꝙ lꝫ ipſa ſit maxime pñs intellectui realiter: nō tñ obiectiue. ¶ Ad .xiii. dr ꝯcedēdo ꝙ ſcia de aīa quo ad aliqua eſt facilis: quo ad aliqua tñ eſt multuꝫ difficilis. ¶ Ad .xiiii. dr: ꝙ nec ſcientia habita nec ſcia hñda eſt difficilis: ſed acquiſitio ſciētie hñde eſt difficilis: ſiue ſciētia habenda difficulter acq̄ritur.

Queritur. vtrum noticia accidentiū conferat ad noticiā ſubſtantiarꝫ. ¶ Et arguitur ꝙ nō. q: accidentia ſunt min⁹ nota ſubſtātijs: ergo nō ꝯferūt ad noticiā ſubſtātiarꝫ. ꝯña pꝫ. quia min⁹ notū nō ꝯfert ad noticiam magis noti ſed ecōtra. añs ptꝫ. quia accidentia ſunt poſteriora ſm noticiā ipſis ſubſtantijs: vt pꝫ per phm. vij. metha. dicentē: ꝙ ſuba eſt prior accidente in noticia diffinitōne ⁊ tpe. ¶ Et ꝯfirmatur: q: ſube ſunt priores accñtib⁹ ſm eſſe: ergo etiā ſm cognitōez. ꝯña pꝫ quia dicit phūs ſcđo metaphiſice: ſicut ſe hꝫ res ad eē ita ſe habet ad cognoſci: ⁊ añs pꝫ. quia ſubſtātie ſunt cauſe accidentiū: ſꝫ cauſe ſunt priores ſuis effectib⁹: igr. ¶ Scđo ſic. ſi ſic ſequeret ꝙ in demōſtratōib⁹ eſſet circulatio ⁊ petitio pncipij. ꝯñs eſt ꝯtra phm pmo poſteriorꝝ. ꝯña pꝫ. quia demōſtratōis pncipiū eſt ꝙ q̄d eſt ſiue ſuba: ad demōſtrandū accidētia ⁊ paſſiones de ſuis ſubiectis: vt habetur ſcđo poſteriorꝝ: modo ſi fiat econuerſo erit circulatio et petitio pncipij. ¶ Tertio ſic: ſi illud eſſet in demōſtratōe. Uel eſſet in demōſtratōe ꝓpter quid: vel quia eſt. Nō primū: quia in demōſtratione ꝓpter quid ꝓcedit a cauſa ad ſuū effectuꝫ: mō ſubſtātie ſunt cauſe accidentiū: ⁊ nō ecōtra. Nec in demōſtratōne quia in illa ꝓceditur a nobis notioribus: mō multe ſube nīis accñtib⁹ ſunt nobis notiores. ¶ Quarto ſic. ſi noticia accñtiuꝫ ꝯferret ad noticiā ſubarꝫ. hoc eſſet cauſando noticiā ſubarꝫ: ſed hoc nō igit. Minor ptꝫ. quia intellect⁹ oīm ſuarꝫ noticiarꝫ intellectualiū eſt cauſa ⁊ noticia. Etiā noticia accidentiū eſt imꝑfectior noticia ſubarꝫ: ⁊ cū nihil agit vltra gradū ſue ꝑfectōis ſeq̄tur ꝙ noticia accīdētiū nō eſt cauſa noticie ſubarꝫ. ¶ Quinto ſic. vel hoc eſſet rōne ꝯueniētie: vel rōe oppoſitionis. Non primū: q: accidēs ⁊ ſuba ſunt pmo diuerſa. Nec rōne oppōnis: cū accidens ⁊ ſuba ſint ſimul ex quo accidēs ſube per ſe inhereret ⁊ oppoſita nō ſunt ſimul. ¶ Sexto ſic. ſi ſic vel hoc eſſet diſtīcta repñſentatione: vel ꝑ diſcurſuꝫ. nō primū: quia accidēs ⁊ ſubſtātia differūt genere generaliſſimo: ſed taliū vnū nō repñſentat directe ⁊ diſtincte aliud: igit. nec ſcđm: q: hꝫ maxime eſſet inferēdo ꝙ ex eſſe accñtis eē ſube: ⁊ tal' diſcurſus non valꝫ: ex quo nō eſt euidēs. ¶ Septimo ſic. noticia accidentiū ducit nos in errorē ſubſtātiarꝫ: ergo non ꝯfert ad verā noticiā earꝫ. añs ptꝫ: q: noticia de colore ſube facit ſepe aliquē credere cuprū eſſe aurū. ¶ Octauo ſic. de nullo accidēte habem⁹ ſciam: ergo noticia accidentiū non cōfert ad noticiā ſubarꝫ. añs ptꝫ: q: ſi ſic hoc eſſet ꝓ tanto: q: apparet nobis: ꝙ de accidēte aliquā habem⁹ noticiā: modo nō ſequit: appet: ergo ita eſt. ¶ Nono ſic. accidētia ducerēt nos in cognitōez ſubſtātie. vel hꝫ eſſet vel de oībus accidētib⁹: vel de aliquibus ⁊ aliquib⁹ nō. Nō primū: quia infinita ſunt accidētia: ⁊ intellect⁹ eſt capacitatis finite. Non ſcđm: q: nō videt maior ratio de vno q̄ de alio. ¶ In oppoſitū eſt phūs in ꝓhemio hui⁹ dicens: q: accñña magnā ptez cōferunt ad cognoſcendū ꝙ quid eſt. ¶ Pro ſolutōne.

Sciendum ꝙ in ꝓpoſito per illū terminuꝫ accidens poſſunt intelligi termini ꝯnotatiui accñtaliter ꝑdicabiles de ſuis ſubſtātijs. Et tunc ille termin⁹ ſubſtātia ſiue ꝙ quid eſt capit ſcđe intentionaliter: ⁊ etiā li accidēs. Et tunc ſenſus q̄ſtionis eſt iſte. vtꝝ ꝯceptus accidētales: ſiue cognitōes accidētales reꝝ ducūt nos in cognitōes ſubſtātiales reꝝ: ita ꝙ pri⁹ res cognoſcātur ꝯceptib⁹ accidētalibus: q̄ ꝯceptib⁹ ſubſtātialib⁹ ⁊ eſſentialib⁹. ¶ Alio mō pōt capi ille termin⁹ accñs prime intētionalr ꝓ forma accidētali realiter īherēte alicui ſubiecto: ⁊ ꝙ q̄d eſt ꝓ ſuba ꝑ ſe realit exiſtēte: ⁊ tūc ſenſus queſtionis eſt iſte. Utrū noticia formarꝫ accidētaliū ꝯferat ad noticiā ſubſtātiarꝫ ꝑ ſe exiſtentiū. Et in vtroq ſenſu nō eſt dubiū q̄n ſit: ſed de modo quo ꝯfert eſt difficultas. ¶ Quatuor tñ ſolēt poni modi in generali. Prim⁹ eſt elicitiue ſiue elicīēdo vnū ex alio: ſicut quis ex motu ⁊ figura lupi: elicit cognitōem apprehēdentē lupū eſſe inimicū: ſic etiā ex cognitiōe accidētiū intellect⁹ pōt elicere cognitōez ſube. ¶ Scđs mod⁹ eſt ꝙ ſenſus ſimul ꝑcipit ſubſtātiā ⁊ accñs indiſtincte: et tunc intellect⁹ tanq̄ virt⁹ ſuperior diſtinguit vnū ab alio faciendo diuerſas notitias illorꝫ duorꝫ. ¶ Terti⁹ mod⁹ eſt ꝑ ꝑticipatōez vel ſimilitudinē: quia accñña ſunt effectus ſubarꝫ: ⁊ effect⁹ gerunt ſilitudinē ſue cauſe: ⁊ cū hꝫ quodāmodo repñſentant ſuam cām: ergo ex notitia accidentis pōt cauſari noticia ſube. ¶ Quart⁹ modus ē ꝙ ſicut in naturalib⁹ nunq̄ forma introducitur in materia: niſi ſit diſpoſita: ita ſilr nunq̄ venim⁹ in notitiā ſubarꝫ niſi ex cognitōe accidētiū: vel nunq̄ cognoſcim⁹ ſubas ſm ꝯcept⁹ abſolutos: q̄n prius cognoſcim⁹ ſm cōceptus ꝯnotatiuos ⁊ accñtaliter ꝑdicabiles. Iſtis notatis ſit ꝯcluſio pma rñſiua ad queſitum.

Concluſio prima. Noticia formarꝫ accidētalium multū ꝯfert ad noticiam ſubſtantialē. patꝫ pmo per experientiā: quia per colorē: figuram et motum cognoſcim⁹ hoc eſſe aſinū: equū vel lapidē. Silr per ſaporem: odorē: ⁊ figurā: cognoſcim⁹ hoc eſſe pomū: illō eſſe pirū. ¶ Scđo pꝫ: quia dicit p. primo hui⁹: ꝙ primo determinandū eſt de operationib⁹ anime: q̄ de ei⁹ potentijs: eo ꝙ cognitiones operationū valent ad cognitiones potentiarꝫ. ¶ Tertio patet per commentatorez pmo phiſicorꝫ dicentē: ꝙ operatio notificat formam ſicut trāſmutatio materiā. ¶ Quarto ptꝫ per p. octauo phiſicorꝫ: ⁊ .xij. Metaphiſice: q̄ ex notitia primi mot⁹ innuit ſcientiā de pmis motorib⁹ ⁊ ſubſtātijs ſeparatis

et tamen illi motus ſe habent vt accidēs in ordine ad illa.

Concluſio ſcđa. Notitie accñtales rerū multū conferunt ad noticias eſſentiales ſiue quidditatiuas earundeꝫ: pꝫ. quia ex cognitionibus proprijs accñtalibus venimus in cognitionē differentiarum propriarum rei: et per abſtractionem in cognitionez quidditatiuam et eſſentialem: ergo notitia accñtium multum confert ad notitiam ſubſtantiarum.

Dubitatur primo vtrum vlīa aut nihil ſint aut ſunt poſteriora ſuis ſingularibus. ¶ Ad dubium dicitur prout ad propoſitum ſufficit: ꝙ in propoſito p. intelligit dictuꝫ ſuum de vniuerſalibus in eſſendo: eo modo quo plato poſuit vniuerſale (vt ſibi imponitur) ⁊ hoc ſatis iprobat p. ſeptimo metha. Et hoc idem tangit p. primo poſteriorum: quando dicit gaudeāt genera et ſpēs monſtra enim ſunt ſi ſic ſunt: quaſi diceret ꝙ ſunt quedam figmenta: quibus non eſt correſpondentia in rebus. Et quando ſubdit p. aut ſunt poſteriora ſingularibus: intelligit p. de vli in ſignificādo vel predicādo: quod (vt in pluribus) poſterius eſt rebus ſigularib⁹ ad extra: a quibus eſt cauſatū tanq̄ ab obiectis. ¶ Uel pōt dici: ꝙ ſoluꝫ intelligit de vlibus in ꝑdicādo vel repñtando ꝙ ſcꝫ illa nihil ſunt: aut ſunt poſteriora apđ itellectū noſtrū ſm naturalem ordinē intelligendi ſingularibus vagis ipſis tñ correſpondentibus de iſto tamē viſum eſt in primo phi.

Ad ratiōes q̄ſtionis. ¶ Ad pmam dicitur: ꝙ licet aliqua accña aliq̄bus ſubſtātijs ſunt min⁹ nota. Tamē accña aliqua aliq̄bus ſubſtātijs ſunt magis nota: Et ad ꝓbationē añtis dr ꝙ dictū phi. itelligit de prioritate notitie ſꝫ ꝑfectōez itaq ſubña ꝑfecti⁹ cognoſcit q̄n cognoſcit cōceptu abſoluto ⁊ q̄dditatiuo: q̄ q̄n cognoſcitur cōceptu accñtali ⁊ qualis ipſa eſt. ¶ Et ad cōfirmationē dicit negādo ꝯſequētiā: ⁊ ad ꝓbationē dicit: ꝙ licꝫ ꝑfectiora ſm eſſe ſunt priora ſm cognitionē in ꝓceſſu demōſtratiuo ꝓpter q̄d: nō tamē in ꝓceſſu demrātiuo q: eſt. ¶ Ad ſecundā dicit: ꝙ bene contingit fieri circulationē in demonſtrationib⁹: variādo genus demonſtrationis. ¶ Ad tertiā dicit: ꝙ nō oportet ꝙ fiat hoc per demōſtrationē ꝓpter quid: vl' demōſtrationē q̄a eſt: tamē poteſt fieri alijs modis ſicut viſuꝫ eſt in notabili. ¶ Ad quartam dicitur ꝙ notitia accñtalis concurrit actiue et inſtrumentaliter ad notitiam ſubſtantiarum: ſed non principaliter. ¶ Ad quintam dicitur ꝙ ratione conueniētie vl' rōne ſimitudīs nō in eſſendo: ſꝫ in repreſentādo. Et cū dicitur ꝙ ſunt primo diuerſa. Dicit ꝙ lꝫ ſunt primo diuerſa in eſſendo: non tñ in repreſentādo. Et ſi eſt ſermo de termīs accidētalib⁹: ꝙ illa ſunt primo diuerſa quo ad modos eius eſſendi: ſed nō quo ad modos repreſentādi ¶ Ad ſextā dicit: ꝙ diſtincta ſiue diuerſa repñtatiōe: ⁊ etiā per diſcurſuꝫ accña valēt ad cognoſcēdū ſubñam. Et ad improbationē primi dicit: ꝙ lꝫ ſint primo diuerſa i eſſendo ſcꝫ quo ad modos eēndi: nō tñ in repñtando. Et ad improbationē ſcđi dr: ꝙ talis diſcurſus eſt ſat euidēs naturali pho. ¶ Ad ſeptimā dicit ꝯcedēdo: ꝙ noticia accñtiū aliq̄n ducit in errorē ſubſtātiarꝫ: cum hoc tamē ſtat ꝙ aliq̄n ducit in cognitionē ſubſtātiarū ¶ Ad .viij. dicit negando añs: loquēdo de euidentia q̄ ſufficit naturali pho. Et licꝫ nō ſequit hoc appet nobis ergo ita eſt in re: loquēdo de apparētia nō hñte correſpondentiā in re: tamē valet loquēdo de apparētia hñte correſpōſionē in re. ¶ Ad nonā dr: ꝙ nō oīa accña ꝯferūt licꝫ cōferre pñt: diuerſimode tamē. q: accña ꝓpria cōferunt ad notitiā diſtinctā ſubñe: ⁊ accña cōmunia ad noticiā confuſam et indeterminatam.

¶ Secundus liber de anima: in quo determinat ariſtoteles de ipſa anima: qui diuiditur i quattuor tractatus: in primo determinat ⁊ inquirit diffinitionē anime in primo capitulo. hoc idem facit vt patet in ſequenti.

q

Ue quidem igitur a priorib⁹ tradita de anima dicta ſunt Nos autem ex principio redeamus tentantes determinare quid ſit anima cum ipſa videatur eſſe ſubſtātia

Diuiſio pma.

¶ Primo ergo ponitur talis diuiſio. Subſtantiarum alia eſt materia. que nō ē ſecundū ſeipſā hoc aliquid. alia ē forma que eſt actus. ſpēs. et endelechia. alia ē totum cōpoſitum.

Diuiſio ſcđa.

¶ Secunda diuiſio eſt. Actuum quidā eſt actus primus, alius eſt actus ſecundus.

Diuiſio tertia

¶ Tertia diuiſio eſt. Subſtantiarum: quedā eſt corporea: et quedam incorporea.

Diuiſio q̄rta.

¶ Quarta diuiſio eſt. Corporum: quedā habent vitam, que per ſeipſa ſumūt alimentum Alia vero nō habent: que per ſe ipa alimētum non ſumunt. Sit igit prima concluſio.

Cōcło prima.

Anima eſt actus corporis naturalis. patet q: non eſt corpus phiſicum: cum ipſa ſit in ſubiecto: corpus auten phiſicū eſt ſicut ſubiectū et materia: ergo anima eſt ſubſtantia ſeu ſpecies corporis phiſici.

Cōcło ſcđa.

Secūda cōcluſio Anima eſt actus primus. patet: quia anima ſe habet ad ſuas operationes. ſicut ſcire habituale ad cōſiderationē actualem: ſed ſcia habitualis in ordine ad cōſiderātionē actualem eſt actus primus: igitur et anima.

Cōcło tertia.

¶ Tertia concluſio. Anima eſt actus corporis organici patet: q: ē actus corporis viuentis: et oē viuens habꝫ organa debita: naꝫ plāte habēt cooperimentū et fructus: ⁊ radices. Et ſimilr aīalia habēt diuerſa organa.

Nō ē q̄renda rō q̄re ex actu et potētia fiat cōpoſitum

¶ Patet igitur ꝙ non oportet querere: quare vnum eſt aīa et corpus ſicut neq cera et figura: neq omnino vniuſcuiuſq materia. et id cui⁹ ē materia vnum enim ⁊ eē cū multipliciter dicantur: q̄d proprie eſt. actus eſt.

Cōcło quarta

¶ Quarta ꝯcluſio Anima eſt actus ſubſtantialis. patet quia viuēs eſt illud quod eſt per animam igit: anima eſt actus ſubſtantialis. conſequentia patet. quoniam ſi eſſe dolabram eſſet eſſe ſubſtantiale. tunc illud quo aliquid eſſet dolabra eſſet ac-

tus ſubſtãtialis. Similiter ſi oculus eſſet animal: aia eſſ; ipſius viſus tanq̃ actus. ergo aia eſt actus ſubſtãtialis.

Conclo. v.

¶ Quinta cõcluſio eſt. Anima eſt actus habẽtis vitam in potentia: pʒ. quia ex aia cum corpore habente vitam in potentia fit corpus viuens. ſicut oculus fit ex pupilla et viſu. patʒ ergo quare anima non eſt ſepabilis a corpe licʒ de ea nõ ſit manifeſtũ. adhuc vtrũ ſit potẽtia vel actus

Conclo. vi.

¶ Sexta cõcluſio. Eſt alia diffinitio anime. per quã diffinitio data demonſtrari poteſt. ¶ Prima pars hui⁹ ↄcluſiõis patʒ: quia anima diffinit̃ q̄ eſt quo: ſentimus: nutrimur: mouemur ſcd̃m locum: et q̃ intelligim⁹ primũ ¶ Patʒ hec diffinitio: q: aiata differũt ab inaiatis per animã: et tamẽ nõ differũt ab eis niſi per operationes vitales: igit̃. ¶ Operationes autẽ vitales ſũt multiplices. Nã quedã ſunt intellect⁹: ſicut intellectio: Alie ſũt ipſi⁹ ſenſus ſicut ſẽſatio. Alie ſunt potẽtie motiue ſcd̃m locũ: ſicut pgreſſio: volatio: natatio: dilatatio ⁊ cõſtrictio. Alie ſũt potẽtie vegetatiue ſicut eſt ſumere alimẽtũ p̃ qd̃ creſcũt vl' decreſcũt vegetabilia. ...fferũt iſti modi viuẽdi abinuicẽ: q: mo... nutritionis vl' augmẽtationis inuenit̃ in plãtis: ſine ſenſu. ⁊ itellectu: ⁊ ſine motu de loco ad locũ: ſed motus ſaltem pgreſſiuus: non inuenit̃ ſine ſẽſu niſi fortaſſis in aialibus affixis terre: intellectus autem nunq̃ iuenit̃ ſine ſenſu. ¶ Secũda ps cõcluſionis patet. q: ex incertis ſcd̃m naturã certioribus ãt quo ad nos: fiunt nota nobis certiora ſecumdũ naturam. Sed hec diffinitio datur per effect⁹. alia vero per cauſas ergo per iſtam poteſt alia demõſtrari.

Queſtio. i.

¶ Sed circa predicta queritur pmo: An dictarũ potentiarum ſit vna total' anima: ita q̄ ipſe ſint partes vnius totalis anime.

Solutio

¶ Ad hãc queſtionem dicitur: q̄ aliquibus eſt tantum vna aima: ſicut in plantis et ſiliter in pluribus aialibus: licet ibi ſint plures anime in potentia: quia partes illarum plãtarũ: vel animalium viuũt: nam ptes animalium ãnuloſorum ſi pungantur triſtãtur.

Queſtio. ij.

¶ Secundo dubitatur. An ille diuerſe partes anime ſint ſepte abinuicem rõne ſolũ: an loco ⁊ ſubiecto.

Solutio.

¶ Ad hanc dubitationem dicitur. Primo de intellectu: q̄ ẽ dubium an poſſit ſeparari a corpore vl' videtur enim eſſe ab eo ſeparabilis ſicut perpetuum a corruptibili.

Intellect⁹ ſeparatur a corpe ſic p petuũ a corruptibili.

¶ Secundo dicitur q̄ potentie anime vegetatiue in eodẽ nõ diſtiguũtur ſubiecto: q: rami i terra poſiti ſuſcipiũt nutrimẽtũ augmentũ et decremẽtũ. ¶ Tertio dicitur q̄ anima vegetatiua ⁊ ſenſitiua in eodẽ non diſtinguũtur ſubiecto: patet quia partes animaliũ ãnuloſorũ viuũt vita vegetatiua: et tamẽ ſentiũt: et mouẽtur ſecundũ locũ: ⁊ per conſequẽs habent appetitum ſeu deſiderium alicui⁹ in rõne cõuenientis.

Conclo. vij.

¶ Septima cõcluſio. quibuſdam viuentib⁹ inſũt oĩes gradus viuẽdi: quibuſdã plures: ⁊ aliis vn⁹ ſolum: Patet per ſimile: quia quedã aialia hñt oẽs ſenſus: quedã plures ⁊ alia vnicum ſolum. ergo etiam quedam viuentia haben quatuor gradus viuendi: ſicut homines ⁊ quedam plures. ſcʒ aialia perfecta: quedam vero duos ſicut animalia impfecta et quedam vnicũ ſcʒ plante. ¶ Et quo patet q̄ anima eſt quo viuim⁹ ⁊ ſentim⁹. Non quidem quo viuimus tanq̃ per ſubiectum ſʒ tãquam per formã: ſicut corpus p aliquam partem ſanatur tanq̃ per ſubiectum: ex eo q̄ actus actiuorũ ſunt in patiente bene diſpoſito et tamen per ſanitatem ſanatur formaliter.

Actus actiuorũ ſũt i patiente bene diſpoſito.

¶ Ex predictis ↄcluſionib⁹ inferũtur tria correlaria.

Correlariũ primum

¶ Primũ eſt: q̄ anima eſt forma: patet q: eſt ſubſtantia: ⁊ nõ eſt materia: cum non ſit potentia ſed actus: nec ↄpoſitũ: igit̃ ẽ forma.

Correla. ij.

¶ Secũdũ ẽ: q̄ antiqui bene opinati ſunt in h̃ qd̃ dixerunt animã nõ eſſe corp⁹: licet nõ ſit ſine corpore.

Correla. iij.

¶ Tertiũ ẽ: q̄ anima eſt actus corpis phiſici organici in potentia vitaʒ habentis: et ſic antiqui non determinãtes ſubiectũ aie de ipa iſufficiẽter locuti ſunt

Ue quidam igitur a prioribus tradita de aia dicta ſunt ⁊c. ¶ Iſte eſt ſecundus liber de aia: in quo Ari. poſtq̃ narrauit opiniones antiquorum de ipſa anima: determinat de anima ⁊ potentia anime: puta de potentia vegetatiua: ⁊ de potentijs ſenſitiuis. Et continet iſte liber quattuor tractatus. In primo determinat de ipſa anima. In ſecundo determinat de potentijs ipſius anime. et de potentia vegetatiua: ibi potẽtiarũ auteʒ anime. In tertio determinat de potentijs ſenſitiuis exterioribus: ibi. Determinatis autem his In quarto determinat de ſenſibus interioribud: ibi. Quoniam autem. Primus tractatus continet duo capitula. In primo inueſtigat primam diffinitioneʒ anime. In ſecundo ſecundam diffinitionem anime et ipſa inueſtigata demonſtrat vnam diffinitioneʒ per aliam nobis notiorẽ ſcd̃m ibi. Ex his autem. Dicit ergo primo ſic: q̄ cũ recitate ſunt opiones ãtiquorum de ipſa

aia: redeundũ eſt a pncipio (ac ſi in eis nihil boni eſſʒ inuentũ) ⁊ inquirẽda eſt diffinitio aie cõiſſima. T. Dicim⁹ itaq̄. ¶ Hic phũs pmittit aliq̄s diuiſiones valentes ad inueſtigatõem diffinitiõis anime.

Pma diuiſio.

¶ Prima diuiſio eſt: diuiſio entis in ſubſtantiã ⁊ accidẽs. Et ſolum noiat ſubſtantiã: innuẽs p hoc q̄ anima ſit ſubſtãtia. T. Hui⁹ aũt.

Scd̃a diuiſio.

¶ Scd̃a diuiſio eſt: diuiſio ſubſtãtie in materiã ⁊ formã: ⁊ totũ ↄpoſitũ. Et ſubdit p. q̄ materia ſm̃ ſeipam non eſt hoc aliqd: ⁊ forma eſt ſm̃ quã eſt hoc aliquid. Sed ipʒ ↄpoſitum eſt hoc aliquid. Et ſubdit p. q̄ materia eſt quedaʒ potentia: forma vo eſt ſpẽs ſeu eudelechia: id ẽ act⁹. T. Et hoc dupliciter.

Tertia diſio.

¶ Tertia diuiſio eſt ipſius actus: in actũ pmũ: et actũ ſecundũ. Per actũ primũ in pposito itelligitur forma vel habit⁹: quã vel quẽ ↄſequitur aliqua operatio. Et per actũ ſcd̃m: intelligit̃ mot⁹ vel opatio ↄſequẽs formam vel habitũ: vt ſciam dicim⁹ eſſe actũ primũ: ⁊ cõſiderare ſiue ↄſideratõeʒ actualẽ actũ ſcdʒ. T. Subſtantie aũt maxie.

Quarta diſio

¶ Quarta diuiſio ſube eſt: p ſubam corporeã: ⁊ ſubam incorporeã: ⁊ inter ſubas: ſube corporee maxime videnẗ eſſe ſube: ⁊ hoc ſʒ opinionẽ vulgariũ: licet ſm̃ rei veritatẽ incorporee ſint nobiliores ⁊ pfectiores. T. Hec eñ.

Quita diſio.

¶ Quita diuiſio eſt: corporum aliud eſt naturale: aliud eſt artificiale. Et ſubdit phũs q̄ naturalia ſunt pncipia artificialiũ. T. Phiſicorũ aũt.

Sexta diſio.

¶ Sexta diuiſio eſt. Corpa naturalia: q̃dã habẽt vitã: ⁊ quedã nõ hñt vitam. Eã illa hñt vitam: que p ſeipſa ſumũt nutrimentũ augmentũ ⁊ decremẽtum: vt ſunt aialia. Alia vo ſunt q̃ non habẽt vitaʒ: ſicut ſunt lapides ⁊ metalla. T. Quare oĩe corpus.

¶ Cõcluſio. i.

¶ Hic p. ſubdit q̄ oĩe corp⁹ phiſicũ habẽs vitaʒ ẽ ſubſtantia ↄpoſita ⁊ p ſe ſubſiſtẽs. T. Cũ aũt ẽ corp⁹. ¶ Hic p. ponit talẽ ↄcluſionẽ: q̄ aia eſt act⁹ corpis phiſici. i. actus corpis naturalis. pbat ſic phũs: q: aia nõ eſt corp⁹ phiſicũ: cum corp⁹ phiſicũ nõ eſt in ſubiecto: ⁊ cũ per aduentũ aie i materia fit corp⁹ viuẽs: ⁊ aia etiã nõ eſt materia: cũ materia ſit ſubiectũ: ⁊ aia eſt in ſubiecto: ergo ſequitur q̄ aia eſt act⁹ corpis phiſici. T. Hoc aũt dr.

¶ Cõcluſio. ij.

¶ Scd̃a ↄcluſio eſt: q̄ anima eſt act⁹ pm⁹. Probat ſic phũs: q: ſicut ſe habet ſcientia ad ↄſiderare: ita anima ad ſuas operatões: ſed ſcientia eſt actus prim⁹ in ordĩe ad ↄſiderare: ſiue ad ↄſideratõeʒ actualem: ergo anima eſt actus primi⁹ in ordine ad ſuas operationes. Ex iſto ptʒ q̄ phũs non vult dicere: q̄ aia ſit actus pmus ſimplr: vel q̄ ſit pri⁹ in materia: q̃ ſit aliquis alius actus ſecũ exiſtens in materia: ſed eſt act⁹ primus in ordine ad opatões ſuas.

¶ Conclo. iij.

Similr eſt act⁹ primus prioritate pfectionis: in ordine ad diſpoſitões ex parte ei⁹ in materia requiſitas. T. Tale aũt. ¶ Tertia ↄcluſio eſt. q̄ aia eſt actus corpis organici. pbat ſic phũs. quia anima eſt actus corporis viuentis: ⁊ omne tale eſt organicũ habens partes diuerſarũ rationum: ad diuerſas operatões exercendas: ⁊ ad diuerſa officia deſeruiẽtes: vt plante habent folia ad coopertimẽtum fructuũ: ⁊ radices ad ſuſcipiendũ alimentum. Et ſimiliter animalia habent corpedes: man⁹: ad diuerſas operatõues deſeruientia: ergo anima eſt act⁹ corporis organici. Et ſubdit phũs q̄ cõmune eſt omni anime: q̄ ſit actus primus corporis phiſici organici. T. Unde non oportet.

Nõ eſt q̃renda ã q̃re ex actu ⁊ potẽtia fiat compoſitũ.

¶ Hic phũs ſubdit q̄ nõ oportet q̃rere vtrum anima ⁊ corpus ſunt vnum ſicut nec de cera ⁊ de figura: nec de actu ⁊ potentia: cum actus ⁊ potentia ex ſuis naturis habeant q̄ vniantur adinuiceʒ ⁊ conſtituant vnum totum compoſitum. ¶ Ex iſto ſolʒ elici iſta communis auctoritas: q̄ nõ eſt querenda cauſa (ſaltem intrinſeca toti compoſito) quare ex actu et potentia fiat vnum: niſi quia hoc eſt actus: ⁊ illud potentia. T. Uniuerſaliter q̃dem igitur.

¶ Conclo. iiij.

¶ Quarta cõcluſio eſt: q̄ anima eſt actus ſubſtãtialis ſiue ſubſtantia. Probat ſic phũs: quia illud eſt act⁹ ſubſtãtialis ſiue ſuba: p qd̃ ſuba eſt actu illud qd̃ eſt: ſed p aiaʒ ſuba eſt actu illud qd̃ eſt: ergo aia eſt act⁹ ſubſtãtialis. Maiorez declarat phũs per duo exempla.

Exẽplũ de dolabra.

¶ Primũ eſt: nã ſi dolabrũ eſſet ſubſtantia: vel de pdicamento ſubſtãtie: ſicut nomina rerum animatorũ: tunc diſpoſitio ſm̃ quã aliquid dicitur dolabra erit actus ſubſtãtialis: et quãdo talis diſpoſitio remoueat̃: non dicit̃ ampli⁹ dolabra: niſi equiuoce: ergo illud ſm̃ q̄ ſubſtãtia eſt actu illud qd̃ eſt: eſt actus ſubſtãtialis. T. Cõſiderare autem.

¶ Exẽpluʒ de oculo.

¶ Aliud exemplũ eſt. Naʒ oculis dicitur actu oculus per viſum: ita q̄ viſu interrupto nõ diceretur amplius oculus niſi equoce: ſicut oculus lapideus: vel pictus: ergo ſi hoc nomen oculus eſſet nomen ſubſtãtiale: viſus eſſet actus ſubſtantialis viſus: ⁊ per ↄñs illd̃ eſt actus ſubſtãtialis per qd̃ aliquid dicitur actu ſubſtantia: vel ſm̃ q̄ ſuba eſt actu illud qd̃ eſt. Sic eſt de anima. aliqua eñ res nõ dicitur homo niſi per animã rationalẽ: ergo anima eſt actus ſubſtãtialis. T. Eſt autem abijciens.

¶ Cõcluſio. v.

¶ Quinta concluſio eſt. anima eſt actus habentis vitam in potentia. Per iſtud eñ non intelligit phũs: quin per animã ſit actu aliquid viuens ſm̃ actum primũ: ſed eſt in potentia ſm̃ actum ſcd̃m. Probat ſic phũs per ſimile: ſicut ſe habent ſemẽ ⁊ fructus: ita ſe habent anima: et habẽs animã: et operatio anime: ſed ſemen ⁊ fructus ſic ſe habent q̄ habens ſemen ſe habet in potẽtia ad fructum: ergo ſimiliter habens animã habet ſe in potentia ad vitam. ¶ Unde in pposito capitur vita nõ pro actu primo qui ẽ ipſa anima: quia tunc anima ⁊ vita ſunt idem: ſed capitur pro operatione vitali. Et ſubdit phũs: q̄ ſicut viſus ⁊ pupilla ſunt oculus: ita anima ⁊ corpus ſunt animal. Ex iſto textu patʒ manifeſte: q̄ partes ſimul ſumpte ſunt ipſum totum. ¶ Ulterius ſubdit phũs: q̄ anima nõ eſt ſeparabilis a corpore: niſi (forte) anima intellectiua: que nullius corpis videt̃ eſſe actus. Nondũ tamen manifeſtum eſt: vtrũ talis intellectus (puta anima intellectiua) ſit actus corporis per inherentiã: vl' p appropriatiõem ſiue aſſiſtentiã: ſicut nauta dicitur act⁹ nauis: quia regit eam.

Quoniam autem. ¶ Iſtud eſt ſecundũ capitulum huius primi tractatus: in quo philoſophus inueſtigat ſecundã diffinitionem anime: premittens primo intentum ſuum dicens: q̄ per ea que ſimpliciter et ſecundum naturam ſunt minus certa: nobis tamẽ magis certa (cuiuſmodi ſunt effectus) certificantur nobis ea que ſecundum naturam ſunt notiora et certiora: cuiuſmodi ſunt cauſe. ¶ Secundo dicit philoſoph⁹ q̄ duplex eſt diffinitio anime. Una eſt cauſalis ſiue data per cauſas. Alia vero per effectus. Diffinitio vero per effectus notior eſt: et per eaʒ poteſt nobis notificari alia que datur per cauſas. ¶ Tertio dicit: q̄ vna diffinitio poteſt demonſtrari per aliam (vt dictum eſt in libro poſteriorum) cum vna ſit diffinitio que eſt principium demonſtrationis: alia concluſio: et tertia tota demonſtratio poſitione differẽs. Et dat philoſophus exemplũ in textu de tetragoniſmo: cui⁹ due ſunt diffinitiones.

Diffinitiões de tragoniſmi.

¶ Prima eſt: tetragoniſmus eſt figura altera parte longior: et iſta non explicat cauſam. ¶ Alia diffinitio eſt: tetragoniſmus eſt inuentio medie rei et iſta dat cauſam. ¶ Textus. Dicamus igitur principium. ¶ Hic philoſophus proſequitur intentum ſuum: Et declarat nobis diffinitionem notiorem: dicens q̄ anima eſt principium quo viuimus id eſt quo aliquid viuit ſiue operationem vitalem exercet cuiuſmodi eſt nutritio: ſenſatio: vel intellectio: Aut queuis

alia vitalis opatio. Iſtud ꝓbat p. quia aīata ab inaīatis differūt in viuēdo: hoc eſt in hoc ꝙ exercēt operationes vitales: ⁊ cum aīa ſit ꝑncipiū per qḋ aīatū differt ab inaīato: ſequitur ꝙ anima eſt ꝑncipiū a quo hmōi oparōes vitales ꝓcedunt: ⁊ per ꝯñs anima eſt ꝑncipium quo aliquid viuit. T. Multipliciter aūt. ¶ Hic phūs enumerat opa vite dicēs: ꝙ opa vite hoc eſt operationes vitales ſunt multiplices: quia quedā eſt intellectus .i. intellectio: ⁊ quedaꝫ ſenſus .i. ſenſatio: ⁊ qdā mutatio ſcḋm locum: que eſt a ꝑncipio intrinſeco a contrario loco in contrariū locū: vel in ꝯtrarios ſitus: cuiuſmodi ſunt motus alimenti: ⁊ augmētationis ⁊ diminutōis. Unde vegetabilia omīa ex eo vidētur viuere: quia in ſeipſis habent potentiā ⁊ principiū per qḋ augmentū ⁊ decrementū ſuſcipiūt: ⁊ partes ſcḋꝫ loca ꝯtraria quodāmodo mouētur. Similiter eſt aliq̄ opatio motus localis ꝓgreſſiui volatiui ⁊ natatiui. Similiter eſt motus dilatatōis ⁊ ꝯſtrictōis: et omne habēs aliquē dictoꝝ modoꝝ viuēdi viuit ⁊ habet aīam. T. Et ſeparari. ¶ Hic p. diſtinguit modos viuendi: ꝙ aliquis iſtoꝝ modoꝝ viuendi poſſunt ſeparari ab aliis et non econuerſo. Nam nutritio ⁊ augmentatio reperiūtur in plantis ſine ſenſu: ⁊ intellectu: et motu de loco ad locum: ſed nunq̄ inuenitur ſenſus vel motus localis ſine nutritōe: nec etiaꝫ intellectus ſine ſenſu: ſaltē in aīalib⁹ mortalib⁹. Silr in aīalibus imꝑfectis reperitur ſenſus tactus ſine aliis ſenſib⁹: ſed nō ecōuerſo. Similr in aīalibus terre affixis īuenitur ſenſus ſine motu locali de vno totali loco ad aliū totalē locum non tamen inuenitur ecōuerſo. T. Nunc autē. ¶ Hic phūs infert diffinitōeꝫ anime: dicēs ꝙ ex predictis patet: ꝙ anima eſt principiū quo viuim⁹: ſentim⁹ intelligimus: nutrimur: ⁊ ſcḋꝫ locū mouemur primū. Ex iſto patet ꝙ oīm operationū vitaliū aīa eſt principiū. ¶ Ex iſta diffinitōe poteſt haberi quid ē anima vegetatiua: vel potentia vegetatiua. Unde anima vegetatiua eſt principium quo vegetamus primum. Anima vero nutritiua: eſt principiū quo nutrimur primo. Anima vero ſenſitiua eſt: quo ſentim⁹ pmo. Anima intellectiua quo intelligim⁹ pmo. Et aīa motiua eſt principiū quo mouemur ſm locum primo. Iſte tamen diuerſe deſcriptiones terminoꝝ non arguūt tot diuerſas animas: qꝛ ille deſcriptōes vni ⁊ eidē ꝯuenire poſſunt. T. Utrū autem vnūqḋq;. ¶ Hic phūs mouet duas dubitatōes: quarū prima eſt: vtrū quelibet dictarū animaꝝ ſit vna anima totalis: aut pars vni⁹ aīe totalis. ¶ Scḋa queſtio: ſi dicte potentie anime in eodeꝫ ponātur eſſe partes aīe: vtrū ille ſint ſeparate ab inuicē ſolū rōe: aut loco. T. De qbuſdā aūt. ¶ Hic phūs ſoluit queſtiones motas: dicens ꝙ in aliquib⁹ non eſt difficile videre: ſicut in plantis: ꝙ eſt actu vna potentia ſiue anima. potentie vero plures. vnde in plantis ante deciſionē nō ſunt due aīe: ſꝫ poſt deciſionē ſunt due anime. Silr in animalibus quibuſdā poſt deciſionē oēs partes apparent ſentire ⁊ moueri ſꝫ locū: dolere ⁊ triſtari ſi pungātur. T. De itellectu. ¶ Hic phūs ſubdit ꝙ de intellectu nondū manifeſtū eſt vtꝝ ſit ſepatus vel non: videt eſſe ſepabilis eē a corpe: ſicut ꝑpetuū a corruptibile: qḋ verum eſt ſimpliciter de intellectu diuino: ⁊ de intellectu ſubſtantie ſepate. T. Relique autēꝫ. ¶ Hic phūs vult oſtēdere: ꝙ ille ptes anime q̄ non ſunt ſepabiles: ſunt abinuicē diſtincte ratōne hoc eſt habent diuerſas rōnes: ſm quas ipſam animaꝫ important: quia operationes ſunt diſtincte: ⁊ nomina potentiaꝝ animas important in ordine ad opatiōes: ergo per termīos illas operationes importātes debent diffiniri: ⁊ per ꝯñs diuerſe ſunt rōnes illoꝝ terminoꝝ animas ſiue potētias importantiū. T. Q aūt quibuſdā. Hic phūs ſubdit ꝙ quibuſdā aīalibus oīa iſta ꝯueniūt puta oēs potentie aīe: ſiue nōia potentiaꝝ per ꝑdicatōem: aliquib⁹ vero animalib⁹ quedā ꝯueniūt: aliquib⁹ aūt vnū ſolum ⁊ ꝓ hoc ſumitur differētia aīalium. cauſa tñ hoꝝ poſterius videbitur. Silr aliqua aīalia oēs ſenſus hñt aliq̄ vero quoſdā ⁊ non oēs: aliqua vo ſolū vnū hñt cuius cauſa poſteri⁹ videbit. T. Qm āt. ¶ Hic phūs ꝓ diffinitōeꝫ iā poſitā: ꝯcludit ⁊ demōſtrat aliā diffinitōeꝫ ꝑus poſitā: ſcꝫ ꝙ aīa eſt actus corpis ſic ꝑmi ⁊c. qꝛ illḋ quo viuim⁹ intelligim⁹ ſentim⁹: mouemur ꝑmū eſt actus ꝑmi corpis ⁊c: ſed aīa eſt hmōi: igit. ¶ Dicit tamē phs ꝙ duplex eſt principiū quo ſcim⁹: ſcꝫ aīa ⁊ ſcientia. Nam ſcim⁹ per aīam tanq̄ ꝑ ſubiectū ſcie: ⁊ ꝑ ſciaꝫ ſcimus formalr: ita ꝙ ſcīa eſt act⁹ ꝑceptiui et ſcientis: cū in materia diſpoſita ad talem actū actus actiuoꝝ videtur eē in patiente bene diſpoſito. ¶ Silr duplex eſt ꝑncipium quo ſanamur: vnum tanq̄ ſubiectum ſcꝫ corp⁹ vel membrū. Aliud tanq̄ act⁹ quo formaliter dicimur ſani puta ſanitas. Ita ſimilr duplex eſt ꝑncipiū quo ſumus animati ⁊ viuētes. Unū tanq̄ ſubiectū: ⁊ hoc eſt corp⁹ phiſicū ⁊ organicū. Aliud eſt ſicut actus ⁊ forma qua formaliter dicimur aīati. T. Tripliciter em̄. ¶ Hic phūs ꝓbat ꝙ aīa ē act⁹ corpis: qꝛ ſuba dr triplr: vt prius patuit: ⁊ ipſa aīa nō eſt materia: nec totū compoſitum: ergo relinquit ꝙ eſt actus: ⁊ cum non ſit ſine corpore nec eſt corpus: ſequit ꝙ eſt actus corporis. T. Et ꝓpter hoc in corpore. ¶ Hic p. infert diffinitōeꝫ aīe prius datā: dicens ꝙ anima eſt act⁹ ꝑmus ſubalis corporis phiſici organici in potentia vitā hñtis. Nam cūꝫ aīa ſit act⁹ corpis: nō tñ cuiſlibꝫ corpis aīa eſt act⁹: qꝛ diuerſi actus ſubſtātiales requirūt diuerſas materias ꝓprias ⁊ diuerſimode diſpoſitas. Et materia ꝓpa anime eſt corp⁹ phiſicū organicū hñs in potentia vitaꝫ: ⁊ cum forme naturales ꝑ ſua ſubiecta ꝓpa debeāt diffiniri: ſeqtur ꝙ iſta diffinitio aīe eſt ꝯueniens.

Opationes vitales.

Modi viuēdi.

Diffinitio anime .ij.

Diffinitiones ſpāles aīaꝝ.

Due mouētur queſtiones.

Solutiones.

Intellect⁹ ſeparat a corpe ſicut ꝑpetuū a corruptibili.

Act⁹ actiuoꝝ ſunt ī patiēte ꝑdiſpoſito.

Diffinitio anime .i.

Queritur. vtrum diffinitio aīe ſit bona: in q̄ dicitur: aīa eſt act⁹ prim⁹ ſubſtantialis corpis phiſici organici in potentia vitā habentis. ¶ Et arguitur primo ꝙ nō: quia aīa hꝫ rōneꝫ paſſi: ergo nō eſt act⁹. ꝯña pꝫ. quia act⁹ hꝫ rōneꝫ forme agētis ⁊ nō paſſi. añs pꝫ: qꝛ ſenſus eſt virt⁹ paſſiua: ⁊ ſilr intellect⁹: ⁊ tñ ſenſus eſt aīa: ⁊ ſilr intellect⁹. ¶ Scḋo ſic. aīe nō repugnat recipere: ergo aīa nō eſt act⁹. ꝯña pꝫ auctē ꝯmentatoris in libro de ſuba orbis dicētis: ꝙ actui repugnat recipere añs tñ pꝫ. qꝛ aīa intellectiua recipit ſcias ⁊ intellectiones. ¶ Tertio ſic. aīa ē potētia: ergo nō eſt act⁹. ꝯña pꝫ ꝑ cōmentatorē dicentē: ꝙ act⁹ ⁊ pōna ſunt dñe maxime oppoſite. añs pꝫ: qꝛ oīe actiuū vel paſſiuuꝫ ē pōna: vt pꝫ per p. v. methaph. diuidentē potentiā actiuā ⁊ paſſiuam. Sꝫ aīa eſt actiua vel paſſiua: igit. ¶ Quarto ſic. Aīa eſt ꝯpoſita ex actu ⁊ potētia: ergo aīa nō eſt act⁹. ꝯña pꝫ: qꝛ ꝯpoſitū nō eſt altera ps ꝯponentiū: cū ps nō ſit totū. añs ptꝫ ꝑ ꝯmētatorē tertio hui⁹ dicentē: ꝙ aīa nr̄a eſt ꝯpoſita ex intellectu agēte ⁊ poſſibili. ¶ Quito ſic: aīa nō eſt opatio que ab agēte ꝓducit: ergo aīa nō eſt actus. ꝯña patet: quia actus idem eſt ꝙ operatio agentis. ¶ Sexto arguitur ſic. probando ꝙ anima non eſt actus ſubſtantialis: quia anima ineſt ſubiecto: putа ipſi materie: ergo non eſt ſubſtantia: ⁊ per cōſequēs nec actus ſubſtantialis. ¶ Septimo ſic. diffinitio accidentis conuenit anime: cuꝫ ipſa poteſt adeſſe ⁊ abeſſe preter materie corruptionem. ergo non eſt actus ſubſtantialis. ¶ Octauo ſic. anima aduenit ſubiecto in actu: ergo non eſt actus ſubſtantialis ſed accidentalis. Añs patꝫ. quia aīa recipitur in materia organizata: ⁊ diſpoſitōib⁹ primis actuata. ¶ Nono arguit ꝙ non ſit act⁹ corpis: auctoritate p. ſcḋo hui⁹ dicēt. nihil ꝓhibet

quandā aīam eſſe que nullius corporis eſt actus. Etiā de⁹ ⁊ ītelligētia ſunt anime: ⁊ tamen nō ſunt act⁹ corporū. ¶ Decimo ſic aīa humana ſepata a corpe eſt aīa: ⁊ tamen nō eſt actus corpis: cū nō ſit in corpe: nec per opatōeꝫ: nec ꝑ informatōeꝫ ſiue ꝑ approꝑiationē. ¶ Undecimo arguit ꝙ aīa non eſt actus ꝑm⁹ corpis: qꝛ eſſe actum ꝑmū ſoli deo ꝯuenit: ergo nec q̄libet anima eſt actus prim⁹. ¶ Duodecimo ſic: multi actus ſunt prius in materia vel corpore q̄ iſta aīa vel illa: ergo iſta non eſt act⁹ ꝑmus corpis. Añs pꝫ: quia aīa ē forma mixti: ſed forma mixti requirit q̄litatiuā diſpōnem in materia diſponentē ipſaꝫ materiā ad anime introductiōeꝫ. ¶ Decimotertio ſic. aīa vegetatiua eſt oīm aliarū aīarum ꝑma: vt ptꝫ per p. in iſto ſecūdo: ergo alie aīe non ſunt actus ꝑmi. Etiam dicit p. in libro de animalib⁹: ꝙ embrio prius viuit vita plante q̄ vita animalis. ¶ Decimoq̄rto ſic: aīa eſt actus ab agente ꝓductus: ergo nō eſt act⁹ ꝑm⁹. ꝯña pꝫ: quia phūs in iſto ſcḋo diſtinguit actū primū ab actu ſcḋo. ¶ Decimoq̄nto ſic: ꝙ aīa non eſt actus corporis organici: quia corp⁹ organicū non ē ſimplex: ergo anima non eſt actus eius. añs patꝫ quia corpus organicū hꝫ diuerſas partes diuerſaꝝ rationū ꝯña patꝫ: quia aīa eſt forma ſimplex ⁊ forma ſimplex debet habere ſubiectū ſimplex: cuiuſmodi non eſt corpus organicū. ¶ Decioſexto ſic. quelibet ps anime eſt anima: ⁊ tamen nō quelibet ps aīe eſt actus corpis organici: ideo diffinitio inſufficiēs. Minor ptꝫ de aīa q̄ eſt in parua parte carnis homogenee. ¶ Decimoſeptimo ſic. ſolus ſubſtantie compoſite eſt diffinitio: ſꝫ anima non eſt ſubſtantia ꝯpoſita: vt pꝫ per p. in ꝑmo tractatu: ergo ipſius anime nō eſt diffinitio. Maior ptꝫ: quia ſola ſubſtantia ꝯpoſita habꝫ differentiā eſſentialem. ¶ Decimooctauo ſic. abſolutū non debet diffiniri ꝑ reſpectiuū: cum in ꝯceptu abſoluti nō includitur cōceptus reſpectiui: ſed anima dicitur q̄d abſolutū: ⁊ act⁹ quid reſpectiuū: igit. ¶ Decimonono ſic. nulla ſubſtātia debꝫ diffiniri per additamentū: ⁊ per ꝯñs male ponitur in diffinitōe anime act⁹ corporis organici. Maior ptꝫ per phm. vij. methaphiſice. ¶ Uiceſimo ſic. dicta diffinitio eſt ſupflua: igitur non eſt bona. añs patꝫ quia ſupflue ponitur ille termin⁹ phiſici: ex quo nō contrahit neq; ſpecificat illū terminū corpus cui additur ex quo omne corpus eſt phiſicum. Et ſi non poneretur ſupflue: poneret ad differentiaꝫ corporis artificialis: ſed hoc non: cuꝫ tale nō differt a naturali: igitur. ¶ Uiceſimoꝑmo ſic. iſta diffinitio nō cōuenit aīe intellectiue: cum ipſa nō ſit act⁹ corpis organici: ex quo ipſa nullum corpus req̄rit ad exercendū ſuas opatōes: vt pꝫ ꝑ phm tertio hui⁹ dicentem: ꝙ intellectus nō eſt virtus organica. ¶ Uiceſimoſcḋo ſic. Idem nō debet diffiniri per ſeipm: ſed anima ⁊ vita ſunt idem. cum viuere ī viuentibus eſt eſſe: ergo male ponitur in diffinitione iſte termin⁹ vita. ¶ Uiceſimotertio ſic. aīa eſt actus corporis habentis vitaꝫ in actu: ergo male ponitur ꝙ eſt actus corporis habentis vitaꝫ in potentia. añs pꝫ: quia anima eſt actus animati: ⁊ oīe animatū habet vitam in actu quia actu viuit: igitur. ¶ Uiceſimoquarto ſic. Actus non debꝫ diffiniri per potentiā: ſed econtra: ſꝫ anima eſt act⁹: ergo male diffinitur per hoc nomē potentia. Maior patꝫ: quia dicit p. ix. metaphiſice: ꝙ actus eſt prior potentia ſm rationem: hoc eſt diffinitionem. ¶ Uiceſimoquinto ſic. dicta diffinitio ꝯuenit forme ſubſtātiali ſeminis: ſimiliter forme ſubſtātiali grani frumenti: cum quelibet talis eſt act⁹ primus ſubſtātialis corporis organici phiſici in potentia habētis vitam: igitur. ¶ Uiceſimoſexto ſic. anima humana ſepata eſt anima: ⁊ tamen non eſt actus corporis organici phiſici: igitur diffinitio eſt inſufficiens.

In oppoſituꝫ eſt philoſophus in primo capitulo primi tractatus. ¶ Pro ſolutione queſtionis eſt.

Sciendum ꝙ iſte terminus actus capit multipliciter. ¶ Uno modo pro omni illo ꝙ actualiter ⁊ ꝑſentialiter eſt: ⁊ ſic quelibet res mundi diceretur act⁹ quia omis res mundi eſt ꝑſentialiter ⁊ actualiter exiſtens. ¶ Scḋo modo capitur actus pro diſpoſitione vel forma actualiter inherēte alicui ſubiecto: ſicut albedo dicitur actus parietis: quia eſt forma inherens parieti. ¶ Tertio modo capitur actus pro operatione procedente ab ipſo agente: et hoc modo capit philoſophus illum terminū actus ſecūdo huius: quando dicit ꝙ actus actiuorum ſunt in patiēte diſpoſito. ¶ Quarto modo capitur actus pro principio actiuo vel paſſiuo alicuius opationis: et tunc actus tm̄ valꝫ ſicut agens vel patiens. Unde illa res que eſt anima eſt actus primo modo capiendo illum terminum actus: et ſcḋo modo capiendo illum terminū actus: nō omnis anima eſt actus: quia anima ſeparata non eſt actus: cum nō ſit forma inherens: ſed non ſeparata bene eſt actus. Etiam non omnis anima eſt actus: capiendo illuꝫ terminuꝫ actus tertio modo: quia aliqua eſt anima iam diu producta. omnis tamen anima inherens vel nata inherere eſt vel fuit actus: capiendo illum terminū actus tertio modo: ſed omnis anima eſt actus: capiendo illum terminum actus quarto modo: cum quelibet eſt principium actiuū vel paſſiuū alicui⁹ operationis. Unde in ꝓpoſito per actuꝫ ſubſtantialem intelligim⁹ partem eſſentialem et intrinſecam alicuius ſubſtantie cōpoſite: que dat eē formaliter et eſſentialiter toti compoſito.

Acceptiones actus.

Sciendu ſecundo. ꝙ aliquis actus dicitur prim⁹ multipliciter. ¶ Uno modo ſimpliciter: ⁊ exponendo li primū affirmatiue: ⁊ ſic ille dicitur actus primus qui omni alio actu eſt prior: ⁊ ſic ſol⁹ deus eſt actus primus. Scḋo modo dicitur actus primus: qui primo inheret materie: ⁊ illo modo qualitatiue diſpoſitiones diſponētes materiā ad introductionē forme ſubſtātialis poſſunt dici actus primi. ¶ Scḋm autem iſtū modum quidam dicunt: ꝙ anima eſt actus primus: ſicut illi qui ponunt ꝙ in corruptione ſubſtantiali fit reſolutio vſq; ad materiam primam: taꝫ ex parte formarum ſubſtantialiuꝫ q̄ accidentalium: ⁊ ꝙ ſubiectuꝫ accidentiuꝫ materialiū non eſt materia ſola: ſed compoſitum ſubſtantiale ex materia ⁊ forma. ¶ Iſta autem opinio videtur ſatis eſſe improbata in primo libro de generatione. Ideo ibi conformiter dicendū eſt: ꝙ nulla anima eſt actus primus iſto ſcḋo modo: quia diſpoſitiones prius ipſi inherent materie: q̄ ipſa aīa. ¶ Tertio modo capitur actus primus pro actu perfectiori in ipſa materia exiſtente: ita ꝙ illud qḋ eſt primū via perfectionis in materia eſt actus prim⁹: ⁊ iſto modo ipſa anima eſt actus primus ipſi materie: cum ipſa ſit act⁹ perfectior exiſtens in materia. ¶ Quarto modo capit actus primus pro illo a quo procedunt operatiōes vitales: puta pro principio actiuo vel paſſiuo: vel pro actu productiuo operationuꝫ vitalium: ⁊ ſic anima bene eſt actus primus: ex quo ab ipſa bene procedit aliqua operatio que reſpectu eius dicitur actus ſecundus: et iſto modo debet capi in diffinitione anime. ¶ Quinto modo capitur actus primus pro illo: ratione cuius aliquid dicitur primo aliquale: ita ꝙ prius ſine illo fuit in potentia: ⁊ iſto modo etiam anima eſt actus prim⁹ viuentis: quia viuens ratione anime dicitur viuere: ⁊ ſine ipſa non diceretur viuere: ſed eſſet ſolum in potentia ad viuendum.

Acceptiones actus primi.

Acceptiones corporis organici.

Sciendū tertio ꝙ hoc complexū Corp⁹ organicū capitur dupl'r. ¶ Uno modo cōmuniter ꝓ omni re que h3 diuerſas ptes diuerſimode complexionatas: ⁊ deputatas ad diuerſa officia vel opatōnes exercēdas. vel ipſamet eſt vna pars illi⁹ corpis: ⁊ h̄ modo debet capi in diffinitiōe anime. ¶ Alio capitur ꝓpꝛe: ⁊ ſic corpus organicū dicitur qđ h3 diuerſa organa: diuerſimode ꝯplexionata: ⁊ ad diuerſa officia exercēda deputata: ⁊ ſic totū corpus hoīs dr̄ eſſe organicū. Iſto tn̄ modo non d3 capi in diffinitiōe anime: cum ſit aliq̄ partialis aīa (puta illa q̄ eſt in prima pte carnis) q̄ tamen nō eſt act⁹ corpis organici capiendo ſcđo mō hoc complexū corp⁹ organicū: ſed tn̄ eſt actus corpis organici capiendo hoc ꝯplexū pmo modo.

Acceptiões iſti⁹ termi. Uita

Sciendum quarto: ꝙ iſte termin⁹ vita capit dupliciter. Uno modo ꝓ actu pmo: ſcđm quez intrinſece ⁊ eſſentialiter dicitur viuēs: ⁊ ſic vita idē eſt ꝙ aīa vltra tamen illum terminū aīa acceptū ꝯnotatiue cōnotat duratōem vt p3 per p.in libro de morte ⁊ vita dicentem: ꝙ vita eſt manſio id eſt duratio anime. ¶ Alio modo capitur iſte termin⁹ vita ꝓ opatione vitali. Uñ

Quid operatio vitalis.

vitalis opatio eſt opatio per quā cognoſcim⁹ differētiam viuētis a non viuente. Unde vita pmo modo eſt principiū actiuū vel paſſiuū vitaliter mobile: vel motiuū: ꝓductiuū: vel receptiuū opationū vitaliū ꝓdurabile. Et vita ſecundo modo eſt actus eius: ſicut ſenſatio: nutritio: intellectio: ⁊ ſic de alijs. ¶ Similiter iſte

Acceptiões iſti⁹ termi. Aīa.

terminus anima capitur tripliciter. ¶ Uno modo largiſſime pro omni forma ſpirituali: ſiue per ſe exiſtat: ſiue cum materia faciat vnum p ſe: que eſt pncipiū operationū vitaliū: ⁊ ſic deus intelligētia ⁊ forma ſubſtātialis aīatoꝝ dicūtur anime: ⁊ iſto mō nō capitur in ꝓpoſito iſte termin⁹ aīa. ¶ Alio mō capitur ꝓ omni forma ſpirituali: que ē principiū operationū vitaliū: et cū hoc nata eſt facere vnū per ſe ⁊ hoc aliquid cum materia: ⁊ iſto mō iſte termin⁹ anima dicit̄ tam de anima cōiuncta corpori: ꝙ de anima ſepata a corpore. ¶ Tertio modo capitur ꝓ omni forma ſpirituali: ſiue diuiſibili: ſiue indiuiſibili actualiter inherente materie: ⁊ conſtituit vnum hoc aliquid p ſe cum materia que eſt principium operationū. Unde ſi iſte terminus anima capiat̄ ꝓ diffinito ſcđo modo: tunc d3 poni in diffinitōne anime: hoc complexum actualiter vel aptitudinaliter inherens. De iſto tamē modo non videtur phūs dare ſuam diffinitionem de iſto termino anima: ſed de tertio modo. ¶ Iſtis notatis ſit.

Expō pme diffinitōnis aīe.

Concluſio reſponſiua ad queſitum. Diffinitio aīe data a phō in textu eſt ſufficiēter aſſignata. p3 per conditōes bone diffinitōis. Et d3 diffinitio ſic itelligi. Anima eſt actus pmus ſubſtātialis inherēs actualiter corpori organico phiſico ſm curſum nature: potenti potentia ꝓpinqua exercere operatōnes vitales. Iſta autem diffinitio ſic itellecta: eſt cauſalis ⁊ deſcriptiua. Cauſalis: quia datur per terminos explicantes cauſam materialem in qua ipſius diffiniti remoti: q̄a ille termin⁹ corporis organici phiſici: explicat cauſa3 materialem in qua ipſius anime. Deſcriptiua vero: qꝛ datur per accidentalia. Et dicitur notanter organici: ad differentia3 inorganici. Et additur naturaliter: qꝛ ſupernaturaliter anima poteſt eſſe actus corporis non organici. Et dicitur phiſici ad explicandum rationem ſm quam anima eſt actus corporis: anima enim nō ea

Expō ſcđe diffinitōnis aīe.

ratione qua artificiale eſt actus corporis eſt: ſed ea ratione qua eſt phiſicum ⁊ naturale. ¶ Alia autem diffinitio quam dat phūs ſcil3 ꝙ anima eſt principiu3 quo viuimus: ſentimus: intelligimus: aut mouemur ſm locum primum: eſt diffinitio quid nominis ⁊ ſic intelligitur. Anima eſt principium principale: intrinſecum et formale: actiuum vel receptiuū operationum vitalium puta nutritionis: ſenſationis: ⁊ intellectionis: aut motionis localiter. Et per hanc diffinitionem quid nominis phūs notificat aliam diffinitionem tanq̄ per nobis notiorem.

Dubitatur. Utrum in homine propter diuerſas operationes vitales ſit ponenda anima ſenſitiua realiter diſtincta ab intellectiua. ¶ Et videtur ꝙ ſic. Pmo: quia impoſſibile eſt in eode3 inſtanti: ꝙ contraria ſynt ſimul in eodem: ſed ſi anima intellectiua ⁊ ſenſitiua in homine non diſtinguerētur realiter: contraria eſſent in eodem: ergo videtur ꝙ diſtinguūtur realiter. Minor patet: quia in homine ſimul et ſemel eſt actus appetendi aliquid: et actus rēnuendi illud: ⁊ iſti act⁹ ſunt contrarij: et non inſunt homini niſi per animam: ergo ſi in homine non eſt niſi vna anima: contraria eſſent in eodem. Maior iſtius pro ſillogiſmi patet: quia aliquis appetit vnum ſm ſenſum: ⁊ rennuit illud ſm intellectum. ¶ Secundo ſic. eadem forma ſubſtantialis non poteſt ſimul habere duos actus appetendi reſpectu eiuſde3 obiecti: ſed frequenter in homine ſunt duo actus appetēdi ſimul: puta illud quod appetit appetitu ſenſitiuo: aliquando etiam appetit appetitu intellectiuo: ergo illi appetitus nō ſunt in eadem forma ſubſtantiali: ⁊ per conſequens anima ſenſitiua ab intellectiua diſtinguitur. ¶ Tertio ſic. eadem forma numero non elicit ſimul ⁊ ſemel actu3 appetendi naturaliter aliquid: ⁊ actum appetendi libere: ſed in homine voluntas, vult ſibi libere appetere aliquid et appetit⁹ ſenſitiuus appetit illud naturaliter: igitur non ē vna ⁊ eadem forma que eſt voluntas ⁊ appetitus ſenſitiu⁹ ⁊ per conſequens alia eſt forma que dicitur voluntas ⁊ alia que dicitur appetitus ſenſitiuus. ¶ Quarto ſic. ſenſationes ſunt ſubiectiue in anima: mediate vel immediate: ⁊ non in anima intellectiua: ergo in aīa ſenſitiua: ⁊ per conſequens in eodē anima ſenſitiua diſtinguitur ab intellectiua. Maior patet quia nihil poteſt aſſignari ſubiectum ſenſationis in animali niſi potentia anime: ⁊ ſic actus anime q̄ dicitur ſenſatio erit ſubiectiue in anima. Minor patet: quia aliter omnis apprehenſio ſenſitiua ſiue ſenſatio eſſet intellectio: cum eſſet ſubiectiue in anima intellectiua. ¶ Et confirmatur: quia tunc anima ſeparata poſſet ſentire: quia ſenſatio eſſet in anima intellectiua. conſequens eſt falſu3 ergo ⁊ antecedens. Conſequentia patet: qꝛ ex quo ſenſatio eſt ſubiectiue in anima itellectiua: ⁊ deus poteſt conſeruare omnes actus in aliquo ſubiecto exiſtentes alijs remotis: ſequitur ꝙ deus poteſt ſeruare ſenſationem in anima intellectiua corpore ſeparata: ⁊ per cōſequens ipſa poteſt ſentire quod eſt abſurdū. ¶ Quinto ſic. niſi ſic: ſequeretur ꝙ eadē forma in numero eſſ3 extenſa ⁊ non extenſa: materialis ⁊ immaterialis: cōſequens implicat contradictōem: igitur. ꝯſequētia tamen p3: quia anima ſenſitiua eſt extenſa: ⁊ intellectiua non eſt extenſa: cu3 ipſa eſt tota in toto: ⁊ tota in q̄libet parte: igitur. ¶ Sexto ſic. homo generādo hominem ꝓducit animā ſenſitiuā ⁊ non intellectiuam cu3 illa creatur: ergo in homīe anima ſenſitiua diſtinguitur ab intellectiua. Antecedens p3: quia niſi ſic: ſeq̄retur ꝙ homo eſſet ignobilioris cōditionis de ſe quo ad actum generandi ⁊ continuandi ſua3 ſpeciē q̄ alia animalia: hoc non videtur rationabile: igitur.

¶ In oppoſitu3 arguitur ſic: auctoritate auguſtini in libro de eccleſiaſticis dogmatibus dicentis: neq3 duas animas dicim⁹ in homine: ſicut aliqui ſcribunt vnam animā qua corp⁹ animet̄ que mixta ſit ſanguini: ⁊ aliam ſpūalem q̄ rōnem miniſtrat. ſ3 dicim⁹ vnam ⁊ eandem eſſe aīam: q̄ corp⁹ ſua ſocietate viuificat ⁊ in ſe arbitrij libertatē h3: ⁊ ſeipām ſua rōne diſponit. ¶ Scđo ſic auctoritate eiuſđ decimo ſup geneſi3 dicētis: ꝙ aīa rōnalis nō ſolū carni pbet aīalem vitā: veꝝ etiā ſm ipſam caro aliq̄d cōcupiſcit: ⁊ ſi ipa aīale3 vitā p̄reb3: ſeq̄tur ꝙ pter ipam fruſtra ponit̄ aīa ſenſitiua. ¶ Tertio ſic. auctoritate Damaſceni in libro ſcđo dicētis: ꝙ aīa rōnalis organico vtit̄ corpe: ⁊ eſt vite augmētationis: ſenſus: ⁊ gnatōis tributiua. ¶ Quarto dicit Auguſti. ꝙ excepta forma mēbroꝝ q̄ diuerſis generib⁹ aīantiu3 tributa ē. homo non differt a pecore niſi ſpū rōnali. Et intelligit de drīa ſpecifica: ⁊ tūc ſi in hoīe eſſet aīa ſenſitiua diſticta ab aīa itellectiua: illa erit eiuſdē rōis ſiue ſpēi eſſentialis: cū aīa pecoris: ⁊ cū quel3 forma ſubſtātialis ꝯſtituat rem in eſſe ſpecifico: ſeq̄tur ꝙ hō vel ps ei⁹ erit aliud aīal ab hoīe puta aſin⁹: vel aliqđ tale ꝙ reputat̄ incōueniens. ¶ Confirmat̄. qꝛ ſi talis aīa informaret materiā ſine aīa rōnali cōpoſitum reſultans eſſet qđdam aīal brutū: ⁊ idem p aduentū aīe intellectiue nō mutat ſpēm: ⁊ p ꝯñs poſtq̄ aīa rōnalis aduēnit erit eiuſdē ſpēi ſicut āte: ⁊ p ꝯñs cū xp̄s carnem aſſumpſit beluā ſiue brutū aſſumpſit: qđ videt̄ abſurdū. ¶ Quinto ſic. ſi in hoīe eſſent plures aīe (ſc3 ſenſitiua ⁊ intellectiua) ſeq̄retur ꝙ hō eſſ3 cōpoſit⁹ ex aīa rōnali ⁊ aīali. ⁊ per ꝯñs homo nō eſſ3 aīal: qđ videt̄ eſſe falſum: igit̄ ⁊ añs. Prima ꝯña p3: qꝛ ps hoīs eſſet cōpoſitum qđdam ex corpe ⁊ aīa ſenſitiua: ⁊ qđl3 tale ē aīal igitur. Et cōfirmat̄. qꝛ ſi tale ꝯſtitutū remaneret abſente aīa rōnali ipm viueret ⁊ ſentiret: ⁊ p ꝯñs eſſet aīal. Scđa ꝯña principalis p3: qꝛ ex quo aīal eſt ps hoīs: et nulla ps eſt ſuum totū: ſeq̄tur ꝙ hō non eſſ3 aīal ¶ Circa hāc dubitatōe3 ſunt due opīones ex libro de gnatione derelicte: q̄ pro nūc ſunt declarāde: in hoc cōuenientes: ꝙ in nullo aīato alio ab hoīe: ꝓpter opationum diuerſitates ponēde ſunt plures forme ſubſtātiales (puta aīe totales) realiter iter ſe diſtincte: puta ſenſitiua a vegetatiua: ſ3 eſt vna ⁊ eadē forma ſubſtātialis q̄ dr̄ ſenſitiua: ⁊ aīa vegetatiua. S3 differūt in hoc: qꝛ in homine aīa ſenſitiua ſm vnā opīonem dr̄ realiter eſſe diſtincta ab aīa intellectiua: nō a vegetatiua in eodem.

Opīo. i.

Scđm aliā vero opīonem: ſenſitiua in hoīe nec diſtinguit̄ ab intellectiua: nec vegetatiua. Uñ opinio ponēs illas animas realiter eſſe diſtinctas dicit: ꝙ aīa ſenſitiua in hoīe ab agēte naturali ꝓducitur: ⁊ aīa intellectiua creat̄. ⁊ tamen qñ primo aīa ſenſitiua ꝓducitur in materia: etiā ꝓducitur anima intellectiua: ⁊ qñ remouetur aīa intellectiua corrūpitur anima ſenſitiua: ita ꝙ aīa ſenſitiua ſubordinat̄ anime intellectiue: ad exercēdum opatiōes mediātibus organis corpalib⁹: ⁊ eſt diſpoſitio materie ad receptiōem ipius aīe rōnalis non tn̄ tpe p̄exiſtēs in materia: ſ3 natura tn̄: ⁊ hec aīa ſenſitiua materialis ⁊ extēſa eſt. Aīa vo itellectiua eſt immaterialis ⁊ inextēſa. Et ſic hec opīo ad hāc q̄ſtiōe3 reſpōdet: ꝙ ꝓpter diuerſas opatiōes vitales in hoīe: op3 ponere aīam ſenſitiuā realiter diſtinctā ab aīa intellectiua. Hoc ꝓbat iſta opīo p rōnes āte oppoſitum.

Soluūtur rōnes p⁹ oppoſitu3 dubij que ſūt pro ſcđa opīone.

¶ Et ad primā rōne3 alteri⁹ opīonis dr̄: concedēdo auctoritatem auguſtini. Illā auguſtin⁹ p illā ꝓpōnem nō videt̄ excludere aīa3 ſenſitiuā ab hoīe: ſ3 magis videt̄ velle dicere: ꝙ pter aīam rōalem eſt alia aīa puta ſenſitiua: ⁊ hoc tāgit cū dicit: q̄ ⁊ corp⁹ ſua ſocietate viuificet: ibi p illū ablatiuū ſocietate nihil videt̄ intelligere niſi aīam ſenſitiuā. Et ſic p3 ꝙ auctoritas auguſtini nō eſt ꝯtra opīonem iſtā: ſed ꝯtra opīone3 illoꝝ contra quos arguit: qui dicunt ꝙ erāt due aīe intellectiue in hoīe. ¶ Ad ſcđam dr̄ cōcedendo auctoritatē auguſtini ſed illa d3 ſic intelligi: ꝙ aīa rōnalis cū ſua ſocietate: puta anima ſenſitiua: non ſolū carni pbet animale3 vitā. ſed etiā ſm illā caro aliq̄d ꝯcupiſcit: hoc ē aīa rōnalis mouet̄ ad appetendū illud ꝙ aīa ſenſitiua appetit: ⁊ vlteri⁹ negat̄ ꝯña: qꝛ aīa rōnalis non pbet vitam aīalem ſine ſocietate puta aīa ſenſitiua. ¶ Ad tertiam dr̄ cōcedendo auctoritatē damaſceni: ſed tn̄ illa d3 intelligi ꝙ aīa rōnalis mediāte anima ſenſitiua vtit̄ corpore: ⁊ mediāte ipa exercet ſenſatiōem: augmētatiōe3 ⁊ generatiōem. ¶ Ad quartā dr̄. ꝙ auguſtin⁹ per ſpiritum rōnalem intelligit ſpiritū rōnalem cū ſua ſocietate: puta cū ſua naturali diſpōne puta cū aīa ſenſitiua. ¶ Aliter pt̄ dici cōcedendo dictū auguſtini: ⁊ vlteri⁹ cōcedendo ꝙ per pec⁹ intelligit aliqđ cōpoſitum ex materia ⁊ aīa ſenſitiua ſubordinatū aīe rōali: ſicut diſpoſitio pnia dr̄ ſubordinari forme ſubſtātiali introducende ad hoc vt ſit ī materia: ⁊ mediātib⁹ illis diſpōnib⁹ ſuas debitas opationes pōt exercere. Et vlteri⁹ negat̄ ꝙ illa ps eſſ3 equus: aſin⁹: vel aliqđ aliud aīal brutu3 qꝛ ab aīa ſenſitiua ſubordinata alteri pti principaliori p modū diſpōnis nō ſumit̄ ſpēs eſſentialis hui⁹ generis aīal. ſ3 ſolū ab aīa ſenſitiua nulli alteri pti principaliori in eadē materia ſubordinata. ¶ Et ad ꝯfirmationem dr̄ negādo ꝯñam: qua infert̄ ꝙ illud eſſ3 aīal brutū: qꝛ ab aīa ſenſitiua nō fit denoīatio ſm aliquam ſpēm aīalis. Etiā aīa ſenſitiua non eſt totale cōponibile formale nec principale: qđ tn̄ op3 ſi ab ea d3 fieri denoīatio ſpecifica: ſiue pdicatio ſm aliq̄ ſpēm hui⁹ generis aīal: ⁊ ſic negat̄ vlterius ꝙ xp̄s aſſumens carnem aſſumpſit brutū tāq̄ totale aſſumptū: qꝛ illđ nō dr̄ brutum ex quo ab illa forma nō ſumitur ſpēs aliqua hui⁹ generis aīal: ex quo nō eſt forma pncipalis ⁊ act⁹ vltimus q̄uis tn̄ illud compoſitū eſt ps hūanitatis. ¶ Ad quintā dr̄ negādo primā ꝯñam ⁊ vltimā: ⁊ ad ꝓbationem prime ꝯñtie dr̄ vno modo ꝙ l3 ps hoīs ſit compoſitū ex corpore ⁊ aīa ſenſitiua: tanq̄ ex forma min⁹ pncipali: ⁊ ſubordinata alteri forme pncipaliori (ſicut diſpoſitio: vel act⁹ non vltim⁹ ſubordinat̄ forme ſubſtātiali pncipali introducēde) non tn̄ tanq̄ ex forma principali ⁊ vltimo actu. ¶ Scđo dr̄ ꝙ l3 pars hoīs ſit cōpoſita ex corpore tanq̄ ex vna pte totali cōponibili materiali: ⁊ anima ſenſitiua tāquam ex alia pte componibili partiali formali nō tamen ex pte formali totali ¶ Et ad confirmatiōem dr̄ ꝙ ſi illud cōpoſitum abſente aīa rōnali remaneret: (quod tn̄ non pōt fieri naturaliter: licet poſſ3 fieri ſupnaturaliter) concedit̄ ꝙ ip3 viueret ⁊ eſſ3 aīal: puta animal brutū talis ſpēi cuius ſpēi dicūtur eſſe hoīes ſilueſtres: qui ꝓpter magnā ſimilitudinem in figura ⁊ corpibus ⁊ opationib⁹ dicūtur hoīes: carent tn̄ anima rōnali. Et ſi tūc vlterius diceretur: ꝙ ſi illud tūc eſſet animal: prius fuiſſet animal ¶ Dicitur negādo ꝯñam: qꝛ illa forma a qua iam denoīatur aīal eſſet iam principalis ⁊ nō ſubordinata alteri forme pncipaliori: ⁊ prius nō fuit forma pncipalis: ſ3 ſubordinata erat alteri forme principaliori. ¶ Alia opīo eſt non ponens diſtinctiōem in hoīe inter aīam intellectiuā et ſenſitiuā: dicēs ꝙ eſt vna ⁊ eadē forma ſubſtātialis in hoīe que dr̄ anima ſenſitiua ⁊ aīa intellectiua: lic3 ſit alia rō hui⁹ complexi aīa ſenſitiua: ⁊ alia hui⁹ cōplexi aīa intellectiua. Dicitur eñ illa forma aīa vegetatiua: pro quāto ipa eſt principiū intrinſecū principale ⁊ ſubſtātiale vegetādi. Et dr̄ aīa ſenſitiua: pro quāto eſt pncipium intrinſecū principale ⁊ ſubſtātiale ſentiendi in potētia ꝓpinqua. Et dr̄ aīa intellectiua pro quāto eſt principiū intrinſecū principale ⁊ ſubſtātiale intelligēdi in potētia ꝓpinqua. Et iſta opīo ad dubitatōem reſpondet ꝙ ꝓpter opationu3 diuerſitatē non o3 pōere aīam ſenſitiuā realiter diſtinctā ab itellectiua. Et hoc ꝓbat iſta opīo p rōnes poſt oppoſitū. ¶ Et ad primam

Opīo. ij.

Acceptiōnes corporis orga nici.

Sciendū tertio ꝙ hoc cōplexū Corpꝰ organicū capitur dupl'r. ¶ Uno modo cōmuniter ꝓ omni re que hꝫ diuerſas ptes diuerſimode complexionatas ⁊ deputatas ad diuerſa officia vel opatōnes exercēdas. vel ipſamet eſt vna pars illꝰ corpis: ⁊ ħ modo debet capi in diffinitiōe anime. ¶ Alio capitur proprie ⁊ ſic corpus organicū dicitur qḋ hꝫ diuerſa organa: diuerſimode ꝯplexionata: ⁊ ad diuerſa officia exercēda deputata: ⁊ ſic totū corpus hoīs ḋr eſſe organicū. Iſto tū modo non dꝫ capi in diffinitiōe anime: cum ſit aliq̄ partialis aīa (puta illa q̄ eſt in prima pte carnis) q̄ tamen nō eſt actꝰ corpis organici capiendo ſcḋo mō hoc complexū corpꝰ organicū: ſed tñ eſt actus corpis organici capiendo hoc ꝯplexū p̄mo modo.

Acceptōes illiꝰ termini vita

Sciendum quarto: ꝙ iſte terminꝰ vita capit dupliciter. Uno modo ꝓ actu p̄mo: ſcḋm quē intrinſece ⁊ eſſentialiter dicitur viuēs: ⁊ ſic vita idē eſt ꝙ aīa vltra tamen illum terminū aīa acceptū ꝯnotatiue cōnotat durarōem vt pꝫ per p. in libro de morte ⁊ vita dicentem: ꝙ vita eſt manſio id eſt duratio anime. ¶ Alio

Quid operatio vitalis.

modo capitur ille terminꝰ vita ꝓ opatione vitali. Un vitalis opatio eſt opatio per quā cognoſcimꝰ differētiam viuētis a non viuente. Unde vita p̄mo modo eſt principiū actiuū vel paſſiuū vitaliter mobile: vel motiuū: ꝓductiuū: vel receptiuū opationū vitaliū ꝓdurabile. Et vita ſecundo modo eſt actus eius: ſicut ſenſatio: nutritio: intellectio: ⁊ ſic de aliis. ¶ Similiter iſte

Acceptōes illiꝰ termi aīa.

terminus anima capitur tripliciter. ¶ Uno modo largiſſime pro omni forma ſpirituali: ſiue per ſe exiſtat: ſiue cum materia faciat vnum p ſe: que eſt p̄ncipiū operationū vitaliū: ⁊ ſic deus intelligētia ⁊ forma ſubſtātialis aīatoꝝ dicūtur anime: ⁊ iſto mō nō capitur in ꝓpoſito ille terminꝰ aīa. ¶ Alio mō capitur ꝓ omni forma ſpirituali: que ē principiū operationū vitaliū: et cū hoc nata eſt facere vnū per ſe ⁊ hoc aliquid cum materia: ⁊ iſto mō ille terminꝰ anima dicit tam de anima cōiuncta corpori: ꝙ̄ de anima ſepata a corpore. ¶ Tertio modo capitur ꝓ omni forma ſpirituali: ſiue diuiſibili: ſiue indiuiſibili actualiter inherente materie: ⁊ conſtituit vnum hoc aliquid p ſe cum materia que eſt principium operationū. Unde ſi ille terminus anima capiat ꝓ diffinito ſcḋo modo: tunc dꝫ poni in diffinitōne anime: hoc complexum actualiter vel aptitudinaliter inherens. De iſto tamē modo non videtur phūs dare ſuam diffinitionem de iſto termino anima: ſed de tertio modo. ¶ Iſtis notatis ſit.

Expō p̄me diffinitōnis aīe.

Concluſio reſponſiua ad queſitum. Diffinitio aīe data a phō in textu eſt ſufficiēter aſſignata. pꝫ per conditōes bone diffinitōis. Et dꝫ diffinitio ſic itelligi. Anima eſt actus p̄mus ſubſtātialis inherēs actualiter corpori organico phiſico ſm curſum nature: potenti potentia ꝓpinqua exercere operatōnes vitales. Iſta autem diffinitio ſic itellecta: eſt cauſalis ⁊ deſcriptiua. Cauſalis: quia datur per terminos explicantes cauſam materialem in qua ipſius diffiniti remoti: q̄a ille terminꝰ corporis organici phiſici: explicat cauſaꝫ materialem in qua ipſius anime. Deſcriptiua vero: qꝛ datur per accidentalia. Et dicitur notanter organici: ad differentiaꝫ inorganici. Et additur naturaliter: qꝛ ſupernaturaliter anima poteſt eſſe actus corporis non organici. Et dicitur phiſici ad explicandum rationem ſm quam anima eſt actus corporis: anima enim nō ea

Expō ſcḋe diffinitōnis aīe.

ratione qua artificiale eſt actus corporis eſt: ſed ea ratione qua eſt phiſicum ⁊ naturale. ¶ Alia autem diffinitio quam dat phūs ſcilꝫ ꝙ anima eſt principiū quo viuimus: ſentimus: intelligimus: aut mouemur ſm locum primum: eſt diffinitio quid nominis ⁊ ſic intelligitur. Anima eſt principium principale: intrinſecum et formale: actiuum vel receptiuū operationum vitaliū puta nutritionis: ſenſationis: ⁊ intellectionis: aut motionis localiter. Et per hanc diffinitionem quid nominis phūs notificat aliam diffinitionem tanꝙ̄ per nobis notiorem.

Dubitatur. vtrum in homine propter diuerſas operationes vitales ſit ponenda anima ſenſitiua realiter diſtincta ab intellectiua. ¶ Et videtur ꝙ ſic. P̄mo: quia impoſſibile eſt in eodeꝫ inſtanti: ꝙ contraria ſint ſimul in eodem: ſed ſi anima intellectiua ⁊ ſenſitiua in homine non diſtinguerētur realiter: contraria eſſent in eodem: ergo videtur ꝙ diſtinguūtur realiter. Minor patet: quia in homine ſimul et ſemel eſt actus appetendi aliquid: et actus rēnuendi illud: ⁊ iſti actꝰ ſunt contrarij: et non inſunt homini niſi per animam: ergo ſi in homine non eſt niſi vna anima: contraria eſſent in eodem. Maior iſtius pro ſillogiſmi patet: quia aliquis appetit vnum ſm ſenſum: ⁊ rennuit illud ſm intellectum. ¶ Secundo ſic. eadem forma ſubſtantialis non poteſt ſimul habere duos actus appetendi reſpectu eiuſdeꝫ obiecti: ſed frequenter in homine ſunt duo actus appetēdi ſimul: puta illud quod appetit appetitu ſenſitiuo: aliquando etiam appetit appetitu intellectiuo: ergo illi appetitus nō ſunt in eadem forma ſubſtantiali: ⁊ per conſequens anima ſenſitiua ab intellectiua diſtinguitur. ¶ Tertio ſic. eadem forma numero non elicit ſimul ⁊ ſemel actuꝫ appetendi naturaliter aliquid: ⁊ actum appetendi libere: ſed in homine voluntas, vult ſibi libere appetere aliquid et appetitꝰ ſenſitiuus appetit illud naturaliter: igitur non ē vna ⁊ eadem forma que eſt volūtas ⁊ appetitus ſenſitiuꝰ ⁊ per conſequens alia eſt forma que dicitur voluntas ⁊ alia que dicitur appetitus ſenſitiuus. ¶ Quarto ſic. ſenſationes ſunt ſubiectiue in anima: mediate vel immediate: ⁊ non in anima intellectiua: ergo in aīa ſenſitiua: ⁊ per conſequens in eodē anima ſenſitiua diſtinguitur ab intellectiua. Maior patet quia nihil poteſt aſſignari ſubiectum ſenſationis in animali niſi potentia anime: ⁊ ſic actus anime q̄ dicitur ſenſatio erit ſubiectiue in anima. Minor patet: quia aliter omnis apprehenſio ſenſitiua ſiue ſenſatio eſſet intellectio: cum eſſet ſubiectiue in anima intellectiua. ¶ Et confirmatur: quia tunc anima ſeparata poſſet ſentire: quia ſenſatio eſſet in anima intellectiua. conſequens eſt falſuꝫ ergo ⁊ antecedens. Conſequentia patet: qꝛ ex quo ſenſatio eſt ſubiectiue in anima itellectiua: ⁊ deus poteſt conſeruare omnes actus in aliquo ſubiecto exiſtentes aliis remotis: ſequitur ꝙ deus poteſt ſeruare ſenſationem in anima intellectiua corpore ſeparata: ⁊ per cōſequens ipſa poteſt ſentire quod eſt abſurdū. ¶ Quinto ſic. niſi ſic: ſequeretur ꝙ eadē forma in numero eſſꝫ extenſa ⁊ non extenſa: materialis ⁊ immaterialis: cōſequens implicat contradictōem: igitur. ꝯſequētia tamen pꝫ: quia anima ſenſitiua eſt extenſa: ⁊ intellectiua non eſt extenſa: cuꝫ ipſa eſt tota in toto: ⁊ tota in q̄libet parte: igitur. ¶ Sexto ſic. homo generādo hominem ꝓducit animā ſenſitiuā ⁊ non intellectiuam cuꝫ illa creatur: ergo in homīe anima ſenſitiua diſtinguitur ab intellectiua. Antecedens patꝫ: quia niſi ſic: ſeq̄retur ꝙ homo eſſet ignobilioris cōditionis de ſe quo ad actum generandi ⁊ continuandi ſuaꝫ ſpeciē ꝙ̄ alia animalia: hoc non videtur rationabile: igitur.

¶ In oppoſituꝫ arguitur ſic: auctoritate auguſtini in libro de eccleſiaſticis dogmatibus dicentis: neqꝫ duas animas dicimꝰ in homine: ſicut aliqui ſcribunt vnam animā qua corpꝰ animet que mixta ſit ſanguini: ⁊ aliam ſpūalem q̄ rōnem miniſtrat. ſꝫ dicimꝰ vnam ⁊ eandem eſſe aīam: q̄ corpꝰ ſua ſocietate viuificat ⁊ in ſe arbitrij libertatē hꝫ: ⁊ ſeipſam ſua rōne diſponit. ¶ Scḋo ſic auctoritate eiuſḋ decimo ſup geneſiꝫ dicētis: ꝙ aīa rōnalis nō ſolū carni p̄bet aīalem vitā: verū etiā ſm ipſam caro aliq̄d cōcupiſcit: ⁊ ſi ipſa aīaleꝫ vitā prebꝫ: ſeq̄tur ꝙ p̄ter ipſam fruſtra ponit aīa ſenſitiua. ¶ Tertio ſic. auctoritate Damaſceni in libro ſcḋo dicētis: ꝙ aīa rōnalis organico vtit corpe: ⁊ eſt vite augmētationis: ſenſus: ⁊ gn̄atōis tributiua. ¶ Quarto dicit Auguſti. ꝙ excepta forma mēbroꝝ q̄ diuerſis generibꝰ aīantiuꝫ tributa ē. homo non differt a pecore niſi ſpū rōnali. Et intelligit de dr̄ia ſpecifica: ⁊ tūc ſi in hoīe eſſet aīa ſenſitiua diſticta ab aīa itellectiua: illa erit eiuſdē rōis ſiue ſpēi eſſentialis: cū aīa pecoris: ⁊ cū quelꝫ forma ſubſtātialis ꝯſtituat rem in eſſe ſpecifico: ſeq̄tur ꝙ hō vel ps eiꝰ erit aliud aīal ab hoīe puta aſinꝰ: vel aliqḋ tale ꝙ reputat incōueniens. ¶ Confirmat. qꝛ ſi talis aīa informaret materiā ſine aīa rōnali cōpoſitum reſultans eſſet qḋdam aīal brutū: ⁊ idem p aduentū aīe intellectiue nō mutat ſpēm: ⁊ p ꝯn̄s poſtꝙ̄ aīa rōnalis aduenit erit eiuſdē ſpēi ſicut āte: ⁊ p ꝯn̄s cū xp̄s carnem aſſumpſit beluā ſiue brutū aſſumpſit: qḋ videt abſurdū. ¶ Quinto ſic. ſi in hoīe eſſent plures aīe (ſcꝫ ſenſitiua ⁊ intellectiua) ſeq̄retur ꝙ hō eſſꝫ cōpoſitꝰ ex aīa rōnali ⁊ aīali. ⁊ per ꝯn̄s homo nō eſſꝫ aīal: qḋ videt eſſe falſum: igit ⁊ an̄s. Prima ꝯn̄a pꝫ: qꝛ ps hoīs eſſet cōpoſitum qḋdam ex corpe ⁊ aīa ſenſitiua: ⁊ qḋlꝫ tale ē aīal igitur. Et cōfirmat. qꝛ ſi tale ꝯſtitutū remaneret abſente aīa rōnali ipm viueret ⁊ ſentiret: ⁊ p ꝯn̄s eſſet aīal. Scḋa ꝯn̄a principalis pꝫ: qꝛ ex quo aīal eſt ps hoīs: et nulla ps eſt ſuum totū: ſeq̄tur ꝙ hō non eſſꝫ aīal ¶ Circa hāc dubitatōeꝫ ſunt due opīones ex libro de gn̄atione derelicte: q̄ pro nūc ſunt declarāde: in hoc cōuenientes: ꝙ in nullo aīato alio ab hoīe: ꝓpter opationum diuerſitates ponēde ſunt plures forme ſubſtātiales (puta aīe totales) realiter iter ſe diſtincte: puta ſenſitiua a vegetatiua: ſꝫ eſt vna ⁊ eadē forma ſubſtātialis q̄ ḋr ſenſitiua: ⁊ aīa vegetatiua. Sꝫ differūt in hoc: qꝛ in homine aīa ſenſitiua ſm vnā opīonem ḋr realiter eſſe diſtincta ab aīa intellectiua: nō a vegetatiua in eodem.

Opio .j.

Scḋm aliā vero opīonem: ſenſitiua in hoīe nec diſtinguit ab intellectiua: nec vegetatiua. Pn̄a opinio ponēs illas animas realiter eſſe diſtinctas dicit: ꝙ aīa ſenſitiua in hoīe ab agēte naturali ꝓducitur: ⁊ aīa intellectiua creat. ⁊ tamen qn̄ primo aīa ſenſitiua ꝓducitur in materia: etiā ꝓducitur anima intellectiua: ⁊ qn̄ remouetur aīa intellectiua corrūpitur anima ſenſitiua: ita ꝙ aīa ſenſitiua ſubordinat anime intellectiue: ad exercēdum opatiōes mediātibus organis corpalibꝰ: ⁊ eſt diſpoſitio materie ad receptiōem ipſius aīe rōnalis non tñ tpe p̄exiſtēs in materia: ſꝫ natura tm̄: ⁊ hec aīa ſenſitiua materialis ⁊ extēſa eſt. Aīa ḃo itellectiua eſt immaterialis ⁊ inextēſa. Et ſic hec opīo ad hāc q̄ſtiōeꝫ reſpōdet: ꝙ ꝓpter diuerſas opatiōes vitales in hoīe: opꝫ ponere aīam ſenſitiuā realiter diſtinctā ab aīa intellectiua. Hoc ꝓbat iſta opīo p rōnes āte oppoſitum.

[So]luitur rōnes p[oſt] oppoſi[tum] dubij que [ſunt] pro ſcḋa [opi]one,

¶ Et ad primā rōneꝫ alteriꝰ opīonis ḋr: concedēdo auctoritatem auguſtini. Illā auguſtinꝰ p illā ꝓpōnem nō videt excludere aīaꝫ ſenſitiuā ab hoīe: ſꝫ magis videt velle dicere: ꝙ p̄ter aīam rōalem eſt alia aīa puta ſenſitiua: ⁊ hoc tāgit cū dicit: q̄ ⁊ corpꝰ ſua ſocietate viuificet: ibi p illū ablatiuū ſocietate nihil videt intelligere niſi aīam ſenſitiuā. Et ſic pꝫ ꝙ auctoritas auguſtini nō eſt ꝯtra opīonem iſtā: ſed ꝯtra opīoneꝫ illoꝝ contra quos arguit: qui dicunt ꝙ erāt due aīe intellectiue in hoīe. ¶ Ad ſcḋam ḋr cōcedendo auctoritatē auguſtini ſed illa dꝫ ſic intelligi: ꝙ aīa rōnalis cū ſua ſocietate: puta anima ſenſitiua: non ſolū carni prebet animaleꝫ vitā. ſed etiā ſm illā caro aliq̄d ꝯcupiſcit: hoc ē aīa rōnalis mouet ad appetendū illud ꝙ aīa ſenſitiua appetit: ⁊ vlteriꝰ negat ꝯn̄a: qꝛ aīa rōnalis non p̄bet vitam aīalem ſine ſocietate puta aīa ſenſitiua. ¶ Ad tertiam ḋr cōcedendo auctoritatē damaſceni: ſed tñ illa dꝫ intelligi ꝙ aīa rōnalis mediāte anima ſenſitiua vtit corpore: ⁊ mediāte ipſa exercet ſenſatiōem: augmētatiōeꝫ ⁊ generatiōem. ¶ Ad quartā ḋr. ꝙ auguſtinꝰ per ſpiritum rōnalem intelligit ſpiritū rōnalem cū ſua ſocietate: puta cū ſua naturali diſpōne puta cū aīa ſenſitiua. ¶ Aliter pt̄ dici cōcedendo dictū auguſtini: ⁊ vlteriꝰ cōcedendo ꝙ per pecꝰ intelligit aliqḋ cōpoſitum ex materia ⁊ aīa ſenſitiua ſubordinatū aīe rōali: ſicut diſpoſitio p̄uia ḋr ſubordinari forme ſubſtātiali introducende ad hoc vt ſit ī materia: ⁊ mediātibꝰ illis diſpōnibꝰ ſuas debitas opationes pōt exercere. Et vlteriꝰ negat ꝙ illa ps eſſꝫ equus: aſinꝰ: vel aliqḋ aliud aīal brutuꝫ qꝛ ab aīa ſenſitiua ſubordinata alteri pti principaliori p modū diſpōnis nō ſumit ſpēs eſſentialis huiꝰ generis aīal. ſꝫ ſolū ab aīa ſenſitiua nulli alteri pti principaliori in eadē materia ſubordinata. ¶ Et ad ꝯfirmationem ḋr negādo ꝯn̄am: qua infert ꝙ illud eſſꝫ aīal brutū: qꝛ ab aīa ſenſitiua nō ſit denoīatio ſm aliquam ſpēm aīalis. Etiā aīa ſenſitiua non eſt totale cōponibile formale nec principale: qḋ tñ opꝫ ſi ab ea dꝫ fieri denoīatio ſpecifica: ſiue p̄dicatio ſm aliꝙ̄ ſpēm huiꝰ generis aīal: ⁊ ſic negat vlterius ꝙ xp̄s aſſumens carnem aſſumpſit brutū tāꝙ̄ totale aſſumptū: qꝛ illḋ nō ḋr brutum ex quo ab illa forma nō ſumitur ſpēs aliqua huiꝰ generis aīal: ex quo nō eſt forma p̄ncipalis ⁊ actꝰ vltimus ꝙ̄uis tñ illud compoſitū eſt ps hūanitatis. ¶ Ad quintā ḋr negādo primā ꝯn̄am ⁊ vltimā: ⁊ ad ꝓbationem prime ꝯn̄tie ḋr vno modo ꝙ lꝫ ps hoīs ſit compoſitū ex corpore ⁊ aīa ſenſitiua: tanꝙ̄ ex forma minꝰ p̄ncipali: ⁊ ſubordinata alteri forme p̄ncipaliori (ſicut diſpoſitio: vel actꝰ non vltimꝰ ſubordinat forme ſubſtātiali p̄ncipali introducēde) non tñ tanꝙ̄ ex forma principali ⁊ vltimo actu. ¶ Scḋo ḋr ꝙ lꝫ pars hoīs ſit cōpoſita ex corpore tanꝙ̄ ex vna pte totali cōponibili materiali: ⁊ anima ſenſitiua tāquam ex alia pte componibili partiali formali nō tamen ex pte formali totali ¶ Et ad confirmatiōem ḋr ꝙ ſi illud cōpoſitum abſente aīa rōnali remaneret: (quod tñ non pōt fieri naturaliter: licet poſſꝫ fieri ſupnaturaliter) concedit ꝙ ipꝫ viueret ⁊ eſſꝫ aīal: puta animal brutū talis ſpēi cuius ſpēi dicūtur eſſe hoīes ſilueſtres: qui ꝓpter magnā ſimilitudinem in figura ⁊ corpibus ⁊ opationibꝰ dicūtur hoīes: carent tñ anima rōnali. Et ſi tūc vlterius diceretur: ꝙ ſi illud tūc eſſet animal: prius fuiſſet animal ¶ Dicitur negādo ꝯn̄am: qꝛ illa forma a qua iam denoīatur aīal eſſet iam principalis ⁊ nō ſubordinata alteri forme p̄ncipaliori: ⁊ prius nō fuit forma p̄ncipalis: ſꝫ ſubordinata erat alteri forme principaliori. ¶ Alia opīo eſt non ponens diſtinctiōem in hoīe inter aīam intellectiuā et ſenſitiuā: dicēs ꝙ eſt vna ⁊ eadē forma ſubſtātialis in hoīe que ḋr anima ſenſitiua ⁊ aīa intellectiua: licꝫ ſit alia rō huiꝰ complexi aīa ſenſitiua: ⁊ alia huiꝰ cōplexi aīa intellectiua. Dicitur eñ illa forma aīa vegetatiua: pro quāto ipſa eſt principiū intrinſecū principale ⁊ ſubſtātiale vegetādi. Et ḋr aīa ſenſitiua: pro quāto eſt principium intrinſecū principale ⁊ ſubſtātiale ſentiendi in potētia ꝓpinqua. Et ḋr aīa intellectiua pro quāto eſt principiū intrinſecū principale ⁊ ſubſtātiale intelligēdi in potētia ꝓpinqua. Et iſta opīo ad dubitatōem reſpondet ꝙ ꝓpter opationuꝫ diuerſitatē non oꝫ pōere aīam ſenſitiuā realiter diſtinctā ab itellectiua. Et hoc ꝓbat iſta opīo p rōnes poſt oppoſitū. ¶ Et ad primam

Opio .ij.

tionibus vegetatiue: q̄ de ipſa potentia.
¶ Quinta ꝯclō naturaliſſimū opeꝝ i viuē-
tiuꝰ eſt: quecū q̄ ꝑfecta: ⁊ nō orbata: aut ḡnati
onem ſpontaneā nō habētia facere alteruꝫ
quale ipm̄ eſt: puta aīali facere aīal: ⁊ plāte
plantā. pꝫ: q2 per hoc vnūquodq̄ viuentiū aſſi
milatur p2io p2incipio inq̄tuꝫ pōt. qd̄ tamen
eſt valde deſiderabile. ¶ Sexta ꝯclo aīa ē
cā corpoꝛis in genere cauſe formalis: effici-
entis: ⁊ finalis. Pꝫ p2imo de cauſa formali:
q2 per aīam corpus eſt ⁊ viuit: cū viuere ſit
in viuentibꝰ eſſe: Tx. De cā finali ptꝫ: q2 gr̄a
eius ſiūt inſtrumenta in corpoꝛibꝰ phiſicis
ergo eſt cā finalis illoꝝ. duplex tamen eſt fi
nis: ſcꝫ finis gratia cuiꝰ: ⁊ finis quo. De cā
efficiente pꝫ: q2 ipa eſt p2incipiū motꝰ loca-
lis: augmentatiuois: ⁊ diminutiōis. ¶ Se-
ptima cōclo ꝯ opio Empedoclis dicentis: ꝙ
augmētatio ⁊ nutritio viuentiū fiunt ꝑ virtu
tes elemētoꝝ: ita ꝙ terra attrahit alimentū
ad radices: ⁊ ignis ad ſupioꝛes ptes eſt ir-
rationabilis. pꝫ. Tum p2io: q2 tūc oīa oſſa in
aīalibꝰ deberēt deſcēdere ad pedes ꝓpter
eoꝝ terreſtreitatem. Ptꝫ ſcdo: q2 Empedo-
cles male dixit aſſignādo radices deorſum:
cū ſe habeāt ſicut os in aīalibus. Pꝫ tertio
q2 ſi ignis: qui videt̄ eſſe maxie p2icipiū nu-
tritōnis: ex eo ꝙ combuſtibilia ſibi appoſi-
ta in ſuā naturam cōuertit: eſſꝫ p2icipale p2i
cipium augmentōis in viuentibꝰ: tūc viuen-
tia non deberēt eſſe determiate q̄titatis: imā
ignis i infinitū creſceret quouſq̄ fuerit cō-
buſtibile: ſꝫ hoc eſt falſuꝫ. natura eīn conſtā
tium oīm terminꝰ eſt ⁊ ratio magnitudis et
augmenti que ſibi conuenit ratione aīe. igr̄
elementa non ſunt p2icipia augmentantia.
¶ Octaua cōcluſio. alimēti qd̄ eſt ſubiectū
vegetatiue debēt eſſe quatuoꝛ cōditiones.
¶ Prima eſt: ꝙ alimētum dꝫ eſſe quodāmo
do contrariū alito. Et ſic pꝫ ſolutio ad dubi
tatiōem qua q̄rit̄. An alimentum dꝫ eſſe ſi-
mile alito: cum ſimile auget̄ per additōem ſi
milis: vt aqua per additōem aque. Dr̄ enim
ꝙ alimētum in p2icipio debꝫ eſſe cōtrarium
alito: quia debꝫ conuerti in ſubſtātiam aliti
per alteratōem: que eſt de cōtrario i contra
rium: ſed in fine debꝫ eſſe ſimile. Secūda cō-
ditio: alimentum dꝫ eſſe ſic contrariū alito:
vt ex eo alitum poſſit partialiter generari.
¶ Tertia eſt ꝙ alimētum dꝫ eſſe actu quan
tum. ¶ Quarta eſt: ꝙ alimētum non dꝫ nu-
triri ex alito: ſed econtra. ¶ Nona cōcluſio.
nutritio: augmētatio: ⁊ generatio: ſunt tres
diuerſe oꝑationes potentie vegetatiue. ptꝫ:
q2 nutrio fit per hoc: ꝙ nutritū conuertit ali
mentum in ſui naturam: ⁊ iō nutrimētum nu
trit inq̄tum eſt ſubſtātia ⁊ hoc aliq̄d. ſed per
augmētationeꝫ corpus fit maiꝰ: ideo alimē-
tum agmentat inq̄tum eſt q̄tum. generatio
autem fit ex ſimili cū nutrimento ex quo fit
nutritio: q2 fit ex ſuperfluo nutrimēti. ¶ Et
ſic pꝫ ꝙ Nutritio eſt ꝯuerſio nutrimēti ſcdꝫ
ꝙ ipm̄ eſt in potētia corpus aīatum. in ipm̄
corpus aīatum: per potētiam vegetatiuam
aīe: ꝓpter ſalutem ipius viuētis. ¶ Pꝫ eti-
am ꝙ ad nutritionem concurrūt tria: ſcꝫ nu-
triens: qd̄ eſt potentia vegetatiua: corpus
aīatum: ⁊ id quo aliquid nutritur: ſcꝫ alimē-
tum. ¶ Ultima concluſio. potētia vegetati-
ua non ſolum dꝫ diffiniri per nutritioneꝫ: ꝙ
eſt potentia nata conuertere nutrimentum
in potentia aīatum in ipm̄ corpus aīatuꝫ ꝓ-
pter ſalutem viuentis: ſed etiam dꝫ diffiniri
per generatiōem. pꝫ: quia generare eſt finis
potentie vegetatiue: modo a fine omnia ap-
pellari iuſtum eſt: ergo potentia vegetatiua
debꝫ diffiniri ꝑ generatiōem: puta ꝙ eſt p2i
cipium generatōis: nō quidem p2icipiū mo
tum ſicut eſt caloꝛ vel ſpiritꝰ: ſꝫ p2incipiuꝫ
non motum.

Concluſio .v.
¶ Naturaliſſimū inter opa viuētiū eſt generare ſibi ſimile.
Conclo. vi.
Uiuere viuentibꝰ ē eſſe.
Quis finis qꝰ ⁊ gr̄a cuiꝰ.
Conclo. vij.
Radices i plātis ſunt surſū rami vero deorſum.
Ignis i infinitū creſceret ſi appōerent̄ cōbubilia.
Oim natura cōſtātiū certꝰ eſt terminꝰ augmēti ⁊ decre
Conclo. viij. cōtinēs q̄tuoꝛ conditōes alimenti.
Concluſio. ix.
Qd̄ Nutritio.
Tria req̄ſita ad nutritiōem.
A fine appellari oīa iuſtuꝫ eſt.

Potentiarum autem ¶ Iſte eſt ſcd̄s tractatꝰ huiꝰ libri in quo p. determīat in generali de potētijs: ⁊ de potētia vegetatiua: ⁊ conti-
net iſte tractatꝰ duo capitula. In p2imo determīat de
potentijs in generali. ¶ In ſcdo determinat de poten
tiat vegetatiua ibi. quare p2io. Dicit ergo p2imo ſic: ꝙ
potētiarum aīe quibuſdā inſunt oēs: aliquibꝰ vero q̄-
daꝫ: ⁊ quibuſdā vna ſola. Potētie aūt aīe ſiue noīa po
tētiarum ſunt iſta vegetatiuū: ſenſitiuū: appetitiuum
motiuuꝫ ſm̄ locū: ⁊ intellectiuū. T. Ineſt aūt. ¶ Hic
p. ponit oꝛdinem potētiaꝝ: ⁊ p2io de vegetatiua: ſenſi-
tiua: ⁊ appetitiua dicēs: ꝙ q̄buſdā viuētibꝰ (puta plā
tis) ſolum ineſt potētia vegetatiua. Alijs vero (puta
aīalibus) p̄ter vegetatiuā ineſt ſenſitiua. Senſitiua
autem nō eſt ſine negatiua. Ex quo pꝫ: ꝙ pluribꝰ cōue-
nit aīa vegetatiua q̄ ſenſitiua ⁊ de pluribꝰ p̄dicat̄ iſtō
p2edicatū vegetatiuuꝫ q̄ iſtud p̄dicatum ſenſitiuū. Et
ſubdit p. ꝙ ſenſitiuū nō eſt ſine appetiuo. Duplex eſt ta
men appetitꝰ: ſcꝫ ſenſitiuꝰ cōcupiſcibilis: quem vocat
p. deſideriū: ⁊ iraſcibilis queꝫ vocat p. irām: ⁊ illi duo
dicūtur appetitꝰ ſenſitiui. Aliꝰ eſt appetitꝰ qui dr̄ vo-
luntas: ⁊ ſolet vocari appetitus intellectiuꝰ: ⁊ de iſto
nō loquit̄ p. qn̄ dicit ꝙ ſenſitiuū nō eſt ſine vegetatiuo
T. Animalia aūt oīa. ¶ Hic p. ꝓbat duabꝰ rōnibus
illud qd̄ iam dictū eſt: ꝙ oē habēs ſenſum hꝫ appetitū
Prima rō talis eſt: oē habēs ſenſuꝫ p̄t app̄hendere cō-
ueniens vel diſcōueniens: ſed ex app̄henſione cōueni-
entis vel diſconueniētis conſurgit delectatio vel tri-
ſtitia: ſed delectatio ⁊ triſtitia ſunt actus appetitus

ergo omne habens ſenſum hꝫ appetituꝫ. T. Adhuc
autem alimēti. ¶ Secūda rō eſt. oē habēs ſenſuꝫ hꝫ ta
ctum: ⁊ oē habēs tactū hꝫ ſenſum alimenti: cum alimē
tum ſit ſiccū vel humidū calidum vel frigiduꝫ ⁊ aliqn̄
indiget tali alimēto: ergo aliqn̄ hꝫ appetitum alimēti:
puta eſurien vel ſitim. Eſuriens quidē eſt appetitꝰ ca
lidi ⁊ ſicci. Sitis vero eſt appetitus frigidi ⁊ humidi:
ergo oē habēs ſenſum hꝫ appetitum. Et p. excuſans ſe
ſubdit ꝙ de hijs magis tractabit̄ in tertio lib2o: puta
per q̄d potentia vegetatiua pōt eſſe ſine alijs ⁊ nō ecō
uerſo. T. Quibuſdā autem. ¶ Hic p. dat oꝛdinē potē
tie intellectiue: ſenſitiue: ⁊ motiue ſm̄ locuꝫ. dicens ꝙ
quibus ineſt potētia motiua ſm̄ locū: eiſdem ineſt po-
tentia ſenſitiua vegetatiua: ⁊ non ecōtra: ⁊ quibuſdaꝫ
(puta hoībus) ineſt potētia intellectiua in quibꝰ etiaꝫ
alie potētie repiūtur. Et ſubdit p. ꝙ ſi intellectꝰ inue-
niat̄ in aliquibꝰ ſine alijs potentijs illa ſunt nobilioꝛa
hoībus cuiꝰ modi ſunt deꝰ ⁊ intellegētie. T. Mani-
feſtū igit̄. ¶ Ponit p. talē ꝯclōnem: ꝙ ꝯueniēs fuit da-
re vnā diffinitiōem ꝯuenīēm cuilꝫ aīe q̄ nulli aīe eſ-
ſet ꝓpria. Probat duabꝰ rōnibus ¶ Prima eſt: ſicut eſt
in figuris: ita ē in aīabus: ſed in figuris repitur vna rō
cōis q̄ ꝯuenit oībus figuris ⁊ nulli ē ꝓp2ia: ergo in aīa
bus dabilis eſt vna diffinitio cōis q̄ oībus aīabꝰ cōue-
nit: ⁊ nulli eſt ꝓp2ia. Maioꝛeꝫ ꝓbat ponēdo tres ſimi
litudines inter aīas ⁊ figuras. ¶ Prima eſt: ꝙ ſicut nō
eſt aliqua figura cōis p̄ter triāguluꝫ circulū ⁊ ſic de ali
is: ita nulla eſt aīa cōis p2eter aīam vegetatiuam: ſen-
ſitiuam: ⁊ intellectiuā. ¶ Scd̄a ſimilitudo eſt. nam ſi-
cut triāgulus eſt p2ima figura rectilinea: ⁊ poſtea qua
dratū ſecūda: ⁊ ſic ꝯſequenter: ita anima vegetatiua eſt p2i-
ma deinde ſenſitiua: ⁊ poſtea intellectiua. ¶ Tertia ſi
militudo eſt: ſicut figura p2ioꝛ includit̄ in poſterioꝛe:
ita anima p2ioꝛ in poſterioꝛe ſicut eīn trigonum inclu-
dit̄ in tetragono: ⁊ tetragonum in penthagono: ita ve
getatiuū in ſenſitiuo: ⁊ ſenſatiuū in intellectiuo. ¶ Se
cunda rō eſt: ridiculum eſt querere rōnem pluribus cō
munem que nulli eoꝛum cōueniret: ergo ridiculū eſſet
querere rōnem cōmunem aīe que nulli aīe cōueniret.
T. Quare ⁊ ſm̄. ¶ Hic p. infert ꝙ vnicuiq̄ aīme ſm̄
ſpecieꝫ eſt dāda diffinitio ſpecialis: ⁊ ſimiliter ſunt dā
de diffinitiōes potentiarum ſpāles. Et ſubiungit phi-
loſo. ꝙ per ea q̄ p2ius dixit: ſcilꝫ ꝙ vegetatiuū reperit̄
ſine ſenſitiuo ⁊ nō econtra. ⁊ ꝙ ſenſus tactus ſine ali-
is ſenſibꝰ reperit̄. ⁊ non ecōtra: ⁊ ꝙ in aliquibꝰ aīmali
bus inuenitur ſenſus: ſine motu locali de vno loco to-
tali ad aliuni locū totalem (licꝫ illa moueant̄ dilatan-
do ſiue conſtringēdo ſe) ⁊ in aliquibus omnes poten-
tie reperiunt̄ ſine intellectu: puta in b2utis. Intellectꝰ
vero non ſepatus a materia nō reperit̄ ſine iſtis. Uo-
cat enim p. intellectū vltimum ⁊ minimum p2otāto: ꝙ
in paucioꝛibus reperit̄ intelletus quā alique alie potē
tie. Etiam in aliquibꝰ animalibꝰ nō inuenit̄ fantaſia:
⁊ quedam ſunt animalia habētia fantaſiam a qua ſo-
la viuūt: ſic ꝙ nō habent potentiā ſuperioꝛem: de qua
poſtea videbit̄. T. Neceſſariuꝫ autem. ¶ Hic p. dat oꝛ
dinem determīnādi de p2edictis potētijs dicens: ꝙ pe-
nitꝰ opoꝛtebit de vnaquaq̄ potētia ſcire quid eſt (ſal-
tem quid nominis) ⁊ poſtea determinare de alijs. Sꝫ
tamen opꝫ adhuc p2iꝰ de operatiōibus cōſiderare iſta
rum potentiarum: q2 potētie debent diffiniri per opa-
tiones: ⁊ adhuc opoꝛtebit p2ius ꝯſiderare de obiectis
illaꝝ potētiaꝝ. Ex quo pꝫ ꝙ p2iꝰ determinādum eſt de
obiectis: deinde de operationibꝰ: ⁊ poſtea de potētiis.

Quare p2imo de alimento ¶ Iſtud eſt ſcd̄m ca. huiꝰ tractatꝰ in quo
p. determinat de potētia vegetatiua. Et p2imo p2emit
tit intentum ſuū. Secūdo ꝓſequit̄ ibi. quoniā autem.
In p2imo p2emittit duo p2eambula. P2imum eſt q̄ in-
ter ceteras potentias p2ius eſt determinādum de potē
tia vegetatiua: ⁊ adhuc p2ius de alimento ⁊ genera-
tione. ¶ P2ima pars pꝫ: quia potentia vegetatiua eſt
p2ioꝛ ⁊ cōmunioꝛ. P2ioꝛ: p2o quāto nobis p2ius appa-
rent operatiōes anime vegetatiue. Communioꝛ: q2 in
pluribus reperit̄ anima vegetatiua ſiue potētia vege-
tatiua: q̄ alia anima ſiue potentia: ideo p2ius determi
nandum eſt de illa potentia q̄ de alijs potentijs ¶ Se
cunda pars pꝫ: quia p2ius determinādum eſt de obie-
ctis: ⁊ operatōnibus: q̄ de potentijs: ſed generare [ſal
tem ex ſemine] eſt opus potentie vegetatiue: ⁊ alimē-
tum ē obiectuꝫ potētie vegetatiue: igit̄. T. Naturaliſſi
muꝫ eſt. ¶ Hic p. oñit illud qd̄ ſuppōit: ſcilꝫ ꝙ genera
re ſibi ſimile [ſalteꝫ ex ſemine] eſt opus naturaliſſimū
potentie vegetatiue: quia omnibꝰ animatis perfectis:
non oꝛbatis: nec ſpontaneā generatiōem habentibus
conuenit generare ſibi ſimile ex ſemine: ⁊ nullis alijs
vt pꝫ inductiue: ergo generare eſt opus naturaliſſimū
potentie vegetatiue. Unde ad hoc ꝙ aliquid generet
ſibi ſimile ex ſemine: requirit̄ ꝙ ſit perfectum in quāti
tate: ⁊ qualitate: ⁊ ꝓpter hoc pueri non generāt. Se-
cūdo requirit̄ ꝙ non ſit defectuoſum in mēb2is genita
libus. ¶ Dicit̄ notāter ex ſemine: q2 habentibus ſpōta
neam generatōem natura non oꝛdinat potentiā gene
ratiuā ex ſemine. Unde illa dicūtur habere ſpontane-
am generatiōem in ꝓpoſito: que ſine ſemine ⁊ ex pu-
trefactione generant̄. cuiuſmodi ſunt muſce ⁊ vermes
Et dicit̄ illud naturaliſſimuꝫ opus inter opera potētie
vegetatiue p2o tanto: q2 anteq̄ res tales operationes
exerceeat maioꝛem requirit ꝑfectionem: quaꝫ requirit
anteq̄ p2imum poteſt exercere opus potentie nutriti-
ue: vel augmentatiue: cum oꝫ talem rem eſſe perfectā
in quātitate ⁊ qualitate: qd̄ non requirit̄ ad alias ope
rationes excercendas. T. Quatenus ipſo. ¶ Hic phi
loſophus dat cām finalem ⁊ ꝓpinquam per quam vi-
uentibꝰ conuenit operatio illa: ſcꝫ generare ſibi ſimile
quia omnia appetūt aſſimilari p2imo enti ⁊ inquātuꝫ
poſſunt: quod eſt incorruptibile: ⁊ perpetuum: ⁊ cū cor
ruptibilia non poſſunt perpetuari eadem in numero:
ſed ſolum eadem in ſpecie: ideo natura dedit eis potē
tiam generatiuā per quā ſm̄ ſpeciem perpetuari poſ-
ſunt. Et ſubdit philoſo. ꝙ duplex eſt finis: ſcꝫ finis gr̄a
cuius: ⁊ eſt deus: ⁊ finis quo: ⁊ ille eſt vniuſcuiuſq̄ rei
naturalis foꝛma vel operatio. T. Eſt autem anima.
¶ Hic p. ponit ſcd̄m p2eābulum: ꝙ anima eſt cā ſiue p̄n
cipium corpoꝛis viuentis ſm̄ triplex genus cauſe: ſcilꝫ
efficientis: foꝛmalis: ⁊ finalis. Et ꝙ ſit cā foꝛmalis p2o
bat ſic philoſophus: quia ꝑ ipām animā aīatum eſt in
actu per ſe exiſtens ⁊ habens eſſe. Nam per animā vi-
uit: ⁊ viuere in viuentibus eſt eſſe: ergo anima eſt cā
foꝛmalis ipſius animati. Tex. Manifeſtum autem.
¶ Hic philoſophus oſtendit ꝙ anima eſt cā finalis ipſi
us animati: quia illud eſt cā finalis gr̄a cuius fiunt oꝛ-
gana coꝛpoꝛea in ipſis animatis: ſed ſic eſt de anima:
igit̄. T. Anima vero. ¶ Hic p. oſtendit ꝙ anima eſt
cauſa efficiens: quia anima in animatis eſt p2incipiuꝫ
mouens motu locali: motu augmentatiōis: ⁊ motu di-
minutionis: ⁊ motu nutritionis. Et ſimiliter eſt cā ſen-
ſationis: ⁊ intellectōnis: que ſunt alterationes quedā
igit̄. ¶ Et iſto modo ptꝫ: quia anima actiue cōcurrit ad
ſenſationem: ⁊ intellectōem. Unde cum dr̄ ꝙ aīa eſt cā
foꝛmalis coꝛpoꝛis viuentis: ſi capiat̄ ꝓp2ie cā foꝛma-
lis. debꝫ capi coꝛpus viuens p2o cōpoſito ex coꝛpoꝛe ⁊
anima cuius aīa eſt pars foꝛmalis. Si vero capit̄ lar-
ge cā foꝛmalis: p2o foꝛma realiter inherēte alicui ſub-
iecto quod per eā foꝛmaliter ē tale: tūc coꝛpus viuens
debet capi p2o materia diſpoſita in ſe habente vitam

Quid eſuries et Sitis.
Tres ſimilitudines īter aīas figuras.
P2imuꝫ p2eāmbulum.
¶ Naturaliſſimū inter opa viuētiū ē gn̄are ſibi ſimile.
Oīa appetūt ꝑpetuari ⁊ aſſimilari eē diuino.
Quis finis qꝰ ⁊ gr̄a cuius.
Scd̄ꝫ p2eābulum.
Uiuere viuētibꝰ ē eſſe.
Oīa phiſica coꝛpa aīe ſunt inſtrumēta.

ꝛ ipſa anima dr̄ cā finalis huius corꝑis p̄o quanto eſt cā finalis diſpōnum exiſtētium in tali corꝑe: ꝛ ſic dr̄ cā efficiens euſdem: vel totius cōpoſiti: p̄o quāto eſt cā effectiua operationum ꝛ motuū. T. Empedocles aūt ¶ Hic p. circa dicta narrat opinionem Empedoclis: et improbat eā. Dicit enim Empedocles ꝙ augmentatio ꝛ nutritio fiunt principaliter ꝑ virtutes elementoꝝ: ita ꝙ terra trahit alimētum deorſum: ꝛ ſic augmentātur ꝛ nutriūt radices: ꝛ ignis trahit ſurſuꝫ: ꝛ ſic augmētātur rami. Sed illud apparet manifeſte falſuꝫ [vt dicit cōmētator] qꝛ tūc omnia oſſa in aīali ꝓpter terreſtreitatem deberēt deſcendere ad pedes: ꝛ nō deberent eſſe oſſa in capite. T. Neqꝫ eſt ſurſum. ¶ Hic p. improbat opinionem Empedoclis tribus rōnibus. ¶ Quarum p̄ia eſt. qꝛ Empedocles male ſumit in plātis ſurſum ꝛ deorſum: dicens radices eſſe deorſum: ꝛ ramos eſſe ſurſum: qꝛ radices in plantis ſe habent ſicut os in animalibus ſm̄ naturaꝫ viuentis: ſed os ſiue caput dr̄ ſurſum ſm̄ naturaꝫ viuentis: licꝫ in ordine ad loca naturalia grauium ꝛ leuium radices ſunt deorſum: ꝛ rami ſurſum. T. Adhuc autem. ¶ Secunda rō eſt: ſi ſolum ſm̄ virtutes elementoꝝ moueretur alimētum: tunc niſi eſſet aliquod detinens ſiue ꝓhibens graue moueretur ad ſuum locum: ꝛ leue ad oppoſitum locum: hoc tamen eſt falſum: ergo in animato eſt aliquod detinens graue cuꝫ leui quod eſt cā alimenti ꝛ augmenti: ꝛ hoc eſt anima: igitur. T. Videtur autem quibuſdā. ¶ Tertia rō eſt: ꝙ ignis ſimpliciter non eſt cā augmentationis ꝛ nutritionis: ſicut aliquibus videbatur ꝙ ignis augmentabatur ꝛ nutriebatur a combuſtibili ſibi appoſito hoc improbat philo. quia calor qui eſt virt⁹ ignis nō eſt cā principalis in augmentatione ꝛ nutritione cum calor igneus de ſe non ē figuratiuus membroꝝ: nec determinat ſe ad certā magnitudinem: qꝛ ignis quātum eſt de ſe ſi non prohiberetur ab alia materia appoſito combuſtibili in infinitum augmentaretur. ꝛ tamen omnia viuentia ſunt naturaliter determinata ad certam magnitudinem: ꝛ cum hec determinatio non poteſt fieri principaliter ab igne vel a calore ignis: opꝫ ꝙ ſit principaliter ab alio principio: ꝛ illud eſt anima: ꝛ per ꝯn̄s elementa ſiue virtutes elementoꝝ non ſunt principia principalia opationum vitaliū. ¶ Ex iſta rōne habetur iſta cōmunis auctoritas Omniū natura conſtātiuꝫ certus eſt termin⁹ augmēti ꝛ decremēti: que ſic intelligitur Omniū reꝝ natura conſtātium que eſt aīa: eſt cert⁹ terminus augmentationis: hoc eſt aīata rōne aīe habent certuꝫ terminū magnitudinis. T. Qm̄ aūt. ¶ Hic p. ꝓſequitur intentū ſuū principale: ꝛ p̄io determinat de obiecto potentie vegetatiue. Scd̄o de opatione eius. Tertio de ipſa potentia vegetatiua: ptes videbuntur in ꝓceſſu: premittit ergo p̄io intentū ſuum dicēs: ꝙ cum ſit eadē potentia vegetatiua aīe ꝛ generatiua cui⁹ obiectū eſt alimētum: ideo determināduꝫ eſt de alimēto: ꝛ reperitur illa potētia ſepata ab alijs potentijs: ſcilꝫ in plātis: ꝛ ſimiliter opatio eius T. Videtur. ¶ Hic p. ponit quatuor conditōes ip̄ius alimenti in ordine ad alitum ſiue nutritum. Prima eſt ꝙ alimētum dꝫ eſſe quodāmodo contrariū alito: qꝛ alimētum cōuertitur in ſubſtantiā aliti per alterationem: que quidē alteratio eſt de ꝯtrario in cōtrariū. T. Non oē aūt. ¶ Scd̄a ꝯditio eſt. ꝙ alimētum ꝛ alitū debēt eſſe talia cōtraria: ꝙ vnū ſit ex alio generabile: ſaltē ꝑtialiter: qꝛ alimētuꝫ dꝫ cōuerti ſubſtātialiter in alitū. T. Sꝫ ꝛ augmētuꝫ. ¶ Tertia ꝯditio eſt: ꝙ alimētum dꝫ eſſe tale ꝙ ex ip̄o alitū ſit natū augeri: qꝛ ex eodē alimēto viuēs nutritur. ꝛ tꝑe augmētationis augetur. ꝛ ſic opꝫ alimētum eſſe actu q̄tum T. Fiunt eī̄. Quarta eſt: ꝙ alimētum ꝛ alitū nō debent ſic ſe habere: ꝙ indifferenter vtrūqꝫ ex alio poſſit nutriri ꝛ augeri: ſed corpus viuēs dꝫ nutriri ex alimēto: ꝛ nō ecōuerſo: ſicut videm⁹ fieri in ſimplicib⁹ ignē nutriri ex aqua: id eſt ex aliquo humido: ꝛ non ecōuerſo: ꝛ hoc improprie capiendo illum terminum nutrire. T. Dubitationem aūt. ¶ Hic p. mouet vnā dubitationem: vtꝝ alimētum ſit contrariū alito vel ſimile. Et videtur ꝙ ſit ſimile: qꝛ ex eodē aliquid nutritur ꝛ augetur. ſed ſimile per additiōem ſimilis augetur vt aqua per additionem aque: ꝛ nō per additiōem ignis augetur. ergo ſimile a ſimili nutritur. T. Alijs aūt ſicut dicim⁹. ¶ Hic p. arguit ꝙ alimētuꝫ dꝫ eſſe contrariū: qꝛ anteq̄ fiat nutritio opꝫ alimētum mutari ꝛ alterari: ꝛ talis alteratio eſt de contrario in cōtrarium: igitur. Etiā alimētum patitur ab alito: ſed nihil patitur niſi a ſuo contrario: igitur alimētum contrariatur alito. T. Vtruꝫ aūt ſit. ¶ Hic p. ſoluit dubitatiōem dicēs: ꝙ alimētum in principio eſt contrarium alito: ꝛ in fine eſt ſimile. Pꝫ: qꝛ alitum trāſmutat alimētum decoquēdo ꝛ digerendo donec ipſum in ſui naturā conuertat: modo talis trāſmutatio eſt a contrario: ergo in ꝑncipio eſt diſſimile ſiue contrariū: ꝛ cum poſt trāſmutationem eſt tale quale eſt agēs: ſequitur ꝙ in fine eſt ſimile. T. Qm̄ autem. ¶ Hic p. determinat de opationibus potentie vegetatiue: ꝛ p̄mo de nutritōne dicens: ꝙ nutritio fit per hoc ꝙ nutritum exiſtens actu aīatum conuertit in eius ſubſtātiam nutrimentum: qd̄ erat potentia aīatum. T. Eſt autem. ¶ Hic p. determinat de augmentatiōe: ponens talem differentiā inter augmētationem ꝛ nutritiōem dicens ꝙ alimentum ſm̄ ꝙ eſt hoc aliquid ꝛ ſubſtātia nutrit: ꝛ ſm̄ ꝙ eſt q̄tum augmētat: ꝛ ſic vnum ꝛ idē eſt ſubiectum nutritionis ꝛ augmentationis: licꝫ ſit alia rō ſm̄ quam dr̄ ſubiectum nutritiōis: ꝛ ſm̄ quā dicitur ſubiectum augmentatiōis. T. Et generatiōis. ¶ Hic p. determinat de gn̄atione di. ꝙ gn̄atio fit ex eodē alimēto ſiue ſimili: ex quo fit nutritio ſiue augmētatio: non eī̄ eſt gn̄atio eius qd̄ nutritur. ſed ſibi ſimilis in ſpecie. Nec etiam eſt eadē portio alimenti ex qua fit nutritio ꝛ ex qua fit augmētatio. Nā ex ſupfluo ſm̄ q̄titatem fit gn̄atio ꝛ nō ex ſupfluo fit nutritio. T. Quare huiuſmodi. ¶ Hic p. determinat de potētia vegetatiua p̄io deſcribens nutritiōem dicēs. ꝙ Nutritio eſt conuerſio nutrimenti ſm̄ ꝙ ip̄m eſt potētia corpus aīatum in ip̄m corpus aīatum: per potentiā vegetatiuā ip̄ius aīe. ꝓpter ſalutem ip̄ius corporis viuentis. ¶ Ex quo pꝫ: ꝙ potentia vegetatiua eſt potentia potēs cōuertere alimētum in potentia aīatum in ip̄m corp⁹ aīatum: ꝓpter ſalutē ipſius corꝑis aīati. T. Qm̄ autem ſunt. ¶ Hic p. ſubdit ꝙ ad nutritiōem tria concurrūt ſcꝫ ip̄m alens: ꝛ eſt anima vegetatiua: ꝛ illud qd̄ alitur: puta corp⁹ aīatuꝫ ꝛ illud quo aliquid alitur ꝛ illud eſt alimētuꝫ. T. Qm̄ autem ꝛ fine. ¶ Hic p. oſtēdit ꝙ potētia vegetatiua debet etiā diffiniri: per generare: qꝛ generare ē finis potentie vegetatiue: ſꝫ iuſtuꝫ eſt vnūquodqꝫ a fine appellari ſiue diffiniri: igitur gn̄are autem nō eſt finis vltimus potētie vegetatiue: ſꝫ eſt finis quo ꝛ ſimiliter nutrire: ſiue nutritio. T. Eſt aūt. ¶ Hic phūs ſubdit ꝙ duplex eſt illud quo corp⁹ alitur actiue. Vnū eſt tanq̄ principiū mouēs ꝛ nō motum: ꝛ hoc eſt aīa vegetatiua: Et aliud eſt mouēs ſecūdario motū ꝛ regulatū ab aīa: cuiuſmodi eſt calor ſiue ſpūs.

Radices ī plātis ſunt ſurſū rami vero deorſum.

Ignis augmētū in īfinitū ē quouſqꝫ fuerit cōbuſtibile.

Oīm natura ꝯſtātiū cert⁹ ē terminus ꝛ rō magnitudīs augmēti ꝛ decremēti.

Cōditōes alimenti.

Aqua ē alimētū ignis.

Dubitatio.

Ar̄ ad partē oppoſitā

Solutio

Dr̄ia augmentatōis ꝛ nutritiōis.

q̄d Nutritio

Quid potētia vegetatiua.

Tria req̄ſita ad nutritionem

A fine appellari oīa iuſtum eſt.

Nota diligenter.

Queritur p̄io vtꝝ in animato potentie diſtinguātur realiter ab ip̄a aīa.

¶ Et videtur ꝙ ſic: qꝛ potētie aīe ſunt multe in vno eodē. ꝛ tn̄ aīe non ſunt multe igitur anima ꝛ potētia aīe realiter diſtinguūtur. ¶ Scd̄o ſic. ip̄ius aīe non eſt aīa. ꝛ tn̄ ip̄ius aīe eſt potētia: igitur potentia aīe non eſt aīa. ¶ Tertio ſic. ip̄ius aīe nō ſunt plures aīe: ꝛ tn̄ ip̄ius aīe ſunt plures potētie: igitur potētie diſtinguūtur ab aīa. ¶ Quarto ſic. idem non eſt in ſeip̄o: ſed potētie aīe ſunt in anima: vt pꝫ per p. ſecūdo de aīa dicētem: tria eſſe in anima paſſiones: habitus ꝛ potentias. ¶ Quinto ſic. idem nō denominat ſeip̄m: ſꝫ potentie anime denomināt ip̄am animā. ergo potētie anime nō ſunt aīa. Minor pꝫ: qꝛ ſm̄ potentiā ſenſitiuam aīa denominatur ſenſitiua: ꝛ ſm̄ vegetatiuā denominatur vegetatiua: igr̄. ¶ Sexto ſic. potētie anime ſunt medie inter aīam ꝛ operationes: cum ip̄a aīa mediātibus ipſis potētijs exercet ſuas operatiōes: igr̄ potentie diſtinguūtur ab ipſa. ꝯn̄ia pꝫ: qꝛ media diſtinguuntur ab extremis. ¶ Septimo ſic. in eodem aīato potētie diſtinguuntur loco ꝛ ſubiecto: aīa vero nō. igitur potētie anime diſtinguūtur ab ip̄a anima. an̄s pꝫ: qꝛ in vna parte corporis eſt potētia viſiua: ꝛ in alia potētia auditiua. Etiā alia ē potētia cordis: ꝛ alia cerebri: ꝛ alia ſtomachi: ꝛ ſic de alijs mēbris. ¶ Octauo ſic. potentie aīe diſtinguuntur inter ſe in vno ꝛ eodem in quo nō ſunt plures anime. igr̄ etiā diſtinguuntur ab ip̄a anima. an̄s pꝫ: qꝛ de potentijs p̄dicata cōtradictoria verificātur: cū de potētia intellectiua: verum eſt dicere ꝙ eſt cognitiua de nutritiua vero nō. Similiter potētia vegetatiua ꝛ ſenſitiua ſunt potētie corporales ꝛ corruptibiles: intellectiua vero. Nam dicit p. ꝙ potētia intellectiua ſeparatur ab alijs tanq̄ perpetuuꝫ a corruptibili. ¶ Nono ſic. aliqua potētia aīe eſt indicatiua: aliqua non. ſimiliter aliqua eſt potētia libera: alia vero nō. ergo potentie anime īter ſe diſtinguuntur. ꝛ per ꝯn̄s diſtinguntur ab ipſa aīa. ¶ Decimo ſic. idem nō rebellat ſibijpſi: ſed appetitus ſenſitiu⁹ rebellat intellectiue: vt pꝫ per p. p̄io ethicoruꝫ: ergo appetit⁹ intellectiuus ꝛ ſenſitiu⁹ inter ſe diſtinguuntur. ꝛ per ꝯn̄s diſtinguūtur ab ipſa anima. ¶ Vndecimo ſic. act⁹ ꝛ potentia diuidunt ens ꝛ qd̄libꝫ genus entis: ergo ad idem gen⁹ entis reducitur actus ꝛ potentia: ꝛ per ꝯn̄s ſi actus nō eſt in genere ſubſtātie: nec etiā potentia. Etiā actus qui eſt operatio anime nō eſt in genere ſubſtātie: ergo nec potentia ad talem opationem eſt in genere ſubſtātie: ergo ipſa diſtinguitur ab ipſa anima: cum aīa ſit in p̄dicamēto ſubſtātie. ¶ Duodecimo ſic. anima ſm̄ ſuā ſubſtātiam eſt actus: ergo ſi ipſa potentia anime eſſꝫ immediatū principiū opationis: tūc actu habēs animā ſemper haberet opa vite: ſicut actu habens animā eſt ſemꝑ viuum q̄diu hꝫ aīam ſed hoc eſt falſum: igitur potētie anime diſtinguuntur ab ipſa aīa. ¶ xiij. ſic. ſubſtātie ſepate diuidunt ineſſentiam: virtuteꝫ: ꝛ opatōem: vt dicit dionyſius de diuinis nōibus ſcd̄o capitulo: ergo etiā in anima aliud ē eſſentia ꝛ aliud potētia. ¶ xiiij. ſic: potētia eſt de ſcd̄a ſpecie qualitatis: ergo eſt accidēs diſtinctum a ſubſtātia: ꝛ ꝑ ꝯn̄s diſtinguitur ab anima. ¶ xv. ſic: potentia eſt ſubiectiue in compoſito: anima vero in ipſa materia: ergo potentia anime ꝛ ipſa aīa realiter diſtinguuntur. an̄s ꝓ prima pte pꝫ: qꝛ operationes potentiarum ſenſitiuarū ſunt totius compoſiti: vt pꝫ per p. in libro de ſomno ꝛ vigilia dicētem: ꝙ neqꝫ anime ꝓprium ē ſentire neqꝫ corpori: ſed ābobus ſimul: ergo potentie anime ſunt ſubiectiue in toto compoſito. ꝯn̄a pꝫ: qꝛ cuius eſt potentia tanq̄ ſubiecti illius eſt actus dicit p. in libro de ſomno ꝛ vigilia. ¶ xvj. ſic: potentia ſenſitiua realiter diſtinguitur ab ipſa anima: ergo ſimiliter ꝛ alie potētie. Antecedens pꝫ: qꝛ potentia ſenſitiua eſt compoſita ex corpore ꝛ anima: igitur. Maior pꝫ: qꝛ omne in quo recipitur ſenſatio ſubiectiue eſt potētia ſenſitiua: ſꝫ ſenſatio recipitur in compoſito ſubiectiue ex corpore ꝛ anima: igitur compoſitum ex corpore ꝛ anima eſt potentia ſenſitiua. Minor pꝫ per Augu. dicētem: ꝙ viſio ita cōtinet aliqd̄ corporis vt etiā in corpore fiat: ꝛ per corpus eſt in anima: fit enim ſenſatio illa que neqꝫ ſine corpore eſt neqꝫ ſine anima. ¶ xvij. ſic dicit Augu. ſuper geneſim capitulo duodecimo: ꝙ delectatio carnis eſt in carne ꝛ ſpiritu: ꝛ talis delectatio pertinet ad appetitū ſenſitiuum: ergo appetitus ſenſitiuus includit carneꝫ ꝛ animaꝫ: ꝛ ſimiliter pari rōne alie potentie ſenſitiue includunt carnem ꝛ animam: ꝛ per cōſequens realiter diſtinguuntur ab ipſa anima. ¶ xviij. ſic: niſi ſenſatio eſſet ſubiectiue in cōpoſito ex corpore ꝛ anima: ſed ſolum ipſa anima: tunc inſtrumentum ſiue organum ſentiendi non eſſet perſe requiſitum ad ſentionem: cū nullam cauſalitatem habeat reſpectu ſenſationis ſi nō ſit ſubiectum eius: ſed illud eſt falſuꝫ: ergo ꝛ illud ex quo ſequitur: ſcꝫ ꝙ ſenſatio eſſet ſolum in anima: ꝛ non in compoſito. ¶ xix. ſic. anima eſt per eius eſſentiam: et tamen non eſt per eius potentiam: cum ipſa ſit per potentiam dei: ergo anima realiter diſtinguitur a ſua potentia. ¶ xx. ſic. anima non eſt potētia actiua vel paſſiua: ergo ipſa diſtinguitur a potentia. Antecedens ptꝫ primo: quia non eſt cauſa efficiens: ergo non eſt cauſa actiua. antecedens: pꝫ: quia anima non eſt principium extrinſecum: ſed intrinſecuꝫ totius compoſiti: ergo nō eſt cauſa efficiens. Secundo patet ꝙ non ſit actiua: qꝛ agens in agendo repatitur: ſed anima non repatitur in agendo: ergo anima non eſt potētia actiua. Minor patet per philoſophum ſecundo huius dicentem: neceſſe eſt eſſe animam impaſſibilem: ꝛ per illud dictuꝫ patet: ꝙ anima non eſt potentia paſſiua. ¶ xxj. ſic: anima ſeipſa non eſt potens: ergo ipſa non eſt ſua potentia. antecedens patet: quia quicquid eſt potens a ſua cauſa efficiente eſt potens: ſed nihil eſt cauſa efficiens ſui ipſius: ergo ip̄a anima ſeipſa non eſt potēs. ¶ xxij. ſic: idem non denominat ſeip̄m: ſed ſi anima eſſet ſua potentia ideꝫ denominaret ſeip̄m: igitur anima nō eſt ſua potentia.

In oppoſitum arguitur: omne principium actiuum operationum vitalium eſt potentia: ſed aīa eſt ꝑncipium operationum vitalium: igitur anima eſt potentia. Secundo ſic. ſicut ſe habet potentia materie ad ipſam materiam: ita potentia anime ad ipſam animam: ſed potentia materie ſic ſe habet ad ipſam materiam ꝙ ipſa eſt ipſa materia: igitur potentia anime eſt ipſa anima. Minor patet: quia ſi potentia materie nō eſſet ipſa materia: tunc eſſet aliquod exiſtens in ipſa materia ad quod ipſa materia eſſet in potentia: ꝛ tūc queritur de illa potentia que eſt in potentia ad ſuam potentiam: vtrum ipſa ſit ipſa materia vel diſtincta a materia ſi ſit ipſa materia: ergo ſimiliter alia potētia eſt ipſa materia cum non ſit maior ratio de vno q̄ de alio. Si ſit diſtincta a materia: tunc actu erunt infinita accidentia ſiue entitates in ipſa materia: quod eſt adſurdum: igitur potentia materie eſt ipſa materia. ¶ Tertio ſic. potentia actiua caliditatis eſt ipſa caliditas: ergo potentia actiua anime eſt ipſa anima. conſequentia pꝫ per ſimile. Antecedens ptꝫ: quia ſi potētia actiua caliditatis non eſſet ipſa caliditas: tunc eſſꝫ aliquod accidens realiter inherēs ipſi caliditati quo ipſa caliditas diceretur formaliter potēs: ſed hoc eſt falſum cum vnum accidens non eſt ſubiectum alterius: ex quo eſſe ſubiectum accidentis ſoli ſubſtantie conuenit Pro ſolutōne queſtionis.

Sciendum eſt: ꝙ circa hanc q̄ſtionem ſunt diuerſe opiniones. ¶ Vna eſt opinio ponentium ꝙ potentie ſunt quedam qualitates. Vnde potentia ſenſitiua vel vegetatiua eſt quedam qualitas realiter inherens cōpoſito ex corpore ꝛ anima: non exiſtens in corpore tātum: nec in anima tantum: ꝛ igitur eſt qualitas realiter diſtincta ab ipſa anima: ꝛ potētia intellectiua

Opio p̄ma. Thomiſtaꝝ.

eſt quedam qualitas accidentalis de ſecunda ſpecie qualitatis: realiter ⁊ eſſentialiter diſtinctā ab ipſa anima: inherens ipſi anime ſicut accidens ſuo ſubiecto. Iſtud ꝓbat iſta opinio per vndecimum argumētum: ⁊ quatuor argumēta ſequentia. ¶ Contra tamen iſtam opinionem arguitur ſic. omne per qđ ſentiēs ſentit primo: eſt potētia ſenſitiua: ſ; aīa eſt illud ꝑ qđ ſenſitiuū ſentit primo: vt p; ex ſcđo huiꝰ vbi dicit ꝙ aīa eſt illud quo ſentimus primum: ergo aīa eſt potentia ſenſitiua.

Confutatio

¶ Ad hoc diceret̄ ſm dictā opīonē;: ꝙ l; anima ſit primum principiu; opationis: non tñ primum: ſ; hoc eſt ipſa potētia. ¶ Contra hoc arguit̄ ſic. q2 ſi aīa non eſſ; immediatū ⁊ ꝓximū principiū ſentiēdi: poſſibile eſſet ꝙ aliqđ inanimatum vere ſentiret. ꝯñs eſt falſum: ergo ⁊ añs. ꝯña p;: q2 deus pōt conſeruare potentiā illā ſenſitiuam q̄ eſt immediatū principiū ſentiēdi: ⁊ in quo eſt ſenſatio in ipo corpe remota anima: quo facto iā; eſſ; ſenſatio: ſicut ſi fieret calor in corpe abſq; forma ſubſtātiali: ille calefaceret ſicut ſi eſſ; ī forma ſubſtātiali. Nā ſicut forma ſubſtātialis mediante calore calefacit: ita corpus mediante potentia excercet ſuas operationes: ſm dictā opinione;: ergo ſicut calor ſine forma ſubſtātiali ſimilem operatōem pōt exercere ſicut excercebat cum forma ſubſtātiali: ſimiliter potētia anime ſine ipſa anima conſeruata in corpe poteſt excercere ſimilem operationem ſicut excercebat cum anima: ⁊ ſic inanimatum ſentiret. Sed qđ hoc ſit falſum p;: quia carēs anima caret operationibus vitalibus: ſed illa potētia ſiue corpus habens illā potentiā ſine anima caret ipſa anima: ergo caret operationibus vitalibꝰ: ⁊ ꝑ ꝯñs non poteſt ſenſitire. ¶ Et ꝯfirmat̄. q2 qua rōne alique opationes potentie ſenſitiue poſſunt fieri ſine anima. etiā eadē rōne alie opationes aliaꝝ potentiaꝝ: ⁊ ꝑ ꝯñs aliquis carens anima pōt dolere: triſtari: ⁊ timere. Sed hoc videt̄ eſſe cōtra intentionem Augu. qui cōtra vnū herenticum negātem xp̄m habere animam arguit ſic. Chriſtus doluit ⁊ eſuriuit: ergo vere habuit animā: et per cōſequens tales opationes: ſcil; dolere: ⁊ triſtari: ⁊ ſic de alijs: non poſſunt cōuenire alicui niſi habenti animā. ¶ Secundo ſic: ſi alqua potētia (puta viſiua) ſit tale accidens exiſtēs in compoſito ex organo viſiuo ⁊ anima ſequeretur ꝙ ad deſtructiōem organi ſequeretur deſtructio potentie viſiue: ſed cōſequens eſt contra Augu. dicentem ꝙ alia eſt lux que ſentitur oculis: ⁊ alia que agitur per oculos vt recenſeat: illa enim eſt in corpore: puta illa que oculis ſentitur hec autem que per oculos agitur ꝗuis per corpus ea que ſentit accipiat: in anima tamen eſt. Etiam non eſt neceſſitas ponere tale accidens ſuperadditum: cu; experientia hoc non doceat nec auctoritas alicuius autentici: nec ratio euidens hoc demonſtrat: ergo non eſt ponendum tale accidens. Hec autem opinio dicitur eſſe opinio thomiſtarum.

Euaſio. Confutatio

Opio Scotiſtarum.

¶ Alia eſt opinio Scotiſtarum dicentium: ꝙ potentia ſenſitiua eſt quoddam cōpoſitum ex corpore ⁊ anima: ita ꝙ potentia ſenſitiua ſm iſtam opinionem non eſt accidens: ſed ſubſtātia compoſita ex corpore ⁊ anima habens ſe ſicut totum ad ipſam animam. Et illud ꝓbat dicta opinio per decimāſextam rationem: et tres alias ſequentes.

Confutatio.

¶ Sed contra iſtam opinionem arguitur primo ſic. ſi ſic tunc ſenſatio eſſet in toto compoſito primo ſm iſtam opinionem: ſed hoc falſum: igitur. Minor pat;: quia tunc ſenſatio eſſet in qualibet parte ipſius compoſiti: ſed hoc ē falſum: igitur. Minor patet: quia omne illud cui realiter inheret ſenſatio ſentit: ſed corpori quod eſt altera pars compoſiti ineſt ſenſatio: cum ſenſatio cuilibet corpori inhereat: ergo corpus quod eſt altera pars compoſiti ſentit: ſed conſequens eſt falſum: ergo ⁊ illud ex quo ſequitur.

¶ Secundo ſic. ſm dictam opinionem ſenſatio eſt accidēs reale ⁊ materiale: ⁊ tale nō poteſt ī eſſe alicui ſubſtātie immateriali: cuiuſmodi eſt anima rationalis in homine: igitur ſenſatio non ineſt illi toti compoſito primo: cum illud dicitur ineſſe primo alicui: quod ineſt ſibi ſecūdum quālibꝫ partem: ⁊ ꝑ cōſequens illud totu; compoſitum nō eſt potentia ſenſitiua. Iſtud idem argumētum pōt fieri cōtra primam opiniōem: cum ipſa in hoīe nō ponit niſi vnam animā. ſc; rōnalem que eſt immaterialis. ¶ Tertio ſic. aīa humana eſt memoria: ergo quelib; alia potētia hominis ē ipā anima. ꝯña p; q2 idem eſt iudicium de vna potentia ſicut de alia. añs p; primo auctoritate Augu. dicentis: ꝙ anima eſt ipſa memoria. ¶ Etiam dicit Augu: in ſermone de imagine ꝙ anima ē intellectus: anima ē memoria: anima ē voluntas. ¶ Etiam dicit Augu. x. de trinitate: ꝙ hec tria: ſcil; memoria: intelligentia: ⁊ voluntas: non ſunt tres vite: ſed vna vita: nec tres viuentes: ſed vnum viuens nec tres ſubſtātie: ſed vna ſubſtātia. ¶ Alia eſt opinio pro nunc tenenda: que dicit ꝙ duplices ſunt potentie anime: ſc; principales ⁊ inſtrumentales. ¶ Potētie ꝑncipales ſunt ipſamet aīa que ē principale ꝑncipiu; ꝑticulare operationum vitaliū. ¶ Sed potentie inſtrumentales ſunt organa ſiue diſpōnes organoꝝ: quibus anima vtitur in exercendo opatiōes vitales: modo potentie ꝑncipales anime nō diſtinguūtur realiter ab ipſa anima. Et inter has quedā ſunt totales ⁊ quedam partiales. Totales autem a ꝑtialibus realiter diſtinguuntur ⁊ ecōtra: ſicut totum a pte: ⁊ reperiunt̄ iſte diſtincte in animatis: alijs ab homine: ⁊ in homine (ſm opinionem ponentium ſolum vnam formā ſubſtantialem in homine) non ſunt potētie totales principales ⁊ eſſentiales diſtincte a partialibus. Secundu; vero ponentes animam rōnalem diſtinctam a ſenſitiua in homine eſt bene potentia ſenſitiua ꝑncipalis totalis ⁊ potentia ſenſitiua ꝑtialis realiter diſtincte. Et ſimiliter ē de vegetatiua: ſed nō de intellectiua. ¶ Potentie vero inſtrumentales ab ipſa anima diſtinguuntur realiter. Iſtis ſuppoſitis ſit.

Opio Terminiſtaru;. Quid potētie principales ⁊ inſtrumētales.

Concluſio reſponſiua potentie principales

in aīato nō diſtinguūtur ab ipā aīa. ſ; bene potētie inſtrumētales. ¶ Prima ps p;: q2 ꝑncipia pricipalia ⁊ intrinſeca aīatoꝝ quibꝰ aīata opationes vitales exercēt non diſtinguūtur ab aīa: ſ; potētie ꝑncipales ſunt huiuſmodi: ergo potētie ꝑncipales nō diſtinguūt̄ ab ipſa anima. ¶ Scđa ps p;: q2 organū vel complexio organi diſtinguitur ab aīa: ſed organū vel potentia organi eſt potentia inſtrumētalis: ergo potētia inſtrumētalis realiter diſtinguitur ab ipā aīa. ¶ Quereret tamē aliqs An aīa intellectiua habeat potētias inſtrumētales q̄ dicantur intellectus ⁊ volūtas: quibꝰ potentijs inſtrumentalibus intellectiōem ⁊ volitionem cauſet. ¶ Ad hoc dr̄ ꝙ non loquēdo de potētijs inſtrumentalibus q̄ immediate cōcurrunt ad formatiōem taliū actuum: tamen bene h; potentias inſtrumētales concurrētes mediate ad ꝓductiōem talium actuum: ꝗdiu eſt in corpe puta organa ſenſuum. Hec tñ organa poſt ſepatione; aīe a corpe non ſunt amodo potentie inſtrumētales ipſius anime: preter iſta organa h; aīa intellectiua aliqñ aliqua inſtrumenta quibꝰ exit in actum intelligendi vel volēdi: cuiuſmodi ſunt habitꝰ intellectꝰ: vel cognitio intellectꝰ: mediāte qua anima exit in actum ꝓducendi cognitiōem vel volitionem: ſed iſta nō ſunt ꝓprie potētie: vt patuit in ꝑdicamento qualitatis: ergo aīa intellectiua nō h; potētias inſtrumētales: q̄ vocantur intellectꝰ vel volūtas imediate ad formatiōem alicuius actus intellectꝰ vel volūtatis concurrentes.

Queſtio Solutio

Dubitatur Utrum potentie diſtinguantur

per actus ⁊ obiecta. ¶ Et arguitur primo ꝙ nō: q2 per illa q̄ nō ſunt nō diſtinguūtur potentie: ſed multaꝝ potentiarum actus non ſunt: igit̄ potentie per ſuos actꝰ non diſtinguūtur. Minor p;: q2 multe ſunt potentie calefactiue: que non calefaciunt. Similiter multe ſunt potentie ſenſitiue: que non ſentiunt: igit̄. ¶ Secundo ſic: ſi nulli actus potentiaꝝ eſſent: adhuc potentie īter ſe diſtinguerent̄: ergo potentie non diſtinguunt̄ ꝑ actꝰ. ¶ Tertio ſic: potentie ſunt priores actibus: ergo non diſtinguunt̄ per actus: ꝯña p;: q2 priora non diſtinguūtur per poſteriora: ſed potius ecōtra: ⁊ añs pat;: q2 potētie ſunt cauſe ⁊ ꝑncipia actiua opationū vitaliū: igr̄. ¶ Quarto ſic: diuerſaꝝ potentiaꝝ ſpē aut genere ē idē actus: ergo potentie non diſtinguunt̄ per actus. Antecedens p; multipliciter: ꝑmo: q2 potentie cōtrarie: ſicut ſunt ꝟtutes elementoꝝ in eandem materiam ꝓducunt eundem effectum ſc; formā mixti. ¶ Secundo ſic lux: calor: ⁊ motus: q̄ differūt ſpē cauſant eundem effectū ſm ſpēm: ſc; calorē. ¶ Tertio ſic: q2 ide; eſt actus quo viſus videt: ⁊ viſibile videtur: ⁊ tñ viſus ⁊ viſibile ſūt diuerſe potētie. ¶ Quarto ſic: q2 ſcđo phi. dr̄: ꝙ homo gñat hoīem ex materia ⁊ ſol: igit̄. ¶ Quinto ſic: plures aſini ⁊ equi eūdem currū trahūt: ergo diuerſaꝝ ſpēru; eſt vnus ⁊ idem actus. ¶ Sexto ſic arguit̄: ex diſtinctione actuum non arguit̄ ꝑncipaliter diſtinctio potentiarum: ergo potentie non diſtinguunt̄ per ſuos actus: cōſequentia p;: q2 non videt̄ ꝑ quē modū potentie diſtinguātur per actus niſi arguitiue: ⁊ añs p;: q2 euiſdem potentie numero poſſunt eſſe actus ſpē aut genere diſtincti: igit̄ añs verū. Añs tñ p; ꝑmo: q2 omēs actus q̄tumcūq; ſunt diuerſi fiunt ab vna potentia: ſc; a ꝑma cauſa. Secundo p;: q2 potentia rōnalis pōt in effectꝰ oppoſitos. Tertio: q2 eadem qualitas eſt actiua calefactionis: ⁊ rarefactionis: ⁊ leuefactōis. Quarto pat; q2 ab eadem anima que eſt potentia: ꝓcedunt opationes vitales inter ſe multum diſtincte: cuiuſmodi ſunt nutritio: ſenſatio: intellectio. Etiam hoc ē: q2 materia eſt potentia paſſiua reſpectu multaꝝ opationū: actuu; ⁊ formaꝝ accidentalium: igit̄ vnius potentie in numero ſunt plures actus diſtincti. ¶ Septimo ſic arguitur principaliter: potentie non diſtinguūtur ꝑ obiecta: q2 per illa non diſtinguunt̄ potentie quibus non exiſtentibus potentie nō minus diſtinguunt̄: ſed obiectis nō exiſtentibus non minus diſtinguerent̄ inter ſe: igitur potentie non diſtinguunt̄ per obiecta: minor p;: quia ꝗuis nulli ſunt montes aurei adhuc intellectus intelligentes montes aureos diſtinguunt̄. ¶ Septimo ſic: diuerſitas potentiaꝝ non arguit diuerſitatem obiectorum: ergo potentie nō diſtinguunt̄ per obiecta: añs p; q2 eadem potentia eſt multoꝝ obiectoꝝ genere aut ſpē diſtinctoꝝ: puta potentia viſiua eſt albi: ⁊ nigri: ⁊ medioꝝ coloꝝ. Similiter potentia tactiua eſt calidi frigidi: humidi: ſicci: duri: ⁊ mollis. Similiter ide; ſenſus interior (ſc; ſenſus cōis) eſt oīm ſenſibiliū tanꝗ obiectoꝝ. Etiam diuerſarū potentiaꝝ ſpē aut genere bene eſt idem obiectum: vt p; de ſenſibus cōibus. Similiter color eſt obiectum potētie equi: canis: ⁊ aſini: que differūt ſpē. Similiter idem eſt obiectum potentie viſiue ⁊ intellectiue. ¶ In oppoſitu; arguitur auctoritate p. ſecundo huius ⁊ ix. metaphi. Pro ſolutione dubij eſt.

Quē dr̄r diuerſa intrinſece ⁊ extrinſece

Aduertendum ꝙ aliqua dicuntur eſſe diuer

ſa dupliciter. Uno mō intrinſece. Alio mō extrinſece. ¶ Extrinſece tripliciter. Uno mō ꝑ cauſas extrinſecas ſc; cauſam efficientem: ⁊ finalem. Scđo mō ꝑ accñā q̄ ꝯueniunt illis rebꝰ. Tertio mō ꝑ actus in quos pñt tales res. Et ſm quēlibet iſtoꝝ modoꝝ ꝯtingit adhuc dupliciter. ¶ Uno mō ſecluſa cognitiōe noſtra: ⁊ hoc mō res intrinſece diſtinguunt̄ ab alijs ⁊ ſeipſis: vel ꝑ ſuas ꝑtes eſſentiales ⁊ formales: ſi ſunt ſubſtātie compoſite: ⁊ per cauſas extrinſecas: puta efficientes: ⁊ finales: q2 eadem ſunt principia effectiua quibus res eſt ⁊ quibus eſt diuerſa ab alia. Et hoc modo non diſtinguunt̄ res per accidentia: actus: ⁊ obiecta eorum: vt bene ꝓbant primū ſecundum ⁊ tertium quartum ⁊ ſextum argumenta ante oppoſitum. ¶ Alio modo quo ad cognitionem noſtram: ita ꝙ ex cognitionibus rerum extrinſecarum: accidentium: actuum: vel obiectoru; veniꝰ in cognitionem diſtinctionum reru;: ⁊ hoc modo ex cognitionibus diuerſarum rerum venimus in cognitionem diſtinctionum earum. Similiter ex cognitione diſtinctionis cauſarum extrinſecarum venimus aliquādo in cognitionem diſtinctionis rerum hoc modo. Na; per hoc ꝙ cognoſcimꝰ ꝙ iſte cauſe ſunt diuerſe: ⁊ vna producit aliquem effectum quem alia producere non poteſt: nec ſibi ſimile; in ſpecie: ⁊ econtra: cognoſcimꝰ qui effectus diſtinguuntur ſpecie. Similiter ex cognitione diſtinctionis ſpecifice cauſarum vniuocarum: cōcludimus diſtinctionem ſpecificam effectuum vniuocorum. Similiter ex diſtinctione ipſorum actuum accidentalium: vel obiectorum venimus in cognitionem ipſarum potentiarum. ¶ Dupliciter tamē poteſt intelligi: ꝙ ex cognitionibus diſtinctionum ipſorum actuū venimus in cognitionem diſtinctionum ſuarum potētiarum. ¶ Uno modo de rebus que ſunt potentie: actꝰ ⁊ obiecta: ita ꝙ illi tres termini ſcilicet actus: potētia: ⁊ obiectu;: capiuntur primo intentionaliter: ⁊ hoc modo ex cognitione diuerſitatis actuum ⁊ obiectoru; venimus in cognitionem diuerſarum potentiarum: hoc modo: talis actus fit a tali potentia: puta ab anima. Similiter tale obiectum percipitur a tali potentia puta ab a ⁊ nullus actus ſimilis in ſpecie fit ab alia potētia: puta a. b. nec illud obiectum niſi ſibi ſimile percipitur ab illa potentia: puta. b. ergo iſte potentie: puta a. ⁊ b. diſtinguuntur. Non enī; ſufficit ad hoc ꝙ cognoſcimus diſtinctionem potentiarum: cognoſcere ꝙ actꝰ ſunt diuerſi: vel obiecta ſunt diuerſa: cu; non ſequitur obiecta ſunt diuerſa: ergo potentie ſunt diuerſe vt bene probant quintum ⁊ ſeptimu; argumenta ante oppoſitum. Sed vltra hoc ꝙ cognoſcimus actus eſſe diſtinctos: oportet cognoſcere: ꝙ talis actus fit a tali potentia: ⁊ nec ille: nec ſibi ſimilis fit a tali potētia. Et ſimiliter tale obiectum percipitur a tali potentia: et nec ipſum nec ſibi ſimile in ſpecie percipitur ab alia potētia: ⁊ econtra de illa potentia: ergo ille potentie diſtinguuntur ſpecie. Similiter ex hoc ꝙ cognoſcimꝰ ꝙ iſte actus fit a tali potentia: ⁊ non ab alia: vel ab hoc ꝙ tale obiectum percipitur ab illa potentia: ⁊ non ab iſta: concludimus ꝙ potentie numero differūt. ¶ Alio modo poteſt intelligi ꝙ ſit ſermo de nominibus potētiarum: de nominibus actuum: ⁊ de nominibus obiectorum: ita ꝙ illi tres termini ſcilicet obiectum: actus: et potentia: capiuntur ſecundo intentionaliter. ¶ Et adhuc illud contingit dupliciter. ¶ Uno modo ꝙ nomina ſignificantia res ꝑ modum potentiarum ꝓportionabiliter multiplicant̄: ſicut nomina actuum: ⁊ nomina obiectorum: ⁊ hoc modo etiam potentie obiectorum: diſtinguūtur per actus ⁊ obiecta. ¶ Sed tunc quereret aliquis: quare nomina potentiarum ꝓportionabiliter multiplicantur magis. ¶ Dicitur ꝙ cauſa eſt: quia actus poſſumus cognoſcere non cognoſcendo potentias. Et licet illas res que ſunt potentie poſſumus cognoſcere non cognoſcendo actus et obiecta: non tamen poſſumus cognoſcere ꝙ tales res ſunt tales vel tales potentie: niſi ex cognitionibus actuum: ⁊ obiectorum: non enim poſſumus cognoſcere ꝙ aliquid ſit

potentia viſiua:niſi cognoſcamus actum videndi. Et ſimiliter dicendum eſt de alijs potentijs. ¶ Alio mo- do intelligitur: ꝙ nomina potentiarum diſtinguūtur ſm̄ ſuas rationes ꝛ diffinitiones per nomina actuum ꝛ potentiarum: ita ꝙ nominis potentiarū diffiniuntur per nomina actuum ꝛ obiectorum:ꝛ nomina potentia rū ꝑ ſe inferiora ad hoc nomen potētia: diffiniunt̄ ꝑ nomina actuum ꝑ ſe inferiora ad hoc nomen actus:ſi- cut hoc complexum potentia viſiua: per iſtū terminū videre ꝛ hoc complexum potentia auditiua per iſtum terminū audire:ꝛ ſic de alijs noībus potentiaꝝ. Et ſi- cut ponunt̄ noīa actuum in diffinitionibus:ita debent poni noīa obiectoꝝ. Et ad rōnes dubij ante oppoſitū patent ſolutiones ex dictis.

Ad rationes queſtionis. ¶ Ad p̄maꝫ dicit̄ ꝙ licꝫ potentie inſtrumentales aīe in eodem ſubiecto ſunt multe:nō tñ potentie p̄ncipiales aīe in eodē ſunt multe ſm̄ ſenſum ꝓprium:licꝫ in ſenſu improprio poſ ſunt dici multe:qui eſt talis:potētie aīe ſunt multe:id eſt aīa eſt potens multas operationes exercere. ¶ Ad ſe cundā dr̄ diſtinguendo minorē: vel loquendo de potē tia inſtrumentali:ꝛ ſic ꝯceditur minor:vel p̄ncipali et ſic negat̄:niſi locutio illa trāſitiua ponat̄ loco intrāſiti ue:puta loco iſtius ip̄a aīa ē potentia. ¶ Ad tertiā dici tūr ſimiliter. ¶ Ad quartā dr̄ diſtinguendo minorem: vel capiendo illum terminū potentia ꝛ iñeſſe ſcd̄e in- tentionaliter:ꝛ ſic ꝯceditur minor cum ſenſus eius eſt potentie aīe ſunt in aīa:hoc ē noīa potentiarum p̄dicā tur denoīatiue de aīa. Et hoc modo intelligitur dictū p. ſecūdo ethicoꝝ vbi dicit:ꝙ paſſiones: habitus:ꝛ po- tentie ſunt in aīa:hoc eſt termini q̄ ſunt paſſiones:ter- mini habitus ſignificātes : ꝛ termini potentias impor tātes p̄dicātur denoīatiue de illo termīo aīa. Alio mō poſſunt capi illi termini p̄mo intentionaliter: ꝛ ſic ne- gātur minor:nec illo modo intelligit p. dictū ſuū. Sen ſus eñ minoris tunc eſt iſte:ꝙ ille res que ſunt potētie ſunt realiter in ip̄a aīa:quod tamen falſum eſt. ¶ Ad quintā dr̄:ꝙ licet idem non denominꝫ ſeipſuꝫ denoīa- tione logicali:cum idem non eſt terminus abſtract⁹ re ſpectu alicuius:ꝛ terminus ꝯcretus reſpectu eiuſdem tamen vnū ꝛ idem denoīat ſeipſum denoīatōne reali: itaꝙ eſt vna ꝛ eadem res que denomīatur talis:ꝛ a ſe ipſa denoīatur talis: ſcꝫ aliquid denoīatur idem a ſe- ipſo. Et ad minorem dr̄: ꝙ noīa potētiaꝝ bene denomi nant aīam denominatione logicali: ſiue denoīatiue p̄ dicātur de illo termino aīa. Similiter illa res que eſt potentia:ſiue p̄ncipalis ſiue inſtrumentalis:denomi- nat illam rem que eſt aīa denoīatiōe reali:cum ſit res a qua aliquid denominat̄ tale. ¶ Ad ſextā dr̄:ꝙ lꝫ po- tentie inſtrumentales ſint media inter aīaꝫ ꝛ aliquas opationes eius:non tamen potentie p̄ncipales. ¶ Ad ſeptimā dr̄ ꝙ ꝯcludit de potentijs inſtrumētalibus:et non principalibus. Potentia eñ viſiua principalis a- līſiuus animati eſt in qualibet pte eiuſdem. Et ſimili- ter potentia auditiua principalis:in certa tamen par- te corporis:ſiue mediāte certa pte exercet ſuas opera- tiones:cum illa pars ſit diſpoſita ꝛ complexionata vt mediante ip̄a anima exercet ſuas operationes. ¶ Ad octauā dr̄ negando antecedens de potentijs p̄ncipali- bus:ꝛ ad ꝓbatōem dr̄ ꝯcedendo:ꝙ aīa intellectiua eſt cognitiua:ꝛ etiam concedendo:ꝙ aliqua anima nutri tiua non eſt cognitiua: ſed tamē anima nutritiua q̄ eſt in eodem in quo eſt anima intellectiua eſt cognitiua: licꝫ non ea rōne qua eſt nutritiua : ſed ea rōne quā eſt intellectiua vel ſēſitiua. Ulterius ꝯceditur: ꝙ aīa ve- getatiua ꝛ ſenſitiua ſunt organice : hoc eſt vtentes or- ganis. Et licꝫ intellectiua non vtatur organo īmedia- te concurrente ad ꝓducendū actus in ordine ad quos dicitur intellectiua:tamen bene vtitur organo ad opa tiones reſpectu quaruꝫ dr̄ ſenſitiua vel vegetatiua: et hoc ſm̄ ponentes aīam intellectiuā nō diſtingui a ſen ſitiua ꝛ vegetatiua. Sed ſm̄ ponentes aīam intellecti uam diſtingui a ſenſitiua:ꝛ vegetatiua tūc dr̄ ꝙ aīa in tellectiua nō eſt organica:ꝛ ꝙ potētia intellectiua rea liter diſtinguitur a ſenſitiua ꝛ vegetatiua tam princi pali ꝙ̄ minus p̄ncipali : ꝛ tunc vlterius dr̄ ꝙ ſunt plu res aīe in eodem. Ulterius dr̄ ꝙ potentia vegetatiua ꝛ ſenſitiua ſint corpales:ex quo vtunt̄ organo corpeo im mediate ꝯcurrente ad ꝓductiōem ſui actus: ꝛ in alijs ab hoīe ſunt potentie corruptibilis In hoīe vo (ſꝫ po nentes ſolum vnā aīam) dr̄ ꝙ ſunt corpales ꝛ incorru ptibiles:ꝛ potentia intellectiua quo ad opatōes vege tatiuas ꝛ ſenſitiuas eſt corpalis ꝛ corruptibilis:ſꝫ quo ad opatōes intellectiuas eſt incorruptibilis ꝛ incorpo ralis. Scd̄m vo ponentes duas aīas in hoīe:potentie vegetatiua ꝛ ſenſitiua ſunt potentie corpales ꝛ corru ptibiles. ¶ Ad nonā dr̄ ꝯcedendo:ꝙ aliqua eſt poten tentia indicatiua p̄ncipalis:ꝛ alia non indicatiua p̄n cipalis. Sed in eodem ſi potentia principalis eſt indi catiua nō eſt aliqua alia que eſt indicatiua: licꝫ aliquē actum qui non eſt indicium exercet:ſicut aīa ſenſitiua exercet nutritōem: ꝛ cum hoc eſt indicatiua de ſenſibi libus. ¶ Ulterius dr̄ ꝯcedendo:ꝙ eſt aliqua potētia li bera aliqua nō eſt libera:ꝛ hoc in diuerſis. Sed ī vno ꝛ eodem non ponēdo plures formas ſubſtantiales : ſi potentia p̄ncipalis eſt libera: nulla eſt potētia p̄ncipa lis in illo eodeꝫ que non eſt libera:licet tñ illa aliquas opatōes non libere exercet:puta illas opatōnes quas mediāte organo exercet Sed ponendo plures formas in eodem:tunc ꝯcedit̄:ꝙ in eodem potentia principa lis eſt libera:ꝛ alia potentia principalis non eſt libera ꝛ diſtinguūtur realiter: quēadmodū vegetatiua ab in tellectiua. ¶ Ad decimā dr̄:ꝙ dupliciter p̄t intelligi ꝙ appetitus ſenſitiu⁹ rebellat intellectui . Uno modo ꝙ ipſe ꝯtrariat̄ intellectui: ꝛ ſic negat̄. Alio mō ꝙ ꝓdu cit actum inclinātem ad oppoſitum illius ad qd̄ incli nat actus ab intellectu ſiue a voluntate ꝓductus:ꝛ ſic ꝯcedit̄. ¶ Ad. xj. dr̄ ꝙ dupliciter pōt intelligi ꝙ actus ꝛ potētia diuidūt ens:ꝛ qd̄libet genus entis. Uno mō ꝙ ille terminus potentia: ꝛ ille termin⁹ actus diuidūt illum terminū ens:ꝛ qd̄libet ꝯtentuꝫ ſub eo: ſiue illud qd̄ eſt potentia:ꝛ illud qd̄ actus diuidūt illuꝫ terminū ens ꝛ qd̄libet inferius ꝯtentū ſub ente:ꝛ ſic negat̄ aūs ꝛ ꝯña tunc eſt bona . ¶ Alio mō intelligit̄ ſic ꝙ ens de aliquo p̄dicat̄ mediāte hoc vbo eſt:ꝛ de aliquo mediā te hoc vbo p̄t ſiue poſſibiliter: ꝛ ſimiliter qd̄libꝫ con tentum ſub illo termino ens: de aliquo dicibili p̄dicat̄ mediāte hoc vbo eſt:ꝛ de aliquo mediāte hoc vbo p̄t: ꝛ ſic conceditur antecedens: ꝛ ſimiliter ꝯñs capiendo illum terminū potentia ꝛ illum terminū actus eodem modo ſicut in aūte. Et cum vlterius dr̄ ꝙ actus non eſt in genere ſubſtātie:ſi capitur actus ibi ꝓ opatōe ſic cō ceditur:ꝛ vlterius negatur : ꝙ illa res que eſt potētia non eſt in genere ſubſtātie:cum illo modo capiēdo il los terminos non opꝫ ꝙ illud qd̄ eſt actus ꝛ illō quod eſt potentia ponātur in eodem p̄dicamento. Sed ſi ca pitur actus ꝓ termino qui p̄dicat̄ mediāte hoc vbo ē: tunc aliquis actus non eſt p̄dicamento ſubſtātie: et ſi- militer aliqua potentia non eſt in p̄dicamento ſubſtā tie:capiendo illuꝫ terminū poña ꝓ termino p̄dicabili mediāte hoc vbo p̄t. Sꝫ ſi capit̄ ille termin⁹ actus pro termīo ſignificāte rem agere: ꝛ poña ꝓ termīo ſignifi cāte rem poſſe agere:tunc ſicut ille terminus actus eſt in predicamento actionis : ſic et ille terminus poten tia. ¶ Ad. xij. dicitur negādo conſequentiaꝫ. ¶ Ad de-

cimam tertiam dicitur diſtinguendo antecedens. Uel capiendo ipſum in ſenſu proprio qui eſt iſte:ꝙ ſubſtā tia ſeparata diuiditur in quandam entitatem que eſt eſſentia:ꝛ aliam entitatem que eſt virtus:ꝛ aliaꝫ que eſt operatio:ꝛ ſic negatur. Uel capiendo ipſum in ſen ſu improprio qui eſt iſte:ꝙ ſubſtantie ſepate ſunt eēn tie:ꝛ virtutes potentes exercere operationes:ꝛ ſic cō ceditur antecedens:et negatur conſequentia:capien do conſequens in ſenſu proprio prout deſeruit ad pro poſitum. ¶ Ad decimam quartam dicitur diſtinguen do antecedens et conſequēs:eo ꝙ ille termin⁹ potētia poteſt ſupponere ſimpliciter:vel materialiter:ꝛ ſic cō cedit̄ aūs ꝛ ꝯñs: vel perſonaliter ꝛ ſic concedit̄ aūs ꝛ negatur ꝯñtia. ¶ Ad. xv. dr̄ negādo aūs ꝓ p̄ma parte loquendo de potentijs principalibus:ꝛ ad ꝓbatiōem eius dr̄ negādo aūs:ꝛ ad p. dr̄:ꝙ dictū p. ſic intelligit̄: ꝙ aīa non ſentit ſine corpore:nec corpus ꝓducit ſenſa tionem ſine aīa:ſed requirit̄ aīa ꝛ corp⁹:aīa tanꝙ̄ p̄n cipale ꝓducens:nō tamen totale:tanꝙ̄ totale recipiēs ſiue ſubiectum ꝛ corpus tanꝙ̄ inſtrumentū in quo re cipitur ſpēs ſenſibilis. ¶ Ad. xvj. dr̄:negando aūs:lo quendo de potentia p̄ncipali:ꝛ ad ꝓbatōem eius dici tur:negādo maiorem:ꝛ ad ꝓbatōem dr̄ negādo mino rem. Et ad ꝓbatiōem eius dr̄:ꝙ dictū Auguſtini debꝫ ſic intelligi:ꝙ viſio non fit ab aīa niſi mediāte corpe: ex quo aīa eſt in corpore: ideo viſio eſt in aīa mediate. ¶ Ad. xvij. dr̄ ꝯcedendo dictū Auguſtini in iſto ſenſu: ꝙ delectatio carnis eſt mediāte carne: hoc eſt materia ꝛ mediante ſpū:hoc eſt aīa ſenſitiua . Uel ſic:delecta tio carnis fit ab anima ſenſitiua mediante carne : et vlterius negat̄ ꝯña . ¶ Ad. xviij. dr̄ diſtinguendo ꝯñs Uel tanꝙ̄ cauſa p̄ncipalis ſiue eſſentialis ꝑ cauſe p̄n cipalis:ꝛ ſic ꝯcedit̄ ꝯña: vel tāꝙ̄ cauſa inſtrumentalis ꝛ ſic negat̄. ¶ Ad. xix. dr̄ ꝙ licꝫ aīa per potentiā dei ſit effectiue ꝛ conſeruatiue:tñ eſt ſeipſa formaliter. ¶ Ad xx. dicit̄ negādo aūs ꝓ vtraꝙ pte. Et ad ꝓbatōnem ꝓ prima parte aūtis dr̄: ꝙ lꝫ aīa ſit p̄ncipiū intrinſecū to tius compoſiti:ꝛ non cauſa effectiua illius ſic ꝙ ꝓdu cat ip̄m:tamē bene eſt cauſa effectiua opationū eiuſdē Ad ſcd̄am ꝓbatiōem p̄me ptis dr̄: ꝙ lꝫ agēs phiſicum cui ꝯueniūt ꝯditōes poſite in p̄mo de generatōe in agē do repatiatur:non tamen agens cui non ꝯueniunt ille ꝯditōes poſite. Et ad ꝓbatōem ſcd̄e ptis dr̄: ꝙ licꝫ aīa ſit impaſſibilis paſſione corruptiua:eſt tamen bñ paſ ſibilis paſſione ꝑfectiua. ¶ Ad. xxj. dr̄:ꝙ licꝫ aīa ſit po tens a ſua cauſa effectiue : ip̄a tamen eſt potens ſeipſa formaliter. ¶ Ad viceſimam ſecūdam dicitur ſicut ad quintam.

Queritur Utrum in qualibet parte corpo- ris animati ſit tota anima. ¶ Et arguitur ꝙ non:quia anima in aīato alio ab hoīe eſt extenſa extenſione cor poris:igit̄ non in qualibet pte corpis aīati eſt tota aīa conſequentia ptꝫ: qꝛ forme extenſe in materia vna ps eſt in vna pte materie: ꝛ alia ps in alia parte materie Antecedens ptꝫ:qꝛ oīs forma educta de potentia ma terie eſt forma extenſa ad extenſionem materie: ſꝫ aīa eſt hmōi:igit̄. ¶ Scd̄o ſic:ſi ſic ſequeret̄ ꝙ abſciſo pe de equi corrumperet̄ equus:ꝛ remoueret̄ tota aīa:con ſequens eſt falſum:ergo ꝛ aūs: ꝯña ptꝫ:qꝛ abſciſo pe de equi ꝛ corrupto corrumpit̄ forma eius: ſcꝫ aīa: cum illa aīa non manet ſine materia:nec trāſit de vna ma teria in aliam. ¶ Tertio ſic. Si ſic ſequeret̄ ꝙ quelibet ps q̄titatiua equi eſſet equus ꝯñs eſt falſuꝫ:ergo ꝛ an tecedens:cum tunc vnus equus eſſet infiniti equi ꝯña tamen patꝫ:qꝛ ſi in qualibet pte corpis equi eſſet tota aīa equi: quelibet ps equi eſſet ſubſtātia aīata ſenſiti ua:ergo quelibet eſſet aīal conſequentia ptꝫ ꝑ diffini tionem aīalis:ꝛ non aliud aīal ꝙ̄ equus igit̄. ¶ Quar to ſic:vngues:capilli:ſanguis ſunt ptes corpis aīati ꝛ tamen in iſtis non eſt tota anima:igit̄. Minor patet quia ſi ſic:tunc qui extraheret ſanguinem de corpore: vel remoueret vngues vel capillos:remoueret aīam: quod non videt̄ dicendum. ¶ Quinto ſic: ſi eſſet talis aīa:maxime eſſet aīa intellectiua:ſed hoc non:igitur. Minor patꝫ:qꝛ aīa intellectiua eſt indiuiſibilis:ergo non habet ptes:ꝛ ꝑ ꝯñs non eſt tota in toto:ꝛ in corpo ris qualibet pte. ¶ Sexto ſic:ſi ſic ſequeret̄ ꝙ ideꝫ di ſtaret a ſeipſo:conſequens eſt falſum:igit̄ ꝛ aūs. conſe quentia ptꝫ:qꝛ anima intellectiua in pede hoīs diſta ret a ſeipſa in capite. ¶ Septimo ſic: ſi ſic ſequeret̄ ꝙ idem moueretur ꝛ quieſceret:conſequēs falſum ergo ꝛ antecedens:conſequētia ptꝫ:qꝛ ſtat pedem hoīs mo ueri capite quieſcente:ꝛ ſic aīa mouebit̄ in pede: ꝛ q̄e ſcet in capite. ¶ Octauo ſic:ſequeret̄ ꝙ ideꝫ eſſet in di uerſis locis:conſequens eſt falſum: igit̄ ꝛ aūs. ꝯña tñ ptꝫ:qꝛ anima intellectiua eſſet in pede ꝛ in manu que diſtant localiter. ¶ Nono ſic:ſi ſic ſequeret̄ ꝙ ideꝫ mo ueret̄ motibus ꝯtrarijs. ꝯñs eſt falſum igit̄ ꝛ aūs ꝯña tamen ptꝫ:qꝛ ſtat pedem moueri ſurſum ꝛ manū deor ſum:ꝛ in vtraꝙ pte eſſet eadem aīa : igit̄ ip̄a moueret̄ motibus contrarijs.

In oppoſitum arguitur auctoritate phī di centis ꝙ ptes aīe non diſtinguūtur loco ꝛ ſubiecto: ſꝫ diffinitione. ¶ Secundo ſic:ſi aliqd aīe eſſet in vna pte corporis quod nō eſt in alia : ſequit̄ ꝙ vna pte abſciſa in pede non remaneret eadem aīa que prius fuit: ꝯñs videtur eſſe falſum: cum tunc non maneret idē aīatum ſiue idem aīal:quod eſt cōtra cōem modum loquendi ꝯña tamen ptꝫ:qꝛ illud nō manet idem:cuius ptes nō manent eedem. ¶ Tertio ſic: in qualibet pte corporis aīati alterius ab homine eſt aīa habēs partes : igit̄ in qualibet tali pte eſt tota anima. ¶ Quarto ſic: aīa ītel lectiua vel eſt tota in qualibet pte: ſic ꝙ nihil eius ſit ī vna parte quin etiam ſit in alia:ꝛ ſic habetur ꝓpoſitū vel eſt tota in vna pte:ſic ꝙ nihil eius eſt in alia: et ſic non quelibet pars animati eſſet animata: quod videt̄ abſurdum:vel eſſet partim in vna ꝛ partim in alia: ſꝫ hoc non poteſt eſſe cuꝫ ipſa anima intellectiua ſm̄ fidē ponatur indiuiſibilis. Pro ſolutione queſtionis eſt.

Sciendum Q̄:vt ad ꝓpoſitum ſufficit: du plices ſunt ptes:ſcꝫ ptes eēntiales: ꝛ ptes integrales ſiue quātitatiue. ¶ Pars eſſentialis eſt illa que non ē eiuſdem rōnis eſſentialis cum illo cuius eſt ps: vt ptꝫ de materia ꝛ forma que non ſunt eiuſdem rōnis eſſen tialis cum illo cuius ſunt partes. ¶ Sed pars integra lis ſiue quātitatiua eſt pars eiuſdem rōnis cum illo cu ius eſt pars. Quidam tamen dicunt ꝙ pars q̄titatiua includit in ſe partes eſſentiales:ſcꝫ pars q̄titatiua ho minis includit in ſe materiam ꝛ formam: ꝛ pars inte gralis dicetur eiuſdem rōnis cuꝫ illo cuius eſt pars:ſi ue illa ſit compoſita ex partibus eſſentialibus ſiue nō Et ſm̄ iſtum modum materia non haberet partes q̄ti tatiuas:licet bene haberet ptes integrales: ꝛ ſilr̄ for ma extenſa: ꝛ ſic pars q̄titatiua diceretur inferius in ordine ad hoc complexum ſcꝫ pars integralis. Cōiter tamen ſolent accipi vt ſunt termini ſinonymi. ¶ Ulte rius eſt aduertendum ꝙ duplices ſunt anime. Quedā ſunt educte de potentia materie mediantibus diſpoſi tōnibus qualitatiuis ab agente naturali: ꝛ tales ſunt extenſe ad extenſioneꝫ materie. Nam ex eo forme acci dētales dicunt̄ extēſe: qꝛ ab agēte educte ſunt de potē tia materie:ꝛ p̄mo vna ps in vna pte materie:ꝛ poſtea alia in alia pte: cū ab agēte naturali nō pōt ꝓduci for ma de ſubiecto in ſubiectum ſimul : ergo ſimiliter aīe ſunt extenſe: quia ſunt ꝓducte ab agente naturali de

Quid ps eēn- tialis ꝛ q̄tita- tiua.

Forſan quedā ſunt educte de potēa materie ꝛ quedā non.

potentia materie: quod quidam agẽs non pōt formã ſimul ꝓducere de ſubiecto in ſubiectũ. ¶ Alie ſunt aīe ſupernaturaliter create a p̄ma cauſa: que creando infundit illas corpibus: ⁊ tales non ſunt extenſe: ſꝫ ſunt indiuiſibiles ⁊ immateriales: non qꝛ non ſunt in materia: ſed qꝛ non ſunt educte de potentia materie: nec habent partem extra partem.

Sciendũ ſcdo: ꝙ titulus queſtionis habet quatuor ſenſus: ſm ꝙ ille terminus totũ pōt capi quatuor modis. ¶ Uno mō capit̃ vt tñ valet ſicut ens hñs ptes. Et tũc ſenſus queſtionis eſt iſte. Utrũ in q̄libet pte corporis animati ſit anima habẽs partes. Et ſecũdum iſtũ ſenſum eſt dicendũ ad queſtionẽ ꝙ nō ꝓpter aīam intellectiuã que nullã hꝫ ptem. Sed loquẽdo de alijs aīabus dr̄: ꝙ in qualibet pte corpis aīati: loquendo de ptibus q̄titatiuis ipſius totius cōpoſiti: ſiue integralibus ipſius materie corpis aīati) eſt aīa habẽs ptes: cum q̄libet ps q̄titatiua corpis aīati alterius ab hoīe: eſt compoſita ex corpe ⁊ aīa extenſa ad extenſionem materie. Similiter in qualibet pte integrali materie eiuſdem corpis aīati: eſt aīa habẽs ptẽ extra ptẽ.

Quadruplex ſenſus tituli q̄ſtionis

Sẽſus p̄mus.

¶ Alio mō capit̃ totũ vt tñ valet ſicut pfectũ qđ non ē ps q̄titatiua vel integralis. Et ſic ſenſus queſtionis ē iſte: vtrũ in qualibet pte q̄titatiua vel integrali corpis aīati ſit aīa pfecta: q̄ non eſt ps integralis vel q̄titatiua. Et ad iſtum ſenſum dicendũ eſt ꝙ nō: puta in brutis non in qualibet pte ipſius bruti eſt aīa pfecta: que non eſt ps q̄titatiua ſiue integralis: immo in nulla. Etiam in pte integrali que eſt ipſa aīa non eſt aīa pfecta: ſed imperfecta: ſed in qualibet parte integrali ſiue q̄titatiua hoīs eſt aīa pfecta: puta aīa intellectiua: ⁊ etiã ſenſitiua: ⁊ etiã vegetatiua ſꝫ ponentes ſolũ vnã aīam in hoīe. Sed ſm ponẽtes aīam ſenſitiuã ſiue vegetatiuã realiter diſtingui ab ipſa intellectiua ⁊ vegetatiua: tũc eodẽ mō dicendũ eſt de aīa ſenſitiua ſiue vegetatiua in hoīe: ſicut de aīa ſenſitiua ſiue vegetatiua in bruto.

Senſus .ij.

¶ Alio mō capit̃ li totũ vt tñ valet ſicut quelibet ps integralis. Et tunc ſenſus q̄ſtionis eſt iſte: vtrũ in qualibet pte integrali ſiue q̄titatiua aīati: ſit quelibet ps integralis aīe. Et ad iſtũ ſenſum dicendũ eſt ſimpliciter ꝙ nō: immo in nulla parte corporis animati eſt quelibet pars integralis anime: cum hoc tamen ſtat ꝙ in qualibet parte corporis animati alterius ab hoīe eſt aīe quelibet pars.

Senſus .iij.

¶ Alio modo capit̃ li totuꝫ vt tñ valet ſicut nihil ipſius quin hoc. Et tũc ſenſus q̄ſtionis eſt iſte: vtrum in q̄libet parte corporis animati ſit anima: ⁊ nihil ipſius eſt quin ſit in illa. Et ad iſtum ſenſuꝫ dicit̃: ꝙ ſi eſt ſermo de anima rationali ꝙ in q̄libet pte corpis aīati qđ eſt hō (loquẽdo de ptib⁹ q̄titatiuis ⁊ integralib⁹) eſt tota aīa rōnalis ſm ponentes ſolum vnã aīam. Sed ſm ponentes duas: tũc in q̄libet pte quantitatiua hoīs: ⁊ in qualibet pte integrali materie eſt tota aīa rōnalis: ſed non in qualibet pte integrali ipſius aīe ſenſitiue: immo in nulla. Si vo ſit ſermo de alijs aīalibus ab aīa rōnali: tunc dr̄ ad queſtionem: ꝙ in qualibet pte q̄titatiua corpis aīati: et in q̄libet pte integrali materie eiuſdẽ (alteri⁹ tñ ab hoīe) eſt tota aīa: cum in qualibꝫ tali eſt aīa: ⁊ nihil ipſi⁹ aīe eſt quin ſit in illa. Iſtis notatis.

Senſus .iiij.

Concluſio reſponſiua. ¶ Non in qualibet pte corpis aīati eſt tota aīa: capiẽdo totum p̄mo mō: ſecundo mō: ⁊ tertio mō: ſed in qualibet pte corpis aīati (loquẽdo de ptibus q̄titatiuis totius ⁊ ptibus integralibus materie) eſt tota aīa: capiendo totũ quarto modo. ¶ Prima pars ptꝫ de hoīe in quo non ē tota aīa capiendo totũ p̄mo vel tertio mō. Similiter de ptibus equi ptꝫ: capiendo totũ ſcdo mō. ¶ Scda pars ptꝫ qꝛ q̄libet ps aīati eſt aīata: ergo q̄libꝫ ps aīati habet aīam tanq̄ ptẽ eius: ⁊ nihil ei⁹ anime eſt quin ſit in ea: igit̃ ſcda pars vera.

Dubitatur p̄mo: vtruꝫ quelibet ps aīalis ſit aīal. ¶ Et videtur ꝙ ſic quelibet pars aīalis eſt cōpoſita ex corpe ⁊ aīa ſenſitiua: ergo q̄libet ps aīalis eſt animal. Similiter quelibet pars hoīs ē compoſita ex aīa intellectiua: ergo quelibet pars hoīs ē hō. ¶ In oppoſitum tamen arguit̃: qꝛ non quelibꝫ pars aīalis nata eſt ſentire: ergo non quelibꝫ pars aīalis eſt aīal. Añs ptꝫ de oſſibus: q̄ ꝓpter terreſtreitatẽ non ſentiũt. Etiã non quelibet ps hoīs eſt riſibilis: cum non quelibet ps hoīs nata eſt ridere: igit̃. Etiã tũc ſequeret̃: ꝙ ꝓducẽs vnũ hoīem infinitos hoīes ꝓduceret: qđ videt̃ eſſe abſurduꝫ. puta de maria vgine. ¶ Ad dubiũ dr̄ ꝙ illi termini homo ⁊ aīal: ⁊ ꝯſimiles termini p̄dicamenti ſubſtantie: ſubſtãtias compoſitas ex ptib⁹ diuerſarum rōnũ importantes capiunt̃ dupliciter. ¶ Uno mō tanq̄ termini abſoluti: hoc eſt loco terminoꝝ incomplexoꝝ abſolutoꝝ: quos non habem⁹: ⁊ tũc iſte termin⁹ aīal debꝫ ſic diffiniri: ꝙ eſt ſubſtãtia aīata ſenſitiua. Et hō ſic diffinitur: ꝙ eſt aīal rōnale ſiue ſubſtãtia cōpoſita ex corpore ⁊ aīa rōnali. Et iſto mō dr̄ ad dubiũ: ꝙ quelibꝫ ps q̄titatiua aīalis compoſita ex corpe ⁊ aīa eſt aīal: et ſimiliter quelibet ps q̄titatiua hoīs eſt homo. ¶ Et ad rōnem poſt oppoſitum dr̄: ꝙ ſentire eſt opatio ſiue ꝓprietas aīalis totalis. ¶ Et ſi dicat alq̄s: ꝙ ex quo q̄libet ps q̄titatiua aīalis eſt aīal: ipſa eſt ſenſitiua ſiue ſenſibilis: ⁊ p ꝯñs eſſet apta nata ſentire. ¶ Ad hoc dr̄ ꝙ ille terminus ſenſibile ſiue ſenſitiuũ (put eſt paſſio illius termini aīal) capit̃ dupliciter. ¶ Uno mō vt tñ valꝫ ſicut ens habens aīam: que eſt apta nata ꝓducere actum ſentiendi: ⁊ ſic quelibet ps aīalis eſt ſenſibilis. ¶ Alio mō vt tñ valet ſicut ens habens aīam ſenſitiuã potens in potentia ꝓpinqua ſentire: ⁊ ſic non q̄libet ps aīalis eſt ſenſibilis: p̄mo mō capiendo illũ terminuꝫ ſenſibile: eſt paſſio illius termini aīal abſolute capti: ſcdo mō non. ¶ Et ſimiliter diceret̃ de illo termino. Riſibile ꝙ dupliciter capit̃. ¶ Uno mō vt tñ valet ſicut ens habens aīam rōnalem potenteꝫ cauſare actũ ridendi: ⁊ ſic quelibet ps q̄titatiua hoīs dr̄ riſibilis: ⁊ ille terminus riſibile eſt ꝓpria paſſio illi⁹ termini hō abſolute capti. ¶ Alio mō capit̃ riſibile vt tñ valet ſicut aptum natum ridere: ⁊ ſic non quelibꝫ ps hoīs eſt riſibilis: nec iſto mō riſibile eſt paſſio illi⁹ termini hō abſolute capti. Et vlterius dr̄: ꝙ non eſt incōueniens: ꝙ ꝓducens vnũ hoīem totalem ꝓducat infinitos homines ptiales. ¶ Alio mō capiunt̃ iſti termini homo ⁊ aīal ꝯnotatiue: ⁊ vt important totalitatẽ: ⁊ ſic ꝓpe nō ponunt̃ in p̄dicamento ſubſtantie: ſed potius in p̄dicamento ad aliq̄d: ⁊ tũc iſte terminus aīal debet ſic diffiniri. Animal eſt ſubſtãtia totalis compoſita ex corpe ⁊ aīa ſenſitiua. Similiter homo eſt ſubſtãtia totalis cōpoſita ex corpe ⁊ aīa intellectiua. Et ſic dr̄ ad dubiũ: ꝙ non quelibet ps q̄titatiua hoīs eſt homo nec quelibet ps q̄titatiua aīalis eſt aīal. Et ad argumentũ ante oppoſitũ dr̄ ꝙ ꝯña non valet: ſed cōmittit̃ fallatia ꝯñtis: qꝛ compoſitũ ex corpe ⁊ aīa ſenſitiua eſt in plus q̄ ille terminus aīal ꝯnotatiue captus. Similiter compoſitũ ex corpore ⁊ anima intellectiua ē in plus q̄ ille terminus homo cōnotatiue captus.

Diſtinctio bona terminoꝝ ſubſtãtialium.

Acceptiões Senſibilis.

Acceptiões Riſibilis.

Dubitatur ſcdo: ex quo dictũ eſt prius ꝙ in eodem compoſito ſunt plures anime ptiales loco ⁊ ſitu diſtincte ab inuicem: quō debet dictũ p. in ſcdo hui⁹ intelligi: ꝙ potentie ſiue ptes aīe non diſtinguũtur loco aut ſubiecto: ſed ſolum rōne. ¶ Dicit̃ ꝙ dictũ phi nō debet intelligi de ptibus integralibus ipſius aīe: que realiter vnã totalẽ aīam ꝯſtituũt: ſiue q̄ ſunt in diuerſis aīatis: ſed debet intelligi logicaliter de ptibus in modo reſpectu illius termini aīa: ita ꝙ ſenſus dicti ē iſte. Potentie ſiue ptes aīe nō diſtinguũt̃ loco aut ſubiecto: hoc eſt noīa potentiarũ q̄ ſunt ptes in mō reſpectu illius termini aīa: cuius modi ſunt iſta complexa potentia vegetatiua: potentia ſenſitiua: ⁊ potẽtia itellectiua non ſupponũt ꝓ diuerſis aīabus in diuerſis ptibus eiuſdẽ aīati exiſtentibus: ſed ſupponũt ꝓ vna et eadem aīa: vel ſi ꝓ diuerſis ſupponũt exiſtẽtib⁹ in eodẽ aīato: ille nō diſtinguũt̃ ſubiecto aut loco: ⁊ cũ h̄ iſte ptes in mō hñt diuerſas rōnes ſiue diffinitōnes.

Solutio.

Dubitatur tertio. Utrum oſſa in aīalib⁹ ſint ſenſitiua. ¶ Ad dubiũ dr̄ ꝙ dupliciter aliq̄d dr̄ ſenſitiuum. Uno mō qꝛ pōt ſentire potentia propinqua: ⁊ ſic oſſa nō dicunt̃ ſenſitiua ꝓpter nimiã oſſiũ terreſtreitatem. Nos eñ eſt ꝯueniens diſpoſitio alicui⁹ organi ſenſitiui ſiue mediante quo pōt fieri ſenſatio. ¶ Alio modo capit̃ ſenſitiuũ ꝓ illo qđ hꝫ in ſe aīam ſenſitiuã tanq̄ ptẽ eſſentialẽ eius: ⁊ ſic oſſa bene dñr ſenſitiua. ¶ Et ſi dicat aliq̄s ꝙ aīa dr̄ ſenſitiua: qꝛ pōt ſentire: ſed illa exiſtens in oſſibus non pōt ſentire: ergo nō ē ſenſitiua. ¶ Ad hoc dr̄ negãdo minorẽ: ſed ꝙ non ſentiat non eſt defectus ex pte eius: ſed ex eo ꝙ nō hꝫ ibi organũ ꝯueniens ad ſenſatōeꝫ: nec etiã idiget i oſſib⁹ tali organo.

Dubitatur quarto: vtꝝ tantũ ſunt tres opatōnes potentie vegetatiue: ſcꝫ nutrire: augmentare: ⁊ generare ſibi ſimile. ¶ Ad dubiuꝫ dr̄: ꝙ dupliciter pōt intelligi ꝙ alique opatōnes ſint opatiões potentie vegetatiue: ſiue alicuius viuentis. ¶ Uno mō qꝛ fiunt ab aīa vegetatiua: ſiue a forma viuẽtis: ⁊ a nullo alio poſſunt ꝓcedere tanq̄ a p̄ncipali ⁊ pticulari agente q̄ ab aīa vegetatiua ſiue a forma viuentis. Et iſto mō dr̄ ad dubiũ: ꝙ ſolũ ſunt tres opatōnes potentie vegetatiue hoc eſt ſunt tres termini cōes ⁊c̃. ¶ Alio mō aliq̄ opationes dicunt̃ potentie vegetatiue vel forme viuentis qꝛ p̄ncipaliter fiunt a forma viuentis vel a potẽtia vegetatiua: lꝫ ille opatōnes vel eaꝝ ſimiles poſſunt fieri ab alijs agẽtib⁹ non aīatis: ⁊ iſto mō ſunt plures opationes aīe vegetatiue q̄ tres: ſcꝫ digerere nutrimentũ alterare ipm: ⁊ corrumpere ipſum.

Dubitatur quinto: vtꝝ inter opatōnes vitales: generare ſibi ſimile ex ſemine ſit opus naturaliſſimũ. ¶ Et arguit̃ ꝙ non: qꝛ nutrire in viuentib⁹ eſt opatio naturalior q̄ generare ſibi ſimile. añs ptꝫ qꝛ nutritio eſt magis ꝓpria viuentib⁹ ⁊ minus ſepabilis ab illis: q̄ generare ſibi ſimile. ¶ Scdo ſic: oīb⁹ viuentib⁹ mortalibus ⁊ ſolũ illis ꝯuenit nutrire: ⁊ ꝓ maiori pte vite: generare vo non: igit̃. ¶ Tertio ſic: non oīi viuenti ꝯuenit generare ſicut nutrire. añs ptꝫ de aīalib⁹ orbatis. ſimiliter de ſenib⁹ plurib⁹ ⁊ pueris. ¶ Quarto ſic: illud eſt naturali⁹ p qđ vita ꝯfortat̃ ⁊ ꝯſuat̃: q̄ illud p qđ debilitat̃ ⁊ alienat̃: ſed nutritio eſt mutatio p quã vita ꝯfortat̃: ſed generatio eſt trãſmutatio p quã vita debilitat̃: igit̃. Scda ps minoris patꝫ p p. in libro de longitudine ⁊ breuitate vite dicentẽ: ꝙ aīalia multum coeũtia ſũt breuis vite: ⁊ p ꝯñs multũ generatiua p coitũ ſunt breuis vite. ¶ Quinto ſic: frequẽter generatio ſimilis p coitũ infrigidat ⁊ deſiccat: ſed frigiditas ⁊ ſiccitas ſunt cã corruptiōis: vt ptꝫ p p. in libro de longitudine ⁊ breuitate vite: igit̃ generatio ſibi ſimilis non eſt opus naturaliſſimũ. ¶ Sexto ſic: illud ē naturali⁹ de quo natura magis ſolicitat̃: ſed ſic eſt de nutritione: igit̃. Minor ptꝫ: qꝛ natura magis ꝯtinuat nutritōem: qđ non videt̃ ex alio niſi q̄ magis ſollicita ē de ipa. ¶ Septimo ſic. Illud eſt naturalius qđ naturaliter eſt appetibilius: ⁊ ſm rectũ dictamẽ rōnis eligibilius: ſed ſic eſt de nutritione ⁊ non de generatōe: igit̃. Maior patꝫ: qꝛ illud videt̃ eſſe naturali⁹ qđ eſt meli⁹. Minor ptꝫ: qꝛ in neceſſitate hoīes ⁊ bruta dimittũt ſimilis generatōem: ⁊ tñ natura nō dimittit nutritōem. Etiã p nutritōem aīatũ ꝯſuat ſe: ⁊ p generatōem ꝓducit aliq̄d aliud a ſe: mō ſꝫ rectũ dictamẽ rōnis q̄libꝫ tenet̃ ſibiipſi plus bonũ facere q̄ alteri. Iuxta illud ſemper tibi ꝓxim⁹ eſto. Etiã caritas recte ordinata incipit a ſeipſo. ¶ Octauo ſic: in hoīb⁹ intelligere ⁊ velle ſunt opatōnes nobiliores: q̄ generare ſibi ſimile: igit̃ ſunt naturaliores. Añs ptꝫ: qꝛ ſunt fines aliaꝝ opationũ vitaliũ: mō finis eſt melior ⁊ nobilior ordinatis in finem. Scdo ꝓbat̃ añs: qꝛ p iſta opa viuentia magis aſſimilãtur p̄mo enti: q̄ p generare: vt ptꝫ p p. decimo ethicoꝝ dicentẽ: ꝙ hō ſm intellectũ operãs: deo amãtiſſim⁹ et ſimilliſſim⁹ eſſe videt̃. Tertio ptꝫ añs: qꝛ in illis opationibus ꝯſiſtit humana felicitas: igit̃ tales opatiões ſũt nobiliores ⁊ meliores igit̃. ¶ Nono ſic. generare ſibi ſimile non ē naturale: igit̃ añs pꝫ: qꝛ illud ꝓpter qđ homines laudant̃ vel vituperant̃ non ē naturale: ſed generare eſt hmōi: igit̃. Minor ptꝫ: qꝛ ꝓpter filios aliq̄ aliq̄ñ laudant̃: ⁊ aliq̄ñ aliq̄ vituperant̃. In oppoſitũ ē p. in quarto ca. ſcdi tractatus ſcdi li. Pro ſo. dubij

Sciendum eſt p̄mo: ꝙ duplex eſt generatio ſimilis ſubſtãtie ſm ſpẽm. Quedã ē ex materia extrinſeca: ⁊ p alteratōem p̄uiã trãſmutata: ſicut eſt gñatio ignis ex lignis: ⁊ de tali gñatōe non ē hic ad ꝓpoſituꝫ. ¶ Alia eſt gñatio ex materia quodã mō intrinſeca ipi generãti ſibi ſimile: ⁊ iſta ſolũ ꝯuenit viuentib⁹: qꝛ ex alimento ꝓpinquo ⁊ ſupfluo: qđ eſt diſpoſitũ ad ſuſcipiendũ formã generãtis: non tñ eſt ſub forma generãtis: nec eſt ps generãtis: lꝫ ſit in via ⁊ diſpōne ad recipiendũ ipſius generãtis formã ſibi ſimilẽ: ⁊ iſta gñatio ꝯuenit viuentib⁹. ¶ Iſta tñ gñatio eſt duplex. Quedã eſt ptialis q̄ dr̄ nutritio vel augmentatio: ⁊ de illa non eſt hic ad ꝓpoſitũ. ¶ Alia eſt totalis: q̄ eſt ꝓductio ſubſtãtie ſimilis: ⁊ de iſta gñatōe eſt hic ad ꝓpoſitũ. Iſta eñ gñatio p ꝓpagatōem ſemis: dr̄ opatio vitalis viuẽti ꝯueniẽs rōne potentie vegetatiue: ⁊ iſta gñatio pōt cōpari ad oẽs alias opatōes vitales: vel ſolũ ad opationes aīe vegetatiue. In ꝓpoſito aũt debet fieri ſpãliter cōpatio generatōis ad opatōes potẽtie vegetatiue: cuiuſmodi ſunt nutritio: ⁊ augmentatio.

Diuiſio gñatōnis.

Sciendum ſcdo: ꝙ multis modis aliq̄d dicitur eſſe naturalius. ¶ Uno mō: qꝛ ē magis neceſſariuꝫ ⁊ minus ſepabile. ¶ Alio mō: qꝛ ē magis ꝓpriũ. ¶ Tertio mō: qꝛ ē pluribus cōis: ⁊ iſtis modis non capit̃ in dicto p. ¶ Quarto mō: qꝛ eſt pfectius ſiue nobilius: vl ad nobiliorẽ finem magis īmediate ordinatũ. ¶ Ulterius eſt aduertendũ: ꝙ iſte terminus generare pōt capi concretiue: puta ꝓ ipo generãte. Et hoc dupliciter. ¶ Uno mō ꝓ generãte p̄ncipali ſoluꝫ. Et ſimiliter iſti duo termini: ſcꝫ nutrire: ⁊ augmentari: ꝓ nutriente ⁊ augmentante p̄ncipali ſolum. Et ſic dr̄ ad dubiũ: ꝙ aliquod nutrire ſiue augmentari aliquo generare eſt nobilius: puta aīa hoīs: q̄ dr̄ nutriens p̄ncipale ⁊ augmẽtans eſt pfectior aīa vegetatiua aſini: q̄ eſt generãs p̄ncipale: ⁊ ꝯtra aliqđ generare aliquo nutrire eſt nobilius. vt pꝫ de aīa generatiua in hoīe: q̄ eſt nobilior aīa vegetatiua in plantis: ſed in vno ⁊ eodẽ generans p̄ncipale nō eſt pfectius ſubſtantialiter ⁊ eſſentialiter q̄ nutriens p̄ncipale ſiue augmentans ⁊ iſto modo non capit p. iſtum terminũ generare. ¶ Alio modo capit̃ ille terminus generare pro omnibus illis que actiue cōcurrunt ad generationem: ⁊ ſimiliter nutrire ⁊ augmẽtari pro omnib⁹ illis que concurrunt actiue ad augmẽtationẽ vel nutritionẽ. Et tũc dr̄ ad dubiũ: ꝙ gñare to-

Naturalius dr̄ multipliciter.

Diſtingũt̃ generare: nutrire ⁊ augmẽtari.

tale ꝑncipale ꝑticulare eſt ꝑfectius: qñ põt exercere actum qui dr̃ gñatio: ꝙ̃ ipm̃ nutriens ſiue augmẽtãs: cũ plures ⁊ ꝑfectiores diſpoſitiões requirunt̃ in aĩato ad exercendum actum qui dicitur genaratio: (ex quo animatum debet eſſe ꝑfectius in qualitate ⁊ q̃titate) ꝙ̃ ad exercendum illum actum qui dicit̃ nutritio vel augmentatio. ¶ Alio mõ põt capi ille termin⁹ generare abſtractiue: puta ꝓ forma que generat̃ terminatiue. Et ſic dr̃ ad dubiũ ꝙ generatio viuentis eſt vel erit ꝑfectior ꝙ̃ nutritio ſiue augmentatio: ſaltẽ accidentaliter: ſicut vnũ totale cõpoſitũ dr̃ accidẽtaliter ꝑfecti⁹ ꝙ̃ cõpoſitũ ꝑtiale qd̓ eſt ps q̃titatiua alicui⁹: ſʒ nõ eſſentialiter: cuiʒ forma vni⁹ eſt ita ꝑfecta eſſentialiter ſicut forma alterius: ⁊ materia vni⁹ ſicut materia alterius: ſed totũ cõpoſitũ eſt ꝑfecti⁹ in q̃litate ⁊ q̃titate: cũ totũ cõpoſitũ ꝑ ſuas q̃litates põt exercere opatões ſibi rõe forme ↄuenientes. Totũ aũt ꝑtiale tales opatões ſe ſolo exñte non poſſet exercere. Illud tñ qd̓ imediate ꝓducit̃ a viuente (puta ipm̃ ſemẽ) non ẽ nobili⁹ ꝙ̃ illud qd̓ ꝑ nutritionẽ ſiue augmẽtatõem ꝓducit̃ totalitatiue cũ illud ſemen eſt in aĩatuʒ: ⁊ qd̓ ꝑ nutritionẽ ſiue augmentatõem acquirit̃ eſt aĩatum. ¶ Ex iſtis ptʒ: ꝙ ipa nutritio: ſimiliter ipa augmentatio ⁊ gñatio ſunt ſbaliter ⁊ eſſentialiter ꝑfectiores ꝙ̃ itellectio aĩe rõnalis: ſiue alteri⁹ aĩe create: vel volitio eiuſdeʒ. ¶ Iſtis ſuppoſitis ponitur.

Concluſio talis ꝓ dubio. Inter opatões potentie vegetatiue gñare ſibi ſimile ẽ opus naturaliſſimũ. ptʒ: q2 illud eſt opus naturaliſſimũ qd̓ exerceri nõ põt niſi in ſtatu ꝑfectiori: ⁊ cui⁹ agẽs totale ꝑfecti⁹ eſt: ⁊ finis nobilior eſt: ſed ſic ẽ de gñatõe: igit̃. Et itelligit̃ iſtud de gñatõe vniuoca ⁊ nõ equoca. ¶ Et ad ꝑmã rationẽ dr̃ ꝙ ↄcludit capiẽdo illũ terminũ naturaliſſimũ ꝑmo mõ aut ſcd̓o mõ. ¶ Ad ſcd̓am dr̃ ꝙ ꝓcedit capiendo illũ terminũ naturali⁹ ſcd̓o aut tertio mõ. Et ſimiliter dr̃ ad tertiã. ¶ Ad quartã dr̃ ꝙ lʒ gñatões inordinate facte abbreuiãt vitã: nõ tñ ordinate facte. ¶ Et ſimiliter dr̃ ad quintã: ꝙ lʒ gñatio inordinate facta ifrigidat ⁊ deſiccat: non tñ ordinate facta. ¶ Ad ſextã dr̃ ꝙ ↄcludit capiendo illũ terminũ naturalius ꝑmo mõ. ¶ Ad .vij. dr̃ ꝙ ↄcludit capiendo illũ terminũ naturalius ꝑmo mõ. Et vlterius dr̃: ꝙ lʒ ab vno ꝑticulari viuẽti magis debeat eligi nutritio ꝙ̃ gñatio: tñ a tota natura viuentiũ debet magis eligi gñatio: hoc ẽ tota natura alicui⁹ ſpẽi debet magis eligere gñatiõem ꝙ̃ nutritõem: cũ ꝑ gñatõeʒ natura ſpecifica ſaluet̃: hoc ẽ manet ſemꝑ res talis vel talis ſpẽi ꝑ ↄtinuã gñatiõem: et ꝑ nutritõem ſolũ vna res vni⁹ ſpẽi ↄſeruat̃ ad tempus. ¶ Ad octauã dr̃: ꝙ in titulo queſtionis eſt cõpatio gñationis ad alias opatões potentie vegetatiue. ¶ Ad nonã dr̃ negãdo años: ⁊ ad ꝓbatõem dr̃: ꝙ lʒ hoĩes laudant̃ vel vituperant̃ ꝑ accñs ꝓpter gñatiões: non tñ ꝑ ſe. Res eñi ꝓducta de ſe bona eſt: ſed laudat̃ vel vituperat̃ ꝓpter bonas vel malas opatiões eiuſdem.

Ad rationes queſtionis. ¶ Ad ꝑmã dr̃ diſtinguẽdo ↄñs: vel capiendo totũ ꝑmo vel quarto modis: ⁊ ſic negat̃ ↄña: vel ſcd̓o ⁊ tertio modis: ⁊ ſic ↄceditur. ¶ Ad ſcd̓am dr̃: ↄcedẽdo ꝙ remouet̃ aĩa ꝑtialis que dr̃ tota aĩa: capiendo ꝑmo vel quarto modis: non tñ ẽ tota aĩa capiẽdo totũ ſcd̓o aut tertio modis. ¶ Ad tertiã ptʒ ſolutio ex ꝑmo dubio. ¶ Ad quartã dr̃ negãdo: ꝙ ſanguis vngues: ⁊ capilli ſint ꝑtes corpis. Sanguis eñi eſt nutrimẽtũ ꝓpinquũ. Capilli vero ſunt q̃daʒ ſuꝑfluitates: ⁊ non augmẽtant̃ augmentatõe ꝓprie dicta: ſed improprie dicta q̃ ↄuenit inaĩatis: cũ reptũ eſt ꝙ capilli in hoĩbus mortuis creſcebãt ſiue augmentabant̃ augmentatõe iproprie dicta: ⁊ ideo ꝓpter capillo2 augmentatõem non ẽ dicendũ ꝙ capilli ſunt ꝑtes aĩalis. Si tamẽ ↄcederet̃ ꝙ ſanguis eſſʒ ps corpis aĩati: tũc diceret̃ ꝙ remouens ſanguinẽ in brutis: remoueret aĩam ꝑtialẽ. ¶ Ad quintã dr̃ negãdo minorẽ: ⁊ ad ꝓbatõem dr̃ ꝙ ↄcludit capiendo totuʒ ꝑmo mõ. ¶ Ad ſextã dr̃ negãdo ↄñam: ⁊ ad ꝓbatõeʒ dr̃ negãdo ꝙ aĩa intellectiua in pede hoĩs diſtat a ſeipſa in capite: cũ ſolum corpalia dicunt̃ diſtare: ſiue illa q̃ ſũt circũſcriptiue in loco: ⁊ non illa q̃ ſunt diffinitiue. ¶ Ad ſeptimaʒ dr̃ negãdo ↄñam. Et ad ꝓbatõeʒ dr̃ ꝙ aĩa mouet̃ in pede: ⁊ ꝑ ↄñs ꝙ mouet̃: ⁊ vlteri⁹ ↄcedit̃: ꝙ quieſcit in capite: ſed negat̃ ↄña qua vlterius infert̃ ꝙ igit̃ quieſcat cum ibi arguit̃ a ꝑte in mõ ad ſuũ totum equiualenter negatiue. ¶ Ad octauã dr̃ ↄcedendo ꝙ vnum ⁊ idẽ eſt in diuerſis locis diffinitiue: ſed non circũſcriptiue ⁊ naturaliter. ¶ Ad nonã dr̃ ↄcedendo: ꝙ vnum ⁊ ideʒ immateriale bene mouet̃ diuerſis motibus ꝑ accidẽs: ſed non vnũ ⁊ idẽ materiale. ¶ Ad rõnes poſt oppoſitum ¶ Ad ꝑmã ptʒ q̃d ſit dicendũ ex dubio. ¶ Ad ſcd̓aʒ dr̃ ꝙ non manet vnũ ⁊ idem totaliter ⁊ ꝑmo mõ capiẽdo idem numero: bene tamẽ manet vnũ ⁊ idẽ ſcd̓ʒ aliquẽ aliũ modũ. ¶ Ad tertiã ⁊ quartã ptʒ ſolutio ex dictis.

¶ Tertius tractatus: in quo agitur de ſenſibus exterioribus: ⁊ ↄtinet ſeptẽ capitula. In ꝑmo agitur de ſenſu ⁊ ſenſibili in gñali.

d Eterminatis aũt hijs: dicam⁹ communiter de oĩ ſenſu: ꝓ quo ſit ꝑma cõcluſio. ¶ Senſus eſt v̓tus paſſiua ꝓbat̃ duab⁹ rõnib⁹. Prima eſt: q2 ſenſus exercendo ſuam opatiõem patit̃ ⁊ alterat̃ a ſimili vel diſſimili: vt dictũ eſt in libro de generatõe: ergo ſenſus eſt v̓tus paſſiua. ¶ Secunda rõ eſt: q2 alias nõ poſſet reddi rõ q̃re ſenſus non ſentit ſine obiecto exteriori: cum tñ organũ ſenſus nõ ſit denudatũ a qualitatibus ſenſibilibus ſenſu tactus: hoc eñi non videt̃ eẽ: niſi q2 ſenſus ſine obiecto exteriori non eſt ſufficienter in actu: ſed ſolũ in potentia: ⁊ reducit̃ in actũ ꝑ ſpẽm obiecti exterioris: ſicut cõbuſtibile habẽs aliquẽ calorẽ non cõburit ſe: ſʒ indiget igne cõburẽte. Eſt tñ ꝓ maiori noticia huius rõnis ponenda ſecunda ↄclo que eſt hec. ¶ Sicut aliq̃d dr̃ dupliciter in actu ſentire ſiue habere ſenſũ: ita ſimiliter aliq̃d dr̃ dupliciter ſentire: ſiue habere ſenſum in potentia. ¶ Primũ ptʒ: q2 aliquid dr̃ ꝑmo ſentire in actu qñ opat̃ ſcd̓m ſenſuʒ: ⁊ eſt in actu ſcd̓o. Alio mõ qñ habʒ actu potentiã ſenſitiuã: licet ꝑ eam non opet̃ ſed ſolum eſt in actu ꝑmo. Similiter aliquid dicitur habere ſenſum vel ſentire in potentia dupliciter. Primo modo: quia poteſt habere animam ſenſitiuam: et tale reducitur in actum a gñante. Alio modo aliquid dr̃ habere ſenſum in potentia: quia põt vti potentia ſenſitiua: ⁊ tale reducit̃ in actuʒ ab obiecto:

Cõclo. j.
Conclo. ij.
Quid ſentire in actu
Quid hr̃e ſenſum in actu.
Quid hr̃e ſenſum in potẽtia
Quid ſentire in potentia.

vel ſpẽ ei⁹: q2 oĩa patiũtur ⁊ mouẽtur ab actiuo ⁊ actuãte. Iſta diſtictio ptʒ ꝑ ſile. Primo: q2 puer nouiter nat⁹ eſt in potẽtia ad actũ ꝑmũ: q̃ dr̃ ſcia: ⁊ reducit̃ in actũ a doctore. Sed hñs ſciam: eſt in potentia ad actum ſcd̓m q̃ eſt conſiderare: q2 volẽs põt cõſiderare niſi aliq̃d ꝓhibeat exteri⁹. Ita etiã potentia ſenſitiua ẽ actus ꝑm⁹ et ſenſatio act⁹ ſcd̓s. ¶ Tertia conclo. ſenſus non eſt potẽtia paſſiua paſſione corruptiua: q̃ fit ꝑ obiectionẽ cõtrarij: ſed ſolũ paſſione ꝑfectiua: q̃ fit ſine receptõne contrarie diſpoſitionis. ¶ Quarta ↄcluſio. ſentire ⁊ itelligere differunt. ptʒ ꝑmo: q2 ſentire eſt mediãte obiecto exteriori: intelligere vero nõ. Tũ ſcd̓o: q2 ſingulariũ ſcd̓ʒ actũ eſt ſenſus: ſcia aũt vniuerſaliũ: que quodã mõ ſunt in aĩa. Tertio patʒ q2 intelligere in nobis ẽ cũ volumus: ſentire aũt non eſt in nobis: neceſſariuʒ eñi eſt ſenſibile: igit̃. ¶ Quinta cõcluſio: ſenſibilia ꝑ ſe differunt a ſenſibilib⁹ ꝑ accñs. Et ſenſibilia ꝓpria a ſenſibilib⁹ cõib⁹. ¶ Ptʒ ſcd̓a ps: q2 Senſibile ꝓpriũ eſt: qd̓ non cõtingit alio ſenſu ſentiri: ⁊ circa qd̓ non contingit errare: vt viſus non decipit̃ qñ eſt coloris neq3 auditus qñ eſt ſoni. Sed ſenſibilia cõmunia ſcʒ motus: quies: numerus: figura: magnitudo: plurib⁹ ſenſib⁹ ꝑcipi poſſunt: magnitudo eñi eſt ꝑ viſum ⁊ ꝑ tactũ ſenſibilis. Ptʒ ſcd̓o eadem ps: q2 ſenſibilia ꝓpria magis ſunt ſenſibilia ꝑ ſe ꝙ̃ ſenſibilia cõia: eo ꝙ ſcd̓m diſtinctionem ſenſibiliũ ꝓprio2 ⁊ nõ cõmuniũ diſtinguũtur ſenſus. ¶ Sed ꝑma ps ꝓbatur: q2 a ſenſibili ꝑ accñs: ſicut eſt Diarri fili⁹ ſi ſit albus nihil patit̃ ſenſus: patit̃ aũt a ſenſibilibus per ſe.

Declaratũ per ſimile.
Cõclo. iij.
Cõclo. iiij.
Singularium eſt ſenſus vniuerſaliũ autẽ ſcia. Aĩa intelligit duʒ vult ſed non ſentit dum vult
Cõclo. v.
Quid ſenſibile ꝓprium
Senſus nũq̃ errat circa ſenſibile ꝓprium
Quid ſenſibile cõe et quot ſunt.

¶ Scd̓m caplm̃ in quo agitur de viſu et ei⁹ obiecto.

d E potẽtia viſiua ⁊ ei⁹ obiecto ponunt̃ alique cõclões. ¶ Prima eſt: color eſt viſibilis ꝑ ſe: non quidẽ rõne: ſed qñ habʒ in ſe cauſaʒ vt ſit viſibilis mediãte tñ lumĩe. ¶ Prima ps pʒ: q2 oĩs color ẽ motiu⁹ dyaphani ſcd̓ʒ actũ dyaphani: ⁊ eſt ipſius natura: igit̃ oĩs color eſt ſcd̓m ſe viſibilis. ¶ Sed ꝙ non ſit viſibilis ſine lumine patʒ: q2 color eſt actus dyaphani ſcd̓m actũ: mõ act⁹ dyaphani eſt lumen. Itẽ etiã ſi corp⁹ coloratũ ponatur ſupra pupillã non videt̃: q2 illa non eſt lucida. ¶ Scd̓a cõclo / corpa dyaphana ſunt viſibilia non quidẽ ſimpliciter: ſed ꝓpter extraneum colorẽ / ptʒ hoc de aere ⁊ aqua quibus ↄuenit eſſe dyaphanũ: non ſcd̓m ꝙ aqua: neq3 ſcd̓m ꝙ aer: ſed qñ ẽ natura eadẽ in vtriſq3: ſimiliter in corpib⁹ celeſtib⁹. ¶ Tertia conclo / lumẽ eſt act⁹ dyaphani ſcd̓m qd̓ eſt dyaphanũ / ptʒ: q2 lumẽ facit corp⁹ tranſparens in potentia eſſe dyaphanuʒ in actu: vt ꝑ ipam̃ poſſit color videri: ergo eſt act⁹ dyaphani ſcd̓ʒ qd̓ dyaphanũ. ¶ Quarta cõclo / lumẽ non ẽ corp⁹ ꝑ minutas ꝑtes ꝓcedens a corꝑe luminoſo vſq3 ad corp⁹ dyaphanuʒ / ptʒ: q2 tũc duo corpa ſimul eſſent: puta lumẽ ⁊ corpus dyaphanũ qd̓ non cedit lumini ſed hoc eſt ipoſſibile. Sicut eñi impoſſibile ẽ lumen ⁊ tenebras ſimul eſſe in eodẽ: ita impoſſibile eſt duo corpa eſſe in eodẽ: ⁊ ita ptʒ antiquos q̃ dictã opinionẽ tenebãt male ſenſiſſe. ¶ Quinta ↄcluſio: / opinio Empedoclis de multiplicatõe luminis nõ videt̃ eſſe vera / dicit eñi Empedocles lumẽ a deo velociter multiplicari: vt illa multiplicatio ſucceſſiua non ꝑcipiat̃ a nobis / ptʒ hec cõclo: q2 nõ videtur ꝙ a tãto ſpacio ſicut eſt ab oriente in occidenteʒ poſſit fieri multiplicatio imperceptibilis. ¶ Sexta cõclo / mediũ vidẽdi debet eſſe ſine colore / pʒ q2 mediũ audiendi debet eſſe ſine ſono: ergo ⁊ mediũ videndi ſine colore. ¶ Septima cõclo / ſunt aliq̃ lucẽtia quorum lux videtur de nocte, color autẽ de die /, pʒ de quercu putrida de cornu, de capitib⁹ piſciũ, de ſquamis ⁊ oculis catto2 / ho2 eñi lux de nocte videtur. q2 ſufficiẽs eſt ad imutandũ mediũ ⁊ nõ de die. q2 per mai⁹ lumẽ offuſcatur. Color aũt taliũ corpo2 videtur de die ⁊ nõ de nocte. q2 nõ põt videri ſine lumĩe. Nã opʒ colorẽ mouere corp⁹ actu dyaphanum. ⁊ ꝓpter hoc color exiſtẽs in pupilla nõ põt ſentiri. q2 nõ imutat mediũ. Nihil eñi ipſoruʒ tãgẽs ſenſitiuũ facit ſenſuʒ. ¶ Octaua cõcluſio / Opinio democriti de modo videndi nõ eſt ſuffiẽs / dicebat eñi mediuʒ ipedire viſionẽ. ⁊ ꝙ ſi iter celũ ⁊ terrã eẽt vacuũ muſca ibi exiſtẽs videretur / hoc enim eſt falſum. quia oportet ſenſibile pri⁹ imutare medium ꝙ̃ ſenſuʒ modo ſi eſſet vacuum nullum eſſet medium. Aſſũptũ pʒ tã in lucidis ꝙ̃ in coloratis / lucida eñi videtur per ꝓpria lumina. vt pʒ de igne viſo in nocte. Alia vero per ſpecies mediante lumĩe. ¶ Ex dictis pʒ q̃d eſt viſus ⁊ q̃d eſt obiectum eius: ⁊ quod eſt

Cõclo. ꝑma
Cõclo ſcd̓a.
Concluſio. iij. ponẽs diffinitionẽ luminis
Concluſio. iiij ↄtra antiquo2 opionem
Non ẽ poſſibile duo corpora eẽ in eodeʒ loco.
Concluſio. v. Cõtra Empedoclem.
Cõclo. vj.
Cõclo. vij.
Senſibile poſitũ ſupra ſenſum non facit ſenſatõem.
Cõcluſio. viij. ↄtra Democritum.
Epilogat

mediũ vidēdi. Sicut eñi mediũ audiēdi eſt
aer:ita ⁊ mediũ videndi. Et ſicut alij ſenſus
requirunt mediũ:ita ⁊ viſus.

¶ Tertium capitulum in quo agitur de au-
ditu ⁊ eius obiecto.

Unc aũt primũ de ſono ⁊ olfactu.
Concluſio.i. pro quo ſit pͥma cōcluſio. Sonus
vel ſonans dr̄ tripliciter/pͥmo ali
quid dr̄ ſonare in potētia:⁊ hoc mō
ſpōgia:lana:⁊ pilus:dīr nō habere ſonũ. A-
lio mō aliquid dr̄ ſonare:q᷑ bene ſonat. Ter
Cōcluſio ſcd̄a cōtinēs requiſita ad ſonum tio mō aliqd̄ dr̄ ſonare in actu bene: vel ma-
le. ¶ Scd̄a cōcl̄o/ad gn̄atōez ſoni ↄcurrũt
pcutiens:pcuſſum:⁊ mediũ:⁊ debēt eſſe pcu
tiens ⁊ pcuſſum lenia:dura:⁊ cōcaua:q᷑ con
caua ex repcuſſione faciunt multos ictus:⁊
Concluſio. iij. in eis meli᷒ retinet aer pcuſſus. ¶ Tertia
cōcl̄o/ſonus gn̄at ex violenta fractōne me
dij retenti a pcuſſo ⁊ pcutiente puenientē di
uiſionē naturaliter ipſi᷒ medij/opꝫ ei preocc
cupare motũ ferientis fracturã aeris vt de
Concluſio. iiij. beat gn̄ari ſonus. ¶ Quarta ↄcl̄o/ecbo ſic
gn̄at:q᷑ aer motus in quo eſt ſonus:reflecti
tur ab aliquo corpe:⁊ cũ illo etiã reflectitur
ſonus:⁊ tũc ſi ſit reflexio notabilis:auditur
ſonus ecbo/ſi aũt non ſit notabilis nō audit
ſicut ſi lumen notabiliter reflectat ipm non
Item videt. Ex pdictis ptꝫ:ꝙ aliquo mō verũ di-
xerunt antiq̄:dicētes vacuũ eſſe mediuꝫ au-
diēdi:q᷑ reputauerũt illud eſſe vacuũ in quo
Concluſio.v. non ē niſi aer. ¶ Quinta cōcl̄o/ad audiēdũ
ſonũ opꝫ mediũ qd̄ eſt aer vel aq̄ eſſe motuꝫ
⁊ organũ auditus eſſe quieſcēs. ¶ Prima
ps ptꝫ:q᷑ aeris cōtinui vna ps pͥmo mouet
⁊ deinde alia:⁊ ſic conſequenter:quouſq₃ ſo
nus vel ſpēs eius pueniat ad organũ audi-
tus. Et ſic ptꝫ ꝙ aer p ſe eſt inſonabilis niſi
violente detineat:⁊ frãgat. ¶ Scd̄a ps ptꝫ
q᷑ audimus in aqua ꝙdiu ipſa nō puenit ad
organũ audit᷒:ſed cũ puenit tũc ſicut pupil
la in pelle laborat:etiã ſic miringa. ¶ Sꝫ que
reret aliqs: qd̄ pprie ſonat an pcutiēs pcuſ
Cōcl̄o.vi. de varijs ſonis. ſum an mediũ. ¶ Ad hoc pōt dici ꝙ vtrũq₃
pōt dici ſonare diuerſimode. ¶ Sexta con-
cluſio/differētie ſonoꝝ q̄ ſunt acuties ⁊ gra
uitas non audiũtur ſine ſono actuali/ptꝫ q᷑
nec videt colores ſine lumie:grãue aũt ⁊ acu
tum de ſonis dicũtur p ſimilitudinē ad tãgi
bilia:nã acutũ dr̄ qd̄ cito pungit auditum:⁊
Cōcl̄o. vij. q̄ ē diffinitio vocis graue qd̄ tarde pungit ipm. ¶ Septima cō
cluſio/vox eſt ſonus cauſat᷒ in aere reſpi-
rato p arteriã vocalē:ab aīa ibi exñte:ppter
ↄceptũ mentis exprimendũ. ¶ Dicit notã-
tēr in aere reſpirato: ad denotandũ ꝙ aīalia
non habentia ſanguinē q̄ nō reſpirãt nō vo-
ciferãt. ¶ Dicit notanter p arteriã vocalē:
ad denotãdũ organũ reſpiratōis q̄ eſt ipſi᷒
pulmonis attrahentis ad ſe aerē frigidũ ad
refrigerationē ſui:⁊ cordis. ¶ Dicit notan
ter ab aīa ad denotandũ ꝙ inaīata non voci
ferãt:lꝫ coꝝ ſonus voci aſſimilet in melodia
duratōe:⁊ diſtinctōe. ¶ Et dicit notãter p
pter conceptũ mentis exprimendũ: q᷑ hec ē
cauſa finalis vocis. Et ita ptꝫ:ꝙ aīa vtit ae
re reſpirato ad duo:ſcꝫ ad refrigeratōeꝫ cor
dis:⁊ ad formationem vocis.

¶ Quartum capitulum:in quo determinat
de olfactu:⁊ eius obiecto.

De odore aũt ⁊ olfactibili min᷒ he
ne determiabile eſt dictis/ptꝫ:q᷑
habemus hunc ſenſuꝫ min᷒ certũ Hoīes peiorē odoratuꝫ hñt multis aīalib᷒
⁊ peiorē multis aīalib᷒:/prauē ēi
odorat hō:⁊ hoc q᷑ nō odorat ſine leticia vel
triſticia:q̄ impediũt iudiciũ ſenſus. Et etiaꝫ
organũ olfact᷒ ē ppe cerebrũ: a quo multuꝫ
infrigidat ⁊ p frigiditatē hebetat talis ſen-
ſus. De ipo tñ ſit pͥma cōcl̄o. ¶ De ipo olfa Concluſio.i.
ctu determinãdũ eſt pportionabiliter ſcꝫ de
guſtu/pbat ſic: q᷑ ſpēs odoris ſequunt ſpe
cies ſaporis:ſed guſt᷒ ē in nobis valde cer-
tus:igit p pportionē ad ipſum dicēdum eſt
de olfactu. Maior pꝫ:nã ſicut aliq̄ ſapores
ſunt delectabiles:quidã amari:q̄dã auſteri:
⁊ quidã acuti. Ita etiã quidã odores ſunt a-
mari:q̄dã dulces: q̄dã acuti: ⁊ q̄daꝫ auſteri.
Et ſicut ſunt aliq̄ ſapores medij:ita etiam ⁊
odores ſimilibus noīb᷒ noīati. Minor ptꝫ Guſt᷒ eſt q̄dã tact᷒ qui inter cetera aīalia habemus certiſſimum
q᷑ guſtus ē quidã tactus: ſed habem᷒ tactũ
certiſſimũ ⁊ meliorē multis aīalibus: cui᷒ ſi Homo eſt prudētiſſimũ aīaliũ
gnum eſt:q᷑ hō eſt prudentiſſimũ aīaliũ mō
ſcd̄m tactũ cognoſcit ingenioſitas vel duri
cies. Duri eñi carne inepti mēte:molles aũt
bene ſunt apti: ergo guſtus in nobis eſt val Duros carne ineptos mente molles aũt aptos eſſe ... nius
de certus. ¶ Secunda concluſio/olfact᷒ nō
ſolum percipit odorabile:ſed etiã nō odora- Concluſio.ij. Acceptio non odorabilis
bile:ſicut viſus non ſolum pcipit lumen: ſed
etiam tenebras. Dicitur autꝫ non odorabi
bile:vel q᷑ nullum habet odorē:vel q᷑ habet
paruum:vel quia habet prauum. ¶ Tertia Concluſio.iij.
concluſio/mediuꝫ per qd̄ ſentit odor eſt aer
vel aqua. De aqua ptꝫ:quia piſces ſentiunt
a longe nutrimentum: et non niſi per olfa-

ctuꝫ. Et de aere pꝫ p aīalia hñtia ſanguinē.
Queſtio ¶ Sꝫ circa pdicta q̄rit:an aīalia nō hñtia ſã
guinē ſentiãt odores ¶ Et arguit ꝙ nō. q᷑
nō pcipiunt odores niſi reſpirendo.ſꝫ talia
aīalia nō reſpirãt:igr̄. ¶ In oppoſitũ argui
tur:q᷑ talia ledunt ⁊ corrumpunt a multis
Solutio odorib᷒:ergo ſentiũt odores ¶ Ad hoc dr̄
ꝙ ſicut ſunt aliqua aīalia hñtia palpebras
ſupra oculos:⁊ talia nō vidēt ſine motu pal-
pebre. Alia xo q̄ habent oculos duros nō hñt
talē palpebrã. Sic etiã ſunt q̄dã aīalia q̄ ha-
bent ſanguineꝫ ⁊ non odorãt niſi reſpirãdo:
q᷑ opꝫ pelliculaꝫ q̄ eſt ſupra organũ olfact᷒
aperiri. Alia xo non habēt talem pelliculaꝫ
Concluſio.iiij. ſupra organum ⁊ odorant non reſpirando.
¶ Quarta ↄcl̄o/organũ olfact᷒ dꝫ eſſe ī po
tentia ad odores/pꝫ:q᷑ organũ guſt᷒ dꝫ eſſe
in potētia ad ſapores:igitur.

¶ Sextũ capitulũ: in quo agitur de guſtu ⁊
guſtabili.

Concluſio.i. Guſtabile ē qd̄dã tãgibile/pbat. Tũ
Prio:q᷑ ipm nō ſentit p mediũ ex-
traneũ ſꝫ intraneũ:ſicut tãgibile:pꝫ
ſcd̄o:q᷑ guſtabile nō tangit ſine hũiditate q̄
eſt tãgibilis: ergo guſtabile ē qd̄daꝫ tãgibi-
le. Ex quo ſeq̄tur ꝙ guſt᷒ ē q̄daꝫ tact᷒/pꝫ:q᷑
guſt᷒ pcipit ſine medio extraneo ſicut ⁊ ta-
ct᷒/nã ſi eſſꝫ ſapor vel corp᷒ ſapidũ in aqua
ſuppoſita lingue:illũ pciperem᷒. nō aũt ſic ē
de alijs ſenſib᷒:q᷑ colore poſito ſup viſuꝫ nō
ſit viſio. Et hec ſit pͥa ↄcl̄o. ¶ Scd̄a ↄcl̄o
Concluſio.ij. eſt/ſicut viſus ē pceptiuus:viſibilis:⁊ nō vi-
ſibilis:⁊ audit᷒ audibilis ⁊ nō audibilis:gu
ſtus ē pceptiu᷒ guſtabilis ⁊ nō guſtabilis:ſi
ue tale nō guſtabile dicat qd̄ nō hꝫ ſaporeꝫ:
ſiue q᷑ hꝫ prauũ ſaporeꝫ:ſiue q᷑ hꝫ paruũ ſi-
cut potabile hꝫ magnũ ſaporē in ordine ad
cōmeſtibile/guſt᷒ eñi magis pcipit potabi-
le:⁊ nō potabile: ꝙ cōmeſtibile ⁊ nō cōmeſti
bile:q᷑ pot᷒ hꝫ rōeꝫ hũidi: mō ſapor ē paſſio
Concluſio.iij. hũidi:igr̄. ¶ Tertia ↄcl̄o/organũ ipi᷒ guſt᷒
dꝫ eſſe denudatũ ab hũiditate pꝫ:q᷑ oꝫ reci-
piēs eſſe denudatũ a natura recepti:ſꝫ orga
num guſt᷒ ē receptiuũ ſaporis: qui ē paſſio
humidi: ergo dꝫ eſſe denudatũ ab hũiditate
Et ita pꝫ:ꝙ organũ guſt᷒ non dꝫ eſſe nimis
humidũ: neq₃ nimis ſiccũ/ligua eñi infirmo
rum q̄ eſt nimis hũida male iudicat de ſapo
rib᷒:⁊ ſi fuerit nimis ſiccca nō pt pcipere ſa
pores. ¶ Quarta ↄcl̄o/ſpēs ſapoꝝ ſunt ſa-
por dulcis:⁊ ſapor amar᷒:⁊ ītēr eas mediãt
ſapor pinguis propinquus dulci: ⁊ ſalſus
propinquus amaro:inter quos mediant ſa-
por auſterus:acetoſus:ſtipticus:ponticus:
⁊ acutus. ¶ Quinta ↄcl̄o/organum guſtus Concluſio.v.
dꝫ eſſe in potētia ad recipiēduꝫ ſapores/pꝫ
q᷑ guſtabile eſt actiuũ actus guſtãdi mediã
te ſpē recepta in organo.

¶ Septimũ capiturlũ: in quo agitur de ta-
ctu ⁊ tangibili.

Irca tactũ due mouētur q̄ſtiones. Queſtio.i.
¶ Pͥa ē/vtrũ ſenſus tact᷒ ſit vn᷒
ſenſus reſpectu omniũ tãgibilium. Unus ſenſus vni᷒ eſt ↄtrarietatis.
¶ Et arguit ꝙ nō.q᷑ vn᷒ ſenſus dꝫ eē vni᷒
ↄtrarietat̄.ſꝫ ſic ē ꝙ tact᷒ ē pluriũ ↄtrarie-
tatũ.puta calidi ⁊ frigidi:hũidi ⁊ ſicci:igr̄ nō
eſt vn᷒ ſenſus. ¶ In oppoſitũ arguit:q᷑ vi-
ſus eſt hñ perceptiu᷒ pluriũ ↄtrarietatũ:⁊ ni
chilomin᷒ bene eſt vn᷒ ſenſus: igit ⁊ tactus
¶ Scd̄o ſic.q᷑ eſt idē mediũ percipiēdi oīa
tangibilia:ergo eſt idē ſenſus quo pcipiunt
oīa tãgibilia. ¶ Tertio:q᷑ eſt idē organũ in
quo multiplicãtur oēs tãgibilium ſpēs:igit
idem ē tact᷒ quo oīa tãgibilia percipiũtur.
¶ Scd̄a q̄ſtio ē/vtꝝ caro ſit organũ tactus
vel aliq̄d pportionabile carni. Et arguit ꝙ Queſtio.ij.
ſic.q᷑ ꝙcito aliq̄d ponit ſupra carnē tangit
igitur caro ē organũ tact᷒. ¶ Ad iſtas q̄ſti-
ones rñdet per aliquas ↄcl̄ones. ¶ Pͥa ē Cōcl̄o.i.rñſiua pͥe q̄ſtionis.
ꝙ nō eſt vn᷒ ſenſus tact᷒ reſpectu oīm tãgi-
biliũ.ſꝫ plures. Pꝫ per rōnem factã pro pte
affirmatiua. ¶ Et ad pͥmã rōnem in oppo Soluunt rōnes oppoſite.
ſitũ dr̄.ꝙ ↄtrarietates quaꝝ viſus ē pcepti-
uus reducũtur ad vnum gen᷒ ppinquũ: pu-
ta ad coloreꝫ: mō non ſic eſt de tãgibilibus.
¶ Ad ſcd̄am dr̄.ꝙ viſus ⁊ audit᷒ habēt idē
mediũ.⁊ tñ nō ſunt vn᷒ ſenſus. ¶ Ad tertiã
dr̄.ꝙ guſt᷒ ⁊ tact᷒ habent idem organũ: ⁊ tñ
non ſunt vn᷒ ſenſus. ¶ Scd̄a ↄcl̄o eſt/caro Cōcl̄o.ij.rñſiua ſcd̄e queſtio.
non eſt organũ tact᷒:ſꝫ mediũ ei᷒ ¶ Prima
pars pꝫ:q᷑ ſenſitiuo tacto:neq₃ ibi:neq₃ hic Senſibile poſitũ ſupra ſenſum non facit ſenſatiōem.
fiet ſenſus:hoc ē ſenſibile poſitũ ſupra ſen-
ſum nō facit ſenſationem: ſed tãgibile poſi-
tum ſupra carnem ſentit . igitur caro non
eſt organũ tactus. ¶ Scd̄a ps pꝫ: quia ca-
ro requiritur ad tangendum non vt organũ
igitur vt medium. ¶ Tertia ↄcl̄o/corpora Cōcl̄o.iij.
dura nō poſſunt ſe tãgere in aere: pꝫ:q᷑ non
poſſunt ſe tangere in aqua:q᷑ inter ea ſp illa
mediat: igr̄ nec in aere cum aer ſit ſubtilior.
¶ Quarta ↄcl̄o/guſtus ⁊ tact᷒ ab alijs ſen
ſibus differũt/pꝫ:q᷑ alij ſenſus non ſentiunt Cōcl̄o.iiij.

niſi per medium valde eꝫtraneū:ſed guſtus ⁊ tactus ſentiunt ſine medio eꝫtraneo: q2 ſi aliquis ꝑcutiat hoīem habētem clipeū ſibi coniūctum: nō minꝰ lederet ipm ſine clipeo: igitur guſtꝰ ⁊ tactus ex pte ſuoꝝ medioꝝ ab alijs differūt. ❡ Quinta cōcluſio: tactꝰ eſt

Concluſio .v. perceptiuꝰ qualitatum primaꝝ: que conueniunt generabilibus ⁊ corruptibilibꝰ: nō quidem manentium in ſuis excellentijs: ⁊ etiā perceptiuus eſt non tangibiliū. ❡ Pria ps ptꝫ: q2 qualitates tāgibiles ſunt obiecta tactus. ❡ Scda pars ptꝫ: q2 excellētie illaꝝ qua

Excellēs ſenſibile corrumpit ſenſum. litatū corrūperent organū tactꝰ: qđ cōſiſtit in quadam ꝓportione qualitatū primarum. ❡ Tertia ps ptꝫ: q2 viſus eſt ꝑceptiuꝰ viſibilis ⁊ nō viſibilis: igiẜ tactus ꝑceptiuꝰ eſt tāgibilis ⁊ nō tāgibilis. ❡ Sexta concl'o: organum tactꝰ eſt quidā neruꝰ extēſus ꝑ totum

Concl'o .vi. corpus aīalis ad modū retbis: exiſtēs in ꝓportōe qualitatū primaꝝ: qui eſt receptiuꝰ ſpecierum qualitatū tangibilium.

❡ Octauū capitulū in quo p. determiat de immutatione ſenſuū.

Oportet aūt vniuerſaliter de oī ſenſu accipe: qm̄ ſenſus eſt ſuſceptiuꝰ

Concl'o .i. ſpecieꝝ ſine materia: vt cera annuli ſiue a ferro ⁊ auro recipit ſignū: accipit ergo aureū aut ereum ſignum: ſꝫ nō accipit aurum nec es. Sic etiā ſenſus patitur ab habēte colorem aut humorē. ſꝫ nō inquātum hūiꝰ: ſed ſolū recipiēdo ſpēm eiꝰ: ⁊ hec ſit prima concl'o. ❡ Secūda concluſio: organum ⁊ ſenſibile ſunt vnum ⁊ idem. ſꝫ eſſe eoꝝ ſit al-

Concl'o .ij. terum: ptꝫ: q2 magnitudo eſt quodammodo ſenſus qui patitur dum ſpēs magnitudinis in organo recipitur. ❡ Et ex hac concluſione pꝫ quare ſenſus ab excellēti ſenſibili corrumpitur: q2 ꝓportio eiꝰ conſiſtit in debita ꝓportiōe: q corrūpitur ab excellēti ſenſibili ſicut ſimphonia ⁊ ſonꝰ ꝑcuſſis fortiter cordis. ❡ Ptꝫ ſcđo quare plante non ſentiunt: licet habeant quādam partē animalem: ⁊ patiantur a tangibilibꝰ ex eo ꝙ caleſcūt ⁊ frigeſcunt: tamen nō habent ꝓportiōem qualitatum que requiritur ad ſentiēduꝫ. ❡ Sed circa iſtas concl'ones prīo dubitatur. vtrū nō

Queſtio. habēs ſenſuꝫ poſſit pati a ſenſibilibꝰ. ❡ Et arguitur ꝙ nō. q2 omne qđ patitur ab odore habet olfactuꝫ: igitur omne patiens a ſenſibili hꝫ ſenſum. Aīns pꝫ: q2 agens ⁊ patiens dicūtur correlatiue: ſed omne agens in olfactum eſt odor. igitur omne patiens ab odore hꝫ olfactum: vel eſt olfactus. ❡ Secūdo ſic: ſonus ſolum agit in auditum: igitur omne qđ patitur a ſono ē auditus: aīns ptꝫ: quia ſi ſonus ageret in aliud ꝙ̄ in audituꝫ: maxime hoc eſſet veꝝ de tonitruo: qđ videẜ agere in arbores: ſꝫ hoc non: q2 hoc non facit ſonus ſed exalatio. ❡ In oppoſitum arguitur: q2 inanimata que non habent ſenſum patiūtur a caliditate ⁊ frigiditate que ſunt ſenſibiles: igitur. ❡ Ad hanc dubitationem đ2 ꝙ non

Solutio habentia ſenſuꝫ bene patiunẜ a ſenſibilibus Ptꝫ de aere. qui patiẜ a ſenſibilibus recipiendo ſpeciem. Et ſic pꝫ ꝙ odorare vel audire non eſt idem qđ pati ab odore vel ſono: ſed eſt idem qđ odorem vel ſonum percipe.

❡ Tertia cōcluſio: quinqꝫ ſunt ſenſus exte

Concl'o .iij. quinqꝫ ſunt ſenſus exteriores. Nagot riores ⁊ non plures: ſcꝫ viſus: auditus: olfactus: guſtus: ⁊ tactus. ❡ Ptꝫ prīo: q2 viſus eſt omnium viſibilium perceptiuꝰ: ⁊ tactus omnium tāgibilium: ❡ Patꝫ ſecundo: quia ꝓpter tales ſenſus habemus omnia media: puta medium intraneū: quod eſt caro: ⁊ medium extraneum: qđ eſt aer vel aqua. ❡ Patet tertio: quia ꝓpter illos quinqꝫ ſenſus habemus omnia organa: puta organum quod eſt a domino vel natura aque: ⁊ eſt organuꝫ viſus: ⁊ organum de natura aeris: ſcꝫ organum auditus: ⁊ organum olfactus in reſpirantibus: ſed in non reſpirantibus eſt de natura aque: ⁊ organum de natura terre: puta guſtus vel tactus. ❡ Patꝫ ergo ꝙ nullus illorum quinqꝫ ſenſuū deeſt aīali perfecto. Et

Videẜ talpa ſub pelle oculos habēs. licet talpa nō videaẜ habere oculos: tamen habet oculos ſub pelle. ❡ Quarta cōcluſio

Concl'o .iiij. non ſunt plures ſenſus exteriores ꝙ̄ quinqꝫ: iſtud ꝓbatur ex parte ſenſibilium cōmuniuꝫ tripliciter. ❡ Cum primo: q2 nullū ſenſibile habens ſenſum ꝓpriū eſt ꝑceptibile alio ſenſu. ſed ſenſibilia cōia ſunt ꝑceptibilia pluribus ſenſibus: igitur ꝓpterea non ſunt ponendi plures ſenſus ꝓprij. ❡ Pꝫ ſcđo: quia ſi motus ſentireẜ ſenſu ꝓprio: tūc non poſſꝫ percipi alio ſenſu: igitur ꝓpter ipm non opꝫ ponere vnum ſenſum ꝓprium. ❡ Pꝫ tertio q2 ad ſentiēdum ſenſibilia cōmunia ſufficit ſenſus cōmunis: igitur ꝓpterea nō ſunt ponendi plures ſenſus ꝓprij: ſed ſunt ſoluꝫ ponendi quinqꝫ: ⁊ preter eos ponēdus eſt ſenſus cōis: vt poſſimus ponere differentiam inter ſenſibilia ꝓpria.

Determinatis autem ¶ Iſte eſt tertius tractatꝰ huiꝰ libri: in quo p. determinat de ſenſibꝰ exterioribus: ⁊ cōtinet iſte tractatꝰ octo capitula. In primo determiat de ſenſibꝰ in generali. In ſcđo determinat de ſnſibilibus: ibi. Dicēdum autē. In tertio deteriat de viſu ⁊ viſibili ibi. Cuiꝰ qđē ꝗ. In qrto deteriat de auditu ⁊ audibili ibi. Nūc autem. In quinto determinat de odore ibi. De odore autem. In ſexto de guſtabili ⁊ guſtu ibi. Guſtabile aūt. In ſeptimo determinat de tāgibili ⁊ tactu ibi. De tāgibibili autem. In octauo daterminat de mutatōe ſenſuuꝫ: ⁊ ſenſibilibus: ⁊ de nūero ſenſuum exterioꝝ ibi. Opꝫ autē. In primo capitulo duo pncipaliter facit. Prīo oſtēdit ꝙ ſenſus eſt potētia paſſiua. Scđo quō ſenſus reduciẜ

Concluſio. in actuꝫ. Dicit ergo ſic. ꝙ determinādo de potētijs ſenſitiuis prīo determinādum eſt in generali de oī ſenſu: ex quo a cōioribus ad minꝰ cōia ꝓcedēdum ē. T. Sēſus autem. ¶ Hic p. ponit ꝯcl'onem ꝙ ſenſus eſt virtꝰ paſſiua. Probat p. duabꝰ rōnibꝰ: quaꝝ Pria eſt: ꝙ illa virtus eſt paſſiua que exercendo ſuam operatiōem patitur: ſed ſenſus eſt hmōi: igitur. Minor ptꝫ: q2 ſenſatio que ē paſſio ipius ſenſus nō fit a ſenſu niſi ipe patiatur. Unde organum ſenſus patiẜ recipiendo ſenſationem. Et ſubdit p. ꝙ in ſermonibꝰ vniuerſalibꝰ hoc eſt

Dubitatio. in libro de generatiōe viſum eſt: vtꝝ paſſio fiat a ſimili vel a diſſimili. T. Hꝫ aūt. ¶ Hic p. ponit ſcđam rōnem mouēdo talem dubitatiōem: quare ſenſus nō ſentit ſine obiecto exteriori: cū habeat obiectū ſibi cōiunctum. Nam organū tactus nō eſt denudatū a quatuor

Solutio qualitatibꝰ primis: vel a qualitate cōplexionali: ⁊ iſte qualitates ſunt ſenſibiles ſenſu tactꝰ: ſed ſenſibili approximato ſenſui videẜ ꝙ habeat fieri ſenſatio. ¶ Rn̄det p. ꝙ hoc eſt. q2 ſenſus nō eſt ſufficienter in actu ad formādum ſenſatiōes niſi actueẜ per ſpēm ſenſibileꝫ ab obiecto exteriori a quo cauſaẜ ſpēs in organo ſenſitiuo. Ex iſto pꝫ ꝙ ſenſus ē potētia paſſiua ⁊ dat p. exēplum: q2 cōbuſtile habēs in ſe quēdā calorem ad cōburendū non cōburit ſe: ex quo ille calor nō eſt ſufficiētis

Senſus ⁊ ſentire i actu ... in potētia. actiuitatis ad cōburēdum. T. Qm̄ aūt. ¶ Hec ē ſcđa ps capituli: in qua p. oſtēdit quō ſenſus reducitur ad actum: premittendo diſtinctiōem de ſenſu ⁊ ſentire in actu ⁊ in potētia di. ꝙ qñqꝫ aliqđ đ2 ſentire in actu: qñ ſcꝫ operaẜ ꝑm ſenſuꝫ: ⁊ eſt in actu ſcđo. Et aliqñ đ2 ſentire in potētia: vt dormiētem qñqꝫ dicimꝰ eſſe videnteꝫ: ex eo ꝙ non eſt cecꝰ. ¶ Similiter de ſenſu dicimꝰ: qñqꝫ aliqđ hr̄e ſenſum in actu: q2 hꝫ aīam ſenſitiuā ſꝫ actu nō ſentiat. Et aliqđ dicimꝰ hr̄e ſolū ſenſum in potētia vt ſemen cū nōdum hꝫ aīam ſenſitiuā. ſed eſt in potentia ad habēduꝫ eaꝫ: ⁊ ſic prīo ibi ē potētia ad aīam ſenſitiuā. ⁊ ſcđo eſt aīa ſenſitiua q iam eſt actus primꝰ: ⁊ ē in potētia ad actum ſcđm: puta ſenſatiōeꝫ. tertio ē actꝰ ſecūdus: ſcilꝫ ipa actualis ſenſatio. T. Primū quid. ¶ P. hic dicit: ꝙ habēs ſenſuꝫ i potētia reduciẜ in actū a generāte ſiue ꝓducēte aīam. Sed ſentiens in potentia qui hꝫ aīam ſenſitiuā reduciẜ ad actum ſentiēdi a ſenſibili mediante ſpē a ſenſibili cāta. Et hoc infert p. ꝙ o2 ſenſum quodāmodo alterari ab obiecto. nā ab obiecto cauſaẜ ſpēs in organo: ⁊ mediāte illa ſpē cau-

Actꝰ pmꝰ ... ſcđs ⁊ potē ... ad vtrūqꝫ. ſatur ſenſatio in ipa potētia ſenſitiua. T. Dicendum aūt. ¶ P. hic declarat illud qđ dixit ꝑ ſimile de ſcīa et ſcire: dicens ꝙ duplex eſt actꝰ: ſcꝫ primꝰ ⁊ ſecūdus. Primus eſt forma vel habitꝰ a quo ꝓcedit aliqua opatio. Secūdus eſt operatio ꝓcedēs ab hmōi forma vel habitu. Ita etiā duplex eſt potētia. Una eſt ad actum primum: ſicut puer primo natꝰ: eſt in potētia ad ſciētiam qui đ2 actꝰ primꝰ in ordine ad cōſiderare. Alia eſt ad actum ſcđm: ſicut habēs ſciam nō actu cōſiderans: eſt in potētia actu cōſiderādum. Potētia vero ad actū primum q̄ eſt forma: eſt ipa materia ſiue ſubiectū in ordine ad habitum. Sꝫ potentia ad actū ſcđm non eſt ipſa forma vel habitꝰ. T. Aut ābo. ¶ Hic p. dicit ꝙ potentia ad actū primū qui eſt ſcīa reduciẜ ad actū a doctore Et potētia ad actū primū q̄ eſt forma: puta ipa aīa reducitur a generāte ad actum. Sꝫ potētia ſcđa q̄ eſt ad actū ſcđm reducitur ad actum per remotiōem ꝓhibētis: vel ꝑ pn̄tiam obiecti vel per actum voluntatis. Sciens eñ cum vult cōſiderat: niſi aliquid ꝓhibeat.

T. Non eſt aūt. ¶ Hic p. ex quo prius dixit ꝙ ſenſus eſt potētia paſſiua oſtēdit quō eſt potētia paſſiua: ponendo diſtinctiōem de paſſione dicens: ꝙ quedam eſt

Quid paſſio corruptiua et perfectiua. paſſio corruptiua: ſicut eſt paſſio cum abiectiōe ꝯtrarij vt calefactio vel frigefactio. Alia eſt paſſio que ſolum eſt receptio ꝑfectiōis ſine abiectiōe ꝯtrarie diſpōnis: ⁊ iſta ſolet vocari paſſio perfectiua. T. Speculans autem. ¶ Hic p. ſubdit ꝙ paſſio qua patiẜ ſciēs vel ſentiens non eſt paſſio corruptiua: ſꝫ ꝑfectiua ſicut domificator qñ exit in actum domificādi: exit prius in actū volendi edificare: ⁊ tamen illa paſſio nō eſt ſibi paſſio corruptiua. T. Senſum vero. ¶ Hic p. ſcđo ſubdit: ꝙ ſenſus eſt actus primꝰ ſicut ſcīa: ⁊ ſentire actus ſecundus: ſicut ꝯſiderare. iđ ſicut nō habēs ſciam reducitur ad actum a doctore: ſic nō habēs ſenſum reduciẜ ad actū a generāte: ⁊ ſicut habēs ſciāꝫ reduciẜ in actū conſiderādi mediāte actu volendi: ſic etiā habēs ſen-

Dīle īter Sētire ⁊ Intelligere. ſum reduciẜ ad actum mediāte ſenſibili. T. Differt autem. ¶ Hic p. ponit dr̄iam inter ſentire ⁊ intelligere ¶ Primo: q2 ſentire eſt mediante obiecto exteriori: intelligere vero nō. ¶ Scđa dr̄ia eſt: q2 ſentire ſolum eſt ſingularis tanꝙ̄ obiecti. ita ꝙ ſenſatio ē cognitio qua aliqđ ſingulariter cognoſciẜ. Intelligere vero eſt vniuerſaliū: hoc eſt cognitio intellectiua eſt cognitio qua intellectus cogniſcit vniuerſaliter. ¶ Ex iſto paſſu aliqui eliciūt: ꝙ intellectꝰ ſolum cognoſcit vniuerſaliter

Senſus ē ſingularium Intellectꝰ vero vniuerſaliuꝫ. ⁊ nō ſingulariter: qđ tn̄ ex textu hr̄i nō p̄t. ⁊ etiā falſuꝫ eſt: q2 ita bene intellectus cognoſcit ſingulariter ſicut vniuerſaliter: ſenſus tn̄ ſolum cognoſcit ſingulariter. ¶ Tertia dr̄ia p̄t aſſignari: q2 habēs intellectum p̄t intelligere cū voluerit: ſed tn̄ habēs ſenſum non p̄t ſentire cum voluerit: ſed indiget obiecto exteriori: ſiue ſpecie ab illo obiecto cāta. T. Similiter auteꝫ. ¶ Hic p.

Aīa intelligit duꝫ vult ſꝫ nō ſentit dū vult cōparat ſciam ſingulariū ipſi ſentire dicēs ꝙ ſicut nō eſt in poteſtate noſtra ſentire ſine pn̄tia obiecti exterioris: ita etiam nō eſt in poteſtate noſtra ſcire rem ꝑꝫ cōceptum ſingulareꝫ ſine ſubiecto exteriori: ſiue ſine pn̄tia illius rei ſingularis. Et iſtud dꝫ intelligi de intuitiua cognitione: per quā firmiter poſſumus iudicare ipſam rem eſſe: ſicut eſt cōceptus quō ſingulariter cōcipitur ipa albedo actualiter pn̄s ſenſui. Per illā enim cognitionem poſſumus firmiter iudicare an illa albedo ſit vel nō. In abſentia tamen illius albedinis poſſumꝰ habere cōceptum ſingularem de illa eadem albedine ſed tn̄ per illum nō poſſumꝰ iudicare neqꝫ euidēter cognoſcere an illa albedo ſit vel nō.

Dicendum autem ¶ Iſtud eſt ſcđm capitulū huiꝰ tractatus in quo p. determinat de obiectis ſenſuum in generali. ponēs talem diuiſionem: ꝙ ſenſibiliuꝫ quedā dicūtur ſenſibilia per ſe: ⁊ q̄dā ſenſibilia per accidēs. Et ſenſibiliū ꝑ ſe: ⁊ q̄daꝫ ſunt

Quid Senſibile ꝓpriū. ꝓpria: ⁊ quedā ſunt ſenſibilia cōia. T. Dico autem. ¶ Hic p. oñdit q̄ ſunt ſenſibilia ꝓpria dicens: ꝙ Senſibile ꝓpriū eſt: qđ aliquo ſenſu ꝑcipitur: ⁊ nō alio alterius ſpēi: vt color percipitur viſu: ⁊ nō alio ſenſu ꝙ̄ viſu qui eſt alterius ſpēi ſpāliſſime potētie ſenſitiue. Et

Senſus nūꝙ̄ decipiẜ circa ſenſibile ꝓpriū. ſubdit p. ꝙ ſenſus circa ſuum ꝓprium obiectū non decipiẜ niſi faciēdo compatiōem vt viſus apphendēdo colorem ſingulariter nō decipiẜ. tn̄ iudicando hoc eſt ſic

Quinqȝ ſenſibilia cōia: motꝰ: qes: nūerꝰ magnitudo ⁊ figurꝭ.

coloratū: vel hoc eſſe ibi. bñ' decipiẗ. T. Cōe autem. ¶ Hic p. oſtendit que ſunt ſenſibilia cōia di. ꝙ Senſibile cōe dr ꝙ oībus ſenſibus exterioribꝰ vel pluribꝰ eſt ſenſibile: vt motꝰ: quies: nūerꝰ: magnitudo: ⁊ figura. Qñ iſti quinqȝ termini ex eo dicūtur ſenſibilia cōia: qꝛ plures res ſignificāt: ꝗꝛ vna vno ſenſu percipiẗ ⁊ alia alio ſenſu: ⁊ nō eſt intelligēdum ꝙ ſit aliqua res ſignificata q̄ pluribꝰ ſenſibꝰ ꝑcipiẗ. vel oībus pſe: ⁊ iō ꝓpō q̄ eſt de actu exercito dȝ capi ꝓ ꝓpōne de actu ſignato.

Quid ſenſibile pſe ⁊ ꝑ accidens.

T. Scōm accidēs aūt. ¶ Hic p. declarat aliā diuiſionez di. ꝙ Senſibilia perſe ſunt illa que iam dicta ſunt: ſcilicet ſenſibilia ꝓpria: ⁊ ſenſibilia cōmunia. Sȝ ſenſibilia ꝑaccidēs ſicut ſunt diarij filiꝰ ꝑaccidēs ſentitur ſi ſit albꝰ. Et differūt a ſenſibilibꝰ pſe: qꝛ a ſenſibilibus ꝑaccidēs nihil patiẗ ſenſus: ſed a ſenſibilibꝰ pſe patitur ſenſus: ita ꝙ ſm diuerſitates ſenſibiliū pſe diuerſificātur ſenſatiōes in ſenſu: vt puta ſm diuerſitatē coloꝝ: ſonoꝝ: ⁊ figuraꝝ: ⁊ magnitudinū: diuerſificātur ſenſatōes: ⁊ etiā ſpēs in organis. T. Senſibiliū aūt. ¶ P. hic cōpat ſenſibilia ꝓpria ad ſenſibilia cōia di. ꝙ ſenſibilia ꝓpria magis ſunt ſenſibilia pſe q̄ cōia: qꝛ ſm eoꝝ ſpecificā vel genericā diſtinctiōez ſumiẗ diſtinctio generica vel ſpecifica ſenſuū: ⁊ variātur diſpoſitiones organoꝝ ſenſuū exterioꝝ: non aūt ſic eſt de ſenſibilibus cōibus.

Cuius quidem eſt viſus

¶ Iſtud eſt tertiū capitulū huiꝰ tertij tractatꝰ in quo p. determiat de viſu ⁊ viſibili dicens: ꝙ obiectū viſus eſt viſibile. Et ponit vnaȝ diuiſionem viſibilis. Nam qōdam viſibile ē color aliud eſt innoīatum: ⁊ eſt illud quod de nocte apparet lucere ⁊ nō de die. de quo poſtea diceẗ. ¶ Dicit ergo p. ꝙ color eſt ſm ſe viſibilis non rōne: ſȝ qm̄ in ſeipō hȝ rōnem eſſendi viſibile. Circa qō eſt aduertēduȝ: ꝙ p. ibi nō capit ſm ſe: vt idez eſt ꝙ ſolitarie ⁊ ſeorſuȝ: qꝛ color non eſt ſeorſum viſibilis color eñ ſine lumīe videri non p̄t: ſed intēdit dicere ꝙ iſta ꝓpō eſt pſe. color eſt viſibilis. Et cū dicit non rōne vult dicere ꝙ nō eſt ī p̄ͥo modo dicēdi pſe: in quo p̄dicatū eſt de rōne ſubiecti: ⁊ ita relinq̄tur ꝙ ē in ſcōo mō Et qñ dicit ꝙ color hȝ in ſe cām eſſendi viſibile: vult dicere: ꝙ color eſt cā effectiua ſue viſionis. Qō ꝓbat ſic: qꝛ oīs color ē motiuꝰ dyaphani ſm actū dyaphani. dyaphanū aūt eſt motiuū organi viſus: ḡ color mouet organū viſus. ¶ Ubi eſt aduertēduȝ ꝙ ꝑ dyaphanū intelligitur corpꝰ trāſparens: per cuiꝰ mediū p̄t fieri viſio: ⁊ qꝛ per tale corpꝰ non p̄t fieri viſio: niſi ſit actu illuminatum. iō lumē dr actꝰ dyaphani ſm qō dyaphanum. Et ita cū dicit p. colorem eſſe motiuū dyaphani ſm actuȝ intelligiẗ color eſt alteratiuꝰ corporis trāſparentis illuminati: ꝑ hoc ꝙ color in eo imprimit ſuā ſpēm: ⁊ hec eſt natura coloris: ſcȝ vt in corpe trāſparente īprimat ſuam ſpēm. Ex quo infert p. ꝙ nihil eſt viſibile ſine lumine. imo oīs color eſt viſibilis in lumīe. ¶ Deinde ibi aliq̄d igiẗ dyaphanū. ¶ P. deteriat de dyaphano. Qñ dyaphanū eſt viſibile. nō tñ ſimpliciter ⁊ ſm ſe. ſȝ propter extraneū colorē. per qō nō eſt intelligēdum ꝙ dyaphanū poſſit videri. nam q̄cquid videẗ termiat viſum dyaphanū aūt nō terminat viſum. Sȝ dr viſibile propter extraneū colorez: qꝛ ꝑ ipm̄ fit viſio extranei coloris: ⁊ nō qꝛ ipm̄ videaẗ. ſicut ꝑ medium aeris videẗ color parietis. ¶ Et ſubdit p. ꝙ aer ⁊ aqua ⁊ multa corpa ſolida: ſicut ſunt vitrū: criſtallꝰ: ⁊ multi lapides p̄cioſi ſunt corpa dyaphana: qꝛ per mediū ipoꝝ p̄t fieri viſio: verūtamen iſtis corpibꝰ dyaphanis nō ↄuenit dyaphaneitas rōne aeris: nec rōne aq̄. ſȝ ꝓpter hoc ꝙ eadē natura reperiẗ in aere: in aqua: in corpibꝰ mixtis dyaphanis: ⁊ in corpore celeſti. Qꝛ aūtē corpus celeſte ſit dyaphanum pȝ: qꝛ niſi ſic ſeq̄retur ꝙ nos nō poſſemꝰ videre aſtra fi. mamēti: qꝛ inter firmamētum ⁊ nos mediāt ſeptem orbes planetarum. ¶ Textus. Lumen autem.

Diffinitio luminis.

¶ P. determinat de lumīe dicēs: ꝙ lumen eſt actꝰ dyaphani ſm qō dyaphanū. Cuiꝰ diffinitiōis ſenſus ē: lumen eſt qualitas inherēs diaphano: ſm quā dyaphanum eſt actu trāſparens. diaphanū eñ ꝗtuȝ eſt de ſe ē tenebroſuȝ: ⁊ nō ē luminoſuȝ niſi ab alio corpe. Et ſubdit p. ꝙ lumen eſt quaſi color dyaphani ſȝ ꝙ actu dyaphanū per qō nō vult hr̄e: ꝙ lumen ſit color ⁊ dyaphanum coloratū: ſed vult dicere ꝙ ſicut ꝑ colorem corpꝰ terminatum eſt actu coloratū. ita corpꝰ dyaphanuȝ eſt actu dyaphanū. T. Qō quidez igiẗ dyaphanū. ¶ P. remouet errores quorundā antiquoꝝ circa lumen: q̄ q̄dem antiqui credebāt lumen eſſe corpꝰ: credebant eñ ꝙ corpꝰ lucidū reſolueretur in ꝑtes minutas: q̄ quidē partes minute miſcebātur dyaphano: ⁊ tūc erat luminoſum.

Opīo antiquorum

Confutatio.

¶ Hāc opīonem reprobat p. qꝛ ſi eſſȝ vera ſeq̄retur ꝙ duo corpa eſſent ſimul in eodē loco: ſȝ ↄñs eſt falſum: igiẗ. dicit eñ textꝰ: neqȝ eñ poſſibile ē duo corpora in eodē eſſe. ↄña pȝ: qꝛ in eodē ſucceſſiue lumen ⁊ tenebra. nā priuatio ⁊ hitꝰ hñt fieri circa idē. ⁊ tenebra eſt priuatio luminis: ſȝ tenebra eſt in corpore dyaphano: ergo lumen eſt ſimul cū corpe dyaphano: ⁊ ita ſi lumen ſit corpꝰ. duo corpora erūt ſimul in eodem.

Nō eſt poſſibile duo corpa eſſe in eodem loco.

Opīo Empe.

T. Et non recte Empedocles. ¶ Remouet p. aliā opīonez ſcȝ Empedoclis dicentis. ꝙ lumen in medio ſucceſſiue multiplicaẗ. ſed tñ iſta multiplicatio ſucceſſiua eſt ita velox: ꝙ a nobis nō percipiẗ.

Confutatio.

¶ Contra quā ſic arguit p. qꝛ lȝ talis ſucceſſio nō ꝑciperetur in paruo ſpacio: tñ in magno ſpacio (ſicut eſt ſpaciū ab oriēte in occidēs) non lateret nos: immo ꝗtunicūqȝ eſſȝ velox: illa ſucceſſio ꝑciperetur ſenſibiliter in tāto ſpacio: ⁊ tñ non apparet ſucceſſiue multiplicari: imo ita cito ꝙ ſol eſt ſupra noſtrū hemiſperiū: totus aer qui eſt ſupra noſtrum hemiſperiū eſt illuminatus. T. Eſt aūt coloris ſuſceptiuum. ¶ Determinat p. quale dȝ eſſe dyaphanum dicēs ꝙ tale dyaphanū dȝ eſſe ſine colore. naȝ ſicut eſt de medio per qō percipiẗ ſonus. ita eſt de medio per qō percipitur color. ſed mediū per qō percipiẗ ſonus eſt abſonum. i. ſine ſono: igitur. Unde dyaphanum qñ tenebroſum eſt nō ē actu dyaphanuȝ: ſed ſm potētiam tm̄: eſt autem actu dyaphanum: qñ eſt actu illuminatum.

T. Non omnia autem viſibilia. ¶ P. determinat de nocte lucentibus dicens: ꝙ nō omnia lucida videntur in lumine ſub ſua luce: immo aliqua ſunt lucida: quoꝝ ſua lux non videtur in die: ſed in die videntur ſub ſuo colore: ⁊ de note vidētur ſub ſua luce: ſicut ſunt putredines quercus: capita piſcium ⁊ ſquame: ⁊ oculi catorum: iſta enim non habent vnū nomen ſibi cōmune: lȝ aliquādo vocētur nocte lucentia. T. Unde non videtur. ¶ Probat p. rōne ⁊ ſigno: ꝙ color non p̄t videri ſine lumine. ¶ Ratio talis eſt: qꝛ color eſt motiuꝰ diaphani ſm actum: actus autem dyaphani eſt lumen: igitur. ¶ Signo ſic. naȝ ſi q̄s ponat immediate ſupra oculos corpus coloratū: non videbit illud: ⁊ hoc eſt: qꝛ lȝ pupilla oculi ſit dyaphana: tamen nō eſt luminoſa: ergo color non poteſt videri ſine lumine.

Opīo Dē

T. Non enim bene. ¶ P. reprobat opinionem Democriti dicentis: ꝙ medium impedit viſionem: ideo dicebat ꝙ ſi ſpacium inter viſum ⁊ rem viſam eſſet vacuū: viſibile ꝗtumcūqȝ paruum videretur in ꝗtacūqȝ diſtātia: ⁊ ita ſi illud qō eſt inter celum ⁊ terram eſſet vacuū ⁊ eſſet formica in celo dicit ꝙ poſſemus videre formicā in celo.

Confutatio.

¶ Iſtā opinionem reprobat p. qꝛ ad hoc ꝙ fiat viſio opȝ colorem immutare mediū ⁊ ſenſum: modo ſi eſſet vacuum nihil eſſet medium: ergo ſi eſſet vacuum nihil videreẗ

T. Ignis autē. ¶ Hic p. determinat qualiter ignis videtur. dicens ꝙ ignis videtur tam in tenebra q̄ in lumine. In tenbra quidem: quia ꝓpter ſuā lucez ſufficit immutare medium. In lumine etiam: quia habet lucem ita fortem ꝙ non obfuſcatur a tali lumine. T. Eadem autem ratio. ¶ P. comparat viſum ad alios ſenſus dicens: ꝙ ſicut viſibile poſitū ſupra viſum non poteſt videri: ita eſt de ſono ⁊ odore: ſimiliter de tactu et de guſtu. quia Senſibile poſitum ſupra ſenſum nō facit ſenſationem: licȝ de iſtis duobus vltimis magis lateat q̄ de prioribus.

Senſibile poſitū ſupra ſenſum non facit ſenſatiōem.

¶ Comparat etiam viſum ad auditum ⁊ odoratum ꝗtum ad media dicens: ꝙ medium per quod ſonus multiplicatur eſt aer. ⁊ mediuȝ per qō odor multiplicatur eſt innominatum: eſt enim qōdam cōmune aeri ⁊ aque: ſed dyaphanum eſt medium coloris. Unde ꝙ odores multiplicentur per aquam ꝓbat philoſo. quia animalia aquatica per odoratum inſequuntur alimentum ſuum: ſed animalia greſſibilia et terreſtria non odorant niſi reſpirando: cuius cauſa dicetur inferius.

Nunc autem prīo de ſono.

¶ Iſtud eſt quartum capituluȝ huius tractatus. In quo p. determinat de audibili ⁊ auditu. Et primo determinat de ſono ꝗtum eſt ad eius generationem: ꝗtum ad immutationem medij: ⁊ organi: ⁊ ꝗtum ad eius differentias. Secundo determinat de voce: ſecūda pars ibi. vox autem. Dicit ergo primo ſic. ꝙ poſt determinatiōem de viſibili determinādum eſt de audibili: ſcilicȝ de ſono: poſtea de odore. cōſequenter de guſtabili ⁊ tangibili. De ſono autem ⁊ ſonante ponit talem diſtinctōem: ꝙ ſonus ⁊ ſonans dicūtur aliquādo ex eo ꝙ ſunt in potentia ꝓpinqua ad bene ſonādum: licet actu nō ſonāt. Aliomodo dicuntur: quia ſonant in actu licet male: ⁊ talia dicimus nō ſonare: quia male ⁊ inepte ſonant: ⁊ iſto modo iſti termini ſcilȝ ſonās ⁊ ſonare dicunt potentiā ad bene ſonādum: ⁊ nō ſonās dicit potentiam ad male ſonādum. Alio mō capitur ſonus ſiue ſonās pro actu ſonandi: ſiue hoc ſit bene vel male. T. Fit autem ſm actum.

Req̄ſita ad ſonum.

¶ Hic p. enumerat principia requiſita ad generationem ſoni. Ad generatiōem enim ſoni requiritur percutiens: percuſſum: ⁊ mediuȝ: ⁊ hoc vel formaliter diſtincta ſi debeat bene fieri ſonꝰ: vel ꝙ ſint equiualēter cum nō eſt neceſſe ꝙ ad generatiōem ſoni aliud cōcurrit q̄ aer velociter motus: ⁊ aliquod violente findens ipſum aerem.

Cōditiōes bñ ſonātium.

Tex. Sicut iam diximus. ¶ Hic philoſo. oſtendit qualia debent eſſe percutiens ⁊ percuſſum ad hoc vt perfecte fiat ſonus: dicens ꝙ illa debent eſſe dura: leuia: ⁊ concaua. Dura quia mollia cedunt ⁊ recuruāt ſe contra ictum: ⁊ ſic tarde fit diuiſio aeris ſiue medij. Lenia quia aſpera non tangunt ſe ſm magnas partes: ſed quaſi punctualem Concaua: quia plana vel gibboſa non bene retinent aerem motum: ſed concaua bene ipſum aerem retinent cum magna reuerberatione.

Cāatio ſoni

Textus. Hoc autem ſimpliciter ¶ Hic philoſophus dicit ꝙ ſonus ſic cauſatur. Naȝ per hoc ꝙ aer medius nō poteſt faciliter cedere percutienti detentus a percuſſo reſiſtente aut obuiante oportet aerem velociter ⁊ violente ſindi cum motus percutientis preueniat diuiſiōem naturalem aeris: ⁊ ſic ibi cauſatur ſonus.

Cāatio Soni Echon.

Textus. Echo autez. Hic p. oſtendit quomodo generātur ſoni per reflexionem dicens: ꝙ ſonus per reflexionem que vocatur echo fit iſto mō. Naȝ per hoc ꝙ aer motus in quo generatus eſt ſonus inuenit obſtaculum ꝓpter quod reflectitur vnde mouebatur: ſic ſonus in illo aere exiſtens etiam reuertitur: ⁊ ille ſonus qui ſic reuertitur dicitur ſonus echo. Et ſubdit philoſo. ꝙ talis ſonus fit quādo aer ſequens habet aliq̄ reſiſtenſiam ad aerem precedentem: propter quam aer precedēs aliquo modo reflectitur nō tamen ſit equaliter notabilis propter debilitatem repulſionis: ⁊ eſt ſimile de multiplicatōe luminis ⁊ ſoni. Semper enim lumen multiplicatum aliquo modo reflectitur: licet aliquando perfectius ⁊ notabilius: puta ab aqua ⁊ alijs corporibus lenibus ⁊ opacis: aliquādo vero nō reflectitur notabiliter: ſicut ab aere. Sic etiaȝ ſonus ab aere multiplicatus aliquādo reflectitur: ⁊ tūc perfecte aparet ſonus echo: ſicut in nemoribus: vel aulis bene concauis: aliquando valde debiliter reflectitur: ita ꝙ non bene percipitur. Et ſubdit philoſo. ꝙ dictum antiquorum dicentium ꝙ vacuum eſt proprium medium per quod audimus: licet nō ſit ſimpliciter verum: tamen apud ipſos verum ſenſuȝ habuit: quia aer eſt ꝓprium medium ⁊ idoneum: vt ſoni fiant: ⁊ multi reputant illud in quo non eſt niſi aer vacuum: igitur ſm illos ſenſum verum habuit. T. Sonantium quidem igitur. ¶ Hic p. oſtēdit quomodo ſonus immutat medium ⁊ organum: dicens ꝙ ſonantium ſiue percutiens mouet aerem exiſtētem vnum ⁊ continuum vſqȝ ad auditum: ita ꝙ percutiens mouet vnam partem aeris: ⁊ illa aliam vſqȝ ad auditum: ⁊ in organo auditus eſt quedam diſpoſitio: ſiue ipſum organum eſt bene diſpoſitum ad ſuſcipiendum ſonum. Textꝰ. Perſe quidem. ¶ Hic p. oſtendit qualiter dȝ eſſe ille aer: dicens ꝙ aer pſe. i. ſolitarie acceptꝰ eſt inſonabilis: ex quo ex natura ſua faciliter cedit: ⁊ ideo debet eſſe violente motus ⁊ violente fractus. Sed organum auditus debet eſſe quieſcens vt melius poſſit diſtinguere ſonos. Iſtud declarat p. per duo ſigna. ¶ Primuȝ eſt: quia in aqua audimus quādo aqua non ingreditur vſqȝ ad ꝓprium organum auditus: ſed quādo peruenit ad illud organum perturbat ipm̄: ⁊ tunc nō bene audimus: ergo ſignum eſt ꝙ organum auditus debȝ eſſe in quiete. ¶ Secundum ſignum eſt: quia quādo organum auditus mouetur ſine ſono exteriori ꝓpter motum ſpirituū ex infirmitate: vel ꝓpter aliquam aliam cauſam: tunc non bene audimus: ergo ad bene audiendum requiritur ꝙ organum non ſit motum ſaltem alio motu ab illo quo ſpecies cauſatur in ipſo. Tex. Utrum autem. ¶ P. hic mouet vnam queſtionem circa generationem ſoni. vtrum percutiens ſonat vel percuſſum. ¶ Reſpōdet p. ꝙ vtrūqȝ ſonat differenter tamen. percutiēs eniȝ ſonat actiue mouendo ⁊ pellendo aerem: ⁊ percuſſum ſonat detinendo aerez: ⁊ ſic aer inter percutiens ⁊ percuſſum velociter frangitur. Tex. Differentie autem. ¶ Hic p. determinat de differentijs ſonorum vel ſonantium: dicens ꝙ ſicut colores non percipiuntur ſine lumine actuali: ita nec differentie ſonantium ſine ſono actuali. Differētie autem ſonorum ſunt: acutum: ⁊ graue. Et dicuntur hec nomina de ſonis ſm ſimilitudinez ad tangibilia. Naȝ eſt ſimilitudo talis: ꝙ ſicut tangibile acutum mouet ⁊ pungit velociter tactum: ſic etiaȝ ſonus acutus cito mouet auditum. Et ſicut tangibile graue non cito mouet tactum: ſic etiam ſonus grauis non cito mouet auditum.

Drīe ſonoꝝ.

Textus. Uox autem. ¶ P. hic ſpecialiter determinat de voce: et primo aſſignat cauſam efficientem principalez vocis dicens: ꝙ anima eſt cauſa principalis effectiua vocis: ex quo vox eſt ſonus animati: ⁊ nullum inanimatum vociferat. Et licet aliqua inſtrumenta muſicalia ab aliquibus dicantur vociferare: tamen non ꝓprie faciunt vocem: ſed ſimilem voci. Talis enim ſonus aſſimulatur voci in tribꝰ. ſcilicet in duratione: in melodia ſiue conſonantia: et locutione: hoc eſt diſtinctione.

De cā efficiēte vocis.

Textus. Multa autem animalium. ¶ Philoſophus hic oſtendit cauſam materialem vocis. ⁊ primo oſtendit que animalia non vociferant: dicens ꝙ animalia non habentia ſanguinem non reſpirant: ⁊ etiam animalia ſanguinez habē

De cā materiali vocis.

lia: cuiuſmodi ſunt piſces continue in aquã exiſtentes ex quo nõ ſuſcipiunt aerem inſpirando: ideo talia animalia non vociferant: cum vox non fit ſine aere inſpirato. Et licet aliquãdo faciunt ſonos: tamen illi ſoni nõ ſunt voces: cum non fiant mediante aere inſpirato.

Tex. Vox autem. ¶ P. hic dicit: ꝙ vox eſt ſonus animalis ſm illam partem ſm quã ſuſcipit aerem ⁊ emittit: inſpirando ⁊ exſpirãdo: ideo ſola animalia reſpiratiua vociferãt: ⁊ per cõſequens ſubiectum vocis eſt aer inſpiratus: ⁊ poſtea expiratus. T. Jam enim aere. ¶ Hic p. ſubdit: ꝙ natura vtitur aere inſpirato ad duos fines: ſcilꝫ ꝓpter neceſſitatem vite: ſcilꝫ ad refrigerationeꝫ caloris naturalis ipſius cordis. Secundo ad vociferãdum. Sicut natura vtitur lingua principaliter ad guſtãdum: ⁊ ſecũdario ad loquendum. Tex. Organum autem. ¶ Hic p. dicit: ꝙ organum formatiuum vocis eſt vocalis arteria ꝓcedens ab ore vſqꝫ ad pulmonem per modum fiſtule: ⁊ pulmo eſt cauſa principalis quare vocalis arteria eſt formatiua vocis: quia pulmo ad refrigerium caloris ſui ⁊ cordis attrahit aerem: ⁊ cum aer calefactus eſt expellit eum per vocaleꝫ arteriam. Ex iſtis infert p. diffinitionem vocis dicens: ꝙ vox eſt percuſſio aeris inſpirati ad vocalem arteriam moti ab anima que eſt in illis partibus. T. Non eſt omnis. ¶ P. hic dat cauſam finalem vocis: dicens ꝙ cauſa finalis vocis eſt: ſignificare alteri conceptum mentis. Non enĩ omnis ſonus animalis dicitur vox: ſꝫ oportet ꝙ anima cum imaginatiõe ſignificandi certis modis moueat aerem reſpiratum per vocalem arteriam: cũ multum inſpirãtes nõ vociferant: ſed detinẽtes aerem ⁊ claudendo vocalem arteriã. ⁊ iſto mõ frangũt aerem: ⁊ tũc vociferant.

Diffinitio vocis.

De cã finali vocis.

De odore autem. ¶ Jſtud eſt quintũ capitulũ: in quo p. determinat de odore ⁊ olfactu: ⁊ primo determinat de obiecto olfact⁹: ſcilꝫ de odore: ſecũdo de medio: tertio de organo. Dicit ergo primo ſic. ꝙ difficile eſt bene determinare de odore: quia ſenſum olfact⁹ minus certum habem⁹ q̃ alios ſenſus: cum multa animalia melius odorãt q̃ nos: ⁊ per odores melius percipiunt q̃ nos. Qui autem ſenſum olfactus min⁹ certuꝫ habemus: patꝫ: quia nos non odoramus niſi delectando, vel triſtãdo: ſed delectatio ⁊ triſtitia impediunt rectum iudicium. Videm⁹ tamen ſepe ⁊ audimus nõ delectando vel triſtãdo. Etiam organum olfact⁹ eſt ꝓpe cerebrum a quo nimis infrigidatur: ex quo habemus cerebrum magnum ⁊ frigidũ. ideo nõ faciliter percipimus odores: ſicut aliqua animalia habẽtia oculos duros: hoc eſt min⁹ bene diſpoſitos ad videndum non percipiunt paruas differentias colorum: ſed ſolum percipiunt colores terminatos ⁊ intenſos. Alia ſunt animalia habẽtia oculos bene diſpoſitos: ⁊ tales ꝑuas differentias colorum ꝑcipere poſſunt. T. Videtur enim. ¶ P. hic oſtendit quõ olfactus habꝫ quãdam ſimilitudinem cum guſtu: dicens ꝙ ꝓportionabiliter eſt dicendũ de olfactu ſicut de guſtu: quia ꝓportionabiliter ſe habent ſpẽs odoꝝ ⁊ ſaporum: ita ꝙ ſpecies odoris ſequũtur ſapores: ſed ſapores ſunt nobis experti ſiue noti: ex quo guſtus eſt quidam tactus ⁊ tactum inter cetera animalia habemus certiſſimũ. Qui ſic declarat p. quia tactus conſiſtit in quadam ꝓportiõe qualitatum primarum formaliter vel equiualẽter: ſed in homine eſt melior ꝓportio q̃ in aliquo alio animali: cum homo nobiliorem complexionem habꝫ q̃ aliquod aliud animal: ideo inter cetera animalia habem⁹ tactum certiſſimuꝫ. Ex iſto infert p. ꝙ inter cetera animalia homo eſt prudentiſſimum animalium: cum habeat certiſſimum tactum: non tamen ex eo: quia per tactum plus diſcit q̃ per alios ſenſus: ſed ideo quia bonitas tact⁹ eſt ſignũ melioris complexiõis: cum per hũc ſenſum (puta per ſenſum tact⁹) diſtinguim⁹ ingenioſos ab alijs: ⁊ non ſm alios ſenſus: ergo illi qui habent meliorem tactum ſunt magis ingenioſi: ſicut illi qui habent carnes molles mollicie aerea ⁊ ſanguinea: ⁊ nõ mollicie aquatica ⁊ fleumatica: ſicut eſt mollicies carnis mulieruꝫ: ⁊ ideo dicit phũs: ꝙ duri carne dicũtur inepti mẽte: ⁊ molles carne mollicie aerea ⁊ ſanguinea bene digeſta dicũtur apti mente.

Multa aĩalia meli⁹ odorant hoĩb⁹.

Guſt⁹ ⁊ quidã tact⁹ quẽ p̃ ceteris habem⁹ certiſſimũ.

Hõ eſt prudẽtiſſimũ aĩaliũ

Duri carne inepti mẽte molles aũt carne bñ apti.

T. Eſt autem. ¶ P. hic oſtẽdit quõ ſunt ſumẽde ſpẽs odoris dicẽs: ꝙ ſpẽs odoris ſumende ſunt ꝓportionabiliter ad ſpẽs humoꝝ ⁊ ſaporum: ⁊ ſimilib⁹ nominibus nominãtur. Nam ſicut quidam ſapores ſunt delectabiles ſiue dulces: ⁊ quidam amari: ⁊ quidã auſteri: ⁊ q̃dã acuti. Sic ſunt q̃dã odores delectabiles: ⁊ quidam amari: ⁊ quidã auſteri: ⁊ quidam acuti. Et ſimiliter odores medij (qui ſunt magis immanifeſti) ſolum nominantur nominibus ſaporum mediorum. Cauſa auteꝫ cõuenientie odoris ⁊ ſaporis eſt: ſimilis modis generationis odorum ⁊ ſaporum: vt patꝫ ex libro de ſenſu ⁊ ſenſato. T. Adhuc aũt. ¶ P. hic ſubdit ꝙ olfactus poteſt percipere non odorabile. quia viſus percipit tenebram: ⁊ auditus ſilentium: licet hoc fit per accidens: ergo olfactus percipere poteſt non odorabile per accidens. Tripliciter eniꝫ dicitur non odorabile. vnomodo quia nullum odorem habet. Secundo: quia paruum odorem habet. Tertio: quia prauum odorem habet. T. Eſt autem. ¶ P. hic determinat de medio olfactus dicens: ꝙ medium per qd ſentitur eſt aer vel aqua: cum mediãte aere contingat odorare ⁊ mediante aqua. De aqua patꝫ: quia piſces exiſtẽtes in aqua ꝓſequũtur a longe alimentum: ⁊ non per viſum: igitur per olfactum. De aere patꝫ: de animalibus ſanguinem habentibus ⁊ reſpirantibus. T. Vnde ⁊ dubium. ¶ P. hic mouet dubitationem que talis eſt. vtrum animalia non habentia ſanguinem ſentiũt odorem per olfactum: vel per alium ſenſum: ⁊ videtur ꝙ non per olfactum: quia non reſpirant: ⁊ perceptio odoris fit cum reſpiratione in habentibus olfactum: igitur. Sed ꝙ non per alium ſenſum patet: quia qui percipiunt odorem ⁊ non per olfactum: percipiunt per alium ſenſum: ſed ſic eſt de non habentibus ſanguinem: igitur. T. Sed impoſſibile. ¶ P. hic ſoluit dubitationem dicens: ꝙ animalia non reſpirantia percipiunt odorem per olfactuꝫ: quia talia animalia quandoqꝫ corrumpũtur ⁊ leduntur malis odoribus: ergo ſignum eſt ꝙ talia animalia percipiunt odores: ſed non ſimili modo percipiũt ſicut animalia non habẽtia ſanguinem: ⁊ non reſpirantia. Quod declarat p. per vnũ ſimile: quia quedã animalia habẽt palpebras ad cooperiendum oculos: ⁊ talia non videant niſi mouẽdo palpebram. Alia ſunt animalia non habentia palpebras ſicut ſunt habentia duros oculos: et talia vident ſine palpebrarum motione. Jta ſimiliter ſunt animalia habentia ſuper organum olfactus pelliculam: ⁊ talia non poſſunt odorare ſine apertione illius pellicule: q̃ quidem apertio fit per reſpirationem: ideo talia animalia odorant reſpirando. Alia ſunt que non habent pelliculam ſuper organum olfactus: ⁊ odorant ſine apertione pellicule et talia odorant non reſpirando.

De ſpẽb⁹ odoris.

Acceptiones nõ odorabil[is]

De medio olfact⁹.

Dubium

Solutio

T. Eſt autem odor. ¶ Philoſophus hic determinat de organo olfactus: dicens ꝙ ſicut organum guſtus eſt in potentia ad ſapores ſiue ad recipiendum ſpecies ſaporꝫ. ita organũ olfact⁹ eſt in potẽtia ad odorem hoc ẽ in potẽtia ad recipiẽdum ſpẽs odoꝝ.

De organo factus.

Guſtabile autem. ¶ Jſtud eſt ſextum capitulum huius tractatus in quo philoſophus determinat de guſtu ⁊ guſtabile. Et primo determinat de medio. ſecũdo de obiectis: tertio de organo. Premittit ergo primo talem concluſionem ꝙ guſtabile eſt quodãmodo tangibile. ꝓbat philo. duabus ratiõibus. Quarum prima eſt ꝙ illud quod ſentitur ſiue percipitur ſine medio extraneo eſt tangibile: ſed ſic eſt de guſtabili: igitur. Textus. Et corpus. ¶ Secũda ratio. Jllud quod percipitur cuꝫ humido vel in humido eſt quodã modo tangibile: cum humiditas ſit cauſa tangibilis: ſed guſtabile eſt huiuſmodi: igitur. Minor patꝫ: quia non guſtatur niſi ſapor: ⁊ ſapor eſt de natura humidi: igitur guſtabile percipitur cuꝫ humido in humido. Et cum guſtabile eſt quodammodo tangibile: ſequitur ꝙ guſtus eſt quodammodo tactus: ita ꝙ guſtus ⁊ tactus conueniunt in medio ſentiendi. cum vterqꝫ ſentit ſine medio extrinſeco. Etiaꝫ guſtus non ſentit quin tactus ſentiat. Textus. Et ſi. ¶ P. hic declarat exemplariter: ꝙ guſtus fit ſine medio extraneo: quia ſi quis eſſet in aqua: ⁊ eſſet quidam ſapor commixtus ſiue corpus ſapidum commixtum ipſi aque: ⁊ illud mixtum poneretur ſupra linguam perciperemus ipſuꝫ: quod tamen non eſt ſic de alijs ſenſibus. Nam colore poſito ſupra oculum non fit ſenſatio: ergo guſtus fit ſine medio extraneo. Etiam per guſtum non percipimus ſaporem ſine humiditate: quia ſal poſitum ſupra linguam non ſentimus per guſtum ſine humefactione: ⁊ ideo natura dedit in linguam ſaliuam vt mediante illa poſſet ꝑcipi ſapor. Textus. Sicut autem. ¶ P. hic determinat de obiecto guſtus: dicẽs ꝙ ſicut viſus eſt perceptiuus viſibilis ⁊ inuiſibilis: ⁊ auditus audibilis ⁊ inaudibilis: ita guſtus eſt perceptiuus guſtabilis ⁊ non guſtabilis. Dicitur enim non guſtabile: vel quia caret ſapore: vel quia habet ſaporem remiſſum: vel quia habꝫ ſaporem multum malum licet intenſum: et hec omnia guſtu percipimus. Subdit tamen p. ꝙ guſtu magis ꝓprie percipimus potabile ⁊ non potabile. q̃ commeſtibile ⁊ non commeſtibile: quia potabile dicitur ratione humidi: ⁊ commeſtibile ratiõe ſicci: ⁊ ſapor eſt paſſio humidi. Etiam potabile habet ſaporem magis intenſum ⁊ bonum: ergo ſequitur ꝙ guſtus magis ꝓprie ꝑcipit potabile ⁊ non potabile: q̃ commeſtibile ⁊ non commeſtibile. Textus. Quoniam autem humidum ¶ Hic philoſophus determinat de organo ipſius guſtus. Et primo determinat de ipſo in ordine ad guſtabile ſm ꝙ eſt humidum: ꝙ organum guſtus non debet eſſe actualiter humidum: quia recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti: ⁊ cum organum guſtus ſit receptiuum ſpecierum guſtabilium: ſequitur ꝙ erit denudatum ab humido: vt poſſet humidum percipere et cognoſcere. Nec debet eſſe organum guſtus ſiccum ⁊ durum a dominio: quia tunc non poſſet bene humectari ab humido: ⁊ tamen non poſſet fieri ſenſatio niſi ipſum organum aliqualiter humectetur. Textus. Signum autem. ¶ Philoſophus hic declarat ſigno: ꝙ oportet organum guſtus non eſſe nimis ſiccum: nec nimis humidum: quia cum lingua ſit multum ſicca: non percipit ſaporem niſi fuerit humectata. Similiter cuꝫ lingua ſit multum humida: ⁊ multum alterata per fortes ſapores non bene iudicat de ſaporibus: ergo organum guſtus non debet eſſe multum humiduꝫ nec multum ſiccum. Ex quo patet: ꝙ infirmi habentes multaꝫ humiditatem ⁊ amaram ſupra linguam iudicant omnia amara. Text. Species autem humorum. ¶ Hic philoſophus determinat de organo ipſius guſtus in ordine ad guſtabile ſm ꝙ eſt ſapidum ⁊ primo numerat ſpecies ſaporum dicens: ꝙ ſunt due ſpecies extreme: ſcilicet dulce ⁊ amarum: ⁊ media horum: ſed species propinquior dulci eſt pingue. ⁊ propinquior amaro eſt ſalſum: ⁊ medie ſpecies iſtorum ſunt auſterum: et acetoſum: acutum: ſtipticum: ⁊ ponticuꝫ. Et ſubdit philoſophus: ꝙ organuꝫ guſtus debet eſſe in potentia ad recipiẽdum ſpecies ſaporeꝝ qui ſapores nati ſunt cauſari in ipm organum.

Concluſio.

[De] obiecto [g]uſtu.

[Ac]ceptiones [n]õ guſtabilis

[De] organo [guſt]⁹.

[De] ſpẽb⁹ guſ[tus]

De tangibili autem ¶ Jſtud eſt eſt ſeptimum capitulum huius tractat⁹. in quo philoſoph⁹ determinat de tangibili ⁊ tactu. Et primo determinat de medio. Secundo de obiecto ⁊ organo. Premittit ergo talem ſuppoſitiõem: ꝙ ſic eſt de tangibili ⁊ tactu: ſicut de alijs ſenſibus ⁊ eorum obiecto. Unde ſicut viſus eſt duorum contrariorum perceptiuus: ⁊ mediorum inter contraria illa: ſic ſenſus tactus eſt duorum contrariorum ⁊ inter mediorum perceptiuus Jſto ſuppoſito mouet philoſophus duas queſtiones. ¶ Prima eſt. vtrum ſenſus tactus ſit vnus ſenſus vel plures. ¶ Secunda eſt. vtrum organum tactus ſit caro in habẽtib⁹ carnẽ ⁊ aliq̃d ꝓportionabile carni in nõ habentibus carnem vel ſit aliud a carne: puta neruus exiſtens in carne. Textus. Omnis etenīꝫ. ¶ Hic philoſophus proſequitur primam queſtionem ſoluendo ipſam dicens: ꝙ ſenſus tactus eſt plures ſenſus: quia vnus ſenſus debet eſſe vnius contrarietatis per ſe: ſed tactus eſt plurium contrarietatum per ſe ⁊ plurium ꝓportionum: quarum vna eſt inter calidum ⁊ frigidum: ⁊ alia inter humidum ⁊ ſiccum: ⁊ vtraqꝫ iſtarum contrarietatuꝫ eſt prima: ergo ſequitur ꝙ ſunt plures ſenſus tactus: quorum vnus eſt perceptiuus calidi ⁊ frigidi: ⁊ alius humidi ⁊ ſicci. Tex. Habet autem. ¶ Hic philoſophus remouet ſolutionem antiquorum ad dictam dubitationem. Dicebant enim antiqui quidam: ꝙ diuerſe qualitates circa tactum: non arguunt diuerſitatem ſenſus tactus: quia alij ſenſus plures contrarietates percipiunt: ⁊ tamen propter illas plures contrarietes non ſunt ponendi plures ſenſus. viſus enim plurium contrarietatum eſt perceptiuus: ⁊ tamen ꝓpter illas plures contrarietates non ſunt ponẽdi plures ſenſus viſus: igitur. ¶ Ad hoc reſpondet: ꝙ nõ eſt ſimile: quia omnium colorum eſt vnum ſubiectum: id eſt vnum genus ꝓpinquum: ſcilꝫ color: ⁊ omnium ſonorum vnum genus propinquum: puta ſonus: ſed iſta quatuor: ſcilꝫ calidum: humidum: frigidum: ⁊ ſiccum: non habẽt vnum genus ꝓpinquum. Et licet a viſu vel aliquo alio ſenſu percipiantur per accidens ſiue tanq̃ ſenſibilia communia: vt magnitudo ⁊ paruitas: nõ tamen per ſe ⁊ tanq̃ ſenſibilia ꝓpria. Textus. Utrum autem hoc. ¶ Hic philoſophus ſoluit aliam queſtiõeꝫ ⁊ primo remouet motiuum ꝓpter quod poſſet apparere. ꝙ caro eſſet organum tactus. Dixerunt enim quidã carnem eſſe organum tangendi ⁊ non mediuꝫ: eo ꝙ q̃cito aliquod tangibile ponatur ſupra carnem ſentitur ſine perceptione intermedij. Textus. Etenim nunc. ¶ Philoſophus hic dicit ꝙ non ſequitur: quando aliquod tangibile põitur ſupra carnem ſentitur: ergo caro eſt organum. Nam in ſimili non ſequitur: quia ſi q̃s extendat tenuiſſimam pelliculã ſupra carnem: ⁊ ponatur tangibile: puta calidum ſupra ipam adhuc illud calidum percipietur: ⁊ tamen illa pellicula non eſt organum tactus. Similiter color applicatus oculo diſtanti ſtatim videtur per aerem: ⁊ tamen ꝓpter hoc non ſequitur ꝙ ille aer ſit organuꝫ viſus. Textus. Propter quod autem. ¶ Hic philoſophus remouet aliam cauillationem ꝓpter quam aliqui voluerunt dicere ꝙ eſſet vnus ſenſus tactus: quia eſt vnum medium per quod ſenſus tactus percipit calidum: frigidum: humidum: ⁊ ſiccuꝫ. ¶ Ad hoc dicit philoſophus: ꝙ conſequentia

Due q̃ſtiões.

Solutio prime q̃ſtiõis.

Un⁹ ſenſus ẽ tm̃ vni⁹ contrarietatis.

Solutio antiquoꝝ.

Cõfutatio.

Solutio ſcd̃e q̃ſtiõis.

Remouet alia cauillatio

non valet: quia viſus: auditus: ⁊ olfactus: percipiunt
ſua obiecta per idem medium: et tamen manifeſtum
eſt: ꝙ illi ſenſus ſunt multi: igitur illa conſequentia
non valuit. Textus. Ex aere enim. ¶ Hic philoſo-
phus oſtendit: ꝙ caro eſt medium intrinſecum dicens
ꝙ omnem ſenſationem oportet fieri per medium: cum
ſenſibile poſitum ſupra ſenſum non facit ſenſationem
ſed caro non eſt organum tangendi cum ſenſibile po-
ſitum ſupra carnem ſentitur: ⁊ ipſa caro eſt pars ani-
malis: ſequitur ꝙ caro eſt medium intrinſecum tangē-
di. Et iſte terminus caro in propoſito capitur vt ſe ex-
tendit ad cutem. Tex. Demonſtratur autem. ¶ Hic
philoſophus oſtendit ꝙ iſta conſequentia non valet
qua aliqui voluerunt probare: ꝙ eſſet vnus ſenſus ta-
ctus ſic. organum tactus eſt vnum: ergo ſenſus tactus
eſt vnus: quia non valet in ſimili. nam eſt vnum ⁊ idem
organum guſtus ⁊ tactus: ⁊ tamen non ſequitur ꝙ eſt
vnus ⁊ idem ſenſus guſtus ⁊ ſenſus tactus: ⁊ hoc ca-
piendo ſenſum guſtus ⁊ ſenſum tactus. pro diſpoſitio-
nibus exiſtentibus in organo: ⁊ diſpoſitione requiſita
ad guſtandum: ⁊ diſpoſitiōe requiſita ad tangendum

Quid mediū tact⁹ itrīſecū.

Textus. Dubitabit autem. ¶ Philoſophus hic de-
terminat de medio extraneo ipſius tactus: premittens
vnam concluſionem valentem ad propoſitum que ta-
lis eſt. Q corpora dura ⁊ ſicca ſibiinuicem approxima-
ta non ſe tangunt in aere immediate. Probat ſic philo-
ſophus: quia talia corpora non tāgunt ſe in aqua quā-
do ponuntur in aqua: cum inter illa corpora inuenia-
tur aqua media quantumcunque ſint approximata: ergo
nec tangunt ſe in aere. Conſequentia patet: quia aer
eſt multo ſubtilior ꝙ aqua: ergo ſi aqua poteſt me-
diare inter illa corpora: etiam ⁊ aer. Tex. Utrum au-
tem. ¶ Philoſophus hic remouet vnam queſtionem
que talis eſt. Utrum ſenſibilia ſimili modo ſentiuntur
ſcilꝫ per medium extraneum: vel modo diſſimili: ita ꝙ
guſtus ⁊ tactus ſentiūt tangendo ipſum ſenſibile: ⁊ alij
ſenſus non tangendo. Tex. Hoc autem non. ¶ Philo-
ſophus hic ſoluit dictam dubitationem: dicens ꝙ om-
nes ſenſus ſentiūt per medium extraneum: ſed ſenſus
guſtus ⁊ tactus ſentiunt per medium non multum ex-
traneum vel ſaltem poſſunt ſentire. Sed alij ſenſus pu-
ta viſus: auditus: olfactus: ſentiunt multum medium
extraneo. Textus. Sed differt. ¶ Philoſophus hic
oſtendit: quomodo ſenſus guſtus ⁊ tactus differenter
ſentiunt per medium extraneum: ⁊ alij ſenſus dicens:
ꝙ medium extraneum pure accidentaliter ſe habet ad
ſenſationem que fit per guſtum ⁊ tactum: quia ſi de fa-
cto non eſſet tale medium non minus fieret ſenſatio: ſi-
cut aliquis percutiens hominem ſupra clipeum ſibi ad-
iunctum non minus lederet ſiue percuteret eum ſine
clipeo: ſed magis: ideo clipeus nō requiritur per ſe ad
percuſſionem. Sic ſimiliter medium extraneum non
requiritur ad ſenſatōem tactus aut guſtus. Ex quo pa-
ret: ꝙ guſtus ⁊ tactus poſſunt exercere ſuas operatio-
nes ſine medio extrinſeco: ſed ſic non eſt de alijs ſenſi-
bus. Textus. Omnino autem. ¶ Hic philoſoph⁹ ite-
rum probat: ꝙ caro in guſtu ⁊ tactu eſt medium ſenti-
endi: quia nullum ſenſibile poſitum immediate ſupra
ſenſum facit ſenſationem: ⁊ tamen ſenſibile poſitum ſu-
pra carnem facit ſenſationem: ergo caro eſt medium
tangendi ſiue guſtandi: ſicut aer eſt medium videndi
⁊ audiendi. Textus. Tangibiles autem. ¶ Hic phi-
loſophus determinat de obiecto ipſius tactus: dicens
ꝙ obiectum proprium ipſius tactus: ſiue obiecta propria
ſunt qualitates prime: que ſunt differētie corporis ge-
nerabilis ⁊ corruptibilis: non quidem differētie eſſen-
tiales: ſed differentie accidentales. Textus. Senſiti-

Concluſio pro medio extraneo tact⁹.

Queſtio

Solutio

De obiecto tactus.

uum autem. ¶ Hic philoſophus determinat de orga-
no tactus dicens: ꝙ organum tactus debet eſſe in po-
tentia ad recipiendum ſpecies qualitatum ſenſibilium
⁊ debꝫ eſſe i proportione media illarum qualitatum.
¶ Ex iſto infert philoſophus: ꝙ calidum et frigidum
ſecundum eorum excellentias non ſentimus: quia ſen-
ſus tactus conſiſtit in media proportione: et ab excel-
lentijs illarum qualitatum corrumpitur. ideo illas ex-
cellentias non percipit: vel non ita bene percipit ſi-
cut qualitates excellentes. Textus. Amplius au-
tem. ¶ Hic philoſophus ſubdit: ꝙ ſicut viſus eſt viſi-
bilis ⁊ non viſibilis. ita tactus eſt tangibilis ⁊ non tā-
gibilis. Dicitur enim non tangibile: vel quia non po-
teſt tangi: vel quia debiliter tāgitur: ſicut habens qua-
litatem valde remiſſam: vel quia eſt corruptiuum ta-
ctus: ſicut ignis dicitur intāgibilis: quia aggrauat ta-
ctum ⁊ ledit.

De organo tactus.

Excellēs ſenſibile corrumpit ſenſum.

Acceptiones nō tāgibiles.

Oportet autem. ¶ Iſtud eſt octauum capi-

tulum: in quo philoſophus determinat de immutatio-
ne ſenſuum a ſenſibilibus: ⁊ de numero ſenſuum exte-
riorum. Et primo determinat de immutatione ſenſu-
um dicens primo ſic: ꝙ ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpecie-
rum ſine materia: quod ſic poteſt exponi: ꝙ organum
ſenſus eſt ſuſceptiuum ſpeciei ipſius ſenſibilis: ⁊ tamen
non eſt ſuſceptibilis ipſius obiecti realiter ſicut cera re-
cipit figuram ſigilli: ⁊ tamen non recipit ipſum ſiue
materiam ipſius ſigilli realiter in ſe. Textus. Senſi-
tiuum autem primo. ¶ Philoſophus hic comparat or-
ganum ad ſenſum ⁊ ſenſibile dicens: ꝙ organum ⁊ ſen-
ſibile ſunt vnum: quod ſic intelligitur. Organum eſt
in potentia ad recipiendum ſpeciem ſenſibilis: et ſpeci-
es ſenſibilis ſe habet vt actus: ſimiliter ex ſenſu ⁊ or-
gano fit vnum: ſicut ex forma ſubſtantiali et materia
fit vnum ſubſtantialiter. ¶ Aliter tamen ex ſpecie ⁊ or-
gano fit vnum: ꝙ ex ſenſu ⁊ organo. Nam ex ſenſu ⁊ or-
gano: fit vnum ſimpliciter: non autem ex ſpecie ⁊ orga-
no: ſed ipſum organum eſt in potentia ad recipiendum
ſpeciem: ſicut ſubiectum ad recipiendum ſuum acci-
dens. Ex ſubiecto tamen ⁊ accidente quod eſt forma re-
aliter inherens non fit vnum: ſed denominatiuum de
formali ſignificato ſpeciem importat: ⁊ de materiali
ipſum organum: ⁊ ſic organum ⁊ ſpecies poſſunt dici vnū
hoc eſt per vnum terminum denominatiuum ſignificā-
tur: organum tanꝙ ſubiectum ⁊ materiale ſignifica-
tum: ſpecies vero tanꝙ realiter inherens ipſi organo ⁊
formali ſignificato. Textus. Manifeſtum autem.
¶ Hic philoſophus infert duo correlaria. Quorum pri-
mum eſt: ꝙ manifeſtum eſt quare ſenſus corrumpitur
propter excellentias ſenſibilium: quia organum exi-
git certam proportionem qualitatum: que proportio
ab excellenti ſenſibili deſtruitur: ⁊ ſic organum ſenſus
aliquando corrumpitur. Textus. Et propter quid.
¶ Secundum correlarium eſt: ꝙ plante non ſentiunt:
quia ad ſenſationem requiritur organum diſpoſitum
ad hoc ꝙ animal poſſet exercere ſenſationes: ⁊ recipe-
re debito modo ſpecies ſenſibilium ſine materia: mo-
do non eſt ſic in plantis: igitur. Textus. Dubitabit
autem. ¶ Philoſophus hic mouet vnam dubitationem
que talis eſt. Utrum non habens ſenſum poteſt pati a
ſenſibili: vel omne quod patitur ab eis habet ſenſum.
Et arguit philoſophus primo: ꝙ oē quod patitur ab odo-
re habet olfactum: quia agens ⁊ patiens dicuntur cor-
relatiue adinuicem: ⁊ omne agens in olfactum eſt o-
dor ⁊ odorabile: ergo omne patiens ab odore eſt olfa-
ctus vel olfactū habēs. Tex. Simuliter autem. ¶ Hic
phūs ſecundo arguit ad idem. Sonus non agit niſi in

Dubium

Arguit ad partem affirmatiuam.

auditum: ergo omne quod patitur a ſono eſt auditus
vel habens auditum: ſimiliter eſt de alijs ſenſibus: er-
go omne quod patitur a ſenſibili habet ſenſum. Ma-
ior patet: quia ſi ſonus ageret in inanimatum maxime
eſſet ſonus qui diceretur tonitruum: qui ab aliquibus
dicitur frangere arbores: quod tamen nō fit ab illo ſo-
no: ſed ab exalatione violenter mota: ergo ſonus non
agit niſi in ſenſum qui dicitur auditus. T. Tangi-
bilia autem. ¶ Hic philoſophus arguit ad partem op-
poſitam: quia aliqua ſenſum non habentia patiuntur
a ſenſibilibus: ergo nō habens ſenſum poteſt pati a ſen-
ſibilibus. antecedēs patet: quia caliditas ⁊ frigiditas
ſunt ſenſibilia ſenſu tactus: ⁊ tamen ab illis patiuntur
inanimata: cum aliquis lapis calefit ⁊ aliquis frigeſcit
T. Igitur nō omne corpus. ¶ Hic philoſophus ſol-
uit dubitationem dicens: ꝙ non omne quod patitur a
ſenſibili habet ſenſum: quia medium extraneum pati-
tur a ſenſibili: puta aer recipiendo ſpeciem colorum: ⁊
tamen non habet ſenſum. T. Quid ḡ eſt odor. ¶ Hic
philoſophus ponit inſtātiam que talis eſt: ex quo odo-
rare vel audire eſt pati ab odore vel ſono: quare non
omne quod patitur a ſono vel odore audit vel odorat
¶ Dicit philoſophus ꝙ odorare non ſolum eſt pati ab odore: ſed
cū hoc eſt odores ſentire modo nihil poteſt odores ſē-
tire niſi quod habet animā ſenſitiuam.

Ad partem oppoſitam

Solutio.

Inſtātia

Solutio.

Quod autem non ¶ Hec ē ſecūda pars hu-

ius capituli ī qua philoſophus determīat de numero
ſenſuum exteriorum dicens: ꝙ ſunt quinque ſenſus exte-
riores ⁊ non plures: ſcilꝫ viſus: auditus: olfactus: guſt⁹
⁊ tactus: hoc eſt quinque ſunt termini communes. Et licet
ſint duo tactus ſpē diſtincti: tamen p. hic capit ſenſum
tactus tanꝙ vnum: ⁊ hoc vel propter vnitatem organi:
vel propter modum loquendi conſuetum: ⁊ ſic ille ter-
minus tactus eſt ſpēs ſubalterna. T. Si oīs. ¶ Hic
p. oſtendit ꝙ nō ſunt plures ſenſus ꝙ quinque: ⁊ hoc ſic
quia ſi aliquis nobis deficeret: oporteret ꝙ aliquod or-
ganum nobis deficeret: ſed nullum organum deficit no-
bis ergo nec aliquis ſenſus. Maior patꝫ: quia ſenſus
tactus quem habemus eſt omnium tangibilium percē-
ptiuus: ⁊ ſenſus viſus omnium viſibilium ⁊c. ſed quodli-
bet genus ſenſibile debet habere organum proprium ſi-
ue diſpoſitionem propriam in organo: ergo ſi deficiat no-
bis aliquis ſenſus circa aliquod genus ſenſibile: defi-
ciet nobis ⁊ organum. Minorem probat ſic p. ſcilꝫ ꝙ nul-
lum organum deficit nobis. Et primo probat ꝙ nul-
lum medium deficit nobis quia habemus medium in-
traneū: per quod fit ſenſus tactus: ⁊ ſenſus guſtus: pu-
ta carnem: ⁊ habemus medium extraneum: puta aerē
requiſitum ex parte ſenſationū maiorum ſenſuum. ¶ Ex
parte organorum probat ſic: quia organa a quibus fit ſen-
ſatio ſunt alicuius elementi a domino: ſed illud quod eſt
de natura aque a domino habemus: cum illud ſit orga-
num viſus. Et ſimiliter illud quod eſt de natura aeris
a domino: ſcilꝫ organum auditus. Similiter organū gu-
ſtus ⁊ tactus: quod habet cōditiones terre. Similiter
organum olfactus quod eſt de natura aeris in reſpirā-
tibus: ⁊ de natura aque in non reſpirantibus: ergo vi-
detur ꝙ nullum organum nobis deficit. T. Oēs igit
ſenſus. ¶ Hic p. infert: ꝙ in animalibus perfectis nul-
lus ſenſus deficit. ¶ Et ſi dicat aliquis: ꝙ talpa non vi-
detur habere organum viſus. ¶ Ad hoc dicit p. ꝙ tal-
pa videtur habere oculos ſub pelle. T. At vero ne-
que. ¶ Hic p. oſtendit ꝙ non ſunt plures ſenſus ꝙ quin-
que: ex parte ſenſibilium cōium tribus rōnibus. Quarū
prima eſt: nullum ſenſibile habens ſenſum proprium de-

Quinque ſunt ſenſus exteriores ⁊ non plures

Videt talpa ſub pelle oculos habere

bet ſentire per ſe alio ſenſu: ſed ſenſibilia pluribus
ſenſibus per ſe percipiuntur: ergo non debent habere
ſenſum proprium. Senſus autem minoris eſt iſte: ꝙ ſen-
ſibilia communia ſignificāt res que pluribus ſenſib⁹
percipiuntur. Et ſenſus maioris eſt iſte: ꝙ nulla ſpēs
ſenſibilis ſignificans ſenſibilia nata percipi a ſenſib⁹
vnius ſpēi: ſignificat ſenſibilia nata percipi a ſenſibus
diuerſarum ſpērum ſenſus. T. Sic enim eſſet. ¶ Secūda
ratio talis eſt: ſi motus ſenſu proprio perciperet: ſequere-
tur ꝙ motus ab alio ſenſu perciperet: ſicut dulce percipit
viſu: hoc autem falſum eſt: igitur non eſt ſenſus propri⁹
motus. Maior ſic intelligitur ſi omnia ſenſibilia mo-
ta que per iſtum terminum motus ſignificant ſolū co-
gnoſcerētur ſenſibus vnius ſpēi iſtius generis ſenſus
tunc nulla illorum poſſunt ſentiri ſenſibus alterius ſpēi
illius generis ſenſus. Quod autem hoc ſit falſum patet:
quia colores motos percipimus viſu caliditates motas
percipimus tactu. T. Cōmuniū autem. ¶ Tertia ratio eſt
ad ſentiēdum ſenſibilia cōia ſufficit ſenſus cōmunis:
ergo non oportet ponere ſēſum proprium pro ſenſibilib⁹
cōibus. T. Inquireret autem aliquis. ¶ Hic p. ſoluit vlte-
rius dubitationem que talis eſt: quare plures ſenſus
habemus ⁊ non vnum ſolum. ¶ Reſpondet philoſophus ꝙ
hoc eſt vt percipiamus differentias inter ſenſibilia propria
⁊ ſenſibilia communia.

Queritur vtrum ſenſus ſit virtus paſſiua.

¶ Et arguitur ꝙ non: quia nulla forma ſubſtantialis
eſt virtus paſſiua: ſed ſenſus eſt forma ſubſtantialis: er-
go ſenſus non eſt virtus paſſiua. Maior patꝫ per philoſophum
ſecūdo phiſicorum dicentem: ꝙ cauſa finalis coincidit cum
alijs cauſis dempta cā materiali. ¶ Secūdo ſic: viſus
fit extramittendo ergo viſus nō eſt virtus paſſiua. An-
tecedens patꝫ: quia aliquod aīal vidēdo interficit aliud ani-
mal: quod non eſſet niſi quia viſus eſſet virtus actiua. An-
tecedens patꝫ de baſiliſco ⁊ muliere mēſtruoſa. ¶ Ter-
tio ſic: ſi ſic ſeq̄retur ꝙ ſenſus viſus aliquando deberet eē
rubeus: aliquando albus: cōns eſt falſum: ergo ⁊ anū. cōns patꝫ
quia ſenſus debet eſſe talis in potentia qualis eſt viſibi-
le in actu: ſed viſibile eſt actu album vel rubeum ſiue a-
lio colore coloratum: ergo viſus debet eſſe in potentia
talis. Et cōfirmatur: quia agens pure naturale agit vt
aſſimilet ſibi paſſum: ſed viſibile eſt agens mere natu-
rale: igit aget in viſum vt ſibi aſſimilet: ⁊ per cōns viſus
debet eſſe aliquando albus: ⁊ aliquando rubeus vel alio colore
coloratus. ¶ Quarto ſic: ſi ſic ſequeret ꝙ potentia ſen-
ſitiua eſſet ignobilior ꝙ potentia vegetatiua: cōns eſt
falſum: igitur ⁊ antecedens: conſequentia patet: quia
potentia ſenſitiua eſſet virtus paſſiua: ⁊ potentia vege-
tatiua eſſet virtus actiua: cum ipſa nutrit ⁊ augmentat
ipſum animatum: modo omne agens eſt preſtātius paſ-
ſo: igitur. ¶ Quinto ſic: dicit philoſophus ſecundo hu-
ius ꝙ anima eſt cauſa corporis in triplici genere cau-
ſe: ſcilꝫ efficientis: finalis: ⁊ formalis: ergo anima eſt vir-
tus actiua: ⁊ per conſequens non eſt virtus paſſiua.
¶ Sexto ſic: ſentire eſt agere: ergo ſenſus eſt virtus a-
ctiua ⁊ non paſſiua: Conſequentia patet: nam ſi ſenſus
eſſet virtus paſſiua: tunc ſentire eſſet pati ⁊ non agere
hoc autem videtur eſſe falſum: ergo ⁊ illud ex quo ſe-
quitur. ¶ Septimo ſic: ſentire ⁊ intelligere dicuntur
actiones immanentes ⁊ actiones non dicunt immanen-
tes quia manēt in paſſo: cū tunc quelibet actio diceretur
actio immanens: ḡ videt ꝙ dicuntur actōnes immanētes
quia manent in agente: ergo ſenſus ⁊ intellectus di-

ciuntur virtutes actiue reſpectu ſenſationis ⁊ intellectionis. ¶ Octauo ſic: dicit tertio huius ꝙ ſenſus appetitus ⁊ intellectus ſunt potentia motiua ipſius animalis ſm locum: ergo ſenſus ē virtus actiua. ¶ Nono ſic: ſi ſenſus eſſet virtus paſſiua in ſentiendo: tunc ſenſibile eſſet cauſa actiua ſenſationis: ſed hoc eſt falſum igitur ⁊ antecedens: falſitas conſequētis ptz quia tūc ſenſibile eſſet nobilius ſenſu: ex quo agens eſt nobili⁹ ⁊ preſtantius paſſo.

In oppoſitum eſt phūs tertio tractatu in pͦ.

tīō huius ſecūdi probans ꝙ ſenſus ſit virtus paſſiua. ¶ In iſta queſtione ſupponunt illa que dicta ſunt prius de potentijs anime.

Sciendum eſt pͦmo: ꝙ in titulo queſtionis

poteſt eſſe ſermo de ſenſu in ordine ad ſenſibile: ⁊ hoc dupliciter. Uel eſt ſermo de ſenſu: qui eſt inſtrumentū ſiue ſenſus inſtrumentalis vel de ſenſu principali qui eſt ipſa anima. Si enim ſit ſermo de ſenſu inſtrumētali qui eſt ipſum organum: tunc ille dicitur virtus paſſiua in ordine ad ſenſibile de per ſe tā ꝙ ab ipō ſenſibili recipit ſpeciem ad quam producendam ſolum ↄcurrit paſſiue ⁊ non actiue: licet illud qḋ eſt potentia ſenſitiua inſtrumentalis eſt bene virtus actiua de peraccidens in ordine ad ſenſibile: quia aliqua talis potētia aliquando aliquam qualitatem producit in ipſuz ſenſibile: que tamen qualitas nihil facit ad ſenſationem ⁊ quam etiam produceret ſi non eſſet organuz ſenſus ſicut patet de oculis mulieris menſtruoſe ⁊ baſiliſco: q̄ per organum viſus non cauſant aliquam qualitatem in ipō viſibili: que aliquid faciat vt ipſa mulier vel baſiliſcus cauſat ſenſationem: ſed quo ad illas qualitates requiſitas ad hoc ꝙ aliquod ſenſibile cauſat ſenſationes: non producuntur actiue ab organo ipſius ſenſibilis alique qualitates: ſed ipſum pure paſſiue ſe habet ad talem qualitatem recipiendam: ⁊ ipſum ſenſibile eſt cauſa actiua. ¶ Alio mō poteſt intelligi de ſenſu principali qui ē ipā anima: ⁊ ſic ſenſus in ordine ad ſenſibile ea ratione qua dicitur ſenſus: non producit aliquid in ipō ſenſibili: cum nec producit ſpeciem ex q̄ illa ſpecies ſine ſenſu cauſari poteſt in medio ⁊ organo: nec etiam producit in ipſum ſenſibile ſenſationem cum anima ſenſitiua non agat illas operationes in extrinſecum: ſed in ſeipſam: ex quo ſunt actiones immanentes. Similiter ipſuz ſenſibile non agit in ipſuz ſenſum ipſam ſenſationem vel ſpeciem ſenſibilem: cū ſpecies ſenſibilis ſolum fit in organo ⁊ medio: ⁊ ipſa ſenſatio non eſt actio tranſiens ſed immanens: ergo ſenſus principalis qui eſt ipſa anima: non habet ſe vt virtus paſſiua reſpectu ſenſibilis: ſic ꝙ ſenſibile tanꝙ cā pncipalis immediate aliquid cauſet i ipſum ſenſum: licet cauſat tanꝙ cauſa inſtrumentalis ⁊ ſine qua non ⁊ mediate: quia ſenſibile eſt cauſa ſpeciei ⁊ conſeruat ſpeciem: ſine qua ſpecie non poteſt fieri ſenſatio. Nec etiam eſt virtus actiua reſpectu ſenſibilis ea ratōne q̄ dicitur ſenſus. ¶ Alio modo poteſt comparari ſenſus ad actum ſentiendi: ⁊ tunc ſenſus qui eſt potentia inſtrumentalis in ordine ad illum actum dicitur potētia actiua inſtrumentalis: ⁊ ſine qua non ⁊ ipſe ſenſus pncipalis qui eſt ipā anima reſpectu actus ſentiendi eſt virtus paſſiua paſſione perfectiua: pro quāto ipā actū ſentiendi in ſe recipit: ſicut ſubiectum recipit formam accidentalem ſibi realiter inherentem: ⁊ cuz hoc in ordine ad eundem actum ſentiendi eſt virtus actiua pncipalis: cum ipſa eſt principalis cauſa actus ſentiendi ita ꝙ ipā anima mediante ſpecie in organo cauſat in ſeipſam actum ſentiendi.

Sciendum ſecundo ꝙ ſentire nō eſt idez cō-

uertibiliter cum hoc complexo ſpeciez ſenſibilis in ſe recipere: cum tunc aer ſentiret ex quo ſpeciem obiecti ſenſibilis in ſe recipit. Nec ſentire eſt idem quod ſpēm rei ſenſibilis producere: quia ſic obiectuz ſenſibile ſentiret: cum ipſum ſpeciem ſenſibilis producit. Nec ſentire eſt idem quod principaliter ſenſationem producere: ſaltem adequate: quia tūc deus ſentiret ex quo pncipaliter ſenſatōnem producit. Nec ſentire eſt idez qḋ recipere actualiter in ſe ſenſationem: quia poſtꝙ ſenſatio producta eſt adhuc animal per ipſam ſentit: ⁊ tamen pro tunc non recipitur actualiter ſenſationē. Nec ſentire eſt ↄuertibiliter idem cum hoc quod habere in ſe ſenſationem: ſiue illam entitatem que dicitur ſenſatio: quia illa entitas exiſtēs realiter in animali: poteſt per dei potentiam poni in lapide: ſic ꝙ inhereat lapidi: ⁊ tunc de lapide eſſet verum dicere: ꝙ in ſe haberet ſubiectiue ſenſationem: ſiue entitatem eiuſdem rationis eſſentialis cum illa re que dicitur ſenſatio: ⁊ tamen non ſentit. Sed ſentire eſt in ſe habere ſenſationem ſubiectiue: actualiter vitaliter ipſum ſubiectū immutantem. Et ſentiri eſt idem quod ſenſatione cognoſci. Et ipā ſenſatio eſt cognitio quam ſenſus producit in ſeipm mediante ſpecie illius ſenſibilis in organo exiſtente. Iſtis notatis ſit.

Nota bñ q̄d ſit Sētire. Sētiri: ⁊ Sēſatio.

Concluſio reſponſiua ſenſus eſt virtus paſ-

ſiua. Patet: quia omne recipiens in ſe aliquid eſt potētia paſſiua: ſed ſenſus eſt huiuſmodi: igit. Minor ptz quia ſenſus qui dicitur organum recipit in ſe ſpeciem: ⁊ ſenſus qui eſt anima ſenſitiua recipit in ſe ſenſationem. ¶ Quereret tamen aliquis: vtruz ne oporteat ponere ſenſum actiuū: ſicut ponitur ſenſus paſſiu⁹ ¶ Ad hoc dicitur: ꝙ in ordine ad ſenſationem oportet ponere ſenſum agentem qui tamen non diſtinguitur realiter a ſenſu paſſiuo ſed eſt vnus ⁊ idem realiter qui dicitur ſenſus actiuus ⁊ ſenſus paſſiuus reſpectu ſenſationis. Sed dicitur actiuus pro q̄to poteſt producere ſenſationem. Et paſſiuus pro q̄to eſt receptiuus ſenſationis.

Dubitatur vtruz ſenſus decipiatur circa ſu-

um proprium obiectuz ſenſibile. Et videtur ꝙ ſic: quia intellectus qui eſt virtus nobilior ⁊ certior q̄ ſēſus pt decipi circa ſuum proprium obiectū: ergo ⁊ ſenſus. antecedens patet: quia aliquando intellectus propoſitōnibus falſis aſſentit. ¶ Secūdo ſic: viſus decipitur circa ſuum proprium obiectum: ergo ⁊ ſenſus. antecedēs patet: qꝛ ſpecies rei viſibilis per potētiam dei poſſunt conſeruari ⁊ repreſentare viſui rem viſibilem ipā re viſibili corrupta vel annihilata: ⁊ tunc viſus iudicās illud viſibile eē decipitur. ¶ Tertio ſic viſus iudicat ſolem eſſe bipedalis quantitatis (vt docet experientia) ⁊ tamen tūc decipitur: cum ſol eſt maior tota terra (vt dicunt aſtrologi) ergo viſus decipitur. ¶ Quarto ſic: viſus iudicat aliquando ſolem eſſe rubeum: et tamen non eſt rubeus ſed lucid⁹. Similiter de mane iudicat ſolem eſſe maiorem q̄ in meridie: ergo viſus decipit. ¶ Quinto ſic: viſus iudicat iridem eſſe diuerſorum colorum: ⁊ tamen non eſt ita: ergo viſus decipitur. ¶ Sexto ſic: auditus circa ſuum audibile decipitur: ergo et ſenſus. antecedens patet: quia auditus vnius iudicat ſonum eſſe delectabilem quem auditus alterius iudicat eſſe triſtabilē: ꝗ vnius audit⁹ decipit: cum vnus ⁊ idem ſonus non eſt delectabilis ⁊ triſtabilis: igitur.

Ar̄ de viſu.

Ar̄ de auditu

¶ Septimo ſic: exiſtens ꝓpe ſonum iudicat ſonuz eſſe maiorem ⁊ intenſiorem q̄ exiſtēs remote ab ipō ſono ergo alter eorum decipitur. ¶ Octauo ſic: aliquando iudicamus de ſono ipō ſono non exiſtēte: ergo tūc auditus decipitur. Añs ptz: quia exiſtens ab vna pte aq̄ ſatis magne: iudicat de ſono cauſato ab alia pte poſtq̄ eſt corrupt⁹: igitur. ¶ Nono ſic: infirmis apparet ꝙ audiunt tonitrua: quando tamen nulla ſunt tonitrua: ergo auditus illorum decipitur. ¶ Decimo ſic: aliquando iudicamus ſonum in aliquo loco in quo non eſt: vt ptz de ſono echo: ergo ſenſus audit⁹ decipit. ¶ Undecimo ſic: guſtus aliquādo decipitur: ergo ⁊ ſenſus. antecedens ptz: qꝛ illa que ſunt ſtiptica aliquibus apparent dulcia alijs: ergo guſtus iudicando illa decipitur ¶ Duodecimo ſic: infirmus cibaria dulcia iudicat eſſe amara: ergo ſenſus guſtus circa ſuum ꝓpriuz obiectū decipitur. ¶ xiij. ſic: aſini iudicāt tribulos ⁊ cardones eſſe boni ſaporis: ⁊ tamen oppoſito modo iudicat homo: ergo guſtus hominis vel aſini decipitur. ¶ Decimo quarto ſic: homo intrans balneum calidum in principio iudicat ibi eſſe intenſam caliditatem: ⁊ tamen poſt q̄ per tēpus fuerit in balneo iudicat caliditatem ibi eſſe remiſſiorem: licet balneum ante ⁊ poſt maneat eq̄ calidū: ergo tactus decipitur. ¶ Decimo quinto ſic: tactus aliquando iudicat aliquam rem aliquando eſſe duas res: vt ptz de faba tangendo digitis cancellatis: ergo tactus decipitur in iudicādo. ¶ Decimo ſexto ſic: olfactus ſepe decipitur circa ſuum ꝓprium obiectum: igitur: ⁊ antecedens ptz: qꝛ homo iudicat aliquando duos odores eſſe bonos ⁊ ↄuenientes: quos tñ vnus alter non iudicat eſſe bonos ⁊ ↄuenientes: ergo vnus eorum olfactu decipitur. ¶ Decimo ſeptimo ſic: canes iudicant cadauera fetida eſſe boni odoris: ⁊ homo iudicat talia eſſe mali odoris: ergo canis vel homo decipitur. ¶ Decimo octauo ſic: mundatores locorū turpiū iudicant materiam quam deponunt non eſſe fetidam: ⁊ tamen alij oppoſitum iudicāt: ergo aliqui eorum decipiuntur. ¶ In oppoſitum videtur eſſe phūs in ſcḋo capitulo tertij tractatus: vbi videtur phūs velle dicere: ꝙ ſenſus non decipitur circa ſuum ꝓprium obiectū Pro ſolutione dubij eſt.

Ar̄ de guſtu

Ar̄ de tactu

Ar̄ de olfactu

Sciendum pͦmo ꝙ triplex eſt iudicium ſen-

ſus de ſuo ſenſibili. ¶ Quoddam enim eſt iudicium ſenſus de ſuo ſenſibili generale: ſicut iudicium generale ipi⁹ viſus dicitur illud quo iudicat aliquid eſſe coloratum. Et non dicitur iſtud iudiciuz generale ſiue vniuerſale: qꝛ eſt plurium ſenſibiliuz repreſentatiuū: ſed qꝛ vnius ſolū tamen non diſcrete ⁊ terminate. Et iſtḋ iudiciū ſolet alio nomine vocari cognitio ſenſitiua ſingularis vaga: nam per illam ſenſus bene cognoſcit ſuum ſenſibile ſingulariter: ⁊ tamen per illam non ſufficit diſcernere: vtrum ſit talis vel talis ſpēi: ſicut per viſum aliquando cognoſcimus aliquid eſſe coloratum: ⁊ tamen neſcimus diſcernere ſi ſit album vel nigrum: vel alicuius alterius ſpēi determinate. ¶ Aliud eſt iudicium ſenſus ſpeciale ⁊ magis diſcretiuum: vt eſt iudicium quo viſus iudicat aliquid eſſe album vel nigrū ſiue aliquid habere albedinem ſiue nigredinez: ⁊ illḋ iudiciū dicitur eſſe cognitio ſenſitiua min⁹ vaga. ¶ Aliud eſt iudiciuz magis ſpeciale: quo ſenſus iudicat diſcrete hoc eſſe album: ita intenſe vel ita remiſſe.

Triplex iudiciū ſenſus vagū: min⁹ vagū et diſcretum

Sciēdum eſt ſcḋo: ꝙ ad hoc ꝙ ſenſus bene

iudicat de ſuo ꝓprio ſenſibili ſic ꝙ nō decipiatur circa ſuum ꝓprium obiectum: alique conditiones requirūtur. ¶ Prima eſt: ꝙ non ſit nimia excellentia ſenſibilis vltra organum ſenſus: ita ꝙ excellens ſenſibile nō corrumpat organum ſenſus. ¶ Secūda conditio eſt ꝙ organum ſit debite diſpoſitum: vnde ꝓpter indiſpoſitionem organi: ſenſus aliter iudicat de obiecto q̄ ſe habz obiectum: ⁊ ꝓpter hoc infirmi male iudicāt de ſapido ¶ Tertia conditio eſt: ꝙ medium per quod debet fieri multiplicatio ſpērum a ſenſibili ſit bene diſpoſitū: ita ꝙ non ſit aliquod impediens ipās ſpēs multiplicatas in medio: quin poſſint repreſentare res ſenſibiles debite. ¶ Quarta conditio eſt: ꝙ ſit debita diſtātia inter obiectum ⁊ ſenſum: ita ꝙ obiectum non nimis diſtet a ſenſu: nec nimis approximetur ipſi ſenſui. Unde ſi ſit nimia diſtantia ſenſus: ſepe male iudicat. Similiter ſi ſit nimia ꝓpinquitas ſenſus: non bene iudicat: cū ſenſibile poſitum ſupra ſenſuz non ſentitur. ¶ Quinta eſt ꝙ obiectum ⁊ ſenſus ſe habeāt conformiter. Unde ſi obiectum vna vice moueretur: ⁊ alia vice quieſceret: ⁊ ſimiliter ſenſus: tunc ſenſus poteſt aliter ⁊ aliter iudicare. ¶ Iſtis ſuppoſitis dicitur ad dubiuz: ꝙ ſenſus q̄tum ad iudiciuz generale nunꝙ vel raro decipitur circa ſuum ꝓprium obiectuz. Et hoc videtur velle phūs cum dicit ꝙ viſus non errat circa colores quin color ē: nec auditus circa ſonum quin ſonus eſt: ⁊ ſic de alijs ſenſibus. ¶ Similiter ſenſus quoad iudicium ſpeciale circa ꝓprium eius obiectum non decipitur in multo in pauco autem decipitur: cum non poteſt ita bene percipere ⁊ punctualiter iudicare ſicut res ſe habet: puta non poteſt ita diſtincte iudicare ꝙ intenſa ē albedo vl̄ remiſſa. Et hoc videtur velle commentator ſecūdo huius dicens ꝙ ſenſus non decipitur circa ſuum ꝓprium obiectum in maiori parte nec in multo. ¶ Ex iſto patet differentia inter ſenſibilia per ſe: ⁊ ſenſibilia per accidens. Circa ſenſibilia per ſe enim ſenſus non decipit: in maiori parte ſiue in multo: circa tamen ſenſibilia p accidens decipitur. ¶ Et ad rationes dubij ¶ Ad pͦmā dicitur: negando conſequētiam: ⁊ hoc obſeruatis predictis conditionibus: quia non eſt ſimile eo q̄ intellectus iudicat de intelligibilibus in eorū abſentia: ⁊ diu poſt eoruz abſentiam: ⁊ ſenſus exterior iudicat de ſenſibili quo ad eius preſentiam: vel ſaltē non iudicat de ſenſibili diu poſt eius abſentiam. ¶ Ad ſecundam dicitur: ꝙ licet ſenſus viſus obſeruatis illis quinꝗ conditionibus poſſet decipi ſupernaturaliter: non tamen naturaliter. ¶ Ad tertiam dicitur: ꝙ ibi deficit vna cōditio prius nominata: puta quarta. ¶ Ad quartam dicitur: ꝙ ibi deficit tertia cōditio. Unde ex eo ſol de mane iudicatur rubeus: quia de mane ſunt multi vapores groſſi ⁊ nigri ſurſum eleuati in aere exiſtentes inter nos ⁊ ſolem: ⁊ quia lucidum viſum per nigrum indicatur rubeum: ergo ſol de mane iudicatur rubeus. ¶ Si quereret aliquis cauſam illius quare lucidum viſum per nigrum apparet rubeum ¶ Reſpondetur ꝙ cauſa eſt iſta: quia ſpecies lucidi ⁊ ſpecies nigri per eandem lineam perueniunt ad oculum: ⁊ mutuo ſe impediunt ita ꝙ viſus non poteſt iudicare ſiue percipere luciduz ſiue nigrum: ſed iudicat de medio colore. ¶ Ad quintam dicitur: concedendo: ꝙ ſenſus ibi decipitur ꝓpter indiſpoſitionem medij. Unde videndo iridem ſecundum rei veritatem videmus ſolem ſiue lumen ſolis p lumen reflexum a nube aquoſa. ¶ Ad ſextam dicit negando antecedens obſeruatis conditōnibus. Et ad ꝓbationem eius dicitur: ꝙ ſi vnus iudicet ſonuz ſimpliciter eſſe delectabilem: ⁊ alius nō iudicet eum eſſe ſimpliciter delectabilem: tūc vnus eoruz deciperetur: ſed

Conditōes req̄ſite ad verum iudiciuz ſēſus de ꝓpo ſenſibilis

obſeruatis conditionibus vnus eorum non ſic iudicat: ſed vnus iudicat ꝙ talis ſonus eſt ſibi delectabilis: ⁊ alius iudicat ꝙ talis ſonus nõ eſt ſibi delectabilis ⁊ ſic nullus eorum decipitur. Et diuerſitas illorum iudiciorum prouenit ex diuerſitate complexionum. Si tamen ille qui iudicat illum ſonum non eſſe delectabilem ſibi vellet ex hoc inferre: ꝙ nõ eſt delectabilis ille deciperetur: cum a pte in mõ ad ſuum totum nõ valet ꝯña negatiue: ſed talis deceptio mag attribueretur intellectiui ꝙ auditui. ¶ Ad ſeptimã dr: ꝙ vnus illorum decipitur ꝓpter defectum quarte ꝯditõis: ex quo eſt ibi nimia diſtãtia. ¶ Ad octauã dr ꝙ licz ibi ſenſus auditus decipiat iudicando ſonum eſſe: non tñ decipitur in multum: cum immediate ante hoc ſonus fuit: ſz ꝓprie dr iudicare illum ſonum fuiſſe. ¶ Ad nonam dr ꝯcedendo ꝙ ibi decipiunt ꝓpter defectum ſcde ꝯditionis. ¶ Ad .x. dr: ꝙ ille decipit ꝓpter defectum tertie cõditõis cum medium non ſit bene ⁊ vniformiter diſpoſitum: cum aliter ſit diſpoſitum illud a quo fit reflexio ſpẽi ſoni: ita ꝙ ille ſpẽs vlterius in rectum diffundi non poſſunt ꝙ ſit alia ps medij. ¶ Ad .xj. dr negando añs obſeruatis ꝯditõibus. Et ad ꝓbatõem eius dr: ꝯcedẽdo ꝙ vnus iudicat ſibi non eſſe ſtipticum: ⁊ vterqꝫ bene iudicat ſm diuerſitatem complexionum: ⁊ tũc negatur ꝯña ꝙ vnus eorum decipiat. Si tñ vnus vellet inferre ex hoc ꝙ ergo nõ ſit ſtipticũ deciperet ꝑ fallaciam ꝯñtis. Nec ex illis duobus iudicijs ſequit ꝙ vnum ⁊ idem ſit ſtipticum ⁊ non ſtipticuz. ¶ Ad .xij. dr: ꝙ ille decipit ꝓpter defectuz ſcde ꝯditõis. Unde ſi ille iudicet cibaria recepta eſſe amara ſm ſe: tunc decipit ꝓpter indiſpoſitionem organi: cum infirmus ſupra linguam habeat humorem amarum: qui miſcet cuz ipo cibo: ſi vero iudicat ꝙ ipſe ſapit aliqd amarum: tũc bene iudicat. ¶ Ad .xiij. dr: ꝙ tam homo ꝙ aſinus bene iudicat: vnꝰ iudicãdo tribulos eſſe boni ſaporis ſibi: ⁊ alius iudicãdo ipos nõ eſſe boni ſaporis ſibi: ⁊ hoc ꝓuenit ſm diuerſitatez cõplexionum. ¶ Ad .xiiij. dr: ꝙ ille decipit ꝓpter defectũ ſcde ꝯditõis. Nam qñ hõ intrat balneum calidum: tũc organum eius eſt bene diſpoſitum: ⁊ poſtea indiſponitur ꝑ caliditatem: que realiter introducit in ipm organum. ¶ Ad .xv. dr: ꝯcedendo ꝙ ſenſus tactus aliqñ decipitur ꝓpter indebitaz applicatõem ſenſibilis ad ſenſum: vel organi ad ſenſibile. Cauſa aũt quare ſenſus tactus ita decipit eſt iſta: qꝛ qñ vnꝰ digitꝰ ponit extra debitum ſitum ſuum: tũc ſpẽs rei ſenſibilis cãta in illo digito ⁊ ſpẽs cãta in alio digito diffundũtur ad ſenſum cõem: ac ſi eſſent ſpẽs diuerſorum ſenſibilium. Si tñ digitus bene ſituarent: iam ille diſpõnes diffunderent ad ſenſum cõem ꝑ modũ vnius ſpẽi: ſicut ſpecies recepta in duobus oculis diffundit ad ſenſum cõem per modũ vnius ſpẽi: ſi tamẽ oculi ponerent extra ſitũ tunc vna res aliqñ appareret eſſe due res ſimili de cã ſed qñ debite ſituant non apparent due res. ¶ Ad .xvj. dr: negãdo añs: obſeruatis ꝯditõibꝰ: ⁊ ad ꝓbatõem dr: ꝙ vterqꝫ bene iudicat ſm ſuam complexionem: vnus iudicãdo tales colores ſibi eſſe bonos: alius iudicando tales colores ſibi eſſe malos. ¶ Ad decimam ſeptimaz dr: ꝙ ſi canes iudicent illa ſimpliciter eſſe boni odores ⁊ homines non iudicent illa eſſe ſimpliciter mali odores: tunc eſt deceptio vnius. Sed ſi vnus iudicet illa eẽ boni odoris ſibi: alius vero non iudicet illa eſſe boni odoris ſibi: tunc vterqꝫ bene iudicat ſm diuerſitatem cõplexionum. ¶ Ad .xviij. dr: ꝙ mũdatores locorum turpiũ decipiunt ꝓpter indiſpoſitiouem organi.

Ad rationes. Ad pmã dr negando maiorez ⁊ ad ꝓbatõem eius dr: ꝙ lz cauſa formalis ⁊ materialis ex qua non coincidãt: tñ bene cauſa formalis ⁊ materialis circa quam vel in qua. ¶ Ad ſcdam dr: ꝙ lz viſus cauſet aliqd de peracciõs ad extra: nihil tñ faciens ad ſenſationem eiuſdem videntis: non tñ de ꝑ ſe cauſat aliquid ad extra in ipm medium extrinſecum valens ad ſenſationem eiuſdem rei videntis. ¶ Ad tertiã dicitur negando conſequentiam: ⁊ ad ꝓbationem eius dr ꝙ dupliciter poteſt intelligi ꝙ ſenſus debz eſſe talis ꝙ le ſenſibile eſt in actu. Uno modo ꝙ ſenſus eſt receptiuus ſimilis qualitatis in ſpẽ cum qualitate ſenſibilis: ⁊ ſic negatur. Alio modo ꝙ ſenſus ẽ in potentia ad recipiendum illam qualitatem qualem ſenſibile põt in ipm cauſare: ⁊ ſic conſeditur. Et ad confirmationez dr ꝙ licz omne agẽs mere naturaliter vniuocum aſſimilet realiter ſibi paſſum: non tamen agens equiuocum: modo ſenſibile eſt agens equiuocum reſpectu ſpẽi cauſate in organo: aſſimulat tamen ſibi organuz intentionaliter cum ipm organum cauſat quãdam intentionẽ ſiue ſpeciem naturaliter repñtantem illud quod eſt ſenſibile formaliter. ¶ Ad quartaz dr ꝙ dupliciter põt intelligi ꝙ omne agens eſt preſtantius ſuo paſſo. Uno modo ꝙ nobiliori modo ſe habeat in agendo ꝙ paſſuz in patiẽdo: ⁊ ſic negatur vltima conſequentia. Alio modo intelligitur ꝙ illa res que eſt agens eſt nobilior ⁊ perfectior ſubſtantialiter: ꝙ illa res que eſt paſſuz: ⁊ hoc eſt falſum: cum tamen in omni actione ꝯcurrit aliquod agens puta pma cauſa que eſt ſubſtãtialiter ⁊ eſſentialiter ꝑfectior ꝙ ſit paſſum. ¶ Ad quintã dr ꝯcedendo: ꝙ ſenſus eſt vtus actiua: loquendo de ſenſu pncipali: ⁊ negatur conſequentia: quia infertur ꝙ non eſt vtus paſſiua: cum reſpectu eiuſdem eſt vtus paſſiua partialis ⁊ actiua totalis. ¶ Ad ſextam dr ꝯcedẽdo ꝙ ſenſus ſit vtus actiua: ⁊ negatur vlterius conſequentia: quia infertur: ꝙ non eſt vtus paſſiua. ¶ Ad ſeptimam dr ſimiliter: ⁊ ſimiliter ad octauã: qꝛ ſenſus reſpectu alicuius opationis eſt vtus actiua ⁊ nõ paſſiua: cum hoc tñ ſtat ꝙ reſpectu alicuius opationis (puta ſenſatõnis) eſt vtus actiua ⁊ paſſiua. ¶ Ad nonã dr: ꝙ ſenſus ẽ vtus paſſiua in ordine ad ſenſationem: ⁊ cuz hoc actiua ⁊ non ipm ſenſibile niſi ꝓ quanto mediante ſpẽ inſtrumentaliter ꝯcurrit ad ꝓductõem ſenſatõis.

Queritur vtrum ſenſibilia cõmunia ſint ſenſibilia per ſe. Et arguitur pmo ꝙ non de magnitudie: quia ſi ſic ſequeretur ꝙ omnis magnitudo eſſet ſenſibilis: conſequens eſt falſum: igitur ⁊ antecedens: cõſequẽtia ptz: qꝛ per ſe videtur preſupponere de omi: falſitas ꝯñtis ptz: qꝛ magnitudo aeris nõ ẽ ſenſibilis cuz antiqui vocabant aerem vacuum. Etiam magnitudo materie: qꝛ materia ſecluſo omni alio accñte ſi ſolitarie exiſteret: eſſz extenſa: ⁊ tamen non eſſet ſenſibilis. ¶ Secundo ſic: numerus ⁊ figura que enumerat p. inter ſenſibilia communia non ſunt ſenſibilia: ergo ſenſibilia communia non ſunt per ſe ſenſibilia. antecedẽs ptz: qꝛ illa ſunt entia mathematicalia que ſunt abſtracta a motu ⁊ a materia ſenſibili: igitur non ſunt ſenſibilia. ¶ Tertio ſic: ſenſibilia cõmunia ſunt ſenſibilia per aliud: ergo non ſunt ſenſibilia per ſe. antecedens ptz: qꝛ ſunt ſenſibilia per ſenſibilia ꝓpria quibus ſunt ꝯiuncta. Etiam ſi ſentiantur ſentiunt per eorum ſpẽs: ergo per aliud. ¶ Quarto ſic: numerus nõ eſt niſi res numerate vel actus numerandi ipſius anime: ſed iſta nõ ſunt ſenſibilia per ſe: cum ſubſtantie (que ſunt res numerate) non ſunt ſenſibilia per ſe. ¶ Quinto ſic magnitudo et numerus nõ poſſunt cauſare ſpecies in medio: ergo nõ ſũt ſenſibiles ꝑ ſe. añs ptz: qꝛ ſũt ꝙtitates: ⁊ ꝙtitates nõ ſũt de nũero vtutũ actiuarum igitur. ¶ Sexto ſic: nulla eorum ꝙ phũs dicit eẽ ſenſibilia cõia ſunt ſenſibilia a pluribus ſenſibus: ergo non ſunt ſenſibilia cõia. añs ptz: qꝛ magnitudo coloris non pcipit niſi a viſu: ⁊ magnitudo caliditatis aut frigiditatis non pcipit niſi a tactu: ⁊ ſic de alijs ſenſibus: igit nulla magnitudo a pluribus ſenſibus pcipit: ⁊ ꝑ ꝯñs nulla magnitudo ẽ ſenſibile cõmune. Et ſimiliter poſſet argui de alijs ſenſibus communibus.

Quid ſenſibile ꝑ ſe: ꝓpriũ ⁊ cõe ⁊ quot ſũt

In oppoſitum Eſt p. in ſcdo capitulo tertij tractatꝰ huiꝰ ſcdi. Pro ſolutione qſtionis ẽ.

Sciendum ꝙ: vt ad ꝓpoſitũ ſufficit: ſenſibile ꝑ ſe dr res pceptibilis ab vnius ſpẽi ſenſuum ſenſu ſm aliquam rõnem: ad cuius rõnis variationem talis ſenſus ſuum iudicium variat. Et ſenſibile ꝓprium (in ꝓpoſito) dr terminus ſignificans ſenſibilia: ſolum ab vnius ſpẽi ſenſuum ſenſu pceptibilia. Et ſenſibile cõe dr terminus ſignificans ſenſibilia a diuerſarum ſpẽrum ſenſuum ſenſibus pceptibilia: Et talia ſm p. ponuntur quinqꝫ ſcz magnitudo: motus: quies: figura: ⁊ numerꝰ. Et debet capi ille terminus numerus: put eſt terminꝰ ſinonymus cum illo termino multitudo: ita ꝙ non cõnotat actum numerãdi. ¶ Albacen ⁊ Uitellius in ſuis pſpectiuis multo plura enumerant ſenſibilia cõia: cuz ibi enumerant diſtãtiam: ſitum: corpeitatem: figuraz: magnitudinem: ꝯtinuitatem: diſtinctõem: numerũ motum: quietem: aſperitatem: leuitatem: raritatem: ⁊ denſitatem: diaphoneitatem: ⁊ ſpiſſitudinem: ſoliditatez pulchritudinem: ⁊ turpitudinem: ſimilitudinẽ: ⁊ diſſimilitudinem. Quilibet iſtorum terminorum diuerſa ſenſibilia diuerſis ſenſibus ſm ſpẽm ſenſuuz pceptibilia ſignificant.

Opinio pſpectiuorum

Sciendum ſcdo ꝙ ſcdm ponentes magnitudinem figuram ⁊c. accñtia diſtincta eſſe inter ſe ⁊ ſubſtantijs: illa res que dr magnitudo eſſz ſenſibus diuerſarum ſpẽrum pceptibilis: ⁊ ſm iſtam opinionem ſenſibilia cõia eſſent realiter diſtincta a ſenſibilibus ꝑ ſe proprijs. Sed ex quo viſum eſt ꝙ magnitudo non diſtinguitur a re magna. Figura a re figurata. Numerus a re numerata ſiue a rebꝰ numeratis: ⁊ ſic de alijs. Ideo dr: ꝙ ꝓpõ data de actu exercito debet capi loco vnius de actu ſignato: puta loco iſtius ſenſibilia cõia ſunt diuerſibilia ſignificantia: ⁊c. Uel in ſenſu improprio: qui eſt iſte: ꝙ cõe eſt oĩbus ſenſibus vel pluribus: ꝙ eorum quilibet pcipiat ſuum obiectum magnuz: ſicut viſus pcipit ſuum colorem magnum: tactus caliditatem magnam: ſimiliter auditus pcipit ſonuz magnũ: ſimiliter viſus pcipit colorem figuratum: tactus caliditatem vel frigiditatez figuratã: ⁊ ſic de alijs ſenſibus: ⁊ iſte ſenſus coincidit cum pmo de actu ſignato. ¶ Uñ (vt ad ꝓpoſitũ ſufficit) multipliciter põt intelligi ꝙ aliqd ſit ſenſibile ꝑ ſe. Uno modo: qꝛ ſenſibile pdicatur ꝑ ſe de ipo: vel de ꝓnoĩe demonſtrãte aliquaz rem. Et iſto modo iſte terminus ſenſibile nõ pdicat ꝑ ſe de iſto termino magnitudo: licet pdicat ꝑ ſe de ꝓnoĩe aliquaz magnitudinẽ demonſtrante: puta de ꝓnoĩe demonſtrante magnitudinem que eſt color. ¶ Alio mõ dr aliqd ſenſibile ꝑ ſe: qꝛ per ſuam naturam multiplicat ſpẽm in medio et in organo ſenſuum: ⁊ ſic aliqua magnitudo dr ſenſibilis per ſe: aliqua figura: aliquis numerus: ⁊ ſic deinceps. ¶ Tertio mõ dr aliquid ſenſibile ꝑ ſe: qꝛ ſm aliquam rõnem eſt ſenſibile: ad cuius rõnis variatõem variat iudicium ſenſus: ⁊ iſto mõ aliqua magnitudo eſt ſenſibilis per ſe: ſimiliter figura: ⁊ ſic de alijs: ⁊ iſto mõ capitur in ꝓpoſito. ¶ Quarto mõ dr aliqd ſenſibile ꝑ ſe qꝛ pcipitur a ſenſu ſine diſcurſu: ⁊ ſine memoria ſẽſus interioris: ⁊ iſto modo etiam aliqua magnitudo ẽ ſenſibilis per ſe: ꝓprie tñ illud dr ſenſibile ꝑ ſe qd eſt ſenſibile ꝑ ſe tertio mõ. Iſtis notatis ſit.

Concluſio reſpõſiua ſenſibilia cõia ſunt ſenſibilia ꝑ ſe. patz: qꝛ importãt res ſenſibiles a diuerſis ſenſibus: quarum quelibet eſt ſenſibilis ꝑ ſe: ergo ſenſibilia cõia ſunt ſenſibilia per ſe.

Dubitatur pmo vtrum ſitus et magnitudo ſint ſẽſibilia cõia. Et arguitur pmo ꝙ non de ſitu: qꝛ illud qd non eſt actiuum alicuius ſpẽi in organum ſenſus non eſt ſenſibile: ſed ſitus ẽ hmõi: igit. Mĩor ptz qꝛ nec agit ſpẽm coloris: nec ſpẽm odoris nec ſpẽm alterius ſpẽi ꝓprij: nec ſpẽm diſtinctam a ſpẽ ſenſibilis ꝓprij: cum tunc ſitus poſſet pcipi a ſenſuꝰ abſqꝫ hoc ꝙ aliquod ſenſibile ꝓprium ſentiatur: quod tñ falſuz eſt Nam (vt dicit commentator) ſenſibilia cõia ſunt ꝯiuncta ſenſibilibus proprijs: hoc eſt mediantibus ſpeciebus ſenſibilibus ꝓpriorum: pcipiunt illa que ſignificant ꝑ ſenſibilia cõia. ¶ Secũdo arguit ſic: ꝓbando ꝙ magnitudo non ſit ſenſibile cõe: qꝛ omne recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti: ſed ſenſus non ẽ denudatus a magnitudine: ergo non eſt receptiuus magnitudinis: ſiue ſpẽi eius. ¶ Tertio ſic: corporeitas ẽ magnitudo: ⁊ tñ non eſt ſenſibilis: ergo nec magnitudo. Minor ptz: qꝛ corporeitas ſm perſectiuos dr profunditas: que non pcipitur ſenſu. ¶ In oppoſitum arguitur: qꝛ illa ad quorum variationẽ variat iudiciũ ſenſus, ſunt ſenſibilia ꝑ ſe: ſed ſitus ⁊ magnitudo ſunt huiuſmodi: igitur: ⁊ non ſunt ſenſibilia ꝓpria: cum nõ ſolum a ſenſibus vnius ſpẽi pcipiunt ſitus ⁊ magnitudines: ſed a ſenſibus diuerſarum ſpẽrum ſenſuum: ergo ſunt ſenſibilia cõia. Pro ſolutione dubij eſt.

Sciendum pmo ꝙ in ꝓpoſito ſitus non eſt aliud ꝙ res taliter ſe habens ad alia corpaꝰ ſm ꝓpinquitatem vel remotionem: ⁊ ſitus quiꝰ pcipitur viſu dr eẽ color ſic ſituatus: ⁊ ſitus qui percipitur tactu: eſt qualitas tangibilis taliter vel taliter ſe habens in ordine ad locum: ⁊ ſic ſm ꝙ ſenſibile ꝓpriũ (puta color vel qualitas tangibilis) aliter ⁊ aliter ſituatur ſm hoc aliam ⁊ aliam ſpẽm cauſat in organo: ad quarum ſpẽrum variationem variatur iudicium ſenſus. Ex quo ptz: ꝙ ſenſuz ꝑcipere ſitum non eſt aliud: ꝙ ſenſum pcipere aliqd ſenſibile taliter vel taliter ſituatũ. Unde (vt dicit Albacen in ſcdo libro ſue pſpectiue) ſpẽs rerum ſenſibilium ꝑ quas res videntur ſunt in organo diſtincte localiter ⁊ extendunt ad extenſionem organi: ⁊ ſm poſitionem ⁊ ordinem ſpẽrum in organo iporum ſenſibilium ꝓpriorum: percipimus ipa ſenſibilia eſſe ſic vel ſic ſituata: ſicut ſz ordinem ⁊ poſitionem diuerſarum ſpẽrum in ſpeculo: pcipimꝰ res per illas ſpecies repñtatas taliter vel taliter ſituatas: puta que res eſt a dextris ⁊ que a ſiniſtris: ita ſimiliter eſt de ſpẽbus in organis exiſtẽtibus. Unde ſi duo viſibilia cãrent duas ſpecies in oculo: tunc illa res cuius ſpẽs eſt altior in oculo iudicaretur eſſe altior in ſitu: ⁊ alia baſſior. Et illa res cuius ſpecies recipit a dextris: vel verſus partem dextram: iudicatur eſſe a dextris: ⁊ illa cuius ſpecies eſt a ſiniſtris in organo iudicatur eſſe ſituata a ſiniſtris. Ex quo ptz ꝙ ſm diuerſitatem ſpecierum iporum ſenſibiliũ in organo, diuerſimode ſituatorum: pcipiunt ſenſibilia aliter ⁊ aliter ſituata. ¶ Ex iſtis poteſt reddi cauſa: quare aliqꝫ exiſtens in planis campis: iudicat partes remotiores altiores ꝙ partes ꝓpinquas: qꝛ ſpẽs ptiuz magis diſtantiũ ſituãtur ſupra ſpẽs ptium ꝓpinquarum: igitur ptes remote vident altiores ptibus ꝓpinquis. Et eadẽ poſſz aſſignari cauſa: quare turris ꝓpinquior apparet altior ꝙ turris remotior: cum tñ ſint eque alte: qꝛ ſuperior ps ſpeciei turris ꝓpinquioris: ſituat in organo ſupra ſupiorem

ſtantiā:tūc ꝑ elongatōnem nō iudicaret rē diminui:et per approximatōem rē augeri: ꝓpter decrementū vel crementū ipſius anguli ſub quo fit viſio: Silr econtra: ſi res quieſcat ⁊ augeat̄: apparebit ſenſui ꝙ diſtantia diminuit̄: ⁊ ſi res diminuat̄ ꝙ diſtātia augetur.

Quō ad perceptionē mot⁹ a ſēſu req̄ritur memoria ⁊ reminiſcentia.

Sciendum eſt tertio ꝙ motus non percipit̄

a ſenſu niſi mediante memoria: q̄ꝛ iudicare aliq̄d moueri: eſt iudicare illud aliter ſe habere ꝙ̄ prius habuit: ſed hoc non pōt fieri niſi memorādo qđ prius aliter ſe habuit: nec pōt iudicare iam eſſe in alio ſitu: niſi ꝑ comparatōem ad ſitum priorem. Hec aūtē compatio non pt̄ fieri niſi per v̄tutē cognitiuā vtriuſq;: ergo motus nō cognoſcit̄ a ſenſu niſi mediāte memoria ⁊ v̄tute diſtinctiua. ¶ Tripliciter tñ ɔtingit ꝙ ſenſus cognoſcit motum ɔcurrēte memoria ⁊ v̄tute diſtinctiua. ¶ Uno mō ſine reminiſcentia: ⁊ hoc mō aliqđ ſenſibile percipit̄ a ſenſu moueri: puta illud qđ motum ſatis velociter in quolibꝫ tpe ſenſibili ptrāſit ſpaciū ſenſibile: ita ꝙ ſenſus non indiget longa reſeruatōe ſpēi. ¶ Alio mō cum reminiſcentia a longo tpe: ⁊ hoc mō motus ſolis nō ꝑcipit̄ a nobis niſi ɔcurrat reminiſcentia: cum motū ſolis non ꝑcipimus niſi intelligendo ꝙ ꝑ magnū temp⁹ fuit ibi: ⁊ hoc ꝓpter tarditatē motus: cū ſenſibile per talem motum tpe ſenſibili ptranſit ſpacium qđ non ꝑcipit̄ a ſenſu. Et ex quo ad ꝑcipiendū talem motū req̄ritur longa ſpēi reſeruatio: ſequit̄ ꝙ ad cognoſcenduꝫ talem motū ꝑ ſenſuꝫ requirit̄ reminiſcentia. ¶ Tertio mō ꝙ vltra memoriā v̄tutē diſtinctiuā ⁊ reminiſcētiā req̄rit̄ opatio intellectus: ſiue ip̄e itellectus: ⁊ hoc mō motus octaue ſpere quo mouet̄ in centum annis vno gradu: ꝑcipit̄ a ſenſu ɔcurrente memoria ⁊ reminiſcētia: ⁊ intellectu: ⁊ non ſufficit memoria hoīs: ſꝫ vltra h̄ opꝫ habere ſcripta vel diuerſas memorias diuerſorū. ¶ Ex dictis ptꝫ ꝙ aīalia imꝑfecta (que non ꝑcipiūt niſi pn̄tia) ⁊ oīa memoria carentia non iudicant aliquid moueri: aliq̄d appropinquari: aliq̄d elongari: augeri: vel minui: caleſieri: vel frigeſieri. Uno mō quilibꝫ motus ab aliquo ſenſu percipitur: ſed motus qui eſt realiter illa res que eſt ſenſibile per ſe: que quideꝫ res mota cauſat ſpeciem in organo.

Quō ſenſus ī ꝑceptiōe mot⁹ decipit̄.

Sciendum eſt quarto: ꝙ multis modis ſenſus

in ꝑcipiendo motū decipit̄. ¶ Uno mō: ꝓpter mot⁹ puitatem: ⁊ tūc ſenſus ꝓpter tp̄s inſenſibile iudicat ſuum ſenſibile non moueri. ¶ Scđo mō: ꝓpter nimiam motus velocitatem: ita ꝙ ſenſibile tpe inſenſibili pertranſit ſpaciū ſenſibile: ⁊ tunc ſenſus aliqñ iudicat illud ſenſibile ptranſire illud ſpaciū ſubito: ⁊ nō ſucceſſiue. ¶ Tertio mō: qñ ꝓpter nimiā velocitateꝫ motus ip̄m ſenſibile iudicat̄ quieſcere ſicut ſi aliqua ps troci velociter moti: in ſuperiori pte eēt alba vel nigra ad modum circuli: tūc illa ps apparet quieſcere ꝓpter nimiā mot⁹ velocitatē: ⁊ tñ ſm rei veritatē moueret̄. ¶ Quarto mō accidit deceptio ꝓpter hoc: ꝙ viſibilia eodē mō ſe habent adinuicem ⁊ ad viſum: vt ſi aliq̄s eſſet in naui mota non reſpiciens niſi ad res in naui exiſtes: non ꝑcipiet illas moueri ꝓpter hoc: ꝙ eodē mō ſe habent adinuicem ⁊ ad viſum. ¶ Quinto mō accidit deceptio circa motuꝫ ꝓpter hoc ꝙ ſpēs viſibilis mouet̄ in organo: ſicut in infirmis ⁊ ebrijs. Tales eñi ꝓpter motum ſpēi viſibilis exiſtentis in oculo: iudicāt res moueri q̄ tñ quieſcūt: ⁊ tñ ꝓpter taleꝫ motū ſpēi apparent ſtelle ſcintillare: ⁊ moueri: ⁊ hmōi ſpēs mouet̄ a ſpiritib⁹ viſibilib⁹ a corđ ad organū emiſſis. ¶ Sexto fit deceptio ꝓpter augmētū rei vel diminutōem. Uñ qñ res augmētatur: aliqñ iudicat ſenſus ꝙ res approximat̄: ⁊ qñ diminuit̄ ꝙ elongat̄: qđ tñ non eſt ſic in rei v̄itate. ¶ Septimo accidit deceptio ꝓpter indiſpōnem ſenſus ſiue organi ſenſus: ſicut ſi organū tactus frigeſieret alia viderent̄ caleſieri. ¶ Octauo accidit deceptio circa motum ꝓpter diſtātiam: vt motus ſolis licet ſit valde velox: tñ ꝓpter eius diſtātiā ſpēs ſolis in oculo mouetur inſenſibiliter: ⁊ deſcribit tpe ſenſibili ſpaciū in ſenſibile: ⁊ ſic apparet quieſcere. ¶ Nono accidit deceptio ꝓpter nimiā tarditatē: ſicut eſt augmentatio iuuenū Nā ex quo in notabili tpe non ꝑcipit̄ notabiliter ꝙ augmētant̄: ideo iudicamus eos aliqñ non augmentari. ¶ Decimo accidit deceptio: ꝓpter quieſcens interpoſitū ſicut ſi homo vadit iuxta muruꝫ: ⁊ a longe videat arborem tunc ſi ille hō non cogitet de motōe ꝓpria eius: ⁊ ꝑcipiet muꝝ quieſcentē iudicabit arborē moueri. ¶ Similiter quies ꝑcipit̄ a ſenſu mediante v̄tute diſtinctiua. Uñ ꝑ hoc ꝙ ſenſus iudicat ſuuꝫ ſenſibile quieſcere cum cognoſcere ſenſibile quieſcere non eſt aliud ꝙ̄ cognoſcere ſenſibile in eodem ſitu eſſe ꝑ notabile tēpus Et ſicut ad cognoſcendū motū opꝫ ſenſum plura ſenſibilia cognoſcere: ita etiam ad cognoſcendum quietem. ¶ Iſtis notatis dr̄ ad dubiū: ꝙ motus eſt ſenſibile cōmune. ptꝫ: q̄ꝛ motus ſenſibilia diuerſaꝝ ſpēꝝ ſenſuum ſenſibus perceptibilia importat: ergo eſt ſenſibile cōmune. ¶ Etiam pluribus ſenſibus ꝑcipit̄ mot⁹: cū plures ſenſus ſua ſenſibilia ꝓpria ꝑcipiant moueri. ¶ Et ad pmā rōnem dubij dr̄ negādo añs. Et ad eius ꝓbationem dr̄: ꝙ licet ſenſatio fiat in inſtāti: hoc eſt in tpe indiuiſibiliter: tñ bene ꝑ tp̄s cōſeruat̄: ⁊ ꝑ illud tp̄s fit motus. ¶ Ad ſcđam dr̄ negādo minorē: ⁊ hoc capiēdo pn̄s ꝓ tpe pn̄ti ꝑ qđ pōt fieri mot⁹ ¶ Ad tertiā dr̄ diſtinguendo ɔn̄s vel capiendo ip̄m vt ē de actu ſignato: ita ꝙ ſenſus eius ſit: iſte terminus motus eſt ſenſibile cōmune. i. nullus motus ſignificat̄ ꝑ ſenſibile cōmune: ⁊ ſic negat̄ ɔn̄a: vel capiendo ip̄aꝫ vt eſt de actu exercito ⁊ in ſenſu ꝓprio: ⁊ ſic ɔcedit̄ ɔn̄a ⁊ ɔn̄s ſed ex hoc non ſequit̄: ꝙ motus non eſt ſenſibile cōmune: capiēdo illam vt eſt de actu ſignato: vt valet iſtam: iſte teminus motus ſignificat ſenſibilia pluribus diuerſis ſenſibus perceptibilia.

Ad rationes queſtionis.

¶ Ad primā dicitur negādo ɔn̄am. Et ad ꝓbatōem dr̄ ꝙ non oīs ꝓpoſitio ꝑ ſe eſt de oī. ¶ Ad ſcđam dr̄ negādo añs. Et ad ꝓbatōem eius dr̄: ꝙ dupliciter pōt intelligi ꝙ entia mathematicalia ſunt abſtracta a motu ⁊ materia ſenſibili. Uno mō ꝙ in diffinitōibus mathematicalibus non ponunt̄ termini explicantes motū aut materiā ſenſibilem: ⁊ ſic ɔcedit̄: ꝙ ſunt abſtracta a motu ⁊ a materia ſenſibili. Alio mō: ꝙ nō ſunt mobilia nec ſunt nata eē in materia ſenſibili: ⁊ ſic negatur. ¶ Ad tertiam dicitur negādo antecedēs: ⁊ hoc capiendo ip̄m: vt eſt de actu ſignato: ita ꝙ ſenſus eius eſt. Senſibilia cōia ſignificant res que non ſunt ſenſibiles niſi ꝑ aliud: ⁊ ad ꝓbatōem eius dr̄: ɔcedendo ꝙ non ſunt ſenſibilia illa que ſignificant̄ ꝑ ſenſibilia cōia: niſi ꝓpter ſenſibilia ꝓpria: ſed negat̄ ɔn̄a qua infert̄: ꝙ ip̄a ſunt ſenſibilia ꝑ aliud: cum ſit vnū ⁊ idem qđ eſt ſenſibile ꝓpriū ⁊ qđ ſenſibile cōmune. ¶ Ad quartā dr̄: ɔcedendo ꝙ nō oīs numerus eſt ꝑceptibilis ſenſu: ſed numerus qui ē ſenſibilis ꝑ ſe. ¶ Ad quintā dr̄: ꝙ licꝫ nō oēs q̄litates ſint v̄tutes actiue: tñ aliq̄ bene ſunt v̄tutes actiue. Uñ q̄litates que ſūt ſenſibilia ꝑ ſe nate ſunt cauſare ſpēs in medio: ⁊ in organo: ⁊ alique non ſolum cauſant ſpecies: ſed etiam qualitates eiuſdem ſpeciei eſſentialis: cuiuſmodi eſt quantitas que eſt caliditas vel frigiditas. ¶ Ad ſextam dr̄ ɔcedendo añs: ⁊ diſtinguendo cōſequens. Uel capiendo ipſum in ſenſu ꝓprio qui ē iſte ꝙ non eſt aliqua res que non eſt ſignum: de qua veruꝫ eſt dicere ꝙ eſt ſenſibile commune: ⁊ ſic ɔcedit̄. Uel capiendo ip̄m in ſenſu improprio: vt eſt de actu ſignato: ita ꝙ ſenſus ei⁹ eſt iſte ꝙ̄ null⁹ eſt termin⁹ ſignificās ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū ſm ſpēm: ⁊ ſic negat̄ ɔn̄a.

Querit̄ vtꝝ color ſit ꝓpriū ⁊ adequatū obiectū viſus.

¶ Ar̄. pmo ꝙ nō. q̄ꝛ null⁹ color ē obiectū adequatū viſus: igr̄ color nō eſt obiectū adequatū viſus: añs pꝫ: q̄ꝛ quocūq; colore demōſtrato aliq̄d ab illo ē obiectū viſus. ¶ Scđo ſic. nō oīa viſibilia ſub colore cōtinent̄. igr̄ color nō eſt obiectū adequatū viſus. ɔn̄a pꝫ: q̄ꝛ ad hoc qđ aliq̄d ſit obiectū adeq̄tuꝫ viſus requirit̄. ꝙ ſub ip̄o oīa viſibilia ɔtineant̄. añs pꝫ: q̄ꝛ lux ē viſibilis: ⁊ tñ nō ɔtinet̄ ſub colore. ¶ Tertio: lux ē primū obiectū viſus: ergo nō color. ɔn̄a ptꝫ: q̄ꝛ vni⁹ potētie nō ſunt duo obiecta pma. añs pꝫ: q̄ꝛ illđ ē primū obiectū viſus qđ ꝑ ſeip̄m ē viſibile: ⁊ ſine quo nullū aliud ē viſibile ſꝫ ſic eſt de luce. cū lux pt̄ videri ſine colore. ſꝫ nō econtra. ¶ Et ɔfirmat̄. q̄ꝛ cā eſt naturalr̄ prior ſuo effectu: ſꝫ lux eſt cā quare color videt̄. ergo lux eſt prior colore: ⁊ per ɔn̄s lux ē primū obiectū viſus: ⁊ nō color ¶ Quarto ſic aliq̄d eſt viſibile qđ non eſt coloratū ſiue color. ergo color non ē obiectū adequatū. Añs pꝫ: q̄ꝛ nūerus ternari⁹ ē viſibilis: ⁊ tñ non ē color nec coloratū: cum non ſit aliquod vnum.

In oppoſitū ar̄. naꝫ: vt dicit cōmētator ſcđo

hui⁹: color ē viſibilis: ſicut hō eſt riſibilis: ⁊ hō ē riſibilis pmo: ergo color ē viſibilis pmo: ⁊ ſic oē viſibile ē color: ⁊ oīs color ē viſibilis: ⁊ ꝑ ɔn̄s color ē obiectū adeq̄tum ipſius viſus. ¶ Scđo ſic. vnicuiq; ſenſui aſſignat̄ ꝓ obiecto gen⁹ ɔtinēs ɔtraria ab illo ſenſu ꝑceptibilia: ⁊ cū ſenſus viſ⁹ ē aliquoꝝ ɔtrarioꝝ ꝑceptiu⁹: ſequit̄ ꝙ gen⁹ illoꝝ ɔtrarioꝝ ꝓ obiecto viſ⁹ dꝫ aſſignari: ⁊ illđ gen⁹ ē iſte termin⁹ color: igr̄. Pro ſolutiōe q̄ſtionis eſt.

Sciēduꝫ ꝙ obiectū viſus ī ꝓpoſito: dr̄ eſſe

aliqđ ſenſibile: natū cāre ſpēm in organo viſus: ꝑceptibile ab ip̄o viſu: ⁊ eodē mō dr̄ viſibile: ita ꝙ iſta duo ſinonime ſe hn̄t. ¶ Uñ titul⁹ q̄ſtiōis duos hꝫ ſenſus: ſm ꝙ ille termin⁹ pmū. ⁊ ſilr̄ ſm ꝙ ille termin⁹ adeq̄tum pn̄t capi ſcđo intētionalr̄: ita ꝙ primū tm̄ valꝫ ſicut ſm ꝙ ip̄m: ſiue ꝓpō vlis vlitate poſterioriſtica: ⁊ ſilr̄ capit̄ ille termin⁹ adeq̄tuꝫ: ⁊ tūc hoc totū color ē obiectū viſus dꝫ ſuppōere materialiter vel ſimplr̄. ⁊ ſenſus q̄ſtiōis ē iſte. Utꝝ illa ꝓpō Color ē obiectum viſus ſit ꝓpō vlis vlitate poſterioriſtica. Et dꝫ capi ille termin⁹ color in ꝓpoſito large ꝓ oī viſibili: ⁊ nō vt diſtinguit̄ ɔtra lumen ⁊ lucē. ¶ Aliter pt̄ capi ille termin⁹ pmū ⁊ ſilr̄ ille termin⁹ adeq̄tuꝫ pmo intētionaliter. ¶ Et hoc duplr̄. Uno mō ſincatego. ⁊ vt faciūt ꝓpōem modalē diuiſaꝫ: ⁊ tūc ſenſus q̄ſtiōis ē iſte. Utꝝ aliq̄s color: ſiue aliq̄d de quo veꝝ ē dicere ꝙ ē color: eſt pmo ⁊ adeq̄te obiectū viſus. ¶ Alio mō pōt capi cathe. ſiue ꝑtim cathe. ⁊ ꝑtim ſincathe. ¶ Et hoc adhuc duplr̄. Uno mō vt pmuꝫ dicit prioritatē tp̄is: ⁊ tūc ſenſus q̄ſtiōis ē iſte. Utꝝ color pi⁹ tpe ſit obiectū viſus vel viſibilis: ⁊ quo ad hūc ſenſuꝫ dr̄ ꝙ color q̄ eſt in reꝝ natura dr̄ pri⁹ tpe obiectū viſus ī ordie ad colorē qui poſteri⁹ ē in reꝝ natura. ¶ Alio mō pōt dicere primū prioritatē nature: ⁊ tūc ſenſus eſt iſte. Utꝝ color pri⁹ natura ſit obiectū viſus: ⁊ ad iſtum ſenſuꝫ dr̄ ꝙ ſi capiat̄ ille termin⁹ color ſtricte vt diſtinguit̄ ɔtra lucē ⁊ lumē: ꝙ color nō eſt obiectū viſus primū ⁊ adeq̄tuꝫ: vt bn̄ ꝓbat tertiū argumētū añ oppoſitū. Si tñ capiat̄ color large: vt ſub ſe cōprehēdit ⁊ lucem ⁊ lumē. ſic aliq̄s color ē pri⁹ natura obiectū viſus: vt pꝫ de luce: non tñ oīs color ē pri⁹ natura obiectū viſus. ¶ De iſtis aūt duob⁹ ſenſib⁹ vltimis nō ē hic ad ꝓpoſitū: ſꝫ de duob⁹ pmis. Uñ aliq̄ dicūt ꝙ extra aīam ē aliq̄d qđ eſt obiectū adeq̄tuꝫ ipi⁹ viſus: ⁊ hoc dicūt eē eſſentiā genericā ſignificatā ꝑ iſtū terminū color: ⁊ hāc naturā dicūt a ſenſu ꝑcipi puta a viſu: ⁊ tñ nihil ꝑcipitur a viſu niſi ſub rōne ei⁹. Cōtra iſtos pōit̄ talis ɔclo.

Conclō Nulla res q̄ ē color ē obiectū viſus

primū ⁊ adeq̄tuꝫ. ſꝫ obiectū viſus ⁊ color ſunt termini ɔuertibilr̄ ſe hn̄tes. ¶ Pma ps pꝫ: q̄ꝛ ſi eſſꝫ aliqua talis res: vel eſſꝫ res ſingularis vel natura vlis. Nō aliq̄ res ſingularis: q̄ꝛ nulla talis ē q̄n alia res ab illo ſenſu viſus ꝑcipi pt̄: ergo nulla talis ē obiectū pmū ⁊ adeq̄tuꝫ viſ⁹. Nec natura vlis: q̄ꝛ talis nō eſt ponēda: vt videbit̄. vij metaphi. Etiā ſenſus nō cognoſcit niſi ſenſibile: ⁊ per ɔn̄s nō cognoſcit vle. ergo vle nō eſt ponēdū obiectū pmū ipi⁹ ſenſus: cū īpoſſibile ē aliq̄d eſſe obiectū pmū ipſi⁹ ſenſus: ⁊ tñ pmo nō cognoſcat̄ a ſenſu: nec eſſꝫ cognoſcibile. Q aūt nō eſſꝫ cognoſcibile pꝫ: q̄ꝛ a ſenſu nō ꝓducit̄ aliq̄s act⁹ niſi ſit ipi⁹ ſingularis: ſic ꝙ ip̄ꝫ cognoſcibile cognoſcat̄ ſingulariter: ergo ipi⁹ ſenſus nō eſt aliq̄s act⁹ quo natura vlis cognoſcit̄. vel q° aliq̄d cognoſcit̄ vlr̄. Etiā eſt dria cōis īter ſenſuꝫ ⁊ ītellectū: ꝙ ſenſus ſit ſingulariū: ⁊ intellect⁹ vliuꝫ. ¶ Scđa ps ptꝫ: q̄ꝛ de quocūq; veꝝ ē dicere ꝙ ē obiectū viſus ſiue viſibile de eo ē veꝝ dicere ꝙ ē color. ergo cōuertibilr̄ ſe hꝫ color et obiectū viſus ſiue viſibile: ⁊ ꝑ ɔn̄s iſta ꝓpō. Color eſt obiectū viſus ſiue color ē viſibile eſt pma ⁊ adeq̄ta ſiue vlis: vlitate poſterioriſtica.

Dubitat̄ pmo vtꝝ ad vidēduꝫ colores req̄rat̄

lumē ꝓpter colores vel ꝓpter mediū Et ar̄. pmo ꝙ nō. q̄ꝛ lumē nō req̄rit̄ ad vidēduꝫ colores: igr̄ Añs pꝫ q̄ꝛ lumē nō plus req̄ritur ad vidēduꝫ colorē ꝙ̄ req̄ritur ad ſentiēdū aliqđ ſenſibile: ſꝫ lumē nō requirit̄ ad ſentiendū aliqđ ſenſibile. ergo nec ad colores. Minor pꝫ: q̄ꝛ lumē nō requirit̄ ad ſentiēdū calidū vel frigidū. ¶ Secūdo ſic. nullū lumē req̄ritur ad vidēdū colores: ergo non requirit̄ lumē. añs pꝫ: q̄ꝛ quocūq; lumie dato veꝝ ē dicere ꝙ ſine eo pt̄ videri color. ¶ Tertio ſic. illud qđ ip̄edit viſionē nō requirit̄ ad viſionē. ſꝫ lumē eſt hmōi: igitur. Maior pꝫ: q̄ꝛ lumē ſolis īpedit ne ſtelle de die videant̄. ¶ Quarto ſic. ſi lumē req̄reret̄ ad vidēduꝫ colores vel hoc eſſꝫ lumē ꝓpriū vel alienū: ſꝫ nullū iſtoꝝ ē dicēduꝫ: igr̄. Minor pꝫ pmo ꝙ nō ꝓpriū: q̄ꝛ vel hoc req̄reretur in oīb⁹: vel in aliq̄b⁹ ⁊ in aliq̄b⁹ nō. Non in oīb⁹ vt notū eſt: cū non oīa corpa ſunt nata cāre lumē. Nec etiā in aliquib⁹ ⁊ in aliq̄bus nō. cū nō videat̄ rō diuerſitatis. Q nō per lumē alienū pꝫ de luce. ¶ Quinto ſic aliq̄ vidētur ſine lumie: ſicut ligna putrida: ⁊ ſquame piſciū: igr̄ ad vidēdū colorē non requirit̄ lumē. ¶ Sexto ſic. ꝙ lumē nō req̄rit̄ ꝓpter mediū: niſi q̄ꝛ ſic ſeq̄ret̄ ꝙ poſſꝫ fieri viſio ſine illuminatōe medij: ſꝫ ɔn̄s ē falſuꝫ igit̄ ⁊ añs. ɔn̄s pꝫ. naꝫ ſi lumē nō requireret̄ ꝓpter mediū tūc ſiue mediū illuminaret̄ ſiue nō adhuc fieret viſio: falſitas ɔn̄tis ē manifeſta. ¶ In oppoſitū ⁊ ar̄. q̄ꝛ ſine lumie cadēte ſupra colorē. tñ ab ip̄o reflexo: nō pt̄ color cāre ſpēm in medio: nec mediū pt̄ ſuſci ꝑe ſpēꝫ coloris: ergo ad vidēduꝫ colores req̄rit̄ lumē. vel ꝓpter colores: vel ꝓpter mediū. ¶ Ad dubiū dr̄ ꝙ in ꝓpoſito ē ſermo de colore ꝓprie capiēdo illū terminū color: ⁊ ꝙ ad vidēdū colores requirit̄ lumē alienū cātum a corpe lucido: ⁊ ꝓpter mediū: ⁊ ꝓpter colores ¶ Propter mediū: q̄ꝛ ip̄m mediū non ē ſuſceptiuū ſpēi coloris niſi ſit illuminatū. ¶ Etiā colores nō pn̄t multiplicare ſine cāre ſpēs ꝑ mediū niſi cadat lumē alienū ſupra colorē. et reflectat̄ ab ip̄o colore verſus orgnū viſus: ergo ad videndū colorē requirit̄ lumē ⁊ ꝓpter colores ⁊ ꝓpter medium. ¶ Q aūt color ſine lumie cadēte ſupra ip̄m nō pōt cāre ſpēm ꝑ mediū: pꝫ: de colore exn̄te in vmbra ſupra quē nullū cadit lumē. ¶ Q etiā ip̄m mediū nō pt̄ ſuſcipere ſpēm ſine lumie. pꝫ de illo qui multū diſtat a colore ſupra quē cadit lumē. ita ꝙ lumē nō pt̄ ꝑtingere ad organū ei⁹: ⁊ tñ nō eſt tāta diſtātia q̄n ſi totū medium

eſſet illum:natū bene ꝑciperet: niſi q2 mediū exiſtens
iuxta organū illiꝰ nō recipit ſpēm: cuiꝰ non eſt aſſignā
da alia cā niſi q2 in illo medio nō eſt lumē. ¶ Ad rōnes
dubij. Ad primā dr̄ negādo iſtā ꝯñam: lumen nō reqri
tur ad ſentiēdū calidū vel frigidū: ꝗ nō reqrit ad ſenti
endū colores. ¶ Ad ſcd̄am dr̄ negādo ꝯñam: q2 a ſuppō
ne ꝯfuſa ⁊ diſtributiua oppoſita ſuppōni determiate: ad
ſuppōem ꝯfuſā ⁊ diſtributiuā oppoſitā ſuppōni ꝯfuſe
tm̄. vel ad ſupōez ꝯfuſaz tm̄. nō vz ꝯña. ¶ Ad tertiā dr̄
ꝙ lȝ lumē excellēs ipediat viſionē. tn̄ lumē bene ꝓpor
tionatū nō impedit. ¶ Ad q̄rtaȝ dr̄ ꝙ in aliquibꝰ reqri
tur lumē ꝓpriū: ſicut ſunt corpa lucida: ⁊ in aliqbꝰ lu-
men alienū ſicut color ꝓpe dictꝰ ꝑ lumē alienū videt.
Et ſi diceret aliqs ꝙ color nō eſſȝ viſibilis ꝑſe: cū videt
mediāte lumīe. Dr̄ ꝙ nō ē viſibilis ꝑſe. i. ſolitarie: iſta
tn̄ ꝓpō eſt ꝑſe: color ē viſibilis. ¶ Ad q̄ntaȝ dr̄ ꝙ lȝ ali-
qua videant̄ tanꝙ lucida ſine lumīe alieno: nō tn̄ vidē
tur tanꝙ colorata ſiue tanꝙ colores ſine lumīe alieno
Vñ ligna putrida de die videtur tāꝙ colorata: ⁊ de no
cte videntur tanꝙ lucida. i. videt lux eoꝝ. ¶ Ad ſextā dr̄
ꝙ lumē reqrit ꝓpter mediū ⁊ ꝑp colores: ⁊ nō ꝑp colo-
res ſolū: cū nō pt̄ fieri viſio ſine medij illuminatiōe.

Opio .i.

Dubitat ſcd̄o vtꝝ ſit vnꝰ ⁊ idē ſonꝰ q̄ a plu-

ribꝰ audit. ¶ Pro ſolutiōe dubij ē aduertendū: ꝙ circa
ſonū ſiue eiꝰ ſubiectū ſunt due opiones. ¶ Una eſt: ꝙ ſo
nus nō eſt ſubiectiue in aere: vel in medio qd̄ frangit
qñ ſonꝰ cauſat. ſȝ ē in illo a quo effectiue ꝓducit. ita ꝙ
eſt aliqñ in ꝑcutiēte: ⁊ aliqñ in ꝑcuſſo: ⁊ aliqñ in vtro-
q3. Et hoc ꝓbat iſta opio ſic. Sonꝰ eſt ſubiectiue in illo
qd̄ audit mediāte ſono: ſȝ illud nō eſt aer vel mediū: ſȝ
percutiēs vel ꝑcuſſuȝ: vel ābo ſimul: igr̄ ſonꝰ ē in ꝑcuti
ente: vel ꝑcuſſo: vel ambobꝰ. ¶ Scd̄o ſic. nihil videtur
niſi ꝑ colorem: vel lucē ſibi realiter inherētem: ergo ni
hil audit niſi ꝑ ſonū ſibi realiter inherētez. ꝯña pȝ ꝑ ſi
mile. ſȝ percutiēs ⁊ ꝑcuſſuȝ audiūtur: ꝗ in eis ē ſonus.
¶ Tertio ſic. illud qd̄ ſonat hȝ in ſe ſonū: ſȝ corpꝰ ꝑcuti
ens: vel ꝑcuſſuȝ ē hmōi. igr̄. Et ad ꝯſeruatiōem ſoni in
illis corporibꝰ ſonātibꝰ reqrit ꝙ ſonātia moueātur: et
ſint dura: ⁊ ꝙ aer expellat vt deferat ſpēm illiꝰ quali-
tatis. Et ſm̄ iſtā opionem ē dicēduȝ ꝙ ſicut ē vnꝰ ⁊ idē
color q̄ videt directe. hoc ē per ſpēm nō reflexā ab ali-
quo corpore terīato v̄ſus ipm̄ organū viſus: directe ca
dens ſupra ipm̄ organū: ⁊ reflexe: hoc ē per ſpēm nō di
recte cadētez ſupra organū. ſȝ reflexā ab aliquo corpe
opaco v̄ſus ipm̄ organū. Sic etiā eſſȝ vnꝰ ⁊ idem ſonꝰ
qui percipit per ſpēm recte cadētem ſupra organū: et
per ſpēm reflexā. ſȝ qñ percipit per ſpēm recte diffuſaz
dr̄ ſonꝰ: quādo v̄o per ſpēz reflexā dr̄ ſonꝰ echo. Priꝰ ta
men percipit ſonꝰ ſm̄ ſpēm nō reflexā: ⁊ poſterius ſm̄
ſpēm reflexā: ⁊ ſic vnꝰ ⁊ idem p̄t bis percipe vnū ⁊ eun
dem ſonū. In prīa eñ perceptiōe raro decipit ſenſus
auditꝰ. In ſcd̄a vt in pluribꝰ decipit cū iudicat ſonum
eſſe in alio loco ꝙ̄ eſt: puta i loco oppoſito. ¶ Et ſȝ iſtā
opionem diceret ad dubiū: ꝙ ſicut vnꝰ ⁊ idem color a
pluribꝰ videt per vnā ⁊ eādem ſpēm totalē ab ipo co-
lore orbiculariter in ipm̄ mediū cāta m: diuerſis tn̄ ſpē
bus partialibꝰ in diuerſis ꝑtibꝰ medij exiſtētibꝰ: ⁊ di-
uerſis ſpēbꝰ totalibꝰ in diuerſoꝝ organis exiſtēbꝰ. Sic
eſt etiā vnꝰ ſonꝰ in nūero cauſans orbiculariter in ipȝ
mediū ſuā ſpēm: qui percipit a pluribꝰ hoībꝰ per vnaȝ
totalē ſpēm in totali medio exiſtētem: diuerſis tn̄ ſpē-
bus partialibꝰ in diuerſis ꝑtibꝰ medij exiſtētibꝰ: ⁊ di-
uerſis ſpēbꝰ totalibꝰ in ipis organis exiſtētibꝰ percipi
tur. Et ſicut ad viſionem coloris ꝓpe dicti reqritur ꝙ
mediū ſit illuminatū vt diffundat ſpēs coloris: ita eti-
am ad auditū reqritur ꝙ mediū moueat vt diffundat
ſpēs vſq3 ad organū auditꝰ. Ex quo pȝ: ꝙ mediū ſumo

bile ſiue corpꝰ non mobile recte: non eſt mediū conue-
niēs ad audiēdū. ¶ Alia ē opio (q̄ cōiter tenet) q̄ dicit
ꝙ ſonꝰ ē in ipo medio qd̄ violēte diuidit ſiue a ꝑcutiē-
te ⁊ a percuſſo frāgitur: ⁊ ꝙ nō ſit in percutiēte ⁊ ꝑcuſ-
ſo: intelligēdo per percuſſuȝ illud qd̄ retinet mediū ne
defluat. Et iſta opio cōiter tenet. ¶ Et ad rōnes alteriꝰ
opiōis. Ad primā dr̄ lȝ percutiēs ſiue percuſſuȝ audia
tur tanꝙ cā principalis vel inſtrumētalis: nō tamē tā-
ꝙ illud in quo eſt ſonꝰ. Etiaȝ nō opȝ ꝙ audiat illud in
quo eſt ſonꝰ: ſȝ ipe ſonꝰ auditur: ⁊ nihil aliud ab eo ꝑ
ſe. ¶ Ad ſcd̄am dr̄ ſimiliter: ꝙ lȝ nihil videt niſi per co
lorē ⁊ lucē. Hoc eſt nihil videt q̄n ſit color vel lux tn̄ il
lud cui lux vel color inheret nō dr̄ ꝓpe videri: ⁊ ſic eti
am illud cui inheret ſonꝰ non dr̄ audiri: ſȝ ipe ſonꝰ. Et
lȝ percutiēs audiat tanꝙ cā ſoni. ſic ꝙ mediante ſono
venimꝰ in cognitiōem percutiētis: tamen non audit tā-
ꝙ illud cuiꝰ ſpēs eſt in organo: ⁊ tanꝙ ſenſibile per ſe.
¶ Ad tertiā dr̄ ꝙ lȝ percutiēs ſonat. i. ſonū facit: nō ta-
men ſonat. i. ſpēm rep̄ſentātem ſonū cauſat: ⁊ per me-
diū diffundit: cū hoc ſoli ſono ꝯueniat. ¶ Et dicit vlteri
us iſta opio: ꝙ lȝ ſit vnꝰ ⁊ idem ſonꝰ totalis qui a plu-
ribꝰ audit. tamen eſt aliꝰ ⁊ aliꝰ ſonꝰ partialis: ⁊ illi di-
uerſi ſoni partiales cauſant diuerſas ſpēs partiales ꝑ
mediū extraneū. ¶ Totalis tamen ſonꝰ vnā totalē ſpe
ciem cauſat: lȝ in diuerſis organis ſint diuerſe ſpēs. Et
ſm̄ hāc opionem dr̄ vlteriꝰ: ꝙ ſi ſubiectū ipius ſoni. qd̄
mouet localiter a ꝑcuſſo ⁊ percutiēte reflectat ab ali-
quo cope terminato: ita ꝙ percipiat ſonꝰ per reflexio-
nem: tūc ſonꝰ reflexus (qui dr̄ ſonꝰ echo) cauſat ſpēm
in ipȝ organū. differt realiter a ſono nō reflexo. Et pñt
percipi ſimul illi ſoni: lȝ tamen illi ſoni ſint vnus ſonꝰ
totalis. ¶ Si vero nō reflectat ſubiectū ſoni. ſȝ reflecta
tur ſpēs: tūc eſt vnus ⁊ idē ſonus qui prīo percipit per
ſpēm directe diffuſaȝ ad organū: ⁊ poſtea per ſpēm re-
flexe diffuſam ad organū. Et ſicut iſte terminꝰ color dr̄
obiectū adeq̄tuȝ viſus. Sic etiā ſonꝰ dr̄ obiectum ade-
quatū ipius auditꝰ. Odor ipius olfactꝰ. Sapor ipius
guſtꝰ. Tangibile ipius tactus.

Opinio .ij.

Ad rōnes q̄ſtionis. ¶ Ad primā dr̄: cōcedē

do añs: ⁊ negādo ꝯñam cū ibi arguitur a ſuppōne per
ſonali ad ſimplicicem vel materialē. ⁊ ſic cōmittit fal-
lacia equiuocatiōis. ¶ Ad ſcd̄am dr̄. ꝙ lȝ non oīa viſi-
bilia contineantur ſub illo termino color ꝓprie capto:
tamen bene cōtinentur ſub illo large capto. ¶ Ad ter-
tiam dr̄ diſtinguēdo añs: vel capiēdo ly primū ſecūdo
intentionaliter: ⁊ ſic negat. cum tūc ſenſus eius eſt ille
terminꝰ lux eſt terminꝰ cōuertibilis cum hoc cōplexo
obiectū viſus vel ꝙ iſta ꝓpoſitio lux eſt obiectū viſus
eſt ꝓpō vniuerſalis vniuerſalitate poſterioriſtica. Uel
capiendo illū terminū primū primo intētionaliter ⁊ ca
thegorematice: vt dicit p̄oritatem nature: ⁊ ſic ꝯcedi-
tur añs: ⁊ ſimiliter ꝯñs: eodēmodo capiendo primū.
Et ſi primū in ꝯſequēte caperetur ſecūdo intētionali-
ter: tūc negat ꝯſequētia ꝓpter fallatiā equiuocatiōis.
Et ad ꝯfirmatiōem dr̄. ꝙ ꝓprie capiēdo illū terminum
primū: conceditur vt dicit p̄oritatem nature. ¶ Ad q̄r-
tam dr̄ negando añs. Et ad ꝓbatiōem dr̄ ꝙ ternarius
reꝝ ſeparatarum abinuicem non eſt viſibile: lȝ ſit viſibi-
lis. eo modo ille terminꝰ viſibilis pure adiectiue tentus
non eſt paſſio illiꝰ termini color cū dicatur de termino
ſupponēte pro colore: ⁊ de terminis ſupponētibꝰ ꝓ co-
loribꝰ: ſȝ ille terminꝰ viſibile eſt paſſio illiꝰ termini co
lor: capiēdo viſibile vt dictū eſt in notabili.

Querit vtꝝ in vno ⁊ eodē hoīe ſit vnꝰ ſen-

ſus tactus vel plures. ¶ Et videt ꝙ ſit vnꝰ: q2 in hoīe
non eſt niſi vnica aīa tactiua: ergo in hoīe nō eſt niſi
vnus ſenſus tactꝰ. ꝯña pȝ: q2 aīa tactiua eſt ſenſus ta-

ctus. ¶ Secūdo ſic. ſi in vno ⁊ eodem eſſet plures ſen-
ſus tactꝰ: hoc eſſet ex eo: q2 eſſent plures ꝯtrarietates
tangibiliū: vt videtur velle phi. in textu: ſed hoc non:
igitur. Minor pȝ: q2 ſenſus viſus eſt pluriū ꝯtrarieta
tū perceptiuus: ⁊ tamen ꝓpter ꝯtrarietatū pluralita-
tez nō ponūtur plures ſenſus viſus in vno ⁊ eodē. igr̄.
¶ Tertio ſic. ſi eſſent plures ſenſus tactꝰ ī vno ⁊ eodē
hoc eſſȝ ꝓpter diuerſitatem obiectoꝝ: ſȝ hoc non: igit.
Minor pȝ: q2 viſus ꝑcipit obiecta magis diuerſa ⁊ di-
ſtincta ꝙ̄ tactꝰ: cum percipiat lumen corpis celeſtis: et
colorem exiſtētem in corpore mixto: q̄ plus differūt in-
ter ſe ꝙ̄ qualitates tāgibiles: ⁊ tamen ꝓpter hoc non
ponūtur plures ſenſus viſus: igit etiam non ſunt ponē
di plures ſenſus tactꝰ. ¶ Quarto ſic. ſi ponerētur plu-
res ſenſus tactus: hoc eſſȝ ꝓpter diuerſas diſpoſitōes
qualitatiuas quibꝰ diuerſa ſenſibilia percipiūtur: ſed
hoc non: igit. Minor ptȝ: q2 viſus non percipit omnia
viſibilia ſm̄ vnam diſpōnem qualitatiuam: ex quo ꝑ-
cipit colorem cum lumine extrinſeco: ⁊ lucez ſine lumi
ne extrinſeco: ⁊ tn̄ ꝓpter hoc nō ponuntur plures ſen-
ſus viſus: ergo ꝓpter illas diuerſas diſpōnes nō ſunt
ponendi plures ſenſus tactus. ¶ Quinto ſic: ſi eſſent
plures ſenſus tactus in vno ⁊ eodem: hoc eſſȝ ex eo: q2
aliter iudicat ſenſus de caliditate ⁊ frigiditate humi-
ditate ⁊ ſiccitate: ſȝ hoc non: igit. Minor ptȝ: q2 orga-
num tactꝰ nō eſt denudatū ab illis qualitatibꝰ: cum cō
ſiſtat in ꝓportiōe illaꝝ qualitatū primaꝝ: igit tactꝰ nō
percipit illas qualitates.

In oppoſitum arguitur auctoritate Ari.

qui oppoſitum huius videt determinare. Pro ſolutio
ne queſtionis eſt.

Opio ꝗdam [fal]ſificata.

Sciēdum primo: ꝙ ad iſtam q̄ſtionem p̄t da

ri reſpōſio ſm̄ modum non vſitatum: qui eſt iſte: ꝙ in
vno ⁊ eodem homine non ſunt plures tactus (loquen
do de tactu principali ⁊ totali) cum nō ſit niſi vna ⁊ ea
dem anima in homine: ſcȝ rōnalis: que eſt ſenſus tactꝰ
principalis: ⁊ hoc ſm̄ ponētes ſolum vnam formā ſub
ſtantialem in homine. Uel ſenſus tactꝰ principalis in
homine eſt aīa ſenſitiua totalis realiter diſtincta ab
anima intellectiua: ⁊ hoc ſm̄ ponentes duas formas
ſubſtantiales in hoīe. Similiter in homine nō eſt niſi
vnus ſenſus tactus inſtrumētalis: qui dr̄ organum to-
tale: licȝ ſint plures ſenſus tactus inſtrumentales par
tiales. Et in iſtis duobus p̄dictis omnes cōueniūt. tam
ponentes plures ſenſus tactus in vno ⁊ eodem homi-
ne, ꝙ̄ vnum ſolum ſenſum tactus ponētes. Similiter
eſt vnus ſenſus tactus totalis: capiēdo ſenſum tactus
pro diſpōne totali que eſt in toto organo: q̄ quidez di-
ſpoſitio eſt qualitas complexionalis: per quam orga-
num eſt diſpoſitū vt ipa anima ſit in illo organo: ⁊ vt
mediāte illo organo exerceat ſuam operationem: ita ꝙ
per illam qualitatem organum eſt diſpoſitum ad reci
piendum ſpecies qualitatum tāgibilium. ¶ Et per hoc
differt iſte modus dicendi a modo dicendi cōmunium
expoſitorum Ariſto. Nam cōes expoſitores Ariſto. du
as diuerſas diſpōnes ponūt in vno organo tactus: ſed
ex quo fruſtra fit per plura quod pōt fieri eque bene ꝑ
pauciora: ⁊ omnia poſſunt ſaluari ponēdo ſoluȝ vnam
diſpōnem videt ꝙ non ſint ponēde plures tales diſpō
nes in vno ⁊ eodem organo. ¶ Et ſm̄ iſtum modum dr̄
ad dictū Ari. ꝙ ariſ. ſolū loq̄tur dubitatiue. Dicit eniȝ
ſic ꝙ̄ oīs ſenſus videt eſſe vniꝰ cōtrarietatis: vt viſus
albi ⁊ nigri ⁊c̄. In tāgibili autem multe ſunt ꝯtrarie-
tates: puta calidū: frigidum: humidū: ſiccuȝ: duꝝ: mol
le. Modo ex iſta ꝓpōne non videt poſſe ꝯcludi: ꝙ ſint
plures ſenſus tactus. Et ad ipam ꝓpōnez in ſe dr̄ ꝙ lȝ
in tāgibili ſint plures cōtrarietes medie: medietate cō

tente ſub hoc genere tangibile: tamen nō eſt niſi vna ⁊
eadem ꝯtrarietas immediate cōtenta ſub hoc genere
tangibile. Debet eniȝ tangibile ſic diuidi. Tangibilia
quedam ſunt tangibilia maioris actiuitatis ꝙ̄ paſſibi
litatis. Quedā ſunt tāgibilia maioris poſſibilitatis ꝙ̄
actiuitatis: ⁊ ad iſta duo membra oēs qualitates tāgi-
biles reducūtur.

Opio cōis.

Acceptiones tactus.

Sciendū eſt ſcd̄o ꝙ talia eſt opio que cōiter

tenetur. Pro quo notādum eſt: ꝙ ille terminꝰ actus (ꝑ
ut ad ꝓpoſitū ſufficit) capitur quatuor modis. ¶ Uno
modo pro ipa anima tāgente vel ſentiente. ¶ Secun-
do modo capit pro ipſo organo mediāte quo aīa nata
eſt exercere ſuas operatiōes. ¶ Tertio mō pro diſpōne
qualitatiua: qua organū diſponit ad recipiēdum qua-
litates tāgibiles. ¶ Quarto mō pro actu tāgendi. Pri
mo modo ⁊ ſcd̄o mō capiēdo oēs conueniūt: ꝙ nō eſt ni
ſi vnus ſenſus tactꝰ: qui eſt aīa vel organum: ⁊ nō eſt
pars alteriꝰ ſenſus eiuſdem ſpēi. Similiter quarto mō
capiendo illū terminū tactus: in vno ⁊ eodem ſimul ⁊
ſemel ſunt plures ſenſus tactus: cum vnus ⁊ idem ho-
mo diuerſa tangibilia loco ⁊ ſitu diſtincta percipit. Sȝ
de tertio modo eſt hic principaliter ad ꝓpoſitum. De
quo ponitur Concluſio reſpōſiua ad q̄ſitum ſm̄ iſtam
opionem ſecūdam que dr̄ eſſe Ariſto. ⁊ ſuorum expoſi
torum cōmunium.

Concluſio. Q[uod] in vno ⁊ eodem homine ſunt

plures ſenſus tactꝰ: hoc eſt plures diſpōnes qualitati
ue ſunt in vno ⁊ eodem organo quaruȝ vna conſiſtit in
media ꝓportione inter calidum ⁊ frigidum: alia in me
dia ꝓportione inter humidum ⁊ ſiccum. Iſta cōcluſio
patet per rationem Ariſto. que ſatis clare patȝ in ex-
poſitione textus.

Dubitatur prīo vtrum ſenſibile poſitum ſu-

pra ſenſum faciat ſenſatiōem hoc eſt vtrum ſentiatur.
¶ Et videtur ꝙ ſic: quia omne agens naturale fortius
agit in ꝓpinquum ꝙ̄ in diſtās: ſed ſenſibile reſpectu
ſenſus eſt agēs naturale: ergo quāto magis fuerit ap-
plicatum ſenſui tāto meliꝰ ſentiet. ¶ Secūdo ſic. viſus
percipit motum exiſtētem in organo ſuo: ergo ſenſibi-
le poſitum ſupra ſenſum ſuum ſentit. Antecedens pȝ:
quia homo exiſtens in naui mota aſpiciēs arbores in
littore ſtantes: iudicat illas moueri: ⁊ tamen viſus nō
percipit motum arboꝝ: ⁊ ꝙ ſic iudicat hoc non eſt niſi
ꝓpter ſpecies motas in organo: ergo percipit motum
in organo. ¶ Tertio ſic. homines ſenes dicunt ſe vide
re paruam nigredinem vel maculam in oculo ſuo: ⁊ tn̄
illa macula non eſt in aere: ergo eſt in organo ſuo: ⁊ ꝑ
conſequens ſenſibile poſitum ſupra ſenſum ſentitur.
¶ Quarto. Color alicuius oculi videt ab eodem: ⁊ ta-
men ponit ſupra ſenſum: cum ille color eſt in ipo oculo
igitur. Maior patȝ: quia ſi quis ante oculos ſuos ſpe
culum ponat: tunc ſuorum oculorum colores percipiet
¶ Quinto ſic. auditus percipit ſonum exiſtētem in ſuo
organo: ⁊ hoc non poteſt eſſe niſi ſenſibile ponatur ſu-
pra ſenſum: igitur. Maior patet: quia multociens ho-
mines ꝑcipiunt ſonum in auribus eorum. ¶ Sexto ſic
quando aliquis alte clamat ad aurem alterius fit ſen
ſatio: ⁊ tn̄ ponit tūc ſenſibile ſupra ſenſum: igit. ¶ Se
ptimo ſic. guſtꝰ ꝑcipit ſenſibile poſitū immediate ſupra
organū ſuum. igit ſenſibile poſitū ſupra ſenſum ſentit
Añs pȝ: q2 guſtꝰ percipit ſaporem poſitū ſupra linguā
vel qui eſt in lingua: cum infirmi iudicant cibaria eſſe
amara: ⁊ tn̄ illa amaritudo non eſt in cibarijs: ergo vi
detur ꝙ ſit in lingua. ¶ Octauo ſic. ignis poſitus im-
mediate ſupra neruum q̄ eſt organū tactus ſentit. igi-
tur. Añs pȝ: q2 ſi ille neruus nō ſentiret ignem vel aīa
exiſtēs in neruo: tunc ille neruus nō differret a neruo

moꝛtuo⁊ ſi ſentiat habet ꝓpoſitū. ¶ Nono. ſic. ſi ner uus diuideretur. tunc ſcindēs ſiue diuidēs neruum be ne ꝑciperetur ⁊ tñ poneret ſupꝛa oꝛganum tact⁹: igit. ¶ Decimo ſic. Tact⁹ percipit caliditatem vel frigidi tatem in ſuo oꝛgano exiſtētem: igit. Añs pꝫ: qꝛ ex illo cauſat dolor vel triſticia: vt ſi pes ſit multū infrigida tus: ex hoc cauſat doloꝛ in ſenſu: ſi vero ſit multū cale factus: etiā cauſat doloꝛ. ſi vero mediomō. tūc cauſat delectatio. ¶ In oppoſitū eſt p. in ſeptimo capitulo ter tij tractat⁹ in quo p. determinat de tactu ⁊ tāgibili. d. ipſo autem ſenſitiuo tacto: neq; hic neq; ibi vtiq; fiet ſenſus vt ſi quis ponat coꝛpus albū in oculi vltimum. Pro ſolutione dubij eſt.

Sciendum ꝙ hic non capit ſenſus pꝛo oꝛga no: ſed ꝓ diſpōne qualitatiua diſponēte ad receptōe; ſpēi ſenſibilis ꝓpꝛij. Et capit in ꝓpoſito ſenſibile pꝛo re apta nata ꝑcipi ſenſu exterioꝛi: ⁊ cauſare ſpēm in ip ſum oꝛganū. ¶ Unde dupliciter pōt intelligi ſenſibile ponit ſupꝛa ſenſu; ſiue oꝛganū. ¶ Unomodo mediate: ita ꝙ ſit aliqđ coꝛp⁹ mediās inter ipm oꝛganū ⁊ ipſum ſenſibile: per qđ oꝫ diffundi ſpēs ipius ſenſibilis in ip ſu; oꝛganū. ¶ Aliomodo ꝙ ponatur immediate ſupꝛa ſenſum ſiue oꝛganū ſenſus: ita ꝙ nō mediat aliqđ in ter ſenſibile ⁊ ipm oꝛganu;: per qđ poſſet diffundi ſpe cies in ipm oꝛganum. ¶ Iſto ſuppoſito dꝛ ad dubiū: ꝙ ſenſibile imediate poſitū ſupꝛa oꝛganū nō fac ſenſatio nem: hoc eſt nō ſentit: ſaltem ſm illa; ꝑtem oꝛgani ſm qua; ponit. hoc pꝫ auctoꝛitate p. pꝛius allegata. ¶ Se cundo pꝫ: qꝛ nō videmus coloꝛe; exiſtētem in oculo no ſtro ſaltem directe: hoc eſt ꝑ ſpēm directe diffuſam in ipm oꝛganū. Etiam nō videm⁹ lumen cauſatū in oculo noſtro. ¶ Similiter coꝛ eſt valde calidū: ⁊ tñ non ꝑci pimus ei⁹ caliditatem: ergo ſenſibile poſitū immedia te ſupꝛa oꝛganum nō facit ſenſatiōem: hoc eſt non ſen titur ſm illam ꝑtem ſm quā ponit ſupꝛa ſenſum. ¶ Dr notāter ſm illa; ꝑtem ⁊c. qꝛ ſenſibile poſitū ſupꝛa vnā partem oꝛgani: lꝫ non ꝑcipiat ab illa ꝑte. tñ bene ꝑci pitur ab alia ꝑte oꝛgani ſupꝛa qua; nō ponit. ¶ Etiam pꝫ iſtud dictū auctoꝛitate Cirurgicoꝝ dicētium ſe eſſe expertos: ꝙ cu; os ⁊ neru⁹ fuerint denudata: non ſentie bant pūcturam ſm illa; ꝑtem nerui: ⁊ nō videtur alia cauſa: niſi qꝛ ſenſibile immediate ponit ſupꝛa ſenſum ¶ Et ad pꝛimā rōnem dubij dꝛ ꝙ maioꝛ eſt ſimpliciter falſa: ex quo ille termin⁹ diſtās ſtat confuſe ⁊ diſtribu tiue: ex quo ſequit compatiuu; mediāte illa dictiōe ꝗ ⁊ ſic maioꝛ infert iſtā ꝓpōnem: ꝙ omne agēs in qđlibꝫ diſtans agit: qđ tñ eſt falſum. ¶ Et ſi dicat ꝙ illa ꝓpō eſt cōis animi acceptio loquēdo de agētibus naturali bus. ¶ Dr ꝙ veꝝ eſt: dūmodo ꝓpinquū ⁊ diſtās ſint in fra ſperā actiuitatis agētis: ⁊ obſeruatis alijs ꝯditio nibus ad actionem reqſitis: puta ꝙ ſit debita applica tio. Et vlteri⁹ ad minoꝛem rōnis dꝛ. ꝯcedēdo eam: ⁊ ſi militer ꝯñam: ſuppoſito ꝙ ſit debita applicatio ſenſi bilis ad ſenſum ſm debitā ꝓpinquitatem ⁊ diſtātiam. ¶ Ad ſcđam dꝛ negādo añs. Et ad ꝓbatiōem eius dꝛ negādo ꝯñam. Nam ſenſus tūc decipit cū iudicat rem quieſcēte; moueri q̄ nō mouet. Et lꝫ hoc ſit ꝓpter mo tum ſpēi in oꝛgano. nō tñ illum motū cognoſcit. ¶ Ad tertiā dꝛ ꝙ illi decipiuntur ꝓpter indiſpōnem oꝛgani. nam in illis aliqua ꝑs oculi ē terreſtris facta ꝓpter cō ſumptiōem humoꝛis: ſic ꝙ ꝑ illa; non pt recipi ſpēs ſi ne lumine: ⁊ ſic ſenſus iudicat ꝙ ibi ē nigredo vel ma cula in oculo. ¶ Ad quartā dꝛ ꝙ lꝫ coloꝛ videat reflexe non tñ directe: modo pꝛi⁹ dicta debēt intelligi de ſenſa tione facta ꝑ ſpēm nō reflexam. ¶ Ad qntam dꝛ ꝙ ille ſonus nō ponitur ſupꝛa oꝛganū audit⁹: lꝫ ille ſonus ſit in aere exiſtēte in tortuoſitatib⁹. ¶ Ad ſextā dꝛ simili ter ꝙ iſte ſonus non diffunditur realiter vſq; ad oꝛga num audit⁹. ¶ Ad. vij. dꝛ ꝙ ſapoꝛ poſit⁹ ſupꝛa lingua; nō immediate ponit ſupꝛa oꝛganū guſt⁹: cum guſt⁹ ha beat mediū intraneū puta carnem. ¶ Ad. viij. dꝛ ꝙ nō fit ſenſatio ſm illam ꝑtem nerui. Et ad improbatiōem dꝛ negādo ꝯñam: qꝛ neruus moꝛtu⁹ nō eſt in potētia ꝓ pinqua: ⁊ in actu pꝛio ad ſentiēdum. ¶ Ad. ix. dꝛ ꝙ ſcin dens ſiue diuidēs neruū ſm illā ꝑtem nerui nō perci pitur: lꝫ bene ſm alia; ꝑtē. ¶ Ad. x. dꝛ ꝙ lꝫ ſenſus tact⁹ percipiat caliditatē vel frigiditate; exiſtēte; in aliqua parte oꝛgani: ſm aliquā ꝑtem eiuſdem oꝛgani totalis: non tamen ſm illam partem in qua eſt realiter calidi tas vel frigiditas.

Dubitatur ſcđo vtꝝ ſpēs ſenſibiliū ꝯtrarioꝝ rum ſint ꝯtrarie. ¶ Et videt ꝙ ſic. qꝛ ꝯtrarioꝝ ꝯtrarie ſunt cauſe: ergo etiā cauſaꝝ ꝯtrariaꝝ debēt eſſe effect⁹ cōtrarij: ⁊ ſpēs albedinis ⁊ nigredinis ſunt effect⁹ cau ſarum ꝯtrariaꝝ: igit cōtrariātur. ¶ Scđo ſic. ſicut in ter coloꝛes extremos ſunt medij coloꝛes. ita inter ſpēs coloꝝ extremoꝝ ſunt ſpēs medie: ſꝫ media ſunt media aliquoꝝ oppoſitoꝝ: vt videt velle p. decimo metaphi. ergo ſpēs coloꝝ extremoꝝ ſunt contrarie. ¶ Tertio ſic. ille foꝛme ſunt adinuice; contrarie: q̄ nate ſunt fieri in eodem ſubiecto ſucceſſiue: ſm eſſe intenſum vel remiſ ſum: ⁊ nō poſſunt ſimul fieri in eodē intenſe: niſi ſm di uerſas partes eiuſdem: ſꝫ ſic eſt de ſpēbus albedinis ⁊ nigredinis: igitur. Minoꝛ pꝫ: qꝛ illa q̄ non habēt adin uicem ꝯtrarietatem nō impediūt ſe: ergo illa q̄ impe diūt ſe habēt adinuicem ꝯtrarietatē. ¶ Etiam nō vide tur rō. quare vna foꝛma remittat alia;: ⁊ non ꝑmittat eam ſimul cū ea: niſi qꝛ ei contrariat. ſꝫ ille ſpēs remit tunt ſeinuicem: ⁊ nō permittunt ſe ſimul eſſe in code;: vt pꝫ de albedine. Nam ſi albedo ſolitarie videatur ꝑ fectam cauſat ſpēm in oꝛgano viſus. Si tamen eādem lineam diffunderet ſpēs nigredinis: ⁊ eādem ꝑtem oꝛ gani viſus: tūc vna ſpēs remittit aliā. ¶ In oppoſitu; arguit. qꝛ vnūquodq; ſenſibile ſꝫ cōmunes phōs dif fundit ſpēs immediate oꝛbiculariter ⁊ poſſibile eſt ꝙ qualitates cōtrarie ſenſibiles: puta albedo ⁊ nigredo ſic ſunt applicate adinuicem: ꝙ vnaqueq; earu; ſit in fra ſperam immutationis alterius: ergo earum ſpēs ſunt in code; medio: ⁊ per ꝯñs nō contrariātur. ¶ Ad dubium dꝛ ꝙ nulle ſpēs ſenſibilium ſunt contrarie: lꝫ alique earum ſint cauſatiue cōtrarioꝛum: tanq̄ cauſe equiuoce ⁊ non vniuoce. Et ſimiliter ſunt repſentati ue foꝛmaꝝ ꝯtrariarum: pꝫ: qꝛ permittunt ſe in eodem ſubiecto: igitur nō ſunt contrarie. ¶ Et ad pꝛimam rō nem dubij dꝛ ꝙ aliquarum cauſarum contrariarū effe ctus ſunt contrarij: puta effectus vniuoci: non tamen omnium cauſarum cōtrariarum omnes effectus ſunt contrarij. ¶ Ad ſecundam dꝛ diſtinguendo maioꝛem: quia dupliciter poteſt intelligi: ꝙ ſint ſpecies medie. Uno modo in ſenſu pꝛopꝛio qui eſt iſte: ꝙ ſunt queda; ſpecies coloꝛum extremoꝛum: ⁊ ꝙ inter illas ſpecies ſunt alique ſpēs habētes quādam conueniētiam ⁊ re pugnātiam cum ſpēbus extremis: ⁊ ſic negatur maioꝛ Alius ſenſus impꝛopꝛi⁹ eſt: ꝙ inter ſpēs repſentantes coloꝛes extremos: qđam ſunt repñtantes coloꝛes me dios: ⁊ ſic ꝯcedit. Et ad minoꝛe; q̄ eſt dictū Ari. dꝛ ꝙ in telligitur de medijs trāſmutationum de vno extremo in aliud extremum ⁊ nō de illis q̄ ex eo dicūtur media qꝛ repſentāt illa media. ¶ Ad tertiā dꝛ negādo mino rem. Et ad ꝓbatiōem dꝛ ꝙ ille ſpēs non remittunt ſe: nec vna impedit aliā ne ſit in medio vel in oꝛgano: ſed qꝛ ſenſus nō iudicat de pluralitate ſenſibiliu; niſi ſm diuerſas ſpēs in diuerſis ꝑtibus oꝛgani exiſtētes: ⁊ ſꝫ ſpēm in vna ꝑte exiſtētem iudicat rem vnā eſſe. iō cum

diuerſe ſpecies ſm vnam ⁊ eādem lineam diffundūtur ad oꝛganum. lꝫ ſint intēſe ⁊ ꝑfecte in oꝛgano ⁊ lꝫ nō im pediūt ſe quo ad eſſe in eadem ꝑte oꝛgani: tñ impediūt ſe quo ad hoc qđ eſt repñtare potētie viſiue ſiue ſenſi tiue illa ſenſibilia ſiue viſibilia diſtincte quoꝝ ipe ſunt ſpēs: ita ꝙ ipa aīa mediātibus illis ſpēbus non pt cau ſare diſtinctas noticias de illis ſenſibilib⁹: ſed ſolum vnam noticiam cauſat non de aliquo per aliquā illarū ſpēꝝ repſentatio: ſed de medio.

Multiplex imaginatō re ſiſtētie in mo ...

Dubitatur tertio vtꝝ mediū aliqualiter reſi ſtat multiplicationi ſpeꝝ. ¶ Ad hoc dꝛ: ꝙ multipliciter pōt imaginari reſiſtentia in aliquo motu vel mutatiōe ¶ Unomō: qꝛ nō pōt eſſe motus vel mutatio ſine coꝛ ruptione alteri⁹: ⁊ illud quod debet coꝛrūpi reſiſtit illi mutationi: cum: vnūquodq; ſe diligit ꝑmanere in eſſe. ¶ Scđomodo: qñ ſunt duo agētia nata agere effect⁹ cō trario: eidem ſubiecto ſufficiēter applicata: tūc vnū re ſiſtit alteri: ⁊ impedit alteꝝ. ¶ Tertiomodo eſt reſiſtē tia ex cōtinuitate coꝛpoꝝ: cum eñ coꝛp⁹ eſt continuum ipm naturaliter appetit manere in ſua cōtinuitate: cū ipm continuū ſit foꝛtius ⁊ magis reſiſtit ſuis cōtrarijs ⁊ nociuis: ⁊ tūc illud reſiſtit agenti intēdenti ipm diui dere. ¶ Quartomodo: qñ aliqđ coꝛp⁹ naturaliter qui eſcit in ſuo loco: tūc reſiſtit coꝛpoꝛi intendenti mouere ipm extra ſuū locum: ⁊ de iſtis reſiſtētijs non eſt hic ad ꝓpoſitu;. ¶ Quintomodo dꝛ eſſe reſiſtētia: ex indiſpō ne ſubiecti ad recipiēdum actionem agētis: vt ſi ſubie ctum indigeat aliqua diſpōne ad receptiōem alicuius foꝛme: ſine qua nō poteſt illam recipe: vel ſaltem nō faciliter ⁊ intenſe: tūc oppoſita diſpoſitio diceretur il li generationi reſiſtere ⁊ impedire ne naturaliter ge neretur: vel ne cito vel intenſe generet. Et illo mō me dium bene reſiſtit multiplicationi ſpēꝝ. Nam ad multi plicatiōem ſiue receptionem ſpēi vel luminis: requiri tur in aliquo ſubiecto diaphaneitas: ⁊ opacitas dia phaneitati oppoſita reſiſtit ⁊ impedit multiplicatiōe; luminis vel ſpēi. Unde ſi ſit multa opacitas: ſic ꝙ nul la ſit diaphaneitas: tūc ex toto illud coꝛpus opacū im pedit vlterioꝛē multiplicatiōem luminis vel ſpēi ⁊ fit reflexio ab illo. Sed ſi medium non ſit ex toto opacum ſed ꝑticipat de diaphaneitate: tūc quāto illud mediu; plus de opacitate participat: tanto lumen vel ſpēs mi nus intenſe per ipm multiplicatur ⁊ ad minoꝛe; diſtā tiam. Et quāto plus ꝑticipat de diaphaneitate ⁊ min⁹ de opacitate: tāto lumen vel ſpēs magis intenſe multi plicatur: ⁊ ad maioꝛem diſtātia; per ipm multiplicat. Ex iſto pꝫ ꝙ aqua dꝛ magis reſiſtere multiplicatiōi lu minis q̄ aer: ⁊ aer turbid⁹ q̄ aer purus.

Dubitatur vtrum oīs viſio omni viſioni ſit eiuſdem ſpēi ſpālīſſime eſſentialis. ¶ Ad dubiu; dꝛ ꝙ non: qꝛ viſio hoīs ſpecie eſſentiali differt a viſione al terius aīalis: eo ꝙ viſio hoīs eſt qđdam accidēs indi uiſibile exiſtēs in ſubiecto indiuiſibili: viſio vero alte rius aīalis eſt eiuſdē ſpēi eſſentialis cū viſionib⁹ alio rum aīalium ab hoīe: ⁊ ſunt tales viſiones accidentia extenſa ad extenſionem ſuoꝝ ſubiectoꝝ: ⁊ ſm ponētes ſolum vnā foꝛmam ſubſtantialem in hoīe: qꝛ ſm illos potētia: ſenſitiua pꝛincipalis in hoīe diſtinguitur ſpē eſſentiali a potētia ſenſitiua alteri⁹ aīalis. Sed ſm po nentes duas aīas in hoīe (puta aīam ſenſitiua; ⁊ aīa; rōnalem) tūc viſio in hoīe eſſꝫ eiuſde; ſpēi eſſentialis cum viſionib⁹ alioꝝ aīalium.

Ad rōnes q̄ſtionis. ¶ Ad pꝛimam dꝛ ꝙ cō cludit capiēdo illum terminū tactus pꝛimomodo. ¶ Ad ſcđam dꝛ ꝙ non ex eo dicūtur eſſe plures ſenſus tact⁹: qꝛ ſunt plures contrarietates tangibiliū: ſed ꝓpter di uerſas diſpōnes in oꝛgano exiſtentes: per quas oꝛga num diſponitur ad ſuſcipiendum diuerſas ſpēs. ¶ Ad tertiam dꝛ ꝙ non ponūtur plures ſenſus tactus pꝛeci ſe ꝓpter diuerſa tangibilia: ſed ꝓpter diuerſas diſpō nes ad tangēdum requiſitas. ¶ Ad quartā dꝛ ꝙ lꝫ vi ſus non participat oīa viſibilia ſm vnam ⁊ eādem di ſpoſitionem exiſtētem in medio: bene tñ ſm vna; ⁊ eā dem diſpōnem exiſtētem in oꝛgano requiſitā ad ſuſce ptionem ſpēꝝ. ¶ Ad quintam dꝛ ꝙ lꝫ ſenſus oꝫ eſſe de nudatus a ſenſibili: ſic ꝙ in ipo nō erit illud vel eq̄ in tenſu;: non tñ oꝫ ꝙ ſit denudatū ab oī ſenſibili.

¶ Quart⁹ tractat⁹: in quo agit de ſenſib⁹ i terioꝛib⁹ duo capitula hꝫ: pꝛimū capitulū in quo agit de ſenſu cōi.

Preter ſenſus exterioꝛes ponēd⁹ ē ſen ſus cōis pꝫ Tu; pꝛio: qꝛ ꝑcipim⁹ nos videre: audire: ⁊ ſic de alijs: mō hoc non pt fieri ꝑ viſum exterioꝛē. neq; ꝑ auditū igt per ſenſum cōem. ¶ Et ſi dicat aliqs ꝙ per viſu; percim⁹ nos videre: ex quo omnis ſenſus ꝑceptiuus luminis dicēdus ē viſus ¶ Ad hoc dꝛ ꝙ nō ſolu; ꝑ viſum exterioꝛē. ſed etiā interioꝛē percipim⁹ lumen ⁊ obiecta alioꝝ ſenſuum ꝓpꝛioꝝ: ⁊ ꝑ ipm tñ nō ſolū ꝑ cipimus talia obiecta: ſꝫ etiā act⁹ alioꝝ ſen ſuum. ¶ Sed circa hoc pꝛio querit. vtꝝ ſit idē actus audit⁹ ⁊ audibilis: ex quo audit⁹ recipit ſpēm audibili: ⁊ ſi ſic: quare audibile non eq̄ bene ſentit ſicut auditus. ¶ Ad hoc dꝛ ꝙ idem eſt act⁹ auditus ⁊ audibilis: lꝫ eſſe ipoꝝ non ſit idem: qꝛ tñ actiui ⁊ motiui act⁹ ſunt in patiēte: ſicut actio ⁊ paſſio ſunt in pa tiente ⁊ non in agente. iō ſenſibilis ⁊ ſenſiti ui actus eſt in ſenſitiuo: quare ſenſus patit a ſenſibili: ⁊ nō econtra. ¶ Secūdo querit. vtrum ſenſus ⁊ ſenſibile ſimul generātur et coꝛrūpuntur. ¶ Ad hoc dꝛ ꝙ ſenſus ⁊ ſenſi bile ſcđm actu; ſimul coꝛrūpuntur ⁊ generā tur: ſed non ſcđm potētia;. Et ſic pꝫ multos phōs erraſſe: dicētes nihil eſſe album vel ni grum ſine viſo: neq; humoꝛem ſine guſtu: nō eñ bene diſcernebāt inter actum ⁊ potētia; ¶ Tertio querit quare aliqua ſenſibilia coꝛ rumpūt ſenſum: ⁊ ei triſticiam inferunt alia vero quādam delectationem. ¶ Ad hoc dꝛ ꝙ hoc ē: qꝛ aliq̄ ſenſibilia nimis excedūt ꝓpoꝛ tionem oꝛgani ſenſus: ⁊ talia ledūt ipm ſen ſu;: alia vero non nimis excedūt: ⁊ iō neq; le dunt neq; coꝛrūpunt ſenſu;. ¶ Poſt hec ſit pꝛia concluſio. Senſus exterioꝛ bene perci pit dꝛias vnius generis ſenſibilis: ſꝫ non pt percipere dꝛias ſenſibilium diuerſoꝝ ſenſu um. ¶ Pꝛima pars pꝫ: qꝛ ſenſibilia diuerſa eiuſde; generis cauſant diuerſas ſpēs in oꝛ

Euaſio

Confutatio.

Queſtio .j.

Solutio

Queſtio .ij.
Solutio

Queſtio .iij.

Concl'o .j.

gano eiꝰ poſſunt recipi ſpẽs illoꝝ obiectoꝝ. T. At ve
Dubitatio. ro impoſſibile. ¶ Hic p. mouet dubitatiõem: q̃ talis eſt
ex quo albũ ⁊ nigrũ ſunt ꝯtraria: ⁊ ſenſus cõis ẽ vnus
⁊ idem: videt ꝙ non põt ſimul ⁊ ſemel percipere albũ ⁊
nigrum: cũ impoſſibile eſt vnũ ⁊ idem motibꝰ ꝯtrarijs
moueri. T. Ergo ſimiliter q̃dem. ¶ Hic p. ſoluit du-
Solutio bitatiõem dicẽs: ꝙ ſenſus cõis eſt quodãmodo vnus ⁊
idem: ⁊ quodãmodo alter ⁊ alter. Unꝰ vero ⁊ idẽ rea-
liter. diuerſas tñ hꝫ ſpẽs: ⁊ ſꝫ vnã ſpẽm fit ſenſatio de
albedine: ⁊ ſm aliaꝫ de nigredine. T. Igitur nõ poſ-
Inſtãtia ſibile. ¶ Hic p. inſtat ꝯtra ſolutiõem dicens: ꝙ lꝫ vnũ ⁊
idem in nũero ſit in potẽtia ad recipiẽdum ꝯtraria. tñ
nunq̃ idem in nũero ſm idem ſui ſ̃cipit ſimul contra-
Alia Solutiõ ria: ergo adhuc ſtat dubitatio. ¶ Ideo p. dat aliuꝫ mo
dum ſoluẽdi per quãdam ſimilitudineꝫ de pũcto in cir
culo. Unde mathematici imaginãtur pũctum in circu-
lo tanq̃ centrũ: ⁊ ꝙ multe linee poſſunt ab ipo ꝓtrahi
ad circũferentiam: ⁊ tñc illud centrum eſt vnũ ⁊ idem
ſimpliciter: ⁊ aliud ⁊ aliud ſm rõnem: qꝛ ſm aliam rõ
nem ille pũctus eſt terminꝰ vniꝰ linee: ⁊ ſm aliam ter-
minus alterius. Ita ſimiliter ſenſus cõis q̃ꝛ ad or-
ganum eiꝰ ſe hꝫ ſicut centrũ reſpectu organoꝝ ſenſuuꝫ
exteriorum: ⁊ eſt terminꝰ eoꝝ. ita ꝙ a diuerſis organis
ſenſuum exterioꝝ ꝓtendũtur nerui vſq; ad organum
ſenſus cõis: per quos quidẽ neruos ab organo ſenſuũ
exterioꝝ: ſiue a ſpeciebus in ipis receptis diffundũtur
ſpẽs ad organum ſenſus cõis ⁊ ecõtra ab organo ſen-
ſus cõis ad organo exteriora diffundũtur ſpũs vitales
tanq̃ a fonte ⁊ ꝑncipio. ¶ Et ꝑ iſtam ſolutionem bene
oſtẽdit: ꝙ ſenſus cõis ſiue organũ eius eſt vnũ ⁊ idem
ſed nihil dicit ad dubitatiõem. ¶ Solutio vero dubita
tionis ſtat in hoc: ꝙ lꝫ albedo ⁊ nigredo ꝯtrariẽtur: tñ
ſpecies eaꝝ contrariãtur.

Quoniam aũt. ¶ Iſtud eſt ſcdm capitulũ

Opio ãtiquo rum. huius tractatꝰ in quo p. determinat de fantaſia. Et ꝑ-
mo ponit drãm inter ſentire ⁊ intelligere: pmitens
primo opinionem antiquorum circa hoc. ¶ Dicebant
enim antiqui: ꝙ idem erat ſentire ⁊ intelligere. ¶ Tuꝫ
primo ꝓpter conueniẽtiam quam habẽt ſentire ⁊ intel
ligere: ex quo vtrũq; eſt cognoſcere. ¶ Tum ſcdo: qꝛ
ſm diuerſitates tempoꝝ videbãt volũtatem hominis
mutari: ⁊ crediderũt ꝙ intellectus ⁊ volũtas erant vir
tutes corporales ſubiecte corporibus celeſtibꝰ: ⁊ ad eo
rum mutatiõem mutabiles. ¶ Etiã credebãt ꝙ ſimile
ſimili cognoſcit. modo intellectꝰ ĩtelligit res corpeas
ergo videtur ꝙ dꝫ eſſe corporeus. Et huius opinionis
Opio Empedoclis ⁊ Homeri. fuit Empedoclis ⁊ Homerus. dicebat enim Empedo-
cles ſic. ꝙ tam in brutis q̃ in hoĩbus volũtas augetur
ad preſens: hoc eſt incitatur ad agẽdum ſm diſtinctio
nem temporis pñtis: cum hoĩes ⁊ bruta in diuerſis
temporibꝰ diuerſimode agant: ergo ſentire ⁊ intellige
re ſunt idem. Homerus vero dicit ſic. talis eſt intelle-
ctus in hominibꝰ terrenis qualem pater virorum deo
rumq; ducit in diem: ergo videtur ꝙ intellectus pati-
tur a corpore celeſti: ⁊ per conſequẽs eſt corporeus: et
Inſufficiẽtia Opionis ſentire eſt idem qꝺ intelligere. T. Et tamen oportu-
it. ¶ Hic p. oſtendit opinionem ãtiquorum eſſe inſuffi-
cientem: qꝛ aſſignauerunt cãm cognitõis eſſe ſimilitu-
¶ Deceptio ⁊ ignorãtia magis ꝓpe eſt ⁊ ꝑficit in aĩali bꝰ q̃ ſcia. dinem cognoſcentis ad cognitum: ⁊ non aſſignauerũt
cauſam deceptionis: ⁊ hoc ſic: quia deceptio magis in
eſt aĩalibus q̃ cognitio: cum in maiori tempore aĩa eſt
in deceptione q̃ in cognitione veritatis: ergo antiqui
p. aſſignantes cauſam cognitõis debuiſſent aſſignaſſe
cauſam deceptionis: quod tamen non fecerunt. ¶ Ad
iſtud dicebant antiqui: nullam eſſe deceptiõem: cuꝫ di

cerẽt omnia q̃ apparẽt eſſe vera: ⁊ ſic non oportebat
loqui de deceptione. ¶ Iſtud dictum improbat phũs
quarto metaphiſice. ¶ Alij dicebant: ꝙ cognitio ⁊ ſci-
Eadẽ ẽ ſcia contrarioꝝ. entia fiunt ratione ſimilitudinis: ⁊ deceptio ſiue error
ratione diſſimilitudinis. ¶ Hanc reſponſionem remo-
uet p. ſic: qꝛ eadem eſt ſcientia contrarioꝝ: ⁊ tamen ni-
hil eſt ſimile ambobus contrarijs: ergo reſponſio illa
nulla. T. At quidem igitur. ¶ Hic p. oſtendit ꝙ ne-
q; ſapere neq; intelligere eſt idem quod ſentire: capiẽ
do ſapere vt idem eſt quod iudicare ⁊ intelligere: vt
idem eſt quod per intellectum apprehendere ꝓbat p.
duabus rationibus. ¶ Prima eſt: qꝛ omnibꝰ animali-
bus conuenit ſentire paucis vero ſapere ⁊ intelligere
conuenit ergo ſapere ⁊ intelligere non ſunt idem qꝺ
ſentire. T. Neq; eſt. ¶ Secũda ratio eſt: quia ſenſus
(vt in pluribus) eſt verus: circa ſuum ꝓprium ſenſibi
le: ſed contingit intelligere aliquando recte: ⁊ aliquã
do non recte: igitur intelligere ⁊ ſapere non ſentire.
Q fãtaſia eſt opio. T. Fantaſia enim. ¶ Hic p. oſtendit ꝙ fantaſia non
eſt opinio duabus rationibus: quarum prima eſt: quia
fantaſiamur cum volumus: ſed non opinamur cum vo
lumus: ergo fantaſia non eſt opinio. Minor ptꝫ: quia
in opinione indigemus ratiõe ꝓbabili: modo ſepe nõ
eſt in poteſtate noſtra talem rationem inuenire. T.
Amplius autem. ¶ Secunda ratio eſt fantaſiando nõ
credimus: ſed opinando credimus aliquid eſſe in re:
ideo ſi quis opinetur practice ſtatim mouetur ad fugi-
endum illud proſequendum: ſed hoc non fit fantaſian
do: ſed fantaſiando habemus nos ac ſi in pariente pi-
cturas videremus. Tex. Sunt autem. ¶ Hic p. vult
oſtendere ꝙ fantanſia non eſt ſenſus: ⁊ primo premit-
tit numerum habituum: intellectualium: dicens ꝙ dif-
ferentie ſiue genera habituum intellectualiuꝫ ſunt ſci
entia: prudentia: opinio et horum contraria de qui-
bus determinatum eſt ſexto ethicorum. De intellige-
re autem ⁊ ſentire dictum eſt quomodo differunt. Et
Opio ãtiquorum. quia fantanſia ab iſtis differt: ideo dterminanduꝫ eſt.
Textus. Si igitur fantanſia. ¶ Hic philo. ponit mo
tiuum antiquorum ꝓpter quod credebant: ꝙ fantaſia
erat quidam habitus intellectualis vel ſenſus: quia
fantaſia eſt qua formamus in nobis fantaſmata: ⁊ ap
parentias rerum: que videntur eſſe vere vel falſe: ideo
fantaſia videtur eſſe quidam habitus ſecundum queꝫ
diſcernimus verum a falſo: ſed habitus ſecundũ queꝫ
diſcernimus verum a falſo ſunt ſcientia: opinio: ⁊ eo-
Concluſio. i. rum contraria: ideo aliqui credebant quod fantaſia
eſſet aliquod illorum. Textus. Quod quidaꝫ. ¶ Hic
philoſophus rereprobat illam opinioneꝫ ponendo ali-
quas concluſiones. ¶ Quarum prima eſt ꝙ fantaſia
non eſt ſenſus: probat philoſophus quinq; rationibus
¶ Quarum prima eſt: quia fantaſia non eſt ſenſus in
potentia: vel ſenſus in actu: ergo non eſt ſenſus. an-
tecedens ptꝫ: ꝙ non ſit ſenſus in potentia: quia ſenſu
exiſtente in potentia: nihil nobis apparet. Q autem
non ſit ſenſus in actu: patet: quia fantaſiamur in ſom-
nis noſtris: ⁊ tamen tunc non eſt ſenſus in actu: igitur
fantanſia non eſt ſenſus in potentia nec in actu. Et hic
eſt ſermo de ſenſu exteriori. Textus. Et poſtea fer-
tur. ¶ Secunda ratio talis eſt ad probandum ꝙ non
ſit ſenſus in potentia: quia ſenſus in potentia ſemper
nobis adeſt: fantaſia vero non. Et capitur hic fantaſia
pro actu fantaſiandi. Textus. Si vero actu. ¶ Ter-
tia ratio ad probanduꝫ ꝙ non ſit ſenſus in actu eſt om
ni animali poteſt conuenire ſenſus in actu: non au-
tem fantaſia. cum fantaſia non conueniat formice nec
api. ¶ Et ſi dicat aliquis ꝙ philoſo. prius dixit ꝙ om-
ni animali ineſt dolor vel triſticia vel poteſt ineſſe. ſed

iſta non fiunt ſine fantaſia: igit omni animali ineſt fã-
taſia. ¶ Dicitur ꝙ non omni aĩali ineſt fantaſia ꝑfecta
que fit in abſentia ſenſibiliũ: lꝫ inſit fantaſia cõuer di-
cta: que iudicat de ꝯuenienti vel diſcõuenienti obiecto:
ad qꝺ iudiciuꝫ ſequitur dolor vel leticia. T. Poſt hi
quidem veri. ¶ Quarta rõ talis eſt: ſenſus circa ſuum
ꝓprium ſenſibile: vt in pluribꝰ eſt verus: fantaſia aũt
ſepius eſt falſa q̃ vera: igitur ſenſus non eſt fantaſia.
T. Amplius aũt. ¶ Quinta rõ eſt: qñ aliq̃d ꝑ ſenſuꝫ
cognoſcimus: tunc aſſentimus ꝙ ita eſt: ſed cuꝫ fanta-
ſia nos non dicimus determinate ꝙ ita ſit: ſed dicimꝰ
ꝙ hoc nobis ita videtur: ergo fantaſia non eſt ſenſus.
T. At vo neq;. ¶ Hic p. ponit ſcdam ꝯcluſioneꝫ que
Concluſio. ij. Intellectus ⁊ ſcia ſp ẽ verorum talis eſt: ꝙ fantaſia non eſt ſcia: neq; intellectus: ꝓbat
p. ſic: qꝛ intellectꝰ ⁊ ſcia ſemꝑ ſunt veroꝝ. fantaſia ve-
ro eſt falſi: ergo fantaſia non eſt intellectus neq; ſcia.
Cõclo. iij. T. Relinquit igit. ¶ Tertia ꝯcluſio eſt: fantaſia nõ
eſt opinio: ꝓbat p. duabus rõnibus: pma eſt qꝛ opioni
ſemꝑ adheret fides non aũt fantaſia: ergo fantaſia nõ
eſt opio. T. Beſtiaꝝ aũt. ¶ Scda rõ eſt: fantaſia mul
tis brutis ineſt: opio ſolum hoĩbus: ergo fantaſia non
Cõclo. iiij. eſt opio. T. Manifeſtũ ergo. ¶ Hic p. ponit quartaꝫ
ꝯcluſionem que talis eſt: ꝙ fantaſia non eſt aliqꝺ com
poſitum ex ſenſu ⁊ opione. ptꝫ: qꝛ ſepe habemꝰ ſenſuꝫ
falſum de aliquo dequo habemꝰ opionẽ verã: cum ſol
ſm ſenſum videt eſſe bipedalis: ⁊ tñ ſm opionẽ credi
mus ipm eſſe maiorem tota terra: ſed fantaſia non eſt
hmõi: igitur. T. Sed qm̃ eſt ¶ Hic p. oñdit quõ fit fã
taſia: nam a ſenſibus exterioribus diffundunt ſpẽs ſi-
ue intentões ad ſenſum interiorem: ⁊ ſic fantaſia q̃ eſt
ſpẽs reſeruata in organo ſenſus interioris cãtur a ſen
ſu exteriori. T. Et verã. ¶ Hic p. oñdit quõ fantaſia
aliqñ eſt vera: ⁊ aliqñ falſa: qꝛ fantaſia dependet ex
ſenſu pus i actu facto: ſed ſenſus exterior reſpectu ſui
ꝓprij ſenſibilis verus eſt: ⁊ rariſſime eſt falſus: ⁊ pro-
pter h̃ ꝯtingit fantaſiam eſſe veraꝫ ⁊ ex quo fantaſia ẽ
(vt in pluribus) de abſentibꝰ: ideo plus eſt falſa q̃ ve
ra. Data eſt eñ fantaſia aĩalibus vt in abſcentia reruꝫ
poſſunt agere ⁊ pati. T. Si quidem igitur. ¶ Hic p.
Diffo fãtaſie. ponit diffinitõeꝫ fantaſie dicens: ꝙ ſi pdicta ſint vera
tunc fantaſia eſt motus a ſenſu factus ſm actuꝫ. Et ſub
dit p. ꝙ fantaſia deriuat ab illo noĩe lumen: cuꝫ fanta-
ſia dꝛ a phos grece: qꝺ eſt lumen latine. Alteriꝰ ſubdit
ꝙ multa aĩalia viuũt ſiue vitam ducunt non habentia
intellectum ꝑ fantaſiam: ſicut beſtie ſunt. Et ſimiliter
aliqua aĩalia habent intellectum velatũ: tamen ex for
ti paſſione vel infirmitate ducunt vitam per fantaſiaꝫ
vt ptꝫ de freneticis: ⁊ de dormientibꝰ habentibꝰ ſõnia
Et hec de expõnibus huius ſcdi.

Queritur Utruꝫ pter quinq; ſenſus exterio-

res ſit ponẽdus ſenſus interior: q̃ dꝛ ſenſus cõis. ¶ Et
arguit pmo ꝙ non: qꝛ ſi talis poneret: vel poneret ꝓ-
pter ſenſibilia cõia: aut ꝓpa: ſed nullũ illoꝝ eſt dicen-
dum: igitur. Minor ptꝫ: qꝛ tam ſenſibilia cõia q̃ ꝓpa
ꝑcipiuntur ſenſibꝰ exterioribus: ergo ꝓpter eoꝝ cogni
tiones non opꝫ ponere ſenſuꝫ cõem. ¶ Scdo ſic: omnis
vnus ſenſus debet eſſe vniꝰ generis ſenſibilis ꝑcepti-
uus: ſed ſi poneret ſenſus cõis ille eſſet pluriũ ꝑcepti-
uus: ergo talis non eſt ponendus. Minor ptꝫ: qꝛ ſi nõ
ꝑciperet plura genera ſenſibilium: non diceretur ma-
gis cõis q̃ ſenſus exterior. ¶ Tertio ſic: vnꝰ ſenſus de
bet eſſe ꝑceptiuus vnius ꝯtrarietatis: ſed ſi poneretur
ſenſus cõis ille eſſet ꝑceptiuus plurium ꝯtrarietatum
cum ꝑciperet calidũ: dulce: ⁊ ſic de alijs: ergo talis nõ
eſt ponendus. ¶ Quarto ſic. Si eſſet ponẽdus ſenſus
cõis: vel igitur eius organum poneretur in capite: vel
in corde: ſed nullum illoꝝ eſt dicendum: igitur. Maior

ptꝫ: qꝛ quilibet determinãs de organo ſenſus cõis po
nit ipſum in corde vel in cerebro. Minor ptꝫ ꝙ non in
corde: quia leſo cerebro leditur iudicium ſenſus cõmu
nis: igitur. Q non in cerebro: patet per phm̃ in libro
de Senſu ⁊ ſenſato: ponentem cor vel aliquod ꝓpor-
tionabile cordi eſſe organum ſenſus cõmunis. ¶ Quĩ-
to ſic. Si poneretur ſenſus communis non poſſet ſen-
tire: ergo fruſtra poneretur. Antecedens patet: quia ſi
poſſet ſentire maxime ſentiret colorem: ſed hoc nõ igi
tur. Minor patet: quia color nõ multiplicat ſuam ſpe-
ciem niſi per medium diaphanum: ſed organũ ſenſus
communis non indiget tali medio: igitur. ¶ Sexto ſic
ſi poneretur ſenſus cõmunis: ſequeretur ꝙ fruſtra po
neretur quinq; ſenſus exteriores: conſequens eſt fal-
ſum: igitur ⁊ antecedens. Conſequentia tamen patꝫ
quia ſenſus communis poteſt ſentire omnia ſenſibilia
exteriora: ergo ꝓpter eorum ſenſationem non oportet
ponere quinq; ſenſus exteriores ab inuicem diſtinctos
cum fruſtra fit per plura: quod q̃ bene poteſt fieri ꝑ
pauciora. ¶ Septimo ſic. Omĩs ſenſus eſt communis:
ergo non oportet ponere ſenſum communeꝫ diſtinctũ
Antecedens patet: quia omnis ſenſus eſt pluriuꝫ ꝑce
ptiuus: igitur communis. ¶ Octauo ſic. Si ſenſus cõ-
munis eſſet ponẽdus: hoc maxime eſſet ꝓpter ꝯueniẽ-
tias ⁊ differentias: quas animata ponũt inter ſenſibi-
lia diuerſorum ſenſuum exteriorum: ſed hoc eſt falſuꝫ
igitur. Minor patet: quia tunc oporteret ꝙ ſenſus cõ-
munis actu in ſe haberet ꝯtraria: cuꝫ ꝯtrarioꝝ ſpẽs vi
dentur eẽ ꝯtrarie: qꝛ ꝯtrarietas cauſaꝝ videtur argue
re ꝯtrarietatem effectuum. ¶ Nono ſic. Si ꝓpter hoc
eſſet ponendus ſenſus communis: ſequeretur ꝙ ſimul
⁊ ſemel moueretur motibus ꝯtrarijs: quod tamen eſt
falſum: igitur. conſequentia patꝫ: qꝛ aliter mouet ſen
ſus communis quãdo iudicat de dulci: ⁊ aliter quãdo
iudicat de amaro.

In oppoſitum eſt phũs in pmo ca. quarti tractatꝰ.
Pro ſolutione queſtionis.

Quid ſenſus exterior ⁊ interior pncipalis ⁊ minus pncipalis

Sciendum primo: ꝙ ſenſus interior princi-
palis dꝛ ille q̃ iudicat de ſenſibili: pſuppõnẽs ſenſatio
nem ſenſus exterioris. Et ſenſus interior minus pnci-
palis qui eſt organum dꝛ ille: qui non immutatur niſi
organũ ſenſus exterioris fuerit immutatum. ¶ Sed
ſenſus exterior principalis dicitur ille: qui in ſua co-
gnitione non pſupponit aliam cognitionem: ita ꝙ im
mediate ſuum obiectum cognoſcit ꝑ ſpẽm in ſuo orga-
no receptam: non pſupponens aliquã aliam ſpẽm vel
in aliquo organo receptam. Et ſenſus exterior minus
pncipalis qui dꝛ organũ: dꝛ ille qui ĩmediate ab obie-
cto recipit ſpẽm: ſic ꝙ non mediante aliquo alio orga-
no. ¶ Unde ſi capiat ſenſus interior ſimiliter exterior
ꝓ potẽtia ſenſitiua pncipali: tũc ẽ vnꝰ ⁊ idẽ ſenſus q̃ dꝛ i
terior ⁊ ſenſus exterior: ſed alia rõe dꝛ ſenſus interior
⁊ ſenſus exterior: vt ptꝫ ꝑ rõnes iam datas. Sed ſi ca-
piant ꝓ organis: tũc ſenſus interior ⁊ exterior realiter
diſtinguunt. Nã ſenſus exterior dꝛ eẽ organũ recipiẽs
ſpẽs ab obiecto: que q̃deꝫ ſpẽs poſt abſentiã ſenſibilis
non diu manet in ipo organo. Sed ſenſus interior qui
eſt ipm organũ non põt ĩmutari a ſenſibilibꝰ: niſi pus
fuerit ĩmutatũ organũ ſenſus exterioris: ⁊ põt diu reti-
nere ſpẽs receptas poſt remotionem ſenſibilis.

Opio pma

Sciendum eſt ſcdo: ꝙ eſt vna opinio multũ
ſolẽnis: tenens ꝙ illud qꝺ recipitur in ſenſu interiori:
eſt alterius ſpẽi eſſentialis q̃ illud qꝺ recipit in orga-
no exteriori: ⁊ ſolet ꝓpo noĩe vocari intentio: intentio
vo pſupponit aliq̃ ſenſatõem eſſe factã in ſenſu exte-
riori: ⁊ ẽ diuturnior ⁊ ꝑmanẽtior q̃ ſpẽs Etiã intentio

non requirit medium diaphanum: alique tamen ſpe
cies requirunt. Ex quo patet: ꝙ illud quod in ſenſu ex
teriori accipitur: debet vocari ſpecies: ⁊ mediante illa
ſpecie cauſatur vna qualitas que vocatur intentio: et
illa diffunditur mediantibus ſpiritibus vitalibus per
neruũ ſiue venã: vſq; ad organũ ſenſus cõis: in quo or
gana ſenſuuȝ exterioꝝ vniunt: ⁊ vlteri⁹ diffundit vſq;
ad cor: ⁊ iſte intentõnes ſic ſe hñt: ꝙ qdã repñtãt obie
cta: ⁊ qdã ipam ſenſatõeȝ factã in ſenſu exteriori: ⁊ ſic
ſenſus cõis mediãtib⁹ iſtis intentõib⁹ iudicat de obie
ctis ſenſuũ exterioꝝ: ⁊ de actib⁹ ſenſuũ exterioꝝ. ¶ Sȝ
eſt alia opio dicẽs: ꝙ illd qd recipit in organo interio
ri eſt eiuſdẽ ſpẽi eẽntialis cũ illo qd recipit in organo
ſenſus exterioris. Et hoc pȝ de ſõniatib⁹: q iudicãt ſpẽs
ſenſibiliũ exterioꝝ: vel ipamet ſenſibilia exteriora ſen
tiri: qd nõ eẽt niſi i organo ſenſus interioris reciperent
ſpẽs: q eẽnt naturales ſilitudines ſenſibiliũ exteriorũ
Et qꝛ vni⁹ rei nõ eſt niſi vna naturalis ſilitudo (ſalteȝ
ſm ſpẽm) Ideo dicendũ eſt: ꝙ naturalis ſilitudo rece
pta in organo interiori repñtãs ſenſibile exteri⁹ ẽ eiuſ
dẽ ſpẽi cuȝ naturali ſilitudie recepta in organo ſenſus
exterioris. Et ad illd qd dicit pma opio dr: ꝙ lȝ ſpẽs re
cepta in organo interiori ſit pmanẽtior: ꝙ recepta i or
gano exteriori: hoc tñ eſt ꝓpter diſpõnẽ ſubiecti: ⁊ non
ꝓpter diſtinctõeȝ eſſentialem: vt pȝ p ſile: nã ſpẽs re
cepta in organo exteriori ẽ pmanẽtior: ꝙ recepta i me
dio: puta in aere: vel in aq̃: ⁊ tñ eſt eiuſdẽ ſpẽi cũ ea Si
militer organũ ſenſus interioris qd dr eẽ dyaphanum
aut pticipãs naturam dyaphani: ſufficit ad hoc ꝙ reci
piat ſpẽm ſenſibilẽ ⁊ qd diu maneat i eo ſic diſpoſito q
libet aũt haꝝ opionũ eſt ꝓbabilis: hec tñ vltima cõiter
tenetur. Iſto notato ſit.

Alia opio

Concluſio reſponſiua pter quinq; ſenſus ex

teriores: dȝ poni vtus cognitiua interior i aĩali pfecto
q quidẽ vt⁹ eſt ſenſitiua. ¶ Prima ps pȝ: qꝛ qlibet au
diẽs vel vidẽs: pt cognoſcere ſe videre vel audire qd
non facit p ſenſum exteriorẽ: cũ auditio ⁊ viſio imedia
te ſ oriunt ſupra organũ: nõ nõ pñt pcipi a ſenſu exterio
ri. ¶ Etiã ſenſib⁹ exteriorib⁹ ligatis multa cognoſcim⁹
in ſõno: q ponẽda ẽ vt⁹ cognitiua interior: añs pȝ p ex
pientiã iã in brutis ꝙ in hoĩb⁹. Etiã ouis viſo lupo eli
cit ſpẽm inimicicie: ⁊ cognoſcit ipm eſſe inimicũ: ⁊ hoc
non facit p ſenſum exteriorẽ: ſȝ p ſenſum interiorẽ: ⁊ il
le vocat cõiter ſenſus cõis. ¶ Etiã nos iudicam⁹ de ſẽ
ſibilib⁹ valde diu abſentib⁹: ⁊ hoc nõ pt fieri p ſenſũ ex
teriorẽ ſȝ p interiorẽ. ¶ Scda ps pȝ: ſcȝ ꝙ talis vt⁹ ſit
ſenſitiua: qꝛ oĩs vt⁹ cognitiua ẽ ſenſitiua vel itellecti
ua: ſed talis cognitio interior nõ eſt intellectiua: cũ re
periat i brutis nõ hñtib⁹ itellectũ: ſȝ relinqt ꝙ ẽ ſẽſitiua

Dubitat pmo vtꝝ in aĩali pfecto debeat po

ni aliq̃ vt⁹ ſenſitiua interior: diſtincta a ſenſu cõmuni
¶ Circa hãc dubitatõem ſunt due opiões. ¶ Una ẽ opio
que dicit ꝙ cũ ſenſu cõi adhuc ponende ſunt. iiij. vtu
tes alie iteriores: ſcȝ fantaſia: elicitiua: mẽoria: ⁊ ima
ginatiua: ⁊ vult iſta opio ꝙ iſte vtutes diſtinguunt i ſi
tu ⁊ opatõe. ¶ In ſitu ſic: naȝ ſm iſtã opionẽ cerebrũ in
duas ptes diuidit: ſcȝ in pteȝ anteriorẽ: ⁊ poſteriorem.
Pars anterior in duas ptes diuidit: in ptẽ dextrã: in q
ponit ſenſus cõis: ⁊ in ptẽ ſiniſtrã in q ponit fantaſia.
In pte vo poſteriori: ponit vt⁹ memoratiua: ⁊ ꝓpter
hoc cõiter dr: ꝙ illi q hñt magnũ occiput ſunt bñ mẽo
ratiui: ⁊ inter iſtas duas ptes cerebri ponunt due cel
lule: in quaꝝ vna ponit vt⁹ elicitiua: q in hoĩb⁹ vocat co
gitatiua: ⁊ in brutis vocat eſtimatiua: in ſcda vo poni
tur vt⁹ imaginatiua: ⁊ ponunt iſte due in medio: vt a
lie vtutes iſtis magis deſeruiãt. ¶ Ex pte vo opatio

Opio pma de ſenſib⁹ iterioribus

num ſic differũt iſte vtutes: naȝ ſenſus cõis hȝ cõpare
ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuũ exterioꝝ adinuicẽ: ponẽdo
ꝯuenientiã ⁊ drñam inter ea: ⁊ cũ hoc hȝ cognoſcere ſẽ
ſationẽ: ſed fantaſia ẽ reſeruatiua ſpẽꝝ ſenſibiliũ: ⁊ hȝ
iudicare de ſenſibilib⁹ tam pñtib⁹ ꝙ abſentib⁹ p ſpẽs
reſuatas. Sȝ vt⁹ elicitiua (que i oĩb⁹ dr cogitatiua: ⁊
in brutis eſtimatiua) hȝ elicere ex ſpẽb⁹ reꝝ ſenſataꝝ
ſpẽs reꝝ inſenſataꝝ. Sȝ vt⁹ imaginatiua hȝ cõponere
⁊ diuidere ſpẽs reꝝ ſenſibiliũ ad inuicẽ: ⁊ etiã ſpẽs re
rum inſenſataꝝ. Sȝ vt⁹ memoratiua iudicat p ſpẽs re
ſeruatas de reb⁹ aliꝗ̃s ſenſatis: ⁊ etiã de tpe quo tales
res ſentiebant. Et ſic ſm iſtã opionẽ eſſent quinq; po
tentie interiores: quaꝝ vna q dr fantaſia: ⁊ alia que dr
memoria: eſſent vtutes reſeruatiue ſpẽꝝ ſiue intentio
num: ⁊ alie tres non eſſent reſeruatiue: quelibȝ tñ eaꝝ
eſt virt⁹ cognitiua. ¶ Aliq̃ tñ q inſequũtur hãc opionẽ
ponũt ſolũ duas virtutes cognitiuas: ſcȝ ſenſum cõem
⁊ cogitatiuã: ⁊ duas virtutes ſolũ receptiuas: ſcȝ fan
taſiã ⁊ memoriaȝ. Unde fantaſia (ſm iſtos) reſeruat
ſpẽs ſenſibiliũ ſiue intentões ſine drña tpis pteriti vel
futuri: ⁊ mẽoria cũ drña tpis pteriti: ⁊ ſenſus cõis co
gnoſcit ſenſibilia p ſpẽm reſeruatã ſine differentia tẽ
poris pteriti vel futuri Cogitatiua vero cognoſcit per
ſpẽm reſeruatã cũ differẽtia temporis pteriti vel futuri.
Hanc opionẽ tenẽt Albertiſte: Thomiſte: Schotiſte: ⁊
eoꝝ ſequaſes. ¶ Alia eſt opio ꝓ nũc tenenda: ꝙ non ẽ
ponenda aliq̃ vt⁹ interior actiua: ⁊ cognitiua cognitõ
ne ſenſitiua alia a ſenſu cõi: ſed bñ ponẽda eſt vna po
tentia ſenſitiua paſſiua interior: ſcȝ ipa fantaſia: que
eſt organũ deputatũ ad recipiẽdũ intentiões ſiue ſpẽs
ſenſibiliũ ⁊ ſenſationũ ¶ Probat pmã ptẽ ſic iſta opio
qꝛ oĩa cognoſcibilia ſufficienter pñt cognoſci p intelle
ctum ⁊ ſenſuȝ cõem: ⁊ p ſenſus exteriores: ſȝ nõ opȝ po
nere aliq̃ aliã vtutẽ cognoſcitiuã interiorẽ: diſtinctaȝ
a ſenſu cõi. ¶ Scdo ſic: ſi eſſet ponẽda aliq̃ vt⁹ cogno
ſcitiua interior. Uel hoc eẽt ad ponendũ ꝯuenientiã ⁊
differentiã inter ſenſibilia ſenſuũ exterioꝝ. Sȝ hoc nõ:
cũ hoc pt facere ſenſus cõis. Uel ad iudicandũ de ſen
ſibilib⁹ in eoꝝ abſentia. Sȝ hoc nõ: qꝛ p hoc differt ſen
ſus cõis a ſenſu pticulari exteriori. Uel ad cõponẽdum
ſiue diuidendũ: ⁊ ad eliciendũ ſpẽs inſenſatas reꝝ in
ſenſataꝝ. Et hoc non: cũ hoc etiã pt ſenſus cõis Uel ad
memorandũ: ſed hoc nõ: qꝛ phũs dicit in libro de Me
moria ⁊ Reminiſcentia: ꝙ mediãte illo memoramur:
mediante quo cognoſcim⁹ tps: ⁊ mediãte illo cogno
ſcim⁹ tps: mediãte quo cognoſcim⁹ motũ: ſed motũ co
gnoſcim⁹ p ſenſum cõem: ſȝ mẽoramur p ſenſum cõem
¶ Scda ps pȝ: qꝛ alias non poſſem⁹ ſaluare modũ ſõ
niandi: ⁊ modũ reminiſcendi: qꝛ ſomniũ ⁊ reminiſcen
tia nõ pñt fieri niſi p ſpẽs reſeruatas ¶ Sȝ ꝙ illa vt⁹
diſtinguat a ſenſu cõi pȝ: qꝛ ſi ſpẽs ſenſibiliũ reſerua
rent in ſenſu cõi: tũc ſenſus cõis p illas ſpẽs ſemp eẽt
in actu iudicãdi: cum ſpẽs reſeruate in organo ſenſus
cõis: ⁊ ipe ſenſus cõis ſufficiũt ad formãdũ iudiciũ: qꝛ
poſitis cauſis efficientib⁹ ponit eius effect⁹ igit ẽ po
nenda vt⁹ diſtincta. ¶ Et dicit iſta opio: ꝙ ipa aĩa dr
ſenſus cõis: ꝓ quãto ponit differentiã inter ſenſibilia
ꝓpa diuerſoꝝ ſenſuũ: ⁊ cognoſcit ſenſibilia in eoꝝ ab
ſentia: ſine differentia tpis pteriti: vel futuri: ac ſi illa
eſſent pſentia. Et vocat cogitatiua in hoĩb⁹: ⁊ eſtima
tiua in brutis: ꝓ qnto ex intentõib⁹ reꝝ ſenſataꝝ elicit
intentõem reꝝ non ſenſataꝝ: ⁊ cõponit intentões rerũ
ad inuicẽ: ⁊ ꝓ qnto cognoſcit ſenſibilia in eoꝝ abſentia
cũ drña tpis pteriti vel futuri etiã pt dici cogitatiua: tñ
vocat cõiter mẽoratiua. Sȝ vtus illa reſeruatiua q dr
organũ: ꝓ qnto reſeruat ſpẽs ſenſuũ ſiue intentões ſi
ne drña pteriti tpis vel futuri dr fantaſia: ⁊ ſubſeruit
ipi anime: ꝓ qnto eſt ſenſus cõis: ⁊ pro qnto illa eadem

Alia opio

virtus reſeruatiua reſeruat ſpẽs ſenſibiliuȝ cum drña
tpis pteriti: ⁊ ſpẽs reꝝ nõ ſenſataꝝ elicitas ex ſenſatis
vocat memoria: ⁊ deſeruit virtuti ſenſatiue interiori
cognitiue ꝓ qnto dr cogitatiua ſiue memoratiua. ¶ Et
vlteri⁹ ſm iſtã opionẽ eſt dicendũ: ꝙ iſte termin⁹ fan
taſia multis modis capit. Uno mõ ꝓ ipo organo reſer
uatiuo ſpẽꝝ ſenſibiliũ. Alio mõ ꝓ ſpẽ reſeruata in or
gano. Tertio mõ ꝓ poña cognitiua: q mediantib⁹ illis
ſpẽbus pt iudicare de ſenſibilib⁹: puta ꝓ ſenſu cõmu
ni. Quarto mõ ꝓ iudicio cãto p tales ſpẽs a tali poten
tia cognitiua: ⁊ iſto qrto mõ capit ſcdo huius: qñ dr ꝙ
fantaſia eſt mot⁹ a ſenſu fact⁹ ſȝ actũ. i. fantaſia ẽ act⁹
cognitiu⁹ vtutis ſenſitiue interioris: ꝓueniẽs a ſenſu
exteriori facto ſm actũ. ¶ Silr iſte termin⁹ fantaſma
capit triplr. Uno mõ ꝓ vna ſpẽ: ſiue illa fuerit reſerua
ta ſiue nõ: ⁊ hoc mõ capit p. tertio huius: vbi dic. Opȝ
quẽcũq; intelligẽtẽ fantaſmata ſpeculari. ¶ Alio mo
do capit ꝓ ſpẽ reſeruata q rẽ ſenſatã poſt ſenſatõnem
põt repñtare: ⁊ iſto mõ ſolet cõiter accipi. Tertio mo
do ꝓ cognitõe facta mediãte tali ſpẽ reſeruata: ⁊ iſto
mõ capit in libro de ſõno ⁊ vigilia: vbi dr ꝙ ſõniũ ẽ fã
taſma factũ in ſõno ¶ Et ſic iſte termin⁹ fantaſia capit
quadrupliciter: ita pt capi iſte termin⁹ mẽoria. ¶ Etiã
ſm iſtã opionẽ vt⁹ cognitiua interior hȝ duo organa
vnũ imediate ꝯcurrẽs ad cognitõem ei⁹ mediãte intẽ
tione recepta in ipo: ⁊ illd dr cor ſaltẽ pncipale ⁊ iſtru
mentale dr ps cerebri in qua vniunt organa ſenſuum
exterioꝝ. ¶ Aliud ẽ organũ realiter diſtinctuȝ ab iſtis
duob⁹: diſpoſitũ ad recipiẽdũ intenſionẽ tã reꝝ ſenſa
taꝝ ꝙ reꝝ nõ ſenſataꝝ: ⁊ illud vocat mẽoria ſiue fanta
ſia. ¶ Et ꝓ maxio argumẽto hȝ iſta opio iſtud dcm cõe
non ẽ ponẽda pluralitas ſine neceſſitate. Etiã Ariſ. nõ
videt ponere in fine huius niſi duas potẽtias interio
res: ſcȝ ſenſum cõem: ⁊ fantaſiam.

Receptiões fãtaſie

Receptões fãtaſmatis

Ad ratiões queſtionis. Ad pmã dr ꝙ ſẽſus

cõis ponit ad ponendũ ꝯuenientiã ⁊ drñam inter ſen
ſibilia diuerſoꝝ ſenſuũ: ⁊ ad iudicandũ de ipis in eorũ
abſentia. ¶ Ad ſcdam dr: ꝙ lȝ oĩs ſenſus exterior debȝ
eſſe vni⁹ gñis ſenſibilis pceptiu⁹: nõ tñ interior. ¶ Ad
tertiã dr: ꝙ lȝ ſenſus exterior debet eſſe ſolũ vni⁹ ꝯtra
rietatis pceptiu⁹: nõ tñ ſenſus interior. ¶ Ad qrtã dr:
ꝙ organũ pncipale quo fit iudiciũ eſt cor: ⁊ inſtrumen
tale eſt in cerebro vbi ꝯueniũt organa ſenſuũ exterioꝝ
organũ vo reſeruatiuũ eſt etiã ſituatũ in capite: et eſt
diſtinctũ ſitu ab organo inſtrumentali mediãte quo fit
iudiciũ a corde vſq; ad illud organũ ꝓtendit quiddaȝ
neru⁹ ſiue vena: p quẽ neruũ poſt iudiciũ factũ a ſenſu
exteriori: ⁊ iudiciũ ſenſus cõis a ſpẽ ſiue intentõe rece
pta in corde: nõ diu pmanente p ſpũs vitales infundit
intentio ad organũ reſeruatiuũ: ⁊ in illo illa intẽtio cõ
ſeruat: ⁊ ex quo illa intẽtio nõ eſt ita fortis ſicut illa q
diffundit a ſenſib⁹ exteriorib⁹ imediate ad cor: iõ ſen
ſus cõis non exit ita velociter in actũ p illã: ſic p inten
tionẽ imediate cãtam a ſenſu exteriori: ⁊ ab illa inten
tione ſic reſeruata aliqñ in ſõno diffundunt intẽtões
ad cor: ⁊ fiũt iudicia ¶ Ad. v. dr negãdo añs: ⁊ ad ꝓba
tionẽ ei⁹ dr: ꝙ lȝ ſpẽs coloris (ꝓpe capiendo illũ ter
terminũ color) reqrit ad ei⁹ multiplicatõem dyapha
neitatẽ: non tñ intentões. Uel dr (ſm alios) ꝙ ẽ aliqd
ꝓportionabile dyaphano. ¶ Ad. vi. dr negando ꝯñaȝ:
⁊ ad ꝓbatõem ei⁹ dr: ꝙ lȝ ſenſus cõis poſſit pcipe oĩa
ſenſibilia exteriora mediãtib⁹ ſenſib⁹ exteriorib⁹: non
tñ ſine ſenſib⁹ exteriorib⁹. ¶ Ad. vii. dr: ꝙ in ꝓpoſito
non dr ſenſus cõis: qꝛ plura cognoſcit ⁊ ponit drñam i
ter illa plura: ſȝ qꝛ oĩm ſenſuũ exterioꝝ ſẽſibilia cogno
ſcere pt: ⁊ ponere drñas inter illa. ¶ Ad. viii. dr negan
do maiorẽ: ⁊ ad ei⁹ ꝓbatõem dr negãdo ꝯñam: qꝛ ſpẽs
ille nõ ꝯtrariant: nec iudicia q ſunt circa diuerſa ꝯtra
riant. ¶ Ad. ix. dr negãdo ꝯñaȝ: qꝛ illa iudicia qb⁹ ſen
ſus cõis iudicat aliqd eſſe amaꝝ: ⁊ aliqd eſſe dulce nõ
ſunt vni⁹ ⁊ eiuſdẽ obiecti: ſed diuerſoꝝ obiectorum.

¶ Tertius liber de aĩa tres tractat⁹ ꝯtinet

Prim⁹ tractat⁹ tria capitula habet. In pri
mo capitulo agitur de intellectu paſſibili.

D E parte autẽ aĩe qua co
gnoſcit aĩa ⁊ ſapit: ſiue ſe
pabili exiñte ſiue nõ ſepabi
li a magnitudine niſi ſcdm
rõem: ꝯſiderãdũ ẽ quã dif
ferẽtiã hȝ ab alijs: ⁊ qd ſit
intelligere: ⁊ an differat a
ſentire ¶ Sit igr pma ꝯcluſio itelligere ẽ quo
dãmõ patipȝ: qꝛ ſẽtire ẽ pati: igit ⁊ itellige
re. ¶ Scda ꝯcluſio itellect⁹ nõ ẽ paſſibilis paſ
ſiõe corruptiua: pȝ: qꝛ ſẽſus ẽ hoc mõ ipaſſi
bilis. ¶ Tertia ꝯcluſio itellect⁹ ẽ imixt⁹: ita ꝙ
nõ eſt vt⁹ corpea: pȝ: qꝛ itellect⁹ cognoſcit
res corpeas recipiẽdo: mõ recipiẽs dȝ eſſe
denudatũ a natura recepti: igit itellect⁹ nõ
eſt vt⁹ corpea. ¶ Quarta ꝯcluſio itellect⁹ añ
actuale itelligere nõ eſt aliquo mõ i actu: pȝ
qꝛ ẽ ſicut tabula raſa i qua nihil depictũ eſt.
¶ Et ſic pȝ: ꝙ itellect⁹ nõ ẽ virt⁹ corporea ſi
cut ſenſus: ſẽſus ei ab excellẽti ſenſibili corrũ
pit: ſȝ itellect⁹ ab excellẽti itelligibili nõ cor
rũpit: ſȝ mag⁹ corroborat. ¶ Pȝ etiã ꝙ itel
lect⁹ pt eſſe i actu vł i poña ad ſciam: nã itel
lect⁹ hñs actũ itelligẽdi eſt i actu: ſicut hñs
ꝯſideratõneȝ actualeȝ: ſȝ itellect⁹ hñs ſoluȝ
ſpecieȝ itelligibileȝ non eſt i actu: ſicut hñs ſciaȝ
habitualeȝ. ¶ Quita ꝯcluſio itellect⁹ differt a
ſẽſu: pȝ: qꝛ eẽ carnis differt a carne: ⁊ eẽ ma
gnitudinis a magnitudie: ergo itellect⁹ etiã
q apphẽdit carnis vel magnitudinis eẽ dif
fert a ſenſu q apphẽdit carnẽ vel magnitudi
nẽ. Intellect⁹ aũt nõ apphẽdit carnẽ: aut ma
gnitudinẽ: neq; ſinglare niſi ref lexe ¶ Sed
circa pdicta qrit pmo: vtꝝ itellect⁹ poſſit in
telligere. Et ar ꝙ nõ. Tũ pmo qꝛ ẽ ipaſſibilis
Tũ ſcdo: qꝛ nõ cõicat i materia cũ reb⁹ corpeis
igr non pt res corporeas ſalteȝ cognoſcere.
¶ Ad hoc dr ꝙ itellect⁹ pt pati: qꝛ añq̃ ha
beat actuale itelligere eſt i poña ad ſpecies
itelligibiles: ⁊ act⁹ itelligendi. ¶ Et ido ad
rõnes dr: ꝙ licȝ intellectus non ſit paſſibilis
paſſiõe corruptiua: tamen eſt paſſibilis paſ
ſione pfectiua. ¶ Scdo querit: vtrum intel
lectus ſit intelligibilis. Et arguitur ꝙ non:
quia vel intelligeretur p ſe vel p aliud. Non

Cõclo. i.

Cõclo. ii.

Cõclo. iii.

Concluſio. iiii.

Aia ẽ ſic tabula raſa in qua nihil eſt depictum.

Cõclo. v.

Queſtio. i.

Solutio.

Queſtio ſcda.

ꝑ ſe:q: tūc etiā alie res ſeipſis intelligerētur Neq̄ꝫ per aliud: quia tūc nihil ꝑ ſeipſm intelligeretur: ⁊ ſic eſſet ꝓceſſus in infinitū in itellectōib⁹. ¶ Ad hanc dubitatōem dꝛ: ꝙ itellectus ē intelligibilis ſicut alia intelligibilia nam in ſepatꝭ a materia idem eſt ſcia ⁊ ſcibile: ex eo ꝙ virt⁹ immaterialis p̄t reflecti ſupꝛa ſeipſam.

Solutio.

¶ Scōm caplm: in quo agit̃ de intellectu agente: ⁊ eius opatōnibus.

Voniā autē ſicut in omni natura ē materia ⁊ agens: ideo ponendus ē intellect⁹ agēs p̄ter intellectū paſſibilem: vt intellect⁹ paſſibilis ſit oīm receptiuus ⁊ intellect⁹ agens ſit intellectionū ꝓductiuus: ⁊ ſe habeat ad illas itellectiōes ſicut habitus ⁊ lumen ad coloꝛes. Et hec ſic pͥma cōclo. ¶ Scōa cōclo: ſex ſunt cōditōes itellectus agētis. ¶ Pꝛima ē: ꝙ ipſe eſt ſeparabilis a maͭia: ⁊ ab oꝛgano coꝛpoꝛeo. ¶ Secunda eſt: ꝙ eſt ipaſſibilis ⁊ imixt⁹. ¶ Tertia eſt: ꝙ eſt in actu per ſuā ſubſtātiā: pꝫ: qꝛ agens debet eſſe nobilius paſſo: ſed due pꝛime cōditōnes cōueniūt intellectui paſſibili: igitur p̄ter illas cōuenit ei tertia conditio. ¶ Quarta eſt: ꝙ in intellectu eſt eadeꝫ res: ſiue idē eſt ſcia in actu: ⁊ res ſcita. ¶ Quinta eſt: ꝙ in vno ⁊ eodē ſcia in poñā eſt pͥoꝛ q̄ ſcia in actu. ¶ Sexta eſt: ꝙ intellect⁹ eſt ſeparat⁹: ⁊ ꝙ eſt incoꝛruptibilis ⁊ perpetuus ¶ Et ſi querat aliq̇s: q̄re ergo nō reminiſcimur poſt moꝛtē. ¶ Dicēdū eſt ꝙ hoc eſt: qꝛ intellectus paſſiu⁹ coꝛrūpit̃. ¶ Tertia concluſio: due ſunt operatōes intellect⁹. ¶ Pꝛima eſt ſimplex appꝛehenſio ¶ Scōa ē cōpoſitio vel diuiſio: hoc pꝫ: qꝛ ſcōm Empedoclē in rebus ad extra eſt dare aliqua ſimplicia: ⁊ etiā aliq̄ cōpoſita ex ſimplicib⁹: nā natura pͥmo fecit ſeoꝛſum multa capita ⁊ multos pedes: deinde ex eis, fecit aliq̄ cōpoſita, in q̇b⁹ q̄diu manebat cōcoꝛdia: manebat ⁊ cōpoſitio: igit̃ etiā ex multis cōceptib⁹ ſimplicib⁹ p̄t fieri cōpoſitio vel diuiſio: in qua eſt veritas: cū eſt cōcoꝛdia: ⁊ falſitas: cū eſt diſcoꝛdia. ¶ Quarta cōclo. Indiuiſibile dꝛ multipliciter. ¶ Vno mō dꝛ indiuiſibile: qd̄ nō p̄t diuidi. ¶ Alio mō qd̄ nō eſt in actu diuiſuꝫ lꝫ poſſit diuidi: ⁊ hoc: qꝛ tale eſt indiuiſibili appꝛehenſione cognoſcibile: lꝫ eñi magnitudo ſit diuiſibilis in plures partes: ⁊ pͥus in vnā q̄ in aliā: qꝛ tñ ſic p̄t appꝛehēdi ꝙ nō pͥus vna pars cognoſcat̃ q̄ alia: ſō ē idiuiſibilis quo ad appꝛehēſionē: ⁊ ſic pꝫ: ꝙ tale diuiſibile eſt eodē mō cognoſcibile ac ſi eſſꝫ penit⁹ indiuiſibile. Et ſilr indiuiſibile ſcōꝫ ſpēm qd̄ ē plura indiuidua eiuſdē ſpēi: indiuiſibilit̃ cognoſcit̃: ita ꝙ eodem cōceptu oīa talia ſimul cognoſcūtur: pꝫ ergo opionē illā eſſe falſam q̄ dicit totā magnitudinē ſimul itelligi nō poſſe: eo ꝙ opꝫ vnā ꝑtem ei⁹ ante aliaꝫ intelligi

Lōclo.i. *Conclo.ij. ꝯtines ſex ꝯditiones itellectus agētis.* *Conclo.iij. de duab⁹ opatōibus intellect⁹* *Conclo.iiij. de acceptōib⁹ idiuiſibilis.*

¶ Quinta cōclo. Indiuiſibile ſimplicit̃ ſicut eſt punct⁹: vel inſtās cognoſcit̃ ꝑ ſuū habitū: pꝫ: qꝛ nigrū nō p̄t intelligi ſine albo: neq̄ꝫ tenebꝛe ſine lumine. ¶ Sexta ꝯclo: pͥma opatio intellect⁹ ⁊ ſcōa differūt: patꝫ qꝛ in ſcōa opatōne ſemꝑ eſt veritas vel falſitas: ſed in pͥma opatiōe ſꝑ ē v̓itas: nō tñ ſicut in ſcōa.

Lōclo.v. *Lōclo.vi.*

¶ Tertiuꝫ caplm in quo pħus determinat de cōpatione intellectus ad ſenſum.

E cōpatōe intellect⁹ ad ſenſum ſit pͥma cōclo. ¶ Decē ſunt ſilitudies intellectus ad ſenſum. ¶ Pꝛima ē: ſicut intellectus reducit̃ in actū ꝑ intelligibile: ita ⁊ ſenſus ꝑ ſenſibile. ¶ Scōa ē ſicut ſēſus recipiendo ſenſatōem non patit̃ paſſione coꝛruptiua: ita nec intellect⁹ recipiēdo intellectōeꝫ. ¶ Tertia ē: ſentire eſt ſicut diſcere: vel intelligere ¶ Quarta ē: ꝙ tā in intellectu q̄ in ſenſu eſt triſtabile: vel delectabile affirmatio: vel negatio: pꝛoſecutio: vel fuga. ¶ Quinta eſt: tā in intellectu q̄ in ſenſu: ad appꝛehenſionē alicui⁹ ſub rōne ꝯueniētis vel diſcōuenientis ſeq̇tur in appetitu delectatō vel triſtitia: amoꝛ: vel odiū. ¶ Sexta eſt: tā i intellectu q̄ in ſenſu eſt vnū ⁊ idē: qd̄ ē ꝓſecutiuū ⁊ fugitiuū. ¶ Septima eſt: ſicut ſenſus exterioꝛ nō appꝛehendit ſine ſenſibili: ita neq̄ꝫ itellect⁹ ſine fantaſmate. ¶ Octaua ē: ſicut p̄ter ſenſus exterioꝛes opꝫ ponere ſenſum cōem: ad ponendū differentiaꝫ inter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū cui attribuūt̃ diuerſe rōnes: ita ē q̇dā intellect⁹ pꝛactic⁹: ⁊ q̇dā ſpeculatiu⁹: cui diuerſe rōnes ꝯueniūt. ¶ Nona ē ſicut ſenſus iudicat de ſenſibili qd̄ ē ꝓſequendum vel fugiēdū: ita ⁊ intellect⁹ de intelligibili: licꝫ ſenſus ſolū videat p̄ñtia: ⁊ ideo aliq̄ñ decipit̃: intellect⁹ v̓o futura ꝓpter qd̄ nō tā cito decipitur. ¶ Decima eſt taꝫ i intellectu q̄ in ſenſu eſt pꝛacticum: ⁊ ſpeculatiuū: pꝛacticum qd̄ ad actionem mouet: ſpeculatiuum vero nō. ¶ Scōa ꝯcluſio: intellectus differt a ſenſu. pꝫ. Tū pͥmo: qꝛ itellect⁹ abſtracte cognoſcit ⁊ vniuerſaliter: ſenſus v̓o ſolū ſingulariter: pꝫ ſcōo: qꝛ intellect⁹ intelligit ſeipſm. ſenſus vero non ſentit ſeipſm: ⁊ per hoc videtur eſſe ſepatus a magnitudine: ſed de hoc cōſiderandū eſt poſterius. ¶ Tertia concluſio, que ſequit̃ ex dictis: aīa eſt quodāmodo oīa. pꝫ: qꝛ ipſa ſcōm ſenſuꝫ eſt oīa ſenſibilia: ⁊ ſecundū intellectū eſt oīa intelligibilia: ergo ē quodāmō oīa. Aſſumptū pꝫ. ¶ Tū pͥmo: qꝛ ſequit̃ ſcia: ⁊ ſenſus in res. ¶ Scōo: nam ſicut aliq̇d dꝛ ſentire vel intelligere in actu: et aliud in potentia: ita aliq̇d dꝛ ſentiri vel itelligi in actu: ⁊ aliud in potentia: ⁊ ꝑ ꝯñs ſenſus ⁊ intellectus ſunt idem cū ſenſibili ⁊ intelligibili ſcōm ꝓpoꝛtioneꝫ. ¶ Scōo pꝫ: qꝛ ſicut manus deſeruit oīb⁹ alijs mēbꝛis: ita ſenſus deſeruit oībus ſenſibilib⁹ ad recipiēdum ſpēs eoꝝ: ⁊ intellect⁹ ad recipiendum ſpēs intelligibiliū: ⁊ ꝑ ꝯñs aīa ſcōm ſenſum ſimul eſt ſenſibilib⁹: ⁊ ſcōm intellectū intelligibilibus: non ꝙ intelligibile in ſe recipiat: non eñi lapis eſt in aīa ſed ſpēs: ſed qꝛ ſicut manus eſt oꝛganuꝫ oꝛganoꝝ: ita intellectus ſpēs eſt intelligibiliū: et ſenſus ſpēs ſenſibilium. ¶ Quarta cōclo: intellect⁹ intelligendo dependet a fantaſmatib⁹ licet nō ſit ipa fantaſia. ¶ Pꝛima ꝑs pꝫ: qꝛ res ſenſibiles non ſunt ſine magnitudine: ideo non appꝛehēduntur ab intellectu niſi mediantib⁹ fantaſmatib⁹ habitis a ſenſu: nihil eñi ſentiet: nihil addiſcet: aut intelliget: et ꝑ ꝯñs cum intellectus ſpeculetur: neceſſe eſt ipm ſimul aliqd̄ fantaſma ſpeculari. ¶ Secunda ꝑs pꝫ: qꝛ neq̄ꝫ pͥma opatio intellectus eſt fantaſma: licet ipm ꝓſupponat neq̄ꝫ ſcōa: cū in tali ſit veritas et falſitas: non aūt in opꝑe fantaſie: igitur intellectus differt a ſenſu.

Lōclo.i. de ſimilitudinib⁹ intellect⁹ ad ſenſum. *Lōclo.ij.* *Conclo. iij. ꝙ aīa ē quodammō oīa.* *Seqt̃ ſcia et ſenſus in res* *Lapis nō ē in aīa ſꝫ ſpēs ei⁹* *Man⁹ ē oꝛganum oꝛganoꝝ* *Lōclo quarta* *Cū itellectus ſpeculat̃ neceē ē ipm fantaſma ſpeculari.*

E parte auteꝫ anime qua cognoſcit aīa. ¶ Iſte eſt terti⁹ liber de aīa: in quo pħus determiat de aīa intellectiua ⁊ motiua ſm locū ⁊ cōtinet iſte liber tres tractatus. In pͥmo determiat de potētia intellectiua. In ſcōo de potentia motiua ſm locū: ibi. Cū aūt oīa. In tertio determinat de ꝯpatōe potentiaꝝ aīe ad inuicē: ibi. Vegetabile aūt. Pꝛimus tractatus cōtinet quinq̄ꝫ capitula. Pꝛimū eſt de intellectu poſſibili. Scōm eſt de intellectu agēte: ibi. Cū aūt ſicut. Tertiū eſt de opatōibus intellectus: ibi. Indiuiſibiliū aūt. Quartū eſt de notitia quam facit intellectus ꝑ ꝯpatōem ad ſenſuꝫ: ibi. Videtur aūt ſenſibile. In quinto recapitulat: ibi. Nunc aūt de aīa. Dicit ergo pͥmo ſic: ꝙ ꝯſiderandū eſt de ꝑte aīe qua aīa cognoſcit ⁊ ſapit: ſiue illa ſit ſepabilis exñs ſiue non ſepabilis exñs a magnitudine. Etiam ꝯſiderādum eſt quā differentiam habet: ⁊ quō intelligit. Et ꝑ li cognoſcit dat pħus intelligere (ſm cōmentatoꝛem) opatōeꝫ ſpeculatiuā ipſius intellectus: ⁊ ꝑ li ſapit opationem pꝛacticā T. Siue ſepabili exñte. ¶ Hic p. ponit tres q̄ſtiōes. Pꝛima eſt vtꝝ potētia intellectiua ſit ſepata ab alijs ſm magnitudinem: aut ſoluꝫ ſm rōneꝫ T. Conſiderādū aūt. ¶ Scōa queſtio eſt: vtꝝ iſte potentie differant ab inuicē: ⁊ quō differant. T. Et quō quidem. ¶ Tertia queſtio ē: ꝑ quē modū ſit intellectio ſiue actio intelligendi: ⁊ q̇d ſit. T. Si igit̃ eſt intelligere. ¶ Hic p. determinat de natura ipſius intellectus poſſibilis: ponens aliquas ꝯditōes ipſi intellectui poſſibili ꝯuenientes: ⁊ pͥmo ponit talem ꝯcluſioneꝫ: ꝙ intelligere eſt aliq̇d pati vel aliqd̄ ſimile: ꝓbat ſic p. qꝛ ſicut eſt de ſentire: ita ꝓpoꝛtionaliter de intelligere ſed ſentire eſt ſenſum pati: ergo intelligere eſt intellectū pati ab intelligibili aut aliquo alio hmōi. ¶ Ex iſto textu habet̃: ꝙ intellectus eſt paſſibilis paſſiōe ꝑfectiua: quēadmodū ⁊ ſenſus. T. Impaſſibile aūt. ¶ Hic p. infert aliam ꝯcluſioneꝫ que talis ē: ꝙ intellectus nō eſt paſſibilis: ⁊ hoc paſſione coꝛruptiua: ꝓbat ſic p. qꝛ ſicut ſe habet ſenſus ad ſenſibilia: ita intellectus ad itelligibilia: ſed ſenſus non eſt paſſibilis paſſione coꝛruptiua ſiue ꝓpꝛie dicta: ꝫ nec intellectus. T. Neceſſe vtiq̄ꝫ eſt. ¶ Hic p. ponit tertiam concluſionem que talis eſt: ꝙ intellectus eſt immixtus: id eſt non eſt coꝛp⁹: nec v̓tus coꝛpoꝛea ꝓbat ſic p. qꝛ intellectus pōt intelligere oīa: ꝫ debet eſſe immixt⁹: ꝯñā pꝫ: qꝛ intellect⁹ cognoſcit recipiendo: ⁊ recipiens debet eſſe denudatū a natura recepti: cum intus apparēs ꝓhibet extraneū igitur debet eſſe immixtus. Unde oꝛganum ſenſus dicitur eſſe alterius nature: q̄ ſint ꝑceptibilia ab illo ſenſu ⁊ debet eſſe denudatum ab excellentijs ꝑceptibiliuꝫ ab eo. quibus ſi eſſet immixtum: ſiue realiter tale: ſenſus non ꝑciperet: ꝫ ſimiliter videtur ꝙ intellectus debet eſſe immixtus ⁊ ſepatus ab illis que cognoſcuntur ab ipſo. T. Quare neq̄ꝫ. ¶ Hic p. ex dictis infert aliaꝫ concluſionem que talis eſt: ꝙ intellectus ante intelligere actuale non eſt in actu ſm aliquam foꝛmam: ſed ē in potentia ad recipiendum ſpēs ſiue actus intelligendi: quibus tales res poſſit cognoſci pꝫ: qꝛ nullam qualitatem vel oꝛganuꝫ coꝛpoꝛeum ſibi determinat: ⁊ tamē pōt recipe actus intelligendi: ꝫ non eſt in actu ante actuale intelligere: ſed in potentia. T. Unde neq̄ꝫ immiſceri. ¶ Hic p. infert: ꝙ rōnabile eſt ipm intellectum eſſe immixtum: hoc eſt non habere oꝛganum coꝛpale: ſed intellectus eſt locus ſpēꝝ vt antiqui dicunt: nam ſicut locus reſeruat locatum: ita intellectus ꝯtinet ſpēs ſiue actus intelligendi ſiue habitus. Et ſubdit p. ꝙ nō eſt ex toto ſimilis impaſſibilitas ipſius ſenſus ⁊ intellectus: qꝛ ſenſus eſt virtus oꝛganica: que poteſt coꝛrūpi ab excellenti ſenſibili: ⁊ pōt impediri ne poſt cognitionem ſenſibilis excellentis diſtincte ꝑcipiat debilia ſenſibilia. Sed intellectus non eſt v̓tus oꝛganica: hoc eſt v̓tus vtēs oꝛgano pꝛoducendi actum intelligendi Nec poteſt coꝛrumpi ab excellentia ſui obiecti: ſed magis confoꝛtatur ⁊ redditur magis aptus ad intelligendum: licet poteſt aliquando impediri a ſua operatōne ex leſione alicuius oꝛgani coꝛpalis: cuꝫ intellectus ad ꝓducendum cognitionem intellectiuam indigeat aliquando cognitione ſenſitiua: que non poteſt fieri ſine oꝛgano: ⁊ cum oꝛganuꝫ fuerit leſum non ſit ſenſatio ꝑ illud: ⁊ per ꝯñs nec intellectio: ad quam pꝛoducendā requiritur talis ſenſatio. T. Cū aūt ſic. ¶ Hic pħus oſtendit quō intellectus reducitur ad actum dicens: ꝙ intellectus ſit in actu ſicut ſciens. Unde ſicut ſciens ꝑ ſcientiā eſt in actu: ſic intellectus per actum intelligen

Queſtio pͥma *Queſtio ſcōa.* *Queſtio.iij* *Lōclo pͥma ex qua habet̃ ꝙ itellect⁹ ē paſſibil' paſſione ꝑfectiua ſicut ſenſus* *Lōclo.ij* *Lōclo.iij* *Int⁹ apparēs ꝓhibet extraneum;* *Lōclo.iiij* *Intellect⁹ ē locus ſpēꝝ.*

di actu intelligit. T. Hoc autez confeſtim. ¶ Hic phi. ſubdit: ꝙ ſicut ſciens poteſt conſiderare cum voluerit per ſeipſum: ſic etiaʒ itellectus habẽs actũ intelligẽdi. T. Eſt quidem igit. ¶ Sc'o ſubdit p. ꝙ ſicut intellectus exñs in actu ꝑ ſciaʒ: eſt in poña ad addiſcere ſiue inuenire: cum eſt in potentia ad conſiderare: ita etiaʒ intellectus eſt in potentia ad actum intelligẽdi cũ vnũ actum intelligendi vel habitũ habeat. T. Et ipẽ aũt ſeipm. ¶ P. hic vlterius ſubdit: ꝙ intellectus ſeipʒ intelligere põt. T. Qm̃ aũt aliud eſt. ¶ P. hic oſtẽdit quõ vtus ſenſitiua differt ab intellectiua ſequẽdo verba platonis: dicens ꝙ aliud eſt magnitudo ⁊ magnitudinis eſſe aqua ⁊ aque eẽ: ⁊ ſic in multis alijs: nõ aũt in oĩbus: cum in quibuſdã idem eſt eſſe carnis ⁊ caro. Unde p. per magnitudinem ⁊ carnem intelligit ſingulare vel rem ſingulariter apphenſam: ⁊ ꝑ magnitudinis eſſe: ſimiliter ꝑ carnis eſſe intelligit vniuerſale: vl' rem vniuerſaliter apphenſam. Unde Plato (vt ſibi iponit) dicebat in rebus naturalibus vniuerſale ⁊ indiuiduum differre: ⁊ ꝙ vniuerſale erat eſſe ſingularium. Sed in ſepatis a materia: dicebat vniuerſale non diſtingui a ſingulari: ido p. vult dicere ꝙ ſi vniuerſale et ſingulare ſic differũt tanꝙ due res extra intellectũ ſic exñtes in rebus naturalibus: tũc alia vtute intelligeretur vniuerſale: ⁊ alia vtute intelligeret ſingulare. ¶ Uniuerſale quidẽ ab ipo intellectu. Singulare vo a ſenſu. Uel ꝙ vnũ ⁊ idẽ aliter ⁊ aliter cognoſceret ab itellectu. Res vo cognoſcit ſingulariter reflexe: quod aliqui ſic exponũt: ꝙ ſingulare cognoſcit reflexe: cũ intellectus pmo ⁊ directe itelligit vniuerſale: deinde reſpiciendo ad fantaſma: ⁊ ad ſenſum intelligit ſingulare. Iſta aũt expõ videt eſſe inutilis: qꝛ res pus ab itellectu cognoſcit ſingulariter ꝙ vniuerſaliter. Ido illd debet ſic exponi: ꝙ ſingulare cognoſcitur ab intellectu circunflexe: hoc eſt cognoſcitur ab intellectu res cum ꝓprietatibus indiuiduãtib9 ꝯceptu ſingulari: et res cognoſcit ꝯceptu vniuerſali ſine talib9. ¶ Ex quo ptʒ differentia inter intellectũ ⁊ ſenſum. Senſus eniʒ cum talibus accidentibus indiuiduãtibus cognoſcit. Intellectus vero ſine illis põt cognoſcere. T. Dubitabit ãt. ¶ Hic p. mouet duas dubitatões quaꝝ pma eſt.

Dobitatio. i.

Utruʒ intellectus poſſet intelligere. Et arguit p. ꝙ nõ qꝛ non põt pati: ergo nec intelligere añs ꝓbat p. dupliciter. Primo quia intellectus eſt impaſſibilis: vt patʒ ex dictis. Secũdo qꝛ agẽs ⁊ patiẽs debẽt cõicare i materia: ſed intellectus (cũ ſit imaterialis) non cõicat in materia cũ intelligibili: igit non patit ab intelligibili. T. Amplius aũt. ¶ P. hic mouet ſc'am dubitatõem

Dubitatio. ii.

que talis eſt. Utrum intellect9 eſt intelligibilis. Et videtur ꝙ non: qꝛ ſi eſſet intelligibilis hoc eſſʒ ꝑ ſeipm ⁊ ſic ita videret eſſe de alijs intelligibilibus: qd tñ ẽ falſum. Uel intelligibilis ꝑ aliud: puta ꝑ ſpẽm vel actuʒ diſtinctũ ab ipo intellectu: ⁊ tũc ſicut ipẽ nõ intelligit ſe ꝑ ſe: nec etiam aliqd aliud intelligeret ſe ꝑ ſe: cuʒ nõ videt eſſe maior rõ de vno ꝙ de alio. T. Aut pati ſm cõe. ¶ Hic p. ſoluit pmã dubitatõem: ⁊ rõem factaʒ ad

Solutio. i.

ipam: dicens ꝙ lʒ intellectus ſit impaſſibilis paſſione corruptiua (vt pus dcm̃ ẽ) tñ bñ ẽ paſſibilis paſſione pfectiua. Et ſubdit p. ꝙ intellectus anteꝙ itelligat nõ hʒ in ſe aliquẽ actũ ſiue ſpẽm repñtantem intelligibile: ſed eſt quodãmõ poña intellectiua: hoc eſt in potentia ad recipiendum ſpẽs repñtantes intelligibilia. Et ideo dicit p. ꝙ intellectus ante actuale intelligere ẽ tã ꝙ tabula: in qua nihil eſt depictũ depigibilis tñ vtutibus ⁊ ſcientijs. Et ꝑ iſtud remouet opionẽ naturaliter loquẽtiũ: qui ponebant aĩam cõponi ex oĩbus: vt oĩa itelligeret. Etiam opinionẽ platonis dicentis: aĩam noſtram eſſe creatam cum virtutibus ⁊ ſcientijs: ſed propter vnionem eius cum corpe tradidit obliuioni: ⁊ ſic dicebat ꝙ noſtrum addiſcere non erat niſi quoddã reminiſci. Ex iſto paſſu Ar. elicitur iſta cõis auctoritas ꝙ aĩa in principio ſue creatiõis: eſt ſicut tabula in qua nihil eſt actu depictum: depingibilis tamen ſcientijs ⁊ virtutibus.

Intellectus i principio ſue creatõis ẽ tãꝙ tabula raſa in q̃ nihil ẽ depictũ: depigibil' tñ ſciẽtijs ⁊ vtutibus.

T. Et ipẽ quidẽ. ¶ Hic p. ſoluit ſecundaʒ dubitationem: ⁊ rationem eiuſdeʒ dicens: ꝙ intellect9 eſt intelligibilis ſicut alia ſunt intelligibilia: hoc eſt intelligit ſeipm per intellectionem ab ipa diſtinctam: ſicut intelligit lapidem per ſpẽm ſiue actum diſtinctum ab anima ⁊ lapide. Et ſubdit p. ꝙ in ſeparatis a materia commune eſt: ꝙ poſſunt ſe ipa intelligere: ⁊ in hoc differunt a ſubſtantijs materialibus. ¶ Ulterius ſubdit p. ꝙ idem eſt ſcientia ſpeculatiua ⁊ ſcibile: ⁊ hoc in ſeparatis a materia. Unde aliquis intellectus ſeparatus eſt ſua ſcientia: ⁊ eſt ipm ſcibile: puta intellectus diuinus: ſed de iſta ſcientia ⁊ ſcibili non videtur p. hic loqui. Ideo illud dictum p. debet ſic intelligi: ꝙ ſcientia ⁊ ſcibile ideʒ ſunt: hoc eſt ſcientia eſt in ſcibili: ſiue ſciẽtia actualis ⁊ ſcibile ꝓpinquum idem ſunt: ſed in habentibus materiam vnũqdꝙ eſt ſolum in potentia intelligibile ſiue ſcibile: ex quo in illis non eſt intellect9 ⁊ fiunt actu intelligibilia per ipm intellectuʒ. Unde dicit commentator ꝙ p. per illud dictum ſcibile ⁊ ſcentia idem ſunt: vult probare ꝙ intellectus noſter intelligit per intellectõnem ſuperadditam: ⁊ realiter ab ipo diſtinctam: quia niſi ſic intelligeret tunc in eo idem eſſet ſcientia ſcibile: ita ꝙ illa res que eſt ſcientia exiſtẽs in anima: eſſet ipm ſcibile quod tamen eſt falſum: et hoc loquendo de ſcientia ipius anime ⁊ de ſcibili quod eſt anima. Et ex quo alie res ab anima non habẽt in ſe intellectionem: ita ꝙ non ſunt nate cauſare intellectõem in ſe: ideo non intelligunt ſeipſas ſicut ipſa anima

Solutio. ii.

Quoniam autem. ¶ Iſtud eſt ſecunduʒ capitulum

huius tractatus: in quo p. determinat de itellectu agente: ⁊ primo oſtendit intellectum agentẽ eſſe ponendum. Et deinde ponit alias conditiones eius. ¶ Probat ergo pmo iſtam concluſionem: ꝙ intellect9 agens eſt ponendus ſic: quia in omni genere generabilium ⁊ corruptibilium debet poni actiuuʒ ⁊ paſſiuũ ſed in nobis generantur intellectiones reruʒ: ergo debet poni principium actiuum ⁊ paſſiuuʒ huiuſmodi intellectionum: ⁊ vnum ſcʒ paſſiuũ dicitur intellect9 paſſibilis: actiuum vero intellectus agens. Et ſubdit philoſophus: ꝙ intellect9 paſſibilis poteſt omnia fieri: hoc eſt poteſt recipere omnium rerum intellectiões ⁊ intellectus agens poteſt omnia facere: hoc eſt oĩum rerum intellectõnes poteſt ꝓducere. Unde intellectus agens ſe habet vt habitus: hoc eſt vt forma cuius eſt agere: ⁊ ſe habet ad res intelligibiles ſicut lumẽ ad colores. Nam ſicut colores non poſſunt mutare medium ſine lumine: ita res non poſſunt agere intellectionem in intellectu paſſibili niſi mediante intellectu agente.

Cõcl'o ꝙ itellectus agẽs ẽ ponendus

Intellect9 poſſibil' ẽ oĩa fieri. Sʒ itellect9 agẽs ẽ oĩa facere.

T. ¶ Et hic intellectus. ¶ Hic p. ponit quatuor conditiones intellectus agentis. ¶ Prima eſt: ꝙ ipẽ eſt ſeparabilis: puta a materia ⁊ organo corporeo: ſic ꝙ nõ indiget organo corporeo immediate concurrente ad ſuam actionem: que dicitur intellectio. ¶ Secunda eſt ꝙ eſt impaſſibilis: ⁊ hoc paſſiõe corruptiua. ¶ Tertia eſt: ꝙ eſt immixtus: ⁊ per iſtas tres conditiones cõuenit cum intellectu paſſibili. ¶ Quarta eſt: ꝙ eſt in actu per ſui ſubſtantiam quod non attribuitur intellectui paſſibili. Et debet ſic intelligi: intellectus agẽs format intellectionem: ⁊ ꝓ tanto dicitur agens. Et intellect9 paſſibilis ꝓ quãto dicitur paſſibilis recipit ipaʒ: ita ꝙ eſt alia rõ huius cõplexi intellect9 paſſibilis: ⁊ alia rõ huius cõplexi intellect9 agẽs. Et iſtaʒ quartã ꝯditionem

Quatuor ꝯditiões itellect9 agentis.

Sẽp honorabili9 ẽ agẽs ꝑ tiẽte ⁊ pncipiũ materia.

probat ſic p. quia agens debet eſſe honorabilius ⁊ dignius paſſo ſiue conditioneʒ nobiliorem habere: ⁊ cũ intellectui agenti cõueniunt omnes ꝯditões intellectus paſſibilis: videt ꝙ ſibi dʒ ꝯuenire aliq̃ ꝯditio nobilior ꝙ eſt aliq̃ ꝯditionũ ꝯuenientiũ intellectui paſſibili: ea rõne qua dr paſſibilis. T. Idẽ ãt. ¶ Hic p. ponit alias ꝯditões ipſi9 intellect9 exñtis in actu. ¶ Prima eſt: ꝙ in intellectu idem eſt ſcia in actu: ⁊ res ſcita. Iſta aũt ꝯditio ſi daret de intellectu diuino claꝝ eſſet: cum ibi idẽ eſt ſcia ⁊ illud qd ſcit. Sed ſi exponeret de intellectu hũano: dʒ ſic intelligi: ꝙ in vno ⁊ eodẽ ẽ ſcia habit9 ⁊ act9 intelligendi. Uel ſic: ꝙ in intellectu idẽ ẽ cognitio actualis q̃ dr apphenſio: ⁊ ſcibile ꝓpinquum.

Cõditões itellectus in actu

T. Que vo. ¶ Sc'a ꝯditio eſt: ꝙ in vno ⁊ eodẽ: ſcia in poña eſt pꝛ tpe ſcia in actu: qꝛ intellect9 eſt pꝛ tpe in poña ad ſciendũ ꝙ actu ſciat: ⁊ hoc loquendo de intellectu hũano. Simplr tñ loquẽdo: ſcia i actu eſt pꝛ ꝙ ſcia in poña: puta ſcia q̃ eſt pma cã: que eſt oĩ alia re ab ipa pꝛ: eſt pꝛ tpe illo qd eſt in poña ad ſciendum loquẽdo de poña diſtãte ab actu. T. Sed non aliqñ. ¶ Tertia ꝯditio eſt: ꝙ intellect9 in actu intelligit ſemper ꝙ diu eſt in actu: ⁊ ꝑ intellectũ in actu intelligit intellectus habẽs actu intellectõem in ſe. T. Separatio aũt. ¶ Hic p. colligit ꝯditões gñales itellectui ꝯuenientes: ſcʒ ꝙ eſt ſepar9: ⁊ ꝙ eſt illd qd vere eſt: qd etiã eſt icorruptibil' ⁊ ꝑpetu9. Has ꝯditões aliqd attribuũt itellectui diuino q̃ ꝑ ſuã ſbam intelligit. Scdm tñ rei veritatẽ pñt attribui intellectui hũano: ſic ꝙ ipẽ eſt ſeparatus: hoc ẽ ſepabilis: ⁊ poſtꝙ ſepat9 eſt: ẽ vere ꝑ ſe exñs ⁊ eſt incorruptibilis ⁊ ꝑpetu9 in futuꝝ: cuʒ non deſinit eſſe. T. Non remiſcimur aũt. ¶ Hic p. ſoluit q̃ſtioneʒ talem: q̃re non reminiſcimur poſt mortẽ di. ꝙ intellectus paſſiu9 corrũpit: ſine quo intellect9 agẽs nõ intelligit. Et ꝑ intellectũ paſſiuũ intelligit vtutẽ cogitatiuã que ꝓpter eius excellentiã ⁊ ꝯueniẽtiã quã hʒ cum intellectu ſolet vocari intellectus paſſibilis: ſicut ſolem9 dicere canẽ intelligere dñm ſuum.

Cõditões gñales itellect9.

Indiuiſibiliuʒ. ¶ Iſtud eſt tertiũ ca. huius

Duplex opatõ intellectus

tractatus: in quo p. determĩat de opatõnib9 intellect9 declarãdo ipas: ⁊ cõparando illas adinuicẽ. Ponit igit duas opatões intellect9: quaꝝ vna vocat indiuiſibiliũ intelligentia: ⁊ ſimplex apphenſio ſine diuiſiõe vel cõpoſitõe pluriũ ꝯceptuũ adinuicẽ. ¶ Sc'a opatio intellectus eſt cõpõ vel diuiſio pluriũ ꝯceptuũ adinuicẽ: pma ẽ ſine vo ⁊ falſo ſc'a ẽ cũ vo ⁊ falſo. T. Sic Empedocles. ¶ Hic p. declarat dictas opatões intellectus d. ꝙ ſicut in rebus ad extra eſt dare ſimplicia: ⁊ cõpoſita ex ſimplicibus vt ptʒ ꝑ Empedoclẽ dicentẽ: ꝙ natura facit multa capita ſeorſuʒ ſine collis: ⁊ multos pedes ſine tibijs: ⁊ ſic de alijs mẽbris: ⁊ poſtea cõponit illa: ⁊ ꝑmanẽt illa ſimul ſtãte ꝯcordia. Sic etiã in intellectu ſunt aliq̃ opatões ſimplices: ⁊ alique cõpoſite ex his ſimplicib9: ⁊ qñ eſt correſpondẽtia in re: tũc opatõ cõpoſita ſiue cõplexa dr va: ⁊ qñ nõ eſt dr falſa. Et harum opationũ quedã eſt affirmatiua: ⁊ q̃dã eſt negatiua. Silr q̃dã eſt de vbo pñti: ⁊ q̃dã de vbo futuri tpis: ⁊ q̃dã eſt de vbo pteriti tpis. T. Indiuiſibilis enim. ¶ Hic p. oñdit quot modis dr indiuiſibile: ⁊ quot modis intelligit dicens ꝙ indiuiſibile dr duplr. Uno modo dr indiuiſibile qd non põt diuidi. Alio mõ ꝙ non eſt actu diuiſum: ſed põt diuidi. Et indiuiſibile ſc'o mõ intelligit ſimplici intellectõne: ⁊ tpe indiuiſibili: hoc eſt ſine interruptõe tpis: ita ꝙ lʒ magnitudo habeat ptes ⁊ ſiliter tps in quo intelligit: tñ non pus tpe intelligit vna ps magnitudinis ꝙ alia: ſed ſimul ⁊ ſemel intelligit tota magnitudo ſimplici ꝯceptu. Põt tñ intellect9 pmo intelligere vnã ptẽ: ⁊ poſtea aliã. Et ꝑ iſtd remouet p. opiones antiquoꝝ dicentiũ nos non poſſe intelligere totã magnitudinẽ niſi nos pus intelligam9 vnaʒ ptẽ ⁊ poſtea aliã: ⁊ cũ ille ptes magnitudinis ſunt infinite: ſequit ꝙ intellect9 nõ poſſʒ intelligere totam magnitudinẽ. Hãc opionẽ remouet p. ꝑ hoc dcm̃ ꝙ oẽs ptes ſimul ⁊ ſemel intelligunt. T. Qd ãt nõ. ¶ Hic p. oñdit q̃liter indiuiſibile ſm ſpẽm intelligit d. ꝙ eodẽ mõ intelligit ſicut diuiſibile ſm q̃titatẽ. ſ. ſimplici intellectõe ⁊ tpe indiuiſibili. Indiuiſibile ſm ſpẽm (qd dr indiuiſibile aĩe ſʒ p.) eſt plures res eiuſdẽ ſpẽi: que ſub vno ſimplici ꝯceptu ꝯcipiunt oẽs ſimul: ſic ꝙ vnũ non pus alio lʒ intellect9 pus tpe itelligere poſſit vnã rem tpe quã aliã: ſm ꝯcept9 ſingulares. T. Ineſt ãt. ¶ P. hic oñdit quõ intelligit indiuiſibile ſimplr: cuiuſmodi dñr pũct9 ⁊ inſtãs q̃ ab aliqb9 ponunt indiuiſibilia d. ꝙ tale põt cognoſci ꝑ ſuũ habitũ: hoc eſt ille terminus punctũ q̃ ſubordinat ꝯceptui pꝛatio includit in ſe ꝯceptũ poſitiuuʒ: ꝑ quẽ põt cognoſci. Et hoc declarat p. qꝛ malũ hʒ cognoſci ꝑ bonũ: ⁊ nigrũ ꝑ ſuũ ꝯtrariũ ſiue pꝛatiue oppoſitũ: ⁊ hoc capiendo nigrũ ꝓ obſcuritate ſiue corpe obſcuro: qd eſt pꝛatũ lumine. T. Eſt ãt dictio. ¶ P. hic ꝯpat iſtas duas opatões intellect9 adinuicẽ: ⁊ dicit ꝙ dictio: hoc eſt intellectio cõplexa: ſicut ẽ affirmatio vel negatio eſt va vel falſa. Alia vo opatõ intellectus puta ſimpliciũ intellectio nõ eſt va vel falſa vt veritas attribuit ꝓpõnib9: tñ ſemꝑ eſt vera: qꝛ ſibi ſemꝑ correſpondet aliqd in re: ita ꝙ ſignificat rem que eſt: vel põt eſſe: vel potuit eſſe.

Priuatio cognoſcit ꝑ habitũ: ⁊ ꝯtrariũ ꝑ ſuũ ꝯtrariuʒ

Simpliciũ intelligentia ſẽper vera eſt

Uidetur autem. ¶ Iſtud eſt quartũ ca. huius

tractatus: in quo p. determĩat de ꝯpatõne intellectus ad ſenſum: ⁊ ponit p. duodecim ꝯpatões ſiue ſilitudines. ¶ Prima eſt ꝙ ſicut ſenſus reducit in actuʒ ꝑ ſenſibile: ita intellectus ꝑ intelligibile. Et hoc loquendo de illo qd pmo intelligit ad intellectu. T. Nõ eñ patit. Sc'a ꝯpatio eſt: ꝙ ſicut ſenſus non patit recipiẽdo ſenſationẽ alteratõne corruptiua: ita nec intellect9 patit ſiue alterat alteratõe corruptiua recipiendo itellectionẽ: qꝛ vtrũꝙ recipit ſuã ꝑfectõem ſine obiectõne ſui ꝯtrarij. Sentire q̃dẽ. ¶ Tertia ſilitudo eſt: ꝙ ſenſatio eſt ſicut dicere vel intelligere: hoc ẽ ſicut pma opatio intellect9: nihilominus tñ tam ſenſus ꝙ intellectus pñt cõplexe iudicare. T. Et eſt delectabilis ¶ Quarta ꝯpatõ eſt: ꝙ tã in itellectu ꝙ in ſenſu eſt delectabil'e ⁊ triſtabil'e affirmatio: negatõ: ꝓſecutio: ⁊ fuga. T. Cũ ãt delectabile ¶ Quinta ꝯpatio ẽ: ꝙ tã i ſenſu ꝙ in itellectu ad apphẽſionẽ obiecti ꝑ modũ ꝯuenientis vl' diſcõuenientis boni vel mali ꝯſequit in appetitu delectatõ vel triſtitia: amor vel odiũ. T. Et non ſm. ¶ Sexta ſimilitudo eſt: ꝙ tã in intellectũ ꝙ in ſenſu eſt vnũ ⁊ idẽ qd eſt ꝓſecutiuũ ⁊ fugitiuũ: licʒ alia ſit rõ ꝓſecutiui ⁊ alia ſit rõ fugitiui. T. Intellectiue ãt. ¶ Septĩa ſimilitudo eſt: ꝙ ſicut ſenſus (ſaltẽ exterior) nõ ſentit ſine ſenſibili. ita nec intellect9 ſine fantaſmate: hoc eſt ſine aliquo repñtante ſenſibile: qd q̃dẽ repñtãs vl' repñtat vliter vel ſingulariter. T. Sicut eĩ aer. ¶ Octaua ſimilitudo eſt: ꝙ ſicut pter ſenſus exteriores opʒ ponere ſenſum cõem: ad ponẽdũ drñam inter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuũ: ⁊ tñ ſm aliã rõem acapit in ordine ad vnũ ſenſibile: ⁊ ſm aliã in ordine ad aliud: ita eſt vn9 itellectus potẽs oĩa intelligibilia intelligere: cui diuerſe rões attribuunt: cũ ille aliqñ vocat practicus: aliqñ vero ſpeculatiu9. T. Spẽs q̃dẽ igit. ¶ Nona ſilitudo eſt ꝙ ſicut ſenſus ꝑ hoc ꝙ monet a ſenſibili ſiue ꝑ hoc ꝙ cognoſcit ipm iudicat ipm eſſe ꝓſequendũ vel fugiendum: ſic etiam intellectus cũ fantaſmatibus: hoc ẽ cũʒ cognoſcit rem repñtatam per fantaſma iudicat eſſe ꝓſeqendam vel fugiendam: ſenſus tamen non reſpicit ad futurũ ſicut intellectus: ⁊ ꝓpter hoc appetit9 ſenſi

Duodecĩ ſilitudines itellect9 ad ſenſum.

Prima

Sc'a

Tertia

Quarta

Quinta

Sexta

Septima

Octaua

Nona

tiuus aliq̄ñ obuia rõni ꝓ tãto: q2 ſenſus ꝑcipiens ſuũ obiectũ ꝑſ͞nalr apꝓhẽdit ip̄m ꝑ modum ꝯuenientis:⁊ intellectus reſpiciẽs ad futura iudicat illud idẽ aliq̄ñ ꝑ modũ diſcõuenientis. T. Dino in actiõe. ¶ Hic p. ponit decimã ſimilitudinẽ q̄ne talis eſt: ꝙ tam in ſenſu ꝙ̄ intellectu ẽ iudiciũ aliq̄ñ practicũ: aliq̄ñ ſpeculatiuũ vex vel falſum. Practicũ: ꝓ q̄̃to natũ eſt mouere ſiue dirigere ad ꝓſequendũ vel fugiendũ. Speculatiuum: ꝓ q̄̃to non mouet aliq̄d ad agẽdũ: ſcȝ ad ꝓſequẽdũ vel fugiendũ: ſed ad ſpeculãdũ ſolũ: ſȝ vtrobiq̄ iudiciũ vex d̃r bonũ ⁊ falſum d̃r malũ. T. Abſtracõe ãt

Undecia. ¶ Undecima ꝯpatio: q̄ eſt penes dr̄iam ẽ talis: ꝙ intellect⁹ abſtracte a materia intelligit: ſenſus v̄o non: hoc eſt intellect⁹ intelligit vl̄iter: ſenſus v̄o ſolũ cognoſcit ſingulariter. T. Dino ãt. ¶ Duodecima ꝯpatio ẽ: q̄ ẽ

Duodecia penes dr̄iam ꝙ intellect⁹ intelligit ſeip̄m: ſȝ tñ ſenſus non ſentit ſeip̄m. T. Utx ant ꝯtingit. ¶ Hic p. ſubdit ꝙ determiare vtx intellect⁹ non ſepat⁹ a magnitudie põt intelligere res ſepatas ꝑtinet ad aliam ſciaȝ: puta ad metaphiſicam.

Nunc autem. ¶ Iſtud ẽ quintũ ca. hui⁹ tractatus: i quo p. recapitulat ea q̄ dicta ſũt. Et ꝑmo ꝑmittit iſtã ꝯcl'onẽ: ꝙ aĩa ẽ quodãmõ oĩa: quam ꝓbat ſic: q2 oĩa aut ſunt ſenſibilia: aut intelligibilia: ſed

Cocl'o: ꝙ aĩa ẽ quodã mõ oĩa aĩa ſm ſenſum ẽ oĩa ſenſibilia: hoc ẽ ꝑ ſenſum p̄t oĩa ſẽſibilia cognoſcere: ⁊ ſm intellectũ eſt oĩa ĩtelligibilia: hoc ẽ ꝑ intellectũ oĩa intelligibilia p̄t cognoſcere. T. Qualr ãt hec. ¶ Hic p. declarat illd idẽ ꝑ duos modos. Primus mod⁹ eſt: q2 q̄cũq̄ ꝓportionabilr diuidunt̃ ad inuicẽ illa ſunt eadẽ ſm ꝓportionẽ: ſȝ ſenſus ⁊ ſenſibile ꝓportionabiliter diuidunt̃: ſilr intellect⁹ ⁊ intelligibile: ḡ ſenſus ⁊ ſenſibile ſunt in eadẽ ꝓportõe: ſilr ĩtellect⁹ ⁊ intelligibile. Minor ptȝ: q2 ſicut ſenſibile d̃r in actu: q̄ñ actu ſentit̃: ⁊ in poťa q̄ñ p̄t ſentiri. Ita ſenſus d̃r in actu: q2 actu ſentit: ⁊ in poťa q2 p̄t ſentire ⁊ ſilr ẽ de intellectu. T. Neceſſe ẽ ãt. ¶ Scd̃s mod⁹ eſt: ꝙ aĩa eſt oĩa ſm ſimilitudinẽ: q2 ſm ſenſum aĩa ẽ ſilis ſenſibili: cũ in organo ſit ſp̄es rep̄ntatiua ſenſibilis ⁊ in ip̄a aĩa ſenſatio eiuſdẽ rep̄ntatiua: non eñ lapis ẽ in aĩa ſȝ ſp̄es lapidis. Et aĩa ꝑ intellectũ eſt ſilis intelligibili: cum ĩ intellectu ẽ ſp̄es ſiue cognitio rep̄ntatiua intelligibilis. Etiã ſenſus ⁊ intellect⁹ ſilr ſe hñt ad ſentire ⁊ intelligere: ſicut ſenſibile ⁊ intelligibile ad ſentiri ⁊ ĩtelligi. T. Quare ãt. ¶ Hic p. infert quandã ſilitudinem dicens: ꝙ ſicut manus ẽ organũ organox cuȝ ip̄ſa ſubſeruit oĩb⁹ alijs mẽbris corporeis: ita intellect⁹ eſt ſp̄es intelligibiliũ: ⁊ ſenſus ſp̄es ſenſibiliũ: hoc ẽ aĩa ꝑ organũ ſenſus p̄t cognoſcere oĩa ſenſibilia ⁊ aĩa ꝑ ĩtellectũ p̄t cognoſcere oĩa ĩtelligibilia. T. Cũ ãt neq̄. ¶ Hic p. oñdit quõ intellect⁹ depẽdet a fantaſmatib⁹ in intelligendo dicens: ꝙ ſenſibilia non ſunt ſepata a magnitudine: ⁊ ꝑ ꝯñs nõ ꝑcipiunt̃ ab ĩtellectu niſi mediante ſenſu ⁊ fantaſmatib⁹: ⁊ iõ ſi deficiat aliq̄s ſenſus alicui: deficit ſcĩa ſenſibilis ꝓprij illius ſenſus cuȝ intellect⁹ ſine fantaſmatib⁹ non p̄t intelligere: ⁊ iõ intelligẽti nc̄c̄e ẽ fantaſmata ſpeculari: hoc ẽ intellectus non p̄t intelligere niſi ꝑ ſp̄es rep̄ntantes res. T. Eſt ant. ¶ Hic p. ponit dr̄iam inter fãtaſiã ⁊ intellectũ: q2 fantaſia ſiue fantaſma non ẽ vex vel falſum: ⁊ tñ aliq̄ opatões intellect⁹ ſunt vere vel falſe: puta ꝯpõ ⁊ diuiſio: etiã ꝑma opatio intellect⁹ nõ ẽ fantaſma q̄d ẽ ſp̄es exñs ĩ organo: lȝ tñ aliq̄ opatio nõ p̄t eẽ ſine fãtaſmate puta intellectio q̄ eſt cognitio ĩtuitiua ſingular̄ q̄ non p̄t fieri ſine p̄ñtia rei: ⁊ cũ cognitiõe ſenſitiua eiuſdẽ.

Margin: Sciaꝫ ſenſus ſecãt̃ ſicut res — Lapis nõ ẽ in aĩa ſȝ ſp̄es ei⁹ — Man⁹ ẽ organũ organorũ — Intelligenti nc̄c̄e eſt fantaſmata ſpecl'ari

Queritur Utrum intellect⁹ ſit v̄t⁹ paſſiua.

¶ Et ar̄ ꝑmo ꝙ nõ: q2 intellect⁹ eſt ĩpaſſibilis: vt ptȝ ꝑ p. iij. hui⁹: ḡ nõ eſt v̄t⁹ paſſiua. ¶ Scd̃o ſic: intellectus non eſt mobilis: ḡ nõ eſt v̄t⁹ paſſiua. añs ptȝ: q2 ẽ indiuiſibilis. ¶ Tertio ſic: intelligere nõ eſt pati: ḡ intellectus non eſt v̄tus paſſiua. ꝯña patȝ: q2 ſi intellect⁹ eſſȝ v̄t⁹ paſſiua: hoc maxĩe eſſȝ ꝓpter intelligere. añs ptȝ: q2 intellectio ẽ actio ĩmanens: ḡ intellectus actiue ꝯcurrit ad intellectõnem: ⁊ ꝑ ꝯñs intelligere eſt agere. ¶ Quarto ſic: ſi intellect⁹ eſſȝ v̄t⁹ paſſiua: hoc maxime eſſȝ reſpectu intelligibiliũ: ſȝ hoc non igr̃. Minor ptȝ: q2 ĩtelligibilia (vt lapides ⁊ ligna) ſũt min⁹ nobilia ꝙ̄ intellect⁹: ⁊ cũ agẽs dȝ eẽ p̄ſtãti⁹ paſſo: ſequit̃ ꝙ illa intelligibilia non poſſunt agere in intellectũ. ¶ Quinto ſic: res ad extra ſunt diuiſibiles: ⁊ intellect⁹ eſt indiuiſibilis: mõ diuiſibile nõ agit in indiuiſibile: ḡ ĩtellect⁹ non ẽ v̄t⁹ paſſiua reſpectu intelligibiliũ. ¶ Sexto ſic: ſi ſic: ſeq̄ret̃ ꝙ intellect⁹ pateret̃ ab intelligibili: ſȝ hoc non: igr̃. Minor pȝ: q2 vel pateret̃ ab oĩ: vel ab aliquo ⁊ aliquo nõ. Non ab oĩ: q2 intellect⁹ intelligit materiã ꝑmã a qua tñ nõ patit̃: cũ illa nulli⁹ ſit actiuitat̃. Etiã intelligit res q̄ non ſunt mõ ab illis q̄ non ſunt intellectus nõ patit̃. Nec p̄t dici ꝙ patiat̃ ab aliquo ⁊ ab aliquo non: cũ nõ videt̃ rõ diuerſitat̃. ¶ Septimo ſic: intellectus non cõicat cũ intelligibili: ergo non patit̃ ab eo: ꝯña ptȝ: q2 illa que debent agere ⁊ pati ab inuicem debent cõmunicari in aliquo.

In oppoſitũ eſt p. in ꝑmo huius tertij. Pro ſolutõne queſtionis.

Sciendũ ẽ: ꝙ hic nõ ẽ ſermo de intellectu diuino: vel angelico: ſȝ de intellectu hũano. Silr non eſt ſmo de v̄tute morali: q̄ habentẽ ꝑficit ⁊ opus ei⁹ bonũ reddit: nec de v̄tute intellectuali: cũ ille nõ inſint a natura: ſȝ hic eſt ſmo de v̄tute q̄ eſt poťa actiua vel paſſiua. Similiter in ꝓpoſito nõ eſt ſmo de paſſione corruptiua ip̄ius aĩe: ſed hic eſt ſmo de paſſiõe ꝑfectiua: ita ꝙ intellect⁹ quãdã diſpõnẽ in ſe p̄t recipe: q̄ ſi eſſet in eo eſſȝ ꝑfectio ip̄i⁹. Etiã ꝓ tanto intellect⁹ d̃r pati: q2 ẽ receptiu⁹ alicui⁹ accñtis. Etiã intellect⁹ aliq̄ñ patitur paſſione doloroſa: cũ aliq̄ñ intellect⁹ recipiat in ſe ĩtellectiones ſibi diſconuenientes ex q̄b⁹ cauſat̃ error vel falſa opĩo: ⁊ talis paſſio eſt paſſio imꝑfectiua: aliquando etiã hȝ ĩ ſe dolorẽ. Etiã intellect⁹ aliq̄ñ patit̃ paſſione corruptiua alteri⁹ diſpoſitõis ſicut ĩtellect⁹ habẽs habitũ erroneũ ſiue actũ erroneũ: aliq̄ñ patit̃ recipiendo actũ vel habitũ: ad cuius receptõem ſeq̄tur deſtructio erroris vel actus p̄oris. Iſto ſuppoſito ſit.

Concluſio reſponſiua. ¶ Intellect⁹ non eſt v̄tus paſſiua: paſſione corruptiua ſuĩp̄i⁹: lȝ ſit v̄t⁹ paſſiua paſſione ꝑfectiua: ſiue doloroſa: vel corruptiua alterius diſpõnis. Prima ps ptȝ: q2 intellect⁹ eſt ꝑpetu⁹ a ꝑte poſt vt fide credim⁹: ḡ non patit̃ paſſione corruptiua ſuĩpſius. Scd̃a ps ptȝ ex dictis.

Dubitatur ꝑmo Utx opȝ intellectũ eſſe denudatũ ab eo q̄d intelligit.

¶ Et videt̃ ꝙ non: q2 intellectus p̄t intelligere ſeip̄m: ⁊ tñ non eſt denudat⁹ a ſeip̄o igr̃. ¶ Scd̃o ſic: deus ⁊ intelligentia intelligũt ĩtelligibilia: ⁊ tñ ante intellectõem non ſunt denudata ab intelligibilibus: q2 vt dicit auctor de cauſis: intelligẽtie ſunt plene formis. Etiã deus ⁊ intelligẽtia intelligunt ſeip̄a: ⁊ tñ a ſeipſis nõ ſunt denudata: igr̃. ¶ Tertio ſic: ſicut ſe hȝ ſenſus a ſenſibilia: ita intellect⁹ ab intelligibilia: ſed ſic eſt de ſenſu: ꝙ non opȝ ip̄m eſſe denudatũ a ſenſibilibus ante ſenſationẽ: ſicut ptȝ de ſenſu tactus q̄ ꝑcipit q̄litates ꝑmas a q̄b⁹ nõ eſt ex toto denudatus. Similiter viſus ꝑcipit colores: ⁊ tñ viſus nõ eſt totaliter denudatus a coloribus. Similiter viſus ꝑcipit magnitudinem: ⁊ tñ organũ viſus nõ eſt denudatum a magnitudine: ergo ſimiliter non eſt neceſſe intellectum eſſe denudatũ ab omni illo quod intelligit.

¶ In oppoſitũ eſt phũs in p̄ſo capitulo in tertio hui⁹ vbi dicit ꝙ opȝ intellectũ eſſe ĩmixtũ: cũ int⁹ exiſtẽs ꝓhibet extraneũ. ¶ Pro ſolutione dubij.

Sciendũ p̄io ꝙ duplex eſt ĩtellect⁹: quidam eſt intellect⁹ ĩtelligẽs ſeipſo ⁊ nõ ꝑ ĩtellectionẽ ſibi additã: cuiuſmodi eſt ĩtellect⁹ diuin⁹: q̄ eſt ſua ĩtellectio: et de iſto mõ nõ eſt hic ad ꝓpoſitũ. ¶ Ali⁹ eſt ĩtellect⁹ intelligẽs ꝑ ĩtellectõem ſibi additã: q̄ ĩtellectio realr diſtinguit̃ ab ip̄o: cuiuſmodi eſt intellect⁹ hũan⁹: et de iſto ĩtellectu eſt hic ad ꝓpoſitũ. ¶ Silr aliq̄d recipiẽs d̃r eſſe denudatũ ab alio duplr. Uno mõ ſm ſubſtãtiaȝ illi⁹ q̄d ĩtelligit̃ vel recipit̃: ita ꝙ nõ hȝ illud ſubſtãtialiter in ſe: nec eſt ip̄mmet q̄d recipitur: ſicut ĩtellectus cognoſcẽs lapidẽ d̃r eſſe denudat⁹ a ſubſtãtia lapidis cũ in ſe nõ habeat lapides: nec eſt lapis. ¶ Alio mõ ꝙ ſit denudatũ a ſp̄ẽ ⁊ ſilitudine illi⁹: ſicut ĩtellect⁹ ante intellectionẽ lapidis eſt denudat⁹ a lapide vtroq̄ mõ ſed poſt̄ꝙ hȝ in ſe ſp̄ẽm lapiđ ⁊ ſilitudinẽ d̃r denudat⁹ ab eo p̄io mõ tñ. ¶ Q̄ aũt recipiẽs ſit denudatũ a ſubſtãtia alicui⁹ ꝯtigit triplr. Uno mõ ꝙ ſit denudatũ ab illo ⁊ a ſibi ſili in ſp̄ẽ: in gñe: ⁊ in gradu. ita ꝙ nõ hẽat aliq̄d eiuſdẽ ſp̄ẽi: vel eiuſdẽ gñis: nec aliq̄d eiuſdẽ gradus ita ĩtenſum: ſicut illud q̄d dȝ recipi: ⁊ hoc mõ corpus celeſte d̃r eſſe denudatũ a caliditate cũ nõ habeat caliditatẽ nec aliq̄ꝫ q̄litatẽ eiuſdeȝ ſp̄ẽi eſſentialis: nec eiuſdẽ gñis ꝓximi ſicut eſt caliditas: ⁊ iſto mõ nõ opȝ recipiẽs eſſe denudatũ: naȝ ſenſus tact⁹ ĩſtrumẽtalis recipit ſp̄ẽm caliditatis: ⁊ ſilr ſp̄ẽȝ frigiditatis: ⁊ tñ nõ eſt ſic denudat⁹ ſm gen⁹ ab aliquo illorũ: cuȝ q̄litates eiuſdẽ gñis ſint in eo. Silr illud organũ hȝ in ſe q̄ꝺaȝ q̄litatẽ tãgibilẽ. Silr illud q̄d eſt calidũ põt fieri frigidũ: ⁊ tñ illud nõ eſt denudatũ a frigiditate ſm gen⁹: ḡ eſt nõ eſt ſic denudatũ a frigiditate: ꝙ nõ habeat aliq̄d in ſe eiuſdẽ gñis cũ frigiditate. Scd̃o mõ aliq̄d d̃r eſſe denudatũ: q2 lȝ habeat aliq̄d eiuſdẽ gñis: tñ nõ hȝ ip̄m nec aliq̄d eiuſdẽ ſp̄ẽi vel grad⁹ cũ eo: ſicut calidũ d̃r eẽ denudatũ a frigiditate in ſp̄ẽ ⁊ in gradu: ⁊ nõ ſȝ gen⁹ cũ caliditas ſit eiuſdẽ gñis cũ frigiditate: ſed non eſt eiuſdẽ ſp̄ẽi nec eiuſdem grad⁹ cũ frigiditate: ⁊ iſto mõ etiã nõ opȝ recipiẽs eſſe denudatũ a natura illi⁹ q̄d dȝ recipi: ſaltẽ vlr: q2 calidũ vt duo põt recipe calidũ: vt q̄ttuor. ⁊ tñ caliditas vt duo ⁊ caliditas vt q̄ttuor ſunt eiuſdẽ ſp̄ẽi eẽntialis. ¶ Tertio mõ ꝙ ſit denudatuȝ ab eo in gradu: ſicut habẽs caliditatẽ vt duo ẽ denudatũ ab habẽte caliditatẽ vt q̄ttuor: cũ caliditas vt duo: et caliditas vt q̄ttuor ſunt alteri⁹ ⁊ alteri⁹ grad⁹: ⁊ iſto mõ oẽ recipiẽs ad min⁹ dȝ eſſe denudatũ in gradu ꝓducibili ab illo a quo recipiẽs eſt denudatũ: ſi debeat aliquid recipe: ⁊ h̄ maxĩe loquẽdo de potentijs ſenſitiuis et de recipientibus materialibus.

Sciendũ ſcd̃o ꝙ triplex ponitur cognitio in intellectu. Quedã vocat̃ directa ⁊ obiectiua ſiue ĩtuitiua: ⁊ eſt illa q̄ ſtatim gñãtur poſt cognitionẽ ſenſitiuã de ſenſibili p̄ſe p̄ñti ⁊ realr exñte. ¶ Alia eſt cognitio abſtractiũa ip̄i⁹ ĩtellect⁹: ⁊ d̃r illa quã ĩtellect⁹ format abſtrahẽdo vel eliciẽdo ex alijs cognitionib⁹. ¶ Alia ẽ cognitio ip̄i⁹ ĩtellect⁹ diſcurſiua: ⁊ illa ĩtellectio non ĩmediate ꝓcedit ſiue cauſat̃ mediãtib⁹ ſp̄ẽb⁹ ab obiecto exiſtẽte ĩ ꝓſpectu ĩtellect⁹ cognoſcẽtis. ¶ Iſto ſuppoſito d̃r ad dubiũ ꝙ loquẽdo de cognitõe directa ſiue ĩtuitiua ⁊ ꝓpria ip̄ius ĩtellect⁹: tũc ĩtellect⁹ dȝ eẽ denudat⁹ ab illo q̄d ĩtelligit: ⁊ ãte actualẽ cognitõeȝ dȝ eẽ denudat⁹ a ſp̄ẽb⁹ illox ĩtelligibiliũ: cũ illa q̄ ſic cognoſcitur ab ĩtellectu directe ⁊ ĩtuitiue ⁊ cognitõe ꝓpria ſunt ſenſibilia p̄ſe: q̄ intellect⁹ cognoſcit cognitõe intellectiua directe ſiue intuitiua ⁊ ꝓpria: quãdo ſenſus cognoſcat illa ip̄is ſenſibilibus p̄ñtib⁹. ¶ D̃r notãter directa: q2 intellectus põt reflexe ĩtelligere ſuas intellectões cognitione intuitiua quas hȝ in ſe. ¶ D̃r etiã intuitiua: q2 intellectus põt cognoſcere cognitione abſtractiua vel diſcurſiua illa q̄ hȝ in ſe. ¶ D̃r notãter ꝓpria: q2 intellectus cognitione intuitiua directa cõiſſima (cãta tñ mediãtib⁹ cognitionibus ſenſitiuis ſenſibiliũ) p̄ſe põt cognoſcere ſeipſum: ⁊ oĩa q̄ hȝ ĩ ſe ipſo. ¶ Sed loquẽdo de cognitione abſtractiua: vel diſcurſiua: nõ opȝ intellectũ eſſe denudatũ ab illo q̄d intelligit: q2 põt ſeip̄m ĩtelligere: a quo tñ nõ eſt denudatus. ¶ Et ad p̄imã rõnẽ dubij: ptȝ ſolutio ex dictis. ¶ Ad ſcd̃am d̃r: ꝙ hic eſt ſermo de intellectu humano et nõ de ĩtellectu diuino: ⁊ ad ꝓpõnẽ auctoris de cauſis d̃r: ꝙ dȝ ſic intelligi ꝙ intelligẽtie oĩm rerũ ſimilitudines ſiue ſp̄es hñt in ſe: vel ipſemet ſunt. ¶ Ad tertiã d̃r: ꝙ ſenſus tact⁹ ad min⁹ eſt denudat⁹ a ſenſibili in gradu: ⁊ ſilr organũ viſus eſt denudatũ ab illo colore quẽ ꝑcipit in gradu: ⁊ ſilr eſt denudatũ a magnitudine quã ꝑcipit in gradu eſſẽtiali: ⁊ negat̃ vlteri⁹ ꝯña q2 nõ eſt ſilr de ſenſu ⁊ ĩtellectu: q2 ſenſus nõ cognoſcit abſtractiue vel diſcurſiue ſicut intellectus.

Dubitatur ſcd̃o. Utrũ ĩtellect⁹ ſit virt⁹ organica.

¶ Et v̄r ꝙ ſic. q2 intellect⁹ ad exercẽdũ ſuas opationes indiget organis corporeis ⁊ miſterio ſenſus: ḡ eſt virtus organica. ¶ Scd̃o ſic. ſenſus eſt virt⁹ organica: igr̃ ⁊ intellectus: ꝯña pȝ: q2 eſt vnũ ⁊ idẽ q̄d ẽ ſenſus ⁊ intellect⁹. In oppoſitũ v̄r eſſe p. in tertio huius di. intellectũ eſſe ĩmaterialẽ ⁊ ĩmixtũ q̄d nõ eſſet ſi intellect⁹ eſſet virt⁹ organica. ¶ Pro ſolutione dubij eſt aduertendũ ꝙ virt⁹ põt dici organica dupr̄. ¶ Uno mõ q2 hȝ organa diuerſimode ꝯplexionata ad exercenduȝ ſuas opatões ĩmediate ꝯcurrẽtia: ⁊ hoc mõ forma aſini vel bouis d̃r eſſe virt⁹ organica. ¶ Scd̃o mõ d̃r aliquid virt⁹ organica: q2 lȝ nõ hȝ organa ad talẽ vel talem opationẽ ĩmediate ꝯcurrẽtia: tñ ad exercẽdũ ſuas opationes req̄rit aliq̄ organa: ſiue illa ꝯcurrũt mediate ſiue ĩmediate. ¶ Et hoc cõtingit dupl'r. Uno mõ: ꝙ nullã põt exercere opationẽ nõ ꝯcurrẽte ad hoc organo corporeo ſiue mediate: ſiue ĩmediate. ¶ Alio mõ: q2 ſine organo corp̄eo nõ põt aliq̄s opationes exercere q̄s iam exercet. ¶ Iſtis ſuppoſitis d̃r ad dubiũ: ꝙ ĩtellectus nõ eſt virtus organica primo vel ſcd̃o mõ: ſed bene tertio mõ. ¶ Prĩa ps ptȝ quo ad p̄imã ꝑtẽ: q2 intellect⁹ eſt inextẽſus ĩmaterialis: ⁊ indiuiſibilis: igit̃. ¶ Quo ad ſcd̃am ꝑtẽ ptȝ: q2 ĩtellect⁹ põt ꝯponere: diuidere: ⁊ ſillogiſare nullo organo corp̄eo ĩmediate ad talẽ actũ ꝯcurrẽte. Etiã intellect⁹ poſt hãc vitã cognoſcere põt nullo ꝯcurrẽte organo corporeo. ¶ Scd̃a ps principalis ptȝ: q2 ĩtellect⁹ nõ põt intuitiue cognoſcere exñs in corp̄e ſine ſenſib⁹ exterioꝛib⁹: cũ in cognitione intuitiua directa indigeat fantaſmata. Et ad rões dubij ante oppoſitũ d̃r: ꝙ ꝯcludũt ꝙ eſt virtus organica tertio mõ: ſed nõ p̄io vel ſcd̃o mõ. Et ad auctoritatem p. poſt oppoſitũ põt dici. ꝙ illa dicta intelligũtur de ĩtellectu ſepato: vel de intellectu humano ſic ꝙ nõ ſit virtus organica primo aut ſcd̃o mõ: cuȝ hoc tñ ſtat ꝙ ſit virtus organica tertio modo.

Margin: Ad notiã ĩ [...]a: abſtra[...] ⁊ diſcur[...] — Quõ virt⁹ d̃r organica.

Ad rationes queſtionis. ¶ Ad p̄imã patȝ ſolutio ex dictis. ¶ Ad ſcd̃aȝ d̃r ꝙ licet intellectus nõ ſit mobilis motu ꝓprie dicto: tñ bene eſt mobilis motu cõiter dicto. ¶ Ad tertiã d̃r: ꝙ intelligere capit̃ tripliciter. Uno mõ vt idẽ ſignificat ſicut intellectionẽ ꝓducere: ⁊ ſic intelligere eſt agere. Alio mõ vt idẽ eſt ꝙ intellectionẽ recipe: ſiue intellectõem habere in ſe: et ſic ĩtelligere eſſet pati: ⁊ iſtis duobus modis nõ capit̃ in ꝓpoſito. Alio° vt idẽ eſt ꝙ ꝑ ĩtellectõeȝ cognoſcere ⁊ ſic ĩtelligere ẽ agere: ⁊ quocũq̄ mõ capit̃ ꝯña nõ valȝ

cum intellectus reſpectu intellectōis eſt virtꝰ actiua et ꝟtus paſſiua. ¶ Ad q̄rtā dr̄ ꝙ lʒ agēs dʒ nobiliꝰ ſe habere ꝙ paſſuʒ:nō tn̄ opʒ ꝙ ſit nobiliꝰ. ¶ Ad quintā dr̄:ꝙ lʒ diuiſibile tāq̄ agēs pricipale nō agat in ipſuʒ indiuiſibile:tn̄ bn̄ pōt agere tāq̄ inſtrumentale:⁊ ſine quo nō. ¶ Ad ſextā dr̄:ꝙ ītellectꝰ ab aliquo intelligibili patit̄ tāq̄ ab agēte ſine quo nō:⁊ ab aliquo nō. Et rō diuerſitat[is] ē:qꝛ aliq̄ obiecta ſunt ſenſibilia pſe:⁊ ab illis bn̄ patit̄:⁊ qꝛ aliq̄ ſunt īſenſibilia:nō ab iſtis nihil patit̄. ¶ Ad ſeptimā dr̄ ꝙ lʒ agēs ⁊ patiēs ꝓprie dicta et phiſica (q̄bus ꝯditōes in libro de gn̄atōe aſſignate ꝯueniūt) debeāt cōicare ī mat[er]ia: nō tn̄ oʒ de illo qđ agit ſpūaliter:ſiue tanq̄ agens equiuocum.

Queritur Utrū intellectꝰ hūanus ſit forma ſubſtātialis hūani corporis. ¶ Et ar̄ p̄rio ꝙ nō:auctoritate p.dicētis:ꝙ nihil ꝓhibet quādā p̄tē aīe ſepari q̄ nulliꝰ corpis ē actꝰ:igr̄. ¶ Scđo ſic.dicit p.tertio huiꝰ ꝙ ſenſitiuū nō eſt ſine corpe: ⁊ tn̄ hic eſt ſeparꝰ: ⁊ ꝑ ly hic demōſtrat p.aīam ītellectiuā ſiue ītellectū. ¶ Tertio ſic.ītellectꝰ cognoſcit oēs forās materiales:igitur nō eſt fora materialis:⁊ ꝑ ꝯñs nō eſt fora corpis hūani:ꝯñā ptʒ:qꝛ fora materialis nō pōt oīm formaꝝ materialiū ſpēs recipe:cū recipiēs dʒ eē denudatū a materia recepti. ¶ Quarto ſic.ītellectꝰ itelligit forās immateriales:ḡ ītellectus eſt fora ſeparata: ⁊ ꝑ ꝯñs nō eſt fora corpis hūani:ꝯñā ptʒ:qꝛ dēt oppoſitū.ſ.ꝙ ſit forma materialis:tūc ipā nō pōt recipe aliq̄d inextēſum: cū extenſum nō recipiat niſi extēſuʒ:⁊ ꝑ ꝯñs nō pōt recipe ſpēs formarū inextēſarū:ſicut ſunt forme ſeparate et ſic nō poterit ītelligere ſubſtātia inextēſas. ¶ Quinto ſic:ītellectꝰ nō ē ꝟtus organica:ḡ eſt fora īmaterialis:⁊ ꝑ ꝯñs nō eſt actus corpis hūani:ꝯñā patʒ:qꝛ q̄libet ꝟtus materialis cognitiua hʒ aliqđ organū:vt pʒ inducēdo ꝑ oēs ſenſus exteriores ⁊ īteriores. ¶ Sexto ſic.ītellectus eſt īfatigabilis in ſua opatōe: ḡ ē virtus īmaterialis ⁊ ſeparata:ꝯñā ptʒ:naꝫ q̄libet virtus materialis cognitiua ex eius opatiōe ē fatigabilis. Pʒ ſic. inductiue de ſenſibus exterioribus ⁊ īterioribus. Et aīs ptʒ:qꝛ poſtq̄ ītellectus ītelligit aliq̄ facilius ītelligit plura qđ nō eſſet ſi eſſet fatigabilis in ītelligēdo. ¶ Septīo ſic:ītellectus non debilitat̄ nec corrūpit̄ ab excellēti eius obiecto:ḡ ītellectus nō eſt ꝟtus materialis:ꝯñā pʒ:qꝛ q̄libet ꝟtus materialis cognitiua ab excellēti eius obiecto debilitat̄:⁊ aliq̄n corrūpit̄:vt pʒ inductīe de ſenſibus īterioribus ⁊ exterioribus. aīs ptʒ Nam poſtq̄ ītellectus ītellexit magna facilius ītelligit puaꝫ qđ nō eſſet ſi ꝓpter excellētiā obiecti debilitaretur. ¶ Octauo ſic.ītellectus eſt ꝟtus reflexiua ſupra ſuū actū:ḡ ītellectus eſt ꝟtus īmaterialis ⁊ ſeparata:et ꝑ ꝯñs nō ē fora corpis ⁊c. ꝯñā ptʒ: qꝛ nulla ꝟtus materialis cognitiua eſt reflexiua:vt ptʒ īducēdo ꝑ ſenſus interiores ⁊ exteriores. Etiā ꝓpter h̄ poſuit Ariſt[oteles].ſenſum cōem:qꝛ viſus exterior nō pōt ꝑcipe ſuā viſioneʒ aīs ptʒ:qꝛ ītellectus cognoſcit ſe ⁊ ſuaʒ opationem. ¶ Nono ſic.ītellectus nr̄ hʒ aliq̄ opatōem in q̄ nō dependet a corpe:nec ab obiecto materiali: ḡ eſt virtus materialis:ꝯñā ptʒ:qꝛ oīs ꝟtus materialis cognitiua quo ad eius opatōneʒ depēdet a materia: antecedēs ptʒ ꝑ ꝯmenta. Dicit eīn ꝯmenta.ꝙ aliq̄ reuelatiōes fiūt cū dormimus q̄ nō depēdēt ex ꝓprius ſenſatis:ſʒ ab intelligētijs ⁊ ſupceleſtibus. ¶ Decio ſic:ītellectus intelligit dūmō vult:ḡ eſt ꝟtus īmaterialis:aīs notum eſt de ſe:⁊ ꝯſequētia ꝓbat̄:qꝛ ꝟtus materialis cognitiua indiget vt moueat̄ ab alio puta ab obiecto: ſʒ ſic nō eſt de ītellectu cū in abſentia obiecti ītelligat ſicut ſi eſſet in p̄ſentia. ¶ Undecimo ſic. ītellectus ītelligit vliter tam incōplexe q̄ ꝯplexe:ḡ eſt ꝟtus īmaterialis nō vnita corpi:ꝯſequētia ptʒ:qꝛ ꝑ nullā ꝟtutē materialē cuiuſmoi eſt ſenſus īterior vel exterior pōt haberi alia cognitio:q̄ cognitio ſingularis. ¶ xij. ſic. ītellectus diſcernit ⁊ diſcurrit q̄liter virtus materialis diſcurrere nō pōt:ḡ nō eſt ꝟtus materialis:antecedens ptʒ:qꝛ ꝑ ītellectū nūeramꝰ:nō aūt ꝑ ſenſuʒ ſm ꝟtutē materialē:vt ptʒ in brutis. ¶ xiij. ſic:ītellectꝰ eſt potētia libera:ḡ nō eſt ꝟtus materialis:ꝯñā pʒ:qꝛ virtus materialis ⁊ ꝯplexionalis ducit̄ ꝑ ꝟtutē ſup celeſtem et regit̄ ꝑ illā:vt pʒ ꝑ p.p̄rio metheororꝫ. intellectꝰ ꝟo nō ducit̄ neq̄ regit̄ ꝑ illā quin poſſet ad oppoſituʒ:vt ptʒ ꝑ dictū Ptholomei dicētis : vir ſapiens dn̄abitur aſtris. ⁊ etiā ꝑ dictū p.dicētis:ꝙ ꝓpter h̄ Empedocles dicit ītellectū eſſe īmixtū ⁊ īmaterialē vt īperaret per ſuā libertatē. ¶ xiiij. ſic intellectꝰ hūanus nō eſt eductus de potētia materie:ḡ nō inheret corpi hūano:cōſequētia ptʒ:qꝛ de rōne forme inherētis eſt ꝙ ſit educta de potētia materie ſiue ſui ſubiecti: ⁊ aīs patʒ:qꝛ intellectꝰ hūanus creat̄ vt f[id]e tenemus:ḡ nō educit̄ de potētia materie:ꝯſequētia ptʒ:qꝛ creare eſt ꝓducere aliquid non de potentia materie

In oppſituʒ ar̄ auctoritate fidei et rōne ſic. oīs aīa eſt actus corpis organici ⁊c. ſʒ intellectus eſt aīa:igr̄ eſt actus corpis ⁊ nō eſt actus alicuꝰ corpori[s] alterius niſi corporis hūani:igr̄ eſt actus corpis hūani. Etiā illud eſt fora ſubſtātialis hoīs ꝑ qđ hō formaliter ⁊ intrinſece diſtinguit̄ ab alijs aīalibꝰ:ſʒ ſic eſt de intellectu hūano:qꝛ ꝑ ipm̄ hō diſtinguit̄ ſpecifice:formaliter:intrīſece:⁊ eſſentialiter ab alijs animalibus: igitur. ¶ Pro ſolutione queſtionis eſt

Sciendū ꝙ circa hāc q̄ſtionē ſunt tres opiniones. Prima eſt ipſius Alexādri:⁊ eſt talis ꝙ intellectus hūanus eſt forma ſubſtātialis ipſius hoīs: inherens realr̄ materie hoīs:ſicut anima ſenſitiua materie bruti:⁊ anima vegetatiua materie plāte:⁊ ꝙ ē virtus materialis:ex quo eſt fora educta de potētia materie:⁊ ꝙ intellectus non eſt ꝑpetuus nec a p̄te ante: nec a p̄te poſt:ſed incipit eſſe ꝑ generatōem: ⁊ deſinit eſſe ꝑ corruptionē:ſicut alie forme alioꝝ viuentiuʒ.ſ. aīa ſenſitiua in brutis:⁊ aīa vegetatiua in plātis. Et dicit vlterius ꝙ intellectus eſt fora ꝯplexionalis:⁊ ꝙ ſm meliorē vel peiorē ꝯplexionē hoīs ītellectus eius ē ſubtilior vel groſſior q̄tū ad eius opationes:⁊ ꝙ ītellectus eſt extēſus ſicut ⁊ ipā materia in qua eſt: ſicut ptʒ etiā de aīa ſenſitiua in equo. ¶ Q[uod] aūt ītellectꝰ ſit generabilis ⁊ corruptibilis. ꝓbat Alexāder auctoritate p.tertio huius dicētis:ꝙ ītellectus paſſibilis corruptibilis eſt:ītellectus ꝟo agēs non. ¶ Scđo cōfirmat̄ auctoritate p.in ſcđo capi.libri de lōgitudine ⁊ breuitate vite dicētis.ꝙ ſcīa corrūpit̄ ad corruptionem ſui ſubiecti:⁊ ad ꝯſeruātis ipſius corruptōeʒ:⁊ ꝙ aīa corrūpitur ad corruptionē aīalis. ¶ Etiā ꝯfirmat̄ auctoritate p.in ſcđo capi.de adaliq̄d circa quartā ꝓprietatē adaliq̄d dicētis:ꝙ ſcīa corrūpit̄ ad corruptōem aīalis qđ tn̄ nō eſſet verū niſi ad corruptōem aīalis corrūperetur aīa. ¶ Secluſa tamē fide: q̄libet p. naturalis ſic deberet dicere:cū rō naturalis dictat ītellectuʒ eſſe in corpore humano:⁊ tamē nulla ratio naturalis dictat ꝙ ſit indiuiſibilis:ſeparabilis:non educibilis de potētia materie.perpetuus tamen a parte poſt. Et ad rationes que fiunt de immaterialitate ſiue ſeparabilitate intellectus diceretur ſm iſtam opinionem: ꝙ concludūt de intellectu diuino:⁊ non de intellectu hūano. Et iſtius p.opinio ꝯuenit cū fide ī h̄ ꝙ ītellectus ē fora exiſtēs in materia:In h̄ tamē dīt:qꝛ ponit ītellectū eē eductū de potētia materie gn̄abilē:corruptibilē extēſū:diuiſibilē:nō ſeꝑabileʒ a materia. Fide vero tenemus ꝙ nō ſit eductus de potentia materie:ſed creatus non corruptibilis licet anihilabilis:inextēſus:immaterialis:ſeparabilis a materia.

Opio cōmēt.

Sciendū ſcđo ꝙ alia eſt opinio ꝯmenta. ponētis ꝙ ītellectꝰ eſt ꝑpetuꝰ a p̄te ante:⁊ a p̄te poſt nō eductus de potētia materie nō extēſus nō diuiſibilis: nec inherēs corpori hūano:licet corpori hūano appropriatꝰ:q̄tū ad eiꝰ opationē q̄ eſt intellectio ſicut ītelligentia mouēs orbē eſt appriata orbi q̄tū ad eiꝰ opationem q̄ eſt mouere localiter. Et ſm hāc opinionē ītellectus nō eſt fora ſubſtātialis corporis hūani. Et iſtud ꝓbat hec opinio rōnibꝰ ante oppoſitū factis. ¶ Sed iſta opinio ē ſimplr̄ ꝯtra fidē:cū fide tenemꝰ aīaꝫ hūanam eē creatā:⁊ ſilr̄ ītellectū hūanuʒ:⁊ ꝑ ꝯñs nō eē ꝑpetuū a p̄te aīi. ¶ Etiā iſta opinio eſt ꝯtra illud qđ dictat rō naturalis:dictat eīn rō naturalis: ꝙ ītellectꝰ ē ps eſſentialis hoīs:cuiꝰ oppoſitū tʒ iſta opinio.

Confutatio opinionis:

Sciendū eſt tertio. ꝙ alia eſt opinio media inter iſtas duas di.ꝙ ītellectus hūanus eſt forma īherens materie:nō tn̄ eſt educta de potētia materie:ꝑpetua a p̄te poſt:⁊ nō a p̄te ante:inextēſa:⁊ indiuiſibilis Unde ꝑ hoc ꝙ ponit aīam eſſe formā realiter inherentem:ꝯuenit cū Alexādro:⁊ ꝑ hoc ꝙ ponit eam nō eſſe eductā de potētia materie:inextēſam: indiuiſibilē:⁊ ꝑpetuā a p̄te poſt:differt ab Alexādro:⁊ ꝯuenit cū Cōmenta. ⁊ ꝑ hoc ꝙ ponit intellectū nō eē ꝑpetuū a p̄te ante īherentē ipſi materie differt ab opinione ꝯmēta. Iſto notato ſit ꝯcluſio ſm iſtam tertiā opinionem.

Concluſio Intellectꝰ eſt forma ſubſtātialis corporis hūani:ptʒ iſta ꝯcluſio auctoritate fidei. Etiā ptʒ ꝑ diffinitionē aīe. ¶ Aliter ptʒ ſic:aīa eſt ps eſſentialis hoīs:⁊ nō materia:ḡ eſt fora inherēs materie. Cōſequētia pʒ:qꝛ q̄libet ps eētialis hoīs eſt illđ cui aliq̄d inheret:vel qđ alteri inheret. ¶ Et ad rōes que ponūtur ꝓ opinione Alexādri dr̄:ꝙ dictū p. in p̄dicamentis intelligit̄ de corruptōe ꝓpriiſſime dicta:ita ꝙ ſenſus illiꝰ dicti eſt iſte. Si aīal corrūpitur ad corruptionē forme ſubſtātialis ſcīa corrūperetur. Si tn̄ ꝑhi. caperet illū terminū corrūpit̄ large: tūc dictū ſuū non nō eſſet verū:cū oppoſitū fide tenemꝰ. ¶ Ad alia argumenta ptʒ ſolutio ex paſſibus allegatis.

Dubitat̄ primo. Utruʒ aīa intellectiua ſit ꝑpetua. ¶ Et ar̄ ꝙ nō:qꝛ cuiuſlibet forme ſepatio a materia eſt eiꝰ corruptio:ſed aīa ītellectiua eſt ſepabilis a materia:ḡ eſt corruptibilis: Maior ptʒ: qꝛ fore materie inherentes corrūpunt̄ ad corruptionē ſui ſubiecti. Minor ptʒ:qꝛ cū hō corrūpitur ſiue morit̄:aīa ītellectiua ſeparat̄ a materia. ¶ Scđo ſic:niſi in corruptione hoīs aīa ītellectīa poſt ſepationē eiꝰ a materia corrūperet̄:ſeq̄retur ꝙ in corruptione hoīs nō plus corrūperet̄ q̄ in diuiſione cōtinui:ſed hoc vr̄ eſſe falſum:igitur:ꝯñā ptʒ:qꝛ ſicut in vna diuiſione ꝯtinui: ſola vna ps ſepatur ab alia:ita in corruptiōe hoīs ſi aīa hominis eſſet ꝑpetua:vna ps ſoluʒ ſepararet̄ ab alia puta aīa ab ipā materia. ¶ Tertio ſic.ſi aīa ītellectiua eſſet ꝑpetua:cū materia hoīs ſit etiā ꝑpetua ⁊ nō ſit aliđ q̄ illa duo:ſequeret̄ ꝙ hō eſt ꝑpetuus:ꝯſequēs eſt falſū: igitur. ¶ Quarto ſic.ſi ſic ſequeretur ꝙ iam eſſet multitudo infinita aīaꝝ intellectiuaꝝ:ꝯñs eſt falſum:ḡ et aīs:ꝯſequētia pʒ:qꝛ ſm p.mūdus fuit ab eterno. ⁊ ſic infiniti hoīes mortui ſunt:⁊ cum cuiuſlibet hoīs aīa maneat ſeq̄tur ꝙ iaʒ ſint infinite aīe. ¶ Quinto ſic:nihil infra orbē lune eſt ꝑpetuū:ḡ cuʒ aīa ītellectiua eſt infra orbē lune:ſeq̄tur ꝙ nō eſt ꝑpetua:aīs ptʒ:qꝛ orbis lune ſeparat mortalia ab īmortalibꝰ. ¶ Sexto ſic. intellectus paſſibilis eſt corruptibilis:vt dici p.ḡ non nō eſt ꝑpetuꝰ. ¶ In oppſitū eſt p.in iſto tertio di ſepatur eīn hoc (ſcʒ intellectiuū) ab illo (ſcʒ ſenſitiuo) tā q̄ ꝑpetuū a corruptibili. ¶ Ad dubiū dr̄.ꝙ ſm ꝟitateʒ et fidē ītellectꝰ eſt ꝑpetuꝰ a p̄te poſt:ſʒ nō a p̄te ante: ¶ Et ad p̄rimā rōnē dr̄ negādo maiorē: lʒ h̄ ſit verū de formis pure materialibꝰ:ꝙ forma nō ſeparatur a materia niſi forma corrūpat̄. ¶ Ad ſcđam dr̄ negādo ꝯñam qꝛ in corruptōe hoīs ad minus corrūpit̄ diſpō req̄ſita ex p̄te aīe in materia. Etiā ſm ponētes duas aīas ī homine:corrūpit̄ aīa ſenſitiua in corruptione hoīs ¶ Ad tertiā dr̄ negādo ꝯñā. ⁊ qꝛ lʒ materia ⁊ fora ſint ꝑpetue:tamē nō manēt ꝑpetuo vnite: qđ tn̄ req̄rit̄ ad h̄ ꝙ hō eſſet ꝑpetuꝰ. ¶ Ad q̄rtā dr̄ negādo ꝯñaʒ. ⁊ ad Ar[iſtotelem] dr̄ negādo ꝯñam in illo paſſu:cū oppoſitū fide tenemꝰ ¶ Ad quītā dr̄ negādo aīs:⁊ ad ꝓbatōem dr̄ ꝯcedendo ꝙ orbis lune ſeparat mortalia ab īmortalibꝰ:ſic ꝙ illa q̄ ꝯtinētur ſub orbe lune ſunt mortalia: lʒ nō oīa: cum materia nō ſit mortalis:nec aīa rōnalis:⁊ vlteriꝰ negat̄ ꝯñā. ¶ Ad ſextā dr̄ ꝙ p.ꝑ intellectū paſſiuū intelligit ꝟtutē cogitatiuā inſtrumētalē:vel pricipaleʒ ſm ponētes duas aīas in hoīe:ſed ſm ponētes ſolum vnā in hoīe:virtus cogitatiua principalis nō eſt corruptibilis:lʒ deſinet exercere ſuas ſenſationes.

Dubitat̄ ſcđ. Utrū ſit vnus intellectus in numero in oībus hoībus. ¶ Et vr̄ ꝙ ſic: qꝛ intellectꝰ ē ꝑpetuus:ḡ nō ſunt plures intellectꝰ: ꝯſequētia ptʒ: qꝛ ꝑpetua nō multiplicātur ſub vna ſpē:ḡ ſi intellectꝰ eſt ꝑpetuꝰ eſt ſolū vnus ītellectꝰ. ¶ Scđo ſic.nullū ꝑpetuū multiplicat̄ ad multiplicatōem gn̄abiliū ⁊ corruptibiliū:ſed ītellectus eſt ꝑpetuꝰ hoīes ꝟo corruptibiles:ḡ intellectꝰ nō multiplicat̄ ſicut hoīs multiplicantur. ¶ Tertio ſic.ītellectꝰ eſt īmaterialis ⁊ īdiuiſibilis ergo eſt ſolū vnꝰ ītellectꝰ:ꝯñā ptʒ:qꝛ vt vr̄ velle p.in ſeptīo methaphi.nō fit multiplicatio ſub vna ſpē niſi ꝑ diuiſionē q̄titatiuā materie. ¶ Quarto ſic.ſi in oībꝰ hoībus ſufficiat vnꝰ ītellectꝰ:nō opʒ ponere plures intellectꝰ:ſʒ in oībus ſufficit vnꝰ ītellectꝰ īmaterialis ⁊ inextēſus:ḡ nō ſūt plures. Minor ptʒ:qꝛ ſicut ītelligētia a magnitudine ſepata ſufficiēter pōt eſſe p̄ſens et īmediate ꝑ īdiſtātiā toti orbi. ⁊ cuilibʒ p̄ti eiꝰ: ꝓpt̄ qđ pōt agere in totū orbē ⁊ in q̄libet eiꝰ p̄tē: ita ītellectus hūanꝰ q̄ eſt īmaterialis poterit eē p̄ſens cuilibet hoī ⁊ opari circa quēlibet hoīem. ¶ In oppoſitū tn̄ ar̄ auctoritate fidei. Etiā tūc ſeq̄ret̄ ꝙ in vno ⁊ eodē ītellectu eſſent ſimul ꝯtraria:ꝯñs eſt falſū:igr̄ ⁊ aīs: ꝯñā ptʒ:qꝛ duo hoīes poſſunt ſic ſe hr̄e ꝙ vnꝰ opinet̄ vnaꝫ p̄tē ꝯtradictōis eē verā ⁊ aliꝰ aliā:⁊ ille opiniones cōtrariātur ⁊ eſſent in ipō ītellectu:ḡ ſi nō eēt niſi vnus intellectꝰ oīm hoīm ꝯtraria eſſent in eodē. Etiā vnꝰ et idē ītellectꝰ ſimul ⁊ ſemel eſſet felix ⁊ miſer:bonus et malus:ꝯñs ē falſū:igr̄ ⁊ aīs: ꝯñā ptʒ: qꝛ vnꝰ ītellectꝰ haberet ſimul ⁊ ſemel habitū bonū:puta prudētiaꝫ et habitū malū:puta hītū ꝯtrariū prudētie: ¶ Ad hāc dubitationē dicit ꝯmēto.ꝙ ē vnꝰ ⁊ idē ītellectꝰ oīm hoīm q̄ p̄ſens eſt cuilibet hoī:⁊ cuilibet materie hoīs: nulli tn̄ materie hoīs īheret. Et dr̄ ille ītellectꝰ intellectus Sor.vel Plato ꝑ q̄to exit in actū ītelligēdi mediantibꝰ ſpēbꝰ vel fantaſmatibꝰ Sor.vel Pla. ¶ Sed quia hec opinio ꝯtradicit fidei. Ideo aliter ad dubiū dicendum eſt.ꝙ nō eſt vnꝰ ⁊ idem intellectꝰ in omnibꝰ hoībus:ſed diuerſi hoīes diuerſos habēt intellectꝰ:quorum nullus eſt eductus de potētia materie:cū ad nullius intellectꝰ ꝓductōeʒ materie ꝯcurrebat in ſuo genere cauſandi:ex quo ipē ītellectꝰ a p̄ria cā ꝓducitur: ſine ꝓduci pōt materia p̄ria nō exñte. ¶ Et ad primaꝫ rōnē dr̄.ꝙ lʒ ꝑpetua nō p̄it multiplicari ſub vna ſpē naturalr̄:tn̄ bene poſſunt multiplicari ſupnaturaliter

Opinio Alexandri.

Opinio commentatoris

Multiplicatio vero indiuiduoꝝ eiuſdē ſpēi ponit̄ ad ↄſeruationē rei in eſſe ſpecifico: q̄ quidē nō poſſet ſaluari ꝑ vnū īdiuiduū corꝑale: ſ; ſaluat̄ ꝑ plura: ⁊ ſi vnū illoꝝ eēt ꝑꝑetuū ſufficeret ad ſaluatōem ſpēi. ¶ Ad ſecundā dr̄ negādo maiorē: cū inſtātia habet̄ de materia et aīa rōnali: vt fide tenem⁹. ¶ Ad tertiā dr̄ ꝙ l; nō fiat multiplicatio ſub vna ſpē indiuiduoꝝ q̄ ſunt ſubſtātie naturalr̄ niſi ꝑ diuiſionē materie: pt̄ tñ fieri ſupnaturalr̄ ſine diuiſiōe materie. ¶ Ad q̄rtā dr̄ negādo maiorē: ⁊ ad ꝓbatōe; dr̄ negādo ꝙ ſic eſt de ītellectu: cu; nō pñt oīa ſaluari q̄ dīr de ītellectu ponēdo ſolū vnu; ītellectū ī oīb⁹ hoīb⁹: vt p; ꝑ rōnes poſt oppoſitū.

Ad rōnes queſtionis. ¶ Ad primā dr̄ ꝙ p. ibi loquit̄ de intellectu diuino. Aliter dr̄ ꝙ dictū p. ſic intelligit̄: ꝙ nihil ꝓhibet q̄dā aīam eſſe formā eductā de potētia materie. ¶ Ad ſcđa; dr̄. ꝙ duplr̄ pōt dici aliquis ītellect⁹ ſepa[..]s. Uno mō q: nō eſt in materia: ⁊ iſto mō ītellect⁹ nō eſt ſepatus. Alio mō q: nō īdiget organo corꝑeo īmediate ↄcurrēte ad ītellectōe;: ⁊ iſto mō ītellect⁹ bene dr̄ ſepatus: ſed vlterius negat̄ ↄña. ¶ Ad tertiā dr̄ diſtinguēdo ↄñs: q: multiplr̄ dr̄ aliqua forā materialis. Uno mō: q: eſt materia: ⁊ hoc mō negatur ↄña: ⁊ ad ꝓbatōem ei⁹ dr̄ negādo maiorē. Alio° dr̄ forā materialis: q: eſt extēſa ſiue ſibi determīat organū īmediate ↄcurrēs ad oꝑationē puta ad ītellectōnem: ⁊ ſic ↄcedit̄ ↄña ¶ Ad q̄rtā dr̄ diſtinguēdo ↄñs: q: duplr̄ dr̄ aliq̄ forā ſepata. Uno mō: q: nō eſt ī materia: et ſic negat̄ ↄña loquēdo de ītellectu hoīs. Alio mō: q: nō vtit̄ organo īmediate cōcurrēte ad ītellectōem: et ſic ↄcedit̄ ↄña. ¶ Ad q̄ntā dr̄ diſtinguēdo ↄñs: q: duplr̄ dr̄ v̾tus īmaterialis. Uno mō: q: non eſt in materia: et ſic negat̄ ↄña. Alio mō: q: nō īdiget organo īmediate cōcurrēte ad ſuā ītellectionē: ⁊ ſic ↄceditur prīa ↄña: ⁊ negatur vltima. Et ſimilr̄ ſoluūtur alie rōnes.

Queritur. Utrū in ītellectu ſit ponēda ſpēs diſtincta ab actu ītelligēdi. ¶ Et vr̄ ꝙ nō: q: ſi poneret̄ talis ſpēs diſtincta ab ītellectōe vel illa cāretur ab intellectu: vel ab aliquo alio: ſed iſtud nō eſt dicēdū: igr̄. Minor pt;: ꝙ nō ab intellectu: q: ītellect⁹ eſt cā ipſius intellectōis: g̃ vr̄ ꝙ nō ſit cā illi⁹ ſpēi. Nec ab alio: q: nō vr̄ q̄d eēt illud qđ cauſaret hmōi ſpēm. ¶ Scđo ſic. oē illud ꝑ qđ intellect⁹ ītelligit eſt cognitio: ſ; intellectus ītelligit ꝑ ſpēs: g̃ ſpēs eſt cognitio ſiue ītellectō. Maior pt; ꝑ ſilē: q: ꝑ qđcūq; aliq̄d eſt albū illud ē albedo: g̃ a ſilī ꝑ qđcūq; ītellect⁹ ītelligit illud eſt intellectio. ¶ Tertio ſic. ſi ſpēs diſtinguerētur ab actu ītelligēdi: vel g̃ ſpēs ītelligibilis p̄ſupponeret actū intelligendi: vel actus ītelligēdi p̄ſupponeret ſpēm. Non ſcđm: q: tūc ſeq̄retur ꝙ q̄nq; ſpēs ītelligibilis actu exiſtens in ītellectu nō moueret intellectū actualr̄: ⁊ tamen act⁹ ītelligēdi q̄ñ ē in ītellectu mouet intellectū qđ tñ vr̄ eſſe falſum ꝓ prīa pte: q: ſpēs ītelligibilis exiſtens in intellectu nata eſt mouere intellectū ⁊ nō h; īpedimētū: g̃ vr̄ ꝙ ſp mouet intellectū. ¶ Quarto ſic. ſi ſic tūc ſpēs intelligibiles marie deberēt p̄cedere intellectionē: ſed h̄ eſt falſū: igr̄. Minor pt;: q: tūc eēt ꝓceſſus in infinitū in ipīs ſpēb⁹ intelligibilibus: cū q̄libet eaꝝ eſt qđdā intelligibile: qđ ꝑ aliā ſpēm d; cognoſci. ¶ Quīto ſic: aliq̄ intelligūtur ab intellectu ſine ſpē intelligibili: g̃ fruſtra ponitur ſpēs intelligibilis in intellectu: ↄña pt;: q: nō ponit̄ ſpēs intelligibilis niſi ꝓpter ītellectōem. Añs p;: q: materiā primā ītelligim⁹ et ſilr̄ ſubſtātias ſepatas: q̄s tñ nō ītelligim⁹ ꝑ ſpēs.

In oppoſitū ar̄ ꝙ intellectio eſt cognitio ipſius intellectus quā facit intellectus ꝑ ſpēm intelligibilem: g̃ videtur ꝙ ſpēs intelligibilis diſtinguitur ab intellectione. ¶ Scđo ſic: ſicut ſe h; ſenſatio ad ſpēm ſenſibilem ita intellectio ad ſpēm intelligibilē: ſed ſenſatio a ſpē ſenſibili realiter differt: g̃ intellectio realr̄ differt a ſpē ītelligibili. ¶ Pro ſolutōe q̄ſtionis eſt

Sciendum primo ꝙ iſte terminus ſpecies: vt ad ꝓpoſitū ſufficit) capitur quadruplr̄. ¶ Uno modo ꝓ omni forma ad noticiā intellectiuā cocurrente: et hoc mō res que noſcit̄ dr̄ ſpēs. Silr̄ ſenſatio: ⁊ ſpecies ſenſibilis: ⁊ actus intelligēdi. ¶ Alio mō capitur ꝓ omni forma que aliquo mō eſt ratio cognoſcēdi aliq̄ re;: ⁊ iſto mō habitus in aīa exiſtēs poſſunt dici ſpecies. ¶ Tertio mō ꝓ qualibet forma que eſt ſimilitudo vel imago rei: per quā res illa cognoſcitur: ⁊ h̄ mō noticia actualis diceretur ſpecies. ¶ Alio modo capit̄ pro forma: que eſt ſimilitudo vel imago rei cognite q̄ non eſt formalis cognitio rei ⁊ actualis: manens poſt q̄ anima deſinit actualiter cognoſcere: apta nata ducere animam in noticiam rei cuius ipſa eſt imago vel ſimilitudo.

Acceptiones de ly ſpēs.

Sciendū eſt ſcđo. Q[uo]d aīa intellectiua triplr̄ cognoſcit res cognitione intellectiua. ¶ Uno mō cognoſcit res cognitione intellectiua intuitiua. Et hoc contingit dupliciter: quia queda; ſunt res cognite ſic ab intellectu que ſunt extra anima; exiſtentes cuiuſmodi ſunt ſenſibilia perſe. ⁊ ad cognitione; intellectiuam intuitiuam talium rerum: intellectus nō indiget ſpecie intelligibili exiſtente in ipſo organo: realiter diſtincta ab intellectione. ſed indiget cognitione ſenſitiua que ſe habet reſpectu talis intellectionis ſicut obiectum ꝓpinquum: ⁊ res cognita per talem ſenſationem ſicut obiectum remotum. ¶ Alie ſunt res q̄s aīa intelligit cognitione intellectiua intuitiua exiſtentes in ipſo intellectu: cuiuſmodi ſunt actus intelligendi ⁊ tales res cognoſcit intellectus cognitione intuitiua ſiue ſpecie intelligibili exiſtente in intellectu realit̄ diſtincta ab actu intelligendi. ¶ Alio modo intellectus cognoſcit res abſtractiue. alio modo diſcurſiue. Et iſtis modis intellectus indiget quadā intellectione: mediante qua cauſat aliam intellectionem in ſeipſo abſtrahendo: vel cauſat aliam intellectionem diſcurrendo: vel indiget habitu exiſtente in ipſa anima: mediante quo poteſt exire in actum intelligendi: ⁊ non indiget ſpecie intelligibili in actu exiſtente: diſtincta ab actu intelligendi ⁊ ab habitu tam perfecto q̄ imperfecto. Habitus enim imperfectus ſolet ab aliquibus vocari ſpecies: ⁊ illa ſpecies perficitur ⁊ fit habitus perfect⁹ per hoc: ꝙ anima exit multotiens per illam ſpecie; in actum intelligendi. Unde cum anima aliq̄ intellectione; producit: poſt illam intellectionem aliquid manet et illud ſolet vocari ſpecies ab aliquibus: ⁊ poteſt vocari diſpoſitio que multotiens reiterando actum ſimilem intelligendi: perficitur illa qualitas: ⁊ intenditur et fit habitus. Iſtis notatis ponitur.

Concluſio reſponſiua. In intellectu non eſt ponenda ſpecies realiter diſtincta ab actu intelligendi: vel ſentiendi: vel habitu perfecto vel imperfecto: patet: q: oīa que dicuntur de intellectu ⁊ actibus intelligendi: poſſunt ſaluari non ponendo talem ſpēm: igitur talis ſpecies non eſt ponenda. cum hoc tamen bene ſtat ꝙ in intellectu ſunt ponende ſpecies: cū omnis conceptus intellectus dr̄ eſſe ſpecies. etiā ipa ſenſatio dr̄ ſpecies. Similr̄ habit⁹ imꝑfectus ab aliquib⁹ ſolet vocari ſpēs. cum dr̄ ſpēs quarto modo capiendo illum terminū ſpēs. Similiter habit⁹ ꝑfectus dicitur ſpecies: cum q̄libet iſtoru; ex ſua natura naturaliter eſt repreſentatiuum alicuius rei.

Dubitatur primo. Utrū res ſenſibiles intelligantur a nobis naturaliter. ¶ Et ar̄ ꝙ nō. primo auctoritate p. in hoc tertio: ꝓbantis ꝙ aīa ē quodā mō oīa. Et declarat ſic. q: oīa aut ſunt ſenſibilia aut inſenſibilia: ſed aīa ꝑ ſenſum eſt quodāmō ſenſibilia: per intellectum v̾o ītelligibilia. Ex quo pt;: ꝙ aīa ꝑ intellectū nō apprehēdit ſenſibilia: alias ꝑ ſolū intellectum eſſet tam ſenſibilia q̄ ītelligibilia: ⁊ ꝑ ↄñs ſuꝑflue addidiſſet p. ꝙ aīa eſt quodāmō ſenſibilia ꝑ ſenſum. ¶ Item nullū ſingulare apprehenditur ꝑ intellectū: ⁊ oē ſenſibile eſt ſingulare: igr̄. Minor eſt nota: ⁊ maior ꝓbatur ꝑ differentiā quā aſſignat p. in diuerſis locis inter ſenſū et intellectū dicens ꝙ ſenſus eſt ſingulariū: intellect⁹ vero vliū. ¶ In oppoſitū ar̄ auctoritate eiuſdē p. in iſto tertio dicentis ꝙ ītellectus intelligit oīa: ⁊ iō op; eum īmixtū eſſe. Suꝑ quo dicit ↄmentator: ꝙ intellectus recipit omnes formas materiales: ⁊ ꝑ ↄñs ſenſibiles. ¶ Scđo ar̄ rōne: q: ſi intellect⁹ nō ītelligeret ſenſibilia intellectus oīno nihil intelligeret: ↄſequēs ē falſum: igr̄ ↄſequētia ꝓbat̄: q: nullū inſenſibile pōt ītellectus apprehēdere niſi prius factus fuerit in actu ⁊ apprehēderit aliqđ ſenſibile: igr̄. ¶ Itē de ſenſibilib⁹ mlt̄as habem⁹ ſciās: vt puta philoſophiſticas: g̃ illas apprehēdim⁹ ꝑ intellectū: cū ſcia ꝓprie dicta ad ſolū intellectū ꝑtineat. ¶ Pro ſolutione dubij

Sciendū eſt primo ꝙ noticiarū: q̄dā eſt ſimplex: ⁊ quedā ↄplexa q̄ dr̄ affirmatio vel negatio. ¶ Et eorū q̄ ſimplici noticia cognoſcūtur. Aliq̄ ſunt ad que hmōi noticie īmediate obiectiue termīant̄. Quedam vero ad que nō īmediate terminātur ſue noticie: ſ; ad eorū ſpēs ſeu imagines in aīa exītes. ¶ Item quedā eſt noticia ſenſualis: ⁊ quedā ītellectualis. ¶ Noticia ſenſualis eſt ad quā ↄſe cōcurrit virt⁹ aliqua ſenſitiua aut aliq̄d exiſtēs in ea. ¶ Intellectualis eſt ad quā cōcurrit intellect⁹ ⁊ nō virt⁹ ſenſitiua: aut aliq̄d exiſtēs in ea ⁊ hoc īmediate. ¶ Utrū aūt in hoīe noticia ſenſualis ſiue ſenſitiua ⁊ intellectualis diſtinguātur eſt duplex opinio. ¶ Una eſt que dicit ꝙ omnis noticia ſenſitiua eſt intellectiua licet nō ecōtra. Probat ſic: q: aliqua noticia ſenſitiua eſt ītellectiua: ⁊ nō eſt maior rō de vna q̄ de alia: g̃ ſi vna eſt ītellectiua: quelibet erit intellectiua. Maior p;: q: noticia intuitiua ipſius ſenſus eſt noticia intuitiua ipſius ītellect⁹. Añs pat;: q: niſi ſic ſeq̄retur ꝙ in aliquo eodē ſimul ⁊ ſemel eſſent due noticie eiuſdem rei diuerſarū rationū: quaru; vna nō eſſet pars alterius nec includēs aliā: ⁊ per ↄſequēs poſſent eſſe infinite noticie ſimul ⁊ ſemel in eodē: ↄña pt;: q: qua rōne due poſſunt ſimul eſſe ⁊ infinite ſicut arguit p. q̄rto phiſicoꝝ: ſi duo corꝑa poſſunt eſſe in eodem loco: eadē rōne ⁊ infinita. ¶ Et l; hec opinio ſit ꝓbabilis ⁊ euidēter īprobari nō poſſit: tñ alia opinio videbit̄ ꝓbabilior eſſe. ¶ Pro cuius intellectu.

[Mu]ltiplex no[ticie] [diu]iſio.

[O]pinio prīa.

[O]pinio ſcđa.

Sciendū eſt ſcđo ꝙ differentia eſt inter noticiam ſenſitiuam ⁊ intellectiua; talis: quia noticia ſenſitiua producitur ſine organo īmediate concurrēte ad eius productionem: noticia vero intellectiua non. Unde ſi noticia dicatur intellectiua cuius principale principium eſt anima intellectiua verum concluderet predicta opinio: ſed non ſic conſueuimus accipere noticiā intellectiuā. Sola enī noticia dicitur intellectiua cuius principale principium eſt intellectus non concurrēte aliquo organo immediate ad eius productionem. Ideo dicitur ſm̄ hanc opinionem: ꝙ noticia ſenſitiua non eſt intellectiua: nec econtra. Patet hec opinio ex differentia poſita inter noticiam ſenſitiuam et intellectiuam. ¶ Et ad rationem alterius negatur maior. et ad probationem conceſſo antecedente negatur conſequētia: quia poſſe recipere ſimul ⁊ ſemel plures noticias eſt perfectionis: ⁊ non imperfectionis: ideo potentia que pōt plures noticias ſimul recipere eſt ꝑfectior q̄ illa que nō poteſt ſimul plures recipe: ⁊ negatur ꝙ infinitus poſſit recipere: dato ꝙ plures recipiat. ¶ Nec eſt ſimile de conſequentia Ariſtote. quia equalis repugnantia eſt ꝙ duo corpora ſint ſimul ⁊ ꝙ infinita: nō aūt repugnātia eſt: ſed perfectio ꝙ plures noticie ſint ſimul ⁊ nō īfinite: q: ſubiectū nō eſt capax infinitarū noticiarū. ¶ Iſtis notatis reſpōdetur ad dubium per tres concluſiones: quarū prima eſt iſta.

[Diff]erentia [inter] Noticie ſenſitiue et intellectiue

Concluſio prima. Q[uod] de rebus ſenſibilib⁹ habemus vel habere poſſumus noticia; ſenſualem tam ſimplicem [quam] complexā. ¶ Prima pars patet: q: frequenter experimur nos aliqua ſenſibilia apprehendere: puta audire ſonos: videre colores: nihil affirmantes aut negantes de ipſis: igitur. ¶ Scđa pars patet: quia multa euidenter enunciamus de iſtis ſenſibilib⁹ dum ſunt preſentia ſenſibus noſtris: quorum carētes ſenſibus non poſſunt ſcienter ⁊ euidenter talia enunciare: g̃ ſcđa pars vera. ¶ Et ꝓ maiori ꝓbatione hui⁹ ſecūde partis cōuenienter queritur An animalia irrationalia habeant noticiam complexam de ſenſibilib⁹ quia ꝙ habeant ſimplicem non eſt dubium. ¶ Reſpondetur ꝙ ex his que percipimus de ipſis: arguere poſſumus ꝙ habeant de ſenſibilibus noticiam cōplexa;. Et hoc primo conuinci poteſt: quia videmus aliquando brutum apprehendere aliquod ſenſibile (puta panem) ⁊ moueri ad ipſum: ⁊ aliquando etiam nō moueri ad ipm̄: ergo motus iſte cum ſit per appetitum animalem: ⁊ talis appetitus ſequatur apprehenſionem: preſupponit preter ſimplicem apprehenſionem ſenſibilis: iudicium quo iudicat illud vtile vel neceſſariu;. ¶ Scđo probatur idem de canibus venaticis: q: cū feram fugientem inſequuntur ſi ad biuium veniāt: odorant vnam viarum: in qua ſi non percipiant odorē fugientis: immediate per aliam viam pergunt: qđ non videtur aliunde contingere niſi quia iudicant ferā nō tranſiuiſſe per illam viam: ergo habent iudicium complexum. ¶ Item diſciplina non fit ſine noticijs cōplexis: ſed q[ue]dā aīalia ſunt diſciplinabilia: vt experientia docet: igitur. Ex iſtis patet ꝙ ſecunda pars concluſionis vera eſt.

Concluſio ſcđa. De ſenſibilibus habem⁹ noticiam ſenſualem ſimplicem: qua res ſenſibilis immediate ſentitur ⁊ ſm̄ ſe: ⁊ aliq̄ qua mediante aliquo cognoſcitur. ¶ Prima pars patet de ſenſibus exteriorib⁹: per quos immediate ſenſibilia ipſa ſentimus puta colorem in pariete: nec experimur nos intueri ꝑ viſum aliquod medium: mediante quo intueamur colorem in pariete: ſi enim intueremur per viſum aliquod medium inter ipm̄: ⁊ colorem experiremur nos videre illud: ſicut experimur nos videre colorem: qđ nō cōtingit. ¶ Secūda pars patet: quia de ſenſibilibus abſentibus habemus cognitionē ſc; recordationē: ⁊ memoriam ſenſualem. igitur habemus noticiam nō immediate ab ipſa ſenſibilia terminatam. Antecedens per experientiam patet q̄ntum ad hoc ꝙ de ſenſibilib⁹ habeamus memoriam. ¶ Sed ꝙ illa ſit ſenſualis probatur. Primo: quia memoria eſt potentia ſenſitiua. ¶ Secundo: quia leſo aliquo organo nō memoramur. et ipſo ſanato rememoramur. ergo memoria eſt potentia ſenſitiua. Et conſequentia predicte rationis pat;: quia illud quod non eſt: nō terminatur īmediate aliq̄ cognitio: ſed de illo quod non eſt ⁊ fuit: habem⁹ memoriam igitur.

Concluſio tertia. ꝙ de ſenſibilibus poſſumꝰ
habere noticiam intellectualem tam ſimplicem ꝙ cō-
plexam. ¶ Probatur: quia de ſenſibilibus poſſumꝰ ha
bere noticiam vniuerſalem complexam ⁊ intellectua
lem: ergo de ſenſibilibus poſſumꝰ habere noticiam in
tellectualem ſimplicem ⁊ complexam. Antecedens ꝓ
batur: quia in ſciētijs phiſicis tam quo ad principia ꝙ
quo ad concluſiones habemus noticiam vniuerſalem
complexam: ⁊ ſunt ꝓpōnes vniuerſales de ſenſibi-
libus: ⁊ conſequentia patet: quia noticia vniuerſalis
complexa nō poteſt haberi ſine noticia particulari cō
plexa: ⁊ noticia cōplexa non poteſt haberi ſine noticia
incomplexa. ¶ Itē per intellectum cognoſcimus ſen
ſum errare iudicando de aliquo ſingulari ſenſibili: igi-
tur per intellectum cognoſcimus ſingulare ſenſibile.
Conſequentia patet: quia niſi illud cognoſceremꝰ nō
iudicaremus ſenſum errare circa illud ſenſibile: ⁊ an-
tecedens eſt de ſe manifeſtum. ¶ Item ſm Ariſto. prī-
cipia ſcientiarū fiunt nobis nota per experientiam: et
per cognitionem ſingularium: ergo eſt eadem virtus
que cognoſcit illa ſingularia ſiue ſingulariter ⁊ vniuer
ſaliter: ergo de ſenſibilibus ſingularibus habere poſ-
ſumus noticiam intellectualē. ¶ Et ad rōnes ante op-
poſitum dicitur ꝙ Ariſto. nō vult negare ſenſibilia nō
cognoſci per intellectū: ſed vult negare ꝙ preciſe co
gnoſcuntur per intellectum.

Dubitatur ſecundo. Utrum neceſſe eſt pone

re intellectum agentē ad hoc ꝙ homo intelligat. ¶ Et
arguitur ꝙ non: quia nō eſt neceſſe ponere ſenſū agē
tem ad hoc ꝙ homo ſentiat: ergo nec eſt neceſſe pone
re intellectū agentem ad hoc ꝙ homo intelligat: con-
ſequentia tenet a ſimili. Antecedens patet per philo-
ſophum ſcdo huius dicentem: ꝙ ſenſus eſt virtus paſ
ſiua. ¶ In oppoſitum eſt phūs in ſcdo capitulo primi
tractatus huius tertij ponens intellectum agentem.
¶ Ad dubium dicitur ꝙ ſic: primo quia neceſſe eſt po-
nere primam cauſam ſi homo debet intelligere: cū ip
ſe ad omnes effectus actiue concurrit. ¶ Etiam preter
intellectum diuinum ponendus eſt intellectus agens
in homine: quia niſi ſic: tunc ſenſus nobiliori modo ſe
haberet ad ſenſationem ꝙ intellectus ad intellectio-
nem: quod tamen non eſt dicendum: igitur in homine
eſt intellectus agens actiue concurrēs ad intellectio
nem. ¶ Etiam non apparet diuerſitas intellectū tan
ta q̄ta nobis apparet ſi intellectus diuinus eſſet tota
lis cauſa intellectuum: quia quidam habent noticiā
veram de aliqua ꝓpoſitione: alij erroneam: ⁊ alij igno
rantiā puram: adeo propter iſtas diuerſitates intelle-
ctuū preter intellectum diuinū oportet ponere in ho-
mine intellectum agentem ſiue actiue concurrentem:
ad productionem intellectionis. Iſte tamē intellectꝰ
agens non eſt realiter diſtinctus ab intellectu paſſibi
li: quia illud quod actiue ⁊ principaliter concurrit ad
productionem intellectionis eſt ipſa anima que eſt in
tellectus paſſibilis. Alia eſt tamen ratio intellectus
agentis ⁊ intellectus paſſibilis. ¶ Et ad rationem du-
bij negatur antecedens. Et ad probationem conceditur
ꝙ Ariſto. probat ſenſum ſe habere paſſiue recipiendo
ſpeciem vel ſenſationem: ſed ex illo non ſequitur quin
actiue ſe habeat ad producendum illam ſenſationem

Dubitatur tertio. Utrum intellectus humanꝰ

Quid intellectio cōfuſa et propria.

poteſt ſeipſum intelligere. ¶ Ad dubium dicitur ꝙ du
plex eſt intellectio. Quedam eſt generalis ⁊ confuſa:
cuiuſmodi eſt conceptus tranſcendēs: vel aliquis aliꝰ
conceptus communis: ⁊ hoc modo intellectus poteſt
ſeipſum intelligere, cum habeat in ſe conceptum qui
exprimitur per illam vocē ens: ſed de iſto modo ītel-
ligendi non eſt hic ad propoſitum. ¶ Alia eſt intelle-
ctio propria ⁊ determinata que eſt conceptus princi-
paliter ſingularis: ⁊ talis eſt duplex. Quedam eſt ītel
lectio ſingularis quidditatiua ⁊ intuitiua: ⁊ tali ītel-
lectione intellectus non poteſt ſeipſū naturaliter in
telligere: cum de nulla re intellectus habet talem co-
gnitionem niſi de ſenſibilibꝰ perſe ⁊ actibus intelle-
ctus. ¶ Alia eſt intellectio ſingularis non quidditati
ua ⁊ intuitiua: cuiuſmodi eſt conceptus accidentalis
et proprius: ⁊ iſto modo intellectus bene poteſt ſeipſū
intelligere: ⁊ hoc per diſcurſum: ita ꝙ ex noticijs alia-
rum rerum (puta actum intelligendi) poſſumus veni
re in noticiam ipſius intellectus: cum venimus in no
ticiam illius quod eſt cauſa illarum intellectionum: ſi
cut Ariſto. in octauo phiſicorum ex perpetuitate mo-
tus deuenit in noticiam prime cauſe. Ipſe tamen ītel
lectus non intelligit ſeipſum per ſuam propriā eſſen
tiam: nec per ſpeciem diſtinctam ab actu intelligendi
vel ab habitu. Primum patet: quia tunc anima ſemꝑ
intelligeret ſe. ¶ Etiā eſt articulus pariſieñ. ꝙ actus
intelligendi ſiue habitus intelligibilis ſit ipſa anima
error. ergo anima non intelligit ſe per ſuam eſſentiā:
ſic ꝙ ipſa eſſentia anime ſit ipſa formalis cognitio.
¶ Secundum patet: quia nulla talis ſpecies pōt cau-
ſari vel haberi de aliqua re niſi mediante ſenſu: modo
ipſa anima non eſt ſenſibilis: ergo de ipſa non pōt ha
beri ſpēs dicta ab actu intelligendi.

Ad rōnes queſtionis.

¶ Ad primam dr̄ ꝙ
in intellectu bene ponitur ſpecies intelligibilis diſtin
cta ab actuali intellectiōe: que cauſatur ab intellectu
mediante actu intelligendi: ſed non ponitur ſpecies
realiter diſtincta ab actu intelligēdi habitu perfecto:
vel imperfecto: vel actu ſentiendi. ¶ Ad ſcdam dicitur
concedendo ꝙ aliqua ſpecies eſt ipſa intellectio: aliq̄
tamen non. ¶ Ad tertiam dicitur. ꝙ aliquis actus in-
telligendi preſupponit ſpeciem que eſt habitꝰ: ⁊ aliq̄s
preſupponit ſpeciem que eſt intellectio: ⁊ aliquis ſpe
ciem que eſt ſenſatio. Similiter aliqua ſpecies p̄ſup-
ponit actum intelligendi: ſicut eſt ſpecies que eſt ha-
bitus perfectus vel imperfectus. Similiter ſpecies q̄
eſt intellectio per diſcurſum acquiſita preſupponit ali
um actum intelligēdi: mediante quo intellectus in ſe
aliam cognitionem cauſat. Similiter ſpecies que eſt
noticia abſtractiua preſupponit aliquando aliam co-
gnitionem a qua fit abſtractio. ¶ Ad quartam dicitur
concedendo. ꝙ poteſt eſſe proceſſus in infinitū in ſpe-
ciebus intelligibilibus: cum non tot ſpecies ſiue intel
lectiones ab intellectu fieri poſſunt: quin intellectus
plures poſſet facere ſpecies ſiue intellectiones. ¶ Ad
quintam dicitur concedendo. ꝙ intellectus intelligit
aliq̄ rem ſine ſpecie ītelligibili repreſentatiua eiuſdē
rei: que ſit diſtincta ab illo actu intelligendi. ¶ Et ad
rationes poſt oppoſitū dicitur. ꝙ licet intellectus fa
ciat actum intelligendi per ſpeciem que eſt habitus:
vel actus intelligendi repreſentatiuam eiuſdem rei
vel alterius: non tamen per ſpeciem intelligibilem di
ſtinctam ab hijs. ¶ Et ad aliud dicitur: ꝙ non eſt ſimi-
le de ſenſu ⁊ intellectu: cum ſenſus nunq̄ cognoſcit ſi
ne ſpecie eiuſdem rei quam cognoſcit diſtincta a cog-
nitione. Intellectus vero aliquando cognoſcit diſcur
rendo ſiue abſtrahendo ſine ſpecie repreſentatiua eiuſ
dem rei diſtincta ab illa cognitiōe: licꝫ ītellectꝰ ad ītelle-
ctionē ꝓducēdā īdigeat: vel cognitiōe ſenſitiua: vel in
tellectiua: vel habitu ꝑfecto: vel imperfecto: ad hoc ꝙ
exeat in actum intelligendi.

¶ Secundus tractatus vnū capitulum cō
tinet. in quo philoſophus determinat de po
tentia motiua ſcdm locū ipſius anime: ⁊ de
potentia appetitiua.

Quoniam autem anima ſcdm duas dif
finita eſt potentias: quarum vna eſt
cognoſcitiua de qua dictū eſt. ⁊ alia
eſt motiua ſcdm locum. Idcirco dicendū eſt
de ipſa potentia motiua: an ſit anima: an ps
anime. ⁊ quomō diſtinguitur ab alijs poten-
tijs: que videntur eſſe infinite ſcdm diſtinctio
nes obiectorū. ¶ Quidā eñ dixerūt ꝙ po-
tentiarū anime: quedā eſt rōcinatiua: alia eſt
iraſcibilis: alia vero cōcupiſcibilis. ¶ Alij
vero diuidebant potētias aie per rōnalē et
irrōnalē: ſed ꝓ veritate ſit hec pria cōcluſio.

…ndo pria.

¶ Diuiſiones date ab antiquis de potētijs
aie non ſunt ſufficiēter aſſignate: ptꝫ. Tum
primo: q2 potentia vegetatiua ⁊ ſenſitiua q̄
cōſtituūt diuerſa genera viuentium plus dif
ferūt ꝙ potētia iraſcibilis: ⁊ cōcupiſcibilis:
que diuerſa genera viuentiū nō cōſtituunt.
erat ergo anima prius diuidēda ꝑ vegetati-
uam ⁊ ſenſitiuā: q̄ per iraſcibilē ⁊ cōcupiſci-
bilem. Item potentia reſpiratiua neqꝫ ē ra-
tionalis: neqꝫ irrōnalis: igitur ſcda diuiſio
mala. ¶ Ptꝫ ſcdo: q2 fantaſia eſt quedā po-
tentia anime: ⁊ tñ nō ꝯtinetur ſub cōcupiſci-
bili nec iraſcibili: nec etiam cōtinetur ſub rō
nali: cum differat ab intellectu. nec ſub irrō-
nali cū oībus ꝯueniat: igitur. ¶ Tertio ſic.
voluntas eſt potētia anime: ⁊ tñ non videt
ſub quo mēbro cōtineatur. igitur. Tum quar
to: quia tunc nō poſſet aſſignari principium
motiuum ſcdm augmentum: cum tale conue
niat plantis quibus non cōueniunt differen
tie prius aſſignate. Item nō poſſent aſſigna

…do ſcda

ri potentia vegetatiua: reſpiratiua: ⁊ ſomnia
tiua. ¶ Scda ꝯcluſio. potētia vegetatiua nō
eſt motiua ſcdm locū: ptꝫ. Tum prio: q2 potē
tia motiua ſcdm locum in aialibus ſemꝑ eſt
cū fantaſia ꝓſecutionis vel fuge: nō aūt po-
tentia vegetatiua: cū talis inueniatur in plā
tis. Ptꝫ ſcdo: q2 ſi potētia vegetatiua eēt mo
tiua ſcdm locū: tūc plāte haberēt potētiā mo
tiuā ſcdm locū: ſed hoc eſt falſum: q2 nō hñt

…do tertia

ꝑtem organicā ad illū motū deſeruientem.
¶ Tertia cōcl'o. potētia motiua ſcdm locū
nō eſt potētia ſenſitiua: ptꝫ: q2 cū aialia habe
ant potētiā ſenſitiuā: oīa talia haberēt potē
tiā motiuā: ſed h̄ eſt falſū: q2 multa ſunt aīa
lia q̄ nō habēt organū deſeruiēs ad motum:
qd nō eſſet ſi haberēt potētiā motiuā. natu
ra eñ nihil facit fruſtra: neqꝫ deficit ī neceſ-
ſarijs: niſi in orbatis ⁊ īperfectis: mō multa
aīalia q̄ nō hñt organa ad motū deſeruiētia
ſunt perfecta. cuiꝰ ſignū eſt ꝙ habēt princi-
piū augmēti ⁊ decremēti. ¶ Quarta cōcl'o.
potentia ītellectiua nō eſt potētia motiua ſe
cundū locū. ¶ Ptꝫ prio de ītellectu ſpecula
tiuo: q2 ſpeculatiuꝰ intellectꝰ nihil ſpeculat
agibile: neqꝫ aliq̄d dicit de fugibili ⁊ ꝓſeq̄bi-
li: ſemꝑ aūt motꝰ aut fugiētis aut ꝓſequētis
aliq̄d. ¶ Ptꝫ etiā de ītellectu practico vl'i:
q2 ad iudiciū vl'e practicū nō ſeq̄tur motus:
nō eñ ītelligēs terribile aliq̄d ſemper timet.
¶ Ptꝫ tertio de ītellectu practico cōſiderā
te ꝑticulariter: q2 talis ītellectus aliqñ iudicat
aliq̄d eē ꝓſequēdū: qd tñ fugimꝰ: igr̄ potētia
ītellectiua nō eſt potētia motiua ſcdm locū.
¶ Quinta cōcl'o. appetitꝰ ſenſitiuꝰ nō ē po-
tētia motiua ſcdꝫ locū: ptꝫ: q2 ꝯtinētes ſcdꝫ
appetitū ſenſitiuū multa ꝯcupiſcūt: q̄ tñ ipſi
nō ꝓſequūtur. ¶ Sexta ꝯcluſio. itellectus ⁊
appetitꝰ cū obiecto appetibili ſunt pricipia
motꝰ ꝓgreſſiui in aīali: ꝓbat: q2 motꝰ ꝓgreſ-
ſiuus fit ad ꝓſequēdū vel fugiendū aliq̄d: qd
priꝰ opꝫ apphēdere tanq̄ bonū vel malū: et
poſtea īclinet corpꝰ ad illud ꝓſequēdū vl' fu
giendū: ſed talis apphēſio fit ab ītellectu: et
inclinatio ab appetitu: obiectū aūt qd mouꝫ
potētiā cognitiuā ē illud qd apphendit ſub
rōne boni vel mali: ⁊ aliqd ſeq̄tur deſideriū
vel odiū: ergo ſeq̄tur ꝙ ad motū ꝓgreſſiuum
req̄runt illa tria. ¶ Septia cōcl'o. aliqñ ſen-
ſus vel fantaſia: que tñ differūt ab intellectu
cōcurrūt ad motū ꝓgreſſiuū loco ītellectus.
¶ Prima ps huiꝰ cōcl'onis: puta ꝙ ītellectꝰ
differt a ſenſu ⁊ fantaſia: ptꝫ: q2 ītellectꝰ vt ī
pluribꝰ eſt verꝰ: non aūt ſenſus vel fantaſia.
¶ Scda ps ptꝫ: q2 aliqñ ītellectꝰ iudicat ali
quid eē ꝓſequēdū qd eſt verū bonū: ⁊ tñ nō ꝓ
ſequit illud: ſed illud qd ſenſus iudicat eē ꝓ-
ſequendū ꝓpter delectationē p̄ſentē: qd ē ſo-
lū apparēter bonū: ꝑ nos tñ optabile. ¶ Et
ſi dicat aliq̄s ꝯtra p̄dicta: ꝙ tūc neqꝫ intelle-
ctus eſt primū motiuū: cū aliqñ vicat ab ap
petitu: neqꝫ etiā appetitꝰ ſenſitiuꝰ: cū aliqñ
vincatur a rōne. ¶ Dicendū eſt ꝙ intellectꝰ
qñ vincit eſt primū motiuū: ſed cū appetitꝰ
vincit eſt primū motiuū. ¶ Octaua cōcl'o.
ad motū ꝓgreſſiuū aīalis ꝯcurrit duplex mo

Natura nihil facit fruſtra: neqꝫ deficit in neceſſarijs.

Concl'o q̄rta.

Concl'o quīta

Concl'o ſexta

Cōcl'o ſeptīa

Obiectio.

Sn'tio

Concl'o .vij.

uens. ¶ Primũ eſt mouens immobile: puta
ipm appetibile qđ eſt vnũ. ¶ Aliud eſt mo-
uens motum ⁊ imediatũ. ſ. appetit⁹: inter qđ
et primũ ſunt aliqua mouētia media. Et ab
iſtis ſic fit mot⁹ aĩalis: q2 opꝫ mēbrũ motuꝫ
moueri ſupra aliud mēbrũ q̇eſcēs: ⁊ eſt mot⁹
ſupra iuncturā in qua inuenitur qđdam con
cauũ: ⁊ illa iũctura ē cõis mēbro moto: ⁊ mē-
bro q̇eſcēti: ⁊ fit talis mot⁹ cũ pulſu ⁊ tactu.
Et eſt talis mot⁹ q̄ſi circularis: cuius cētrũ
eſt iniũctura. ¶ Nona cõcl'o: oĩbus aĩalib⁹

Concluſio.ix.

cõe eſt ꝙ principiũ motiuuꝫ eſt appetit⁹ cuꝫ
fantaſia. Sed iſta virt⁹ cognitiua eſt multi-
plex. Nam quedā eſt rõnalis q̄ ꝯuenit hoĩb⁹
Alia vero ſenſualis que repitur in aĩalibus.

Queſtio

¶ Et ſi q̄ratur an in aĩalib⁹ affixis terre ſit
fantaſia: cum talia delectentur ⁊ triſtētur: di
latentur ⁊ conſtringātur. ¶ Ad hoc dr̃ ꝙ ſi-

Solutio

cut talia aĩalia mouentur indetermiate ſcđꝫ
locũ: ita habēt fantaſiā impfectaꝫ: ſed aĩalia
que determiate mouentur ſcđm locũ habent
fantaſiā pfectā. ¶ Decima ꝯcl'o: rõ ⁊ intel-
lectus in hoĩbus ſunt principiũ mouēs: ptꝫ:
q2 rõ deliberat quid ſequēdũ: an delectabile
an vtile: an honeſtũ: ⁊ ex plurib⁹ vnũ conclu-
dit. Item intellect⁹ eſt ſupior ad appetitum
ſenſitiuum: ergo niſi ſit defect⁹ ex pte volun
tatis eſt principiũ mot⁹: ſed ſi volũtas ꝯſen-
tiat appetitui ſēſitiuo: tũc appetit⁹ ſenſitiu⁹
eſt principiũ mot⁹. ¶ Ex iſto ptꝫ ꝙ in motu
ordinato tria iueniũtur. Nam prio eſt iudici
um intellect⁹ ⁊ inclinatio ſcđm ipm. ſcđo rõ
deliberat: ⁊ tertio detinet appetitũ ſenſitiuũ
¶ Sed in motu non ordinato eſt inclinatio
paſſionis ad bene agendũ. Scđo iudiciũ ſen
ſus ad male agendũ: ⁊ tertio opatio volũta-
tis ad appetitũ ſenſitiuũ. ¶ Scđo infertur.
ꝙ intellect⁹ nõ eſt principaliter motiuũ inq̄
tum eſt ſpeculatiu⁹: ſed inq̄tũ eſt practicus:
nõ quidē hñs iudiciũ vl'e: ſed pticulare.

¶ Terti⁹ tractat⁹ vnũ capitulũ continet in
quo p. determinat de cõparatione potentia-
rum anime adinuicem:

Concl'o p̃ria.

Pro cõparatione potētiarũ anime:
ſit pria concl'o. ¶ In oĩb⁹ viuen
tibus gñabilibus ⁊ corruptibilib⁹
inuenit̃ aĩa vegetatiua: ptꝫ q2 oĩb⁹ talibus
inuenit̃ potentia nutritiua: ⁊ augmētatiua:
vel diminutiua: igr̃ ⁊ aĩa vegetatiua. ¶ Scđa

Concl'o ſcđa.

cõcl'o: nõ in oĩb⁹ viuētib⁹ inuenit̃ potētia
ſenſitiua: ptꝫ: q2 nõ in oĩbus inuenit̃ ſenſus
tactus: ſine quo alij ſenſus eſſe nõ poſſunt: et
qui corpi ſimplici inherere nõ põt: igitur nec
aĩa ſenſitiua. ¶ Tertia cõcluſio. In oĩbus
aĩalib⁹ inuenit̃ aĩa ſenſitiua. ¶ Ptꝫ prio de

Cõcl'o tertia

aĩalib⁹ pgreſſiuis: q2 talib⁹ dat⁹ eſt mot⁹ p-
greſſiu⁹ ad q̄rendũ alimentũ. qđ inuenire nõ
poſſunt ſine ſenſu: cũ ergo natura nihil fece-
rit fruſtra: ſeq̄tur ꝙ eis dat⁹ ē ſenſus. ¶ Nec
valet dicere. ꝙ aĩal poſſet ſine ſenſu q̄rere ali
mentũ: puta p intellectũ: hoc eñi falſum ē: q2
in gñabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ nõ inuenit̃ in-
tellect⁹ ſine ſenſu: alias ſi eſſent talia nõ indi
gerent organo: ſicut demones: quos aliq̇ fin
gũt habere intellectũ ſine ſenſu: organo non
indigent. ¶ Ptꝫ ſcđo de animalib⁹ terre af-
fixis: q2 talibus dat⁹ eſt mot⁹ dilatõis ad ſe
dilatādũ vt in pñſentia alimēti ꝯuenientis: et
motus ꝯſtrictionis ad reſiſtendũ nociuis: ſꝫ
hoc facere nõ poſſũt ſine ſenſu: igit̃ talibus
datus eſt ſenſus. ¶ Quarta ꝯcl'o: ſenſus ta

Concl'o q̃rta

ctus eſt neceſſarius omni animali: ſed nõ alij
ſenſus a ſenſu tactus. ¶ Prima ps patꝫ: q2
ſine ſenſu tactus nõ poteſt pſequi conueni-
ens: ⁊ fugere diſconueniēs: igit̃ ſenſus tact⁹
eſt omni animali neceſſarius. ¶ Secunda
pars patet: q2 viſus: auditus: ⁊ olfactus dā
tur animalibus ad q̄rēdũ alimētũ a lõge: ita
ꝙ obiecta eoꝝ primo mouēt mediũ: ⁊ medio
immutato mouent ſenſum: ſicut in motu loca
li mouēs primo mouet corpus ſibi ppinquũ
⁊ deinde corpus remotũ: ⁊ nõ fit immutatio
p egreſſuꝫ alicuius a ſenſu ſicut aliq̇ dicũt: ſꝫ
aliq̇ ſunt animalia que non indigēt q̄rere ali
mentũ a longe: igit̃ talibus non ſunt neceſſa
rij viſus: auditus: ⁊ olfactus. ſed ſolũ tactus
et guſtus qui eſt quidam tactus. ¶ Quinta

Guſtus ē quidam tactus
Concl'o quinta

concl'o: impoſſibile eſt corpus animalis eſſe
ſimplex puta aquam: terram: vel aerem: ptꝫ
quia tactiuuꝫ oĩe corpus animatum eſt: ex
quo impoſſibile eſt animal eſſe ſine ſenſu: et
ſenſum eſſe ſine tactu: ſed tactus non poteſt
eſſe in corpore ſimplici. Tum: q2 licet organa
aliorum ſenſuum ſint de natura alicuius ele
menti alterius a terra: non tamen organũ ta
ctus qđ immutatur per medium intraneum
¶ Tum: quia quodlibet corpus ſimplex hꝫ
aliquā qualitatem in ſummo que repugnat
diſpoſitioni organi ipſius tactus: igitur nul
lum animal poteſt eſſe corp⁹ ſimplex. ¶ Ex
pdictis ſeq̄tur ꝙ oſſibus ⁊ capillis ⁊ huiuſ-
modi ptibus non ſentimus: quia ſunt de na-

tura terre: ppter hoc etiā plāte nõ hñt tactũ:
et p ꝯñs neq3 aliũ ſenſũ. ¶ Sexta cõcl'o: ſen-

Concluſio.vi. Omnes ꝯueniẽt et differunt tactus cum aliis ſenſibus.

ſus tact⁹ cõuenit ⁊ differt cum alijs ſenſibus
¶ Prio: q2 ſi aĩal priuet̃ ſenſu tactus: opꝫ ꝙ
moriat̃: q2 alij ſenſus nõ pñt eē ſine tactu: et
etiā aĩal nõ põt eē q̇n habeat ſenſũ. ¶ Cõue
nit etiā ĩ hoc ꝙ tā tact⁹ q̄ alij ſēſus p excellē-
tiā ſuĩ ſēſibilis corrũpunt̃ ¶ Sꝫ differt pmo

Excellētia ſenſibiliũ corrumpit ſenſũ tm̃ excellētia tāgibiliũ ſenſuꝫ et aĩal ſimul.

q2 excellētia tāgibiliũ nõ ſolũ corrũpit tactũ
ſed etiā aĩal: nõ aũt excellētie alioꝝ ſēſibiliũ
¶ Secũdo differt: q2 aĩalia hñt tactũ ppter
neceſſitatē eē: ſꝫ hñt alios ſenſus ppter bene
eē: hñt eni viſuꝫ ⁊ olfactuꝫ: vt a lõge poſſint p
cipere nutrimētũ: auditũ aũt vt eis ſignifice
tur aliq̇d. linguā vero vt alijs aliq̇d ſignificēt
Et hec de tertio de anima.

Quoniā aũt. ¶ Iſte ē ſecũd⁹ tractat⁹ huius
libri in quo p. determinat de potētia motiua ſm locũ
ipſius aĩe: ⁊ de potētia appetitiua. Et cõtinet tria ca.
In primo determinat diſputatiue de potentia moti-
ua ſm locũ. In ſecũdo oñdit̃ q̇d ſit pmũ motiuũ ipſius
aĩalis: ibi. Videt̃ aũt. In tertio oñdit quõ diuerſa ſũt
pncipia in diuerſis aĩalib⁹: ibi. Omino q̇dē. Premittit
ergo pmo itētũ ſuũ dicēs ꝙ ex quo ſũt due potētie ipi⁹
aĩe. ſ. potētia cognitiua ⁊ motiua: ⁊ de potētia cogni-
tiua q̄ eſt ſenſus vel intellect⁹ iā dictũ ē: ſiõ reſtat dter-
minare de potētia motiua ſm locũ vtrũ ipſa ſit aĩa vl'
pars aĩe: ⁊ vtrũ potētia motiua ſit diſtincta a potētia
ſenſitiua ſm locũ ⁊ ſubiectũ vel ſolũ ſm rõnē. T. Ha
bet aũt dubitationē. ¶ Hic p. diſputat de diſtinctione

Diſtinctiões potentiaꝝ ſꝫ antiquos.

potentiaꝝ d. ꝙ eſt dubitatio quõ diſtinguãtur ptes a-
nime ⁊ quot ſũt: q2 quodāmodo vident̃ infinite ſm di
ſtinctionē obiectoꝝ. Quidā tñ dixerũt ꝙ potētiaꝝ aĩe
q̄dā erat rõcinatiua: q̄dā iraſcibilis: ⁊ q̄dā appetitiua
ſiue cõcupiſcibilis. Alij ſic diſtinguebāt potētias dicē
tes ꝙ potētiarũ aĩe: alia ē rõnalis: alia irrationalis.
T. Scđm eni dr̃as. ¶ Hic p. iprobat diſtinctiões iſtas

Confutatio illarum diſtinctionum.

tribus rõnib⁹: q̄ꝝ pma tal' ē: q2 ſenſitiua ⁊ vegetatiua
plus differũt q̄ ꝯcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis: ḡ magis dꝫ
diuidi potentia p illa duo mēbra. ſ. ſenſitiuũ ⁊ vegeta-
tiuũ q̄ penes ꝯcupiſcibile ⁊ iraſcibile. ¶ Etiā ſecũda
diſtinctio nõ valet: q2 potētia vegetatiua nec eſt rõna
lis nec irrationalis: ⁊ tñ ē potētia aĩe: igit̃. T. Ad-
huc aũt. ¶ Secũda ratio talis eſt. fantaſia eſt q̄dā po-
tentia aĩe: ⁊ tñ nõ apparet ſub quo mēbro diuiſiõis cõ
tineatur: cũ nõ apparet ꝙ magis cõtineat̃ ſub ꝯcupi-
ſcibili q̄ iraſcibili: nec eſt potētia rõnalis cũ differt ab
intellectu: nec irrationalis q2 rõnalib⁹ cõuenit. T.
Adhuc aũt appetitiua. ¶ Tertia rõ talis eſt. potentia
appetitiua q̄ eſt volũtas vel eſt aliqua iſtaꝝ potentiaꝝ
vel nõ. Si non: tunc diuiſio eſt inſufficiēs. Si ſic: nõ vi
detur quare magis deberet cõtineri ſub vna q̄ ſub a-
lia: igit̃. T. Et etiā de quo. ¶ Hic p. diſputat de prin
cipio motiuo dicens ꝙ ſm antiquos nõ poteſt aſſigna
ri potentia motiua ſm augmētum: q2 illa cõuenit plā
tis: quibus non ꝯueniũt dr̃e predicte aſſignare ab an
tiquis. Etiam nõ eſſent aſſignāde potētie generatiue
vegetatiue reſpiratiue ſoniatiue: ⁊ ſic de alijs. Te.
Sed de motu aũt. Hic p. diſputat de mouēte ſm locũ
pmittēs intentũ ſuũ dicēs ꝙ conſiderandã eſt de pmo
principio motiuo aĩalis ſm motum progreſſiuũ: ponē
do aliq̄s concluſiones. Quaꝝ prima talis eſt ꝙ poten
tia vegetatiua non eſt motiua ſm locũ. ¶ Probat p. du
abus rationibus. Quaꝝ prima talis eſt: quia mot⁹ ſꝫ

Concl'o prima

locum in aĩalibus eſt ſꝫ cum fantaſia: hoc eſt cuꝫ aliq̄
cognitione ⁊ appetitu ad aliquid proſequēdũ vel fugi
endum: ſed hoc non pertinet oĩ potentie vegetatiue:
cũ non pertinet potētie vegetatiue in plātis: ergo nõ
omnis potentia vegetatiua eſt potentia motiua ſꝫ lo
cum. T. Amplı⁹ ⁊ plante. ¶ Secũda ratio eſt. Si om
nis potentia [illegible] eēt motiua ſm locũ: ſeq̄tur
ꝙ in plantis (in quibus eſt potentia vegetatiua) eēt
potentia motiua ſm locum ad diuerſas dr̃as poſitio-
num: hoc tamē eſt falſũ: igitur. Minor patet q2 cũ na

Natura nõ deficit in neceſſarijs nec abundat ĩ ſupfluis

tura non deficit in neceſſarijs: nec abundat in ſupflu-
is: natura dediſſet plantis organa ad motũ localē p-
greſſiuũ deſeruientia: qđ tamen nõ fecit. igitur falſũ
eſt ꝙ in plantis eſt potentia motiua ſm locũ pgreſſi-
uum. T. Silr̃ aũt neq3 ſenſu. ¶ Secũda cõcluſio tal'

Concluſio. ij.

eſt ꝙ potentia motiua ſm locũ non eſt potentia ſenſi-
tiua. pbat ſic p. quia niſi ſic ſequeret̃ ꝙ omnia anima-
lia haberent potentiam motiuam ſm locum: cum om-
nia habent potentiam ſenſitiuam: qđ tamē eſt falſum:
cum aliqua animalia inueniuntur affixa terre. Nec po
teſt dici q2 habent virtutem motiuā: ſed quieſcunt pro
pter defectum organi requiſiti ad motum localem: q2
natura nihil facit fruſtra nec deficit in neceſſarijs niſi
in orbatis ⁊ in imperfectis in tota ſpecie: ergo ſi aĩa-
lia haberent potentiā motiuā: natura dediſſet eis or-
gana ad motum localem deputata: vel defeciſſet ĩ ne
ceſſarijs non dando illa organa: vel feciſſet fruſtra po
tentiam motiuā cum non poſſet exire in ſuum op⁹. In
orbatis vero aliq̄ñ ex violētia: vel ex impedimēto na-
ture deficit aliquãdo aliqđ mēbrum. Similiter in imp-
fectis aliñ ex in diſpoſitione materie: vel ex impedimē
to concurrente: vel ex defectu in ꝯplexione requiſita
ad operationes debitas illi aĩali ſm ſuā naturā debi-
tam. T. Ad vero neq3. ¶ Tertia ꝯcluſio eſt ꝙ potētia

Concluſio. iij.

motiua ſm locum non eſt potentia intellectiua. Pro-
bat p. [illegible] de intellectu ſpeculatiuo: q2 ille nihil cõſi-
derat de agibilium in quod agibile: ergo nihil prohi-
bet proſequi vel fugere ⁊ tamen motus localis eſt cũ
proſecutione vel fuga: igitur. ¶ Q aũt non ſit intelle
ctus practicus: pꝫ primo de intellectu cõſiderāte vni-
uerſaliter: quia intellect⁹ ſic conſiderans ⁊ non deſcē-
dens ad aliqđ ſingulare: non mouet ad proſequenduꝫ
vel fugiēdũ cũ non opꝫ ſi loquamur de terribilibus ꝙ
timeamus vel fugiamus. De intellectu practico conſi
derante ſingulariter pꝫ: q2 aliñ iudicamus p eum hꝫ eē
fugiendum: ⁊ tamen per appetitum ſenſitiuum nõ fu-
gimus illud: ſed pſequimur. Etiā medicus q̄uis ha-
beat ſcientiā ⁊ intellectũ ad ſanandũ: non tñ proſeq̄t
nec ſemp ſanat. T. Ad vero neq3. ¶ Quarta conclu-

Cõcluſio. iiij.

ſio eſt: appetitus ſenſitiuus nõ eſt principiũ motiuuꝫ
ſm locum. Probat ſic p. q2 homines cõtinētes habēt
aliq̄ñ fortes ꝯcupiſcētias ſm appetitũ ſēſitiuũ: ⁊ tñ nõ
mouētur ſꝫ illas: ſꝫ trahũt ſe ab ill' per iudiciũ rõnis.

Videtur aũt duo hec. ¶ Iſtud ē ſecũdũ capi
tulũ huius tractat⁹ in quo p. oſtendit quid ſit principi
um motiuum animalis ſm locum: ⁊ oſtendit numerũ
et ordinem mouentium ſm locum. Et primo oſtendit
principia motiua ex parte anime: dicens primo ſic: ꝙ
in omni animali mouente ſe ſecundum locum princi-
pia motiua ſunt intellectus ⁊ appetitus: ⁊ hoc capiē-
do intellectum vt ſe extendit ad omnem virtutem co-
gnitiuam. Probat p. q2 oĩs motus progreſſiuus aĩal'
ſit aliquid fugiendũ vel pſequēdũ quod oportet pri-

mo apphendi tanq̄ bonū aut malū ⁊ ꝯſter ſcliare corpus ⁊ mēbra ad ꝓſequēdū vel fugiēdū: ſed apphēdere ſiue cognoſcere ē per ītellectū fantaſiā vel ſenſū. Et inclinare eſt p appetitū: ḡ iſte due potētie ſūt ꝑncipia motiua aīalis. Et ſubdit p. ꝙ hic ē ſermo ō intellectu practico. T. Appetibile enī mouet. ¶ Hic p. oñdit ex parte obiecti qd̄ ē ꝑncipiū motiuū aīalis dicēs: ꝙ appetibile ꝑmo mouet intellectū (hoc ē potētiā cognitiuam) ſub ratione boni vel mali ⁊ ad talē cognitionē ſequitur deſideriū vel odiū: ḡ appetibile ē ꝑmo mouēſ intellectū vel appetitū: ⁊ p ꝯñs illa duo mouētia (ſcȝ intellect⁹ ⁊ appetitus) reducūtur ad vnū mouēs ꝑmū extrinſecū: puta ad appetibile. T. Intellect⁹ q̇dem. ¶ Hic p. ponit dr̄am inter intellectū ⁊ fantaſiā ſiue ſēſum: dicēs ꝙ intellectus ſp ē rectus niſi ꝯueniat falſitas iudicij ꝓpter ignorātiā aliquarū circūſtātiarū: aut ꝓpter defectū iudicij ſenſus: aut ꝓpter maliciā ex appetitu ſenſitiuo ꝯueniētē. Et hoc vult p. ꝑmo ethicoꝝ dicēs ꝙ rō ſp deꝑcaſ ad optima. Sed fantaſia ſenſus ſiue appetit⁹ aliquādo deficiūt: ⁊ aliā nō. iudicāt enim aliū aliquid eſſe ꝓſequēdū ꝓpter pñtē delectationem: q ōtū ē valde malū ꝓpter ſequētes circūſtātias: ⁊ ideo appetibile aliqñ eſt bonū ſimplr: ⁊ aliqñ appar; bonū et nō eſt bonū. Et ſubdit p. ꝙ nō oē bonū vel apparens bonū mouet appetitū ad ꝓſequēdū vel fugiendū: ſed op; ꝙ tale ſit per nos agibile. Alterius ſubdit p. ꝙ mouens eſt ꝯtingēs ⁊ nō neceſſariū: q2 oē p nos agibile ē cōtingens. Concludit p. ex dictis ꝙ appetit⁹ ē potētia motiua. T. Diuidētibus aūt. ¶ Hic p. oſtendit ꝙ diuiſio antiquoꝝ qua diuidebāt potentiā aīe non ē ſufficiens: q2 ſi diuidaſ aīa ꝭm ſuas operationes erūt multo plures potentie q̄ antiqui ponebāt: ḡ illoꝝ diuiſio eſt inſufficiēs. T. Qm̄ aūt. ¶ Hic p. ſoluit vnā rōnē p

Soluit rō antiquorum.

quā antiqui arguebāt ꝯtra modū determinatū. Dictū enim eſt prius ꝙ neq; ſenſus neq; appetitus ē ꝑncipium motiuum aīalis ꝭm locū: nec etiā ītellectus: quia aliū ſenſus impedit intellectū: ⁊ ecōtra aliū appetitus ſenſitiuus ⁊ ſenſus nō hñt poteſtatē mouēdi ꝓpter intellectū: ⁊ ideo ſenſus ⁊ appetitus ſenſitiu⁹ vincūt intellectū ⁊ iō tc̄ ſunt principia motiua ꝭm locū. Quādo vero ecōtra: tunc intellect⁹ eſt principiū motiuū. T. Spē q̇dē igitur. ¶ Hic p. oñdit qd̄ ē ꝑmū mouēs dicēs: ꝙ primū mouēs eſt obiectū appetibile: nō vnū ꝭm numerum: cū aliud appetit ſortes ⁊ aliud plato: ſed eſt vnū in ſpecie: hoc eſt in modo cauſādi ſiue mouēdi: cū appetibile mouetur ad modū finis. T. Qm̄ autem.

De ordine mouentium.

¶ Hic p. enumerat ⁊ ordinat mouētia dicens ꝙ ē vnū primum mouens ⁊ aliud eſt mouens motu; mediāte quo ꝑmū mouēs mouet vltimū motū. ⁊ aliqñ inter ꝑmū mouēs ⁊ vltimū motū ſunt mouētia ſubordinata. Similiter quoddā ē mouēs imobile: ⁊ hoc eſt illud qd̄ primum mouet cuiuſmodi ē obiectū appetibile. Aliud eſt mouēs motū: ⁊ ē illō mediāte quo ꝑmū mouēs mouet vltimū motū: cuiuſmodi ē appetitus. Unde obiectū appetibile ex eo dr̄ imobile: q2 ad hoc ꝙ moueat ſē ſum vel intellectū non op; ꝙ moueaſ ab alio. T. Nūc

Modus mouendi.

autem. ¶ Hic p. declarat modū mouendi dicēs ꝙ i motu aīalis aportet membru; motū moueri ſupra aliud membrū quieſcēs: ⁊ eſt motus ſupra iuncturā in q̄ inuenitur quoddā cōcauū ⁊ ꝯuexū: ⁊ illa iunctura eſt cōueniens membro moto ⁊ mēbro quieſcenti: ⁊ fit cū pulſu ⁊ tractu: ⁊ ille motus eſt quaſi circularis: ⁊ ci⁹ centrum eſt in iunctura.

Omnino aūt. ¶ Iſtud ē tertiū capi. hui⁹ tractatus i q̄uo p. oñdit q̄uo i diuerſis aīalib⁹ ſūt diuerſa principia: ⁊ ꝑmo oñdit qd̄ ſit cōe oīb⁹ aīalib⁹ dicens ꝙ oīb⁹ aīalib⁹ ē cōe: ꝙ ꝑncipiū motiuū ē appetit⁹ q̄ non ē ſine fantaſia. i. ſine virtute cognitiua. Et capit p. in ꝓpoſito fantaſiā cōiter ꝓ virtute cognitiua: ⁊ poſtea diuidit eā dicēs ꝙ q̇dā eſt fantaſia rationalis ⁊ q̇dā ſenſualis: ſenſualis vero in oībus reperitur. T. Cōſiderandū. ¶ Hic p. dicit ꝙ ꝯſiderādū eſt vtrū in aīalib⁹ imperfectis: nō habentibus niſi ſenſū tactus reperianſ iſta ꝑncipia. ſ. appetit⁹ ⁊ fantaſia. Et dicit p. ꝙ ſic. q2 i eis apparet delectatio de ꝯplacentia ꝯuenientis: ⁊ iō aperiūt ⁊ dilatāt ſe: ⁊ etiā i eis reperiſ triſtitia de diſcōueniēte: ⁊ iō cōſtringunt ſe. Et ſubdit p. ꝙ ſicut talia aīalia mouētur indeterminate: ita hñt fātaſiā īdeterminatā. ¶ Unde fantaſia determiata ē per quā aīal apphēdit determiatū locū tanq̄ terminū intētū: ⁊ determinata media p q̄ citius ⁊ melius pōt ꝯuenire ad illum locū: ⁊ hoc ſolū cōuenit aīalibus perfectis. ¶ S; fantaſia indetermiata ē: ꝭm quā aīal nō ſic apphēdit determiatū locū vel determinata media: ſ; ſolū apprehendit ad pñtiā ſenſibilis ꝯueniētiā ei⁹ vel diſcōueniētiam. ⁊ ꝓpter hoc ſolū moueſ dilatādo ſe vel ꝯſtringēdo ſe. T. Senſibilis quidē. ¶ Hic p. oñdit qd̄ eſt proprium mouēs in hoībus dicēs: ꝙ rō ⁊ intellect⁹ ſūt mouens ꝓpriū in hoībus: q2 illa eſt deliberatiua vtru; illud eſt faciendū vel illud. ⁊ etiā ratiocinaſ qd̄ melius quid peius: ⁊ ꝯparat adiuicē diuerſa: puta quo ad delectationē triſtitiā vtilitatē vel inutilitatē: honeſtate; vel inhoneſtatē ⁊ ex pluribus ꝯcludit vnū: qd̄ non facit ſenſus cū ſenſus non conſiderat que op; conſidere in ſic ratiocinādo. Et ſubdit p. ꝙ ꝓpter hanc cauſā credimus bruta nō habere opinionē: cū opinio reqrat ratiocinationē et ſenſum. T. Uincit aūt. ¶ Hic p. oñdit qualiter ſe habet ītellectus ad appetitū ſenſitiuū dicens ꝙ rō. i. intellectus eſt principalior ⁊ ſuperior: ⁊ ideo nata ē dñari ſupra appetitū ſenſitiuū: et per ꝯñs eſt principiū mouens hoīem. Aliquādo enī eſt defect⁹ ex parte volūtatis: ita ꝙ ſenſus vincit intellectū: ⁊ tūc intellectus nō mouet ſ; ſenſus. ¶ Et ſubdit p. ꝙ i motu bene ordinato in aīa triplex reperitur motus. Prio enī mouetur ſenſus ⁊ appetitus ſenſitiuus: poſtea fit q̇dam inclinatio ꝭm iudiciū ſenſus: poſtea moueſ intellectus ratiōnādo ⁊ iudicādo qd̄ ſit faciendum. Poſtremo intellectus quietat ⁊ detinet appetitū ſenſitiuum. ¶ In motu vero inordinato (ſicut i incōtinēte) eſt primo mot⁹ ipſius volūtatis ad bene agendū. Poſtea eſt motus ipſius ſenſus ad male agendū propter errorē iudicij ſenſus. Poſtea eſt motus ipſius voluntatis que per iudicium ſenſu inclinaſ ad proſequēdu; illud ad quod inclinaſ ſenſus. T. Scientificū autē. ¶ Hic p. dicit ꝙ intellectus ſpeculatiuus non mouet hoīem ea ratione qua eſt ſpeculatiuus: ſed intellect⁹ practicus non conſiderans vniuerſaliter ſed ſingulariter: q2 rō vlis eſt quieſcēs hoc eſt nō variatur: ſ; ſp ꝭm illā rōnē intellectus eodēmodo iudicat: ſed ratio particularis hñ variaſ: iō illa dr̄ eē principiū motus.

Fantaſia diuidit in rōnalē et ſenſualem.

Quid fātaſia determiata et indetermiata.

Uegetabile quidem igiſ. ¶ Iſte eſt vltimus tractatus huius libri in quo philoſophus comparat potentias anime adinuicem ⁊ ad diuerſa genera viuētium. Et diuiditur in duo capitula. In primo facit qd̄ dictum eſt. In ſecundo infert quedam correlaria. ſecūdum ibi. Q̄; autem. In primo capitulo ponit aliquas concluſiones quarum prima tal eſt: ꝙ in oībus viuētibus gñabilibus ⁊ corruptibilibus reperitur aīa vegetatiua. ꝓbat p. q2 in oībus aīalibus reperitur potētia nutritiua: cū omne viuens nutritur a principio ſui eē vſq; ad finem: ⁊ in principio augetur et in fine diminuiſ: ergo in oībus viuentibus eſt potentia vegetatiua.

Concluſio. ij.

T. Sēſus aūt. ¶ Scōa cōclō ꝙ nō i oībus viuētibus repiſ aīa ſenſitiua. ꝓbat ſic p. q2 aīa ſenſitiua nō repitur in plātis: cū i plātis nō repenaſ ſēſus tact⁹: ſine quo nullus ali⁹ ſenſus reperiſ. Et ſubdit p. ꝙ nullū corpus ſimplex h; tactū: ⁊ p ꝯñs nec aliq̄s alias potētias ſenſitiuas.

Concluſio. iij.

T. Aīal aūt. ¶ Tertia cōclō ē ꝙ i oībus aīalib⁹ repiſ aīa ſenſitiua. p hui⁹ ꝓbatōe ꝑmittit p. ꝙ nihil fruſtra facit natura. Iſto ſuppoſito ꝓbat p. ſuā cōcluſionē de aīalib⁹ ꝓgreſſiuis ſic: q2 oīb⁹ aīalib⁹ ꝓgreſſiuis dat⁹ ē mot⁹ localis ad q̄rendū nutrimētu; ſibi neceſſariū: ſed ſine ſenſu per talē motū nō pōt inuenire alimētū: ⁊ cū talis motus nō ē dat⁹ fruſtra: vt p; per ſuppōnē: igiſ oīb⁹ aīalib⁹ ꝓgreſſiuis ineſt ſenſus. T. Manifeſtū q̇dē. ¶ Hic p. ꝓbat ſuā ꝯclōnē de aīalib⁹ terre affixis q̄ nō indigēt alimētū a lōge q̄rere: cu; habeant ipſis affixū: q2 talib⁹ aīalib⁹ dat⁹ ē motus dilatationis ⁊ ꝯſtrictionis. Dilatatiōis ad āplectēdū ꝯueniens. Reſtrictionis ad reſiſtēdū diſcōueniēti: ſed iſta nō pñt fieri ſine ſenſu diſcretiuo cōuenientis ⁊ diſcōuenientis: igiſ. T. Nūc aūt. ¶ Hic p. remouet cauillationē que talis eſt. Diceret enī aliq̄s ꝙ aīal progreſſiuū nō indigeret ſenſū: cū per intellectū p̄t moueri ſine ſenſu.

Cauillatio.

¶ Ad hoc reſpōdet p. ꝙ hoc nō poteſt eē: q2 nullū gñabile vel corruptibile habet intellectū ſine ſēſu diſcretiuo q̄litatū corruptiuaꝝ. Etiā nullū ingñabile ſi ſit corporeū (ſicut aliq̄ fingebāt quoſdā demones habere intellectū ſine ſenſu) h; intellectū ſine ſenſu imo ſi ita eſſet tūc fruſtra haberet corpus: cū intellectus nō indiget organo corporeo niſi ꝓ q̄to īdiget miniſterio ſenſus.

Solutio.

T. Atvero ſi. ¶ Hic p. oñdit ꝙ in oī aīali ſiue mobili motu locali ꝓgreſſiuo ſiue nō: neceſſarius ē ſenſus tactus: ⁊ ꝑmo ſupponit ꝙ oē hñs ſēſū eſt corpus: q2 ſenſus indiget organo corpeo. Secūdo ſupponit ꝙ impoſſibile ē corpus ſimplex hr̄e tactum. Tertio ſupponit ꝙ impoſſibile eſt ſine tactu eē alium ſenſū. ꝙ aūt ſenſus tactus ſit neceſſarius aīali ꝓbat p. ſic: q2 ſine tactu nō pōt aīal ꝓſeq̄ ꝯueniens: ⁊ fugere diſcōueniens ꝭm q̄litates tangibiles a quib⁹ aīal ſtatim corrūpereſ ſi eſſent multū excellētes: ḡ ſenſus tactus eſt neceſſarius omni animali.

Aīali neceſſarius ē ſēſus tactus.

T. Son⁹ autē. ¶ P. hic oſtendit ꝙ alius ſenſus a ſenſu tactus non ē oī aīali neceſſarius: puta viſus: auditus: ⁊ olfactus: q2 aliqua ſūt aīalia nō indigētia q̄rere alimētū a lōge: ergo illis nō ſūt neceſſarij iſti ſenſus. Aliq̄bus tñ aīalibus (puta mobilibus motu ꝓgreſſiuo) ſūt iſti ſenſus neceſſarij ad querēdū alimētū a longe: ⁊ ex quo guſt⁹ ē q̇dā tactus: iō aliq̄b⁹ aīalib⁹ eſt neceſſari⁹ ſenſus guſt⁹ quo ad bene eē. Etiā nulla obiecta alioꝝ ſenſuū a tactu ſunt corruptiua ipſius aīalis.

…ibus necīo …dā tactus

T. Hoc aūt. ¶ P. h̄ dat modū per quē aīalia ſentiunt a longe dicens ꝙ h̄ fit hoc modo. Nā obiectū ꝑmo immutat mediū: ⁊ medio īmutato īmutatur ſenſus: ſicut in motu locali mouens mouet corpus ſibi ꝓpinquū: ⁊ p illud mouet aliud diſtans. T. Unde ⁊ de repcuſſione. ¶ Hic p. ſubdit ꝙ rōnabilius eſt dicere viſiōnē fieri illomō quo dictū ē. ſ. ꝙ viſibile multiplicet ſpēm per mediū vſq; ad organum q̄ ꝙ fiat viſio per egreſſionem radiorum a viſu: ſicut dixerunt antiqui.

…uidem⁹ ex… …mittēdo: ſ; …s ſuſcipiē

Quod aūt impoſſibile. ¶ Iſtud eſt ſecūdum capitulum iſti⁹ tractat⁹ in quo p. ponit q̇dā correlaria. Et primo oñdit illud qd̄ prius ſupponit. ſ. ꝙ impoſſibile eſt corpus aīalis eſſe ſimplex puta terrā: aerē aquā vel ignē. Probat ſic p. q2 impoſſibile eſt aīal eē ſine ſēſu tactus: ⁊ impoſſibile eſt corpus ſimplex habere ſenſum tact⁹: ḡ īpoſſibile ē corpus aīalis eē ſimplex. Maiorē ꝓbat ſic p. q2 impoſſibile eſt aīal eſſe ſine ſenſu: vt oſtenſum ē ꝑus: ⁊ impoſſibile eſt aliquē ſenſu; eē ſine ſenſu tactus: cū alij ſenſus nō ſeparanſ ab illo: ⁊ ipſe bene ſeparaſ ab alijs. igitur maior vera. Minorē probat ſic p. ꝑmittēdo dr̄am īter tactū ⁊ alios ſenſus que talis eſt ꝙ nō repugnat organis alioꝝ ſenſuū eē ō natura elemētoꝝ alioꝝ a terra ⁊ tamē nullū illorū poteſt eſſe organū ſenſus tactus. Silr alij ſenſus ſentiunt p media extranea: tactus vero non. ¶ Iſto ſuppoſito ꝓbatur mīor ſic. Nullū corpus ſimplex p̄t habere ſenſū tactus: cū qd̄libet tale corpus ſimplex determinat ſibi aliquā vel aliquas qualitatū tangibiliū in ſummo qd̄ eſt ꝯtra diſpōem organi: ḡ nullū corpus ſimplex p̄t habere organū ſenſus tact⁹: ⁊ per ꝯñs nec ſenſū tact⁹

…poſſibile ē …pus aīalis …mplex eē …tum.

Concluſio.

Dr̄a tactuſ ab alijs ſenſibus

T. Et ꝓpter hoc. ¶ Hic p. infert vnū correlariū tale: ꝙ in capillis ⁊ oſſib⁹ nō ſentimus: q2 illa ſūt de natura terre cuiuſmodi ſūt plāte: mō talia ſunt inepta ad ſentiendū. T. Manifeſtū igiſ. ¶ Hic p. ꝯparat ſenſ⁹ adinicem in ordine ad aīalia ponēs tres conclōnes. Prima eſt ꝙ neceſſe eſt ſi aīal priuetur ſenſu tactus ꝙ moriaſ: cū ſine illo nō ſūt alij ſenſus: ⁊ aīal nō pōt eē ſine ſenſu: igiſ. ſed tñ non eſt neceſſe ꝙ ſi aīal priueſ alijs ſenſibus exteriorib⁹ ꝙ moriaſ: q2 ſine viſu auditu olfactu ⁊ ceteris pōt hō viuere ſi ei alimentū miniſtretur.

Pria ꝯclō de cōparatiōe ſēſuū adinuicē.

T. Et ꝓpter hoc q̇dē. ¶ Secunda comparatio eſt ꝑmo ꝭm ſimilitudinem: ſecundo ꝭm diſſimilitudine;. ¶ Penes ſimilitudinē ſic: quia omnis ſenſus per excellentiā ſui ſenſibilis corrumpitur: puta viſus ab excellenti lucido: auditus ab excellenti ſono ⁊c. ¶ Penes diſſimilitudinem ſic: quia excellentie tangibilium non ſolū corrumpunt ſenſum tactus: ſed etiam ipſum animal: cu; animal ſine ſenſu tactus eſſe non poteſt: ſed excellentie alioꝝ ſenſibilium: licet corrumpant ſenſum: non tamen corrūpunt animal niſi de peraccñs: ſicut ſon⁹ tonitrui ratione ſui ſubiecti: puta ratione exhalationis aliquādo deſtruit animal.

Conclō. ij.

Excellēs ſenſibile corrūpit ſenſū tm̄. Sed excellens tangibile ſenſum et aīal ſimul.

Concluſio. iij.

T. Alios autē;. ¶ Tertia comparatio eſt ꝙ aīalia habent ſenſum tactus ꝓpter eſſe: cum ſine illo eſſe non poſſunt: et habent alios ſēſus ꝓpter bene eſſe. Uiſū enim vt in aere ⁊ in aqua poſſint a longe alimētum ꝯueniēs ꝑcipere. Et ſilr olfact⁹ cōuenit animali: vt a longe percipit ⁊ inueniat alimētum nō viſū. Et guſtus datus eſt animali ad iudicādū de cōuenienti vel diſcōuenienti alimēto: ⁊ auditus datus eſt aīali: vt nobis ſignificeſ aliq̄d ab alijs. Et data eſt nobis lingua vt alteri aliquid ſignificet ⁊ h̄ quo ad bene eſſe: ⁊ vt mediante ipſa aīal diſcernat īter nutrimentum ꝯueniens ⁊ diſcōueniens: ⁊ hoc quo ad eē et permanere ipſius animalis.

Queritur vtrum potentia mouens ipm̄ aīal ſit potentia vegetatiua: ſenſitiua vel intellectiua. Et arguitur primo ꝙ non de potentia vegetatiua: q2 motus localis progreſſiuus nō fit ſine fantaſia: ſ; potentia vegetatiua eſt ſine fantaſia: igiſ nō eſt potētia motiua localiter. ¶ Secūdo ſic: ſi ſic ſequeretur ꝙ in plantis eſſet potentia motiua ꝭm locum. ꝯſequēs eſt falſū igitur ⁊ antecedens. ꝯſequentia patet: quia ibi eſt potentia vegetatiua. Falſitas conſeq̄ntis pat;: quia plāta nō mouet ſeipſam de vno loco totali ad alium locum totalē. ¶ Tertio ſic de ſenſu: quia ſi ſenſus eſſet principium motus localis ſequeretur ꝙ omne animal haberet potentiam motiuā ꝭm locum. ꝯñs eſt falſum igr̄ ⁊ antecedēs. ꝯña patet: q2 omne animal habet ſenſum: et falſitas ꝯñtis patet de animalibus terre affixis: q̄ non ſufficiunt ſeipſa mouere de vno loco totali ad aliū locum totalem. ¶ Quarto ſic de intellectu: quia

aliqua mouet̄ localit̄ motu ꝓgreſſiuo: et tñ nõ hñt ītellectū: igit̄. añs pꝫ ī brutis. ¶ Quito ſic ad idē. qꝛ aliqñ intellectꝰ iudicat aliqd eē ꝓſequēdū qḋ tñ fugimꝰ igit̄ ītellectꝰ non eſt potētia motiua ſm locū. ¶ Sexto ſic: aīal nõ mouet̄ ab aliq̄ tali potētia: ḡ poña mouēs aīal nõ ē aliq̄ illaꝝ. añs pꝫ. qꝛ qcq̄d mouet̄ localit̄ motu recto naturalit̄ mouet̄ ſm naturā elemēti ꝑdñantis in ipo: ſed elemētū ꝑdñans in ipo aīali: nõ ē ipa aīma igit̄. ¶ Septīmo ſic: ſolꝰ appetītꝰ ſufficit ad motū aīalis: igit̄ nõ reqrit̄ aliq̄ alia poña. añs pꝫ: qꝛ qñ aliqḋ aīal appetit moueri: ꝛ non hꝫ īpedimētū ſtatī mouet̄

Inoppoſitum arguit̄ auctoritate p. dicentis: ꝙ in animali mouente ſe motꝰ progreſſiuo ſūt duo pn̄cipia illꝰ motus. ſ. ītellectꝰ appetitus. Et per ītellectum intelligit oēm potentiā cognitiuā ipſius animalis. Pro ſolutione queſtionis

Sciendū eſt: ꝙ in aīali triū ſpēꝝ motus reperiūt̄. ſ. motꝰ naturalis: motus violentus et motꝰ progreſſiuus. ¶ Motus naturalis eſt: q̄ fit a principio intrinſeco paſſo cõferente vim: ſicut qñ aīal per ſuā grauitatem mouet̄ deorſum. ¶ Motus violētus ē qui fit a pn̄cipio extrinſeco: paſſo nõ cõferēte vim ſicut ſi aīal moueret̄ ſurſū: ſed de iſtis duobꝰ motibꝰ nõ eſt hic ſermo. ¶ Aliꝰ eſt motus ꝓgreſſiuꝰ: ꝛ de tali eſt hic ad propoſitū: ꝛ ille nõ fit ſine fantaſia. Duplex tñ reperit̄ fantaſia. Quedā ē fātaſia ꝑfecta ꝛ ꝓprie dicta: ꝛ ē potētia diſcretiua inter cõueniēs ꝛ diſcõueniēs: elicitiua conuenietis: ꝛ fugitiua diſcõuenietis cū cognitiōe vtriuſqꝫ: ꝛ illa fātaſia ſolū reperit̄ in aīalibꝰ ꝑfectiſ. ¶ Alia eſt fantaſia cõiter dicta: q̄ potētia appꝛhēſiua ꝯuenientis ꝛ diſcõuenietis: elicitiua cõuenietis ꝛ fugitiua diſcõuenietis: ſine cognitione determiata ꝛ ꝑfectā vtriuſqꝫ et talis reperit̄ in aīalibꝰ imꝑfectis: ſicut ſunt apes: ꝛ vermes: et alia aīalia terre affixa. Vñ vbi ē ꝑfecta fātaſia ibi ē ꝓpͤ potētia motiua de vno loco ad aliū locū: ꝛ vbi ē fantaſia imꝑfecta ibi nõ ē ꝓpͥū pn̄cipiū motiuū de vno loco ad aliū locū: ꝛ ſic q̄to aīal ꝑfectiorē hꝫ fantaſiā: tāto hꝫ ꝑfectiꝰ pn̄cipiū motiuū de vno loco in aliū locū: ꝛ q̄to minꝰ hꝫ de fātaſia: tanto minꝰ hꝫ pn̄cipiū motiuū de vno loco ad aliū locū. Et capit̄ hic fātaſia ꝓ oī potētia cognitiua ipiꝰ aīalis et cognitiōe ſenſitiua eiuſdem.

Triplex motꝰ aīalis.

Quid fātaſia ꝑfecta ꝛ imꝑfecta.

Sciendū ſcđo. ꝙ dupl'r pt intelligi titulus q̄ſtionis. ¶ Uno mõ pt intelligi de ipſamet anima: ita ꝙ ſenſus ſit iſte: vtrū aīma que eſt potēs mouere aīal motu ꝓgreſſiuo ſit aīma q̄ ē potētia vegetatiua: vl' aīa que ē potētia ſenſitiua: vel aīa q̄ eſt potētia intellectiua. ¶ Et tūc põt dici ad q̄ſtionē ſm iſtū ſenſū ꝙ aīa q̄ ē potentia ſenſitiua ꝛ vegetatiua. Et in hoībus ē aīa q̄ eſt potentia vegetatiua ſenſitiua ꝛ intellectiua. ſꝫ ponentes ſolū vnā aīam ī hoīe: vel ſm ponētes plꝛes animas: ē aīa q̄ eſt potētia vegetatiua vel ſenſitiua: ꝛ aīa que ē potētia intellectiua. ¶ Aliomõ pt intelligi q̄ſtio de appetitu potētie: ſiue de actu appetēdi ꝛ inclinādi ad motū: ita ꝙ ſenſus q̄ſtionis ē iſte. Utrū ꝓpter appetitū potētie vegetatiue vel appetitū potētie ſenſitiue vel ꝓpter appetitū potētie intellectiue aīal moueat̄ ꝓgreſſiue. ¶ Et tūc põt dici ad q̄ſtionē ꝙ nõ ſp̄ ꝓpter appetitū potētie vegetatiue aīmal mouet̄ ꝓgreſſiue: nec ſp̄ ꝓpter appetitū potētie ſenſitiue: nec ſp̄ ꝓpter appetitū potētie intellectiue. Et hoc vult p. in pͥmo capitulo ſecūdi tractatus huiꝰ tertij: lꝫ aīal aliqñ moueātur ꝓpter appetitū ſenſitiuū: ꝛ aliqñ ꝓpter appetitū intellectiuū. Iſtis notatis ſit hec.

Duplex motus q̄ſtionis.

Concluſio pͥma ſcđm pͥmū ſenſuꝫ ꝙ oīs potētia aīalis motiua eiuſdē ꝓgreſſiue: ſiue ad diuerſas dīas poſitionū: ē potētia vegetatiua ꝛ ſenſitiua: vl' potentia vegetatiua ꝛ ſenſitiua vel intellectiua. ¶ Pͥa ps pꝫ in brutis. Aīa eñ bruti ē pn̄cipiū actiuū motus ꝓgreſſiui ipius bruti: ꝛ ipa ē potētia vegetatiua ꝛ ſenſitiua: cū ipſa ē pͥmū pn̄cipiū quo bruta vegetant̄ et ſentiunt. ¶ Secūda ps pꝫ ī hoīe: qꝛ pn̄cipiū motus localis hoīs ē aīa ſenſitiua: q̄ etiā ē aīa vegetatiua et intellectiua ſm ponētes ſolū vnā aīam in hoīe. Ul' ſꝫ alios ē aīa ſēſitiua q̄ ē vegetatiua ꝛ ipa aīa ītellectiua

Cõcluſio ſecūda ꝓ ſecundo ſenſu: ꝓpter appetitū ſenſitiuū vel ītellectū ꝑcedētē cognitione obiecti aīal mouet̄ ꝓgreſſiue. pꝫ qꝛ motꝰ localis ꝓgreſſiuꝰ non fit ſine appꝛhenſione ꝯuenientis vel diſcõuenientis cū appetitu proſequēdi vel fugiendi. ꝛ illis poſitis aīa mouetur niſi ſit impedimētū: igit̄ ꝓpter appetitū ſenſitiuū vel intellectiuū aīal mouet̄ ꝓgreſſiue. Vnđ iſta cõcluſio ſolet poni ſub iſtis verbis. Fātaſia cū appetitu ꝓſequēdi vel fugiendi: ꝯueniēs vel diſcõueniens eſt pn̄cipiū motus ꝓgreſſiui ī aīalibus: qḋ ē idē dicere ſicut appetitus ꝓſequēdi vel fugiēdi cū cognitione obiecti ꝑcedēte ē cā motus ꝓgreſſiui aīalis.

Dubitat̄ pͥmo vtꝝ oīs conceptus ſimplex ſit verus. Et arguit̄ ꝙ non: qꝛ ſi ſic ſeq̄retur ꝙ omnis vox ſignificatiua ſubordinata cõceptui ſimplici eſſet vera: ꝯñs eſt falſum: igit̄ ꝛ añs. ꝯña patet: qꝛ verū et falſum in voce reperiunt̄ rõne veri vel falſi in mente. Falſitas ꝯſequētis patet per p. in primo periarmenias dicētem ꝙ in ſola cõpoſitione ꝛ diuiſioe eſt veritas et falſitas. ¶ Secūdo ſic. orõnes alie ab indicatiua non ſunt vere nec falſe: ergo nec conceptus ſimplices. ꝯña pꝫ per locū a maiori. ¶ Tertio ſic. iſti termini chymera et hyrcoceruus nõ ſūt veri: ḡ nec conceptus ſimplices quibus ſubordināτur. ꝛ añs pꝫ: qꝛ pro nullo ſupponūt ¶ Quarto ſic. ſuppoſito ꝙ nulla ſit roſa tunc cõceptꝰ correſpõdēs illi termino roſa eſt ſimplex ꝛ tñ nõ eſt verus: cū nõ habeat correſpondentiā in re: igit̄. ¶ Quinto ſic. falſitas non põt fieri in conceptu ſimplici: ḡ nec veritas. ꝯña pꝫ: qꝛ verum ꝛ falſum ſunt contraria que habent fieri circa idem. ¶ Sexto ſic. ſi ſic ſequeret̄ ꝙ intellectus humanus nõ poſſet ītelligere impoſſibile ꝯñs videt̄ eſſe falſum: igit̄ ꝛ añs. ꝯña pꝫ: qꝛ intellectꝰ non poteſt habere verum conceptum de impoſſibili. ¶ In oppo. eſt p. in fine tertij libri ponēs differentiam inter primā operationem intellectus ꝛ ſecundā: dicēs ꝙ ſecunda operatio intellectus aliqñ eſt vera ꝛ aliqñ falſa: ſed pͥma non eſt falſa: lꝫ ſit vera. ¶ Pro ſolutione dubij eſt aduertendum ꝙ tripliciter aliquis conceptus dicitur verus. ¶ Unomõ dicit̄ verus veritate entis: ꝛ ſic ly verū capit̄ primo intentionaliter: ꝛ iſto modo omnis conceptus ſimplex ſiue compoſitus eſt verꝰ. ¶ Aliomodo dicitur conceptus verus veritate propoſitionis: ita ꝙ verum eſt propoſitio vera: ꝛ iſtomõ nullus conceptus ſimplex eſt verus: cum nullus talis ſit propoſitio vera. ¶ Tertiomodo aliquis conceptus dicitur verus: quia ſibi correſpõdet aliq̄d pro quo poteſt ſupponere. ¶ Et hoc contingit adhuc dupliciter. Uno modo quia ſibi correſpondet aliquid pro quo ſupponere poteſt reſpectu alicuius illarum quinqꝫ differentiarum tꝑis. ſ. eſt fuit erit: poſſibiliter eſt: ꝛ imaginat̄. ¶ Alio modo: quia ſibi correſpõdet aliq̄d pro quo ſupponere poteſt reſpectu alicuius quattuor differentiarum temporis: ſcilicet eſt fuit erit poſſibiliter eſt. ¶ Iſto notato dicitur ad dubium: ꝙ omnis conceptus ſimplex qui non eſt propoſitionalis ſiue propoſitio eſt verus primo modo tertij modi: ſed non ſecundo modo: quia omnis talis poteſt ſupponere pro illa

De veritate conceptus.

qḋ ſignificat̄ ꝑ ipꝫ reſpectu q̄nqꝫ dīaꝝ tꝑis: igr̄. ¶ Q aūt nõ oīs tal' ſit verꝰ ſcđo mõ pꝫ: qꝛ nõ oīs tal' pt ſupponere reſpectu alicuiꝰ iſtaꝝ q̄ttuor dīaꝝ tꝑis. ſ. ē fuit erit ꝛ poſſibiliter ē: igr̄. ¶ Sꝫ oīs ꝯceptꝰ ſimplex q̇ nõ eſt ꝓpõnal': nec ꝯplexus ē verꝰ vitate tertiomõ dicta ſm ābos mõs: cū q̄libet tal' pt ſupponere reſpectu alicuiꝰ illaꝝ dīaꝝ tꝑis: igit̄. Cõceptꝰ tñ tal' ē talis nature ꝙ per ipm nõ poſſumꝰ ꝯcipere niſi res q̄ ſūt fuerūt vel poſſibiliter ſūt: ſed ꝑ ꝯceptū ꝯpoſitū ꝓpõnalē vel per ꝓpõnalē poſſumꝰ intelligere illa q̄ nec ſunt erūt: nec poſſibiliter ſūt: lꝫ imaginātur eē: ꝛ talē cõceptū cāt intellectꝰ ī ſe. alñ ꝑ diſcurſū: alñ ꝑ ꝯpoſitionē: ꝯponēdo duos ꝯceptꝰ adinuicē quoꝝ vnus ſe hꝫ vt determiabl'e et aliꝰ vt determiatio q̄ q̄dē determiatio nõ põt ꝯuenire ſuo determiabili ſicut ꝯceptꝰ q̇ exꝑmit̄ ꝑ hoc cõplexū hõ rudibilis. ¶ Et ad pͥmā rõnē dubij dr̄ negādo minorē: capiēdo ly veꝝ tertiomõ. ꝛ ad ꝓbationē dr̄: ꝙ ꝓcedit de vero capiēdo verū ſcđomõ: ꝛ eodē mõ dr̄ ad ſcđaꝫ. ¶ Ad tertiā dr̄ ꝙ illi termini. ſ. chimera ꝛ hyrcoceruus nõ ſubordinātur ꝯceptibꝰ ſimplicibus: ſꝫ ꝯpoſitis ex determiatiōe ꝛ determiabili: q̄ q̄dē ꝯceptꝰ lꝫ ſint veri ſm pͥmū modū tertij modi: nõ tñ ſm ſecūdum eiuſdē. ¶ Ad q̄rtā dr̄ ꝙ lꝫ ꝯceptꝰ q̇ exꝑmunt̄ ꝑ illuꝫ terminū roſa: nõ habeāt corrñdētiā in re ꝓ tꝑe pñti: tamē bñ hñt correſpondētiā in re ꝓ tꝑe ꝑterito: futuro vel poſſibili. ¶ Ad q̇ntā dr̄ ꝙ lꝫ verū ꝛ falſū vt attribuunt̄ ꝓpõibꝰ ꝯtrariāt: nõ tñ capiēdo verū pͥmomõ vl' tertiomõ ꝯtrariat̄ huic termino falſū. ¶ Ad ſextā dr̄ negando ꝯñam: qꝛ lꝫ talis ꝯceptus nõ ſit verꝰ ſm ſecūdum modū tertij modi: bñ tñ ē verus ſm pͥmū moduꝫ tertij modi. nec oportet ꝙ talis ꝯceptꝰ ſumat̄ a re cuiꝰ ē ꝯceptꝰ: ſꝫ cātur ī intellectu ꝑ diſcurſū ſiue ꝯpoſitionē.

Dubitat̄ ſecūdo vtrū nõ ens ītelligat̄. ¶ Ad dubiū dr̄ ꝙ nõ ens capit̄ dupl'r. Unomõ ſcđe intētiōaliter: ꝛ vt ſinonyme ſe hꝫ cū illo termīo falſū: ꝛ ſic non ens intelligit̄. ¶ Aliomõ capit̄ pͥme ītentional'r. ¶ Et hoc dupl'r. Unomõ material'r ꝛ ſic nõ ens intelligitur: cū de illo ꝯplexo pt intellectꝰ formare ꝯceptꝰ. Aliomõ accipit̄ perſonaliter. ¶ Et h̄ dupl'r. Unomõ ꝓut illa negatio nõ capit̄ negāter: ꝛ ſic illa ē falſa nõ ens intelligit̄. Aliomõ īfinitāter. ¶ Et hoc dupl'r. Unomõ ꝓut infinitat̄ ille terminꝰ ens ſolū ꝓ pñtibꝰ: ꝛ ſic adhuc non ens ītelligit̄: cū illud qḋ nõ ē actual'r ens intelligatur. Aliomõ ꝓut īfinitat̄ ille terminꝰ ens ꝓ oībꝰ dr̄ntijs tēpoꝝ: ꝛ ſic iſta ē falſa: nõ ens ītelligit̄: cū ſenſus eiꝰ ē illud qḋ nõ ē ens: nec fuit nec erit: nec põt eſſe: nec imaginat̄ eē intelligit̄: mõ iſte ſenſus eſt falſus.

...ceptio.

Ad rõnes q̄ſtionis. Ad primā ꝛ ſecūdā dr̄ ꝙ ꝯcludūt ꝙ aliq̄ potētia vegetatiua nõ ē potētia motiua localiter ꝓgreſſiue. ¶ Ad tertiā dr̄ ꝙ ꝯcludit ꝙ nõ oīs potētia ſenſitiua ē potētia motiua ſm locū motu ꝓgreſſiuo. ¶ Ad q̄rtā dr̄ ꝙ nõ oīs potētia localiter et ꝓgreſſiue motiua: eſt potētia intellectiua. ¶ Ad q̇ntā dr̄ ꝙ ꝯcludit ꝙ nõ ſp̄ ꝓpter appetitū ītellectiuū aīal mouet̄ ꝓgreſſiue: ſed alñ ꝓpter appetitū ſenſitiuum. ¶ Ad. vi. dr̄ ꝙ lꝫ aīal moueatur recte ſurſū vel deorſū ſm naturā elemēti ꝑ dñantis: tñ motu ꝓgreſſiuo mouet̄ ab ipa aīa. ¶ Ad. vij. dr̄ ꝙ ſi capiat̄ ille terminꝰ appetitus ꝓ ipa aīa actu appetēte ꝛ inclināte ad motū: et ſic cõcedit̄ añs: ſed capiēdo illū terminū appetitꝰ ꝓ actu appetēdi ſine cognitiōe ꝑuia: ꝛ ſic negat̄ añs: cū talis actus nõ põt eſſe in aīa ſine cognitione preuia: cum ipſa aīa illum actum cāt ī ſe mediāte appꝛehēſione ipſius appetibilis: Et hec de tertio libro de anima

¶ Finis de anima.

¶ Fata regunt finem: ſpero dij cepta ſecundent.

¶ **Liber de ſenſu ꝛ ſenſato q̇ diuidit̄ in ꝓhemiū ꝛ tractatū. In ꝓhemio dtermiāt phūs đ operationibus aīe ſiue virtutibus ꝓut ſe tenent ex parte corporis.**

q Uoniā aūt de aīa ſcđꝫ ipſā determiatū: ꝛ de q̄libet virtutū ex ꝑte ipiꝰ cõueniens ē facere cõſideratione de aīalibꝰ ꝛ vitā hñtibꝰ oībus q̄ ſūt ꝓprie ꝛ cões operationes eoꝝ. Que igr̄ dicta ſūt de aīa ſupponātur: de reliquis autē dicamus. ¶ Sit igit̄ pͥma cõcl'o de operatõibus aīe. ſ. de ſenſu mēoria ira deſiderio gaudio ꝛ triſtitia habet phicꝰ determiare: nõ ſolum vt ſe tenēt ex parte aīe: ſꝫ etiā vt ſe tenēt ex parte corporiſ. ¶ Probat̄: qꝛ de illis operationibꝰ q̄ cões ſūt aīe ꝛ corpori ꝛ fere oībus aīalibus cõueniūt: nõ ſolū determinādū ē vt ſe tenēt ex parte aīe: ſed etiam vt ſe tenent ex parte corporis: ſed operatiões ꝑdicte ſūt huiuſmodi: igit̄. Minor pꝫ: qꝛ oēs tales opationes fiunt cū ſenſu ſicut gaudiū ꝛ triſtitia deſideriuꝫ ꝛ ira. vel per ſenſum ſicut memoria. vel in habitudine ad ſenſum ſicut ſõnus ꝛ vigilia. ſil'r iuuētus ꝛ ſenectus: egritudo et ſanitas: ſenſus eñ melius ſe habēt ī iuuētute ꝛ ſanitate ꝙ in eaꝝ oppoſitis: ſed ſēſus ē vtus organica: igit̄ tales opatiões ſūt cões aīe ꝛ corpori: ꝛ ꝑ ꝯñs de illis hꝫ phicꝰ determiare ꝓut ſe tenēt ex ꝑte corporis. ¶ Nec vꝫ ſi dicat̄ ꝙ medicus cõſiderat ꝓut ſe tenēt ex ꝑte corporis: igit̄ nõ phicus. ¶ Dicēdū ē ei ꝙ medicꝰ cõſiderat de illis in ꝑticulari ꝛ practice. phicus vero in vl'i ꝛ ſpeculatiue: ꝛ ideo finit vbi incipit medicus. ¶ Scđa cõcl'o: ſicut aīali neceſſarius ē ſēſus ſic ꝛ neceſſarij ſūt guſtus et tactus. Prima pars pꝫ: qꝛ ꝑ ſenſum diſtīguit̄ aīal a non aīali. ¶ Secūda pars pꝫ: qꝛ ꝑ tactū aīal diſcernit alimētuꝫ cõueniēs a diſcõuenienti: igit̄ tactꝰ neceſſarius ē aīali: ꝛ ꝑ ꝯñs guſtꝰ q̇ eſt q̄dā tactus. ¶ Tertia cõcl'o: ſicut viſus auditꝰ ꝛ olfactꝰ inſūt multis aīalibꝰ nõ hñtibus ītellectū ꝓpter ſalutē vite. ſic ſūt neceſſarij aīalibus hñtibus prudentiā ꝓpter intelligentiam. ¶ Prima pars patet: quia multa talium animalium non habent alimentū ſibi coniunctū: ſed īdigēt illud q̄rere a lõge: qḋ fit ꝑ iſtos tres ſenſus. ¶ Secūda pars patꝫ

Conclo pͥma.

Ubi đſinit phiſicus īcipit medicus.

Concluſio. ij.

Concluſio. iij.

qꝛ multas dr̃nas ⁊ multitudi̾es reꝝ tales ſẽſus intellectui demõſtrãt: igit̃ neceſſarij ſunt et vtiles ꝓpter itelligẽtiã. ¶ Quarta concluſio: viſus ſcd̃m ſe ſit melioꝛ ad cognitionez q̃ audit⁹: tñ audit⁹ de per accñs eſt melioꝛ.

Cõcluſio. iiij. Q viſus ẽ melioꝛ auditu.

¶ Pꝛima pars pꝫ: qꝛ viſus plẽs dr̃nas nobis oñdit q̃ audit⁹: oñdit eni̾ fere quaſi omia coꝛpoꝛ. ꝶ. qꝛ oia coꝛpoꝛa coloꝛe participãt oñdit etiã motũ figurã ⁊ magnitudinẽ. Audit⁹ aũt ſolũ ẽ perceptiu⁹ ſonoꝝ ⁊ ſonãtiũ: igitur viſus de perſe ẽ melioꝛ q̃ audit⁹.

Viſus plures dr̃nas rerũ q̃ audit⁹ nobis oſtendit.

¶ Secũda pars pꝫ: qꝛ ſermo audibilis ẽ cã diſciplie nõ ſcd̃m ſe: ſꝫ ſcd̃m accñs: ex noib⁹ ei cõſtat. Nominũ ꝟo vnũq̊dq; ſymbolũ ẽ: igit̃ audit⁹ de ꝑ accidẽs melioꝛ ẽ ad ſciam. Ex quo ſeq̃tur ſapientioꝛes eẽ illos q̃ a natiuitate ſũt ceci audientes: q̃ qui ſurdi ſũt ⁊ muti videntes.

Sermo audibilis eſt cã diſcipline.

A natiuitate ceci audiẽtes ſapiẽtioꝛes ſt ſurdis ⁊ mut[is]

Quoniam aũt de aima. Iſte ẽ liber de ſenſu ⁊ ſenſato Arl. cuius ſubiectũ attributionis circũloquimur ꝑ hoc cõplexũ Coꝛpus ſenſitiuũ. Et paſſiones ei⁹ ſunt tãgibile et guſtabile. Et diuidit̃ iſte liber in partẽ ꝓhemialẽ: ⁊ i ptẽ executiuã. Secũda ibi. In q̊b⁹ ãt. In pma pte dicit pmo ſic q̃ cuꝫ in libro de aia determiatũ ẽ de aia ⁊ de q̃libet ꝟtute ac opationib⁹ ipi⁹ aie ꝓut ſe tenẽt ex parte aie. Conſequẽter determiandũ ẽ d̃ hmõi operationib⁹ ꝓut ſe tenẽt ex parte coꝛpis. Et pmo determinãdũ ẽ de pncipiis: hoc ẽ vl'ibus ſm rões vniuerſales nõ deſcẽdẽdo ad determiatas ſpẽs aialiũ vel plãtaꝝ. T. Videnẽ aũt. ¶ Hic p. ponit talẽ ↄcluſionẽ q̃ de paſſioib⁹ ⁊ operationib⁹ aialiũ opꝫ ↄſiderare ex parte coꝛpoꝛis vltra ↄſiderationẽ eaꝝ ex parte aie traditã i libꝛis de a[ia]. ꝓbat p. qꝛ paſſiones ⁊ operatões aialiũ ſũt cões coꝛpoꝛi ⁊ aie ergo vltra ↄſiderationẽ ex parte aie opꝫ ↄſiderare d̃ illis ex parte coꝛpoꝛis. ↄña pꝫ per additionẽ maioꝛis d̃ his q̃ ſũt cõia aie ⁊ coꝛpoꝛi: nõ ſolũ opꝫ conſiderare ex parte aĩe ſicut factũ eſt i libꝛo de aia: ſꝫ etiã ex parte coꝛpoꝛis. T. Senſus ⁊ mẽoꝛia. ¶ Hic p. enumerat aliquas paſſiones de q̊bus ↄſiderandũ ẽ in iſta ſcia: puta ſenſus mẽoꝛia ira ⁊ deſideriũ: gaudiũ triſtitia vigilia ſonus iuuẽtus ſenectus reſpiratio ⁊ expiratio. Vñ de vnoquoq; iſtoꝝ ↄſiderandũ eſt q̃ de cã accidit. T. Verũ phici. ¶ Hic p. remouet dubitationẽ q̃ talis eſt. Quereret eni̾ aliq̃s ex quo nõ ſolũ de illis paſſionib⁹ determinãdũ eſt in phica: ſed etiã de ſanitate ⁊ infirmitate quod tñ ad phiſicũ nõ videt̃ pertinere: cũ pertineat ad medicũ cõſiderare de illis. ¶ Ad hoc rñdet p. q̃ naturalis conſiderat de illis ſpeculatiue quo ad pncipia ex q̊bus ꝓueniũt: ⁊ hoc ſupponit medic⁹ a phõ naturali: ſed ad medicũ ſpectat determinare quõ per artẽ noſtrã ſit i poteſtate noſtra iuuare ⁊ ↄſeruare naturã ⁊ ſanitatẽ. T. Q aũt. ¶ Hic p. declarat ꝓpoſitionẽ quã aſſũpſit ad ꝓbãdũ ↄclõnẽ: puta q̃ paſſioes ſñt cões aie ⁊ coꝛpoꝛi: qꝛ oẽs tales paſſiones fiunt per ſẽſum cũ ſenſu: vel in habitudine ad ſenſum: ſed ſenſus indiget organis coꝛpoꝛeis: ꝫ tales paſſiones ſũt cões aie ⁊ coꝛpoꝛi: cũ ſenſu ei fiunt nobis gaudiũ: triſtitia ira: deſideriũ. per ſenſum aũt fit nobis memoꝛia: ſõn⁹ vero ⁊ vigilia ſũt paſſiones ſenſus. iuuẽtus vero ⁊ ſenectus quãdã habẽt habitudinẽ ad ſenſũ: cum ſenſus melius ſe habet in iuuẽtute q̃ in ſenectute. Etiã aliq̃ coꝛrũpũt ſenſũ puta egritudo ⁊ moꝛs: ⁊ aliq̃ ſaluãt ſenſum ſicut vita ⁊ ſanitas. T. Sed de ſenſu. ¶ Hic p. ponit quaſdã ſuppões q̃ neceſſe eſt oẽ aial habere ſẽſum: qꝛ habere ſẽſũ eſt ꝓpa differẽtia ipſius aialis ꝑ quã aial diſcernim⁹ a nõ aial. T. Pꝛope aũt. ¶ Alia ſuppõ eſt q̃ oĩ aiali tactus ⁊ guſtus ſũt neceſſarij. Cã aũt neceſſitatis tactus patꝫ in libꝛo de anima. Cauſa aũt neceſſitatis guſtus eſt ad diſcernẽdũ cibum cõuenientem a non cõuenienti vt conuenientẽ pꝛoſequat̃: et diſconuenientẽ fugiat animal: ex quo oẽ aial ĩdiget cibo. T. Senſus. ¶ Tertia ſuppoſitio eſt q̃ viſus auditus ⁊ olfactus inſunt multis animalibus non habẽtibus intellectum ꝓpter ſalutem vite: quia multa talia animalia non hñt alimentum cõiunctum: ergo indigent ipſum querere a longe: ⁊ per ↄñs indigent ſenſib⁹ a longe percipientib⁹ alimẽtũ: cuiuſmodi ſũt dicti ſenſus q̃ percipiũt ſua obiecta ꝑ media extranea. T. Et hñtibus aũt. ¶ Quarta ſuppõ q̃ p̃dicti ſenſus ſũt neceſſarij: hoc ẽ vtiles aialibus hñtibus pꝛudẽtiaꝫ: ꝫ eſt intellectũ: qꝛ illi ſenſus annunciãt ſenſui plẽs differẽtias ſenſibiliũ: ſm q̃s ĩtellect⁹ põt diſcernere ſpeculabilia ⁊ agibilia. T. Hoꝝ ãt. ¶ Hic p. ↄparat viſuꝫ ad auditũ: dicẽs q̃ viſus eſt melioꝛ auditu: qꝛ viſus ꝑꝫ ſe valet ad acq̃ſitionẽ ſcie: auditus vero per accidens. ¶ Pꝛima pars pꝫ. qꝛ viſus plures dr̃nas reꝝ oſtendit ex quo oĩa coꝛpoꝛa coloꝛe pticipant: large capiendo illum terminũ coloꝛ vt ſe extendit ad lumẽ lucem ⁊ coloꝛem ꝓpe dictum. Sed auditus de ſe ſolum eſt perceptiuus ſonoꝛuꝫ ⁊ ſonantiũ: modo plura ſũt coloꝛata q̃ ſunt ſoni vel ſonantia. Etiam per viſum citius iudicamus de ſenſibilibus ↄmunibus q̃ de auditu: vt de numero magnitudine ⁊ motu. ¶ Secunda pars pꝫ: quia auditus eſt perceptiuus ſonoꝝ ⁊ vocum per quas oẽs res ſignificari poſſunt: cum omnes res mundi per vocem ſignificari poſſunt: ꝫ auditus per accidẽs pluriuꝫ reꝝ differentias nobis oſtendit: ⁊ per ↄñs per accidẽs melioꝛ eſt viſu ad acq̃ſitionẽ ſcientie. T. Quare. Hic p. infert vnum coꝛrelarium q̃ ceci a natiuitate habentes auditum inueniuntur pꝛudentioꝛes q̃ ſurdi a natiuitate habentes viſum: quia ſurdi per doctrinam ab alio addiſcere non poſſunt: ceci vero audiẽtes poſſunt: ⁊ cũ plus ab alijs adiſcere poſſumus q̃ ex nobis ſine adiutoꝛio alteri⁹: ideo ceci habentes auditum dicuntur pꝛudẽtioꝛes ſurdis viſum habentibus. Ex iſto patet q̃ auditus ſimpliciter plus confert ad ſcientiaꝫ acquirendam ab alio q̃ viſus.

Viſus meli[or] eſt auditu.

Viſus plur[es] reꝝ dr̃as o[ſten]dit q̃ aud[itus]

Sapiẽtio[res] a natiuita[te] ſũt ceci mu[tis] et ſurdis.

Queritur vtrum omni animali ſint neceſſarij guſtus et tactus. Et videtur q̃ non: quia ſi ſic hoc eſſꝫ ad fugiendum nociuum: ⁊ ad pꝛoſeq̃ndũ bonuꝫ: ↄñs eſt falſum: igitur ⁊ añs. minoꝛ patet quia multa ſunt animalia terre affixa ſicut ſunt conche ⁊ oſtree: q̃ non poſſunt pꝛedicta fugere: ergo talibus animalibus p̃dicti ſenſus non ſunt neceſſarij. ¶ Secũdo ſic. non oĩ animali viſus eſt neceſſarius: ergo nec guſtus nec tactus. ↄña patet: quia viſus eſt ſenſus nobilioꝛ et plures rerum differẽtias nobis annũciat. vt dicit̃ in fine pꝛimi capituli huius libꝛi. Antecedens patet: qꝛ multa ſunt animalia non habentia viſum. ¶ Tertio ſic. ſi pꝛedicti ſenſus eſſent animali neceſſarij: vel hoc eſſꝫ inq̃tum animal eſt coꝛpus viuens: vel coꝛpus mixtuꝫ non pꝛimo modo: quia tunc cuilibet viuenti eſſent neceſſarij. Nec ſecundomodo: quia tunc cuilibet mixto eſſent neceſſarij: quod eſt falſum: igitur. ¶ Quarto ſic. Si tactus eſſet neceſſarius animali: hoc eſſet: quia excellentie tangibilium coꝛrumpunt animal

ↄñs eſt falſũ: igĩ ⁊ añs. ↄña ptꝫ: qꝛ illã cãm aſſignat p. tertio de aia. Falſitas ↄñtis pꝫ: qꝛ tũc pari rõne tactus eſſet neceſſarius plãtis: ex quo excellẽtie tãgibiliũ ipas plãtas coꝛrũpũt: ſicut aialia. ¶ Quĩto ſic: ſi ſic hoc eſſet ad percipiẽdũ q̃litates tãgibiles. ↄñs ẽ falſũ igit̃ et añs. ↄña pꝫ: qꝛ ꝓpter nihil aliud natura dedit aialib⁹ tactũ. Falſitas ↄñtis pꝫ: qꝛ ſi ſenſus tactus ꝑciperet qualitates tãgibiles: tũc deberet eẽ d̃nudat⁹ ab hmõi q̃litatib⁹: qđ tñ ẽ falſũ: qꝛ tactus cõſiſtit ĩ media ꝓpoꝛtione earũ. ↄña tamẽ pꝫ: qꝛ ſenſus tact⁹ recipit in ſe p̃dictas q̃litates ꝑcipiẽdo eas. Nõ recipiẽs debet eẽ denudatũ a natura recepti: vt pꝫ in ſecũdo d̃ aia. ¶ Sexto ſic. ſi aiali eſſet guſtus neceſſari⁹ hoc eẽt: qꝛ aial indiget nutrimẽto: vt dicit p. ĩ textu. ↄñs tamẽ eſt falſũ cũ etiã eẽt neceſſarius plãtis ex quo etiã indigeant nutrimẽto. ¶ Septimo ſic: ille ſenſus nõ eſt aĩali neceſſari⁹ ſine quo aial p̃t viuere ⁊ nutriri: ſꝫ ſine guſtu aliqua aialia poſſũt eẽ hmõi: igit̃. Minoꝛ pꝫ: qꝛ fetus ſine embꝛio viuit ⁊ nutrit̃ ĩ vẽtre matris: ⁊ tamen nõ habꝫ os in quo debet eſſe guſtus: ſed nutrit̃ ꝑ vmbilicũ: igitur. ¶ Octauo ſic: ille ſenſus nõ ẽ aĩali neceſſarius quo pꝛiuato non eſt neceſſe ipm moꝛi: ſed ſi animal eſſet pꝛiuatũ guſtu non eſſet neceſſe ipꝫ moꝛi: igĩ. Minoꝛ patet: qꝛ ſolo tactu remoto neceſſe eſt aĩmal moꝛi: vt dicit p. in libꝛo de aĩa: ergo ſenſu guſt⁹ pꝛiuato non eſt neceſſe ipſum moꝛi.

In oppoſitũ eſt p. in pmo ca. hui⁹ libꝛi. Pꝛo ſolutione queſtionis.

Sciendũ q̃ iſte termin⁹ neceſſariũ pꝛime intẽtionaliter captus capitur tripliciter vt ad ꝓpoſitũ ſufficit. ¶ Vnomõ pꝛo neceſſario ſimpliciter: ⁊ ſic neceſſariũ eſt qđ ĩpoſſibile ẽ nõ eſſe: ſiue aliter ſe habere: et ꝫ modo capitur ĩ pꝛopoſito. ¶ Aliomõ capit̃ ꝓ illo ſine quo aliq̃d nõ põt eẽ: ⁊ ſic aĩa dr̃ neceſſaria hoĩ ⁊ ſimil'r coꝛpus. ¶ Tertiomõ dr̃ illud neceſſariuꝫ ſine quo res nõ põt diu permanere vel bene eſſe ſm curſũ nature: ⁊ ſic nutrimẽtũ ẽ neceſſariũ aiali: qꝛ lꝫ aial aliquo tẽpe poſſet viuere ſine nutrimento: nõ tamẽ diu. ¶ Silr̃ iſte termin⁹ tact⁹ ĩ ꝓpoſito capit̃ dupl'r. ¶ Vnomõ ꝓ actu tangendi: ⁊ hoc mõ eſt neceſſarius aiali capiendo neceſſariũ tertiomõ: ⁊ nõ ſecũdomõ. Aliomõ capit̃ ꝓ potentia tactiua. Et illomõ capit̃ dupl'r. ¶ Vnomõ ꝓ potẽtia tactiua pncipali q̃ ẽ ipſa aĩa: ⁊ tũc tactus ẽ neceſſari⁹ aiali: capiẽdo neceſſariũ ſcđomõ. ¶ Aliomõ capitur pꝛo potẽtia tactiua inſtrumẽtali: q̃ eſt diſpõ organi: ⁊ hoc modo capiendo illũ terminũ tactus eſt neceſſari⁹ aiali tertiomodo. Silr̃ ille termin⁹ guſtus capitur dupl'r. ¶ Vnomõ ꝓ actu guſtãdi. Et hoc dupliciṫ. Vnomõ ꝓ actu diſcernẽdi ſapoꝛes: ⁊ iſtomõ capiendo illũ terminũ guſtus: nõ oĩ aiali neceſſari⁹ eſt guſt⁹: ſed aialibus ꝑfectis (puta hoĩbus) tertiomõ capiẽdo illũ terminũ neceſſariũ guſtus eſt neceſſarius. Aliomõ capitur ꝓ actu diſcernẽdi alimẽtũ ↄueniẽs a diſcõuenienti: ⁊ iſtomõ capiẽdo illũ terminũ guſt⁹ cuilibꝫ aĩali ⁊ ẽ neceſſarius tertiomõ. ¶ Scđo mõ capit̃ ille terminus guſt⁹ ꝓ potẽtia guſtatiua. Et hoc dupl'r. Vno mõ ꝓ potẽtia guſtatiua pncipali. Et hoc dupl'r. Vnomõ ꝓ potentia guſtatiua pncipali q̃ eſt diſcretiua ſapoꝝ: ⁊ ꝫ modo capiẽdo illũ terminũ guſtus non oĩ aiali neceſſari⁹ ẽ guſtus: ſꝫ ſolũ aialib⁹ ꝑfectis (puta hoĩb⁹) capiendo illũ terminũ neceſſari⁹ ſcđomodo. Aliomõ capitur ꝓ guſtatiua pncipali q̃ ẽ diſcretiua alimẽti ↄuenientis a diſcõuenienti: ⁊ hoc mõ capiendo illum terminũ guſtus cuilibet aĩali neceſſarius ẽ guſt⁹ ſcđomõ cũ in quolibet aĩali eſt aĩa ſenſitiua tanq̃ pars eſſentialis ei⁹: q̃ eſt diſcretiua alimẽti ↄuenĩetis a diſconuenienti. Aliomodo capit̃ ꝓ potẽtia guſtatiua inſtrumẽtali. Et hoc dupl'r. Vnomõ ꝓ diſpoſitione mediãte q̃ diſcernũtur ſapoꝛes: ⁊ ſic nõ oĩ aiali neceſſarius eſt guſtus cũ nõ oẽ aial ſapoꝛes diſcernat. Sed aialib⁹ ꝑfectius (cuiuſmodi ſũt hoĩes) ſenſus guſtus ẽ neceſſarius: capiẽdo illũ terminũ neceſſariũ tertiomõ. ¶ Aliomodo capit̃ ꝓ diſpoſitione mediãte q̃ aĩa ſenſitiua diſcernit nutrimẽtũ ↄueniens a diſconuenienti: ⁊ hoc mõ guſtus cuilibet aĩali neceſſarius eſt: capiendo illũ terminũ neceſſarium tertiomodo.

Ptiones [neceſ]ſarij

[ce]ptões ta[ctus]

[ce]ptões gu[ſtus]

Sciẽdũ ſecundo q̃ q̃dã ſunt aĩalia hñtia nutrimentũ cõiunctum: ſicut embꝛio in vtero matris: ⁊ illud alimẽtũ eſt naturaliter ↄueniẽs: cũ per potẽtiã guſtatiuã matris ſeparatũ eſt alimẽtũ diſcõueniẽs ⁊ reſeruatũ eſt cõueniẽs ad nutritionẽ ipſius matris ⁊ ipſius embꝛiõis: ⁊ ideo embꝛio non indiget virtute diſcernẽte de alimẽto per qđ nutrit̃ in ventre matris: tñ ĩdiget tali virtute puta potẽtia guſtatiua: vt poſtq̃ ſit extra ventrẽ matris vtatur ea: ⁊ ſic licet nõ vtatur in ventre matris tali potẽtia: hꝫ tamẽ eã. ¶ Alia ſũt aĩalia terre affixa: habẽtia etiã alimẽtũ cõiũctũ: ſed tamen ꝓpt̃ ſuperuenientia ĩdigẽt tactu diſcernẽte nimis calidũ vel frigidum: aut nociuum a nõ nociuo: vt nociuo aduenienti poſſint ſe claudere ſiue conſtringere ⁊ ↄueniente adueniente poſſint ſe aperire ⁊ dilatare: ⁊ iſte ſenſus guſtus pꝛincipalis eſt ipa aĩa ſenſitiua: ⁊ guſtus ĩſtrumẽtalis eſt tactus inſtrumẽtalis per totũ coꝛpus extẽſus: ⁊ non indigent ſenſu cognitiuo ſapoꝝ. ¶ Alia ſũt aĩalia perfecta: que ꝓpter ſubtilioꝛẽ ↄplexionẽ ipoꝝ ĩdigent nutrimẽto ſubtilioꝛi ⁊ melioꝛi: ⁊ illis dedit natura vltra ſenſum tact⁹ pꝛincipalẽ ⁊ inſtrumẽtaleꝫ ſenſum guſtus inſtrumẽtalẽ diſtinctũ a ſenſu tactus pꝛincipali ⁊ inſtrumentali: qui eſt diſcretiuus ſapoꝝ: ⁊ iſte guſtus ſolet dici guſtus ꝓpꝛie dictus. In iſtis tamen aĩmalib⁹ perfectis: eſt etiã guſtus qui nõ ẽ diſcretiu⁹ ſapoꝝ: ſed pꝛeciſe alimenti ↄuenientis a diſcõuenienti et eſt idem cũ ſenſu tactus: ſed diſtinguit̃ a guſtu ꝓpe dicto: ⁊ iſte dr̃ guſtus cõiter dict⁹. Iſtis notatis ſit.

Triplex gen⁹ aĩalium.

Cõcluſio cuilibet aĩali ſũt neceſſarij tactus ⁊ guſtus cõiter dictus: ſecũdomodo capiẽdo neceſſariũ vel tertiomodo. patet: qꝛ ſine illis nõ põt animal eſſe: vel bene permanere in eſſe ſm curſum nature: igĩ cuilibet aĩali tales ſenſus ſunt neceſſarij.

Dubitatur vtꝝ ſenſus auditus plus cõferat ad ſciam q̃ ſenſus viſus vel aliquis illoꝝ ſenſuuꝫ. Et arguitur q̃ nõ: qꝛ ille ſenſus plus facit ad ſciam q̃ facit nos plura cognoſcere: ſed viſus eſt huiuſmodi: igit̃. Maioꝛ pꝫ: qꝛ omnis ſcientia eſt cognitio quedã. Minoꝛ eſt p. in pꝛimo capitulo huius libꝛi. ¶ Secundo ſic ille ſenſus pl⁹ confert qui ſpiritualiter ab obiecto immutatur: ſed viſus eſt huiuſmodi: vt dicit p. in ſecũdo de anima: igitur. Maioꝛ pꝫ: qꝛ ſcientia eſt notitia maxime ſpiritualis. ¶ Tertio ſic. viſus plus facit ad inuẽtionẽ ſcie q̃ auditus: igitur viſus plus confert ad ſciẽtiam q̃ auditus. ↄña pꝫ: quia non poteſt eſſe ſcientia: niſi pꝛecedat inuentio. ⁊ añs patet: qꝛ inuentio ſcientie fit per viſuꝫ. ¶ Quarto ſic: ille ſenſus plus facit ad ſcientiam quem magis diligimus: ſed viſus ẽ hmõi. igitur. Maioꝛ pꝫ: qꝛ ſenſuꝫ diligim⁹ ꝓpter ſcientiam. Minoꝛ pꝫ: qꝛ ſenſum viſus pꝛe alijs diligim⁹ vt dicit̃ ĩ ꝓhemio methaphiſice. ¶ Quinto ſic. ſenſus tactus plus facit ad ſcientiã q̃ ſenſus auditus: igitur. antecedens pꝫ: quia ille ſenſus plus confert ad ſcientiam quem pꝛe alijs habem⁹ certioꝛẽ: ſed tactus eſt hmõi: igitur. Maioꝛ patet: quia ſcientia eſt habitus certus.

I - 65

ALIGHIERI, Dante

La Commedia, col commento di Christoforo Landino. Venezia.- Bernardino Genagli e Matteo Codeca.- 3 marzo 1491.

10 hoj.- 291 fol..- 1 h.- Fol.

Hain 5949

R. 5603

N

I - 67

SISO, Daniel

Grammaticale compendium.

/Caesaraugustae.- Johannes et Paulus Hurus.- 1490

92 hoj.

L. gót.- 2 col.- 42 lin.- Inic. grab.- 1 grab.

Faltan hoj., sign. n[8] completa

Haebler 625.- Vindel IV,40

R. 21321

N

I - 69

ARISTOTELES

Textus abbreviatus in cursum totius physices et metaphisicorum Aristotelis, a Thoma Bricot compilatus, cum quaestionibus Georgii Bruxellensis. Lugduni.-/Typ. epo nima/.- 13 abril 1486.

282 hoj.- Fol.

L. gót.- 2 tam.- 2 col.- 51 y 78 lin.

Hain 3974

GW. 5542

N 21344

non requirit medium diaphanum: alique tamen ſpecies requirunt. Ex quo patet ꝙ illud quod in ſenſu exteriori accipitur: debet vocari ſpecies: ⁊ mediante illa ſpecie cauſatur vna qualitas que vocatur intentio: et illa diffunditur mediantibus ſpiritibus vitalibus per neruū ſiue venā, vſqꝫ ad organū ſenſus cōis: in quo organa ſenſuū exterioꝝ vniunt: ⁊ vlteri⁹ diffundit vſqꝫ ad cor: ⁊ iſte intentōnes ſic ſe hñt: ꝙ q̄dā repñtāt obiecta: ⁊ q̄dā ipām ſenſatōeꝫ factā in ſenſu exteriori: ⁊ ſic ſenſus cōis mediātib⁹ iſtis intentōib⁹ iudicat de obiectis ſenſuū exterioꝝ: ⁊ de actib⁹ ſenſuū exterioꝝ. ¶ Sꝫ eſt alia opio dicēs: ꝙ illō qd̄ recipit in organo interiori eſt eiuſdē ſpēi eēntialis cū illo ꝙ recipit in organo ſenſus exterioris. Et hoc pꝫ de ſōniātib⁹: q̄ iudicāt ſpēs ſenſibiliu exterioꝝ: vel ipāmet ſenſibilia exteriora ſentiri: qd̄ nō eēꝫ niſi i organo ſenſus interioris recipent ſpēs: q̄ eēnt naturales ſilitudines ſenſibiliū exterioꝝ. Et qꝛ vni⁹ rei nō eſt niſi vna naturalis ſilitudo (ſalteꝫ ſm ſpēm) Ideo dicendū eſt: ꝙ naturalis ſilitudo recepta in organo interiori repñtās ſenſibile exteri⁹ ē eiuſdē ſpēi cuꝫ naturali ſilitudie recepta in organo ſenſus exterioris. Et ad illō qd̄ dicit pͥma opio dꝛ: ꝙ lꝫ ſpēs recepta in organo interiori ſit ꝑmanētior: q̄ recepta i organo exteriori: hoc tñ eſt ꝓpter diſpōnē ſubiecti: ⁊ non ꝓpter diſtinctiōeꝫ eſſentialem: vt pꝫ ꝑ ſile: nā ſpēs recepta in organo exteriori ē ꝑmanētior: q̄ recepta i medio: puta in aere: vel in aq̄: ⁊ tñ eſt eiuſdē ſpēi cū ea. Similiter organū ſenſus interioris qd̄ dꝛ eē dyaphanum aut ꝑticipās naturam dyaphani: ſufficit ad hoc ꝙ recipiat ſpēm ſenſibilē ⁊ qd̄ diu maneat i eo ſic diſpoſito q̄libet aūt haꝝ opionū eſt ꝓbabilis: hec tñ vltima cōiter tenetur. Iſto notato ſit.

Concluſio reſponſiua p̄ter quinqꝫ ſenſus exteriores: dꝫ poni v̄tus cognitiua interior i aīali ꝑfecto q̄ quidē v̄t⁹ eſt ſenſitiua. ¶ Prima ps pꝫ: qꝛ q̄libet audiēs vel vidēs: p̄t cognoſcere ſe videre vel audire qd̄ non facit ꝑ ſenſum exteriorē: cū auditio ⁊ viſio imediate ſ ... nt ſupra organū: ⁊ nō pñt ꝑcipi a ſenſu exteriori. ¶ Etiā ſenſib⁹ exteriorib⁹ ligatis multa cognoſcim⁹ in ſōno: g̊ ponēda ē v̄t⁹ cognitiua interior: añs pꝫ ꝑ experientiā tā in brutis q̄ in hoīb⁹. Etiā ouis viſo lupo elicit ſpēm inimicicie: ⁊ cognoſcit ipm̄ eſſe inimicū: ⁊ hoc non facit ꝑ ſenſum exteriorē: g̊ ꝑ ſenſum interiorē: ⁊ ille vocat cōiter ſenſus cōis. ¶ Etiā nos iudicam⁹ de ſēſibilib⁹ valde diu abſentib⁹: ⁊ hoc nō p̄t fieri ꝑ ſenſū exteriorē g̊ ꝑ interiorē. ¶ Scd̄a ps pꝫ: ſcꝫ ꝙ talis v̄t⁹ ſit ſenſitiua: qꝛ oīs v̄t⁹ cognitiua ē ſenſitiua vel ītellectiua: ſed talis cognitio interior nō eſt intellectiua: cū reperiat i brutis nō hñtib⁹ ītellectū: g̊ relinqt ꝙ ē ſēſitiua.

Dubitat p̄mo vtꝝ in aīali ꝑfecto debeat poni aliq̄ v̄t⁹ ſenſitiua interior: diſtincta a ſenſu cōmuni ¶ Circa hāc dubitatōem ſunt due opīes. ¶ Una ē opio que dicit ꝙ cū ſenſu cōi adhuc ponende ſunt .iiij. v̄tutes alie īterioꝛes: ſcꝫ fantaſia: elicitiua: mēoria: ⁊ imaginatiua: ⁊ vult iſta opio ꝙ iſte v̄tutes diſtinguunt i ſitu ⁊ opatōe. ¶ In ſitu ſic: naꝫ ſm iſtā opionē cerebrū in duas ptes diuidit: ſcꝫ in pteꝫ anteriorē: ⁊ poſteriorem. Pars anterior in duas ptes diuidit: in ptē dextrā: in q̄ ponit ſenſus cōis: ⁊ in ptē ſiniſtrā in q̄ ponit fantaſia. In pte v̄o poſteriori: ponit v̄t⁹ memoratiua: ⁊ ꝓpter hoc cōiter dꝛ: ꝙ illi q̄ hñt magnū occiput ſunt bñ mēoratiui: ⁊ inter iſtas duas ptes cerebri ponunt due cellule: in q̄ꝝ vna ponit v̄t⁹ elicitiua: q̄ in hoīb⁹ vocat cogitatiua: ⁊ in brutis vocat eſtimatiua: in ſcd̄a v̄o ponitur v̄t⁹ imaginatiua: ⁊ ponunt iſte due in medio: vt alie v̄tutes iſtis magis deſeruiāt. ¶ Ex pte v̄o opationum ſic differūt iſte v̄tutes: naꝫ ſenſus cōis hꝫ cōpare ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū exterioꝝ adinuicē: ponēdo ꝯuenientiā ⁊ dr̄ñam inter ea: ⁊ cū hoc hꝫ cognoſcere ſenſatiōnē: ſed fantaſia ē reſeruatiua ſpēꝝ ſenſibiliū: ⁊ hꝫ iudicare de ſenſibilib⁹ tam pñtib⁹ q̄ abſentib⁹ ꝑ ſpēs reſeruatas. Sꝫ v̄t⁹ elicitiua (que i oīb⁹ dꝛ cogitatiua: ⁊ in brutis eſtimatiua) hꝫ elicere ex ſpēb⁹ reꝝ ſenſatarū ſpēs reꝝ inſenſataꝝ. Sꝫ v̄t⁹ imaginatiua hꝫ cōponere ⁊ diuidere ſpēs reꝝ ſenſibiliū ad inuicē: ⁊ etiā ſpēs rerum inſenſataꝝ. Sꝫ v̄t⁹ memoratiua iudicat ꝑ ſpēs reſeruatas de reb⁹ alijs ſenſatis: ⁊ etiā de tpe quo tales res ſentiebant. Et ſic ſm iſtā opionē eſſent quinqꝫ potentie interiores: quaꝝ vna q̄ dꝛ fantaſia: ⁊ alia que dꝛ memoria: eſſent v̄tutes reſeruatiue ſpēꝝ ſiue intentionum: ⁊ alie tres non eſſent reſeruatiue: quelibꝫ tñ eaꝝ eſt virt⁹ cognitiua. ¶ Aliq̄ tñ q̄ inſequūtur hāc opionē ponūt ſolū duas virtutes cognitiuas: ſcꝫ ſenſum cōem ⁊ cogitatiuā: ⁊ duas virtutes ſolū receptiuas: ſcꝫ fantaſiā ⁊ memoriaꝫ. Unde fantaſia (ſm iſtos) reſeruat ſpēs ſenſibiliū ſiue intentōes ſine dr̄ña tpis p̄teriti vel futuri: ⁊ mēoria cū dr̄ña tpis p̄teriti: ⁊ ſenſus cōis cognoſcit ſenſibilia ꝑ ſpēm reſeruatā ſine differentia temporis p̄teriti vel futuri. Cogitatiua vero cognoſcit per ſpēm reſeruatā cū differētia temporis p̄teriti vel futuri. Hanc opionē tenēt Albertiſte: Thomiſte: Schotiſte: ⁊ eoꝝ ſequaſes. ¶ Alia eſt opio ꝓ nūc tenenda: ꝙ non ē ponenda aliq̄ v̄t⁹ interior actiua: ⁊ cognitiua cognitōne ſenſitiua alia a ſenſu cōi: ſed bñ ponēda eſt vna potentia ſenſitiua paſſiua interior: ſcꝫ ipa fantaſia: que eſt organū deputatū ad recipiēdū intentiōes ſiue ſpēs ſenſibiliū ⁊ ſenſationū ¶ Probat p̄mā ptē ſic iſta opio qꝛ oīa cognoſcibilia ſufficienter pñt cognoſci ꝑ intellectum ⁊ ſenſuꝫ cōem: ⁊ ꝑ ſenſus exteriores: g̊ nō opꝫ ponere aliq̄ aliā v̄tutē cognoſcitiuā interiorē: diſtinctaꝫ a ſenſu cōi. ¶ Scd̄o ſic: ſi eſſet ponēda aliq̄ v̄t⁹ cognoſcitiua interior. Uel hoc eēꝫ ad ponendū ꝯuenientiā ⁊ differentiā inter ſenſibilia ſenſuū exterioꝝ. Sꝫ hoc nō: cū hoc p̄t facere ſenſus cōis. Uel ad iudicandū de ſenſibilib⁹ in eoꝝ abſentia. Sꝫ hoc nō: qꝛ ꝑ hoc differt ſenſus cōis a ſenſu ꝑticulari exteriori. Uel ad cōponēdum ſiue diuidendū: ⁊ ad eliciendū ſpēs inſenſatas reꝝ inſenſataꝝ. Et hoc non: cū hoc etiā p̄t ſenſus cōis. Uel ad memorandū: ſed hoc nō: qꝛ phūs dicit in libro de Memoria ⁊ Reminiſcentia: ꝙ mediāte illo memoramur: mediante quo cognoſcim⁹ ips⁹: ⁊ mediāte illo cognoſcim⁹ tp̄s: mediāte quo cognoſcim⁹ motū: ſed motū cognoſcim⁹ ꝑ ſenſum cōem: g̊ mēoramur ꝑ ſenſum cōem ¶ Scd̄a ps pꝫ: qꝛ alias non poſſem⁹ ſaluare modū ſōniandi: ⁊ modū reminiſcendi: qꝛ ſomniū ⁊ reminiſcentia nō pñt fieri niſi ꝑ ſpēs reſeruatas ¶ Sꝫ ꝙ illa v̄t⁹ diſtinguat a ſenſu cōi pꝫ: qꝛ ſi ſpēs ſenſibiliū reſeruarent in ſenſu cōi: tūc ſenſus cōis ꝑ illas ſpēs ſemꝑ eēꝫ in actu iudicādi: cum ſpēs reſeruate in organo ſenſus cōis: ⁊ ipe ſenſus cōis ſufficiūt ad formādū iudiciū: qꝛ poſitis cauſis efficientib⁹ ponit eius effect⁹ igit ē ponenda v̄t⁹ diſtincta. ¶ Et dicit iſta opio: ꝙ ipa aīa dꝛ ſenſus cōis: ꝓ quāto ponit differentiā inter ſenſibilia ꝓpa diuerſoꝝ ſenſuū: ⁊ cognoſcit ſenſibilia in eoꝝ abſentia: ſine differentia tpis p̄teriti: vel futuri: ac ſi illa eſſent p̄ſentia. Et vocat cogitatiua in hoīb⁹: ⁊ eſtimatiua in brutis: ꝓ q̄to ex intentōib⁹ reꝝ ſenſataꝝ elicit intentōem reꝝ non ſenſataꝝ: ⁊ cōponit intentōes rerū ad inuicē: ⁊ ꝓ q̄to cognoſcit ſenſibilia in eoꝝ abſentia cū dr̄ña tpis p̄teriti vel futuri etiā p̄t dici cogitatiua: tñ vocat cōiter mēoratiua. Sꝫ v̄tus illa reſeruatiua q̄ dꝛ organū: ꝓ q̄to reſeruat ſpēs ſenſuū ſiue intentōnes ſine dr̄ña p̄teriti tpis vel futuri dꝛ fantaſia: ⁊ ſubſeruit ipi anime: ꝓ q̄to eſt ſenſus cōis: ⁊ ꝓ q̄to illa eadem

virtus reſeruatiua reſeruat ſpēs ſenſibiliuꝫ cum dr̄ña tpis p̄teriti: ⁊ ſpēs reꝝ nō ſenſataꝝ elicitas ex ſenſatis vocat memoria: ⁊ deſeruit virtuti ſenſatiue interiori cognitiue ꝓ q̄to dꝛ cogitatiua ſiue memoratiua. ¶ Et vlteri⁹ ſm iſtā opionē eſt dicendū: ꝙ iſte termin⁹ fantaſia multis modis capit. Uno mō ꝓ ipo organo reſeruatiuo ſpēꝝ ſenſibiliū. Alio mō ꝓ ſpē reſeruata in organo. Tertio mō ꝓ poña cognitiua: q̄ mediantib⁹ illis ſpēbus p̄t iudicare de ſenſibilib⁹: puta ꝓ ſenſu cōmuni. Quarto mō ꝓ iudicio cāto ꝑ tales ſpēs a tali potentia cognitiua: ⁊ iſto q̄rto mō capit ſcd̄o huius: qñ dr̄ ꝙ fantaſia eſt mot⁹ a ſenſu fact⁹ ſꝫ actū .i. fantaſia ē act⁹ cognitiu⁹ v̄tutis ſenſitiue interioris: ꝓueniēs a ſenſu exteriori facto ſm actū. ¶ Sꝫ iſte termin⁹ fantaſma capit triplr̄. Uno mō ꝓ vna ſpē: ſiue illa fuerit reſeruata ſiue nō: ⁊ hoc mō capit p. tertio huius: vbi dic̄. Opꝫ quēcūqꝫ intelligētē fantaſmata ſpeculari. ¶ Alio modo capit ꝓ ſpē reſeruata q̄ rē ſenſatā poſt ſenſatōnem pōt repñtare: ⁊ iſto mō ſolet cōiter accipi. Tertio modo ꝓ cognitōe facta mediāte tali ſpē reſeruata: ⁊ iſto mō capit in libro de ſōno ⁊ vigilia: vbi dꝛ ꝙ ſōniū ē fātaſma factū in ſōno ¶ Et ſic iſte termin⁹ fantaſia capit quadrupliciter: ita p̄t capi iſte termin⁹ mēoria. ¶ Uñ ſm iſtā opionē v̄t⁹ cognitiua interior hꝫ duo organa vnū imediate ꝯcurrēs ad cognitōem ei⁹ mediāte intētione recepta in ipo: ⁊ illō dꝛ cor ſaltē p̄ncipale ⁊ iſtrumentale dꝛ ps cerebri in qua vniunt organa ſenſuum exterioꝝ. ¶ Aliud ē organū realiter diſtinctuꝫ ab iſtis duob⁹: diſpoſitū ad recipiēdā intenſionē tā reꝝ ſenſataꝝ q̄ reꝝ nō ſenſataꝝ: ⁊ illud vocat mēoria ſiue fantaſia. ¶ Et ꝓ maximo argumēto hꝫ iſta opio iſtud dcm̄ cōe non ē ponēda pluralitas ſine neceſſitate. Etiā Ariſ. nō videt ponere in fine huius niſi duas potētias interiores: ſcꝫ ſenſum cōem: ⁊ fantaſiam.

Ad ratiōes queſtionis. Ad p̄mā dꝛ ꝙ ſēſus cōis ponit ad ponendū ꝯuenientiā ⁊ dr̄ñam inter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū: ⁊ ad iudicandū de ipis in eorū abſentia. ¶ Ad ſcd̄am: dꝛ ꝙ lꝫ oīs ſenſus exterior debꝫ eſſe vni⁹ gñis ſenſibilis ꝑceptiu⁹: nō tñ interior. ¶ Ad tertiā dꝛ ꝙ lꝫ ſenſus exterior debet eſſe ſolū vni⁹ ꝯtrarietatis ꝑceptiu⁹: nō tñ ſenſus interior. ¶ Ad q̄rtā dꝛ ꝙ organū p̄ncipale quo fit iudiciū eſt cor: ⁊ inſtrumentale eſt in cerebro vbi ꝯueniūt organa ſenſuū exterioꝝ organū v̄o reſeruatiuū eſt etiā ſituatū in capite: et eſt diſtinctū ſitu ab organo inſtrumentali mediāte quo fit iudiciū a corde vſqꝫ ad illud organū ꝓtendit quiddaꝫ neru⁹ ſiue vena: ꝑ quē neruū poſt iudiciū factū a ſenſu exteriori: ⁊ iudiciū ſenſus cōis a ſpē ſiue intentōe recepta in corde: nō diu ꝑmanente ꝑ ſpūs vitales infundit intentio ad organū reſeruatiuū: ⁊ in illo illa intētio cōſeruat: ⁊ ex quo illa intētio nō eſt ita fortis ſicut illa q̄ diffundit a ſenſib⁹ exteriorib⁹ imediate ad cor: nō ſenſus cōis non erit ita velociter in actū ꝑ illā: ſic̄ ꝑ intentionē imediate cātam a ſenſu exteriori: ⁊ ab illa intentione ſic reſeruata aliq̄ñ in ſōno diffundunt intētōnes ad cor: ⁊ fiūt iudicia ¶ Ad .v. dꝛ negādo añs: ⁊ ad ꝓbationē ei⁹ dꝛ: ꝙ lꝫ ſpēs coloris (ꝓpe capiendo illū terminū color) req̄rit ad ei⁹ multiplicatōem dyaphaneitatē: non tñ intentōes. Uel dꝛ (ſm alios) ꝙ ē aliqd̄ ꝓportionabile dyaphano. ¶ Ad .vi. dꝛ negando ꝯñaꝫ: ⁊ ad ꝓbatōem ei⁹ dꝛ: ꝙ lꝫ ſenſus cōis poſſit ꝑcipe oīa ſenſibilia exteriora mediātib⁹ ſenſib⁹ exteriorib⁹: non tñ ſine ſenſib⁹ exteriorib⁹. ¶ Ad .vii. dꝛ: ꝙ in ꝓpoſito non dꝛ ſenſus cōis: qꝛ plura cognoſcit ⁊ ponit dr̄ñam inter illa plura: ſꝫ qꝛ oīm ſenſuū exterioꝝ ſēſibilia cognoſcere p̄t: ⁊ ponere dr̄ñas inter illa. ¶ Ad .viij. dꝛ negando minorē: ⁊ ad ei⁹ ꝓbatōem dꝛ negādo ꝯñam: qꝛ ſpēs ille nō ꝯtrariant: nec iudicia q̄ ſunt circa diuerſa ꝯtrariant. ¶ Ad .ix. dꝛ negādo ꝯñaꝫ: qꝛ illa iudicia q̄b⁹ ſenſus cōis iudicat aliq̄d eſſe amaꝝ: ⁊ aliq̄d eſſe dulce nō ſunt vni⁹ ⁊ eiuſdē obiecti: ſed diuerſoꝝ obiectorum.

¶ Tertius liber de aīa tres tractat⁹ ꝯtinet Prim⁹ tractat⁹ tria capitula habet. In primo capitulo agitur de intellectu paſſibili.

De parte autēꝫ aīe qua cognoſcit aīa ⁊ ſapit: ſiue ſeꝑabili exiſte ſiue nō ſeꝑabili a magnitudine niſi ſcd̄m rōem: ꝯſiderādū ē quā differētiā hꝫ ab alijs: ⁊ q̄d ſit intelligere: ⁊ an differat a ſentire ¶ Sit igr̄ p̄ma ꝯclo: ītelligere ē quodāmō pati: pꝫ: qꝛ ſētire ē pati: g̊ ⁊ ītelligere. ¶ Scd̄a ꝯclo: ītellect⁹ nō ē paſſibilis paſſiōe corruptiua: pꝫ: qꝛ ſēſus ē hoc mō ipaſſibilis. ¶ Tertia ꝯclo: ītellect⁹ ē īmixt⁹: ita ꝙ nō eſt v̄t⁹ corꝑea, pꝫ: qꝛ ītellect⁹ cognoſcit res corꝑeas recipiēdo: ⁊ nō recipiēs dꝫ eſſe denudatū a natura recepti: g̊ ītellect⁹ nō eſt v̄t⁹ corꝑea. ¶ Quarta ꝯclo: ītellect⁹ añ actuale ītelligere nō eſt aliquo mō i actu: pꝫ qꝛ ē ſicut tabula raſa i qua nihil depictū eſt. ¶ Et ſic pꝫ: ꝙ ītellect⁹ nō ē virt⁹ corporea ſicut ſenſus: ſēſus eī ab excellēti ſenſibili corrūpit: ſꝫ ītellect⁹ ab excellēti ītelligibili nō corrūpit: ſꝫ mag̃ corroborat. ¶ Pꝫ etiā ꝙ ītellect⁹ p̄t eſſe i actu vl' i poña ad ſciam: nā ītellect⁹ hñs actū ītelligēdi eſt i actu: ſicut hñs ꝯſideratōneꝫ actualeꝫ: ſꝫ ītellect⁹ hñs ſoluꝫ ſpecieꝫ ītelligibileꝫ eſt i actu: ſicut hñs ſciaꝫ habitualeꝫ. ¶ Quīta ꝯclo: ītellect⁹ differt a ſēſu: pꝫ: qꝛ eē carnis differt a carne: ⁊ eē magnitudinis a magnitudie: ergo ītellect⁹ etiā q̄ appꝛ̄hēdit carnis vel magnitudinis eē differt a ſenſu q̄ appꝛ̄hēdit carnē vel magnitudinē. Intellect⁹ aūt nō appꝛ̄hēdit carnē: aut magnitudinē: neqꝫ ſinglare niſi ref lexe ¶ Sed circa p̄dicta q̄rit p̄mo: vtꝝ ītellect⁹ poſſit intelligere. Et ar̄ ꝙ nō. Tū p̄mo qꝛ ē ipaſſibilis Tū ſcd̄o: qꝛ nō cōicat i matia cū reb⁹ corꝑeis igr̄ non p̄t res corporeas ſalteꝫ cognoſcere. ¶ Ad hoc dꝛ ꝙ ītellect⁹ p̄t pati: qꝛ añq̄ habeat actuale ītelligere eſt i poña ad ſpecies ītelligibiles: ⁊ act⁹ ītelligendi. ¶ Et ideo ad rōnes dꝛ: ꝙ licꝫ intellectus non ſit paſſibilis paſſiōe corruptiua: tamen eſt paſſibilis paſſione ꝑfectiua. ¶ Scd̄o querit: vtrum intellectus ſit intelligibilis. Et arguitur ꝙ non: quia vel intelligeretur ꝑ ſe vel ꝑ aliud. Non

Alia opio

Alia opio

Opio pͥma de ſenſib⁹ īterioribus

Exceptiões fātaſie

Exceptōes fātaſmatis

Cōclo.i.

Cōclo.ii.

Cōclo.iii.

Concluſio.iiii. Aīa ē ſic tabula raſa in qua nihil eſt depictum.

Cōclo.v.

Queſtio.i.

Solutio.

Queſtio ſcd̄a.

p ſe:qꝛ tūc etiā alie res ſeipis intelligerētur Neq͂ per aliud:quia tūc nihil p ſeipm intelligeretur:ꝛ ſic eſſet pceſſus in infinitū in itellectōib⁹. ❡Ad hanc dubitatōem dr̄:ꝙ itellectus ē intelligibilis ſicut alia intelligibilia nam in ſepat͂ a materia idem eſt ſcia ꝛ ſcibile:ex eo ꝙ virt⁹ immaterialis p̄t reflecti ſupra ſeipām.

Solutio.

❡Scd̄m caplm:in quo agit͛ de intellectu agente:ꝛ eius opatōibus.

Cōclo.j.

q Voniā autē ſicut in omni natura ē materia ꝛ agens:ideo ponendus ē intellect⁹ agēs p̄ter intellectū paſſibilem:vt intellect⁹ paſſibilis ſit oīm recepti uus ꝛ intellect⁹ agens ſit intellectionū pductiuus:ꝛ ſe habeat ad illas itellectiōes ſicut habitus ꝛ lumen ad colores. Et hec ſit p̄ma cōclo. ❡Scd̄a cōclo:ſex ſunt cōditōes itellectus agētis. ❡Prima ē:ꝙ ip̄e eſt ſeparabilis a maīa:ꝛ ab organo corporeo. ❡Secunda eſt:ꝙ eſt ipaſſibilis ꝛ imixt⁹. ❡Tertia eſt:ꝙ eſt in actu per ſuā ſubſtātiā:pꝫ:qꝛ agens debet eſſe nobilius paſſo: ſed due prime cōditōnes cōueniūt intellectui paſſibili: igitur p̄ter illas cōuenit ei tertia conditio. ❡Quarta eſt:ꝙ in intellectu eſt eadeꝫ res: ſiue idē eſt ſcia in actu:ꝛ res ſcita. ❡Quinta eſt:ꝙ in vno ꝛ codē ſcia in poña eſt p̄or q̄ ſcia in actu. ❡Sexta eſt:ꝙ intellect⁹ eſt ſeparat⁹:ꝛ ꝙ eſt incorruptibilis ꝛ perpetuus ❡Et ſi querat aliq̇s: q̄re ergo nō reminiſcimur poſt mortē. ❡Dicēdū eſt ꝙ hoc eſt: qꝛ intellectus paſſiu⁹ corrūpit͛. ❡Tertia conclusio:due ſunt operatōes intellect⁹. ❡Prima eſt ſimplex app̄henſio ❡Scd̄a ē cōpoſitio vel diuiſio:hoc pꝫ:qꝛ ſcd̄m Empedoclē in rebus ad extra eſt dare aliqua ſimplicia: ꝛ etiā aliq̄ cōpoſita ex ſimplicib⁹: nā natura p̄mo fecit ſeorſum multa capita ꝛ multos pedes:deinde ex eis fecit aliq̄ cōpoſita, in qb⁹ q̄diu manebat cōcordia:manebat ꝛ cōpoſitio:igit͛ etiā ex multis cōceptib⁹ ſimplicib⁹ p̄t fieri cōpoſitio vel diuiſio: in qua eſt veritas:cū eſt cōcordia:ꝛ falſitas:cū eſt diſcordia. ❡Quarta cōclo. Indiuiſibile dr̄ multipliciter. ❡Uno mō dr̄ indiuiſibile:qd̄ nō p̄t diuidi. ❡Alio mō qd̄ nō eſt in actu diuiſuꝫ lꝫ poſſit diuidi: ꝛ hoc: qꝛ tale eſt indiuiſibili app̄henſione cognoſcibile:lꝫ eñi magnitudo ſit diuiſibilis in plures partes:ꝛ p̄us in vnā q̄ in aliā:qꝛ tñ ſic p̄t app̄hēdi ꝙ nō p̄us vna

Concl̄o.ij. ptinēs ſex pditiones itellectus agētis

1. Vto cogitatiua

Concl̄o.iij. de duab⁹ opatōibus intellect⁹

Concl̄o.iiij. de acceptōib⁹ idiuiſibilis.

pars cognoſcat͛ q̄ alia:iō ē idiuiſibilis quo ad app̄heſionē:ꝛ ſic pꝫ:ꝙ tale diuiſibile eſt eodē mō cognoſcibile ac ſi eſſꝫ penit⁹ indiuiſibile. Et ſil͛r indiuiſibile ſcd̄ꝫ ſpēm qd̄ ē plura indiuidua eiuſdē ſpēi:indiuiſibilit͛ cognoſcit͛:ita ꝙ eodem cōceptu oīa talia ſimul cognoſcūtur:pꝫ ergo opiōnē illā eſſe falſam q̄ dicit totā magnitudinē ſimul itelligi nō poſſe:eo ꝙ opꝫ vnā ptem ei⁹ ante aliaꝫ intelligi ❡Quita cōclo. Indiuiſibile ſimplicit͛ ſicut eſt punct⁹:vel inſtās cognoſcit͛ p ſuū habitū: pꝫ:qꝛ nigrū nō p̄t intelligi ſine albo: neq͂ tenebre ſine lumine. ❡Sexta ꝯclo:p̄ma opatio intellect⁹ ꝛ ſcd̄a differūt: patꝫ qꝛ in ſcd̄a opatōne ſemp eſt veritas vel falſitas:ſed in p̄ma opatiōe ſp ē v͛itas:nō tñ ſicut in ſcd̄a.

Cōclo.v.

Cōclo.vj.

❡Tertiuꝫ caplm in quo phūs determinat de cōpatione intellectus ad ſenſum.

Cōclo.j. de ſimilitudinib⁹ itellect⁹ ad ſenſum.

d E cōpatōe intellect⁹ ad ſenſum ſit p̄ma cōclo. ❡Decē ſunt ſiītudies intellectus ad ſenſum. ❡Prima ē:ſicut intellectus reducit͛ in actū p intelligibile:ita ꝛ ſenſus p ſenſibile. ❡Scd̄a ē ſicut ſēſus recipiendo ſenſatōem non patit͛ paſſione corruptiua:ita nec intellect⁹ recipiēdo intellectōeꝫ. ❡Tertia ē:ſentire eſt ſicut diſcere:vel intelligere ❡Quarta ē:ꝙ tā in intellectu q̄ in ſenſu eſt triſtabile: vel delectabile affirmatio:vel negatio:proſecutio:vel fuga. ❡Quinta eſt:tā in intellectu q̄ in ſenſu:ad app̄henſionē alicui⁹ ſub rōne ꝯueniētis vel diſcōuenientis ſeq̇tur in appetitu delectatō vel triſtitia:amor:vel odiū. ❡Sexta eſt:tā i intellectu q̄ in ſenſu eſt vnū ꝛ idē:qd̄ ē pſecutiuū ꝛ fugitiuū. ❡Septima eſt:ſicut ſenſus exterior nō app̄hendit ſine ſenſibili:ita neq͂ itellect⁹ ſine fantaſmate. ❡Octaua ē:ſicut p̄ter ſenſus exteriores opꝫ ponere ſenſum cōem:ad ponendū differentiaꝫ inter ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū cui attribuūt͛ diuerſe rōnes:ita ē q̇dā intellect⁹ practic⁹:ꝛ q̇dā ſpeculatiu⁹:cui diuerſe rōnes ꝯueniūt. ❡Nona ē ſicut ſenſus iudicat de ſenſibili qd̄ ē pſequendum vel fugiēdū:ita ꝛ intellect⁹ de intelligibili:licꝫ ſenſus ſolū videat p̄ñtia:ꝛ iō aliq̄ñ decipit͛: intellect⁹ v͛o futura pter qd̄ nō tā cito decipitur. ❡Decima eſt taꝫ i intellectu q̄ in ſenſu eſt practicum:ꝛ ſpeculatiuū:practicum qd̄ ad actionem mouet:ſpeculatiuum vero nō. ❡Scd̄a ꝯcluſio:intellectus differt a ſenſu.pꝫ. Tū p̄mo:qꝛ itellect⁹ abſtracte cognoſcit ꝛ vniuerſaliter:ſenſus v͛o ſolū ſingulariter:pꝫ ſcd̄o: qꝛ intellect⁹ intelligit ſeipm. ſenſus vero non ſentit ſeipm:ꝛ per hoc videtur eſſe ſepatus a magnitudie:ſed de hoc cōſiderandūꝫ poſterius. ❡Tertia concluſio, que ſequit͛ ex dictis:aīa eſt quodāmodo oīa. pꝫ:qꝛ ip̄a ſcd̄m ſenſuꝫ eſt oīa ſenſibilia: ꝛ ſecundū intellectū eſt oīa intelligibilia: ergo ē quodāmō oīa. Aſſūptū pꝫ. ❡Tū p̄mo:qꝛ ſequat͛ ſcia:ꝛ ſenſus in res. ❡Scd̄o:nam ſicut aliq̇d dr̄ ſentire vel intelligere in actu:et aliud in potentia:ita aliq̇d dr̄ ſentiri vel itelligi in actu:ꝛ aliud in potentia: ꝛ p ꝯñs ſenſus ꝛ intellectus ſunt idem cū ſenſibili ꝛ intelligibili ſcd̄m pportioneꝫ. ❡Scd̄o pꝫ:qꝛ ſicut manus deſeruit oīb⁹ alijs mēbris : ita ſenſus deſeruit oībus ſenſibilib⁹ ad recipiēdum ſpēs eoꝝ: ꝛ intellect⁹ ad recipiendum ſpēs intelligibiliū: ꝛ p ꝯñs aīa ſcd̄m ſenſum ſimul eſt ſenſibilib⁹: ꝛ ſcd̄m intellectū intelligibilibus non ꝙ intelligibile in ſe recipiat: non eñi lapis eſt in aīa ſed ſpēs: ſed qꝛ ſicut manus eſt organuꝫ organoꝝ:ita intellectus ſpēs eſt intelligibiliū:et ſenſus ſpēs ſenſibilium. ❡Quarta cōclo:intellect⁹ intelligendo dependet a fantaſmatib⁹ licet nō ſit ip̄a fantaſia. ❡Prima ps pꝫ:qꝛ res ſenſibiles non ſunt ſine magnitudine:ideo non app̄hēduntur ab intellectu niſi mediantib⁹ fantaſmatib⁹ habitis a ſenſu:nihil eñi ſentiet:nihil addiſcet:aut intelliget:et p ꝯñs cum intellectus ſpeculetur,neceſſe eſt ip̄m ſimul aliqd̄ fantaſma ſpeculari. ❡Secunda ps pꝫ: qꝛ neq͂ p̄ma opatio intellectus eſt fantaſma:licet ip̄m p̄ſupponat neq͂ ſcd̄a:cū in tali ſit veritas et falſitas:non aūt in ope fantaſie:igitur intellectus differt a ſenſu.

Cōdo.ij.

Concl̄o. iij. ꝙ aīa ē quodam mō oīa.

Seq̄t͛ ſcia et ſenſus in res

Lapis nō ē in aīa ſꝫ ſpēs ei⁹ Man⁹ ē organum organoꝝ

Cōclo quarta

Q̄ itellectus ſpeculat͛ necē eſt ip̄m fantaſma ſpeculari.

D E parte autēꝫ anime qua cognoſcit aīa. ❡ Hic eſt terti⁹ liber de aīa:in quo phus determiat de aīa intellectiua ꝛ motiua ſm locū ꝛ cōtinet iſte liber tres tractatus. In p̄mo determiat de potētia intellectiua. In ſcd̄o de potentia motiua ſm locū:ibi. Oñi aūt oīa. In tertio determinat de ꝯpatōe potentiaꝝ aīe ad inuicē:ibi. Uegetabile aūt. Primus tractatus cōtinet quinq͂ capitula. Primū eſt de intellectu poſſibili. S.ōm eſt de intellectu agēte:ibi. Oñi aūt ſicut. Tertiū eſt de opatōibus intellectus:ibi. Indiuiſibiliū aūt. Quartū eſt de notitia quam facit intellectus p ꝯpatōem ad ſenſuꝫ:ibi. Uidetur aūt ſenſibile. In quinto recapitulat:ibi. Nunc aūt de aīa. Dicit ergo p̄mo ſic:ꝙ ꝯſiderandū eſt de pte aīe qua aīa cognoſcit ꝛ ſapit:ſiue illa ſit ſepabilis exñs ſiue non ſepabilis exñs a magnitudine. Etiam ꝯſiderādum eſt quā differentiam habet: ꝛ quō intelligit. Et p̄li cognoſcit dat phūs intelligere (ſm cōmentatorem) opatōeꝫ ſpeculatiuā ipſius intellectus:ꝛ p li ſapit opationem practicā T. Siue ſepabili exñte. ❡ Hic p. ponit tres q̄ſtiōes. Prima eſt vtꝝ potētia intellectiua ſit ſepata ab alijs ſm magnitudinem:aut ſoluꝫ ſm rōneꝫ T. Conſiderādū aūt. ❡ Scd̄a queſtio eſt:vtꝝ iſte potentie differant ab inuicē:ꝛ quō differant. T. Et quō quidem. ❡ Tertia queſtio ē:ꝙ quē modū ſit intellectio ſiue actio intelligendi:ꝛ q̇d ſit. T. Si igit͛ eſt intelligere. ❡ Hic p. determinat de natura ipſius intellectus paſſibilis:ponens aliquas ꝯclōes ipſi intellectui poſſibili ꝯuenientes: ꝛ p̄mo ponit talem ꝯcluſioneꝫ:ꝙ intelligere eſt aliq̇d pati vel aliqd̄ ſimile : pbat ſic p.qꝛ ſicut eſt de ſentire:ita pportionabiliter de intelligere ſed ſentire eſt ſenſum pati: ergo intelligere eſt intellectū pati ab intelligibili aut aliquo alio hmōi. ❡ Ex iſto textu habet͛:ꝙ intellectus eſt paſſibilis paſſiōe pfectiua:queadmodū ꝛ ſenſus. T. Impaſſibile aūt. ❡ Hic p. infert aliam ꝯcluſioneꝫ que talis ē:ꝙ intellectus nō eſt paſſibilis: ꝛ hoc paſſione corruptiua: pbat ſic p.qꝛ ſicut ſe habet ſenſus ad ſenſibilia:ita intellectus ad intelligibilia:ſed ſenſus non eſt paſſibilis paſſione corruptiua ſiue pprie dicta:ḡ nec intellectus. T. Neceſſe vtiq͂ eſt. ❡ Hic p. ponit tertiam concluſionem que talis eſt:ꝙ intellectus eſt immixtus: id eſt non eſt corp⁹: nec v͛tus corporea. pbat ſic p.qꝛ intellectus pōt intelligere oīa: ḡ debet eſſe immixt⁹: ꝯñia pꝫ: qꝛ intellect⁹ cognoſcit recipiendo:ꝛ recipiens debet eſſe denudatū a natura recepti:cum intus apparēs phibet extraneū igitur debet eſſe immixtus. Et ideo organum ſenſus dicitur eſſe alterius nature:q̄ ſunt pceptibilia ab illo ſenſu ꝛ debet eſſe denudatum ab excellentijs pceptibiliuꝫ ab eo.quibus ſi eſſet immixtum: ſiue realiter tale:ſenſus non pciperet:ḡ ſimiliter videtur ꝙ intellectus debet eſſe immixtus ꝛ ſepatus ab illis que cognoſcuntur ab ip̄o. T. Quare neq͂. ❡ Hic p. ex dictis infert aliaꝫ concluſionem que talis eſt:ꝙ intellectus ante intelligere actuale non eſt in actu ſm aliquam formam:ſed ē in potentia ad recipiendum ſpēs ſiue actus intelligendi:quibus tales res p̄ñt cognoſci pꝫ: qꝛ nullam qualitatem vel organuꝫ corporeum ſibi determinat: ꝛ tamē pōt recipe actus intelligendi : ḡ non eſt in actu ante actuale intelligere:ſed in potentia. T. Unde neq͂ immiſceri. ❡ Hic p. infert:ꝙ rōnabile eſt ip̄m intellectum eſſe immixtum: hoc eſt non habere organum corpale: ſed intellectus eſt locus ſpēꝝ vt antiqui dicunt:nam ſicut locus reſeruat locatum: ita intellectus ꝯtinet ſpēs ſiue actus intelligendi ſiue habitus. Et ſubdit p.ꝙ nō eſt ex toto ſimilis impaſſibilitas ipſius ſenſus ꝛ intellectus:qꝛ ſenſus eſt virtus organica: que poteſt corrūpi ab excellenti ſenſibili: ꝛ pōt impediri ne poſt cognitionem ſenſibilis excellentis diſtincte pcipiat debilia ſenſibilia. Sed intellectus non eſt v͛tus organica:hoc eſt v͛tus vtēs organo producendi actum intelligendi Nec poteſt corrumpi ab excellentia ſui obiecti: ſed magis confortatur ꝛ redditur magis aptus ad intelligendum:licet poteſt aliquando impediri a ſua operatione ex leſione alicuius organi corpalis: cuꝫ intellectus ad pducendum cognitionem intellectiuam indigeat aliquando cognitione ſenſitiua:que non poteſt fieri ſine organo:ꝛ cum organuꝫ fuerit leſum non fit ſenſatio p illud:ꝛ per ꝯñs nec intellectio:ad quam producendū requiritur talis ſenſatio. T. Cū aūt ſic. ❡ Hic phūs oſtendit quō intellectus reducitur ad actum dicens:ꝙ intellectus fit in actu ſicut ſciens. Unde ſicut ſciens p ſcientiā eſt in actu:ſic intellectus per actum intelligen

Queſtio p̄ma

Queſtio ſcd̄a.

Queſtio.iij

Cōclo p̄ma ex qua habet͛ ꝙ itellect⁹ ē paſſibil' paſſione pfectiua ſicut ſenſus

Cōclo.ij

Cōclo.iij

Int⁹ apparēs p'hibet extraneum.

Cōclo.iiij

Intellect⁹ ē locus ſpēꝝ.

di actu intelligit T. Hoc autẽ confeſtim. ¶ Hic phi. ſubdit: ꝙ ſicut ſciens: poteſt conſiderare cum voluerit per ſeipſum: ſic etiã intellectus habẽs actũ intelligẽdi

T. Eſt quidem igit. ¶ Scd̃o ſubdit p. ꝙ ſicut intellectus exñs in actu ꝑ ſciã: eſt in potẽtia ad addiſcere ſiue inuenire: cum eſt in potentia ad conſiderare: ita etiã intellectus eſt in potentia ad actum intelligẽdi cũ vnũ actum intelligendi vel habitũ habeat. T. Et ipſe aũt ſeipm̃. ¶ P. hic vlterius ſubdit: ꝙ intellectus ſeipſũ intelligere põt. T. Cũ aũt aliud ſit. ¶ P. hic oſtẽdit quõ virtus ſenſitiua differt ab intellectiua ſequẽdo verba platonis: dicens ꝙ aliud eſt magnitudo ⁊ magnitudinis eſſe aqua ⁊ aque eẽ: ⁊ ſic in multis alijs: nõ aũt in oĩbus: cum in quibuſdã idem eſt eſſe carnis ⁊ caro. Unde p. per magnitudinem ⁊ carnem intelligit ſingulare: vel rem ſingulariter apphenſam: ⁊ ꝑ magnitudinis eſſe: ſimiliter ꝑ carnis eſſe intelligit vniuerſale: vel rem vniuerſaliter apphenſam. Unde Plato (vt ſibi imponit) dicebat in rebus naturalibus vniuerſale ⁊ indiuiduum differre: ⁊ ꝙ vniuerſale erat eſſe ſingularium Sed in ſeparatis a materia: dicebat vniuerſale non diſtingui a ſingulari: ideo p. vult dicere ꝙ ſi vniuerſale et ſingulare ſic differũt tanꝙ due res extra intellectũ ſic exñtes in rebus naturalibus: tũc alia virtute intelligeretur vniuerſale: ⁊ alia virtute intelligeret ſingulare. ¶ Uniuerſale quidẽ ab ipſo intellectu. Singulare vero a ſenſu. Vel ꝙ vnũ ⁊ idẽ aliter ⁊ aliter cognoſceret ab intellectu. Res vero cognoſcit ſingulariter reflexe: quod aliqui ſic exponũt: ꝙ ſingulare cognoſcit reflexe: cũ intellectus pmo ⁊ directe itelligit vniuerſale: deinde reſpiciendo ad fantaſmata: ⁊ ad ſenſum intelligit ſingulare. Iſta aũt expõ videt eſſe inutilis: q2 res pus ab itellectu cognoſcit ſingulariter ꝙ vniuerſaliter. Ideo illd̃ debet ſic exponi: ꝙ ſingulare cognoſcitur ab intellectu circunflexe: hoc eſt cognoſcitur ab intellectu res cum ꝓprietatibus indiuiduãtibus ↄceptu ſingulari: et res cognoſcit ↄceptu vniuerſali ſine talibus. ¶ Ex quo ptꝫ differentia inter intellectũ ⁊ ſenſum. Senſus enim cum talibus accidentibus indiuiduãtibus cognoſcit. Intellectus vero ſine illis pt cognoſcere. T. Dubitabit ãt. ¶ Hic p. mouet duas dubitatões quarũ pma eſt.

Dubitatio .i.

Utrũ intellectus poſſet intelligere. Et arguit p. ꝙ nõ q2 non pt pati: ergo nec intelligere añs pbat p. dupliciter. Primo quia intellectus eſt impaſſibilis: vt patꝫ ex dictis. Secũdo q2 agẽs ⁊ patiẽs debẽt cõicare i materia: ſed intellectus (cũ ſit imaterialis) non cõicat in materia cũ intelligibili: igit non patit ab intelligibili

T. Amplius aũt. ¶ P. hic mouet ſcd̃am dubitatõem

Dubitatio .ii.

que talis eſt. Utrum intellect9 eſt intelligibilis. Et videtur ꝙ non: q2 ſi eſſet intelligibilis hoc eſſꝫ ꝑ ſeipm̃ ⁊ ſic ita videret eſſe de alijs intelligibilibus: qd̃ tñ ẽ falſum. Uel intelligibilis ꝑ aliud: puta ꝑ ſpẽm vel actũ diſtinctũ ab ipſo intellectu: ⁊ tũc ſicut ipſe nõ intelligit ſe ꝑ ſe: nec etiam aliqd aliud intelligeret ſe ꝑ ſe: cũ nõ videt eſſe maior rõ de vno ꝙ de alio. T. Aut pati ſm cõe.

Solutio .i.

¶ Hic p. ſoluit pmã dubitatõem: ⁊ rõem factã ad ipſam: dicens ꝙ lꝫ intellectus ſit impaſſibilis paſſione corruptiua (vt pus dctũ ẽ) tñ bñ ẽ paſſibilis paſſione pfectiua. Et ſubdit p. ꝙ intellectus anteꝙ itelligat nõ hꝫ in ſe aliquẽ actũ ſiue ſpẽm repñtantem intelligibile: ſed eſt quodãmõ pña intellectiua: hoc eſt in potentia ad recipiendum ſpẽs repñtantes intelligibilia. Et ideo dicit p. ꝙ intellectus ante actuale intelligere ẽ tã ꝙ tabula: in qua nihil eſt depictũ depĩgibilis tñ virtutibus ⁊ ſcientijs. E. ꝑ iſtud remouet opionẽ naturaliter loquẽtiũ: qui ponebant aĩam cõponi ex oĩbus: vt oĩa intelligeret. Etiam opinionẽ platonis dicentis: aĩam noſtram eſſe creatam cum virtutibus ⁊ ſcientijs: ſed propter vnionem eius cum corpe tradidit obliuioni: ⁊ ſic dicebat ꝙ noſtrum addiſcere non erat niſi quoddã reminiſci. Ex iſto paſſu Ar. elicitur iſta cõis auctoritas ꝙ aĩa in principio ſue creatiõis: eſt ſicut tabula in qua nihil eſt actu depictum: depingibilis tamen ſcientijs ⁊ virtutibus.

Intellectus in principio ſue creatõis ẽ tãꝙ tabula raſa in q̃ nihil ẽ depictũ: depĩgibil' tñ ſciẽtijs ⁊ virtutibus.

T. Et ipſe quidẽ. ¶ Hic p. ſoluit ſecundã dubitationem: ⁊ rationem eiuſdẽ dicens: ꝙ intellect9 eſt intelligibilis ſicut alia ſunt intelligibilia: hoc eſt intelligit ſeipm̃ per intellectionem ab ipſa diſtinctam: ſicut intelligit lapidem per ſpẽm ſiue actum diſtinctum ab anima ⁊ lapide. Et ſubdit p. ꝙ in ſeparatis a materia commune eſt: ꝙ poſſunt ſe ipſa intelligere: ⁊ in hoc differunt a ſubſtantijs materialibus. ¶ Ulterius ſubdit p. ꝙ idem eſt ſcientia ſpeculatiua ⁊ ſcibile: ⁊ hoc in ſeparatis a materia. Unde aliquis intellectus ſeparatus a ſua ſcientia: ⁊ eſt ipm̃ ſcibile: puta intellectus diuinus: ſed de iſta ſcientia ⁊ ſcibili non videtur p. hic loqui. Ideo illud dictum p. debet ſic intelligi: ꝙ ſcientia ⁊ ſcibile idẽ ſunt: hoc eſt ſcientia eſt in ſcibili: ſiue ſciẽtia actualis ⁊ ſcibile ꝓpinquum idem ſunt: ſed in habentibus materiam vnũqdꝙ eſt ſolum in potentia intelligibile ſiue ſcibile: ex quo in illis non eſt intellect9 ⁊ fiunt actu intelligibilia per ipm̃ intellectũ. Unde dicit commentator: ꝙ p. per illud dictum ſcibile ⁊ ſcientia idem ſunt: vult probare ꝙ intellectus noſter intelligit per intellectõnem ſuperadditam: ⁊ realiter ab ipſo diſtinctam: quia niſi ſic intelligeret tunc in eo idem eſſet ſcientia ſcibile: ita ꝙ illa res que eſt ſcientia exiſtẽs in anima: eſſet ipm̃ ſcibile quod tamen eſt falſum: et hoc loquendo de ſcientia ipſius anime ⁊ de ſcibili quod eſt anima. Et ex quo alie res ab anima non habẽt in ſe intellectionem: ita ꝙ non ſunt nate cauſare intellectõem in ſe: ideo non intelligunt ſeipſas ſicut ipſa anima

Solutio .ii.

Quoniam autem. ¶ Iſtud eſt ſecundũ capitulum huius tractatus: in quo p. determinat de itellectu agente: ⁊ primo oſtendit intellectum agentẽ eſſe ponendum. Et deinde ponit alias conditiones eius.

Cõcl'o ꝙ itellectus agẽs ẽ ponendus

¶ Probat ergo pmo iſtam concluſionem: ꝙ intellect9 agens eſt ponendus ſic: quia in omni genere generabilium ⁊ corruptibilium debet poni actiuũ ⁊ paſſiuũ ſed in nobis generantur intellectiones rerũ: ergo debet poni principium actiuum ⁊ paſſiuũ huiuſmodi intellectionum: ⁊ vnum ſcꝫ paſſiuũ dicitur intellect9 paſſibilis: actiuum vero intellectus agens. Et ſubdit philoſophus: ꝙ intellect9 paſſibilis poteſt omnia fieri: hoc eſt poteſt recipere omnium rerum intellectiões ⁊ intellectus agens poteſt omnia facere: hoc eſt oĩum rerum intellectões poteſt ꝓducere. Unde intellectus agens ſe habet vt habitus: hoc eſt vt forma cuius eſt agere: ⁊ ſe habet ad res intelligibiles ſicut lumẽ ad colores. Nam ſicut colores non poſſunt mutare medium ſine lumine: ita res non poſſunt agere intellectionem in intellectu paſſibili niſi mediante intellectu agente.

Intellect9 poſſibil' ẽ oĩa fieri Sꝫ itellect9 agẽs ẽ oĩa facere.

T. ¶ Et hic intellectus. ¶ Hic p. ponit quatuor conditiones intellectus agentis. ¶ Prima eſt: ꝙ ipſe eſt ſeparabilis: puta a materia ⁊ organo corporeo: ſic ꝙ nõ indiget organo corporeo immediate concurrente ad ſuam actionem: que dicitur intellectio. ¶ Secunda eſt ꝙ eſt impaſſibilis: ⁊ hoc paſſiõe corruptiua. ¶ Tertia eſt: ꝙ eſt immixtus: ⁊ per iſtas tres conditiones conuenit cum intellectu paſſibili. ¶ Quarta eſt: ꝙ eſt in actu per ſui ſubſtantiam quod non attribuitur intellectui paſſibili. Et debet ſic intelligi: intellectus agẽs format intellectionem: ⁊ ꝓ tanto dicitur agens. Et intellect9 paſſibilis ꝓ quãto dicitur paſſibilis recipit ipſã: ita ꝙ eſt alia rõ huius cõplexi intellect9 paſſibilis: ⁊ alia rõ huius cõplexi intellect9 agẽs. Et iſtã quartã ↄditionem

Quatuor ↄditiões itellect9 agentis.

probat ſic p. quia agens debet eſſe honorabilius ⁊ dignius paſſo ſiue conditionẽ nobiliorem habere: ⁊ cũ intellectui agenti cõueniunt omnes ↄditões intellectus paſſibilis: videt ꝙ ſibi dꝫ ↄuenire aliq ↄditio nobilior: ꝙ eſt aliq ↄditionũ ↄuenientiũ intellectui paſſibili: ea rõne qua dr̃ paſſibilis.

Sẽp honorabili9 ẽ agẽs paciẽte ⁊ pncipiũ materia.

T. Idẽ ãt. ¶ Hic p. ponit alias ↄditões ipſi9 intellect9 exñtis in actu. ¶ Prima eſt: ꝙ in intellectu idẽ eſt ſcia in actu: ⁊ res ſcita. Iſta aũt ↄditio ſi daret de intellectu diuino clarũ eſſet: cum ibi idẽ eſt ſcia ⁊ illud qd̃ ſcit. Sed ſi exponeret de intellectu hũano: dꝫ ſic intelligi: ꝙ in vno ⁊ eodẽ ẽ ſcia habit9 ⁊ act9 intelligendi. Uel ſic: ꝙ in intellectu idẽ ẽ cognitio actualis q̃ dr̃ apphenſio: ⁊ ſcibile ꝓpinquum

Cõditões itellectus in actu

T. Que vero. ¶ Scd̃a ↄditio eſt: ꝙ in vno ⁊ eodẽ: ſcia in pña eſt por tpe ſcia in actu: q2 intellect9 eſt por tpe in pña ad ſciendũ ꝙ actu ſciat: ⁊ hoc loquendo de intellectu hũano. Simplr̃ tñ loquẽdo: ſcia i actu eſt por ꝙ ſcia in pña: puta ſcia q̃ eſt pma cã: que eſt oĩ alia re ab ipſa por: eſt por tpe illo qd̃ eſt in pña ad ſciendum loquẽdo de pña diſtãte ab actu. T. Sed non aliqñ ¶ Tertia ↄditio eſt: ꝙ intellect9 in actu intelligit ſemper ꝙ diu eſt in actu: ⁊ ꝑ intellectũ in actu intelligit intellectus habẽs actu intellectõem in ſe.

Cõditões gñales intellect9.

T. Separatus aũt. ¶ Hic p. colligit ↄditões gñales itellectui ↄuenientes: ſcꝫ ꝙ eſt ſepat9: ⁊ ꝙ eſt illd̃ qd̃ vere eſt: qd̃ etiã eſt icorruptibil' ⁊ ꝑpetu9 Has ↄditões aliq attribuũt itellectui diuino q ꝑ ſuã eſſentiam intelligit. Scd̃m tñ rei veritatẽ pñt attribui intellectui hũano: ſic ꝙ ipſe eſt ſeparatus: hoc ẽ ſeparabilis: ⁊ poſtꝙ ſepat9 eſt: ẽ vere ꝑ ſe exñs ⁊ eſt incorruptibilis ⁊ ꝑpetu9 in futurũ: cũ non deſinit eſſe. T. Non remiſcimur aũt. ¶ Hic p. ſoluit q̃ſtionẽ talem: q̃re non reminiſcimur poſt mortẽ di. ꝙ intellectus paſſiu9 corrũpit: ſine quo intellect9 agẽs nõ intelligit Et ꝑ intellectũ paſſiuũ intelligit virtutẽ cogitatiuã que ꝓpter eius excellentiã ⁊ ↄuenientiã quã hꝫ cum intellectu ſolet vocari intellectus paſſibilis: ſicut ſolem9 dicere canẽ intelligere dñm ſuum.

Indiuiſibilium. ¶ Iſtud eſt tertiũ ca. huius tractatus: in quo p. determiat de opatõnib9 intellect9

Simplex opatõ intellectus

declarãdo ipſas: ⁊ cõparando illas adinuicẽ. Ponit igit duas opatões intellect9: quarũ vna vocat indiuiſibiliũ intelligentia: ⁊ ſimplex apphenſio ſine diuiſiõe vel cõpoſitõe pluriũ ↄceptuũ adinuicẽ. ¶ Scd̃a opatio intellectus eſt cõpõ vel diuiſio pluriũ ↄceptuũ adinuicẽ: pma ẽ ſine vero ⁊ falſo ſcd̃a ẽ cũ vero ⁊ falſo. T. Sic Empedocles. ¶ Hic p. declarat dictas opatões intellectus d. ꝙ ſicut in rebus ad extra eſt dare ſimplicia: ⁊ cõpoſita ex ſimplicibus vt ptꝫ ꝑ Empedoclẽ dicentẽ: ꝙ natura facit multa capita ſeorſũ ſine collis: ⁊ multos pedes ſine tibijs: ⁊ ſic de alijs mẽbris: ⁊ poſtea cõponit illa: ⁊ pmanẽt illa ſimul ſtãte ↄcordia. Sic etiã in intellectu ſunt aliq opatões ſimplices: ⁊ alique cõpoſite ex his ſimplicib9: ⁊ qñ eſt correſpondẽtia in re: tũc opatõ cõpoſita ſiue cõplexa dr̃ vera: ⁊ qñ nõ eſt dr̃ falſa. Et harum opationũ quedã eſt affirmatiua: ⁊ qdã eſt negatiua. Silr̃ qdã eſt de verbo pñti: ⁊ qdã de verbo futuri tpis: ⁊ qdã eſt de verbo pteriti tpis. T. Indiuiſibilis enim ¶ Hic p. oñdit quot modis dr̃ indiuiſibile: ⁊ quot modis intelligit dicens ꝙ indiuiſibile dr̃ duplr̃. Uno modo dr̃ indiuiſibile qd̃ non pt diuidi. Alio mõ ꝙ non eſt actu diuiſum: ſed pt diuidi. Et indiuiſibile ſcd̃o mõ intelligit ſimplici intellectõne: ⁊ tpe indiuiſibili: hoc eſt ſine interruptõe tpis: ita ꝙ lꝫ magnitudo habeat ptes ⁊ ſiliter tps in quo intelligit: tñ non pus tpe intelligit vna ps magnitudinis ꝙ alia: ſed ſimul ⁊ ſemel intelligit tota magnitudo ſimplici ↄceptu. Põt tñ intellect9 pmo intelligere vnã ptẽ: ⁊ poſtea aliã. Et ꝑ iſtd̃ remouet p. opiones antiquorũ dicentiũ nos non poſſe intelligere totã magnitudinẽ niſi nos pus intelligam9 vnã ptẽ ⁊ poſtea aliã: ⁊ cũ ille ptes magnitudinis ſunt infinite: ſequit ꝙ intellect9 nõ poſſꝫ intelligere totam magnitudinẽ. Hãc opionẽ remouet p. ꝑ hoc dcm̃ ꝙ oẽs ptes ſimul ⁊ ſemel intelligunt. T. Qd̃ ãt nõ. ¶ Hic p. oñdit q̃liter indiuiſibile ſm ſpẽm intelligit d. ꝙ eodẽ mõ intelligit ſicut diuiſibile ſm q̃titatẽ. ſ. ſimplici intellectõe ⁊ tpe indiuiſibili. Indiuiſibile ſm ſpẽm (qd̃ dr̃ indiuiſibile aſe ſꝫ p.) eſt plures res eiuſdẽ ſpẽi: que ſub vno ſimplici ↄceptu ↄcipiunt oẽs ſimul: ſic ꝙ vnũ non pus alio lꝫ intellect9 pus tpe itelligere poſſit vnã rem tpe quã aliã: ſm ↄcept9 ſingulares. T. Iacit ãt. ¶ P. hic oñdit quõ intelligit indiuiſibile ſimplr̃: cuiuſmodi dñr pũct9 ⁊ inſtãs q̃ ab aliqb9 ponunt indiuiſibilia d. ꝙ tale pt cognoſci ꝑ ſuũ habitũ: hoc eſt ille terminus punctũ q ſubordinat ↄceptui puatio includit in ſe ↄceptũ poſitiuũ: ꝑ quẽ pt cognoſci. Et hoc declarat p. q2 malũ hꝫ cognoſci ꝑ bonũ: ⁊ nigrũ ꝑ ſuũ ↄtrariũ ſiue puatiue oppoſitũ: ⁊ hoc capiendo nigrũ ꝓ obſcuritate ſiue corpe obſcuro: qd̃ eſt puatũ lumine.

Priuatio cognoſcit ꝑ habitũ: ⁊ ↄtrariũ ꝑ ſuũ ↄtrarium

T. Eſt ãt dictio. ¶ P. hic ↄpat iſtas duas opatões intellect9 adinuicẽ: ⁊ dicit ꝙ dictio: hoc eſt intellectio cõplexa: ſicut ẽ affirmatio vel negatio eſt vera vel falſa. Alia vero opatõ intellectus puta ſimpliciũ intellectio nõ eſt vera vel falſa vt veritas attribuit ꝓpõnib9: tñ ſemꝑ eſt vera: q2 ſibi ſemꝑ correſpondet aliqd in re: ita ꝙ ſignificat rem que eſt: vel põt eſſe: vel potuit eſſe.

Simpliciũ intelligentia ſemper vera eſt

Uidetur autem. ¶ Iſtud eſt quartũ ca. huius tractatus: in quo p. determiat de ↄpatõne intellectus ad ſenſum: ⁊ ponit p. duodecim ↄpatões ſiue ſilitudines.

Duodecim ſilitudines itellect9 ad ſenſum.

¶ Prima eſt ꝙ ſicut ſenſus reducit in actũ ꝑ ſenſibile: ita intellectus ꝑ intelligibile. Et hoc loquendo de illo qd̃ pmo intelligit ad intellectu.

Prima

T. Nõ enim patit. Scd̃a ↄpatio eſt: ꝙ ſicut ſenſus non patit recipiẽdo ſenſationẽ alteratõne corruptiua: ita nec intellect9 patit nec alterat alteratõe corruptiua recipiendo itellectionẽ: q2 vtrũꝙ recipit ſuã pfectõem ſine obiectiõne ſui ↄtrarij.

Scd̃a

Sentire qdẽ. ¶ Tertia ſilitudo eſt: ꝙ ſenſatio eſt ſicut dicere vel intelligere: hoc ẽ ſicut pma opatio intellect9: nihilominus tñ tam ſenſus ꝙ intellectus pñt cõplexe iudicare.

Tertia

T. Et eſt delectabilis ¶ Quarta ↄpatõ eſt: ꝙ tã in itellectu ꝙ in ſenſu eſt delectabile ⁊ triſtabile affirmatio: negatõ: ꝓſecutio: ⁊ fuga.

Quarta.

T. Cũ ãt delectabile ¶ Quita ↄpatio ẽ: ꝙ tã i ſenſu ꝙ in itellectu ad apphẽſionẽ obiecti ꝑ modũ ↄuenientis vel diſcõuenientis boni vel mali ↄſequit in appetitu delectatõ vel triſtitia: amor vel odiũ.

Quinta

T. Et non ſm. ¶ Sexta ſimilitudo eſt: ꝙ tã in intellectũ ꝙ in ſenſu eſt vnũ ⁊ idẽ qd̃ eſt ꝓſecutiuũ ⁊ fugitiuũ: licꝫ alia ſit rõ ꝓſecutiui ⁊ alia ſit rõ fugitiui.

Sexta

T. Intellectiue ãt. ¶ Septia ſimilitudo eſt: ꝙ ſicut ſenſus (ſaltẽ exterior) nõ ſentit ſine ſenſibili, ita nec intellect9 ſine fantaſmate: hoc eſt ſine aliquo repñtante ſenſibile: qd̃ qdẽ repñtãs vel repñtat vliter vel ſingulariter.

Septima

T. Sicut et aer. ¶ Octaua ſimilitudo eſt: ꝙ ſicut pter ſenſus exteriores opꝫ ponere ſenſum cõem: ad ponẽdũ dñiam inter ſenſibilia diuerſorũ ſenſuũ: ⁊ iñ ſm aliã rõem accipit in ordine ad vnũ ſenſibile: ⁊ ſm aliã in ordine ad aliud: ita eſt vn9 itellectus potẽs oĩa intelligibilia intelligere: cui diuerſe rõnes attribuunt: cũ ille aliqñ vocat practicus: aliqñ vero ſpeculatiu9

Octaua

T. Spẽs qdẽ igit. ¶ Nona ſilitudo eſt ꝙ ſicut ſenſus ꝑ hoc ꝙ monet a ſenſibili ſiue ꝑ hoc ꝙ cognoſcit ipm̃ iudicat ipm̃ eſſe ꝓſequendũ vel fugiendum: ſic etiam intellectus cũ fantaſmatibus: hoc ẽ cum cognoſcit rem repñtatam per fantaſma iudicat eſſe ꝓſequendam vel fugiendam: ſenſus tamen non reſpicit ad futurũ ſicut intellectus: ⁊ ꝓpter hoc appetit9 ſenſi

Nona

tinus aliqñ obuia rõni ꝑ tãto: q̃ ſenſus ꝑcipiens ſuũ obiectũ pñtialr̃ apphẽdit ipm̃ ꝑ modum ↄuenientis: ⁊ intellectus reſpiciẽs ad futura iudicat illud idẽ aliqñ ꝑ modũ diſcõuenientis. T. Oĩno in actiõe. ¶ Hic p. ponit decimã ſimilitudinẽ que talis eſt: ꝙ tam in ſenſu ꝙ̃ intellectu ẽ iudiciũ aliqñ practicũ: aliqñ ſpeculatiuũ veꝝ vel falſum. Practicũ: ꝑ q̃nto natũ eſt mouere ſiue dirigere ad ꝓſequendũ vel fugiendũ. Speculatiuum: ꝑ q̃nto non mouet aliqđ ad agẽdũ: ſcʒ ad ꝓſequẽdũ vel fugiendũ: ſed ad ſpeculãdũ ſolũ: ſʒ vtrobiqʒ iudiciũ veꝝ dr̃ bonũ ⁊ falſum dr̃ malũ. T. Abſtracõe ãt

Undecia
¶ Undecima ↄparatio: q̃ eſt penes dr̃ñam ẽ talis: ꝙ intellect⁹ abſtracte a materia intelligit: ſenſus ꝟo non: hoc eſt intellect⁹ intelligit vlr̃: ſenſus ꝟo ſolũ cognoſcit ſingulariter. T. Oĩno ãt.

Duodecia
¶ Duodecima ↄparatio ẽ: q̃ ẽ penes dr̃ñam ꝙ intellect⁹ intelligit ſeipm̃: ſʒ tñ ſenſus non ſentit ſeipm̃. T. Utꝝ aũt ↄtingit. ¶ Hic p. ſubdit ꝙ determiãre vtꝝ intellect⁹ non ſeꝑat⁹ a magnitudĩe põt intelligere res ſeꝑatas ꝑtinet ad aliam ſciaʒ: puta ad metaphiſicam.

Cõcl'o: ꝙ aĩa ẽ quodãmõ oĩa

Nunc autem. ¶ Iſtud ẽ quintũ ca. hui⁹ tractatus: ĩ quo p. recapitulat ea q̃ dcta ſũt. Et p̃mo p̃mittit iſtã ↄcl'onẽ: ꝙ aĩa ẽ quodãmõ oĩa: quam ꝓbat ſic: q̃ oĩa aut ſunt ſenſibilia: aut intelligibilia: ſed aĩa ſm ſenſum ẽ oĩa ſenſibilia: hoc ẽ ꝑ ſenſum p̃t oĩa ſẽſibilia cognoſcere: ⁊ ſm intellectũ eſt oĩa ĩtelligibilia: hoc ẽ ꝑ intellectũ oĩa intelligibilia p̃t cognoſcere T. Qualr̃ ãt hec. ¶ Hic p. declarat illđ idẽ ꝑ duos modoſ. Primus mod⁹ eſt: q̃ q̃cũqʒ ꝓportionabilr̃ diuidunt̃ ad inuicẽ illa ſunt eadẽ ſm ꝓportionẽ: ſʒ ſenſus ⁊ ſenſibile ꝓportionabiliter diuidunt̃: ſilr̃ intellect⁹ ⁊ intelligibile: g̃ ſenſus ⁊ ſenſibile ſunt in eadẽ ꝓportõe: ſilr̃ ĩtellect⁹ ⁊ intelligibile.

Sciaꝛ ſenſus ſecãt̃ ſicut res

Minor ptʒ: q̃ ſicut ſenſibile dr̃ in actu: qñ actu ſentit̃: ⁊ in poña qñ p̃t ſentiri Ita ſenſus dr̃ in actu: q̃ actu ſentit: ⁊ in poña q̃ p̃t ſentire ⁊ ſilr̃ ẽ de intellectu. T. Neceſſe ẽ ãt. ¶ Scđs mod⁹ eſt: ꝙ aĩa eſt oĩa ſm ſimilitudinẽ: q̃ ſm ſenſum aĩa ẽ ſilis ſenſibili: cũ in organo ſit ſpẽs repñtatiua ſenſibilis ⁊ in ipa aĩa ſenſatio eiuſdẽ repñtatiua: non eĩ lapis ẽ in aĩa ſʒ

Lapis nõ ẽ in aĩa ſʒ ſpẽs ei⁹

ſpẽs lapidis. Et aĩa ꝑ intellectũ eſt ſilis intelligibili: cum ĩ intellectu ẽ ſpẽs ſiue cognitio repñtatiua intelligibilis. Etiã ſenſus ⁊ intellect⁹ ſilr̃ ſe hñt ad ſentire ⁊ intelligere: ſicut ſenſibile ⁊ intelligibile ad ſentiri ⁊ ĩtelligi. T. Quare ãt. ¶ Hic p. infert quandã ſilitudinem dicens: ꝙ ſicut manus ẽ organũ organoꝝ cuʒ ipſa ſubſeruit oĩb⁹ alijs mẽbris corporeis: ita intellect⁹ eſt ſpẽs intelligibiliũ: ⁊ ſenſus ſpẽs ſenſibiliũ: hoc ẽ aĩa ꝑ organũ ſenſus p̃t cognoſcere oĩa ſenſibilia ⁊ aĩa ꝑ ĩtellectũ p̃t cognoſcere oĩa ĩtelligibilia.

Man⁹ ẽ organũ organoruʒ

T. Qñ ãt neqʒ ¶ Hic p. oñdit quõ intellect⁹ depẽdet a fantaſmatib⁹ in intelligendo dicens: ꝙ ſenſibilia non ſunt ſeꝑata a magnitudine: ⁊ ꝑ ↄñs nõ ꝑcipiunt̃ ab ĩtellectu niſi mediante ſenſu ⁊ fantaſmatib⁹: ⁊ iõ ſi deficiat aliqs ſenſus alicui: deficit ſcia ſenſibilis ꝓprij illius ſenſus cuʒ intellect⁹ ſine fantaſmatib⁹ non p̃t intelligere: ⁊ iõ intelligẽti nccẽ ẽ fantaſmata ſpeculari: hoc ẽ intellectus non p̃t intelligere niſi ꝑ ſpẽs repñtantes res.

Intelligenti nccẽ eſt fantaſmata ſpeclari

T. Eſt aũt. ¶ Hic p. ponit dr̃ñam inter fãtaſiã ⁊ intellectũ: q̃ fantaſia ſiue fantaſma non ẽ veꝝ vel falſum: ⁊ tñ aliq̃ opatões intellect⁹ ſunt vere vel falſe: puta ↄpõ ⁊ diuiſio: etiã p̃ma opatio intellect⁹ nõ ẽ fantaſma qđ ẽ ſpẽs exñs ĩ organo: ſʒ tñ aliq̃ opatio nõ p̃t eẽ ſine fãtaſmate puta intellectio q̃ eſt cognitio ĩtuitiua ſingular[q̃ non p̃t fieri ſine pñtia rei: ⁊ cũ cognitiõe ſenſitiua eiuſdẽ.

Queritur Utrum intellect⁹ ſit ꝟt⁹ paſſiua.

¶ Et ar̃ p̃mo ꝙ nõ: q̃ intellect⁹ eſt ĩpaſſibilis: vt ptʒ ꝑ p. iij. hui⁹: g̃ nõ eſt ꝟt⁹ paſſiua. ¶ Scđo ſic: intellectus non eſt mobilis: g̃ nõ eſt ꝟt⁹ paſſiua. añs ptʒ: q̃ ẽ indiuiſibilis. ¶ Tertio ſic: intelligere nõ eſt pati: g̃ intellectus non eſt ꝟtus paſſiua. ↄña patʒ: q̃ ſi intellect⁹ eſſʒ ꝟt⁹ paſſiua: hoc maxie eſſʒ ꝓpter intelligere. añs ptʒ: q̃ intellectio ẽ actio ĩmanens: g̃ intellectus actiue ↄcurrit ad intellectõnem: ⁊ ꝑ ↄñs intelligere eſt agere. ¶ Quarto ſic: ſi intellect⁹ eſſʒ ꝟt⁹ paſſiua: hoc maxime eſſʒ reſpectu intelligibiliũ: ſʒ hoc non igr̃. Minor ptʒ: q̃ ĩtelligibilia (vt lapides ⁊ ligna) ſũt min⁹ nobilia ꝙ̃ intellect⁹: ⁊ cũ agẽs dʒ eẽ p̃ſtãti⁹ paſſo: ſequit̃ ꝙ illa intelligibilia non poſſunt agere in intellectũ. ¶ Quinto ſic: res ad extra ſunt diuiſibiles: ⁊ intellect⁹ eſt indiuiſibilis: mõ diuiſibile nõ agit in indiuiſibile: g̃ ĩtellect⁹ non ẽ ꝟt⁹ paſſiua reſpectu intelligibiliũ. ¶ Sexto ſic: ſi ſic: ſeq̃ret̃ ꝙ intellect⁹ pateret̃ ab intelligibili: ſʒ hoc non: igr̃. Minor pʒ: q̃ vel pateret̃ ab oĩ: vel ab aliquo ⁊ aliquo nõ. Non ab oĩ: q̃ intellect⁹ intelligit materiã p̃miã a qua tñ nõ patit̃: cũ illa nulli⁹ ſit actiuitat[. Etiã intelligit res q̃ non ſunt mõ ab illis q̃ non ſunt intellectus nõ patit̃. Nec p̃t dici ꝙ patiat̃ ab aliquo ⁊ ab aliquo non: cũ nõ videt̃ rõ diuerſitat[. ¶ Septimo ſic: intellectus non cõicat cũ intelligibili: ergo non patit̃ ab eo: ↄña ptʒ: q̃ illa que debent agere ⁊ pati ab inuicem debent cõmunicari in aliquo.

In oppoſitũ eſt p. in p̃mo huius tertij. Pro ſolutõne queſtionis.

Sciendũ ẽ: ꝙ hic nõ ẽ ſermo de intellectu diuino: vel angelico: ſʒ de intellectu hũano. Silr̃ non eſt ſmo de ꝟtute morali: q̃ habentẽ ꝑficit ⁊ opus ei⁹ bonũ reddit: nec de ꝟtute intellectuali: cũ ille nõ inſint a natura: ſʒ hic eſt ſmo de ꝟtute q̃ eſt poña actiua vel paſſiua. Similiter in ꝓpoſito nõ eſt ſmo de paſſione corruptiua ipius aĩe: ſed hic eſt ſmo de paſſiõe ꝑfectiua: ita ꝙ intellect⁹ quãdã diſpõnẽ in ſe p̃t recipe: q̃ ſi eſſet in eo eſſʒ ꝑfectio ipi⁹. Etiã ꝓ tanto intellect⁹ dr̃ pati: q̃ ẽ receptiu⁹ alicui⁹ accñtis. Etiã intellect⁹ aliqñ patitur paſſione doloroſa: cũ aliqñ intellect⁹ recipiat in ſe ĩtellectiones ſibi diſconuenientes ex q̃b⁹ cauſat̃ error vel falſa opĩo: ⁊ talis paſſio eſt paſſio imꝑfectiua: aliquando etiã hʒ ĩ ſe dolorẽ. Etiã intellect⁹ aliqñ patit̃ paſſione corruptiua alteri⁹ diſpoſitõis ſicut ĩtellect⁹ habẽs habitũ erroneũ ſiue actũ erroneũ: aliqñ patit̃ recipiendo actũ vel habitũ: ad cuius receptõem ſeq̃tur deſtructio erroris vel actus p̃oris. Iſto ſuppoſito ſit.

Concluſio reſponſiua. ¶ **Intellect⁹ non eſt** ꝟtus paſſiua: paſſione corruptiua ſuip̃i⁹: lʒ ſit ꝟt⁹ paſſiua paſſione ꝑfectiua: ſiue doloroſa: vel corruptiua alterius diſpõnis. Prima ps ptʒ: q̃ intellect⁹ eſt ꝑpetu⁹ a pte poſt vt fide credim⁹: g̃ non patit̃ paſſione corruptiua ſuipſius. Scđa ps ptʒ ex dictis.

Dubitatur p̃mo Utꝝ opʒ intellectũ eſſe denudatũ ab eo qđ intelligit. ¶ Et videt̃ ꝙ non: q̃ intellectus p̃t intelligere ſeipm̃: ⁊ tñ non eſt denudat⁹ a ſeipo igr̃. ¶ Scđo ſic: deus ⁊ intelligentia intelligũt ĩtelligibilia: ⁊ tñ ante intellectõem non ſunt denudata ab intelligibilibus: q̃ vt dicit auctor de cauſis: intelligẽtie ſunt plene formis. Etiã deus ⁊ intelligẽtia intelligunt ſeipa: ⁊ tñ a ſeipſis nõ ſunt denudata: igr̃. ¶ Tertio ſic: ſicut ſe hʒ ſenſus a ſenſibilia: ita intellect⁹ ab intelligibilia: ſed ſic eſt de ſenſu: ꝙ non opʒ ipm̃ eſſe denudatũ a ſenſibilibus ante ſenſationẽ: ſicut ptʒ de ſenſu tactus q̃ ꝑcipit q̃litates p̃mas a q̃b⁹ nõ eſt ex toto denudatus. Similiter viſus ꝑcipit colores: ⁊ tñ viſus nõ eſt totaliter denudatus a coloribus. Similiter viſus ꝑcipit magnitudinem: ⁊ tñ organũ viſus nõ eſt denudatum a magnitudine: ergo ſimiliter non eſt neceſſe intellectum eſſe denudatũ ab omni illo quod intelligit.

¶ In oppoſitũ eſt phũs in p̃o capitulo in tertio hui⁹ vbi dicit ꝙ opʒ intellectũ eſſe ĩmixtũ: cũ int⁹ exiſtẽs ꝓhibet extraneũ. ¶ Pro ſolutione dubij.

Sciendũ p̃o ꝙ duplex eſt ĩtellect⁹: quidam eſt intellect⁹ ĩtelligẽs ſeipſo ⁊ nõ ꝑ ĩtellectionẽ ſibi additã cuiuſmodi eſt ĩtellect⁹ diuin⁹: q̃ eſt ſua ĩtellectio: et de iſto mõ nõ eſt hic ad ꝓpoſitũ. ¶ Ali⁹ eſt ĩtellect⁹ intelligẽs ꝑ ĩtellectõem ſibi additã: q̃ ĩtellectio realr̃ diſtinguit̃ ab ipo: cuiuſmodi eſt intellect⁹ hũan⁹: et de iſto ĩtellectu eſt hic ad ꝓpoſitũ. ¶ Silr̃ aliq̃d recipiẽs dr̃ eſſe denudatũ ab alio duplr̃ Uno mõ ſm ſubſtãtiaʒ illi⁹ qđ ĩtelligit̃ vel recipit̃: ita ꝙ nõ hʒ illud ĩ ſubſtãtialiter in ſe: nec eſt ipm̃: nec qđ recipitur: ſicut ĩtellectus cognoſcẽs lapidẽ dr̃ eſſe denudat⁹ a ſubſtãtia lapidis cũ in ſe nõ habeat lapidẽ: nec eſt lapis. ¶ Alio mõ ꝙ ſit denudatũ a ſpẽ ⁊ ſilitudine illi⁹: ſicut ĩtellect⁹ ante intellectionẽ lapidis eſt denudat⁹ a lapide vtroqʒ mõ ſed poſtq̃ hʒ in ſe ſpẽm lapiđ ⁊ ſilitudinẽ dr̃ denudat⁹ ab eo p̃omõ tñ ¶ Q̃ aũt recipiẽs ſit denudatũ a ſubſtãtia alicui⁹ ↄtigit triplr̃. Uno mõ ꝙ ſit denudatũ ab illo ⁊ a ſibi ſili in ſpẽ: in gñe: ⁊ in gradu. ita ꝙ nõ hẽat aliq̃d eiuſdẽ ſpẽi: vel eiuſdẽ gñis: nec aliq̃d eiuſdẽ gradus ita ĩtenſum: ſicut illud qđ dʒ recipi: ⁊ hoc mõ corpus celeſte dr̃ eſſe denudatũ a caliditate cũ nõ habeat caliditatẽ nec aliq̃ q̃litatẽ eiuſdeʒ ſpẽi eſſencialis: nec eiuſdẽ gñis ꝓximi ſicut eſt caliditas: ⁊ iſto mõ nõ opʒ recipiẽs eſſe denudatũ: naʒ ſenſus tact⁹ ĩſtrumẽtalis recipit ſpẽm caliditatis: ⁊ ſilr̃ ſpẽʒ frigiditatis: ⁊ tñ nõ eſt ſic denudat⁹ ſm gen⁹ ab aliquo illoꝝ: cuʒ q̃litates eiuſdẽ gñis ſint in eo. Silr̃ illud organũ hʒ in ſe q̃daʒ q̃litatẽ tãgibilẽ. Silr̃ illud qđ eſt calidũ põt fieri frigidũ: ⁊ tñ illud nõ eſt denudatũ a frigiditate ſm gen⁹: h̃ eſt nõ eſt ſic denudatũ a frigiditate: ꝙ nõ habeat aliq̃d in ſe eiuſdẽ gñis cũ frigiditate. Scđo mõ aliq̃d dr̃ eſſe denudatũ: q̃ lʒ habeat aliq̃d eiuſdẽ gñis: tñ nõ hʒ ipm̃ nec aliq̃d eiuſdẽ ſpẽi vel grad⁹ cũ eo: ſicut calidũ dr̃ eẽ denudatũ a frigiditate in ſpẽ ⁊ in gradu: ⁊ nõ ſʒ gen⁹ cũ caliditas ſit eiuſdẽ gñis cũ frigiditate: ſed non eſt eiuſdẽ ſpẽi nec eiuſdem grad⁹ cũ frigiditate: ⁊ iſto mõ etiã nõ opʒ recipiẽs eſſe denudatũ a natura illi⁹ qđ dʒ recipi: ſaltẽ vlr̃: q̃ calidũ vt duo põt recipe caliduʒ: vt q̃ttuor. ⁊ tñ caliditas vt duo ⁊ caliditas vt q̃ttuor ſunt eiuſdẽ ſpẽi eẽntialis. ¶ Tertio mõ ꝙ ſit denudatuʒ ab eo in gradu: ſicut habẽs caliditatẽ vt duo ẽ denudatũ ab habẽte caliditatẽ vt q̃ttuor: cũ caliditas vt duo: et caliditas vt q̃ttuor ſunt alteri⁹ ⁊ alteri⁹ grad⁹: ⁊ iſto mõ oẽ recipiẽs ad min⁹ dʒ eſſe denudatũ in gradu ꝓducibili ab illo a quo recipiẽs eſt denudatũ: ſi debeat aliquid recipe: ⁊ h̃ maxie loquẽdo de potentijs ſenſitiuis et de recipientibus materialibus.

Sciendũ ſcđo ꝙ triplex ponitur cognitio in intellectu. Quedã vocat̃ directa ⁊ obiectiua ſiue ĩtuitiua: ⁊ eſt illa q̃ ſtatĩ gñãtur poſt cognitionẽ ſenſitiuã de ſenſibili pſe p̃ñte ⁊ exiſtẽte.

Quid notia ĩtuitia: abſtractiua: ⁊ diſcurſiua.

¶ Alia eſt cognitio abſtractiua ipſi⁹ ĩtellect⁹: ⁊ dr̃ illa quã ĩtellect⁹ format abſtrahẽdo vel eliciẽdo ex alijs cognitionib⁹. ¶ Alia ẽ cognitio ipſi⁹ ĩtellect⁹ diſcurſiua: ⁊ illa ĩtellectio non ĩmediate ꝓcedit ſiue cauſat̃ mediãtib⁹ ſpẽb⁹ ab obiecto exiſtẽte ĩ ꝓſpectu ĩtellect⁹ cognoſcẽtis. ¶ Iſto ſuppoſito dr̃ ad dubiũ ꝙ loquẽdo de cognitõe directa ſiue ĩtuitiua ⁊ ꝓpria ipius ĩtellect⁹: tũc ĩtellect⁹ dʒ eẽ denudat⁹ ab illo qđ ĩtelligit: ⁊ ãte actualẽ cognitõeʒ dʒ eẽ denudat⁹ a ſpẽb⁹ illoꝝ ĩtelligibiliũ: cũ illa q̃ ſic cognoſci tur ab ĩtellectu directe ⁊ ĩtuitiue ⁊ cognitõe propria ſunt ſenſibilia pſe: q̃ intellect⁹ cognoſcit cognitõe intellectiua directe ſiue intuitiua ⁊ ꝓpria: quãdo ſenſus cognoſcit illa ipſis ſenſibilibus p̃ſentib⁹. ¶ Dr̃ notãter directa: q̃ intellectus põt reflexe ĩtelligere ſuas intellectões cognitione intuitiua quas hʒ in ſe. ¶ Dr̃ etiã intuitiua: q̃ intellectus põt cognoſcere cognitione abſtractiua vel diſcurſiua illa q̃ hʒ in ſe. ¶ Dr̃ notãter ꝓpria: q̃ intellectus cognitione intuitiua directa cõiſſima (cãta tñ mediãtib⁹ cognitionibus ſenſitiuis ſenſibiliũ) pſe põt cognoſcere ſeipſum: ⁊ oĩa q̃ hʒ ĩ ſe ipſo. ¶ Sed loquẽdo de cognitione abſtractiua: vel diſcurſiua: nõ opʒ intellectũ eſſe denudatũ ab illo qđ intelligit: q̃ põt ſeipm̃ ĩtelligere: a quo tñ nõ eſt denudatus. ¶ Et ad primã rõnẽ dubij: ptʒ ſolutio ex dictis ¶ Ad ſcđam dr̃: ꝙ hic eſt ſermo de intellectu humano et nõ de ĩtellectu diuino: ⁊ ad ꝓpõnẽ auctoris de cauſis dr̃: ꝙ dʒ ſic intelligi ꝙ intelligẽtie oĩm reꝝ ſimilitudines ſiue ſpẽs hñt in ſe: vel ipſemet ſunt. ¶ Ad tertiã dr̃: ꝙ ſenſus tact⁹ ad min⁹ eſt denudat⁹ a ſenſibili in gradu: ⁊ ſilr̃ organũ viſus eſt denudatũ ab illo colore quẽ ꝑcipit in gradu: ⁊ ſilr̃ eſt denudatũ a magnitudine q̃ ĩ ꝑcipit in gradu eſſẽtiali: ⁊ negat̃ vlteri⁹ ↄña q̃ nõ eſt ſilẽ de ſenſu ⁊ ĩtellectu: q̃ ſenſus nõ cognoſcit abſtractiẽ vel diſcurſiue ſicut intellectus.

Dubitatur ſcđo. Utrũ ĩtellect⁹ ſit virt⁹ organica. ¶ Et vr̃ ꝙ ſic. q̃ intellect⁹ ad exercẽdũ ſuas opationes indiget organis corporeis ⁊ miſterio ſenſus: g̃ eſt virtus organica. ¶ Scđo ſic. ſenſus eſt virt⁹ organica: igr̃ ⁊ intellectus: ↄña pʒ: q̃ eſt vnũ ⁊ idẽ qđ ẽ ſenſus ⁊ intellect⁹. In oppoſitũ vr̃ eſſe p. in tertio huius di. intellectũ eſſe ĩmaterialẽ ⁊ ĩmixtũ qđ nõ eſſet ſi intellect⁹ eſſet virt⁹ organica. ¶ Pro ſolutione dubij eſt aduertendũ ꝙ virt⁹ põt dici organica dupl'r. ¶ Uno mõ q̃ hʒ organa diuerſimode ↄplexionata ad exercenduʒ ſuas opatões ĩmediate ↄcurrẽtia: ⁊ hoc mõ forma aſini vel bouis dr̃ eſſe virt⁹ organica.

Quõ virt⁹ dr̃ ↄ. organica.

¶ Scđo mõ dr̃ aliquid virt⁹ organica: q̃ lʒ nõ hʒ organa ad talẽ vel talem opationẽ ĩmediete ↄcurrẽtia: tñ ad exercẽdũ ſuas opationes req̃rit aliq̃ organa: ſiue illa ↄcurrũt mediate ſiue ĩmediate. ¶ Et hoc cõtingit duplr̃. Uno mõ: ꝙ nullã põt exercere opationẽ nõ ↄcurrẽte ad hoc organo corporeo ſiue mediate: ſiue ĩmediate. ¶ Alio mõ: q̃ ſine organo corpeo nõ põt aliq̃s opationes exercere q̃s iam exercet. ¶ Iſtis ſuppoſitis dr̃ ad dubiũ: ꝙ ĩtellectus nõ eſt virtus organica primo vel ſcđo mõ: ſed bene tertio mõ. ¶ Pria ps ptʒ quo ad primã ptẽ: q̃ intellect⁹ eſt inextẽſus ĩmaterialis: ⁊ indiuiſibilis: igit̃. ¶ Quo ad ſcđam ptẽ ptʒ: q̃ ĩtellect⁹ põt ↄponere: diuidere: ⁊ ſillogiſare nullo organo corpeo ĩmediate ad talẽ actũ ↄcurrẽte. Etiã intellect⁹ poſt hãc vitã cognoſcere põt nullo ↄcurrẽte organo corporeo. ¶ Scđa ps principalis ptʒ: q̃ ĩtellect⁹ nõ põt intuitiue cognoſcere exñs in corpe ſine ſenſib⁹ exterioꝛib⁹: cũ in cognitione intuitiua directa indigeat fantaſmata. Et ad rões dubij ante oppoſitũ dr̃: ꝙ ↄcludũt ꝙ eſt virtus organica tertio mõ: ſed nõ p̃o vel ſcđo mõ. Et ad auctoritatem p. poſt oppoſitũ põt dici. ꝙ illa dicta intelligũtur de ĩtellectu ſeꝑato: vel de intellectu humano ſic ꝙ nõ ſit virtus organica primo aut ſcđo mõ: cuʒ hoc tñ ſtat ꝙ ſit virtus organica tertio modo.

Ad rationes queſtionis. ¶ **Ad primã patʒ** ſolutio ex dictis. ¶ Ad ſcđaʒ dr̃ ꝙ licet intellectus nõ ſit mobilis motu ꝓprie dicto: tñ bene eſt mobilis motu cõiter dicto. ¶ Ad tertiã dr̃: ꝙ intelligere capit̃ tripliciter. Uno mõ vt idẽ ſignificat ſicut intellectionẽ ꝓducere: ⁊ ſic intelligere eſt agere. Alio mõ vt idẽ eſt ꝙ intellectionẽ recipe: ſiue intellectõem habere in ſe: et ſic ĩtelligere eſſet pati: ⁊ iſtis duobus modis nõ capit̃ in ꝓpoſito. Alio⁰ vt idẽ eſt ꝙ ꝑ ĩtellectõeʒ cognoſcere ⁊ ſic ĩtelligere ẽ agere: ⁊ quocũqʒ mõ capit̃ ↄña nõ valʒ

Multiplicatio vero indiuiduoꝝ eiuſdē ſpēi ponitur ad ꝯſeruationē rei in eſſe ſpecifico: q̄ quidē nō poſſet ſaluari ꝑ vnū īdiuiduū corꝑale: ſ3 ſaluat̄ ꝑ plura: ⁊ ſi vnū illoꝝ eēt ꝑpetuū ſufficeret ad ſaluatōem ſpēi. ¶ Ad ſecundā dr̄ negādo maiorē: cū inſtātia habet̄ de materia et aīa rōnali: vt fide tenem⁹. ¶ Ad tertiā dr̄ ꝙ l3 nō fiat multiplicatio ſub vna ſpē indiuiduoꝝ q̄ ſunt ſubſtātie naturalr̄ niſi ꝑ diuiſionē materie: pt̄ tñ fieri ſupnaturalr̄ ſine diuiſiōe materie. ¶ Ad q̄rtā dr̄ negādo maiorē: ⁊ ad ꝓbatōe3 dr̄ negādo ꝙ ſic eſt de ītellectu: cu3 nō pñt oīa ſaluari q̄ dñr de ītellectu ponēdo ſolū vnu3 ītellectū ī oīb⁹ hoīb⁹: vt p3 ꝑ rōnes poſt oppoſitū.

Ad rōnes queſtionis. ¶ Ad primā dr̄ ꝙ p. ibi loquit̄ de intellectu diuino. Aliter dr̄ ꝙ dictū p. ſic intelligit̄: ꝙ nihil ꝓhibet q̄dā aīam eſſe formā eductā de potētia materie. ¶ Ad ſcd̄a3 dr̄. ꝙ duplr̄ pōt dici aliquis ītellect⁹ ſepa¶ꝰ. Uno mō q2 nō eſt in materia: ⁊ iſto mō ītellect⁹ nō eſt ſepatus. Alio mō q2 nō īdiget organo corꝑeo īmediate ꝯcurrēte ad ītellectōe3: ⁊ iſto mō ītellect⁹ bene dr̄ ſepatus: ſed vlterius negat̄ ꝯña. ¶ Ad tertiā dr̄ diſtinguēdo ꝯñs: q2 multiplr̄ dr̄ aliqua forā materialis. Uno mō: q2 eſt materia: ⁊ hoc mō negatur ꝯña: ⁊ ad ꝓbatōem ei⁹ dr̄ negādo maiorē. Alio° dr̄ forā materialis: q2 eſt extēſa ſiue ſibi determīat organū īmediate ꝯcurrēs ad ꝯpationē puta ad ītellectōnem: ⁊ ſic ꝯcedit̄ ꝯña ¶ Ad q̄rtā dr̄ diſtinguēdo ꝯñs: q2 duplr̄ dr̄ aliq̄ forā ſepata. Uno mō: q2 nō eſt ī materia: et ſic negat̄ ꝯña loquēdo de ītellectu hoīs. Alio mō: q2 nō vtit̄ organo īmediate cōcurrēte ad ītellectōem: et ſic ꝯcedit̄ ꝯña. ¶ Ad q̄ntā dr̄ diſtinguēdo ꝯñs: q2 duplr̄ dr̄ ꝟtus īmaterialis. Uno mō: q2 non eſt in materia: et ſic negat̄ ꝯña. Alio mō: q2 nō īdiget organo īmediate cōcurrēte ad ſuā ītellectionē: ⁊ ſic ꝯceditur prīa ꝯña: ⁊ negatur vltima. Et ſimulr̄ ſoluūtur alie rōnes.

Queritur. Utrū in ītellectu ſit ponēda ſpēs diſtincta ab actu ītelligēdi. ¶ Et vr̄ ꝙ nō: q2 ſi poneret̄ talis ſpēs diſtincta ab ītellectōe vel illa cāretur ab intellectu: vel ab aliquo alio: ſed iſtud nō eſt dicēdū: igr̄. Minor pt3: ꝙ nō ab intellectu: q2 ītellect⁹ eſt cā ipſius intellectōis: ꝗ vr̄ ꝙ nō ſit cā illi⁹ ſpēi. Nec ab alio: q2 nō vr̄ q̄d eēt illud qꝺ cauſaret hmōi ſpēm. ¶ Scd̄o ſic. oē illud ꝑ qꝺ intellect⁹ ītelligit eſt cognitio: ſ3 intellectus ītelligit ꝑ ſpēs: ꝗ ſpēs eſt cognitio ſiue ītellectō. Maior pt3 ꝑ ſile: q2 ꝑ qꝺcūq3 aliq̄d eſt albū illud ē albedo: ꝗ a ſili ꝑ qꝺcūq3 ītellect⁹ ītelligit illud eſt intellectio. ¶ Tertio ſic. ſi ſpēs diſtinguerētur ab actu ītelligēdi: vel ꝗ ſpēs ītelligibilis p̄ſupponeret actū intelligendi: vel actus ītelligēdi p̄ſupponeret ſpēm. Non ſcd̄m: q2 tūc ſeq̄retur ꝙ q̄ñq3 ſpēs ītelligibilis actu exiſtens in ītellectu nō moueret intellectū actualr̄: ⁊ tamen act⁹ ītelligēdi q̄ñ ē in ītellectu mouet intellectū qꝺ tñ vr̄ eſſe falſum ꝓ prīa pte: q2 ſpēs ītelligibilis exiſtens in intellectu nata eſt mouere intellectū ⁊ nō h3 īpedimētū: ꝗ vr̄ ꝙ ſp mouet intellectū. ¶ Quarto ſic. ſi ſic tūc ſpēs intelligibiles marie deberēt p̄cedere intellectionē: ſed h̄ eſt falſū: igr̄. Minor pt3: q2 tūc eēt ꝓceſſus in infinitū in ipis ſpēb⁹ intelligibilibus: cū q̄libet eaꝝ eſt qꝺdā intelligibile: qꝺ ꝑ aliā ſpēm d3 cognoſci. ¶ Quīto ſic: aliq̄ intelligūtur ab intellectu ſiue ſpē intelligibili: ꝗ fruſtra ponitur ſpēs intelligibilis in intellectu: ꝯña pt3: q2 nō ponit̄ ſpēs intelligibilis niſi ꝓpter ītellectōem. Añs p3: q2 materiā primā ītelligim⁹ et ſilr̄ ſubſtātias ſepatas: q̄s tñ nō ītelligim⁹ ꝑ ſpēs.

In oppoſitū ar̄ ꝙ intellectio eſt cognitio ipſius intellectus quā facit intellectus ꝑ ſpēm intelligibilem: ꝗ videtur ꝙ ſpēs intelligibilis diſtinguitur ab intellectione. ¶ Scd̄o ſic: ſicut ſe h3 ſenſatio ad ſpēm ſenſibilem. ita intellectio ad ſpēm intelligibilē: ſed ſenſatio a ſpē ſenſibili realiter differt: ꝗ intellectio realr̄ differt a ſpē ītelligibili. ¶ Pro ſolutōe q̄ſtōis eſt

Sciendum primo ꝙ iſte terminus ſpecies: vt ad ꝓpoſitū ſufficit: capitur quadrupl̄r. ¶ Uno modo ꝓ omni forma ad noticiā intellectiuā cōcurrente: et hoc mō res que noſcit̄ dr̄ ſpēs. Silr̄ ſenſatio: ⁊ ſpecies ſenſibilis: ⁊ actus intelligēdi. ¶ Alio mō capitur ꝓ omni forma que aliquo mō eſt ratio cognoſcēdi aliq̄ re3: ⁊ iſto mō habitus in aīa exiſtēs poſſunt dici ſpecies. ¶ Tertio mō ꝓ quālibet forma que eſt ſimilitudo vel imago rei: per quā res illa cognoſcitur: ⁊ h̄ mō noticia actualis diceretur ſpecies. ¶ Alio modo capit̄ pro forma: que eſt ſimilitudo vel imago rei cognite q̄ non eſt formalis cognitio rei ⁊ actualis: manens poſt ꝙ anima deſinit actualiter cognoſcere: apta nata ducere animam in noticiam rei cuius ipſa eſt imago vel ſimilitudo.

Acceptione3 de ly ſpēs.

Sciendū eſt ſcd̄o. Q̄ aīa intellectiua triplr̄ cognoſcit res cognitione intellectiua. ¶ Uno mō cognoſcit res cognititione intellectiua intuitiua. Et hoc contingit dupliciter: quia queda3 ſunt res cognite ſic ab intellectu que ſunt extra anima3 exiſtentes cuiuſmodi ſunt ſenſibilia perſe. ⁊ ad cognitione3 intellectiuam intuitiuam talium rerum: intellectus nō indiget ſpecie intelligibili exiſtente in ipſo organo: realiter diſtincta ab intellectione. ſed indiget cognitione ſenſitiua que ſe habet reſpectu talis intellectionis ſicut obiectum ꝓpinquum: ⁊ res cognita per talem ſenſationem ſicut obiectum remotum. ¶ Alie ſunt res q̄s aīa intelligit cognitione intellectiua intuitiua exiſtentes in ipſo intellectu: cuiuſmodi ſunt actus intelligendi ⁊ tales res cognoſcit intellectus cognitione intuitiua ſiue ſpecie intelligibili exiſtente in intellectu realit̄ diſtincta ab actu intelligendi. ¶ Alio modo intellectus cognoſcit res abſtractiue. alio modo diſcurſiue. Et iſtis modis intellectus indiget quadā intellectione: mediante qua cauſat aliam intellectionem in ſeipſo abſtrahendo: vel cauſat aliam intellectionem diſcurrendo: vel indiget habitu exiſtente in ipſa anima: mediante quo poteſt exire in actum intelligendi: ⁊ non indiget ſpecie intelligibili in actu exiſtente: diſtincta ab actu intelligendi ⁊ ab habitu tam perfecto q̄ imperfecto. Habitus enim imperfectus ſolet ab aliquibus vocari ſpecies: ⁊ illa ſpecies perficitur ⁊ fit habitus perfect⁹ per hoc: ꝙ anima erit multotiens per illam ſpecie3 in actum intelligendi. Unde cum anima aliq̄ intellectione3 producit: poſt illam intellectionem aliquid manet et illud ſolet vocari ſpecies ab aliquibus: ⁊ poteſt vocari diſpoſitio que multotiens reiterando actum ſimilem intelligendi: perficitur illa qualitas: ⁊ intenditur et fit habitus. Iſtis notatis ponitur.

Concluſio reſponſiua. In intellectu non eſt ponenda ſpecies realiter diſtincta ab actu intelligendi: vel ſentiendi: vel habitu perfecto vel imperfecto: patet: q2 oīa que dicuntur de intellectu ⁊ actibus intelligendi: poſſunt ſaluari non ponendo talem ſpēm: igitur talis ſpecies non eſt ponenda: cum hoc tamen bene ſtat ꝙ in intellectu ſunt ponende ſpecies: cū omnis conceptus intellectus dr̄ eſſe ſpecies. etiā ipa ſenſatio dr̄ ſpecies. Similr̄ habit⁹ imꝑfectus ab aliquib⁹ ſolet vocari ſpēs. cum dr̄ ſpēs quarto modo capiendo illum terminū ſpēs. Similiter habit⁹ ꝑfectus dicitur ſpecies: cum qꝺlibet iſtoru3 ex ſua natura naturaliter eſt repreſentatiuum alicuius rei.

Dubitatur primo. Utrū res ſenſibiles intelligantur a nobis naturaliter. ¶ Et ar̄ ꝙ nō. primo auctoritate p. in hoc tertio: ꝓbantis ꝙ aīa ē quodāmō oīa. Et declarat ſic. q2 oīa aut ſunt ſenſibilia aut inſenſibilia: ſed aīa ꝑ ſenſum eſt quodāmō ſenſibilia: per intellectum ꝟo ītelligibilia. Ex quo pt3: ꝙ aīa ꝑ intellectū nō apprehēdit ſenſibilia: alias ꝑ ſoli intellectum eſſet tam ſenſibilia q̄ ītelligibilia: ⁊ ꝑ ꝯñs ſupflue addidiſſet p. ꝙ aīa eſt quodāmō ſenſibilia ꝑ ſenſum. ¶ Item nullū ſingulare app̄henditur ꝑ intellectū: ⁊ oē ſenſibile eſt ſingulare: igr̄. Minor eſt nota: ⁊ maior ꝓbatur ꝑ differentiā quā aſſignat p. in diuerſis locis inter ſenſū et intellectū dicens ꝙ ſenſus eſt ſingulariū: intellect⁹ vero vl̄ium. ¶ In oppoſitū ar̄ auctoritate eiuſdē p. in iſto tertio dicentis ꝙ ītellectus intelligit oīa: ⁊ iō op3 eum imixtū eſſe. Sup quo dicit ꝯmentator: ꝙ intellectus recipit omnes formas materiales: ⁊ ꝑ ꝯñs ſenſibiles. ¶ Scd̄o ar̄ rōne: q2 ſi intellect⁹ nō ītelligeret ſēſibilia intellectus oīno nihil intelligeret: ꝯſequēs ē falſum: igr̄ ꝯſequētia ꝓbat̄: q2 nullū in ſenſibile pōt ītellectus apprehēdere niſi prius factus fuerit in actu ⁊ app̄hēderit aliqꝺ ſenſibile: igr̄. ¶ Itē de ſenſibilib⁹ mlt̄as habem⁹ ſciās: vtputa philoſophiſticas: ꝗ illas apprehēdim⁹ ꝑ intellectū: cū ſcia ꝓprie dicta ad ſolū intellectū ꝑtineat. ¶ Pro ſolutione dubij

Sciendū eſt primo ꝙ noticiarū: q̄dā eſt ſimplex: ⁊ quedā ꝯplexa q̄ dr̄ affirmatio vel negatio. ¶ Et eorū q̄ ſimpli[…] noticia cognoſcūtur. Aliq̄ ſunt ad que hmōi noticie i[mme]diate obiectiue termināt̄. Quedam vero ad que nō i[mme]diate termināntur ſue noticie: ſ3 ad eorū ſpēs ſeu imag[…]ia exiſtes. ¶ Item quedā eſt noticia ſenſualis: ⁊ que[dā] intellectualis. ¶ Noticia ſenſualis eſt ad quā ꝑſe cōcurrit virt⁹ aliqua ſenſitiua aut aliq̄d exiſtēs in ea. ¶ Intellectualis eſt ad quā cōcurrit intellect⁹ ⁊ nō virt⁹ ſenſitiua: aut aliq̄d exiſtēs in ea ⁊ hoc īmediate. ¶ Utrū aūt in hoīe noticia ſenſualis ſiue ſenſitiua ⁊ intellectualis diſtinguātur eſt duplex opinio. ¶ Una eſt que dicit ꝙ omnis noticia ſenſitiua eſt intellectiua licet nō ecōtra. Probat ſic: q2 aliqua noticia ſenſitiua eſt ītellectiua: ⁊ nō eſt maior rō de vna q̄ de alia: ꝗ ſi vna eſt ītellectiua: quelibet erit intellectiua. Maior p3: q2 noticia intuitiua ipſius ſenſus eſt noticia intuitiua ipſius ītellect⁹. Añs pat3: q2 niſi ſic ſeq̄retur ꝙ in aliquo eodē ſimul ⁊ ſemel eſſent due noticie eiuſdem rei diuerſarū rationū: quaru3 vna nō eſſet pars alterius nec includēs aliā: ⁊ per ꝯſequēs poſſent eſſe infinite noticie ſimul ⁊ ſemel in eodē: ꝯña pt3: q2 qua rōne due poſſunt ſimul eſſe ⁊ infinite ſicut arguit p. q̄rto phiſicoꝝ: ſi duo corpa poſſunt eſſe in eodem loco: eadē rōne ⁊ infinita. ¶ Et l3 hec opinio ſit ꝓbabilis ⁊ euidēter īprobari nō poſſit: tñ alia opinio videbit̄ ꝓbabilior eſſe. ¶ Pro cuius intellectu.

Multiplex noticiarum diuiſio.

Opinio prīa.

Opinio ſcd̄a.

Sciendū eſt ſcd̄o ꝙ differentia eſt inter noticiam ſenſitiuam ⁊ intellectiua3 talis: quia noticia ſenſitiua producitur ſine organo īmediate concurrēte ad eius productionem: noticia vero intellectiua non. Unde ſi noticia dicatur intellectiua cuius principale principium eſt anima intellectiua verum concluderet predicta opinio: ſed non ſic conſueuimus accipere noticiā intellectiuā. Sola eñ noticia dicitur intellectiua cuius principale principium eſt intellectus non concurrēte aliquo organo immediate ad eius productionem. Ideo dicitur ſm̄ hanc opinionem: ꝙ noticia ſenſitiua non eſt intellectiua: nec econtra. Patet hec opinio ex differentia poſita inter noticiam ſenſitiuam et intellectiuam. ¶ Et ad rationem alterius negatur maior: et ad probationem conceſſo antecedente negatur conſequētia: quia poſſe recipere ſimul ⁊ ſemel plures noticias eſt perfectionis: ⁊ non imperfectionis: ideo potentia que pōt plures noticias ſimul recipere eſt ꝑfectior q̄ illa que nō poteſt ſimul plures recipe: ⁊ negatur ꝙ infinitus poſſit recipere: dato ꝙ plures recipiat. ¶ Nec eſt ſimile de conſequentia Ariſtote. quia equalis repugnantia eſt ꝙ duo corpora ſint ſimul ⁊ ꝙ infinita: nō aūt repugnātia eſt: ſed perfectio ꝙ plures noticie ſint ſimul ⁊ nō īfinite: q2 ſubiectū nō eſt capax infinitarū noticiarū. ¶ Iſtis notatis reſpōdetur ad dubium per tres concluſiones: quarū prima eſt iſta.

Dr̄a noticie ſenſitiue et intellectiue

Concluſio prima. Q̄ de rebus ſenſibilib⁹ habemus vel habere poſſumus noticia3 ſenſualem tam ſimplicem [q̄] complexā. ¶ Prima pars patet: q2 frequenter experimur nos aliqua ſenſibilia apprehendere: puta audire ſonos: videre colores: nihil affirmantes aut negantes de ipſis: igitur. ¶ Scd̄a pars patet: quia multa euidenter enunciamus de iſtis ſenſibilib⁹ dum ſunt preſentia ſenſibus noſtris: quorum carētes ſenſibus non poſſunt ſcienter ⁊ euidenter talia enunciare: ꝗ ſcd̄a pars vera. ¶ Et ꝓ maiori ꝓbatione hui⁹ ſecūde partis cōuenientēr queritur An animalia irrationalia habeant noticiam complexam de ſenſibilib⁹ quia ꝙ habeant ſimplicem non eſt dubium. ¶ Reſpondetur ꝙ ex his que percipimus de ipſis: arguere poſſumus ꝙ habeant de ſenſibilibus noticiam cōplexa3 Et hoc primo conuinci poteſt: quia videmus aliquando brutum apprehendere aliquod ſenſibile (puta panem) ⁊ moueri ad ipſum: ⁊ aliquando etiam nō moueri ad ipm̄: ergo motus iſte cum ſit per appetitum animalem: ⁊ talis appetitus ſequatur apprehenſionem: preſupponit preter ſimplicem apprehenſionem ſenſibilis: iudicium quo iudicat illud vtile vel neceſſariu3. ¶ Scd̄o probatur idem de canibus venaticis: q2 cū feram fugientem inſequuntur ſi ad biuium veniūt: odorant vnam viarum: in qua ſi non percipiant odorē fugientis: immediate per aliam viam pergunt: qꝺ non videtur aliunde contingere niſi quia iudicant ferā nō tranſiuiſſe per illam viam: ergo habent iudicium complexum. ¶ Item diſciplina non fit ſine noticijs cōplexis: ſed q̄dā aīalia ſunt diſciplinabilia: vt experientia docet: igitur. Ex iſtis patet ꝙ ſecunda pars concluſionis vera eſt.

Concluſio ſcd̄a. De ſenſibilibus habem⁹ noticiam ſenſualem ſimplicem: qua res ſenſibilis immediate ſentitur ⁊ ſm̄ ſe: ⁊ aliq̄ qua mediante aliquo cognoſcitur. ¶ Prima pars patet de ſenſibus exterioribus: per quos immediate ſenſibilia ipſa ſentimus puta colorem in pariete: nec experimur nos intueri ꝑ viſum aliquod medium: mediante quo intueamur colorem in pariete: ſi enim intueremur per viſum aliquod medium inter ipm̄: ⁊ colorem experiremur nos videre illud: ſicut experimur nos videre colorem: qꝺ nō cōtingit. ¶ Secūda pars patet: quia de ſenſibilibus abſentibus habemus cognitionē ſc3 recordationē: ⁊ memoriam ſenſualem. igitur habemus noticiam nō immediate ab ipſa ſenſibilia terminatam. Antecedens per experientiam patet q̄tum ad hoc ꝙ de ſenſibilib⁹ habeamus memoriam. ¶ Sed ꝙ illa ſit ſenſualis probatur. Primo: quia memoria eſt potentia ſenſitiua. ¶ Secundo: quia leſo aliquo organo nō memoramur. et ipſo ſanato rememoramur. ergo memoria eſt potentia ſenſitiua. Et conſequentia predicte rationis pat3: quia illud quod non eſt: nō terminatur īmediate aliq̄ cognitio: ſed de illo quod non eſt ⁊ fuit: habem⁹ memoriam igitur.

Concluſio tertia. ꝙ de ſenſibilibus poſſumꝰ habere noticiam intellectualem tam ſimplicem ꝙ cõplexam. ¶ Probatur: quia de ſenſibilibus poſſumꝰ habere noticiam vniuerſalem complexam ⁊ intellectualem: ergo de ſenſibilibus poſſumꝰ habere noticiam intellectualem ſimplicem ⁊ complexam. Antecedens ꝓbatur: quia in ſciẽtijs phiſicis tam quo ad principia ꝙ quo ad concluſiones habemus noticiam vniuerſalem complexam: ⁊ ſunt ꝓpõnes vniuerſales de ſenſibilibus: ⁊ conſequentia patet: quia noticia vniuerſalis complexa nõ poteſt haberi ſine noticia particulari cõplexa: ⁊ noticia cõplexa non poteſt haberi ſine noticia incomplexa. ¶ Itẽ per intellectum cognoſcimus ſenſum errare iudicando de aliquo ſingulari ſenſibili: igitur per intellectum cognoſcimus ſingulare ſenſibile. Conſequentia patet: quia niſi illud cognoſceremꝰ nõ iudicaremus ſenſum errare circa illud ſenſibile: ⁊ antecedens eſt de ſe manifeſtum. ¶ Item ſm Ariſto. principia ſcientiarũ fiunt nobis nota per experientiam: et per cognitionem ſingularium: ergo eſt eadem virtus que cognoſcit illa ſingularia ſiue ſingulariter ⁊ vniuerſaliter: ergo de ſenſibilibus ſingularibus habere poſſumus noticiam intellectualẽ. ¶ Et ad rõnes ante oppoſitum dicitur ꝙ Ariſto. nõ vult negare ſenſibilia nõ cognoſci per intellectũ: ſed vult negare ꝙ precise cognoſcuntur per intellectum.

Dubitatur ſecundo. Utrum neceſſe eſt ponere intellectum agentẽ ad hoc ꝙ homo intelligat. ¶ Et arguitur ꝙ non: quia nõ eſt neceſſe ponere ſenſũ agẽtem ad hoc ꝙ homo ſentiat: ergo nec eſt neceſſe ponere intellectũ agentem ad hoc ꝙ homo intelligat: conſequentia tenet a ſimili. Antecedens patet per philoſophum ſcḋo huius dicentem: ꝙ ſenſus eſt virtus paſſiua. ¶ In oppoſitum eſt phũs in ſcḋo capitulo primi tractatus huius tertij ponens intellectum agentem. ¶ Ad dubium dicitur ꝙ ſic: primo quia neceſſe eſt ponere primam cauſam ſi homo debet intelligere: cũ ipſe ad omnes effectus actiue concurrit. ¶ Etiam preter intellectum diuinum ponendus eſt intellectus agens in homine: quia niſi ſic: tunc ſenſus nobiliori modo ſe haberet ad ſenſationem ꝙ intellectus ad intellectionem: quod tamen non eſt dicendum: igitur in homine eſt intellectus agens actiue concurrẽs ad intellectionem. ¶ Etiam non apparet diuerſitas intellectuũ tanta quanta nobis apparet ſi intellectus diuinus eſſet totalis cauſa intellectuum: quia quidam habent noticiã veram de aliqua ꝓpoſitione: alij erroneam: ⁊ alij ignorantiã puram: ideo propter iſtas diuerſitates intellectuũ preter intellectum diuinũ oportet ponere in homine intellectum agentem ſiue actiue concurrentem: ad productionem intellectionis. Iſte tamẽ intellectꝰ agens non eſt realiter diſtinctus ab intellectu paſſibili: quia illud quod actiue ⁊ principaliter concurrit ad productionem intellectionis eſt ipſa anima que eſt intellectus paſſibilis. Alia eſt tamen ratio intellectus agentis ⁊ intellectus paſſibilis. ¶ Et ad rationem dubij negatur antecedens. Et ad probationem conceditur ꝙ Ariſto. probat ſenſum ſe habere paſſiue recipiendo ſpeciem vel ſenſationem: ſed ex illo non ſequitur quin actiue ſe habeat ad producendum illam ſenſationem.

Dubitatur tertio. Utrum intellectus humanꝰ poteſt ſeipſum intelligere. ¶ Ad dubium dicitur ꝙ duplex eſt intellectio. Quedam eſt generalis ⁊ confuſa: cuiuſmodi eſt conceptus tranſcendẽs vel aliquis aliꝰ conceptus communis: ⁊ hoc modo intellectus poteſt ſeipſum intelligere, cum habeat in ſe conceptum qui

Quid intellectio cõfuſa et propria.

exprimitur per illam vocẽ ens: ſed de iſto modo itelligendi non eſt hic ad propoſitum. ¶ Alia eſt intellectio propria ⁊ determinata que eſt conceptus principaliter ſingularis: ⁊ talis eſt duplex. Quedam eſt itellectio ſingularis quidditatiua ⁊ intuitiua: ⁊ tali itellectione intellectus non poteſt ſeipſũ naturaliter intelligere: cum de nulla re intellectus habet talem cognitionem niſi de ſenſibilibꝰ per ſe ⁊ actibus intellectus. ¶ Alia eſt intellectio ſingularis non quidditatiua ⁊ intuitiua: cuiuſmodi eſt conceptus accidentalis et proprius: ⁊ iſto modo intellectus bene poteſt ſeipſũ intelligere: ⁊ hoc per diſcurſum: ita ꝙ ex noticijs aliarum rerum (puta actum intelligendi) poſſumus venire in noticiam ipſius intellectus: cum venimus in noticiam illius quod eſt cauſa illarum intellectionum: ſicut Ariſto. in octauo phiſicorum ex perpetuitate motus deuenit in noticiam prime cauſe. Ipſe tamen itellectus non intelligit ſeipſum per ſuam propriã eſſentiam: nec per ſpeciem diſtinctam ab actu intelligendi vel ab habitu. Primum patet: quia tunc anima ſemper intelligeret ſe. ¶ Etiã eſt articulus pariſieñ. ꝙ actus intelligendi ſiue habitus intelligibilis ſit ipſa anima error. ergo anima non intelligit ſe per ſuam eſſentiã: ſic ꝙ ipſa eſſentia anime ſit ipſa formalis cognitio. ¶ Secundum patet: quia nulla talis ſpecies põt cauſari vel haberi de aliqua re niſi mediante ſenſu: modo ipſa anima non eſt ſenſibilis: ergo de ipſa non põt haberi ſpẽs dicta ab actu intelligendi.

Ad rõnes queſtionis. ¶ Ad primam dr̃ ꝙ in intellectu bene ponitur ſpecies intelligibilis diſtincta ab actuali intellectiõe: que cauſatur ab intellectu mediante actu intelligendi: ſed non ponitur ſpecies realiter diſtincta ab actu intelligẽdi habitu perfecto: vel imperfecto: vel actu ſentiendi. ¶ Ad ſcḋam dicitur concedendo ꝙ aliqua ſpecies eſt ipſa intellectio: aliq̃ tamen non. ¶ Ad tertiam dicitur ꝙ aliquis actus intelligendi preſupponit ſpeciem que eſt habitꝰ: ⁊ aliq̃s preſupponit ſpeciem que eſt intellectio: ⁊ aliquis ſpeciem que eſt ſenſatio. Similiter aliqua ſpecies p̃ſupponit actum intelligendi: ſicut eſt ſpecies que eſt habitus perfectus vel imperfectus. Similiter ſpecies q̃ eſt intellectio per diſcurſum acquiſita preſupponit alium actum intelligẽdi: mediante quo intellectus in ſe aliam cognitionem cauſat. Similiter ſpecies que eſt noticia abſtractiua preſupponit aliquando aliam cognitionem a qua fit abſtractio. ¶ Ad quartam dicitur concedendo ꝙ poteſt eſſe proceſſus in infinitũ in ſpeciebus intelligibilibus: cum non tot ſpecies ſiue intellectiones ab intellectu fieri poſſunt: quin intellectus plures poſſet facere ſpecies ſiue intellectiones. ¶ Ad quintam dicitur concedendo ꝙ intellectus intelligit aliq̃ rem ſine ſpecie itelligibili repreſentatiua eiuſdẽ rei: que ſit diſtincta ab illo actu intelligendi. ¶ Et ad rationes poſt oppoſitũ dicitur ꝙ licet intellectus faciat actum intelligendi per ſpeciem qui eſt habitus: vel actus intelligendi repreſentatiuam eiuſdem rei vel alterius: non tamen per ſpeciem intelligibilem diſtinctam ab hijs. ¶ Et ad aliud dicitur ꝙ non eſt ſimile de ſenſu ⁊ intellectu: cum ſenſus nunq̃ cognoſcit ſine ſpecie eiuſdem rei quam cognoſcit diſtincta a cognitione. Intellectus vero aliquando cognoſcit diſcurrendo ſiue abſtrahendo ſine ſpecie repreſentatiua eiuſdem rei diſtincta ab illa cognitiõe: licet itellectꝰ ad itellectionẽ ꝓducẽdã idigeat: vel cognitiõe ſenſitiua: vel intellectiua: vel habitu ꝑfecto: vel imperfecto: ad hoc ꝙ exeat in actum intelligendi.

¶ Secundus tractatus vnũ capitulum cõtinet. in quo philoſophus determinat de potentia motiua ſcḋm locũ ipſius anime: ⁊ de potentia appetitiua.

Quoniam autem anima ſcḋm duas diffinita eſt potentias: quarum vna eſt cognoſcitiua de qua dictũ eſt. ⁊ alia eſt motiua ſcḋm locum. Idcirco dicendũ eſt de ipſa potentia motiua: an ſit anima: an pars anime. ⁊ quomõ diſtinguitur ab alijs potentijs: que vidẽtur eſſe infinite ſcḋm diſtinctiones obiectorũ. ¶ Quidã enĩ dixerũt ꝙ potentiarũ anime: quedã eſt rõcinatiua: alia eſt iraſcibilis: alia vero cõcupiſcibilis. ¶ Alij vero diuidebant potẽtias aie per rõnalẽ et irrõnalẽ: ſed ꝓ veritate ſit hec prima cõcluſio.

Conclo pria.

¶ Diuiſiones date ab antiquis de potẽtijs aie non ſunt ſufficiẽter aſſignate: ptꝫ. Tum primo: qꝛ potentia vegetatiua ⁊ ſenſitiua q̃ cõſtituũt diuerſa genera viuentium plus differũt ꝙ potẽtia iraſcibilis: ⁊ cõcupiſcibilis: que diuerſa genera viuentiũ nõ cõſtituunt. erat ergo anima prius diuidẽda ꝑ vegetatiuam ⁊ ſenſitiuã: q̃ per iraſcibilẽ ⁊ cõcupiſcibilem. Item potentia reſpiratiua neq̧ ẽ rationalis: neq̧ irrõnalis: igitur ſcḋa diuiſio mala. ¶ Ptꝫ ſcḋo: qꝛ fantaſia eſt quedã potentia anime: ⁊ tñ nõ ↄtinetur ſub cõcupiſcibili nec iraſcibili: nec etiam cõtinetur ſub rõnali: cum differat ab intellectu. nec ſub irrõnali cũ oĩbus ↄueniat: igitur. ¶ Tertio ſic. voluntas eſt potẽtia anime: ⁊ tñ non videt̃ ſub quo mẽbro cõtineatur. igitur. Tum quarto: quia tunc nõ poſſet aſſignari principium motiuum ſcḋm augmentum: cum tale conueniat plantis quibus non cõueniunt differentie prius aſſignate. Item nõ poſſent aſſignari potentia vegetatiua: reſpiratiua: ⁊ ſomniatiua.

Conclo ſcḋa

¶ Scḋa ↄcluſio. potẽtia vegetatiua nõ eſt motiua ſcḋm locũ: ptꝫ. Tum prio: qꝛ potẽtia motiua ſcḋm locum in aĩalibus ſemper eſt cũ fantaſia ꝓſecutionis vel fuge: nõ aũt potentia vegetatiua: cũ talis inueniatur in plãtis. Ptꝫ ſcḋo: qꝛ ſi potẽtia vegetatiua eẽt motiua ſcḋm locũ: tũc plãte haberẽt potẽtiã motiuã ſcḋm locũ: ſed hoc eſt falſum: qꝛ nõ hñt ꝑtem organicã ad illũ motũ deſeruientem.

Conclo tertia

¶ Tertia cõclo. potẽtia motiua ſcḋm locũ nõ eſt potẽtia ſenſitiua: ptꝫ: qꝛ cũ aĩalia habeant potẽtiã ſenſitiuã: oĩa talia haberẽt potẽtiã motiuã: ſed hoc eſt falſũ: qꝛ multa ſunt aĩalia q̃ nõ habẽt organũ deſeruiẽs ad motum: qḋ nõ eſſet ſi haberẽt potẽtiã motiuã: natura enĩ nihil facit fruſtra: neq̧ deficit ĩ neceſſarijs: niſi in orbatis ⁊ iperfectis: mõ multa aĩalia q̃ nõ hñt organa ad motũ deſeruiẽtia ſunt perfecta. cuiꝰ ſignũ eſt ꝙ habẽt principiũ augmẽti ⁊ decremẽti.

Natura nihil facit fruſtra: neq̧ deficit in neceſſarijs.

Conclo q̃rta.

¶ Quarta cõclo. potentia itellectiua nõ eſt potẽtia motiua ſecundũ locũ. ¶ Ptꝫ prio de itellectu ſpeculatiuo: qꝛ ſpeculatiuꝰ intellectꝰ nihil ſpeculat̃ agibile: neq̧ aliq̃d dicit de fugibili ⁊ ꝓſeq̃bili: ſemper aũt motꝰ aut fugiẽtis aut ꝓſequẽtis aliq̃d. ¶ Ptꝫ etiã de itellectu practico vl'i: qꝛ ad iudiciũ vl'e practicũ nõ ſeq̃tur motus: nõ enĩ itelligẽs terribile aliq̃d ſemper timet. ¶ Ptꝫ tertio de itellectu practico cõſiderãte ꝑticularit̃: qꝛ talis itellectus aliq̃ñ iudicat aliq̃d eẽ ꝓſequẽdũ: qḋ tñ fugimꝰ: igr̃ potẽtia itellectiua nõ eſt potẽtia motiua ſcḋm locũ.

Conclo quĩta

¶ Quinta cõclo. appetitꝰ ſenſitiuꝰ nõ ẽ potẽtia motiua ſcḋꝫ locũ: ptꝫ: qꝛ ↄtinẽtes ſcḋꝫ appetitũ ſenſitiuũ multa ↄcupiſcũt: q̃ tñ ipſi nõ ꝓſequũtur.

Conclo ſexta de principio motus progreſſiui

¶ Sexta ↄcluſio. itellectus ⁊ appetitꝰ cũ obiecto appetibili ſunt pricipia motꝰ ꝓgreſſiui in aĩali: ꝓbat̃: qꝛ motꝰ ꝓgreſſiuus fit ad ꝓſequẽdũ vel fugiendũ aliq̃d: qḋ priꝰ opꝫ apprehẽdere tanq̃ bonũ vel malũ: et poſtea iclinet̃ corpꝰ ad illud ꝓſequẽdũ vl' fugiendũ: ſed talis apprehẽſio fit ab itellectu: et inclinatio ab appetitu: obiectũ aũt qḋ mouꝫ potẽtiã cognitiuã ẽ illud qḋ apprehendit̃ ſub rõne boni vel mali: ⁊ aliqḋ ſeq̃tur deſideriũ vel odiũ: ergo ſeq̃tur ꝙ ad motũ ꝓgreſſiuum req̃runt̃ illa tria.

Cõclo ſeptĩa

¶ Septia cõclo. aliq̃ñ ſenſus vel fantaſia: que tñ differũt ab intellectu cõcurrũt ad motũ ꝓgreſſiuũ loco itellectus. ¶ Prima pars huiꝰ cõclonis: puta ꝙ itellectꝰ differt a ſenſu ⁊ fantaſia: ptꝫ: qꝛ itellectꝰ vt ĩ pluribꝰ eſt verꝰ: non aũt ſenſus vel fantaſia. ¶ Scḋa pars ptꝫ: qꝛ aliq̃ñ itellectꝰ iudicat aliquid eẽ ꝓſequẽdũ qḋ eſt verũ bonũ: ⁊ tñ nõ ꝓſequit̃ illud: ſed illud qḋ ſenſus iudicat eẽ ꝓſequendũ ꝓpter delectationẽ p̃ſentẽ: qḋ ẽ ſolũ apparẽter bonũ: ꝓ nos tñ opabile.

Obiectio.

¶ Et ſi dicat aliq̃s ↄtra p̃dicta: ꝙ tũc neq̧ intellectus eſt primũ motiuũ: cũ aliq̃ñ vicat̃ ab appetitu: neq̧ etiã appetitꝰ ſenſitiuꝰ: cũ aliq̃ñ vincatur a rõne.

Solutio

¶ Dicendũ eſt ꝙ intellectꝰ q̃ñ vincit eſt primũ motiuũ: ſed cũ appetitꝰ vincit eſt primũ motiuũ.

Conclo .viij.

¶ Octaua cõclo. ad motũ ꝓgreſſiuũ aĩalis ↄcurrit duplex mo

uens. ¶ Primū eſt mouens immobile: puta ipm appetibile qđ eſt vnū. ¶ Aliud eſt mouens motum ⁊ imediatū. ſ. appetitꝰ: inter qđ et primū ſunt aliqua mouētia media. Et ab iſtis ſic fit motꝰ aīalis: q2 opȝ mēbrū motuȝ moueri ſupra aliud mēbrū qeſcēs: ⁊ eſt motꝰ ſupra iuncturā in qua inuenitur qđdam concauū: ⁊ illa iūctura ē cōis mēbro moto: ⁊ mēbro qeſcēti: ⁊ fit talis motꝰ cū pulſu ⁊ tactu. Et eſt talis motꝰ qſi circularis: cuius cētrū eſt iniūctura.

Conclo. ix.

¶ Nona cōclo) oībus aīalibꝰ cōe eſt ꝙ principiū motiuuȝ eſt appetitꝰ cuȝ fantaſia. Sed iſta virtꝰ cognitiua eſt multiplex. Nam quedā eſt rōnalis q̄ ꝯuenit hoībꝰ. Alia vero ſenſualis que rꝑitur in aīalibus.

Queſtio

¶ Et ſi q̄ratur. an in aīalibꝰ affixis terre ſit fantaſia: cum talia delectentur ⁊ triſtētur: dilatentur ⁊ conſtringātur.

Solutio

¶ Ad hoc dr̄ ꝙ ſicut talia aīalia mouentur indetermiate ſcđȝ locū: ita habēt fantaſiā imꝑfectaȝ: ſed aīalia que determiate mouentur ſcđm locū habent fantaſiā ꝑfectā.

Conclo. x.

¶ Decima ꝯclo) rō ⁊ intellectus in hoībus ſunt principiū mouēs) ptȝ: q2 rō delibera quid ſequēdū: an delectabile an vtile: an honeſtū: ⁊ ex pluribꝰ vnū concludit. Item intellectꝰ eſt ſuꝑior ad appetitum ſenſitiuum: ergo niſi ſit defectꝰ ex ꝑte voluntatis eſt principiū motꝰ: ſed ſi volūtas ꝯſentiat appetitui ſēſitiuo: tūc appetitꝰ ſenſitiuꝰ eſt principiū motꝰ. ¶ Ex iſto ptȝ ꝙ in motu ordinato tria īueniūtur. Nam primo eſt iudicium intellectꝰ ⁊ inclinatio ſcđm ipm. ſcđo rō deliberat: ⁊ tertio detinet appetitū ſenſitiuū ¶ Sed in motu non ordinato eſt inclinatio paſſionis ad bene agendū. Scđo iudiciū ſenſus ad male agendū: ⁊ tertio oꝑatio volūtatis ad appetitū ſenſitiuū. ¶ Scđo infertur. ꝙ intellectꝰ nō eſt principaliter motiuū inq̄tum eſt ſpeculatiuꝰ: ſed inq̄tū eſt practicus: nō quidē hñs iudiciū vl'e: ſed ꝑticulare.

¶ Tertiꝰ tractatꝰ vnū capitulū continet in quo p. determinat de cōparatione potentiarum anime adinuicem:

Conclo pria.

P Ro cōparatione potētiarū anime: ſit pria conclo. ¶ In oībꝰ viuentibus gn̄abilibus ⁊ corruptibilibꝰ inueniſ aīa vegetatiua) ptȝ q2 oībꝰ talibus inueniſ potentia nutritiua: ⁊ augmētatiua: vel diminutiua: igr̄ ⁊ aīa vegetatiua.

Conclo ſcđa.

¶ Scđa cōclo) nō in oībꝰ viuētibꝰ inueniſ potētia ſenſitiua) ptȝ: q2 nō in oībus inueniſ ſenſus tactus: ſine quo alij ſenſus eſſe nō poſſunt: et qui corpi ſimplici inherere nō pōt: igitur nec aīa ſenſitiua.

Cōclo tertia.

¶ Tertia cōcluſio. In oībus aīalibꝰ inueniſ aīa ſenſitiua. ¶ Ptȝ primo de aīalibꝰ ꝓgreſſiuis: q2 talibꝰ datꝰ eſt motꝰ ꝓgreſſiuꝰ ad q̄rendū alimentū. qđ inuenire nō poſſunt ſine ſenſu: cū ergo natura nihil fecerit fruſtra: ſeq̄tur ꝙ eis datꝰ ē ſenſus. ¶ Nec valet dicere. ꝙ aīal poſſet ſine ſenſu q̄rere alimentū: puta ꝑ intellectū: hoc em̄ falſum ē: q2 in gn̄abilibꝰ ⁊ corruptibilibꝰ nō inueniſ intellectꝰ ſine ſenſu: alias ſi eſſent talia nō indigerent organo: ſicut demones: quos aliq̄ fingūt habere intellectū ſine ſenſu: organo non indigent. ¶ Ptȝ ſcđo de animalibꝰ terre affixis: q2 talibus datꝰ eſt motꝰ dilatōis ad ſe dilatādū vt in ꝑſentia alimēti ꝯuenientis: et motus ꝯſtrictionis ad reſiſtendū nociuis: ſȝ hoc facere nō poſſunt ſine ſenſu: igiſ talibus datus eſt ſenſus.

Conclo q̄rta

¶ Quarta ꝯclo) ſenſus tactus eſt neceſſarius omni animali: ſed nō alij ſenſus a ſenſu tactus. ¶ Prima ps patȝ: q2 ſine ſenſu tactus nō poteſt ꝓſequi conueniens: ⁊ fugere diſconueniēs: igiſ ſenſus tactꝰ eſt omni animali neceſſarius. ¶ Secunda pars patet: q2 viſus: auditus: ⁊ olfactus dātur animalibus ad q̄rēdū alimētū a lōge: ita ꝙ obiecta corꝝ primo mouēt mediū: ⁊ medio immutato mouent ſenſum: ſicut in motu locali mouēs primo mouet corpus ſibi ꝓpinquū ⁊ deinde corpus remotū: ⁊ nō fit immutatio ꝑ egreſſuȝ alicuius a ſenſu ſicut aliq̄ dicūt: ſȝ aliq̄ ſunt animalia que non indigēt q̄rere alimentū a longe: igiſ talibus non ſunt neceſſarij viſus: auditus: ⁊ olfactus. ſed ſolū tactus et guſtus qui eſt quidam tactus.

Guſtus ē quidam tactus.
Conclo quita

¶ Quinta conclo) impoſſibile eſt corpus animalis eſſe ſimplex puta aquam: terram: vel aerem) ptȝ quia tactiuuȝ om̄e corpus animatum eſt: ex quo impoſſibile eſt animal eſſe ſine ſenſu: et ſenſum eſſe ſine tactu: ſed tactus non poteſt eſſe in corpore ſimplici. Tum: q2 licet organa aliorum ſenſuum ſint de natura alicuius elementi alterius a terra: non tamen organū tactus qđ immutatur per medium intraneum ¶ Tum: quia quodlibet corpus ſimplex hȝ aliquā qualitatem in ſummo que repugnat diſpoſitioni organi ipſius tactus: igitur nullum animal poteſt eſſe corpꝰ ſimplex. ¶ Ex ꝓdictis ſeq̄tur ꝙ oſſibus ⁊ capillis ⁊ huiuſmodi ꝑtibus non ſentimus: quia ſunt de na-

tura terre: ꝓpter hoc etiā plāte nō hñt tactū: et ꝑ ꝯñs neq3 aliū ſenſū.

Concluſio. vi. ꝯuenientia ⁊ differentiam tactus cuȝ alijs ſenſibus.

¶ Sexta cōclo) ſenſus tactꝰ cōuenit, ⁊ differt cum alijs ſenſibus ¶ Primo: q2 ſi aīal priueſ ſenſu tactus: opȝ ꝙ moriaſ: q2 alij ſenſus nō pñt eē ſine tactu: et etiā aīal nō pōt eē q̄n habeat ſenſū. ¶ Cōuenit etiā ī hoc ꝙ tā tactꝰ q̄ꝫ alij ſēſus ꝑ excellētiā ſui ſēſibilis corrūpunſ

Excellētia ſenſibiliū corrumpūt ſenſū tm̄ excellētia tāgibiliū ſenſuȝ et aīal ſimul.

¶ Sȝ differt primo q2 excellētia tāgibiliū nō ſolū corrūpit tactū ſed etiā aīal: nō aūt excellētie alioꝝ ſēſibiliū ¶ Secūdo differt: q2 aīalia hñt tactū ꝓpter neceſſitatē eē: ſȝ hñt alios ſenſus ꝓpter bene eē: hñt enī viſuȝ ⁊ olfactuȝ: vt a lōge poſſint ꝑcipere nutrimētū: auditū aūt vt eis ſignificetur aliq̄d. linguā vero vt alijs aliq̄d ſignificēt Et hec de tertio de anima.

Quoniā aūt. ¶ Iſte ē ſecūdꝰ tractatꝰ huius libri in quo p. determinat de potētia motiua ſm locū ipſius aīe: ⁊ de potētia appetitiua. Et cōtinet tria ca. In primo determinat diſputatiue de potentia motiua ſm locū. In ſecūdo oñdiſ q̄d ſit primū motiuū ipſius aīalis: ibi. Videſ aūt. In tertio oñdit q̄ñ diuerſa ſūt ꝑncipia in diuerſis aīalibꝰ: ibi. Oīno q̄dē. Premittit ergo primo ītētū ſuū dicēs ꝙ ex quo ſūt due potētie ipiꝰ aīe. ſ. potētia cognitiua ⁊ motiua: ⁊ de potētia cognitiua q̄ eſt ſenſus vel intellectꝰ iā dictū ē: nō reſtat determinare de potētia motiua ſm locū vtrū ipſa ſit aīa vl' pars aīe: ⁊ vtrꝝ potētia motiua ſit diſtincta a potētia ſenſitiua ſm locū ⁊ ſubiectū vel ſolū ſm rōnē. T. Habet aūt dubitationē. ¶ Hic p. diſputat de diſtinctione potentiaꝝ d. ꝙ eſt dubitatio q̄ñ diſtinguūtur ꝑtes anime ⁊ quot ſūt: q2 quodāmodo videnſ infinite ſm diſtinctionē obiectoꝝ.

Diſtīctōes potentiaꝝ ſȝ antiquos.

Quidā tn̄ dixerūt ꝙ potētiaꝝ aīe q̄dā erat rōcinatiua: q̄dā iraſcibilis: ⁊ q̄dā appetitiua ſiue cōcupiſcibilis. Alij ſic diſtinguebāt potētias dicētes ꝙ potētiarū aīe: alia ē rōnalis: alia irrationalis. T. Scđm enī dr̄as. ¶ Hic p. iprobat diſtinctiōes iſtas tribus rōnibꝰ: q̄ꝝ prima tal' ē: q2 ſenſitiua ⁊ vegetatiua plus differūt q̄ꝫ ꝯcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis: ḡ magis dȝ diuidi potentia ꝑ illa duo mēbra. ſ. ſenſitiuū ⁊ vegetatiuū q̄ꝫ penes ꝯcupiſcibile ⁊ iraſcibile.

Confutatio illarum diſtinctionum.

¶ Etiā ſecūda diſtinctio nō valet: q2 potētia vegetatiua nec eſt rōnalis nec irrationalis: ⁊ tn̄ ē potētia aīe: igiſ. T. Adhuc aūt. ¶ Secūda ratio talis eſt. fantaſia eſt q̄dā potentia aīe: ⁊ tn̄ nō apparet ſub quo mēbro diuiſiōis cōtineatur: cū nō apparet ꝙ magis cōtineaſ ſub ꝯcupiſcibili q̄ꝫ iraſcibili: nec eſt potētia rōnalis cū differt ab intellectu: nec irrationalis q2 rōnalibꝰ cōuenit. T. Adhuc aūt appetitiua. ¶ Tertia rō talis eſt. potentia appetitiua q̄ eſt volūtas vel eſt aliqua iſtaꝝ potentiaꝝ vel nō. Si non: tunc diuiſio eſt inſufficiēs. Si ſic: nō videtur quare magis deberet cōtineri ſub vna q̄ꝫ ſub alia: igiſ. T. Et etiā de quo. ¶ Hic p. diſputat de principio motiuo dicens ꝙ ſm antiquos nō poteſt aſſignari potentia motiua ſm augmētum: q2 illa cōuenit plātis: quibus non ꝯueniūt dr̄e predicte aſſignare ab antiquis. Etiam nō eſſent aſſignāde potētie generatiue vegetatiue reſpiratiue ſomatiue: ⁊ ſic de alijs. Te. Sed de motu aūt. Hic p. diſputat de mouēte ſm locū ꝓmittēs intentū ſuū dicēs ꝙ conſiderandū eſt de primo principio motiuo aīalis ſm motum progreſſiuū: ponēdo aliq̄s concluſiones. Quaꝝ prima talis eſt ꝙ potentia vegetatiua non eſt motiua ſm locū.

Conclo prima

¶ Probat p. duabus rationibus. Quaꝝ prima talis eſt: quia motꝰ ſȝ locum in aīalibus eſt ſꝑ cum fantaſia: hoc eſt cuȝ aliq̄ cognitione ⁊ appetitu ad aliquid proſequēdū vel fugiendum: ſed hec non pertinet oī potentie vegetatiue: cū non pertinet potētie vegetatiue in plātis: ergo nō omnis potentia vegetatiua eſt potentia motiua ſȝ locum. T. Ampliꝰ ⁊ plante. ¶ Secūda ratio eſt. Si omnis potentia vegetatiua eēt motiua ſm locū: ſeq̄retur ꝙ in plantis (in quibus eſt potentia vegetatiua) eēt potentia motiua ſm locum ad diuerſas dr̄as poſitionum: hoc tamē eſt falſū: igitur. Minor patet q2 cū natura non deficit in neceſſarijs: nec abundat in ſuꝑfluis: natura dediſſet plantis organa ad motū localē ꝓgreſſiuū deſeruientia: qđ tamen iſta fecit. igitur falſū eſt ꝙ in plantis eſt potentia motiua ſm locū ꝓgreſſiuum.

Natura nō deficit in neceſſarijs nec abundat ī ſuꝑfluis

Concluſio. ij.

T. Silr aūt neq3 ſenſu. ¶ Secūda cōcluſio tal' eſt ꝙ potentia motiua ſm locū non eſt potentia ſenſitiua. ꝓbat ſic p. quia niſi ſic ſequereſ ꝙ omnia animalia haberent potentiam motiuam ſm locum: cum omnia habent potentiam ſenſitiuam: qđ tamē eſt falſum cum aliqua animalia inueniuntur affixa terre. Nec poteſt dici q̄ habent virtutem motiuā: ſed quieſcunt propter defectum organi requiſiti ad motum localem: q2 natura nihil facit fruſtra nec deficit in neceſſarijs niſi in orbatis ⁊ in imperfectis in tota ſpecie: ergo ſi aīalia haberent potentiā motiuā: natura dediſſet eis organa ad motum localem deputata: vel defeciſſet ī neceſſarijs non dando illa organa: vel feciſſet fruſtra potentiam motiuā cum non poſſet exire in ſuum opꝰ. In orbatis vero aliq̄ñ ex violētia: vel ex impedimēto nature deficit aliquādo aliqđ mēbrum. Similiter in imperfectis aliq̄ñ ex indiſpoſitione materie: vel ex impedimēto concurrente: vel ex defectu in ꝯplexione requiſita ad operationes debitas illi aīali ſm ſuā naturā debitam.

Concluſio. iij.

T. Adhuc vero neq3. ¶ Tertia ꝯcluſio eſt ꝙ potētia motiua ſm locum non eſt potentia intellectiua. Probat p. primo de intellectu ſpeculatiuo: q2 ille nihil cōſiderat de agibilium in quod agibile: ergo nihil prohibet proſequi vel fugere ⁊ tamen motus localis eſt cū proſecutione vel fuga: igitur. ¶ Qđ aūt non ſit intellectus practicus: pȝ primo de intellectu cōſiderāte vniuerſaliter: quia intellectꝰ ſic conſiderans ⁊ non deſcēdens ad aliqđ ſingulare: non mouet ad proſequenduȝ vel fugiēdū cū non opȝ ſi loquamur de terribilibus ꝙ timeamus vel fugiamus. De intellectu practico conſiderante ſingulariter pȝ: q2 aliq̄ñ iudicamus ꝑ eum hoc eē fugiendum: ⁊ tamen per appetitum ſenſitiuum nō fugimus illud: ſed ꝓſequimur. Etiā medicus q̄uis habeat ſcientiā ⁊ intellectū ad ſanandū: non tn̄ proſeq̄ſ nec ſemꝑ ſanat.

Cōcluſio. iiij

T. Adhuc vero neq3. ¶ Quarta concluſio eſt: appetitus ſenſitiuus nō eſt principiū motiuuȝ ſm locum. Probat ſic p. q2 homines cōtinētes habēt aliq̄ñ fortes ꝯcupiſcētias ſm appetitū ſēſitiuū: ⁊ tn̄ nō mouētur ſȝ illas: ſȝ trahūt ſe ab ill' per iudiciū rōnis.

Videntur aūt duo hec. ¶ Iſtud ē ſecūdū capitulū huius tractatꝰ in quo p. oſtendit quid ſit principium motiuum animalis ſm locum: ⁊ oſtendit numerū et ordinem mouentium ſm locum. Et primo oſtendit principia motiua ex parte anime: dicens primo ſic: ꝙ in omni animali mouente ſe ſecundum locum principia motiua ſunt intellectus ⁊ appetitus: ⁊ hoc capiēdo intellectum vt ſe extendit ad omnem virtutem cognitiuam. Probat p. q2 oīs motus progreſſiuus aīal' ſit aliquid fugiendū vel ꝓſequēdū quod oportet pri-

mo apꝓhendi tanꝙ bonū aut malū ⁊ ꝯſequēter ſcliare corpus ⁊ mēbra ad ꝓſequēdū vel fugiēdū: ſed apꝓhēdere ſiue cognoſcere ē per ītellectū fantaſiā vel ſenſū. Et inclinare eſt ꝑ appetitū: ꝗ iſte due potētie ſūt ꝓncipia motiua aīalis. Et ſubdit p. ꝙ hic ē ſermo ꝺ intellectu practico. T. Appetibile enī mouet. ¶ Hic p. oñdit ex parte obiecti qd ē ꝓnciṗiū motiuū aīalis dicēs: ꝙ appetibile ꝓmo mouet intellectū (hoc ē potētiā cognitiuam) ſub ratione boni vel mali: ⁊ ad talē cognitionē ſequitur deſideriū vel odiū: ꝗ appetibile ē ꝓmo mouēſ intellectū vel appetitū: ⁊ ꝑ ꝯñs illa duo mouētia (ſcʒ intellect⁹ ⁊ appetitus) reducūtur ad vnū mouēs ꝓmū extrinſecū: puta ad appetibile. T. Intellect⁹ qdem. ¶ Hic p. ponit dr̄am inter intellectū ⁊ fantaſiā ſiue ſē ſum: dicēs ꝙ intellectus ſꝑ ē rectus niſi ꝯueniat falſitas iudicij ꝑpter ignorātiā aliquarū circūſtātiarū: aut ꝑpter defectū iudicij ſenſus: aut ꝑpter maliciā ex appetitu ſenſitiuo ꝯueniētē. Et hoc vult p. ꝓmo ethicoꝝ dicēs ꝙ rō ſꝑ deꝓcaṫ ad optima. Sed fantaſia ſenſus ſiue appetit⁹ aliquādo deficiūt: ⁊ aliā nō. iudicāt enim aliā aliquid eſſe ꝓſequēdū ꝑpter ꝓñtē delectationem: q ꝺtū ē valde malū ꝑpter ſequētes circūſtātias: ⁊ ideo appetibile aliqñ eſt bonū ſimplr: ⁊ aliqñ apparʒ bonū et nō eſt bonū. Et ſubdit p. ꝙ nō oē bonū vel apparens bonū mouet appetitū ad ꝓſequēdū vel fugiendū: ſed opʒ ꝙ tale ſit ꝑ nos agibile. Ulterius ſubdit p. ꝙ mouens eſt ꝯtingēs ⁊ nō neceſſariū: q2 oē ꝑ nos agibile ē cōtingens. Concludit p. ex dictis ꝙ appetit⁹ ē potētia motiua. T. Diuidētibus aūt. ¶ Hic p. oſtendit ꝙ diuiſio antiquoꝝ qua diuidebāt potentiā aīe non ē ſufficiens: q2 ſi diuidaṫ aīa ꝭm ſuas operationes erūt multo plures potentie ꝙ̄ antiqui ponebāt: ꝗ illoꝝ diuiſio eſt inſufficiēs. T. Mā aūt. ¶ Hic p. ſoluit vnā rōnē ꝑ

Soluiṫ rō antiquorum.

quā antiqui arguebāt ꝯtra modū determinatū. Dictū enim eſt prius ꝙ neqꝫ ſenſus neqꝫ appetitus ē ꝓncipium motiuum aīalis ꝭm locū: nec etiā itellectus: quia aliā ſenſus impedit intellectū: ⁊ ecōtra aliā appetitus ſenſitiuus ⁊ ſenſus nō hñt poteſtatē mouēdi ꝑpter intellectū: ⁊ ideo ſenſus ⁊ appetitus ſenſitiu⁹ vincūt intellectū ⁊ iō tc̄ ſunt principia motiua ꝭm locū. Quādo vero ecōtra: tunc intellect⁹ eſt principiū motiuū. T. Spē qdē igitur. ¶ Hic p. oñdit qd ē ꝓmū mouēs dicēs: ꝙ primū mouēs eſt obiectū appetibile: nō vnū ꝭm numerum: cū aliud appetit ſortes ⁊ aliud plato: ſed eſt vnū in ſpecie: hoc eſt in modo cauſādi ſiue mouēdi: cū appetibile mouetur ad modū finis. T. Mā autem.

De ordine mouentium.

¶ Hic p. enumerat ⁊ ordinat mouētia dicens ꝙ ē vnuʒ primum mouens ⁊ aliud eſt mouens motuʒ mediāte quo ꝓmū mouēs mouet vltimū motū. ⁊ aliqñ inter ꝓmū mouēs ⁊ vltimū motū ſunt mouētia ſubordinata. Similiter quoddā ē mouēs īmobile: ⁊ hoc eſt illud qꝺ primum mouet cuiuſmodi ē obiectū appetibile. Aliꝺ eſt mouēs motū: ⁊ ē illꝺ mediāte quo ꝓmū mouēs mouet vltimū motū: cuiuſmodi ē appetitus. Unde obiectū appetibile ex eo dr̄ īmobile: q2 ad hoc ꝙ moueat ſē ſum vel intellectū non opʒ ꝙ moueaṫ ab alio. T. Nē autem.

Modus mouendi.

¶ Hic p. declarat modū mouendi dicēs ꝙ ī motu aīalis apoꝛtet membruʒ motū moueri ſupra aliud membrū quieſcēs: ⁊ eſt motus ſupra iuncturā in q̄ inuenitur quoddā cōcauū ⁊ ꝯuexū: ⁊ illa iunctura eſt cōueniens membro moto ⁊ mēbro quieſcenti: ⁊ fit cū pulſu ⁊ tractu: ⁊ ille motus eſt quaſi circularis: ⁊ ei⁹ centrum eſt in iunctura.

Omnino aūt. ¶ Iſtud ē tertiū capi. hui⁹ tractatus ī ꝙ no p. oñdit ꝙ̄ ī diuerſis aīalib⁹ ſūt diuerſa principia: ⁊ ꝓmo oñdit qd ſit cōe oīb⁹ aīalib⁹ dicens ꝙ oīb⁹ aīalib⁹ ē cōe: ꝙ ꝓncipiū motiuū ē appetit⁹ q non ē ſine fantaſia. i. ſine virtute cognitiua. Et capit p. in ꝓpoſito fantaſiā cōiter ꝓ virtute cognitiua: ⁊ poſtea diuidit eā dicēs ꝙ q̄dā eſt fantaſia rationalis ⁊ q̄dā ſenſualis: ſenſualis vero in oībus reperitur. T. Cōſiderandū. ¶ Hic p. dicit ꝙ ꝯſiderādū eſt vtrū in aīalib⁹ imperfectis: nō habentibus niſi ſenſu tactus reperianṫ

Fantaſia diuidiṫ in rōnalē et ſenſualem.

iſta ꝓncipia. ſ. appetit⁹ ⁊ fantaſia. Et dicit p. ꝙ ſic. q2 ī eis apparet delectatio de ꝯplacentia ꝯuenietis: ⁊ iō apenūt ⁊ dilatāt ſe: ⁊ etiā ī eis repenṫ triſtitia de diſcōueniēte: ⁊ iō cōſtringunt ſe. Et ſubdit p. ꝙ ſicut talia aīalia mouētur indeterminate: ita hñt fātaſiā indeterminatā. ¶ Unde fantaſia determiāta ē per quā aīal apꝓhēdit determiātū locū tanꝙ terminū intētū: ⁊ determinata media ꝑ q̄ citius ⁊ melius pōt ꝑuenire ad illum locū: ⁊ hoc ſolū cōuenit aīalibus perfectis. ¶ Sʒ

Quid fātaſia determiata et indetermiata.

fantaſia indetermiāta ē: ꝭm quā aīal nō ſic apꝓhēdit determiātū locū vel determinata media: ſʒ ſolū apprehendit ad ꝓñtiā ſenſibilis ꝯueniētiā ei⁹ vel diſcōueniētiam. ⁊ ꝑpter hoc ſolū moueṫ dilatādo ſe vel ꝯſtringēdo ſe. T. Senſibilis quidē. ¶ Hic p. oñdit qd eſt propriū mouēs in hoībus dicēs: ꝙ rō ⁊ intellect⁹ ſūt mouens ꝓpriū in hoībus: q2 illa eſt deliberatiua vtruʒ illud eſt faciendū vel illud. ⁊ etiā ratiocinaṫ qd melius quid peius: ⁊ ꝯparat adiuicē diuerſa: puta quo ad delectationē triſtitiā vtilitatē vel inutilitatē: honeſtatē vel inhoneſtatē ⁊ ex pluribus ꝯcludit vnū: qꝺ non facit ſenſus cū ſenſus non conſiderat que opʒ conſiderare in ſic ratiocinādo. Et ſubdit p. ꝙ ꝑpter hanc cauſā credimus bruta nō habere opinionē: cū opinio reqrat ratiocinationē et ſenſum. T. Uincit aūt. ¶ Hic p. oñdit qualiter ſe habet ītellectus ad appetitū ſenſitiuū dicens ꝙ rō. i. intellectus eſt principalior ⁊ ſuperior: ⁊ ideo nata ē dn̄ari ſupra appetitū ſenſitiuū: et per ꝯñs eſt principiū mouens hoīem. Aliquādo enī eſt defect⁹ ex parte volūtatis: ita ꝙ ſenſus vincit intellectū: ⁊ tūc intellectus nō mouet ſʒ ſenſus. ¶ Et ſubdit p. ꝙ ī motu bene ordinato in aīa triplex reperitur motus. Primo enī mouetur ſenſus ⁊ appetitus ſenſitiuus: poſtea fit q̄dam inclinatio ꝭm iudiciū ſenſus: poſtea moueṫ intellectus ratiōnādo ⁊ iudicādo qd ſit faciendum. Poſtremo intellectus quietat ⁊ detinet appetitū ſenſitiuum. ¶ In motu vero inordinato (ſicut ī incōtinēti) eſt primo mot⁹ ipſius volūtatis ad bene agendū. Poſtea eſt motus ipſius ſenſus ad male agendū propter errorē iudicij ſenſus. Poſtea eſt motus ipſius voluntatis que per iudicium ſenſu inclinaṫ ad proſequēduʒ illud ad quod inclinaṫ ſenſus. T. Scientificū autē. ¶ Hic p. dicit ꝙ intellectus ſpeculatiuus non mouet hoīem ea ratione qua eſt ſpeculatiuus: ſed intellect⁹ practicus non conſiderans vniuerſaliter ſed ſingulariter: q2 rō vlis eſt quieſcēs hoc eſt nō variatur: ſʒ ſꝑ ꝭm illā rōnē intellectus eodēmodo iudicat: ſed ratio particularis hñ variaṫ: iō illa dr̄ eē principiū motus.

Uegetabile quidem igiṫ ¶ Iſte eſt vltimus

tractatus huius libri in quo philoſophus comparat potentias anime adinuicem ⁊ ad diuerſa genera viuētium. Et diuiditur in duo capitula. In primo facit qꝺ dictum eſt. In ſecundo infert quedam correlaria. ſecūdum ibi. Mā autem. In primo capitulo ponit aliquas conclusiones quarum prima tal eſt: ꝙ in oībus viuētibus gñabilibus ⁊ corruptibilibus repentur aīa vegetatiua. ꝓbat p. q2 in oībus aīalibus repentur potētia nutritiua: cū omne viuens nutritur a principio ſui eē vſqꝫ ad finem: ⁊ in principio augetur et in fine dimi-

Concluſio. i.

nuiṫ: ergo in oībus viuentibus eſt potentia vegetatiua. T. Sēſus aūt. ¶ Scḋa cōclō ꝙ nō ī oībus viuētibus repiṫ aīa ſenſitiua. ꝓbat ſic p. q2 aīa ſenſitiua nō repitur in plātis: cū ī plātis nō repeniaṫ ſēſus tact⁹: ſine quo nullus ali⁹ ſenſus reperiṫ. Et ſubdit p. ꝙ nullū corpus ſimplex hʒ tactū: ⁊ ꝑ ꝯñs nec aliqs alias potētias ſenſitiuas. T. Aīal aūt. ¶ Tertia cōclō ē ꝙ ī oībus aīalib⁹ repiṫ aīa ſenſitiua. ꝓ hui⁹ ꝓbatōe ꝓmittit p. ꝙ nihil fruſtra facit natura. Iſto ſuppoſito ꝓbat p. ſuā cōcluſionē de aīalib⁹ ꝓgreſſiuis ſic: q2 oīb⁹ aīalib⁹ ꝓgreſſiuus dat⁹ ē mot⁹ localis ad q̄rendū nutrimētuʒ ſibi neceſſariū: ſed ſine ſenſu per talē motū nō pōt iuenire alimētū: ⁊ cū talis motus nō ē dat⁹ fruſtra: vt pʒ per ſuppōnē: igiṫ oīb⁹ aīalib⁹ ꝓgreſſiuis ineſt ſenſus.

Concluſio. ij.

Concluſio. iij.

T. Manifeſtū qdē. ¶ Hic p. ꝓbat ſuā ꝯclōnē de aīalib⁹ terre affixis q nō indigēt alimētū a lōge q̄rere: cuʒ habeant ipīs affixū: q2 talib⁹ aīalib⁹ dat⁹ ē motus dilatationis ⁊ ꝯſtrictionis. Dilatatiōis ad āplectēdū ꝯueniens. Reſtrictionis ad reſiſtēdū diſcōueniēti: ſed iſta nō pñt fieri ſine ſenſu diſcretiuo cōuenientis ⁊ diſcōuenientis: igiṫ. T. Nūc aūt. ¶ Hic p. remouet cauillationē que talis eſt. Diceret enī aliqs ꝙ aīal progreſſiuū nō indigeret ſenſū: cū per intellectū p̄t moueri ſine ſenſu. ¶ Ad hoc reſpōdet p. ꝙ hoc nō poteſt eē: q2 nullū gñabile vel corruptibile habet intellectū ſine ſēſu diſcretiuo q̄litatū corruptiuaꝝ. Etiā nullū ingñabile ſi ſit corporeū (ſicut aliq̄ fingebāt quoſdā demones habere intellectū ſine ſenſu) hʒ intellectū ſine ſenſu īmo ſi ita eſſet tūc fruſtra haberet corpus: cū intellectus nō indiget organo corporeo niſi ꝓ q̄to idiget miniſterio ſenſus. T. At vero ſi. ¶ Hic p. oñdit ꝙ in oī aīali ſiue mobili motu locali ꝓgreſſiuo ſiue nō: neceſſarius ē ſenſus tactus: ⁊ ꝓmo ſupponit ꝙ oē hñs ſēſū eſt corpus: q2 ſenſus indiget organo corpeo. Secūdo ſupponit ꝙ impoſſibile ē corpus ſimplex hr̄e tactum. Tertio ſupponit ꝙ impoſſibile eſt ſine tactu eē alium ſenſū. ꝙ aūt ſenſus tactus ſit neceſſarius aīali ꝓbat p. ſic: q2 ſine tactu nō pōt aīal ꝓſeq̄ ꝯueniens: ⁊ fugere diſcōueniens ꝭm q̄litates tangibiles a quib⁹ aīal ſtatim corrūpereṫ ſi eſſent multū excellētes: ꝗ ſenſus tactus eſt neceſſarius omni animali. T. Son⁹ autē. ¶ P. hic oſtendit ꝙ alius ſenſus a ſenſu tactus non ē oī aīali neceſſarius: puta viſus: auditus: ⁊ olfactus: q2 aliqua ſūt aīalia nō indigētia q̄rere alimētū a lōge: ergo illis nō ſūt neceſſarij iſti ſenſus. Aliq̄bus tñ aīalibus (puta mobilibus motu ꝓgreſſiuo) ſūt iſti ſenſus neceſſarij ad querēdū alimētū a longe: ⁊ ex quo guſt⁹ ē q̄dā tactus: iō aliq̄b⁹ aīalib⁹ eſt neceſſari⁹ ſenſus guſt⁹ quo ad bene eē. Etiā nulla obiecta alioꝝ ſenſuū a tactu ſunt corruptiua ipīus aīalis. T. Hoc aūt. ¶ P. h̄ dat modū per quē aīalia ſentiunt a longe dicens ꝙ h̄ fit hoc modo. Nā obiectū ꝓmo imimutat mediū: ⁊ medio īmutato īmutatur ſenſus: ſicut in motu locali mouens mouet corpus ſibi ꝓpinquū: ⁊ ꝑ illud mouet aliud diſtans. T. Unde ⁊ de repcuſſione. ¶ Hic p. ſubdit ꝙ rōnabilius eſt dicere viſiōnē fieri illomō quo dictū ē. ſ. ꝙ viſibile multiplicet ſpēm per mediū vſqꝫ ad organum q̄ ꝙ fiat viſio per egreſſionem radiorum a viſu: ſicut dixerunt antiqui.

Aīali neceſſarius ē ſēſus tactus.

Guſtus nccio q̄dā tactus.

Nō videm⁹ extramittēdo: ſʒ intus ſuſcipiē[illegible]

Quod aūt impoſſibile. ¶ Iſtud eſt ſecūdum

capitulum iſti⁹ tractat⁹ in quo p. ponit q̄dā correlaria Et primo oñdit illud qꝺ prius ſupponit. ſ. ꝙ impoſſibile eſt corpus aīalis eſſe ſimplex puta terrā: aerē aquā vel ignē. Probat ſic p. q2 impoſſibile eſt aīal eē ſine ſēſu tactus: ⁊ impoſſibile eſt corpus ſimplex habere ſenſum tact⁹: ꝗ īpoſſibile ē corpus aīalis eē ſimplex. Maiorē ꝓbat ſic p. q2 impoſſibile eſt aīal eſſe ſine ſenſu: vt oſtenſum ē ꝓus: ⁊ impoſſibile eſt aliquē ſenſuʒ eē ſine ſenſu tactus: cū alij ſenſus nō ſeparanṫ ab illo: ⁊ ipſe bene ſeparaṫ ab alijs. igitur maior vera. Minorē probat ſic p. ꝓmittēdo dr̄am īter tactū ⁊ alios ſenſus que talis eſt ꝙ nō repugnat organis alioꝝ ſenſuū eē ꝺ natura elemētoꝝ alioꝝ a terra ⁊ tamē nullū illoꝝ poteſt eſſe organū ſenſus tactus. Silr alij ſenſus ſentiunt ꝑ media extranea: tactus vero non. ¶ Iſto ſuppoſito ꝓbatur mīor ſic. Nullū corpus ſimplex p̄t habere ſenſū tactus: cū q̄dlibet tale corpus ſimplex determinat ſibi aliquā vel aliquas q̄litatū tangibiliū in ſummo qꝺ eſt ꝯtra diſpōem organi: ꝗ nullū corpus ſimplex p̄t habere organū ſenſus tact⁹: ⁊ per ꝯñs nec ſenſū tact⁹

Impoſſibile ē corpus aīalis ē ſimplex elementum.

Dr̄a tactus ab alijs ſenſibus

T. Et ꝑpter hoc. ¶ Hic p. infert vnū correlariū tale: ꝙ in capillis ⁊ oſſib⁹ nō ſentimus: q2 illa ſūt de natura terre cuiuſmodi ſūt plāte: nō talia ſunt inepta ad ſentiendū. T. Manifeſtū igiṫ. ¶ Hic p. ꝯparat ſenſ⁹ adinuicem in ordine ad aīalia ponēs tres concl'ones. Prima eſt ꝙ neceſſe eſt ſi aīal priuetur ſenſu tactus ꝙ moriaṫ: cū ſine illo nō ſūt alij ſenſus: ⁊ aīal nō pōt eē ſine ſenſu: igiṫ. ſed tñ non eſt neceſſe ꝙ ſi aīal priueṫ alijs ſenſibus exterioꝛib⁹ ꝙ moriaṫ: q2 ſine viſu auditu olfactu ⁊ ceteris pōt hō viuere ſi ei alimentū miniſtretur. T. Et ꝑpter hoc qdē. ¶ Secunda comparatio eſt ꝓmo ꝭm ſimilitudinem: ſecundo ꝭm diſſimilitudineʒ. ¶ Penes ſimilitudinē ſic: quia omnis ſenſus per excellentiā ſui ſenſibilis corrumpitur: puta viſus ab excellenti lucido: auditus ab excellenti ſono ⁊c. ¶ Penes diſſimilitudinem ſic: quia excellentie tangibilium non ſolū corrumpunt ſenſum tactus: ſed etiam ipſum animal: cuʒ animal ſine ſenſu tactus eſſe non poteſt: ſed excellentie alioꝝ ſenſibilium: licet corrumpant ſenſum: non tamen corrūpunt animal niſi de peraccñs: ſicut ſon⁹ tonitrui ratione ſui ſubiecti: puta ratione exhalationis aliquādo deſtruit animal. T. Alios autēʒ. ¶ Tertia comparatio eſt ꝙ aīalia habent ſenſum tactus ꝑpter eſſe: cum ſine illo eſſe non poſſunt: et habent alios ſēſus ꝑpter bene eſſe. Uiſū enim vt in aere ⁊ in aqua poſſint a longe alimētum ꝯuenieēs ꝑcipere. Et ſilr olfact⁹ cōuenit animali: vt a longe percipit ⁊ inueniat alimētum nō viſū. Et guſtus datus eſt animali ad iudicādū de cōuenienti vel diſcōuenienti alimēto: ⁊ auditus datus eſt aīali: vt nobis ſignificeṫ aliq̄d ab alijs. Et data eſt nobis lingua vt alteri aliquid ſignificet ⁊ h̄ quo ad bene eſſe: ⁊ vt mediante ipſa aīal diſcernat iter nutrimentum ꝯueniens ⁊ diſcōueniens: ⁊ hoc quo ad eē et permanere ipſius animalis.

Prīa ꝯclō de cōparatiōe ſēſuū adinuicē.

Conclō. ij.

Excellēs ſenſibile corrūpit ſenſū tm̄. Sed excellens tangibile ſenſum et aīal ſimul. Concluſio. iij.

Queritur vtrum potentia mouens ipm aīal

ſit potentia vegetatiua: ſenſitiua vel intellectiua. Et arguitur primo ꝙ non de potentia vegetatiua: q2 motus localis progreſſiuus nō fit ſine fantaſia: ſʒ potentia vegetatiua eſt ſine fantaſia: igiṫ nō eſt potētia motiua localiter. ¶ Secūdo ſic: ſi ſic ſequeretur ꝙ in plantis eſſet potentia motiua ꝭm locum. ꝯſequēs eſt falſū igitur ⁊ antecedens. ꝯſequentia patet: quia ibi eſt potentia vegetatiua. Falſitas conſeq̄ntis patʒ: quia plāta nō mouet ſeipam de vno loco totali ad alium locum totalē. ¶ Tertio ſic de ſenſu: quia ſi ſenſus eſſet principium motus localis ſequeretur ꝙ omne animal haberet potentiam motiuā ꝭm locum. ꝯñs eſt falſum igr̄ ⁊ antecedēs. ꝯña patet: q2 omne animal habet ſenſum: et falſitas ꝯñtis patet de animalibus terre affixis: q̄ non ſufficiunt ſeipſa mouere de vno loco totali ad alium locum totalem. ¶ Quarto ſic de intellectu: quia

aliqua mouent loqualit motu ꝓgreſſiuo:et tñ nõ hñt itellectũ:igit.añs pꝫ ı̃ brutis ¶ Quito ſic ad idẽ.qꝛ aliqñ intellect⁹ iudicat aliqd eẽ ꝓſequẽdũ qꝺ tñ fugim⁹ igit ĩtellect⁹non eſt potẽtia motiua ſm locũ. ¶ Sexto ſic:aı̃al nõ mouet ab aliq̃ tali potẽtia:g̃ poña mouẽs aı̃al nõ ẽ aliq̃ illaꝝ.añs pꝫ.qꝛ qcq̇d mouet localit motu recto natalit mouet ſm naturã elemẽti pͣdñantis in ipõ:ſed elemẽtũ pͣdñans in ipo aı̃ali:nõ ẽ ipa aı̃ma igit. ¶ Sept mo ſic:ſol⁹ appetit⁹ ſufficit ad motũ aı̃alis:igit nõ reqrit aliq̃ alia poña. añs pꝫ: qꝛ qñ aliqꝺ aı̃al appetit moueri:⁊ non hꝫ ĩpedimẽtũ ſtatı̃ mouet

Inoppoſitum arguit auctoritate p. dicentis: ꝙ in animali mouente ſe mot⁹ progreſſiuo ſũt duo pͥncipia illi⁹ motus.ſ.itellect⁹ appetitus. Et per ĩtellectum intelligit oẽm potentiã cognitiuã ipſius animalis. Pro ſolutione queſtionis

Sciendũ eſt:ꝙ in aı̃ali triũ ſpẽrũ motus repꝛiũt.ſ.mot⁹ naturalis:motus violentus et mot⁹ progreſſiuus. ¶ Mot⁹ naturalis eſt:q̇ fit a principio intrinſeco paſſo cõferente vim:ſicut qñ aı̃al per ſuã grauitatem mouet deorſum. ¶ Motus violẽtus ẽ qui fit a pͥncipio extrinſeco:paſſo nõ cõferẽte vim ſicut ſi aı̃al moueret ſurſũ:ſed de iſtis duob⁹ motib⁹ nõ eſt hic ſermo. ¶ Ali⁹ eſt motus ꝓgreſſiu⁹:⁊ de tali eſt hic ad propoſitũ:⁊ ille nõ fit ſine fantaſia. Duplex tñ repit fantaſia. Quedã ẽ fãtaſia pfecta ⁊ ꝓpͥe dicta:⁊ ẽ potẽtia diſcretiua inter cõueniẽs ⁊ diſcõueniẽs:elicitiua conueniẽtis:⁊ fugitiua diſcõueniẽtis cũ cognitiõe vtriuſꝙ: ⁊ illa fãtaſia ſolũ repit in aı̃alib⁹ pfectis. ¶ Alia eſt fantaſia cõiter dicta:q̃ potẽtia apphẽſiua ꝯuenientis ⁊ diſcõueniẽtis:elicitiua cõueniẽtis ⁊ fugitiua diſcõueniẽtis: ſine cognitione determiata ⁊ pfecta vtriuſꝙ et talis repit in aı̃alib⁹ impfectis:ſicut ſunt apes:⁊ vermes:et alia aı̃alia terre affixa. Uñ vbi ẽ pfecta fãtaſia ibi ẽ ꝓpͥe potẽtia motiua de vno loco ad aliũ locũ:⁊ vbi ẽ fantaſia impfecta ibi nõ ẽ ꝓpͥũ pͥncipiũ motiuũ de vno loco ad aliũ locũ:⁊ ſic q̃to aı̃al pfectiorẽ hꝫ fantaſiã:tãto hꝫ pfecti⁹ pͥncipiũ motiuũ de vno loco in aliũ locũ:⁊ q̃to min⁹ hꝫ de fãtaſia:tanto min⁹ hꝫ pͥncipiũ motiuũ de vno loco ad aliũ locũ. Et capit hic fãtaſia ꝓ oı̃ potẽtia cognitiua ipi⁹ aı̃alis et cognitiõe ſenſitiua eiuſdem.

Triplex mot⁹ aialis.

Quid fãtaſia pfecta ⁊ impfecta.

Sciendũ ſcꝺo.ꝙ duplr pt intelligi titulus q̃ſtionis. ¶ Uno mõ pt intelligi de ipſamet anima:ita ꝙ ſenſus ſit iſte:vtrũ aı̃ma que eſt potẽs mouere aı̃al motu ꝓgreſſiuo ſit aı̃ma q̃ ẽ potẽtia vegetatiua:vl aı̃a que ẽ potẽtia ſenſitiua:vel aı̃a q̃ eſt potẽtia intellectiua. ¶ Et tũc põt dici ad q̃ſtionẽ ſm iſtũ ſenſũ ꝙ aı̃a q̃ ẽ potentia ſenſitiua ⁊ vegetatiua. Et in hoı̃bus ẽ aı̃a q̃ eſt potentia vegetatiua ſenſitiua ⁊ intellectiua. ſꝫ ponentes ſolũ vnã aı̃am ĩ hoı̃e:vel ſm ponẽtes plꝛes animas:ẽ aı̃a q̃ eſt potẽtia vegetatiua vel ſenſitiua:⁊ aı̃a que ẽ potẽtia intellectiua. ¶ Aliomõ pt intelligi q̃ſtio de appetitu potẽtie:ſiue de actu appetẽdi ⁊ inclinãdi ad motũ:ita ꝙ ſenſus q̃ſtionis ẽ iſte. Utrũ ꝓpter appetitũ potẽtie vegetatiue vel appetitũ potẽtie ſenſitiue vel ꝓpter appetitũ potẽtie intellectiue aı̃al moueat ꝓgreſſiue. ¶ Et tũc põt dici ad q̃ſtionẽ ꝙ nõ ſꝑ ꝓpter appetitũ potẽtie vegetatiue aı̃mal mouet ꝓgreſſiue: nec ſꝑ ꝓpter appetitũ potẽtie ſenſitiue:nec ſꝑ ꝓpter appetitũ potẽtie intellectiue. Et hoc vult p. in pͥmo capitulo ſecũdi tractatus hui⁹ tertij:lꝫ aı̃al aliqñ mouetur ꝓpter appetitũ ſenſitiuũ: ⁊ aliqñ ꝓpter appetitũ intellectiuũ. Iſtis notatis ſit hec.

Duplex motus queſtionis.

Concluſio pͥma ſcꝺm pͥmũ ſenſuꝫ ꝙ oı̃s potẽtia aı̃alis motiua eiuſdẽ ꝓgreſſiue: ſiue ad diuerſas dr̃as poſitionũ:ẽ potẽtia vegetatiua ⁊ ſenſitiua:vl potentia vegetatiua ⁊ ſenſitiua vel intellectiua. ¶ Pͥa ps pꝫ in brutis. Aı̃a eñ bruti ẽ pͥncipiũ actiuũ motus ꝓgreſſiui ipſius bruti:⁊ ipa ẽ potẽtia vegetatiua ⁊ ſenſitiua:cũ ipſa ẽ pͥmũ pͥncipiũ quo bruta vegetant et ſentiunt. ¶ Secũda ps pꝫ ĩ hoı̃e:qꝛ pͥcipiũ motus localis hoı̃s ẽ aı̃a ſenſitiua:q̃ etiã ẽ aı̃a vegetatiua et intellectiua ſm ponẽtes ſolũ vnã aı̃am in hoı̃e. Ul ſꝫ alios ẽ aı̃a ſẽſitiua q̃ ẽ vegetatiua ⁊ ipa aı̃a itellectiua

Cõcluſio ſecũda ꝓ ſecundo ſenſu: ꝓpter appetitũ ſenſitiuũ vel ĩtellectũ pͥcedẽtẽ cognitione obiecti aı̃al mouet ꝓgreſſiue. pꝫ qꝛ mot⁹ localis ꝓgreſſiu⁹ non fit ſine apphẽnſione ꝯuenientis vel diſcõuenientis cũ appetitu proſequẽdi vel fugiendi. ⁊ illis poſitis aı̃a mouetur niſi ſit impedimẽtũ:igit ꝓpter appetitũ ſenſitiuũ vel intellectiuũ aı̃al mouet ꝓgreſſiue. Añs iſta cõcluſio ſolet poni ſub iſtis verbis. Fãtaſia cũ appetitu ꝓſequẽdi vel fugiendi:ꝯueniẽs vel diſcõueniens eſt pͥncipiũ motus ꝓgreſſiui ĩ aı̃alibus: qꝺ ẽ idẽ dicere ſicut appetitus ꝓſequẽdi vel fugiẽdi cũ cognitione obiecti pͥcedẽte ẽ cã motus ꝓgreſſiui aı̃alis.

Dubitat pͥmo vtꝝ oı̃s conceptus ſimplex ſit verus. Et arguit ꝙ non:qꝛ ſi ſic ſeq̇retur ꝙ omnis vox ſignificatiua ſubordinata cõceptui ſimplici eſſet vera ꝯñs eſt falſum:igit ⁊ añs. ꝯñatia patet: qꝛ verũ et falſum in voce repiunt rõne veri vel falſi in mente. Falſitas ꝯſequẽtis patet per p. in primo periarmenias dicẽtem ꝙ in ſola cõpoſitione ⁊ diuiſione eſt veritas et falſitas. ¶ Secũdo ſic. orõnes alie ab indicatiua non ſunt vere nec falſe:ergo nec conceptus ſimplices. ꝯña pꝫ per locũ a maiori. ¶ Tertio ſic. iſti termini chymera et hyrcoceruus nõ ſũt veri:g̃ nec conceptus ſimplices quibus ſubordinãtur. ⁊ añs pꝫ:qꝛ pro nullo ſupponũt ¶ Quarto ſic. ſuppoſito ꝙ nulla ſit roſa tunc cõcept⁹ correſpõdẽs illi termino roſa eſt ſimplex ⁊ tñ nõ eſt verus:cũ nõ habeat correſpondentiã in re:igit. ¶ Quinto ſic. falſitas non põt fieri in conceptu ſimplici:g̃ nec veritas. ꝯña pꝫ:qꝛ verum ⁊ falſum ſunt contraria que habent fieri circa idem. ¶ Sexto ſic. ſi ſic ſequeret ꝙ intellectus humanus nõ poſſet ĩtelligere impoſſibile ꝯñs videt eſſe falſum: igit ⁊ añs. ꝯña pꝫ: qꝛ intellect⁹ non poteſt habere verum conceptum de impoſſibili. ¶ In oppo. eſt p. in fine tertij libri ponẽs differentiam inter primã operationem intellectus ⁊ ſecundã:dicẽs ꝙ ſecunda operatio intellectus aliqñ eſt vera ⁊ aliqñ falſa:ſed pͥma non eſt falſa:lꝫ ſit vera. ¶ Pro ſolutione dubij eſt aduertendum ꝙ tripliciter aliquis conceptus dicitur verus. ¶ Unomõ dicit verus veritate entis:⁊ ſic ly verũ capit primo intentionaliter:⁊ iſtomodo omnis conceptus ſimplex ſiue compoſitus eſt ver⁹ ¶ Aliomodo dicitur conceptus verus veritate propoſitionis:ita ꝙ verum eſt propoſitio vera:⁊ iſtomõ nullus conceptus ſimplex eſt verus:cum nullus talis ſit propoſitio vera. ¶ Tertiomodo aliquis conceptus dicitur verus:quia ſibi correſpõdet aliq̇d pro quo poteſt ſupponere. ¶ Et hoc contingit adhuc dupliciter. Uno modo quia ſibi correſpondet aliquid pro quo ſupponere poteſt reſpectu alicuius illarum quinꝙ differentiarum tpis.ſ.eſt fuit erit:poſſibiliter eſt: ⁊ imaginat. ¶ Alio modo:quia ſibi correſpõdet aliq̇d pro quo ſupponere poteſt reſpectu alicuius quattuor differentiarum temporis:ſcilicet eſt fuit erit poſſibiliter eſt. ¶ Iſto notato dicitur ad dubium: ꝙ omnis conceptus ſimplex qui non eſt propoſitionalis ſiue propoſitio eſt verus primo modo tertij modi: ſed non ſecundo modo:quia omnis talis poteſt ſupponere pro illo

De veritate conceptus.

qꝺ ſignificat p ipꝫ reſpectu q̇nꝙ dr̃aꝝ tpis:igr̃. ¶ Q aũt nõ oı̃s tal ſit ver⁹ ſcꝺomõ pꝫ:qꝛ nõ oı̃s tal pt ſupponere reſpectu alicui⁹ iſtaꝝ q̃ttuoꝛ dr̃aꝝ tpis.ſ.ẽ fuit erit ⁊ poſſibiliter ẽ:igr̃. ¶ Sꝫ oı̃s ꝯcept⁹ ſimplex q̇ nõ eſt ꝓpõnal:nec ꝯplexus ẽ ver⁹ veritate tertiomõ dicta ſm ãbos mõs:cũ q̇libet tal pt ſupponere reſpectu alicui⁹ illaꝝ dr̃aꝝ tpis:igit. Cõcept⁹ tñ tal ẽ talis nature ꝙ per ipm nõ poſſum⁹ ꝯcipere niſi res q̃ ſũt fuerũt vel poſſibiliter ſũt:ſed p ꝯceptũ ꝯpoſitũ ꝓpõnalẽ vel per ꝓpõnalẽ poſſum⁹ intelligere illa q̃ nec ſunt erũt: nec poſſibiliter ſũt:lꝫ imaginãtur eẽ:⁊ talẽ cõceptũ cãt intellect⁹ ĩ ſe. alñ p diſcurſũ:alñ p ꝯpoſitionẽ:ꝯponẽdo duos ꝯcept⁹ adinuicẽ quoꝝ vnus ſe hꝫ vt determiabl̃e et ali⁹ vt determiatio q̃ q̇dẽ determiatio nõ põt ꝯuenire ſuo determiabili ſicut ꝯcept⁹ q̇ expͥmit p hoc cõplexũ hõ rudibilis. ¶ Et ad pͥmã rõnẽ dubij dr̃ negãdo maiorẽ:capiẽdo ly veꝝ tertiomõ. ⁊ ad ꝓbationẽ dr̃:ꝙ ꝓcedit de vero capiẽdo verũ ſcꝺõmõ:⁊ eodẽ mõ dr̃ ad ſcꝺaꝫ. ¶ Ad tertiã dr̃ ꝙ illi termini.ſ.chimera ⁊ hyrcoceruus nõ ſubordinãtur ꝯceptib⁹ ſimplicibus:ſꝫ ꝯpoſitis ex determiatiõe ⁊ determiabili: q̇ q̇dẽ ꝯcept⁹ lꝫ ſint veri ſm pͥmũ modũ tertij modi:nõ tñ ſm ſecũdum eiuſdẽ. ¶ Ad q̃rtã dr̃ ꝙ lꝫ ꝯcept⁹ q̇ expͥmunt p illuꝫ terminũ roſa:nõ habeãt corñdẽtiã in re ꝓ tpe pñti:tamẽ bñ hñt correſpondẽtiã in re ꝓ tpe pͥterito: futuro vel poſſibili. ¶ Ad q̇ntã dr̃ ꝙ lꝫ verũ ⁊ falſũ vt attribuunt ꝓpõib⁹ ꝯtrariãt:nõ tñ capiẽdo verũ pͥmomõ vl tertio mõ ꝯtrariat huic termino falſũ. ¶ Ad ſextã dr̃ negando ꝯñam: qꝛ lꝫ talis ꝯceptus nõ ſit ver⁹ ſm ſecũdum modũ tertij modi:bñ tñ ẽ verus ſm pͥmũ moduꝫ tertij modi. nec oportet ꝙ talis ꝯcept⁹ ſumat a re cui⁹ ẽ ꝯcept⁹:ſꝫ cãtur ĩ intellectu p diſcurſũ ſiue ꝯpoſitionẽ.

Dubitat ſecũdo vtrũ nõ ens ĩtelligat. ¶ Ad dubiũ dr̃ ꝙ nõ ens capit duplr. Unomõ ſcꝺe intẽtiõaliter ⁊ vt ſinonyme ſe hꝫ cũ illo termio falſũ: ⁊ ſic non ens intelligit. ¶ Aliomõ capit pͥme ĩtentionalr. ¶ Et hoc duplr. Unomõ materialr ⁊ ſic nõ ens intelligitur: cũ de illo ꝯplexo pt intellect⁹ formare ꝯcept⁹. Aliomõ accipit perſonaliter. ¶ Et h̃ duplr. Unomõ ꝓut illa negatio nõ capit negãter:⁊ ſic illa ẽ falſa nõ ens intelligit. Aliomõ ĩfinitãter. ¶ Et hoc duplr. Unomõ ꝓut infinitat ille termin⁹ ens ſolũ ꝓ pñtib⁹:⁊ ſic adhuc non ens ĩtelligit:cũ illud qꝺ nõ ẽ actualr ens intelligatur Aliomõ ꝓut ĩfinitat ille termin⁹ ens ꝓ oı̃b⁹ dr̃ntijs tẽpoꝝ:⁊ ſic iſta ẽ falſa:nõ ens ĩtelligit:cũ ſenſus ei⁹ ẽ illud qꝺ nõ ẽ ens:nec fuit nec erit:nec põt eſſe:nec imaginat eẽ intelligit:mõ iſte ſenſus eſt falſus.

[con]ceptio.

Ad rõnes q̃ſtionis. Ad primã ⁊ ſecũdã dr̃ ꝙ ꝯcludũt ꝙ aliq̃ potẽtia vegetatiua nõ ẽ potẽtia motiua localiter ꝓgreſſiue. ¶ Ad tertiã dr̃ ꝙ ꝯcludit ꝙ nõ oı̃s potẽtia ſenſitiua ẽ potẽtia motiua ſm locũ motu ꝓgreſſiuo. ¶ Ad q̃rtã dr̃ ꝙ nõ oı̃s potẽtia localiter et ꝓgreſſiue motiua:eſt potẽtia intellectiua. ¶ Ad q̇ntã dr̃ ꝙ ꝯcludit ꝙ nõ ſꝑ ꝓpter appetitũ ĩtellectiuũ aı̃al mouet ꝓgreſſiue:ſed alñ ꝓpter appetitũ ſenſitiuum. ¶ Ad.vi.dr̃ ꝙ lꝫ aı̃al moueatur recte ſurſũ vel deorſũ ſm naturã elemẽti pͣdñantis:tñ motu ꝓgreſſiuo mouet ab ipa aı̃a. ¶ Ad.vij.dr̃ ꝙ ſi capiat ille termin⁹ appetitus ꝓ ipa aı̃a actu appetẽte ⁊ inclinãte ad motũ: et ſic cõcedit añs:ſed capiẽdo illũ terminũ appetit⁹ ꝓ actu appetẽdi ſine cognitiõe pͥuia:⁊ ſic negat añs: cũ talis actus nõ põt eſſe in aı̃a ſine cognitione preuia: cum ipſa aı̃a illum actum cãt ĩ ſe mediãte apprehẽſione ipſius appetibilis: Et hec de tertio libro de anima

¶ Finis de anima.

¶ Fata regunt finem: ſpero dij cepta ſecundent.

¶ Liber de ſenſu ⁊ ſenſato q̇ diuidit in ꝓhemiũ ⁊ tractatũ. In ꝓhemio determiat phũs ꝺ operationibus aı̃e ſiue virtutibus ꝓut ſe tenent ex parte corporis.

Qoniã aũt de aı̃a ſcꝺꝫ ipſã determiatũ:⁊ de q̇libet virtutũ ex pte ipi⁹ cõueniens ẽ facere cõſideratione de aı̃alib⁹ ⁊ vitã hñtib⁹ oı̃bus q̃ ſũt ꝓpͥe ⁊ cões operationes coꝝ. Que igr̃ dicta ſũt de aı̃a ſupponitur: de reliquis autẽ dicamus. ¶ Sit igit pͥma cõcl̃o de operatõibus aı̃e.ſ. de ſenſu mẽoria ira deſiderio gaudio ⁊ triſtitia habet phic⁹ determiare:nõ ſolum vt ſe tenẽt ex parte aı̃e: ſꝫ etiã vt ſe tenẽt ex parte corporiſ. ¶ Probat:qꝛ de illis operationi⁹b q̃ cões ſũt aı̃e ⁊ corpori ⁊ fere oı̃bus aı̃alibus cõueniũt: nõ ſolũ determinãdũ ẽ vt ſe tenẽt ex parte aı̃e:ſed etiam vt ſe tenent ex parte corporis:ſed operatiões pͣdicte ſũt huiuſmodi:igit. Minoꝛ pꝫ:qꝛ oı̃s tales opationes fiunt cũ ſenſu ſicut gaudiũ ⁊ triſtitia deſideriuꝫ ⁊ ira. vel per ſenſum ſicut memoria. vel in habitudine ad ſenſum ſicut ſõnus ⁊ vigilia. ſilr iuuẽtus ⁊ ſenectus:egritudo et ſanitas. ſenſus eñ melius ſe habẽt ĩ iuuẽtute ⁊ ſanitate q̃ in eaꝝ oppoſitis:ſed ſẽſus ẽ v̓tus organica:igit tales opatiões ſũt cões aı̃e ⁊ corpori:⁊ p ꝯñs de illis hꝫ phic⁹ determiare ꝓut ſe tenẽt ex pte corporis. ¶ Nec vꝫ ſi dicat ꝙ medicus cõſiderat ꝓut ſe tenẽt ex pte corporis:igit nõ phicus. ¶ Dicẽdũ ẽ ei ꝙ medic⁹ cõſiderat de illis in pticulari ⁊ practice. phicus v̓o in vl̃i ⁊ ſpeculatiue:⁊ ideo finit vbi incipit medicus. ¶ Scꝺa cõcl̃o: ſicut aı̃ali neceſſarius ẽ ſẽſus ſic ⁊ neceſſarij ſũt guſtus et tactus. Pͥma pars pꝫ:qꝛ p ſenſum diſtiguit aı̃al a non aı̃ali. ¶ Secũda pars pꝫ: qꝛ p tactũ aı̃al diſcernit alimẽtuꝫ cõueniẽs a diſcõuenienti:igit tact⁹ neceſſarius ẽ aı̃ali:⁊ p ꝯñs guſt⁹ q̇ eſt q̇dã tactus. ¶ Tertia cõcl̃o: ſicut viſus audit⁹ ⁊ olfact⁹ inſũt multis aı̃alib⁹ nõ hñtibus itellectũ ꝓpter ſalutẽ vite. ſic ſũt neceſſarij aı̃alibus hñtibus prudentiã ꝓpter itelligentiam. ¶ Pͥma pars patet: quia multa talium animalium non habent alimentũ ſibi coniunctũ:ſed ĩdigẽt illud q̃rere a lõge: qꝺ fit p iſtos tres ſenſus. ¶ Secũda pars patꝫ

Conclo pͥma.

Ubi ꝺſinit phiſicus icipt medicus.

Concluſio.ij.

Concluſio.iij.

q: multas dr̃nas ⁊ multitudīes reꝝ tales ſē ſus intellectui demōſtrāt: igif̃ neceſſarij ſunt et vtiles ꝓpter itelligētiā. ¶ Quarta concluſio: ꝗ viſus ſcḋm ſe ſit melioꝛ ad cognitionē ꝙ auditꝰ: tñ auditꝰ de per accñs eſt melioꝛ.

Cōcluſio. iiij. ꝗ viſus ē melioꝛ auditu.

¶ Prima pars pꝫ: q: viſus pl'es dr̃nas nobis oñdit ꝙ auditꝰ: oñdit eni fere quaſi omīa coꝛpoꝛa: q: oīa coꝛpoꝛa coloꝛe participāt: oñdit etiā motū figurā ⁊ magnitudinē. Auditꝰ aūt ſolū ē perceptiuꝰ ſonoꝝ ⁊ ſonātiū: igitur viſus de per ſe ē melioꝛ ꝙ auditꝰ. ¶ Secūda pars pꝫ: q: ſermo audibilis ē cā diſciplie nō ſcḋm ſe: ſꝫ ſcḋm accñs: ex noībꝰ ei cōſtat. Nominū vo vnūq̇dq; ſymbolū ē: igif̃ auditꝰ de p accidēs melioꝛ ē ad ſciam. Ex quo ſeq̇tur ſapientioꝛes eē illos q̇ a natiuitate ſūt ceci audientes: ꝙ qui ſurdi ſūt ⁊ muti videntes.

Viſus plures dr̃nas rerū ꝙ auditꝰ nobis oſtendit.

Sermo audibilis eſt cā diſcipline.

A natiuitate ceci audiētes ſapiētioꝛes ſt ſurdis ⁊ muti[s].

Quoniam aūt de aīma. Iſte ē

liber de ſenſu ⁊ ſenſato Ar[iſtotelis]. cuius ſubiectū attributionis circūloquimur p hoc cōplexū Coꝛpus ſenſitiuū. Et paſſiones eiꝰ ſunt tāgibile et guſtabile. Et diuidif̃ iſte liber in partē ꝓhemialē: ⁊ ī ptē executiuā. Secūda ibi. In q̇bꝰ āt. In pma pte dicit pmo ſic ꝙ cū in libro de aīa determiatū ē de aīa ⁊ de q̇libet vtute ac opationibꝰ ipiꝰ aīe, put ſe tenēt ex parte aīe. Conſequēter determiandū ē d hmōi operationibꝰ ꝓut ſe tenēt ex parte coꝛpis. Et pmo determinādū ē de pncipijs: hoc ē ꝫ ſibus ſm rōes vniuerſales nō deſcēdēdo ad determiatas ſpēs aīaliū vel plātaꝝ. T. Videnf̃ aūt. ¶ Hic p. ponit ta. ē ↄcluſionē ꝙ de paſſioībꝰ ⁊ operationibꝰ aīaliū opꝫ ↄſiderare ex parte coꝛpoꝛis vltra ↄſiderationē eaꝝ ex parte aīe traditā ī libꝛis de aīa. ꝓbat p. q: paſſiones ⁊ operatōes aīaliū ſūt cōes coꝛpoꝛi ⁊ aīe ergo vltra ↄſiderationē ex parte aīe opꝫ ↄſiderare d illis ex parte coꝛpoꝛis. ↄñā pꝫ per additionē maioꝛis d his q̇ ſūt cōia aīe ⁊ coꝛpoꝛi: nō ſolū opꝫ conſiderare ex parte aīe ſicut factū eſt ī libꝛo de aīa: ſꝫ etiā ex parte coꝛpoꝛis. T. Senſus ⁊ mēoꝛia. ¶ Hic p. enumerat aliq̇as paſſiones de q̇bus ↄſiderandū ē in iſta ſcīa: puta ſenſus mēoꝛia ira ⁊ deſideriū: gaudiū triſtitia vigilia ſōnus iuuētus ſenectus reſpiratio ⁊ expiratio. Aū de vnoq̇uoq; iſtoꝝ ↄſiderandū eſt q̇ de cā accidit. T. Verū phici. ¶ Hic p. remouet dubitationē q̇ talis eſt. Quereret eni aliq̇s ex quo nō ſolū de illis paſſionibꝰ determinādū eſt in phīca: ſed etiā de ſanitate ⁊ infirmitate quod tñ ad phiſicū nō videf̃ pertinere: cū pertineat ad medicū cōſiderare de illis. ¶ Ad hoc rñdet p. ꝙ naturalis conſiderat de illis ſpeculatiue quo ad pncipia ex q̇bus ꝓueniūt: ⁊ hoc ſupponit medicꝰ a phō naturali: ſed ad medicū ſpectat determinare quō per artē noſtrā ſit ī poteſtate noſtra iuuare ⁊ ↄſeruare naturā ⁊ ſanitatē. T. Q[uecunq;] aūt. Hic p. declarat ꝓpoſitionē quā aſſūpſit ad ꝓbādū ↄcl'onē: puta ꝙ paſſiōes ſūt cōes aīe ⁊ coꝛpoꝛi: q: oēs tales paſſiones fiunt per ſēſum cū ſenſu: vel in habitudine ad ſenſum: ſed ſenſus indiget oꝛganis coꝛpoꝛeis: ꝗ tales paſſiones ſūt cōes aīe ⁊ coꝛpoꝛi: cū ſenſu ei fiunt nobis gaudiū: triſtitia ira: deſideriū. per ſenſum aūt fit nobis memoꝛia: ſōnꝰ vero ⁊ vigilia ſūt paſſiones ſenſus. iuuētus vero ⁊ ſenectus quādā habēt habitudinē ad ſenſū: cum ſenſus melius ſe habet in iuuētute ꝙ in ſenectute. Etiā aliq̄ corrūpūt ſenſū puta egritudo ⁊ moꝛs: ⁊ aliq̄ ſaluāt ſēſum ſicut vita ⁊ ſanitas. T. Sed de ſenſu. ¶ Hic p. ponit quaſdā ſuppōes ꝙ neceſſe eſt oē aīal habere ſēſum: q: habere ſēſū eſt ꝓpa differētia ipſius aīalis p quā aīal diſcernimꝰ a nō aīal. T. Prope aūt. ¶ Alia ſuppō eſt ꝙ oī aīali tactus ⁊ guſtus ſūt neceſſarij. Cā aūt neceſſitatis tactus patꝫ in libꝛo de anima. Cauſa aūt neceſſitatis guſtus eſt ad diſcernēdū cibum cōuenientem a non cōuenienti vt conuenientē pꝛoſequaf̃: et diſconuenientē fugiat animal: ex quo oē aīal idiget cibo. T. Senſus. ¶ Tertia ſuppoſitio eſt ꝙ viſus auditus ⁊ olfactus inſunt multis animalibus non habētibus intellectum ꝓpter ſalutem vite: quia multa talia animalia non hñt alimentum cōiunctum: ergo indigent ipſum querere a longe: ⁊ per ↄñs indigent ſenſibꝰ a longe percipientibꝰ alimētū: cuiuſmodi ſūt dicti ſenſus q̇ percipiūt ſua obiecta p media extranea. T. Et hñtibus aūt. ¶ Quarta ſuppō ꝙ pdicti ſenſus ſūt neceſſarij: hoc ē vtiles aīalibus hñtibus pꝛudētiā: ꝫ eſt intellectū: q: illi ſenſus annunciāt ſenſui pl'es differētias ſenſibiliū: ſm q̄s itellectꝰ pōt diſcernere ſpeculabilia ⁊ agibilia. T. Hoꝝ āt. ¶ Hic p. ↄparat viſū ad auditū: dicēs ꝙ viſus eſt melioꝛ auditu: q: viſus ꝑ ſe valet ad acq̇ſitionē ſcīe: auditus vero per accidens. ¶ Prima pars pꝫ. q: viſus plures dr̃nas reꝝ oſtendit ex quo oīa coꝛpoꝛa coloꝛe pticipant: large capiendo illum terminū coloꝛ vt ſe extendit ad lumē lucem ⁊ coloꝛem ꝓpe dictum. Sed auditus de ſe ſolum eſt perceptiuus ſonoꝛū ⁊ ſonantiū: modo plura ſūt coloꝛata ꝙ ſunt ſoni vel ſonantia. Etiam per viſum citius iudicamus de ſenſibilibus ↄmunibus ꝙ de auditu: vt de numero magnitudine ⁊ motu. ¶ Secunda pars pꝫ: quia auditus eſt perceptiuus ſonoꝝ ⁊ vocum per quas oēs res ſignificari poſſunt: cum omnes res mundi per vocem ſignificari poſſunt: ꝗ auditus per accidēs pluriū reꝝ differentias nobis oſtendit: ⁊ per ↄñs per accidēs melioꝛ eſt viſu ad acq̇ſitionē ſcientie. T. Quare. Hic p. infert vnum coꝛrelarium ꝙ ceci a natiuitate habentes auditum inueniuntur pꝛudentioꝛes ꝙ ſurdi a natiuitate habentes viſum: quia ſurdi per doctrinam ab alio addiſcere non poſſunt: ceci vero audiētes poſſunt: ⁊ cū plus ab alijs adiſcere poſſumus ꝙ ex nobis ſine adiutoꝛio alteriꝰ: ideo ceci habentes auditum dicuntur pꝛudētioꝛes ſurdis viſum habentibus. Ex iſto patet ꝙ auditus ſimpliciter plus confert ad ſcientiā acquirendam ab alio ꝙ viſus.

Viſus melioꝛ eſt auditu.

Viſus plures reꝝ dr̃as oſtēdit ꝙ auditꝰ.

Sapiētioꝛes a natiuitate ſūt ceci mutis et ſurdis.

Queritur vtrum omni animali ſint neceſſarij

guſtus et tactus. Et videtur ꝙ non: quia ſi ſic hoc eſſꝫ ad fugiendum nociuū: ⁊ ad pꝛoſequendū bonū: ↄñs eſt falſum: igitur ⁊ añs. minoꝛ patet quia multa ſunt animalia terre affixa ſicut ſunt conche ⁊ oſtree: q̄ non poſſunt pꝛedicta fugere: ergo talibus animalibus pdicti ſenſus non ſunt neceſſarij. ¶ Secūdo ſic. non oī animali viſus eſt neceſſarius: ergo nec guſtus nec tactus. ↄñā patet: quia viſus eſt ſenſus nobilioꝛ et plures rerum differētias nobis annūciat. vt dicif̃ in fine pꝛimi capituli huius libꝛi. Antecedens patet: q: multa ſunt animalia non habentia viſum. ¶ Tertio ſic. ſi pꝛedicti ſenſus eſſent animali neceſſarij: vel hoc eſſꝫ inq̄ꝫtum animal eſt coꝛpus viuens: vel coꝛpus mixtū non pꝛimo modo: quia tunc cuilibet viuenti eſſent neceſſarij. Nec ſecundo modo: quia tunc cuilibet mixto eſſent neceſſarij: quod eſt falſum: igitur. ¶ Quarto ſic. Si tactus eſſet neceſſarius animali: hoc eſſet: quia excellentie tangibilium coꝛrumpunt animal

ↄñs eſt falſū: igr̃ ⁊ añs. ↄñā ptꝫ: q: illā cām aſſignat p. tertio de aīa. Falſitas ↄñtis pꝫ: q: tūc pari rōne tactus eſſet neceſſarius plātis: ex quo excellētie tāgibiliū ipas plātas coꝛrūpūt: ſicut aīalia. ¶ Quīto ſic: ſi ſic hoc eſſet ad percipiēdū q̄litates tāgibiles. ↄñs ē falſū igif̃ et añs. ↄñā pꝫ: q: ꝓpter nihil aliud natura dedit aīalibꝰ tactū. Falſitas ↄñtis pꝫ: q: ſi ſenſus tactus pcipere qualitates tāgibiles: tūc deberet eē dnudatꝰ ab hmōi q̄litatibꝰ: qḋ tñ ē falſū: q: tactus cōſiſtit ī media ꝓpoꝛtione earū. ↄñā tamē pꝫ: q: ſenſus tactꝰ recipit in ſe pdictas q̄litates pcipiēdo eas. Mō recipiēs debet eē denudatū a natura recepti: vt pꝫ in ſecūdo d aīa. ¶ Sexto ſic. ſi aīali eſſet guſtus neceſſariꝰ hoc eēt q: aīal indiget nutrimēto: vt dicit p. ī tertio. ↄñs tamē eſt falſū cū etiā eēt neceſſarius plātis ex quo etiā indigeant nutrimēto. ¶ Septimo ſic: ille ſenſus nō eſt aīali neceſſariꝰ ſine quo aīal pōt viuere ⁊ nutriri: ſꝫ ſine guſtu aliqua aīalia poſſūt eē hmōi: igif̃. Minoꝛ pꝫ: q: fetus ſiue embꝛio viuit ⁊ nutrif̃ ī vētre matris: ⁊ tamen nō habꝫ os in quo debet eſſe guſtus: ſed nutrif̃ p vmbilicū: igitur. ¶ Octauo ſic: ille ſenſus nō ē aīali neceſſarius quo pꝛiuato non eſt neceſſe ipm moꝛi: ſed ſi animal eſſet pꝛiuatū guſtu non eſſet neceſſe ipꝫ moꝛi: igr̃. Minoꝛ patet: q: ſolo tactu remoto neceſſe eſt aīmal moꝛi: vt dicit p. in libꝛo de aīa: ergo ſenſu guſtꝰ pꝛiuato non eſt neceſſe ipſum moꝛi.

In oppoſitū eſt p. in pmo ca. huiꝰ libꝛi. Pro

ſolutione queſtionis.

Sciendū ꝙ iſte terminꝰ neceſſariū pꝛime intē

tionaliter captus capitur tripliciter vt ad ꝓpoſitū ſufficit. ¶ Vnomō pꝛo neceſſario ſimpliciter: ⁊ ſic neceſſariū eſt qḋ ipoſſibile ē nō eſſe: ſiue aliter ſe habere: et ꝫ modo capitur ī pꝛopoſito. ¶ Aliomō capif̃ ꝓ illo ſine quo aliq̄d nō pōt eē: ⁊ ſic aīa dr̃ neceſſaria hoī ⁊ ſimilr̃ coꝛpus. ¶ Tertiomō dr̃ illud neceſſariū ſine quo res nō pōt diu permanere vel bene eſſe ſm curſū nature: ⁊ ſic nutrimētū ē neceſſariū aīali: q: lꝫ aīal aliq̄uo tēpe poſſet viuere ſine nutrimento: nō tamē diu. ¶ Silr̃ iſte terminꝰ tactꝰ ī ꝓpoſito capif̃ duplr̃. ¶ Vnomō ꝓ actu tangendi: ⁊ hoc mō eſt neceſſarius aīali capiendo neceſſariū tertiomō: ⁊ nō ſecūdomō. Aliomō capif̃ ꝓ potentia tactiua. Et illomō capif̃ duplr̃. ¶ Vnomō ꝓ potētia tactiua pncipali q̄ ē ipſa aīa: ⁊ tūc tactus ē neceſſariꝰ aīali: capiēdo neceſſariū ſcḋomō. ¶ Aliomō capitur pꝛo potētia tactiua inſtrumētali: q̄ eſt diſpō oꝛgani: ⁊ hoc modo capiendo illū terminū tactus eſt neceſſariꝰ aīali tertiomodo. Silr̃ ille terminꝰ guſtus capitur duplr̃. ¶ Vnomō ꝓ actu guſtādi. Et hoc duplicif̃. Vnomō ꝓ actu diſcernēdi ſapoꝛes: ⁊ iſtomō capiendo illū terminū guſtus: nō oī aīali neceſſariꝰ eſt guſtꝰ: ſed aīalibus pfectis (puta hoībus) tertiomō capiēdo illū terminū neceſſariū guſtus eſt neceſſarius. Aliomō capitur ꝓ actu diſcernēdi alimētū ↄueniēs a diſcōuenienti: ⁊ iſtomō capiēdo illū terminū guſtꝰ cuilibꝫ aīali ⁊ ē neceſſarius tertiomō ¶ Scḋo mō capif̃ ille terminus guſtꝰ ꝓ potētia guſtatiua. Et hoc duplr̃. Vno mō ꝓ potētia guſtatiua pncipali. Et hoc duplr̃. Vnomō ꝓ potentia guſtatiua pncipali q̄ eſt diſcretiua ſapoꝝ: ⁊ ꝫ modo capiēdo illū terminū guſtus non oī aīali neceſſariꝰ ē guſtꝰ: ſꝫ ſolū aīalibꝰ pfectis (puta hoībꝰ) capiendo illū terminū neceſſariꝰ ſcḋomodo. Aliomō capitur ꝓ guſtatiua pncipali q̄ ē diſcretiua alimēti ↄuenientis a diſcōuenienti: ⁊ hoc mō capiendo illum terminū guſtus cuilibet aīali neceſſarius ē guſtꝰ ſcḋomō cū in quolibet aīali eſt aīa ſenſitiua tanꝙ pars eſſentialis eiꝰ: q̄ eſt diſcretiua alimēti ↄuenientis a diſconuenienti. Aliomodo capif̃ ꝓ potētia guſtatiua inſtrumētali. Et hoc duplr̃. Vnomō ꝓ diſpoſitione media [...] q̄ diſcernūtur ſapoꝛes: ⁊ ſic nō oī aīali neceſſarius eſt guſtus cū nō oē aīal ſapoꝛes diſcernat. Sed aīalibꝰ perfectius (cuiuſmodi ſūt hoīes) ſenſus guſtus neceſſarius: capiēdo illū terminū neceſſariū tertiomō. ¶ Alio modo capif̃ ꝓ diſpoſitione mediāte q̄ aīa ſenſitiua diſcernit nutrimētū ↄueniens a diſconuenienti: ⁊ hoc mō guſtus cuilibet aīali neceſſarius eſt: capiendo illū terminū neceſſarium tertiomodo.

Exceptiones neceſſarij

Acceptiōes tactus.

Acceptiōes guſtus.

Sciēdū ſecundo ꝙ q̄dā ſunt aīalia hñtia nu

trimentū cōiunctum: ſicut embꝛio in vtero matris: ⁊ illud alimētū eſt naturaliter ↄueniēs: cū per potētiā guſtatiuā matris ſeparatū eſt alimētū diſcōueniēs ⁊ reſeruatū eſt cōueniēs ad nutritionē ipſius matris ⁊ ipſius embꝛōis: ⁊ ideo embꝛio non indiget virtute diſcernēte de alimēto per qḋ nutrif̃ in ventre matris: tñ indiget tali virtute puta potētia guſtatiua: vt poſtꝙ ſit extra ventrē matris vtatur ea: ⁊ ſic licet nō vtatur in ventre matris tali potētia: hꝫ tamē eā. ¶ Alia ſūt aīalia terre affixa: habētia etiā alimētū cōiūctū: ſed tamen ꝓpter ſuperueniētia idigēt tactu diſcernēte nimis calidū vel frigidum: aut nociuum a nō nociuo: vt nociuo aduenienti poſſint ſe claudere ſiue conſtringere ⁊ ↄueniente adueniente poſſint ſe aperire ⁊ dilatare: ⁊ iſte ſenſus guſtus principalis eſt ipa aīa ſenſitiua: ⁊ guſtus īſtrumētalis eſt tactus inſtrumētalis per totū coꝛpus extēſus: ⁊ non indigent ſenſu cognitiuo ſapoꝝ. ¶ Alia ſūt aīalia perfecta: que ꝓpter ſubtilioꝛē ↄplexionē ipoꝝ īdigent nutrimēto ſubtilioꝛi ⁊ melioꝛi: ⁊ illis dedit natura vltra ſenſum tactꝰ pꝛincipalē ⁊ inſtrumētalē ſenſum guſtus inſtrumētalē diſtinctū a ſenſu tactus pꝛincipali ⁊ inſtrumentali: qui eſt diſcretiuus ſapoꝝ: ⁊ iſte guſtus ſolet dici guſtus ꝓpꝛie dictus. In iſtis tamen aīmalibꝰ perfectis: eſt etiā guſtus qui nō ē diſcretiuꝰ ſapoꝝ: ſed pꝛeciſe alimenti ↄuenientis a diſcōuenienti et eſt idem cū ſenſu tactus: ſed diſtinguif̃ a guſtu ꝓpe dicto: ⁊ iſte dr̃ guſtus cōiter dictꝰ. Iſtis notatis ſit.

Triplex genꝰ aīalium.

Cōcluſio cuilibet aīali ſūt neceſſarij tactus ⁊

guſtus cōiter dictus: ſecūdomodo capiēdo neceſſariū vel tertiomodo. patet: q: ſine illis nō pōt animal eſſe: vel bene permanere in eſſe ſm curſum nature: igr̃ cuilibet aīali tales ſenſus ſunt neceſſarij.

Dubitatur vtꝝ ſenſus auditus plus cōferat

ad ſciam ꝙ ſenſus viſus vel aliquis illoꝝ ſenſuū. Et arguitur ꝙ nō: q: ille ſenſus plus facit ad ſciam q̇ facit nos plura cognoſcere: ſed viſus eſt huiuſmodi: igif̃. Maioꝛ pꝫ: q: omnis ſcientia eſt cognitio quedā. Minoꝛ eſt p. in pꝛimo capitulo huius libꝛi. ¶ Secundo ſic ille ſenſus plꝰ confert qui ſpiritualiter ab obiecto immutatur: ſed viſus eſt huiuſmodi: vt dicit p. in ſecūdo de anima: igitur. Maioꝛ pꝫ: q: ſcientia eſt notitia maxime ſpiritualis. ¶ Tertio ſic. viſus plus facit ad inuētionē ſcīe ꝙ auditus: igitur viſus plus confert ad ſciētiam ꝙ auditus. ↄñā pꝫ: quia non poteſt eſſe ſcientia: niſi pꝛecedat inuentio. ⁊ añs patet: q: inuentio ſcientie fit per viſum. ¶ Quarto ſic: ille ſenſus plus facit ad ſcientiam quem magis diligimus: ſed viſus ē hmōi. igitur. Maioꝛ pꝫ: q: ſenſū diligimꝰ ꝓpter ſcientiam. Minoꝛ pꝫ: q: ſenſum viſus pꝛe alijs diligimꝰ vt dicif̃ ī ꝓhemio methaphiſice. ¶ Quinto ſic. ſenſus tactus plus facit ad ſcientiā ꝙ ſenſus auditus: igitur. antecedens pꝫ: quia ille ſenſus plus confert ad ſcientiam quem pꝛe alijs habemꝰ certioꝛē: ſed tactus eſt hmōi: igitur. Maioꝛ patet: quia ſcientia eſt habitus certus.

Minor p3.q p:in ſecūdo de aīa dicēt q habemus guſtū certioꝛē alijs q ē qð tact⁹ ¶ Sexto ſic ille ſēſus pl⁹ cōfert ad ſciam ſine quo ſcia nō pōt acq̄ri:ſed tact⁹ eſt hm̄ōi:igiť. Maioꝛ p3:qꝛ illud multo plus ɔfert ad acquiſitionē ſcie ſine quo ſcia non pōt acquiri q̄ aliud. Minoꝛ p3.qꝛ ſi nō haberem⁹ ſenſū tactus nullū aliū ſenſū haberem⁹ nō poſſemus acq̄rere ſciam. ¶ Septimo ſic ille ſenſus plus ɔfert ad ſciam p quē iudicamur magis īgenioſi:ſ3 ſēſus tact⁹ ē hm̄ōi:igiť. Maioꝛ p3:qꝛ ingenioſi plus alijs i ſcia pficiūt. Minoꝛ p3:qꝛ molles carne aptos mēte eē dicim⁹:vt dicit p. ſecūdo de aīa. ¶ In oppoſitum arg. qꝛ parua ē ſcia quā p noſmetipſos acq̄rere poſſu-

Quō ſcia acq̄rit in nobis

mus i oꝛdine ad ſciam quā cū adiutoꝛio alioꝝ acq̄rere poſſemus:ſ3 viſus ſolū ɔfert ad ſciam quā p noſmetipſos acq̄rere poſſum⁹:auditus vo ad illā quā cū alio acq̄rere poſſum⁹:igr̄ auditus plus ɔfert ad ſciaꝫ q̄ viſus. ¶ Ad dubiū dr̄ q ſcia duplr in nobis acq̄ri poteſt. ¶ Vnomō p inuētionē ppꝛiā ſine adiutoꝛio doctoꝛis extrinſeci:ꝛ ad talē ſciam ſenſus viſus pl⁹ ɔfert q̄ ſenſus auditus:cū plurimū reꝝ ſciam acq̄rere poſſumus p viſū q̄ per auditū. ¶ Aliomō acq̄riť ſcia per doctrinaꝫ ſiue mediāte doctoꝛe extrinſeco:ꝛ ad talē ſciam plus ɔfert auditus q̄ viſus:qꝛ per auditū plurimū reꝝ ſciās acq̄rere poſſum⁹ illomō q̄ p viſū:ex quo q̄libet res mūdi per vocē q̄ auditu percipiť ſignificari pōt. ¶ Sed diceret aliq̄s q per ſcripturā q̄libet res mūdi ſignificari poteſt q̄ ſcriptura viſu pcipiť. ¶ Dr̄ q ſine auditu non poſſumus cognoſcere q̄d ſcripture ſignificēt: nec p ſolū viſum poſſumus venire in cognitionē eoꝝ q̄ ſcriptura re ſignificant. ¶ Et ad rōnes an̄ oppoſitū diciť q pma concludit de ſcia q̄ per īuentionē acq̄riť. ¶ Ad ſecūdā dr̄ negando maioꝛē:ꝛ ad pbationē dr̄ negando ɔn̄am. ¶ Ad tertiā dr̄ q cōcludit de ſcia per ppꝛiā inuētionē acq̄ſita. ¶ Ad quartā dr̄ negādo minoꝛē:ꝛ ad pbationē dr̄ q l3 ſenſū viſus magis diligim⁹ ppter nutrimenti acq̄ſitionē:ꝛ qꝛ plus ɔfert ad ſciam per īuentionē acq̄ſitā:nō tn̄ ſimplr magis diligimus ppter ſciam acq̄rendā. ¶ Ad q̄ntā dr̄ negādo an̄s: ꝛ ad pbationeꝫ ei⁹ dr̄ q l3 ſenſum tactus habeam⁹ certioꝛem alijs animalib⁹:nō tn̄ habemus ipm̄ certioꝛē alijs ſenſibus nr̄is. ¶ Ad ſextā dr̄ negādo minoꝛē:ꝛ ad pbationē ei⁹ diciť q l3 illud plus cōfert ad acq̄ſitionē ſcie ſine quo ſcia nō pōt acq̄ri q̄ illud ſine quo ſcia pōt acq̄ri: nō tn̄ q̄ illud ſine quo etiā ſcia nō pōt acq̄ri. ¶ Ad ſeptimā dr̄ negādo minoꝛē:ꝛ ad pbationē eius dr̄ q l3 ingenio ſi plus p̄nt pficere ſi ſenſus applicēt ad ſciaꝫ:puta viſum:ꝛ maxime auditū nō tn̄ ſi nō applicēt cū plus valet diligētia ꝛ bona applicatio ſenſuū cū pua ingenioſitate q̄ magna ingenioſitas ſine diligentia ꝛ ſenſuū applicationem.

doctrina

Dubitatur ſecūdo Vtꝝ ceci a natiuitate hn̄tes auditū debeant eē ſapiētioꝛes q̄ ſurdi a natiuitate hn̄tes viſū. ¶ Ad hoc dr̄ q quo ad artes manuales ꝛ practicas q̄ ſine viſu exercen̄ n̄ p̄nt.tn̄ hn̄ ſine auditu ſurdi hn̄tes viſū ſunt ſapiētioꝛes. Alie ſūt artes puta ioculatoꝛie q̄ ſine auditu non p̄nt acq̄ri:ꝛ quo ad illas ceci ſunt ſapiētioꝛes ſurdis. Sed quo ad ſciās naturales q̄ per pꝛīcipia ꝛ per experiētiā ꝛ inductionē pparaꝫ acq̄runť videntes ſūt ſapiētioꝛes ſurdis. Quo ad illa tamē q̄ ſine experientia debēt cognoſci ꝑ rōes in ſcia naturali ceci ſūt ſapiētioꝛes ipſis ſurdis vidētib⁹. S3 in ſcientijs logicalibus grāmaticalibus ꝛ ſilib⁹ q̄ pl⁹ per auditū acq̄runť q̄ per viſū:ceci audientes ſunt ſapientioꝛes ſurdis a natiuitate videntibus.

Ad rōnes q̄ſtionis. ¶ Ad pmā dr̄ negando maioꝛē. ꝛ ad pbationē dr̄ q l3 talia aīalia nō p̄nt fugere nociuū ꝛ pſeq̄ ɔueniēs motu locali q̄ ē de vno loco totali ad aliū locū totalē:hn̄ tn̄ p̄nt fugere motu ɔſtrictionis ꝛ clauſionis:ꝛ pſeq̄ motu dilatōis ſiue apertionis. ¶ Ad ſcðam dr̄ negādo ɔn̄am: ꝛ ad pbationē dr̄ iteꝝ negādo ɔn̄am. ¶ Ad tertiā dr̄ q illi ſenſus ſūt neceſſarij aīali inq̄tū aīal:capiēdo ly inq̄tū vt dicit ɔcomitantiā. ¶ Ad q̄rtā dr̄ negādo minoꝛē: ꝛ ad pbationē ei⁹ dr̄ q nō ē ſilr̄ de plātis ꝛ aīalibus:qꝛ aīalia ſunt nobilioꝛis ɔplexiōis q̄ plāte:ꝛ ideo facili⁹ coꝛrūpunť et nobilioꝛi indigēt nutrimēto:ꝛ ɔn̄s maioꝛe indigēt diſcretōe alimēti ɔueniētis a diſcōueniēte. ¶ Ad q̄ntā dr̄ negādo minoꝛē:ꝛ ad pbationē ei⁹ dr̄ ɔcedēdo q ſenſus tactus ē denudat⁹ a q̄litatibus pmis:ſ3 illa ē q̄litas ɔplexionalis medio mō ſe hn̄s īter q̄litates pmas. ¶ Ad.vi. dr̄ negādo minoꝛē:ꝛ ad pbationē dr̄ negādo ɔn̄am:qꝛ plāte nō indigēt ita ſubtili nutrimento: nec ita cito coꝛrūpūtur. ¶ Ad.vij. dr̄ diſtīguendo minoꝛeꝫ vel capiendo illū terminū guſt⁹ ppꝛie p ſenſu diſcretiuo ſapoꝝ:ꝛ ſic cōcediť minoꝛ. Vel p ſenſu diſcretiuo alimēti ɔuenientis a diſcōueniēti: ꝛ ſic negať minoꝛ. ¶ Ad octauā dr̄ diſtinguēdo minoꝛē vel loq̄ndo d̄ guſtu ppꝛie dicto:ꝛ ſic concediť:vel de guſtu cōiter dicto:et ſic negatur minoꝛ.

¶ Pꝛimus tractatus quattuoꝛ capitula cōtinet in pꝛimo agitur de oꝛgano v.ſus.

N q̄bus aūt hn̄t fieri coꝛpoꝛis inſtrumenta:nūc q̄dē q̄ ſcðm elemēta coꝛpoꝛum:nō potētes aūt ad q̄ttuoꝛ quinq̄ exn̄tib⁹ coaptare cupiūt d̄ q̄nto ſup quoꝝ oppoſitōib⁹ ſit pꝛīa ɔcl'o. Opinio plōnis circa naturā oꝛgani viſus nō ē rōnabiliter poſita. Concluſio.i. Opinio Platonis.

dicebat eī plato q oꝛganū viſus ē de natura ignis ppter iſtud ſignū, nā ſi in tenebꝛis palpebꝛe oculi ſint clauſe:ꝛ percutiať oculus vl' cōſtrīgať:apparet q̄dā lux vel fulgoꝛ per modū ſcintillatōis:et illa nō videť eē niſi ex igne intrinſeco ipi oculo:igiť. ¶ Sed arr̄. cōtra eū qꝛ ſi ignis eēt in oꝛgano viſus poſſet videre illū oculo quieſcēte:ſicut oculo moto cū nō ſit maioꝛ rō de vno q̄ de alio. Arguit cōtra platonē3.

¶ Nec valet dicere ſicut dicūt Plato ꝛ Empedocles q oculus ē d̄ ſuo igne⁹:ꝛ per exitū lūis ab illo igne res viſibiles vidētur:qꝛ tūc ſeq̄reť q̄ nos viderem⁹ in tenebꝛis illud lumē ſicut in luce:eo q parū lucidū magis diffūdit lumē ſuū ī tenebꝛis q̄ in luce:cū mai⁹ lumē offuſcet min⁹. Tollitur eua- ſio pꝛima

¶ Nec valet ſcðo dicere q illud lumē igneū recedēs ab oculo extīguiť:ꝛ ppter hoc nō vr̄ ī tenebꝛis hoc eni falſū ē:qꝛ ignis ppter tenebꝛas nō extīguiť:ſ3 a cōtrario coꝛrūpiť.ſ.a frigido vel humido. Tollitur euaſio ſecunda.

¶ Itē etiā ignis d̄bilis ī carbonib⁹ vel in flāma magis apparet in tenebꝛis q̄ in lumine:igiť ppter tenebꝛas non extīguiť:ſed fit magis apparens. ¶ Ideo ad rōnē platonis pmo idnctā dr̄ q tal' fulgoꝛ appar3 ex eo q oculus violente cōpꝛimitur: ꝛ tūc ſuperficies eius lenis exiſtēs incuruať: et vna pars Soluitur ratio Platonis.

refrāgiť ſupꝛa aliā: ꝛ tūc vna ps pupille videt aliā refractā p q̄dā lumē puū qð ſup ipſaꝫ icidebat:ꝛ hm̄ōi refractio appet p modū ignis p h̄ q ptes pupille ſe refrāgentes ſunt in motu ppť earū violētā ɔpꝛeſſionē.

…ncl'o ſcða. …traria opinionis Empe. Conclo.iij. contraria Democriti.

¶ Secūda ɔcl'o: opinio Empedoclis de natura oꝛgani viſus nō eſt ſufficiēs:pt3 qꝛ fere eſt eadē cū opione plōnis. ¶ Tertia ɔcl'o: q̄ q̄ Democrit⁹ male dixerit in h̄ q dicebat viſioneꝫ eē fulgoꝛē:in hoc tn̄ bene dixit:q aſſeruit oꝛganū viſus eē d̄ natura aque. ¶ Pꝛīa ps p3 qꝛ ſi fulgoꝛ eſſet ipa viſio:tūc illud in quo eēt talis fulgoꝛ videret:ſ3 h̄ eſt fl'm:qꝛ tūc ſpeculū in quo ē fulgoꝛ vider3 qð ē fl'm. Scðo pt3 illud:qꝛ viſio ē in vidēte:fulgoꝛ aūt eſt extra vidētē:igr̄ fulgoꝛ nō eſt talis viſio. ¶ Scða ps pt3. Tū pꝛīo:qꝛ oꝛganū viſus d3 eē pſpicuū ſiue dyaphanū:vt recipiat lumē ꝛ ſpēm coloꝛis:igr̄ d3 eſſe de natura aeris vel aq̄: ſ3 nō op3 ipm̄ eſſe de natura aeris:qꝛ min⁹ retineret ſpēm:igr̄ op3 ipm̄ eſſe de natura aque. Pt3 ſcðo:qꝛ ſi eruať oculus vl' pfoꝛeť exibit aqua:ergo ſignū eſt q ocul⁹ ē de natura aque Pt3 tertio:in iuuenib⁹ oculi ſūt maxie clari ꝛ frigidi:mō claritas ꝛ frigiditas ſūt de natura aq̄. Pt3 q̄rto:qꝛ ī hn̄tib⁹ ſanguinē circa illud qð aſſignať de natura aq̄:natura oꝛdinauit q̄dā albū ꝛ pīgue:qð tūreſiſtit ɔgelatōi et ī nō hn̄tib⁹ ſanguinē oꝛdīauit pellē durā ad ɔſeruationē ipi⁹:igr̄ vr̄ eſſe de natura aq̄.

Cōcl'o.iiij. cōtra antiquoꝝ de mō videndi.

¶ Quarta ɔcl'o. Opiones antiquoꝝ de mō videndi nō ſūt ɔueniēter aſſignate: pt3 de illa q̄ ponebat viſionē fieri p extramiſſionē lūis ab oculo vſq3 ad res viſibiles. ¶ Hec eñ nō eſt rōnabilis:alias opoꝛter3 oculū diffundere lumē vſq3 ad aſtra:qð vr̄ īpoſſibile. ¶ P3 etiā de illa:q̄ dicit viſionē fieri p extramiſſionē lūis vſq3 certā diſtātiā medij:qð ɔiūgitur cū ſpē rei viſibilis. ¶ Hec eñ opio ſtulta ē. Quid eñ eſt lumē ɔiūgi lumini vel quō hoc poſſibile eſt eē: Nō eñ q̄dlib3 ɔiūgiť cuil3: et iteri⁹ exterioꝛi quō miringa eñ interius eſt

Concl'o quīta

¶ Quīta ɔcl'o: viſio nō pōt fieri ſine lūie:p3 qꝛ aer nō pōt recipe ſpēm viſibilē ſine lumie.

Concluſio.vj.

¶ Sexta ɔcl'o/oꝛganū viſus ē de natura aq̄ pt3:qꝛ ip3 ē pſpicuū ꝛ clarū ſicut aq̄. ¶ Nec tn̄ ppť h̄ imaginādū ē:viſionē ſolū fieri ī exterioꝛi ſupficie oculi. ¶ Hoc eñ pt3 eē fl'm p ſignū ſenſibile. Iam eñ q̄buſdā vulneratis ī bello iuxta tpa:ita vt abſciderenť poꝛa ocl'i accidit fieri tenebꝛas ſic fit lucerna extincta: eo q q̄ſi lāpas q̄dā abſciſſum fuit pſpicuum vocatū pupilla.

Conclo.vij.

¶ Septia ɔcl'o:ſi oꝛgana ſē ſuū quattuoꝛ elemētis coaptare velim⁹ op3 oꝛganū olfact⁹ eē de natura ignis: ꝛ oꝛganū guſt⁹ vel tact⁹ eē de natura terre. ¶ P3 hec cōcl'o:qꝛ oꝛganū audit⁹ eſt de natura aeris:ꝛ oꝛganū viſus de natura aq̄:igr̄ op3 oꝛganū olfact⁹ qð īmutať a quadā fumali euapoꝛatiōe q̄ fit ab igne eſſe de natura ignis: ꝛ ppť hoc ſituatū eſt ppe cerebꝛū frigidū vt ꝛ ei⁹ frigiditatē tēpet ꝛ ab illi⁹ frigiditate tēperetur:ꝛ p ɔn̄s guſt⁹ ꝛ tact⁹ erūt de natura terre q̄ terra de ſe non ē ſenſitiua:iō tales ſenſus a coꝛde caloꝛē ſuſcipiūt.

Cerebꝛū ē frigidiſſimū cui oppōiť coꝛ calidiſſimum.

In quibus autem. ¶ Iſta eſt pars executiua hui⁹ libꝛi q̄ diuidiť in duos tractat⁹. In pꝛīo determinat de oꝛganis ſenſuū. In ſcðo mouet aliq̄s dubitationes:ſcða ibi. Obiciet aūt. Pꝛim⁹ tractat⁹ ɔtinet q̄ttuoꝛ ea q̄ videbūtur in pceſſu. In pꝛīo determinat de oꝛganis ſenſuū:ꝛ pꝛīo hoc facit ſm̄ opinionē antiquoꝛū. Scðo deſcēdit ſpālīter ad viſum de quo antiq̄ magis loq̄banť. Dicit ḡ pꝛīo ſic:q antiq̄ oꝛgana ſenſuum coaptabāt ipis elemētis: ꝛ qꝛ ſunt q̄nq3 ſenſus ꝛ tātū q̄ttuoꝛ elemēta erat apud ipos dubitatio cui elemēto quintū ſenſu3 coaptarēt. T. Faciūt aūt. Hic p. ſpāliter deſcēdit ad viſum:ꝛ pꝛīo tractat opīones antiquoꝛū de ſubſtātia oꝛgani. Scðo de mō vidēdi:ibi. Rōnabile aūt de ſubſtātia oꝛgani viſus erant tres opiones.

Opīo plōnis

Pꝛīa erat opīo plōnis:ꝛ eſt talis q oꝛganū viſus ē de natura ignis: hoc pbat plato ſic p ſignū: ſi ī tenebꝛis palpebꝛa oculi clauſa oculus pcutiť ſiue ɔſtringiť:apparet quedā lux p modū ſcintillatōis: ꝛ illa lux nō videtur fieri niſi ex igne intrinſeco ipſi oculo. T. Hab3 aūt dubitationē. Hic p. arguit ɔtra iſtā opinioneꝫ ſic. ſi ignis eſt in oꝛgano viſus ꝛ viſus pōt videre ipm̄ ſeq̄retur q viſus ita bene videret illū ignē q̄eſcēte oculo ſicut oculo moto:cū nō vr̄ maioꝛ rō de vno q̄ de alio:cōſequēs eſt falſum:igr̄ ꝛ an̄s. T. Cauſa quidā huius. ¶ Hic p. ſoluit motiuū platonis:ꝛ ſtat ſolutio in hoc: q qn̄ oculus violēte cōpꝛimiť:tūc ſupficies ei⁹ exiſtēs lenis incuruať:ꝛ ſic vna ps refrāgit ſupꝛa aliā q̄dam lumē puū qð ſupꝛa ipam īcendebat:ꝛ ſic vna ps pupille videbit aliā refulgētē:ꝛ ecōuerſo:ꝛ hm̄ōi refulgentia appet p modū ſtipule ſcintillarū ignis: ppter h̄ q pupille refulgētes ſūt in motu ppter earū violētā cōpꝛeſſionē. T. Quā ſi. ¶ Hic deſtruit pdictā opinionē narrās pꝛīo:q̄ dicit plato di. q plato ꝛ ſilr̄ Empedo. dixerūt ocl'm eē ignē a d̄ñio:ꝛ q p exitū lūis ab illo igne ad res viſibiles res ipē videbātur. ¶ Cōtra h̄ arguit p. ſic:qꝛ ſi ita eēt ſeq̄reť q nos viderem⁹ in tenebꝛis illð lumē ſicut in luce:qð tn̄ eſt fl'm:ɔn̄a pt3.qꝛ puū lucidū magis d3 diffūdere ſuū lumē in tenebꝛis q̄ in lumine: cū mai⁹ lumē offuſcat min⁹ lumē. T. Dicere autem.

Arguiť cōtra Platonē3.

Soluiť motiuū platonis

¶ Phūs hic ponit ſolutōe3 pla. ꝛ ipꝛobat eā. Dicebat eñ plō:q illud lumē igneū egrediēs ab oculo extinguebať in tenebꝛis. ¶ Cōtra h̄ arguit p. Pꝛīo ſic: qꝛ ignis ppter tenebꝛas nō extīguiť:ſ3 a ɔtrario puta a frigido vel hūido. ¶ Scðo ſic:qꝛ ignis debilis in carbonib⁹ vel in flāma magis appet in tenebꝛis q̄ in lumīe:ḡ ppter tenebꝛas nō extīguiť:ſ3 fit magis appens. T. Empedo. aūt. ¶ Hic p. recitat opionē Empe. ꝛ eſt eadē cū opione plōnis:ꝛ ſic dimittit eā ipꝛobatā ex dictis.

Euaſio plōis

Confutatio.

Opīo Empe.

Opīo Demo.

T. Democrit⁹ aūt. ¶ Hic p. recitat opione3 Demo. di.

ꝙ Demo. dicit viſum eſſe a dñio aque: ⁊ in hoc verū dicebat: ſed vltra h̃ dicebat ꝙ viſio erat fulgoꝛ apparēs: et in h̃ deficiebat. T. Hoc eñi accidit. ¶ P. hic ꝓbat ꝙ fulgoꝛ ille nō eſt viſio duabꝰ rōnibꝰ. Quarū pꝛīa eſt qꝛ viſio ē in vidēte: fulgoꝛ extra: cū ſit repcuſſio luīs ſiue refractio a ſupficie oculi ꝓpter lenitatē eiꝰ. T. Incōgruū: ¶ Scḋa rō. ſi ille fulgoꝛ eſſ₃ viſio: ſeq̄ret ꝙ vbi eſſet talis fulgoꝛ ꝙ illud videret: ſ₃ talis īuenit̃ ī ſpeculis: cū a ſpeculis ꝓpter coꝝ lenitatē refrāgat̃ lumē: ſicut refrangit̃ a ſupficie oculi: ḡ ſpecula viderēt: qḋ ē falſu₃.

Approbatio Democriti.

T. Q' viſus. ¶ P. hic approbat Demo. in illo in quo bene dicebat. ſ. ꝙ viſus eſt a dñio aque. Pꝛobat phūs rōe ⁊ tribꝰ ſignis. ¶ Rō talis eſt: oꝛganu₃ viſus d₃ eſſe pſpicuū ſiue dyaphanū vt recipiat lumē ⁊ ſpē₃ coloꝝ: ḡ d₃ eē de natura aq̄ vel aeris a dñio: ⁊ ex quo aqua meliꝰ recipit ⁊ retinet ſpēm coloris atq₃ ſeruabilioꝛ eſt aere ꝓpter ſuas maioꝛe₃ ſpiſſitudinē: ſeq̄tur ꝙ d₃ eē de natura aq̄ ⁊ nō aeris. T. Et h̃ eſt. ¶ P. hic ꝓbat idē a ſigno. Pꝛimū ſignū eſt: qꝛ ſi eruat̃ oculꝰ ⁊ pfoꝛetur exibit aqua ex illo. T. Et in oīno. ¶ Scḋm ſignū eſt ꝙ in iuuenibꝰ oculi inter ceteras ptes ſūt clari ⁊ frigidi: mō claritas ⁊ frigiditas ſūt ꝓprietates aq̄. T. Et albū oculi. ¶ Tertiū ſignū ē: nā in hñtibꝰ ſanguinē circa illud qḋ aſſimilat̃ aq̄ oꝛdīauit albū ⁊ pigue qḋ bene reſiſtit ↄgelatōi: ⁊ ī nō habētibꝰ ſanguinē oꝛdinauit pellā durā ad ↄſeruatōem materie: igr̃ vr̃ eſſe de natura aq̄. T. Irrōnabile aūt. ¶ Hec ē ſcḋa ps ca. in qua p. ptractat opiones antiquoꝝ de mō vidēdi di. ꝙ

De mō vidēdi

Opi. i. Anti.

erat opinio āntiquoꝝ ꝙ viſio debat extramittēdo p h̃ ꝙ qḋdā lumē exibat ab oculo v̾ſus res viſas: ⁊ hec erat duplex. ¶ Una erat opio: ponēs ꝙ illud lumē exiēs ab oculo ꝓtēdebat̃ vſq₃ ad res viſibiles. S₃ dicit Ariˢ. ꝙ

Opinio. ij.

hoc eſt valde abſurdū: ꝙ ita puū ⁊ debile lumē ꝓtēdatur circūq̄q₃ vſq₃ ad aſtra. ¶ Alia erat opinio ꝙ̄ dicit p. minꝰ malā: ꝙ lumē ab oculo exibat vſq₃ ad aliq̄ diſtātiā: ⁊ ibi lumē ꝓcedēs a viſibili iūgebat̃ lumini ꝓcedēti ab oculo: ⁊ ſic fiebat viſio. Dicit tñ p. ꝙ hec opio eſt ſtulta: qꝛ nō appet modꝰ p quē poſſ₃ hoc fieri. T. Q' quidē igr̃. ¶ P hic determiat de oꝛganis ſenſuū: ſm opinionē ꝓpꝛiā: ⁊ pꝛīo determiat de mō vidēdi ⁊ pꝛīo ꝙ nō poſſumꝰ videre ſine lumīe. Scḋo dicit: ꝙ ſiue ſit lumē ſiue aer: ſiue q̄cūq₃ alia res q̄ eſt media iter rē viſā ⁊ viſu₃: dūmō a viſibili moueat̃ fit viſio p illḋ mediū.

Oꝛganū viſꝰ ē de natā aq̄.

Uiſibile eñi p illud mediū multiplicat ſuā ſpēm vſq₃ ad oꝛganū viſus: ⁊ ſic fit viſio. T. Et rōnabilr̃. ¶ P. h̃ agit de ſubſtātia oꝛgani ipſiꝰ viſus: ꝓbās ꝙ oculꝰ ē a dñio aq̄: qꝛ eſt iterius clarus ⁊ pſpicuꝰ. T. Nō eñi ī vltio. ¶ Hic p. remouet vnū dubiū: crederet eñi aliq̄s ꝙ viſio fieret in ſupficie oculi: hoc remouet p. di. ꝙ nō exteriꝰ eſt potētia viſiua. ſ₃ interiꝰ in ꝓfundo: qꝛ oculus nō ē ſolū ad extra dſpicuꝰ: ſ₃ etiā ab itra. ¶ Q' aūt v̾tus viſiua nō fit ſolū ab extra: ꝓbat p. a ſigno ſic: qꝛ quidam vulnerati in bello iuxta tpa hēbāt neruū fractū ⁊ abſciſſu₃ veniētē a cerebꝛo ad ꝓfundū oculi: ⁊ fiebāt de illo ceci: ⁊ tñ oꝛganū nō erat tūc leſu₃ exteriꝰ ſ₃ iteriꝰ: ḡ ſignū ē ꝙ v̾tus viſiua ē iteriꝰ ⁊ nō ad extra in ſupficie.

Oꝛganū auditus ē de natura aeris.

T. Igit̃ ſi quiḋ. ¶ Hic p. determiat de alijs ſenſibꝰ di. ꝙ cū viſus ſit de natura aq̄: vt declaratū ſit: ⁊ auditus de natura aeris vt pt₃ in ſcḋo de aīa op₃ ꝙ ſi velimus q̄ttuoꝛ elemētis adaptari oꝛgana ſenſuū olfactū eē de natura ignis.

Oꝛganū olfactus eſt de natura ignis.

Loq̄tur eñi p. ↄditionalr̃: qꝛ hmōi adaptatio nō eſt ſimplr̃ ↄcedēda: vt patebit poſtea: ḡ ⁊c. T. Qḋ eñi actu. ¶ Hic p. oñdit ꝙ oꝛganū olfactꝰ ſit in potētia ignis: qꝛ paſſu₃ d₃ eē tale ī potētia quale agēs eſt in actu: ſ₃ olfactꝰ patit̃ ab odoꝛe q̄ ē ignis vel ab igne: cū fit cū fumali euapoꝛatōe q̄ eſt ab igne: ḡ olfactꝰ ē talis in potētia: q̄lis ē odoꝛ in actu: ⁊ p ↄñs ē in potētia ignis T. Propter qḋ. ¶ Hic p. īfert coꝛrelarium qḋ eſt tale: ꝙ oꝛganū olfactꝰ rōnabilr̃ ſituatū eſt iuxta cerebꝛū: qꝛ illud qḋ eſt in potētia ignis ē actu frigidū: ſed tale bene ↄſeruat̃ a cerebꝛo: cū cerebꝛū ſit mēbꝛu₃ in aīali frigidiſſimū ⁊ hūidū.

Cerebꝛū hūidꝰ ⁊ frigidꝰ eſt oībus ptibus coꝛpis. Oꝛgana guſtus ⁊ tactus ſunt de natura terre. Coꝛ oꝛ pꝛiū ē cerebꝛo ⁊ calidiſſimū partiū coꝛpis.

T. Tactiuū aūt. ¶ Hic phūs determiat de oꝛgano tactꝰ ⁊ oꝛgano guſtꝰ di. ꝙ oꝛganū tactꝰ iter cetera oꝛgana eſt magis de natura terre ⁊ ſilr̃ guſtꝰ: cū guſtus ſit quidā tactꝰ: ⁊ iḋ oꝛganū guſtus h₃ pꝛīcipiū ſuū a coꝛde: cū terra ſit frigida ⁊ ſicca ⁊ inepta ad ſentiendū niſi aliū de caloꝛē recipiet: puta a coꝛde. qḋ eſt mēbꝛum calidiſſimum.

Querit̃. Utrū oꝛganū viſus ſit de natura aq̄

¶ Et vr̃ ꝙ nō: qꝛ de illiꝰ elemēti natura d₃ eſſe oꝛganū viſus: qḋ eſt magis ſuſceptiuū luīs ⁊ magis dyaphanū: ſ₃ ignis eſt hmōi: igr̃. Maioꝛ pt₃: qꝛ oꝛganū viſus nō videt niſi mediāte luīe: qḋ op₃ diffundi p coꝛpꝰ dyaphanū. Minoꝛ pt₃: qꝛ ignis iter cetera elemēta ē magis rarꝰ ⁊ trāſparēs: ḡ lumē ſiue ſpēs coloꝝ p ipm melius multiplicari pōt. ¶ Scḋo ſic. oꝛganū viſus eſt de natura aeris: ḡ nō ē de natura aque. Añs pt₃. qꝛ eiuſḋ nature d₃ eē mediū ⁊ oꝛganū: ſ₃ mediū vidēdi eſt de natura aeris: vt pt₃ ſcḋo de aīa. ḡ ⁊ oꝛganū viſus. ¶ Tertio ſic. viſus eſt de natura illiꝰ elementi in quo magis ↄſiſtit vita: ſed aer eſt hmōi: igr̃. Maioꝛ pt₃: qꝛ viſus ē in pte in q̄ plures vigēt vires ſenſitiue: ⁊ minoꝛ patet qꝛ aer eſt calidꝰ ⁊ hūidus: mō in caliditate ⁊ hūiditate ↄſiſtit vita. ¶ Quarto ſic. Illud eſt de natura aeris cuiꝰ maioꝛ ps eſt de natura aeris: ſed maioꝛ ps oꝛgani viſꝰ eſt hmōi: igr̃. Maioꝛ pt₃: qꝛ a maioꝛi pte d₃ fieri denomiatio. Minoꝛ pt₃: qꝛ oꝛganū viſus eſt oculus cuius maioꝛ ps eſt albū ⁊ pingue: ⁊ oē illud eſt de natura aeris: cū illud pingue ſit calidū ⁊ hūidum: igr̃. ¶ Quinto ſic: oꝛganū viſus eſt de natura terre: ḡ nō ē de natura aque a dñio. Añs pt₃: qꝛ oē mixtū pfectū eſt de natura terre a dñio: vt dicit p. q̄rto methe. ſed viſus eſt hmōi: cū ſit ps mixti pfecti: igr̃. ¶ Sexto ſic: oꝛganu₃ viſus ē de natura illiꝰ elemēti ad cuiꝰ motū mouet̃: ſed oꝛganū viſus mouet̃ ad motu₃ terre: ḡ eſt de natura terre. Maioꝛ pt₃: qꝛ oē mixtū mouet̃ ad motū elemēti p̄dominātis vt dicit p. pꝛīo de celo. Minoꝛ pt₃: qꝛ oculus depoſitꝰ de capite: mouet̃ deoꝛſum. ¶ Septīo ſic. ſi viſus eſſet de natura aque ſeq̄ret̃ ꝙ non poſſemꝰ videre aquā: ↄñs eſt falſum ⁊ ↄtra expientiā: igr̃ ⁊ añs: ↄñtia tñ pt₃: qꝛ ſi viſus videret aquā in oꝛgano viſus reciperet ſpēs aque: qḋ tñ vr̃ eſſe falſum ⁊ ↄtra p. qꝛ oē recipiens d₃ eſſe denudatū a natura recepti: vt pt₃ tertio de aīa. ¶ Octauo ſic: ſi ſic hoc eſſet qꝛ aqua eſt coꝛpus dyaphanū: ſed hoc nō: igr̃. Minoꝛ pt₃: qꝛ eadē ratione d₃ eſſe de natura ignis vel aeris.

In oppoſitū eſt p. in pꝛīo capi. pꝛimi tractatus.

¶ Pro ſolutione queſtionis eſt

Sciendū ꝙ dupliciter fulgo apparet in oculo.

¶ Uno mō in oculo pꝛopꝛio: quādo ſc₃ oculus pꝛopꝛius violēte ↄpꝛimitur. ¶ Alio mō in oculo alieno et hoc iſto mō: qꝛ oculus alterius eſt multū lenis ⁊ terſus: ⁊ ſic ab eo pōt refrangi lumē vel ſpēs coloꝛis: quādo ptes illius oculi vniformiter iacēt ſicut ptes ſpeculi.

De refractiōe luminis.

¶ Dupliciter tñ pōt refrāgi lumē. Uno mō diſperſe: et tūc lumē multū debile diſpſe refractū ad oculū: non eſt ſufficiēs repñtatiuū ad videndū. ¶ Alio mō refrāgit̃ vnite: ꝓpter lenitatē coꝛpis refrāgētis: ⁊ debitam vniformitatē eiuſdē: ⁊ cū virtꝰ vnita eſt foꝛtioꝛ ſeipſa diſpſa: tūc illud lumē eſt ſufficiēs repñtatiuū ad videndū: ⁊ pōt illud lumē videri: qḋ tñ ſine tali refractione nequaq̄ videri poſſet. Et ſicut ab oculo alteriꝰ habētis oclos lenes pōt refrāgi lumē vnite: qñ ptes vniformiter ⁊ debite iacēt: ⁊ tūc appet fulgoꝛ. Sic etiā qñ ptes ocli vniformit iacēt: ita ꝙ lumē pōt vnite refrāgi

Queſtio

ab vna pte ocli cōpſſa verſus aliā partē: tunc etiam in illa ↄpꝛeſſione videt̃ lumē in oculo ſiue fulgoꝛ. ¶ Sed q̄reret aliq̄s q̄re lumē refractū nō vr̃ in oculo nō pcuſſo ſiue cōpꝛeſſo: ſed q̄eſcēte.

Solutio

¶ Dr̃ ꝙ oculus rotundus exiſtēs (ſaltē hoīs) refrāgit lumē totū a dextra: ⁊ nihil in ſe: nec vna ps verſus aliā: ī mō oculus nō videt lumē in ſeipō qñ q̄eſcit: ſed qñ īcuruat̃ pcutit̃ vel ↄpꝛimit̃: tūc vna ps refrāgit lumē v̾ſus aliā pte₃: ⁊ ecōtra et ex quo oculꝰ hoīs rotūdꝰ eſt: ⁊ ab eo nō refrāgit̃ lumē: ita vnite ſicut ab oculo catti: iō debile lumē qḋ ſine refractōe videri nō pōt refractū ab oculo hoīs: non vr̃ ab alio ſicut vnite refractum ab oculo catti. Ite tñ fulgoꝛ ſiue lumē qḋ vr̃ nō eſt in oculo: ſicut nec facies ſiue imago q̄ vr̃ in ſpeculo eſt in ſpeculo: l₃ aliqñ ſit inter palpebꝛā ⁊ oculū.

Queſtio

¶ Quereret tñ aliq̄s vñ venit illud lumē quādo oclus eſt clauſus.

Solutio

¶ Reſpōdetur ꝙ venit a ꝓpꝛio coloꝛe palpebꝛe: vel a luīe exterioꝛi multiplicato p palpebrā cū illa palpebꝛa nō ſit tāte dēſitatis vel obſcuritatis: quin p eā aliq̄liter trāſeat lumen vt docet expiētia. Nā ſi claudat̃ oculꝰ ⁊ pñtet̃ ignis bñ lucidꝰ pcipietur: ⁊ melius pcipietur ī obſcuro ꝙ ī lumīe. Ex dictis pt₃: ꝙ ſpēs q̄ in oculo vr̃ ſicut fulgoꝛ nō ē viſio: cu₃ viſio ſit in oculo: ſpēs v̾o ſiue fulgoꝛ non.

Sciendū eſt ſcḋo: de mō quo fit viſio fuerūt

Opio Empe.

tres opiones antiquoꝝ ↄueniētes in h̃: ꝙ viſio fit extramittēdo. ¶ Dña tñ erat iter iſtas opiones: qꝛ opio Empe. erat: ꝙ oꝛganū viſus erat de natura ignis: et ꝙ ſicut in lucerna ponit̃ cādela ne eiꝰ lumē extinguatur ſic oꝛganū viſus qḋ eſt de natura ignis voluit̃ in quadā pellicula oculi ne ipm lumē extīguat̃. et ab iſto oculo mittūtur q̄dā radij lumīoſi vſq₃ ad rem viſibile₃ ad modū piramidis: cuiꝰ conꝰ eſt ī oculo: ⁊ baſis eſt in re viſa.

Confutatio.

¶ S₃ ſi iſta opio eēt v̾a: tūc ita bene viderēmꝰ de nocte ſicut de die: qḋ tñ eſt ↄtra expientia₃: igr̃. Etiam tūc nō viderēmꝰ p coꝛpa hūida vel aquea: qꝛ cū lumē eſt de natura ignis extīguent̃: igr̃.

Opio plato.

¶ Alia fuit opinio Pla. q̄ poſuit ꝙ viſio fit extramittēdo: ſicut Empe. S₃ tamen dr̃t in h̃: qꝛ dicit lumē non multiplicari vſq₃ ad viſibilia: ſed ↄiungitur illud qḋ emittit̃ lumī exterioꝛi.

Confutatio.

¶ Si v̾o plato ītelligat ꝙ viſio fiat extramittendo: ſic ꝙ p ipm mediū p qḋ ſit viſio (cuiuſmodi ē aer vel aq̄) cauſatur aliqḋ lumē vel ſpēs a potentia viſiua: mediāte quo lumīe ipa potētia viſiua videat: in hoc nō verū dicit: vt ſatis Ariˢ. iꝓbauit. Si v̾o intelligat ꝙ viſio fiat extramittēdo: ſic ꝙ nō pōt fieri viſio quin ab oꝛgano pꝛīcipali ſenſatiōis fiat aliqua emiſſio: puta quando a coꝛde emittātur aliq̄ ſpūs: ad oꝛgana exterioꝛa ⁊ cōiungātur illi oꝛgano in quo ſpēs cāta a viſibili ē recepta: verū dicit. Uñ ſine illis ſpiritibꝰ nō pōt fieri viſio: qꝛ qñ nō emittūtur a coꝛde tales ſpūs: ceſſant opationes in oꝛganis exterioꝛibꝰ. Qñ v̾o emittūtur ad oꝛgana exterioꝛa fiūt opatōes: ⁊ iſti ſpūs a dñio ſunt de natura ignis: ex quo ſūt calidi: ⁊ ad eoꝝ ↄſeruationem caloꝛe indigēt: iō plato dicēs oꝛganū viſus eſſe de natura ignis loquēdo de oꝛgano pꝛīcipali puta de coꝛde a quo fit emiſſio: vel de ſpiritibꝰ q̄ emittunt̃ bene dicit.

Opio Demo.

Confutatio.

¶ Sed democritus ab illis dr̃t in h̃: ꝙ dicit ꝙ ab oculo ad viſibilia emittebātur q̄dā coꝛpa athomalia: ⁊ p illa fiebat viſio. ¶ Sed hec opinio nō videtur rōnalis: cu₃ tūc oculus ↄtinue diminueret̃. Ex dictis pt₃ ꝙ viſio nō fit p emiſſionē ab oculo in mediū p qḋ fit viſio: ⁊ p conſequēs relinq̄tur ꝙ fiat p intus ſuſceptionē. ¶ S₃ tūc q̄reret aliq̄s qḋ eſt illud ꝙ intus ſuſcipit̃. ¶ Ad hoc cōmuniter dr̃: ꝙ eſt ſpēs viſibilis q̄ eſt q̄litas ſpūalis et īmaterialis. Uiſibile eñi cauſat in medio (puta in aere vel in aqua) vnā q̄litatē ſpūalē: ⁊ mediāte illa cauſatur q̄dam q̄litas in oculo q̄ dr̃ ſpēs viſibilis mediante qua fit viſio: ⁊ hoc ſm ponentes ſpecies.

Sciendū eſt tertio: vt dicit cōment. in ſuo libro de ſenſu ⁊ ſenſato) oculus eſt iſtrumētū viſus: vel

De oculo: tunicis: ⁊ humoribus eius.

ſubſtātia ſperica ex tribus humoꝛibus: ⁊ quattuoꝛ tunicis ↄpoſita: ⁊ ↄponitur ſic. Nam ab extremitatibꝰ cerebꝛi ꝓcedunt duo nerui: qui cōcurrunt in parte anterioꝛi cerebꝛi ſe mutuo diuidētes: ⁊ ille q̄ ꝓcedit a pte ſiniſtra v̾titur ad dextrā parte₃: ⁊ ille q̄ ꝓcedit a parte dextra v̾titur ad ſiniſtrā: ⁊ vnus ꝓtenditur ad vnū oculū: ⁊ aliꝰ ad aliu₃. ⁊ illi nerui a puncto inceptionis ſunt cōcaui: vſq₃ ad oculū: ⁊ ꝓpe foramē capitis dilatantur ad modu₃ clepſidre: ſic ꝙ ꝓpe foramē capitis ē quedā ſpera rotūda ex tribꝰ hūoꝛibꝰ ⁊ q̄ttuoꝛ tunicis ↄpoſita (vt dicūt pſpectiui) vel ſeptem tunicis vt dicūt medici] ⁊ iſta ſpera dr̃ oculus: cuius pꝛīa tunica ꝓcedendo ab extra vocatur ↄſolidatiua: ſecūda carnea: tertia vuea: quarta tela aranea. Pꝛimꝰ humoꝛ dr̃ albugineꝰ: ſcḋus vitreus: tertius glacialis: in quo inchoat̃ viſus: ⁊ eſt pꝛincipalis humoꝛ. qꝛ illo humoꝛe deſtructo nō pōt amplius fieri viſio: qḋ nō eſt ſic de alijs humoꝛibus. Et ex quo oꝛganu₃ viſus d₃ eſſe receptiuum ſpērum: iō d₃ eſſe dyaphanū ⁊ quodāmō rarū vel denſum: ⁊ cum eſt pars animati: ⁊ eſt animatū: ideo ipſu₃ oꝛganū viſus nō eſt aliqḋ elementu₃ ſimplex: cū nullū tale ſit animatū. ¶ Iſtis notatis ſit

Cōcluſio. Oꝛganū viſus eſt de natura aque

a dñio: Pt₃ qꝛ debet eſſe dyaphanū ⁊ determiato mō rarum vel dēſum: ſic ꝙ ſit bene ↄſeruatiuū: ſed talia cōueniunt aque: ⁊ nō terre ꝓpter ſpiſſitudinē: vel aeri ⁊ igni ꝓpter eoꝝ raritate₃: ḡ eſt a dñio de natura aque: ſic intelligēdo ꝙ ↄuenit plus cum aqua q̄tum ad h̃ ꝙ eſt eſſe dyaphanū ⁊ debite ↄſeruatiuū ſpēi: ꝙ̄ cu₃ aliquibꝰ alijs elementis. Quātum tamen ad caloꝛe₃ ſenſus eſt a dñio de natura ignis: qꝛ ſenſus nō pōt ſentire niſi p ſpūs emiſſos a coꝛde q̄ ſūt calidi: ⁊ plus cōueniunt cum igne quo ad illā q̄litatē: ꝙ̄ cum alio. ¶ Quereret tamen aliq̄s: q̄re duo nerui oculoꝝ ſunt concaui: ¶ Dr̃ ꝙ hoc eſt ideo: quia viſus indiget lumine ⁊ ſpiritibus: ⁊ ideo vt lumen ſiue ſpēs libere poſſet ad intra diffundi: ⁊ ſpūs a coꝛde v̾ſus oꝛgana exterioꝛa: nerui ſunt facti cōcaui. ¶ Quereret aliq̄s vlterius: q̄re oculi magni citius īfirmantur ꝙ̄ parui. ¶ Dr̃ ꝙ hoc eſt ideo: qꝛ ſunt rare ↄpoſitionis: ⁊ ideo faciliter recipiūt accidentales diſpōnes. Parui v̾o oculi melioꝛis ſunt ↄpoſitionis. ⁊ ideo difficilius recipiūt diſpōnes nocentes ¶ Silr̃ q̄reret aliq̄s: q̄re poſitus in loco obſcuro videt exiſtente₃ in lumine: ⁊ nō ecōtrario. ¶ Dr̃ ꝙ hoc eſt iō: qꝛ radius viſualis q̄to magis diſtat ab oꝛgano ſuo tāto magis eſt debilis: ⁊ inde eſt ꝙ nō ita pfecte videmꝰ remota ſicut ꝓpinqua: ⁊ ideo cū radius viſualis ꝓcedens ab eo q̄ eſt in obſcuro puenit ad locu₃ clarū ſplēdoꝛe ſolis vel lumine ↄtinentis diſgregatur: ⁊ ꝓpter remotionē a ſua oꝛigine ad locū exiſtentem in lumine multiplicatur vnite ⁊ ſufficiēter ad viſionē: ergo exñs in loco obſcuro videt exiſtentē in lumīe. ¶ Ulteriꝰ quereret aliq̄s. quare aliqui vident melius ⁊ pfectiꝰ de ꝓpe ꝙ̄ de lōge: ⁊ alij ecōtra. ¶ Dr̃ ꝙ hoc eſt ideo: qꝛ actꝰ videndi diuerſificantur ſm diuerſitatem ſpirituu₃: ita ꝙ illa animalia que habent ſpiritum viſibilem multū et clarū ⁊ perfecte recipiunt ſpēm viſibilem: talia aīalia vident remote ⁊ perfecte diſcernunt: cuiuſmodi ſūt aīalia ex rapinis viuentia. Alia ſunt que habēt ſpūm paucum ⁊ turbidu₃: ⁊ illa nec vident remote nec perfecte diſcernūt. Alia ſunt q̄ habent ſpūm paucum ⁊ clarum: ⁊ illa vident ꝓpinqua cu₃ diſcretione ⁊ nō remota. Alia ſunt q̄ habent ſpiritu₃ multum ⁊ turbidum: ⁊ illa vident tā remota ꝙ̄ ꝓpinqua: neutrū tamen bene

diſcernũt. ¶ Ulterius quereret aliquis: quare exiſtentes de die in puteis ꝓfundis vident ſtellas. ¶ Dr̃ ꝙ hoc eſt ideo: q: tunc lumen diei non cadit ſupra viſum eorum: diſgregans radios cauſatos a ſtellis ſiue diſpergens lumen cauſatum a ſtellis qḋ cõtingit in aere extra puteum. Quereret etiaꝫ aliqs quare aliqua aĩalia vident de nocte ⁊ nõ de die ſicut bubo. ¶ Dicit̃ ꝙ hoc ideo eſt: q: ꝯſuetudo eſt altera natura: ⁊ ſoliti ſunt volare de nocte: ⁊ nõ de die. Poſſꝫ etiã dici ꝙ hñt oculos debiles: ⁊ iõ lumẽ ſolis eorũ corrũpit oculos.

Dubitat̃ prĩo. Utrũ audit᷒ ſit de natura aeris.

¶ Pro ſolutione dubij eſt. Aduertendũ: ꝙ organũ audit᷒ in ꝓpoſito eſt ps corpis: mediãte qua audim᷒ recipiẽs ſpẽs ſoni q̃ quidã ps ẽ ꝯpoſita ex quadã ſubtili pellicula: ⁊ aliquo corpore incluſo in illa pellicula qḋ quidẽ corp᷒ eſt bene receptiuũ ſoni vel vocis: ⁊ aliqualiter diu retinẽs ...ũ illi᷒ ſpẽ. Et nõ eſt hic ſermo de auditu principali: qui eſt ipſa aĩa: nec de illa pte exteriori circa caput: q̃ apud vulgares dr̃ auris: q: licꝫ illa ps deſeruiat ad audiẽdũ: tñ ipa remota adhuc poſſemus audire: lꝫ difficili᷒. Iſtud eñ organũ audit᷒ quod pri᷒ deſcriptũ eſt: dꝫ eſſe ĩmobile: ⁊ inſonabile: ⁊ mediante iſto organo fit iſto mõ auditio: q: a corpe ſonãte mouetur aer in quo ſon᷒ eſt cauſat᷒: ⁊ mediãte illo aere ſonus multiplicat̃ vſqꝫ ad aurẽ intrãs p foramẽ capitis: ⁊ tũc in organo audit᷒ cauſat̃ ſpẽs ſoni: q̃ cauſata ſtatĩ fit auditio. ¶ Iſto ſuppoſito dr̃ ad dubiũ: ꝙ organũ audit᷒ ẽ de natura aeris a dñio Non eñ ẽ aer ſubſtãtialiter: ſed ꝯuenit cũ aere quo ad aliquas ꝯditões: puta quo ad hoc ꝙ eſt eſſe bene receptiuum ſicut aer. Q aũt nõ ſit ſubſtãtialiter aer: ptꝫ: q: eſt ps mixti habens aĩam tanq̃ ptem eſſentialẽ eius: igitur nõ ẽ ſubſtãtialiter aer: nec aliqḋ ſimplex elementũ. ¶ Sed diceret tũc aliqs: ex quo ſonus realiter venit ad organũ auditus: ⁊ ſenſibile poſitũ ſupra ſenſum nõ facit ſenſationẽ videtur ꝙ nõ dꝫ fieri auditio. ¶ Ad hoc dicit̃: ꝙ in cõcauitate auris puta in introitu auris eſt quidã aer qui nõ eſt organũ qui etiã nõ eſt de eſſentia aĩalis et in illo ſonus realiter eſt ⁊ mediãte illo cauſatur ſpecies ſoni in organo audit᷒: ⁊ nõ diffundit̃ ſonus realiter in ipm organũ. ¶ Quereret vlterius aliquis: quare ſonus melius auditur de nocte q̃ de die. ¶ Dicit̃ ꝙ ideo eſt: q: de nocte eſt maior tranquillitas ꝓpter abſentiam ſolis q̃ de die: modo in tpe trãquillo ſon᷒ melius pcipitur. ¶ Alia cauſa eſt: q: in die corp᷒ mediante intellectu magis intendit circa exteriora: ⁊ ideo ꝓpter ĩpedimentũ minus pcipitur ſonus ⁊ de nocte intellectus eſt quietus ⁊ magis ſedat᷒. ¶ Ulterius q̃reret aliquis: quare ꝯtinẽs anhelitũ magis audiũt q̃ nõ cõtinẽtes. ¶ Dr̃ ꝙ cauſa eſt: q: cũ emittim᷒ anhelitum emittitur quidã aer cauſans ſonũ pturbantẽ organũ audit᷒ modo meli᷒ ſonũ pcipimus nullo alio ſono exiſtente: quod fit qñ ꝯtinetur anhelit᷒. ¶ Silr̃ q̃reret aliquis: quare auris appoñit̃ capiti. ¶ Dr̃ ꝙ cauſa eſt: q: auditio fit mediãte aere moto: ⁊ aer mot᷒ aliqualiter retinetur p aures: ⁊ ſic melius diffundit̃ ſpecies ſoni ad organũ audit᷒: ⁊ iõ nõ habẽtes aures nõ ita bene: et faciliter audiunt ſicut habẽtes aures. Ex quo patꝫ: ꝙ auris nõ eſt ꝓpter neceſſitatẽ: ſed vt meli᷒ ⁊ facili᷒ fiat auditio. ¶ Ulteri᷒ q̃reret aliqs: quare auris ꝯponitur ex cartillagine ⁊ carne. ¶ Dr̃ ꝙ ideo eſt: q: ſi tm̃ cõponeret̃ ex carnibus: tunc eſſet minus flexibilis: ⁊ propter eius flexibilitatẽ obſtrueretur foramen capitis. Si eſſet etiã tm̃ ex cartillagine: tũc nimis cito lederet̃ ab aliquo extrinſeco puta frigido. ¶ Ulteri᷒ quereret aliquis: quare in aure ſunt ille tortuoſitates ⁊ cõcauitates. ¶ Dr̃ ꝙ cauſa eſt vt aer motus diuti᷒ ꝯſeruetur et ne ſon᷒ intẽſus ⁊ magn᷒ directe ad aurẽ veniẽs ledet aut corrũpat organũ audit᷒. ¶ Ulteri᷒ q̃reret aliquis: quare illud foramẽ audit᷒ factũ ſit in oſſe ⁊ non in carne. ¶ Dr̃ ꝙ ideo eſt: q: tũc faciliter obſtrueretur.

Dubitat̃. Utrũ organũ olfact᷒ eſt de natura ignis.

¶ Pro ſolutione dubij dicitur primo: ꝙ organũ olfactus eſt quedã ſubtilis cartillago: ſituata in ſũmitate naſi circa cerebrũ. Cauſa aũt quare eſt ſituata circa cerebrũ eſt iſta: quia odor eſt naturaliter in calido ⁊ ſicco: ⁊ etiã odor ⁊ ſuas ſpẽs habẽt quãdã vim calefactiuã: per quã veniẽtes ad cerebrũ tẽperãt frigiditatẽ et humiditatẽ cerebri ¶ Organũ tñ olfact᷒ in diuerſis aĩalibus diuerſimode eſt diſpoſitũ. Nam q̃dã ſunt aĩalia pfecte reſpirãtia: ⁊ in illis organũ olfactus ẽ coopertum quodã ſubtili velamĩe: qḋ niſi auferatur nõ pt̃ fieri ſenſatio: ⁊ in iſtis fit olfactus iſto mõ. Naꝫ per inſpirationem aeris p naſuꝫ leuatur velamẽ: ⁊ diſcoopitur organũ: ⁊ cauſat̃ ſpẽs odoris in ipm organũ: ⁊ tunc fit olfactus. Alia vera ſunt aĩalia nõ reſpirãtia: ſicut ſunt piſces: ⁊ in illis organũ olfact᷒ nõ eſt velatum: ⁊ talia aĩalia pñt odorare ſine reſpiratõe. ¶ Iſto ſuppoſito dr̃ ad dubiũ: ꝙ organũ olfactus in aĩalibus reſpirantibus: ⁊ in aere habitantibus eſt de natura aeris a dñio magis tñ eſt cõmixtũ q̃ organũ audit᷒: tñ quo ad hoc qḋ eſt recipe ſpẽs odoris ⁊ retinere eas magis conuenit cũ aere q̃ cum aqua. Sed in aĩalibus ĩperfectis et nõ reſpirantibus eſt de natura aque a dñio. ¶ Sed diceret aliqs ꝙ Ar᷒. vr̃ dicere: ꝙ organũ olfact᷒ eſt de natura ignis. ¶ Dr̃ ꝙ p. loq̃batur ꝯditionaliter. Si organa ſenſuũ debẽt adaptari q̃ttuor elemẽtis ſicut antiq̃ dixerũt: tũc organũ olfactus dꝫ adaptari igni. Sed ex quo opinio antiquoꝝ nõ eſt vera: cũ tũc organum olfactus cito corrũpet̃ ꝓpter ſubtilitateꝫ eius: iõ illud dictũ eſt tenendũ. ¶ Quereret etiaꝫ aliqs: q̃re in hyeme minus odoram᷒. i. min᷒ lõge q̃ in eſtate. ¶ Dr̃ ꝙ aer in hyeme eſt magis ĩnobilis ab odore ꝓpter ei᷒ frigiditatẽ. Et etiã in hyeme eſt magis denſus q̃ in eſtate: iõ odor nõ põt ita bene multiplicari p aerẽ ĩ hyeme ſicut in eſtate. ¶ Ex iſto etiã ptꝫ: q̃re flores in hyeme fortiorem odorẽ cauſant ꝓpe ſe q̃ in eſtate: q: in hyeme aer eſt denſus: ⁊ ideo odor nõ tm̃ diſpgitur in hyeme ſicut in eſtate qñ aer eſt rarus: ideo odor manet magis vnitus in hyeme q̃ in eſtate: ⁊ p ꝯñs eſt fortior ꝓpe odorabile in hyeme q̃ in eſtate: cũ ꝟtus vnita fortior eſt ſeipſa diſperſa. ¶ Quereret vlteri᷒ aliqs: q̃re vrina q̃to diutius tenet̃ in corpe tãto magis fetet: ⁊ econtra eſt de ſtercore. ¶ Dr̃ ꝙ hoc eſt ideo: q: q̃to ſtercus diutius retinetur in corpe tanto magis deſiccat̃: ⁊ iõ minus fetet: ſed vrina q̃to diutius retinetur [cum ſit humida] tanto magis putreſcit: & magis fetet.

Dubitatur tertio. Utrũ organũ tact᷒ ſit de natura terre a dñio.

¶ Pro ſolutione dubij eſt aduertẽdum: ꝙ organum tactus eſt quidam neruus: extenſus per totum corpus animalis ad modum rethis: procedens radicaliter a corde: recipiens ſpẽs qualitatũ ſenſibilium. Et iſtud organum in ordine ad organa alioꝝ ſenſuum: magis cõuenit cum terra q̃ aliquod aliud organũ aliorũ ſenſuũ: ſaltẽ triũ predictorum: non tñ debet eſſe ſubſtãtialiter terra: cum ſit mixtum ⁊ habens aĩam tanq̃ ptem eſſentialeꝫ eius: ſed quo ad aliquas cõditiones magis cõuenit cum terra: q̃ aliquod organum alioꝝ trium ſenſuum predictorũ: cum ipm debet magis forte ⁊ groſſum: ⁊ valet ad cõſeruatõem animalis. Sed guſtus qui eſt quidam tactus: eſt neruus extenſus per totam linguam: qui quidam neru᷒ eſt vn᷒ et idem numero cum ſenſu tactus in lingua. Sed aliam diſpoſitionem habet ſecundum quam percipit ſapores: vel recipit ſpẽs ſaporꝫ ⁊ aliaꝫ ſm q̃ recipit ſpecies qualitatũ tangibilium: ⁊ iſtud organũ magis conuenit cũ terra ſicut ⁊ organũ tact᷒ q̃ organa triũ aliorum ſenſuum. Ex iſto ptꝫ ꝙ organũ tactus ⁊ organum guſtus in ordine ad alia organa alioꝝ ſenſuuꝫ ſunt de natura terre a dñio: q: magis cõueniũt cum terra q̃ organa aliorũ ſenſuũ. Unde iſti duo ſenſus guſtus ⁊ tactus exercent ſuas opationes per medium intrinſecũ Alij vero ſenſus per mediũ extrinſecũ. ¶ Dr̃ aũt in ꝓpoſito mediũ intrinſecum: qḋ eſt ps corporis ſiue aĩalis: ⁊ illud in iſtis duobus ſenſibus eſt caro. ¶ Mediũ vero extrinſecũ dr̃: qḋ nõ eſt pars corporis ſiue aĩalis habentis ſenſum: ſicut ſunt aer vel aqua. ¶ Quereret eñ aliquis: quare organũ tactus extenditur p totum corpus: ⁊ nõ organa alioꝝ ſenſuũ. ¶ Dicit̃ ꝙ cauſa eſt: q: animal in qualibet parte eius indiget tactu: eo ꝙ inter obiecta ſenſuum obiectũ tactus eſt magis corruptiuũ: ⁊ ſpẽaliter calor ⁊ frigus: ideo neceſſe eſt q̃libet partem aĩalis (ſaltem exteriorẽ) habere tactũ vt poſſit nociua fugere: ⁊ ex quo plãte ſunt durioris cõplexionis ⁊ groſſioris q̃ animal: ideo nõ ita cito corrũpunt̃ a qualitatibus primis ſicut aĩal: ⁊ p ꝯñs nõ indigent ſenſu tactus ſicut aĩal. ¶ Ulterius quereret aliquis: quare homo magis incurrit terrorem ſi tangatur ab alio: q̃ ſi ſeipm tangat. ¶ Dr̃ ꝙ cauſa eſt: q: homo magis pcipit extraneũ q̃ ſeipm. ¶ Ulterius quereret aliquis: quare homo magis perturbatur quãdo tãgitur ſub aſcellis q̃ in alijs ptibus. ¶ Dr̃ ꝙ hoc eſt ideo: q: illa cutis eſt ibi multũ ſubtilis: ⁊ ideo melius pcipit̃. Etiã hoĩes ſunt incõſueti ibi tangi: modo incõſuetuꝫ inducit titillatõem. ¶ Ulterius quereret aliqs: quare corpora in hyeme tacta magis ſenſiuntur calida q̃ in eſtate. ¶ Dicitur ꝙ hoc eſt ideo: q: ĩ hyeme calor naturalis repercutitur ad interiora ⁊ nõ exalatur: ⁊ ſic per antipiſtaſim fortificat̃. Sed in eſtate exalatur ꝓpter apertionem pororũ: ⁊ ideo in corpore debilitat̃ calor naturalis: ideo corpa in hyeme [ſaltem viuentia] ſunt calidiora q̃ in eſtate.

Ad rationes queſtionis ante oppoſitum.

¶ Ad primam dicitur negando maiorem: ſed cum hoc requiritur ꝙ ſit retentiuum ſpecierum corporum: cuiuſmodi non eſt ignis propter eius raritateꝫ. ¶ Ad ſecundam dicitur negãdo antecedẽs: ⁊ ad ꝓbationẽ ei᷒ dicitur: ꝙ licet mediũ ⁊ organũ cõueniãt quo ad aliqs conditiones: non tamen quo ad omnes. ¶ Ad tertiaꝫ dicitur diſtinguendo maiorem: vel quo ad cõditiones requiſitas ad hoc vt forma ſubſtãtialis ſit in materia et duret: ⁊ ſic conceditur maior: vel ad cõditiones req̃ſitas quo ad operationes ſenſitiuas puta receptõem et cõſeruationem ſpecierum ſenſibiliuꝫ: ⁊ ſic negatur maior. ¶ Ad quartã dicitur concedendo maiorem: dũmodo illa ps ſit principalis: ⁊ negatur minor. Et ad ꝓbationem dicitur: ꝙ album pingue nõ eſt pars eſſentialis: ſed ſolũ humor incluſus in pellicula. ¶ Ad q̃ntam dicitur negãdo antecedens: ⁊ ad probationẽ dicitur: ꝙ nõ oportet omne mixtum perfectũ ad q̃libet ptem eius eſſe de natura terre a dñio: ſꝫ ſufficit ꝙ ſit de natura aque vel terre: cuiuſmodi eſt organum viſus. ¶ Ad ſextam dicitur negando minorem ⁊ ad probationem dicitur ꝙ oculus exiſtẽs ſupra aquã nõ mouebit̃ deorſum ſimpliciter: ſed deorſum in reſpectu. ¶ Ad ſeptimã dicicitur negãdo ꝯñaꝫ. ⁊ ad probationẽ eius dr̃ ꝙ oculus eſt ſic denudat᷒ a ſpẽ aque: ꝙ nõ eſt cõpoſit᷒ ex tali ſpẽ quã recipit. ¶ Ad octauã dr̃: ꝙ nõ ſolum ex eo: q: aqua eſt corpus dyaphanũ: organũ viſus eſt de natura aque: ſed quia dyaphanũ faciliter cõmutabile et competenter retentiuum.

¶ Tertiũ capl̃m ĩ quo determiat de colore

D E ſenſibilib᷒ aũt his q̃ ſcḋꝫ vnũqḋqꝫ ſenſitiuũ: puta de colore. ſono: ⁊ odore: ⁊ guſtu: ⁊ tactu: vl̃iter dictuꝫ eſt: q̃ ſit actio ipoꝝ ĩ libris de aĩa. Nũc aũt dicẽdũ eſt q̃d color: q̃d ſon᷒: q̃d odor: q̃d ſapor: ⁊ ſilr̃ q̃d tãgibile. Sꝫ prĩo dicenduꝫ eſt de colore. ¶ Sit igr̃ hec pria ꝯcl̃o. Color eſt extremitas pſpicui ĩ corpe ꝯterminato. ¶ Q aũt color ſit extremitas pſpicui ptꝫ: q: vel eſt extremitas pſpicui: vel in extremitate pſpicui: ex eo ꝙ ſcḋꝫ pithagoricos color ẽ epiphania ſiue ſupapparitio: ergo color ẽ extremitas pſpicui: nõ tñ ſic ꝙ ſit ĩ corpe pſpicuo: q: pſpicuũ: vt aer ⁊ aqua: nõ hꝫ colorẽ: niſi inq̃tum iuxtaponit̃ corpi termiato: vt ĩ aurora ſolis ſed ver᷒ color ẽ in corpe termiato: vt nigredo q̃ ſe hꝫ ad albedinẽ ſicut tenebre ad lumẽ. ¶ Scḋa ꝯcl̃o. Opiones antiquoꝝ de gñatione coloꝝ medioꝝ nõ ſũt ſufficiẽtes. Dicebãt eñ antiq̃ prĩo: colores medios gñari ex eo: ꝙ corpa diuerſoꝝ coloꝝ adeo pua vt diſcerni nõ poſſent: p ſuos colores iuxta ſe ponebant̃ p quoꝝ iuxtapõnẽ apparebat medi᷒ color ⁊ ſcḋꝫ ꝙ illi colores diuerſimode iuxtaponebant̃: fiebãt diuerſi medij: ⁊ cũ illi colores extremi hñ ꝓportionabãt̃ reddebãt vnũ colorẽ mediũ ad videndũ. ¶ Scḋo dicebãt colores medios gñari p hoc ꝙ vn᷒ color ſuppoñit̃ alteri: ⁊ ſpẽs eoꝝ ꝯfuſe multiplicant̃ vſqꝫ ad oculũ: ⁊ tũc neuter videt̃: ſꝫ apparet color medi᷒: ſicut lucidũ viſũ per nigrũ apparꝫ rubeũ. ¶ He aũt opiniones: prĩo errant in hoc ꝙ dicũt viſionẽ fieri per defluxionẽ corporis ab oculo: hoc eñ falſuꝫ eſt: q: fit viſio p mlt̃iplicatõeꝫ ſpẽi obiecti ad oculũ. ¶ Secũdo errãt ĩ hoc: ꝙ dicũt magnitudies eẽ indiuiſibiles: ⁊ ĩſenſibiles: hui᷒ eñ oppoſituꝫ antea oſtẽſũ eſt: ¶ Sꝫ ĩ hoc verũ dicũt ꝙ qñ vn᷒ color alteri ſupponit̃: tũc neuter ſeorſum videt̃. ¶ Tertia ꝯcl̃o: colores medij gñant̃: per mixtionẽ coloꝝ exterioꝝ: nõ q̃deꝫ p mixtioneꝫ q̃ fit p ſolã iuxtapõneꝫ ſꝫ p mixtõeꝫ p quã vn᷒ color ĩ alteri᷒ naturã ꝯuertit̃: ⁊ ſcḋꝫ diuerſas ꝓportões illoꝝ coloꝝ extremoꝝ diuerſi colores medij gñant̃. Ptꝫ: q: ita eſt de gñatiõe corpoꝝ mediorũ ſiue mixtoꝝ ſic de gñatõe coloꝝ medioꝝ: ſꝫ corpa media extremoꝝ cũ mixtõe nõ ſolũ per ſolã iuxtapõneꝫ: ſed etiã per eoꝝ in alteri᷒ naturaꝫ cõuerſionem gñantur: igitur ⁊ colores medij.

Conclo pria:

¶ Nigredo ſe hꝫ ad albedinẽ ſic tenebre ad lumen.

Conclo. ij. cõfutatiua antiquoꝝ d̃ mediorũ coloꝝ generatione.

Conclo. iij. explicãs opinionem ſ bi.

De ſenſibilibus ⁊.tem. ¶ Iſtud eſt ſcdm ca pitulũ huiꝰ tractatꝰ:in quo p.determiat de ſenſibilibꝰ ſiue de obiectis ſenſuũ. Et p̄io de colore di.p̄io ſic.ꝙ poſtꝙ in libro de aīa dictũ eſt gñaliter de ſenſibilibus quõ ag͞ãt in ipos ſenſus:⁊ ſenſus dr̃ duplr.ſ.in actu ⁊ in potētia:⁊ eiꝰ eſt duplex actꝰ.ſ. p̄imus ⁊ ſcdus: nũc dicendũ eſt q̃d color:q̃d ſonus:q̃d odor:q̃d ſapor.⁊ ſilr de obiecto tactꝰ:⁊ p̄io dicēdũ eſt de colore. T. Quē admodũ ꝗ. ¶ Hic p.ſubdit ꝙ in libro de aīa dictũ eſt:ꝙ lumē eſt color dyaphani ſm actũ:hoc eſt lumē eſt actꝰ dyaphani:ſicut color eſt actꝰ corpis termiati ⁊ opaci. Et ſubdit p.ꝙ dyaphanũ ſiue perſpicuũ nõ eſt ꝓpriuz aeri vel aque:cũ ꝯueniat multis alijs corpibꝰ:licꝫ aliqua ſunt magis pſpicua:⁊ aliqua minꝰ. T. Quedã ergo. ¶ Hic p.inquirit diffinitõeꝫ coloris. Et p̄io oſtē dit ꝙ pſpicuũ eſt termiatũ:q: oē corpus eſt terminatũ et finitũ:ꝗ ⁊ pſpicuũ eſt termiatũ. T. Om̃ aũt. ¶ Hic phũs oſtēdit ꝙ colꝫ eſt extremitas pſpicui di.ſic ꝙ color eſt in extremitate pſpicui:vel eſt extremitas pſpicui:ſed nõ eſt extremitas pſpicui: ꝗ eſt in extremitate pſpicui. Minorē ꝓbat auctoritate pithago.q̃ coloreꝫ vocabãt epiphaniã.i.ſup appantionē:q:.ſ.color in ſuperficie appet. Et ſubdit p.ꝙ color non eſt extremitas pſpicui:ſic ꝙ ſit ĩ ipo pſpicuo: ſed eſt in corpe termiato:q: ſi corpꝰ pſpicuũ haberet in ſe colorē:tũc cũ puenimus ad illũ locũ vbi appet color iueniret realis color q̃ tñ nõ repitur in aere vel aqua:igr̃. T. Quare color. ¶ Hic p.ꝯcludit diffinitionē coloris di.ꝙ color ē extremitas pſpicui in corpe terminato. ¶ Dr̃ notãter in corpe termiato ad differētiã lumis ⁊ ſpērum coloris:q̃ ſunt in corpibꝰ intermiatis: ⁊ ſi in corpibus pſpicuis aliq̃s color ſit:hoc nõ eſt niſi ea pte qua eſt termiatuꝫ

Diffinitio coloris.

T. Eſt ergo ineſſe. ¶ Hic p.determiat de ſpēbus colorũ:⁊ p̄io de extremis di.ꝙ ſicut in corpibꝰ iterminatis ſe habēt lumē ⁊ tenebre:ita in corporibꝰ termiatis ſe habēt album ⁊ nigrũ.i.albedo ⁊ nigredo. Ex iſto textu vr̃ p.velle:ꝙ nigredo ſit p̄uatio albi:q̃d tñ non eſt verũ ꝓprie capiēdo illũ terminũ priuatio: ſed ꝓ tãto põt dici priuatio albedinis:q: eſt q̃litas minoris pfectionis. T. De alijs aũt. ¶ Hic p.determiat de coloribus medijs ſm opinionē antiquoꝝ:dicēs ꝙ imaginabãtur colores medio fieri:q: corpa alba ⁊ corpa nigra ſunt ita pue q̃titatis:ꝙ nõ ſunt ſeorſum viſibilia:ponũtur iuxta ſeinuicē:⁊ ſimul fiũt q̃titatis ſufficientis ad mouendũ viſum:⁊ cũ ſic iuxta ſeinuicē poſita ſunt: totũ aggregatũ ex eis nõ appet nigrũ nec albũ:ſꝫ apparet ſub medio colore. T. Eſt quidē ꝗ. ¶ Hic p.ſubdit:ꝙ ꝓ tanto ſunt diuerſi colores medij:q: extremi ſecundũ diuerſas ꝓportiones ⁊ multifarias adinuicem cõbinari pñt:ad̃a tñ extrema nullã ꝓportionē in ſe includũt:ſed ſe hñt ſicut ſupabundãtia ⁊ defectus. T. Eodē itaqꝫ mõ ¶ Hic p.ſubdit:ꝙ ſicut ſoni bene ꝓportionati reddũt melodiã delectabilē:⁊ auditũ letũ:⁊ ſoni male ꝓportionati reddũt auditũ triſtē:ſic etiã ex coloribꝰ in bona ꝓportiõe coloꝝ extremoꝝ redditꝰ color delectabilis viſui:⁊ p malã ꝓportionē color nõ delectabilis viſui. T. Unꝰ ſi quidē. ¶ Hic p.ponit alium modũ gñatiõis medij coloris q̃ eſt iſte:ꝙ vnꝰ color ſuppomit alteri:⁊ ſic vnꝰ vr̃ p alterũ:⁊ ſic multiplicãtur ſpēs eoꝝ ſimul ꝯfuſe ad viſuꝫ:ſic ꝙ neuter color apparet diſticte ſub ꝓpria ſpē:ſꝫ appet mediꝰ color: ⁊ iſto mõ faciũt pictores. Sic etiã ſol apparēs lucidꝰ qñ eſt clarũ tps appet rubeus vel puniceꝰ:qñ lumē eiꝰ diffũditꝰ p nubē. T. Dicere aũt ſicut antiq̃. ¶ Hic p.reprobat dictas opiones antiquoꝝ quo ad illud in quo peccãt di.ꝙ iſte opiones peccãt p̄io: q: dicũt ꝙ defluxio corpalis eſt color:ita ꝙ viſus fiat p hoc ꝙ ab oculo defluunt aliqua localiter vſqꝫ ad viſibile: vel ecõtra:⁊ ſic viſio fieret p ꝯtactũ radioꝝ exeuntiũ a viſu ad ipm viſibile ⁊ ecõtra:vel vtroqꝫ radioꝝ adiuicē. Sꝫ meliꝰ eſt dicere:ꝙ viſio fiat p ꝯtactũ viſibilis ad mediũ:⁊ medij ad ſenſuꝫ:ita ꝙ a viſibili cãtur ſpēs in medio ⁊ p medium cãtur ſpēs in organo. ¶ Scdo peccãt: q: ponũt magnitudīes īdiuiſibiles q̃s dicũt nõ poſſe videri ꝓpter earꝫ puitatē:⁊ ſic etiã ponũt corpa īdiuiſibilia ⁊ īſenſibilia:cuiꝰ oppoſitũ eſt oñſum.vi.phiſi. T. Hec q̃dam vtiqꝫ. ¶ Hic p.ſubdit:ꝙ dicte opiones quo ad hoc bñ dixerũt:ꝙ qñ vnꝰ color ſupponit alteri:⁊ ſpēs vniꝰ diffunditur p aliũ colorē:appareret ſeorſuꝫ vnꝰ medius:lꝫ ibi ſm rei v̓itatē nullus ſit color mediꝰ.

Nigredo ē priuatio albi.

Opio .i. Antiquoꝝ de medijs coloribꝰ.

Opinio .ij.

T. Si aũt ē ꝯmixtio. ¶ Hic p.determiat de coloribꝰ medijs ſm opinionē ꝓpriã:⁊ q: colores medij dicũtur gñari ex permixtione extremoꝝ:⁊ mixtio ꝓpria eſt corporũ:ideo oſtendit q̃lis ſit v̓a mixtio corporũ di.ꝙ quedã eſt mixtio p ſolã iuxtapõnē corporũ paruorũ:⁊ in illis nõ q̃libꝫ ps mixti eſt mixta. Alia eſt ꝓprie dicta q̃ ē incõtinuis:vbi nõ eſt ſolũ mixtio per ſolã iuxtapõnē ſꝫ per totũ:ita ꝙ quelibet ps mixti ē mixta:⁊ hec eſt mixtio ꝓpriiſſime dicta:de qua determiatũ eſt in p̄mo libro de gñatõe.

Opio ꝓpria

T. Simul aũt. ¶ Hic p.dicit ꝙ ſicut ꝯtingit corpora p totũ miſceri ⁊ nõ ſolũ per iuxtapõnē:ſic etiã colores cõſimiliter miſcētur:⁊ ſm diuerſas ꝓportiões extremoꝝ fiũt diuerſe ſpēs colorũ. Et ſubdit phũs.ꝙ qua de cauſa ſpecies colorum ſunt finite et non infinite videbitur poſterius.

Queritur. Utrũ diffinitio coloris ſit ſufficiens

in q̃ dr̃:color ē extremitas pſpicui ĩ corpe termiato ¶ Et vr̃ ꝙ nõ:q: ſi ſic tũc lux eēt color:ꝯñs eſt falſum: cũ ſint diuerſe q̃litates:ꝗ ⁊ añs:ꝯñ̃a tñ ptꝫ: q: lux ē extremitas pſpicui ĩ corpe termiato:vt ptꝫ de luce ſolis ¶ Scdo ſic.ſi ſic tũc corpa nõ termiata nõ eēnt colorata:ꝯñs ē fl̃ſm:vt pꝫ de rore ⁊ nube:in q̃bus vr̃ p. dicere eſſe colorē:ꝯñ̃a tñ pꝫ:q: color ē extremitas pſpicui termiati:nõ iſta ſũt corpa īterminata. ¶ Tertio ſic:ſi ſic tũc corpꝰ in ꝓfundo nõ eēt coloratũ:ꝯñs ē falſũ:vt pꝫ de lapide albo:q̃ nõ ſolũ albus eſt externꝰ:ſed etiã interius:ꝯñ̃a tamē ptꝫ:q: color ē extremitas corpis terminati. ¶ Quarto ſic.ſi ſic tũc corpa celeſtia eſſent colorata:ꝯñs ē falſũ:igr̃ ⁊ añs. Falſitas ꝯſeq̃ntis pꝫ:q: colores gnãntur ex mixtiõe elemētorũ ſiue q̃litatũ p̄marum:q̃ nõ repenitꝰ ĩ corporibꝰ celeſtibꝰ:ꝯñ̃a tamē pꝫ:q: in celo ē dare extremitatē perſpicui in corpe termiato vt pꝫ de ſole ⁊ luna:ꝗ ibi ē color. ¶ Quinto ſic.ſi ſic tũc idē eēt perſpicuũ ⁊ termiatũ.ꝯñs ē falſum:igr̃ ⁊ antecedens. Falſitas cõſequētis ptꝫ:q: tũc ideꝫ eſſet trãſparēs ⁊ nõ trãſparēs:ꝯſequētia pꝫ:q: color eēt paſſio corpis perſpicui ⁊ termiati q̃ opponũtur. ¶ Sexto ſic. illud q̃d extēſũ p totũ corpꝰ nõ ē extremitas corporis: ſed color eſt extēſus p totũ corpus: vt ptꝫ de carbone q̃ nõ eſt ſolũ niger exterius:ſed etiã vbiqꝫ itenus:ꝗ color nõ eſt extremitas corporis. ¶ Septio ſic. ſi ſic ſeq̃retur ꝙ color eſſet in perſpicuo ⁊ in corpore termiato: ꝯſequēs eſt falſuꝫ:igr̃ ⁊ añs:ꝯñ̃a ptꝫ: q: extremitas pſpicui eſt in ipo pſpicuo:ſꝫ color ē extremitas pſpicui: ꝗ eſt in ipo perſpicuo: ⁊ cũ h̓ dr̃ cõiter ꝙ eſt in corpore terminato. ¶ Octauo ſic:diffinitio ꝯuenit alijs a diffinito:igitur. Antecedēs ptꝫ:q: ꝯuenit ſapori:qui eſt in eodē corpore:cũ hoc colore:cum ſapor eſt extremitas perſpicui in corpore terminato.

In oppoſitũ videtur eſſe p. in ſcdo capitulo

primi tractatus. ¶ Pro ſolutione queſtionis eſt

Sciendũ primo ꝙ lux ⁊ lumen inter ſe differunt.

Dr̃nt lux ⁊ lumen ⁊ color.

¶ Primo:quia lux reddit corpus terminatum:lumen vero nõ. ¶ Scdo differũt:q: lux eſt infixa corpori lucido:⁊ mouetꝰ ad motũ eius:nec dependet ineſſe ab alio corpe:ſed ecõuerſo eſt de lumie. Lumē eñ non eſt infixũ corpi:nec depēdet ieſſe ab illo corpore in quo ē: ſed a corpore lucido p̄cipalr̃. ¶ Tertio differũt:quia lux generat lumē in corpore trãſparēte:lumē v̓o non: niſi per reflexionē. Unde lux ſic ſe vr̃ habere ad lumen ſicut color ad ſuã ſpēm. ¶ Sed lux ⁊ color differũt a lumine:q: lux ⁊ color terminãt corpora in q̃bus inueniũtur:⁊ reddũt ea nõ trãſparētia:ſꝫ lumē nõ termiat corpus in quo eſt:ſed relinq̃t idm trãſparēs. ¶ Sed lux ⁊ color ſic differũt:q: lux eſt q̃litas nata mouere ſolitarie dyaphanũ ⁊ viſũ:ſine aliqua alia q̃litate ꝯcurrente cauſando lumen in medio q̃d eſt ſpēs repſentãs luceꝫ et etiã in viſum. ¶ Sed color nõ eſt natus mouere dyaphanũ ⁊ viſum nõ ꝯcurrēte luce vel lumine. Et licꝫ lux nõ ſit ꝓprie color:tamē lux pura mouēs per ſe ⁊ ſolitarie viſuꝫ apparet albedo: ⁊ idõ ſol videtur albus: lꝫ ibi ꝓprie nõ ſit color:ſed ſolũ lux. Silr̃ quãdo lux ſine lumine eſt abſens apparet nigredo:ſicut paries albedie coloratus ſiue lumine vel luce apparet niger. Aliquãdo vero lux eſt ſimul cũ colore:puta in eodē ſubiecto: ſicut ptꝫ in ferro ignito:⁊ in carbone ignito:⁊ tũc videtur mediꝰ color: lꝫ ſm rei veritatē nõ ſit color.

Sciēndum eſt ſcdo:ꝙ aliq̃d corpus dr̃ tripliciter

Tripl'r dr̃ corpus termiatũ aut iteriatũ.

termiatũ ⁊ ſimiliter interminatũ. ¶ Uno mõ dicitur termiatũ:q: eſt finitũ ſm quãtitatē. Et per oppoſitum dr̃ interminatum:q: eſt infinituꝫ ſm quãtitatem ¶ Scdo mõ dr̃ corpus terminatũ illud: q̃d eſt ſolidum et firmũ nõ fluxibile. Et per oppoſitũ dicitur intermiatum:quia nõ eſt ſolidum nec firmũ:ſed eſt fluxibile ſicut aqua. Et de iſtis duobꝰ modis nõ eſt hic ſermo de corpore termiato. ¶ Tertio mõ dicitur corpus termiatum:quod terminat viſum:ita ꝙ vltra ipm ſiue p ipm nõ poſſimꝰ videre alia corpora. Et per oppoſitũ dr̃ intermiatũ:q: p ipm poſſumꝰ videre alia corpora cuiuſmodi ē corpus dyaphanũ ſiue trãſparēs. Corpora eñ termiata tertio mõ terminãtur p lucē vel per opacitatem. Per lucē vt ſol. Per opacitatē vt lapis lignum: ¶ Dñ̃a tñ eſt inter lucē ⁊ opacitatē:q: lux nata ē multiplicare ſuã ſpēm ex ſui natura p corpus dyaphanuꝫ ex ſui natura ſibi ꝯiunctũ. opacitas v̓o nõ. ¶ In h̓ tamen ꝯueniũt:ꝙ vtrũqꝫ ꝓhibet trãſparentiã in illo in quo eſt. Unde iſte terminus opacitas: aliquãdo capitꝰ pro loco tenebroſo:⁊ ſic opacitas nihil aliud eſt q̃ tenebroſitas:⁊ ſic opacũ ⁊ opacitas eēnt noĩa ſinonima ſicut tenebroſum ⁊ tenebroſitas:iſto tamē mõ non capitur in ꝓpoſito:alio mõ capitꝰ ꝓ q̃litate alia a luce:p q̃ corpus redditꝰ termiatũ ⁊ nõ trãſparēs. Et iſto mõ capiēdo illũ terminũ opacitas eſt duplex opio de opacitate. ¶ Quedã eñ dicit:ꝙ opacitas eſt q̃litas diſponens ſubſtantiam ad receptionem coloris. Color eniꝫ nũq̃ eſt pfecte intenſus in corpore trãſparente:ſicut in corpe perfecte terminato. ¶ Alia eſt opinio:ꝙ opacitas non eſt alia qualitas a colore:⁊ ſicut corpus aliquod terminatur luce ſibi adueniēte: ita aliquod corpus terminatur colore ſibi adueniente. Prima opinio cõiter tenetur. Scda opinio tñ magis artificioſa eſt. ¶ Similiter de dyaphanitate ſunt due opiones. Una eſt q̃ dicit:ꝙ dyaphanitas nihil aliud eſt:q̃ corpꝰ trãſparēs nõ termiatum:ſiue ſubſtãtia corporea carēs luce ⁊ opacitate:⁊ ſic ille terminꝰ dyaphanitas eēt terminus priuatiuꝰ:⁊ tale corpus per aduentuꝫ coloris vel lucis poſſet fieri terminatũ:⁊ illud ꝙ eſt termiatũ per remotioneꝫ lucis ſiue opacitatis ſiue coloris trãſparens. ¶ Alia eſt opinio q̃ dicit:ꝙ dyaphanitas eſt q̃daꝫ q̃litas poſitiua inherēs ipi ſubſtãtie corporee:ſm quã ipa ſubſtãtia corporea redditur formaliter trãſparēs:⁊ ē q̃litas ꝯtraria luci ⁊ opacitati:⁊ hoc mõ capiēdo illũ terminũ dyaphanitas nõ eſt ſubiectũ lucis ⁊ coloris vel luminis:ſed dyaphanũ bene eſt ſubiectũ luminis ⁊ aliq̃d tale põt fieri ſubiectũ lucis aut coloris.

Lux ⁊ opacitas ꝯueniũt ⁊ differunt.

Opinio .i. de opacitate.

Opinio .ij.

Opinio .i. de dyaphaitate.

Opinio .ij.

Sciendũ eſt tertio:ꝙ iſte terminꝰ color accipitur triplr̃.

Acceptiones coloris.

¶ Uno mõ cõiter ꝓ omni q̃litate viſibili:⁊ nullo alio ſenſu pceptibili:⁊ iſto mõ lux eēt color ⁊ ſilr̃ lumē. Et iſto mõ vr̃ p.capere qñ dicit:ꝙ oē corpꝰ colore pticipat:ſiue eſt coloratũ:⁊ qñ dicit ꝙ lumē ē color dyaphani ſm actũ. ¶ Alio mõ capitꝰ color ꝓprie ꝓ q̃litate viſibili ⁊ nullo alio ſenſu pceptibili:nõ potēte pſe mouere mediũ vel viſũ:diſtĩcta a luce ⁊ lumie ⁊ iſto mõ eſt hic p̄cipalr̃ ſermo de colore. ¶ Tertio mõ capitꝰ ille terminꝰ color ꝓ aggregato ex lumie:colore:et luce:exiſtētibꝰ in eodē ſubiecto:viſu ⁊ nullo alio ſenſu pceptibilibꝰ:vel in diuerſis locꝭ ⁊ ſitu diſtinctis:ita ꝙ vnũ diffundat ſpēm p aliud:ſicut in carbone ignito eſt nigredo:⁊ lux q̃ ſil' diffũdũt ſpēs p mediũ vſqꝫ ad organũ viſus mutuo ſe īpediētes:ita ꝙ nec pcipitꝰ nigredo:nec pcipitꝰ lux diſtĩcte:ſꝫ apparet rubedo ⁊ ſic oculus decipitꝰ. Silr̃ qñ lumē ſolis trãſit p nubē: tũc ſpēs ille mutuo ſe īpediũt:ſic ꝙ viſus nõ põt diſtĩcte ꝯcipere lumē ſiue lucē ſolis:nec nigredinem nubis:ſed iudicat de medio colore:puta rubeo vel puniceo.

Sciendũ eſt q̃rto:ꝙ aliq̃ credētes iſtud complerũ

.ſ.extremitas pſpicui ĩ corpe termiato eē veram diffinitõeꝫ coloris dicebãt corpꝰ termiatũ ⁊ opacũ eē actu coloratũ in pte exteriori:ſiue in ſupficie: ⁊ nõ ĩ ꝓfundo iñ̃ꝰ corporis:lꝫ ſit ĩ ꝓfundo bñ termiatũ ĩ potētia ⁊ coloratũ:⁊ fit actu coloratũ ĩ ꝓfundo per h̓ ꝙ diuidatꝰ. ¶ Iſtud tñ nõ eſt verũ vt docet experiētia: q: ſi lapis albꝰ diuidatꝰ:ſtatĩ apparebit albedo in partibꝰ q̃ fuerũt ĩ ꝓfundo. Sꝫ illa albedo non ꝓuenit ibi ex eo:ꝙ ille partes fuerũt in potētia ad albedinē:q: corpꝰ viride ita bñ ē in potētia albũ vel nigrũ ſicut ĩ potētia partes in ꝓfundo exiſtētes:⁊ tñ ſi partes diuidantꝰ ĩ ꝓfundo exiſtētes nõ ſunt albe:ſꝫ ſunt virides. Nec ex eo fiunt albe q: partes extremales ſunt albe:ex quo ĩ aliq̃bus corporibꝰ ſm partes exteriores ē color vniꝰ ſpẽi: et tñ ſm partes iteriores ē color alteriꝰ ſpẽi. Nec etiaꝫ ille color ꝓducitꝰ a diuidēte:q: colores ſũt q̃litates ſecũde ꝯñtes mixtionē q̃ttuor q̃litatũ p̄maꝝ:⁊ ex quo eſt vna ⁊ eadē ꝯmixtio ante diuiſionē ⁊ poſt:ſeq̃tꝰ ꝙ ante diuiſionē erat talis q̃litas q̃lis erat poſt diuiſioneꝫ. Ex iſto pꝫ:q: iſta oro.ſ.extremitas perſpicui ĩ corpore termiato nõ eſt diffinitio vel deſcriptio coloris cũ nõ ꝯueniat oĩ colori:puta colori exiſtēti ĩ ꝓfundo: ſꝫ eſt q̃daꝫ oro data a p.exp̄mēs aliq̃ req̃ſita ad h̓ vt color videatur. ¶ Ad h̓ eñ ꝙ color videatꝰ req̃ritꝰ ꝙ ſit ſubiectiẽ in corpore termiato:⁊ h̓ capiēdo ſcdo mõ illũ terminũ color. ¶ Scdo mõ req̃ritꝰ aliud corpꝰ perſpicuũ ſiue trãſparēs illi corpori termiato ꝯiunctũ ⁊ ꝯtiguũ: per q̃d q̃dē corpꝰ perſpicuũ:ſpēs coloris diffunditꝰ vſqꝫ ad viſũ et ſic ſenſus orõnis p.eſt iſte ꝙ color ē in corpore termiato:ꝯiuncto ſm extremitates eiꝰ corpori perſpicuo ſi ipſe color debeat videri. ¶ Ultra tñ illa duo req̃ritꝰ lumē in illo corpore perſpicuo:cũ color de ſe nõ eſt ſufficiēs diffundere ſpēm p mediũ:niſi ipm mediũ ſit illumiatũ. Color aũt dꝫ ſic deſcribi. Color eſt paſſio corporis opaci alteratiua viſus de potētia ad actũ. Uel ſic. Color ē q̃litas ſcda:ex ꝯmixtõe q̃ttuor q̃litatũ p̄marũ delicta:alteratiua viſus de potētia ad actũ. Iſtis notatis ſit

Diffinitio coloris.

Concluſio reſpõſiua Ad q̃ſitũ.

Q[uod] extremitas perſpicui ĩ corpe termiato nõ eſt deſcriptio vel diffinitio coloris. Ptꝫ:q: nõ ꝯuenit oñ̃ ꝯtento ſub diffi

ꝑfto:vt patʒ de colore exiſtēte in ꝓfundo: igitur.

Dubitat̄ p̄io. Utrū lux vel lumē ſit de eſſentia coloris. ❡ Ad hāc q̄ſtionē q̄dā dicūt ꝙ color ſubſtā⸗
Opinio p̄ma.
tialiter eſt ꝯpoſit⁹ ex opacitate ꝛ luce: ꝛ vbi eſt plus de opacitate ꝛ min⁹ de luce illud ē nigri⁹: ꝛ vbi ē plus de luce ꝛ min⁹ de opaco illud eſt albi⁹. Et h̄ patʒ ex eo: ꝙ lux pura apparet alba. Et cū dr̄ iſtis: ꝙ ita bene vr̄ color de nocte ſicut de die: cuʒ lux de ſe ē motiua dyaphani. ❡ Ad h̄ dicūt ꝙ lux intrans cōpoſitionē coloris debilitat̄ ꝛ extinguit̄ per opacitatē ſibi adiunctam: ita ꝙ
Confutatio.
nō pōt perſe lucē nec in medio lumē ſiue ſpēm cauſare ſine adiutorio lumis extrinſeci. ❡ Sʒ ꝯtra iſtā opinionem ar̄ multis experiētijs. Argentuʒ eſt multo magis opacū ꝛ termīatuʒ q̄ cornu: cum cornu ſit dyaphanuʒ et trāſparēs ſi attenuet̄: ꝛ tn̄ argentū eſt albi⁹ q̄ cornu: ꝛ cornu nigri⁹: ḡ illō qđ plus hʒ de opacitate ꝛ minus de luce nō eſt nigri⁹: ꝛ per oppoſitū aliud albius. ❡ Etiā lapides ſunt valde opaci ꝛ termīati: ꝛ tn̄ ſunt albi ꝛ nō nigri. ❡ Etiā aliq̄ lapides ſunt albi: ꝛ ferrum ignitū vel carbo ignit⁹ nō: ꝛ tamē ferrū ignitū magis hʒ de luce q̄ lapis nō ignit⁹: cū ferrū ignitū vr̄ in tenebris: ꝛ p ſuā lucē ſufficit mouere dyaphanū: cauſando lumē ſiue ſpēm p ip̄m dyaphanū ī organū viſus: lapis v̄o ignit⁹ nō ſufficit hoc facere. Etiā videm⁹ ꝙ lux nō extinguit̄ in carbone ignito vel ferro ignoto: niſi p fri⁸
Opinio ſc̄da
gidiratē vel hūiditatē: ḡ non extinguit̄ p opacitatem. ❡ Alii dicūt ꝙ color ꝯſtituitur ex dyaphanitate ꝛ luce vel lumine: ita ꝙ vbi eſt magis de dyaphanitate ꝛ mi⁸
Cōfutatio.
nus de luce: illud eſt nigri⁹ ꝛ vbi ecōtra: illud eſt albi⁹. ❡ Sed ꝯtra hoc ar̄ multis expientijs: q̄ videm⁹ corpus multū opacū ꝛ nullo mō trāſparēs eē multū albū ſicut eſt argentū: ꝛ multa alia corpa: nō ita alba. q̄ habēt plus de dyaphanitate ꝛ luce: ḡ dyaphanitas ꝛ lux ſiue lumē nō ſūt de eſſentia coloris. ❡ Etiā vitrū plus hʒ de dyaphanitate ꝛ lumīe q̄ hʒ lapis alb⁹: ꝛ tn̄ illō vitrū nō eſt albius q̄ lapis talis: ḡ dyaphanitas ꝛ lux nō ſūt de eſſentia coloris. ❡ Iſtis ſuppoſitis dr̄ ad dubiū: ꝙ lux ſiue lumē nō eſt de eſſentia coloris: capiēdo ꝓprie illū terminū color ꝛ ſc̄do mō: quia illo mō color eſt qualitas ſimplex: nō ꝯpoſita ex ꝑtib⁹ eſſentialibus diuerſarū rōnū eſſentialiū: ꝯñs mixtionē q̄ttuor qualitatū primarū. Sed tertio mō capiēdo illum terminum color lux ſiue lumē: bene ē de eſſentia eius: ſicut pars alicui⁹ multitudīs vel alicui⁹ aggregati ē de eſſentia illius multitudinis ſiue aggregati.

Dubitatur ſc̄do. Utrū colores medij generātur ex cōmixtione colorū extremoꝝ. ❡ Ad dubiū dicit̄ ꝙ dupliciter dr̄ color medi⁹. Uno mō ſc̄m rei veritatē Alio mō ſm̄ apparentiā. ❡ Colores v̄o medij ſm̄ apparentiā ꝛ nō ſm̄ rei veritatē apparēt dupliciter. Uno mō per cōcurſuʒ lucis cū colore in eodē ſubiecto: ſicut in carbone ignito: vel qñ lux p carbonē videtur ſiue p corpus opacū: ſicut lux ſolis p nubē groſſam ꝛ denſaʒ tunc appet rubedo. ꝛ tn̄ ſm̄ rei veritatē nō eſt rubedo Nō ſic ptʒ: q̄ carbo ignit⁹ ita bene videtur p medium tenebroſum lumīe extrinſeco de nocte ſicut de die: nō ſic eſt de rubedīe: cū nullus color eſt de ſe ſufficiēs mouere mediū ꝛ viſum ſine lumine extrinſeco. ❡ Alio mō appet medi⁹ color p iuxtapōnem corpoꝝ extremoꝝ colorū ſm̄ minutas partes: quō pictores ꝯmixtionē faciunt ꝛ tūc appet medi⁹ color ꝓpter ꝯfuſionē ſpērum coloris. Etiam ſi blaueū p croceum reſpiciat̄: apparebit viri de corpus qđ p illa duo corpa videtur: lʒ ipſuʒ eſſet albū. Color v̄o medius nō fit ex cōmixtiōe coloꝝ extremoꝝ ſm̄ actōes ꝓprias ipoꝝ: q̄ colores extremi non ſunt qualitates actiue ꝛ paſſiue adinuicem: ergo nō poſſunt ꝯmiſceri adinuicē cōſtituendo mediū colorē cū illa q̄ debēt miſceri adinuicē debent a ſe remitti: ita ꝙ vnū remittat reliquū: ꝛ ecōtra: ſic aūt nō ē de illis q̄litatib⁹: igr̄. Sed cauſant̄ medij colores ex ꝯcurſu cauſaꝝ extremoꝝ coloꝝ. Color eñi in hūido q̄ eſt bene intēſus: dūmō illud ſit hūidū ꝑmixtū ſicco terreſtri cauſat nigredinē: ꝛ hūido ꝯſumpto agēs in ſiccū: cauſat albedinē: vt ptʒ de lignis lapidib⁹ ꝛ oſſib⁹. Frigiditas v̄o agēs in hūidū cauſat albedinē: ꝛ agēs in ſiccū nigredinē: ꝛ p actionē coloris de albo in nigriori ꝓcedit̄ p rubeū vel croceū: ꝛ p actōem frigiditatis itur per pallidū: fuſcū: ꝛ blaueū: ſm̄ diuerſas ꝯmixtionē haruʒ q̄litatū. ❡ Quereret aliq̄s q̄re aues in vna ꝑte penne habēt albedinē: ꝛ in alia ꝑte nigredinē: vel in vna penna nigredinē: ꝛ in alia albedinē. ❡ Dr̄ ꝙ hoc ꝓuenit: q̄ cōpleta digeſtione nutrimēti multiplicat̄ nutrimentū ad ſingulas ꝑtes corporis: vna ꝑs ad vnam: ꝛ alia ad aliā: ꝛ ſm̄ diuerſitatē nutrimēti in humiditate ꝛ ſiccitate: caliditate ꝛ frigiditate: reſoluitur ab eo fum⁹ ſuꝑfluus: ex quo pēne gñant̄ in illis auib⁹: ꝛ ꝓpter illaʒ diuerſaʒ cōmixtionē illaruʒ q̄litatū: diuerſi colores ibi cauſant̄. ❡ Alteri⁹ q̄reret aliq̄s: vnde ꝓuenit coloris diuerſitas in hoībus: cū aliqui ſint albi: ꝛ aliqui nigri. ❡ Rñdetur ꝙ hoc ē ꝓpter diuerſas ꝯplexiōes hoīs dependētes ex ꝯmixtione q̄ttuor q̄litatū primarum.

Ad rōnes q̄ſtionis. ❡ Ad p̄mā dr̄ ꝙ licet lux ſit color large capiēdo illū terminū color ꝛ p̄mo mō nō tn̄ ſc̄do mō: ꝛ etiā ꝯcedit̄: ꝙ illa orō ꝯuenit alicui luci: ex quo etiā ꝯcedit̄ ꝙ nō eſt diffinitio. ❡ Ad ſc̄daʒ dr̄ ꝯcedēdo: ꝙ corpa nō termīata nō ſunt colorata: capiēdo coloratū: vt eſt ꝯcretū illi⁹ termini color p̄mo mō accepti. ❡ Ad tertiā dr̄ negādo ꝯñam: ꝛ ad ꝓbatiōem dr̄: ꝙ illa orō nō eſt diffinitio: ſʒ explicat aliq̄ q̄ requiruntur ad hoc: ꝙ color videat̄ actualr̄. ❡ Ad q̄rtā dr̄: ꝙ lʒ corpa celeſtia ſint colorata capiēdo coloratū vt ē concretū iſti⁹ termini color p̄mo mō: nō tn̄ ſc̄do mō: ꝛ vlterius ꝯceditur: ꝙ illa orō ꝯuenit luci exiſtenti in celo. ❡ Ad quintā dr̄ negādo ꝯñam: q̄ ꝑſpicuū ꝛ termīatū nō hñt idē ſubiectū: ſʒ diuerſa: vt patuit ī explicatiōe illi⁹ orōnis. ❡ Ad. vj. dr̄ ꝯcedēdo totū argumētū. ❡ Ad ſeptimā dr̄ negādo ꝯñam. Et ad ꝓbationē dr̄: ꝙ color (ꝓprie capiēdo illū terminū color) nō eſt in extremitate ꝑſpicui intrinſeca: puta in aliq̄ ꝑte ꝑſpicui: ſʒ eſt in ꝑtib⁹ extrīſecis: hoc ē in ꝑtibus extremalib⁹ q̄ non ſunt ꝑtes illi⁹ ꝑſpicui extremales: ſʒ corpis ꝯtigui ipſi ꝑſpicuo. ❡ Ad. viij. dr̄ ꝯcedēdo ꝙ illa orō ꝯuēit alijs a colore: ꝛ iō etiam cōceditur ꝙ nō eſt diffinitio.

❡ Quartum capitulum: in quo determinat philo. de ſapore.

De odore vero ꝛ ſapore dicēdū ē. Fere eñi eadē eſt paſſio: non in eiſdē autem eſt vtrūq̨ eorū: q̄ tamē ſapor ē nobis manifeſtior odore: et eo ꝙ olfactū habem⁹ min⁹ certū q̄ alia aīalia. Guſtū aūt habem⁹ ſatis certū: eo ꝙ guſt⁹ eſt quidā tact⁹: ideo p̄io de ſapore dicendū eſt. ❡ Sit igit̄
Conclo. i. cōtratia antiquorū de gn̄atiōe ſaporum.
p̄ia ꝯcl'o. Opiones antiquoꝝ de gn̄atione ſaporū nō ſunt ꝯueniētes. ❡ Ptʒ primo de illa q̄ dicit: ꝙ oēs ſapores fiūt ex aqua ꝛ ꝙ ī aqua ſūt ꝑua corpa de quolibet gñe ſaporuʒ per quoruʒ ſegregationē apparent ſapores qui ante nō apparebāt. ❡ Hec enim opinio
vide prima
que eſt Empedoclis ē falſa: q̄ ꝑ calorē digerentē ꝛ adurentē ſine aduētu cuiuſcūq̨ noue aque in eodē variant̄ ſapores. ❡ Ptʒ ſc̄do de illa q̄ dicit ꝙ aq̄ ſc̄m ei⁹ partes ē vl'e ſemē ſaporꝝ: ꝛ ꝙ ex illis ꝑtib⁹ diuerſi generātur ſapores. ❡ Hoc eñ falſū eſt: q̄ in vno ꝛ eodē cibo: nullo adueniēte extrinſeco diuerſificant̄ ſapores. Ptʒ tertio de illa q̄ dicebat ꝙ diuerſi ſapores gñant̄ ex diuerſa actiōe caloris ī aquā ❡ Hoc eñi falſū ē: q̄ corp⁹ ſapidū req̄rit aliquā groſſitiē: ſʒ aq̄ īter oēs hūores ē ſubtiliſſima: lʒ minus cōſeruet̄ in manu q̄ oleū ꝓpter viſcoſitatē olei: igit̄ ex actione caloris ī aquā nō gñantur ſapores. Minor aſſūpta ptʒ: q̄ aqua ad ignē poſita nō ingroſſat̄ ſicut alij hūores: igit̄ ē ſubtiliſſima. ❡ Sc̄da cōcl'o: terra ē
Concluſio. ij.
cā gn̄ationis ſapoꝝ. Ptʒ. Tū p̄io q̄ terre naſcētia puta diuerſa poma ꝛ alij terre fructus lʒ ſint eiuſdem ſpēi diuerſos tn̄ hñt ſapores. Ptʒ ſecūdo: q̄ aq̄ colata p cineres efficit̄ amara q̄ erat dulcis. Ptʒ tertio: q̄ fontes accipiunt ſapores a terris p q̄s trāſeūt. Ptʒ q̄rto q̄ ſicut aqua a corpe ſibi cōiūcto accipit talē ſaporē vel calorē: ita ſiccū terreſtre paſſuʒ ab igne effectiuū ſapori hūido. qñ illō hūidū miſcet̄ cū ſicco terreſtri: qđ mlt̄ū ꝯuenit cū terra igr̄ terra cōcurrit ad gn̄ationē ſapoꝝ. ❡ Ter⸗
Concluſio. iij. q̄ eſt diffinitio ſaporis.
tia concl'o: ſapor eſt paſſio hūidi facta a ſicco terreſtri paſſo ab hūido calido: alteratiua guſtus de potētia ad actū. ❡ Pria ꝑs ptʒ: ſcʒ ꝙ ſapor req̄rat hūidū ꝛ ſiccū: q̄ ſapores ſūt inſtructi a natura ad diſcernēdū nutrimētū, cōueniēs a diſcōueniēte: modo nutrimēta cōuenientia nō ſūt corpora ſimplicia: ſed mixta: q̄ nō ſūt ſine hūido ꝛ ſicco. vñ īter iſta nutrimēta dulcia ſūt maxime cōueniētia: q̄ oīa nu⸗
Oīa nutriunt̄ dulci vl' ſimpliciter vel cū mixto.
triūtur dulci. Sicut eñi videm⁹ ꝙ per caloreʒ ſolis ꝛ alioꝝ aſtroꝝ eleuatur ſubtile: ꝛ dimittit̄ terreſtre vt ptʒ in mari: ita aīa ad nutriēdū attrahit qđ ē ſubtili⁹ ꝛ relinq̄t groſſi⁹ ꝛ mittit ad feces. ❡ Et ſi q̄ratur q̄re ergo ſal ponit̄ ī cibarijs cū nutriamur dulci. ❡ Dr̄ ꝙ ſal ponitur in cibarijs p modū cōdimenti vt faciat ip̄m dulce deſcēdere ad locū digeſtionis ꝛ nō
Concluſio. iiij
ſupnatet. ❡ Quarta cōcluſio: ſapores ſe hñt ſil'r quo ad generationē ꝛ cōmixtionē ſicut et colores. ❡ Prima ꝑs ptʒ: q̄ ſicut ex cōmixtione albedīs ꝛ nigredinis fiūt colores medij: ita ex cōmixtiōe dulcis ꝛ amari fiūt ſapores medij. ꝛ ſc̄m ꝙ ſunt diuerſe cōmixtiones: fiunt diuerſi medij ſapores. ꝛ ſicut nigrū ē priuatio albi: ita dulcedo eſt priuatio dulcedis: ❡ Sc̄da ꝑs ptʒ: q̄ ſicut ſūt due ſpēs extreme coloꝝ: puta albedo ꝛ nigredo: īter q̄s ꝓpe albedinē ē pallidū ꝛ croceū: ꝛ iuxta nigredineʒ fuſcū ꝛ blaueū: ꝛ īter illa rubeum ꝛ viride. Ita due ſūt extreme ſpēs ſapoꝝ. amaritudo ꝛ dulcedo: īter q̄s iuxta dulcedinē ē pigue ꝛ acutū iuxta amaritudinē ſalſū ꝛ acetoſū: īter q̄s mediant ſtipticū ꝛ ponticū. ❡ Quīta cōcl'o: opinio democriti de mō īmutādi ſenſū nō ē ꝯue⸗ Cōcluſio. v. cōtra democritū
niēs. Dicebat eñi democrit⁹ ſenſibilia ſentiri p ꝯtactū: ita ꝙ a corporibus ſenſibilib⁹ vſq̨ ad ſēſū emittebātur ꝑue ꝑtes: ꝛ ſic fiebat ſenſatio. ❡ Hoc eñi falſū ē. Tū p̄io q̄ oēs ſenſus excedūt ſēſū tact⁹. Tū ſc̄do: q̄ ſēſatio nō fit extramittēdo. ❡ Sexta cōcl'o: Antiq̄ re⸗ Cōcl'o. vi. ꝯtra antiquos.
ducētes ſēſibilia ꝓpa ad cōia: ꝛ vtētes ſēſibilib⁹ ꝓprijs ꝓ cōib⁹ nō ſūt rōnabil'r locuti. Ptʒ p̄io: q̄ tūc viſus q̄ ē maxie diſcretiu⁹ ſenſibiliū cōiuʒ: puta magnitudis ꝛ figure eēt maxime diſcretiu⁹ ſapoꝝ: ſi ſc̄dʒ ſenſibilia cōia diſtinguerētur ſapores. Ptʒ ſc̄do: q̄ tūc guſtus optīe diſcerneret figuras ꝛ magnitudīes: cū bñ diſcernat ſapores. Ptʒ tertio: q̄ ſenſibilia ꝓpa adiuicē cōtrariātur: vt albū ꝛ nigrū dulce ꝛ amarū. nō aūt ſenſibilia cōia ſicut figure et magnitudines. Ptʒ q̄rto: q̄ ſi diſtiguerent̄ ſapores penes figuras: tūc in infinitū pñt diſtingui ſapores ſicut ꝛ figure qđ falſū eſt.

❡ De odore aūt. ❡ Iſtud ē tertiū capituluʒ huius tractatus in quo p. determinat de ſaporib⁹. Et p̄mo narrat opiniones antiquoꝝ de ſaporis generatione. Deinde oñdit veritatem: ꝛ vltimo determīat đ ſpeciebus ſaporis. Dicit ergo primo ſic ꝙ iam reſtat dicere de odoribus ꝛ ſaporibus q̄ ſunt paſſiones ſatis ꝓpinque: lʒ non ſit eadē paſſio: ꝛ q̄ ſapores ſunt nobis notiores odoribus: ideo prius determinādū eſt de ſaporibus q̄ de odoribus. T. Que quidē ḡ. ❡ P. h̄ determinat de gn̄atione ſaporū ſm̄ opiniones antiquoꝝ narrans tres opiniones. ❡ Prima ē ꝙ omnes ſapores ſunt ex aqua: ita ꝙ in aqua ſūt corpa īſenſibilia ꝓpt̄ Opinio p̄ma.
paruitatē eorum de omni genere ſaporis ꝛ per ſegregationem aliorum corporum ab aqua: et per congregationem illorum corporum adinuicem apparet diſtīcte ille ſapor: qui prius non apparebat in aqua illa. T. Naturam eſſe talem. ❡ Secunda opinio eſt ꝙ aqua Opinio. ij. antiquorum.
ſm̄ diuerſas partes eſt vniuerſale ſemen ſaporum: puta ꝙ ex alijs ꝛ alijs ꝑtibus gñant̄ alij ꝛ alij ſapores: lʒ non actu ſint in aqua. T. Ul' nullā habēte. ❡ Tertia opinio eſt ꝙ diuerſi ſapores nō fiunt ex diuerſis ꝑtib⁹ Opinio. iij.
ſiue ꝓpter dr̄am partium aque: ſed ex diuerſa actione ignis ſiue coloris in aquam. T. Horum autē. ❡ P. h̄ improbat primā opinionem que dicitur eſſe Empe. q̄ Cōfutatio prime opinionis
per calorem digerētē ſiue adurētē ſine noua aq̄ adueniente ſucceſſiue diuerſificātur ſapores in vno et eodē ſubiecto: ergo nō diuerſificātur ꝓpter exitum paruo⸗

Cōfutatio.ij. opinionis.

rū corpoꝝ extra aquā. T. Silr ꝛ qdē. ¶ P. hic impro
bat ſcdam opīonē ſic: ex vno ꝛ eodē cibo vidē⁹ diuerſos
ſapores gñari: ḡ aq̄ ſm diuerſas ptes ei⁹ nō eſt vl'e ſe=
mē ſaporis. T. Reſtat āt. Hic p. iprobat tertiā opio

Cōfutatio tertie opinionis.

nē ſic. oīa ſaporoſa maiorē reqrūt groſſitiē ꝙ̄ eſt in aq̄:
et aq̄ ſine ꝯmixtōe cū aliquo corpe aliquo corpe ꝯcur=
rēte nō pōt tm̄ īgroſſari: ſic reqrit corp⁹ ſapidū: ḡ ignis
ꝛ aq̄ nō ſufficiūt ad gñatōnē ſapor'. Et ſubdit p. ꝙ oīū
hūidoꝝ aq̄ ē ſubtiliſſima. ¶ Sʒ diceret aliq̄s ꝙ oleū dr̄
eē ſubtili⁹ aq̄: ex quo magis la... ꝑcēdit. ¶ Ad h̄ dīc p.
ꝙ hoc nō ē ꝑpter ſubtilitatē: ſʒ ꝑpt viſcoſitatē. Aq̄ eī
nō ē viſcoſa ſʒ fragil'. Et ſubdit p. ꝙ ꝑpter viſcoſitateʒ
meli⁹ obſuat oleū ī manu ꝙ̄ aq̄. T. Qm̄ autē calida.
¶ Hic p. declarat ꝙ aq̄ ē alijs hūorib⁹ ſubtilior: q2 ipa
ſola poſita ad ignē nō īgroſſat: ſʒ p⁹ euaporat. Et ſub=
dit p. ꝙ oēs ſapores maioreʒ hñt groſſitiē ꝙ̄ ē groſſi=
ties aq̄: ꝛ h⁹ groſſi... calidū ē cāuū. T. Apparēt āt
¶ Hic p. declarat ꝟitatē de gñatōe ſapis. Et pīo oſtē
dit ꝙ terra ē cā gñatōis ſaporis pṅal: qḋ ꝓbat ſic p. q2
terre naſcētia ſiue fruct⁹ terre: lʒ ſint eiuſdē ſpēi: ſūt tñ
diuerſoꝝ ſapoꝝ ſm diuerſitatē terraꝝ. Etiā aq̄ colata
p cineres dr̄ amara. Etiā fōtes īueniūt amari: vl' acu=
ti: vl' alteri⁹ ſaporis: ſm diuerſitatē terraꝝ ī qb⁹ gñant
ſiue p q̄s trāſeūt: ḡ terra fac ad gñationē ſaporis vl' ſa
poꝝ. T. Rōnabilr itaq3. P. h̄ oñdit qūo terra ꝯcurrit
ad gñationē ſaporis di. ꝙ ad gñationē ſaporis ꝯcurrit
hūidū aq̄ū qḋ patit a terra ꝛ ab igne ꝑpter quā paſſio

Ver⁹ mod⁹ generationis ſaporis.

nē gñat ſapor ī tali hūido. T. Quēadmodū ḡ. ¶ Hic
p. ꝯcludit modū gñatōis ſaporis di. ꝙ ſicilli q̄ lauant
colores ī aq̄: vel ſapores faciūt aquā hēre talē coloreʒ
vel ſaporē: ſic ſiccū terreſtre paſſū ab igne ē effectiuum

Diffi. ſaporis.

ſapoꝝ ī hūido qñ illḋ humidū miſcet cū illo ſicco terre
ſtri: vel ecōtra. T. Et hoc ē ¶ Hic p. īfert diffinitionē
ſaporis di. ꝙ ſapor ē paſſio hūidi a ſicco mediāte calo=
re alteratiua guſt⁹ de poña ī actū. T. Ducit eī. ¶ Hic
p. dicit ꝙ guſt⁹ āteꝙ̄ ſentiat ē ī potētia ad actū ſētiēdi
et ē ī actu p̄mo: ꝛ ſic ſētire nō ē ſicut adiſcere (cū addi
ſcere ſit ꝓceſſus ad actū p̄mū: puta ad ſciam q̄ dr̄ act⁹
p̄m⁹ ī ordīe ad ꝯſiderare ſiue ſpeculari) ſʒ ē ſicut ſpe=
culari. Speculari vero dr̄ act⁹ ſcḋs ī ordīe ad ſciam: ſic
ſentire dr̄ act⁹ ſecūd⁹ in ordīe ad ſēſū: ita ꝙ ſapor nō re
ducit guſtū de poña ad actū p̄mū: ſʒ ad actū ſecūdum.
T. Qm̄ aūt. ¶ Hic p. declarat ꝙ ſapor reqrit hūidū et
ſiccū ſic. Sapores īſtituti ſūt a natura ꝑpter diſcretio
nē nutrimētoꝝ: ꝛ iō nō cōueniūt niſi nutrimētis. Nutri
mēta eni ꝯueniētia deſignātur p ſapores malos: mo=

Oīa nutriunt dulci vl' ſimpliciter vel cū mixto.

do ſimplicia nō ſūt nutrimēta: ſʒ ſolū mixta: ꝛ maxime
dulcia eo ꝙ oīa nutriunt dulci. Dulce aūt nō ē ſine cō=
mixtione ſicci ꝛ hūidi: iō ad ſaporē reqrit ſiccū ꝛ hūidū
terreſtre. T. Oʒ qdē. ¶ Hic p. decl'at illḋ qḋ aſſūpſit:
ſcʒ ꝙ oīa nutriunt dulci ſic. Sicut ē ḋ calore extrīſeco
puta ſol' ꝛ alioꝝ aſtroꝝ: ita vr̄ eē ḋ calore natali: ſʒ ſic ē
de calore ſol' ꝛ alioꝝ aſtroꝝ ꝙ a corpib⁹ terreſtribus et
aquoſis attrahit ſupi⁹ quoddā dlce ꝛ dimittit ſalſū et
amarū: ſicut ex mari ſalſo vapor dlcis eleuat: ḡ vapor
natural' ītrīſec⁹ attrahit ad nutriēdū mēbra illḋ qḋ eſt
dulce: ꝛ dimittit illḋ qḋ ē ſalſū ꝛ amarū: ſicut ſūt feces
ꝛ ſupfluitates īutiles q̄s nat̄a emittit p digeſtiōes p
vrinā p ſudores: q̄ ſupfluitates ſūt ſalſe ꝛ amare: ꝛ p
ꝯñs oīa nutriūtur dulci. T. Cōmiſcent āt. ¶ P. h̄ re=
mouet dubiū qḋ ē tale. Diceret eī aliq̄s ſi ſolū dulce nu
triret: q̄re ḡ ponim⁹ ſal ī cibarijs nr̄is ꝛ ſalſas de ſpē=
bus acutis facim⁹. ¶ Rñdet p. pīo ꝑpter cōdimētum
¶ Secūdo vt h̄ dulce deſcēdat ad fūdū ſtomachi: q2 ip
ſum dulce ē pīgue ꝛ ſupnatatiū: ꝛ iō ponūt tales ſpēs
p modū ꝯdimēti faciētis ipm dulce deſcēdere ad locū
digeſtiōis. T. Quēadmodū āt. ¶ P. h̄ determinat de
multitudīe ſpēꝝ ſaporis di. ꝙ ſicut medij colores fiunt

ex ꝯmixtione albi ꝛ nigri (hoc ē ex ꝯmixtiōe cauſaꝝ al
bedis ꝛ nigredis) ita medij ſapores fiūt ex ꝯmixtiōe
dulcis ꝛ amari: hoc ē ex ꝯmixtiōe cāꝝ dulcedis ꝛ ama=
ritudis. Et ſicut ſm diuerſas ꝯmixtōes albedis et ni=
gredinis cāꝝ cāntˀ diuerſi colores medij: ſic eti ī ex di=
uerſa cōmixtione dulcedis ꝛ amaritudis cānt diuerſi

Octo ſpēs coloris.

ſapores medij. T. Qui ādē igr̄. ¶ P. h̄ enūerat ſpēs
ſapoꝝ ꝓportionabilr ſm ſpēs coloris ſūt eni octo ſpe
cies coloꝝ: puta due extreme: vt albū ꝛ nigrū. Iuxta
albū ē pallidū ꝛ croceū. Iuxta nigrū fuſcū ꝛ blaueū: et

Octo ſpēs ſaporis.

media iſtoꝝ ſunt viride ꝛ rubeū. Ita ſūt octo ſpēs ſapo
ris duo extrema. ſ. dulce ꝛ amaꝝ: ꝛ iuxta dulce ē pin=
gue ꝛ acutū. Iuxta amaꝝ ſalſū ꝛ acetoſū: ꝛ ī medio ſūt
ſtipticuʒ ꝛ pōticū. Ari. tñ nō ponit niſi ſeptē cū non di
ſtinguit iter fuſcuʒ ꝛ nigrū. Silr iter ſalſū et amaꝝ: et
vocat pallidū blaueū: ꝛ croceū alurgū: et rubeū vocat
puniceum blaueum ciarium: ꝛ fuſcū luridū. Te. Et
quēadmodū. ¶ Hic p. ꝯparat extremos colores adiui
cē p ꝯparationē ad colores medios di. ꝙ ſicut ī pſpicu
is nigrū ē priuatio albi: ita in huīdo nutribili: amarū ē
p̄uatio dulcis: ita ꝙ ſicē nigꝝ ſiue nigredo ē q̄litas mul
tū imꝑfecta in ordīe ad albedinē: ſic etiā amarū: vl' ſal
ſum ſiue amaritudo ē q̄litas mltū diſcōueniēs nutrim̄
to ꝯueniēti. T. Democrit⁹ aūt ¶ P. h̄ narrat opīones

Opiniōes antiquorum.

āti quoꝝ circa dicta. Dicebāt eni antiq̄ oīa ſenſibilia ſē
tire p ꝯtactū: ita ꝙ a corpib⁹ ſenſibilib⁹ mittebant pue
ptes vſq3 ad ſenſū: ꝛ tūc fieret ſenſatio vel ecōtra: ꝛ ſic
oēm ſenſū dicebāt eē ſēſū tact⁹. Et circa hoc dicit p. ꝙ
eſt īpoſſibile: ꝛ nō ē difficile īprobare: cū iſta ſint p⁹ im
probata. ſ. ꝙ ſenſatio nō fit extra mittendo: nec etiā a
ſenſibili mittūtur pue ptes ꝟſus ſenſū. Etiā antiq̄ vte
bāt ſenſibilib⁹ cōib⁹ tanꝙ̄ ꝓꝓis. Sūt eī ſēſibilia cōia:
magnitudo: figura: aſperū: lene: acutū: obtuſū ī corpo
rib⁹ ꝯtactil: ꝛ illa ſūt cōia ſolū tactui ꝛ viſui: ꝛ circa iſta
cōia fit deceptio: circa ꝓꝓa vero nō: ꝛ iō antiq̄ dicētes
ſenſibilia ꝓꝓa reduci ad cōia deficiebāt. ¶ Itē aliq̄ di
cebāt aliq̄d eē albū: ex eo ꝙ eſt aſpeꝝ. ꝛ ſilr dicebāt ſa
pores reduci ad figuras. Sēſibilia ꝟo cōia debēt redu
ci ad ꝓꝓa cū nō videt magnitudo niſi ſit ꝯiūcta luci vl'
colori. T. Quāuis āt. ¶ Hic p. ꝯtra opinionē reducē
tiū ſenſibilia ꝓꝓa ad cōia arguit ſic trib⁹ rōnib⁹. Qua
rū p̄ma ē: q' ſi ſic ſeq̄ret ꝙ ſēſus viſus eēt maxie diſcre
tiu⁹ ſaporis cū ſēſus viſus īter alios ſēſus ſit maxie di
ſcretiu⁹ ſenſibiliū cōiuʒ. ſ. figuraꝝ magnitudinū: ꝛ ſa=
pores ſm iſtos diſtiguunt ſm diuerſitatē figuraꝝ igr̄.
Etiā ſeq̄ret ꝙ guſt⁹ maxie diſcerneret figuras. ex quo
optime diſcernit ſapores: qḋ tñ ē falſū. T. Amplu⁹
ſenſibilia. ¶ Scḋa rō tal' ē: ꝓꝓa hñt adiuicē ꝯtrarieta
tē ſicut albū ꝛ nigrū: dulce ꝛ amaꝝ: figura aūt nō. T.
Amplius aūt. ¶ Tertia rō ē. ſi ſapores diſtiguerentur
ſm diuerſitatē figuras: ſeq̄ret ꝙ ſicut figure ī infinitū
pñt multiplicari: ita etiā ꝛ ſapores. ꝯñs ē falſum: ḡ et
añs. Et ſubdit p. ꝙ p̄ter hāc cōſiderationē de ſaporib⁹
eſt alia ꝯſideratio de eis in libro de plātis.

Querit vtrū hūidū ſit ꝓpriū ſubiectū ſapo=

ris. Et videt ꝙ nō: q2 tūc corpa magis hūida eēnt ma=
gis ſaporoſa. ꝯñs eſt falſū: ḡ ꝛ añs. Falſitas ꝯñtis pʒ
q2 aer ꝛ aq̄ ſūt corpa maxime humida: ꝛ tñ nō ſūt ſa=
poroſa: vt pʒ ex littera p. igr̄. ꝯña tenet: q2 ad itēſionē
ſubiecti accñtis ītēdit accñs. ¶ Scḋo ſic. ſi ſic: tūc cor=
pora q̄ nō ſūt humida nō eēnt ſaporoſa. ꝯñs eſt falſuʒ
vt patet de pipere ꝛ cineribus que ſūt mltū ſicca. ꝯña
pʒ: q2 nullū accñs inuenitur ſine proprio ſubiecto.
¶ Tertio ſic. illud nō ē ꝓpriū ſubiectū ſaporis p cui⁹
ꝯſūptionē ītēdit ſapor: ſʒ hūidū ē hmōi: igr̄. maior pʒ:
q2 nullū accñs videt intēdi ad diminutioneʒ ſubiecti.
Minor pʒ q2 fruct⁹ multā hūiditatē hñtes qñ deſiccā

tur p ſolē efficiunt melioris ſaporis. ¶ Quarto ſic: vel
hoc eēt humidū aereū vl' aqueū. ſʒ nullū iſtoꝝ ē dicēdū
igit. Mior pʒ: q2 ſapor dʒ eē ī ſubſtātia aliq̄liter groſ=
ſa: mō aq̄ eſt oīum liquidoꝝ ſubtiliſſima vt videt p. di=
cere in. iij. ca. primi trac. Q' nō ſit aereū ptʒ: q2 aer eſt
ſubtilior aq̄. ¶ Quito ſic. hūidū ē effectiuū ſaporis: ḡ
nō eſt ꝓpriū ſubiectū ei⁹. ꝯña ptʒ: q2 materia ꝛ effect⁹
nō coincidūt. vt pʒ ī ſecūdo phi. ꝛ añs pʒ: q2 videm⁹ ꝙ
mlta ſūt inſapida q̄ poſtꝙ̄ ſūt humectata efficiūtur ſa
pida. vt ptʒ de ſale ꝛ pipe. ¶ Sexto ſic. ſi ſic: tūc oē hūi
dū eſſet ſapidū. ꝯñs ē falſū: ḡ ꝛ añs. Falſitas ꝯñtis pʒ:
q2 ſubiectū accñtis nō īuenit ſine illo. ¶ Septīo ſic. ſi
ſic vel eſſet humidū ſimplex vel mixtū. Nō ſimplex vt
dictū eſt. Nō mixtū: q2 q̄ rōne hūidū mixtū eſſet ſub=
iectū: eadē rōne ſiccū mixtū eſſet ſubiectū.

In oppoſitū ē p. in. ij. ca. huius primi tracta=

tus. Pro ſolutione queſtionis ē.

Sciendū ꝙ purū ſiccū ſine hūido nō eſt actu

ſapidū cū tale poſitū ſupra liguā ſine aliquo hūido nō
percipit cuiuſmodi tñ ē actu ſapidū. ¶ Silr pure hūi=
dū nō ē actu ſapidū ſine aliquo ſicco: q2 ſapor reqrit p
ſubiecto ſubſtām groſſiorē: ꝙ ex ſubſtā humida ſine ali
qua ſiccitate. ¶ Sed vtrūq3 iſtoꝝ dr̄ habere ſaporē ī po
tentia ꝓpīqua. diuerſimode tñ: q2 hūidū ē in potētia
ꝓpinq̄ ad ſuſcipiēdū ſaporē: vt pʒ de aq̄ pura q̄ ſi cola
ta fuerit p cineres: actu acq̄rit ſaporē: quē p⁹ nō habu
it. Et ipm ſiccū ē ī potētia cāndi ſaporē ī ipm hūidū: ꝛ
nō hūidū in ipm ſiccū: q2 hūidū ē receptiuū ꝛ indrñs:
ad oēs ſapores: vt pʒ de aq̄: ſʒ ſiccū nō ē ſic indrñs: ſed
ipm mixtū cū aq̄ ꝛ hūido nō hñte ſaporē actu cāt ḋter
minatū ſaporē ī ipm: vt pʒ de pipere hñte ſaporē acu=
tū. Silr ſal ſaporē ſalſū. Et etiā pʒ aliter: q2 natura or
dinauit ſaliuā humidā ſuper liguā indifferētē ad oēs
ſapores: ꝛ ſic ſiccū mixtū ſaliue determīat ipam ad cer
tū ſaporē ¶ Duplex tñ īuenit efficiēs ſaporis. ſ. Remo
tū: ꝛ ē caliditas vel calidū qḋ digerit ipm ſiccū. ¶ Aliḋ
eſt ꝓpīquū: ꝛ ē ipm ſiccū nō ſiccitate ignea: cū ſiccitas
ignea aquā purā nō redderet ſapidē: ſʒ dʒ eē ſiccū ſicci
tate terreſtri: digeſtū ſiue coctū a caliditate: et ab iſto
ſicco hūidū īmediate recipit ſaporē. Nō tñ illud ſiccuʒ
terreſtre ē totalis cā: ſed etiā reqrit calidū vel frigidū:
vel remiſſe calidū: q2 tūc ſapores fructuū nō diuerſifi
carent ī eoꝝ maturationib⁹: niſi cōcurreret caliditas:
cū ibi ſit eadē ſiccitas terreſtris. ¶ Sed diceret aliq̄s:
ꝙ ſiccitas ē q̄litas paſſiua vt ꝓbat p. q̄rto metheoroꝝ
ergo nō ē actiua ſaporis. ¶ Scḋo ſic. q2 tūc terreſtria
eſſent magis ſapida: q2 talia ſūt magis ſicca: h̄ tñ ecō=

Obiectio. i.

tra experiētiā: igit. ¶ Ad primā dr̄ ꝙ lʒ ſiccitas ſit mi=
n⁹ actiua ꝙ̄ caliditas vel frigiditas magis tñ ē reſiſti=

Obiectio. ij.

tiua ſiue paſſiua: tñ cū hoc ē q̄litas actiua. ¶ Ad ſcḋaʒ
dr̄ negādo ꝯñam: q2 ſiccitas terreſtris nō ē totalis cā

Solutio p̄me.

ſaporis: nec etiā q̄libet ſiccitas terreſtr': ſʒ ſiccitas ter
reſtris paſſa ſiue digeſta a calido. Ex dictis pʒ quō ſʒ

Solutio ſcḋe.

rei veritatē gñat ſapor: gñatur eī ſic. Nā corp⁹ caliduʒ
agit in aliqḋ corp⁹ terreſtre ſiccū: digerēs ipm ꝛ vlteri⁹
illud ſiccū mixtū cū hūido īgroſſat: ꝛ ſaporē cāt vt do=
cet experientia ī pipere ꝛ ſale. In mixtis aūt ſic cātur.
Nā ibi ī mixto ē aliq̄d equalēs ſicco terreſtri, ꝛ equalēs

Vera gñatio ſaporis.

hūido ꝛ ea pte q̄ equalet ſicco terreſtri: cāt ſaporē ī ipo
ea parte q̄ cōuenit cū humido cōcurrente calore dige=
rente ipm ſiccū terreſtre. Iſtis notatis ſit.

Concluſio reſpōſiua ad q̄ſitū: ꝓpuʒ ſubiectū

ſaporis ē humidū nō ſimplex ſʒ mixtū cū ſicco terreſtri
pʒ: q2 illud ē in potētia ad recipiēdū ſaporē: ſʒ ſine cō=
mixtione cū ſicco ē nimis ſubtile: igit humidū mixtuʒ
cū ſicco eſt ſubiectū ſaporis. Ex iſto ſequit ꝙ elemēta
ſimplicia non ſūt ſaporoſa, nec mixta ſimpliciter ſicca

vel calida. Qualitas autē cāꝝ ꝓ īmediate ſaporis (q̄
ab aliq̄bus vocat ſapor ꝟtualis) ē ſubiectiue in ipſo
ſicco terreſtri paſſo a calido.

Dubitatur primo vtrū diffinitio ſaporis ī q̄

Declaratio diffinitiōis ſapor'

dr̄ ſapor eſt paſſio humidi facta a ſicco: alteratiua gu
ſtus de potētia ad actū ſit bona. ¶ Ad dubiū dr̄ ꝙ ſic:
Et dʒ diffinitio ſic intelligi. ſapor ē paſſio hūidi a ſicco
terreſtri paſſo a calido: alteratiua guſt⁹ de potētia ad
actū. Dr̄ notāter hūidi: ad explicādū ſubiectū ſaporis.
Dr̄ notāter a ſicco terreſtri paſſo: ad explicādū cāʒ effi=
ciētē ꝓpinquā. Et dr̄ a calido ad denotādū cām efficiē
tē remotā. Et dr̄ alter: ... ua guſt⁹ ꝛ nō motiua: ad deno
tādū ꝙ guſtatio fit p alterationē: ꝛ nō p ꝯfluxionē ſi=
ue p motū localē paruoꝝ corpoꝝ exeūtiū a ſenſibili vſq3
ad ſenſū vl' ecōtra. ¶ Quereret eī aliq̄s circa p̄dicta q̄
re fructus añ maturatōnē ſūt frequēter ſtiptici: aceto
ſi: vel inſipidi: ꝛ tñ p lapſū tpis efficiūtur dulceſ. Dr̄ ꝙ
hoc ē: q2 hūiditas fruct⁹ nō ē ſatis digeſta a caliditate
et iō remanēt ſapores a frigiditā... ſiue caliditate re=
miſſa: ſz tn per lapſū vero tempis calor illā humi=
ditatē digerit. ¶ Alteri⁹ q̄reret aliq̄s q̄re fruct⁹ iuuenū
plātarū ſūt ſaporis magis diſcōueniētis ꝙ̄ arboꝝ an=
tiquarū. Rñr ꝙ hoc ē ideo: q2 ī arborib⁹ iuuenib⁹ ſunt
multe humiditates īdigeſte ꝑpter earū teneritatē: iō
etiā fruct⁹ ꝯſilem hūiditatē capiunt: ꝛ tales humidi=
tates indigeſte ꝛ impure cauſāt ſaporē diſcōueniēteʒ
Sed in plātis antiq̄s talis hūiditas ē magis digeſta
ꝑpter ꝓceſſū tpis: tā a calore ꝯtinētis q̄ a calore ꝓpo
plāte: ꝛ ideo in earū fructib⁹ ſapor eſt magis cōueniēs
et dulcis. Alterius q̄reret aliq̄s quare fruct⁹ plātaruʒ
ſiccarū in locis declinātibus ad ſiccitatē ꝛ caliditateʒ
ſūt melioris ſaporis illis qui creſcūt ī locis aquoſis.
¶ Rñr ꝙ hoc ē ꝑpter hūiditatē loci: q2 ſicut locus tal'
eſt multū hūid⁹: ſic etiā ꝛ fruct⁹ ſic ꝙ humiditas nō p̄t
bene digeri a calore naturali fructus ꝛ a calore loci:
ſʒ in locis ſiccis talis humiditas bene digeritur.

Dubitat ſecundo vtrū dulcedo ꝛ amaritudo

ſint ſapores extremi. ¶ Ad dubiū dicit ꝙ attēdēdo ſa=
pores ex parte q̄litatū primarū: ſic tenet dulce gradū
mediū īter amarū ꝛ ſalſū ex vna pte: ꝛ īter pōticū ſiue
ſtipticū ex alia parte: Sed q̄tū ad digeſtionē nutrimē=
ti boni ſiue mali: dulcedo ꝛ amaritudo ſūt ſapores ex
tremi: cū nutrimētū maxie ꝯueniēs dʒ eē dlce: ſʒ nutri
mētū maxie repugnās nutritōi dr̄ amaꝝ. Quereret eī
aliq̄s q̄re ſudor ē ſalſus. Dr̄ ꝙ hoc ē ideo q2 dulce qḋ ē
in nutrimēto ē aereū ꝛ ꝯuertit ī corp⁹. Illud aūt qḋ re
linq̄t nō ꝯuerſū ē quodāmō īdigeſtū ꝛ terreſtre: cū ſit
mixtū aquoſitati: ꝛ illud cāt ſaporē ſalſū: ꝛ iō ſudor ē
ſalſus. Et ſilr dicēdū de vrina ꝛ ſupfluitate corpis aq̄a
¶ Silr q̄reret q̄re ſordes ī auribus exñs eſt amara.
¶ Dicitur ꝙ hoc ē ideo q2 hmōi ſordes eſt ſicut humor
putredis modo putredū ē ſalſū ꝛ poſtea efficitur ama
rum ꝑpter ꝯſumptionem humiditatis aquee.

Ad rōes q̄ſtiōis. Ad p̄ma dr̄ negādo ꝯñam.

Et ad ꝓbationē ei⁹ dr̄ negādo añs vt ad ꝓpoſitū ḋ fuit.
¶ Ad ſcḋam dr̄ negādo maiorē. Et lʒ illa hñt ſaporem
ꝟtualē nata cāre ſaporē actualē: nō tñ hñt ſaporē actu
lē: ¶ Ad tertiā dr̄ diſtiguēdo miorē. Vl' ꝯſūptionē hu
midi nō ꝓportionati ꝛ ſic ꝯcedit mior. Vel hūidi ꝓpor
tionati ꝛ ſic negat. ¶ Ad q̄rtā dr̄ negando minorē. Et
ad ꝓbationē ei⁹ dr̄ ꝙ ꝓcedit de hūido ſimplici aereo:
vel aqueo: ſed nō de hūido mixto terreſtri. ¶ Ad q̄ntā
dicit negando añs: ꝛ ad ꝓbationē ei⁹ dicitur: negādo
ꝙ humida cauſant ſaporē ſed bene recipiūt ſaporem.
¶ A ſextā dr̄ negādo ꝯñam ꝛ ad ꝓbationem dicitur ꝙ
ſimplex humidū nō ē propriū ſubiectū ſaporis: ſʒ hūi=
dū ꝯmixtū ſicco. ¶ Ad. vij. dicitur: ꝙ illud humidum

eſt ɔmixtū ſicco:ꝛ ad ꝓbationē eius dicit̄ ꝙ ipm̄ humi dū ē receptiuū ſapoꝝ a ſicco:ꝛ non ecōtra.

¶ Quintum capitulum de odore.

Odē vero mō opꝫ intelligere ꝛ circa odores. qḋ eni facit ī hūido ſiccū: hoc facit in gn̄e alio enchymū hūidū ī aere ꝛ in aq̄ ſilr. Cōe aūt de his nūc q̇dē dicim⁹ pſpicuū: qḋ nō ē odorabile ſcḋm ꝙ pſpicuuꝫ ſꝫ ſcḋm ꝙ lauabile vl' emūdabile enchyme ſiccitatis. Eſt n̄ mediū ꝑcipiēdi odores: ſicut ꝛ colores: Nā piſces ī aq̄ odorāt ꝛ aīalia reſpirātia ī aere: de odore igr̄ ſit p̄ma ɔclō. ¶ Odor ē paſſio enchymi ab hūido aq̄o vl' aereo alteratiua olfact⁹ de potētia ad actū. ¶ Prima pars pꝫ. Primo q: elemēta de ſe ſūt īodorabilia: niſi habeāt aliūde mixtionē ꝛ h̄ ē: q: nō ſūt enchyma. Pꝫ ſcḋo: q: ſal ē odorabili⁹ nitro: cū oleū factū ex ſale ſit magis odoriferꝫ q̄ ex nitro. ꝛ hoc ē: q: ſal hꝫ ſiccitatē terreſtreꝫ magis admixtā hūido. Pꝫ tertio: q: lapides nō ſūt multū odorabiles: q: nō hn̄t ſiccitateꝫ admixtā hūido. Pꝫ q̄rto: q: ligna ꝛ plāte ſūt odorifere eo ꝙ hn̄t terreſtre ꝑmixtū aq̄o. Pꝫ quīto: q: plāte aeree ſunt magis odorifere q̄ plāte aquee: q: ī plātis aereis ē maior digeſtio hūidi cū ſicco. Pꝫ ſexto: q: aurū qḋ ē maxime achymū ē mīme odorabile int' metalla igit' odor ē paſſio achymi ab hūido. ¶ Scḋa ɔclō: opiniones antiquoꝝ ꝺ natura odoris nō ſūt vere. Pꝫ p̄io de opiniōe eracliti q̄ dicebat odorē ēē fumalē euaporationē. ꝛ ꝙ ſi oīa ēēnt fum⁹ nares ꝑciperēt: hoc ei falſū ē: q: tūc in aq̄ nunq̄ eſſet odor: cū ī ea nō ſit exhalatio manēs exhalatio. Pꝫ ſcḋo de opiōne illoꝝ: q̄ dicebāt odorē ēē euaporationē hūidā ꝛ aqueam: hoc etiā falſū ē: q: tūc cuꝫ aq̄ euaporaret a ſole ipſa odoraret. ¶ Tertia conclō: odor gn̄at ex ſicco terreſtri paſſo ab hūido ꝛ calido agente in ipm̄. Pꝫ: q: ſapores ꝛ odores m̄ltū cōueniūt: ꝛ aliquo mō differūt: igit' ſicut ad gn̄ationē ſapoꝝ cōcurrūt hūidū ſiccū terreſtre ꝛ calidū: ita ad gn̄ationē odoris: ſꝫ ī hoc ſit dr̄a ꝙ hūidū ē ſubiectū ſaporis: ꝛ ſiccū eſt ſubiectū odoris: ſꝫ ad vtrūq; cōcurrat calidū inſignū cu⁹ videm⁹ ꝙ frig⁹ ꝛ coagulatio deſtruūt ſapores ꝛ odores. ¶ Quarta cōclō: duplices ſūt odores: q̇dā ſūt odores cōſequētes ſapores: ſicut ſūt odores floꝝ ꝛ roſarū. q̄ ſcḋm ſe ſūt delectabiles: vt pꝫ q̄ empedoclem vituperāt: Tracium dicētē ei. Qn̄ lentē decoquis nō īfundas myron. Si ei cibarijs addātur herbe odorifere: hoc ē ad īmutādū ſimul duos ſenſus. ſ. guſtū ꝛ olfactū. ¶ Quīta conclusio: odores nō cōſeq̄ntes ſapores ſūt hoībus approꝑiati. alij vo ſūt oīb⁹ aīalib⁹ cōes. ¶ Prīa ps pꝫ: q: hoīes hn̄t cerebrū magnuꝫ et frigidū: iō datū ē eis ſentire odores ſcḋꝫ ſe delectabiles ad ɔfortādū eoꝝ cerebꝝ. ¶ Itē hoīes hn̄t ī capite ſāguinē ſubtilē ꝛ facile īfrigidabilē: a quo cārent oēs īfirmitates ꝛ reumata: niſi frigiditas cerebri ꝑ tales odores tēperaret. ¶ Nec valet ꝙ alij dicūt m̄lta nutrimēta hn̄ odorifera gn̄are reumata ꝛ dolores in cerebro. hoc eni nō faciūt odores: ſꝫ cibi in nimia q̄ntitate ſūpti: ¶ Sexta cōclō: nō ſolū aīalib⁹ reſpirantib⁹: ſꝫ etiā nō reſpirātibus cōuenit odorare. ¶ Prīa ps pꝫ: q: ī aīalib⁹ reſpirātib⁹ fit aſcē̄ſ⁹ odoris vſq; ad cerebrū ꝛ tūc apit' pellicula ſupra organū olfact⁹ ꝑ reſpirationē q̄ natā vtit' ad refrigeriū corꝺ et ſic fit ſēſatio. Scḋa ps pꝫ: q: piſces apes ꝛ muſce a lōge ꝓſequunt' nutrimētū: ꝛ nō ꝑ viſū: igit' ꝑ olfactū: ſꝫ tn̄ ī talib⁹ aīalib⁹ non opꝫ coopimētū apiri: cū talia illud non habeant. ¶ Septīa ɔclō: lꝫ bruta aīalia ſētiāt odores ſcḋꝫ ſe delectabiles: ꝺ eis tn̄ n̄ curāt ¶ Prīa ps pꝫ: q: bruta aīalia a talib⁹ odorib⁹ fagiūt rōe q̄litatū ꝑmixtaꝝ cū ill' odorib⁹ q̄ caput et oculos graūe pn̄t. ¶ Octaua ɔclō. Olfact⁹ eſt ſēſus medi⁹ int' oēs alios ſēſus: pꝫ q: ɔuenit cū viſu ꝛ auditu ī hoc ꝙ ē ꝑcipere ꝑ mediū extraneū. cū guſtu in hoc ꝙ odores ꝛ ſapores magnā hn̄t affinitatē cū tactu. q̄ ē ſēſus calidi hūidi frigidi ꝛ ſicci: ex eo ꝙ odor ab ill' gn̄atur. Ex p̄dictis pꝫ illos errare q̄ dicūt multa aīalia tā in aere q̄ ī aqua ex odore nutriri: q: opꝫ nutrimētū eſſe groſſius q̄ ſit odor.

Conclusio prima. Diffinitio odoris.

Conclusio .ij. contra antiquos.

Conclusio .iij.

Conclusio .iiij.

Coclusio .v.

Conclusio .vi.

Conclusio .vij.

Coclusio .viij.

¶ Eodē vero. ¶ Iſtḋ ē q̄rtū ca. huiꝰ tra. ī quo p. determinat de odore ꝛ ſpēbus eius dicēs p̄mo ſic ꝙ ſicut ſapor ꝛ paſſio humidi a ſicco: ita ecōtra odor eſt paſſio ſicci ab humido: ꝛ illud humidū vocat p. enchymū .i. humiditas interior. T. Cōmune aūt. ¶ Hic p. ponit modū gn̄atiōis odoris dicens ꝙ cū aer ꝛ aq̄ ſūt ſuſceptibiles ſpērū coloꝝ ꝛ odorū: hoc tn̄ nō eſt ſm eādē diſpoſitionē: ſed coloꝝ ſm ꝙ ſunt dyaphana: ꝛ odorum ſm ꝙ ſunt lauabilia ꝛ mundabilia enchyme ſiccitans: hoc ē ꝑ q̄nto ſiccitas diſiccata cōmiſcetur eis ꝑ modum lauationis. T. Non enim ſolū. ¶ P. hic ſubdit ꝙ non ſolū per aerem: ſed etiā per aquam m̄ltiplicatur odor: cum vtrobiq; ſint aīalia percipientia odorem. T. Si quis ergo. ¶ P. hic concludit diffinitionem odoris dicens ꝙ odor eſt materia enchymi ſicci ī humido ſiue aqueo ſiue aereo: ꝛ hec nō eſt diffinitio odoris proprie dicta. Text⁹. At vero. ¶ Philoſoph⁹ hic oſtendit ꝙ ad odorem requiritur enchimum: h̄ eſt humiditas vel ſiccitas cōplexionalis: q: elemēta non

Diffinitio odoris.

ſunt odorabilia: ex quo ſūt Enchyma: ꝛ dr̄ ab a qḋ ē ſine ꝛ chymos qḋ ē ɔplexional humiditas h̄ eſt ſūt ſine hūido mixto ſicco: cū aliq̄ elemēta naturaliter ſūt ſicca ſine hūido: vl' naturalr̄ hūida ſine ſicco: niſi ipa aliūde habeāt admixtionē: qḋ dr̄ ꝓpter mare qḋ hꝫ odorē ꝓpter terreſtreitatē admixtā ꝓpter quā efficit' ſalſuꝫ. Etiā ſal ē odorabilius nitro: ex quo magis hꝫ ſiccitatem terreſtrē admixtā hūido aqueo q̄ nitrū ꝛ hoc erit manifeſtū ſi ex vtroq; fiat oleū. Oleū eni ex ſale ē magis odoriferū q̄ oleū qḋ fit ex nitro. Et p. ſubdit ꝙ lapides (vt ī plurībus) nō ſūt odorabiles: q: ſūt nimis terreſtres: etiā carēt calore digerēte ſiccū cum hūido. ¶ Ulteri⁹ ſubdit p. ꝙ ligna ꝛ plāte ſūt odorifera: quia hn̄t humidū ɔmixtū ſicco: ꝛ hūidū digerit' ꝑ calorē naturalē: ꝛ per calorē ſolis. Ligna tn̄ aq̄tica ꝛ ſilr̄ plante aq̄tice ſūt min⁹ odorifere q̄ plāte aeree. q: ī plātis aereis fit magis digeſtio ꝛ ɔmixtio ſicci cū hūido a calore. ¶ Et ſubdit p. ꝙ inter metalla aurū eſt inodorabile q: nō hꝫ enchymū: ꝛ iō ɔplexio auri eſt difficilis reſolutionis. Unde aurū non ɔſumit' igne ſicut alia metalla ɔſumūtur. Ferrū eni ſilr̄ ſtānū ꝛ argentū ſūt odorabilia: cū illa ſint reſolubilia ꝛ ī illis ē aliq̄liter ɔmixtio humidi cū ſicco. T. Uidet' aūt. ¶ Hic p. narrat opinionē antiquoꝝ dicēs ꝙ aliq̄ antiquoꝝ dixerūt odorē eſſe fumalē euaporationē. ſ. exhalationē ſiccā: ꝛ iō dicit Eraclit⁹: ꝙ ſi oīa entia ēēnt fumi nares ea omīa cognoſcerent. ¶ Alij vero dixerūt odorē ēē euaporationē hūidā puta aqueā. Et ſubdit p. ꝙ hoc nomē exhalatio aeri ꝛ terre ē cōe: tn̄ poti⁹ dꝫ dici cōe terre ꝛ igni. T. Sed neutrū hoꝝ ¶ Hic p. īprobat dictas opiniōes ſic: q: vapor eſt ipſius aq̄. Sed ſi tota aq̄ ab igne vel ſole euaporaret' nō ſentiret' odor: iō odor nō eſt vapor. ¶ Silr̄ exhalatio nō eſt in aq̄ manēs exhalatio: ꝛ tn̄ in aq̄ ſūt odores quos piſces ſentiūt: igr̄ odor nō ē exhalatio. ¶ Etiam exhalatio ꝛ euaporatio ſūt corꝑales defluxiōes ꝑtiū a corporibus aquoſis vel terreis. Sꝫ illi q̄ dicūt ſēſationes fieri ꝑ tales defluxiones nō bn̄ dicūt. igr̄ nec iſti. T. Qm̄ ergo cōtingit. ¶ Hic p. ɔcludit ꝙ cū hūidū ſiue in aq̄ vel in aere poſſit pati a ſicco ꝛ ecōtra: igr̄ veriſimile eſt ꝙ ꝑ ɔplexionē ꝓueniētē a calido coopāte gn̄antur odores ſicut ſapores. T. Adhuc aūt. ¶ Hic p. ɔfirmat idē ꝑ affinitatē odoris ad ſapores: hn̄t eniꝫ affinitatē talē ꝙ odores ſepe enūciāt nobis odoꝝ ſiue ciboꝝ ſapores: ꝛ ſepe ſilib⁹ noīb⁹ noīant': ꝛ ɔſequuntur ſe dulcis odor ꝛ dulcis ſapor. ſilr̄ amarus ſiue fetidus odor ꝛ malus ſapor: q̄ veriſimile eſt ꝙ hn̄t ſimileꝫ gn̄ationē. Sapor ei cāt' ſm paſſionē humidi a ſicco terreſtri: ita ꝙ hūidū miſcet' ſicco: q̄ ſilr̄ generat' odor. ¶ Dr̄a tn̄ eſt: q: ſapor eſt paſſio hūidi a ſicco: odor vero ecōuerſo: ꝛ vtrobiq; reꝑit' calidū coagēs ꝛ dirigēs hūidū cū ſicco: ꝛ ſiccū cū humido. Ex iſto pꝫ ꝙ frigus ꝛ coagulatio deſtruūt ſapores ꝛ odores: niſi capiat' frig⁹ ꝓ remiſſe calido. T. Spēs āt. ¶ Hic p. determīat ꝺ ſpēb⁹ odoris: ꝛ dat duos mōs diſtīguēdi odores dicens ꝙ ſunt due ſpēs: id ē duo modi gn̄ales odoꝝ: de q̄b⁹ nūc determīādū eſt: ꝛ hoꝝ q̇dā ſunt ꝓportionaliter diſtincti. ſicut ſapores: ſic ꝙ q̇dam odores dicūtur delectabiles: ꝛ q̇dā nō: nō tamē ſm ſe: ſed ſm accn̄s: ꝛ p iſtos odores iudicamus hoc eē dulce: ꝛ illud amarū: ꝛ illud pingue ꝛ illud acetoſū: ꝛ iſti odores ſunt connexi ſaporibus. T. Quidā autem. ¶ Hic p. ponit aliū modum dicens ꝙ alij ſunt odores ſm ſeipos delectabiles: ſicut ſunt ɔiter odores herbarū ꝛ floꝝ: ꝛ tales nihil cōferūt ad saporē: cū per talem odorē non iudicam⁹ rē eſſe boni ſaporis ꝛ hoc dicit Tracius reprehēdēdo Empe. qn̄ lentū decoq̄s non infundas myrō hoc ē qn̄ decoq̄s porretam tuam non imponas ſpēs bene odoriferas et tn̄ non bene ſapidas. T. Qui aūt. ¶ Hic p. remouet dubium circa dictum tracij: ꝛ circa ſm modū odoris: q: ſi tales odores non conferūt ad eſcā vel saporē quare m̄lti coci ſepe eas ponunt in ſuis cibarijs. ¶ Rn̄detur ꝙ hoc nō faciunt ꝓpter melius ex pte cibi vel nutrimēti ſed vt quādā delectationē violētā faciant in duob⁹ ſenſibus: puta in ſenſu guſt⁹ ꝛ in ſenſu olfact⁹. T. Hec quidē. ¶ Hic p. ɔparat odores adinuicē di. ꝙ odores q̄ conſequūtur ſapores ſūt cōes hoībus ꝛ alijs aīalibus cū vtriſq; inferūt delectatiōes ꝛ diſtinguūtur ſicut ſapores. Alij ſunt odores approꝑiati ſolū hoībus qui nō ſequūtur ſapores: ꝛ tales hoībus ſolū inferūt delectationes. T. Cā aūt. ¶ Hic p. aſſignat cām quare illi odores ſunt ſic approꝑiati hoībus di. ꝙ hoc ē q: ɔfert hoībus ad ſanitatē cerebri: cū eni hō habeat magnuꝫ cerebrū ꝛ frigidū in ɔparatione ad alia aīalia: ꝛ etiam ad alia mēbra: ꝛ etiā hoīes habēt in capite ſanguineꝫ ſubtilem ꝛ faciliter infrigidabilē. ꝓpter qḋ ſepe fumi et vapores ex cibis ꝛ potib⁹: aſcē̄dētes ad caput: ꝛ ibi infrigidati ꝛ ingroſſati: gn̄ant infirmitates: ſicut reumata ꝛ ideo illi odores ſic ſūt hoībus approꝑiati ꝛ hn̄tes quādā virtutē calefaciēdi vt tpent frigiditatē cerebri ꝛ ipm̄ cōfortēt: ꝛ ad talē finē natura ordīauit illos odores hoībus ēē delectabiles. T. Propter q̄d ꝛ cibi ¶ Hic p. remouet vnū dubiū qḋ eſt tale. dictū ē eni ꝙ odor cōfortat caput ꝛ cerebrū cui⁹ tn̄ experimur q: ſepe multi cibi bene odoriferi gn̄ant reumata ꝛ dolores in cerebro. ¶ Ad hoc rn̄det p. quod illud nocumētū nō facit odor ſm ſe: ſed cibus in nimis magna q̄ntitate ſumptus a quo multi vapores eleuātur vſq; ad cerebrū: q̄ non potētes digeri infrigidant' a cerebro ꝛ ingroſſant' et ſic fit reuma cum difficultate digeſtibile vel curabile. T. Et propter hoc. ¶ Hic p. dat modum odorandi et primo in reſpirantibus dicēs ꝙ in hoībus et in alijs aīalibus reſpirātibus: ſic fit odoratio. Aīali eni reſpiranti odor aſcendit vſq; ad cerebrum: et pertingit vſq; ad organū olfactus iuxta cerebrum: in quo organo cauſat' ſpecies odorū mediāte qua vlterius fit ſenſatio. Alterius dicit p. ꝙ natura vtitur ad duo reſpiratione. Primo et principaliter ad refrigeriū caloris naturalis in corde. Secundo ad deferendū ſpecies odoris: ad organum olfactus ꝛ ad cerebrū. T. Propter hoc enim. ¶ Hic p. vlterius ſubdit ꝙ odores qui nō cōſequuntur ſapores: ex eo ſunt approꝑiati hoībus vt calor talis odoris temperet excellentiā frigiditatis cerebri maiorem in homine q̄ in alijs animalibus. Tex. Alijs vero. ¶ P. hic declarat modum odorandi in non reſpirātibus: dicēs ꝙ multa animalia non reſpirātia ſentiunt odorem. patet quia a longe proſequunt' ꝛ inueniunt alimentum: ꝛ non per viſum: ergo non videt' fieri niſi per ſenſum odoris cuiuſmodi ſunt piſces: muſce: ꝛ apes. T. Que vero non. ¶ P. hic remouet talē dubitationem: vtruꝫ animalia non reſpirantia habēt olfactum ꝛ videtur ꝙ non: quia nos non poſſumus odorare niſi reſpirando: ergo ita videt' eſſe de alijs odorantibus: ꝛ ꝑ ɔn̄s non reſpirantia non odorant. ¶ In oppoſitū arguit': q: ſentiunt odorem: ergo hn̄t olfactū T. Sed nō forte. ¶ P. hic ſoluit dubitationē motā: dicēs ꝙ illa aīalia hn̄t olfactum: ſed aīalia reſpirātia hn̄t ſupra organū olfact⁹ cooꝑeraculū ad ſalutē illius organi: ꝛ illud organū apiri opꝫ ꝑ reſpirationē. Nō reſpirātia nō hn̄t hmōi coopaculū: ergo ſine reſpiratiōe pn̄t odorare. Et eſt ſilē ſicut m̄lta aīalia hn̄t palpebrā ſupra oculū ad cōſeruādū oculū ꝛ alia non hn̄t: puta habentia oculos duros. T. Silr autem. ¶ P hic mouet aliam dubitationem q̄ talis eſt. vtrū bruta ſentiāt odores ſm ſe delectabiles q̄ nō cōſequūtur ſapores. Et vr̄ ꝙ nō: q: nō cōſequunt' bonos ꝛ ſuaues vt ſunt ſapores arborum nec fugiunt fetidos. ¶ In oppo

Opi. antiquoꝝ

Cōfu. earūdē.

De ſpēb⁹ odoris p̄m⁹ mod⁹.

Scḋus mod⁹.

Mod⁹ odorādi in reſpirantibus.

Mod⁹ odorādi in non reſpirantibus.

Dubium .i.

Solutio

Dubium .ij.

ſitū tñ arguitur: q̄ꝛ bruta patiunt̄ ab aliq̄b⁹ odoꝛibus et fugiūt ab eis: puta a ſulfureis ⁊ fumoſis. igr̄ ¶ Ad

Solutio. hanc dubitationē dr̄ ꝙ bruta illos odoꝛes ſentiūt: ſꝫ nō curāt niſi de ꝯferētib⁹ ad eſcā vel guſtum: ⁊ ex quo fumus ſulfureus: hꝫ q̄litates tāgibiles annexas que grauāt caput ⁊ oculos: iō bruta fugiūt ab eis nō rōne odoꝛis: ſꝫ rōne q̄litatū tāgibiliū annexaꝝ. T. Videt̄

Cōparat̄ olfactus alios ſenſus. aūt. ¶ P. hic ꝯparat ſenſū olfactus ad alios ſēſus: dicens ꝙ ſenſus olfact⁹ videt̄ eē medi⁹ ſenſus iter alios ſenſus. Participat enī cū viſu ⁊ auditu in pcipiendo lōge p mediū extraneū: puta p aquā et aerē. Et pticipat cū guſtu quo ad hoc ꝙ odoꝛes ⁊ ſapoꝛes magnā habēt affinitatē vt dictū ē. Etiā pticipat cū tactu: q̄ꝛ tactus ē humidi: ſicci ⁊ calidi: a q̄bus gñat̄ odoꝛ olfact⁹ tñ citius imutat̄ ab obiecto q̄ꝫ guſt⁹ ⁊ tactus: ⁊ guſt⁹ q̄ꝫ viſus ⁊ auditus. T. Mō aūt. ¶ Hic p. remouet er-

Erroꝛ pythagoricoꝝ. roꝛē dicētiū ꝙ multa aīalia tā ī aere q̄ꝫ in aqua nutriūt̄ odoꝛibus: h̄ ꝓbat̄ eē incōueniēs: q̄ꝛ opꝫ nutrimētū eē groſſū ⁊ coꝛpulētū vt poſſit ꝯuerti in ſubſtantiam viuētis: odoꝛ aūt nō ē hmōi: igit̄. Etiā cibus nutritiuus mittit̄ ad locū deputatū: puta ad ſtomachū vel ſtomacho ꝓpoꝛtionabile ad quē nō mittunt̄ odoꝛes: ſed mittunt̄ ad oꝛganū olfactus ſituatū iuxta cerebꝛum.

Querit̄ vtrū ſiccū ſit ꝓpꝛiū ſubiectū odoꝛis

¶ Et arguit̄ ꝙ nō: q̄ꝛ tunc odoꝛes nō eſſent in aere: vl̄ in aqua: ꝯñs videt̄ eē falſū: ergo ⁊ añs. ꝯña pꝫ: q̄ꝛ talia ſunt hūida. ¶ Secūdo ſic. ſi ſic: tūc nō omē ſapidū eēt odoꝛiferū. ꝯñs ē falſū: ḡ ⁊ añs. ꝯña pꝫ: q̄ꝛ ſubiectū ſapoꝛis eſt humidū ⁊ ſi ipm eēt odoꝛiferū: tūc odoꝛ non eſſet ī ſicco: ſed in humido. ¶ Tertio ſic: humidū ē ſubiectū illi⁹ qđ ē paſſio nutrimēti: ſed odoꝛ non ē paſſio nutrimēti: igit̄. Maioꝛ ptꝫ: quia nutrimētū debet eſſe aliq̄liter humidū ¶ Quarto ſic. floꝛes ſunt mag̃ odoꝛiferi cadēte pluuia: ḡ videt̄ ꝙ ſubiectū odoꝛis ē hūidū.

Iu oppoſitum ē p. in q̄rto ca. p̄mi tractatus.

Pꝛo ſolutione queſtionis eſt ſciendum.

purū **Sciendū ꝙ purū humidū nō eſt ſubiectū odo**ris: ſicut aqua vel aer purus. Similiter nec purū ſiccū: ſicut terra vel ignis: ſiue coꝛpoꝛa mixta terreſtria: vl̄ lignea: q̄ꝛ odoꝛ ē paſſio nutrimēti cōuenientis ⁊ diſcōuenientis: ⁊ oꝛdinat̄ ad hoc vt nutrimētū ꝯueniēs mediāte odoꝛe diſcernat̄ p ſenſū a diſcōueniēte mō nutrimentū nō eſt pure hūidū: nec pure ſiccū: ḡ pure ſiccum vel pure hūidū nō eſt ſubiectū odoꝛis. Nec etiā qđlibꝫ mixtū ex humido ⁊ ſicco eſt ſubiectū odoꝛis: ſicut mixtum ex pura aq̄ ⁊ terra: nō eſt odoꝛiferū: ſicut docet experientia. ¶ Iſtis notatis ſit.

Concluſio. Siccū cōmixtū humido: digeſtū a calido eſt ſubiectū odoꝛis. Pꝫ: q̄ꝛ nec humidū purū eſt ſubiectū: nec ſiccū purū: vt pꝫ ex dictis: nec humidum ꝯmixtū ſicco: cū tunc odoꝛ eſſet ſapoꝛ: ex quo eēt idem ſubiectū eadēqꝫ cā ꝓpinqua ⁊ remota odoꝛis ⁊ ſapoꝛis: ergo relinq̄tur ꝙ ſiccū mixtū cū humido paſſū a calido eſt ſubiectū odoꝛis. ¶ Odoꝛ aūt ſic diffinit̄. Odoꝛ eſt paſſio ſicci facta ab humido: paſſo a calido: altera-

Diffi. odoꝛis. tiua olfactus de potentia ad actū. ¶ Vnde per hoc ꝙ dicit̄ ſicci tangit̄ ſubiectū. Et per hoc ꝙ dr̄ ab humido tangitur cauſa efficiēs odoꝛis ꝓpinqua. Et per h̄ ꝙ dicit̄ a calido tangitur cauſa efficiens odoꝛis remota. Humidū eī nō eſt effectiuū odoꝛis in ſicco: niſi ſit paſſum a calido. Dicitur notāter alteratiua ⁊ nō motiua ad denotādū ꝙ ad perceptionem odoꝛis non opꝫ fieri defluxionē coꝛpoꝛum athomaliū ad oꝛganū olfactus ¶ Odoꝛ tamē p aliquā partē medij: multiplicatur per quedā coꝛpoꝛa pua reſoluta a coꝛpoꝛe odoꝛifero: quorū quodlibet vocatur fumalis euapoꝛatio. Hoc pꝫ per experientiā. Nā videm⁹ coꝛpa odoꝛifera (puta poma vel pira) diminui emittendo odoꝛē: qđ nō eſſet niſi odoꝛ multiplicaret̄ per quādā parte medij mediante quadā fumali euapoꝛatiōe. ¶ Etiā videm⁹ multa nō emittere odoꝛē niſi ſint calefacta ab igne: vt pꝫ đ thure. ¶ Etiā videmus multitudinē odoꝛis īpediri a vento qđ nō videret̄ ſi ſolū odoꝛ mltiplicaret̄ ſpūalit: ſine tali fumali euapoꝛatione: ḡ odoꝛ per aliquā partē medij multiplicatur realiter: ¶ Sed diceret aliquis ꝙ tc ille odoꝛ non faceret ſenſationē infra illud mediū per qđ multiplicatur realiter: cū ſenſibile poſitū ſupꝛa ſēſum non facit ſenſationē. ¶ Ad hoc dr̄ negando ꝯñā: q̄ꝛ qñ odoꝛ realiter multiplicat̄ vſqꝫ ꝓpe oꝛganū olfactus: tunc cauſat̄ ſpēs odoꝛis in ipm oꝛganū: ⁊ nō realiter ipſe odoꝛ. Odoꝛ aūt ſic multiplicatus p medium realiter confert ad ſanitatē cerebꝛi: ꝓ q̄ꝫto illa fumal̄ euapoꝛatio q̄ eſt calefactiua tpat frigiditatē cerebꝛi. ¶ Etiam odoꝛ per aliquā partē medij multiplicat̄ ſpiritualiter: q̄ꝛ odoꝛ aliquando multiplicat̄ ad tantā diſtantiam: ad q̄ꝫtā coꝛpus odoꝛiferū nō pōt extēdi. etiā ſi totaliter reſolueret̄ ī fumalē euapoꝛationem ſubtiliſſimā: ergo pꝛeter multiplicationē odoꝛis per hmōi fumalē euapoꝛationē requirit̄ multiplicatio ſpūalis. Añs pꝫ per experientiā de vulturibus veniētib⁹ a quingentis miliaribus per olfactum ad cadauera moꝛtuorū in bello troiano: ⁊ tamē ſi oīa illa coꝛpoꝛa fuiſſēt reſoluta in fumos non extēdiſſēt ſe ad tantā diſtātiam. ¶ Sꝫ q̄reret aliquis quare res odoꝛifere exñtes ī motu ſunt magis odoꝛabiles q̄ꝫ ſi non mouerētur. ¶ Rñdetur ꝙ hoc ideo eſt q̄ꝛ talib⁹ coꝛpib us motis: per magnū aeris ſpaciū cāuſatur fumalis euapoꝛatio a talibus coꝛpoꝛib⁹ q̄ diſꝑgitur vndiqꝫ: iō tales res magis ſunt odoꝛabiles qñ mouētur q̄ꝫ qñ nō mouētur. ¶ Alteri⁹ q̄reret aliq̄s q̄re tp̄e hyemali ⁊ frigido deterius odoꝛam⁹ q̄ꝫ tp̄e calido. ¶ Dr̄ ꝙ hoc ē iō: q̄ꝛ tp̄e frigido mediū redditū ī mobili⁹ q̄ꝫ tp̄e calido. Etiā ꝯſtringit̄ et ingroſſatur: ⁊ ſic multiplicatio odoꝛis nō eodēmō ꝑuenit ad oꝛganū olfactus: nec ita bene in tp̄e frigido ſicut in tp̄e calido. Et inde ē ꝙ frigus ebetat odoꝛes ⁊ quietat. ¶ Alterius q̄reret aliq̄s q̄re terra verſus oꝛientē aliq̄liter declinās ad meridiē aliq̄liter ē melioꝛis odoris q̄ꝫ alia pars terre. ¶ Dicit̄ ꝙ illa pars hꝫ humidū et ſiccū meli⁹ ꝓpoꝛtionatū: ex quo illa terra eſt ſufficienter calida: ⁊ humiditas illi⁹ terre ꝯpetēter digerit̄ a calido: ⁊ ſic fit tpata ꝯmixtio ſicci cū humido. ¶ Alterius q̄reret aliq̄s q̄re fetida dū comedunt̄ nō apparent fetere. ¶ Dr̄ ꝙ hoc ē ideo: q̄ꝛ oꝛganū olfactus circa palatū velociter repletur vapoꝛe putrido: ita ꝙ ſenſus ñ directe percipit. ¶ Alterius q̄reret aliq̄s q̄re aliq̄ ſudoꝛes p̄ alijs ſūt multū fetidi. Rñr ꝙ hoc ē iō: q̄ꝛ materia taliū ſudoꝛ eſt multū indigeſta: ideo ſudoꝛ ē multum fetidus. Eadē de cā aliqua aīalia fetēt magis aliis ſic cōiter accidit de hoīb⁹ pinguib⁹ ⁊ carnoſis. ¶ Alteri⁹ q̄reret aliq̄s q̄re fetida calefacta magis fetēt q̄ꝫ ſi fuerint infrigidata. ¶ Dr̄ ꝙ hoc ē ideo: q̄ꝛ odoꝛ multiplicat̄ p fumalē euapoꝛationē ſm aliquā ptē medij: ſꝫ talis euapoꝛatio fit per caliditatem ⁊ non p frigiditatem: igr̄. ¶ Alterius quereret aliq̄s quare os vel anhelitus ieiunantium magis fetet q̄ꝫ poſt ſumptionem cibi. ¶ Reſpondetur ꝙ hoc eſt ideo: quia tunc venter ieiunantis eſt multum calidum habens paucū de cibo et tunc per caliditatem fit diſſolutio humiditatū fleumaticarum. vel colericarum: quibus fumantibus fit fetoꝛ in anhelitu. Q aūtem venter eoꝛum ſit calidus hoc apparet: quia tunc magis ſitiunt: modo ſitis cauſatur a calido deſiccante humiditatem. Sed poſt comeſtionem mitigatur caloꝛ ventris: et ſuffocantur fumoſitates ſic aſcēdētes. ¶ Alteri⁹ q̄reret aliq̄s q̄re loca circa acellas: ⁊ vl̄iter oīs locus multū tect⁹ circa quē accidit ꝑtiū ꝯfricatio magis fetet. ¶ Rñdet̄ ꝙ hoc eſt ideo: q̄ꝛ talis locus nō multū euētat̄: nec fit variatio aeris: ⁊ ille aer ꝯtinue ſic remanē: qꝫ eſt cā fetoꝛis: ⁊ inde eſt ꝙ loca bñ euētata non fetent. ¶ Alteri⁹ q̄rerꝫ aliquis q̄re hoīes incuruati: ſicut ſūt ſtrumoſi vel gibboſi vt in pluribus habēt anhelitū fetidū. ¶ Rñdet̄ ꝙ hoc eſt ideo: q̄ꝛ in talibus locus circa pulmonē nō eſt rectus per quē exit aer vel anhelitus: ⁊ tūc in illa curuatione manet per longū tempus ⁊ putreſcit: igit̄ ex illo cauſatur fetoꝛ.

Dubitat̄ vtrū hō habeat peioꝛē odoꝛatū aliis aīalib⁹. ¶ Pꝛo ſolutione dubij ſupponit̄ p̄mo ꝙ aliqđ oꝛganū pōt dici bonū aut malū dupl̄r. ¶ Vnomodo nō ꝯparādo ipm ad aliquē actū vel obiectū. Alio mō ꝯparādo ipm ad ſuū actū vel obiectū. ¶ Sil̄r potētia paſſiua pōt imaginari melioꝛ vel peioꝛ ī ꝯpatiōe ad obiectū tripl̄r. ¶ Pꝛiomō ex eo q̄ꝛ plures obiecta pcipit ¶ Scđomō q̄ꝛ facili⁹ imutat̄ a ſuo ſubiecto. ¶ Tertiomō: q̄ꝛ oꝛganū eſt meli⁹ diſpoſitū ⁊ ꝓpoꝛtionatum. ¶ Etiā olfact⁹ hoīs pōt dici melioꝛ vel peioꝛ: ī ꝯparatiōe ad olfactū alteri⁹ aīal̄ ab hoīe. ¶ Aliomō ī ꝯparatione ad alios ſenſus hoīs. ¶ Iſto ſuppoſito dr̄ ad dubiū ꝙ olfact⁹ hoīs ī ſe ē melioꝛ olfactu alteri⁹ aīal̄: q̄ꝛ olfactus hoīs ē ꝑs hoīs: ⁊ hō ē melioꝛ alijs aīalibus: igit̄ ⁊ olfactus hoīs. ⁊ hoc capiēdo olfactū ꝓ potētia p̄ncipali q̄ ē ipſa aīa. Vel ꝓ materia taliter diſpoſita. Vel ꝓ potētia īſtrumētali: q̄ ē diſpoſitio materie ad recipiendū ſpēs odoꝝ: ex quo diſpō in hoīe ē nobilioꝛ q̄ꝫ diſpō in alijs aīalib⁹. ¶ Scđo dr̄ ꝙ olfact⁹ hoīs ē melioꝛ olfactu alioꝝ aīaliū quo ad pceptionē pluriū obiectoꝝ: q̄ꝛ olfact⁹ hoīs pcipit odoꝛes ꝯſeq̄ntes ſapoꝛes et etiā odoꝛes nō ꝯſequētes ſapoꝛes: quos alia aīalia nō ita ꝑfecte pcipiūt: igit̄. ¶ Tertio dr̄ ꝙ hō hꝫ peioꝛē olfactū q̄ꝫ aliquē ſenſū alioꝝ: q̄ꝛ oꝛganū olfact⁹ hoīs difficili⁹ imutatur a ſuo ſubiecto q̄ꝫ aliq̄s alioꝝ ſenſuū hoīs: ex quo oꝛganū olfact⁹ ē multū frigidū ⁊ humidū mō hūiditas ⁊ frigiditas īpediūt pceptionē odoꝛum. ¶ Quarto dr̄ ꝙ hō hꝫ peioꝛē olfactū alijs aīalibus: quo ad hoc qđ ē difficili⁹ imutari a ſuo ſubiecto: q̄ꝛ alia aīalia a multo maioꝛi diſtātia pcipiūt odoꝛes q̄ꝫ hoīes: q̄ꝛ (vt dicit ꝯmētatoꝛ ſcđo de aīa) vultures a q̄dringētis miliarib⁹ venerūt ad cadauera moꝛtuoꝝ: ⁊ hoc niſi p odoꝛes quos hō nō potuiſſꝫ pcipere ad tātā diſtātiā: ḡ olfact⁹ hoīs difficili⁹ imutat̄ q̄ꝫ olfact⁹ alterius aīal̄. Etiā iſtud pꝫ de canib⁹ venaticis. ¶ Quereret etiā aliq̄s q̄re fleumatici ſūt peioꝛ olfact⁹ ¶ Rñdet̄ ꝙ in iſtis ſūt mēbꝛa multū frigida ⁊ humida: cum ꝯplexio flegmatica hūiditatē ⁊ frigiditatē req̄rit: ſed hūiditas ⁊ frigiditas ſūt cauſe mali olfact⁹: ex quo īpediūt odoꝛē: igit̄: ¶ Alteri⁹ q̄reret aliq̄s: q̄re hō inter cetera aīalia hꝫ maius cerebꝛū ſm ꝓpoꝛtionē ſui coꝛpoꝛis. ¶ Rñdet̄ ꝙ cā ē: q̄ꝛ ī cerebꝛo vigēt v̓tutes ſenſitiue ſiue aīales ⁊ inter cetera aīalia hō hꝫ v̓tutes ſēſitiuas interioꝛes melioꝛes ⁊ magis diſtictas: cū tales in hoīe ſubſeruiūt intellectui. In alijs aūt aīalib⁹ non eſt ſic: cū alia aīalia nō hñt ītellectū: iō ꝓpter melioꝛē diſtinctionē hꝫ maius cerebꝛū. ¶ Aliomō pōt aſſignari cā: q̄ꝛ cerebꝛum tpat caliditatem coꝛdis per ei⁹ frigiditatē: modo hō inter cetera aīalia hꝫ coꝛ calid⁹: ḡ neceſſariū fuit ipſum habere cerebꝛū maius: vt caliditas coꝛdis poſſet melius temperari.

Ad rōnes q̄ſtionis. ¶ **Ad p̄mā dr̄ cōceden**do ꝙ odoꝛes nō ſunt ī puro aere vel pura aq̄ tanq̄ꝫ in ſubiecto: ſed bene in puro aere vel pura aqua tanq̄ꝫ in loco. ¶ Ad ſcđam dr̄ negādo ꝯñam: ⁊ ad ꝓbationē ei⁹ dr̄ ꝙ odoꝛ nō ē ī ſapido tanq̄ꝫ ī ſubiecto ea pte q̄ pticipat hūiditatē: ſed ea pte q̄ pticipat ſiccitatē: lꝫ ea pte qua ē hūidū ē actiuū odoꝛis: ſicut illud qđ ē ſubiectū odoꝛis ē cauſatiuū ſapoꝛis. ¶ Ad tertiā dr̄ negādo ꝙ hūidū ſit ſubiectū odoꝛis: ea rōne q̄ ē hūidū: lꝫ ſit ſubiectū ea rōne q̄ eſt ſiccū. ¶ Ad q̄rtā dr̄ ꝙ floꝛes pluuia cadēte meli⁹ pcipiūtur quo ad odoꝛes: p tāto: q̄ꝛ illud hūidū ē cā ſapoꝛ ⁊ nō ꝓ tāto: q̄ꝛ ē ſubiectū odoꝛis.

¶ **Secūd⁹ tractat⁹ mouet tres dubitatiōes: et hꝫ tria capitula. in pꝛimo q̄ritur an q̄litates ſint in infinitum diuiſibiles.**

Circa pdicta mouētur tres dubitationes. Pꝛima ē vtrū q̄litates ſenſibiles ſicut ſūt ſapoꝛ caloꝛ odoꝛ grauitas ⁊ frigiditas: ſint ī infinitū diuiſibiles. ¶ Et Queſtio p̄ma arguit̄ p̄mo ꝙ nō. Tū p̄rio q̄ꝛ tūc ſēſus eēt ī infinitū diuiſibil̄. Sēſibile enī mouēs ſenſū dꝫ eē foꝛti⁹ ſenſu moto: ergo quādo ſenſibile diuidit̄ vt ipm maneat foꝛti⁹ opꝫ ſenſū diuidi: ſed ꝯñs eſt falſū: q̄ꝛ aīa ad ſentiēdū req̄rit oꝛgana diuerſa ī q̄litate ⁊ q̄ꝫtitate determīata. ¶ In oppoſitū arguit̄: niſi paſſiōes ſenſibiles eſſent in infinitū diuiſibiles: cū coꝛp⁹ ſit in infinitū diuiſibile: ſeq̄ret̄ p̄mo: ꝙ eēt dādū coꝛp⁹: qđ nec eēt calidū nec frigidū qđ ē falſum. Seq̄ret̄ ſecūdo ꝙ coꝛp⁹ ſenſibile eēt cōpoſitum ex coꝛpoꝛibus non ſenſibilibus

Arguit̄ ad ptē oppoſitam.

et ſic coꝛpus naturale eſſet compoſitum ex coꝛpoꝛibus mathematicis ⁊ abſtractis a ſenſibilibus. Sequeret̄ tertio: ꝙ ille magnitudines inſenſibiles nō eēnt a nobis cognoſcibiles p intellectū: ſicut nec p ſenſū. Nec enī intelligit itellect⁹ q̄ exteri⁹ ſūt niſi cum ſenſu ¶ Nec valet dicere ꝙ nec magnitudies: nec paſſiōes ſūt ī infinitū diſibiles. nā oppoſitū hui⁹ ē ꝓbatū ſexto phiſicoꝝ. ¶ Ideo dr̄ p̄rio ad dubiū ꝙ ſūt finite ptes ſubiectiue coloꝝ et ſapoꝝ. Patꝫ: q̄ꝛ coloꝝ ⁊ ſapoꝝ dant̄ finite ſpēs extreme: inter q̄s ſunt ſolū finite medie ¶ Dicitur ſcđo ꝙ cōtinuū nō ē in infinitū diuiſibile ī ptes eiuſdē q̄ꝫtitatis: ſed ſolū ī partes eiuſdē ꝓpoꝛtionis. ¶ Dicit̄ tertio ꝙ lꝫ paſſiones ſenſibiles ſint diuiſibiles ī īfinitas ptes ī exñtes: nō tñ q̄libet illaꝝ ē diſticte ſēſibilis: lꝫ ſit cū alia ſenſibilis. ¶ Dicit̄ q̄rto ꝙ licet paſſiones ſint in infinitas partes diuiſibiles: nō tñ q̄libet earū ē nata p ſe ſubſiſtere. ¶ Dr̄ q̄nto ꝙ ex quo ſēſus nō ē ī īfinitū foꝛtificabil̄: iō paſſiōes ſēſibiles ñ ſūt diſibiles in īfinitas ptes q̄ꝝ q̄libet ſit diſticte ſēſibil̄.

Nihil eſt ī intellectū q̄n p⁹ fuerit in ſēſu.

Sol. q̄ſtionis.

¶ Secūdū capitulū in quo queritur vtrū viſibile prius tp̄e moueat medium ꝙ̄ viſum.

Dubitatur vtrū viſibile prius tp̄e moueat medium ꝙ̄ viſum. ¶ Et arguit̄ p̄mo ꝙ ſic qꝛ odoꝛ ⁊ ſonꝰ priꝰ tp̄e mouent medium ꝙ̄ ſenſū: igit̄ ita ē d̄ viſibili: vt p̄ꝫ p̄ Empedoclē. ¶ Secūdo arguit̄ ſic: opꝫ fieri motuꝫ de viſibili ad viſū: vel ecōtra: ſed oīs motꝰ q̄ fit in tp̄e prius fit ſcd̄m ptē ꝓpinquioꝛē ꝙ̄ remotioꝛē: igit̄ viſibile priꝰ mouet mediū ꝙ̄ viſum. ¶ Nec valet dicere vt dicūt aliq̄ antiquoꝝ ꝙ totus ſonus ſimul ſentit̄: ⁊ etiā totꝰ odoꝛ: de hoc enī nō fit q̄ſtio. ¶ Nec etiā valet dicere ſicut alij dicūt ꝙ de ꝓpe aliq̄d citius ſentitur ꝙ̄ de lōge. Hoc etiā nō q̄rit q̄ſtio. ¶ Ideo dr̄ ad dubitationē ꝙ differētia ē inter multiplicationē lumīs ⁊ alioꝝ ſenſibiliū: qꝛ lumē multiplicatur p̄ alterationē: ex parte cuius nō repugnat diſpōnē ſcd̄m oēſ partes eq̄ cito acq̄ri: ſed ſonus ⁊ odoꝛ multiplicātur p̄ motū localē: ex parte cuiꝰ repugnat oēs partes ſimul pertrāſiri: ⁊ ita nō opꝫ ita eē de viſibili ſicut de audibili: ⁊ odoꝛabili: Cōtingit enī ſimul totū alterari ⁊ nō dimidiū prius: velut aquā ſimul omnem coagulari: ſed non ita de motu locali. ¶ Et ſi querat aliquis an idem ſonus audiatur a ꝓpinquioꝛi ⁊ remotioꝛi. ¶ Dicitur ꝙ ſic: licet non ſecūdum eandem ſpeciem.

Queſtio.

Solutio.

Cōtigit totū ſimul alterari: et nō prius dimidiū.

¶ Tertium capitulū in quo queritur an aliquis poſſit ſimul plura ſentire.

Tertia dubitatio. vtrū aliq̄s ſimul poſſit plura ſētire. ¶ Et arguit̄ ꝙ nō. Primo ſupponēdo ꝙ motus maioꝛes apud intellectū faciunt latere mioꝛes: ſicut attenti vehemēter circa aliquē ſonū aliud p̄cipere nō p̄ſſūt. Secūdo ſupponēdo ꝙ vnumq̄dq̄ magis ſētitur ſimplex ꝙ̄ p̄mixtū alteri. Tūc ſic arguit̄. ſi plura poſſent ſimul ſentiri: vel illa eſſent cōmixtibilia ſicut coloꝛes ⁊ ſapoꝛes: vel non. Si primum: tūc vel ſūt adiuicē eq̄lia: aut vnū eſt magis altero: ⁊ p̄ ꝯñs vel ſeinuicē impediunt vel vnū impedit alteꝝ. Si ſcd̄m tunc vel ſūt equalia: ⁊ tunc neutꝝ ſentit̄ ī ꝓpa foꝛma: vel vnuꝫ ē maius altero: ⁊ ſic īpedit illud ¶ Scd̄o arguit̄ nos nō poſſumus vno ſēſu plura ſentire: etiā eiuſdē ſpēi: ergo neq̄ plura diuerſarū ſpērū. Añs p̄ꝫ: qꝛ vna potentia nō h̄ꝫ ſimul niſi vnū actū. ¶ Tertio ſic arguit̄ ſi aliq̄s ſimul ⁊ ſemel poſſet plura ſentire: tūc vel illa eēnt eiuſd̄ ſpēi: ⁊ ſic nō cārent niſi vnū actū in potēa ſenſitiua. Uel eſſent diuerſarū ſpērū: et ſic cauſarent motus cōtrarios: qui in eodē ſimul eē non p̄ſſūt: Uel ſunt diuerſarū ſpecierū eiuſdem gn̄is: ⁊ ſic minꝰ poterūt ſentiri ꝙ̄ illa q̄ ſūt eiuſd̄ ſpēi. Nec valet dicere ꝙ plura nō ſimul ſentiūtur: ſꝫ videntur ſimul ſentiri ꝓpter paruitatē tp̄is. ¶ Hoc enī falſum eſt. Tū p̄mo: qꝛ aliq̄d totū tp̄s: ⁊ aliquā totā magnitudīeꝫ ſine interruptione p̄cipimꝰ: igitur q̄libet eiꝰ partē p̄cipimꝰ. Tū ſcd̄o: qꝛ ſi aliq̄ ps magnitudinis vel tp̄is ꝓpter eius paruitatē eēt inſenſibilis ſeq̄ret̄ ꝙ nulla magnitudo p̄ciperetur niſi rōne ptis. Non etiā p̄ciperet̄ eē ī tp̄e niſi ſcd̄m partem: qꝛ dabiſ eēꝫ ī tp̄e aliq̄ pars īſenſibil'. p̄ꝫ ergo ꝙ magnitudo nec ē ſenſibil' qꝛ q̄libet pars eius eſt ſenſibil' ſaltē indiſtincte. Et ſic adhuc reſtat dubitatio prius facta vtrū cōtingat plura ſentire. ¶ Ad hāc dubitationē p̄mo pōt dici. ꝙ ſicut illud q̄d ſentit̄: puta albū vel nigrū. eſt quodāmodo vnū: qꝛ indiuiſū: ⁊ quodāmō plura. qꝛ habet plures partes. Sic oꝛganū recipiēs ſpēm ſenſibilē: vl' a partibus eiuſd̄ ſpēi: vel diuerſarū ſpēꝝ ē quodāmō vnū ⁊ quodāmō aliud. ¶ Nec valet dicere ſicut dicūt aliq̄ ꝙ ſēſibilia diuerſaꝝ ſpecierum. nō ſolū ſimul p̄ſſūt ſentiri a diuerſis ſēſibus: ſed etiā ab eodē ſenſu: mediātibus pluribus ſenſibꝰ ꝓprijs. ¶ Hoc enī ē falſū. patꝫ: Tū p̄o: qꝛ de reuiſa p̄ duos oculos nō habemus niſi vnū iudiciū: q̄d nō eſſet niſi illi duo oculi concurrerēt in aliquo cōi oꝛgano. Tūꝫ ſcd̄o: qꝛ oēs ſcie ſimul ſūt in eod̄ itellectu. al's nō poſſemus ponere dr̄am inter diuerſa ſcibilia igit̄ oēs ſenſationes ſūt in eodē ſenſu ⁊ non ī diuerſis. Tertio p̄ꝫ: qꝛ ſenſibilia eiuſd̄ gn̄is ab eodē ſenſu p̄oprio p̄cipiūtur: ergo ⁊ ſenſibilia ſenſuū particularium ab eod̄ ſenſu cōi. P̄ꝫ q̄rto: qꝛ niſi eod̄ ſenſu cōi perciperent̄ albū ⁊ dulce: tunc inter ea non poſſet poni dr̄a. ¶ Dr̄ ſcd̄o ad dubitationē: ꝙ ſicut in eodeꝫ ſubiecto ſunt albedo ⁊ dulcedo: ita in eadem aīa p̄ſſūt eſſe ſpecies diuerſoꝝ ſenſibiliū p̄ q̄s diuerſa ſenſibilia ſētiri p̄ſſūt. ¶ Ex predictis infertur ꝙ ſi eſſet indiuiſibile in cōtinuo. ip̄m eſſet ſenſibile ⁊ inſenſibile. Patet: qꝛ eſſet finis maxime diſtantie: a qua viſibile videri pōt et per ꝯñs videri poſſet: ip̄m etiam eſſet principium diſtantie a qua viſibile videri nō poſſet: ⁊ per ꝯñs non poſſꝫ videri. al's non poſſemus ponere differentiam inter diuerſa ſenſibilia. ¶ De ſenſitiuis quidem igitur ⁊ ſenſibilibus: quam naturam habeant ⁊ cōiter ſecūdū vnūquodq̄ ſenſitiuum dictum eſt. ¶ Et hec de ſenſu ſenſato.

Queſtio.

Solutio.

q̄d ē indiuiſibile nō ē ſenſibile

Obijciet autem aliquis ¶ Iſte eſt ſcd̄s tractatꝰ huius libri in quo p. determinat aliquas dubitatiōes: ⁊ diuidit̄ in tria ca. ſm̄ tres dubitatiōes q̄ videbūtur in ꝓceſſu. In p̄o ca. mouet talē dubitatōeꝫ: ex quo oē coꝛpꝰ ī infinitū eſt diſibile. vtꝝ ſimiliter q̄litates ſenſibiles ſūnt ī infinitū diſibiles: cuiꝰ mōi ſunt iſte: coloꝛ: ſapoꝛ: odoꝛ: grauitas: leuitas: caliditas: frigiditas: duricies: ⁊ mollicies. T. Quare neceſſariū. ¶ Hic p. arguit ꝙ nō dupl'r. P̄mo ſic qꝛ tūc ſeq̄ret̄ ꝙ etiā ſenſus eſſꝫ ī infinitū diſibilis. ꝯñs eſt falſuꝫ: igr̄ ⁊ añs. Falſitas ꝯñtis p̄ꝫ: qꝛ aīa ad ſentiēdum req̄rit oꝛgana determīata in q̄ntitate ⁊ q̄litate. ꝯñs tñ p̄ꝫ: qꝛ ſenſibile mot̄ eſt ſenſuꝫ dꝫ eſſe fortiꝰ ſenſu moto: ꝫ qñ ſenſibile diuidit̄ ne ip̄m maneat fortiꝰ ſenſu: opꝫ ſenſum diuidi. ¶ Scd̄o ſic. ſeq̄ret̄ ꝙ oīs magnitudo eſſꝫ ſenſibilis: ⁊ nulla ꝓpter ſui p̄uitateꝫ inſenſibilis: eo ꝙ ſine magnitudīe nō ſentit̄ qualitas: hoc tñ eſt falſum: igr̄. T. Si enī nō. ¶ Hic p. arguit ad oppoſitum p̄o ſic. ſi paſſiōes ſenſibiles nō eſſent in infinitū diſibiles: cū tñ coꝛpꝰ ſit in infinitū diuiſibile: ſeq̄ret̄ ꝙ eſſꝫ dandū coꝛpꝰ: q̄d nec eſſꝫ calidū nec frigidū: nec graue: nec leue: q̄d tñ eſt falſum: cū illud eſſꝫ inſenſibile: igit̄. ¶ Scd̄o ſi ſic ſeq̄ret̄ ꝙ coꝛpꝰ ſenſibile eſſet cōpoſitū ex coꝛpib' nō ſenſibilibꝰ. ⁊ ſic coꝛpꝰ naturale eſſꝫ cōpoſitū ex coꝛpibꝰ mathematicis: ſcꝫ abſtractis a ſenſibilibꝰ: hoc aūt eſt incōueniēs: igr̄. ¶ Tertio ſic. ſeq̄ret ꝙ ille magnitudīes inſenſibiles nō eſſent cognoſcibiles ab intellectu: q̄d eſt incōueniēs: igit̄. ꝯñs p̄ꝫ: qꝛ nō cognoſcūtur ſenſu: ꝫ nec p̄ intellectū. ꝯñs p̄ꝫ: qꝛ intellectꝰ nō ītelligit res q̄ exteriꝰ ſūt ſine ſenſu. Ex iſto textu dr̄ hec auctoꝛitas. Nihil ē in ītellectu: qñ priꝰ fuerit ī ſenſu: q̄ ſic intelligit̄. nihil ē q̄d app̄hendat intuitiue ab ītellectu exñs extra aīam: qñ priꝰ app̄hendat̄ a ſenſu. T. Sꝫ ſi hoc h̄nt. ¶ Hic p. pōit reſpōſionē antiquoꝝ ad dicta dicētiuꝫ: ꝙ nec paſſiōes magnitudīes ſunt in infinitū diuiſibiles. ¶ Cōtra hoc dicit p. ꝙ in texto phiſi. determinatū eſt oppoſitū de magnitudinibꝰ. T. De ſolutiōe aūt. ¶ Hic p. ſoluit dictaꝫ q̄ſtiōeꝫ q° ad ptes ſubiectiuas dicēs: ꝙ ſunt finite ſpēs coloꝝ: ſapoꝝ: ſonoꝝ: ⁊ ſic de alijs ſenſibꝰ. Q̄d ſic ꝓbat p. qꝛ ſm̄ q̄lꝫ ē dare q̄litates ꝯtrarias ſiue ſpēs extremas: ꝫ media ſunt finita ꝯñs p̄ꝫ: qꝛ extremis determīatis media ſunt determīata. Añs p̄ꝫ: qꝛ ſm̄ quēlꝫ ſenſuꝫ ē dare q̄litates ꝯtrarias q̄ ſe habēt vt vltia. T. Cōtinuū q̄dē. ¶ Hic p. ſoluit q̄ſtioneꝫ quo ad ptes q̄ntitatiuas: ponēs talē ꝯcl'oem: ꝙ cōtinuū ē in infinitū diſibile in ptes adinuicē inequales: hoc eſt in ptes eiuſdē ꝓpoꝛtiōis: ſed nō in ptes eiuſdē q̄ntitatis. Et ſubdit p. ꝙ illud q̄d ſm̄ ſe nō eſt ꝯtinuum. eſt bñ diſibile in ſpēs nō infinitas: ſꝫ finitas. T. Om̄ ergo. ¶ Hic p. ſoluit q̄ſtiōeꝫ quo ad ptes inexñtes. di. ꝙ q̄lꝫ ps inexiſtēs coꝛpi ē ſenſibilis cū alijs indiſtincte ſcꝫ ad ſenſatiōem totiꝰ: ſed non q̄lꝫ ps inexñs coꝛpi ē ſenſibilis diſtincte ab alijs. ſic ꝙ ſenſus pōt diſtīguere inter eam ⁊ alias ptes. Ex quo p̄ꝫ ꝙ coꝛpꝰ ſenſibile nō eſt in infinitū diſibile in ptes diſtincte ſenſibiles ab alijs: ſꝫ bene ē in infinitū diſibile in ptes diſtincte ſenſibiles ab alijs vel indiſtincte. Ille aūt q̄ diſtincte dicūtur ſenſibiles ſunt in actu ſenſibiles. Ille xo q̄ ſunt indiſtincte: in potētia. Uñ milleſima ps grani milij ſentit̄ in potētia ſiue indiſtincte: ⁊ nō in actu ſiue diſtincte: lꝫ ip̄a ſit p̄ñs ſenſui. T. Sep̄ate aūt. ¶ Hic p. ſoluit q̄ſtionem quo ad ptes ſep̄atas: dicēs ꝙ nō ꝯtingit ſenſibile diuidi in infinitū in ptes ſep̄atas: poſſibiles manere naturaliter ⁊ notabili tp̄e: ex quo aliqua ps ꝓpter nimiaꝫ p̄uitatē eiꝰ nō potēs reſiſtere corrūperet̄ in coꝛpꝰ ꝯtinēs: vt minoꝛ ſapoꝛ infuſus mari: ꝯuerteret̄ in ſapoꝛeꝫ maris. T. Quinimo. ¶ Hic p. ſubdit ꝙ ſenſus melioꝛ pōt ſentire minoꝛē magnitudinem diſtincte: ſꝫ ex quo iſte ſenſus non eſt in infinitum foꝛtificabilis. non eſt poſſibile ꝙ ſentiat in infinitū minoꝛē magnitudinē in actu ⁊ diſtincte: lꝫ in infinitū paruā magnitudinem ſentiat in potētia ⁊ indiſtincte. T. Q̄ q̄deꝫ igit̄. ¶ Hic p. ꝯcludit ꝙ ex quo ſunt q̄dā magnitudines ſenſibiles indiſtincte cū alijs q̄ latēt: ⁊ magnitudines q̄ ſunt ſenſibiles diſtincte nō ſunt infinite p̄uitatis: ſequit̄ ꝙ paſſiones ſenſibiles in infinitū ſunt diuiſibiles: nō in ptes quarum q̄lꝫ eſt ſenſibilis diſtincte ⁊ in actu: ſed in partes quaꝝ q̄lꝫ eſt ſenſibilis cū alia: ſiue ip̄a ſit ſenſibilis actu: ſiue in potētia.

Arguit̄ ad ptē negatiuā.

Ar ad ptē affirmatiuā.

Nihil ē in ītellectu qñ priꝰ fuerit ī ſenſu

Reſpōſio antiquoꝝ.

Confutatio eiuſdem

Solutio opſonis quo ad ptes ſubiectiuas.

Solutō q̄ſtionis quo ad ptes q̄ntitatiuas.

Solutō q̄ſtionis quo ad ptes inexñtes.

Solutō q̄ſtionis quo ad ptes ſep̄atas.

Obijciet aūt vtiq̄. ¶ Iſtud ē ſcd̄m ca. huiꝰ tractatꝰ in quo p. mouet iſtā q̄ſtiōem. Utꝝ viſibile prius moueat tp̄e mediū ꝙ̄ viſuꝫ. Et arguit p. p̄o ꝙ ſic p̄ ſimile: qꝛ odoꝛ ⁊ ſonꝰ priꝰ tp̄e mouēt mediū ꝙ̄ ſenſuꝫ: ꝫ ſimiliter eſt de viſibili. T. Quēadmodū. ¶ Hic p. ꝓbat hoc idē auctoꝛitate Empedoclis dicētis hoc idem. T. Purabit̄ aūt. ¶ Hic p. tertio ꝓbat illud idē. qꝛ opꝫ fieri motū vel mutatiōeꝫ de ſibili ad viſuꝫ: vel ecōtra. ⁊ oīs motꝰ vel mutatio q̄ eſt inter terminos diſtātes ē in tp̄e: ⁊ per priꝰ in vna pte ſpacij ꝙ̄ in alia: ꝫ videt̄ ꝙ viſibile priꝰ mouet mediū ꝙ̄ ſenſuꝫ T. Et ſi oē. ¶ Hic p. remouet opīones āntiquoꝝ ad iſtā rōneꝫ reſpōdentium. Quidā enī dixerūt totū ſonū ſimul ſentiri: ⁊ ſimiliter totū odoꝛē. ⁊ nō priꝰ vnaꝫ ptem ꝙ̄ aliā. ¶ Dicit p. ꝙ hoc non q̄rit q̄ſtio. ¶ Alij dicebāt ꝙ illud q̄d a remotioꝛi ſpacio ſentit̄ apparet minꝰ vel remiſſius: ita ꝙ nō apparet ita diſtincte de remote ſicut de ꝓpe: ꝓpter variatiōem medij. ¶ Sꝫ illud nō facit aliq̄d ad ꝓpoſitū (vt dicit p.) cum q̄ſtio q̄rat. vtꝝ prius viſibile moueat mediū per q̄d ꝓpinquioꝛes priꝰ vidēt ꝙ̄ remotioꝛes ꝙ̄ oꝛganū viſus. T. Uel circa. ¶ Hic p. ſoluit q̄ſtionem ponēdo dr̄iam inter multiplicatiōem luminis ⁊ alioꝝ ſenſibilium: dicēs ꝙ ſonꝰ multiplicat̄ per quēdam motum localē aeris: ⁊ ſimiliter odoꝛ: ſꝫ lumen nō multiplicatur per motū localem: ſꝫ per in eſſe. i. per ſolaꝫ p̄ñtiam lucidi multiplicat̄ lumen p̄ diaphanuꝫ. T. Propter q̄d. ¶ Hic p. interpōit vnā q̄ſtioneꝫ q̄ talis ē. vtꝝ ſit vnus ⁊ idē ſonꝰ quem audit ꝓpinquꝰ ⁊ quē remotꝰ ¶ Reſpōdet ꝙ eſt ideꝫ ſonꝰ in nūero: ſed nō eſt eadem ſpēs in nūero: ſꝫ eadē in ſpē. Et ſimiliter dicēda eſt de coloꝛibꝰ ⁊ odoꝛibꝰ. Et ſubdit p. ꝙ ꝓpter p̄dictū nō opꝫ credere ꝙ ſoni ⁊ odoꝛes ſint coꝛpa: ſꝫ ſunt coꝛpoꝝ paſſiones. T. Omīo aūt. ¶ Hic p. ponit aliam dr̄iam dicēs ꝙ nihil ꝓhibet q̄ntum eſt ex pte alteratiōis oēs ptes incipere alterari: ⁊ hoc ſi alterās ſit eq̄ bene approximatuꝫ vni ſicut ⁊ alteri: ſꝫ ꝓpter impoſſibilitatē penetrationis coꝛpoꝝ: repugnat ꝙ per motū localē totū ſimul pertrāſeat aliq̄d ſignū vel perueniat ad aliq̄d ſignuꝫ. ¶ Ex iſto p̄ꝫ ꝙ nō opꝫ ita eſſe de viſu ſicut de auditu et olfactu: imīo nō ꝓhibet ex pte viſus ⁊ viſibilis: qñ ſimul tp̄e ⁊ nō priꝰ vnū ꝙ̄ alteꝝ immutat mediū ⁊ ſenſuꝫ q̄d nō eſt ita de alijs.

Queſtio

Solutio queſtionis.

Alia q̄ſtio.

Solutio.

Cōtingit totū ſimul alterari nō dimidiū prius.

Eſt aūt. ¶ Iſtud eſt tertiū ca. huiꝰ tractatꝰ in quo p. pertractat talem q̄ſtiōem. Utrum aliq̄s poſſꝫ ſimul plura ſentire. Et arguit p. ad dictam q̄ſtionem p̄mittens duas ſuppōnes. Quaꝝ prima eſt: ꝙ motꝰ maioꝛes apud ſenſum faciūt latere minoꝛes: vt docet experientia. Aliq̄ enī valde attēti ad ſonum: vel ad aliq̄ delectabilia vel triſtabilia: vel timētes nō percipiūt ea q̄ ante oculos trāſferunt̄ vel q̄ ante aures dicunt̄ T. Et ꝙ vnūq̄dq̄. ¶ Scd̄a ſuppō eſt ꝙ aliq̄d multo meliꝰ percipit̄ ſimplex ꝙ̄ alteri cōmixtuꝫ: vt vinū ſimplex ꝙ̄ mixtū cum aqua. T. Si itaq̄ maioꝛ. ¶ Hic p. arguit ꝙ nō ſimul ſentimꝰ duo diuerſa: qꝛ vel illa ſunt cōmiſcibilia: vt coloꝛes vel ſapoꝛes: vel nō ſunt cōmiſcibilia. Si primū: vel ſunt adinuicē equalia: vel vnū eſt al

Queſtio

Motꝰ maioꝛes īpediunt minoꝛes

tero maius: ⁊ per ꝯñs vnū impedit aliud. Si vero non ſunt cōmiſcibilia: ⁊ tūc vel ſunt equalia: ⁊ tūc neutruʒ eoꝝ percipit̄ in ꝓpria forma. Si vnū eſt maiꝰ alio: tūc vnuʒ impedit aliud. T. Adhuc ſi. ❡ Scōa rō eſt: q2 magis videt̄ ꝙ vno ſenſu plura poſſimꝰ ſentire q̄ duo bus diuerſis ſenſibꝰ ſimul: ex quo ſenſibilia vnius ſen ſus magis ſilr mouēt viſuʒ q̄ duo ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuū: ergo ſi plura ſenſibilia vniꝰ ſenſus nō poſſimꝰ ſimul ſentire: nec etiā ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuum. Q[uod] vero ſenſibilia vniꝰ ſenſus nō poſſimꝰ ſimul ſentire p̄ videt̄ ex eo: q2 vna potētia nō hꝫ niſi vnū actū ſimul ⁊ ſemel: ⁊ ſi eſſent due ſenſatōes erūt duo actꝰ vniꝰ potē tie: qđ nō vr̄ poſſibile. T. Videt̄ cū. ❡ Hic p. ꝓōit ter tiaʒ rōnem q̄ talis ē. Si aliq̄s ſenſus ſentiret plura ſi mul ⁊ ſemel vel illa plura eēnt eiuſdē ſpēi. vel diuerſa rū ſpēꝝ eiuſdē tñ gñis: vel diuerſoꝝ generꝝ ꝓportiona bilia adinuiceʒ. vel nō ꝓportionabilia: ſʒ nullū iſtoꝝ ē dicendū. igr̄. Minor ꝓꝫ prīo: q2 duo agētia in idē paſ ſum nō agūt niſi vnū actū: vt duo ignes niſi vnā caldi tateʒ: g duo alba ſolū vnū actū facerēt i viſuʒ: ⁊ ꝑ ꝯñs nō diſtincte ꝑciperētur. T. Ampliꝰ ſi. ❡ Nec ē dicen dum ſcōm: q2 tūc illa eēnt ꝯtraria: ⁊ ſic facerēt motꝰ vl̄ actꝰ ꝯtrarios: q̄ nō pñt eſſe in eodem ſenſu: vel facerēt vnū actū mixtū mediāte quo nō poſſʒ aliqđ illoꝝ diſtin cte cognoſci. T. Erūt eī ſimul. ❡ Nec ē dicendū tertiū q2 illa plꝰ diſtāt q̄ illa q̄ ſunt eiuſdē ſpēi: ⁊ per ꝯñs ma gis ſe impediūt: ⁊ ꝑ ꝯñs ſi illa q̄ ſunt eiuſdē ſpēi pñt ſe inuiceʒ impedire: etiā ⁊ illa q̄ ſunt alteriꝰ ⁊ alteriꝰ ſpēi

Solutio anti quoꝝ.

T. Q[uod] aūt dicūt. ❡ Hic p. iprobat quādaʒ ſolutiōem falſam quā prīo recitat: ⁊ ē talis: ꝙ nō ſentiūtur plura ſimul: ſʒ vidētur ſimul plura ſentiri ꝓpter ꝑuitatem tꝑis intermedij: qđ quidē tꝑs nō percipit̄ ꝓpter ſui ꝑ uitatem: hoc aūt dicebāt antiqui ꝯtingere in auditu ſo noꝝ: ⁊ viſu coloꝝ. T. Aut hoc non veꝝ. ❡ P. hic ipro bat dictā ſolutiōem duabꝰ rōnibꝰ. Quaꝝ prima talis ē

Confutatio eiuſdē.

eſt: q2 aliqđ totū ſentimꝰ: ſicut aliq̄ totā magnitudinē ex quo ꝑcipimꝰ in tꝑe ꝯtinuo ſine eiꝰ interruptiōe ali qđ eſſe: g aliq̄ ꝑteʒ tꝑis percipimꝰ. T. Ampliꝰ non. ❡ Scōa rō talis eſt: ſi eſſʒ tꝑs inſenſibile ꝓpter ſui ꝑui tateʒ vel etiā magnitudo: ſeq̄retur ꝙ ſentiret̄ ſm ſe: ſʒ ſolum ſm ꝑtem pro q̄to aliq̄d eiꝰ ſentiret̄. Etiā ſeq̄ retur: ꝙ nihil ſentiret̄ in aliquo tꝑe: niſi q2 in aliqua ꝑ te eiꝰ ſentiretur. ꝯñs ē falſum: igit̄ ⁊ añs. ꝯña tñ prīci palis ꝓꝫ: q2 illud qđ ſentit̄ in tꝑe ſit a.b. ⁊ ſit g. ſignuʒ diuiſionis: ita ꝙ g.b. ſit inſenſibile ꝓpter ſui ꝑuitatem tūc a.b. nō ſentiētur niſi rōne ꝑtis. T. Oia quiđ igit̄ ❡ Hic p. ꝯcludit ꝙ quelʒ pars magnitudinis percipit̄. ſed nō diſtincte: nō etiā ſenſus nō de qualʒ parte iudi cat q̄ta ſit: q2 etiā non iudicamꝰ vere: de longe q̄ta ſit totalis res q̄ videt̄. vt apparet de ſole. Sol eñ appa ret duoꝝ pedum: qui tñ eſt maior tota terra. Ex iſto ꝓꝫ ꝙ eſt dare ſenſibile īdiuiſibile in ꝑtes: quaꝝ quelʒ na ta eſt diſtincte ſentiri. T. De priꝰ aūt dicta. ❡ P. hic

Reſumit̄ que ſtio

reſumit iteꝝ q̄ſtionem priꝰ factam: ſcʒ vtrum ꝯtingit ſi mul plura intelligere. Et dicit p. ꝙ per ſimul intelligit tꝑs illud in quo vnū ſentit̄. nec eſt diſtinctum a tꝑe in quo aliud ſentit̄. T. Primū quiđ. ❡ P. hic ponit du

Primꝰ modꝰ ſoluendi

os modos ſoluēdi. Primꝰ eſt: ꝙ ſicut illud qđ ſentitur (ꝑuta albū ⁊ nigrū) eſt quodāmodo indiuiſibile: hoc eſt indiuiſuʒ: ex quo eſt ꝯtinuū ⁊ quodāmodo diuiſibi le: ex quo hꝫ parteʒ extra ꝑtem q̄ ambe ꝑtes ſimul ſen tiūtur cum totū ſentit̄. ita etiā ex parte ſenſus organū eſt quodāmodo vnū ⁊ indiuiſuʒ: cū eſt cōtinuum ⁊ quo dāmodo eſt plura: q2 hꝫ partem extra ꝑtem: ergo ſm plures partes ipius ſenſibilis ſentimꝰ q̄ ſunt eiuſdem ſpēi: ⁊ per ꝯñs plura ſenſibilia eiuſdē ſpēi vel diuerſa rum ſpēꝝ poſſunt ſimul ⁊ ſemel ꝑcipi ab eodē ſenſu: ex quo ſpēs vniꝰ fit in vna ꝑte organi ⁊ ſpēs alteriꝰ i alia

Scōs modus ſoluendi

Ter. Si autem. ❡ P. hic dat alium moduʒ ſoluendi ⁊ eſt talis ꝙ ſenſibilia diuerſoꝝ generꝝ contingit ſimul ſentiri: nō ſolū a diuerſis ſpēbus ꝓprijs: ſʒ ab vno ſen ſu cōi. ſʒ hoc fit mediantibus pluribꝰ ſenſibus ꝓprijs. Illud ꝓbat p. quatuor rōnibꝰ. Quaꝝ pria eſt: q2 de re viſa per duos oculos nō habemꝰ niſi vnum iudiciū in terius: qđ nō eſſʒ niſi illa diuerſa organa vnirentur in aliquo vno organo: ⁊ ſicut illa duo organa vniꝰ ſenſus vniūtur in aliquo organo vtriq̄ cōi. ita oīa vniūtur ad aliqđ vnum organū omnibꝰ cōe. T. Ampliꝰ ⁊ ſenſus ❡ Scōa rō eſt: oēs ſcīe ſunt in eodē intellectu: cum ali as non poſſemus ponere dr̄iam inter diuerſa intelligi bilia: ergo etiam oēs ſenſatiōes ſunt in eodē ſenſu: cū alias nō poſſemus ponere dr̄iam inter diuerſa ſenſibi lia. T. Si hoc autem. ❡ Tertia rō eſt: ab vno ſenſu ꝓprio poſſunt ſimul ſentiri ſenſibilia eiuſdē generis: ergo ſenſibilia diuerſoꝝ generꝝ vno ſenſu cōmuni ſenti ri poſſunt. T. Si itaq̄. ❡ Quarta rō eſt. ſi non vno ſenſu ꝓprio vel cōi ſentimꝰ albuʒ ⁊ dulce: nō poterimꝰ ponere dr̄iam inter illa duo: qđ tñ eſt falſum: igit̄. T.

De vnitate ſenſus cōis.

Igitur ſm ꝙ indiuiſibile. ❡ P. hic oſtēdit quō ſenſus cōmunis dʒ dici vnꝰ ponens duos modos. Quoꝝ pri mus ē: ꝙ ille ſenſus cōmunis ē vnus numero cōmunis tamen pluribꝰ diuerſis ſenſibus ꝓprijs mediāte quo rum vno ſentit album: ⁊ mediāte alio dulce. T. Vel quēadmodum. ❡ Secūdus modꝰ eſt: ꝙ ſicut in re non repugnat: ꝙ in eodem ſubiecto ⁊ in eadem parte eius eſt albedo ⁊ dulcedo: ita etiam non repugnat ꝙ in aīa vel in eadem potentia eius ſunt ſimul ſpēs illarū me diantibus quibꝰ vnꝰ ſenſus ſimul percipit illa: ſʒ hoc eſſet ſm diuerſas ſpēs. T. Oñ. auteʒ. ❡ P. hic infert

Q[uod] īdiuiſibil. nō eſt ſenſibi le.

vnum correlariuʒ: ꝙ eſt tale: ꝙ indiuiſibile non eſt ſen ſibile. Probat ſic p. q2 ſeq̄retur ꝙ ipm ſimul ſentiretur ⁊ non ſentiretur. ꝯñs eſt falſum: igitur ⁊ añs. ꝯña ta men ꝓꝫ: quia ſenſibile nō a qualʒ diſtātia ſentitur: er go eſt dare ſpaciuʒ in quo ſi eſſet nō ſentiret̄. ⁊ tūc ſi in cōtinuis eſſʒ dare indiuiſibile: tūc illoꝝ ſpaciorum idē indiuiſibile eſſet terminꝰ ſiue finis vniꝰ ⁊ principium alterius: ⁊ eſſet in vtroq̄ illorum: ⁊ tūc ſi ponatur in il lo indiuiſibili qđ eſt ſenſibile: tunc illud videbit̄. q2 in parte ſpacij eſt qđ totū percipit̄. ⁊ etiā illud nō videret̄ q2 eſt in ꝑte ſpacij qđ nō videt̄. T. De ſenſitiuis aūt. ❡ Hic p. recapitulat dicēs ꝙ de ſenſitiuis hoc ē de or ganis ſenſuū ⁊ ſenſibilibꝰ dictuʒ eſt: ⁊ ſimiliter de ſen ſibilibꝰ. iam reſtat determinare de memoria ⁊ reminiſ ſcentia: ⁊ poſtea de ſomno ⁊ vigilia.

Queritur vtꝝ qualitates ſenſibiles ſint in

infinitū diuiſibiles. ❡ Et videt̄ ꝙ non: q2 tūc ſeq̄retur: ꝙ ſenſus in infinituʒ eſſet augmentabilis. ꝯñs eſt falſuʒ ergo ⁊ añs. ꝯña ꝓꝫ: q2 quilʒ ſenſus eſt virtꝰ finita: ergo q̄to ſenſibile fit minus tanto ſenſus dʒ fieri fortior ſi debeat percipere illud: ergo ſi ſenſibile in infinituʒ po teſt diminui: ſenſus in infinitum pōt augeri ⁊ fortifica ri. ❡ Secundo ſic. ille qualitates non ſunt in infinituʒ diuiſibiles: in quibus eſt dare minimum: ſʒ in qualita tibus ſenſibilibus eſt dare minimū: ergo nō ſunt in in finitum diuiſibiles. Minor ꝓꝫ: q2 in qualitatibꝰ ſenſi bilibus eſt dare partes ita paruas: ꝙ non ſentiūtur: et ille vidētur eſſe minime: igitur. ❡ Tertio ſic. illud qđ ꝓpter ſui paruitatem reſoluitur in continens ⁊ corrū pitur: non eſt i infinituʒ diuiſibile: ſed qualitas ſenſibi lis eſt hmōi: igitur. Minor ꝓꝫ: q2 dicit p. in prīo ca: ſcōi tractatꝰ: ꝙ ſi minimꝰ ſapor mari adhereret reſolueret̄ in cōtinens. ❡ Quarto ſic. ſi ſic ſeq̄retur ꝙ nulla eſſet magnitudo inſenſibilis ꝓpter ſui ꝑuitatē. ꝯñs eſt fal ſum: ergo ⁊ añs. ꝯña patʒ: q2 quelʒ magnitudo hꝫ in ſe aliq̄ qualitatē ſenſibilē. ergo ſi q̄lʒ qualitas ſenſibilis

in infinituʒ poſſet diuidi: tūc quacūq̄ data poſſet dari minor. ⁊ ſic quelʒ ꝑs magnitudinis diuiſe haberet qua litateʒ ſenſibilē. ⁊ ꝑ ꝯñs eſſʒ ſenſibilis.

In oppoſitū ar. q2 quelʒ qualitas ſenſibilis

eſt ꝯtinua: ⁊ in infinitū ꝯtinuū eſt diuiſibile: ergo in in finitum qualitas ſenſibilis diuiſibilis eſt. Pro ſolutio ne queſtionis ē.

Sciendū ꝙ titulꝰ q̄ſtionis pōt tripl̄r intelli

Triplex itel lectꝰ Tituli q̄ ſtionis.

gi. ❡ Uno mō de diuiſione in ꝑtes ſubiectiuas. Et de iſta diuiſione dicit Ar. ꝙ qualitates ſenſibiles non ſunt in infinitū diuiſibiles: hoc eſt nō ſunt infinite ſpēs eēn tiales q̄litatuʒ ſenſibiliū: q2 vt dicit p. in quolʒ gñe q̄li tatū ſenſibiliū ſunt duo extrema ꝯtraria: mō determina tis extremis nō eſt poſſibile media eſſe infinita. ❡ A liomō pt̄ intelligi de diuiſione in ꝑtes graduales: ſm q̄s ꝑtes fit intēſio vel remiſſio: ⁊ iſtomodo q̄lʒ q̄litas ſen ſibilis in infinitas ꝑtes diuidi pt̄: ⁊ de iſtis duobꝰ mo dus non eſt hic ad ꝓpoſitū. ❡ Tertio mō intelligit̄ de diuiſione in ꝑtes q̄titatiuas. Et hoc iteꝝ ꝯtingit dupl̄r Uno mō abſolute ſine cōparatiōe ad ſenſum. Alio mō ꝑ cōparatiōem ad ſenſuʒ. ❡ Qualitates ꝟo ſenſibiles ſm ſe ſumpte: ⁊ nō in cōparatiōe ad ſenſuʒ in quo ꝑci piūtur ꝑ potētiaʒ ſupnaturalē ſunt in infinitū diuiſibi les in ꝑtes ꝑ ſe exiſtētes: ⁊ per notabile tꝑs permanen tes: q2 per potētiam ſupernaturalē due partes pñt ſe parari a ꝯtinuo ⁊ cōſeruari tres: q̄tuor: ⁊ ſic deinceps. Sʒ qualitates ſenſibiles nō ſunt in infinitum diuiſibi les ꝑ potētiam naturalē in partes q̄titatiuas ſeorſum a toto exiſtētes: ⁊ per notabile tꝑs ſic permanētes: ꝓꝫ per tertiā rōnem ante oppoſitū. De iſto tñ ſenſu nō eſt principaliter ſermo: ſʒ de alio ſenſu: cōparando quali tates ſenſibiles ad ſenſum a quo ꝑcipiūtur: ita ꝙ ſen ſus q̄ſtionis ſit iſte. Utꝝ quacūq̄ qualitate ſenſibili da ta quam ſenſus pt̄ ſentire ſeꝑatam a ſuo toto q̄lʒ mi norem pt̄ ſentire diſtincte ſiue ſeꝑatam a toto. Et ſm iſtum ſenſum ponitur.

Concluſio reſpōſiua qualitates ſenſibiles

nō ſunt in infinitū diuiſibiles in cōparatiōe ad ſenſuʒ in partes q̄ diſtincte ꝑcipiūtur a ſenſu ſʒ ſunt in infinitū diuiſibiles in ꝑtes q̄ diſtincte vel indiſtincte percipiū tur ab eo. ❡ Pria pars ꝓꝫ: per primā rōnem ante oppo ſitū. ❡ Scōa pars cuiꝰ ſenſus eſt. quacūq̄ q̄litate ſenſi bili data in exiſtēte toti quam ſenſus pt̄ ſentire: adhuc q̄lʒ ea minorē pt̄ ſentire ꝓꝫ: q2 niſi ſic: ſeq̄ret̄ ꝙ nulla tota ſupficies poſſʒ videri. ꝯñs tñ reputat̄ falſuʒ. igit̄ ⁊ añs. ꝯña ꝓꝫ: q2 eadē rōne qua vna ꝑs ꝓpter eiꝰ ꝑui tateʒ alteri ꝯiūcta nō ſentiret̄. nec etiā alia: ⁊ per ꝯñs nulla: ⁊ cū partes q̄ reputant̄ ſenſibiles nō ſunt aliud q̄ iſte parue ꝑtes ſimul ſumpte: q̄ ꝓpter eoꝝ paruitatē reputātur inſenſibiles: ſequit̄ ꝙ ſi nulla talis ꝑua ꝑs ſentitur: nec etiā pars cōpoſita ex illis. ❡ Eſt tñ aduer tendū. ꝙ ꝯtingit dare maximā partē quā ſenſus nō pt̄ diſtincte ſentire: ⁊ tamen qualʒ maiori illa eſt danda aliqua minor quā pōt ſentire.

Dubitatur prīo vtꝝ poſſibile eſt aliqđ totū

ſimul ⁊ ſemel alterari. ❡ Pro ſolutiōe dubij ſuppōitur prīo: ꝙ quedā alteratio fit cū abiectiōe forme contrarie ſicut calefactio: frigefactio: ⁊ ſic de alijs. Alia eſt q̄ fit ſine abiectione forme ꝯtrarie: ſicut illuminatio medij. ❡ Scōo ſupponitur ꝙ alterationū Quedā fit a princi pio intrinſeco: ſicut ꝓꝫ de frigefactiōe aque calefacte. Quedā vero fit a principio extrinſeco: vt ꝓꝫ de calefa ctione aque ab igne. ❡ Tertio ſupponit̄ ꝙ pt̄ intelligi titulus q̄ſtionis de ſimultate partiuʒ q̄titatiuaꝝ: ita ꝙ ſenſus q̄ſtionis eſt iſte. vtꝝ poſſibile eſt aliqđ totuʒ q̄ti tatiuū alterari: ſic ꝙ vna ꝑs q̄titatiua nō citius altere tur q̄ alia. ❡ Aliomō pt̄ intelligi de ſimultate ꝑtiuʒ q̄

litatis cuiuſmodi ſunt gradꝰ: ⁊ tūc ſenſus queſtionis eſt iſte. Utꝝ poſſibile ſit aliqđ totū alterari. ita ꝙ nulla pars forme ante aliā acq̄rat. ſed tota ſimul. ❡ Quarta ſupponit̄. ꝙ accipiēdo titulū q̄ſtiōis i prīo ſenſu. q̄ ē de partibus q̄titatiuis: pt̄ adhuc dupl̄r intelligi. ❡ Uno modo de ꝑtibus ſumptis ſm duas dimēſiones: ſcʒ ſm longitudinē ⁊ latitudinē. ita ꝙ ſenſus ſit talis. Utrum poſſibile ſit aliqđ totuʒ q̄titatiuuʒ alterari: ita ꝙ nul la ꝑs q̄titatiua ſumpta ſm longitudinem ⁊ latitudi nem citiꝰ alteraret̄ q̄ alia. ❡ Aliomodo pt̄ intelligi de partibus ſumptis ſecūdum tres dimenſiones: puta ſm lōgitudineʒ: latitudineʒ: ⁊ ꝓfunditatē ſimul: ita ꝙ ſenſus q̄ſtionis ē iſte. Utꝝ poſſibile eſt aliqđ totuʒ q̄ti tatiuū alterari: ita ꝙ nulla ꝑs q̄titatiua accepta ſm lō gitudinem: latitudinem: ⁊ ꝓfunditatē citiꝰ alteret̄ q̄ alia. ❡ Iſto ſuppoſito dr̄ ad dubiū: ꝙ non ꝯtingit ab al terāte extrinſeco totum q̄titatiuum ſimul alterari. ſi multate ꝑtium ſm oēm dimēſionem: ita ꝙ nulla ꝑs q̄ titatiua ſumpta ſm longitudineʒ: latitudinem: vel ꝓ funditatē citiꝰ alteret̄ q̄ alia: ⁊ hoc loquēdo de altera tione ꝓprie dicta. Pꝫ: q2 talis alteratio fit per agēs na turale: qđ pꝰ agit in ꝓpinquuʒ q̄ in diſtās. Sʒ ab alte rante intrinſeco ꝯtingit aliqđ totuʒ q̄titatiuuʒ altera ri: ita ꝙ nulla ꝑs q̄titatiua ſumpta ſm longitudinem vel latitudinem citiꝰ alteretur q̄ alia: ꝓꝫ: q2 poſſibile ē ꝙ duo corpora plana: habētia qualitates ꝯtrarias ac tiuas ⁊ paſſiuas applicētur adinuicem: ⁊ tūc vnum eq̄ cito agit in reliquū ſm vnam ꝑtem ſicut ſm aliaʒ: que partes ſumūtur ſm longitudinē ⁊ latitudinem. ❡ Se cundo dr̄: ꝙ ab agente intrinſeco contingit aliqđ totuʒ q̄titatiuum alterari: ſic ꝙ nulla ꝑs q̄titatiua illiꝰ priꝰ alteret̄ q̄ alia: ſiue illa ꝑs ſumat̄ ſm longitudinē ⁊ la titudinē ⁊ ꝓfunditatem: ſiue non: q2 tale agens cuilʒ parti eſt equaliter approximatū: ergo nō videt̄ ꝙ citi us agit in vnam ꝑtem q̄ in aliam. Sed tñ non contin git aliqđ totum q̄titatiuum alterari ab agente extrin ſeco vel intrinſeco: ita ꝙ nulla ꝑs gradualis cuius acq̄ ratur q̄ alia: q2 iam non eſſʒ alteratio: ex quo non fie ret in tꝑe. Etiam tunc forma de ſua natura ſucceſſiue acquiſibilis ꝑs poſt partem tota ſimul acquireretur ꝑ agens naturale: quod eſt falſum: igit̄. Poſſʒ tamen il la forma ab agente extrinſeco ſupernaturali produci ſi mul ⁊ ſemel quo ad omnes gradus: ſic ꝙ vnus gradꝰ non prius ꝓduceret̄ q̄ alius: nec illa qualitas priꝰ ꝓ duceret̄ in vna parte ſubiecti q̄titatiua q̄ in alia: ſed illa mutatio non eſſʒ alteratio ꝓprie dicta. ❡ Tertio dr̄ ad dubium: intelligendo titulum dubij de alteratione que fit ſine abiectione forme contrarie ſucceſſiua (cu iuſmodi eſt illuminatio medij ſiue multiplicatio ſpēi) ꝙ totum q̄titatiuum nō alteratur ſimul ⁊ ſemel quo ad omnes partes q̄titatiuas: ſed prius alteratur vna ꝑs q̄ alia: q2 quādo fit illuminatio medij. vel quando cauſatur ſpēs viſibilis in medio: hoc fit ꝑ ꝓpinqua tionem corporis luminoſi vel viſibilis ad ipm mediuʒ vel per remotionem prohibentis. Sed vtroq̄ iſtorum modorum eſt ſucceſſio ex parte partium q̄titatiuaruʒ ipſius medij: ergo ipſum medium non alteratur: totū ſimul. Sʒ ſi corpꝰ luminoſum vel viſibile ſupernatura liter preſentaretur medio: ſimul ⁊ ſemel omnes ꝑtes medij alterent̄. dūmodo mediū eſſʒ vniforme: q2 tunc agens naturale eſſʒ ſufficienter approximatū paſſo be ne diſpoſito: ergo ageret in ipm: non tñ eq̄ intenſaʒ q̄ litatem cāret in ꝑtibꝰ diſtātibus ſicut in ꝑtibus ꝓpin q̄s. ❡ Ex iſto ꝓꝫ: q2 nō repugnat lumī ſiue ſpēi viſibili. Nec etiā medio q̄n lumen vel ſpēs in inſtāti poſſʒ mul tiplicari ꝑ totum mediū. Et hoc intēdit p. cū dicit in ſe cundo ca. ſcōi tractatꝰ: ꝙ lumen vel ſpēs coloris non ꝓ us tꝑe recipit̄ in medio q̄ in viſu: hoc eſt nō repugnat

lumini ꝙ ſimul tempore recipiatur in medio ⁊ in viſu ſed tamen ſm̄ concurſum naturalem ſiue potentiam naturalem hoc fieri nō poteſt. ¶ Sed diceret aliquis ſi ſenſibile prius moueret medium ꝙ̃ ſenſum: tunc poteſt eſſe ſenſatio preteriti ⁊ nō preſentis. ꝯña pꝫ: quia ſenſus nō ſentit niſi ſpẽs recipiatur in organo: ⁊ ſi prius tpe recipiatꝛ in medio: poſſibile eſt ꝙ ſenſibile corrūpatur anteꝙ̃ ſpẽs medij cauſet ſpẽs in organo. ꝯñs tñ videtur eſſe falſum: cum tūc ſenſatio nō differret a memoria. ¶ Ad hoc dr̄ negando ꝯñam: ꝙ ꝯña ſit falſum. Et ad ꝓbatiōem dr̄ negando ꝯñm: qꝛ memoria eſt ſolum preteriti: ſenſatio etiam eſt p̄ſentis. Etiam memoria eſt in illo qđ diu p̄teritum eſt: ⁊ per modum p̄teritionis. Senſatio vero non eſt de illo qđ diu preteritū eſt: nec ꝑ modum p̄teritionis. ſed eſt de illo qđ eſt preteritū tanto tpe q̃nto durauit multiplicatio ſpẽi. Iſtud pꝫ clare de tono: qui per aliq̄ꝫ ptem medij multiplicatꝛ realiter ⁊ corrupitꝰ ci᷑ anteꝙ̃ ſpẽs perueniat ad organum auditus. ¶ Quarto dr̄ ꝙ lumen vel ſpẽs viſibilis non multiplicatꝛ quo ad oēs partes graduales ſimul ⁊ ſemel ab agente naturali: lꝫ poſſet fieri ab agente ſupnaturali: ſed tūc illa alteratio non eſſet ſucceſſiua: ſed potius diceretur creatio.

Dubitatur ſcđo vtrum contingit nos plura ſenſibilia ſimul ſentire. ¶ Ad dubiuꝫ dr̄ ꝙ per plures ſenſus exteriores poſſumus plura ſentire ſimul ⁊ ſemel. Similiter per eūdem ⁊ vnum ſenſum exterioreꝫ poſſumus plura ſenſibilia eiuſdem generis ſentire ſimul ⁊ ſemel cum per vnum ⁊ eūdem ſenſum ponimus differētiam inter ſenſibilia eiuſdem generis. Sed tamen ſenſibilia diuerſoꝝ ſenſuum nō poſſunt ſimul nec ſucceſſiue percipi ab eodem ſenſu exteriori: cum vnus ſenſus exterior non iudicat de ſenſibili ꝓprio alteriꝰ ſenſus. Sed tamen ſenſibilia diuerſorum ſenſuum ab eodem ſenſu interiori ſimul ⁊ ſemel ꝑcipiuntur: quia vnus ⁊ idem ſenſus interior natus eſt ponere differētiam inter ſenſibilia diuerſorum generum. ¶ Secūdo dr̄ ad dubium: ꝙ non cōtingit ſolum vnum ſentire: ita ꝙ nō ſentiantur plura: qꝛ omne qđ ſentitur ⁊ ptes q̄ etiam ſentiuntꝛ quando illud totuꝫ percipitꝛ. ergo q̄ñ docūꝗ vnum ſentitꝛ. plura ſentiuntꝛ. ⁊ per ꝯñs non cōtingit ſolum vnum ſentire. Etiaꝫ illa plura ſimul ſumpta eque perfecte ſentiuntꝛ ſicut illud vnuꝫ: quod eſt totum: pꝫ: quia illa plura ſimul ſumpta ſunt ip̄m totum ergo ſi totum perfecte ſentitꝛ. etiam ⁊ illa plura perfecte ſentiuntꝛ. ¶ Sed tamen non eſt poſſibile qđlibꝫ illorum plurium qui ſimul ſentiuntꝛ ſentiri ita perfecte perſe: ſicut illud totum ſentitꝛ perſe: qꝛ illius totiꝰ ſunt alique partes ita parue: ꝙ non poſſunt ſentiri diſtincte: ⁊ tamen totuꝫ ſentitꝛ diſtincte. Poſſibile eſt tamen ꝙ aliquis percipiens ⁊ totum ⁊ parteꝫ: perfectius ſentiat partem ꝙ̃ totum: quia poſſibile eſt totum eſſe ita magnum: ꝙ extremitates eius non manifeſte p̄ſententur viſui: ⁊ tamen vna pars illius totius eſt bene proportionata viſui. Quando tamen plura ſentiuntur ſimul diuerſis ſenſibus: poſſibile eſt vnum illorum non ita perfecte ſentiri ſicut ſi ſolitarie ſentiretꝛ. hoc pꝫ de illo qui ita diligenter attēdit ad cantum vel voceꝫ: ꝙ non bene percipit ea que occurrunt viſui. ¶ Ad rationes queſtionis ante oppoſitum pꝫ ſolutio ex dictis.

¶ Finis de ſenſu ⁊ ſenſato.

eſt iſte. Vtrū poſſibile ſit aliqđ totū alterari. ita ꝙ nulla pars forme ante aliā acqratꝛ. ſed tota ſimul. ¶ Quarta ſupponitꝛ. ꝙ accipiēdo titulū q̄ſtiōis ī p̄rio ſenſu: q̄ ē de partibus q̄titatiuis: pōt adhuc dupl̄r intelligi. ¶ Vno ſtatus cuiuſmodi ſunt gradꝰ: ⁊ tūc ſenſus queſtionis

¶ Liber de memoria et reminiſcentia duo capitula cōtinet. Primū capitulū: in quo p. determinat de memoria.

E memoria autem ⁊ memorari dicenduꝫ eſt. quid eſt. et ꝓpter quam cauſam ſit: et cui anime partium hec accidat paſſio: ⁊ reminiſci: qꝛ non idē eſt memoria ⁊ reminiſcentia: nam rudes ſunt bene memoratiui. ingenioſi vero ſunt bene reminiſcitiui. ¶ Sit igitur prima concluſio. Memoria non eſt futuri neꝗ preſentis ſed preteriti ⁊ principaliter de actu preterito. ¶ Prima pars patet: quia nullus dicitur memorari de futuris: ſed potius illa opinari vel ſperare: ⁊ ita de futuris potius eſt ſcientia diuinatiua vel ſperatiua ꝙ̃ memoratiua. ¶ Secūda pars pꝫ: qꝛ nullus dr̄ memorari quod p̄ſentialiter vidꝫ: ſed potiꝰ hoc dicit ſe ſentire. ¶ Tertia ps ptꝫ: qꝛ quis dicit ſe memorari de hoc quod prius audiuit aut intellexit. ¶ Ex quo pꝫ: ꝙ memoria eſt paſſio vel habitus alicuius cum factum fuerit tempus. Preſentis eniꝫ eſt ſenſus. futuri vero ſpes. facti vero memoria. ¶ Secūda concluſio. memoria eſt paſſio primi ſenſitiui ꝑ ſe. ⁊ ipſius intellectꝰ ꝑaccidens. ¶ Prima pars pꝫ. Tum qꝛ ſpẽs reſeruata in memoria mouet ſenſum cōem. ⁊ mediante ſenſu cōmuni mouet intellectum. Tum ſecundo: qꝛ intellectus nō intelligit ſine fantaſmate ⁊ ſine ſenſu: ⁊ ideo non percipit indiuiſibilia ⁊ ſeperata a magnitudine niſi ꝑ diſcurſum: igitur cū memoria ſit perſe de ſenſibilibꝰ: ſequitur ꝙ ipſa eſt perſe ratio ſenſus: ⁊ peraccidēs ipſius intellectus. Tum tertio: qꝛ non oīa animalia habent intellectuꝫ. ex eo ꝙ multa ſunt que non cognoſcūt futura: ſed ſolum preſentia: ⁊ tamen multa illorum habent memoriā. igitur memoria eſt perſe ipſius ſenſus: ⁊ ꝑaccidens ipſius intellectus. Patet quarto: quia non memoramur perſe. niſi que cadunt ſub fantaſia: intelligibilia vero memoramur peraccidens: igitur memoria eſt perſe ſenſus. et peraccidens ipſius intellectus. ¶ Tertia concluſio: q̄uꝙ̃ in memoria preſens ſit ſpecies rei ſenſibilis: tamen de illa paſſione non fit memoria; ſed de re abſente.

Rudes ſunt bñ memoratiui: ingenioſi vero bñ reminiſcitiui

Concl'o. j.

P̄ſētis ē ſenſꝰ futuri vo ſpes ⁊ fcti mēoria.

Concl'o. ij. vꝰ ſenſꝰ cōis

Concl'o. iij.

¶ Prima ps pꝫ: qꝛ ſicut pictura p̄ns in pariete repñtat qđ lōgo tpe p̄teritū ē. ⁊ figura ſigilli remanēs ī cera repñtat ſigillū. ita illđ qđ reſeruatꝛ in memoria repñtat rē alias cognitā. ¶ Et hꝰ pꝫ ꝑ aliq̄ ſigna. ¶ Primū eſt ꝙ illi q̄ ſūt ī magno motu virtutū interioꝝ ꝓpter paſſiones ſicut egrotatiui: ebrioſi: ⁊ timoroſi: nō bñ memorantꝛ. qꝛ ꝓpter tales motꝰ impediuntꝛ ſpẽs ne faciāt ſuas appitiōes. Iteꝫ pueri ꝓp etatē ⁊ nimiā nutritiōem nō bñ memorantꝛ. Itē ſenes nō bñ memorantꝛ. qꝛ ꝓp nimiā ſiccitatē nō ſūt bñ receptiui ſpẽꝝ. ¶ Aliđ ſignū ē: illi q̄ ſūt nimis veloces ad intelligēdū nō ſūt bñ memoratiui: qꝛ nō bñ retinēt. illi vero q̄ ſūt tardi ēt nō bñ memorātur: qꝛ nō bñ recipiūt: igr̄ ad memorādū reqritꝛ ſpẽs q̄ repñtet rē alias cognitā. ¶ Nec valꝫ dicere ꝙ hēmꝰ memoriaꝫ de illa paſſiōe p̄ñte. ex eo ꝙ memorari ꝑtinet ad ſenſum cōem. Sētire aūt nō ē niſi p̄ñt. Tū. qꝛ reſpiciētes ad picturā in ꝑiete priꝰ videmꝰ picturā ꝙ̃ rē pictā. igr̄ etiā aſpiciētes ad illā paſſionē priꝰ videmꝰ eā. Tū ſcđo: qꝛ ſi ſenſꝰ cōis ſicut ē memoria ꝑcipiat nō p̄ñtia: ita poterit dici de ſenſibꝰ exterioribꝰ: qđ ē falſū. Fl̄m eſt ei. ꝙ memoremur de paſſiōe: alias memoria eſſꝫ p̄ñt. ⁊ nō p̄teriti. ſiō dicēdū eſt ꝙ paſſio q̄ ē p̄ns pōt ꝯſiderari vl' vt eſt q̄dā res ī ſe. ⁊ ſic cognitio ipſius ē memoria. Verbi grā: ſpẽs reſeruata in fātaſia pōt ꝯſiderari: vl' vt eſt res ī ſe. ⁊ ſic cognitio eiꝰ nō eſt fātaſtica: vl' vt ē imago alterꝰ: ⁊ tūc vl' talis ſpẽs eſt mō facta vel ē priꝰ reſeruata: ſi ſit priꝰ reſeruata vel ꝑ eā appꝛhēdimꝰ rem tāꝙ̃ p̄ñteꝫ: ⁊ ſic nō eſt memoria. vl' ꝑ eam appꝛhēdimꝰ rem tāꝙ̃ viſaꝫ: vl' auditā. ⁊ ſic ē memoria. ¶ Quarta ꝯcl'o. meditationes memoriā ſaluāt in reminiſcendo: hoc eſt per hoc augetur memoria ꝙ frequenter intuemur ſpēm in fantaſia reſeruatā. Ex iſtis pꝫ q̄d eſt memoria: q̄d eſt obiectū eiꝰ: ⁊ cuiꝰ potentie aīe ſit paſſio.

Concl'o. iiij.

¶ Scđm capitulū eſt de remiſcentia.

E reminiſci aūt reliquū ē dicere. Primū q̄dem igr̄ q̄cūꝗ in argumentatiuis rōnibꝰ vera ſunt. opꝫ ſuppōere vt vera. Tūc ſit p̄ria ꝯcl'o. ¶ Neꝗ de nouo ſentire vel intelligere: neꝗ memorari eſt idē qđ reminiſci. ¶ Pria ps ptꝫ: qꝛ remiſcentia ſicut ⁊ memoria p̄ſupponit tp̄s p̄teritū. ita ꝙ fiat interruptio īter actū cognoſcēdi de quo eſt memoria vel reminiſcentia: ⁊ inter actū memorandi ⁊ reminiſcendi. Et lꝫ memoremur: ⁊ reminiſcamur de illis q̄ ſcimꝰ: hoc eſt tñ ꝑ accidens inq̄ntū memoramur: vel reminiſcimur nos illa ſciuiſſe: ſꝫ p̄ria acceptio ſenſus vel ſcie non p̄ſuppōit talem īterruptiōeꝫ: igr̄ reminiſci nō eſt idē qđ p̄rio ſentire vel ſcire. imo nō eſt ideꝫ ꝙ aliq̄d iterato cognoſcere: qꝛ ſi aliq̄s iterato videat hoīem queꝫ nō cognoſcit ſe vidiſſe non dr̄ de illo memorari. ¶ Scđa ps pꝫ. Tuꝫ qꝛ reminiſcentia eſt reſumptio memorie. Tuꝫ qꝛ ad memorari ſufficit nouiſſe illud. ⁊ poſtea cognoſcere ſe hoc nouiſſe. Sed ad reminiſci vltra hoc reqritur obliuio: igr̄ nō eſt idem reminiſci qđ memorari. ¶ Scđa ꝯcl'o. ordo rerꝝ maxime cōfert ad reminiſcētiā. Pꝫ: qꝛ ſi velimꝰ de aliquo reminiſci. opꝫ de prioribꝰ memorari: ⁊ tūc ex memoria illoꝝ poterimꝰ deuenire in reminiſcētiam q̄ſitoꝝ. ꝓpter dependentiā: ordinem: vel cōſuetudinem. Sicut enī ſe habēt res ad inuicem in eo ꝙ cōſequenter: ſic ⁊ motꝰ: ⁊ iō ſi memoremur de rebus prioribus: tunc vel ꝓpter dependentiā: cōſuetudineꝫ: ordinē. vl' habitudinē ꝯtrarietatis: aut ſimilitudīs: poterimꝰ de rebꝰ poſterioribꝰ reminiſci.

Concl'o. j.

Concl'o. ij.

Ed circa p̄dicta mouentꝛ aliq̄ dubitatiōes. ¶ Pria eſt: quare eſt ꝙ bene reminiſcimur de illo qđ longo tpe trāſiuit: ⁊ tamen nō poſſumꝰ reminiſci de illo qđ hodie vel heri fuit factū. ¶ Ad hoc dr̄ ꝙ reminiſcētia fit ꝑ hoc ꝙ appꝛhendimꝰ aliq̄d ad cuius appꝛhenſionem ſeq̄tur appꝛhenſio alterius: modo poſſibile eſt nobis venire ad apprehenſionem alicuiꝰ. ad cuius appꝛhenſionem ſequitꝛ appꝛhēſio illiꝰ qđ longo tpe trāſactum eſt: ⁊ non illiꝰ qđ nuper eſt trāſactum. igitur. Et ſic pꝫ: ꝙ optima ſit reminiſcentia incipiendo a p̄ncipio reꝝ: qꝛ ſicut res ſe habent. ita ⁊ appꝛhenſiones: ⁊ ꝓpter hoc meliꝰ ordinata meliꝰ reminiſcūtur ꝙ̃ inordinata: ⁊ meliorem habemus ꝓceſſum ⁊ memoriaꝫ de ꝓceſſu mathematico ꝙ̃ de alio: qꝛ in alio proceſſu concluſiones ſunt inordinate. Ptꝫ tertio: qꝛ reminiſci non eſt ideꝫ qđ addiſcere: qꝛ reminiſci eſt per aliqđ principiū reuerti ad memoriā obliti. addiſcere vero nō. ¶ Scđa dubitatio: quare q̄rens ⁊ laborans ad reminiſcendum non pōt reminiſci: ⁊ poſtea non q̄rens reminiſcitur. ¶ Rñdetur ꝙ hoc eſt: qꝛ q̄rēs reminiſci aliq̄ñ hꝫ multas appꝛhēſiōes q̄ nō ſunt p̄ncipia reminiſcēdi illiꝰ qđ q̄ritꝛ. et

Queſtio.

Solutio

q̄d ſit diffinitio reminiſcē

Dubitatio. ij.

Solutio

tamen non pōt ab illis appꝛehenſionibꝰ diſcedere. Sꝫ qn̄ non ꝗrit reminiſci: vidꝫ aliqn̄ ſimile illi de quo dꝫ fieri reminiſcētia: ⁊ tunc venit ad memoꝛiā obliti. ¶ Et ſic pꝫ pꝛio ꝙ volēs reminiſci dꝫ recurrere ꝑ loca ī quibꝰ ꝑus fuit: ꝯſiderādo q̇d fecerit ī illo vel in alio ¶ Scd̄o pꝫ: ꝙ dꝫ ꝯſiderare ſil'itudines vnꝰ cū alio: ꝑ hoc ei ꝙ ꝯſideramꝰ de lacte ꝯſideramꝰ de albo: ⁊ q꜡ audiuimꝰ ꝙ aer ē albꝰ ꝯſideramꝰ de aere: poſtea de eſtate: poſtea de vere: ⁊ de autūno: ⁊ de his q̄ in illo tꝑe facta ſūt. ¶ Tertio pꝫ: ꝙ ad reminiſcēdū debemꝰ ꝓcedere ꝑ modū diuiſiōis vt ſi q̇s amiſerit cultellum vel aliq̇d aliud in domo. ꝯſiderare dꝫ quid in tali domo fecerit. poſtea dꝫ deueníre ad alium locū in quo ſciat q̇d fecerit: ⁊ ſic conſeq̄nter vſq꜄ ad intētum. ¶ Quarto pꝫ: ꝙ ad reminiſcedūꝫ debemꝰ incipe a ꝑncipio negocij: vt faciliꝰ fiat reminiſcētia. ¶ Tertia dubitatio: quare aliq̇ habētes ꝑncipium ꝯuemēs ad reminiſcēdū nō reminiſcūtur.

Dubitatō .iij.

¶ Rn̄detur ꝙ hoc eſt: q꜡ illud pꝛincipiū eſt indifferēs ad multa: vt ſi a. ſit indifferens ad b. ⁊ c. ⁊ aliq̇s ꝯſueuerit trāſire ab a. ī b. ⁊ oblitus ſit ipm̄ c. tūc ipe ꝓpter ꝯſuetudinē ꝓcedit ad b. ⁊ ſic nō ꝓcedit ad c. ¶ Quarta dubitatio quare aliqn̄ defectuoſe reminiſcimur

Dubitatō .iiij

Solutio

¶ Rn̄detur: ꝙ ſicut in oꝑe nature aliqua accidūt mōſtra. ita etiā in opere noſtro ꝓpter ſimilitudinē eueniūt monſtra: vt ſi aliq̇s velit memoꝛari de noīe alicuiꝰ: ⁊ recoꝛdat̄ ꝙ tale nomen ſic terminat̄. puta in dus: vel in tus tūc ſi aliquis ꝓferat aliud nomen terminatū in tus: iudicabit illud eſſe nomen illiꝰ ¶ Tertia ꝯcl'o. Ad reminiſcendum opꝫ cognoſcere tꝑs pꝛeteritum: ⁊ maius ⁊ minꝰ in tꝑe cōfuſe vel diſtincte.

Concl'o .iij.

¶ Pꝛima ps pꝫ: q꜡ reminiſcentia eſt pꝛeteritoꝝ. ¶ Secūda pars pꝫ: q꜡ per ſpēs ⁊ intenſiones cognoſcimus magnitudinem rei: ⁊ non per potentiam: ita ꝙ opoꝛteat eſſe tam magnā ſicut eſt res cognita: ſed per intenſionem vel remiſſionem ſpēi: igitur etiā opꝫ cognoſcere tꝑs maiꝰ vel minus. ¶ Q̄ḋ aūt cognoſcamus ipm̄ aliqn̄ confuſe pꝫ: q꜡ decipimur de eo iudicando ſicut de alijs rebus: cū enim cōponimus ſpēs pꝛeteritoꝝ cū intentione pꝛeſentis: apparet in nobis illas res eſſe p̄ntes: cum vero cōponimus ſpecies reꝝ p̄ſentium cū intentione p̄teriti: apparet nobis ꝙ de illis rebus memoꝛemur: ⁊ tūc ſolum tꝑs appꝛehendimus confuſe. Sed ſi velimꝰ memoꝛari diſtincte: ꝙ hoc agnoſcimus in tali hoꝛa vel in tali die: opꝫ diſtincte app̄hendere tꝑs. ¶ Quarta ꝯcl'o. memoꝛia ⁊ reminiſcentia differunt. Pꝫ. Tūꝫ pꝛimo: ſꝫ vtraq꜄ requirat tꝑs pꝛeteritum: tamen reminiſcentia requirit obliuionem: memoꝛia vero non.

Concl'o .iiij.

Patet ſecundo: q꜡ memoꝛia bene conuenit alijs animalibus ab homine ſed reminiſcentia: que requirit diſcurſum ꝑfectum qui ſolum conuenit hominibus: non conuenit alijs ab homīe. ¶ Quinta concluſio reminiſcentia eſt paſſio coꝛpoꝛea. Patꝫ Tum pꝛimo: q꜡ multi non potentes reminiſci adhibentes diligentiaꝫ turbantur: ⁊ acq̇runt doloꝛes capitis: ⁊ non poſſunt diſcedere ab appꝛehenſionibus que ſibi fiunt: ⁊ ambulantes cogitant ⁊ tranſeuntes percipiunt de illoꝝ de nocte ſomniant: ſicut pꝫ in melancolicis vbi imp̄ſſiones ſunt foꝛtioꝛes.

Concl'o .v.

¶ Et huius cauſa eſt: quia ſicut non eſt in poteſtate illius qui ꝓiecit lapideꝫ vt faciat illū quieſcere. ita nō eſt in poteſtate illiꝰ qui foꝛtiter mouet imaginationem: ꝙ quietet illos motus. Et maxime impotētes ad hoc fiunt qui habent oꝛganum humidū: q꜡ humidum motum ꝓpter fluxibilitateꝫ eiꝰ non pōt cito ceſſare. Et ſimiliter melācolici ꝓpter coꝝ ſiccitatem plus turbātur q̄ꝫ humidi. ¶ Iſtud etiam patet per duo ſimilia. Pꝛimum eſt: ꝙ irati ⁊ timentes nō poſſunt ſe cito pacificare. ꝓpter motus interioꝛes quibus mouentur. ¶ Scd̄m eſt: ꝙ aliquando ꝓpter foꝛtem imaginationem aliquoꝝ nō poſſumꝰ ab eis ceſſare. vt pꝫ de illis qui ſine aliqua conſideratione aliq̇d dicunt vel cantant. ¶ Pꝫ ſecundo: q꜡ habentes ſuperioꝛa nimis groſſa in oꝛdine ad alia membꝛa nō fiunt bene reminiſcitiui: q꜡ habēt nimiam humiditateꝫ in capite. ꝓpter cuiꝰ continuū fluxuꝫ non poſſunt ad q̄ſituꝫ recte ꝓcedere. ¶ Tertio pꝫ: q꜡ pueri nō ſunt bene reminiſcitiui ꝓpter nimiam nutritiōem: ⁊ augmentatōem: ⁊ ſunt variabiles: ⁊ inſtabiles. Senes etiā nō ſunt bene reminiſcitiui: ꝓpter nimiam diminutōem: ⁊ ſiccitatem: igitur reminiſcentia eſt paſſio coꝛpoꝛea.

Et hec de memoꝛia
et reminiſcentia

Ememoꝛia autem ⁊ memoꝛari. ¶ Iſte eſt liber de memoꝛia ⁊ reminiſcētia ꝯtinēs duo capitula. Pꝛimū eſt de memoꝛia. Scd̄ꝫ de reminiſcētia: ſcd̄ꝫ ibi. de reminiſci āt. Dicit ergo pꝛiō ſic. ꝙ de memoꝛia ⁊ memoꝛari dicēdum eſt q̇d eſt. ⁊ ꝓpter quā cām eſt: ⁊ cuiꝰ ptis aīe eſt hoc eſt cuiꝰ potētia aīe eſt paſſio: ⁊ poſtea dicēduꝫ ē de reminiſci. Et ſubdit p. ꝙ nō eſt idē memoꝛari ⁊ reminiſci. Q̄ḋ declarat: q꜡ q̄ ſunt bn̄ memoꝛatiui nō ſunt bene reminiſcitiui: nec econtra q꜡ tardi ⁊ rudes ſunt valde memoꝛatiui: cū difficulter recipiāt. Sꝫ ingenioſi ⁊ bn̄ diſcētes ſunt bn̄ reminiſcitiui cū illi faciliter recipiāt: ſꝫ nō bn̄ retinēt.

Freq̄nter memoꝛatiuioꝛes tardi Reminiſcibilioꝛes aūt̄ veloces ⁊ bn̄ diſcentes.

T. Pꝛimū quid. ¶ Hic p. ꝓſeq̄tur intentū ſuū: ⁊ pꝛio oſtēdit q̇d eſt memoꝛia. Scd̄o cuiꝰ potentie aīe ipa eſt paſſio ibi. Q̄m aūt. Tertio oſ̄dit cām memoꝛādi: ibi. Dubitabit aūt. Et pꝛio oſ̄dit cuiꝰ obiecti ſit ipa memoꝛia: dicēs ꝙ ipiꝰ futuri nō eſt memoꝛia ſꝫ ſpēs vel opīo: q꜡ nullꝰ dicit ſe memoꝛari de futuro: ſꝫ dicit hoc ſe opiari vel ſperare. Vn̄ ſciam diuinatiuam de futuro nō vocamꝰ memoꝛatiuā. ſed ſpatiuam. T. Neq꜄ p̄ntis. ¶ Hic p. oſ̄dit ꝙ memoꝛia nō eſt p̄ntis: ſed ſenſus eſt p̄ſentis: q꜡ nullꝰ dicit ſe memoꝛari illud q̄ḋ p̄ſencialiter videt vel audit: ſꝫ dicit ſe hoc audire vel videre. T. Memoꝛia aūt ¶ Hic p. oſ̄dit ꝙ memoꝛia ſit p̄teriti nō ſolū obiecti exterioꝛis: ſꝫ actꝰ cognoſcēdi p̄terituꝫ: pꝫ: q꜡ nullus dicit ſe memoꝛari Arꝫ. nec ꝙ videt Arꝫ. vel ꝙ ſcit triāguluꝫ hr̄e tres āgulos: ſꝫ memoꝛatur ꝙ audiuit loq̇ de Arꝫ. vel memoꝛat̄ ſe ſciuiſſe talem ꝯcl'onem. Ex quo ptꝫ ꝙ memoꝛia pꝛincipalr̄ eſt de actu quo cognouimꝰ p̄teritū. T. Eſt quid. ¶ Hic p. īfert diffinitiōem memoꝛie dicēs: ꝙ memoꝛia eſt habitꝰ vel paſſio alicuiꝰ cū factū fuerit tꝑs. Vn̄ per habitū intelligit p. illud q̄ḋ in virtute memoꝛatiua reſeruat̄. Et per paſſiōem intelligit actū cognoſcēdi memoꝛatiuuꝫ qui fit mediāte illo q̄ḋ eſt in potētia memoꝛatiua reſeruatum. Et per alicuiꝰ intelligit p. actum ſciēdi vel actum opinādi: quia memoꝛamur ꝙ ſic vidimꝰ: vel ꝙ ſic opinabamur: vel ꝙ ſic intelleximꝰ. Et per hoc ꝙ dicit: cuꝫ factū fuerit tꝑs: intelligit p. ꝙ ille actus cognoſcēdi de quo ē memoꝛia fuerit p̄teritus.

Diffinitio memoꝛie.

T. Q̄m aūt. ¶ Hic p. vult declarare cuiꝰ potētie aīe ſit ipa memoꝛia paſſio. Et ſupponit pꝛimo illa q̄ dicta ſunt in libꝛo de aīa de fantaſia ſcꝫ: ꝙ ſine fantaſmate (hoc ē ſine cognitione ſenſitiua: non cōtingit intelligere: ⁊ ꝙ ſenſus eſt cōtinuoꝝ: cū nihil intelligimꝰ ſine noticia: tꝑis: motꝰ: vel magnitudinis: q̄n p̄ceſſerit noticia tꝑis motꝰ vel magnitudinis ſiue habētis magnitudinē. T. Propter q̄ꝫ ¶ Hic p. remouet vnū dubiū. diceret enī aliq̇s ſi intellectꝰ nō intelligit ſine fantaſmate ⁊ ſenſu: ⁊ tn̄ ſenſus nō ſentit ſine cōtinuo motu magnitudine vel tꝑe: quō tūc eſt poſſibile ꝙ intellectꝰ intelligat indiuiſibilia ⁊ ſeparata a magnitudine. ¶ Ad hoc rn̄det p. ꝙ ſicut intellectꝰ ꝑ abſtractōem intelligit ea q̄ ſunt q̄ta nō conſiderando certaꝫ q̄titateꝫ ſiue deteriatuꝫ ſitū. ita ꝑ diſcurſum duct̄ ad intelligēdum ea q̄ nec ſunt ſenſibilia nec fantaſiabilia. T. Magnitudine aūt. ¶ Hic p. declarat intentū ſuū: ſcꝫ ꝙ memoꝛia ē paſſio pꝛimi ſenſitiui i. ſenſus cōis ꝑſe: ⁊ ipiꝰ intellectꝰ ꝑaccidēs: q꜡ memoꝛia q̄ eſt ſpēs reſeruata in fantaſia mouet ſenſuꝫ cōem ad cognoſcēdum res: ⁊ mediāte ſenſu cōi mouet intellectū. T. Unde ⁊ alteꝝ. ¶ Hic p. ꝯfirmat dictū ſuuꝫ ſigno: q꜡ videmꝰ plura aīalia intellectū nō habētia hr̄e memoꝛiā. q̄ḋ nō eſſꝫ ita ſi memoꝛia eſſꝫ ꝑſe ipius intellectꝰ: ergo videt̄ dicēduꝫ: ꝙ ꝑſe mouet ſenſuꝫ: ⁊ ꝑ accidēs intellectū. T. Hoc neq꜄. ¶ Hic p. īfert vnū coꝛre. quod eſt tale: ꝙ non oīa aīalia habēt memoꝛiam. Cuiꝰ cām aſſignat p. q꜡ aliqua aīalia nō hn̄t ſenſuꝫ tꝑis p̄teriti: ſꝫ nihil ſentiūt vel cognoſcūt niſi illud q̄ḋ eſt p̄ns.

T. Cuiꝰ quid igr̄. ¶ Hic p. ſubdit ꝙ ex quo memoꝛia eſt paſſio ſenſus cōis ꝑſe ⁊ ꝑaccidēs ipiꝰ intellectꝰ: id̄ memoꝛabilia ꝑſe ſunt q̄ ſub fantaſia ⁊ ſenſu cōi cadūt: ⁊ ꝑaccidēs alia intelligibilia intelligūt: eo ꝙ ſine ſenſu nō intelligūtur: cū coꝝ cognitio pꝛeſuppōit aliq̄ꝫ cognitiōem eiuſdē rei vel alteriꝰ rei in nobis. T. Dubitabit aūt aliq̇s. ¶ Hic p. intēdit declarare cām memoꝛandi mouēs talē dubitatōeꝫ. Propter q̇d paſſione p̄ſente (hoc eſt intētione rei memoꝛabilis reſeruata) re tamen abſente habemꝰ memoꝛiā de re abſente: ⁊ non de paſſione illa p̄nte. T. Manifeſtū enī eſt. ¶ P. hic declarat illud q̄ḋ dubitatio ſuppōit: ſcꝫ ꝙ paſſio eſt p̄ns in fantaſia. Et oſtēdit ꝑ quem modū fit in ea: dicens ꝙ ſicut p̄ſens pictura in pariete rep̄ſentat illud q̄ḋ longo tꝑe p̄teritum eſt. Et ſimiliter figura ſigilli remanet in cera remoto ſigillo: ita in fantaſia imp̄mitur ⁊ reſeruatur ſpēs ſiue intētio ſenſibiliū: poſt remotionem ſenſibilium ⁊ ſenſatiōem ſiue actum ſentiēdi: ⁊ illud reſeruans d꜡ memoꝛia: capiēdo memoꝛiam pꝛo potētia. Et illud q̄ḋ reſeruatur d꜡ memoꝛia capiēdo memoꝛiā pꝛo habitu. Et cognitio inde ſequēs d꜡ memoꝛia capiendo memoꝛiam ꝓ actu memoꝛatiuo.

Diuerſitatem nota mēoꝛie.

T. Vn̄ ⁊ his. ¶ Hic p. adducit q̄dam ſigna ad declarāduꝫ illa dicta. ¶ Pꝛimum eſt: ꝙ illi qui ſunt in magno motu virtutū interioꝛum ꝓpter paſſiones: ſicut egrotatiui: ebꝛioſi: ⁊ timoroſi: nō bene memoꝛātur: q꜡ ꝓpter tales motos ⁊ alterationes intentiones ſiue ſpēs impꝛeſſe in fantanſia omnino pereūt ⁊ perturbātur: ita ꝙ nō habēt virtuteꝫ mouēdi ſenſum cōem ad aliq̄ꝫ determinatam app̄henſionem p̄teritoꝝ. Similiter ꝓpter etatē pueri nō ſunt bene memoꝛatiui: q꜡ ꝓpter nutritiōem multam ⁊ augmentationem oꝛgana ſenſuum valde alterantur: ita ꝙ ſpēs ſenſibilium reſeruate pereunt vel impediūtur ne bene mouerent ſenſum cōem. Similiter ſenes ſunt male memoꝛatiui: q꜡ iam ſunt dure carnis ⁊ inepte ad recipiēdum imp̄ſſiones. Etiam oꝛgana in ſenibꝰ ꝓpter diminutiōem impediūtur: ſicut oꝛgana in iuuenibꝰ ꝓpter augmentionem. ¶ Aliud ſignū eſt: ꝙ multum veloces ad cito intelligendum ⁊ ſubtilia ſuſcipiendum. Et ſimiliter multum tardi non ſunt bene memoꝛatiui Illi enim qui ſunt multum veloces habent oꝛgana nimis mollia ⁊ ſubtilia: ⁊ per ꝯñs male retentiua ſpēꝝ. Qui vero ſunt multum tardi: habēt oꝛgāna nimis dura ⁊ compacta: ꝓpter q̄ḋ in eis ſpēs non poſſunt imp̄mi: ideo nō faciliter memoꝛātur. T. Si quidā. ¶ Hic p. reſumit dubitationem ſic cum dictum ſit ꝙ in fantaſia ſiue virtute memoꝛatiua manet quedam paſſio q̄ d꜡ habitus ſpēs: vel intentio rei reſeruata poſt actum ſentiendi. Utruꝫ ergo habemꝰ memoꝛiam de illa paſſione: vel de illo a quo facta eſt talis paſſio. T. Si q̇dem. ¶ Hic p. arguit ꝙ non habemus memoꝛiam de illa paſſione: q꜡ tunc memoꝛia eſſet p̄ſentis ⁊ non p̄teriti: q̄ḋ eſt contra dicta. T. Si vero. ¶ Hic p. arguit ꝙ habemꝰ memoꝛiam de re p̄ſenti triplici rōne. ¶ Pꝛia ratio eſt: q꜡ memoꝛari ptinet ad ſenſum cōem vt pꝫ ex dictis: ergo memoꝛari eſt ſentire: ſed ſentire non eſt niſi p̄ſentis: igitur. T. Et ſi eſt ſimile. ¶ Secūda ratio eſt. Spēs reſeruata per quā memoꝛamur eſt in fantaſia ſic pictura in pariete: ſꝫ aſpicientes ad parietē pꝛio ꝑcipimus picturam p̄ſentem: ſꝫ rem abſentem per picturam rep̄ſentatam etiam ꝑcipiamus: ergo pꝛimo debemus habere memoꝛiā de ſpē pꝛeſente reſeruata in memoꝛia. T. Quare aūt. ¶ Tertia rō talis eſt. Si ſenſus cōmunis p̄t ſentire non p̄ſens: cū ad ipm̄ pertineat actus memoꝛādi: videt̄ ꝙ ita poſſibile eſſꝫ de ſenſibꝰ

exteriorbus ꝙ percipiamus mediantibus ipſis non preſentia: qđ videt̃ incõueniẽs igit̃. T. Opꝫ autem ſuſcipere. ❡ Hic p. ſoluit dictã dubitationem: ⁊ ſtat ſolutio in hoc ꝙ imago ſiue intentio reſeruata in fantaſia eſt q̃dam res de ſe: ⁊ cum hoc repñſentatiua rei a qua cauſata eſt: modo ſi ſenſus cõis vel intellectus cognoſcat illam: ipſam ſm qđ eſt res cognoſcit rem pñſentem ⁊ iudicat illam eſſe fantaſma. Si vero ſenſus cõis vel intellectus capit illã ipẽm tanq̃ magnitudinem repñſentatiuam alterius: tũc apphend[it] illud aliq̃ ꝙuis ipm ſit abſens: ⁊ tũc ſi ſenſus vel intellectus mediãte illa ſpecie cognoſcat rem pñſentialiter: tũc illa cognitio nõ eſt memoratio: ſed ſi mediãte illa ſpecie cognoſcit rez ⁊ actum cognoſcendi p̃teritum per modum preteritionis qui actus habebatur de illa re: tunc đr memoratio.

T. Et ob hoc. ❡ Hic p. declarat cãs quorũđ accidentium dicens ꝙ mult[ipl]iciter poſſumꝰ nos habere ad fantaſma. Uno modo poſſumꝰ inſpicere ad fantaſma alterius rei: ⁊ non vt eſt ſignuꝫ alterius. Alio modo poſſumus nos habere ad fantaſmata vt ſunt ſigna ſiue imaginationes aliorum. Et hoc contingit dupliciter. Uno modo quando illa fantaſmata ſunt pñſentialiter facta. Alio modo quãdo ſunt a preterito reſeruata: ⁊ vtroq; modo contingit ea aliquãdo componere cum tpe pñſenti: ⁊ tunc iudicamus nos actu ſentire res quarum illa fantaſmata ſunt ſpẽs: ſicut ſepe contingit in ſomnis. Aliquãdo contingit ea componere cum tpe preterito: ⁊ tunc iudicamꝰ nos memorari ſiue habere memoriaꝫ aliorum: puta talia vel talia vidiſſe: vel audiuiſſe: que nunq̃ audiuimus vel vidimus: ⁊ hoc venit: q: fantaſma preſentialiter factum aſpicimus tanq̃ imaginem alterius: ⁊ cum intentione preteritionis componimus et non eſt vera memoria. Tunc enim eſt memoratio quãdo intentionem ex preterito reſeruatam tanq̃ imaginem alicuius rei aſpicimus: et eam componimus cum intẽtiõe preteriti per modum preteritionis. T. Meditationes autem. ❡ Hic p. ſubdit ꝙ memorie ſaluantur ſiue intenduntur ꝑ frequentem meditationem ſcilꝫ multotiens inſpiciendo intentionem reſeruatam tanq̃ imaginem per modũ preteritionis: ⁊ ipſa anima magis habituatur ad ſic apphendẽduꝫ per hoc ꝙ multotiens memoratur. Ex dictis concludit philoſophus ꝙ patet ex dictis quid eſt memoria: quid memorari: et cuius eſt paſſio: puta ꝙ ẽ paſſio p̃mi ſenſitiui: ⁊ ꝙ ẽ obiectum eius.

Meditatões memoriã ſaluant.

De reminiſci. ❡ Iſtud eſt ſecũdum capitulum huius libri. In quo p. determinat đe reminiſcẽtia Primo ꝓponẽs intẽtũ ſuũ dicens: ꝙ dicẽdum eſt de reminiſcentia: quid eſt: ⁊ q: reminiſcẽtia modo argumẽtatiuo ꝓcedit: ideo illa q̃ de argumentationibus dicta ſunt: ſunt ſupponẽda. T. Non enĩ eſt. ❡ Hic p. ꝓſeq̃tur intentum ſuum dicens: quid ſit reminiſcentia ⁊ q̃d non ſit dicens: ꝙ de nouo ſentire vel intelligere nõ eſt memoria vel reſumptio memorie: ⁊ per ꝯñs nec reminiſcentia: q: reſumere memoriam pñſupponit memoriam fuiſſe: modo ante primũ ſentire vel intelligere nõ fuit de hoc aliqua memoria. T. Cum enim. ❡ Hic p. oſtendit ꝙ memoratio non eſt prĩa acceptio ſenſus vel ſcientie: q: memoratio ⁊ ſimiliter reminiſcentia requiritur tp̃s preteritum. T. Adhuc. ❡ P. hic dicit ꝙ ad reminiſcentiam requiritur interruptio temporis inter actum cognoſcendi de quo eſt memoria: ⁊ actum memoratiuuꝫ: quia ſi continuetur actus cognoſcendi nõ dicimus nos de illo habere memoriam. ſed dicimus ꝙ nos ſcimus vel ſentimus: ⁊ hoc idem requiritur ad reminiſcentiam. Et ſubdit philoſophus ꝙ nihil ꝓhibet nos habere memoriam de aliquibꝰ que ſcimus: lꝫ hoc ſit per accidens: q: nos memoramur non ea iam ſcire: ſed ea ſciuiſſe. T. Amplꝰ autem. ❡ P. hic oñdit ꝙ memorari ⁊ reminiſci differũt: q: ad memorari ſufficit prius nouiſſe: et iterato poſtea cognoſcere ſe hoc ſciuiſſe prius: ſꝫ ad reminiſci req̃ritur ꝙ interueniat obliuio: ita ꝙ reminiſci eſt memorari poſt obliuionem. In hoc tamen conueniũt: ꝙ vtrobiq; reperitur tempus preteritum: ⁊ interruptio actus ſiue temporis. Textus. Neq; ita. ❡ Philoſophus hic oſtendit ꝙ ad memorari ſiue reminiſci plus requiritur q̃ iterato prius cognitũ cognoſcere: q: aliquis iterato eundem hoĩem videt vel audit: ⁊ tamen ſic eum videre non eſt memorari: ſꝫ opꝫ nos ꝑcipere eum alias vidiſſe vel audiuiſſe. T. Contingit aũt. ❡ P. hic dat modũ reminiſcẽdi dicens: ꝙ ſi aliquid ſciuimus vel vidimus ⁊ non memoramur de illo tunc nos debemus recurrere ad aliqua priora de quibus memoramur: ⁊ ex illis poterimus reduci in memoriam illius obliti: ⁊ hoc aliq̃n ꝯuenit ꝓpter ordinem ſiue dependẽtiam naturalem rei. ita ꝙ vna res ſequitur aliam: vel ꝯuenit ex cõſuetudine: ſicut pꝫ de illo qui ꝓpter conſuedinem dicẽs vnũ verſum ſcit poſtea dicere ſequẽtem: quem tñ neſciret incipere niſi priorem dixerit. T. Cum igit̃ reminiſcamꝰ. ❡ P. hic ſpecificat dictum modum di. ꝙ apphenſiones que ſunt in anima nate ſunt conſequi ſe vna poſt aliam per ſpecies in fantaſia reſeruatas: ꝓpter ordinem rerum apphenſarum: vel ꝓpter conſuetudinem apprehendendi hoc poſt aliud: vel ꝓpter aliq̃ habitudineꝫ huiuſmodi ad aliud conuenientis aut ſimilitudinis: aut quia hoc eſt pars vel paſſio illius: ⁊ ſic de alijs habitudinibus: cum de priori cogitamus de poſteriori memoriaꝫ habemus. Ex quo patet: ꝙ volentes ſic reminiſci debent ſic ſilogiſtice ꝓcedere. T. Nihil autem. ❡ P. hic terminat aliqua dubia. Primum eſt: quare eſt ꝙ bene reminiſcimur de illo quod lõgo tempore pertranſiuit ⁊ tamen non poſſumus reminiſcentiaꝫ habere de illo quod hodie vel heri fuit. ❡ Cuius cãm aſſignat philo. quia reminiſci de aliquo eſt per aliq̃ apphenſioneꝫ nobis aduenientem ad quam conſequitur vel conſueuit ſequi apprehenſio obliti: modo poſſibile eſt ꝙ nobis adueniat apprehenſio eius quod longo tpe pertranſiuit: ⁊ non eius quod hodie vel heri tranſiuit: ⁊ ideo reminiſcimur iſtius ⁊ non illius. Textus. Unde veloces. ❡ Hic philoſophus infert duo correlaria quorum primum eſt: ꝙ cito ⁊ bene reminiſcimur ab illo principio a quo reminiſcenda inceperunt: quia ſicut res cõſequenter ſe habẽt: ita motus in anima conſequenter ſe habent: ergo melius venimus per priora ad reminiſcẽdum de poſterioribus q̃ econtra. Textus Si magis ❡ Secundum correlarium eſt: ꝙ bene ordinata melius reminiſcimur q̃ inordinata: et ideo meliorem habemus reminiſcentiam de proceſſu mathematico q̃ de alio proceſſu quia in illo proceſſu concluſiones ſunt ordinate adinuicem: et vna nata eſt ſequi ad aliam.

Dubium

Solutio

Textus. Et in hoc. ❡ Hic philoſophus ſubdit: ꝙ reminiſci differt ab iterum addiſcere: quia reminiſci eſt per principium memoratiuum reuerti ad memoriam obliti: ſed iterum addiſcere non requirit iterum reuerti ad memoriam obliti. Textus. Multotiens autẽ. ❡ Hic philoſophus mouet aliud dubium: ſcilicꝫ quare querens ⁊ laborans ad reminiſcendum non poteſt reminiſci: ⁊ poſt non querens reminiſcitur. ❡ Cauſa eſt: quia aliquando querens reminiſci habet multos motus anime ⁊ multas apprehenſiones que non ſunt principia reminiſcendi illius quod queritur: ⁊ tamen ab illis apprehenſionibus non poteſt recedere ex quo putat per illas reminiſci. Sed quãdo non querit aliquãdo videt aliquid ſimile principio illius per quod debꝫ fieri reminiſcentia: ⁊ tunc cito venit ad memoriã obliti. Et ſubdit p. ꝙ volẽs reminiſci dꝫ recurrere ad loca in quibus prius fuit: ꝯſiderando q̃d fecit in illo vel in illo: imo aliq̃n ꝓpter modicam ſimilitudinẽ vniꝰ cum alio remiſcitur de eo: ita ꝙ aĩa nata eſt tranſire de vnius ꝯſideratione ad alteriꝰ ꝯſiderat. Unẽ: vt ſi videmꝰ lac ꝯſideramꝰ de albo: ⁊ cũ ab aliquo vidimꝰ ꝙ aer eẽt albus: incipimus ꝯſiderare de aere: ⁊ poſtea de humiditate: ⁊ poſtea de autumno: et poſtea remiſcimur de hijs q̃ facta ſunt in autumno. T. Uidetur autẽ. ❡ P. hic dat modũ reminiſcẽdi ꝑ modũ diuiſionis: vt ſi aliquis dimiſerit cultellũ vel aliq̃d aliđ in aliqua domo aliquo die: ⁊ neſciat in qua: videbit vbi fuit in illo die: ⁊ quid in tali loco fecit: ⁊ poſtea deueniet ad aliũ dieꝫ ⁊ cogitabit q̃d in illo die fecit ⁊ q̃d ĩ illa domo egit ⁊c̃. Et ponit p. iſtũ modũ in litteris ⁊ ſit dies martis c: domus ſortis d: dies vo lune ſit g: domꝰ iohãnis ſit ꝫ: dies dñica ſit a: ⁊ domꝰ alteriꝰ ſit b. Iſto ſuppoſito debemus a quodã vel principio incipe: hoc eſt debemꝰ de aliquo priori memorari: ⁊ ꝑ diuiſionẽ veniemꝰ in intentũ

Modus reminiſcendi ꝑ modũ diuiſionis

T. Eius aũt. ❡ P. hic declarat aliud dubium qđ ẽ tale: quare aliq̃n aliq̃ hñtes p̃ncipiũ ꝯueniẽs ad reminiſcendum nõ pñt aliq̃n remiſci. Cã eſt: q: illđ p̃ncipiuꝫ indifferẽs ẽ ad multa: vt ſi a ſit indifferẽs ad b ⁊ ad c: ⁊ aliq̃s ꝯſueuit ab a ꝓcedere in b: ⁊ oblitũ ſit ipꝫ c: tũc ille ꝓpter ꝯſuetudinem ꝓcedit ab a ad b vlteriꝰ ꝓcedendo ⁊ nõ veniet ad c. T. Qñ aũt. ❡ P. hic mouet aliud dubium. ſ. quare aliq̃n defectuoſe remiſcimur. ❡ Dicit̃ ꝙ cã eſt: q: ſicut ĩ ope nature accidũt aliq̃ a caſu: rõne quoꝝ venit difformitas: ita etiã in ope nro q̃tumcũq; ꝯſueto põt aliqđ impediẽs incidere: vt ſi aliquis velit reminiſci de noĩe alicuiꝰ: ⁊ ſit memor ꝙ tale terminatur in cus: tũc põt ꝯtingere ꝙ aliq̃s ꝓferat iſtud nomen hereticꝰ vel aliqđ aliud: ⁊ tunc cũ nõ põt aliud nomẽ inuenire terminatũ in cus: cõcludit ꝙ illđ eſt ꝓprium nomen eius. T. Maxime autẽ. ❡ Hic p. dat modũ remiſcendi ex ꝑte tp̃is: dicẽs ꝙ maxime opꝫ cognoſcere tp̃s preteritũ: eo ꝙ memoria et remiſcẽtia ſunt apphenſiones p̃teritoꝝ: ⁊ q̃nq; tp̃s p̃teritum apphendit̃ determiãte: ⁊ aliq̃n indetermiãte. T. Eſt autem. ❡ Hic declarat quõ cognoſcitur maius ⁊ quõ cognoſcitur minus: ſiue hoc ſit in tpe: ſiue in magnitudine: dicẽs ꝙ maiora ⁊ minora cognoſcimus mediãtibꝰ interioribꝰ ſpẽbus vel habitibꝰ eis ꝓportionabilibus nõ tñ oportet potentiã cognitiuã moueri ad res cognitas: ſicut aliq̃ dixerũt ſenſum moueri ad res ſenſatas: quia nos cognoſcimꝰ magnitudinẽ maiorẽ celo: ⁊ cum nulla talis eſt potẽtia cognitiua nõ mouet̃ ad illã magnitudinem. Iſtud etiaꝫ declarat p. in litteris q̃ patẽt in textu. T. Cuꝫ igit̃. ❡ Hic p. declarat ꝙ opꝫ cognoſcere tp̃s p̃teritum: ⁊ etiam cognoſcere ipm eſſe p̃teritum: quia ſicut de alijs rebꝰ ꝯtingit nos falſe iudicare ita etiam de tpe: ſed falſuꝫ ꝯtingit nos iudicare ſic: q̃n ſpẽs nobis pñtes componimꝰ cum intẽtiõe preteriti: ⁊ putamus nos habere memoriã de aliquibus que tñ nunq̃ cognouimus. hec enĩ cognitio non eſt memoria ſed deceptio. Aliq̃n etiam ſpẽs p̃teritoꝝ componimus cum ſpẽbus pñtis: ⁊ tunc videtur nobis totũ pñs: ſicut ſepe contingit in ſomnijs: ⁊ talis cognitio etiaꝫ nõ eſt memoria nec remiſcentia: ergo relinquit̃ ꝙ ad memorandum vel reminiſcendũ opꝫ ꝙ ſit tempꝰ p̃teritum: ⁊ ꝙ nõ lateat nos illud fuiſſe p̃teritum. Etiaꝫ oportꝫ apphendere ea que alias cognouimꝰ ⁊ ꝙ de facto ea alias cognouimꝰ. T. Que vero. ❡ Hic p. ſubdit ꝙ memorãtes ⁊ ſimiliter reminiſcẽtes aliq̃n iudicãt cũ certa mẽſura temporis: vt ꝙ vidi ſortem anno p̃terito in tali menſe tali die memoror ⁊ remiſcor. Aliq̃n vero iudicant ſine certa menſura: ſicut aliquis iudicat ſe vidiſſe ſortem: ſed neſcit quo menſe: aut quo die. T. Quidam igitur. ❡ Hic p. ponit differentiam inter memorari ⁊ reminiſci. ❡ Prima dñia eſt ſm tp̃s. quia licꝫ vtrũq; ſit circa p̃teritum: tñ reminiſcẽtia requirit obliuionem in tempore intermedio qđ nõ requirit memoratio. ❡ Alia differẽtia eſt: ꝙ memoratio bñ conuenit alijs aĩalibus ab hoĩe: reminiſcẽtia vero nõ. Cuiꝰ cauſam aſſignat p. q: remiſcentia pfecta req̃rit argumentatõem ſiue diſcurſum: ſed diſcurſus non ꝯuenit alijs aĩalibus ab homĩe: ⁊ hoc loquendo de diſcurſu ꝑticulari: ideo reminiſcẽtia nõ conuenit alijs aĩalibꝰ ab homine: memoria vero non requirit diſcurſum: ideo ipſa bene ꝯuenit alijs aĩalibꝰ ab homine. T. Quod aũt cor. ❡ Hic declarat p. tribꝰ ſignis qualis paſſio eſt reminiſcentia: dicens ꝙ reminiſcentia eſt paſſio corpea. Iſtud ꝓbat p. tribus ſignis. ❡ Primũ ſignũ: ꝙ ſepe nõ potentes multũ reminiſci adhibẽtes tñ diligentiã perturbãtur ⁊ acquirunt doloreꝫ ca[p]itis: nec pñt diſcedere ab apprehẽſionibus quas ſibi fecerunt ad apprehẽdendum: ⁊ euntes ⁊ tranſeũtes cogitant ⁊ nõ percipiunt: ⁊ de nocte de illo ſomniãt. Et iſtud maxime conuenit melãcolicis: q: impñſiones ſunt illis fortiores ⁊ minus auferibiles: ꝓpter frigiditatẽ ⁊ ſiccitatẽ complexionis. T. Cauſa aũt. ❡ Hic p. dat cãm dicti ſigni dicens: ꝙ ſicut nõ eſt in poteſtate illius qui proijcit lapidem facere ipm quieſcere poſt receſſum: ita etiaꝫ non eſt in poteſtate illius q̃ fortiter mouet imaginationem ad reminiſcendũ vt quieret illos motus. T. Maxime aũt. ❡ Hic p. ſubdit ꝙ tales ſunt maxime impotentes q̃eſcere: ſiue q̃etare illos motus: qui habent organum humidum: quia humidũ motũ ꝓpter fluxibilitatem eius nõ põt cito pauſare. ❡ Sed diceꝫ aliquis ꝙ prius dictum eſt melancolicos maxime per iſtos motꝰ ꝑturbari: qui tamen ſunt ſicci. ❡ Ad hoc dicit̃: ꝙ melãcolici maxime perturbant̃ propter forteꝫ impreſſionẽ in ſicco. Humidi vero maxime turbãtur: ꝓpter facileꝫ motuꝫ organi: ⁊ melancolici longiori tempore perturbãtur ⁊ humidi minori tempore. T. Bene et. ❡ Hic p. ꝯfirmat dictam cauſam per duo ſimilia. ❡ Primum eſt: quia [ir]ati ⁊ timentes nõ poſſunt ſe cito pacificare ꝓpter motus corporales quibus intus mouẽtur. Aliud eſt ſimile: quia aliquando ꝓpter fortem imaginationeꝫ aliquoꝝ nominũ vel rationũ non poſſumꝰ ceſſare ab eis: ſed ſine memoratione aliquando cantamus ⁊ aliquando illa nominamꝰ que bene auiſati nominare non vellemus. T. Sunt autem. ❡ Aliud ſignum eſt: ꝙ habentes ſuꝑiora nimis groſſa in ordine ad alia membra (ſicut ſunt guani) non ſunt reminiſcitiui ſiue memoratiui: quia habent nimiã humiditatem ĩ capite: ꝓpter cuiꝰ ꝯtinuũ fluxum nõ põt bene impñſſio remanere: nec pñt recte ꝓcedere ad illud qđ querũt: igitur nõ ſunt memoratiui nec remiſcitiui. T. Penitꝰ aũt noui. ❡ Tertiũ ſignũ ẽ: ꝙ pueri ⁊ ſenes nõ ſunt bñ memoratiui: nec bñ remiſcitiui: q: multũ mouẽtur ⁊ alterãtur eoꝝ corpa ⁊ organa. Pueri quidẽ alterant̃ ꝓpter multã nutritionẽ ⁊ augmẽtationẽ. Senes vo ꝓpter diminutionẽ ⁊ reſolutiõem. Etiã eadẽ de cã pueri ſunt valde variabiles ⁊ inſtabiles quouſq; ꝑuenerint ad pfectam etatẽ. Et ſubdit p. ꝙ ex dictis pꝫ q̃d eſt memoria: q̃d memorari: q̃d obiectũ eiꝰ: ⁊ cuiꝰ potẽtie eſt. Silr q̃d ẽ reminiſcẽtia: ⁊ q̃d remiſci: ⁊ ꝓpter quã cauſam aliq̃ reminiſcunt̃. Et hec de expõne textus.

Modus reminiſcendi ex ꝑte tẽporis.

Differunt memorari ⁊ reminiſci.

Queritur. vtrum obiectum memorie ſit preteritum.

Et videtur ꝙ non: quia preteritũ nõ eſt ergo nõ eſt obiectũ. Antecedens pꝫ: quia tunc eſſet preſens, ꝯña pꝫ: q: illud qđ nõ eſt nulliꝰ videtur eſſe obiectuꝫ. ❡ Scđo ſic: illud eſt obiectũ memorie de quo memora

mur:ſed de pſitib⁹ me. noramur:ğ pñs eſt obiectum memorie. Añs pȝ p ſimile:quia illo eſt obiectū ſenſus qđ ſentiť:ꝛ illud itellectus qđ intelligitur. minor ptȝ: q̄ quilibet expitur ſe habere memoriā de re exiſtente poſtea:puta ꝙ ale eaȝ vidit vel cognouit. ¶ Tertio ſic illud eſt obiectū memorie qđ mouet memoriā:ſed preſens eſt hmōi:igiť. maior ptȝ:q̄ oē obiectū alicui⁹ potentie dȝ illā mouere ad actum mō memoria eſt q̄dam potentia:minor pȝ:q̄ mouēs aiam eſt ſpēs in aīa vl' in organo reſeruata q̄ eſt pñs. ¶ Quarto ſic:illud eſt obiectum memorie qđ eſt obiectū v̄tutis cogitatiue:ſȝ pñs eſt hmōi ꝛ nō p̄teritū:igiť:maior pȝ:q̄ ad actum memorādi ꝯcurrit act⁹ virtutis cogitatiue. minor pȝ p experientiā. ¶ Quinto ſic:p̄teritū eſt obiectū ſenſus exterioris:igiť nō eſt obiectū memorie. Añs pȝ:q̄ nihil videmus niſi actu pñs. ꝯña pȝ:q̄ obiectū virtutis p̄oris ē etiā obiectū v̄tutis poſterioris:cū v̄tus poſterior non cognoſcatur niſi mediāte v̄tute p̄ori:ꝛ v̄tus ſenſitiua eſt p̄or virtute memorie:igiť. ¶ Sexto ſic:ſi ſic hoc eēt ꝓ q̄to memoria ē v̄t⁹ reſeruatiua vel repñtatiua ſȝ nullū eoꝝ eſt dicendū:igiť. minor pȝ ꝙ nō inq̄tū repñtatiua q̄ tūc etiā p̄teritū eēt obiectū fantaſie:qđ tñ ē flm nec inq̄tuȝ reſeruatiua:q̄ illud qđ reſuať eſt pñs. ¶ Septimo ſic:mēoria ē ſpēi reſuate ſiue rei repñtate p ſpeciē:ſȝ qđlibȝ illoꝝ poſ. eſt eē pñs:ğ mēoria nō ē p̄teriti

In oppoſitum eſt p. in primo capitulo huius libri.

Pro ſolutione queſtionis.

Sciendum eſt p̄mo ꝙ ꝯmentator in ſuo libro de memoria ponit q̄ttuor virtutes interiores que nō ex eo dicūtur interiores: q̄ ſunt in īteriori pte aīalis:cū tunc q̄libet virtus ſenſitiua diceretur interior ſed ex eo dicūtur interiores: q̄ nō īmediate mouenť a ſenſibili extrinſeco:ſicut ſenſus exteriores mouenť a ſenſibilibus extrīſecis mediātib⁹ ſenſib⁹ exteriorib⁹. Iſte autē q̄ttuor v̄tutes ſunt ſenſus cōis:imaginatiua ſiue fantaſia:cogitatiua q̄ eſt ī brutis eſtimatiua:ꝛ memoria. Unde p iſta q̄ttuor dicibilia pōt cōmētator intelligere q̄ttuor naturales ponās ſpecifice īter ſe diſtictas ꝛ eſſentialiter:ꝛ ab aīa:ꝛ ab organo:ꝛ a diſpōne organi. Iſto mō dictū ſuū nō eſt ꝯcedendū vt viſuȝ ē in. iij. de aīa. Si v̄o p iſta q̄ttuor dicibilia ītelligat q̄ttuor organa diuerſoꝝ generꝝ ſiue diſpōnes illoꝝ organoꝝ: ſic bñ ꝯceditur dictū ꝯmētatoris. Organū v̄o qđ ē ſenſus cōis eſt cor ſm p̄. ſaltē originale ꝛ p̄ncipale:ꝛ min⁹ p̄ncipale eſt in anteriori pte cerebri vbi oēs ſenſus exteriores ꝯueniūt:ꝛ in illo recipiūtur oēs ſpēs ſenſibiliū exterioꝝ:ꝛ vlteri⁹ diffundiť vſq̄ ad cor:imagiatio vero ſiue fantaſia ē organū ordinatū ad reſeruādū ſpēs ſenſibiliū:ꝛ eſt in extremo anterioris ptis cerebri. Sȝ cogitatiua ſiue eſtimatiua ē organū ordinatū ī media cellula:ſiue in p̄ori media pte cerebri Sȝ memoria eſt organū ſituatū ī poſteriori pte cerebri. Iſte aūt ſenſus ꝯmētatoris cōiter ꝯceditur ¶ Uel pōt ꝯmē. intelligere vnā ꝛ eandē rē p illos q̄ttuor termīos:q̄ alia ꝛ alia rōne dr̄ ſenſus cōis dr̄ imaginatiua ſiue fantaſia. Et hoc dupl'r. ¶ Uno mō ꝙ loq̄tur de v̄tute īſtrumētali:q̄ ē ipſum organū qđ alia ꝛ alia rōne dr̄ ſenſus cōis: imagiatiua:ſiue fantaſia. Diciť etiā ſenſus cōis ꝓ q̄to mediāte ſenſu exteriori recipit ſpēs ſenſibiliū exterioꝝ. Et ꝓ q̄to reſeruat illaſ ſpēs dr̄ imaginatiua ſiue fantaſia:ꝛ ꝓ q̄to cū illis ſpēb⁹ reſuat ſpēs actuū ſentiēdi ꝛ tpis: tūc dr̄ memoria Et ꝓ q̄to mediāte ipo fit diſcurſuſ mediāte aīa eliciūtur ſpēs reꝝ nō ſenſataꝝ puta ſpēi amoris vel odij:tūc dr̄ cogitatiua in hoīb⁹ et eſtimatiua in brutis. ¶ Uel pōt cōmentator intelligere dictū ſuū de v̄tute p̄ncipali q̄ eſt ipſa aīa:q̄ ex eo dr̄ ſenſus cōis:q̄a iudicat de ſenſibilib⁹ et actibus ſenſuum exteriorum ꝛ compat ſenſibilia illoꝝ ſenſuū adinuicē. Et dr̄ imaginatiua vl' fantaſia:ꝓ q̄to mediante ſpē reſeruata exit iterum in actum per aliam ſpēm reꝝ ſenſataꝝ nō exiſtē Et dr̄ cogitatiua:ꝓ q̄to cognoſcit etiā q̄ cognoſcit mediantib⁹ ſenſib⁹ exteriorib⁹:et elicit cognitioneȝ amoris vel odij. Et dr̄ memoria ꝓ q̄to exit in actū memorādi de p̄teritis. Et iſtis duob⁹ modis capiť dictū ꝯmentatoris:vt clari⁹ viſum eſt in ſcđo de aīa.

Sciendum ſecūdo ꝙ iſte terminus memoria (vt ad ꝓpoſitum ſufficit) capiť q̄ttuor modis. ¶ Uno mō ꝓ v̄tute reſuatiua ſenſibiliū ꝛ act⁹ p̄teriti q̄ dr̄ organū:ꝛ iſto mō capiēdo illū terminū mēoria hō hȝ memoriaȝ a p̄ncipio:cū memoria ille mō eſt ps naturalis aīalis debite diſpoſita ad recipiēdū ſpēs:ſed iſto modo mēoria nō ē habit⁹ aut paſſio p̄mi ſenſitiui: ex quo organū diſtinguiť a paſſione ꝛ habitu eiuſdē. ¶ Scđo mō capiť ꝓ ſpē ſiue intentōe reſeruata in tali organo per quā pōt exire in actū memorādi: ꝛ iſto modo capiendo memoriā eſt ſubiectiue in organo illo: et eſt cāta ab aīa ꝛ actu cognoſcēdi ipſi⁹ aīe:quo cognoſcebat ſenſibilia exteriora vel act⁹ ſenſuū exterioꝝ: vl' quo ponebat drām inter ſenſibilia exteriora: et iſto mō pōt dici paſſio cauſe p̄mi ſenſitiui:hoc eſt p̄mi ſenſuſ cōis:ſicut effect⁹ dr̄ paſſio ſue cauſe. ¶ Tertio mō ꝓ actu memorādi mediāte quo aliq̄d apphendit ſe aliq̄d audiuiſſe vl' vidiſſe:ꝛ iſto mō capiēdo illū terminū memoria eſt paſſio p̄mi ſenſitiui:ſic ꝙ realiter īheret ꝛ cātur īſtrumētaliter ab organo qđ dr̄ memoria: mediāte ſpē reſuata in illo:q̄ q̄dē ſpēs inſtrumētaliter ꝯcurrit. ¶ Quarto mō capiť ꝓ ipa potētia exercēte actū memoratiuū:q̄ q̄deȝ potētia eſt ipa aīa:ꝛ iſto mō memoria nulli⁹ ē paſſio vel habit⁹:vt hic ē ſermo de paſſiōe vel hītu:ſed ē q̄dā forma ſubālis materie aīalis inherēs ¶ In propoſito aūt capiť ille termin⁹ memoria tertio mō. ſ. ꝓ actu memorādi:ꝛ ad iſtū actū faciendū tria repñtatiua reqrūtur:ꝛ tria repñtatiua. ¶ Primū repñtatiuū repñtat rē al's cogitā vel circa quā aliq̄s act⁹ in p̄terito fact⁹ eſt ¶ Scđm repñtatiuū repñtat actū quo res illa fuit cogitata:vel q̄ circa illā rē fact⁹ eſt. ¶ Tertiū repñtatiuū repñtat tp̄s p̄teritū ī quo talis res cogitabať:vel talis act⁹ circa rē fact⁹ ē. Primū repñtatum ē res ipa q̄ ē fuit vel erit. Scđm repñtatuȝ dr̄ act⁹ q̄ fuit. Tertiū repñſentatum eſt tp̄s p̄teritū. Iſtis notatis ſit.

Acceptiones memorie.

Concluſio reſponſiua. Obiectū propinquū memorie eſt ꝓpō de p̄terito ſignificās aliquē actū infuiſſe in tpe p̄terito alicui rei:ſiue illa res exiſtat ſiue nō. Sed obiectū remotū eſt repñtatiuū illi⁹ rei:ꝛ repñſentatiuū act⁹ p̄teriti:ꝛ repñtatiuū tpis p̄teriti. Sȝ obiecta remotiſſima ſunt illa tria repñtatiua. ¶ Ptȝ p experientiā:q̄ aliq̄s memorať ꝙ alias vidit talem rem ergo memoria ei⁹ ꝓ obiecto ꝓpinquo hȝ ꝓpōnem de p̄terito:ꝛ ꝓ obiecto remoto ptes talis ꝓpōnis:ꝛ ꝓ obiecto remotiſſimo illa q̄ repñſentātur p obiectum ꝓpinquū ꝛ remotū. Et inter illa obiecta remotiſſima: Unū eſt de quo aliq̄d memoramur: ꝛ eſt res ipſa. Aliud eſt qđ memoramur de illo ꝛ eſt actus p̄teritus.

Requiſita ad memoriam.

Cōcluſio ſecūda. Obiectū propinquū et obiecta remota ſunt pñtia. Sil'r obiectū remotiſſimuȝ de quo aliq̄d memoramur pōt eſſe pñs. Sȝ obiecta remotiſſima que memoramur de aliquo ſunt preterita ꝛ non pñtia. Prima pars ptȝ:quia actus memorādi eſt quoddā iudiciū:ſiue actus iudicatiu⁹ ſed act⁹ iudicatiuus requirit obiectū ꝓpinquū pñs:qđ eſt ꝓpō ꝯpoſita ex incomplexis:ergo obiectū ꝓpinquū ꝛ obiectū remotum memorie ſunt preſentia. ¶ Secunda pars patet: quia obiectum propinquū aliquando formatur

de re circa quā in tpe p̄terito aliq̄s actus factus eſt vt docet experientia:ğ ſcđa ps v̄a. ¶ Tertia ps ptȝ:q̄ memoria non eſt pñtis nec futuri: vt ſatis ꝓbat Ar.:ğ relinquiť ꝙ eſt p̄teriti tanq̄ obiecti remotiſſimi: ꝛ tanq̄ illius qđ memoramur de alio. Et de iſto ītellexit p. qn̄ dixit:ꝙ memoria eſt p̄teriti tanq̄ obiecti remotiſſimi ꝛ tanq̄ illius qđ memoramur de alio. Et hoc pōt patere p deſcriptionem memorie:capiēdo memoriā ꝓ actu memoratiuo. Act⁹ eīm memoratiu⁹ eſt iudiciū de actibus p̄teritis p modū p̄teritionis.

Dubitať vtꝝ ad reminiſcentiā reqrať obliuio. Pro ſolutiōe dubij eſt aduertendū ꝙ duplex ē obliuio. ſ. totalis ꝛ talis vocať corruptio vel remotio ſpēi vel intentōnis p̄us exñtis in memoria. ¶ Alia eſt obliuio ptialis:ꝛ eſt remiſſio ſpēi vel turbatio intentionis ita ꝙ illa ſpēs non eſt ſufficiēs ad hoc vt prōpte poſſemus habere memoriā de re repñtata p illā ſpēm:ſȝ cū hoc idigem⁹ memoria alteri⁹ ſpēi. ¶ Iſto ſuppoſito dr̄ ad dubiū:ꝙ obliuio totalis nō reqriť ad reminiſcētiam:q̄ tūc reminiſci eēt iteꝝ de nouo addiſcere:ꝯñs eſt falſum igiť ꝛ añs. Sed ad reminiſcētiā reqriť obliuio ptialis. Patȝ q̄ reminiſcendo de aliquo neſcimus prōpte iudicare ꝙ ita fuit:ſed indigemus ꝓceſſu ex aliis memoratis:ğ ad reminiſcentia reqriť obliuio ptialis. ¶ Ex iſto ptȝ drña inter reminiſcentiā ꝛ memoriā: q̄ ad memoriā reqriť ſpēs ſiue hītus mediāte quo aliq̄s pt prōpte ꝛ faciliter exire in actū memorandi. Sȝ ad reminiſcentiaȝ reqriť ſpēs ſiue habitus mediante quo non poſſum⁹ faciliter ꝛ prompte exire in actū reminiſcendi. ¶ Ad actum v̄o reminiſcendi requirūtur duo actus p̄cedentes vltra ſpēm remiſſam. ¶ Primus eſt aliquoꝝ memoria:ꝛ ille ſe habet vt p̄ncipiū act⁹ reminiſcendi. ¶ Scđo reqriť ꝓceſſus rōcinatiu⁹ ab illo actu memorandi cū ſpē remiſſa ad actum reminiſcēdi ¶ Unde actus reminiſcēdi eſt reſumptio memorie:nō totaliter ſed ptialiter obliti:p ꝓceſſum ex memoratis ad inueniendū illud ptialiter oblitū:ita ꝙ reminiſcentia non eſt aliud q̄ actus memorādi: cātus ex actu memorādi alteri⁹ rei ꝛ ſpē remiſſa: quem actū p ſolā ſpeciem remiſſam in nobis cāre non potuim⁹ de re repñtata p illā ſpēem iſſam

Quid obliuio totalis ꝛ ptial'

Quid act⁹ reminiſcendi:

Ad rationes queſtionis. Ad p̄mā dr̄ negando ꝯñam:q̄ ille terminus obiectuȝ pt ſupponere tā ꝓ illo quod eſt q̄ pro illo quod non eſt ¶ Ad ſecundam patet ſolutio ex ſecunda concluſione:ꝛ ſimiliter ad tertiam ꝛ ad quartam. ¶ Ad quintam dicitur negando conſequētiam: q̄ ſenſus interiores ſunt pfectiores q̄ ſenſus exteriores. ¶ Ad. vj. dr̄ negādo ꝯñaȝ p̄mā:ꝛ ad ꝓbationē falſitatis ꝯñtis dr̄ :ꝯcedendo ꝙ fantaſia pt reſeruare ſpēm rei p̄terite: capiēdo fantaſiam ꝓ organo:licet hoc non ſit de re rōne illius termini fantaſia. Et ſimiliter illud qđ eſt fantaſia capiendo fantaſiaȝ ꝓ v̄tute cognitiua bene habet ꝓ obiecto p̄teritū:loquēdo de obiecto remotiſſimo. ¶ Ad. vij. ptȝ ſolutio ex ſecunda ꝯcluſione. Et hec de memoria ꝛ reminiſcentia.

Finis de memoria ꝛ reminiſcentia.

¶ Liber de ſomno ꝛ vigilia duos tractat⁹ continet:p̄mus tractatus habet vnum capitulum:in quo agitur de ſomno ꝛ vigila.

De ſomno auteȝ ꝛ vigilia ꝯſiderandū eſt q̄d ſit: ꝛ vtꝝ aīe vel corpi ꝓpa ſint vel cōia et ſi cōia:cui⁹ ptic'e aīe vl' corpis : ꝛ ꝓpter quā cām inſint aīalib⁹:et vtꝝ oīb⁹ aīalib⁹ pñt ꝯuenire ſōn⁹ ꝛ vigilia: vel vtꝝ aliq̄b⁹ ſemp īſit ſōn⁹: ꝛ aliq̄b⁹ ſp īſit vigilia. Poſtea vero detminādūȝ ē de ſomno:ſit igr̄ p̄ma concl'o.

¶ Sōn⁹ ꝛ vigilia ſūt circa idē ſubiectū Ptȝ: q̄ ſōn⁹ ꝛ vigilia p̄uatiue opponūť:mō p̄uatiue oppoſita hñt fieri circa ideȝ. ¶ Scđa cōcl'o ſōn⁹ ꝛ vigilia ſūt paſſiōes ſēſus. Pȝ:q̄ p ſēſū iudicam⁹:mō iudicātē de rebus ad extra dicimus vigilare:ꝛ nō iudicāte dormire ¶ Tertia ꝯcl'o ſōnus ꝛ vigilia ſūt paſſiōes cōes aīe ꝛ corpis pȝ:q̄ ſūt paſſiōes ſēſus q̄ ē v̄t⁹ organica:ꝛ q̄ nō imutať niſi mediāte organo corpeo: igr̄ ſūt paſſiōes aīe cōes ꝛ corpori. Et ſic plāt nō īſūt ſōn⁹ ꝛ vigilia:cū ill' non īſit ſēſus. ¶ Quarta ꝯcl'o: nullū aīal ſp dormit:vel ſp vigilat:lȝ oē aīal ſp dormiat vel vigilet:niſi īſit īfirmitas ꝓhibens ſenſatōem. Q̄ āt nullū aīal ſp vigilet. ptȝ q̄ oīs potētia fatigabil' i ſuo ope īdiget q̄eſcere a ſuo ope: ſȝ ſenſus eſt hmōi:igr̄ ſenſus īdiget q̄eſcere a ſuo ope. Nō ſōn⁹ eſt īpotētia ſentiendi ꝓpt̄ exceſſū vigilādi:igr̄ oē aīal īdiget ſōno. ¶ Sȝ ꝙ nullū aīal ſp dormiat ptȝ:q̄ ſōnus ꝛ vigilia ſūt paſſiōes potentie ſenſitiue q̄ nata eſt ſentire : ꝛ nō ppetuo fruſtraťur:igiť aliq̄ñ ſentit:igiť oīa aīalia aliquādo vigilāt. ¶ Et ꝯfirmať iſtđ q̄ videm⁹ aliq̄ñ aīalia ꝓſeq̄ ꝯueniens:ꝛ fugere diſcōueniens:ꝛ tūc vigilāt:videm⁹ etiā aliq̄ñ aīalia non pcipe ea q̄ añ oc'los eoꝝ trāſeūt:ꝛ tūc dormiūt:q̄ ſōnus eſt imobilitas ſenſus: vigilia aūt eſt ſolutio ſenſus:ꝛ ꝓpt̄ h̄ plāte non hñt ſenſuȝ:q̄ nec hñt leticiā nec triſtitiā. ¶ Quīta ꝯcl'o ſōn⁹ eſt paſſio oīm ſenſuū exterioꝝ pȝ:q̄ in ſōno oēs ſenſus exteriores ligāť:non eī aīal vno ſenſu dormit:ꝛ alio vigilat: igitur ſomn⁹ eſt paſſio oīm ſenſuū exterioꝝ. ¶ Sext ꝯcl'o ꝓpter ſenſus exteriores ponend⁹ eſt ſenſ⁹ cōis pȝ. Tū p̄mo:q̄ ꝓpter act⁹ ꝓpos ponim⁹ ſenſus ꝓpos:igiť ꝓpter actus cōes ponendus

Cōcl'o. p̄

Cōcl'o. ij.

Cōcl'o. iij

Cōcl'o. iiij

Cōcl'o. v.

Cōcl'o. vj

Cōclo.vij.

eſt ſenſus cōis. Tū ſcdo:q: pcipimus actus
ſenſuum exterioꝝ:ꝛ non niſi p ſenſum cōem
Tū tertio:q: pcipim⁹ albū ꝛ dulce:ꝛ non niſi
p ſenſum cōem igiꝭ. ❡ Septima cōclo/ſom
nus ē paſſio ſenſus cōis. Pꝫ. Tū pmo:q: ſē
ſus cōis ē pncipal' ſenſus:ꝛ ē iſepabil' ab a-
lijs:igiꝭ ſōn⁹ ē ei⁹ paſſio. Pꝫ ſcdo:q: niſi eēt
paſſio ſenſus cōis nō ꝯporteret oēs ſenſus
exteriores in ſōno ligari:qd̄ ē falſuꝫ. Pꝫ ter
tio: q: illi⁹ ſēſus ſōn⁹ ē paſſio quo paſſo opꝫ
oēs alios pati:ſed ſenſus cōis ē hmōi:igiꝭ.

Diffinitio ſomni

Pꝫ q̄rto:q: ſōn⁹ eſt ipoña ſentiendi ex natu
ra ꝓueniēs: ſꝫ talis ipoña ē a ſenſu cōi q̇ nō
p̄t emittere ſpūs ꝛ calores ad organa ſēſuū
exterioꝝ:igiꝭ: Pꝫ q̇nto:q: i illis q̇ hñt colluꝫ
ligatū apphendunt vene iſenſibiles:ꝛ nō ni
ſi p defectū ſpūs ꝛ caloris a ſenſu cōi:igitur

Cōclo.viij.

❡ Octaua cōclo/ſicut ſalus aialis eſt finis
remot⁹ ſōni:ita vigilia ē ei⁹ finis ꝓpinquus
❡ Prima ps pꝫ:q: oī potētie fatigate i ſuo
ope ꝓpter ſuā ſalutē nccīa ē q̇es:igiꝭ oī aia-
li ꝓpter ſuā ſalutē nccīus ē ſomn⁹. ❡ Scd̄a
ps pꝫ:q: vigilia melior ē ſōno:finis vero eſt
optim⁹:igiꝭ vigilia ē finis ſōni. Et ita pꝫ oī
aiali eſſe neceſſariū ſōnū:nō q̇dē ſimpl'r: ſed
ad hoc vt delectabil'r exerceat ſuas opatōes

Cōclo.ix.

❡ Nona ꝯclo/cū cor ſit pncipale pncipiū ſē
tiendi: ꝯueniēs ē vt ſōn⁹ ſit pma paſſio cor
dis. ❡ Pria ps cōclonis pꝫ: q: idē eſt pnci
piū mot⁹ localis ꝛ act⁹ ſentiēdi:ex eo q mo
tus localis p̄ſupponit ſenſatōeꝫ:ſꝫ i oib⁹ aia
lib⁹ cor vel ꝓportionabile cordi eſt pncipiū
mot⁹ localis:vtpote cor i hñtib⁹ ſanguinē:ꝛ
in nō hñtib⁹ ſanguineꝫ aliq̇d ꝓportionabile
cordi:igiꝭ cor eſt pncipale pncipiū ſentiēdi.
minor pꝫ:q: cor ē pricipiū calorꝭ ꝛ ſpūum:ꝛ
in ſignū hui⁹ eſt i medio alioꝝ mēbroꝝ loca
tū:ꝛ refrigeratōe idiget:igiꝭ eſt pricipiū mo
tus localis vel ſalteꝫ aliquid ꝓportionabile
cordi:ſicut i ēthomis ꝛ i nō ſuſcipientib⁹ ſpi
ritū:ibi enī ē aliq̇d ꝓportionabile cordi: pu
ta ſpūs iflās ꝛ reſidēs ſicut videm⁹ i veſpis
ꝛ apib⁹: ꝛ muſcꝭ:q̄ mouenꝭ a tractōne ſpūs
offendētꝭ ſuccinctoriū totaloꝝ: ꝛ ꝓpter hoc
ſtrepit⁹ ꝛ bōbos emiſiſſe videꝭ. ❡ Scd̄a ps
pꝫ:q: ſōn⁹ eſt prio paſſio ſenſus cōis:igiꝭ et
cordis qd̄ ē ei⁹ principale organuꝫ. ❡ Et ſi
arguat aliq̇s:q: tūc ſōniātes deberēt hr̄e co
gnitōeꝫ exteriorē: ex quo i ſōno ſenſus cōis
eſt ligat⁹ qd̄ videm⁹ eſſe falſum p opa ipoꝝ.
opanꝭ ei ſicut vigilātes. ❡ Rñdeꝭ:q tūc ſē
ſus cōis nō eſt ligat⁹ niſi q̄tū ad ſenſationē
cōem. ❡ Et ſi q̄raꝭ q̄re ſōniātes nō memorā
tur de his q̄ agūt ad extra. ❡ De hoc diceꝭ i
ꝓblematib⁹.

Cōclo.x.

Decia ꝯclo/ad videndū cām effi
cientē ſōni ſūt aliq̄ ſupponēda. Prio ſuppo-
nendū eſt:q ei aiali neceſſariū eſt nutrimen
tū ſuſcipe. Scd̄o ſupponendū eſt: q in hñti-
bus ſanguineꝫ:ꝓpinquū nutrimentū eſt ſan-
guis:i alijs vero aliq̇d ꝓportionabile ſāguini
Tertio ſupponiꝭ:q vene ſūt receptacl'a ſan
guinis:p q̄ ſāguis mittiꝭ ad mēbra. Quarto
ſupponiꝭ:q pricipiū venaꝝ ē cor. Quito:q
nutrimētū de forꝭ ſuſceptū i ſāguinē ꝯuertiꝭ.
ꝛ ad ſingulas ptes corpis mittiꝭ. Sexto:q
nō ois ipoña ſentiēdi ē ſōn⁹: vt pꝫ de illa q
ex ifirmitate ꝓuenit puta ex extaſi vel letar-
gia.

Cōclo.xi.

❡ Undecia ꝯclo/ſōnus fit ex euapora-
tione nutrimēti aſcendētꝭ ad caput:a quo co
lor ꝛ ſpūs expelliꝭ ad cor. Pꝫ prio:q: neceſ-
ſariū eſt nutrimentū digeſtū euapoꝛari:ꝛ va
porē ipulſū a frigiditate cerebri igroſſari:et
igroſſatū ad cor reflecti:ꝓpt cuius reflexio
nē opꝫ ſpūs ꝛ calores nō poſſe ad extiores
emitti. ❡ Iſtd̄ etiā pꝫ ſeptē ſignis.

Septeꝫ ſigna bene notanda Primū.

❡ Pri-
mū:q: a magna comeſtiōe fit magnus ſōn⁹
quia ab ip̄a fit magna euaporatio i cerebro.
❡ Sd̄m ſignū eſt:oia ſōnifera exceſſiue ſū-
pta aggrauāt caput q: tūc ſpūs moti refle-
ctunꭲ ꝛ repcutiūꭲ ad cor. ❡ Tertiū ſignū ē:
labores ꝓuocāt ſōnū:ex eo q calefaciūt hu-
mores fumoſos ꝛ viſcoſos: ꝛ faciunt ipos
vſq; ad caput aſcendere:vbi ifrigidati deſcē
dūt:ꝛ illi ſunt ſicut nutrimentū indigeſtum.
❡ Quartū ſignū:egritudies faciūt magnuꝫ
ſōnū ꝓpt idigeſtionē cibi q̇ multū euaporaꭲ
❡ Quitū ſignū eſt:pueri multū vtunꭲ ſōno
ex eo q vtunꭲ multo nutrimento: ꝛ q: plus

Pro pueris ſigna optima.

mittiꭲ ad ſupiora membra q̄ ad iferiora. In
cuius ſignū primo videm⁹ ſupiora pueroꝝ
plus augeri q̄ inferiora. Scd̄o videm⁹ pue
ros multum fieri epilenticos ꝓpt vapores
aſcendentes ad cerebrū q̇ obſtruūt meat⁹: et
ꝓpt hoc iclinati ad illā ifirmitatē nō debent

Pueris nō cōferunt vina nec nutricibus.

eſſe dediti ſōno. Preťea etiā puerꭲ nō dꝫ da-
ri vinū qd̄ eſt nimiū euaporabile. Neq; etiam
nutricib⁹ niſi ſit aq̄ticū ꝛ moderatū:poꝛt eniꝫ
nihil forſitā ipos bibere vl' nutrices. Tertio
videm⁹ pueros i pmis menſib⁹ nō poſſe col
la voluere:ꝓpt nimiuꝫ nutrimentū ibi ſuſce-
ptū ❡ Sextū ſignū eſt:hñtes magna capita
ſicut gnani amāt ſōnū:ꝓpt multoꝝ vaporū

De melencolicis.

❡ Septimū ſignū:melācolici nō ſunt mltū
ſomnolēti:q: cū ſint ſicce ꝛ frigide ꝯplexiōis
nō ſꭲ multi vaporꭲ:ꝛ ꝓpt h̄ ipi ſunt duri ꝛ tar
di ꝛ magni cōmeſtores ꝓpt multū hñt idige
ſti miſſione ad poſteriora. Sūꭲ et paꝝ frueu
tes letitia q̄q̄ aliq̇ coꝝ iueniātur multū ex-
cellētes i phia ꝛ aſtrologia.

Conclo.xij. q̄ eſt diffinitio Somni.

❡ Duodecima
ꝯclo. Sōn⁹ ē q̇dā cōuerſ⁹ caloris itrinſec⁹ et
natural' recipꝛocatō ꝓpt frigiditatē cerebri
a quo vaporeꭲ ifrigidatur ꝛ reuerberanꭲ ad
cor. Iſtd̄ pꝫ:q: in ſōno ptes ſupiores ſiūt fri
gidiores q̄ iferiores ꝓpt hoc q repcutiunꭲ
calores ꝛ ſpūs ad cor. ❡ Sꝫ circa pdicta q̄

Queſtio.

ritur pmo:quō vapores q̇ ſꭲ calidi pñt cāre
ſomnū q̇ fit p infrigidatōeꝫ.

Solutio.i.

❡ Ad hoc pmo
pōt dici: q capite denudato ptes agūt adin
uicē ꝛ fit maior calor q̄ ſi cerebrū ſit pleuuꝫ
vaporib⁹:q: tūc ptes agūt i illos vapores:
et fit mīor calor.

Solutio.ij.

❡ Scd̄o dici p̄t q vaporeꭲ
aſcēdēteꭲ ad caput attrahūt calorē naturalē
exñteꝫ i organiꭲ ſenſuū exterioꝝ:ꝛ ꝓpt defe
ctū caloris i illis organis fit ſomn⁹.

Solutio.iij.

❡ Ter
tio p̄t dici:q ſicut ligna poſita ſuper ignē re
pellūt iferi⁹ calorē ꝛ debilitāt ipm ignē:do-
nec ignis ſup ea vī obtineat:ita multi vapo-
res eleuati ad caput ipediūt aſcēſuꝫ caloris
ad caput: ſꝫ cū reuertiꭲ ꝯ̄ſus cor calor dimi
nuiꭲ ꝛ fit ſōn⁹:et ꝓpter hoc hoīeꭲ recte ſtare
volētes cadūt i ſomno ex defectu ſpirituuꝫ.

Solutio.iiij.

❡ Quarto dꝛ meli⁹:q aū ſomnū emittunꭲ
vapores vſq; ad cebrū:q̇ ibi igroſſanꭲ et ifri
gidātur a frigiditate cerebri: ꝛ repcutiūt ca
lorē iferi⁹ ſicut humidū eleuaꭲ a ſole ꝛ igroſ
ſatur i media regiōe aerꭲ:et ipꝫ dimiſſuꝫ ife-
ri⁹ i aquā couertiꭲ:ꝫ in ſignū hui⁹ videm⁹:q
qū ē ſupflua emiſſio vapoꝝ ita vt natura nō
poſſit ipos digerere gñantur reumata: ſꝫ cū

Ultima ꝯclo.

nō ē ſupfluitas vapoꝝ fit reqēs ſenſuū. Ulti
ma ꝯclo/tūc aialia expgeſiūt: qñ digeſti ſūt
vapores repcuſſi a cerebro vſq; ad cor. Pꝫ
q: pmit⁹ generatur ſanguis i epate q̇ eſt im-
pur⁹ et mittitur ad cor qd̄ ē pncipiū caloris
vt pfecte ipm digerat:ꝛ tūc generātur ſpūs
vitales ſenſitiui q̇ mittūtur ad ſingula mem
bra:ꝫ qñ a ſanguie ipuro reſeruato i cellula
cordis aſcēdūt vapores ad cerebrū fit ſom-
nus:q̇ cū ſint digeſti fit expgefactio: ꝛ mittiꭲ
ad ptes ſupiores ſanguis puriſſim⁹: deſiſti-
mus ꝯ̄o ꝛ turpidiſſim⁹ ad ptes inferiores.

E ſomno autē ꝛ vigilia cō
ſiderandū eſt ꝛc. ❡ Iſte eſt liber
de ſomno ꝛ vigilia: ꝯtinēs duos
tractatus. Prim⁹ eſt de ſomno ꝛ
vigilia. Scd̄s eſt de ſomnio:et in
cipit ibi. Poſt hec autem. Prim⁹
tractat⁹ ꝯtinet tria capl'a. In pri-
mo oñdit quoꝝ ſomnus ꝛ vigilia
ſunt paſſiones:ꝛ quoꝝ nō. In ſcdo determiat de cā ma
teriali et cā finali ſomni ibi. q̄re aūt dormiunt. In ter
tio determiāt de cā actiua ſomni:ibi. ꝯ̄ns aūt: In pmo
capitulo ꝓponit pmo dicenda:in iſto libro:dicēs q de
terminādū eſt de ſomno ꝛ vigilia q̇d vtrūq; ē:ꝛ vtrū
ſunt ꝓpe paſſiones aīe vel corpi vel cōes aīe ꝛ corpori
ꝛ ſi ſunt cōes ꝛ cui⁹ ptēe aīe:i.cui⁹ poñe aīe ſunt paſ
ſiones:ꝛ etiā cui⁹ ꝑticule corpis:ꝛ ꝓpter quā cām ꝯue
niūt aialib⁹:ꝛ vtrū oīa aialia aliqñ dormiūt et aliqña
nunq̄ dormiūt ꝛ determinādū ē de ſomnio:ꝛ hoc quo
ad ſcdm tractatū ꝓpter quā cām aliqñ ſomniāt ꝛ ali-
qñ non:vel vtꝝ ip ſomniat ſꝫ nō memoret:ꝛ vtꝝ ꝯtin
git diuinare de futuris p ſomnia: ꝛ vtrū oīa ſomnia
fiūt in nobis p actōes ꝯ̄tutū noſtraꝝ:vel aliqñ p actio-
nem demonū:ꝛ vtrū fiant p naturam vel a caſu. T.

Conclo.i.

Primū quidē igitur. ❡ Hic p. pſeq̄ꭲ intentū ſuū ponēs
aliq̄s ꝯclones. pma eſt q circa idē ſubiectū ſiūt ſomn⁹
ꝛ vigilia ꝓbat ſic p. q: ꝑuatiue oppoſita hñt fieri cir-
ca idē ſubiectū:ſꝫ ſomn⁹ ꝛ vigilia ſunt ꝑuatiue oppoſi-
ta:cū ſomn⁹ ſit ꝑuatio vigilie:ſicut cecitas viſus:tur-
pitudo pulchritudis:egritudo ſanitatis:debilitas for

Conclo.ij.

titudinis:ſurditas auditus. T. Ampli⁹ aut. ❡ Scd̄a
ꝯclo eſt:q ſomn⁹ ꝛ vigilia ſunt paſſiones ſenſus.pꝫ:q:
illi⁹ poñe ſomn⁹ ꝛ vigilia ſunt paſſiōes p quā actu iu-
dicam⁹ aial vigilare vel dormire ſed ſenſus eſt hmōi:
igiꭲ. Minor pꝫ q: dicimus ſentientē rē ad extra vel ſe
ipſum vigilare non ſentienteꝫ vero dormire. Text⁹.

Conclo.iij.

Qm̄ aūt. ❡ Tertia ꝯclo eſt:ſōn⁹ ꝛ vigilia ſunt paſſiōes
cōmunes anime ꝛ corpori. Probat ſic p. q: ſunt paſſio
nes ſenſus:vt pꝫ p ꝯcluſionē p̄cedentē: ꝛ ſenſus eſt cō-
munis anime ꝛ corpi:igitur. Minor pꝫ:quia ſentire
req̇rit animā. Unde inaiata nō ſentiūt:ex quo non ha-
bēt aīam. Etiā req̇rit corp⁹:q: ſenſibilia exteriora non
immutāt ſenſum niſi ſm determiata organa corpa: vt
ſonus ſm aures:color ſm oculos. T. Eꝫ aūt. ❡ Hic
p. ex dicta ꝯcloe infert:q ſomn⁹ ꝛ vigilia nō couenīūt
plātis:q: plāte nō hñt ſenſum. Nam (vt dicit p. i ſcd̄o
de aīa) vegetatiua poña repiꭲ ſepata ab alijs:alie ta-
mē nō repiunꭲ ſepate ab ea. T. Silr̄ aūt. ❡ Quarta

Conclo.iiij.

conclo eſt:q nullū aial ſemp dormit vel ſp vigilat: ſed
vtrūq; ſibi ꝯuenire pōt:vnū poſt aliud:ꝛ h̄ de hoc poſtea

Concluſio.v.

videbiꭲ. T. Neq; eñi. ❡ Quinta cōcluſio:oē aial dor
mit aut vigilat:hec aūt ꝯcluſio pꝫ ad ſenſum:dum ta-
men non ſit infirmitas ꝓhibēs ſenſatōem: quia quan
do ſenſus ſunt ligati: ſine ifirmitate: ita q nō ſentiūt
obiecto p̄ſente aīal dormit:et ſi non ſint ligati animal

Probaꭲ ſcd̄a ps q̄rte ꝯclu ſionis.

vigilat. T. Non contingit autem. ❡ Hic p. ꝓbat q̄r
tam ꝯcluſioneꝫ. primo q nullum animal ſemp vigilat:
ꝛ hoc ſic. oīs potentia in ope ſuo fatigabilis ſi exceſſe-
rit debet quieſcere ab illo opere: ſed ſenſus eſt huiuſ-
modi:ergo aliquando debꝫ quieſcere a tali opere:ſed
quieſcere ab opere ſenſus quod eſt ſenſatio eſt dormi
re:ergo animal aliquādo debet dormire:et p ꝯ̄ns non

Diffini. ſomni

ſemper vigilat. ❡ Ex iſto ifert p. diffinitionē ſomni di-
cens:q Sōnus eſt impotentia ſentiēdi ꝓpter exceſſuꝫ
vigilādi. Eñ aliqñ eſt exceſſus vigilie ꝓpter egritudi
nē:ꝛ aliqñ ſine egritudine. Ita etiā ipotentia ſentien
di eſt aliqñ ab egritudine:ꝛ tūc non eſt proprie ſomn⁹

Aliqñ xo ſit ſine egritudie.ſ.a natura ⁊ tūc ē ꝓpe ſomnus. T.Silr aūt. ¶ Hic p.ꝓbat ſcdāʒ ptē.ſ.ꝙ nullū aīal ſp dormit:qꝛ ſomnꝰ ē qeſ:⁊ ligamētū poñe ſentiue ꝗ qdē poña ſēſitiua pt ſentire ⁊ nō ſentire nō ſit aliud ꝙ vigilare:ſeqꝫ ꝙ aīal pt aliqñ vigilare:⁊ cū illa poña aliqñ reducit ad actū:eo ꝙ nulla poña pure natulalis a tota ſpē fruſtret:ſeqꝫ ꝙ aīal aliqñ vigilabit. T.Alia lia qdē igit. ¶ Hic p.declarat illud idē iductiue:qꝛ aialia aliqñ appēt ſētire:cū aliqñ ꝓſequūt cōueniēs ⁊ fugiūt nociuū: ergo aliqñ vigilāt. Silr aīalia oculos hñtia:⁊ cū hoc hñtia palpebras aliqñ claudūt oculos. Et ſi nō hñt palpebras:aliqñ aliq̄ trāſeunt āte oculos eoꝝ ꝓpter q̄ nō mouēt ⁊ tñ mouerent ſi ſentirent illa: ergo verū ꝙ aīalia aliqñ dormiūt ⁊ aliqñ vigilant. ¶ Ex dictis infert p.ꝙ ſōnꝰ aliqñ ꝯuenit aīalibꝰ:qꝛ oībꝰ illiſ ꝯuenit ſōnꝰ aliqñ q̄ hñt ſēſū cuiuſmodi ſūt aīalia: igitur Etiā ſōnꝰ ē imobilitas ſiue viculū ſenſꝰ:⁊ vigilia ē remiſſio ſiue ſolutio eius. T.Plātaꝝ āt: ¶ Hic p.ꝓbat correl. qđ pꝰ dixit.ſ.ꝙ plāte nō hñt ſēſꝰ:qꝛ qbꝰ īeſt ſēſꝰ illis īeſt aliqñ leticia ⁊ aliqñ triſticia:ſʒ talia ñ īſūt plātis:igit. Etiā opꝰ plāte pt fieri ſñ ſēſu:cū plāta pncipaliter hʒ nutrire ⁊ augere ſe:ergo plāta non īdiget ſēſu.

Probatur ſcda ꝯcloīs

Quare autem dormiunt

¶ Iſtd ē ſcdʒ caplʒ huiꝰ tracta.ī quo determiat de cā materiali:⁊ de cā finali ſōni:⁊ prio oñdit cui poñe aīe ꝯuenit ſōnꝰ. Scdo determinat de cā finali ſōni:ibi. ꝓpter ꝙ cām. Tertio oñdit cuiꝰ ptis corporis ſōnꝰ ⁊ vigilia ſūt paſſiōes. T.Oīm vero. ¶ In pma pte ponit tres ꝯcloes quaꝝ pma ē:ꝙ ſōnꝰ ē paſſio oīʒ ſēſuū exterioꝝ ſil ſūptoꝝ.pʒ:qꝛ illoꝝ ſēſuū ſōnꝰ ē paſſio qbꝰ aīal ñ pōt ſētire qñ dormit:⁊ qbꝰ ſētit qñ vigilat: ſed oībꝰ ſēſibꝰ exteriorībꝰ aīal nō ſētit cū dormit:⁊ oībꝰ pt ſētire cū vigilat:igit. T.Oīm aūt. ¶ Scda ꝯclō ē:ꝙ oīm ſēſuū exterioꝝ ē vnꝰ ſenſus cōis.ꝓbat p.tribꝰ medijs. Primū ē.qꝛ ꝓpter actꝰ ꝓpos ſenſuū arguimꝰ plures ſēſus ꝓprios:vt ꝓpter videre viſū:⁊ ꝓpter audire auditū:⁊ ſic de alijs:ꝗ ꝓpter actus cōes arguimꝰ ſenſum cōem. T.Nō eni viſū ¶ Scdm mediū ē nos iudicamꝰ non videre ⁊ non p viſum: ⁊ ſimiliter nos iudicamus nos audire ⁊ nō p auditū:cū virtꝰ corpea ñ reflectat ſupra ſuū ꝓpriū actū ꝗ hoc ē a ſēſu cōi. T.Et ꝓpter diſcernere ¶ Tertiū mediū ē:nullus ſēſꝰ exterior ponit drīaʒ et conuenientiā inter albū ⁊ dulce:cū nullus ſēſꝰ exterior vtrūqꝫ pcipiat ⁊ tñ īter illa ponimꝰ drīam ⁊ ꝯueniētiam:ꝗ hoc ē p ſenſū cōeʒ a quo ſēſibilia ſēſuū exteriorū pcipi pñt. T.Nā ē qdā ſēſꝰ. ¶ Tertia ꝯclō ē:ꝙ ſōnꝰ pmo ⁊ pncipaliter ē paſſio ſēſꝰ cōis.ꝓbat p. q̄tuor rōibus. Prima ē illꝰ ſēſꝰ ſōnꝰ ē pncipalr paſſio q ē pncipalis īter oēs ſēſꝰ ⁊ oībꝰ aīalibꝰ ꝯueniēs:ſed ſēſus cōis ē hmōi:igit. Maior pʒ qꝛ ſōnꝰ ⁊ vigilia diſtinguūt penes ſētire ⁊ ñ ſētire:ꝗ dʒ attribui pncipali ſēſui. Mior pʒ:qꝛ ſēſꝰ cōis iudicat de actibꝰ ſēſuū exterioꝝ:⁊ de oībus ſēſibilibꝰ coꝝ. Etiā maxime cōiūgit tactui:ꝗ oī aīali talis ſēſus īeſt. T.Sʒ eni eo. ¶ Scda rō ē ſi ſōnꝰ eēt pmo ⁊ pncipaliter ſenſuū exterioꝝ paſſio ſeq̄ret ꝙ nō opporteret oēs ſēſꝰ ſimil ligari in ſōno:nec ſil abſolui in vigilia:ꝯñs ē falſū:igit ⁊ añs.ꝯña pʒ qꝛ ſēſꝰ exteriores ſūt diuerſi ⁊ vnꝰ in ſua opatiōe nō depēdet ab alio ergo nō oʒ eos ſil ligari:⁊ ſil abſolui. T.Queadmodū. ¶ Tertia rō talis ē:illꝰ ſēſus ſōnus eſt paſſio pmo ⁊ pncipaliter quo paſſo neceſſe ē alios ſēſus ſil pati:⁊ nō ecōtra:ſʒ ſēſꝰ cōis ē hmōi cū oēs ſēſꝰ exteriores ad ipm ꝯueniūt tanꝙ ad pncipiū:igr. T.Manifeſtū aūt ¶ Quarta rō talis eſt:ſomnꝰ ē ī potētia ſentiēdi ex natura ꝓueniēs ligās ſil oēs ſēſus:ſʒ hoc nō pt fieri niſi p paſſionē pmi ſenſitiui:ad qđ oēs ſēſus exteriores hñt venire ſine quo nō pñt ſentire:ꝗ ſōnꝰ eſt paſſio ſēſꝰ cōis. Etiā ſi in collo aliq̄s fortiter liget:ita ꝙ vene ſenſuū claudant: iā cetere ptes corporis reddent īſenſitiue poſt aliq̄tulū tpˢ:⁊ huiꝰ nō videt alia cā: niſi qꝛ ligatur ſenſus cōmunis: ſic ꝙ non emittit ſpūs ⁊ calores ad diuerſa organa exteriora. T.Propter quam nos. ¶ Hic p.determinat de cā finali ſomni ponens primo talem concluſionem ꝙ ſomnus eſt in aīalibus neceſſarius ꝓpter ſalutem ipſorum. ¶ Probat ſic p.qꝛ omnibꝰ natis mouere vel agere longo tpe cōtinue ſine fatigatione natura ordinauit reqniem ꝓpter eoꝝ ſalutem:ſʒ aīalia ſunt hmōi. igitur natura aīalibꝰ ordinauit reqem ꝓpter ſalutem ipſoꝝ: ⁊ illa reqes eſt ſomnꝰ:igitur. Et ſubdit p.ꝙ ſomnus dicitur methaphorice reqnies.

Concluſio.j.

Concluſio.ij.

Concluſio.iij.

Prima cōcluſio de cā finali ſomni.

Concluſio.ij.

T.Vigilia vero finis ¶ Hic p.pōit aliam ꝯcluſionem que talis ē ꝙ vigilia eſt finis ſomni.ꝓbat ſic p.qꝛ in rebus naturalibus optimū eſt finis alioꝝ: ſʒ in habentibus ſenſuʒ vel intellectū optimum eſt ſentire vel intelligere:vel ſaltē ſentire ⁊ intelligere dicūt actus nobiliores ꝙ eorum priuatiōes ⁊ tales actꝰ cuiuſmodi ſunt ſentire ⁊ intelligere ſunt vigilia: ꝗ vigilia eſt finis qetis ⁊ p ꝯñs finis ſomni. T.Q̄ aūt. ¶ Hic p.declarat ſiue dat intellectum ꝯcluſionis pcedētis d.ꝙ ſomnꝰ nō eſt ſimpliciter neceſſariꝰ aīali:cum ſomnꝰ pt eſſe nō eſſe:ſed eſt neceſſarius ex ſuppōne vel cōditione. Neceſſe eſt eñ aīal aliquādo dormire ſi debeat bene ⁊ delectabiliter ſenſibꝰ vti ad ſuas vtilitates cuʒ aīal ſine qete ſenſuum interdū ꝯtingente non pt longo tpe vti ſenſibus ſine fatigatiōe modo ſomnꝰ ordinatur naturaliter vt ſenſus reſtaurati poſſent poſtea apte ⁊ delectabiliter ſuas opationes exercere. T.Amplꝰ autem. ¶ Hic p.oñdit cuius ptis corporis ſomnus ⁊ vigilia ſunt paſſiones:⁊ prio pmittit intentū ſuū d.ꝙ inquirēdum eſt per quales motꝰ corpeos ꝯtingunt ſomnꝰ ⁊ vigilia ⁊ circa quas ptes corporis. T.Alius quideʒ igit. ¶ Hic p.pmittit talē ſuppōnem:ꝙ aīalia nō habētia ſanguinē neqꝫ cor hñtia tñ aliqđ ꝓportionabile ſanguini ⁊ aliquid ꝓportionabile cordi habēt ſomnū: ⁊ p ꝯñs illa paſſio q̄ dr ſomnꝰ in oibus aīalibus cōtingit circa ſimiles ptes corporis vel ꝓportionabiles. T.Q̄ quidē igitur. ¶ Hic p.ponit duas cōcluſiones. Quaꝝ pma talis ē.ꝙ pncipium pncipale ſenſus eſt cor:vel ꝓportionabile cordi. ꝓbat ſic.p.qꝛ idem eſt principiuʒ pncipale ſenſus ⁊ motꝰ localis in aīalibus:ſed pncipium pncipale motꝰ localis in aīalibꝰ eſt cor:ergo cor eſt principium pncipale ſenſus. Maioreʒ ꝓbat ſic p.qꝛ aīal nō mouet localiter niſi pncipium ſenſitiuū fuerit pus alteratum:hoc eſt factū ſit in actu ſentiendi:ad quem actum ſentiendi:ſequitur actus appetendi vel fugiendi ꝓpter quem aīal mouetur:ergo verū ⁊ idem eſt pncipium pncipale ſenſus ⁊ motus localis. Minorem ꝓbat ſic philoſo.ſcʒ ꝙ cor eſt pncipium pncipale motus localis: quia illud a quo diffundūtur calores ⁊ ſpiritus mediantibus quibꝰ operatiōes fiunt eſt in medio corporis:ergo illud videtur eſſe cor. ¶ Etiam cor indiget refrigerio ad tpandum calorem:ergo videtur ꝙ eſt pncipium caloris ⁊ ſpirituum. ⁊ p conſequens eſt principium motus localis. Et in non habentibꝰ ſanguinem eſt aliquid ꝓportionale cordi a quo diffunduntur ſpiritus vitales ad mēbra exteriora: lʒ talia non indigēt reſpiratione. T.Si non eſt ſomnus. ¶ Hic ponit aliam ꝯclōem q̄ talis eſt:ꝙ ſomnꝰ eſt primo ⁊ pncipaliter paſſio cordis. ¶ Pʒ:qꝛ ſomnꝰ ē cor prīo ⁊ pncipaliter paſſio pmi ſenſitiui: ſed hoc ē cor vel in corde:ergo ſomnꝰ eſt paſſio cordis vel ꝓportionabilis cordi. T.Mouetur autem. ¶ Hic p.remouet dubium qđ eſt tale: quare aliqui dormientes vadunt:⁊ mouētur aliqñ exercentes opa vigilātium: ⁊ hoc nō poſſunt facere ſine fantaſia: ⁊ aliqua ſenſatione interiori: et cum ſenſus exteriores ſunt ligati ⁊ nō ſentiūt: ſeq̄t ꝙ ille ſenſus interior nō ſit ligatꝰ:⁊ ꝯñs videt ꝙ ſomnus nō eſt paſſio pmi ſenſitiui. ¶ Ad hoc dicit phi.ꝙ hoc ſoluitur poſtea. ¶ Ulterius mouet aliam dubitationem quare exercētes opa vigilantiū non memorant de his, que extra fecerunt:⁊ tñ bñ memorant: ex ſōnijs qñ expgiſacti ſunt. ¶ Dicit p.ꝙ hoc ſoluiū eſt in problematibus. Cā tñ huiꝰ eſt:qꝛ ſenſibꝰ exterioribus ligatis non pñt ſpēs opationū exterioꝝ diffundi ad ſenſum cōem: ita ꝙ ſenſus cōis cognoſcat illas opatōes ⁊ poſtea reſeruetur ſpēs vel habitus illaꝝ opationū: hoc tñ fit bñ de ſomnijs. Spēs aūt ſomni bene reſeruant in memoria ſenſibus exterioribus clauſis.

Prima cōclo de pncipio ſenſꝰ.

Conſequens aut his

¶ Iſtud eſt tertiū ca.in quo p.determiat de cā actiua ſōni. Et pmo determiat de cā ſōni:⁊ poſtea de cā expgefactōis. Et pmo pmittit aliq̄. Primū eſt: ꝙ aīali neceſſariū eſt ſuſcipe alimentū ⁊ nutrimētū. T.Nutrimētum aūt. ¶ Scdo ſupponit ꝙ in hñtibꝰ ſanguinē vltimum ſiue ꝓpinquū nutrimentū eſt ſanguis: ⁊ in nō habentibꝰ ſanguinem eſt aliqđ ꝓportionabile ſanguini. T.Locus vo. ¶ Tertio ſupponit ꝙ vene ſunt loca ⁊ receptacula ſanguinū: cū p ipas ſanguis ad ſingla mēbra mittat. T.Haꝝ pncipiū. ¶ Quarto ſupponit:ꝙ pncipiū venaꝝ eſt cor. T.Deforis qdē. ¶ Quīto ſupponit:ꝙ nutrimentū ſuſceptū in ſtomacho digerit: et tande ī ſanguinē ꝯuertit ⁊ p venas mouet a corde ad diuerſas ptes corporis. T.Non eñ. ¶ Sexto ſuppōit ꝙ non oīs impotentia ſentiendi eſt ſomnꝰ: cū aliqñ ē ſpcña vel ab egretudine:vel a leſione : ⁊ tūc nō ē ꝓpe ſomnꝰ. Sed tñ dicit p.ꝙ aliq̄s poſſet dubitare:q̄re aliquibꝰ exñtibꝰ in extaſi ſibi apparuerūt multe fantaſie que videnī eſſe ſōnia:cū fiant ſenſibꝰ exterioribꝰ ligatis ⁊ clauſis:hanc dubitatōem non ſoluit p. T.Sed vt diximꝰ. ¶ Hic p.aſſignat cām actiuā ſōni: dicens ꝙ ſomnꝰ fit ex euaporatōe nutrimenti aſcendente ad caput:a quo repellit ad cor:qꝛ neceſſariū eſt nutrimētuʒ p digeſtionē calefactā euaporari:⁊ vaporē ipʒ infrigidari ⁊ ingroſſari:⁊ iteꝝ reflecti : ⁊ mediante illo calores ⁊ ſpūs iteꝝ reflectunt ad cor: ⁊ tūc ſenſus exterior ꝓpter defectū ſpūum ⁊ calorē non pñt ſentire:⁊ tūc dr eſſe ſomnꝰ. T.Et ideo maxie. ¶ Hic p.declarat dictā cām p.vij.ſigna. Primū eſt:qꝛ a multa potatōe vel cōmeſtione fit cito magnꝰ ſomnꝰ:qꝛ tūc fit multa euaporatio nutrimenti ſurſum q̄ ingroſſat a frigiditate cerebri:⁊ repellit calorē:⁊ facit dormire. T.Signū autē hoꝝ. ¶ Scdm ſignū eſt:qꝛ oīa ſomnifera ſiue ſomnuʒ ꝓuocātia ſi exceſſiue ſumant aggrauant caput:⁊ tunc ſpūs motiui repcutiunt ad cor:⁊ inde cātur ſōnꝰ. T.Amplius aūt ex laboribꝰ. ¶ Tertiū ſignū eſt:qꝛ labores cōiter ꝓuocant ſomnū:qꝛ labores ⁊ motꝰ calefaciunt ⁊ reſoluūt humores viſcoſos ⁊ fleumaticos: ⁊ eoꝝ vapores aſcendūt ad caput:⁊ infrigidati deſcendūt ⁊ repcutiunt ſpm aut calorē ad cor:⁊ tūc fit ſōnꝰ. Et ſubdit p.ꝙ illi humores ſunt ſicut nutrimentū indigeſtuʒ qđ multū euaporat dū eſt calidū ⁊ nō frigidū. T.Et egritudines. ¶ Quartū ſignū:quia egritudines faciūt multū ſomnū:qꝛ in illis abūdat humiditas indigeſta ⁊ multū euaporabilis:⁊ etiā abūdat caliditas naturalis ſed non digerens ſed ſolū euaporās. T.Amplꝰ aūt. ¶ Quintū ſignū eſt: ꝙ pueri multū vtunt ſomno: qꝛ vtunt multo nutrimento. Et plus de nutrimēto mittitur ad ſupiora mēbra ꝙ ad inferiora: ideo cuʒ multa euaporatio eſt in eis refrigidata a cerebro:ſequitur ꝙ vtunt multo ſomno. T.Signū vo. ¶ Hic p.declarat ꝙ in pueris multū nutrimentū fert ad mēbra ſupiora: tribus ſignis. Primū eſt:qꝛ in pueris ſupiora plus augētur ꝓportionabiliter ſicut caput ⁊ ſpatule: ſed hoc non pt eſſe niſi pꝛ plus nutrimenti fert ad illuʒ locum. T.Propter hanc vo cām. ¶ Scdm ſignū eſt:qꝛ pueri multotiens ſunt epilentici: ⁊ hoc ꝯuenit ꝓpter vapores multos ⁊ groſſos aſcendentes ad caput:⁊ cuʒ ingroſſant ⁊ non bñ digerunt obſtruūt meatꝰ p quos fit aſpiratio ⁊ ſic morit hō dormiēdo. Ex quo pʒ ꝙ diſpoſiti ad illā infirmitatē debent ſe abſtinere a ſōno. T.Et ideo pueri. ¶ P.hic infert vnū correlariū qđ eſt tale ꝙ pueris non ē dādū vinū: quo eſt nimis fumoſum ⁊ euaporabile:nec etiā eſt dandū nutricibꝰ:qꝛ dicit p.ꝙ nihil differt pueros bibere vinū vel nutrices. Patʒ:qꝛ ex vino lac nutricis fit magis fumoſuʒ ⁊ magis euaporabile:⁊ maxie cū illud vinū ſit groſſuʒ ⁊ nigrū. Si tñ debeant potare vinū:hoc dʒ eſſe modicū ⁊ aquaticum. T.Ita ab. ¶ Tertiū ſignū eſt: qꝛ pueri in quinqꝫ primis menſibus non pñt bñ vertere collū ꝓpter multaʒ corpulentiā nutrimenti miſſi ad ptes ſupiores:⁊ ideo mr̄es non ſentiūt pueros moueri in vtero niſi in ſexto menſe. T.Et ideo amatores. ¶ Sextū ſignū pncipale eſt:ꝙ habentes magna capita ſicut gnani:⁊ etiā habētes venas ſtrictas ſunt amatores ſomni. ¶ Cauſa pmi eſt:qꝛ in hñtibus magna capita multa euaporatio ꝯgregat in capite:⁊ ibi infrigidata non faciliter digeritur. ¶ Cauſa ſcdi eſt:qꝛ vapor a cerebro igroſſatꝰ nō pōt faciliter per illas ſtrictas venas reuerti :⁊ deſcēdere vt digerat p calorem naturalē:ſed in hñtibꝰ amplas venas vapor ſic ingroſſatꝰ pt libere deſcendere p illas ad locū vbi digerit. T.Neqꝫ melācolici. ¶ Septimū ſignū ē: ꝙ melācolici nō ſunt multū ſōnolēti:qꝛ ſunt frigide ⁊ ſicce cōplexionis:⁊ p ꝯñs nō fiunt multi vapores q̄ ſunt cā ſomni. ¶ Et ſubdit p.ꝙ ipi melācolici ſunt duri:hoc ē tardi ⁊ pigri: ⁊ hoc ē ꝓpter defectū caloris:⁊ multi eoꝝ etiā ſunt magni cōmeſtores:nō qꝛ bene digerūt:ſʒ ꝓpter defectū caloris digerentis multus cibꝰ indigeſtus mittit ad feces : ideo in eis reqrit plus de cibo. Sunt etiā triſtes ⁊ paꝝ fruentes leticia ⁊ ioco:⁊ hoc eſt:qꝛ leticia ⁊ appetitꝰ ioci ꝓueniūt ex depuratōne ſanguinis ⁊ ſubtiliatōe ſpūum: q̄ fiunt p calorem ſatis fortē. ¶ Dicit tñ p.in libro de ꝓblematibꝰ: ꝙ aliqđ melācolici hñt ſenſus valde pfectos excellenteſ ita ꝙ fiunt magni in phīa ⁊ aſtronomia ⁊ in alijs artibus ſubtilibus:⁊ hoc ꝓuenit ex eo: qꝛ in corde ē ſatis fortis calor:⁊ in alijs mēbris abundat melācolia:q̄ a corde calefit ⁊ tēpat melācolia. Sed qñ ad ſenectutem ꝓueniūt ⁊ minoratur calor cordis tūc ille humor melācolicus reuertit ad ſuā naturā ſcʒ frigidā: ⁊ tunc illi fiunt frenetici vel infatuati. T.Quare. ¶ P.hic īfert diffinitōem ſomni dicens:ꝙ ſomnus eſt immobilitas ſenſuum ꝓpter frigiditatem cerebri: a quo vapores infrigidātur ⁊ reuerberātur ad cor:⁊ ꝓpter reuerberatōeʒ caloris naturalis. Subdit tñ p.ꝙ in dormiētibus ſunt multi motꝰ interiores:⁊ ꝙ partes ſupiores in ſomno fiunt frigidiores ꝙ inferiores :⁊ hoc ꝓuenit ex eo:qꝛ obſtructi ſunt meatus per quos calor diffunderetur ad partes ſuperiores. T.Quanꝙ vtiqꝫ. ¶ P. hic mouet dubitatōem:quomodo iſti vapores poſſunt eſſe cauſa ſomni:cum iſti vapores ſunt calidi:⁊ ſomnꝰ fit per infrigidationem. T.Utrum ergo. ¶ P.hic ſoluit dictam dubitationem quatuor ſolutiōibus. Prima eſt:quia capite denudato partes eius agunt ad inuicē: ⁊ fit maior calor ꝙ quando eſt plenum vaporibus:ſed quando eſt repletum vaporibus:tunc partes agunt in illos vapores:et ſic fit minor calor a quo prouenit ſōnus. Textus. Quemadmodum. ¶ Secunda ſolutio eſt:quia vapores aſcendentes ad caput attrahunt calorem naturalem exiſtentē in organis ſenſum exteriorum:et ſic propter defectum caloris in illis organis fit ſomnus. T.Amplius autem multo. ¶ Tertia ſolu-

Ex ſuppōes.

Cā actiua ſomni.

Septem ſigna bene notanda. Primū.

Scdm

Tertium

Quartum.

Quintū ī quo multū de puer

Sōnꝰ qdā mō eſt epilepſia

Pueris nō cōferūt vina neqꝫ nutricibus.

Sextum.

Septimū De melancolicis

Diffi.ſomni

Queſtio.

Solutio.

Solutio.ij

Solutio.iij.

tioꝛ ē: ꝙ ſicut ligna poſita ſupra ignē repellūt inferiꝰ calorem ⁊ debilitatē ipſm: donec ignis obtineat victoriā ſupra illa ligna: ita multo vapore eleuato ad caput: ⁊ capite repleto non ꝑt amplius vapor aſcendere: ſed reuertit̄ ad cor ⁊ ſecū pellit inferiꝰ calorē q̄ faciebat ipſm aſcendere: ⁊ ſic diminuit̄ caliditas cerebri ⁊ fit ſōnus. Et ſubdit p. ꝙ hoīes q̄ ſunt naturaliter recte ſtature: cadūt in ſōnū ex defectu vaporis: q: q̄n calor ⁊ vapor reuertunt̄ fit inſenſibilitas: ⁊ poſt digeſtionē fit fantaſia ſiue ſenſibilitas. T. Et dicte q̄dē. ❡ Quarta ſolutio q̄ vera eſt: eſt talis: q: a calore cordis ⁊ mēbꝛoꝝ interioꝝ nutrimentū euaporat̄: ⁊ nutrimētū aſcendit ſurſum ad caput: ⁊ ꝓpter frigiditatē cerebri infrigidatur ⁊ ingroſſat̄: ⁊ mittit̄ deorſum: pellens calorē ad cor: ⁊ ſic debilitat̄ calor in capite: ⁊ obſtruunt̄ meatꝰ ⁊ ſequitur ſōnus. Sicut aliq̄n a ſole humidū i terra vel aq̄ caleſit ⁊ aſcēdit vapor ſurſum: ⁊ cū venerit ad mediā regionē aeris exiſtē frigidā frigeſit: ⁊ ingroſſat̄: ⁊ fit aq̄ deſcēdēs deorſum. Et ſubdit p. ꝙ q̄n ſuꝑflua vel nimia copia vapoꝝ mittit̄ ad cerebꝝ: ita ꝙ natura nō h̄z dn̄ium ꝓpter exceſſum ciboꝝ ⁊ potuū: ita ꝙ ille vapor non ꝑt digeri gn̄ant̄ reumata ⁊ egritudies. Sȝ cū nō ē ſuꝑfluitas ⁊ natura h̄z dn̄ium: tūc vapor aſcēdens infrigidatus reuertit̄ ⁊ ſecū pellit calorē ad cor: ⁊ tūc fit q̄es ſenſuū ⁊ digerit̄ vapor ille ⁊ fit nutrimētū ſubtile T. Expgiſcunt̄. ❡ P. hic determīat de cā expgefactōis dicens ꝙ aīal expgiſcit̄ q̄n facta ē digeſtio vapoꝝ repcuſſoꝝ a capite ad cor: vbi ꝑ calorē naturalē digerūt̄ T. Eſt aūt. ❡ P. hic declarat illō qō dixit dicēs: ꝙ ꝑimitus fit gn̄atio ſanguinis i epate: ſed ille ſanguis ē adhuc impurus ⁊ indigeſtus: ⁊ tunc mittit̄ ad cor qō eſt ꝑncipiū caloris ⁊ vite: ⁊ ibi ꝑfecte digerit̄: ⁊ digeſtione facta gn̄ant̄ ſpūs vitales ſenſuū ⁊ motuū: q̄ ad ſingulas ꝑtes corpis mittunt̄: ⁊ in corde ſunt cellule q̄dā: ita ꝙ purior ⁊ ſubtilior ſanguis ē in vna cellulaꝝ: ⁊ groſſior in alia: ⁊ ab illo ſanguine impuro aſcēdūt groſſi vapores ad caput ⁊ cāūt ſōnū: ſed cū ille ſanguis fuerit purus ⁊ vapores digeſti: tūc a corde ad exteriora mēbra mittit̄ ſanguis nutritiuꝰ ⁊ ſpūs calidi: ⁊ tunc fit expgefactio. Sanguis tn̄ q̄ ad caput mittit̄ ⁊ ad ꝑtes ſuperiores eſt tenuiſſimus ⁊ puriſſimꝰ. Ille vō q̄ ad ꝑtes inferiores mittit̄ eſt denſus ⁊ turbidꝰ: hic enī eſt ſmo de expgefactione naturali.

Solutio.iiij.

De cā expgefactionis

Queritur vtrū organum ſenſus cōis ſit cerebrū vel cor.

Et arḡ ꝙ ſic cerebrū: auctoritate Galieni ponētis organū ſenſus cōis in cerebro: ⁊ dicentis Ariſtotelem fuiſſe magne ꝑſūptōis: q: poſuit ipſm in corde. ❡ Secundo ſic: niſi ſic ſeq̄ret̄ ꝙ leſa anteriori ꝑte cerebri ſiue cellula ſenſus cōis nō lederet̄: qō ē falſum vt docet expientia in freneticis: ſȝ ꝯn̄a pȝ: q: nō videt̄ vnde lederet̄ ſenſus cōis ſi nō poneret̄ in cerebro vel niſi cerebrū eſſȝ ꝓpꝛium organū. ❡ Tertio ſic illud eſt organum ſenſus cōis: cuiꝰ ſōnꝰ ⁊ vigilia ſunt paſſiones: ſed cerebri ⁊ nō cordis ſōnꝰ ⁊ vigilia ſunt paſſiōes: igit̄. Maior pȝ: q: ꝓuocatiua ſōni ꝑncipaliter ponunt̄ in capite ⁊ non in corde: ḡ videt̄ ꝙ ſōnꝰ ⁊ vigilia ſunt paſſiōes cerebri. ❡ Quarto ſic: v̄tutes interiores ponunt̄ in cerebro tanq̄ in organo: igit̄ ita videt̄ eē de ſenſu cōi. ꝯn̄a pȝ: q: non videt̄ rō q̄re aliq̄ ponunt̄ in cerebro ⁊ aliq̄ nō: aīs pȝ ꝑ cōmētatorē in ſuo libro de ſōno ⁊ vigilia. ❡ Quinto ſic: niſi ſic ſeq̄ret̄ ꝙ mouēs ⁊ motū non eēnt ſimul: ꝯn̄s videt̄ eſſe falſum: vt pȝ ex. vij. phicoꝝ: igit̄ ⁊ aīs: ꝯn̄a pȝ: q: ſenſus cōis imediate mouet̄ a ſenſibus exterioribꝰ ⁊ v̄tutes reſeruatiue imediate a ſenſu cōi recipiūt ſpēs ⁊ intentōes quas reſeruāt: ⁊ iteꝝ ille ſpēs manētes in abſentia ſenſibiliū mouēt ſenſū cōez: mō tales ſpēs ſunt reſeruate in cerebro ⁊ nō in corde: in quo ꝑ aduerſariū ponit̄ ſenſus cōis: mō magna ē diſtantia inter cor ⁊ cerebrū. ❡ Sexto ſic: ſi tale organū poneret̄ in corde: tūc ſtatim corrumpet̄. ꝯn̄a pȝ: q: vt dicit p. ſcdo de aīa: excellētie ſenſibiliū corrūpūt ſenſum: mō in corde eſt maxīa caliditas: cū ipſȝ ſit ꝑncipiū caloris: igit̄ ab illo deberet ſenſus cōis corrūpi.

In oppoſitum

eſt p. in ſcdo cap. ꝑmi tractatꝰ libri. Pro ſolutōne queſtionis eſt.

Sciendū ꝙ duplex eſt organū ſenſus cōis:

De duplici organo ſenſus cōmunis

quodā eſt in quo vniunt̄ organa ſenſuū exterioꝝ. Aliud eſt organū in quo ꝑficit̄ ſenſatio de oībus ſenſibꝰ exterioribus. Primū aūt organū dr̄ eſſe in cerebro: ⁊ de illo loquūtur medici. Aliud vō dr̄ eſſe in corde: ⁊ de illo loquit̄ p. Iſta tn̄ duo organa ſe h̄nt adinuicē: ſicut organū minꝰ ꝑncipale: ⁊ organū magis ꝑncipale. Organum eīn in quo ꝯueniūt organa ſenſuū exterioꝝ qō ponitur in cerebro eſt minꝰ ꝑncipale. Aliud eſt ꝑncipale ⁊ originale: cū ab illo diffundunt̄ ſpūs ⁊ calores ſenſitiui vſq ad cerebrum: vbi ꝯueniūt oīa alia organa ſenſuū exterioꝝ: ⁊ vlterius ꝑ diuerſos neruos ad diuerſa organa ſenſuū exterioꝝ mittuntur tales ſpūs: ⁊ ecōtra mittunt̄ ſpēs ſenſibiles mediantibꝰ ſenſibꝰ exterioribus ad cerebrū: vbi ꝯueniūt oīa organa ſenſuum exterioꝝ: ⁊ illa ſpēs vlterius ꝑ neruū deſcendentē a capite vſq ad cor diffundit̄: ⁊ ibi ſit cōpletū iudiciū ſiue ſenſatio. Ex quo pȝ ꝙ q̄n illud organum exn̄s in cerebro claudit̄ nō ꝑnt diffundi ſpēs ſenſibiliū exterioꝝ ad ipſȝ cor: ⁊ tūc reddit̄ ſenſus cōis impotens ad ſentiendum. Iſto notato ſit.

Concluſio reſponſiua organū ꝑncipale ſenſus cōis eſt cor vl ꝓportionabile cordi:

huiꝰ ꝯcluſiōis ꝓbatio pȝ ex expōne textus. ❡ Aliter etiā ꝑt ꝓbari: q: in formatione embrionis ꝑmū mēbrū apparēs eſt cor: ⁊ ante apparentē formatiōez alioꝝ mēbroꝝ embrio h̄z vitā ex quo nutrit̄ ⁊ auget̄: ⁊ cū nō ſit planta ſȝ aīal requirit̄ ꝙ habeat aīam ſenſitiuā ⁊ ſenſum: ḡ ſenſus eſt in corde vel in aliquo ꝓportionabili cordi.

Dubitatur primo vtrū ſomnus ſit priuatio vigilie.

Ad dubiū dr̄ ꝙ iſte terminꝰ ſomnꝰ capit̄ duplr. ❡ Uno mō vt de materiali ſignificato omēs ſenſus exteriores ſignificat: ſiue ipſm ſenſū cōem: ⁊ de formali cōnotat ipſos non potentes ſentire vel ipſm nō potentem ſentire. Et ꝑ oppoſitū iſte terminus vigilia vt de materiali ſignificato ſenſus exteriores iportat: vt de formali ſignificato ꝯnotat ipſm ſentire vel ipſos ſentire: ⁊ ſic iſte terminꝰ ſomnus eſt terminꝰ ꝑuatiue oppoſitus reſpectu illius termini vigilia: ⁊ hoc mō capit p. illum terminū ſomnꝰ in ꝑmo capitulo. ❡ Alio mō capit̄ ille terminꝰ ſomnꝰ vt de materiali ſignificato ſpūs ſenſitiuos ſignificat: ⁊ de formali cōnotat illos vnitos circa cor: ⁊ nō expāſos ad organa exteriora. Et iſte terminꝰ vigilia calorē ⁊ ſpūs ſenſitiuos de materiali ſignificato ſignificat: ⁊ de formali ꝯnotat eos eſſe expanſos ſiue expulſos ad organa exteriora: ⁊ iſto mō capit phi. iſtū terminū ſomnꝰ q̄n dicit: ꝙ ſomnꝰ eſt ꝯuentꝰ caloris ⁊ reciprocatio eiꝰ ad cor. Et iſto mō iſte terminꝰ ſōnus non ē terminꝰ ꝓpꝛe ꝑuatiue oppoſitꝰ iſti termino vigilia: nec iſto mō capit p. iſtū terminū ſomnꝰ in ꝑmo capitulo ꝑmi tractatꝰ: q̄n ꝓbat ꝙ ſomnꝰ ⁊ vigilia h̄nt fieri circa idē. ❡ Uñ ꝑmo mō capiendo illū terminū ſomnꝰ ſomnus cātur ſic: nam ꝑ calorem ꝓuenientem radicaliter a corde decoquitur ⁊ digerit̄ nutrimentū: ⁊ in huiuſmodi digeſtione reſoluitur ab eo multus vapor: q̄ ꝓpter caliditatē ⁊ ſubtilitatē aſcēdit ad caput ⁊ ibi ꝓpter frigiditatem cerebri infrigidat̄: ⁊ ingroſſatus reuertitur verſus cor: ⁊ ſecū pellit calores ⁊ ſpiritus vitales verſus cor: ⁊ ſic in corde et in membris digeſtionis fit magnus ꝯuentus caloꝝ ⁊ ſpūum: ⁊ fortificatur digeſtio ⁊ ſpūum gn̄atio: ⁊ per illos vapores obſtruūtur meatꝰ ne a corde ad mēbra exteriora poſſunt mitti ſpūs ſenſitiui: ⁊ tunc eſt ſomnus.

Acceptōes de ly ſomnꝰ et ly vigilia.

Quō cātur ſōnus

Dubitatur ſcdo. vtrū omnibus animalibus ſomnꝰ ⁊ vigilia ſunt paſſiones ꝯueniētes.

❡ Ad dubiū dr̄: ꝙ capiēdo illū terminū paſſio ſcōe intētionaliter: et illū terminū ſōnus vt eſt terminꝰ priuatiue oppoſitus illi termino vigilia: ſic ſōnus ⁊ vigilia ſunt paſſiones illius termini aīal. ❡ Sed capiēdo illū terminū paſſio prime intentionalr: ꝓ q̄litate inferēte paſſionē vel derelicta a paſſione: ille terminus ſōnus nō eſt paſſio illius termini aīal. ❡ Q̄ aūt iſti termini ſunt paſſiones illius termini aīal ei ſucceſſiue ꝯueniētes. ❡ Pȝ prīo de illo termīo ſōnus: q: ex multo vſu ſenſuū exterioꝝ accidit fatigatio in aīali: ḡ opȝ aīal aliquando ceſſare ab vſu ſenſuū exterioꝝ: ſed illa ceſſatio ſiue quies eſt ſōnus: ḡ ſōnus eſt paſſio ꝯueniēs aīali. Q̄ aūt iſte terminus vigilia ſit paſſio illiꝰ termini aīal. Pȝ: q: opȝ aīal aliq̄n vti ſenſibꝰ exterioribꝰ: cuȝ alias tales potētie ſenſitiue eſſent fruſtra: ḡ opȝ aīal aliq̄n vigilare: cōſequētia tȝ: q: ſentire ꝑ ſenſus exteriores eſt vigilare. ❡ Sed ſi capiat̄ ille terminꝰ ſōnus ꝓ ꝯuentu calorum et ſpūum circa cor: ⁊ ille terminꝰ paſſio prīe itentionaliter: ꝓ re cauſata a paſſione vel nata īferre paſſionē: tunc ſōnus ⁊ vigilia ſunt paſſiones aīalis: q: in omni aīali ſano ⁊ bene diſpoſito eſt cor vel ꝓportionabile cordi: a quo calor ⁊ ſpūs mittunt̄ ad exteriores ꝑtes: ⁊ reuerberātur v̄ſus cor: ḡ ſōnus ⁊ vigilia ſunt paſſiones aīalis: ⁊ etiā ſoli aīali ꝯuenit habere cor vel ꝓportionabile cordi: a quo calor ⁊ ſpūs ſenſitiui mittuntur ad mēbra exteriora: igr̄ ſomnus ⁊ vigilia ſoli aīali cōueniūt. ❡ Quereret tn̄ aliq̄s: quare in vigilia nō ita bene fatiget̄ v̄tus nutritiua in opando: ſicut v̄tus ſenſitiua. ❡ Dr̄ q: opa v̄tutis vegetatiue ſiue nutritiue ordinātur ad ꝯtinuationē vite aīalis: ⁊ ꝑ talē gn̄ationē ꝯtinue gn̄atur nouus calor ⁊ nouus ſpūs vitales: ideo per talē opationē nō fatigatur nec debilitat̄. Sȝ i opatione ſenſuū: opȝ calorē ⁊ ſpūs mitti ad organa exteriora ꝓ opationibꝰ v̄tutis ſenſitiue exercendis: ⁊ talis calor ⁊ ſpūs ꝑ diuturnā actōez diminuūtur: ⁊ talis diminutio ſpūum ꝑ exhalationē eoꝝ ſiue cōſumptōem in organis ſenſitiuis eſt fatigatio aīalis. ❡ Sed diceret aliq̄s ꝯtra dicta ad dubiū: nō oīa aīalia habent cor cerebrū: ⁊ ſenſum cōem: ḡ nō oībus aīalibus ꝯueniūt ſōnus ⁊ vigilia. ❡ Scdo ſic: ſōnus ⁊ vigilia ꝯueniunt plantis: ḡ nō ſolū aīalibꝰ. Aīs pȝ: q: illis ꝯuenit ſōnus in q̄bus eſt reciprocatio caloris naturalis de exterioribꝰ ad interiora: cū ſōnus ſit ꝯuentꝰ caloris ⁊ reciprocatio eiuſdē ab extrinſeco: ſed iſtud repitur in plātis: igr̄. ❡ Ad primā dr̄ ꝙ oē aīal h̄z cor vel aliquid ꝓportionabile cordi: ⁊ ſimilr̄ ſenſū cōem: vel ꝓportionabile ſenſui cōmuni: ſimilr̄ cerebrū vel ꝓportionabile cerebro. ❡ Ad ſcdam dr̄: ꝙ ꝯuentꝰ caloris intrinſecꝰ ſiue reciprocatio nō ſufficit ad ſōnū: ſed req̄rit̄ ꝙ illa reciprocatio caloris ⁊ ſpūum ꝓueniat ex vaporibꝰ eleuatis ad caput: ⁊ iterū ꝓpter frigiditatē cerebri deſcendāt ad cor poſtq̄ ſint ingroſſati: qui quidē vapores obſtruunt meatus ſiue organa ſenſuū exteriorum.

Quō ſōnus ⁊ vigilia ſit paſſiones aialis

Obiectio .i.

Obiectio .ij.

Solutio pria

Solutio ſcda

Dubitatur tertio. Utrū ſōnus ſit prīo ⁊ principaliter paſſio ſenſus cōis.

❡ Ad dubiū dr̄: ꝙ ſic vt videtur velle p. q: ſenſus cōis eſt ille qui primo ⁊ principaliter ⁊ ꝓpꝛie eſt potens ſentire i vigilia: ⁊ impotēs ſentire in ſōno. Nam ſenſus exteriores nō ſentiunt neq de ſenſibilibꝰ iudicāt: niſi ſenſus cōis indicet ⁊ ſentiat. Et hoc pōt patere ꝑ hoc: q: ſi oculus ſit ſanus: et tn̄ eſt interius ipedimentū ne ſpēs deferant̄ ſiue preſentātur ſenſui cōi: tūc nō fit iudiciū: ſicut pȝ de patiētibꝰ freneſim. Etiā cū ſenſus cōis occupatur in ꝓfundum cogitationibꝰ: tūc hō nō ꝑcipit ea q̄ ſibi dicuntur vel q̄ ante oculos ſibi ꝑſentātur. ❡ Ex quo pȝ: ꝙ ſenſus exteriores ex eo fiunt ipotēs: q: ſenſus cōis fit impotens: adeo potētia vel impotētia ſentiēdi prīo ⁊ principalr̄ dȝ attribui ſenſui cōi. Et h̄ eſt ꝙ dicit p. ꝙ ſenſu cōi patiente: neceſſe ē alios ſenſu pati. Uñ licȝ ſenſus cōis in ſōno ſit ipotens ſentire: tn̄ nō eſt q̄nq ipotēs fantaſiari: q: ſenſatio eſt apprehēſiuo ſenſibiliū ꝑ ſenſus exteriores: q̄ quidē apprehēſio eſt ipſius ſenſus cōmunis. Nō pōt tn̄ fieri ſenſatio in ſōno: eo ꝙ nō poteſt fieri niſi ꝑ organa ſenſuū exterioꝝ per q̄ deferunt̄ ſpecies ſenſibiliū ad ſenſum cōem: mō hoc nō pōt fieri in ſomno: igit̄. Sed fantaſia eſt apphenſio ſenſibiliū per ſpēs reſeruatas in fantaſia mediātibꝰ quibus ſenſus cōis in ſōno poteſt exire aliq̄n in actū: ⁊ ſic poteſt fantaſiari: ⁊ ꝓpter tales actus iteriores ꝓuenit: ꝙ aliq̄n dormientes exercent opera vigilantium puta ꝙ aīal aliquando mouetur: ⁊ hoc prouenit ꝓpter operationes interiores puta imaginationes.

Dubitatur quarto: vtrū ſōnus cauſet̄ ex euaporatione nutrimēti.

❡ Ad dubiū dr̄: ꝙ ſōnꝰ cauſat̄ ex euaporatiōe nutrimēti infrigidata a cerebro: q: ſōnꝰ fit per remiſſionē caloris naturalis ad interiora ſed talis nō niſi fit ex euaporatione nutrimēti infrigidata a cerebro: ergo euaporatio nutrimenti eſt cauſa ſomni. ❡ Unde cauſa efficiens ſomni dicitur calor naturalis cordis euaporans nutrimentū: ⁊ frigiditas cerebri ingroſſans et repercutiēs illam euaporationē. Et cauſa finalis eſt ſalus animalis. Cauſa vero materialis dicitur illud: quod ille terminus ſomnus de materiali ſignificato ſignificat. Et euaporatio nutrimenti reducitur ad cauſam efficientem. ❡ Ex iſto pȝ ꝙ ſomnus eſt paſſio naturalis: ⁊ ꝯuentus caloris itrīſecus: vel naturalis reciprocatio facta ex euaporatione vaporū a nutrimento ingroſſata a frigiditate cerebri: ꝓpter ſalutem animalis tuendam.

❡ De cauſis ſomni.

❡ Diffinitio ſomni.

Dubitatur quinto vtrū animalia debēt expergefieri facta digeſtiōe nutrimēti.

❡ Ad dubiū dr̄: ꝙ duplex ē expergefactio: ſcȝ naturalis ⁊ inaturalis. ❡ Expgefactio naturalis ⁊ ꝯueniens aīali: fit facta digeſtione nutrimēti. Patet quia illo tempore debet fieri expergefactio naturalis ⁊ animali cōueniens: quo calor naturalis ⁊ ſpiritus mittūt̄ de interioribus ad exteriora hoc autem contingit facta digeſtione nutrimenti: igitur. Minor patet: quia facta digeſtione calor ē multum fortis et generati ſunt multi ſpūs: ⁊ conſūpti ſūt vapores per quos claudebantur organa ſenſuum exteriorum: igitur. ❡ Sed expergefactio inaturalis aliquādo fit ante cibi digeſtionē. Nā aliquando fit per conſuetudinem. Aliqui enim ſunt conſueti parum dormire: et illi cito expergefiunt. Aliq̄n ꝓuenit ꝓpter complexionē naturalē vel etatem: vt melācolici ⁊ ſenes citius expgefiūt: ⁊ aliq̄n āte digeſtionē. Aliq̄n ꝓuenit expgefactio ab egritudine: q: ſicut alique egritudines generant ſōnū longū: ita alique gn̄ant ſomnum breuem ⁊ fit expgefactio ante cibi digeſtionē. Aliq̄n fit expgefactio ꝓpter q̄ntitatē vel qualitatē nutrimenti ſūpti puta ſi nutrimētū ſit multū calidū ⁊ ſiccū: vel frigidum ⁊ ſiccū. Etiā ꝓuenit expgefactio ꝓpter āplitudinē venarum vel ꝓpter paruitatē capitis. Pȝ. quia iſtoꝝ cōtraria cauſāt magnū ſōnū ⁊ multū: ergo iſta cauſāt velocē expgefactionē. Aliq̄n enī ꝓuenit ex diligēti itētione circa res arduas. Aliquando etiam propter ſomnia terribilia: ⁊ aliquando propter ſenſibiles exteriores excellentiam.

Quid expgefactio naturalis.

Quid expgefactio innaturalis.

Ad rationes q̄ſtionis. ¶ Ad primā dr̄: ꝙ di
ctū Galieni intelligit̄ de organo ſenſus cōis minꝰ prin
cipalis in quo ꝯueniūt organa ſenſuū exteriorꝝ. ¶ Ad
ſcdam dr̄ negādo ꝯñam: qꝛ ſit īpedimētū ne ſpēs ei fū
datur ad cor. ¶ Ad tertiā dr̄ negādo minorē. Et ad ꝓ
bationē eiꝰ dr̄: ꝙ licꝫ aliq̄ q̄ ꝯcurrūt ad ſomnū ſe tenēt
ex pte cerebri: nō tñ ibi eſt principale organuꝫ ſenſus
cōis. ¶ Ad quartā dr̄ ꝯcedēdo: ꝙ ſenſus cōis hꝫ in ca
pite organū minꝰ pricipale ſicut alie virtutes interio
res. tñ organū principale eſt cor. ¶ Ad quintā dr̄ negā
do ꝯñam. Et ad ꝓbatōem dr̄: ꝙ licet organū in quo re
ſeruatur ſpēs ſit in cerebro: tñ ab illo organo ꝑ quaſdā
venas medias multiplicatur ſenſus vſqꝫ ad cor. ¶ Ad
ſextā dr̄ negādo ꝯñam. Et ad ꝓbationem eiꝰ dr̄: ꝙ illa
caliditas nō eſt excedēs debitā diſpōnem nature. Un
de aliqū aliq̄ ꝯplexio requiritur ad recipiendum ſpēs
ſenſibiliū: ⁊ alia reqritur ad iudicandum.

¶ Scdus tractatꝰ: i quo phūs determiāt de ſōnio: ⁊ hꝫ q̄ttuor capitula. Capitulū primū: in quo p. oñdit cuiꝰ ptis aie ſōniū eſt paſſio.

p Oſt hoc aūt q̄rendum eſt de ſōnio: de quo ſit prima concl'o. ¶ Somnium ē
Concl'o pria. paſſio aie ſcdm potētiā ſenſitiuā: ptꝫ
qꝛ ſomniū ē q̄dam cognitio ſiue appꝛhenſio: ſꝫ
appꝛehēſio eſt potētie cōgnitiue: igr̄. ¶ Se
Concl'o ſcda. cūda cōcl'o. Sōniū nō eſt paſſio ſenſus exteri
oris: patꝫ: qꝛ in ſōnio ſenſus exteriores nihil
appꝛehendūt: igr̄ ſomniū non ē paſſio ſenſus
Cōcl'o tertia. exterioris. ¶ Tertia cōcl'o. Somniū non eſt
paſſio virtutꝰ opinatiue: ptꝫ: qꝛ ꝑ ſomniū nō ſo
lū nobis appet ꝙ aliq̄s ē hō vel equꝰ: ſꝫ etiaꝫ
ꝙ ille hō eſt albꝰ: vel ille equus ē pulcher: ſed
ſic iudicare de ſingularibꝰ ꝯtingentibus non
ſpectat ad opinionē ſine ſenſu pꝛīcipalr̄: cuꝫ
per ſomniū iudicemꝰ nos videre: vel audire:
et etiā cū bꝛuta q̄ nō habēt opinionē. etiā ſom
Concl'o q̄rta. niant: igitur. ¶ Quarta cōcl'o: nō ois appa
ritio in ſōnio eſt ſomniū: ptꝫ: qꝛ ſtudioſi in ſō
nio ſillogiſant de cōcluſionibꝰ vlibus ⁊ de ſub
iectis ſepatis: ⁊ etiam per intellectū aliqn̄ ſō
niant de his q̄ ſenſata ſunt in vigilia: ſed de ta
libꝰ nō ē ſomniū: igit̄ nō ois apparitio facta
in ſomnio eſt ſomniū. Ptꝫ ſcdo: ſicut videmꝰ i
vigilātibꝰ ꝙ aliqn̄ decipiūtur ꝑ ſenſum: et tñ
illā deceptionē ꝑ intellectum corrigūt: ita in
dormiētibus etiā ſepiꝰ q̄ in vigilantibꝰ ē er
ror in ſenſu: q̄ per intellectū corrigit̄: ſed tale
iudiciū intellectus nō eſt ſomniū: igitur non
Concl'o quīta ois apparitio facta in ſōnio ē ſōniū. ¶ Quī
ta cōcluſio. Somniū eſt paſſio primi ſenſitiui.
Ptꝫ: qꝛ ſomniū ē quedā apparitio: ⁊ nō ē ſen
ſus exterioris: vt oſtēſum ē: nec virtutis itel
lectiue: ergo ē paſſio primi ſenſitiui. ¶ Sex

ta concluſio. Somnio ē paſſio primi ſenſitiui Cōcluſio .vi.
ſcdm qd̄ fantaſticū: ptꝫ qꝛ primū ſenſitiuum
dr̄ inq̄tum tale mouetur a ſenſibilibꝰ exterio
ribus: ⁊ dr̄ fantaſticū inq̄tū imutat̄ a ſpē re
ſeruata in ſenſu interiori: ſed in ſomnio ſit ap
paritio mediante tali ſpē: ⁊ nō mediātibꝰ ſen
bus exterioribus: igitur ſomnium eſt paſſio
primi ſenſitiui ſcdm qd̄ fantaſticum.

¶ Scdm capitulū: in quo phūs determinat de q̄buſdā p̄ambulis valētibꝰ ad inq̄rendum quid ſit ſomniū ⁊ quomō fiat.

a D videndū quid ſit ſomniū: ⁊ quomō
fiat: ponūtur ſex cōcluſiones. ¶ Pri Cōcluſio pria
ma cōcluſio: ſcdm quodlibet ſenſitiuū
ſenſibilia faciūt ſomniū. Ptꝫ. Tum primo: qꝛ
ꝓijciens nō mouet ꝓiectū ad locū remotum:
niſi qꝛ mouet aerē ꝓpinquū qui vltra mouet
aliū vſqꝫ ad certā diſtantiā: igit̄ etiā ſenſibile
mouet mediū ſibi ꝓpīquū: ⁊ illud mouet alid̄
mediū: ⁊ tandē mouetur ſenſus exterior. ⁊ in
de interior. Ptꝫ ſcdo. ꝑ ſimile de calefactiuo:
qd̄ prius calefacit ꝓpinquū q̄ remotū. ¶ Se Concl'o ſcda.
cūda cōcluſio: paſſio īpꝛeſſa a ſenſibꝰ in ſen a ſenſibilibus.
ſu manet aliquo tēpore ſenſibili remoto: patꝫ Experientie.
quinqꝫ experiētijs. ¶ Pꝛia eſt: ſi de loco cla
ro veniamꝰ ad locū tenebꝛoſum: nihil poſſu
mus videre ꝓpter paſſionē ipꝛeſſam a lumie
in organo viſus: donec illa paſſio euaneſcat:
igitur illa ſenſatio remanet remoto ſenſibili.
¶ Scda experiētia eſt: ſi nimiuꝫ aſpiciamus
ad clarū colorē: puta ad albedinē vel viriditā
tem: ⁊ mutemus viſum ad aliū locū videbi
tur totū paruo tpe eſſe illius coloris. ¶ Ter
tia experiētia: ſi ad ſolē aſpiciamꝰ ⁊ v̉tamus
nos ad nigrū: illud prio videt̄ ſplēdidū vel al
bum: deinde puniceū: ⁊ tandeꝫ apparebit ni
grū. ¶ Quarta experiētia eſt: ſi cōtinue aſpi
ciamus ad aliqua mota ⁊ v̉tamus oculos ap
parebunt oīa q̄eſcētia moueri. ¶ Quinta ex
periētia eſt: hoies a magnis ſonis fiunt quaſi
ſurdi: ita ꝙ a magno tpe poſt audire non poſ
ſunt. Relinq̄tur ergo: ꝙ paſſio ipꝛeſſa a ſenſi
bilibꝰ manet i ſenſu remoto ſenſibili. ¶ Ter Cōcl'o tertia.
tia cōcluſio ē. Sicut v̉tutes ſenſitiue cito mo
dicas differētias ſentiūt: ſic ſpeculū i quod
agit organū ſenſus aliqn̄ facile recipit macu
lam ⁊ ifectionē. Iſtud ptꝫ: qꝛ mulier mēſtruo
ſa ſepe īficit viſu ſpeculū: ⁊ ſi ſpeculū ſit bene
mūdū ⁊ politū: macula difficulter tergetur: ſi
vero īmundū fuerit facile deponit̄. Sic etiaꝫ

ſenſus nō occupatꝰ alijs: facile appꝛehēdit
debiles fantaſias: nō aūt qn̄ eſt vehementer
occupatꝰ circa alia. Huiꝰ aūt exēpli cauſa ē:
qꝛ nō ſolū res viſa agit in oculū: ſed etiā ocu
lus qui eſt de numero ſplēdidoꝝ agit in ae
rem ſibi ꝓpinquū: ⁊ mediāte illo in aliud: imō
oculi mulieris mēſtruoſe ſūt poroſi ad quos
a ſanguine mēſtruoſo mittūtur vapores. qui
exeūt ꝑ oculū: ⁊ ſe aggregāt in ſpeculo: ⁊ faci
lius vidētur i ſpeculo mūdo q̄ i imūdo: ſicut
veſtes q̄ maxime ſunt mūde. citiſſime inq̄nā
tur: ſpeculū eñi terſuꝫ diligēter monſtrat q̇c
quid excepit: ſi vero eo ꝙ planū ſit q̄lemcūqꝫ
tactū maxime ſentit: ⁊ hoc qꝛ qn̄ ſpeculuꝫ eſt
mundū ⁊ politū. nō eſt aliq̄ q̄litas reſiſtēs in
pꝛeſſioni talis macule: ideo facile īpꝛimitur
Concl'o q̄rta. ſicut oleū ⁊ vina facile inficiunt̄ ab īmundi
cijs ſibi iuxta poſitis. ¶ Quarta concluſio:
exiſtentes in paſſionibꝰ facile decipiunt̄ cir
ca ſenſus. Ptꝫ prio: qꝛ timētes ⁊ amātes de
quocūqꝫ moto, credūt eſſe hoſtes vel amicuꝫ.
Eodē vero mō ⁊ in ira: ⁊ in oibus cōcupiſcē
tijs facile decipiūtur oēs: ⁊ magis q̄tocūqꝫ
in paſſionibꝰ magis fuerint: ideo ⁊ febꝛicitā
Concl'o quīta tibꝰ interdū aīalia vidētur in parietibꝰ a mo
dica linearū ſimilitudine ꝯpoſita. ¶ Quīta
cōcluſio: ſicut ex paſſionibꝰ aliqn̄ decipiunt̄:
ita ſcdm talia iudicia aliqn̄ mouētur, cuꝫ paſ
ſio eſt fortis. ¶ Iſtud ꝓbatur: qꝛ ſcdm tactū
iudicamꝰ lapillū vnū eſſe duos: ⁊ tñ ꝑ viſum
illud corrigimus: qꝛ viſus eſt dignior tactu.
Huius aūt ratio eſt: qꝛ fantaſmata rerū ſenſi
biliū aliqn̄ manēt i abſentia ſenſibiliū: ⁊ etiā
aliqn̄ organū ſēſus nō q̇eſcit: ideo iudicamꝰ
terrā moueri q̄ tñ q̇eſcit: vt pꝫ de nauigātibꝰ
¶ Tertiū capitulū: in quo oſtēditur quid ſit ſomniū ⁊ quomō fiat.
Concl'o pꝛia. E modo quo fit ſomniū ſit pꝛia cōcl'o
d ¶ Licet nō ſemꝑ in ſomno fiāt ſōnia
ipa tñ poſſunt fieri in ſōno. ¶ Scda
ps ptꝫ: qꝛ nō ſolū in vigilia: ſed etiā in ſomno
ſenſus cōis pōt moueri a ſpēbus reſeruatis
in fantaſia: imo in ſōno pōt ſenſus cōis ma
Motꝰ maiores īpediunt minores gis moueri a debilioribꝰ ſpēbus q̄ in vigilia
eo ꝙ motꝰ maiores īpediunt minores: ⁊ lux
maior minorē: ergo in ſomno poſſunt fieri ſō
nia. ¶ Pꝛia ps ptꝫ: qꝛ ita eſt de fantaſmati
bus ſicut de ſimulacris in aqua appentibus
ſed ſic eſt ꝙ ſi aqua q̇eſcēte q̇s eaꝫ intuatur
videbit ſpēꝫ ſuā ⁊ figuras alioꝝ puras: ſi ve
ro ipa modicū moueat̄: tūc apparebunt figu

re modicū reflexe: ſi v̉o multū moueat̄ nihil
apparebit: ergo etiā qn̄ fantaſmata p̄ſentat̄
ſenſui cōi ſedata ꝑturbatōe vaporū: tūc fiūt
ſōnia pura: ſi v̉o nō ſit oīno ſedata: tūc fiunt
ſōnia diſtorta: ſi v̉o illa ꝑturbatio ſit minus
fortis tūc nulla fit appitio. ¶ Scda ꝯcl'o: in Concl'o ſcda.
ſōnio apparet nobis ꝙ videmꝰ vel audimꝰ:
ptꝫ: qꝛ nō ſolū reſeruate ſunt ſpēs ſenſibiliuꝫ
ſed etiā actꝰ vidēdi ⁊ audiēdi. ¶ Tertia con Cōcl'o tertia.
cluſio: in ſōnio apparēt nobis multa eſſe ve
ra: q̄ tñ nō ſunt vera: ⁊ iudicamꝰ nō eē v̉a. Pꝫ
Tum prio: qꝛ cuꝫ naues mouent̄ apparet no
bis terra moueri: ⁊ tñ ꝑ v̉tutē ſupiorē illum
errorē corrigimꝰ: ergo ita eſt in ſōnio. Ptꝫ ſe
cundo: qꝛ videmꝰ vigilātes paſſionatos deci
pi cito ꝓpter nimios motꝰ: igit̄ etiā in ſōnio
ꝓpter ꝑturbationē vaporū aſcēdētiū ad ce
rebꝛū pōt fieri deceptio. Pꝫ tertio: qꝛ ſi digi
tus ponat̄ in oculo appebit ꝙ ſunt duo ocu
li: licet hoc v̉tus ſuperior corrigat: igitur ita
poteſt fieri in ſōnio. Ptꝫ quarto: qꝛ multi ex
pergefacti iudicāt ſua ſōnia fuiſſe falſa: igit̄.
¶ Quarta cōcluſio: ſōnium eſt fantaſma in Concl'o q̄rta.
ſomnio factū. ¶ Ptꝫ hec cōcl'o: qꝛ ſomnium
nō eſt ois apparitio facta in ſomnio: vt patꝫ
de illa quā hꝫ dormiēs q̇ audit ad ſe loquen
tes: ⁊ eis reſpōdet ⁊ ſentit muſcas pungētes
Ptꝫ etiā de appitione itellectiua in ſōno: igi
tur ſomniū eſt ſolū appitio fantaſtica in ſom
no factū. ¶ Quīta cōcluſio. Aliq̇ ſunt qui ꝑ Concluſio .v.
totā vitā ſuā nō ſomniāt. Alij v̉o ſolū in ſene
ctute ſōniāt. ¶ Pꝛia ps ptꝫ: qꝛ aliq̇ tm̄ hñt
calorē vt priꝰ expergefiāt q̄ vapores ſint di
geſti: ⁊ turbatio vaporum ſedetur q̄ nō ꝑmit
tit ſpēs facere ſuā apparitionē ¶ Scda ps
ptꝫ: qꝛ aliq̇ ſūt quorū calor in ſenectute dimi
nuitur: ita vt non prius expergefiāt q̄ ſit per
turbatio vaporuꝫ ſedata. Et ideo tales in ſe
nectute ſomniant.

¶ Ultimū capitulum: in quo agitur de diuinatione per ſomnia.

r Eliquum eſt de diuinatione per ſom
nia dicere. Pꝛo quo ſit pꝛima cōcl'o.
¶ Neqꝫ incōueniēs eſt de diuinatōe Concl'o pꝛia.
per ſomnia ꝯſiderare: neqꝫ facile eſt de ipſa
determinare. ¶ Pꝛia pars ptꝫ: nam qd̄ oēs
vel plures exiſtimāt ſomnia habere aliquaꝫ Fama quam oēs famāt in toto non dep ditur.
ſignificatōem: pꝛeſtat fidē tanq̄ dictū ab ex
periētia: ⁊ ꝙ de quibuſdā ſit in ſomnijs diui
natio nō eſt incredibile: hꝫ eñi aliquā rōneꝫ.
¶ Scda pars pꝫ: qꝛ difficile eſt ſcire an ſom

mia ſignificēt futura ex eo ꝙ ſūt emiſſa a deo
ſicut dicūt aliqui:quod nō videtur eſſe veruꝫ
ex eo ꝙ ſomnia tam bonis ꝙ̄ malis cōueniūt
Alia ſomnia ſūt ſignificatiua futuroꝝ ex al⸗
Concl'o. ij. de diffinitōe ſō⸗ niorum. tera cauſa:ꝑ quo ſit. ¶ Scđa cōcluſio. ſom⸗
nioꝝ. Quedā ſunt cauſe humanoꝝ̄ actuum
Quedam vo ſunt ſigna eoꝝ q̄ fiunt. Alia vo
caſualiter ⁊ indiſtincte ſe habēt ad actus hu
manos. ¶ De primis ptꝫ:vt ſōniare interpo
ſitionē lune inter oculos noſtros ⁊ ſolē:hoc
enī eſt cauſa:quare ſol apparꝫ nobis eclipſa
ri. ¶ De ſcđis ptꝫ:vt ꝓpinquitas lune ad ſo
lem in note vſus ſolē eſt ſignū ꝙ ſol eclipſabit
¶ De tertijs ptꝫ de forte ambulante vel ſom
Concl'o tertia niante ſolē eclipſari. ¶ Tertia cōcluſio.aliq̄
ſunt ſōnia que ſunt cauſe vel ſigna humanaꝝ
diſpōnum. Ptꝫ:q2 multi medici dicūt eſſe di
ligenter cōſiderandū ad ſomnia infirmi:ex
eo ꝙ fantaſmata per que fiunt ſōnia.capiūt
fortitudinē ab humore predominātē in cor⸗
pore:⁊ ideo Fleumatici credūt ſe vti melle.
Colorici ambulare per ignem. Melancolici
videre demones nigros. ⁊ Sanguinei vide⸗
re humanū ſanguinē:igitur ſomnia aliquādo
ſunt cauſe vel ſigna humanarū diſpōnuꝫ vel
humanoꝝ actuū. ¶ Scđo ptꝫ idem ꝑ alium
modum. q2 aliq̄ multū cogitant de aliquo et
accipiūt de illo fortē ſpēm:que i ſomno vltra
omnes alias facit apparitionē. Et aliq̄n faci
unt ita fortē vt ſurgamus ad ſolita facienda.
Concl'o q̄rta. ¶ Quarta cōcluſio. Plurima ſunt ſomnia q̄
impertinēter ſe habent ad actus humanos.
Ptꝫ. Tum:quia de multis ſōniamus que nec
ſunt in poteſtate noſtra nec ad nos attinent:
vt de nauali bello. Tum:quia memoramꝰ de
aliquibus auditis nō ꝑtinentibus ad actum
noſtrū. Tum q2 multa ſōniamꝰ de quibꝰ nihil
Concluſio .v. videmꝰ euenire:igr̄. ¶ Quinta cōcl'o:nō om
nia ſomnia ſunt a deo emiſſa:ptꝫ:q2 bruta et
pueri ſomniant:ſed talia nō ſūt a deo emiſſa:
cum actus brutoꝝ vel pueroꝝ̄ nō poſſunt in
deum dirigi:igr̄. ¶ Sexta cōcluſio:aliq̄ ſūt
Cōcluſio. vi. ſomnia q̄ inſunt nobis a natura ſiue a natura
li ꝯplexione. Ptꝫ q2 naturalis complexio eſt
loquar ⁊ confortat ſpēs ſibi conuenientes.
Hinc eſt:ꝙ ſi abūdet colera ſomniamꝰ de ſul⸗
phure ⁊ igne. fleuma ſomniamus de aqua vel
pluuia:⁊ ad iſta ſomnia debēt medici atten⸗
dere:q2 aliquādo ita euenit ſicut ſomniamus
ſicut ſi aliquis ad aliqđ ſignū proijciat ſimul
multos lapides:aliquis illoꝝ̄ attinget ſignū

¶ Nec tū̄ eſt inconueniens multa ſomnia ex
naturali cōplexione nō euenire:ptꝫ. Tum:q2
licet vigeat influentia ventoꝝ̄:tamē poſſunt
nō euenire venti ꝓpter influentiam ſuperue⸗
nientē. Item licet diſpoſuerimꝰ de aliquo fu⸗
turo negocio:ipm̄ tū̄ aliq̄n nō eueniet ꝓpter
circūſtantias ſuperuenientes:igitur ita ē de
ſomniatis a natura. ¶ Septima concluſio.
Concl'o. vij. aliqua ſunt ſomnia que ortum habent ex vir⸗
tutibus celeſtibus:ptꝫ quia corpora celeſtia
ſunt influētia in corpora ſibi ꝓpinqua:⁊ me⸗
diantibus illis poſſunt emittere ſuas virtu⸗
tes ad nos:⁊ mouere ſenſum cōmunē ad co⸗
Concl'o. viij. gnoſcendū ea que futura ſunt. ¶ Ultima cō⸗
cluſio:cum poſſumus aliquando de futuris
per ſomnia diuinare:ille dicendus eſt bonus
interpres ſomnioꝝ̄:qui bene poteſt ſimilitu
dines cognoſcere. ¶ Prima pars ptꝫ. Tum
primo:q2 ſenſus cōmunis poteſt moueri a vir⸗
tutibꝰ celeſtibus:⁊ per ſimilitudines impreſ⸗
ſas poſſumus de effectibus earum iudicare
Tum ſcđo:q2 ab humore exiſtente in nobis
poteſt ſimilitudo repreſentatiua confortari:
et tunc per ſomnia poterimus de humore ha
bundāte iudicare. ¶ Tuꝫ tertio:quia rectiꝰ
ſomniamus de nobis notis ꝙ̄ ignotis. Tum
quarto:quia melancolici aliquādo recte ſom
niant:eo ꝙ ipſoꝝ̄ fantaſie ad diuerſa tranſ⸗
mutantur:⁊ ſic vna apparitionum fit vera.
¶ Scđa pars patet:quia ad diuinandū per
ſomnia oportet cognoſcere an talia ſomnia
ſint:vel a naturali cōplexiona:vel a virtutibꝰ
celeſtibus:⁊ ſic de alijs:⁊ vtrum fiant pertur
batione vaporꝫ ſedata:an non:igitur opor
tet ſimilitudines cognoſcere. ¶ Et hec de li
bro de ſomno ⁊ vigilia.

Poſt hoc autem. ¶ Iſte eſt ſecūdus tracta
tus huius libri:in quo phūs determinat de ſomnio:et
continet quattuor capitula. ¶ In primo oſtēdit cuius
partis aīe ſomniū eſt paſſio. In ſcđo determīat de qui
buſdam valētibus ad inquirendū quid ſit ſomnium:⁊
quomō fiat ſomniū. In tertio oſtēdit quomō fit ſom⸗
nium:⁊ quid ſit. In quarto determinat de diuinatiōe
per ſomnia:ptes patebūt in ꝓceſſu. ¶ In primo capi.
ponit ſex cōcluſiones. Quarū prīa talis eſt:ꝙ ſomniū
Concl'o prīa. eſt paſſio aīe ſm̄ potentiā ſenſitiuā vel intellectiuam
Ptꝫ:q2 ſōniū eſt q̄dā apphēſio ſiue cognitio:ſed appre
henſio ſiue cognitio eſt potētie ſenſitiue vel intellecti
ue:igitur ſomniū eſt potentie ſenſitiue vel intellectīe.
Concl'o ſcđa. T. Si itaq;. ¶ Scđa ꝯcluſio eſt.ſomniū nō eſt paſſio
ſenſus exterioris. Patet:quia ſomnium non eſt paſſio
illius ſenſus q̄ nihil apphēdit in ſomno:ſed ſenſus ex
terior nō apphendit aliquid in ſomno:ḡ ſomniū non
eſt paſſio ſenſus exterioris. Maior ptꝫ:q2 ſomniuꝫ eſt
apprehenſio q̄ non fit niſi in ſomno. Mi.nor ptꝫ:quia

ſenſus exteriores in ſomno ſunt clauſi. T. At vero
Cōcl'o tertia. neq;. ¶ Tertia cōcluſio eſt:ſomniū nō eſt paſſio opio⸗
nis ſiue virtutis opinatiue q̄ eſt vtus intellectiua:ptꝫ
q2 per ſomniū nō ſolū nobis apparet ꝙ hoc eſt hō vel
equus:ſed etiā ꝙ ille hō eſt albus:⁊ ille equꝰ eſt pul⸗
cher:ſed ſic iudicare ſimplr̄ de ſenſibilibꝰ ⁊ pure ꝯtin⸗
gentibus nō ſpectat ad opinionē ſiue ſenſu:igr̄. Etiā
per ſomniū iudicamꝰ nos audire vel videre tanq̄ ad⸗
uenīēs:hoc eſt tanq̄ apparens preſens in aſpectu ſen
ſus:ſed hoc nō ꝑtinet ad opinionē:igitur. Etiaꝫ bruta
ſōniant ⁊ tū̄ nō habēt opinionē:igitur ſomniū non eſt
Concl'o q̄rta. paſſio virtutis opinatiue. T. Amplius ꝓter ſomniū.
¶ Quarta concl'o eſt:nō oīs apparitio in ſomno eſt ſō
niū:ꝓbat p. duabꝰ rōnibus. ¶ Prima eſt:q2 ſomnium
nō eſt appītio per intellectū vel opinionē:⁊ tū̄ in ſom⸗
no aliq̄n fiunt appītiones q̄ nō poſſunt ꝑtinere ad ſen
ſum:igitur nō oīs appītio in ſōno eſt ſōnium. Minor
ptꝫ:q2 ſtudioſi in ſomno aliq̄n ſillogiꝫant de cōcluſio⸗
nibus vl̄ibus ⁊ de ſubſtātijs ſepatis:⁊ ſillogiſatio nō
pertinet ad ſenſum:ſed ad intellectū. Etiam in vigilia
ex ſenſatis ⁊ fantaſiatis moueł intellectus ad intelli
gendum alia:ergo ſimiliter in ſomno ex appītionibus
fantaſticis pōt intellectus moueri ad intelligendum:
cum intellectus non eſt virtus organica nec ligata in
ſomno:⁊ per ꝯñs pōt exire in actū intelligendi:quādo
per ſenſum cōem aliquid ſibi ꝓ̄ſentatur. T. Palam
aūt eſt. ¶ Hic p. ponit ſcđam rōnē ſupponēs duo. Pri⸗
mū eſt:ꝙ nō eſt mirū ſi in ſomno decipimur ex fantaſ⸗
matibus:cum vigilantes decipiūtur ex fantaſmatibꝰ.
¶ Scđo ſupponit:ꝙ ſani vigilātes qui decipiūtur per
ſenſus exteriores iudicāt ſiue corrigūt illā deceptio⸗
nem non per ſenſum ſed per intellectū. ¶ Iſtis ſuppo
ſitis ar̄ ſic. ſicut eſt in vigilātibꝰ ita videtur eſſe in dor
mientibus:ſed in vigilātibus ſic eſt ꝙ aliq̄n decipiunł
et nō corrigūt illā deceptōem niſi per intellectū:et cuꝫ
dormiētes aliq̄n decipiūtur ſi habeāt ſomnia falſa et
iudicāt illa ſomnia eſſe falſa ſeq̄tur ꝙ illđ iudiciū per⸗
tinet ad intellectū:⁊ per ꝯñs nō oīs appītio in ſomno
eſt ſomniū. T. Quod quidē. ¶ Quinta cōcluſio eſt.
Cōcl'o quīta. Somniū eſt paſſio primi ſenſitiui:q2 ſomniū eſt quedā
apparitio:⁊ nō eſt apparitio ſenſus exterioris (vt priꝰ
oſtenſum eſt) nec virtutis intellectiue:ḡ eſt paſſio pri
mi ſenſitiui. Et cōfirmat p. ꝙ nō ſit paſſio virtutis in⸗
Cōcluſio. vj. tellectiue:q2 cōuenit brutis. T. Qm̄ vero de fanta⸗
ſia. ¶ Sexta concl'o eſt. Somniū eſt paſſio primi ſenſi⸗
tiui ſm̄ qđ fantaſticū:ptꝫ:q2 primū ſenſitiuū ex eo dr̄
ſenſitiuū:q2 īmutatur a ſenſibus exteriorībꝰ actu ſen⸗
tientibus:⁊ etiā actu dr̄ ſenſatio:ſed primū ſenſitiuū
vocał fantaſticū:⁊ eiꝰ appītio vocatur fantaſtica:cuꝫ
immutał a ſpecie reſeruata in fantaſia cum abſentia
ſenſibiliū:mō in ſōno ſenſus cōis non mouetur a ſenſi
bus exterioribꝰ cum tales ſenſus ſint clauſi:ergo mo
uetur a ſpēbus reſeruatis in fantaſia:⁊ ꝑ ꝯñs ſōnium
eſt paſſio primi ſenſitiui inq̄tū eſt fantaſticum.

Quid autem eſt ſomnium. ¶ Iſtud eſt ſcđm
capi. in quo p. determinat de quibuſdā ꝑambulis valē
tibus ad inquirenduꝫ quid ſit ſomniū:⁊ quō fiat:⁊ po
nit ſex ꝯcluſiones ꝑmittēs intentū ſuū di. ꝙ cōſideran
dum eſt:quō fit ſomniū:⁊ quid ſit. ¶ Prima ꝯcl'o quaꝫ
Concl'o prīa. ponit eſt iſta. ꝙ ſm̄ qđlibet genus ſenſibiliū ſenſibilia
faciunt ſomniū:declarat p. per duo ſimilia:⁊ ſpālit̄er
declarat modū per quē ſenſibile agit in ſenſum. ¶ Pri
mū eſt:q2 ꝓijciens non mouet proiectum ad locum re
motum:⁊ ſic ꝙ maneat ſimul cum eo:ſed ꝓiectum mo
uet aerem ꝓpinquū:qui vltra mouet aliuꝫ aerem vſ⸗
q; ad certā diſtantiā. Ita ſimiliter ſenſibile mouet me⸗
dium ſibi propinquū:⁊ illud mouet aliud mediū:⁊ tan

dem moueł ſenſus exterior ⁊ deinde interior. ¶ Scđm
ſimile eſt calefactiuū primo calefacit ꝓpinquū:⁊ illud
vltra calefacit aliud:ergo ſimiliter ſenſibile prius mo
uet mediū ſibi ꝓpinquū ⁊ poſtea aliud. T. Ideo paſ⸗
Concl'o ſcđa. ſio eſt. ¶ Scđa cōcluſio:paſſio impreſſa a ſenſibili in ſē
ſu manet in aliquo tēpore ſenſibili remoto:probat p.
Experiētia .i. quinq; experientijs. ¶ Prima experiētia eſt ſi de loco cla
ro deueniamꝰ ad locū tenebroſum nihil poſſumꝰ vide
re:aut ſaltem nō bene:ꝓpter paſſionem impreſſam a
lumine ipi organo ipſius viſus:donec talis paſſio eua
neſcat:ergo paſſio illa manet remoto ſenſibili. Tex.
Scđa. Si ad viuū. ¶ Scđa experientia eſt. ſi multū ad claruꝫ co
lorem aſpiciamus:puta ad albedinē vel viriditatē et
poſtea mutemus viſum ad aliū locū:videbitur nobis
Tertia. paruo tēpore totum eſſe illius coloris. T. Si ad ſo⸗
lem. ¶ Tertia experientia eſt. ſi ad ſolem reſpiciamus
vel ad aliquod ſplendidū:⁊ vertamus nos ad aliquod
fuſcum vel nigrū:illud videtur nobis primo ſplēdidū
vel albū. deinde puniceū vel purpureū ſiue rubeū:⁊ tā
dem cum illa paſſio euaneſcit apparebit nigrum. T.
Quarta. Et ab his que mouentur. ¶ Quarta experiētia. ſi cōti⸗
nue reſpiciamus ad aliqua mota:puta ad fluuiū vl'ad
aliquid aliud:⁊ vertamus oculos ad quieſcētia appa⸗
Concluſio .v. rebunt quieſcētia nobis moueri. T. Fiūt aūt. ¶ Quī
ta experiētia:q2 homines a magnis ſonitis fiūt quaſi
ſurdi:ita ꝙ in breui tpe paruos ſonos ꝑcipere nō poſ⸗
ſunt:⁊ ſimiliter ab intenſiſſimis odoribus fiūt difficul
ter odorātes:ita ꝙ debiles odores per aliquod tēpus
percipere nō poſſunt:ergo reliquitur ꝙ paſſio impſſa
a ſenſibili in ſenſu:manet per aliqđ tēpus remoto ſen
Cōcl'o tertia. ſibili. T. Qđ aūt. ¶ Hic p. ponit duas alias cōcluſio
nes. Quarum prima eſt. ꝙ virtutes ſenſitiue cito mo⸗
dicas differentias ſentiunt. ¶ Alia eſt:ꝙ organū ſenſi
Concl'o q̄rta. tiuū agit ſepe aliquid extra ſe. ¶ Has cōcluſiones de⸗
clarat p. per quoddā ſignū. Nam mulier mēſtruoſa ſe⸗
pe inficit ſpeculum aſpiciēdo:⁊ ſi ſpeculū fuerit mun⸗
dum ⁊ nouum difficulter tergitur:⁊ ſi fuerit īmunduꝫ
ſtatim deponił:⁊ hoc eſt ſignū:ꝙ q̄n ſenſus eſt purus
et nō alijs paſſionibus occupatꝰ retinet cito ⁊ recipit
paſſiones a puis ⁊ debilibꝰ obiectis:quas nō ita cito re
ciperet ⁊ retineret ſi pluribus paſſionibus eſſet occu⸗
patus. T. Cauſa vero. ¶ Hic p. aſſignat cauſam re⸗
motam dicti ſigni:q2 nō ſolū res viſa agit in oculum.
ſed etiā ecōtrario:quia ſplēdiduꝫ agit in aerē ſibi pro
pinquū:⁊ mediāte illo in remotū:⁊ oculus eſt de nūe⸗
ro ſplendidoꝝ:igitur agit in aerem ꝓpinquū. Oculus
tū̄ nō eſt ſic ſplēdidus ꝙ ſit de ſe ſplendidus ſiue luci⸗
dus:ſed ꝓpter leuitatē ſuā apparet ſplendidꝰ:ex quo
refrangit lumē:hec tū̄ nō eſt cā ꝓpria q̄re mulier men
Quare men⸗ſtruoſa inficit ſpeculum. ſtruoſa inficit ſpeculū. T. Quare quiđ. ¶ Hic p. dat
cauſam ꝓpriā di. ꝙ oculi ſunt rari ⁊ poroſi. iđ per eas
faciliter exeunt fumi:⁊ vapores ſuperflui:ſed in muli⸗
ere menſtruoſa:fumi ⁊ vapores a ſanguine menſtruo
ſo tendente ad putrefactionem cauſati:ꝓpter ſupa⸗
būdantiā aſcēdūt ad caput:⁊ exiſtētes per oculos mul
tiplicāt ſe per aerem vſq; ad ſpeculum:⁊ inuenientes
obſtaculū cōgregał ſupra ſpeculum. ¶ Sed ꝙ illud
cito appareat in ſpeculo mūdo:hoc ꝑ ſimile declarat:
quia in veſte mūda cito apparet aliqua īmundicies.
Ita ſimiliter cum ſpeculū ſit mūdū modica paſſio ꝑ ae
rē delata apparet. ¶ Quod aūt talis macula a nouis ſpe⸗
culis ⁊ mundis difficulter deponitur. Cauſa eſt:quia
in tali ſpeculo non erat aliena qualitas reſiſtens im⸗
preſſioni:igitur fortiter talis impreſſio imprimebatur
quia illud ſpeculū eſt planum ⁊ lene:ideo recipitur cō⸗
tinue ⁊ regulariter impreſſio vndiquaq;. T. Qm̄ qui
dam. ¶ Hic p. cōfirmat dicta ſua per ea que apparent
circa vinū:oleum:et alios liquores mundos:⁊ puros:

quia talia cito alterātur et īficiūtur ab immundicijs iuxta poſitis:recipiēdo ab eis odores vel ſapores extraneos:ergo ſimiliter eſt de ſpeculo. T. Ad eaʒ ꝟo.

Concluſio .v. ſūme notāda

¶ Quīta conclō eſt ꝙ exiſtētes in paſſionibꝰ faciliter decipiūtur circa ſenſus:ꝓbat ſic p. qꝛ timētes ex audi tu alicuius in nem ꝛe credūt hoſtes venire. Similr ſi de nocte ſtramē moueaꝛ timēt ꝙ ſint ſpūs maligni.et paſſionati amore ex modica voce credūt audire perſonam quā amāt.⁊ ex modica ſimilitudine viſa credunt videre eā.Similr iratꝰ oē qꝺ videt vel audit credit eſſe in deſpectū ſui.Similr febricitātes⁊ ſpāliter accedentes ad freneſim:de parietibꝰ vel pānis ad parietē poſitis credūt eē aīalia mala. T. Et hij quidē.

Cōcluſio. vi.

¶ Sexta conclō talis eſt:ꝙ aliqn̄ iudicamꝰ illud eſſe falſum:qꝺ tn̄ nobis ex paſſione ꝺꝰ apparet:ſi tn̄ paſſio ſit fortis et dn̄etur:tūc mouemur ſm ipām:hoc eſt putamꝰ eē verū qꝺ apparet eē.Probat iſtud ſic p.qꝛ illud qꝺ ꝑ ſenſum interiorē iudicamꝰ eſſe ⁊ decipimur:ꝑ potētiā ſupiorē iudicamꝰ eſſe falſum:vt ꝑ ſenſum tactꝰ vnus lapillus apparet eſſe duo:⁊ ꝑ viſum iudicamꝰ h̄ eſſe falſuʒ:ꝗ illa q̄ apparēt nobis ex ſenſibꝰ iudicamꝰ qn̄ꝗ eſſe falſa.

T. Mentiēdi aūt. ¶ Hic p. dat cām q̄re ſepe falſum eſt qꝺ nobis appet ex fantaſmatibꝰ: qꝛ fantaſmata reſeruata ſiue ſpēs reſeruate poſt ſenſationē ſenſus cōmunis circa ſenſibilia exteriora manēt ī abſentia ſenſibiliū:⁊ ꝑ illa apparēt oīa ac ſi eſſent p̄ſentia. ¶ Etiaʒ aliquādo decipimur in vigilia:lʒ ſenſibile ſit p̄ſens eo ꝙ ſenſus alia paſſione afficitur ꝑ quā īpeditur a vero iudicio vt nauigātibus videꝛ terra moueri:eo ꝙ oculꝰ moueꝛ ad motū nauis.Et ſimiliter īfirmus illud qꝺ eſt dulce appet amarū ꝓpter infectionem lingue.

Quomō fiūt ſomnia.

Ex his aūt. ¶ **Iſtud eſt tertiū capi. in quo p.** oſtēdit quō fit ſōnū ⁊ q̄d ſit ſōnū.Et p̄io oſtēdit quō fiāt ſōnia di.ꝙ in ſōno fiūt appitiōes ſōniales ſiue ſōnia ex fantaſmatibꝰ reſeruat mouētibꝰ ſenſū cōem.⁊ hoc declarat p.ꝑ iſtū modū:qꝛ nō ſolū ī vigilia ſʒ etiā in ſōno pōt ſenſus cōis moueri a ſimulachris : hoc eſt ſpēbus in fantaſia reſeruatis:⁊ pue ſiue debiles ſpēs magis poſſunt facere apparētias ſuas in ſōno q̄ in vigilia:qꝛ ſicut magnꝰ ignis ſiue magna lux offuſcat minorē:ita ꝙ minor nō appareat:ſicut ꝓpter magnā lucem ſiue magnū lumē ſolis nō videmꝰ aſtra de die. Et ſicut magne triſticie vel delectatōes offuſcāt miores: ita fortes motꝰ ſenſuū a ſenſibilibꝰ in vigilia offuſcāt apparētias debiliores ſpērū reſeruatarū: ⁊ ideo in vigilia nō ſeqmimur appentias fātaſmatū: nec ſm illas iudicamꝰ eē verū.Sʒ in ſōno ſenſus cōis eſt purꝰ ⁊ nō occupatꝰ:nō puas apparētias pcipit ⁊ iudicat ſm illas Et iō qn̄ turbatōes recedūt ex vaporibꝰ ſurſū aſcēdentibus ꝯuenētes:tūc ſpēs poſſunt multiplicari a fantaſia ad ꝓmū ſenſitiuū:anteq̄ ſenſus exteriores abſoluanꝛ a ligamēto ſōni.⁊ tūc fiūt ſomnia. T. Opʒ āt. ¶ Hic p. oſtendit cām q̄re aliqn̄ in ſōno nulla ſunt ſomnia ⁊ aliqn̄ fiūt diſtorta ⁊ aliqn̄ pura ⁊ claro di. ꝙ opʒ imaginari ꝙ ſicut eſt de ſimulachris ſiue de ſpēbus in aqua appentibꝰ:ita eſt de ſpēbꝰ in fantaſia reſeruatis ſed ſic eſt de ſpēbus ī aqua apparētibus:ꝙ ſi aqua q̄ſcēte aſpicies eā vides ſpēm tuā ⁊ aliorū formas ſiue figuras puras ⁊ claras:⁊ ſi aqua modicū moueaꝛ apparebūt tibi ille figure modicū reflecti ꝓpter turbationē aque:ꝗ ſilr eſt de ſpēbus in fantaſia reſeruatis: ꝙ cuʒ ꝑ digeſtionē turbatio ſaporū fuerit ſedata ante expergefactōem naturalē:fantaſmata rep̄ſentabātur pure et clare ſenſui cōi:⁊ tūc fiūt ſomnia pura ⁊ clara:ſʒ cuʒ manet adhuc ꝑturbatio nō tn̄ nimia:tūc apparēt ſomnia diſtorta:cū ꝓpter reflexiones fantaſmata multiplicāt ſe ad ſenſū cōem tortuoſe:ſʒ qn̄ illa ꝑturbatio ē nimis fortis:tūc nulla fit appitio. T. Propterea quidē ¶ Hic p. oſtēdit quare eſt ꝙ in ſomno apparet ſepe nobis ꝙ hoc videmꝰ audimus ⁊ guſtamus. ¶ Rō eſt:qꝛ hec fantaſmata a viſu facta:fuerūt in fantaſia:⁊ reſeruata eſt ſpēs debilis ipſius rei:⁊ ītētio rep̄ſentās actū vidēdi:iō apparet nobis ꝙ illud videmꝰ. A ſili dicēdū eſt de auditu ⁊ alijs ſenſibꝰ. T. Quia aūt. ¶ Hic p. repetit quedā priꝰ dicta.ſ. ꝙ in ſōno multa apparēt q̄ nō ſunt:ſicut in oculo moto in naui appet ꝙ terra monetur:⁊ ex digitorū mutatione vnū appet duo: ⁊ hmōi apparētijs aſſentiremꝰ niſi ꝟtus ſupior oppoſitū iudicaret.Etiā qn̄ꝗ iudicamꝰ nō eē verū: ꝙ in ſōno nobis appet. T. Quēadmodū. ¶ Hic p. vlteriꝰ declarat illa dicta di.ꝙ nō eſt mirū ſi dormiēdo decipimur:cū tūc in nobis multi fiunt motꝰ ⁊ multe paſſiones interiores cū etiā in vigilia paſſionati cito decipiūtur. Cū ſāguine calore ⁊ ſpiritibus ad cor deſcēdētibus in ſōno: cōdeſcēdūt ſimulachra reſeruata in fātaſia:⁊ ſedata ꝑ turbatōe vaporū rep̄ſentāt ſe ſenſui:⁊ appet res eſſe p̄ſens q̄ tn̄ nō eſt p̄ſens:⁊ ſic fit tūc ſepiſſime mutatio de vna apparitione in aliam:qꝛ diuerſe ſpēs multiplicāt ſe ſimul:⁊ cito vna poſt aliā:⁊ ꝑ ꝯn̄s fit cito trāſitꝰ de vno ad aliū:lʒ nō ſit ita in re.Et ſōni poteſtas tanta eſt:ꝙ iudicaremus ita eſſe ſicut ſōniuʒ rep̄ſentat:ſi potētie ſupioris iudiciū ad oppoſitū nō adueniret: ſicut ſi aqua poneret in vino apparēt ramunculi deſcendētes ⁊ ſucceſſiue deſcēdūt:⁊ ceſſant: ⁊ ſupueniūt alij ita etiā eſt imaginādū de ſpēbus multiplicat a fantaſia vſq̄ ad cor ꝑ ſanguinē depuratū ⁊ ſpūs. T. Quēadmodū. ¶ Hic p. declarat ꝑ exemplū ꝙ aliqn̄ iudicamus nō eē verū qꝺ ſōniati ne appet:qꝛ ſi ponamꝰ digitū in oculo:ita ꝙ muteꝛ ſitus oculi appebit de vno ꝙ ſint due.Sed ſi ꝟtus ſupior illā mutatōem pcipiat iudicat illud nō eſſe duo.Ita ſilr eſt in ſōno: qꝛ ꝑ ſōniū appet nobis aliq̄d ſic ſe habere:⁊ tn̄ ꝟtus ſupior iudicat illud nō ſic ſe habere. T. Qm̄ aūt. ¶ Hic p. declarat quō ī ſōno apparēt nobis q̄ nō ſūt vera:qꝛ expgefacti memoriā habētes de ſōnijs multotiens iudicāt illa eſſe falſa:igr̄. T. Ex his itaq̄. ¶ Hic p. ꝯcludit diffinitionē ſomnij di.ꝙ Sōnium eſt fantaſma in ſomno factum.i.apparitio fantaſtica in ſomno facta. Q autē ſomniū ſit apparitio ab oībus ꝯceditur.Sed ꝙ ſit fantaſtica ptʒ:qꝛ ſi fieret appitio ꝑ ītellectū nō eſſet ſomniū. T. Nam primū. ¶ Hic p. oſtēdit ꝙ ſomnium non eſt oīs apparitio in ſomno: qꝛ aliquando hō in ſomno debili (puta quādo nō perfecte dormit) audit loquentes iuxta ſe:ſentit muſcas eum pūgentes:⁊ aliquādo ad īterrogata reſpondet:⁊ expgefactus iudicat tales audiuiſſe.ſed hec apparitio nō eſt ſōniuʒ: ſed ſenſatio debilis ⁊ īperfecta per ſenſus exteriores facta. T. Iam ꝟo quibuſdaʒ. ¶ Hic p. aſſignat cām q̄re aliquis per totā vitā ſuam nō ſomniat:⁊ aliq̄s in ſenectute ſōniat q̄ nūq̄ in iuuētute ſōniauit:lʒ hoc ꝯtingit in paucis:qꝛ aliqui ꝓpter fortitudinē caloris:⁊ ſpūum aſcēdentiū ad caput nō obſtātibus vaporū turbationibus citius expergefiūt q̄ vapores illi ſint digeſti: ⁊ q̄ ſit ꝑ turbatio vaporū ſedata:que nō permittit ſpēs apparere:ideo nunq̄ tales ſomniant. Sed alijs hoc ꝯuenit in iuuentute ⁊ ī ſenectute diminuiꝛ ille calor:ita ꝙ nō pōt ſe per illos vapores diſpergere ad exteriora ſufficienter ad expergefaciendū:niſi prius digeſta fuerit ⁊ ſedata vaporū perturbatio:⁊ ideo tales incipiūt ſomniare cum tales fuerint ſenes.

Diffinitio ſōnij.

De diuinatione aūt. ¶ **Iſtud eſt quartū ca.** huius tractatus in quo p. determiat de diuinatōe per ſomnia.Et primo p̄mittit intentū ſuū:di.ꝙ nō eſt conueniens omittere conſiderationeʒ de diuinatione per

ſomnia:nec facile eſt de hoc cōſiderare. ¶ Prima pars ptʒ:qꝛ qꝺ oēs vel plures dicūt hoc videtur habere aliquā veritatē ⁊ nūq̄ ab experientia dictū:ſed oēs vel plures dicunt ſomnia habere ſignificatōem:ergo videtur habere aliq̄ virtutē:⁊ ꝑ ꝯn̄s ꝯſiderandū de diuinatōe per ſomnia. ¶ Ex iſto textu habetur ꝙ ſta cōis auctoritas qꝺ cōis fama famat nō oīno deꝑditur.

Qꝺ cōis fama famat nō oīno deꝑdiꝛ.

¶ Scōa ps ptʒ:qꝛ nulla videtur eſſe ſufficiēs rō quare ſomnia videntur ſignificare futura:vt ſi q̄s ſomniat de hiſtoria troiana:vel de his q̄ fiūt rome:cū ipē ſit albi:nō apparet rō quare illud ſomniū dʒ ſignificare aliquid de illis q̄ ſunt futura:ſicut aliq̄ dicūt ꝙ hoc eſt eo:ꝙ talia ſunt emiſſa a deo vel reuelata. ¶ Etiam ita bene mali ſomniant ſicut boni:⁊ tn̄ nō eſt veriſimile ꝙ deꝰ vellet indifferenter reuelare futura bonis ⁊ malis: ꝗ hoc nihil videꝛ valere. T. Neceſſe. ¶ Hic p. ꝓſequiꝛ intentum ſuū ponēs vnā diuiſionē ſomniorū:q̄ talis eſt:ꝙ aliq̄ ſōnia ſunt cauſa actuū humanorū:⁊ aliq̄ ſunt ſigna eorū q̄ fiūt:⁊ aliqua ſunt caſualiter accidentia:⁊ indifferenter ſe habētia ad actus humanos. ¶ De caſualibꝰ accidentibꝰ dat p. tale exemplū:vt forte ſomniante ſolem eclipſari.De cauſa vt interpoſitio lune inter oculū noſtrum ⁊ ſolem. ¶ Exemplū de ſigno:vt ꝓpinq̄tas lune mote verſus ſolē:eſt ſignū ꝙ eclipſabitur.Similr aſpitas lingue eſt ſignuʒ febris T. Sed inſunt. ¶ Hic p. declarat ꝙ quedā ſomnia ſunt cauſe vel ſigna actuum ſeu diſpōnum humanarū.Ptʒ ꝑ ſignū: qꝛ boni medici dicūt bene eſſe attēdendū ad ſomnia infirmorū:ad inq̄rendū cauſam ⁊ locū infirmitatis:qꝺ nō eſſet niſi ſomnia eſſent ſigna diſpōnis infirmi. ¶ Etiā aliqn̄ ſomnia eueniūt ex certa diſpōne corporū: qꝛ ſomnia ꝓueniūt ex fantaſmatibus reſeruatis in fantaſia:q̄ ꝓpter debilitatē in vigilia manēt offuſcata fortioribus motibus aduenientibꝰ:⁊ in ſomno poſſunt mouere ſenſuʒ cōeʒ et fortitudinē mouēdi accipe poſſunt in ſomno ex paſſione corporis vel aīe:vt ſi tenuis humor fleumaticꝰ fluat ꝑ vias illorū fantaſmatum:credimꝰ nos vti melle ⁊ dulcibꝰ.Si vero fluat humor colericꝰ tenuis credimꝰ ambulare ꝑ ignē:⁊ ſic aliter ⁊ aliter ſomniamꝰ ſm diuerſitates humorū:qui humores ſunt principia egritudinis:⁊ ſic ꝑ hmōi ſomnia poſſunt medici pronoſticare de diſpōne ad talē vel talē infirmitatē. T. At ꝟo. ¶ Hic p. dat modū quo aliqua ſōnia ſunt cauſe actuū humanorū:qꝛ fortiter ꝯſiderātes ad aliquid: īprimunt in fantaſia ſpēm fortē q̄ vltra oēs alias ſpēs in ſomno pōt cauſare ſōniū:⁊ tūc illud ſōniū eſt ſignū:ꝙ multuʒ cogitamꝰ de illo:⁊ illa ſomnia ſūt aliqn̄ ita fortia ꝙ faciūt nos expgiſci:quo facto vadimꝰ ad ſimilia faciēda et ſic ſōnia ſunt cauſe eorū q̄ fiunt. T. Plurima vero. ¶ Hic p. oſ̄dit ꝙ multa ſōnia accidētaliter ſe habēt ad diſpōnes nr̄oruʒ corporū ⁊ actꝰ nr̄os:ita ꝙ nec ſūt cauſe nec ſigna ꝓbabilia illorū:qꝛ de multis ſōniamꝰ q̄ nihil ꝑtinēt a nos:nec ſunt in poteſtate nr̄a ſicut de nauali bello:⁊ de his q̄ remote accidūt a nobis Etiā memoramur de aliquibꝰ auditis nihil ad actū noſtrū ꝑtinentibꝰ:⁊ tn̄ de illis aliqn̄ habemꝰ ſōnia.Etiaʒ multa ſōniamꝰ de q̄bus nihil videmꝰ euenire:ꝗ ex talibꝰ non eſt facile ꝓbare hoc euenire. T. Omino aūt. ¶ Hic p. oſtendit originē ſōniorū di.ꝙ ſōnia nō ſunt imediate a deo emiſſa:qꝛ bruta ſomniāt:⁊ ſimiliter pueri non habētes vſum rōnis:ſed iſta nō videnꝛ eſſe a deo emiſſa. qꝛ hoc dicētes dicūt ex eo ſōnia eſſe a deo emiſſa:vt ꝑ ea dirigamꝰ actꝰ noſtros in deū: ſed hoc nō pōt fieri ꝑ īpa ſōnia:igitur. T. Sed quorūcūq̄. ¶ Hic p. oſtendit ꝙ aliq̄ ſomniorū noſtrorū ſunt a natura noſtra:quia natura loquax eſt:hoc eſt naturalis ꝯplexio ꝓmouet ⁊ cōfortat ſpēs ſibi ꝯuenientes:ita ꝙ ſi abūdat colera ſōniamꝰ de fulgure ⁊ igne:⁊ ſi abūdat fleuma tūc ſōniamus de pluuia: ⁊ iſta ſomnia ſunt a naturali diſpōne vel ꝯplexione:⁊ ad talia medici debent bene attēdere et etiā debēt aliqn̄ alr̄q̄ euenire ſicut ſomniamꝰ:ſicut ſi aliq̄s ad aliqꝺ ſignū ꝓiciat multos lapides ſimul ⁊ ſemel:aliq̄ illorū attingeret ſignū: ita etiā aliqn̄ eueniet ſicut ſōniamꝰ. T. Om̄ vero. ¶ Hic p. oſtēdit ꝙ nō eſt incōueniēs multa q̄ ꝑ ſomnia naturalia ſignificanꝛ nō euenire:ꝓbat p. per ſimile de celo. Aliqn̄ eīm viget cōſtellatio ſignificās vētos ⁊ pluuias: ⁊ tn̄ illa nō eueniunt:qꝛ eſt aliqua cōſtellatio fortior q̄ eſt ſignum vel cauſa oppoſiti.Similr aliqua bene ꝯſulta a nobis ī futurū fieri:dimittūtur oīno ꝓpter circūſtātias aliquas ſupuenientes:ꝓpter q̄s eſt melius res aliter euenire:ꝗ illa q̄ ſignificanꝛ ꝑ ſomnia naturalia poſſunt non euenire. T. De his. ¶ Hic p. oſtēdit ꝙ aliqua ſomnia nō habētia ortū a nobis:rōnabile eſt habere ortū a virtutibus celeſtibꝰ:ptʒ qꝛ corpa celeſtia influūt aliqn̄ virtutes in corpa ſibi ꝓpinqua:⁊ mediātibus illis tales virtutes vſq̄ ad nos ꝓueniūt:⁊ poſſunt mouere ſenſum cōem ad ꝓuidendū aliqua: que ꝑ tales virtutes fierent in mūdo:⁊ vt in pluribꝰ tales virtutes veniūt ad nos de nocte pfectus q̄ de die ꝓpter ſerenitatē noctis.Etiā in dormitione ſenſus cōis eſt minus occupatus alijs motibꝰ. T. His vero. ¶ Hic p. diſtinguit ſōnia penes hoc ꝙ eſt ꝑ ea iudicare di.ꝙ poſſibile ē ex ſōnijs p̄uidere aliqua futura:qꝛ ꝯtingit ſenſuʒ cōem moueri a virtutibꝰ celeſtibꝰ:a quibus eueniūt effectus in iſtis inferioribꝰ ad ſimilitudines illorū effectuū:⁊ ꝑ illas ſimilitudines poſſumꝰ iudicare de talibus effectibus. ¶ Similr ab humore in nobis exiſtēte pōt moueri ſenſus cōis ad illiꝰ humoris ſimilitudinē:⁊ poſſumꝰ videre egritudinē futurā:⁊ iſta ſōnia magis debent in eſſe nobis a natura q̄ a deo emiſſa: cum talia ſomnia ita bene ꝯueniunt ideotis ſicut prudētibꝰ qꝺ tn̄ nō eēt ſi a deo eſſet cauſata. T. Quoſdā aūt recte. ¶ Hic p. ſubdit ꝙ rectꝰ ſōniamꝰ de nobis notis q̄ de nobis ignotis:qꝛ nobis nota cauſant nobis apparentias ſiue ſpēs eorū nobis notiores. T. Melancolici aūt ¶ Hic p. ſubdit ꝙ melācolici aliqn̄ recte ſōniāt:qꝛ illi transferunt ſe ad multas ⁊ diuerſas apparētias ꝑ fantaſmata reſeruata:ita ꝙ aliqn̄ vna illarū apparentiarū ē aliqn̄ ſimilis ꝯplexioni eius:⁊ tūc illa appentia fortificatur ꝑ ꝯplexionē ⁊ influentiā:ita ꝙ offuſcat alias apparentias:⁊ tūc fit ſōnum ꝑ qꝺ pōt fieri p̄noſticatio. T. Artificioſiſſimꝰ. ¶ Scōo hic ſubdit ꝙ optimꝰ iudex ſōniorū eſt ille qui pōt bene ſimilitudines inſpicere. Cā eſt:qꝛ nō ſemꝑ fiunt noſtra ſomnia recta ⁊ plana:cum tūc faciliter quilibʒ poſſet iudicare: ſed aliqn̄ fiūt ſomnia diſtorta ꝓpter vapores motos: ⁊ tūc nō apparēt bene illa quorū illa ſōnia ſunt ſimilitudines:vtrū hoīs vel equi:⁊ tn̄ ſm ſilitudinē h̄ opʒ iudicare:iō multū valet bn̄ ſcire ſilitudines.Finalr ꝯcludit p.ꝙ ex dictis pʒ quid eſt ſomnꝰ:q̄d ſit ſomniū:⁊ ꝓpter quā cām vtrūq̄ eorū fit.Vlteriꝰ etiā ptʒ:quomō ꝑ ſōnia fit diuinatio.

Queritur vtrū ſomniū ſit fantaſma.i. apparitio facta in ſomno. ¶ Et ar̄ primo ꝙ nō:qꝛ tūc ſeq̄reꝛ ꝙ ſomniū eſſʒ in fantaſia:⁊ non in ſenſu cōi.ꝯn̄s ē flʒ: ꝗ ⁊ an̄s:ꝯn̄a pʒ:qꝛ fātaſmata ē ī fātaſia ⁊ nō ī ſēſu cōi. ¶ Scōo ſic.ſi ſic tūc nūq̄ ſōnia fierēt ex hūoribꝰ ſuperfluis in corpe:ꝯn̄s eſt falſum:ergo ⁊ an̄s:ꝯſequētia pʒ:qꝛ talia ſōnia facta ex abundantia humorū:nō ſunt fantaſtica:nec cauſata ex fantaſmatibus reſeruatis. ¶ Tertio ſic:ſi ſic ſeq̄retur ꝙ nō ſōnaremus niſi de ſenſibilibus:ꝯn̄s videtur eſſe falſum:ergo ⁊ an̄s: ꝯſequētia pʒ qꝛ aliarū rerum ſomnia non poſſunt cauſari a ſpeciebꝰ nec fantaſmatibus reſeruatis.Falſitas conſequentis ptʒ:qꝛ ſepe fiunt nobis apparentie de deo ⁊ intelligē=

tijs que nõ ſunt ſenſibilia. ¶ Quarto ſic. ſi ſic nõ ſom-
niaremus niſi de his q̃ prius ſentiebamus: ↄñs eſt fal
ſum:g̃ ⁊ antecedẽs: ↄſequẽtia ptꝫ: qꝛ tũc ſomniuꝫ non
cauſaretur niſi a ſpeciebus ſenſibilium in fantaſia re-
ſeruatis. Falſitas conſequentis patꝫ: quia multotiẽs
ſomnia habemus de mõte aureo vel de aliqua alia re
quam nunq̃ ſentiebamus.

In oppoſitum eſt p. in textu ponens illã diſ-
finitiõẽ. Pro ſolutione q[illegible]ſtionis eſt

Acceptiones fantaſmatis.

Sciendũ q̃ iſte terminus fantaſma: vt ad p-
poſitũ ſufficit capitur dupl'r. ¶ Uno mõ p ſpẽ reſerua-
ta in fantaſia ex actu ſentiẽdi ſiue cognoſcendi ſenſus
cõis mediãtibus ſenſibus exterioribus: ⁊ iſto mõ capi
endo iſtũ terminũ fantaſma ſõniũ nõ ẽ fantaſma: cum
ſomniũ ſit actualis rei cognitio. ¶ Alio mõ capit̃ fan-
taſma p actuali cognitiõe ipſius ſenſus cõis: q̃ fit per
ſpẽm in fantaſia re[illegible]ruataꝫ: ⁊ iſta cognitõ ſolet vocari
cognitio fantaſtica: ex eo q̃ fit mediante ſpẽ reſeruata
in fantaſia: ⁊ iſto mõ capit̃ in ꝓpoſito qñ dr̃: q̃ ſomniũ
eſt fantaſma .i. appitio fantaſtica. ¶ Sil'r iſte termin⁹

Acceptiones Somnij.

ſomniũ capit̃ dupl'r. Uno mõ large: ⁊ tũc ille terminus
ſõniũ dicit nobis actualẽ cognitionẽ nõ intellectiuam
de materiali ſignificato ⁊ cõnotat q̃ talis fiat inſõnio
ſiue illa cognitio fit de ſenſibilibus p̃ſentialr̃: ſiue ſub
p̃teritione: ⁊ ſic ſõniũ ſub ſe ↄprehẽdit actũ memorãdi
q̃ fit in ſõno: ſicut in ſono apphendim⁹ aliq̃n nos talia
vidiſſe: talis apphenſio fit a ſenſu cõi: mediãtibus ſpe
ciebus reſuatis in memoria q̃ quidẽ memoria eſt eadẽ
cum ipa fantaſia. Sed p q̃to repreſentat res ſenſatas
ſub dr̃ia tp̃is p̃teriti dr̃ memoria. Et p q̃to habꝫ in ſe
ſpẽm rep̃ſentãtem res p̃ſentialiter ſiue ſub dr̃ia tp̃is p̃
ſentis tũc dr̃ fantaſia. ¶ Alio mõ capitur ille terminus
ſõniũ p actuali cognitiõe q̃ fit in ſõno: mediãte ſpecie
reſeruata in fantaſia rep̃ſentãte res ſub differẽtia tẽ-
poris p̃ſentis: ⁊ iſto mõ vr̃ capere p. iſtũ terminũ ſom-
niũ qñ dicit q̃ ſõniũ eſt paſſio ſenſus cõis inq̃tũ fanta
ſticus: ſed p̃ſomõ vr̃ p. capere qñ in p̃io capi. ſcdi tra-
ctatus oſtẽdit q̃ nõ eſt paſſio ſenſuũ exteriorꝫ: nec itel

Quõ cauſat̃ ſomnium.

lect⁹: ⁊ nõ excludit actũ memorãdi q̃ fit in [illegible]no. ¶ Uñ
ſomniũ quocũq̧ mõ capiatur eſt in ſenſu cõi: ⁊ fit iſto
Nam ſpẽs reſeruata in fantaſia vel in memoria: repre
ſentat ſe ſenſui cõi: ⁊ tunc ſenſus cõis iudicat p tales
ſpẽs de ſenſibilib⁹: ⁊ ſi tales ſpẽs rep̃ſentãt ſub tp̃e p̃-
ſenti: tũc ſenſus cõis iudicat: ac ſi talia ſenſibilia p ta-
les ſpẽs rep̃ſentata eſſent p̃ſentia. Si vero iudicat per
ſpẽs reſeruatas in memoria: tũc iudicat de ſenſibilib⁹
p̃teritis: vel de actib⁹ in tp̃e p̃terito factis circa aliq̃s
res ſenſibiles. Iſta tñ iudicia nõ poſſunt fieri ſine mul
tiplicatione ſpẽrũ ad organũ ſenſus cõis: puta ad cor
Sed fiũt p multiplicationẽ ſpẽrum p viã mediaꝫ inter
fantaſiam ⁊ cor. ita q̃ pri⁹ illa via q̃ eſt inter fantaſiaꝫ
et cor appitur: q̃ via media inter cor ⁊ organa ſenſuũ
exteriorũ. ¶ Et ſi diceret aliq̃s: q̃ ſi ſõniũ fieret ex mul
tiplicatione ſpẽi a fantaſia vſq̧ ad cor: ſeq̃ret̃ q̃ in vi-
gilia fierẽt ſõnia: hoc tñ eſt falſum: igitur: ↄñia patꝫ: qꝛ
in vigilia poſſunt multiplicari ſpẽs a fantaſia vſq̧ ad
ſenſum cõem. ¶ Ad hoc dr̃ negãdo ↄñam: qꝛ in vigilia
fiunt mot⁹ maiores ipſi⁹ ſenſus cõis q̃ in ſõno a ſenſi
bus exteriorib⁹: ⁊ illi motus maiores ipediũt mot⁹ mi
nores q̃ fiũt a ſpẽi[illegible]us reſuatis in fantaſia. ¶ Sed que
reret aliq̃s: quare ille ſpẽs i ſõno aliq̃n faciũt appitio-
nẽ ⁊ aliquãdo nõ. ¶ Dr̃ q̃ hec eſt ideo: qꝛ via media in
[illegible] ſenſum cõem ⁊ fantaſiã eſt q̃nq̧ clauſa vaporibus
[illegible] motus mot⁹ ſanguinis: ſiue eſt magn⁹
[illegible] it p̃turbatio inordinata: ⁊ ↄfundunt̃
[illegible] nullã faciũt appitionem. Etiam
[illegible] ta debiles: q̃ nõ ſufficiũt mouere
ſenſum cõem: ⁊ illa eadem de cauſa aliquando alique
ſpẽs mouent ſenſum cõem: ⁊ cauſant ſomnium ⁊ alie
non. ¶ Ulterius q̃reret aliquis: quare ſpẽs multo for-
tiores alias nõ faciũt ſõniu i apparitionẽ: ſed ſucce-
dunt ſomnia aliarũ ſpẽrum minus fortiũ. ¶ Dr̃ q̃ ille
ſpẽs reſeruate multiplicant̃ ad ſenſum cõem: cum ſan
guine ⁊ ſpiritibus: ⁊ ille ſpẽs ↄtinue variãt ſuos ſitus
et variatio talium ſpirituũ ẽm ſituꝫ facit variationem
in ſpẽbus: ſic q̃ modo vna mouet ſenſum cõeꝫ ⁊ modo
alia. ¶ Ulterius quereret aliquis: quare facto ſomnio
quãdoq̧ recordamur de ipo: ⁊ quãdoq̧ nõ. Reſpõdet̃
q̃ cauſa eſt. qꝛ quãdoq̧ ſunt q̃dam ſpẽs fortes mouen
tes ſenſum cõem fortiter ⁊ intẽſe: ⁊ inducẽtes ſomniũ
et tũc ꝓpter fortẽ im̃ſſionẽ in ſenſu cõi recordamur d̃
ſomnijs preteritis. Alie ſunt ſpẽs debiliter mouentes
ſenſum cõmunem: ⁊ ſomniorum a talibus ſpeciebus
prouenientium non recordamur: cum faciliter deſinit
motus illaruꝫ ſpecierum: ⁊ non poteſt cauſari ſpẽs in
virtute memoratiua. Iſtis notatis ſit

Concluſio reſponſiua ad q̃ſitum. ſomniũ eſt
fantaſma id eſt apparitio fantaſtica facta i ſõno. Hui⁹
cõcluſionis ꝓbatio ptꝫ ex expoſitione textus.

Dubitatur circa dicta. vtrũ poſſibile eſt pro
babiliter p ſomnia diuinare ſiue prenoſticare futuruꝫ
¶ Ad dubiũ dr̃. q̃ ſi fiat ſõnium de ſpẽbus reſeruatis
ſine aliqua fortificatione: tunc illud ſomnium nõ valꝫ
ad p̃noſticandum de futuris: qꝛ talia ſomnia reſpiciũt
ſolum p̃terita ⁊ habẽt ortum ex preteritis. Si vero ſpe
cies reſeruata fortificetur ex paſſione ſiue cõplexione
corporis: tũc põt medicus ſapiens p̃noſticare: q̃ talis
humor vel talis qualitas excedit ꝓportioneꝫ ſanitati
debitã. Etiã põt p̃noſticare de cauſa infirmitatis. Si
vero ſpẽs fortificentur ex paſſione aĩe: tunc per talia
ſomnia põt quis videre ad quid ipe eſt affectat⁹: puta
vel ad iram: vel ad timorẽ: vel ad amoreꝫ: ⁊ ſic de aliis
Si vero fortificatio ꝓueniat ex influentia celeſti: tũc
per ſomniũ põt aliquis iudicare ad quid faciendũ [illegible]
lum habet influentiam. Difficile eſt tamẽ videre ⁊ di-
ſcernere: an tale ſomniũ fiat ex tali vel tali cauſa: quo
tamen nõ cognito nihil valeret iudiciũ. Ex quo [illegible] q̃
difficile eſt bene per ſomnia ꝓbabiliter p̃noſticare: et
ſpecialiter per illa que a celo ꝓueniunt: quia vigente
vna influentia ſiue cõſtellatione poteſt aduenire alia
fortior: impediens primam.

Ad rationes q̃ſtionis. ¶ Ad primã ptꝫ ſo-
lutio ex notabili. ¶ Ad ſcdam dr̃ negãdo conſequẽtiã.
Et dr̃ q̃ p. non voluit dicere q̃ ſomnium ꝓueniret ab
illis humoribus principaliter: ſed a ſpeciebus reſerua
tis que quidẽ ſpecies aliquando fortificantur per hu-
mores. ¶ Ad tertiam dicitur negando q̃ ↄñs ſit falſũ.
Et ad improbationẽ dr̃: q̃ tales apparitiones nõ ſunt
ſomnia: ſed potius intellectiones. ¶ Ad quartam dici
tur negando conſequentiã: ⁊ q̃ cõſequens ſit falſum.
Et ad iprobationem dicitur. q̃ licet non videm⁹ mõteꝫ
aureum vel aliquod tale hmõi: tamen montẽ vel aurũ
videmus: ⁊ ſpẽs montis ⁊ ſpecies auri reſeruate in fã
taſia poſſunt cõponi adinuicem a ſenſu cõmuni: ⁊ ille
cõpoſite poſſunt cõplexe repreſentare quod non eſt
nec vnq̃ fuit: modo ſomnium ẽm ſpẽm incõplexaꝫ vel
ſimplicem eſt de ſenſibilibus: licet ſomniũ per ſpecieꝫ
complexam poſſet eſſe de inſenſibilibus. In tali autẽ
ſomno apprehendũtur ſenſibilia p partes illius ſom-
ni cũ illud ſomniũ ſit cognitio complexa: cuius vna ps
vnum ſenſibile repreſentat ⁊ alia aliud.

Finis de Somno ⁊ Uigilia.

¶ Liber de longitudine ⁊ breuitate vite vnũ
capitulũ habet: i quo phũs toti naturali phi-
loſophie finẽ tribuẽs: determiat de lõgitudi-
ne ⁊ breuitate vite: ⁊ de cauſis earum.

E eo autem qd̃ eſt hoc q̃-
dem eſſe lõge vite aĩaliũ.
hoc aũt breuis vite: ⁊ de
vite totalit̃ lõgitudine: ⁊
breuitate cõſiderandum
cauſas: qꝛ non eſt notuꝫ
vtrũ oĩb⁹ aĩalibus: ⁊ plã
tis ſit eadem cauſa lõge vite vel breuis: neq̧
notũ eſt: vtrũ eadẽ ſit cauſa lõge vite ⁊ ſanita
tis: cũ lãguida ſint breuis vite. Ideo poſtq̃
dictuꝫ eſt de ſõno ⁊ vigilia: ⁊ anteq̃ dicat̃ de
morte ⁊ vita: dicẽdũ eſt de longitudine ⁊ bre-

Conclo p̃ria.

uitate vite: pro quo ſit p̃ria ↄcluſio. ¶ Uiuẽ-
tia diſtinguũtur in hoc qd̃ eſt eſſe lõge vel bre
uis vite. Aliqua ſcdm̃ genera: ⁊ aliq̃ ſcdm̃ ſu-
as ſpẽs tñ. Alia vero ſcdm̃ ↄplexiones idiui-
duales: vel loca habitationũ: hoĩes eñ ſunt
longioris vite q̃ equi: ⁊ qui in calidis regio-
nibus morãtur ſunt lõgioris vite: ⁊ q̃ melio-

Conclo ſcda.

ris ſunt ↄplexionis ſũt lõgioris vite. ¶ Se
cũda cõclo: ſicut inter corpa naturalia elemẽ
ta ſunt g̃nabilia ⁊ corruptibilia: ita q̃litates
p̃ie inter qualitates, ſunt maxie corruptibi-
les. ¶ Prima ps ptꝫ: qꝛ videm⁹ q̃ q̃to aliq̃
mixta magis ↄueniũt cũ elemẽtis ꝓpter q̃li-
tatũ cõtrarietatẽ ſunt magis corruptibilia.
¶ Scda ps ptꝫ: qꝛ ille q̃litates corrũpunt̃.
et a ſuis cõtrarijs ad corruptionẽ ſubiecti et
ad corruptõem cõſeruãtis. Alie vero q̃litates
vt lumẽ: ſcia: ⁊ ſanitas corrũpunt̃ ad corru-

Corrupt[is] aĩalibus corrũpitur ſcia ⁊ ſanitas.

ptionẽ ſubiecti vel ↄſeruãtis. Corruptis eñ
aĩalib⁹ corrũpunt̃. ⁊ ſcia ⁊ ſanitas q̃ ſunt in
aĩalib⁹. Alia vero ſicut aĩa nõ corrũpunt̃, niſi

Aĩa corrũpit̃ corruptio corpore.

ad corruptiõem ſubiecti. ſ. corporis. ¶ Sed
cõtra iſtã cõcluſionẽ arguit̃ de igne qui i ſuo
loco videt̃ eſſe icorruptibilis: ex eo q̃ ibi nõ
hꝫ cõtrariũ. ¶ Sed ad hoc dici põt q̃ ignis
ibi eſt corruptibilis: qꝛ põt corrũpi a cõtra-
rio vel ad deciſionẽ cõſeruantis. ¶ Ex p̃di-

Sex correlaria. [illegible]

ctis inferũtur aliq̃ correlaria. ¶ Primũ eſt
q̃ magn⁹ ignis cõſumit minorẽ: qꝛ alimẽtum
qd̃ eſt pua flãma in multo tp̃e cõſumit fumũ.
¶ Scdm̃ correlariũ: oĩa corpa iferiora ſunt
in cõtinuo motu alteratõis: ⁊ in cõtinuo cor-
rũpi vel g̃nari. ¶ Tertiũ eſt: q̃ cõtinẽs quo
ad g̃nationeꝫ vel corruptionem cooperatur.
¶ Quartũ eſt: q̃ corpora ſunt longioris du
rationis vel breuioris propter ſuum locum.
¶ Quintũ eſt: q̃ eterna nõ habẽt cõtrariuꝫ [illegible]
alias eſſent corruptibilia. ¶ Sextum eſt: q̃

Cõclo tertia. Que nõ ſunt cauſe logitudinis ⁊ breuitatis vite.

materia hꝫ cõtrariũ. ¶ Tertia cõcluſio: ne-
q̧ magnitudo: neq̧ puitas: neq̧ eſſe aĩal: ne-
q̧ eſſe plãta: neq̧ ha[illegible]re ſanguinẽ: neq̧ eſſe
in terra: neqꝫ eſſe in aqua ſunt cauſe ſufficiẽ-
tes longioris vite. ¶ Prima ps ptꝫ: qꝛ non
oĩa maiora ſunt lõgioris vite q̃ minora. Nec

Palma ⁊ cupreſſus ſunt lõgiſſime vite. Breſſibilium hõ ⁊ elephas lõgiſſime ſũt vite

omia minora q̃ maiora ſunt longioris vite
Nec omnia animalia ſunt longioris vite q̃
plãte. Nam palma ⁊ cupreſſus in plãtis ſunt
lõgioris vite. Neqꝫ oẽs plãte oĩbus aĩalib⁹
ſunt lõgioris vite. Nec oĩa habẽtia ſanguinẽ
ſunt lõgioris vite nõ habẽtib⁹ ſanguinẽ: nec
ecõtra. Nec oĩa habitãtia in terra ſunt omni
bus exiſtẽtib⁹ in aqua lõgioris vite: licet hec
videãtur habere habitudinẽ ad lõgitudinem
vite: ex eo q̃ groſſiſſima aquatica vidẽtur eẽ

Conclo q̃rta. q̃ ſũt cauſe lõgioris vite.

lõgioris vite: igitur talia nõ ſunt cauſe effici-
entes longe vite. ¶ Quarta cõcluſio: calidũ
et hũidũ ſunt cauſe lõge vite. frigidũ vero ⁊ ſic
cũ ſunt cauſe breuis vite. ¶ Prima ps patꝫ

Concluſio .v.

qꝛ calidũ ⁊ humidũ maxie vigẽt in iuuẽtute.
¶ Scda ps ptꝫ: qꝛ frigidũ ⁊ ſiccũ maxie vi-
gent in ſenectute. ¶ Quinta cõclo: quattuor
ſunt cõditiones hũidi qd̃ eſt cauſa lõge vite.
¶ Prima eſt: q̃ illud dꝫ eſſe pingue: nõ deſic
cabile: nec putrefactibile. ¶ Scda eſt: q̃ dꝫ
eſſe multũ vt meli⁹ reſiſtat deſiccatõi. ¶ Ter

Conclo. vj.

tia eſt: q̃ dꝫ eſſe calidũ ⁊ nõ cito infrigidabile
¶ Quarta eſt: nõ dꝫ eſſe ſupfluũ vt extiguat
calorẽ naturalẽ. ¶ Sexta cõcluſio. Tres ſũt
cõditiones calidi qd̃ eſt cã longe vite. Pria ẽ
q̃ ſit pingue ⁊ nõ ifrigidabile. Scda eſt: q̃ ſit
firmũ ne facile corrũpat̃: Tertia eſt: q̃ nõ ſit

Aĩalia mltuꝫ coeũtia citi⁹ ſeneſcũt ⁊ breuioris ſũt vite

ſupfluũ: qꝛ alias nimis deſiccaret. ¶ Q[uod] aũt
ſiccitas ſit cã mortis ⁊ breuitatis vite: patet
p tria ſigna. Primũ eſt: q̃ aĩalia multũ coeun
tia citius ſeneſcũt q̃ alia: ⁊ iõ mulus eſt lon-

Multũ laborãtes ſũt breuioris vite.

gioris vite q̃ equus: ⁊ in paſſeribus femelle
ſunt longioris vite maſculis: ꝓpter nimiam
deſiccationẽ. ¶ Scdm̃ eſt: q̃ multũ laboran

Maſculi longioris ſũt vite femellis.

tes ſunt breuioris vite: qꝛ nimius labor cau-
ſat nimiũ calorẽ qui nimis deſiccat. ¶ Ter-
tium eſt: q̃ maſculi ſunt lõgioris vite q̃ femel

Conclo. vij.

le: qꝛ habẽt calidũ magis ꝓportionatũ: ⁊ qꝛ
ſũt hũiditate firmiores. ¶ Septia ↄclo: aĩa-
lia hitãtia i locis calidis ſunt lõgioris vite.
dũmõ talia loca nõ ſint nimis ſicca. Ptꝫ. Tũ
prio: qꝛ vita ↄſiſtit in calido ⁊ hũido: ig̃r com

plexio taliū locoꝝ eſt cōueniēs aīalibꝰ: ſaltē ſi ſint frigida:ne caliditas eoꝝ a frigiditate loci corrūpaſ. Pꝫ ſcđo:qꝛ in locis calidis inueniūtur ſerpētes magni.ꝛ in mari rubro inueniūtur maiores piſces ꝙ̄ alibi. Pꝫ tertio qꝛ multa aīalia exangu[i]a q̄ iueniūtur ī mari vel in terra verſus ſeptē[tri]onē ſūt calidiora

Concl'o. viij.

ꝙ̄ illa q̄ ꝟſus meridiē iueniūtur. ¶ Octaua ꝯcluſio/ aīalia ſūmētia multū alimēti ſūt breuioris vite. Etiā aquatica ſunt greſſibilibus breuioris vite:ꝛ exanguia ſanguinē hñtibus ¶ Ratio primi eſt:qꝛ calor illoꝝ cito conſumitur:ꝛ natura [r]eddiſ ipura. ¶ Ratio ſcđi qꝛ hūidū aquaticū ē magis aqueū. ¶ Ratio tertij:qꝛ i habētibꝰ ſanguinē humidū magis cōſeruat ſanguinē ꝙ̄ in alijs. ¶ Nona cōcl'o:

Concl'o.ix.

aliq̄ plāte ſunt multis aīalibꝰ lōgioris vite. Pꝫ prio:qꝛ aliquarū plātarū hūidū nō ē faciliter cōgelabile:ſed eſt tenax ꝛ viſcoſum et calidū earū/eſt tam parū ꝙ nō pōt cōſumere hūidū:ꝛ iō tales ſūt lōge vite/ſicut plāte habentes humidū aqueū ꝛ nō firmū facile deſiccabile ſunt breuioris vite. Scđo pꝫ: qꝛ licet multa aīalia deſciſa adhuc viuāt:nō tñ diu viuunt poſtea:ſed plāte abſciſe in plures ptes adhuc viuūt:ꝛ nouos ramos radices generāt:ꝛ ſi pereāt illi rami reuiuiſcūt: qꝛ ſi replātenſ adhuc reſumūt radices:ex eo ꝙ in eis ē potētia ſufficiēs reſumēdi radices ꝛ vt fiat

Concluſio.x

noua arbor:igr̄ plāte ex pte reuiuiſcentie ſūt longioris vite ꝙ̄ aīalia. ¶ Decima ꝛ vltima cōcluſio/tam in aīalibꝰ ꝙ̄ in plātis illa q̄ hñt groſſa ſupiora ſūt lōgioris vite ꝙ̄ que habēt minora. Pꝫ. Tum prio: qꝛ in illis q̄ habent ſupiora groſſa eſt multū de calido cuꝫ hūido Pꝫ ſcđo:qꝛ maſculi cōiter ſūt lōgioris vite ꝙ̄ ſue femelle:ex eo ꝙ habēt ſupiora groſſiora. In cuiꝰ ſignū videmꝰ plures gnanos q̄ habent ſupiora groſſiora ī maſculis ꝙ̄ femellis Pꝫ tertio:qꝛ plāte q̄ hñt groſſiores radices ſūt lōgioris vite: ꝛ tñ ille radices cōparanſ

Radix eſt ſuperiꝰ ꝛ caput plante.

capiti ī aīalibꝰ:ſupiꝰ enī plāte ꝛ caput radix ē. De hijs ꝟo plātis dico: q̄ ī arbores eriguſ lōgoq₃ tpe durāt:nō aūt de his q̄ cpitee ſunt annueq₃ duratōis:ille nimirū velut q̄dā herbe tpe breuiſſimo ex ſemīe ꝓdeūt creſcūt:ſemīum q₃ ſuū pariunt atq₃ rapti itereūt. Et hec q̄ đ lōgitudīe ꝛ breuitate vite nup dixīmꝰ iā dicta ſufficiāt. ¶ Textus Ariſtotelis ſup naturali phīa p magiſtrū Thomā bricot ſacre theologie ꝓfeſſorē nup abbreuiatꝰ finit.

De eo autē qđ eſt hoc quidem animaliū eſſe longe vite: ꝛ cetera. ¶ Iſte eſt liber de lōgitudine ꝛ breuitate vite. Cuiꝰ ſubiectum attributionis pōt aſſignari Corpꝰ viuens. Et paſſio hoc ꝯplexū longe vel breue durabile naturaliter in vita. Et cōtinet q̄ttuor capitula. Primū capitulū eſt ꝓhemiū in quo dicit ꝓ[ri]o ſic: ꝙ in hoc libro cōſiderādū eſt ꝓpter q̄s cauſas aliq̄ viuētia ſunt longe aut breuisvite. T. Principiū aūt. ¶ Hic p. mouet duas q̄ſtiones terminādas.

Prima q̄ſtio.

¶ Prima eſt: vtrū aīalibꝰ et plātis ſit vna cauſa vel diuerſe cauſe eſſendi breuis vel longe vite. Et vtrū in diuerſis ſpēbus aīaliū ſit eadem cauſa lōge vel breuis vite.

Scđa q̄ſtio.

¶ Scđa q̄ſtio eſt:vtrū ſit eadē natura ꝓpter quā aliq̄d eſt ſanū ꝛ eſt longe vite:et vtrū ſit eadē cauſa ꝓpter quā aliq̄d ſit lāguidū:ꝛ eſt breuis vite:vel illa q̄ ſunt naturaliter lāguida non ſunt lōge vite. T. De ſomno aūt. ¶ Hic p. dat modū ꝓcedēdi di. ꝙ cū determīatū eſt de ſōno ꝛ vigilia. Nūc determinādū eſt de cā longitudinis ꝛ breuitatis vite. Et poſtea determinādū eſt de morte ꝛ vita. Et etiā de ſanitate ꝛ egritudine q̄tū ad naturalē ſciam ſpectat. Reliduum autem relinquenduꝫ eſt medicine: cum medicus incipiat vbi naturalis deſinit.

Sunt autem. ¶ Iſtud eſt ſcđm capitulū huiꝰ libri:in quo p. ponit q̄dā p̄ambula valentia ad inquirendum cauſas lōgitudinis ꝛ breuitatis vite ꝛ poſtea infert quedā correlaria.

Primū p̄ambulum.

¶ Primū p̄ambulū ē iſtud: ꝙ in eſſendo lōgioris vel breuioris vite:aliq̄ diſtinguūtur ₰m ſua gña:aliq̄ ₰m ſuas ſpēs:vt hoīes cōiter ſūt longioris vite ꝙ̄ equi vel aſini. Aliq̄n etiā in eadē ſpē diſtinguūtur q̄tū ad lōgitudinē vite:eo ꝙ in diuerſis regionibꝰ habitāt. Nā habitātes ī regionibꝰ calidis ſūt lōgioris vite ꝙ̄ hītātes ī regionibꝰ frigidis:ceteris paribꝰ. Et adhuc īter habitātes in eadē regiōe eſt diuerſitas ₰m diuerſitatē ꝯplexionis:vel aliaꝝ circūſtātiaꝝ ſpāliū. Et ſicut repitur diuerſitas in aīalibꝰ: ſic etiā in plantis T. Oportet aūt.

Scđm p̄ambulum.

¶ Scđm p̄ambulū eſt:ꝙ īter corpa naturalia elemēta ſūt magis adīuicē gñabilia ꝛ corruptibilia:ꝓpter ſuarū q̄litatū ꝯtrarietatē. Et mixta q̄to magis cū aliq̄bus elemētis ꝯueniūt: tāto ſunt magis corruptibilia ab illis a q̄bus talia elemēta ſunt corruptibilia. Et īter formas q̄litates prīe corrūpūtur a ſuis ꝯtrarijs:ꝛ etiā forme corrūpūtur ad corruptionez ſui ſubiecti. Aliq̄ etiā corrūpūtur ad remotionem cauſaꝝ ꝯſeruātiū eas ſicut lumē in aere: ſcīa p obliuionē:ſanitas p exceſſuꝫ vel defectū a debita ꝓportione q̄litatū p̄marū ſiue humoꝝ:in q̄rū q̄litatū certa ꝓportione ꝯſiſtit ſanitas. T. Propter qđ.

Dubiū p̄muꝫ

¶ Hic p. circa iā dicta mouet duas dubitatōes. ¶ Prīa eſt. vtrū aīa habeat duplicē corruptionē ſicut ſcīa: ſanitas: ꝛ egritudo.

Solutio. Aīa corrūpiſ corrupto corpore.

¶ Ad hāc dubitatōem rñdet p. ꝙ nō: qꝛ aīa nō corrūpiſ niſi ad corruptōem corpis:ſꝫ ſcīa:ſanitas:ꝛ egritudo corrumpūtur ad corruptionē ſubiecti cōſeruātis ¶ Ex iſto videtur p. velle ꝙ aīa eſt corruptibilis: ꝛ ꝙ ē forma pure materialis educta de potentia materie:et ſic aīa rationalis ₰m ipm nō eſſet forma indiuiſibilis: ſed diuiſibilis:nec incorruptibilis: ſꝫ corruptibilis qđ tñ eſt falſum. ¶ Pōt tñ dici ꝙ Ariſ. loquitur particulariter ꝛ nō vniuerſaliter:ita ꝙ dictū ſuum poteſt verificari de anima vegetatatiua vel ſenſitiua que nō eſt rōnalis.

Dubiuꝫ ſcđm

T. Forte aūt. ¶ Scđa dubitatio vtruꝫ ſit aliquis locus in quo corruptibile ſi eſſet eſſet incorruptibile. ¶ Et arguit p. ꝙ ſic:quia ignis qui eſt corruptibilis nō eſt corruptibilis in concauo orbis lune ex quo ibi non habet contrarium: igitur. Textus. Aut hoc ſic.

Solutio.

¶ Hic p. ſoluit dictā dubitationē dicēs ꝙ ignis quodāmodo eſt corruptibilis ꝛ quodāmodo nō:qđ ſic intelligitur. Ignis eſt ſimplr̄ corruptibilis:ſed non corrūpiſ in ſuo loco a ſuo contrario: ſꝫ corrumpi poſſet a cōſeruante per hoc ꝙ cōſeruans deſineret ꝯſeruare. ¶ Prima ps pꝫ:qꝛ ignis hꝫ cōtrariū ꝛ ꝯſeruās ſine quo permanere nō poteſt:ḡ ē corruptibilis. ¶ Scđa ps pꝫ per argumentū prius factum. Vñ licet ignis ī ſua ſpera ſiue in concauo orbis lune nō corrūpaſ:tamē poſſibile ē ꝙ ignis ₰m aliquā ſui partem a celo vel a conſtellatione celi remittaſ in caliditate ꝛ leuitate ꝛ tūc aliq̄ partes ignis deſcēdēt ꝛ tendēt ad locū in quo ꝓñt corrūpi:ex quo tendēt ad locū in quo viget ꝯtrariū. T. Propter quod.

Vide ſeptem correlaria. Primum.

¶ Hic p. infert ſeptē correlaria. Primū ē ꝙ maior ignis extinguit minorē ſibi propinquū:eo ꝙ magnus ignis quandā ꝯtrarietatē hꝫ cū paruo. ¶ Modꝰ autem extinctionis eſt iſte: quia magnus ignis iuxta paruū poſitus ꝯſumit materiam ī q̄ paruus ignis diu fuiſſet conſeruatus:ꝛ ſic paruus ex defectu materie extinguiſ.

Scđm.

T. Propter quod. ¶ Scđm correlariū eſt ꝙ omnia corpora inferiora ſp ſunt in motu alterationis in fieri vel corrūpi ſimplr̄ vel ₰m quid:ꝛ hoc vel ₰m ſe tota vel ₰m partes eoꝝ:loq̄ndo de corporibus q̄ ſunt tota ꝛ non partes.

Tertium.

T. Continens autem. ¶ Tertiuꝫ correlariū eſt ꝙ ad generationē ꝛ corruptionē corpus continens iuuat:qꝛ ſi calidum ſit approximatum frigido vt habeat potentiam corrūpendi ipm:ſi tunc frigidum conſeruatur frigefactio iuuat ad conſeruationem frigidi. Si vero ſit in loco calefactiuo:tunc ille locus iuuat ad deſtructionem frigidi. Similiter ſi celuꝫ ſit in conſtellatione frigefactiua cōcurrit ad conſeruationē frigidi:ꝛ ſi ſit in cōſtellatione calefactiua ad deſtructionē frigidi.

Quartum.

T. Si ꝓpter. ¶ Quartū correlariū eſt ꝙ aliq̄n corpora corruptibilia ſunt lōgioris durationis vel breuioris ꝓpter locum. In loco vero ꝯuenienti ſunt lōgioris duratiōis: ꝛ in loco diſcōueniēti ſunt breuioris durationis.

Quintum.

T. Eterna aūt. ¶ Quītū correlarium eſt ꝙ eterna ſicut deus intelligentie ꝛ corpora celeſtia nullū hñt ꝯtrariū cū tūc eſſent corruptibilia.

Sextum

T. Confeſtim aūt. ¶ Sextū correlariū eſt ꝙ materia hꝫ ꝯtrariū ī ſe:puta formā q̄ alteri ꝯtrariaſ. T. Quare.

Septimū

¶ Septimuꝫ correlarium eſt ꝙ ſicut materia vl' ſubiectum eſt receptiuū ꝯtrarioꝝ ſic etiam permutabile. Si enī habet cōtrariū ₰m qualitatē eſt mutabile ₰m qualitatē:ſi ₰m vbi eſt mutabile ₰m vbi.

Que non ſūt cauſe longitudinis ꝛ breuitatis vite

Erant autem. ¶ Iſtud eſt tertium capituluꝫ huius libri in quo p. determinat de cauſa lōgitudinis et breuitatis vite. Et primo oñdit que nō ſunt cāe ſufficientes:dicēs primo ſic:ꝙ magnitudo non eſt cā longitudinis vite:nec paruitas:pꝫ quia non oīa magna ſiue maiora ſunt longioris vite paruis:cum eq̄ maiores hominibꝰ nō ſūt lōgioris vite ꝙ̄ hoīes. Nec etiā omīa minora ſūt lōgioris vite ꝙ̄ maiora:cū nō oēs parui homines ſūt lōgioris vite ꝙ̄ magni. ¶ Silr̄ eē plantā nō eſt cā lōgioris vite nec eē aīal. Prima ps pꝫ: qꝛ nō oēs plante ſūt lōgioris vite aīalibus:vt pꝫ de plātis p breue tp̄s durantibus. Secūda pꝫ qꝛ nō oīa aīalia ſūt lōgioris vite ꝙ̄ plante. vt pꝫ de aīalibus p breue tp̄s durantibus. ¶ Silr̄ habere ſanguinē non ē cauſa ſufficiens longitudinis vite:nec etiā nō habere ſanguinem Prima pars pꝫ:qꝛ apes ſanguinē nō habentes mlt̄is aīalibus ſanguinē habētibus ſunt lōgioris vite. Scđa pars patet:quia multa aīalia ſanguinem habētia aliquibus nō habentibus ſanguinem ſunt lōgioris vite. ¶ Silr̄ eē in terra nō eſt cā ſufficiens longioris vite: nec etiā in aq̄. prima pars pꝫ:qꝛ nō oīa in terra habitātia ſunt habitantibꝰ in aq̄ lōgioris vite. Secūda ps pꝫ quia non omnia habitātia in aquis habitantibꝰ in terris ſunt longioris vite. ¶ Et licet dicte habitudīes aīalium vel plantaꝝ cōferant ad longiorē vel breuiorem vitam non tamen ſūt cauſe ſufficientes. Alique enim plante quibuſdā aīalibus ſūt longioris vite. Nam vt

Palma et cypſſus ſūt lōgiſſime vite.

dicit textus. palma ꝛ cypreſſus ſunt lōgiſſime vite. Similiter aliqua animalia ſanguinē habentia quibuſdā aquaticis ſunt longioris vite.

Cōcl'o q̄ ſunt cauſe longitudinis ꝛ breuitatis vite.

T. Cauſant autē ¶ P. hic aſſignat cauſas ſufficientes longioris vite ponēs talem cōcl'onem ꝙ cauſe longe vite (ceteris paribus) ſunt calidum ꝛ humidum. Cauſe vero breuis vite ſunt frigidum ꝛ ſiccum. ¶ Prima pars patet:quia ille qualitates que magis abundant in iuuentute ſunt cauſe longe vite:ſed caliditas ꝛ hūiditas ſūt hmōi:igitur. Secunda pars patet:quia ille qualitates que magis abundant in ſenectute ꝛ circa mortem ſunt cauſe breuitatis vite:ſed frigiditas ꝛ humiditas ſunt hmōi:igitur.

Cōditiōes q̄tuor hūidi vitalis.

T. Propter quod. ¶ Hic p. ponit conditiones q̄ debent conuenire humido quod eſt cauſa longe vite. Prima conditio eſt ꝙ illud humidū debet eē pīgue: qꝛ illud humidū non dꝫ eſſe faciliter deſiccabile nec putrefactibile:modo tale eſt pingue:igiſ. T. Rurſū āt. ¶ Secūda conditio eſt ꝙ illud humidū debet eſſe multum:quia paucum eſt citius deſiccabile ꝛ minus reſiſtens corruptioni:ꝛ ideo habentia plus de hūido ſūt longioris vite. T. Non ſolum. ¶ Tertia conditio ē ꝙ illud humidū debet eſſe calidum:qꝛ niſi eſſet calidum tunc eſſet cito infrigidabile ꝛ per ꝯñs eſſet cā breuis vite. Quarta conditio additur ꝙ ipm humidū non ſit ſuperfluum:qꝛ humidū ſuperfluū eſt cā mortis: cū tūc extinguiſ calidū.

Cōditiōes q̄tuor calidi vitalis

T. Eſt aūt. ¶ Hic p. ponit cōditiones que debēt cōuenire calido qđ eſt cā longe vite. ¶ Prima eſt ꝙ illud calidū ſit pingue:qꝛ pingue ē minus infrigidabile. ¶ Secunda cōditio eſt ꝙ calidū ſit firmū:qꝛ ſi non eſſet firmū cito corrūpereſ T. Igitur aūt. ¶ Tertia conditio eſt ꝙ ipm non debet eſſe ſuperfluum:qꝛ oīs ſuperfluitas eſt ꝯtraria ꝛ corruptiua nature. Etiam calidum in iuuentute debet eſſe bñ ꝓportionatū in iuuentute humido:ne humiduꝫ extinguat calidum ex quo elicitur. ¶ Quarta conditio ꝙ illud calidū ſit humidū vt calidum ꝯſeruet humidū. vnde calidum ſupfluū nimis deſiccat:ꝛ ſiccitas eſt cā breuis vite ꝛ mortis.

Aīalia mltuꝫ coeūtia citius ſeneſcūt ꝛ breuiori ſūt vite. Multuꝫ laborantes ſūt breuioris vite.

¶ Hoc declarat duobus ſignis. Primū qꝛ aīalia multū coeūtia citius ſeneſcūt ꝙ̄ alia aīalia: qꝛ exceſſiua emiſſio ſemīs deſiccat:ꝛ ideo dicit p. ꝙ mulꝰ eſt longioris vite ꝙ̄ equus vel aſinus ex quo genitꝰ eſt eo ꝙ non ſit coitiuus:ꝛ eadē de cauſa aliq̄ femelle ſuis maſculis multum coitiuis ſūt lōgioris vite:ſicut pꝫ de paſſeribus. ¶ Secundū ſignum eſt qꝛ multum laborantes ſūt breuioris vite:cū labor ſuperfluus calorem igneum cāt:q̄ q̄dē calor nimis multū cōſumit ꝛ deſiccat. Dicit tñ p. ꝙ cōiter maſculi ſūt lōgioris vite femellis:ex quo ſūt calidiores ꝛ humiditate firmiores.

Concluſio.

T. Eadē aūt. ¶ Hic p. determinat de cauſis longe vite in ordine ad extrinſeca ponens aliquas concluſiones. ¶ Quarum prima talis eſt ꝙ aīalia eiuſdem ſpēi communiter ſūt longioris vite in locis calidis ꝙ̄ ī frigidis dummō illa loca non abūdant nimis in ſiccitate:quia vita conſiſtit in calido ꝛ humido:ḡ ſi diſpō loci ſit conueniens cōplexioni locati fortificat eam:ꝛ q̄to magis ꝯueniens eſt:tanto magis cōfortat:ſed cum locus eſt calidus ꝛ non multum ſiccus magis conueniens eſt ꝙ̄ qñ eſt frigidus:igitur. Et ſubdit p. ꝙ iſtud maxime habet veritatem de animalibꝰ naturalr̄ frigidis:qꝛ locus frigidus cito extigueret calorem dictoꝝ aīaliū. ¶ Probatur etiā dicta cōcl'o ſigno quod ē tale:qꝛ in locis calidis inueniunſ ſpētes notabilier magni:ꝛ in mari rubro ꝓpter eius caliditatem inueniunſ piſces maiores.

ꝙ alibi. In locis aũt frigidis humidũ aĩaliũ eſt nimis
aqueũ ⁊ cito cõgelabile: iõ aĩalia ꝑ lõgũ tp̃s nõ pñt du
rare in illis locis frigidis. ¶ Aliud ſignũ ẽ q꞉ mlta aĩa
ex anglia q̃ inueniũtur verſus ſeptẽtrionẽ tã ĩ mari ꝙ
in terra ſunt minora ꝙ illa que verſus meridiẽ inueni
untur. T. Alimẽtũ aũt. ¶ Scd̃a cõcluſio eſt ꝙ aĩalia

Cõcl'o.ij.

que nõ ſumũt alimẽtũ cito corrũpunt. Hec ↄcl'o pꝫ ꝑ
experiẽtiã. Rõe pꝫ ſic: q꞉ calor cito cõſumit niſi ꝑ alimẽ
tũ reſtauret: ⁊ ſilr ipm̃ hũidũ: ſicut ignis fortis ↄſumit
cito: niſi ꝑ ↄbuſtibilia ↄſeruet: ꝗ aĩalia q̃ nõ ſumũt nu
trimẽtũ cito corrũpũtur. T. Aq̃tilia aũt. ¶ Tertia cõ

Concl'o.iij.

cl'o ẽ ꝙ in pluribus aq̃tica ſũt greſſibilibus breuioris
vite: q꞉ humidũ ipoꝝ ẽ magis aq̃ticũ: iõ ẽ minus ↄſer
uatiuũ caloris natural'. T. Exãguia aũt. ¶ Quarta

Cõcl'o.iiij.

cõcl'o ꝙ in pluribus exãguia hñtibꝰ ſanguinẽ ſũt bre
uioris vite: q꞉ humidũ in exanguibꝰ ẽ magis cõgelabi
le ⁊ minus ↄſeruatiuũ caloris naturalis ꝙ in hñtibus
ſanguinẽ: igitur.

In plãtis aũt. ¶ Iſtud ẽ vlti. ca. hu. tra. ĩ quo
p. determiat de lõgitudĩe ⁊ breuitate vite ĩ plantis ex
ꝑte duoꝝ. ſ. ex ꝑte caliditatũ ⁊ ex ꝑte reuiuiſcẽtie. Po

Concluſio.

nit ꝗ pmo talẽ ↄcl'onẽ ꝙ alique plãte aliq̃bus aĩalibus
ſũt lõgioris vite. Probat ſic p. q꞉ taliũ plãtaꝝ ſiue ar
boꝝ humidũ nõ ẽ aquoſũ: iõ nõ ẽ faciliter cõgelabile:
ſed ẽ viſcoſũ tenax ⁊ firmũ: ⁊ calor nõ ẽ multũ intẽſus
in illis: nec pt̃ facilr̃ cõſumere humidũ ĩ plãtis illis: ꝗ
tales plãte nõ ſũt faciliter corruptibiles: ⁊ ꝑ ↄñs ſunt
lõge vite: ſed tñ plãte hñtes hũidũ aq̃um ⁊ nõ firmum
qđ eſt cito cõgelabile ⁊ per calorẽ deſiccabile ſũt breui
oris vite. T. De hͦ aũt. ¶ Hic p. declarat illud idẽ ex ꝑ
te reuiuiſcẽtie dicẽs ꝙ aliq̃ plãte ꝑ plures ꝑtes abſciſ
ſe viuũt ⁊ nouos ramos generãt: ⁊ ſi aliq̃ñ pereãt ſti
pites ⁊ rami: tamen radices manentes nouos gñant
ramos ⁊ ſtipites. hec aũt multis aĩalibꝰ nõ cõueniunt

Cõueniẽtia inter aĩalia ⁊ plãtas.

ergo plãte aliq̃bus aĩalibꝰ ſũt lõgioris vite ex parte re
uiuiſcẽtie. T. Aſſimilãtur aũt. ¶ Hic p. ponit quã
dã cõueniẽtiã ⁊ drãm inter aliq̃ aĩalia ⁊ plãtas. ¶ Cõ
ueniẽtia enĩ talis ẽ ꝙ aliq̃ aĩalia ⁊ plãte aliq̃o tꝑe vi
uunt aliq̃bꝰ ꝑtibꝰ deciſis. ¶ Sed drã ẽ: q꞉ aĩalia nõ diu
viuũt aliqua ꝑte abſciſa: puta capite. Plãte vero diu
viuũt q̃cũq; ꝑte deciſa: q꞉ radices ramis abſciſis no
uos gñantur ſibi ramos. Silr̃ rami abſciſi gñant ſibi
nouas radices ſi replãtent. Et cũ aliq̃ ꝑtes plante ſe
neſcũt alie reuiuiſcũt. Ex quo patꝫ ꝙ ille plãte nõ ma
nẽt eedẽ totalr̃: ſed ſm̃ ↄtinuitatẽ nouaꝝ partiũ ſucce
dentiũ ⁊ adueniẽtiũ ad ꝑtes q̃ ſeneſcũt ⁊ corrũpũtur.
T. Modice aũt. ¶ Hic p. declarat ꝓdicta ex parte re
plantationis dicẽs ꝙ lõgitudo vite appet per hͦ ꝙ ra
mus abſciſus replãtatꝰ ĩ terra reſumit radices ⁊ fit ma
gna arbor: ⁊ ſic apparet ꝙ ramus ille nõ amiſit vitam
Cã aũt reſumẽdi ſic radices aut ramos ẽ iſta: q꞉ ĩ quo
libet modo eſt potentia actiua ſufficiẽs ꝓducere radi
dices aut ramos: ſicut pꝫ in ſemĩe: nõ eĩ eſt ſic in aĩali
bus: igit. ¶ Drã tñ aliq̃ ẽ inter replãtationẽ ⁊ nouã ge
nerationẽ ſiue abſciſione: q꞉ in replãtatõe fit aliud ſu
ppoſitũ ꝓpter diuiſionẽ: ſed ĩ noua gñatiõe ſiue ger
minatione ꝓducitur nouũ ſuppoſitũ. Ex iſto pꝫ ꝙ plã

Alia cõueniẽtia.

te ſunt lõgioris vite ꝑ reuiuiſcẽtiã. T. Accidit autẽ.
¶ Hic. p. ponit aliã cõueniẽtiã inter plãtas ⁊ alia aĩa
lia q̃ talis ẽ: ꝙ cõiter plante ⁊ alia aĩalia ſũt lõgioris
vite q̃ hñt groſſa ſuꝑiora minora. pꝫ q꞉ ꝑ multũ calidũ
et humidũ fit viuens magnũ: ⁊ fit ꝑ oppoſitũ paruũ: ꝗ
multũ hñtia de calido ⁊ humido ſunt maiora ⁊ groſſi
ora ſuperiꝰ ꝙ inferiꝰ: ꝗ illa q̃ hñt maiora ſuꝑiora ſũt lõ

Maſculi lõgioris ſunt vite femellis.

gioris vite alijs: ex quo plus hñt de calido et humido.
Dictã cõcl'onẽ ↄfirmat p. q꞉ maſculi cõiter ſũt lõgioris
vite femellis: q꞉ illi hñt maiora ſuꝑiora ⁊ femelle ma
iora inferiora. T. Signo aũt. ¶ P. hic declarat ſigno
q꞉ plures inueniunt gnaui maſculi ꝙ femelli: q̃ tñ cũ
maſculis ↄueniunt in hͦ ꝙ habẽt maiora ſuꝑiora ¶ Cõ
firmat etiã dictũ ſuũ in his que apparẽt in plãtis. Ra
dices enĩ in plãtis ſũt ſicut caput in aĩalibꝰ: ⁊ partes
iuxta radices exñtes vocãtur ſuꝑiora: ⁊ plãte hñtes il
las partes groſſiores ſũt lõgioris vite ꝙ habentes il
las partes paruas ſicut ſũt herbe. Tertius. Nunc
aũt. ¶ P. hͦ recapitulat dicẽs ꝙ nũc dictũ ẽ đ cauſis lõ
gitudis ⁊ breuitatis vite ĩ aĩalibꝰ ⁊ plãtis: ⁊ ĩ ſequẽti
bus reſtat ↄſiderare de iuuẽtute ⁊ ſenectute: ⁊ ↄñr de
morte ⁊ vita: ⁊ ſic habebit methodꝰ de aĩalibꝰ q̃tũ ſpe
ctat ad ꝑuos libros naturales. Et hͦ de expõne textꝰ.

Queritur vtꝝ calidũ ⁊ hũidũ ſint cauſa ſuffi

ciens lõge vite. ¶ Arguit ꝙ non: q꞉ illud nõ ẽ cauſa lõ
gevite quod eſt deſiccatiuũ ⁊ cõſumptiuũ humidi: ſed
calidum eſt hmõi: igr. Maior pꝫ: q꞉ per cõſumptionẽ
hũidi corrũpit vita: ſicut pꝫ de corruptõe cãdele ↄſum
pta pinguedine. ¶ Secũdo ſic. illud non eſt cauſa lon
gevite quod eſt ſegregatiuũ partium etherogenearũ:
ſed calidũ eſt huiuſmodi: igitur. Maior pꝫ: q꞉ per ſe
gregationẽ fit diſſolutio partiũ. Minor eſt p. quarto
metheororum. ¶ Tertio ſic de humido. illud non ẽ cã
longevite quod eſt fluxibile: ſolubile male retentiuũ
caloris: ⁊ de facili congelabile: ſꝫ humidũ ⁊ hmõi: igr
Maior pꝫ: q꞉ tales diſpoſitiones multũ faciunt ad vi
te abbreuiationẽ. Minor pꝫ: q꞉ humidũ nõ terminat
termino proprio ſed alieno: ergo ipm̃ eſt fluxibile: ⁊ ip
ſum eſt ſubtile: ergo faciliter diſſoluitur et male retinet
caliditatem: ⁊ faciliter cõgelatur: cum non multũ reſi
ſtit coagulanti. ¶ Quarto ſic. vel illud humidũ eẽt ae
reum vel aqueum. Non aereũ: q꞉ illud eſt faciliter in
flãmabile: vt patꝫ de oleo: ⁊ per ↄñs faciliter corrupti
bile. Nec aqueũ: quia cũ illo nõ ſtat calidũ quod req̃rit
ad longitudinẽ vite. ¶ Quinto ſic de calido ⁊ humido
Simul ſi calidum ⁊ humidũ eſſent cã lõgitudis vite tc̃
viuẽtia calidiora ⁊ humidiora eẽnt longioris vite. cõ
ſeq̃ns eſt falſũ: q꞉ multa aĩalia aliq̃bus plãtis calidio
ra ⁊ humidiora ſũt ⁊ tñ eiſdẽ ſũt breuioris vite: vt patꝫ
de paſſeribꝰ in ordĩe ad quercũ. ↄñа pꝫ: q꞉ maior habũ
dãtia in ꝑncipijs vite: videt arguere habũdãtiã in vi
ta. ¶ Sexto ſic. ſi ſic tunc oẽs ſãguinei eſſent lõgioris
vite ꝙ melãcolici: qđ tñ eſt falſum cũ oppoſitũ docꝫ ex
perientia: ↄña pꝫ: q꞉ ſanguineus ẽ humidior ⁊ calidi
or melãcolico. ¶ Septĩo ſic. ſi ſic: ſeq̃retur ꝙ herbe eſ
ſent multis aĩalibus ꝑfectis lõgioris vite qđ tñ falſũ
eſt gñalr̃: cũ herbe ꝑ modicũ tp̃s durãt. ↄña pꝫ: q꞉ her
be multũ creſcũt ⁊ augmẽtãtur: ꝗ multũ hñt de calido
⁊ humido: ⁊ ꝑ ↄñs ſũt lõgioris vite. ¶ Octauo ſic. cali
dũ ⁊ humidũ ſunt cãe putrefactionis: vt pꝫ per p. q̃rto
metheoroꝝ: ergo nõ ſũt cauſe lõgioris vite ¶ Nono ſic
frigida ⁊ ſicca ſunt longioris vite ꝙ calida ⁊ humida:
ergo frigidũ ⁊ ſiccũ ſũt cã longioris vite: ⁊ ꝑ ↄñs nõ ca
lidũ ⁊ humidũ. aña pꝫ de metall' ⁊ lapidibꝰ: q̃ diu du
rãt ⁊ nõ corrumpũtur ꝓpter eoꝝ frigiditatẽ ⁊ ſiccitatẽ.
¶ In oppoſitũ ẽ p. in tertio ca. libri de lõgitudine ⁊ bre
uitate vite. ¶ In iſta q̃ſtione ſupponũtur illa que dicta
ſunt in tertio ⁊ q̃rto capitu. huius libri.

Concluſio rñſiua ad queſitũ. In viuentibus

calidũ naturale ⁊ humiduꝫ naturale q̃bus cõueniunt
ↄditiões poſite a p. in tertio ca. ſũt cauſe inſtrumenta
les lõge vite. Huiꝰ ↄcl'onis ꝓbatio pꝫ ex expõne textꝰ.
Cã enĩ principalis vite eſt ipa aĩa ⁊ cauſe inſtrumẽta
les ſunt qualitates. ſ. calidũ ⁊ humidũ.

Dubitat pmo. vtrum calidũ qđ eſt cauſa lon

gevite dꝫ eẽ igneũ vel aereum. Et videtur ꝙ debet eſſe
aereum: quia calidum qđ eſt cauſa longevite debet eẽ
cum humido: ex quo vita conſiſtit in calido ⁊ humido
ſed calidũ qđ eſt hũido ↄmixtũ ẽ aereũ ⁊ nõ igneũ: igr
¶ Secũdo ſic. dicit p. ꝙ illud calidũ dꝫ eſſe pingue: ſed
illud eſt aereũ ⁊ nõ igneũ. igit. ¶ Tertio ſic: locꝰ natu
ralis debet eẽ ſilis locato: ſed nihil viuit in igne: ⁊ mlta
viuũt in aere: ꝗ calidũ cõueniẽs viuẽti debet eẽ aere
um ⁊ nõ igneũ. ¶ Quarto ſic. piſcis naturalr̃ viuit ĩ aq̃
et tñ ibi nõ poteſt manere calidũ igneũ: ex quo cõtrari
atur frigido aq̃o: ꝗ in piſce nõ ẽ calidũ igneũ: ⁊ per ↄñs
ibi eſt calidũ aereũ. ¶ In oppoſitũ ar. vita natural' exi
git maiorẽ caliditatem ꝙ ſit calor naturalis aeris: cũ
omni tꝑe ad remediãdũ ↄtra frigus vigilãdo ⁊ dormi
endo nos in aere viuẽtes induimus ⁊ cooꝑimus nos:
ſꝫ calor maior calore aereo ẽ calor igneus ⁊ non alter
igit. ¶ Secũdo ſic. vita ↄtinuat ꝑ digeſtionẽ alimenti
et nutritionẽ ⁊ illa digeſtio fit a calido forti decoquen
te. Tal' enĩ ẽ calor igneꝰ ⁊ nõ aereꝰ: cũ calor aereꝰ ſit mi
nus debilis ad cõuertendũ nutrimẽtũ in alteriꝰ ſubſtã
tiã: igit. ¶ Ad dubiũ dr̃ ꝙ calidũ qđ ẽ cã lõge vite non
eſt aereũ nec igneũ ſed ẽ calidũ cõplexionale qđ habet
aliq̃s ↄditiones aereas: puta ꝙ ſit pĩgue humidũ: non
aduſtiuũ neq; ſupfluũ. Silr̃ hꝫ aliq̃s cõditiões ignis:
ſcꝫ ꝙ ſit forte decoctiuũ ⁊ ĩputrefactibile: ⁊ iſtud cali
dũ nõ hꝫ ortũ ab aere vel ab igne: ſed ab aĩa ⁊ a corpi
bus ſuꝑioribꝰ. Ab aĩa enĩ hꝫ ꝙ ſit mẽbroꝝ figuratiuũ
nutrimẽti digeſtiuũ ſine aduſtione ⁊ nutrimẽti ĩ diuer
ſaꝝ ↄplexionũ mẽbra cõuerſiuuꝫ. ¶ Et ad rõnes dubij
ante oppoſitũ dicitur ꝙ bene cõcludũt ꝙ illud calidũ
habet aliquas conditiones aeris. ¶ Et ad rõnes poſt
oppoſitũ dicitur ꝙ bene cõcludũt ꝙ illud calidũ habet
aliquas cõditiones ignis.

Dubitatur ſecũdo vtrũ humidũ quod eſt cau

ſa longevite ſit aqueũ vel aerũ. Et videt ꝙ dꝫ eẽ aq̃um
q꞉ ẽ minꝰ inflãmabile ⁊ magis reſiſtẽs calori conſumẽ
ti: modo tale ẽ humidũ aqueũ ⁊ nõ aereũ: igit. ¶ Secũ
do ſic. illud qđ ẽ cã lõge vite dꝫ eẽ groſſũ ⁊ ſpiſſũ ⁊ mũ
dũ vt ſit bñ cõſeruabile. Tale aũt ẽ magis humidum
aq̃um ꝙ aereũ: igit. ¶ Tertio ſic. ex ſimilibꝰ ſumꝰ ⁊ nu
trimur: ſꝫ ex groſſis nutrimur cuiuſmodi nõ eſt aer: ꝗ
humidũ qđ ẽ cã lõge vite debet eẽ groſſũ: ⁊ ꝑ ↄñs aq̃ũ
et non aereũ. ¶ In oppoſitũ arguit: q꞉ illud hũidũ dꝫ
eſſe pingue ⁊ non cito cõgelabile: ſed tale ẽ aereũ ⁊ nõ
aqueũ: igit. ¶ Ad dubiũ dicit ꝙ illud hũidũ qđ ẽ cauſa
lõge vite non dꝫ eſſe ſimplr̃ aqueũ nec ſimpliciter aere
um: ſed eſt humidũ cõplexionabile: qđ hꝫ aliq̃s ꝓꝓrieta
tes aque. ſ. ꝙ ſit bene ↄtinuatiuũ: ⁊ ꝙ ſit groſſũ: ⁊ ha
beat aliq̃s ꝓꝓrietates aeris: puta ꝙ ſit pingue ⁊ non ci
to cõgelabile. Et iſtud hũidũ hꝫ ortũ ab aĩa ⁊ a celo: ⁊
non ab aq̃ vel ab aere. In viuẽtibus tñ ꝑfectis (cuiuſ
modi ſũt hoĩes) illud hũidũ dꝫ magis cõuenire cũ ae
re ꝙ cũ aq̃. Sed in plãtis ⁊ vermibꝰ dꝫ magis ↄuenire
cũ aq̃. ¶ Et ad rõnes an̄ oppoſitũ dr̃ ꝙ cõcludũt ꝙ il
lud humidũ debet habere aliquas cõditiones ſimiles
conditionibus aque. ¶ Et ratio poſt oppoſitum cõclu
dit ꝙ illud humidũ hꝫ aliq̃s cõditiones aeris.

Dubitatur tertio. Vtrũ aĩalia ĩ locis calidis

habitãtia ſũt lõgioris vite habitãtibꝰ ĩ locis frigidis.
Et videt ꝙ nõ: q꞉ calor extriſecus ẽ cõſũptiuꝰ hũidi: ꝗ
eſt cã breuioris vite: ↄña pꝫ: q꞉ ex cõſũptione hũidi cõ
ſequit mors: ⁊ ſic ẽ cã breuis vite: ⁊ ſic nõ ꝓdeſt ad lon
gẽvitẽ. ¶ Scd̃o ſic. caliditas cõtinẽtis eſt cã putrefa
ctionis ⁊ corruptionis. vt dicit p. q̃rto metheoroꝝ: er
go caliditas loci nihil facit ad lõgitudinẽ vite. ¶ Ter
tio ſic. [illegible] extraneo approximato calori naturali be
ne ꝓportionato fit calor naturalis exceſſiuus ⁊ ſupflu
us: mõ calor exceſſiuus ⁊ ſupfluus nõ eſt cã longevite
vt dicit p. in tertio ca. huius libri. ¶ Quarto ſic. Dicit
phũs in tertio libro politicorum ꝙ in regionibus fri
gidis inueniuntur hoĩes maiores ⁊ audaciores: ſꝫ mi
nus diſcreti ꝙ in regionibus q̃ ſunt calide: ergo videt
ꝙ frigiditas loci eſt cã lõgioris vite. ¶ In oppoſitũ vi
detur eẽ p. in ſcd̃o libro. Et ratione ꝓbatur ſic. Ad con
ſeruationẽ vite oportet ꝙ calidũ naturale conſeruari: ſꝫ
hoc magis poteſt conſeruari in locis calidis ꝙ in frigi
dis: ergo aĩalia habitãtia in locis calidis ſunt lõgioris
vite ꝙ habitãtia in locis frigidis. ¶ Pro ſolutione ad
uertendũ eſt ꝙ dupliciter contingit mors in viuẽtibus

Quomõ cõtigit mors in viuentibus,

ab extrinſeco. ¶ Vnomõ per cõſũptionem caloris na
turalis ſiue radicalis ſiue per exhalationẽ a calido: et
talis vocatur marcedo. ¶ Aliomodo per corruptioneꝫ
caloris naturalis a ſuo contrario: puta a frigido vel
humido ſuperfluo: ⁊ talis vocatur extinctio. ¶ Marce
do enĩ conuenit hominibus habitãtibꝰ in locis exceſ
ſiue calidis: ⁊ non cõuenit illis extinctio cũ ibi non a
bundat humidũ vel frigidũ: ſed in illis locis viget ma
xima ſiccitas. ¶ Sed extĩctio ↄuenit hoĩbus habitan
tibus in locis exceſſiue frigidis: quia in illis locis ma
gis vigent cauſe extinctiue caloris: ſcilicet frigiditas
et humiditas. Et ſic pꝫ ꝙ habitantes in locis frigidis
diutius viuũt vita oppoſita morti: que dicit marcedo
Et habitantes in locis calidis diutius viuũt vita op
poſita morti que dicitur extinctio. Sed habitantes ĩ
locis medijs diutius conſeruantur ab vtraq; morte ꝙ
habitantes in locis extremis: q꞉ in locis medijs meli
us conſeruatur humidũ radicale ⁊ calor natural'. ¶ Vl
terius eſt aduertẽdũ ꝙ duplicia ſunt aĩalia. Quedam
ſunt aĩalia multum calorẽ habẽtia ⁊ magnam humi
ditatem: ⁊ talia diutius viuunt in locis frigidis ꝙ in
locis calidis cum in illis locis melius conſeruatur ca
lor naturalis: qui a loco frigido per antiparistaſim cõ
fortatur: ⁊ ex quo in illo loco nõ viget maxima ſiccitas
ideo ibi bene conſeruatur humidũ radicale. Alia ſũt
animalia debitũ calorem habẽtia: ⁊ talia diutiꝰ viuũt
in locis calidis ꝙ in locis frigidis: quia in locis frigi
dis cito calor naturalis corrũpitur ꝓpter eius debili
tatem. Aĩalia enĩ perfecta que ſunt in magni caloris
eſſent longioris vite in locis nõ exceſſiue frigidis: nec
exceſſiue calidis: cum in illis melius conſeruarent ca
lor naturalis ⁊ humidũ radicale: cum talis locus con
ueniat cõplexioni animalis. Et hoc videtur p. velle in
libro politicorũ di. ꝙ ſeptẽtrionales homines ſunt mltum
audaces ꝓpter intenſum caloreꝫ: ſed non ſũt ml
tum prudentes. Auſtrales vero ſunt prudentes ⁊ ſub
tiles: ſed non ſunt multum audaces. Medij vero ĩter
iſtos ſunt ſufficicienter diſcreti ⁊ ſatis audaces. ¶ Vn
de inter homines quidã ſũt debilis caloris ⁊ debilis ſi
ue ſubtilis diſpoſitionis in corpore: ⁊ tales ſunt lõgio
ris vite in locis calidis ꝙ frigidis: cum in locis calidis
calor eorum naturalis confortat: ⁊ in locis frigidis de
ſtrueret: cum ꝓpter eius debilitateꝫ non poſſet reſiſte
re frigido. ¶ Alij ſunt homines fortis ↄplexionis ⁊ di
ſpoſitionis in corpore: ⁊ tales ſunt longioris vite ĩ lo
cis frigidis ꝙ calidis: quia tales in locis frigidis poſ
ſũt reſiſtere frigiditati loci: ne frigiditas eorum corpa
penetret: nec calorem naturalem extinguat: ſed calor
naturalis eſt per antiparistaſim confortatus et eſt ml
tum digeſtiuus: et eadem de cauſa homines in regio
nibus frigidis habitantes ſunt magnanimi: fortes et
valde longevite. Silr̃ hoĩes in locis altis habitantes
ſunt longioris vite habitantibus in locis paludinoſis
ceteris paribꝰ: quia in locis altis minus accidit putre
factio: cũ ꝑ ſerenitatẽ aeris corpa bene cucuntantur. Et

oppoſitū ꝯtingit in locis paludinoſis. ¶ Silr hoīes q̄ ſūt calide ⁊ ſicce nature diuti⁹ viuūt in locis frigidis ꝙ̄ viuerent in locis calidis: vtputa colerici: q: in loc' frigidis nō ita cito cōſumit humiditas eoꝝ: nec accēdit calor: ſed equaliter ad tꝑamētū ſe reducūt: cui⁹ oppoſitum accideret ſi in locis calidis habitarent. Silr fleumatici diutius viuūt in loco calido ꝙ̄ frigido: q: humiditas eoꝝ (ſupflua quodāmodo) temperatur in talib⁹ locis per caliditatē ⁊ ſiccitatē loci. ¶ Iſtis notatis dr̄ ad dubiū: ꝙ aliq̄ aīalia habitātia in locis calidis ſunt lōgioris vite aīalib⁹ habitātib⁹ i locis frigidis: ceteris ſimilibus: vt pꝫ de aīalibus q̄ hn̄t debilē calorē naturalem. Et ad primā rōnē dubij dr̄ ꝙ licet calor extrinſecus in il iꝫ que habēt magnū calorem naturalē ſit cōſumptiuus ⁊ cā breuitatis vite: nō tamē i illis q̄ habēt debilē calorē naturalē. ¶ Ad ſcdām dicit̄ cōceſſo antecedēte: negādo ꝯn̄am: q: humiditas viuētis ſatis bene ꝯſeruat ſe ⁊ diutius i loco calido ꝙ̄ in alio ſe cōſeruaret. ¶ Ad tertiā dicit̄ ꝙ cōcludit de his que habēt magnum calorē. Et ſimiliter dr̄ ad quartam.

Dubitatur quarto. Cuius cōplexiōis hoīes ſunt longioris vite. ¶ Pro ſolutione dubij ſupponit̄ ꝙ quattuor ſunt cōplexiones. ſ. Sanguinea Colerica Melancolia ⁊ Fleumatica. et ſm Galienū ponitur q̄nta: ſcꝫ Tēperata. ¶ Iſto ſuppoſito dicitur ad dubiū ꝙ ſi eſſent hoīes ꝯplexionis tēperate illi eſſent lōgiſſime vite ⁊ lōgioris ꝙ̄ hoīes aliarū ꝯplexionū ceteris paribus. Deinde ſanguinei ſūt lōgioris vite cū in illis calidū ⁊ humidū ſūt poſt hos melius diſpoſita. Deinde colerici cū magis cōueniāt in principio vite cū alijs. ſ. in calido. ¶ Deinde fleumatici: q: poſt dictas ꝯplexiones magis conueniūt in principio vite. ſ. in humido. ¶ Sꝫ diceret aliquis ꝙ illi ſunt lōgioris vite q̄ hn̄t multū d̄ humido tarde deſiccabili a calido: ſed ſic eſt de fleumaticis: agitur ſunt lōgioris vite ꝙ̄ ſint colerici: Dr̄ ꝙ maior eſt vera dūmodo illud humidū ſit bene ꝓportionatum calido: ⁊ ſibi cōueniant cōditiones poſite a phō. Poſtremo melācolici ſūt breuiſſime vite: q: illis cōueniunt q̄litates que ſunt cauſe mortis. Et debēt iſta intelligi ceteris paribus: q: ſi cetera nō eſſent paria alñ contingeret ꝙ melācolici vel fleumatici diutius viuerent: ꝙ̄ colerici.

Dubitatur quīto. vtrū plāte debēt eſſe lōgioris vite ꝙ̄ aīalia. ¶ Dicit̄ plātarū diuerſa ſūt genera. Quedā ſunt plāte puta herbe q̄ in maturatione ſuoꝝ fructuū tam in ſtipite ꝙ̄ in radicibus tꝑe calido corrūpuntur corruptione q̄ dicit̄ marcedo ex quo calidū cōſumit totum humidū: et iſte plāte nō ſunt lōgioris vite ꝙ̄ aīalia. Alie ſūt q̄ in eſtate nunq̄ corrūpunt̄ ſi eis miniſtretur humidū nutritiuū: ſed tēpe frigido ⁊ ſicco corrūpūtur ꝓpter d̄bilitatē caloris naturalis: ⁊ ꝓpter cōgelationē humiditatis ⁊ iſte etiā non ſunt lōgioris vite ꝙ̄ aīalia. Alie ſunt q̄ nec corrumpunt̄ tꝑe frigido nec tꝑe calido in ſuis radicibus: ſed rami extra terraꝫ corrūpūtur: ⁊ adueniēte eſtate radices ꝓducūt nouos ramos ⁊ ſtipites. Cuius cauſa eſt: q: in radicibus ē ſatis fortis caliditas ⁊ humiditas ſatis firma ⁊ ſolidata: ⁊ ideo radix non corrūpitur in hyeme: ⁊ in iſtis ꝓpe eſt reuiuiſcētia. Alie ſunt plante cui⁹ partes poſſunt diuidi ⁊ quelibet creſcit ⁊ gñantur ſibi radices ⁊ rami. Cuius cā eſt: q: in talibus plantis q̄libet nodus ꝓportionatur cordi: ideo tales poſſūt ſe augmētare: ⁊ i aīalibus non eſt niſi vna pars q̄ habet virtutē cordis: ideo in aīalibus partes deciſe non ſufficiūt ſe augmētare ⁊ nutrire. Et de plantis iſtis duobus vltimis modis dictis verū eſt ꝙ diutius viuunt ſiue viuere poſſūt ꝙ̄ aīalia: lꝫ non maneat plāta ita perfecte eadem ſicut aīal.

Ad rōnes q̄ſtionis. ¶ Ad primā dicitur negando minorē: loquendo de calido naturali cui cōueniunt cōditiones date ab ar'. ¶ Ad ſcdām dicitur ꝙ lꝫ calidūm extrinſecū ſegregēt etherogenea: non tñ calidum naturale ⁊ cō'plexionale. ¶ Ad tertiā dicitur negando minorem: loquēdo de humido radicali: cui conueniunt conditiones date a phi. Et ad ꝓbationem minoris dicitur ꝙ ꝓcedit de humido aqueo vel aereo: et non de humido radicali vel cōplexiōali. ¶ Ad quartā dicitur ꝙ illud nec eſt aqueū nec aereū: vt patet ex ſecundo dubio. ¶ Ad quintā dicitur ꝯcedendo ꝯn̄am: dūmodo cetera ſint paria. Et ad ꝓbationeꝫ falſitatis cōſequētis dicit̄ ꝙ ꝓcedit vbi cetera non ſunt paria. ¶ Ad ſextam dicitur concedendo ꝯn̄a ceteris parib⁹. Et ad ꝓbationē falſitat' ꝯn̄tis dicitur ꝙ ꝓcedit vbi cetera non ſunt paria. ¶ Ad ſeptimā dicitur concedēdo ꝙ alique herbe (puta que reuiuiſcūt) ſunt aliquibus aīalibus longioris vite: de alijs autem non oportet. ¶ Ad octauā dicitur ꝙ licet calidum ⁊ humidum extrinſeca ſint cauſe putrefactionis non tamen calidum et humidum intrinſeca complexionalia. ¶ Ad nonam dicitur negando antecedens: q: illa non habent vitā puta lapides ⁊ metalla ex quo illa non conuertuntur aliquid in eorum ſubſtantiam.

¶ Fata regunt finem: ſpero dij cepta ſecundent.

¶ Non viribus: aut velocitatibus: aut celeritate corporū res magne gerūt̄, ſed conſilio ſententia et autoritate.

¶ Georgij Noīaliū interpretis acutiſſimi. Curſus iſte totius Phiſices Ariſtotelis vna cū textu Egregij ſacrarum litterarum profeſſoris Magiſtri Thome bricot: finit feliciter. ∴ ∴ ∴ ∴

¶ Hexaſtichon.

Qui mutilus fueras: ego te mi dulce Georgi.
Ad limā redigens tua nigra in cādida verti.
Sed alijs mihi non: gratū erit illud opus
Sed alijs mihi non: cōmoda multa patēt.
Sed alijs mihi non: alleuiatur onus.
Sed alijs mihi non: complacet iſte labor.

¶ Tabula queſtionū: ⁊ dubioꝝ curſus totius phiſices Georgij luce clarius indicatiua.

¶ Imprimis ponūtur tituli queſtionū primi libri phiſicorum Ariſtotelis.
¶ Queſtio pma: vtrū d̄ reb⁹ naturalib⁹ ſit ſcia ſpeculatiua ab alijs diſticta. ⁊ dr̄ ꝙ ſic. Folio.ii.
¶ Tituli dubioꝝ p̄dicte q̄ſtionis.
Primū dubiū vtꝝ ex cognitione p̄ncipioꝝ cāꝝ ⁊ elemētoꝝ contingat intelligere ⁊ ſcire pricipiata cauſata et elementa. dr̄ ꝙ ſic. fo.iiij.
Scdm d. vtꝝ vlia ſint nobis notiora ſingularib⁹. ⁊ dr̄ ꝙ ſic in ſcia toti cōitati tradenda. iiij.
Terti. d. v. ſit poſſibile nos aliq̄d pfecte cog̃ſcere. v.
¶ Qō. ſecūda: vtrū ſit tm̄ vnū ens ⁊ immobile. Et dicitur ꝙ non. vij
Primū du. v. q̄titas ſit res diſticta a q̄ta. et dicit̄ probabiliter ꝙ non. vij.
Scdꝫ v. illud ſit veꝝ qd̄ p. d̄t: ſi ens eēt ſolū ſbn̄a ⁊c. vij
Tertiū v. illud ſit veꝝ qd̄ p. dicit: ſi illud ens eſſet accidens tm̄ ⁊c. viij.
¶ Qō tertia v. totū ⁊ ſue ptes ſimul vnite ſint idem realiter. ⁊ dr̄ ꝙ ſic. viij.
Primū du. v. ſubn̄a ſit diuiſibilis p ſe. viij.
Scdm v. ptes diffinitionis ſint ſubn̄e. viij
¶ Qō q̄r. v. īfinitū ſm qd̄ īfinitū ſit nobis ignotū de īfinito magnitudine ⁊ mltitudie ſi eēt. dr̄ ꝙ ſic. ix.
Primū du. v. qd̄libet ſit in qd̄libet. dr̄ ꝙ nō. ix
Scdm v. ad hoc ꝙ totū ꝯpoſitū cognoſcat̄ reqratur ꝙ oēs ei⁹ ptes cognoſcātur. ix.
Tertiū. v. ſit dāda minima caro. x.
Quar. v. entia naturalia ſint detmiata ad maximū. x
Qui. v. entia natalia ſint d̄termiata ad mīmū. x.
¶ Qō q̄nta. v. p̄ncipia reꝝ naturaliū ſint ꝯtraria d̄ p̄ncipijs quo ad fieri ꝯcurrētia. dr̄ ꝙ ſic. xiiij
Primū du. v. tranſmutationis naturalis p̄ncipia itrīſeca ſint contraria. xiiij.
Scdm v. tm̄ ſint tria p̄ncipia rei naturalis. xiiij
¶ Qō ſexta v. oē qd̄ fit fiat ex ſubiecte p̄ſuppoſito: de illo qd̄ fit naturalr totalitatiue dr̄ ꝙ ſic. xv.
Primū du. v. ex nō ente poſſit aliq̄d fieri. xv
Scdm. v. materia ⁊ priuatio ſint vnū nūero ⁊ differāt ratiōe. dr̄ ꝙ ſic. xv.
¶ Qō ſeptia. v. materia p̄ma ſit ens i actu. dr̄ ꝙ ſic loquēdo de actu p̄ntialitatis. xvij.
Primū dubiū: v. materia ſit potētia ad formā recipiendā. dr̄ ꝙ ſic loq̄ndo de potētia paſſiua p̄ncipali. xviij
Scdm. v. p̄uatio ſit mā p̄uata. dr̄ ꝙ ē ma. for. p̄ua. xviij
¶ Qō. viij. v. materia appetat formā. dr̄ ꝙ ſic appetitu naturali nō aūt aīali. xviij.
Primū du. v. gñatio ſubn̄al' ſit forma ſubn̄al'. vl' mat̄ia vel totū ꝯpoſitū vel aliqd̄ accn̄s ſupadditū. dr̄ ꝙ gñatio ſubn̄alis eſt forma ſubn̄alis. xix.
Scdm vt. forma ſubn̄al' añ ei⁹ gñationē habeat aliqd̄ eē ſubn̄ale i materia diſtictū a materia. dr̄ ꝙ nō añ generationē totalē: ſꝫ bn̄ añ partialē. xix
¶ Sequūtur tituli q̄ſtionū ſcdi libri phicoꝝ.
¶ Qō. i. v. diffinitio nature ſit ī textu bn̄ aſſignata. dr̄ ꝙ ſic ad intellectū datū. xxi.
Primū du. v. res artificiales diſtiguātur a rebus naturalib⁹. dr̄ ꝙ nō. xxi.
Scdm. v. dr̄a poſita ab ar. ⁊c. dr̄ ꝙ ſic. xxi.
¶ Qō ſecūda. v. figura ſit res diſticta a re figurata. dr̄ ꝙ non. xxij.
Dubiū hui⁹. q. v. in ſubſtātijs materialib⁹ forme ſbn̄ales ſint p̄ncipalr actiue ⁊ ꝓductiue motuum illarum ſubſtantiarum. xxij.
¶ Qō. iij. v. phic⁹ differat a mathematico xxiiij.
Primū du. hui⁹. q. quot ⁊ que ſcie ſūt medie inter phiſicā ⁊ mathematicā ſciam. dr̄ ꝙ tres: muſica: aſtronomia perſpectiua. xxiiij.
Scdꝫ. v. ſcie medie pl⁹ d̄beāt dici naturales ꝙ̄ mathematice. dr̄ ꝙ mag' mathematice ſm ꝯmētatorē. xxv.
¶ Qō. iiij. v. finis ſit cā ꝯnatiōis agētis. dr̄ ꝙ ſic. xxvi.
Primū du. v. ad hoc ꝙ aliq̄d ſit cā finalis reqrit̄ ꝙ habeat eē reale extra aīam. dr̄ ꝙ nō. xxvij.
Scdm. v. tm̄ ſint q̄ttuor gñā cāꝝ. dr̄ ꝙ ſic. xxvij.
¶ Qō q̄nta. v. diffinitio fortune ſit bn̄ aſſignata. dicit̄ ꝙ ſic. xxix
Pri. d. v. caſus ⁊ fortūa ſint cāe agētes. dr̄ ꝙ ſic reſpectu effectuū caſualiū ⁊ fortuitoꝝ. xxix
Scdm v. caſus ⁊ fortuna reperiant̄ in contingenti ad vtrumlibet. xxix.
¶ Qō. vi. v. natura ꝓducēs mōſtrū ītēdat mōſtrū. dicit̄ ꝙ natura mōſtrū ītēdit: ſꝫ nō intēdit mōſtrū. xxxij.
Pri. du. vt. neceſſitas i reb⁹ naturalib⁹ ꝓueniat ex pte materie: vl' ex pte finis dr̄ ꝙ ex pte finis. xxxiij.
Scdm v. natura agat ꝓpter finē. dr̄ ꝙ ſic. xxxiij.
¶ Tituli q̄ſtionū tertij libri phiſicoꝝ.
¶ Qō. i. v. ignoratio motu neceſſe ſit ignorare naturā dr̄ ꝙ neceſſe ē ignorato motu ignorare naturā. xxxv
Primū du. p̄dicte. q. ē. v. mot⁹ ſit res ſucceſſiua a q̄libꝫ re pmanēte diſticta. dr̄ ꝙ non. xxxvi
Scdm hon. ē. v. mutatio ſubita diſtigatur a re pmanente. dr̄ ꝙ non. xxxvi
¶ Qō ſecūda v. ad alterationē ꝓp̄e dictā reqrat̄ flux⁹ ⁊c. dr̄ ꝙ nō. xxxvi
Primū du. v. q̄litas ſm quā ē alteratio reqrat̄ tota ſil' vel pars p⁹ parteꝫ. xxxvij.
¶ Qō tertia. v. i alteratōe ꝓp̄e dicta ps q̄litatis q̄ pmo acq̄rit̄ ⁊c. dr̄ ꝙ ſic. xxxviij.
Du. v. gradus q̄ adueniūt gradui p̄us acq̄ſito dr̄nt realiter ab eo. xxxix.
¶ Qō. q̄rta. v. forma pure materialis intēdat̄. dr̄ ꝙ forā intēdit̄ ꝯtinue. xxxix.
Du. i. v. forma intēdat̄ p depurationē a ſuo ꝯtrario et remittat̄ p admixtionē ſui ꝯtrarij dr̄ ꝙ nō. xxxix.
Du. ij. v. q̄litates ꝯtrarie poſſint ſe ſimul ꝯpati. dr̄ ꝙ nō p eodē tꝑe ⁊ ſm eandē ptē naturaliter. xl.
¶ Qō q̄nta. v. mot⁹ localis ſit res diſticta a mobili ⁊ a loco. dr̄ ꝙ non. xli.
¶ Q. vi. v. diffinitio mot⁹ data a p. ſit bona. dr̄ ꝙ ſic ad intellectum datum. xli.
Primū du. v. motus ſit de eſſentia termini ad quē. dicitur ꝙ non. xlij.
Scdm dubiū. v. motus ſit eiuſdē ſpēi eēnatis cū termino ad quem. xlij
Tertiū dubiū. v. oīs actio ſit paſſio. dr̄ ꝙ oīs actio pure naturalis eſt paſſio. xlij
¶ Qō. vij. v. ſit aliquod corp⁹ ſenſibile actu infinitum dr̄ ꝙ non. xlvi.
Pri. du. h⁹. q. v. poſſibile ſit eē aliqd̄ corp⁹ ſēſibile actu infinitū. dr̄ ꝓbabiliter ꝙ non. xlvi
¶ Qō. viij. v. oī numero dato ſit ſꝑ dabilis numer⁹ maior. dr̄ ꝙ ſic ī reb⁹ adinuicē ſepatis: nō aūt in reb⁹ adinuicē cōtinuatis. xlvij
Dub. i. v. in quolibet ꝯtinuo ſint infinite ptes ꝙ ſic loquēdo de ptib⁹ ꝓportionabilib⁹. xlvij.
Du. ij. v. poſſibile ſit aliquā mltitudinē actu ſepatoruꝫ adinuicē eē infinitā. dr̄ ꝙ non. xlvij.
¶ Qō nona. v. implicet ꝯtradictionē infinitū eē ī actu Rñr per tres cōclones. xlviij.
Du. i. v. infinitas magnitudinis ſaluari poſſit ſine contradictione. dr̄ ꝙ ſic. xlviij

Dubiū ſecūdū'qūo p̄t ſaluari ſm ar'.ꝙ nou ſit infinita multitudo aīaꝝ. xlix
Dubi.tertiū v.ſuſtineri poſſit:ꝙ motus localis ſit res ſucceſſiua diſtincta a reb⁹ ꝑmanētibus. xlix.

¶ Tituli q̄ſtionū q̄rti libri phiſicoꝝ.

¶ Q̄ō.i.v.diffinitio loci ſit bñ data.dr̄ ꝙ ſic. liij
Primū du.v.locus ſit imobil. dr̄ ꝙ locus eſt imobil' per accidens. liij.
¶ Q̄ō ſcd̄a.v.vltima ſpera ſit ī loco.dr̄ ꝙ no n. liij
Dubiū p̄mū v.locus ſit eq̄lis locato.dr̄ ꝙ ſic ſm cōtinētiam ſed nō ſm dimēſionē. liiij
Quartū du.v.locus ꝓpus terre ſit ſupficies concaua aq̄.dr̄ ꝙ nō h₃ locū ꝓpum ſ₃ cōem. liiij
¶ Q̄ō tertia.v.poſſibile ſit vacuū eē ꝑ aliquā potētia₃ dr̄ ꝙ ſic ꝑ potētiā ſupnaturalē. lviij
Pri.du.v.ī motib⁹ auiū ⁊ leuiū tota ſucceſſio ꝓueniat ex reſiſtētia medij.dr̄ ꝙ nō ī ſenſu ꝓpo. lviij.
Scd̄m du.v.ſi vacuū eēt corp⁹ graue ⁊ leue ⁊c. lix.
¶ Q̄ō q̄rta.v.cōdēſatio ⁊ rarefactio ſint poſſibiles.dicit ꝙ ſic. lix.
¶ Q̄ō q̄nta.v.tp̄s ſit motus.dr̄ ꝙ ſic. lxiij.
Pri.du.v.īſtās ſit q̄dā entitas ſucceſſiua īdiuiſibilis ſm duratiouē diſticta a tp̄e ⁊ ip̄o mobili.ꝙ nō. lxiiij.
¶ Q̄ō.vi.v.diffītio tp̄is ſit bñ aſſignata.dr̄ ꝙ ſic lxv
Pri.d.v.cuiuſl₃ mot⁹ tp̄s ſit mēſura.dr̄ ꝙ ſic. lxv.
Scd̄₃ d.v.poſſibile ſit eē tp̄s aīa nō exīte.ꝙ nō. lxvi
¶ Q̄ō.v.tp̄s ſit mot⁹ localis celi.R̄nr per tres concluſiones. lxvi
Pri.du.v.vacuū poſſit eē naturaliter. lxvi
Scd̄m d.v.graue poſitū ī vacuo moueret ī īſtāti. lxvij.

¶ Tituli.q.quīti libri phiſicoꝝ.

¶ Q̄ō p̄ma.v.gñatio ſit mot⁹.dr̄ ꝙ nō ⁊c lxix
Primū du.v.ad ſubñam ſit mot⁹.dr̄ ꝙ nō ⁊c. lxix.
Scd̄m v.oīs mutatio ſit ex quodā ī quodā. lxix.
¶ Q̄ō.ij.v.ſolū ad q̄titatē q̄litatē ⁊ vbi ſit ꝑ ſe motus dr̄ ꝙ ſic. lxix.
Primū du.v.ī ad aliq̄d ſit mot⁹ ꝑ ſe. lxx.
Scd̄m dubiū.v.ad actionē paſſionē ⁊ motū ⁊c.ſit motus per ſe. lxx.
¶ Q̄ō.iij.v.ad vnitatē mot⁹ req̄rat vnitas mobil' vnitas tp̄is vnitas diſpōnis ſiue termī ad quē.ꝙ ſic. lxxij.
Dubiū hui⁹ q̄ſtiōis ē.v.iſta tria ſufficiāt ad vnitatē ſpecificā motus.ſ.vnitas ⁊c.dr̄ ꝙ nō:ſed etiā req̄rit vnitas ſpacij. lxxij.
¶ Q̄.iiij.v.mot⁹ ꝯtrariet motui ⁊ q̄eti.dr̄ ꝙ ſic. lxxiiij.
Primū du.v.mot⁹ q̄ ſūt ex ꝯtrarijs termīs ad mediu₃ illoꝝ ꝯtrarioꝝ ſūt ꝯtrarij. lxxiiij
Scd̄m d.v.ſit aliq̄ gñatio natal' ⁊ aliq̄ violēta. lxxiiij
¶ Q̄ō.v.tm̄ ad tria predicamēta ſit ꝑ ſe motus.dr̄ per diſtinctionem. lxxiiij.
Dubiū p̄mū.v.ad ſubñam ſit ꝑ ſe mot⁹ ſtricte capiēdo motū.dr̄ ꝙ non. lxxv.
Dub.ij.v.iſte ſint de rigore logice ꝯcedēde.Eſt ꝑ ſe motus ad relationē.⁊ ſic de alijs. lxxv.
Du.iij.v.ad vnitatē mot⁹ req̄rit vnitas. ſubiecti. lxxv.

¶ Tituli.q.ſexti libri phiſicorum.

¶ Q̄ō.i.v.pūcta ſint res indiuiſibiles in linea exn̄tes. dr̄ ꝙ non. lxxvij.
Dubiū h⁹.q.ē.v.ī eod̄ corp̄e lōgitudo ſit res diſticta a latitudīe ⁊ ꝓfūditate.dr̄ ꝙ nō ſi ſint totales. lxxvij.
¶ Q̄ō.ij.v.an̄ oē mutari ſit mutatū eſſe ⁊ econtra.dicitur ꝙ ſic. lxxxi.
Primū du.v.ip̄m nūc ſit indiuiſibile. lxxxi.
Scd̄m du.v.ſit aliq̄ mutatio inſtātanea. lxxxi
Tertiū du.v.oē q̄d mutat ſit īdiuiſibile. lxxxi
Quar.du.v.illud in quo aliq̄d primo mutatū ē ſit indiuiſibile. lxxxij.
¶ Q̄ō.iij.v.poſſibile ſit aliq̄d moueri. lxxxiij.
¶ Q̄ō.v.magnitudo ꝯponit ex ſꝑ diuiſibilibus.R̄nr ꝑ tres concluſiones. lxxxiiij
Du.v.ī q̄libet magnitudīe ſint īfinite ꝑtes ꝓportiōabiles capiēdo īfinite cathegoreumatice. lxxxiiij.

¶ Tituli.q.ſeptimi libri phiſicorum

¶ Q̄ō.i.v.oē q̄d mouet mouet ab alio.dr̄ ꝑ duas concluſiones. lxxxvi.
Primū du.v.demōſtratio p̄bi ⁊c. lxxxvi.
Scd̄m d.v.ī mouētib⁹ ⁊ motis poſſit eē ꝓceſſus in infinitū.dr̄ ꝙ ſic in accn̄taliter ſubordinatis. lxxxvij.
Du.iij.v.ī oī motu mouēs ſit ſimul cū moto. lxxxvij.
Quar.du.v.q̄litates p̄me ſecūde aut q̄rte ſp̄ei ſit motus per ſe ⁊c. lxxxviij
¶ Q̄ō.ij.v.ſeptē regule de ꝯꝑabilitate motuu₃ a p̄hō tradite ſint vere dr̄ ꝙ ſic. lxxxix
Du.i.v.ad h̄ ꝙ aliq̄ ſint cōꝑabilia adīuicē req̄rat ⁊ ſufficit ꝙ ip̄a vniuocēt ī ſpē ſp̄aliſſima.dr̄ ꝙ nō. lxxxix
Du.ij.v.ꝓportio velocitatū motū attēdit penes ꝓportionē poñaꝝ motiuaꝝ ad ſuas reſiſtētias lxxxix.
¶ Q̄ō.v.ī mouētib⁹ ⁊ mortis ꝓceſſus ī īfinitū.rñr per tres ꝯclōnes. lxxxix.
Du.v.oē q̄d moueatur ab alio mouet. xc

¶ Tituli.q.octaui libri phiſicoꝝ.

¶ Q̄ō.i.v.p̄m⁹ mot⁹ ſit etern⁹. dr̄ ꝙ ſic. xci.
Du.hui⁹.q.ē.v.īplicet ꝯtradictionē mūdū fuiſſe factū ab eterno. xcij
¶ Q̄ō.ij.v.aīal moueat a ſe ⁊ nō graue ⁊ leue īaīatū. De aīali dr̄ ꝙ ſic de alijs vero ꝙ nō. xcv.
Du.v.mot⁹ īcepit ſic ꝙ antea null⁹ fuerit mot⁹.Dicēdū ꝙ ſm rei veritatē īcepit eē ꝑ creationē. xcv.
Du.ij.v.graue exn̄s ſurſū remoto ꝓhibēte moueat deorſum per ſe. xcvi.
¶ Q̄ō tertia.v.oē q̄d reflectit in pūcto reflexionis q̄eſcat.dr̄ ꝙ ſic. xcviij.
Pri.du.v.mot⁹ naturalis ſit velocior in fine q̄ in principio.dr̄ ꝙ ſic. xcix
Scd̄₃ du.v.inſtās trāſmutationis debeat attribui poſteriori paſſioni. xcix
¶ Q̄ō q̄r.v.ꝓiecta poſt receſſū a p̄mo ꝓijciēte moueātur a medio vel ab aere. ci.
Du.hui⁹.q.ē.v.oīs īpet⁹ ſit eiuſd̄ ſp̄ei ſp̄aliſſime eſſentialis.dr̄ ꝙ nō. ci.
¶ Q̄ō.v.īplicet ꝯtradictionē mūdū fuiſſe ab eterno cū ſuis diſpōnib⁹ naturalib⁹.rñr ꝑ tres ꝯclōnes. ci.
Du.v.ſm Ar[i].mūd⁹ ē fact⁹ ab eterno. cij

¶ Tituli.q.p̄mi libri de celo ⁊ mundo.

¶ Q̄ō.i.v.vni⁹ corꝑis ſimplicis ſit tm̄ vn⁹ mot⁹ localis ſimplex.dr̄ ꝙ ſic.fo.iij.ī A.B.C.magno vſq̄ ī finē operis deinceps ꝓtenſo.
Du.i.v.mixtū moueat ſm naturā elemēti p̄dñantis. iiij
¶ Q̄ō.ij.v.celū habeat materiā.dr̄ ꝙ nō. iiij
Du.i.v.mot⁹ circularis celi hēat ꝯtrariū:dr̄ ꝙ nō. iiij
Scd̄m du.v.mūd⁹ ſit ꝑfect⁹:dr̄ ꝙ ſic. v.
¶ Q̄ō.iij.v.poſſibile ſit eē plēs mūdos:dr̄ ꝙ ſic ꝑ potētiā ſupnaturalē. viij.
Du.hui⁹.q.ē.v.ſi eēnt plēs mūdi terra vni⁹ moueretur naturali ad mediū alteri⁹. ix.
¶ Q̄ō q̄r.v.oīs potētia terminet ad maximū. rñr ꝑ q̄tuor cōcluſiones. xi.
¶ Q̄ō q̄nta.v.potētia paſſiua terminet ꝑ maximū.rñr per quattuor cōclōnes. xij.
Du.i.v.oē corruptibile corrūpet neceſſario: xiij.
Scd̄m du.v.oē gñabile gñabitur. xiij.
Du.iij.v.aliq̄d de nouo genitū poſſit ꝑpetuari. xiij.
Quartū du.v.gñabile ⁊ corruptibe ſint termī cōuertibiles. xiij

¶ Tituli.q.libri ſecūdi de celo ⁊ mūdo.

¶ Q̄ō.i.v.ī corpore celeſti īueniātur ſex dr̄e poſitionū ex natura rei diſticte.dr̄ ꝙ non. xvi
Du.hui⁹.q.ē.v.celū moueat cū fatigatōe.dr̄ ꝙ ſic. xvi.
¶ Q̄ō.ij.v.mot⁹ celi ſit regularis.dr̄ ꝙ ſic. xviij.
Dubiū h⁹.q.v.ſex ꝯñe quas ponit p̄hus. xviij
Dubiū.v.ſint octo ſpere celeſtes: ita ꝙ nec plures nec plures.rñr per quiq̄ ꝯcluſiones. xxi.
¶ Q̄ō.iij.v.aſtra moueant motu ꝓpo.ꝙ nō. xxi
Primū dubiū.v.celū ⁊ aſtra calefaciāt iſta īferiora.dicitur ꝙ ſic. xxi.
Scd̄m du.v.ad ſaluādū ea q̄ ī motib⁹ planetaꝝ appēt op₃ ponere epicyclos ⁊ ecētricos.dr̄ ꝙ ſic. xxi.
Tertiū.v.ſꝑ planetaꝝ moueāt plib⁹ motib⁹. xxi.
Quartū vtꝝ oīa aſtra ⁊ oēs ſpere celeſtes ſint eiuſde₃ ſpeciei ſpecialiſſime. xxi
Quītū dubiū vtꝝ oē aſtrū aliud a ſole lumē ſuū recipiat a ſole. xxij.
¶ Q̄.q̄r.v.total' terra ſꝑ q̄eſcat ī medio mūdi. xxiij.
¶ Q̄ō q̄nta.v.intētio ar[i]. ſit cētrū grauitatis terre eē centrū mūdi. xxiiij

¶ Tituli queſtionū q̄rti libri de celo ⁊ mūdo.

¶ Q̄.i.v.aliq̄d ſit ſimplr̄ graue ⁊ aliq̄d le.ꝙ ſic. xxvi.
Primū du.v.aliq̄d elem̄tū ī ſuo loco ꝓpo ſit graue. dr̄ ꝙ elem̄tū ī loco ꝓpo h₃ grauitatē hītualē ñ actu. xxvij
Scd̄m du.v.aer ī igne:⁊ ſilr ī ꝓpa regiōe habeat grauitatē.rñr per diſtinctionē. xxvij.
Tertiū dubiū.v.ex ꝑte q̄litatū motiuaꝝ poſſet ꝯcludi numer⁹ q̄ternari⁹ elemētoꝝ.dr̄ ꝙ ſic. xxvij.
¶ Q̄ō.ij.v.loca naturalia grauiū ⁊ leuiū ſint cāe ⁊ p̄ncipia ſuoꝝ motuū.rñr ꝑ duas ꝯclōnes. xxvij.
Primū dubiū.v.grauitas ⁊ leuitas ſint forme naturaliter mobiles.Dr̄ ꝙ ſic. xxviij.
Scd̄₃.v.aer mot⁹ ad motū ꝓiecti moueat nālr. xxviij.
¶ Q̄ō.v.ſi corp⁹ īfinitū eēt ip̄um eēt mobile.rñr ꝑ tres ꝯcluſiones. xxviij.
Dubiū.i.v.oē gñabile de nc̄citate gñabit ⁊ etiā oē corruptibile de nc̄citate corrūpat.rñr per tres propoſitiones. xxviij.
Dubiū ſcd̄m vtꝝ in corꝑib⁹ celeſtib⁹ ꝑonēdi ſūt epycicli et ecentrici. xxix.

¶ Tituli q̄ſtionū p̄mi libri de gñatiōe.

¶ Q̄ō p̄ma vtꝝ aliq̄d ſimplr̄ gñet..dr̄ ꝙ ſic. xxxij.
Primū du.v.ſi ñ p̄t eē gñatio ñ p̄t eē alteratio. xxxij.
Scd̄m du.v.oīm hñtiū trāſmutationē ⁊c. xxxij.
Tertiū du.v.gñatio vni⁹ ſit corruptio alteri⁹. xxxij.
¶ Q̄ō.ij.v.gñatio ſit alteratō.rñr ꝑ diſtictionē. xxxiiij
Primū du.v.ī corruptiōe ſubñe ⁊c. xxxv.
Scd̄m du.v.maneat ead̄ q̄litas ī genito q̄ p⁹ fuit ī corrupto.dr̄ ꝙ ſic. xxxvij
Tertiū du.v.idē effect⁹ in numero a pluriū agētiū quolibet gñari poſſit. xxxviij
¶ Q̄ō.iij.v.ei⁹ q̄d auget q̄libet ꝑs augeat. xl.
Dubiū h⁹.q.eſt.v.illud q̄d auget maneat vnū ⁊ idē añ augmētationē ⁊ poſt. xl.
¶ Q̄ō q̄r.v.augmētatio fiat ſm ꝑtes formales ⁊ non materiales.dr̄ ꝙ ſic. xli.
Primū du.h⁹.q.v.augmētatio ſit mot⁹ cōtinu⁹. xli.
Scd̄m du.v.augmētatio ſit gñatio.dr̄ ꝙ ſit. xli.
¶ Q̄ō.q̄nta.v.ſimile agat ī ſibi ſile. xlvi
Primū du h⁹.q.v.oē agēs agit per cōtactum. xlvi
¶ Q̄ō.vi.v.oē agēs in agēdo repatiatur. xlvi.
¶ Q̄ō.vij.v.mixtio ſit poſſibilis.dr̄ ꝙ ſic. xlix.
¶ Q̄ō.viij.v.forme ſubſtātiales elemētoꝝ maneāt formaliter in mixto.dr̄ ꝙ non. xlix

¶ Tituli q̄ſtionū ſcd̄i libri de gñatione.

¶ Q̄ō.i.v.cuilibet elemēto ꝯueniat ꝑ ꝑ[r]io aliq̄ q̄tuor q̄litatū p̄maꝝ.dr̄ ꝙ ſic. lij.
Primū du.v.caliditas ignis ⁊ aeris ſint eiuſdē ſp̄ei eſſentialis. dicit ꝙ ſic. liij.
Scd̄m du. v.ī elemētis ſint ponēde v̄tuales q̄litates diſticte a q̄litatib⁹ actualib⁹ ⁊ a formis ſubñalib⁹ elementoꝝ.dr̄ ꝙ nō. liij.
Tertiū dubiū.v.poſſibile dare puꝝ elemētū. liij.
¶ Q̄ō.ij.v.q̄dlibet elemētū ex quol₃ gñari poſſit. lv
Primū du v.ī elemētis hñtib⁹ ſimbolū ſit facilior trāſitus q̄ in nō hñtib⁹ ſimbolū. lvi.
¶ Q̄ō.iij.v.ex q̄buſcūq̄ duob⁹ elemētis ñ hñtib⁹ ſimbolū poſſet tertiū gñari.dr̄ ꝙ ſic lvij
Dubiū.v.aer p̄t gñare ignē ex terra.dr̄ ꝙ ſic. lviij.
¶ Q̄.q̄rta.v.ad gñationē mixti ꝑfecti exn̄tis circa mediū mūdi ꝯcurrāt q̄ttuor elemēta.dr̄ ꝙ ſic ſi ſit mixtu₃ perfectum. lix.
Dubiū.v.q̄litates p̄me ſint p̄ncipia actiua. lix.
¶ Q̄ō q̄nta.v.oē viuēs habeat determinatā periodum ſue duratiōis.dr̄ ꝙ ſic. lxi.
Primū du. vtꝝ q̄dlibet corruptibile aliud ab hoīe habeat determīatā periodū.mltiplex rñſio. lxi.
Scd̄m vtꝝ tp̄s gñatiōis rei ſit eq̄le tp̄i corruptionis eiuſdē multiplex rñſio. lxij.
Tertiū.v.corruptū poſſit redire idē ī nūero: lxij.
¶ Q̄ō.v.a pluriū agētiū quol₃ ⁊ ī pluriū īſtātiū quol₃ idē effect⁹ ī nūero poſſit ꝓduci.rñr ꝑ tres ꝓpōes. lxij.
Pri.du.v.id̄ effect⁹ ī nūero nat alr̄ poſſit repari. lxiij.
Scd̄m du.v.dabile ſit mixtū tꝑatū ex elemētis.rñr ꝑ quattuor ꝯclōnes. lxiij.

¶ Tituli q̄ſtionū p̄mi libri metheororum.

¶ Q̄ō.i.v.nc̄e ſit hūc mūdū inferiorē lationib⁹ ſupioribus eē cōtinuū ⁊c.dr̄ ꝙ ſic. lxv.
Primū dubiū.v.mot⁹ localis ſit calefactiuus. lxv.
Scd̄m vtꝝ media regio aeris ſit ſꝑ frigida. lxvi.
Tertiū.v.calor poſſit frigefacere. lxvi
¶ Q̄ō.ij.v.oēs metheorologice īpreſſiōes ignite ſint eiuſdē ſp̄ei ſpecialiſſime.rñr duab⁹ cōclōnib⁹. lxx.
Pri.du.v.de nocte ſerenitate exn̄te appere debeāt in celo hyat⁹ ⁊ voragines ⁊ ſanguinei colores. lxx.
Scd̄₃.v.cometa ſit de natura celi.dr̄ vt in textu. lxxi.
Tertiū vtꝝ galatia ſit de natura elemētari.dr̄ ꝙ ñ. lxxi

¶ Tituli q̄ſtionū ſecūdi libri metheoroꝝ.

¶ Q̄ō.i.v.pluuia gñet ī media regiōe aeris. lxxiij.
Pri.du.v.grādines magis debeāt fieri ī vere ⁊ autūno q̄ in eſtate ⁊ hyeme.dr̄ ꝙ ſic. lxxiij.
¶ Q̄ō.ij.vtꝝ aq̄ fontiū ⁊ fluuioꝝ gñantur in terra.dicitur ꝙ ſic. lxxvi.
Pri.du.v.vbi nūc ē mare alñ fuit aer ⁊c. lxxvi.
Scd̄m.d.v.poſſibile ē naturalr̄ tātos motos ⁊c. lxxvij
¶ Q̄ō.iij.v.mare fuerit ꝑpetuū.dr̄ ꝙ nō. lxxviij.
Primū dubiū vtꝝ aliq̄ maria debeant ꝑmutari ⁊ fluere in alia. lxxviij.
Scd̄m.v.mare dēat fluere ⁊ refluere.dr̄ ꝙ ſic. lxxviij.
Tertiū.v.loc⁹ quē occupat mare ſit locus aq̄. lxxviij
Quar.v.mare debeat eē ſalſū.dr̄ ꝙ ſic. lxxviij.

¶ Tituli q̄ſtionū tertij libri metheoroꝝ.

¶ Q̄ō.i.v.ventus ſit exalatio calida ⁊ ſicca.dr̄ per duas cōclōnes. lxxx
Du.huius.q.ē vtꝝ vēti debeāt diſtigui penes.xij. ſigna zodiaci.dr̄ ꝙ ſic. lxxxi
¶ Q̄ō.ij.vtꝝ exalatio ſimilis exalatōi vētoſe ſit cā ſufficiēs terre mot⁹.dr̄ ꝙ ſic. lxxxij.
¶ Q̄ō.iij.v.tonitrū ſit ſon⁹ fact⁹ in nubib⁹ ex ꝑcuſſione exalationis calide ⁊ ſicce ad latera nub. lxxxiiij.
Du.q.v.typhones ⁊ etnephie incēſiōes ⁊ fulmina ſint eiuſdē ſp̄ei. lxxxiiij.
¶ Queſtio quarta vtrū radius viſualis frangatur ī occurſu medij rarioris.dicitur ꝙ ſic. lxxxviij.
Primū dubiū vtꝝ ſint ſpecula in q̄bus apparent colores ⁊ non figure. lxxxviij.
Scd̄m dubiū q̄re eſt ꝙ cū viſus aliq̄ñ iudicet tā de colore q̄ de magnitudine rei ⁊c. lxxxviij.
¶ Q̄ō.v.vtꝝ halo debeat appere circulus. lxxxix
Primū dubiū vtrum videns in dē videat veros colores dicitur ꝙ non. lxxxix.

Scđm vtꝝ iris ꝺbeat appere tricolor.ꝺr̃ ꝙ ſic. lxxxix
¶ Queritur vtꝝ terra ſit mior oib⁹ alijs elemētis.Rñr ꝑ tres concluſiones. lxxxix.
Primū dubiū.q.vtꝝ lumē a tota ſpē ſit calefactiuū. reſpondeƭ per tres ꝯclones. xc.
Scđm dubiū vtꝝ corpa celeſtia agāt in hec inferiora. rñdeƭ ꝑ duas ꝓpōnes. xc.

¶ Tituli queſtionū pmi libri de aīa.

¶ Queſtio pma vtꝝ ſcīa de aīa ſit de nūero bonorū honorabililū.ꝺr̃ ꝙ ſic. xcij.
Primū du.v.oīs notitia ſit bōa ꝛ honorabilis xcij
Scđꝫ.v.ſcīa de aīa excedat al's ſcias ī nobilitate.xciij
¶ Q.ō.ij.vtꝝ notitia accñtiū faciat aliqđ ad notitiaꝫ ſubñaꝝ.rñr ꝑ duas ꝯclones. xciij.
Dubiū vtrū vlia nihil ſint. xciiij

¶ Tituli queſtionū ſecūdi libri de aīa.

¶ Q.ō.i.vtꝝ diffinitio aīe ſit bona.ꝺr̃ ꝙ ſic. xcvi.
¶ Q.ō.ij.vtꝝ ī hoīe ꝓpter diuerſis operatiōes vitales ſit ponēda aīa ſēſitiua diſticta ab ītellectiua:defēditur vtraqꝫ pars. xcvi
¶ Qō tertia.v.ī aīato potētie realiter diſtiguātur ab aīa.ꝺr̃ ꝙ nō pncipales ſꝫ inſtrumētales. xcix.
Dubiū huiꝰ qſtionis ē vtrū potētie diſtiguanƭ ꝑ actꝰ et obiecta. ci.
¶ Q.ō.iiij.v.ī q̄'ibet pte corpis aīati ſit tota aīa. cij
Primū dubiū.v.q̄'ibet ps aīalis ſit aīal. cij.
Scđm dubiū:qr dictū ē pus ꝛc.qūo dꝫ dictū p.intelligi ꝙ potētie ſiue ptes aīe nō diſtiguūtur loco aut ſubiecto:ſed ſolū rōne. cij.
Tertiū.v.oſſa in aīalibus ſint ſenſitiua. ciij.
Quartū.v.trū ſint tres opatōes aīe vegetatiue. ciij
Quītū.v.inter opatōes vitales gñare ſibi ſimile ſit opus naturaliſſimū.ꝺr̃ ꝙ ſic. ciij.
¶ Qō qnta vtrū ſenſus ſit vtꝰ paſſiua.ꝺr̃ ꝙ ſic. cix.
Dubiū hꝰ qſtiōis ē vtrū ſenſus decipiaƭ circa ſuū ꝓpꝛiū obiectū ſēſibile:ꝺr̃ ꝙ nō quo ad iudiciū gñale. cix.
¶ Q.ō.vi.v.ſēſibilia cōia ſint ſēſibilia p ſe.ꝙ ſic. cx.
Primū du.v.ſitꝰ ꝛ magitudo ſint ſēſibilia cōia. cxi.
Scđm vtrū figura ꝛ nūerꝰ ſint ſēſibilia cōia.ꝙ ſic. cxi.
Tertiū vtrū motꝰ ſit ſenſibile cōe.ꝺr̃ ꝙ ſic. cxij.
¶ Q.ō.vi.v.color ſit obiectū ꝓpꝛiū ipiꝰ viſus. cxiii
Primū du.vtrū ad vidēdū reqraƭ lumen ꝓpter mediū vel ꝓpter colores. cxiij.
Scđm vtrū ſit vnꝰ ꝛ idē ſonꝰ q̄ a pluribꝰ audiƭ. cxiij.
¶ Q.ō.vij.v.ī vno ꝛ eođ hoīe ſit vnꝰ ſēſꝰ tactꝰ ꝛc. cxiiij
Primū.v.ſēſibile poītū ſup̄ ſēſū faciat ſēſatiōeꝫ. cxiiij
Scđꝫ.v.ſpēs ſēſibiliū ꝯtrarioꝝ ſint ꝯtrarie ꝛc. cxiiij.
Tertiū.v.mediū aliquoꝰ reſiſtat mltiplicatōi ſpēꝝ.cxv
Quar.v.oīs viſio oī viſiōi ſit eꝰđ ſpēi cēnal'.ꝺr̃ ꝙ ñ.cxv
¶ Queſtio octaua vtrū pter qnqꝫ ſenſus exteriores ſit ponēdꝰ ſenſus exterior.ꝺr̃ ꝙ ſic. cxvij.
Du.hꝰ qōnis ē vtrū ī aīali pfecto debeat poni aliq̄ vtꝰ interior.ꝺr̃ ꝙ non actiua:ſꝫ bñ paſſiua. cviij.

¶ Tituli queſtionū tertij de anima.

¶ Qō pma.v.ītellectꝰ ſit virtꝰ paſſiua. cxx.
Primū dubiū vtrū opꝫ ītellectū eſſe denudatū ab illo qđ intelligit. cxx.
Scđm.v.intellectus ſit virtus organica. cxxi.
¶ Queſtio ſecūda vtrū ītellectꝰ hūanꝰ ſit forma ſubñalis corporis hūani.ꝺr̃ ꝙ ſic. cxxi.
Primū dubiū vtꝝ aīa ītellectiua ſit ꝑpetua. cxxij.
Scđm vtꝝ ſit vnꝰ ꝛ idē intellectus nūero ī oībus hoīnibus dicitur ꝙ nō. cxxij.
¶ Qō tertia vtrū in intellectu ſit ponēda ſpēs diſticta ab actu intelligendi ꝺr̃ ꝙ non. cxxij.
Primū du.v.res ſenſibiles intelligantur a nobis naturaliter.rñdetur per tres concluſiones. cxxiij.
Scđm vtrū ſit neceſſe ponere ītellectū agētē ad hoc ꝙ hō ītelligat.dicitur ꝙ ſic. cxxiij.
Tertiū.v.ītellectꝰ hūanꝰ poſſit ſeipm ītelligere.cxxiij.
¶ Qō qrta.v.potētia mouēs ſōm aīal ſit potētia vegetatiua ſēſitiua vel ītellectiua.rñr ꝑ duas ꝯclones.cxxvi
Primū dubiū vtrū oīs cōceptus ſit verus. cxxvi.
Scđm vtrū nō ens intelligatur. cxxvij

Tituli qſtionū libri de ſenſu ꝛ ſenſato.

¶ Qō pma.v.oī aīa'i ſint necarij guſtꝰ ꝛ tactus.cxxvij.
Primū dubiū vtrū ſenſus auditus plus cōferat ad ſcientiam ꝙ̄ ſenſus viſus. cxxviij
Scđm vtꝝ ceci a natiuitate hñtes auditū debeāt eſſe ſapientiores ꝙ̄ ſurdi a natiuitate. cxxviij.
Q.ō.ij.v.organū viſꝰ ſit đ naƭa aq̄.ꝺr̃ ꝙ ſic. cxxix.
Primū du.v.auditꝰ ſit de natura aeris ꝺr̃ ꝙ ſic cxxx.
Scđm.v.organū olfactꝰ ſit de natura ignis. cxxx.
Tertiū vtꝝ tactꝰ ſit de natura terre a dominio. cxxx.
¶ Qō tertia vtrū diffinitio coloris ſit bñ aſſignata.ꝺr̃ ꝙ non eſt diffinitio coloris. cxxxij.
Primū dubiū vtrū lux vel lumē ſint de eēntia coloris. dicitur ꝙ non. cxxxij.
Scđm vtꝝ colores medij generātur ex cōmixtione coloꝝ extremorum. cxxxij.
¶ Q.qr.v.hūidū ſit ꝓpꝛiū ſubcm̄ ſaporl.rñr ꝙ ſic.cxxxiij
Primū dubiū vtrū diffinitio ſaporis ſit bona .dicitur ꝙ ſic. cxxxiiij.
Scđm vtrū dulcedo ꝛ amaritudo ſint ſapores extrēi: ꝺr̃ ꝙ ſic q̄tū ad digeſtionē nutrimēti. cxxxiiij
¶ Q.ō.v.vtꝝ ſiccū ſit ꝓpꝛiū ſubiectū odoris.ꝙ ſic.cxxxv
Primū dubiū vtꝝ hō habeat peiorem odoratum alijs animalibus. cxxxvi.
¶ Q.ō.vi.v.q̄litates ſenſibiles ſint ī īfinitū diuiſibiles ꝙ nō reſpcū ptiū diſticte a ſenſu pceptarū cxxxvij.
Primū dubiū vtꝝ poſſibile ē aliqđ totū ſil'ꝛ ſemel alterari.ꝙ nō ab alterante extrinſeco cxxxviij.
Scđm.v.ꝯtigat nos plā ſenſibilia ſil'ſētire. cxxxviij

¶ Tituli q̄ſtionū libri de mēoria ꝛ remīſcētia.

¶ Qō pma vtꝝ obiectū mēorie ſit pteritū. cxli.
Dubiū qſtiōis ē vtꝝ ad remiſcētiā requiraƭ obliuio:dicitur ꝙ reqritur obliuio partialis. cxlij.

¶ Tituli qſtionū libri de ſōno ꝛ vigilia.

¶ Qō pma vtꝝ ꝓpꝛiū organū ſēſus cōis ſit cor vl'cerebrū.dicitur ꝙ cor ē pncipale. cxliiij.
Primū dubiū vtꝝ ſonꝰ ſit puatio vigilie. cxliiij.
Scđm vtꝝ oibꝰ aīalibus ſonꝰ ꝛ vigilia ſint paſſiones cōuenientes. cxlv.
Tertiū vtꝝ ſonꝰ ſit pmo ꝛ pncipaliter paſſio ſēſus cōmunis.ꝺr̃ ꝙ ſic. cxlv.
Quartū.v.ſonꝰ cauſeƭ ap euaporatiōe nutrimēti.cxlv.
Quītū.v.aīalia debeāt expgefieri facta digeſtione nutrimēti:ꝙ ſic de expgefactiōe naturali. cxlv.
Queſtio.ij.vtꝝ ſōniū ſit idē qđ apparitio facta in ſomno.ꝙ ſic. cxlviij.
Dubiū qſtionis ē vtꝝ ꝓbabile ſit ꝑ ſōnia diuinare đ futuris. cxlviij.

¶ Tituli q̄ſtionū libri de lōgitudīe ꝛ breuitate vite.

¶ Qō pma vtꝝ calidū ꝛ hūidū ſint cā lōgitudīs ꝛ breuitatis vite:ꝙ ſic de calido ꝛ frigido naturalibꝰ. cli.
Primū du.v.calidū qđ ē cā lōge vite dēat eē igneū vel aereū:ꝙ ſic cōplexiōale hñs aliqđ vtriuſqꝫ. cli.
Scđm vtꝝ hūidū qđ ē cā lōge vite ſit aqueū vel aereuꝫ ꝺr̃ ꝙ ſit ꝯplexionale hñs aliqđ vtriuſqꝫ cli.
Tertiū vtꝝ aīalia in locis calidis habitātia ſint lōgioris vite ꝙ̄ habitātia in locis frigidis.ꝺr̃ ꝙ ſic de aliquibus animalibus. cli.
Quartū cuiꝰ cōplexionis hoīes ſūt lōgioris vite. cli
Quītū.v.plāte dēant eē lōgioris vite ꝙ̄ aīalia. cli

Nō iſta pncipia. ſ. ens. vnum. aliquid. verū. bonū.
Item ſba. quantitas. qualitas. actio. paſſio. hitꝰ

Queritur primo. Utrum totalis habitꝰ qui metaphiſica dr̄ ſit vnus nūero. ¶ Arguitur primo ꝙ ſic: q2 niſi ſic ſeq̄ret ꝙ duaꝝ ↄcluſionū metaphiſicaliū nō magis erit vnꝰ habitꝰ ꝙ ↄcluſiōis metaphiſicalis ⁊ geometricalis: ↄñs ē falſuꝫ: igitur ¶ Et ↄfirmat̄ q2 nō maioꝛ ē vnitatē hꝫ hitꝰ coꝛpalis ꝙ intellectualis: ſꝫ hitꝰ corpalis (vt albedo) ē vnꝰ nūero. gͦ ⁊ hitꝰ intellectualis ē vnꝰ nūero. ¶ Scđo ſic. hitus ↄcluſionū metaphiſicaliū nō eſt alius ab hitu pꝛīcipioꝝ: gͦ totꝰ hitus metaphiſice ē vnꝰ nūero. Añs pꝫ: q2 ſi eſſet aliꝰ: tūc poſſet intēdi hitꝰ ↄcluſiōis nō intēſo hitu pꝛīcipioꝝ: ſꝫ ↄñs ē falſuꝫ: q2 ↄcluſio nō cognoſcit̄ niſi ꝑ pꝛīcipia: igit̄. ¶ Tertio ſic ar̄. ſicut ſe hꝫ potētia ad obiectū ⁊ ad oīa ↄtēta ſub eo: ita ⁊ hitꝰ: ſꝫ oīm ↄtētoꝝ ſub obiecto eſt vna potētia nūero ergo oīm ↄtentoꝝ ſub hitu ē vnus hitus nūero.

In oppoſitū ar̄. q2 nō eſt idē actꝰ ſcđꝫ ſpēꝫ oīm ↄcluſionū metaphiſicaliū: gͦ nec vnꝰ hitus nūero ↄñs pꝫ: q2 ex diuerſis actibꝰ ſm ſpēꝫ diuerſi hitꝰ gñantur. Añs pꝫ: q2 nō eſt idē iudiciū in ſpē quo iudicamus materiā eē poñaꝫ: ⁊ deū eē ſine magnitudīe. ¶ In hac q̄ſtione erūt tres articuli (lꝫ multa ꝑtinētia ad hāc q̄ſtionē habeātur in ꝓlogo logice q̄ hic ſupponūtur: iō illic q̄rātur ſi placet ea videre). In pꝛīo ponētur notabilia. In ſcđo rñdebitur ad q̄ſitū. In tertio mouebunt̄ dubia. Quātum ad primum articulum.

Primus articulus. Opinio .i.

Sciendū eſt pꝛīo: ꝙ totalis metaphiſica ē hitus multaꝝ ↄcluſionū. Quidā eñi dixerūt ꝙ hmōi diuerſaꝝ ↄcluſionū hitꝰ nullā hꝫ vnitatē niſi aggregatōnis: ⁊ vnitatē oꝛdīs: ſicut exercitꝰ dr̄ vnꝰ: q2 ē ab vno pꝛincipe. Dicūt eñi ꝙ ſi eſſꝫ ibi aliq̄ vnitas: aut illa eſſꝫ ꝓpter vnitatē ſubiecti: aut ꝓpter reductiōeꝫ aliquoꝝ ad aliqđ vnū: aut ꝓpter vnā cōem rōem ſubiecti ſm q̄ oīa ſcibilia illiꝰ ſcīe in tali ſcīa ↄſiderāt̄. Nō pꝛimū: q2 tūc oēs ſcīe eēnt vna ſcīa. Nec ſm: q2 tūc ſcīa ſubalternās ⁊ ſubalternata eēnt vna ſcīa. Nec tertiū: q2 metaphi. nō ſolū ↄſiderat entia ſm cōeꝫ rōem: ſꝫ etiā ſꝫ aliquas rōes ſpāles: ↄſiderat eñi accītia diſtincta a ſubiectis.

Confutatio.

¶ Sꝫ hec opīo nō videt̄ vera: vt pꝫ ꝑ pꝛimā rōem añ oppoſitū. imo ſꝫ hāc opīoem ſeq̄ret̄ ꝙ oēs ſcīe pñt dici vnꝰ hitꝰ: q2 poſſent aggregari in eodē intellectu. ¶ Nec ſufficit vnitas oꝛdīs dependētie: q2 tūc ſcīa ſubalternās ⁊ ſcīa ſubalternata eēnt vna ſcīa: qđ ē falſum: ↄñā pꝫ: q2 ſcīa ſubalternata oꝛdinē hꝫ ⁊ depēdentiā ad ſubalternātēꝫ ſibi.

Solutio dicte ↄfutationis.

¶ Defendēdo pꝛimā opīoem q̄ certe ꝓbabilis ē multis mgr̄is: diceret̄ ad rōem p̄dictā negādo ↄñam: q2 totalis ſcīa nō dr̄ vna aggregatōe ex pte ſubiecti inheſiōis ī qua ē ſubiectiue: ſꝫ rōne ſubiecti attributōis eiꝰ: qđ ē pꝛimū duplici pꝛimitate: ſcꝫ adeq̄tionis reſpectu totiꝰ ſcīe: ⁊ attributōis reſpectu ſcibiliū talis ſcīe. ¶ Et ad eiꝰ ↄfirmatōeꝫ ↄcedit̄. ↄñs ſine incōuenienti: ꝙ ſcīa ſubalternās ⁊ ſcīa ſibi ſubalternata eſſent vna ſcīa totalis: nec plus ↄcludit vt videtur.

Opinio Henrici Gādenſis.

Sciendū eſt ſcđo: ꝙ alioꝝ opīo eſt: vt henrici de gādauo) ꝙ hitꝰ ↄſiderās q̄tumcūq3 multa attributa ad vnū ſubiectū ſub vna rōne ſpāli ē vnꝰ ſm nūeꝝ: ⁊ ē vna foꝛma ſimplex: ſicut qulꝫ hitꝰ corpalis. Et hoc ſic declarāt. nā (vt dicūt) ꝑ pꝛimū actū gñatiuū hitus acq̄rit̄ tota ſubſtā ſcīe vel eēntia hitus ſꝫ gradū impfectū ⁊ ꝑ alios actꝰ intēdit̄ ⁊ pficit̄. hitus eñi acquiſitꝰ ꝑ actū adheſiuū circa principiū auget̄ ꝑ actū circa ↄcluſionē ⁊ acq̄rit reſpectū ad illā: ⁊ q̄to ad plēs ↄcluſiōes hꝫ reſpectū tanto pluriū ↄcluſionū eſt hitus. ¶ Ex quo pꝫ: ꝙ ſm hāc opīoeꝫ oīm ↄcluſionū metaphiſicaliuꝫ ē vnus habitus nūero: ⁊ oīm pꝛincipioꝝ metaphiſicaliū eſt vnꝰ hitꝰ nūero: ⁊ etiā pꝛincipioꝝ ⁊ ↄcluſionū metaphiſicaliū eſt vnꝰ hitus nūro. Quātum ad ſm articulum cōtra p̄fatam opinionem ſit.

Secundus articulus. Cōcluſio ↄtra Gaudenſem.

Concluſio pꝛīa: nō oīm ↄcluſionū metaphiſicaliū eſt vnꝰ hitus nūero: pꝫ: q2 ſi ſic ſeq̄ret̄ ꝙ quicūq3 ſciret vnā ↄcluſionē geometrie ſciret oēs: ſꝫ ↄñs eſt falſuꝫ: igit̄. ↄñā pꝫ: ⁊ grā exēpli a ſit hitus pꝛīe ↄcluſionis geometrie exñs in intellectu ſoꝛt ⁊ b ſit hitꝰ oīꝫ ↄcluſionū geometrie exñs ī itellectu platonis. Tūc ar̄. ſic a ⁊ b. ſunt eiuſdē rōnis ⁊ ſpēi: ergo in quēcunq3 actū pōt b. in eūdem ſm ſpēm pōt a: lꝫ non eq̄ intēſe vt poſſꝫ ꝓbari de coloꝛibꝰ magis ⁊ minꝰ intenſis: ſꝫ in actū ſciēdi qualꝫ ↄcluſioneꝫ geometrie pōt b. ergo ⁊ a. ↄñā iſta pꝫ: q2 in quēcunq3 effectū pōt aliq̄d in ſimile ſm ſpēm pōt oē illud ꝙ ē eiuſdem rōnis cū eo: qđ pꝫ ꝑ cōmenta. tertio celi dicētem: certū eſt ꝙ de cauſis q̄ꝝ natura ē eadem nō differūt niſi ſm magis ⁊ minꝰ nō ſequūtur diuerſi effectꝰ niſi ſm magis ⁊ minus. ¶ Itē ſi ſic ſeq̄ret̄ ꝙ idē hitus poſſꝫ intēdi duabus intēſionibꝰ ſpē diſtinctis: ſcꝫ per actꝰ circa pꝛimā ↄcluſionē: ⁊ ꝑ actus circa alias: ſꝫ hoc ē impoſſibile: igit̄. Minoꝛ pꝫ: q2 vel ꝑ illas intēſiones acq̄reret̄ idē in ſpē vel diuerſuꝫ. Si ſm ſeq̄tur ꝙ ille hitus totalis eſt cōpoſitus ex partibꝰ diuerſaꝝ rōnum: ⁊ ꝙ non eſt vnꝰ hitus ſimplex vt ipſi dicūt.

Euaſio.

Si pꝛimū: ſequit̄ ꝙ in quēcūq3 actū pōt aliq̄s habitus intēſus ꝑ vnā intenſionē. poterit etiā hitus intenſus ꝑ aliā. ¶ Ad hoc rñdent negādo ↄñam: ⁊ dicūt ꝙ illa diuerſitas effectuū ꝓuenit ex diuerſitate reſpectuum.

Confutatio.

¶ Cōtra hoc ar̄. ſic: dicit Cōmēta. pꝛīo celi ꝙ ſermo d. ꝙ ꝓpter aliū ⁊ aliū reſpectuꝫ ꝓuenit alia ⁊ alia opatio ſm ſpēm ē ſermo extra naturā. ¶ Item ſm hoc ſeq̄ret̄ ꝙ impoſſibile eſſꝫ ꝙ ille qui acq̄ſiuit reſpectum circa ſcđam ↄcluſionē ꝑ pꝛimā obliuiſceret̄ ſcđe retēta pꝛima pꝫ: q2 talis hꝫ reſpectū quē ponūt: ⁊ impoſſibile eſt eum nō hēre: cum ſit impoſſibile eum nō acq̄ſiuiſſe ſcđam ↄcluſionē ꝑ pꝛimā. ¶ Tertio ſic pꝛīcipaliter ar̄. noticia habitualis alicuiꝰ concluſionis repugnat erroꝛi eiuſdē. ſꝫ cum ſcīa pꝛīe ↄcluſionis ſtat ignoꝛātia ⁊ erroꝛ circa tertiā quartā ⁊ quintā ↄcluſioneꝫ: igit̄ hitus vnius nō eſt idē cū habitu alterius.

Concluſio cōtra pꝛimā opinionem.

Concluſio ſcđa: totalis habitꝰ metaphiſicalis nō ſolū eſt vnus vnitate aggregatiōis: ſed vnitate generis. pꝛīa ps ꝓbat̄ rōnibꝰ poſitis in pꝛimo notabili. ¶ Pro ꝓbatiōe ſcđe partis ē aduertēdum: ꝙ ad hoc ꝙ aliquaꝝ ↄcluſionū hitus ſimplices ↄiūctim ſint vna ſcīa genere requirūtur duo. ¶ Pꝛimū eſt ꝙ ſint vniꝰ generis ſcibilis. ¶ Scđm ē. ꝙ tales ↄcluſiōes ſint demōſtrabiles ꝑ eadē pꝛincipia pꝛīa: vt pꝫ ex pꝛīo poſterioꝝ vna eñi ſcīa eſt (vt dicit Ariſto.) q̄ eſt vniꝰ generis ſcibilis ptes ⁊ ꝓpꝛietates ⁊ quecūq3 eſt eiſdē pꝛimis pꝛīcipijs cōſiderat. ¶ Dicūtur aūt ille eſſe vniꝰ generis: quarū perſe ſubiecta ab eis ſm vnam cōem rōem vel conceptū: vel analogiā: ad aliqđ pꝛimū conſiderātur: vt habetur quarto metaphiſice: quarūcunq3 aūt ſcīaꝝ eſt hmōi idē genus ſubiecti: illaꝝ ſunt eadē pꝛincipia: q2 opꝫ pꝛincipia ſcīe eſſe vnigenea perſe ſubiecto eiuſdem: non tñ opꝫ ꝙ oīm ↄcluſionuꝫ quaꝝ ē idem genus ſubiecti ſit vnius habitus genere: q2 de eodē ſubiecto ſm eādem rōnem poteſt haberi ſcientia ⁊ opīo modo ſciētia ⁊ opīo nō ſunt vnus habitꝰ genere illa vnitate de qua intelligitur: cum et eaꝝ ſint diuerſa pꝛincipia. Quantum ad tertium articulum.

Tertius articulus.

Dubitatur pꝛīo: vtꝝ pꝛincipioꝝ metaphiſicaliū hitus ſit idē nūero cū hitibus ↄcluſionum. ¶ Ad dubiū dr̄ ꝙ nō. qđ ꝓbat̄ ſic. ⁊ accipiat̄ grā exempli vna concluſio que ex decē pꝛioꝛibꝰ ꝓbetur. Si igitur hitꝰ

iſtius vndecime concluſionis ſit habitus ſuoꝝ princi-pioꝝ: aut ergo eſt habitus oīm: aut tm̄ eſt habitꝰ duoꝝ per q̄ immediate demōſtratur. Non ſm̄: q: cū illa duo principia depēdent ex duobꝰ immediate p̄cedentibus ſequitur ꝙ illoꝝ ⁊ principioꝝ ex quibus dependet erit idem habitꝰ: ⁊ cū iteꝝ illa per priora demonſtrātur: ſe-quitur iteꝝ ꝙ eaꝝ ⁊ ipſorum principioꝝ primoꝝ eſt idē habitꝰ: ergo de p̄mo ad vltimū ſequit̄. ꝙ ſi hitus xi. cō-cluſionis ē idē cū hitu duoꝝ principioꝝ a quibꝰ imedi-ate depēdet: ꝙ etiā erit idē cū hitu oīm principioꝝ p̄-cedentiū a q̄bus dependet mediate vel īmediate. Nec p̄t dici primū: q: vel eēꝝ hoc nō eſſꝫ vnꝰ hitus: ſic ꝙ hitus primi principij ſemꝑ ſit hitus oīm ꝯcluſionū ſe-quentiū: ita ꝙ a tali hitu p actꝰ circa alias ꝯcluſiōes in tendat̄. ⁊ hoc nō vt iam ꝓbatū eſt. aut hitus p̄ıc ꝓpō nis eſſet aliꝰ ab habitu ſcd̄e: ⁊ ſcd̄s eſſet ita ꝑfectus ꝙ poſſet in actū primi hitꝰ: hoc aūt nō p̄t dici: q: vel ad ueniēte ſcd̄o corrūpitur primꝰ vel nō. Si nō. ſequit̄ ꝙ ibi tūc eēt. x. hitꝰ ſupflui: q: p. xi. ſufficiēter poterit eli-ci habitꝰ ꝑfectꝰ circa oīa principia. Nec p̄t dici primū: q: ſi ſic tūc nullꝰ poſſꝫ obliuiſci ꝯcluſiōis q̄n obliuiſce-retur p̄ncipij: qd̄ ē ꝯtra experiētiā. Pꝫ ꝯña: q: nō obliui ſcitur ꝯcluſiōis niſi p corruptiōem hitus eiꝰ: ſꝫ ſi talis habitꝰ corrūpat̄ cū etiā ſit hitus p̄ncipij: ſeq̄tur ꝙ ob-liuiſceret̄ p̄cipij. ¶ Scd̄o ad idē ar̄. ſic: noticia p̄ncipi-oꝝ eſt cā noticie ꝯcluſiōis: gᵒ noticia p̄ncipij ē alia noti-cia ꝯcluſiōis: gᵒ hitus ꝯcluſionū alicuiꝰ ē ab hitu p̄nci-pioꝝ. ¶ Itē ſeq̄ret̄. ꝙ oīs ſcīa eſſꝫ intellectꝰ: ⁊ ꝙ oīs ſci-entia ſubalternata eſſꝫ ſcīa ſubalternās: qd̄ ē impoſſi-bile. ¶ Preter hec p̄t dici: ꝙ ſꝫ Olꝫ p̄t eē idē hitus principioꝝ ⁊ ꝯcluſiōis: ſicut idē actꝰ adheſiuꝰ quo aſſē-tit ꝯcluſioni ꝓpter p̄miſſas: ſicut eſt idē actꝰ volūtatis quo ſortes odit pctm̄ ⁊ diligit deū. q̄ denoīatur nolle reſpectu pcti. ⁊ velle reſpectu dei: ⁊ talis hitus noīat̄ ſapiētia: ⁊ ē ſimplex. Nō negat tn̄ quin etiā p̄ıcipioꝝ ⁊ concluſionis p̄nt eſſe diuerſi habitꝰ ⁊ actus adheſiui quoꝝ vnꝰ erit cā alteriꝰ. ¶ Aliter tn̄ dicit Grego. ari-minēſis ꝙ neceſſe eſt ꝙ ſint diuerſi actꝰ iudiciarij p̄nci-pioꝝ ⁊ ꝯcluſionis: eo ꝙ obiecta actuū ſunt diuerſa cō-plexe ſignificabilia: quoꝝ vnus eſt cauſa alteriꝰ. Et di-cit ſcd̄o ꝙ ſapientia non eſt ſimplex habitus ſed cōpo-ſitus ex habitu principioꝝ ⁊ ꝯcluſionis. Et vtraq; opi-nio eſt ꝓbabilis.

Opio olcam.

Opio grego. ari.

Dubitatur ſcd̄o: vtꝝ principioꝝ metaphiſi-caliū ſit vnꝰ hitus nūero. ¶ Ad dubiū d̄r ꝙ nō. q: taliū aliq̄n vnū eſt pſe notū: aliud vero p experientiā notum eſt. ¶ Itē vnū eoꝝ aliq̄n eſt ꝓpō mediata: ⁊ aliud ꝓpō immediata. Itē noticia vniꝰ p̄t ſtare cū errore et ignorātia alteriꝰ: igit̄. ¶ Itē aliquoꝝ principioꝝ meta-phiſicaliū q̄dā ſunt talia quoꝝ vnū nō cognoſcit̄ p ali-ud: ergo eoꝝ nō ē vnꝰ hitus: ꝯña tenet: q: diſtinctoꝝ obiectoꝝ ſpē quoꝝ neutrū p alteꝝ cognoſcit̄ nō eſt idē hitus nūero: alias quarūcunq; ꝯcluſionū q̄tumcū-q; diſparatꝝ poſſet eſſe vnꝰ hitus nūero. ¶ Itē p̄ıcipio-rum aliq̄n vnū eſt affirmatiuū ⁊ alteꝝ negatiuū. vnū vniuerſale ⁊ alteꝝ ꝑticulare: ſꝫ nō eſt idē hitꝰ aſſentiē-di affirmatiue ⁊ negatiue. vlr̄ ⁊ ꝑticulariter: igitur.

Dubitatur tertio: vtꝝ principioꝝ ⁊ cōcluſi-onū ſit idē hitus. ¶ Ar̄. ꝙ ſic: q: vno actu p̄nt intelligi ꝓpō ⁊ termini ex q̄bus ꝯſtituitur: ergo vno actu p̄nt co-gnoſci ꝯcluſio ⁊ p̄ncipia: ergo eoꝝ eſt vnus hitus: ꝯña tenet: q: p̄t eſſe vnus actus eoꝝ: ergo p̄t eē vnus habi-tus. ¶ Scd̄o ſic: ſapiētia ē vnus habitus: ⁊ tn̄ ipa eſt tā principioꝝ q̄ ꝯcluſionum: vt pꝫ p p. vi. ethi. vbi dicit ꝙ opꝫ ſapiētem nō ſolū q̄ ex principijs ſunt ſcire: ſꝫ etiam circa p̄ncipia reꝝ dicere: q: vtiq; erit ſapiā intellectꝰ ⁊ ſcientia. ¶ Itē ſicut ſe hꝫ finis ad ea q̄ ſunt ad finē quo ad bonitatē. ita p̄miſſe ad ꝯcluſiōē quo ad v̄itatē. ſꝫ in medijs ad finē nō eſt bonitas ex ſe ſꝫ ſolū ex fine: er-go neq; in ꝯcluſiōe eſt v̄itas niſi ex p̄ncipijs: ⁊ p ꝯñs in-tellectus nō fert̄ ſupra ꝯcluſiōē niſi q: ſupra p̄miſſas ferebat̄. ¶ Quarto ſic: ſi nō eſſꝫ eadē nūero intellectio q̄ fert̄ intellectus ſupra p̄ncipia ⁊ ꝯcluſiōes: ſeq̄tur ꝙ in-tellectus p̄ciſe inueniret v̄itatē in ꝯcluſiōe: q: īpoſſibile eſt intellectū ad aliq̄d terminari p̄ciſe q̄n in illo ſit v̄i-tas p̄ciſe: ſꝫ in ꝯcluſiōe p̄ciſe nō eſt v̄itas: ſꝫ vt eſt iūcta veritati p̄ncipij: igit̄. ¶ Ad dubiū r̄ndetur ꝙ nō. lꝫ op-poſitū ſit ꝓbabile: vt pꝫ in fine primi dubij. ¶ Ad rō-nes. Ad primā negat̄ ꝯña quicq̄d ſit de añte: q: ſigni-ficata terminoꝝ claudūtur in ſignificato ꝓpōis: ſꝫ ſigni-ficata p̄ncipioꝝ nō claudūtur in ſignificato ꝯcluſiōis. nā poſſibile eſſꝫ ꝯcl'onē cognoſci abſq; cognitōe p̄miſ-ſaꝝ: q: certū eſt ꝙ intellectꝰ fert̄ ſupra ꝯcluſiōē ⁊ nō ſu-pra p̄ncipia ſꝫ impoſſibile eſt ipm̄ ferri ſupra ꝯcluſiōē quin ferat̄ ſupra terminos eius: igit̄. ¶ Ad ſcd̄am nega-tur ꝙ ſapiētia ſit vnꝰ habitus nūero. Imo ſapiā ē vnꝰ hitus totalis includēs intellectū ⁊ ſciam: ⁊ differt ſit ab eis ſicut totū a p̄te. ¶ Ad tertiā d̄r ꝙ bonitas appetitꝰ ⁊ medioꝝ eſt ꝓpter bonitatē finis: eſt tn̄ vtriuſq; alia bonitas: ita etiā eſt de veritate p̄ncipioꝝ ⁊ ꝯcluſionū. ¶ Ad quartā d̄r. ꝙ ſiue v̄itas ꝯcluſiōis ſit iūcta v̄itati p̄miſſaꝝ ſiue nō eſt tn̄ alia v̄itas ꝯcluſiōis a v̄itate p̄-miſſaꝝ: q: alia ⁊ alia eſt noticia ⁊ alius: ⁊ alius habi-tus: lꝫ vnus fortaſſis ſit cū eis coniūctus.

At rōnes q̄ſtiōis ¶ Ad primā pꝫ ſolutio ex dictis. ¶ Ad ꝯfirmatōem ꝯcedit̄. ꝙ q̄lꝫ habitꝰ intelle-ctualis ē vnus nūero: nō tn̄ ex hoc ſeq̄tur ꝙ oīm ꝯcluſi-onū metaphiſicaliū ſit vnꝰ hitus nūero. ¶ Ad ſcd̄am ne-gat̄ ꝯña: q: lꝫ hitus ꝯcluſiōis ſit aliꝰ ab hitu p̄miſſarū nunq̄ tn̄ p̄t elici actꝰ circa ꝯcluſiōē: q̄n elicit̄ circa p̄-miſſas. ¶ Ad tertiā negat̄ maior: q: p̄t eſſe vna potēa nūero obiectoꝝ formalr̄ diſtinctoꝝ: ſꝫ nō p̄t eē vnus hitus circa diuerſa obiecta formalr̄ diſtincta.

Omnes hoīes natura ſci-re deſiderāt. Signū aūt eſt ſenſuū dilectio: ſecluſa eīm vtilitate: ipos dili-gimus: ⁊ maxime viſum. Non eīm ſolū vt agamus ſꝫ ⁊ nihil agere debētes ipm̄ videre pre oībus: vt ita dicā: alijs eligimus. Tū: q: inter oēs ſenſus nos maxie cogno-ſcere facit. Tū etiā: q: multas differētias demōſtrat reꝝ. Aīalibꝰ aūt oībꝰ cōem ē ſen-ſū hēre. Ipoꝝ aūt p̄ter ſenſū q̄dā non hn̄t mēoriā: ⁊ talia nec ſūt prudētia nec diſcipli-nabilia. Alia ſūt q̄ cū ſenſu hn̄t mēoriā. Et iſtoꝝ q̄dā hn̄t viſū nō auditū vt apes: ⁊ ſunt prudētia nō tn̄ diſcipliabilia. Alia aūt ſūt q̄ cū hijs hn̄t auditū: talia ſūt prudētia ⁊ diſci-plinabilia. vt eq̄ ⁊ canes ⁊ ſic de alijs. ¶ Ex quo pꝫ d̄ria inter hoīem ⁊ alia aīalia. Nam alia aīalia ab homine imaginationibus et

Viſus maxie cognoſcere fa-cit ⁊ multas re-rum d̄rias no-bis oſtendit. Diuerſi gra-dus aīalium.

memorijs viuūt: experimēti aūt parū ꝑticipāt. hoīs aūt genꝰ arte ⁊ rōibꝰ. ¶ Pro iſtꝰ igit̄. Sit hec p̄ma ꝯcl'o. Ex multꝭ mēorijs ī hoībꝰ fit experimētū. Pꝫ q: eiuſdē rei multe mēo-rie. vnīꝰ experiētie potētiā faciūt ⁊ fere videt̄ ſile eē experimētū ſcīe ⁊ arti. ¶ Scd̄a ꝯcl'o. Ars ⁊ ſcīa p experiētiā fiūt in hoībꝰ. Pꝫ q: ſi-cut ait ptholomeꝰ recte dicēſ. experiētia quid artē facit, inexperiētia caſū. Ars eīm fit: cū ex multꝭ experimētalibꝰ ꝯceptōibꝰ vna fit vl'is cō-ceptio de ſilibꝰ. Verbigr̄ ahēre ꝯceptōē ꝙ h̄ fuit vtile platoni ⁊ ſocrati hac egritudine laborātibꝰ: ⁊ ita de alijs ſingularibꝰ: experi-mēti eſt. Sꝫ accipe ꝙ h̄ ꝯtulit oībꝰ hac egri-tudine laborātibꝰ ſcd̄m ꝓpriā cōplexiōem vt fleumaticis aut colericꝭ aut eſtu febricitāti-bꝰ artꝭ ē. ¶ Tertia ꝯcl'o. Ars ⁊ experiētia nō d̄rn̄t quo ad agere. Pꝫ q: agūt quo ad effe-ctꝰ eiuſdē rōis. ¶ Quarta ꝯcl'o. Experti cer-tiꝰ opātur artificibꝰ iexptꝭ. Pꝫ q: experiētia eſt ſingulariū cognitio, ars v̄o vliū. Sꝫ oīs opatio ē circa ſinglaria. Medicꝰ eīm nō ſa-nat hoīem niſi ſcd̄m accñs: ſꝫ Calliā aut So-crē: aut aliquē alioꝝ. cui cē hoīē accidit ꝑ ſe ſanat. Et ſic pꝫ: ꝙ ſi q̄s ſine experimēto rō-nē hēat: ⁊ vlē cognoſcat: ⁊ tn̄ nō cognoſcat ſinglare: multotiēs peccabit: q: ſingulare magꝭ curabile ē. ¶ Quinta ꝯcl'o. Artifices nō experti ſūt ſapiētiores q̄tū ad cognitiōē exptꝭ. ¶ Pꝫ. Tū p̄mo. q: illi q̄ ſciūt cām ⁊ ꝓpter q̄d ſūt certiores illis q̄ ſolū cognoſcūt q: ē. ſꝫ artifices cognoſcūt cām rei. Nō aūt experti. gᵒ artifices exptꝭ ſūt ſapiētiores. Pꝫ ꝯña q: nō exiſtimamꝰ architectores eē magꝭ ſciētes ⁊ honorabiliores manu artificibꝰ niſi q: architectores cās cognoſcūt fctōꝝ. Ma-nuartifices v̄o opāt̄ ſicē q̄dā iaīata. nec opā-tur ſciētes q̄ faciūt: vt ignis exurit. ſꝫ iaīata vnūq̄dq; faciāt natura: artifices v̄o ꝓpter ꝯſu-etudinē. ¶ Tū ſcd̄o: q: artifices p̄nt docere alios: nō aūt experti. igr̄ artifices ſūt ſapiēti-ores. Sciētꝭ eī ſignū ē poſſe docere. ¶ Pꝫ tertio eadē ꝯcl'o. nulla cognitio ſenſitiua eſt ſapiā: gᵒ nullꝰ exptꝰ ē ſapiēſ. Añs pꝫ: q: oīs cognitio ſēſitiua ē circa ſinglaria, q̄ ꝓpter q̄d d̄ nullo dicūt. ¶ Ex qᵒ ſeq̄t̄ p̄mo: q̄lꝫ artē i-uenietē aliq̄d vltra cognitiōē ſenſus eē di-gnā miratōe: nō ſolū ꝓpter aliquā inuētoꝝ vtilitatē: ſꝫ q: magꝭ ꝑticipat rōem ſapiētie. ¶ Pꝫ ſcd̄o: q: īter ſcīas ille q̄ repte ſunt ꝓpter introductōē ſeu ſcīe ſpeculatiue ⁊ nō ꝓpter ne-ceſſaria vite hūane: ſunt ſapiētiores illis q̄ ꝓpter vſū hūanū repte ſūt. Pꝫ q: tales nec ad voluptatē nec ad neceſſaria ſciaꝝ repte ſunt vt ſūt ſcīe mathematice: q̄ primū repte ſunt a ſacerdotibꝰ egypti qui ibi vacare di-miſſi ſūt ⁊ a publico victū hēbāt. ¶ Pꝫ ter-tio: ꝙ ſapiā circa p̄mas cās ⁊ p̄ıcipia v̄ſa-tur. Pꝫ q: hn̄s experimētū. certiorē hꝫ cogni-tionē eo qui ſolū hꝫ ſenſū, ⁊ artifex etiā ex-pertis, architector aūt manuartifice, ⁊ ſpe-culatiuus actiuo ſapiētior eſt.

Hoīm genus arte venit et rationibus.
Concluſio .i.
Concluſio .ij.
Experientia fa-cit artē. Inex-perietia caſum.
Cōcluſio. iij.
Cōcluſio. iiij. Experiētia ē co-gnitio ſingu-lariū. Ars vero non.
Concluſio .v. Artifices expertis ſunt ſapiētiores et architector manu artifice.
Sciētis ſignū eſt poſſe doce-re.
Q̄ ſacerdo-tes egypti ex penſis publi-cis mathema-ticis vacabāt diſciplinis.

Querit̄ ſcd̄o vtꝝ oēs hoīes natura ſcire deſiderēt. ¶ Ar̄. ꝙ nō. q: ſeq̄ret̄ ꝙ hoīes haberēt ſciaꝫ ⁊ nō haberēt: pꝫ ꝯña: q: hoīes inq̄tū appetūt ſciaꝫ hn̄t ſꝫ inq̄tū deſiderāt nō hn̄t: ergo oēs deſiderēt hēre ſciē-tiā ſeq̄tur ꝙ oēs nō hn̄t ſciaꝫ. ¶ Cōfirmat̄. q: ſi ſic ſeq̄-retur ꝙ remoto īpedimēto oēs hoīes ſcirēt: qd̄ ē falſū ⁊ pꝫ ꝯña p ſimile de igne reſpectu motu ſurſū. ¶ Se-cūdo ſic: nihil appetit̄ niſi rōne boni: ergo appetitꝰ nō inclinat ad veꝝ. Itē volūtas ꝯtra naturā diſtinguit̄. er-go cū appetitꝰ ſe teneat ex p̄te volūtatis: ſeq̄tur ꝙ impli-cat dicere appetūt naturaliter ſcire. ¶ Tertio ſic: aliq̄ ſunt q̄ deſiderāt ignorare cū ſit aliq̄ ignorātia affecta-ta: igit̄. ¶ Et ꝯfirmat̄: q: q̄ nō appetūt media ordinata in aliquē finē nō appetūt talē finē. ſꝫ plures nō appe-tūt naturaliter labores ⁊ ſtudia q̄ ſunt media ad acq̄-rendū ſciam: igit̄. Minor pꝫ p Arꝭ. p̄mo retho. dicētē ſtudia: ſolicitudīes: ⁊ conatꝰ: ſunt triſtes ⁊ naturale ē triſticiā fugere: igit̄. In oppoſitū eſt Arꝭ.

Sciēdū ē p̄mo ꝙ iſte ē liber metaphi. Arꝭ. in quo ipe determiāt vlr̄ d̄ oībꝰ entibꝰ ſm̄ ꝙ entia ſunt Et diuidit̄ in. xij. libros ꝑtiales. primꝰ diuidit̄ in ꝓhe-miū ⁊ tractatū: tractatꝰ incipit ibi. q̄m aūt. ꝓhemiū di-uidit̄ in tria ca. In p̄mo oñdit ꝙ hec ſcīa v̄ſatur circa cās ⁊ p̄ıncipia. In ſcd̄o oñdit circa quas cās: ⁊ circa q̄ p̄ıcipia v̄ſatur. In tertio oñdit q̄lis ſit hec ſcīa. In p̄-mo duo facit: p̄mo ponit q̄dā preābula. ſcd̄o infert con-cluſionē p̄ıcipaliter intētā: ⁊ adhuc p̄mo ponit digni-tatē phīe: rōne cuiꝰ ponit vnā ꝓpōem p quā apparet phīe dignitas: ⁊ ē iſta. Oēs hoīes natura ſcire deſide-rāt. i. naturalr̄. Hāc ꝓpōē ꝓbat a ſigno: q: ſecluſa oī vtilitate quā poſſumꝰ hēre p ſenſus nr̄os: adhuc dili-gimꝰ eos ꝓpter ſeipos: ⁊ inter illos viſū maxie diligimꝰ nō ſolū vt eo mediāte agamus ad extra: ſꝫ nihil agere volētes ipm̄ videre (. i. ipꝫ viſū) maxie diligimꝰ. Tū p̄mo: q: inter oēs ſenſus facit nos maxie cognoſcere. i. certiſſime qd̄ ꝯtigit ꝓpter eius puritatē ⁊ īmaterialitatē. Tū ſcd̄o q: plures reꝝ d̄rias nobis oñdit: qd̄ ꝯtigit ꝓpter eius cōitatē. igr̄ oēs hoīes naturalr̄ ſcire deſiderāt.

Textus.

Viſus maxie cognoſcere fa-cit et multas reꝝ differen-tias nobis oñ-dit.

Sciēdū ē ſcd̄o ꝙ duplex ē appetitꝰ. Qui-dā eſt ſine p̄uia cognitōe appetētis ſicut lapis appetit moueri deorſū ſine p̄uia cognitōe ipiꝰ: ⁊ ille appetitꝰ d̄r naturalis. ¶ Aliꝰ fit cū p̄uia cognitōe appetētis: et d̄r aīalis. ¶ Et iſte ē duplex. Quidā fit cū p̄uia cognitō-ne ſenſitiua: ⁊ d̄r ſenſitiuꝰ. ¶ Aliꝰ fit cū cognitiōe p̄uia intellectiua ⁊ d̄r īntellectiuꝰ. ¶ Et q̄lꝫ iſtoꝝ adhuc ē du-plex. Quidā ē ſcd̄m mediāte cognitōe ꝯfuſa ⁊ īpfecta: ſi-cut appetitꝰ qᵒ deſideramꝰ btitudinē quā impfecte co-gnoſcimꝰ: ⁊ talē appetitū nō ē neceſſe intēdi cognitōe: p̄t eīm q̄s ipfecte cognoſcere bōa exteriora ⁊ ea appetere nec ē neceſſe ꝙ q̄to magis cognoſcit tāto magis ea appe-tat. imo oppoſitū ꝯtingit. Sꝫ q̄n ex intēſiōe cognitōis ſeq̄tur intēſior appetitꝰ: ſignū ē ꝑfectōis ⁊ appetētis: ⁊

Diuiſio appe-titus.

illius qđ appetit. vt ꝙ.. magis cognoſcimꝰ ſcias ⁊ vir tutes tāto magis eas appetimꝰ. ¶ Alius ē appetitus qui fit mediāte cognitōe diſtincta ⁊ pfecta: vt appetitus ꝟtutis pfecte cognite. ¶ Tunc ſit.

Cōcluſio .i. oēs appetūt ſcire appetitu naturali. pꝫ q: nulla ꝑexñti cognitiōe in nobis circa ipm adhuc intellectꝰ naturalr inclinat ad ſcire tanꝙ ad ſuam ꝓpriā pfectiōez. Vnūqđqꝫ eñi naturaliter appetit ſuā perfectionē. ¶ Ex quo pꝫ ꝙ nō oīs appetitꝰ intellectus ē intellectiuus: ſꝫ ſolū ille qui fit mediāte cognitione intellectiua.

Cōcluſio .ij. nullus appetit ſcire appetitu quē ꝓcedit pfcā cognitio: lꝫ bñ appetitu quē ꝓcedit cognitio ꝯfuſa. ¶ Pria ps pꝫ: q: deſideriuꝫ ē reſpectu nō hñti. ¶ Scđa ps pꝫ: q: aliq̄ hñt pricipia ad q̄ aduertūt ⁊ cognoſcūt ꝙ ex eis eſt aliqđ ſeq̄ns. ⁊ deſiderāt illud ſcire: igr. ¶ Itē vnuſqſqꝫ de dubijs noticiaꝫ appetit: ſꝫ dubia nō ſunt ꝑ̄ſo icognita: igr. ¶ Ex qº pꝫ ꝙ lꝫ cīs intellectꝰ ſcire appetat naturali appetitu: eo ꝙ naturaliter incliat ad aſſētiēdū ꝟitatibꝰ priorꝫ ꝑncipiorꝫ tāꝙ illa cognoſcat: nō tñ appetitu aīali ꝑſuppōnēte cognitiōez illorꝫ pricipiorꝫ: ſicut nec appetitu ſēſitiuo q̄ refugit naturaliter media ad ſciam: ſcilicꝫ libros: ſtudia: ⁊ laboꝛes: vt ſatis cōſtat ꝑ experiētiam: igitur.

Dubitat prio: vtrꝫ appetitꝰ quo oēs hoies naturalr ſcire deſiderāt ſit ipiꝰ volūtatis aut itellectꝰ. ¶ Ar. ꝙ volūtatis. q: deſideriū ſeq̄ns cognitiōez ⁊ ꝓcedēs ſūt eiuſdē ſpēi: cū ſint eiuſdē obiecti: ſꝫ deſideriuꝫ cognitiōez ſeq̄ns ē ipiꝰ volūtatis: gº ⁊ ꝓcedēs. ¶ Itē volūtas incliat oēs poñas ad ſuos fines: ſꝫ nō incliat ad tales fines niſi eos appetēdo: igitur. Maior pꝫ: q: oē mouēs ſupiꝰ iclinat ⁊ mouet i inferioꝛa mouētia i ſuos motꝰ ⁊ fines. ¶ Itē ſic ſe hꝫ itellectio ad intellectū: ſic volitio ad volūtatē. ſꝫ oīs itellectio ē ipius itellectꝰ: gº oīs volitio ē ipius volūtatis. ¶ In oppoſitū ar. q: ſi itellectꝰ eēt ſine volūtate adhuc eēt pfectibilis ſcīa: gº eaꝫ naturalr appeteret. ¶ Et ꝯfirmat: q: icliari i ꝓpriā pfectiōez ē cā appetēdi i inaīatis. ergo ⁊ itellectꝰ: q: ipiꝰ itellectꝰ ē aliq̄ ꝓpa pfectio q̄ ē magis pfectibilis ꝙ inaīatū ſit pfectibile ſua pfectōe: ⁊ talis pfectio ē ꝓ aliquo tpe ſibi icognita: ergo eā naturalr appetit. ¶ Ad rōes dubij. Ad pmā negat añs q: deſideriū ſeq̄ns cognitōez ē actꝰ elicitꝰ: ſꝫ ꝓcedēs nō ē idē actꝰ. imo q̄dā naturalis icliatio. Et cū dr: ſūt eiuſdē obiecti: ergo ſūt eiuſdē ſpēi. negat ꝯña: q: poña viſiua ⁊ actꝰ vidēdi ſunt eiuſdē obiecti: ⁊ tñ nō ſūt eiuſdē ſpēi. ¶ Ad ſcđaꝫ negat maior. et ſi ꝓbetur. q: ſi poña ſupior iclinet poñam inferiorē in ſuū finē. nccē ē ꝙ finis poñe iferior ſit finis poñe ſupioris. Si itelligat ꝙ ſit finis eiꝰ pficiēs reſpcū cꝰ ē naturale deſideriū: negat ꝯña. Si ꝟo dicat ꝙ ſit finis indigēs ꝯcedit. vocat aūt finis idigēs alicꝰ q̄ eget tali agēte ad hoc ꝙ illđ cꝰ ē pfectio ſeq̄t. Vñ illa rō militat cōtra arguētē. nā ſi volūtas incliaret oēs poñas i ſuos fines: aut hoc eēt ꝫ naturā vł ꝯtra naturā. nō ꝫ: q: tūc violētaret eas. Si pmū: ſeq̄ret ꝙ i eis eēt icliatio naturalis ad illđ ad qđ moueret a ſupiori mouēte: ſꝫ talis icliatio nō ē aliđ ꝙ appetitꝰ: igr. ¶ Ad tertiā ꝯcedit maior de volitōe elicitiua ipiꝰ appetitus: ſꝫ nō de volitōe q̄ eſt appetitus naturalis extēſo noīe volitiōis.

Dubitat ſcđo: vtrꝫ iter oēs ſeſus maxie diligamꝰ ſenſū viſus. ¶ Ar. prio ꝙ magis diligamꝰ ſenſuꝫ tactꝰ: q: ē magis neceſſariꝰ ad vitā: igr. Itē ꝑuatiōeꝫ tactus magis odimꝰ ꝙ ꝑuatōeꝫ viſus: ergo tactū magis diligimus ꝙ viſū. ꝯña pꝫ ex illo pncipio: q: magis fugiendū magis eligēdo oppōit. Itē tactꝰ plures rerꝫ ꝯtras oñdit ꝙ viſus: cū tactꝰ ſit duarꝫ ꝯtrarietatū viſus aūt vnius tñ. Itē aliqđ odit p viſuꝫ ⁊ oñdit p tactū: cuꝫ q̄litates tāgibiles ſint prie q̄litates iter oēs. Et ꝯfirmat. q: tactꝰ ē certiſſimi iudiciꝫ in hoībꝰ cū hō ſit tpatiſſime cōplexiōis in q̄litatibꝰ pmis. ¶ Scđo ſic ar. de auditu q: auditꝰ nobis oñdit mediātibꝰ vocibꝰ ſignificatis dīas eīm rerꝫ tā materialiū ꝙ imaterialiū: igr. Et ꝯfirmat. q: plura ſcimꝰ p doctrinā demōſtratiuā ꝙ p inuētiōeꝫ ſꝫ auditus ē ſenſus doctrīe: igr. ¶ Pro ſolutōe dubij ē aduertendū ꝙ ſenſuū nrorꝫ exteriorꝫ duplex ē vtilitas. Vna ē ad neceſſitates: ⁊ hoc mō guſtꝰ ⁊ tactꝰ ſūt vtiliores alijs. Alia ē ad cognitōeꝫ: ⁊ hoc mō viſus ⁊ auditꝰ ſunt vtiliores: ⁊ ꝙto ad altiorē cognitiōem valēt tāto ſūt digniores. Ex quo ſeq̄t ꝙ viſus ⁊ auditꝰ in hoībus digniores ſūt viſu ⁊ auditu i brutis: q: in hoībꝰ valēt ad cognitōeꝫ itellectiuā. In brutis ꝟo ſolū ad ſenſitiuā. Silr ſenſus dr valere ad cognitōeꝫ duplr: Vno mō pſe q: p ipꝫ rē ipaꝫ iuenimur. Aliomō p accñs ⁊ hoc mō auditꝰ magis vꝫ ad ſciaꝫ p doctrinā hītaꝫ ꝙ viſus: q: p auditū voces apphēdimꝰ q̄ ſigna ſūt rerꝫ p eas ſignificatarꝫ. ¶ Ad dubiuꝫ rñdet: ꝙ iter oēs ſenſus viſus de pſe maxie ꝯfert ad ſciaꝫ pꝫ: q: viſus imediate fert ſup res ipas de q̄bus accipit cognitio: gº ē certiſſimꝰ ⁊ obiectū eius eſt certiſſimū. iō etiā plura facit nos ſcire ꝙ aliqs alicrꝫ ſenſuū.. ¶ Ad pmā rōeꝫ dubij negat ꝯña: q: magis neceſſaria nō ſūt ſp digniora nec magis eligenda. Pria ꝯfirmatio ſoluit in prio dubio. ¶ Ad aliā dr: ꝙ illa vna dīa q̄litatū q̄rꝫ ē viſus i pluribꝰ repit ꝙ ille due q̄rꝫ ē tactꝰ ¶ Ad aliā dr ꝙ lꝫ q̄litates tāgibiles ſint prie inter q̄litates q̄ inſūt corꝑibꝰ ſm ꝙ gñabilia ⁊ alterabilia: nō tñ ſūt prie iter q̄litates q̄ inſūt corꝑibꝰ ſm ꝙ corpora vel lꝫ ꝙ ſēſibilia. ¶ Ad q̄rtā dr ꝯcedēdo ꝙ tactꝰ i hoībꝰ ē certioris iudicij ꝙ tactus in alijs: nō tñ eſt certioris iudicij ꝙ viſus ipſius hoīs. Rōnes de auditu ſolute ſunt ex dictis.

Dubitat tertio: vtrꝫ verꝫ ſit ꝙ illud ē magis eligēdū cꝰ ꝑuatio ē magis fugiēda. ¶ Ar. ꝙ nō. de viſu ⁊ ꝑuatōe ipius viſus. Itē ꝑuatio vite ē magis fugiēda ꝙ ꝑuatio bōe vite: ⁊ tñ bona vita ē magis eligēda ꝙ vita: igr. Silr diceret de eē ⁊ nō eē. bñ eſſe ⁊ nō bñ eſſe. ¶ Pro dubio ē aduertēdū: ꝙ bonorꝫ ſe hñtiuꝫ ſm magis ⁊ minꝰ. Quedā ſunt quorꝫ vnū aliud icludit vt bñ viuere icludit viuere: ⁊ in talibꝰ ꝑuatio boni iclusi infert ꝑuatiōeꝫ bōi includētis: vt bñ ſeq̄t a nō eſt: gº a nō bñ ē. Alia ſunt diſpata: quorꝫ neutrꝫ icludit alterꝫ: vt ꝟtutes ⁊ diuitie. ¶ Aduertēdū eſt vlteriꝰ: ꝙ ſi vnū cōparetur ad multa pēs maioritatē ⁊ minoritatē: cauēdū eſt ne ꝑuatio multorꝫ bonorꝫ cōparet indebite ꝑuationi vnius boni. Naꝫ ſi ꝑuatōes multorꝫ bonorꝫ diſiūctiue ſūpte cōparētur ad ꝑuatōeꝫ vniꝰ boni fallit cōpatio. Si copulatiue ſumātur tenet cōpatio: vt ſi meliꝰ ſit eē ſanū ⁊ hre diuitias ꝙ hre amicuꝫ: nō nccē eſt: ꝙ ſit deteriꝰ nō hre ſanitatē ⁊ diuitias: ꝙ nō hre amicū. ¶ Tūc rñdetur ad dubiū: ꝙ in bōis nō ſe includētibus: illius qđ ē magis eligēduꝫ ꝑuatio ē magis fugiēda: pꝫ q: ꝑuatio boni eſt mala: igr quāto ē maioris bōi tāto eſt ꝑuatio peior. ſꝫ quāto aliqđ ē peiꝰ: tāto ē magis fugiēdū. Et hoc intelligit de peioritate formali vel cauſali. vt nō hre virtutes eſt peius ꝙ nō hre diuitias: q: ſuū obiectū eſt melius: igitur. ¶ Scđo dr ꝙ in bonis ſe includētibus non opꝫ ꝙ ꝑuatio melioris ſit magis fugiēda: pꝫ: q: in talibus bonū includēs eſt melius: cū cōtineat bonitatem incluſi: ⁊ tñ priuatio boni incluſi vt dictū eſt infert priuationeꝫ includētis. Hoc aūt ꝯtingit: q: priuatio boni includētis videt eſſe priuatio duorꝫ bonorum. ſcꝫ incluſi: ⁊ eius qđ includens addit ſuper incluſum: ſed talis priuatio nō eſt priuatio eorum copulatiue ſumptorum

ſed diſiūctiue tñ. Nā nō bñ viuere nō dicit copulatiue negationē vite ⁊ bonitatis: ſed diſiūctiue ſolū: pōt eñi iſta ꝓpō hō nō bñ viuit hre duplicē cām. ſ. vel q: nō viuit: vel q: eiꝰ vita nō ē bona: ⁊ ita ibi ē ꝯpatio vniꝰ bōi ad multa: quorꝫ ꝑuatōes diſiūctiue ſūpte ꝯpant ad priuationē vniꝰ boni. Et ſi dicat ꝙ ē regula Ari. prio priorum maiꝰ maiori opponit in bōitate ⁊ malicia Rñr ꝙ illa regula nō ē vlr vera nec i ꝯtrarie oppoſitis nec ꝑuatiue ſiue ꝯtradictorie: ꝙuis Ari. ſemꝑ exēplū pōat de ꝯtradictorijs: vt pꝫ inſpiciēti textū. ¶ Dr tertio: ꝙ ſi hmōi bōa quorꝫ vnū iclu dit alterꝫ ꝑ poſſibile vel ipoſſibile ſepent abiuicē ⁊ qđlibet illorꝫ integre priuet tūc ſemꝑ priuatio melioris eſt deterior: vt ſi eſſet viſus ſine tactu priuatio viſus eſſet deterior ꝙ priuatio tactꝰ. ¶ Rōnes dubij ſoluunt ex dictis.

Ad rōes pncipales añ oppoſitū queſtiōis.

¶ Ad pmā dr: ꝙ ſoluta ē ex dictis quo ad pmaꝫ ptē. Sꝫ quo ad ſcđaꝫ ptē dr: ꝙ talis ꝯña eſſꝫ bōa ſi tale deſideriū eēt ad actū ſꝫ ſciendi queadmodū deſideriū ignis ad eē ſurſuꝫ: ſꝫ nō vꝫ de deſiderio ad actū primū: vt pꝫ de materia reſpcū forē ſubñalis Ad ſcđaꝫ negat ꝯña q: viuere bñ hꝫ rōnē boni reſpectu intellectꝰ cū ſit eiꝰ pfectio. ¶ Ad primā ꝯfirmationē ꝯcedit: ꝙ volūtas vt libera ē diſtinguit a natura ſꝫ nō vt natura ē. ipa tñ eſt iꝓpa ⁊ falſa de ꝟtute ſmonis: ſi tñ p eā itelligat iſta motꝰ volūtatis nō ē naturalis tūc ꝯcedit ad hūc ſenſuꝫ: ꝙ nullꝰ actꝰ elicitꝰ a volūtate ē naturalis: ⁊ tñ ē ꝙ deſideriū. i. volūtas ſiue velle quo appetit p pmā opatōeꝫ nō ē actꝰ ab ea elicitꝰ: ſꝫ q̄dā naturalis icliatio. Deīn ē tñ ſupra ꝙ talis appetitꝰ nō ē ipiꝰ volūtatis ſꝫ appetitꝰ intellectꝰ. ¶ Ad ꝯfirmationē ꝯcedit ꝙ natura ē deteriata ad vnū. Vel dr ꝙ ſic deteriata ē ad vnū qđ nō pōt in oppoſitū: cū hoc tñ ſtat ꝙ pt i multa. ¶ Ad tertiā dr ꝙ nō ē icūueniēs oēs hoies deſiderio naturali appetere ſcire: ⁊ deſiderio elicito a volūtate depꝛauata appetere ignorare. Dr vlteriꝰ ꝙ nullꝰ appetit ignorare niſi p accñs Nā illi q̄ videt appetere ignorare appetūt pſe q̄etē a labore cui dāt opaꝫ: ad qđ ſeq̄t pſe ignorātia. Ad ꝯfirmationē negat maior: ⁊ maxie de appetitu naturali. Nā ſtat aliquē eē icliatū ad aliqđ: ⁊ tñ p depꝛauatā volūtatē fugere illud per quod poſſet illud conſequi.

Querit tertio: vtrꝫ prudentia inſit brutis.

¶ Ar ꝙ nō: q: prudētia icludit ꝓuidētiā de futuris ex mēoria ꝑteritorꝫ: ſꝫ hoc nō pt eē ſine collatiōe pñtis ad futurꝫ: ⁊ illa collatio ſolꝰ rōis ē q̄ nō ē i brutis. igr bruta nō hñt prudētiā. ¶ Scđo ſic: prudētia ē rcā rō agibiliū: vt hētvi. ethi. ſꝫ bruta nō hñt rōnē: ergo nec prudētiā. ¶ Tertio ſic: circa nociuū ⁊ vtile ē prudētia: ſꝫ bruta nō cognoſcūt nociuū ⁊ vtile: cū nociuū ⁊ vtile nō ſint ſenſibilia cōia nec ꝓpa: igr bruta non habent prudentiam. ¶ In oppoſitum eſt p. in textu. Textus

Sciēdū ē pmo ꝙ poſtꝙ Ari. oñdit ꝙ omēs hoies naturaliter ſcire deſiderāt. ꝯñter oñdit modum acq̄rendi ſciam i nobis ⁊ circa hoc oñdit ex quibꝰ gñat ars ⁊ expimētū. Et pmo ponit vnū in quo oīa aīalia cōueniūt d. ꝙ oīa aīalia ex ſua natura hñt ſenſū. Deīn diſtinguit diuerſos gradꝰ aīaliū d. ꝙ q̄dā ſūt q̄ cū ſenſu nō hñt mēoriā ⁊ talia nō hñt prudētiā. Alia ſūt q̄ cū ſenſu hñt mēoriā. Et iſta ſūt duplicia: q: q̄dā ſūt q̄ hñt viſum: ſꝫ nō auditū: vt apes: ⁊ talia ſūt prudētia ſꝫ nō ſūt diſciplinabilia. Alia ſūt q̄ cum his hñt auditū: ⁊ talia ſūt prudētia ⁊ etiā diſciplinabilia: vt eq̄ canes ⁊ ſic de alijs. ¶ Et ſi dicat: ꝙ qñ apes exeūt ruſtici pulſant peluim ad eas ꝯgregādas: ſꝫ p hoc nō ꝯgregarēt eas niſi audirēt: igr apes hñt auditū. ¶ Ad hoc rñr: ꝙ pulſatio illiꝰ peluis nō fit vt apes ſonū audiāt ſꝫ vt moueat (Diuerſi gradꝰ animalium)

aer: q: aer cōmotꝰ retrahit apes a uolatu. Ex pdictis infert p. excellētiā hoīs ſupra oīa alia aīalia: q: oīa alia aīalia imaginatōibꝰ ⁊ mēorijs viuūt: hoīm aūt genꝰ arte ⁊ rōibꝰ. ꝯñr oñdit p. gñationē expimēti ⁊ artis di. ꝙ in hñtibꝰ mēoriā ex mēoria fit expimētū. Probat nam multe mēorie eiuſdē rei vniꝰ expientie poñam faciunt Et ſubdit p. ꝙ expimētū fere ē ſile ſcie ⁊ arti. Deīn dat gñationē artis di. ꝙ ars ⁊ ſcīa p expimentiā fiūt. ꝓbat q: vt ait q̄dā p. rcē di. expiētia artē facit inexpiētia caſuꝫ. Fit eī ars: cū ex multis cognitōibꝰ expimētalibꝰ fit vna cognitio vlis de ſilibꝰ. Nam hre cognitionē ꝙ hoc fuit bonū Callie Socrati ⁊ multis alijs laborātibꝰ tali egritudine expimēti ē: hre aūt cognitionē ꝙ illud ꝯtulit oībꝰ febricitātibus fleumaticis aut colericis i eſtu febricitantibus artis eſt. (Hoīm genꝰ arte viuit ⁊ rōnibus) (Expiētia facit artē Inexpientia caſum)

Sciendum eſt ꝙ ſecundo prudentia capitur duplr. Vno mō ꝓpe ꝓut ē rcā rō rerꝫ a nobis agibiliuꝫ: ⁊ ſic brutis nō ineſt prudētia: q: bruta carēt rōni. Cui deſcriptōi addēdū ē ſi dēat eē ſufficiēs mediāte ꝓpōe ꝯtigēte vli vel pticulari. Et ſic dicēdū ē de deſcriptōne artis ꝓpe dicte: alioq̄n indubitanter logica ⁊ alie artes practice eēnt prudētia: cū ſint de agibilibꝰ: ⁊ de ꝯceptibus: ⁊ nris actibꝰ ſicut moralis phīa. Immo etiā logica eſt de factibilibꝰ extra nos. ſ. de vocibꝰ ⁊ ſcripturis: ſicut ⁊ grāmatica: qđ nō ē verꝫ: cū ſint ſcie: vt ſatis ptꝫ p diuiſionē habituū intellectualiū. veridicorꝫ vi. ethi. poſitam: ⁊ pmo poſteriorꝫ: vbi ſcīa ponit diſtigui ſpē ab arte ⁊ prudētia. Nec vꝫ dicere ꝙ Ari. capit ibi ſciam: pro ſcīa ſpeculatiua: q: tūc opꝫ ꝙ ſcie practice eēnt artes vł prudētie ⁊c. Aliomō capit prudētia metaphorice ꝓ q̄dā ꝓuidentia futuri ex mēoria ꝑteriti: ⁊ hoc mō bruta bñ hñt prudētiā: faciūt eī actꝰ ſiles actibꝰ prudētie in hoībꝰ: qđ pꝫ: q: prudētie actꝰ in hoībꝰ ſunt p certā deliberationē: vt euitare incōmoda: ⁊ futura cōmoda cōſequi. Talia aūt facere pñt bruta: nō p deliberationeꝫ Qđ declarant quidam dicentes: q: in brutis ē ſenſus exterioris: ⁊ fantaſia reſuās ſpēꝫ ſenſibilē: ⁊ etiaꝫ eſtimatiua q̄ ex ſpēbꝰ ſenſatis elicit ſpēs nō ſenſatas: ⁊ ē memoria ꝯſeruatiua ſpērꝫ elicitarꝫ nō ſenſatarꝫ: ⁊ ſunt ibi duo appetitus: ſcꝫ appetitus ſequens apphenſionē ſenſus: ⁊ appetitus ſequens apphenſionem eſtimatiue. Si igitur brutum in abſentia ſenſibilis fantaſiet de ſenſibili: fantaſiabit de ſenſibili quod eſt triſtabile Et licet appetitus ſenſus non impellat aīal ad ꝓſequendum obiectum: appetitus tamen fantaſie impellit: quia eſt ꝯueniens quare virtute memorie ⁊ eſtimatiue ꝓſequitur obiectum. Et in hoc actus brutorꝫ eſt ſimilis actui prudētie in nobis: necꝫ ibi aliquid deeſt niſi deliberatio. Et licet bruta ex cognitione multa faciant eomodo quo fiunt ab homine cognoſcente per diſcurſum rationis: non oportet tamen ꝙ ſimileꝫ diſcurſum habeat: quia ab ipſomet homine poſſet elici ſine deliberatione ſcilicet ſolum ex illo appetitu ſenſitiuo: igitur. (Acceptōes prudentie.) (Quō in brutis eſt prudentia.)

Concluſio .i. bruta de ſenſibilibus habēt noticiam complexā. Probat: q: canis aliquando apphēdit ſenſibile: puta cibum: ⁊ mouet ad ipſum: aliquādo vero apprehendit ipſum: ⁊ ad ipſum non mouetur: ergo preter ſimplicem noticiam oportet ꝙ habeat aliquam noticiam complexam qua aliquando iudicet ipſum eſſe vtile: ⁊ aliquando non. ¶ Secundo probatur hoc idem de canibus venaticis cum beſtiam fugientem inſequuntur ſi ad biuium veniunt: odorant vnaꝫ viarum: in qua ſi non percipiant odorem beſtie fugiētis: ſubito ſine ampliori odoratione currūt per alterā: quod poteſt contingere: niſi q: iudicant beſtiam non

tranſire ꝑ illã viã ꝙ adorauerũt: ⁊ ex hoc q̃ſi diſcurrẽtes iudicãt illã trãſire ꝑ aliã ¶ Item diſciplina non fit ſine notitijs cõplexis: ſed quedã aĩalia ſunt diſciplinabilia vt aues: igit̃ ¶ Item ſm auicẽnã ſexto naturaliũ ouis per eſtimatiuã iudicat ꝙ ab hoc lupo eſt fugiẽdũ ⁊ illa eſt notia complexa: igitur.

Concluſio .ij. lʒ prudẽtiã ꝓpe dictã bruta nõ habeãt: hñt tñ prudẽtiã metaphorice dictã. ¶ Prĩa ps pʒ: qꝛ nõ poſſunt ꝯpare p̃terita ad futura: ergo nõ hñt deliberationẽ: gͦ nec prudẽtiã ꝓpe dictã. ¶ Et ſi dicat̃ ꝙ ꝑ mẽoriã p̃teritoꝝ poſſũt videre futura: ergo poſſũt ꝯferre p̃terita futuris. ¶ Ad hoc rñdet̃: negãdo ꝯñiam qꝛ ꝯferre p̃terita futuris nõ ſtat ꝯparationẽ: p̃teriti ad futuꝝ ſm circũſtãtias p̃teriti ⁊ futuri: vbigrã: ſi fugiatur aliq̃d tanq̃ diſcõueniẽs: qꝛ hẽtur memoria ꝙ alias fuit nociuũ: ibi ẽ ꝓuidẽtia futuri ex mẽoria p̃teriti: ⁊ ſi refutet̃ aliq̃d tanq̃ diſcõueniẽs: qꝛ hẽt̃ mẽoria ꝙ illud ſcḋm ocẽ circũſtãtiã eodẽ mõ ſe hñs fuit alicui ſcḋm oẽm circunſtãtiã eodẽ mõ ſe habẽti nociuũ: ibi ꝓpe eſt collatio p̃teriti ad futuꝝ. ¶ Scḋa ps pʒ ex dictis. ¶ Nõ eſt tñ intelligendũ: ꝙ bruta prudentiã habeant reſpectu eoꝝ que ex inſtinctu naturali opant̃. ¶ Tũ p̃mo: qꝛ hec nõ opant̃ ex mẽoria: formica eñ generata in eſtate colligit grana: ⁊ tñ nõ mẽorat̃ hyemis p̃terite ¶ Tum ſcḋo: qꝛ illa q̃ ex inſtinctu naturali fiũt ꝯſequunt̃ totaʒ ſpẽm: ſed prudẽtia ẽ circa illa q̃ aliter ⁊ aliter fieri pñt. Ideo prudẽtia ineſt eis reſpectu eoꝝ que agunt ex memoria p̃teriti: ⁊ per que fit ꝓuidentia futuri.

Dubitat̃ prio vtꝝ ex expimẽti generet̃ ars

¶ Arguit̃ ꝙ nõ: qꝛ (vt hẽt̃ in textu) in multis ſingularibus hẽre ꝙ ſic ẽ expimẽti ẽ: hẽre aũt ꝙ ĩ oĩbus eſt artis: ſed de multis non pñt oĩa ꝯcludi: igit̃. ¶ Itẽ expti ſciunt ſolũ qꝛ eſt: artifex vͦ ꝓpter q̃d: ſed ex cognitiõe qꝛ eſt nõ generat̃ cognitio ꝓpter q̃d: igit̃. ¶ Itẽ querit̃ quã circunſtãtiã dicit hec prepõ ex. Nõ cauſe materialis vel formalis: qꝛ expimentũ nõ eſt ps artis. Nec efficientis: qꝛ vel vniuoci vel equiuoci. Non p̃muʒ: qꝛ ars ⁊ expimẽtũ nõ ſũt eiuſdẽ ſpẽi. Nec equoci: qꝛ tunc expimentũ eſſet nobilius arte ¶ Item expimẽtũ includit multas ſingulares notitias exñtes in eadẽ poña: ſʒ tales ſunt eiuſdẽ ſpẽi: ergo multa accña eiuſdẽ ſpẽi erũt in eodem ſubiecto. ¶ In oppoſituʒ eſt Ariſto. in textu Pro ſolutione dubij:

De gñatõe ſcientie in nobis

Notandũ ẽ primo: ꝙ in nobis dupliciter generat̃ ſcia: ſcʒ ꝑ doctrinã ⁊ inuẽtionẽ. Et inter illas: illa ẽ ꝑfectior ⁊ prior q̃ eſt ꝑ inuẽtionẽ. Oĩs aũt gñatio ſcie ĩ nobis fit mediante cognitiõe ſenſitiua. Doctrina vero ꝑ terminos ſignificatiuos quos audire opʒ: ⁊ ſignificata ꝯcipe. Ea aũt de q̃bus ſcia ꝯſiderat: vel ſunt ſenſibilia: vel non. Si ſic: tunc eoꝝ notitia acquirit̃ mediante ſenſu. Si non: tunc eoꝝ notitia acquirit̃ mediante apꝓhenſione alioꝝ ſenſibiliũ ꝑ q̃ cognoſcunt̃: ⁊ hoc quo ad notitiã incõplexã: ⁊ ſic ex iſtis ſingularibus ſic acceptis: põt intellectus vͥtute ꝓpria ꝯpoſitões ⁊ diuiſiones formare: que ſi ſint principioꝝ primoꝝ vel cognoſcimus eas cognitis terminis: vel ex cognitõe expimẽtali ſenſitiua: ꝑ hoc eñ ꝙ frequẽter videmꝰ terminos alicuius principij: vt quia viſus videt frequẽter totalitatem: ideo intellectus aſſentit huic principio: oẽ totum eſt maius ſua parte. ¶ Preterea eſt.

De principijs ſingularibus

Aduertenduʒ ꝙ artis et ſciẽtie duplicia ſunt principia. Quedã ſunt ſingularia: ⁊ talia ſũt nobis nota ꝑ ſenſum: aut memoriã: aut ꝑ experientiã. Senſu vt Iſte ignis quẽ nũc tango eſt calidꝰ. Memoria vt talis hõ fuit curatꝰ tali morbo ꝑ talẽ herbã. Expimẽta: vt ille ignis quẽ nũc tetigi ẽ calidꝰ: ⁊ tale expimẽtũ fit ex mẽoria quã nunc habeo: ꝙ ſimiles ignes quos tetigi erãt calidi. Et eſt expimentum iudicium de aliquo: ꝓpter multas memorias conſimilium prius ſenſatorum.

De principijs vniuerſalibus.

¶ Alia ſunt principia vniuerſalia: ⁊ iſtoꝝ quedaʒ ſunt quoꝝ termini ſe inuicẽ includũt vel excludũt manifeſte vt Omnis homo eſt aĩal. Nullũ album eſt nigrũ ¶ Alia ſunt principia quoꝝ termini (ſaltẽ quo ad quid nois) non ſe includunt vel excludũt: ⁊ talia ſunt nota ꝑ expientiam: vt cum intellectus ꝑcipit in pluribus ſingularibus ita fuiſſe: ⁊ nullo ꝑcipit inſtantiam: tunc ꝑ ſuam naturalem inclinationem ad veritateʒ aſſentit ꝓpõni vl'i: ita ꝙ requirunt̃ plures vel pauce ſenſationes aut expientie ſm naturam principij ⁊ intellectꝰ ꝯſiderantis. ¶ Ad rationes dubij. Ad primã dr: ꝙ qꝛ ita cognoſcit̃ eſſe in re: ⁊ non habet̃ inſtantia: ꝯcludit̃ ita eſſe in oĩbus: qꝛ inducẽtes in multis opʒ ꝯcedere vl'e: vel dare inſtantiam: aliter ꝑuerſe rñderent: ⁊ hoc tenẽdo notitiam expimentalem eſſe circa vl'e deductũ ex ſingularibus: qꝛ ſunt aliqui dicentes ipãm eſſe ꝯiunctim oĩs noticias ſenſus vel mẽorie ¶ Ad ſcḋaʒ dr: ꝙ cogniſcio qꝛ eſt non ꝓpter hoc cognoſcit̃ ꝓpter q̃d: ſed dat̃ occaſio inueſtigandi: ⁊ ita poſſet ſolui prima ratio: tenẽdo ꝙ expimentũ ſolum eſt circa ſingularia: cognitio eñ ꝙ ita eſt in multis: dat̃ occaſio inueſtigandi ꝓpter quid ideo ꝯcludit̃ ita eſſe in oĩbus. ¶ Ad tertiam dr: ꝙ ly ex dicit circunſtantiam cauſe efficientis: non principalis ſed occaſionalis: intellectus aũt eſt cauſa principalis. ¶ Ad quartã dr: ꝙ ꝯñs non eſt incõueniens.

Dubitatur ſecundo de modo quo ex experimento fit ars. Videt̃ eñ ꝙ nullus ſit modus poſſibilis qꝛ non habet̃ ars ſine cognitione cauſe: ſed ꝑ effectum ſenſibileʒ non põt haberi cognitio cẽ: ergo nec expimẽtum artis. ¶ Item ſi ex expimento generaret̃ ars vel hoc eſſet vͥtute iſtius principij. Natura ſimiliter opat̃ in oĩbus: ſed illud principium eſt falſum: cum natura ſit impedibilis: vel hoc erit vͥtute huiꝰ p̃cipij. Quicquid ineſt multis indiuiduis alicuius ſpẽi ꝑ aliquod cõmune: illud ineſt oĩbus indiuiduis talis ſpẽi: ⁊ tunc quecũq; minor aſſumet̃ erit eque dubia ſicut ꝯclo. Eſt eñ eque dubiuʒ: ꝙ hoc inſit multis ꝑ aliquod cõmune ſicut ꝙ ineſt tali ſpẽi. ¶ Pro dubio eſt aduertenduʒ: ꝙ

Neceſſaria ad ſcie acq̃ſitõeʒ

primũ neceſſarium quod eſt in nobis ad acquiſitioneʒ ſcientie eſt reꝝ ſenſatio. Secundum eſt rerũ ſenſatarũ memoria. Tertium eſt: expimentum ex frequenti rerũ memoria genitum: quod quidem expimentũ valet ad principia ⁊ ꝯcluſiones. Ad principia quidem: quia intellectus videt ita eſſe in multis ⁊ in nullo ꝑcipit iſtãtiam: tunc comparat ſingularia inter ſe penes ꝯueniẽtiam ⁊ differentiam: ꝓpter cuius comparationis defectum multi credunt habere verum expimentũ qui nõ habent. Videntes eñ ꝙ hec herba ſanauit ſortẽ ⁊ platoneʒ ⁊ multos alios: inferũt vniuerſaliter: ꝙ hec herba eſt ſanatiua talis egritudinis: ⁊ in hoc decipiuntur cum non comparant omnia ſingularia in comparatõe in qua ꝯueniunt: qḋ ſi comparaſſent inueniſſent ꝙ hec herba ſolũ eſt ſanatiua febris in hoĩbꝰ talis cõplexionis qua cõparatione facta intellectus accipit ꝓpõeʒ vniuerſalem cui ꝓpria vͥtute luminis aſſentit. Et ꝑ hunc modum dicendum eſt de expimento q̃tum ad notitiaʒ concluſionum: facta enim comparatione quemadmodum dictum eſt: ex tali intellectus inquirit ꝓpter q̃d: quo reperto concludit ꝓpoſitionem vniuerſaleʒ: ⁊ tũc habet artem vel ſcientiam: ſed ſi ꝑmo mõ accipiat ꝓpoſitionem vniuerſalem cum non inuenerit ꝓpter q̃d tunc acceptio talis ꝓpoſitionis non eſt niſi opinio vel fides: quia enim ita eſt in iſtis: ⁊ in nullo reperitur inſtantia: probabile eſt ita eſſe in omnibus: ſed non eſt

neceſſarium. ¶ Ad rõnes dubij. Ad primam dr: ꝙ per viam inſeꝑabilitatis ⁊ prioritatis habet̃ cognitio cauſe. verbigratia: videt̃ ꝙ quicq̃d ridet apprehendit delectabile: ⁊ per prius apprehẽdit delectabile q̃ rideat ideo concludo hoc eſſe cauſam illiuꝫ ¶ Ad ſcḋam dicitur: ꝙ per nullum illoꝝ principioꝝ generat̃ ars que eſt ex expimento: quia non eſt neceſſe ꝙ prius accipiat̃ ꝓpõ vniuerſalis q̃ ꝓpter q̃d eius Suſtinẽdo tñ illuʒ modũ dicendi dr: ꝙ lʒ natura ſit impedibilis: impedit̃ tñ vt in paucioribus. iõ virtute illius principij põt probabiliter aſſentire ꝓpõni vniuerſali. ¶ Ad tertiã partem illiꝰ rõnis dr. ꝙ ſi ſit prĩo inuẽtum ꝙ illa deductio petit principiũ niſi prĩa inuẽtio ſit ꝓpter quid ⁊ cã talis paſſionis: vt bene ꝓbat ratio.

Dubitur tertio vtrũ noticia expimẽtalis ſit noticia ꝓpõnis vniuerſalis accepte ex multis ſingularibꝰ: vel ſit multe memorie multoꝝ ſingulariũ. Videt̃ ꝙ noticia expimẽtalis cadat ſupra ꝓpõem vl'em: qꝛ dicit Ar. in p̃cedẽti paſſinq; bruta paꝝ expimẽti ꝑticipãt ſʒ bruta ꝑfecta noticiã hñt ſingulariũ: gͦ expimẽtuʒ p̃ter noticiã ſingulariũ dicit noticiã vniuerſalis. Itẽ aliqua principia cognoſcũtur ꝑ experiẽtiam ſolũ: ⁊ talia ſunt vniuerſalia: igit̃. Itẽ ſi expimẽtuʒ nõ eſſet noticia ipĩus vniuerſalis: ſeq̃retur ꝙ in generatõe artis ex experimẽto dãda eſſet aliqua noticia cõplexa: q̃ neq; eſſʒ experimẽtuʒ neq; ars: ſʒ ꝯñs ẽ falſuʒ: ⁊ pʒ ꝯña, qꝛ ponatur ꝙ habeãtur multoꝝ ſingulariũ memorie: ⁊ ex illis nondũ reꝑtum ſit ꝓpter q̃d ⁊ accipit̃ vniuerſale: tunc acceptio ipĩus vniuerſalis nõ eſt expimẽtum: cũ nõ ſit circa ſingularia: neq; ars cuʒ ignoret̃ ꝓpter q̃d. ¶ Pro dubio eſt

Quõ noticia dr expimentalis.

Aduertẽdum ꝙ aliqua noticia dr expimẽtalis tripliciter. Vno mõ. qꝛ formaliter ẽ experimẽtum: Scḋo: qꝛ genita eſt mediãte expimẽto. Tertio qꝛ genita eſt ex expimẽto ⁊ nõ ſcitur ꝓpter q̃d. Scḋo mõ ars põt dici noticia expimẽtalis: qꝛ ad eius generationeʒ cõcurrit expimẽtum. Tertio mõ illa noticia de qua arguit tertia rõ dubij: diceret̃ noticia experimẽtalis: hic aũt loquimur de noticia experimentali prĩo modo. De cuius rõne due ſunt. Primũ eſt: multe memorie ſingularium. Scḋum eſt: compatio illorum ſingularium: q̃ compatio fit ab intellectu mediãtibus his q̃ apprehenduntur a ſenſu. Et tũc reſpõdetur ad dubium: ꝙ experimẽtum non cadit ſupra vniuerſale: ſʒ circa multa ſingularia: quod pʒ ꝑ Ariſto. ſecũdo poſterioꝝ dicẽteʒ: ꝙ multe memorie nũero ſunt vnũ expimẽtum. Et in hoc ꝓhemio dicit ſic: fit autẽ ex memoria hoĩbus expimentum: eiuſdẽ nanq; rei multe memorie: vniꝰ experiẽtie potẽtiam faciunt. Et paulopoſt ſubdit differẽtiam inter experiẽtiam ⁊ artem in hoc: ꝙ expimẽtum eſt circa multa ſingularia: ars autem eſt circa omnia: etiam circa vniuerſale eorum: qḋ ſic declarat Ariſto. fit autem ars: cũ ex multis expimẽtalibus cõcluſiõibꝰ vna fit vniuerſalis de ſimilibus acceptio. Acceptionem eñ habere: ꝙ Callie ⁊ Socrati hac egritudine laborantibus ſanitatem cõtulit: ⁊ ita eſſe in multis ſingularibus: hoc expimẽti eſt. Q autem hmõi diſtinctis ſcḋʒ ſpẽm hac egritudine laborãtibus ſanitatem contulit: artis eſt. Et poſtmodũ ſubdit: ꝙ eperiẽtia quidem eſt ſingularium: ars vero vniuerſaliũ cognitio. ¶ Ad rõnes dubij. Ad primam dr: ꝙ bruta parum experimẽti participãt non quia nõ habeant cognitionem ſingularium: ſed quia non habent collationem ſiue compationem ſingularium inter ſe: quod requiritur ad completam noticiam experimenti. ¶ Ad ſcḋam dicitur: ꝙ aliqua principia cognoſcũtur ꝑ experientiam occaſionaliter ⁊ priuatiue: ſed principaliter cognoſcũtur ꝑ habitum qui dicitur intellectio. Non enim cognoſcuntur per experientiam: ſic ꝙ noticia illa que dicitur experientia ſit noticia qua formaliter cognoſcũtur: ſed eſt cauſa occaſionalis generatiua intellectus de his. per hoc enim ꝙ intellectus videt terminos in multis eſſe coniunctos: mouetur ad inueſtigãdum quod querit: ⁊ tũc virtute luminis ſui cognoſcẽs predicatũ immediate ineſſe ſubiecto: ⁊ ſic illud eſſe ꝓpter q̃d. accipit noticiã vniuerſalem principij qui nõ eſt experimẽtuʒ: ſed eſt noticia experimẽtalis ſecundo vel tertio modo dicta. ¶ Ad tertiam dr: ꝙ ad generationem experimẽti primo reperiendum eſt ꝓpter quid q̃ accipiendum ſit vniuerſale: cognitio enim ꝙ ita eſt in iſto: ⁊ in illo: ⁊ in multis alijs. mouetur intellectus ad inquirendum propter quid quo inuento concludit vniuerſale: ⁊ conceſſo antecedẽte conceditur conſequens: talis enim noticia non erit experimentum: ſed erit noticia experimentalis tertio modo dicta.

Ad rões queſtiõis due prĩe ſoluũtur ex dictis. ¶ Ad tertiam dr: ꝙ lʒ nociuum ⁊ vtile non cognoſcũtur ꝑ ſenſum exteriorem: poſſunt tamen cognoſci ꝑ interiorem a virtute exiſtimatiua: que ex ſpeciebꝰ ſenſatis elicit ſpecies non ſenſatis.

Queritur quarto vtꝝ exptus nõ artifex certius opetur artifice non expto. ¶ Arguit̃ primo contra ſuppoſitum: quia ars acquirit̃ ꝑ expientiam: et maxime ars manualis: vt ars citbariſandi et fabricandi ergo nullus eſt artifex inexpertus. ¶ Et confirmat̃. quia non minus ſe habet ars ad expientiam q̃ prudentia: ſed nulla eſt prudentia ſine expientis. Ideo dicit Ariſto. ſexto ethicorum ꝙ non ꝯtingit iuuenes eſſe prudẽtes: quia non ſunt expti. Etiam ſequeret̃ ꝙ artifex non haberet cognitionem vniuerſalis: ſed ſolum ſingularis: ergo cognitio eius eſſet confuſa: ⁊ ꝑ ꝯſequens exptus eſſet magis ſciens q̃ artifex. ¶ Secundo ſic arguitur: ſicut ſe habet ars ad factibilia: ſic ſe habet prudẽtia ad agibilia: ſed nullus circa agibilia melius ſe habet q̃ prudens: ergo nullus circa factibilia melius ſe habet q̃ artifex. ¶ Et confirmatur: quia agens per cognitionem tanto certius opatur: ſed artifex magis cognoſcit q̃ expertus: cum cauſam cognoſcat: igitur. ¶ Tertio ſic: ille certius operatur qui cauſas cognoſcit q̃ qui cauſas non cognoſcit. Tum primo: quia vt dicit Ariſto. primo ethicorum. nullus poteſt recte agere niſi cognoſcat cauſam: ſicut nec recte ſagittare niſi cognoſcat ſignum. Tum ſecundo: quia egritudo in ſe ex aliquibus cauſis prouenit: ad cuius curationem cõtraria remedia apponenda ſunt: ſed artifex cognoſcit cauſas et nõ expertus: ergo. ¶ Et confirmatur: qꝛ quicunq; perfectius ſcit quidditatem alicuius perfectius ſcit illud: ſed artifex ſcit quid eſt ſanare: ergo perfectius ſcit ſanare. ¶ In oppoſitum eſt Ariſtoteles in textu.

Sciendũ eſt prĩo: ꝙ Ar. cõparat experientiam ad artem: ⁊ hoc quantum ad tria. Textus. Primo quantũ ad ſubſtantiam actionis. Secũdo quãtum ad modum agendi. ¶ Tertio quantum ad cognitionem entium.

Expiẽtia ẽ cognitio ſingulariũ: ars vͦ vniuerſaliuʒ. Actꝰ ⁊ gñationes omẽs circa ſingularia ſunt.

¶ Quãtum ad primum dicit Ariſto. ꝙ ars ⁊ expientia non differunt quo ad agere agunt eñ quo ad effectus eiuſdem rõnis. ¶ Quãtum ad ſm dicit: ꝙ nos videmꝰ exptos proficere magis. i. certius opari artifitibus nõ expertis. Probat: quia experimentum ſine experientia eſt ſingularium cognitio: ars vero vniuerſalium: ſed oĩs operatio eſt circa ſingularia: igitur. Minorem ꝓbat qꝛ medicꝰ per ſe ſanat. Calliaʒ aut. Socrateʒ cui

eſſe hoiem accidit:nõ ſanat autem hoiem niſi p accñs. ¶ Ex quo infert ꝙ ſi quis ſine expimento rationem habeat ⁊ vniuerſale cognoſcat: in hoc aũt ſingulare non cognoſcat multotiẽs in curatiõe peccabit. Nã ſingulare magis curabile ẽ. ¶ Quantũ ad tertiũ dicit phũs ꝙ artifices ſapiẽtiores ſunt exptis tanꝙ prudẽtes ſequẽtes ſcire in aliquo ⁊ nõ opari: hoc ꝓbat trib⁹ rõnibus ¶ Pria eſt: q: artifices ſciũt ꝓpter quid: experti ꝟo q: tñ: ergo artifices exptis ſunt ſapiẽtiores ꝯñam ꝓbat: q: nos exiſtimam⁹ architectores eſſe honorabiliores manu artificibus: ⁊ nõ niſi q: architectores cãs factorum cognoſcũt: illi vero operãtur ſicut q̃daȝ inaiata. Differunt tñ ab inaiatis: q: inaiata vnũquodqȝ faciũt natura. Sed manu artifices hoc faciũt per cõſuetudinem. ¶ Scđa ratio: artifices pñt docere alios: experti vero non: ergo artifices ſunt ſapiẽtiores. ¶ Tertia rõ eſt: nulla cognitio ſenſitiua ẽ ſapiẽtia: ergo nullus expertus eſt ſapiẽs: añs pȝ: q: oĩs cognitio ſenſitiua ẽ circa ſingularia: de quoꝝ nullo dr̃ ꝓpter quid: ergo nulla talis eſt ſapiẽtia. ¶ Ex p̃dictis infert duo correlaria per q̃ tangit duas cõparationes artis ad experimẽtum. ¶ Prima eſt ꝙ oĩs ars inueniẽs aliquid vltra cognitionem ſenſus eſt multũ digna admiratõe: nõ ſolũ ꝓpter aliquã vtilitatem inuẽtoꝝ: ſed q: magis participat rõnem ſapientie. ¶ Secũda cõparatio eſt inter artes mechanicas ⁊ alias: ⁊ eſt talis: ꝙ ſcie q̃ repte ſunt ꝓpter introductiõeȝ: ⁊ nõ ꝓpter neceſſaria vite hũane: ſapiẽtiores ſunt illis q̃ ꝓpter vſum humanũ repte ſunt. Pȝ q: tales neqȝ ad voluptatẽ neqȝ ad neceſſitatẽ ordinate: reperte ſunt oĩbus aliis repertis.

¶ Artifices expertis ſunt ſapientiores ⁊ architectores manu artifice

Sciendum eſt ſecundo ꝙ de operationibus

poteſt haberi duplex ſcire ſcilicet ſpeculatiuum ⁊ practicum: practicum eſt duplex ſcilicet ſcire ordinatum ad opatiõem: ⁊ ſcire operari. ¶ Scire operari eſt ſcire oĩa que requiſita ſunt de neceſſitate ad opationem debite faciẽdam: ⁊ ſcire taliter qualiter ad habẽduȝ opationeȝ reqritur. ¶ Sȝ ſcire ordinatũ ad operatõem eſt cognitio vniuerſalis habitualiter directiua: opationis debite applicata ad ꝑticularia opabilia: a qua debita fit actio: hmõi aũt applicatio nõ eſt de rõne artis: ideo ꝯtingit nõ exptos ſepe errare in hmõi applicatione: ⁊ nõ artificis non expti operatio ſepe errori cõmixta eſt. ¶ Ex p̃dictis pȝ: ꝙ artifex circa operatiõeȝ particularẽ vniuerſalẽ cognitõeȝ habȝ: ⁊ etiã circũſtantias operatiões tñ per cãm cognoſcit: ⁊ meli⁹ ſcit docere ꝙ̃ expert⁹: ⁊ nõ eſt ſapiẽtior. Sȝ expertus in mẽbris quãdã promptitudinẽ hȝ: ⁊ particulater cognoſcit illud circa qđ eſt operatio: ⁊ circunſtãtias illoꝝ q̃ ad operatiõem requirũtur: quare meli⁹ ſcit manũ conducere: ⁊ eſt habitualior: ⁊ in operatiõe ſua certior. ¶ Ex p̃dictis ſeq̃tur ꝙ nõ omnis artifex perfect⁹ eſt expertus: q: omis artifex põt ꝑfecte ⁊ complere habere quecũqȝ ſunt de ratione artis: nullo particulari cognito cum ars ſit vniuerſalium cognitio: vt habetur in prima ratione ſuperius poſita: ergo poteſt eſſe ꝑfectus artifex ſine hoc ꝙ ſit expertus. ¶ Scđo ſeq̃tur: ꝙ nulle ſunt artes que nõ ſunt poſſibiles ſciri ſine vſu ⁊ experimẽto: pȝ: q: in talibus ꝓpter quid ꝑ doctrinam cognoſci põt. ¶ Tertio ſeq̃tur: ꝙ ad nullam artem ſequitur membrorũ habilitas: pȝ: quia ars nõ eſt directiua operis niſi habitualiter: ergo ad eam nõ requiritur mẽbrorum habilitas. ¶ Item de ratione artis nõ eſt dare mẽbrum ꝑ qđ poſſit artifex operari: ergo neqȝ de cõplemẽto eius eſt habere habilitatem. Añs pȝ: q: aliter ſequeretur: ꝙ ꝑfectus cithariſta per abſciſionem man⁹ deſineret eſſe citharista perfectus: qđ eſt falſum: igitur. ¶ Item angelus ꝑfecte oẽm artem cognoſcit: ⁊ tamen nec mẽbra nec aſſuefactionem in mẽbris habet: igr̃. ¶ Eſt tamen aduertẽdum ꝙ perfectum artificem poſſumus dupliciter intelligere. ¶ Primo illum qui perfecte habet omnia q̃ ſunt de eſſentiali integritate artis: ſine cognitione principioꝝ: ⁊ applicationem eoruȝ ad cõcluſiones. ¶ Alio modo poſſum⁹ intelligere illum qui cũ predictis cognoſcit applicationem artis ſue ad ꝑticulares operationes: ⁊ ſm hũc modum bene eſt veꝝ ꝙ non eſt perfectus artifex ſine experimento: ⁊ hoc maxime in hominibus.

Quid ſcire practicũ ⁊ ſpeculatiuum.

Concluſio prima. ¶ Artifex non expertus ſapiẽtior eſt experto nõ artifice: pȝ ex dictis.

Concluſio ſecunda. Expert⁹ nõ artifex certius opatur artifice nõ experto: pȝ ex dictis.

Dubitatur primo vtrum poſſit aliquis eſſe

artifex ſine expimẽto. ¶ Arguit̃ prĩo ꝙ non: quia nullus eſt artifex niſi ſciat omnes circunſtantias ſingulares: ſed nullus ſcit omnes circunſtantias ſingulares niſi expertus: igitur. ¶ Item ad omnem artem requiritur habilitas mẽbrorum: quam nullus habet ſine experimẽto: igitur. ¶ Tertio de arte cantãdi: fabricandi: ⁊ citharizãdi: quarum nulle videntur poſſe acq̃ri ſine experimento: hoc etiam patet ꝑ Tulliuȝ qui expſſe hoc aſſerit in multis locis ſue rethorice. ¶ Quarto: ars generatur ex experimento: ergo nullus eſt artifex niſi expertus. ¶ In oppoſituȝ arguitur per ea que dicta ſunt in ſecũdo notabili. ¶ Et confirmatur ꝑ Tullium in veteri rethorica dicentem minimũ eſt de arte loqui quod bene ⁊ ingenioſe facit Hermagoras: ſed maximum eſt ex arte dicere: quod eum potuiſſe minime omnes videmus. Ex quibus verbis clariſſime concedit Hermagoram feciſſe artem rethorice ſine experimento. ¶ Item Ariſto. artem rethorice perfecte cognouit: ⁊ tamen non multam operam dedit eius exercitio: cum continue fuerit ſcientiis ſpeculatiuis occupatus: igitur. ¶ Ad dubium dicendum eſt (vt prius) ꝙ aliquis poteſt eſſe perfectus artifex ſine eperimento: licet non poſſit vti arte nec applicare eam ad opus prompte ⁊ facile ſine experimento. ¶ Ad primam rationem dubii dicitur: ꝙ artis eſt cognoſcere circunſtantias ſingulares: nõ ſimpliciter: ſȝ vniuerſaliter. ¶ Secunda ⁊ tertia ſolute ſunt. ¶ Ad quartam dicitur: ꝙ loquitur de arte vt applicabilis eſt ad operatõeȝ. ¶ Ad quintam dicitur: ꝙ ars poteſt generari ex experimento: ⁊ etiam ſine experimẽto. Nam medici prius artem acquirunt ꝙ̃ ſanitatem curent: modo non omnis artifex eſt expertus.

Dubitatur ſecundo. vtrum oẽs actus ⁊ opationes ſint circa ſingularia.

¶ Arguitur ꝙ non de actu intelligendi: quia eſt circa vniuerſale. Nam dicitur ſecundo de anima: ſingulare enim ſentitur vniuerſale vero intelligit̃. ¶ Secundo ſic: ſequeretur ꝙ iſte paſſiones generabile: corruptibile: ⁊ ſic de aliis non eſſent demonſtrabiles de aliquo vniuerſali: cum ſolum inſint ſingularibus. ¶ Tertio ſic: ſi omnes actus ſint circa ſingulare: tunc circa diuerſa ſingularia eſſent diuerſi actus ⁊ diuerſe potentie: quia ad diuerſitatem actuum ſequitur diuerſitas pontentiaꝝ. Quarto ſic: actus ſentiẽdi ⁊ appetendi ſunt circa vniuerſalia: q: cũ equ⁹ appetit aquaȝ: nõ magis appetit iſtam ꝙ̃ illaȝ: ergo actus ſunt circa vniuerſalia. ¶ In oppoſitũ eſt p. ¶ Pro dubio. Notãdum eſt: ꝙ propoſitio p. intelligitur ſoluȝ de operationibus diſtinctis ab habitualibus: ⁊ de operationibus tranſeuntibus in actum exteriorem. Sed vt videamus vtrum ſit vniuerſaliter vera. Notandum eſt: ꝙ hec ꝓpoſitio. Circa poteſt dicere triplicem

Oſtẽdit̃ quõ act⁹ ⁊ opationes ſunt circa ſingularia

habitudinẽ. Una eſt actus ad p̃ncipiũ effectiuũ. Scđa eſt actus ad ſuſceptiuũ. Tertia eſt actus ad obiectum Si dicat habitudinẽ actus ad p̃ncipiũ effectiuũ vl' ad ſuſceptiuũ: tũc omis actus ẽ circa ſingulare: ⁊ nõ circa vle: qđ debet intelligi de actu intelligẽdi q̃ ſit ab aliq̃ ſpecie intelligibili: ⁊ recipit̃ in hoc itellectu ſingulari Et iſto mõ põt ꝯcedi ꝓpõ ar. vlr: ꝙ oĩs actus ⁊ gñatio eſt circa ſingularia: ⁊ nullus circa vlia. Et poſſet ꝓbari inductiue de actibus ſenſus ⁊ intellectus: eo ꝙ fiũt a determiato agẽte: ⁊ in determiato paſſo. ¶ Si dicat habitudinẽ actus ad ſignificatũ termini vel ſignificata: ⁊ tunc ꝓpe nõ hȝ dictũ Ar. in hiis intelligi: q: poſſibile eſt ꝙ actus intelligendi ſit circa vle: nõ in eſſendo (cũ nihil ſit) ſed in p̃dicando: vt actus intelligẽdi qui exp̃mit̃ p' lr̃ aial: nõ diſtincte repñtat vnũ aial, ſed multa indifferẽter. ¶ Ex quo ptȝ: ꝙ nõ oĩs actus intelligendi ſit ab illa re: cuius eſt actus: ptȝ de ꝯceptu materie q̃ nõ efficit̃ a materia: cũ nõ ſit actiua Silr ptȝ de ꝯceptu aĩalis quẽ hẽo: q̃ nõ ſit ab aĩalib⁹ q̃ ſunt rome. ¶ Et ſic ptȝ dr̃ña inter actus ſentiendi ⁊ intelligẽdi: q: actus ſentiendi q̃libȝ ẽ circa ſingulare tanꝙ rẽ ſignificatã. Sȝ ſic nõ eſt de quolibet actu intelligẽdi: vt patȝ de ꝯceptibus cõibus. Et ſic dicẽdũ ẽ de actu ꝓmiſſiuo ⁊ obligatorio: ⁊ de actibus volũtatis circa res volitas. Et ſi dicat̃ ꝙ Ar. dicit actionẽ eẽ circa ſinglare ¶ Rñr ꝙ ſic intelligit̃: q: quodãmõ ſe hȝ determinate ad aliqđ vnũ ita ꝙ nõ ſe hȝ indrñr ad oĩa ꝯſilia: vt iſte ignis determinate ſe hȝ ad iſtã cãdelã in cõburẽdo q: cõburit eã: ⁊ nõ alias ꝯſiles. ¶ Ad rões dubii. Ad p̃mã iaȝ dictũ ẽ. ¶ Ad ſcđam dr̃: ꝙ tales paſſiões ſunt demonſtrabiles de aliquo vli de quo p̃mo dicũt̃ ſicut de ſubiecto adeq̃to: nõ tñ dicũt̃ ꝑ ſe ſed ꝑ ſignificata. ¶ Ad tertiã dr̃: ꝙ lȝ diuerſitas potẽtiaꝝ ſeq̃t̃ ad diuerſitateȝ ſpecificã actuũ: nõ tñ ſeq̃t̃ ad diuerſitatẽ nũeralẽ. Ad q̃rtã dr̃: ꝙ dictũ p. itelligit̃ in actib⁹ trãſeũtibus ⁊ nõ i actib⁹ imanẽtib⁹ ſicẽ ſũt ꝓmittere appetere ⁊ ſic d' aliis

Dubitat̃ tertio. Utrũ ſenſus ſit circa ſingulare.

¶ Ar̃ ꝙ nõ: q: vel eẽt circa ſingulare ſm ſe: vl' circa ſingulare abſtractũ. Nõ p̃muȝ: q: nõ eẽt circa aliqđ ſingulare. Si ſcđm: ſeq̃t̃ ꝙ eſt circa vle: q: a ſingulari abſtractũ eſt vle. ¶ Scđo ſic: q̃cq̃d ineſt multis vniuoce ſm ſe ⁊ nõ vni ꝑ alteꝝ: opȝ ꝙ inſit alicui cõi p̃mo ꝑ cuius naturã inſit oĩbus aliis: ſȝ mouere viſuȝ ineſt huic colori ⁊ illi: ⁊ nõ vni ꝑ alteꝝ: ergo p̃mo ineſt alicui cõi tale aũt ẽ vle: igit̃. ¶ Et hoc ꝯfirmat̃ ꝑ Ar. ii. poſteriorũ dicentẽ ꝙ ſenſus ẽ vlis (vt hois) ſentire ꝟo ſingularis. ¶ Item ſi ſenſus nõ eẽt p̃mo vlis: nõ poſſet aſſignari rõ quare albedo ⁊ dulcedo nõ ita bñ mouent viſum. ſicut albedo ⁊ nigredo. Nulla eĩ videt̃ poſſe aſſignari rõ: niſi ꝙ albedo ⁊ nigredo ꝯueniũt i aliquo cõi qđ ẽ rõ formalis mouẽdi viſuȝ: ſȝ nõ albedo ⁊ dulcedo ¶ Ad dubiũ dicẽdũ ẽ: ꝙ oĩs poña: ſiue actiua: ſiue paſſiua: eſt circa vle: ⁊ nõ circa ſingulare ſimplr: q̃ñ quodãmõ ſe habeat circa oĩa eiuſdẽ gñeris: vl' ſpẽi: ⁊ indifferẽter. Ptȝ inductiue. poña viſiua nõ ẽ determiata ad iſtũ colorẽ: imo põt indrñter iſtũ ⁊ illũ ⁊ quẽlibȝ eiuſdẽ ſpẽi vl' gñis videre. Silr potẽtia calefactiua ignis: nõ eſt de ſe determinata ad iſtud lignũ: ſȝ indifferens ẽ ad qđlibȝ lignũ vl' ad cõbuſtibile. Silr poña paſſiua aque indrñs eſt ad hoc ꝙ calefiat ab hoc igne vel illo: ita ꝙ indrñter ab oĩ ꝯſimili igne poſſet calefieri ¶ Ad rationes dubii ꝯcedunt̃ tanꝙ ꝓbantes ꝙ ſenſus ſit circa vniuerſale vt dictum eſt prius:

Ad rões queſtionis: prima ſoluta ẽ ex dict.

¶ Ad ꝯfirmationeȝ negat̃ maior: q: prudentia reqrit ꝟtutem quã non requirit ars. Uirtus eñ non põt eſſe ſine actib⁹: qui actus nõ pñt eſſe ſine expientia. prudẽtia ꝟo dicit cõparationẽ habitus ad opationẽ quã ars nõ dicit: ĩo ad prudẽtiã mag' reqrit̃ expiẽtia. Ad aliã ꝯfirmationẽ dr̃: ꝙ cognitio artificis ẽ diſtincta cognitio reſpectu cognitionum artis: lȝ forte ꝯfuſa reſpectu ſingulariũ que ſub illis ſubſunt pñt: cũ hoc tñ ſtat ꝙ artifex ꝑfectiorẽ hȝ cognitionẽ ꝙ̃ exptus. ¶ Ad aliam dr̃: ꝙ non eſt oĩno ſile: q: prudẽtia gñat̃ ex actib⁹ nr̃is ideo nullus eſt prudẽs q̃n ſit exptus. Sȝ ars poſſet generari ex expimento ⁊ diſciplina: nõ eſt aliq̃s artifex q̃ non eſt exptus. Et ideo lȝ artifex optime ſe habeat circa artificialia q̃tũ ad cognitionẽ: nõ tñ q̃tũ ad opationem. ¶ Ad ꝯfirmationẽ ꝯcedit̃ ꝙ agẽs ꝑ cognitionem tãto certius opat̃: q̃to magis cognoſcit illud circa qđ eſt opatio ꝑſe. illud aũt eſt ſingulare qđ magis cognoſcit̃ ab expto ꝙ̃ ab artifice. ¶ Ad tertiã dr̃: ꝙ exptus cognoſcit cãs expimẽtaliter. ¶ Ad ꝯfirmationẽ dr̃: ꝙ ſi p̃miſſe intelligant̃ de ſcire practico ordinato ad opationem. ꝯña nõ valet: q: in ꝯcl'one de ꝟtute ſermonis accipit̃ ſcire ꝑ ſcire opari: q: q̃ñcũqȝ hoc ꝟbũ ſcire adiũgit̃ ꝟbo ſignificãti opari: tũc accipit̃ ꝑ ſcire opari. Si aũt in p̃miſſis accipit̃ ſcire ꝑ ſcire opari tũc p̃miſſe nõ vident̃ intelligibiles: q: in p̃miſſis termini qb⁹ addit̃ hoc ꝟbũ ſcire magis ſignificãt ſpeculationẽ ꝙ̃ praxim

¶ Capitulum ſcđm: circa quas cauſas et principia verſatur metaphiſica.

Quoniam autem ſciaȝ hanc querimus que vere dr̃ ſapiẽtia: et ſcia, inquirendũ eſt circa quales cãs et q̃lia principia ipa verſat̃. quod erit magnifeſtũ ſi accipiat aliq̃s exiſtimationes q̃s de ſapiente habem⁹. ¶ Pro quo ſit prima cõcl'o. Sex ſunt cõditõẽs ſapiẽtis ¶ Prima ẽ ſcire oĩa vt cõtingit, id ẽ eo mõ quo poſſibile ẽ. ¶ Scđa eſt: difficilia cognoſcere: q: non dicimus illum ſapientem qui facilia cognoſcit et leuia. Sentire eñ ẽ cõe et nõ ſophon. ¶ Tertia ẽ: ipm habere ſciaȝ certiorem aliis. ¶ Quarta eſt: poſſe reddere cãs queſitoꝝ. ¶ Quinta ẽ: habere ſciam que ſui ipſius gratia eſt vel cã ſciẽdi. ¶ Sexta eſt: habere ſciam principaliorem, nõ eñ ordinari ſed ſapienteȝ ordinare opȝ: nec ab altero ſuaderi ſed alios ſuadere. ¶ Secunda cõcluſio. neceſſe eſt habenti ſciam ineſſe iſtas ſex ꝯditiões. ¶ De prima patet: quia hic nouit oĩa aliqualiter ſubiecta. ¶ De ſecunda patet: q: maxime vniuerſalia ſunt hominibus difficilima ad cognoſcendũ: a ſingularibus eniȝ ſunt remotiſſima. ¶ De tertia patet: q: ſcientiarum ille certiſſime ſunt: que maxĩe ꝯmunioꝝ ſunt, q: que ſũt ex paucioribus certiores ſunt ex additõne dictis vt arithmetica et geometria ¶ De quarta patet: q: illi maxĩe docent: qui cãs de ſingulis dicũt: igit̃ ille maxime docere põt, qui hȝ ſciam que eſt de primis cauſis. ¶ De quin

Cõcl'o p̃ma de ſex ꝯditõib⁹ ſapientis

Cõcl'o ſcđa diſtoꝝ ad ꝓpoſitũ applicatia.

Maxime vniuerſalia quia a ſenſu remotiſſima: cognitu ſũt difficilia

Maxĩe docẽt qui cãs dicunt de ſingulis

ta patet:qꝛ qui ſcire querit ꝓpter ſcꝫ:maxie debet querere maximam ſciam ꝗtalis aūt ē que maxie ſcibilis eſt:ſed illa eſt circa ꝑmas cauſas. ❡De ſexta patʒ:qꝛ illa ſcia eſt maxime ꝑncipalis.que cognoſcit.cuius cauſa ſunt agēda ſingularia:ergo illa ſcia erit ꝑncipaliſſima.que eſt circa bonū totiꝰ vniuerſi:ſed talis eſt ſcia que eſt circa ꝑmam cām aut optimū in natura:igiť.

Concluſio.iij.

❡Tertia ꝯcl'o:ſapiētia ſimpliciter dicta ſeu metaphiſica. hʒ ꝯſiderare ꝑmas cās ꝛ ꝑma ꝑncipia:ptʒ qꝛ veriſſima ſapientia eſt.quā habēti maxime ꝯueniūt ꝯdicōes ſapiētis:ſʒ ille ꝯueniunt habenti ſciam.que eſt circa ꝑmas cauſam ꝛ principia:igitur.

❡Capitulum tertiuʒ in quo oſtendiť: qualis ſcia ſit metaphiſica.

Concluſio.j.

D videndā qualis ſcia ſit metaphiſica. ❡Sit ꝑma ꝯcl'o:metaphiſica ē ſcia ſpeculatiua:ꝓbať. Tū primo:qꝛ illa ſcia que ſolū ꝓpter ſcire queriť:ē ſpeculatiua: ſʒ metaphiſica ē hmōi. Nā ꝓpter admirari hoīes nunc ꝛ primū inceperunt philoſophari: ꝛ primo mirabanť pauciora dubitabiliū:deīde paulatim ſic ꝓcedētes,ꝛ,de maioribꝰ dubitantes:vt de eclipſi lune:ꝛ ſolis:ꝛ aſtroꝝ:ꝛ de ġnatione vniuerſi inceperūt philoſophari.

Propter admirari nūc ꝑmuʒ hoīes inceperunt philoſophari.

Quivero dubitat ꝛ admirať.ignorare videť ergo hec ſcia prima queſita ē.ꝓpter fugiendam ignorantiā:ꝛ ꝑ ꝯñs ꝓpter ſcire: ꝛ ſic ē ſpeculatiua.

Qui dubitat ꝛ admirať ignorare videtur

Ex quo pʒ:ꝙ Philomites ſiue amator fabulaꝝ quodāmō eſt phūs:fabula nāqʒ ex miris ꝯſtituiť.

Aliq̄liter philomites p.eſt.

❡Tuʒ ſcdo probať ꝯcl'o:qꝛ metaphiſica inq̄ri cepit poſt ſciam Tū practicaꝝ acq̄ſitionē:puta illaꝝ que acquirebanť propter neceſſaria vite:aut propter voluptatē:aut eruditionē:ergo ſignuʒ eſt ꝙ ipa ē ſpeculatiua: cū propter nullū ꝓdictoꝝ acq̄rať.

Concluſio.ij.

❡Scd̄a ꝯcl'o:metaphiſica eſt ſcia libera. Ptʒ:qꝛ hō liber ē qui ſuimet ꝛ nō alteriꝰ cauſa ē: ſʒ hec ſola ſcia ē ſuimet cauſa:ergo hec ſola ſcia ē libera.

Hō lib ſuimet et nō alterius eſt cauſa:

Ex quo pʒ ꝙ iuſte ꝯcediť ſapiētiā nō eſſe hoīm poſſeſſionē. Multipliciter eñ hoīʒ natura ſerua eſt:propter qđ dicebat Symonides:ſolum deū hāc ſciam poſſidere: cū nō ſit humana poſſeſſio:ꝛ ꝙ deus inuidebat querētibꝰ eā. ꝛ ideo inuidioſe eā ſibi retinuit. Ex quo pʒ ꝙ ſi deus natꝰ eſſet inuidere; ipe in hoc hominibus inuideret:deum tamē inuiduʒ eſſe non ꝯuenit:ſed ſcd̄m ꝓuerbium:multa mentiuntur poete.

Hoīm nā mltiplr eſt ſerua.

Deū inuidū eē nō ꝯuenit ſʒ multa mētiunt poete.

❡Tertia ꝯcl'o:metaphiſica eſt ſcia honorabiliſſima. Patʒ:qꝛ eſt maxie diuina. Tum:qꝛ deus eam poſſidet. Tuʒ:qꝛ eſt diuinoꝝ conſideratiua:ꝛ ſic eſt dea ſciarum:ꝛ vtiqʒ ſui qua eſt diuinoꝝ. Deus aūt oībus videtur cauſa eſſe,ꝛ principium qđdam. Neceſſariores quidem igitur:omnes ipſa:dignior vero nulla.

Concluſio.iij.
Metaphiſica dea ſciaꝝ ſola diuinorum eſt
Neceſſariores ſunt alie ſciētie metaphiſica: nulla igitur honorabilis.

❡Quarta concluſio:metaphiſica ꝓcedit ex notitia cauſaruʒ admirabiliť. Ptʒ:qꝛ oīs mutatio ē de ꝯtrario in contrariū:ſiue de oppoſito in oppoſitum:ſed philoſophantes inceperunt ab admiratione vt dictū ē:que ꝓcedit ex ignorantia cauſaꝝ: ergo hec ſcia debet ꝓcedere ad notitiam cauſaꝝ. Oportet eñ ecōtrario ꝛ ad dignius. Iuxta ꝓuerbium:conſummare. Minor ptʒ:qꝛ ante aduentū ſciaꝝ admirabanť priores de effectibus ſi erāt caſualia vt puta de ꝯuerſionibus ſolis:ꝛ de incōmēſurabilitate dyametri ad coſtā:vir aūt geometricus nihil ita mirabať ꝙ ſi cōmēſurabilis fiat. Que quidē igiť ſit nature ſcie dictum eſt:ꝛ que ſit intentio quam oportet adipiſci queſtionem ꝛ totam methodum.

Concluſio.iiij

❡At hec de primo metaphiſice.

Reſiduum quia tantum de opinionibꝰ Antiquorum eſt Pariſij non legitur.

Queritur tertio. Utrum metaphiſica ſit ſapientia. ❡Arguiť ꝙ nō:qꝛ in opere ſapientie conſiſtit humana felicitas:ſed in opere metaphiſice non conſiſtit humana felicitas:cuʒ multi metaphiſici poſſint eē mali:igitur. ❡Et confirmatur:quia nulla ſcia eſt ſapientia:cum ſcia ꝛ ſapientia ſint habitus diſtincti. Sed metaphiſica eſt ſcia:igitur non eſt ſapientia. ❡Scd̄o ſic:metaphiſica non eſt certiſſima: ergo non eſt ſapiētia. Antecedens patet. Tum primo:quia homini ipſa eſt difficilima. Tum ſecundo:quia mathematice ſcientie ſunt certiſſime:vt habetur ꝑmo poſterioꝝ. Tuʒ tertio:quia vt habetur in ꝓhemio de anima:ſcia de aīa ē certiſſima:tam ex parte obiecti q̄ ex parte modi precedendi:igitur metaphiſica non eſt certiſſima. ❡Et confirmatur:quia quarto ethicorum dicit phūs: ꝙ ſcientia de virtutibus ſm̄ communes rationes eſt incerta: et ſit certior quando deuenitur ad ſpeciales rationes earum. ❡Tertio ſic: omnis ſapientia eſt prima phīa ſed metaphiſica non eſt prima philoſophia:igitur nō eſt ſapientia. Minor patet. Tum primo:quia oportet prius ſcire modum loquendi per grammaticam:et arguendi per logicam q̄ venire ad metaphiſicam. Tum ſecundo quia ſcientie faciliores debēt prius addiſci:ſed multe ſunt ſcie faciliores metaphiſica igitur ipa nō ē ꝑma ❡Et ꝯfirmať:qꝛ phiſica ꝯſiderat oīa ēntia ſicut metaphi. ꝯſiderat.ſ.de ġnali ꝛ inġnabili corruptibili ꝛ icorruptibili ꝑ terminos q̄ ꝓ oī ente ſupponūt igitur metaphi.non eſt prima. In oppoſitum eſt Ariſtoteles in textu.

Tertius

Sciēduʒ ē prio:ꝙ in ſcd̄o capl'o oñdit Ar'. circa quas cauſas ē hec ſcia.ꝛ circa hoc ꝓbat hāc ꝯcluſionē. Sapiētia ſimplr verſať circa primas cās: ꝛ pria pricipia. Pro qua ꝯcluſiōe ꝓbāda ponit duas ſuppōes ❡Pria ꝯtinet ſex ꝯditōes ſapiētis ❡Pria eſt ſcire oīa vt ꝯtingit qđ exponit dicēs:accipiamꝰ aūt nō ſingularem ſciam eoꝝ habēteʒ:qꝛ ꝑ nullā ſciam eoꝝ contingit oīa ſcire. ❡Scd̄a eſt:poſſe cognoſcere difficilia:nō eñ dicimꝰ illū ſapiētem:qui leuia ꝛ facilia cognoſcit. Sētire eñ cōe eſt: quare facile ē ꝛ nō ſophon.i.nō ſapientiale. ❡Tertia ē habere ſciam alijs certiorē. ❡Quarta eſt:poſſe reddere cās ꝛ docere. ❡Quinta eſt:habere ſciam q̄ ſit ſui ipiꝰ grā:ꝛ nō gratia alicuiꝰ vtilitatis. ❡Sexta ē:habere ſciaʒ pricipaliorē ꝛ nō ſubſeruiēteʒ qꝛ nō opʒ ſapiētem ordinari ſʒ potius ordinare:nec ab altero ſuaderi ſʒ ſuadere.

Concluſio.
Pria ſuppoſitio ꝯtinēs ſex conditiones. Sepientis.

❡Scd̄a ſuppoſitio hʒ ſex ꝓprietates ſm̄ ꝙ oñdit illas ſex ꝓꝓetates ꝯuenire habēti ſciam vl'em.i. ſciam de primis ꝛ vniuerſalibꝰ cauſis ❡Primā relinquit notā. ❡Scd̄aʒ ꝓbat: qꝛ q̄ ſunt maxime vl'ia ſunt ꝑdifficilia hoībꝰ ad cognoſcēdum:eo ꝙ a ſenſu remotiſſima. ❡De tertia ꝓbat:qꝛ ſciaꝝ ille ſūt certiſſime:qꝛ maxime cōioꝝ ſunt: qꝛ q̄ ſunt ex paucioribus certiores ſunt ex additōe dictis vt arithmetica certior eſt geometria. ❡Quartā ꝓbat:qꝛ illi maxime docent qui cās de ſingulis dicūt: igiť ille maxime docere pōt:qui hʒ ſciam q̄ eſt de primis cauſis. ❡Quintā probat:qꝛ illa ſcia eſt maxime gratia ſui q̄ eſt eius qđ maxime ſcibile eſt:ſʒ ſic eſt ꝙ pria principia ſunt maxime ſcibilia. Nam alia ꝑ ipa ꝛ nō ipa ꝑ alia cognoſcimꝰ:igitur. ❡Sextā ꝓbat: qꝛ illa ſcia eſt principaliſſima:que eſt illiꝰ gratia cuiꝰ ſunt agēda ſingula: qꝛ illud eſt bonum vniuſcuiuſqʒ qđ eſt optimū oīm in natura: ſʒ ſcia de primis cauſis eſt hmōi:igitur.

Nō opʒ ſapiētem ordinari ſed ordinare.
Scd̄a ſuppoſitio dictorū ad ꝓpoſitum applicatiua:
Maxime vniuerſalia a ſenſu ſunt remotiſſima et cognitu difficilia

Sciēduʒ eſt ſcd̄o:ꝙ vt pʒ ex dictis ſex ſunt cōditiōes ſapiētis: q̄ oēs ꝯueniūt habēti hāc ſciam: hʒ eñ cōſiderare principia in oī ſcia:que ex terminis cōibus cōſtituta ſunt:ꝛ etiaʒ primas cās: ꝛ pria principia entia entiuʒ cognoſcere. Rōne primi.habēs hāc ſciam ſcit omia vt ꝯtingit.i.in vl'i. Rōne ſcd̄i.hñs hāc ſciam ſcit difficilima ꝛ certiſſima:ꝛ pōt aſſignare cās rerum pōt docere: pōt alios ordinare: ꝛ hʒ ſciam q̄ eſt gratia ſuipſius. ❡Dictū eſt aūt prio poſterioꝝ ſm̄ quos modos aliqua ſcia dicatur certiſſima: ꝛ quibꝰ modis hec ſcia certiſſima ſit. Eſt eñ certiſſima ex firmitate ꝛ immutabilitate reꝝ quas cōſiderat:ꝛ euidētia principiorum ſuoꝝ: q̄ ab oībus alijs ſunt preſuppoſita ꝛ ꝯceſſa. Eſt etiā certiſſima ex facilitate q̄tum ad illā pteʒ q̄ eſt de principijs cōiſſimis ꝛ de ente: ꝛ de ſuis paſſionibꝰ: ſʒ nō q̄tuʒ ad illā ptem que eſt de primis cauſis. Iſtis notatis ſit.

Cōcluſio pria. Uniuerſalia ſunt difficilima ad cognoſcēduʒ.pʒ rōne textꝰ ſupius poſita. ❡Aduertēdū eſt tñ:ꝙ duplicia ſunt vl'ia. Quedā ſunt in cauſando:de q̄bus Ar'.intelligit hic. Alia ſunt vl'ia in ꝑdicādo:de q̄bus dictū eſt circa ꝓhemiū primi phiſicoꝝ.

Concluſio ſcd̄a. Inter oēs ſcias metaphiſica maxime dicēda eſt ſapiētia: pʒ ex dictis.

Dubitatur prio vtrum metaphiſica ſit ſcia practica vel ſpeculatiua. Arguiť ꝙ ſit practica: qꝛ ē vt boni efficiamur.i.ad felicitateʒ ordinata immediate. ❡Et cōfirmať.qꝛ ordinare eſt actꝰ ſcie practice: ſʒ hec ſcia hʒ ordinare alias: igitur. ❡Scd̄o ſic.ipſa eſt cōis tam ſciētijs ſpeculatiuis q̄ practicis: ergo nec eſt ſpeculatiua nec practica. ❡Tertio ſic.oīs ſciētia conſiderans aliquid circa qđ pōt eſſe opatio que dr̄ praxis eſt practica:ſed metaphiſica eſt hmōi: qꝛ cōſiderat deum circa quem poteſt eſſe dilectio noſtra que eſt praxis. ❡Confirmať.qꝛ in hac ſcia oñditur deū eſſe optimum infinitū:ꝛ oīm principem vnicū:ſʒ ad hoc ſeq̄tur ipum maxime eſſe diligēdum:igiť hec ſcia eſt directiua praxis:ſcꝫ dilectōis. ❡In oppoſitū ē Ar'.in textu.

❡Pro dubio eſt aduertēdum: ꝙ in hoc tertio ca. Ar'. oſtēdit qualis ſciētia ſit metaphiſica: circa qđ ponit quattuor cōcluſiones.

Tertius.

❡Prima eſt. Metaphiſica eſt ſcia ſpeculatiua. ꝓbat rōne ꝛ ſigno. ❡Ratione ſic.illa ſciētia eſt ſpeculatiua:que eſt ſolū ꝓpter ſcire queſita:ſʒ ſic ē de prima phīa:igiť. Minorem ꝓbat: qꝛ ꝓpter admirari inceperūt hoīes philoſophari:ꝛ prio mirabātur de minoribus:ſcd̄o de maioribꝰ: vt de ente et paſſionibꝰ entis:ꝛ de his que fiūt circa ſolē ꝛ aſtra. Sʒ qui dubitat ꝛ admiratur ignorare videť.quare hec ſcia queſita eſt ꝓpter ignorātiam fugiēdaʒ:ꝛ ꝑ ꝯñs ꝓpter ſcire. ❡Signo ꝓbat ſic.qꝛ prima phīa cepit inquiri oībus fere inuentis q̄ neceſſaria erāt ad vitam ꝛ ad voluptatē. igiť ipa non q̄ritur ꝓpter aliquaʒ vite neceſſitatem: ꝛ per ꝯñs q̄ritur ſolū ꝓpter ſcire.

Concluſio.j.

Propter admirari primū hoīes inceperunt philoſophari.

❡Concluſio ſcd̄a. Metaphiſica eſt ſcia libera: ꝓbať:qꝛ homo liber eſt qui ſuimet grā ꝛ nō alteriꝰ eſt:ſʒ hec ſola ſcia eſt grā ſuipſius igiť hec ſola ſcia eſt libera. ❡Ex quo infert ꝙ iuſte ꝯceditur hāc ſciam nō eſſe humanā poſſeſſioneʒ.ꝓbat:qꝛ hoīm natura multipliciter ſerua eſt:ſʒ hec ſcia eſt libera.ꝓbat etiā autoritate Simonidis poete dicētis ꝙ ſapiētiam ſolꝰ poſſidet deꝰ.hūc eñ hʒ honorem. Et ſubdit ꝙ ſi ꝑ hoc intelligat ꝙ deus natꝰ eſt inuidere:falſum dicit:qꝛ deum inuidū eſſe non cōuenit. Sʒ ſm̄ prouerbium cōe:multa mentiūtur poete. Ex his pʒ reſpōſio ad dubiū.

Concluſio.ij.

Hoīm natura multipliciter eſt ſerua.
Deū inuidum eſſe nō ꝯuenit
Multa mētiuntur poete.

❡Ad primā rōem dubij negatur aūs:loquēdo de fine extrinſe. Ad ꝓbatiōem cōceditur: ꝙ eſt ordinata q̄tū ad illam ptem ſcꝫ felicitateʒ q̄ eſt ꝯtēplatio primi entis:ſʒ nō q̄tum ad opationeʒ volūtatis circa ipm:que opatio eſt dilectio. Ad cōfirmatiōem dr̄ ꝯcedendo ꝙ ordinare per modum habitꝰ directiui eſt actus ſcie practice: ſʒ nō ordinare ꝑ moduʒ finis Ad ſcd̄aʒ negatur ꝯña:qꝛ practice ſcie bene depēdēt a ſpeculatiuis ❡Sʒ pro ſolutiōe tertie rōnis.

Dubitatur ſcd̄o.vtruʒ oīs noticia directiua praxis ſit practica. Et videtur ꝙ ſic qꝛ noticia dr̄ practica a praxi:nō qꝛ ſit eius factiua:ſʒ qꝛ eſt eius directiua ꝛ ꝑ ꝯñs oīs noticia directiua praxis eſt practica. ❡Pro dubio ē aduertēdum:ꝙ illa ſola noticia ē ꝓprie practica:que ſm̄ ſe ē formaliter praxis directiua. Ptʒ per p. vi.ethic.ca.prio dicētem: ꝙ ad hoc ꝙ electio ſit ſtudioſa:opʒ rōnem eſſe verā:ꝛ appetitū rectum:et hāc eandeʒ(ſcꝫ rōem)dicere hūc vero(ſcꝫ appetitū)ꝓſequi hec aūt mens eſt veritas practica. Mēs igitur practica dicit ꝛ enūciat hoc vel illud eſſe agēdum.

Que noticia dicatur ꝓprie practica: et q̄ non.

❡Ex hoc ſic arguiť.oīs noticia enuncians hoc vel illud eſſe agendum ē formaliter praxis directiua:ſʒ omis noticia practica enūciat hoc vel illud eſſe agēduʒ:vt pʒ ex ꝑdicta autoritate:igitur omnis noticia practica ē formaliter praxis directiua ❡Ex quo ſeq̄tur primo:ꝙ nulla noticia incomplexa eſt practica.patʒ:qꝛ nulla talis eſt formaliter praxis.directiua. ❡Secundo ſequiť: ꝙ nulla noticia directiua praxis ꝟtualiter ꝛ remote:ſolum eſt practica.ptʒ:qꝛ tūc Phiſice:metaphiſice:ꝛ mathematice noticie eſſent practice. Nam ꝑ multas ꝯcluſiones geometricas medici iuuanť in ſuis opibus ❡Et ſimiliter etiaʒ ꝑſcientias phiſicas habenť multa principia artium mechanicaꝝ. Et etiaʒ metaphiſica eſt principaliter directiua opatiōis voluntatis noſtre circa primā cām. Nā ꝑ hanc ꝯcluſionē deus eſt optimus:infinitus: ꝛ oīm finis:eque bene dirigimur ad amandū eum ſuꝑ

omnia ſicut medicꝰ dirigitur ad cauſam duʒ ſanitateʒ per hoc principiū: ſanitas eſt debita humoꝝ ꝓportio. ¶ Tertio ſequit̄ ꝙ nulla noticia virtualiter directiua praxis de ꝓximo ē practica. Pʒ. naʒ iſte noticie ſunt virtualiter ⁊ de ꝓximo directiue praxis: ſcʒ ſanitas ē debita humoꝝ tēperies: ⁊ hec herba ē talis virtutis: ⁊ tñ tales nō ſunt noticie practice: igitur. maior pʒ: q2 cum medicꝰ nouit ꝙ ſanitas eſt debita humoꝝ ꝓportio ſeu tēperies: ex hoc ꝯcludit ꝙ opʒ oēs humores regulari. Nouit etiam medicꝰ ꝙ oēs humores frigidi ſuperabūdant: ex quo ꝯcludit: ꝙ virtute alicuius potētis frigidum remittere: temperādi ſunt humores. Nouit etiaʒ ꝙ hoc medicamē eſt remiſſiuū frigidi: ideo ꝯcludit ꝙ tale medicamē ad bibēdum eſt: ⁊ ꝑ hūc modum: a ſanitate q̄ eſt in aīa fit ſanitas extra in materia: vt habetur ſeptimo metaphiſice: per ſanitateʒ aūt in aīa intelligit diffinitiōem ⁊ noticiā quidditatis ipiꝰ ſanitatis ¶ Ex his pʒ reſpōſio ad dubium. ¶ Et tūc reſpōdetur a rōnem precedētis dubij negando maiorem: quia ſi illa eſſet vera: tūc omnis ſcientia mūdi eſſet practica. Ideo dicitur ꝙ illud non ſufficit ad ſcietiam practicam: ſed oportʒ ꝙ talis ſcientia ſit directiua operationum noſtrarum circa illud. ¶ Et ad confirmationeʒ dicitur ꝙ licet noticia illius deus eſt optimus ſit virtualiter directiua praxis: non tamen formaliter.

Tertus
Cōcluſio .iij.

Dubitatur tertio. vtruʒ metaphiſica ſit honorabiliſſima.

¶ Pro dubio eſt aduertēdum: ꝙ conſequēter Ariſto. ponit tertiam ꝯcluſionem q̄ eſt. Metaphiſica eſt honorabiliſſima: ⁊ patet: q2 aliqua ſcientia dicitur diuina dupliciter. ¶ Uno modo: q2 deꝰ eam maxime habet: ⁊ hoc cōuenit metaphiſice. ¶ Alio modo: quia ipſa ſola eſt diuinorum: ⁊ hoc etiam cōuenit metaphiſice: probat: q2 deꝰ videtur cōmunicare oībus et eſſe principiū quodāmodo: cū ergo hec ſciētia ſit de primis cauſis: ſequitur ꝙ ipſa eſt diuina. Ex hoc infert p. ꝙ neceſſariores quidem oēs ſunt: dignior vero nulla. ¶ Quarta ꝯcluſio eſt. ꝙ hec ſcīa procedit ad noticiam cauſaꝝ admirabiliuʒ: probat: q2 oīs ꝓceſſus dʒ eſſe de contrario in ꝯtrarium dignꝰ. Nam opʒ in cōtrariuʒ et ad dignꝰ (iuxta ꝓuerbium) cōſummare: ſed philoſophātes inceperūt ab admiratiōe que ꝓcedit ex ignorantia cauſaꝝ: ergo hec ſcīa dʒ ꝓcedere ad noticiā cauſarum per quā ceſſat oīs admiratio. minoreʒ ꝓbat. nā anteꝙ hoīes poſſent ſpeculari cās reꝝ admirabantur quaſi eſſent āthonomatica .i. caſualia: ⁊ admirabant̄ etiā ꝯuerſiones ſolis: ⁊ nō cōmenſuratiōes diametri. igitur. M aūt per noticiā cauſaꝝ ceſſent admiratiōes ptʒ: q2 nihil ita admirabit̄ vir geomitricꝰ: ꝙ ſi diamet̄ cōmēſurabilis fiat ¶ Eſt tñ aduertēdū ꝙ cū hec ſcīa ſit honorabiliſſima ipā eſt dicēda prīa phīa primitate dignitatis: q2 cōſiderat primas cās entiuʒ q̄ digniſſime ſunt. Eſt etiam prīa phīa primitate cōitatis: nō quidē per p̄dicatiōem: ſed ex pte ſui ſubiecti ⁊ principioꝝ eiꝰ ſm tenētes ens inq̄tum ens eſſe ſubiectū. ¶ Et ſi dicatur: ꝙ ſm hoc ſeq̄tur ꝙ eſſet indigniſſima: q2 ens inq̄tū ens ē imperfectiſſimū: cū nō includat aliq̄ perfectōeʒ quin illa includatur in entibꝰ ꝑticularibus ⁊ nō econtra. ¶ Ad hoc reſpōdetur concedēdo: ꝙ hec ſcīa nō hʒ ꝙ ſit digniſſima ex pte ſui ſubiecti attributiōis: ſed ex parte principioꝝ ⁊ partiū ſui ſubiecti attributiōis: que ſunt priē cē reꝝ. ¶ Alteriꝰ ſeq̄tur ꝙ hec ſcīa ē prīa primitate cōplete acquiſitiōis: q2 lʒ alie ſciētie q̄tum ad aliquid prius acquirātur: nunq̄ tñ cōplete ⁊ ꝑfecte acquiſite ſunt: ſic ꝙ nulla de eis maneat dubitatio. nec circa cōcluſiones: nec circa principia: niſi ꝑ metaphiſicam. per eam eñ ꝓbat phiſicus ſua principia vt patet primo phiſicorum.

¶ Neceſſariores ſunt alie ſcīe metaphiſica: nulla vero dignior.
Cōcluſio .iiij.

anthonomatica .i. caſualia

Quō metha. dr prīa phīa.

Ad rōnes q̄ſtionis. Ad primam: ſcdm aliquos: cōceditur ꝙ in ope ſapiētie cōſiſtit hūana felicitas originaliter ⁊ nō cōpletiue. ¶ Dr̄ vlteriꝰ: ꝙ q2 non pōt haberi ꝑfectū opꝰ ſapiētie ſine virtuoſis opatōibꝰ iō felicitas hūana requirit aliq̄d aliud a ſapiētia. non in quo cōſiſtat: ſʒ ſine quo nō ꝯſiſtit in ope ſapiētie: eo ꝙ ſine tali nō pōt haberi opꝰ completū ⁊ ꝑfectuʒ ſapiētie. Nō eī pōt hō eſſe liber neq̄ vti libere actibus ſapiētie: niſi ſupatis paſſionibꝰ ⁊ malis inclinatiōibꝰ. ¶ Et ad ꝯfirmatiōeʒ dr. ꝙ ſapiētia noīat habitū pricipioꝝ et cōcluſionuʒ: ⁊ differt a ſcīa ſicut totū a pte. iō ꝯceditur ꝙ capiēdo ſciam ꝓ habitu viuꝰ ꝯcluſiōis nulla ſcīa eſt ſapiētia: ſʒ capiēdo ſciam vt aggregat habitꝰ pricipiorū ⁊ ꝯcluſionū: aliqua ſcīa (ſcʒ metaphiſica) eſt ſapiā nec hoc mō ſunt diſtincti habitꝰ. ¶ Ad ſcdaʒ dr ꝙ lʒ ſciētie mathematice ſint certiſſime ex pte modi demonſtrādi. lʒ etiā ſcīa de aīa ſit certiſſima inter ſcīas naturales: ſimpliciter tñ loquēdo hec ſcīa eſt certiſſima ex pte ſūmitatis ⁊ imutabilitatis ſui obiecti. ¶ Ad cōfirmationem, dr: ꝙ talia ſcīa eſt incerta quo ad opatiōeʒ humanā: niſi maiorem euidētiam ſuaꝝ cōcluſionū habeat: ſicut illa que eſt de virtutibꝰ ſm particulares earum rōnes. ¶ Ad tertiā pʒ ſolutio ex dictis. ¶ Ad vltimam ꝯfirmatiōem ꝯceditur: ꝙ nō conſiderat entia immutabilia q̄tum ad cōpatōnem quā habēt ad motum ſed quo ad ꝓprias paſſiones vt ⁊ entia ſunt. Finit primus liber metaphiſice.

Reſiduum q2 tm̄ de opiniōibꝰ antiquorū eſt. Pariſiꝭ non legitur.

¶ Scdi libri metaphiſice primū capl̄m de facilitate ⁊ difficultate acquiſitōis ꝟitatis

i. ſpeculatiue

De veritate quidē theoria. Sit prima cōcluſio: cognitio veritatis ē quodāmodo facilis: ⁊ quodāmō difficilis. ¶ Pʒ tuʒ prio: q2 nullꝰ potuit digne ipāʒ adipiſci: q̄re ē difficil̄. Etiā nullꝰ ē quin aliq̄d ꝟitatꝭ cognoſcat ſʒ vnuſquiſq̄ aliq̄d de natura dicere pōt. q̄re ē quodāmō facilis. ¶ Tū ſcdo q2 nullꝰ ꝑ ꝓpriā inuentōeʒ pt venire ad euidētem cognitioneʒ veritatꝭ. ſʒ qd ē a multis reptū ꝑticulariter facit magnitudinē aliquā veritatis. ¶ Pʒ tertio. ſicut ꝓuerbialr̄ dicimꝰ. In foribꝰ q̄s delinquet? ita nec ī pricipijs: ⁊ quo ad h̄ cognitio veritatis ē facilis. Sʒ nō poſſe ſimul hēre ꝯcluſiōes ⁊ pricipia oīa eiꝰ difficultateʒ oñdit. ¶ Scda ꝯcluſio: q̄uis difficultas cognitōis ꝟitatꝭ poſſit ꝓuēire ex pte agētꝭ ⁊ patiētꝭ ipa tñ ꝓuēit ex pte itellectꝰ nr̄i. Pʒ. q2 ſicut oculi nicticoracꝭ ſe hñt ad lucē diei. ita itellectus noſter ad ea q̄ ſunt nature maniſeſtiſſima. Cuʒ ergo oculi nocticoracis, ꝓpter eorū debilitatem, nō poſſunt lucē ſolis

Concluſio .i.

In foribꝰ q̄s delinquet ita nec ī pricipijs

Sicut nicticoracis oculi ſe hñt ad lucē diei ita nr̄ intellectꝰ ad ea q̄ ſūt nature maniſeſtiſſima.

cōp̄hēdere: ſequit̄ ꝙ nec intellectꝰ nr̄ pōt maniſeſtiſſima oīm, ſiue cauſas primas cognoſcere. ¶ Ex quo ptʒ: ꝙ nō ſolū iuſtū eſt hijs dicere grām, qui nobis veras opiones tradiderūt. Sʒ ⁊ hijs q̄ aliq̄d ſuꝑficialit̄ de rebꝰ tetigerūt: etenī nobis aliqd ꝯtulerūt, et intellectū nr̄m exercitauerūt. Nā ſi Thymotheus nō fuiſſʒ: multā melodiā nō habuiſſemꝰ. ⁊ ſi Phrinis nō fuiſſet: thymotheus nō fuiſſet. Et licet tales habuerūt opiones falſas, nec tetigerint ꝟitatē: fuerūt tñ alijs cauſa ꝑſcrutandi ⁊ inueniēdi ꝟitatē ¶ Tertia ꝯcl̄o. hec ſcīa dʒ vocari ſcīa ꝟitatꝭ ptʒ. Naʒ theorice finis ē ꝟitas, ⁊ practice opꝰ: ſlicʒ ei practice ſcīe ſpeculāt̄. quomō ſe hñt res ad cās rerū. Nō tñ ꝯſiderāt eas ſcdm ſe: ſʒ vt agant: ſed hec ſcīa ē ſpeculatiua: ergo eius finis ē ꝟitas. ¶ Tū ſcdo. q2 hec ſcīa de veriſſimis ꝯſiderat: ergo eſt maxie ſcīa ꝟitatis. Añs patʒ: q2 neſcimꝰ verū ſine cā: ergo illd maxie ē verū, qd ē poſteriorībꝰ cā vt ꝟa ſint: q2 vnūquodq̄ ē maxie tale: a quo alia hñt ꝙ ſint talia: vt ab igne q̇ eſt calidiſſimꝰ: iō ē alijs cā caloris. Quare ⁊ veriſſimū qd poſterioribus ē cā, vt ſint ꝟa. ¶ Tū tertio: ſemꝑ exiſtentiū p̄ncipia ſunt ꝟa: ſʒ hec ſcīa ē de ſemꝑ exiſtētibꝰ: igr̄ eiꝰ p̄ncipia ſunt ꝟa: igr̄ ipa eſt ſcīa ꝟitatꝭ. Añs ptʒ: q2 p̄ncipia eorū nō ſunt q̄ñq̄ ꝟa: ⁊ q̄ñq̄ nō ꝟa: ſʒ ſunt ſemꝑ ꝟa: nec illis ē aliq̄ cā vt ſint vera: ſʒ alijs ē cā vt ſint vera: ex quo ptʒ: ꝙ ſicut vnū qdq̄ ſe hʒ vt ſit ſiue ad eſſe: ſic ⁊ ad veritateʒ.

ꝓbare ꝯ
Concluſio .iij.
Finis theorice eſt ꝟitas practice ꝟo opus.
theorice & ſcīa ſpeculatiua
De ſemꝑ veriſ
Sic vnūq̄dq̄ ſe hʒ ad eē ita ad veritatem.

De veritate quideʒ theoria. Circa ſcdm librum Metaphiſice. Querit̄ pmo: vtꝝ difficultas in cognitione veritatis reꝝ parū de actu habentium ꝓueniat ex pte rerum: vel ex pte noſtri intellectus. Et ꝓbatur ꝙ ex pte noſtri intellectꝰ: q2 ille res ſunt facilius cognoſcibiles alicui intellectui: igitur difficultas in eis cognoſcendis. ꝓuenit ex pte intellectus noſtri. ꝯña tenet: q2 ille res ad quecunq̄ intellectū compent̄ ſemꝑ ſunt eedē: ergo ſi difficultas ꝓueniat ex pte earū erūt eque difficulter cuilibet intellectui cognoſcibiles ¶ Secundo ſic. nō eſt difficultas ex pte rei in illo qd īmediate conſequit̄ rem: ſed intelligibilitas imediate conſequit̄ rem: q2 ꝯſequit̄ ens inq̄tum ens: igit̄ ex pte reꝝ non eſt in cognitione difficultas. ¶ Tertio ſic. oēs cē naturaliter agentes eodē mō ſe habēt ad ſuoſ ꝓp̄os effectus: ſed obiectum eſt cā naturalis reſpectu ſue noticie: ergo eſſe ſubiectum: (ſiue ſit multe entitatis ſiue parue) eodem mō ſe habebit ad cauſandum noticiaʒ in intellectu. ¶ Confirmatur quia ſicut ſe habet puus ignis ad magnū reſpectu caloris ꝓducendi: ita res ꝑue entitatis ad res multe entitatis reſpectu cognitionis: ſed puus ignis eque facile cāt calorē ſibi ꝓportionatum ſicut magnus: igit̄ res potentiales eque facile cānt ſui notitiaʒ in itellectu: ſicut res multū actuales. ¶ In oppoſitū arguit̄ ꝑ Cōmētat. ſupra paſſuʒ p̄ſentem.

Sciēdum ē primo ꝙ in hoc ſecūdo li. Ar̄. determinat de facilitate ⁊ difficultate que ē ī cognitione veritatis: ⁊ hʒ tria ca. In p̄mo determinat de facilitate ⁊ difficultate cognitionis entium. In ſecūdo remouet opionem ponentiū ꝓceſſum in infinitum in cauſis In tertio declarat ꝯtingentia in cognitione veritatis ¶ Circa p̄mū ponit tres ꝯcluſiōes: q̄rū p̄ma eſt. Cognitio veritatis eſt vno mō facilis. alio mō vero difficilis ꝓbatur duobus ſignis ⁊ vno ſimili. ¶ Primū ſignum eſt: q2 nullus cōpletam notitiaʒ potuit adipiſci de entibus: q̄uis nullus fuerit oīno expꝰ hmōi cognitionis ¶ Scdm ſignum eſt: q2 illud quod eſt inuentū ꝑ vnuʒ eſt puū: q̄uis illud quod eſt a multis reptū ꝑticulatim ⁊ congregatim in vno faciat aliq̄ magnitudinē ¶ Tertio ꝓbat a ſimili: q2 ſicut in foribus domus nullus delinquit: q̄uis ipe delinquet: ita nec in p̄ncipijs: ⁊ q̄tum ad hoc cognitio veritatis eſt facilis: ſed non poſſe ſimul habere totū ⁊ ptem .i. p̄ncipia ⁊ ꝯcluſiones ſignū eſt difficultatis. ¶ Secunda conclusio que oſtendit vnde ꝓueniat difficultas in cognitiōe ꝟitatis eſt hec q̄uis difficultas in alqua opatione poſſit ꝓuenire ex pte duoꝝ .ſ. agentis ⁊ patiētis: tamē cauſa difficultatis in cognitione veritatis non eſt ex pte reꝝ: ſed ex pte noſtri intellectus. ptʒ: quia ſicut nicticoracis oculi ſe hñt ad lucem diei: ita noſter intellectus ad ea que ſunt nature maniſeſtima. Ex quo infert: ꝙ non ſolum debemꝰ gratias referre illis a quibus veras opiones ſuſcepimus: ſed etiam illis qui de rebus aliquid ſuꝑficialr̄ tetigerūt. ꝓbat: q2 tales aliq̄d ꝯtulerunt nobis: ⁊ excitauerūt intellectū nr̄m qd ꝓbat exemplariter. Nam ſi timotheus non fuiſſet multam melodiam nō habuiſſet Phrinis. Si autem nec Phrinus: nec Timotheus tāta melodia non fuiſſet. ¶ Tertia ꝯcl̄o. Hec ſcīa debet vocari ſcīa veritatis. ꝓbat: q2 finis theorice ſcīe .i. ſpeculatiue eſt veritas practice vero opus: quod ꝓbat q2 q̄uis practice ſcīe ſpeculant̄ quodāmō ſe habent ad cauſas reꝝ: nō tamen eas ꝑſcruantur ſm ſe: ſed vt agāt ¶ Secunda ratio eſt: illa ſcīa eſt maxime veritatis: q̄ eſt d maxime veris: ſed hec ſcīa eſt hmōi: igitur Minor ptʒ: q2 cuʒ non ſequatur veꝝ ſine cauſa: illud ē maxime veꝝ quod eſt cauſa poſterioribꝰ vt vera ſint. ꝯña tenet: q2 vnūq̄dq̄ eſt maxime tale a quo alijs ineſt vniuocatio: id eſt a quo alia hñt vnitatem ꝙ ſint talia: vt ignis eſt calidiſſimus quia eſt cauſa caloris in alijs. ¶ Tertia rō. ſemꝑ exñtiuʒ p̄ncipia ſunt veriſſima: ſed hec ſcīa ē de ſemꝑ exñtibus: igr̄ p̄ncipia eius ſunt veriſſima: ⁊ ꝑ ꝯñs ipa ē maxie ſcīa ꝟitatis. Maiorem ꝓbat dupl̄r. Primo: q2 talia ſemꝑ ſunt vera: nec illis cā eſt vt ſint vera ſʒ illa alijs: igr̄. Scdo: q2 ſicut vnūq̄dq̄ ſe habet ad eſſe: ita ſe habet ad veritatem: igitur.

Tertus.
Cōcl̄o .i.
Cōcl̄o .ij.
Sic nicticoracis ocli ſe hñt ad lucem diei ita nr̄ intellectꝰ ad ea q̄ ſūt nature maiſeſtiſſima.
Cōcl̄o .iij.
Theorice finiſ eſt ꝟitas practice ꝟo opus
De ſemꝑ veri
Unūquodq̄ ſicut ſe hʒ ad eē ita ad veritatē

Sciendum eſt ſecundo ꝙ difficultas in cognitione ſubñaꝝ abſtractaꝝ non ꝓuenit ex parte rerū quia (vt dicit Commentator) tales ſubñe de ſe ſunt intelligibiles ⁊ naturaliter: ⁊ non idō intellecte quia facimus eas intelligibiles: quemadmodum contingit ī formis naturalibus in quarum cognitione difficultas ꝓuenit magis ex ſe q̄ ex nobis. ¶ Sed in hoc quidem reprehendunt Commenta. dicentes difficultatem cognitōis nullo mō ꝓuenire ex pte reꝝ ¶ Pro quo eſt aduertendū: ꝙ oīs res eſt naturaliter motiua intellectꝰ ad ſui notitiam: quedā aūt motiue ſunt ad notitiā excellētiorē alijs: ⁊ hoc ſʒ gradꝰ ſue entitatꝭ: ſic oīs ignis eſt cauſatiuꝰ caloris: maior tñ maioris eſt: minor vero

minoris. Jō pōt ītelligi dupl'r: difficultatē illā ꝯueni re ex pte rex. ¶ Uno mō q̄tū ad eē cognitōis pfectū: et tūc ꝓprie loq̄ndo ibi nō ē difficultas: ſꝫ īpoſſibilitas: ⁊ ſi dicaꝶ difficultas: conceditꝶ ꝙ ꝯuenit ex parte rerum Certū eſt em̄: ꝙ materia nō eſt tāte entitatis ſicut ſub ſtantia abſtracta: iō non ē cognoſcibilis cognitōe eq̄ pfecta. ¶ Alio mō pōt ītelligi: ꝙ difficultas q̄ ē in cogni tione cōpetēte ſibi ſm gradū ſue entitatis ꝯueniat ex pte rex. ⁊ tūc dr̄ ꝙ nō: ſed ꝯuenit ex pte intellect⁹ nr̄i. Uñ ſi cognitio qua aliq̄ res potētialis ī m potētiā pōt cognoſci ſit b. ⁊ cognitio qua res abſtracta pōt cogno ſci ſit a. tūc ille res potētiales eq̄ facile motiue ſūt ītel lect⁹ ad cognitionē b. ſicut res actuales ad cognitionē a. ¶ Nec vꝫ dicere: ꝙ ille res potēiales nō ſūt actu ītelli gibiles: ſꝫ fiūt ītelligibiles p hoc ꝙ abſtrahūtur a ma teria ¶ Quicq̄d ſit de hoc (q2 ē valde dubiū) dr̄: ꝙ hoc nō ꝯuenit ex pte rex: ſꝫ ex pte intellect⁹. ꝙ ptꝫ: q2 ab aliquo alio intellectu a nr̄o pōt cognoſci ſine hm̄ōi ab ſtractōe. ¶ Nec vꝫ dicere: ꝙ difficultas opatōis ꝯ uenit tā ex pte agētis ꝙ ex pte patiētis. ¶ Nā lꝫ īpoſſibili tas actōis aliqñ ꝓcedat ex pte agētis: vt īpoſſibile eſt ignē frigefacere lignū: ⁊ aliqñ ex pte patiētis: vt īpoſſi bile ē ignē frigefieri ab aq̄: loquēdo tñ in nr̄o ītellectu difficultas actōis nūq̄ ꝯuenit ex pte agētis: q̄tū ſcꝫ ad gradū actōis q̄ ſibi ꝯuenit ſm ꝓpriam ei⁹ naturā: q2 ſit gradus b. Uel ergo difficultas ptīgēdi ad talē gradū ſe tenet ex pte ei⁹ qd ē extrinſecū agēti. Uel ītrinſecuꝫ Si ītrinſecū: tūc ab illo ⁊ nō ab agēte ē difficultas. Si extrinſecū: tūc arꝶ ſic. b. ē grad⁹ ad quē actio ꝓpria ⁊ na turalis agētis nata ē ptingere: ergo agēs ſm ꝓpriam na turā ferꝶ ī b. ergo ſeꝶ ī ipaꝫ ſine q̄ ūq̄ difficultate ꝯña ptꝫ: q2 natura ſp agit ſꝫ vltimū ſui poſſe. Iſtis notatis ſit

Concluſio pma. In reb⁹ abſtractis difficul tas ī cognitōe ꝟitatis ꝯueīt ex pte ītellect⁹ nr̄i. pꝫ: q2 il le res ſūt de ſe maxīe ītelligibiles: igꝶ ſi eas ītelligere non poſſum⁹ hoc ē ꝓpter debilitatē nr̄i intellectus.

Concluſio ſecūda. difficultas in cognitōne rex potētialiū q̄tum ad pfectū gradū cognitionis ſim pliciter ꝯuenit ex pte rex: ptꝫ ex dictis.

Dubitaꝶ pmo: vtrū ſubſtātie ſepate cognoſcāꝶ a nobis. ¶ Arꝶ ꝙ nō: q2 aīa nr̄a nihil intelligit niſi p ab ſtractionē a fantaſmatib⁹: ſꝫ ſubſtātie ſepate nō faciūt fā taſmata: nec ex his q̄ faciūt fantaſmata cognoſci pñt: igꝶ: maior ptꝫ Tū pmo: q2 leſo organo fantaſie: īpeditꝶ intellect⁹ ad adiſcēdū incognita. Tū ſcd̄o: q2 cū volu mus aliq̄d ītelligere formam⁹ in nobis idolū illi⁹ qd intelligim⁹ Tū tertio: q2 vt habeꝶ tertio de aīa fantaſ mata ſe hn̄t ad intellectū ſicut ſenſibile ad ſenſuꝫ Mi nor ptꝫ. Tū pmo quo ad pmā ptē: q2 nō cadūt ſub ſen ſu. Quo ad ſcd̄am ptē pꝫ: q2 nō pñt cognoſci niſi p effe ctus: ſꝫ tales nō ſūt adeq̄ti hm̄ōi ſubſtātijs: ergo p eos nō pñt intelligi q̄dditates ſubſtātiax ſepatax. ¶ In oppo ſitū arꝶ p Cōmētatorē dī. ꝙ hm̄ōi ꝯpatio quā facit Ar. non demōſtrat res abſtractas intelligere eē nobis im poſſibile: q2 ſi ita eēt tūc natura occioſe egiſſet: q2 feciſ ſet hm̄ illd qd ē in ſe naturaliter intellectuꝫ ab alio nō intellectū. ſicut feciſſet ſolē nō apphēſum ab aliquo vi ſu. ¶ Ad dubiū rñr ꝙ de ſubſtātijs abſtractis nō ſoluꝫ cognoſcim⁹: q2 ſunt: vel q2 nō ſūt. ptꝫ: q2 de eis hēm⁹ multos ꝯcept⁹ tā ſimplices q̄ cōplexos: vt de pmo en te cognoſcim⁹ ꝙ eſt īmaterialis: ꝙ eſt ꝟtutis īfinite: ꝙ eſt productiu⁹ rex. ¶ Et ꝯñi maꝶ: q2 de his hēm⁹ noti tiā cōplexā: igꝶ ⁊ incōplexā. ¶ Ad rōnem dubij diſtin guitꝶ maior: q2 vel ſenſus eſt: ꝙ aīa nihil intelligit niſi ei⁹ cognitionem ſumat a fantaſia. ⁊ ſic ꝯcedꝶ maior. Uel ſenſus eſt: ꝙ aīa nihil intelligit niſi illd cui⁹ ſpēs ſm ſe prius fuit ī fantaſia: ⁊ tūc maior eſt falſa: q2 aīa intelligit ſeipā act⁹ ſuos ⁊ potētias ſuas: ⁊ tñ illi nul lam ſpēm faciunt in ſenſu. ꝯlationes autem aliex ꝓ cedunt ſcd̄m primū ſenſum.

Dubitaꝶ ſcd̄o. Utruꝫ ſubſtātie ſepate ſint a no bis quidditatiue cognoſcibiles. ¶ Uideꝶ ꝙ nō: q2 (vt hēꝶ in textu) ſicut ſe hꝫ oculus veſptilionis ad lumē ſo lis: ita intellectus ad ea q̄ ſunt manifeſtiſſima in ei na tura: ſꝫ oculus veſptilionis nō pōt ſolē intueri: ergo ne q̄ intellectus nr̄ ſubſtātias ſepatas. ¶ Itē plus diſtat in telligibile īcreatū ab intellectu nr̄o: q̄ ītelligibile crea tum a ſenſu: ſꝫ ſenſus nō pōt apphēdere intelligibile creatū: igꝶ. ¶ Itē ſeqꝶ ꝙ hō ex pncipijs naturalib⁹ poſ ſet ptingere ad btitudinē: qd eſt īpoſſibile. ¶ Itē obie cti ad potēiam debet eſſe ꝓportio: ſꝫ dei ad intellectum nlla ē ꝓportio: q2 finiti ad īfinitū nlla ē ꝓportio: igꝶ.

Sciendum eſt: ꝙ duplex ē cognitio: ſcꝫ ſim plex: ⁊ cōplexa. Cōplexa pſupponit ſimplicē: q2 ſi nlla ſimplex eēt nobis poſſibilis neq̄ etiā cōplexa Conſtat autē ꝙ philoſophi antiq̄ multas notitias cōplexas de deo habebāt. q̄re ⁊ ſimplices. ¶ Ideo ad videndū q̄lē notitiā ſimplicē de deo hr̄e poſſum⁹. Eſt aduertenduꝫ ꝙ tripl'r aliq̄d pōt cognoſci q̄dditatiue. ¶ Uno mō per hoc ꝙ imediate intueꝶ in ſe. ¶ Scd̄o mō eſt hr̄e ꝓpriam ſpēm ſiue ꝓpriū ꝯceptū repn̄tatiuū eius naturaliter. ¶ Tertio mō: q2 habemus de deo ꝯceptus ꝓpos ⁊ ſim plices: vel ꝓpos nō abſolutos: ſed ꝯnotatiuos. ¶ Pri mus modus nō eſt nobis poſſibilis in pn̄ti ſtatu: quia poſſem⁹ eē beati ī hac vita. ¶ De ſcd̄o videbiꝶ in tertio dubio. ¶ Sꝫ p tertio ſit ꝯcluſio pma. Pria cā ē cogno ſcibilis in aliquo ꝯceptu cōpoſito ſibi ꝓpo. ptꝫ: q2 poſ ſumus aliquē ꝯceptū de deo ꝓpuꝫ cōponere ex ꝯcepti bus ſimplicibus abſtractis ex alijs rebus: ⁊ illū attri buere enti pticulariter accepto: dicēdo Ens neceſſe eē. Ens ſumme bonum eſt infinite potē ſimpl'r loquendo ¶ Conclō ſcd̄a. pma cā eſt cognoſcibilis in aliquo ꝯce ptu ſimplici ꝯnotatiuo ſibi ꝓpo: ptꝫ: q2 aliq̄s ꝯcept⁹ cō notatiu⁹ (ſcꝫ cui coꝛn̄ndet iſta vox creatiuū) eſt ꝓpus deo: ⁊ pdicari pōt de ente pticlariter ſumpto: talis aūt ꝯceptus eſt ſimplex q̄uis plura ſignificet. ſicut iſte ter minus albū ē terminus ſimplex q̄uis vnū ſignificet et aliud ꝯnotet ¶ De tali aūt ꝯceptu ꝯnotatiuo dicūt aliq̄: ꝙ nō ē naturaliter ſignificās ſꝫ ad placitū: ſicut ⁊ qdlibꝫ ſignū vocale: q2 ꝯceptus naturaliter ſignificās pciſe eā rē ſignificat ꝓ q̄ ſupponeret: q2 hm̄ōi ꝯceptus eſt tm̄ in eē ficto q̄lis ē res ī eē reali. ¶ Ex his ptꝫ ꝙ pma cā ē cognoſcibilis q̄dditatiue p ꝯceptus q̄dditatiuos ab a lijs rebus. Qd aūt determiatū ē de pria cā dꝫ intelligi de alijs ſubſtantijs ſepatis ⁊ abſtractis.

Concluſio. j.

Concluſio. ij.

Cognitio ſimplex ⁊ cōplexa

Ad rōes dubij. Ad pmā dr̄: ꝙ illa cōpatio ī telligiꝶ de notitia īnuitiua vel de notitia q̄dditatiua p ꝯceptus abſolutos: ſꝫ nō intelligiꝶ de notitia q̄dditati ua per ꝯceptus nō q̄dditatiuos. ¶ Ad ſcd̄am ꝯcedꝶ ma ior q̄tū ad modū eēndi. Uel diſtinguiꝶ intelligibile in creatū plus diſtat. Uel ī eēndo ⁊ ſic ꝯcedꝶ. Uel ī mouē do: ⁊ ſic negaꝶ: q2 ītelligibile īcreatū ē magis cogni tū in ītellectu nr̄o q̄ ītelligibile ſꝫ ſenſū: cū ītelligibil' īcreati ad ītellectū nr̄ꝫ ē maior ꝓportio motoris ad mo bile: q̄ ītelligibil' creati ad ſēſū: q2 ſubſtātia ſeparata pōt hr̄e rōem motoris reſpectu intellectus: ſꝫ intelligibi le creatū nō pōt hr̄e rōeꝫ motoris reſpectu ſenſus. Ter tia rō ſoluta ē ex dictis. ¶ Ad q̄rtā ꝯcedꝶ: ꝙ dꝫ eē ꝓpor tio motoris ad mobile in mouēdo ſꝫ nō in mō eēndi.

Dubitaꝶ tertio. Utrū poſſum⁹ ſubſtātias ſepa tas cognoſcere per conceptus abſolutos ꝓprios et na turaliter repn̄tatiuos. ¶ Et arguitur ꝙ ſic: quia omnes homines naturaliter ſcire deſiderant: ſed deſideriuꝫ naturale nō eſt fruſtra: ergo ea poſſumus intelligere

¶ Et ꝯfirmaꝶ quia in ꝯſideratiōe altiſſimax cauſaruꝫ conſiſtit felicitas: ſed non eſt poſſibile hoiem ad ſuam felicitatem ptingere: igitur. ¶ Item ſubſtantia mate rialis a nobis pōt q̄dditatiue ītelligi: ergo ⁊ ſubſtātia ſe pata. ꝯña tenet. q2 ſubſtātia materialis non magis cadit ſub ſenſu: q̄ ſubſtātie ſepate: cū nō cadat niſi p accñia ei⁹ ¶ Itē poſſum⁹ intelligere accñia vlia: q̄uis ſola ſingu laria cadāt ſub ſenſu: ergo etiā ⁊ ſubſtātias ſepatas poſ ſum⁹ ītelligere q̄uis nō cadāt ſub ſenſu. ¶ Itē ꝯcept⁹ bōi ē ꝯcept⁹ ſimplex ꝓpius deo: ⁊ illo ꝯcepto pōt intel ligi: igꝶ. ¶ Pro dubio ſit pma ꝯclō. Prima cā nō eſt co gnoſcibilis in aliquo ꝯceptu ſimplici abſoluto ſibi ꝓ prio: q̄ ſit naturaliter repn̄tatiu⁹ ei⁹: ꝓbaꝶ q2 talis ꝯce ptus ē effect⁹ ipſius rei cui⁹ ē: ergo nihil ē cognoſcibile p talē ꝯceptū: niſi qd īmediate ⁊ in ipō fuit pcognituꝫ igꝶ. Ex quo ſequiꝶ: ꝙ ſubſtātia nō ē in aliquo tali ꝯceptu ſimplici ꝓpo ⁊ abſoluto cognoſcibilis. ¶ Ptꝫ p eandē rōnē ſubſtātia em̄ cognoſciꝶ in aliquo ꝯceptu ꝓpo nega tiue: quale ē ens naturaliter pſe ſiue nō in alio: quē cō ceptū ꝓbam⁹ de ante pticulariter ſumpto: ex eo ꝙ nō eſt ꝓceſſus in īfinitū: q2 vnū ē in alio ſubiectiue: iō eſt aliqd ens qd nō ē in alio. ¶ Scd̄a ꝯclō. pma cā pōt co gnoſci in aliquo ꝯceptu ſimplici abſoluto: nō ꝓpo: ſꝫ cōi. ptꝫ: q2 oīs ꝯcept⁹ cōnotatiuus aliquē ꝯceptū abſolu tum pſupponit: cui mediate vel īmediate attribuiꝶ: ſi cut albū attribuiꝶ abſoluto. Aliq̄d em̄ ē ꝙ dr̄ albū: vt li gnū vel lapis. Et hoc pōt ꝓbari ex rōne vel diffinitio ne explicante q̄d ſignificet talis ꝯceptus: vt rō huius nois albū. albū em̄ ē informatū albedine: ptꝫ aūt ꝙ q̄ libet talis rō alicui ꝯceptui abſoluto attribuiꝶ: cum er go pma cā ſit cognoſcibilis in aliquo ꝯceptu q̄dditati uo ſequiꝶ ꝙ ē cognoſcibilis in aliquo ꝯceptu abſolu to: ⁊ eſt ꝯceptus entis vel ſubſtantie. ¶ Ex hac aūt rō ne ꝯcludunt aliq̄: ꝙ neceſſe ē eſſe aliquē ꝯceptū deo et creature cōem: pdicabilē in q̄d de deo: ⁊ creaturis: iōo aliter deus nō poſſet ex creaturis cognoſci.

Concluſio. j.

Concluſio. ij.

Ad rōnes dubij. ¶ Ad primā cōcediꝶ ꝯña de noticia q̄ habeꝶ p ꝯcept⁹ cōnotatiuos: ſꝫ nō de illa que habeꝶ p ꝯcept⁹ ꝓpos ⁊ abſolutos. ¶ Scd̄a rō ſolu ta eſt ex dictis. ¶ Ad tertiā dr̄ ꝙ intellectus abſtrahit vle a ſingulari. iō p hoc ꝙ ſentit ſingulare pōt intelli gere vle. Unde abſtrahere vle ē cognoſcere conceptu vli: ⁊ ſentire ſingulare: ē cognitio ſignificatiua ſingu laris. ¶ Ad q̄rtā dr̄: ꝙ ꝯceptus boni pōt dupl'r intelli gi. Uno mō cū pciſione cuiuſ libet alterius ꝯceptus: et ſic talis ꝯceptus eſt cōis. ⁊ in tali ꝯceptu nō cognoſciꝶ diſtincte pma cā. ſed ꝯfuſe. Alio mō pōt intelligi pma cauſa cū additione alicuius alterius ꝯceptus affirma tiui vel negatiui: ita ꝙ iſte terminus bonum ſignificet tm̄ q̄tū hec oratio imꝑfecta: omni alio bono maius bo num: vel tm̄ ſicut iſta: bonū ſummū: ⁊ tūc talis ꝯcept⁹ non ē abſolutus ſed cōnotatiuus nō ē etiā ꝯcept⁹ ſim plex ſꝫ ꝯcept⁹ ꝯplex⁹. ¶ Alie rōes ſolute ſūt ex pdictis.

¶ Capitulum ſcd̄m: in quo oſtenditꝶ ꝙ non eſt ꝓceſſus in infinitū in cauſis.

a

Et vero ꝙ ſit principiū quoddā: ⁊ nō ꝓceſſus in infinitū in cauſis nec in directā theoricā: nec ſcd̄m ſpēm palā. Ptꝫ primo in cauſis naturalibus: vt ſi caro fiat ex terra: terra ex aere: aer aūt ex igne impoſſibile eſt in īfi nitū ꝓgredi. ¶ Exēplū in gñe cauſe efficiē tis: vt ſi dicam⁹ hoiem ab aere moueri: aerē ꝟo a ſole: ſolē a luce: ⁊ hm̄ōi nullū eſſe finem

Inductio ī q̄tuor gñib⁹ cāx p ordineꝫ

¶ Exēplum in cauſa finali: in qua nec in īfi nitum ire eſt poſſibile: vt ſi iter ſiue ambula tio ſit cā ſanitatis: ſanitas ꝟo felicitatis: et felicitas ꝓpter aliq̄d aliud. ¶ Et ſimiliter diceretꝶ de qd q̄d erat eſſe ſiue de cā forma li. ¶ Sit igꝶ prima ꝯclō. In cauſis efficiē tibus nō eſt ꝓceſſus in infinitū. ¶ Pro cu ius ꝓbatōe ſupponitꝶ ꝙ ſint mlta puta tria ordinata ſcd̄m pri⁹ ⁊ poſteri⁹: illd ꝙ ē prin cipium ē cā poſteriorum ptꝫ: q2 vltimū nulli⁹ eſt cā: mediuꝫ ꝟo vni⁹ ſoluꝫ: puta vltimi. Ne q̄ differt ſi ſint plura media vel vnū tm̄: fi nita vel infinita. Tunc ꝓbaꝶ ꝯclō ſic: q2 ſi eēnt infinita efficiētia eēntialr̄ ſubordinata oīa eēnt eq̄liter media: ⁊ nullum eox eēt princi pium: ⁊ cuꝫ ſoluꝫ principium ſit cā oīm po ſteriox vt ꝓbatuꝫ ē: ſeqꝶ ꝙ illox nulla ē cā

Concluſio prima d cauſis efficientibus

¶ Scd̄a ꝯclō. In deorſum ſiue cāis materia lib⁹ nō ē ꝓceſſus in īfinituꝫ a pō ſurſuꝫ habē te principiuꝫ: vt ex igne fieri aquā: ex aq̄ ꝟo terrā: ⁊ ita ſemp aliq̄d aliud fieri gen⁹ ¶ Dr̄ aūt dupl'r aliq̄d fieri ex alio (ſecludēdo illum modū quo aliq̄d fit poſt aliud vt ex iſtbinijs olimphia) Prio mō: ſicut ex puero mutato fit vir. Alio mō: ſicut ex aq̄ fit aer. Et dn̄t iſti mōi. Prio: q2 ex puero fit vir quēadmo duꝫ ex eo qd factuꝫ ē: ⁊ pficiꝶ: ſꝫ ex aere fit a q̄ tāq̄ ex aliquo corrupto. Sp ei ē medium int eē ⁊ nō eē gñatio: ita ⁊ qd fit exñtis ⁊ nō exñtis ¶ Scd̄o dn̄t: q2 i prio nō fit reflexio Nā ex viro nūq̄ fit puer. ¶ Sꝫ ī ſcd̄o ē re flexio: q2 dicim⁹ aquā fieri ex aere ⁊ ecōtra Tunc ꝓbaꝶ ꝯclō de maīa prio mō dicā: q2 determiātis extremis īpoſſibile ē media eē īfi nita: ſꝫ maīa ſe hꝫ: vt mediuꝫ inter duo ex trēa: ergo eſt finita. Tūc ſcd̄o ꝓbaꝶ de ſcd̄o mō. Tuꝫ prio: q2 ibi fit reflexio: alti⁹ ei cor ruptio, alterius eſt generatio. Tum ſcd̄o: q2 materia eſt ſempiterna: ⁊ ſic non poteſt cor rumpi. Impoſſibile enim eſt primuꝫ ſempi ternuꝫ corrumpi: ⁊ ſic non ſunt ponende īfi nite mateſie. ¶ Tertia cōcluſio. In cauſis finalib⁹ nō eſt ꝓceſſus in īfinituꝫ. Pꝫ: Tuꝫ primo: q2 eſt aliq̄d grā cui⁹ omnia alia fiunt, ⁊ qd nulli⁹ eſt cā: ergo non eſt ꝓceſſus in īfi nitum in finibus. Tuꝫ ſcd̄o: q2 qui infinituꝫ faciunt, remouent cām boni: ex quo remo uent finem qui eſt cā boni. Tum tertio: q2 tūc nulli⁹ deberet conari aliq̄d facere, ex quo ad fineꝫ ⁊ terminuꝫ nō eēt ꝑuenturi⁹ Tū q̄rto: intellect⁹ practicus non agit niſi propter

Concluſio ſecunda de cauſis materialibus

Sp eſſe mediū inter eē et nō eſſe gñatio

Alteri⁹ corru ptio alterius ē generatō

Cōclō tertia d cāis finalibus

Qui dſtruit fi nē deſtruit oē bonum.

finē. Nā cā alicuiꝰ ſemꝑ facit ꝙ itellectū hʒ: ſʒ hoc nō eſſʒ ſi eſſʒ ꝓceſſus in ifinitū in finibꝰ. igiꝭ. ¶ Quarta ɔclō in cauſis formalibꝰ nō ē ꝓceſſus in ifinitū: pʒ. Tū pmo: qꝛ eſt ſtatꝰ i diffinitōibꝰ/i forma ei prior ſemꝑ eſt magꝭ ēs. hoc ē cōmunior: ⁊ cā poſterior ꝭ: qꝛ ſi poſteriora ſūt, neccē ē pora eē: ⁊ nō ecōtra Sʒ vbi ē priꝰ ⁊ poſteriꝰ nō ē infinitū: igitur Tū ſcdo qꝛ qui ponūt ifinitū. deſtruūt ſcire Nō ei pōt ſcire priuſꝙ ad idiuidua ꝑueniaꝭ, hoc ē ad ſpēʒ ſpecialiſſimā. Sʒ ſi forme ſint ifinite. nō ꝑueniemꝰ ad īdiuidua: igiꝭ nihil ſciemꝰ diffinitiue Tū tertio: qꝛ illi deſtruūt cognoſcere. Nā que ſic ſūt ifinita. quomō cōtingit itelligere. Sicut ipoſſibile ē diſticte cognoſcere oēs ꝑtes linee inꝙtū ē infinita. ſʒ bñ cognoſciꝭ vno ɔceptu inꝙtū ē finita. Tū q̄rto qꝛ illi qd terminat ifinitū. nō dʒ attribui ifinitas: ſʒ materiā cui attribuiꝭ infinitas. terminat forma igiꝭ. ¶ Quita ɔclō. In ſpēbꝰ cauſarū nō ē ꝓceſſus in ifinitū/ pʒ: qꝛ tūt nihil poſſemꝰ ſcire Scire ei arbitramur cū cās nouerimꝰ: ſʒ nō ē poſſibile ꝑtrāſire i finitū: ergo ſi ille cauſe ſint infinite nō potērunt ꝑtranſiri: ⁊ ſic nihil ſcietur.

Concluſio. iiij de cauſis formalibus.

Concluſio. v.

Tūc enim ſcire putamꝰ cū cās ipſas nouerimꝰ

¶ Secūdū capitulū in quo enumeranꭓ ipedimenta cōtingētia in cognitōne veritatis.

Contingūt aūt ipedimēta multa in cognoſcēdo veritatē. ¶ Primū eſt ꝓpter ɔſuetudinem audiendi falſa. Nā ſicut ɔſueuimꝰ aliqd audire: ita volumꝰ illd dici: ⁊ ſi dicāꭓ nobis eorū oppoſita, videnꭓ extranea. Cōſuetū ei notiꝰ. Quātā autē vim hēat ɔſuetudo, leges oñdūt: i qbꝰ fabularia ⁊ pucrilia magꝭ valēt ad cognitōeʒ/ ⁊ hoc ꝓpt ɔſuetudinē. ¶ Aliō ipedimētuʒ eſt ex natura. Alij ei volūt rōnes mathematicas ⁊ demōſtratōes. Alij exēplariꭓ dicta Alij teſtes. Alij poetas: qꝛ iſti ſunt debilis iudicij: ⁊ ſe cōmittunt altiꝰ iudicio Alijs diligēs diſcuſſio ꝟitatꝭ, ⁊ hoc aut ꝓpt ipotentiā cōphēdēdi rōnē ſubtilē: aut ꝓpt micrologiā hoc ē minimā rōtinationē. Et ad euitādū iſta opʒ ꝙ hō prio erudiaꭓ i logica i ſingulis mōis ſciēdi: ⁊ erudiri quo mō ſingula ſūt recipiēda Abſurdū ei ē ſil' q̄rere ſciāʒ et modū ſciēdi: ē āt neutrū facile accipere. Scdo opʒ ad euitādū iſta, nō expetere i oibꝰ rōnē mathematicā acribologiā ſeu demonſtrati

Dubitatur quot ſint impedimenta prouenientia in cognitione contingentia

Sicut ɔſueuimꝰ ita dici dignamur.

Abſurdū ē ſil' querere ſciam ⁊ modū ſciēdi

uā: qꝛ i nō hñtibꝰ materiā, nō ſūt demōſtrationes: ꝓpt qd nō naturalis ē modꝰ. Omis eni forſam natura materiam habet:

Omis natura forſan materiam habet.

Querit ſcdo. Utrū in cauſis efficientibꝰ ſit ꝓceſſus i ifinitū. ¶ Arꭓ ꝙ ſic: qꝛ ſortes habuit prēʒ: ⁊ ille aliū: ⁊ ille itez aliū: ⁊ ſic in ifinitū: cū ꝭm Arꝭ. gñatōnes ſint ꝑpetue: igꭓ. ¶ Et ɔfirmaꭓ: qꝛ qñ iter q̄uꝗ extrema ifinita pōt eē diſtātia iter ea ꝑūt eē infinita media efficientia: ſʒ inter pmū efficiēs ⁊ qdlibʒ aliō eſt ifinita diſtātia: ergo iter ea ꝑūt eē ifinita media efficientia. ¶ Scdo ſic: infinite ſūt ꝑtes materie qꝛ q̄libʒ ē materia: ergo i cauſis materialibꝰ ē ꝓceſſus in ifinitum. ¶ Tertio ſic: oē totū ꝗtitatiuū dependet ex medietatibus ſuis tanꝙ ex cā materiali: ⁊ q̄libʒ illarū medietatum ē ex ſuis medietatibus: ⁊ ille ex alijs: ⁊ ſic in infinitum: igiꭓ ⁊c. ¶ In oppoſitum eſt p.

Textus.

Sciēdū ē primo: ꝙ in hoc tertio caplō Arꝭ. oñdit ꝙ nō ē ꝓceſſus in ifinitū in cauſis: nec ſcōm directū: nec ſcōm ſpēm ꝓbat pmo iductiue. Nā in materialibꝰ nō ē poſſibile carnē eē ex terra: terrā aūt ex aere: aerē ex igne. ⁊ ſic in ifinitū. Nec i formalibꝰ ſiliter. Deinde ad maiorē declaratōeʒ ponit aliqs ɔclōnes. Prima ɔclō ē: ꝙ i cauſis efficiētibꝰ nō ē ꝓceſſus in ifinituʒ ¶ Pro hac ɔclōne ſupponit: ꝙ ſi ſint mlta (puta tria) ordinata ſcōm pus ⁊ poſteriꝰ: id qd ē pmū ē cā poſteriorū. ꝓbat: qꝛ vltimū nulliꝰ ē cā: mediū ꝟo ſolū vniꝰ ē cā: ergo pmū ē cā oim ⁊ nihil differt ibi eſſe plura media vel vnū iñ: finita vel ifinita. Arꭓ tūc ſic. vbi nihil ē pmū, nihil ē qd ſit cā oim poſteriorū: ſʒ in ifinito nihil ē pmū: igꭓ. Minorē ꝓbat: qꝛ oēs ꝑtes infiniti medie ſūt igiꭓ in eo nihil ē pmū. Scda ɔclō i cauſis materialibꝰ nō ē ꝓceſſus in ifinitū. ¶ Pro iſta ɔclōne declaranda: pōit vnā diſtinctionē q̄ ē: ꝙ. ɔtingit hoc fieri ex hoc dupl'r (ſecludēdo illū modū quo aliqd dr fieri ex alio: qa fit poſt aliud vt ex iſthimijs olimpia) Uno mō cum ex puero fit vir. Alio mō cū ex aq̄ fit aer. Cū aūt ex puero fit vir nō ſolū fit hoc poſt hoc: ſed ē aliqd ſubiectū ideʒ quod ē ſub vtroꝗ termīo. Et dr̄ūt dupl'r iſti duo mōi. ¶ Primo qꝛ ex puero fit vir: queadmoduʒ ex eo qd factū ē: vel ex eo qd ꝑficiꭓ fit ꝑfectū: ſʒ ex aere fit aq̄ tanꝙ ex aliquo corrupto. ¶ Scda drña ē: qꝛ in pmo nō fit reflexio. nā ex viro nūꝙ fit puer. ꝓbat qꝛ ex gñatōne nō fit id qd fit: ſʒ terminꝰ gñatōis in illis ſe hʒ vnū vt gñatio: qd ſcʒ eſt ꝑfectū. ⁊ aliud vt terminꝰ: ⁊ hoc mō ſe hʒ dies ad aurorā qꝛ poſt hāc. nec aurora fit ex die. Sʒ in ſcdo mō fit, reflexio: vt ex aqua pōt aer gñari. Tūc, ꝓbat ɔclōnē ſuā de pmo mō: qꝛ neceſſe ē mediorū eē finē ⁊ terminū: ergo ibi nō ē ꝓceſſus in ifinitū. ¶ De ſecundo mō ꝓbat, duabꝰ rōnibꝰ. Pria ē: qꝛ in eo ē reflexio: nā alteriꝰ corruptio ē alteriꝰ gñatio: igꭓ. Scda rō eſt neceſſe ē id ex quo corrupto pmo aliqd factū ē nō eſſe ſempiternū: ſʒ materia ē qd pmū: ⁊ qd ſempiternū: ergo ex materia nihil fit pmo tanꝙ ex corrupto: ergo in materia non eſt ꝓceſſus in infinitum.

Concluſio. j.

Concluſio. ij.

Multiplices cauſe agentes

Sciendū ē ſcdo: ꝙ cauſe agētes ſunt i multiplici drña. Quedā ei ſunt ɔſiliatiue. Alie occaſionales. Alie inſtrumentales: ⁊ alie pncipales. ¶ Itē quedā ſunt mediate: quedā imediate ¶ Itē quedā ſunt ꝑ ſe: alie aūt ꝑ accñs Arꝭ. aūt non loquiꭓ hic de cauſis ꝑ accñs: nec occaſionalibꝰ: ſʒ ſolū de cauſis ꝑ ſe ⁊ pncipalibꝰ ¶ Pōt aūt dupl'r itelligi ꝓceſſus in ifinitū ¶ Uno mō deſcendēdo: ſcʒ ꝙ ſortes ſit cā platonis: plato Callie Callias ſocratis: ⁊ ſic de alijs. ¶ Scdo mō aſcēdendo. Et tunc hoc adhuc pōt dupl'r intellligi. ¶ Uno mō pōt itelligi ꝙ ſit ꝓceſſus in ifinitū ad diuerſos effectꝰ

ſucceſſiue ꝓducēdos: ⁊ ſic infinitas vocatur infinitas ſucceſſionis: ⁊ hmōi ꝓceſſus ē ɔcedēdꝰ ponēdo cū Arꝭ. eternitatē mūdi: ⁊ tūc ꝓceſſus in infinitū vocaꭓ ꝓceſſus cāꝝ accñtaliter ordiatarū. ¶ Alio mō pt intelligi: ꝙ ſit ꝓceſſus in infinitū in cauſis eēntial'r ſubordiatꝭ ad ꝓductōeʒ vniꝰ ⁊ eiuſdē effectꝰ ſimul ɔcurrētibꝰ: ⁊ hoc nō eſt verū. ¶ Uñ cauſe eēntial'r ſubordiate ſunt ille: q ad ꝓductōeʒ alicuiꝰ cāti ſic ſe hñt ꝙ poſterior depēdet a pori in cāndo: ſic ꝙ ipoſſibile ē cā cāre qn por cauſet ⁊ nō ecōtra. ¶ Et dr i cāndo: qꝛ nō oʒ ꝙ depēdeat ab illa in eēndo. Si ei depēderet i eēndo ⁊ nō in cāndo: tūc nō eēnt eēntial'r ſubordiate. Illa aūt depēdet eēntial'r in cāndo ab alia: quā ipoſſibile ē cāre: altera nō cānte ⁊ nō ecōtra. Ex quo pʒ: ꝙ tales cās ſic ſubordiatas oʒ eſſe ſimul. q̄re ſi eēnt infinite eſſʒ dabile actu infinituʒ. Et in hoc ſenſu intelligit Arꝭ. ſuas ɔcluſiones.

Que cē eēntialiter ſubordinate.

Cōcluſio pria. In cauſis accñtal'r ſubordiatis pōt eſſe ꝓceſſus in infinitū. Pʒ: qꝛ infinitū ꝭm potētiā poſſibile ē in rebꝰ eē. ſʒ ꝓceſſuʒ in infinitū pōere in accidētaliter ſubordinatis ē ſolum ponere in infinitū ꝭm potentiam: igitur.

Cōcluſio ſcda. In cauſis eēntial'r ſubordiatis nō eſt ꝓceſſus in infinitū. pʒ ex dictis.

Dubitaꭓ prio vtrū in alijs gñibꝰ cāꝝ poſſit eſſe ꝓceſſus in infinituʒ. ¶ Arꭓ. prio ꝙ ſic de formis: qꝛ eiuſdē materie ꝑñt eē infinite forme: igiꭓ. ¶ Cōfirmaꭓ qꝛ in nūeris ē ꝓceſſus i infinitū: ſʒ nūeri ſūt forme: ergo i formis ē ꝓceſſus i infinitū. ¶ Itē q̄cqd ē. eſt ꝑ formā. ergo i formis ē ꝓceſſus in infinitū. ɔña tʒ: qꝛ cōpoſituʒ eſt. gᵒ ꝑ formā. ¶ Itē illa forma ē. ergo ꝑ aliā formā: ⁊ itez illa ꝑ aliā ⁊ ſic i infinitū. ¶ Scdo ſic de cauſis finalibꝰ: qꝛ nō eſt dabilis aliqs finis i quo ſit vltiate ſtādū. gᵒ ē ꝓceſſus i infinitū. Añs pʒ: qꝛ ſi ſic maxie eſſʒ pria: ſʒ hoc ē falſuʒ: igiꭓ. Minor pʒ: qꝛ prie cauſe ē aliqua opatio: ergo ē aliqs finis. ɔña tʒ per illud qd dr ſcdo celi ⁊ mūdi. vnūqdꝗ cuiꝰ ē opus ē gr̄a illiꝰ. ¶ Pro dubio ē aduertēduʒ. ꝙ ɔñr Arꝭ. ꝓbat ꝙ i cauſis formalibꝰ ⁊ finalibꝰ non ē ꝓceſſus in infinitū. Et circa hoc ponit tres ɔcluſiōes. ¶ Pria ē in cauſis finalibꝰ non ē proceſſus in infinitū: ꝓbat quatuor rōibus. ¶ Pria ē. vbicūꝗ ē aliqd gr̄a alicuiꝰ: ⁊ ipm gr̄a nulliꝰ: ibi non ē ꝓceſſus in infinitū: ſʒ in cauſis finalibꝰ ē aliqd gr̄a cuiꝰ alia ſunt: ⁊ ipʒ gr̄a nulliꝰ ē. igiꭓ. Minorē ꝓbat: qꝛ in eis nihil eſſʒ tale: tūc in rebus nullꝰ eſſʒ finis. ¶ Scda rō. ſi eſſʒ ꝓceſſus i infinitū: tūc auferreꭓ natura boni: ſʒ hoc eſt incōueniēs: igiꭓ. ¶ Tertia rō. ſeq̄reꭓ ꝙ nullꝰ conaretur aliqd facere ꝓpter finē. pʒ qꝛ nūꝙ perueturꝰ eſſʒ ad terminū: nullꝰ eñi conabiꭓ aliqd facere ad terminū nō futurꝰ ꝑuenire. ¶ Quarta rō ē. qꝛ ſeq̄reꭓ ꝙ nullū eſſet agēs per intellectū. Nam agēs per intellectū ſꝑ aliqd facit gr̄a alicuius qd ē terminꝰ ⁊ finis eiꝰ. ¶ Scda ɔcluſio ē. In cauſis formalibꝰ non ē ꝓceſſus in infinitū. ꝓbat quatuor rōibus. ¶ Pria ē. non ē ꝓceſſus in infinitū in diffinitōibus: ergo nec in formis. añs pʒ: qꝛ ꝑdicatorū poſitorū in diffinitōibꝰ q̄ pora ſunt magis ſunt: qꝛ ſi poſteriora ſūt: neceſſe ē pora eē. ⁊ nō ecōtra: ſʒ vbi nō ē priꝰ ibi non ē poſteriꝰ: gᵒ ſi in diffinitōibꝰ ſit pmū priꝰ ⁊ poſterius: ſeq̄tur ꝙ in eis non ē ꝓceſſus in infinituʒ. ¶ Scda rō ē. ſi eſſʒ ꝓceſſus in infinitū ipoſſibile eſſʒ ſcire: qꝛ nō ɔtigit ſcire quouſꝗ deueniaꭓ ad indiuidua. i. ad rōem ſpēi ſpāliſſime. ¶ Tertia rō ē. ipoſſibile ē infinita cognoſcere: ergo ponētes ꝓceſſuʒ in infinitū i formis deſtruūt ſcire. ¶ Et ſi dicaꭓ ꝙ linea ē a nobis cognoſcibilis: ⁊ tñ ē in ifinitū diuiſibilis ¶ Ad hoc rñdet p. ꝙ linea non ē intelligibilis a nobis vt infinita ē. vñ dicit textꝰ: nō enūerabit ſectiōes qui ꝑ infinita ꝓcedit ſʒ linea ē aliqd vnū ⁊ etiā diuiſibile pluribꝰ finitꝭ diui

Textus.
Cōcluſio. j. de cauſis finalibus.

Concloſio. ij. de cauſis formalibus.

ſibilibꝰ i ꝑtes eiuſd ꝗtitatis: ⁊ ꝭm hos ɔceptꝰ ɔtingit eā intelligere. ¶ Quarta rō ē. In oi eo ꝙ moueꭓ neccē ē intelligere materiā q̄ hʒ rōem infiniti cui infinito ɔuenit eē nihil: ergo ꝑ oppoſitū illud cui ɔuenit eē non ē infinitū: qꝛ infinitū non ē in finito. ¶ Tertia ɔclō ē. in ſpēbus cāꝝ nō eſt ꝓceſſus in infinitū: pʒ: qꝛ tūc nihil poſſemꝰ cognoſcere: ꝓbat: qꝛ tūc ſcire putamꝰ aliqd cū cās eiꝰ cognoſcimꝰ: ſʒ infinitū ꝭm adiūctōeʒ nō pōt ꝑtrāſiri: igiꭓ. ¶ Ex his pʒ rñſio ad dubiū ¶ Pria rō dubij probat de ifinito ꝭʒ poñaʒ. ſʒ nō ꝭʒ actū. Et ſil'r ſcda ¶ Ad tertiā ɔcediꭓ maior ſi itelligaꭓ de cōpoſito ex materia ⁊ forma. Si aūt intelligaꭓ vl'r negaꭓ ad hūc ſenſum: ꝙ quicqd ē. eſt ꝑ formā a ſe real'r diſtinctā qꝛ forma ſeipa eſt formal'r: q̄ lʒ ſit ꝑ formā nō tñ ꝑ formā a ſe real'r diſtinctam. ¶ Ad aliā pʒ ſolutio ex ſcdo celi ⁊ mūdi.

Tūc eñi ſcire putamꝰ cū cās ipſas nouerimus.

Dubitaꭓ ſcdo vtrū infinitū ſit cognoſcibile a nobis. ¶ Arꭓ. ꝙ ſic: qꝛ deꝰ ē infinitꝰ: ⁊ ſciꭓ a nobis eē infinitꝰ: ⁊ tñ ē a nobis cognoſcibilis: igꭓ. Et ɔfirmaꭓ. qꝛ ꝑ oēs cās fit cognitio: ergo ꝑ primā: ſʒ illa ē infinita: igꭓ. ¶ Itē infinitū diffiniꭓ ⁊ hʒ paſſiōes de eo aſſignatas: ⁊ imponimꝰ nomē ad ſignificādū illud: gᵒ ipm cognoſcimus. ¶ Itē ſpēs quorūcūꝗ nūerorū vel generū ſunt itelligibiles a nob: ſʒ ſpēs nūerorū ſūt infinite: gᵒ infinituʒ eſt cognoſcibile. ¶ Pro dubio ē aduertēdū: ꝙ infinituʒ capiꭓ dupl'r ¶ Uno mō ꝓ cōi intētiōe infiniti: ⁊ ſic attribuiꭓ rebꝰ carētibꝰ pncipio ⁊ fine. Scdo mō accipiꭓ ꝓ rebus hmōi quibꝰ hec cōis intētio attribuiꭓ. Si accipiaꭓ ſcdo mō: tūc nō pōt intelligi ſub rōne infiniti Hoc tñ hʒ duplicē ſenſū ſcʒ ꝙ nō poſſit intelligi ſub rōne infiniti ¶ Uno mō. ꝙ nō pōt cognoſci rō infiniti de eo: qd falſū eſt: de deo ei cognoſcimꝰ ꝙ ē infinitꝰ. ¶ Alio mō pōt intelligi ꝙ nō pt intelligi ſub rōne infiniti. i. ꝙ nō ē poſſibile ꝙ intelligamꝰ illud ꝭm oēs acceptōes eiꝰ: ſicut impoſſibile ē itelligere ifinitas acceptōes linee: ⁊ ſic verū eſt. ¶ Et tūc i ñr ad dubiū: ꝙ rō infiniti bñ ē a nobis cognoſcibilis: pʒ ſcda rōne dubij. ¶ Dr ſcdo: ꝙ infinitū pt cognoſci ſcʒ eē infinitū a nobis. ¶ Dr tertio: ꝙ illud ꝙ ē infinitū pt cognoſci ꝗtū ad multa ꝑdicata ſiue paſſiones q̄ ſibi inſunt. pʒ nā de deo cognoſcimꝰ: ꝙ ē incorporeus: eternꝰ ⁊ ſic de alijs. ¶ Dr quarto: ꝙ illud qd ē infinitū nō ē a nobis cognoſcibile ꝭm oēm eiꝰ ꝑfectōem. pʒ prio aucte Arꝭ. in pñti paſſu. dicētis ꝙ ſi fore eſſent infinite nihil ɔtingeret ſcire. ¶ Item prio phīcorū ɔtra Anaxagorā dicit. ꝙ ſi eēnt infinita pncipia nihil eſſet cognoſcibile. ¶ Itē cōmēta. ait. Si qs imaginatꝰ fuerit lineā eē infinitā nō intelliget eā rōne. ¶ Itē ſic arꭓ. oē cognitū ab intellectu ē ꝑtrāſituʒ: infinitū nō pōt pertrāſiri: ergo nec ab intellectu cognoſci. ¶ Ad rōes dubij pria ⁊ ſcda ſolute ſūt. ¶ Ad tertiā dr ꝙ ſpēs nūerorū ſunt ifinite poñal'r ⁊ eod mō quo ſūt ifinite nō ſūt intelligibiles. ita ꝙ nullꝰ ē q̄ poſſʒ cōphēdere oēs ſpēs nūerorū q̄ ꝑñt eē. Et ſi dicaꭓ ois ſpēs nūeri ē diffinibilis: ergo cognoſcibilis: ɔcediꭓ añs. illa ei ſpēs data ē finita. io q̄lʒ talis ē diffinibilis ⁊ cognoſcibilis.

Dubitaꭓ tertio quot ſūt ipedimēta i ꝟitatꝭ inq̄ſitiōe ɔtingētia. ¶ Ad dubiū rñr ꝭm Arꝭ. ꝙ ſūt duo ¶ Primū eſt ɔſuetudo. Nā vt ɔſueuimꝰ audire aliqd: ita volumꝰ illud dici: ⁊ ſi aliqua dicātur nobis ɔtraria his q̄ ɔſueuimꝰ audire: nō vidētur nobis ꝟiſimilia: ſʒ ꝓpter ɔſuetudinē minꝰ nota ⁊ magis extrenea. naʒ dicit textꝰ. Quantā eñi vim habeat qd cōſuetū eſt leges oſtendūt: in quibꝰ quadā fabularia ⁊ puerilia magis quedᵒ valēt cognitiōe de eis ꝓpter ɔſuetudinē. ¶ Scdʒ impedimentū eſt: ꝑuenit ex natura: qꝛ quid nihil recipiūt niſi dicaꭓ eis ꝑ modū mathematicū. i. demōſtratiouū. Et hoc ɔtingit ex forti imaginatōe ⁊ intellectu eleuato. Aliqñ tñ ɔtigit ꝓpter diuturnū ſtudiū in mathe

Textus.

maticis. Aliſs mōſtretur exēplarit. Alij volūt auctori
tatē alicuiꝰ poete vel auctoris. Alij volunt oīa inq̄rere
p certitudinē. Aliſs vero ē triſtabilis inq̄ſitio ꝛ certitu
do. Et hoc ꝯtingit dupl'r. Uno mō ꝓpter īpotētiam cō-
plectēdi ꝛ cognoſcēdi. Alio mō ꝓpter micrologiā .i. p-
uoꝝ rōcinatiōeȝ q̄ odioſa ē aliq̄bꝰ. Sicut in ſimbolis il
liberale ē quelȝ pua cōputare. ¶ Ex iſtis infert ꝯueniē-
teȝ modū in inq̄ſitiōe ꝟitatis eo ꝙ oȝ p̄ riō erudiri quō
ſingula ſunt recipiēda: circa qð ponit duo documenta.
¶ Primu ē. ꝙ abſurdū eſt ſimul q̄rere ſciaȝ ꝛ modū ſci
endi: .i. logicā. qꝛ priꝰ acquirēda eſt logica q̄ aliq̄ alia
ſcia. ¶ Scðȝ ē. ꝙ acribologia mathematica .i. certa de
mōſtratio nō eſt in oībꝰ expetēda: ſȝ p̄ rīo in nō hn̄tibus
materiā nō fiūt demōſtratiōes p eam: qꝛ in talibꝰ nō ē
naturalis modus demonſtrādi: qꝛ forſan oīs natura.
id eſt oīs res naturalis materiā hȝ.

In ſimbolis illiberale ē q̄libet puo computare. Abſurdū ē ſimul q̄rere ſcientiam et modum ſciendi. Forſaȝ oīs natura materiā habet.

Ad rōnes q̄ſtionis. p̄ria ꝓbat ꝓceſſum ſcðȝ
ſucceſſionē in cauſis accidētaliter ſubordinatis q̄ ꝓceſ
ſus ꝯcedit. ¶ Ad ꝯfirmatōem negat maioꝛ. naȝ inter
ꝯtraria immediata ē magna diſtātia: ꝛ tn̄ inter ea nō
pn̄t eē aliqua media: maioꝛ ergo ſi ſit ꝟa intelligit de
diſtātia locali. ſi aūt intelligat de diſtātia formali ne-
gat. ¶ Ad ſcðam negat ꝯn̄a. qꝛ ille ptes nō ſunt ī actu
actualitate ſeparatōis: ſȝ cōponūt aliqð totū qð ē vnū
nūero: ꝛ iō non ē ꝓceſſus in infinitū. ¶ Ad tertiā dr̄. ꝙ
ptes q̄t itatiue non hn̄t verā rōem cāe reſpectu totiꝰ:
nec hn̄t in toto aliā cauſalitatē a toto: ꝛ iō dicūt ibi eē
ſolū in poꝰa: qꝛ nullā hn̄t opatiōem p̄ter opatiōeȝ toti
us: iō nō ſunt cauſe materiales ꝓprie dicte.

Finis ſecūdi metaphiſice.
Tertius liber qꝛ nihil in eo reſolutorie di-
ctum eſt pariſij non legitur.

Neceſſe eſt ad queſitaȝ ꝛc.

¶ Queritur. vtrum inq̄rēti ſciaȝ
veritatis neceſſe ſit primū dubi-
tare. ¶ Arguit ꝙ nō. qꝛ noticia
a ꝯcluſionū de qua ē ſcia ſufficien-
ter accipit p principia demōſtra-
tiua eiꝰ: ergo ad inq̄rendū ſciam
ꝟitatis eiꝰ nō ē neceſſaria dubi-
tatio nec nēe ē inq̄rēti dubitare. ¶ Scðo ſic. in mathe
maticis nulle ſunt dubitatōes: ꝛ tn̄ de eis acq̄ritur cer
ta ſcia: igit. ¶ Tertio ſic. dubitatio hȝ ſe vt q̄ddā vincu
lum mētis: ergo magis impedit nos in acq̄ſitione veri
tatis q̄ iuuet. ¶ In oppoſitum ē phūs.

Sciendū eſt p̄rio: ꝙ in hoc tertio libro Arl.
diſputat q̄ſtiones difficiles huiꝰ ſcie: ꝛ ꝯtinet duos tra
Concluſio. ctatus. In p̄rio mouet q̄ſtiones difficiles. In ſcðo do-
cet diſputare eas. Primus ꝯtinet duo capl'a. In primo
oñdit intētiōem ſuā. In ſcðo mouet hmōi q̄ſtiōes. Cir
ca primū ꝓbat hāc ꝯcluſiōem: añ inq̄ſitionem ꝟitatis
oȝ diſputatiue inq̄rere de q̄ſtiōibus difficilibus. ꝓbat
quatuoꝛ rōibus. ¶ Prima ē. poſterioꝝ inueſtigatio eſt
prius dubitatoꝝ ſolutio: ſȝ ſoluere non ē ignorātis vin
culum: ſȝ ſciētis: ergo ad hoc ꝙ bn̄ poſſumus inueſtiga
re ꝟitatem q̄ conſiſtit in ſolutiōe prius dubitatoꝝ: opȝ
tales dubitatiōes p̄cognoſcere. ¶ Scða rō eſt. q̄rētes
veritatē nō prius ꝯſiderādo dubitatōem ſunt ſimiles
illis qui neſciūt quo vadāt: ſȝ hoc ē indecens inq̄renti
veritatem: igitur ¶ Tertia rō ē. nō predubitās ignorat
finem ſue dubitationis: talis aūt nō cognoſcit q̄n inue
nit q̄ſitum: ꝛ q̄n nō. qꝛ finis ſui non ē ſibi manifeſtatꝰ:
ergo inq̄rentem ſciam veritatis neceſſe ē primū dubi-
tare ¶ Quarta rō. ad bn̄ iudicāduȝ oȝ hr̄e oēs rōes ad
uerſarioꝝ: ſȝ qui prius nō dubitat ignorat hmōi rōnes
igit. ¶ Conſeq̄nter in ſcðo caplo Arl. mouet q̄ſtiones
terminādas in hac ſcia: ꝛ ſunt in multiplici dria. Que
dam ſunt de conſideratōe huius ſcie. Alie ſunt de cōſi
deratis in hac ſcia. De cōſideratiōe huius ſcie q̄ſtiōes
ſunt in triplici differētia. Quedā ſunt circa cās ꝛ prin
cipia. Alie circa ſubſtātias. Alie circa accidētia. ¶ Cir
ca cās ꝛ principia due ſunt q̄ſtiones. ¶ Pria ē vtꝝ eiuſ-
dem ſcie ſit conſiderare oēs cās: vel diuerſaꝝ cauſarū
diuerſe ſunt ſcie. ¶ Secūda ē. vtꝝ ad iſtā ſciam ſolum
pertineat conſiderare principia ſubſtātiaꝝ vel cū hoc
etiam p̄ncipia doctrine. ¶ Circa ꝯſideratōem ſubſtan
tiarum ſunt q̄ſtiones alique. ¶ Prima ē. vtꝝ ſit eadem
ſcia circa omēs ſubſtātias: vel circa diuerſas diuerſe.
¶ Scða ē. ſi ſint plēs vtꝝ ſint cognate .i. vniꝰ gn̄is: aut
aliq̄ eaꝝ dicēde ſunt ſapiētie. Aliq̄ vero aliq̄d aliud di
cēde ſint. ¶ Circa iſtaȝ q̄ſtiōem Arl. intermiſcet duas
queſtiones de cōſideratis in hac ſcia. ¶ Pria ē. vtrum
preter ſubſtantias ſenſibiles ſint aliq̄ alie ſubſtantie.
¶ Scða ē. ſi ſint aliq̄ tales ſubſtātie: vtrum ſint vnius
generis aut ſint multa genera taliū. ¶ Circa ꝯſiderati
oneȝ accidētiuȝ mouet tres q̄ſtiones. Prima ē. vtrū
hec ſcia habeat cōſiderare accidētia ſubſtātiaꝝ. ¶ Se
cūda ē. vtꝝ debeat ꝯſiderare de codē ꝛ diuerſo: ſimili ꝛ
diſſimili. ꝯtrarietate prioꝛe ꝛ poſterioꝛe: et ſic de alijs
cōibus intētionibus: de quibꝰ conſiderāt dyaletici ad
quos ſpectat cōſiderare de oībus. ¶ Tertia ē. vtrū ad
hanc ſciam ſolum ſpectet ꝯſiderare quid vnūq̄dq̄ hu
iuſmodi accidētium vel cū hoc accidētia eoꝝ: ꝛ vtꝝ tm̄
vni vnum ſit contrarium.

Sciendū eſt ſcðo. ꝙ circa cōſiderata in hac
ſcientia mouet Ariſto. aliquas queſtiones. ¶ Prima
vtrum principia ſint genera vniuerſalia. vel particu-
laria. Scða ē. ſi ſint vniuerſalia vtrum ſint genera
ſupma vel ſpēs ſubalterne ¶ Tertia ē. vtꝝ p̄ter materi
am ſit alia cauſa ſcȝ forma. Quarta ē. ſi preter mate
riam ſit ponēda forma vtrū ſit ſeparabilis a materia:
¶ Quinta: ſi ſit ſepata a materia: vtrum ſit vna tātuȝ
vel plures. Sexta eſt. vtrum vniuerſale ſit aliq̄d p̄-
ter ſingulare ꝛ ſinolon .i. ſimul totum. ¶ Septima eſt:
ſi ſint vniuerſalia p̄ter ſingularia q̄ ſint illa Octaua
vtrū prima principia ſint eadeȝ vel diuerſa nūero: ſpe
cie: vel genere. Nona eſt: vtꝝ corruptibilium vel corpa-
lium: ꝛ incorruptibilium vel incorpoꝛaliū ſint eadem
principia vel diuerſa. ¶ Decima eſt. vtrum ens ꝛ vnuȝ
ſint ſubſtātie reꝝ: vel aliquid vnuȝ: vel aliquid ſubie-
ctum eis .i. aliquid de quo dicatur ens ꝛ vnum. Un
decima ē. vtꝝ principia ſint ſingularia vel vniuerſalia
¶ Duodecima. vtꝝ ſint potētia vel actu. Decimater-
tia: vtꝝ prima principia ſint prima in mouēdo ſolū vel
in eēndo. ¶ Decimaquarta ē. vtꝝ linee: nūeri: ꝛ figure
ſint ſubſtātie vel non. Decimaquinta ē. vtꝝ vniuer-
ſalia ſint ſepata a ſenſibilibus vel non. Ex quo patȝ: ꝙ
Ariſto. in toto mouet quindecim q̄ſtiones. ¶ Et ē ad-
uertēdum ꝙ lȝ Arl. non obſeruauerit in ſciētijs modū
mouēdi q̄ſtiones quem in hac obſeruat: qꝛ in alijs ſcie
tijs preterq̄ in ſciētia de aīa nō videtur mouiſſe ſimul
omnes q̄ſtiones. In oībus tamen ſciētijs q̄n aliqua q̄-
ſtio grauis ē pertractanda: predubitauit rōnibus ad
vtrāq̄ partem anteq̄ ꝟitatem q̄ſtionis terminaret qꝛ
tamen iſta ſcia ē generalis ꝛ etiā iſte queſtiones apud
antiquos p. erant in diuerſis locis diſperſe: ꝛ nō in eo
dem oꝛdine quo ipſe ad inquiſitionem veritatis pro-
cedebat: qꝛ ꝓceſſit a ſenſibilibus ad inſenſibilia. alij
vero econtra. Ideo omnes queſtiones enumerat vt
aperte videatur circa que verſatur intentio huius ſci
entie. Tunc ſit.

Concluſio p̄ria. rōnabile ē inq̄rentē ſciam.
veritatis primo dubitare. patȝ cōcluſio ex dictis:

Concluſio ſcða. rōnabile eſt oēs q̄ſtiones
terminādas in hac ſcia ſimul poni. pȝ ex dictis.

Dubitat vtꝝ eiuſð ſcie ſit ꝯſiderare oīa ge
nera cāꝝ. ¶ Ar. ꝙ nō. duabꝰ rōibus. ¶ Pria ē. ad nullā
Queſtio .j. ſciam ptinet ꝯſiderare diuerſa principia nō ꝯtraria: gͦ
ad nullā ſciaȝ ſpectat oīa gn̄a cāꝝ ꝯſiderare Scða rō
multa ſūt vbi nō inſūt oēs cē. gͦ nō ad q̄lȝ ſciaȝ ad quā
ſpectat deteriare de cauſis ſpectat deteriare de oībus.
Añs pȝ: qꝛ in īmaterialibꝰ nō eſt aliq̄d efficiēs: neq̄ fi-
nis: igit. De fine ꝓbat tripl'r. P̄rio: qꝛ oē qð ē bonū pſe
ꝛ pp ſuā naturā eſt finis ꝛ iō finis ē cuiꝰ grā cetera ſunt
ꝛ fiūt. gͦ finis alicuiꝰ actꝰ: ſȝ oīs actꝰ ē cū motu: in īmo-
bilibꝰ ꝟo nō eſt motꝰ: gͦ neq̄ finis neq̄ bonū pſe. Se-
cūdo: qꝛ mathematice ſcie p cāȝ finalē nihil demōſtrāt
neq̄ p meliꝰ vel deteriꝰ. Tertio ꝓbat auctoritate Ari-
ſtippi q̄ ſic neglexit mathematicas ſcias. ꝙ dicebat ar
tes liberales puta hiſtrionicas ꝛ coꝛiarias eē digno-
res: qꝛ rōem faciūt de melioꝛi ꝛ deterioꝛi mathemati-
ce nō: igit ¶ In oppoſitū eſt Arl. duabꝰ rōibꝰ. ¶ Pria
eſt. qꝛ aliq̄d idē inuenit hr̄e oīa gn̄a cāꝝ: gͦ ſcia de illo
ꝯſiderās dȝ oīa gn̄a cāꝝ ꝯſiderare. ¶ Scða ē. ſi diuerſe
ſcie diuerſas cās ꝯſiderarent: eſſȝ magnū dubiuȝ q̄ eaꝝ
eſſȝ dicēda ſcia ꝛ ſapia. Quibuſdā eī videt ꝙ ſcia de fi-
ne ſit ſapia: qꝛ finis ē antiq̄oꝛ cā .i. principalioꝛ. Alijs
vero videt. ꝙ ſcia de forma ſit ſapia: qꝛ illa cā maxie q̄
Queſtio .ij. ritur circa generatiōes ꝛ coꝛruptōes. ¶ Conſeq̄nter di
ſputat ſcðam q̄ſtioneȝ q̄ ē. vtꝝ eiuſdē ſcie ſit ꝯſiderare
ſubſtātiā ꝛ principia cōplexa demōſtratōis: ꝛ ſi nō: ſȝ di
uerſaꝝ: q̄ eaꝝ erit p̄ria ſapia. ¶ Et ar. ꝙ non. qꝛ oēs ſcie
preſupponūt illas dignitates: ergo vel oīm erit eas cō
ſiderare: vel nulliꝰ: ſȝ non ē dicēdū ꝙ oīm: ergo nulliꝰ.
¶ Scða rō. de hmōi dignitatibꝰ nō p̄t eē ſcia: igr. Añs
pȝ: qꝛ oēs ptes vtūtur eis tanq̄ notis. ¶ Tertia rō ē. ſi
de eis poſſȝ eē ſcia: opoꝛteret ꝙ haberēt aliqð cōe ſub-
iectū qð hēret paſſiōes ꝛ qð hēret alias dignitates eis
prioꝛes qð ē impoſſibile. Q' aūt non habeāt aliqð cōe
ſubiectū: pȝ: qꝛ ſi ſic illud eſſȝ ꝓpriū alicui ſcie. ꝛ ſic nō
oēs ſcie vterētur talibꝰ dignitatibꝰ ¶ In oppoſitū ar.
ſic: qꝛ ſi ꝯſiderare dignitates p̄mas ꝛ ſubſtātias ad di-
uerſas ſcias ſpectaret: nō poſſȝ aſſignari cā quare ali-
qua eaꝝ eſſȝ p̄ria. ¶ Scða rō ē. ad p. ſpectat de vtriſq̄
ꝯſideratio: igit ad eādeȝ ſciam. Añs pȝ: qꝛ ſi nō tūc nō
poſſet aſſignari ad quē aliū artificē ptineret eaꝝ ꝯſide
Solutio p̄rie queſtionis. ratio ¶ Ad primā q̄ſtiōeȝ rn̄r. ꝙ cā capit dupl'r ¶ Uno
mō pro cōi intētione cē. ꝛ ſic ad eandē ſciam ptinet oēs
cās ꝯſiderare ſm intētōeȝ cāꝝ: oñdendo q̄d ſit cā. ꝛ q̄d
ſit vnaq̄q̄ cāꝝ. ¶ Alio mō capit ꝓ re cui attribuit intē-
tio cē. ꝛ ſic ad aliq̄ ſciam ſpectat oēs cās ꝯſiderare: pu-
ta ad naturalē. ꝛ aliq̄ nō puta ad illā cuiꝰ ſubiectū non
depēdet ex cībꝰ cauſis ſm rōem ſm q̄ ē ſubiectū: vt ē
de ſubiecto mathematice ſcie. ¶ Ultra ē aduertēduȝ ꝙ
metaphiſica nō ſolū ꝯſiderat intētiōeȝ cōem cē. ſȝ etiā
oñdit cui attribuit. Et drt a phiſica: qꝛ metaphiſica oñ
dit cui attribuit vl'r intentio cē entis: phiſica ꝟo oñdit
cui attribuit intētio cē coꝛpis naturalis. Et p hoc ſolui
tur ſcða rō dubij. ¶ Ad p̄mā dr̄. ꝙ lȝ cē nō ſint ꝯtrarie:
ꝯueniūt tn̄ in rōne cōi cē ꝓpter qð cadūt ſub eadē ſcia.
Solutio ſcðe queſtionis. ¶ Ad ſcðaȝ q̄ſtiōeȝ rn̄r. ꝙ p̄ncipia cōia vel ꝓpa ꝯderā
tur dupl'r in aliqua ſcia. ¶ Uno mō ꝯſiderādo alia p ea
ꝛ ſic cadūt ſub ꝯſideratiōe cuiuſlȝ ſcie. ¶ Alio mō conſi
derando de eis ꝙ vera ſint. Et hoc dupliciter. Uno mō
a p̄oꝛi ꝛ demōſtratiue ꝓpter q̄d: ꝛ ſic ad nullā ſciam p
tinēt. Alio mō elēchice ꝛ p ſignificatiōes terminoꝝ: ꝛ ſic
pertinēt ad hāc ſciam. ꝛ ad hāc ptinet ꝯſideratio ſub-
ſtātiaꝝ. Et per hoc ſoluūtur rōnes dubij.

Dubitat ſcðo. vtꝝ eiuſdē ſcie ſit oēs ſubſtā
tias ꝯſiderare. ¶ Ar. p̄rio ꝙ non: qꝛ tūc nō poſſet hn̄ di
ci que illaꝝ pertineret ad hanc ſciam. ¶ In oppoſitum
arguit ſic: qꝛ ſi ſic talis ſcia eſſȝ oīm accidentiū ſenſibi
liū: ꝛ oēs alie ſcie ſupfluerēt: ꝯn̄a pȝ: qꝛ oīs ſcia circa ſu
um ꝓpriū obiectū accn̄s ſpeculat. Deīde diſputat q̄ſti-
oneȝ circa ꝯſideratiōeȝ accn̄tiuȝ. Utꝝ ſcȝ eiuſdē ſcie ſit
ſubſtātias ꝛ accn̄tia ꝯſiderare. ¶ Ar. ꝙ nō: qꝛ ſubn̄e ē
diffinitio: accn̄tis ꝟo demōſtratio: ſȝ nō ē eadē ſcia dif
finitiua ꝛ demōſtratiua: igit nō ē eadē ſcia de accn̄tibꝰ
ꝛ ſubſtātijs. ¶ In oppoſitū ar. ſic: qꝛ ſi eēnt diuerſe nō
poſſȝ aſſignari q̄ illaꝝ ſpeculet accidēs ꝛ q̄ ſubſtātiam.

Dubitat tertio. vtꝝ p̄ter ſubſtātias ſenſibi
les ſint ponēde aliq̄ alie ſubſtātie. ¶ Ar. ꝙ ſic rōibus ī
p̄rio libro poſitis. ¶ Pria ē. habet ſcia de rebꝰ ꝛ nō de
ſingularibꝰ: igit de vniuerſalibꝰ. Minoꝛē ꝓbat qꝛ res
ſingulares ſunt in ꝯtinuo fluxu. ¶ Scða rō eſt de rebꝰ
habētur diffinitiōes: ꝛ nō de rebꝰ ſingularibꝰ: qꝛ ſunt
in ꝯtinua trāſmutatiōe: igit de vl'ibus: q̄ vlia appel-
lātur idee ꝛ ſpēs ſiue forme ſenſibiliū ꝛ exēpluȝ natu-
re: ſm quas ꝛ ꝓpter q̄s eē dicebātur ſenſibilia. ¶ Ter
tia rō ē. vniuoca noīa ſignificāt multa indiuidua ſm p
ticipatiōeȝ eē: ſiue cōis intētionis: ꝛ hec pticipatio ſm
noīa trāſmutatur: ſȝ hoc nō pōt ſaluari niſi ponerētur
alie res a ſenſibilibꝰ: igit ¶ In oppoſitū ar. p. ī hoc ter
tio caplo: qꝛ q̄ poſuerūt ideas ſepatas poſuerūt eas tā
q̄ hoīes ꝛ aſinos ſempiternos. Ad hoc eī coacti fuerūt
vt ſaluarēt ſempiternitatē ſpēꝝ in hoc mūdo: ſȝ hoc eſt
impoſſibile ꝙ ſit ſempiternitas: qꝛ ē valde difficile ꝙ
idē ſm naturā ſuā ꝛ eiuſdē ſpēi ſit coꝛruptibile ꝛ incoꝛ
ruptibile. ¶ Arguit ꝯn̄r ꝯtra ponētes figuras mathe-
maticas ſepatas a ſenſibilibus: ꝛ hoc quatuoꝛ rōibus.
¶ Pria ē. qꝛ ſi ſic ſeq̄ret ꝙ p̄ter lineas ſenſibiles ꝛ ide-
ales opoꝛteret ponere lineas medias: ꝛ ſic opoꝛteret
ponere tres diuerſas geometrias: ꝛ ſil'r inter celū ſen
ſibile ꝛ ideale eſſȝ aliud celū mediū: ꝛ ſic eēnt ponēde
tres aſtrologie: ſȝ iſta ſunt abſurda: qꝛ tale celū nō eſſȝ
mobile cū eſſȝ ſepatū: nec īmobile: qꝛ aſtrologia nō cu-
rat niſi de mobilibꝰ. ¶ Scða rō ē. qꝛ ſil'r opoꝛteret dice
re de illis de q̄bꝰ ꝯſiderat phiſica ꝛ pſpectiua ita ꝙ eſ-
ſent forme. ¶ Tertia rō ē. tales poſuerūt duplicē ſciaȝ
de magnitudinibꝰ mēſurādis: vnā de ſenſibilibꝰ quaȝ
geodoſiaȝ appellāt. aliā de ſepatis q̄ dixerūt geome-
triā. ſȝ hoc ē abſurdū: qꝛ tūc opoꝛteret pōere duplicem
medicinā. vnā ſenſibiliū: ꝛ alteraȝ ſepataꝝ. ¶ Quarta
rō eſt. nō ē veꝝ ꝙ geodoſia ſit de coꝛruptibilibꝰ magni
tudinibꝰ: qꝛ tūc coꝛrūpetur illis coꝛruptis: ꝛ hec rō mi
litat ſȝ eoꝝ dicta ¶ In oppoſitū arguit p. qꝛ in p̄dictis
ſenſibilibꝰ nō ſunt ponēda talia pūcta qualia demon-
ſtrat geometria: nec tales linee: demōſtrat eī de recta
lȝ deſcribat toꝛtuoſaȝ: ergo p̄ter iſtas lineas oȝ ponere
alias. ¶ Conſeq̄nter arguit ꝯtra ponētes mathematica
lia ꝯiūcta ſenſibilibꝰ lȝ ſint ab eis ſepata. ¶ P̄rio: qꝛ ſe
q̄retur ꝙ nō minꝰ eēnt ponēde idee in ſenſibilibꝰ q̄ in
mathematica: qꝛ vbiq̄ ſunt eedē rōnes. ¶ Scðo ſeq̄re
tur ꝙ duo coꝛpa eēnt in eodē ſcȝ coꝛpꝰ ſenſibile: ꝛ alið
coꝛpꝰ de quo ē mathematica ¶ Tertio: qꝛ dixerūt talia
eſſe īmobilia: qð ē ipoſſibile ſi ſint in coꝛpibus motis.
¶ Sil'r q̄tuoꝛ incōueniētia adducta priꝰ ꝯtra p̄oꝛē opi
nionē inducūt ꝯtra ipaȝ. Erit eīm celū p̄ter hoc celū: nō
tn̄ extra: ſed in eodē loco qð ē impoſſibile.

de geodoſia

Ad rōnes q̄ſtiōis. ¶ Ad primā negat ꝯn̄a
qꝛ dubitatio valet ad acq̄rēduȝ p̄ncipia demōſtratiua
Ad ſcðaȝ dr̄ ꝙ dictū Ariſto. intelligit in q̄ſtionibus
ad vtrāq̄ ptem ſuſtinibilibꝰ: ita ꝙ ſi q̄ſtiones mathe-
matice ſunt tales: dubitatio in eis ē neceſſaria. Ad
tertiā dr̄ ꝙ lȝ dubitās ſit ligatꝰ: qꝛ tn̄ p dubitatiōem co
gnoſcit ligamen: qð prius non cognoſcebat q̄n erat pu
re ignorās: iō dubitatio nō impedit: ſed iuuat ad inq̄ſi
tionem veritatis.

Queritur vtrum genera ⁊ ſpēs ſint principia rerum vel ptes ex qb⁹ vnūqdq; cōponitur. ¶ Ar. ꝙ genera ſunt pricipia rerum trib⁹ rōib⁹. ¶ Pria ē. q ſunt pricipia diffinitionū ſūt pricipia diffinitorum: ſʒ gēna ⁊ ſpēs ſūt pricipia diffinitionū: igr̄ ⁊ diffinitorum. ¶ Scdo ſic: ſcia hr̄ de reb⁹ p cognitiōeʒ principiorum: ſʒ accipim⁹ ſciam ſpērū per genera: igit̄ ipſa ſunt principia ſpērum. Tertio ſic: illi qui ponūt vnum ⁊ ens: magnum ⁊ paruum principia entium vtuntur eis tanꝙ generibus: ergo genera ſunt principia rerum.

In oppoſitū ar̄. quatuor rōibus. ¶ Pria ē principia vocū ſunt littere ⁊ ſyllabe ex quib⁹ cōponuntur voces: ⁊ nō hoc cōe vox: igit̄. ¶ Scda rō eſt: demonſtratiōes poſteriores reſoluūtur in priores: quarum premiſſe ſunt principia ⁊ nō aliqua vniuerſalis demōſtratio: igit̄. Tertia rō ſm Empedoclē: elemēta ſunt pricipia rerum: illa aūt nō ſunt genera: igit̄. Quarta ratio: principia domus ſunt lapides et ligna: ⁊ non domus vniuerſalis: igitur.

Sciendū eſt prio ꝙ ꝯūr Ar̄. diſputat qſtiones motas circa ꝯſiderata in hac ſcia. Pria ē illa que immediate diſputata ē. Scda ē. ſi pricipia rerum ſint vniuerſalia. vtrum ſint gña ſuprema vel ſpēs ſpāliſſime. Circa qd diſputat primo: ꝙ aliqua nō ſunt vniuerſalia vl' genera: qr ſi magis vniuerſalia ſunt magis principia: ens ⁊ vnū erunt maxime principia: cū ſint maxie vniuerſalia: ſʒ hoc ē falſuʒ: qr nō ſunt gña. qd ꝓbat ſic: qr genera hñt dr̄ias de quib⁹ nō ꝑdicātur: ens aūt ⁊ vnū de oībus ꝑdicantur: igit̄. ¶ Scda rō: ſi gña ſint principia genera intermedia erūt pricipia: ſʒ hoc ē falſuʒ cū ſint ex alijs cōpoſita. Tertia rō eſt: drīe ſunt principia ſicut ⁊ genera: ſʒ drīe ſunt infinite: igit̄ ⁊ genera ⁊ principia. Cōſeqnter directe diſputat qſtioneʒ. Et prio ꝙ ſpēs debeat magis dici principiū: et ſunt tres rōes. ¶ Prima ē: pricipia pria debēt eſſe ſimpliciora: ſʒ ſpēs ſunt ſimpliciores generib⁹: igit̄. ¶ Scda ratio ē: in ſpēbus dabile ē vniuerſale ſepatum ⁊ nō in generib⁹: ergo ſpēs magis hʒ rōem principij ꝙ gen⁹. ¶ In oppoſitum arguit p. ꝙ gen⁹ magis habeat rōem principij ſiue qdditatis: qr de rōne principij ē eſſe diſtinctū a pricipiato: eſt aūt diſtinctū hoc qd eſt ſepatum: ſʒ aliquid eſt ſeparatum per hoc ꝙ ē vniuerſale: ergo quod ē magis vniuerſale ē magis principiū. ¶ Conſequenter diſputat aliā queſtionē. vtrum preter ſingularia neceſſe ſit ponere vniuerſalia. ¶ Et arguit p. ꝙ ſic. qr aliter non poſſet haberi ſcia de rebus: ſingulariuʒ eñi non ē ſcia: qr ſunt infinita: ergo preter ſingularia oportet ponere vniuerſalia. ¶ In oppoſitū arguit p. qr ſi ꝑter ſingularia eſſent vniuerſalia. ipa eſſent principia: igit̄. ¶ Secundo ſic. qr vel in oībus ſingularibus eſſent ponēda vniuerſalia. vel in nullis: vel in aliquibus ⁊ in aliquibus non. Non primū. Neq; tertiū: ergo neq; ſcdʒ. ¶ In oppoſitum arguitur per p. ad ptem affirmatiuam duabus rōnibus. Prima ē. qr tūc nihil erit intelligibile: quia omnia erunt ſenſibilia. quare nullius erit ſcientia: niſi quis dicat ſenſibiliū eſſe ſciam. ¶ Secunda ratio eſt. ſequeretur ꝙ nihil eſſet ſempiternuʒ ⁊ incorruptibile: qr oia ſenſibilia corrūpuntur ⁊ in motu ſunt ⁊ ſi nihil ē ſempiternum: nulla erit generatio: igit̄. Arguit cōſequenter ꝙ non ſint vniuerſalia ſeparata tribus rationibus. Prima ē. ꝙ abſurdum ē ꝙ ſit dom⁹ preter domos particulares. ¶ Scda rō eſt. qr vniuerſale ꝑdicatur ſubſtātialiter de oībus: ſed illa ſunt vnum quorum ſubſtātia ē vna: ergo omnia ſingularia erunt vnum. Tertia ratio ē. ſicut materia ē diuiſa in ſingularibus: ita ⁊ forma: ergo ambe nature compoſiti ſunt ſingulares: ergo non eſt ponendum vniuerſale preter ſingularia: conſequentia patet: qr non ponitur vniuerſale ſeparatum tanꝙ forma.

Sciendū eſt ſcdo: ꝙ ꝯūr Ar̄. qrit vtrum ſingulariū nūero differētium principia ſint eadem numero. Arguit prio ꝙ ſic: qr ſi eſſent diuerſa nūero ſequeretur ꝙ ſicut principiata ſunt infinita: ita principia eēnt infinita. ⁊ ſic de rebus nō eſſet ſciētia. ¶ In oppoſituʒ arguit p. duabus rōibus. Prima ē: ſi hec ſyllaba ba. componit̄ ex b. ⁊ a. ⁊ nō ſit niſi vnicuʒ b. ⁊ vnicuʒ a. nō erit niſi vnica ſyllaba ba: ergo ſi ſint due ſyllabe erūt duo b. ⁊ duo a. ¶ Scda rō: ſi eēm ſingulariū eſſet idem principium nūero. ipm eſſet ſingulare: ⁊ p ꝯſequēs oia eſſent ſingularia: ergo nō eſt ponēdum vniuerſale preter ſingularia. Pro dubio ē aduertēduʒ: ꝙ plato poſuit vniuerſalia eſſe formas rerum ſingulariuʒ. quas ſm aliquos ponebat ſepatas ab eis: ſm alios vero non. Hanc opinionem reprobat Ariſto. in multis locis. Tunc ſit.

Concluſio pria. genera ⁊ drīe ſunt pricipia diffinitionū: pʒ qr diffinitio ſpēi cōponitur ex genere ⁊ drīa tanꝙ ex principijs cōponentibus.

Concluſio ſcda. principia rerum ſunt res ſingulares ex quibus vnaqueq; res cōponitur: pʒ rōibus ſuperius poſitis.

Dubitatur primo vtrum corruptibiliū ⁊ incorruptibiliū ſint eadem principia. Et arguit̄ ꝙ non: qr ſi ſic nō poſſet aſſignari rō quare aliqua ſunt corruptibilia: ⁊ aliqua incorruptibilia. Nec valet dicere (vt dicebat Heſiodus ad populū predicās) ꝙ dij vtuntur nectare: ⁊ cibis delectabilib⁹: iō ſunt incorruptibiles: qr ſi ſint incorruptibiles nō egent cibo. Si vero ſint corruptibiles nō poſſunt ꝑpetuari p hmōi cibos. Nec valʒ dicere (vt dicebat Empedocles) ꝙ odiuʒ eſt cauſa corruptionis: ⁊ amicitia perpetuitatis: ideo cum aliqua participant de odio ſunt corruptibilia: que vero nihil ſunt incorruptibilia: qr ſi liti appropriaretur corruptō. amicitie appropriabitur generatio: quod tamen ē falſum ſm ipſum. Tum primo: quia ſequeretur ꝙ deus eſſet infeliciſſimus: et ignorans: cum nihil participaret de lite: ⁊ ſic non cognoſceret litem. Conſequentia tenet: quia ſm eum ſimile ſimili cognoſcitur. Tum ſecundo: quia dicit litem ſucceſſiue regnare: et tamen huius nullam aſſignat rationem: igitur. ¶ In oppoſitum arguit philoſoph⁹: qr ſi ſint diuerſa: aut ergo principia corruptibilium ſunt corruptibilia vel incorruptibilia. Non primum: quia tunc eſſent ex alijs principijs de quibus quereretur vt prius: ⁊ ſic tandem eſſet proceſſus in infinitum. Tum ſecundo: quia tunc aliquando corrumperentur: ⁊ ita nihil remaneret niſi perpetua. Si autem dicatur ꝙ ſunt incorruptibilia: tunc reuertitur prior dubitatio: quare aliqua ſunt corruptibilia ⁊ aliqua non. Ad dubium reſpondetur primo: ꝙ idem eſt principium corruptibilium ⁊ incorruptibilium: patet de prima cauſa. Dicitur ſecundo: ꝙ corruptilium ⁊ incorruptibiliū principia ſunt diuerſa. Dicitur tertio: ꝙ ſtat omnia principia alicuius eſſe incorruptibilia: ⁊ tamen ipm eſſe corruptibile. patet de materia: ⁊ de anima rationali: que ſunt principia hominis per quorum diſſolutionem corrumpitur. Ideo dicitur ꝙ cauſa quare aliqua ſunt incorruptibilia eſt: qr principia eorum ſunt incorruptibilia ⁊ indiſſolubilia. Alia vero ſunt corruptibilia vel quia principia ipſorum ſunt corruptibilia aut alterum eorum: vel ſi ambo ſint incorruptibilia ſunt tamen diſſolubilia ⁊ ſeparabilia.

Ens ⁊ vnū nō ſunt genera.

Dubitat̄ ſcdo vtrum ens ⁊ vnū ſint ſubſtantie rerum. ¶ Ar̄. ꝙ ſic duab⁹ rōnib⁹. Pria ē. ſi ens ⁊ vnū ſunt ſbe: ſeqret̄ ꝙ nullū vle eēt ſba: ⁊ ſic nō erūt niſi res ſingulares. qre nō erit ſcia de reb⁹. ¶ Scda rō ē. ſi natura vnī⁹ eēt ſepata a ſingularib⁹: ſeqret̄ ꝙ natura nūeri nō eēt in ſingularib⁹: ꝯña tʒ: qr nūer⁹ nō ē aliud ꝙ vnitates: nec vnitas ē aliud ꝙ ipm vnū. ¶ In oppo. ar̄. q̇nq; rōnibus text⁹. ¶ Pria ē: ſi ens ⁊ vnū eēnt ſbe ſepate a ſingularib⁹: oē ſingulare eēt diuerſuʒ ab ente. ¶ Scda rō ē: ſi ſic ſeqret̄ ꝙ nō eēnt plura entia: pʒ qr nulla ſba ſepata eēt ſba oīm: ſʒ quorūcūq; ſba eſt vna: illa ſunt vnū ſubſtātialiter. igr̄. Ex quo infert ꝙ nūer⁹ nō ē ſba ſepata: qr vnū nō eſt ſba ſepata. ¶ Tertia rō: ſeqret̄ ꝙ nō eēt nūer⁹: ꝯñs ē falſuʒ: igit̄: pʒ ꝯña: qr vnū ⁊ ens ꝑdicant̄ de ſeinuicē. g° oē ens eēt vnū. Sʒ nūer⁹ ē vnū ⁊ aliud ab illo: g° cū nihil ſit aliḋ ab ente: nihil erit aliḋ ab vno: g° nihil eēt nūer⁹. ¶ Quarta rō eſt. Si vnū ſit vnū ē indiuiſibile: ſʒ idiuiſibile nihil ē. igir̄. Minorē ꝓbat rōne zenonis: oē ens additū alicui reddit ipʒ mai⁹: ſʒ īdiuiſibile additū enti: nō reddit ipʒ mai⁹: igit̄. Hec tñ rō deficit dupl'r vt dicit Ar̄. Prio: qr ꝓcedit ac ſi oē ens eēt ꝙtū. Scdo: qr lʒ idiuiſibile nō faciat mai⁹. facit tñ pl⁹. ¶ Quinta rō ē: qr vnū ſm eos ē indiuiſibile ⁊ ſepatū: ergo ex eo nō pōt fieri magnitudo. nec ex eo pōt fieri nūer⁹ niſi aliḋ ꝯcurrat. Nec oʒ dicere. ꝙ ex illo vno ⁊ quodā alio nō vno qḋ vocabāt inequalitatem fiebat nūerus: qr nō videt̄ poſſe aſſignari modus poſſibilis. ¶ Ad primā rōem dubij dr̄. ꝙ incōueniēs primū non ē impoſſibile. Ad ſcdam ꝯceditur ꝯſequētia.

Dubitat̄ tertio: vtrum nūeri: ſupficies: linee: ⁊ pūcta ſint ſbe: vel nō. ¶ Ar̄. ꝙ ſint ſbe rōibus textus. ¶ Pria ē: oīa alia a corpe videtur eē accñtia. qb⁹ circūſcriptis nō remanet niſi corp⁹: ergo corp⁹ ē ſba. Secūda rō: aer: aqua: ⁊ ignis: ſunt ſbe: ⁊ tñ ſunt pricipia corruptibilia: igr̄. ¶ Tertia rō: corp⁹ ē ſba: ergo linee: ſupficies: ⁊ pūcta: ſunt ſbe: ꝯña tʒ: qr iſta ſunt pora corpe: pʒ prio: qr linea diffinit̄ p pūcta: ⁊ ſupficies p lineā: ⁊ corp⁹ p ſupficiē. Tū ſcdo qr deſtructis pūctis deſtruūtur linee: ⁊ ſilr deſtructis lineis deſtruūtur ſupficies: ⁊ nō ecōtra. Quarta rō: antiq̇ dixerūt corpa eſſe ſbas rerum: ⁊ oīa alia eē accñtia. poſteriores vero ⁊ ſapiētiores dixerūt nūeros eē ſbas rerum: igr̄. ¶ In oppo. arguit p. ꝗ linee: ſupficies: ⁊ pūcta: mutātur ſba manēte eadē: ergo nō ſunt ſbe: ſicut terra mutat figurā ipa ſubſtātialiter remanēte. Scda rō ē: linee ⁊ ſupficies dicūtur de ſubſtātijs inꝙtū ſunt mēſure earum: igr̄. ¶ Tertia rō: oīs ſba eſt hoc aliqḋ ⁊ ꝑ ſe ſubſiſtēs: hoc aūt nō ꝯuenit ſupficiebus ⁊ lineis: igit̄. Quarta rō ē: oīs ſba q hʒ eē aut nō eē corrūpit̄. ſʒ pūcta hñt eē aut nō eē. ⁊ nō gñant̄ nec corrūpunt̄. ergo nō ſunt ſbe. Pria ps minoris pʒ in diuiſiōe ſbe: vbi deſinūt eſſe ſupficies: qr ipa diuidit̄. Secūda ps minoris pʒ: qr oē qḋ gñat̄ eſt cōpoſitū: pūctuʒ nō eſt cōpoſitū: igr̄. Maior ꝓbat̄ prio ſic. qr oē qḋ gñatur: gñat̄ in aliquo. Scdo ſic: ſicut ē de nūc in tpe ita de pūctis ⁊ linea: ſʒ nūc nō gñat̄ neq; corrūpit̄. ergo neq; pūctū. ¶ Cōſeqnter diſputat. vtrum reſpectu mathematicaliū ſint ponēde idee: videt̄ ꝙ ſic: qr ſenſibiliū ſunt ponēde idee: g° ⁊ mathemacaliū: ꝯña pʒ: qr in vtriſq; eadeʒ rō repit̄. In oppo. ar̄. qr ſeqrent̄ tūc incōuenientia pri⁹ illata qñ diſputabat̄ iſta qſtio. Utrum ꝑter ſbas ſenſibiles ſint ponēde aliq̄ alie. ¶ Cōſeqnter qrit vtrū principia ſint in actu vel in potētia: videt̄ ꝙ nō ſunt in actu: qr eis eēnt aliqua pora pncipia: qḋ ē incōueniēs. In oppo. ar̄. qr ſi eſſent ſolū in potētia: ſeqret̄ ꝙ nō eſſent: ꝯña tʒ: qr qḋ ſolū nō eſt in potētia. non ē. ¶ Queritur ꝯūr. vtrum principia ſint vl'ia vel ſingularia. Ar̄. ꝙ non ſunt vniuerſalia: qr tūc nō eſſent ſubſtātie: ꝯña tʒ: qr ſba ē hoc aliqḋ: nullū aūt vle ē hoc aliqḋ. ¶ In oppo. ar̄. de ſingularib⁹ nō ē ſcia. g° ipa nō ſunt pncipia.

Ad rōnes. ¶ **Ad primā dr̄: ꝙ maior ē vera** de diffinitiōib⁹ phiſicalib⁹ ꝯſtitutis ex terminis obliq̄s ſʒ nō de diffinitōibus logicalib⁹. Ad ſcdam dr̄: ꝙ gña ſunt pricipia diffinitiua: ſʒ nō ſunt pncipia realiter rerum cōponētia. ¶ Ad tertiā dr̄. ꝙ illi q̇ ponūt ens ⁊ vnū eē principia rerum: nō bñ vtūtur eis tanꝙ generibus.

Dubitat̄ quarto: vtrum gña ⁊ ſpēs ſint vl'ia in rerum natura in ipis ſingularib⁹ exñtia: vel extra ſingularia ſubſiſtētia. ¶ Ad dubiū rñdent aliq̄. ꝙ talia vl'ia formal'r ſunt ſigna naturalia vel volūtaria q ſunt accidētia ⁊ nō ſbe. Sʒ fundamētaliter ⁊ denoiatiue: illa q prio denoiant̄ vl'ia p talia ſigna: ſunt res de ſe cōes p indifferētiam ad oīa idiuidua ſue ſpēi. ſic ꝙ non repugnat de ſe nature hūane q ē in ſorte: qn ſit eadē in platone: ⁊ in alijs hoīb⁹ pp ſuā indifferentiā: ſʒ (vt aiūt) nunꝙ poterit eſſe in eo pp idētitateʒ quā hʒ cū drīa indiuiduali ſortis. Nec ſeqtur (vt dicūt) natura mea de ſe indifferens ē ad eē in te. ergo pōt eē in te. imo cauſat̄ fallatia ſʒ qḋ ad ſimpl'r. Et cā dicta ē pri⁹. ¶ Dicūt ſecūdo ꝙ iō ſunt ponēde nature tales ſic de ſe cōes pter opatiōeʒ aīe tanꝙ pricipia formalia denoiatiua eēndi vt puta hūanitas ſortis ē pricipiū formale quo ſortes formaliter ⁊ eētialiter denoiat̄ hō. Nō tñ eſt pncipiū informatiuū ſicut albedo in pariete: nec ē pricipiū materiale: nec efficiēs: nec finale: ſʒ ſolū eētiale: ita ꝙ eſt vna tertia entitas diſtincta a materia et forma ſortis cui⁹ ſunt ptes eētiales. ¶ Dicūt tertio ꝙ de tali natura hūana abſtractiue ſignificata nulla ꝑdicata ꝯcreta aut abſtracta realia ꝑdicantur niſi idē de ſe. vt hūanitas ē hūanitas. imo nō ē aīalitas: nec aīal: nec ens: nec entitas: qr talia nō ſunt ſibi idētica: ſʒ diſtincta formaliter: tñ ꝯcedūt ꝙ bñ ꝑdicātur iſta ꝑdicata intelligitur cognoſcit̄. amat̄. cōicabile: ⁊ ſic de alijs. ¶ Iſta qſtio ē multū difficilis: eo ꝙ multi doctiſſimi viri p multa ſecula ꝯtēderūt: quorum aliq̄ defēdūt vnā pteʒ ꝑcedētem: et fundāt ſe in multis auctoritatib⁹ Ar̄. ⁊ aliorum: ⁊ adducūt multas rōes ꝓbabiles: q patēt in logica ſup ꝑdicabilia: ⁊ multis alijs locis: q omittunt̄ hic cā breuitatis ⁊ qr facile ſoluunt̄ ex his q poſtea dicētur. Iō ꝯtra ꝑdictā opioneʒ ponunt̄ aliq̄ ꝯcluſiōes. ¶ Pria ē. ꝙ gña et ſpēs q ſunt vl'ia vocalia ⁊ ſcripta ſunt extra aīaʒ ſicut accidētia: vt vocalia: ⁊ ſcripta ſunt ſbe ſaltē q naturaliter exñt ſʒ mētalia ſunt in aīa ſubiectiue: hec ꝯclō ſatis pʒ ex qḋ noīs termiorum. Scda ꝯclō. ꝙ talia vl'ia ſunt res q ꝯtingēter ſunt ſigna: ⁊ nō neceſſario. puta vocalia ⁊ ſcripta ad placitū ⁊ p volūtateʒ hūanaʒ: ⁊ mētalia ꝓprie dicta ſunt naturaliter de ſe ſine volūtate hoīs. ſignificatiua: ꝙdiu ſunt vital'r aīaʒ īmutātia: cōtingēter tñ: pʒ ꝯclō: qr talia pñt eē ⁊ nō īmutabūt vital'r potētiam vitalē: vt ſatis ꝯſtat de mētalib⁹ ſi ponant̄ in lapide: de alijs pʒ añ eorum ipōes: igr̄. ¶ Tertia ꝯclō. ꝙ illa q ꝓprime denoiant̄ p iſtas intētiōes ſcdas: gen⁹: ſpēs: et vle: ſunt res q ſūt ſigna mētalia ⁊ vocalia ⁊ ſcripta. mētalia tñ principal'r ⁊ alia ſcdario. Pʒ: qr nulla res extra aīam q non ē ſignū ꝓpoſitiōabile ē denoiatū gen⁹ vel ſpēs: cū nulla talis ſit nec poſſit eē. igr̄. Añs pʒ ꝓlixe ī ꝑdicabilib⁹: ⁊ adhuc poſtea patebit. nā cōitas ⁊ vl'itas rerum ſufficiēter ſaluat̄ p voces ſcripturas: ⁊ ꝯcept⁹ in repñtando ⁊ ſignificādo: abſq; hoc ꝙ ponant̄ hmōi nature tali mō cōes: vt alij opinātur. Cōfirmat̄ etiā: qr talis opio ē ita difficilis vel pl⁹ ſicut poſitio de trinitate eo ꝙ pōit ꝙ res vna (puta hūanitas ſortis) ē pl'es realitates ⁊ formalitates: nō real'r diſtincte: ſʒ formal'r tñ. ¶ Itē etiā negat ſilogiſmos multos expoſitorios eſſe bonos in terminis creatis: puta tales. Hec natura ſortis

Opinio ſcotiſtarum.

Concluſio .i.

Concluſio .ij.

Concluſio .iij.

formaliter eſt natura: Nec natura fortis eſt dr̃a indi
uidualis fortis: ergo differētia indiuidualis fortis for
Cōcluſio .iiij. maliter eſt natura fortis ⁊ ſibi ſimiles. ❡ Quarta con
cluſio. ꝙ omnia vniuerſalia ⁊ omnia entia (creata ſal
tem) ſunt res ſingulares in eſſendo: lz rerū que ſunt
ſigna ꝓportiōabilia aliqua ſint ſigna vl'ia: ⁊ alia ſigna
ſinglaria. Pria ps pz: q2 quelz res ē vna ⁊ nō plures
pſe exñs: g° eſt vna nūero. ꝯña pz a diffinitiōe ad dif
finitū. ❡ Alie ptes patent de iſtis ſignis hō: fortes: ⁊ ſi
Argumēta cō bi ſimilib⁹. Quare aūt dicunt̃ ſigna vl'ia ⁊ ſingularia
tra ꝯcluſionē pz in p̄dicabilib⁹. ❡ Et ſi ar̃. ꝯtra p̄dictā ꝯcluſiōem ſic.
primum. ois ꝯcept⁹ ē res ſingularis: igit̃ null⁹ eſt vl'is. Scd̃o
Scd̃m. ſic. tali ꝯceptu vl'i nihil cōcipit̃. igitur: aña pz: q2 ꝑ eū
Tertium dem nō magis concipit̃ vnū ſingulare ꝙ aliud: nec oīa
per ipz ꝯcipiūtur: igr̃. ❡ Tertio mō talis ꝯcept⁹ non p̄t
ſupponere ꝓ reb⁹ ad extra: igit̃ nō eſt vl'is. Añs pz: q2
nec ex ſuppōe: cū non ſponit̃ ad ſignificādū. Nec natu
raliter. Tū3 prīo: q2 differt gñe gñaliſſimo a talib⁹ re
bus ad extra: cū ſit qualitas ⁊ tales res (fortaſſis) ſūt
ſbe: igit̃ nō erit eaꝝ naturalis ſimilitudo. Tū3 ſcd̃o: q2
conceptus hui⁹ vocis hō exñs in forte. ē magis ſimilis
ꝯceptui eiuſd̃ ſpēi exñti in platōe: ꝙ ſit ſimilis forti vel
platoni: ergo ſi ratione ſimilitudinis ſupponeret pro
reb⁹ ad extra: poti⁹ deberet ſupp̄oere ꝓ alijs ꝯceptib⁹
Quartū eiuſd̃ ſpēi. Quarto ar̃. ſic q2 ſeq̄tur ꝙ totū p̄dicamen
tum ſbe eſſ3 de p̄dicamēto q̄litatis: eo ꝙ cōceptus ſunt
qualitates de p̄dicamēto q̄litatis. ❡ Et ꝯfirmat̃. q2 ſeq̄
tur ꝙ nobis deficeret p̄dicamentū ſbe quo ad ſpēs ſpā
liſſimas ⁊ gña ſubalterna: igr̃. Pz ꝯña: q2 nullos habe
rem⁹ cōcept⁹ ſimplices abſolutos q̄ ſunt gña vel ſpēs
Solutiones. qd̃ eſt multū incōueniēs: igit̃ nō ſunt ponēda talia vl'ia
in ſignis aīe. Ad p̄mū ꝯcedit̃ ꝙ ois ꝯcept⁹ aīe ē res
ſingularis in eſſendo: cū hoc ſtat ꝙ multi ſint ꝯceptus
vl'es in ſignificādo: p̄dicādo: vel ſupponēdo. Dr̃ vltra
ꝙ lyvl'e equoce appellat qñ addit̃ huic ſubſtātiuo res
⁊ illi termīo ꝯcept⁹ vel ſignū. Ad ſcd̃m dr̃ ꝙ oīa ſin
gularia ſignificant̃ p talē cōem ꝯceptū ꝯfuſe ⁊ idiſtin
cte ſolū. ❡ Ad tertiū ꝯcedit̃ ꝙ ē maior ꝯueniētia illoꝝ
ꝯceptuū q̄tu3 ad eſſentiā. ſ3 nō q̄tū ad rep̄ntatōe3. vn̄
ꝯcept⁹ d3 eſſe talis in eſſe ficto: quale eſt ſi. ſignifica
tū in eſſe reali: ita ꝙ ꝯcept⁹ hoīs pōt dici hō fict⁹: lz nō
ver⁹: q2 hoc eſt de rōne ſigni: vt p̄us dictū eſt. Et q2 cō
cept⁹ nō eſt fictio alteri⁹ eiuſd̃ ſpēi. ſ3 reꝝ ſignificataꝝ
ideo nō dr̃ ꝓp̄e ſignū ei⁹ nec ſupponit ꝓ eo adeq̄te: ſ3
ſolu3 ꝓ reb⁹ q̄ꝝ eſt fictio. ❡ Uel dr̃ ꝙ ꝯcept⁹ ſupp̄oit ſo
lu3 ꝓ illo vel illis a quo vel quib⁹ vel ſibi ſimilib⁹ cā
tus eſt: ſ3 ſic eſt ꝙ ꝯcept⁹ cauſant̃ a reb⁹ ⁊ nō a ꝯcepti
bus alijs ſimilib⁹: igr̃ eſt ſignū reꝝ ⁊ nō ꝯceptuū. Ad
aliā dr̃ ꝙ aliq̄ ſigna dicunt̃ dupl'r eſſe in aliquo p̄dica
mento. Uno mō. q2 de ipis materialiter acceptis v̄ifi
catur ſup̄mū gen⁹ illius p̄dicamenti: ⁊ ſic ꝯcedit̃ ꝯñs
argumenti. Alio mō. q2 de ipis pſonaliter captis v̄ifi
catur tale gen⁹: ⁊ ſic oīa noīa q̄ ordinantur in gñe ſbe
ſunt de illo gñe: ⁊ ſic de alijs. Ad quintū ꝯcedit̃ ꝯñs
ꝓbabiliter lz habeam⁹ hm̄ voces abſolutas: ⁊ ꝯcept⁹
improp̄e dictos eaꝝ ⁊ ſic loco illoꝝ ꝯceptuū quos ſi ha
berem⁹ eſſent abſoluti habem⁹ aliquos termīos ꝯtra
rios vel ꝯnotatiuos q̄bus ꝓ ſimplicibus ⁊ abſolutis vti
mur. Dr̃ vltra: ꝙ ē multū difficile ꝓ iſta via hr̄e cuiuſcū
q3 rei ꝯceptū abſolutū ſimplicē tam cōem ꝙ ſinglarē. ⁊
hec dicūtur ꝓbabiliter. ❡ Alia p̄ucta p̄ie opinionis de
hac materia in q̄ſtione ſeq̄nti confutabūtur.

Dubitatur quinto: an quelz res mūdi ſit ſe
ipa ſingularis ⁊ indiuidua: vel an ſit talis p aliq̄ diffe
rentiam indiuidualē tanq̄ per principiū indiuiduatio
nis. ❡ Pro ſolutiōe dubij ē aduertendū ꝙ in ꝓpoſito
duplex ē principiū indiuiduoꝝ. Quoddā ē illatiuū p mo
dum argumentatiōis diſtinctiōis indiuiduoꝝ inter ſe.
Aliud diſtinctiuū realiter illoꝝ. Hoc ſuppoſito ponā
Concluſio .i. tur ꝯcluſiōes de p̄ncipio illatiuo hmōi diſtinctiōis in
diuiduoꝝ. ❡ Pria ꝙ illa accidētia ſunt illatiua diſtincti
onis indiuiduoꝝ q̄b⁹ diſcernim⁹ vnū indiuiduū mate
riale ab alio de genere ſbe. Pz q2 intellect⁹ nr̃ pro hoc
ſtatu ē ita ſenſibilib⁹ colligatus: ꝙ nō cognoſcit aliq̄
ſbam materialē extra nos īmediate in ſeipa: ſ3 ſolum
eius accñtia ⁊ circunſtātias accñtales cognoſcit q̄bus
ipas ſbas materiales cognoſcit: ſ3 taliū collectio exñ
tium in vna ſba materiali: nunq̄ in alia nūero ſba ea
Concluſio .ii. de3 ī nūero repiūtur naturaliter vt ſatis ꝯſtat per Por
phiriū. igr̃. Scd̃a ꝯcl'o. ꝙ termi⁹ ſignificās huiuſmōi
collectōe3 accñtiu3: p̄t eſſe mediū ꝯcludēdi vnū indiui
duū nō eſſe aliud: in ſilogiſmo negatiuo hn̄te p̄miſſas
veras vt in plurib⁹. pz ex p̄dicta ꝯcl'one. Dr̃ notāter ſi
gnificās collectiōe3 ⁊c̃. q2 ſi ſignificaret collectōe3 duo
rum vel triū: talis termin⁹ nō eſſ3 mediū ſufficiēs illa
tiuū diſtinctōis vnius īdiuidui a quolz alio. ❡ Dr̃ vt in
pluribus hn̄te p̄miſſas veras: q2 alia accñtia p̄nt eſſe
media ad ꝯcludēdu3 vnū nō eſſe aliud: ſ3 freq̄nter alte
ra p̄miſſaꝝ eſſe falſa: vt ſi a. ſignifice3 collectiōe3 huiuſ
modi circūſtātiaꝝ for. a. erit mediū ad ꝯcludendū diſti
ctiōem fortis a quolz alio noīe. Nā3 ſi ego velim ꝓba
Concluſio .iii. re cuiuſcūq3 hoīs diſtictōe3 a forte capiēdo a. ꝓ medio
ſilogiſm⁹ habebit p̄miſſas veras: ſi aſſumat̃ albu3 pro
medio ſepe altera p̄miſſaꝝ erit falſa. Tertia ꝯcl'o: ꝙ
hmōi accñtia nō ſunt p̄ncipia indiuiduātia diſtinctiua
vnius indiuidui ab alio. pz: q2 per poſſibile vel īpoſſi
bile circūſcriptis his oībus accñtibus forma: figura lo
co: patria ⁊c̃. vnū eſſet diſtinctū ab alio p p̄ncipia ſua i
trinſeca: ſc3 p materiā ⁊ formā. Confirmat̃. q2 talia ac
cidētia nō ſunt p̄ncipia eſſendi: igitur nec diſtinguēdi:
ꝯña tz per Ar'. eadē ſunt p̄ncipia eſſendi ⁊ diſtinguen
di: primo de aīa. ❡ Item ipſa aduenīūt hn̄ti eſſe cōple
tum: aut ergo ſubſtātie cōi: aut ſingulari. Non primu3
cū nulla ſit talis: igitur dādum ē ſcd̃m: ⁊ ſic habetur ꝙ
eſt indiuidua prius ❡ Itē collectio hmōi accñtiu3 exñ
tiū in vno lapide: eade3 oīno ſm eſſentiā repiri pōt in
alio lapide: igitur ⁊ in hoīe. Item brachiū vnius ho
minis non diſtinguitur eſſentialiter ab alio per quam
cūq3 collectiōem accidētium. alias ſequereter ꝙ deus
non pōt ponere duo brachia in vno ⁊ eodem loco vtri
q3 proprio niſi identificaret illa realiter: quod ē abſur
dum: igitur ⁊c̃.

Opinio ſcoti ſtarum. **Dubiu3 tñ eſt. an ſit ponēda dr̃a indiuidua**
lis tanq̄ p̄ncipiū formale ⁊ eſſentiale diſtinctiuū vni⁹
indiuidui ab alio eiuſdē ſpēi. ❡ Rñdent q̄da3 ꝙ ſic. et
dicūt ꝙ principiū indiuiduatōis ē aliq̄d intrinſecū eſ
ſentiale indiuiduo: qd̃ vocāt hecceitatē. dicētes ꝙ na
tura de ſe cōis forti ⁊ platoni: ꝯtrahitur tanq̄ potētia
lis ad eſſe fortis per talem dr̃am indiuidualem: que ē
eadē realiter ſecū. diſtincta tñ formaliter ab ea: ⁊ pro
prie non cōponit aliq̄d per ſe vnum: cū non ſit ibi potē
tia ⁊ actus: ſed ſingulariʒat talem naturam ⁊ facit de
nominatiue: non tñ effectiue: quia ē agens talem natu
ram eſſe vnam nūero: que de ſe ē vna minori vnitate:
ſcilz ſpecifica. ꝓbat ſic: quia ſecluſo quocūq3 alio non
eſſentiali indiuiduo tale indiuiduu3 ē indiuiduū ⁊ ſin
gulare. ſed talis natura non eſt de ſe incōmunicabilis
igitur talis indiuiduationis principium intrinſecum
Proprietates dr̃e indiuidualis. eſt differentia indiuidualis. Dicunt vlterius ꝙ illi
us differentie indiuidualis quedam ſunt ꝓprietates
❡ Prima ꝙ ei repugnat diuidi in quaſcūq3 partes ſub
iectiuas: ⁊ hoc idem repugnat toti cuius eſt pars per
ipſam. Secunda ꝙ ē primo diuerſa ab omni entita

te quidditatiua: ideo vt dicūt nō pōt ꝯſtituere totu3 in
eſſe q̄dditatiuo: ſ3 ꝯſtituit ipm̄ in eſſe nūerali ⁊ ꝯtracto
Cōfutatō opinionis. ❡ Tertia. ꝙ eſt prīo diuerſa a quocūq3 alio ❡ S3 certe
hec opīo multa falſa ⁊ volūtaria ꝯtinet. Iō ꝯtra terti
am ꝓprietatē hmōi dr̃e ar̃. ſic. dr̃e indiuiduales for
tis ⁊ platonis pl⁹ conueniūt ſm p̄dictos opināntes etiā
eēntialr̃ inter ſe. ꝙ cū differētijs indiuidualib⁹ brunel
li ⁊ morelli: ergo nō ſunt prīo diuerſe a quolz alio. ꝯña
tz: q2 q̄cquid ē diuerſū a quolz illud equaliter a quolz
differt: eo ꝙ ſic differt ꝙ nullo mō ꝯuenit. añs patz: q2
quibuſcūq3 ē aliq̄ paſſio cōis q̄ nō ē alijs cōis illa plus
eēntialiter ꝯueniūt: ⁊ maxīe ſi nō ꝓbetur aliūde ma
ior cōitas in alijs ꝙ in iſtis: ſ3 differētijs oīb⁹ ꝯſtituti
uis indiuiduoꝝ ſub natura hūana ē aliqua paſſio cōis
q̄ nō ꝯuenit differētijs indiuidualib⁹ ꝯſtitutiuis indi
uiduoꝝ ſub natura eq̄ ⁊ aſini: igit̃. Minor pz: q2 hec ē
paſſio cōis: vnibilis nature hūane ſpecifice q̄ ꝯuenit
eis ⁊ nō differentijs alijs ꝙ nature humane ſpecifice:
igit̃. Silr̃ iſta ꝯſtitutiuū indiuidui hūani. ❡ Ex his ptz
ꝯtra p̄dictos opināntes: ꝙ p̄t eſſe aliq̄s ꝯcept⁹ cōis q̄d
ditatiu⁹ oīb⁹ differētijs indiuidualib⁹: natis eādē3 na
turam ꝯtrahere ⁊ actuare. Ptz: q2 ſm tales oīs paſſio
cōis ꝯſeq̄tur aliqd̃ cōe nō accidentale: ergo eſſentiale.
Pz ſecūdo: q2 hec hecceitas non ē prīo diuerſa ab alia
hecceitate. pz: q2 diuerſis differētijs ē aliquis cōcept⁹
quidditatiuus cōis. Pz tertio: ꝙ differētia indiuidua
lis non ē de ſe minus cōis ꝙ natura ſpecifica: immo eq̄
eſt diuiſibilis in ptes eaſd̃ in quas diuiſibilis eſt talis
natura: cū ſit realiter eadē. ❡ Contra ꝯcluſionē princi
palem p̄cedentis opinionis arguit̃. ꝙ nō ſit ponēda ta
lis entitas indiuidualis: q2 materia ⁊ forma informā
te ipam materiā omni alio ſecluſo ſubſtātia cōpoſita ē
⁊ non cōis: q2 tūc eſſet vniuerſale platonicum: ergo ſin
gularis ē ⁊ vna nūero. ❡ Item vnitas nūeralis conſe
quit̃ ens inq̄tu3 ei⁹ paſſio: ergo nō eſt q̄renda cā vni
tatis talis rei alia ab ipa re. Añs ptz: q2 vnum nūero ē
paſſio conuertibilis cum ipo ente: vt ptz in metaphiſi
ca. ❡ Item q̄ritur de ea ſi ſit diuiſibilis aut indiuiſibi
lis. Si primum vel in ptes diuerſarum rōnum: qd̃ non
eſt dicēdum: cum ille ſint materia ⁊ forma: ⁊ ſic facerēt
per ſe vnum: vel in ptes earūde3 rōnu3: q2 vel ille ſunt
diſtincte loco ⁊ ſitu: vel non. Non ſcd̃m. q2 tūc eſſet res
ſpūalis. Etiam quelz pars ſufficeret ad hoc ꝙ eſſet in
diuiduū: ergo reliq̄ ſuperfluerēt. Itē etiam vnū indiui
duum poſſet eſſe plecti⁹ eēntialiter magis indiuiduu3
altero. Si diſtent ptes localiter ſeq̄tur ꝙ erit extenſa
ad extenſionem totius compoſiti. Si ſit indiuiſibilis.
Aut ē tota in toto ⁊ tota in qualibet pte: ⁊ tūc quelz ps
compoſiti erit eadem nūero cum toto: qd̃ ē abſurdum.
Aut tota in toto ⁊ in nulla eius pte: ⁊ tūc nulla ps com
poſiti eſſet ſimplex: qd̃ ē abſurdu3. Nam tūc q̄rere3 de
entitate cōpoſiti: vbi eſſet: an ſit diuiſibilis vel indiui
ſibilis. ❡ Ex his rñdetur ad dubiū ſm probabiliorem
Opīo Noīalium. opinionem ꝙ quelz res ſeipa ē ſingularis ⁊ indiuidua
Non tñ ſecluditur cā efficiens a qua effectiue res ē ſin
gularis: ſ3 ſecludit̃ cauſa fundamētalis: quocūq3 mō a
re ipa ⁊ partibus eius diſtincta: ita ꝙ ad hoc ꝙ res ſit
ſingularis non requiritur aliquid qualitercūq3 a re ip
ſa diſtinctum: ſed poſita re ponitur ſingularis: quocū
q3 alio per poſſibile vel impoſſibile ſecluſo: ptz conclu
ſio. nam vt patuit res non dicitur formaliter ſingula
ris ab aliqua differētia indiuiduali: nec ab aliqua ac
cidēte: igitur neceſſario ſequitur ꝙ a ſeipa formaliter
eſt ſingularis ⁊ indiuidua.

Finit tertius liber metaphiſice.

❡ **Primi tracta⁹ quarti libri primū caplm̄**
ꝙ hec ſcia h3 deteriare de ente inq̄tū ens.

Et ſcia q̄dā q̄ ſpeculat̃ ens
inq̄tum ens ⁊ q̄ huic inſunt
ſcd̃m ſe. ❡ Quo ſuppoſito Concluſio .i.
ſit hec Pria ꝯcl'o. Scia cōſi
derās ens inq̄tū ens. nō eſt
ſcia ſpālis. Pz. Tū3 prīo: q2
nulla ſcia ſpālis ꝯſiderat de ente vl'r inq̄tu3
eſt ens: ſ3 h ſcia ꝯſiderat vl'r de ente inq̄tu3
ens: igr̃. Tū ſcd̃o. q2 oīs ſcia ſpālis abſcidit
ſibi aliq̄ ptē ſubiectiuā entꝪ ꝓ ſubiecto, cui⁹
conſiderat paſſiōes: vt ſcie mathematice: ſ3
ſcia ꝯſiderās ens inq̄tū ens. n̄ accipit ptē en
tis ꝓ ſubiecto: cū ꝯſiderat ip̄3 ens vl'r. igit̃.
❡ Scd̃a ꝯcl'o hec ſcia h3 ꝯſiderare primas Concluſio .ii.
cās entꝪ inq̄tū ens. pz: q2 h ſcia h3 ꝯſidera
re p̄mas cās ⁊ pria pricipia: ſ3 illa ſūt cē en Concluſio .iij.
tis inq̄tū ens: igr̃. ❡ Tertia ꝯcl'o ē ſcia ꝯſi
derās ens inq̄tū ens. ē vna ſcia. Pz: q2 n̄ ſo Ens multipl'r dr̃ ſicut Salubre.
lu3 ē vna ſcia eoꝝ q̄ dn̄r ſcd̃3 vnū. h ē vniuo
ce: ſ3 ēt eoꝝ q̄ dn̄r ad vnū. h ē analogice: ſed
ens lz multipl'r dicat̃. tñ oīa reducūt̃ ad vnū
⁊ ad vnā naturā: igit̃. Pz mior exēplariter:
q2 ſicut Salubre dr̃. aut q2 ē ꝯſeruatiuū ſani
tatis: aut q2 ē effectiuū ſanitatꝪ. aut q2 eſt ſi
gnū ſanitatꝪ vt vrina: aut q2 ē ſuſceptiuū ſa
nitatꝪ. Silr̃ ens multipl'r dr̃ q̄dē: ſ3 oīa redu
cunt̃ ad vnū p̄ncipiū: puta ad ſbaꝫ eoꝝ ei
aliq̄ ſūt ſubñe: alia ſo paſſiōes: alia p̄uatio
nes: alia q̄litates: aut effectiua: aut gñatiua
ſubñe: aut ad ſbam: aut quorūdā hoꝝ nega Non ens eſſe non ens dicimus.
tiōes. q̄re ⁊ nō ens eē nō ens dicim⁹: ergo ſi
cut oīm ſalubriū vna ē ſcia. ita ⁊ oīm entiu3. Cōcluſio .iiij.
❡ Quarta ꝯcl'o. hec ſcia d3 ꝯſiderare prici
pia ⁊ cās ſubñe. Pz: q2 ſcia q̄ ē de dictꝪ ana
logice ad vnū primū. d3 ꝯſiderare de illo p̄
mo: ſ3 hec ſcia ē de entib⁹ q̄ dn̄r p attributō
ne3 ad ſbam: igit̃ ❡ Quita ꝯcl'o hec ſcia d3 Concluſio .v.
ꝯſiderare oēs ſpēs entis inq̄tū ens. q2 idē
eſt ſenſus alicui⁹ obiecti ſenſibilis: ⁊ oīm ſu
aꝝ ſpēꝝ: vt grāmatica oēs ſpeculat̃ voces:
ſ3 hec ſcia ē de ente: igit̃ d3 conſiderare oēs Cōcluſio .vi.
ſpēs entꝪ inq̄tū ens. ❡ Sexta ꝯcl'o. ad hāc
ſciam ſpectat determiare de vno. Ptz: q2 vt
ꝓbatum ē. ad hāc ſciam ꝑtinet deteriare de Ens et vnum ſunt vna natura: ſ3 non vna rōne oſtēſa.
ente: ergo ⁊ de vno. Ptz ꝯña: q2 ens ⁊ vnum
ſunt idē ⁊ vna natura: ſ3 nō vna rōne oſtēſa.
Q2 ſint idē pz. Tum prīo: q2 nihil differunt: ❡ Iō ſunt hō vn⁹ hō: ⁊ ens homo.
ens hō. vn⁹ homo: ⁊ hō. ⁊ nō diuerſu3 aliq̄d
oñditur. ſcd̃m repetitā dictiōe3 ipm̄ ē hō et

Eadē ſūt quorum gñatio ⁊ corruptio eſt eadem.

Tot ſunt ſpēs vni⁹ quot ſūt ſpēs entis.

Cōcluſio .vij.

Euſdez ſcīe ē oppoſita ſpeculari.

Cōcluſio .viij.

In priuatiōe ē ſubiecta natura ꝺ qua ꝺꝛ priuatio.

Concluſio .ix.

homo: ⁊ vn⁹ hō. Tū ſcḋo: qꝛ ens ⁊ vnū non ſeꝑantur in gñatiōe ⁊ corruptiōe. Tum tertio: qꝛ qḋlibet oī accidēte circūſcripto ꝑ ſuam ſubſtātiā ē ens: ⁊ etiā vnum: qꝛ nihil ad vnum ꝑter ens aduenit. Ex quo pꝫ p̄rio. ꝙ tot ſunt ſpēs vni⁹ quot ſunt ſpēs entis, de q̄bus ē eiuſdē ſcīe ſpeculari: ⁊ de eodē ſimiꝉr ⁊ de oībus talib⁹. Pꝫ ſcḋo: ꝙ tot ſunt ꝑtes phīe quot ſubſtātie. q̄re neceſſe ē eſſe aliq̄ꝫ p̄mam: ⁊ has hūtem. ¶ Septia ꝯclo ad hāc ſciam ꝑtinet cōſiderare de multitudine. Pꝫ qꝛ eiuſdē ſcīe eſt oppoſita ſpeculari: ſꝫ vni de quo determīat hec ſcīa opponiꝉ pluralitas ſiue multitudo: igiꝉ. ¶ Octaua ꝯclo ad hanc ſciam ꝑtinet cōſiderare de negatiōe ⁊ priuatiōe: qꝛ vtraqꝫ ē de rōne vni⁹: qꝛ vnum dicit negatiōeꝫ diuiſionis cū ſit indiuiſum. Et differūt ꝑuatio ⁊ negatio: qꝛ negatio ſimpliciter ꝺꝛ abſentia. Sꝫ in priuatiōe eſt q̄dā natura ſubiecta de qua ꝺꝛ ꝑuatio. ¶ Nona concluſio ad hanc ſciam ꝑtinet conſiderare hec nomina diuerſum: diſſimile: ſimile: ⁊ generaliter omnia que dicuntur ſcḋm pluralitatem. Patet: quia vni pluralitas opponitur. Et etiā hꝫ conſiderare de cōtrarietate: qꝛ ꝯtrarietas eſt q̄dā dr̄ia, differētia aūt eſt queḋ diuerſitas. Et ſic pꝫ ꝙ cū vnū multipliciter dicatur: etiā ⁊ iſta q̄ ſibi opponūtur: attamen vni⁹ oīa cognoſcere. Pꝫ ſecundo: ꝙ determinādo de iſtis, illa erūt diſtinguenda: cum oīa ad p̄mū referātur. ¶ Decima ꝯclo ad metaphiſicū ꝑtinet ꝯſiderare accidētia cōia entis ⁊ vni⁹. Pꝫ: qꝛ aliq̄s hꝫ conſiderare iſtas tres q̄ſtiones. vtrū ſocrates ſit idē qḋ ſocrates ſedēs: vtrū vnū vni ſit contrariū: ⁊ quotiens ꝺꝛ vnūqḋqꝫ taliū. Sed null⁹ intromittit ſe cōſiderare illas q̄ſtiones q̄ ſunt de accidētibus cōibus entis ⁊ vni⁹: niſi metaphiſicus: igiꝉ. Pꝫ ſcḋo concluſio. qꝛ eiuſdem ſcīe eſt conſiderare ſubiectum ⁊ paſſiones: ſꝫ hec ſcīa determinat de ente ⁊ vno: ergo ⁊ de paſſionib⁹ eoꝝ. Et iō antiqui volētes philoſophari nō peccauerunt inq̄tum de eis determinauerūt. Sꝫ qꝛ nō determinauerūt de ſubſtātia: de qua p̄rimum eſt dicere. Pꝫ tertio. qꝛ ad arithmeticam pertinet cōſiderare accidētia per ſe numeri: ſicut ſunt paritas ⁊ imparitas: menſuratio: equalitas: excedētia et defectio: et ea q̄ ſcḋꝫ ſe inſunt nūeris. Similiter phiſica cōſiderat accidētia entis mobilis: vt de leui ⁊

Conclusio .x.

Eiuſdez ſcīe ē ꝯſiderare ſubiectum ⁊ ſuas paſſiones.

graui: igitur etiam metaphiſica habet cōſiderate accidentia entis inq̄tum ens. Patꝫ quarto: qꝛ dyaletici ⁊ ſophiſte qui eandem ſubinduunt figuram philoſopho ſiue metaphiſico diſputant de his accidentibus: ergo etiam metaphiſicus. Nam circa idem genus verſatur ⁊ ſophiſtica et dyaletica cum philoſophia. Differēter tamen: quia dyaletici ſolum de his ꝓbabiliter diſputant, dyaletici enīꝫ de omnibus ꝓbabiliter diſputāt. Sed metaphiſicus habet cauſas predictorum accidentium demonſtrare. A ſophiſtica autem differt mathematica vite p̄roheresi ſeu electione. Sophiſtica autem eſt apparēs phīa. Ex oībus iſtis infertur. ¶ Undecima concluſio: ꝙ ad metaphiſicum pertinet de omnibus cōſiderare. Patet: quia ad eum pertinet determinare de vno ⁊ ente: ſꝫ ad vnum et ens omnia reducuntur: quia ſcḋm antiquos oīa fiunt ex contrarijs: que reducūtur ad multitudinem: cū differentia ſit diuerſitas: ⁊ diuerſitas eſt quedā multitudo. Reducūtur etiam ad vnum q̄tum ad ſubiectum: cum cōtraria fiant circa idē ſubiectum: ⁊ reducūtur ad ens ⁊ non ens: quia vnum contrarium ſemper eſt perfecti⁹ alio. Perfectum autem hꝫ rationem entis. Imperfectum vero rationē non entis: ergo omnia reducūtur ad ens, non ens. vnum, ⁊ multa. Et ideo geometre non eſt ſpeculari quid contrariūꝫ: quid ꝑfectūꝫ: aut vnum: aut ens diuerſum: niſi ex conditione: ſcilicet ſupponendo a metaphiſico. Et ſic patet ꝙ non ſolum ſubſtantiarum: ſed accidentium eadem eſt theoria.

Circa idē genus verſatur metaphiſic⁹: dyaletic⁹ ⁊ ſophiſta.

Concluſio .xi.

¶ Tractatus ſecundi primum capitulum: ꝙ de principijs complexis habet hec ſcientia conſiderare.

Dicēdum aūt. Utrum vnius aut diuerſe ſcientie eſt cōſiderare de ſubſtātijs: ⁊ de dignitatib⁹: ſiue principijs cōplexis. ¶ Sit ergo p̄ria ꝯcluſio. Ad hāc ſcientiam pertinet cōſiderare de primis principijs. Patet: Tum primo: qꝛ talia ſunt appropriata omnib⁹ generibus entium: ⁊ nulli ꝓpria: igitur. Tum ſecundo: quia omnes ſcientie vtuntur illis principijs: ſed hec ſcīa eſt omnibus cōmunis: igitur ad eam pertinet de illis conſiderare. Alie autem ſcīe vtūtur illis principijs cōtractis. ¶ Tū tertio

Subſtātiaꝝ ⁊ accidētiū eaꝺ eſt theoria.

Concluſio .i.

nullus illorum qui particulariter intendūt nititur dicere aliquid de eis ſi vera aut nō: neqꝫ geometer neqꝫ arithmeticus niſi aliq̄ phyſicorum: q̄ credebāt phiſicam ſolam de natura intendere: ⁊ de ente: ⁊ ipſam eſſe omnium ſcientiarum ſuperiorem. eſt autem ſophia quedam phyſica ſed non p̄ma. Alij autem qui voluerūt p̄dicta p̄ncipia demōſtrare: hoc fecerunt ꝓpter defectuꝫ logice: quia credebāt circulo demonſtrare: ⁊ in infinituꝫ ꝓcedere. Tum quarto: quia hec ſcientia eſt certiſſima ⁊ cōiſſima: ergo congruit ꝙ ipſa conſideret principia cōiſſima ⁊ firmiſſima. ¶ Secunda concluſio, alique ſūt conditiones p̄mi principij. Prima eſt: ꝙ circa ipſuꝫ mentiri eſt impoſſibile. Patꝫ: quia circa ea que ignorant decipiuntur omnes: ſed null⁹ poteſt decipi circa primuꝫ p̄ncipium. Notiſſimū enim eſſe eſt neceſſe: igitur. ¶ Secunda conditio eſt: ꝙ primū principiūꝫ non eſt conditionale: hoc eſt non ſupponit aliud p̄ncipium, patet: quia quod neceſſarium eſt habere quodcūqꝫ entium non eſt conditionale. Tertia eſt: ꝙ eſt firmiſſimuꝫ. ¶ Tertia concluſio, p̄muꝫ p̄ncipium omniū firmiſſimū eſt iſtud: impoſſibile eſt idem ſimul eſſe ⁊ nō eē ſcḋm ideꝫ: ⁊ ſic de alijs particulis que in logica determinata ſunt. Patꝫ hec concluſio quia illi ꝓpoſitioni cōueniunt tres conditōnes p̄mi p̄ncipij. ¶ De prima patet: quia impoſſibile eſt contraria eſſe ſimul in eodē ſubiecto: ſed opiniones contradictoriorū ſunt contrarie. Contraria enī eſt opinio opinioni que contradictōnis: igitur opiniones cōtradictorie non poſſunt eſſe in eodem: quod tamen oporteret ſi circa p̄muꝫ p̄ncipiū erraremus. Et licet Eracitus negauerit illud ore non tamen mente. Quia non eſt neceſſe que aliquis dicit hec exiſtimare. ¶ De tertia conditione patet: quia illud nō eſt conditionale in quod omēs conditiones reducuntur: ſed demonſtrantes in hāc reducunt vltimam opinionem, natura nāqꝫ p̄ncipium ⁊ aliarum dignitatum hec omniū.

Phiſica non eſt p̄ma phīa.

Concluſio .ij.

Tres ꝯditōes p̄mi p̄ncipij

Concluſio .iij.

Opiniones cōtradictoriorūꝫ ſunt ꝯtrarie

Nō ē neceſſe q̄ aliq̄s dicit exiſtimare

Eſt ſcientia quedam que ſpeculatur ens inq̄tū ens ¶ Circa hūc textum queritur. vtrum ſubiectum metaphiſice ſit ens inq̄tum ens. ¶ Arguitur primo ꝙ non: quia ſubiectum in ſcientia debet eſſe diffinibile: ſed ens non eſt diffinibile: igitur. maior patet per diffinitionem ſubiecti ¶ Et confirmatur: quia paſſiones debēt demonſtrari de ſubiecto ſed ens non habet principia neqꝫ paſſiones: igitur. Q, non habeat paſſiones patet: quia paſſio diſtincta eſt a ſubiecto: ſed nihil eſt ab ente diſtinctum: quia tunc illud non eſſet ens: igitur. ¶ Item ens continet omnia ſcibilia tam in hac ſcientia ꝙ in alijs: ⁊ continet etiā nō ſcibilia: ſicut fortuita ⁊ caſualia: igitur. ¶ Secundo ſic arguitur: deus in hac ſcientia eſt ſubiectum: ergo non eſt ens. Antecedens patet. Tum primo: quia hec ſcientia denominatur diuina a deo. Tum ſecūdo: quia hec ſcientia diſtinguitur ab alijs per hoc ꝙ conſiderat de ſubſtantijs abſtractis (vt habetur ſexto huius) quarum principaliſſima eſt deus: igitur. Tum tertio: quia omnia conſiderata in hac ſcientia habent reductionē ad deum: ergo deus eſt hic ſubiectuꝫ. ¶ Tertio ſic: ſubſtantie ſeꝑate non ſunt nobis omnino incognite. cū de eis ſigna multa habeamus: ergo cognitio earum in aliqua ſcientia traditur: non naturali ergo metaphiſicali. ¶ In oppoſitum eſt Ar. in textu ſcꝫ in hoc quarto dicens: eſt autem ſcientia quedam que ſpeculatur ens inq̄tum ens: ⁊ cui hec inſunt ꝑ ſe.

Sciendum eſt primo in hoc quarto libro ꝙ Ar. incipit determinare queſtiones motas in tertio. Et diuiditur iſte liber in duos tractatus: prim⁹ eſt de conſideratione huius ſcientie circa incomplexa. Secūdus eſt de conſideratione huius ſcientie circa complexa: primus continet tria ca. In primo oſtendit: ꝙ hec ſcientia habet conſiderare de ente ⁊ de partibus eius In ſecundo oſtendit ꝙ habet conſiderare de vno. In tertio ꝙ habet cōſiderare de paſſionibus entis ⁊ vni⁹ Circa primum ponit vnam ſuppoſitionem cum quinqꝫ concluſionibus. ¶ Suppoſitio eſt iſta: ꝙ eſt aliq̄ ſcientia que ſpeculatur ens inq̄tum ens: ⁊ ea que inſunt ei ſm ſe. ¶ Tunc ponitur p̄ma concluſio. Hec ſcientia nō eſt ſcientia particularis, ꝓbat p. quia nulla ſcientia ꝑticularis intendit de ente vniuerſaliter: ſed aliquā ꝑtem eius abſcindēs circa eam ſpeculatur entia. ¶ Secunda concluſio, hec ſcientia habet conſiderare p̄mas cauſas entis inq̄tum ens, patet: quia hec ſcientia debet conſiderare primas cauſas ⁊ prima principia: ſed tales ſunt cauſe ⁊ principia entis inq̄tum ens: igitur. ¶ Tertia concluſio. Hec ſcientia que eſt de ente inq̄tum ens eſt vna ſcientia, ꝓbat: quia licet ens dicatur multis modis: omnia tamen entia reducuntur ad vnū ideo ens non dicitur equiuoce ſicut ⁊ ſalubre dicitur equiuoce: hoc enim eſt ſalubre: quia eſt conſeruatiuuꝫ ſanitatis: ⁊ illud: quia eſt effectiuum ſanitatis. Aliud eſt: quia eſt ſignum ſanitatis. Aliud vero: quia eſt ſuſceptiuum ſanitatis: ⁊ hec omnia reducuntur ad ſanitatem. Similiter omnia medicabilia ad medicationē Ita etiam ens multipliciter dicitur: ſed omnia reducuntur ad vnum principium, eorum enim aliqua ſunt ſubſtantie: alie vero paſſiones: alie vero ad ſubſtantiam: vt generationes ⁊ corruptiones aut priuatōnes aut qualitates: aut effectiua: aut generatiua ſubſtantie: aut horū negatōes: quaꝓpter dicimus nō ens eſſe non ens. ¶ Tunc arguitur ſic, omnium ſalubrium eſt vna ſcientia: quia omnia ad vnum reducuntur: ergo etiam omniuꝫ entium eſt vna ſcientia: quia omnia ad vnum principium reducuntur: non enim eorum q̄ ſunt ſm vnum in actu eſt vna ſcientia: ſed etiam dictorum ad vnam naturam. ¶ Quarta concluſio eſt, iſta ſcientia principaliter debet conſiderare cauſas ſubſtantie: patet: quia ſcientia multorum debet eſſe principaliter illius ad quod alia reducuntur: igiꝉ. ¶ Quinta cōcluſio, ad hāc ſciaꝫ ſpectat determiāre de oīb⁹ ſpēb⁹ entis inq̄tū ens, pꝫ: qꝛ idē eſt ſenſus alicui⁹ obiecti ſeu

Textus

Suppoſitio

Concluſio .i.

Concluſio .ij

Concluſio .iij.

Ens ꝺr multis mōis ſicut ſalubre.

Concluſio .iiij

Concluſio .v.

ſbſlis: ⁊ omniū ſuaꝝ ſpecieꝝ: vt coloris ⁊ ſpecieꝝ eius ergo eſt vna ſcientia que eſt alicuius generis ſcibilis: ⁊ omnium ſuarum ſpecierum.

Opio ſcotiſtarum.

Sciendū ē ſcðo: ꝙ de rōne ſubiecti pͥmi ſunt varie opiniones. Quidā em̄ dicūt: ꝙ rō pͥmi ſubiecti ē ꝯtinere ꝟtualiter in ſe pͥmo oēs ꝟitates hꝰ: qð ꝓbāt ſic: q2 pͥmū ſubiectū ꝯtinet ꝓpōes imediatas: ⁊ in eis ſubiectū ꝯtinet pͥdicatū: ⁊ ille ꝓpōes imediate ꝯtinēt ꝯclones: igr̄. ¶ Scðo ſic: cā adeq̄ta ꝯtinet ꝟtualiter totū effectū: ſed obiectū ſe. hʒ ad habitū vt cā adeq̄ta ad effectū: igr̄. ¶ Tertio ſic ſcibilia alicuꝰ ſcie hn̄t eēntialem ordinē inter ſe: ergo dabile ē vnū pͥmū a quo oīa alia dependēt: tale aūt ē ſubiectū: igr̄. ¶ Hec tn̄ opinio

Cōfuſatio. opinionis

reprobaꝛ pͥmo: q2 ſeq̄reꝛ ꝙ oīs paſſio eēt res alia a ſubiecto: ſʒ ꝯn̄s ē falſum: pʒ ꝯn̄a: q2 ſi eēnt vna res tūc vnū non plus ꝯtineret noticiā vnꝰ q̄ ecōtra. Minor patʒ: ⁊ grā exēpli ſumaꝛ hec paſſio q̄ eſt corruptibile: aut ergo ē res alia a corruptibili: vel nō: ſi nō: habeꝛ intentū ſi ſic: cuʒ ſit paſſio cuiuſlibet corruptibilis ipā inherebit cuilibʒ corruptibili: aut ergo ipā erit corruptibilis vel non. ſi nō: ergo nec ſubiectū eiꝰ: ⁊ ita ſubiectū corruptibile erit incorruptibile. ſi ſic: tūc ergo aliq̄ corruptibilitate erit corruptibilis: ⁊ iteꝝ illiꝰ corruptibilitatis erit corruptibilitas: ⁊ tūc erit ꝓceſſus in infinitum ¶ Nec valet dicere ꝙ ē corruptibilis tanq̄ quo: ſʒ non tanq̄ qð: q2 illð de quo ꝟe dr̄ nō ē poſtq̄ fuit: eſt corruptibile tanq̄ qð. Sʒ de corruptibilitate pͥmo dr̄ eſt: poſtea dr̄ nō eſt: igr̄. Minor patʒ: q2 ſubiecto exn̄te ꝟe dr̄ de eo ꝙ ē vel nō eſt: ſʒ nō dr̄ ꝙ nō eſt: ergo ꝟe dr̄ ꝙ eſt. Minor patʒ: q2 tūc nō ens eēt paſſio entis. poſſet etiā argui de paſſiōibꝰ entis q̄ nō realiter diſtinguūtur ab ente. ¶ Scðo ſic: multe ſunt paſſiones ꝯnotantes res diſtinctas a ſubiecto: q̄ꝝ reꝝ ſubiectū nō ꝯtinet noticiā Ut informabile ꝯnotat formā: cuiꝰ materia nō ꝯtinet noticiā Et eclypſatio ꝯnotat interpōnē terre: cuiꝰ luna non ꝯtinet noticiā: ergo pͥmū ſubiectū nō ꝯtinet ꝟtualiter noticiā cuiuſlibet paſſionis. ꝯn̄a pʒ: q2 q̄cq̄d ꝯtinet ꝟtualiter noticiā ꝯtinet noticiā cuiuſlibʒ ſine quo talis noticia haberi nō pōt. ¶ Tertio ſic: ſeq̄reꝛ ꝙ oīs ꝓpō in q̄ pͥdicareꝛ ꝓpͥa paſſio de ꝓpͥo ſubiecto eēt ꝑ ſe nota: q2 cognoſcereꝛ cognitis ſuis terminis: immo cognito vno ſolo. ſ. ſubiecto. ¶ Iteʒ eſt eadē ſciā gn̄is et ſpēi: ⁊ tn̄ noticia gn̄is nō ꝯtinet ꝟtualiter noticiā ſpēi q̄tū ad paſſiōes ꝓpͥas: lʒ bn̄ q̄tū ad paſſiōes gn̄icas: q2 nō pōt cognoſci ꝓpō in q̄ ꝟificaꝛ paſſio gn̄is de ſpē niſi cognoſcaꝛ noticia incōplexa ſpēi. Sʒ noticia incōplexa ſpēi non ꝯtineꝛ ꝟtualiter in gn̄e: ergo genꝰ quo ad paſſiōes cōes ⁊ gn̄icas nō ꝯtinet noticiā ſpēi: ergo male dr̄ ꝙ illa ē rō pͥmi ſubiecti. ¶ Ad pͥmā rōem pͥme opinionis negaꝛ an̄s. ad ꝓbationē negaꝛ aſſumptū ſi intelligaꝛ vl̄iter: multe em̄ ꝓpōes ſunt imediate q̄ nō cognoſcūꝛ niſi ꝑ expiētiā: vt calor ē calefactiuꝰ ¶ Ad ſecundā negaꝛ: mior hītus em̄ cauſaꝛ ex noticijs q̄ ſūt cōclones: ⁊ ille cāꝛ ex pͥmiſſis: iō obiectū nō eſt cā adeq̄ta hītus. ¶ Ad tertiā negaꝛ maior: ſi intelligaꝛ vl̄iter de oībꝰ veꝝ eſt tn̄: ꝙ aliq̄ eēntialiter ſubordinanꝛ alijs ſed nō opʒ in eēntialiter ſubordinatis ſꝑ ſtare ad vnū pͥmū totale: ſed ſufficit ꝙ ſit ſtatus ad multa parcialia quoꝝ tn̄ vnū nō dependet ab alio. Tunc ſit.

Concluſio pͥma: ratio pͥmi ſubiecti ē habere oīa attributionē ad ipm̄: ꝓpter ꝙ ꝑfectius cognoſcendū ꝯſideranꝛ: pʒ ꝑ ꝯditōes ſubiecti attributōis: q̄ oēs ſic ſumpte ꝯuertunꝛ cum hac rōne.

Concluſio ſcða: Ens inq̄tū ens ē ſubiectū metaphiſice: ꝓbaꝛ ſic: q2 idē ē ſubiectū hꝰ ⁊ pͥmoꝝ pͥncipioꝝ hꝰ: ſed ſubiectū pͥmoꝝ pͥncipioꝝ metaphiſice ē ens: igr̄ ens ē ſubiectū metaphiſice. mior pʒ. de iſto pͥncipio impoſſibile ē idē ſimul eē ⁊ nō eē. ¶ Itē idē ē ſubiecū hꝰ ⁊ pͥme paſſionis: ſed ſubiectū pͥme paſſionis (ſcʒ vnitatis) ē ens: igr̄. Hoc etiā pʒ auctoritate Ari. in pͥncipio huiꝰ quarti poſt oppoſitū allegata. ¶ Item cōiſſime ſcie ſubiectū debet eē cōiſſimū: ſed metaphiſica ē ſciā cōiſſima igiꝛ. ¶ Itē dyaletica: ⁊ metaphiſica: ⁊ ſophiſtica (vt habeꝛ ſexto huiꝰ) ꝯueniūt in ſubiecto qð eſt ens ſimpl̄r: igr̄. ¶ Itē enti inq̄tū ens ꝯuenit rō pͥmi ſubiecti reſpectu huiꝰ ſcie: igr̄. ¶ Et ē aduertendū ꝙ hec dictio inq̄tū non teneꝛ reduplicatiue: q2 oē ens eſſet ſubiectuʒ: ſed teneꝛ ſpecificatiue: ita ꝙ ſpecificat rōnem ſm̄ quā ens eſt ſubiectum metaphiſice.

Dubitaꝛ pͥmo vtꝝ ad hāc ſciam ſpectat de vno determiare. Pro dubio ē aduertendū ꝙ ꝯn̄r Ari. oñdit paſſiones de q̄bꝰ dʒ hec ſciā determiāre: ⁊ ponit q̄nq̄ ꝯclones. ¶ Prima ē ad hanc ſciam ſpectat determinare de vno: ꝓbat q2 ens ⁊ vnū ꝯuertunꝛ: ⁊ ſignificant vnā naturā: lʒ nō vna rōne oñſam: igiꝛ. An̄s patʒ tripl̄r. Primo q2 iſte voces vnꝰ homo: ens homo nihil diuerſuʒ ſignificant: ita ꝙ nihil ꝑ vnā ſignificaꝛ quod non ſignificeꝛ ꝑ alterā. Secundo ſic: vnū ⁊ ens non ſeparanꝛ in gn̄atione ⁊ corruptōne: ita ꝙ non pōt gn̄ari vꝉ corrūpi ens ſine vno nec vnū ſine ente. Tertio ſic: q2 ðlibet ꝑ ſuam ſubn̄am oī accn̄te corrupto eſt ens ⁊ vnū: et vnū nihil dicit preter ens: nec ecōtra. ¶ Ex quo infert tria correlaria. Primū eſt: tot ſunt ſpēs vnius quot ſūt ſpēs entis Scðm eſt: ꝙ de hmōi ſpēbus ad hanc ſciam ſpectat conſiderare: vt de eodē ⁊ ſimili: ⁊ alijs talibus Tertium ē: ꝙ tot ſunt ptes phie quot ſunt ptes ſubn̄e.

Textus

Concluſio. j. Ens ⁊ vnū cōuertunꝛ

¶ Secunda cōcluſio ad hanc ſciam ſpectat conſiderare de multitudine pʒ: quia einſdem ſcie eſt oppoſita ſpeculari vnitati aūt opponiꝛ pluralitas: igiꝛ ad hāc ſciam ſpectat de multitudine conſiderare.

Concluſio. ij.

Dubitaꝛ ſcðo vtꝝ vnū dicat aliquā entitatem ſupadditā enti. Et arguiꝛ ꝙ ſic. primo: q2 ſi nō tūc eſſet nugatio dicendo vnū ens vel ens vnū: ſed ꝯn̄s ē falſum: igiꝛ. Et confirmaꝛ: q2 vnuʒ pͥdicaꝛ denoiatiue de ente: ergo dicit aliq̄d ſupadditū enti. ¶ In oppoſitum ē Ari. in hoc quarto dicens. ens ⁊ vnū ſunt vna natura: ſed non vna rōne oñſa. ¶ Pro dubio ē aduertendum: ꝙ iſti termini ens ⁊ vnū eādē rem ſignificāt ſub diuerſis tn̄ rōibꝰ: q2 ens ſignificat illā rem vt ē quedā natura in ſe: ſed vnū ſignificat eā vt ē in ſe idiuiſa. Dr̄ aūt illud indiuiſum eſſe in ſe: qð ē vnū ⁊ nō multa quorum vnū non ſit aliud: ſicut aīa nō eſt aliq̄ multa quorum vnū non ſit aliud. Sed aceruus lapiduʒ eſt multi lapides quoꝝ vnus non eſt alius: ideo eſt in ſe diuiſus ¶ Ex quo pʒ ꝙ ponentes totū dicere aliquā entitateʒ ꝑter ptes ſimul ſumptas: nullū hn̄t ꝯcedere vnū totuʒ eſſe indiuiſum: q̄re nec vnū: ⁊ ꝑ ꝯn̄s nec ens: ſed entia qð multi eoꝝ ꝯcedunt. Ideo addūt aliq̄ rōne huꝰ hāc ꝑticulam ⁊ diuiſum a quolibet alio. Sʒ non opʒ eā addere: q2 ſi eſſet ſolū vnū ens ipm̄ eſſet vnū: ⁊ tn̄ a nullo alio diſtingueret vel eſſet diuiſum. ¶ Tunc rn̄deꝛ ad dubiū: ꝙ vnū non dicit aliquā naturā enti ſupadditaʒ ¶ Pʒ pͥmo auctoritate ꝑ. ſuꝑ hoc allegata ꝯtra Auicēnā. habet em̄ ibi ꝑ. ſm̄ em̄ ipm̄ vnūq̄dq̄ eſt ens ⁊ vnuʒ ꝑ ſuam eēntiam. ¶ Secundo ſic: ſi ens eſſet ſine quacūq̄ entitate ſibi ſupaddita adhuc eſſet vnum: ergo ens non eſt vnū ꝑ aliquam entitatem ſibi ſupadditaʒ. an̄s patet: quia eſſet in ſe indiuiſum: igitur aſſumptum pʒ q2 non eſſet multa quoꝝ vnum non eſſet aliud: igiꝛ eēt in ſe indiuiſum ⁊ per conſequens vnum. ¶ Tertio ſic: ens ſeipſum eſt a quolibet alio diuiſum: ⁊ hoc ſi ſit aliud: ergo ſi ſit aliud ab omnibus eſt in ſeipſo indiuiſum. Antecedens patet: quia ſeipſo et non aliqua entitate ſuperaddita habet ꝙ non ſit aliud ens. Ideo

em̄ q2 hō eſt hō iðo non eſt aſinus. ¶ Quarto ſic: ſi eēt vnus hō ꝑ entitatem ſibi ſupadditā: ⁊ poneret ſine ea ꝑ poſſibile vel impoſſibile: tunc iſta eſſet falſa hō non eſt aſinus vtroq̄ exn̄te: pʒ ſic: hō non eſt diuiſus ab aſino: igr̄ hec eſt falſa hō non ē aſinus. aſſumptū pʒ: q2 hō non eſt vnus ⁊ ſic ſeq̄tur ꝙ hec erit vera: hō eſt aſinus. ¶ Itē q̄to aliq̄d ē magis ſimplex tanto eſt magis vnū: ſʒ q̄to aliq̄d ꝯtinet pauciora vel intrinſece vel extrinſece: tanto eſt magis ſimplex illa ſimplicitate q̄ dr̄ ex his vel ſimplicitate q̄ dr̄ cum his: ergo nihil ē vnuʒ ꝑ aliquā entitatē ſibi ſupadditā: q2 tunc auferret illaʒ ſimplicitatem. ¶ Item talis entitas ſupaddita vel eēt vna vel nō Si non: tunc non eſſet ens. Si ſic: aut ergo hoc eſt ꝑ aliā entitatem: vel ꝑ ſeipām. Si ſcðm ita dicēduʒ erit de ente. Si pͥmū erit ꝓceſſus in infinitū. ¶ Et ꝯfirmaꝛ illa entitas ſupaddita: iō pͥciſe dr̄ vna: q2 nō ē plura quoꝝ vnuʒ nō ſit alið: cum ergo hr̄ reperiaꝛ in ente ſecluſo oī extrinſeco: ſeq̄tur ꝙ ens ſeipo ē vnuʒ ¶ Et ſi dicaꝛ ꝙ illa vnitas non eſt vna: ſʒ eſt id quo aliq̄d dr̄ vnum. ¶ Cōtra hn̄ ſeq̄tur non eſt ſanus nec egrū: ergo non eſt aīal: q2 ſanuʒ ⁊ aīal ꝯuertunꝛ: q̄uis ſanitas ſit id formaliter quo aliq̄d eſt ſanuʒ: q2 tn̄ nō eſt ſanuʒ: iō non eſt aīal: ergo ſi vnitas nō eſt vna: ipā non erit ens ⁊ ſi ipā non eſt ens: tunc non eſt aliq̄d: ⁊ ꝑ ꝯn̄s nihil eſt. ⁊ ſic habeꝛ intentuʒ: ꝙ vnuʒ nihil addit ſuper ens ¶ Ad rōnē dubij negaꝛ ꝯn̄a: q2 ens ⁊ vnum rōne dn̄t ¶ Ad ꝯfirmationem negaꝛ ꝯn̄a: q2 ꝙ vnū denoiatiue pͥdiceꝛ de altero: non ꝯtingit ꝙ ſignificato vnius inſit res ꝑ alteꝝ ſignificata: ſʒ q2 pͥdicatuʒ ꝯnotat aliq̄d qð non eſt de eſſentia ſubiecti: ſcʒ ipm̄ non eſſe multa: hoc autem non poniꝛ in diffinitione entis.

Dubitaꝛ tertio vtꝝ ens ⁊ vnū cōuertanꝛ Et ar̄ ꝙ non: q2 nullum diuidens ꝯuertiꝛ cum diuiſo: ſed vnum diuidit ens: igr̄. ¶ Secūdo ſic: q2 multitudo eēt non ens: qð pʒ: q2 multitudo non eſt aliq̄d vnū. ¶ Tertio: q2 ens eſt cōe oībus gn̄ibus: ſed vnū eſt de gn̄e q̄titatis: ergo non ꝯuertiꝛ cum ente. ¶ Quarto: q2 ſi ꝯuertereꝛ ſicut hec eſt ꝟa. Tm̄ ens eſt: ita hec eſſet ꝟa. Tm̄ vnuʒ eſt: qð reprobaꝛ pͥmo phicoꝝ ab Ari. ꝯtra ꝑmenidē ⁊ melliſſum. ¶ Ad dubium dr̄ ꝙ ens ⁊ vnum ꝯuertunꝛ: q2 de quocūq̄ dr̄ ens de eodeʒ dr̄ vnum: ⁊ de quocunq̄ dr̄ vnum de eodem dr̄ ens multa em̄ nō dn̄r ens ſed debēt dici entia: q̄riꝛ: ergo q̄ plura ſunt: aut pluref ſ hē: aut plura accn̄ia: aut plura entia: ⁊ q̄cq̄d dicaꝛ ſemper ſeq̄tur intentum: q2 ex duobus pͥmis membris ſeq̄tur tertium: ſicut ergo iſta eſt falſa: plures hoīes ſunt vnus hō: tenēdo plures hoīes collectiue ⁊ non diuiſiue: ita hec plura multa ſunt ens ¶ Et ſi q̄reraꝛ de multitudine vtꝝ ſit ens vel entia. Rn̄dent illi qui ponunt multitudinem diſtinctā a rebus numeratis: ⁊ eſſe aliq̄d vnū ꝑter vnitates: ꝙ multitudo eſt vna ⁊ ens Qui ꝟo dicūt: ꝙ nō ē alið a rebꝰ mult̄ dicūt ꝯn̄r: ꝙ ſicut res multe ſunt entia ⁊ non ens: ita ⁊ multitudo. ¶ Secunda difficultas eſt an vnuʒ addat aliq̄d reale ſup ens q̄ ſoluta eſt in pͥcedenti dubio. ¶ Ad rōnes dubij. Ad pͥmā dr̄ ꝙ ens capiꝛ dupliciter Uno mō vt ſibi corrn̄det ꝯceptus vl̄is indrn̄s ad ſingularem numeꝝ ⁊ pluralē: ⁊ ſic ens diuidiꝛ in vnum ⁊ multa: ſed hoc modo vnū non eſt eius paſſio. Alio mō accipiꝛ ens ſub mō ſignificandi ſingularem numeꝝ determinate: ⁊ ſic non diuiditur in vnum ⁊ multa. ¶ Ad ſcðaʒ pʒ ex dictis ¶ Ad tertiam ꝯceſſa minore negaꝛ ꝯn̄a: q2 lʒ vnū non ſit cōe oībus entibus ꝑ pͥdicationem eēntialem eſt tn̄ cōe ꝑ pͥdicationeʒ denoiatiuā: nec hoc repugnat ſibi ꝑ hoc qð eſt eſſe determinati gn̄is. ¶ Ad quartaʒ ꝯcediꝛ an̄s ſi ſit excluſio grā alietatis.

Ad rōnes queſtionis. Ad primam negatur maior. Ad ꝓbationem dr̄ ꝙ q̄n iſte paſſiones nō ſunt pͥmo note opʒ eas de ſubiecto demōſtrare. Dr̄ vlteriꝰ ꝙ quando ſubiectum non eſt diffinibile: tunc inter paſſiones eſt aliqua pͥma que eſt indemōſtrabilis: ⁊ ꝑ eā omnes alie demonſtrantur ¶ Ad confirmationem dr̄: ꝙ licet ens non habeat pͥncipia diffinitiua: habʒ tamē pͥncipia demonſtratiua. prima enim paſſio eſt pͥncipiū demonſtrandi alias paſſiones de ente. ¶ Ad cōfirmationem de paſſione negatur aſſumptum ſufficit em̄ ad hoc quod aliq̄d ſit paſſio alicuius: ꝙ ſit terminꝰ ꝯuertibilis cum eo cuius dr̄ paſſio. ¶ Ad ſcðaʒ confirmationem dr̄ ꝙ omnia contenta ſub ente ꝑ hanc ſcientiaʒ ſcibilia ſunt ſub cōmuni rōne entis: licet non ſm̄ q̄ālibʒ rōnem ſpecialem. ¶ Ad ſcðam dr̄: ꝙ hec ſcientia denominatur diuina a deo non tanq̄ a ſubiecto ſed tanq̄ a parte pͥncipali ſubiecti. Ad ſcðam ꝓbationē dr̄: ꝙ iſta diuiſio non eſt per oppoſita immediate: ſed reductiue quia hec ſcientia conſiderat de abſtractis ⁊ non alie: ideo hec ſcientia cōſiderat aliqua ſub aliqua rōne ſub qua alie non conſiderant. Ad tertiam ꝓbationem cōceditur maior: vbi ſcientia nobilitatem accipit a pͥncipaliori parte ſubiecti. ¶ Ad tertiam conceditur: ꝙ cognitio ſubſtantiarū ſepataruʒ traditur in hac ſcīa: nō tamen habent rōneʒ ſubiecti attributionis: ſed habēt rōnes pͥncipaliores ſubiecti.

Queritur vtrum poſſibile ſit aliqua eſſe eādem realiter ⁊ differre rōne. Et arguitur ꝙ ſic de ente ⁊ vno que ſm̄ phm̄ ſunt vna natura: ſed non vna rōne oſtenſa Idem etiam dicit de cauſa ⁊ pͥncipio. Item tertio phiſicoꝝ vult exp̄ſſe: ꝙ ideʒ actus numero ſm̄ rem ſed diſtinctus ſm̄ rōnem eſt actio ⁊ paſſio. Et dicit agere ⁊ pati eſſe idem: non tamen tanq̄ rōnem vnā quod quid erat eſſe dicentem. Item commentator ſecundo metaphiſice dicit: ꝙ forte in hijs que ſūt ſine materia diſpoſitio ⁊ diſpoſitum reducunꝛ ad vnum in re ⁊ duo in conſideratione. Item ſubdit: ꝙ intellectus eſt natꝰ diuidere coadunata in re. non auteʒ diuidit diuiſione reali: ſed ſolum ratione: ergo aliq̄d vnum realiter eſt duo rōne. ¶ Secundo ſic: ſortes eſt idē realiter ſibiipͥ ⁊ tamen differt a ſeipo: ⁊ nō realiter: igitur rōne. Minor pʒ per porphirium dicentē: ꝙ ſortes ſenex differt a ſeipo puero. ¶ Tertio ſic: eſſe ⁊ eſſentia ſunt idē realiter: ⁊ tamen differunt rōne: igitur.

In oppoſitum arguitur: nulla res differt a ſeipā rōne: niſi per hoc ꝙ habet diſtinctas rōnes: ſed hoc non ſufficit ad hoc ꝙ differat rōne a ſeipā: igiꝛ. minor pʒ: quia diſtinctio realis non minus immediate conſeq̄tur rem q̄ diſtinctio rōnis: ōneʒ: ſed per hoc ꝙ aliqua res habet inter ſe duas diuerſas res: ipā non ē a ſeipā diſtincta realiter: ergo per hoc ꝙ eadeʒ res habeat duas diſtinctas rōnes: ipā non eſt a ſeipā ratione diſtincta.

Sciendum eſt primo: ꝙ ꝯn̄r Ari. oſtendit illa que ſunt de conſideratione huius ſcientie: ⁊ ponit tertiam concluſionem huius capituli que eſt ad hanc ſcientiam ptinet conſiderare negationem ⁊ ꝑuationē ꝓbat: quia vtrūq̄ eſt de rōne vnius. Eſt autem duplex negatio: ſcʒ ſimplex: quia ſimpliciter dr̄ hoc non ineſt illi: ⁊ negatio alicuius generis per quam abſolute negatur aliquid: vt cecum dr̄ aliq̄d quod nō habet viſuʒ pōt tn̄ habere. Et hec negatio dr̄ ꝑuatio. Et dn̄t negatio ⁊ ꝑuatio q2 negatio tm̄ dicit abſentiaʒ. in ꝑuatōne aūt ē quedā materia ſubiecta de q̄ dr̄ ꝑuatio. ¶ Quarta ꝯcluſio ad hāc ſciam ptinet ꝯſiderare diuerſuʒ: diſſimile: inequale ⁊ generaliter quecunq̄ dicuntur ſm̄

Textus Concluſio. iij.

Concluſio. iiij.

ſibilis: ⁊ omniū ſuaꝝ ſpecieꝝ: vt coloris ⁊ ſpecieꝝ eius ergo eſt vna ſcientia que eſt alicuius generis ſcibilis: ⁊ omnium ſuarum ſpecierum.

Opīo ſcotiſtarum

Sciendū ē ſcđo: ꝙ de rōne ſubiecti p̄mi ſunt varie opiniones. Quidā eñi dicūt: ꝙ rō p̄mi ſubiecti ē ꝯtinere ꝟtualiter in ſe p̄mo oēs ꝟitates hui⁹: qđ ꝓbāt ſic: q2 p̄mū ſubiectū ꝯtinet ꝓpōes imediatas: ⁊ in eis ſubiectū ꝯtinet p̄dicatū: ⁊ ille ꝓpōes imediate ꝯtinēt ꝯclōnes: igr̄. ¶ Scđo ſic: cā adeq̄ta ꝯtinet ꝟtualiter totū effectū: ſed obiectū ſe. h3 ad habitū vt cā adeq̄ta ad effectū: igr̄. ¶ Tertio ſic ſcibilia alicui⁹ ſcīe hñt eēntialem ordinē inter ſe: ergo dabile ē vnū p̄mū a quo oīa alia dependēt: tale aūt ē ſubiectū: igr̄. ¶ Hec tñ opinio

Cōfuſatio opinionis

reprobaꝛ p̄mo: q2 ſeq̄reꝛ ꝙ ois paſſio eēt res alia a ſubiecto: ſ3 ꝯñs ē falſum: p3 ꝯña: q2 ſi eēnt vna res tūc vnū non plus ꝯtineret noticiā vni⁹ ꝙ ecōtra. Minor pat3: ⁊ grā exēpli ſumaꝛ hec paſſio q̄ eſt corruptibile: aut ergo ē res alia a corruptibili: vel nō: ſi nō: habeꝛ intentū ſi ſic: cu3 ſit paſſio cuiuſlibet corruptibilis ip̄a inherebit cuilib3 corruptibili: aut ergo ip̄a erit corruptibilis vel non. ſi nō: ergo nec ſubiectū ei⁹: ⁊ ita ſubiectū corruptibile erit incorruptibile. ſi ſic: tūc ergo aliq̄ corruptibilitate erit corruptibilis: ⁊ iteꝝ illi⁹ corruptibilitatis erit corruptibilitas: ⁊ tūc erit ꝓceſſus in infinitum ¶ Nec valet dicere ꝙ ē corruptibilis tanꝙ quo: ſ3 non tanꝙ qđ: q2 illđ de quo ꝟe dr̄ nō ē poſtꝙ fuit: eſt corruptibile tanꝙ qđ. S3 de corruptibilitate p̄mo dr̄ eſt: poſtea dr̄ nō eſt: igr̄. Minor pat3: q2 ſubiecto exn̄te ꝟe dr̄ de eo ꝙ ē vel nō eſt: ſ3 nō dr̄ ꝙ nō eſt: ergo ꝟe dr̄ ꝙ eſt. Minor pat3: q2 tūc nō ens eēt paſſio entis. poſſet etiā argui de paſſiōib⁹ entis q̄ nō realiter diſtinguūtur ab ente. ¶ Scđo ſic: multe ſunt paſſiones ꝯnotantes res diſtinctas a ſubiecto: ꝙꝝ reꝝ ſubiectū nō ꝯtinet noticiā Ut informabile ꝯnotat formā: cui⁹ materia nō ꝯtinet noticiā Et eclypſatio ꝯnotat interpōnē terre: cui⁹ luna non ꝯtinet noticiā: ergo p̄mū ſubiectū nō ꝯtinet ꝟtualiter noticiā cuiuſlibet paſſionis. ꝯña p3: q2 q̄cq̄d ꝯtinet ꝟtualiter noticiā ꝯtinet noticiā cuiuſlib3 ſine quo talis noticia haberi nō pōt. ¶ Tertio ſic: ſeq̄reꝛ ꝙ ois ꝓpō in q̄ p̄dicareꝛ ꝓp̄a paſſio de ꝓpo ſubiecto eēt p̄ ſe nota: q2 cognoſcereꝛ cognitis ſuis terminis immo cognito vno ſolo. ſ. ſubiecto. ¶ Ite3 eſt eadē ſcīa gn̄is et ſpēi: ⁊ tñ noticia gn̄is nō ꝯtinet ꝟtualiter noticiā ſpēi q̄tū ad paſſiōes ꝓp̄as: l3 bñ q̄tū ad paſſiōes gn̄icas: q2 nō pōt cognoſci ꝓpō in q̄ ꝟificaꝛ paſſio gn̄is de ſpē niſi cognoſcaꝛ noticia incōplexa ſpēi. S3 noticia incōplexa ſpēi non ꝯtineꝛ ꝟtualiter in gn̄e: ergo gen⁹ quo ad paſſiōes cōes ⁊ gn̄icas nō ꝯtinet noticiā ſpēi: ergo male dr̄ ꝙ illa ē rō p̄mi ſubiecti. ¶ Ad p̄mā rōem p̄me opinionis negaꝛ añs. ad ꝓbationē negaꝛ aſſumptū ſi intelligaꝛ vl'iter: multe eñ ꝓpōes ſunt imediate q̄ nō cognoſcūꝛ niſi p expiētiā: vt calor ē calefactiu⁹ ¶ Ad ſecundā negaꝛ: mīor hītus eñ cauſaꝛ ex noticijs q̄ ſūt cōclōnes: ⁊ ille cāñꝛ ex p̄miſſis: iō obiectū nō eſt cā adeq̄ta hītus. ¶ Ad tertiā negaꝛ maior: ſi intelligaꝛ vl'iter de oīb⁹ veꝝ eſt tñ: ꝙ aliq̄ eēntialiter ſubordinanꝛ alijs ſed nō op3 in eēntialiter ſubordinatis ſp ſtare ad vnū p̄mū totale: ſed ſufficit ꝙ ſit ſtatus ad multa parcialia quoꝝ tñ vnū nō dependet ab alio. Tunc ſit.

Concluſio p̄ma: ratio p̄mi ſubiecti ē habere oīa attributionē ad ip̄m: ꝑpter ꝙ pfectius cognoſcendū ꝯſideranꝛ: p3 p ꝯditōes ſubiecti attributōis: q̄ oēs ſic ſumpte ꝯuertunꝛ cum hac rōne.

Concluſio ſcđa: Ens inq̄tū ens ē ſubiectū metaphiſice: ꝓbaꝛ ſic: q2 idē ē ſubiectū hīt⁹ ⁊ p̄moꝝ p̄ncipioꝝ hīt⁹: ſed ſubiectū p̄moꝝ p̄ncipioꝝ metaphiſice ē ens: igr̄ ens ē ſubiectū metaphiſice. mīor p3 de iſto p̄ncipio impoſſibile ē idē ſimul eē ⁊ nō eē. ¶ Itē idē ē ſubiectū hīt⁹ ⁊ p̄me paſſionis: ſed ſubiectū p̄me paſſionis (ſc3 vnitatis) ē ens: igr̄. Hoc etiā p3 auctoritate Ar'. in p̄ncipio hui⁹ quarti poſt oppoſitū allegata. ¶ Item cōiſſime ſcīe ſubiectū debet eē cōiſſimū: ſed metaphiſica ē ſcīa cōiſſima igiꝛ. ¶ Itē, dyaletica: ⁊ metaphiſica: ⁊ ſophiſtica (vt habeꝛ ſexto hui⁹) ꝯueniūt in ſubiecto qđ eſt ens ſimpl'r: igr̄. ¶ Itē enti inq̄tū ens ꝯuenit rō p̄mi ſubiecti reſpectu hui⁹ ſcīe: igr̄. ¶ Et ē aduertendū ꝙ hec dictio inq̄tū non teneꝛ reduplicatiue: q2 oē ens eſſet ſubiectu3: ſed teneꝛ ſpecificatiue: ita ꝙ ſpecificat rōnem ſm quā ens eſt ſubiectum metaphiſice.

Dubitaꝛ p̄mo vtꝝ ad hāc ſciam ſpectat de vno determiare. Pro dubio ē aduertendū ꝙ ꝯñr Ar'. oñdit paſſiones de q̄b⁹ d3 hec ſcīa determiāre: ⁊ ponit q̄nq3 ꝯclōnes. ¶ Prima ē ad hanc ſciam ſpectat determinare de vno: ꝓbat q2 ens ⁊ vnū ꝯuertunꝛ: ⁊ ſignificant vnā naturā: l3 nō vna rōne oñſam: igiꝛ. Añs pat3 tripl'r. Primo q2 iſte voces vn⁹ homo: ens homo nihil diuerſu3 ſignificant: ita ꝙ nihil p vnā ſignificaꝛ quod non ſignificeꝛ p alterā. Secundo ſic vnū ⁊ ens non ſeparanꝛ in gn̄atione ⁊ corruptōne: ita ꝙ non pōt gn̄ari vel corrūpi ens ſine vno nec vnū ſine ente. Tertio ſic qđlibet p ſuam ſubñam oī accñte corrupto eſt ens ⁊ vnū: et vnū nihil dicit preter ens: nec ecōtra. ¶ Ex quo infert tria correlaria. Primū eſt: tot ſunt ſpēs vnius quot ſūt ſpēs entis Scđm eſt: ꝙ de hmōi ſpēbus ad hanc ſciam ſpectat conſiderare: vt de eodē ⁊ ſimili: ⁊ alijs talibus Tertium ē: ꝙ tot ſunt ꝑtes phīe quot ſunt ꝑtes ſubñe. ¶ Secunda cōcluſio ad hanc ſciam ſpectat conſiderare de multitudine p3: quia eiuſdem ſcīe eſt oppoſita ſpeculari vnitati aūt oppoiꝛ pluralitas: igiꝛ ad hāc ſciam ſpectat de multitudine conſiderare.

Textus

Concluſio .j. Ens ⁊ vnū cōuertunꝛ

Concluſio .ij.

Dubitaꝛ ſcđo vtꝝ vnū dicat aliquā entitatem ſupadditā enti. Et arguiꝛ ꝙ ſic. primo: q2 ſi nō tūc eſſet nugatio dicendo vnū ens vel ens vnū: ſed ꝯñs ē falſum: igiꝛ. Et confirmaꝛ: q2 vnu3 p̄dicaꝛ denoīatiue de ente: ergo dicit aliq̄d ſupadditū enti. ¶ In oppoſitum ē Ar'. in hoc quarto dicens. ens ⁊ vnū ſunt vna natura: ſed non vna rōne oñſa. ¶ Pro dubio ē aduertendum: ꝙ iſti termini ens ⁊ vnū eādē rem ſignificāt ſub diuerſis tñ rōib⁹: q2 ens ſignificat illā rem vt ē quedā natura in ſe: ſed vnū ſignificat eā vt ē in ſe īdiuiſa. Dr̄ aūt illud indiuiſum eſſe in ſe: qđ ē vnū ⁊ nō multa quorum vnū non ſit aliud: ſicut aīa nō eſt aliq̄ multa quorum vnū non ſit aliud. Sed aceruus lapidu3 eſt multi lapides quoꝝ vnus non eſt alius: ideo eſt in ſe diuiſus ¶ Ex quo p3 ꝙ ponentes totū dicere aliquā entitate3 ꝑter ꝑtes ſimul ſumptas: nullū hñt ꝯcedere vnū totu3 eſſe indiuiſum: q̄re nec vnū: ⁊ p ꝯñs nec ens: ſed entia qđ multi eoꝝ ꝯcedunt. Ideo addūt aliq̄ rōne hui⁹ hāc ꝑticulam ⁊ diuiſum a quolibet alio. S3 non op3 eā addere: q2 ſi eſſet ſolū vnū ens ip̄m eſſet vnū: ⁊ tñ a nullo alio diſtingueretur vel eſſet diuiſum. ¶ Tunc r̄ndeꝛ ad dubiū: ꝙ vnū non dicit aliquā naturā enti ſupaddita3 ¶ P3 p̄mo auctoritate p. ſup hoc allegata ꝯtra Auicēnā. habet eñ ibi p. ſm eñ ip̄m vnūq̄dq3 eſt ens ⁊ vnu3 p ſuam eēntiam. ¶ Secundo ſic: ſi ens eſſet ſine quacūq3 entitate ſibi ſupaddita adhuc eſſet vnum: ergo ens non eſt vnū p aliquam entitatem ſibi ſupaddita3. añs patet: quia eſſet in ſe indiuiſum: igitur aſſumptum p3 q2 non eſſet multa quoꝝ vnum non eſſet aliud: igiꝛ eēt in ſe indiuiſum ⁊ per conſequens vnum. ¶ Tertio ſic ens ſeipſum eſt a quolibet alio diuiſum: ⁊ hoc ſi ſit aliud: ergo ſi ſit aliud ab omnibus eſt in ſeipſo indiuiſum. Antecedens patet: quia ſeipſo et non aliqua entitate ſuperaddita habet ꝙ non ſit aliud ens. Ideo

eñ q2 hō eſt hō iđo non eſt aſinus. ¶ Quarto ſic: ſi eēt vnus hō p entitatem ſibi ſupadditā: ⁊ poneretur ſine ea p poſſibile vel impoſſibile: tunc iſta eſſet falſa hō non eſt aſinus vtroq3 exn̄te: p3 ſic: hō non eſt diuiſus ab aſino: igr̄ hec eſt falſa hō non ē aſinus. aſſumptū p3: q2 hō non eſt vnus ⁊ ſic ſeq̄tur ꝙ hec erit vera: hō eſt aſinus. ¶ Itē q̄to aliq̄d ē magis ſimplex tanto eſt magis vnū: ſ3 q̄to aliq̄d ꝯtinet pauciora vel intrinſece vel extrinſece: tanto eſt magis ſimplex illa ſimplicitate q̄ dr̄ ex his vel ſimplicitate q̄ dr̄ cum his: ergo nihil ē vnu3 p aliquā entitatē ſibi ſupadditā: q2 tunc auferret illa3 ſimplicitatem. ¶ Item talis entitas ſupaddita vel eēt vna vel nō Si non: tunc non eſſet ens. Si ſic: aut ergo hoc eſt p aliā entitatem: vel p ſeip̄am. Si ſcđm ita dicēdu3 erit de ente. Si p̄mū erit ꝓceſſus in infinitū. ¶ Et ꝯfirmaꝛ illa entitas ſupaddita: iō p̄ciſe dr̄ vna: q2 nō ē plura quoꝝ vnu3 nō ſit aliđ: cum ergo hoc repiaꝛ in ente ſecluſo oī extrinſeco: ſeq̄tur ꝙ ens ſeip̄o ē vnu3 ¶ Et ſi dicaꝛ ꝙ illa vnitas non eſt vna: ſ3 eſt id quo aliq̄d dr̄ vnum. ¶ Cōtra hñ ſeq̄tur non eſt ſanu3 nec egrū: ergo non eſt aīal: q2 ſanu3 ⁊ aīal ꝯuertunꝛ: q̄uis ſanitas ſit id formaliter quo aliq̄d eſt ſanu3: q2 tñ nō eſt ſanu3: iō non eſt aīal: ergo ſi vnitas nō eſt vna: ip̄a non erit ens ⁊ ſi ip̄a non eſt ens: tunc non eſt aliq̄d: ⁊ p ꝯñs nihil eſt. ⁊ ſic habeꝛ intentu3: ꝙ vnu3 nihil addit ſuper ens ¶ Ad rōnē dubij negaꝛ ꝯña: q2 ens ⁊ vnum rōne dr̄ñt ¶ Ad ꝯfirmationem negaꝛ ꝯña: q2 ꝙ vnū denoīatiue p̄diceꝛ de altero: non ꝯtingit ꝙ ſignificato vnius inſit res p alteꝝ ſignificata: ſ3 q2 p̄dicatu3 ꝯnotat aliq̄d qđ non eſt de eſſentia ſubiecti: ſc3 ip̄m non eſſe multa: hoc autem non poniꝛ in diffinitione entis.

Dubitaꝛ tertio vtꝝ ens ⁊ vnū cōuertanꝛ Et arꝛ ꝙ non: q2 nullum diuidens ꝯuertiꝛ cum diuiſo: ſed vnum diuidit ens: igr̄. ¶ Secūdo ſic: q2 multitudo eēt non ens: qđ p3: q2 multitudo non eſt aliq̄d vnū. ¶ Tertio: q2 ens eſt cōe oībus gn̄ibus: ſed vnū eſt de gn̄e q̄titatis: ergo non ꝯuertiꝛ cum ente. ¶ Quarto: q2 ſi ꝯuerteretur ſicut hec eſt ꝟa. Tñ ens eſt: ita hec eſſet ꝟa. Tñ vnu3 eſt: qđ reprobaꝛ p̄mo phīcoꝝ ab Ar'. ꝯtra pmenidē ⁊ melliſſum. ¶ Ad dubium dr̄ ꝙ ens ⁊ vnum ꝯuertunꝛ: q2 de quocūq3 dr̄ ens de eode3 dr̄ vnum: ⁊ de quocunq3 dr̄ vnum de eodem dr̄ ens multa eñ nō dr̄ñr ens ſed debēt dici entia: q̄riꝛ: ergo q̄ plura ſunt: aut pluref ſbe: aut plura accñia: aut plura entia: ⁊ q̄cq̄d dicaꝛ ſemper ſeq̄tur intentum: q2 ex duobus p̄mis membris ſeq̄tur tertium: ſicut ergo iſta eſt falſa: plures hoīes ſunt vnus hō: tenēdo plures hoīes collectiue ⁊ non diuiſiue: ita hec plura multa ſunt ens ¶ Et ſi queraꝛ de multitudine vtꝝ ſit ens vel entia. Rñdent illi qui ponunt multitudinem diſtinctā a rebus numeratis: ⁊ eſſe aliq̄d vnū ꝑter vnitates: ꝙ multitudo eſt vna ⁊ ens Qui ꝟo dicūt: ꝙ nō ē aliđ a reb⁹ multi dicūt ꝯñr: ꝙ ſic res multe ſunt entia ⁊ non ens: ita ⁊ multitudo. ¶ Secunda difficultas eſt an vnu3 addat aliq̄d reale ſup ens q̄ ſoluta eſt in p̄cedenti dubio. ¶ Ad rōnes dubij. Ad p̄mā dr̄ ꝙ ens capiꝛ dupliciter Uno mō vt ſibi corrñdet ꝯceptus vl'is indrñs ađ ſingularem numeꝝ ⁊ pluralē: ⁊ ſic ens diuidiꝛ in vnum ⁊ multa: ſed hoc modo vnū non eſt eius paſſio. Alio mō accipiꝛ ens ſub mō ſignificandi ſingularem numeꝝ determinate: ⁊ ſic non diuiditur in vnum ⁊ multa. ¶ Ad ſcđa3 p3 ex dictis ¶ Ad tertiam ꝯceſſa minore negaꝛ ꝯña: q2 l3 vnū non ſit cōe oībus entibus p p̄dicationem eēntialem eſt tñ cōe p p̄dicatione3 denoīatiuā: nec hoc repugnat ſibi p hoc qđ eſt eſſe determinati gn̄is. ¶ Ad quarta3 ꝯcediꝛ añs ſi ſit excluſio grā alietatis.

Ad rōnes queſtionis. Ad primam negatur maior. Ad ꝓbationem dr̄: ꝙ q̄ñ iſte paſſiones nō ſunt p̄mo note op3 eas de ſubiecto demōſtrare. Dr̄ vlteri⁹ ꝙ quando ſubiectum non eſt diffinibile: tunc inter paſſiones eſt aliqua p̄ma que eſt indemōſtrabilis: ⁊ p eā omnes alie demonſtrantur ¶ Ad confirmationem dr̄: ꝙ licet ens non habeat p̄ncipia diffinitiua: hab3 tamē p̄ncipia demonſtratiua. prima enim paſſio eſt p̄ncipiū demonſtrandi alias paſſiones de ente. ¶ Ad cōfirmationem de paſſione negatur aſſumptum ſufficit eñ ad hoc quod aliq̄d ſit paſſio alicuius: ꝙ ſit termin⁹ ꝯuertibilis cum eo cuius dr̄ paſſio. ¶ Ad ſcđa3 confirmationem dr̄ ꝙ omnia contenta ſub ente p hanc ſcientia3 ſcibilia ſunt ſub cōmuni rōne entis: licet non ſm quālib3 rōnem ſpecialem. ¶ Ad ſcđam dr̄: ꝙ hec ſcientia denominatur diuina a deo non tanꝙ a ſubiecto ſed tanꝙ a parte p̄ncipali ſubiecti. Ad ſcđam ꝓbationē dr̄: ꝙ iſta diuiſio non eſt per oppoſita immediate: ſed reductiue quia hec ſcientia conſiderat de abſtractis ⁊ non alie: ideo hec ſcientia cōſiderat aliqua ſub aliqua rōne ſub qua alie non conſiderant. Ad tertiam ꝓbationem cōceditur maior: vbi ſcientia nobilitatem accipit a p̄ncipaliori parte ſubiecti. ¶ Ad tertiam conceditur: ꝙ cognitio ſubſtantiarū ſepataru3 traditur in hac ſcīa: nō tamen habent rōne3 ſubiecti attributionis: ſed habēt rōnes p̄ncipaliores ſubiecti.

Queritur vtrum poſſibile ſit aliqua eſſe eadem realiter ⁊ differre rōne. Et arguitur ꝙ ſic de ente ⁊ vno que ſm phm̄ ſunt vna natura: ſed non vna rōne oſtenſa Idem etiam dicit de cauſa ⁊ p̄ncipio. Item tertio phiſicoꝝ vult exp̄ſſe: ꝙ ide3 actus numero ſm rem ſed diſtinctus ſm rōnem eſt actio ⁊ paſſio. Et dicit agere ⁊ pati eſſe idem: non tamen tanꝙ rōnem vnā quod quid erat eſſe dicentem. Item commentator ſecundo metaphiſice dicit: ꝙ forte in hijs que ſūt ſine materia diſpoſitio ⁊ diſpoſitum reducunꝛ ad vnum in re ⁊ duo in conſideratione. Item ſubdit: ꝙ intellectus eſt nat⁹ diuidere coadunata in re. non autē diuidit diuiſione reali: ſed ſolum ratione: ergo aliq̄d vnum realiter eſt duo rōne. ¶ Secundo ſic: ſortes eſt idē realiter ſibiip̄i ⁊ tamen differt a ſeip̄o: ⁊ nō realiter: igitur rōne. Minor p3 per porphirium dicentē: ꝙ ſortes ſenex differt a ſeip̄o puero. ¶ Tertio ſic: eſſe ⁊ eſſentia ſunt idē realiter: ⁊ tamen differunt rōne: igitur.

In oppoſitum arguitur: nulla res differt a ſeip̄a rōne: niſi per hoc ꝙ habet diſtinctas rōnes: ſed hoc non ſufficit ad hoc ꝙ differat rōne a ſeip̄a: igiꝛ. minor p3: quia diſtinctio realis non minus immediate conſeq̄tur rem ꝙ diſtinctio rōnis rōne3: ſed per hoc ꝙ aliqua res habet inter ſe duas diuerſas res: ip̄a non ē a ſeip̄a diſtincta realiter: ergo per hoc ꝙ eade3 res habeat duas diſtinctas rōnes: ip̄a non eſt a ſeip̄a ratione diſtincta.

Sciendum eſt primo: ꝙ ꝯñr Ar'. oſtendit illa que ſunt de conſideratione huius ſcientie: ⁊ ponit tertiam concluſionem huius capituli que eſt ad hanc ſcientiam ꝑtinet conſiderare negationem ⁊ p̄uationē ꝓbat: quia vtrūq3 eſt de rōne vnius. Eſt autem duplex negatio: ſc3 ſimplex: quia ſimpliciter dr̄ hoc non ineſt illi: ⁊ negatio alicuius generis per quam abſolute negatur aliquid: vt cecum dr̄ aliq̄d quod nō habet viſu3 pōt tñ habere. Et hec negatio dr̄ p̄uatio. Et dr̄ñt negatio ⁊ p̄uatio q2 negatio tñ dicit abſentia3. in p̄uatōne aūt ē quedā materia ſubiecta de q̄ dr̄ p̄uatio. ¶ Quarta ꝯcluſio ad hāc ſciam ꝑtinet ꝯſiderare diuerſu3: diſſimile: inequale: ⁊ generaliter quecunq3 dicuntur ſm

Textus Concluſio .iij.

Concluſio .iiij.

pluralitatem ⁊ vnitateꝫ. Et ſimiliter ad hanc ſcientiã ꝑtinet conſiderare de contrarietate: quia contrarietas eſt quedam differentia: et differentia eſt quedam diuerſitas. ¶ Quinta concluſio determinãdo de hijs predicta nomina dicenda ſunt patet: quia multipliciter dicitur vnum. Et ſi dicatur ꝙ ex hoc ſequitur ꝙ non omne vnũ cadit ſub eadẽ ſcĩa. Rñdetur negãdo ꝯñaꝫ: q2 oĩa q̃ vnũ dr̃ ad vnũ ꝑmũ referunt̃. nõ eñ (vt dicit textus) ſi multiplr̃ dr̃ alteꝝ ẽ ſcire: ſed ſi nec ſm vnuꝫ nec ad vnũ rõnes referunt̃ alteꝝ ẽ ſcire. Q' aũt de oĩb⁹ ꝑdictis habeat ꝯſiderare. ptꝫ: q2 ſi nõ: q̃s inueſtigabit ſi ẽ idẽ ſocrates ſedẽs: ⁊ ſocrates ſtãs: aut ſi vnũ vni ẽ ꝯtrariũ. ¶ Cõſequẽter in tertio capĩo ꝓbat ꝙ metaphiſici ẽ ꝯſiderare accñtia cõia entis ⁊ vni⁹: ⁊ hoc trib⁹ rõnibus. ¶ Pꝛĩa ẽ: eiuſdẽ ſcĩe eſt ꝯſiderare ſubiectũ ⁊ paſſiones eius: ergo eiuſdẽ ſcĩe eſt ꝯſiderare de ente ⁊ de accñtibus eius. ꝯña tenet: q2 ſicut numer⁹ hꝫ aliq̃s ꝓprias paſſiões. ita ⁊ corp⁹: ⁊ ſilr̃ ens inq̃tũ ens. ¶ Secunda rõ eſt: q2 dyaleticus ⁊ ſophiſta eandẽ induũt figurã. Sophiſtica eſt ſolũ apparẽs ſcĩa. dyaletici vero de oĩbus diſputãt: oĩb⁹ aũt ẽ cõe ens. diſputãt eñ de hijs que ſunt phĩe ꝓpa. Naꝫ circa idẽ gen⁹ vſat̃ ſophiſtica ⁊ dyaletica cũ phĩa. Sed dr̃t phĩa a dyaletica: q2 phĩa põt demõſtratiue oñdere paſſiões de re. dyaletica vero ſolũ ꝓbabiliter. A ſophiſtica vero dr̃t vite ꝓhereſi. i. ſm electionem vite: eligit eñ apparẽteꝫ ſcĩam. ¶ Tertia rõ: oĩa ſunt ꝯtraria vel ex ꝯtrarijs: ſed ad metaphiſicũ ſpectat determĩare de ꝯtrarijs: igr̃ de oĩb⁹. maioꝛ. ptꝫ: q2 fere oẽs ꝯfitent̃ ens ⁊ ſbãm cõponi ex ꝯtrarijs: oñdentes reꝝ ꝑncipia eſſe ꝯtraria.

Conc̃o. v.

Circa idem gen⁹ vſat̃ ſophiſtica ⁊ dyaletica cũ phĩa

Sciendũ eſt ſcõo ꝙ multoꝝ opĩo eſt: ꝙ aliq̃ res vna hñs multas rõnes accepta ſm vnã rõnem dr̃t rõne a ſeipã accepta ſm aliã rõem. ¶ Sed hec opinio eſt falſa: q2 tñ ſeq̃tur: hec diſtinguuntur rõne: ergo vel hoc nõ eſt idẽ illi: vel hec rõ non ẽ illa. vel rõ hui⁹ non eſt rõ illius. Sed ꝑma ps diſiũctiue eſt falſa: q2 ſupponitur ꝙ ſit vnũ realiter: ergo hoc ẽ illud. Scõa ps etiã eſt falſa: q2 talia ſũt res diuerſe: ⁊ nõ rõnes. Et ſilr̃ tertia q2 hoc ⁊ illud ſunt vna res: ergo oĩs ratio q̃ eſt vni⁹ eſt etiã alteri⁹. ꝯña tenet ꝑ dicta illi⁹ opĩonis ꝓ fundamento ſuppoſitis ꝙ illa res habeat duas rõnes: ergo quelibet illaꝝ rõnũ eſt hui⁹ rei: ⁊ ꝑ ꝯñs hec ẽ vera ratio vni⁹ eſt rõ alteri⁹. ¶ Scõo ſic: q̃cũq; diſtinguũtur ſunt plura diſtincta: ſed nulla plura diſtincta ſunt vnũ realiter: igr̃ maioꝛ ptꝫ: q2 vel talia q̃ diſtinguunt̃ ſunt plura. i. plures res: vel plura. i. plures rõnes. Si ꝑmũ ſeq̃tur ꝙ ſunt diſtincta realiter. Si ſcõm ſequit̃ ꝙ nõ ſunt idẽ realiter: cum ipe ſint rõnes q̃ nõ ſunt res ad extra. ¶ Et ſi dicat̃ ꝙ talia ſunt plures res: nõ ſm rem ſed ſꝫ rõem. ¶ Cõtra hoc arguit̃: q2 vel intelligit̃ ꝙ ſunt plures res ſꝫ rõem ita ꝙ rõ faciat illã pluralitatẽ reꝝ: ſic ꝙ añ opationẽ intellect⁹ nõ eſt talis pluralitas reꝝ q̃ ẽ poſt opationẽ: ⁊ hoc ẽ falſuꝫ: q2 intellect⁹ nõ põt vnam rem multiplicare in plures res: aut ĩtelligit̃ ꝙ illa res iudicat̃ eſſe plures res rõne: ⁊ tũc tale iudiciũ erit falſum: cũ a pte rei nõ ſit plures res. Itẽ nullũ ens rõnis diſtinguit̃ a ſe realiter: ergo nullum ens reale diſtinguitur a ſe rõne. Tunc ſit.

Concluſio ꝑma: quecũq; diſtinguunt̃ rõne etiam diſtinguunt̃ realiter: ptꝫ ſatis ex dictis.

Concluſio ſcõa: nulla eadeꝫ realiter ſunt diſtincta rõne: ptꝫ ex dictis. ¶ Vñ eſt aduertendũ ꝙ ens ⁊ vnũ ꝑſonaliter ſumẽdo ſunt vnũ realiter ⁊ rõe. Sũt quidẽ vnũ realiter: q2 ſunt vna natura. Sũt etiã vnuꝫ rõne: nõ q2 illa natura nõ hẽat plures rõnes: ſꝫ q2 oĩs rõ que eſt entis ẽ etiã vnius ⁊ ecõtra. Si aũt ſumãtur materialiter. tũc vnũ ⁊ ens diſtiguunt̃ realiter ⁊ rõne. Realiter quidẽ: q2 ſunt voces diuerſe quaꝝ vna nõ eſt altera. Rõne vero: q2 rõ ſiue diffinitio iſti⁹ termini ens nõ eſt rõ ſiue diffinitio hui⁹ termini vnũ. ¶ Aliq̃ tamẽ põt dici vnuꝫ realiter dupliciter. Vno mõ: q2 ſunt vna res. Alio mõ: q2 ſignificãt vnã rem ꝑdicti aũt termini ſunt idẽ realiter ſcõo mõ: ⁊ hoc mõ intelligit ꝑ. ꝙ ſunt vna natura: nõ tñ vna rõne oſtenſa. Et ſilr̃ dicendũ eſt de eſſe ⁊ eſſentia.

Dubitat̃ ꝑmo: vtꝝ in eadẽ re eẽ realiter diſtinguat̃ ab eẽntia. Et arguit̃ ꝙ ſic: q2 eſſe ẽ accñs eẽntie. Vñ ſcõo poſterioꝝ dr̃: eẽ nõ ẽ ſbã rei. Et dicit Boetius: ꝙ diuerſuꝫ eſt eſſe ⁊ id qȝ eſt ipꝫ. ¶ Cõfirmat̃: qȝ ſluit ab alio diſtinguit̃ ab eo a quo ſluit: ſꝫ eẽ ſluit ab eẽntia: igit̃. ¶ Scõo ſic: ſi aliq̃ ſunt idẽ realiter impoſſibile ẽ ꝙ poſitũ vni⁹ ꝑdicari de altero: ſꝫ oppoſitũ eſſe ꝑdicat̃ de eẽntia. nam q̃nq; hec ẽ vera. Eſſentia non eſt: igr̃. ¶ Tertio ſic: eſſe nõ põt redire in nihil: ſed eẽntia põt in nihil redire: igr̃ eſſe nõ eſt idẽ cũ eẽntia. minoꝛ ptꝫ: q2 ſicut albedo non põt fieri nigredo: ita eẽ nõ põt fieri nõ eſſe. ¶ In oppoſitũ ar̃: q2 magis videt̃ ꝙ vnuꝫ aliquã entitatẽ addat ſupra ens: ꝙ eſſe ſupra eẽntiam. ¶ Pro dubio ẽ aduertendũ: ꝙ de diſtinctiõe eẽ ab eẽntia varie ſunt opiniones. Quidã dicũt ꝙ eſſe addit ſupra eẽntiã aliq̃ñ: ẽ abſolutã. Alij ꝙ eẽ addit vltra eẽntiam aliquẽ reſpectũ realẽ ad agẽs. Alij dicũt ꝙ rõne ſolũ diſtinguunt̃. Alij vero dicũt ꝙ ſolũ grãmaticaliter: q2 eẽntia ſignificat ipam noĩaliter: ⁊ eẽ ſignificat verbaliter. ¶ Sꝫ ꝑma ⁊ ſcõa opinio ſunt falſe: q2 ſi eẽ adderet entitatẽ aliquã ſupra eẽntiã: ſiue abſolutã ſiue reſpectiuã: aut illa eẽt: aut nõ eẽt: ſi eſſet: ergo haberet aliqȝ eẽ exñtie quo exiſteret: ⁊ iteꝝ illud hẽret aliud: ⁊ ſic ꝯſequenter: q̃re eẽt ꝓceſſus in infinitũ. Si nõ exiſteret tũc nõ eẽt accñs eẽntie: qȝ eſt ꝯtra eos. Itẽ ſi nõ exiſteret eẽt nihil: ⁊ ꝑ ꝯñs nihil eẽt accñs eẽntie. ¶ Itẽ vel ipm exiſtere eẽt ipa eẽntia vel nõ: ſi nõ: ergo nihil eſt q2 qȝ nulla eẽntia ẽ nihil eſt: ſi ſic ergo ĩ aliquo nõ diſtinguunt̃ eẽ ⁊ eẽntia. ¶ Itẽ eẽ vel eſt ſbã vel accñs. Non ſbã: q2 vel eẽt materia vel forma vel cõpoſitum. Non cõpoſitũ. Nec materia: vt notũ eſt. Nec eẽt forma q2 tũc eẽt actus eẽntie: aut ergo eẽntia eſt in potẽtia ſimpliciter: vel ſm q̃d: ſi ſimplr̃ tũc erit vera materia ⁊ etiã vera forma: ⁊ tũc in eodẽ erũt due materie ⁊ due forme ſbales: ſi ſit potẽtia ſm q̃d reſpectu ipius eẽ: tũc ꝑter eẽ exñtie hꝫ eẽ ſimplr̃: q2 potentia ſm q̃d ꝑſupponit eẽ ſimplr̃: ergo ꝑter eẽ exñtie eẽntia ꝑexiſtit. Nec ẽ accñs: q2 oẽ accñs ꝑſupponit illȝ eẽ: ⁊ ita ſine eſſe eẽntia erit: qȝ eſt impoſſibile. ¶ Ad ꝑmã rõem dubij dr̃: ꝙ accñs capit̃ duplr̃. Vno mõ ꝓ forma realiter inherẽte alteri ⁊ ſic eẽ nõ ẽ accñs eẽntie. Alio mõ capit̃ ꝓ ꝑdicato qȝ non ẽ eẽntiale: ⁊ ſic eẽ bñ ẽ accñs. ¶ Ad ſcõaꝫ negatur maioꝛ: ꝑuatio eñ ⁊ materia realiter idẽ ſunt: ⁊ tñ hec aliq̃ñ ẽ vera: materia nõ eſt ꝑuata. Dr̃ vlteri⁹: ꝙ lꝫ eẽ negat̃ de eẽntia ſubiecto ꝓ nullo ſupponẽte: nunq̃ tñ nõ eſſe affirmat̃ de eẽntia. Nec eẽ de eẽntia negat̃ ꝓ ſubiecto aliquo ſupponẽte. Eadẽ eñ rõne ꝓbari poſſꝫ: ꝙ ſortes a ſorte diſtingueret̃: q2 hec aliq̃ñ eſt vera: ſortes non ẽ ſortes. ¶ Ad tertiã negat̃ maioꝛ. ad ꝓbationem ꝯcedit̃: ꝙ ſicut albedo nõ fit nigredo: ita eẽ nõ fit nõ eẽ ſed rõ dr̃: redire in nihil: q2 qȝ ꝑus erat deſinit eſſe.

Opĩones quatuoꝛ de eſſe et eſſentia.

Cõfutatio duaꝝ ꝑmaꝝ opionum

Dubitat̃. Vtrũ eſſe ⁊ eẽntia ſolũ rõne differant. Et ar̃ ꝙ nõ: q2 plus differũt eẽ ⁊ eẽntia in creatis q̃ in ente increato: ſꝫ eẽ ⁊ eẽntia in ente increato dr̃ñt rõne: ergo in creatis plus q̃ rõne differũt. ¶ Iteꝫ ꝑ illȝ non differt eẽ ab eẽntia qȝ ẽ indifferens ad eſſe ⁊ non eſſe: ſed rõ eſt indifferẽs ad eẽ ⁊ ad nõ eẽ: igr̃ rõne nõ differt eſſe ab eẽntia. ¶ In oppoſitum arguitur eſſe ⁊ eſſentia differũt ⁊ non realiter: ergo ſola ratione differunt. ¶ Pro dubio eſt aduertendum: ꝙ eſſentia illa

dicitur eẽ que eſt poſita extra nihil. In hoc aũt qȝ dicitur eſſentia poſita extra nihil: duo dicunt̃: ſcꝫ ipa eẽntia: ⁊ ipa poſitio extra nihil. Quidã igit̃ voluerunt dicere: ꝙ eſſe eſt ipa poſitio extra nihil: ⁊ ita ipa poſitio extra nihil non eſt alia res a re ipa poſita: licet ſit bñ alius ꝯceptus ſꝫ quẽ ꝯcipit̃ vt res ⁊ ſm quẽ ꝯcipit̃: poſita extra nihil: ſic ꝙ ꝯceptus ſcõus vi*d*et̃ pure accidẽtalis ꝑmo: q2 põt res ꝯcipi pure oĩno: ſine hoc ꝙ ꝯcipiatur duplici ꝯceptu. Et ideo ſolet dici ꝙ eẽntia ẽ idrñs ad eſſe ⁊ non eſſe: non ꝙ eẽntia eadẽ re manens ꝑmo ſit ⁊ poſtea non ſit: aut ecõtra: ſed q2 rei ꝯcepte ſm rationem eſſentie: accidit ꝙ ſit vel nõ ſit: ⁊ vt ſic ꝯcipit̃. ¶ Alij tñ dicũt ꝙ ipm exiſtere ẽ ipa eſſentia exiſtens: nec ẽ res aliq̃ abſoluta vel reſpectiua ⁊ inherens: ſed eſſe ẽ aliquã eſſentiã exiſtere. hoc aũt (puta aliquam eſſentiam exiſtere) oĩno nulla res ẽ: nec rõ nec ſubñа. Ex quo ptꝫ ꝙ oẽs iſte ꝓpõẽs ſꝫ ꝑdictã opĩonẽ ſunt falſe. Eſſe ſluit ab eſſentia. Eſſentia ꝑticipat eſſe. Gñatõ ſubñalis terminat̃ ad eſſe. Sꝫ ꝑ ꝑmã debet intelligi ꝙ ꝑ eadẽ ꝑncipia per que eſſentia ẽ: eſſentia exiſtit. Per ſcõam vero debet intelligi ꝙ eſſentia creata aliq̃ñ ẽ: et aliq̃ñ nõ eſt: nõ q2 ſit ex ſe ſed ab alio habeat ꝙ ſit. vel põt intelligi ꝙ eſſentia ꝑticipat eſſe diuinũ. Per tertiã vero debet intelligi non ꝙ eſſe ſit vna res acq̃ſita in eẽntia ꝑ gñationem: ſed q2 ꝑ gñationem fit eſſentia exñs que non erat exiſtens.

Opinio ꝑma.

Opinio. ij.

Dubitat̃ tertio: quot ſunt ꝯditõẽs ꝑmi ꝑncipij. ¶ Pro dubio ẽ aduertendũ: ꝙ Ari. in hoc tractatu determĩat de ꝑncipijs complexis: ⁊ circa hoc oñdit: ꝙ metaphiſicus debet ꝯſiderare de ꝑmis ꝑncipijs complexis. Secundo manifeſtat q̃d ſit ꝑmũ ꝑncipiũ cõplexum: ⁊ diſputat ꝯtra negãtes ipm. Circa ꝑmũ dicit: ꝙ ad hãc ſcĩam ſpectat ꝯſiderare de ꝑmis ꝑncipijs. Probat: ad hanc ſcĩam ſpectat ꝯſiderare de hijs que cõia ſunt oĩbus gñibus entium ⁊ nulli appropriata: ſed ſic eſt de ꝑmis ꝑncipijs: igr̃. ¶ Secunda rõ: ꝑncipijs illis oẽs vtunt̃: ergo ꝑtinent ad hanc ſcĩaꝫ que eſt omnibus cõis. Et ſi dicatur ꝙ quelibet ſcĩa debet vti ꝓprijs ꝑncipijs: ſed iſta ſunt cõia: igit̃. Rñdet̃ ꝙ ſcĩe ſpẽales nõ vtunt̃ iſtis ꝑncipijs in ſua cõitate manentibus: vtunt̃ tñ eis contractis. ¶ Tertia rõ: nullus antiquoꝝ determinare voluit de hijs in aliqua ſpẽali ſcĩa: igit̃ de eis eſt determinandum in ſcĩa cõi que ẽ metaphiſica. licet aũt aliq̃ naturales voluerunt iſta tractare in ſcĩa naturali: hoc tñ erat q2 credebant ſcĩam naturalem eſſe primam philoſophiam. Reꝑhendit etiam eos q̃ volebãt demonſtrare ea dicens: ꝙ non ꝯtingit circulo demonſtrare: neq; in demonſtrationibus in infinitũ ire: ideo ꝑma ꝑncipia non ſunt demonſtrabilia. ¶ Quarta rõ ẽ ad ſcĩam certiſſimã ꝑtinet ꝯſiderare ꝑma ꝑncipia: ſed hec ſcĩa eſt certiſſima: igit̃. ¶ Conſequẽter declarat cõditõnes ꝑmi ꝑncipij: ⁊ oñdit quid ſit ꝑmuꝫ ꝑncipium. Sunt autem tres conditiones ꝑmi ꝑncipij. ¶ Prima ẽ ꝙ circa ipm non ꝯtingit mentiri. i. mente errare. ¶ Secunda eſt: ꝙ non ſit ꝯditionale. i. ꝙ non ſit conceſſum ex ꝯditione alterius ꝑncipij. ¶ Tertia ẽ ꝙ non acquiratur ꝑ demonſtrationem: ſed quaſi adueniat ꝑ naturam. ¶ Tũc dicit: ꝙ ꝑmũ principium eſt illud Impoſſibile ẽ idem ineſſe ⁊ non ineſſe eidem reſpectu eiuſdeꝫ in eodem tempe: ⁊ ſic de alijs cõditionibus ad ꝯtradictionem requiſitis. ¶ Q' iſta ꝓpõ ſit ꝑmũ ꝑncipiuꝫ ꝓbat ꝑ primam conditionem: quia impoſſibile ẽ contraria eſſe ſimul in eodem ſubiecto: ergo impoſſibile ẽ extimare aliquid idem ſimul ineſſe ⁊ non ineſſe eidem conſequentia tenet: quia talis haberet opiniones contrarias. ¶ Et ſi dicatur ꝙ Eraclitus negauit illud principium. ¶ Reſpondetur ꝙ veꝝ eſt voce ſed non mente Q' non ſit conditionale patet: quia non ꝑſupponit aliquod conceſſum. De tertia conditione ꝓbat: q2 illud non acquiritur ꝑ demonſtrationem in quod oẽs demonſtrationes reducuntur: ſed in hoc omnes reducuntur: igitur.

Textus

Concluſio

Tres ꝯditõẽs ꝑmi ꝑncipij

Ad rationes queſtionis patet ſolutio in declaratõe queſtionis. Et ſimiliter dicitur de cauſa ⁊ ꝑncipio: actione ⁊ paſſione. Si eñ ꝑdicta ſumantur perſonaliter tunc nec re nec ratione differunt. Si autem ſumantur materialiter: tunc ⁊ re ⁊ ratione differunt: quia ſunt voces diuerſe quarum diuerſe ſunt rationes ſic ꝙ ratio vnius non eſt ratio alterius. ¶ Ad auctoritatem primam Commentatoris dicitur: ꝙ per diſpoſitionem intelligit ꝑdicatum ꝓpõnis: ⁊ per diſpoſitum ſubiectum: ⁊ tunc dicit ꝙ ſunt vnum in re: non ꝙ ſunt vna res: ſed quia idem ſignificant ⁊ ꝓ eodem ſupponunt: ſed differunt in intentiõe: q2 eoꝝ diuerſe ſunt rationes. Et loquitur de diſpoſitione ⁊ diſpoſito in deo. ¶ Ad aliaꝫ auctoritatem dicitur ꝙ intellectus coadunata in re diuidit: non quia ponit aliquam diſtinctionem in re. vel ſm rem vel rationem: ſed quia eidem rei ſm diuerſas rationes diuerſa imponit noĩa que licet eandẽ rem ſignificent: tamẽ ſeipis differunt et etiã per ſuas diffinitiones. ¶ Ad Porphirum dicit̃ ꝙ iſta ſortes ſenex ⁊c. non accipitur in ſenſu ꝓpo: ſed ꝑ eam vult dicere ꝙ ſortes aliter ſe habet cum eſt ſenex ⁊ cuꝫ eſt puer. ¶ Ad tertiaꝫ dicitur: ꝙ ſi eſſentia ⁊ eſſe ꝑſonaliter ſumantur tunc nec re nec ratione differũt. Si materialiter tunc re ⁊ ratione differunt.

¶ Secũdi tractatus ſcõm capĩm: in quo diſputat ꝯtra negantes primũ principiuꝫ.

Sunt autem quidam, qui (vt diximus) dicebant contingere idem eſſe ⁊ nõ eſſe ⁊ extimare ita ad fugiendas difficultates q̃s diſſoluere non poterant. Nos autẽ nũc accipimus quaſi impoſſibili exiſtente ſimul eſſe ⁊ non eſſe: ꝓpter hoc oſtendemus ꝙ firmiſſimuꝫ omniũ principioꝛum eſt. ¶ Sunt autẽ quidam qui volunt hoc demonſtrare ꝓpter ineruditionem. Eſt enim ineruditio non cognoſcere quorum oportet querere demonſtrationem: ⁊ quorum non totaliter quidem enim omniuꝫ eſſe demonſtrationem eſt impoſſibile. nam in infinitum ꝓcederetur: nec ita eſſet demõſtratio. Et ſic patet ꝙ ipm nõ eſt demonſtrabile: ſed bene elentice probabile. Et ex dictis eorum redarguendi ſunt ſi aliquid dicant. Si vero nihil dicant: contra eos non eſt diſputandum magis q̃ contra plantam: deriſio enim eſt querere rationem ad nullam habentem rationem: ſimilis enim plante talis eſt. ¶ Pro iſtorum reprobatione primo ſupponitur: ꝙ oratio reſpondentis aliquid ſignificat ſibi ⁊ alijs: hoc eñ neceſſe eſt ſi dicat aliquid. Si enim non, cuꝫ tali vtiq; non erit ſermo ſiue diſputatio. Si quis autẽ hoc dederit arguitur ſic. iſte con

Auctoritas palchra

cedit oꝛdem ſuã illud ſignificare: ⁊ negat cã
illud nõ ſignificare: ergo ꝯcedit pͥmũ pͥncipi
um. ¶ Secundo ſupponit ꝙ omni nomini a
pud intellectum coꝛrũdet vna intentio q̃ ex
plicat̃ ꝑ diffinitionẽ q̃d nõis. Pꝫ: q: vl' hoc
nomen hõ ſignificat vnã intentionẽ vel plu
res. Si pͥmũ: habet̃ intẽtũ. Si ſcdꝫ: vel ſigni
ficat intentiones finitas: ⁊ habet̃ ꝓpoſitũ
q: tũc intellect⁹ poterit illas diuidere. Uel
infinitas. ⁊ hoc non: q: ſi infinita ſignificare
dicat: palam ꝙ non vtiqꝫ erit ratio. Nã non
vnũ ſignificare nihil ſignificare eſt: ⁊ tunc
non fiet diſputatio. Nõ ſignificãtib⁹ eñ no
minib⁹ auferet̃ diſputare. Scdm ꝟitatẽ aũt
⁊ ad ſeipm. nihil eñ ꝯtingit intelligere niſi i
telligẽtem vnũ. ¶ Tertio ſupponit̃: ꝙ no
men ſignificans aliquã intentionẽ, nõ ſigni
ficat ſibi oppoſitã. ¶ Quarto ſupponit̃, ꝙ
iſta noĩa hõ ⁊ nõ hõ, non ſignificãt idẽ apd
intellectũ. Pꝫ: q: tunc ſeq̃ret̃ ꝙ rõnes eoꝝ
que ſunt oppoſite, eſſent eedẽ: ⁊ ꝙ illa noĩa
eſſent ſinonyma: qd falſum eſt: q: plus dr̃nt
quo ad rõnes. hõ ⁊ non hõ: q̃ hõ albũ: ⁊ muſi
cum: ſed iſta hñt diuerſas rõnes: ergo hõ et
non hõ. ¶ Iſtis ſuppoſitis arguit̃ pͥmo ſic.
neceſſe eſt hoĩem eſſe aĩal bipes: q: eſt eius
diffinitio: ergo impoſſibile eſt ipm non eſſe
aĩal bipes. ⁊ ſic non põt ꝟe dici: ꝙ idẽ ſit et
non ſit. nam hoĩeꝫ eſſe: ⁊ nõ hoĩeꝫ eſſe alterũ
ſignificat. ¶ Et ſi arguit̃: q: alia ẽ ratio ho
minis: ⁊ alia albi: ⁊ hõ ſcdm rõnem hoĩs eſt
aĩal bipes: non aũt ſcdm rõnem albi: igitur
iſte erũt ꝟe: homo eſt aĩal bipes: homo non
eſt aĩal bipes. ¶ Negatur conſequentia: q:
ad hoc ꝙ homo ſit aĩal bipes: ſufficit ꝙ ho
mo ſcdm aliquam rõnem puta, hominis, ſit
aĩal bipes: ⁊ ideo affirmatiua eſt conceden
da: negatiua autem neganda. ¶ Secundo
arguitur: ſi omnia eſſent ſimul vera: ſequere
tur ꝙ nulla eſſet ꝑdicata quidditatiua: hoc
eſt falſum: igitur. Pꝫ ꝯñia: q: in ꝑdicatione
quidditatiua ſubiectum ⁊ ꝑdicatum debent
idem ſignificare: ergo ꝑdicatum non poteſt
negari de ſubiecto. Falſitas conſequentis
pꝫ pͥmo: q: tunc nullum eſſet ꝑdicatum in pͥ
mo modo dicendi per ſe. ¶ Secundo: q: eſſꝫ
ꝓceſſus in infinitũ: q: omnia ꝑdicata eẽnt
accidentalia. ¶ Tertio arguit̃: ſi contradi
ctoꝛia eſſent ſimul ꝟa: ſequeret̃ ꝙ oĩa eſſent
vnum ⁊ idem. ¶ Secũdo ſequeretur, ꝙ nul
lum contradictoꝛioꝛum eſſet verum. Pͥmũ
patet: quia ſi homo eſt animal: ⁊ non animal
homo nec eſt homo nec animal: ⁊ ſic nec eſt
murus nec lapis nec trieris: ⁊ ſic de alijs.
Secundum patet: quia ſi homo eſt homo et
non eſt homo: ſequitur ꝙ nec eſt homo nec ẽ
non hõ: cũ iſte contradicant alijs. ¶ Quar
to arguitur: vel omnia contradictoꝛia erũt
vera, vel aliqua et aliqua non. Si ſecundum
ſequitur ꝙ pͥmum pͥncipium erit verum
in aliquibus. Si pͥmum: aut hoc eſt ꝯiun
ctim: et tunc ipſe dicens hoc non dicit hoc:
tunc etiam omne quod eſt, nihil eſt. null⁹ etiã
loquitur vel vadit: non entia autem quomo
do vtiqꝫ ꝓnunciabunt aut ibunt. Sequitur
ꝑterea ꝙ omnia erunt vnum ⁊ idem. Idem
ergo erit homo: ⁊ deus: ⁊ triremis: ⁊ hoꝛum
contradictiones. Si diuiſim ſequuntur ea
que dicta ſunt. Sequitur vlterius ꝙ omnes
dicunt verũ. Tertio ſequitur ꝙ omnes mẽ
tiuntur. Quarto ſequitur, ꝙ hoc dicens cõ
cedit ſe mentiri: et ipe idẽ falſum dicere cõ
fitebitur. Quinto ſequitur, ꝙ cum nullo ẽ di
ſputandum. ¶ Quinto arguitur: dicens cõ
tradictoꝛia eſſe ſimul vera: habꝫ concedere
contradictoꝛia eſſe aliquid et nihil: quia ab
eo ꝙ res eſt vel non eſt: oꝛatio dicitur vera
vel falſa. ¶ Sexto arguitur: quia nullus di
cit eque bonum cadere in puteum: ſicut nõ
cadere: aut in toꝛrentem: ſed vadit domum.
Neqꝫ etiam verum credit eque bonũ ſed re
cedit a puteo: ergo cum in agibilibus veri
tas ſit determinata ad vnam partem: etiã
et in ſpeculabilib⁹. Et ſi qui neſciãt ad quã
ꝑtem ſit determinata: illi debent laboꝛare ꝓ
addiſcendo ſicut infirmus ad ſanitatẽ: q:
dubitans ſe habet ad ſcientem ſcdm aĩam:
ſicut ſanus ad infirmũ. ¶ Septimo argui
tur: duos hoĩes eſſe mille hoĩes: nõ eſt eque
verum: ſicut hoĩes eſſe mille hoĩes: q: ẽ ma
gis remotum a vero: ſed quod eſt remotum
a vero eſt falſum: igitur alterũ contradicto
rioꝛum eſt falſum.

Quod nõ vnũ ſignificat, nihil ſignificat

Prima rõ

Obiectio

Solutio.

Secũda rõ.

Tertia rõ

Quarta rõ.

Quintõ. ar

Sexta rõ

Septima rõ

¶ Tertium capl'm in quo ſpecialiter argui
tur ꝯtra negantes pͥmũ pͥncipium.

Et autem opinio pythagoꝛica
ſimul illi: que negat pͥmum pͥn
cipium. Nam dicit omnia appa
rentia eſſe vera: ad quod ſequit̃
duo ꝯtradictoꝛia eſſe ꝟa: q: vnum apparet
vni ⁊ alterũ alteri. ¶ Non eſt autem idẽ mo
dus diſputandi contra omnes negantes

pͥmũ pͥncipiũ. Quidã eñ negãt ipꝫ ꝓpter
rõnem quã neſciũt ſoluere. Et iſti curantur
ſi eis ſoluatur ratio. ⁊ adducatur perſuaſio
Sophiſte aũt negant pͥncipiũ grã diſputa
tiõis ⁊ ſui dicti ſuſtinẽdi: ⁊ illi non deſiſtũt
niſi vi redargutionis. ¶ Arguebat aũt ſic
Anaxagoꝛas: q: videm⁹ ex eodẽ fieri ꝯtra
ria: vt aquã ⁊ ignẽ ex aere: ⁊ ex nõ ente nihil
fit: ergo ibi ꝑfuerũt ꝯtraria puta caliditas
ignis ⁊ frigiditas aque: ⁊ ſic ꝯtraria erant
in eodẽ. ¶ Ad hoc dr̃, ꝙ iſti nõ diſcernebãt
inter ens in actu ⁊ ens in potentia. Poten
tia nãqꝫ ꝯtingit in eodẽ eſſe ꝯtraria: actu ve
ro nõ. Itẽ etiã ipe arguit ac ſi oẽs res eẽnt
tranſmutabiles, qd falſum ẽ. ¶ Sꝫ pytha
goꝛas ſic arguebat. Nã qd videt̃ ſanis dul
ce ⁊ ſapidũ videt̃ infirmis amarũ ⁊ iſipidũ.
Nec in hoc ẽ credẽdũ ſanis plus q̃ infirmiſ
igit̃ oẽ qd apparet ẽ verũ: ad qd ſequit̃ ꝯtra
dictoꝛia eſſe ꝟa. Patꝫ minoꝛ: q: ſi crederet̃
ſanis plus q̃ infirmis: vel hoc eẽt q: ſũt plu
res ſani: ⁊ hoc nõ: q: ſi cras ſint plures egri
illud qd eſt hodie verũ, cras eẽt falſũ. Item
etiã ſol eẽt minoꝛ tota terra: q: hoc videtur
pluribus. Uel hoc eẽt q: ſani hñt oꝛganum
melius diſpoſitũ: ⁊ hoc nõ: q: cardones ap
parent aſino boni ſapoꝛis: hoĩbus ꝟo mali
Et etiaꝫ idẽ in diuerſis tꝑibus appꝫt i vno
bonũ in alio malũ, vt ignẽ in eſtate fugimus
in hyeme ꝟo querimus. Multi aũt eoꝛũ in
hoc decipiebant̃: ꝙ credebant intellectum
eſſe ꝟtutẽ oꝛganicã: ſicut ⁊ ſenſum: ⁊ muta
bilẽ ſcdm diſpoſitionẽ mutationũ coꝛpoꝛa
liũ. ¶ Sed ꝯtra hos arguit̃: q: ſi in rebus
nõ ſit determinata ꝟitas. Fatuũ eſſꝫ philo
ſophari ⁊ de his inquirere ꝟitatẽ. Nã ꝟita
tem inquirere: erit ꝓſequi volantia. Iſti aũt
credebant oĩa eſſe ſenſibilia ⁊ indetermina
ta ꝓpter materiã, que eſt in potentia ad op
poſita. Credebant ꝑterea oĩa eſſe in ꝯtinuo
motu. Et ideo dixit Cratillus: ꝙ nullus de
bebat loq̃ ne mentiret̃. Et cũ dixiſſet Eracli
tus: ꝙ idẽ equus nõ põt bis intrare fluuiũ
ꝓpter motus eius: dixit Cratillus ꝙ nõ de
bebat dicere bis: ſed neqꝫ ſemel. ¶ Scdo
arguit̃ contra illos: quia ſi oĩa ſemꝑ moue
rent̃: tunc iſta eſſet ꝟa: nihil manet continue
in ſua diſpoſitione ⁊ contradictoꝛia eius ẽ
falſa: ergo non oĩa contradictoꝛia ſunt ſimul
ꝟa. ¶ Tertio: q: ſcdm eos hec eſt ꝟa, aliq̃d
eſt: ⁊ iſta eſt falſa nihil eſt: igit̃. ¶ Quarto:
q: licet oĩa moueant̃ ſcdm qualitatẽ vel vbi:
non tamen ſcdm ſubſtantiam vel quantita
tem: ergo ꝓpter hoc non eſt neganda deter
minata ꝟitas. ¶ Quinto: q: hec inferioꝛa
ſunt parua in oꝛdine ad totum vniuerſũ: er
go dato ꝙ ipa moueant̃ nõ dicẽda ſunt oĩa
moueri: neqꝫ eſt neganda diuinitas. ¶ Se
xto: q: ſeptimo phyſicoꝝ oſtenſum eſt: non
oĩa ſemꝑ moueri. ¶ Septimo, dicẽtes oĩa
eſſe vera habent dicere omnia eſſe in omni
bus: ⁊ omnia eſſe vnum: ergo illi nõ poſſunt
dicere ꝙ res continue moueant̃. ¶ Contra
pythagoꝛam ponitur talis concluſio: nõ oẽ
quod apparet eſt verum. ¶ Tum pͥmo, ꝓba
tur: quia fantaſia eſt de re abſente: ergo po
teſt eſſe falſa. ¶ Tum ſecundo: q: eſt mira
bile dicere: ꝙ ita bene iudicemus de remo
to ſicut de ꝓpinquo: vel ꝙ eger ita bene ſi
cut ſanus: quod tamen ſcdm eos opoꝛteret
dicere. ¶ Tum tertio: q: ſic dicentes conſi
liantur de futuris a ſapientibus ⁊ nõ a qui
buſcunqꝫ: ergo non omne quod apparet eſt
verũ. ¶ Tum quarto: q: nullus eque credit
ſenſui de ſenſibili alterius: ſicut de ſenſibili
ꝓpꝛio: igitur non omne apparens eſt verũ
¶ Tum quinto: per ſenſuꝫ nunq̃ iudicam⁹
idem eſſe dulce ⁊ non dulce ꝓ eodẽ tꝑe: et ſi
hoc iudicemus in diuerſis tꝑibus: hoc ẽ ꝓ
pter mutationẽ rei vel indiſpoſitionem oꝛ
gani. ¶ Tum ſexto: q: ſcdm eos nullum eſſꝫ
ꝑdicatum neceſſarium: q: omnia continge
ret aliter ſe habere: neceſſarium autem non
contingit aliter ſe habere: ⁊ ſic illi deſtruũt
ꝑdicata neceſſaria ¶ Tũ ſeptimo: q: ſeque
retur ꝙ animatis nõ exiſtentibus nihil eẽt
verũ, cum tũc nihil appareret Sed hoc ẽ fal
ſum: q: poſterioꝛibus ablatis non opoꝛtet
pͥoꝛa auferri. Animata aũt ſunt poſterio
ra: mouens eñ moto pͥus eſt natura: ſenſibi
lia aũt mouent ſenſum: ⁊ illa ſunt alia a ſen
ſu. Non eñ ſenſus ſuimet eſt, ſed eſt aliquid
alterũ ꝑter ſenſum, qd pͥus eẽ eſt neceſſe: igi
tur. ¶ Nec valet dicere: ꝙ dubiũ eſt q̃s ſit
ſanus ⁊ quis eger: q: quem vnus iudicabit
ſanum alter iudicabit egrũ. ⁊ ſic non põt ſci
ri veritas. ¶ Hij eñ aſſimilant̃ illis q̃ du
bitant, vtrũ doꝛmimus aut vigilamus: quod
non eſt dubitandum. ¶ Octauo arguitur:
q: iſti ponunt oĩm ſcibiliuꝫ eſſe demonſtra
tiones: quod falſum eſt: demonſtratiõis eñ
principium non eſt demonſtratio nec per

Motiuũ anaxagoꝛe.

Cõfutatõ eiuſdem.

Motiuũ pythagoꝛe.

Prĩa rõ ꝯtra illos

Secunda rõ

Tertia rõ

Quarta rõ.

Quinta rõ.

Sexta rõ

Septima rõ.

Concl'o contra Pythagoꝛam

Prima rõ

Secunda rõ

Tertia rõ

Quarta rõ.

Quinta rõ.

Sexta rõ

Septima rõ

Euaſio.

Confutatio

Octaua rõ.

ſe notoꝝ rōnem autē quer͞ut quoꝝ non ē rō
Cōtra ꝯceden tes ꝯtradictoꝛia gr̄a diſputatiōis pria rō. ¶ Contra eos q̄ gratia diſputatiōis dicūt
ꝯtradictoꝛia eſſe ꝟa. Arguit̄ pmo ſic: tales
incidunt in redargutionem: ad quā nitūtur
ducere alios: igr̄ nō eſt arguendū ꝯtra eos
Secunda rō. ¶ Scdo: q: q̄ dicit oīa q̄ appent eē ꝟa, oīa
facit ad aliqd. Nā qd̄ apparet alicui appet:
ſed hoc eſt falſum: cuꝫ q̄dā ſint ſcdm ſe. Qui
aūt volūt dictū ſuū ſuſtinere: debent dicere:
ꝙ oē qd̄ appet eſt veꝝ illi cui appet: q̄n ap-
paret: vbi appet: ꝛ ſic de alijs. Si eñi abſolu
te ꝯcederēt oīa q̄ appent eē ꝟa: ducerēt̄ ſta-
tim ad redargutionē. Tact⁹ eñi duo dicit in
digitoꝝ variatōe: viſus aūt vnū: igr̄. ¶ Tū
Tertia ratio. tertio: ſi nulla eēnt ꝟa niſi ſcdꝫ appentiā ad
ſenſum: tūc oīa dicerēt̄ relatiue ad ſenſuꝫ, ꝛ
tūc nihil eēt niſi apperet ſenſui: ꝛ hoc aūt eſt
falſuꝫ: ergo ꝓpter hoc nō ē negandū pmum
pncipiū. ¶ Quarto arguit̄: ſi nihil ē niſi in-
Quarta ratio q̄tum ē appens aut opinatū, nihil ē niſi put
dr̄ relatiue ad opinās: ſꝫ opinās nō dr̄ rela
tiue ad opinās: ꝛ opinās dr̄ relatiue ad opi
natū: ergo ſi nihil ē opinās, nihil ē opinatuꝫ
ꝛ ſic ſi nihil ē opinās: nihil ē qd̄ eſt falſū. Et
ſic ptꝫ ꝙ pmū pncipiū ē oīm firmiſſimū. Pꝫ
ſcdo: q: ꝯtradictoꝛia nō poſſunt ſimul eē ꝟa.

¶ Quartū capl̄m in quo arguit̄ ꝯtra dicē-
centes ꝯtradictoꝛia eſſe ſimul falſa.

Prima rō a Te vero ꝯtradictōis mediuꝫ nihil
eē ꝯtingit: ſꝫ neceſſe ē vnā ptē eē
verā ꝛ aliā falſaꝫ. ¶ Pꝫ Tum p
mo: quia dicere ens nō eē: aut nō
ens eſſe: falſum ē: ſꝫ ens eē: ꝛ nō ens nō eſſe
veꝝ ē: ergo q̄ dixerit ita eē, aut nō veꝝ dicet
Secunda rō. aut mentiet̄: ꝛ nō erit neceſſariuꝫ. ¶ Tum
ſcdo: q: ſi nulla ꝯtradictoꝛiaꝝ eēt ꝟa: ſeque-
ret̄ ꝙ nunq̄ fieret mutatio de vno ꝯtradicto
rioꝝ ī aliud: ſꝫ hoc ē falſuꝫ: q: ex nō albo fit
albū ꝛ ecōtra: ꝯña tñ pꝫ: q: ſi ābo ꝯtradicto
ria ſint ꝟa: tūc iſte due ſunt falſe: a ē albuꝫ: a
nō ē albū: ꝛ ſic a nec ē albuꝫ nec nō albū: ſꝫ ſi
a non ē albū: nō mutabit̄ de albo in nō albū.
Tertia rō ¶ Tū tertio: neceſſe ē ita eē ſicut mēs affir
mādo vel negādo dicit: vel nō eē ita. Si pri
mū: dicit veꝝ. Si ſcdm: mentit̄. ¶ Quarta
Quarta rō rō: ſi in aliq̄ ꝯtradictōe eēt mediū: etiā in q̄li
bet: qd̄ ē impoſſibile: q: tūc dicēs hoc, ꝯfite-
ret̄ ſe nō dicere veꝝ: nec nō veꝝ. Tū ſcdo: q:
ipe nec eēt ens, nec nō ens. Pꝫ tertio: q: eēt
aliq̄ gn̄atio que neq̄ eēt gn̄atio neqꝫ coꝛru-
ptio: cū nec eēt de eē ad nō eſſe: nec de nō eē
Quinta rō ad eſſe. ¶ Quinto arguit̄: q: eſſet aliqs nu
merus qui nec eēt par nec impar: q: nec eēt
par nec nō par ꝛ per ꝯñs nec impar. ¶ Tū
Sexta rō ſexto: q: ſi inter contradictoꝛia ſit medium:
tūc ꝯtinget illud mediū affirmare: ꝛ ſic illi⁹
erit mediū: ꝛ ſic in infinitū. ¶ Septimo: ſi i
Septima rō terroget̄ quis: vtꝝ hoc ſit albuꝫ: vel dicit ꝙ
ſit: ꝛ tunc concedit affirmatiuā: vel ꝙ non: ꝛ
tunc ꝯcedit negatiuā: igit̄ inter cōtradicto
ria non eſt mediū. ¶ Venerūt aūt aliqbus
tales opiniones: q̄n ſoluere nō poſſunt oꝛa
tiones contentioſas, annuentes oꝛatēni, cō
firmāt veꝝ eſſe qd̄ eſt ſillogiſatū: igit̄ hij ta
lem cauſam dicunt: illi ꝟo ꝓpter eām rōem
inquirendā: Et ſi quis velit contra tales ar
gumentari: debet ſupponere ſermonē ſuuꝫ
aliqd ſignificare ſibi ꝛ alteri: qui pōt expri-
mi p diffinitionē q̄d nois. Oꝛatio nāqꝫ cui⁹
nomen eſt ſignū, diffinitio eſt. ¶ Videt̄ aūt
Opinionis Eracliti cōfutatio Eracliti opinio eſſe, oīa eſſe ꝟa ꝛ oīa falſa.
¶ Cōtra quem ar̄ pmo: q: iſti pōnūt ābas
Prima rō opiones q̄ iā reprobate ſūt: g⁹ ſi ille opio-
nes ſūt fl'e ꝛ iſta. ¶ Scdo: q: tales recedūt
Secunda rō a puteo ne interi⁹ cadant: putātes nō eque
bonū cadere interi⁹ ſicut nō cadere. ¶ Ter
Tertia rō. tio falſum eſt dicere non eſſe: qd̄ eſt: aut eſſe
quod non eſt: ꝛ non pluribus modis contin
Quarta rō. git: igit̄. ¶ Tum quarto: q: ad quālibet que
ſtionem ꝓpoſitam reſpondemus ꝙ ita eſt:
Quinta rō. aut non eſt: ꝛ non alio modo. ¶ Quinto: q:
tales concedunt ꝯtradictoꝛium ſui dicti: et
ſic concedunt ſuam poſitionem eſſe falſam
¶ Contra dicentes oīa ſemp quieſcere ar
guitur: q: tunc omnia vera ſemp eſſent ꝟa:
ꝛ omnia falſa ſemp eſſent falſa: quod falſuꝫ
eſt. Nec etiam omnia ſemp mouentur: quia
tunc nihil maneret idem aliquo tēpoꝛe. Se
queretur etiam ꝙ nihil eſſet: ꝛ ſic nihil eſſet
verum: ergo omnia falſa: ſed oſtenſum eſt q:
impoſſibile. Item etiam ens permutari eſt
neceſſe, nam ex aliquo in aliud fit permuta-
tio. Nec oīa quieſcūt aut mouent̄: eſt tñ aliq̄d
qd̄ ſemp mouet̄: ꝛ etiaꝫ eſt pmū mouens im
mobile ad ipſum.

Queritur tertio, vtrum hoc pꝛincipium im
poſſibile eſt idem ſimul eſſe ꝛ non eſſe ſit firmiſſimum
Arguitur pꝛimo ꝙ non: quia eſt falſum: igitur. antece
dens patet: quia omnia alia a contradictoꝛijs poſſent
ineſſe eidem: ergo ꝛ ꝯtradictoꝛia: cum includant̄ in a-
lijs. Aſſumptum ptꝫ ex ſcdo topicoꝝ: cuicūq̄ eñi ineſt

genus ꝛ ſpēs aliqua: ſed ſcutū pꝛo media pte albū ꝛ ꝓ
media pꝛe nigrū eſt coloꝛatū: ergo albū vel nigrū: ſed
nō eſt maioꝛ rō quare ſit albū q̄ nigrū. igit̄ eſt ſimul al
bū ꝛ nigrū. De relatiuis pꝫ: q: aliq̄d ſimul eſt duplū ꝛ
dimidiū. igit̄. ¶ Scdo ſic. illo pꝛīcipio aliq̄d eſt notius
igit̄ nō eſt firmiſſimū. ꝯña pꝫ: q: affirmatio notioꝛ ē ne
gatiōe ex iſto quarto: ſꝫ illud pꝛincipiū eſt negatiuum
igit̄. Iteꝫ. Ar̄. ꝓbat ipſum in hoc quarto: igit̄ eo aliq̄d
eſt notius. ¶ Tertio ſic. contingit de pꝛīo pꝛincipio du
Textus. bitare: igitur non ē firmiſſimū. ¶ In oppoſitum ē Ar̄.
in hoc libꝛo.

Sciendū eſt pꝛīo ꝙ ꝯſīr Ar̄. incipit diſpu-
tare ꝯtra negātes hmōi pꝛimū pꝛincipiū. Et pꝛīo nar-
rat duos erroꝛes. Pꝛim⁹ negātiuꝫ ipm̄ oꝛe lꝫ nō mēte ꝛ
hoc ꝯtingebat: q: neſciebāt quaſdā difficultates in di
ſputatōibus ſoluere. iō dicebāt poſſibile idē ſimul eſſe
ꝛ nō eſſe. Scōs erroꝛ ē volētiuꝫ ipm̄ demōſtrare. Con
tra quos dicit Ar̄. ꝙ nō eſt ꝓbabile demonſtratiue: ſꝫ
elētice ſolū. Pꝛimū ꝓbat: q: tūc vel fieret demōſtratio
circularis: vel in demōſtratōibus ꝓcederet̄ in infinitū
Quid elētice diſputare. Circa fm̄ oñdit q̄d ē diſputare elētice dicēs: ꝙ ē facere
elēchum ex dict̄ ꝛ ꝯceſſis eoꝝ quo elēcho redarguim⁹
ipos. ¶ Cōſeq̄nter diſputat ꝯtra negātes pꝛimū pꝛīci-
piū ſeptē rōibus. Pꝛo pꝛīa ſuppōit quatuoꝛ ſuppōnes.
Quatuoꝛ ſuppōnes pꝛeambule. ¶ Pꝛīa ē: oꝛo aduerſarij ſignificat aliq̄d intelligibile
ſibi ꝛ alijs. Si eñi negat hoc: nō erit cū eo diſputāduꝫ
ꝛ tūc ex hoc ſic ar̄. Aduerſari⁹ cōcedit vocē ſuaꝫ aliq̄d
ſignificare: ꝛ nō cōcederet ipam nō ſignificare: igit̄ ip
ſe ꝯcedit pꝛimū pꝛincipiū. ¶ Scda ſuppō eſt: oē nomen
ſignificat aliquid vnū. i. aliquā vnā dictā intētionem
apud intellectū: q̄ intētio pōt explicari p diffinitiōeꝫ di
centem q̄d nois: q: ſi nomē plura ſignificaret (ſaltē fi-
nita) poſſet cuilꝫ iſtoꝝ pluriū ſuū nomen ipoꝛi. ¶ Ter
tia ſuppō eſt: nomē ſignificās aliquā intentiōem apud
aīam nō ſignificat oppoſitā. q: dictū ē ꝙ nomē tm̄ vnā
intentōeꝫ ſignificat. ¶ Quarta ſuppō ē ꝙ hec noīa hō
ꝛ non hō: nō ſignificāt idē apud intellectū: pꝫ: q: ſeq̄re
tur ꝙ rōnes oppoſite eſſent eedē qd̄ ē impoſſibile: ꝛ ꝙ
illa noīa eēnt ſinonyma q̄re pari rōne oīa noīa eſſent
ſinonyma. Q̄ aūt ipoſſibile ſit illas rōnes eſſe eaſdeꝫ
pꝫ: q: plus opponūtur hō ꝛ nō homo: q̄ albū ꝛ muſicū
ſed albū ꝛ muſicū habēt diuerſas rōnes: igit̄ hō ꝛ non
homo. ¶ Et ſi arguat̄ ꝯtra pꝛimū pꝛincipiū: q: alia ē rō
hoīs: ꝛ albi: q: hoī ſm̄ rōem hoīs ꝯuenit eſſe aīal ꝛ bi-
pes: ꝛ nō ſm̄ rōem albi: igit̄ iſte ſunt ꝟe hō eſt aīal bi-
pes: ꝛ nō eſt aīal bipes. ¶ Rñdetur negādo ꝯñam: q:
cū ſic q̄ritur: vtꝝ hō ſit aīal bipes: non q̄ritur vtꝝ hō ſꝫ
q̄libet rōem q̄ ſibi ꝯuenit ſit aīal bipes. iō ſi ſibi ꝯueni
at ſm̄ aliq̄ ꝯcedēda ē affirmatiua. ¶ Tunc ſit pꝛīa rō.
Ratio. i. neceſſe ē hoīem eſſe aīal bipes: q: hec ē eius diffinitio
ꝛ non ē poſſibile ipꝫ nō eſſe aīal bipes: igit̄ ipoſſibile ē
idē ſimul eē ꝛ nō eſſe. ¶ Scda rō. q: ſi ꝯtradictoꝛia eſ-
Ratio. ij. ſent ſimul ꝟa: ſeq̄retur ꝙ nulla eſſent p̄dicata ꝯtradi-
ctoꝛia. ꝯñs ē falſuꝫ: igit̄ ꝯña pꝫ ſic: q: in p̄dicatiōe q̄ddi
tatiua p̄dicatuꝫ ꝛ ſubiectū dicūtur idē ſignificare: ſic ꝙ
pꝛedicatū nō cōnotat aliq̄d extraneū ſubiecto: igit̄ in
tali p̄dicatōe p̄dicatuꝫ nō pōt negari de ſubiecto: q: ab
ſurduꝫ ē dicere idē negari de ſeipo. Falſitas ꝯñtis pꝫ:
ſi oīa p̄dicata eēnt accidētalia nullū eſſꝫ p̄dicatū vl'e. i.
in pꝛimo mō dicēdi pſe: ꝛ tūc perirēt diffinitiōes. Tum
ſcdo: q: in p̄dicatōibus eſſꝫ ꝓceſſus in infinitū. ¶ Ter-
tia rō ē: ſi ꝯtradictoꝛia eſſent ſimul ꝟa. ſeq̄ret̄ ꝙ eſſent
Ratio. iij. vnū ꝛ idē. ꝛ ꝙ nulla ꝯtradictoꝛia poſſent eē ꝟa. ¶ Pꝛi-
mū incōueniēs ꝓbat: q: ſi homo ē aīal: ꝛ nō ē aīal: nec
eſt hō nec aīal: ꝛ p ꝯñs hō nec eſt mur⁹ nec lapis: ꝛ ſic
hō non ē mur⁹ nec lapis: homo ē murus ꝛ lapis: q: cō
tradictoꝛia ſunt ſimul ꝟa. ¶ Scdum incōueniēs ꝓbat
q: ſi eſt hō ꝛ nō homo: ſeq̄retur ꝙ nec eſt hō nec eſt nō
homo: pꝫ ꝯña. q: iſte due cōtradicūt duab⁹ pꝛioꝛibus.
¶ Quarta rō ē. vel oīa ꝯtradictoꝛia ſunt ſimul ꝟa: vel
Ratio. iiij. aliqua ꝛ aliqua nō. Si ſm̄: ſeq̄tur ꝙ pꝛimū pꝛincipiū ē
veꝝ in aliq̄bus ꝛ cū nō ſit maioꝛ rō de aliq̄bus q̄ de ali
is: ſeq̄tur ꝙ erit ꝯcedēduꝫ in oībus. Si pꝛimū: aut hoc
ꝯiūctim aut diuiſim. Si pꝛimū ſeq̄tur ꝙ ipſe dicēs hoc
nō dicit hoc. Seq̄tur ſcdo ꝙ oē qd̄ eſt nihil ē. Tertio ſe
quit̄ ꝙ null⁹ loq̄tur vel vadit. Quarto ſeq̄tur: ꝙ oīa
ſunt vnū ꝛ idē. Sꝫ diuiſiꝫ ſequunt̄ ea q̄ dicta ſūt. Scdo
ſeq̄tur ꝙ oīs dicit veꝝ. Tertio ſequit̄. ꝙ aliq̄s mentit̄.
Ratio. v. Quarto ſequit̄. ꝙ hō dicēs hoc ꝯcedit ſe mētiri: g⁹ ſeq̄
tur ꝙ non ē cū aliquo diſputāduꝫ: q: nihil diceret̄ diſti
ctim. ¶ Quīta rō ē. ꝯcedēs ꝯtradictoꝛia hꝫ ꝯcedere qd̄
libet eē aliq̄d ꝛ nihil: q: ab eo ꝙ res ē vel non ē oꝛo di
vera vel falſa. Et ſilr̄ oēs dicerēt veꝝ ꝛ mentirent̄ ꝛ ſic
nō differrēt a plātis Sꝫ hec oīa ſunt incōueniētia: igr̄.
Ratio. vi. ¶ Sexta rō ē. in agibilib⁹ ē veritas ꝺeterīata: ergo ꝛ ī
ſpeculabilib⁹. aūs pꝫ: q: nemo opinat̄ eq̄ bonū eſſe ca-
Ratio. vij. dere in puteū: ſicut ꝛ nō cadere. ¶ Sptima rō ē. duos
hoīes eē mille hoīes nō eſt: eq̄ veꝝ ſicut duos hoīes eē
duos hoīes: nec illud ē eque remotius a vero: ergo eſt
falſum: q: oē qd̄ ē remotū a vero ē falſum.

Sciēduꝫ ē ſcdo, ꝙ ex ꝯditiōib⁹ pmi pꝛīcipij
in p̄cedēti q̄ſtiōe poſitis ſequūt̄ aliq̄ coꝛrelaria. ¶ Pꝛi
muꝫ ē. ꝙ nulla ꝓpō cathegoꝛica de ineſſe de pñti: eſt p
mū pꝛīcipiū: pꝫ q: vel ſubiectū ei⁹ ſuppōit ꝓ deo: ꝛ ſic
nō ē nōtiſſima: vel ſuppōit ꝓ aliq° alio: ꝛ ſic aliq̄n ē fal
ſa. Item nulla talis ē notiſſima: cū null⁹ talis oppm̄ in
cludat euidēteꝫ ꝯtradictōeꝫ. Itē etiā cuilꝫ tali poſſꝫ in
tellect⁹ diſſentire. ¶ Seq̄tur ſcdo: ꝙ pmū pꝛīcipiū nō ē
ꝯditiōale vel hypoteticū: pꝫ q: in pmū pꝛīcipiū oēs de
mōſtratōes ſunt reducēde: ſꝫ nō oēs reducūtur in vnū
ꝯditiōale vel hypoteticū: igr̄. ¶ Tertio ſeq̄tur: ꝙ pmū
pꝛincipiū non ē de copulato vel diſiūcto extremo: pꝫ p
rōnes de mere cathegoꝛicis hec eñi ē falſa: oīs chime-
ra ē ens vel non ens. Et ſilr̄ iſta de copulato extremo:
chimera ē ens ꝛ nō ens. Tunc ſit.

Cōcluſio pꝛīa: nulla ꝓpō ſcit̄ eē pꝛīcipiū ni-
ſi ſciat̄ eē neceſſaria: pꝫ q: vel talis ꝓpō ſcit̄ neceſſaria
Impoſſibilis Vel ꝯtingēs. Vel nulla. Si pmū hr̄ intē
tum. Nō alia duo: vt notum ē de ſe. Si quartū tūc non
aſſentiet firmiſſime: ſic ꝙ nō exiſtimet poſſibile aliter
ſe hr̄e. ¶ Itē pꝛīo poſterioꝝ q̄cquid ſcit̄ eſtimat̄ poſſibi
le aliter ſe hr̄e. g° etiā quicq̄d intelligit̄ ipoſſibile ē ali
ter ſe hr̄e. ꝯña tꝫ: q: maioꝛ firmitas dꝫ eſſe in pncipio:
cui⁹ ē intellect⁹ q̄ in ꝯcl'one cui⁹ ē ſcia. Ex quo ſeq̄tur:
ꝙ ꝓpō modalis de neceſſario vel ipoſſibili magis ex-
plicite ꝯtinet ꝯditōes pmi pꝛīcipij q̄ ꝓpō cathegoꝛica
de ineſſe: ꝛ p ꝯñs magis hꝫ rōem pmi pꝛincipij.

Cōcluſio ſcda. pmū pꝛīcipiuꝫ ē iſtud: ipoſſi-
bile ē idē eſſe ꝛ nō eſſe: ꝛ ē firmiſſimū: q: quilꝫ appꝛhen-
dēs ſignificatōem terminoꝝ firmiſſime ſibi aſſentit: tā
q̄ neceſſario clare appꝛhēſo. ¶ Eſt tñ aduertēdū: ꝙ multi
ꝓbabiliter ſubſtinēt: ꝙ intellect⁹ nō ſolū pōt nō aſſen
tire pꝛīo pncipio clare appꝛhenſo. imo plus diſſentire:
ꝛ ei⁹ oppoſito aſſentire: ꝛ hoc mediāte iperio volūta-
tis moꝛe aliquo puo motiuo. Immo aiūt: ꝙ pōt volun
tas ipedire intellectū ne aſſentiat ꝓpōni ꝓbabili dya
letice oſtēſe cū foꝛmidie. ſꝫ cū certitudie tāta ſicut aſſē
tiret ꝯcl'oni demōſtrate. Nec valet ꝯña (vt aiūt) ꝯtigit
diſſentire pꝛīo pncipio ꝛc. ergo non ē pſe notū: ſꝫ bñ va
leret apud illū qui ſic diſſentiret. Nec valet dicere: ꝙ
ipm̄ ē ex ſuis terminis euidēs vel natū fieri euidēs ſim-
pliciter: ergo nō ē dubitabile nec dubitatū: aut obiectū
diſſenſus: q: talis diſſenſus nō ꝓuenit ab eo: q: de ſe ē

ſatis clarꝫ intelligēti ſignificationes terminorꝫ: ſed ex imperio volūtatis q̄ etiam facit errare intellectū circa prima pncipia practica: vt dicit Ariſto. vj. ethicorꝫ. Sꝫ reſtaret dubiū bonū ſuppoſita tanta volūtatis efficatia: ꝙ ipa poſſet etiam ducere intellectū cum puo motiuo vt nō aſſentiat ꝯcluſioni demōſtrate ab eo clare apprehenſe: ita ꝙ qualitercūqꝫ fuerit appētia in intellectu de ꝯcluſione: ipe tn̄ non neceſſario aſſentiet. imo forte diſſentiet: quod quidā doctor fatetur: ⁊ ſic ſeq̄tur ꝙ ſciētia erit aſſenſus liber ⁊ non naturalis: quod negatur cōmuniter.

Dubitatur. vtrꝫ oīa que apparēt ſint vera.

Textus.

¶ Pro dubio ē aduertēdū ꝙ ꝯñter Ar. ſpāliter diſputat ꝯtra aliquas opiones: ad quas ſeq̄batur negatio pmi pncipij. Erat aūt opīo pithagore ꝙ oīa q̄ apparent ſunt vera. Cū ergo vnū appet vni: ⁊ oppoſitū alteri: ſeq̄tur ꝯtradictoria eſſe vā. Sunt alij qui negāt primū principiū ꝓpter rōem quā neſciebant diſſoluere. Alij ſunt qui negāt ipm gr̄a diſputatōis ⁊ ſermonis ſui ſuſtinēdi. iō non ē idē modus diſputādi cōtra oēs. Sed̄i eñ curātur ſi rō faciēs eos errare ſoluatur. Tertij aūt non curātur niſi vi redargutiōis. Conſeq̄nter declarat motiua quarūdā opinionū. Et p̄io motiuū anaxagore dicētis ꝯtraria ineſſe eidē. ad qd̄ ſeq̄tur cōtradictio. ¶ Fuit autem motiuū eius iſtud: contraria ſunt in eodeꝫ: puta aqua ⁊ ignis in aere: igit̄ ⁊ ꝯtradictoria ſunt ſimul in eodē. ¶ Dicit Ar. ꝙ hic ſunt duo defect⁹. Primus: q2 nō diſtingunt inter ens in actu ⁊ in potētia: ſi eñ ꝯtradictoria fiant ex eodē. non ꝓpter hoc ſeq̄tur ꝙ ſint in eodē actu: ſꝫ ſolum in potētia. Sed̄s defectus ē. q2 iſti loquūtur ac ſi oēs res eſſent tranſmutabiles: qd̄ tamen ē falſū. ¶ Cōſeq̄nter declarat motiuū pithagore dicētis oīa q̄ appent eſſe vā: q2 qd̄ apparet ſanis ſapidū apparet infirmis inſipidū: igitur. ¶ Et ſi dicat̄ ꝙ credēdum eſt ſanis. Tū p̄io: q2 ſunt plures. Tū ſecūdo: q2 in eis organum ē meli⁹ diſpoſitū ¶ Contra pmū arguitur ſic. ſi veritas ſit pluralitate iudicanda et ſint nunc plures ſani q̄ egri: tūc de re nō mutāta illud qd̄ ē hodie verꝫ erit cras falſum: ergo veritas non ꝯſiſtit in apparentia. Item ſeq̄retur: ꝙ ſol eſſꝫ multo minor terra: q2 hoc apparet plurib⁹. ¶ Contra ſm̄ arguitur ſic: contraria apparēt ſepe habētibus ſenſum bñ diſpoſitum: vt cardones appent aſino boni ſaporis: alijs vero non. ¶ Item vn⁹ ⁊ idē homo iudicat aliq̄d eſſe bonū ⁊ malū in alio ⁊ alio tpe: vt ignē eſſe bonum in hyeme: ⁊ malū in eſtate. ¶ Cauſa aūt predicti motiui ē. q2 credebant omne qd̄ apparet intellectui eſſe verꝫ. Credebant autem intellectū ⁊ ſenſum eſſe eiuſdē nature: iō ꝯñter credebāt ꝙ omne qd̄ appet ſenſui ſit verꝫ: ⁊ in hoc multi errauerūt credētes intellectum eſſe virtutem organicam ⁊ per ꝯñs mutabilem ſm̄ mutatōem diſpoſitionū corruptibiliū ſiue in nobis ſiue in celo. ¶ Contra dicit Ariſto. ꝙ ſi in rebus nō ſit veritas determinata fatuū erat eis inq̄rere veritatē q2 philoſophari eſſꝫ ſicut ꝓſequi aues volātes cū ſit inq̄rere veritatē: q̄ non pōt inueniri. Credebāt p̄terea oīa eſſe ſenſibilia: ⁊ non omīa eſſe indeterminata ꝓpter materiā: q̄ ē in potentia ad vtrūqꝫ oppoſitorū. Credebāt vlterius: oīa eſſe in cōtinuo motu: ex qua pullulauit opinio. Democriti et ſeq̄cium eius de quorꝫ nūero fuit. Cratillus qui dicebat ꝙ nullus dꝫ loqui ne mētiatur: ⁊ ſolum mouebat digitū volens ſigno ⁊ non verbo exp̄mere ꝯceptum. Et cū heraclitus dixiſſet ꝙ non ꝯtingit bis aliquē intrare fluuium rep̄hendit eū Cratillus: q2 nō debebat dicere bis ſed neqꝫ ſemel.

Motiuum Anaxagore. Confu. eiuſdē

Motiuū pythagore.

Cōfutatio dicti motiui.

Dubitatur ſcd̄o. vtrꝫ oīa cōtradictoria ſint ſimul vera. ¶ Pro dubio ē aduertendū: ꝙ ꝯñter. Ar. diſputat ꝯtra negātes primū principiū ꝓpter rerꝫ mobilitatem: ⁊ hoc ſex rōibus. ¶ Prīa ſi oīa ſemp mouerētur hec negatiua eſſꝫ vera: ⁊ neceſſaria nihil manet cōtinue in eadē diſpōne ⁊ cōtradictoria eius falſa: ergo non oīa ꝯtradictoria ſunt ſimul vera. ¶ Sed̄a ratio ē. cum ſm̄ eos ꝯtinue fiant generatōes ⁊ corruptōes iſta eſt vera ⁊ neceſſaria aliq̄d ē. ⁊ hec ē falſa nihil ē. igit̄ aliqua ꝯtradictoria nō ſunt ſimul vera. ¶ Tertia rō ē. licet oīa ſemp moueātur ſm̄ locū: vel ſm̄ qualitatē vel ſm̄ ſubſtātiā: non tn̄ deberet vniuerſaliter negari veritas determinata. ¶ Quarta ratio ē. cū inferiora ſunt parua ps in compatiōe ad totū vniuerſum: ergo ꝓpter hoc ꝙ ipa ſunt generabilia ⁊ corruptibilia: non debēt vniuerſaliter oīa eē generabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ nullam eē veritatem vniuerſalē de reb⁹. ¶ Quinta rō ē. in ſeptimo phiſicorꝫ demōſtratum ē non oīa ſemp mouerí: igitur. ¶ Sexta ratio ē. dicentes oīa eſſe vera habent dicere oīa eſſe in oībus: ⁊ oīa eſſe vnum. ergo magis habent dicere oīa eſſe immobilia q̄ mobilia. ¶ Cōſequēter diſputat contra dicētes omnia appentia eſſe vera octo rōnibus. ¶ Prima rō fantaſia apprehendit rē in abſentia ſenſibilis vt pꝫ in ſomnijs: ergo poteſt eſſe falſa. ¶ Secūda ratio: non eque bene iudicamus de remoto ſicut de ꝓpinquo: neqꝫ egri: ita bene iudicant ſicut ſani. Similiter non ita bene iudicat dormiens: ſicut vigilans: neqꝫ debemus credere apparentiis factis ī ſomnijs: igitur. Tertia ratio ē. de futuris petūtur conſilia a ſapiētibus ⁊ non ab inſipientibus: ergo non oīa que apparent ſunt vera. ¶ Quarta ratio eſt. nullus eque bene credit ſenſui de ſenſibilib⁹ alterius ſenſus: ſicut de ꝓprijs: igitur. Quinta ratio ē. nunq̄ per quēcunqꝫ ſenſū ſimul iudicam⁹ aliquid eſſe dulce ⁊ nō dulce: ⁊ ſi hoc iudicemus in diuerſis tpibus: hoc ē vel ꝓpter mutationem ſubiecti de dulci in amarum: vel ꝓpter mutationem diſpoſitionum: ergo cōtradictoria nunq̄ ſunt ſimul vera. ¶ Sexta ratio ē. Si illa opinio ſit vera nullū erit predicatū neceſſarium: q2 omne p̄dicatum ſm̄ eos contingit aliter ſe habere. Septima ratio ē. ſi ſola apparentia eſſent vera ſequeretur ꝙ animatis non exiſtētibus nō eſſet veritas. patꝫ conſequētia quia nihil appareret. ¶ Octaua ratio ē. ſequitur ꝙ nihil poſſet ſciri neqꝫ demōſtrari. ſed hoc ē falſum vt patet primo poſteriorum. ¶ Conſequenter diſputat cōtra eos: qui gratia diſputatōis dicunt contradictoria ſimul eſſe vera: ⁊ hoc quatuor rationibus: ¶ Prima ē quia tales incidunt in illud inconueniens ad quod nitūtur ducere aduerſarium: ſcꝫ ad redargutionem. ¶ Secunda ratio ē. ſi non omnia ſunt ad aliq̄d: non omnia que apparent ſunt vera: ſed non omnia ſunt ad aliquid: igitur. Tertia ratio eſt ſi nihil eſt verum niſi ſm̄ apparentiam ad ſenſum: et propter hoc negatur primum principium: tunc omnia dicuntur relatiue ad ſenſum: ſic ꝙ nihil eſt niſi quod apparet ſenſui: ſed iſta ſunt abſurda. ¶ Quarta ratio eſt. ſi nihil eſt niſi inquantum eſt opinatum: nihil eſt niſi in reſpectu ad opinans: ſed opinans non dicitur in reſpectu ad opinans: ergo nihil eſt opinans et per conſequens nihil eſt opinatum: et ſi nihil eſt opinatum nihil eſt: ergo nihil eſt nihil quod apparet nihil. ¶ Ex predictis infert: ꝙ contradictoria non poſſunt ineſſe eidem ſimpliciter: quia tunc contradictoria eſſent ſimul vera: ſed bene ſecundum quid: vt ſcutum pro media parte album et pro media parte nigrum.

Tert⁹ in quo ꝯfutant̄ negātes pmū principiū ꝓpter rerꝫ mutabilitatē.

Cōfutātur dicentes oīa apparentia eſſe vera.

Cōfutatio cōcedentiū ꝯtradictoria gr̄a diſputatōis.

Dubitatur tertio. Utrum contradictoria ſint ſimul falſa. ¶ Pro dubio eſt aduertendum: ꝙ Ar. in hoc vltimo capitulo diſputat cōtra ponētes ꝯtradictoria eſſe ſimul falſa. Circa qd̄ dicit primo: ꝙ ꝯtradictionis nihil ē medium: immo neceſſe ē vnam partem eſſe verā ⁊ alterā falſam: quod ꝓbat ſeptem rōnibus. ¶ Prima ē falſum ē dicere eſſe quod non ē vel non eſſe quod ē. ergo omne qd̄ enūciatur ē verꝫ vel falſum ⁊ neutrū ſimul. Secunda rō ē. ſi neutra contradictoriarꝫ eſſet vera: ſeq̄tur ꝙ nunq̄ fieret mutatio de vno contradictorio in alterꝫ: ſed ꝯñs ē falſum: quia ex non albo fit albū ⁊ econtra: igitur ꝯña pꝫ: quia ſi iſte ſint falſe a. eſt album a. non ē albū: tūc nec a. eſt album nec a. non ē album: ergo non pōt fieri mutatio de non albo in albū. ¶ Tertia ratio ē. neceſſe eſt ita eſſe ſicut mens affirmādo vel negādo dicit: vel non eſſe ita. Si ē ita dicit verum. Si non ē ita: dicit falſum. Quarta ratio ē. Si in aliqua ꝯtradictiōe eſſet medium pari rōne ⁊ in qualꝫ: ſed ꝯñs eſt impoſſibile. Tum primo quia hoc dicens confitetur nec dicere verum: nec dicere non verum. Tum ſecundo: q2 ipſemet nec eſſet ens: nec non ens. Tum tertio: q2 mutatio per quam aliq̄d fieret nec eſſet ad eſſe: ⁊ tūc nō eſſet generatio: nec ad nō eſſe: ⁊ ſic nō eſſet corruptio: q2 eſſet aliqua mutatio que neqꝫ eſſet generatio neqꝫ corruptio. ¶ Quinta rō ē. Si ſic ſeq̄retur ꝙ aliq̄s eſſet nūerus q̄ non eſſet par neqꝫ impar. Pꝫ ꝯña: q2 ternari⁹ nō eſſet par: neqꝫ non par: ergo neqꝫ impar cū bñ ſequatur nō eſt non par. ergo nō eſt impar. Sexta rō. Si inter cōtradictoria eſſet mediū: cū illud mediū ꝯtingat affirmare ⁊ negare ſeq̄tur ꝙ illius adhuc erit mediū: ⁊ tūc erit ꝓceſſus in infinitum. ¶ Septima rō eſt. Si interrogetur aliq̄s. an hoc ſit albū. Uel rn̄detur ꝙ ſic. ⁊ tūc ponet affirmatiuam. Uel ꝙ non: ⁊ tūc ponet negatiuā igitur. ¶ Conſequēter diſputat cōtra illos qui dicebāt oīa ſimul eſſe vera: ⁊ ſimul falſa: ⁊ hoc quatuor ratiōibus. ¶ Prima ē. q2 iſti ponūt ambas oppoſitiones que improbate ſunt. Sed̄a ratio ē. iſti recedunt a puteo ne interius cadāt: ergo non concedūt eſſe eq̄ bonū cadere in puteum: ⁊ nō cadere. ¶ Tertia rō ad quālibet queſtionem ſi velimus determinate rn̄dere: opꝫ rn̄dere ꝙ ſic eſt vel non eſt: vel eſſet dicere ꝙ ita eſt vel non eſt. Quarta rō eſt. dicens ambo contradictoria eſſe ſimul vera hꝫ concedere cōtradictorium ſui dicti: igitur contra eum nō eſt diſputādum. ¶ Conſequēter probat ꝙ non oīa ſemper quieſcūt: q2 tūc oīa vera ſemper eſſent vera: ⁊ oīa falſa ſemp eſſent falſa: ſed hoc eſt falſum: igitur. Conſequēter ꝓbat: ꝙ non oīa ſemp mouentur ſic ꝙ nullomodo aliud moueat̄ idē: q2 ſi ſic nihil vnq̄ eſſet: ſed hoc eſt falſum: q2 ſm̄ eos aliquid cōtinue mutatur: igitur.

Confutant̄ dicentes oīa ſimul eſſe vera ⁊ ſimul falſa.

Ad rōnes q̄ſtiōis. ¶ Ad primā dr̄: ꝙ ſcutum illud nō eſt coloratum: ſꝫ potius colorata. Aliter dicunt aliqui ꝙ quicq̄d denoīatur a genere denoīatur a ſpecie vel ſpēbus: ⁊ hoc vel ſimpliciter vel ſm̄ quid. ¶ Ad ſecūdam partem dr̄: ꝙ duplum ⁊ dimidium ſimpliciter non includūt oppōnem cōtradictoriam: ſed ſolum reſpectu eiuſdē. Ad ſcd̄am rōem dr̄ ꝙ illud principium equiualet vni ꝓpoſitioni affirmatiue: ſcꝫ huic impoſſibile eſt idem non ſimul eſſe ⁊ nō eſſe. Ad cōfirmationem conceditur ꝙ Arj. ꝓbat ipm elentice ex conceſſis a reſpondente: ſed non demōſtratiue. ¶ Ad tertiam negatur antecedēs: quia licꝫ antiqui dixerint oppoſitum voce: non tamen mēte. Nec ipſi poterāt diſſentire: ipſi principio clare apprehenſo mētaliter: iudicādo non ita eſſe: ſicut adequate tale principium ſignificaret ſignificatione totali. Potuerunt tn̄. circa multas ꝓpoſitiones formatas de p̄io principio dubitare: ⁊ illis diſſentire enunciādo multa predicata de p̄io principio: propter aliquas rationes ſophiſticas multum apparenter cōcludētes tales ꝓpōnes: ꝓpter quas: q2 eas ſoluere nō valerent: coguntur diſſentire ipis: puta iſti ꝓpoſitioni potuerūt diſſentire: primum principiū non eſt mihi euidēs: nec eſt ꝓpoſitio modalis affirmatiua: ⁊c. vel iſti potuerūt diſſentire: talis ꝓpoſitio qd̄libet eſt vel non eſt: non eſt primum principiū vel non eſt mihi per ſe notum ⁊c.

Et hec de quarto metaphiſice.

¶ Quinti liber prim⁹ tractatus: de noīb⁹ pertinētibus ad cauſas ⁊ principia.

Principium.

P rincipium dicitur: aliud quidem vnde aliquis rem moueat vt termin⁹ vic eſt principiū motus localis. Aliomodo dicitur principium: a quo facilius incipit motus: q̄uis aliq̄n ſit poſterius ſcd̄m eſſe: vtj in doctrinis. Nam non a primo ⁊ rei principio incohoādum eſt aliq̄n: ſed vn̄ oportunius diſtat. Tertiomodo dr̄: ex quo aliquid fit tanq̄ ex prima pte: vt nauis ſedile: ⁊ dom⁹ fundametum Et aīalium alij dicūt cor eſſe principium: alij cerebrū: alij qd̄cunqꝫ taliū ſuſcipiunt. Quartomodo dr̄ principium: a quo aliquid fit: ⁊ vn̄ primo motus nat⁹ eſt initiari: ⁊ etiā ꝑmutatio: vt puer ex patre ⁊ matre: ⁊ bellū ex cōuitio. Quintomodo dr̄ principium: ſcd̄m cuius volūtatem aliqua mouētur: ſicut principatus: ptātes: ⁊ imperia: et tyrannides: dicuntur principia ciuitatum. Sextomodo dr̄ principiū: a quo res fit nota: ſiue per qd̄ alia cognoſcūtur p̄io: vt ſuppoſitiōes in demōſtrationib⁹. Septimo dr̄ de illis de quibus dr̄ hoc nomen cā. Omēs eñ cauſe principia ¶ Et ſic pꝫ: ꝙ oīm principiorꝫ eſt cōe eſſe primū: vel primū vn̄ res eſt: vel vn̄ res fit: vel vn̄ cognoſcitur. Pꝫ ſecundo: ꝙ natura eſt principiū: ⁊ elemētū: ⁊ mens: ⁊ volūtas: ⁊ forma: ⁊ finis. Multorꝫ eñ ⁊ cognitionis et motus principium eſt bonum et malum.

Cauſa.

C auſa vero dr̄. Uno q̄dem mō ex qua fit aliq̄d cum inſit: vt es ſtatue. ⁊ argentū phiale eſt cā materialis Alia vero eſt cā formalis: que eſt ſpēs: ⁊ exēplū vt nūerus ⁊ ꝓportio dupla reſpectu dyapaſon: ⁊ ptes in diffinitione. Alia eſt cā efficiens: que eſt primū principiū mutatōis ⁊ q̄etis vt cōſiliator eſt cā cōſiliati et pater pueri: et oīno faciens facti et cōmutabilis mu-

tans. Alia eſt cauſa finalis gratia cui⁹ aliquid fit vt ambulatio ē cā finalis ſanitat⁹. Naz ſi q̄ratur: quare iſte ambulat: dicim⁹ vt ſanetur: ⁊ dicētes ita: putam⁹ reddidiſſe cāz. Et hic dicūtur multa de cauſis ſicut in ſecūdo phiſicoꝝ q̄ hic dimittūtur.

Elementum.

Elemētum vero dr̄ ex quo aliquid componitur primo: inexiſtēte indiuiſibili ſpē in aliam ſpēm: vt vocuz litteraꝝ elementa ſunt littere: ex quib⁹ cōponitur vox: ⁊ in q̄ diuidit̄ vltimo. Similiter aer: ignis: terra: ⁊ aqua: ſcd̄m aliquos: pn̄t dici elementa: quia ſunt prima inter corpa cōpoſita. Similiter demonſtratōes q̄ fiunt ex pmiſſis p ſe notis ⁊ immediatis: dicūtur elementa reſpectu poſterioꝝ q̄ in alias reſolui pn̄t. Et tranſſumptiue dr̄ aliquid qd̄ eſt paruū. ⁊ ad multa vtile. Et ſic vnitates: et puncta: ſunt elemēta nūeroꝝ: ⁊ magis vl̄a min⁹ vl̄ium. Et q: elemētum ꝓprie dictū eſt indiuiſibile ideo illud qd̄ eſt primū et indiuiſibile reſpectu cōpoſitoꝝ dr̄ elemētum: et gen⁹ magis eſt elemētum ꝙ dr̄ia qm̄ vl̄e magis genus. Nam cui dr̄ia ineſt et gen⁹ id ſequitur. Sed cui genus ineſt: non ineſt omni differentia. Et ſic patet ꝙ omni elemento cōmune eſt ꝙ ſit primum.

Natura.

Natura vero dr̄. Vnomodo naſcētium gn̄atio. Scd̄o mō dr̄ natura: ex quo fit illud qd̄ naſcitur ipo inexiſtēte. Tertio dr̄ p̄ncipium mot⁹ ⁊ quietis illius in quo eſt. Illa autez dicūtur naſci: q̄ ab aliquibus recipiūt augmētum ⁊ nutrimētum in tāgendo: vt embrio. Quarto mō dr̄ ſpāliter de materia: vt ſtatue et vaſoꝝ ereoꝝum es eſt materia et natura: ⁊ lignecoꝝ lignū. Quinto mō dr̄ ſpāliter de forma ſicut apud Empedoclē compoſitio vel mixtio reꝝ ex elemētis dicerēt natura eaꝝ. Et ſic pꝫ ꝙ cōpoſitū ex materia et forma eſt natura: ſiue habens in ſe naturam. Sexto modo dicitur natura vniuſcuiuſq; eſſentia.

Neceſſarium.

Neceſſarium dr̄: ſine quo nō contingit eſſe vel viuere: vt cib⁹ et ſpirare aīali bus ſunt neceſſaria. Naz ſine his aīal eſſe eſt impoſſibile. Scd̄o dr̄ neceſſarium ſine quo aliquid nō poteſt bene eſſe: vel facile malum repelli: ⁊ ſic infirmo neceſſe eſt bibere farmacum vt non laboret: et indigenti ire ad forū vt pecunā recipiat. Tertio modo dr̄ neceſſarium qd̄ fit ex violentia quādo enim quis ad aliquid faciendū eſt coactus dicitur ad hoc neceſſitat⁹. Et oē tale eſt triſte ſicut zenonus ait. Omis eñ res neceſſaria lamentabilis eſt facta: ⁊ vis neceſſitas quedam: ex dicit Sophocles ſed vis ea me facere coegit: et tale neceſſarium nō eſt culpabile: quia hoc eſt cōtra volūtatem. Quarto modo dr̄ neceſſarium: quod non cōtingit aliter ſe habere: ſicut in demonſtratōibus: demonſtratio eñ pcedit ex neceſſarijs: que impoſſibile eſt aliter ſe habere. ¶ Et ſic patet primo ꝙ aliqua res ꝓpter ſe ipſaz eſt neceſſaria: quia nullam habet cauſam ſue neceſſitatis: ſed propter ipſum alia ſunt ex neceſſitate. Pꝫ ſcd̄o: ꝙ tale ſumme neceſſariū eſt ſimplex. Pꝫ tertio: ꝙ ſi aliqua ſunt entia ſempiterna et immobilia nihil eſt eis violentum: vel contra volūtatem.

¶ Tractatus ſcd̄s de noībus ptinētibus ad ſubiectū et ptes ſubiecti.

Unum.

Vnum dr̄ aliud ſcd̄m accidens aliud ſecundum ſe. Scd̄m accidēs quidem: vt Coriſcus eſt idem cū muſico: q: muſicum accidit Coriſco. Secundo modo: muſicum dr̄ idem quod Coriſcus: q: Coriſco accidit muſicum. Tertio muſicum dr̄ vnum cū iuſto: quia ambo accidunt Coriſco. ¶ Secundū ſe vero aliqua dicuntur vnum: eo ꝙ continua ſunt. Et hoc vel ſecundū artem: vt duo ligna colligata vinculo. Aut ſecundum naturam. Et talium quedā habent flexiones vt crus et tibia in genu. Alia vero non habent flexionez. Continua autē per naturam magis ꝓprie ſunt vnum: ꝙ continua p artē. Continuū vero dicitur cuius motus vnus ſecundū ſe: et non poſſibile aliter. Secundo modo dicuntur aliqua vnuz ſecundum ſubiectum: ſiue pmuz: ſiue vltimuz: vt omnes liquores dicerentur eidē ſecundū ſubiectū ꝓpinquū quod eſt aqua vel aer. Nam aqua et aere oīa hec ſiūt. Tertio modo dicūtur vnū ſecundū genus ꝓpinquū: quod eſt determinatū p differētias oppoſitas eo modo quo ſubſtantiuū ſubijcitur adiectiuo determinabili. Dicūtur etiā aliqua vnū ſecūdū genus ſuperius: licet non ſecūdum inferius: vt iſoſceles iſopleurus dicūtur eadez: ⁊ vna figura: quia ambo triangul⁹. Sed non dicuntur idem triangul⁹. ¶ Quarto modo dicūtur aliqua vnuz quoꝝum ratio eſt indiuiſibilis: licet fit ab alia diuiſibilis. Quinto modo aliqua dicūtur vnum quoꝝ intelligentia eſt indiuiſibilis intelligēs quid erat eſſe: ⁊ non poteſt ſepari neq; tempore: neq; loco: neq; ratione: maxime hoc vnū et hoꝝ quecūq; ſubſtantia. Sexto modo aliqua dicūtur vnū inq̄tum non habent diuiſionem: vt homo in q̄tum non habet diuiſionez: dr̄ vnus homo. Si vero inq̄tum aīal, vnum animal: ⁊ ſi inq̄tum magnitudo: vna magnitudo. Septimo aliqua dicuntur vnum per attributionez ad vnum: vt exercitum propter vnū principem dicimus vnum. Illa vero maxime dicūtur vnum: quoꝝum ſubſtantia vna. Octauo modo dicuntur vnum: quia perfecta ſunt vt domus vna: quia perfecta eſt.

Proprietates vnius.

¶ Vnius autem due ſunt ꝓprietates. Pria ē ꝙ vnuz eſt principium numeri. Prima nanq; menſura principium. Nam quo primo cognoſcimus hoc eſt: eſt pria mēſura cuiuſlibet generis. Secunda eſt eſſe indiuiſibile vel ſecundum ſpeciem: vel ſecūdum genus: vel ſcd̄m q̄titatem. Secundū q̄titatem autez quod eſt ſine poſitione in continuo: dr̄ vnitas: quod autez habet poſitionē. dicitur pūctum: quod autē ſecundū vnū linea: quod vero ſcd̄m duo ſuperficies. Nono alia dicūtur vnum ſcd̄m numez quoꝝum materia vna. Decimo aliqua dicūtur vnum ſpecie: quoꝝ ratio eſt vna. Vndecimo dicūtur vnū genere: quoꝝ eſt eadem figura p̄dicationis. Duodecimo dicūtur vnū ſcd̄m ꝓportionez: que ſe habēt vt aliud ad aliud. Semp aūt poſteriora ſequūtur p̄cedentia: quia quecunq; ſunt vnū nūero ſunt vnū ſpecie. Sed non ecōtra. Et quecunq; ſunt vnū ſpecie ſunt vnū genere. quecunq; vero genere non oīa ſpecie: ⁊ quecūq; ſunt vnuz genere ſunt vnum ſcd̄m ꝓportionem: ſed non ecōtra.

Multa.

¶ Et quib⁹ pꝫ ꝙ tot modis dicitur hoc nomen multa quot modis dicitur hoc nomen vnum.

Ens.

Ens dicitur hoc quidē ſcd̄m accidens illud vero ſcd̄m ſe. Scd̄m accidens q̄dem vt iuſtum muſicum eſſe dicimus et hominez muſicum. id eſt muſicū hominē. et ſimiliter dicimus muſicuz edificare. Secundo dicitur ens de decez p̄dicamentis. Tertio modo dicitur ens idē quod verū: et non ens idē qd̄ falſum. Quarto mō diuidit̄ ens in ens in actu: ⁊ ens in potētia.

Subſtantia.

Subſtantia dicitur ꝑ ſimplicia corpora: vt terra: ignis: ⁊ aqua: ⁊ q̄cunq; talia ⁊ vl̄r corpora ⁊ ex his conſtantia. Scd̄omodo dr̄ ſubſtantia ens: per qd̄ aliqd̄ eſt actu exiſtens: ſcilicet de forma. Tertio modo dr̄ de materia. Quarto mō dr̄ ſubſtātia q̄dditas q̄ ſignificat̄ per diffinitionem. Quinto modo dr̄ de ſubſtātia vniuerſali: et aliqū de ſubſtantia pticulari.

Eadem.

Eadez vero dicitur: hec q̄dez ſcd̄z accidens: vt albū et muſicum idē. Eadē vero ſcd̄m ſe dicuntur: ſicut vnuz ſecundū ſe: ⁊ ſic eñ identitas vnitas.

Diuerſa.

Diuerſa vero dicitur quoꝝ aut ſpecies plures: aut materia: aut rō ſubſtantie: et oīno oppoſite eidē.

Differentia.

Differētia vo dicitur: quecūq; diuerſa ſunt idē aliquid entia.

Similia.

Similia vero dicitur: q̄ idem ſunt oīno paſſa ſcd̄m vnam paſſionez. Secūdo dicunt̄ paſſa diuerſa ſiƙia: q: ſunt paſſa paſſionibus ſimilib⁹. Tertio quia eis cōuenit vna qualitas ſcd̄m ſpēm. Similia eñ dicūtur quoꝝ qualitas vna. Quarto q: habent plures qualitates eaſdē.

Diſſimilis.

¶ Et oppoſito modo dr̄ diſſimile.

Oppoſita.

Oppoſita dicūtur ꝯtraria: contradictoria: relatiua: ⁊ p̄atiua: ⁊ etiā aliqua dicunt̄ oppoſita rōne ſuoꝝ terminoꝝ vt generatiōes ⁊ corruptiōes.

Contraria.

¶ Contraria aūt dicunt̄ prio q̄ non pn̄t ſimul eidē adeſſe ⁊ differūt genere. Scd̄o modo dicitur cōtraria maxie differētia ſub eodē genere. Tertio q̄ maxie differūt in ſubiecto. Quarto dr̄ia reſpectu eiuſdē ꝟtutis vel poteſtatis. Quinto mō dicitur ꝯtraria quoꝝ eſt maxia dr̄ia: aut ſcd̄m gen⁹: aut ſcd̄z ſpēm. Sexto dicunt̄ contraria ſcd̄z attributionē: ſicut aliq̄ ſunt cauſe vel ſigna contrarioꝝ.

Dr̄ia ſpecie.

Voniaz aūt ens et vnū multipliciter dicūtur, neceſſe eſt q̄ ſcd̄m ea dicūtur, etiā dici multipl̄r: ſicut idē ⁊ diuerſuz ⁊ dr̄ia ſpe. Et vno mō dicitur q̄ ſunt ſub eodē genere ⁊ nō ſunt ſubalterna. Scd̄o mō dicūtur dr̄ia ſpē. q̄ cōtinent̄ ſub diuerſis differētijs diuidētib⁹ idē gen⁹. Tertio dicunt̄ dr̄ia ſpē maxie ꝯtraria. Quarto mō dicunt̄ dr̄ia ſpē q̄ hn̄t diuerſas diffinitōes. Quinto mō quecūq; in eadē ſb̄a entia dr̄iam hn̄t. ¶ Et oppoſitis modis dicitur eadē ſpecie.

Priora poſteriora.

P Riora ⁊ poſteriora dicũtur primo mō
ſcđ₃ locũ Scđo ſcđ₃ tp̄s: ⁊ tūc vtimur
p̄ſite nūc tanꝗ̄ principio. Et in futuris
illud đ: prī⁹: qđ eſt ꝓpinqui⁹ ipi nūc. Et in p̄
terito illud đ: pri⁹ qđ eſt nimis remotum a
nūc vt bella troiana ſunt p̄ora medis. Ter⸗
tio mō đ: pri⁹ vel poſteri⁹ ſcđm motū: ꝓpin⸗
qui⁹ eñi p̄io mouēti eſt pri⁹: vt puer viro.
Quarto mō đ: pri⁹ ſcđ₃ ordinē. q̄ deteriate
diſtāt ſcđm rōem: vt paraſtata p̄or eſt trico
ſtata. Quinto mō đ: pri⁹ quo ad cognitiōe₃:
quo ad naturā: vel quo ad nos: ſcđm ſenſum
vel intellectū. Nā ſcđm rōem vl'ia p̄ora: ſcđ₃
aūt ſenſu₃ ſingularia. Et ſcđ₃ rōem accidēs
toto pri⁹, vt muſicū muſico hoīe. Sexto mō
đ: prius vel poſteri⁹ ſcđm attributiōem: vt
rectitudo leuitate: hoc eñi linee paſſio: illud
vero ſuꝑficiei. Septīo đ: pri⁹ ſcđm natura₃
queciīq₃ cōtingit eſſe ſine alijs: ⁊ nō alia ſi⸗
ne illis: ⁊ ſic ſubſtātia p̄or eſt accidēte: diui
dictas ſeu ꝑs toto: ⁊ materia forma.

Vniuerſalia ſm rōem ſunt priora. ſingularia v̇o ſm ſenſum.

Poteſtas.

P Oteſtas đ: hoc quidē principiū mo⸗
tus aut mutatiōis ſeu trāſmutādi al⸗
teꝝ: vel ſeip̄m inq̄tu₃ alteꝝ: vt ars edi
ficatiua reſpectu dom⁹: ⁊ ars medicinalis
que exiſtit in ſanato: ſ₃ nō inq̄tu₃ ſanatū ē.
Scđo mō đ: principiū trāſmutādi ab alte⸗
ro aut a ſe inq̄tu₃ ab altero. Tertio đ: paſ⸗
ſio ſcđ₃ quā aliq̄d pōt reſiſtere coꝛruptiuis
Et quādoq₃ extēditur ad poſſe bene agere
vel pati. Quādoq₃ eñi ambulātes aut loq̄n
tes: non bene aūt: nec vt vellent: dicim⁹ non
poſſe loqui aut ambulare.

Potēs.

P Otens vero đ: vno mō ſcđm potētia₃
actiuam: q: poteſt alteru₃ mouere vel
quietare. Secūdo modo đ: ſcđm potē
tia₃ paſſiuam: ⁊ qñ eſt in actu non đ: ampli
us potens: ſed agēs vel patiēs. Tertio mo
do đ: potens qui h₃ potentia₃ reſiſtitiua₃
nociuis. Et quādoq₃ reſtringit̄ ad poſſe be⸗
ne agere, vnde lyrā male ſonātem aliqñ dici
mus non ſonare.

Impotentia.

I Mpotentia aūt eſt priuatio potētie
⁊ eſt carentia potentie in ſubiecto ap
to nato habere. Secūdo q: eſt caren⸗
tia potētie actiue: paſſiue vel reſiſtitiue. Ter
tio modo đ: carentia diſpoſitionis in ſubie⸗
cto nato habere, vnde puerū viꝝ ⁊ eunuchu₃
dicimus impotentes generare. ¶ Impoſ⸗

Impoſſibile.

ſibilia vero ſcđm eas impotētias dicuntur.
Secundo modo dicit̄ impoſſibile cuius cō⸗
tradictoꝛium de neceſſitate eſt verum: vt
dyametrum cōmenſurabilem eſſe impoſſibi
le: quia contradictoꝛiu₃ eius non ſolum eſt
verum: ſed etiam neceſſarium. Neceſſe eni₃
non cōmenſurabilem eſſe. ¶ Poſſibile ve⸗
ro dicitur: q: nō de neceſſitate eſt falſu₃ nec
eius oppoſitu₃ de neceſſitate veru₃: vt ſe⸗
dere hominē₃ poſſibile.

Poſſibile.

Quantum.

Q Uantum vero dicitur quod eſt diuiſi⸗
bile in ea que inſunt: quoꝛum vtrunq₃
aut ſingulum vnū aliquid ⁊ hoc aliq̄d
natū eſt eſſe. ¶ Et diuiditur q̄titas in mul
titudinē ⁊ magnitudinē. Multitudo eſt q̄⸗
tū aliqđ ſi fuerit nūerabile. Magnitudo ve
ro ſi fuerit mēſurabile. Et eſt diuiſibilis in
ꝑtes ſibijnuicē ꝯtinuas non aūt multitudo
Magnitudinis vero ſpēs ſunt iſte: linea di
uiſibilis ſcđm longum. Superficies diuiſi⸗
bilis ſcđm latum. Coꝛpus ſecūdum tres di
menſiones. Scđo diuidit̄ q̄titas in q̄tita⸗
tem ꝑſe: ⁊ q̄titate₃ ꝑaccidēs: vt linea eſt q̄⸗
ta ſcđm ſe: muſicum vero ꝑaccidens. Coꝛu₃
vero q̄ ſunt q̄ta ſcđm ſe: q̄da₃ ſunt de primo
modo dicendi ꝑſe: vt linea. Alia v̇o in ſcđo:
vt multū: paucū: breue: latū: ſtrictū: ꝓfundū
humile: graue: ⁊ leue: ⁊ alia talia. Quātoꝛu₃
autē per accidens. Alia ſunt quāta pure ꝑ
accidēs: vt muſicū. Alia vero dicūtur quā⸗
ta ꝑaccidens q̄ quodāmodo ſunt quāta ꝑſe:
vt ea q̄ p̄dicant̄ de quātitate ꝑſe ſcđo mō
vt tp̄s ⁊ mot⁹. Motus eñi eſt quātus ꝑ ter
minū: ⁊ tp̄s per motū.

Species q̄titatis.

Quale.

Q Uale đ: vno q̄dem modo differentia
ſubſtantialis vt ſi queratur qualis eſt
homo? dicitur animal bipes: equ⁹ qua
drupes: ⁊ circulus agonius. Secundo dici⸗
tur de qualitate circa ſubſtantiam exiſtente
vt de figura ⁊ forma. Primū aūt ⁊ cōpoſitū
ſolidum ⁊ ſic de alijs dicūtur qualitates nu
meroꝛum. ¶ Dicitur autē numer⁹ ſolidus
qui ē duct⁹ bis in ſe vel in aliū vt ter tria ter:
quater quatuoꝛ quater. ¶ Sed nūer⁹ ſuꝑ⸗
ficialis đ: qui eſt duct⁹ ſemel in ſe vel in ali⸗
um vt bis duo: bis tria: bis tria aūt nō ſunt
ſex, ſed ſemel ſex ſunt ſex. Tertio modo dici⸗
tur qualitas: paſſio ⁊ paſſibilis qualitas: vt
caloꝛ ⁊ frigiditas: albedo ⁊ nigredo: graui⸗
tas ⁊ leuitas. Quarto modo dicit̄ habitus
et diſpō: vt virt⁹ et viciū: ⁊ oīno bonū et ma⸗
lū. Et reducūtur iſti mōi ad duos. Nā ad p̄⸗
mū reducit̄ ſecūd⁹: et ad tertium quartus.

Bis tria non ſunt ſex: ſ₃ ſemel ſex ſunt ſex.

A D aliquid dicuntur. Alia vt du
plum ⁊ dimidium: ⁊ triplum ad
tertiam partem: ⁊ totaliter mul
tiplicatum ad multiplicati par⸗
tem ⁊ continens ad contentum. ⁊ hoc dupli
citer: Aut ſimpliciter ⁊ indeterminate: aut
determinate: ⁊ tunc vel eſt ꝓpoꝛtio numeri
ad vnum vt tria ad vnu₃: aut eſt ꝓpoꝛtio nu
meri ad numerum determinatum. ꝓpoꝛtio
ſeſquialtera emiolium ad ſubemioliu₃ vt ſu
perꝑticulare ad ſupparticulare. ⁊ hec om⸗
nia dicuntur ad aliquid ſcđm numerum aut
numeri paſſiones. ¶ Alia vero ſunt relati⸗
ua ſcđm vnum: vt idem quod dicitur ꝓpter
vnitatem ſubſtantialem. Equale ꝓpter idē⸗
titatem in quantitate. Simile: etiam ꝓpter
idētitatem qualitatis. Similia eñi dicūtur
quoꝛum qualitas eſt vna. Vnitas vero: eſt
numeri p̄ncipium ⁊ metrū. Et ſic poteſt pa
tere p̄mus modus relatiuoꝛu₃ qui ſumitur
penes numerum ⁊ ꝓpoꝛtiones numeroꝛu₃
⁊ magnitudinū. ¶ Secundus vero modus
relatiuoꝛum: attenditur penes actiuum et
paſſiuum: motiuum ⁊ mobile: ⁊ ſumūtur iſta
relatiua ſecundum potētias actiuas ⁊ paſſi
uas: ⁊ ſcđm effectus eoꝛum: qui ſunt actio ⁊
paſſio: quia vt calefaciens, dicit̄ illud calefa
cibile: quia eoꝛum vnum agit: ⁊ aliud patit̄.
Secans ad ſectum. diuidens ad diuiſum.
¶ Et differt iſte ſecūdus modus relatiuo⸗
rum a p̄mo: quia primus ſumitur ſcđm ſepa
ratione₃ a motu et actione: quare mathema
ticoꝛū eſt. Secundus vero ſumitur ſcđm ra
tionem agendi et patiendi: que ad motu₃ ꝑ
tinent: vt pater hoc modo dicitur ad filium
relatiue: hoc enim faciens: et illud paſſiuu₃
quid eſt. Et iſta diuidunt̄ ſecundum tempa
Quedam eñi referunt̄ ſecundum p̄ſens tē⸗
pus: vt faciens ad id quod fit. Aliquādo ſe
cundum p̄teritū: vt quod fecit ad qđ fiebat.
Quādoq₃ v̇o ſcđ₃ futuꝝ: vt factuꝝ ad faciē
dum. Aliqua vero relatiuoꝝ īpoꝛtāt priua⸗
tionē potētie: vt īpoſſibile inuiſibile et que⸗
cunq₃ ſic dicunt̄. ¶ Tertius vero modus
ſumit̄ ſcđm menſurās ⁊ menſuratum: qui a
p̄dictis differt: quonia₃ alia relatiua que
ſumūtur penes numeru₃ aut potentiam a⸗
ctiuam vel paſſiuam ſunt per ſe referibilia:
Iſta vero ſolum per accidens: vt menſurabi
le non dicit̄ ad menſuram: niſi quia ipſius ē
menſura: ⁊ ſcibile quia ipſius eſt ſcientia et
viſibile ad viſum eodem modo. Et quo pt₃
q̄ viſibile non refertur ad videnteꝫ: ſicut ad
viſum. Nam tunc idem diceretur ad multa.
Et hoꝛum trium modoꝛum relatiua per ſe
referunt̄: ſic q̄ non alterius ratione. ¶ Nūc
vero dicendum eſt de his que ſcđm alteru₃
referūtur quoꝛum ſunt tres modi. Quādo⸗
q₃ eñi referunt̄ ſpēs ad id: ad quod referun⸗
tur eoꝛum genera: vt medicina refert̄ ad ſci
bile: quia ad ipſum dicitur ſcientia. Secun⸗
do: abſtracta relatiue dicunt̄ quia ad eoꝛu₃
concreta referuntur: vt equalitas: quia eq̄le
⁊ ſimilitudo quia ſimile refertur. Alia vero
ſcđm accidens vt homo dicitur ad aliquid:
q: ei accidit duplum eſſe: et hoc ē ad aliq̄d.

Ad aliquid

Mōi relatioꝝ

P Rincipium dicitur aliud

¶ Circa quintum Metaphiſice
Ariſtotelis: queritur p̄mo. Vtꝝ
neceſſaria habeant cauſā. ¶ Ar
guitur p̄mo q̄ ſic: per illud qđ di
citur in hoc libro capitulo de ne⸗
ceſſario. Quedam vtiq₃ alterant
cauſam habēt vt neceſſaria. Ali⸗
qua vero hoꝛum nullā: ſed ꝓpter hec omnia alia ſunt
ex neceſſitate. Et in octauo phiſicoꝛum de mouente di
cit: q̄ ipſius quod ſemper eſt voluit cauſam querere in
quibuſdam: ⁊ in quibuſdam non. Triangulus eñi ha
bet tres angulos equales duobus rectis: ⁊ tamen per
petuitatis altera cauſa eſt. Item ſecundo metaphiſi⸗
ce dicit: q̄ ſemper exiſtentium p̄ncipia eſſe veriſſima
neceſſe eſt: igitur neceſſaria habent cauſam. ¶ Secun
do ſic. Si deus ꝓduceret ex neceſſitate ⁊ naturaliter
eſſet in aliquo neceſſarium habent cauſam: igitur. lic₃
autem aliter ꝓducat: tamen poteſt ꝓducere cauſa₃ ne
ceſſariam: conſequentia tenet: q̄ñ modus ꝓducendi
non variat naturam ꝓducti. ¶ Tertio ſic: in cognitio⸗
ne entis neceſſarium eſt ſimpliciter nobilius non ne⸗
ceſſario: igitur nobilioꝛum eſt cauſa neceſſaria: ⁊ ꝑ cō⸗
ſequens nobiliſſima cauſa neceſſario cauſat: ⁊ ſic eſt a
liquis effectus neceſſarius: ⁊ per conſequens habens
cauſam. ¶ In oppoſitum arguitur: quia quicquid ha⸗
bet cauſam eſt factum ſed neceſſarium non eſt factum
igitur. Minoꝛ patet: quia quicquid eſt factū eſt ex ma
teria: ſed neceſſaria non habent materiam: igitur.

Sciendū eſt p̄mo: q̄ Ariſtoteles in hoc q̄n⸗
to: incipit determinare de conſideratis in p̄ma ſciētia
⁊ diſtinguit multiplicia ad hanc ſcientia₃ pertinentia
⁊ habet tres tractatus. Primus eſt: de nominibus per
tinentibus ad cauſas: ⁊ principia. Secūdus eſt: de no
minibus ꝑtinentibus ad ſubiectum: ⁊ partes ſubiecti.
¶ Tertius eſt: de partibus ad paſſiones. ¶ Circa p̄mū
diſtinguit iſta quinq₃ nomina cauſa: principiu₃: elemē
tum: natura: ⁊ neceſſarium. ¶ Circa primū dicit q̄ p̄n⸗
cipium đ: ſex modis. Primo modo đ: p̄ncipium eius a
quo incipit motus: ſicut p̄uatio ē p̄ncipium generatio
nis: ⁊ terminus vie đ: p̄ncipiū motus localis. Secūdo
modo đ: p̄ncipiū a quo facilius incipit fieri mot⁹: ⁊ tūc
idem eſt q̄ p̄ncipiū doctrine: quod aliqñ nō eſt p̄us re
ſed poſterius. Tertio mō đ: p̄ncipium: a quo in exiſte
aliquid fit: ⁊ hoc modo materia ⁊ foꝛma dicunt̄ p̄inci

Modi ipſius p̄ncipij.

pia. Quarto mõ dꝛ pͥncipium illud ex quo fit aliqͩ tã ꝙ ex pte ꝙtitatiua: ⁊ eſt tanq̃ fundamentum aliorum queadmodũ ex fundamento dicimus fieri domũ: ⁊ cor hoc mõ eſt pͥncipium aĩalis. Quinto mõ dꝛ pͥncipiũ eẽ pͥmũ vnde motus: ⁊ ſic dꝛ pͥncipium de efficiente vt de patre ⁊ matre. ¶ Sexto mõ dꝛ pͥncipiũ doctrine: ⁊ eſt illud quod pͥmo cognoſcit ⁊ ꝑ quod alia cognoſcũtur: ſiue ſit pͥus in eſſe: ſiue non: ⁊ hoc modo pͥmiſſe dicuntur pͥncipium demonſtrationis in ſcia. Principiũ aũt dꝛ tanq̃ pͥmũ. Uel quia eſt pͥmũ vnde res eſt. Uel quia ẽ primũ vnde res cognoſcit.

Excuſatio de modis cẽ.

¶ Conſequenter ponit modos huius noĩs. Cauſa: que oĩo eodem mõ poſiti ſunt hic: ſicut in ſecundo phiſicoꝝ. ideo cauſa breuitatis omittũtur.

Modi elemẽti

¶ Ariſto. conſequenter. ponit modos Elementi: ⁊ pͥmo deſcribit ipm̃ dicens: ꝙ Elementum eſt ex quo componitur aliqͩ: pͥmo: inexiſtente: indiuiſibili ſpẽ in aliam ſpẽm. ¶ Dicit ex quo cõponit: ad differentiam compoſitoꝝ: que non ſunt elementa. Et dicitur inexñte: ad differentiam cauſaꝝ extrinſecaꝝ. Et dicit pͥmo: ad dr̃iam maꝝ ptium: que non ſunt pͥme: ſed ex alijs compoſite: ideo materia pͥma vere ⁊ ꝓpriiſſime dꝛ elementũ. Aer aũt ⁊ Aqua non ſunt ꝓpe elemẽta: ſed ſic vocata ſunt a vulgo: vt dicit cõmentator. Et dꝛ indiuiſibili ſpẽ: ad ſciendum ꝙ elementũ non ẽ diuiſibile in ptes diuerſaꝝ rationũ: nihil tñ ꝓhibet ipſum eſſe diuiſibile in ptes eiuſdem rõnis. ¶ Dicitur aũt elementum duobus modis: ꝓpe ſcꝫ: ⁊ tranſſumptiue. Primo mõ dꝛ tripliciter. Primus modus eſt ſm quẽ litterẽ dicunt elementa ſyllabaꝝ. ¶ Secundus ẽ ſm quem aliquid dꝛ elementũ non ſimpliciter: ſed in aliquo genere: vt aer ⁊ aqua dicunt elementa mixtoꝝ. ¶ Tertiꝰ modus eſt: ſm quam demonſtrationes que fiunt ex pͥmiſſis pſe notis dicuntur elementa: quia oĩs demonſtrationes poſteriores in ipas reſoluũtur. ¶ Elemẽtũ aũt tranſſumptiue dꝛ oĩe quod eſt puum indiuiſibile ⁊ ſimplex ad multa vtile: ⁊ inde eſt ꝙ multi dixerunt vnum eſſe elementum numeroꝝ: ⁊ punctum lineaꝝ. Et ob hoc quidam dixerũt magis vniuerſalia: eſſe elemẽta minus vniuerſalium. Et ſubiungit ꝙ cõmune omni elemento eſt principium: vel ſm quid: vel ſimpliciter

Modi nature

¶ Natura aũt dꝛ ſex modis. ¶ Primo mõ dꝛ natura naſcẽtium generatio: ſiue natiuitas. ¶ Secundo mõ dꝛ natura illud: quo inexñte fit illud quod naſcitur. ¶ Tertio mõ dꝛ natura pͥncipium motus: ⁊ quietis eius cuiꝰ eſt pͥmũ: ⁊ non ſm accñs. ¶ Quarto mõ dꝛ de materia quam dicit eſſe inordinatam. i. non de ſua natura formã habentem. Dicit etiam eam imutabilem terminatiue: qꝛ eſt ingenerabilis ⁊ incorruptibilis. ¶ Quinto mõ dꝛ ſpẽaliter de forma: nullus eñ dꝛ actualiter homo niſi habeat formã: ideo forma eſt natura. Et ſubdit ꝙ compoſitum ex materia ⁊ forma dꝛ natura: quod verum eſt ſi natura ſit ablatiui caſus. i. a natura. ¶ Sexto mõ dꝛ natura metaphorice de vniuſcuiuſqꝫ eẽntia.

Modi necẽarij

Sciendum eſt ſecundo: ꝙ Neceſſariũ dꝛ qͥnqꝫ modis. ¶ Primo mõ dꝛ neceſſarium: ſine quo alteꝝ non põt eſſe aut viuere: vt reſpirare eſt neceſſariũ aĩali. ¶ Secundo mõ dꝛ neceſſarium ſine quo alteꝝ nõ poteſt bene eſſe: vt veſtis eſt neceſſaria homini. ¶ Tertio mõ dꝛ neceſſarium: quod fit per violentiam: ⁊ hoc mõ in actionibus voluntarijs omne neceſſarium ẽ triſte: ⁊ tale non eſt culpabile. ¶ Quarto mõ dꝛ neceſſarium: quod impoſſibile eſt non eſſe: ⁊ hoc mõ deus eſt ſumme neceſſarius. ¶ Quinto mõ dꝛ neceſſarium gñaliter oĩe illud: quod non cõtingit aliter ſe habere: et hoc mõ in ꝓpõnibus demonſtratiuis dicuntur alique neceſſarie: qꝛ non eſt poſſibile aliter eſſe q̃ ſignificent ¶ Ex iſto infert p. tria correlaria. ¶ Primũ eſt: ꝙ aliqͣ res ꝓpter ſeipam eſt neceſſaria: qꝛ nullam cauſam habet ſue neceſſitatis: alie vero ſunt res neceſſarie ꝓpter aliquam cauſam: vt celum ⁊ intelligentie. ¶ Secũdũ correlarium eſt ꝙ pͥmũ pͥncipiũ eſt ſumme neceſſariũ ⁊ ſimplex hoc eñ eſt ipe deus qui ẽ ſimplex: quia nec compoſitus nec alteri componibilis. ¶ Tertiũ correlariũ: ſi aliqua ſint entia ſempiterna nihil eſt eis violentum: qꝛ violentum eſt quod eſt contra naturalem inclinationem: quod aũt eſt eĩno imutabile nihil recipit contra ſuam naturalem inclinatõnem: igitur.

Concluſio pͥma. Neceſſaria bene habẽt cauſam finalem. ptꝫ: auctoritate p. ſecundo metaphiſice prius allegata: que de cauſa finali intelligitur.

Concluſio ſcda. Neceſſaria non habent cauſam efficientem: ptꝫ rõne poſt oppoſitum que ſaltem ꝓbat ꝙ materia pͥma ⁊ intelligentie (tenendo ꝙ ſint neceſſaria) non habent cauſam efficientẽ: qꝛ ſm Arl. omne quod factum eſt: factũ eſt ex aliquo: ſed pͥdicta non ſunt facta de aliquo vt de ſe clarũ eſt: igit. Et hoc ſequendo opinionem Arl. ponentis aliqua neceſſaria ⁊ cum hoc oĩe quod fit fieri ex aliquo: licꝫ ſm veritatẽ non ſit niſi vnũ neceſſarium: cuius nulla eſt cauſa: neqꝫ efficiens neqꝫ finalis: licet etiam aliquid ex nihilo poſſet fieri.

Dubitatur pͥmo quot ſunt modi vniꝰ. Pro dubio eſt aduertendũ: ꝙ pͥr in hoc ſcdo tractatu Arl. diſtinguit terminos ad ſubiectum huius ſcie ꝑmanentes: ⁊ hꝫ ca. ſm nouẽ terminos ſcꝫ vnum: ens: ſubña: idem: diuerſum: pͥus: poſterius: ptãs: ꝙtum: quale et ad aliqͩ:

Modi vnius.

¶ Dicit ergo pͥmo ſic: ꝙ vnum diuidit in vnũ pſe: ⁊ in vnũ paccñs. Unde aliq̃ dñr vnũ paccñs tripliciter. Uno mõ: qꝛ vnum accidit alteri vt ſortes ⁊ muſicum. Secundo mõ aliq̃ dñr vnũ: qꝛ vnũ accidit alicui de quo alteꝝ dꝛ: vt muſicum ⁊ ſortes. Tertio mõ: quia ambo accidunt vni tertio: vt grãmaticum ⁊ muſicum ſunt vnum numero: qꝛ accidunt ſorti. ¶ Aliqua autẽ dñr vnũ pſe octo modis. Uno mõ qꝛ ſunt ꝯtinua. Continuoꝝ aũt quedã ſunt colligata ꝑ artem vt ligna colligata vinculo. Alia ſunt ꝯtinua ꝑ naturã. Et iſta ſunt duplicia: quedam eñ ſunt que hñt fractionẽ vt crus ⁊ tibia in genu. Alia vero non. Secũdo mõ aliq̃ dñr vnũ ſm ſubiectum: ſic ꝙ hñt idem ſubiectum ſibi: ſaltẽ in eis ſubiectum eſt eiuſdẽ rõnis vt oĩa gñabilia dñr vnum in materia. Tertio mõ aliqua dicunt vnum ſm genus: ſiue ſit ſm genus ꝓpinquũ: ſiue remotũ. Et ſubdit ꝙ aliq̃ ſunt que dñr vnũ gñe: non qꝛ ſolum ſub eodem gñe ꝯtinent: ſed qꝛ eandem dr̃iam gñis pticipãt vt iſocheles ⁊ iſopulerus dñr eadẽ figura: ſed non idẽ triangulus: qꝛ non pticipant eandem dr̃iam trianguli. Quarto mõ aliq̃ dñr vnum qꝛ ſunt eiuſdem rõnis quidditatiue: quoꝝ ſcꝫ eſt eadẽ rõ: oĩs aũt rõ eſt indiuiſibilis ſm ſe: licꝫ a quolibꝫ alio rõne diuiſa ſit. Quinto mõ aliq̃ dñr vnũ: qꝛ eoꝝ ratio eſt indiuiſibilis: ſiue intellectus: queadmodũ ſunt oĩa ſingularia que ſignificant idem ſm eandem rõnem. Sexto mõ aliqua dñr vnum in eo in quo non habent diuiſionem: vt diuerſe ptes linee dñr vnũ in linea. Septimo mõ aliqua dñr vnum ꝑ attributõnem ad aliquod vnum: vt exercitus ꝑ attributionem ad vnum ducem. Octauo aliquid dꝛ vnum qꝛ eſt ꝑfectũ vt domus vna: quia ꝑfecta.

Proprietates vnius.

¶ Cõſequenter ponit ꝓꝑetates vnius. Prima eſt: ꝙ vnum eſt: principium numeri: vt ſi vis cognoſcere q̃tus ẽ numerus videndum eſt quot habet vnitates. Secunda ꝓꝑetas eſt ꝙ vnum vt ſic eſt indiuiſibile. Et hoc Uel ſm numeꝝ Uel ſm ſpẽm Uel ſm genus. Unde indiuiſibile ſm q̃titatem eſt vnitas et punctus. Sed vnitas non habet poſitionem in continuo: punctus autẽ habet põnem in ꝯtinuo ¶ Conſeq̃nter ſupaddit quatuor modos poſitos in logica dicens ꝙ vnum dꝛ q̃tuor modis: ſcꝫ nũero: ſpẽ: gñe: ⁊ analogia. ¶ Illa ſunt vnũ numero: quoꝝ materia ẽ vna. Et intelligit de materia in qua: ⁊ non ex qua. Illa ſunt vnũ ſpẽ quoꝝ rõ eſt eadem. ¶ Illa ſunt vnũ gñe quoꝝ eſt eadem figura pͥdicatõnis. i. que hñt eundẽ modũ pͥdicandi. ¶ Illa ſunt eadẽ ſm analogiã: quoꝝ vnũ attribuit ad alteꝝ ¶ Cõparat aũt pͥdictos modos dicens ꝙ quecũqꝫ ſunt vnũ numero ſunt vnum ſpẽ: ⁊ non econtra: ⁊ quecũqꝫ ſunt vnũ ſpẽ: ſunt vnũ gñe: ⁊ quecũqꝫ ſunt vnũ gñe: ſũt vnũ analogia: ſed nõ ecõtra. Sꝫ hec intelligunt de vno numero diffinitione: ⁊ non de vno numero realiter.

Dubitatur ſcdo: quot ſunt mõi entis. ¶ Ad dubium rñdet p. in lr̃a: ꝙ diuiſio entis eſt ſicut diuiſio vnius.

Modi entis

¶ Entiũ eñ. Aliud eſt pſe. Aliud paccñs. Ens aũt paccñs: dꝛ ſm triplicem pͥdicationem paccñs. Una eſt: qñ accñs pͥdicat de ſubiecto. Scda eſt: qñ ſubiectũ pͥdicat de accñte. Tertia ẽ: qñ accñs pͥdicat de accñte. ¶ Ens ſm ſe diuidit in decem pͥdicamenta. Et pͥmo de illis dꝛ. Secundo modo dꝛ ens de vero: ⁊ non ens de falſo: ſm ꝙ dꝛ ſecundo poſterioꝝ: ꝙ illud quod non ẽ id ẽ falſum nõ contingit ſciri. Tertio modo accipit ens: ꝓ illo quod actualiter exiſtit. Quarto modo accipit ens ꝓ eo quod eſt in poña

Modi ſubñe.

¶ Subña aũt accipit tribus modis. Primo modo accipit ſubña ꝓ oĩi eo quod eſt pſe exñs. Secundo modo dꝛ ſubña de forma: que eſt illud ꝓpter quod aliqͩ eſt pſe exñs. Tertio modo dꝛ de materia que eſt ſubiectum talis forme. Quarto modo dꝛ quidditas ſiue quod qͩ erat eſſe: illud ſcꝫ quod ꝑ diffinitionem qͩditatiuã ſignificat. Oẽs aũt ſubñe reducunt ad duas: ſcꝫ ad vl̃es: ⁊ ſingulares.

Modi eiuſdẽ

¶ Eadem aũt dicunt dupliciter: ſcꝫ ſm ſe: ⁊ ſm accñs. ¶ Eadẽ ſm accñs tripliciter dicunt: ſicut vnum ſm accñs. Eadem etiam ſm ſe dicunt ſicut vnum ſm ſe. Idẽtitas (vt dicit lr̃a) eſt idẽtitas plurium in eſſendo. Aliqñ intellectus vtitur vno vt pluribꝰ: vt qñ dicit aliqͩ idẽ ſibijpi tunc eñ vtitur eodem vt duobus.

Modi ipiꝰ diuerſi

¶ Conſequenter ponit modos diuerſi dicẽs ꝙ diuerſa dicũtur: quoꝝ ſpẽs ſunt plures: aut natura: aut rõ ſubñe eſt altera ⁊ gñatio.

Modi dr̃ntis

¶ Diuerſum dicit oppoſitis modis quibus dꝛ idẽ Differentia vero dicunt quecũqꝫ diuerſa ſunt aliqͩ idẽ entia de differentia: ſed quecunqꝫ exñtia aliquid idẽ id eſt ꝯuenientia in aliquo: ⁊ hoc vel numero: vel ſpẽ: vel gñe: vel ꝓportione. Secundo modo illa dicuntur dr̃ia: quoꝝ genus eſt diuerſum. Tertio modo dicũtur dr̃ia: quoꝝ gña ſunt cõtraria. Quarto modo dicuntur dr̃ia: quecunqꝫ hñt diuerſitatem in ſubiecto: ſed tamẽ ſunt diuerſaꝝ dr̃iaꝝ: ⁊ ſunt eiuſdem gñis

Modi Siſis.

¶ Conr̃ ponit modos. Similis dicẽs ꝙ Similia dicunt: que idẽ ſunt oĩo paſſa ſm vnam paſſionem. Secũdo dicunt paſſa diuerſa ſimilia: quia ſunt paſſa paſſionibus ſimilibus Tertio qꝛ eis ꝯuenit vna qualitas ſm ſpẽm. Similia eñ dicunt quoꝝ q̃litas eſt vna. Quarto: qꝛ hñt plures q̃litates eaſdẽ. Oppoſita vero: ſimilibus diſſimilia.

Dubitatur tertio: quot mõis dicũtur oppoſita. ¶ Rñr ꝙ quatuor mõis: ſcꝫ ꝯtraria: ꝯtradictoria: relatiua: ⁊ pͥuatiue oppoſita: ⁊ quinto modo aliq̃ dñr

Modi ipiꝰ cõtrarij

oppoſita rõne ſuoꝝ terminoꝝ: qꝛ ſemꝑ hñt ex terminis oppoſitis in terminos oppoſitos: vt generatio ⁊ corruptio. Contraria aũt dñr ſeptem modis. Primo mõ dñr ꝯtraria: que non pñt eidẽ adeẽ: ⁊ dr̃nt gñe vt corruptibile ⁊ incorruptibile. Secundo mõ dñr ꝯtraria maxie dr̃ña ſub eodem gñe. Tertio mõ dñr ꝯtraria: maxime dr̃ña in eodem ſuſceptibili. Quarto mõ, dñr cõtraria: maxime dr̃ña ſub eadẽ ptãte. Quinto mõ dñr ꝯtraria: quoꝝ eſt dr̃ña maxima ſiue ſm ſpẽm: ſiue ſm genus ſiue alio mõ. Sexto mõ dicunt ꝯtraria ſm attributionẽ vt due vꝛue ſignificatiue ꝯtrarioꝝ. Septimo dñr contraria: qꝛ habent talia: vel ſuſceptiua: vel actiua: vel paſſiua: vel agentia: vel patientia: vel obiectiones: vl' actiones: vel habitus: vel pͥuatiões talium.

Modi diuerſum ſpẽ

¶ Deinde diſtinguit hoc nomen diuerſum ſpẽ. ¶ Primo mõ aliqua dicũtur diuerſa ſpẽ: que ſub eodem genere ſunt ⁊ vnũ non ꝯtinetur ſub altero. ¶ Secundo mõ que continentur ſub diuerſis differentijs diuidentibus genꝰ: ſiue ſint ꝯtrarie: ſiue non. ¶ Tertio mõ que ꝯtinentur ſub differentijs ꝯtrarijs eiuſdẽ generis. Quarto mõ dicũtur differentia ſpẽ ſpẽi vltime: id eſt ſpecialiſſime ¶ Quinto mõ dicuntur quecunqꝫ exiſtentia in eadem ſubſtantia differentiam habent.

Modi pͥoris ⁊ poſterioris

¶ Aſſignat conſequẽter modos prioꝝ ⁊ poſteriorum. Et pͥmo ponit rõnem cõmunem ipoꝝ dicens: ꝙ rõ prioris conſiſtit in hoc: ꝙ eſt eſſe ꝓpinquius alteri pͥmo: ⁊ hoc ſimpliciter: vel in aliquo pͥmo. ¶ Sunt autem octo modi prioris. ¶ Primo modo dicitur prius ſm locũ. ¶ Secundo mõ dicitur ſm tempus vt in futuris illud dicit prius quod eſt ꝓpinquius pͥſenti nũc. ¶ In pͥteritis vero dicitur priꝰ quod eſt a pͥſenti nunc remotius. ¶ Tertio modo dicit prius ſecundũ motum: ⁊ tunc illud eſt prius quod eſt ꝓpinquius termino ad quẽ. ¶ Quarto modo dicitur prius ſm poteſtatẽ: vt illud quod in alios exercet poteſtatem dꝛ eſſe prius: tale autem mouet magis ⁊ minus ſm pͥmi voluntatẽ: ſic ꝙ eo non mouente: alia nõ mouent. ¶ Quinto mõ dꝛ pͥus ſm ordinẽ: quod eſt pͥmũ in aliquo ordine. ¶ Sexto modo dꝛ pͥus: ſcd̃m cognitionem ſeu viam doctrine. ¶ Et illa ſunt duplicia. ¶ Quedam ſunt pͥora ſcd̃m rationem: vt vniuerſalia. ¶ Alia ſunt pͥora ſcd̃m ſenſum: vt ſingularia. ¶ Similiter accidens etiam ſcd̃m rõem: eſt pͥus compoſito ex ſubiecto ⁊ accidente: quia ratio accidentis: eſt pars totius rõnis compoſiti. ¶ Septimo mõ dicunt priora: q̃ ſunt paſſiones ſubiectoꝝ pͥorum. ¶ Octauo mõ dicunt priora: ſcd̃m naturã ⁊ ſubñam: que ꝯtingunt eſſe ſine alijs: ⁊ alia non ꝯtingunt eſſe ſine his: ⁊ ſcd̃m hec ſubſtantia ẽ prior accidente. ¶ Similiter etiã potentia ẽ prior actu. ¶ Et ſcd̃m poteſtatem dimidietas eſt prior totalitate: ⁊ pars toto: ⁊ materia forma.

Ad rõnes queſtionis. ¶ Ad pͥmã dꝛ: ꝙ auctoritas intelligitur de neceſſarijs complexis: que habent cauſam ꝑ quam demonſtrant. Et ſimiliter ſcda ⁊ tertia auctoritates intelligunt de principijs: in genere cauſe finalis: ſed non de pͥncipio in genere cauſe efficientis. ¶ Ad ſcdam dꝛ: ꝙ implicat contradictionẽ deũ ꝓducere aliquid ad extra neceſſitate nature: nec conditio neceſſitatis poteſt alicui effectui ineſſe ¶ Ad tertiam dꝛ: ꝙ neceſſitas nullam habens contradictionem eſt ꝑfectionis: ſed non neceſſitas contradictionem includens.

Queritur vtrum relatio ſit vera res extra aĩam pͥter opationem aĩe exñs. Et arguitur pͥmo ꝙ nõ omnis relatio eſt quedam habitudo media inter duo extrema que intellectus adinuicem ꝯiungit ⁊ cõnectit vt ptꝫ ꝑ cõ. tertio phi. dicentẽ ꝙ relatio eſt vna diſpoſitio exñs inter duo que ad inuicem referunt: ſed nulla res exñs in natura eſt ſic media: igitur. ¶ Secũdo ſic nulla res ẽ talis qualis denoĩantur eſſe ꝑ pͥdicationẽ relatiuam: puta ſimilis vel equalis: pater. vel filius: pͥter opationem aĩe: igitur. antecedens ptꝫ. Tum pͥmo quia formalis effectus relationis eſt vnam rem referri ad aliam hoc autem non contingit ſine opatione anime: igitur. Tum ſecũdo: quia relatio aduenit alicui ſine mutatione eius: igitur non eſt res extra animam Tum tertio: quia entium quedam ſunt que non ſunt ſine aĩa: vt tẽpꝰ: cũ ergo relatio habeat eſſe debiliſſimũ ſequit ꝙ nõ eſt pͥter aĩaꝫ. Maior ẽ Arl. vel cõmẽtator

quarto phiſicoꝝ. Mꝰ ē eiuſdē.xij.metaphiſi. ¶ Tertio ſic de ſilitudie. Aut em̄ ſilitudo fūdaꝛ i cōi natura q̄litatū: ⁊ hoc nō: q2 in tali natura nō icludiꝛ relatiuuʒ. Aut fundaꝛ in duabꝰ ſingularibꝰ q̄litatibus: q̄ ſunt i re ad extra: ſed hoc nō: q2 ſūt diſtinctiſſime. ſilitudo aūt eſt quedā indiſtinctio: igr̄. Tū etiā: q2 eadē relatio fūdaꝛ in duobꝰ ſnbiectis diſtātibꝰ: ergo fundaꝛ ſup aliq̄ obiecta apꝑhenſa quo ad eē amboꝝ: ſʒ tale ſeq̄ꝛ opationem aīe: igr̄. Silr̄ ꝓbaꝛ ꝙ paternitas nō ſit res extra aīam: q2 nulla res depēdet a nō re: ſʒ paternitas a genuiſſe depēdet qđ nō ē res: igr̄. ¶ In oppoſitū ē Ar.in multis locis q̄ ens reale diuidit in decē ꝑdicamenta.

Modi ꝑtātis.

Sciendū eſt p̄mo: ꝙ ꝯīr Ar.ponit modos ꝑtātis: ⁊ ſunt tres. Primo dꝛ ꝑtās de potentia actiua: que eſt p̄ncipiū motꝰ vl̄ mutatōis in altero: aut inꝙtū alteruʒ: ⁊ talis poᷓa aliq̄n eſt extra paſſum vt ars edificatiua nō eſt in edificato. Aliq̄n vo ē in paſſo: vt ars medicinalis in ſanato: ſʒ hoc ē ꝑ accn̄s. Scđo mō dicitꝛ poᷓa inꝙtū eſt i altero. Tertio mō dꝛ poᷓa reſiſtitiua ⁊ inde ē ꝙ q̄ nō pnt reſiſtere dn̄r ipotētes. ¶ Cōſequēter ponit modos potētis.

Modi potentis

Prio mō dꝛ potēs ſm̄ poᷓam actiuā. Scđo mō ſʒ poᷓam paſſiuā. Et ſubdit ꝙ potēs eſt aliq̄n qđ carʒ actu: ⁊ qđ actualiter agit nō dꝛ potēs agere: ſʒ agēs. Tertio mō dꝛ potēs qđ hʒ poᷓam reſiſtitiuā.

Modi Impotētis.

¶ Impotētia dꝛ duobꝰ modiſ. Uno mō ꝑuatiue: ⁊ ſic ipotētia ē carētia poᷓe i ſubiecto aptō nato habere tpe ꝓ quo natū ē habere. Scđo dr̄ ipotētia ꝑ oppoſitū ad poᷓam. ſ. q2 eſt carētia poᷓe actiue vel paſſiue vl̄ reſiſtitiue.

Modi Impoſſibilis ⁊ poſſi.

¶ Impoſſibile aūt dꝛ p̄mo: qđ carʒ potētia. Secūdo mō dꝛ ipoſſibile id cuiꝰ ꝯtradictoriū ē neceſſariū: ⁊ ſic ipoſſibile ꝯuēit ꝓpōibꝰ. ¶ Poſſibile em̄ dꝛ id cuiꝰ ꝯtradictoriū nō ē neceſſariū. Scđo mō dꝛ id qđ ē verū. Tertio mō dꝛ id qđ ē ꝯtingēter veꝝ. ¶ Cōſequēter pōit

Modi q̄ntitat.

modos ꝙtitat: ⁊ p̄mo diffinit ipm̄ ꝙtū: di. ꝙ ꝙtuʒ ē qđ eſt diuiſibile in ea q̄ inſunt illi: quoꝝ ſingulū natū ē eē vnū hoc aliq̄d. Dr̄ diuiſibile: q2 nullū indiuiſibile ē ꝙtū. Dr̄ in ea q̄ inſunt illi. i. in ea q̄ ſunt de ſua integritate ad remouendū diuiſionē gn̄is in ſuas ſpēs. ¶ Cōſequēter aſſignat ſpēs ꝙtitat: ⁊ dicit ꝙ ſunt due. ſ. multitudo ⁊ magnitudo.

Spēs ꝙtitat.

Eſt aūt multitudo ꝙtum aliq̄d ſi fuerit numerabile. Magnitudinis tres ſunt ſpēs: ſcʒ linea: ſupꝑficies: ⁊ corpꝰ. ¶ Itē ꝙtoꝝ: q̄dā ſunt ꝙta ſm̄ ſe. Alia ſm̄ accn̄s vt muſicum. ¶ Itē ꝙtoꝝ ſm̄ ſe. Alia ſunt ꝙta eēntialr̄. Alia ſunt paſſiōes hoꝝ: vt breue et longū. ¶ Itē ꝙtoꝝ ꝑ accn̄s: quedā ſūt ꝙta pure ꝑ accn̄s vt muſicū. Alia dn̄r ꝙta ꝑ alteꝝ vt tp̄s ⁊ motꝰ. Motus eī ē ꝙtꝰ ꝑ terminū: ⁊ tp̄s ꝑ motū. ¶ Cōſequēter aſſignat

Modi q̄litatis

mōs q̄litatis ⁊ ſūt q̄tuor. ¶ Prio mō dꝛ q̄litas dr̄ña ſubſtantialis. Scđo mō dꝛ de q̄litate circa ſubſt̄ām exn̄te: ſcʒ de figura ⁊ forma. Tertio mō de paſſiōibꝰ ⁊ paſſibilibꝰ q̄litatibꝰ. Quarto mō dꝛ de habitibꝰ ⁊ diſpōnibus. Et oēs iſti modi reducunꝛ ad duos. ſ. ad p̄mū ⁊ tertiū. q̄litates em̄ de q̄rta ſpē accipiunꝛ ꝓ differētijs ſubſt̄āli bus: ſʒ q̄litatēs de p̄ina ſpē reducunꝛ ad ſcđam: ſm̄ ꝙ tales valent ad trāſmutiōes: ꝑ hoc ꝙ determināt corpus ad bene vel male opandū. ¶ Cōſequēter pōit mo

Modi ad aliquid

dos ad aliq̄d: ⁊ dicit ꝙ ſūt tres. Primꝰ attendiꝛ penes ꝓportionē nūeroꝝ ⁊ magnitudinū: vt dimidiū ⁊ duplū ⁊ ecōtra ꝯtinēs ad ꝯtētū. Et hoc duplr̄. Uno mō ſimplr̄ ⁊ indeterminate. Alio mō determiate. Et vtrobiq̄ duplr̄: q2 vel eſt ꝓportio nūeri ad nūeꝝ: vel nūeri ad vnū. exēplificat de ꝓportione indiſtincta nūeri ad vnuʒ: vt ſupꝑticulare ad ſupꝑticularē. Nūerꝰ aūt dꝛ ſupꝑticularis ad alteꝝ q̄ ꝯtinet ipm̄ ⁊ eiꝰ vnā ꝑtē. Et ſi ꝯtineat ipʒ ⁊ medietatē eiꝰ: dꝛ ſeſquialterꝰ ſiue hemiolius: vt tria ad vnū. Si vo ꝯtineat ſcđaʒ ⁊ tertiā ꝑtē: dꝛ ſeſq̄tertiꝰ. Si aūt ꝯtineat ipm̄ ⁊ q̄rtā eiꝰ ꝑtē dꝛ ſeſq̄quartꝰ. ¶ Cōſe

Modi relatiuorum

quēter aſſignat relatiua dcā ſm̄ vnū: cuiꝰ mōi ſunt idē eq̄le ſil̄e. Idē eī dꝛ ꝓpter idētitatē ſubſt̄ālē ſiue eēntialem. Sil̄e aūt dꝛ ꝓpter vnitatē ſpecificā in q̄litate. Eq̄le vo ꝓpter vnitatē i ꝙtitate. Et oppoſito mō dꝛ: Diuerſum Diſſil̄e ⁊ Ineq̄le. ¶ Scđs modꝰ relatiuoꝝ attēdiꝛ penes actiuū ⁊ paſſiuū: ſiue motiuū ⁊ mobile. Sumūꝛ em̄ relatiua hmōi ſm̄ poᷓas actiuas ⁊ paſſiuas: ⁊ ſm̄ actus coꝝ q̄ ſunt agere vel pati: actio vl̄ paſſio. Differt aūt iſte modꝰ a p̄mo: q2 p̄mus attendiꝛ ſm̄ relationeʒ ſepatam a motu: ⁊ iō ꝑtinet ad mathematicas. Scđus vo attendiꝛ ſm̄ rōem motus ⁊ q̄etis. Et diuidūꝛ relatiua hmōi penes tp̄a. Aliq̄n em̄ referūꝛ ſm̄ pn̄s tp̄s: vt faciens ad id qđ mō fit. Aliq̄n ſm̄ futuꝝ: vt factū ad faciendū. Aliq̄n ſʒ p̄teritū: vt quod feci ad id qđ fiebat: ⁊ hoc mō referꝛ pater ad filiū. Noīa aūt relatiua ſumūꝛ aliq̄n ſm̄ ꝑuationeʒ poᷓe: vt impoſſibile inuiſibile. ¶ Cōñ ponit tertiū modū ſumptū penes mēſurā ⁊ menſurabile: q̄ differt a p̄cedētibꝰ: q2 in p̄cedētibus vnū relatiuoꝝ dꝛ ꝑ ſe ad reliquū. In iſto vo ſolū ꝑ accidēs: vt menſura dꝛ ꝑ ſe ad mēſurabile: nō tn̄ dꝛ ꝑ ſe ad menſurā: imo ex eo ſolo ꝙ ipius ē menſura. Nec ſcibile dr̄ ꝑ ſe ad ſciam: ſed ex eo ſolo ꝙ ipius ē ſcia. ¶ Et ſi queraꝛ: vtꝝ intellectꝰ referaꝛ ad intelligentē: ſicut ad intelligibile: ⁊ viſus ad vidētē: ſicut ad viſibile. ¶ Rn̄det p. ꝙ nō: q2 tūc idē dr̄eꝛ ad plura. ¶ Cōñr aſſignat modos terminoꝝ q̄ dicunꝛ ad aliq̄d ſm̄ alteꝝ. ¶ Primꝰ modꝰ eſt: ſm̄ quē ſpēs dꝛ ad aliq̄d: q2 genꝰ eius dꝛ ad aliq̄d vt medicina dꝛ ad ſcibile: q2 ſcia referꝛ ad ipm̄. ¶ Scđs modus ē: ſʒ quē abſtracta dn̄r ad aliq̄d: vt eq̄litas dꝛ ad aliq̄d: q2 eq̄le dꝛ ad aliq̄d. ¶ Tertiꝰ modus eſt ſm̄ accn̄s: vt hō dꝛ ad aliq̄d: quia ei accidit dupluʒ quod dicitur ad aliquid.

Sciendū eſt ſcđo: ꝙ opinio multoꝝ ē: ꝙ relatio nō eſt res p̄ter opationem aīe. Et iſti ſunt biptiti. ¶ Quidā em̄ dixerūt ꝙ nl̄la res ē actualiter talis q̄lis denoīaꝛ eē ꝑ ꝑdicationē relatiuā abſq̄ opatione intellectus: niſi ꝑ quādā hītudinē mediā: q̄ hītudo nō ē vā res extra aīam: ſʒ ab aīa ſolū. Dicūt vlterius ꝙ ſecluſa om̄i opatione aīe nihil ē formaliter pr̄ vel filiꝰ: ſʒ ſolū fundamētaliter. Et rōes iſtoꝝ poſite ſunt an̄ oppoſitū. Alij dicūt: ꝙ licet ſecluſa q̄cūq̄ opatione intellectꝰ illa que referunꝛ ſunt talia q̄lia denoīanꝛ ꝑ ꝑdicationē relatiuā: tn̄ nulla res q̄ nō ē ſignū eſt relatio. Dicūt em̄ ꝙ ſolū termini ſunt ad aliq̄d: ꝙ ꝓbāt ſic: oīs res realiter diſtincta ab alia re: q̄ꝝ neutra ē ps alterꝰ pōt intelligi alia nō intellecta: ſʒ ipoſſibile ē relationē aliq̄ itelligi nō intellecta relatōe oppoſita q̄ nō ē ps eiꝰ: igr̄ relatio non ē res extra aīam. Minor ꝓbatur: q2 ſi forma cum ſua ſilitudine pōt intelligi nō intellecta oppoſita ſilitudine: tūc poſſʒ ſciri ſortē eē ſimilē ignorādo cui eſſet ſimilis. Cōfirmaꝛ ꝑ Ar.in pn̄ti dicentē: ꝙ relatiua dicunꝛ alioꝝ ſub aliq̄ hītudie caſuali. Itē dic: ꝙ oīa relatiua dn̄r ad ꝯuertētiā: ſʒ aliquotiēs ſm̄ caſus dn̄t. Dicūt vlteriꝰ: ꝙ aliquōtiēs noīa fingere neccē eſt ſi nō ſit nomē impoſitū: ad qđ ꝯueniēter aſſignaꝛ: hoc aūt non ꝯuenit rebꝰ: ſʒ noībꝰ: igr̄ relatiua nō ſunt res ſed noīa.

Concluſio nō ſolū termini ſunt ad aliq̄d: pʒ nihil cui iponiꝛ nomē ad ſignificādū ipm̄ ē terminꝰ: ſʒ relatiuis iponiꝛ vel iponūꝛ noīa ad ſignificādum ipa igr̄ nō ſūt termini: ſʒ res. Minor pʒ: ꝑ cōmētatorē in p̄ſentis ca. de ad aliq̄d dicētē: vnūq̄dq̄ relatiuū redit ꝑ ꝯuerſionē cū accipiꝛ ꝓ ſua natura. Et ſubdit: ꝙ cū non hēmꝰ nomē relatiuū ſignificās rē: neccē ē ipōnere nomē. Et licʒ ſint aliq̄ termini abſoluti: ⁊ alij relatiui: hoc tn̄ nō ꝯtingit: q2 ſolū termini ſint abſoluti vel relatiui: ſʒ ꝙ vna ⁊ eadē res ē ad aliq̄d ad ſe ⁊ aliq̄d ad aliđ ⁊ iō eadē res ē abſoluta ⁊ relatiua: ſic ſortes ē hō ad ſe: ⁊ pr̄ ad aliđ: ⁊ ad hoc diſtincte ſignificādū iponūꝛ noīa relatiua ⁊ abſoluta. Abſoluta ſunt q̄ ſignificant aliquid

ad ſe. Relatiua vo vocanꝛ q̄ ipam rē ſignificāt ſcđm ꝙ eſt ad aliud. Et q2 ipa res diuerſimode eſt ad ſe ⁊ ad aliud: ideo etiaʒ diuerſis nominibus eſt ſignificanda.

Concluſio ſcđa. Relatio eſt vera res extra aīaʒ exn̄s. pʒ: q2 ſi nō: nulle res eēnt diſtincte res actualiter p̄ter opationē intellectꝰ: nec ſil̄es: nec eq̄les. et pʒ ꝯn̄a: q2 ſi nō eſſent diſtincte res p̄ter aīam: nihil diſtinctū eēt p̄ter aīam. Etiā tūc p̄ter aīam nulla eēt rerū pluralitas: ⁊ ꝑ ꝯn̄s oīa eēnt vnū. Itē nulla eēnt ſil̄ia: ⁊ ꝑ ꝯn̄s nihil eēt tale q̄le ē aliud: ⁊ ꝑ ꝯn̄s nō eēnt duo alba ſil̄ia. ¶ Ad hec illi rn̄dent: ꝙ nulla eſſent diſtincta p̄ter opationē aīe formaliter: ſʒ bene fundamētaliter. ¶ Cōtra. ſi hoc eēt veꝝ: aut ergo eēt veꝝ dicere: ꝙ hoc eſſet ſil̄e vel diſtinctū actualiter: vel nō. Si ſic: tūc ſeq̄tur ꝙ illud eſt ſil̄e formaliter: q2 ſi ſit actualiter ſil̄e: ē aliq̄d ſibi ſil̄e: hoc aūt ē in eſſe relatiuo eē ſil̄e: ergo formalr̄ erit ſil̄e. Uel nō eſt actualr̄ ſil̄e: ſʒ ſolū potentialr̄ tūc ſeq̄ꝛ ꝙ duo alba ante apꝑhenſionē aīe nō ſunt niſi potentialr̄ ſil̄ia. Siliter ſeq̄tur: ꝙ res ante apꝑhenſionem aīe nō ſunt niſi poᷓaliter diſtincte. ¶ Sʒ dubiū ē: an neceſſe ſit ponere talia entia reſpectiua extra aīam que nō ſint abſoluta: quoꝝ aliq̄ ſint extrinſecus aduenientia queadmodū ponūt aliq̄ opinātes de entibꝰ ſignificatis ꝑ termīos ſex vltimoꝝ ꝑdicamētoꝝ. Et alia ſunt entia intrinſecus aduenientia ſignificata formaliter (vt aiūt) ꝑ termīos de gn̄e ad aliq̄d. ¶ Rn̄r ꝙ non: q2 noīa illoꝝ ꝑdicamētoꝝ ſupponūt bn̄ ꝓ eiſdē ꝓ q̄bus ſupponūt noīa abſoluta: ſi res appellate ꝑ ipōs adiaceant rebꝰ ꝓ q̄bꝰ ſupponūt eo mō quo appellanꝛ: ⁊ ſm̄ hoc ſufficienter ſaluaꝛ ꝙ idē eſt ens abſolutū ⁊ reſpectiuū. Et pōt ſic efficaciter ꝓbari. nam p̄ciſa cā ꝓpter quā ipi opinātes ponūt tales reſpectꝰ reales ⁊ rōnis ē ad denoīandū ſua ſubiecta formalr̄ talia: puta ſil̄ia vl̄ eq̄lia ⁊c̄. ſed in deo repiunꝛ tales denoīatōnes (vt ipi bene ꝯcedūt) nam deus vere ⁊ realiter ſecluſa opatōne aīe dꝛ creator mūdi: gubernator: cā effectiua ⁊ p̄ncipiū. Silr̄ dꝛ dn̄s creaturaꝝ rōnaliū: ergo in deo debēt poni tales reſpectus reales: ⁊ rōnis intrinſece deo inherentes: qđ ē erroneū: cū deo nihil adiacere poſſit. Nec valet dicere (vt ipi dicūt) ꝙ deus denoīaꝛ denoīatiōe extrinſeca a relatōe exn̄te in creatura: cū vtrobiq̄ ſit relatio ⁊ habitudo mutua: ſicut in creaturis inter ſe. ¶ Et ꝯfirmaꝛ: q2 vtrobiq̄ manet eadē cā. ſ. in deo ⁊ creaturis: igitur ſimuli modo debent eſſe tales denoīationes vel nulle erunt: quod videtur verius.

Dubitaꝛ p̄mo: vtꝝ ens ad nō ens: ⁊ non ens ad ens poſſit realiter referri. ¶ Et arguiꝛ ꝙ nō: q2 relatiua ſunt quecūq̄ hoc ipm̄ eē qđ ſūt alioꝝ dn̄r: ergo oē qđ referꝛ eſt hoc ipm̄ qđ ē ad aliud: ⁊ illđ ad qđ referꝛ eſt aliud ab eo. Sʒ nullū nō ens ē hoc ipm̄ qđ ē. Nullū etiā nō ens ē aliud ab altero: igr̄. ¶ Itē oē terminās realē depēdentiā alterꝰ eſt veꝝ ens in reꝝ natura exn̄s: ſed oē illđ ad qđ aliq̄ res referꝛ termiat eiꝰ dependētiam: igr̄. ¶ Itē entis ad nō ens nō pōt eſſe aliq̄s ordo realis: ergo nec relatio cuʒ oīs relatio ſit ordo q̄dam. ¶ In oppoſitū ar̄. Imago herculis eo nō exn̄te eſt ita vere imago herculis ſicut eo exn̄te: imago aūt dꝛ relatiue: igr̄ nō ens ad ens pōt referri. ¶ Itē aliq̄d ē realiter memoria alio nō exn̄te puta p̄terito: ſed mēoria dꝛ relatiue: igr̄. ¶ Itē ſcđm Ar.in pn̄ti ca. quedā dn̄r ad aliq̄d ſm̄ poᷓam actiuā ⁊ paſſiuā: vt calefactiuū ⁊ calefactibile. Et ſtatim poſt dicit: ꝙ quedā taliū dn̄r ſm̄ p̄teritū vel futuꝝ vt qđ fecit ad fcm̄: ⁊ factuꝝ ad faciendum. Tunc ſic. aliq̄d ē realiter factiuū ſiue ꝓductiuuʒ ⁊ non ē ꝓductiuū ꝓducti: ergo ꝓducibilis: ſed ꝓducibile eſt nō ens: ergo aliq̄d referꝛ ad non ens. Scđa ps dubij ꝓbaꝛ ſilr̄. nā aliq̄d eſt realiter ꝓducibile vel factibile: ergo ſilr̄ aliq̄d nō exn̄s ē finis alicuiꝰ actus iā facti: ſicut folioꝝ finis ē fructꝰ. ¶ Pro dubitatōne ē aduertendū ꝙ referri realiter nihil aliud ē ꝙ vere referri p̄ter quācūq̄ opationē aīe: ita ꝙ oē illđ dꝛ referri realiter quod nō apꝑhenſuʒ ab aīa vere referꝛ. Illa aūt dn̄r referri ſm̄ rōnem q̄ talia ſunt ꝑ opationē aīe. Relatiua aūt ſunt in triplici dr̄ña. Quedā ſunt q̄ non pn̄t vificari niſi ꝓ illis q̄ exiſtūt: vt pater ⁊ filiꝰ: dn̄s ⁊ ſeruus. Et q̄dā ſunt q̄ nō pn̄t verificari niſi cū illis q̄ non ſunt: vt faciendū ⁊ factibile. Alia vo indiffer̄ter tam ꝓ his q̄ ſunt ꝙ ꝓ his q̄ nō ſunt. vt cognitū: imaginatum: p̄us ⁊ poſteriꝰ. Tūc dꝛ ad dubiū: ꝙ in relatiuis ſcđo et tertio mō dictis nō ens realiter referꝛ ad ens: ⁊ econtra: pʒ ex dictis. ¶ Ad p̄mā rōem dubij dꝛ: ꝙ relatiuū eſſe idipm̄ qđ eſt alterius pōt intelligi duplr̄. Uno mō ꝙ de quolibet relatiuo verificeꝛ idipm̄ qđ ē. i. aliquod ens ⁊ ſic falſum ē. Alio mō ꝙ de quolibet relatiuo verificeꝛ id ꝙ ē ipm̄ in cōparatione ad aliud vt creabile ē ipm̄ qđ ē: ſcʒ creabile ab alio ⁊ ſic vꝝ ē. Nec ſeq̄tur ex hoc ꝙ ſit aliqđ ens: negatio em̄ ē idipm̄ qđ ē: ſcʒ negatio reſpectu affirmatōis: ⁊ tn̄ negatio non eſt ens. Ad tertiā ꝑtē dꝛ: ꝙ ly alioꝝ ſumiꝛ large: vt dꝛ tam de exn̄tibus ꝙ nō exn̄tibꝰ. ¶ Ad ſcđam dꝛ ꝙ aliq̄d dꝛ dependere ab altero duplr̄. Uno mō ꝓꝑe qđ nō eſt poſteriꝰ altero: ⁊ tn̄ nō pōt eſſe ſine eo: ⁊ ſic maior eſt vā: ⁊ minor falſa. Alio mō dꝛ aliq̄d depēdere iproꝑe: qđ. ſ. nō pōt eſſe tale niſi alteꝝ ſit tale: vt ſortes nō pōt eſſe dn̄s: niſi ſit aliq̄s ſeruꝰ: ⁊ ſic negaꝛ maior: ⁊ conceditur minor. ¶ Ad tertiā dꝛ: ꝙ ſi ordo ſumaꝛ ꝓꝑe: non oīs relatio ē ordo. ſi aūt ſumaꝛ improꝑe ꝓ oī hītudine vniꝰ ad alterum: tūc entis ad non ens bene eſt ordo.

Dubitaꝛ ſcđo: vtꝝ cuiuſlibʒ cē realis ad ſuum cauſatū ſit relatio realis. Arguiꝛ p̄mo ꝙ nō: q2 q̄cunq̄ ad ſeinuicē realiter referunꝛ debēt eſſe eiuſdeʒ ordinis: ſed ſic nō eſt de cā ⁊ cāto: igr̄. Maior patʒ: q2 relatio ſenſibilis ad ſenſum nō eſt relatio realis: quia ſenſibile ⁊ ſenſus nō ſunt eiuſdē ordinis. ¶ Itē oē realiter relatū ad aliud eſt realiter ordinatū ad illud: ſed oē realiter ordinatū ad aliud dependet ab illo: ⁊ om̄e dependens eſt impfectum: ſed p̄ma cauſa non eſt impfecta: igr̄. ¶ Itē in p̄ma cā nihil ē qđ aliq̄d aliđ a ſe exigat: q2 illo corrupto neceſſe eēt p̄mā cām corrūpi: ⁊ ſic vel eſſent plura eſſe ſempiterna: vel p̄ma cā non eſſet ſempiterna: ergo ipa nō referꝛ realiter ad aliud. ¶ In oppoſitū arguiꝛ: q2 quelibet cā eſt realiter ꝓductiua ſui effectus: vt p̄ina cauſa eſt creatiua ⁊ realiter ꝓductiua reꝝ: igiꝛ. ¶ Item ſi referaꝛ ⁊ non realiter: ſeq̄tur ꝙ ſolum referꝛ ſm̄ rōnem. aut ergo referꝛ ꝯtingenter cum non eſt ꝓductiua reꝝ niſi ꝑ opatōem aīe: ⁊ tūc implicat ꝯtradictionē: q2 q̄cq̄d eſt ꝓductiuū ē ꝓductiuuʒ alicuius: ergo eſt ꝓductiuū relationis. ¶ Ad p̄mā rōnem dubij negaꝛ maior: q2 ſi illa eſſet vā: tunc cauſatū non realiter referreꝛ ad ipam cauſam. Ad ꝓbationeʒ dꝛ: ꝙ ſicut ſenſitiuū realiter referꝛ ad ſenſibile: ita ſenſibile realiter referꝛ ad ſenſitiuū: q2 ſenſibile eſt realiter ſenſus ſenſibile. ¶ Ad ſcđam negaꝛ maior accipiēdo ordinatū ꝓꝑe: ſed ꝯceditur accipiendo ordinatum improꝑe: ⁊ in hoc ſenſu negatur minor.

Dubitatur tertio: vtrum idem realiter referatur ad ſeipm̄. Et arguitur ꝙ non ꝑ Ar.in hoc quinto dicentem ꝙ quādo intellectus dicit aliquid eſſe ideʒ ſibiipſi: tunc vtiꝛ vno vt duobꝰ: ergo talis relatio nō ē p̄ter opationem intellectus. ¶ Item relatiua ſunt quibus hoc ipm̄ eſſe eſt ad aliud quodāmodo ſe habere: ſed idem nō eſt aliud a ſe: igitur. ¶ Item terminus abſolutꝰ differt a relatiuo per hoc ꝙ terminꝰ abſolutus ſignificat rem ad ſe: relatiuis vo ad aliud: ſed idētitas ſignificat rem ad ſe: ergo eſt terminus abſolutus ⁊ nō

relatiuus. ¶ In oppoſitū arguit̃: q2 ſortes ſecluſa om̄i opatiōe intellect⁹ eſt ſibiipſi idē realiter: igitur. ¶ Ad p̄mā rōnem dubij d2: q̄ Ari. ibi vult dicere: q̄ duplex ē idētitas. Prima ē coꝝ q̄ ſunt plura: vt idētitas gn̄is vl' ſpēi. Alia ē vnius ſc3 numeralis: idō pōt intelligi dupliciter q̄ intellect⁹ vtat̃ vno vt duobus. Uno mō q̄ vtat̃ vno ꝓ duob⁹. Alio mō q̄ vtat̃ vno idētitate numerali ſicut vtit̃ duob⁹ idētitate generica: ⁊ ſic ē veꝝ. ¶ Ad ſecundā d2: q̄ nō op3 q̄ illud qd̄ ē ad aliq̄d referat̃ ad illud qd̄ ē realiter ad aliud: ſed ſufficit q̄ referat̃ ad aliq̄d acceptū ſub alia rōne. ¶ Ad tertiā d2: q̄ aliq̄d d2 ſignificare rem ad ſe dupl'r. Uno mō q̄ ſignificat eam ſine compatione: ⁊ tunc talis termin⁹ ē abſolutus. Alio modo: q2 ſignificet eam cum compatione ad ſeipam: ⁊ ſic talis terminus ē relatiuus.

Ad rōnes queſtionis. Ad p̄mā negat̃ añs. nulla em̄ talis habitudo media ē neceſſaria ad hoc q̄ aliquid referat̃ ad aliud. Ad ꝓbationē d2 q̄ illa accepta in ꝓpa ſignificatōe ē falſa: ſed ꝑ eam vult cōmētator dicere: q̄ ad hoc q̄ aliq̄d dicat̃ relatiue req̄rit̃ aliq̄d aliud ab eo. ¶ Ad ſcd̄am negat̃ añs. Ad ꝓbationē d2: q̄ formalis effectus relationis ē eſſe relatiuū: ſicut formalis effectus albedinis ē eſſe album. aliq̄d autem pōt eſſe relatiuū ſine opatione aīe. Ad ſcd̄am ꝓbationē negat̃ añs: ſed dicit Ari. q̄ ɔtingit em̄ altero mutāte veꝝ eſſe alteꝝ nihil mutans: ꝑ qd̄ intendit q̄ ɔtingit vnū eoꝝ referri ad aliud de nouo: ſine hoc q̄ relatiuū referat̃ de nouo: hoc aut' fit ſine noua acq̄ſitione relationis in eo qd̄ non mutat̃. Ad tertiam ꝓbatōnem d2: q̄ relatio d2 habere eſſe debiliſſimū: non q2 ſit minoris entitatis q̄ aliqd̄ alioꝝ: ſed q2 eē ad aliq̄d nō ē eſſe aliq̄d ſm ſe: ſed ad aliud. ¶ Ad tertiā d2: q̄ fundat̃ in ꝑtibus eq̄libus: q̄ l3 ſint diſtinctiſſime numeraliter: ſunt tñ indiſtincte ſpecifice. ¶ Ad aliā ꝑtē d2: q̄ ꝓpe loquēdo nec pater nec paternitas fundat̃ ſup genuiſſe licet nihil ſit pater niſi genuerit: ⁊ nihil ſit filius niſi ſit genitus. Unde fundamentū relatiui in ꝓpoſito ē terminus abſolutus vel termin⁹ ɔnotatiu⁹ q̄ relatiuū: ſupponēs ꝓ eodē ꝓ quo ſupponit ipm̄ relatiuū: vt ly aīal eēt fundamentū huius termini relatiui pater: ⁊ ly hō huius termini dn̄s: et hoc in creatis reb⁹. ¶ Ad p̄ma3 rōnem poſt oppoſitū in ſcd̄o notabili d2: q̄ q̄libet relatio pōt vere intelligi nō intellecta oppoſita relatione ſed veꝝ eſt q̄ relatio non pōt intelligi eſſe vel relatiuū eſſe relatiuū: niſi termin⁹ ei⁹ intelligat̃. ¶ Ad auctoritates d2: q̄ ille ſunt vere ſed nō ꝓpter hoc ſeq̄t̃ intētū: q2 noīa hm̄oi nō ſunt relatiōes: neq3 illa q̄ dn̄r referri ad aliud: ſed noīa ſunt ipoꝝ relatiuoꝝ que ad alid̄ dn̄r

Soluūt̃ argumēta alteri⁹ ꝑtis.

¶ Tertij tractatus: qui eſt de nominibus ꝑtinentibus ad paſſiones huius ſcīe: p̄mu3 capl'm de hoc nomine ꝑfectum.

Perfectum.

Perfectū d2 aliq̄d Primo modo ſcd̄m quātitate3 qn̄ extra aliq̄d non eſt accipere aliquā ꝑticulā vt tempus vite d2 ꝑfectū cum ē tn̄ qd̄ non eēt melius vltra viuere. ¶ Secūdo mō d2 ꝑfectū ſcd̄m qualitatē: cui nulla deficit diſpō qualitatiua: quam habendo diceretur ꝑfectius: vt aliq̄s eſt ꝑfectus medic⁹ ⁊ ꝑfectus fiſtulator: qn̄ ſcd̄m ſpēm ꝓpe ꝟtutis in nullo deficiunt. Et iſte mod⁹ transfertur ad mala vt aliquē dicimus ꝑfectū calūpniatorē aut ꝑfectū latronē. Nec hoc miru3 ſit ſi dicamus ꝑfectū latronē: cū ſcd̄m eādē ſignificationē dicam⁹ aliquē eē bonū latronem: ⁊ bonū calūpniatorē. ¶ Tertio d2 ꝑfectum aliquid: qn̄ h3 ꝓpam diſpōnem ſibi debitā: vt qn̄ h3 ꝟtutē. Eſt em̄ ꝟtus ꝑfectio q̄dam: ⁊ vnūq̄dq3 aūt tunc ꝑfectu3: ⁊ ſubſt̄a oīs tunc ꝑfecta: qn̄ ſcd̄m ſpēm ꝓprie ꝟtutis in nullā deficit ꝑtem ſcd̄m naturam menſure. Quarto aliq̄d d2 ꝑfectū ex ꝑte finis: cuius ſc3 finis eſt ſtudioſus: etiā illd̄ d2 ꝑfectum: quod ꝑuenit ad illd̄ vltimū ad qd̄ ordinatur ⁊ illud eſt finis. Nam finis vltimoꝝ aliquis eſt. Et iſte modus transfert̃ ad mala: vt dicim⁹ aliquē eſſe ꝑfecte ꝑditū aut corruptū. qn̄ nihil deeſt corruptioni in malo ſed in vltimo eſt. Ex dictis ꝑt3: q̄ per metaphoram mors d2 finis eo q̄ eſt vltimū ſicut finis. Et ſcd̄m quēlibet modoꝝ p̄dictoꝝ dupl'r aliq̄d d2 ꝑfectū. Primo ſimpliciter ꝑfectum: q2 in nullo dictoꝝ excedit̃: nec qualitate aut ꝟtute quēadmodum deus ⁊ nihil plus. Secundo mō aliq̄d d2 ꝑfectū in genere: aut ſpē: q2 in illo genere non excedit̃ ab alio: vt hō dicitur ꝑfectus: q2 in ſuo genere non habet hyperbolē ſiue exceſſum.

¶ Capitulū ſcd̄3 de iſto termino terminus

Terminus.

Terminus d2 nouem mōis. Primo mō cuiuſlib3 quātitatis vltimū vt punctū d2 terminus linee. Secundo mō d2 terminus: extra quod nihil eſt accipere rei terminate vt vltima ſpera dicitur termin⁹ mundi. Tertio modo dicitur infra quod ſunt omnia p̄mi: id eſt rei terminate. Quarto modo terminus dicitur forma magnitudinis: vel habentis magnitudine3. Quinto dicitur finis ad quem tendebat motus. Sexto dicitur illud a quo incipiebat motus. Septimo dicitur terminus finis: gratia cuius aliquid fit: quia illud quodāmodo habet rationem vltimi. Octauo dicitur forma ſubſtantialis quia illa terminat materiam ad certam ſpeciem. Nono termin⁹ dicitur quod quid erat eſſe: id eſt diffinitio quidditatiua: pro tanto q̄ illa continet totum conceptum diffiniti. Et breuiter tot modis dicitur termin⁹ quot modis d2 p̄ncipiū: licet termin⁹ ⁊ p̄ncipium non ɔuertant̃. Nā termin⁹ eſt in plus q̄ p̄ncipiū: q2 aliqua puta vltima dicunt̃ termini que tñ non hn̄t rōnē p̄ncipij: vt mors vel corruptio d2 terminus ⁊ non principium.

¶ Tertiu3 capitulū de multiplicitate hui⁹ complexi ſcd̄m quod ⁊ ſcd̄um ſe.

Scd̄um quod

Secūdu3 qd̄ d2 multipl'r. Prio vt deſignat cām formalē: vt bonū d2 ſcd̄um bonitatē. Scd̄o deſignat cām materialē: vt aliq̄d ē coloratū ſcd̄3 ſupficiē. Tertio ipor tat cā3 finalē: vt iſte venit ſcd̄3 argētū id ē ꝓp argētū. Quarto ſignificat cā3 efficientē: vt dicim⁹ aliquē eē ꝑalogiſatū ſcd̄3 eq̄uocatiōe3. Quīto denotat pōnē ſiue quo mō aliq̄s vadit: aut ſtetit: vt iſte vadit ſcd̄m ripā. ¶ Sil'r ēt multipl'r capit̃ ſcd̄3 ſe. Prio em̄ diffinitio alicui⁹ de ipo: vl' de ſuis iferiorib⁹ ſcd̄3 ſe p̄dicat̃. Scd̄o ꝑs diffinitōis vt aīal de callia p̄dicat̃ ſcd̄3 ſe: aīal ei qd̄dā callias. Tertio paſſio p̄dicat̃ ſcd̄3 ſe de ſuo ſubiecto ⁊ iferiorib⁹ ei⁹. Quarto mō aliq̄d p̄dicat̃ ſcd̄m ſe: qn̄ illi⁹ p̄dicatiōis nō ē alia cā ſi ue q̄r idē p̄dicatur de ſeipo vt hō ē hō. Quītomodo ſecūdū ſe vel ꝑ ſe idem eſt quod ſolitarie: vt ſortes viuit ſecūdum ſe.

Scd̄m ſe ſ ꝑ ſe

¶ Quartū capitulū de modis habitus.

Habitus

Habit⁹ d2 Uno quid̄ mō tāq̄ actio q̄dā hn̄t ⁊ hiti: ſiue ꝑut agēs dr̄ hr̄e paſſu3 q2. ſ. h3 ipm̄ i ſua ꝑtāte. ⁊ ſic habit⁹ eſt diſpō media iter mouēs ⁊ motū. Nā qn̄ hō q̄dē facit illud ꝟo fit ē apeſys ſiue diſpō media. ⁊ ita ifra hn̄te3 idumentū: ⁊ hitū idumētum itermedi⁹ eſt hit⁹. Scd̄o mō dr̄ hitus ſiue hr̄e ſcd̄m quod veſtitū dr̄ hr̄e veſtē. ⁊ ſic nō debem⁹ dicere q̄ aliquis hēat habitū: q2 hēret ipm̄ ꝑ habitū mediū: ⁊ ſic in infinitu3 iret: ſi hiti eſſet hitū. Tertio mō dr̄ hit⁹ diſpō ſecūdū quā aliq̄d materiale dr̄ diſpoſitū aut ſecundū ſe: aut ad aliud vt ſanitas eſt hitus quidā ſiue diſpoſitio.

¶ Capitulū quintū de ly paſſio.

Paſſio.

Paſſio dr̄ q̄drupl'r. Prio dr̄ q̄litas ſcd̄3 quā alterari cōtingit: vt albū ⁊ nigrū: dulce ⁊ amaꝝ: grauitas ⁊ leuitas: ⁊ q̄cūq3 ſūt talia. Scd̄o dr̄ alteratio ſcd̄3 hm̄oi q̄litates. Tertiomō paſſiōes dicunt̃ alterationes nociue: ⁊ mot⁹ maxie triſtes: ⁊ maxie lamentabiles. Quartomodo paſſiones dicuntur magne calamitates ⁊ miſerie.

¶ Capitulū ſextū de modis priuatōis.

Priuatio.

Priuatio dr̄ ſeptē mōis. Prio dr̄ carētia diſpōnis in aliquo: q̄ nata ē hēri: l3 nō ab illo quod dr̄ p̄uari: vt plāta p̄uatur ocl'is. Secūdo mō p̄uatio dr̄ carētia diſpōnis i aliquo: i quo nata ē inueniri: vel ſaltem in ei⁹ genere vt hō p̄uatur viſu: ⁊ talpa etiā: q2 l3 illa nō ſit nata hēre viſu3: tñ hn̄ aliq̄d ſui gn̄is. Tertiomō dr̄ p̄uatio carētia forme in ſubiecto quod eſt natū hēre illā tēpore determiāto: vt dicim⁹ aīal eē cecū. Cecitas ei priuatio q̄dā eſt: ſ3 cec⁹ nō eſt ſcd̄m oēm etatē: ſed i qua aptū natū eſt hēre ſi nō h3. Quarto mō dr̄ p̄uatio ablatio alicui⁹ rei ꝑ violentiā. Quīto mō dicit̃ aliq̄d p̄uari: q2 h3 aliquā diſpōem: ſ3 turpē vel turpiter. vt dicim⁹ illū nō hēre colorē: qui h3 turpē colorem: ſicut dicim⁹ illū nō hēre pedes: qui h3 turpes. Sexto mō dicit̃ aliq̄d p̄uari aliquo ſi paꝝ h3 de illo: vt illud dicim⁹ p̄uari caliditate quod ꝑuā h3 caliditatē. Septio dicit̃ p̄uari aliquo qd̄ difficulter recipit: vt lignum dicim⁹ iſecabile: nō ſolū: q2 nō ſecat̃. ſ3 q2 nō facile aut q2 nō bn̄. Ultio mō aliq̄d dicit̃ priuari aliquo: q2 nullomō illud h3: ⁊ natū ē hēre: vt ille dicit̃ cec⁹: q2 nullo ocl'o videt. Cec⁹ em̄ nō dicit̃ monocul⁹: ſed q2 in ābob⁹ nō h3 viſu3: ꝓpter quod nō oīs bon⁹ aut mal⁹. aut iuſt⁹ aut iniuſt⁹ eſt: ſed eſt mediū.

¶ Capitulū ſeptimū de habere.

Habere.

Habere multipl'r d2. Unomō hēre ē ducere ſcd̄m ipetū ſuū. ⁊ ſic febris dicit̃ hēre hoiem. ⁊ tyrān⁹ ciuitatē. ⁊ induti veſtimentū. Scd̄o mō capit̃ vt ſubiectū dr̄ hēre formā ſibi inherēte3: vt es h3 ſpēm ſtatue: ⁊ corpus infirmitatē. Tertiomō idē eſt quod ɔtinere. Nā ɔtentū d2 haberi a cōtinēte: vt lagenā hēre vinū dicim⁹: et ciuitatem hoīes. ⁊ naues nautas: ⁊ ſil'r totu3 hoc modo h3 ſuas ꝑtes. Quartomodo hr̄e eſt ꝓhibere alteꝝ ne moueat̃ vel operetur. Et hō modo dicim⁹ colūnam habere pōdus ſuppoſitum. Et poete dicūt Athlātem hr̄e celū: tanq̄ caſuꝝ ſupra terrā: ſi nō ꝓhiberet. hō etia3 modo ɔtinēs habet ɔtentū. ¶ Et quot modis d2 habere tot dicitur eſſe in aliquo ſiue contineri, illa em̄ opponūtur.

Eſſe in aliquo

¶ Capitulum octauum de modis quibus dicitur ex aliquo eſſe.

Ex aliquo.

Ex aliquo eſſe d2. Uno quid̄ mō tanq̄ ex materia. Et hoc dupl'r. Aut ſcd̄m gen⁹ primū. velut ex ere ſtatua. Aut ſcd̄m genus vltimū: vt oīa fluida ſunt ex aq̄. Scd̄o mō dicitur aliquid eſſe ex aliquo tanq̄ ex efficiēte vt pugna ē ex cōuitio. hoc em̄ eſt principiū pugne. Tertiomō dicitur aliquid eſſe ex aliquo ſi in ipm̄ diuidatur alte

rum: 7 ſic lapides ſunt ex domo: 7 verſus ex iliade. Quarto mō dr aliquid eſſe ex aliquo: ſi ex eo cōponatur alterū. 7 ſic ſyllaba eſt ex litteris. Quīto mō aliquid dr eſſe ex aliquo: q2 eſt ex aliqua pte eius: 7 ſic puer eſt ex patre 7 matre. Sexto aliqd dr eſſe ex aliquo: q2 fit poſt illud: vt ex die fit nox: ex eſtate hyems: et ex dyoniſijs tragilia: quia hec fiunt poſt dyoniſia. i. poſt feſta bacchi. nomine dei bacchi

tragedia · hyrcina lag

Pars

¶ Capitulū nonū de modis ptis 7 totius.

Pars dr quatuor modis ſcd3 quod quadruplex eſt ps. Quedam enī eſt pars integralis vt duo ſunt partes triū. Alia eſt ps ſubiectiua: vt ſpēs ſunt ptes generis. Alia eſt ps eēntialis: vt ſpere enee aut cubi erei es dr ps. Quarta eſt ps diffinitiua: vt gen9 eſt ps ſpeciei: l3 aliomō ſpecies dicatur pars generis.

Totum

¶ Totū vero dr dupl'r. Primo aliquid dr totum: q2 eſt perfectū: q2 ſc3 nulla deeſt eius ps. Secundomodo dr totū: quia h3 ptes: et eſt duplex q2 qddam eſt totū integrale. Aliud eſt totū vniuerſale: qd continet multa in pdicari de vnoquoq3: vt hō: equus: 7 de9: q2 oia aīalia.

De omni et toto

Et differt totū ab omni. Nam qdam ſunt tota in quib9 requiritur certus ordo partium. qui non pōt mutari ſpecie manēte: vt veſtis. 7 in illis vtimur hoc nomine totum Non enī dicimus oīs veſtis: ſed tota veſtis cōſumitur. Alia vero ſunt tota in quib9 diuerſa diſpoſitio partiū nō variat ſpēm: vt aqua 7 numer9: 7 in illis vtimur h° noīe oīs. Nā dicim9 oīs aqua 7 nō tota aqua: niſi metaphorice.

Colobon.

¶ Capitulū decimū de ōditiōibus colobō ſiue rei in aliqua ſui parte diminute.

Ad hoc q aliqd totu3 dicatur colobon. decem ōditōes requirūtur. Pria eſt q habeat partes. Secūda cōditio: q habeat plures partes duabus: 7 ideo binarius non poteſt colobari. Ablata enim vnitate remanens non habet partes. Tertia q ſit aliqua pars ab eo ablata minor reſiduo. Quarta q retineat nomen ſpeciei quod habebat ante ptis ablationem: 7 propter hoc nullus numer9 poteſt colobari: q2 parte ablata variatur ſpecies numeri. Quinta eſt: q non ſit omogeneum: ſed habeat partes diſſimiles. Sexta eſt: q ſit tale totum: q partium poſitio faciat ad differētiam eius. Septima eſt: q ſit continuum. Octaua quia

vnde ptes diſſimiles i. etherogeneas ad diām eius ad ut ēē vel armonia nō ē colobon quia nō eſt gemina

pars ablata nō ſit de principalioribus. Nona q ps ablata ſit de exterioribus: 7 nō de interioribus: ideo calix nō diceretur colobon ſi pforaretur: ſ3 bñ ſi pderetur auris eius. Decima eſt: q illa ps non ſit nata regenerari. Et ppter hoc calui 7 raſi non ſunt colobi: q2 capilli regenerātur.

¶ Undecimū capitulum de genere.

Genus.

Genus vero dr quadrupliciter. Primo modo dr genus generatio cōtinua eorum q ſunt de vna ſpecie: ſicut ſolitū eſt dici: dum eſt genus hominum. Secundo modo dicitur principium alicuius generationis: ſicut dicimus ellines eſſe de eodem genere: quia ab elline Similiter iones: quia ab ione deſcenderunt. Et magis denominatur aliqua generatio a patre: q a matre: licet quandoq3 a matre denominentur tanq a genere vt dicimus homines genitos a pyrrha. Tertio dicitur genus cōmune ſubiectū paſſionum vel formarum: vt ſuperficies genus eſt figurarū. Quarto modo dicitur genus illud quod ponitur in primo loco diffinitiōis quidditatiue: 7 huiuſmodi generis differentie dicuntur qualitates.

Diuerſa gñe.

¶ Diuerſa autem genere dupliciter dicuntur aliqua Primo dicuntur diuerſa genere phiſico: q ſcilic3 non reſoluūtur in eandem materiam. ſicut ſubſtantie ſpirituales et corporales. Secundo modo dicuntur diuerſa ſcdm genus logicum: quia ſunt de diuerſis predicamentis. Aliqua enim ſignificant quid eſt: alia quale quid.

¶ Duodecimū capitulū: de modis falſi.

Falſum.

Falſu3 dicitur ſex modis. Primo quia ſignificat componi que non ſunt compoſita: et diuidi que non ſunt diuiſa: 7 ſic diametrum eſſe commenſurabilem coſte quadrate eſt falſum: vel te ſedere. Secundomodo dicitur aliquid falſum: quia lic3 ipſum ſit ens tamen apparet aliud q eſt. vel tale quale non eſt: et ſic ſomnia dicuntur falſa. Tertio modo dicitur de diffinitione eo q differentia appoſita generi: eſt ei incompoſſibilis. Quartomodo diffinitio dr falſa: quia attribuitur alteri a diffinito: vt ſi diffinitio circuli enunciaretur de triangulo. Quinto modo homo dicitur falſus: qui ex electione aſſerit propoſitiones falſas: et maxime ſi hoc ſepe faciat: et in hoc delectetur. Sexto

modo dr homo falſus: q2 pfert falſa: ſed nō ex intētione. imo credit illa eſſe vera.

¶ Ultimū capitulū de accidēte.

Accidens.

Accidēs aūt dr vno modo pdicatū qd ineſt alicui extra ſemp 7 frequēter: vt inuenire theſaurū reſpectu fodientis. Scdomodo dr accidēs qd ineſt pſe alicui: ſ3 nō eſt de eius diffinitiōe: 7 ſic habere duos angulos rectos accidit triangulo.

Et hec de quinto libro.

Queritur vtrum relatio ſit entitas ab omni entitate reliter diſtincta. ¶ Arguit q ſic. q2 qlib3 relatio a qual3 entitate abſoluta pūtialiter diſtiguntur ergo 7 realiter. ¶ Confirmat: q2 inter extrema eiuſdē ſpēi nō poſſent eſſe relatiōes diſtincte: qd eſt falſum. nam inter calorē pducētem 7 pductū fundatur relatio ſimilitudīs: 7 relatio paſſiui ad actiuū. ſeqretur etiam q oēs relationes diſtincte ſup rebus ſpē diſtinctis eſſent ſpē diſtincte qd tñ eſt falſu3: nam ſimilitudo eadem ſm ſpēm eſt albi ad nigrū: 7 nigri ad albū. ¶ Secūdo ar. ſic: impoſſibile ē eandē rem nūero ſimul deſinere eſſe 7 nō deſinere eſſe: augeri 7 nō augeri: multiplicari 7 nō multiplicari: ſ3 relatio alicui9 pōt deſinere eſſe nullo deſinēte abſoluto: pōt etiam intēdi nullo abſoluto intēſo: 7 multiplicari nullo eius abſoluto multiplicato: igit. Minor p3. Et gra exēpli ponit q ſortes 7 plato ſint albi eēntialr: tūc ſi corrūpat albedo platōis ſimilitudo ſortis corrūpetur nullo ei9 abſoluto corrupto: q2 adhuc remanebit alb9. Si vero intēdatur albedo platonis ſic q fiat equalis albedini ſortis: intenditur nullo eius abſoluto intēſo. Si vero cicero de nouo fiat alb9: tūc ſimilitudo ſortis nouiter multiplicat. nulla eius re abſoluta multiplicata: igit. Et ōfirmatur: q2 tūc oppoſita eſſent eadē res: 7 ſimilitudo 7 diſſimilitudo eſſent eadē albedo. ¶ Tertio ſic ar. nihil eſt fundamentū ſui ipius: ſ3 res abſoluta ē fundamētu3 relationis: igitur. ¶ Confirmat. q2 ſi relatio non eſſet res a re abſoluta diſtincta tolleret oīs cauſalitas cauſaꝝ ſcdarum: 7 oīs compō: 7 oīs vnio. ōña tenet quo ad primū: q2 ad cauſalitatē cāꝝ ſcdaꝝ reqritur approximatio: ergo ſi approximatio ſit res approximate: ſeqtur q ita bene ille res ſunt pductiue effect9 qñ nō ſunt approximate: ſicut qñ ſunt: 7 talis approximatio nihil pōit in eis: ſeqretur etiā q res diſtantes erunt eque vere vnite 7 cōpoſite ſicut res coniūcte: q2 vnio 7 cōpoſitio nihil ponunt in ipſa re.

In oppo. argui. q2 ſi ſilitudo eēt alia res ab albedie: tūc albū ſile eſſ3 cōpoſiti9 albo: ſ3 hoc ē falſū.

Textus.

Sciendū eſt prio: q ōiter Ar'. in iſto tertio tractatu diſtinguit terminos ptinētes ad paſſiōes ſubiecti: 7 ſunt. xvj. noīa que diſtinguūtur: ſc3 pfectu3: termin9: ſm q: per ſe: diſpō: habit9: paſſio: priuatio: hēre ex: alio: ps: totū: colobon: gen9: diuerſa: falſum: 7 accidens. ¶ Ponit ergo p. prīo modos pfecti q ſunt quinq.

Modi pfecti.

Prīo modo dr perfectū extra qd nō eſt accipere aliqd quod ſit eius ps: vt tps dr perfectū cui nihil deeſt qd ſit ps eius. Scdomodo dr perfectū cui nulla diſpō qualitatiua deficit ſm quā dicim9 aliquē ſciētem vel perfecte virtuoſum: 7 iſte mod9 trāſfertur ad malū ſm quē dicimus aliquē eſſe perfectū latronē: Tertiomō dr perfectū qd attingit ad virtutē vel ppriā operatōe3 eius. Quarto mō dr perfectū: qd pertinet ad finē ppriū. Et iſte modus tranſfertur ad malam ſignificationem: q2 dicim9, aliquē eſſe pfecte corruptū: 7 qul3 iſtoꝝ modoꝝ dr dupliciter. q2 vel dr pfectū ſimpl'r. q2 ſcz in pdictis a nullo excedit. vel in aliqua ſpē. q2. ſ. a nullo talis ſpēi excedit. Quīto mō dr aliqd perfectū: q2 h3 aliqd eoꝝ q dicta ſunt: vel q2 eſt ſignū effectiuū alicui9 eoꝝ.

Modi ipſius termini

¶ Terminus aūt dr nouē mōis. Priomodo dr vltimū rei. Secūdomodo dr vltra qd nō ōtingit aliqd accipe. Tertio modo dr in quo ſunt oīa rei terminate. Quartomō dr forma magnitudis: vt figura. Quintomō dr finis ad quē tendit mot9. Sexto mō dr a quo mot9 erit vel incipit. Septiomodo dr termin9 finis gra cuius aliqd fit. Octauomō dr ſubña. i. forma ſubñalis. Nonomō dr terminus qd qd erat eſſe. i. diffinitio qdditatiua.

Modi ſm q.

¶ Secūdum q aūt dr quinq modis. Prīo modo dr ſm q ſpēs id eſt forma rei. Scdomodo dr de ſubiecto alicui9 forme: vt dicimus hoc eſſe elemētum ſm ſupficiem. Tertiomodo dr de cā efficiēte. Quartomodo dr de cā finali. Quinto vt ſignificat compōem vt ſm q cepit: ſm q vadit.

Modi perſe.

¶ Perſe aūt dr quinq mōis. Prim9 modus eſt: qñ diffinitio qdditatiua predicatur de diffinito: vel de aliquo eius ſuppoſito. Scds mod9 ē. qñ ps diffinitionis pdicatur de diffinito. Terti9: qñ pdicatū ineſt ſubiecto prīo. i. tanq paſſio eius. Quarto mō dr pſe qd ineſt alteri 7 non p aliq cām: vt hō perſe eſt hō. Quinto modo accipit pſe pro ſolitarie: vt hō perſe. i. ſolitarie ambulat.

Mōi diſpōis

¶ Diſpoſitio aūt dupl'r capit. Unomō pro ordine ptium inter ſe. Aliomō pro ordīe ptium ad locū. Et hoc cōtingit dupl'r. Unomō q2 vl' dicit ordinē partium poñaliu3. i. omogeneaꝝ vel actualiū. i. etherogenearum.

Mōi habit9

¶ Habit9 aūt dr quatuor mōis. Prīomodo accipitur vt actio hñtis 7 habiti mouētis 7 moti: 7 ē act9 qdam aut motus: na3 qñ hoc agit 7 illud patit eſt diſpō intermedia. Scdomodo dr habitudo media inter cōtinens 7 ōtentū: vt inter veſtē 7 veſtitū. Tertiomodo dr habitus diſpō ſm quā aliqd ſe h3 bñ vel male. Quartomodo accipit pro pte talis diſpōnis: quare virt9 partium dr habitus.

Mōi paſſiōis

¶ Similiter paſſio dr quatuor mōis. Prīo pro qualitatibus ſm quas fiūt alteratōes corporum. Scdomodo pro alteratiōe q fit ſm hmōi qualitates. Tertiomō pro alteratione triſti 7 nociua. Quarto modo p magna calamitate.

Modi priuationis.

¶ Priuatio aūt dr ſeptem mōis. Priomodo dr carētia alicui9 diſpōnis in aliquo q nata eſt hēri ab aliquo: l3 eā non habeat: vt plāta dr priuata viſu. Scdomodo dr carētia diſpōnis in aliquo q nata eſt inueniri in aliquo ſui gñis vel ſue ſpēi Tertiomodo dr priuatio carētia diſpōnis q nata ē hēri ab eo pro tpe pro quo nata ē hri. Quartomodo dr priuatio ablatio alicui9 rei per violētia3. Quītomodo dr hēre aliq diſpōem ſc3 turpē. Sextomō dr priuatio paꝝ hēre de aliqua diſpōne. Septimo dr priuatio cu3 difficultate haberi hmōi diſpōem. Ex quo infert q non qul3 homo dr iuſtus vel iniuſt9: q2 iuſticia 7 iniuſticia nō ſp nate ſunt ineſſe hoī. ſ3 ſolū qñ h3 vſum rōnis.

Modi hēre.

¶ Habere aūt dr quatuor modis. Priomodo hre ē alteꝝ ſm imperiū ducere: vt febris h3 hoīem. Scdomodo aliqd dr hēre formā ſibi inherētem. Tertiomodo dr aliquid habere ſicut ōtinens cōtentū. Quartomodo dr habere aliquid qd phibet ipm moueri: vt colūna h3 pond9 ſuperpoſitū. ¶ In aliquo dr tot modis quot modis dr hēre.

Modi ex aliquo.

¶ Ex aliquo dr ſex modis. Priomō aliqd dr eē ex aliquo tanq ex materia ſiue propinqua ſiue remota. Scdomodo tanq ex agēte. Tertiomodo ſicut ps ī ē ex toto: vel ſicut totū ex ptibus Quartomodo ſicut ex genere 7 dña. ¶ Quītomō: q2 ē ex aliq parte eius: vt puer dr eſſe ex patre 7 matre. Sextomodo: q2 ē poſt illud vt ex mane meridies.

Opinio antiquorum.

Sciendū eſt ſcdo. q opinio antiquoꝝ oſt. q vnūqdq eſt formaliter relatiuū p aliq entitatem ſibi realiter inherēte3. ¶ Cōtra quos dr prīo q oīs res eſt

abſoluta: ⁊ omnis res eſt relatiua. Per rem autem abſolutā intelligit̃ ois res que ē aliquid ad ſe .i. ſine reſpectu ad alterum: vt homo dr̃ ad ſe homo ⁊ equus dr̃ ad ſe equus. Sed illa res dr̃ relatiua que ē aliquid ad alterum: vt ſeruus ē ſeruus domini: ⁊ pater ē pater filij. Ex quo ſequitur ꝙ lȝ eadem res ſignificetur per terminum abſolutū ⁊ terminū relatiuū multe tamen ꝓpoſitiones ꝯcedēde ſunt de terminis abſolutis que negande ſunt de relatiuis: ⁊ ecõtra. ⁊ hoc maxime qñ illi termini ponũtur a parte p̄dcati: vt lȝ ſortes ⁊ pater vnā rem ſignificēt: iſta tamen ē vera. Hoc deſinit eſſe pater: ⁊ iſta falſa. Hoc deſinit eſſe ſortes. Sȝ ſi termini ponãtur a parte ſubiecti: tũc eadem veritas ꝓpoſitionum eſſet in ſenſu ꝓprio: vt ſi iſta ſit vera: pater deſinit eſſe iſta etiā ē vera: ſortes deſinit eſſe. ꝓpter imperitos in logica: ꝓpões in quib⁹ ſubijciũtur hmõi termini ſm ſenſum ꝓpriū ⁊ improprium: diſtinguēde ſunt. In ſenſu ꝓprio ſignificāt rem importatā per p̄dicatū ineſſe rei importate ꝑ ſubiectū: vt iſta pater deſinit eſſe ſignificat ꝙ res que ē pater deſinit eſſe. Alio modo accipiũtur in ſenſu improprio: ⁊ tũc ſignificāt ꝙ predicatū determinatum ⁊ reſtrictū per terminū qui eſt ſubiectū ꝯuenit rei importate per ſubiectū: vt ſenſus iſtius pater deſinit eſſe eſt iſte: hoc deſinit eſſe pater: ⁊ in iſto ſenſu concedenda ē propoſitio: ⁊ ſimiliter pōt diſtingui de iſta. Hec ſimilitudo intenditur. Unus ſenſus ē. ꝙ hec res ſit intenſior. Secundus ſenſus eſt ꝙ ſit intenſior ſimilitudo.

Concluſio nõ ois terminus relatiuus ſignificat rem realiter inherētem illi de quo dr̃: pȝ: q2 cū dr̃ ſortes ē diſtinctus a platone: non denotatur ꝙ aliqua entitas inſit ſorti: ſed ſolū ſignificatur ꝙ tam ſortes ꝙ plato ſunt: ⁊ ꝙ ſortes non ē plato. per iſtam autem copulatiuā nõ denotatur aliq̄d inherere ſorti: igitur nec per primam. ¶ Item ſeq̄retur ꝙ ad generationem minime entitatis totus mundus mutaretur. Et ſimiliter ad ſubitā imaginationem mutatiõis ⁊ cogitatiõis: pȝ q2 ab illa entitate nouiter genita quelibet pars mundi diſtinguitur: ⁊ ſic in qualibet generatur entitas illa que dicitur diſtinctio. ¶ Eſt tamen aduertendum ꝙ aliquod relatiuum ē formaliter relatiuum per aliq̄ entitatem ſibi realiter inherentem: patet quia ſciens eſt formaliter ſciens ſcientia: ⁊ ſimiliter ſimile ē formaliter ſimile qualitate: et equale formaliter equale quãtitate: igitur.

Concluſio relatio nõ eſt entitas ab omni entitate abſoluta realiter diſtincta. patet ſic: ſi diſtinctio qua ſortes ē diſtinctus a platone: ſit alia res a ſorte: ſequitur ꝙ ipſa aliqua diſtinctione a ſorte diſtinguitur: ⁊ iterum illa diſtinctio ab huiuſmodi diſtinctione alia diſtinctione diſtingueretur: et ſic erit proceſſus in infinitum. ¶ Reſpondēt ad hanc rationem aliqui: ꝙ huiuſmodi diſtinctio ſeipſa a ſorte diſtinguitur: quod ꝓbant: q2 diſtinctio ſortis a platone nõ pōt eſſe ſine huiuſmodi diſtinctiõe diſtinctiõis a platone: nõ ē ſibi eadem: ſed ſortes bene pōt eſſe ſine diſtinctiõe ſui a platone: ideo ſortes a tali diſtinctione diſtinguitur. ¶ Cõtra hoc ſic arguitur: ſortes poteſt eſſe ſine diſtinctone eius a platone: ergo pōt eſſe ſine diſtinctione diſtinctionis a platone. Et gratia exēpli. ponam⁹ ꝙ ſortes diſtinguatur ab illa diſtinctione q̄ ſit c. Tũc ſic arguitur: ſortes pōt eſſe ſine c. ergo diſtinguitur a c. per aliā diſtinctionem q̄ ſit a. ſine qua itez̄ ſortes pōt eſſe: ergo iterū per aliam diſtinguitur: ⁊ ſic erit ꝓceſſus in infinitum. ¶ Item ſi ſimilitudo eſſet alia res a fundamēto ſeq̄retur ꝙ idem intenderetur ſimul et remitteretur: patet

Solutio.

Confutatio.

ꝯña: ſit plato albus in ſex: ⁊ ſortes in decē: ⁊ cicero in quatuordecim: ⁊ remittat̃ albedo ſortis. Tunc ſic ar̃ ſortes ē ſilior platoni: ⁊ min⁹ ſilis ciceroni: ergo eadē res ſimul intendit̃ ⁊ remittit̃: q̄d ē īpoſſibile. ¶ Item identitas ſortis ad platonē non ē res alia formaliter a ſorte qua ſortes idētificat̃ platoni. pȝ: q2 eo preciſe aliqua ſunt eadē quia ſũt vna eēntia: vt pȝ in q̄nto capitulo de eodē. Cū ſcdo: q2 per nullū magis diuerſum a platone ꝙ ē ſortes: ſortes ē idē platoni: ſed hmõi idētitas (cū ſit accñs ſm eos) ē magis diuerſa a platone ꝙ ſit ſortes: ergo ꝑ eam ſortes ē idem platoni.

Dubitat̃ p̄mo. Quot ſunt modi totius ⁊ partis. ¶ Ad dubiū dr̃: ꝙ ps dr̃ q̄nqȝ modis. Primo mõ de pte aliquota: que aliquotiens ſumpta mēſurat ſuū totum. Scdo mõ dr̃ ps de pte q̄ntitatiua. Tertio mõ de parte ſubiectiua. Quarto mõ de materia ⁊ forma reſpectu compoſiti. Quinto mõ de pte diffinitionis vt genus ⁊ drãa. ¶ Totū aũt dr̃ duobus modis. Prio mõ dr̃ totū q̄d eſt pfectum. Scdo mõ eſſe illud q̄d hȝ ptes. Et iſte modus diuidit̃ in totū q̄d ſub ſe multa ꝯtinet: ⁊ totum integrale: q̄d ex ſuis ptibus ꝯponit̃. ¶ Comñr ponit drñaz inter totum ⁊ omne. dicens ꝙ vtimur iſto termino totum pro illis que habent ptes: quaz̄ diuerſitas in ſitu ſbſtãlr diuerſificat ipm: vt dicimus tota domus Sed vtimur iſto termino oẽ: qñ illud hȝ ptes quaz̄ diuerſitas in ſitu non diuerſificat ipm: vt dicimus oīs aqua Utimur vero vtroqȝ termino in illis que hñt ptes q̄rū diuerſitas in ſitu non diuerſificat ipm ſbſtãlr. ſed ſolum accidentaliter vt de ligno quadrato vel triangulo dicimus omne ⁊ totum.

Pars

Totum

Dubitat̃ ſcdo: quot ſunt ꝯditiões colobon. ¶ Pro dubio ē aduertenduz: ꝙ ꝯñr Ar. ponit mõs colobon. Colobon eñi (vt dicit cõmentator) ē illō q̄d eſt diminutū in aliquo mēbro. Ponit ergo ꝯditiões requiſitas ad hoc ꝙ ſit colobon. Prima ē: ꝙ opȝ colobon eē q̄ntum. Scda ē: ꝙ ſit ptibile in multas ptes ꝑ realem ſeparationē partis a parte. Tertia ē ꝙ aliqua pars ab eo ablata ſit minor eo. Quarta ē: ꝙ remaneat eiuſdē ſpēi poſt ablationem partis. Ex hoc pȝ ꝙ nũer⁹ nõ dr̃ colobon per hoc ꝙ aufert̃ ab eo vnitas. Quīta ē ꝙ ſit totum etherogeneū. Sexta ē: ꝙ ſit tale totum cuius ptium poſitio faciat drñam ad eius eſſe. Septima eſt ꝙ ſit ꝯtinuū ⁊ inde ē ꝙ armonia nõ dr̃ colobon. Octaua ꝙ pars ablata nõ ſit de p̄ncipalioribus. Nona ꝙ pars ablata ſit de exterioribus ⁊ non de interioribus. Decima ē ꝙ illa pars nõ ſit nata regñari. ¶ Comñr ponit modos gñis ⁊ ſunt q̄nqȝ. Primo mõ dr̃ collectio eoz̄ q̄ adinuicē gñant̃ ſub aliqua ſpē. Scdo mõ dr̃ illud a quo multi deſcendũt: vt patet. Tertio mõ capit̃ ꝓ ſubiecto reſpectu paſſionum. Quarto mõ ꝓ materia cõi eorum que adinuicem habent tranſmutationem. Quinto mõ dr̃ genus quod p̄mo ponit̃ in diffinitiõe quidditatiua. ¶ Diuerſa dr̃o genere dicunt̃ dupl'r. Uno mõ aliqua dicunt̃ diuerſa genere ſm genus naturale quod ē materia. Alio mõ ſm genus logicum q2 ꝯtinent̃ ſub diuerſis generibus.

Colobon

Genus

Dubitatur tertio quot modis dicitur falſuz ¶ Ad dubium dicitur ꝙ quatuor modis. Primo modo dicitur falſum in propoſitionibus. Aliqua antem oratio dicitur falſa dupliciter. vno modo quia ſignificat ea componi que non ſunt compoſita: vt hec oratio ſortes ſedet quando non ſedet. Alio modo quia ſignificat illud componi quod eſt impoſſibile componi: vt dyametrum eſſe conmenſurabilem coſte quadrate. Secundo modo dr̃ falſum de re falſa. Contingit autē dupl'r rem eē falſam. vno mõ quia non eſt. aliomõ: q2

Falſum

q2 lȝ ſit: nõ tñ eſt talis qualis vr apparet: vt deſcriptio vmbroſa q̄ apparet eſſe hõ dr̃ eſſe falſa ⁊ ſimiliter ſomnia. Talia aũt nõ debēt dici falſa ſimpl'r. ſȝ cū additione vt animaliū nõ dȝ dici falſum eē: ſȝ falſuz aux. Tertio mõ dr̃ falſum de diffinitõibus. Cõtingit aũt diffinitionē eſſe falſā dupl'r. Uno mõ. q2 apparet diffinitio et nulli⁹ eſt diffinitio: ⁊ hoc ꝯtingit: q2 vna ps eſt alteri repugnãs. Alio mõ dr̃ diffinitio falſa nõ ſimpliciter: ſed reſpectu illi⁹ cui aſſignat̃. vt ſi diffinitio hoīs aſſignet̃ equo: tũc eſt falſa diffinitio eius. Ex p̄dictis infert p. ꝙ diffinitio ē quodãmodo vnum: ⁊ quodãmodo multa. multa q̄dem q̄tuz ad terminos ex q̄bus cõponit̃. Una vero q̄tum ad rem pro qua ſupponũt termini. Quarto mõ dr̃ falſum in hoībus. Et hoc cõtingit dupl'r. Uno modo aliq̄s homo dr̃ falſus. qui ex certa intētione aſſerit alijs falſas rões: ⁊ hoc cum quadā intētione fallēdi. Scdo modo dr̃ hõ falſus: qui ꝓfert rões falſas: ſȝ non ex intētõe fallēdi. Ex quo infert ꝙ nõ dr̃ hõ falſus qui poteſt mētiri: q2 tũc idem eſſet verus ⁊ falſus. Secũdo ſequitur ꝯtra aliquos ꝙ nõ eſt melior: immo deterior qui volũtarie mētitur eo qui mētitur per ignorantiam. ¶ Nec valet dicere: ꝙ claudicās volũtarie ē melior claudicāte non volũtarie: q2 licet ſit melior ſm pfectionem naturalem: non tñ ſm pfectionem moz̄. ¶ Accidēs capit̃ duob⁹ modis. Uno mõ pro illo q̄d ineſt alicui ſed nõ de neceſſitate ineſt: neqȝ vt in pluribus: ⁊ tale eſt cõtingens ad vtrūlibet: vel vt in paucioribus: vt ſunt caſualia ⁊ fortuita. Et ſubdit ꝙ aliq̄ actus ſm ſe eſt perſe intētus: ſed ē caſualis quo ad circũſtantias vt natura intendit perſe quinqȝ digitos in manu: ſed non tales vel tantos. Secũdo modo dr̃ per accidēs q̄d non ineſt perſe neqȝ eſt de ſubſtantia ſiue quidditate ſubiecti. Et differt iſte modus a primo: quia illa que ſunt accidentia iſto ſecũdo modo poſſunt eſſe perpetua: ſȝ accidentia primo modo non.

Ad rationes queſtionis. ¶ Ad primam dicitur ꝙ licet termini abſoluti ⁊ relatiui predicamentaliter diſtinguãtur non tamen res abſoluta ⁊ reſpectiua. ¶ Ad confirmationem dicitur. ꝙ alique relatiões dicũtur diſtincte ſpecifice dupliciter. Uno modo: quia in aliqua ſpecie eſt vna in qua non eſt altera: ⁊ ſic conceditur conſequētia. Alio modo: q2 ſunt in plurib⁹ ſpeciebus: ⁊ ſic eadem res bene pōt eſſe diſtincta ſpecie. Ad aliud inconueniēs conceditur conſequēs. Ad probationem dicitur: diſtinguēdo ꝯſequēs: quia habet duplicem ſenſum. Unus eſt: ꝙ ſimilitudo albi ad album ⁊ ſimilitudo nigri ad nigrum ſunt vna entitas ſpecie ⁊ ſic negatur. Alius: ꝙ ille relationes ſunt in eadem ſpecie relationis: ⁊ ſic conceditur. ¶ Ad ſecundam cõceditur maior ⁊ negatur minor: vtrãqȝ capiendo in ſenſu ꝓprio. Ad ꝓbationem primi dicitur: ꝙ in dicto caſu hec eſt falſa de virtute ſermonis. Similitudo ſortis corrūpitur: ſed eſt vera in ſenſu improprio: vt ſcȝ ſignificat ꝙ ſimilitudo ſortis deſinit eſſe ſimilitudo ſortis. Similiter ad ꝓbationem ſecũdi dicitur: ꝙ hec de virtute ſermonis eſt falſa. Similitudo ſortis intēditur: licet hec ſit vera. Similitudo ſortis ſit intenſior ſimilitudo: ⁊ omnes ſimiles ꝓpoſitiones concedũtur de re abſoluta. ¶ Ad confirmationem dicitur: ꝙ ſimilitudo ⁊ diſſimilitudo non opponũtur: quia nullam habēt repugnantiam. ¶ Ad tertiam dicitur ꝙ res abſoluta nõ habet rationem fundamenti reſpectu rei relatiue niſi per fundamētum intelligatur ſubiectum: ſed termin⁹ ſignificās rem vt abſoluta eſt: habet rationem fundamenti reſpectu termini ſignificātis eam: vt relatiua. ¶ Ad confirmationem negatur conſequētia: ⁊ cum dicitur ꝙ talis approximatio nihil ponit in eis, concedi

tur: ⁊ negatur conſequentia: quia per eam fit ꝙ inter agens ⁊ patiens non ſit ſpacium intermedium actionem impediens. Ad probatiõem ad ſecundā ⁊ tertiam negatur conſequētia: quia licet compoſitio ſit res que componũtur: ⁊ vnio res que vniũtur: tamen non qualitercũqȝ ſe habētes componũtur: ſȝ ſolū quādo vnum eſt forma ſiue actus: alteꝝ vero eſt potētia.

Et hec de quinto metaphiſice.

¶ Sexti libri primum capitulū. in quo oſtēditur quomodo hec ſcientia habet conſiderare de ente. ⁊ ponitur diſtinctio huius ſcientie ab alijs.

Principia et cauſe querũtur entium. palam autem quia inq̄tuȝ entia. ¶ Ad ſciendum autem que ſciētia hmõi cauſas et principia cognoſcat. ſit Prima cõcluſio. hec ſciētia q̄ methaphiſica dicitur hȝ cõſiderare p̄cipia ⁊ cās entiū: ſcdm q̄d entia ſunt. Probat̃. q2 alicui⁹ ſcīe eſt p̄dicta cõſiderare. ⁊ nõ ſcīe pticularis: q2 vnaq̄qȝ ꝯſiderat aliq̄d gen⁹ ſpāle entis, vt medicina p̄cipia ſanitatis ⁊ ꝯualeſcētie. ¶ Ex quo ſequitur prio. ꝙ nõ eſt demõſtratio ipi⁹ q̄d q̄d eſt. ſȝ eſt ali⁹ mod⁹ oſtēſionis ¶ Scdo ſeq̄tur ꝙ nulla ſcīa oñdit ſi eſt de ſuo ſubiecto. Pȝ q2 nulla ſcīa oſtendit q̄d eſt de ſuo ſubiecto: igitur nec ſi eſt Et iõ ſi ille ſcīe diffiniāt ſua ſubiecta non tñ declarāt demõſtratiõe diffinitiones illoz̄. ſȝ hoc ptinet ad ſciam cõem. ¶ Pro cui⁹ maiori declaratiõe ponit̃. Secũda ꝯcluſio. ſcīe phiſice tres ſunt ꝓprietates. ¶ Prīa ē. ꝙ ipa nõ eſt factiua aut actiua. Pȝ q2 oīs ſcīa factiua vel actiua ē de rebus: quaꝝ principiū eſt in faciēte. Sȝ ea de quib⁹ ē phiſica habēt principiū ſui mot⁹ in ſeipis: ⁊ nõ in agēte: igit̃. Maior pȝ: q2 principiū factiuaꝝ: aut ē ars aut intellect⁹: aut potētia q̄daȝ in agēte exñs. Sȝ principiuȝ factiuaꝝ ē in faciēte ꝓhereſis. Idē eñi agibile ⁊ eligibile. ¶ Scda cõditio eſt: ꝙ phiſica eſt ſcīa ſpeculatiua. Pȝ q2 nec eſt factiua nec actiua: igitur ſpeculatiua. ¶ Tertia cõditio ē. ꝙ phiſica eſt ſcīa ſpālis. Pȝ: q2 ē circa vnā partē determiataȝ entis: puta circa ens mobile. ¶ Tertia cõcluſio. due ſunt cõditiones mathematice. ¶ Prima eſt ꝙ ipa eſt de abſtractis ſcdȝ rõem a motu ⁊ materia ſenſibili. Pȝ: q2 ipa diffinit ſine motu et

palam .i. manifeſtū eſt

Concluſio .i.

Nulla ſcīa oñdit q̄d eſt de ſuo ſubiecto nec ſi eſt.

Scda ꝯcluſio de ꝓprietatibus phiſice.

ꝓhereſis .i. electio

Tertia cõclo de ꝓpetatib⁹ mathematice

materia ſenſibili: diffinitio enim mathematica aſſimilatur diffinitioni concaui: in qua non ponitur materia determinata. Eſt enim ꝯcauitas depreſſio ſuperficiei. Sꝫ diffinitio phiſica eſt ſimilis diffinitioni ſimi in quo explicatur materia. Eſt enī ſim⁹ habēs naſum curuū: ⁊ ſimitas naſi curuitas. Et ſimiliter diffiniūtur a phiſico ꝑ materiā hec oīa naſus: oculus: facies: caro: cortex: aīal:

Cōcluſio .iiij. plāta. ¶ Quarta concluſio, preter phiſicam ⁊ mathematicā eſt ponēda alia ſcīa ſpeculatiua: cōſiderās de ente immobili: ſempiterno: ⁊ ſeꝑabili. Pꝫ: q: de illis nō pōt eſſe phiſica: q: ſolū eſt de mobilib⁹ ⁊ coniūctis materie. Nec etiā mathematica: q: illa eſt de abſtractis ſolū ſcd̄m rōem. ¶ Ex p̄dictis ſequitur: ꝙ ſunt tres ꝑtes phie: mathematica: phiſica: ⁊ theologia.

Concluſio .v. ¶ Quinta ꝯcluſio. metaphiſica q̄ eſt ſcīa vniuerſalis eſt honorabiliſſima ſciaꝝ. ¶ Pꝫ p̄ria ꝑs q: ipſa non eſt circa aliq̄ partem entis ſicut alie ſcīētie: ſed eſt circa ens in ſua cōitate. ¶ Scd̄a ꝑs pꝫ: ex quo enim eſt ſpeculatiua: eſt honorabilior practicis. Et quia eſt de ſubſtantijs nobilioribus alijs: ſcilicet de ſeꝑatis, eſt nobilior ſcientijs ſpeculatiuis: igitur. ¶ Ex omnibus p̄dictis ſequitur, ꝙ ſi p̄ter res naturales nō eſt aliquod ens immobile: phiſica erit prima ſcientia: ⁊ potiſſimum practicis: theorice alijs ſcīētijs q̄m deſiderabiliores ſunt. Si autem eſt aliqua ſubſtantia immobilis, ſcīa de illa conſiderās eſt honorabiliſſima: qualis eſt iſta ſcīētia.

¶ Capitulū ſcd̄m de ente ꝑaccidēs

Sed q̄m ens dicitur multipliciter: quorum vnūquidem eſt accidens: ⁊ aliud quaſi verum: ⁊ non ens quaſi falſum. Primū de eo q̄d ſcd̄m accidēs eſt dicēdū eſt.

Concluſio .j. ¶ Pro quo ſit prima concluſio, de ente peraccidēs nō eſt ſcīa, ꝓbatur rōne ⁊ ſigno. ¶ Signo: q: nulla ſcīa cōſiderat de eo nec practica nec theorica: vt domificator nō cōſiderat illa que poſſunt accidere domui: puta illam eſſe his voluptuoſam, illis autē triſtem. Nec geometer conſiderat accidentia figuraꝝ: an ſit pulchra aut turpis. ¶ Rōne ꝓbatur ſic: q: de eo quod non eſt: non eſt ſcientia: ſed entia ꝑaccidens videntur ꝓpinqua non enti: igitur de eis non eſt ſcīa. Probatur minor primo auctoritate platonis dicentis ſophiſticaꝫ eſſe de non ente eo ꝙ eſt de ente ꝑaccidens. Nam ſophiſte ſepe arguunt ꝑ fallaciam accidentis, vt ſic arguūt: ponatur enī caſus ꝙ coriſcus heri fact⁹ eſt muſicus: ⁊ hodie grāmaticus. Tūc ꝓbāt ꝙ nō ſit idem grāmaticus ⁊ muſicus: q: que ſunt idem eadē generatione fiūt: ſed nō fiebat ſimul grāmaticus ⁊ muſicus: igitur non ſunt idē. ¶ Similiter arguūt ſic: q̄cquid eſt ⁊ nō ſemꝑ fuit illud factū eſt: grāmaticus muſicus eſt ⁊ nō ſemper fuit: igitur grāmaticus muſicus factus eſt: quod tū̄ falſum eſt caſu poſito: q: quod factum eſt, vera factione factū eſt. Grāmaticus autem muſicus nō vera factione fiebat: ſed prius fiebat muſicus q̄ grammaticus. Secundo probatur minor: quia eius quod eſt: eſt aliqua factio: ſed entis peraccidens puta grammatici muſici non eſt aliqua factio: igitur ens peraccidens non eſt. Secundo probatur ſic concluſio: quia non eſt ſcientia niſi eorum que ſunt ſemper: vel vt in plurib⁹: ſed ens ꝑaccidens eſt extra ſemper ⁊ frequēter: igitur de eo nō eſt ſcientia.

Concluſio .ij. ¶ Secunda concluſio, entis ꝑaccidens nō eſt cauſa determinata. Probatur. Tum primo: quia ens ꝑaccidens eſt extra ſemper ⁊ frequenter: igitur non habet cauſam determinatam. ¶ Tum ſecundo: cuiuſcunq̄ eſt cā determinata, illius eſt ſcīa. ſed entis peraccidens non eſt ſcientia: igitur nec cauſa determinata. ¶ Tum tertio: quia ſi entis ꝑaccidens eſſent cauſe determinate, ille eſſent cauſe peraccidens, que tū̄ non ſunt cauſe determinate.

Cōcluſio .iij. ¶ Tertia concluſio, ens ꝑaccidens dicitur illud: quod neq̄ ſemꝑ neq̄ frequēter fit: vt ſi ſub cane fuerit hyems: illud eſt ꝑaccidēs: ſed non ſi fuerit eſtuatio ⁊ calor: quia hoc fit ſemper aut ſcd̄m magis: ⁊ hominem eſſe album eſt accidens. Nec enī ſemꝑ nec ſcd̄m magis: hoīem vero eſſe aīal non ſcd̄m accidēs: ⁊ edificatorem ſanitatem facere eſt peraccidēs: q: nō eſt natus hoc facere edificator: ſed medic⁹, ſicut accidit medicum eſſe edificatorem. ¶ Ex p̄dicis ſequitur: ꝙ non omnia de neceſſitate eueniunt: vt dicebat plato. Nec etiam omnia ſunt ꝑaccidens. ¶ Prima ꝑs patet. Nam ſi ſic, nulla eſſent entia peraccidēs cuius oppoſitum dicebatur. ¶ Secunda pars ꝓbatur: quia entis peraccidēs cauſa eſt agens vt in pluribus: vt ſtatim dicetur.

Concluſio. iiij ¶ Quarta concluſio, entis ꝑ accidens duplex eſt cauſa. ¶ Prima eſt ipſa natura q̄ ē in potentia ad ſuſcipiendum contraria. Nā ꝓpter rerum mutationes oppoſita ſucceſſiue p̄dicantur de eodem: ⁊ hec facit ens ꝑ accidens. ¶ Secunda cauſa eſt, agens vt in pluribus, propter eius indiſpōem aut aliquid hmōi fit ens ꝑaccidens: vt domificator qui vt in pluribus eſt cauſa domus per accidens ſanat: et medicus edificat. Intellectus etiam vt in pluribus eſt cauſa veritatis: et peraccidens falſitatis

¶ Capitulum tertium et vltimum de ente vero.

Cōcluſio p̄ia. De ente autem ſumpto pro vero et non ente ſumpto pro falſo. ¶ Sit prima concluſio, cuiuſlibet contradictionis vna pars ē vera: et alia falſa. Patet: quia omnis cōtradictio eſt in cōpoſito: vel in diſiuncto: ſed ī compoſito affirmatiua eſt vera et negatiua falſa, in diſiuncto vero ecōtra: igitur ſemꝑ vna ꝑs eſt vera ⁊ alia falſa.

Concluſio. ij. ¶ Secunda cōcluſio. Verum ⁊ falſum ſunt in mente ſcd̄m compoſitionem ⁊ diuiſionem conceptuum. Pꝫ q: verum ⁊ falſum non ſunt in reb⁹ extra animā: ſicut bonum ⁊ malum: ergo ſunt in anima: ⁊ non circa ſimplicem ap̄p̄henſionem in q̄ non eſt veritas neq̄ falſitas: igi̅t ſunt circa compoſitionem vel diuiſionem ītellectus.

Bonū et malū ſunt in reb⁹: ſꝫ veꝝ ⁊ falſum ī anima.

Concluſio. iij. ¶ Tertia concluſio, ens prout dicitur de vero eſt alterum ab ente: prout diuiditur in decē p̄dicamenta. Pꝫ: q: ens prout dicitur de vero conſiſtit in compoſitione aut diuiſione anime, que quidem compoſitio nec eſt quid: aut q̄le: aut q̄tum: ⁊ ſic de alijs p̄dicamentis.

Concluſio. iiij ¶ Quarta concluſio, ens peraccidens ⁊ ens verū abijcienda ſūt a principali conſideratione huius ſcientie. Pꝫ primo de ente peraccidens. Nā hic agitur de principijs ⁊ cauſis determinatis: tales autem cauſas non habet ens peraccidens. ¶ Secundo ꝓbatur de ente vero: q: hic p̄cipaliter agitur de ente extra animā cuiuſmodi non eſt ens verum: q̄propter illa pretermittātur, perſcrutāde vero ſūt ipſius entis cauſe ⁊ principia inquātum ens. Palā autem in quibus determinauimus quotiens vnūquodq̄ʒ dicitur: q: multipliciter dr̄ ens. Significat enim hoc quod quid eſt et hoc aliquid. illud vero q̄le quid: aut aliorum vnūquodq̄ʒ predicamentorum.

Hec de ſexto metaphiſice. et per conſequens de tota metaphiſica in curſu artium Pariſij legi ꝯſueta.

Rincipiaꝝ cauſe querūtur. ¶ Circa ſextum metaphiſice queritur p̄mo vtꝝ ad ſolam metaphiſicaꝫ ꝑtineat conſiderare quidditates omniū rerū in ꝑticulari. Et arguit̄ p̄mo ꝙ ſic ꝑ Ariſ. in tertiu, dicentem ꝙ nulla ſcīa facit rōnem de quod quid eſt: ſꝫ eo ſuppoſito declarat aliquas paſſiones de ſuo ſubiecto. ¶ Secundo ſic omnis ſcīa conſiderans de aliquo ſubiecto conſiderat de ſpeciebus eius deſcendendo vſq̄ʒ ad ſpecialiſſima ſed metaphiſica eſt de ente in q̄tum ens: ergo etiā de omni ente. ¶ Tertio ſic: potentia ſuperior fertur in obiectum potentie inferioris ſm̄ oēm eius rōnem: ergo ſimiliter de habitu: ſed metaphiſica eſt habitus prior omni alio habitu: ergo ſi habit⁹ inferiores cognoſcūt quidditates rerum in ꝑticulari: ſequit̄ ꝙ metaphiſica eas cognoſcit in ꝑticulari.

In oppoſitum arguit̄ ꝑ hoc ꝙ dr̄ primo huius: ſapientis eſt cognoſcere oīa vt cōtingit. Et ſtatim Ariſ. ſe exponens dicit: accipiamus nō ſingularē ſcīam eorum habentem.

Sciendū eſt primo ꝙ in hoc ſexto Ariſ. oſtēdit quō ſcīa habet determinare de ente. Et diuidit̄ in tria capl̄a. In p̄mo oſ̄dit quō ſcīa habet determinare de ente: ⁊ ſm̄ quem modum hec ſcīa habꝫ tractare de entibus: gratia cuius oſ̄dit drām ſciaꝝ inter ſe. In ſecundo determiāt de ente ꝑ accn̄s. In tertio de ente q̄d ſignificat veꝝ. ¶ Circa p̄mū ponit iſtam ꝯcl̄onem. Ad hanc ſcīam ſpectat cōſiderare cauſas ⁊ p̄ncipia entiū inq̄tum entia ſunt. Probat: ad aliquam ſcīam ꝑtinet conſiderare cauſas ⁊ principia entis inq̄tum ens: ſed hoc non ꝑtinet ad ſcīas ſpeciales: q: vnaqueq̄ʒ conſiderat cauſas ⁊ principia ſanitatis: ⁊ mathematica p̄ncipia entium mathematicalium conſiderat. ¶ Ex quo infert duo correlaria. Primum eſt ꝙ non eſt demrātio ſubſtantie nec ipſius quod quideſt: ſed quidaꝫ alius mod⁹ notificationis. ¶ Scd̄m eſt, nulla ſcīa oſ̄dit ſi ē de ſubiecto. pꝫ. Eiuſdem rōnis eſt oſ̄dere ſi eſt ⁊ quid eſt. ſꝫ nulla ſcīa oſ̄dit q̄d eſt de ſubiecto: ergo nec ſi ē. ¶ Cōſequenter oſ̄dit diſtinctionē huius ſcīe ab alijs rōne cuius oſ̄dit ꝯditiones phiſice que ſunt tres. ¶ Prima eſt: ꝙ ipſa non eſt factiua vel actiua ꝓbat oīs ſcīa factiua vel actiua eſt de rebus quarum p̄ncipiū eſt in faciēte: ſed ea de quib⁹ eſt phiſica hn̄t p̄ncipiū ſui in ſeipſis ⁊ nō in agēte: igit̄. Maior pꝫ: q: factiuaꝝ p̄ncipiū aut eſt ars: aut intellectus: aut potentia quedam in fa

Textus.

Concluſio.

Nulla ſcīa oſ̄dit de ſuo ſubiecto ſi eſt, nec quid eſt.

Tres ꝯditōes phiſice

ciente exñs:actiuaꝝ vero pncipium eſt in agente ꝓhe
reſis.i.electio. Idem cū agibile ⁊ eligibile. ¶ Secun
da conditio eſt: phiſica eſt ſcia ſpeculatiua. pꝫ qꝛ oīs
ſcia vel eſt actiua vel factiua vel ſpeculatiua: ſed phi
ſica nec eſt actiua nec factiua.: ergo eſt ſpeculatiua.
¶ Tertia conditio eſt: phiſica eſt ſpẽalis ſcia. pꝫ:qꝛ ē
circa aliquod determinatū gen⁹ entis.ſ.circa ens qḋ
poſſibile eſt moueri:⁊ circa illam ſubſtãm que non eſt
ſepabilis ſm rõnem:ſaltē ꝑ maiori pte:⁊ hoc dicit ad
Cōditões mathematice. drãm aīe rõnalis. ¶ Conſequenter declarat cōditões
mathematice. Prima eſt mathematica ē de abſtractis
a motu ⁊ a materia ſenſibili. ꝓbat qꝛ ipa eſt de hijs q̄
in ſuis diffinitionibus nec motū nec materiam ſenſibi
lem includunt:ergo eſt de abſtractis (ſaltē ſm rões)
a motu ⁊ materia ſenſibili. Et in hoc dñt diffinitões
phiſice ⁊ mathematice:qꝛ diffinitiones phiſice ſunt ſi
cut diffinitiones ſimi que eſt p materiam ſenſibilem.
Simū eñ eſt naſus curuus. Sed diffinitiones mathe
matice ſunt ſicut diffinitiones cōcaui que nō eſt p ma
teriam. Ex quo infert ꝙ diffinitiones entium materia
lium debent dari p aliquod habens habitudinem ad
motum. ¶ Secunda conditio eſt ꝙ eſt ſpeculatiua. ꝓ
bat:qꝛ licet non ſit adhuc oſtenſum ꝙ ipa ſit de his q̄
vere ſunt imobilia:certum eſt tñ ꝙ conſiderat ea vt i
mobilia ⁊ ſepata: ergo ipa eſt ſpeculatiua. ¶ Cõſter
oñdit nũeꝝ ſciaꝝ ſpeculatiuaꝝ dicẽs:ꝙ ſunt mathema
tica metaphiſica ⁊ phiſica. ꝓbat:qꝛ ſi eſt aliquod imo
bile ſepabile ⁊ ſempiternū eius eſt aliqua ſcia ſempi
terna:que neqꝫ eſt phiſica neqꝫ mathematica:ſed alia
ab eis ⁊ prior ipis:ſed eſt aliquod immobile ſepabile ⁊
ſempiternū:igiꝛ. maior quo ad pmã ptē eſt nota:ſed
quo ad ſcdam ptem ꝓbat:qꝛ phiſica eſt de mobilibus
⁊ ſepabilibus Mathematica vero licet nō ſit de imo
bilibus:forſan tñ eſt de inſepabilibus a materia:cū er
go talia nec ſint imobilia nec ſepabilia a materia:ſeqꝛ
ꝙ nec de his eſt phiſica nec mathematica: ſed alia eſt
ſcia. Minor pꝫ:qꝛ neceſſe eſt aliquas cauſas eſſe ſem
piternas. ¶ Ex quo infert ꝙ hec ſcia (que theorica di
citur) eſt nobiliſſima ⁊ honorabiliſſima. pꝫ: qꝛ ſi ē a
quod diuinū in natura ipa conſiderat de eo. ¶ Secun
do ſequiꝛ ꝙ eſt delectabiliſſima: ꝓbat qꝛ theorice ſcie
ſunt delectabiliores alijs: hec aũt eſt delectabiliſſima
inter theoricas:igiꝛ. ¶ Et ſi queraꝛ vtrū metaphiſica
ſit ſcia ſpẽalis vel gñalis. Rñdetur ꝙ metaphiſica et
alie ſcie ſunt circa aliquod determinatū genus entiū
metaphiſica tñ eſt oībus cōis Et ſubdit ꝙ phiſica eſt p
ma phia ſi non eſt aliqua ſubſtãa pter res naturales:ſꝫ
ſi pter res naturales ſit aliq̄ ſubſtãa immobilis:tũc ſcia
de illa erit pma:que erit de hmõi ſubſtãa imobili: ⁊ ad
Opio q̄dã cū ſuis motiuis. eam ſpectabit conſiderare de ente inq̄tum ens.

Sciendum ſcdo ꝙ opinio aliquoꝝ eſt: ꝙ ad
metaphiſicam ſpectat conſiderare quidditates rerū
ſic ꝙ nulla ſcia pticularis quidditatem in rõe q̄ddita
tis hꝫ conſiderare:ſed circa eam ꝯſiderat accñtia ꝓpa
Tum pmo:qꝛ oīs ſcia eſſet ſubalternata metaphiſice
Tum ſecundo:qꝛ pma cognitio de aliquo eſt de illo ꝙ
pmo ſibi ineſt:ſed metaphiſicus pmã cognitionem de
vnoquoqꝫ hꝫ:ergo metaphiſicus cognoſcit quicq̄d vni
cuiqꝫ pmo ineſt:illud aũt ē ſua quidditas:igiꝛ. ¶ Iſta
tñ motiua non ſunt ſufficientia. Primū eñ nō ꝯcludit
qꝛ ſcia ſubalternata accipit ptes ⁊ pncipia ꝓpa a ſcia
ſubalternãte:ſic non ſe hꝫ metaphiſica ad ſcias pticu
lares:igitur. ¶ Nec ſcdm motiuū concludit:qꝛ cognitõ
pma eſt duplex.ſ.ꝯfuſa ⁊ diſtincta. Et ſilr entis vtraqꝫ
cognitio eſt duplex. Una quidditatis qñ infert⁹ cogno
ſcitur in ſuo ſupiori eſſentialiter. Alia ē p cõceptus cõ
notatiuos:qñ aliq̄d cognoſciꝛ in ſuis accidentalibus.
Tunc dr:ꝙ ſi habeatur cognitio pma ⁊ diſtincta ⁊ q̄d
ditatiua:cognoſcitur rei quidditas:⁊ talem non habꝫ
metaphiſicus. Si vero ē cognitio pma confuſa ⁊ q̄ddi
tatiua:tunc non ꝓpter hoc cognoſcitur quidditas:ſed
aliqua pdicata quidditatiua prius cognoſcuntur:⁊ ſic
etiam metaphiſicus de hoīe cognoſcit ꝙ ē ens ⁊ vnū.

Concluſio pma metaphiſica non cõſiderat
quidditates oīm reꝝ in pticulari. pꝫ:quia ſi ſic ſeque
retur ꝙ ſcie pticulares ſupfluerent. ¶ Ad hoc rñdent
aliqui negando ꝯñam:quia ſcie ſpẽales cõſiderant ꝓ
pria accñtia reꝝ:licet non conſiderent earum quiddi
tates. ¶ Contra. vel illa accñtia inſunt rebus media
te vel imediate. Si immediate ſequiꝛ ꝙ ſunt idemõſtra
bilia. quod eſt falſum. Si mediate: ergo inſunt p quid
ditatem immediate: aut p aliud a quidditate. Si pri
mū ſequitur ꝙ ad metaphiſicum ſpectat cõſiderare et
demõſtrare hmõi paſſiones. pꝫ ꝯña: quia mediū ⁊ extre
ma ſunt eiuſdem generis:ſed talis quidditas ē de cõ
ſideratõe ſcie metaphiſicalis: ⁊ ipa ē medium demõ
ſtrandi paſſiones:ergo ipa ē paſſio in metaphiſica de
monſtrabilis de ſuo ſubiecto. Si aũt inſit p aliud tunc
illud ē accñs: ⁊ queritur p quid inſit: ⁊ tãdē deueniet
ad vnū quod immediate p quidditatem cognoſcitur:
quare illud ptinebit ad hanc ſciam. Et quia illud erit
medium reſpectu illius quod mediate ineſt p quiddi
tatem:ſequiꝛ ꝙ illud quod mediate ineſt erit de conſi
deratione huius ſcie:⁊ ita oẽs ſcie ſupfluerēt. ¶ Itē
in nulla eius pte conſiderat quidditatē cuiuſcūqꝫ rei
in pticulari:niſi pmaꝝ ſubſtãaꝝ ſepataꝝ ptium entis:q̄
ſm Ari.in multis locis ſpectat ad hanc ſciam de ente
ergo ſi debeat metaphiſicus conſiderare oẽs hmõi q̄d
ditates:a nullo tradita ē ſufficienter:immo ab Ari. tra
dita eſt diminutiſſime.

Concluſio ſcda ſcie ſpeciales habent conſi
derare quidditatem ſuoꝝ ſubiectoꝝ in pticulari. pꝫ:qꝛ
ſi ſupponerent eam ſequereꝛ ꝙ oẽs ſcie eſſent meta
phiſice ſubalternate:quod ē falſum. ⁊ pꝫ ꝯña: qꝛ oīs
ſcia acciperet ſua pncipia ꝓpa a metaphiſica: igitur.
Antecedens patet:qꝛ ꝓpõ in qua pdicaꝛ diffinitio de
diffinito eſt pncipium demõſtrandi paſſiões de ſubiecto
⁊ illa accipetur a metaphiſica:ergo quelibet ſcia acci
peret ſua pncipia ꝓpa a metaphiſica ¶ Item conſide
rans aliquid ſub aliqua rõne conſiderat omīa que in
ſunt illi ſm illam rõnem:ſed oẽs ꝓpe paſſiones inſunt
rei p ꝓpam quidditatē eius:ergo ſi metaphiſicus cõ
ſiderat quidditatem reꝝ in pticulari conſiderabit oẽs
paſſiones:vel ſi ea non conſiderat:ergo neqꝫ quiddi
tatem ⁊ p ꝯñs quidditatū cõſideratio ptinet ad ſcias
pticulares ſiue ſpeciales.

Dubitatur primo vtrum de ratione habit⁹
practici ſit eſſe actiuū ⁊ cauſatiuū eius de quo ē. Et vi
detur ꝙ ſic p Ari. dicentem: ꝙ ſcie actiue vocanꝛ pra
ctice:igitur. Et eas vocat cõmentator opatiuas. ¶ Itē
ſexto ⁊ ſeptimo metaphiſice dr: ꝙ a domo que in aīa ē
ſit domus extra aīam. Et ꝙ talis actiuitas non ſolū p
modum directiui: ſed etiam p modum cauſatiui ⁊ pro
ducentis intelligenda ſit. patet: quia ſi quis haberet
pfectam ſciam naturalem: cognoſceret pfecte omnes
tranſmutationes ⁊ omnia pncipia quibus roſa poteſt
generari:⁊ tamen non haberet noticiã practicam:igr
hoc aũt non contingit ꝓpter defectū habitus directiui
cum noticia ſua ſufficienter directiua ſit reſpectu ꝓdu
ctionis roſe:ergo hoc contingit quia roſam ꝓducere
non poteſt ¶ Confirmaꝛ per p. ſexto metaphiſice d. ꝙ
illa ſcia eſt practica que reſpicit res quaꝝ pncipiū eſt
in agente intellectus aut ars: aut aliqua alia virtus.

Opinio ſcotiſtarum. ¶ Pro dubio eſt aduertendū:ꝙ opinio quorūdã eſt ꝙ
opꝫ habitū illū eſſe practicū qui ē de obiecto ꝟtualiter
ꝯtinente ꝟitatē directiuã opationis circa ipam: circa
Confutatio etiam rectitudinē opatõis reſpectu voluntatis. ¶ Con
tra quã opinionē ſic arguiꝛ:qꝛ ſi ſic ſequiꝛ ꝙ metaphi
ſica q̄tū ad illã ptem q̄ eſt de pma cã eſſet practica. pꝫ
ꝯña:qꝛ prima cã ſm illã opinionē cãt noticiã hoꝝ pdi
catoꝝ de ſe.ſ. ꝙ eſt actus pmus ens ſumme pfectū: ne
ceſſariū:infinitū que oīa demõſtrãtur in metaphiſica.
ꝯtinet etiã noticiã hui⁹ veri pma cã eſt ſumme diligē
da. Hec aũt noticia ē directiua opatõis volũtatis cir
ca pmã cãm. ¶ Itē ſequereꝛ ꝙ de nulla re mũdi poſſet
haberi ſcia ſpeculatiua:qꝛ nulla res mũdi que ē:non ē
bona:⁊ p ꝯñs omīs res ꝯtinet ꝟtualiter ⁊ aliquã noti
ciã directiuã volũtatis. ¶ Itē ſm hũc doctorē noticia i
cõplexa rei directiua ē:ergo noticia ꝯplexa q̄ cognoſci
tur ꝙ res ē bona:vel talis:aut talis:eſt magis directi
Alia opinio. ua ¶ Alia ē opinio dicẽtiū:ꝙ rõ practica nõ cõpetit ha
bitui ex obiecto ꝓpinquo ſolo:ſed ex obiecto remoto.
Confutatio ¶ Sed hec opinio pmo ſic improbaꝛ: eo ꝙ aliq̄ ſcia dr
practica nõ eo eſt actiua:ſed eo pciſe ē actiua:qꝛ ē dire
ctiua ex ꝓpa ⁊ formali rõne: ⁊ nõ qꝛ ē in tali ſubiecto
vel tali hꝫ ꝙ ſit directiua:igiꝛ. minor pꝫ: qꝛ ex natura
ſua ē pncipiū directiuū praxis. ¶ Itē peritus ſtatuifi
ca cū dependit manū p hoc nõ dependit artē quã habuit:ne
qꝫ illa ars quam habuit de practica ſit ſpeculatiua: ali
ter idē habit⁹ ſucceſſiue eēt practic⁹ ⁊ ſpeclatiu⁹ ¶ Itē
ſequereꝛ ꝙ ipoſſibile eſſet eundē de eadē re hre ſimul
habitū practicū ⁊ ſpeculatiuū:qḋ ē manifeſte falſū:et
pꝫ ꝯña: qꝛ vel ſciens hꝫ potentiã ꝓductiuã obiecti vl
non. Si nõ null⁹ habit⁹ quē hꝫ de illo obiecto ē practi
cus. Si ſic:oīs habitus quē hꝫ de illo obiecto ē practi
Opinio ꝓpa. cus. ¶ Ideo aliter ē dicēdū: ꝙ ſi loq̄mur de vno habi
tu ſimplici:ille habitus eſt practicus:q̄ mediante actu
ſuo elicito eſt formalr directiuus praxis. Si ꝟo loqua
mur de habitu p aggregationē:tũc dr ꝙ ſi ꝯtineat ſolũ
habitus ſpeculatiuos p modū pncipioꝝ: ⁊ habit⁹ pra
cticos p modū ꝯclõnū:q̄ ꝯueniētiã hñt in gñe ſubiecti:
tunc dr ꝙ talis habit⁹ eſt magis dicendus practicus q̄
ſpeculatiuus. pma eñ phia moralis dr practica q̄uis
nullos habit⁹ ſpeculatiuos ꝯtineat: ⁊ ſimilr medici
na. ¶ Hoc etiã pꝫ p cõmentatorē ſcdo metaphiſice di
centē: ꝙ ſcia nõ eſt digna dici practica q̄ ſpeculatur de
cauſis reꝝ:⁊ de diffinitõib⁹ eaꝝ vt ſcientes hñt. ¶ Ad
pmã rõnem dubij dr:ꝙ ſcia practica dr opatiua nõ cau
ſaliter ſed directiue. ¶ Ad ſcdam ꝯcediꝛ maior:negaꝛ
aũt minor. Ad ꝓbationē dr ꝙ noticia talis nõ eſt ꝓdu
ctiua cauſaliter:ſed ſolũ ꝟtualiter:qꝛ ex talibus ꝯclõ
nibus tanq̄ ex pncipijs formari pñt ꝓpõnes tanq̄ pra
ctice ¶ Ad ꝯfirmationē dr:ꝙ loq̄tur de pncipio nõ effe
ctiuo ſed directiuo.

Dubitaꝛ ſcdo vtꝝ de ente paccñs poſſit eē
ſcia. Et arguiꝛ pmo ꝙ ſic:qꝛ Ari. in hoc ſexto determi
nat de ente paccñs:⁊ in ſcdo phicoꝝ de cauſis paccñs:
igiꝛ ¶ Itē hec ſcia ē de ente inq̄tū ens:ergo de oī ente
ſed ens paccñs ē ens:igr. ¶ Et ꝯfirmaꝛ: qꝛ hec ſcia eſt
de decē pmis gñibus: ſed ens paccñs in aliquo illorū
ꝯtineꝛ:igitur. ¶ Tertio ſic ens paccñs ē aggregatū ex
duobus quoꝝ vnū accidit alteri:⁊ de tali bñ eſt ſcia:vt
de figurato corpe:igr. ¶ In oppoſitū eſt Ari. in textu.
¶ Pro dubio ē aduertendū ꝙ Ari. in hoc ſcdo capl̃o au
fert ens paccñs a ſua ꝯſideratõe dicẽs ꝙ nulla ē de en
Tert⁹ de ente paccñs nlla ē ſpeculatio te paccñs ſpeculatio. Probat rõe ⁊ ſigno. ¶ Signo ſic
nulla ſcia vel ars aliq̄d de eo ꝯſiderat:faciens eñ do
mũ nõ ꝯſiderat q̄ accidũt domui facte:qꝛ talia infinita
ſũt vt ꝙ ipa ſit voluptuoſa iſtis:illis ꝟo nociua. ¶ Ra
tione ſic:illius qḋ nõ eſt: nõ eſt ſcia:ſed ſic ē de ente p
accñs:igr. Minor ē ꝓbat duplr. Primo auctoritate Pla
Rõnes ſophiſtaꝝ ſunt circa non ens tonis q̄ dicit ſophiſticã eē de nõ ente:qꝛ rões ſophiſti
coꝝ ſunt maxie circa accñs. Sicut hec rõ:qcq̄d ē ⁊ non
ſemp fuit factū eſt:grãmaticus muſicus ē ⁊c. ergo grã
maticus muſicus fact⁹ eſt: ſed ꝯñs ē falſum:poſito ꝙ
pus factus ſit muſicus ⁊ poſt grãmaticus: ſiue ecõtra
qꝛ qḋ factū eſt vnica factione factū eſt: muſic⁹ grãma
ticus nõ eſt factus vnica factõe:igr. Scdo ꝓbat mino
rem pdictã:qꝛ entis pſe ⁊ ꝓpe dicti eſt generatio ⁊ cor
ruptio:ſed entis paccñs nõ eſt gñatio ⁊ corruptio:igr
Et ſubdit ꝙ tñ dicēdū ē:q̄ ſit natura.i.rõ entis paccñs:
⁊ tũc faciliter appebit q̄re eius nõ ē ſcia. ¶ Ad dubiū
rñdeꝛ:ꝙ ens paccñs accipiꝛ duplr. Uno mõ ꝓ cõi intē
tione hui⁹ qḋ eſt eē ens paccñs. ¶ Alio mõ ꝓ illo qḋ de
Acceptões entis paccñs noīaꝛ eē ens paccñs. ¶ Scdꝫ tñ alios accipiꝛ q̄nqꝫ mo
dis. Primo mõ ꝓ oī eo qḋ nõ ē ſubſtãa:⁊ ſic de eo bñ ē ſcia
Scdo mõ ꝓ aggregato ex ſubiecto ⁊ accñte inſepabi
li. Tertio mõ ꝓ illo qḋ nec eēntialiter ineſt: nec ē vt in
pluribus. Quarto mõ ꝓ ꝓpõne ꝟa ꝯtingente. Quĩto
mõ ꝓ aggregato ex ſubiecto ⁊ accñte ſepabili. ¶ De a
liquo etiã eſt ſcia duplr. Uno mõ tanq̄ de obiecto pro
pinquo. Alio mõ tanq̄ de obiecto remoto. ¶ Tunc dr:
ꝙ de ente paccñs pmo mõ eſt ſcia. pꝫ rõe ante oppoſi
tum. ¶ Scdo dr ꝙ de ente paccñs ſcdo mõ q̄tū ad rõ
nem entis paccñs pmo mõ accepti eſt ſcia. Pꝫ:qꝛ ens
paccñs pmo mõ in ſcia q̄ eſt de ipo ſupponit ꝓ eo ſcdo
mõ accepto. ꝟbigrã ſubiectū iſti⁹ ꝓpõnis. oē ens per
accñs eſt extra ſemp ⁊ frequenter ſupponit ꝓ hoc qḋ
eſt grãmaticus muſicus hõ albus edificator ſanat:igr
¶ Tertio dr: ꝙ de ente aggregato ex ſubiecto ⁊ accñte
ſepabili qḋ nõ ineſt nec ſemp nec vt in pluribus bñ eſt
ſcia q̄tū ad accñtia ꝓpa. patꝫ:qꝛ in medicina oñdiꝛ ꝙ
oīs febricitãs eſt calidus:⁊ ſic de multis alijs: febrici
tans tũc dr aggregatum ex accñte ſepabili ⁊ ſubiecto.
¶ Dr quarto:ꝙ de ente paccñs.i. de ꝓpõne ꝟa paccñs
non ē ſcia tanq̄ de obiecto ſcie. Patꝫ qꝛ tales ꝯclõnes
nõ ſunt demõſtrabiles. ¶ Rões dubij ſolute ſunt.

Dubitaꝛ tertio: vtꝝ entis paccñs cauſa ſit
ens vt in pluribus. Et arguiꝛ pmo ꝙ nõ:qꝛ q̄cq̄d habꝫ
cãꝫ q̄ ē vt i plib⁹ illḋ ē vt i plib⁹ ſꝫ nullū ens paccñs ē vt
i plib⁹:igr. ¶ Itē ex cã iferꝛ effectus:ergo ſi cã ſit i plu
Textus ribus ⁊ effectus. ¶ Pro dubio eſt aduertendū:ꝙ ꝯñter
Ari. declarat naturam ⁊ rõnem entis paccñs. circa qḋ
Prima conclõ ponit duas ꝯclões. ¶ Pria eſt:entis paccñs cã nõ eſt
illud qḋ determinate eſt:ſed ens qḋ eſt vt in pluribus
ratione cui⁹ pmo diffinit ens paccñs: dicens:ꝙ ens p
accñs eſt qḋ neqꝫ eſt ſemp:neqꝫ vt in plurib⁹:vt ſi i die
bus canicularibus ſit hyems ē paccñs. Si ꝟo fuerit ca
lor nõ eſt paccñs:qꝛ hoc ꝯtingit vt in plurib⁹. Silr hoc
eſſe albū eſt paccñs:qꝛ nõ ē vt in pluribus: ſed aīal eē
albū nõ eſt paccñs:qꝛ ꝯtigit ꝙ aliqḋ aīal (puta cign⁹)
vt in pluribus eſt alb⁹. Silr edificatorē ſanare eſt per
accñs:qꝛ ꝯtingit medicū eſſe edificatorē: nec hoc facit
vt edificator:ſed vt medicus. Ex hac aũt deductõe pꝫ
ſatis ꝙ cauſa entis paccñs: eſt ens vt in pluribus. Et
ſubdit ꝙ natura entis paccñs eſt:ꝙ ſcꝫ eſt aliq̄d:quod
neqꝫ eſt ſemp:neqꝫ vt in pluribus:vt materia q̄ eſt i po
tentia ad oẽs diſpoſitiones. ¶ Conſequēter mouet ali
quas q̄ſtiones. Pria eſt:vtꝝ oīa ſint poſſibilia aliter ſe
hre. Rñdet:ꝙ entiū quedã ſunt ſemp quedã ſunt ma
gis:quedã ſunt ſꝫ accñs:vtrū tñ ſint aliq̄ ſempiterna
poſt ſcrutabiꝛ. ¶ Scda ꝯclõ. de ente paccñs nõ eſt ſcia
Concluſio.ij. qꝛ oīs ſcia eſt de eo qḋ ſemp ſit vel vt in pluribus Sed
neqꝫ ens paccñs ſemp ſit:neqꝫ vt in pluribus: ergo de
ente paccñs nõ eſt ſcia. Maior pꝫ: qꝛ oē illud de quo
eſt ſcia eſt diffinibile:ſed nõ ꝯtingit diffinire q̄ inſunt
ſemp nec vt in pluribus:igr. ¶ Ad dubiū rñdeꝛ ꝙ du

pliciter pōt intelligi: quod eſt vt in pluribꝰ eē cām entis paccñs. Uno mō ꝙ ſit eius cā totalis q̄ poſita ipm ponitur: ⁊ ſic falſum eſt: ⁊ in hoc ſenſu ꝓcedunt rōnes dubij. Scḋo mō pōt intelligi ꝙ ſit cā entis paccñs: licȝ non totalis ⁊ neceſſaria. ⁊ hoc eſt verū vt inductiue ꝓbat Ar'. Nam donificator eſt ꝑ ſe cā vt in pluribus domificationis: ⁊ paccñs ſanitatis: ⁊ corpus vt in pluribꝰ eſt cā voluptatis: ⁊ paccñs ſanitatis. Sed intellectus vt in pluribus eſt cā veritatis ⁊ paccñs falſitatis:

Ad rōnes queſtionis. Ad p̄mam dr̄: ꝙ ſcie non faciunt rōnem de qḋ q̄d eſt. i. demonſtrationē: q̄ quod quid eſt non ē demōſtrabile de eo cuius eſt: ſed per aliquē aliū modū oñdit: qḋ tetigit ſcḋo poſteriorū Et hoc ē, quod dicit ſtatim poſt: ꝙ ſubñe non ē demonſtratio: nec eius quod quid ē: ſed ē alius modus oñſionis. ¶ Ad ſcḋam conceditꝰ maior q̄tum ad paſſiones cōes generis: ſed non q̄tum ad ꝓpas ſpēꝝ. Illa ei rō ſi eſſet alicuius ſcientis ꝯcluderet oms ſcias ſupfluere ¶ Ad tertiam negatur ꝯña: quia poña fertur in oīa cōtēta ſub obiecto ſuo ſm ꝓpas rōnes ſed habitus fert in ipām ſm cōem rōem p̄mi ſubiecti.

Queritur ſcḋo vtrum ad veritatē cathegorice de ineſſe mere de p̄ſenti. requiratur ꝙ ſubiectum ꝓ aliquo ſupponat. Arguit p̄mo ꝙ non: ꝑ Ar'. in q̄rto huius dicentem: ꝙ non ens ē non ens: ⁊ tamen nō ens non exiſtit: igitur. ¶ Et confirmatur: oms ꝓpōnes demonſtrationem ingredientes ſunt neceſſarie: ⁊ tamē aliquando ſubiecta earū ꝓ nullo ſupponūt. Antecedēs ptȝ. Tum p̄mo: quia demonſtratio ē ex neceſſarijs. Tū ſcḋo: q̄ tales ꝓpōes ſunt in materia naturali: ergo neceſſarie. ¶ Et confirmatur: quia ī talibus ē eſſentialis p̄dicati ad ſubiectuȝ continentia: ergo ſunt neceſſarie ¶ Item hec ē ſemꝑ vera roſa ē roſa: quia nulla ē p̄dicatio verior illa in qua idem p̄dicatur de ſeipō. ¶ Secūdo ſic: bene ſequitur: nullus homo currit: ergo ſortes non currit ſorte mortuo: ſed iſta ꝯña non valet niſi in virtute huius ſortes eſt homo: ergo ſorte mortuo iſta ē vera: ſortes ē homo.

In oppoſitum arguitur ꝑ auicēnā p̄mo ſue metaphiſice dicentem: de non ente abſolute non enūciatur aliquid affirmatiue. Et poſt ſubdit fatuum ē homines eſſe qui dicunt ꝙ aliquid ē aliquid: q̄uis nō habeat eſſe. Iſti autem ſunt de vnitate eorum qui ſciunt ¶ Ratio autem qua ꝓbat ē iſta: quia vel id quod dicit de nonente ē aliquid vel nihil. Si aliquid: tunc non ens habebit diſpōnem qua ē. Si nihil ſequitur ꝙ illḋ non erit in ente: ſed ſi non ſit in ente: oppoſitum erit verū: ⁊ illud quod enunciat aliq̄d de non ente falſum. Pro ſolutōne queſtionis.

Textꝰ in quo remouet opinio dicētium oīa de neceſſitate euenire.

Sciendum eſt primo ꝙ conſequenter Ar'. vult remouere quādam falſam opinionem circa p̄dicta ⁊ eſt: ꝙ omnia que eueniunt de neceſſitate eueniunt. Et hec opinio fundatur in duobus. Primum ē: ꝙ non ē poſſibile aliquid fieri: niſi p̄cedant cauſe ſufficiētes eo modo quo ſufficiunt ad hoc ꝙ illud fiat. Secundum ē ꝙ poſitis cauſis ſufficientibus alicuius effectꝰ eo modo quo ſufficiunt ad producendum effectum: ꝓducitur talis effectꝰ. Dicit ergo: ꝙ p̄ncipia ⁊ cauſe generabiliū ⁊ corruptibiliū aliq̄ſi ſūt ſine hoc ꝙ ⁊ ex eis ſequat gñatio. ptȝ: q̄ ſi nō: oīa de neceſſitate eueniunt qḋ ē impoſſibile qḋ ꝓbat ſic: q̄ oīs effectus habet aliquam cām ꝑ ſe ex qua de neceſſitate ſeq̄t Et ita ſeq̄tur ꝙ iſte de neceſſitate morieꝰ. vel ꝑ īfirmitatē vel ꝑ violētiā. Nā ex neceſſitate ſeq̄ret ꝙ ſi exeat domū moreret eo ꝙ repiet latrones: ⁊ de neceſſitate ſeq̄ret ꝙ ſi exiret domū ad hn̄dā aquā ⁊ ſi comederet inordiate moreretur. Ex p̄dictis infert ꝙ cāꝝ q̄dā ſunt ex q̄bꝰ de neceſſitate ſeq̄t effectꝰ Alie vero ſūt ex q̄bꝰ nō de neceſſitate ſequit effectꝰ. Un̄ aūt ꝓueniat ꝙ ex aliq̄bꝰ cauſis nō ſꝑ ſeq̄t effectꝰ: aut ex materia: aut ex fine: aut ex agēte indiget alia ꝑſcrutatōe ¶ Cōſeq̄nter ī tertio caplō determinat Ar'. de vero ⁊ falſo: ⁊ p̄io oñdit in quo ꝯſiſtant Scḋo oñdit drīaȝ veri ab ente. Circa p̄mū dicit ꝙ ens acceptū ꝓ vero: ⁊ nō ens ꝓ falſo ꝯſiſtūt in compōne ⁊ diuiſiōe intellectꝰ: ⁊ faciūt ſupple ꝯtradictōem: q̄ cuiuſlibȝ ꝯtradictōis altera ps ē vera: ⁊ altera falſa. Qḋ ꝓbat: q̄ in oī cōpoſito affirmatiua ē vera: ⁊ in oī diuiſo negatiua ē falſa: igiꝰ. Qḋ exponit cōmētator dicēs ꝙ affirmatiua cōpōem ſignificat in entibꝰ negatiua vero diuiſionē. ¶ Et ſi q̄raꝰ vtꝝ verū ⁊ falſuȝ q̄ ſunt oppoſita p̄nt ſimul eē in aīa. ¶ Rñdeꝰ ꝙ p̄nt ſimul eē ⁊ etiā ſepatim: q̄ ſimul p̄nt formari oppoſite ꝓpōnes: ⁊ ſucceſſiue. Differūt aūt bonū a vero: q̄ bonū ⁊ malū ſunt in rebꝰ: verū aūt ⁊ falſuȝ ſunt in mēte ſiue in intellectu: nō tñ in quolȝ actu eiꝰ: ſȝ in illo actu q̄ dr̄ cōpoſitio vel diuiſio. Et hoc ꝓbat: q̄ cōpoſitio ⁊ diuiſio ſunt in mēte ⁊ nō in rebus. Ex quo infert: ꝙ ens acceptū pro vero differt ab entibus incōplexis: q̄ ſunt decē p̄dicamēta: ſcȝ q̄d: quale: q̄tuȝ: ⁊ ſic de alijs. Ex p̄dictis ꝯcludit ꝙ ens acceptū pro vero: ⁊ ens ꝑ accidēs p̄termittēda ſunt. pȝ q̄ alterꝰ eoꝝ. ſ. entis paccidēs non ē cauſa determinata. Alterius vero ē aīe paſſio.

Bonū ⁊ malū ſunt in rebus verū ⁊ falſuȝ in mente.

Sciēdū eſt ſcḋo ꝙ de veritate ꝓpōnuȝ ſunt multe opiniones. ¶ Quidā ponūt eſſentias reruȝ eſſe eternas: quare ꝓcedunt ꝓpōnes de materia naturali eſſe perpetue veritatis ¶ Sȝ hec opīo ē falſa: q̄ ſeq̄retur ꝙ eſſent multa eterna oīno indepēdētia. i. ꝙ nulla noua entitas fieret in rebꝰ: ⁊ ꝙ eadē materia nūero eſſet ps multoꝝ: ⁊ ꝙ etiā nihil corrūpereꝰ ꝑ deſtructiōeȝ alicuiꝰ partis: ſȝ hec oīa ſunt abſurda: igiꝰ. Q' aūt eſſȝ eadem materia nūero multoꝝ hoīm pȝ: q̄ vel eſſentia ſortis ab eterno ē compoſita ex materia ⁊ forma: ⁊ tūc ſi nūc corrūpatur: in materia ſua introduceꝰ noua forma: q̄ corruptio vniꝰ ē generatio alteriꝰ aut gꝰ. forā ſortis remanebit in ea: vel non. Si non: ſeq̄tur ꝙ eſſentia ſortis diſſolui. ⁊ ita non erit perpetuꝰ in eſſe eſſentie. Si ſic: ſeq̄tur ꝙ illa materia ſimul erit ps ſortis ⁊ platonis. ¶ Ideo alij dicūt ꝙ lȝ eſſentie reꝝ non ſint perpetue: multe tamen ꝓpoſitiones ſunt neceſſarie propter neceſſariā habitudinem predicati ad ſubiectum. ¶ Cōtra vel illa habitudo eſt ī ipſis rebus vel in ipſis terminis. Si in rebus cum poſſint non eſſe: ſequitur ꝙ illa habitudo poſſit non eſſe: ⁊ ſic non ē neceſſaria Neq̄ in terminis: quia veritas ꝓpoſitionis ſupponit ita eſſe in re ſicut per ꝓpoſitionem ſignificatur: ergo nulla habitudo exiſtens in terminis ē ſufficiens cauſa veritatis ꝓpoſitionis. ¶ Item pari ratione iſta eſſet neceſſaria: omnis cauſa ē effectus: omnis materia ē forma. Patet ꝯſequentia: quia inter cauſam ⁊ effectum: materiam ⁊ formam: eſt neceſſaria habitudo: que neceſſaria habitudo ad neceſſitatem propoſitionis (vt dicunt) ſufficit ¶ Item ipſi ꝯcedunt iſtā eē neceſſariaȝ materia ē informata forma: nulla anima vel forma exiſtente: ⁊ negant iſtam: materia ē forma: ſed hoc non ē propter diuerſitatem habitudinum: quia nulla ē habitudo materie ad formam: niſi ꝓpter habitudinem materie ad formam: ergo habitudo illa non ſufficit.

Opīo realiuȝ Confutatio.

Opinio ſcotiſtarum. Confutatio.

Concluſio prima. ad veritatem propoſitionis non ſufficit predicatū eſſe de intellectu ſubiecti: pȝ q̄ tūc omes iſte eſſent vere: homo ē anima rōnalis: aſinus riſibilis ē riſibilis: aſinꝰ volās habet alas: ſȝ ꝯña eſt falſum. igr̄ ꝯña ptȝ: q̄ in oībus illis p̄dicatū eſt de intellectu ſubiecti. ¶ Q' aūt p̄dicte ſint falſe ptȝ: ⁊ grā exempli ſumaꝰ vna illaꝝ: puta iſta: aſinus riſibilis eſt riſibilis. Tūc bene ſeq̄tur: aſinus riſibilis eſt riſibilis ergo aſinꝰ ē riſibilis: ⁊ ꝑ ꝯuerſionē ſeq̄tur: ergo aliqḋ riſibile ē aſinꝰ riſibilis: nō illa ē falſa cū ꝯtradictoria eius ē vera. ſ. iſta nullū riſibile ē aſinꝰ riſibilis. ¶ Itēȝ iſta eſt falſa aſinus riſibilis ē aſinꝰ hn̄s riſibilitatē: ergo ⁊ p̄ma: añs ptȝ q̄ iſta orō aſinus hn̄s riſibilitatem eſt orō falſa: ergo nullius ē rō. ꝯña tȝ ꝑ Ar'. iii. v. huiꝰ dicentē. falſa aūt rō nullius ē ſimplr̄ rō: ſed qḋ nulliꝰ ē rō de nullo dr̄: ergo iſta ē falſa: oīs aſinꝰ riſibilis ē aſinus hn̄s riſibilitatē. Itē bene ſeq̄tur oīs aſinus riſibilis ē aſinꝰ: ergo aſinꝰ ē aſinꝰ riſibilis. ꝯñs ē falſa: igiꝰ.

Concluſio ſcḋa. cuiuſlibet ꝓpōis cathegorice vere de ineē ⁊ mere de p̄ñti ſubiectū ꝓ aliquo ſupponit. patȝ: q̄ talis ꝓpō ſignificat aliq̄d ineſſe alicui: aut ergo ſignificat rem ineē rei: aut ꝯceptum ꝯceptui: aut rem nō ineſſe rei vel econtra: aut ens nō enti. Non tria vltima: q̄ qḋ nihil ē ipm nulli ineſt. nec ſibi aliq̄d ineſt. Nō p̄mū: q̄ ſubiectū ꝓ nullo ſupponit: ergo ipm nō accipiꝰ ꝓ aliqua re cui inſit p̄dicatuȝ. Nec ſcḋm: q̄ vel ꝯceptus illi ſupponūt ꝓ ſe vel ꝓ alijs. Nō ſcḋm q̄ nihil ē tale ꝓ quo ſupponant. Si p̄mū tūc falſum erat ꝙ ſubiectū ꝓ nullo ſupponit. falſum ē etiā ꝯceptū ſubiecti eē ꝯceptū p̄dicati. ¶ Itē oīs ꝓpō vera cathegorica mere de p̄ñti ſignificat taliter eē q̄liter ē: ſed ſi ſubiectū ꝓ nullo ſupponat nō ē in re taliter q̄liter ſignificat: igr̄. Minor ptȝ: q̄ aliq̄liter eē vel diminutū p̄ſuppōnit eē ſimplr̄: ergo quod nō aliq̄liter ē nō ē. ¶ Item ſuppoſito ꝙ nichil eēt p̄ter deū: ſi iſta ſit vera: ſortes ē hō: ipā ſignificat aliq̄d de aliquo: vt ptȝ ꝑ diffinitōeȝ ꝓpōnis affirmatiue: aut ergo ſignificat aliquid de deo: aut de alio a deo. Non de deo: q̄ ſortes nō ſupponit ꝓ deo nec ſignificat illa ꝓpō ꝙ deus ſit hō. Neq̄ȝ de alio a deo cū nihil ē tale. ¶ Itē ſorte exñte: iſta ꝓpō ſortes eſt hō ſignificat rē illā q̄ eſt ſortes eſſe hoīem: aut ergo illud idē ſignificat qñ ſortes nō ē aut aliud. Si aliḋ: ergo ꝓpō ſine noua īpōne mutabit ſuā ſignificationem. Si idē ſignificet ſeq̄ꝰ ꝙ ipā ē falſa. ¶ Itē oīs affirmatiua vera (vt habeꝰ in textu) ſignificat cōpōnē in entibꝰ que cōpō ē cā ſufficiēs veritatꝭ eius: aut ergo talis ꝯpō eſt ꝯpō vocis cū voce: ⁊ hoc nō q̄ ſi hoc ſufficeret: ſeq̄ret ꝙ oīs ꝓpō affirmatiua eēt vera: q̄ in oī tali ē cōpō vocis cū voce. Aut ē ꝯpō ꝯceptus cū ꝯceptu: ⁊ tūc pari rōne oīs mentalis affirmatiua eēt vera: q̄ in oī tali ē hmōi ꝯpō. Tū etiā: q̄ re exñte ꝓpō nō ſignificat ꝯpōnem ꝯceptuū: ergo nec re non exñte: q̄ ſi ſic hoīe albo corrupto adhuc deberet ꝯcedi ꝙ hō ē albus. tenet ꝯña q̄ talis ꝓpō nō ampliꝰ ſignificat ꝯpōnē rei cū re: ſȝ cōceptus cū ꝯceptu: ergo relinquiꝰ ꝙ affirmatiua vera ſignificat ꝯpōnē rei cū re: ⁊ hoc ſignificat cū dicit (ſignificat compōnem in entibus) quare vbi termini ꝓ nullo ſupponūt ꝓpoſitio non eſt vera.

Dubitaꝰ p̄mo vtꝝ veritas ꝓpōis ſit entitas a ꝓpōne vera diſtincta. Et arguiꝰ p̄mo ꝙ ſic: q̄ ſi veritas eēt ꝓpō vera: ſeq̄reꝰ ꝙ aliq̄s ſimul verū ⁊ falſum ꝓferret: q̄ q̄ ꝓfert iſtā nullus hō ē aīal: ꝓfert iſtā hō eſt aīal: ſed p̄ma ē falſa: ⁊ ſcḋa vera. ¶ Itē eadē orō ſil' eēt vera ⁊ falſa. pȝ: q̄ illa q̄ ſignificat nullū hoīem eē aīal pōt aliq̄ſi ſm aliud ydioma ſignificare hoīeȝ eē aſinū: igr̄. ¶ Itē anteq̄ mūdus eēt verū erat dicere deū eē: et tñ nulla erat ꝓpō: igr̄. Et ꝯfirmaꝰ: q̄ veritas ꝓpōis pōt deſinere eē orōne remanēte: igr̄. ¶ In oppoſitū arguitur eo p̄cīſe aliq̄d ē verū: q̄ q̄litercūq̄ ſignificat ita eſt: igiꝰ. ¶ Pro dubio ē aduertendū: ꝙ q̄dā dicūt ꝙ veritas eſt accñs exñs in ꝓpōne quo formalr̄ ꝓpō dr̄ vera: qḋ q̄dē accñs ipius orōnis ē taliter eē qualiter ꝑ ꝓpōem ſignificaꝰ. ¶ Contra quā opinioneȝ arguiꝰ ſic: ⁊ capiꝰ grā exēpli hec orō vocalis hō ē albꝰ ipā ē vera cū formitudine ſibi inherente: aut ergo illa ꝯformitas ē diuiſibilis aut indiuiſibilis. Si ſcḋm: vel eſt in tota orōne: ſic ꝙ in qualibet eiꝰ pte: vel in aliqua determiāta pte eiꝰ vel in aliquo indiuiſibili. Si p̄mū ſequiꝰ ꝙ q̄libet ps ꝓpōnis erit ꝯformis rei: ⁊ ꝑ ꝯñs tam ſyllabe q̄ littere ſunt vere. Nec pōt dici ſcḋm nec tertiū: q̄ nō ē maior rō ꝙ magis ſit in vna pte q̄ in alia aut in vno indiuiſibili magis q̄ in altero. Si dicaꝰ ꝙ ſit indiuiſibilis: tūc oȝ ꝙ diuerſe ptes ꝯformitatis ſint in diuerſis ptibus orōnis: ⁊ ita in ſubiecto illius ꝓpōis erit aliqua ps cōformitatis: ſed q̄libet ps ꝯformitatis ē ꝯformitas: ergo ī illa eſt cōformitas: ergo illa ſimplex dictio eſt vera: ⁊ iterum talis cōformitas exñs in tali dictōne extēſa erit ꝑ ſyllabaȝ: quare in ſyllaba ⁊ littera erit ꝯformitas ⁊ ꝑ ꝯñs ſyllaba erit vera: ⁊ ſilr̄ littera qḋ eſt abſurdū: igitur ¶ Itē ſi hoc eēt verū ſequiꝰ ꝙ intellectus formās ꝓpōnem mentalem ꝓduceret aliq̄d ad extra. ⁊ ptȝ ꝯña: q̄ qñ format enūciationē cāt ꝯformitatē in ea q̄ formalr̄ dr̄ cōformis ſed qḋ eſt cōforme alicui eſt ꝯforme: ergo etiā intellectus cābit cōformitatē in re ſignificata per hmōi enūciationē que etiā ipā diceꝰ cōformis ¶ Ideo aliq̄ dicūt ⁊ melius ꝙ veritas ꝓpōis ē cōformitas ſigni ꝯplexi ad ſignatū: ſed talis ꝯformitas non eſt aliud q̄ ipm ſignū cōforme qḋ ideo dr̄ cōforme: q̄ ita eſt ſicut ipm ſignificat. ¶ Alij dicūt: ꝙ veritas nō eſt ipā ꝓpō cōformis: neq̄ aliqua entitas ſibi inherēs: ſed ſignificare taliter ſm totalē eiꝰ ſignificationē qualiter eſt: hoc aūt neq̄ ē ꝓpō: neq̄ȝ res ſibi inherēs: q̄ nulla oīno entitas eſt. ¶ Ad p̄mā rōem dubij dr̄ ꝙ q̄ ꝓfert iſtā: nullus hō ē aīal ꝓfert etiā iſtā hō eſt aīal: nō ꝑ modū orōnis: ſed ꝑ modū ptis orōnis vt ſic aūt neq̄ȝ eſt vera neq̄ falſa. ¶ Ad ſcḋam dr̄: ꝙ illa orō nō eſt eadē niſi equoce: ideo nō ē incōueniēs eā hr̄e duos ſenſus ſm quorū vnū ſit vera: ⁊ ſm alteꝝ falſa. ¶ Ad tertiā dr̄ ꝙ verū erat deū eſſe denoiatōne extrinſeca: q̄ enūtiatio illḋ ſignificās eēt vera ſi eēt: ſed nō denoiatiōe intrinſeca. ¶ Ad quartā dr̄: ꝙ orōne remanente veritas eius non deſinit eſſe: ſed orō que erat veritas ꝑ mutationem rei deſinit eſſe veritas.

Opinio p̄ma.

Opinio. ſcḋa.

Opinio. iij.

Dubitaꝰ ſcḋo vtꝝ ſignificatū totale totius ꝓpōis ſit vna res extra aīam. ¶ Et ar̄ ꝙ tale ſignificatū totale ꝓpōis ē cā veritatis ꝓpōis: ergo ab eo ꝙ res ē vel nō eſt orō dr̄ vera vel falſa: igiꝰ. ¶ Itē quicq̄d ē in re eſt vera res extra aīam ſed hmōi ſignificatū totale eſt in re: q̄ iō orō ē vera q̄ ſic ē in re ſicut ipā ſignificat: igr̄. ¶ Itē ſignificata totalia p̄miſſaꝝ ſūt cauſe ꝯclōnis: ergo ipā ſunt vere res. ¶ In oppo. ar̄: q̄ oīs entitas vel eſt ſubña vel q̄titas vel q̄litas ⁊ ſic de alijs: igiꝰ nullū tale eſt aliqua entitas. Minor ptȝ q̄ nihil quod ē ſubſtantia qualitas vel q̄titas ⁊ ſic de alijs affirmatiue dr̄ vt habeꝰ in p̄dicamentis ſed cōplexe ſignificabilia dñr affirmatiue: igr̄. ¶ Itē in hoc ſexto dicit Ar'. ꝙ verum eſt paſſio entis ⁊ non eſt ens quod eſt extra aīam ¶ Pro dubio eſt aduertendū: ꝙ aliqui dicunt: ꝙ hmōi complexe ſignificabilia ſiue ſignificata ſunt vere res extra animam. diſtincte a rebus ſignificatis per terminos a quibus cauſantur veritates in orōnibus. ¶ Sȝ hec opinio eſt falſa: quia vel eſſent res ſimplices: vel complexe. Si ſimplices ſequitur ꝙ erunt vere ſubſtantie: vel q̄titates: ⁊ ſic de alijs vt prius arguebatur Sequeretur etiam: ꝙ eſſent quidditates diffinibiles: et ꝙ compoſitio in mente non correſponderet compo

Opinio Gregorij.

ſitioni in re. Si cōplex̄:tūc vel cōponere [illegible] ex rebus ſimplicibus ſignificatis ꝑ ſubiectū vel p̄dicatū quod ē falſū. Tū p̄mo:q̄ꝛ q̄rereť q̄d facit hm̄ói cōpōnē:⁊ ma[illegible] in ꝓpōnibus necc̄arijs. Tū ſcd̄o:q̄ꝛ res ſignificata ꝑ terminos ꝓpōnū negatiuaꝝ eēnt necc̄arie ⁊ ꝑpetue. Tū tertio:q̄ꝛ aliq̄d eēt a p̄te rei: qđ deus non poſſet deſtruere:qđ ē abſurdū ¶ Ideo d̄ꝛ aliter ꝙ hm̄ói ꝯplexe ſignificabilia nō ſūt aliq̄ res neq̄ extra aīaꝫ:neq̄ ī aīa ſubiectiue:ſꝫ ſolūobiectiue:q̄ꝛ ſūt cogita ab aīa:aīa eī cognoſcit hoīeꝫ eē aīal ⁊ ſubſtāam. Uel d̄ꝛ aliter ꝙ ideꝫ eſt ſignificatū ꝯplexe ꝑ totā orōnē:⁊ ſigificatūincōplexe ꝑ termīos diuiſim q̄ ſūt ſubiectū ⁊ p̄dicatū : ⁊ ſic oē ſignificabile ꝯplexe ē ſignificabile incōplexe. ¶ Ad p̄mā rōneꝫ dubij d̄ꝛ:ꝙ ſignificatū totale eē cāmV̄itat' ꝓpōis pōt ītelligi dupl'r. Unomō:q̄ꝛ ip̄m ē res ꝓductiua vel cātiua hm̄ói V̄itat':⁊ ſic maioꝛ ē falſa. Aliomō pōt intelligi ꝙ ſit cā īꝓꝓe: q̄ꝛ nūq̄ orō ē V̄a q̄n taliter ſit q̄liter ſiḡificat orō: ⁊ ſic maioꝛ ē V̄a ⁊ ꝯn̄a nō valet. vł d̄ꝛ cā in īferēdo [illegible] ¶ Ad ſcd̄aꝫ d̄ꝛ ꝙ aliq̄d eē in re d̄ꝛ dupl'r. Unomō:q̄ꝛ [illegible] aliq̄ entitas vel in aliq̄ entitate extra naturā:⁊ ſic ꝯcedit maioꝛ ⁊ negať mīoꝛ Aliomō aliq̄d d̄ꝛ eē in re:q̄ꝛ ita ē a p̄te rei vt hoīem eē aīal ⁊ ſic negať maioꝛ. ¶ Ad tertiā d̄ꝛ ꝙ ſignificata totalia p̄miſſarum ſunt cauſe ꝯcl'onis:non q̄ꝛ ſint ꝓductiua ꝯcl'onis: ſꝫ q̄ꝛ eē ita ſicut ſignificať ꝑ p̄miſſas ꝯn̄a naturali ⁊ a prioꝛi infert ita eſſe ſicut ſignificať ꝑ ꝯcl'onem.

Dubitať tertio:vtꝝ ꝓpōni coꝛr̄ndeat aliqđ ſignificatū totale a ſignificatis ſuoꝝ termīoꝝ diſtinctū Et videť ꝙ nō: q̄ꝛ tale ſignificatū nihil ē vel aliq̄d. Si aliq̄d:vel ē ſubſtāa q̄ntitas vel q̄litas:⁊ ſic de alijs: qđ ē iaꝫ īꝓbatū. Si nihil cū tale ponať obiectū ſcīe: ſeq̄ť ꝙ nihil erit obiectū ſcīe. ¶ Itē hoīem eē eſt ip̄e hō: ergo tale ſiḡificatū nō ē aliđ a ſignificatis termīoꝝ. añs ptꝫ:q̄ꝛ oī alio circūſcripto ab hoīe hō eſt: ergo homo ē hoīem eē. ¶ Item ſi nihil eēt īmūdo:adhuc ſoꝛtes nō eēt aſinꝰ:ergo ſoꝛtē eē aſinū nihil ē. ¶ In oppoſitū arguiť:q̄ꝛ ab eo ꝙ res ē vel nō ē orō d̄ꝛ V̄a vel falſa:ſꝫ nō accipiť ibi res ꝑ re incomplexa:q̄ꝛ ꝑ hoc ꝙ hō ē:hec nō eſt vera hō ē albꝰ:igr̄. ¶ Pro dubio ē aduertendū ꝙ ſignificabile incōplexe ē illđ:qđ ꝑ terminū incōplexū ſignificari pōt. Significabile ꝯplexe ē qđ ꝑ orōem ꝯplexā pōt ſignificari:hō eī eſt entitas q̄dā q̄ ꝑ terminū incōplexū ſignificať:hō aūt ē aīal:hō ē albꝰ:hō ē riſibiliſ Et iſta oīa d̄nr ꝯplexe ſignificabilia:q̄ꝛ ſignificabilia ſunt vocibꝰ ꝯplexis. Et ſic nō ſeq̄ť:chimera ē ſignificabilis:ergo chimera ē. ita nō ſeq̄ť etiā:hoīeꝫ eē aīal ē ſignificabile:ergo hoīem eē aīal ē aliq̄ entitas. Manifeſtū ē aūt ꝙ hoīem eē aīal ⁊ hoīem eē aſinū: ſunt diſtincta enūciabilia: q̄ꝛ diſtinctis orōībꝰ ſūt ſignificabilia ¶ Q̄ aūt hoīem eē aīal nō ſit hō. ptꝫ:q̄ꝛ ſic duo ꝯtradictoꝛia idem ſignificarēt:q̄ꝛ hec orō hō ē aīal: ⁊ hec orō nullꝰ hō ē aīal ſignificāt ābe hoīem:ergo ꝯtrarie adeq̄te ſignificarēt idē. ¶ Itē hoīem eē aſinū eſt īpoſſibile Sꝫ hoīem eē nō ē īpoſſibile:ergo hoīem eē nō ē hoīem eē aſinū:⁊ ꝑ ꝯn̄s hō nō ē hoīem eſſe ⁊ hoīem eē aſinuꝫ Ultra hoīem eē nō ē hoīeꝫ eē aſinū: ergo hō nō ē hoīeꝫ eſſe:⁊ hoīem eē aſinū:q̄ꝛ ex oppoſito ꝯn̄tis ſeq̄ť oppoſitum añtis. ¶ Ad p̄mā rōnem dubij d̄ꝛ ꝙ res:ens:aliq̄d accipiunť tripl'r. Unomō cōiſſime ꝓut ſignificāt aliqđ enūciabile ſiue ꝯplexe ſiue incōplexe ſiue vere ſiue falſe: ⁊ ſic ſignificatuꝫ tale eſt aliq̄d ſm̄ ponētes tales entitates cōplexas q̄ nō ſunt incōplexe. Alio mō accipiunť ꝓ oī ſignificabili vel cōplexe vel incōplexe:⁊ ſic hm̄ói ſignificata V̄a ſunt aliq̄d. Alio mō accipiunť ꝓ entitatibus vel eēntijs ⁊ ſic nihil ſunt. Et cū inferť:ergo nihil eſt obiectū ſcīe:negať ꝯn̄a ſm̄ ſic opinātes:ſꝫ bene ſeq̄ť:ergo illud qđ eſt nihil eſt obiectuꝫ ſcīe:cum hoc tn̄ ſtat ꝙ cuiuſ libet ſcīe aliq̄d ē obiectū ¶ Ad ſecūdam negať añs. Et ad ꝓbationem negať ꝯn̄a:q̄ꝛ lꝫ hō non exiſtat ꝑ aliquā entitatē ſibi ſupadditā: hoīem tn̄ exiſtere nō ē hō: q̄ꝛ nō eſt aliq̄ entitas : alia ſoluiť ꝑ diſtinctionē poſt oppoſitū. ¶ Pōt tn̄ ꝓbabiliter ſuſtineri ꝙ nō ſunt ponenda tali mō ſignificata totalia ꝓpōnuꝫ a quibꝰ denoīanť vere vel falſe imo ꝙ idē eſt p̄ciſe qđ ſignificať ꝑ totā ꝓpōem ⁊ ſuos termīos:ſed diūter:vt idē eſt ſignificatū huius orōnis hō eſt aīal:⁊ ſignificata termīoꝝ. ꝓpō tn̄ verificať iuxta ſuppōnē ſuoꝝ terminoꝝ ꝓ ſignificatis ſuoꝝ termīoꝝ. ſi nō h̄eat talis ꝓpō ſupꝛa ſe reflectionē:q̄ꝛ alias aliter eſſet dicendū.

Ad ratōes queſtionis. Ad p̄mā d̄ꝛ ꝙ ſcđꝫ cōmentatoꝛē [illegible] iſta p̄te Ar'. intendit dicere de intelligibilibus in p̄mis ⁊ ſcd̄is intentionibus q̄ ſunt res logice:ideo [illegible] accipit nō ens ꝓ negatione q̄ eſt intentio ſcd̄a Iſta eīn eſt V̄a:negatio ē negatio. ¶ Aliter poſſꝫ rn̄deri:ꝙ Ar'. ꝑ illā intelligit iſtā negatiuā nullum ens eſt non ens: ⁊ ꝙ ita ſit ptꝫ ꝑ textū alterꝰ trāſlatōis ī quo ſic d̄ꝛ. Et ſil'r dicimus de illo qđ nō ē ens vnū ꝙ non eſt ens. ¶ Ad ꝯfirmationē d̄ꝛ ꝙ ille nō ſunt mere de p̄nti: q̄ꝛ eaꝝ copule abſoluunť a tp̄e:neq̄ ſunt ꝓpōes de materia naturali niſi ꝑ ſuppōnem naturalē ſm̄ quā l copula ꝓpōis abſoluiť a tp̄e. ¶ Ad ſcd̄am negať ꝯn̄a: ſꝫ bn̄ ſequiť ꝙ ꝯditionales compoſite ex extremis ſunt neceſſarie vel ip̄e cathegoꝛice ꝑ abſolutionē V̄bi a tempe ¶ Ad p̄mā ꝯfirmationē negať ꝯn̄a. Ad aliā d̄ꝛ ꝙ q̄n roſa nō eſt:neq̄ eſt eadē neqꝫ diuerſa:iō in tali p̄dicatōe non p̄dicať idē de ſeip̄o. ¶ Ad tertiaꝫ ꝯcediť maioꝛ:et negať minoꝛ. Et d̄ꝛ ꝙ ꝯn̄a illa tenet V̄tute huiꝰ ꝯditionalis:ſi ſoꝛtes eſt ſoꝛtes ē hō. Sꝫ in alijs ꝯn̄a nō tenet V̄tute huius cathegoꝛice. vt iſta oīs hō currit:ergo ſoꝛtes currit: tenet in V̄tute iſtius cathegoꝛice ſoꝛtes eſt hō:⁊ ad eam non ſufficeret ꝯditionalis Et rō huius ē: q̄ꝛ negatiua nihil ponit: iō ꝯn̄a qua inferť ſufficienter fundať in conditionali. Affirmatiua V̄o aliq̄d pōit:iō ꝯn̄a qua inferť fundať in cathegoꝛica. Si aūt predicta ꝯn̄a fundareť in cathegoꝛica:ſeq̄reť ꝙ iſta eēt V̄a:ſoꝛtes eſt exn̄s ip̄o nō exn̄te. ptꝫ:q̄ꝛ bene ſeq̄ť: nullū exn̄s currit:ergo ſoꝛtes non currit. Illa aūt non pōt fundari:niſi in iſta cathegoꝛica:ſoꝛtes eſt exn̄s. Et ꝙ ꝯn̄a ſit bona ptꝫ:q̄ꝛ ex oppoſito ꝯn̄tis inferť oppoſitū añtis. ſ. ſoꝛtes currit:ergo aliquod exiſtens currit.

> Quid ī icōplexe ⁊ cōplexe ſignificabile.

Queſtiōes iſte ſex libroꝝ Metaphiſices:vna cū textus explanatiōe:feliciter impꝛeſſe ſunt Lugđ. Anno redemptiōis noſtre .lxxxvj. poſt mille quadringētos Idibus Apꝛilis.

Diſtichon.

Qui ducis vultus:⁊ non vides iſta libenter
Omnibus inuideas liuide:nemo tibi.

dn̄s dn̄e

dominus illuminatio mea